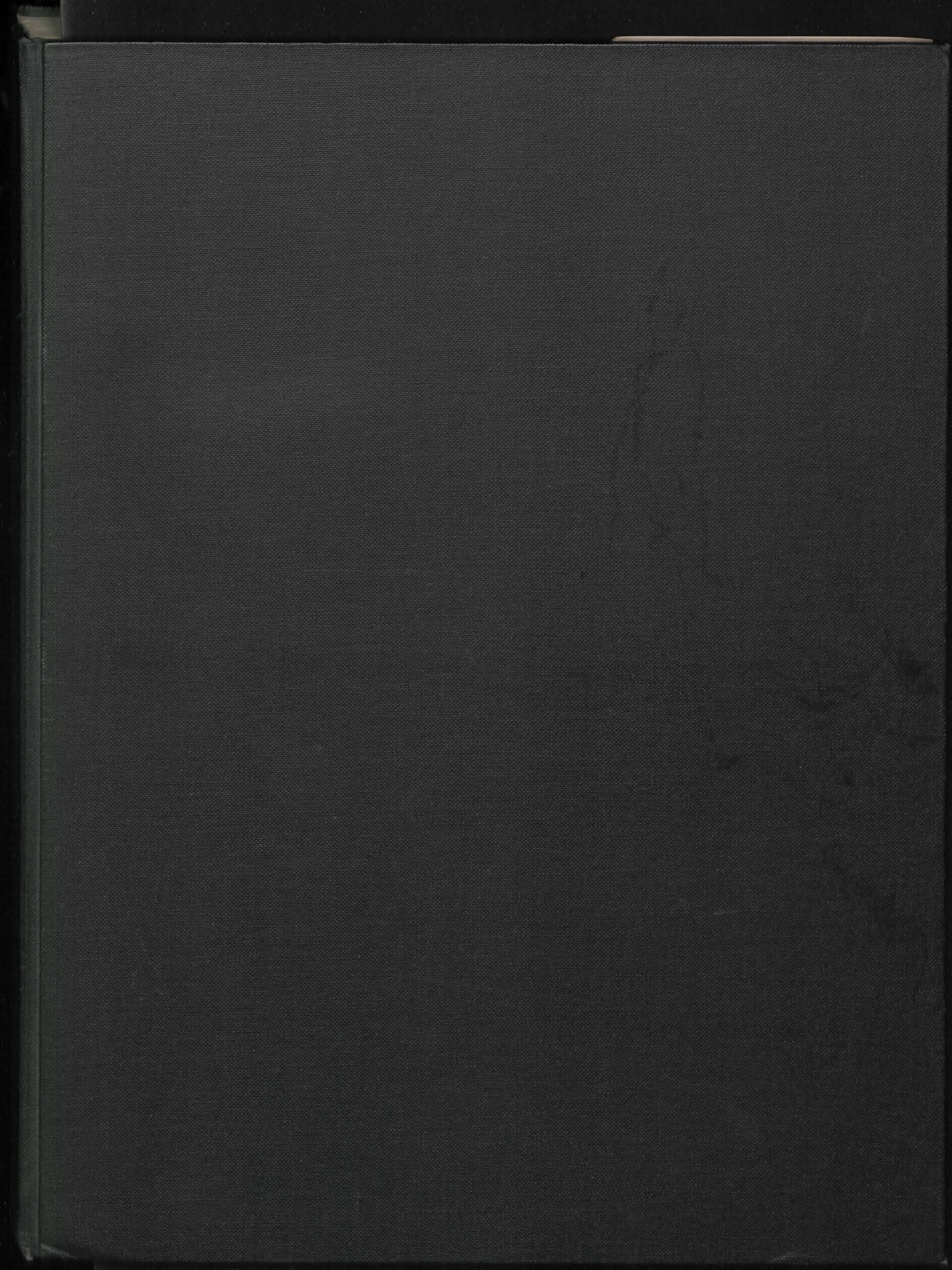

NUM

H

INHOU
II /i
Emig
Dr.
Land
pagn
S. P.
van e
Week
Perso
Pers,
Pers.
Surin
— E
's-Gr
het I
tot 5

Indis

Met I
oed te
Zoo n
bericht
nar 19
urende
Veree
Ned.
Centr
Nederla
Onze
Vrouw
Veree
Veree
Koopha
Veree
Veree
Zuid-
Veree
Veree
Oostk
Alg.

In er
ringen
ging ve
van In
velerle
Indisch

Ook
van he
De
De
Nijverh
De
De
eeniging
landsc
Vers
dene

Kan

Me
heeft
gaan,
sprok
ing
Uitge
De
geled
we t
schij
De
doen
soort
van
laag
van
aan
He
blad
meer
lezer
het

NUMMER 1 DONDERDAG 5 JANUARI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — Een nieuw gewaad. — Emigratie van Nederlanders naar Suriname, door Dr. Th. Lens, gep. Offic. v. Gezondh. 1e kl. van de Landmacht in W.-Indië. — De Oost-Indische Compagnie als Zeemogendheid van 1602—1650, door S. P. L'Honoré Naber. — Feuilleton. Herinneringen van een oud-Ind. officier (slot). — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers, II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Apeldoorn, II. 's-Gravenhage, III. Twente. — Mededeelingen: Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 28 Dec. 1927 tot 5 Januari 1928.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

Met het bezoek aan de tentoonstelling belooft het goed te zullen gaan.

Zoo mochten wij reeds van de volgende vereenigingen bericht ontvangen dat zij hunne Jaarvergadering in het jaar 1928 zullen doen plaats hebben te Arnhem, gedurende den tentoonstellingstijd:

Vereeniging Oost en West.
Ned. Vereeniging van Staatsburgeressen.
Centrale Vereeniging voor school- en werktuinen in Nederland.
Onze Vloot.
Vrouwenvereeniging Arbeid Adelt.
Vereeniging van Indische Verlofgangers.
Vereeniging van Secretarissen van Kamers van Koophandel.
Vereeniging van Directies van Nijverheidsscholen.
Vereeniging de Nederlandsche Dagbladpers.
Zuid-Afrikaansche Studentendag.
Vereeniging van Directeuren van Plantsoenen.
Oostkust van Sumatra Instituut.
Alg. R. K. Middenstandsvereeniging de Hanze.

In ernstige overweging zijn nog vele andere vergaderingen waarvan wij hier alleen vermelden: de Vereeniging voor Volkenbond en Vrede, het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, en tal van andere vereenigingen van velerlei aard, terwijl de organisatie van verscheidene Indische dagen wordt ter hand genomen.

Ook werd reeds van vele zijden toezegging ontvangen van het maken van gezamenlijke excursies, zooals van:

De Vereeniging Nederland-Oostenrijk.
De Ned. Bond van Leeraren en Leeraressen bij het Nijverheidsonderwijs.
De Algem. R. K. Werkgeversvereeniging.
De Bond van Directrices van Ziekenhuizen en Vereeniging voor Ziekenverpleging in Neerland en Nederlandsch-Indië.
Verschillende groote Reisvereenigingen en verscheidene Afdeelingen van Oost en West.

(Wordt vervolgd).

Kantoor der Administratie Nieuwe Plein 52, Arnhem.

Een nieuw gewaad.

Met dit eerste Nr. van den nieuwen jaargang, heeft het *Kol. Weekbl.* eene verandering ondergaan, waarmede aan een door vele lezers uitgesproken verlangen wordt voldaan, welke verandering ook naar de meening van het Bestuur en de Uitgeefster eene verbetering mag heeten.

De lila-kleur van den omslag, die eenige jaren geleden werd ingevoerd, voldeed nl. zoo goed, dat we thans het geheele blad in die kleur laten verschijnen.

De maatregel welke er mede samen gaat: het doen vervallen van den omslag van zware papiersoort, is genomen om de dubbele frankeerkosten van voorheen te ontloopen; gezien de groote oplaag van het orgaan beteekent dit een besparing van eenige duizenden guldens 's jaars welke nu aan het blad-zelve ten goede kunnen komen.

Het ligt in de bedoeling om ook geleidelijk het blad inwendig te wijzigen, door nl. den tekst niet meer met advertenties te omlijsten. Verschillende lezers zijn van meening dat door die „omlijsting" het lastig is een overzicht van de advertenties te krijgen, aangezien men onder het lezen van een stuk dit niet afbreekt, om de advertenties in te zien. Wanneer men een annonce voor een bepaald artikel wil opzoeken, kan men dat veel gemakkelijker doen als de advertenties meer bijeen staan dan tot nu toe en men telkens een pagina om moet slaan.

Deze maatregel kan echter niet onmiddellijk ingevoerd worden, daar de adverteerders hunne contracten afsloten voor advertenties *naast* den tekst; hun toestemming is dus nog noodig.

Wij zijn overtuigd dat — alles bijeengenomen — het *K.W.* door de veranderingen aan aantrekkelijkheid zal winnen; te meer omdat het in het voornemen ligt het blad, meer dan voorheen, van illustraties te voorzien. Het papier dat thans wordt gebruikt is ook zeer goed geschikt voor *duidelijke* afdrukken van foto's en teekeningen.

De redactie hoopt dat een en ander er toe zal bijdragen, dat de lezerskring van het *K.W.* belangrijk toeneemt niet alleen, doch dat allen, die van den inhoud van het blad kennis nemen zonder lid te zijn van „Oost en West", er toe zullen overgaan zich bij onze vereeniging aan te sluiten.

Emigratie van Nederlanders naar Suriname,

door

Dr. TH. LENS,

gep. Offic. v. Gezondheid 1e kl. van de Landmacht in West-Indië.

—o—

Een groot vooroordeel moet worden overwonnen om de waarheid ingang te doen vinden dat blanken in de tropen evengoed kunnen leven en werken als in de gematigde luchtstreek. Aldus prof. Gregory, de bekende geoloog uit Glasgow in zijn „Menace of Colon", uitgegeven bij Seeley Service Lmtd. te Londen in 1925.

Ondanks de talrijke goed geslaagde kolonisaties van blanken in de tropen, ziet men hier te lande de groote wenschelijkheid nog niet in, om een Nederlandsche emigratie naar Suriname te leiden.

Als voorbeelden van goed geslaagde blanke kolonisaties noem ik die van:

Tropisch Australië, waar 200.000 Britsche afstammelingen in goede gezondheid leven. De suikercultuur wordt er geheel door blanken gedreven; in den grooten oorlog waren van de Australische soldaten de Queenslanders de besten.

Cuba, waar na de gezondmaking door de Amerikanen mede door een jaarlijksche immigratie van ongeveer 45.000 blanken het bevolkingscijfer van 2.469.000 in 1913 tot 3.368.900 in 1924 gestegen is.

Grondbezit of blijvende vestiging voor negerimmigranten is er niet toegestaan.

Tropisch Brazilië, waar bloeiende blanke landbouwkolonies in alle staten van de Unie gevestigd zijn en waar in den meest tropischen Staat Minas Gereas van 1922—1926 11.893 H.A. land aan 355 immigranten-families uitgegeven zijn. Over kolonisatie in Brazilië raadplege men: Dr. Daniel de Caroalha, Secretara do Agricultura del Estado Minas Gereas Bello Horisonte, imprensa official 1926.

Nog steeds gelooft men hier, hoe warmer het klimaat hoe zwarter de mensch, waarschijnlijk denkend aan de sneedjes wittebrood in het toastrekje. Men denkt er niet aan dat in praehistorische rijken geheel andere factoren dan de warmte alleen, hun invloed op het ontstaan en de verspreiding der rassen hebben doen gelden. Weinigen bedenken dat Amerika tot voor korten tijd (geologisch gesproken) was ingenomen door een gepigmenteerd ras, van de groote meren in het Noorden tot aan Pathegonië in het Zuiden, dat Australië zwart was van Queensland tot Tasmania evenals Afrika, waar eerst in historische tijden lichter gepigmenteerde veroveraars dan de negers, zijn binnengedrongen. In het Noorden van Europa leeft een gekleurde stam, de Lappen.

Nog steeds gelooft men hier dat de blanke in tropisch klimaat moet degenereeren en in het derde geslacht reeds minderwaardig is. De ondervinding op Java of andere dichtbevolkte tropenlanden, waar de blanke zich te midden van talrijke oorspronkelijke bewoners vestigde, heeft dit geleerd. Hier ontkomt de blanke niet aan den bloedbedervenden invloed der besmettelijke tropenziekten, waarvan de inboorlingen de dragers zijn, de kolonist zoomin als zijn kinderen. Anders is dit

in weinig bevolkte tropenlanden, waar de besmetting niet wordt overgebracht door inboorlingen (Australië) of waar door groote droogte de ontwikkeling der ziektekiemen niet plaats vindt (Curaçao), of waar sanitaire maatregelen deze ziekten kunnen weren (Cuba, Panama, Brazilië). Met genoegen bemerk ik dat in niet medisch geschoolde kringen, dank zij de studies van den heer Tj. Pyttersen, de waarheid begint door te dringen, dat niet de warmte in de tropen het koloniseeren van blanken belet, doch de besmettelijke tropenziekten het bezwaar zijn. En deze tropenziekten zijn tegenwoordig te voorkomen of te genezen.

Zelfs de heer Umbgrove spreekt in dit blad van 22 Dec. l.l. van de mogelijkheid van kolonisatie van Hollandsche landbouwers. Zijn vorige opstellen betwistten die mogelijkheid.

Het verhaal van de arme Zeeuwsche boerin, die in de eenzame Surinaamsche bosschen heimwee zal krijgen, heb ik in de groote en kleine pers kunnen volgen.

Dr. Gorgas, de man die de leiding van den gezondheidsdienst bij de doorgraving van het Panamakanaal had en een overtuigend voorstander is van de verovering van de onbewoonde tropen door het blanke ras, zegt: „De natuur beloont dezelfde hoeveelheid arbeid in de tropen verricht, veel rijker dan in de gematigde luchtstreek". Daarom kunnen in ons vruchtbaar Suriname Hollandsche landbouwers een rijk en gelukkig bestaan vinden. Niet als werknemers in het grootbedrijf, waar zij met kleurlingen van lagen levensstandaard te concurreeren hebben, doch als landbouwers in coöperatie.

Waar veel plantagebedrijven in Oost-Indië 50 tot 100 % en meer uitkeeren op de gewone aandeelen, ondanks de groote uitgaven aan die bedrijven verbonden voor leiding en administratiekosten, tantièmes en van wat verder bij zulke lichamen aan onnoodige uitgaven verkwist wordt, daar kunnen zonder deze onkosten Nederlandsche landbouwers, coöperatief werkend, een zeer welvarend bestaan in Suriname vinden.

Cijfers van deskundigen staan mij voor gemakkelijke cultures ten dienste.

Overal in de wereld waar verschillende rassen samenwonen onder voorwaarden van wettelijke gelijkstelling, is het gebleken, dat het minst beschaafde ras, door zijn geringe levensbehoeften het beschaafdere heeft overvleugeld. De inboorlingen van halfbeschaafde landen in Noordelijke streken zoowel als die van dichtbevolkte tropenlanden, zijn om deze oeconomische reden, beschermd tegen Europeesche kolonisatie. Daarom is het zoo kortzichtig in onze schaarsch bevolkte kolonie Suriname Javanen te importeeren.

Mijn uitdrukking „Kapitalistische uitbuiting" in mijn opstel van 2 Juni l.l. in dit blad is daarom niet van onpas. Ik beschouw als Adam Smith het kapitaal als resultaat van bespaarden arbeid, dat recht heeft op rente. Dat de heer Umbgrove aanstoot aan die kernachtige uitdrukking neemt, is teekenend voor zijn plannen. Deze plannen om groot kapitaal voor Suriname te interesseeren voor ondernemingen met Javaansche werkkrachten, wil ik niet van onpas noemen omdat ik mij verplaatsen kan in de mentaliteit van den bankier, die emissies lanceeren wil of aandeelen plaatsen.

In alle beschaafde landen is men tot inzicht gekomen, van welk belang de eugnese is voor de toekomst van een volk. Het eugenetisch congres te Amsterdam in 1927 gehouden, moest daarom de oogen geopend hebben van hen die behooren mede te werken voor de toekomst van ons volk en van Suriname.

In 1927 zijn 1724 Javanen in de kolonie geïmporteerd!

Toen in 1898 Mr. A. C. Wesenhagen op grond van zijn historische studiën over kolonisatie van blanken in de tropen, de door den heer H. Pyttersen Fz. voorgestelde emigratie van Hollandsche landbouwers naar Suriname ontraadde, waren het slechts patriotische en philantropische redenen, die deze heeren den degen deden kruisen. Thans weten we dat gezondheidsredenen een blanke immigratie niet meer in den weg staan en vind ik den koopmansgeest egocentrisch, die op aanvoer van Javanen aanstuurt. Er staan voor ons volk te groote belangen op het spel.

Beter dan naar Canada met zijn lange winters en eindelooze afstanden, die harden arbeid vorderen bij weinig verdiensten, zal de Hollandsche landbouwer naar Suriname kunnen verhuizen. Hier biedt een heerlijk klimaat en vruchtbare bodem een welvarend bestaan en de emigranten blijven Nederlanders.

Toen ik deze stelling 26 Nov. l.l. op een vergadering te Amsterdam verkondigde, werd mij door een oud-kolonist der nederzetting „Neerlandia" in Canada geantwoord, dat ook wijlen de heer J. J. Leys even geestdriftig deze emigratie naar Suriname verdedigd had. Na een bezoek aan de nederzetting had hij zich echter vol waardeering uitgelaten over het werk der pioniers in Canada en over de bereikte resultaten. Het toeval bracht mij eenige dagen later in aanraking met een der Surinaamsche vrienden van den heer Leys. Deze verzekerde mij dat de heer Leys ook hem van de nederzetting had verteld en zich waardeerend had uitgelaten over de leiding en over de bereikte resultaten, maar hij had ook de kolonisten beklaagd, om het zware werk bij geringe verdiensten, waardoor zij eerst na te langen tijd onafhankelijk konden worden en tot welstand geraken.

Waar men in leidende kringen het groote voordeel van emigratie naar Suriname niet kan of wil inzien, is thans de beurt aan ons Volk, om een proef-emigratie op touw te zetten en te toonen, welk een gezond en welvarend bestaan er ginds te veroveren is.

De Oost-Indische Compagnie als Zeemogendheid van 1602—1650.

N. Mac Leod, *De Oost-Indische Compagnie als Zeemogendheid in Azië.* Rijswijk, 1927, 2 Dln. gr. 8vo, met Atlas in Fol.

Dat de Vice-Admiraal N. Mac Leod onlangs den negentigjarigen leeftijd bereikte, is door de nieuwsbladen verkondigd; hoe het Wapen, reeds vier en zeventig jaren door hem gesierd, tot hem opziet, is toen gebleken; hoezeer hij de hem gebrachte hulde op prijs stelde, is door hemzelf vertolkt in een Open Brief.

Dat hij op eene extra-verrassing zon bovendien, werd slechts door weinige ingewijden begrepen of vermoed. Dat het toch zoo was, blijkt nu eindelijk uit dit kloeke werk (met Atlas), welks titel hierboven staat afgeschreven, welks conceptie en uitvoering den geachten auteur wel zéér vele jaren moeten hebben bezig gehouden. Hoeveel jaren? Hij deelt het niet mede, maar ik meen niet te overdrijven, wanneer ik verklaar, dat het zoowat twintig jaren geleden is, toen ik, zelf nieuweling, voor het eerst den Admiraal opmerkte onder de getrouwe bezoekers van het Algemeen Rijks-Archief, waar hij de stof bijeengaarde voor zijn onderzoek en voor den daarna op te trekken arbeid; een arbeid, dien wij thans met grooten eerbied opnemen, met nog grooter eerbied uit handen leggen. Dat men het bedenke: voor ons, zestigjarigen, behoort de Admiraal nog tot de generatie onzer ouders!

Wat de auteur met zijn werk voor heeft, behoeft hier niet te worden verklaard; de titel spreekt duidelijke taal! Het aan Mahan ontleende motto, waaronder het voorbericht is geschreven: „When a „question arises of control over distant regions ... „it must ultimately be decided by naval power ... „upon this depended certainly the possession of „India", onderstreept nader die taal; het doet ons terstond begrijpen met welk doel het werk is opgezet. Maar mij bevredigt dit motto slechts ten deele. Waarom dergelijke motto's aan vreemde talen te ontleenen? Het gaat daarmede als met de bastaardwoorden, waarvoor wij in de eigen taal immer uitdrukkingen kunnen vinden, die ons ruim zoo kernachtig klinken! Onze eigen [illegible]eeringen, uit de eigen dagen van de „Opkomst der Compagnie, toen het naar alle kanten spande nog wel, hebben de begrippen waarom het hier gaat, dikwijls scherper en voor ons oor duidelijker geformuleerd. Ik mag den lezer drie zulke formulen voorleggen:

1. Als wesende het oorlooch te water het importantste stuk, datter in den staet van 't landt te besorgen is (Res. Staten Generaal, 18 Maart 1602);

2. Aengesien in het gheweldt van de Zee ende het beleyt van de oorloge te water de gheheele welvaert an den lande is ghelegen. (Res. Holland, 11 Dec. 1596).

3. Nademael het principaal welvaren ende verseeckerighe deser landen, daerinne bestaat, dat deselve met hare geallieerden mogen blijven Meesters ter Zee (Res. Holland, 28 Juni 1594).

Voor die derde uitspraak als motto zoude ik het meeste kunnen gevoelen. Zij geeft, onder meer, zoo duidelijk te kennen, hoe de Groote Mogendheden immer (en als in 1914—'18) gerust zijn, wanneer zij maar weten dat Nederland in zijn Overzeesche Gewesten eene vloot in dienst heeft, krachtig genoeg om ongeregeldheden te beletten, groot genoeg om hun een heel eskader uit te sparen.

Ik geloof, dat dit derde voorbeeld de eigenlijke strekking van het voor ons liggende boekwerk veel algemeener en toch scherper weergeeft dan het citaat, ontleend aan Mahan. Of zou de Admiraal, in wiens omvangrijken arbeid ik toch eigenlijk een pleidooi zie voor het onderhouden van een krachtige zeemacht, werkelijk alleen aan Nederlandsch-Indië hebben gedacht en dàarom een motto van beperkte strekking hebben gekozen? Ik geloof daar niets van. Want al moge het zijn, dat eindelijk de Zeemacht zelf is gaan gelooven, dat zij haar recht van bestaan aan Nederlandsch-Indië ontleent — de Admiraal behoort vast niet tot hen die deze meening zijn toegedaan. Hij is niet vergeten, dat er Nederlandsche Koloniën liggen in de Caraibische Zee, met een punt als Curaçao, welks scheepvaart die van Amsterdam overtreft; hij weet wel dat er een „Algemeene Dienst" behoorde te bestaan, ware het alleen om af en toe een brokje Nederlandsch grondgebied te toonen aan die buitenslands gevestigde Nederlanders die . . . niet zullen mopperen als zij zich door den fiscus achtervolgd zien, maar dan ook wel eens willen merken dat de vlag hen niet vergeet, overtuigd willen worden dat de vlag het voor hen zal opnemen, als 't noodig is.

Maar onze beschouwingen, die uit den aard der zaak oppervlakkig moeten blijven, gelden toch iets anders dan motto en voorbericht. Zij gelden den inhoud van het kostbaar, ons aangeboden boekwerk. Dit bevat een zelfstandig gekozen onderwerp, zelfstandig onderzocht, zelfstandig bewerkt. De zelfstandigheid blijkt al dadelijk weer uit het voorwerk, alwaar wij lezen dat (gelukkig, zeg ik) wel eenige maar toch eigenlijk geene rekening is gehouden met sommige wenschen van het Krijgsgeschiedkundig Archief. Gelukkig, want de geschiedenis van de „Oost-Indische Compagnie als Zeemogendheid" behoeft niet onder toevoorzicht van een krijgsgeschiedkundig archief te worden voorgedragen! Ware het alleen omdat (misschien is de Admiraal wel van hetzelfde gevoelen) de vermaarde samenwerking met de Landmacht inderdaad zéér goed is voor deze laatste, maar funeste gevolgen pleegt te hebben voor eene zeemacht — mutatis mutandis ook zou moeten oefenen op een over nautische geschiedenis handelend werk.

Ik sprak van zelfstandig werk, want ik heb mij toen ook de vraag voorgelegd in hoever deze arbeid past in zekere categorie van geschriften, welker auteurs zich, ieder op hun manier, met aanverwante onderwerpen hebben bezig gehouden. Ik geloof dat de „Geschiedenis der Oost-Indische Compagnie als Zeemogendheid" moeilijk bij een bepaalde categorie is in te deelen; ik acht dat natuurlijk een groote verdienste. Het werk doet niet denken aan Tiele's beroemde artikelen over de „Europeeërs in den Maleischen Archipel", het doet ook niet denken aan De Jonge's „Opkomst van het Nederlandsch Gezag", eer zou men nog flauwe trekken van verwantschap kunnen opmerken met Van Kampen's „Geschiedenis der Nederlanders buiten Europa", een in 1831/'33 dateerend werk, dat nog niet alle beteekenis heeft verloren, welks auteur zich voor de Oostersche zaken hoofdzakelijk heeft bediend van dezelfde bescheiden, waaruit ook de Admiraal heeft geput. Bovendien, ofschoon aanverwant, de door Tiele en door De Jonge behandelde onderwerpen dekken het ons geboden geschiedverhaal nauwelijks, zoodat zij ook weinig invloed daarop hebben kunnen oefenen. Tiele gaat niet verder dan het jaar 1623, De Jonge slaat met het jaar 1610 over op de Opkomst van het Nederlandsch Gezag over Java; Mac Leod, die terecht de geschiedenissen van vóór 1602 laat rusten, bestrijkt het tijdperk 1602—16... Uit het voorwerk blijkt voldoende, welke stukken hij raadpleegde. Het spijt mij, te moeten aanteekenen dat (mijns inziens) te zelden blijkt of en in hoever gebruik is gemaakt van de talrijke studiën, in tijdschriften en elders verschenen, van anderen, die zich op aanverwant terrein hebben onderscheiden. Zoo worden de gebeurtenissen in Jacatra in 1619 met gewenschte duidelijkheid behandeld; ware eene verwijzing naar IJzerman's studie in Dl. 73 der Bijdragen voor Taal-, Land- en Volkenkunde hier overbodig geweest? Zoo wordt de val van Malaka, gewenschte aanvulling en bekroning van Batavia's stichting, met zorg beschreven; ware eene verwijzing naar de daarover door Leupe gepubliceerde bundels (Berigten Utr. Gen. VII, 1861) hier niet op hare plaats geweest? Waarom wordt voor het Octrooi der Oost-Indische Compagnie verwezen naar een werk zonder gezag als „Begin en Voortgang", terwijl toch een goedverzorgde afdruk van het nog bestaande origineel is gegeven door Van der Chijs in zijn „Geschiedenis van de stichting der V. O. I. C.", verschenen te Leiden in 1856 en '57? Ik stel die vragen, omdat het ten slotte daar op aankomt, hoe de ernstig zoekende lezer wordt ingelicht en voorgelicht, hoe hij wordt voortgeholpen zoo lang hij den weg in de archiefstukken en boekverzamelingen nog niet kent en toch partij hoopt te trekken van het vele dat reeds onder ieders bereik is gebracht! Tegenover leemten als de hier vermelde, staan natuurlijk weer verdiensten van een andere orde. Zoo prijs ik het opnemen van dat mooie journaal van Craen (pp. 20 t/m 51), dat vroeger door De Jonge bekort werd uitgegeven, aangevuld werd door IJzerman (Cornelis Buysero te Bantam), thans eindelijk in zijn geheel kan worden genoten. Maar hier vraag ik gelegenheid om eene opmerking te plaatsen, eene opmerking van toelichtenden aard. Op pag. 51 (noot 1) wordt verband gezocht tusschen „tlant van Berdus dat thuyschen trode meer en Goa leyt" en het paradijs („Firdoez"). Men leze hier alleen „tlant van Bardes (bij Goa)", beschouwe dan de kaart van Goa in Linschotens Itinerario, of wel men neme Kaart XXIII van den bij het werk dat ons bezig houdt behoorenden atlas en „alles sal rech kom".

Want zoowaar, bij het werk „De Oost-Indische Compagnie als Zeemogendheid" behoort een Atlas! Een zorgvuldig bewerkte atlas ook, al is er weinig eenheid te bespeuren in de uitvoering der verschillende kaarten. Onze tijd vraagt naar eenheid en ongetwijfeld vraagt ook de Admiraal daarnaar, maar, naar mij voorkomt terecht en met reden, heeft hij, alweer zelfstandig beslissende, de eenheid opgeofferd aan hetgeen hem praktisch voorkwam. Ware de atlas naar een „einheitliches" systeem bewerkt geworden, het zou een zee van tijd hebben gekost, het werk ware te duur geworden, de lezer zou er eigenlijk toch niet wijzer van worden. Scherp is ingezien, dat geen oude kaarten moesten worden gereproduceerd; zij zouden als regel niet kunnen dienen. De nieuwste en beste kaarten moesten worden gegeven, dikwijls zoodanig naar eigen inzicht bewerkt, dat de gebruiker het meeste nut ervan zou kunnen trekken. Dit is geschied en zoo hebben wij hier een goed stuk werk voor ons liggen dat het lezen en gebruiken van tal van geschriften aangenaam en vruchtdragend kan maken, een werk waarvoor een woord van hulde en dank wel past. Hier hebben wij voor ons het prototype van wat eenmaal een historische atlas zal worden genoemd. Maar toch niet den alleroudsten voorlooper daarvan, want er is een veel ouder werk van gelijke strekking. Ik bedoel den bij Raynal's „Histoire philosophique et politique" behoorenden Atlas portatif (Amsterdam, 1783), waarnaar ik tot dusver (bij gebrek aan beter) placht te grijpen. Heel blij ben ik, dat die Atlas portatif nu eindelijk eens door iets moderners is vervangen, al verdriet mij een weinig, dat de gebruiker zelf een index, zoo op den Atlas als op de tusschen tekst gegeven kaarten zal moeten opstellen. Maar wie er die moeite voor over heeft, zal zijn moeite beloond zien. Immers het werk zelf is goed en het leveren van kaarten op historischen grondslag is waarlijk niet ieders werk! Ik denk bij voorbeeld aan een koddige vergissing in het Eerste Deel van Veth's Java, waar de kaart van „Java in het Hindoe-tijdperk" is gesierd met de Wijnkoops-Baai en met de Meeuwen-Baai. Over de spelling en schrijfwijze ten aanzien van de geografische eigenamen gevolgd, licht de Admiraal ons niet in. Soms doen zij ietwat vreemd aan, maar dat is eene kwestie van ondergeschikt belang. Waarom echter steeds, naar Duitsch voorbeeld, van Japanners niet van Japanneezen gesproken?

Tot de grootste, althans de meest in het oog vallende verdiensten, behoort zeker wel dat de auteur ons geregeld naar de buitenkantoren der Compagnie verplaatst, naar Perzië, naar Suratte, naar Choromandel, naar Arakan, naar zoovele andere plaatsen meer. Wat zich daar alzoo in Compagnie's dagen heeft afgespeeld is, zoover ik weet, nog nimmer als eene eenheid en toch in verband met het grootere geheel, behoorlijk voorgedragen. Verspreide bronnen moest men bijeen zoeken, of anders,

haast zou ik zeggen „in arren moede” naar Van Kampen grijpen. Grooten dank zijn wij in dezen den auteur verschuldigd. Ook deze medaille heeft niettemin hare keerzijde. Hoe graag zouden wij al dien gevoerden strijd, voor Moçambique, in Straat Malaka, voor Goa en waar al niet, eens beschouwd willen zien door Portugeeschen bril, willen weten wat die Portugeezen van hunne bestrijders dachten, vernemen hoe zij zich onder de tegenslagen hielden. Hiervan ware wel iets te maken geweest, want, hoe weinig ook, het Archivo Portuguez Oriental en de Documentos remettidos da India bevatten toch wel iets dat eenigen kijk daarop geeft.

Dat deze twee formidabele deelen met atlas moeten worden beschouwd als eene mijn of als een schatkamer van bijzonderheden en van détails, zal wel geen betoog behoeven. Geen bladzijde kan men opslaan, zonder te worden getroffen door deze of gene belangrijke bijzonderheid, bij voorbeeld p. 28 alwaar de datum van overlijden staat geboekstaafd van een vloothouder als Willem Lodewijksz, een datum tot dusver niet openbaar gemaakt! Dat de schatkamer met het jaar 1651 dicht gaat, is, haast zou ik zeggen: een toevalligheid. De auteur moest toch ergens ophouden! Ik zou mij kunnen voorstellen, dat het natuurlijker ware geweest den val van Malaka (1641) als einde van een eerste tijdperk aan te nemen, of anders de oprichting van het (maritiem) etablissement aan de Kaap de Goede Hoop (1652); de verovering van Ceylon had dan het hoofdmoment van een nieuw tijdperk kunnen worden. Maar ik behoef daarover geen oordeel te hebben, want ik geloof niet, dat de Admiraal zich bij het afsluiten van zijn werk door hoofdzakelijk historische of chronologische overwegingen heeft laten leiden. Ook hij weet, dat de geschiedenis geen tijdperken kent, dat tijdperken worden uitgevonden om het voordragen eenerzijds, het opnemen anderzijds gemakkelijk te maken. En als iemand het zich mocht gemakkelijk maken, was hij die persoon! Dus heeft hij een greep gedaan, die aankwam waar het hem gelegen viel en het eerste vijftigjarig tijdvak viel hem het meest gelegen, al brak hij nu juist niet bij een rustpunt af. Waartoe ook? Al zegt de Admiraal het ons niet, wij gevoelen toch wel, dat hij zijn onderwerp veel verder heeft vervolgd, dat hij nog meer in portefeuille moet hebben, dat hetgeen ons wordt aangeboden een begin is! Laat ons hopen, dat hij den tijd en de opgewektheid moge vinden om ons deelgenoot te maken van de resultaten zijner verdere onderzoekingen en daarom aan deze belangwekkende uitgave het succes toewenschen, dat zij, als werk van encyclopaedische strekking, als welgeordende schatkamer, zoo ruimschoots verdient.

S. P. L'HONORÉ NABER.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West” toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?”, kunt ge allereerst beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U”.

Van Week tot Week.

Dinsdag 27 Dec. tot Maandag 2 Januari 1928.

F. E. Spirlet †. In den ouderdom van 67 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer F. E. Spirlet, gep. luitenant-kolonel-titulair van het O.-I. leger.

Dr. J. A. Bartelds †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 44 jaar overleden de heer Dr. J. A. Bartelds, laatstelijk lid van den Raad van Justitie te Medan.

Mr. J. K. Onnen. Batavia, 31 Dec. (Aneta) [1]). De advocaat-generaal bij het Hooggerechtshof, Mr. J. K. Onnen, is benoemd tot procureur-generaal.

Burgemeester van Makassar. Makassar, 30 Dec. (Aneta). De directeur van de O. S. V. I. A. (opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren) de heer J. H. de Groot, is benoemd tot burgemeester.

Dr. Tjipto Mangoengkoesoemo geïnterneerd. Batavia, 30 Dec. (Aneta). Dr. Tjipto is onder geleide uit Bandoeng naar Banda vertrokken. (Zie over hem het artikel in het *K.W.* van 22 Sept. '27).

Geen gratie verleend. Batavia, 27 Dec. (Aneta). Het verzoek om gratie van de drie personen, die door den Landraad te Sawahloentoe wegens moord op drie Inlandsche onderwijzers, diefstal en brandstichting, alles te Siloenkang gepleegd, ter dood veroordeeld waren, is afgewezen.

De Merapi in werking? Batavia, 27 Dec. (Aneta). In het Bojolalische zijn vannacht zware aardschokken gevoeld. Vermoedelijk werkt de Merapi.

Z. G. Hoogerheide †. In den ouderdom van 39 jaar is in Zwitserland overleden de officier van gezondheid 1e klasse van het leger in Ned. Oost-Indië Z. G. Hoogerheide, chef van het hospitaal der Koloniale Reserve.

Een drama. Makassar, 30 Dec. (Aneta). Een Bataksch fuselier heeft sergeant F. H. van Ze[e] neergeschoten en daarna zelfmoord gepleegd. Van Zee laat een vrouw en twee kinderen achter. Reden tot de daad is wraak over een ingediend rapport.

Torpedobootjagers voor Indië. De bouw van de twe[e] torpedobootjagers bestemd voor Nederlandsch Indië, voor welk werk het laagst was ingeschreven door Burgerhout's Werf en Machinefabrie[k] te Rotterdam, voor *f* 4.934.000, is thans aan di[e] firma gegund.

Hollandsch-Indische oudejaarsavond. Op Zaterda[g] 31 Dec. heeft het hoofdbestuur van de telegrafie in samenwerking met het daartoe uitgenoodigde persbureau Aneta, vanuit Kootwijk Indi[ë] toegesproken. Nog tijdens de uitzending werd d[e] heuglijke tijding ontvangen, dat alles in Indi[ë] uitstekend verstaanbaar was. Door heruitzen-

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan d[e] „N. Rott. Ct.”.

Feuilleton.

Herinneringen van een oud-Ind. officier.

IX. Atjeh na de Pedir-expeditie.

(Slot).

Als men nu leest van wijn, sardientjes en jenever, moet men zich geen overdreven denkbeeld van luxe vormen. Per officier en per dag werd een half fleschje goedkoope wijn medegevoerd en voor de Europeanen een oorlam. Overigens was de voeding goed, maar eenvoudig en de vischjes, die met hun grove graat onder den naam van sardientjes in blik werden medegenomen, behoorden in werkelijkheid tot een andere, mij nog steeds onbekende vischsoort.

De voeding in Tangsé in het bijzonder moest wel eenvoudig zijn, want, zooals hiervoren reeds werd vermeld, waren er niet veel draagkrachten beschikbaar en was de weg, waarlangs de opvoer geschiedde, buitengewoon moeilijk, vooral het gedeelte tusschen Beungah en de Tangsévallei, dat door de versperde kloof, vol omgehakte woudreuzen voerde. Nu eens moest daar overheen worden geklommen, dan weer moesten de vrij steile oevers worden beklommen om al te zware hindernissen te omtrekken. De genie had wel veel verbeterd, maar de weg bleef moeilijk. En toch konden niet alleen de menschen, maar ook de dieren, de paarden en het slachtvee op die wijze Tangsé bereiken. Van alle wezens, die aan de excursies en expedities deelnamen, had de koe wel het minst benijdenswaardige lot. Na dagen lang door voor haar zeer moeilijk begaanbare terreinen te zijn medegezeuld, werd ze tot belooning voor de trouwe diensten ten slotte geslacht. De paarden kwamen tenminste in den regel levend terug, zelfs, als ze zwaar gewond waren, werden ze slechts in het allernoodzakelijkste geval afgemaakt. Bij een der eerste nachtelijke beschietingen van het bivak te Tangsé werd de schimmel van den commandant van het peloton cavalerie gewond door een schot in den schouder. Gelukkig was er een paardenarts aanwezig om het dier in de eerste dagen te behandelen. Toen de cavalerie met generaal Van Heutsz naar Segli terugkeerde, ging uiteraard ook de paardenarts mede en bleef het gewonde paard te Tangsé achter. Een ieder meende, dat het wel zou moeten worden afgemaakt; zijn kuil was al gegraven. Onze korpscommandant wilde echter nog probeeren wat er nog aan te doen was. Zoodra de wond voldoende was genezen, dat het paard eenigszins kon loopen, werd een hoornblazer er speciaal mee belast om met het dier te gaan wandelen, eerst op vlak terrein, daarna meer in de lagere heuvels. Ten slotte kon het paard ons volgen, toen wij Tangsé verlieten en wist het alle hindernissen in de kloof te overwinnen.

Maar dit waren niet de eenige moeilijkheden,

ding door het station Scheveningen was een groote schare van luisteraars in de gelegenheid deze indrukwekkende gebeurtenis mede te maken.

Tarief voor radio telegrammen voor Suriname. Met ingang van 2 Januari is de rechtstreeksche radiotelegraafverbinding Amsterdam—Paramaribo opengesteld voor de verzending van alle soorten telegrammen naar Suriname.

Het tarief per woord is als volgt vastgesteld:

voor gewone telegrammen	f 1.70
voor dringende telegrammen	„ 5.10
voor P. H. (gedeeltelijk dringende)	„ 1.80
voor uitgestelde	„ 0.85
voor Ned. Regeeringstelegrammen ..	„ 0.85
voor Perstelegrammen	„ 0.36

De afzenders, die hun telegrammen langs dezen weg willen verzenden, moeten deze daartoe voorzien van de kostelooze dienstaanwijzing „via Holandradio". Telegrammen, zonder via aangeboden, worden tegen genoemde prijzen mede via Holandradio verzonden.

De telegraafdienst is bevoegd tot verzending langs een anderen weg, indien dit in enkele gevallen bevorderlijk is voor de vlugge aankomst der telegrammen.

De aandacht wordt er voorts op gevestigd, dat opening van den rechtstreekschen radioweg Nederland—Curaçao spoedig zal volgen.

Versch Indisch fruit. Met het s.s. Koningin der Nederlanden dat den 31en Dec. te Amsterdam binnenkwam, is de eerste groote kwantiteit Indisch fruit als koelkamerlading verscheept, in Nederland aangekomen.

Blijkens een *Loc.* bericht bestaat deze zending uit ruim 14.000 stuks sawo manila, waarvan het grootste gedeelte voor Duitschland is bestemd, 1000 stuks mangga aroemanis uit Pasoeroean, ongeveer 700 stuks mangga gedong uit Cheribon en 100 stuks zuurzak uit de omgeving van Pasar Minggoe.

Dit is de eerste maal dat tropisch fruit op commercieele basis van uit Nederlandsch-Indië naar Europa werd verzonden.

Ethnologen-bijeenkomst. Op Zaterdag 7 Januari zal in de afd. Volkenkunde van het Koloniaal Instituut te Amsterdam de elfde jaarlijksche bijeenkomst van ethnologen plaats hebben.

O.m. zullen de volgende onderwerpen worden behandeld: Over den oorsprong der Indonesische toonschalen, door Mr. J. Kunst. — Over Maleische woorden betrekking hebbende op de Indonesische batiktechniek, door J. A. Loebèr Jr. — Protopathische gevoeligheid van primitieven, door Dr. F. H. G. van Loon. — Verder zal de heer B. M. Goslings een demonstratie geven van enkele bijzondere ethnografica.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Voordracht over Indische Kunstvlijt.

Van bevriende zijde werd ons dezer dagen het *„Utrechtsch Dagblad"* toegezonden, waarin een kort verslag voorkomt van de onlangs door Mevrouw *G. van Beresteyn—Tromp,* presidente van *„Boeatan"* gehouden voordracht met lichtbeelden over de Indonesische kunstnijverheid voor de *afdeeling Utrecht* der Vereeniging *„Oost en West",* waaraan wij het volgende ontleenen:

„Het is nog niet zoo heel lang geleden, betoogde spr. in hare inleiding, dat wij, Nederlanders, niet wisten, dat er in Indië, behalve de Hindoe-Javaansche monumenten, ook volkskunst bestaat. In October 1901 schreef *G. P. Rouffaer* in *„De Indische Gids":*

„De Ind. Volkskunst bestaat niet... omdat „de allermeesten onder ons ze niet zien. Omdat „zij ons tot nog toe ontgaan is, daarom geloo- „ven wij niet in haar bestaan."

Thans is het nog tijd die kunst te waardeeren en haar niet verloren te doen gaan. In Nederland bestaat een Vereeniging tot bevordering der Ned. Volkskunst, doch er is hier bijna geen volkskunst meer, met uitzondering van het houtsnijwerk en kantwerk in enkele hoekjes van Friesland en Zeeland. In Indië daarentegen bestaat die volkskunst wèl en het is zaak haar in het leven te houden, in het belang van Indië en Nederland beiden. Over den geheelen Archipel leeft de volkskunst, als *huisvlijt* door het gansche gezin beoefend, wel te onderscheiden van de huis-industrie, welke om den broode, ten bate van werkgevers verricht wordt. Kunstvlijt wordt uit liefhebberij beoefend en geeft een idealen band aan het inlandsche familieleven.

Tot de oudste volkskunst moet het vlechten worden gerekend, dat in hoofdzaak vrouwenarbeid is. Uit bamboe, rottanpalm- en rizoforenbladeren, biezen, orchidee-stengels en andere planten worden de materialen bereid, waarvan kunstvolle voorwerpen, zoowel voor huishoudelijk gebruik, als voor speelgoed en luxe, worden vervaardigd. De inlandsche vrouwen weten veelal van elk voorwerp een stukje kunst te maken, dat door fraaie vormen, teekeningen en kleuren inderdaad als sierkunst kan worden bestempeld.

Den heer *J. A. Loebèr Jr.,* destijds kunstbinder te Leiden, thans professor aan de Kunstnijverheidsschool te Elberfeldt, komt de eer toe het eerst in het openbaar gewezen te hebben, zoowel op de economische, als op de artistieke waarde van het Indisch vlechtwerk. In het „Voorwoord" van zijn desbetreffend in Aug. 1902 bij wijlen de firma H. Kleinmann en Co. te Haarlem uitgegeven, fraai geïllustreerde werkje, schrijft deze o.m.:

„Deze echte volkskunst heeft zich ginds tot heusche sierkunst ontwikkeld. In den Archipel kunnen bepaalde centra aangewezen worden, waar het vlechtwerk en eigen, lokaal karakter heeft verkregen, waar, door gezonden groei

---

---

want na Beungah werd niet het gewone pad naar Keumela Dalem gevolgd, doch rechts afgeslagen om via het gebergte den Blang Keudah te bereiken, dezelfde vlakte, waarmede wij vanuit Tangsé teverbinding hadden gezocht. Het pad, dat nu werd gevolgd, was zoo steil, dat niet eenmaal, doch eenige malen in het uur moest worden gerust om op adem te komen. Wij waren al uren onderweg en na een wederom zeer steil gedeelte was ik geheel buiten adem neergezegen, toen de kapitein, die iets verder vooruit was, riep: „Kom nu eens kijken!" En inderdaad, hetgeen zich toen aan ons oog voordeed, beloonde wel de moeite van die paar passen, ja zelfs van den vermoeienden marsch van dien dag. Vanaf de plaats waar wij zaten overzagen wij het voor ons liggende land tot aan zee toe. Vlak voor ons daalde het pad naar het golvende heuvelterrein van den Blang Keudah, daarachter verrees het lage randgebergte van Pedir, gevolgd door de vruchtbare Pedirvallei zelf. Het was prachtig helder weer. Als een speelgoedtreintje zagen wij den werktrein van Segli in de richting van Padang Tidji stoomen.

* * *

Kort na onze terugkomst ging het 7e Bataljon naar Java terug, in verband waarmede de staf en drie compagnieën van het 14e naar Padang Tidji overgingen. Onze compagnie bleef met de compagnie van het 12e, de compagnie van het Garnizoensbataljon op de post en een peloton cavalerie te Segli achter. Van onze compagnie was een sectie gelegerd te Beureuleung, halverwege Padang Tidji, voor de dekking van den spoorwegaanleg. De onderluitenant, die „liever een kleine heer dan een groote knecht was," zooals hij dat noemde, was liever op dat postje; wij, luitenants, rukten liever uit. Gewoonlijk werd de compagnie aangevuld met 1 of 2 secties, hetzij van de compagnie in de benteng, hetzij van die van het 12e. De verzetslieden traden in dezen tijd driester op, zoodat in de maand Juni van onze compagnie wij beiden luitenants en de onderluitenant gewond werden. Alleen de verwondingen van mijn compagnies-collega waren van ernstigen aard, zoodanig, dat hij niet meer voor den velddienst geschikt was en na in een bureaubetrekking zijn pensioen te hebben verdiend, werd afgekeurd. Zelf had ik de rij geopend met een onbeteekenend schampschot, precies een maand daarna was ik er weer bij. Hoewel ook deze wonden niet van ernstigen aard waren, leidden zij toch tot een evacuatie naar Koetaradja. Hier hadden de doktoren in het hospitaal de handen vol, want de expeditie langs de Noord- en Oostkust bracht ook veel zieken en gewonden binnen. Een ernstige afdeeling lagen we reeds met 6 gewonde officieren en nog eenige zieken.

Na het ontslag uit het hospitaal werd ik geplaatst bij de te Oleh-leh gelegerde compagnie van het garnizoensbataljon. Aangezien daar één luitenant aan

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Koedoes, res. Semarang, Java.

op eeuwenouden stam, een merkwaardige, artistieke ontwikkeling is ontstaan, die het vlechtwerk hier in het Westen nimmer heeft gekend.

„Het verkeert economisch in zeer gunstige omstandigheden, ook omdat het niet, zooals andere technieken, door het goedkoope machineprodukt wordt bedreigd. Daarom juist zou de steun van den blanke dit groote, mooie arbeidsveld tot verkwikkende vruchtbaarheid kunnen brengen."

Wat hebben wij, Nederlanders, sedert tot aanmoediging van die prachtige volkskunst gedaan? Zoo vraagt spreekster en vervolgt: Uit het vlechtwerk is het weefwerk geboren. De weefgetouwen in den Archipel zijn over het algemeen al heel eenvoudig, doch dit neemt niet weg, dat de inlanders er werkelijk kunstproducten mede weten te maken door de toepassing van verschillende kleurtechnieken tot vlakornament. Door den eenvoud der toestellen wordt het eigenlijke patroonweven niet veel toegepast, omdat daarvoor meer ingewikkelde instrumenten noodig zijn. De motieven voor haar werk vindt de inlandsche vrouw meestal in de natuur. Haar fijn vlechtwerk is bijna niet van weefwerk te onderscheiden. Zoowel in het kleuren, als in het teekenen (vormen) der figuren, zijn de inlanders kunstenaars. In het bijzonder de Javaansche vrouwen hebben het in beide technieken, welke voor het batikken vereischt worden, zeer ver gebracht. Het batikken is een echt Javaansche kunst en niet, zooals men wel eens gemeend heeft, uit Engelsch-Indië afkomstig. Spreekster licht dit met voorbeelden toe. De kralenversiering is eveneens een werk van de inlandsche vrouwen dat met veel smaak wordt toegepast.

Bij de kunstvlijt, welke door de mannen beoefend wordt, neemt het drijven en gieten van koper en het ciseleeren van messing een voorname plaats in, meest voor de gewone gebruiksvoorwerpen, welke tot ware kunststukken worden verwerkt. De vervaardiging van sierwapens is een kunst op zich zelf, waarbij het bewerken van de schede, het lemmet en het heft door speciale vaklieden geschiedt.

In het gieten van gong-klokken, voor hun gamelan-orkest, hebben zij het met hun eenvoudige hulpmiddelen ver gebracht.

Het houtsnijwerk, een pracht-kunst der Balinezen in het bijzonder, wordt ook op Java beoefend en uit de motieven en de wijze, waarop deze worden verwerkt, is het karakter van het volk aan te toonen. Voorts wordt veel aan hoorn-, bamboe- en schildpadwerk gedaan en neemt ook het vervaardigen van maskers en wajang-figuren een belangrijke plaats in. Door de à jour-bewerking der ledematen, verkrijgt men in de schaduwbeelden de mooist denkbare zwart en wit-kunst. Het vervaardigen van aardewerk is wel het minst ontwikkeld, hoewel er streken zijn, waarin ook deze nijverheid een volkskunst geworden is.

Zoo is in den geheelen Archipel een uitgebreide

sierkunst waar te nemen, welke aller aandacht, zeker ook die van de Regeering, verdient. Spr. beval de Indonesische kunstvlijt met warmte in de belangstelling van haar gehoor aan, speciaal ook van de jeugd, die talrijk vertegenwoordigd was. Want, zeide zij, van het opkomend geslacht hangt, ook in deze, de toekomst af!

Het gesprokene werd door een uitgebreide collectie fraaie lantaarnplaatjes toegelicht.

Bevordering van het Jaarmarktwezen in Indië.

In verband met het voorgaande viel ons het volgende bericht, onder bovenstaanden titel, in de Indische bladen op:

„Te Batavia werd met steun van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel opgericht een vereeniging tot bevordering van het Jaarmarktwezen in Ned.-Indië, welke zich in de eerste plaats ten doel stelt om, met volkomen eerbiediging van de volledige onafhankelijkheid van alle bestaande of nog op te richten jaarmarkten, passars malam enz. helpend en regelend op te treden bij de organisatie van dergelijke nuttige instellingen.

Het voorloopig bestuur verspreidde op groote schaal door geheel Ned.-Indië een kort exposé van de plannen en roept de hulp van belangstellenden en belanghebbenden in om tot een definitieve oprichting te kunnen komen en een werkplan te kunnen samenstellen.

Ook voor hen, die op kleinere plaatsen een passar malam van weinig meer dan locale beteekenis willen samenstellen, is de mogelijkheid tot aansluiting geopend, opdat zij niet kunnen trekken van de op andere plaatsen opgedane ervaringen."

Stellig zal ook het allerwege inrichten van dergelijke Jaarmarkten of *Passar Malams*, waartoe een twintigtal jaren geleden de heer J. E. Jasper, thans Resident van Djocdja, het initiatief nam, de waardeering en daarmee de beoefening van de Indonesische volkskunst sterk kunnen bevorderen.

Laat ons hopen, dat het nieuw ingetreden jaar voor deze kunst gunstige vooruitzichten mag openen.

Persoverzicht uit de Indische Bladen

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Aziatisch nationalisme.

De toestand, waartegenover de Engelschen in het Verre Oosten iederen dag gesteld worden, is — zeide *Sir Fred. Whyte* te Shanghai — van het grootste belang zoowel voor de Europeesche- als voor de Aziatische landen; de snelheid, waarmede de nationalistische beweging in Britsch-Indië en in China zich ontwikkelt, is typeerend voor den tijd waarin wij leven. Machtige invloeden zijn thans werkzaam, ten einde politieke veranderingen te verkrijgen van Angora tot Yokohama. Het is een feit, dat alle volken van Azië duidelijk den wensch

---

de sterkte ontbrak en van de beide overblijvenden om beurten één met 20 man werd gedetacheerd te Poeloe Bras ter bewaking van den vuurtoren, had de andere voortdurend den dag en piket, terwijl hij tevens belast was met het materieel beheer van de cantine en met het aanhouden van het schietregister, welke werkzaamheden in dien tijd nog aan luitenants waren opgedragen. Al deze baantjes gaven veel drukte. In de cantine werd door soldaten en matrozen veel bier en jenever gedronken. Oleh-leh was in die dagen een soort subsistentenkader, waar geëvacueerden uit meer woelige streken werden geplaatst om op hun verhaal te komen en van waaruit telkens detachementen van tientallen militairen weer de korpsen in die streken aanvulden. In het schietregister moesten dus voortdurend namen worden bijgeschreven en andere doorgehaald. Daarbij werd er toen in het bijzonder op gelet, dat men niet te veel en niet te weinig doorsloeg. De dienst bestond dus voornamelijk in bieraftappen, dagdienst (iederen dag avondappel), slachten, visitatie op Oleh-leh Oost, tweemaal in de week 's nachts een ronde, deelname aan de oefeningen en exercities, voor zoover deze niet met vorengenoemde diensten samenvielen en vooromschreven administratie. Bovendien was ik met den controleur de eenige ongetrouwde ter plaatse. Geen wonder, dat ik zoo gauw mogelijk vroeg om weer naar Pedir terug te mogen keeren. Mijn korpscommandant had daar aanvankelijk bezwaar tegen, omdat hij vond, dat ik er nog te zwak uitzag, doch toen ik hem betoogde, dat ik niet wegens ziekte, doch wegens verwonding was geëvacueerd en dat mijn wonden absoluut waren genezen, kon hij niet anders doen dan mijn verzoek doorzenden. Ondertusschen gebeurde er iets anders.

Toen mijn beurt was gekomen om den vuurtoren te Poeloe Bras te bewaken, waar men genoot van een vrijwel absolute dolce far niente, bevond ik mij op zekeren dag bij een ploeg soldaten, die bezig waren den door eene aardstorting versperden weg naar de landingsplaats te herstellen, toen de sergeant-heliografist kwam melden, dat er van Oleh-leh gevraagd werd, of ik genegen was om bij de genietroepen te worden gedetacheerd. Er werd dadelijk antwoord verwacht. Particuliere redenen deden mij bevestigend antwoorden. Den volgenden dag bracht de Java-mail de kranten, waarin werd bericht, dat wegens gebrek aan luitenants bij de genie drie infanterie-officieren bij dat wapen zouden worden gedetacheerd. De kans, dat ik één van deze drie zou zijn, geleek mij al heel gering.

En toch was zulks het geval. Men had namelijk jonge infanterie-officieren noodig, omdat de genisten zoo vlug promotie maakten en liefst infanteristen, die reeds te velde waren geweest. Hieraan had ik het te danken, dat onder meer de keus op mij viel.

Aldus verliet ik Atjeh om van dit gewest nooit meer iets anders terug te zien dan Sabang en vanaf de mailboot — de kust.

te kennen hebben gegeven, wijziging te brengen in hun politieken toestand. Zij namen de nationalistische idee van Europa over. Groot-Brittanië staat welwillend hiertegenover. De imperialistische politiek van Engeland is sinds lang verlaten; zij zou zich overigens met de sympathie voor nationalistische eischen van andere volken moeilijk kunnen verdragen.

De *„North China Daily News"* kan in de nationalistische beweging slechts één der middelen zien, waarlangs Moskou zijn einddoel tracht te bereiken.

Het *Soer. Hbl.* (19/11 „De week", *v. L.*) verklaart de beide tegengestelde meeningen: men ziet twee richtingen, die slechts in naam gelijk zijn, niet in wezen, en men beschrijft ze, afgaande op dien naam, als identiek. Hierin ligt een gevaar, dat niet alleen voor China geldt: dat men de werkelijk nationalistische strooming aanziet voor een destructieve richting en haar als zoodanig bestrijdt. Met als gevolg, dat ook zij zich dan natuurlijk tegen haar bestrijders zal keeren. Strijd tegen het communisme zal overal in het Oosten gebiedende eisch zijn van alle mogendheden, die daar haar belangen hebben, ook indien het communisme zich hult in den mantel van het „nationalisme". Maar met het nationalisme zonder aanhalingsteekens, een beweging, welke zich zeker in Azië duidelijk in haar politieke actie afteekent, dient met welwillenden ernst rekening te worden gehouden. Dit geldt, voor alsnog in veel mindere mate, ook voor *Ned.-Indië. Zuiver, oprecht nationalisme,* dat zijn doel wil bereiken langs *evolutionairen* weg, mag aanspraak maken op waardeerende beoordeeling.

Wij vestigen de aandacht op *De Sum. Post* (2/12 „De roode propaganda" en „Naar Arabië"; 3/12 „Shaw over Rusland"), het *Soer Hbl.* (25/11 „Van onze Buren") en het *Bat. Nwsbl.* (23 en 24/11 „De onrust in China"; 26/11 „Britsch-Indische Kroniek").

Om de Indische Staatsregeling.

In de Mem. v. Antw. op de Staatsregeling *(Deli Crt.* 2/12) verwerpt de Regeering het verwijt van een prikkelende en onzekere staatkunde. De indiening van het ontwerp berustte op een weloverwogen staatkunde. De Regeering is verplicht voor te stellen wat urgent wordt geacht. Oppositie bestaat alleen bij een deel, zij het een zeer groot gedeelte van de Europeesche burgerij, en hoeveel waarde de Regeering ook toekent aan nagenoeg het algemeen inzicht dezer groep, mag zij niet de oogen sluiten voor het onmiskenbare verband tusschen de onlusten in November en Januari, waarbij het grootste deel van de bevolking geen aandeel had en zelfs gebleken is, dat op het Inlandsch bestuur en het Inlandsch deel van politie, leger en vloot ook in zeer moeilijke omstandigheden kan gerekend worden. De Regeering en de Minister weigeren het wetsontwerp uit te stellen, waarvan slechts nadeelen te verwachten zijn en zelfs noodlottige gevolgen te vreezen. De Nederlanders in den Volksraad kunnen berusten in een overigens sterke minderheid, wetend, dat de grondwet krachtige waarborgen geeft, dat de Nederlandsche vertegenwoordigers in den Volksraad blijvend in kwantiteit en kwaliteit sterk genoeg zullen zijn om, zonder te overheerschen, niettemin leiding te geven. De Westersche groep draagt inderdaad 50 tot 55 pCt. bij aan de landsmiddelen, doch het is onduidelijk hoe hierop een bepaald zeteltal gebaseerd kan worden; want eenerzijds is het Nederlandsch overwicht langs een anderen weg verzekerd en anderzijds mag niet voorbijgezien worden, dat de gebrachte Westersche belastingen voor een zeer groot deel ontleend zijn aan Oostersche productiekracht. De politieke ontwikkeling laat zich niet dwingen door wettelijke bepalingen, welke een bepaalde groep, strijdig met de billijkheid, in de minderheid laat. De billijkheid en de wensch om het vertegenwoordigend lichaam zoo goed mogelijk aan het doel te doen beantwoorden en niet het theoretisch standpunt tegenover de scheiding blank en bruin, moeten doorslaggevend zijn. Het ontwerp gaat niet in de richting van het parlementaire stelsel. Aan het bestaande Regeeringsstelsel wordt niets veranderd, evenmin wordt getracht politieke macht te geven boven hetgeen aan geestelijke zelfstandigheid of economische kracht evenredig is, doch het bepaalt zich tot verruiming van de gelegenheid waar zelfstandigheid geleidelijk zou kunnen verworven worden. Het ontwerp verdeelt de onderscheiden landaarden niet, wijzigt slechts de wet, welke met de bestaan-

de verdeeling rekening houdt. De Inheemsche rol in het productieproces moet niet onderschat worden, waartoe uitvoerige tabellen en statistieken overgelegd worden. De Regeering noemt de aftredingsgeruchten ingeval van afstemming ten eenenmale ongefundeerd en verwerpt de drie zoogenaamde compromisvoorstellen.

De *Deli Crt.* (3/12) geeft eenige opmerkingen over enkele punten: *De Loc.* (25/11, blz. 19) bevat het oordeel van den Volksraad over „De bestuurshervorming" op Java; *De Sum. Post* (28 en 29/11) vermeldt de M. v. A. der Regeering betreffende „Sumatra en de bestuurshervorming" en „Zuid-Sumatra".

„Op den man af . . . ".

Van groot belang acht de heer Z(entgraaff) hetgeen de Regeering opmerkte over *de stemming onder een deel van het Europeesche publiek (Soer. Hbl.* 19/11). Het Europeesche deel der bevolking acht zich — behoudens enkele uitzonderingen — ernstig ten achter gesteld door het van de Regeering uitgegane voorstel tot omzetting der Inlandsche minderheid in den Volksraad in eene meerderheid. Zeker heeft de November-samenzwering de oogen geopend voor mogelijkheden, waaraan bij de vroegere behandeling der Volksraadssamenstelling niemand dacht, doch van niet minder grooten invloed op de opinie der Europeesche groep is zeker geweest de in het laatste jaar duidelijk aan den dag gelegde solidariteit van nagenoeg de geheele Inlandsche Volksraadsgroep, als het gaat om zaken, welke in het kader der nationalistische beschouwing zijn te brengen, terwijl die groep dan nog moet worden versterkt met de Europeesche leden van den linker-vleugel. Die links georiënteerde Europeesche leden sluiten zich niet slechts aan bij iedere nationalistische actie, doch stimuleeren deze, trachten haar te leiden in den door hen uitgestippelden weg. Aldus bestaat voor zeker soort belangen thans practisch reeds eene Inlandsche meerderheid. Velen dier met de Inlandsche groep optrekkende Europeanen zijn door de Regeering benoemd, en zoo verwijt men de Regeering niet slechts de *voorgenomen* vergrooting der Inlandsche groep, doch ook de vergrooting, welke *reeds plaats had,* toen zij Europeanen tot Volksraadsleden benoemde, die zich gaarne spannen voor het karretje der Inlandsche nationalisten. Beschouwingen en opmerkingen van eenige der benoemde leden in den Volksraad hebben het Europeesche publiek bij herhaling gegriefd; veel wat iederen normalen Hollander dierbaar is werd door enkelen hunner in den Volksraad neergehaald en beleedigd. Vrijwel niemand van het normaal oordeelend Europeesche publiek is tegen eene Inlandsche meerderheid in eenig college dat *over zuiver Inlandsche aangelegenheden* heeft te oordeelen. Integendeel, door het „Soer. Hbl." en anderen is herhaaldelijk aangedrongen op onzen terugtocht uit de zaken welke tot de specifiek Inlandsche huishouding behooren. Maar het verzet gaat tegen eene Inlandsche meerderheid in een college als de huidige Volksraad, dat binnen den kring zijner beoordeeling ook vindt of trekt de hoogere belangen van het Rijk en die van het hoogst ingewikkeld economisch bestel, dat hier door Europeanen is gevormd en onderhouden wordt, en *waarvan de bloei,* sterker: *het bestaan dezer gewesten afhangt.*

En nu — vervolgt Z. — moge men zeggen: de Regeering, het Centrale Gezag, laat niet tornen aan haar recht, ongewenschte beslissingen van den Volksraad naast zich neer te leggen, doch aldus zou men geen eerlijke oplossing geven aan kwesties welke men zelf, door de vorming der Inlandsche meerderheid, in het leven roept. Want men kan dit laatste niet doen zonder de aanvaarding der consequenties; men vormt geene meerderheid, zonder er rekening mee te houden dat deze zich zal laten gelden en zal trachten hare rechten met den dag uit te breiden. Zoo ziet men thans reeds den regentschapsraad van Tasikmalaja zich verzetten tegen het gebruik der Nederlandsche taal en tegen toezicht dat op hem wordt uitgeoefend. Indien men in Indië in volgorde van bemoeienis en positie had: *gewestelijke of provinciale raden, eilanden-raden* en boven dit alles een *rijksraad* — laatstgenoemd college voor de behandeling der algemeene- en hoogere belangen, welke buiten en boven de sfeer der tevoren genoemde colleges liggen — dan zou het verzet tegen eene Inlandsche meerderheid in colleges, welke zich goeddeels wijden aan de groote zaak der nationale huishouding, vermoedelijk zeer gering zijn. Doch dit verzet richt zich, fel en

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Van onze Adverteerders

Wij vestigen de aandacht van onze lezers en vooral van onze lezeressen op het **„American House", Anna Paulownastraat 21, Den Haag.**

In de keurig ingerichte showrooms van deze up tot date zaak, vindt de huisvrouw een groote keus van artikelen, betrekking hebbende op de vereenvoudiging en moderne inrichting van het huishouden.

Zooals de naam reeds aanduidt, specialiseert het „American House" zich vooral op den verkoop van Amerikaansche artikelen en het is algemeen bekend, dat de moderne hulpmiddelen in het huishouden in Amerika reeds sedert jaren grootere toepassing vinden, dan hier.

In de eerste plaats noemen wij het Reliable-Gasfornuis met „Lorain", automatisch temperatuurregelaar („Het Roode Wiel"), inderdaad een schitterend product van Amerikaansch vernuft en practischen zin. Deze temperatuurregelaar is een geniale uitvinding, waardoor dit fornuis zich van alle andere gasfornuizen onderscheidt. Door deze temperatuurregelaar is het mogelijk, zelf te bepalen, welke hitte men in den oven wenscht. „Het Roode Wiel" wordt op die temperatuur gesteld en de gastoevoer wordt dan automatisch zoodanig geregeld, dat deze hitte voor onbepaalden tijd gehandhaafd blijft. Daardoor is het mogelijk, om een geheel middagmaal tegelijkertijd in den oven te bereiden, zonder dat men daarbij tegenwoordig behoeft te zijn. Stel U eens voor! 's Middags om 2 uur, half drie, plaatst U Uw middagmaal bestaande uit soep, visch, vleesch, groenten en aardappelen en toespijs in den oven. U stelt het „Roode Wiel" en U kunt gerust gaan wandelen, of andere bezigheden verrichten. Wanneer U terugkomt, is het middagmaal gereed. Enkele minuten, nadat U bent teruggekomen, kunt U reeds opdienen. Een bijzonderheid van deze kookmethode is, dat de spijzen veel smakelijker zijn, dan wanneer zij op de gewone wijze bereid zijn. Alle aroma is in de spijzen bewaard gebleven. Dit lijkt een sprookje, maar de directie van het „American House" houdt geregeld kookdemonstraties, waarop het bovenstaande practisch wordt aangetoond. Deze kookdemonstraties zijn zeer interessant en wij raden onze lezeressen aan, om deze te bezoeken. Even een briefkaartje of een telefoontje (11035) en de directie van het „American House" zal u zeer gaarne een uitnoodiging zenden. De demonstraties worden gewoonlijk gehouden op Donderdagmiddag, half drie.

Verder zagen wij in het „American House" o.a. den bekenden „Regina"-stofzuiger. Dit apparaat wordt reeds sedert een groot aantal jaren hier te lande verkocht en heeft in de practijk bewezen te voldoen aan de allerhoogste eischen, die aan een prima stofzuiger mogen worden gesteld. De „Regina" heeft een groot zuigvermogen en neemt ook draden, pluizen en hondenharen op zonder door een absoluut overbodig z.g. klopsysteem uw kleeden te beschadigen.

Naast de „Regina" voert het „American House" ook een stofzuiger van eenvoudiger constructie, n.l. de „Rotarex", welk apparaat speciaal is aan te bevelen voor kleinere woningen.

De „Johnson", electrische vloerwrijver, is een uitkomst voor de huisvrouw, daar bij het gebruik van deze machine het vermoeiende boenen van vloeren tot het verleden behoort. Alle vloeren, zooals parket, linoleum, terrazzo, enz., worden electrisch mooi glanzend gemaakt, zonder dat deze echter gevaarlijk glad worden. Bij toepassing van de „Johnson"-methode heeft men bovendien nog het voordeel, dat het dagelijksch onderhoud van de vloeren veel gemakkelijker wordt, omdat ze volgens die methode niet vet en kleverig worden, zoodat het vuil zich niet er op kan vasthechten. De vloeren kunnen evenals meubels eenvoudig worden afgestoft.

Alle artikelen, in het „American House" verkrijgbaar, op te noemen, is niet wel mogelijk.

Wij willen alleen nog noemen een zeer practisch tafelfornuisje, waarmee men in een ommezien een warme lunch of warm ontbijt gereed kan maken. Verder een electrische bak- en braadoven, bijzonder mooie Amerikaansche gaskachels, die bij zeer gering gasverbruik een groote hitte geven, toasters, enz., terwijl nog dagelijks nieuwe practische Amerikaansche nieuwigheden worden aangevoerd.

Wij kunnen met vertrouwen een bezoek aan het „American House" aanbevelen en zal de directie u dan gaarne alles toonen, wat u interesseeren kan.

scherp, tegen de overdracht der bevoegdheid tot beoordeeling ook van het *Nederlandsch*-Indisch belang aan eene Inlandsche meerderheid.

Het *Soer. Hbl.* van 21 Nov. (*„De heer Gobée en het P.S.I.-congres")* erkent dat alle drie bladen, door mr. Schrieke genoemd, er in geloopen zijn. De door het „Soer. Hbl." (17/10 „Potemkinsche dorpen", *Z.*) gepubliceerde citaten komen niet voor in de brieven van den heer Gobée. Zij waren afkomstig van volstrekt ingewijde zijde; vermoedelijk heeft hij die ze gaf, ze niet letterlijk willen geven en er eene bewerking van gemaakt.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (21/11, blz. 3 „De adviseur voor Inl. zaken en zijn adviezen", *Mr. Schrieke*), de *Java-Bode* (28/11 „Indonesia?") en het *Soer. Hbl.* (22/11 „Slingerend inzicht" betr. *printah aloes*, Z.).

Batavia en Mr. Cornelis. Woningtoestanden.

Er is sprake van de gemeenten *„Batavia en Mr. Cornelis"* samen te voegen (*Bat. Nwsbl.*, 23, 24, 25 en 28/11). Mr. Cornelis is altijd een verre wijk van Batavia geweest en de eenige reden, dat thans de samenvoeging met Batavia weer een vraagstuk is geworden van practische politiek, is daarin gelegen, dat die verre wijk langzamerhand wat dichterbij is komen te liggen, omdat Batavia in omvang en beteekenis is toegenomen. Mr. Cornelis is een forensenstad, alleen ontstaan door haar gezondere ligging boven Batavia, maar dan ook absoluut van Batavia afhankelijk. Want de groote arbeidsgelegenheid, die de bevolking van noode heeft voor haar bestaan, vindt zij niet binnen eigen grenzen, maar ten Noorden van de Matramanlaan.

De Sum. Post (*2/12* „Woningtoestanden") en het *Soer. Hbl.* (23/11 „Het onveranderlijke", *Z.*) vestigen de aandacht op de *Inlandsche woningtoestanden* te *Soerabaja*. Einde 1927 constateerde men opnieuw pestgevallen te Soerabaja. Bij onderzoek bleek op het haventerrein de toestand precies dezelfde te zijn als vóór de eerste besmetverklaring van Soerabaja in Mei 1911; vervuiling, bouw van krotten, hokken, verwaarloozing van erven, goten, opeenhoping van vuil, het is alles precies hetzelfde, alsof nooit eenig werk zou zijn verricht tegen dit kwaad. Alle kostbare arbeid, in den loop dezer 16 jaren verricht, heeft geen spoor achtergelaten in de Inlandsche maatschappij; de millioenen daaraan besteed, hebben geen blijvende verbetering veroorzaakt. Hier ziet men de juiste beteekenis van werk dat niet voortkomt uit het volk zelf, niet wordt begrepen of niet gewaardeerd, omdat het „soesah" geeft.

De Handelsvereeniging „Amsterdam" op Sumatra.

De *H. V. A.* opende den 28sten Nov. haar nieuwe kantoorgebouw te Medan (*Deli Crt.* 28 en 29/11). Het stemt tot voldoening dat het een zuiver Hollandsche organisatie is die thans de aandacht van breede kringen trekt. Waarschijnlijk een der grootste cultuurlichamen van de wereld en ongetwijfeld het grootste onder Nederlandsche vlag, werkzaam in deze landen. En wie weet hoe Sumatra's Oostkust met vele andere streken van Sumatra uit wildernis en moeras is opgebouwd tot een bloeiend cultuurgebied, *dank zij den arbeid van onze cultuurmaatschappijen*, die overziet daardoor meteen de beteekenis van een lichaam als de H. V. A. voor deze landen. De H. V. A. heeft in dit deel van Sumatra *f* 60 millioen verwerkt sedert tien of elf jaren; reeds dadelijk volgt daaruit de geweldige economische beteekenis van dit bedrijf voor deze streken. Momenteel zijn in exploitatie op Sumatra: 2 vezelondernemingen, 3 theeondernemingen, 1 oliepalmonderneming, 1 koffie-oliepalmonderneming en 3 rubberondernemingen, waarvan 1 in Atjeh. In een non-productief stadium verkeeren nog 2 vezelondernemingen, 2 theeondernemingen, w.v. 1 in Korintji gelegen, 1 oliepalmonderneming en 1 rubberonderneming, gelegen in Atjeh. Het gezamenlijk cultuurpersoneel op Sumatra omvat momenteel 16 administrateurs, 4 geneesheeren en 257 Europeesche geëmployeerden. De staf van de beheersvestiging te Medan is geleidelijk uitgegroeid tot 37 Europeanen. Het aantal Inlandsche en Chineesche werklieden beloopt ruim 36.000. Aan de geneeskundige en hygiënische verzorging van het Eur. en Inl. personeel werd sedert 1917 *f* 5 millioen ten koste gelegd. De jaarlijksche exploitatie-uitgaven alleen voor Sumatra bedragen momenteel *f* 11.5 millioen, waarvan het allergrootste deel direct aan de Inlandsche maatschappij ten goede komt in den vorm van loonen en als betaling voor gedane leveranties.

Voorts verdienen aandacht: de *Deli Crt.* (30/11 „De wegen in Atjeh"), het *Soer. Hbl.* (18 en 19/11 „De uitbreiding der Suikercultuur in Djocja"; 23/11 „Landbouwzaken" op Celebes, Z.; 24/11 „Oliepolitiek", Z.), *De Sum. Post* (29/11 „Natuurbescherming"), de *Java-Bode* (25/11 „Het petroleumbedrijf te Tandjong Priok") en *De Loc.* (25/11, blz. 21 „De a.s. inkrimping der Poenale Sanctie", *Mr. Vreede*).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Mohammadijah-beweging.

Het persbureau Vana te Djokdja deelt in de *Pewarta Soerabaja* van 9 November mede dat, gelijk bekend, de Mohammadijah-beweging niet alleen in de Islamwereld, doch ook in politieke kringen beroering heeft gewekt, vooral toen de vereeniging begon te werken.

Allerlei critiek werd geleverd, doch Mohammadijah trok er zich niets van aan, zelfs niet toen ze werd beschuldigd in verbinding te staan tot den P. E. B. Het meest heftig zijn de aanvallen der kiahi's; deze godsdienstonderwijzers zijn sterk tegen de beweging, waarvan zij verklaren dat ze er op uit is om den Islamgodsdienst te veranderen en van Christelijke beginselen is.

Het persbureau verklaart dat Mahammadijah er op uit is om den Islam te zuiveren van onnoodige uitwassen, die er zijn ingeslopen en welke het bestaan vormen der kiahi's.

Dit is de reden waarom de kiahi's zoo tegen de beweging zijn en zij hun volgelingen opstoken in verband met het afschaffen der verschillende slametans, welke bij de bevolking adat geworden zijn. Innerlijk zijn zij overtuigd dat deze adat door den Islam verboden is, doch het raakt hun eigen belang dat ze gehandhaafd blijft.

Mohammadijah beseft terdege dat er veel in de adat moet worden veranderd en reeds 17 jaar is zij bezig om het bijgeloof in den Islam te bestrijden.

Dit bewijst wel dat de misbruiken vastgeworteld zijn in het geloof der bevolking en daarom heeft Mohammadijah een circulaire doen uitgaan, waarin de vraag wordt gesteld of het geen tijd wordt dat de Koran en de gewijde overleveringen naar behooren worden opgevolgd, waarna een uitlegging gegeven wordt dat verschillende geloofsgebruiken uit het animisme voortspruiten, als b.v. de slametans tot het afweren van onheil, de doodenmalen enz., terwijl ook bezoek aan jaarmarkt, sekaten enz. wordt afgekeurd.

Schrijver verwacht van deze circulaire een hevige opschudding in de Islamkringen, doch Mohammadijah is van plan kras op te treden tegen de domme adatgebruiken.

De Regeering en de P. S. I.

In *Darmokondo* (liberaal, Solo) wordt de houding der Regeering aan een beschouwing onderworpen ten aanzien van de Partij Sarekat Islam, zooals blijkt uit de Memorie van Antwoord, waarin o.a. staat: „Tot een bepaald oordeel over de P. S. I. en de tegenover hare actie aan te nemen houding is de regeering nog niet gekomen". Schrijver concludeert dat deze zienswijze onbegrijpelijk is, omdat reeds eerder bekend werd gemaakt dat het laatste congres van de P. S. I. de houding der Regeering tot de vereeniging zou bepalen. En nu neemt zij nog een afwachtende houding aan. Het argument hiervoor zal wellicht zijn het wachten op een nader advies van den Regeeringsadviseur, doch zal de Regeering niet begrijpen dat deze onzekere houding voor de tegenstanders van de P. S. I. aanleiding is om hun stem nog harder in de blanke pers te doen hooren?

Schrijver releveert dan eenige in de *Locomotief* voorkomende citaten uit het Regeeringsantwoord en de daaraan toegevoegde noot der redactie en merkt op dat de houding der Regeering groote gevolgen heeft, omdat de schijn wordt gewekt dat zij geen vertrouwen stelt in de P. S. I. In werkelijkheid heeft zij dit wantrouwen zelf tegengesproken, immers heeft zij in de Memorie van Antwoord nog gezegd „daartegenover staan echter feiten van meer hoopvollen aard".

De Locomotief heeft duidelijk het oogmerk gehad den adviseur voor Inlandsche zaken in een slecht licht te plaatsen en het wantrouwen in de P. S. I. zoo mogelijk te vergrooten.

Verder is de uitvoering van het denkbeeld der Regeering, hetwelk uitkomt in haar woorden: „In verband hiermede meent de Regeering voor het oogenblik zich tot nauwlettende observatie te moeten bepalen", vaak een belemmering voor de actie der volksbeweging.

Het standpunt van observeeren der Regeering is voor eenige Regeeringsvertegenwoordigers, die niets van de P. S. I. moeten hebben, een gereede aanleiding om op den loer te liggen. Vooral de blanke pers, die de Inlandsche beweging in het algemeen haat, zal allicht „een stok kunnen vinden om den hond te slaan".

„Nederlandsch-Indië" of „Indonesië"?

Naar aanleiding van de critiek van den heer Ligthart in den Volksraad op Mr. Graaf van Limburg Stirum, omdat deze in een Duitsch blad het woord „Indonesië" gebruikte, merkt een schrijver in de *Bintang Timoer* van 22 November o.m. op dat deze critiek door den heer Ligthart ook bij wijze van verdediging werd uitgeoefend tegen de aanvallen op zijn collega Mr. Trip, die destijds verklaarde zich te verheugen dat hij nog steeds mocht spreken van *Nederlandsch*-Indië. Schrijver wijst er op dat de drang

naar het woord Indonesië de ontwaking beteekent van de landskinderen voor zelfstandigheid. En dit werd ook erkend door de Europeanen zelve, die zich *voogd* noemen over deze landen. Wie de logica van het woord voogd kent, zal dus begrijpen dat men niet voor altijd als voogd kan spelen over de landskinderen, doch slechts zoolang deze de kinderschoenen nog niet ontwassen zijn. Want anders spreekt men immers niet van voogd, doch van overheerscher en overheerschten.

Verder wijst schrijver op de rede van Mr. Jonkman in den Volksraad over deze kwestie en zegt dat hij zich hiermede kan vereenigen. Want de Europeanen kunnen wel degelijk tot voorbeeld strekken aan de Indonesiërs, zoowel op het gebied van liefde voor land en volk als op dat van andere dingen. De Indonesiërs van de middelbare en hooge scholen hebben van hun 13e jaar af tot hun 21ste toe dan ook geleerd hoe sterk en eendrachtig de Nederlanders zijn en welke houding zij indertijd hebben aangenomen tegenover Spanje. Nu willen de Indonesiërs dat alles wat zij op school geleerd hebben, in toepassing brengen op hun eigen land en volk. Dit is de reden waarom zij dit land zoo gaarne Indonesië noemen.

Bovendien is het woord *kolonie* immers reeds in de Grondwet geschrapt, zoodat er thans dus geen bezwaar meer tegen zal bestaan dat de landskinderen zich Indonesiërs en dit land Indonesië noemen, evenals men zich in Holland Nederlanders noemt. Daarom beschouwt schrijver iederen Nederlander die de Indonesiërs aanvalt omdat zij het woord Indonesië gebruiken, als iemand die de goede traditie van zijn eigen rasgenooten niet eerbiedigt. Wat betreft de aaneenschakeling van het woord Nederland met Indië, stelt schrijver de vraag: wat voor verkeerds zit er nu in indien deze twee woorden van elkaar worden gescheiden, doch Indonesië in vriendschap blijft dan wel een bond sluit met Nederland?

Politietoezicht.

In de *Fadjar Asia* (Pan-islamitisch, Weltevreden), het nieuwe blad der P. S. I., komt voor een klacht over scherp politietoezicht op de P. S. I. sedert het hoofdkwartier naar Batavia is verplaatst. De schrijver knoopt daaraan vast het vermoeden dat vooral in de maand November een scherper politietoezicht wordt uitgeoefend en de politieposten te Batavia worden versterkt en uitgebreid, in verband met de algemeen gevreesde herhaling der November-aanslagen. En blijkbaar schijnt men geen onderscheid te zien tusschen de P. K. I. en de P. S. I.

Schrijver spreekt van den last die op den weg tusschen Krawang en Mr. Cornelis de reeds vroeg op weg zijnde boeren uit den omtrek, die hun producten naar de markt brengen, van de overal geposteerde veldpolitie ondervinden en haalt nog een voorbeeld aan van z.i. onnoodige politie-inmenging naar aanleiding van een ontvangen anoniemen brief.

In een onderschrift van H. A. Salim zegt deze dat het inderdaad een plicht van de regeering is, een wakend oog te houden op de volksbeweging, doch dat bij de wijze waarop het door de betrokken autoriteiten is geregeld of door de lagere beambten uitgevoerd, minder rekening wordt gehouden met de veiligheid van persoon en van beweging der personen die onder dat toezicht staan.

Op een dergelijke wijze uitgeoefende waakzaamheid en toezicht moeten wel gebaseerd zijn op achterdocht of kwade vermoedens en ten opzichte van de P. S. I.-beweging en hare vertakkingen als b.v. de S. I. A. P. (padvinderij) bestaan niet de minste redenen daartoe. Wel is waar dat de P. S. I. in principe volkomen onafhankelijkheid wil voor land en volk en waar is ook dat de P. S. I.-beweging hare partijgenooten en de Islamieten in het algemeen, opvoedt, tot bereidwillig offeren van bezit en van de genoegens des levens, tot bereidwillige zelfopoffering, ondergaan van mishandeling, ook al wordt het leven daarbij ingeschoten, alles om den Islam te verdedigen en mee te werken aan den vooruitgang van den Islam, maar niet zal de P. S. I.-beweging de menschen aanzetten tot aanranding en omverwerping van het gezag der regeering over Indië.

Het toezicht, dat gebaseerd is op achterdocht en kwade vermoedens, wordt een voortdurende belemmering voor het bestaan van een gevoel van veiligheid bij het volk, in de eerste plaats bij de menschen van de beweging en een belemmering is het voorts voor het opkomen van gevoelens van vertrouwen tusschen de regeering en het volk in het algemeen. En dan zal de regeermacht gedwongen zijn te steunen op geweld alleen, dat is op de punten der bajonetten en het scherp van het zwaard. En een dergelijk gezag heeft nooit een blijvend bestaan gehad; zelfs als het bleef bestaan, zou er geen rust en welvaart in het land heerschen.

Daarom is het niet verkeerd dat G. G. de Graeff de politiek van vertrouwen wil toepassen, maar die politiek zal onmogelijk goede vruchten kunen afwerpen als de uitoefening van het bestuur niet tot in de laagste functies mede op dat vertrouwen gebaseerd wordt.

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

Het gedenkteeken voor Dr. de Groot.

Wij hebben indertijd gemeld, dat zich in Indië een comité had gevormd voor de oprichting van een gedenkteeken te Bandoeng voor wijlen Dr. C. J. de Groot, den te vroeg overleden vaderlander, wiens levenswerk is geweest de radio-telegrafische verbinding van Indië met Nederland tot stand te brengen.

Thans is hier te lande een sub-comité tot stand gekomen om ook hier bijdragen voor dat gedenkteeken in te zamelen, waarin o.m. de volgende H.H. zitting hebben genomen: Ir. M. H. Damme, Prof. ir. C. L. v. d. Bilt, Ir. R. A. van Sandick, Prof. mr. M. W. F. Treub, Schout-bij-nacht mr. J. C. Jager, Luit.-gen. T. F. J. Muller Massis. Dit comité heeft zich thans tot het Nederlandsche volk gewend met een opwekking om ook het moederland te doen bijdragen in de hulde aan de nagedachtenis van den betreurde oveledene.

Het Nr. van 23 Dec. j.l. van *Radio-Expres* vestigt nader de aandacht op dien oproep en vertrouwt dat velen er gevolg aan zullen geven, hetgeen ook wij gaarne onderschrijven.

Gelden voor dit doel kunnen gezonden worden aan den secr.-penningmeester van het Comité, den heer J. G. Pater, liefst door storting op Postgirorekening No. 78114, kantoor 's-Gravenhage.

Onze Aarde.

Bij Van Holkema en Warendorf's Uitg. Mij. te Amsterdam is verschenen het eerste Nr. van een nieuw maandschrift „Onze Aarde". De uitgever was zoo vriendelijk ons een exemplaar ter recensie te doen toekomen, waaraan we met groote ingenomenheid voldoen. Wat het uiterlijk betreft kan o.i. dit nieuwe tijdschrift wedijveren met de beste maandschriften in ons land; op het glanzend papier komen de druk en vooral ook de keurige en talrijke illustraties goed tot hun recht. Ook aan den zeer verscheiden inhoud is groote zorg besteed, waarbij tot ons genoegen Indië niet is vergeten. De ethnographische studie van Tassilo Adam over de wajang wong (Javaansch tooneel) is zoowel wat tekst als wat illustreering betreft zeer interessant (de gekleurde plaat: Midden-Javaansche tooneelspeler, is inderdaad een lust voor de oogen).

Blijkbaar ligt het in de bedoeling der redactie (waarin Indië vertegenwoordigd is door den heer J. C. Lamster, conservator bij het Koloniaal Instituut te Amsterdam en door Dr. W. van Bemmelen) ook in de toekomst de Nederl. Koloniën een behoorlijke plaats in te ruimen; zoo zullen in de eerstvolgende Nos. o.a. worden opgenomen: De grafsteenen van Nias, door J. C. Lamster — De Koeboe's, door Tassilo Adam — Een bezoek a.: de Humboldts-baai (Nieuw-Guinea), door Dr. W. van Bemmelen. Ook en vooral om die reden kunnen wij „Onze Aarde" zonder eenig voorbehoud met warmte bij onze lezers aanbevelen. (De jaarlijksche abonnementsprijs bedraagt *f* 10.—, hetgeen, vergeleken bij wat het tijdschrift biedt, zeer gering is in deze nog steeds tijden van duurte op het gebied van typo- en litographie).

Het bedrijf der B. P. M. op Ceram.

Het Jan. 1928-Nr. van de Annalen van het Missiehuis te Tilburg bevat een artikeltje van Pater E. Cappers: „Van reizen en trekken", waarbij de schr. een tweetal belangwekkende foto's voegt, welke betrekking hebben op het petroleumbedrijf van de „Bataafsche" te Boela op de N.O. kust van het eiland Ceram.

De B. P. M. heeft hier een heel dorp neergetooverd. Op de eerste foto ziet men Boela van uit zee, op den voorgrond de 600 M. lange pier, waarop ontzachlijke buizen, die in verbinding staan met de olietanks. De olieboöten meren aan de pier en zijn in eenige uren volgeloopen. Nauwelijks aan wal, is men midden in het bedrijf: het kantoor, de magazijnen, de raffinaderij, de electrische centrale enz. Links van de pier zijn de woningen der hoogere employé's en van den dokter. 't Lange witte gebouw links is het hospitaal. Rechts van de pier zijn een paar toko's van de Chineezen en verderop zijn de goed-ingerichte koelie-verblijven. De tweede foto vertoont het geheel, van land gezien.

Wat men niet ziet, daarvan vertelt Pr. Cappers met enkele woorden. „Heel het terrein is doorsneden met sloten en greppels, gevuld met een olieachtige bruine modder. De meeste wegen toonen diepe sporen van ossekarren en tractors. Over het geheel ligt nu juist geen waas van poëzie doch wel van buseness: voortdurend dreunen en stampen der machines, terwijl de tientalen oliepompen hare eentonige muziek ten beste geven."

Missie en Zending.

St. Claverbond. Jan. '28. Kent de Javaan dankbaarheid? door C. Poespadi hardja S. J. (met afb.). — De nieuwe kerk te Medarie, door Fr. Sträter S. J. (met afb.).

De Macedoniër, Dec. '27. Wat de Soembaneesche verhalen ons leeren, door P. J. Lambooy. — De Zending en het Heilige Land, door Ds. D. K. Wielenga. — Overzicht van het Zendingswerk in Ned. Oost- en West-Indië, door J. Rauws.

De Banier. No. 46 (17 Nov.). Schetsen uit het leven van Ludwig Ingwer Nommensen, den Apostel der Bataks, door J. H. Hemmers (vervolg).

Annalen Missiehuis Tilburg. Jan. '28. Bezoek van Z.Exc. den Gouverneur-Generaal aan Langgoer (Kei-eil.). — Van reizen en trekken, door Pr. E. Cappers (met ill.).

Gedenkboek Carpentier Alting Stichting.

Bij de firma Visser & Co. te Weltevreden is verschenen het Gedenkboek van de Carpentier Alting Stichting, naar aanleiding van het zilveren feest dier stichting. Wij lezen in de inleiding:

„Zoo moge dit gedenkboek van de C.A.S. spreken van zorgelijke dagen in het verleden, maar ook van een vast vertrouwen in de toekomst. Geboren uit den drang der tijden, welke vroegen om onderwijs op vrijzinnige religieusen grondslag, heeft de C.A.S. gedurende een kwart eeuw het beginsel der vrije vroomheid hoog gehouden en de blauwe banier van verdraagzaamheid en broederschap in breede banen doen uitwaaien. Zij is van een nietig plantje gegroeid tot een forschen boom, in welks schaduw het de Bataviasche jeugd goed is te wonen. Dat is bereikt, doordat bestuur en onderwijzend personeel in eendrachtig samenwerken geloof hadden in de beginselen, waarop de stichting gegrondvest was, hoop op verwezenlijking van hun ideaal en liefde voor het kind".

Het fraai uitgevoerde werk, dat een duidelijk beeld geeft van den innerlijken en uiterlijken groei der stichting is met vele keurige foto's en platen verlucht.

Van den inhoud noemen wij: Het pensionaat voor meisjes der Carpentier Alting Stichting 1902—1907; De drie-jarige H.B.S. en de cursus; De Struiswijkschool; De eerste directrice der C.A.S.; Terugblik; Herinneringen aan moeilijke dagen; Sport en spel op de Carpentier Alting Stichting; Varia; Onze schooltuin; De eerste dagen op de kostschool; Uit de oude doos; Een blik in de toekomst. *(N. Rott. Ct.)*.

De Indische Verlofganger.

Het Nr. van 23 Dec. wijdt uit over de verdiensten van den Secretaris-Penningmeester der Vereeniging van Ind. Verlofgangers, den heer D. van Geuns en diens echtgenoote ten opzichte dier vereeniging, welke verdiensten beloond zijn met hunne benoeming tot eerelid. — De heer S. Kalff geeft levensbijzonderheden van gouverneur-generaal Carel Reyniersz. (1650—1653). — De heer P(etrus) B(lumberger) schrijft in de rubriek: Indische curiosa een stukje over een kendi pratola (antiek koperen kruik uit het Madioensche).

Het Nr. van 30 Dec. brengt een interessante beschouwing van den hr. Fr. Oudschans Dentz over Cornelis van Aerssen van Sommelsdijk, een der grondvesters van den lateren bloei van Suriname. — Verder weder eens een historische schets van A. Weruméus Buning: Soerapati en de eerste successieoorlog op Java.

De Java-Suikerindustrie.

In het 22-Dec. Nr. van *Handelsberichten* wijdt de hr. H. Ch. G. J. van der Mandere eene beschouwing aan het jaarverslag over 1926 van het Alg. Syndicaat van Suikerfabr. in N.-I., hetwelk steeds in ruimen kring belangstelling ondervindt, omdat er naast de syndicaatsaangelegenheden vraagstukken in worden behandeld, welke van groot belang zijn voor de economische samenleving, de Inlandsche vooral, op Java.

Uit de aan het verslag ontleende cijfers blijkt o.m. dat de Javasuikerindustrie aan loonen, leveringen en grondhuren over 1926 totaal ruim 120 millioen gulden onder de inlandsche bevolking heeft gebracht. Denkt men daarbij aan datgene wat door de industrie rechtstreeks ten bate der bevolking wordt gedaan, bijv. op hygiënisch en medisch gebiedt en houdt men voorts rekening met de grondhuren, die voor de rietlanden, met de loonen die voor de bibittuinen en rietlanden worden betaald, en met het bedrag dat jaarlijks aan opkoopriet wordt uitgegeven, dan komt men tot een cijfer, dat ongeveer 45 pCt. bedraagt van de totale uitgaven welke de Javasuikerindustrie moet doen voor de instandhouding van haar bedrijf.

Ook het 15-Nov. Nr. van het orgaan van den N. I. Politiek-Economischen Bond wijdt een korte beschouwing aan het verslag, wijst op de groote beteekenis voor de bevolking en acht het verkeerd van sommige Inlandsche leiders om er vijandig tegenover te staan. „Zouden — schrijft het blad — de malcontenten niet beter doen zelf binnen te treden in den kring van het Suikerkapitaal en het Inlandsch kapitaal op te wekken deelgenoote van deze industrie te worden. De aandeelenmarkt staat voor iedereen open."

Foto's van Bali.

Door den Soerabajaschen Kunstkring is van 25 Nov.—4 Dec. eene tentoonstelling van foto's en schilderijen van Bali gehouden, waarbij o.m. een collectie foto's werden geëxposeerd welke vervaardigd zijn door den heer A. Roosevelt, een Amerikaan, die de

laatste vijf jaren het eiland Bali bewoond en doorkruist heeft en dit „paradijs" voor geen geld ter wereld zou willen verlaten.

Het Nov. Nr. van „Ons Kringnieuws" (het orgaan van den Soerab. Kunstkring) schrijft van die foto's, dat zij uitmunten door artisticiteit, terwijl de afdrukken zijn gemaakt op een speciaal soort papier, waardoor de foto een diepte krijgt welke de schoonheid er van verhoogt. En verder: „Opnamen van den heer Roosevelt werden herhaaldelijk in Amerikaansche en Europeesche kunst-tijdschriften gepubliceerd. Ook het hier welbekende tijdschrift „Inter Ocean" gaf herhaaldelijk kieken, vervaardigd door den heer R., te zien.

Het groote succes, dat de heer Roosevelt met zijn foto's heeft spreekt wel uit het feit, dat gedurende dit jaar en uitsluitend op Bali meer dan 3000 exemplaren werden verkocht. De tentoongestelde foto's zullen in hoofdzaak geheel nieuwe opnamen zijn en *afdrukken zullen op bestelling leverbaar zijn.*

Niet alleen hield de heer Roosevelt zich bezig met het in beeld brengen van verschillende bezienswaardigheden van Bali, doch hij is tevens schrijver en samensteller van een boek, getiteld „Folklore of Bali", hetwelk naar hij hoopt in Dec. a.s. zal verschijnen."

De Indische Mercuur.

No. 52 (28 Dec.). Dr. A. A. L. Rutgers, nieuw benoemd Gouverneur van Suriname (met portret). — De Amerikaansche rubberindustrie en hare wetenschappelijke voorlichting, door Dr. I. van Rossem, besproken door Prof. Dr. P. van Romburgh. — Nieuw plantkundig woordenboek voor Ned.-Indië, door F. S. A. de Clercq, besproken door J. J. Smith — A. V. R. O. S. (Algemeene Vereeniging van Rubberplanters ter Oostkust van Sumatra). — De suikerindustrie op Java. — De houtmarkt in Ned-Indië. — Java als machine-markt. — Nieuwe afscheepsmogelijkheden in Ned.-Indië. — Duitsch belang in Indië. — Kultuurberichten (De Suikercampagne op Java. — Cultures op Celebes.). — kleine mededeelingen (De bevolking van Ned.-Indië. — Problemen bij de Suikerindustrie). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over kina, cacao, koffie, suiker, tabak, thee.

* * *

Het verslag over de November-onlusten in Bantam, door G. T. S(tibbe). (Democratie en Vrijheid, 24 Dec. '27).

Nederlandsch Oost-Indië.... en „De West" (Interview van den hr. L. P. J. M. Sauter, naar aanleiding van diens indrukken van Suriname). (De Ind. Post, 19 Nov. '27).

Curaçao. Het Mgr. Niewindt-standbeeld (ontleend aan de Amigoe di Curaçao). (De Java-Post, 18 Nov. '27).

Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden, No. 46. Prijzen, indexcijfers en wisselkoersen op Java 1913—1925. Uitgave van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel. (Batavia, Ruygrok en Co.).

Verslag betreffende den Gouvernements Pandhuisdienst over het jaar 1926. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

De pangiongs, door G. Pastor, Inspecteur bij het Kantoor van Arbeid (Publicatie No. 3 van het Kantoor van Arbeid). Met kaart van het panglonggebied en ilustraties. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

De fiscale positie van de in Ned.-Indië werkende, elders gedomicilieerde, ondernemingen, door A. E. C. van Saarloos, accountant. (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

Over enkele vraagstukken eener Indische staatsrechts-beoefening. Rede, in tegenwoordigheid van Z.Exc. den Gouv.-Generaal uitgesproken op den derden herdenkingsdag van de stichting der Rechtshoogeschool te Batavia den 28en October 1927, door Dr. J. H. A. Logemann. (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

Door de kloof van Banjoe-Biroe per rijwiel, door Bondslid 3703. Met ill. (De Kampioen, 23 Dec. '27).

Suriname.

„De West" van 4 November schrijft:

Men zal zich herinneren, dat na de afschaffing der contract-immigratie naar Demerara, pogingen in het werk zijn gesteld om een zoogenaamde vrije emigratie van Br.-Indië naar Britsch-Guyana tot stand te brengen.

Na jarenlange onderhandeling werd eindelijk eenigen tijd geleden een schema bekend gemaakt, dat de voorwaarden bevatte waarop de Br.-Indische regeering bereid was deze emigratie toe te staan. Al dadelijk gingen stemmen op in Demerara, dat de kosten dezer immigratie zoo hoog waren, dat zij practisch niet was toe te passen.

De jongste bladen van Demerara melden thans, dat op verzoek van het gouvernement van Guyana, de datum waarop de vrije emigratie zou beginnen, voor onbepaalden tijd verschoven is.

De toestand in Demerara, op arbeidsgebied, is daardoor benarder dan ooit geworden.

* * *

Ook Fransch Guiana verkeert in moeilijke omstandigheden. De begrooting sluit niet. In „Le Depêche Coloniale et Maritime" van 24 November vindt men den toestand beschreven in een artikel onder het hoofd *„Les embarras financiers de la Guyane. Un cri d'alarme."*

De belastingen kunnen niet meer verhoogd worden en verlaging van de uitgaven is evenmin mogelijk. De Gouverneur, de heer Juvanon, is naar Frankrijk vertrokken om den Minister van Koloniën den toestand bloot te leggen. Het tekort bedraagt meer dan een millioen en men ziet geen andere oplossing dan steun van het moederland, niet in den vorm van een subsidie, maar van een renteloos voorschot, terug te betalen in betere tijden.

Met geen der Guiana's gaat het op het oogenblik voor den wind. Het best er aan toe is nog Suriname. Men schijnt daar het doode punt voorbij te zijn en als het Nederlandsche en het Oost-Indische kapitaal ophielden vijf pooten aan een schaap te verlangen zou de toestand spoedig belangrijk verbeteren. Daar is iedereen het over eens.

In „Het Vaderland" van 24 December vinden wij een interview van den heer L. P. J. M. Sauter door de Indische Post. De heer Sauter is een der directeuren van de Nederlandsch-Indische Gasmaatschappij; hij heeft, in opdracht van onze Regeering een reis naar Suriname gemaakt om advies uit te brengen in zake den aanleg van een waterleiding te Paramaribo en omtrent nog vele andere aangelegenheden, waarvan het rapport Minister Koningsberger reeds heeft bereikt.

Aan het interview ontleenen wij het volgende:

De heer Sauter is er van overtuigd, dat voor Suriname een mooie toekomst als cultuurland is weggelegd, wanneer de bakens worden verzet. In de cultures wordt thans geen irrigatie toegepast, selectie van plantmateriaal en inrichting van proeftuinen zijn vrijwel onbekend. De etablissementen voor de bereiding van suiker en koffie zijn nog zeer primitief en verre van economisch ingericht en zelfs de grootste ondernemingen bestrijken een veel en veel kleiner areaal dan soortgelijke ondernemingen in Indië.

Dank zij de medewerking en steun van den gouverneur van Suriname bezocht hij eenige suiker- en koffie-ondernemingen en kon verklaren, dat z.i. op Java zulke ondernemingen reeds lang failliet zouden zijn gegaan. Daar zij in Suriname nog een, zij het dan ook geen schitterend bestaan hebben, ligt het voor de hand dat de grondgesteldheid en het klimaat veel beter zijn dan op Java en bij het stichten van ondernemingen van voldoende grootte, met aanleg van irrigatie, toepassing van selectie van plantmateriaal, met aanpassing aan de grondsoorten, invoering van betere plantmethoden en ten slotte oprichting van economisch werkende etablissementen, zullen suiker- en koffie-ondernemingen in Suriname een ruimere winst afwerpen dan dergelijke toch reeds voorspoedig werkende ondernemingen op Java......

Laten de Nederlandsche en Indische maatschappijen, die in Oost-Indië met zooveel succes cultuurondernemingen opgericht hebben, ook een kapitaal in de West vastleggen. Wanneer zij zich dan daarbij laten leiden door de ervaring en de toegepaste wetenschap in de Oost opgedaan, dan zullen zij in de „West" voor hun durf en ondernemingsgeest ruim beloond worden.

Geld besteed aan West-Indië kan productief kapitaal worden genoemd en als voorbeeld kon hij noemen, dat een achttal jaren geleden twee Duitschers met een geleend kapitaaltje van ƒ 5000 een kleine koffieonderneming hebben opgericht, zeer moeilijke jaren hebben medegemaakt, doch dat eenige jaren geleden een der compagnons den anderen voor ƒ 50.000 heeft kunnen uitkoopen en thans een goede winstgevende onderneming bezit. Zou men op Java ook in zulk een korten tijd zulke resultaten bereiken? En dan met zulk een primitief etablissement en zulk klein areaal?

In de uitspraken van den heer Sauter stuiten wij op iets dat wij nader willen bekijken.

De heer S. zeide n.l.:

„De hulpbehoevendheid van de Kolonie spruit voort uit het feit, dat slechts 1/3 deel der bevolking producent is en dus aan de belastingen contribueert, terwijl de rest hiertoe niet in staat is. De oorzaak ligt grootendeels in de leerplichtwet, die een teveel aan intellectueele krachten schept en die hun ontwikkeling toepassen op de kantoorkruk; West-Indië heeft voor dergelijke intellectueelen geen voldoende werkgelegenheid, maar groot gebrek aan menschen, die door bewerking van den grond de mooie toekomst van Suriname als cultuurland in vervulling moeten brengen."

De heer Sauter zal het met ons eens zijn dat de winkels, kantoren, enz. geen liefdadige instellingen zijn, die op hun „kantoorkrukken" meer jongelieden toelaten dan voor de behoefte noodig zijn. Voorts dat een zeker percentage van de bevolking voor deze diensten noodig is. Moeten deze allen naar den landbouw of zij er geschikt voor zijn of niet en moeten de „kantoorkrukken" ledig blijven? In het laatste Koloniaal Verslag vinden wij dat het getal winkel- en kantoorbedienden voor de geheele kolonie 1346 bedraagt. Is dat te veel?

Een goede kijk op de samenstelling der Surinaamsche maatschappij geeft Bijlage B van genoemd verslag: „Staat aantoonende de verdeeling van de bevolking naar betrekkingen, beroepen en ambachten".

Bestudeering daarvan weerhoudt van opmerkingen als de hier bedoelde van den heer Sauter. Het „te veel aan intelectueele krachten" is geen specifiek Surinaamsch verschijnsel. Dat te veel zoekt en vindt elders een goed heenkomen. Die niet geschikt is of zich niet geschikt acht voor den landbouw doet goed zich daaraan niet te wijden. Welken waarborg heeft men dat een grooter percentage van de bevolking zich tot den landbouw aangetrokken zou gevoelen als men den leerplicht afschafte en de kinderen als analphabeten liet opgroeien?

Landbouw-onderwijs? Wij hebben meermalen de meening verdedigd dat landbouw-onderwijs geen landbouwers *schept* en wij gaan thans hier niet verder op in.

* * *

In de N. R. Ct. van 1 Januari, ochtendblad A, een interessante correspondentie over „Leprabehandeling in Suriname". Wij knippen daaruit het volgende:

....„De oorzaak van de in veler oogen bestaande zorgeloosheid dezer menschen is hun niet vreezen voor de besmetting of overerving. Velen hunner houden het er nog voor, dat de ziekte optreedt tengevolge van het eten van bepaald voedsel, waartegen het lichaam zich verzet, een individueele tegenzin, als „treef" bestempeld, woord van Hebreeuwschen oorsprong, begrip veel beschreven en verklaard, maar niet aanvaard van wetenschappelijke zijde in verband met de lepra, en dit volksgeloof heeft zeker invloed gehad en heeft het nog op de zorgeloosheid ten opzichte van de vreeselijke ziekte."....

De hier gegeven omschrijving van het begrip „treef" is minder juist. Men zie daarover het desbetreffende artikel in de *„Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië"*. Naar onze meening moet de bestrijding van de lepra beginnen met de bestrijding van dit zeer verspreide en zeer verderfelijke volksgeloof. Wij hebben in dit blad meermalen bij de autoriteiten in Suriname er op aangedrongen om een onderzoek in te stellen naar de verspreiding van dit volksgeloof, hetgeen het best kan geschieden op de scholen.

Onbegrijpelijkerwijze heeft men tot dusver het nut daarvan niet ingezien. Als Dr. Lampe het genoemde artikel in de Encyplopaedie en ook het artikel van Prof. Flu in *„Stemmen uit Bethesda XXIV"* leest, zijn wij overtuigd dat hij het belang van dit onderzoek zal inzien.

* * *

In „De Indische Verlofganger" van 30 December een artikel van den heer Fred. Oudschans Dentz over „Cornelis van Aerssen van Sommelsdijk, een der Grondvesters van den lateren bloei der Kolonie Suriname", met een portret van dezen „empire builder" en een gravure uit het jaar 1728, den moordaanslag op van Aerssen voorstellende.

* * *

Verbetering: In het vorige nummer schreven wij dat de benoeming van Dr. Rutgers tot gouverneur van Suriname ons deed denken aan de benoeming, vele jaren geleden, van Prof. Paul Bert tot gouverneur van Indo China.

De zetter maakte er Paul Best van en bij de correctie ontging ons de fout.

Curaçao.

Terugblik.

Het jaar, dat voorbijging, was in meer dan één opzicht voor de kolonie Curaçao een bijzonder jaar. Men loopt steeds gevaar bijzonderheden te vergeten, als men een jaaroverzicht schrijft, en daarom willen wij daaraan niet beginnen. Slechts slaan wij een blik in onze herinnering terug, om eenige belangrijke dingen naar voren te brengen, zonder te willen beweren, dat er niet andere, even belangrijke, misschien meer belangrijke, zijn geweest.

Beginnen wij van boven af, dan moeten wij een kwestie aanroeren, van het allerhoogste belang, schoon nog niet beslist. Ondanks het uitblijven der herziening van het regeeringsreglement is het vraagstuk der autonomie dit jaar door het vaststellen eener sluitende begrooting in een acuut stadium gekomen. Het optreden van den minister in deze was een pijnlijke verrassing voor allen, die met instemming het jarenlange, moeizame streven van den Kolonialen Raad, om het zoover te brengen, hebben gadegeslagen. Verblijdend mag het genoemd worden.

dat de Tweede Kamer het opgenomen heeft voor Curaçao blijkens haar Voorloopig verslag op de begrooting voor 1928. Wij hopen, dat zij in het gesproken woord niet minder voet bij stuk houden zal dan zij in het geschrevene deed. Dan verwachten wij daarvan een ernstige waarschuwing aan de regeering, die voor 1928 de heilzaamste gevolgen kan hebben, hier en ginds.

Aan de algemeene critiek is niet ontkomen het bestuursbeleid. Ook hierin moet men eerlijk zijn, en de consequenties aandurven. Personen als zoodanig kunnen buiten spel gelaten en als dragers van het gezag geëerbiedigd worden, maar als man tegenover man moet men hun in het aangezicht hetzelfde durven zeggen, wat men van hen aan derden gezegd heeft. Dit standpunt zal veel ongegronde critiek den mond snoeren, en tegelijkertijd de gegronde in waarde doen toenemen. Die critiek beginne met zelfcritiek. Het bestuur van Curaçao is geen gemakkelijke taak, het is geen geldmakerij, zooals een onwelwillend oordeel het doet acht van de in Curaçao komende macamba, het moet zijn een daad van onbaatzuchtigheid, van opoffering zelfs ten bate van een Nederlandschen staat. Een persoonlijke terugblik op ons wedervaren als belanghebbende bij- en belangstellende in Curaçao, op de uitingen van ons belang en van onze belangstelling, kan ons allen in den nieuwen tijdkring slechts ten goede komen. Het bestuur en zijn organen moge, leering trekkende uit wat gebeurd is, kracht ontvangen om het goede voor Curaçao te zoeken en te doen.

Curaçao krijgt de politie, die het niet gewenscht heeft. Wij gelooven, dat tact hier alles kan goed maken, wat bedorven lijkt.

De watervoorziening deed een stap in andere richting, dan zij eerst scheen te zullen volgen. Ging zij nu laatstelijk vooruit? achteruit! zijwaarts? Wij weten het niet, omdat men in zekere gezindheid een uitweg zoekt, maar ons grijnzen van uit de verte de letters h.a.t.o. tegen.

De *Samaria* op Curaçao. Wij zouden het niet gaarne als gebeurtenis van beteekenis onvermeld hebben gelaten.

De geldelijke toestand der kolonie was gunstig, de economische ook. Gelukkig, dat in deze vette jaren de Jozefs niet ontbreken, die voor minder goede jaren waarschuwen, al moeten zij dan ook aan de Farao's de zorg overlaten, om tijdig de bakens verzet te hebben, als eens blijken mocht, dat petroleum en fosfaat niet onuitputtelijk zijn.

Er is nog zooveel te doen, wat al jaren lang op afdoening wacht: havenverbetering, salarisherziening. Er is nog zooveel te redderen: openbare werken, belastingwetgeving, onderwijs.

De bovenwindsche eilanden. In 1927 werd het besluit genomen, ze belastingvrij te maken. Een aanlokkelijk iets voor onder de zweep van den fiscus zich krommende Europeanen en Amerikanen, maar wij vreezen, dat dit alleen geen menschen trekken zal; daarvoor is meer activiteit noodig.

Wij wenschen Curaçao in 1928 heel veel voorspoed.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Het geslacht Sassen.

Aan Vorsterman van Oyen, Stam- en wapenboek van aanzienlijke Nederlandsche familiën III (1890) ontleenen wij het volgende: „Omstreeks het midden der 18e eeuw vertrok *Jacobus Sassen* uit zijne geboorteplaats Elsloo in het land van Valkenburg naar 's Hertogenbosch en vestigde zich aldaar in de Postelstraat. Hij stond in betrekking tot de paardenposterijen en werd spoedig na zijne vestiging gerekend te behooren tot de deftige burgers der oude Hertogstad, die hem op 22 Sept. 1763 het poorterschap verleende." Van deze was een achterkleinzoon Mr. Willem Karel Clemens Sassen, geb. te 's Hertogenbosch 26 Jan. 1817. Hij „was tot 1841 advocaat bij het gerechtshof aldaar en later bij dat te Maastricht, werd 17 Sept. 1850 lid der prov. staten van Limburg, in 1851 buitengewoon lid dier staten, in 1852 lid van den gemeenteraad van Maastricht en 9 Juni 1870 procureur-generaal en vice-president van den koloniaal raad en van het koloniaal bestuur op Curaçao, uit welke betrekkingen hij bij Kon. besluit van 8 Aug. 1871 eervol werd ontslagen. Zijn naam is onafscheidelijk verbonden aan de geschiedenis van Curaçao leeft nog steeds in dankbare herinnering en hooge vereering bij de bevolking van dat eiland voort. Het is hier de plaats niet de gebeurtenissen op Curaçao in herinnering te brengen, zeker is het, dat de geschiedenis hem bereids van allen blaam heeft gezuiverd en duidelijk aangetoond, dat de ongelukkige *Sassen* niet het recht heeft kunnen verkrijgen, dat hem toekwam. Hij was versierd met de medaille van het borstbeeld van den bevrijder Simon Bolivar van Venezuela en stond in zijn tijd bekend als een schrander en welsprekend rechtsgeleerde, waarvan dan ook zijne talrijke opstellen in Themis de duidelijkste getuigenis afleggen, en overleed te Everen bij Brussel 29 Dec. 1877." Hij was gehuwd in 1844 met zijn nicht Leonie Eugenie Augustine Sassen, geb. 1825, die nog geen jaar na zijn dood te Brussel hertrouwde met Mr. Theodoor Micheels, geb. 1831, advocaat te Maastricht. Van Mr. W. K. C. Sassen worden 3 kinderen genoemd: Ferdinand George Henri August Sassen, geb. 1846 te Maastricht, ingenieur bij de Staatsspoorwegen, ridder der Bolivarorde van Venezuela; Hugo Bernard Adriaan Sassen, geb. 1849 te Maastricht, voormalig consul van Venezuela te Amsterdam en te Brussel, voormalig confidentieel agent dier republiek in de Nederlanden, voormalig zaagelastigde der republiek Ecuador in België, consul van Columbia te Brussel, grootofficier, commandeur, officier en ridder van verschillende orden, officier d'instruction publique van Frankrijk enz., gehuwd te Caracas met een dochter van den generaal P. P. IJbarra; Mr. Egbert Emile Edmond Sassen, geb. te Maastricht 1852, doctor in de beide rechten, de wijsbegeerte en de letteren, kamerheer van Z. H. den Paus, ridder der Gregoriusorde.

Uit den Verren Vreemde.

De vorst van Afghanistan op reis.

De koning van Afghanistan heeft zijn land voor eenigen tijd verlaten om een verre reis naar het Westen te maken. Dat is weer een van die uitingen van een zich losmaken uit traditie-banden van het Oosten, welke als teeken des tijds groote beteekenis hebben, los en onafhankelijk van hetgeen over de reis zelve als merkwaardig kan zijn te vertellen. Koning Amanullah wil zelf zien wat andere landen hem te leeren geven, om, teruggekeerd, te kunnen overpeinzen in hoever hij hiervan iets ten nutte van zijn land en volk zal wenschen in toepassing te brengen.

Afghanistan is reeds uit zijn afzondering geroepen en gedrongen door de wereldgebeurtenissen van de laatste kwart-eeuw. Onder de regeering van den tegenwoordigen vorst is de inwendige rust ook zóó verzekerd, dat de koning het wagen kan het land voor meerdere maanden te verlaten, terwijl de leiding der regeeringszaken wordt toevertrouwd aan den Minister van Oorlog, Jenab-Aala Ilmare-Aala Mahomed Wali Khan.

De reis, ingezet door een bezoek aan Britsch-Indië, gaat, via Egypte en Turkije, naar West-Europa, waar verschillende landen in het plan opgenomen zijn.

De koningin en de achtjarige prins Rahimtulla Khan vergezellen den vorst, die, 't behoeft eigenlijk niet gezegd, een luisterrijk gevolg meevoert. Bij de aankomst te Bombay, de eerste haven door het gezelschap buiten 't eigen land aangedaan, was 't een groote verrassing de vorstin en de dames van haar gevolg in Europeesche kleederdracht te zien, korte rokken naar de heerschende mode, maar het gelaat meerendeels achter een zwarten sluier verborgen. Volgens de dagbladen, die veel aandacht vroegen voor de kleedij der dames, zou die sluier op de verdere reis worden afgelegd. Men zie hierin symbool, dan is 't geen detail van ondergeschikt belang. Om een denkbeeld te geven van de wijze waarop het vorstenpaar ontvangen wordt, maken wij er melding van, dat voor den koning op 27 December door den koning van Egypte te Caïro een parade was georganiseerd, waaraan 30.000 man deelnamen. Tot de officieele gasten bij het schitterend militaire schouwspel behoorden ook lord G. Lloyd, de hooge Britsche vertegenwoordiger in Egypte, en diens echtgenoote. De bevolking was van verre toegestroomd.

Als opvolgende gastheeren elkander willen evenaarden en overtroeven, belooft zulk een inzet!

Hotelbouw in de Congokolonie.

Op 3 Januari is de architect Jasper, broeder van den Belgischen minister-president naar de Congoprovincie Kivu vertrokken, waar hij, in opdracht van baron Empain, de plannen zal ontwerpen voor den bouw van verscheidene groote hotels. Het Kivugebied is één der rijkste en vruchtbaarste streken der heele kolonie; de gemiddelde temperatuur bedraagt er 20 à 25 graden. In de streek is veel bouwsteen en marmer voorhanden; vermoedelijk zal de heer Jaspar, voor wat den stijl betreft, rekening houden met de overblijfselen van Arabische bouwkunst, welke aldaar nog aanwezig zijn.

Naast de hotels zullen vliegpleinen worden aangelegd. Baron Empain, die ook groote belangen heeft in Egypte, blijkt van plan te zijn, na voltooiing van dit bouwplan, een geregelden vliegdienst te organiseeren tusschen Caïro en het Kivudistrict. De afstand zou in vier dagen worden afgelegd, zoodat het alsdan mogelijk zal zijn op de reis Brussel—Congo in een achttal dagen te doen.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

FILMVERTOONINGEN.

Donderdag 29 December j.l. werd voor de leden, begunstigers en introducé's in het Centraal Theater een filmavond gegeven.

Eerst werd een film vertoond, betrekking hebbende op het bedrijf te Soerabaja van de firma G. Oud te Purmerend, welke film natuurlijk in de eerste plaats als reclame voor dat bedrijf bedoeld is, doch bovendien vele aardige kijkjes in Soerabaja en het leven daar geeft.

Vervolgens kwam het hoofdnummer van den avond „Mooi Bandoeng", een film, vervaardigd voor de vereeniging Bandoeng Vooruit.

We danken deze voorstelling aan den heer S. A. Reitsma, gewezen voorzitter dezer vereeniging, oud wnd. Burgemeester van Bandoeng, die zich voor den duur van zijn verlof te Apeldoorn gevestigd heeft, en zoo vriendelijk was ons eene vertooning dezer film aan te bieden en zich bereid te verklaren daarbij een toelichting te geven.

De film geeft een beeld van de aankomst te Tandjoeng Priok, van de reis naar Bandoeng, van de plaats zelf en hare omstreken. Het is een prachtfilm, die het natuurschoon van dit gedeelte van Java zeer goed weergeeft.

Ze is bedoeld als reclamefilm voor Bandoeng en o.i. als zoodanig schitterend geslaagd, doch bovendien voor menschen, die nooit in Indië geweest zijn, interessant, omdat ze staaltjes geeft van hetgeen door Nederland op Java wordt tot stand gebracht. Vooral de treinreis naar Bandoeng en de gebouwen op deze plaats leggen daarvan een gunstige getuigenis af.

De vertooning van deze 2 films voor het aandachtig publiek dat de zaal bijna geheel vulde, was een succes voor onze vereeniging.

Ze vormt een waardig slot onzer werkzaamheden in 1927.

In 1928 hopen we op gelijke wijze voort te gaan, zoo mogelijk nog meer te doen, als de belangstelling onzer leden en het toetreden van vele nieuwe leden ons daartoe in staat stellen. *Het Bestuur.*

EURASIA-AVOND.

Deze zal hoogstwaarschijnlijk gehouden worden op *28 Januari of 4 Februari a.s.* in Tivoli bij genoegzame deelneming, waarvoor een vóórverkoop van kaarten gehouden wordt. Is die niet bevredigend, dan kan de voorstelling niet doorgaan, omdat we niet een heel jaar contributie aan één feestavond mogen geven. Dit zou echter wel jammer zijn, want de leden van „Eurasia" geven zich belangeloos — en wat zij bieden is werkelijk goed.

Als deze avond slaagt, willen we gaarne later nog eens „Eurasia" weerzien met „Njai Sonna".

Definitief is nu, dat de toegangsprijzen voor *leden, begunstigers* en hunne *huisgenooten f 1.—* zal zijn (pl. bel. en auteursrechten inbegrepen) en voor *niet-leden f 1.50*. Helpt allen! *Het Bestuur.*

Afdeeling 's-Gravenhage.

VERTELLINGEN UIT HET ZEDELEVEN DER INHEEMSCHE RASSEN.

Voordracht met lichtbeelden door den Heer *Johan Koning* op *Vrijdag 20 Januari 1928*, des avonds om 8 uur in de groote zaal van „De Twee Steden", Buitenhof alhier.

Onderwerp: *Precieuze en curieuze vertellingen uit het zedeleven der inheemsche rassen.*

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

CONTRIBUTIE 1928.

Kennisgeving, dat het gironummer van den Secretaris-Penningmeester van de Vereeniging „Oost en West", Afdeeling 's-Gravenhage, is *No. 135120*.

Den leden wordt beleefd verzocht de contributie over 1928 *vóór 15 Januari* a.s. te willen voldoen door storting of overschrijving op girorekening 135120.

Nà 15 Januari zal over de contributie worden beschikt met bijvoeging van 15 cent voor inningskosten.

De Secretaris-Penningmeester,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Twente.

LEZING LUCHTREIS NAAR INDIË EN TERUG.

Op *Maandag 9 Januari* a.s. zal voor onze afdeeling, in samenwerking met de afd. „Twente" van de Algemeene Vereeniging van Verlofsofficieren der Nederlandsche Land- en Zeemacht, de 1e Luitenant-vlieger *G. A. Koppen* eene lezing *met lichtbeelden* houden over zijn *luchtreis naar Indië en terug.*

De lezing zal worden gehouden in het gebouw „Irene" te Enschedé.

Voor leden vrijen toegang; huisgenooten, introducées en andere belangstellenden betalen *f 0.50* entrée.

De Secretaris,
G. W. STROINK.

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Mr. H. L. J. Bartstra, Ambtenaar ter beschikking bij den Belastingdienst; Nieuwe Ebbingestraat 104a, Groningen.

Mr. J. P. de Lange, Rechterlijk ambtenaar; Lange Bisschopstraat 41, Deventer.

M. Amir, Gouv.-arts b. d. D. V. G.; Willem Barentzstraat 72, Utrecht.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. Hoogstrate, Onderwijzer der 1e kl. bij het O. E. L. O.; Laan van Meerdervoort 574, 's-Gravenhage.

C. H. G. van Zijll de Jong, Adj.-Inspecteur b. d. Staatsspoor- en Tramwegen, Van Weede van Dijkveldstraat 41 te 's-Gravenhage.

F. A. Versteegh, Immigratieambtenaar 3e kl. te Medan, Kon. Wilhelminalaan 477, 's-Gravenhage.

C. Kolm, Techn. Ambtenaar 2e kl. b. d. P.T.T., p.a. J. Lanting, Overtoom 203 (I) te Amsterdam (W.).

L. E. de Kanter, Ambtenaar 3e kl. b. d. dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, p.a. Hotel „Philadelphia", Raadhuisstraat 18, Amsterdam (C.).

Th. W. Grondijs, Ass.-Resident ter beschikking van den Resident van Sumatra's Westkust, Kampstraat 3, Baarn.

MET PENSIOEN.

E. E. M. J. Kromme, Fd. Controleur bij het Binnenlandsch Bestuur in de buitengewesten, Pieter de Hooghlaan 61, Hilversum.

MINISTERIE VAN KOLONIëN.

Commissariaat voor Indische zaken.

Voor de Gouvernementsmarine in Nederlandsch-Indië worden een tiental jonge 3de-officieren gevraagd, voorzien van het diploma van 3de-stuurman groote stoomvaart.

Zij, die in het bezit zijn van het getuigschrift B en kennis hebben van radiotelegrafie, genieten de voorkeur.

Aanvangssalaris *f* 165 's maands, na 1, 2 en 4 jaar dienst onderscheidenlijk *f* 185, *f* 205 en *f* 225 's maands. Bij bevordering tot 2de-officier en 1ste-officier kan een eindsalaris worden bereikt onderscheidenlijk van *f* 400 en *f* 525 's maands. Na het bereiken van laatstgenoemd salaris wordt nog aanspraak verkregen op eene driejaarlijksche verhooging van *f* 75 's maands, tot een maximum derhalve van *f* 600 's maands. Het aanvangssalaris der gezaghebbers bedraagt *f* 600 's maands, het eindsalaris *f* 850 's maands.

Bevordering van 3de-officier tot 2de-officier geschiedt bij geschiktheid, onafhankelijk van vacature; voor de bevordering tot de rangen van 2de- en 1ste-officier wordt geëischt het bezit van het diploma van met goed gevolg afgelegd examen voor die rangen.

Voor het bezit van een diploma van radiotelegrafist wordt, indien men geschikt is voor het zelfstandig bedienen van een radiostation (hetgeen door het hoofd van den dienst beoordeeld wordt), eene vaste toelage genoten van *f* 20 's maands, zoomede eene toelage van *f* 1 per dag bij plaatsing op een schip, dat van eene radio-installatie is voorzien.

De vergoeding voor voeding is vastgesteld op onderscheidenlijk *f* 4, *f* 3.50 en *f* 3 per dag en per hoofd, al naardien het aantal ambtenaren, deelnemende aan de betrokken tafel, waarvoor op dien dag de vergoeding voor voeding wordt te goed gedaan, bedraagt 1, 2 of 3 of méér dan 3.

Voor de berekening van pensioen, bijdragen daaraan, wachtgelden, nonactiviteitsbezoldiging, verlofsbezoldiging en bijdragen aan en bedeelingen uit het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren wordt de bezoldiging van de officieren met *f* 100 verhoogd en die van de gezaghebbers met *f* 150.

Aan de uitzending is, volgens de thans geldende regelingen, voorts verbonden:

a. overtocht voor Gouvernementsrekening in de tweede klasse;

b. eene vergoeding voor uitrustingskosten, ten bedrage van *f* 750;

c. eene voorloopige bezoldiging van *f* 125 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot den dag, waarop daar te lande de ambtsbezoldiging ingaat. (Deze voorloopige bezoldiging wordt in Indië uitbetaald.)

Aan de uitzending gaat een onderzoek, vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, naar de lichamelijke geschiktheid vooraf.

Sollicitaties (op **ongezegeld** papier) moeten vóór 25 Januari 1928 worden ingezonden aan het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, Eerste Bureau, onder overlegging van:

a. diploma's (in afschrift) en, zoo mogelijk, getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld wanneer de gegadigde is geboren.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië die nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den band tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede in strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en deelt ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar Uwe meening, door de Vereeniging en haar Orgaan alsnog zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost- en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Heulstraat 17, Den Haag).

Mutatiestaat van 28 Dec. 1927 tot 4 Jan. 1928.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
G. W. F. de Vos, Gep. Generaal-majoor tit. der Genie N.-I. L., Den Haag, Sweelinckplein 30. *f* 5.	Eigen aanmelding.
C. J. Arnold, Den Haag, Frederik Hendrikplein 3. *f* 5.—.	Eigen aanmelding.
H. C. Wins, Den Haag, Stadhouderslaan 18. *f* 5.—.	den heer G. W. C. van Motman te Den Haag.
J. P. Warnaars, Enschedé, Lasondersingel 29. *f* 5.—.	Secretaris Afdeeling Twente.
Mevrouw A. E. Warnaars-Schlüter, Enschedé, Lasondersingel 29. *f* 5.—.	Secretaris Afdeeling Twente.
H. E. Elderink, Fabrikant, Enschedé, Gronausche straat 15. *f* 10.—.	Secretaris Afdeeling Twente.

Afschrijven:

P. J. Roostee, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 23 (overleden).

F. A. Vervloet, Rotterdam, Westersingel 87.

J. Weijne, Kap. der Infanterie te Magelang (overleden).

Adresveranderingen:

F. Lubberink, Dierenarts, van: Hengelo, Deldensche Straat 96, naar: Utrecht, Nieuwe Gracht 60. *f* 5.

C. J. Evers, oud-Architect B.O.W., van Hilversum, van Ostadelaan 12, naar: Den Haag, Larixlaan 69. *f* 5.

J. G. Kerlen, Directeur Mestfabriek „Java", van: Semarang, naar: Den Haag, Prins Hendrikstr. 20. *f* 5.

W. J. Ph. J. Tuts, Gej. O.-I. Ambtenaar, Nijmegen, van: St. Stephanusstraat 5, naar: Berg en Dalweg 143.

Mr. H. Benjamins, Den Haag, van: p.a. Stadhoudersplein 4, naar: Raamweg 45. *f* 5.

J. J. Fanoy, Controleur 1ste klasse B.B., is geplaatst te Manindjau (S.W.K.).

Th. de Bie, 1ste Luit. Inf, van: Den Haag, Hofzichtlaan 26, naar: Bandoeng. D. v. O. IIe Afd.

NUMMER 2 | DONDERDAG 12 JANUARI 1928 | 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — G. P. Rouffaer †, door J. W. Teillers (met portret). — De Javasche Bank (1828—24 Jan. 1928), door G. N. — Het Nederl.-Indische Van Heutsz-Monument. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers, II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Apeldoorn, II. 's-Gravenhage. — Mededeelingen: Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 4 tot 11 Januari 1928.

Aan de Leden van de afdeeling Den Haag.

Ten einde een goeden gang van zaken te verzekeren, worden de leden onzer Haagsche afdeeling beleefd doch dringend verzocht de door hen verschuldigde contributiegelden uitsluitend af te dragen aan den Heer J. C. BAUDOIN, Secretaris-Penningmeester dier afdeeling, Jacob-Hopstraat no. 12, alhier, giro no. 135120.

Verwarring en omslachtigheid worden daardoor vermeden.

H. B.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

Wij ontvangen belangstelling van alle zijden; het tentoonstellingsbestuur kreeg een verzoek van arbeiderszijde om te willen bevorderen, dat tijdens de openstelling groote groepen van arbeiders t t Den Haag, Amsterdam en elders, per extra-trein naar Arnhem komende, tegen verlaagd entree-tarief op het terrein van de tentoonstelling zullen worden toegelaten.

Vanzelfsprekend gaat het bestuur van „Oost en West", afd. Arnhem, hier gaarne mede accoord.

HOE MEER BEZOEKERS UIT DE ARBEIDERSKLASSE HOE BETER.

(Wordt vervolgd).

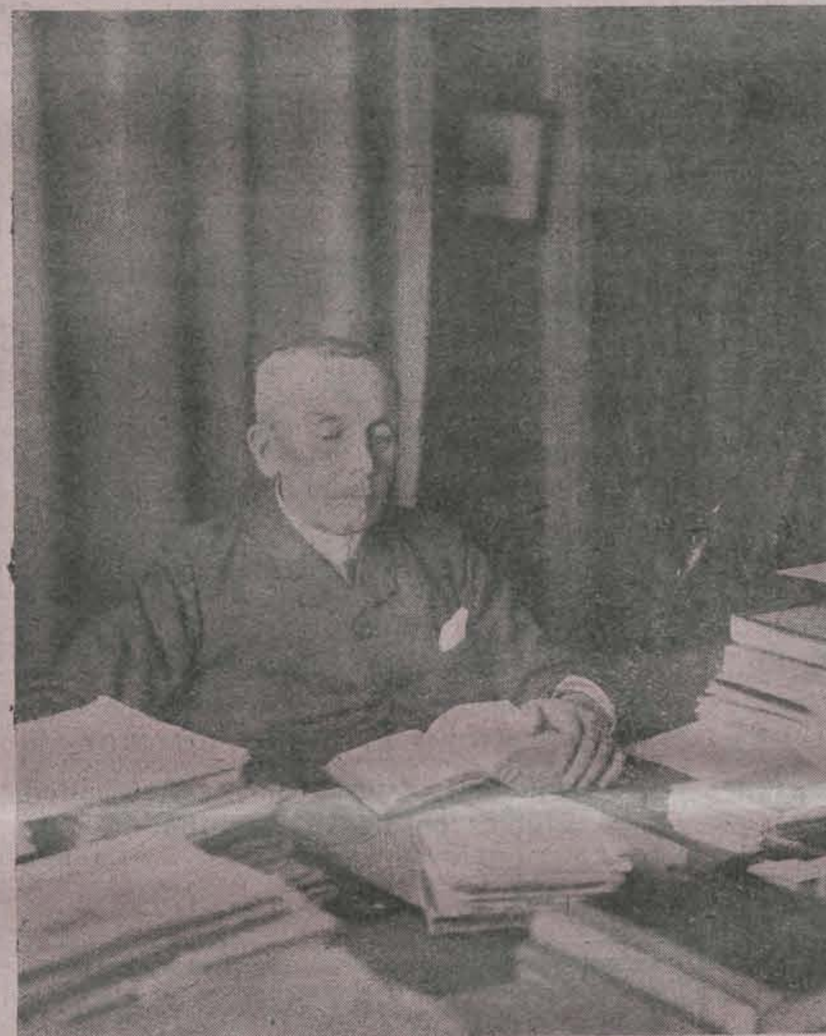
Kantoor secretariaat: Nieuwe Plein 52, Arnhem.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", kunt ge allereerst beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

G. P. ROUFFAER †.

Rouffaer is dood.

We verwachtten het reeds lang, en wie hem nu in hartelijke genegenheid herdenken, voelen het bijna als een verlossing, een eind te weten aan het lijden, dat zijn lichaam zoo lange jaren kwelde.

Toch heeft hij zelf misschien nooit dit einde nader gewenscht, in weerwil van alle lijden, omdat hij, die lichamelijke ellende ten spijt, het leven toch even hartstochtelijk bleef liefhebben, al wist hij den dood gelaten onder de oogen te zien.

Nu ligt dat arme, gefolterde lichaam daar, verlaten, de sterke levenswil heeft het niet langer kunnen houden en we staan er peinzend bij. Peinzend over het groote mysterie van dood en leven. Over het mysterie van het leven vooral, misschien.

Wij moeten denken aan het leven van dien man, die voor hen, die het voorrecht hadden nader vertrouwd met hem te worden, toch zoo veel had dat genegenheid en eerbied afdwong, over mogelijke verwondering heen. Want verwondering kon hij wekken, de wonderlijke zoeker, die heel zijn leven de wereld intensief genoot, als een tuin, waar heerlijke, vreemde ontdekkingen te doen zijn, een wereld vol schoone bloemen, belangwekkende planten en vogels en waar kleurige vlinders fladderen. Bonte vlinders, die als in een sprookje, hem lokken om te volgen, wien is ingeboren de zucht, de nooit eindende drang, de nooit bevredigde illuzie van te komen tot der dingen grond.

Wie echter mocht meenen, dat deze met onuitroeibaar enthousiasme vervulde een vage droomer was, zou schromelijk dwalen, want de eeuwig geestdriftige was niet minder intensief een positieve weter en begrijper, een analytische geest en een soms militant bewaker van de eischen en de rechten der wetenschap.

In heilige verontwaardiging kon hij toornen tegen wat hem lauwheid of onverschilligheid toescheen, of verkorting van der wetenschap rechten.

Doch hoe kon hij zich ook verheugen, kinderlijk blij om anderer werk, als hij diezelfde wetenschap verrijkt zag, als hij een steen zag aandragen tot het gebouw der kennis van Insulinde vooral. Want onder de vele dingen, waarheen de liefde van zijn rijke wezen uitging, was het vooral wel aan den moeizamen bouw van de kennis van Indië, zijn geschiedenis, zijn geografie, zijn taal, zijn volkenkunde, dat hij zijn hart had verpand.

Bij het terugzien op dit leven, nu terwijl het pas is geëindigd, is men geneigd zichzelf af te vragen of men hem het anders zou hebben toegewenscht, in de gewoon-menschelijke veronderstelling dat hij, als zoo oneindig velen, het eigenlijke, begeerenswaardige, de vervulling van zijn wenschen, alleen maar van verre, als een onbereikbaar beloofd land had gezien.

Niets zou minder juist zijn, want had mijn intuïtie het me niet gezegd, ik zou het weten uit zijn eigen mond, deze mensch heeft geleefd en is ongetwijfeld ook uit het bewuste leven gescheiden in de dankbare verzekerdheid, dat het leven voor hem goed en schoon en heerlijk is geweest.

Menigeen zal hem, ware het alleen om die verzekerdheid, een zonderling, een „rare" noemen en ik zeg — met de woorden van een andere die ik in dit leven hoog heb gesteld — het hen na een rare, maar dan bedoeld in den zin van een zeldzame.

Een zeldzame, omdat zij zeldzaam zijn, helaas, die in dit leven den moed en de zuiverheid en de waarlijk heiligen eenvoud bezitten om buiten alle uiterlijke omstandigheden, ziek en eenzaam, in zichzelf te vinden en te blijven vinden die hoogste voldaanheid en dat geluk, waarmede de reinen van geest kunnen worden begenadigd.

J. W. TEILLERS.

De Javasche Bank.

1828 — 24 Januari — 1928.

—o—

Bij publicatie van 11 December 1827 (Ind. Stbl. No. 111) werd de particuliere instelling „De Javasche Bank" in het leven geroepen.

Bij Gouvernements besluit van 24 Januari 1828 No. 1 werd zij gemachtigd haar bedrijf te beginnen. De instelling herdenkt dus nu, dat zij gedurende een eeuw haar, voor Indië in zoo menig opzicht beteekenisvollen en heilzamen, arbeid heeft verricht. Indië en Nederland laten dezen datum niet onopgemerkt voorbij gaan.

Bij notarieele acte van 22 Maart 1881 No. 29 is de bank tot naamlooze vennootschap gemaakt, met behoud van het uitsluitend octrooi. Herhaaldelijk verlengd, geschiedde dit weer bij publicatie van 11 Februari 1891 (Ind. Stbl. No. 49) voor 15 jaren, en daarna opnieuw in 1906 voor een zelfde tijdvak (Ind. Stbl. No. 107).

De Javasche bank, gerechtigd om als circulatiebank werkzaam te zijn, kon sedert 1891 haar operatiegebied zeer aanmerkelijk uitbreiden door de vergunning tot het verhandelen van buiten N.-I. betaalbare wissels, in verband waarmede haar de vestiging van een bijkantoor in Nederland werd toegestaan, alsmede door de bevoegdheid tot rentegevende aanwending van een deel harer operatiemiddelen aldaar en tot belegging van haar maatschappelijk kapitaal in effecten en ten deele in hypotheken.

De bevoegdheden der Javasche Bank zijn door de Javasche Bankwet van 1922 't laatst geregeld, weer voor een periode van 15 jaren.

Ziedaar eenige mijlpalen in haar geschiedenis.

President waren: Mr. C. de Haan 1828—1838; G. J. Smulders 1838—1851; E. Francis 1851—1863; C. F. W. Wiggers van Kerchem 1863—1868; J. Wooit, C. Diepenheim 1868—1870; Mr. F. Alting Mees 1870—1873; Mr. N. P. van den Berg 1873—1889; van Augustus—December 1889 was Mr. A. A. Buys

kes waarn.; S. B. Zeverijn 1889—1893; D. Groeneveld 1893—1899; H. P. J. van den Berg ben. in 1899, doch vóór zijn optreden overleden; J. Reysenbach 1899—1906; Mr. G. Vissering 1906—1912; E. A. Zeilinga 1912—1924; Mr. L. J. A. Trip 1924 tot heden.

In 1828 was L. P. J. burggraaf du Bus de Gisignies Commissaris-generaal. Naar Indië gezonden als financieele specialiteit, die de koloniale geldmiddelen op dreef zou helpen, had hij daar den Java-oorlog in vollen gang gevonden, millioenen eischend.

De Javasche Bank trad zoo niet in een rustigen tijd in het leven. Zij heeft in het verdere verloop van de 19de eeuw Indië nooit volle rust gekend, maar zij heeft het rustige element gevormd te midden der stormen.

Na 1830 overheerschte van den Bosch's cultuurstelsel alles. De koloniale stapelproducten werden aan de Indische markt onttrokken en naar Nederland overgebracht. De wisselkoers werd voor Java zeer nadeelig, specie was er alleen tegen hoog agio te verkrijgen. Eerst de muntregeling van 1 Mei 1854 en in lateren tijd het herleven der particuliere cultures deden de Bank weer specie toevloeien.

Dank zij de ordonnantie van 18 Maart 1875 bleef de emissie niet aan een vast maximum gebonden, doch werd bepaald, dat het gezamenlijk bedrag der omloopende bankbiljetten, bankassignaties en rekening-courant-saldo's steeds voor minstens ⅖ door munt of muntmateriaal gedekt moest zijn. Het is aan deze uitzetting van haar werkvermogen te danken geweest, dat de Javasche Bank de suikercrisis van 1884 heeft kunnen bezweren. In deze periode is vooral Mr. N. P. van den Berg een leider en hervormer van beteekenis geweest.

De Atjeh-oorlog beïnvloedde in sterke mate de moeilijkheden der koloniale financiering. De Javasche Bank heeft ook deze, en andere politieke en economische tegenspoeden, rustig doorleefd en helpen doorleven.

Met Mr. G. Vissering kwam in 1906 de man aan het hoofd, die de financieele politiek voor de toekomst zou richten. Hij werd hiertoe in staat gesteld doordien de Gouverneur-Generaal J. B. van Heutsz en de Minister van koloniën Mr. D. Fock zijne inzichten deelden en ook meehielpen om het verouderde octrooi te verbeteren. Mr. Vissering maakte, volgens de regelen van de Gold-exchange-politiek, gebruik van de bevoegdheid om, met een stouten zet, in het groot buitenlandsche wissels te koopen, zoodat deze post in 1908 met 23 millioen op de balans voorkwam. Aan het beleid van dien tijd is 't voor een zeer groot deel te danken, dat Indië later, in de crisisjaren, geen slachtoffer van de inflatie geworden is, en dat cultures, handel en nijverheid zich spoedig van de depressie hebben weten te bevrijden.

In de veelomvattende werkzaamheden der bank zijn o.m. begrepen: het uitgeven van bankbiljetten (een geenszins eenvoudige taak); het overmaken van gelden; het koopen en verkoopen van chèques, wissels, enz. buiten N.-I. betaalbaar; het in beleening nemen, of verleenen van credieten of voorschotten in rekening-courant, tegen onderpand; de uitzetting van te Amsterdam niet dadelijk benoodigde gelden; de handel in edele metalen, uitheemsch munt- en bankpapier; het ontvangen en uitbetalen van gelden in rekening-courant; het incasseeren van gelden; het in bewaring nemen van effecten, acten, enz.; het verhuren van brandkasten. Bovendien staat de bank in verplichte financieele verhoudingen tot het gouvernement.

Het maatschappelijk kapitaal bleef, volgens het oude octrooi tot 1922 6 millioen gulden. Volgens de Javasche bankwet moest dit op 9 millioen worden gebracht, hetgeen in 1925 was bereikt. Door die bankwet is de uitkeering over het geplaatste kapitaal op 6 % gebracht. Het land krijgt een ruim aandeel van de overwinst.

De economische samenleving in Indië zou 't zonder de circulatiebank niet meer kunnen stellen. De Javasche Bank neemt door haar bedrijvigheid als centrum van het munt- en bankwezen in Indië een beheerschende plaats in in 't verkeer van handel, cultures, industrie, scheepvaart en mijnbouw. Hiermede is tevens gezegd, dat Indië zich gelukkig heeft te prijzen in het bezit van deze inrichting, die in het Verre Oosten als circulatiebank haar gelijke niet heeft. Zij is, na een eeuw, jonger dan ooit, en zoodoende voor de komende tijden van niet minder belang dan zij geweest is in de moeilijke jaren, die zij met Indië heeft doorgemaakt, en welke zij voor Indië minder moeilijk gemaakt heeft, dan zulks zonder haar beleid en steun het geval zou zijn geweest.

Zij biedt goedkoop crediet aan aan commercieel Indië, zij waakt over de gaafheid van den Indischen gulden. Zij is in menig opzicht de trouwe verzorgster en trouwe behoedster van Indië's economisch welzijn.

Wij hebben hier geen cijfers vermeld, omdat wij die bij deze korte mededeeling niet op hun plaats achten. Tot de waardevolle zaken, die de Javasche Bank bezorgt, behooren echter ook nog haar jaarverslagen, die een schat van hoogstbelangrijke gegevens bevatten; wie cijfers mocht verlangen kan, door inzage dier verslagen, zijn hart ophalen.

Om toch een blik in de breedte over het bedrijf te geven, laten wij hier een opsomming volgen van de kantoren, waarmede de Javasche Bank haar tweede eeuw ingaat. Hoofdkantoor te Batavia. Bijbank te Amsterdam. Agentschappen te Semarang, Soerabaja, Cheribon, Soerakarta, Jogjakarta, Bandoeng, Malang, Kediri, Padang, Medan, Koeta Radja, Palembang, Pematang Siantar, Tandjoengpoera, Tandjoengbalei, Bengkalis, Bandjermasin, Pontianak, Makasser, Manado.

G. N.

Het Nederlandsch-Indische Van Heutsz-Monument.

—o—

Zaterdag den 7den j.l. te half drie n.m. is in het Gemeente-Museum, Korte Vijverberg No. 7, te Den Haag de tentoonstelling geopend van een ontwerp-maquette voor een te Weltevreden op te richten gedenkteeken voor onzen grooten landvoogd, wijlen J. B. van Heutsz.

Nadat de Burgemeester van Den Haag, mr. J. A. N. Patijn, den Minister van Koloniën, Z.Exc. den heer Dr. J. C. Koningsberger, met een kort woord had ingeleid, verklaarde laatstgenoemde natuurlijk gaarne aan het tot hem gericht verzoek gevolg te geven, om bij de opening der tentoonstelling van het schoone model een enkel woord te spreken.

Rondom zag spr. vele gezichten van menschen, die aanwezig waren op den schitterenden voorjaarsdag van het vorige jaar, toen het stoffelijk omhulsel van generaal Van Heutsz werd neergelegd in het monumentale graf, dat zijn laatste en waardige rustplaats zou zijn. Dit zou echter niet de laatste eer zijn, aan den doode bewezen; men wist dat nog monumenten zouden verrijzen in het hart van Amsterdam en in Indië, om den volke duidelijk te maken welk een groot figuur in het laatst van de vorige en het begin van deze eeuw in hun midden heeft geleefd. Een klein monument zal geplaatst worden in de noordelijke streek van Atjeh, waar hij den vrede heeft gebracht, een grooter monument in de hoofdstad van Indië, waar het leven van Insulinde zich concentreert en duizenden het dagelijks zullen aanschouwen.

Spr. wenschte zich ertoe te bepalen hulde te brengen aan de ontwerpers voor de geniale gedachte, die bij het ontwerpen heeft voorgezeten. Bij de onthulling zal het aan hem, die daarbij het woord voert, zijn om te spreken van de verdiensten van het monument.

Wij leven snel. Vroeger was er een eeuw noodig om iemand tot een historische figuur te maken; thans geschiedt in tientallen van jaren wat vroeger in evenveel eeuwen geschiedde. Reeds nu begint dan ook de figuur van Van Heutsz zich af te teekenen in het licht waarin het nageslacht hem zal zien.

Velen van ons hebben den tijd meegemaakt toen hij de groote strateeg was, die aan Atjeh den vrede bracht; even zoovelen hebben hem meegemaakt als gouverneur-generaal, de machtige man, die Indië met krachtige hand heeft bestuurd, maar wanneer wij nu op hem terugzien, dan is hij voor ons niet meer in de eerste plaats de veldheer en ook niet de vertegenwoordiger van de Kroon; dan is hij de eerste burger van Indië, die vijf jaren lang deze aanzienlijke plaats heeft ingenomen, de eerste burger, die meer eenheid tot stand heeft gebracht onder de deelen van Indië en aan die eenheid rust en vrede heeft gegeven en de voorwaarden voor die grootere ontwikkeling, die tot voorspoed heeft geleid. Niet meer de krijgsman, niet meer de gouverneur-generaal, maar de man die in Indië de eenheid tot stand bracht, dat is voor ons Van Heutsz. *En zoo gezien ligt het op den weg van iedereen, ook*

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Koedoes, res. Semarang, Java.

van iederen Inlander, om in Van Heutsz te zien een man aan wien Indië veel verschuldigd is. In de toekomst zal hij een nationale held zijn, ook voor Indië.

Hij behoorde niet tot het volk van Indië, maar spr. denkt aan de volken van Zuid-Amerika, die nog altijd Simon Bolivar vereeren als hun nationalen held, al behoorde hij niet tot al die volken. En ten slotte: is ook Willem de Zwijger niet uit den vreemde tot ons gekomen? En toch werd hij reeds bij zijn leven beschouwd als den nationalen held, den vader des vaderlands.

Wanneer eenmaal dit monument in Batavia staat, zal ieder, ook de eenvoudigste Inlander, het moeten zien in dat licht.

Wij hebben op het laatste deel van 's Ministers rede, dáárom zeer bijzonderlijk den nadruk gelegd, omdat de spreker daarin zoo juist en kernachtig heeft geteekend, de waarde van Van Heutsz voor Indië, in de eerste plaats, en ook voor Nederland.

Zij verdienen duizend- en meer-voudig, steeds weder herhaald te worden, in alle deelen van ons Rijk een weerklank te vinden bij jong en oud.

Als straks het vijftien meter hooge monument, dragend den van Heutsz-figuur, daar staan zal, op het drukke kruispunt in Batavia, dan moge de voorbijganger steeds met diepen eerbied *en* erkentelijkheid opzien, tegen deze massale, stoere schepping, omdat zij vertolkt de grootheid van geest en hand van dezen Uitverkorene, wiens rotsvaste wil tot blijvend heil van Indië en zijne Volkeren, orde en recht deed heerschen, waar chaos was en onrecht.

Onder de vele aanwezigen werden opgemerkt, behalve de reeds genoemden, de schoonzoon en zuster van den heer v. Heutsz, de oud-G.G.'s Idenburg en Fock, de oud-min. van koloniën, de heer S. de Graaff, Dr. H. P. Berlage, de heer J. W. Teillers, vertegenwoordiger van het Indische v. Heutsz-comité, de H.H. R. Zuijderhoff, voorzitter en Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg, hoofdbestuurslid van „Oost en West", Prof. Dr. Moresco, de heer Westenenk, bestuursleden van het Ned.-Indonesisch Verbond e.a., en last not least de ontwerpers van het monument, de H.H. W. M. Dudok, architect en H. A. van den Eijnde, beeldhouwer.

Van Week tot Week.

Dinsdag 3 tot Maandag 9 Januari.

Dr. G. P. Rouffaer †. Te 's-Gravenhage is, na langdurige ziekte, op den leeftijd van 67 jaar, overleden de heer G. P. Rouffaer, doctor honoris causa van de Leidsche Universiteit, met wiens verscheiden de Indologische wetenschap in bijna al hare vertakkingen, een zeer groot verlies heeft geleden. Kon in dit Nr., door vriendenhand, slechts een kort doch gevoelig woord aan zijne nagedachtenis worden gewijd, op ons rust de plicht er voor te zorgen dat op de veelzijdige talenten en onschatbare verdiensten van Dr. Rouffaer met betrekking tot Indonesië, in het *Kol. Weekbl.* nader de aandacht zal worden gevestigd.

Een vulkanische uitbarsting. Batavia, 4 Jan. (Aneta).[1] In het midden der groep Krakatau-eilandjes is een uitbarsting geconstateerd, nadat te voren een rookpluim was waargenomen. — 5 Jan. De leider van de expeditie naar den Krakatau, dr. Ch. E. van Stehn, is alhier teruggekeerd en verklaarde dat het verschijnsel van den Krakatau de werking is van den ouden, in 1883, uitgebarsten volkaan,[2] die thans onder de oppervlakte van de zee zit en om de halve en dan weer eens om de heele minuut uitbarst, waarbij lavabommen, asch en water uitgeworpen wordt, wat gepaard gaat met een stoomzuil van 80 tot 200 meter hoogte. Het laatste etmaal is de werking toegenomen.

Binnenkort wordt een langduriger nieuwe expeditie uitgezonden.

Burgemeester Coops. Bandoeng, 3 Jan. (Aneta). De burgemeester van deze gemeente, de heer B. Coops, gaat 4 Juli a.s. met pensioen.

Wegens opruiïng veroordeeld. Soekaboemi, 5 Jan. (Aneta). De voorzitter van de P.S.I. in West-Java, Joesoef Saman, is wegens een spreekdelict, waarin hij in bedekte termen aangedrongen had op omverwerping van het gezag, tot twee jaar en zes maanden gevangenisstraf veroordeeld.

J. Hallerman †. De *N.R.Ct.* verneemt dat op 65-jarigen leeftijd te Röhndorf is overleden de heer J. Hallerman, een bekende figuur uit het oudere Deli, oud-planter en o.a. oprichter van de Sumatra Post.

B. J. A. Saeys. Semarang, 5 Jan. (Aneta). De secretaris van de haven, alhier, de heer B. J. A. Saeys, is aan buikvliesontsteking overleden.

Ir. van Heek en Prof. Haarman. Batavia, 5 Jan. (Aneta). Op zijn verzoek is met 31 Maart eervol ontslag verleend aan het hoofd van den dienst van den Mijnbouw, ir. J. G. B. van Heek, en met 29 Febr. aan het hoofd van den Alg. Bouwdienst der Staatsspoor- en Tramwegen, tevens hoogleeraar aan de Technische Hoogeschool, dr. ir. J. H. A. Haarman, beide met dankbetuiging.

Mr. A. M. Joekes naar Indië. Volgens de *Tel.* zal het Kamerlid mr. A. M. Joekes 29 Maart van Rotterdam naar Ned.-Indië vertrekken tot het doen van een studiereis. Hij zou begin October in Nederland terug zijn.

Voordracht mr. dr. van Gijbland Oosterhoff. Op den 28en dezer zal mr. dr. H. H. A. van Gijbland Oosterhoff eene voordracht houden over „Onze staatkundige verhouding tegenover Nederlandsch-Indië".

Proefuitzendingen van Ned.-Indië op de korte golf. Na de geslaagde telefonieproeven met den kortegolftelefoniezender van de Rijkstelegraaf te Kootwijk, zullen thans ook van Indië uit met den zender ANE proeven worden genomen.

Uitzending door genoemd station zal plaats hebben op 9, 13, 16, 20, 23, 27 en 30 Januari van 12.40 tot 14.40 G.M.T. met een golflengte van 15.93 M. en op 10, 12, 17, 19, 24, 26 en 31 Januari van 16.40 tot 18.40 G.M.T. met een golflengte van 31.86 M.

Het zal ongetwijfeld door den Indischen radiodienst op prijs worden gesteld, indien de *Nederlandsche amateurs*, die Indië ontvangen, van hun bevindingen *mededeeling zouden doen* aan het hoofd van genoemden dienst te Bandoeng.

Voordracht over de Tropische Natuur. In tegenwoordigheid van H. M. de Koningin Moeder heeft dr. J. H. Coert den 6en dezer te 's-Gravenhage eene voordracht met lichtbeelden gehouden, door hem genoemd „Grepen uit de Tropische Natuur". (Een uitvoerig overzicht bevat het *Vaderland* van 7 Jan. Avondbl. A.).

Javaansche muziek voorheen en thans. Den 6en dezer heeft de hr. J. Kunst in eene vergadering van de Maatschappij van Letterkunde te Leiden eene voordracht gehouden over: Javaansche muziek voorheen en thans. (Kort overzicht in de *N.R.Ct.* van 7 Jan., Ochtendbl., en zie ook de rubriek Kunst enz. in dit Nr. van het *Kol. Weekbl.*).

Filmvertooning Warta Sari. Den 18en dezer wordt des avonds in „De Twee Steden" vertoond „Warta Sari", een filmreis door het zendingsgebied van Oost-Java. Deze film werd reeds eerder met veel meer succes in Amsterdam vertoond (zie K. W. van 10 Nov. 1927). In een comité hetwelk doel en vertooning dezer film aanbeveelt, heeft o.a. de voorzitter onzer vereeniging, de heer R. Zuyderhoff, zitting.

De eerste „Koloniale Radio-prijsvraag". De directie van den A.N.R.O. te Hilversum, wier belangstelling voor de koloniën zeer te waardeeren valt, heeft onlangs een „Koloniale Radio-prijsvraag" uitgeschreven. Gevraagd werd een korte verhandeling te schrijven over het onderwerp: „Welke episode uit onze Koloniale Geschiedenis acht ge uit een cultureel oogpunt van het grootste belang?"

Uit de ingeleverde bijdragen is de inzending voor bekroning in aanmerking gebracht die tot motto droeg: „Daer can in Indiën wat groots verricht worden".

Na opening van de vergezellende enveloppe bleek, dat de prijs was toegekend aan den heer J. Oosterhoff, jur. cand. te Den Haag.

De tekst dezer bekroonde inzending (hande-

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. Rott. Ct.".

[2] welke tot een ramp voor de omgeving leidde, waarbij duizenden menschenlevens verloren gingen en honderden kampongs verwoest werden.

lend over het tijdperk 1848—1904) is afgedrukt in het Koloniaal Bijblad van de Haagsche Courant van Za. 7 dezer.

Bestuursconferenties. Batavia, 7 Jan. (Aneta). De Regeering besloot ook dit jaar bestuursconferenties te houden in verband met de algemeene politieke situatie en ter bespreking van de bestuurshervorming op Java.

Gedenkteeken Gouv.-Generaal Van Heutsz. Den 7en is in het Gemeentemuseum te 's-Gravenhage geopend de tentoonstelling van het ontwerp-gedenkteeken, dat als eene duurzame herinnering aan gouverneur-generaal J. B. van Heutsz te Batavia zal worden opgericht.

De tentoonstelling zal voor het publiek geopend zijn van 8 tot 22 Januari op de gewone Museum-uren.

J. de Grane †. In den ouderdom van 86 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer J. de Crane, oud-assistent-resident van Japara.

Resident Edie. Batavia, 9 Jan. (Aneta). Op zijn verzoek is met 4 Mei eervol ontslag verleend aan den resident van Banka, den heer J. E. Edie, onder dankbetuiging.

De communistische onlusten. Batavia, 9 Jan. (Aneta). De laatste zaak der communistische relletjes is behandeld. Samoedro, die tot opstand had aangezet, werd tot 20 jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een Museum voor Indische Muziek

Toen *Pangeran Ario Soerjodiningrat*, broeder van den Sultan van Djocdja en Hoofd van de Djocdjasche Muziek en Dansschool *„Krido Bekso Wiromo"* in den zomer van 1926 in Den Haag vertoefde en zich de moeite heeft willen geven aan hier studeerende Indonesiërs en ook aan enkele Europeesche jongemeisjes, die er bizonder begeerig naar waren, de geheimen der Javaansche danskunst te onderwijzen, moest deze begaafde Meester zich, wat de muziek daarbij betrof, met de door hemzelven geneuriede melodieën behelpen. Later heeft hij ook aan een gemengd gezelschap van muzikaal aangelegde Indonesische en Europeesche jongelieden het bespelen der *Salendro-gamelan* geleerd, op de door *„Boeatan"*, met vriendelijke hulp van den vorst van Mangkoenegaran, aangeschafte instrumenten, welke toen op een verhoogd middenstuk in de Gothische zaal te 's-Gravenhage, bij de Batik-Tentoonstelling aldaar opgesteld waren. Dit toen gevormde orkest, bestaande uit leden van het ongeveer te zelfder tijd opgerichte „Nederlandsch-Indonesisch Verbond van Jongeren-Organisaties" (N.I.V.J.O.) heeft daarna de Javaansche dansuitvoeringen kunnen accompagneeren, welke onder de deskundige leiding van bovengenoemden *Pangeran* een paar keer met veel succes in het openbaar zijn opgevoerd. Ook later, na geregeld wekelijks in Boeatan's toonzaal aan het oefenen te blijven, onder leiding van *Raden Ajoe Jodjana*, zijn verschillende zeer gewaardeerde uitvoeringen in binnen- en buitenland kunnen worden gegeven en zeker ligt 't in de bedoeling dit voort te zetten.

Wij herinneren ons, hoe de *Pangeran*, wel inziende, hoe moeilijk het is in Europa een volledig, blijvend gamelan-orkest te vormen, de opmerking maakte, dat de Javaansche dansers zich z.i. hier 't best met goede, fonografische opnamen van Vorstenlandsche gamelan-muziek zouden kunnen behelpen, hetgeen hem in elk geval veel beter leek dan een altijd zeer gebrekkige nabootsing der Javaansche melodieën op de piano. Het had hem echter bizonder aangenaam aangedaan, dat er hier in Den Haag toen zooveel animo bestond tot het leeren bespelen der gamelan-instrumenten. Bij zijn opleidingsschool te Djocdja was de ondervinding opgedaan, dat daar ter plaatse meer liefhebberij was tot het aanleeren van dansen, dan van muziek.

Van bevoegde zijde vernamen wij, hoe toen bij den Raad van Beheer van Boeatan het denkbeeld opkwam, hoe goed 't, in velerlei opzicht, zou zijn, als ook hier in Nederland een Javaansche Muziek- en Dans-school, in den geest van *Krido Bekso Wiromo*, onder deskundige leiding, kon worden gesticht.

Dit alles kwam ons in herinnering, toen wij dezer dagen in „Het Vaderland", waarin er de aandacht op gevestigd wordt, het pleidooi lazen dat *Prof. J. Huizinga*, in het Januari-nummer van „De Gids" houdt, voor het fonografisch vastleggen en bewaren van den klank der Indische muziek, onder den titel: *„Klank, die wegsterft"*, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Wie waren de eersten — aldus de Leidsche hoogleeraar — die voor de beteekenis der Javaansche muziek eenig besef toonden? Gij raadt het alweer, Nederlander, natuurlijk *Raffles* en *Crawfurd*. Na hen, blijft Holland even doof, als te voren. Totdat in 1885 ... nogmaals een Engelschman, de natuurkundige *Ellis*, er een tonometrische studie aan wijdt. Vijf jaar later verschijnt de gamelan te Jogjakarta van den medicus *dr. J. Groneman*, die nauwkeurig waarnam en beschreef, maar niet in staat kon zijn, het onderwerp muziektheoretisch of historisch te doorgronden. Hij had zijn aanteekeningen ter bestudeering gegeven aan *J. P. N. Land*, den Leidschen hoogleeraar in de wijsbegeerte, wiens inleiding: *„Over onze kennis der Javaansche muziek"*, nog altijd van waarde is. Andere belangrijke studiën volgen, de voornaamste van Duitsche hand. Eerst na 1918 neemt de beoefening der Indonesische muziekwetenschap geleidelijk toe, door Javanen en Nederlanders. Ach hoe fragmentair blijven hun resultaten naast het werk op de overige cultuurgebieden, dat verrijst onder de handen van Brandes, Adriani, Kruyt, Van Eerde, Van Erp, Krom, Van Vollenhoven.

„Tjandi Sari kan nog vele eeuwen trotseeren, maar de klank der Indische muziek sterft weg, nog sneller dan de weefkunst ontaardt of verloren gaat, zeden en gebruiken verdwijnen. De radio doet het fatale werk van cultuurnivelleering alom, met sterker kracht dan van moker en dynamiet. Er is haast bij het werk. Alleen een goed uitgeruste wetenschap, in de handen van beheerschte geestdrift en toomelooze toewijding, kan het verrichten." [1])

„Na dan een overzicht gegeven te hebben van wat er toch, dank zij de toewijding van enkelen als de heer en mevrouw *J. Kunst—van Wely* en de heer en mevrouw *Brandts Buys*, op dit gebied gedaan is, vervolgt prof. *Huyzinga* zijn betoog:

„Waarom vlieten Nederlandsche millioenen zoo traag af naar de velden van wetenschap en kunst? Toch niet enkel omdat ons het geestelijk irrigatiesysteem ontbreekt, waarover Engeland beschikt door zijn stelsel van erkenning van openbare verdienste en door de zelfstandigheid zijner universiteiten. Er moet toch wel degelijk een fundamenteel gebrek aan nationaal enthousiasme in het spel zijn."

„Periculum in mora dreigt ook in ander opzicht. Op dit oogenblik is de man aanwezig, die beter dan iemand anders, — men doet hiermee aan Brandts Buys' verdiensten niet te kort — bevoegd en in staat is, om het werk te doen, die niets liever wil, dan er zijn gansche werkkracht en geestdrift aan te wijden. Hoe lang zal hij nog beschikbaar zijn? Reeds is de aandacht van een der grootste Amerikaansche universiteiten op hem, die door de eerste Duitsche musicologen voor elken leerstoel in dat vak geschikt wordt geacht, gevestigd."

Het artikel besluit met de opmerking:

> „Wanneer de Nederlandsch-Indische regeering krachtig voorgaat met de materieele uitrusting van een welontworpen plan van onderzoek en vastlegging der resultaten, dan kan ik mij niet voorstellen, dat de opgetogen aangeboden bijdragen van particuliere zijde niet spoedig tot een indrukwekkend kapitaal zouden aangroeien."

Het behoeft geen nader betoog, dat ook wij ons van harte aansluiten bij deze woorden, al deelen wij niet des professors opvatting, dat de Javaansche muziek noodzakelijk spoedig geheel weg moet sterven. Wij voelen meer voor het optimisme van *Pangeran Ario Soerjodiningrat*, die in zijn rede voor de leden van het „Indisch Genootschap" toen zoo blijmoedig de hoop uitsprak, dat, nu de Javanen zelve in den laatsten tijd meer en meer voor het behoud hunner nationale kunst gaan voelen, deze weldra met bernieuwe kracht zal opleven.

„The white man's burden" door *Prof. Huizinga* genoemd, omvat o.i. ook in deze, evenals dit opzichtens de nog allerwege levende Indonesische Kunstnijverheid het geval behoort te zijn: daadwerkelijke waardeering en hartelijke belangstelling tot aanmoediging en behoud dier kunst, dus niet zoozeer het opleggen der Indische muziek in

[1]) De Indonesische kunstnijverheid lijdt helaas nog altijd onder hetzelfde euvel. — Red.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

een museum, als wel: deskundige en doelmatige bevordering der beoefening ervan, welke vanzelf toenemende en blijvende liefde er voor aan zal kweeken, zoowel bij de Westerlingen als bij de Oosterlingen, strekkend tot *beider* geestelijke evolutie.

Wij onderschrijven de ook door *Prof. Huizinga* aangehaalde oordeelvelling van de aan onze lezers welbekende Fransche schilderes, *Gabrielle Ferrand*, die over het door haar, enkele jaren geleden, aan de Vorstenlandsche hoven genoten muziek schrijft:

> *„Les musiciens ne suivent pas un rythme, ils „sont" ce rythme même et l'on a le sentiment de se trouver devant l'absolue maitrise d'une collectivité réalisant une splendide perfection d'art."*

Is 't niet juist dit, door kunst geheiligde rhythme, waaraan onze tijd zoozeer behoefte heeft?

Mr. J. Kunst, die eenige maanden in het land vertoefd heeft, deed dan ook een boven allen lof verheven werk, door overal, waar hem maar daartoe de gelegenheid geboden werd (22 keer) — o.a. voor het „Alg. Ned. Verbond", voor den Haagschen Kunstkring", de Afd. Rotterdam van „Oost en West", de „Maatschappij der Ned. Letteren", het „Koloniaal Instituut" — met warmte voor deze zaak te pleiten.

Terecht merkte hij in zijn eerstgenoemde voordracht op: „dat er in de laatste decennia een groeiende belangstelling voor en waardeering van Indische kunstuitingen valt te constateeren. Omstreeks 1900 begon men in te zien, dat er ook buiten de West-Europeesche beschaving schoonheid en poëzie te vinden was. Wayang, dans, letterkunde, houtsnij- en smeedkunst wekken stijgende bewondering. De cultuuruiting, welke in deze belangstelling het laatst kwam deelen, was de muziek. Spr. vond het geen wonder, dat men het laatst den weg tot haar vond. De muziek toch is de meest immaterieele van alle kunsten, zij vertolkt de diepste gevoelens, zij is de innigste en meest eigen uiting van een volk. Daardoor is zij ook het moeilijkst van alle kunsten te vatten en vooral hier, waar deze muziek ons vreemd is. Langen tijd gold de gamelangmuziek als eentonig en eigenlijk maar alleen op grooten afstand te genieten. En het is slechts in den allerlaatsten tijd, dat de groote schoonheid dezer toonkunst tot den Westerling is gaan spreken.

„In den ban van deze Oostersche klankenwereld" — zeide spr. — „ben ik, van het eerste oogenblik af, dat ik de bronzen geluidstormen der *gongs* en *bonangs* en het zoet gemijmer van *genders* en *gambangs* had ondergaan, gekomen alle acht jaren, die ik op Java doorgebracht heb."

Elders zeide hij met nadruk:

> „Het is niet voldoende, waardeering te toonen voor deze vreemde toonkunst, door er in vage termen over te aesthetiseeren, doch zij wil grondig bestudeerd zijn en verdient zulks ter wille van hare schoonheid, maar ook wegens hare ethnologische, cultuur-historische en musicologische belangrijkheid."

In het verslag van „Het Vaderland" over zijn voordracht in den Kunstkring lezen wij o.m.:

„Zelden treft men een spreker, als de heer *Kunst*, die zoo zuiver en klaar vertelt en daardoor zoo gemakkelijk te volgen is.

„Allereerst schetste de heer *Kunst* de moeilijkheden die een Westerling te overwinnen heeft voor hij zich thuis voelt in de Indische muziek. Hij moet heel wat dogma's en heel wat vooroordeelen op zij zetten."

Daarna gaf hij de verschillen aan tusschen beide muzieksoorten. Hij noemde de Indische muziek statisch en de Westersche dynamisch. Daardoor vermoeit, volgens hem, de Westersche muziek, daarentegen kan men een geheelen avond naar Oostersche muziek luisteren en er dan altijd nog meer van willen hebben.

Bij bizonder mooie lantaarnplaatjes vertelde spreker vervolgens van de gamelan-orkesten uit de verschillende deelen van Java. Hij toonde elk instrument apart en vertelde van hun functie in het orkest. Ook Balineesche orkesten en instrumenten werden vertoond en van menig instrument wist de heer Kunst nog aardige geschiedenissen te vertellen. Zoo heeft hij op Bali een orkest hooren spelen, waarin een eend meedeed. Het lag wel niet in de bedoeling van den concertgever, dat de eend mee zou doen, maar het was nu eenmaal zoo. De toehoorders zagen niet zoo gauw, waar het geluid toch eigenlijk vandaan kwam. Later pas bemerkten zij dat het dier in een instrument geborgen was. De

muzikant kwam zoo juist van de markt en deelde zijn muziekinstrument een geschikte plaats voor zijn inkoopen. [2])

„Niet alleen met woord en beeld kreeg het ge een indruk van de Oostersche muziek, de Kunst kon er ook radiogrammen van laten ho

Zoo iemand, dan zal het stellig den van hu in-muzikalen Mr. J. Kunst, als deskundig, bewonderaar, gelukt zijn de kern der Nederla te overtuigen van de groote schoonheid, zoo als van de cultuurhistorische belangrijkheid Indonesische toonkunst.

[2]) Dit herinnert ons aan een gamelan-uitvo welke wij enkele jaren geleden aan het Solosch mochten bijwonen, waarbij allerlei natuurgeluiden kikkergekwaak, kunstzinnig werd nagebootst do *„kamenaq"*, een instrument, dat slechts zelden ge wordt. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Blade

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Indië en Genève.

Verscheidene leden van den Volksraad jui toe den post voor *een vertegenwoordiging Ned.-Indië te Genève* (*De Loc.* 28/11). Me Regeering oordeelden zij de kennis der stro gen op koloniaal gebied in Volkenbondskring in de buitenlandsche pers van groote waarde Nederland en Indië. In de aanwijzing van een tegenwoordiger van het Min. v. Kol. te Ge zagen zij bovendien den eersten stap op den naar definitieve vertegenwoordiging bij den kenbond op den voet van gelijkheid met moederland. Door deze vertegenwoordiging er voor kunnen worden gezorgd, dat N land's naam als koloniale mogendheid wordt gehouden en onjuiste voorstellingen van zake opzichte van verschillende aangelegenheden den recht gezet. Eén dezer leden voegde hi toe, dat het voorstel ook vooral met het oo vraagstukken als *poenale sanctie, heerendie* e.d. met instemming moet worden begroet.

Eenige leden betwijfelden of de voorgesteld lossing de meest aangewezene moet worden ge waar de schakel tusschen de Volkenbondskr en het Dep. v. Kol. h.i. zeer wel zou zijn te vo door *Mr. van Rees*, die in de mandaten-comm zitting heeft en aan wien de betrokken werk heden zouden kunnen worden opgedragen. tegen *de motiveering* van den post werden b kingen geuit. Deze doet, o.m. waar zij spreek *„andere koloniën"*, h.i. te kort aan de staat telijke positie van Indië in de Grondwet, l er voorts de indruk in wordt gevestigd, dat N land als koloniale mogendheid nog heel w leeren heeft van andere landen, hoewel veele omgekeerde het geval is. Het woord *„Inla politiek"* is voorts zooal niet kleineerend, dan niet gelukkig gekozen. Immers, de in vre koloniën ten deze gevolgde politiek is voor Indië van geen belang, daar Ned.-Indië een g gerechtigd deel van het Koninkrijk der Ned den is en een bepaalde „Inlander-politiek" niet behoeft te worden gevolgd. De uitdru kan daarom alleen betrekking hebben op daatgebied.

Enkele leden waren van oordeel, dat de a wijzen persoon *van Inlandschen landaard* be te zijn.

Meerdere leden spraken de verwachting u *Ned.-Indië*, evenals b.v. Britsch-Indië, binne zienbaren tijd tot *lid van den Volkenbond* zal den toegelaten. Zij waren ervan overtuigd, da Ned.-Indisch lidmaatschap van den Volken voor Nederland en Indië beide, gewichtige deelen zou opleveren. Voorts werd gevraag andere koloniale mogendheden, wanneer koloniën althans geen eigen mandaat hebben een dusdanige permanente vertegenwoordigi Genève bezitten.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* v Nov. (blz. 17): *„Koloniale Varia in het M land"* en van 30 Nov. (blz. 33): *„Het bevol probleem in West en Oost"*.

Om de Indische Staatsregeling.

Het ontwerp tot wijziging der Indische S regeling is in den Volksraad in openbare b deling gekomen. Na de opschudding, die he werp in de Indische samenleving gebracht

is het goed dat de strijd nu wordt uitgestreden. dat thans de Volksraad de beslissing uitspreekt, waarna eventueel de Tweede Kamer haar werk zal hebben te doen. Het debat is pas enkele dagen aan den gang. De *Deli Crt.* (10/12 „De strijd in den Volksraad") wijst op den geest, die den inhoud der redevoeringen teekent en die op een wijze, die niet misverstaan kan worden, toont *hoe sommige Inlandsche leden van den Volksraad staan tegenover het Nederlandsche Gezag*, dat op een historisch recht van drie eeuwen kan bogen. Hier volge een kleine bloemlezing: „*Treub en Trip* exploiteeren Indië; spoedige uitgroei tot een parlement is noodzakelijk; het aantal vertegenwoordigers, dat de Inlandsche volken in den Volksraad hebben, is ten hemel schreiend; de oppositie tegen het ontwerp is een gevolg van zucht tot overheersching, het voorstel tot uitstel is een dooddoener; de Volksraad is in de eerste plaats voor Inlanders; indien de Nederlanders werkelijk willen samenwerken, zijn zij veeleer dank verschuldigd voor de voorgenomen wijziging". Volgens de *Deli Crt.* zal de practijk leeren dat wij steeds verder zullen afzakken, dat het Nederlandsche Gezag steeds meer van zijn macht zal inboeten, indien althans niet wordt ingegrepen en door een radicale wijziging in de Regeering den Inheemschen volken wordt duidelijk gemaakt, dat Nederland wel krachtig wil medewerken om hun ontwikkeling, geestelijk en economisch, op te voeren en hen geschikt te maken tot het medebesturen van deze landen, maar dat het oordeel over het tijdstip waarop en de mate waarin meer invloed aan de Inheemsche volken kan worden gegeven, aan zichzelf wil voorbehouden.

In dit verband leze men het *Soer. Hbl.* (26/11, 3de bl. „Deskundig oordeel" van *Dr. Moresco, Z*), *De Sum. Post* (5/12 „De Sovjet en Britsch-Indië" van *Dr. F. de Br.*), het *Bat. Nwsbl.* (2, 3 en 5/12 „De samenstelling van den Volksraad"; 3/12 „Britsch-Indische kroniek"), *De Loc.* (3/12 „Achtergesteld", een resumé van de grieven der Europeesche bevolking) en de *Java-Bode* (3/12 „Regeeringsgetuigenis"; 5 en 6/12 „De I. S.-wijziging" met conclusies).

De bestuurshervorming in Midden- en Oost Java.

Het aantal zielen in de te vormen provincies en de verdeeling der zielen naar den landaard bedroegen volgens de administratieve telling op ultimo 1926: in *Midden-Java:* 34.238 Europeanen, 115.074 Vreemde Oosterlingen en 10.010.340 Inlanders; in *Oost-Java:* 55.124 Europeanen, 146.229 Vreemde Oosterlingen en 13.048.557 Inlanders; in *Jogjakarta*: 8.087 Europeanen, 8.159 Vreemde Oosterlingen en 1.376.015 Inlanders; in *Soerakarta:* 5.819 Europeanen,, 17.216 Vreemde Oosterlingen en 2.285.527 Inlanders.

Bij de Regeering bestaat bezwaar tegen de door een lid in den Volksraad in overweging gegeven aanvulling om Midden-Java „in Inheemsche talen aan te duiden als *Kedjawan*". Ook de van andere zijde aanbevolen benaming „*Djawa*" voor Midden-Java schijnt, als te veelomvattend, moeilijk te aanvaarden. *Bangwetan*, een term, welke oudtijds gebezigd werd ter aanduiding van het complex van de Oostelijke „buitengewesten" van het oude rijk van Mataram, doch die overigens geen eigen innerlijke waarde bezit en bovendien geheel in onbruik is geraakt, schijnt zich minder goed te leenen voor den naam van de nieuwe provincie Oost-Java. De benaming „*Modjopait*", die teruggrijpt naar een willekeurig gekozen tijdperk uit een verleden van meer dan 500 jaren her — nadien zijn er immers andere Javaansche rijken in Oost-Java geweest — schijnt der Regeering ook minder gelukkig voor een moderne schepping als de provincie. (*De Loc.* 1 en 2/12).

Civiele luchtvaart.

Tegen *de subsidie van f 1 millioen voor de civiele luchtvaart* (bij Gouv. Bedrijven in den Volksraad in discussie gekomen) bestond groot bezwaar onder leden van zeer uiteenloopende gezindheid. In de eerste plaats was er oppositie van hen, die, als de heer *Ligthart*, van meening zijn dat het nu de tijd niet is voor dergelijke uitgaven. Afgezien daarvan was er verzet op grond van de onvolledige voorbereiding van zaken, die zou blijken uit het voorstel, dat immers nog niet eens de participanten „ter andere" noemt (*De Loc.* 29 en 30/11).

Ir. de Jongh, directeur van Gouv. Bedr., verdedigde de post, die aangenomen werd met 39 tegen 9 stemmen. Men beweegt zich in Indië geenszins op het gebied van proefnemingen, die tijd is voorbij. De luchtvaart is een der normale verkeersmiddelen. Uitstel wordt niet gewenscht geacht. Spr. wijst op de buitenlandsche belangen bij de zaak betrokken. Op zijn vroegst wordt 1 Sept. 1928 begonnen. Engeland is voortdurend bezig met de werkzaamheden voor de lijn naar Singapore en in Australië is men ook bezig. Een eskader vertoeft thans in Br.-Indië. Men zou in ongunstiger positie komen, als de concurrent er eerder is. Men moet zijn zelfstandige regeling van zaken niet prijs geven. Het plan is gevolg van een prachtig initiatief van personen, die een nuchteren kijk op zaken hebben en goeden waarborg bieden. Sinds jaren is aandrang uitgeoefend op de instelling van vliegdiensten, ook in de pers. Spr. releveerde het request van de Ver. voor de Luchtvaart. In de voorjaarszitting zal worden ingediend het ontwerp-Luchtvaart-ordonnantie. De verwachtingen van het vervoer zijn gunstig, terwijl men van een geregelde luchtmail ook goede verwachtingen kan hebben. (*De Loc.* 5/12).

Voorts voerde *Ir. de Jongh* een betoog op het — volgens de *Java-bode* (2/12) — zoo belangrijke punt van *het Inheemsche belang*. Al zou geen enkel lid van de Inheemsche bevolking zich met een vliegtuig laten vervoeren, dan zal het Inlandsche belang door de luchtvaart toch gediend worden door het element „tijd", door snel verkeer, snelle berichtgeving en opneming in het algemeen verband. Maar bovendien is het niet zoo onwaarschijnlijk dat er straks in de vliegtuigen ook leden van de Inheemsche bevolking zullen zitten. De directeur kon verwijzen naar spoor, mailboot en auto. Er is reden te verwachten een vervoer van snijbloemen, couranten, machine-onderdeelen, films en mode-artikelen, van versche melk en versche groenten uit de bergen. Verder werd herinnerd aan de bijzondere rol van de vliegmachine in tijden van nood door het overbrengen van geneesmiddelen en sera; verder voor het immuniseeren van bosschen, bestrijding van insectenplagen, enz. In deze dagen werd Bali per vliegmachine aan cholera-vaccin geholpen tegen een cholera-explosie. Niet alleen degeen, die als passagier van den vliegdienst profiteert, heeft belang bij de instelling van luchtlijnen. En wat *het snelle postvervoer* betreft: dat dit van belang is voor degenen, die zelf geen zakenbrieven sturen, daarvoor werd gewezen op het belang van de telegraaf, ook voor degenen. die daarvan geen of weinig gebruik maken, ten aanzien van het verzenden van nieuwsberichten, handelsberichten en koersnoteeringen. Daaruit blijkt, dat een snel vervoer in het maatschappelijk leven voor allen van belang is. Wie weet, hoeveel de Inheemsche bevolking gebruik maakt van *de telegraaf*, zelfs ook de kleine man, terwijl het tarief voor de telegrammen toch veel hooger is dan voor een gewonen brief, zal er zeker aan twijfelen, dat de luchtpostdienst voor de groote massa van de Inheemsche bevolking een gesloten terrein zou zijn.

De Loc. van 24 Nov. (blz. 1) acht de huidige invoering van luchtlijnen in Indië onverantwoord; die van 28 Nov. (blz. 5 en 34) beschrijft „Het vliegongeluk op Andir" en de indrukwekkende „Begrafenis van luit. *C. F. Buysen*".

Van auto's en graven.

De 5000ste *Chevrolet* is door de General Motors op Java afgeleverd, nog geen 7 maanden na de opening van de fabriek (*Deli Crt.* 6/12).

In zijne artikelen: „*Van eilanden in opkomst*" (*Soer. Hbl.* 21/11 t/m. 2/12) constateert de heer *Zentgraaff* dat de auto ook op *Lombok* en *Bali* sterk aan populariteit wint. Thans zijn er ongeveer 400 en er zal binnenkort nog wel grootere toename zijn te wachten als *Ford* zijn nieuwe car (vermoedelijk *f* 1650 met zes cylinders) op de markt werpt. Men verwacht dat vooral in de Buitengewesten de groote strijd zal worden gestreden tusschen Ford en Chevrolet, die haar daar zoo snel heeft verdrongen.

In de Buitengewesten liggen vele *graven van Europeanen*. Het is niet altijd het kind of de moeder die daar ligt, hoewel moeders vroeger, toen nog overal de groote eenzaamheid hing — *Z(entgraaff)* spreekt van *den tijd vóór de auto's* — wel zeer kwade kansen liepen als zij op het kraambed lagen, terwijl op enkele afgelegen posten het leed van ouders met een sukkelend kind bijna geen eind nam. Maar soms was het de vader die er begraven werd; het was niet zoo zeldzaam dat de klewang van den opstandeling, of het mes van den moorde-

naar hun werk deden. Dit leverde dan altijd het relaas van verschrikkelijke slachtpartijen; onderdanigheid en slaafschheid werden omgezet in uiterste wreedheid en beestachtige woede. Zoo ligt de steenen herinnering aan duizenden dooden over heel dezen archipel. In den ouden tijd werden de dooden meestal begraven ter plaatse waar zij hadden geleefd; de communicatiemiddelen lieten het transport van dooden niet toe. Of het waren menschen, die op de stille buitenplaats zóóveel geluk en vrede hadden gevonden, dat zij er ook na hun dood wilden blijven rusten. Overal vindt men in dit uitgestrekte land oude graven, ook in de kampong, of in eene rimboe van alang-alang. Soms zijn er de overblijfselen van een oud fort, of er staat eene pasanggrahan welke vroeger controleurswoning was, en in de tropische begroeiing vindt men de groen uitgeslagen, zwaar bemoste steen. Op eilanden als *Halmaheira, Ternate, Batjan*, en bijna alle andere in de groote Oost, liggen de herinneringen aan oude dooden. Nabij alle militaire posten op *Atjeh* vindt men kleine kerkhoven. Er komt een dag dat ons bestuur of het garnizoen zich verplaatst en als regel nadert dan de verwaarloozing, die in de tropen zoo snel voortwerkt. Alleen *Peutjoet*, het vermaarde kerkhof te Koeta Radja, waar men van de grafsteenen de historie van den heelen Atjeh-oorlog kan aflezen, zal zich wel handhaven als een grootsch monument van den langen krijg.

Zoo liggen zij, verspreid door gansch dit groote land, de graven der oude en jonge dooden. En hierheen richt zich niet meer de tred van een man of een moeder, want het ambtelijke leven bestaat uit soms tientallen kleine stukjes, die alle ver uit elkaar liggen. Het zijn de sporen der eeuwige trekkers, en dikwijls zit aan die graven, in bosch of jungle, of bij het strand waar de zee zingt en klaagt, een stukje Indische his'orie vast. Lang blijft soms de herinnering er zich aan hechten, en dan neemt, als gij er weer op uit trekt, iemand u apart en doet het bekende verhaal: „Zeg, u gaat toch dien kant uit . . .", maar *de meesten staan er in hopelooze verlatenheid* als stomme aanduidingen van het tracé, door het Westersch bestuur over deze landen getrokken.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Regeering en Pers.

In de *Darmokondo* (B. O., Solo) van 24 November wordt gewag gemaakt van het Regeeringsantwoord in den Volksraad omtrent de funeste uitlatingen van de sana-pers, de schadelijke penvoering van sommige Europeesche bladen. In haar antwoord heeft de Regeering verklaard, dat zij thans doende is bepalingen te overwegen, welke de pers-excessen zullen kunnen breidelen.

Dit antwoord, den 18den November gegeven, herinnert schrijver aan den 18den November 1918, bekend door den z.g. November-geloften. Nu heeft de Regeering weer een verklaring afgelegd, welke echter getuigt van minder durf tegenover de blanke pers.

Hoewel overtuigd dat de Regeering inderdaad de verderfelijke daden van de Europeesche bladen zal bestrijden, heeft het Regeeringsantwoord bij het Indonesische volk toch geen groote verwachtingen kunnen wekken. De Indonesiërs zijn min of meer teleurgesteld omdat de Regeering, die zelf heeft verklaard niet langer te kunnen wachten, achteraf slechts met de mededeeling kwam dat de bestaande bepalingen veranderd en verscherpt zullen worden om de blanke pers te kunnen bestrijden.

Schrijver heeft naar aanleiding hiervan reeds opgemerkt dat de verscherping der wetsartikelen in de eerste plaats de Indonesische journalisten zal treffen, omdat de Europeesche collega's in den regel flinker zijn en tusschen de mazen der wet weten door te glippen.

Teleurgesteld zijn wij, zegt schrijver, omdat wij verwacht hebben dat de houding der Regeering tegenover de schadelijke Europeesche bladen op zijn minst gelijk zou zijn aan die tegenover de Indonesische pers en journalisten. En zij heeft verklaard dat zij niets kan beginnen tegen een blad als *het Nieuws van den Dag*, omdat volgens haar de wet geen ruimte daartoe laat. Maar waarom is de tegenwoordige wetsbepaling dan wèl voldoende voor de Indonesische pers? vraagt schrijver.

Ofschoon teleurgesteld, heeft men eenige verwachting van Regeeringsdaden tegen het perskwaad. Gehoopt wordt dat de Regeering haar verklaring op 18 November l.l. met daden zal bewijzen, welke zullen moeten berusten op de wet der rechtvaardigheid, tot tevredenheid zoowel van het Europeesch als van het Inlandsch publiek.

De neutrale *Pertja Selatan* te Palembang zegt in verband met het voornemen van de Regeering om een nieuwe verordening in het leven te roepen betreffende stopzetten van drukkerijen gedurende [illegible]and, o.m. dat deze verordening vroeger ook al bestond, doch tijdens het bewind van den G.-G. van Heutsz werd ingetrokken. Op die manier zullen niet alleen de drukkerijen verlies lijden, zegt schrijver, doch ook de pers. Vooral de Inlandsche pers, want deze bladen worden meestal gedrukt bij een drukkerij van een en ander en het zal, indien er zulk een verordening bestaat, voor die bladen natuurlijk een heele toer zijn om een drukkerij te vinden, die ze wil drukken. Voorts vreest schrijver dat deze verordening voornamelijk de Inlandsche pers zal treffen. Er zal wel is waar geen onderscheid gemaakt worden tusschen Maleische, Chineesche en Europeesche bladen, doch in de praktijk gaat het soms anders. Schrijver verwijst in dit verband naar het geval van *Het Nieuws*. Dit blad, zegt hij, is dikwijls de grenzen te buiten gegaan en toch worden de thans bestaande artikelen daarop niet toegepast.

Ten slotte verklaart schrijver zich met dit voornemen der Regeering niet te kunnen vereenigen, daar de thans bestaande wet toch al voldoende is. Alleen de uitvoerders er van zijn „niet voldoende", daar ze geen onderscheid kunnen maken tusschen blank en bruin. Bovendien zou het bevreemding wekken, indien een verordening die in den tijd van Van Heutsz niet gelust werd, thans weder in toepassing werd gebracht en opgenomen in het persreglement.

De P. S. I. (Partij Sarekat Islam).

In de *Fadjar Asia*, orgaan der P. S. I. te Weltevreden geeft H. A. Salim een betoog over doel en streven dezer partij, waarin hij haar tevens verdedigt tegen het wantrouwen dat de blanke pers tegen haar koestert.

Hij zet boven zijn artikel: „De beginselen duidelijk, de richting helder" en begint met de verklaring: „De P. S. I. erkent de Regeering en hare Wetten, uiteengezet in de landsbepalingen. Maar de P. S. I. koestert de overtuiging dat er geen enkel Ras is dat blijvend staan moet onder vreemde heerschappij. De verandering van het lot van een volk uit dienstbaarheid tot vrijheid kan niet verkregen worden door de gunst van anderen, doch is slechts de vrucht van eigen arbeid en vooruitgang. Die arbeid en vooruitgang kunnen slechts verkregen worden indien de gevoelens van zwakheid en minderheid plaats hebben gemaakt voor gevoelens van kracht en volkomenheid".

Schrijver wil in zijn stuk een antwoord geven op de vraag waarom de P.S.I.-beweging toch met zooveel achterdocht en door een deel der blanke pers zelfs met werkelijke vijandschap bejegend wordt. Het is zijns inziens niet zoo moeilijk het antwoord te vinden: van den aanvang af heeft de Sarekat Islam zich ten doel gesteld de maatschappelijke positie van de inheemsche bevolking op te heffen en haar een ruimer veld te geven voor economische ontwikkeling van Indië. En van den beginne af heeft de S. I. verworpen het verschil in rechtspraak, dat mede een beletsel vormt voor de inheemschen op den weg naar economische ontwikkeling.

Ten aanzien van de verhouding tusschen de Nederlanders als ras en de Inheemschen, zegt schrijver dat de koloniale Nederlanders hun hoogere rechtspositie en hun meerdere rechten op het veld der economie als een erfstuk hunner voorvaderen zijn gaan beschouwen, verkregen door de kracht der wapenen en diezelfde Nederlanders voelen tevens dat die meerdere rechten een der voorwaarden zijn voor een goed bestaan en de economische ontwikkeling voor hen en hun vaderland. Het is duidelijk, dat zulke grondslagen voldoende zijn om achterdochtig te staan tegenover een beweging welke een einde wil maken aan al die verschillen.

Wat de verhouding tot de regeering betreft, zegt schrijver, dat de Indische regeering haar gezag over een zeer groot gebied met een millioenenbevolking met een betrekkelijk zeer gering aantal ambtenaren en een zeer geringe strijdmacht kan handhaven, dank zij het stelsel van absolute gehoorzaamheid aan de bevelen van hoogerhand. Daarvoor is noodig dat de ambtenaren door het volk als hoogere wezens en onaantastbare personen worden beschouwd en het volk zich als lagerstaande dienaren beschouwt.

De regeering qua regeering, niet als mensch, erkent evenzeer de wettigheid van den eisch der beweging, welke geheel in den geest is der moderne opvattingen omtrent koloniaal bestuur en ziet de verplichting in om een eind te maken aan het autocratische bestuursstelsel, ook al heeft zij een eigen opinie omtrent het tijdstip van die verandering, doch zij staat voor een moeilijke taak, omdat die wijzigingen moeten worden samengesteld en uitgevoerd door de hoogergeplaatste ambtenaren, oud en vergrijsd in het oude systeem. Bij den reeds bestaanden tegenzin komt nog het zware van die taak en zoo is het te begrijpen dat die ambtenaren zich aansluiten bij de reeds eerder genoemde Koloniale Nederlanders en de S. I.-beweging eveneens zijn gaan beschouwen als een gevaarlijke beweging, vandaar de tegenkanting en belemmering van alle zijden.

Aan het slot zegt schrijver dat de P. S. I., ondanks het besef van die gevaren welke van alle kanten dreigen, niet van den wettigen en verplichten weg zal afwijken en dat, hoeveel gevaar er ook aan verbonden is, er steeds wel leiders zullen gevonden worden om de zware taak op zich te nemen. Een slachtoffer worden voor de goede zaak wordt tot het het hoogste geluk door de overtuiging dat de overwinning vast komen moet.

Boeddha of Mohammad?

Het Mal.-Chineesche blad *Keng Po* van 21 November geeft verslag van een onder de auspiciën der vereeniging Moehammadijah te Djokdja gehouden openbare lezing door Maulana Abdul Halin, een Hindoe Moslim, die Java bezoekt als afgevaardigde van een vereeniging in Bengalen, met het doel voornamelijk om vriendschapsbanden aan te knoopen met de Moslims in Indonesië en zodoende de positie van den Islam te verbeteren. Tweedens moet het bezoek een tegenwicht vormen tegen dat van Rabindranath Tagore, daar volgens het oordeel der Hindoe Moslims, Tagore's komst de vooropgezette bedoeling had een nauweren band te vestigen tusschen de Hindoe Boeddhisten en de bevolking van Indonesië en, wie weet, den invloed van den Hindoe-godsdienst weder uit te breiden, hetgeen zeker veel gevaarlijker is dan de concurrentie der andere godsdiensten, daar de bevolking nog steeds niet geheel los is van de zeden en gewoonten, voortspruitende uit de Boeddhistische of Brahmaansche leer.

Ter inleiding zeide Maulana Abdul Halim dat de Arabische taal de algemeene taal moest worden onder de Islamieten; hij wees daarbij op het voorbeeld der Engelschen, die hun taal tot een wereldtaal gemaakt hebben en wekte tevens op om die taal te leeren, welke van nut zou kunnen zijn voor de nauwe aaneensluiting der Moslims over de geheele wereld.

Verder weidde hij uit over de twisten tusschen de twee partijen onder de Arabieren, de Al-Irsjad partij en die der Sajids, die ieder de Engelschen, Koning Hoesin en den vorst van Hadramaut voor hun eigen belangen trachten te winnen.

Spreker had het daarna over de gevaren die den Islam bedreigen, welke nog vergroot worden door het onderlinge getwist en verklaarde dat nu de tijd voor twisten voorbij was. Een eenheid moest worden gesticht als in den tijd van den profeet Mohammad.

Hij beschreef den toestand in Hindoestan, waar zijn geloofsgenooten in hevigen strijd gewikkeld zijn met de Hindoepartij, die een zeer slimme propaganda voerde, o.m. zeide dat de Hindoes tot den godsdienst hunner voorouders moesten terugkeeren, met het gevolg dat nu reeds een 5000 Moslims in Britsch-Indië tot het Brahmanisme zijn overgegaan. In andere landen ontbreekt het ook niet aan anti-Islam-propagandisten; spreker herinnert aan de komst van „zekeren voorvechter der Brahmaansche Hindoes" nu kortgeleden, wiens doel geen ander was dan zijn godsdienst hier te lande te verspreiden en voor wien de heele pers in beweging gekomen is en loftuitingen heeft doen hooren. Dat was een ware klap in het gezicht der inheemsche Islamieten.

Hij wees verder op het bestaan tegenwoordig van zekere partij in Hindoestan, welke uiterlijk geen verschil toont met de andere Islampartijen, doch innerlijk de bedoeling heeft den Islam te verderven, immers zij durft het reeds bestaan verschillende koranuitspraken te bestrijden. Op Java bevindt zich ook reeds een aanhanger van die ontrouwe partij. (Volgens berichtgever in de *Keng Po* is blijkbaar hier bedoeld de Lahoresche vereeniging Ahmadijah).

Spreker haalde voorts als voorbeeld aan de denkwijze der nieuwe partij (Ahmadijah te Lahore), dat zij de koranregels over de verplichting om strijd te voeren ter verdediging van de belangen van het geloof aldus uitlegde dat oorlog in deze eeuw niet gevoerd moet worden met het scherp van de speerpunt of met het geweer, doch dat het voldoende is te vechten met propaganda door middel van woord en geschrift. Spreker besloot daaruit dat die nieuwe partij niet gelooft aan de bovennatuurlijke kracht der oude profeten, die zeeën konden doen leegvloeien, bergen konden doen ineenstorten, dooden levend maken enz. en hij kwam krachtig op tegen de bewering van de nieuwe partij dat al die dingen slechts hebben moeten dienen om de domme menschen tot gelooven en trouw blijven aan den godsdienst te brengen.

Ten slotte vermeldt berichtgever dat Maulana Abdul Halim ook verder zal reizen, naar China, Japan en Amerika, in verband met het feit dat de vereeniging Amadijah van Lahore reeds overal op de aarde haar propagandisten heeft; het is zijn speciale bedoeling die voor den Islam zoo gevaarlijke actie te bestrijden.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van jaarg. 17, No. 1 (Jan. '28). Herkomst en kracht van het overzeesche staatsrecht, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven. — De zeevisscherijen van Nederlandsch-Indië, door Dr. A. W. Schippers Jzn. — „Ontvoogding" en „Contact" met de bevolking, door Mr. J. A. Ruys. — Enkele opmerkingen over de Margaraden in Palembang, door H. J. Vingerhoets. — Het jaarverslag van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten in Ned.-Indië over 1926, door H. Ch. G. J. van der Mandere. — Een voortreffelijk boekje (Voorlezingen over tropisch-koloniale staathuishoudkunde, door J. van Gelderen), door Prof. G. Gonggrijp. — Persconferenties in Indië en Amerika, door Boterhoven de Haan. — Bladen uit mijn dagboek. De psyche van een Atjeher, door W. Frijling. — Kroniek (Mr. Treub's brochure: Het gist in Indië. — Toekomst van het Europeesch B. B.), door N. — Vreemde koloniën (Britsch-Indië: voorbereiding van de herziening der staatsregeling), door E. M. — Literatuur.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw

De Jan.-afl. opent met een bijdrage van den hr. Th. van Erp, die tijdens zijn verblijf op Bali in 1925, een bezoek bracht aan de ruïne van de in 1891 verwoeste, oude vorstelijke poeri van het landschapje Mengwoei. Schr. vertelt ons van het weinige, dat van de „Taman Ajoen" is blijven staan na de verwoesting door menschenhand in 1891 en de aardbeving van 1917; inderdaad droevige overblijfselen van wat eens het lustverblijf was der Mengwoei'sche vorsten. Onder het puin vond schr. een „schoone scherf", een beeldfragment, door hem genoemd „een ding van ontroerende schoonheid", vermoedelijk afkomstig van een figuur uit een der heldensagen, als stijldrager voorgesteld. Dat fragment, benevens de achterzijde der baksteenen padoeraksa van de voormalige poeri Taman Ajoen illustreeren het belangwekkende artikel van den hr. van Erp. — De hr. B. M. Goslings schrijft over een (ook blijkens de afb. merkwaardige) batik van Djambi, vooral interessant, omdat schr. hierbij de vraag opwerpt omtrent de mogelijkheid van een geheel eigen, dus niet van Java uit geïmporteerde, batikindustrie op Sumatra. — Overigens bevat deze afl. eene aanvulling van het artikel: Het jade in de Oud-Chineesche kunst, verschenen in de drie vorige Nrs.

Tijdschr. Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap.

In de eerste afl. van jaarg. 1928 is Ned.-Indië goed bedeeld. De hr. H. Witkamp geeft eene, door kaarten en platen verduidelijkte, beschrijving van de Kadang Rantau, een der groote zijstroomen van de Mahakam- of Koetei-rivier op Borneo; schr. vindt daarbij gelegenheid interessante bijzonderheden te vermelden van het omringende land, de bevolking, de dierenwereld, enz. — Prof. Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan schrijft over „Opvattingen der Inlanders in onze Oost omtrent schadelijke invloeden der geesten van onvoldragen en van doodgeboren voldragen kinderen." — De hr. J. Kreemer geeft eene bijdrage „De twist van de zon en de maan (Een natuurverklarende mythe)", tevens daarmede introduceerend het onlangs verschenen Acad. proefschrift van P. Voorhoeve: Overzicht van de volksverhalen der Bataks. — Verder deelt Dr. A. C. Kruyt een en ander mede over de resultaten zijner vierde reis in Midden-Celebes. — In de rubriek Literatuur o.m. eene uitvoerige bespreking door C. Lekkerkerker van het nieuwe handboek over de volkenkunde van Ned.-Indië, door Alkema en Bezemer. — En ten slotte het periodieke Indisch bibliografisch overzicht van W. C. M.

De Indische Post.

In het Nr. van 26 Nov. een redactioneel artikel over het beleid van de Ind. Regeering ten opzichte der Europeesche bevolkingsgroep, welke de schr. niet kan goedkeuren. „Geen verstandig Europeaan wil de geleidelijke evolutie tegengaan. Maar waar de zoo belangrijke bevolkingsgroep zich wèl tegen verzet, is dat de tak, waarop zij zit, afgesneden wordt om die Inheemschen te bevredigen, die om hout roepen, waarmede zij een vuur wenschen te stoken, in de hoop hiermede Indië, *ons Nederlandsch-Indië*, in brand te kunnen steken. — Verder bevat dit Nr. het slot van het vraaggesprek met den hr. Sauter over diens indrukken van West-Indië. — De hr. M. Duyster schrijft nog over eenige giftige planten. Enz.

Encyclopaedie van Ned.-Indië.

Bij de uitgevers M. Nijhoff te 's-Gravenhage en E. J. Brill te Leiden is wederom een afl. (de 18e) verschenen van de Aanvullingen en Wijzigingen der Encyclopaedie van Ned.-Indië onder redactie van Prof. C. Spat. Er is in opgenomen het slot van de levensbeschrijving van Dr. R. D. M. Verbeek, een uitvoerig artikel over het leger in N.-I., verder over militaire en civiele luchtvaart (het laatste is nog niet beëindigd) en eene biografie van den hr. F. A. Liefrinck.

Mensch en Maatschappij.

Dr. J. de Vries schrijft in het Jan.-Nr. een artikel over den bouw der sprookjes, waarbij schr. opnieuw blijken geeft veel studie te hebben gemaakt ook van de Indonesische folklore. — In hetzelfde Nr. publiceert Prof. Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan eene beschouwing over abortus provocatus bij verschillende volksstammen in den Indischen Archipel.

Maleische grammatica.

Bij C. A. Mees te Santpoort is verschenen een door Drs. C. A. Mees, leeraar aan de Handelsschool te Rotterdam, samengesteld: Beknopt overzicht van de Maleische grammatica.

Volgens de meening van den schr. bestond er werkelijk behoefte aan een eenvoudige spraakkunst voor hen, die *in korten tijd* zich de beginselen van het Maleisch eigen willen maken; de bestaande grammatica's zijn daarvoor veel te uitvoerig. Ook ontleende hij zijne voorbeelden niet, of minder dan gebruikelijk was, aan de zg. klassieke literatuur, doch aan de populaire uitgaven van „Volkslectuur" en algemeen bekende Maleische schoolboekjes, aan het moderne Maleisch dus, zooals zich dat onder invloed van het volksonderwijs aan het ontwikkelen is en zich hoe langer hoe meer uitbreidt in Ned.-Indië.

Of dit werkje in de practijk zal voldoen? we meenen deze vraag bevestigend te mogen beantwoorden, waar, blijkens het Voorbericht, de hoogleeraar in het Maleisch aan de Rijksuniversiteit te Leiden, Prof. Dr. Ph. S. van Ronkel, het oog er over liet gaan en van diens waardevolle opmerkingen gebruik is gemaakt.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië.

Uit den inhoud van jaarg. X, afl. 9 (Dec. '27). Onze nieuwe Missiepost in het Mimikagebied (Nieuw-Guinea), door Z. D. H. Mgr. J. Aerts. — Curaçao. — Wat Indië aan Nederland te danken heeft, door W. B. — De R. K. Missie in N. O.-Indië. Kwestie Fak-Fak en West-Nieuw-Guinea, door Dr. M. Neyens.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 22 (26 Nov. '27). De verhoudingen tusschen werkgevers en werknemers bij het wetenschappelijk en technisch onderzoek. — Kapok, door G. F. J. Bley. — De cultuur van „zoete peper" als groente. — Het bevolkingsvraagstuk en de voedselvoorziening van Java. — De Engelsche rubberrestrictie. — Poenale sanctie en permanente commissie. — Weegt het nut der Proefstations op tegen de daaraan verbonden kosten? — De tabak en de beschavingsgeschiedenis. — Een pleidooi voor den Javaanschen koelie.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 23 (1 Dec. '27). Het cementeeren van verrotte boomstammen, door Prof. Dr. J. C. Th. Uphof. — Over de bodem-verzorging op theeondernemingen in het Zuid-Aziatisch cultuurgebied, door L. W. Weddige (vervolg). — Kina-notities, door S. Kalff. — Iets over de historie van de vruchtencultuur in de Ommelanden van Batavia, door J. J. Ochse (slot). — Rubbercultuur op lallangland. Een belangrijk plantersprobleem; voorstellen van een practisch planter. — Economie in het rubberbedrijf. Lezing van Dr. A. W. K. de Jong (slot). — Bevolkingsrubbercultuur in Ned.-Indië, door S. C. Knappert (ontleend aan Econ. Statistische Berichten).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Het Nov.-Nr. bevat de volgende oorspronkelijke bijdragen. Productie en consumptie van brandhout op Java, door A. J. Warta. — Hydrologische beschouwingen, door Ir. F. K. M. Steup. — Economisch-geografische verdeeling der boschoppervlakte van Java, door W. Zwart. — Richtlijnen van den (hout)kap, door J. L. P. Zondag. — Resultaten van boomsgewijze exploitatie, door B. de Jong. — Iets over een restantje mahonyzaad, door C. Beets.

De Indische Mercuur.

No. 1 (4 Jan). Het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten in 1926, door H. Ch. G. J. van der Mandere. — De verpakking van rubber. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een uitgebreide opgaaf van recente literatuur over rubber.

Locale Belangen.

Behalve de vaste rubrieken Decentraliana, Wetgeving e.a., bevat het 1 Dec.-Nr. van Locale Belangen de volgende bijdragen: Verkoop of erfpacht van gemeentegronden, door H. van Huls. — Is er vergunning noodig voor de oprichting eener bioscoop-inrichting en zoo ja, welke autoriteit is alsdan bevoegd die vergunning te geven? door Mr. A. van Gennep. — Vertrouwensmannen. — Land in 't zicht? door D. C. V. (handelt over de financieele verhouding tusschen het Land en de Locale Ressorten).

Landbouw. Tijdschr. Ver. v. Landbouwconsulenten.

Inhoud van jaarg. 3, No. 5 (Nov. '27). In memoriam D. J. de Boer, landbouwconsulent. — Een en ander over de mathematische analyse van verdringingsverschijnselen in gronden en hare beteekenis voor de praktijk, door Dr. P. W. E. Vagelaar (vervolg). — Proeven inzake mogelijkheid van bespuiting van hooge klapperboomen bij rupsenplagen, door S. Leefmans (met platen). — De ontwikkeling van de agrarische toestanden in Priangan, door A. M. P. A. Scheltema. — Voorloopige aanteekeningen in zake het Javaansche manggakevertje (Cryptorrhynchus gravis F.), door S. Leefmans.

* * *

Pioniers-arbeid op de Buitenbezittingen, 20 jaar in de rubber- en klappercultuur. Verzamelde opstellen, foto's, staten, grafieken en kaarten, door Molensteen. (Bandoeng, Mij. Landbouwweekblad).

Le caoutchouc à Sumatra (Indes Neerlandaises). [Uitvoerige studie met gedetailleerde gegevens over cultuur en bereiding. Vele fraaie foto's]. (Bull. Agr. Congo Belge. 18, 2 (1927), bl. 155). [1])

Het werk der Linschoten-Vereeniging, door Dr. C. P. Burger Jr. (Tijdschr. voor Geschiedenis. 43e jaarg. 1928, afl. 1).

De politiek van de Oost-Indische Compagnie. Historische schets van A. Weruméus Buning. — Indische ziekentroosters, door S. Kalff. (De Indische Verlofganger. 6 Jan. '28).

Klank die wegsterft, door J. Huizinga (handelt over vastlegging van verdwijnende Ind. muziek; zie de rubriek Kunst enz. in dit nummer). (De Gids, Januari '28).

[1]) Titel, ontleend aan de Ind. Merc. 4 Jan. '28.

Suriname.

„De West" van 22 Nov. schrijft:

De koloniale boot, die Vrijdag naar Coronie en Nickerie vertrekt, zal, vernemen wij, toch doorvaren naar Demerara. Deze doorvaart houdt verband met proefverschepingen van Nickerie recht naar Trinidad, waarmede reeds de vorige mail een aanvang werd gemaakt. Er schijnt eenige kans te bestaan, dat onze overvoerde rijstmarkt eenige verlichting zal krijgen door uitvoer naar Trinidad".

* * *

Wij lezen in „De West" van 2 December:

„In Engeland heeft men steeds met leede oogen aangezien, dat het bauxietbedrijf in Engelsch-Guyana tot dusverre vrijwel uitsluitend in Amerikaansche handen verkeerde. De Amerikanen verkregen daar vasten voet tijdens den grooten oorlog, toen de Engelschen verplicht waren broeder Jonathan min of meer naar de oogen te zien.

Volgens een bericht in de Argosy van Demerara zal nu spoedig een Engelsche maatschappij de bauxietontginning ter hand nemen op Christianburg in Britsch-Guyana".

Van leede oogen bij *onze* kapitaalkrachtigen, omdat vreemdelingen hen in Suriname voorgaan, merken wij niets.

* * *

In hetzelfde nummer van „De West" dit bericht:

„De heer R. Chin A. Paw, stuurmansleerling bij de Koloniale Vaartuigen, vertrok negen maanden geleden met een beurs van Gouvernementswege naar Nederland om het diploma derde stuurman te behalen. Vier maanden na aankomst legde hij met goed gevolg examen af voor genoemd diploma en gisteren is telegrafisch bericht ontvangen, dat hij thans ook het diploma heeft gehaald van tweeden stuurman voor de groote vaart".

* * *

Over de *Koffie-oogst* schrijft „De West" van 6 December:

„Na de gedwongen rust, welke de cultures ondergingen tengevolge van de zware droogte 1925/1926 en de structuurverbetering van den bodem, welke met dit verschijnsel gepaard gaat, was het te verwachten dat een schadeloosstelling zou worden ontvangen in den vorm van een rijken oogst.

Wat de koffiecultuur thans echter te zien geeft, overtreft de stoutste verwachtingen. De pluk is in vollen gang. Zijn de plukkers rond geweest, dan kunnen zij weder van voren af aan beginnen, want de dracht van de boomen is van dien aard, dat men zou meenen dat er nog niet geplukt is. En terwijl de boomen in volle dracht staan, staan zij tevens in vollen bloei, goede beloften inhoudend voor het komende jaar.

Met de Commewijne werden eenige weken ge-

leden vijf duizend balen verscheept naar Amsterdam. Dit is — behoudens in oorlogstijd, toen er soms een opstopping was in de verscheping — de grootste maandelijksche hoeveelheid, die totdusverre uit Suriname werd verscheept. Met de Cottica wordt binnenkort ten minste een even groote hoeveelheid verscheept, terwijl volgens raming ook in Januari en Februari op ten minste gelijke verschepingen kan gerekend worden. Na Januari zal vermoedelijk een merkbare vermindering in den oogst optreden, hoewel ook daarna nog geruimen tijd heel wat zal worden geplukt.

Is het aangenaam dit te kunnen vermelden, de medaille heeft ook hare keerzijde. De oogst is van dien aard, dat er geen handen genoeg zijn om te plukken. Men ziet weder het eigenaardige verschijnsel, dat de plantages dringend behoefte hebben aan werkkrachten en dat er in de stad honderden rondloopers, die zoogenaamd werkloos zijn. Het „betaalt" hun niet om koffie te gaan plukken, hoewel met dezen arbeid gemakkelijk *f* 1.50 en meer per dag te verdienen is.

Het gebrek aan handen om te plukken is echter nog niet het grootste bezwaar. Men kan, door het plukloon te verhoogen, ingeval van nood nog wel kleine landbouwers voor dit werk aanhuren.

Ernstiger is het bezwaar, dat de fabriekscapaciteit te kort schiet om den grooten oogst op tijd te verwerken. De meeste plantages hebben de volle capaciteit van haar fabriek noodig om de eigen koffie te verwerken. Er zijn er zelfs, die ook daarin te kort schieten. De inkoop van bessen van kleine landbouwers ondervindt stagnatie, omdat de fabrieken geen gelegenheid hebben alle product te verwerken.

Ook de plantages, die geen eigen fabriek bezitten, doch hun product tot dusverre lieten verwerken door andere plantages, moeten thans gelimiteerd worden....

Het staat dus te vreezen, dat een deel van den oogst verloren zal gaan.

De toestand zou nog erger zijn geweest, had het seizoen dit jaar niet bijzonder medegewerkt. Door het zachte weder in de gewoonlijk scherp droge maanden September en October, gepaard met malsche buitjes, is de koffie vroeg aangerijpt, zoodat men reeds in October volop in den oogst zat. Was het seizoen anders geweest, zoodat de groote pluk bijna geheel viel in de twee laatste maanden van het jaar, dan zouden de moeilijkheden nog veel grooter zijn geweest.

Het is te hopen, dat de thans ondervonden bezwaren een spoorslag zullen zijn, om de noodige maatregelen te nemen om het volgend jaar een herhaling daarvan onmogelijk te maken.

* * *

In aansluiting aan het vorenstaande, wordt aan „De West" van 9 December van verschillende zijden bevestigd dat de koffiebessen, die door kleine landbouwers worden aangeboden, slechts ten deele door de fabrieken kunnen worden afgenomen. Men voegt er echter bij dat de kleine landbouwers, hun belang begrijpend, plannen beramen om een eigen fabriek op te richten. Op een der vestigingsplaatsen is dezer dagen een vergadering gehouden door Britsch-Indische kleine landbouwers en het is zeer waarschijnlijk, dat als gevolg daarvan in den loop van het volgend jaar de eerste koffiefabriek van den kleinen landbouw zal verrijzen.

* * *

In hetzelfde nummer lezen wij:

„Naar wij vernemen wordt de volgende maand een Noorsch geneesheer verwacht voor de Surinaamsche Bauxite Maatschappij, de heer Carl A. Megen. Het bleek in Nederland niet mogelijk een geneesheer voor deze onderneming aan te werven, zooals het trouwens in het algemeen moeilijker schijnt te worden om de voor Moengo benoodigde technische krachten in Nederland te vinden.

De oorzaak daarvan schijnt te liggen in de herhaalde personeelwisselingen, waardoor in Nederland de indruk is ontstaan, dat wie in dienst treedt van de Surinaamsche Bauxite Maatschappij, er vrij zeker op kan rekenen reeds na enkele weken weder naar Patria te zullen terugkeeren. Over de op het placer ondervonden behandeling zijn de teruggekeerden meestal weinig gesticht.

Het ware in het belang der onderneming te wenschen, dat door de hoofddirectie eens werd onderzocht, of de oorzaak van de voortdurende personeele geschillen uitsluitend eenzijdig zijn."

* * *

De Duitsche studiecommissie, die onder leiding van dr. H. Krause een onderzoek heeft ingesteld naar de cultuurmogelijkheden van Suriname, is naar Duitschland teruggekeerd. Zij heeft voor den tijd van 75 jaren een concessie aangevraagd voor een terrein, groot ca. 2220 H.A., uitmakende de plantage Waterland en een gedeelte van La Rencontre, Concordia, enz.

* * *

Uit de nieuwjaarsrede van den Voorzitter van de Kamer van Koophandel voor Amsterdam knippen wij — via *„De Maasbode"* van 4 Januari — het volgende:

Suriname geeft in bescheiden mate eenige lichtpunten te zien. Onderzoekingen naar de wenschelijkheid van kapitaalbelegging zijn gaande. Dan is het seizoen ditmaal voor de oogsten bizonder gunstig geweest, zoodat een goede oogst voor den boeg staat. Om echter dit land duurzaam te verheffen, is het werken volgens een practisch schema noodig, dat tot vermeerdering van een economisch zelfstandige bevolking leidt.

Ten slotte dient financieel schoonschip gemaakt te worden: het is tijd dat de kolonie ontlast worde van schuld, zooals die voor den spoorwegaanleg en het immigratiefonds, op welker terugbetaling niet het geringste vooruitzicht bestaat.

* * *

In de *„Economisch-Statistische Berichten"* van 4 Januari schrijft de heer Fred. Oudschans Dentz uitvoerig over *„het spaarwezen in Suriname"*.

* * *

In *„De Telegraaf"* van 7 Januari, 3e Avondblad, een interessant artikel, onder het hoofd: *„Wat spreekt men in de West?*

Curaçao.

Wij ontvingen de *Amigoe* van 10 December, maar nog niet die van 26 November en van 3 December j.l.

Politie.

Over den gang van zaken met de voorstellen tot reorganisatie van de politie schrijft de *Amigoe* in denzelfden geest, als wij deden:

„Het is uiterst merkwaardig, op welke wijze de kolonie Curaçao te weten komt, wat, naar men althans meenen zou, haar in de eerste plaats aangaat.

Van het urgentieprogram, dat voor de economische ontwikkeling van Curaçao van zoo buitengewoon belang geacht wordt, hebben wij tot heden alleen het een en ander mogen vernemen uit een persgesprek van den Gouverneur met den reporter van een blad.

En wat de zoo gewichtige en ingrijpende aangelegenheid van de reorganisatie van de politie alhier betreft, krijgen wij iets te hooren na een vraag van de Kamer aan den Minister.

Het is wel vreemd, dat toen de Minister zich eindelijk bereid verklaarde, om aan de hand van de door den heer Statius Muller aanbevolen concessies, een nader overleg met den Kolonialen Raad te doen openen, dit niet telegraphisch aan het Bestuur gemeld is, met het verzoek het ontwerp aan te houden totdat 's ministers desbetreffend schrijven in Curaçao zou zijn aangekomen. Zoo doende ware de Raad in de gelegenheid geweest zijn oordeel over die concessies te zeggen, en een beide zijden bevredigende oplossing van het zoo urgente vraagstuk niet onmogelijk geweest. Wat Curaçao en de verhouding van Curaçao tot het Moederland zeer ten goede zou zijn gekomen.

Dit is, helaas, echter niet geschied.

Toen de Raad, zes weken nadat de heer Statius Muller in Holland was aangekomen, nog niets vernam omtrent de resultaten van deze conferentie met den Minister, heeft hij besloten het ontwerp in behandeling te nemen en de zaak maar af te wikkelen, met het bekende gevolg.

Hetgeen zeer te betreuren is, ofschoon 't er bij ons nog niet in wil, dat nu per se alle nader overleg is uitgesloten."

Jaaroverzicht.

Het *Algemeen Handelsblad* van Oudejaarsavond schrijft:

„Ten slotte Curaçao. Wat zullen wij zeggen van deze kolonie met een gouden toekomst?

In den loop van het jaar onder verslag leerden wij veel omtrent den toestand op en de te verwachten ontwikkeling van Curaçao — niet in het minst door het verblijf hier te lande van den gouverneur, mr. Brantjes — en wij meenden uit een en ander opnieuw te mogen concludeeren, dat de economische omstandigheden van het eiland weinig te wenschen overlieten. Maar er waren ook dingen, die wel te wenschen overlieten en dat bleek nooit duidelijker dan gedurende de thans achter ons liggende zes maanden.

Voor de eerste maal, op 22 Juli j.l., toen de Minister van Koloniën in de Eerste Kamer verklaarde, op gezag van den heer Brantjes, dat in de betrokken kringen van Curaçao allerminst de begeerte uitging naar volledige doorvoering van de gelijkstelling van het onderwijs. De controversie, die toen haar oorsprong vond, hield velen in den lande geruimen tijd bezig en schiep vaak een minprettige atmosfeer, terwijl het toen ontstane geschil nog aanmerkelijk werd verscherpt door de voorstellen van den gouverneur betreffende de reorganisatie van de politie; voorstellen, welke door den Kolonialen Raad werden verworpen, doch de algeheele instemming van den minister hadden, zoodat de er vòor benoodigde kredieten op de begrooting werden gebracht.

Ook de quaestie der politie deed, vooral in de kolonie zelf, eenige opwinding ontstaan; een opwinding, welke o.i. terug te brengen was tot een actie tegen het huidige koloniale bestuur. Maar ook deze actie leidde tot niets, tegen de hoop der tegenstanders van den gouverneur in, keerde de heer Brantjes in November naar Willemstad terug, terwijl uit verschillende dingen viel op te merken dat de gouverneur ten gevolge van de vele geschillen niet in ongenade was gevallen.

Ook de Tweede Kamer bleek over het algemeen het streven van velen in Curaçao rustig op te nemen. Uit het begin December gepubliceerde afdeelingsverslag bleek dat met voldoening kennis was genomen van de mededeeling dat voor 1928 geen bijdrage noodig was, terwijl geen ernstige bezwaren tot uiting kwamen tegen het door minister en gouverneur opgemaakte urgentie-program, waarvan den lezer de bijzonderheden bekend zijn.

Curaçao zal ongetwijfeld gedurende de eerstvolgende maanden onze aandacht blijven vragen, òòk met het oog op hetgeen in deze kolonie kan gebeuren. Wij blijven echter vertrouwen, dat het algemeen belang bij alle betrokkenen, juist daarginds, steeds den voorrang zal hebben en dat zal worden ingezien dat een gezag alleen dan deugdelijk kan werken, mits kan worden staat gemaakt op discipline en zelftucht bij de bestuurders."

De nieuwe Procureur-Generaal.

Het is ons niet mogen gelukken omtrent Mr. Van Dijk eenige andere inlichting te verkrijgen, dan een bevestiging van ons bericht, dat de te benoemen persoon een Oost-Indisch rechterlijk ambtenaar was. De *Amigoe* deelt thans mee, dat hij ongeveer 32 jaar oud is.

St. Nicolaasfeest.

Wist men vroeger hier ternauwernood dat St. Nicolaas bestond, in de laatste jaren is de viering van dit feest steeds meer algemeen geworden. De winkels hebben goede zaken gemaakt en op St. Nicolaasavond was 't vooral te Otrabanda een drukte op straat, als we alleen op Oudejaarsavond gewoon zijn en op Koninginnefeest.

(A. d. C.).

Caracas baai.

Steeds hardnekkiger worden de geruchten dat geheel de Caracasbaai aan de C. P. I. M. zal worden overgedragen; als compensatie zal dan de C. P. I. M. de plantage St. Kruis, of een gedeelte ervan koopen en er op eigen kosten voor het gouvernement een quarantaine-inrichting bouwen.

(A. d. C.).

Engelsch sprekende abeidskrachten.

Voor de 2e maal kwam Zondagmiddag (4 Dec. l.l.) de driemastschoener „Three Sisters" hier aan van St. Vincent, met een groot aantal arbeiders.

Aan boord bevonden zich 112 arbeiders voor de Isla, 50 voor New-Port en 160 stow-away's.

Hoe dit laatste mogelijk is, vooral op een schoener, wiens ruimte toch maar zeer beperkt en die heel gemakkelijk te overzien is, is ons een raadsel.

Wel blijkt uit dit feit, dat zich telkens herhaalt, al is 't dan niet in die mate, dat scherpere maatregelen op de immigratie van vreemdelingen alhier dringend noodzakelijk zijn. 't Schijnt dat de Engelsch sprekende arbeiders zoo zachtjes de Venezolanen komen verdringen en hun plaats innemen.

De „Georgetown", die Woensdagmiddag binnenliep, had 60 arbeiders van St. Thomas aan boord en 14 van Statius en St. Martin.

Een mooi maar moeilijk plan.

Zekere Jorge B. Suarez kondigt in *El Boletin Comercial* zijn voornemen aan om levensbeschrijvingen te geven van de groote mannen, die in de laatste eeuw (1827—1927) in Curaçao een rol van beteekenis gespeeld hebben. Dat is een prachtig maar buitengewoon moeilijk werk, en wij hopen, dat de schrijver er in slagen zal, het werk van geschiedkundige waarde te doen zijn, door nauwkeurigheid en waarheid, zooals hij zelf zegt, daaraan ten grondslag te leggen. Of het juist gezien is, dat daartoe in de eerste plaats een beroep gedaan wordt op de medewerking van familie, vrienden en bewonderaars van personen, die voor opneming in aanmerking komen, wagen wij te betwijfelen. Als de schrijver, die natuurlijk uit de voorstudie, die hij van de geschiedenis van zijn land in de laatste eeuw gemaakt heeft, nu eerst eens de lijst van de personen, die op vermelding en beschrijving in zijn boek op grond van hun verdiensten in aanmerking kwamen, ging vaststellen en zich daarna rechtstreeks tot de nakomelingen van die personen wendde, dan zou hij waarschijnlijk meer bereiken dan met deze advertentie, die den indruk vestigt, dat niet Suarez, maar de familie, vrienden en bewonderaars het werk zullen doen. Waar niet weinige families Curaçao reeds verlaten hebben, zal hij met een advertentie in het „Boletin" ook niet kunnen volstaan.

Errata!

Uit de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van 31 December 1927:

De nieuwe *goeverneur-generaal* dr. M. van Dijk werd 28 dezer te Curaçao verwacht.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Het eeuwfeest van het Algemeen Handelsblad.

Het Amsterdamsche „Handelsblad" vierde 5 dezer zijn honderdjarig bestaan. In eenige nummers zijn veel portretten van redacteurs en medewerkers gegeven, maar de rubriek *Onze West* schijnt geen redacteur te hebben, waarin zij dan zou achterstaan bij die *Van overal*, wat aan het verschil in geographischen omvang zou kunnen geweten worden, wanneer niet *Onze Oost* wel een redacteur rijk ware. Het „Handelsblad" bekommert zich dan ook niet veel om Curaçao of Suriname, en wat het bij uitzondering als eigen meening geeft, schijnt wel eens niet goed doordacht. Het gedenknummer gaf ook niets bijzonders. Alleen heeft het ons op het spoor gebracht van eenige mededeelingen, die het honderd jaar geleden bracht.

Het nr. van 12 April 1828 bracht dit bericht:

„Wij vernemen dat de komst ZIJNER MAJESTEIT binnen onze muren vergezeld gaat van eene nieuwe weldaad, aan de Hoofdstad bewezen, dat namelijk Z. M. zoude hebben goedgekeurd de statuten eener Maatschappij, ter aanknooping van Handelsbetrekkingen met Zuid Amerika, *onder den naam van WEST-INDISCHE MAATSCHAPPIJ, in* Amsterdam *bij uitsluiting door aanzienlijke kooplieden opterigten, door mannen, die in hun midden eenen ondernemenden geest met beleid en voorzigtigheid vereenigen, en door dit voorbeeld bewijzen dat, wat ook de lastertaal eener kleingeestige jaloezij zich veroorlooven moge van den Handel onzer stad te verspreiden, het vertrouwen op de kracht onzer kapitalen, op de uitgebreidheid onzer Handelskennis, en op de gunstige ligging onzer stad, geenszins verminderd is, en nog altijd meer dan toereikend blijft, om daarop het middelpunt van groote en gewichtige Handels-operatiën te vestigen.*

Moge de oud-Hollandsche Handelslust in het bezit eener volkomene vrijheid, onder de hooge bescherming van eenen beminden Vorst, ondersteund door geestkracht, doorvoed met de noodige kundigheden, en tot hare beschikking de vereischte kapitalen bezittende, tot een nieuw leven opgewekt, bij voortduring onder ons in kracht blijven toenemen!

AIDE TOI, DIEU 'T AIDERA.

Uit den Verren Vreemde.

Het tweede congres van de Liga tegen imperialisme en Koloniale overheersching.

Andere onderwerpen meldden zich aan, zoo heeft de weer in Brussel gehouden tweede internationale conferentie tegen imperialisme hier wat moeten wachten. Zij is van 9—11 December gehouden in het Vlaamsche Huis op de Groote Markt, en stond onder leiding van het Belgische Kamerlid Dr. Manteaux. Hoewel de Nederlandsche S.D.A.P. de Liga, die haar voor de actie in de koloniën den wind uit het zeil genomen heeft, afgezworen heeft, waren toch ijverige socialisten ter vergadering. Sowjet-Rusland en zelfs de Komintern hebben meermalen verzekerd met de Liga niets te maken te hebben, maar toch vervulden communisten een leidende rol en voelde men Moskou aanwezig. Wijnkoop, het uit de communistische partij gedreven Kamerlid, liet er zich als vertegenwoordiger van de Communistische Partij, sectie Holland, gelden; zoo vinden de extremisten elkander weer.

Nederland en Indië waren in verhouding talrijk vertegenwoordigd. Aanwezig waren o.a. de oud-resident Lefèbvre, voorzitter van de Hollandsche afdeeling der Liga, en de ondervoorzitter, de heer P. J. Schmidt, de praeses en vice-praeses van de Amsterdamsche sectie, de heeren Hekter en Dr. Koch, met diens echtgenoote. Fimmen ontbrak natuurlijk niet.

Van de Indonesiërs vonden wij vermeld: Abdoel Manaf, bekend als Soebardja, uit Berlijn, en Semaoen, lid van de executieve te Moskou, met nog een zestal, die, hoewel hun namen niet naar voren werden gebracht, de officieele vertegenwoordiging vormden.

In een besloten vergadering van den Raad der Liga, die aan de opening der eigenlijke conferentie vooraf ging, en die onder presidium van Fimmen stond, werden de rapporten, de organisatie betreffende, voorgelezen. Fimmen sprak daar over den *enormen weerklank*, die hetgeen op het eerste congres behandeld was, in de pers gevonden heeft. Evenals hij zulks op het eerste congres heeft gedaan, ontkende hij nogmaals dat de Liga communistisch geïnspireerd is; de linksche socialisten hebben 't zich tot taak te rekenen de onderdrukte volken in hun strijd hulp te bezorgen, hiervoor is organisatie van dien steun noodig in de imperialistische landen zelf. De tegenslag der Chineesche revolutionnairen en de door de Labourpartij betoonde bereidwilligheid om met de behoudende Britsche koloniale politiek mee te gaan, vermeldde hij als tegenvallers van den laatsten tijd.

De heer L. Gibarti, secretaris der Liga, wees op de noodzakelijkheid eener georganiseerde vertakking van de werkzaamheid in alle landen, die koloniën bezitten.

Bij de aanwijzing van een voorzitter voor het straks te openen congres, deed zich het geval voor, dat de Engelsche afgevaardigde Brockway weigerde het presidium te aanvaarden, daar hij lid is van den Uitvoerenden raad van de socialistische internationale, welke zich tegen de Liga heeft uitgesproken, omdat deze zich te sterk communistisch oriënteert, zoodat hij hier al, vóór de opening, in conflict kwam met de stellige verklaringen van Fimmen. Nu werd Dr. Marteaux voorzitter.

In zijn openingsrede vereenzelvigde deze den strijd tegen het imperialisme al met dien tegen het kapitaal. Het is, betoogde hij, een onware en onjuiste voorstelling van zaken, de vrijwording der overheerschte volken als een gewild resultaat te beschouwen van de door de regeeringen tot nu toe gevolgde politiek.

Alle verwachte buitenlanders waren nog geenszins aanwezig. De Chineesche delegatie was aan de grens opgehouden, door de bezwaren haar daar door het „vrije België" in den weg gesteld, zooals de voorzitter niet verzuimde te pas te brengen.

Zullen wij straks, met de sprekers, eenige namen noemen, hier zij al vermeld dat er Ieren, Japanners, Chineezen, Koreanen, Syriërs, Arabieren, een neger, en in totaal een 200-tal personen zijn geweest.

Door het bestuur waren uitgenoodigd, om als sprekers op te treden, Pandit Motilal Nehru uit Britsch-Indië, Suleiman Mirza uit Perzië, de Chinees Foo Hei Peh, de Japanner Katayama, de leden van het Engelsch Lagerhuis de socialiste Miss Wilkinson en de communist Saklatvala. Ook de bekende Berlijnsche communist Willi Münzenberg kwam ter conferentie.

Aneta berichtte nog, dat de Fransche regeering geweigerd had den Syriër Arslan doortocht te verleenen, en dat de heer Junod, observator van het „Bureau international de défense des indigènes" te Genève, hier niet was als medestrijder in de Liga, doch om haar strijdmethode en -middelen te bestudeeren.

De officieele Indonesiërs en eenige vertegenwoordigers van andere landen zijn later gekomen. De weduwe van Dr. Soen Yat Sen, van welke zelfs een redevoering vooraf aangekondigd was, is evenmin verschenen als Henri Barbusse, die ook uitgenoodigd was om als referent op te treden. Van de weduwe van den Chineeschen hervormer kwam wel een telegram in.

Redevoeringen zijn o.m. gehouden door Suleiman, Mirza, P. M. Nehru, Miss Wilkinson, Saklatvala, den Koreaan Chiorin, den Venezuelaan Lapplaza, den Chinees Lit Hoean Chang, den Philippino Aliminianus. Het thema was steeds hetzelfde: imperialisme, kapitalisme, militairisme — voilà l'ennemi. De redevoeringen werden meest in het Fransch of 't Engelsch gehouden, of in een dezer talen vertolkt.

Had de leiding, zooals wij reeds uit de eerste rede van Fimmen weten, het zich tot taak gesteld zekere gematigdheid in toon en strekking te houden, en aan de communistische spreek- en strijdwijze niet den boventoon te geven, in de polemieken zijn bezadigdheid en zelfbeheersching te loor gegaan. De socialisten hebben met hun streven, om positie te nemen tegen de communisten, bij de debatten niet veel eer in gelegd.

Zoo bracht een afgevaardigde van Indo-China een program voor ,waarin hij verwachtingen uitdrukte van de samenwerking der linksche groepen in de parlementen van verschillende staten. Maar hiertegen ging zijn medeafgevaardigde heftig in, den sociaal-democraten werd op pijnlijke wijze den mantel geveegd en de zoo pas afgetreden gouverneur-generaal van Indo China Varenne, een socialist, werd de ergste smeris van Indo-China genoemd.

De Amerikaan Roger Baldwin greep dit moment aan om in heftige bewoordingen de keuze te stellen tusschen een parlementaire- of een geweldpolitiek. Hij beval deze laatste aan, als de eenige waarmede iets te bereiken is. De Iersche afgevaardigde viel hem bij, verklappende dat de secretaris Gibarti denzelfden gedachtengang had verdedigd in de besloten vergadering van den 9en December. Door den geest en toon, die de verhouding tusschen de twee hoofdrichtingen al te duidelijk ging aangeven, achtte de voorzitter het gelukkig, dat hij de eerste voormiddagvergadering toen met fatsoen kon afbreken.

In de volgende zittingen is 't toch ook nog warm toegegaan.

Wij hebben het aandeel, door Indonesië in beslag genomen, afzonderlijk gehouden. Het zou, dit lag voor de hand, niet van ondergeschikt belang zijn.

De aanwezigen vonden op alle tafels exemplaren van het orgaan der Hollandsche afdeeling van de Liga: *Recht en Vrijheid*. Tot de betuigingen van sympathie door den Raad der Liga in zijn eerste gesloten zitting verzonden, behoorde een aan Mohammad Hatta, de in arrest genomen voorzitter der Perhimpoenan Indonesia.

De heer Lefèbvre werd uitgenoodigd een onderzoek in Indië te gaan instellen naar de relletjes op Sumatra, opdracht welke de oud-resident afwees, aangezien de samenstelling van de reeds eerder ingestelde commissie van onderzoek z.i. waarborg geeft voor haar onpartijdigheid.

De officieele vertegenwoordigers van Indonesië hebben, meenen wij, in de openbare vergadering niet 't woord gevoerd. Wel spraken Abdoel Manaf en Semaoen, beiden in 't Engelsch.

Na de *geweldpolitiek*, gevolgd om den vrijheidsdrang der inlanders te bedwingen, geschilderd te hebben, waarbij niet verzuimd werd, een veeg toe te duwen aan de allerbedenkelijkst verburgerlijkte S.D.A.P., gaf Abdoel Manaf als slot, de, met luid applaus begroette, verzekering, dat de frontvorming voor de bevrijdingsbeweging der *republiek Indonesia* in vollen gang is.

Semaoen wist de vergadering voor te lichten over de strijdmethoden der Indische regeering, die met provocatie werkt. De Jeer was een agent-provocateur, een Javaan werkt nog als spion in Canton.

De revolutionaire partij in Indië is in een moeilijke positie gekomen. Zij heeft de massa moeten loslaten en is overgegaan tot het uitoefenen van geweld, zooals door middel van de branden te Semarang, die nog zullen worden voortgezet. Ook tegen de suikerindustrie werden bedreigingen uitgesproken. Door provocatie en terreur worden, volgens dezen Javaan uit Moskou, dergelijke middelen onvermijdelijk. De uiteindelijke bevrijding is, verklaarde hij, intusschen alleen te verwachten door het uitbreken van een buitenlandschen oorlog.

In de slotvergadering werden rapporten uitgebracht over de situatie in verschillende landen. Al werd daarna een voorgestelde resolutie tot samenwerking uitsluitend met de *uiterst* linkschen, niet aangenomen, toch is de beteekenis van dit congres samen te vatten in deze woorden: de Liga wordt beheerscht door hartstochtelijke aanhangers van revolutionaire geweldmiddelen.

Bewondering voor de Sowjet. Strijd tegen de financieele positie van het imperialisme in andere landen. Toejuiching van de Iersche vertegenwoordigers, die het geweld aanbevalen als eenig middel tegen het imperialisme en die verklaarden dat het Iersche republikeinsche leger den eersten Britschen oorlog afwacht voor den wederopstand. Het aannemen van het Philippijnsche voorstel, tot gezamenlijk voeren van een actie met alle syndicalistische organisaties rond den Pacific. Dit alles, vermengd met verwijten aan 't adres van alle partijen en bewegingen, die meenen langs den parlementairen weg iets te kunnen bereiken voor de emancipatie en evolutie der „verdrukte" volken of rassen, laat geen twijfel over omtrent wenschen en willen der Liga.

Er dreigt o.i. van haar, die een wereld-organisatie zijn wil, en die met haar eigen kleine organisatie nog zoo veel te stellen heeft, geen gevaar. Zooals de congressen tot nu toe gehouden worden getuigen deze slechts van het ontbreken van eenheid en samenhang in datgeen wat de Liga nastreeft. Uit het verhandelde is meer nuttige leering dan verontrustende bedreiging te halen. Als zoodanig is de beteekenis niet te miskennen, en vooral ook niet te versmaden of gering te schatten.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

EURASIA-AVOND.

Deze zal hoogstwaarschijnlijk gehouden worden op *28 Januari of 4 Februari a.s.* in Tivoli bij genoegzame deelneming, waarvoor een vóórverkoop van kaarten gehouden wordt. Is die niet bevredigend, dan kan de voorstelling niet doorgaan, omdat we niet een heel jaar contributie aan één feestavond mogen geven. Dit zou echter wel jammer zijn, want de leden van „Eurasia" geven zich belangeloos — en wat zij bieden is werkelijk goed.

Als deze avond slaagt, willen we gaarne later nog eens „Eurasia" weerzien met „Njai Sonna".

Definitief is nu, dat de toegangsprijzen voor *leden, begunstigers* en hunne *huisgenooten f 1.—* zal zijn (pl. bel. en auteursrechten inbegrepen) en voor *niet-leden f 1.50*. Helpt allen! *Het Bestuur.*

Afdeeling 's-Gravenhage.

VERTELLINGEN UIT HET ZEDELEVEN DER INHEEMSCHE RASSEN.

Voordracht met lichtbeelden door den Heer **Johan Koning** *op Vrijdag 20 Januari 1928*, des avonds om 8 uur in de groote zaal van „De Twee Steden", Buitenhof alhier.

Onderwerp: *Precieuze en curieuze vertellingen uit het zedeleven der inheemsche rassen.*

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

CONTRIBUTIE 1928.

Kennisgeving, dat het gironummer van den Secretaris-Penningmeester van de Vereeniging „Oost en West", Afdeeling 's-Gravenhage, is *No. 135120*.

Den leden wordt beleefd verzocht de contributie over 1928 *vóór 15 Januari* a.s. te willen voldoen door storting of overschrijving op girorekening 135120.

Nà 15 Januari zal over de contributie worden beschikt met bijvoeging van 15 cent voor inningskosten.

De Secretaris-Penningmeester,
J. C. BAUDOIN.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

DE INDISCHE TENTOONSTELLING TE ARNHEM

Goed voorbeeld doet goed volgen.

Een lid onzer Vereeniging heeft, door een geldelijke bijdrage ten bate der tentoonstelling, zijne instemming betuigd met de plannen die nu spoedig tot verwezenlijking geraken. Hem zij hiervoor een woord van warme erkentelijkheid gebracht.

Heeren secretarissen der afdeelingen die, voor propaganda-doeleinden, boekwerkjes, welke bij het Informatie-bureau der Vereeniging verkrijgbaar gesteld zijn, wenschen te ontvangen, gelieven hiervan opgave te doen aan het Secretariaat, Heulstraat 17, Den Haag.

H.H. secretarissen en penningmeesters (c.q. Secretn.-penningmrs.) worden herinnerd aan art. 5 van het Huish. Reglement, aldus luidende:

„Elk afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór 20 Januari, aan het Hoofdbestuur eene alfabetische naamlijst der leden van de afdeeling op 1 Januari, met vermelding van ieders contributie of bijdrage en adres, benevens eene opgave van de bestuursleden met vermelding van functie en eene opgave van ingestelde commissiën met vermelding der commissieleden.

Elk afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 1en Maart aan het Hoofdbestuur:

a. het verslag over het afgeloopen jaar met vermelding van den toestand op 31 December van het vorige jaar en d:e resultaten welke verkregen zijn door inrichtingen door de afdeeling in het leven geroepen;
b. eene geldelijke afrekening;
c. eene opgave van onderwerpen welke de afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien;
d. een candidatenlijst, houdende opgave van een dubbeltal candidaten voor de mogelijk voor de afdeeling openvallende plaatsen in het Hoofdbestuur.

Van het Informatie-Bureau:

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

A. A. H. Rudolph, Landmeter 2e klasse bij het Kadaster; v. Weede v. Dijkveldstraat 41, 's-Gravenhage.
C. Kolm, Technisch ambtenaar 2e klasse P. T.; Overtoom 203 I, Amsterdam.
Th. W. Grondijs, Ass.-Resident Sumatra's Westkust; Kampstraat 3, Baarn.
D. H. v. d. Poel, Ongedipl. Gezaghebber B. B.; Bandalaan 12, Apeldoorn.
L. H. Belle, Adj. Gouvernements-Accountant 1e kl.; Sweelinckstraat 62, 's-Gravenhage.
G. v. d. Heuvel, 3e Commies bij de S.S. en Tr.; Neuses bij Coburg (Duitschland).
J. Pels, Controleur bij de Opiumregie; Columbusstraat 227, 's-Gravenhage.
M. B. F. Beste, Technisch Ambtenaar 2e kl. P. T. T.; Spaarnedwarsstraat 21, Den Haag.
H. M. Reijntjes, Opzichter bij de S.S. en Tr.; Galileistraat 85, 's-Gravenhage.
Mej. M. H. de Mooy, 1e klerke bij de S.S. en Tr.; Elsstraat 27, 's-Gravenhage.
Mej. A. van der Gaag, 1e Klerke bij de S.S. en Tr.; 1e Gijzingstraat 94*b*, Rotterdam.
H. de Koning, Hoofdpolitieopz. i. d. res. Batavia, Oosterkade 8, Utrecht.
J. Boompaal, 3e Werktuigkundige b. d. Gouv.-marine, p.a. R. de Boer, Buitensingel, Delfzijl.
H. G. Reddering, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T., Jennerstraat 20, Amsterdam (O.).
G. G. J. Snijderhand, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T., Nieuwe Weg 3, Amsterdam.
Ir. P. de Gruyter, Ingenieur 2e kl. b. d. Waterstaat en 's Lands B.O.W., Kleverparkweg 86, Haarlem.
A. Feenstra, Verpleger 1e kl. b.d. Hospitaaldienst, Rokin 8, Amsterdam.
C. H. Hazevoet, Adj.-Accountant 1e kl. b. d. Bel. accdienst, Leidschevaart 216, Haarlem.
Mej. C. L. Kleyheeg, Onderwijzeres 2e kl. b. h. O.E.L.O., Lijsterbesstraat 24, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 4 tot 11 Jan. 1928.

Nieuwe Leden:

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door
A. L. Muller, Amsterdam (O). Breedeweg 15. f 5.—	Secretaris Afdeeling Amsterdam.
I. H. A. Backer, Haarlem, Beelslaan 20. f 5.—	
W. H. M. O. Haccon, Haarlem, Bosch en Vaartstraat 14. f 5.—	Secretaris Afdeeling Haarlem.
P. de Jonge, Bloemendaal, Iepenlaan 42. f 5.—	Mevrouw M. A. de Jong te Den Haag.
P. Vermeulen, oud-Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs, Bloemendaal, Verlengde Koepellaan 9 B. f 5.—	den heer J. van Eupen te Nijmegen.
Mr. R. A. James, Apeldoorn, Valkenberglaan 17. f 5.—	Voorzitter Afd. Apeldoorn.
S. A. Reitsma, Hoofdambtenaar S.S. Apeldoorn, Boschweg 19. f 5.—	
G. Lokhorst, Apeldoorn, Koppellaan 8. f 5.—	Eigen aanmelding.
Ir. J. van Male, Apeldoorn, Soerensche Weg 55. f 5.—	den heer H. A. Schoonhoven te Apeldoorn.
H. Marcus, Apeldoorn, Tutbein Noltheniuslaan 6. f 5.—	
G. C. Wijsman, oud-Gezagvoerder Mij. „Nederland", Apeldoorn, 2de Beukenlaan 28. f 5.—	Eigen aanmelding.
N. H. Hemmes, Directeur N.V. Houthandel v.h. Hemmes, Groningen, Oosterhaven. f 5.—	den heer J. Maten te Groningen.
Mr. C. A. Kingma, Directeur Friesch-Groninger Hypotheekbank, Groningen, Verlengde Heereweg 145. f 5.—	Voorzitter Afd. Groningen.
P. L. Lucassen, Bussum, Vlietlaan 44. f 5.—	Mevrouw C. M. H. Kroesen—Nahuys.
Mevrouw F. Krusemann—van Hoek Hijs, Hilversum, Hoflaan 1. f 5.—	Mevrouw J. van Lonkhuijzen—van Hoek Hijs.
F. Vervloet, Rotterdam, Westersingel 87. f 5.—	Secretaris Afd. Rotterdam.
J. J. Braat, Directeur Machinefabriek „Braat", Soerabaija, Den Haag, Willem de Zwijgerlaan 68. f 5.—	den heer B. van Delden te Den Haag.
Mevrouw C. J. de Haas, Den Haag, Buurtweg 45. f 5.—	
Dr. H. B. van Buuren, Den Haag, van Weede van Dijckveldstraat 74. f 5.—	den heer Dr. J. A. Wilkens te Den Haag.
A. Hasskarl Medenbach, oud-Generaal-Majoor M.G.D. in O.-I., Den Haag, Frankenslag 351. f 5.—	
Mevrouw B. de Groot, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 79. f 5.—	Mevrouw M. Naessers te Den Haag.
L. Kooij, oud-Onderluitenant N.-I. L., Scheveningen, Harstenhoekweg 30. f 5.—	den heer J. A. Strickling te Leidschendam.
Ph. N. Goedhart, Hoofd der School op „Ephraïmszegen", Suriname. f 5.—	den heer H. F. C. Snijders te Paramaribo.
R. van Eer, Hoofd der school „Helena Christina" bij Paramaribo. f 5.—	
A. N. van Ansom, Paramaribo, Gonggrijpstraat 14. f 5.—	den heer H. R. Nije te Paramaribo.
Mevrouw A. M. van Esch, Paramaribo, Zwartenhovenburgstraat. f 5.—	
K. Tadema, Apartado 172, Caracas (Venezuela). f 5.—	den heer W. Meijer te Den Haag.
A. A. Crince Le Roy, Landbouwconsulent, Malang, van Heutszstraat 6. f 5.—	Eigen aanmelding.

Nieuwe Begunstigers:

Nieuwe Begunstigers	Geïntroduceerd door
Mevr. de Wed. Meijer—Jkvr. Lochmann von Königsfeldt, Apeldoorn, Jachtlaan 284	Eigen aanmelding.
Mejuffrouw H. Kuipers, Apeldoorn, Badhuisweg.	den heer G. Lokhorst te Apeldoorn.
O. Sandbrink, Apeldoorn, Koning Lodewijklaan.	
Mejuffrouw A. Hartjes, Apeldoorn, Emmalaan 13.	
Heer en Mevrouw Smit, Apeldoorn, Burglaan 21	den heer A. H. de Bats.

Afschrijven:

F. M. van de Velde, Oegstgeest Koninginnelaan (afdeeling Leiden).
M. van Welie, Oosterbeek, Pieterbergsche Weg 20.

Adresveranderingen:

Mr. Dr. P. H. W. G. Helm, oud-Gouv.-Secretaris van Suriname, Zeist, van: Huize „Veelzigt" naar: Broederplein 9.
A. Th. Hoogesteger, Hilversum, van: Susannapark 5a naar: Bisonlaan 4.
R. Birckenhauer, Den Haag, Stadhoudersplein, van: 7 naar: 23.
F. H. Ramondt, Den Haag, van: Sweelinckstr. 41 naar: Pension Campagne, Groot Hertoginnelaan 176.
Ir. J. Tubergen, van: Den Haag, Statenlaan 30 A naar: Medan.
H. Balsem, van: Hotel Richelieu te Territet naar: Hotel Bellamy, Grindelwald.
G. E. Pinas, Hoofd der school, van: Helena Christina naar: Kwatta, Suriname.
Dr. A. N. Barend, Arts, van: Paramaribo naar: Weltevreden p.a. Hoofdkantoor Dienst der Volksgezondheid.
J. B. Hartelust, thans: Resident van Oost-Priangan te Tasikmelaja.
F. J. Zeilinga, Rotterdam, van: Graaf Florisstr. 33 naar: Vredenhofweg 54.
Mr. H. W. M. van Helten, Rotterdam, Heemraadsingel van: 62b naar: 118.
Mejuffrouw J. L. Stipriaan Luïscius, Gep. Hoofdonderwijzeres O.-I., Apeldoorn, van: Zwolscheweg 29 naar: Emmalaan 3.
E. W. van Baerle, van: Voorburg, Laan v. Heldenburg 40 naar: Den Haag, p.a. familie Liefrinck, van Boetzelaerlaan 54, (tijdelijk adres).

NUMMER 3 DONDERDAG 19 JANUARI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Ju[illegible] 28 Juli 1928. — In memoriam A. M. de Bats, [illegible]oofdoffic. v. d. Marine Stoomvaartdienst 2e kl. b. d. — Fokker gehuldigd door „Oost en West". — Een door Ned.-Indië voorbij geziene leemte, welke buitengewoon groote perspectieven onaangeroerd laat, en hoè daarin te voorzien ware, door „Veniam pro laude", met naschrift van de Redactie. — De heer H. F. Tillema naar Borneo. — Over Maleische woorden, betrekking hebbend op de Indonesische batikkunst, door J. A. Loebèr Jr. (met foto). — Oude en nieuwe Indonesische Kunst. (Voordracht van Mr. Jaap Kunst). — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers, II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Amersfoort, II. Apeldoorn, III. 's-Gravenhage, IV. Twente. — Mededeelingen: I. Van het Dagel. Bestuur, II. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 11 tot 19 Januari 1928.

Aan de Leden van de Afdeelingen der Vereen. „OOST EN WEST".

In aansluiting aan 't verzoek aan de leden der Haagsche Afdeeling — zie „K.W." van 12 dezer, No. 2 — worden ook de leden onzer andere Afdeelingen uitgenoodigd hun contributiegelden steeds rechtstreeks aan den Penningmeester hunner Afdeeling af te dragen of toe te zenden.

H. B.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

OPLUISTERINGS-FONDS.

Leden van „Oost en West"!

Als extra opluistering voor de tentoonstelling besloot het Bestuur, zoo mogelijk, een 8 à 10-tal INLANDSCHE kunstnijverheidswerkers uit te laten komen om hen hun werk op Zijpendaal te laten [illegible]monstreeren.

Dank zij de vriendelijke bemiddeling van den Gouverneur van CELEBES, den heer COUVREUR, en meer andere INDISCHE AUTORITEITEN is de kans op slagen van dit interessante plan vrijwel verzekerd.

Het Bestuur heeft evenwel de fondsen, benoodigd voor dit schitterend onderdeel, voor het grootste gedeelte, niet op het tentoonstellings-budget kunnen plaatsen.

Om deze reden is reeds geruimen tijd geleden een aanvang gemaakt met de vorming van een extra TENTOONSTELLINGS-OPLUISTERINGS-FONDS, uitsluitend bestemd voor bovenomschreven doel.

Reeds kwamen bedragen van ƒ 1000.— maximum en ƒ 50.— minimum bij ons binnen, doch tot op heden komen wij nog 3 à 4000 gld. te kort.

In het totaal zal er 12 à 13 mille voor dit doel benoodigd zijn.

Leden van „Oost en West", indien gij DAADWERKELIJK mede wilt helpen onze mooie plannen te doen slagen, zendt ons dan Uwe bijdragen voor dit opluisteringsfonds.

Secretariaat: Nieuwe Plein 52 te Arnhem.

Het behoeft nauwelijks te worden gezegd, dat het Hoofdbestuur van „O. en W." ook dit plan van harte toejuicht en hoopt dat het zal slagen; de gelegenheid om een aantal Indonesische kunstnijveren *aan het werk te zien*, mag eigenlijk niet ontbreken op eene *Indische* tentoonstelling.

We doen daarom een beroep op de leden, die daartoe in staat zijn, om het bestuur der afd. Arnhem te verblijden met een geldelijke bijdrage.

In Memoriam A. H. DE BATS

Hoofdofficier v. d. Marine Stoomvaartdienst 2e kl. b. d.

Op Woensdag 11 Januari zouden we ten huize van ons medebestuurslid, den heer A. H. de Bats, een vergadering hebben. Doch op den middag van dien dag bereikte ons het ontstellende bericht, dat dien morgen de heer de Bats plotseling overleden was .... Dubbel ontstellend, omdat hij een man was, waarvan niemand kon verwachten, dat het leven zóó zou worden beëindigd. Hij was nog slechts een jaar bestuurslid, doch een zeer ijverig bestuurslid, dat op kalme, weinig geruchtmakende wijze, maar regelmatig doorwerkend zijn taak voor „Oost en West" opvatte.

Ook als lid was hij steeds even belangstellend. Er waren maar weinig avonden door onze Vereeniging gegeven, waarop de markante figuur van dien zeeman niet gezien werd. Hij behoorde tot de menschen, die men gaarne ziet. Nu is hij midden uit zijn werk gerukt en laat een ledige plaats achter. Onder veel belangstelling is zijn stoffelijk overschot verleden Zaterdag ter aarde besteld. Ook van de afdeeling was een bloemenhulde op zijn baar.

Moge de weduwe uit die belangstelling eenigen troost putten in haar verlies, en wij die achterblijven een voorbeeld nemen aan zijn daadwerkelijke belangstelling.

Het Bestuur der Afdeeling Apeldoorn.

Fokker gehuldigd door „Oost en West".

Voor de uitreiking van den gouden Eere-penning met toepasselijke inscriptie aan den heer A. H. G. Fokker waren op 18 dezer des nam. ten 12.5 ure, het Dagel. Bestuur uit het Hoofdbestuur met eenige genoodigden bijeen in het Restaurant Royal, Korte Voorhout, Den Haag.

De uitreiking aan den gehuldigde geschiedde met een toespraak van den algemeenen voorzitter der Vereeniging, den heer R. Zuyderhoff, in welke hij deed uitkomen dat, dank zij het vernuft, de kennis en de werkzaamheid zoowel van den heer Fokker als van de H.H. Philips en hunne medewerkers, het luchtruim dienstbaar gemaakt is aan de verbinding van Nederland en zijne Overzeesche Gewesten.

Behalve de bestuursleden van „Oost en West" waren aanwezig o.a. de H.H. Generaal b. d. C. J. Snijders, voorzitter van het Comité Vliegtocht Nederland—Indië, Ir. J. F. de Vogel, voorzitter van de Koninkl. Nederl. Vereeniging v. Luchtvaart, Ir. B. Stephan, onder-directeur van de N.V. Vliegtuigenfabriek Fokker en H. Martin, wd. directeur der Koninkl. Luchtvaartmaatschappij, benevens vertegenwoordigers van eenige groote dagbladen.

Na de uitreiking van den penning vereenigde men zich aan een gemeenschappelijk noenmaal.

Eene door Ned.-Indië voorbij geziene leemte, welke buitengewoon groote perspectieven onaangeroerd laat, en hoè daarin te voorzien ware.

In den loop eener particuliere bespreking, gehouden bij Londen met een der grootste Importeurs van en Exporteurs op Australië en andere deelen van het Britsche Rijk, kwam toevallig ook het onderwerp „Nederl.-Indië" ter sprake.

't Geval wilde, dat onze gastheer zoo juist van een inspectiereis aan zijne bijkantoren in 't Oosten was teruggekeerd, waarop hij zich had laten overhalen — na daarover zooveel goeds te hebben gehoord — om ook „en passant" eens een kijk op Java en Sumatra te gaan nemen. Zijn enthousiasme kende daarover thans geene grenzen en was hij, volgens zijn zeggen „Java and Sumatra-mad" teruggekeerd.

Aldus rijpte bij onzen zegsman 't plan om nu hij te Londen terug was, ook in ons Insulinde filialen te vestigen, en waarover hij reeds nu druk doende was.

Met [illegible]cht Engelsche breedheid van opvatting wees hij [illegible] dat Ned.-Indië voor hem tot dusver een geslo[illegible]n boek was, en hij voorheen nauwelijks de situatie der door hem bezochte eilanden kende, nòg minder Insulinde's potentialiteit tot nog aanmerkelijk grootere ontwikkeling dan reeds thans.

En met Britsche voortvarendheid werd even gedurende ons onderhoud een plan van actie opgezet, waaraan hij zijn daadwerkelijke medewerking met financie[illegible]n steun toezegde, op voorwaarde echter, dat de [illegible]e stappen van belanghebbenden hier te lande uitgingen.

De grondslag zijner redeneering was deze: „You are here in the hub of the World, and that hub is the axle of such a huge wheel, that no one can detect the fine points of its so much larger circumference".

En dit, zeide hij, is de reden dat zelfs „the big

man in the street" niets van uwlieder „Insulinde" afweet.

Volgens afspraak begeleidde onze zegsman ons den volgenden dag naar de „Strand" en omgeving, om aldaar de reuzen-propaganda in oogenschouw te nemen, welke door de Australische Commonwealth, Nw. Zeeland, Federated Malay States, Canada, Zd. Afrika, Zd. Australië. W. Australië, Rhodesia enz., voor elk dezer in zijn *afzonderlijk* gebouw, gemaakt wordt.

Al deze gebouwen bleken druk bezocht met belanghebbenden. Een groep bezoekers waren onder de noodige toelichting speciaal de produkten aan het bestudeeren welke 't betr. land exporteerde. De tentoongestelde monsters waren smaakvol uitgestald en werden uit de hand bekeken en bestudeerd. Bovendien werd na een korte technische voorlichting over elk product een uitgebreide literatuur gratis verkrijgbaar gesteld. [1])

Anderen wederom — klaarblijkelijk bezoekers uit die landen zelf, welke voor zaken of genoegen te Londen waren — inspecteerden aandachtig de uitstallingen van exporteurs daarheen.

En daarop in de lift omlaag dalend, kon men zich verlustigen in een bioscoop, welke diverse groot-industriën van 't betreffende land verfilmde.

Dit, zeide onze begeleider, is wat gij ook voor Ned.-Indië te Londen noodig hebt, om met zijn ontwikkeling gelijken tred te blijven houden. Uw kleine Holland kan noch het hem ontgroeide kind commercieel „voeden", noch kan dit alles absorbeeren wat de kloeke zoon voortbrengt. Smoort zijne ontwikkeling niet, doch helpt dien zoon, en volgt 't voorbeeld van alle anderen, die door hun isolement in hetzelfde bootje zaten als gij thans, doch door de genomen maatregelen aan u duidelijk bewijzen hoe wel zij thans daarmee varen.

Ik wil met een flinke cheque in drie cijfers tot de eersten behooren in Londen om voor een gelijken opzet te teekenen, mits gij, Hollanders, als grootste belanghebbenden daartoe slechts 't initiatief neemt.

Wij traden toen in eene becijfering en inspecteerden daarop in Victoria Street, Westminster, de propaganda die volgens hetzelfde voorbeeld door de Goudkust èn Nigeria gemaakt wordt, zij het ook op aanmerkelijk bescheidener schaal, nochtans op afdoende wijze.

Hier — zeide onze zegsman — hebt ge een voorbeeld, hoe Nederland hier die zaak in den beginne met een bescheiden uitgave van £ 5000 misschien £ 4000 's jaars, zou kunnen aanvatten.

Zoudt ge nòg kleiner beginnen, dan heeft de zaak geen nut en doet zulk een opzet, na 't geen ge zaagt, voor eene propaganda van uw Ned.-Indië meer kwaad dan goed.

Wij scheidden met de belofte, dat steller dezes deze interessante zaak in Holland aanhangig zoude maken.

En aangezien hiermede een goed doel wordt voorgestaan en 't officieele orgaan der Vereeniging „Oost en West", met den bekenden invloed en voortvarendheid van zoowel Vereeniging als Redactie, a.h.w. de aangewezenen zijn voor de bekendmaking hiervan in ruimer kring, zoo stelt schrijver dezes gaarne hierbij deze aangelegenheid in dier bevoegde handen.

„VENIAM PRO LAUDE".

Naschrift der Redactie.

Ofschoon de goede bedoelingen van den schrijver van bovenstaande beschouwingen zeer op prijs stellend, meenen we dat zijne plannen — afgezien van de hooge daaruit voortvloeiende kosten — om verschillende redenen practisch niet voor verwezenlijking vatbaar zijn, terwijl bovendien de schr. ons niet heeft kunnen overtuigen dat er werkelijk behoefte aan bestaat.

In de eerste plaats kregen we den indruk, dat de groot-exporteur-importeur, waarmede schr. in verbinding is gekomen, onbekend schijnt te zijn met het feit, dat in de stad zijner inwoning zich eene instelling bevindt, waar iedereen die met ons Indië handelsrelaties wenscht aan te knoopen of e filialen wil vestigen, alle gewenschte inlichtingen kan bekomen.

We bedoelen de „British Chamber of Commerce *for the Netherlands East Indies*, Abbey House, Victoria Street, Westminster, S.W. 1, met een bijkantoor te Batavia. Deze Kamer van Koophandel geeft *sedert jaren* ook een geïllustreerd maandblad „Netherlands Indies Review" uit, dat de bij Ned.-Indië geïnteresseerde zakenlieden, of adspirant-dito, uit nemend voorlicht op het gebied van handel, nijverheid en cultures. We hebben een sterk vermoeden dat, als schrijver's zegsman zich tot genoemd lichaam had gewend, hem aldaar de overtuiging zou zijn bijgebracht, dat eene commercieele, van Nederland uitgaande, propaganda onder de gegeven omstandigheden overbodig is, gezien ook het belangrijke percentage Engelsch kapitaal hetwelk thans reeds bij Ned.-Ind. ondernemingen betrokken is.

En wat overigens betreft eene algemeene propaganda voor Indië in Engeland, we verwachten er bijster weinig van; pogingen om bij het groote Engelsche publiek belangstelling op te wekken voor de *Nederlandsche* koloniën, lijken ons onbegonnen werk, eenvoudig omdat, naar verluidt „the big man in the street" voor *eigen* koloniën zoo goed als geen belangstelling aan den dag legt tenzij . . . hij er bij is geïnteresseerd of hoopt t worden!

Bovendien kan het Eng. publiek, indien de *ernstige* wil voorzit om over onze koloniën te worden ingelicht, volkomen bevrediging vinden in tal van voortreffelijke publicaties, welke uitsluitend voor dat doel van Nederlandsche zijde zijn uitgegeven we noemen slechts het belangwekkend en fraai geïllustreerd: *Handbook of the Netherlands East Indies*, 3e druk, 1924 (uitgave van het Departement van Landbouw enz. te Buitenzorg), het prachtige plaat- en tekstwerk: *Pictorial Netherlands East-Indies* (gedrukt in 1924 bij de Topogr. Inrichting te Weltevreden) en het magnifiek geïllustreerde maandschrift in de Engelsche taal *Inter-Ocean* (uitgave van Kolff en Co. te Weltevreden).

Ongetwijfeld zullen deze geschriften, benevens de talrijke, met propagandistische oogmerken in het Engelsch gedrukte, uitgaven over Indië van het Bureau voor Vreemdelingenverkeer te Weltevreden, in vele bibliotheken in Engeland aanwezig zijn en stellig in het gebouw van bovengenoemde Kamer van Koophandel te Londen (Westminster).

In hoeverre evenwel *deze* propaganda aan het doel beantwoordt wagen we niet te beslissen, maar als de zegsman van schrijver „met echt Engelsche breedheid van opvatting" (zie boven) verklaart dat Ned.-Indië voor hem „tot dusver [d.i. vóór zijn persoonlijk bezoek aan het land] een gesloten boek was" (id.), dan krijgen we er toch, met dit voorbeeld voor oogen, geen hoogen dunk van. Mede in verband daarmede meenen we, tot ons leedwezen niet gerechtigd te zijn den door schrijver en zijn zegsman met zooveel enthousiasme voorgedragen nieuwen vorm van propaganda voor Ned.-Indië aan te bevelen of te ondersteunen.

De heer H. F. Tillema naar Borneo

—o—

Uit de beste bron kunnen we mededeelen dat de heer H. F. Tillema binnenkort opnieuw een onderzoekingsreis naar Indië gaat ondernemen, welk speciaal beoogt de bestudeering van land en volk van het eiland Borneo, waartoe hem gedurende zijn laatste verblijf in Indië de gelegenheid heeft ont broken. Het ligt in zijne bedoeling om alles wat betrekking heeft op zeden, gebruiken, industrieën enz. der bevolking van Borneo vast te leggen door film en fotografische plaat, waarbij hem alle mogelijke medewerking is toegezegd van de zijde van het Bestuur, de R.K. Missie en de Zending.

De heer Tillema maakt de reis naar Indië per vrachtboot „Batoe", welke ± 15 Februari a.s. uit Genua vertrekt en stelt zich voor ongeveer een jaar op Borneo te verblijven.

Het verheugt ons buitengewoon aan dit bericht te kunnen toevoegen, dat de heer T. ons heeft toegezegd voor het *K. W.* een serie reisbrieven te willen schrijven, zooals hij dit heeft gedaan tijdens zijn reis door den Archipel in 1924—25

[1]) Eenige der schijnbaar interessantste publicaties werden hiervan verzameld en aan de Vereeniging „Oost en West" ter hand gesteld, welke deze bereidwillig ten behoeve van belangstellenden in haar leeszaal ter tafel deponeerde.

Het duizend pagina's groote prachtwerk met graphieken enz., „Official Year Book of the Commonwealth of Australia 1926" geeft alleen reeds een beeld op welke wijze deze propaganda gevoerd wordt. Het „Souvenir of Australia House, London" geeft op duidelijke wijze door photo's de grootschheid van dezen opzet in 't hart van Londen weer.

Over Maleische woorden, betrekking hebbend op de Indonesische batik-kunst,

door

J. A. LOEBÈR Jr.

(Voordracht gehouden op den Ned. Ethnologendag in het Kol. Inst. te Amsterdam, 7 Januari 1928).

—o—

Een aantal jaren geleden kende men het batikken slechts als echt Javaansche kunst, als specifiek Javaansch.

Deze opvatting stond zoo rotsvast, dat niemand buiten Java en Madoera naar batiks ging zoeken en dat men zelfs het opzienbarende feit vergat dat op het grootendeels Hindoeïstische Bali *niet* gebatikt werd. Raffles, deze onovertroffen Engelschman, bleef de eenige opmerker van dit feit!

En toch was men op ethnografisch terrein reeds tot de ervaring gekomen, dat er op het gebied van „natuurvolken" absoluut-unieke feiten ontbreken. Volken en rassen staan of hebben met elkaar in min of meer sterker verband gestaan, op elkaar ingewerkt. Een werktuig, een techniek, een volksgewoonte, ze verspreiden zich soms op ongelooflijke afstanden en wanneer we meenen iets, dat heuschelijk op zichzelf staat te kunnen vaststellen, dan ontstaat dit eenvoudig, omdat de traits d'union in den loop der tijden verdwenen òf onbekend gebleven zijn. Een kurieus voorbeeld is bijv. de boomerang der Australiërs, die later op Zuid-Celebes teruggevonden is. Dit wapen kenden de Assyriërs en de Romeinen vonden dit in algemeen gebruik bij de Galliërs. In Centraal-Afrika komt het werphout in verfijnden vorm als werpijzer in tallooze vormen voor. Hier het hoogtepunt van dit eertijds zoo primitieve wapen!

Zelfs de schrandere en geestige Rouffaer, die zooveel belangrijks op Indisch studiegebied heeft gewrocht, bleef in den ban van dit wetenschappelijk heilig-huisje. Wel beproeft hij in zijn bekende monografie het Javaansche begrip *batik* te verklaren door in de volkstalen van Borneo, N. Celebes, Philippijnen en zelfs van Fidji te gaan zoeken. In zijn literatuuropgave citeert hij wel het mooie Zakwoordenboek van Klinkert, doch vergeet dit onbegrijpelijkerwijze te raadplegen. En toch lag dit zoozeer voor de hand door de eeuwenoude verbindingen tusschen Javanen en Maleiers. Ook viel hem niet op, dat het woord *batik* vermoedelijk nimmer betrekking heeft gehad op het technische karakter van het batikken. Dit bestaat uit vier technische stadia: 1. de voorbereiding van het doek; 2. het wasteekenen; 3. het verven; 4. de wasverwijdering.

En dit alles zou in het korte woordje van vijf letters uitgedrukt zijn?

Zoo knap is ook het inlandsche taalvermogen niet, waarin overigens technische begrippen merkwaardig goed gezegd worden. Bijv. *pamor* van *wor* — het mengen van metalen bij het smeden. Ook de namen van de verschillende verrichtingen bij het batikken zijn zorgvuldig gekozen, soms zelfs geestig. Het met was bedekte doek wordt bij het verven „als een zuigeling" behandeld.

Antiek-Javaansch is het woord evenmin! In 1912 vroeg ik, reeds lang twijfelend, aan onzen bekenden Javanicus Dr. H. H. Juynboll, wanneer eigenlijk het batikken in de Javaansche literatuur voorkwam. Zijn antwoord luidde: „Eigenaardig is het, dat eerst in de Middel-Javaansche *Pandji*-gedichten, waarin reeds Portugeesche woorden voorkomen, voor het eerst namen van batik-patronen optreden en wel uitsluitend soorten van *gringsing*, terwijl in de geheele Oud-Javaansche literatuur nooit sprake is van batikken, doch wel herhaaldelijk van de wajang."

Het woord batik komt in 1641 in een ouden tekst voor als *sarassen batiek*, als naam voor stoffen. *Sarassen* is *serasah*, veelkleurig. En batik?...

Daarvoor moeten we Klinkert opslaan. Achter *batik* ontbreekt allereerst het bijvoegsel Jav. Het heet teekenwerk op kleedjes, waarin vooral de Javaansche vrouwen bedreven zijn. Verder komt *batik* in de beteekenis van gebloemd voor, bijv. in *pinggan* of *piring batik*, gebloemde etensborden.

Hij roemt alzoo de vaardigheid der Javaansche vrouwen op dit gebied, die dus de Maleische overtroffen en noemt ongevraagd de ware beteekenis van dit mysterieuse woord *batik*.

In ieder geval beschouwde Klinkert het als een Maleisch woord en toen hij dit woordenboek in 1892 publiceerde, dacht bijna geen mensch aan batikkwesties. Hij was dus in zijn oordeel volkomen onbevangen.

Sarassen batiek zou dus moeten luiden: veelkleurig gebloemd. Gebloemd is tevens het eenig juiste, het kenmerkende woord, ook voor de Javaansche batikkunst.

U kunt mij herinneren aan het Jav. *kembang* en het Maleische *boenga* en men zou gaan twijfelen aan de autoriteit van Klinkert, indien er niet in de Maleische taal verschillende namen voorkwamen,

Hoofd uit Galoempang met familie.

(Verz. Kol. Inst.).

die betrekking hebben op het batikken en toch beslist Maleisch zijn!

Daar is allereerst de tjanting, voor ons heuschelijk, echt-Javaansch.

Is dat nu werkelijk het geval?...

De Soendaneezen gebruiken bij de *simboel toelis* een bamboekokertje, tjanting genaamd, waarmee *ketan*-pap geschept wordt en gebruikt om groote vlakken te bedekken.

De Maleiers kennen eveneens een *tjanting*, een bamboezen waterscheppertje, waarmee aan boord der prauwen uit het watervat geschept wordt. Beide zijn bamboe-scheppertjes en als primair te beschouwen.

Sekundair de ons bekende tjanting, die óók bij de Maleiers voorkomt. Maar dit is geen bamboekokertje meer, het is een handsvat uit *gla-gah*-riet, een soort vlierhout. Daarin is een uit koper gedreven kelkje ingevoegd, dat als wasscheppertje dienst doet. U zult nu moeten toegeven, dat er tusschen dit batikwerktuigje en de Soendaneesche en Maleische scheppertjes eenig onderscheid bestaat en dat de batiktjanting van jongeren datum moet zijn.

Volgende namen van Javaansche kleedingstukken, die soms gebatikt worden, vinden we op Sumatra als *kamben* en *kemban*, *kampoh*, *saboek*, *saroeng*, *tapih*, *kain soga*.

Tusschen batikken en schilderen op doek blijkt onderscheid te bestaan. *Soengging* is het met figuren beschilderen van een doek.

Tjeloep — onderdompelen, blauwverven kan ook betrekking hebben op het weven.

Daarentegen is *damar tiris* een verguld randversiersel van een gebatikt doek, wat op Java niet voorkomt.

Het in stijl on-Javaansche patroon *ima-imatatit*, wolken met bliksemstralen vinden we terug in *panoes pantja*, dat hetzelfde voorstelt, al ontbreekt de bijvoeging, dat dit bij het batikken gebruikelijk was. Daarentegen is *werna plangi* de naam van een veelkleurige batik, *nagasatala* die van een gebatikte *saroeng* met gebloemd hoofd.

Het Maleische *poetjoek-rebong* voor *toempal* is ook op Java gebruikelijk. Daarentegen heet dit motief, dat op Java meer dan op Sumatra aangewend wordt, in Siloengkang *poetjoek djawa*.

Gringsing is de naam van een zeer bekend Javaansch batikpatroon, dat als reeds gezegd, het eerste in de Middel-Javaansche literatuuur vermeld wordt en herhaaldelijk als oer-Javaansch genoemd is,

Ditzelfde patroon komt bij de Maleiers als *gerinping* voor. Hierbij werden evenals op Java *wajang*-figuren ingevoerd en dit aangevulde patroon heet als op Java *geringsing wajang* en dit is te opmerkelijker, omdat *wajang* bij de Maleiers *bajang* heet.

Maar, vermeldt Klinkert, dit zijn gebatikte, *zijden* kleedjes en dit is weer voor het ander patroon on-Javaansch.

De Maleiers noemen dit patroon ook *geroengsing*, een naam, die evenals de bovengenoemde met uitzondering van *geringsing* en *poetjoek reboeng* bij Jasper, in zijn batik-monographie, niet voorkomt. In ieder geval wijst het *geringsing wajang* op de sterke wisselwerking, die tusschen Javanen en Maleiers bestaan heeft.

Over het Maleische batikken zelf is weinig bekend. Het voorkomen van wasdrukstempels in Atjeh is het bewijs, dat daar vroeger ook gebatikt is. Zonder dat is een drukken met was een onmogelijkheid!

Beslissend vooral is de korte vermelding van Praetorius in de „Indische Bij" in 1843 over Palembang. „Zoo zijn er ook vrouwen, welke *Batiek* of andere kleedjes van Java hetzij verfraaien of verstellen; eenige weinigen maken zelfs *Batiek*." Uit het laatste zinnetje kan men gevoegelijk opmaken, dat toen reeds de aloude kunst bijna afgestorven was.

Het „hetzij verfraaien of herstellen" komt eveneens op Java voor, is óók batikken. Want om het verkleurde doek weer te verven is het noodig, dat alle vroegere wasteekeningen herhaald worden.

En Dr. Hagen, de vroegere directeur van het Museum voor Volkenkunde te Frankfort, was jaren later zoo gelukkig een collectie oude batiks van Palembang te koopen, die ongetwijfeld gebatikt zijn, in kleur en ornament belangrijk van de Javaansche verschillen. Tot mijn leedwezen was het mij niet mogelijk stalen van dit hoogst belangrijk werk in mijn batikboek te brengen, daar de in het Museum gemaakte foto's niet bruikbaar bleken. Sinds 1916 woont in Palembang een vroegere assistente van het Rotterdamsche Museum en deze is het tot nog toe niet gelukt een enkel ex. op te sporen. De eenige overblijfselen berusten dus in Frankfort.

Maar al is het batikken op Sumatra vermoedelijk totaal uitgestorven — tenzij een toevalsvondst als op Celebes het tegendeel bewijst — zoo is evenals op ander taalgebied waar te nemen, dat belangrijke verschijningen kunnen verdwijnen en dat toch jaren daarna fragmenten in de volkstaal als survivals blijven leven.

Tot zoover mijn voordracht!

Doch juist, toen ik uit Elberfeld vertrok, ontving ik het bekende en zoo mooie tijdschrift „Ned.-Indië Oud en Nieuw", met het interessante opstel van den Heer Goslings over het batikken in Djambi, een kleine industrie, die zelfs voor export naar het Djambi'sche binnenland werkt.

De zoozeer door mij gewenschte toevalsvondst op Sumatra is dus plotseling werkelijkheid geworden, eenvoudig, omdat de heer Tassilo Adam in de doesoen Tengah zijn oogen openhield en niet, als gewoonlijk, nonchalant voorbijliep. Met de vondst van de Celebes-batik in Galoempang wordt dus mijn zoo fel bestreden hypothese eener *Indonesische* batiktechniek werkelijkheid.

Maar deze Djambi-vondst zou, ondanks de ontdekking door den Heer Adam, onbekend gebleven zijn, indien niet de heer Goslings toevallig van hem over het uitgebrachte rapport gehoord had, dat sinds *1921* zachtkens in Batavia sluimerde en zonder de aktiviteit van den Amsterdamschen konservator reddeloos verloren gegaan was. „Doux pays" zou de Franschman zeggen!

In het Koloniaal Instituut vond ik onder de opgestelde dia-positieven een voor Galoempang zeer belangrijke toevoeging.

Hier is een Hoofd uit G. met zijn familie afgebeeld en deze draagt een tweemaal om het hoofd gedraaiden hoofddoek in worstvorm en op regelmatige afstanden wordt telkens het gebatikte deel zichtbaar. Maar het baadje, dat dit Hoofd draagt, lijkt mij eveneens gebatikt te zijn. De badjoe's, die de beide vrouwen dragen, zijn deels geborduurd of met schelpjes bewerkt. Daarentegen is het eerstgenoemde kleedingstuk op andere wijze vervaardigd. Nergens kan men eenig relief bemerken. Katoendruk is het ook niet, want het bijna weelderige ornament is te groot van compositie voor de in Indië gebruikelijke katoendrukken.

Wat nu in de voordracht over Maleische woorden met betrekking tot de batiktechniek gezegd is, berust als vermeld op Klinkert, het eenige Mal. woordenboek, dat ik in mijn handbibliotheek ter beschikking heb.

Eerst nu in de Koloniale Bibliotheek was ik in de gelegenheid de andere Mal. woordenboeken te raadplegen, voor zoover zij met Latijnsche letters ge- drukt zijn. Het zijn A. H. L. Badings, Mal. W. 1915; Prof. Bezemer, Mal. Woordenboek 1921; Prof. Dr. Ph. S. v. Ronkel, Mal. W. 1926. Badings en Prof. v. Ronkel vermelden het woord *batik* in de beke[nde] beteekenis, echter zonder de bijvoeging Jav. D[e] vertaling gebloemd komt hier niet voor.

Ik vestig echter tevens de aandacht op het woord *kembangan*, dat in de Vorstenlanden voor bepaa[lde] de borst- en hoofddoeken gebruikt wordt, die t[ot] de feest- en bruiloftskleeding behooren. Deze doeken — zonder eenig ornament — bestaan eenvo[u]dig uit twee of drie kleurstemmingen, zoodat d[e] naam kembangan — gebloemd — zeer twijfelachtig wordt.

Hier helpt Klinkert weer. Bij hem heet *kembangan* het openen van iets, dat gesloten is of dat me[n] zich gesloten denkt. Ook Prof. Bezemer vermel[dt] *kembang* — I. ontloken, ontplooid, II. bloem.

En als men denkt aan de vervaardiging dez[er] doeken, die voor het verven saamgeregen en g[e]vouwen worden en na het verven *geopend*, dan [is] deze Vorstenlandsche benaming blijkbaar van Maleischen oorsprong.

Tjanting komt bij allen ook als waterschepper[tje] en wasteekeninstrument voor.

Werna plangi is niet te vinden, evenals *dam[...] tiris, panoes pantja* en *nagasatata*. *Warna* heet b[ij] Badings en Prof. v. Ronkel kleuren, *warna* — ve[el]kleurig. Daarentegen *geringsing* en *geroengsi[ng]* ontbreken geheel en al als naam voor het alou[de] geschubde batikpatroon. Integendeel, bij Prof. v. Ronkel en Badings beteekent 't het zich vertrekk[en] van den mond of gelaat.

Toch kan Klinkert 't bij het juiste eind hebbe[n].

In „Heilige Weefsels op Lombok door H. Damsté", Tijdschr. Bat. Gen. LXIII, 1923 word[en] op blz. 180 *giringsing-weefsels* voor Tengenan zwart, groezelig wit en donkerrood genoemd, d[ie] soms *wajang-figuren* of plekken vertoonen.

Hun vervaardiging geschiedde oudtijds in het [ge]heim door geheel naakte weefsters, naar het he[...]

Deze *giringsing*-weefsels worden voor allerlei m[a]gische doeleinden gebruikt. Vooral bij kindere[n] die in de *Woekoe Wajang* geboren worden, is e[en] *giringsing wajang gedogan* zeer waarschijnlijk.

Met doorgesneden schering — het schijnen d[...] doorloopende weefsels te zijn — als *giringsing wajang lembaran*, worden zij door mannen in gez[...] de *woekoe* gedragen. Lieden van Batoer (Bang[li]) droegen ze ook in den oorlog om hun middel [en] zoo zij er de noodige *peripih* in bergen, was h[un] leven best verzekerd!

Verder was die *geringsing* ook een beveiliging[s]middel voor mannen, waarvan de oudere en jo[n]gere broeder waren gestorven, *anak sanan emp[...]* (zie v. d. Tuuk's wb. III, 21). Zoo zij niet zoo'n *geringsing* om hun middel droegen, zou een vro[eg]en min-schoone dood hun deel worden (*salah pati*) zij zouden door den bliksem getroffen worden [en] daarmede schande brengen over hun vader en h[un] familie, met als gevolg eertijds leegschudding [en] slavernij. Het bewuste patroon blijkt dus ook buit[en] Java van bizondere beteekenis te zijn.

Den Haag (tijdelijk), Januari 1928.

Oude en nieuwe Indonesische kun[st]

(Voordracht van Mr. JAAP KUNST).[1]

Gisteravond hield de heer Mr. Jaap Kunst, on[der] de auspiciën van de afd. Groningen der vereenig[ing] „Oost en West", een voordracht met lichtbeel[den] over oude en nieuwe Indonesische kunst, in [de] commissiezaal van „De Harmonie".

De voorzitter, jhr. mr. W. W. Feith, sprak [een] kort openingswoord, waarin spr. de vrij talr[ijk] aanwezigen welkom heette, en mr. Kunst ver[vol]gens inleidde, er allereerst op wijzende, dat [mr.] Kunst een oud stadgenoot is, die de volgende w[eek] weer naar Indië zal terugkeeren. De heer Ku[nst] is in ons land en in Indië dikwijls en met suc[ces] opgetreden, met voordrachten over Volksdan[sen] en besteedt nu — referendaris aan het depa[rte]ment van Gouvernementsbedrijven zijnde — [zijn] vrijen tijd, in samenwerking met mevrouw Ku[nst] aan een diepgaande studie over de Indonesis[che] muziek. Spr. verwees daarbij naar de stud[ie] „Toonkunst op Bali", in 1925 verschenen en [...]

1) Overgenomen uit het „Nieuwsblad van het No[or]den", dd. 10 Januari.

„Hindoe-Javaansche muziek-instrumenten", van de hand van mr. Kunst verschenen.

Hierna verkreeg mr. Jaap Kunst het woord, die in de eerste plaats uiting gaf aan zijn ...ugde om als oud-Groninger in de gelegenhe... gesteld te zijn, in Groningen een voordracht ... houden over een vreemde toonkunst, waarover het niet voldoende is zijn waardeering te toonen, door er in vage termen over te aesthetiseeren, doch die een grondige studie, ten volle verdient.

Spr. wees er op, hoe de werkelijke oprechte belangstelling voor de Indonesische cultuur en de waardeering voor hare uitingen, met name wajang, dans, litteratuur, houtsnij-, smeed- batik- en weefkunst, voor zoover Nederland betreft, eigenlijk pas van de laatste 30 of 40 jaren dateert, maar dat de belangstelling voor de muziek nog weer jonger is. En het is volgens spr. geen wonder, dat men tot naar het laatst den weg vond. Immers zij is de meest onstoffelijke van alle kunsten, zij is de innigste en meest eigen uiting van een volk en daarvoor is er voor iemand van een ander ras en een andere cultuur zeer moeilijk, in door te dringen.

Spr. trok dan een vergelijking tusschen de Maleische muziek en die van Europa en bepaalde het standpunt, dat een Westerling gewoonlijk inneemt en dat, hetwelk hij behoorde in te nemen tegenover die, hem aanvankelijk zoo vreemde Oostersche muziekwereld. Het is niet voldoende zijn waardeering te toonen voor een vreemde toonkunst door er in vage termen over te aesthetiseeren; zij wil grondig bestudeerd worden en verdient dat ten volle.

In aansluiting hierbij, raakte spr. enkele veelomvattende algemeene onderwerpen aan, als tonaliteit, melodiek, harmoniek, rhythmiek en toonstelsels, zonder daar uiteraard diep op in te kunnen gaan. Daarop vertelde hij zijn auditorium een en ander over den Vorstenlandschen gamelan: diens samenstelling werd besproken en de functie van de verschillende instrumenten in het ensemble nagegaan.

Vervolgens vonden een paar bijzondere orkestsoorten, de verschillende compositie-vormen en enkele notatiesystemen een korte behandeling.

Na Midden-Java de Oostelijke residenties, de Soendalanden, en iets van Bali. Telkens leidde een schoone landschapsfoto het te behandelen gebied in en af en toe werd bij het geprojecteerde orkest een desbetreffende phonogram ten gehoore gebracht.

De Soendasche muziek blijkt, vergeleken bij de hoogontwikkelde Vorstenlandsche toonkunst, zich nog in een veelzins primitief stadium te bevinden: de ensembles zijn klein en bamboe-instrumenten overheerschen nog. Maar juist daarom, meende spr. was die West-Javaansche toonkunst een nadere kennismaking overwaard.

Over de Balische toonkunst werd, bij gebrek aan tijd, niet veel verteld, maar des te meer getoond. Buitengewoon fraai versierde gamelaninstrumenten, omvangrijke orkesten, een enkele paradijsachtige landschapsfoto, vermochten een sterken indruk te geven van het nog ongerepte natuur- en cultuurschoon van dit, tot voor kort nog weinig door vreemde invloeden beroerde, Hindoe-eiland en zijn prachtlievende en begaafde bewoners.

Na de pauze was het verleden, en wel de Hindoe-Javaansche periode, onderwerp van bespreking. Spr. zeide zijn voordracht opzettelijk niet chronologisch te hebben gehouden, omdat hij zijn hoorders liever eerst met de huidige instrumentale vormen bekend wilde maken, voor hij hun de, voor een onvoorbereid oog wel eens moeilijk te interpreteeren, Hindoe-Javaansche tempelreliefinstrumenten voorzette. Een beknopt overzicht van de geschiedenis van Java gedurende dat meer dan 1000-jarige tijdvak, leidde de bespreking van deze groep projecties in. De Hindoe-Jav. cultuur heeft zich allengs van vrij zuiver Hindoeïstisch tot een steeds sterker gejavaniseerd type veranderd en het meerendeel der op de reliefs afgebeelde speeltuigen gaat op Achter-Indisch en Zuid-Chineesche instrument vormen terug. Aan het slot van zijn voordracht gekomen, liet spr. nog een paar zeer schoone opnamen van Vorstenlandsche gamelancomposities hooren: één in pélog, en één in slendro en eindigde met de hoop uit te spreken, dat het hem mocht zijn gelukt, zijn auditorium te overtuigen van de schoonheid en de cultuur-historische belangrijkheid van de Indonesische toonkunst.

De voorzitter bracht den heer Kunst een hartelijk woord van dank en wenschte hem een voorspoedige reis, de hoop uitsprekende, dat mr. Kunst in Indië teruggekomen, op den ingeslagen weg zou voortgaan. (applaus).

Velen namen daarna nog persoonlijk afscheid van den heer Kunst.

Van Week tot Week.

Dinsdag 10 tot Maandag 16 Januari.

DE STAATSINRICHTING VAN NED.-INDIE. De besturen van de Nationale Unie en van „Oost en West" zullen in verband met de voorgestelde wijziging van de Staatsinrichting van Nederl.-Indië, op Woensdag 25 dezer, des avonds ten 8 ure in de „Twee Steden", Buitenhof, Den Haag, een openbare bijeenkomst beleggen. Als sprekers zullen optreden de H.H. Jhr. Mr. Boreel van Hogelanden, Prof. Dr. C. Gerretson en Prof. Mr. J. Eigeman.

Deze bijeenkomst heeft ten doel de staatsrechtelijke verwarring aan te toonen, welke thans in de verhouding van het Moederland tot Oost-Indië bestaat, en te trachten, buiten alle partij-politiek om, dit vraagstuk als een algemeen Nederlandsch belang onder de oogen te zien.

Voor het bijwonen dezer lezing zullen onzen leden te 's-Gravenhage toegangskaarten toegezonden worden.

Indisch Genootschap. Vrijdag den 20en Jan. zal de heer A. J. Lievegoed in het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage eene voordracht houden over het onderwerp: Het sentiment in de koloniale politiek.

Dr. A. van Dorsten †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 64 jaar, overleden dr. A. van Dorsten, oud-officier van gezondheid van het O.-I. leger en oud-inspecteur van den Burgerl. Geneesk. Dienst in Oost-Java. De overledene was ridder van de Oranje-Nassau-orde.

Een blijk van trouw aan het Nederlandsch gezag. Aneta seint d.d. 14 dezer uit Semarang: [1])

Op initi... van den regent is het feit herdacht dat ... Nederlandsch Bestuur gedurende 250 jaar rechtstreeks over deze gewesten gevoerd is. De resident hield een rede in de Kaboepaten (regentswoning) en wees op het heugelijke feit, dat de gedachte tot deze viering uitgegaan was van ...ndsche bestuurszijde. De regent vertolkte de verknochtheid van de loyale inlandsche bevolking en bracht drie hoera's op H.M. de Koningin uit.

Ned.-Indië op de Olympiade niet vertegenwoordigd? Aneta seint uit Batavia, dat het Indische Comité voor de Olympische Spelen heeft afgezien van het zenden van een Indische ploeg.

R. Mac Leod †. Te Velp is overleden de heer R. Mac Leod, gepens. majoor van het O.-I. leger.

Voordracht-Fokker. Voor een bijeenkomst, te houden vanwege het comité Vliegtocht Nederland-Indië, op Woensdag 18 dezer te Rotterdam zal de heer A. H. G. Fokker als spreker optreden met het onderwerp: „De civiele luchtvaart in verband met het luchtverkeer naar en in Ned.-Indië".

Onderscheiding majoor Behrens. Batavia, 14 Jan. (Aneta). Generaal Lasonder heeft tijdens een groote parade de eeresabel uitgereikt aan majoor Behrens.

H. E. Steinmetz †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 77 jaar, overleden de heer H. E. Steinmetz, oud-resident op Java, ridder in de Orde van den Nederl. Leeuw.

A. H. G. Blokzeijl †. In den ouderdom van 92 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer A. H. G. Blokzeijl, oud-resident van Riouw en Onderh.

Dr. J. G. van Deventer †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 73 jaar, overleden dr. J. G. van Deventer, oud-directeur van het Gymn. Willem III te Batavia.
Willem III te Batavia, officier in de Orde van Oranje-Nassau.

De Indonesische studenten. De Haagsche rechtbank heeft in de zaak van de Indonesische studenten, die zijn aangehouden als verdacht van opruiing, den termijn van gevangenhouding wederom met 30 dagen verlengd.

[1]) De tekst van dit en volgende Aneta-telegrammen is ontleend aan het „Vaderl.".

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Dr. G. P. Rouffaer.

Door een hem zielverwant, begrijpend vriend zijn in het vorige „Koloniaal Weekblad" zeer gevoelige woorden gewijd aan de nagedachtenis van dezen ontslapene, bij een goed gelijkend portret, dat ons dezen fijnen denker weergeeft, zooals hij gewoon was zich van ganscher harte te verdiepen in de studie der vele hem omringende boeken en paperassen, zijne onafscheidelijke, trouwe troosters voor zooveel, dat hij, om gezondheidsredenen, in dit leven heeft moeten missen.

Dit zijn stoffelijk kleed is j.l. Donderdagmorgen volgens zijn verlangen, op het protestantsche kerkhof te Diepenveen, bij Deventer, aan den schoot der aarde toevertrouwd, zonder dat er bij de groeve gesproken werd. Toch zijn velen van heinde en verre er heen gereisd om hem de laatste eer te bewijzen en getuigden bloemen van de groote waardeering en genegenheid hem toegedragen.

Zooals de dagbladen vermeldden, was er onder de kransen ook een van den Raad van Beheer van „Boeatan", uit dankbare herinnering aan het feit, dat de heer Rouffaer onder de oprichters dezer instelling heeft behoord, de functie van secretaris van den Raad van Beheer, voor bijna 25 jaren geleden, het eerst heeft vervuld, met de grootste toewijding, uit op kennis en liefde gegronde overtuiging van de groote waarde der Indonesische kunstnijverheid.

Later zal nog wel uitvoerig teruggekomen worden op zijne groote verdiensten, ook in dit opzicht, maar toch kunnen wij niet nalaten, juist op deze plaats thans te herinneren aan zijn opwekkend, bezielend voorbeeld, toen reeds, in den tijd, dat nog maar zeer weinige Nederlanders iets afwisten van, laat staan voelden voor de verschillende kunst-uitingen der onderscheiden Archipel-bewoners. *Rouffaer* was de ziel der tentoonstellingen van Indonesische klein-kunst, welke gehouden werden, onder leiding van de *„Commissie voor Kunstnijverheid en Huisvlijt"* der Vereeniging *„Oost en West"* — waaruit later *„Boeatan"* geboren is — in de toenmalige, zeer bescheiden localiteit der vereeniging, Heerengracht 4 te 's-Gravenhage, de eerste betreffende de groepen: I. *Wapens* — waaronder bijzonder fraaie uit de collectie van wijlen Koning Willem III — en II. *Bewerkt Metaal.* Voor de exposities, in de daaropvolgende jaren met toenemend succes voortgezet, in de daartoe door H. M. de Koningin ter beschikking gestelde „Gothische Zaal", n.l.: die van *Vlechtwerk* en daarna van *Weefsels en Weefsel-versiering,* schreef hij — in samenwerking met den toen in Leiden wonenden heer *J. A. Loebèr Jr.* —, de uitvoerige, zeer zorgvuldig samengestelde catalogi, welke door vakkundigen nog altijd worden geraadpleegd.

Levendig staat hij ons nog voor den geest, zooals hij toen in enthousiaste bedrijvigheid daar maandenlang bezig was, telkens zijn warme bewondering in opgewonden loftuitingen uitend of geduldig en tactvol trachtend van enkele, mogelijk deskundige tentoonstellingbezoekers waardevolle bijzonderheden omtrent het een of ander te weten te komen, en, zoo hem dit een enkelen keer mocht gelukken, het vernomene met groote nauwgezetheid te noteeren, opdat het hem bij zijne diepgaande studies, ook op dit gebied, zou kunnen dienen.

Zoo is de kern gevormd van de zeldzaam fraaie verzameling, welke hij, nog tijdens zijn leven, aan het „Volkenkundig Museum" te Rotterdam ten geschenke gaf, wetend, dat ze daar zorgvuldig geborgen zou zijn en tot haar recht komen. Verscheiden stukken daarvan werden a[illegible]eeld en door hem met vereering beschreven in het prachtwerk, aan de Batikkunst gewijd, dat hij in samenwerking met *Dr. Juynboll* heeft samengesteld.

Hiermede alleen reeds heeft hij zich een blijvende eerezuil gesticht.

Door allen, die voelen voor de Indonesische kunstnijverheid, zoowel onder Westerlingen als Oosterschen, zal de naam Rouffaer altijd in dankbare herinnering gehouden worden.

Moge zijn opwekkend voorbeeld in deze ook bezielend en aanmoedigend op het nageslacht, hier en in Indië, blijven werken.

Verloting „Boeatan".

Hetgeen dezer dagen in de dagbladpers vermeld werd omtrent de Loterij, welke door „Boeatan" georganiseerd is tot dekking van de verbouwingskosten der Toonkamers van Ind. Kunstnijverheid Heulstraat 19, Den Haag, willen wij voor belangstellende lezers van „Het Koloniaal Weekblad" hier doen volgen:

„Aangezien nog slechts ongeveer de helft der zesduizend loten van Boeatan vóór het einde van 1927 geplaatst waren, heeft de Raad van Beheer van H.M. de Koningin vergunning gekregen, de trekking tot uiterlijk 30 September 1928 uit te stellen; dit ook met het oog op het begin Augustus a.s. te herdenken 25-jarig bestaan dezer zoo nuttige instelling tot bevordering der kennis en verspreiding van de Indonesische kunstnijverheid."

Onder onze lezers zijn zeker ook vele belanghebbenden, die reeds een of meer loten hebben genomen en natuurlijk hoopten op een mooien prijs. Mochten zij een weinig teleurgesteld zijn, door deze noodzakelijke verlenging van den trekkingstermijn, zoo zullen zij zich daarover zeker het best en het doelmatigst heenhelpen, door welwillend een handje te helpen met het aan den man (of vrouw) brengen der nog overige loten, welke à ƒ 1.— in Heulstraat 19 alle werkdagen tusschen 10—6 uur te krijgen zijn; want zoodra de voorraad uitgeput is, wordt met de trekking begonnen.

Zegt dit voort!!

Mooi en praktisch.

De woorden mooi en praktisch moeten elkander dekken bij ieder gebruiksvoorwerp, wil het op den naam van *Kunstnijverheid* aanspraak kunnen maken en dit is zeker het geval bij een kalender, tegelijk vloeiblad, door de firma *T. C. B. ten Hagen* alhier vervaardigd en aan hare cliënten als geschenk aangeboden. Voorzeker een goed reclamemiddel voor deze drukkerij, daar er ten duidelijkste uit blijkt, dat haar werk aan de hoogste eischen voldoet. Dit zeer praktisch ingericht gebruiksartikel munt uit zoowel door fijnheid van kleur en teekening (ontwerp *N. Bovel*), als door keurige afwerking, een sieraad voor iedere schrijftafel.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Rusland en de andere Rijken.

De revolutie heeft *de ruïne in Rusland* voltooid en dáárvan leeft zij. Nu moet ook de revolutie bewijzen, dat de ruïne geen ruïne is, maar het begin van een nieuw tijdperk. Hoe kan evenwel de ineenstorting van het Rijk en van de Russische macht leiden tot een roemrijke en gelukkige gebeurtenis voor de Russen? Wanneer Rusland aantoont, — aldus het antwoord van *Gugl. Ferrero* in de *Deli Crt.* (16/12) —, dat tegelijk met het Russische Rijk ook de andere Rijken gevallen zijn, dat met de Russische ramp de crisis van elk Europeesch imperialisme gekomen is, en dat wij een tijdperk ingaan waarin geene onderworpen volken meer bestaan, indien de wereld vervalt in een aantal Staten, die alle onafhankelijk, alle vrij, alle gelijk zijn. Dàt is de oorzaak, waarom het bolsjewistische Rusland op eens werd bezield met zulk een heilig vuur, om de Aziatische volken te bevrijden, en waarom het overal, waar het maar kan, de grondslagen van de Engelsche overheersching ondergraaft. Een ramp, welke het Engelsche Rijk zou treffen, zou de zoetste troost wezen voor den Russischen trots, waaraan de vernederingen en teleurstellingen van den oorlog en van de revolutie knagen. Het lot der beide op elkaar naijverige Rijken schijnt door een geheimzinnig noodlot aan elkaar gebonden te wezen. Toen zij beide nog machtig waren, hielpen zij elkaar wederkeerig indirect, ofschoon zij elkaar bestreden; nu, terwijl een van de twee gevallen is, sleept het eene Rijk het andere langzamerhand naar zijn verderf. Op dezen grond lijkt het weinig waarschijnlijk, dat Engeland en de andere Europeesche landen met de middelen der diplomatie in staat zouden wezen, Rusland af te brengen van zijn actie in Azië. Om dit doel te bereiken, zou een oorlog noodig wezen. Maar wie in Europa kan thans er aan denken tegen Rusland, hoe zwak het ook wezen moge, oorlog te voeren?

In dit verband valt de aandacht op het *Soer. Hbl.* (5/12, 2de bl. *„Wetgeving tegen het communisme"*, uitgaande van de „International Association

against Communisme" te Gravenhage; 7/12 *„Olie en de vesting Singapore", Z.; 9/12 „Het Abessinisch geval", Villanus; Consulaire misère, Z.)*, het *Bat. Nwsbl.* (12/12 *„De Liga"* te Brussel), *De Sum. Post* (12/12 *„De roode Liga"*; 14/12 *„Deli en China")* en *De Loc.* (5/12 *„Ned.-Indië en Genève", Mr. Schrieke* in den Volksraad).

Om de Indische Staatsregeling.

De Loc. (5 t/m 10/12) bevat de M. v. A. der Regeering aan den Volksraad en de goed geargumenteerde zakelijke redevoeringen der tegenstanders van het Ontwerp. De meerderheid der voorstanders bepaalde zich hoofdzakelijk er toe de gevoelsargumenten naar voren te halen en de zakelijke argumenten der tegenstanders aan critiek te onderwerpen.

De heer *Meyer Ranneft* (B.B.) is een onvoorwaardelijk tegenstander van het ontwerp, dat z.i. strijdt tegen het continuïteitsbeginsel. Hij acht het regeeringsbeleid te persoonlijk en telkens wisselend met de persoonsbezetting van den Buitenzorgschen troon. Niet te betwisten valt, dat de laatste kwarteeuw nimmer zulk een sterke oppositie tegen een ontwerp onder de Europeanen heeft bestaan, terwijl het tevens een begrijpelijke reactie wekte aan Inlandsche zijde. Aanneming, zoowel als verwerping, zou bedenkelijke gevolgen meebrengen. De verandering van den regeeringsvorm in Ned.-Indië gaat ten koste van de Indische Nederlanders; vandaar het initiatief tot verzet van deze bevolkingsgroep, dat ten eerste kennelijk voortkomt uit groepsegoïsme en ten tweede uit het gevoelen dat de bovenbouw wankel is, zoodat de uitgroei van het Inlandsche element hunne verdringing zou beteekenen, of de ineenstorting van het geheele gebouw. Spr's meening is niet beïnvloed door de communistische onlusten. Hij waardeert de plichtsgetrouwe Inlanders sindsdien nog meer, doch de communistische aardbeving bracht het inzicht, dat het staatsgebouw zeer stevig moet zijn en dat de koloniale Nederlanders de leiding behooren te voeren. De Inlandsche meerderheid zou een welwillendheid beteekenen, maar geenszins bevrediging brengen.

De heer *Stokvis* (I. S. D. P.) brengt hulde aan de Regeering voor de monumentale Memorie van Antwoord. Het Ontwerp zelf beteekent een achteruitgang, vergeleken met 1918. De oppositie tegen het Ontwerp is niet nieuw. Zij is alleen aangegrepen ter versterking van de reeds aangevangen campagne tegen den Landvoogd, welke campagne emaneert van den Ondernemersraad van prof. *Treub*. Het adres van den heer *Brüg* c.s. gaat eveneens uit van het groot-kapitaal. De Europeesche samenleving is verwend, zij kreeg alles wat ze wenschte; ze is ook verwend door de volgzame Inheemschen en zij wil van dat voorrecht geen afstand doen. Tot betrekkelijk kort geleden was Indië een groote sociëteit en de bevolking vormde de djongos. Dat is al veranderd, maar de Europeesche bevolking wil niet begrijpen, dat de Inheemsche bevolking bewuster is dan djongos uit een soos. Spr. is het eens met de M. v. A., dat de Ned. vertegenwoordiging in Nederland is en dat de koloniale groep in Indië die niet vertegenwoordigt. Spr. erkent, dat de koloniale samenleving in Indië noodzakelijk is, maar de leidende krachten in het Westersch grootbedrijf vertegenwoordigen niet de Ned. gedachte; die is dieper en grooter en voortreffelijker. Spr. noemt mannen als *Van Vollenhoven, Snouck Hurgronje, Van Kol* en *Van Deventer*. Spr. voelt zich Nederlander en drager van de Ned. gedachte, en hij en de zijnen kunnen zich beroepen op grooter Ned. figuren dan hier de leiding hebben.

De heer *Djajadiningrat* (Vrijz.) bestrijdt de meening, dat het voorstel voedsel zou geven aan het communisme en aan de non-co-operation-beweging. Integendeel, het voorstel biedt aan een invloedrijke groep van co-operators de gelegenheid tot ontplooiing. Er zijn thans verwachtingen gewekt, welke, indien zij onvervuld zouden blijven, teleurstelling veroorzaken zullen bij millioenen.

De *Java-Bode* (12/12) wijst op de voortreffelijke rede van den heer *Koesomo Joedo*. Hij is vóór het ontwerp en niemand kan en mag dat beschouwen als ontrouw aan de beginselen van zijn partij, den P.E.B. „Als Inlander ben ik er voor", zeide deze spr. en hij zeker had dat niet nader toe te lichten. Maar ook als lid van den P.E.B. meent hij er voor te moeten zijn, op grond van het schoone devies: „Het aankweeken van wederzijdsch vertrouwen en het gevoel van verantwoordelijkheid en saamhoorigheid onder alle bevolkingsgroepen, om te komen tot zelfbestuur, op breeden democratischen grondslag met behoud van den band met het moederland". Met groote belangstelling is deze spreker aangehoord om het gezag, dat zijn woord en meening zoo terecht genieten en omdat hij een der allerbesten onder de intellectueele Inheemschen is. Weldoend was de loyaliteit, welke in zijn woorden doorklonk, waarin ook elk agressief element ontbrak. Hij sprak het onomwonden uit te voelen *„dat wij Nederland en de Nederlanders nog lang niet kunnen missen en ons belang brengt mede, dat zij hier blijven"*. In hem sprak de „gematigde nationalist". Teekenen van instemming met toon en karakter van het betoog klonken ook en vooral van Nederlanders. Met Inheemschen als de heer Koesoemo Joedo — en er zijn er meer zoo — levert straks een Inlandsche meerderheid geen bezwaar meer.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (6/12 „Vóór de beslissing"; blz. 23 „National Indonesia", een vergadering der P.N.I. en P.S.I.; blz. 37 „Het dwaalspoor"; 9 en 10/12 „Om hoogen inzet"), de *Deli Crt.* (17/12 „Het gist in Indië", *prof. Treub)* en het *Soer. Hbl.* (*5 en* 6/12 „Politieke praatjes", Z.).

Vorstenlandsche Zaken

Alle nationale stroomingen welke Java beroeren, vinden haar ondergrond in de Vorstenlanden en loopen daarheen altijd terug, omdat zij er de geestelijke versterking vinden, welke zij noodig hebben *(Soer. Hbl.* 3/12,Z.). De kratons te *Solo* en *Djokja*, en eveneens de beide andere zelfbesturen in die plaatsen, zijn volstrekt loyaal. De stemming bij de zelfbesturen en hunne omgeving is fel anti-communistisch. Wanneer die zelfbesturen niet zooveel van hunne onafhankelijkheid hadden ingeboet, dat zij alle feitelijke macht vrijwel hebben verloren, zou er ongetwijfeld voor het communisme in de Vorstenlanden — geheel een importartikel — een slechte tijd aanbreken. In enkele weken zou het zijn uitgeroeid naar de Oostersche wijze, welke zich voor deze Oostersche misdadigers zoo bijzonder eigent. Er is in de kratons ook ernstig wantrouwen tegen vele nationalisten. Men begrijpt daar zeer wel dat de grens tusschen beide „ismen" zeer moeilijk is te trekken: zij gaan over een zeer breed gront in elkaar over. Het valt hier bijzonder op dat de beste elementen der Javaansche wereld: de ontwikkelde en bezadigde personen, wier verklaarbare en rationeele verlangens behoorlijk in evenwicht worden gehouden door omstandigheden en verhoudingen, niet zullen verzuimen hun respect voor den Sultan te toonen. Deze personen, bijv. Javaansche juristen, griffiers enz. grijpen steeds de gelegenheid aan hun opwachting bij den Sultan te maken, hetgeen wordt beschouwd als eene uiting van gezond nationalisme. Ook het Javaansche blad *„Sedyo Oetomo"* bepleit steeds de belangen van het sultanaat. De Regeeringspolitiek van den laatsten tijd is gericht op grooter respect voor de rechten der Zelfbesturen dan van eene vroegere periode kan worden vermeld.

Met voldoening vermeldt Z(entgraaff) dat in den Kraton de laatste jaren meer wordt getracht de familieleden van den Sultan van Djokja in passende betrekkingen te plaatsen. Natuurlijk gaat dit alleen met de jongeren. Eene uitzondering hierop maakt *Pangeran Soeriodiningrat*, die bevorderd werd tot controleur voor agrarische zaken. Niet alleen geven deze familieleden van den Sultan door hun afkomst zeker relief aan het ambt dat zij bekleeden — zij hebben immer zeer veel invloed — doch zij demonstreeren tegen de opvatting, als zou een lid der Sultansfamilie het recht hebben zijn dagen in ledigheid en zorgeloosheid door te brengen. Bovendien zullen zij dan niet meer, of slechts in mindere mate, ten laste der Sultanaatskas komen, en krijgt men geld voor andere doeleinden beschikbaar.

Djokjaneezen schreven in een Indisch periodiek als naam der Sultansfamilie: *Hamangkoe Boewono* (hij, die de wereld op zijn schoot draagt) instede van *Hamengkoe Boewono: hij die de wereld omvat.* Het gaat hier om woorden, geheel verschillend van beteekenis. In den Kraton wordt thans een wapen voor het Sultanaat vervaardigd, en daar kunnen zij, die het nòg niet weten, iets uit leeren.

Het *Soer. Hbl.* (3/12, 3de bl.) beschrijft een geval van opruiing „Uit de Vorstenlanden".

De openlegging van Celebes.

Een kapitaalkrachtig *Zweedsch* concern vroeg concessie aan om tabak, koffie en rubber te verbouwen in Celebes, en wel in *Pinrang*, ten N. van

Paré-Paré, in het *Mandarsche* (Poelowali) en in *Loewoe*, tusschen Masamba en Wotoe aan de Noordkust van de golf van Boni. Het Bestuur heeft den gemachtigde in overweging gegeven, de concessie-aanvraag voor Poeloewali in te trekken, omdat de Volksbelangen zich verzetten tegen de uitgave. De ontwikkeling van de Buitengewesten is zoo afhankelijk van de intrede van grootcultures, dat men had mogen verwachten, dat het Bestuur zijn afwijzende houding zou motiveeren, evenals het indertijd tegenover de H.V.A. heeft gedaan. De besprekingen en het nader onderzoek hebben er toe geleid concessie aan te vragen voor uitsluitend aanplant van *rubber;* van die van koffie en tabak is derhalve afgezien. Beide toegestane concessiegebieden, in het Pinrangsche en in Loewoe, liggen nabij de kust, waar zich aanlegplaatsen van de *Kon. Paketvaart Mij.* bevinden. Het *arbeiders-vraagstuk* vraagt de meeste aandacht en zorg; voor elk der concessies (van 5000 bouws) zal men 500 contractkoelies van Java doen uitkomen. Met het oog op de te verwachten opheffing van de *Poenale Sanctie* diende de vraag overwogen te worden, of de mogelijkheid van vestiging van *een vrijen koeliestand* bestaat. Als men nagaat, dat het uitgestrekte *Pinranggebied* slechts 60.000 bewoners heeft, dan ligt het voor de hand, dat het gaat om de vraag, of de Javaansche koelies in den aard van het land voldoende bevrediging zullen vinden om er zich blijvend te vestigen. Waar de *paditeelt* hier uitstekende kansen heeft, wordt aangenomen, dat de omstandigheden voor blijvende vestiging niet ongunstig zijn. De streek van Palopo *(Loewoe)* is dichter bevolkt, doch op de bevolking kan door den nomadischen aanleg weinig gerekend worden: vooral in den tijd van het dammartappen, waarbij gemakkelijk een hoog loon kan worden gehaald, staat groot verloop van werkvolk te wachten. Toch worden er de kansen voor de vestiging van een arbeidersbevolking met den Javaan als kern, zeer gunstig geacht. Volgens kenners van het Toradjavolk mag worden aangenomen, dat door overeenkomst in karakter tusschen Javanen en Toradja's, een samensmelting zal plaats vinden, die de oplossing van het koelievraagstuk voor heel het Masamba-gebied gunstig zal beïnvloeden. Er ligt daar nog heel wat grond braak. In het hooger gelegen Masamba-gebied bevinden zich particuliere *koffie-ondernemingen*, die door gebrek aan werkkapitaal, niet tot behoorlijke ontwikkeling kunnen komen.

Voor het entameeren van *rietsuikerindustrie* werd niets gevoeld; men behoeft daarvoor niet alleen kundig personeel, doch ook eene bevolking, die zich bij die cultuur heeft aangepast, en juist die ontbreekt. De *klapper-aanplantingen* van particulieren, die de gemachtigde bezocht, verkeeren over het algemeen in zeer ongunstige omstandigheden. De aanplant van *katoen* is in het Masamba-gebied zoo goed als verdwenen.

Bij het aanvaarden der concessie zal *de grootcultuur* haar intrede op Celebes hebben gedaan. Eerst wanneer *het groot-kapitaal* zich voor mooi en vruchtbaar Celebes gaat interesseeren, zal het tot behoorlijke ontwikkeling kunnen komen en zullen vele van de mooie voornemens, vooral op irrigatiegebied gekoesterd, tot uitvoering en benutting geraken. (*De Sum. Post*, 14/12).

De Sum. Post van 15 Dec. geeft een reis-impressie van een lezer, die de treinreis *„Palembang-Oosthaven"* maakte. Dat de Lampongs Deli zullen navolgen en voorbij streven in ontwikkeling — een verwachting, die men er algemeen hoort uitspreken —, de schrijver kan er helaas niet aan gelooven.

Het *Bat. Nwsbl.* (7 en 8/12) schrijft over *„De strijd tegen ziek en achterlijk Soemba"*, de *Java-Bode* (13/12) over *„Vluchten naar Sumatra en Timor"*, het *Soer. Hbl.* (8/12 „Lands bedrijf", Z.) over den *Zuid-Sumatra-spoorweg* en 9/12, 3de bl.) over *„De bestuursverandering aan de Boven-Digoel"*.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Indonesië voor de Indonesiërs.

In het hoofdartikel van de *Oetoesan Sumatra* (liberaal, Medan) van 15 November, wordt nogmaals teruggekomen op de actie der Indo-Europeanen tegen het voorstel tot vermeerdering der Inlandsche zetels in den Volksraad. In herinnering wordt gebracht wat de heer Dahler, voorzitter van de I.S.D.P., afdeeling Batavia, vroeger een der voormannen van de N.I.P., den Indo's onder het oog bracht, n.l. dat zij zich moesten voegen bij de Indonesiërs, waartoe zij van moederszijde behooren.

De beslissingen der I.E.V.-afdeelingen omtrent de oppositie van bovengenoemd voorstel, wordt door de redactie verheugend genoemd, omdat hieruit nu duidelijk is gebleken, dat de Indo's niet met de Indonesiërs willen samengaan en zich als vreemdelingen ten opzichte van de Indonesische groep willen beschouwen.

Verheugend is dat, omdat men hierdoor aan de Inlandsche kringen, die zooveel op hebben met de Indo's, kan toonen dat het lief doen van de Indo's niet gemeend is.

Het zich verhoovaardigen van vele Inlanders, ook ambtenaren, op hun omgang met Indo's, waarbij deze zich toch steeds als de meerderen beschouwen, valt dus zeer zeker te veroordeelen. Schrijver keurt eveneens af het huwen van Indonesiërs met Europeesche of Indo-Europeesche meisjes.

Met deze verklaring van het I.E.V. is, volgens het blad, iets blootgelegd, wat reeds lang door beide groepen werd gevoeld en hoewel het te misprijzen valt, zijn het de Indo's die er mee begonnen zijn en nu is het duidelijk geworden voor de velen onder de Indonesiërs, die er nog niet van doordrongen waren.

Schrijver zet hierna uiteen dat de Indo door den Europeaan nog steeds als minderwaardig wordt beschouwd, echter, als hij de zijde der Indonesiërs zou kiezen, een hooge positie zou innemen. Hierbij komt dat in Europa voor den Indo geen plaats is, indien hij van Indië zou wenschen weg te gaan, waar een ruimer arbeidsveld voor hem openligt.

Maar, vraagt schrijver, zullen de Indonesiërs de Indo's in hun samenleving willen opnemen?

Zeer goed zou het zijn, indien de Indo's met de Indonesiërs samengingen, want dan zou de samenleving niet gemakkelijk door de verdeel- en heerschpolitiek worden beroerd, terwijl de gezamenlijke kracht zou worden vergroot en die van de sanazijde zou verzwakken.

Al wie aandacht schonk aan de verrichtingen der Europeesche B.B.-ambtenaren en de blanke pers sedert de November-onlusten tot nu in dezen tijd, zal inzien van hoeveel belang de Indo's zijn in de Europeesche groep en voor de r eering.

De militie is wel het duidelijkst bewijs, dat de regeering haar kracht wil zoeken in de harten der Indo's.

Een ieder, die dan ook de verhoudingen kent tusschen de Indo's en de Indonesiërs en hunne economisch bevoorrechte positie weet, zal overtuigd zijn dat een samengaan een droombeeld is en indien het werkelijk zou gebeuren, zal dit niet belangeloos geschieden en zal er zeker iets achter die toenadering steken. Want, met den vooruitgang der Indonesiërs zullen vele Indo's op den achtergrond raken en zal de politieke tegenstelling tusschen beide groepen nog scherper worden.

Daar de Indonesiërs in Indië in hun eigen land zijn, zal, *indien zij willen*, met gemak alle politieke concurrentie worden overwonnen en zal men zeer zeker de overwinning behalen. Hiervoor dienen de Indonesiërs zich dan ook in te spannen, ten einde Indonesië voor de Indonesiërs te doen zijn. „Het is beter zelfstandig te kruipen, dan met eens anders hulp te vliegen".

De burgerlijke stand voor Inlanders.

Een schrijver in het liberale blad *Bahagia* te Semarang noemt den in te voeren burgerlijken stand voor Inlanders *grievend*. En wel omdat daarin, volgens de betreffende verordening, slechts worden opgenomen zij die den titel dragen van Raden Mas of Raden Pandji, die ambtenaar zijn met een inkomen van *f* 100.— 's maands, of Inlandsche Christenen, zoodat de eene zoon van een wedana bijvoorbeeld, die den titel mas draagt en bij het Gouvernement *f* 150.— verdient, in den burgerlijken stand kan worden opgenomen en de andere zoon van dien wedana, met *f* 500.— salaris bij de N. I. S., niet. Ook zouden door zulk een regeling de Inlanders die geen titel dragen, doch christen zijn, zich hooger voelen dan degenen die den titel Raden dragen, omdat de eerstgenoemden in den burgerlijken stand voorkomen en de laatstgenoemden niet. Deze regeling — zegt schrijver — wijst er op dat de Staat ten opzichte van den godsdienst nog niet heelemaal neutraal is, doch nog steeds staat aan de zijde van het christendom, of liever gezegd: dat er nog geen scheiding bestaat tusschen Staat en Kerk. En dit is volgens schrijver een foutieve politiek, die nog verbetering behoeft.

De Liga tegen het imperialisme en koloniale onderdrukking.

In de *Fadjar Asia* (orgaan van de P. S. I.) van 3 December geeft H. A. Salim een beschouwing over de actie en bedoelingen van bovengenoemde Liga, in verband ook met de door het Pekalongansche P. S. I.-congres genomen beslissing om geen relaties met de Liga aan te knoopen, doch enkel het dagelijksch partijbestuur op te dragen met haar in correspondentie te treden voor zoover dit door het dagelijksch bestuur nuttig en noodig geoordeeld werd en geen gevaar opleverde voor de P. S. I.-beweging of in strijd was met de bepalingen van den Islam.

Het was een zeer voorzichtige beslissing en men is er om twee redenen toe gekomen. In de eerste plaats, zegt schrijver, omdat elken keer dat van Europeesche zijde steun wordt aangeboden en bewezen, ten slotte toch blijkt dat de Europeanen daarbij eigen voordeel op het oog hadden en dit namen ten koste van de Inlanders, om dan te handelen volgens het gezegde: „Habis manis, sepah di boewang." (Is het zoete van de vrucht genoten, dan werpt men de rest weg).

Tweedens, omdat de P. S. I. duidelijk een beweging is die op eigen beenen kan staan en het vermogen bezit om voort te gaan. Om het in handelstermen te zeggen: de P. S. I. staat stevig en is in staat een eigen zaak te drijven, moet daarom voorzichtig zijn in het kiezen van deelgenooten in de zaak en in de keuze van handeldrijven, zich niet wagen aan avontuurlijke ondernemingen en zich wachten voor speculatieve handelingen.

In verband met die beslissing heeft de dagelijksche partijleiding zich sedert beijverd vollediger inlichtingen te bekomen omtrent de Liga, die overigens niet alleen de aandacht van de P. S. I. noodig heeft, doch ook van elke partij die streeft naar de vrijheid van Indië of Indonesië in beperkten of in uitgebreiden zin. Meer kennis omtrent die Liga is noodig voor alle partijen, omdat zij bij negeeren toch zal trachten invloed te krijgen in dit land evenals in alle koloniale landen.

Sedert het congres zijn veel meer informaties omtrent de Liga in Indië gekomen; tot de meest volledige behooren die, welke gegeven zijn door *Het Volk*, orgaan van de sociaal-democratische arbeiderpartij in Nederland. Schrijver neemt een en ander uit die verklaring in *Het Volk* over en concludeert in het slot van zijn artikel, dat hij in het volgende nummer vervolgt, dat de Liga het maaksel is enkel van de communistische partij in Europa en in geen relatie staat tot de andere partijen aldaar. De communisten willen van de Liga hun werktuig maken en dit is een groot gevaar voor elke vereeniging die een organisatie is van de massa van het volk. In Indië heeft men reeds het voorbeeld gezien in de Locale Sarekats Islam voordat de partijdiscipline was ingevoerd.

Aan de Leden **verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", kunt ge allereerst beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".**

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Europeesche bevolking in Indië.

Eenige bladen (o.a. de *Indische Mercuur* d.d. 28 Dec. j.l.) hebben er op gewezen, dat, blijkens het statistisch jaaroverzicht van Ned.-Indië, jaarg. 1926, de Europeesche bevolking op Java en Madoera in het jaar 1926 *zou zijn teruggeloopen* van 176.806 op 169.201 zielen.

Men schijnt dit voetstoots aan te nemen, maakt er zich werkelijk ongerust over en zoekt de oorzaak in de jongste ongeregeldheden op Java, hoewel het duidelijk is, dat niet eenig verschijnsel op de juistheid wijst.

Integendeel, merkt de *N.R.Ct.* aan de hand van het Alg. Ind. Dagbl. op: De mailbooten worden hoe langer hoe grooter en hoe langer hoe voller, wat wel de meest afdoende weerlegging is van het gerucht eener afnemende Europ. bevolking.

Wie echter de jaarcijfers van 1926 en 1925 vergelijkt, kan daaruit aanstonds constateeren, dat het heele verhaal van de verminderde Europeesche bevolking *naar het rijk der fabelen* moet verwezen worden. De verschillen zijn niet anders dan fouten in de bevolkingsboekhouding van enkele gewesten.

Dat blijkt duidelijk, als wij naast elkaar zetten de volgende cijfers:

		1925	1926
Residentie	Batavia	37.371	34.943
„	Buitenzorg ...	4.740	4.034
Afdeeling	Semarang	18.983	14.880
„	Tjilatjap	755	2.307
„	Djokjakarta ...	14.955	7.930
„	Malang	7.372	8.802

Het is bekend, dat de stad Batavia in bevolking geregeld toeneemt, en dus onmogelijk, dat in de residentie van dien naam in één jaar 2400 Europeanen verhuizen. 700 Europeanen uit Buitenzorg is niet minder vreemd. Dat er uit Semarang 4000 Blanda's eveneens verdwenen zijn, is natuurlijk onjuist; de cijfers op de secretarie deugden niet, evenmin als de gegevens op het residentiekantoor van Djokja.

Hebben al deze plaatsen hun cijfers gecorrigeerd naar beneden, Malang en vooral Tjilatjap hebben plotseling een sterke rijzing van hun Europeanental. Vooral van Tjilatjap zijn de cijfers onbegrijpelijk.

In ieder geval — de administratieve terugval van 14.000 zielen in Batavia, Buitenzorg, Semarang en Djokja wijst uit (als de overige cijfers goed zijn), dat er op Java een toeneming is van 7000 Europeanen in één jaar. En dat zal meer met de werkelijkheid overeenkomen, dan een inzinking met 7000.

De bladen welke het verontrustende bericht verspreidden, zouden goed doen ook deze geruststellende tegenspraak op te nemen!

Gedenknummer van de Indische Mercuur.

Naar aanleiding van het 50-jarig bestaan van „De Indische Mercuur", welk weekblad evenlang door J. H. de Bussy te Amsterdam wordt uitgegeven, heeft deze firma een gedenknummer laten verschijnen, hetwelk een groot aantal artikelen bevat, met bijvoeging van de portretten der schrijvers en ander illustratie-materiaal. Wanneer we een poging zouden doen om een klein idée te geven van den rijken inhoud van dit gedenknummer, of liever gedenkboek, zou de aan deze rubriek toegestane plaatsruimte reeds verre moeten worden overschreden, zelfs het noemen van de schrijvers met de titels hunner bijdragen, een 65-tal, moeten we, tot ons leedwezen nalaten.

In hoofdzaak bewegen de bijdragen zich alle op het gebied van het Indische bedrijfsleven, over de verschillende cultures, den handel, het crediet- en bankwezen en andere met het economische leven verwante onderwerpen. In dit opzicht is dit gedenkboek een bron van blijvende beteekenis.

De Indische Gids.

Inhoud der Jan.-afl. Portret van Dr. A. A. L. Rutgers (directeur van Landb., Nijverh. en Handel in Ned.-Indië, benoemd tot Gouverneur van Suriname). — De Indische Wetsontwerpen, door dr. mr. I. A. Nederburgh. — De eerste hygiëne-tentoonstelling in Nederlandsch-Indië (gehouden te Bandoeng van 25 Juni—14 Juli 1927), door M. A. J. Kelling. — Indië en de Nederl. Volksvertegenwoordiging, door Mr. J. J. van Bolhuis (Nieuwe olie-contracten). — Varia. (Het hooren van den Volksraad over wetsontwerpen, enz.). — Revue van brochures en van tijdschrift- en van dagbladartikelen. — Buitenland (Rusland in Genève). — Koloniale literatuur. — Ten slotte eene mededeeling van den hoofdredacteur dat in de volgende afl. een artikel zal verschijnen naar aanleiding van het 100-jarig bestaan van de Javasche Bank en vermeldt hij voorts dat het voornemen bestaat van de a.s. Dec.-afl. een jubileum-nummer te maken, wanneer de Ind. Gids een halve eeuw heeft bestaan.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 23 (3 Dec. '27). Kapok, door G. F. J. Bley (slot). — Werkwijze voor het onttrekken van gom aan de zaden van planten. — Natuurbescherming, door K. W. L. Bezemer (ontleend aan de Nwe Soerab. Ct.). — De rubbersituatie. — Bodemkunde in Indië. — Indische Vennootschapsbelasting en aftrek van tantièmes, door W. J. de Langen. — Nederlandsch-Indië en de communisten. — Lycopodium cernum L. Wolfsklauw, een uitstekende bodembedekker en afdoend gewas tegen grondafspoeling.

De Indische Mercuur.

No. 2 (11 Jan.). De landbouwexportgewassen van Nederlandsch-Indië in 1926, door C. W. Bagehus. — Kamer van Koophandel voor Amsterdam. — De Handelsvereeniging „Amsterdam" op Sumatra (opening van haar nieuw gebouw te Medan op 28 Nov.). — De suikercrisis. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige geregelde rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over vezelstoffen, plantenziekten en -plagen, bodemvraagstukken.

Oedaya (Opgang).

Inhoud van het Jan.-Nr. Titelplaat: Zonsopkomst boven het Sopoetan-gebergte in de Minahassa. — Open brief aan de langenooten van Noto Soeroto. — De vrouwenvereeniging „Wanita Sedjati", door R. M. H. Soemarta. — De mensch is het product van aanleg en omstandigheden, door Mas Prijohoetomo. — De Indiërs in Suriname, door J. F. E. Einaar. — Volkshuisvesting te Semarang, door Soedarso a. Amaloedin (met opnamen van R. Soerono). — Over genetica, psychiatrie en „beunhazerij", door P. J. E. Rhemrev. — Maleisch gedeelte: Kapoesan dari encyklopaedie Melajoe, oleh Adi Negoro. — Marhoem Dr. C. W. Janssen, oleh S. Soetan Melajoe — Perhoehoengan lekas antara saudagar Indonesia dan Belanda, oleh S. Soetan Melajoe.

Zending en Missie.

M e d e d e e l i n g e n T ij d s c h r. v o o r Z e n d i n g s w e t e n s c h a p. Deel 71, 4e Stuk. De zendingsmethode en de gewijzigde omstandigheden op West-Java, door Dr. W. J. L. Dake. — Over het geloof der Galela's (op Halmaheira), door M. J. van Baarda (vervolg). — De opbouw der Heiden-Christelijke gemeente, door J. Woensdregt. — Huwelijksgebruiken van Timor-Koepang, door F. H. van de Wetering. — Belangrijke verschijnselen op zendingsgebied.

N e d e r l a n d s c h Z e n d i n g s b l a d. Jan. '28. De Conferentie op West-Java. — Meisjesschool te Tomohon. — Borneo, door K. J. Brouwer (met zeer merkwaardige afb. eener „hampatong", schrikverwekkend beeld). — Een beweging naar het Christendom op N.-O. Nieuw-Guinee, door J. Bijkerk. — De arbeid (der Broedergemeente) in Suriname, door W. Burckhardt.

D i e k a t h o l i s c h e n M i s s i o n e n. Jan. '28. Java. Zukunftssorgen der Mission (mit Abb.).

D e K a t h o l i e k e M i s s i ë n. Jan. '28. Jaarverslag van de Missie der Kleine Soenda-eilanden, door A. Verstralen (met ill.).

Het oude rijk Madjapahit op Java.

In de Jan.-afl. van Elseviers Geïll. Maandschr. schrijft Johannes Tielrooy allerlei belangrijks over het oude rijk Madjapahit en over den te Modjokerto wonenden ingenieur H. Maclaine Pont, die zijn leven besteedt aan het terugvinden van al wat uit den grooten tijd van dat rijk is overgebleven. — *(Vaderl.).*

* *

Verspreide geschriften van (Prof. Dr.) C. Snouck Hurgronje, voorzien van een bibliographie en registers door Prof. Dr. A. J. Wensinck. Deel VI. Boekaankondigingen — Verscheidenheden — Registers — Bibliographie. (Leiden, voorh. E. J. Brill).

De landbouwexportgewassen van Ned.-Indië in 1926. (Beplante uitgestrektheden, producties en uitvoeren). Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek No. 49, uitgave van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel. (Hollandsche en Engelsche tekst).

Statistiek van de intergewestelijke handelsbeweging der Buitengewesten over het 1e halfjaar 1927. (Mededeelingen enz., als boven, No. 50).

Borneo. Huvudjägarnas land, av E. Mjöberg. Med 32 planscher, 186 textfigurer samt 2 kartor. (Stockholm, A. Bonniers Förlag).

Pacific Science Association. Fourth Pacific Science Congress to be held at Batavia-Bandoeng on May 16th to May 25th 1929. First announcement. (Batavia, G. Kolff en Co.).

Handleiding bij de oprichting, het beheer en de controle van Inlandsche coöperatieve vereenigingen. 2e Herziene druk. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Zielebescherming van Ardjoeno en Soembodro, door Herbert Corpier. Tooneelspel in 4 actes. (Amsterdam, Blikman en Sartorius).

Tourism in Java, (with ill.), by H. Salomonson. (The Asiatic Review. Jan. '28).

The automobile in Netherlands East Indies, by J. F. van Wickel (with ill.). II. (Holland's Import and Export Trader. Jan. '28).

Uit journalistieke zwerfjaren, door Max Blokzijl. III. Naar Nederlandsch-Indië (met ill.). (Astra. Jan. '28).

Reorganisatie van het Volksbankwezen in Ned.-Indië, door Prof. G. Gonggrijp. — Prijzen op Java, door H. E. Schol. — Het spaarwezen in Suriname, door Fr. Oudschans Dentz (verbetering). (Econ.-Statistische Berichten. 11 Jan. '28).

Lepra, door S. H. A. (vervolg). — Emigratie naar Suriname (ontleend aan het Dordr. Nieuwsbl.). (De Periskoop. 17 Dec. '27).

Melaatschen-inrichtingen in Suriname (met ill.), door Fred. Oudschans Dentz. (De Ind. Verlofganger. 13 Jan. '28).

Verslag van den Dienst van het Boschwezen in Nederlandsch-Indië over het jaar 1926. (Departement van Landb., Nijverh. en Handel). (Weltevreden, Landsdrukkerij). Met platen en kaarten.

Suriname.

„De West" van 16 December schrijft over de plannen van luitenant Van Onlangs om naar de West te vliegen het volgende:

„Men zal zich herinneren, dat wij eenigen tijd geleden opmerkten, dat de belangstelling voor het vliegplan van luitenant Van Onlangs niet groot was in Suriname. Men meende dat het hier meer gold een *sportieve* demonstratie. Het bewijs dat het mogelijk was om via Afrika en Brazilië naar Suriname te vliegen, was reeds door anderen geleverd, bijvoorbeeld door de Pinedo. Onder die omstandigheden achtte men in Suriname geen zware offers gerechtvaardigd voor dit doel.

Men zal zich ook herinneren, dat wij later op dit artikel zijn teruggekomen. Toen wij nader werden ingelicht omtrent het doel van de reis en bovendien vernamen, dat de tocht in ieder geval zou doorgaan, toen kwam het ons voor, dat het een eerekwestie werd voor Suriname om naar vermogen iets voor dezen tocht bij te dragen. Dat het plan van den vliegenier sympathie ontmoet in Suriname, spreekt vanzelf. Het aanvankelijk bezwaar gold uitsluitend de financieele zijde van de zaak. Overigens juicht men het toe, dat — evenals Suriname reeds op Radiogebied een goed figuur slaat — ons landje ook op het gebied der Luchtvaart begint mede te spreken. Indien het denkbeeld kan worden volvoerd om hier gelegenheid te geven aan particulieren om per vliegtuig uitstapjes te maken naar de overzeesche districten, zal menigeen daar zeker dankbaar voor zijn.

Met de Oranje Nassau ontvingen wij van luitenant Van Onlangs een schrijven, welke ons bevestigt in de opvatting, dat zijn sympathiek streven allen steun verdient. Wij veroorloven ons een gedeelte van zijn brief over te nemen:

Toen ik nu ruim 8 maanden geleden met de uitwerking van de plannen voor een vliegtocht naar West-Indië begon, zond ik, zooals u weet, brieven aan de gouverneurs van Suriname en Curaçao en aan de in West-Indië verschijnende bladen met het verzoek een oproep om financieelen steun te willen plaatsen.

De groote bedragen verwachtte ik niet uit West-Indië, temminste zeker niet van Suriname, gezien de niet groote kapitaalkrachtigheid van de bevolking. Wel hoopte ik aldaar een prettige sympathie te vinden en wat Curaçao betreft, ben ik in dat opzicht (ook financieel) niet teleurgesteld.

De indruk in Suriname, dat de tocht meer van sportieve dan practische beteekenis is, moet ik ten sterkste bestrijden, want indien dit zoo ware, zou ik er niet aan denken de vlucht met een driemotorige *verkeersmachine* te maken, maar mij beperken tot een éénmotorige machine, slechts geschikt voor één of twee personen en volgeladen met brandstof. Een zoogenaamde vliegende benzinetank dus, welke bijv. al niet geschikt zou zijn ook maar de geringste hoeveelheid post mede te nemen.

Bovendien is m.i. de mogelijkheid van een toekomstige luchtverbinding (bijv. ten dienste van het postvervoer) niet zoo heel ver meer verwijderd. De Franschen gaan ten minste al reeds spoedig op deze wijze een luchtlijn naar Zuid-Amerika exploiteeren, in aansluiting met de lijn Parijs—Dakar.

U wijst verder naar buitenlandsche vliegers en U noemt o.a. den bekenden Italiaanschen vlieger Markies de Pinedo. Ongetwijfeld hebben reeds 6 vliegtuigbemanningen dezen tocht langs die route ondernomen of getracht te ondernemen, maar zou

het daarom niet voor ons Nationaal zelfbewustzijn gewenscht zijn, den tocht zelf ook eens te maken? Wij behoeven toch niet altijd naar het buitenland te kijken en de buitenlandsche resultaten als de onze te aanvaarden.

Nederlandsche vliegers zijn driemaal van uit Nederland naar Oost-Indië gevlogen en dank zij het initiatief van de K. L. M. zullen wij wellicht spoedig onze Oost-Indië-lijn krijgen.

Nu is de beurt aan West-Indië en al zal e: misschien in de eerstkomende jaren nog wel geen luchtlijn naar de West ontstaan, toch kunnen wij nu reeds de toekomstige mogelijkheid ervan onderzoeken.

De luchtvaart gaat een groote toekomst tegemoet en wij kunnen het daarom eens zijn met de uitspraak van Sir Sefton Brancker, de groote man van de Engelsche burgerluchtvaart: „Luchthavens zullen in de toekomst van evenveel waarde worden als havens voor ue scheepvaart."

Ik ga dus voort met de uitwerking van het plan voor de West-Indië-vlucht, een plan, dat mijn volle liefde heeft en waarvan de uitvoering naar ik hoop zal dienen om de menschen in Nederland zoowel als in West-Indië nog meer vertrouwen in de toekomst van de *luchtvaart* te doen krijgen.

* * *

De Herrnhutter schrijft:

Op den Advents-familieavond der Stadszending zal voor het eerst onze eigen Zendingsfilm worden vertoond. Zooals misschien velen onzer lezers bekend zal zijn, is onze zendeling van de Britsch-Indische Zending op Alkmaar, de heer P. M. Legêne, niet alleen ijverig met de pen aan 't werk, om schetsen en berichten uit dit deel onzer Zendingsarbeid in Suriname te schrijven, die in vele landen van Noord-Amerika en Europa gaarne worden gelezen, maar hij is ook steeds druk in de weer met de camera. Tal van mooie lichtbeelden uit Britsch-Indië en Suriname heeft Herrnhut voor propaganda-doeleinden in Europa ter beschikking, die Br. Legêne gemaakt heeft. Maar sedert zijn terugkomst in Suriname heeft hij nu al tal van filmopnamen in ons land gemaakt. Laat ons meteen zeggen, dat het geen film is met een bepaald doel, zooals b.v. de Bethel-film.

Wat wij te zien krijgen, zijn allerlei beelden uit het dagelijksche leven in Suriname en onzer Zending.

* * *

De *„Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant"* van 10 Januari, eerste blad, bevat een hoofdartikel *„Ons Suriname"*, waarvan wij het slot overnemen:

„Eisch blijft, dat ook op Suriname worde toegepast de les der oude handels- en industrie-wijsheid: de cost gaet voor de baet uijt. Al dan niet met steun der regeering zullen groote cultuurondernemingen moeten worden aangelegd, irrigatie-werken mogen niet ontbreken, verkeerswegen zullen de gemakkelijkheid van transport moeten bevorderen. Wanneer ook van overheidswege gezorgd wordt voor hygiënische maatregelen, waaronder een goede drinkwatervoorziening, is in deze kolonie het klimaat niet ongezond en bij een ingetogen leven zelfs zeer bevorderlijk voor het behoud van een goeden gezondheidstoestand.

En voor de regeering èn voor het particulier initiatief liggen tusschen Corantijn en Marowijne groote en goede mogelijkheden ... grijpt als 't rijpt. Misschien dat de nieuwe gouverneur, Dr. Rutgers, dien we kennen als een knap en voortvarend man in de kracht zijner jaren, veel voor ons Suriname kan doen."

* * *

In *„De Vaderlander"* van 6 Januari schrijft de heer N. W. C. Brouwer over *„Surinaamsche gouvernementswisseling"*.

* * *

In een ministerieele beschikking, voorkomende in de dezer dagen verschijnende legerorder, wordt medegedeeld, dat in verband met een binnenkort ontstaande vacature in den luitenantsrang bij de troepen in Suriname, een eerste-luitenant der infanterie van het leger hier te lande voor den tijd van ten hoogste vijf jaren bij de troepen in Suriname kan worden gedetacheerd.

* * *

Ds. M. W. J. van Linschoten te Alphen a. d. Rijn hoopt Zondag, den 5 Februari a.s., des morgens om 10 uur afscheid te nemen van de Ned. Hervormde gemeente te Oudshoorn en de Griephoek en Zondag 4 Maart 1928 zijn intrede te doen te Paramaribo (Herv. Gemeente) na bevestigd te zijn door Ds. J. W. Poort van Paramaribo.

* * *

Wij vestigen de aandacht onzer lezers er op dat weer verschenen is de *„West-Indische Kalender"*, op initiatief van de West-Indische Kamer uitgegeven door de Amsterdamsche boek- en steendrukkerij v/h. Ellerman, Harms & Co. Deze is reeds de negende jaargang, wat wel bewijst dat het nut van de uitgave gewaardeerd wordt. Voor allen die belangstellen of belangen hebben in de West, is de kalender vooral ook om de mededeelingen achterin van groot nut. Twaalf mooie illustraties versieren den kalender, en geven een kijk op de Surinaamsche bauxiet-maatschappij en op het petroleumbedrijf op Curaçao.

Curaçao.

De begrooting van 1928.

III.

In zekeren zin kunnen wij de verleden week verschenen Memorie van antwoord toejuichen. De minister kiest zeer beslist partij, en het doet altijd goed, als iemand het met kracht opneemt voor een van alle zijden aangevallene, die aan zichzelf overgelaten schijnt. Dat teekent karakter, en wij kunnen het begrijpen, dat een ondeskundige, oppervlakkige lezer als de man van het Amsterdamsche *Handelsblad* boven een kort uittreksel zet „afdoende rehabilitatie". Wij hadden zoo gaarne gewild, dat de minister geschreven had: er zijn in de laatste jaren fouten gemaakt, ernstige fouten, in het bestuur van Curaçao, hier en ginds; wij hebben met de politie onzen zin doorgedreven en moeten er nu het beste van hopen, maar laten wij allen leering trekken uit hetgeen gebeurd is, een nieuw bestuursbeleid beginnen en onze beste krachten geven aan den al te zeer verwaarloosden opbouw van Curaçao. Nu lezen wij woorden, die bijna een verdediging lijken van dat beleid, maar op meer dan een plaats in dezelfde memorie en als het ware in de feiten hun weerlegging vinden.

Wij vernemen het urgentieprogram: waterleiding, verbetering van de havenwerken met inbegrip van de verbreeding van den haveningang en van de outilleering der aangrenzende terreinen, verbetering van het wegennet, herziening van de inkomstenbelasting, nieuwe salarisregeling, maatregelen om Aruba tijdig te doen gereed zijn voor de te verwachten uitbreiding op sociaal en economisch gebied. De minister hoopt met dit laatste te voorkomen, dat zich op Aruba hetzelfde zou voordoen als op Curaçao, „waar men door de snelle ontwikkeling eenigszins is overvallen en daardoor in de noodzakelijkheid is gekomen om langen tijd achter de omstandigheden aan te loopen." Wij helpen dit den minister hopen, maar moeten toch even opmerken, dat de feiten op Aruba al een geduchte voorsprong hebben, en dat het er blijkens de berichten, die de bladen telkens van dat eiland melden, den schijn van heeft, of het bestuur uit onmacht niet eens meer achter de feiten aankomt, maar zich zoo ver mogelijk van de feiten verwijdert. Ook is het niet juist gezien, dat men op Curaçao door de snelle ontwikkeling is overvallen; de vorige gouverneur was lang gereed met plannen, die nu veelzins weer opgenomen worden, en als men die had uitgevoerd, en in dezelfde lijn was voortgegaan, dan zou men ook op Curaçao niet achter de feiten aangekomen zijn.

De minister verklaart, dat hem niet duidelijk is, waarop de klacht steunt van verscheidene Kamerleden, dat de Regeering te weinig met de autonomie van Curaçao rekening houdt, en stelt dan, dat de politieorganisatie niet heeft plaats gehad tegen den zin van den Curaçaoschen wetgever, omdat alleen de K. R. ertegen en de gouverneur ervoor was. Als hij dit leest, zal de K. R. wel den moed opgeven, dat het nog eens anders worden zal, zoolang op „Koloniën" een dergelijke opvatting blijft bestaan.

Maar in trouwe, als de minister schrijft, dat hij, omdat hij ter wille van den post „politie" de voorloopig vastgestelde begrooting niet kon goedkeuren, van de gelegenheid gebruik gemaakt heeft, om ook andere wijzigingen aan te brengen, die anders vermoedelijk geen aanleiding tot verandering der begrooting zouden gegeven hebben, is dat een aanslag op het zelfbestuur of lijkt het er alleen maar op?

In de uitvoerige uiteenzetting, in feite dezelfde als bij hoofdstuk XI, omtrent de geschiedenis met de politieorganisatie missen wij het antwoord op de vraag, waarom de minister niet *telegrafisch* verzocht heeft de behandeling der voorstellen in den Kolonialen Raad aan te houden tot de nota-Statius Muller zou zijn aangekomen. Had hij dat gedaan, dan had de minister zich misschien de groote teleurstelling, die het telegrafisch bericht van de verwerping der voorstellen hem heeft veroorzaakt, bespaard. Ook nu wordt weer de voortreffelijkheid van de militaire politie boven een burgerkorps o.m. gezocht in de grootere wisseling van personeel bij de eerste, wat een minder diep ingewijde allicht met ons als een nadeel zal beschouwen.

De minister neemt royaal terug het verwijt, verleden jaar in de Tweede Kamer den gouverneur gedaan, van gebrek aan voortvarendheid. Aan de ongunstige omstandigheden, vooral gebrek aan voldoende personeel, is steeds de langzame gang van verschillende zaken te wijten geweest. Daarna zal de afwezigheid van den gouverneur aan een snelleren gang niet bevorderlijk geweest zijn, al had misschien diens advies, waarop de herziening van het regeeringsreglement blijkt gestrand te zijn, hier te lande geschreven kunnen worden. Is het personeel nu uitgebreid?

De heer Anema in de Eerste Kamer zal wel kippenvel krijgen, als hij leest, dat hij den minister niet heeft kunnen overhalen tot zijn interpretatie van het regeeringsreglement, maar deze er aan vasthoudt de gelijkstelling op onderwijsgebied afhankelijk te stellen van den geldelijken toestand der kolonie.

Ook het ministerie komt achter de feiten aan. Terwijl in de memorie van antwoord staat, dat het overleg met den gouverneur over de wenschelijkheid en mogelijkheid eener verhooging van de inkomstenbelasting nog niet is geëindigd, en dat de herziening mede wacht op een beslissing omtrent het stelsel van eigen aangifte, is de K. R. al sinds einde Nov. 1926 bezig met een voorstel van den gouverneur tot wijziging en aanvulling van de „Inkomstenbelastingverordening 1906", waarbij de eigen aangifte en „eene kleine verhooging" der belasting worden voorgesteld. Of is men in Curaçao nu eens de feiten vooruit.

De K. R. en de *Amigoe* beiden zullen de schrik krijgen, als zij vernemen, dat de minister tegen het gebruik van het Papiementsch in de Raden van politie het practische bezwaar aanvoert, „dat de woordenschat van voormeld idioom zeer beperkt is en dat het zich daarom niet leent voor debatten over hetgeen in bedoelde colleges aan de orde pleegt te komen." Wij moeten eerlijk bekennen, nooit zulk een raadsvergadering te hebben bijgewoond, en weten alleen van vroeger, dat het er op de bovenwindsche eilanden wel eens Spaansch is toegegaan, en de kranten hebben bericht, dat het op Aruba nog niet altijd pais en vree is, maar wij vermeten ons de landstaal niet minder machtig te zijn dan de minister, wij weten dat de bijbel in die taal vertaald is, dat erin gedicht en geschreven wordt, dat erin gepreekt wordt, en alle gesprekken der gewone conversatie erin gevoerd worden, en dan zeggen wij, dat een ander argument meer voor de hand gelegen had.

H. van Giersbergen †.

De *Amigoe* van 26 Nov. l.l. meldt:

„Te Willemstad is overleden, na een kortstondige ziekte, in den gezegenden ouderdom van 86 jaar, de heer H. van Giersbergen, de oudste geboren Nederlander op Curaçao. Meer dan vijftig jaar heeft Van Giersbergen hier gewoond, veel meegemaakt, steeds even kranig en kwiek; met smaak wist hij te vertellen van den ouden tijd, als weinigen."

Wij wisten niet, dat de heer Van Giersbergen de oudste geboren Nederlander was, ook niet, dat hij al zoo oud was. Het is nog niet zoo heel lang geleden, dat men hem geregeld zien kon achter de toonbank in zijn winkel bij Kortijn.

Waarschijnlijk is Jan de Vos, die ook niet jong meer moet zijn, nu de oudste geboren Nederlander. Als wij ons niet vergissen is die al 65 jaar onafgebroken op Curaçao.

Toestand op Aruba.

Op Aruba schijnt het allesbehalve pluis te zijn. Bras- en vechtpartijen zijn er aan de orde van den dag, zoodat de gezaghebber zich verplicht heeft gezien versterking van politie aan te vragen, om in staat te zijn de orde te handhaven. *(A. d. C.)*

Zouteloosheid van vadertje Staat!

De Curaçaosche radio-dienst heeft de gelegenheid geopend van 20 Dec. tot 3 Jan. l.l. gelukstelegrammen naar Nederland te laten zenden per korte golf. Dat woord gelukstelegram — ook in Nederland in gebruik — is al een heel ongelukkig woord. Bedoeld is een telegram met gelukwenschen, niet een dat geluk aanbrengt. Maar men schijnt

niet zelf te mogen uitmaken, wat men wenschen wil, althans de directeur noemt 15 teksten op, die gebruikt kunnen worden. Geest en leven zit er niet in en het Nederlandsch is ook niet altijd even fraai. Men oordeele:

8. Moge gezondheid en geluk met Kerstmis en in het nieuwe jaar U begeleiden.

14. In oprechte waardeering van de ons steeds bewezen welwillendheid en tegemoetkomen wenschen wij U een prettig Kerstfeest en een gelukkig Nieuwjaar.

Militaire politie.

Met het s.s. „Simon Bolivar" arriveerde luitenant Berger met echtgenoote en twee kinderen. Met den terugkeerenden „Bolivar" zal nu kapitein De Beer Portugal voor goed naar Nederland terugkeeren.

Naar we vernemen, is luit. Berger een zeer bezadigd, kalm optredend officier, die reeds vele jaren in Nederland bij de militaire politie was gedetacheerd. Bij den grooten tegenstand tegen deze politie zijn het juist zulke mannen, die een gunstige verbetering kunnen brengen in de bestaande mentaliteit alhier. Volgens zeggen zullen reeds binnen een half jaar de politietroepen arriveeren; we hoorden een getal van 150, waarvan een 40 gehuwden.

Kapitein Borren zal dan met het commissariaat van politie belast worden. Een gedeelte der thans bestaande burgerpolitie wordt naar buiten en de eilanden overgeplaatst. *(A. d. C.)*

Uit den Verren Vreemde.

De Statutory Commission in Britsch-Indië.

Sedert wij 't hier hadden over de commissie samengesteld uit leden van het Britsche parlement, die naar Br.-Indië zal gaan, om zich ter plaatse door veelzijdige informatie op de hoogte te stellen van wenschelijke veranderingen in de staatkundige regeling en verhouding, voor zoover deze door de wettelijke voorschriften beheerscht worden, hebben de toestanden zich niet veel ten gunste van een hartelijke verwelkoming in de verschillende deelen van Br.-Indië gekeerd.

Bij de Hindoes, die de meerderheid vormen, blijft de opvatting, dat de Commissie, waarin Indië zelf niet door Indiërs vertegenwoordigd is, behoort geboycott te worden, overheerschend. Onder de Mohamedanen zijn er velen die voor de Moslims, als minderheid in den lande, van een onpartijdige, onbevooroordeelde commissie wel wat goeds verwachten. Zij pleiten ervoor, de Commissie vooral niet uit den weg te gaan, maar haar komst als een gunstige gelegenheid aan te grijpen om de belangen der minderheid vrijmoedig te bepleiten. Eensgezindheid bestaat echter geenszins onder de Islamieten.

Zoo werd b.v. den 18en December te Patna een groote meeting belegd om de houding te bepalen door de Moslims tegenover de Commissie aan te nemen. Onder voorzitterschap van Sir M. Fakhrudin was er wel een 5000-tal Muzelmannen bijeen. Een resolutie was opgesteld door Maulvi Noorul Hassan, waarin de Mohamedanen van Bihar en Orissa ver-[illegible]den dat de boycott van de Commissie zou zijn [illegible]loos, onpolitiek en zou ingaan tegen de hoogste belangen van Br.-Indië in het algemeen en van de Muzelmannen in 't bijzonder.

Dit voorstel bleef niet zonder protesten. Gloedvolle speeches werden afgestoken om zich wèl bij de boycott-beweging aan te sluiten. De rumoerigheid liep zoo hoog, dat men handgemeen raakte en flinke klappen uitgedeeld werden.

De aangekondigde komst van Sir John Simon's commissie is zoodoende niet alleen een factor te meer geworden in de vijandelijke en scherpe tegenstelling tusschen Hindoe en Mahomedaan, maar zij stelt de geloofsgenooten onderling ook, tot slaags worden toe, tegenover elkander.

Het *Indian National Congress*, dat ijvert voor toenadering van Hindoe en Mohamedaan, hield in de laatste week van 1927 zijn bijeenkomst onder leiding van Dr. Ansari. Zoowel het voorstel van den voorzitter, als de beslissing waartoe het congres is gekomen, spraken zich beslist uit voor een streng boycott van de Commissie. Deze organisatie vraagt om een round-table-bijeenkomst van vertegenwoordigers van alle gezaghebbende groepen met die van de Britsche regeering.

Er worden ook wel bezadigde stemmen vernomen, die de zaak anders voorstellen. Zij trachten de aandacht af te leiden van de hatelijke punten: geen Indiërs in de Commissie, en beslissen over ons, bij ons, zonder ons. Zij wijzen er op, dat de Commissie wel groote bevoegdheden heeft voor het instellen van haar onderzoek, maar geenerlei bevoegdheid om zelf iets te veranderen, in te voeren, te regelen. Zij is een Koninklijke commissie, door de regeering in het moederland ingesteld tot voorlichting en advies, zoodat de motieven, welke voor de boycott worden bijgebracht, eigenlijk verkeerd gericht zijn, en zoo, door animositeit te wekken, aan de Regeering de gewenschte voorlichting onthouden, zoodat de non-cooperation-pijl buiten het beoogde doel terecht komt.

't Is niet gemakkelijk de opgeworpen inzichten scherp te onderscheiden, en dit wordt, in de practijk, te moeilijker, omdat de wil tot deugelijke scherpe onderscheiding slechts bij weinigen aanwezig is.

De Commissie verlaat Engeland deze week.

Sir John Simon wordt met de medeleden der Commissie den 3en Februari in Delhi verwacht, een paar dagen na de opening van de Wetgevende vergadering. Waarschijnlijk zal de Onderkoning zijn inaugureele rede echter eerst uitspreken na aankomst van de Commissie. Deze zal de hoofdsteden van alle provincies bezoeken. Het voornemen is om den toer zoo te regelen, dat Sir John en zijn metgezellen in April naar Londen kunnen terugkeeren.

De vlootbasis te Singapore.

De vlootbasis te Singapore bestaat reeds lang. Het groote werk, dat nu verricht wordt om haar uit te breiden, heeft de bedoeling er dokgelegenheid in te richten voor de allergrootste oorlogsschepen, de dreadnoughts. Het is op dien reuzen-arbeid, dat het onlangs in de bladen opgenomen bericht betrekking heeft.

„Over mijlen afstand zullen moerassen, met mangroveboomen en vergiftige gassen uitwasemende zwarte modder, uitgebaggerd moeten worden, zoo zegt de „Daily Telegraph" in een artikel over de Singapore-vlootbasis, voor het front van vier mijl aan diep water verkregen zal zijn. De kaden in zee zullen daarna worden opgetrokken.

Er komt een haven van duizend voet lang, die ligging zal bieden aan de grootste slagschepen die thans in gebruik zijn, terwijl bovendien vier kruisers tegelijk met zulk een slagschip plaatsruimte zullen vinden, en waarschijnlijk reeds een tiental jaar voor dat de geheele bouw beëindigd zal zijn.

De plaatselijke rubberplanters beklagen zich er bij de regeering over dat zij de arbeidsmarkt bederft door het te hoog betalen van Tamil- en Chineesche koelies."

In dit verband vinde hier de voorspelling plaats door Mardy Jones ten beste gegeven bij een interview. Hij is niet beducht voor het uitbreken van een oorlog in de Britsch-Indische Frontier provincies, noch van Afghanistansche-, noch van Russische zijde. Veeleer ziet hij bedreiging in het Verre Oosten, waar de handelsmededinging een tegenstelling tusschen belanghebbende naties doet ontstaan, alle uit op 't verkrijgen van een aandeel in de natuurlijke rijkdommen van Indië, China en de Straits Settlements, waar de werkkracht, in tegenstelling met elders, bovendien goedkoope exploitatie mogelijk maakt.

Hij ziet in de inrichting van de Singapore-vlootbasis een aanwijzing, dat Groot-Brittanië stellig op een grooten oorlog in het Verre Oosten rekent, 't zou anders niet zoo enorme geldelijke offers brengen, terwijl 's lands financiën geenszins in gunstigen toestand verkeeren en terwijl de werkkrachten wèl voor nuttiger productieven arbeid zouden kunnen worden aangewend. De uitgevoerde werken hebben geen reden van bestaan, wanneer men een dergelijke mogelijkheid niet als waarschijnlijkheid beschouwt.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

VOORDRACHT LUITENANT KOPPEN.

Op *Maandag 23 Januari a.s.* zal onze kranige vlieger *Luitenant G. A. Koppen,* in de groote zaal van de Sociteit Amicitia, des avonds te 8 uur een *lezing met lichtbeelden* houden over zijn *Luchtreis naar Indië en terug.*

Het voornemen bestaat bij het Bestuur onzer afdeeling, om den koenen vliegenier bij die gelegenheid te huldigen, waarom onze leden ten zeerste worden aangespoord in grooten getale op dien avond aanwezig te zijn.

Toegangskaarten zijn nu reeds in Amicitia verkrijgbaar.

DE SECRETARIS.

Afdeeling Apeldoorn.

EURASIA-AVOND.

Het bestuur besloot den *„Eurasia-avond"* door te laten gaan, hoewel nog niet alle leden kaarten genomen hebben en ook de niet-leden kaarten nog niet uitverkocht zijn.

Het volledige program zal in de zaal verkrijgbaar zijn.

Plaatsbespreken in Tivoli op *Donderdag 26 Januari* op de gewone uren.

De voorste rijen blijven gereserveerd voor de slecht hoorenden, die echter van te voren toch bespreken moeten.

Er is bal en gezellig samenzijn na, met medewerking van het padvindersstrijkje.

We beginnen nu met ± 90 leden en 100 begunstigers. Als ieder in 1928 nu één lid of begunstiger aanbrengt, beginnen we een beetje bij te komen. En vooral, laten wij U dit op 't hart binden: Leden! de zaal moet vol. Er zijn nog eenige kaarten bij de bestuursleden en Minderman. Zorg mede, dat we kunnen berichten, dat het een uitverkocht huis was!

HET BESTUUR.

Afdeeling 's-Gravenhage.

VERTELLINGEN UIT HET ZEDELEVEN DER INHEEMSCHE RASSEN.

Voordracht met lichtbeelden door den Heer *Johan Koning* op *Vrijdag 20 Januari 1928,* des avonds om 8 uur in de groote zaal van „De Twee Steden", Buitenhof alhier.

Onderwerp: *Precieuze en curieuze vertellingen uit het zedeleven der inheemsche rassen.*

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Twente.

BILLITON-FILM.

Op uitnoodiging van de Voordrachten-commissie Gebr. Stork en Co., hebben leden van onze afdeeling vrijen toegang tot de vertooning van de *Billiton-film* op *Woensdag 25 Januari 8 uur n.m.* in het „Vereenigingsgebouw" te Hengelo.

De Secretaris,
G. W. STROINK.

LEZING LUITENANT KOPPEN.

Op Maandag 9 Januari j.l., hield Luitenant Koppen zijn aangekondigde lezing met lichtbeelden voor onze afdeeling in samenwerking met de afdeeling „Twente" van de Algemeene Vereeniging van Verlofsofficieren.

De groote schouwburgzaal van „Irine" was tot aan den nok toe gevuld met belangstellenden — velen moesten worden teleurgesteld — toen de secretaris der afdeeling, de heer G. W. Stroink, — onze voorzitter de heer Ruys was wegens ongesteldheid verhinderd — tevens namens de officierenvereeniging, de bijeenkomst met een woord van welkom opende.

Verder sprak de heer Stroink ongeveer als volgt: „Het was enkele maanden na de koene vlucht van van Scholte en Geysendorffer, welke gansch Nederland in geestdrift bracht, dat dezelfde reis opnieuw tot een gelukkig einde werd gebracht.

Thans waren het Koppen en zijn mannen, die toonden dat ondernemingsgeest, voortvarendheid en durf nog steeds behooren tot de goede eigenschappen van ons volk.

Deze vlucht, ondernomen met de bedoeling aan te toonen, dat een snelle postverbinding met Indië mogelijk was, mag in alle opzichten schitterend geslaagd heeten. Vertrokken op 1 October, keerde „de Postduif" op 28 October behouden in ons midden terug, waarbij het traject in 19 vliegdagen of 155 vlieguren werd afgelegd.

Voorwaar een schitterende prestatie en ik meen te mogen spreken uit naam van U allen, ja van heel Enschedé, indien ik U daarvoor van deze plaats hulde breng. (Daverend applaus, 't welk aangroeit tot een ovatie)".

Hierop kreeg Luitenant Koppen het woord voor het houden van zijn voordracht, waarvan de inhoud als bekend mag worden aangenomen.

Op bijzonder geestige en vlotte wijze heeft de spreker zijn rede uitgesproken en dikwijls daverde de zaal van de lach, wanneer hij zijn verhaal kruidde met vroolijke episodes van zijn tocht of luisterde met geboeid naar de belangwekkende gedeelten van zijn betoog.

Een krachtig applaus beloonde Lt. Koppen dan ook voor den genotvollen avond en de heer Stroink mocht zich de tolk der vergadering noemen, toen hij den spreker dank zegde en daarbij liet uitkomen, hoe krachtig Lt. Koppen het streven van de Vereeniging had gesteund, n.l. Nederland en Indië nauwer tot elkaar brengen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Heeren secretarissen der afdeelingen die, voor propaganda-doeleinden, boekwerkjes, welke bij het Informatie-bureau der Vereeniging verkrijgbaar gesteld zijn, wenschen te ontvangen, gelieven hiervan opgave te doen aan het Secretariaat, Heulstraat 17, Den Haag.

H.H. secretarissen en penningmeesters (c.q. secretn.-penningmrs.) worden herinnerd aan art. 5 van het Huish. Reglement, aldus luidende:

„Elk afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór 20 Januari, aan het Hoofdbestuur eene alfabetische naamlijst der leden van de afdeeling op 1 Januari, met vermelding van ieders contributie of bijdrage en adres, benevens eene opgave van de bestuursleden met vermelding van functie en eene opgave van ingestelde commissiën met vermelding der commissieleden.

Elk afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 1en Maart aan het Hoofdbestuur:

a. het verslag over het afgeloopen jaar met vermelding van den toestand op 31 December van het vorige jaar en der resultaten welke verkregen zijn door inrichtingen door de afdeeling in het leven geroepen;
b. eene geldelijke afrekening;
c. eene opgave van onderwerpen welke de afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien;
d. een candidatenlijst, houdende opgave van een dubbeltal candidaten voor de mogelijk voor de afdeeling openvallende plaatsen in het Hoofdbestuur.

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Koedoes, res. Semarang, Java

In het Bestuur der afdeeling Rotterdam hebben eenige veranderingen plaats gehad, waardoor het nu samengesteld is als volgt:

De Heer Mr. J. G. Huyser, *Voorzitter.*
Mejuff. A. R. Gransberg, *Vice-Voorzitster.*
de Heer J. D. M. van Reijn Snoeck, *Secretaris.*
„ „ W. C. Schalkwijk, *Penningmeester.*
„ „ Z. G. Ph. Marcella
„ „ C. J. Pluggers Gzn.
„ „ W. Ruys Bzn.
„ „ A. Veder
} Leden van het Bestuur.

Van het Informatie-Bureau:

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

W. de Jong, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O.; Tjalleberd (Friesland).
W. A. Zijp, Opperhoutvester bij het Boschwezen; Haagweg 139, Rijswijk (Z.-H.).
M. E. Kornmann, Hoofdagent van politie der 1e kl.; Eisenberg, Saksen, Altenberg (Duitschland).
Mej. M. Grimijzer, Verpleegster 1e kl. bij den Hospitaaldienst; Van Loostraat 106, 's-Gravenhage.
J. Waagmeester, Gedipl. techn. ambtenaar 1e kl. bij de P. T. T.; Kamperfoeliestraat 261, 's-Gravenhage.
P. C. Broekhuis, Techn. ambtenaar 2e kl. bij de P.T.T.; Hoofdstraat 147, Apeldoorn.
Mej. E. Rademaker, Hoofdverpleegster bij het Krankzinnigengesticht te Lawang; Weimarstraat 378, 's-Gravenhage.
Dr. N. Anderman, Gouvernementsarts 1e kl.; p./a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
P. A. de Queljoe, Commies op het residentiekantoor te Benkoelen; Groot Hertoginnelaan 105, 's-Gravenhage.
J. P. A. Heunks, Hoofdagent van politie 2e kl.; Kruiskamp 42, Amersfoort.
J. F. Nipperus, Gedipl. gezaghebber bij het B.B.; Zwanestraat 34a, Groningen.
P. J. Heesterman, Controleur 1e kl. b.h. B.B., Lindelaan 13, Rijswijk (Z.-H.).
F. C. de Hosson, Kantoorhoofd 1e kl. b. d. P.T.T., Leeghwaterstraat 12, Haarlem.
F. Verzijden, Politieopziener b. d. Alg. politie, Jaffa 43b Rotterdam.
H. W. du Cloux, tijd. Adviseur v. h. Inl. Volksonderwijs Statenlaan 100, 's-Gravenhage.
H. R. G. de la Parra, Gouv.-arts 1e kl. b. d. D.V.G., Snelliusstraat 33, 's-Gravenhage.
W. P. Das, Commies 1e kl. b. d. P.T.T., Soerabajastraat 5, Amsterdam (O.).
Mej. K. Swerms, Onderwijzeres 3e kl. b. h. O.E.L.O. Fr. van Mierisstraat 110, Amsterdam.
A. M. van den Broek, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O. Poste-restante, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 11 tot 18 Jan. 1928.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
J. W. Hoekman, oud-Inspecteur bij den Belastingdienst in N.-I., Heemstede, Postlaan 12. ƒ 5.—	den Heer J. J. Fraser te Heemstede.
H. W. van der Ploeg, Apeldoorn, v. Swietenlaan 11. ƒ 5.-. Mevrouw Dr. E. Remmert, Apeldoorn, Graaf van Lijndenlaan. ƒ 5.—.	Secretaris Afd. Apeldoorn.
J. W. Hissink, Apeldoorn, Boschweg 15. ƒ 5.—	Eigen aanmelding.
A. J. Huidekoper, Apeldoorn, p.a. Hotel de Keizerskroon. ƒ 5.—. D. J. W. Molijn, Wenum bij Apeldoorn, Elbergerweg 1. ƒ 5.—.	Voorzitter Afd. Apeldoorn.
G. Lykles, Apeldoorn, Helenahoeve, Amersfoortscheweg. ƒ 5.—	Mevrouw Steen—Verhoeff te Apeldoorn.
G. S. M. Aberson, Apeldoorn, Katharinalaan 13. ƒ 5.—	den Heer A. Mulder te Apeldoorn.
Mejuffrouw I. A. C. Jas, Directrice Nijverheidsschool voor Meisjes, Apeldoorn, Tuthein Noltheniuslaan 22. ƒ 5.—	Eigen aanmelding.
H. L. Craayo, Nijmegen, Graafsche Weg 54. ƒ 5.—. W. J. ten Dam Ham, Inspecteur 1ste klasse v. d. Raad van Arbeid, Nijmegen, Pater Brugmanstr. 99. ƒ 5.—.	Afdeelingsbestuur van Nijmegen.
F. L. Berkhout, Velp, Torckstraat 2. ƒ 5.—. A. L. van Elten, Arnhem, Willemsplein 11. ƒ 5.—. G. W. Janssen, Arnhem, Rijnkade 44. ƒ 5.—. C. van der Tak, Arnhem, van Heemstralaan 15. ƒ 5.—.	Secretaris Afd. Arnhem.
J. van Heek, Fabrikant, Enschedé, Lasondersingel 111. ƒ 5.—. B. Blijdenstein, Fabrikant, Enschedé, Marthalaan. ƒ 5.—. H. J. B. van Heek, Fabrikant, Lonneker, „de Kotten". ƒ 5.—. E. Ekker, Fabrikant, Hengelo, Beursstraat 11. ƒ 5.—. D. Scheerboom, Enschedé, Ammastraat 70. ƒ 5.—.	Secretaris Afd. Twente.
J. M. Baretta, oud-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Larixlaan 28. ƒ 5.—. J. Engel, Den Haag, Bezuidenhout 229. ƒ 5.—.	Secretaris Afd. Den Haag.
J. Prager, oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Snelliusstr. 16. ƒ 5.—. H. K. A. Bakker, oud-Administrateur Dep. v. Financiën N.-I., Den Haag, Groot Hertoginnelaan 272. ƒ 5.—.	den Heer P. J. Ketting Olivier te Den Haag.
L. Cohen, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 74. ƒ 5.—	den Heer B. Cohen te Den Haag.
G. van Riemsdijk, oud-Planter, Den Haag, Magnoliastraat 3. ƒ 5.—	den Heer J. P. Kocken te Den Haag.
Ch. Soeperman, Javaansche Tolk, Paramaribo, Klein Combeweg 11. 1ste B.W. ƒ 5.—	Eigen aanmelding.

Nieuwe Begunstigers:

Heer en Mevrouw Bruins, Apeldoorn, Tuth. Noltheniuslaan. Heer en Mevrouw Sayers, Apeldoorn, Trekweg 67.	Mevrouw Steen—Verhoeff te Apeldoorn.
Mevrouw B. Leich, Apeldoorn, Hoofdstraat 157	Eigen aanmelding.
Mejuffrouw M. H. Males, Apeldoorn, Jachtlaan 15	„ „
Heer en Mevrouw Jonker Azn., Apeldoorn, Mariastr. 49	„ „
Mevrouw en Mejuffrouw van Diggelen, Apeldoorn, Kanaal 103. Mevrouw Hage, Apeldoorn, Loolaan.	den Heer H. A. van Schoonhoven te Apeldoorn.

Afschrijven:

W. Knoops, Bouwkundige, Nijmegen, Berg en Dalsche Weg 26a (overleden).
Mevrouw de Weduwe M. M. Eyssel, geb. Tak, Den Haag, Nassau Odijckstr. 21 (overleden).
H. E. Steinmetz, Gep. O.-I. Hoofdambtenaar, Den Haag, Statenplein 2 (overleden).
Baron L. A. van Ittersum, Utrecht, Emmalaan 9.
Zuster J. Boele, Rotterdam, Hooidrift 157.
Mejuffrouw J. J. C. Brumund, Den Haag, Lange Vijverberg 7 (overleden).

Adresveranderingen:

G. Heres Diddens, Groningen, van: Mr. Moddermanlaan 2 naar: Ubbo Emmiussingel 8.
Dr. G. L. L. Kemmerling, van: Bussum, Meerweg 1 naar: Den Haag, van Boetzelaerlaan 183. ƒ 5.—.
Mevrouw H. A. C. Strüben—Kroesen, Den Haag, van: Van Hoornbeekstr. 98 naar: Weede van Dijckveldstr. 36.
Dr. J. J. van Lonkhuyzen, Hoofd D.V.G., van: Hilversum, Pension Interlaken naar: Weltevreden, p.a. Hoofdkantoor D.V.G.
J. J. Braat, van: Den Haag, Willem de Zwijgerlaan 68 naar: Hotel „Waldhaus" te St. Moritz (tijdelijk).
Dr. H. Jakobs, oud-Off. v. Gez. N.-I. L., thans Gouvernementsarts 1ste kl., van: Den Haag, Sweelinckstr. 18 naar: Weltevreden, p.a. Hoofdkantoor D.V.G.
D. H. Engelbert, oud-Onderwijzer 1ste klasse, Rijswijk (Z.-H.), Geestbrugweg, van: 73 naar: 91.
Raden Mas Mr. Soeripto, van: Leiden, Jan van Houtkade 20a naar: Den Haag, v. Beverningkstr. 225. ƒ 5.—

NUMMER 4 DONDERDAG 26 JANUARI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — Volkenkunde in Ned.-Indië. Boekbespreking door Prof. C. Spat. — Mailschip „Christiaan Huygens" (met teekening). — De Oost-Indische Compagnie als Zeemogendheid, door N. Mac Leod (Ingezonden). — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers, II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. 's-Gravenhage, II. Nijmegen. — Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 19 tot 25 Jan.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

SCHOOLBEZOEK AAN DE I. T. A.

Van een scholier achter uit de BETUWE ontvingen wij het navolgende schrijven:

HEMMEN, 16 Januari 1928.

Weledele Heer,

Ik ben zeer verheugd over de a.s. Indische Tentoonstelling die in ARNHEM zal worden gehouden.

Wij leerlingen uit de hoogste klassen der Christelijke School te Hemmen zullen de tentoonstelling mogen bezoeken.

Wij zijn verlangend de diorama's te zien, de Javaansche smeden, de Indische huizen, de tropische planten in bloei en nog zoo veel meer waarvan de meester ons verteld heeft.

Ik hoop er ook nog eens met vader en moeder te komen, want uw tentoonstelling is denk ik zoo groot, dat één bezoek niet genoeg is, om alles goed te zien.

Met beleefde groeten, een leerling der Chr. Sch. te Hemmen namens vele andere leerlingen.

ZOO IS HET!!

Er ZAL inderdaad heel veel zijn te zien en te leeren.

De tentoonstelling wordt een unique gelegenheid om de op school genoten lessen over OOST en WEST-INDIE althans bij de oudere leerlingen door PRAKTIJK te steunen.

Leden van „OOST & WEST", bevordert waar gij kunt, bij Ouderraden, Schoolcommissies en Hoofden, dat de leerlingen collectief een bezoek aan de I.T.A. gaan brengen.

De entréeprijs voor scholieren en geleiders wordt maximaal op 25 cent gesteld.

Secretariaat: NIEUWEPLEIN No. 52, ARNHEM.

Volkenkunde van Ned.-Indië.

Beknopt Handboek der Volkenkunde van Nederlandsch-Indië, door B. Alkema, Lector aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, en T. J. Bezemer, Hoogleeraar te Wageningen en Utrecht. — Haarlem, H. D. Tjeenk Willink en Zoon, 1927.

Dit kloeke boekdeel, 583 pagina's druk met 131 afbeeldingen, waaronder — hoe zou het anders kunnen — vele oude bekenden, is volgens het voorbericht in de eerste plaats bestemd voor studenten, leeraren en onderwijzers, en voorts voor allen, die „op niet al te oppervlakkige wijze" willen ingelicht worden over de volken van Indonesië. De twee aldus aangegeven groepen van gebruikers loopen nog al veel uiteen; doch men vatte de aangehaalde woorden niet „al te" letterlijk op.

Het boek wil in de leemte voorzien, welke is ontstaan doordien sinds 1893, het jaar waarin Pleyte zijn dictaten van Dr. G. A. Wilken uitgaf, geen algemeen handboek voor de ethnologie van Ned.-Indië is verschenen, hoewel toch in de jaren na 1893 een groote hoeveelheid nieuw materiaal op het gebied der Indische volkenkunde is gepubliceerd geworden.

Men leze hieruit niet, dat het boek een bijgewerkte „Wilken" zoude zijn; de stof is anders gerangschikt en in menig opzicht anders behandeld; er komen bij Wilken afzonderlijke hoofdstukken voor over onderwerpen, welke in het boek van A. en B. ontbreken of met andere onderwerpen tot één hoofdstuk zijn samengevoegd, en ook bevat hun werk een paar hoofdstukken, welke bij Wilken niet zijn te vinden. Dit laatste geldt met name Hoofdstuk V, De Islam, waarvan als ik mij wel herinner Dr. Wilken de bespreking in zijn dictaat niet op haar plaats achtte, en Hoofdstuk VI, De beteekenis van den Christelijken godsdienst voor de Indonesiërs, welk onderwerp de schrijvers meer een afzonderlijk hoofdstuk waard achten dan onderwerpen als bijv. voedings- en genotmiddelen, ...ing en sieraden, enz.

Er komt in dit werk der Heeren Alkema en Bezemer een en ander voor, dat er een bepaald cachet aan geeft. Voor den beoordeelaar is het bezwaarlijk te zeggen of één der auteurs of wel beiden dat stempel er op hebben gedrukt; doch hoe dit ook zij, beiden aanvaarden de verantwoordelijkheid voor het geheele werk.

Dit bepaalde merkteeken zal ongetwijfeld voor vele lezers de waarde van het boek verhoogen; maar even zeker zullen er velen zijn aan wie het cachet niet bevalt.

Het is der schrijvers goed recht, om het geestelijk cultuurbezit van de volken, die zij uitbeelden, te beschouwen van een eigen standpunt, al zou dat ook afwijken van dat der corypheeën onder de ethnologen, en het strekt hun tot eer dat zij er open van hebben laten blijken op welk standpunt zij zich stellen. Natuurlijk zullen zij het recht van den lezer erkennen, om de dingen van *zijn* standpunt te bekijken, en begrijpen dat zijn waardeering van hunne meening invloed ondergaat van de mate van waardeering, die zij zelve voor de meening van andersdenkenden in hun werk aan den dag leggen.

Het boek met zijn mooien druk op kunstdrukpapier laat zich over het algemeen best lezen; maar het zoude nog heel wat gewonnen hebben, indien overal dezelfde nauwgezetheid ware betracht en de contrôle op eigen werk en op dat van den mede-auteur nergens ware verslapt.

Ik begin met de vermelding van een paar, niet in de errata aangegeven drukfouten, welke mogelijk niet door iederen lezer zouden worden opgemerkt. Op pag. 246, regel 11, staat Abbassiden, lees Abbasiden; op pag. 263, regel 17 d j i h a t, lees d j i h a d of ḍ j i h â d; regel 9 v.o. Omayaden, lees Omayyaden; op pag. 129 Goblet d'Alville, lees Goblet d'Alviella. In een der Maleische spreekwoorden op pag. 32 staat *mentjoetjoek*, de officieele spelling wil *mentjotjok*; de pot uit het laatste spreekwoord heet *belanga*, niet *belangan*.

In de proeve van Maleisch schrift op pag. 30 is de transcriptie aangegeven in erg verouderde spelling en in de regels met Arabische letters komen zuinig geteld vier fouten voor. Waarom niet een nieuw cliché laten maken in plaats van het oude te gebruiken, dat dienst deed voor Colijn's Neerlands Indië?

De schrijvers hebben de stof, welke zij in hun boek behandelen, verdeeld over 12 hoofdstukken: I. Rassen en talen. II. Familie en maatschappij. III. Natuurgodsdienst. IV. Hindoegodsdiensten en Hindoekolonisatie in den Archipel. V. De Islam. VI. De beteekenis van den Christelijken godsdienst voor de Indonesiërs. VII. Tijdrekening. VIII. Midde-

len van bestaan. IX. Woningen en dorpen. X. Spelen en vermaken; dans, tooneel, muziek. XI. Plechtigheden en gebruiken in het familieleven. XII. Nijverheid.

Het zoude te veel plaats vergen om alle hoofdstukken te bespreken; dus zal ik mij bepalen tot enkele, die in het bijzonder mijn belangstelling wekten.

In het eerste hoofdstuk wordt op pag. 24 gezegd: „Niets kan beter een indruk geven van de groote uitgestrektheid van Nederlandsch-Indië dan dit overzicht van de groote verscheidenheid van talen en spraken hierboven afgedrukt." Deze soort overdrijvende trap, als ik het zoo mag noemen, is geloof ik in de oorlogsjaren in de mode gekomen, maar verdient geen navolging. Bovendien, het aantal talen, dat binnen een gebied wordt gesproken, is geen maat voor de uitgestrektheid er van. Zijn niet op het kleine eiland Ambon 13 „spraken" waargenomen?

Aan het slot van pag. 35 is het begin te lezen van hetgeen den lezer wordt medegedeeld over de verschillende z.g. „taalsoorten" van het Javaansch. Daarbij sluit op pag. 36 regel 3 aan: „De verschillende woordengroepen, die door dit gebruik gevormd zijn, heeft men, hoewel ten onrechte, taalsoorten genoemd. Feitelijk is de zaak deze: Wij kennen een deftige en een gemeenzame taal. Het verschil wordt......" Het zal wellicht niet iederen lezer aanstonds duidelijk zijn, dat met de woorden „wij kennen" bedoeld is „de Nederlandsche taal kent" of iets van dien aard. Deze bedoeling blijkt eerst met volkomen zekerheid een paar regels later „Voor het Javaansch echter......"; het woordje „echter" is het bewijs, dat er een andere taal dan het Javaansch in het geding gebracht is geworden.

Hoofdstuk II zoude mijns inziens aan duidelijkheid hebben gewonnen, indien aan het begin meer uitvoerig ware gehandeld over verdeeling in genealogische groepen of stammen, met vermelding, dat die indeeling soms geheel parallel loopt met verdeeling van het territoir, dus elke stam zijn eigen gebied heeft; dat elders de territoriale eenheid bewoond wordt door deelen van meer dan één stam, in welk geval soms toch één bepaalde stam, die als oudste in het gebied geldt, den meesten invloed oefent; dat bij toenemend verkeer op den duur de genealogische indeeling gewoonlijk haar bijzondere beteekenis verliest en territoriale verdeeling meer belang krijgt. Indien dan wordt medegedeeld, dat in de genealogische groepen de verwantschap wordt gerekend òf in de mannelijke òf in de vrouwelijke lijn, elders weer in beide lijnen, dan zoude daarbij een bespreking van de huwelijksvormen juist aansluiten.

Daarbij ware te vermelden, dat bij exogamie het huwelijk met een stamgenoot als bloedschande wordt beschouwd; wegens welke redenen, waar patriarchaat regel is, huwelijken op matriarchalen grondslag voorkomen; welke consequenties voor de verwantschapsverhoudingen en ook in zake erfrecht theoretisch uit de verschillende huwelijksvormen kunnen worden afgeleid. Vooral voor studeerenden kan dit van nut zijn; het draagt bij tot verheldering van hun inzicht. Bij de bespreking van het familierecht van bepaalde volken moet dan worden medegedeeld, in hoeverre de practijk afwijkt van de theorie.

De betrekkelijk nog jonge term *eleutherogamie* lijkt mij vrijwel overbodig; bij welk volk met *endogamie* komt eigenlijk het strenge verbod voor, om met iemand uit een andere groep te huwen?

De verklaring, welke op pag. 47 wordt gegeven van de gebruikelijke benamingen voor onderscheidene huwelijksvormen, is meer duidelijk dan correct. „Te dezen opzichte kan men...... drieërlei onderscheiden: exogamie, endogamie en eleutherogamie. Onder het eerste verstaat men het verbod om in eigen stam te trouwen; onder het tweede het verbod......" Men „verstaat" onder exogamie geen *verbod*, maar een bepaald soort van *huwelijk* of van *huwelijksvorm*, evenals onder endogamie en eleutherogamie.

Op pag. 80 wordt omtrent de Bataks medegedeeld, dat de vrouw niet erft van haar man „daar zij feitelijk tot de erfenis behoort. Dit heeft aanleiding gegeven tot het z.g. leviraats of zwagerhuwelijk......" Tegen het woord feitelijk in dit verband heb ik wel eenig bezwaar. Is de aanleiding tot het zwagerhuwelijk van origine niet gelegen in plicht van den zwager tegenover het zonder beschermer achtergebleven gezin en golden niet de door den levir bij de weduwe verwekte kinderen als nakomelingen van haar overlede[n] man?

Hoofdstuk III is verdeeld in een inleiding e[n] nog 6 afdeelingen. Op die inleiding hoop ik late[r] in een afzonderlijk opstel nog eens terug te k[o]men; ik zou veel te uitvoerig moeten worden, in[dien] ik er thans eenigszins diep op inging. Du[s] geef ik hier slechts enkele hoofdzaken.

De auteurs verwerpen in zake godsdienst d[e] theorie der evolutie geheel en al. „Het komt on[s] voor, dat de studie van het geestesleven der na[tuurvolken] veel te eenzijdig onder den invloe[d] heeft gestaan van de evolutie-hypothese, en me[n] daardoor te vaak is gekomen tot deze volken a[ls] tot objecten, die moesten bewijzen wat de onder[zoeker] wenschte te vinden.", pag. 127-128.

„Het standpunt van Tylor en Wilken is late[r] aangevallen door verschillende ethnologen...... D[e] „primitieve" mensch is niet begonnen met het ge[loof] aan „zielen." Daarvoor was hij veel te een[voudig]. Van het standpunt der evolutie gereken[d] inderdaad volkomen correct. De ethnologen, di[e] de eerste critici geweest zijn van Tylor c.s., zij[n] dan ook niet m i n d e r evolutionisten dan hij, z[ij] zijn het b e t e r.", pag. 129. Is dit bedoeld als ee[n] s n e e r?

„Mr. van Ossenbruggen heeft, om de waarhei[d] van de wetten van dit primitief denken te bewij[zen], een groot aantal feiten verzameld, maar na[ar] het ons voorkomt zit zijn fout in de vooropgezet[te] gedachte, dat zijn opvatting van het denkleve[n] van den natuurmensch de juiste is. Mr. van Os[senbruggen] zelf exegeteert de door hem gevo[n]den feiten, niet de natuurmensch doet het. Pa[s] dan, wanneer deze verklaarde: „Juist, zoo is mij[n] gedachtengang geweest, zooals U zich dat voo[r]stelt", zou aan deze hypothese waarde kunne[n] worden gehecht.", pag. 131. Dit is onbillijk; [o]p deze auteurs hebben kort te voren zelf gezegd: „Va[n] talloos vele hunner gebruiken weten zij zelf (d[e] natuurmenschen) geen verklaring te geven", „dat men bij de natuurvolken, wien 't onderzoe[k] geldt, nergens een juist gegeven van hun wereld[-] en natuurbeschouwing vindt, waarin zij verklare[n] hoe zij er over denken......", pag. 126 en 127.

„Als gevolg van de fout der evolutionisten dat zi[j] niet uitgaan van de feiten, die de omgeving va[n] den natuurmensch aanbiedt, openbaart zich ee[n] tweede, niet minder groote, n.l. de miskenning va[n] de historie...", pag. 139-140.

De heeren A. en B., die de evolutie-hypothes[e] „Graue Theorie" noemen, welke door de feite[n] niet wordt bewaarheid; die van haar zeggen, da[t] zij de vragen naar den oorsprong van het denke[n] niet tot haar oplossing heeft gebracht, maar i[n] tegendeel belemmerend daarop heeft ingewerk[t], spreken zich krachtig uit vóór de leer der ontaa[r]ding. En zij meenen daarbij van de feiten uit [te] gaan. Er zijn volken te over „die de levende bewi[j]zen vormen van degeneratie", roepen zij uit. Als[of] de evolutionisten zulks niet wisten of zouden tege[n]spreken.

„En hier nu bevinden we ons niet op het terrei[n] der hypothese, maar der werkelijkheid. Godsdiens[t]looze volken zijn er niet en zijn er nooit gevonden." pag. 139. De volgorde aan 't slot is minder juis[t], doch dit slechts en passant. Zeide niet reeds Tylo[r] dat er nog nimmer godsdienstlooze volken zijn aan[ge]troffen, of was het Wilken?

Natuurlijk wenschen zij, die anderen beschuld[i]gen van miskenning der historie, te laten blijke[n] dat zij zelve zich niet aan deze fout schuldi[g] maken; daarvoor beroepen zij zich o.a. op een ui[t]spraak van Dr. H. Visscher, welke aanvangt m[et] de woorden: „De historiciteit van den zondeval [is] boven bedenking verheven.", pag. 140.

Het doet eenigszins vreemd aan, dat na *deze* in[]leiding, in de gewone volgorde en naar het bekend[e] recept der evolutionisten, een nadere bespreki[ng] volgt van dynamisme, animisme, enz., enz. Zo[o] lezen we dan op pag. 151: „Ook in het haar zit ve[el] mana. Het groeit immers snel." Op pag. 15[.] „Evenals de deelen van het lichaam zijn ook d[e] afscheidselen daarvan draagster van magisch[e] kracht. Immers zij scheiden warmte af.", enz.

Heb ik het mis, dat deze verklaringen m[et] „immers" afkomstig zijn, niet van de natuurme[n]schen zelf, maar van ethnologen, van de niet va[n] de feiten uitgaande evolutionisten nog wel, die [?] door analyse van het tot hen gekomen feitenm[a]teriaal hebben verkregen?

Fetisisme is terecht behandeld bij dynamisme, maar het is wel wat in het gedrang gekomen. Fe[ti]sen kunnen zoo mooi ingedeeld worden in groepe[n]

et naar een te voren bedacht plan, maar krachns hun aard. Vooral die fetisen, welke door menhenhanden zijn gemaakt met het doel om er na n wijding nut van te hebben, hadden wel iets tvoeriger besproken mogen worden. Van het overbrouwsel der Bataks, waaraan vele hunner tisen hun kracht ontleenen, wordt bijv. niets rmeld.

Op pag. 156 kan men lezen: „Een amulet is voor gemeen gebruik geschikt; een fetis is alleen voor rsoonlijk gebruik geëigend". Naar de etymologihe beteekenis van het woord is een amulet zoo ts als een hangertje aan een collier, iets dat men zich draagt, als afweermiddel, en dus dienst wijst, niet aan het algemeen, maar aan hem, die t bij zich heeft.

C. SPAT.

(Slot volgt).

Mailschip „Christiaan Huygens".

—o—

De Stoomvaart Maatschappij „Nederland" doopte eds vele harer mailschepen naar groote Nedernders van eeuwen her, wier scheppingen nog eeds voortleven en van wier uitvindingen en ontkkingen de huidige samenleving nog profiteert. Zoo werd thans voor haar nieuwste en grootste ailschip, der traditie getrouw, de naam van den kenden Nederlander der 17e eeuw, Christiaan uygens, gekozen, de man, die de wereld deed verzen door zijn vernuft.

De bouw van dit nieuwe motorschip beteekent owel voor de Maatschappij als voor de Nederndsche vloot een belangrijke aanwinst. Met groo- voldoening kan de Nederlandsche Scheepsbouw p deze vrucht van Hollandsche energie en kunnen rugzien! 13 Maart 1926 werd op de werf der ederlandsche Scheepsbouw Maatschappij te Amterdam de kiel gelegd en reeds op 28 September 927 werd het schip met goed gevolg te water geaten *), om 28 Februari 1928 zijn eerste reis naar ederlandsch Oost-Indië te aanvaarden: een nieuve schakel tusschen Moederland en Koloniën!

28 Februari 1928. Het grootste mailschip in de aart op Indië, het machtigste motorschip der Neerlandsche koopvaardijvloot, zal de haven van Amsterdam voor de eerste reis naar het Verre Oosten verlaten!

Teneinde een idee te krijgen van de afmetingen van een dergelijk zeekasteel, volgen hieronder eenige nadere bijzonderheden:

lengte	173.75 M.
breedte	20.90 „
diepgang	8.70 „
bruto tonnenmaat	15.630.— ton
waterverplaatsing	21.700.— „

Het schip, hetwelk een vaartsnelheid van 17 mijl kan ontwikkelen, wordt voortbewogen door twee Sulzer Diesel-motoren, samen een vermogen ontwikkelend van bijna 12.000 as-paardekrachten, welke de grootste zijn oöit door deze fabriek in een schip geplaatst. Alle hulpmachines, als lieren, hulppompen, enz. worden electrisch gedreven, zoodat de traditioneele stoommachine geheel verbannen is en het tijdroovende bunkeren, walmende schoorsteenen, enz. tot het verleden behooren.

De vermaardheid der Stoomvaart Maatschappij „Nederland", dat hare passagiersschepen steeds uitmunten door bijzonderen smaak en waren kunstzin, is ook hier weder bewezen.

Welk een schat van ideeën trouwens ook geeft het zoo werkzame en rustelooze leven van Christiaan Huygens om in de aankleeding der salons zijn nagedachtenis te memoreeren! Men voelt, dat hier een schepping is gebracht: kunst en modern comfort werken hier samen om den passagier in een dergelijke entourage te brengen, dat de reis een genoegen is in plaats van een noodzakelijk kwaad.

Zoowel de salons der eerste als die der tweede klasse vallen op, wat de artistieke uitvoering betreft, welke verkregen werd door een harmonisch geheel van exotische houtsoorten, gobelins, brons, marmer, beeldhouwwerk, enz.

Ook de derde klasse is niet vergeten: met de meest mogelijke zorg zijn de salons dezer klasse, die uitmunten door geriefelijkheid, afgewerkt.

Ter weerszijden van de rook-, muziek- en leessalons der verschillende klassen ligt het ruime promenadedek, aan den voorkant afgeschut met dubbel openslaande ramen; ongeveer midscheeps bevindt zich over de breedte van het schip de veranda, een — vooral 's avonds — geliefkoosd punt van samenkomst.

Het bovenpromenadedek biedt door een daar geplaatst schot met glazen ruiten den passagiers een beschutte dekruimte. Daarvóór is nog een flinke ruimte over voor de beoefening van dekspelen, het z.g. „sportdek". Een bar is er vlak bij.

De 650 passagiers 1e, 2e en 3e klasse zijn op uiterst comfortabele wijze geaccommodeerd. Zelfs aan de eischen der meest verwende passagiers kan voldaan worden door de aanwezigheid van enkele luxe-hutten en een aantal hutten met eigen badkamer en toilet.

Bijzondere aandacht is besteed aan de ventilatie. O.m. worden de hutten, op het laagste dek gelegen, kunstmatig geventileerd door acht electrische ventilatoren, die door kokers versche lucht inblazen. Bovendien zijn alle salons en verblijven voorzien van een voldoend aantal waaiers om de luchtcirculatie te bevorderen. Deze ventilatie-inrichting dient tevens voor verwarming in koude streken, doordat de ingeblazen lucht eerst door stoom verwarmd kan worden. De verwarming der hutten en salons op de hooger gelegen dekken geschiedt electrisch. Alle hutten hebben directe verbinding met de buitenlucht door middel van een patrijspoort.

Aan dit kort overzicht willen wij ten slotte nog toevoegen enkele getallen van wat o.m. noodig is voor de proviandeering en bediening voor de ruim 900 opvarenden van dit groote mailschip.

Voor de maaltijden zijn benoodigd:

60 ossen, 55 kalveren, 50 varkens, 50 lammeren, 18.000 K.G. meel, 20.000 L. melk, 6000 K.G. suiker, 5000 K.G. boter, 125.000 stuks eieren, 7000 K.G. visch, 25.000 K.G. groente, 5000 stuks gevogelte en wild, 50.000 K.G. aardappelen, 2100 K.G. kaas, 750 K.G. havermout, enz. voor de reis van Amsterdam naar Batavia en terug. Teneinde den dorst te lesschen worden medegevoerd: 15.000 L. bier, 6000 flesschen wijn, 22.000 flesschen andere dranken. Voor de bediening dienen 52.000 stuks linnengoed, 13.000 stuks glaswerk, 12.500 stuks porselein, 15.500 stuks tafelzilver.

Nog slechts luttele dagen resten alvorens de „Christiaan Huygens" de eerste reis naar Nederlandsch-Indië zal aanvaarden. Moge dit schip lang en voorspoedig onder de vlag van de „Nederland" varen en talrijken passagiers steeds een veiligen overtocht verzekeren!

*) Zie het hierop betrekkelijke artikel van den heer E. L. K. Schmülling in het *Kol. W.bl.* van 6 Oct. j.l.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", kunt ge allereerst beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

De Oost-Ind. Compagnie als Zeemogendheid.

(Ingezonden).

Zeergeachte Redactie.

Het was mij zeer aangenaam in het nummer van 8 Januari van „Het Koloniaal Weekblad eene bespreking aan te treffen van mijn werk: De Oost-Indische Compagnie als Zeemogendheid in Azië (van 1602 tot 1651). Voor die waardeerende beschouwing breng ik den schrijver, den heer l'Honoré Naber, mijn dank. Ik mag intusschen niet nalaten te wijzen op een paar vergissingen. De heer Naber onderstelt dat er verband bestaat tusschen den tijd van verschijning van het werk en het onlangs door mij bereiken van een zekeren leeftijd. Dit is niet het geval. Het boek had reeds zes jaren geleden uitgegeven kunnen zijn, als niet de toenmaals door mij gekozen uitgever plotseling zijn werk gestaakt had; ik was daardoor genoodzaakt een anderen uitgever te zoeken en mijn werk op nieuw te laten drukken en verder gereed te maken, — hiermede ging zooveel tijd heen, dat de uitgave eerst in 1927 kon plaats hebben.

Een andere vergissing betreft het doel en de strekking van het werk. De heer Naber meent dat het een pleidooi is voor het onderhouden van een krachtige zeemacht; de lezer kan dit er in vinden, als hij wil, maar het was niet mijn hoofddoel; ik schreef een verhaal van gebeurde zaken, waaruit een ieder zijn gevolgtrekkingen kan maken.

De aanmerking, gemaakt op mijn motto overgenomen uit het werk van Mahan, is een gevolg van de voorstelling die de heer N. zich geeft van mijn doel; hij haalt drie oude uitspraken aan, die hem als motto beter voorkomen. Ik heb deze niet tot mijne beschikking gehad, maar al ware dit het geval, dan zou ik toch die van Mahan verkozen hebben, want wat de Generale Staten en die van Holland omstreeks 1600 gezegd hebben over het nut van zeeoorlog, betrof blijkbaar de heerschappij ter zee in het algemeen, in het belang van hunnen handel: het blijkt niet dat zij in het bijzonder aan Azië dachten. Mahan daarentegen spreekt over verre gewesten en de rol die dáár aan de zeemacht toekomt, daarom is mijn motto hier beter op de plaats.

De heer Naber heeft zich niet bepaald tot het beoordeelen van het werk op zichzelf, ook heeft hij het vergeleken met een denkbeeldig ander boek, dat hij zelf zou kunnen geschreven hebben; hieraan is onder meer toe te schrijven de opmerking dat ik had moeten spreken over geschriften van anderen. Hiertoe bestond echter voor mij geen aanleiding; ik heb ze niet gelezen, ik had waarlijk genoeg te doen met de dikke origineele folianten van de dienaren der O.-I. C.! Had ik op de door den heer Naber bedoelde wijze willen werken, dan zou het vrij wat meer tijd en papier gekost hebben en mijn arbeid zou minder oorspronkelijk geweest zijn.

Een opmerking van weinig belang is die over de benaming van het volk van Japan; ik haalde deze slechts aan omdat de heer Naber hier spreekt van „Duitsch voorbeeld". In de 17e eeuw schreef men „Japandezen" en nu nog zegt men in Oost-Indië „Japanners". Van beide is „Japanneezen" ver af, een Duitsch voorbeeld bestaat hier niet. Als hiervan sprake was en men zou liever een Fransch voorbeeld willen volgen, dan zou men „Hollandeezen" moeten zeggen inplaats van „Hollanders".

Overigens het stuk van den heer Naber daarlatende, kan ik slechts al het goede dat hij van mijn werk zegt, op prijs stellen en de hoop uitspreken, dat de lezers er even goed over mogen denken.

N. MAC LEOD.

Van Week tot Week.

Dinsdag 17 tot Zondag 22 Januari.

Vragen naar den bekenden weg. Het „Comité van actie inzake de terreur in Indonesië" heeft een open brief gezonden aan den minister van justitie, waarin gevraagd wordt naar de redenen van de gevangenhouding van de thans vier maanden geleden gearresteerde Indonesische studenten, aangezien op een vorigen brief aan den minister geen antwoord is ontvangen.

Vrees voor eene vulkanische uitbarsting. Aneta [1]) seint d.d. 21 dezer uit Batavia: De Krakatau toont de laatste dagen sterk verhoogde werking. De Gouverneur van West-Java en de resident van Bantam zijn gisteravond om 9 uur met den Gouvernementsstoomer Wega er heen vertrokken. De bevolking van de kuststreken in Bantam en de Lampongs is zeer ongerust, vooral te Laboean en de aangrenzende streken. Vrouwen en kinderen zijn naar het achtergelegen land gevlucht, de mannen die daar 's nachts ook verblijven, keeren 's morgens naar hun werk aan de kust terug. Honderden inlanders van de kust in de Lampongs zijn ve- huisd naar hooger gelegen plaatsen.

De Krakatau werpt groote massa's rook stoom uit.

De mijnenlegger Krakatau heeft order g- kregen van Soerabaja naar Tandjong-Priok gaan, waar het vaartuig gereed gehoud wordt voor onmiddellijk gebruik bij een eve tueele uitbarsting van den Krakatau.

Het sentiment in de koloniale politiek. Over onderwerp heeft de hr. A. J. Lievegoed, ou hoofdredacteur van „de Locomotief", den 2 dezer voor de leden van het Indisch Geno schap te 's-Gravenhage eene voordracht g houden. Een uitvoerig overzicht gaf „N.R.Ct." van 21 Jan., Ochtendbl. B.

Land en volk van Centraal Celebes. Den 17en dez heeft Prof. L. van Vuuren te Utrecht voor h Kon. Ned. Aardr. Gen. een door lichtbeeld verduidelijkte voordracht gehouden over Ce traal Celebes, land en volk. (Kort verslag N.R.Ct. van 18 Jan., Ochtendbl. B.).

Lezing Luitenant Koppen. Den 28en houdt lu G. A. Koppen te 's-Gravenhage eene voo dracht over zijn recordvlucht Holland—Indië Holland.

Een Nederlandsche diepzee-expeditie in den O. Archipel. In de *N.R.Ct.* (Ochtendbl. van 15 Avondbl. van 17 dezer) is eene uiteenzetti gegeven van de plannen welke bestaan vo uitzending eener oceanographische expedi naar Ned.-Indië. Den 18en Jan. hield de he P. M. van Riel in het Koloniaal Instituut Amsterdam eene voordracht met lichtbeeld over hetzelfde onderwerp (zie *N.R.Ct.* van Jan., Ochtendbl. A), terwijl genoemde he den 27en de voordracht zal herhalen Utrecht voor het Kon. Ned. Aardr. Gen. en Mij. t. bevordering v. h. Natuurk. Onderz. d Ned. Koloniën. — Ook te 's-Gravenhage deze voordracht plaats hebben en wel d 24en in Pulchri Studio.

Voordracht-Fokker. Den 18en dezer heeft de he A. H. G. Fokker in een door het Comité Vlie tocht Nederland—Indië belegde bijeenkom te Rotterdam eene causerie gehouden over civiele luchtvaart in verband met 't luchtv keer naar en in Ned.-Indië. (Uitvoerig ov zicht in het *Vaderl.* van 19 Jan., Ochtendbl

J. C. Schmeil van Kraayenoord †. In den ouderd van 64 jaar is te 's-Gravenhage overleden heer J. C. Schmeil van Kraayenoord, ou assistent-resident bij het B.B. op Java.

Uitzetting van Chineezen. Batavia, 19 Jan. (Anet Voorbereid wordt de externeering van zev bestuursleden van de afdeeling Weltevred van de Kuo Min Tang. Zij hadden een ee formule onderteekend, waarbij zij verklaard naar beste weten de wereldrevolutie te zull bevorderen.

(De Kuomintang is eene machtige nation listische politieke organisatie in China, d overal vertakkingen heeft onder de Chineez buiten China. — Red. K. W.).

Een vierde vliegtocht naar Indië. Ir. B. Grasé, bekende vlieger, chef van de wetenschap lijke afdeeling van de Fokkerfabriek te A sterdam, heeft het plan opgevat dit jaar drie étappes van 24 uur naar Batavia vliegen.

De étappes zullen zijn: eerste étappe Basra, tweede étappe Basra—Allahabad derde étappe Allahabad—Batavia, waar langs dezelfde route de terugreis aanvaard worden. Voor dezen tocht zal een drie-moto Fokkervliegtuig van speciale constructie bruikt worden, bemand met ir. Grasé als co mandant en drie mede-piloten.

Het Comité „Vliegtocht Holland—Indi steunt dit plan met volle kracht. Technis acht het dit plan volkomen uitvoerbaar, ze binnen een jaar. Maar daarvoor is noodig steun van het volk. Van de mate waarin Comité „Vliegtocht Holland-Indië" onder vo zitterschap van generaal Snijders den he Grasé zal kunnen steunen, zal het afhang in hoeverre deze zijn plan: *het bewijs te le ren dat een retourvlucht Amsterdam—Bata binnen acht dagen mogelijk is,* zal kunnen u voeren. Niet in het minst zal het van bela zijn of men hem spoedig voldoenden fina cieelen steun zal kunnen verleenen.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan het „Vaderland".

De stategische ligging van Ned.-Indië. Op uitnoodiging van de Indonesische Studieclub te Leiden, heeft den 19en dezer de kapitein-luitenant ter zee J. van Reede een lezing gehouden over: De strategische ligging van Ned.-Indië. (Overzicht in *N.R.Ct.* van 20 Jan., Ochtendbl. B).

geïnterneerde communisten. Blijkens een Aneta-telegr. van 18 Jan. hebben de aan den Boven-Digoel verblijvende communisten zich telegrafisch met klachten gewend tot de Regeering en Staten-Generaal; o.a. zouden zij „een gezin vormen dat in stervensnood verkeert" en verzoeken zij overbrenging naar een ander gebied.

Noord-Nieuw-Guinea als cultuurland. Batavia, 18 Jan. (Aneta). De heer Ch. F. Staargaard, hoofd van de afdeeling Buitengewesten bij het Dep. B.B., teruggekeerd van een dienstreis door de Groote Oost, liet zich zeer gunstig uit over de toekomst van Noord-Nieuw-Guinea als cultuurland. Het geleidelijk verleggen van het bestuur naar het binnenland zal den pioniersarbeid van de openlegging vergemakkelijken.

Het luchtverkeer in Indië. De Indische Luchtvaartmaatschappij begint 1 September a.s. te vliegen. Bij Fokker zijn vier driemotorige vliegtuigen van het Postduifmodel besteld. De K.L.M. denkt er over, alle machines naar Indië te laten vliegen.

Voordrachten over Indië te Delft. In de Technische Hoogeschool te Delft houdt den 23en Jan. de hr. H. Ch. G. J. van der Mandere eene voordracht over de *sociaal-economische beteekenis van de suiker-industrie in O.-Indië* en den volgenden dag Prof. Dr. E. Moresco over de *huidige Indische Staatsregeling.*

Universitaire examens. Leiden. Bevorderd tot doctor in de geneeskunde, op proefschrift getiteld: Over Cholera-Toxine, de heer A. B. Andee. — Taalkundig doctoraal examen Indologie de hr. B. Ockers. — Economisch doctoraal examen Indologie de heer H. J. van Mook.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een „Sumatra-Gids".

In dank ontvingen wij de derde der onlangs in brochure-vorm verschenen reeks: *„Gidsen in het Volkenkundig Museum"*, door het *„Koloniaal Instituut"* te Amsterdam uitgegeven. Waren de beide eerste, waarop hier vroeger reeds de aandacht werd gevestigd, samengesteld door de heeren *J. C. Lamster* en *B. M. Goslings*, deze laatste is van de hand des heeren *J. Kreemer*, archivaris van het Atjeh-Instituut, en doet in keurigheid van uitvoering en duidelijkheid van beschrijving niet voor de twee overige onder. Achtereenvolgens worden daarin behandeld:

I. *Atjeh*, II. *Het Gajoeland*, III. *Het Batakland*, IV. *Minangkabau*, V. *De Maleische Gebieden*, VI. *Zuid-Sumatra* en VII. *De Eilanden bewesten Sumatra.*

Voorin vindt men een plattegrond der galerij van den „eersten omgang", waar de kasten, vitrines enz. te vinden zijn, welker inhoud op genoemde landen betrekking heeft. Behalve een nauwkeurige beschrijving van hetgeen daarin tentoongesteld is — door een deskundige en smaakvolle uitstalling maken dezer exposities een zeer rijken indruk [1]) — geeft de heer Kreemer daarbij telkens allerlei bizonderheden op ethnografisch en sociaal gebied ten beste. Terecht merkt hij op, dat ter beoordeeling van het beschavingsbezit van een volk, eenig inzicht in de familie-inrichting onmisbaar is, en juist deze is in de onderscheiden deelen van Sumatra zoo verschillend.

Reeds bij zijn „Inleiding" schrijft de heer Kreemer o.a.:

De inheemsche bevolking van Sumatra vertoont een in het oog loopende verscheidenheid van menschengroepen, waarvan de voornaamste zijn:

„± 600.000 Atjéhers (op Sumatra's noordpunt);

± 1 millioen Batak's (in Tapanoelie en verder verspreid over Sumatra's O.K. en aangrenzende gewesten);

± 1½ millioen Minangkabauers (voornamelijk ter Sumatra's W.K.);

± 56.000 Palembangers (in Palembang en verder verstrooid in Benkoelen en Djambi);

± 150.000 Lampoengers (in de Lampoengs en in Benkoelen).

„Tot de kleinere groepen kunnen o.a. worden gerekend: de Gajoe's en Alassers (in Atjéh en O.), de Loeboe's en Oeloe's (in Tapanoeli), de Orang Akit, de Orang Laoet, de Orang Oetan, de Orang Rawa, de Sakai en de Talang (ter Sumatra's O.K.), de Koeboe's (in Palembang en Djambi), de Oganners, de Komeringers en de Semindo's (in Palembang), de Redjangers, de Pasemahers en de Serawai's (in Benkoelen). Eindelijk: Simaloereezen, Niassers, Mentaweiers en Engganeezen op de eilanden bewesten Sumatra.

„Het meest gemengd is de bevolking ter Sumatra's O.K. Buiten de eigenlijk gezegde inheemschen (Kust-Maleiers en Batak's uit de bovenstreken) vindt men er duizenden immigranten uit diverse streken van den Archipel, als: Minangkabauers, Mandailingers, Javanen en Bandjareezen, die als handelaren en landbouwers zijn neergestreken, en ten slotte de bijna 300.000 arbeiders op de rond 300 landbouwondernemingen.

„De vraag naar de herkomst van al deze, min of meer uiteenloopende, bevolkingselementen vormt een der moeilijkste problemen, waarvoor de volkenkunde zich geplaatst ziet."

Het spreekt wel vanzelf, dat al deze volksgroepen uiteenloopende eigenschappen hebben, welke niet alleen in hun familie-verband, hun doen en laten, maar ook zeer sprekend in de produkten van hun handenarbeid tot uiting komen.

Zoo lezen wij onder het hoofdstuk Atjéh:

„Wil men met een enkel woord het Atjehsche huwelijk kenmerken, dan kan men zeggen, dat het is gegrond op het z.g. „ouderrecht", of, zooals sommigen schrijven: op het parenteel-(cagnatisch)stelsel. Dit blijkt uit het huwelijksgoederenrecht: elk der echtgenooten behoudt zijn (haar) eigen goed, terwijl het staande huwelijk gemeenschappelijk verkregene in de gemeenschap valt. Een nawerking van „moederrecht" is deze, dat de vrouw bij haar huwelijk in haar eigen huis, of dat harer ouders, blijft wonen, terwijl de kinderen in den regel bij de moeder worden groot gebracht. Een survival van het „vaderrecht" vindt men in de, thans grootendeels uitgesleten, groep van het „geslacht" *(kawoem)*, waartoe een ieder behoort, die van één stamvader in de mannelijke lijn afstamt."

Minangkabau, d.w.z. de Padangsche Bovenlanden en aangrenzende streken, noemt de heer Kreemer: „het klassieke land van het moederrecht" (matriarchaat), de inrichting van de familie, waarbij de afstamming in de vrouwelijke lijn gerekend wordt, de moeder met haar kinderen het „gezin" *(samandai*, of *saboewah roemah)* vormen. Van zulk een gezin is niet de vader, maar een broeder (gewoonlijk de oudste) der moeder het hoofd, en draagt den naam van *mamaq*. Deze is in rechten en plichten de vader van zijn neven en nichten (zusterskinderen), zijn z.g. *kamanakan's*. De eigenlijke vader behoort elders thuis, n.l. in het gezin van zijn moeder met haar broeders en zusters. Boven het „gezin" staat de „familie" *(saboewah peroet*, lett.: uit één moederschoot ontsproten), waartoe behooren allen, die (in vrouwelijke linie) afkomstig zijn van één stammoeder, of, zooals de Maleier het uitdrukt, die een „gemeenschappelijke kruin en gemeenschappelijke wortels" *(saramboen, sa-oerat)* hebben. Eén of meer „familie's" vormen een „geslacht" *(kampoeng)*; de geslachten dragen verschillende namen."

„Dat deze inrichting van gezin en familie — die in menig opzicht indruischt tegen de principes, waarvan de hier algemeen beleden Islam te dien opzichte uitgaat — een diepgaanden invloed heeft uitgeoefend op het geheele samenstel der maatschappij (huwelijk, erfrecht, bestuur, rechtspleging, enz.), en op de vorming van het volkskarakter, spreekt vanzelf."

Het spreekt o.i. evenzeer van zelf, dat dit zoo kort en duidelijk hier uiteengezette, ook invloed heeft uitgeoefend en zulks nog doet op alle volksuitingen, o.a. op het gebied van huizenbouw en kunstnijverheid. Zoowel bij de Atjehers, als bij de Minangkabauërs kan men opmerken, dat het artistieke weven, specifiek vrouwenarbeid, bizonder op den voorgrond treedt; bij

[1]) Jammer, dat al dat moois achter glas is weggesloten; dat men het niet, zooals in Boeatan's Toonzalen, van nabij en van alle kanten, op de hand, bekijken en bewonderen kan! — Red.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

beiden getuigen zoowel stof als versiering van rijkdom, bij eerstgenoemden zijn de kleuren sober, meest zeer donker rood, blauw of purper *(lembajan)*, op fijn bescheiden wijze met goud of zilverdraad, veelal alleen aan de uiteinden, doorweven; bij laatstgenoemden echter viert de vrouwelijke pronkzucht hoogtij in vurig-rood en scherp geel, dikwijls overdadig met gouddraad versierd. Daarentegen munten de sieraden voor beide sexen — specifiek mannenwerk — bij eerstgenoemden veel meer uit in pracht en praal.

Ook in Zuid-Sumatra, omvattend het gebied van de gewesten: Lampoengsche Districten, Benkoelen, Palembang en Djambi, waar, zooals de heer Kreemer opmerkt: „vaderrecht, moederrecht en ouderrecht naast elkander voorkomen, maar, wegens allerlei invloeden, niet in den zuiveren vorm", kan men de uitwerking hiervan ook in de daar beoefende klein-kunsten terugvinden.

Aan de hand van dezen zoo duidelijk den weg wijzenden „Gids", kunnen belangstellende bezoekers van het Volkenkundig Museum in het Koloniaal Instituut te Amsterdam zeer leerrijke studies maken.

Zoo zullen dan ook velen met leedwezen — zij 't dan ook niet zonder hoop op mogelijk herstel — het hieronder door ons gecursiveerde lezen, bij de beschrijving van den inhoud van Kast 24, betrekking hebbend op de zeer fraaie, oude gebruiksvoorwerpen der Atjehers:

> „In het midden staat een geel koperen schaal op voetstuk, waarop bij gegoeden, als er gasten zijn, de spijzen worden opgedischt. Voor het opdoen van rijst en toebehooren heeft men een stel van twee zulke *daloeng's* noodig. Een dergelijk stel — *idang* genoemd — is voor ongeveer vijf personen bestemd. Om te beletten, dat bij het verzetten van de *daloeng* schoteltjes zouden vallen, zet men daarop een cylindervormigen wand van gebogen of gevlochten rotan. Het geheel staat onder een fraai bewerkt soort vliegendeksel *(sangè)*, in den vorm van een grooten afgeknotten kegel, welks top als het ware kratervormig naar binnen gedrukt is. Daaroverheen is een dekkleedje uitgespreid. Bijzonder veel werk wordt van de *idang's* gemaakt ter gelegenheid van de viering van Moehammad's geboortefeest, dat in Atjéh kampoengsgewijze behoort plaats te hebben. De *idang's* worden dan op het plein vóór het dorpsgodsdiensthuis *(meunasah)* uitgestald en bewonderd en men stelt er veel prijs op, dat zijn *idang* in fraaiheid boven die der anderen uitblinkt. Vroeger was het een ware wedstrijd der dorpsgenooten, om elkaar in dit opzicht te overtreffen. *Tegenwoordig geraken zulke wedstrijden echter meer en meer in onbruik."*

Dit brengt ons in herinnering met hoeveel succes Gouverneur en Mevrouw *Swart* zich indertijd ingespannen hebben om de beroemde weefkunst der Atjehsche vrouwen, welke onder den langdurigen oorlog zoozeer geleden had, weer in eere te herstellen. [2]) Maar wat is daarvan onder hunne opvolgers terechtgekomen?

Toch is die prachtkunst nog niet heelemaal uitgestorven, getuige de enkele mooie, nieuwe Atjéhdoeken, welke bij aankomst der mailbooten te Sabang nog altijd te koop geboden worden. Ook hierin zou dus nog herstel mogelijk zijn, mits niet te lang worde gedraald met het nemen van doeltreffende maatregelen, hetzij door de inboorlingen zelve, hetzij door invloedrijke Nederlanders, die zich zoo gaarne hun voogden noemen, nog beter wellicht: door beiden in broederlijke samenwerking om dit gemeenschappelijk belang hoog te houden. De weemoed van het nog altijd zoo goed als ontbreken hiervan moet wel de meest overwegende indruk zijn, welke bij iederen belangstellenden bezoeker dezer fraaie collecties van Indonesische kunstnijverheid gewekt wordt, niettegenstaande de waarheid van het spreekwoord: *Zij, die gelooven, haasten niet!*

Gelukkig zagen wij bij ons laatste bezoek aan het Koloniaal Instituut in deze galerijen verscheidene jongelieden, waarschijnlijk leerlingen van het Kunstnijverheid-instituut, bezig met het nateekenen van eenige der fraaiste stukken. Dit is zeker één der beste wijzen om kennis en bewondering voor het Indonesisch kunsthandwerk te bevorderen bij de kunstzinnige Nederlandsche jeugd, tot wier hart het ingang zal vinden, hetgeen in de toekomst tot herstel van vroegere onkunde en onverschilligheid zal leiden. Maar laat ons hopen, dat ook reeds nu bij het tegenwoordig geslacht, het thans, langs verschillende wegen, opgewekte verantwoordelijkheidsgevoel, ook deze tot vruchtbare daden moge voeren.

[2]) Marie van Zeggelen heeft hiervan een aandoenlijke mooie schets gegeven in haar „Weefster". — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Chineesche situatie.

De heer *Zentgraaff* schetst in het *Soer. Hbl.* (14/12) de situatie in Noord-, Midden- en Zuid-China, en in verband hiermee *de situatie in Ned.-Indië*. Onze Regeering heeft op groote schaal het systeem toegepast der niet-toelating van ongewenschte new-comers en uitzetting van undesirables, die zich reeds in Indië bevonden. Het getal dergenen, die werden weggezonden, is zóó groot dat het indruk heeft gemaakt. De Chineezen begonnen te begrijpen dat het onze Regeering ernst was met haar optreden; zij hebben te kiezen: zich behoorlijk te gedragen, of er uit. Momenteel kan men zeggen dat het in de Indisch-Chineesche wereld nog rustig is. Dit geldt ook voor het vanouds beruchte brandpunt der Chineesche actie: de Westerafdeeling van *Borneo*. Daar is thans een speciaal ambtenaar — de civ. gezagh. *Velthuyzen* — met de politieke aangelegenheden belast, nadat hij tevoren op het bureau voor Chineesche zaken te Batavia wegwijs was gemaakt. Ook van elders zijn de berichten belangrijk gunstiger dan voorheen. Voor een goed deel is dit een gevolg van den uiterst verwarden toestand in China zelf. Het is voor de Chineezen in Indië uiterst lastig hunne aspiraties te koppelen aan eenige groep in hun vaderland. Men heeft dit gezien met Chiang Kai Shek, tot voor kort de man tot wien aller ideaal zich richtte. De situatie in Indië in de toekomst zal goeddeels worden beheerscht door de ontwikkeling der gebeurtenissen in China. Twee extreme richtingen in China zullen vermoedelijk scherper tegenover elkaar komen te staan: de conservatieve Noordelijke, met haar streven naar herstel van het keizerschap, en de Zuidelijke volksrevolutie. De beweging in Kanton kan van invloed worden op de Indische Chineezen.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (14/12 „China's moeilijkheden"; 17/12 „Britsch-Indische kroniek") en *De Sum. Post* (21/12 „Rusland en Afghanistan", *Dr. J. Lewin*).

De wijziging der Indische staatsregeling.

De regeeringsgemachtigde, *Mr. Schrieke*, antwoordde namens de Regeering op de debatten in den Volksraad, inzake de *wijziging der staatsregeling* (*De Loc.* 12 t/m. 14/12 en het *Bat. Nwsbl.* 19/12).

De heer *s'Jacob* kwalificeerde het ontwerp als *een product van ras-politiek*. De Regeering aanvaardt gaarne zoowel deze kwalificatie als de toelichting van dezen spreker. Inderdaad: Zij voert in Indië een *rassenpolitiek*, gelijk de Regeeringen in West-Europa een *klassenpolitiek* voeren. En op deze gedachte ging *Mr. Schrieke* in. Evenmin als een West-Europeesche regeering, die medewerkt aan de grondslagen waarop het gebouw der sociale wetgeving wordt opgetrokken, een partijdige regeering genoemd mag worden, evenmin zijn de uitingen gemotiveerd, die de Indische Regeering kwalificeeren als „kniebuigingen makende voor de roode broeders". De bedoelde politiek is echter niet uitsluitend den *Inlanders* ten goede gekomen, doch heeft eveneens een heilzame werking op de *Chineesche* bevolking. Deze Regeering en hare opvolgsters zullen in dezelfde lijn doorwerken.

Reeds is de hand opnieuw aan den ploeg geslagen. Weldra zal eene gemengde commissie worden ingesteld, wier taak zal zijn successievelijk de *unificatie* van de uitoefening der politie, die van het vooronderzoek in strafzaken en ten slotte die van het eigenlijke strafproces in beschouwing te nemen en de noodige wettelijke voorzieningen terzake te ontwerpen. Bij het bereiken van den eindpaal zal het terrein der wettelijke differentiatie tusschen de bevolkingsgroepen op zeer in het oog vallende wijze zijn ingekrompen.

En de *Europeanen* dan? Wordt ook ten behoeve van hen een rassenpolitiek gevoerd? Indirect zeer zeker, antwoordde *Mr. Schrieke*. Doch de Europeaan zal geleidelijk zijn voorrechten moeten inboeten en zal bijzondere overheidszorg niet noodig hebben. De Regeering erkent echter de mogelijk-

heid dat de Indo-Europeesche groep in het gedrang raakt. Zij wil meer dan tot dusver aan de Europeesche zijde der rassenpolitiek haar aandacht schenken, en zal waar mogelijk redelijke overheidshulp verleenen, zij het bij wijze van overgangsmaatregel. De Regeering wenscht voor den Europeaan, Chinees en Inlander gelijkelijk *„adil"* te zijn.

De eerbied der Regeering voor het meer en meer veldwinnend *nationalisme* heeft zich van den aanvang af niet verder uitgestrekt dan tot daar waar gestreefd wordt langs ordelijken weg naar gelijkwaardigheid met andere volken, en naar volledig zelfbestuur. Waar het nationalisme echter de „los van Holland"-leus aanheft, samenwerking met landgenooten van andere overtuiging en met de Regeering afwijst, en den weg van wet en orde verlaat, daar vindt het de Regeering met bedachtzaamheid doch niettemin met al Hare kracht tegenover zich.

De Volksraad kan voor de waarborging van de Nederlandsche leiding geen instrument zijn. Ofschoon de Regeering den Volksraad geenszins wil verlagen tot een praatcollege, is het onmogelijk dat de Volksraad onderwerpen als *arbeidscontract, landconcessies, erfpacht* enz. kan regelen, indien zoodanige regelen strijdig zouden zijn met de beginselen, welke het Nederlandsche parlement juist en billijk acht. Deze heilzame invloed uit Nederland is een waarborg voor het rustig voortwerken en voortbestaan van de Nederlandsche volksgroep in Indië. De Nederlanders kunnen hier alleen blijven werken, zoolang zij zich niet trachten los te maken van de basis, namelijk Nederland en de invloed van Nederland, terwijl Nederland aan den anderen kant weinig zou vermogen zonder zijn voorhoede, zijn Nederlandsche werkers in Indië. Deze voorhoede waakt en werkt, verkent en adviseert, doch valt bij ernstige conflicten terug op de hoofdmacht. Ziedaar *de taak van de Nederlandsche groep in den Volksraad*. Zij kan en mag daar geen machtspositie innemen. Zij werke naar het beproefd koloniaal bestuursbeginsel door het intermediair harer Inheemsche medeleden. Rasconflicten moeten worden gebracht voor het onpartijdige forum van het traditioneele gezag in Nederland.

Voor *de Inheemsche bevolkingsgroep* brengt het Ontwerp meerdere verantwoordelijkheid, en (den eisch tot) zelftucht. De Regeering verwijst naar het onopgesmukte en deswege te indrukwekkender woord van den heer Koesoemo Joedo: „Wij allen voelen dat wij Nederland en de Nederlanders nog lang niet kunnen missen. Ons belang brengt mede, dat zij hier blijven. Laat men inzien dat wij, Inheemschen, even loyaal kunnen zijn als de meest vaderlandslievende Nederlander."

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (12 en 13/12 „Om hoogen inzet"), de *Java-Bode* (14/12 „De dwaze motie"; 16/12 „Een laatste woord"; 20/12 „De eindbeslissing" en „Persstemmen"), het *Soer. Hbl.* (10/12, 2de bl. „Het roode gevaar voor Indië", *van Loo;* 13/12 „De Koloniale Hollander", *Zentgraaff*), de *Deli Crt.* (20/12 „De Regeering spreekt") en *De Sum. Post* (20/12 „Te pathetisch").

Een nationalistisch manifest.

Een manifest gericht tot de Indonesische nationalisten, meldt de oprichting van een *federatie van nationalistische vereenigingen*, waartoe de eerste stap op het congres te Pekalongan gezet werd. Hierbij zijn aangesloten de Perserikatan National Indonesia, de Sarikat Islam, Boedi Oetomo, de Pasoendan, de Sumatranenbond, de Indonesische studieclub van Soerabaja en de Kaoem Batawie. Voorzitter is *Mr. Iskaq*, secr.-penn. *Dr. Samsi*. Een commissie bestuurt de mogelijkheid van het uitgeven van een dagblad. Het manifest wijst er op, dat de stichting dezer federatie haast samenvalt met de interneering van *Dr. Tjipto* op Banda. Het roept hem een tijdelijk vaarwel en een spoedig weerzien toe, en zegt: „Geen ballingschap zal u en uw gezin te zwaar vallen, indien daarmede de solidariteit dergenen, die gij achterlaat, gekocht kan worden". Doel van de federatie is de verwerkelijking van nationale vrijheid. De statuten zijn reeds rondgezonden. (*De Sum. Post*, 21/12).

De *Deli Crt.* (23/12 „Nationalistische concentratie") wijst er o.m. op dat het vast staat, dat *Dr. Tjipto* meer op zijn kerfstok heeft dan alleen maar een vrij onschuldige vergaloppeering in zijn streven naar nationale zelfstandigheid. Hij heeft geheuld met staatgevaarlijke individuen. Ware zijn schuld niet onomstootlijk gebleken, dan zou van *deze* Regeering toch stellig het besluit tot zijn interneering niet zijn uitgegaan.

Het *Soer. Hbl.* van 10 en 12 Dec. (3de bl. Z.) schrijft over „De Boven Digoel-Historie", dat van 16 Dec. (4de bl.) over „Dr. Sitanala".

Radio-telefonie.

Wederom is de techniek een schrede gevorderd. Met trots en eerbied vermeldt *De Loc.* (15/12, blz. 3, 10 en 21) dat Nederland èn Indië daarbij vooraan gaan. Het snelle postvervoer naar verre koloniën is nog door geen mogendheid, gelijk door Nederland bij Koppen's tocht volbracht: *het draadloos telefoonverkeer*, dat tusschen Nederland en Indië het tijdperk der eerste proeven reeds met glans en glorie doormaakte, bestaat over zoo groote afstanden nog nergens. Zoo klonk dan in den avond van den 14en Dec. uit de koptelefoon aan den hoofredacteur van „De Loc." de zakelijke mededeeling: „Aneta's Haagsche vertegenwoordiger zal u nu het laatste Nederlandsche nieuws voorlezen". Het *werd* voorgelezen, en het *werd* goed gehoord, ook al blijven nog locale storingen te overwinnen — en voor de tweede maal ontving de dagbladpers van Ned.-Indië, ontving daarmede het geheele Indische publiek, uitvoerige berichten uit Nederland *per telefoon. De Loc.* hoopt dat de Nederlandsche dagbladen in Holland binnenkort Aneta vanuit Weltevreden even duidelijk mogen hooren en dit aan het Nederlandsch oordeel over Indische zaken blijvend ten goede moge komen. Ook zal dan buitenlandsche voorlichting mogelijk zijn. Schier dagelijks ervaart de Eur. pers in Indië hoe de belangstelling voor Indië in het buitenland steeds groeit.

Het *Soer. Hbl.* (15 en 16/12 „Uit den Aether", Z.) constateert dat wij de mogelijkheid zullen krijgen dat het publiek in Indië met dat in Europa van huis tot huis zal spreken. Dit zal echter een kostbare historie worden. Men houde er rekening mede dat een gesprek van drie minuten tusschen Engeland en Amerika *f* 180 kost. Voor den handel geldt het bezwaar, dat de gevoerde gesprekken niet geheim zijn. In het verkeer tusschen Engeland en Amerika wordt eene methode toegepast om gesprekken te houden: door er een paar golven uit te nemen. Voor Indië is men nog niet zoover. Met alle omstandigheden voor oogen, schijnt men er niet op te mogen rekenen, dat het bedrijf in Indië ooit rendabel zal kunnen zijn. De zoo goedkoope radio-telegrafie kan eveneens goede diensten bewijzen. De radio-telefonie, welke wederzijdsche uitwisseling van denkbeelden en gegevens in enkele minuten mogelijk maakt, zal vooral industrieel, financieel en handeldrijvend Indië iederen dag houden in de sfeer der Hollandsche beslissing. Opnieuw zien wij, thans door eene technische uitvinding, eene verplaatsing van de leiding van het bedrijfsleven van Indië naar Holland dreigen. Dat tezelfdertijd de politieke leiding van Holland meer en meer overging naar Indië, levert hiermee een zoo scherp contrast, dat dit op den duur zal *moeten* leiden tot eene veel meer starre verhouding dan mogelijk zou zijn, wanneer tusschen beide machten een inniger contact bestond. In dit voor de Indische leiders minder aangenaam proces zal ook de radio-telefonie hare rol spelen.

Irrigatiewerken.

Het Tjikadoewen-plan, een onderdeel van de groote Tjioedjoeng-werken in *Noord-Bantam*, is thans geautoriseerd (*Bat. Nwsbl.* 16/12). Het doel is om door het aanbrengen van een coupure met stuwdam en inlaatsluizen, tot eene betere verdeeling van het Tjikadoewenwater te komen, tevens tot beteugeling van het water bij bandjirs. Door deze werken zullen 370 bouws sawah, momenteel zeer gebrekkig bevloeid, in geregelde irrigatie komen, terwijl dit bevloeiingsgebied bovendien uitgebreid wordt met 130 bouws. Het bandjirvrij maken van dit gebied is ook daarom urgent gebleken, omdat door het bandjirwater de bedijking van het groote Tjioedjoeng-kanaal in gevaar werd gebracht. Indien alles meeloopt zal het Tjikadoewen-werk in de eerste helft van 1928 gereed zijn. Dit hangt, zooals in geheel Noord-Bantam, geheel af van het werkvolk-vraagstuk.

Het *Bat. Nwsbl.* van 14 en 15 Dec. bevat een artikel over *„De Solovallei-werken"*. Verbetering van den landbouw in het zoo misdeelde gebied zal niet bereikt kunnen worden door den aanleg van irrigatiewerken. Het advies van een landbouwkundige wordt alsnog afgewacht. Geen millioenen behoeven hier te worden uitgetrokken voor irrigatiewerken; daartegenover staat dat de Regeering een voor het bijzondere doel ingerichten landbouwdienst in het leven heeft te roepen, waardoor de bevolking afdoende geholpen zal kunnen worden.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De stemming tegen „Het Nieuws van den Dag".

In het neutrale blad *Pertja Selatan* (Palembang) geeft een schrijver, onder het hoofd: Karel Wybrands krijgt met de zweep", een artikel waarin hij het over genoemd blad en zijn hoofdredacteur heeft. Hij zegt o.a. dat de handelingen van *Het Nieuws* gevaarlijk zijn. En dit niet alleen volgens de Indonesiërs en hun pers, maar ook volgens de Europeesche bladen en de Hollanders zelven, die weten wat goed en wat kwaad is. Als het nu slechts Indonesiërs waren die tegen *Het Nieuws* te velde trokken, dan wel de *N.R.Crt.*, *Het Volk*, de heeren Stokvis, Middendorp enz., dan was dat wel te begrijpen, want dit zijn de vijanden van *Het Nieuws*. Maar nu heeft zelfs de heer Meyer Ranneft, een B. B.-man, wiens kwaliteit niet veel verschilt van die der conservatieven of reactionnai-

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Koedoes, res. Semarang, Java.

ren, *Het Nieuws* met de zweep gegeven. Schrijver vertelt dan wat de heer Ranneft alzoo tegen dit blad gezegd heeft en merkt naar aanleiding hiervan op: „Indien ik een genaturaliseerde Hollander was als de heer Wybrands, zou ik, bij het hooren dezer woorden van den heer Ranneft, onmiddellijk de biezen gepakt hebben uit Indonesië". Trouwens, nu is hij wellicht ook op grond van deze overweging naar Siam en Saigon vertrokken.

Ook de heer Aay van den N. I. V. B. heeft zich minder aangenaam over *Het Nieuws* uitgelaten en uit het „Persoverzicht" kan men zien dat het geschrijf van den Heer Wybrands van slechten invloed is op de samenleving tusschen de Inlandsche en de Europeesche ingezetenen in Indië. Door den heer Aay is nu de meening verkondigd over deze kwestie van verscheidene bekende journalisten van de *Ind. Crt.*, de *Courant*, de *Banier*, de *Java Post* en de *Koerier*. Wat schrijver echter vreemd vindt, is echter dat door de Justitie tot op heden maar nog niet wordt ingegrepen. Laat ons echter afwachten — besluit hij — totdat de heer Wybrands van zijn reis teruggekeerd is.

„Volkslectuur" en Inheemsche pers.

Naar aanleiding van de artikelen tegen het Bureau voor de Volkslectuur, verschenen in de *Bintang Timoer*, spot de redactie van het Mal.-Chineesche blad *Sinar Sumatra* van 21 November met de vrees voor concurrentie door den hoofdredacteur van eerstgenoemd blad geuit en met de door dezen begonnen actie om de Chineesche en Inlandsche pers over te halen tot meedoen aan een protest tegen het verleenen van portvrijdom voor de Volkslectuur, op grond daarvan dat het verlies zou berokkenen aan andere, gelijksoortige particuliere bdrijven. Zonder aan de geldigheid van die redenen te willen twijfelen, vindt schrijver dat het toch een zeer zwakke grond is, daar de regeering alles doen kan voor de bescherming van het eigen welzijn en protest niet veel zou uitrichten. De regeering kan als motief aanvoeren, dat door den vrijdom van port de bestrijding van de revolutionnaire en communistische beweging in Indië zou worden vergemakkelijkt en daar zouden de Inlandsche en de Chineesche pers niets meer tegen kunnen zeggen, vooral daar het toch een orgaan van de regeering betreft.

In de wereld moet er nu eenmaal concurrentie zijn; zonder concurrentie zou de kwaliteit achteruit gaan. Een protest van de Chineesche en Inlandsche pers, gebaseerd op vrees voor concurrentie, noemt schrijver een bewijs van kleinzieligheid. Als gevraagd wordt om Balai Poestaka (Bureau voor Volkslectuur) te sluiten, vreest schrijver dat de regeering lachen zal over de neutraliteit der persmenschen, die alleen maar door het bestaan van die inrichting een protest en een geschreeuw doen hooren, voortspruitend enkel uit vrees voor verlies.

Het lezend publiek in Indië bestaat uit menschen van verschillenden smaak, dus vrees voor concurrentie is ook om die reden maar een zwakke grond voor de actie tegen Balai Poestaka. Schrijver neemt als voorbeeld de reeds zoolang bestaande *Javasche Courant*, die toch nooit verlies heeft berokkend aan de Hollandsche couranten.

In dezen tijd van heftigen politieken strijd is het voor de regeering natuurlijk noodig dat zij alle acties bestrijdt die schade doen aan haar gezag en aan den anderen kant wijst schrijver er op dat een lezer wel zijn eigen krant kiezen zal. Wat den „zachten dwang" betreft, waar de *Bintang Timoer* over sprak en welke den ambtenaren en beambten van het Gouvernement zou verplichten abonné te worden van het regeeringsblad, zegt schrijver dat hij het nog al logisch vindt dat die ambtenaren en beambten het blad lezen, ten einde op de hoogte te komen van de regeeringsrichting en de wenschen der regeering. Schrijver vindt den heer Parada (hoofdredacteur van *Bintang Timoer*) daarom wel wat belachelijk om zijn vrees dat hij Gouvernements-ambtenaren en beambten als abonné zal verliezen.

Er is maar één weg: de Chineesche en Inlandsche bladen moeten hun eigen peil en mentaliteit verbeteren en het publiek zal zelf kunnen oordeelen welk blad voor hem past.

Zelfs als de regeering Balai Poestaka zou willen gebruiken als orgaan ter bestrijding van het communisme, zou de Chineesche en Inlandsche pers er zich niet over behoeven druk te maken, doch rustig op de gewone manier kunnen doorwerken, zoo noodig met wat meer stoom. Schrijver ziet in de „wenschen van de Volkslectuur" meer een „stoot" door de regeering gegeven om de Chineesche en Inlandsche periodieken in Indië te doen verbeteren volgens de eischen des tijds.

Waarom zouden de Chineesche en Inlandsche periodieken niet van mooie illustraties kunnen worden voorzien evenals het blad van Balai Poestaka? Verlies of winst voor die periodieken komt niet voort uit vrijdom van port, verleend aan Balai Poestaka, doch is afhankelijk van de kwaliteit der betrokken bladen. Als men toch protesteeren wil, waarom doet men dan niet tegen het als paddestoelen verrijzen van allerlei particuliere krantenbedrijven en het verlagen van het abonnement?

Batikindustrie.

De hoofdredacteur van *Darmokondo* (B. O., Solo) merkt in het nummer van 6 December '27 op dat de batik-industrie in de Vorstenlanden door den wereldoorlog is achteruitgegaan, zoodat velen werkloos zijn geworden. Gelukkig valt er thans een opleving te bespreuren.

Hij vertelt dan van het op Regeeringsbevel gedaan onderzoek van Ir. Soerahman naar den toestand van de batikkerij en vindt het onlangs verschenen verslag nogal technisch. Ir. Soerahman heeft, naar schrijvers meening, niet allerwege medewerking ondervonden van de zijde der handelaren; integendeel staan deze tamelijk wantrouwend tegenover de goede bedoelingn der Regeering; zij vreezen voor een verhooging der lasten.

Het verslag is zeer nuttig voor de handelaren en daarom heeft schrijver aan de handelaren-vereeniging „Kridardojo" een exemplaar doen toekomen.

Dan wordt verteld dat hij der Regeering verzocht heeft om verbetering van den toestand der batikindustrie, waar zij ook steun verleent aan de Europeesche industrie, zooals de papierfabriek te Padalarang. En de overheid heeft reeds toegezegd in het centrum der industrie een nijverheids-consulent te zullen aanstellen.

Schrijver is van oordeel dat ook de handelaren niet stil moeten zitten om tot verbetering te geraken. Het is de tijd niet meer om elkander te beconcurreeren, zij dienen elkaar de hand te reiken en gezamenlijk naar vooruitgang van hun industrie te streven, want een feit is het toch dat de meeste takken van industrie reeds in vreemde handen zijn. Voor de onafhankelijkheid is naast politieke ook economische opbouw noodig. En in dit streven kan de vereeniging „Kridardojo" veel verrichten.

Azië ontwaakt en opgestaan.

In een artikel in de *Fadjar Asia* (orgaan van de P. S. I.) van 3 December geeft H. O. S. Tjokroaminoto onder bovenstaand hoofd een geschiedkundig overzicht van Azië, eindigend met de ontwaking in dezen laatsten tijd en de pogingen van Rusland en Duitschland om de invloedssfeer dier landen in Azië uit te breiden, waarbij Rusland reeds dadelijk in conflict is gekomen met Engeland. Rusland tracht zijn doel niet te bereiken door uitbreiding van grondbezit, doch door beloften van hulp aan de Aziaten.

Wat Duitschland betreft, meent schrijver, dat dit land, nog onder den pijnlijken indruk verkeerende van de bezetting van Rijnland, zeker wel zal sympathiseeren met de nationalistische beweging in de Aziatische landen. Gelet op de tegenwoordige positie van het Duitsche Rijk, dat sedert den grooten wereldoorlog geen koloniën meer bezit, zullen de Duitschers er niet weer toe komen een imperialistische politiek te voeren, vijandig aan Azië. Zij zullen daarom niet alleen neutraal blijven bij het Engelsch-Russische conflict in China, doch ook trachten nauwere vriendschapsbanden aan te knoopen, waarvan een betere verhouding tusschen Oost en West kan worden verwacht, gebaseerd op rechtvaardigheid, gelijkheid en vrijheid.

Daarna overgaande tot de nationalisten die den Islam als grondslag nemen, duidelijker gezegd: die actie voeren voor de verkrijging der nationale vrijheid niet alleen omdat de menschelijkheid, doch vooral ook omdat het geloof daartoe verplicht en ook de nationalisten, die slechts de nationale onafhankelijkheid voor oogen hebben, zegt hij dat zij allen begrijpen dat het vraagstuk Indonesië—Nederland niet slechts een kwestie tusschen deze landen is, doch dat het alle rassen raakt, in het bizonder die van Azië.

Om die redenen is het, naar schrijver meent, te loven, dat de pas opgerichte Perserikatan Nationaal Indonesia haar deuren geopend heeft voor menschen van ander Aziatisch ras, die er buitengewone leden van kunnen worden. De *Fadjar Asia* heeft op haar vaan eveneens het stempel gedrukt van haar verlangen naar een Aziatische eenheid en de verwerping van het Westersch Imperialisme.

Gelet op de groote beteekenis van het groote aantal Islamieten in Azië, werkt de Partij Sarekat Islam Hindia Timoer met alle kracht aan de totstandkoming van een wereld-Islam-eenheid, welke van niet geringe waarde zal zijn voor het streven naar vrijmaking van Azië.

De schrijver wijst ten besluite in verband met het bovenstaande op het aandeel dat de P. S. I. had in de totstandkoming van het Al-Islamcongres, het Moetamar-Alam-Islam en de Djamiatoel Ançaroel Haramain.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De West-Indische Gids.

Inhoud der Jan.-Febr. afl. Curaçao en onderhoorige eilanden 1816—1828 (vervolg), door Mr. B. de Gay Fortman (met portretten). — Hoe men in Suriname in den loop der eeuwen den tijd heeft aangegeven, door Fred. Oudschans Dentz. — Economisch Suriname en het loonstelsel, door Th.

A. C. Comvalius. — Aanteekeningen over den landbouw in Suriname, door Ch. Douglas. — Suriname. Sociaal-hygiënische beschouwingen, door Dr. P. H. J. Lampe. — Velerlei hout van Suriname, door Joh. F. Snelleman. — De Corantijn-kwestie (aanvulling), door Dr. H. D. Benjamins. — Bibliographie.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenk. van N.-I.

Afl. 4 van deel 83 der „Bijdragen" opent Dr. H. H. Juynboll met de Nederl. vertaling van zang XIV—XVI van het Oud-Javaansche Ramayana. — De hr. Th. van Erp schrijft, in aansluiting bij hetgeen hij reeds vroeger publiceerde, over de Hindubeelden en fragmenten van tempels die de Ind. Regeering, in een onbewaakt oogenblik, in 1896 geschonken heeft aan Z.M. den Koning van Siam. De schr. deelt o.a. mede dat, dank zij de bemiddeling van Dr. v. Stein Callenfels, de mogelijkheid bestaat dat een gedeelte dezer oudheden, n.l. die welke afkomstig zijn van Tjandi Prambanan, naar de plaats hunner bestemming zullen terugkeeren. Het opstel gaat vergezeld van interessante, op het onderwerp betrekking hebbende foto's. — De hr. J. H. Neumann geeft eene bijdrage over Karo-Bataksche offerplaatsen, dat zijn plaatsen waar de dorpsbewoners veronderstellen dat hunne beschermgeesten huizen. Schr. zegt dat meer dan 30 van dergelijke plaatsen aan een onderzoek werden onderworpen, hetzij door hem persoonlijk, hetzij op grond van betrouwbare berichten. — De hr. J. Mallinckrodt publiceert eene beschouwing over de stamindeeling van de Maanjan-Sioeng-Dajaks der Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo. Aan het slot eenige foto's met toelichting, betrekking hebbende op reeds vroeger door den schrijver gepubliceerde opstellen. — Verder bevat deze afl. de Notulen van eenige Bestuursvergaderingen van het Kon. Instituut en, als los bijvoegsel, een „Literatuuropgave voor het Adatrecht. No. 1: Dec. 1927". Welke beoogt aan te sluiten bij den zeer onlangs verschenen tweeden druk der Literatuurlijst voor het Adatrecht van Indonesië.

Inter-Ocean.

De schitterend geïll. Oct.-afl. bevat o.m.: Facts and fancies of rice-cultivation (op Java). — The mystic batik (Jav. vertelling), by Ka Kasihan. — Siam's musical heritage, by A. G. Beaumont. — Dutch ships of yester year, by S. Kalff.

Economisch-Statistische Berichten.

In het Nr. van 18 Jan. wijdt Mr. G. Vissering eene beschouwing aan de Javasche Bank naar aanleiding van haar 100-jarig bestaan. De schr. laat het volle licht vallen op de verdiensten van de presidenten, aan wie het, niettegenstaande veel tegenwerking, te danken is dat de Javasche Bank tegenwoordig eene zoodanige positie inneemt dat zij ook in het buitenland geroemd wordt als een der best krachtigste koloniale banken. Dat Mr. Vissering, die van 1986—1912 het presidentschap vervulde, daartoe persoonlijk veel heeft bijgedragen, laat hij onbesproken. — In hetzelfde Nr. nog het eerste gedeelte eener bijdrage van Prof. Mr. F. J. H. Cowan, getiteld: De nieuwe onzekerheid over het lot der „Poenale Sanctie" in Indië, gewekt bij de behandeling in den Volksraad van de jongste veranderingen in de „Koelie-ordonnantie Sumatra's Oostkust". Uit hetgeen de schr. thans reeds aanvoert, blijkt overtuigend dat hij een voorstander is van het behoud, in de naaste toekomst althans, der poenale sanctie, als zijnde dit instituut in het algemeen belang van Indië.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 24 (10 Dec.). Proeven in zake de mogelijkheid van bespuiting van hooge klapperboomen bij rupsenplagen, door S. Leefmans (met ill.). — Het tapsysteem op de Britsche rubberplantages, door N. J. Burger. — Pisang, gember en hunne verwanten. — De Indische financiën. — De poenale sanctie (en de „gewijzigde opvatting"). — Kosten van levensonderhoud en Indische producten. — Arbeidstoestanden in Deli en Malakka. — De Gouvernements Kina-onderneming in Ned.-Indië, door A. Groothoff. — Hardhandig optreden tegenover Inlandsch personeel. — Een buitenlandsche meening over onze arbeidsvoorwaarden en Poenale Sanctie. — Kolonisatie in Suriname (ontleend aan de N.R.Ct.).

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 24 (15 Dec. '27). Het Amerikaansche vliegenvangertje (Dionaea muscipula Ellis), door A. J. van Laren (met ill.). — Indische penlvruchten, door S. Kalff. — Sociale kroniek. — Malaria en de groote cultures, door M. A. J. Kelling. — Balanscamouflage, door L. F. M. v. d. Bend. — Verdubbeling van de productie van Hevea-aanplantingen. — Kunstmeststoffen en insecticiden. — De cultures op Formosa: suiker, rijst, thee en kamfer.

De Indische Mercuur.

No. 3 (18 Jan.). Actieve handelspolitiek. Feiten en uitkomsten, door J. E. Vleeschhouwer; besproken door Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart. — Melasse als meststof. — De houtmarkt in Ned.-Indië. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. (Oceanografische expeditie in den Oost-Indischen Archipel. — Welvaart der Inlandsche bevolking. — Tentoonstelling van Oud-Batavia). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft recente literatuur over oliën, vetten en wassen.

Orgaan van de Ned.-Ind. Officiersvereeniging.

Uit den inhoud der Nov.-afl. In memoriam C. F. Buysen, 1e Luit. der Art.-Vliegenier. — De manoeuvres der lichte brigade in Twenthe (12—17 Sept.), door J. C. A. Bannink. — Mijne oorlogsindrukken, door Kolonel Lebaud. — De actie van de vereeniging „Onze Vloot". — Het risico van den vliegenier, door H. L. Roelfsema. — Een capitulantenstelsel? — Atjehreis, door P. W. F. Kaniess (vervolg).

Locale Belangen.

De afl. van 16 Dec. opent met een art. van den hr. G. de Raad, getiteld Burgemeestersbenoemingen, als critiek op een stuk in Koloniale Studiën van den hr. van Huls, waarin deze een lans breekt voor de benoeming van B.B.-ambtenaren tot burgemeester niet alleen, doch ook de wenschelijkheid betoogt van den overgang van B.B.-ambtenaren naar het burgemeestercorps zoo gemakkelijk en aanlokkelijk mogelijk te maken. De hr. de R. toont met voorbeelden aan dat B.B.-ambtenaren nu juist niet de meest geschiktste personen zijn voor bedoeld ambt; de decentralisatie wortelt in het particulier initiatief en maakt men van de burgemeesterswoning een tehuis voor daklooze B.B.-ers, dan tast men de decentralisatie in haar wortel aan. „Het burgemeesterscorps blijve op een behoorlijke wijze gelardeerd met particulieren en het zou ook heusch geen onbegrijpelijk iets zijn, als men eens een enkele hervorragende gemeenteambtenaar tot burgemeester benoemde". — Verder bevat deze afl. o.m. Leeningen voor duurzaamheidswerken, door J. Mol. — Financieeringen van een grondbedrijf, door D. van der Zee. — Uit den volksraad, door G. A. v. B.

De vlucht van Luitenant Koppen.

In het „Vliegveld" van Dec. beschrijft luit. G. A. Koppen de voorbereiding en uitvoering van zijn vlucht naar Indië. Voor dezen tocht, die als recordvlucht was opgezet, moest bijzonder gelet worden op meteorologische gegevens van de route. In de eerste plaats wat betreft den regenval, vooral met het oog op de bruikbaarheid der terreinen, die in het Oosten in een ommezien in moerassen worden omgetooverd. Let men echter minder op den te besteden tijd, dan kan in elk jaargetijde gevlogen worden. Ook moet rekening gehouden worden met kans op zandstormen, het lengen der dagen, enz. Vandaar dat aanvankelijk April was gekozen. Uitstel (tot Oct.) is veroorzaakt niet door gebrek aan fondsen, maar door moeilijkheden met de verrekening. *(Vaderl.)*.

Missie- en Zendingsperiodieken.

St. Melania-werk. Jan. '28. Uit het Javaansche volksleven. I. Doodenvereering bij den Javaan, door C. Poerba Aksara. — Het „Kardinahziekenhuis (te Tegal).

Berichten uit de Heidenwereld. Jan.-Febr. '28. Wat Babu Sriman Singh mij vertelde, door zendeling P. M. Legêne te Alkmaar (Suriname). — De Evangelische Broedergemeente in Suriname en de Nederlandsche taal, door Frd. Oudschans Dentz (overgenomen uit het Koloniaal Weekblad).

Berichten der Rheinischen Missions Gesellschaft 1928, Nr. 1 Auf Missionspfaden in den Pakpaklanden von Dairi in Sumatra.

* * *

Electrofilter-installatie voor een tinertsmeltoven op Bangka, door ir. A. Guyot van der Ham. — Inleiding tot de vertooning der Billitonfilm voor het Kon. Instituut van Ingenieurs. (De Ingenieur, 14 Jan. '28).

Ziekten en plagen der cultuurgewassen in Nederl.-Indië in 1926, door S. Leefmans. (Mededeelingen van het Instituut voor Plantenziekten. No. 73).

Opening van de Geneeskundige Hoogeschool te Batavia op 16 Augustus 1927 (verschillende redevoeringen). Met portretten. Weltevreden, G. Kolff en Co.).

De beteekenis van het bijzonder onderwijs in Ned.-Indië. Voordracht (met gedachtenwisseling), door P. Bergmeijer (Indisch Genootschap. Vergadering van 16 Dec. 1927).

Het persvraagstuk in Indonesië, door M. Tabrani (wordt vervolgd). („De Opbouw". Democratisch Tijdschrift voor Nederland en Indië. 15 Jan. '28).

Van Java's bergen: de Ardjoeno, door C. N. A. de Voogd. („Ons eigen Tijdschr." Nov. '27).

Nico Gerharz (Kapelmeester v. d. stafmuziek te Batavia, later dirigent v. d. Haarlemsche Orkest-Vereeniging). Karakterschets, door H. G. Cannegieter. Met afb. (Morks' Magazijn. Nov. '27).

Multatuli. — „Lebak" (B. de Conferentie en het verraad), door J. Saks [= P. Wiedijk]. (Groot-Nederland. Nov. '27).

Het honderdjarig bestaan van de Javasche Bank, door Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart (eerste gedeelte). (De Economist, Jan. '28).

Naar het bruine front, door Indonesia. — Dipa Negara en zijn beteekenis, door Dr. E. F. E. Douwes Dekker. — De Regeering op het doode punt, door Soerjohoedojo (Soeloeh Indonesia Moeda. December '27).

De Oosterkerk, tweede kerk der Protestantsche Gemeente te Bandoeng. Ingewijd 11 Sept. 1927 (door Ds. N. Klaassen). Bandoeng, 1927.

Verslag eener spoorwegverkenning in Midden-Sumatra 1920, door Ir. W. J. M. Nivel. Met kaarten en illustraties. (Dienst der Staatsspoor- en Tramwegen. Mededeelingen. Opname No. 19). Weltevreden, 1927, 2 dln. in één band.

Eenige opmerkingen over de fiscale positie van de op Ned.-Indië varende, elders gedomicilieerde, scheepvaartmaatschappijen, naar aanleiding van de brochure: „De fiscale positie van de in Ned.-Indië werkende, elders gedomicilieerde, ondernemingen, door A. E. C. van Saarloos, door A. C. Burgersdijk. Weltevreden, 1927.

Gedenkboek van de Carpentier Alting Stichting 1902-1927. Geïllustreerd. Weltevreden, 1927.

BOEKAANKONDIGING.

Van de hand van den heer J. J. L. Duyvendak is bij de Erven F. Bohn, Uitgers te Haarlem, verschenen: „China tegen de Westerkim". Dit typografisch zeer verzorgd boekwerk telt een 300 bladzijden en is verlucht met fraaie, duidelijke photo's.

De belangwekkende en rijke inhoud behoeft geen bizondere vermelding, gelet op den naam van den schrijver en het onderwerp door hem behandeld. Het werk bevat een voorbericht en een 6-tal hoofdstukken, van welke, door hunne actueele beteekenis, vooral het VIe hoofdstuk, onderverdeeld in: De breuk van China's eenheid. — Het nieuwe Sentiment. — De roode lijnstok en Nationalisme en actie, de algemeene aandacht trekken zal.

Aan het boek is een register toegevoegd.

Suriname.

In ons nummer van 8 December gaven wij een overzicht van een artikel in „De West-Indische Gids", dat tot titel had: *„Hoe staat 't thans met de Corantijn-kwestie?"*

In het nummer van Jan./Febr. van dit tijdschrift vinden wij nu van dit artikel een „aanvulling", die wij hier laten volgen:

„Het Decembernummer van „De West-Indische Gids" — waarin het artikel *„Hoe staat 't thans met de Corantijnkwestie?"* — was reeds verschenen toen mij bleek dat in het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer d.d. 21 October, nopens de begrooting van Buitenlandsche Zaken voor 1928 de volgende vraag voorkwam:

„§ 16. *Grens tusschen Suriname en Britsch-Guyana.* Gaarne zouden sommige leden vernemen, of de grensquaestie tusschen Suriname en Britsch-Guyana thans als afgedaan moet worden beschouwd in dien zin, dat het betwiste gebied als Engelsch territoir wordt behandeld. Zoo dit niet het geval is, wat wordt dan gedaan om tot oplossing van deze quaestie te geraken?"

In zijne Memorie van Antwoord, gedagteekend 14 November, gaf de Minister het volgende bescheid:

„§ 16. *Grens tusschen Suriname en Britsch-Guyana.* De ondergeteekende is sedert eenigen tijd over de vraag of het aanbeveling verdient stappen te doen om tot eene nadere grensregeling tusschen Suriname en Britsch-Guyana te geraken in overleg getreden met zijnen ambtgenoot van Koloniën."

Dit is een hoogst verblijdend bericht. Jhr. Beelaerts van Blokland heeft dus gelukkig gebroken met de houding van zijn voorgangers en erkent dat er nog geen grensregeling is. Men mag verwachten dat er nu eindelijk, zoowel op zijn departement als op het departement van Koloniën, een ernstiger studie van de zaak zal worden gemaakt dan tot dusverre, te beginnen met de brieven waarvan de publicatie aan de redactie van dit tijdschrift is geweigerd en de nota's uit Suriname.

Ik zou daarbij den raad geven de verwarringstichtende mededeelingen van vorige Ministers van Buitenlandsche Zaken en van Koloniën ter zijde te leggen en aandacht te wijden aan de redevoeringen van de leden der Staten-Generaal over deze kwestie en aan de artikelen daarover in dit tijdschrift, waarvan steeds overdrukken zijn gezonden aan beide departementen.

Men houde daarbij in het oog dat een grensregeling niet kan worden getroffen zonder medewerking der Staten-Generaal.

Maar nu ik het antwoord van Minister Beelaerts van Blokland heb gelezen vraag ik mij af, welk staatsbelang er door zou zijn geschaad, wanneer hetzelfde aan onze redactie ware medegedeeld. Dan zou het bovengenoemde artikel in de pen zijn gebleven.

Nu ik eenmaal deze aanvulling geef wil ik tevens mededeelen dat de Tweede Kamer in het 7 December vastgestelde Voorloopig Verslag nopens de Surinaamsche begrooting voor 1928 gevraagd heeft

„of de resultaten van de jongste onderzoekingen in zake den bovenloop van de Corantijn-rivier de Regeering niet aanleiding geven tot het doen van stappen, ten einde tot een nadere grensregeling tusschen Suriname en Britsch-Guyana te geraken”.

* * *

De „N. R. Ct.” van 17 Januari, Av.bl. A, schrijft:

„In het Koloniaal Weekblad heeft de heer F. A. Umbgrove onlangs zijne ervaring medegedeeld — wij hebben er melding van gemaakt — met eene aanbieding voor een exportbedrijf in Suriname, waarbij hij moest melden, dat men in Amsterdamsche bankierskringen het vertrouwen van het publiek in Surinaamsche cultuurzaken vrijwel nihil acht. Dit klinkt niet bemoedigend en daarom is het verblijdend — temeer nu er dezer dagen (door de studiecommissie onder leiding van dr. H. Krause) eene Duitsche concessie in Suriname is aangevraagd — melding te kunnen maken van een plan voor de oprichting van een vruchtencultuurbedrijf met conserven- en siropenfabriek, waarvoor van Nederlandsche zijde steun wordt gevraagd. Een bewijs dus, dat ondernemers in Suriname zich niet laten afschrikken.

De te Rotterdam gevestigde N.V. West-Indische Vruchtenproducten- en Vruchtenconservenhandel „Surinaam” heeft namelijk plannen uitgewerkt voor de oprichting van een bedrijf als hierboven genoemd.

De eigen aanplantingen moeten de beschikking geven over voldoende fruit van standaardsoorten en prima qualiteit, om, onafhankelijk van opkoop van ander fruit, eene ruime verscheping van versche vruchten mogelijk te maken; de conserven- en siropenfabriek zal in staat stellen een tijdelijken overvloed van vruchten voor versche verscheping, als ook alle opkoopfruit, tot conserven en siropen te verwerken.

Vóór de kolonie beteekent een conserven- en siropenfabriek afzetmogelijkheid voor vruchten, zoowel van den kleinen als van den grooten landbouw; dus bevordering van de cultuurpolitiek van het gouvernement, dat in de laatste jaren veel fruitkweekmateriaal uitreikte. De bestaanszekerheid van den grooten landbouw zal door een goed tweede gewas aanmerkelijk versterkt worden. Door de bijplaatsing van eenige machines voor de bereiding van olie uit grondnoten, krijgt de kleine landbouw eene vaste afzetmogelijkheid voor grondnoten, die zeer gemakkelijk en voordeelig te verbouwen zijn, terwijl het groen der planten en de na uitpersing overblijvende grondnotenkoek uitstekend veevoeder zijn, waaraan Suriname zeker behoefte heeft. Tenslotte zal de fabriek eene belangrijke uitbreiding geven aan de nog zoo schaarsche industrieele ondernemingen in de kolonie.”

* * *

Uit Oost-Indië wordt ons een ingezonden stuk in het „Algemeen Indisch Dagblad” toegezonden, met verzoek het in „Het Koloniaal Weekblad” over te nemen. Daar het een aangelegenheid betreft, die zeker de aandacht van de regeering verdient, laten wij het stuk hier volgen:

„Ons Indisch leger bestaat uit militairen van verschillenden landaard. Zij hebben allen dezelfde plichten en zouden billijkheidshalve ook dezelfde rechten kunnen doen gelden. Dat dit echter niet het geval is, bewijst ons het volgende:

Militairen, die in Nederland geteekend hebben, krijgen verlof naar Nederland; zij die in Indië teekenden, slechts verlof in het binnenland. Daar als regel iemand zijn ouders en familie heeft daar, waar hij in dienst treedt, kunnen deze militairen dus hun verlof doorbrengen bij hun familie-leden, en tevens in het land, waar zij grootgebracht zijn. Beschouwen wij nu de militairen, uit West-Indië afkomstig (Suriname, Curaçao). Aan hen wordt, niettegenstaande zij in West-Indië geteekend hebben, slechts verlof naar Holland verleend. Dat zij — en vooral gehuwden met een echtgenoote uit West-Indië en eenige kinderen — niets aan een dergelijk verlof hebben, is begrijpelijk.

Nu is men sedert 1921 bezig met verzoeken om verandering in dezen uitzonderingstoestand te verkrijgen, opdat ook de West-Indische militair met verlof naar zijn geboorteland kan gaan. Al die verzoeken hebben echter niet mogen baten, want noch de requesten, noch de audiënties mochten succes afwerpen. En menigeen van hen, die nog eens gedacht hadden, met verlof naar hun geboortegrond te kunnen gaan, slaapt hier nu onder de klapperboomen, zonder ooit zijn vaderland terug te hebben gezien. De rest wacht, wacht en hoopt.... op rechtvaardigheid.

Spreken is zilver, zwijgen is goud.”

* * *

In de „N. R. Ct.” van 16 Januari, Av.bl. A, schrijft de heer S. da Silva, oud-Districtscommissaris in Suriname, thans burgemeester van Zwartewaal, over „de bestuurswisseling op „het Plein”, te Paramaribo. Wij knippen uit het artikel het volgende:

„En het is wel eigenaardig, als het niet zoo treurig was, dat zoo goed als geen gouverneur in Suriname heeft kunnen regeeren, zonder in botsing te komen met één of meer leden der Kol. Staten of andere publieke personen.

Ik zal niet teruggaan tot den tijd van gouv. Lohman, waarvan de stormachtige maanden nog versch in het geheugen liggen en de algemeene verbittering in bijna alle lagen der Surinaamsche maatschappij.

Zij, die de koloniale politiek in Suriname hebben gevolgd of er aan mee hebben gedaan, zullen ook wel weten, dat van de laatste gouverneurs nóch gouv. Tonckens, nóch de gouverneurs Fock, v. Asbeck of Staal met de algeheele sympathie der Surinamers zijn heengegaan. Toch weet schrijver dezes, en door zijn verschillende ambtsbetrekkingen in Suriname en door zijn bijna 15-jarig adjudantschap van vier gouverneurs, dat allen, zonder onderscheid hard gewerkt hebben in de kolonie en liefde hebben gehad voor het land. Tot op heden is oud-gouv. Staal rusteloos bezig aan het propagandawerk voor Suriname.”

* * *

Het bestuur van het zendingsgenootschap der Evang. Broedergemeente te Zeist heeft de leiding en verantwoordelijkheid van den Zendingsarbeid in Suriname overgenomen van het genootschap te Herrnhut, dat den zwaren last niet langer kan torsen. In afwachting van een bestuursreorganisatie is de leiding voorloopig overgenomen door het Dagel. Bestuur, gevormd uit de brs. Th. Müller, H. Bielke en H. Fortgens, in samenwerking met director Steinberg, die zich in Zeist zal vestigen, waar aan het Broederplein reeds een kantoor voor het nieuwe Zendingsgenootschap werd ingericht.

Den 30sten Januari a.s. zal in het Zusterhuis te Zeist een vergadering worden gehouden, waar zal worden gesproken over: De overwegingen, die tot het besluit hebben geleid. Voorstellen omtrent het nieuw te organiseeren Genootschap. Middelen en wegen om Nederland meer dan tot nu toe te doen meeleven met den zendingsarbeid in de West.

Over nadere bijzonderheden zie men de „Berichten uit de Heidenwereld”, Jan./Febr. 1928.

* * *

Zooals bij de publicatie van de portverlaging in het binnenlandsch verkeer werd medegedeeld, wachtte invoering van de tariefswijzigingen in het buitenlandsch verkeer en met de overzeesche gewesten op de instemming van de Nederlandsch-Indische administratie.

In afwachting van deze overeenstemming zal voor het buitenland, Suriname en Curaçao de tariefsverlaging, zooals deze door den Minister van Waterstaat op 9 Januari j.l. aan den voorzitter der Tweede Kamer is bekend gemaakt, eveneens op 1 Februari a.s. worden doorgevoerd.

Curaçao.

De haven van Aruba.

Het volgende artikel ontleenen wij aan de *Amigoe di Curaçao:*

Aruba bevindt zich in een tijdvak van ontwikkeling, die zoo plotseling gekomen is en met zulke reuzensprongen gaat, dat er van het Bestuur bijna salto's mortales verwacht worden om deze ontwikkeling te kunnen bijhouden.

Haast meer nog dan hier, — ofschoon 't bijna niet mogelijk is — is op Aruba de bestaande politie-macht allszins onvoldoende om paal en perk te stellen aan de bijna dagelijks plaats grijpende wanordelijkheden aldaar, en de openbare veiligheid der burgers te verzekeren. Maar daar zullen wij het nu niet over hebben.

Een ander punt van groot en urgent belang, vooral met het oog op de zoo snel voortschrijdende economische ontwikkeling is de toestand van Aruba's haven, de Paardenbaai.

Deze is ten eenen male ongeschikt voor het huidig scheepvaart-verkeer. Zoowel het plaatselijk bestuur als het bestuur van Curaçao heeft dit begrepen. Reeds op de begrooting voor het dienstjaar 1927 werd als eerste termijn voor den bouw van een nieuwen steiger in de Paardenbaai de som van ƒ 50.000 aangevraagd. Deze werd door den Raad echter van de begrooting afgevoerd, daar de Raad eerst meerdere inlichtingen daaromtrent verlangde.

De Raad verlangde te vernemen, waar die nieuwe steiger komen moest, welke verbeteringen er noodig zijn en hoeveel die zullen kosten. De Raad wenschte de komst van den nieuwen Dir. v. O. W. af te wachten, om het plan nader te bestudeeren en daarna, in bijzonderheden uitgewerkt, den Raad ter goedkeuring aan te bieden. Van deskundige zijde mochten wij toen vernemen, dat de door het bestuur uitgekozen plaats voor den bouw van dezen nieuwen steiger absoluut ongeschikt was, zoodat het bijna onmogelijk zou zijn voor de schepen om er aan te leggen.

Naderhand is dit oordeel, van deskundige zijde, maar al te waar gebleken, zoodat ook onze Dir. van O.W. dat plan heeft laten varen, en naar wij reeds geruimen tijd geleden mochten vermelden, een nieuw plan ontworpen heeft.

Voor 1928 heeft het Bestuur opnieuw de som ƒ 30.000 aangevraagd, welke post om bovengemelde reden hetzelfde lot deelde als zijn voorganger. Bij Nota van Wijziging is hij van de begrooting afgevoerd.

Nu echter door de vestiging van de „Arend” op Aruba, en de waarschijnlijke vestiging van nog een derde maatschappij, vereenigd met de „Lago” de urgentie van de geprojecteerde havenwerken met den dag grooter wordt, en naar het schijnt op het Departement van O. W. de plannen omtrent de verbetering van de Paardenbaai op Aruba, reeds tamelijk vasten vorm hebben aangenomen, zouden wij niet weten, waarom er langer met de uitvoering ervan moet gedraald worden. Bij suppletoire begrooting waren credieten aan te vragen, met overlegging van de gedetailleerde plannen; en wij zijn er zeker van, dat deze er bij den Koloniale Raad met vlag en wimpel zouden doorkomen.

Nu de baggerwerken van de „Lago” in de St. Nicolaasbaai haar voltooiing naderen, — de haven is reeds voor de grootere schepen opengesteld, — zouden wij willen vragen, of het misschien niet mogelijk ware, de havenwerken op Aruba te laten uitvoeren door de maatschappij, — als wij ons niet vergissen, is het de Salmons Dredging Co., — die de baggerwerken in de St. Nicolaasbaai heeft uitgevoerd; of de baggermachine van genoemde maatschappij in huur te zien te krijgen.

Naar wij vernemen, zouden er vele vooraanstaande kooplieden en eigenaars van schepen niets liever wenschen; en zijn zij zelfs bereid tot geldelijke offers, om het werk maar zoo spoedig mogelijk ten uitvoer gebracht te zien. Velen hebben verklaard genegen te zijn een speciale heffing te betalen op alle ingevoerde goederen, totdat de onkosten van de uit te voeren werken geheel betaald zijn.

Voorzeker een zaak, waard dat zij door het Bestuur eens in ernstige overweging worde genomen.

Regen.

Het regende den laatsten tijd aardig op Curaçao. En in Bonaire kreeg men last van het water, zoodat het *Algemeen Handelsblad* boven het onderstaande, eenigszins gewijzigd aan de *Amigoe* van 3 Dec. l.l. ontleende bericht schrijft „Watersnood op Bonaire”. Het bericht luidt:

„Gedurende de maanden October en November woei er op Bonaire zeer dikwijls een Z.W. of geheel W. wind. Velen voorspelden reeds toen groote regenbuien. En ze hadden gelijk, want alle wolken schijnen nu door de passaat teruggedreven, zoodat het 22 Nov. den geheelen dag stortregende; 126 m.m. wees de regenmeter van het fort. Er was geen doorkomen meer aan.

Aan den Brionweg werd een brug weggespoeld, de weg naar Den Tera was één breede rivier, die blaterend en schuimend over alle bruggen heensloeg en de geheele Sabana tot één zee maakte. Zelfs de nog onlangs opgehoogde Dam werd overspoeld. Een chauffeur — die naast zich een steenen kruikje had liggen — waagde het de breede rooi van Mentor over te steken, maar midden in de rooi gekomen, werd de auto meegesleurd, totdat hij gelukkig tegen een rotsblok bleef steken. De metgezel van den chauffeur sprong toen uit de auto, maar ging kopje onder en zou naar de zee gesleurd zijn, had hij zich niet vastgegrepen aan een rots. Vele huizen hebben drie voet water gekregen, kippen en varkens zijn bij heele getallen verdronken. 't Hospitaal lag rondom in een zee van water. Op drie plaatsen moest men de wegen stukhakken, om het water sneller te laten wegstroomen; gelukkig dat men dit gedaan heeft, want er zouden anders zelfs huizen weggespoeld zijn. De menschen waren bang dat het weer zoo zou worden als in 1906, toen de menschen met bootjes naar de kerk moesten varen. Vele landerijen, waar de maïs en de patia's reeds prachtig stonden en een mooien oogst voorspelden, zijn geruïneerd. Den volgenden dag was 't water reeds veel gezakt, maar donkere wolken jaagden nog over het eiland, zoodat de overstrooming weer terug dreigde te komen.”

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Het eeuwfeest van het „Algemeen Handelsblad”.

II.

Het *Bijvoegsel tot het Algemeen Handelsblad* van 16 April 1828 bevat een hooggestemd artikel op de West-Indische Maatschappij en Amsterdam. De

vrijlating van het IJ, de vestiging van het Entrepôt en de oprichting der W.-I. Maatschappij worden genoemd „de driedubbelde weldaad", die Amsterdam zich hoopt waardig te toonen. Aangehaald wordt, dat art. 56 van de statuten der Mij. als haar hoofddoel uitdrukt, „om voor den Nederlandschen handel in het *algemeen*, en in het *bijzonder* voor dien van *Amsterdam*, nuttige betrekkingen met *Zuid-Amerika, Mexico* en de *Westindische Eilanden* aan te knoopen en te onderhouden. Zij zal ten dien einde zoodanige ondernemingen met, en in, die landen kunnen daarstellen, als ter bereiking van dit doel en haar belang geraden geoordeeld zullen worden"...

„Zuid-Amerika is berekend om aan den Hollandschen handel te vergoeden wat Noord-Amerika door een zamenloop van omstandigheden, aan denzelven heeft doen verliezen"... „Buitenlandsche schrijvers hebben mede voor eenige jaren het gewigt aangewezen, hetwelk er voor Nederland en inzonderheid voor Holland gelegen was, in het aanknoopen van Handels-verbintenissen met Zuid-Amerika. De Hollandsche volkplantingen in Amerika en inzonderheid *Curaçao*, zijn bijna onmerkbare stippen in de Koloniale wereld, maar met betrekking tot de Handels-aangelegenheden van Zuid-Amerika, zijn dezelve en is vooral Curaçao voor Nederland onwaardeerbaar."

Het stuk eindigt met een betoog, dat een jaarlijksche vaste bezoldiging van *f* 8000 voor den directeur der W. I. Mij. niet te hoog is.

Uit den Verren Vreemde.

De Fransch-Amerikaansche overeenkomst.

Er is heel veel over en om te doen geweest, de zaak is nog niet uit, en dreigt in een mislukking te verloopen. Frankrijk en Amerika hebben sedert 1908 een verdrag voor arbitrage gesloten, waarvan de term 27 Februari van dit jaar verloopt. Nu gesproken moest worden over het al dan niet verlengen van dit verdrag en de wijze waarop c.q., schoof de Fransche minister van buitenlandsche zaken Briand de, ook eerder al even te berde gebrachte, gedachte naar voren, om bij de vernieuwing een verdrag van voortdurende vriendschap te sluiten dat de oorlog buiten de wet zou stellen. Kellogg, de Amerikaansche minister van buitenlandsche zaken, ging met een enthousiaste beantwoording op Briand's voorstel in, maar.... voegde hier zooveel aan toe, dat de Fransche geestdrift er door bekoeld werd. Washington vond 't Parijsche voorstel maar half mooi indien 't alleen de twee volken betrof, de andere groote mogendheden moesten er ook in betrokken worden, om tot een gemeenschappelijke uitschakeling te komen van den oorlog als middel van politiek.

Dit was Frankrijk echter niet naar den zin. Had het een demonstratie van extra-goede verstandhouding met de groote Amerikaansche republiek bedoeld, dan zou hieraan niet voldaan worden door een alle-landen-overeenkomst. Frankrijk blijft steeds den grooten schuldenlast t.o.z. van de Ver. Staten indachtig, indien in het voorgestelde verdrag weer een mogelijkheid gezocht werd om Washington ten deze milder te stemmen, dan leek dit ook verkeken door Kellogg's bescheid. Als lid van den Volkenbond stond Frankrijk ook al anders tegenover het zoo uitgebreide plan; een partieel verdrag kan in de lijn van Locarno liggen, maar een algemeen verdrag zou alleen 't werk van den Volkenbond zelf mogen zijn. Amerika wil, zooals men weet, niet in den V. B. komen, dat moet 't zelf weten, maar 't mag een invloedrijk volkenbondslid niet uitnoodigen om, *met voorbijgaan van dien V. B.*, de andere V.B. leden uit te noodigen tot een daad, die des Volkenbonds behoort te zijn. Mede drong de opmerking zich op: indien, alles ten spijt, Frankrijk toch eens door wie ook, mocht worden aangevallen, dan zal 't zich toch hebben te verdedigen, ook kan 't voorkomen dat de V. B. den aanvaller op eenig ander land tot oorlogsmisdadiger verklaart, waardoor de staten-leden van den V. B. aan den oorlog tegen dien misdadiger moeten deelnemen. 't Was dus niet wel in te zien hoe Frankrijk zich eerlijk zou kunnen verbinden den oorlog voor alle gevallen uit zijn politiek te bannen, of zich met een voorstel om ditzelfde te doen tot zijn medeleden van den V. B. zou kunnen wenden, zoolang er nog ergens ter wereld eens kans op oorlog blijft bestaan. Ja, 't moge eigenaardig klinken, het Amerikaansche ontwerp-verdrag zelf bevatte aanwijzingen dat Washington den oorlog insloot, terwijl het voorstelde dezen uit te bannen. Kellogg zonderde namelijk van de verplichte arbitrage, als vervanging van het oorlogsmiddel, *drie gevallen uit:* a. kwesties van binnenlandsche politiek; b. internationale verwikkelingen waarbij een derde mogendheid betrokken is: c. zaken, waarbij de Monroeleer in het geding komt.

Dekte dit punt *b.* de bedoeling van den Volkenbondsplicht van Frankrijk en de andere mogendheden? Konden de Ver. Staten de punten *a.* en *c.* zooveer uitbreiden, dat zij in het werelddeel Amerika vrijheid van oorlogvoering zullen behouden, zelfs tegen Europeesche mogendheden, door 't aanroepen van de z.g.n. Monroeleer? De geschiedenis van den jongsten tijd is er om de wereld voor te houden, dat dergelijke vragen niet als van louter theoretische beteekenis zijn te beschouwen.

Op eens was de lust
Tot vrijen gebluscht.

Maar als Briand deze aanhaling uit Piet Paaltjes ten antwoord gegeven had, zou hij alles in eens bedorven hebben. De gedane zet bleek mislukt, maar de goede verstandhouding met Amerika moest toch gered worden. Hij begon nu met de twee verdragen los van elkander te maken: het oude kon in Februari hernieuwd worden, over het algemeene zou voortgezet overleg gevoerd worden.

Voorts verzocht hij nadere inlichting aan Kellogg over de strekking van hetgeen voorbehouden was en opperde hij het inzicht, dat de internationale overeenkomst alleen betrekking zou hebben op *aanvallende* oorlogen, zoodat de verdedigingsoorlog tot de middelen van gewettigde staatkunde zou blijven behooren.

Goed beschouwd, leek 't of Washington geen andere bedoeling in zijn voorstellen tot uiting brengt, dan die welke de September Assemblée van den V. B. in een resolutie heeft uitgedrukt. Maar waarom treden de Ver. Staten dan niet toe tot dien V. B.?

Die V. B. is er op bedacht geweest door dwangmiddelen kracht bij te zetten aan een uitspraak van een scheidsgerecht. 't Is waar over 't afdoende van die middelen van dwingende macht wordt getwijfeld, maar de Amerikaansche voorstellen geven in dit opzicht niets.

Een der redenen van het afzijdig blijven van Noord-Amerika is, dat het de eindbeslissing over zijn houding in eenig geschil per se aan den Senaat wil voorbehouden. Indien de Senaat zich niet wenscht te voegen naar een uitspraak van een arbiter of van het Internationaal gerechtshof, wat dan? Dwangsancties of oorlog?

Moeilijkheden. Maar deze werden ook gehoord tegen het Fransche voorstel om de algemeene overeenkomst te beperken tot den *aanvallenden* oorlog, voor den verdedigenden oorlog zou elk land op eigen middelen bedacht mogen blijven. Dit bracht de bekende bezwaren in 't geding over de onmogelijkheid om aanvallenden- en verdedigenden oorlog duidelijk te onderscheiden. Is een grens-incident begin van een aanval, waarop de buurman den verdedigenden oorlog mag beginnen? Volgens menig strateeg is de *aanval* de beste *verdedigings*tactiek. Enz. enz.

Genoeg om te doen uitkomen hoe men hier weer voor een geval staat van een aantrekkelijke leuze, die in haar uitwerking op vele groote bezwaren stuit. De oorlog uitbannen, de oorlog eenvoudig als politiek middel afschaffen; simple comme bonjour; mar Kellogg en Briand zijn, met hun beste helpers, nu al een maand bezig aan 't ontwarren van die „eenvoudige kwestie".

't Is niet onmogelijk, dat men beiderzijds wat getalmd heeft in verband met de pan-Amerikaansche bijeenkomst, die momenteel te Havana gehouden wordt. Coolidge en Kellogg zijn daar heen gegaan. Er bestond eenige spanning betreffende de ontvangst, die hun daar zou worden bereid door de overige Amerikaansche staten, speciaal in verband met het optreden van de Vereenigde Staten in Nicaragua. Coolidge en Kellogg zijn er, *en grands seigneurs*, slechts enkele dagen gebleven, hebben het standpunt van Noord-Amerika uiteengezet, zijn weer vertrokken zonder dat 't tegenover hen tot een uitbarsting gekomen is. Zij voelden zich nu beter in de stemming over vredespolitiek met Frankrijk te praten (over Havana en Nicaragua zullen wij 't hier de volgende week hebben), maar waren hierom en hierdoor toch niet meer toeschietelijk geworden ten opzichte van de Europeesche mogendheid.

De wisseling van nota's en de besprekingen van de gezanten met de regeeringen wederzijds bleef voortgaan, zonder hard op te schieten.

Geheel uit is de zaak niet en zoolang er onderhandeld wordt mag men op een wending ten gunste hopen, maar een aanwijzing voor een bevredigend einde is er feitelijk niet meer.

Het weder-antwoord van Briand, zooals dit ten slotte gegeven is, teekent nog eens duidelijk dat eigenlijk niets is bereikt. Frankrijk en Amerika hadden voor gewone geschillen een arbitrage-verdrag, dit kan hernieuwd worden. Kans op oorlog tusschen de twee landen bestond en bestaat practisch niet, hierom behoefde geen nieuw tractaat gesloten te worden. In 't voorgestelde tractaat werd een demonstratie van speciaal warme vriendschap gezocht, hiertoe heeft Washington niet willen medewerken. Het buiten de wet stellen van den oorlog wilde van Frankrijk een moreel effect van groote beteekenis doen uitgaan. Washington heeft dit succes niet aan Frankrijk gegund. Hetgeen de Ver. Staten als wensch hiervoor in de plaats stelden, heeft bewezen dat zij nog altijd ongenegen zijn om zich bij den Volkenbond aan te sluiten, maar tevens is hierbij iets anders gebleken. De Ver. Staten verklaren gaarne, dat zij zich niet in de Europeesche politiek willen verwarren, maar zij willen, dit is nu weer duidelijk geworden, zich toch wel met de politiek der groote Europeesche mogendheden bemoeien, terwijl zij tegelijkertijd aan Europa voorhouden dat het zich niet met Amerika mag inlaten. Misschien krijgt men, instede van een verdrag, een veelzijdige *verklaring* tegen den oorlog, zooals ook de V. B. er reeds eenige gegeven heeft. Een druppel instede van een emmer.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Contributie 1928.

De leden worden nogmaals er aan herinnerd, voorzoover zij de contributie over 1928 nog niet hebben voldaan, dat daartoe tot Februari a.s. gelegenheid bestaat door storting of overschrijving op de postrekening van den Secretaris-Penningmeester der Vereeniging „Oost en West", AFDEELING 's-GRAVENHAGE, onder No. 135120.

Na genoemden datum wordt per postkwitantie over de contributie 1928 beschikt, verhoogd met 15 cent incasso-kosten.

Voordracht door den Heer Johan Koning over: **„Precieuze en Curieuze Vertellingen uit het Zedenleven der Inheemsche Rassen."**

Op 20 dezer hield de heer Johan Koning voor de Afdeeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West" een voordracht, met lichtbeelden over bovengenoemd onderwerp. De groote zaal van „De Twee Steden" was geheel bezet.

De voorzitter, de heer F. van Peski, sprak een welkomstwoord tot de leden en constateerde met genoegen het feit, dat de Afdeeling het laatste jaar zeer in bloei is toegenomen, hetgeen de toename van het ledental aanwijst en waaruit de meerdere belangstelling voor de Vereeniging blijkt, hetgeen de leden wel zullen hebben kunnen afleiden uit de vele voorstellingen, welke dit seizoen reeds hebben plaats gehad. Daarna leidde de voorzitter den spreker in.

De heer Koning begon te zeggen, dat de groote belangstelling, welke de laatste jaren voor Indië te constateeren valt, zich in hoofdzaak concentreert op politiek gebied en ofschoon het verschijnsel dezer verhoogde belangstelling natuurlijk reden tot verheugenis geeft, valt het aan den anderen kant toch te betreuren, dat de belangstelling voor het koloniale leven zich nog zoo weinig buiten de politieke sfeer beweegt. Er zijn menschen, die jarenlang in Indië vertoefden en die van de zeden en gewoonten, van het zieleleven der inheemsche rassen, even weinig afweten als de Hollander, die nooit een voet op Indischen bodem heeft gezet. Spreker uitte bij zijn inleiding zijn leedwezen, dat jongelui die naar Indië gaan, zoo weinig van het innerlijk leven van den Javaan afweten en gewoonlijk volstaan met de kennis van een enkel woordje Maleisch, dat meestal spelenderwijs aan boord geleerd wordt. Daardoor blijft den Hollander een gebied onontsloten, waarvan de kennis hem voor zijn taak in Indië veel zou hebben verlicht.

Van verlovingsfeesten, huwelijksgebruiken en begrafenisplechtigheden, om slechts enkele der groote evenementen in het leven te noemen, weet men in den regel niets of weinig af. Ten aanzien van de begrafenisplechtigheden is wellicht een uitzondering te maken; de lijkverbranding op Bali b.v. heeft, lang niet altijd op geheel zuivere gronden, wèl de belangstelling der massa.

De huwelijks- en verlovingsfeesten, alsmede de begrafenisplechtigheden leveren een schat van gegevens en verschillen in de verschillende deelen van den Archipel. In Zuid-Sumatra werkt b.v. de bruidschat zeer remmend op het sluiten van huwelijken.

Over het algemeen kan men zeggen, dat de vrouwen in den Indischen Archipel een groote vrijheid hebben om over haar hand te beschikken, zoodat in de meeste gevallen de huwelijken uit genegenheid worden gesloten. Er zijn echter uitzonderingen en over den geheelen Archipel genomen, is het getal daarvan niet zoo heel gering. Spreker staat hiermede in verband uitvoerig stil bij het instituut der kinderhuwelijken.

Aardige bizonderheden vertelt spreker over de vaak voorkomende schaking, welke een wettig middel is om 'n huwelijk tot stand te brengen. De jonge trouwlustige man ontvoert het meisje en biedt het een schuilplaats in zijn huis. Eenigen tijd later komt de vader van het meisje, die een troep gewapende mannen heeft meegenomen, naar den kampong waar de „bruidegom" woont, die daar zijn aanstaanden schoonvader ook met een troep gewapende dorpsgenooten afwacht. Er wordt dan tusschen beide partijen een soort spiegelgevecht uitgevoerd, waarbij er terdege voor wordt gezorgd, dat de vader van de bruid den nederlaag lijdt. Ten slotte wordt de bruidschat bepaald, waarna de rest van den dag met feestvieren wordt doorgebracht. Bij de Javanen en Soendaneezen komt de schaking als huwelijksvorm niet voor; daarentegen wel veel in de Molukken, waarvan spreker eenige aardig geïllustreerde verhalen geeft.

Na de pauze kregen we een aantal interessante lichtbeelden te zien, waarbij de heer Koning vertelde van de oogst- en jaarfeesten, welke in groot aanzien staan; van het tatoueeren op Borneo, Celebes, de Molukken en Nieuw Guinea; van de tandenmutilatie, welke aanwijst, dat een meisje zich voorbereidt op het huwelijk; van de Toradja's op Midden-Celebes; van de doodenhuisjes op de Tenimber-eilanden en vele andere belangwekkende bizonderheden.

De heer Koning oogstte veel succes; zijn causerie werd met groote aandacht gevolgd. Na afloop dankte de voorzitter spreker namens de Afdeeling voor zijn zeer interessante voordracht.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

ALGEMEENE VERGADERING

op Zaterdag 28 Jan. 1928, 's namiddags half drie, in den Grooten Foyer van den Schouwburg.

Agenda:

1. Notulen Algemeene Vergadering 15 Januari 1927.
2. Verslag van den Secretaris over het kalenderjaar 1927.
3. Verslag van den Penningmeester over het kalenderjaar 1927.
   Begrooting voor 1928.
4. Verkiezing Bestuursleden (Stat. art. 4, 7°) — Het Bestuur stelt zich herkiesbaar.
   Verkiezing van 2 nieuwe Bestuursleden (Stat. art. 4, 2°).
   Voorgesteld worden: Majoor J. J. Barendsen, Commandant K. R. en Dr. J. G. Bantjes, Inspecteur Volksgezondheid.
   Verkiezing van 3 Reserve-Bestuursleden (Stat. art. 4, 4°).
   Voorgesteld worden: Mevr. J. M. S. Hogerland—Maarschalk; Kapitein b. d. E. C. Verwey Mejan; Luitenant D. P. F. Mars.
5. Benoeming leden Commissie van Verificatie (H. R. art. 10, 2°).
   Het Bestuur stelt zich voor de zittende leden te herbenoemen.
6. Rondvraag en sluiting.

Daarna een *Voordracht met lichtbeelden* door den Heer W. E. Noordman, Leeraar bij het M. O. te Nijmegen, over: „Een Reis door Java en Sumatra". Aanvang half vier, einde ongeveer vijf uur.

Rubber- en Oliepalmfilm van de „Internationale Vereeniging voor de Rubber- en andere Cultures", opgenomen door den heer Willy Mullens, in het Olympia-Theater, Lange Burchtstraat, op *Zaterdag 11 Februari 1928*, aanvang 's namiddags drie uur precies, einde ongeveer vijf uur.

Op *vertoon* van de *lidmaatschapskaart 1928* worden aan de contrôle van het Olympia-Theater aan de *Leden twee* vrije toegangskaarten en aan de *Begunstigers één* kaart uitgereikt.

Niet-leden van O. en W. toegang tegen gewone matinée-prijzen.

In de laatste *helft van Februari* een sociëteits-bijeenkomst, nader vast te stellen op de Algemeene Vergadering van 28 Januari a.s.

In de *tweede helft* van *Maart* een *Voordracht met Lichtbeelden* over de „Verrichtingen van 't Ned.-Indische leger". Naam van den spreker, plaats en datum worden voor de Leden nader bekend gemaakt in het Koloniaal Weekblad; Begunstigers ontvangen daaromtrent een nadere kennisgeving.

In de maand *April* zeer waarschijnlijk nog een *Film* over „Den bouw van en het leven in Indische steden" en bij genoegzame deelname nog een „*Indischen avond*" door „Eurasia".

Nijmegen, 19 Jan. 1928.

HET AFD. BESTUUR.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

„RANDA BAGOES."

De Directie van het Trianon Theater, Prinsestraat den Haag, verzoekt ons mede te deelen, dat van *Woensdag 1 Februari* af, met medewerking van de afd. Den Haag van de Vereeniging „Oost en West", in haar theater zal worden opgevoerd een oorspronkelijk tooneelstuk *Randa Bagoes* (De mooie Weduwe), dramatisch tooneelstuk uit het Indische officiersleven.

De hoofdrollen zullen worden vervuld door Mien Vermeulen als Randa Bagoes en Jan C. de Vos Jr. als luitenant Hans.

Regie: Jan C. de Vos Jr.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

H. K. Riks, Onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O.; Nieuwstraat A. 229, Raalte.
H. Koekkelkoren, Tijd. gedipl. techn. ambtenaar 3e kl bij den P.T.T.-dienst; Bergerstraat 5, Heer (bij Maastricht).
J. R. Kuperus, Leeraar M. O.; G. Terborghstraat 34 Amsterdam.
C. J. Brand, Opzichter werkplaats (gereedschapmaker) bij den dienst der S.S. en Tr.; Schaepmanlaan 56 Zeist.
Ir. G. M. Joustra, Ingenieur 3e kl. bij de S.S. en Tr.; Buitenruststraat 5, Leiden.
Ir. M. Ellerbroek, Idem als voren; Lyonnetstraat 5 Maastricht.
Ir. J. J. Hissink, Idem als voren; p/a. Mevr. Egels Stuyvezandplein 25, 's-Gravenhage.
Ir. E. W. H. Clason, Ingenieur 3e kl. bij de Waterstaat en 's Lands B.O.W.; School voor Verlofsofficieren Kromhoutkazerne, Utrecht.

Mutatiestaat van 18 tot 25 Jan. 1928.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
Jhr. Mr. J. W. G. Boreel van Hogelanden, Huize „Waterland", Velsen. f 5.— (afd. Haarlem). Jhr. R. Groeninx van Zoelen, Den Haag, Amaliastraat 4. f 5.—.	Voorzitter van „Oost en West".
W. Broese van Groenou, Den Haag, Prins Mauritslaan 98. f 5.—	Eigen aanmelding.
Mr. C. G. J. B. Henny, f 5.—, en Mevr. D. C. Henny—v. Rossem, f 5.—, Den Haag, Badhuisweg 139	Eigen aanmelding.
Ir. E. F. Suringar, Den Haag, Stadhouderslaan 62. f 5.—	den heer F. van Peski te Den Haag.
G. O. B. Berkhemer, oud-Ambtenaar N.-I.-S., Den Haag, Snelliusstraat 68. f 5.—	den heer H. Dijkstra te Den Haag.
Mevrouw W. A. B. Romswinckel—Enger, Den Haag, Koninginnegracht 98. f 5.—	Mevrouw F. G. J. van Aalst—Koopman te Den Haag.
Mevrouw A. Voorthuis—Bollee, Den Haag, Willem de Zwijgerlaan 1. f 5.—	Secretaris afd. Den Haag.
Mejuffrouw M. J. G. Carrière, Den Haag, Jasmijnstraat 85. f 5.—	Eigen aanmelding.
J. S. de Hondt, Arnhem, Velperbinnensingel 5. f 5.—	Secretaris afd. Arnhem.
J. A. Vegter, Apeldoorn, Badhuisweg 77. f 5.—	Eigen aanmelding.
Mr. G. Mesdag, Groningen, Verlengde Heereweg 138. f 5.-. T. L. Mellema, Groningen, Herm. Colleniusstr. 72. f 5.—.	Jhr. Mr. W. W. Feith te Groningen.
Mejuffrouw C. A. Leutscher, Groningen, Radesingel 9a. f 5.—. Mejuffrouw M. Alders, Groningen, Balistraat 2. f 5.—.	den heer B. A. Kwast te Groningen.
E. Kuiper, Enschedé, Kalanderstraat 30. f 5.—	Secretaris Afd. Twente.
B. A. Mather, Enschedé, Pijpenstraat 1. f 5.—	den heer J. T. P. Kalkman te Enschedé.

Afschrijven:

J. Jansen Jr., Beekbergen, Huize „Zonneschijn".

Adresveranderingen:

Prof. L. van Vuuren, van: Blaricum, Landhuisje „Paloma", Huizerweg 211h naar: Utrecht, Brigittenstr. 3. f 5.—.
A. J. Koens, oud-Landbouw-Consulent, van: Hilversum, Bilderdijklaan 29 naar: Rome, Via Modena 5.
W. E. L. K. Andrau, Den Haag, van: Woonhotel Benoordenhoutscheweg naar: Neuhuyskade 4.
F. van der Elst, Den Haag, van: Ernst Casimirlaan 7 naar: Alex. Gogelweg 15.
H. J. Hoekstra, Controleur B.B., Den Haag, van: Laan van N. Oost-Indië 172 naar: Louise de Colignyplein 14.
A. Nering Bögel, van: Den Haag, Badhuisweg 173 naar: Rijswijk (Z.-H.), [illegible]kade 2.
P. Cool, Dirigeerend Officier v. Gezondheid N.-I. L., van Amboina naar: Den Haag, [illegible]weg 262. f 5.—.
H. E. Haak, Controleur 1ste kl. B.B., van: Den Haag, Reinkenstr. 4 naar: Weltevreden, Dep. B.B.
Mevrouw A. Suyck—van Motman, van: Den Haag, Frederik Hendriklaan 210 naar: Buitenzorg, p.a. F. F. van Motman.
Th. E. J. de Bie, 1ste Luitenant Inf., geplaatst te Bandoeng bij het Subsistentenkader.
A. Dirks, Ambtenaar B.B., geplaatst te Amoentai (Z.O. Borneo).
P. F. Leersnijder, thans p.a. H.A.P.M. Kisaran (S.O.K.)

NUMMER 5 DONDERDAG 2 FEBRUARI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — Indië en het Rijk. — T. Ottolander, 1853—27 Jan.—1928 (met portret). — Volkenkunde in Ned.-Indië. Boekbespreking door Prof. C. Spat (slot). — Emigratie naar Suriname, door Dr. Th. Lens (met 3 teekeningen). — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers, II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Berichten der Afdeelingen: Nijmegen. — Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Dag. Bestuur, III. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 25 Jan. tot 1 Febr.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

OPLUISTERINGS-FONDS.

Leden van „Oost en West"!

Als extra opluistering voor de tentoonstelling besloot het Bestuur, zoo, mogelijk, een 8 à 10-tal INLANDSCHE kunstnijverheidswerkers uit te laten komen om hen hun werk op Zijpendaal te laten demonstreeren.

Dank zij de vriendelijke bemiddeling van den Gouverneur van CELEBES, dan heer COUVREUR, en meer andere INDISCHE AUTORITEITEN is de kans op slagen van dit interessante plan vrijwel verzekerd.

Het Bestuur heeft evenwel de fondsen, benoodigd voor dit schitterend onderdeel, voor het grootste gedeelte, niet op het tentoonstellings-budget kunnen plaatsen.

Om deze reden is reeds geruimen tijd geleden een aanvang gemaakt met de vorming van een extra TENTOONSTELLINGS-OPLUISTERINGS-FONDS, uitsluitend bestemd voor bovenomschreven doel.

Reeds kwamen bedragen van *f* 1000.— maximum en *f* 50.— minimum bij ons binnen, doch tot op heden komen wij nog 3 à 4000 gld. te kort.

In het totaal zal er 12 à 13 mille voor dit doel benoodigd zijn.

Leden van „Oost en West", inden gij DAADWERKELIJK mede wilt helpen onze mooie plannen te doen slagen, zendt ons dan Uwe bijdrage voor dit opluisteringsfonds.

Secretariaat: Nieuwe Plein 52 te Arnhem.

Het behoeft nauwelijks te worden gezegd, dat het Hoofdbestuur van „O. en W." ook dit plan van harte toejuicht en hoopt dat het zal slagen; de gelegenheid om een aantal Indonesische kunstnijveren *aan het werk te zien*, mag eigenlijk niet ontbreken op eene *Indische* tentoonstelling.

We doen daarom een beroep op de leden, die daartoe in staat zijn, om het bestuur der afd. Arnhem te verblijden met een geldelijke bijdrage.

Indië en het Rijk.

—o—

Onder dit opschrift bevatten de dagbladen van Donderdag 26 Januari een uitvoerig verslag van de den vorigen avond te 's-Gravenhage gehouden vergadering ter bespreking van de wijziging van de Indische Staatsinrichting. *)

Aannemende dat onze lezers, voor zoover ze die voordrachten niet persoonlijk aanhoorden, van het overzicht in hun courant kennis hebben genomen, achten we het onnoodig er hier nogmaals op terug te komen. Alleen is h. wenschelijk, nog even in herinnering te brengen hetgeen de Voorzitter onzer vereeniging, de heer R. Zuyderhoff, bij het sluiten dier bijeenkomst in het midden heeft gebracht, te meer omdat de bladen ten deze minder volledig waren en enkele zelfs eenigszins onjuist het gesprokene hebben weergegeven.

De heer Zuyderhoff dan zeide:

Dames en Heeren.

Als Voorzitter van „Oost en West" valt mij de eer te beurt U dank te zeggen voor uwe aanwezigheid en Uwe aandacht, *en om namens U allen* de sprekers te bedanken v r de voorlichting, die zij ons wel hebben willen verschaffen in een voor ons allen zoo gewichtige aangelegenheid.

*) Uitgeschreven door de besturen van de „Nationale Une" en „Oost en West."

Vergun mij aan deze dankbetuiging een enkel woord toe te voegen.

„Oost en West", Gij weet het, heeft als *doel* het versterken, het nauwer aanhalen van den band tusschen Nederland en Indië.

Die band, wij zeggen het met vreugde, is in vele opzichten hecht.

Des te meer baart het zorg, dat de jongste wijzigingen in de staatkundige organisatie van het Koninkrijk, die berekend waren om dien band steeds hechter te maken, door min juister interpretatie en toepassing dreigen aanleiding te geven tot conflict en verwijdering van beide gebiedsdeelen.

Doordat wij daardoor het *doel* onzer vereeniging in gevaar gebracht zagen hebben wij,*ofschoon een non-politieke vereeniging*, niet geaarzeld ter voorlichting van onze leden mede te werken aan het inrichten van dezen avond.

Het schijnt mij toe van het grootste belang voor het gezag van de wetgevende macht van Nederland, die verantwoordelijk is voor de Staatsinrichting van Indië, dat de voorgenomen wijziging worde aangenomen met zooveel mogelijk algemeene instemming.

Het ligt daarom naar het mij voorkomt op den weg der Regeering, door een wijs beleid de geopperde bezwaren te ondervangen, en te bevorderen dat er in deze quastie, gelijk de Heer Boreel het uitdrukte, een nationale oplossing gevonden worde.

Eene oplossing die van ganscher harte zal kunnen worden aanvaard *door allen*, die met ons, ten opzichte van de verhouding van Nederland en Indië op *constitueelen* basis staan, d.w.z. *door allen, die wel van heeler harte de ontwikkeling* tot autonomie van Indië wenschen te bevorderen, maar waarborg tevens verlangen, dat door die ontwikkeling de band tusschen Ned. en Indië *niet* verbroken maar versterkt worde, want

Nederland en Indië gescheiden
Leidt tot schaâ van beide.

T. Ottolander

1853 — 27 Januari — 1928

(met portret).

—o—

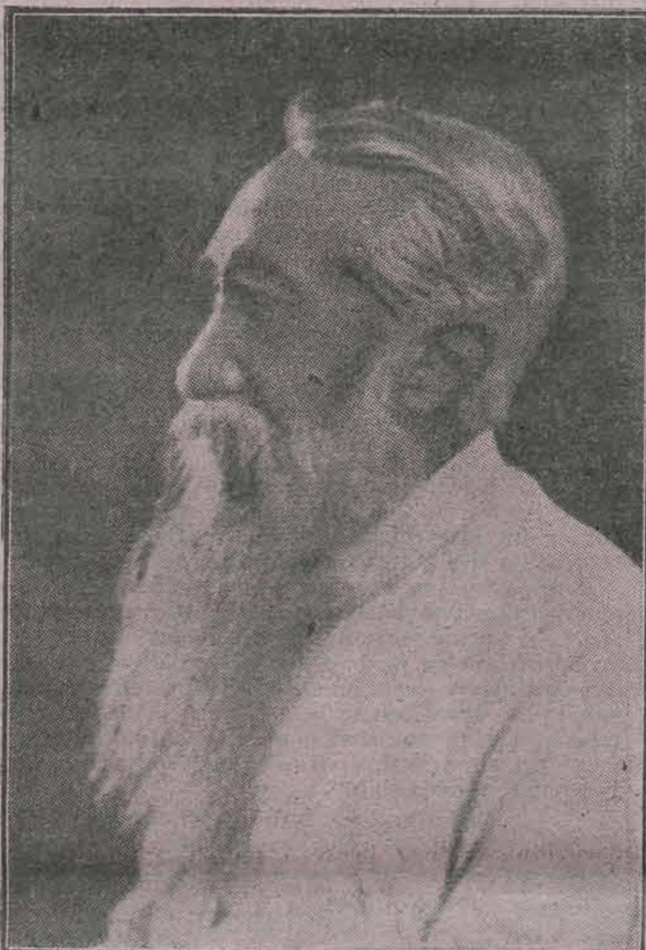
Vrijdag 27 Januari vierde de heer T. Ottolander, de nestor der Indische planters, oud-lid van den Volksraad en oud-voorzitter van het Alg. Landbouw-Syndicaat en andere planters-organisaties in Indië, die na een 50-jarig onafgebroken verblijf in de tropen, thans enkele maanden in zijne geboorteplaats Boskoop vertoeft, zijn 75en verjaardag.

Het is, blijkens een verslag in de „Haagsche Ct.", hetwelk wij ons veroorloven hier over te nemen, een schitterend geslaagd feest geworden, waaraan de sympathieke jubilaris als hij straks, en voor goed, in Indië is teruggekeerd, nog dikwijls met genoegen zal terugdenken.

Het Boskoopsche post- en telegraaf-kantoor heeft sedert jaren niet zoo'n drukken dag gekend. Telegrammen waren er van alle hoeken van Indië en ons land gekomen. Minister Koningsberger, door ambtsbezigheden verhinderd persoonlijk te komen, had een hartelijken brief aan den 75-jarige geschreven. Op de middag-receptie in Hôtel Klaassen, waar de bezoekers ontvangen werden door een eerewacht van inlanders, terwijl jonge dames in sarong en kabaja ververschingen ronddienden, verschenen o.m. de heer Lovink, de Wageningsche professoren Jeswiet, Ham en Röpke, de heer Colijn, burgemeester van Boskoop, de regent van Bandoeng, ir. Baars, A. de Koning, oud-directeur van de Cultuurschool te Soekaboemi, en verscheidene oud-planters, behalve natuurlijk een groot aantal Boskoopers. Er was een weelde van bloemen, een groot bloemstuk merkten we op van de Internationale Vereeniging voor de rubber- en andere cultures „aan haar vroegeren gedelegeerde op Java", voorts een fraaie mand van de fa. Hoboken te Rotterdam. Telegrammen waren binnengekomen van dr. Swaving, den wnd. directeur-generaal van Landbouw, van ir. Damme, het hoofd van den P.T.T., van den Senaat en van den burgemeester van Wageningen, van prof. Treub, als voorzitter van den Ondernemersraad en van den heer Putman Cramer als de vertegenwoordiger in Holland van de Ver. voor Bergcultures, voorts van de professoren Klopper, van Vollenhoven, Hazeu, van Baren, Kuenen, Koolemans Beynen, van de Koloniale Bank, van dr. Gerretson namens de Nationale Unie, van de heeren Zeilinga, Sibinga Mulder, oud-directeur van Landbouw, van Louis de Vries, den acteur, van den oud-

directeur B.B. Broekveldt, van dr. Arisz en dr. Kemmerling, van resident Peereboom en van nog vele anderen.

Des avonds had in de feestzaal van het hotel een feestmaaltijd plaats, waaraan niet minder dan 108

gasten, o. d. burgemeester Colijn, deelnamen. Op de wijze van het „Kroningslied" was een speciaal voor deze gelegenheid gedicht „Welkomstlied" ingestudeerd, dat de aanwezigen den jarigen, krassen grijsaard toezongen, toen deze met zijn echtgenoote, — een prachtig en aandoenlijk voorbeeld, dat „Oost" en „West" wèl kunnen samengaan — de feestzaal binnentrad. Er heerschte direct een opgewekte stemming; de sprekers aan den feestdisch werden afgewisseld door „cabaretiers" op het tooneel met krontjongmuziek, Javaansche dansen, enz., een en ander uitgevoerd door studenten uit Utrecht en Wageningen, terwijl mej. Stofelaar zich vertoonde als een voortreffelijke vertolkster van den schoongestyleerden Javaanschen dans.

De vele tafelredenaars bij name opsommen, is vrijwel ondoenlijk. Burgemeester Colijn opende de rij, na de welkomstwoorden van den voorzitter van het huldigingscomité. De heer Colijn ontleende aan den Bijbel het juiste patriarchale woord, dat zoo treffend paste bij den „patriarch van Tamansari": „Wees een zegen". Dat was de heer Ottolander héél zijn mooi, werkzaam leven geweest. De Wageningsche professoren brachten den 75-jarige vooral hulde voor hetgeen hij voor den landbouw had verricht.

Tijdens het diner kwam de Boskoopsche harmonie „Concordia" een serenade brengen. Tot laat in den nacht heeft het feest geduurd. Zelden zal een „zoon van Boskoop" zóó gehuldigd zijn. De ontelbare vrienden, die Ottolander in Indië telt, zijn nu ook vrienden van Boskoop geworden . . .

Leden van „Oost en West"

„Daer can voor de Indien iets groots worden verrigt", wanneer gij allen, in eenigerlei vorm, Uwe medewerking verleent tot het welslagen der a.s. tentoonstelling te Arnhem.

Het bestuur der afdeeling Arnhem verdient Uwen steun ten volle, mede omdat zijn lofwaardig streven de gansche Vereeniging ten goede moet komen!

Volkenkunde van Ned.-Indië.

Beknopt Handboek der Volkenkunde v[an] Nederlandsch-Indië, door *B. Alkema*, Le[c]tor aan de Rijksuniversiteit te Utrech[t] en *T. J. Bezemer*, Hoogleeraar te Wageni[n]gen en Utrecht. — Haarlem, H. D. Tjee[nk] Willink en Zoon, 1927.

(Slot).

Het hoofdstuk over den Islâm is in 5 afdeelinge[n] gesplitst, namelijk: 1. De vestiging van den Isla[m] in Ned.-Indië. 2. De ontwikkeling van het stels[el] van den Islam. 3. De inhoud van het stelsel. 4. H[et] Mohammedaansche godsdienstonderwijs. 5. De i[n]vloed van den Islam in Ned.-Indië.

Deze indeeling is eenigszins eigenaardig; kop e[n] staart handelen over den Mohammedaansche[n] godsdienst met betrekking tot Ned.-Indië, de mi[d]delmoot beschouwt den Islam onafhankelijk va[n] het terrein. In laatstbedoeld gedeelte had, na[ar] mijne meening, aanzienlijk kunnen worden beko[rt] en wellicht had het geheel kunnen worden wegg[e]laten, indien kop en staart voor zooveel noodi[g] gewijzigd waren geworden. De staart bestaat uit [...] gedeelten; bij 4 had achter Moh. godsdienstonde[r]wijs de aanduiding kunnen volgen: in Ned.-Indi[ë].

In dit hoofdstuk komen enkele passages voo[r] welke verbetering behoeven. Op pag. 241 staa[t] „De weg nu, dien de Islampropaganda nam, la[at] zich na het gezegde gemakkelijk bepalen. Hij [is] dezelfde als die van den handel. En dus ging hij va[n] Malaka eerst op Palembang, van deze plaats na[ar] Tandjoeng Poera, Oostkust van Sumatra, dat va[n] uit Palembang werd geïslamiseerd; eveneens va[n] Palembang naar Java en van Java naar de M[o]lukken."

De handelsweg, langs welken ook de Islâm na[ar] Java kwam, liep van Malaka via Palembang e[n] Tandjoeng Poera naar Toeban en Gresik op Jav[a]. Maar het was niet Tandjoeng Poera aan Sumatra's Oostkust benoorden Médan, doch Tandjoen[g] Poera, hoofdplaats van het rijkje Matan, aan d[e] Westzijde van Borneo. Deze plaats was evena[ls] Palembang slechts een station op den weg; duu[r]zame vestiging van Moorsche kooplieden kwam e[r] niet voor. Palembang is niet geïslamiseerd van u[it] Malaka. Haroe, aan de Oostkust van Sumatra, wa[ar] nu Langkat met hoofdplaats Tandjoeng Poera [is] gelegen, kwam wellicht reeds heel vroeg in aa[n]raking met den Islâm; zie het 7e verhaal van d[e] Sedjarah Melajoe.

Pag. 242 vermeldt: „De Inlandsche legenden no[e]men Malik Ibrahim den eersten Islamprediker o[p] Oost-Java. Zij spreken van hem als Radèn Rahma[t], die door den koning van Madjapahit vriendelij[k] werd ontvangen."

Malik Ibrahim stierf blijkens de steenen adve[r]tentie van zijn dood, gelijk Prof. Snouck Hurgron[je] eens zulk een ouden grafsteen noemde, in 141[9]. Radèn Rahmat komt ongeveer een halve eeuw n[a] hem. Van Malik Ibrahim is bijna niets bekend. Radèn Rahmat was de zoon van een zuster der g[e]malin van Kartawidjaja van Madjapahit, de Ra[t]oe Poeteri Tjampa, die in 1448 naar Moslimsche wij[ze] werd begraven. De vader van Radèn Rahmat, di[e] in Tjampa den Islâm predikte, zond zijn zoon naa[r] oom en tante op Java. Kartawidjaja ontving he[m] welwillend en, hoewel hij zich niet liet bekeere[n], schonk hij toch zijn neef het bestuur over een aa[n]tal gezinnen te Ampel, met verlof daar den Islâm te prediken. Aldus werd Radèn Rahmat Soena[n] Ngampel. Hij huwde een dochter van den bestuu[r]der van Toeban en moet overleden zijn omstreek[s] 1470. Ampel werd de leerschool voor de hoofde[n] en leiders van de nieuwe beweging. Zie Dr. B. J. [O.] Schrieke's proefschrift, Het boek van Bonang.

Bladzijde 268 geeft als vertaling van het eers[te] „woord" der Mohammedaansche geloofsbelijdeni[s] „er is maar één God"; beter is: Er is geen god da[n] (of buiten, of anders dan) Allah.

Op pag. 281 is het boek een slag ten achter m[et] betrekking tot de *goeroe*-ordonnantie. De nieuw[e] van 1925 trad voor Java en Madoera met uitzo[n]dering van de Vorstenlanden in werking op 1 Ju[ni] van genoemd jaar en voor verschillende gedeelte[n] van de buitengewesten op 1 Januari 1927; zij eisch[t] niet meer de voorafgaande aanvrage om vergu[n]ning tot het geven van Mohammedaansch god[s]dienstonderwijs, zooals haar voorgangster deed.

Pag. 285 zegt omtrent den Moslimschen Indon[e]siër: „huwt hij, hij doet het naar Mohammedaa[n]schen ritus; sterft hij, hij wordt begraven op Mo[]hammedaansche wijze en indien hij iets nalaat, h[]

wordt naar Islamitisch erfrecht verdeeld." Het slot is niet juist; boedelverdeeling naar de regelen der Moslimsche wet is in den Indischen Archipel veel meer uitzondering dan regel.

Op bladz. 287 worden Moslimsche leerboekjes, bekend onder den naam *Soeloek*, welk woord in het Arabisch wordt gebruikt in den zin van „het gaan op den weg", mystiek in het algemeen, maar in den Archipel ook voorkomt in allerlei andere beteekenissen, bijv. als benaming van sommige inwijdingsceremoniën, aangeduid als „soeloeh", waarachter tusschen haakjes de toelichting „fakkel". Men zie voor *soeloek* het proefschrift van Dr. H. Kraemer, Een Javaansche primbon uit de zestiende eeuw.

Bladzijde 299 geeft eenige inlichtingen omtrent de bekende vereeniging Moehammadijjah. Aan het slot staat dat zij aansluiting zoekt bij andere vereenigingen, Inlandsche en buitenlandsche, daarbij wijzende op de eenheid van den Islâm. „Die eenheid acht zij gepersonifieerd in den Chalif al Islâm te Stamboel." Dat zal wel, al sedert eenige jaren, niet meer zoo zijn!

In November 1922 heeft het Nationale Bewind te Angora den laatsten Sultan-Kalief te Konstantinopel, Mehmed VI, als sultan afgezet en als kalief ontheven. Nog in dezelfde maand riep het Abdoe'l-Medjid ibn Abdoe'l-Azîz, oomzegger van Mehmed VI, tot kalief uit. Niet lang heeft deze zich in zijn nieuwe waardigheid mogen verheugen; in Maart 1924 ontving hij den last om vrijwel op staanden voet met zijn geheele familie het land te verlaten; Angora had het kalifaat afgeschaft. Sedert dien is er geen kalief meer, te Stamboel noch ergens anders. Wel dacht de toenmalige Koning van den Hidjâz, dat zich voor hem een goede kans voordeed en hier en daar werd hij ook werkelijk tot kalief uitgeroepen; maar Abdoe'l-Azîz as-Saoed uit het hoogland joeg hem weg en veroverde zijn rijk. De Moslims zijn kaliefloos en zullen het nog wel een tijdje blijven; de gehouden kalifaats-congressen te Cairo en Mekka, aan welke ook vertegenwoordigers van de Moslims uit Ned.-Indië hebben deelgenomen, hebben de quaestie van het kalifaat geen stap nader tot haar oplossing gebracht.

Waarom heet het, gelijk op pag. 300 staat te lezen, dat de juist genoemde vereeniging werkdadig optreedt „tegenover den arbeid der Christelijke Zending", als zij zich wijdt aan ziekenbehandeling en armenzorg? Is het juist, dat die beide goede werken „tot nu toe door de Zending *alleen* verricht" werden? De cursiveering van *alleen* is van mij.

Er komen meer zaken voor in dit hoofdstuk, welke aanleiding geven tot vragen in den trant van de hier gestelde en tot de algemeene opmerking, dat een handboek voor volkenkunde eigenlijk geen geschikte plaats is voor een soort polemiek in zake den godsdienst.

Het volgend hoofdstuk handelt over de beteekenis van den Christelijken godsdienst voor de Indonesiërs. Waar in dit hoofdstuk sprake is van de Zending, en dat is op heel veel plaatsen het geval, blijkt een paar malen, dat de Roomsch Katholieke Missie mede inbegrepen is, zij het soms door tegenstelling, als bijv. op pag. 304: „De nieuwste Zending, inzonderheid de Protestantsche..." Maar er wordt in de 34 bladzijden, welke dit hoofdstuk beslaat, toch bitter weinig over de Missie gezegd en het woord Missie komt er niet in voor.

Op pag. 311 wordt medegedeeld, dat bij bepaalde volken nog veel van de magische beteekenis van doop en avondmaal is blijven hangen, maar dat toch de doop een teeken is geworden, waarvoor de booze machten een afschrik hebben, en het avondmaal de absolutie van zonden. Op deze mededeeling volgt de raadgeving om te zorgen „zoo laat mogelijk het Avondmaal nog eens te gebruiken, want elke deelname aan deze plechtigheid maakt, dat de zondeschuld is vereffend". Waarom moeten de zondige menschen *zoo lang mogelijk* op de vereffening van hun zondeschuld wachten?

Het door de Zending aan tot het Christendom overgegane Inlanders gegeven verbod om hun kinderen te laten besnijden, wordt op pag. 324 op meer dan een grond verdedigd. Daarbij is met de inleiding „trouwens" ook aangevoerd, dat de oude Koempeni er al met plakkaten en bedreiging met geldboete tegen te keer ging. Dit beroep op de Compagnie had m.i. beter achterwege gelaten kunnen worden.

Op dezelfde pagina (324) kan men lezen: „Wel wordt ook hoe langer zoo meer voor het Mohammedaansche meisje onderwijs begeerd, maar men mag niet zeggen, dat dit voortvloeit uit het wezen van den Islam als zoodanig. Het moet daar veel meer aan van buitenaf werkende invloeden worden toegeschreven."

Staat het wel vast, dat het hoe langer zoo meer begeerde onderwijs voor meisjes in onze Westersche maatschappij is voortgevloeid uit het eigen innerlijk van het Christendom? Zijn daarop geen invloeden werkzaam geweest, die buiten den godsdienst staan?

De Zending heeft ontegenzeggelijk heel veel goeds tot stand gebracht, veel meer dan door tal van menschen, die met haar werken weinig bekend zijn maar er toch een oordeel over hebben, wordt vermoed. Waarschijnlijk zullen er ook schaduwkanten zijn; maar het is begrijpelijk dat de auteur van het hier besproken hoofdstuk zijn best heeft gedaan om de lichtzijden naar voren te brengen. In zijn ijver daartoe is hij m.i. soms wat ver gegaan; is het nu werkelijk een vermeldenswaard voordeel van de Zondagheiliging, dat men zijn Zondagsche „gewaad" niet kan beleenen, omdat het elke week noodig is?, pag. 326.

Er is een grens aan de plaatsruimte, welke dit weekblad beschikbaar kan stellen voor de bespreking van een nieuw boek, hoe belangrijk het ook moge zijn, en denkelijk ook aan het geduld mijner lezers. Ik ga dus de overige hoofdstukken stilzwijgend voorbij, om alleen nog even te toeven bij de beschrijving van de *wajang*, voorkomende in Hoofdstuk X.

Op pag. 447 herinneren de schrijvers aan de opmerking van Dr. Hazeu omtrent de beteekenis van de vele namen, welke de held van de *wajang gedog* draagt, en de in verband daarmede door dezen geleerde gestelde vraag: moet men hier denken aan totemisme? Op die herinnering laten zij de mededeeling volgen, dat Dr. Rassers in een scherpzinnig betoog heeft trachten duidelijk te maken, dat deze vraag bevestigend moet worden beantwoord en dat het Javaansche tooneel teruggaat op een totemistischen tijd op Java. De auteurs teekenen in een noot aan: „Het is hier niet de plaats, de argumenten voor zijn zienswijze op te nemen..." Dat moge zoo zijn; maar het was hier, dunkt mij, toch wel de plaats geweest om den lezers nog enkele bijzonderheden omtrent de wajang mede te deelen, waarvan de beteekenis door Dr. Rassers in een nieuw licht is gesteld. Ik denk in het bijzonder aan de vergelijking van den lichtkring op het scherm met de volle maan; aan de betrekking van rechter- en linkerpoppen tot de maanphasen; aan de vergelijking van de ruimte, waar *dalang* en mannen zijn gezeten, met het sacrale mannenhuis. Zulke vondsten hadden mijns inziens in het boek mogen worden opgenomen, ook al zouden de auteurs het er in geenen deele mede eens zijn; dat hadden zij desgewenscht kunnen vermelden.

* * *

Nu ik eindelijk tot besluit wil trachten mijn oordeel over het boek in enkele woorden samen te vatten, vestig ik er nog eens de aandacht op, dat het een en ander inhoudt, waaromtrent groot verschil van meening bestaat en wellicht immer zal blijven bestaan; de aanhangers van verschillende richtingen, welke ten deze vallen te onderscheiden, zullen elkander slechts heel zelden tot andere gedachten kunnen brengen. Over den inhoud van de hier bedoelde gedeelten van het boek spreek ik geen oordeel uit en bepaal ik mij tot de verklaring, dat mijn meening een andere is dan die der schrijvers.

Wat het overige, verreweg grootste gedeelte van het boek betreft, men late zich niet van de wijs brengen door de aanwijzing in de voorafgaande regelen van eenige vlekjes. Die aanwijzing was noodig, omdat een ernstig boek recht heeft op een ernstige bespreking. De redactie van dit weekblad, die mij verzocht om het boek der Heeren Alkema en Bezemer aan te kondigen, en ook de schrijvers zelf, zouden zich over mij kunnen beklagen, indien ik mij er met een Jantje-van-Leiden had afgemaakt. Er komen enkele fouten in hun werk voor, die vermeden hadden kunnen worden, en bij een eventueelen herdruk ook zeker vermeden zullen worden; doch zij beteekenen weinig vergeleken bij het vele goeds, dat er tegenover staat, en dat een aanwinst genoemd kan worden voor de studie van de Volkenkunde van Nederlandsch-Indië van hen, voor wie de auteurs hun boek bestemden.

Januari 1928 C. SPAT.

Emigratie naar Suriname

door

Dr. TH. LENS. [1])

Zorg voor de hygiëne is het geheim dat de tropen voor blanke kolonisatie ontsluit.

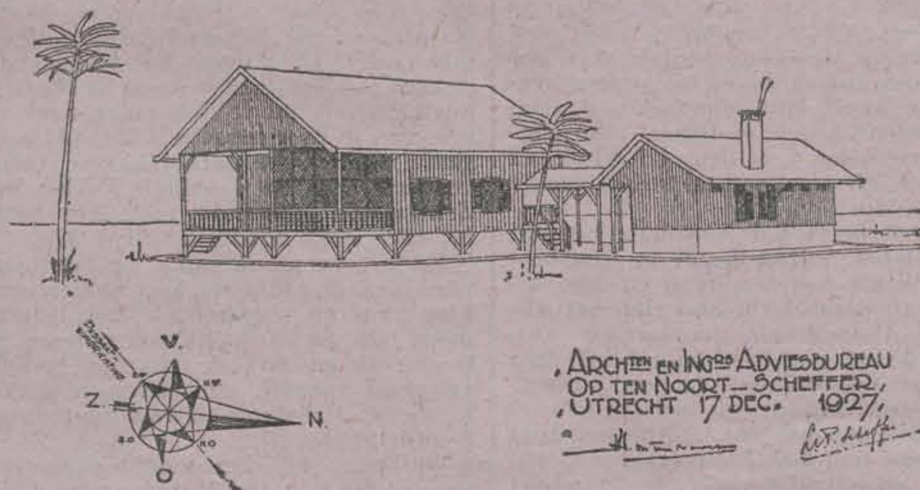
Waar in schaars bevolkte tropenlanden hygiënische maatregelen worden toegepast, krijgt ons ras vasten voet.

het is uit hygiënisch oogpunt beter de ruimte onder het huis niet als verblijfplaats te doen dienen. Het huis zelf biedt voldoende koele ruimte.

De vloer van het huis, die op de neuten rust, behoort dicht te zijn. Is gewapend beton te kostbaar, dan is het van belang den vloer te breeuwen als een scheepsdek. In de reten die anders door het werken van het hout ontstaan, nestelen spoedig insecten, zandvlooien, mieren, kakkerlakken en kunnen zelfs muskieten daardoor binnendringen.

De woning moet staan op geraseerd terrein, dat

Ontwerp voor een tropische landbouwerswoning met bijbouw

Onder deze maatregelen neemt de *woningzorg* de voornaamste plaats in.

De woning van den kolonist moet:

Ie. Tegen warmte beschermen en geriefelijk zijn.

IIe. Waarborgen geven tegen besmetting met tropische ziekten.

Aan sub Ie is te voldoen:

1e. door constructie van het dak;

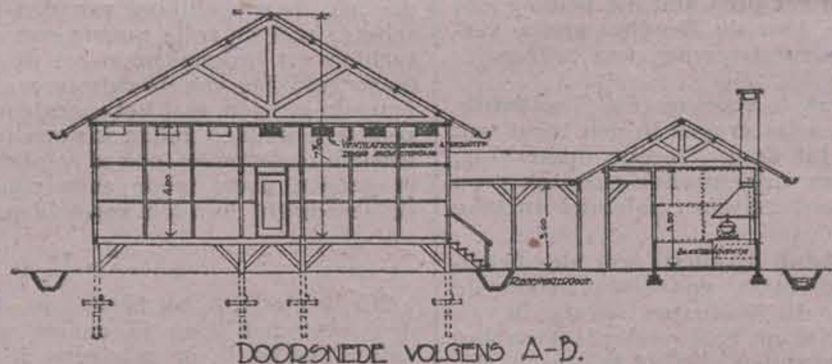
2e. door de meest gunstige ligging van de lengteas van het huis in de roos van het kompas;

3e. door goede ventilatie, partij trekkende van de richting van den heerschenden wind in ruime vertrekken.

Aan sub IIe is te voldoen:

afwatering naar rivier of kanaal (trens) heeft; terreinen en greppels moeten zoodanig gelegd worden, dat het overvloedig vallende regenwater geen plassen achterlaten. Greppels van cement verdienen de voorkeur.

De woning worde zoodanig gebouwd, dat de lengteas van het uitspringende dak in de richting van den loop der zon ligt. Het meest zal de zon, die om de ligging van het Noordelijk deel van Suriname tusschen 5—6° N.B. in April en eind Augustus door het Zenith gaat, worden afgeweerd, indien men de daklijn een hoek van 5—6° Oost ten Noorden naar West ten Zuiden laat maken met de lijn Oost—West van het kompas.

1e. door kiemdragers van infecties verwijderd te houden (geïsoleerde ligging der woningen);

2e. door tegen muskieten als overbrengers van infecties (malaria, filariasis en gele koorts) maatregelen te nemen;

3e. door tegen vliegen (overbrengers van typhus en dysenterie) te velde te trekken;

4e. te letten op goeden afvoer van faecaliën om infecties met anchylostomen of bilharzia te voorkomen;

5e. door te zorgen voor goed drink- en badwater en voor rationeele voeding.

Om aan deze voorwaarden te voldoen heb ik in overleg met de Ingenieurs Op ten Noort en Scheffer te Utrecht, het hierbij afgebeelde huis ontworpen en laat hierover eenige beschouwingen volgen.

Zooals de meeste tropenhuizen staat ook dit huis op neuten. Voorkeur verdienen die van steen, doch kunnen op plaatsen waar steen te kostbaar is ook houten gecreosoteerde neuten dienst doen. Aanbeveling verdient den bodem onder het huis, dus tusschen de neuten met een laag cement van 4—5 c.m. dikte te bedekken. Deze cementbodem is gemakkelijk te overzien en schoon te houden; de ruimte onder het huis kan daardoor, al of niet afgerasterd, als bergplaats dienen.

De neuten zijn matig hoog genomen (1 meter);

Het dak dat door de in Suriname gefabriceerde singels bedekt kan zijn, sluit een afgesloten zolderruimte af, die naar onderen door de plafonds begrensd wordt. Op de plafonds ligt dan een luchtkussen dat, door het dak heen, door de zon wordt verwarmd. Het matig verwarmde plafond geeft zijn warmte af aan de horizontale luchtlagen in de kamer. Deze warmere lucht wordt echter dadelijk afgevoerd door met gaas afgesloten ventilatieramen vlak onder de zoldering aangebracht.

Op de perspectiefteekening zijn deze ramen voor de keuken zichtbaar; in het huis zijn deze steeds tegenover (niet boven) de ramen aangebracht.

Door de bries van den Noordoostpassaat, die in Suriname geregeld een sterkte van 5—7 m. p. sec heeft, staat het huis door zijn ligging ten opzichte van den zonneloop tevens gunstig voor ventilatie.

De voorgalerij is vóór de huiskamer met gaas afgeschoten. De ingang slechts door een gaassluis te bereiken. De Oostkant van de huis-eetkamer heeft twee ramen door gaas afgesloten. Deze kamer is ruim genomen en goed geventileerd. 's Avonds kan het gezin zich in de voorgalerij, die geheel op de windzijde ligt, voor muskieten veilig, verpoozen. Twee ruime slaapkamers aan de Zuidzijde kunnen desnoods door schotten onderverdeeld worden.

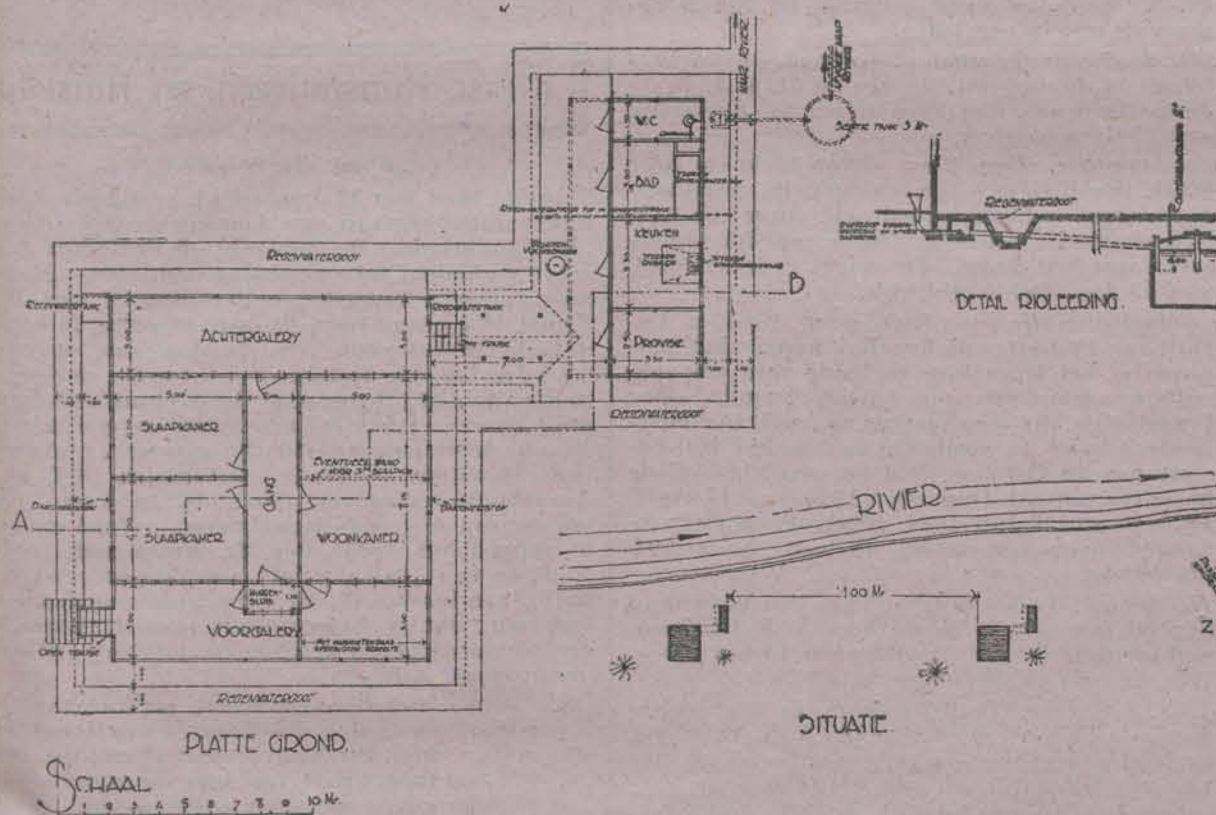
Deze kamers, die door het ver uitspringende dak en de ruime galerijen tegen directe bestraling beschermd zijn, zullen bij de snel afkoelende nacht

[1]) Vervolg van het artikel van 5 Jan. l.l. in dit blad.

ten in Suriname niet warm zijn. De breede gang kan dienst doen als bergplaats voor kisten en kasten.

Keuken, provisiekamer, badkamer en closet zijn ondergebracht in een bijgebouwtje. Dit gebouwtje, dat niet op neuten staat, heeft een cementen oberen onderbouw van steen. De vloer heeft een lichte

door den afvoer van faecaliën door de septictanks, door het verbod van zwemmen of baden in stilstaand water of het loopen op bloote voeten buitenshuis. Verder zullen aan de kolonisten voorschriften gegeven worden, waarmee zij de in dit schrijven genoemde ziekten leeren voorkomen.

helling, zoodat water voor reiniging gemakkelijk naar buiten te schrobben is, vanwaar het door een greppel wordt afgevoerd. Een vuilnisemmer met goed sluitend deksel is bij de keuken geplaatst. De afval wordt geregeld opgeruimd en verbrand.

Het privaat mond door een riool met stankafsluiter uit in een septictank, welks overloop naar rivier of trens geleid wordt. De watervoorziening van regenwater van het dak laat waarschijnlijk het inrichten van het waterverkwistende W. C. niet toe. Het gebruikte badwater wordt echter door het riool van het privaat geleid, zoodat dit voldoende doorgespoeld wordt.

Afgeloten regenwatertanks zijn onder het huis en in de badkamer aangebracht en zijn, zooals de practijk in Suriname geleerd heeft, voldoende voor de watervoorziening. In de keuken wordt een pompje aangebracht, ter voorziening van haar waterbehoefte uit de tank in de badkamer.

Behalve de stookgelegenheid, waarop in Suriname hout of houtskool gebruikt wordt, is in de keuken een oven aangebracht voor het bakken van brood.

Ter voorkoming van muskietenplaag wordt streng gelet op de broedgelegenheid. De tanks worden afgetapt door kraan of pomp, terwijl kopergaas rond de aanvoerpijp belet dat muskieten gelegenheid hebben langs dien weg het water te naderen.

Het terrein rondom de woningen wordt geraseerd en oneffenheden in het terrein gelijk gemaakt.

Bilharzia en anchylostomiasis worden voorkomen

Wordt een nederzetting in een onbewoond district gevestigd, b.v. in het Westelijk deel der kolonie, dan loopt de gezondheid der kolonisten nog minder gevaar. De besmetting moet van mensch op mensch overgaan. De Europeaan brengt de genoemde ziekten niet uit zijn land mee.

Bij de hier in het kort beschreven hygiënische voorzorgen zal Suriname met zijn mild tropenklimaat en vruchtbaren bodem, waar geen stormen, bandjirs of vulkanen den oogst bedreigen, voor den Hollandschen landbouwer een ideëel emigratiegebied zijn. Zijn werk zal er aangenamer en *gezonder* zijn dan in ons bar en wisselend klimaat, zijn oogst rijker.

Is het dan niet kortzichtig zulk een land te willen bevolken met Javanen!

Dat men er om bestaande bedrijven gaande te houden, Javanen importeert, kan ik verontschuldigen; dat men dit echter doet voor nieuwe ondernemingen en zelfs voor zulke die met buitenlandsch kapitaal werken, vind ik onverantwoordelijk tegenover de toekomst van Suriname en tegenover die van ons eigen volk.

In zijn „West of the Pacific" ons beleid en het kleurlingvraagstuk op Java besprekende, roept Huntington uit: „Wat helpt het een volk indien het, bij het winnen van voordeel met het planten van suikerriet, zijn ziel verliest!"

We zijn mooi op weg de voorbeelden van durf in koloniaal beleid van ons voorgeslacht oneer aan te doen.

Van Week tot Week.

Maandag 23 tot Maandag 30 Januari.

Afkoop particulier land. Op 21 Dec. j.l. werd voor een afkoopsom van ruim 1 millioen gulden tot Landsdomein teruggebracht het particuliere land Kemiri, nabij Balaradja in het Regentschap Batavia gelegen.

De uitbarsting van den Krakatau. Nog steeds seint Aneta telegrammen over de uitbarstingen van den vulkaan Krakatau op het eiland van dien naam, gelegen in Straat Soenda, bezuiden Sumatra en bewesten Java. De bevolking aan de kustplaatsen, beducht voor een herhaling van de ramp in 1883, waarbij door een vloedgolf duizenden personen het leven lieten en vele kampongs verzwolgen werden, vlucht naar het binnenland. Het gouvernement neemt maatregelen door oprichting van radio-stations voor snelle berichtgeving, enz.

Hulde aan de nagedachtenis van den heer J. T. Cremer. Aneta seinde d.d. Medan 28 Jan. dat aldaar onder groote belangstelling een standbeeld werd onthuld voor den heer Cremer.

Berichten uit Padang. Doodvonnis, Verzet, Aardschokken. Padang, 25 Jan. (Aneta).[1] De Landraad te Soeliki heeft Loewi wegens moord op de echtgenoote van het negarihoofd te Padang-Djapang ter dood veroordeeld. — 28 Jan. In het Padang Pandjangsche en het Tanahdatarsche zijn verscheidene personen gearresteerd in verband met plannen tot het plegen van verzet. — 27 Jan. Hedenmorgen om half vijf zijn hier twee flinke aardschokken gevoeld.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. Rott. Ct.".

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Koedoes, res. Semarang, Java.

Mr. G. N. Bouma. Semarang, 28 Jan. (Aneta). De vice-president bij den Raad van Justitie alhier, mr. G. N. Bouma, heeft met 7 Mei pensioen aangevraagd en verzocht om benoemd te worden tot advocaat bij het Hooggerechtshof.

Mr. Dr. S. Nauta †. Batavia, 27 Jan. (Aneta). Mr. dr. S. Nauta, advocaat-generaal bij het Hooggerechtshof, is overleden.

J. J. B. de Jonge Oudraat †. Blijkens een Aneta-telegr. is de oud-luit. ter zee 2e kl. J. J. B. de Jonge Oudraat, den 26en dezer te Semarang aan cholera overleden.

Diepzee-expeditie. Den 24en dezer hield de heer P. M. van Riel te 's-Gravenhage zijn reeds eerder aangekondigde voordracht over de a.s. Nederlandsche oceanografische expeditie in de zeeën van Ned.-Indië. (Overzicht in het Vaderl. van 25 Jan. Ochtendbl. A.).

Voor jongelieden die naar Indië gaan. Bij Kon. Besluit van 19 Jan. is de Regeling nopens het aangaan bij het leger hier te lande van een vrijwillige verbintenis op korten termijn door jongelieden, die voornemens zijn zich in Nederlandsch-Indië te vestigen, vastgesteld bij besluit van 18 October 1924 en gewijzigd bij de besluiten van 31 December 1925 van 17 April 1926 en van 1 Juli 1927, ingetrokken en vervangen door een in No. 16 van de *Nederl. Staatscour.*

J. J. Heilbron †. Te Amsterdam is in den ouderdom van 80 jaar over n de heer J. J. Heilbron, oud-inspecteur van het onderwijs in Suriname. (Zie de rubriek Suriname in dit Nr.).

Dr. A. N. Erkelens. Te Rijswijk is, in den ouderdom van 82 jaar, overleden Dr. A. N. Erkelens, rustend geneesheer en gepensionneerd officier van gezondheid 1e kl. van het O.-I. leger.

K. Wybrands †. Hier te lande is uit Ned.-Indië ontvangen een telegrafisch bericht, meldende het overlijden van den heer K. Wybrands, gep. resident bij het Binnenl. Bestuur.

De mestiezen van Kisar. In het Koloniaal Instituut te Amsterdam houdt op 30 Jan. Prof. Dr. E. Rodenwaldt eene lezing met lichtbeelden over „De mestiezen van Kisar, een studie over erfelijkheid en rassenmenging."

Prof. J. C. van Eerde schrijft — bij wijze van Inleiding tot de voordracht — in de *N.R.Ct.* van 28 Jan. (Avondbl. B.) eenige bijzonderheden over deze merkwaardige afstammelingen van Europeanen.

Zeepost-tarief Suriname en Curaçao. Het port der akten en gedrukte stukken in het verkeer met Suriname en Curaçao, per zeepost, is verlaagd tot 1½ cent per 50 gram of gedeelte van 50 gram, met een minimum van 7½ cent voor akten; het port der monsters is in dat verkeer verlaagd tot 2 cent per 50 gram of gedeelte van 50 gram met een minimum van 5 cent per zending. Het port der bij abonnement gefrankeerde nieuwsbladen, welke per zeepost naar Suriname en Curaçao worden verzonden, is verlaagd en gelijk aan het tarief, geldende voor bij abonnement gefrankeerde nieuwsbladen in het binnenlandsch verkeer.

In het verkeer met Ned.-Indië blijven de tarieven voorloopig ongewijzigd.

Tentoonstelling Kunstzaal „Vuvendre". Van 21 Jan. tot 4 Febr. a.s. wordt in de Kunstzaal „Vuvendre", Heulstraat, Den Haag, eene tentoonstelling gehouden van Oostersche kunstnijverheid en Negerplastiek, waaraan verbonden eene tentoonstelling van Indische schilderijen door den bekenden Indischen kunstschilder *L. Eland.*

Univers. examens. Leiden. Taalk. cand. ex. Indologie de hr. R. A. H. Beissel von Gymniek. — Doctoraal ex. Indisch recht M. J. H. Anschütz.

Utrecht. Bevorderd tot doctor in de wis- en natuurkunde de heer V. H. van den Bergh, geboren te Djocja-Karta (Java), op proefschrift „Bijdrage tot de kennis van de biochemie der dysenterie-bacteriën".

Wageningen. Landbouwhoogeschool. Geslaagd voor het candidaatsexamen Koloniale Landbouw: de heeren E. Biewenga, A. Evers, W. Feekes, H. W. Goslings, F. Derkinderen, Ph. Levert, H. van der L[illegible], H. W. van der Marel, A. Perk, S. P. Plat, R. Vis, J. J. van Weering.

Noodlottige brand in een steenkolenmijn. Aneta seint d.d. 30 Jan. uit Sawahloento (Sum. Westkust): Een hevige brand is uitgebroken in steenkolenmijn Sawaraso, waarin 59 person werkzaam waren. 35 hunner zijn gestikt 24 konden worden gered. De lijken van politie-oppassers, van den mijnopziener Purvis en van drie contractanten zijn ree gevonden.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

„Klank die Wegsterft."

In het blad van 12 Januari j.l. vestigden wij hie naar aanleiding van een daaraan gewijd artikel „Het Vaderland", de aandacht op Professor *J. Hu zinga's* pleidooi tot oprichting van een „Museu voor Indische Muziek", onder directie van *Mr. Kunst.* Wij gaven toen als onze meening te kenne dat de bestudeering en de daardoor opgewek waardeering der Indonesische muziek veeleer z moeten leiden tot meerdere beoefening en verspre ding daarvan, dan tot opberging in een museu Nu wij in de gelegenheid zijn geweest 's professo bedoeld artikel, onder bovenstaanden titel, in Januari-aflevering van „De Gids" te lezen, will wij daarop nog eens terugkomen, vooral omdat in aangehaald wordt, hoe *Mr. Kunst* zelf, reeds 1920, in een „Open Brief" aan den secretaris v het „Java-Instituut", de dringende noodzaak b toogende, dat de Indonesische muziek moest w den onderzocht en beschreven, tevens — geheel onzen geest — bepleitte:

„Laat het Gouvernement, eer het te laat zorgen voor: *een goede opleiding van Inlan sche musici,* in zuiver Oosterschen stijl. Indi het nog mogelijk is, late men de muziek, voor in haar eigen lijn, *zich ontwikkelen.*" 1)

Die mogelijkheid is in Djocdja althans geblek door de oprichting der Javaansche Muziek- en Dan school-Vereeniging „*Krido Bekso Wiromo,* waar opleiding in zuiver Oosterschen stijl plaats hee onder oppertoezicht van door eigen beoefening go onderlegde prinsen van den bloede, die dus alle zins van een en ander op de hoogte zijn te achte

Zou 't nu niet liggen op den weg der Regeeri en ook van alle belangstellende Nederlanders, gin en hier, om het streven dezer Vereeniging met ra en daad te steunen? 2)

Zeer zeker zijn wij het volkomen eens met woorden, die de heer *Kunst* daarop liet volgen:

„En daarnaast: de beschrijving, het vastle gen van wat *was,* (natuurlijk toch ook van w *nog is.* — Red.), moet zich uitstrekken tot al eilanden, wier muzikale gesteldheid nog in h geheel niet is onderzocht."

Is 't niet alweer een buitenlander, de muzik Vlaamsche Belg *Emiel Hullebroeck,* — wiens a dige operetten thans ook hier zoo in den sma vallen — die ten deze het goede voorbeeld gegev heeft, door op zijn reis in den Archipel, ove waar hij daartoe gelegenheid vond, de volkszang en wijsjes getrouwelijk te noteeren. Welk een not is het hem die zoo typisch eenvoudige, ma niet minder aandoenlijk melodieuse liederen uit verschillende eilanden te hooren voordragen, gel hij dat op Maandagavond 23 Januari in de Gro Zaal van „Ons Huis" deed, voor de leden van Afdeeling Rotterdam van „Oost en West" en „H Ned.-Indonesisch Verbond".

Prof. Huizinga, in zijn Gids-artikel er op wijze dat verleden jaar verschenen is: „*Musical Insti ments in Celebes*" van Walter Kaudern, deel III resultaten van diens expeditie daarheen in 1917 1920, met geldelijken steun van de Zweedsc regeering en verscheidene fondsen daar te lan merkt verder schamper op:

„*De belangstelling voor Indonesische cultu schijnt groot genoeg . . . in Zweden!*"

Stellig zou het hoogelijk toe te juichen zijn, de heeren *Kunst* en *Brandts Buys,* zoo mogelijk hunne, op muzikaal gebied al even begaafde e genooten, in de gelegenheid konden worden gest hunne krachten aan dit groote werk te wijden de resultaten daarvan, naast den arbeid van *Kri Bekso Wiromo,* en in samenwerking met deze re zoo beproefd doeltreffende Javaansche Vereenig

1) De cursiveering is van ons. — Red.

2) Naar wij vernamen is ook „Boeatan", het vo beeld volgend van enkele vooraanstaande Djocdja zen, dadelijk reeds als lid toegetreden, tegen een c tributie van *f* 25.— 's jaars. — Red.

konden worden vastgelegd en dat beide — de praktische èn de wetenschappelijke muziek-instelling, dan konden worden ondergebracht in één gebouw, desnoods Museum genoemd, dat echter maar heel eenvoudig behoeft te zijn. Thans behelpt de school zich, voor hare oefeningen, met de daartoe welwillend afgestane *pendopo* van *Pangeran Tedjokoesoema*. Maar ook dit zal niet altijd zoo kunnen blijven, want het aantal leerlingen breidt zich gestadig uit; er komen er, naar wij vernamen, zelfs uit Solo, niettegenstaande daar ook een opleiding is.

Mocht voor het Gouvernement de keuze tusschen Djocdja en Solo te moeilijk zijn, dan zou bedoeld „museum", dan wel „Kunst-instituut", te Bandoeng kunnen worden geplaatst, waar de thans hier vertoevende, kunstzinnige Regent en Raden Ajoe er zeker veel voor zullen voelen en waar de Regeering reeds een begin heeft gemaakt met de behartiging van de belangen der inlandsche kunst, door oprichting aldaar van chemische laboratoria en werkplaatsen ten bate van ceramiek en weven.

Terecht merkt prof. Huizinga op:

„De blaasquinten-theorie van prof. E. H. von Hornbostel te Berlijn schijnt er op te duiden, dat de toonschalen van Indonesië stammen uit een stelsel, dat van Centraal-Azië is uitgestraald tot in Midden-Afrika en Zuid-Amerika, dus een geval van verstrekkende cultuur-migratie van de uiterste consequentie.

— — — — — — — — — —

„Indien werkelijk valt aan te toonen, dat over bijna de geheele wereld de schalen alle uitgaan van denzelfden grondtoon, welke die is van het Chineesche bamboe-buisje, welke lengte tevens aan de oud-Chineesche metrologie ten grondslag ligt, dan verrijst hier de mogelijkheid van een stuk exacte cultuurhistorie zonder weerga.

„Voor de studie van niet-Europeesche muziek levert ons Indië het rijkste gebied der geheele wereld. Hier is een prachtig veld van samenwerking tusschen Hollander en Javaan, musicoloog, oudheidkundige, linguist, ethnoloog en historicus."

Wij zijn het echter *niet* met dezen Leidschen geleerde eens, als hij beweert, dat alleen de muziek, onder de Indonesische kunsten, in de waardeering der Nederlanders achter is gebleven. De behartiging van de belangen der ginds zeker even hoogstaande kunstnijverheid, in al hare verschillende vertakkingen, heeft evenzeer onder Westersche onverschilligheid en verwaarloozing te leiden. Ook daarvoor is 't, zooals wij reeds zoo dikwijls bepleit hebben, immers de *hoogste* tijd, dat er in Indië, mede van Regeeringswege, in samenwerking met de inheemschen, het noodige gedaan worde.

Zou nu het een niet met het ander kunnen worden vereenigd?

In Indië vooral staan immers alle kunstuitingen ten nauwste met elkander in verband.

Dansavond Raden Mas Jodjana.

„Het Vaderland" schrijft in zijn Kunst-rubriek van Zaterdag-ochtend 28 Januari j.l.:

„Gisteravond heeft de Javaansche danser, *Raden Mas Jodjana* in Diligentia een dansuitvoering van buitengewone schoonheid gegeven, onder de zeer geëigende begeleiding van een gamelanorkost, waarvan de instrumenten welwillend ter beschikking werden gesteld door het Museum Scheurleer.

De avond begon met „*Tani*", waarin het zaaien, stampen en inzamelen van de rijst wordt uitgebeeld, en waarin men al dadelijk het volkomen beheerschen der bewegingen (zooals b.v. in het stampen van de rijst de fixeering der voetgewrichten), en het schoone vervloeien der standen, kon bewonderen.

Nieuwe waren de maskerdansen, waarvan de maskers door den danser zelf zijn ontworpen en vervaardigd: de geestige vrouwelijke maskerdans, waarin misschien de armen wat te gespierd en de soepele handen wat te forsch waren, bij het fijne vrouwemasker met den starren, verleidelijken glimlach. Verder de krijgsdans van den primitieven strijder, die onder de steeds wilder wordende Gamelanmuziek zich opzweept tot den krijgsroes.

We zagen den legendarischen vogel Musikar in wondere vervoering opzweven en stervend neerzinken, en den schoonen herdersgod Krishna lokken met zijn zoete schalmei.

Na de pauze: Gebed, dat men ternauwernood meer eens dans kan noemen: gelaat, de zeer expressieve handen, de schoone, rustige standen van het lichaam drukken de aanroeping der ziel tot de Goden uit.

In „Ardjuna", den waarachtigen strijder uit de Bhagavad Gita werd zeldzaam expressief uitgebeeld: hoe de strijder door medelijden voor zijn tegenstanders bewogen, zich uit den strijd terugtrekt, om daarna aangespoord en voorgelicht door Krishna, zich weer opnieuw in het krijgsgewoel te storten.

De avond werd besloten met het doen herleven in buitengewoon schoone plastiek, van Shiva, den God, die om de menschheid te redden, in den beker der Goden 't gif uit de Melkzee dronk.

Een talrijk publiek. Veel en hartelijk applaus."

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Moskou en Ned.-Indië.

De *Deli Crt.* (29/12) weet het volgende mede te deelen omtrent *de inzichten van Moskou ten opzichte van Ned.-Indië*: Het verloop van den Indonesischen opstand van einde 1926 en begin 1927 heeft het ontbreken aangetoond van een ernstige politieke voorbereiding en van een organisatie van deze beweging. Het is karakteristiek, dat de opstand ontketend is onder de leuze van strijd tegen het Nederlandsche imperialisme, zonder dat daaraan eenige leuzen van concreet politieken of economischen aard zijn verbonden, in staat de massa te mobiliseeren en van den opstand het begin van een algemeene staking en van een opstandige boerenbeweging te maken. De communistische partij heeft *hare beste krachten* aan het werk gezet, zonder de noodige maatregelen te hebben genomen om zich van de verschillende Gouvernementsinstellingen meester te maken. Welke is *de toekomstige taak* van de communistische partij in Indonesië? De essentieele taak van de Maleische communisten is het reconstrueeren van de partij als volkomen onafhankelijke organisatie, zelfs ten koste van groote opofferingen. Alle communistische krachten moeten in het werk worden gesteld, om de *vakbonden* te herstellen en te strijden voor hun wettelijke erkenning. Steunende op de vakbonden, moet de communistische partij een arbeiderspartij van de massa worden. Zich baseerende op een onwettige organisatie, moet de partij gebruik maken van alle wettelijke mogelijkheden (*verkiezingen* enz.) en de grootst mogelijke activiteit ontwikkelen in de *nationale organisaties*, vooral in de jeugdorganisatie. Het is noodzakelijk een nauw contact tot stand te brengen met de *linksche* arbeidersbeweging van *Australië, Nieuw-Zeeland, Japan*, en vooral met de nationaal-revolutionaire en de arbeidersbeweging van *China*. Terwijl de communistische partij de massa voorbereidt voor een nieuwen aanval tegen het Nederlandsche imperialisme en tot den strijd van de onafhankelijke nationale republiek van Indonesië, moet zij de massa opvoeden en organiseeren tot den strijd voor de oogenblikkelijke eischen: algemeene amnestie voor politieke gevangenen, terugtrekking van het bezettingsleger, vrijheid van vereeniging, acht-urige werkdag, afschaffing van het Nederlandsch als officieele taal enz.

Wij vestigen de aandacht op *De Sum. Post* (28/12 „De sovjet in Midden Azië", *Dr. I. Lewin*; 30/12 „De propaganda van Henr. Roland Holst), het *Soer. Hbl.* (20/12 „Nieuwe smaad", een critiek op een plaat in „De Notenkraker" met het onderschrift „De ware zending", *Zentgraaff*), *De Loc.* (22/12, blz. 12 „Hier en ginds"; blz. 3 „Jantje", betr. de onverzoenlijke S. I.-leiding en de Eur. pers.) en de *Java-Bode* (27/12 „Hoe ze Indië binnendringen").

Waarom wij Indië nooit kunnen prijsgeven.

De Loc. (20/12, blz. 20) plaatste een eerste artikel over Indië van *dr. A. R. Zimmerman*. De schrijver schetst daarin de kwade gevolgen van het Ontwerp betr. de „*Inlandsche meerderheid*". Zijn betoog past geheel aan bij de critiek, die reeds in „De Loc." werd uitgeoefend. Op de vraag „*Waarom kunnen wij Indië nooit prijsgeven*" acht *dr. Z.* slechts één antwoord mogelijk. Men behoeft niet te vreezen — aldus schr. — dat ooit van Nederlandsche zijde een ander antwoord dan dat éene zal worden gegeven. Reeds de eerbied voor heel *onze roemrijke historie* dwingt te behouden, wat de vaderen verwierven en ons nalieten, waarvoor Nederlanders te land en ter zee tot in het jongst verleden streden en hun leven gaven, wat niet alleen met het bloed, maar ook met den harden arbeid van opvolgende geslachten werd opgebouwd,

tot grootheid kwam, en onze gansche positie in de wereld bepaalt. *Het behoud van Indië* is voor ons een levensvraag, een vraag van zijn of niet zijn, want zelfs het enkel bestaan van een zoo groote bevolking op ons kleine grondgebied kan als onmogelijk worden beschouwd, indien de inkomsten uit de Kolonie en de door de koloniale bedrijven zoowel in Indië als in Nederland geschapen werkgelegenheid niet als verzekerd zouden gelden. Maar de handhaving van ons gezag in de overzeesche gewesten is niet alleen voor der Nederlanders, maar ook voor de in Indië wonende millioenen-bevolking, een vitale noodzakelijkheid. Heel de economische ontwikkeling der eilanden is aan Nederland te danken en steunt op Nederland: de *verkeerswegen* en de *verkeersmiddelen*, de *havens*, de *ontginningen*, de intensieve *cultuur*, de *nijverheid*, de bewonderenswaardige opvoering van het *productievermogen*, dat alles staat en valt met onze aanwezigheid. En dus ook de mogelijkheid voor de dichte *bevolking van Java* om *arbeid* en *voeding* te vinden. Er is nog meer. Nederland is het, dat er *onderwijs* bracht, dat *volksontwikkeling* verspreidde en het *levenspeil* verhoogde, dat den *gezondheidstoestand* voortdurend verbeterde en de sterfte terugbracht. Zou onze hand zich terugtrekken, dan zullen over deze bevolking, die nog dichter op elkander woont dan de onze, de verschrikkingen van den *honger* komen. Maar ook de verschrikkingen van *rechteloosheid*, *verdrukking* en onderlinge geweldpleging, want er is geen sprake van, dat orde en rust en recht zich zullen handhaven, als een krachtig Westersch gezag niet meer het bewind voert. De cijfers van den *dood* zullen stijgen en die der *voortbrenging* dalen. De gebieden van Java, de eilanden van het Rijk van Insulinde zullen uit elkaar vallen, want het begrip *Indonesië*, waarover men thans spreekt als ware het een aardrijkskundige, nationale eenheid, of een eenheid van ras, wordt alleen saamgehouden doordien het onder *één Nederlandsch bestuur* staat. Dat is de eenige band, die aan een oneindige verscheidenheid van naties en rassen hun saamhoorigheid schenkt. Verbreek dien band en gij zult van dezelfde verdeeldheid, denzelfden onderlingen strijd, ja denzelfden chaos getuige zijn, als gij elders, waar groote rijken uiteenvielen, hebt kunnen aanschouwen. De vraag, die door den thans in Indië geschapen toestand wederom verscherpt is, behoorde dan ook in het geheel geen vraag te zijn: *nu niet en nimmer.*

Wij verwijzen naar *De Loc.* (20/12 „De Inlandsche meerderheid aangenomen; 21/12 „Het eerste bedrijf"; blz. 33 „I. E. V."; 24/12 „De herziene staatsinrichting in Britsch-Indië"), het *Bat. Nwsbl.* (24/12, 5de bl. „De Br. Indische herzieningscommissie"), de *Java-Bode* (22/12 „Regeering en Pers"; 24/12 „Minister en Landvoogd"), het *Soer. Hbl.* (17/12, 2de bl. „Het fascisme"; 22/12 „Politiek in het leger"), de *Deli Crt.* (30/12 „De Inl. meerderheid") en *De Sum. Post* (31/12 „Wat gaat en komt").

Japansche concurrentie. Zweden en Indië.

De Nederlandsche textielindustrie heeft zwaar te kampen met *de Japansche concurrentie (De Loc.* 21/12). De industrie is in *Japan* buitengewoon goed georganiseerd. Het zijn bijna alle naamlooze vennootschappen; de fabrieken zijn van zeer moderne machines voorzien en wel van Engelsch fabrikaat; dezelfde die men in Nederland heeft. De sociale toestanden zijn er echter zeer slecht. Er is veel kinderarbeid en vele arbeiders, mannen, vrouwen en kinderen, wonen bij elkaar in groote woonhuizen, waar de hygiëne vrijwel alles te wenschen overlaat. De fabrieken werken er met twee ploegen gemiddeld 22 uur per dag. Van alles wordt *een maandelijksche statistiek opgemaakt*, niet alleen van de productie en van den heelen uitvoer, maar ook van de resultaten en van den uitvoer naar de verschillende landen afzonderlijk. Dit uitgebreid systeem van publicatie, treft men nergens anders aan. Natuurlijk zijn *de productiekosten* in Japan, als gevolg der genoemde omstandigheden veel lager dan in Nederland. Als Japan zeker soort goed gaat maken, kan Nederland met de productie daarvan wel ophouden. Speciaal betreft dat de ongebleekte goederen. Nederland heeft den minderen uitvoer naar *Ned.-Indië* en *China* moeten compenseeren door een grooteren uitvoer naar andere landen. Een zeer belangrijke factor voor de Nederlandsche textielindustrie is ook geweest de ontwikkeling van *Afrika* na den oorlog. In Senegal, den Congo en in Oost-Afrika vindt Nederland tegenwoordig een belangrijk afzetgebied. De Japansche concurrentie o[p] Java zal zeker nog grooter worden, maar Japan z[al] Nederland er niet geheel kunnen wegdrukke[n]. Vooral op het gebied van speciale soorten wee[f]goederen en wat artikelen met bepaalde dessins b[e]treft, zullen er altijd dingen zijn, die Japan niet ka[n] maken. De concurrentie tegen de Aziatische lan[]den zal in verschillende opzichten ten langen lest[e] vol te houden zijn, al hangt dit veelal samen met d[e] eischen, die men in Nederland zichzelf stelt. Me[n] kan niet opgestraft de werktijden verkorten en d[e] arbeiders meer laten verdienen. Een gunstige over[]weging is dat manufacturen overal op aarde ge[]bruikt kunnen worden en vooral in de tropisch[e] landen, waar alles katoen is wat men draagt.

De *Java-Bode* (24/12) bericht de aankomst o[p] Java van *„De commissie Nakashima"*. Deze Japan[]sche commissie zal de verschillende gegevens o[ver] Ned.-Indië, die het Japansche publiek anders te no[]of te gras voorgezet worden, in een overzichtelij[k] geheel samenvatten. Het plan heeft de instemmin[g] van den Nederlandschen gezant in Japan, genera[al] *J. C. Pabst.* Geldbelegging in China en Siberië hee[ft] voor Japan zijn bezwaren. Alleen in Ned.-Ind[ië] meent het veilig en met prachtige vooruitzichte[n] zijn kapitaal te kunnen beleggen.

De export vanuit Indië naar *Zweden* is belangrij[k] toegenomen *(Java-Bode,* 21/12). Zweden intere[s]seert zich vooral voor de betere kwaliteiten koffie[,] rubber, coprah, vezels en tapioca vinden eveneen[s] aftrek in Zweden. In 1913 bedroeg de omzet me[t] Zweden 3 millioen kronen, in 1925 12 millioen e[n] in 1926 15 millioen. De Zweedsche industrieën heb[]ben een belangrijk afzetgebied in Indië gevonde[n]. Wij noemen de van ouds bekende Zweedsche luc[i]fers, papier, electrische artikelen, kogellager[s,] machinerieën enz. Verscheidene Zweedsche firma[']s hebben eigen agentschappen in Indië gevestigd. O[ok] werden kanonnen aan onze Artillerie geleverd. [In] Zweden wordt veel propaganda voor Ned.-Indië [ge]maakt. De Zweedsche consul-generaal te Batavi[a,] de heer *Fevrell*, is het ernst om de betrekkingen o[p] verschillend gebied tusschen Zweden en Ned.-Ind[ië] steeds meer te versterken in het belang der beid[e] naties.

Nieuwe Sumatra-lijnen. Nieuwe wegen.

Ir. A. Tom bracht zijn rapport uit over de verke[n]ningsreis door Indragiri, Siak en Sumatra's Wes[t]kust *(De Loc.* 19/12, blz. 8). Hoewel de ontwer[p-] begrooting 1929 eerst in Februari zal worden b[e]handeld, keurde de Commissie van Bijstand voor d[e] Staatsspoor- en Tramwegen te Bandoeng ree[ds] thans goed, dat op die begrooting credieten zull[en] worden aangevraagd voor de opname eener *ra[il]verbinding in Midden-Sumatra*, te beginnen b[ij] *Pakan Baroe* aan de Siak-rivier en loopende in d[e] eerste plaats via Kampar tot *Taloek* met verde[re] mogelijke doortrekking naar *Moeara Boengo* e[n] *Loeboek Gedang* via Rantau Ikir. De opname-wer[k]zaamheden zijn te ramen op *f* 2000 per K.M. [in] totaal *f* 800.000. Er kan zoo worden gewerkt, d[at] op de begrooting voor 1930 de eerste post kan wo[r]den opgebracht voor het gedeelte Pakan Baro[e-] Taloek.

Het *Bat. Nwsbl.* (22/12 „De openlegging van S[u]matra") betoogt dat het algemeen belang met dez[en] spoorwegaanleg niet gediend is. Voor dit gedeel[te] van Sumatra is een breed opgezet wegennet noodi[g]. De kosten besteed aan goede auto-wegen breng[en] t.g.t. vanzelf wel hun rente op. Men treft in d[it] land vele belangrijke rivieren aan, goed bevaarba[ar] tot ver bovenstrooms en alle naar de Oostkust ui[t]mondende. Er wordt daarop reeds een drukke bi[n]nenscheepvaart onderhouden.

De *Deli Crt.* (27/12) vertelt van „De automobi[el]tentoonstelling te Brastagi"; het *Soer. Hbl.* (19/[12] „Het geduldige landsgeld", *Z.)* deelt e. e. a. me[e] van de A.D.S.S., den autodienst der Staatsspo[or]wegen in Zuid- en Midden-Sumatra. De particuli[ere] autodiensten hebben er zich zóó sterk uitgebre[id,] dat het geheele land er uitstekend door wordt b[e]diend.

De nieuwe verbindingsweg van *Fort de Kock* v[ia] Melalang naar *Priaman* is geopend, zoodat tha[ns] een dubbele verbinding bestaat tusschen de Bove[n-] en de Benedenlanden *(De Loc.* 19/12).

Binnen afzienbaren tijd zal 't mogelijk zijn va[n] uit Pandeglang *(Bantam)* over een afstand van [] K.M. het onbekende Zuiderstrand van Bantam [te] bereiken. De weg van Kerta naar de vlakte van M[a]lemping zal door een zoo goed als onbekend gebi[ed]

gaan, voor een groot deel nog zwaar oerwoud met veel wild. De verbinding is ook uit een bestuursoogpunt van groot belang. Zooals bekend bood Zuid-Bantam na de communistische relletjes aan de uitgewekenen van Menes en Laboean een prachtschuilplaats, waar men zich wegens de ontoegankelijkheid van het terrein, veilig voelde. *(De Loc.* 23/12).

Pestbestrijding.

Nog steeds blijft pest over heel Java voorkomen en vooral in Midden-Java soms met vrij hevige opflikkeringen (*De Loc.* 23/12, blz. 21). Medische kwesties kunnen daarbij in hoofdzaak buiten beschouwing blijven, want het *pestbestrijdings-vraagstuk* is geheel geworden een *woningverbeterings*-vraagstuk en de woningverbetering is in handen gelegd van bestuursambtenaren, die in hoofdzaak in eersten aanleg het eigenlijke bestrijdingswerk verrichten. Niet door het vangen van ratten of door het dooden ervan met behulp van gift, bacteriën e.d., maar door de ratten het onopgemerkt bestaan in huis onmogelijk te maken, blijkt het contact tusschen mensch en huisrat verbroken te kunnen worden. In de practijk gaat in de geheele door de Woningverbetering aangewezen desa bijna huis voor huis tegen den grond om dan ook vernieuwd, verjongd en opgefleurd, zij het ook even eenvoudig, te voorschijn te komen uit den door de Overheid bevolen strijd tegen de pest. De schrijver, de heer *K. W. L. Bezemer*, contr. B.B., vindt het begrijpelijk dat de woningverbetering niet bepaald populair is.

Het *Soer. Hbl.* (22 en 23/12) vertelt van „De opening van het *Dr. Scheuer*-hospitaal" te Klaten.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Naar het bruine front!

In de *Soeloeh Indonesia Moeda,* orgaan der vereenigde Indonesische Studieclub te Soerabaja en Algemeene Studieclub te Bandoeng over December 1927, komt onder bovenstaand hoofd een artikel voor dat wij hieronder wedergeven. De schrijver noemt zich Indonesia—Poetera.

Zentgraaff van het *Soer. Hbld.* heeft indertijd gepropageerd de vorming van een blank front, ten einde sterker te staan tegenover de massa van „inlanders", die in hun diverse organisaties steeds meer voet beginnen te winnen — ten koste van het prestige van den blanke, dat in het verleden voldoende is geweest om den overheerscher tegen de „moordzucht en bloeddorst" der Inheemschen te beschermen.

Zijn stem is die eens roependen in de woestijn gebleven. Ze heeft geen positieve reactie gevonden van de blanke pers in Indië. Ze kreeg van de sanapartij slechts een negatief antwoord: men wees het blanke-front-idee af.

Wij kunnen de houding dier pers op twee manieren uitleggen. Wij kunnen zeggen dat de blanke inderdààd naar verbroedering wenscht te streven, naar wederzijdsch begrijpen en naar wederzijdsche waardeering tusschen bruin en blank. Of wij kunnen die houding daardoor verklaren dat men voelt juist door de vorming van een blank front, juist door zich te consolideeren, zich te zullen verzwakken; dat men voelt dat de vorming van een *blank* front onherroepelijk een *bruin* front zal doen geboren worden, waarin de bruine het gewicht van zijn aantal in de weegschaal zou kunnen werpen, wat onmogelijk te neutraliseeren zou zijn door hechtheid van organisatie aan blanke zijde alleen.

Welke van de twee verklaringen de aannemelijkste is?

Tegen de eerste verklaring moge worden aangevoerd dat men in het verleden nimmer behoefte heeft gevoeld aan verbroedering. De blanke heeft zich in Indië zorgvuldig afgezonderd, hij heeft zich afzijdig gehouden van alles wat niet „blank" was, hij wees iedere toenadering van onzen kant af; hij vormde hier een samenleving die geen aanrakingspunten had met de Indonesische. Waarom dan plotseling dat liebäugeln? Vanwaar die broederschapsideeën? Hoe te verklaren deze nieuwe houding?

Wij Indonesiërs, wij vinden het verdacht.

Voor de tweede hypothese pleit het feit dat men van broederliefde overloopt juist op het oogenblik dat wij Indonesiërs, door machtsvorming in verschillende organisaties kracht hebben weten te verwerven; dat wij tegenwoordig géén massa van analfabeten alléén uitmaken, maar een massa van georganiseerde analfabeten, die weten dat wat ons te kort schiet aan schoolsche wijsheid, aan organisatietalent en organisatie-techniek, ruimschoots wordt vergoed door ons getal.

Zeker, wij Indonesiërs begrijpen dat, waar wij ons hoe langer hoe meer bewust zijn geworden van de macht, ontleend aan onze numerieke meerderheid, gevoegd bij het steeds dalende prestige van den overheerscher, — de verhoudingen steeds meer toegespitst zullen worden. Wij begrijpen dat het mathematisch juist trekken van de scheidingslijn tusschen den macht-begeerenden bruine en den macht-vasthoudenden blanke beteekent: het doen geboren worden van de climax der verslechterende verstandhouding tusschen bruin en blank. Maar wij begrijpen ook dat, hoe zuiverder en eerder de antithese is gesteld, hoe karaktervoller de strijd wezen zal en dat, hoe beter het antagonisme is onderkend, hoe juister de doelstelling van den strijd zal zijn.

Wanneer wij dit inzien, dan is de volgende stap door ons, Indonesiërs, te doen, duidelijk.

Vooropstellende dat wij bereid staan om al wat redelijk is, aan te nemen en als eigen te adopteeren, dat wij zelfs van den tegenstander lessen moeten accepteeren — zij het geamendeerd zooals *onze* belangen voorschrijven — dienen wij het advies van Zentgraaff op te volgen.

Een ,blank front" verzwakt de Europeesche stelling in ons land. Welnu, dan volgt daaruit van zelf dat een „bruin front" onze positie zal versterken!

Wat de tegenstander verwerpt, moet juist goed voor ons zijn. Naar de machtsvorming moeten wij, naar de machtsvorming die ons alleen reëele politiek kan mogelijk maken, naar de machtsvorming die slechts door de vorming van een „bruin front" mogelijk is.

Dat daarom dit bruine front kome. Dat iedere Indonesiër inzie dat gebrek aan eensgezindheid oorzaak is geweest van onze nederlagen in onzen strijd met het Westen. Dat hij leering trekke uit de historie onzer nationale aftakeling, uit het hofgekrakeel bij de Mangkoerats, of uit den strijd tijdens Mangkoeboemi en Mas Said, waaruit geen Indonesiër, doch alleen de Hollander winnend is te voorschijn getreden....

Niet met duizenden en duizenden „inlanders" mag de vreemdeling te maken hebben, niet met millioenen bruinen mag hij te strijden hebben; hij mag alleen tegenover zich hebben één, ondeelbaar, Indonesisch Volk — welhaast één, ondeelbare Indonesische natie!

Hoe dit mogelijk is, waar realiteit is, dat ons Volk verdeeld is in zoovele organisaties? Hoe, waar die organisaties allen hebben een eigen doelstelling, ieder bezield is van een eigen ideologie, elk volgt een eigen strijdmethode?

Vooreerst, men zij gewaarschuwd zich de moeite te geven een unificatie van de diverse partijen te bewerkstelligen. Men zij doordrongen van de onmogelijkheid een Volk van vijftig millioen zielen, levende in een maatschappelijke structuur van velerlei geleding, te binden in het keurslijf van één enkle organisatie, die, indien zulks wel mogelijk was, Indonesië een stempel van ideeën- en geestesarmoede zou opdrukken, die uitsluit een vrij, zelfstandig bestaan, waardoor ons volk dan veroordeeld zou wezen tot den jongsten dag een slavenjuk te dragen.

En daarom zij *federatie* onze leus. Federatie die intact moet laten de persoonlijkheid, de individualiteit, het karakter van de daarbij aangesloten partijen. En de band, onontbeerlijk om partijen samen te binden, zij een zeer losse. Hij knelle niet in zijn binding, opdat hij voldoende waarborgen kan geven, duurzaam te zijn. Hij zij gelijk de losse band die te samen bindt de elementen van het Britsch Imperium. Hij zij los om stevig te zijn.

Het accoord dat door de Indonesische partijen getroffen zal worden, zal dus géén principieel accoord kunnen wezen. Principieel accoord impliceert de onderwerping der daaraan aangeslotenen aan principieele discipline; het beteekent zeker offer van de aangesloten partijen aan zelfstandigheid en vrijheid van beweging.

En een bond zonder principieele discipline, zonder offer aan vrijheid, aan zelfstandigheid der aangesloten partijen ten bate van den bond zelf, — zoo'n bond is denkbaar. Ja, zoo'n bond is mogelijk wanneer men genoegen wil nemen met incidenteele samenwerking, samenwerking slechts dan, wanneer door de aangeslotenen unaniem de urgentie daarvan wordt gevoeld. Samenwerking b.v. waar het betreft het vergaderrecht, de poenale sanctie, de massa-arrestaties of de exorbitante rechten, samenwerking waar het betreft onze studenten-martelaren in Holland.... Wij Indonesiërs, wij moeten er ons voor schamen dat telkens en telkens onze aanvallen op de poenale sanctie of het suikerkapitaal met succes worden afgeslagen.... Wij moeten er ons voor schamen dat na de eerste berichten over invallen bij of arrestaties van studenten géén onzer zijn koffers heeft gepakt om uit de eerste hand nadere bizonderheden te vernemen; dat wij tot nog toe niet in staat zijn aan onze beweging te schenken het element *kracht!*

Dat daarom de „Permoefakatan Partij, Partij Politiek Indonesia" (Federatie der Indonesische politieke partijen) spoedig geboren worde. Dat wij, ons rekenschap gevende van onze moeilijke taak: te vormen een oordeelbare Natie, te scheppen een vrije, souvereine gemeenschap van onafhankelijken, *in elkander* kracht zoeken. Dat wij spoedig aaneen smeden de ijzeren keten van het bruine front!

Ons getal zij Eén!

Indo in actie.

Onder dit hoofd komt in *Bintang Timoer* van 24 December een artikel voor, handelende over de actie van het I. E. V. voor het Inlandsche grondbezitsrecht ten behoeve van de Indo-Europeanen. Zooals men zich herinneren zal — zegt schrijver — heeft de afdeeling Tasikmalaja dezer vereeniging er bij haar hoofdbestuur op aangedrongen te trachten om een Indisch burgerschap te verkrijgen voor de Indo's. In verband hiermede heeft dit hoofdbestuur een circulaire uitgevaardigd waarin het aan de door genoemde afdeeling aangevoerde argumenten, nog de verklaring toevoegde dat de uitbreiding der Inlandsche zetels in den Volksraad voor den Indo eigenlijk niet zoo gevaarlijk is als de Inlandsche meerderheid in bedrijven en beroepen. Schrijver zegt dan naar aanleiding daarvan o.a.: Wat er in die circulaire wordt beweerd omtrent de lasten die aan de halfbloed-Europeanen worden opgelegd, is inderdaad juist, maar — vraagt hij — zijn zij ten opzichte van de grondrechten wel consequent, waar zij zich indertijd op de I. E. V. vergadering te Batavia Nederlander noemden en zich bovendien tegen de vergrooting van het Inlandsche element in den Volksraad hebben verklaard? Van de zware lasten die de Inlanders thans ondervinden, zoomede van de lage positie die ze thans innemen, hebben de Indo's een afschuw ,doch tot de vruchtbare gronden der landskinderen zoeken zij toenadering. Schrijver brengt deze actie van de Indo's onder de aandacht van de eigen rasgenooten.

Ambtenaren-reizen.

In het nummer van 12 December van het blad *Pewarta Deli* te Medan wordt een afkeurend artikel gewijd aan de reizen van regenten, districtshoofden en landbouwconsulenten naar Nederland. De redactie constateert dat deze reizen verkeerd zijn: in Europa leert men niets dat voor Indië van nut is, men ziet er groote gebouwen, maar de inheemsche cultures van Indië gaan er niet op vooruit. Zoo wordt gewezen op de lakschheid van het Landbouwdepartement ten aanzien van de klappercultuur en opgemerkt dat men in Europa geen verbetering daarvan leert. Neen, dan moeten de ambtenaren naar de Philippijnen, naar Britsch-Indië, waar de Inlandsche meerderheid al werkt, naar Siam en Rangoon gaan, waar men leeren kan wat voor Indië noodig is en waar — besluit schrijver smalend — de ambtenaren niet, zooals in Nederland, hun plicht vergeten zullen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Het batikbedrijf in de Vorstenlanden.

Als No. 1 der Mededeelingen van de afd. Nijverheid van het Dep. van Landbouw enz. te Buitenzorg, is verschenen het werkje: Het batikbedrijf in de Vorstenlanden, door Ir. R. M. P. Soerachman, assistent bij genoemde afdeeling.

In het werk wordt op uitvoerige wijze het procédé van het tjappen of stempelen beschreven en inlichtingen over de in gebruik zijnde was-mengsels, kleurstoffen, ook de synthetische, gegeven. Dank zij de intensieve propaganda door de Duitsche technici die kosten noch moeite sparen, zal het gebruik der synthetische kleurstoffen hoe langer hoe meer veld winnen; door het gebruik dier kleurstoffen zal natuurlijk heel wat tijd worden uitgespaard, welke de oude kleurmethoden vorderen. Voorts komen in het werk inlichtingen voor over de verspreiding der batikkerijen te Solo en Jogja, de arbeidsverdeeling in de batikkerijen, de inrichting en outilleering der bedrijven en den handel in batiks. Ook geeft schr. o.m. cijfers betreffende de kostprijzen van het batikwerk en noemt eenige oorzaken van den achteruitgang van het bedrijf, maar komt toch tot de conclusie, dat met de batikindustrie groote economische belangen gemoeid zijn.

Nationalisme en Ned. Indië. Oost tegen West.

Dr. D. J. Hulshoff Pol, die sinds eenigen tijd in woord en geschrift de wenschelijkheid bepleit om de bevolking van Ned.-Indië te doen regeeren door eigen-adathoofden, zij het onder toezicht onzer ambtenaren, vraagt thans in een nieuwe brochure opnieuw de aandacht voor zijne denkbeelden.

Voor de lastige kwestie wat de Ned. Volksvertegenwoordigingtegenwoordiging zal hebben te doen nu de Volksraad de voorgestelde wijziging van de zetelverhouding heeft aangenomen, meent schr. eene oplossing te hebben gevonden.

„Wordt de voorgestelde wijziging tot wet, dan zal alles moeten worden gedaan om het wantrouwen onder de Europeesche bevolking in Indië te doen verdwijnen. Naast de krachtige hand zal veel beleid daarvoor noodig zijn."

„Ingeval de voorgestelde wijziging mocht worden verworpen, dan zullen ten spoedigste diep ingrijpende maatregelen in het belang van het Inlandsch nationalisme moeten worden getroffen om den Inlander te overtuigen, dat het niet in de bedoeling ligt zijn ontwikkelingslijn af te breken, maar dat andere voorzieningen getroffen zullen worden, die zijn nationale aspiraties bevredigen. Het is zelfs noodzakelijk dat de Staten-Generaal alsdan den weg aangeven waarlangs zij de verdere ontwikkeling mogelijk achten... Een duidelijke uiteenzet

ting van wat men wil is absoluut noodzakelijk. Naar mijn opvatting is dan toch zeker wel het eerste, dat de waardigheid van Regent erfelijk wordt verklaard in diens geslacht... De tweede, onmiddellijk daarop volgende stap zal die zijn, dat de regentschappen tot groepen vereenigd worden, die elk een zelfbesturenden staat vormen. Een der regenten wordt benoemd tot het regeerend adat-hoofd, de andere regenten staan tot hem, ongeveer op dezelfde wijze als de Pakoe Alam en de Mangkoenegara tot de sultans van Djocja en Solo. Gesteund zoowel door onze ambtenaren als door een benoemden raad van Inlandsche intellectueelen, zullen deze nieuwe adatvorsten hebben te regeeren.

Op deze wijze de ontwikkeling der Inlandsche maatschappij verder stuwende, kan geheel worden tegemoetgekomen aan het nationalisme der Inlanders, zonder aan dat der Europeanen afbreuk te doen."

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 25 (17 Dec. '27). Eenige wenken vor de bestrijding van de bladluizenplaag in de Deli-tabak, door J. C. van der Meer Mohr. — Over de fermentatie van de tabak, door Dr. J. Schweizer. — De opening van het nieuwe H.V.A.-gebouw te Medan. — Het nut van diensthonden op ondernemingen. — De Landbouwhoogeschool te Wageningen. — Kolonisatie Nieuw Guinea.

De Indische Mercuur.

No. 4 (25 Jan.). Het honderdjarig bestaan van de Javasche Bank (met afb.), door Mr. J. Gerritzen. — De resultaten van de Europeesche Suikerconventies met Tarafa, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De haven van Semarang. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Inst. geeft een opgave van literatuur over aetherische oliën, boschwezen, gommen en harsen, looistoffen, geneesmiddelen, specerijen, voedingsmiddelen, vruchten.

Economisch-Statistiche Berichten.

Prof. Mr. F J. H. Cowan, oud-directeur van het Dep. van Justitie in N.-I., vervolgt in het Nr. van 25 Jan. zijne beschouwing, getiteld: De nieuwe onzekerheid over het lot der „Poenale Sanctie" in Indië, gewekt bij de behandeling in den Volksraad van de jongste veranderingen in de „Koelie-ordonnantie Sumatra's Oostkust". — Prof. G. Gonggrijp bespreekt het Verslag van het Volkskredietwezen over 1926. — Verder bevat genoemd Nr. nog een overzicht van den tabakshandel in 1927.

De Indische Post.

Het Nr. van 17 Dec. bespreekt de Memorie van Antwoord op de Ind. Begrooting, waarbij de Minister, achter den Landvoogd staande, zich ten volle bereid verklaart het beleid van den Landvoogd met zijn verantwoordelijkheid te dekken.

Deze bereidvaardigheid — zegt schr. — verwerft zeer zeker de toejuiching van hen, die het toegepaste regeeringsbeleid van het laatste jaar en de verkregen resultaten eveneens toejuichen. Zij, die daarvoor geen aanleiding vinden, zullen de ministerieele verklaring teleurstellend achten, in zooverre, dat ze daarin althans eenigen twijfel aan het welslagen van de gevolgde politiek hadden willen zien neergelegd. 't Is echter al botertje tot den boom.

Het betoog eindigt: In de naaste toekomst zal de harde les worden opgedaan, dat de nationale idee hier op verontrustende wijze *en marche* is, en dat de Nederlandsche gedachte hier terugloopt met dezelfde snelheid...

Tenzij... er onder de bestaande constellatie van machten één zou zijn te vinden, die zich desnoods met een harden vuistslag ruimte verschaft tusschen de verschillende stuurlooze groepen en aan alle halfheid en aan alle bevend laveeren tusschen velerlei beginselen, het eene noodige volgt. Die de volksvertegenwoordigingen van beide landen aan het verstand weet te brengen, dat er maar één onderwerp van koloniale politiek aan de orde van onmiddellijke behandeling is: het stopzetten van verdere kniebuigingen voor den rooden, zooals prof. Oppenheim het in den Volksraad uitdrukte en het opnieuw weerbaar maken van Indië onder de handhaving der Nederlandsche gedachte.

Gedenkboek Javasche Bank.

Ter gelegenheid der herdenking van haar eeuwfeest heeft de Javasche Bank een gedenkboek uitgegeven, waarvan thans nog slechts het eerste deel, een boekdeel van 600 blz. met vele illustraties, bij G. Kolff en Co. te Weltevreden is verschenen. Dit deel, samengesteld door den heer L. de Bree, behandelt allereerst de economische geschiedenis van Oost-Indië onder de O.-I. Comp., waarbij vooral de nadruk wordt gelegd op het muntstelsel in dien tijd; dan volgt de periode van 1798 tot 1816, waarbij de muntgeschiedenis weder een belangrijke plaats inneemt. De jaren 1816 tot 1827 vormen eveneens een afzonderlijk hoofdstuk, in deze periode valt de voorgeschiedenis van de oprichting van de Javasche Bank. Vervolgens wordt de totstandkoming geschetst en de geschiedenis beschreven tot 1860 toe, met welk jaar het eerste deel eindigt.

Missie- en Zendingperiodieken.

De Banier. 15 Dec. '27. Schetsen uit het leven van Ingwer Ludwig Nommensen, de Apostel der Batakkers, door J. H. Hemmers (vervolg).

St. Claverbond. Febr. '28. Ngelmoe Djawa, door C. Tjiptakesoema (met afb.). — Moentilan, St. Franciscus Ziekenhuis, door Moeder Aufrida (met afbeeld.).

De Macedoniër. Jan. '28. Onderwijs en Zending, door D. Pol. (I. Inl. lager onderwijs, II. Inl. vakonderwijs, III. Westersch lager onderwijs). — De Zending in China bedreigd door het Modernisme en Bolsjewisme.

Een Prijsvraag.

Het Departement van Onderwijs en Eeredienst in Nederlandsch-Indië schrijft een prijsvraag uit voor de samenstelling van een leerboek over

Indische Burgerschapskunde"

geschikt om als handleiding te dienen bij het onderwijs in dit vak op de Kweekscholen voor onderwijzers.

De antwoorden op die prijsvraag moeten, gesloten in een enveloppe, waarop of waarin geen naam of andere aanduiding van de(n) afzender(s) voorkomt, doch daarop alleen het woord „Burgerschapskunde" en een motto of spreuk zijn gesteld, vóór den 1sten Maart 1929 franco en aangeteekend zijn ontvangen bij het Bureau van den Onderwijsraad te Weltevreden, hetwelk de inzendingen ongeopend doet toekomen aan den Voorzitter der door den Directeur van Onderwijs en Eeredienst te benoemen Jury. Tegelijkertijd moet(en) de afzender(s) een verzegelden brief zenden aan den Directeur van Onderwijs en Eeredienst, met de verklaring, dat het antwoord op de prijsvraag onder het motto „........." van hem (hen) afkomstig is. Deze laatste brief wordt niet eerder geopend, dan wanneer de Jury alle ingekomen antwoorden heeft onderzocht en de prijzen heeft vastgesteld.

Voor de goede beantwoording der prijsvraag worden door voornoemd Departement de volgende prijzen uitgeloofd:

a) een prijs van ƒ 1000.— (één duizend gulden);
b) een prijs van ƒ 500.— (vijf honderd gulden);
c) een prijs van ƒ 250.— (twee honderd vijftig gulden).

Het Departement behoudt zich het recht voor om de ingekomen antwoorden aan te koopen en deze geheel of gedeeltelijk zoo noodig na samenvoeging, wijziging en aanvulling, uit te geven.

Verdere inlichtingen, alsmede een opgaaf van de Voorwaarden zijn te verkrijgen, in Nederlandsch-Indië bij het bureau van den Onderwijsraad te Weltevreden en in Nederland bij de Afdeeling A van het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Ministerie van Koloniën.

De Ind. Verlofganger.

In No. 25, van 27 Jan., een geïll. beschrijving van het nieuwste mailschip van den Rott. Lloyd „Sibajak". — De hr. A. Weruméus Buning geeft een historisch schetsje: De Compagnie in de Molukken. — Mevr. C. Vis-Janssen van Raay schrijft over „Geluksaanbrengend gesteente", en P(etrus) B(lumberger) over een fraaie Hindoe-Javaansche bid (Tjakra)-schel.

* * *

De beteekenis van Nederlandsch-Indië als exportgebied van koloniale producten. (In- en Uitvoer, 23 Jan. '28).

De te verwachten producties van de bevolkingsrubbercultuur (Korte Berichten voor Landb., enz. 23 Dec. '27).

De Tjina-mindering (Chineesche geldhandelaar, ook wel woekeraar op Java). (Orang Peladang, Jan. 1928).

Met Heemskerk naar de Oost, door J. G. Kramer. Met teekeningen van P. Dom. (Amsterdam, Uitg. Mij. „De Gulden Ster").

Waaraan moet ik denken? Wat moet ik doen? Wenken aan het Hollandsche meisje, dat als huisvrouw naar Indië gaat, door Dr. C. J. Rutten-Pekelharing. 2e druk. (Gorinchem, J. Noordwijn en Zoon).

The peasants' movement in Indonesia, by S. Dingley. [Farmers and Peasants international Library of the revolutionary farmers and peasants movement, edited by Th. Dombal and N. L. Mecheriakov. Nr. 2]. (Berlin, R. L. Prager).

Nederlandsch Guyana. Een kort begrip van Suriname, door G. J. Staal, oud-Gouverneur van Suriname. [Bibliotheek voor Cultuur en Wetenschap]. (Amsterdam, Uitgeversvennootschap „Groot Nederland"). Met kaart en platen. (Zie de rubriek Suriname in dit Nr.).

Suriname.

Van de hand van den oud-gouverneur Staal [...] bij de Uitgeversvennootschap „Groot Nederland" [...] Amsterdam verschenen: *„Nederlandsch Guyana, een kort begrip van Suriname"*, met 30 afbeeldingen [...] een kaartje. De schrijver noemt het ruim 200 bladzijden tellende boek bescheidenlijk „een kort begrip". Inderdaad bevat het alles wat men van Suriname wil weten en dat alles — zooals te verwachten was — met volkomen kennis van zaken behandeld. Het boek is een, met gebruikmaking van de nieuwste gegevens, bijgewerkte overdruk van den schriftelijken leergang in het weekblad „Dalmeijer's Volksuniversiteit".

In een „woord vooraf" zegt de schrijver: „Er [...] vaak — en niet het minst door schrijver dezes — geklaagd over gebrek aan belangstelling voor Suriname. Voor dat verschijnsel zijn verschillende redenen aan te voeren. Een dezer is zeker het gemis van een handleiding, die in beknopten vorm voorlichting verschaft. Wel is er in den loop der tijden tamelijk veel over Suriname geschreven, aan bronnen van kennis ontbreekt het feitelijk niet, maar zij liggen verspreid op het studieveld en moeten door weetgierigen opgespoord worden, hetgeen voor populariteit niet bevorderlijk is."

Het is geen gemeenplaats wanneer wij zeggen dat het boek in een lang gevoelde behoefte voorziet, want hoe vreemd het ook klinken moge, een dergelijke handleiding bestond tot dusver niet.

Het boek is ingedeeld in 13 hoofdstukken, die wij hier niet zullen opsommen, overtuigd als wij zijn dat het spoedig in handen zal zijn van allen die belang stellen of belangen hebben in Suriname. Door zijne lezingen in alle deelen van het land heeft de schrijver als het ware den weg bereid voor deze handleiding. Niet het minst in Suriname zelf verwachten wij een groote verspreiding. Het boek kost slechts ƒ 1.90 en gebonden ƒ 2.75.

De keus der illustraties is zeer geslaagd. Buitengewoon mooi is de titelplaat „Boschgezicht. Een Moraboom". Het overzichtskaartje bevat, wat de grensrivieren betreft, niet de fout, die dikwijls in zulke kaartjes wordt gemaakt.

Aan het eind van het boek een lijst van leesstof.

Wij kunnen de verzoeking niet weerstaan hier het slot van het boek aan te halen:

....„Het Nederlandsche volk moet doordrongen worden van de noodzakelijkheid om zijne kracht en gaven niet alleen aan het Nederlandsch gebied in het Oosten te wijden, doch te bedenken, dat ook in het Westen een stuk Nederland ligt, dat dringend de medewerking van het Moederland behoeft om opgewerkt te worden uit den staat van verval, waarin het verkeert. Wat Nederland kàn, is ook in het Westen aan den dag getreden, namelijk in Curaçao, waar de vestiging van de aardolieraffinaderij een zoo gelukkige maatregel blijkt te zijn om, in overeenstemming met de eigenaardige behoeften en mogelijkheden van dat gebied, een stuw te geven aan [...] opleving van de gemeenschap.

Suriname wacht nog.

Wacht op Neerland's kapitaal, kennis, energie.

Suriname wacht op Neerlands *nationale* da[...]
Nationaal: niet wegens de belegging van den Hollandschen gulden, maar door het beleggen van [...] Hollandsche hart in Nederlandsch Guyana".

* * *

„Het Volk" van 24 Januari en „Voorwaarts" v[an] 25 Januari nemen uit een artikel van den heer A. van der Hake in het *„Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur"* het verhaal over van twee gevallen van ongerechtigheden, die in Oost-Indië zouden hebben plaats gevonden bij de werving van contractanten voor Suriname. De medegedeelde feiten zijn van dien aard dat het Gouvernement van Suriname niet mag nalaten een streng onderzoek in te stellen en de schuldigen voorbeeldig te doen straffen.

Wij twijfelen niet of de heer van der Hake zal in het belang der zaak, bereid wezen zijn zegsman te noemen Het moet alsdan mogelijk zijn de betrokken slachtoffers van dit ronselen op te sporen en hen voor rekening der kolonie naar Java terug te zenden.

* * *

Op 27 Januari overleed te Amsterdam, in den ouderdom van 80 jaren, de heer J. J. Heilbron, oud-inspecteur van het onderwijs in Suriname.

In Suriname geboren genoot hij zijn eerste onderwijs op de destijds gunstig bekende school van den heer Brouwer. In Nederland gekomen bezocht hij de kweekschool voor onderwijzers te Haarlem. Na de hoofdakte en de akten voor Fransch, Engelsch, Duitsch en Wiskunde te hebben behaald, vertrok hij naar Paramaribo, waar hij een m.u.l.o. school oprichtte, die spoedig in bloei toenam. Toen in 18[..] onder het bestuur van gouverneur Smidt, de eerste openbare m.u.l.o. school werd opgericht, werd [de] heer Heilbron tot directeur daarvan benoemd.

Onder zijne bekwame leiding nam de school zo[...]

in bloei toe. Langzamerhand werd het onderwijs opgevoerd tot het overeenkwam met dat op een driejarige H. B. S. hier te lande. Toen in 1897 de inspecteur van het onderwijs met verlof naar Nederland ging, werd de heer Heilbron zijn tijdelijke plaatsvervanger. In 1911 werd bij definitief aangesteld. Bedriegt ons geheugen ons niet dan verliet hij in 1916 den kolonialen dienst. De heer Heilbron is een voortreffelijk schoolman geweest. Een groot deel van het tegenwoordig levende geslacht in Suriname heeft zijne leiding genoten en zijn nagedachtenis zal daar zeker lang in eere blijven.

De overledene was ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Curaçao.

Democratie en autonomie!

Wanneer men in ons land rondkijkt in de besturende kringen en in de vertegenwoordigende college's ziet men niet alleen andere gezichten dan 25 jaar geleden maar ook andere personen. Dat heeft de „democratie" gedaan. Die „democratie" heeft meer op haar geweten. Zij is machtig, want iedereen is bevreesd gehouden te worden voor die „democratie" niet welgezind. De menschen, door haar tot regeeren geroepen, stonden, en staan eigenlijk nog, voor een hun vreemde taak, en den een gaat het beter af, die taak te vervullen dan den ander. Ook op Curaçao heeft die „democratie" haar invloed doen gelden. Reeds een jaar of tien geleden waren er leden van den Kolonialen Raad, die het voorstelden, alsof zij volksvertegenwoordigers waren. Gouverneur Helfrich werd af en toe een „democratisch" gouverneur genoemd, en voor en na hem is in jaren het gezag in den goeden zin niet zoo hoog gehouden als door hem.

Die „democratie" heeft nog meer in het vat voor Curaçao. Zij heeft de grondwet veranderd — al jaren geleden, en daarbij bepaald, dat de regeling der inwendige aangelegenheden van Curaçao zou worden overgelaten aan aldaar gevestigde organen. Men mag veronderstellen, dat dit, behoorlijk uitgevoerd, beteekent een verlegging van het zwaartepunt der bedoelde regeling van Den Haag naar Curaçao.

Het is te laat, om de vraag te stellen, of Curaçao rijp is voor de uitvoering van deze nieuwe regeling. Dat had men zes jaar geleden moeten vragen. Zij, die toen ter wille van den tijdgeest bevestigend antwoordden, en nu wel zachtjes het tegendeel zouden willen beweren, hebben nog twee troefkaarten in handen: de herziening van het regeeringsreglement, die laat wachten, en het vereischte van de koninklijke goedkeuring der begrooting. Intusschen zal de eerste kaart nu toch langzamerhand op tafel moeten komen. Dan krijgen wij de vraag: rijp of niet rijp, wat zal het vertegenwoordigend lichaam wezen? hoe en door wie zal het worden samengesteld? Zal het werkelijk „vertegenwoordigend" zijn, dan is dit vraagstuk bijna niet op te lossen. Als wij de tegenwoordige samenstelling van den Kolonialen Raad zien, waarbij een stelsel van feitelijke coöptatie gevolgd wordt, dat het mogelijk maakt met heel weinig moeite de besten te kiezen, dan vreezen wij wel eens, dat Curaçao de menschen niet heeft, in staat om de nieuwe taak, die de grondwet van het vertegenwoordigend lichaam zal gaan eischen, te volvoeren.

Eenige weken geleden bevatte de *Amigoe di Curaçao* een artikel: „Wat beteekent nog onze Kol. Raad", blijkbaar een rhetorische vraag, waarachter het vraagteeken was weggelaten. De schrijver betoogt niet alleen, dat de K. R. uit den tijd is, maar betuigt ook gedeeltelijk instemming met de opmerking van het *Algemeen Handelsblad* destijds in een ook door ons vermeld vraaggesprek met den gouverneur, dat de K. R. geen vertegenwoordiging vormt in de eerste plaats van de burgerij maar van particuliere belangen. De schrijver in de *Amigoe* vervolgt: „En daarom, zoolang leden van den Kolonialen Raad of hun families (en deze gaan in Curaçao ver) betrokken zijn of belang hebben bij het drankkapitaal en de dieptreurige woningtoestanden, zullen we op dit gebied niet spoedig goede wetten krijgen, die hier zoo allerdringendst noodig zijn."

Het is kras gezegd en de beschuldiging is niet bewezen. Wij zouden ook geen feiten ten bewijze kunnen noemen. Het is ook niet meer de moeite waard, hierover te gaan strijden, want dit gelooven wij met den schrijver van het stuk, dat het nieuwe door de grondwet geëischte vertegenwoordigend lichaam er anders zal dienen uit te zien, wil het zijn, wat zijn naam zegt.

Dit alles waren wij in den loop dezer week aan het overdenken, toen de Curaçaosche mail ons een brief bracht, door den Kolonialen Raad einde December 1927 aan den Minister gezonden, en aan de Tweede Kamer meegedeeld. Daarin worden allereerst de artt. 61 en 62 en add. art. II der grondwet aangehaald, en dan gaat de brief verder:

„Aangezien onder het thans nog geldend Regeeringsreglement de ontwikkelingsgang anders was dan had mogen worden verwacht, hield het onderwerp: „autonomie en decentralisatie" velen bezig en wees uitbreiding daarvan de lijn aan, waarlangs de denkbeelden zich algemeen bewogen.

Het behoeft geen betoog, dat onder zulke omstandigheden verwachtingen gewekt zijn door de aangehaalde artikelen, die van het doorbreken van nieuwere en juistere opvattingen omtrent autonomie en decentralisatie getuigen, waarin de verhouding tusschen wetgevende en uitvoerende macht nauwkeuriger wordt aangegeven en toezicht over den Curaçaoschen wetgever in handen van den wetgever in Nederland wordt gelegd.

Deze aangelegenheid, welke hierdoor reeds meer aandacht had, is door de gebeurtenissen en toestanden van de laatste jaren nog meer op den voorgrond getreden en in verband daarmede is een groeiende en met steeds levendiger besef gepaard gaande overtuiging waarneembaar, dat aan een Staatsinrichting voor Curaçao andere beginselen ten grondslag behooren te liggen en dat het vigeerend Regeeringsreglement en vooral de wijze van hanteering daarvan, niet op de tegenwoordige samenleving passen.

Dit alleszins verklaarbaar en rechtmatig streven heeft zich altijd, met eerbiediging van 's Lands wetten, binnen het kader daarvan weten te houden.

Is de herziene Grondwet ten aanzien van Curaçao niet uitgevoerd en is bij 's Raads weten zelfs geen voorstel ter zake bij de Staten-Generaal ingediend, nog grooter teleurstelling is het te moeten constateeren, dat bij het volgen van de oude richting, de toepassing nog starder plaats vindt en naast een vasthoudendheid aan beginselen, die terecht uit de Grondwet zijn gelicht, ook in dit gewest zich een concentratie openbaart, waartoe het thans geldend Regeeringsreglement geenszins dwingt.

Het woord kolonie wordt gaandeweg geëlimineerd; in officieele stukken wordt er gesproken van den nieuwen status van dit deel van het Koninkrijk, maar in wezen is er niets veranderd en is er geen vooruitgang te bespeuren.

In niet mindere mate dan het Regeerings Reglement is de Comptabiliteit een voorwerp van bespreking en beoordeeling. Het beheer van 's Lands financiën, het gebruik, dat er van gemaakt wordt, de verantwoording, dat alles wordt door de openbare meening getoetst en de uitspraak is veelal in ongunstigen en zelfs afkeurenden zin.

Klachten over allerlei bestuursaangelegenheden en den wetgevenden arbeid, over den gang van zaken en onvruchtbaarheid van het bewind, klachten, die in beteekenis onderling verschillen, maar die de eensgezindheid bedreigen, vinden dan ook ten deele oorsprong in uitstel van de uitvoering der Grondwet, terwijl wegens de sterkere machtsconcentratie het gemis van de medezeggingschap en van het recht van contrôle over de openbare geldmiddelen zich hoe langer hoe meer doet gevoelen.

Als gevolg van een en ander wordt het vertrouwen in woorden en toezeggingen van de Regeering geschokt en schiet de ontstemming dieper wortel.

Naar aanleiding van het vorenstaande heeft de Koloniale Raad van Curaçao de eer Uwer Excellentie beleefd, doch tevens met aandrang te verzoeken in 's Lands belang het daarheen te willen doen leiden, dat zoo spoedig mogelijk aan bovengemelde artikelen van de Grondwet in den geest, waarin zij zijn ontworpen voor wat Curaçao aangaat, uitvoering worde gegeven."

Voor het oogenblik wenschen wij daaraan niets toe te voegen.

Om te bedenken.

De *British Export Gazette* van het jaar 1928 en de *Neue Zürcher Zeitung* van 15 Jan. l.l. brengen tegelijkertijd vrij goede artikelen over de Nederlandsche koloniën. Aan het laatste ontleenen wij:

„Ein Vorteil von Curaçao ist es auch, dasz es unter geordneter holländischer Verwaltung steht."

Scheepvaart.

In Nov. '27 zijn binnengekomen 128 zeilschepen, metende 28.817 M³. netto en 329 stoomschepen, metende 1.630.135 M³. netto. Voor de maanden Jan. tot Nov. 1927 waren deze cijfers 1674, 351.271, 3386, 17.206.668.

Weer een!

In den nacht van Zaterdag op Zondag is wederom een gevangene uit de gevangenis ontvlucht. Het schijnt een Venezolaan van geboorte te zijn. Blijkbaar heeft hij een der ijzeren staven in een luchtopening uit den muur weten te rukken en zoodoende weten te ontsnappen. *(A. d. C.)*

Verbinding Curaçao—Aruba.

Eindelijk dan heeft Aruba zijn vaste stoomverbinding gekregen. De „Merida" van de Red D Line zal elken Dinsdagavond 10 uur van Curaçao naar Aruba vertrekken, om Vrijdags weer te keeren. Voorzeker een groote vooruitgang voor Aruba. In het stadium van ontwikkeling waarin Aruba thans verkeert, is de verbinding per zeilschip absoluut onvoldoende en niet meer beantwoordend aan de eischen die men tegenwoordig stellen mag.

(A. d. C.).

Errata!

De „Commewijne" is een passagiersschip, dat vaart in den dienst op Zuid-Amerika.

(Alg. Handelsblad)

Gezant te Curaçao.

De Nederlandsche gezant te Curaçao (Venezuela), de heer W. G. E. d'Artillact Brill, is van verlof op zijn standplaats teruggekeerd.

(De Avondpost)

De Indische Mercuur.

Het mooi jubileumnummer 1878—1928 van dit tijdschrift bevat tal van fraaie foto's en goed geschreven stukken over Oost-Indië en Suriname, maar niets over Curaçao.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Nijmegen.

JAARVERGADERING.

Op Zaterdag 28 Januari j.l. heeft de algemeene vergadering plaats gehad ten 2.30 ure in den grooten foyer van den Schouwburg.

Aanwezig de H.H. Burgers, Mollema, Röpcke en de 2e Secretaresse en verder ongeveerf 35 leden.

Opening. De Voorzitter heette de vergadering welkom bij deze tweede algemeene vergadering die hij in Nijmegen mocht voorzitten. Daarna werd de tweede Secretaresse uitgenoodigd om de notulen van de 19e algemeene vergadering van 1927 voor te lezen. Dit gedaan zijnde, werden bij algemeene goedkeuring de notulen onderschreven. Daarna kwam het jaarverslag over het kalenderjaar 1927 aan de orde, hetwelk in een der volgende nummers van het Koloniaal Weekblad zal opgenomen worden. De Penningmeester las daarna ook zijn jaarverslag voor. De Voorzitter bracht aan beide leden van het Bestuur zijn dank, ook namens de vergadering voor hetgeen gedaan was.

Daarna kwam het 4e punt van de agenda in behandeling: de benoeming van het Bestuur. Het oude bestuur werd bij acclamatie opnieuw gekozen. Evenzoo werd bij acclamatie het bestuur uitgebreid met twee nieuwe leden, door het Bestuur voorgesteld: Majoor Barendsen, commandant van de Koloniale Reserve en Dr. Bantjes, Inspecteur van de Volksgezondheid. Ook de voorgestelde reserve bestuursleden werden met algemeen goedvinden gekozen: Mevrouw M. Hogerland Maarschalk en Luitenant Mars van de Koloniale Reserve. De Commissie van Verificatie werd eveneens opnieuw gekozen.

Bij de Rondvraag werd het voorstel gedaan om eene keuze te doen voor een geschikte gelegenheid tot het houden der gezellige societeitsbijeenkomsten. Voornamelijk ter bevordering van het vereenigingsleven zou het jammer zijn indien die bijeenkomsten door gebrek aan belangstelling zouden verdwijnen van het program. Besloten werd aan het bestuur de keuze ervan over te laten.

Op de eerstvolgende bestuursvergadering zou dit ter tafel gebracht worden.

De bijeenkomsten zouden ook op algemeen verzoek door eene causerie opgeluisterd worden.

De Voorzitter sluit met den wensch, dat een eendrachtig sterke vereeniging hier in Holland moge bijdragen tot nauwere aansluiting tusschen het Moederland en onze Koloniën.

Rubber- en Oliepalmfilm van de „Internationale Vereeniging voor de Rubber- en andere Cultures", opgenomen door den heer Willy Mullens, in het Olympia-Theater, Lange Burchtstraat, op *Zaterdag 11 Februari 1928*, aanvang 's namiddags drie uur precies, einde ongeveer vijf uur.

Op *vertoon* van de *lidmaatschapskaart 1928* worden aan de contrôle van het Olympia-Theater aan de *Leden twee* vrije toegangskaarten en aan de *Begunstigers één* kaart uitgereikt.

Niet-leden van O. en W. toegang tegen gewone matinée-prijzen.

In de *tweede helft* van *Maart* een *Voordracht met Lichtbeelden* over de „Verrichtingen van 't Ned.-Indische leger". Naam van den spreker, plaats en datum worden voor de Leden nader bekend gemaakt in het Koloniaal Weekblad; Begunstigers ontvangen daaromtrent een nadere kennisgeving.

In de maand *April* zeer waarschijnlijk nog een *Film* over „Den bouw van en het leven in Indische steden" en bij genoegzame deelname nog een *„Indischen avond"* door „Eurasia".

HET AFD. BESTUUR.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij Nederland, de firma Crans & Co., den Haag, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Grotius", hetwelk 3 Februari a.s. te Genua verwacht wordt, *Zaterdagmorgen 4 Febr. a.s.* om 9.45 uur v.m. aan het Staatsspoor, den Haag, verwacht wordt.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Heeren secretarissen der afdeelingen die, voor propaganda-doeleinden, boekwerkjes, welke bij het Informatie-bureau der Vereeniging verkrijgbaar gesteld zijn, wenschen te ontvangen, gelieven hiervan opgave te doen aan het Secretariaat, Heulstraat 17, Den Haag.

H.H. secretarissen en penningmeesters (c.q. secretn.-penningmrs.) worden herinnerd aan art. 5 van het Huish. Reglement, aldus luidende:

„Elk afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór 20 Januari, aan het Hoofdbestuur eene alfabetische naamlijst der leden van de afdeeling op 1 Januari, met vermelding van ieders contributie of bijdrage en adres, benevens eene opgave van de bestuursleden met vermelding van functie en eene opgave van ingestelde commissiën met vermelding der commissieleden.

Elk afdeelingsbestuur zendt jaarlijks vóór den 1en Maart aan het Hoofdbestuur:

a. het verslag over het afgeloopen jaar met vermelding van den toestand op 31 December van het vorige jaar en der resultaten welke verkregen zijn door inrichtingen door de afdeeling in het leven geroepen;
b. eene geldelijke afrekening;
c. eene opgave van onderwerpen welke de afdeeling op de jaarlijksche algemeene vergadering behandeld wenscht te zien;
d. een candidatenlijst, houdende opgave van een dubbeltal candidaten voor de mogelijk voor de afdeeling openvallende plaatsen in het Hoofdbestuur.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDI[E]

J. H. van Lint, Leeraar M.O.; Van Pallandtstraat Arnhem.
Ir. S. Visman, Scheepsbouwk. ir. bij het Marine-etab[li]sement te Soerabaya; Hellevoetsluis.
Mej. H. G. Hennequin, Onderwijzeres bij het M.U.L. Eijkenderweg 13, Heerlen.
J. Feenstra, Tijd. gedipl. techn. ambt. 3e kl. b. d. P.T. Akkrum, C. 115.
A. Bakker, Tijd. molenbaas b. d. Bankatininwinning van een tinbaggermolen, Stationsweg 145, Sliedre[cht].
C. Bakker, Tijd. machinist als voren, Wilhelminastr. 25, Sliedrecht.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

H. C. M. Dorren, Adj.-hoofdcommissaris van pol[itie] aan de opleidingsschool van het personeel der [poli]tie te Soekaboemi; Hotel „de Hertenkamp", 's-[Gra]venhage.
H. L. Rozema, Onderwijzer 3e kl. bij het O.E.L. Oude Baan 62, Breda.
J. Kodde, Ondercommissaris van politie; Herman [...]terstraat 41b, Rotterdam.
J. A. Lacomblé, Controleur 1e kl. bij het B. B. in gewesten buiten Java en Madoera; Koninginnel[aan] 27, Oegstgeest.
G. W. A. Brouwers, wnd. Adj.-inspecteur bij den di[enst] der Zoutregie; Wilhelminastraat 94, Ginneken.
C. Koning, Opziener Machinesteller bij het Ma[rine-]etablissement te Soerabaya; Thorbeckeplein 16 [...] Amsterdam.
B. A. Mather, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O.; [...]penstraat 1, Enschedé.
Ir. J. R. M. Keunen, Ingenieur 1e kl. bij de S.S. en [...] Van Weede van Dijkveldstraat 41, 's-Gravenha[ge].
J. H. A. Jacometti, Kapitein der Infanterie, p.a. W. [...]nen, 2e Anth. Heinsiusstraat 63, 's-Gravenhage.
Mevr. M. H. Hekkelman, geb. Hagens, Verpleegster [...] b. d. dienst Volksgez., Jericholaan 50, Rotterdam.
K. D. v. d. Harst, Commies-Redacteur ter beschik[king] van de provincie West-Java, Van Blankenburgstr. 's-Gravenhage.

SURINAAMSCH AMBTENARES MET VERLOF.

Mej. E. J. Ezechiels, Hoofdverpleegster in het mil. [hos]pitaal te Paramaribo; Hillevliet 52a, Rotterda[m].

MET PENSIOEN.

A. G. L. Adelbert, Majoor der Infanterie, Kamilles[traat] 41, 's-Gravenhage.
G. J. Kruythof, Onderluitenant der Infanterie, G[...] Gracht 9, Maastricht.
J. H. Muller, Onderluitenant der Infanterie, Hout[...] St. Gerlach (Limb.), No. 263 D.
A. W. v. d. Berg, Kapitein der Artillerie, Leeuwen[...]laan 26, Rijswijk (Z.-H.).
M. G. Hoekstra, Hoofdambtenaar ter beschikking [...] Dir. van Onds. en Eeredienst, Kon. Emmakade 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 25 Jan. tot 1 Febr. 1928.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
L. Abbas, Administrateur s.f. „Poerworedjo", Amsterdam, Nieuwe Keizersgracht 69. f 25.	den heer J. C. Hietink te Den Haag.
P. J. de Ruyter, Amsterdam, Joh. Verhulststraat 63. f 5.	Secretaris Afd. Amsterdam.
H. Kerremans, oud-Luitenant-Kolonel der Art. N.-I.-L., Breda, Veemarktstraat 13a. f 5.	Afdeelingsbestuur Breda.
Mevrouw S. Langelaan-Lucassen, Baarn, Amsterdamsche Straatweg 16. f 5. (afd. Utrecht).	Mevrouw C. M. H. Kroesen-Nahuijs te Den Haag.
Mevrouw Fr. van Vollenhoven, Amersfoort, Groote Koppel 14a. f 5.	Afdeelingsbestuur Amersfoort.
M. Freund, Arnhem, Sonsbeekweg 42. f 5.	Secretaris Afd. Arnhem.
J. W. Croes, Velp, van Pallandtstraat 1. f 5.	Secretaris Afd. Arnhem.
H. van de Wetering, Den Haag, Zwarte weg 4. f 10.	Eigen aanmelding.
W. E. van Heukelom, Oud-Vertegenwoordiger Ned.-Ind. Landbouw Mij., Den Haag, Prins Mauritslaan 96. f 5.	den heer G. C. Kokxhoorn te Den Haag.
J. H. Meijer, Oud-Resident, Den Haag, Zuidwerflaan 18, Marlot. f 5.	Voorzitter „Oost en West".
C. Z. Haak, Oud Hoofdambtenaar Dep. van Koloniën, Den Haag, Joan Maetsuyckerstraat 37. f 5.	den heer E. W. van Baerle te Den Haag.
Mevrouw K. Malcolm, Den Haag, Regentesselaan 7. f 5.	Mevrouw B. de Groot te Den Haag.
Eykensluyters & Tromp, Den Haag K. Vijverberg 1. f 5.	Eigen aanmelding.

Afschrijven:

Mevrouw Asselbergs, Breda, Parkstraat 11. (overleden).

Adresveranderingen:

W. A. v. d. Bovenkamp, Amersfoort, van: Utrechtscheweg 45a, naar: Barchem Wuytierslaan 44.
J. G. van Ingen, Bussum, van: Koningslaan 2a, naar: Rhijnvis Feithlaan 5.
H. Pek, Oud O.-I. Hoofdambtenaar, Den Haag, van: Anna Paulownastraat 30, naar: Joh. van Oldenbarneveltlaan 49.
H. C. M. Dorren, Adj. Hoofdcommissaris v. Politie, van: Soekaboemi, naar: Den Haag, Hotel „De Hertenkamp", Bezuidenhout. f 5.
J. H. A. Jacometti, Kapt. N.-I. L., van: Djambi naar: Den Haag, p.a. 2e Anth. Heinsiusstraat 63. f 5.
D. J. P. Oranje, Controleur B.B., van: Apeldoorn [naar:] Weltevreden, Dep. B.B.
Ir. J. G. Wiebenga, van: Den Haag, Hanenburglaan [...] naar Aalsmeer, Weteringestraat. f 5.
Dr. A. A. L. Rutgers, Gouverneur van Suriname, [van:] Buitenzorg, naar: Den Haag, p.a. Cremerweg [...]
Dr. T. J. G. Derks, Officier van Gezondheid 1ste [kl.] geplaatst te Amboina.
J. F. G. Maurer, Werktuigkundig Electrotech[nisch] Ambtenaar, van: Sawah Loentoh, naar: Stagèn (P[oeloe] Laoet).
P. Peperzak, Gezagvoerder K. P. M., van: Nij[...] naar: Weltevreden, p.a. Hoofdkantoor K. P. M.

NUMMER 6 DONDERDAG 9 FEBRUARI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — Emigratie naar Suriname. De oeconomische zijde van het vraagstuk, door Dr. Th. Lens. — Een proef met Indische vruchten (met teekening). — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers, II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Amersfoort, II. Apeldoorn, III. 's-Gravenhage, IV. Haarlem, V. Nijmegen, VI. Utrecht. — Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 1 tot 8 Februari.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

OPLUISTERINGS-FONDS.

Leden van „Oost en West"!

Als extra opluistering voor de tentoonstelling besloot het Bestuur, zoo mogelijk, een 8 à 10-tal INLANDSCHE kunstnijverheidswerkers uit te laten komen om hen hun werk op Zijpendaal te laten demonstreeren.

Dank zij de vriendelijke bemiddeling van den Gouverneur van CELEBES, dan heer COUVREUR, en meer andere INDISCHE AUTORITEITEN is de kans op slagen van dit interessante plan vrijwel verzekerd.

Het Bestuur heeft evenwel de fondsen, benoodigd voor dit schitterend onderdeel, voor het grootste gedeelte, niet op het tentoonstellings-budget kunnen plaatsen.

Om deze reden is reeds geruimen tijd geleden een aanvang gemaakt met de vorming van een extra TENTOONSTELLINGS-OPLUISTERINGS-FONDS, uitsluitend bestemd voor bovenomschreven doel.

Reeds kwamen bedragen van f 1000.— maximum en f 50.— minimum bij ons binnen, doch tot op heden komen wij nog 3 à 4000 gld. te kort.

In het totaal zal er 12 à 13 mille voor dit doel benoodigd zijn.

Leden van „Oost en West", inden gij DAADWERKELIJK mede wilt helpen onze mooie plannen te doen slagen, zendt ons dan Uwe bijdrage voor dit opluisteringsfonds.

Secretariaat: Nieuwe Plein 52 te Arnhem.

Het behoeft nauwelijks te worden gezegd, dat het Hoofdbestuur van „O. en W." ook dit plan van harte toejuicht en hoopt dat het zal slagen; de gelegenheid om een aantal Indonesische kunstnijveren *aan het werk te zien*, mag eigenlijk niet ontbreken op eene *Indische* tentoonstelling.

We doen daarom een beroep op de leden, die daartoe in staat zijn, om het bestuur der afd. Arnhem te verblijden met een geldelijke bijdrage.

Emigratie naar Suriname.

door

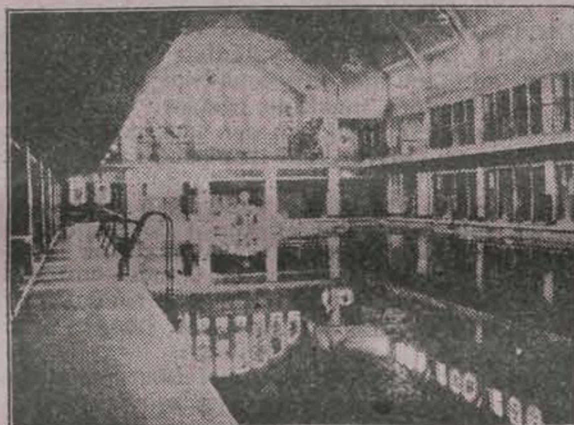
DR. TH. LENS.

De oeconomische zijde van het vraagstuk.

In mijn artikelen van 5 Jan. en 2 Febr. l.l. in dit blad, heb ik nogmaals betoogd dat er geen bezwaar bestaat uit medisch oogpunt, tegen de vestiging van Nederlandsche landbouwers in de laagvlakte van Suriname.

Integendeel! de menschen zullen er gezonder en langer leven dan in Nederland. Waar in Suriname een overvloed van land beschikbaar blijft, zal er de gezinsvorming groot zijn. Dit feit is in alle jonge koloniën waargenomen, ook in tropisch Australië. Daar in Suriname pest en cholera onbekende ziekten zijn, is vrees voor verlies van menschenlevens door klimaatziekten onredelijk te noemen.

De heer Tj. Pyttersen noodigt bij zijn schrijven in de „Vragen des Tijds" (October 1927) tropenhygienisten uit, hun meening over dit vraagstuk te zeggen. De heer P. bedoelt daarmede hygienisten, die de geschiedenis der moderne tropische kolonisaties kennen, die in de tropen physiologische proefnemingen hebben gedaan of de resultaten kennen van de proeven van een Eykman, Balfour, Chamberlain e.a. Hij bedoelt geleerden die de verschillende tropenziekten ter plaatse hebben bestudeerd, haar oorzaak en verspreiding hebben nagegaan. Als voorbeeld ter ver-

duidelijking van deze bedoeling noem ik de malaria, den grootsten vijand van den mensch in de tropen. Om deze ziekte goed te bestrijden was het noodig de verschillende anopheliden te hebben gedetermineerd, de soorten te hebben gevonden die het gevaarlijkste zijn als overbrengers van de malaria-tropica; de broedplaatsen der verschillende soorten te hebben ontdekt, te hebben nagegaan hoever ze kunnen vliegen, op welk uur van den dag ze steken, of ze ook bij dieren de ziekte kunnen veroorzaken en deze dieren tot gametendragers maken.

Een dergelijke kennis is ook noodig voor de in Suriname voorkomende ziekten, filiariasis, bilharzia en mijnwormen.

Prof. Sleeswijk, de hygienist uit Delft, die zelf bekent geen tropenhygienist te zijn, reageert in „de Telegraaf" van 16 November l.l. op het verzoek van den heer Pyttersen. In dit dagblad zegt Prof. Sleeswijk, die van Curaçao niets afwist, dat in de eeuwen van ons koloniaal bezit zich nog geen blanke nederzetting in de tropen gehandhaafd heeft en vergeet dat wij eerst sinds een kwart eeuw tropenziekten en tropenhygiëne kennen. Als een verregaande achterlijkheid van hygiënische toestanden in Suriname haalt hij verder aan dat er in Paramaribo nog geen rioleering of waterleiding is.

Tot geruststelling van Prof. Sleeswijk kan ik hierop antwoorden, dat de landbouwers, die zich aan de Cottica, de Saramacca of de Corantijn willen vestigen voor hun eigen rioleering en watervoorziening zullen zorgen.

Tropenartsen met wie ik dit vraagstuk besprak, waaronder twee tropenhygiënisten die Suriname kennen, zijn het met mij eens wat de biologische zijde betreft, doch maakten bezwaar tegen de economische mogelijkheid, om den lageren levensstandaard van concurreerende tropische rassen. Het is een algemeen bekende waarheid dat een ras met lagen levensstandaard een ras met hoogeren overvleugelt. Dit geldt niet alleen in de tropen, doch ook in onze luchtstreek. De Hollandsche boerenarbeider kan naar Amerika of Canada emigreeren omdat hij in 't weinig bevolkte land samen te werken heeft met arbeiders van een hoogen levensstandaard, die hoog loon genieten.

Hij kan dit niet naar Polen of Oost-Pruisen omdat de boerenarbeider daar met minder loon en kariger voedsel tevreden is.

Celebriteiten als Prof. Gregory of Dr. Gorgas pleiten ervoor weinig bevolkte tropengebieden, zooals het dal van den Congo of van den Amazone, door toepassing van hygiënische maatregelen, door het blanke ras te doen bevolken.

Het gepigmenteerde ras van dichtbevolkte tropenlanden beschut zich zelf tegen kolonisatie van blanken èn door zijn goedkoopere werkkracht èn door de verspreiding der ziekten waaraan het onderhevig is.

Praktisch gesproken is Suriname een onbevolkt tropenland. Ruim 100.000 inwoners wonen in een land dat zoo groot is als Java en Madoera samen.

Dat de Hollandsche landbouwer in Suriname een welvarend bestaan vinden kan, wil ik met de cijfers illustreeren van een proefkolonisatie welke op 't oogenblik in voorbereiding is.

De heer W. A. Drost, die als landbouwconsulent in Suriname een langjarigen en eervollen loopbaan achter zich heeft, zal de leiding dezer proef op zich nemen.

De kolonisten die op een op loozing gebracht terrein de tropenwoningen moeten vinden die in dit blad van 2 Febr. beschreven zijn, leggen zich toe op het kweeken van een exportproduct. Zij brengen om niet te lang op het interen van geldmiddelen te zijn aangewezen, een klein gedeelte van hun terrein in cultuur. Hierop kunnen zij eenig melkvee en kippen houden en voedselgewassen verbouwen.

Als exportproduct is malachra gecombineerd met mais gekozen.

De mais rijpt in 100 dagen, de malachra in 6 tot 8 maanden. Deze producten geven den kolonist spoedig klinkende munt. Hoewel niet het meest winstgevend, zijn deze producten gekozen, omdat we de cultuur vast in de hand hebben. De malachra komt in Suriname overvloedig in 't wild voor, de oogsten zijn zeker, de vezel heeft niet van insecten te lijden.

Door den heer Drost zijn op de plantage „Goudmijn" proeven op vrij groote schaal genomen. Monsters van den vezel zijn door de Kon. Jute spinnerij en Weverij te Rijssen gunstig beoordeeld. De kwaliteit komt de 1e kwaliteit jute nabij en de firma is bereid de oogsten af te nemen tegen den prijs van de overeenkomstige kwaliteit jute uit Bengalen. Volgens den heer Drost is een Hollandsch landbouwersgezin in staat 16 akkers, d.i. 7,5 H.A. te bewerken. Voor een coöperatieve nederzetting van 20 gezinnen zou een polder noodig zijn van pl.m. 500 H.A., d.i. 3 maal 16 akkers per gezin (16 akkers beplant, 16 akkers in bewerking, 16 akkers braak). Bij matige opbrengst van den oogst en matige prijsnoteering zou de opbrengst zijn van malachra:

f 180.— per akker en voor de mais *f* 45.— per akker, is samen *f* 225.— per akker. Dit is voor een gezin *f* 3600.—, voor 20 gezinnen *f* 72.000.— per oogst. In twee jaren tijds kan drie maal worden geoogst, dank zij den wisselbouw.

De jaarlijksche bruto opbrengst bedraagt dus *f* 108.000.—. Rekenen we, wanneer de kostgronden klaar zijn, voor het levensonderhoud voor een gezin *f* 30.— per week dan is die berekening ruim genomen.

Voor inkoop van voedingsmiddelen, kleeding en onderhoud der huizen is zeer weinig noodig.

Het inkomen staat ongeveer gelijk met het tractement van een assistent op een Surinaamsch plantage (*f* 125.— 's maands).

Het jaarlijksche onderhoud voor één gezin is dus *f* 1560.— dat is voor 20 gezinnen *f* 31.200.— Er blijft dus over voor afschrijving van kapitaal en rente, voor onderhoud van het landbouwgereedschap en voor het salaris van den leider *f* 76.800.—.

Gaan wij nu na het kapitaal wat zulk een coöperatie van gezinnen vraagt:

1e. de overtocht naar Suriname, hiervoor wil ik geen som uittrekken, omdat ik die bij benadering niet kan schatten. Regeering en Kolonie hebben gezorgd voor goedkoop transport van Javaansche werknemers naar Suriname. Het ligt mijns inziens in de rede om aan een coöperatie van Nederlandsche arbeiders de hand toe te steken en haar te helpen bij haar streven de Kolonie op te heffen en voor Nederlandsche emigratie te ontsluiten. Verder hebben emigratie-centrale en gemeenten emigranten voor Canada geholpen.

Waar dit land zijn poorten gesloten heeft voor gesubsidieerde emigranten, is het zaak de proef emigratie naar Suriname te steunen.

2e. Kapitaal voor het land der nederzetting is op niet te bepalen.

Voor Javaansche en Britsch-Indische immigranten worden op zeer billijke voorwaarden gereed gemaakte nederzettingen uitgegeven. Gaarne zullen de Hollandsche landbouwers op de in Suriname geldende voorwaarden, een ingepolderde nederzetting aanvaarden. Ook met het oog op de toekomst van de Kolonie hebben onze landgenooten daarop meer recht dan de Javanen.

3e. Voor den bouw der huizen, die aanbesteed worden, mag ik hier geen cijfer geven.

4e. De aankoop van de machine voor het drogen der maïs, van de rekken voor het drogen der malachravezels, van den tractor en de andere landbouwgereedschappen worden op *f* 25.000.— geschat.

5e. De som die noodig zal zijn om de 20 gezinnen gedurende den eersten tijd van levensbehoeften te voorzien en voor onvoorziene uitgaven *f* 20.000.—.

Men ziet hieruit dat het benoodigde kapitaal een ton gouds niet ver behoeft te overtreffen, indien voor passage en land den steun der regeering te verkrijgen is en dat emigranten binnen afzienbaren tijd hun verplichtingen voor dien steun kunnen inlossen en eigenaren worden van land en huis. Even winstgevend als van malachra kan de cultuur zijn van andere éénjarige gewassen; z. o. van katoen, men waarbij echter de bestrijding van insectenplagen nog niet in de hand heeft.

Cassave, die in Suriname een uitstekende kwaliteit van Tapioca levert.

Waar dit product in den allerlaatsten tijd groote aanwending vindt in de industrie (lakfabrieken in de V. S.) en de wereldproductie niet aan de vraag voldoen kan, is deze cultuur nog meer winstgevend dan de malachra.

Ananas, waarvan in Suriname reeds geschikte soorten voor export bestaan.

Met deze cultuur zal men eerst kunnen beginnen, wanneer de schepen der Kon. Stoomv.

voor vruchten geschikte koelruimten hebben ingericht.

Bij de éénjarige gewassen kan de Hollandsche kolonist de meest winstgevende meerjarige beginnen aan te planten. Z. o. koffie bij de malachra, citrussoorten bij de cassavesteelt.

Ik begrijp dat het moeilijk is voor het Departement van Koloniën om zich los te maken van den ouden sleur om kleurlingen in de Koloniën aan te wijzen voor lichamelijken arbeid, en de bekoring te ontgaan, die uitgaat van de studie van den Ondernemersraad, die bouwend op den invoer van Aziatische werkrachten, vooruitzicht opent Suriname op te heffen uit zijn staat van noodlijdende Kolonie.

Met den bloei der blanken kolonie's in tropisch Australië en Z.-Amerika voor oogen, zou het echter slecht gezien zijn een initiatief van emigranten uitgaande, niet op alle mogelijke wijzen te steunen. Deze proefkolonisatie zal een reclame voor zich zelf worden en tevens de smet uitwisschen van de proefkolonisatie van 1845.

RECTIFICATIE.

In het artikel van 2 Febr. l.l. staat op blz. 53, 1e kolom, 5e regel van boven: cementen *ober*, dit moet zijn: cementen *vloer*.

Een proef met Indische vruchten.

—o—

Naar aanleiding van berichten in de pers, dat de hier te lande aangevoerde Indische vruchten in hoofdzaak haar weg hebben gevonden naar het buitenland, deelde de directeur van het Marktwezen te Amsterdam mede, dat door samenwerking van de afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut, den dienst van het Marktwezen en de Amsterdamsche Federatie van Vereenigingen van Aardappel-, Groenten- en Fruithandelaren, waarbij zoowel grossiers- als kleinhandelaren-vereenigingen zijn aangesloten, op kleine schaal een proef met genoemde vruchten zal worden genomen.

De bedoeling is na te gaan of bij het publiek belangstelling voor het Indische fruit bestaat. De proef zal genomen worden met de z.g. Sawoe manila.

Een bepaalde hoeveelheid dezer vruchten zal door verschillende groenten- en fruithandelaren onder eenigen van hun cliëntèle worden verdeeld, met het verzoek van hun bevinding mededeeling te willen doen.

Ongeveer de helft der ware grootte.

De Sawoe manila.

De Sawoe manila is een Indische vrucht, die voornamelijk op West-Java- geteeld, en hoofdzakelijk in na- en voorjaar geoogst wordt èn dus ongeveer van November tot April of Mei hier te lande kan worden aangevoerd.

De vrucht moet overlangs worden opengesneden, het vruchtvleesch kan dan met een lepeltje worden uitgeschept en genuttigd. Bij voldoend rijpe vruchten blijft dan slechts de dunne vruchthuid over.

In verband met het bovenstaande zal een circulaire worden uitgereikt, waarin vragen gesteld worden aangaande smaak en aroma en mogelijk verbruik van de vrucht gedurende den daarvoor bestemden tijd des jaars.

Uit de op de circulaire ingekomen antwoorden zal een samenvatting van het oordeel der verschillende gebruikers worden gemaakt.

* * *

In aansluiting bij het bovenstaande wenschen wij op te merken, dat het bij 't publiek, vooral in de centra, waar vele „Indisch-gasten” wonen, zeker niet aan belangstelling voor *goede* soorten Indisch fruit zal ontbreken, mits dat fruit in behoorlijk genietbaren toestand hier aankomt en niet tegen buitensporig hooge prijzen verkocht moet (?) worden.

Hier in Den Haag zijn reeds een paar maal Indische vruchten te koop aangeboden, in den laatsten tijd alleen mangga's en de hierboven genoemde Sawoe manila. De mangga's die wij gezien hebben, waren over het algemeen goed overgekomen, maar voor een groot deel nog onrijp en zonder veel smaak, ongeveer als een rauwe knolraap of zoo iets, zooals iedereen heeft kunnen constateeren, die weet hoe een goede mangga smaken moet. De prijs varieerde al naar grootte en soort van 20 tot 45 cents, plm. 3 tot 4 maal zooveel als men in Indië voor *onberispelijke* vruchten betaalt. Aangezien de groote soorten mangga minstens een pond wegen, zou die prijs voor Holland wel dragelijk zijn, als de waar maar goed was.

De Sawoe manila was aanwezig in 3 grootten, kostende van 10 tot 30 cents per stuk en verkeerde uiterlijk grootendeels in goede conditie. Van de laagst geprijsde waren de meeste echter zoo beurs en gegist en walgelijk van smaak, dat zelfs onze vierhandige neefjes ze met minachting zouden

weggeworpen hebben. Bij de overigen waren vele exemplaren nog hard en dan zijn ze ongenietbaar en wrang. Een goede soort Sawoe manila is een fijne vrucht, maar dan precies in den juisten graad van rijpheid. 't Lijkt ons zeer moeilijk om deze vrucht in een bevredigend percentage van de zending genietbaar in Holland te krijgen en b.v. met een lekker frisschen appel te doen wedijveren. De grootte van een flinke Sawoe is ongeveer die van een ganzenei.

Naar wij vernemen worden binnenkort weer andere Indische vruchten hier verwacht, o.a. de overheerlijke manggistan en de ramboetan. Blijkbaar doet men in Indië proeven met vele soorten, hetgeen de goede weg is om de het best blijvende te leeren kennen. Het wekt verwondering, waarom men nog geen pompelmoezen, de z.g. djeroek bali, heeft laten komen, aangezien het bekend is dat deze smakelijke, sappige vrucht, als een enorme sinaasappel, zich zeer goed lang laat bewaren. Men neemt ze soms wel buiten de koelkamer der boot met succes in kleine kratten van Indië naar Holland mede. Ook de djeroek keprok (grooter en fijner dan onze bekende mandarijn), serikaja en boeah nona hebben o.i. een goede kans, maar... laat ons afwachten wat er nog komt!

Van Week tot Week.

Dinsdag 31 Januari tot Maandag 6 Februari.

Onderscheidingen. Bij Kon. besluit is bevorderd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau J. C. Koster, luit.-kol. der inf. van het N.-I. leger, met bepaling, dat het versiersel der Orde zal zijn met de zwaarden;

is benoemd tot officier in de Orde van Oranje Nassau H. A. Linckelaen Westenberg, assistent-resident te Serang, residentie Bantam der provincie West-Java.

Voordracht over Indië te Berlijn. Mr. Dr. M. W. G. Schumann, de vroegere voorzitter van den Volksraad in Ned.-Indië zal 16 Febr. te Berlijn een rede houden over de politiek tegenover de Inlanders in Ned.-Indië. De avond is georganiseerd door den Bond van Duitschers in het buitenland. Eerevoorzitter is onze gezant, mr. J. P. graaf van Limburg Stirum.

J. J. Hüpscher †. Op 69-jarigen leeftijd is te Renkum overleden de heer J. J. Hüpscher, gep. luitenant-kolonel bij de intendance van het Ned.-Ind. leger.

Communisten-centrale te Singapore. Singapore, 3 Febr. (Reuter). Men heeft ontdekt wat men beschouwt als den zetel der communistische propaganda, van waaruit Singapore en Nederlandsch Oost-Indië bewerkt wordt.

Vijf Chineezen, w.o. een vrouw, zijn gevangen genomen.

Er is een groote hoeveelheid bolsjewistische litteratuur gevonden.

Prof. Dr. W. Radsma. Batavia, 31 Jan. (Aneta).[1]) Benoemd tot buitengewoon hoogleeraar aan de Geneeskundige Hoogeschool Dr. W. Radsma.

Mr. T. H. Walkate. Batavia, 1 Febr. (Aneta). Op zijn verzoek is eervol ontslag verleend aan Mr. A. H. Walkate, vice-president bij het Hooggerechtshof. Onder dankbetuiging.

Drama in een gevangenis. In de gevangenis te Cheribon verwondde een Chinees den directeur, den heer A. B. Pietersen, levensgevaarlijk met een klewang; ook een opzichter, Aronds, ontving steekwonden; de Chinees werd doodgeschoten.

Vliegtuigen voor Indië. Fokker-bestelling. Men schrijft aan het Haagsche Aneta-kantoor: Voor de luchtdiensten Batavia-Bandoeng en Semarang-Soerabaja, die in September a.s. zullen worden geopend, heeft de N.V. Nederlandsch-Indische Luchtvaart M-., te 's-Gravenhage aan de N.V. Nederlandsche Vliegtuigenfabriek Fokker opdracht gegeven voor 4 driemotorige F. VII-vliegtuigen, welke voor dezen dienst bestemd zijn.

G. L. van Tubergen †. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 84 jaar, overleden de heer G. L. van Tubergen, oud-secretaris van het vroegere gouvernement Sumatra's Westkust, ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Door koelies vermoord. Medan, 31 Januari (Aneta). Dertig verwoede koelies van de onderneming Parna Bolon van de Handelsvereeniging Amsterdam hebben zich op den 23-jarigen assistent W. P. J. van Vessem geworpen en dezen doodgeslagen. De oorzaak is zeer vermoedelijk, dat de jongeman den koelies een standje had gegeven.

Hoogere examens. Leiden. Doctoraal examen Indisch recht de hr. A. O. Tromp en J. Wenning — Economisch doctor. ex. Indologie de hr. M de Mey.

Wageningen. Landmeters-ex. koloniale richting de h.h. Th. Hemmes, J. van Houte, F. James, J. G. Janssen, J. Strick en J. J. A. Zeller — Koloniale boschbouw de h.h. G. N. Danhof W. N. Mijers, Z. Salverda en J. van Zijl de Jong.

L. J. Resner †. In den onderdom van 54 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer L. J. Resner gep. officier der Inf. van het O.-I. leger.

1) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan het „Vaderland".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Van Geïllustreerde Tijdschriften, aan Indië gewijd.

Is het niet een eigenaardig verschijnsel, dat in Nederland aan tijdschriften, speciaal geïllustreerde uitsluitend aan Nederlandsch-Indië" gewijd, gewoonlijk geen lang leven beschoren is?

Waarschijnlijk zal dit te wijten zijn aan de wenige verspreidheid der Nederlandsche taal, hoofdzakelijk alleen gekend in ons kleine land, waa bovendien de algemeene belangstelling voor Insulinde — behalve misschien op het gebied der groo cultures — nog altijd zooveel te wenschen overla

Zoo lazen wij met groot leedwezen in de jongs Zondagsbladen het volgende bericht:

Het Weekblad „Indië" opgeheven.

Door de Rechtbank te Haarlem is uitgespro ken het faillissement der N.V. „Weekbla Indië."

In 1917 opgericht met speciale medewerkin van *prof. A. W. Nieuwenhuis*, hoogleeraar Leiden, tevens commissaris, had de Vennoo schap ten doel de uitgave en exploitatie va een weekblad ter bevordering van de gemee schapsbelangen in het Koninkrijk der Nede landen tusschen Moederland en Koloniën.

Mede tot commissaris werden benoemd heeren: *ir. B. M. A. Carp, ir. A. Stoop, G. Vonck, ir. T. F. A. Delprat.*

De firma *Joh. Enschedé en Zonen* werd b reid gevonden den druk van het weekblad zich te nemen en door crediet-faciliteiten h blad over de eerste moeilijkheden heen helpen.

Niettegenstaande al deze gunstige antec denten heeft het blad steeds een kwijnend b staan geleden en bleek ten slotte zijn voor bestaan een onmogelijkheid.

Het is ten zeerste te betreuren, dat dit fraai g illustreerde tijdschrift, waaraan steeds door redact en uitgevers de grootste zorgen zijn besteed, 't na welijks tot een tienjarig bestaan heeft kunne brengen.

Zullen wij, Nederlanders, in deze ooit wijz worden?

Willen wij in gemoede den geestelijken ba tusschen Nederland en Indonesië versterken, d zal toch in de eerste plaats hier van noode zij daadwerkelijke, zich warm uitende belangstelli voor *alles*, wat ginds geschiedt. En dan zou zu een goed-uitgevoerd weekblad als dit „ter bevord ring van de gemeenschapsbelangen in het K ninkrijk der Nederlanden" vanzelf een ster levensvatbaarheid hebben.

Hiertegenover kan echter op een gunstig ve schijnsel gewezen worden: meer en meer worden tijdschriften, niet uitsluitend aan Indië gewi welke gemeenlijk een grootere verspreiding hebbe fraai geïllustreerde artikelen, Insulinde betreffend opgenomen. Zoo vindt men in het eerste numm — Januari 1928 — van het nieuwe tijdschrift *On Aarde*, een „studie" door *Tassilo Adam*, ethnogra der Ned.-Ind. Regeering b. d., over het Javaansc tooneel, de *Wajang Wong.*

Deze schrijver, die bijzonder goed bekend is m

de Vorstenlandsche hoven, begint met op te merken:

„De Europeesche kultuur, die zich met onweerstaanbare kracht over de geheele aarde verspreidt, verdringt helaas steeds meer de mooie, oude gebruiken, de kunst en het handwerk van zooveel vreemde volken. Wat eens het oerbezit van Afrika en Azië was, en wat thans, misschien meer dan ooit te voren, onze bewondering afdwingt — wijkt alles voor den vloed der minderwaardige Europeesche massa-artikelen. De levensomstandigheden van die vreemde volken zijn totaal veranderd. Kunstenaars noch arbeiders kunnen zóó werken als vroeger, omdat hun de begrippen: tijd en geld, opgedrongen zijn, en rust en geduld plaats moeten maken voor den strijd om het bestaan, voor het rusteloos zwoegen der blanken.

„Slechts hier en daar worden nog de oude kunst en industrie beoefend en het moet den vorsten van Midden-Java als een groote verdienste worden aangerekend, dat ze den van buiten komenden stortvloed weerstand bieden en ernstig en vastberaden er naar streven de oud-Javaansche kunstprodukten te behouden en voor zoover de inheemsche kunstnijverheid in verval was geraakt, haar weder te doen herleven."

Iedere kunstzinnige Nederlander, die dit leest en de daarbij gereproduceerde prachtfoto's beziet, zal onder oprechte bewondering voor de beschreven kunst-uitingen, het leedgevoel van den heer Tassilo Adam over de mingunstige verandering in de toestanden ginds moeten deelen, maar tegelijkertijd ook den drang in zich voelen opkomen om *met* de vorsten in Midden Java en *naast hen*, in de overige gebieden, het zijne bij te dragen om ginds de, sinds de Europeesche aanraking, in verval geraakte inheemsche kunstnijverheid in haar nationalen stijl te doen herleven, zij 't dan ook van zelfsprekend niet meer geheel in den traditioneelen vorm.

Over de prachtvolle *wajang-wong*-voorstellingen, welke in 1923 ter eere van het regeeringsjubileum en evenzoo voor het zilveren huwelijksfeest van H. M. Koningin Wilhelmina aan het hof door den Sultan van Djocdjakarta zijn vertoond, schrijft de heer *Tassilo Adam* o.m.:

„Welk een groote toewijding de voorbereidingen van zoo'n opvoering vragen, mogen de hier volgende getallen demonstreeren: De repetities duurden anderhalf jaar. Elken dag, behalve Vrijdags, moesten 350 personen zich oefenen. Bijna al de mannelijke familieleden van den Sultan, zelfs zijn broeders, hadden de opdracht mee te spelen. Vier dagen lang, van 's morgens zes tot 's avonds tien uur, duurden de voorstellingen. De kosten bedroegen ongeveer *f* 150.000.—, welke geheel uit het privé-vermogen van den vorst werden bestreden.

„De wajang-wong-voorstellingen worden niet gegeven voor een betalend publiek, zooals bij ons, maar alleen voor de door den vorst uitgenoodigde gasten. Voor de medewerkers is het een hooge onderscheiding. Zij genieten geen bezoldiging en oogsten geen applaus, maar slechts de erkentelijkheid van hun vorst.

„De Sultan verdeelt zelf de rollen en kiest, met veel zorg en inzicht, voor elke figuur uit het drama den geschikten acteur. En juist onder zijn naaste familie-leden bevinden zich eminente tooneelspelers en dansers.

„Evenals de rollen met de grootst mogelijke zorgvuldigheid verdeeld worden, spaart men ook aan de kostuums moeite noch kosten. Elk stuk wordt eerst door den regent *A. M. T. Djojodipoero* geteekend en in kleur gebracht, daarna door den Sultan persoonlijk beoordeeld.

„Van welk een volmaakte, hooge kunst, welk een fijnen smaak getuigden deze kostuums!

„In de werkplaatsen zag ik dagelijks een groot aantal kunstenaars aan het werk. Vrouwen batikten kostbare doeken. Mannen maakten leerwerk, dat ze met waren kunstzin sneden en beschilderden. Vooral het vervaardigen van dieren en andere decors, als: vorste- en gode-tronen, een bruidsbed, een kluis in het bosch, een gevangenis, was uitermate moeilijk, maar ten slotte werd alles op de meest volmaakte wijze afgewerkt."

Wel een bewijs hoe levend daar de kunst nog gebleven is. En zoo staat 't eigenlijk nog overal in den archipel. Het kunsthandwerk wacht alleen op hernieuwde aanmoediging van hooger hand.

Laat ons hopen, vooral ook in het belang der Indonesische kunst, dat er in dit nieuwe tijdschrift nog dikwijls dergelijke geïllustreerde artikels verschijnen zullen en dat ook het oudere, niet minder goed uitgevoerde, thans reeds twaalfjarige maandblad, „*Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw*", dat zich op dit gebied meermalen zoo bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt, nog een lang leven beschoren moge zijn. Wij koesteren hierop goede hoop, nu wij vernemen, dat de kunstzinnige oud-hoofdambtenaar van den Ind. Topografischen dienst, *J. W. Teillers*, de in de redactie opengevallen plaats van wijlen den oprichter, *Ed. Cuypers*, zal vervangen. De laatst uitgekomen aflevering van Januari j.l. opent met een mooie bijdrage van den heer *Th. van Erp*, onder den titel: „*Van een schoone Scherf en een verdwenen Lusthof op Bali*" een belangrijke episode verhalend van zijn studiereis, aan dit kunstrijke eiland gewijd. En daarop volgt een artikel van den heer *B. M. Goslings* over: *Een Batik van Djambi*, betreffende een zeldzaam stuk, onlangs aan het *Koloniaal Instituut* te Amsterdam geschonken door den heer *Tassilo Adams*, die het in 1920 in de Pasèmahlanden, Boven Palèmbang, had gekocht en het daaropvolgende jaar in de doesoen Tengah in Djambi een 25-tal inheemsche vrouwen bezig zag dergelijke doeken te batiken..

De heer *Goslings* vestigt er de aandacht op, hoe de heer *J. A. Loebèr Jr.* in zijne geschriften heeft vermeldt, dat er in het Museum voor Volkenkunde te Frankfort a. Main batiks en plangi's uit Palembang zijn, door den Directeur *Dr. B. Hagen* persoonlijk ginds gekocht, waarvan echter nimmer foto's zijn gemaakt, doch hoe daarentegen in het standaardwerk van *Dr. G. P. Rouffaer* en *Dr. H. H. Juynboll: „De Batikkunst"*, staat, dat op Soematra het batiken nergens voorkomt: „Dat er te Palembang, waar sinds circa vijf eeuwen sterke Javaansche invloeden zich lieten gelden, enkele geïmmigreerde Javaansche vrouwen wel eens batikten, zegt nog niets daartegen; enz." Nu is onze vraag: zouden die thans in de doesoen Tengah batikende vrouwen niet de nakomelingen zijn van de vroeger geïmmigreerde Javaansche batiksters, door Rouffaer bedoeld?

De bevindingen van Loebèr mogen waar zijn: dat het batiken, als uitsparingsprocédé, overal in den Archipel en zelfs ver daarbuiten, beoefend wordt, een feit is: dat de batikkunst op Java en Madoera een hooge volmaking bereikt heeft, als nergens anders. De zich thans in het Koloniaal Instituut bevindende „Djambische batik" is een fraai werkstuk, dat van groote kunstvaardigheid getuigt. Hoewel de kleuren, blauw en bruin, aan de Vorstenlandsche herinneren, draagt het, vooral wat teekening betreft, geen Djocdja'sch of Solosch karakter, veeleer spreekt er Voor-Indische invloed uit.

Een Balineesch kunstenaar zou deze slendang, die er zich uitstekend toe leent, stellig dadelijk met *prada* (goud omlijsting der omtrekken) verrijken.

De heer Goslings eindigt zijn uitvoerig beschrijvend artikel met de woorden:

> „Het ware zeer gewenscht, dat ter plaatse zelf nog nadere gegevens worden ingewonnen omtrent alles, wat de uitoefening dier kunst in het heden en, voor zoover nog na te gaan valt, ook in het verleden betreft, en om op grond hiervan na te speuren, of toch werkelijk vroeger ook in Palembang niet een heel eigen batikkunst heeft bestaan.
>
> „Wij hopen daarom ten zeerste op steun bij hiertoe nog in het werk te stellen pogingen."

Deze woorden nemen wij hier over, opdat zij, ook in Indië allicht onder de belangstellende oogen van meerdere hulpvaardigen zullen vallen.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Bin Sa'oed.

Bin Sa'oed, Soeltan van Nedjd en Onderhoorigheden, heeft als organisator stellig groote verdiensten; hij heeft ook het lot der Mekka-gangers aanzienlijk verbeterd en het roofwezen vrijwel uitgeroeid, maar hij is er nog geenszins in geslaagd den toestand buiten het godsdienstig centrum in zijn rijk te consolideeren. Ernstige moeilijkheden begint hij binnen, zoowel als buiten zijn gebied op godsdienstig terrein te ondervinden. Zijn *pan-islamietische politiek* is als vrijwel mislukt te beschouwen. Een groot deel der Islamietische wereld blijkt het met de orthodoxe woestijnopvattingen van den tegenwoordigen heerscher niet eens te zijn.

En dat behoeft geen verwondering te wekken. Klimaat, levensomstandigheden, ras-eigenschappen, overgeleverde cultuur, tezamen hebben ze sterken invloed op de exegese van eenzelfden godsdienst; men behoeft alleen maar te vergelijken het materieele leven van een *Arabier* in de onafzienbare dorre woestijn en van een *Sumatraan* of *Javaan*, die in de tropische natuurweelde verkeert, om te begrijpen hoezeer het zieleleven van beiden uiteen zal loopen en dus ook de opvattingen van het geloof. Dit verschil — zoo vervolgt *De Sum. Post* (5/1) — groeit langzamerhand uit tot een geestelijk conflict, dat telkenjare met den hadj verscherpt moet worden. In verschillende landen, ook in *Ned.-Indië*, begint dan ook langzamerhand verzet te ontstaan tegen Bin Sa'oed, ofschoon hij in deze landen ook zeker zijn aanhangers heeft. Het staat dan ook te vreezen, dat niet alleen in het nabije Oosten, maar ook (en vooral) in het verdere Oosten, waaronder Ned.-Indië, onder de Mohammedaansche gemeenschap godsdiensttwisten zullen uitbreken, die een indirect gevolg zijn van de politieke overheersching van het godsdienstig centrum door een man, wiens geloofsopvatting een groot deel van de Maleisch-Javaansche bevolking o.a. stellig niet kan bevredigen.

Wij vestigen de aandacht op de artikelen van *prof. dr. C. Snouck Hurgronje* over *„De wereld van den Islam"* in *De Loc.* (22/12, blz. 1 en 4, 27/12 en 29/12) en op het verslag van *„Het congres van den Jong-Islamietenbond te Djokja"* in het *Soer. Hbl.* (27 en 28/12).

Een communist over Rusland.

De *Deli Crt.* (6/1) wijst op het verschijnsel in Rusland dat de *„communisten-idealisten"* uit de „Al-Russische Communistische Partij" gaan. Deze exodus neemt hoe langer hoe meer toe. Een naar 't buitenland uitgeweken communist schreef aan zijn gewezen partijgenooten dat een 7jarig verblijf in de partij hem tot de overtuiging heeft gebracht, dat hij zich *totaal vergist heeft* en dat de *leiders*, die voor het grootste gedeelte geen Russen zijn, zeer weinig denken aan het welzijn van het volk. Zij jagen hun eigen doeleinden na, die met de belangen van het Russische volk niets gemeen hebben. Het geheele Russische volk is gewapend geworden tegen zich-zelf. Het volk is nu tegen de partij, omdat het evenzoo bedrogen is. Met woorden werd voorspoed beloofd, maar inderdaad werd niets gegeven. *Slechts het evenwicht in armoede werd voor allen bereikt.* Het geheele volk lijdt armoede, zooals nog nimmer in Rusland geleden werd. Den *boeren* worden zware belastingen opgelegd; zij leven veel slechter dan vroeger. Ook de *arbeider* heeft het niet beter; de loonen zijn lager dan vroeger en het levensonderhoud is driemaal zoo duur. Indien de leiders voor het Russische volk zorgden, zouden zij geen *geld naar het buitenland sturen* om revoluties te steunen. Rusland is arm en verwoest.

Wij verwijzen naar *De Sum. Post* (3/1 „Propaganda" van Henr. Roland Holst), de *Deli Crt.* (7/1 „Steun voor den Digoel") en het *Bat. Nwsbl.* (27 en 28/12 „Singapore"; 29/12 „China in wanorde"; 31/12 „De terreur in China"). In het *Soer. Hbl.* (24/12 „Geneefsche verrassingen") constateert „Villanus" dat *Genève veel nut* sticht, doordat het de groote mogendheden dwingt altijd iets te doen voor het oordeel der wereld.

Overschatting?

In Europa is men maar al te zeer geneigd om de kracht van Oostersche bewegingen te overschatten (*Deli Crt.* 5/1 *„Onze Oostersche vraagstukken getoetst aan de ervaring in Britsch-Indië"*, *P. Staal*, oud consul-generaal te Calcutta). Men schijnt te veel aandacht te schenken aan de intellectueele ontwikkeling, die enkele Oosterlingen hebben verworven en er zich niet genoeg rekenschap van te geven, dat een zwaluw geen zomer maakt. De soms met Oosterschen hartstocht oplaaiende bewegingen kunnen in Europa een gevoel van groote onzekerheid teweeg brengen, terwijl zij in werkelijkheid niets anders dan stroovuren zijn. Wat is er overgebleven van onze vroegere zorgen over de hadji's in Ned.-Indië, over den opbloei van de Sarekat Islam ruim tien jaar geleden? Wat is er geworden van de non-co-operation-, de khadar-, de satyagraha- en de Akali-bewegingen in Britsch-Indië? Wat van de Hindu-Muslim Unity die in 1921 daar te lande zoo gevaarlijk leek? Wat van den dreigenden invloed, die scheen uit te gaan van Ghandi, van Mustapha Kemal, van Abd-el-Krim?

Zouden wij niet goed doen dit alles in gedacht te houden, vraagt schrijver. Veel gevaar ducht hij niet van de Inlandsche beweging, *als wij maar bewust zijn van onze eigen kracht.* Maar om ons Gezag zijn aanzien bij de massa te doen behouden zal het noodzakelijk zijn om uiterst ge streng op te treden tegen de werkelijke aanstichters. Schr. geeft een pleidooi om inzake de koloniale politiek zooveel mogelijk te handelen in overeenstemming met *Engeland*. Maar voor alles z men er op uit om de orde in onze koloniën on verzwakt te handhaven. Met een voortdringen de *Russen* zou de positie van Singapore onaangenaam kunnen worden en bij den Brit een verlange kunnen doen ontstaan naar dekking in de flank. Petroleum en rubber zijn heden ten dage begeerenswaardige artikelen.

Het *Bat. Nwsbl.* (24 en 31/12) schrijft over „D Br.-Indische herzieningscommissie", het *Soer. Hbl.* (30/12) over „Frankrijk in Marokko", *D Sum. Post* (2/1) over „Egypte", de *Deli Crt.* (4/1) over „Toestand en vooruitzichten in Ned.-Indië."

Congressen.

Het congres van het *Ned.-Ind. Onderwijzersgenootschap* werd den 27sten Dec. te Djokja geopend (*Soer. Hbl.* 28, 29 en 30/12 „Het N.I.O.G."). H afgeloopen jaar bracht een aangroei van meer da 200 nieuwe leden; het genootschap telt thans 144 leden. Alleen één krachtige, groote, allen omva tende vakvereeniging zal — volgens den he *Zur Kleinschmiede* — in staat zijn in de toekom de groote moeilijkheden uit den weg te ruime die den onderwijzers te wachten staan in den strij voor de *financieele positie* en in den strijd vo goed *neutraal onderwijs*. Zelden heeft het N.I.O. meer zorg gehad om de Hoofdbestuurszetels bez te krijgen en te houden dan in 1927. Medio 19 werd opgericht de Mulo-vereeniging met 130 lede hierdoor is de fakkel der tweedracht in het cor ontstoken. De B.B.L., het salarisbouwwerk v 1925, voert naar alle kanten in een slop, en als bouwwerk zal zijn weggebroken, kan misschi weer opnieuw met succes een flinke salaris-ac worden ingezet.

De Algemeene Vergadering verzocht het Hoof bestuur een brochure samen te stellen over *positie van den onderwijzer in Indië* en deze br chure toe te zenden aan het Informatiebureau Holland. Het voorstel werd met 27—14 stemm aangenomen, 6 blanco.

De Katholieke Onderwijzersbond (K.O.B.) v gaderde te Weltevreden (*De Loc.* 30/12, blz. 2 De voorzitter memoreerde met dankbaarheid blijken van belangstelling van de geestelijkh voor leven en streven der vereeniging. Wat betr een voorstel om er bij de Regeering op aan dringen ambtenaren toe te staan met een and maatschappij te reizen, indien zij op bepaal booten geen plaats kunnen krijgen, werd op merkt, dat *„Reiswezen"* altijd bereid is om in opzicht tegemoet te komen. (Zie het *Soer. Hbl.* 20 en 23 Dec. „Van Java naar Hongkong Japan", als voorbeeld van een andere toegesta reisroute).

Voorts verwijzen wij naar *De Loc.* (27/12, b 4 „De Chineesche vrouw"; blz. 11 „Jong Chin zen"; blz. 12 „Jong Java-congres"; 30/12, blz. „Het kiesrecht", *R. Slamet;* blz. 38 „Het cong van Jong-Java").

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Drainage.

Onder dit hoofd komt in de *Darmokondo* (B. O.) Solo, van 19 December 1927 een artikel voor waa de schrijver begint met uit te leggen wat het wo drainage beteekent. In figuurlijken zin — zegt hij beteekent het de natuurlijke rijkdommen van land verminderen. Indonesië bezit groote rijkdo men en deze moeten, volgens de vreemdelingen, w den aangewend in het belang van het algemeen. D plicht, de exploitatie van de rijkdommen, kan aan de Indonesiërs zelven worden toevertrou daarom hebben de vreemdelingen, voornamelijk Hollanders, die Indonesië als kolonie bezitten, ka talen verzameld om den bodem van het Indone sche land te exploiteeren en hebben zij verschill de ondernemingen van cultuur, mijnbouw, han enz. tot stand gebracht.

Aangezien het kapitaal om al die bedrijven mo lijk te maken en te onderhouden, van lieden bui

Indonesië afkomstig is, zullen de gemaakte winsten van zelf ook naar buiten Indonesië afvloeien.

Schrijver haalt dan nog eenige cijfers aan uit het „statistisch jaaroverzicht van Indonesië" in 1919, om aan te toonen met welke enorme kapitalen aan de exploitatie van Indonesië's bodem wordt gewerkt. Er wordt een winst van circa 500 millioen gulden per jaar gemaakt. Verder wordt verteld dat een groot gedeelte van de winst dienstbaar wordt gemaakt om het oorspronkelijke kapitaal te vergrooten. Geen wonder dan ook dat de koers der aandeelen van lichamen als de H. V. A. ver boven pari is.

Schrijver bespreekt dan of het wel mogelijk is dat die groote winsten in Indonesië blijven en het antwoord daarop is bevestigend. Waar Indonesië aan de bedevaart toch zeker niet minder dan 40 millioen gulden — als schrijver berekent — kan besteden, is het wel mogelijk dat het benoodigde kapitaal kan worden verkregen om de aandeelen over te nemen.

Indien een gezin dat in doorsnede gerekend wordt op 5 leden, per dag 1 cent op zijde legt, kan Indonesië in een jaar met zijn 50 millioen inwoners reeds 36 millioen gulden bij elkaar zamelen.

Met het aldus gevormde kapitaal kunnen aandeelen van bestaande ondernemingen worden aangekocht en nieuwe bedrijven worden geopend.

In een noot zegt de hoofdredacteur dat de zienswijze van den schrijver er een is van een deskundige, men zou kunnen zeggen dat het slechts theorie is, maar het is vooral voor de vooraanstaande volksmannen, het overwegen meer dan waard.

Naast de politieke moet ook de economische vrijmaking worden aangepakt. De hoofdredacteur vindt verder dat het thans de tijd is om daden te laten zien.

Koelieloonen.

Een ander schrijver bespreekt in de *Darmokondo* de argumenten van de Regeering waarop deze hare afwijzing baseert van het verzoek van het hoofdbestuur van Boedi Oetomo om het loon van den mannelijken koelie in Deli op 60 cent en van de vrouwelijke koelie op 50 cent te bepalen. Het heet dat de ingestelde commissie van onderzoek een minimumloon van *f* 0.42 reeds voldoende acht en dat die meening door de Regeering, na kennisneming van het advies van het kantoor van Arbeid, werd overgenomen.

Bij die overwegingen moeten mede in aanmerking zijn genomen de omstandigheden dat de D. P. V. en A. V. R. O. S. reeds toelagen aan hun koelies verstrekt hebben en dat het Arbeidskantoor steeds er op uit is gegevens te verzamelen die betrekking hebben op het loonstelsel in verband met den levensstandaard.

Schrijver concludeert daaruit dat de ondernemingen hand in hand gaan met de Regeering. Hij vraagt zich ernstig af of een inkomen van 42 cent reeds toereikend is voor het dagelijksch onderhoud en geeft een berekening waaruit blijkt dat het lang niet voldoende is. Reeds eerder werd door een afgevaardigde van Boedi Oetomo, afd. Medan, een volledige berekening gegeven welke aantoonde dat voor een normaal huishouden per dag ongeveer 67 cent noodig was. Daarom werd een loon gevraagd van 60 cent. Maar men wist dat de ondernemingen door de stijging van den loonstandaard toch geen verlies zullen lijden.

Een koelie op Java verdient gemakkelijk 40 à 50 cent en op Sumatra, ver van zijn vaderland, zou hij maar 42 cent moeten verdienen.

Schrijver haalt een geval bij een gemeente aan, waarbij werd voorgesteld om het koelieloon van *f* 13.50 te brengen op *f* 15.— per maand, tegen welk voorstel het bezwaar werd gemaakt dat die verhooging niet noodig was omdat de koelies toch reeds tegen dat lage bedrag wilden werken.

Volgens schrijver blijkt ten duidelijkste de hardnekkigheid van het kapitalisme, waarmede de Regeering samenwerkt.

Hij geeft ook een voorbeeld van den zwaren arbeid der straatveegsters, die feitelijk den geheelen nacht werken voor slechts 25 cent. Dat de lieden het geringe loon aannemen, komt omdat zij toch wát moeten hebben om van te leven, dus door den honger gedwongen.

Tegenover werknemers tot de sana-(Europeesche) groep behoorende, wordt anders opgetreden. Er zijn gevallen waarin het inkomen, waarmede een sollicitant accoord gaat, verhoogd wordt omdat men meent dat hij met dat inkomen niet zal kunnen rondkomen. „Het hemd is nader dan de rok", besluit schrijver.

Spionnage.

Een schrijver in het liberale blad *Bintang Timoer* te Weltevreden geeft een artikel waarin hij de wijze veroordeelt waarop de leiders in Indië worden bespionneerd door lieden die niet het minste verstand hebben van wat de bespionneerden over de politiek zeggen. Spionnagediensten zijn inderdaad noodig, doch daaraan behoort toch paal en perk gesteld te worden opdat de zaak niet vertroebeld wordt. Schrijver vertelt dan het geval van een Inlandsch lid van den Gemeenteraad te Tegal, die door zulk een spionnage van coöperator of samenwerker met de Regeering, non-coöperator is geworden. Dit lid, zegt schrijver, is nooit lid geweest van de een of andere politieke partij, kent geen enkel „isme" en is alleen secretaris van de Taman Siswoschool, die absoluut niet gevaarlijk of rood is. En nu wordt hij, op last van den Wd. Resident, door de recherche bespied, zoodat het dus niet te verwonderen is dat hij thans zulk een houding heeft aangenomen. Waar deze houding echter een gevolg is geweest van het huidige systeem der spionnagediensten, verdient het aanbeveling dat hierin de noodige verbetering wordt gebracht, opdat degenen die onschuldig zijn, niet gehinderd worden in het verrichten hunner werkzaamheden. Bovendien is het thans al de tijd om alles wat verouderd is uit te roeien, om plaats te maken voor wat in den huidigen tijdgeest past.

De verbanning van Dr. Tjipto.

Over de verbanning van Dr. Tjipto naar Banda zegt een schrijver in de *Bintang Timoer* van 16 December dat deze verbanning veel zwaarder is dan die naar de Boven-Digoel, en wel omdat deze laatste streek een toekomst heeft en de geest er dus bezigheid zal hebben. Maar Banda is een plaats van geen beteekenis en bevindt zich in het midden van de zee.

Wat betreft Dr. Tjipto zelf, deze is 't slachtoffer van de tijdsomstandigheden, want aanvankelijk was hij door het zien van de huidige politiek van den Landvoogd een coöperator, doch is — als gevolg van de tegenwerkingen die hij toen ondervond — plotseling een tegenstander van de coöperatie geworden. Steller van het artikel, hoofd-redacteur van de *Bintang Timoer*, is zelf lid geweest van het Kiescomité te Batavia en weet dat, niettegenstaande de Alg. Studieclub te Bandoeng geen toestemming wilde geven tot het zitting nemen van Dr. Tjipto in den Volksraad, deze toch verklaarde er van overtuigd te zijn dat er inderdaad reden bestond om met de huidige Regeering samen te werken. Maar, zooals met Dr. Soetomo het geval is geweeest, was het ook met Tjipto, waardoor hij genoodzaakt werd de aan de Regeering uitgestoken hand terug te trekken. Dit is, gelijk de heer Jahja in den Volksraad verklaarde, het resultaat van de reactie, die de toenadering tusschen de Regeering en de volksleiders belemmerde.

En moet Dr. Tjipto nu naar Banda worden „gedigoeld"? Dit is wel te begrijpen van de Regeering, want zij had in dit geval niet anders kunnen doen, doch — vraagt schrijver — zal deze verbanning wel goed doen aan de Regeeringspolitiek ten opzichte van de volksbeweging? Schrijver wijst dan op de verbanningen van Sneevliet, Semaoen, Tan Malakka, Darsono en Hadji Misbach, waardoor de volksbeweging niet kalmer is geworden, integendeel veel heftiger. En zoo was het ook het geval met de nationale beweging in Egypte toen Zaghloel Pasja werd verbannen. In dit geval kunen wij Tjipto wel niet vergelijken met Zaghloel Pasja, doch men kan er de leering uit trekken, dat een verbanning groote gevolgen kan hebben.

Schrijver zegt te hopen dat de volksbeweging door deze verbanning van Dr. Tjipto er in de toekomst op verbeteren zal.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Uitgaven van het Kon. Bat. Genootschap van K. en W.

Spraakkunst der Jamdeensche taal, door P. Drabbe, R. K. Missionaris op Tanimbar. (Verhandelingen, deel 47, 2e stuk).

Het dialect van Banjoemas, inzonderheid zooals dit in de Regentschappen Poerbolinggo en Poerwokerto gesproken wordt, door Dr. B. J. Esser (Verhandelingen, deel 48, 1e stuk).

Oudheidkundig Verslag 1926, derde en vierde kwartaal. Behalve hetgeen hierin wordt medegedeeld in verband met de verrichtingen van den Oudheidkundigen Dienst over genoemde kwartalen, bevat het verslag een drietal opstellen, als

Van onze Adverteerders

Fa. Eykensluyters & Tromp.

—o—

Gaarne willen wij de aandacht van onze lezers vestigen op de *fa. Eykensluyters & Tromp, Korte Vijverberg 1* (hoek Plein), *Den Haag*.

Deze firma heeft o.a. een afdeeling „Passage", „Reisbureau", „Assurantie" en „Expeditie".

Fa. Eykensluyters & Tromp, zelf lid onzer Vereeniging, kan aan haar mede-leden o.a. de navolgende voordeelen aanbieden:

Ia. Passage naar de Oost per Norddeutsche Lloyd (via Singapore), Hamburg Amerika Linie (via Singapore) en Deutsch-Australische Dampfschiffsges. (direct). Deze maatschappijen behooren tot de grootste reederijen ter wereld, beschikken over een uitgebreide eerste klas vloot, de inrichting der schepen en de bediening aan boord is uitstekend, terwijl de passageprijzen uitermate laag zijn.

Voor het traject Rotterdam—Batavia betaalt men bij de Nordd. L. met de luxe passagiersschepen: Saarbrücken (9429 tons), Coblenz (9449 tons), Trier (9415 tons), Fulda (9492 tons), Derflinger (9162 tons), York (8976 tons) in de eerste klas 920 gulden, in de tweede klas 500 gulden. Per vrachtboot van deze lijn betaalt men 780 gulden.

Voor hetzelfde traject betaalt men bij de Hamburg-Am. L. met de luxe passagiersschepen Oldenburg (8550 tons), Ramses (8000 tons), Vogtland (7100 tons), Saarland (6850 tons), Carl Legien (5700 tons), Emiel Kipdorp (5700 tons), Adolf von Bayer (5700 tons), Albert Vögler (5700 tons) in de eerste klasse 900 gulden; tweede klasse kent deze maatschappij niet. Per vrachtboot van deze lijn betaalt men 780 gulden.

Tenslotte betaalt men voor hetzelfde traject bij de D. A. D. G. met de luxe passagiersschepen Karnak (7200 tons), Duisburg (6550 tons) en Cassel (6050 tons) 740 gulden; deze booten kennen slechts 1 klasse.

Ib. Naar de West geven wij passage per K. N. S. M. (Paramaribo en Curaçao), als agenten dezer lijn.

Ic. Voor de in Holland wonende of naar Holland komende leden is het nog van belang te weten, dat wij agenten zijn van een groot aantal lijnen, waaronder wij noemen: Holland-Amerika Lijn, Koninklijke Hollandsche Lloyd, Batavierlijn, Union Castle Line, Royal Mail Steam Packet Comp., Woermann Linie, Hollandsche Stoombootmaatschappij, Holland Afrika Lijn, enz., zoodat wij gerust kunnen zeggen, dat wij naar alle plaatsen ter wereld met prima lijnen scheepspassage kunnen boeken. Niet onvermeld blijve, dat wij tevens officieele agenten zijn van de K. L. M. en dus ook luchtpassage kunnen verstrekken.

II. Wat onze afdeeling reisbureau betreft is het een bekend feit, dat vele leden alvorens te Rotterdam, Amsterdam, Genua of Marseille aan boord te gaan, of wel terugkomende vanaf Holland, Genua, Marseille een mooie reis willen maken of wel in een mooie gezonde streek eenigen tijd willen verblijven, dan wel een bezoek willen brengen aan de groote steden als Parijs, Weenen, enz. Wij organiseeren privé- en gezelschapsreizen, bespreken hotels, treinreizen, sight-seeings, enz., zoodat het reizen een werkelijk genot wordt. Wij geven dienaangaande aan onze mede-leden gaarne gratis adviezen, maken reisontwerpen, kostenbegrooting, enz.

III. Onze assurantie-afdeeling is in staat, mede door hare directe verbindingen met de Rotterdamsche, Amsterdamsche en Londensche beurzen, alle verzekeringen te sluiten bij prima concerns, op ruime voorwaarden en tegen uitermate concurreerende premiën. Voor onze medeleden wordt speciaal vermeld reisbagageverzekering, reisongevallenverz., Noodhavenverzekering, Levensverzekering, brand-, transport- en inbraakverzekering en voor eigenaars van onroerende goederen in onze koloniën de gecombineerde verzekering tegen risico van brand, explosie, bliksemslag.

Instituut voor Paraffine Therapie.

—o—

Eenigen tijd geleden heeft zich in de *Javastraat 78, Den Haag*, een *instituut voor Paraffine Therapie* gevestigd, filiaal van het Consortium voor Paraffine-therapie te Berlijn. Wij hebben een bezoek aan deze inrichting gebracht onder geleide van de directrice Mej. C. Malmedie.

Naar aanleiding van dit bezoek willen wij gaarne de aandacht van onze lezers op het navolgende vestigen.

De paraffine-therapie is reeds oud en van Franschen oorsprong. Indien wij ons juist herinneren gebruikten bij gebrek aan verbandstof de Franschen in den Balkanoorlog paraffine voor het bedekken en verzorgen der wonden. Bij leger en marine in Frankrijk is de paraffine-methode dan ook officieel ingevoerd.

Dr. Ir. Kurt Sachtleken te Berlijn verbeterde het procede-vakgeheim, en voerde met groot succes de Therapie in Duitschland in.

Ook in ons land zijn reeds vele doctoren voor de nieuwe warmtebehandeling gewonnen. Zij dankt haar ontstaan aan de eigenschap, dat de vloeibare paraffine van een bepaalde samenstelling ook bij 55° C. en 80° C. geen verbrandingsverschijnselen van de huid veroorzaakt. Dompelt men de hand in de gesmolten paraffine van 55° C. dan verkrijgt men het gevoel van lauw water; pas bij 70° voelt men flinke hitte.

Bij inwikkeling met dit mengsel kan men dus aan het lichaam, plaatselijk en in zijn geheel, zeer sterke warmte toevoegen zonder verbranding te veroorzaken. Ook hebben de onderzoekingen aangetoond, dat een dergelijke behandeling zelfs bij hartlijders kan worden toegepast.

Het instituut is keurig en hygiënisch ingericht. Voor nadere bijzonderheden verwijzen wij naar de annonce, welke in dit blad wordt geplaatst.

bijlagen er aan toegevoegd, n.l.: Bijdrage tot de chronologie van het Neolithicum in Zuid-Oost-Azië, door Dr. P. V. van Stein Callenfels. — Report on cave exavations in Perak, by Dr. P. V. van Stein Callenfels and I. H. N. Evans (met afb.). — Bericht over enkele oudheden in Oost Java, bij Wallace, door Dr. W. F. Stutterheim.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Febr.-afl., interessant zoowel wat betreft tekst als illustreering, opent met een artikel van den hr. Th. van Erp over een door hem op Bali aangetroffen poort eener na de geduchte aardbeving van 1917 verwoeste en thans weder opgebouwde poera, welke ingang een zonderlinge imitatie bleek te zijn van een Boroboedoer-poort. — De h. Tassilo Adam, voormalig ethnograaf der N.-I. Regeering, geeft bijzonderheden over de plaats waar de vorsten van Solo en Jogja en hunne familieleden worden ter aarde besteld. — Onder het opschrift: „Een portret van Chinnery", vertelt J. de Loos-Haaxman o.m. de geschiedenis van het in het paleis van den Gouv.-Generaal te Rijswijk opgehangen portret van Lord Minto, die tijdens het Engelsche tusschenbestuur Gouv.-Generaal was. — Prof. Dr. N. J. Krom vestigt de aandacht op eenige muziek- en danstafereelen, afgebeeld op basreliefs van den Boroboedoer, daarmede een onderwerp aanroerende hetwelk tegenwoordig zoo zeer in het teeken der belangstelling staat. — Overigens bevat deze afl. nog eenige boekbesprekingen, benevens een portret van den onlangs overleden Raden Mas Ario Soerjopoetro, vooral bekend wegens zijn baanbrekende studiën op het gebied der Javaansche muziek.

Missie en Zending.

Annalen Missiehuis Tilburg. Febr. '28. Naar het hartje van Nieuw-Guinea, door N. Verhoeven (slot). M. ill. — Zilveren Professiefeest van Mgr. W. Panis, Apost. Prefect van Celebes.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Jan. '28. Verkenningstocht naar West-Nieuw-Guinea ter voorbereiding van eene eventueel op te richten R. K. Missie-Statie door Dr. M. Neyens. — Een zendeling-geneesheer in Oost-Indië (n.l. C. J. Fr. le Cocq d'Armandville), door S. Kalff.

De Banier. 23 Dec. '27. Schetsen uit het leven van Ingwer Ludwig Nommensen, den Apostel der Batakkers, door J. H. Hemmers (slot).

Economisch-Historisch Jaarboek

In het dezer dagen verschenen 13e deel een tweetal bijdragen van Dr. F. W. Stapel met betrekking op de administratie en boekhouding der Oost-Indische Compagnie. De eerste is getiteld: *Johannes Hudde over de balansen der O. I. C.*, waarvoor Dr. St. de stof vond in het bij historici bekende en voor hunne studiën vaak geraadpleegde handschift van den advocaat der Comp. Mr. Pieter van Dam: „Beschryvinge der O. I. C.", welk handschrift nu eindelijk in druk zal worden uitgegeven en wel in de reeks „Rijks Geschiedkundige Publicatiën" [1]). De tweede bijdrage handelt over *aandeelbewijzen der O. I. C.*, een belangrijk vraagstuk, waarop door de archief-onderzoekingen van Dr. St. een verrassend nieuw licht wordt geworpen.

De communisten op Nieuw-Guinea en de vóór 1920 gepens. militairen.

Den 18en Jan. seinde het Indische persbureau Aneta een telegram aan de Nederlandsche bladen, waaruit bleek dat de geïnterneerde communisten zich telegrafisch met klachten hadden gewend tot de Indische autoriteiten en tot de Tweede Kamer (zie ook het K. W. van 26 Jan., bl. 41).

Mevr. Henriette Roland Holst heeft deze gelegenheid aangegrepen het nog eens voor die verbannen communisten op te nemen in het orgaan van de Sectie Holland der Liga tegen imperialisme en koloniale overheersching, getiteld „Recht en Vrijheid" (Nr. van 28 Jan.).

Het bericht onthult voor haar de tragedie die zich afspeelt aan den Boven-Digoel. Ze ziet de geïnterneerden, ternauwernood meer in staat lijf en ziel bij elkaar te houden, nu de onderstand van regeeringswege werd verminderd. Zij ziet hun ellende, hun verzet, maar ze ziet óók, dat hun moreele kracht nog niet gebroken is.

„De geïnterneerden hebben kans gezien ... om den „gordel des Doods" te doorbreken, die de autoriteiten rondom hen gespannen hadden. Hun

[1] Met de uitgave heeft zich belast gen. Dr. Stapel; het eerste deel (er zijn er in geheel zeven) zal binnenkort verschijnen.

woord heeft ons bereikt. Hun kreten van vertw... ling zijn in de openbaarheid gedrongen: wij we... welk lot hen bedreigt en wat zij eischen.

Thans is het woord aan allen, die de interneer... van politieke tegenstanders een monsterlijke w... keur achten en het instituut der exorbitante re... ten beseffen een verkrachting van hun rechtsge... te zijn. Het woord is aan de arbeidspers, aan... socialistische en communistische Kamerleden; ... niet minder is het aan de leden van onze Liga, ... het Comité voor de ballingen, en van alle org... saties die tegen het duldelooze onrecht wi... strijden wat op Nieuw-Guinea geschiedt: *het lo... zaam laten verhongeren* van weerlooze gevan... nen, wier zaak door géén rechtbank werd ond... zocht en wier schuld nimmer bewezen is."

Met dit citaat is, dunkt ons, voldoende de a... dacht gevestigd op de strekking van het artikel ... Mevr. Roland Holst.

En nu, als tegenstelling eene aanhaling uit ... Febr.-Nr. van „*Madjoe*", het maandbl. der oud-... actie-dienende Ind. onderofficieren, waarin de ... H. Meijer nogmaals aandringt op het aflossen ... „eereschuld" aan de vóór 1920 gepensionneerde ... dische militairen.

„Wanneer wij thans vergelijkingen maken ... schen die vóór 1920 gep. Indische militairen en ... geïnterneerde communisten in Digoel en wij le... dat deze laatsten *ruimer betaald* en *beter ge...* worden dan het meerendeel der oud-onderoffi... ren van vroeger, ja die communisten zelfs van ... beid worden vrijgesteld, terwijl men onze sold... aldaar koeliewerk laat verrichten; dan rijpt bij ... de vraag of ze in Indië wel bij hun verstand ... want *dit schandaal* is wel het toppunt. Het zou ... ook niets te verwonderen zijn, als op 'n kwaden ... het meerendeel der gepensionneerde en gegage... Indische oud-militairen communist werden, al ... het alleen maar om een *onbekommerden ou... dag* te hebben, al is het dan ook in Boven-Dig..."

De Indische Mercuur.

No. 5 (1 Febr. '28). Iets over veterinaire ... heidsbemoeienis in Nederlandsch-Indië. Le... gehouden op 17 Jan. in het Koloniaal Instituut ... Amsterdam, door Dr. C. Bubberman (met a... — De vooruitzichten van rubber, door J. N. Bu... — Het honderjarig bestaan van de Javasche B... — Herdenking in Ned.-Indië. Viering te Amster... (met portretten). — De Britsche rietsui... industrie. — Kultuurberichten. — Kleine m... deelingen. — Financieele berichten en versla... zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — ... afd. Handelmuseum van het Koloniaal Insti... geeft recente literatuur over economische on... werpen, arbeidsvraagstukken, nijverheid, br... stoffen en waterkracht, delfstoffen en meta... geologie.

De Indische Culturen.

De redactie van dit te Soerabaja verschij... veertiendaagsch tijdschr. is met een zeer bel... wekkend Nieuwjaars-Nr. voor den dag geko... ook wat betreft de fraaie illustreering. Uit ... rijken inhoud noemen we de volgende bijdra... Over fetisch-klapperboomen, door Dr. F. W... Hunger. — Uitheemsche en Indische geneeskr... tige planten. Uitheemsch gedeelte, door Dr. ... Stange. Indisch gedeelte, door H. J. Wigman... Eenige wenken voor de bestrijding van de ... luizenplaag in de Deli-tabak, door J. C. van ... Meer Mohr. — Malaria en de groote cultures, ... M. A. J. Kelling (slot). — Rami, cultuur en be... king, door Dr. H. Grunwald.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië

Hoofdzakelijke inhoud van No. 26 (24 Dec. ... Symbiose tusschen spin en mier. Een middel ... Helopeltis-bestrijding? — Eenige der belangri... ziekten van het Indische pluimvee en hare be... ding, door Dr. W. K. Picard. — De bestrijding ... de Loranthus. — Pijlgift, door Dr. Z. Kame... (ontleend aan „De Natuur"). — De ontwikkel... stadia van den Inlandschen landbouw in ver... met de plantaardige voeding in den Indis... Archipel, door C. Lekkerkerker (ontleend aa... Koloniaal Tijdschrift).

Landbouw. Tijdschr. der Ver. van Landbouw consulenten in N.-I.

Uit den inhoud van 3e jaarg. No. 6 (Dec. ... De ontwikkeling van de agrarische toestand... Priangan (vervolg), door A. M. P. A. Schell... — Over den stand van het vraagstuk der Oost... sonvoorspelling op Java, door Dr. H. P. Berla...

— Een nieuwe plaag aan Hoemapadi, door S. Leefmans.

Indisch Militair Tijdschrift.

De Dec.-afl. bevat o.m.: In memoriam C. F. Buyen, 1e luitenant der Art.-Vliegenier (met portret). — Naar aanleiding van het artikel: „Over recruteering, opleiding en organisatie", door J. H. en A. Cox. — Vuurconcentraties en iets over het gebruik van Artillerie in legers met beperkte middelen (slot), door C. G. van Mourik. — Het kampioenschap dienstrijpaarden 1927, door F. van Leeuwen. — Naar aanleiding van het artikel: Hoe moet H. T. L. op zeer laag vliegende vliegtuigen met geweren enz. geschoten worden? door O. J. L. Jubeler. — Andir-Atamboea (vliegtocht), door C. K. (met kaart). — De Indische defensie in den Volksraad, door T. B.

* * *

Regeeringsreglementen van Suriname en Curaçao, benevens enkele andere wettelijke regelingen betreffende het bestuur dier overzeesche gewesten, uitgegeven onder toezicht van Prof. Mr. Ph. Kleintjes (met subsidie van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië). (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Het sentiment in de koloniale politiek. Voordracht (met gedachtenwisseling) van den heer Lt. J. Lievegoed. (Indisch Genootschap. Vergadering van 20 Jan. 1918).

De electrische Staatsspoorwegen in Ned.-Indië. Voordracht, gehouden te Haarlem op 16 Nov. 1927, door Dr. Ir. G. de Gelder. Met vele afbeeldingen. (De Ingenieur, 28 Jan. '28).

's Lands Plantentuin Buitenzorg. (Arbeiten aus dem Treub-Laboratorium). I. Die Kraterpflanzen Javas in psysiologisch-ökologischer Beziehung, von Fr. C. von Faber. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

De nieuwe onzekerheid over het lot der „Poenale Sanctie" in Indië, gewekt bij de behandeling in den Volksraad van de jongste veranderingen in de „Koelie-Ordonnantie-Sumatra's Oostkust", door Prof. Mr. F. J. H. Cowan (slot). (Economisch-Statistische Berichten. 1 Febr. '28).

Raden Mas Noto Soeroto en zijn streven, door (Spectemur Agendo. Orgaan van den Bond van Haagsche Gymnasiasten. 14 Jan. '28).

Statistisch overzicht van Sumatra- en Java-tabak, samengesteld door Dentz en Van der Breggen, Makelaars te Amsterdam. Jaargang 1927. (Amsterdam, Druk „De Brakke Grond". Jan. 1928).

Rapport omtrent den toestand der pasars te Medan. Eerste gedeelte. Met platen. (Medan, October 1927.

Nova Guinea. Uitkomsten der Nieuw-Guinea-expedities, onder redactie van Dr. L. F. de Beaufort, Dr. A. A. Pulle en Dr. L. Rutten. Deel XV. Zoölogie. Afl. 3. (Leiden, E. J. Brill).

H. E. Steinmetz †, door R(oessingh) v(an) Oosterson). — De nieuwe Gouverneur van Suriname, Dr. A. A. L. Rutgers (met portret). Neerlandia. Febr. '28).

Na vijftig jaren tropenarbeid. Een gemoedelijk praatje met een gemoedelijk man [nl. Ottolander], door J. Koning (met portret). (Eigen Haard. 4 Februari 1928).

Suriname.

In ons vorig nummer hadden wij het genoegen een mooi boek van den Oud-Gouverneur Staal aan te kondigen, Van de hand van denzelfden schrijver vinden wij nu in „*De Groene Amsterdammer*" van 4 Februari een buitengewoon belangwekkend artikel, onder het hoofd „*Suriname en Nederland*". In dit artikel, dat voortgezet zal worden, geeft de schrijver de slotsom van vele overdenkingen van den toestand van Suriname en van de wegen en middelen om de mogelijkheid tot eindelijke, afdoende verbetering te openen. Die slotsom is: Suriname wankelt, en het eenig, maar dan ook dringendst noodige: het te schoren door spoedige versterking van het fundament, — versterking van het bedrijfsleven, met name van het grootlandbouwbedrijf. Suriname heeft in de allereerste plaats behoefte aan een stevigen economischen grond: een uitgebreid, krachtig groot-landbouwbedrijf. „Er moeten, om een Amsterdamsch beeld te gebruiken — met opzet ontleend aan Amsterdam, dat vroeger zoo heel veel van Suriname heeft genoten — palen in den grond!"

„Wie zal heien?"

Alvorens deze vraag te beantwoorden wijst de schrijver op de niet met succes bekroonde pogingen van het Suriname Studie Syndicaat en op het tot dusver zonder resultaat gebleven streven van den Ondernemersraad voor Suriname om het Indische kapitaal aan te lokken.

„Den laatsten tijd wordt gehoord van een Duitsch consortorium; ernstig, zegt men, en kapitaalkrachtig. Het is hartelijk te hopen; avonturiers kan Suriname niet gebruiken, die heeft het al veel te veel gehad. Gedegen vreemd kapitaal is er altijd welkom geheeten. Maar zal Nederland het nu wezenlijk mogen verdragen, dat in dat bij uitstek Nederlandsch gebied, voor die oprecht nationaal-Nederlandsch voelende meerderheid der bevolking, alleen door vreemdelingen het werk van den opbouw zal worden volbracht?"...

Wij hebben in „*Het Koloniaal Weekblad*" er in den treure op gewezen dat, terwijl vreemdelingen groote ondernemingen in Suriname op touw zetten, het Nederlandsche en het Indische kapitaal afzijdig blijft en vijf pooten aan een schaap verlangt, alvorens daar iets te ondernemen.

Welnu, als het geoorloofd is in een zoo ernstig betoog als van den oud-gouverneur, een vulgair beeld te gebruiken, zouden wij willen zeggen: de heer Staal wijst dien vijfden poot aan: de Regeering geve een rentegarantie aan ondernemers van een nieuw groot-landbouwbedrijf, dat gerugsteund is door ruim kapitaal, naar de beste eischen opgezet en in bekwame handen.

Dat zou een *daad* zijn.

Het jaarlijksch toekennen van een subsidie ter dekking van het te kort op de begrooting, bevredigt nòch Nederland, nòch Suriname. Dat zou nog vele jaren zoo kunnen voortduren.

Er moet een andere weg worden ingeslagen.

Wat zal de openbare behandeling van de Surinaamsche begrooting in de Tweede Kamer opleveren?

* * *

In een krachtig gesteld artikel in het „*Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur*" van 20 Januari komt Mr. Dr. C. F. Schoch op tegen het artikel „*Moderne Slavenhandel*" van Dr J. A. Vor der Hake in hetzelfde blad van 6 Januari, waarover wij het in ons vorig nummer hadden. Wij verwachten dat „*Het Volk*" en „*Voorwaarts*" nu ook het artikel van Mr. Schoch zullen vermelden. Maar waar de heer Vor der Hake zegt vertrouwen te hebben in zijn zegsman, handhaven wij onze meening dat het Gouvernement van Suriname een onderzoek moet instellen en de resultaten daarvan bekend maken.

* * *

„*Het Algemeen Handelsblad*" van 28 Januari schrijft:

„Op het eind van 1926 heeft de regeering een termijn van twee jaren vastgesteld, gedurende welken de ondernemingen, in Suriname gevestigd of aldaar op te richten, zekere faciliteiten zouden genieten, teneinde haar levensvatbaarheid te kunnen vergrooten en de kolonie op die wijze tot bloei te brengen. Deze faciliteiten waren: het afzien van het vorderen van bijdragen van de planters in de immigratiekosten; de liquidatie der kosten van de landsvoorschotten, indertijd aan verschillende plantages verleend voor de teelt van bacoven voor export; de afschaffing van de op die ondernemingen gevestigde grondrenten; de afschaffing der „geneeskundige belasting" en het overlaten van de medische zorg voor het personeel aan de plantages. Eén jaar van den vastgestelden termijn is thans verstreken.

Wij vernemen, dat verlenging van den termijn opnieuw met een jaar wordt overwogen. Zelfs wordt, in verband met den gunstigen invloed, dien deze faciliteiten thans reeds blijken te hebben geoefend, de mogelijkheid onderzocht van regulariseering der faciliteiten, zoodat zij steeds zullen blijven gelden. De besprekingen, welke in den loop van het jaar met de Italiaansche regeering waren geopend over de tewerkstelling van Italiaansche overtollige werkkrachten in Suriname, hebben uiteindelijk niet tot een gunstig resultaat gevoerd. Van die tewerkstelling zal dus niets komen."

* * *

Wij lezen in „*De Zaanlander*" van 28 Januari:

„Dinsdagmiddag werd de Noorderschool alhier bezocht door den heer Rijsenburg uit Suriname, die den leerlingen verschillende merkwaardigheden uit zijn geboorteland mededeelde, zooals over de bananen, apen, verscheurende dieren. Het spreekt van zelf, dat allen vol aandacht luisterden. De heer R. is 7 jaar in Suriname werkzaam geweest als onderwijzer en is een geboren Surinamer (geen blanke). Zijn ervaringen, toen hij voor het eerst in Holland kwam en daar kennis maakte met het klimaat, met de sneeuw en andere, gaven er de kinderen een denkbeeld van, hoe groot verschil er bestaat tusschen onze West-Indische kolonie en het moederland."

* * *

Naar „*De Telegraaf*" van 3 Februari verneemt, is thans het vertrek van luitenant J. van Onlangs voor zijn vliegtocht naar West-Indië bepaald op Juli a.s. De voorbereidingen zijn zoo omvangrijk, dat de vlieger vóór dien tijd niet gereed zal kunnen zijn.

Generaal Snijders heeft zijne medewerking toegezegd.

Overwogen wordt om na het bereiken van West-Indië den tocht voort te zetten naar New-York.

Ter voorbereiding van de komst in Suriname van den vlieger, is een commissie samengesteld, welke bestaat uit den heer L. C. Preij, als voorzitter, J. de la Fuente, C. P. de Graaf, C. S. Loe, Mr. A. de Niet, P. Paijens, Radha Kishan, J. J. Six Dijkstra en Tjé Mail, als leden.

* * *

„*Neerlandia*" van deze maand schrijft zeer waardeerend over den nieuwen Gouverneur, Dr. Rutgers en geeft daarbij diens portret.

* * *

Over den nieuwen Gouverneur schrijft „De West" o.m.:

„De keuze lijkt ons gelukkig. Waar de landbouwbelangen overheerschend zijn, is het o.i. goed gezien om de leiding toe te vertrouwen aan een deskundige op dit gebied. Wij meenen te weten, dat de huidige gouverneur in dien zin geadviseerd heeft. Als oud-Deli man is ook goede samenwerking met den Ondernemersraad van hem te verwachten.

Het is te hopen, dat de maatregelen, onder gouverneur van Heemstra krachtig ingezet voor de ontwikkeling der kolonie, onder dr. Rutgers zullen worden voortgezet en tot een goed einde gebracht. Van de medewerking van het huidig Opperbestuur zijn wij verzekerd."

* * *

Bij de Tweede Kamer is ingediend een wetsontwerp tot wijziging van de Surinaamsche begrooting voor 1928.

Het eindcijfer der begrooting wordt met ƒ 328.313.— verhoogd, waardoor het totaal der gezamenlijke uitgaven voor Suriname voor genoemd jaar wordt ƒ 8.242.765.—.

De opbrengst der middelen tot dekking van de gewone uitgaven heeft 4.750.997.— bedragen d.i. ƒ 423.876.— meer dan de raming, terwijl uit leening ƒ 612.711 werd verkregen.

De toegestane rijksbijdrage kan van ƒ 2.947.331 worden verminderd tot ƒ 2.879.057.—.

Curaçao.

Wijziging begrooting 1926.

Ingediend is een wetsontwerp tot wijziging van de Curaçaosche begrooting voor 1926. Het eindcijfer wordt verhoogd met ƒ 555.519 en gebracht op ƒ 3.636.348.

In 1926 bedroegen de uitgaven ƒ 3.636.348, de ontvangsten ƒ 3.331.495, zoodat de middelen ƒ 304.853 minder hebben opgebracht dan voor de bestrijding der uitgaven werd vereischt. Dientengevolge zal voor ƒ 73.624 meer dan de toegestane som van ƒ 231.229 een beroep op 's Rijks schatkist tot het sluitend maken van de onderhavige begrooting moeten worden gedaan. Deze overschrijding is in hoofdzaak het gevolg van de voor havenverbeteringswerken te Willemstad gedane uitgaven. Het bedrag van ƒ 73.624 zal te gelegener tijd worden aangevraagd.

De ontvangsten uit de gewone middelen waren, met inbegrip van een geschat bedrag van ƒ 130.000 wegens verhoogde opbrengst van die middelen, geraamd op ƒ 2.349.600. Zij hebben ƒ 3.331.495, of ƒ 981.895 meer dan de raming, opgebracht. Deze hoogere opbrengst is verkregen o.m. doordat boven de geraamde sommen hebben opgebracht: invoerrecht ƒ 396.000, accijns op gedistilleerd ƒ 231.000, loodsgelden ƒ 150.000.

In hoogere mate nog dan in 1925 het geval is geweest, is de ruimere opbrengst der middelen toe

te schrijven aan den voortschrijdenden economischen vooruitgang van het eiland Curaçao.

Begrooting 1928.

De commissie van rapporteurs heeft nog aan den minister gevraagd, of en waarom deze den inhoud der regeling van den politiedienst bij K. B. van 21 Nov. 1927, in het bijzonder artt. 2 en 4, in overeenstemming acht met art. 153 Rr., dat den procureur-generaal aanwijst als hoofd van de rechterlijke en administratieve politie.

Landwatervoorziening.

Bij besluit van den gouverneur is de heer R. J. Beaujon Jr. eervol ontslagen als gezaghebber der bovenwindsche eilanden en benoemd tot directeur van de landswatervoorziening.

Hertog Hendrik.

De gouverneur en Mevr. Brantjes hebben een ontvangst gegeven in verband met de aanwezigheid van het oorlogsschip. *La Union* verneemt, dat ongeveer 300 personen aanwezig waren. De *Amigoe* deelt mee, dat vooral de C.P.I.M. vertegenwoordigd was.

Weinig en weinig vast!

Het ministerie van koloniën roept op gegadigden voor de tijdelijke vervulling in Curaçao van de betrekking van rechterlijk ambtenaar, met kans om in 1929 tot lid van het hof van justitie te worden benoemd.

Van de bezoldiging wordt gezegd: *f* 7008.— 's jaars, waarbij komt een tijdelijke duurtebijslag in Curaçao van tien ten honderd van genoemde som, alsook gedurende vestiging op een der eilanden Curaçao of Aruba een nadere, mede tijdelijke, bijslag van 5 ten honderd voor een ongehuwde en van 15 ten honderd voor een gehuwde en een tijdelijke bijslag van *f* 120.— 's jaars voor elk kind, met dien verstande, dat de nadere bijslag en de kinderbijslag te zamen niet meer mogen bedragen dan 25 ten honderd van de bezoldiging en de som van *f* 900.— niet mogen te boven gaan.

De te benoemen persoon moet niet jonger dan 30 jaar zijn en ten minste 5 jaren practische ervaring hebben.

In aanmerking komen bij voorkeur leden of oudleden der Nederlandsche of Nederlandsch-Indische magistratuur.

De middelen.

Ook in het derde kwartaal 1927 vloeiden de middelen weer ruim; zij brachten ruim *f* 210.000.— meer op dan in het overeenkomstige tijdvak van 1926 en *f* 325.000.— meer dan het ¼ der raming voor 1927.

Vergelijkt men de eerste 9 maanden van 1927 (*f* 2.845.171.—) met dat tijdvak van 1926 (*f* 2.283.234.28), dan krijgt men een grootere opbrengst van *f* 560.000.— en *f* 825.000.— meer dan ¾ der raming.

In het derde kwartaal hebben, vergeleken met 1926, vooral meer opgebracht: invoerrecht *f* 48.000, gedistilleerd-accijns *f* 40.000.—, gebruiksbelasting *f* 8000.—, ontvangsten wegens kosten van dienstverleening bij den in-, door- en uitvoer van goederen *f* 8000.—, inkomsten van de posterij *f* 9500.—, opbrengst van de posten voor draadlooze telegrafie *f* 30.000.—, inkomsten van de Curaçaosche bank *f* 19.000.—, loodsgelden *f* 20.000.—.

La Union knoopt aan soortgelijke mededeelingen de opmerking vast, dat het, gelet op de gestadige vermeerdering der inkomsten, wel vreemd is dat het bestuur de belastingen wil verhoogen. Indien ieder jaar de opbrengst van alle landsinkomsten de raming met ongeveer een millioen overschrijdt, hoe is het dan mogelijk, dat die inkomsten niet voldoende zijn om alle mogelijke uitgaven te dekken, niet alleen de gewone, die jaarlijks terugkeeren, maar ook een evenredig deel der buitengewone uitgaven.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Het geslacht van Uytrecht.

Ongetwijfeld behoort de familie van Uytrecht tot de oudste Curaçaosche geslachten, uit Nederland afkomstig.

Gerrit van Uytrecht moet vóór 1682 op Curaçao gekomen zijn. Als sergeant legt hij onder gouverneur Van Erpecum verklaring af ten nadeele van den oud-gouverneur Van Liebergen. Bij den aanval van Cassart in 1713 trad hij op als commandeur van alle baaien in de West-divisie; hij trad toen weinig dapper op, zoodat de gouverneur Van Collen zich verontschuldigt, dat hij door zijn voorgangers (Jacob en Abraham Beck), dus tusschen 1703 en 1711, als zoodanig is benoemd. Aan de brandschatting moest hij Ps. 1200 bijdragen, wat op zekere welgesteldheid wijst.

Hij was geboortig uit Twello, in Gelderland, zooals de kerkelijke acte van zijn ondertrouw voor zijn tweede huwelijk, op 5 Augustus 1718 met Ebbetje Geerkens, wed. van Jan Paul George, geboren op Curaçao, aanwijst. Ook zijn eerste vrouw was waarschijnlijk een Curaçaosche, zij heette Clara Grootestam en Frans Grootestam komt in 1750 voor als eigenaar van Boessaalsche slaven, die na den slavenopstand van dat jaar een nieuwe poging waagden. Casper en Hendrik Grootestam komen ook voor. Jan Hendrik Geerkens, eerst assistent in dienst der compagnie, was van 1729 tot 1738 commandeur van Bonaire. In denzelfden tijd komen voor Anna, Jacob en Jacob Hendrik Geerkens. In 1714 leefde Clara Grootestam nog, want op 11 Mei van dat jaar komt zij als huwelijksgetuige voor. Elizabeth van Utrecht, geboortig van Curaçao, die 8 Maart 1715 in ondertrouw werd opgenomen met Jan Hendriksz. van Curaçao, was waarschijnlijk een dochter uit het eerste huwelijk van Gerrit van Uytrecht. Zijn weduwe komt in 1735 voor als eigenares van 120 slaven. In 1795 was C. L. van Uytrecht eigenaar van de plantage „De Knip" in de West-divisie. Hij had een zoon Willem. Een van de verdienstelijkste leden dezer familie was Casper Lodewijk van Uytrecht, geboren 28 Januari 1786 op Curaçao, zoon van Willem en van Catharina Striddels. Hij komt voor als lid van den raad van politie (1816), wn. raad-contrarolleur-generaal der financiën (1819—1821), hoofdontvanger (1820), kapitein-commandant van den landstorm in de Middel-, Oost- en West-divisiën, eindelijk als gezaghebber a.i. van 1842 tot 1844.

In eerste echt was hij gehuwd met Margaretha Legravan de Rochemant, die 3 Oct. 1822 overleed, en in tweeden echt met Maria Catharina Gravenhorst, weduwe van Louis Thiefry. Zijn dochter huwde in 1826 met den 2den kapitein der genie E. J. Eekhout.

Teenstra vermeldt van Uytrecht als wonende op de plantage Zeelandia achter het Schottegat.

Hij overleed op Curaçao 20 Juli 1862.

Uit den Verren Vreemde.

Nicaragua.

Er liggen alweer acht maanden achter ons sedert wij hier over de Amerikaansche politiek in Nicaragua spraken, in verband met de plannen voor een tweede kanaal, dat, door de Midden-Amerikaansche landengte heen, de twee oceanen, die Amerika bespoelen, zal verbinden. Uit het feit, dat de strijd nog geenszins volstreden is, al melden de Amerikaansche troepen overwinning op overwinning, spreekt duidelijk dat Washington zich voor een minder gemakkelijke taak gesteld vindt, dan 't had verwacht. Gemeld is nu dat El Chipoto gevallen is, en dit wordt als het laatste reduit genoemd van de verzetspartij, door de Amerikanen als rebellen betiteld, maar de energieke leider, generaal Sandino, is nog niet in onderwerping gekomen en hij geeft den strijd niet op, al kan hij voor eenigen tijd tot werken-in-stilte gedwongen zijn.

Reeds in 't begin van Januari meldden de Amerikaansche berichten, dat mariniers de positie om den El Chipotoberg zoo hadden versterkt, dat zij gereed waren tot den stormloop over te gaan. Vliegtuigen bestookten de sterkte, alsmede geisoleerde groepen, die elders in het land den strijd vol hielden. Toen werd reeds daartegenover beweerd, dat de vermeestering niet mee zou vallen. De Amerikanen ondervinden veel last door de bezwaren, die de achterwaartsche verbindingen opwerpen, o.a. ook voor het vervoer van zieken en gewonden. De Amerikanen hadden reeds een troepenmacht van 2570 man in Nicaragua, een versterking van 500 man, met mitrailleurs en houwitsers, is nog gevolgd. De regentijd liep ten einde, in verband hiermede zijn de operaties weer krachtig hervat, en eindelijk kan nu als resultaat de inname van de stelling worden bericht.

Of de strijd uit is? Stellig niet. Niet in Nicaragua en niet in de Vereenigde Staten.

Sandino vindt in de moeilijk toegankelijke streken van zijn land wel een veilige schuilplaats. Zijn strijd is in Nicaragua populair. De regeering van Diaz durft niet in verzet te komen tegen de inmenging van Washington, maar deze wordt toch inderdaad door elk rechtgeaard Nicaraguaner verfoeid. Mochten de Amerikanen er echter al in slagen Sandino het verblijf in zijn land onmogelijk te maken, dan zullen de buurstaten hem wel niet uitwijzen. 't Staat vrijwel vast dat hij van buitenaf van wapens en geld wordt voorzien. De sympathie uit zich ook op andere wijzen, zoo kreeg de vlag van Nicaragua, bij het vlaggen-défilé ter pan-Amerikaansche conferentie in Havana (waarover de volgende week nader) een opvallend warme begroeting, in tegenwoordigheid nochtans van president Coolidge en zijn ministers, en hielden studenten te Buenos-Ayres openlijk een collecte tot steun van Sandino. Deze kan zich dus sterk voelen door de sympathie van binnen en van buiten.

Maar in de Vereenigde Staten zelf is de Nicaragua-politiek ook niet populair. Vele bladen, vooral democratische, leveren heftig commentaar, waarin aan Washington wordt verweten dat het Nicaragua behandelt alsof dit staatje onder N.-Amerikaansch protectoraat stond. Zij keuren het ook af dat die bewoners, welke flink genoeg zijn om tegen die inmenging op te komen, betiteld worden als rebel, ja zels als bandieten, terwijl bekend is dat Sa[ndi]no's volgelingen voor 'n groot aantal enthousi[aste] intellectueelen, onder welke b.v. vele studenten, [...] Vereenigingen, bonden, organisaties zenden pr[otes]ten in. In Kamer van afgevaardigden en Se[naat] spreken leden onbewimpeld hun afkeuring [...] moties zijn zelfs geformuleerd om van verdere [...] af te zien, of om een commissie van onderzoe[k in] te stellen. Andere veroordeelen ook het gew[apend] optreden, al meenen zij dat dit, nu men een[maal] zoo ver gegaan is niet afgebroken mag wor[den], ja, noodgedwongen, nu zelfs, om den wille [van] Amerika's prestige, flinker doorgezet moet wor[den].

Coolidge steekt niet onder stoelen en banken, [dat] hij aan de Vereenigde Staten zooiets als een voo[gdij] of protectoraat over de Midden-Amerikaansche [lan]den toedenkt, maar hij wil daarbij de overtui[ging] vestigen dat dit in het algemeen Amerikaansch [be]lang noodig is. Ook ontkent Washington niet da[t de] Nicaragua-politiek in verband staat met de kan[aal]plannen, en dit wordt mede als een moderne [uit]werking van de, in haar opzet eigenlijk heel besc[hei]den, Monroe-formule ten beste gegeven. Amerika [wil] het er niet op laten aankomen of een Europe[esch] land, Frankrijk of Engeland, b.v. het voor [een] tweede doorgraving van de Midden-Amerikaan[sche] landengte den loef zou kunnen afsteken.

't Verdient zeker volle aandacht dat Nicaragu[a lid] is van den Volkenbond. De machteloosheid van [den] bond tegen het gewapend optreden binnen het [ge]bied van een zijner leden doet pijnlijk aan. Het[zelf]de heeft zich al eens voorgedaan in China, waa[r het] optreden zelfs plaats vond door de krijgsmachten [van] medeleden van den V. B. In het V. B.-statuut is [een] voorbehoud gemaakt voor handelingen, die in [ver]band met de Monroeleer staan, hierdoor kan W[ash]ington zich zijnerzijds, en Genève zich eveneens [zij]nerzijds verontschuldigen, maar er spreekt dan [toch] weer uit, hoe de winst, waarop de V. B. mag bo[gen], zich toch vrij wel bepaalt tot West- en Midden-E[uro]pa, op Azië en Amerika heeft dit nog geen vat.

De groote vlootplannen van Washington w[ijzen] ook op een voornemen van supremalie over de[n] heele nieuwe wereld, en van stelling-nemen te[gen] over de oude wereld, naar Oost en naar West.

Een Fransch-Amerikaansch arbitrage verdrag.

Dus toch eenig resultaat van de onderhandeli[ngen] ingezet onder de leuze: uitbannen van den oo[rlog]. Neen.

Men leze er nog eens op na wat wij in deze ru[briek] schreven in *Het Kol. Wkbl.* van 20 Januari (blz. [...]). Wij schreven daar: „Frankrijk en Amerika ha[dden] sedert 20 jaren een arbitrage-verdrag voor ge[...] geschillen, dit kan hernieuwd worden." Aan het [...] nu bereikt is is geen andere beteekenis van ver[...]strekking te geven.

Zelfs is 't niet tot een losse verklaring tegen [den] oorlog van meerdere landen gekomen, 't is vr[ij] bij 't „onderonsje" gebleven, zooals Washingto[n en] Parijs dit in 1908 reeds hadden beklonken.

De ontvangst der commissie-Simon in Britsch-In[dië].

Het blijft niet bij non-coöperation. Bij aankom[st] Bombay waren uitgebreide maatregelen getroffe[n om] direct molest van Sir John Simon en zijn mede-c[om]missie te voorkomen. Op eenigszins slinksche [wijze] heeft men de heeren van het schip in den trein [ge]bracht, waardoor zij, als bij verrassing, naa[r de] hoofdstad Nieuw Dehli konden doorreizen.

Maar toch hebben alle getroffen maatregelen [niet] kunnen voorkomen dat de verwekte ontevreden[heid] losbarstte. Er is tegen deze commissie van Enge[lsche] parlementsleden, die naar Britsch-Indië is geko[men] om zich een oordeel te vormen over wensche[lijke] wijzigingen in den status van Indië en om hie[rover] officieel te rapporteeren, doch in welke comm[issie] Indië zelf door *geen enkel lid* vertegenwoordig[d is], een zóódanige animositeit gewekt, dat min of [meer] gewelddadige uitingen moesten worden verwac[ht].

In Bombay, Madras, Calcutta zijn ongeregeldh[eden] voorgekomen, waarbij dooden en gewonden g[eval]len zijn.

De belhamels zijn meerendeels Hindoes.

Over dit emotie-vol gebeuren zullen wij nade[r] ker meer te melden krijgen.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

VOORDRACHT-INDISCHE KUNSTNIJVERHE[ID].

Zaterdag 28 Januari j.l. was mevrouw G. van [Bere]steyn-Tromp, de ijverige Voorzitster van „Boe[...] de gast van onze afdeeling, waar zij onze lede[n] ditmaal door het tot het maken eener wandelin[g] uitlokkende zonnige winterweer, niet in zoo'n gr[oot] getale als anders ware opgekomen, op buitengew[oon] prettige wijze onderhield.

Nadat onze Voorzitter, de Heer E. Roodhuyz[en] spreekster met een kort openingswoord had be[groet], vertelde Mevr. van Beresteyn ons, aan de hand [van] een prachtige reeks van lichtbeelden, een scha[t van] wetenswaardigheden over Indische kunst en [...] nijverheid.

Wij zagen de vlecht- en weefkunst van bijna geheel ed.-Indië voor ons op het doek geworpen, eene nstrijke opeenvolging van sierlijke motieven en verlei kleurnuances.

In de pauze stelde de spreekster ons in de gelegenid, om het door de lantaarn geprojecteerde te toetn aan de velerlei prachtige doeken en weefsels, elke zij op kunstvolle wijze had uitgestald op een fel en langs de wanden der zaal.

Na de thee kregen wij de graveerkunst en het drijferk op metaal te zien; koperen, zilveren en gouden orwerpen trokken onze aandacht, zoomede wapens n sierlijken vorm.

Met een woord vol waardeering dankte onze Voorter de spreekster voor hare belangwekkende en erzame voordracht en sloot de vergadering met een oord van opwekking om de Indische Tentoonstelng te Arnhem in de komende zomermaanden te beeken, waar den belangstellenden nog veel meer hoons wacht dan wij heden reeds hadden kunnen wonderen.

DE SECRETARIS.

Afdeeling Apeldoorn.

ERASIA-SUCCES.

Zaterdag 28 dezer trad in „Park-Tivoli" de Haaghe vereeniging „Eurasia" voor onze afdeeling op.

In Apeldoorn zijn we steeds eenigszins sceptisch stemd betreffende de kans van slagen... doch ditaal was het succes schitterend. Ondanks revue en fhebberijtooneel-opvoeringen, die voorafgingen — en vele genoegens van Carnaval e.a., die nog volgen, as het bezoek zeer talrijk. Krachtig is door leden bestuur opgewekt dezen avond niet over te slaan het succes was daaraan evenredig in het kwadraat.

Het programma bestond uit: Opening door het banjoo; Krontjong muziek; de één-acter „Als de Mail mt" van Mevr. v. Zeggelen; een serimpi- en een onodans met begeleiding van gamelan-instrumen door „Sekar Kedaton". Voordracht van Mevr. A. elofsen en Mr. K. Verboeket.

Hoe 't was? Lief, huiselijk, leuk, artistiek-verheven it vooral wat betreft den dans) vroolijk..., van allergoede eigenschappen zijn er te constateeren geweest dit gevarieerde, pakkend uitgevoerde programma.

Er was contact tusschen spelers (c.q. speelsters) en bliek. En onvermoeid was de conferencier in de er het publiek vast te houden. Er was een bizonder ngename stemming en er is krachtig en herhaaldek geapplaudiseerd. 't Was voor menigeen, juist zoo de heer Verboeket het uitdrukte: „een verfrisschend d in Indische herinneringen".

Ik zal hier niet treden in een afzonderlijke waardeeng van elk der medewerkenden; zij waren ons allen er sympathiek. En dat hun prettig, beschaafd, hooghand en bescheiden optreden werkelijk zeer gewaarerd wordt, bleek wel uit het feit, dat tijdens den ond ons reeds kenbaar gemaakt werd, dat het gesschap nog eens moest optreden... en dat we daar et lang mede moesten wachten... terwijl tevens reeds ldoende garantie werd toegezegd...

Na afloop is nog eenige uren gedanst onder de flinke volhardend doorwerkende jazzband van de Padnders, werkelijk, dit groepje werkte in letterlijken n „krachtig" mede, ook zij hebben een pluim heusch rdiend!

En nu iets over onze verdere plannen.

Ooorspronkelijk hadden we gedacht: eerst een lezing et lichtbeelden en daarna een filmavond (rubber palmolie) te organiseeren. Doch in den loop van n avond vernamen we dat „Ñjai Sonna", waarvan in het najaar een vertooning hadden willen geven, el eerder op het programma moest komen, door verk naar Indië van enkele der medespelers. Daardoor dden we ons de volgorde nu zóó gedacht: plm. 1 aart *de rubber* en *oliepalm-film;* eind April *Njai nna.*

Hoogstwaarschijnlijk volgen er dan nog een zeer inressante lezing met lichtbeelden en een filmavond. n en ander zal nog nader bekend gemaakt worden. Intusschen zijn er nog zes leden en eenige begunstirs bijgekomen en hopen we, dat deze toename nog blijven voortduren. Men vergete er niet op te wijzen, t er voor de nieuwe leden nog heel wat te genieten zijn. Niet alleen in onze eigen afdeeling, doch ook or de gezelschapsreizen naar de I. T. A. Ook daarer volgen t.g.t. nadere mededeelingen.

De Secretaris.
J. C. BAARS.

N.B. Aan sommige leden: U gelieve Uw contributie o mogelijk vóór 15 Februari te gireeren aan J. C. ars: *No. 93038!*

Afdeeling 's-Gravenhage.

„RANDA BAGOES".

Op den 1en Februari had in het Trianon-Theater de emière plaats van het dramatisch tooneelspel in 3 drijven uit het Indische Officiersleven, getiteld anda Bagoes" (De mooie Weduwe).

Deze vertooning werd gegeven onder de auspiciën n de Afdeeling 's-Gravenhage der Vereeniging „Oost West", waarbij het geheele bestuur uitgenoodigd s, terwijl ook de Minister Koningsberger, de oudbuverneur-Generaal Fock, de gecommitteerde voor dische zaken met hunne dames, Generaal Snijders en le andere autoriteiten de voorstelling met hun tegenordigheid vereerden.

Reeds bij het binnentreden van het Theater kwam Indische sfeer ons tegemoet, daar Boeatan de hall aakvol versierd had, terwijl in de zaal, welke geheel zet was, krontjong-muziek ten gehoore werd geacht.

Als gast van het ensemble Jan C. de Vos Jr. trad ien Vermeulen op, die haar moeilijke rol met toeiding en overtuiging speelde. Jan C de Vos Jr. vervulde de hoofdrol als luitenant op uitnemende wijze, terwijl de rol van Maurits Parser als Toon zeer verdienstelijk gespeeld werd; hij had dan ook wel een zeer dankbare rol. Ook de overige medespelers en speelsters hebben zich op een voortreffelijke wijze van hun taak gekweten, zoodat het geheel een groot succes oogstte. Alle medespelenden werden dan ook rijk met bloemen gehuldigd, waaronder een zeer fraai bloemstuk van de Afdeeling der Vereeniging „Oost en West", hetwelk zeer op prijs werd gesteld.

Het stuk heeft een voortreffelijken indruk achtergelaten en mag voor de Directie van het Trianon-Theater uitstekend geslaagd heeten; het kan dan ook in alle opzichten ten zeerste worden aanbevolen.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering op Zaterdag 25 Februari 1928, des namiddags 3 uur in het Gebouw Heulstraat 17.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen van de Jaarlijksche Alg. Vergadering op 29 Januari 1927.
3. Rekening en Verantwoording over 1927 van den Penningmeester.
4. Verslag van de Commissie van Vertificatie.
5. Begrooting voor 1928.
6. Jaarverslag 1927 van den Secretaris.
7. Benoeming leden Commissie van Verificatie.
8. Verkiezing Bestuursleden. Aan de beurt van aftreden zijn Dr. H. D. Benjamins, J. C. Baudoin en Jhr. Mr. J. M. M. van Asch van Wijck die zich herkiesbaar stellen.
9. Benoeming van afgevaardigden en plaatsvervangende voor de aanstaande Jaarlijksche Alg. Vergadering der Vereeniging.
10. Rondvraag en sluiting.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

JAV. TOONEEL EN DANS.

De heer *Raden Mas Jodjana* zal voor de afd. Haarlem, uitsluitend voor de leden dier afdeeling met introductie, op *Donderdag 23 Febr.* een *lezing* houden over *Javaansch tooneel en dans met Lichtbeelden.* Na afloop der lezing zal spreker eenige Javaansche dans-gebaren demonstreeren en uitleggen.

Afdeeling Nijmegen.

FILMVOORSTELLILNGEN.

Rubber- en Oliepalmfilm van de „Internationale Vereeniging voor de Rubber- en andere Cultures", opgenomen door den heer Willy Mullens, in het Olympia-Theater, Lange Burchtstraat, op *Zaterdag 11 Februari 1928,* aanvang 's namiddags drie uur precies, einde ongeveer vijf uur.

Op *vertoon* van de *lidmaatschapskaart 1928* worden aan de contrôle van het Olympia-Theater aan de *Leden twee* vrije toegangskaarten en aan de *Begunstigers één* kaart uitgereikt.

Niet-leden van O. en W. toegang tegen gewone matinée-prijzen.

In de *tweede helft* van *Maart* een *Voordracht met Lichtbeelden* over de „Verrichtingen van 't Ned.-Indische leger". Naam van den spreker, plaats en datum worden voor de Leden nader bekend gemaakt in het Koloniaal Weekblad; Begunstigers ontvangen daaromtrent een nadere kennisgeving.

In de maand *April* zeer waarschijnlijk nog een *Film* over „Den bouw van en het leven in Indische steden" en bij genoegzame deelname nog een *„Indischen avond"* door „Eurasia".

HET AFD. BESTUUR.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

HET SCHOOLMUSEUM.

Op Woensdag 11 Januari werd in het Gebouw van de Volksuniversiteit, Nieuwe Gracht 41, het zgn. „Schoolmuseum" heropend. Het „Schoolmuseum" in Utrecht, Museum ten dienste van 't Onderwijs, is een door onderwijzers begonnen poging om zich wegwijs te maken in al het nieuwe, dat op onderwijsgebied verschijnt.

Vooral is er een groote collectie boeken en atlassen, die voor alle leden ter inzage zijn. Bovendien is er wat plant- en dierkunde-materiaal en was er wat materiaal over Oost- en West-Indië. Dit laatste is eenigszins aangevuld door de welwillendheid van het Koloniaal Instituut te Amsterdam. Voor opstelling en etiketteering is door het Bestuur van 't Schoolmuseum de hulp gevraagd van 't bestuur van de Afd. Utrecht van „Oost en West". De Suriname-afdeeling is nog niet op orde; de Indische wel, d.w.z. wat er is, is bijna alles geëtiketteerd, maar van enkele dingen kenden wij zelf de namen niet; en bovendien moeten we erkennen, dat er nog héél veel van 't allereerst noodige ontbreekt. Elken Woensdagmiddag van 2—3 uur is er voorloopig een bestuurslid van „Oost en West" aanwezig om leergierige onderwijzers en eventueel door de onderwijzers gezonden schoolkinderen uitleggingen te geven. Wij verwachten geen drukken toeloop; dat er in Januari in 3 middagen haast 50 personen geweest waren, vinden we al reusachtig véél.

De belangstelling voor Indië moet in Utrecht ncg gewekt worden; het is een verheugend feit, dat er enkele schoolmenschen reeds wakker zijn! Willen de afdeelingsleden ons helpen? Kan men op Woensdagmiddagen tusschen 2 en 3 uur eens aankomen? Heeft iemand eenig materiaal te missen? Wil men eens critiek op onze etiketteering geven? Wil men op den duur vrienden en kennissen eens meebrengen?

OCEANOGRAPHISCHE EXPEDITIE.

Op Vrijdag 27 Januari heeft de heer Van Riel, chef van de Afdeeling Oceanografie van 't Meteorologisch Instituut een (reeds in dit blad aangekondigde) voordracht met lichtbeelden gehouden over: *Een oceanografische expeditie in de zeeën van Ned. Oost-Indië.* Deze spreker sprak voor leden en genoodigden van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap en van de Maatschappij ter bevordering van het natuurkundig onderzoek der Nederlandsche Koloniën.

Het stemt ons afdeelingsbestuur dankbaar, dat wij voor onze leden toegangskaarten voor deze lezing konden krijgen.

De heer Van Riel besprak de redenen waarom het wenschelijk werd geacht deze expeditie in onze Indische wateren te houden, hij besprak de onderzoekingen die er gedaan zouden worden en verklaarde met behulp van lantaarnplaten de ingenieuse instrumenten, die worden gebruikt voor de dieploodingen, voor het nemen van watermonsters op groote diepten, voor het meten van temperaturen enz. Verder wees hij op de zeer groote onkosten voor schip, bemanning, instrumenten en wetenschappelijke staf, voor zoo'n expeditie noodig.

Hij noemde de beide vereenigingen, den Staat, het Indisch Gouvernement en den particulieren steun, die de fondsen had bijeengebracht. Voor de talrijke aanwezigen was het meeste waarschijnlijk volkomen onbekend. Oceanografie is een weinig bekende wetenschap en men weet hier te lande niet hoeveel moeite en geld daarvoor besteed moet worden.

De voordracht werd als Inleiding tot de berichten, die mettertijd van de expeditie zullen komen, zeer gewaardeerd.

Aan het slot bedankte een bestuurslid van beide Vereenigingen den heer Van Riel voor de moeite, die hij had genomen. Dit bestuurslid wees nog eens op de plichten, die wij als kolonisators hebben in ons groote Indische rijk. Hij prees de particulieren in Holland, die door rijke giften de expeditie helpen tot stand komen en drong er bij de Utrechtenaren op aan, de eer van hun stad hoog te houden en dus aan zulke algemeen-koloniale belangen mee te helpen met bijdragen.

C. J. RUTTEN,
Ondervoorzitster afd. Utrecht.

1 Februari 1928.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie te 's-Gravenhage brengt het volgende onder Uwe aandacht:

BESPOEDIGING VAN TELEGRAMMAEN NAAR DE MOLUKKEN.

Ten behoeve van het Binnenlandsch Bestuur zijn vanwege het Indische Gouvernement op een aantal afgelegen plaatsen radio-ontvangstations opgericht, die meerendeels ook voor publiek verkeer zijn opengesteld.

Met medewerking van de Indische Administratie is thans bereikt, dat, zonder verhooging van prijs, ook particuliere telegrammen uit Nederland langs dezen weg naar de bedoelde plaatsen kunnen worden verzonden, waardoor een aanzienlijke bespoediging wordt verkregen in de overkomst van die berichten, welke anders gedeeltelijk per post hunne bestemming moeten bereiken.

Radiotelegrafische verzending geschiedt op risico van den *geadresseerde,* die schriftelijk bij het voor uitseining aangewezen telegraafkantoor het verzoek daartoe moet hebben gedaan. Voorts moeten de telegrammen in het adres den naam dragen van den radioontvangpost van bestemming, gevolgd door dien van het telegraafkantoor van radiotelegrafische uitseining.

De volgende ontvangposten zijn voor dit doel opengesteld: Amahai, Kisar (Wonreli), Fakfak, Laboeha (Batjan), Larat, Namlea, Piroe, Sanana, Saumlaki, Toeal, Tobelo en Weda; voor al deze posten geschiedt de uitzending door het telegraafkantoor te *Amboina.*

Van de op vorenstaande wijze overgebrachte telegrammen wordt den geadresseerde per eerste gelegenheid een afschrift per post toegezonden.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending van onderwijzeressen naar Nederl.-Indië.

Ter plaatsing als onderwijzeres 2de klasse bij het openbaar lager onderwijs (Europeesch, Hollandsch-Inlandsch en Hollandsch-Chineesch) in Nederlandsch-Indië, kunnen ongehuwde onderwijzeressen, in het bezit van de hoofdakte, worden uitgezonden, Leeftijdsgrens 45 jaar.

Blijkens *Ind. Stbl.* 1925, No. 43 (Staat C 11), is aan de betrekking van onderwijzeres 2de klasse eene aanvangsbezoldiging verbonden van *f* 280 's maands, welke na één jaar dienst kan worden verhoogd

tot				295	's maands,
na	2	jaar dienst	tot	„ 310	„
„	3	„ „	„	„ 330	„
„	4	„ „	„	„ 350	„
„	7	„ „	„	„ 400	„
„	10	„ „	„	„ 450	„
„	13	„ „	„	„ 525	„
„	15	„ „	„	„ 600	„
„	19	„ „	„	„ 675	„
„	22	„ „	„	„ 750	„

Bij benoeming tot onderwijzeres 1ste klasse bedraagt de bezoldiging *f* 50 's maands meer.

Voor de berekening van de bezoldiging worden de dienstjaren bij het onderwijs buiten de keerkringen doorgebracht, tot een maximum van 10 jaar voor 9/10 in rekening gebracht.

De bezoldiging van een onderwijzeres 2de klasse geplaatst bij het M.U.L.O., wordt met *f* 100 verhoogd.

De plaatsing van de onderwijzeressen wordt in Indië geregeld door den Directeur van Onderwijs en Eeredienst. De standplaats wordt bij aankomst medegedeeld.

De bezoldiging gaat in met den eersten van de maand, volgende op die, waarin de betrekking in Indië wordt aanvaard.

Aan de uitzending is voorts verbonden:

a. vrije overtocht;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten en eene voorloopige bezoldiging, ingaande met den dag van inscheping en voortdurende tot in Indië de activiteitsbezoldiging ingaat (deze voorloopige bezoldiging wordt in Indië uitbetaald);

een en ander volgens de op het tijdstip van uitzending daaromtrent bestaande bepalingen.

Thans wordt overtocht verleend in de eerste klasse, terwijl de vergoedingen bedoeld sub *b* thans geregeld zijn als volgt:

bij eene bezoldiging van:	eene voorloopige bezoldiging van:	uitrustingskosten ten bedrage van:
f 280 en *f* 295 's maands	*f* 150 's maands	*f* 1100
f 310 tot *f* 400 's maands	*f* 200 's maands	*f* 1200
f 400 's maands en meer	*f* 250 's maands	*f* 1200

De bezoldiging van de uitgezonden onderwijzeressen is onderworpen aan eene korting van 2 ten 100 ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en 2½ ten 100 voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch Indië. Bovendien is aan dit fonds als buitengewone contributie verschuldigd bij indiensttreding eene halve maand bezoldiging en bij vermeerdering van bezoldiging het bedrag van die vermeerdering over eene halve maand.

Na 20 jaar dienst wordt, indien de 45-jarige leeftijd is bereikt, recht op *normaal* pensioen verkregen (3 van den pensioensgrondslag), Nederlandsche di jaren kunnen daarbij voor de helft in rekening den gebracht.

De uit te zenden onderwijzeressen zijn krachten bepalingen van het Koninklijk besluit van 17 De ber 1921, No. 15 (*Staatsblad* No. 1355) verplicht deswege aan haar of te haren behoeve, van Lands voldane gelden wegens overtocht naar Nederland Indië, tegemoetkoming in de kosten van uitrus zoomede alle andere aan haar in verband met terbeschikkingstelling van Landswege toegelegde den (met uitzondering van genoten bezoldiging hetgeen daarmede is gelijk te stellen), berekend het bepaalde in artikel I, alinea's 3 en 4, van meld Koninklijk besluit, onverwijld in 's Lands terug te storten, ingeval zij niet binnen den haar te wijzen termijn naar Nederlandsch-Indië vertrek de reis derwaarts moedwillig afbreken of om an redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebr buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij den uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel bi vijf jaren na hare aankomst in Nederlandsch-I uit 's Lands dienst worden ontslagen.

Vóór hun vertrek worden de uit te zenden onde zeressen onderworpen aan een geneeskundig o zoek, in te stellen door den Geneeskundigen Raad het Departement van Koloniën, gevestigd te 's venhage.

Zij, die voor uitzending op den aangewezen vo aanmerking wenschen te komen, moeten zich bij zegeld verzoekschrift tot de Afdeeling B, Eerste reau, van het Commissariaat voor Indische Zake het Departement van Koloniën wenden, onder legging van:

1. hare akten van bekwaamheid;
2. hare geboorteakte;
3. een bewijs van goed maatschappelijk gedra gegeven door den burgemeester harer woonplaat
4. eene uitvoerige opgave van haar diensttij het onderwijs hier te lande.

's-Gravenhage, Januari 1928.

Mutatiestaat van 1 tot 8 Febr. 1928.

Nieuwe Leden: — Geïntroduceerd door:

K. Tadema, p.a. familie A. J. van Steenbergen, Zijpendaalscheweg 1B, Arnhem. *f* 5 — den heer W. Meijer te Den Haag.

A. J. G. Metz, Apeldoorn, Zwaanspreng. *f* 5.
H. J. Boeken Jzn., Directeur v. d. Middenstandsbank, Apeldoorn, Bas Backerlaan 11. *f* 5.
J. Mooy, Huize „Dennenhorst", Apeldoorn, Soerensche Weg 89. *f* 5.
Mr. Dr. H. S. Veldman, Voorzitter v. d. Raad van Arbeid, Apeldoorn, Hoofdstraat 220. *f* 5.
H. G. C. Windt, Apeldoorn, van Hasseltlaan 20. *f* 5.
Ir. D. Bloemsma, Rijkstuinbouwconsulent, Voorzitter v. d. Volksunivers., Apeldoorn, 2de Beukenlaan 15. *f* 5.
J. G. van der Sterren, Kapitein Inf. N.-I. L., Apeldoorn, Korte Nieuwstraat. *f* 5.
— Afdeelingsbestuur van Apeldoorn.

H. Allirol, Apeldoorn, 't Loo, Koningstraat 31. *f* 5 — Eigen aanmelding.

J. Brüchner, Directeur v. d. Geldersche Credietvereeniging, Apeldoorn, Prinsenlaan 7. *f* 5 — Eigen aanmelding.

D. Abma, Leeraar a. d. Kweekschool voor onderwijzers, Nijmegen, Hatertsche Weg 99. *f* 5 — den heer W. E. Noordman te Nijmegen.

Mevr. G. Admiraal-Loonstijn, Tehuis voor Vrouwen, Gerard Noodstraat, Nijmegen. *f* 5.
Mevrouw A. Naar-Halfkide, Barbarossastr. 103, Nijmegen. *f* 5.
— Mejuffrouw B. Prinsen te Nijmegen.

F. W. des Tombe, Den Haag, Plein 1813 No. 3. *f* 5 — Secretaris Afd. Den Haag.

J. Lameyn, Oud O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Iep-laan No. 53. *f* 5 — Mevrouw M. Naessens te Den Haag.

G. P. Rodenburg, Cand. Ind. Ond. te Oldebroek (Gelderland) *f* 5 — Administrateur „Oost en West".

Nieuwe Begunstigers:

W. G. van Rijn, Oud Gezagvoerder K.P.M., Apeldoorn, van Swietenlaan 4.
Mevrouw B. Leich-Oosterbroek, Apeldoorn, Hoofdstraat 157.
— Afdeelingsbestuur van Apeldoorn.

Mevrouw A. H. van Vreeningen-Kuypers, Apeldoorn, Zwolsche Weg 20. — den heer G. Lokhorst te Apeldoorn.

Mejuffrouw L. Kranich, Nijmegen, Groenestraat 44. — Eigen aanmelding.

Contributieverhooging:

Dr. W. C. Kersbergen, Zeist, Wilhelminalaan 16, van: *f* 2.50 op *f* 5.

Afschrijven:

R. M. A. P. Ariodinoto, Regent v. Cheribon (overleden).

Adresveranderingen:

J. Th. W. de Stoovelaar, van: Amsterdam, Amstelveensche Weg 988, naar: Boskkoop, Pens. Neuf. *f* 5.
C. Hooykaas, Drs. Indonesische taal en letterkunde, van: Oegstgeest, p.a. Dr. A. H. Oort, naar: Leiden, Oude Singel 72.
Dr. J. G. C. Vriens, Utrecht, van: Hugo de Grootstraat 8, naar: Heerenstraat 39.
Mr. F. J. M. Bartels, van: Voorburg, Princes Mariannelaan 31, naar: Den Haag, Postbox 205.
C. J. Evers, Gep. Architect B.O.W., van: Den Larixlaan 69, naar: Malang, Poste Restante.
H. A. van Leeuwen, Stationscommies 1ste kl. S.S. Den Haag, van: Slingelandtstraat 127, naar: Ba p.a. Hoofdkantoor S.S.
G. O. V. Mallien, Ass.-Resident, van: Den Haag, belstraat 38, naar: Weltevreden, Mampangwe
Mr. J. Prins, Adm. Ambt. B.B., geplaatst in de dentie Palembang.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — Wij moeten vooruit! door R. Zahn. — Borneo, land van onbegrensde mogelijkheden, door H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt. — Geschiedkundige sprokkels, door Fr. Oudschans Dentz. - Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers, II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Apeldoorn, II. 's-Gravenhage, III. Groningen. IV. Haarlem, V. Nijmegen. — Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 8 tot 15 Februari.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

OPLUISTERINGS-FONDS.

Leden van „Oost en West"!

Als extra opluistering voor de tentoonstelling besloot het Bestuur, zoo mogelijk, een 8 à 10-tal INLANDSCHE kunstnijverheidswerkers uit te laten komen om hen hun werk op Zijpendaal te laten demonstreeren.

Dank zij de vriendelijke bemiddeling van den Gouverneur van CELEBES, den heer COUVREUR, en meer andere INDISCHE AUTORITEITEN is de kans op slagen van dit interessante plan vrijwel verzekerd.

Het Bestuur heeft evenwel de fondsen, benoodigd voor dit schitterend onderdeel, voor het grootste gedeelte, niet op het tentoonstellings-budget kunnen plaatsen.

Om deze reden is reeds geruimen tijd geleden een aanvang gemaakt met de vorming van een extra TENTOONSTELLINGS-OPLUISTERINGS-FONDS, uitsluitend bestemd voor bovenomschreven doel.

Reeds kwamen bedragen van f 1000.— maximum en f 50.— minimum bij ons binnen, doch tot op heden komen wij nog 3 à 4000 gld. te kort.

In het totaal zal er 12 à 13 mille voor dit doel benoodigd zijn.

Leden van „Oost en West", inden gij DAADWERKELIJK mede wilt helpen onze mooie plannen te doen slagen, zendt ons dan Uwe bijdrage voor dit opluisteringsfonds.

CANTATE DAMESKOOR.

Ter gelegenheid van het groote Congres van de Vereeniging „OOST & WEST" dat Zaterdag 23 Juni a.s. op de Indische Tentoonstelling te ARNHEM op het schitterende landgoed ZYPENDAAL (20 minuten gaans van het station, met elke 10 minuten een gemeente autobus) gehouden zal worden, en waaraan, naar wij verwachten, de meeste leden met hun gezin uit alle oorden des lands deel zullen nemen, zal een DAMESKOOR, vermoedelijk tot een getal van 4 à 500 personen, een CANTATE uitvoeren.

Deze is speciaal opgedragen aan „OOST en WEST".

Nogmaals: ELK LID trachte dien ZATERDAG op de I. T. A. aanwezig te zijn.

Secretariaat: Nieuwe Plein 52 te Arnhem.

Wij moeten vooruit!

(Woorden van H. M. Koningin Wilhelmina).

Het is deze krachtige leuze onzer geëerbiedigde Landsvorstinne, welke ook thans tot richtsnoer moge dienen, nu de gebeurtenissen van het Rijk in Azië wijzen op een ontwikkelingsgang welke, als deel van een zich voltrekkende wereldhervorming, meer dan ooit vraagt om een beleid, dat onmiskenbaar getuigt van den wil van het Nederlandsche Volk, om naar vermogen bij te dragen tot het volbrengen van de eervolle taak, voor welke het door de historie gesteld werd.

Het waren met betrekking tot dit beleid wel waarschuwende woorden, welke op 25 Januari j.l. weerklonken in de „Twee Steden" te 's-Gravenhage, in de aldaar gehouden bijeenkomst, belegd door „Oost en West" en de „Nationale Unie", ter bespreking van het ontwerp tot wijziging der Indische Staatsinrichting.

Van den ernst van den bestaanden toestand getuigden de woorden van den Heer Prof. dr. G. Gerretson, getuigde niet minder, dat „Oost en West", een Vereeniging welke immer angstvallig vermijdt om zich te begeven op politiek terrein, niet geschroomd had, om tot het houden van dèze bijeenkomst, mede het initiatief te nemen.

Met het door den Voorzitter van genoemde Vereeniging, den Heer R. Zuijd—hoff, gesproken slotwoord voor oogen:

„versterking van den band tusschen Nederland en Indië, bevordering van autonomie van laatstgenoemd gebiedsdeel van het Rijk, maar... onder waarborgen dat de band met Nederland niet verbroken doch versterkt worde" —,

verzoek ik welwillende aandacht voor het navolgende:

De nuchtere werkelijkheid wijst onmiskenbaar op het feit dat een, althans in getal, sterke groep — zij het ook uit verschillende beweegredenen en met uiteenloopende doeleinden, zoowel openlijk als in het geheim — streeft naar verwijdering van het Nederlandsche gezag, en een bedreiging vormt tevens, voor het leven van velen.

Aangenomen moet worden dat, met een energie en een snelheid welke past bij den polslag van den tijd, door de Overheid maatregelen zijn genomen, op zóó uitgebreide schaal en op zóó doeltreffende wijze, dat destructieve geesten zich wel tweemaal zullen bedenken, voordat hun oordeel luidt: „Nu kunnen we onze kans wagen om te winnen" — en dat daar waar ernstige verzetsbeweging uitbreekt, het mogelijk zal zijn om — zoonoodig — langdurige tegenactie te voeren, zonder dat de hoofdmacht van leger en marine, daarin betrokken behoeft te worden.

Ruime reserves aan betrouwbaar personeel en up to date materieel, moeten geacht worden daartoe aanwezig te zijn.

In verband met de cultureele stroomingen welke „onafhankelijkheid" van Indië tot devies hebben gekozen, zij het mij vergund enkele woorden in herinnering te brengen uit de bijdrage van den Heer D. F. W. van Rees, in het Boek der Koningin, waar genoemde Heer, met betrekking tot „ons" Indië zegt:

„Erken en waardeer het „goede" in het dàar baanbrekende streven naar vervanging van het verouderde, door meer bevrediging schenkende staatkundige en oeconomische verhoudingen.

Onderschatting van dat goede, onverschilligheid voor die verhoudingen, bewijst alleen, kàn niet anders bewijzen dan bedroevende kortzichtigheid of volslagen onbekendheid met de levensvoorwaarden van Neerland's kostbaarst gebiedsdeel.

Richt doelbewust, samen met den inboorling als gelijkgerechtigde, Uw krachtigst pogen op den geestelijken en stoffelijken opbouw van dat schoone land..."

Als men zich afvraagt welke associatie-vorm geacht mag worden tot verwerkelijking van deze doelstellingen te zullen bijdragen en tevens een mogelijkheid opent tot een blijvend contact met het „levende" volksbewustzijn, in een daartoe geëigende sfeer, dan wil het mij voorkomen dat het aanbeveling verdient om:

I. naar Engelsch voorbeeld, ook hier te lande over te gaan tot de periodieke organisatie van
„Algemeene Rijksconferenties".
zoowel om den groei van de „nieuwe verhoudingen" voor te bereiden en in goede banen te leiden, als om het bewustzijn van politieke en commercieele eenheid van belangen, van een in feite a. h. w. onbeschreven gemeenschap te helpen bevorderen;

II. gelet op evolutioneele tendenzen, te overwegen, om den naam van het Ministerie van „Koloniën" te doen wijzigen b.v. in dien van:
„Ministerie van Overzeesche Gebieden van het Rijk."

Wat het voorkomende sub I betreft, laat zich denken de aanwezigheid van den Ministerraad en van die europeesche en inheemsche autoriteiten, alsmede van die mannen van wetenschap, handel, industrie, bankwezen enz., van àlle gebiedsdeelen van het Rijk — dus ook Suriname en Curaçao — wier tegenwoordigheid wenschelijk en mogelijk zal blijken.

Door de ontwikkeling van de technische hulpmiddelen van het verkeerswezen, zijn de gebiedsdeelen van het Rijk elkaar a. h. w. geographisch genaderd.

Wellicht zoude een plechtige opening, althans van een eerste bijeenkomst, door het Nederlandsche Staatshoofd, er toe kunnen bijdragen om de „nieuwe hoogste Nederlandsche rechtsgemeen-

schap", waarop de Heer Prof. dr. J. Eigeman, in de hiervoren aangehaalde bijeenkomst wees, tot een meer „levend" begrip te maken.

Het voorkomende sub IIe bedoelt de erkenning van zich wijzigende verhoudingen en houdt verband met het besluit in 1907 reeds in Engeland gevallen om de term „Koloniën" te doen vervallen.

Mede werd in dat jaar besloten om den naam van de reeds sinds 1887 gehouden „Koloniale conferenties" te wijzigen in die van „Imperiale conferenties."

Men moge over de waarde van dergelijke conferenties van oordeel verschillen, als algemeene les van de door de Britsche bijeenkomsten opgedane ondervinding, mag gezegd worden, dat:

„they have helped to cement the Empire in firmer bonds of common interest."

Mogen zij, die in deze, voor Nederland, tot oordeelen bevoegd zijn, de wenschelijkheid aangaande verwezenlijking van de naar voren gebrachte denkbeelden, in welwillende overweging nemen.

'S-Gravenhage, 7 Februari 1928.

R. ZAHN.

Borne, land van onbegrensde mogelijkheden.

Naar aanleiding van: *Handel en Bedrijf in Zuid- en Oost-Borneo*, door Dr. R. Broersma.[1])

Eén boek niet over koppensnellende Dajaksche stammen in Midden-Borneo, over Bahau's, Kajans, Boekat's, Poenans, Longglat's e.a. met hunne zoo interessante animistische ideeën, die hen steeds beheerschen — waaraan zoowel denkbeeldige als werkelijke gevaren verbonden, haast elk oogenblik van den dag! —, geen ethnografisch werk van de bewoners van het 2/3 gedeelte van het eiland Borneo, deel uitmakende van Ned.-Indië, maar een boek uitsluitend handelende over den economischen toestand van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, een gebiedsdeel grooter dan het geheele eiland Sumatra met omliggende eilanden, ongeveer 14 malen Nederland of 3½ maal Java en Madoera.

Ter oriënteering van dit haast onmetelijk gebied moge dienen, dat de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (zie de schetskaart achter in het boek) wordt omsloten door de residentie Westerafdeeling van Borneo en noordelijk hiervan door Serawak en Britsch-Noord-Borneo[2]), de Celebeszee, de Straat van Makassar en de Java-zee, — volgend de richting van den uurwijzer —, met een zielental van slechts 1¼ millioen.

Tot de bespreking van het eigenlijke werk van Dr. Broersma overgaande, beschouwen wij het verre van eenvoudig, den inhoud daarvan hier kort en overzichtelijk weer te geven, n.l. op een wijze om den schrijver genoegzaam recht te doen wedervaren voor de moeite en voor den arbeid, dien hij zich getroost heeft om zulk een omvangrijk werk samen te stellen, berustende op de kennisneming van literatuur, van ambtelijke bescheiden en — wat hier van zoo'n groote waarde is —, op persoonlijk onderzoek in het land zelf, dat niet slechts de handelsbeweging ten doel had, doch ook de groote en de kleine nijverheid.

Wij moeten hier wel vluchtig werk verrichten om op het voornaamste de aandacht te vestigen van den lezer, want zooals de schrijver zelf zegt in zijn „Woord vooraf": het is ten hoogste tijd, dat men zich in Nederland en in Indië zelf kan vergewissen
omtrent de bizondere beteekenis van Zuid- en Oos
Borneo als land van voortbrenging, waarbij z
duidelijk zijn te onderscheiden de rollen, die
deelen der bevolking vervullen.

Hoe uitnemend een Indische bevolking kàn de
nemen aan de voortbrenging en hoe wèl zij da
bij kan varen, leert ons dit gewest op voortreff
lijke wijze. Met welgevallen zal men er opmerke
hoe Bandjereezen en Boegineezen, Madoereezen
Makassaren, Westerlingen, Arabieren en Chine
zen daar vruchtbaar samenwerken en hoe zij mo
zaam en van stap tot stap den bewoner van h
diepe binnenland in hun samenwerking betrekke

De schrijver zegt zeker niets te veel, wij wet
dat uit eigen ervaring, toen wij een paar jaren v
onze bestuursloopbaan in Koetai en de Noor
Oostkust van Borneo, — thans afdeeling Samari
da —, werkzaam waren te Samarinda, waar
nog als jong Assistent-Resident, den polsslag vo
den kloppen — en daar de emotie van ondervo
den! —, van een tweetal wereldbedrijven, sede
tot één vereenigd, de Kon. Ned. Mij. tot exploita
van petroleumbronnen in Ned.-Indië te Samarin
en de Ned.-Ind. Industrie- en Handel Mij. te Bali
papan, de laatste door de Engelsche Shell Tran
port en Trading Cy. gevormd. De herinnering a
een prettige en opwekkende samenwerking met
vele kranige en energieke mannen, die toenma
aan het hoofd dier maatschappijen stonden, tha
ruim 20 jaren geleden, is ons steeds bijgebleven.

Voor een juiste waardeering van hetgeen Zui
en Oost-Borneo in latere jaren voor de particulie
industrie is geworden, is het zaak met de gesch
denis van dat gebiedsdeel te rade te gaan, een g
schiedenis, die zich evenwel niet verliest in d
nacht der tijden en eigenlijk van betrekkelijk
centen datum is.

Zooveel is zeker, dat niet alleen Hollanders ma
ook vreemdelingen, Engelschen en Duitschers, p
nieren zijn geweest van het land, wier voetspor
eerst later uitsluitend door Hollanders gedrukt z
Hunne namen vinden wij in het eerste hoofdst
van Broersma's boek vermeld, onder het hoofd „
verkenning van Zuid- en Oost-Borneo", welke la
ste wij als een overzichtelijke historische verke
ning hebben te beschouwen.

Het was de groote verdienste van den Minis
Baud, gelet op het succes van James Brooke
1841 om al dadelijk in den gang van zaken
Borneo in te grijpen, door aan de Indische Reg
ring in 1843 voor te stellen de Nederlandsche so
vereiniteit in de buitengewesten meer krachtda
uit te oefenen.

Hij beoogde in de eerste plaats het nemen v
de noodige bestuursmaatregelen door het vestig
van militaire posten en door het verrichten v
natuurkundige opsporingen, waardoor de minis
ruim een jaar te voren Dr. Schwaner (een Du
scher) naar Indië als lid van de Natuurkundi
Commissie had gezonden met de bedoeling stee
kolen op te sporen. De Gouv.-Generaal Rochuss
was de man er voor den Minister in zijn plann
behulpzaam te zijn. Verkenningstochten war
reeds in 1824 door majoor G. Müller, een Duitsch
in dienst van het Indische leger, van uit Pont
nak ondernomen.

Vergeefs beproefde hij twee malen door op
ring van de Kapoeas Koetai te bereiken en to
hij opnieuw den doorsteek beproefde van Koe
uit, werd hij in 1825, hoogstwaarschijnlijk wel
last van den Sultan en zijn Rijksgrooten, in
streek der Mahakam-meren vermoord.

Vóór 1840 zijn er meer tochten tot onderzo
van Pontianak uit naar Centraal Borneo onder
men dan van Koetai of Bandjermasin uit o.a. d
D. W. C. baron Van Lijnden, Assistent-Reside
van Pontianak en door Dr. L. Horner, lid van
Natuurkundige Commissie, die onderzoeking
deed in het Zuidoosten, en wiens verslag meded
lingen bevatte over de Barito en over de diama
en goudstreek in Tanah Laoet.

Met eere moet hier de naam van den eers
gouverneur van het in 1844 ingestelde gouver
ment van Borneo, Weddik, genoemd worden,
zich volgens den wensch van opperbestuur en I
regeering voor de verkenning van Zuid- en Oo
Borneo beijverde door aan burgerlijke en milita
ambtenaren opdrachten te geven. Zoo gaf hij d
mijningenieur H. von Gaffron, wederom een Du
scher, de opdracht om het zuidelijk kustgebied
te nemen, waarbij het vooral om het voorkom
van steenkool te doen was.

De in het Duitsch gestelde verslagen werd

1) C. Naeff, Uitgever, 's-Gravenhage 1927. — VIII en 247 bldz. met 28 platen buiten tekst en 1 uitslaande kaart, gr. 8vo. Prijs *f* 6.—; in geheel linnen band *f* 7.20.

2) De *residentie Westerafdeeling van Borneo* in oppervlakte ongeveer de helft van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

Serawak, zie het opstel van ingr. L. H. Krol, getiteld: „Ervaringen opgedaan op een reis naar Serawak", art. verschenen in De Mijningenieur (VIII, 5), 1927, eigenlijk het laatste nieuws, dat wij bezitten over het land, waarvan Nederlandsche kartografen zoo weinig werk maken. Het ligt buiten de grens, buiten spoor- en stoombootlijnen. De derde thans regeerende vorst, Sir Vyner Brooke, bestuurt het land met vaste hand. Wat telefoon en radio betreft is het land Ned.-Indië ver vooruit.

Britsch-Noord-Borneo, de noordelijkste uithoek van Borneo, waarin de vulkaan Kinibaloe gelegen, 4170 M. — 2/3 van Java, zonder Madoera, zoo groot als Ierland; ⅗ van Serawak's oppervlakte.

eerst in 1853 ingediend, waarvan eerst in 1859 een bewerking verscheen.

Onder de bevelen van den gouverneur Weddik leed de voor de Oostkust aangestelde Assistent-Resident H. von Dewall in 1846 uitnemend werk door de rivieren op te varen, oneenigheden van vorsten in Zuidoost Borneo te onderzoeken en in-en uitvoeren op te nemen, kortom alles doend wat tot een bestuursverkenning behoorde en hiermede zijn chef den voormaligen gouverneur Weddik navolgend, die als commissaris-inspecteur tochten ondernam naar Pasir, Koetai, Beraoe en Boeloengan, om allerwege de vorsten dier rijkjes te herinneren aan de souvereiniteit van Nederland en met oorlogsvaartuigen aan zijn verschijning kracht bij te zetten. Het was dan ook meer dan tijd, want in den chaostischen toestand van Borneo wisten vreemdelingen maar al te goed hun slag te slaan, zonder zich om de souvereintieit van Nederland te bekommeren.

Zoo'n man was Dalton, was Brooke en was Murray. Laatstgenoemde was in Koetai gekomen om met behulp van een Engelschen standaard zijn voordeel te stichten. In 1844 stierf hij in Koetai vóór hij zich eenig fortuin kon verwerven. Ook was te Samarinda een Britsch koopman King met zijn medewerkers geland, die nota bene steenkool wilde leveren, welke zijn ondergeschikten bij Pelarang hadden aangetroffen en zoo voor het wegnemen hadden, aan het gouvernement, dat zelf er op uit was om naar kolen te zoeken. Reeds in dien tijd dobberde men zoowel in Holland als in Indië tusschen gouvernementsexploitatie of particuliere, doch ten slotte werd in Holland het standpunt ingenomen, dat particulieren met meer kans van slagen mijnbouwondernemingen kunnen drijven dan de regeering.

Bij Kon. Besluit van 24 Oct. 1850 werd door Minister Pahud bekend gesteld, dat met uitzondering van Java en Bangka aan Nederlanders vergunning kon worden verleend tot particulieren mijnbouw op terreinen in huur of erfpacht voor 40 jaren af te staan, terwijl bij Gouv. Besluit van 3 Juni 1852 een dienst van het Mijnwezen werd ingesteld, die tal van bekwame ingenieurs naar Indië bracht.

Voor de openlegging der buitengewesten mag zeker 1850 als een zeer belangrijk jaar gelden en zeker ook voor Zuid- en Oost-Borneo, waar bekwame en energieke mannen als de mijningenieurs R. D. M. Verbeek en J. H. Menten, respectievelijk in de Kiam-streek en Oost-Borneo in 1869 en 1870 wetenschappelijke onderzoekingen instelden naar steenkool en aardolie. Noemen wij hier nog den ingenieur J. A. Hooze als de onderzoeker van kolen- en diamantvelden in Martapoera, dan hebben wij het edele drietal mannen bijeen, aan wie de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo groote verplichtingen heeft, omdat zij er de grondslagen gelegd hebben voor geologische kennis en mijnbouwbedrijf, die in latere jaren het gewest tot grooten bloei brachten.

Wij stelden hierboven zeer in het kort het relaas samen van het in hoofdstuk „De verkenning van Zuid- en Oost-Borneo" behandelde historisch overzicht, hetwelk wij van groot belang achten om den

tegenwoordigen toestand te begrijpen, immers in het heden ligt het verleden. De lezing van dat hoofdstuk in Broersma's boek (bldz. 1—15) kunnen wij daarom zeer aanbevelen.

De volgende hoofdstukken „Bandjermasin als haven", „Stad Bandjermasin" en „Het stroomgebied der Zuidwaartsche rivieren", het laatste het gebied bewesten de Baritomonding (bldz. 16—62), leeren ons helder en duidelijk de geleidelijke ontwikkeling van het land na den Bandjermasinschen krijg in 1859.

Een gebied des vredes!, waar heterogene bevolkingsgroepen eendrachtelijk samenwonen en door noesten arbeid het land tot voorspoed en welvaart hebben weten te brengen. Hierboven hebben wij dit reeds met enkele woorden aangestipt.

Bandjermasin, de hoofdplaats der residentie, de beste op de Zuidkust, ligt, zooals men niet algemeen weet, niet aan de Barito doch aan de Martapoera rivier, die als linkerzijrievier ongeveer 20 K.M. vóór de Barito-monding, in de Barito valt.

Welk een drukke scheepvaart men daar aantreft, ondanks het vrij moeilijke vaarwater, een een nauw kronkelende rivier, moge blijken uit het aantal aangekomen schepen ten getale van 1256 met 61172 M3. bruto inhoud (reeds in 1925).

Het aantal bruto kub. meters van aangekomen vaartuigen, inlandsche schepen inbegrepen, bedroeg in 1923 1.228.169, (de cijfers van vertrokken vaartuigen verschillen weinig).

De schrijver zegt, dat op de kustplaats en aan de rivieren van Zuid- en Oost-Borneo bijna elke inlander een prauw weet te timmeren en er zijn er zelfs, die hun eigen groote zeilprauwen maken. De hoofdplaats is alzoo een plaats van groote beteekenis geworden, een plaats van steeds toenemend handelsverkeer, hetwelk in de naaste toekomst aan nog grootere verwachtingen zal beantwoorden. Zij telt thans drie werkplaatsen, waar herstellingen aan machines worden uitgevoerd en kleine motorbooten gebouwd. (Zie bldz. 25).

Voor den handel heeft de hoofdplaats een aantal kantoren, n.l. van de Javasche Bank, van de Ned. Handel Mij., van de N.-I. Escompto Mij. en van de Bandjermasinsche Credietbank en voor den goederenhandel het kantoor van de Borneo Sumatra Handel Mij. (Borsumij) met tal van Europeesche employé's en Chineesche klerken. Het is dit kantoor, dat een groote taak heeft in den uitvoerhandel van schier het geheele eiland Borneo.

De in 1920 ter plaatse opgerichte Handel-, Industrie-, Landbouw-Mij. Ammar drijft haar voornaamsten handel in verpakkingsmatten van poeroenvezel en van kadjangmatten voor tabaksloodsen, terwijl voorts te Bandjermasin eenige kapitaalkrachtige Chineesche groothandelaren zijn gevestigd, ondernemende firma's, werkzaam in scheepvaartaangelegenheden, huizenbouw en boschproductenhandel. De uitvoerhandel der hoofdplaats bedroeg in 1923 ruim 14½ millioen gulden.

Een belangrijk hoofdstuk wijdt de schrijver aan het stroomgebied der Zuidwaartsche rivieren (Hoofdst. IV, bldz. 34—62), d.i. de alluviale streek bewesten de Baritomonding, bevattende uitvoerige gegevens, dat ons dat land als een rubber produceerende streek doen kennen, van waar ook aanzienlijke hoeveelheden waardevolle boschproducten, als ijzerhout, getahpertja, damar, djeloetoeng, rottan e.a. worden uitgevoerd. In den handel dezer boschproducten zijn in de eerste plaats Dajaks en Maleiers betrokken, voor wie het woud als de groote rijkdom des lands is te beschouwen, [3]) veel meer dan olie, steenkool, ijzer en diamant. In 1923 werd aan hout en boschproducten voor een waarde van ruim 7 millioen gulden uitgevoerd, een bedrag, dat grootendeels aan de bevolking ten goede kwam!

Volgens de Kon. Paketv. Mij. is de jaarlijksche uitvoer van hout, w.o. het kostelijke ijzerhout te schatten op 100.000 M3. Een deel van het hout, dat de douane voorbijkwam n.l. 16.000 M3. was bestemd voor het gewest zelf, o.a. voor de boorterreinen der B.P.M., die in 1925 niet minder dan 29141 M3. hout gebruikte. De Oost-Borneo Mij. gebruikte aan ijzerhout en wildhout 6.690 M3., de kolenmijnen op Poeloe Laoet aan ijzerhout en mangro[ve] 10.378 M3., de kolenmijn van de Parapatan M[ij.] 4.287 M3. Berekend werd, dat de houtval ten b[e]hoeve van uitvoer en verbruik in het gewest [in] 1925 moet hebben bedragen 300.000 M3. (bldz. 49[)].

Wanneer wij over Martapoera en Pelaiha[ri] hooren gewagen als land van steenkool, goud [en] diamant, dan lezen wij in het daarover handele[n]de hoofdst. V (bldz. 63—81), dat het Kimberl[ey] van Zuid-Borneo maar 10 K.M. ligt bezuiden Ma[r]tapoera aan den weg naar Pelaihari (Pleihari), d[at] het Tjempaka is, een plaatsje met ferme kam[]pongs, middelpunt van het diluvium, waarin [de] diamantvelden liggen. Daar is eeuwen lang na[ar] diamant gezocht; er is ook gevonden en de faa[m] was van tijd tot tijd groot, maar de schrijver le[gt] uitvoerig uit waarom dit Kimberley, welke waa[r]de het overigens moge verbergen, geen oorl[og] waard is.

Ondanks de geologische onderzoekingen v[an] von Gaffron, Kant, Schwaner in ouderen tijd, Ve[r]beek, Posewitz, Hooze, Menten, Gascuel, Wi[ng] Easton later en Krol in den jongsten tijd, hee[ft] men den krater, de plaats van oorsprong der di[a]manten, niet kunnen vinden en daarom zal o[ok] volgens den schr. geen gouvernement er toe ove[r]gaan de diamantvelden van Martapoera van go[u]vernementswege te ontginnen. (Zie blz. 70).

En toch is de Bandjermasinsche diamant [de] kostbaarste ter wereld om zijn prachtigen glan[s]. De Kaapsche steen is minder waard dan die v[an] Borneo. Beroemd is de „Ajer laoet"-steen met e[en] zacht azuren weerschijn, als van het zeewater [op een] helderen dag door de zon beschenen. De zelfb[e]sturende vorsten op Borneo beschouwen de a[jer] laoet-diamanten in hun bezit als hun grootst[en] schat. Wij hebben bij den toenmaligen sultan v[an] Koetai, Mohammed Alimoedin Adil Chalifat[oel] Moeminin (28 April 1910 overleden) pracht[ige] exemplaren dier steenen, tot de schoonste brillan[ten] geslepen, mogen bewonderen.

Omtrent het bedrijf der diamantgraverij ge[eft] ons de Schrijver belangrijke mededeelingeen. (Z[ie] bldz. 70-81).

Oostwaarts van de Baritomonding betreden w[ij] aan den overwal van het eiland Poeloe Laoet, ste[eds] noordwaarts gaande het gebied, hetwelk wij als [de] gre[ns]landen van het Aziatisch gewest van Ne[d.-] Indië [4]) zouden kunnen kenmerken, het gebied v[an] het kolenbedrijf, hoewel in zeer verspreid liggen[de] deelen, en van het oliebedrijf, benoorden Pasir [tot] aan de grens met Noord-Britsch-Borneo.

Dr. Broersma heeft ons zeer interessante mededee[]lingen over het eiland Poeloe Laoet met zijn kole[n]bedrijf, (hoofdstuk VII, blz. 94-102) en behand[elt] in hoofdstuk VIII (bldz. 103-109) het ijzererts [van] Soengei Doewa (tegenover Poeloe Laoet op d[en] Borneowal, aan straat Laoet, gelegen) en een hoo[g]ovenplan, waaromtrent in de laatste jaren in [de] verschillende nieuwsbladen, zoowel hier te lan[de] als in Indië, zooveel te doen is geweest.

Als een blijde mare door het gansche land we[rd] de mogelijkheid om Borneokolen te verkooks[en] boven allen twijfel verheven en zulks in verba[nd] met de oprichting van hoogovens, waar imme[rs] millioenen tonnen goed ijzererts waren aangetr[of]fen bij Soengei Doema en in Midden-Celebes [bij] Malili. Alleen bij eerstgenoemde plaats ligt 1[] millioen ton ijzererts!

---

3) Het verslag Boschwezen 1925 geeft voor ult. 1925: Zuider- en Oosterafd. v. Borneo 37.000.000 H.A. bosch, zijnde 95 % der oppervlakte van het gewest. — Voor Java en Madoera is de oppervlakte wildhoutbosschen 1.598.600 H.A. = 12.16 % oppervlakte Java en Madoera. Zie „Indië's jonge kracht", Economisch-Statistisch Jaarboekje, samengelezen door C. Lekkerkerker. Supplement No. 1, afgesloten op 1 November 1927. — Uitgave van de Kon. Ver. Kol. Instituut, Amst., Dec. 1927, bldz. 21 en 22.

4) Men kent de z.g. grens- of demarquatielijn v[an] Alfred Russel Wallace, die door Straat Lombok [en] noordelijk door Makassarstraat loopt en die Bor[neo] scheidt van Celebes. Hoewel deze grenslijn krach[tig] werd bestreden door Max Weber, als demarquatiel[ijn] tusschen het Westelijk (Indo-Maleische of Aziatisc[he]) en het Oostelijk (Austro-Maleische of Australisch) d[eel] van den Archipel, is zij door de tegenwoordige g[eo]logen als juist bevonden, met dien verstande, dat [de] scheiding tusschen die 2 gebieden niet volkomen is, [en] dat er eenige overgang bestaat. Hoe deze eigenaard[ige] lijn op geheel andere wijze kan worden verklaard d[an] tot heden is aangenomen, leert ons overtuigend [de] oud-hoofdmijningenieur van Ned.-Indië, Dr. Ir. N. W[ing] Easton, in zijn artikel over „Het ontstaan van den [Ma]leischen Archipel, bezien in het licht van Wegen[er's] hypothesen" in Tijdschr. v/h. Kon. Ned. Aardr. G[en.] 2e Serie, dl. XXXVIII, 1921, afl. 4, bldz. 499, waar [hij] tot het besluit komt, dat „de geheele Maleische Arc[hi]„pel is geosynklinaalgebied; het Westen is sedert [het] „Plioceen stabiel geworden, het Oosten daarentegen „labiel gebleven. Wat stabiel is, is duidelijk gen[oeg] „maar de labiliteit kan op meer dan één wijze tot uit[ing] „komen, n.l. door rijzende- of dalende- (epirogen[eti]„sche-) beweging, door plooiing en door breukv[or]„ming."

Had niet reeds Schwaner in 1850 tijdens zijn groote Borneoreis geschreven, dat de „kortzichtige vorsten van ijzer en kolen geen partij wisten te trekken? (zie bldz. 103) en zoovele tientallen jaren later zou eerst het begrip zijn doorgedrongen tot onze ingenieurs om de bereiding van ijzer voor Indische doeleinden onafhankelijk van Europa en Amerika te bewerkstelligen. Welke onmetelijke gevolgen voor Ned.-Indië zouden geboren worden, indien het vraagstuk door den bekenden hoofdingenieur van der Waerden naar voren gebracht, practisch uitvoerbaar ware geweest.

Met verwijzing naar het door Dr. Broersma aangeteekende in de slotalineas van bladzijden 108 en 109 schijnt van Regeeringswege in 1926 het hoogoverplan nu van de baan te zijn, doch wij voor ons zijn er niet zeker van dat de hoofdingenieur van der Waerden er ook zoo over denkt en hij in die regeeringsverklaring zal berusten waar immers het particulier initiatief ook nog een woordje zal kunnen meespreken.

Immers heeft de gedelegeerde van de Commissie voor de Fabrieksnijverheid, de heer J. van der Waerden v.d. reeds in 1925, tijdens een dienstreis in Europa zijnde, de verkooksbaarheid der Laoetkolen vastgesteld met de hulp van de beste laboratoria.

Het is ons bekend, dat het volstrekt geen geheim is, dat de proeven betreffende de verkooksbaarheid in Indië niet zoo ver gingen als dat bij een volkomen eendrachtige samenwerking had kunnen gebeuren, al moet worden aangenomen dat de leider van de kolenwinning op Poeloe Laoet zelf wel alle krachten heeft ingespannen. M.a.w. deze aangelegenheid van zulke onmetelijke gevolgen, n.l. de oprichting van een eventueel hoogovenbedrijf in Ned.-Indië, is o.i. ook nog niet geheel af te schrijven.

Nous verrons! Verblijdend is het in elk geval, dat de dienst van den Mijnbouw in samenwerking met het Technisch Bureau van Koloniën de verordeningen op het gebied der verkooksing blijft volgen, al acht de regeering het voorloopig onnodig en niet verantwoord, daartoe weer opnieuw kostbare opdrachten of proefnemingen te doen uitvoeren.

Via de „tierige afdeeling" Oeloe Soengei met haar aanzienlijke productie van volksrubber, waarover de schrijver ons uitvoerig inlicht in het hoofdstuk IX, bldz. 110—134, bereiken wij noordwaarts de kustlijn volgende Balikpapan, reeds behoorende tot het zelfbestuur van Koetai. Balikpapan, een vreemde benaming, die ons al dadelijk aan het houtbedrijf van die streek doet denken, terwijl de faam van haar uitgaande als een uitvoerplaats van ontzaglijke hoeveelheden petroleum, die oliestad van de Bataafsche Petroleum-Maatschappij, niet alleen hier te lande, maar over de geheele wereld, algemeene bekendheid geeft, gelegen als zij is op Borneo's Oostkust aan straat Makassar, aan eene uitgestrekte baai — een door de zee verbreede monding van de Semoei en de Sepakoe —, ter diepte van 12 tot 16 Meters en daarom toegankelijk voor schepen van den *grootsten diepgang.*

Wij lezen dat schepen van meer dan 2000 ton bruto (tonnen van 2.83 M³.) niet te Bandjermasin en te Samarinda kunnen komen. Behalve de booten van de Kon. Paketvaart Mij. en de N. I. Tankstoomvaart Mij. (onderdeel van de Anglo-Saxon) komen er schepen van de Java-China-Japan-lijn, van de Java-Pacific, van de Mij. Nederland, de Rott. Lloyd, de Ocean, de Deutsch-Australische Dampfschiff-Ges., Japansche, Deensche, Amerikaansche schepen, enz. Om de producten der aardolie is Balikpapan de gezochtste plaats van Borneo. In 1926 opende de K. P. M. een lijn Soerabaja—Balikpapan tot vlugge rechtstreeksche verbinding. Alleen in 1925 was het aantal binnenkomende stoomers boven 300 M³. inhoud te Balikpapan 3.521.869 M³., tegen 410.213 M³. te Bandjermasin en 913.158 te Samarinda (zie bldz. 136). Uit het bovenstaande kunnen wij ons een idee vormen van de hoogst belangrijke scheepvaartbeweging te Balikpapan met haar beroemde baai, welke de diepste is van alle in het gewest voorkomende baaien.

Wij kunnen een ieder aanraden in Dr. Broersma's boek het hoofdstuk X „Balikpapan" te lezen (bldz. 134—154), een doorwerkt hoofdstuk, rijk aan allerhande goed gedocumenteerde wetenswaardige gegevens, die een helder denkbeeld geven van de groote beteekenis van Balikpapan, een lichtbaken aan de Straat van Makassar, dat zijn stralen tot diep in Oost-Borneo's binnenlanden uitzendt.

Balikpapan, een plaats, die steeds in belangrijkheid toeneemt, getuigenis afleggend van Hollandsche werkkracht en voortvarendheid, en van een bekwaam voorzichtig beleid in het besturen van een wereldbedrijf, hetwelk ons land tot groote eere strekt en zijn goeden naam in het buitenland hoogelijk verheft.

Zeer terecht heeft de schrijver den mijningenieur J. H. Menten als den grondlegger aangewezen van de tegenwoordige zoo hoogst belangrijke steenkoolen oliewinning op Borneo's Oostkust, aan wien in de eerste plaats de bloei en ontwikkeling van Balikpapan is te danken, want hij heeft met zijn scherpen blik en zijn groote kennis den bodem van Koetai op zijn schatten doorzien. Wij halen daarom hier gaarne aan hetgeen G. P. A. Renaud in het Jaarboek van het Mijnwezen van 1920 over den mijningenieur Menten heeft geschreven. Menten kwam n.l. in 1861 voor het gouvernement uit en werd geplaatst bij de kolenwinning in Koetai, waar hij ruim een jaar bleef om daarna bij de tinwinning op Bangka te recht te komen. In 1882 verliet hij den gouvernementsdienst. In 1884 vroeg en verkreeg hij een kolenconcessie in Koetai, welke hij inbracht in de daartoe opgerichte Steenkolen Mij. Oost-Borneo in 1888. Hij had zijn aandacht gevestigd op de olieterreinen door J. A. Hooze in het Jaarboek van het Mijnwezen beschreven. Aanvragen van concessies waren het gevolg. In 1897 was Menten met zijn zoon aan de Balikpapanbaai. Bij toeval ontdekte de zoon daar petroleum, waarop de uitbreiding van de kolenconcessie Mathilde met olie werd gevraagd. De concessie Mathilde bij de Balikpapanbaai voor steenkolen en de concessie Louise aan de Sanga Sanga, riviertje, dat uit het zuiden als rechterzijrivier in de Mahakammonding uitstroomt, voor winning van petroleum en steenkolen, verkreeg hij in 1891 en droeg ze over aan de N.-I. Industrie- en Handel Mij., welke tot dat doel door de Shell Transport & Trading Cy. was gevormd. Desgelijks werd aan haar overgedragen de concessie Nonni, gelegen bij Sambodja, 55 K.M. benoorden Balikpapan.

(Wordt vervolgd).

H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

Geschiedkundige Sprokkels.

—o—

Het geslacht van Uytrecht, waarover in de rubriek Curaçao in het Koloniaal Weekblad van 9 Februari tal van bijzonderheden worden medegedeeld, heeft ook een lid in Suriname gehad. Daar toch overleed in 1817 de 28-jarige Martha Elisabeth die op Curaçao was geboren. Haar grafschrift in den Nieuwen Oranjetuin luidt als volgt:

Martha Elisabeth van Uytrecht
Weduwe Lije
Gebooren te Curaçao op den
10 October 1788
En Overleeden te Suriname den
23 Juny 1817

Reeds vaderlooze weeze in 't prilste harer dagen
Van moederhart gescheurd van broeders diep [beweend
Van echtgenoot verbeid die zij zag grafwaarts [dragen
Rust Martha vrij van zorg zacht onder dit gesteent
Elisabeth wie deugd en Godsvrucht blijven roemen
Gij heiligt deezen grond en ...... ede uitspraak [doemen.

FR. OUDSCHANS DENTZ.

Van Week tot Week.

Dinsdag 7 tot Maandag 13 Februari.

Prof. Dr. A. H. Lorentz †. Bij de plechtige teraardebestelling van den wereldberoemden Prof. Lorentz, te Haarlem, op Do. 9 dezer, was de vereeniging „Oost en West" vertegenwoordigd door het hoofdbestuurslid, Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg.

Dr. A. A. L. Rutgers. Batavia, 8 Februari (Aneta). De nieuw-benoemde Gouverneur van Suriname, de oud-directeur van Landbouw, dr. A. A. L. Rutgers, is onder zeer groote belangstelling met de s.s. Juliana naar Nederland vertrokken. [1])

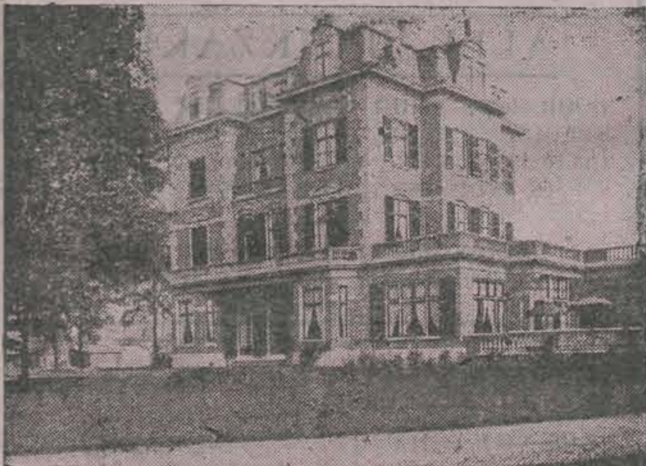
Zware bandjirs. Djokjakarta, 7 Februari (Aneta). Gisteravond heeft een zware regenval langs de hellingen van den Merapie bandjirs veroorzaakt. De hoofdweg van Djokjakarta naar Solo werd overstroomd, de ringmuur van de suikerfabriek Condang Winangoen weggespoeld en belangrijke waterwerken in Zuid-Klaten vernield. Railbanen werden weggespoeld.

Over een Van Heutsz-monument. In een dezer dagen gehouden comité-generaal van den Amsterdamschen Raad is, naar het *Hbl.* meldt, aan de orde gekomen het aanbod van het Van Heutsz-comité om op een der openbare pleinen van Amsterdam een monument, geen standbeeld, te plaatsen ter nagedachtenis van den oud-gouverneur-generaal J. B. van Heutsz.

De aanvaarding van het aanbod vond geen onverdeelde instemming. Van revolutionaire en sociaal-democratische zijde werden de bekende bezwaren geopperd.

. Dit onderwerp zal binnenkort een punt op de agenda van eene openbare raadsvergadering uitmaken.

1) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan het „Vaderland".

M. C. Roos van Raadshoven †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 57 jaar, overleden de heer M. C. Roos van Raadshoven, sedert 1924 gepensionneerd resident van Benkoelen.

Hoogere examens. Leiden. Bevorderd tot doctor in de rechtsgeleerdheid op proefschrift, getiteld: In- en overschrijving in Nederland en Nederlandsch-Indië, de heer B. Ockers.

Wageningen. Geslaagd voor het ingenieursexamen koloniale landbouw de heeren A. Bregman, W. van der Lee, P. Mansvelt Beck, J. J. Plaat, H. J. Schophuijs, G. C. W. C. Tergast, H. A. A. M. Wirtz.

Tropische Staathuishoudkunde. Op uitnoodiging van het Leidsch Universiteitsfonds zal te beginnen Vrijdag 10 Februari a.s. prof. G. L. Gonggrijp, hoogleeraar in de koloniale economie aan de Nederlandsche Handelshoogeschool te Rotterdam, in het klein-auditorium der Leidsche universiteit een reeks van 5 lezingen houden over tropische staathuishoudkunde.

Van de eerste dezer voordrachten, handelend over het crediet in de Indische volkshuishouding, bevat het *Vaderl.* van 10 dezer (Avondbl.) een overzicht.

Soirée Ned.-Ind. Verbond. Op Zaterdag 25 Febr. geeft het Ned.-Indonesisch Verbond van Jongeren-Organisaties zijn jaarlijksche Soirée in „De Twee Steden" te 's-Gravenhage. Het programma vermeldt o.a. wajang-koelit, wajang-golek, krontjong-muziek, Menadoneesche en Ambonneesche liederen, Javaansche dansen (wajang-wong) met gamelan-begeleiding.

De Zeemeeuw, s.s. van de gouv. marine vergaan. Blijkens een door den minister van koloniën van den gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië ontvangen telegram is het stoomschip der gouvernementsmarine „de Zeemeeuw" in den ochtend van 9 Febr. nabij Soerabaja omgeslagen. Hierbij zijn om het leven gekomen de tweede-officier Tupamahu en 8 inlandsche schepelingen. De overige leden der bemanning zijn behouden te genoemder plaatse binnengebracht.

„De Zeemeeuw" was in 1925 gebouwd en had een waterverplaatsing van 475 ton. De sterkte der bemanning bedroeg gewoonlijk 6 Europeanen en 38 inlanders.

P. Wijn †. Te Haarlem is in den ouderdom van 63 jaar overleden de heer P. Wijn, gep. officier van gezondheid van het Ned.-Indische leger en laatstelijk geneesheer-directeur van het Kon. Wilhelmina ooglijdersgesticht te Bandoeng. Hij was officier in de orde van Oranje Nassau.

Voordrachten van R. M. Noto Soeroto in Duitschland. Den 7en dezer hield R. M. Noto Soeroto te Duisburg een lezing over: Das Rassenproblem in Indonesien und das nationale Erwachen der Eingeborenen in den Kolonialländern. Op volgende dagen heeft hij in gelijken geest gesproken te Aken, Keulen en Bonn. (Zie *Vaderland* van Zo. 12 Febr.).

R. L. E. de Bruyn †. Te 's-Gravenhage is overleden de oud-luitenant ter zee 2e klasse R. L. E. de Bruyn, leeraar aan de R. H. B. S. te Bandoeng.

Resident Van Heyst. Batavia, 13 Febr. (Aneta). Op zijn verzoek is met ingang van 9 April eervol ontslag verleend aan den heer J. G. van Heyst, resident van Madoera, onder dankbetuiging.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

„Eurazia" en Javaansche Dansen.

Op Woensdag 8 dezer, gaf de vereeniging *„Eurazia"*, die, zooals men weet, uitvoeringen geeft ten bate van een *„Studiefonds"* voor Indische studenten, een Cabaret-avond in *„Diligentia"* te 's-Gravenhage, met het „Concert- en Theater-bureau", *de Haan en Co.*, als impressario.

In het Donderdagochtendblad van 9 dezer schrijft *„Het Vaderland"*:

„ Indisch cabaret.

„De vereeniging „Eurazia" is en blijft actief.

„Wat zij biedt, is bekend: voordrachten, krontjong, Javaansche dansen, gamelan. Men mag, noch wil, méér verwachten, dan dat, wat binnen dit kader kan geboden worden. En dàn zien wij deze sympathieke vereeniging met snelle schreden vooruitgaan. Dan bespeuren wij verfijning, een steeds beter slagen in wijze van optreden, een steeds vrijer zich d ven uiten.

„Wij kunnen niet op détails ingaan. Kr tjong zoowel als gamelan werden zoo va reeds besproken. De typisch Indische sf dezer aardige avonden werd al zoo dikw beschreven.

„Maar wèl memoreeren wij gaarne en m waardeering de opvoering van het vrooli spel „Oh!", dat ons enkele gebeurlijkheden een suikerfabriek voor oogen stelt en de vlo conférences van den heer ????

„Alles tezamen was de voorstelling ten vo haar gul gegeven applaus waard, evenals bloemen, die aangeboden werden."

Jammer alleen, dat er lang niet genoeg bela stellenden waren opgekomen. Juist, omdat het zu een aardige avond was, willen wij er hier nog ee op terugkomen, in de hoop, dat dit der vereenig zal mogen baten voor een volgenden keer.

Van achteren-afaan beginnende: de *conférenc* voor wien „Het Vaderland" vier vraagteekens ze is de in Den Haag, en zelfs daarbuiten, om zijn n nemende manier van voordragen welbekende, dische student *K. Verboekel*. Hij weet de ee voudigste dingen zoo aardig te zeggen, er zoov geestige-kwinkslagen in te lasschen, dat allen in zaal reeds vergenoegd kijken en wijd de oor openen, zoodra hij zich vóór het gordijn plaatst, het een of ander aan te kondigen of wachtenst tusschen twee nummers van het program op pr tige wijze te vullen, met iets uit het Indische lev te vertellen.

Bijzonder vermakelijk was de vroolijke éé akter: „Oh!!" van den heer ...... — wij mog het hier wel verklappen — *J. Lameyn*, sin eenige jaren leeraar voor Maleisch en Indisc Land- en Volkenkunde aan de *„Koloniale Sch voor Vrouwen en Meisjes"* te 's-Gravenhage, vroeger in Indië reeds zelf bekend als een bijzon goed amateur-tooneelspeler. Het stuk zit dan uitstekend in elkander, verloopt vlot en geeft e aardigen kijk op het joviale jongelui's-leven bij e suikerfabriek. De verschillende typen van jeugd employé's: *Kees*, de gezond-luchthartige; *Karel*, kunstzinnig aangelegde; *Frits*, de lijzig-linksch *Bram*, de hartstochtelijke Indische, zijn allen ra geteekend, ook ieder in zijn eigenaardige behoe aan vrouwelijke genegenheid. Alle rollen werd goed gespeeld, ook die van 't „verleidelijke meisj dat — Oh!!! — zich als een getrouwde vrouw o popte.

De heer *J. Benjamins* gaf blijk, niet alleen e uiterst fijn muzikaal aanvoerder der Javaansch Ambonsche en Menadoneesche *Krontjongers*, ma ook een uitnemend amateur-tooneelspeler te zi door de typeeringen in zijn dubbele rol, die v Indisch geëmployeerde, zoowel als die van Chine *lenganan* (leverancier).

Als dit leuke stukje nog eens opgevoerd wor moet men vooral niet verzuimen het te gaan zie

Ook de beide *„Javaansche dansen"*, met *gam lan*-begeleiding, — al zullen de Vorstenlandsc Javanen en andere deskundigen er geen *serim* noch een *kelono*-dans uit herkennen — werd door *Dewi Sekar Kedaton* (Mej. Ravenswaay), e fijn Indisch bloempje, op zeer bevallige wijze u gevoerd. Zij weerlegde daardoor de opmerking van *Raden Mas Ario Soebanto* in het voorlaats Zondagsblad van *„De Avondpost"*, waar deze o. schrijft:

„De Westerling is voor den Javaansch dans niet geschikt, wegens gebrek aan ma gevoel der Javaansche muziek, aan fanta ten aanzien van den dans en verder wege zijn groote figuur en hierdoor zijn lenigh mist."

In Indië geboren Europeesche meisjes zijn va niet minder slank en lenig als de Javaansche. voelen, zoowel Oostersche dansen, als muziek tuïtief veel beter aan, dan de meesten der West sche mannen, al zal zelfs de meest begaafde ond haar dadelijk toegeven, dat zij de Javaansche ku nimmer zóó volmaakt kan weergeven, als de v kindsbeen daartoe opgeleide inheemsche, wie begaafdheid daarvoor sinds eeuwen, van gesla op geslacht aangeboren is.

Verder beweert de heer *Soebanto* in datzelf artikel:

„Ondanks al 't gemis van deze element wordt de Javaansche dans meer en meer oefend door vreemdelingen, d.w.z. door and

ren, die geen Javaan of Oosterling zijn. Vooral onder de z.g. Indische menschen wordt tegenwoordig meer aan Jav. dansen gedaan. Nooit zal echter een man optreden, doch altijd een vrouw, om zoowel de mannelijke, als de vrouwelijke dansen uit te voeren. Waarom in dit geval steeds een vrouw optreedt, vindt zijn oorzaak hierin, dat de vrouw fijner van bouw is en daardoor beter den Javaan kan imiteeren."

Hier is toch zeker niets tegen? Ook in de Vorstenlanden worden mannedansen door vrouwen vertolkt, en speciaal bij de „Langendrya", welke de heer *Soebanto* in zijn eerste artikel noemt.

De Prins van Mangkoenegaran vertelde ons, dat dit geschiedt, omdat onder de mannelijke dansers zoo zelden goede zangers gevonden worden, terwijl 't meer voorkomt, dat vrouwen beide talenten bezitten.

De heer *Soebanto* vervolgt:

„Hoe dikwijls heeft men niet gehoord en gelezen over Javaansche dansen door Indische dames uitgevoerd, onder een „Javaanschen naam".

„Het is mooi van die Indische dames om deze kunst der Javanen te bewonderen en te bestudeeren en daarna te demonstreeren. Maar 't is echter onbegrijpelijk, waarom diezelfde dames in Indonesië nooit in haar hoofd zullen krijgen, om in 't openbaar dien Javaanschen dans uit te voeren. De oorzaak moet hierin gezocht worden, omdat zij aldaar geen kans zien om te concurreeren tegenover den Javaan zelf. Wel nemen ze les in dien Jav. dans, om dan later in Europa (Holland) tot het spreekwoord te komen: „In 't land der blinden is éénoog koning".

„Doch men vergisse zich hiermede niet! Want gaat men de zaak goed na, dan komt men tot de conclusie, dat men met „imitatie" te doen heeft. Voor den Westerling is deze imitatie niet direct te ontdekken, doch de Javaan zal zulks dadelijk gewaar worden.

„Men vraagt zich eens af: „waarom onder een Javaanschen naam gedanst?" Wel, omdat er gevreesd wordt voor critiek! Wanneer men in 't openbaar danst, staat men altijd bloot voor critiek. En daar de Javaansche dans onmogelijk door een Indische dame goed kan uitgevoerd worden, zal de critiek dan ook nooit uitblijven. Echter is de bewuste persoon vrij van blaam, omdat deze blaam den Javaanschen naam treft. Niemand zal dan ook mogen weten, wie onder dien Jav. naam heeft gedanst. In dit geval loopt de Indische dame-danseres dus vrij uit."

Wij zijn 't met den heer Soebanto volkomen eens, dat 't goed is, dat, thans in het Westen, door de demonstratie dier dames-danseressen, de Javaansche kunst en kultuur, zij 't dan ook niet in hun meest volmaakten, oorspronkelijken vorm, toch in warme bewondering wordt vertolkt. Dat zij dit op Java zelf zouden doen, heeft natuurlijk geen zin. En het spreekt toch wel van zelf, dat zoowel de danseressen, als de toeschouwers, er ten volle van bewust zijn, dat zij slechts imitatie geven en krijgen. Maar even goed als het batikken, dat in Europa ook een navolging van die Oostersche kunst is, in haar soort hier waardevol kan zijn, zoo zijn er onder de Europeesche dames, die dansen op Oostersche wijze, ook kunstenaressen van Gods genade, die veel schoons openbaren. Het aannemen van een tooneelnaam, een Javaanschen of anderen, is iets zoo gewoons, dat het eerder verwondering moet baren, dat juist een Javaan, in wiens land naamsveranderingen algemeen dikwijls voorkomen, daar iets achter zoekt. Critiek kan men er nooit mee ontloopen, want men blijft toch dezelfde persoon, die altijd dezelfde pseudoniem draagt. Ook een schrijver b.v., die een Latijnschen naam aanneemt, wordt toch nooit voor een Romein of afstammeling van dien gehouden?

En dat een Hollandsch meisje wel degelijk de Jaavansche dansen in de perfectie leeren kan, heeft *Pangeran Ario Soerjodiningrat*, die in zijn jeugd zelf vrouwendansen vervuld heeft, onomwonden betuigd o.a. van zijn leerlinge, Mej. Gineke Weber *(Siti Soendari)*, die te Djocdja met de prinsesjes van den bloede de Serimpi en Bedojodansen meemaakte en zelfs door de Javaansche vrouwen daar op straat als zoodanig werd geëerd. Ook de bespeling der verschillende gamelan-instrumenten kan wel degelijk door Westersche muzikale talenten, die er voor voelen — en die zijn er in den laatsten tijd meer en meer — aangeleerd en naar behooren uitgevoerd worden.

De heer Soebanto is dan ook bezijden de waarheid, waar hij, aan het slot van zijn tweede artikel, schrijft:

„De gamelan is eveneens den Javaan eigen. Zijn gevoel en fantasie brengt mee, dat hij alleen de gamelan kan bespelen en geen Westerling en Indo. De Indo's hebben geen cultuur, zooals de Javaan, en dat ze zich hier bekendheid willen verschaffen door middel van den dans en muziek, is goed en wel, maar ze vergeten daarbij, dat alles Javaansch is en niet Indisch.

„Voor het bespelen van de gamelan is noodig, gevoel voor de Jav. muziek. Dit gevoel ontbreekt bij de Indo's en aldus blijft het goed bespelen van de gamelan door de Indo's uitgesloten. Het is daarom een raadsel, hoe de Indo's het aandurven om den Jav. dans en muziek te demonstreeren, terwijl zij daarvan geen verstand hebben. Het is slechts hunne wetenschap van de onbekendheid van het Hollandsche publiek tegenover de echtheid van Javanschen dans en de muziek."

Juist de z.g. „Indo's", de „halfbloeds", zijn over het algemeen zeer muzikaal aangelegd, getuige ook hun liefde voor het krontjong-spel, en doordat zij dikwijls Javaansch bloed in de aderen hebben, staan zij allicht nader tot de gamelan-muziek dan de *tòtok*.

Zij, die de gamelan bespelen, doen dit zeker *niet* om zichzelven bekendheid er door te verschaffen, maar om zelven en ook anderen die muziek beter te leeren kennen en waardeeren.

Natuurlijk zijn er zoowel onder de Javaansche, als onder de Europeesche, muzikanten en dansers, die op Oostersche wijze deze kunsten beoefenen, meer en minder begaafden, die niet alleen door hunne landgenooten, maar ook door andere deskundigen naar waarde kunnen, en hoe langer hoe meer zullen, worden geschat.

Hoe meer hier in het Westen de Javaansche kunst wordt getoond, zoowel door Javanen, als door Europeanen van talent, des te eerder zullen Oosterlingen en Westerlingen elkander leeren begrijpen en waardeeren, en des te beter zullen zij elkander kunnen helpen, in het belang van hun wederzijdsch welvaren.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het nieuwe jaar.

De Loc. (2/1) constateert dat Ned.-Indië in 1927 op het pad der ontwikkeling een groote schrede voorwaarts heeft gezet, doch dat op maatschappelijk terrein de contrasten en conflicten zeer verscherpt zijn. Daar is uitbouw en ontplooiing op ieder gebied, de *cultures* breiden zich uit, de *handel* groeit gestadig, de *welstand der bevolking* neemt toe, de *openlegging der Buitengewesten* maakt snelle en groote vorderingen, de *uitvoercijfers* stijgen voortdurend. Deze machtige ontplooiing op ieder gebied schenkt de overtuiging, dat slechts weinige landen ter wereld in dezen tijd zoo rijk gezegend zijn als Ned.-Indië. Het phenomenale ontwikkelingsproces loopt eenig gevaar verstoord te worden door politieke hindernissen: *deze moeilijkheden komen niet rechtstreeks voort uit de Inheemsche bevolking.* Alle moeilijkheden zijn herleidbaar, ten eerste tot de door invloeden van buiten en met gebruikmaking van een klein groepje malcontenten en extremisten gevoerde actie tegen het Gezag, en ten tweede — en dit geldt voor alle overige conflicten — tot het vraagstuk van de interpretatie der verschijnselen, waarover het oordeel der Regeering en dat van de Nederlandsche bevolking in Indië zoo ver uiteenloopen. Dit nieuwe jaar zal een beslissing brengen op menig gebied. Strijd zal daarbij onvermijdelijk zijn. Doch zeker heeft 1927 het inzicht gebracht dat meer dan voorheen gezorgd moet worden dat de strijd niet leidt tot onderlinge prikkeling en wrijving tusschen de in Indië wonende volksgroepen. *De Loc.* eindigt met den wensch dat deze noodzakelijkheid zoozeer door allen wordt begrepen dat — ondanks de diepgaande meeningsverschillen over 't regeeringsbeleid en ondanks de

afwijkende meeningen over de vraag hoe een harmonische verhouding tusschen de groepen der bevolking bereikt kan worden — allen, de ingezetenen èn de Regeering, daaraan naar vermogen zullen medewerken door woord, gedrag en daad.

In dit verband leze men *De Loc.* (3 en 4/1 „De roode actie", *Sir P. Phillips*; 7/1 „De gisting", *Mr. M. W. F. Treub*), het *Bat. Nwsbl.* (5/1 „De ervaring in Britsch-Indië, *P. Staal*; 7/1 „De Br.-Ind. herz.commissie III; 9/1 „Engeland en Indië"), de *Java-Bode* (4/1 „Decentralisatie-overzicht"; „De koloniale politiek", *S. Ritsema van Eck*; „Waarschuwing uit Holland", *E. Heldring*; 10/1 „Het Westersch kapitaal in Indië"), de *Deli Crt.* (10, 11 en 13/1 „Optimisme en veiligheid"; 13/1 „Een onderhoud met prof. *De Bussy*") en *De Sum. Post* (10/1 „De leer van *Soen Yat-Sen*").

's Lands financiën in 1927.

In het Oudejaarsnummer van *De Loc.* schrijft *mr. H. G. J. Morshuis* over 's Lands financiën in 1927. Door de *afschaffing van het hoofdgeld* werd een bate prijsgegeven van *f* 12 millioen, terwijl de *vermindering van de opcenten op de inkomsten- en vennootschapsbelasting* en de *afschaffing van de opcenten op de verponding* *f* 4½ millioen vroegen. De noodzakelijke maatregelen in het belang van orde en rust eischten belangrijk hoogere credieten dan die waarop in de begrooting was gerekend, terwijl voor de gebouwen van den burgerlijken dienst boven de begrooting een crediet beschikbaar werd gesteld van *f* 2½ millioen. Ook voor uitbreiding en verbetering van het wegennet en voor woningbouw ten behoeve van de landmacht en van de verbetering van kazernetoestanden werden hooge bedragen boven het begrootingscrediet beschikbaar gesteld. Hierdoor is het te verklaren dat het overschot op den *gewonen* dienst 1927 belangrijk lager zal zijn dan op den dienst 1926, die *f* 89 millioen bedroeg. Het gunstig verloop der voornaamste landsmiddelen wettigt echter de verwachting van een heel wat gunstiger overschot dan oorspronkelijk werd verwacht. De *inkomsten- en vennootschapsbelasting* zullen *f* 10 millioen meer opbrengen dan waarop was gerekend, terwijl uit de overige middelen *f* 40 millioen boven de raming wordt verwacht; de ontvangsten zullen vermoedelijk *f* 19 millioen hooger blijken te zijn dan over 1926. Onder de *f* 40 millioen komt alleen, op rekening van de opbrengst van den *tin-verkoop*, 29 à *f* 30 millioen, een gevolg in hoofdzaak van den zooveel gunstiger verkoopsprijs dan waarop in de begrooting was gerekend (*f* 130 per picol). De opbrengst van 1926 zal daardoor met 5 à *f* 6 millioen worden overtroffen.

De legeruitbreiding.

De heer *Zentgraaff* vertelt in het *Soer. Hbl.* (5/1, 3de bl.) e.e.a. omtrent de *werving voor het Leger*. De werving gaat uitstekend, zoodat goede selectie mogelijk is. *Selectie naar physiek en psyche.* Men houdt terdege rekening met de mogelijkheid dat allerlei z.g. „ontwikkelden" kunnen trachten het Leger binnen te dringen en stelt daarom een streng onderzoek in naar het verleden der personen, die zich aanmelden. Dit is vooral mogelijk omdat in de *methode van werven* een belangrijke verbetering is gekomen. Er is thans eene centrale werving, en voor iedere divisie van het veldleger worden daarvoor bepaalde officieren aangewezen, die voor dit werk eenigen aanleg en liefhebberij hebben. Zoo gaat het ook met de militaire dokters, die de recruten moeten keuren en nu speciaal worden aangewezen. Men moet er bij aanmelding van physiek minderwaardigen, rekening mee houden dat zij dikwijls slachtoffer zijn van onvoldoende voeding en onhygiënische levenswijze. De officieren voor de werving bereizen de streken, welke recruten opleveren, en informeeren terdege naar de politieke antecedenten dergenen, die zich aanmelden. Het aanzien van het Leger stijgt zeer in tijden van roering en relletjes, ook in de oogen van den kleinen man, en dit heeft grooten invloed op de werving. De *werving in Holland* gaat nu belangrijk beter; men maakt zich sterk, binnen redelijke grenzen, zooveel Europeanen te kunnen krijgen als men wil. Het *veldleger in Indië* bestaat thans uit twee divisies, ieder van 3 regimenten. Dus 6 regimenten van 3 bataljons, ieder van 3 compagnieën, totaal 54 compagnieën. Daarvan waren er 6 Europeesche. Met de uitbreiding komen er 8 Europeesche compagnieën; de geheele sterkte is dan, met de twee te vormen marechaussée-bataljons, 60 compagnieën.

De Europeesche militairen zullen vooral word gelegerd in de groote bevolkingscentra.

Om *het Europeesche element in het Leger* gevechtsapparaat behoorlijk op peil te houden, o deelt de heer *Zentgraaff* het noodig dat de Eu peesche soldaat eene aparte positie behoudt. heeft, van alle volken welke in ons Indisch le zijn vertegenwoordigd, de beste vechteigensch pen, zoodat hij ten rechte wordt genoemd de „ba bone" van het Hollandsche Gezag. Dus behoort zijne positie zóó te regelen als overeenkomt zijne beteekenis. Vooral hoede men zich voor sche gelijkheid in opleiding enz., welke in we een groot onrecht zou zijn aan het allerbeste ma riaal van ons Leger. Ook de achteruitgang van physiek der Menadoneesche militairen maakt wenschelijk dat het Legerbestuur, tijdig de situa peilend, blijft aansturen op uitbreiding van Europeesche element in ons Leger. *Hoe meer Eu peanen, hoe beter.*

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* („Onze Marine-politiek") en *De Sum. Post* (9/1 „ verder-reikende vraagstuk; 14/1 „De vlootbasis Singapore").

Wegen of spoorwegen?

Over het afgeloopen jaar leed het *passagie vervoer* der Staatsspoorwegen een niet ongevo verlies door de concurrentie van de autobussen. *vrachtgoederenvervoer* ondervindt van de conc rentie van den motor nog zoo goed als geen la de verwachtingen voor 1928 zijn voor dit verv dan ook gunstig, te meer waar de verschillende tures tot op heden goede oogsten beloven op te veren. Het passagiersvervoer zal in 1928 nog m dalen en hiertegen kan slechts de strijd wor aangebonden door verbeterde dienstregelingen lagere tarieven. (*Soer. Hbl.* 4/1 „De S.S.").

De Loc. (4/1 „Beraamde verkeersdwang") zich evenmin als het *Soer. Hbl.* (2/1 „Wegen spoorwegen", *Zentgraaff*) vereenigen met het nemen der Regeering een post voor den *spoorw aanleg in Midden-Sumatra* op de begrooting 1929 te brengen. Alvorens de Regeering behoeft beslissen — aldus *De Loc.* — zal zij beschik over *het rapport van de Commissie voor het Mo verkeer*. Daarin worden niet alleen de grondsla gelegd voor *een welbewuste wegenpolitiek*, th een der allerdringendste behoeften van Indië, m daarin wordt bovendien juist de beteekenis het motorverkeer in de Buitengewesten op gr van tallooze gegevens aangetoond. Dit zal, zoo men hopen, het Land behoeden voor financie verliezen en voor een slechts door ongeoorloof verkeersdwang mogelijken spoorwegaanleg, slechts dan aannemelijk zou zijn, indien zij worden gemotiveerd met belangen van strategie ordehandhaving. Dit laatste kan slechts de Reg ring beoordeelen, doch zeker is dat, zijn deze re nen *niet* aanwezig, de voorgenomen aanleg werpelijk moet worden geacht en slechts bea woord kan worden met het al zoo vaak herhaa verzoek: *geef ons wegen*!

De nieuwe suiker-rietsoort.

De nieuwe rietsoort (2878 P.O.J.) mag zich een ongekende belangstelling verheugen (*Nwsbl.* 29/12). De rietopbrenst is 20 tot 25 hooger dan bij de vroegere soorten. Het gro voordeel van de 2878 ligt in haar groot aanp singsvermogen aan de bodemsoort, waardoor beter dan haar voorgangsters gedijt op middel tige en betrekkelijk slechte gronden, waa nog komt haar grooter weerstandsvermogen te allerlei ziekten. Het is een heele tegenva dat ze erg gevoelig blijkt voor een schim ziekte, *de pokkaboeng*, die leelijke verwoestin kan aanrichten. Er vormt zich op zekere ho van den stengel een dikte, waardoor de groei s neert. Herstelt de plant, dan groeit ze niet re door, maar uit den knobbel ontwikkelt zich nieuwe stengel, waardoor de plant gemak lijker bij winden valt dan wanneer ongesto groei had plaats gevonden. Dat in betrok kringen de studie der kwaal met buitengew belangstelling wordt gevolgd, laat zich begrij Geneest de plant niet, dan treedt *toprot* op. tuinpersoneel zoekt de oorzaak in te vroege planting; het riet dat in het najaar op een lee dat het juist veel water behoeft, het niet kr wordt daardoor in ieder geval gevoeliger. zwakke plek van deze rietsoort is dat voor een stig verloop in den groei, vroeg planten wensch

is. Samenwerking met de bevolking is derhalve noodig, opdat de gronden vroeg opgeleverd kunnen worden. Ook hier is men aan grenzen gebonden. De opleveringskwestie schijnt hier en daar tot moeilijkheden te leiden.

Het *Soer. Hbl.* (23/12 „Waakzaamheid noodig") bespreekt eveneens de pokkaboeng; dat van 30 Dec. (3de bl. *„De reputatie der Java-suiker")* weerlegt de beschuldiging uit het blad „Riet en Biet", dat de witsuiker van Java in kwaliteit achteruit zou gaan. Het is — betoogt de heer *Zentgraaff* — eene kwestie van markt en andere kwaliteits-normen. Voor het jaar 1928 wordt de Java-suikeroogst geschat op 2.6 à 2.7 millioen tons, dus ruim 42 millioen picols! Men moet ernstig rekening houden met het verschijnen van Europeesche suikers op de Aziatische markt. In de afgeloopen campagne werden Hongaarsche en Poolsche suikers reeds in China aangevoerd. De Java-suiker-industrie zal geleidelijk moeten denken over opvoering der kwaliteit. De noodzaak dringt ons naar nieuwe markten, welke gewend zijn aan hoogere kwaliteit dan de markten waarvoor Java tot dusver produceerde.

Het *Soer. Hbl.* van 3 Jan. schrijft over „De kwestie der suikerrestrictie" en „Cultuurpolitie in Pasoeroean".

Nederlandsche volksplantingen.

In Indië is de vraag aangaande de kansen van slagen (in lichamelijken en landhuishoudkundigen zin) van landbouw door Westersche inheemsche boeren in de keerkringen gedreven, aan de orde van den dag gekomen (*Java-Bode,* 3/1, *J. V.*). Zij is aan de orde gebleven door de ongeregelde Westersche landbouw-nederzettingen in Zuid-Banjoewangi, de geregelde nederzetting van het I.E.V. in Zuid-Sumatra en de voorbereiding van een blanke nederzetting in Nieuw-Guinea. *J. V.* is overtuigd, gezien het resultaat van andere landen, dat *kolonisatie van Nederlanders in Ned.-Indië* mogelijk is. Om deze beweging te dienen en van feitenmateriaal te voorzien, richtte hij in Nederland het tijdschrift *„Bevolking en Bestaan"* op (Maandblad, uitg. door *E. Wegelin,* N.Z. Voorburgwal 173, A'dam). Wat Nederlanders in Santo Leopoldina (Z.-Amerika) konden doen, zullen ze zeker toch onder dezelfde omstandigheden van temperatuur en regenval in Sumatra of Nieuw-Guinea op een hoogte als die van Tosari kunnen verrichten, meent de schrijver. Ook al hadden Nederlanders nooit iets op dit gebied verricht, dan zouden zij toch kunnen doen en verdragen wat Duitschers en Oostenrijkers hebben gedaan om te slagen in het veroveren van een nieuw bestaan in de keerkringen. Maar wat Nederlanders niet kunnen, zooals de Duitschers en de Britten, dat is bijeen blijven en Nederlanders blijven in den vreemde, en daarom moeten zij niet naar Minas Geraes of naar Kenya, Tanganyika of Rhodesia trekken, maar naar hun eigen overzeesche gewesten, welke ruimte genoeg hebben om zonder de belangen der autochthone bevolking te schaden, groote Nederlandsche volksplantingen te herbergen. De Indische Nederlanders zijn hen daar inmiddels voorgegaan in den tropischen klein-landbouw.

De *Java-Bode* (30/12) en het *Bat. Nwsbl.* (29/1) schonken aandacht aan *„De positie van het I.E.V."*.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De nieuwe Federatie.

De voorlaatste week werd in deze rubriek opgenomen een artikel in de *Soeloeh Indonesia Moeda* (orgaan der beide Studieclubs op Java) waarin de wenschelijkheid werd betoogd van de oprichting eener federatie van alle Indische politieke vereenigingen om eindelijk tot de zoo noodig geachte eenheid in de volksbeweging te komen.

Thans vinden wij in de *Fadjar Asia,* (orgaan der P. S. I.), van 21 December 1927, een bekendmaking van de inmiddels op een vergadering van voormannen der vereenigingen P. N. I., P. S. I., Pasoendan, Boedi Oetomo, Indonesische Studieclub e.a. te Bandoeng tot stand gekomen federatie als boven bedoeld, onder den naam „Permoefakatan Perhimpoenan-Perhimpoenan Politiek Kebangsaän Indonesia" (Federatie van Indonesische Nationale Politieke Vereenigingen).

In deze bekendmaking, onderteekend door Iskak, voorzitter van den „Raad van Advies" dier Federatie, wordt na mededeeling der totstandkoming, uiteengezet dat de Federatie zich ten doel stelt door vergameling en vereeniging der krachten en middelen, te komen tot de stichting van een groote en eenzelfde nationaal verlangen. De oprichting der Federatie is een bewijs van nationaal leven, het opvlammen van den nationalen geest, die door geen invloeden van buiten meer gedoofd kan worden. De oplaaiïng moet worden aangewakkerd; men voelt daarom de behoefte aan een eigen blad, een eigen stem. Een commissie is ingesteld om onderzoek te doen naar de mogelijkheid van de oprichting van zulk een blad.

Het manifest zegt voorts dat met de geboorte der P. P. P. K. I. het Indonesische volk een nieuwe fase binnentreedt op den weg naar het welzijn en dat men schouder aan schouder moet voortschrijden op dien weg en geen stap achteruit mag gaan en geen duimbreed afwijken, zich nauwer aaneén sluitend als gevaar dreigt en als één man het hoofd biedend als men aangevallen wordt. Het wijst op het eigenaardige toeval dat deze geboorte samenvalt met de verbanning van broeder Tjiptomangoenkoesoemo; de Federatie brengt haar eerbiedigen groet aan den scheidenden voorvechter, aan den Zoon van Indonesië, die in zijn dienen van het volk het slachtoffer geworden is. De P. P. P. K. I. is overtuigd dat het volk van Indonesië de verdienste van Tjipto ten volle zal weten te waardeeren en op waardige wijze op dat offer zal reageeren, en zij is eveneens overtuigd dat Tjipto zijn offer met opgerichten hoofde en trotsch zal brengen als dit offer door het Indonesische volk beantwoord wordt met een vast zich aaneensluiten en een krachtige eenheid.

De Regeering op het doode punt.

Onder bovenstaand hoofd geeft Soerjohoedojo in de *Soeloeh Indonesia Moeda,* het orgaan der Ind. Studieclub te Soerabaja en der Algemeene Studieclub te Bandoeng van December 1927, een artikel over wat hij noemt de wanverhoudingen in het economische leven van Indonesië in verband met den invloed van het Nederlandsche gezag.

Ter inleiding zegt hij o.a. dat, wat we als heden zien, het gevolg is van het verleden en dat de toekomst dus noodzakelijk uit het heden zal geboren worden, hetgeen ook geldt voor de toekomst van Indonesië. Thans is in Indonesië bezig zich een wordingsproces te voltrekken dat tot onafhankelijkheid voert en in ieder overheerscht land wordt afgespeeld. De eeuwenlange, onrechtmatige exploitatie van Indonesië's economische rijkdommen, de kortzichtige handelspolitiek, trouwens gevoerd door iedere koloniale mogendheid, die een kolonie beschouwt als een afzetgebied, met het gevolg dat elk handelsinitiatief der inheemsche bevolking gedood en het bedrijfsleven onmogelijk gemaakt wordt en daardoor stoffelijke en geestelijke ellende in het leven geroepen worden, heeft, dit had de Regeering niet kunnen voorzien, geboorte gegeven aan een monster dat zijn schepper met wraakzuchtige oogen aanstaart. De huidige maatschappelijke toestanden leiden naar een climax, die voor Indonesië de Vrijheid beteekent.

Voor zoover het menschelijk verstand zich in de toekomst vermag te verdiepen — vervolgt hij — is die vrijheid een onvermijdelijk iets, doch aan ons, Indonesiërs, dat proces te bespoedigen.

De Nederlandsche Regeering is thans op het doode punt gekomen, de tegenwoordige regeeringsvorm heeft afgedaan.

Slechts één weg die haar bewaren kan voor algeheelen ondergang, wordt vrijgelaten en die weg ligt in de vrijwillige onafhankelijkheidsverklaring van Indonesië, welken weg zij natuurlijk afkeerig is te begaan.

In zijn hierop volgend betoog over „de wanverhoudingen in het economisch leven van Indonesië" laat de schrijver uitkomen hoe die ontstaan zijn door de onmogelijkheid om zich op gezonde wijze te ontwikkelen van de drie groote factoren voor het economische leven: Handel, Industrie en Landbouw, als gevolg van de overheersching in de kolonie Indonesië.

Ieder zal mij wel willen toegeven — zegt hij — dat de handel als bestaansmiddel voor de inheemsche bevolking slechts van heel geringe beteekenis is. De rol die deze speelt, beschouwd uit een internationaal oogpunt, verdwijnt geheel in het niet.

Toch is dit niet altijd zoo geweest. De Indonesische scheepvaart heeft tijden gekend dat haar schepen de Indische wateren doorkruisten, haar handelsbetrekkingen zich uitstrekten tot China, Hindostan en Arabië en naar het Westen haar eindpunt had op de Oostkust van Afrika. De Indonesische handel stond toen op een hoogte die niet veel verschilde van die der beste Europeesche staten uit die dagen.

Verder schetst hij den loop van den achteruitgang der welvaart der bevolking en de factoren die daarop hun invloed gehad hebben. Hij wijst op de vele oorlogen die de Indonesische vorsten onderling en tegen de Compagnie voerden, de verslapping en de verwijving bij de Indische hoven, de toenemende macht der Nederlanders, de invoering van het monopoliestelsel en de hongitochten en andere maatregelen, die alles wat er nog aan handelsenergie in de inheemsche bevolking over was, uit haar lichaam stampten. De algeheele ondergang der scheepvaart maakte den buitenlandschen handel onmogelijk en al spoedig beperkte de handel zich dan ook tot den binnenlandschen. Doch ook deze mocht niet in handen der bevolking blijven bestaan door de veelvuldige binnenlandsche oorlogen, terwijl de vijandige stemming tusschen bevolking en overheerscher ook in tijden van rust eene vrije handelsrelatie in den weg stond. En waar de bevolking haar handelswaren niet vrijwillig wilde leveren, werd ze daartoe met geweld gedwongen en moest ze die waren tegen geringen prijs aan de vreemdelingen afslaan. Bovendien kwam langzamerhand ook een andere klasse van middenhandelaars, n.l. de Chineezen, het terrein innemen. De geleidelijke ondergang van den handel der bevolking deed toen ook zijn invloed gelden op het industrieele leven en ook deze zag met spoed zijn levensdagen eindigen.

De overvoering met vreemde handelswaren, producten van het zich in Europa ontwikkelende grootbedrijf en naderhand de vestiging van het grootbedrijf zelf in Indië waren ten slotte de genadestooten die aan het inheemsche kleinbedrijf werden toegebracht, terwijl door de ongunstige condities en door groote armoede, het laatste ten gevolge van den gestadigen afvoer van het inheemsche kapitaal naar het buitenland, het inheemsche grootbedrijf zich in Indië onmogelijk ontwikkelen kon.

(Slot volgt).

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Het gevaar in Indië.

Prof. Mr. P. S. Scholten zegt in het Alg. Weekblad voor Christendom en Cultuur in een artikel onder bovengenoemd opschrift, waarin hij de nieuwe samenstelling van den Volksraad behandelt: Is het geoorloofd te beweren dat degenen die voorstanders zijn van de thans ontworpen regeling uitgaan van de gedachte dat de Nederlanders uit Indië behooren te verdwijnen?

Ieder verstandig mensch weet het tegendeel. Onze leiding in bestuur, in onderwijs en techniek, onze ondernemingsgeest, het Europeesche kapitaal ook: Indië kan ze niet missen. Dit sluit in, dat met de belangen van het kapitaal in Indië ter dege rekening moet worden gehouden. Doch daar gaat het niet om. Het gaat om de oude tegenstelling: moet bij het bestuur in Indië het belang van Indië den doorslag geven of dat van Nederland? Kort: voogdij of bezit. Als de bezit-gedachte beslissend moet zijn is van iedere daad in het belang der bevolking alleen te vragen in hoever zij dat bezit bevestigt, als de voogdij gedachte domineert, dan geeft ten slotte de bevordering van de opvoeding tot zelfstandigheid den doorslag. Naar de eerste opvatting gaat het belang der Nederlandsche ondernemingen vóór alles, naar de tweede zal dat belang moeten worden bevorderd, omdat en voorzoover het het belang van Indië zelf is.

En nu mag men nog zoozeer afgeven op wat men met een sneer „ethische" opvattingen noemt — één ding is zeker dat èn de ontwikkeling der dingen in het Oosten èn die van onze eigen opvattingen de bezitsgedachte onhoudbaar maakt. Al zouden we willen — we zouden op den duur niet kunnen. Maar we mógen niet willen. Een recht tot heerschen over een ander volk enkel ter wille van onze beurs — het is niet alleen volkomen ondemocratisch, het is, wat meer zegt, ook volkomen onchristelijk. Wij kunnen, zoodra we ons èven bewust worden, wat deze gedachte insluit, haar niet meer aanvaarden. Zij maakt een ander volk immers tot een object, dat te onzen behoeve bestaat. Zoodra we ons losmaken van de neiging volken van een ander ras als minderwaardig te zien, kunnen we niet meer met een goed geweten ons in die richting bewegen. De gedachte der voogdij is dan ook al jaren richtsnoer van ons Gouvernement geweest; gouverneur-generaal van Limburg Stirum mag haar het sterkst hebben verkondigd, zij werd ook verdedigd door gouverneur-generaal Idenburg. Zij is richtsnoer gebleven, ten slotte heeft men ook onder mr. Fock haar niet laten glippen, al heeft de noodzakelijkheid van financieel inkrimpen somtijds den schijn van het tegendeel gewekt. Mr. De Graeff doet niet anders dan die lijn voortzetten.

Doch nu roept men ach en wee, en grijpt min of meer openlijk naar de oude bezitsgedachte terug. Bij velen was de gedachte der voogdij slechts een dun kleedje, waarmee hun begeerte naar bezit werd bedekt, in hun vrees werpen zij het weg. Anderen laten zich meesleepen in volkomen, begrijpelijke verontwaardiging over de misdaden bij de woelingen bedreven. En zoo ontstaat die roep om geweld, die geest van reactie, die de rassentegenstelling kweekt en evenzeer een gevaar is als de actie die haar in het leven riep. *(Vaderland).*

Economisch Statistische Berichten.

De hierin verschenen artikelenreeks van Prof. Mr. F. J. H. Cowan over de Poenale Sanctie heeft uit den aard der zaak zeer de aandacht getrokken in de pers. In het Nr. van 8 Febr. van genoemd tijdschrift schrijft de hr. Le Febre, oud-adj. inspecteur van den Arbeid, een kritiek op de beschouwingen van Prof. C., welke door dezen in hetzelfde Nr. wordt beantwoord. Prof. C. handhaaft het door hem ingenomen standpunt, dat de handhaving der p.s. wenschelijk is omdat daarmede het algemeen Indisch belang is gediend. Hij doet daarbij

een beroep op het buitengewoon gunstig oordeel van den Inspecteur-Generaal der Cultures etc. in Indo-chine, den hr. Y. Henny, iemand, die stellig in geen opzicht „geïnteresseerd" is bij de Indische cultures.

De Indische Gids.

Inhoud der Febr.-afl. Het honderdjarig bestaan van de Javasche Bank, door M. A. J. Kelling (Historisch overzicht, de Bank als Naamlooze Vennootschap, de Bank en de economische ontwikkeling van Indië). — De Indische politieke wetsontwerpen, door Dr. H. G. Heyting. (Schr. heeft bezwaren tegen de door den Volksraad aangenomen wijziging der samenstelling; hij beveelt aan dien Raad te doen bestaan uit 30 Inlanders, 30 Nederlanders en 6 Chineezen). — Het stelsel der Internationale Mandaten van den Volkenbond, door H. Ch. G. J. van der Mandere. — De Trans-Borneo-verbinding, door G. L. Uljée. — Humor in Indië, door E. van Lith de Jeude (tekst eener voor de A.V.R.O. uitgesproken rede). — Indië en de Volksvertegenwoordiging, door Mr. J. J. van Bolhuis. — Revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap, kunst en industrie (hierin o.m. herdenking Dr. G. P. Rouffaer).

Oedaya (Opgang).

Uit den inhoud van No. 57 (Febr. '28). Inheemsche meerderheid in den Volksraad, door Noto Soeroto. — „Taman Siswa", door R. M. H. Soemarta. (Bijzonderheden over het nationaal onderwijs-instituut, waarvan de heer R. M. Soewardi Soerianingrat de oprichter en geestelijke vader is. In 1922 te Jogjakarta opgericht, zijn sedert niet minder dan 15 Taman Siswa-scholen over geheel Java verrezen). — Java in Duitschland, door Dr. Th. Metz. (Herinnering aan het succesvol optreden van Mr. J. Kunst, R. M. Noto Soeroto c.s. in het Holland Instituut aan de Frankforter Universiteit). — Indische tentoonstelling Arnhem „I.T.A.". (Mededeelingen over de plannen en veroek om steun deze te doen slagen, met warme aanbeveling van de Redactie van Oedaya). — De eerste Javaansche Roomsch Katholieke priester (Franciscus Xaverius Satiman S.J.) — Toean T. Ottolander didalam oesia 75 tahoen, oleh S. Soetan Melajoe. — De titelplaat dezer fraai geïll. afl. vertoont een landschap op Celebes bij zonsondergang.

Zendingsperiodieken.

Nederlandsch Zendingsblad. Febr. '28. De week van offer, toewijding en gebed op Jappen (Noord Nieuw-Guinea), door D. C. A. Bout (met ill.). — In memoriam O. van der Burg, door J. H. Blinde. — De arbeid in Suriname (vervolg), door W. Burkhardt.

De Banier. 5 Jan. '28. Het Atjehsche volk, door Nja'Oebit. — De organisatie van het politiek leven der Inlandsche Christenen, door Dr. van Andel.

Zendingstijdschrift „De Opwekker". Dec. '27. In memoriam Otto van der Berg, zendeling van de Ned. Zend. Ver., overleden te Soekaboemi op 16 Dec. 1927, door A. J. Bliek.

Het Missiewerk. Febr. '28. Indië en de Indische Missies. Sumatra (historisch overzicht van de Missie op dat eiland), door J. Vermeulen.

De Zendingsbode. Jan. '28. Eerste verslag omtrent de verrichtingen van het Centraal Comité voor de zending der Indische Kerk, door Ds. W. F. Breijer (vervolg).

* * *

Het aantal bewindhebbers der Oost-Indische Compagnie in 1602, door Dr. F. W. Stapel. (Bijdragen Vaderl. Geschiedenis, 6e Reeks, dl. VI, bl. 146).

Crimineele statistiek van Nederlandsch-Indië over het jaar 1925. Samengesteld bij het hoofdkantoor van het Gevangeniswezen. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Ned.-Indië gedurende het jaar 1926. Deel I. Java en Madoera. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek No. 48). Weltevreden, G. Kolff & Co.).

Gravity Survey by submarine via Panama to Java, by Dr. Vening Meinesz. With ill. (The Geographical Journal. Febr. '28).

De Javasche Bank. Het 100-jarig jubileum, 24 Jan. 1828—24 Jan. 1928, door A. G. H. van Woerden. (Vragen van den Dag. Febr. '28).

Koloniale economie, door E. Tekenbroek. (Naar aanleiding van J. van Gelderen: Voorlezingen over tropisch koloniale staathuishoudkunde). (Vragen des Tijds, Febr. '28).

De Nederlandsche belangstelling voor Indië en de internationale positie van het Rijk, door L. J. M. Feber. (Handelsberichten, 9 Febr. 28).

Palaearctische trekvogels in Ned.-Indië, door Jhr. Dr. F. C. van Heurn. — Over het jeugdkleed van enkele Indische vliegenvangers (met plaat), door Id. (Club van Nederl. Vogelkundigen, Jaarbericht No. 17, plus afl. 3, Jan. '28).

Suriname.

Zoo nu en dan staat er in de Vereenigde Staten de een of andere meneer op die begeerige blikken werpt naar de koloniën der Europeesche mogendheden in het Westelijk halfrond. Wij hebben in dit weekblad daar meermalen op gewezen. Ook in vorige jaargangen van „De West-Indische Gids" is op dit periodiek terugkeerende verschijnsel de aandacht gevestigd.

In „The North American Review" van Januari is nu weer de heer Charles H. Sherrill aan het woord in een artikel *„Islands for debts"*. (Overgedrukt in no. 7 (1928) van de uitgaven van het Nationaal Bureau voor Documentatie over Nederland). De titel zegt reeds waar de schrijver op doelt.

Engeland en Frankrijk hebben oorlogsschulden aan de Vereenigde Staten, en die moeten ze betalen ook. Het geld is hun geleend door „American investors in Liberty Loans" en deze vragen hun geld terug. Nederland heeft geen oorlogsschuld aan de Vereenigde Staten, maar gaat toch gebukt onder de gevolgen van den wereldoorlog. De eilanden in de Caraïbische zee en de koloniën der genoemde mogendheden zijn een bedreiging van het Panamakanaal, het nog te graven Nicaraguakanaal en den mond van de Missisippi.

‚Now it has become merely a matter of bookkeeping to transfer those possessions to us against reduction or concellation of debts owned us by England and France. As for Holland, her continued mobilization for defense throughout the war so increased her national debt that her tax-p[illegible]ers would surely be pleased if we reduced their bu[illegible]n by purchase of Dutch Guiana and her adjacent islands".

De boodschap van President Monroe op 2 December 1823 aan het Congres (de „Monroe-leer") bevatte wel deze passage: „Met de bestaande koloniën en onderhoorigheden van eenige Europeesche mogendheid hebben wij geen bemoeienis gehad en wij zullen deze ook niet hebben". Maar sedert heeft de Monroe-leer zich verder ontwikkeld, de omstandigheden rond de Caraïbische zee hebben zich in den loop der tijden gewijzigd, en.... de Amerikanen zijn menschlievender geworden. Wie kan het hun kwalijk nemen dat zij de Engelsche, Fransche en Nederlandsche belastingbetalers willen tegemoet komen? Waarom zouden zij rekening houden met de wenschen der bewoners van die koloniën, voor de meerderheid „coloured people", die er volstrekt niet happig op zijn Amerikanen te worden? En waarom zouden zij zich storen aan de bij herhaling afgelegde verklaringen van de Regeeringen der drie mogendheden, dat zij er niet aan denken hun koloniën te verkoopen of af te staan? In hun landhonger vergeten menschen als Charles H. Sherrill dat mannen uit de Engelsche en Fransche koloniën in Amerika hebben meegevochten in den wereldoorlog en daarmede hun gehechtheid aan het moederland hebben bewezen.

Gelukkig hebben, voor zooveel we weten, de opvolgende Regeeringen der Vereenigde Staten nooit zulke voorstellen gedaan.

* * *

In „De Groene Amsterdammer" van 11 Februari het tweede artikel van den oud-gouverneur Staal *„Suriname en Nederland"*.

„Suriname wordt in den regel het best gekend in de vermomming, het kleed van de slechte faam".....

„Uit en ter na is het ware beeld van Suriname nu al vertoond, uit en ter na de *gelijkende* beeltenis in het licht gezet, doch het schijnt, dat de *denkbeeldige* figuur er nog niet door verdrongen is"....

Hoe die vermomming er uitziet en hoe de gelijkende beeltenis is leze men in het artikel zelf.

Een der trekken van de vermomming is: er is zooveel geld verloren. Maar was dat in Nederlandsch-Indië niet het geval vóór er een bloeiend bedrijfsleven kwam?

In de vergadering van de Eerste Kamer van 8 Februari zeide de Minister van Koloniën, volgens het verslag in de „N. R. Crt.":

....„De heer Mendels heeft critiek uitgeoefend op spr.'s cijfers over de productiviteit van de in Indië belegde kapitalen en daartoe eenige cijfers genoemd van topmaatschappijen, doch vergeten te noemen *de vele millioenen, die eenvoudig in den bodem verdwenen zijn zonder dat iemand er ooit een cent dividend van heeft gezien!* (Wij cursiveeren).

Maar wat Suriname betreft heeft men het verloren geld niet vergeten. Wat men **wèl** heeft vergeten of niet wil weten, is dat er tal van winstgevende ondernemingen geweest zijn. Maar die waren veelal familiebezit, waarvan de aandeelen niet verhande[ld] werden op de beurs.

Wij hopen dat het den oud-gouverneur zal ge[lukken] een einde te maken aan de vermomming.

* * *

In „Eigen Haard" van 11 Februari geeft de he[er] E. Snellen, oud-directeur van den landbouw in Suriname, een interessante beschrijving van *„de plantage in Suriname"*, met een paar afbeeldingen.

De schrijver is terecht vol waardeering voor hetge[en] de voorouders in het alluviale kustgebied hebbe[n] gewrocht.

* * *

„De West" schrijft:

Dezer dagen is de nieuwe fabriek aan de Domin[e]kreek, waarvan onlangs een beschrijving versche[en] officieel geopend. Onder de genoodigden, die h[et] electrisch werkend bedrijf met belangstelling gad[e]sloegen, bevond zich ook de gouverneur.

Directeur der fabriek is de heer Jannasch.

Onder de aanwezigen bevonden zich ook de heer[en] Weigle en Epple uit Duitschland, die als aandee[l]houders dezer onderneming korten tijd in de kolon[ie] vertoefden en per s.s. Nickerie weder vertrokken.

Curaçao.

Geboorten en huwelijken.

De *Amigoe* schrijft:

„Naar wij vernemen valt er in het afgeloop[en] jaar een aanzienlijke toename te constateeren [van] het aantal geboorten en huwelijken, nl. van [de] eerste met 20 procent en van de tweede met [...] procent. Een en ander is natuurlijk te beschouwen als het gevolg van den meerderen welstand on[der] de bevolking, en van de toename der bevolk[ing] door immigratie. Hadden wij hier een bevolkin[gs]register, zooals het behoort, dan zou het spoe[dig] zijn na te gaan, hoeveel percentage van deze gro[ote] toename in den tijd van één jaar komt op reken[ing] van den aangroei der bevolking, en hoeveel op [den] verhoogden welstand.

Arubaansch Nieuws.

„Luistervink" vertelt in „La Union" dat [op] Aruba de huishuren met den dag omhoog ga[an], verhoogingen met 300 à 400 % per maand zijn ge[en] zeldzaamheden.

En niemand die er iets tegen doet. Men staat heel machteloos.

Ook wordt er veel gebouwd. Alleen met het [uit]geven van bouwgronden door het bestuur sch[ijnt] het raar toe te gaan. Van eenig plan voor een [...]gennet, dat bij de komende uitbreiding van Ora[nje]stad toch zeker wel noodig zou zijn, schijnt me[n] geen idee te hebben. Ook de zorg voor de openb[are] gezondheid schijnt er heel veel te wenschen o[ver] te laten. Tout comme chez nous!

(A. d. C.)

Waterleiding.

Bestemd voor uitzending naar West-Indië: P[...] van Stuyvenberg, techn. ambt. Waterl. te Will[em]stad (Curaçao), Geldermalsen.

(A. H.)

Politie.

Op de in een vorig nummer vermelde vraag [uit] de Tweede Kamer antwoordt de minister, dat [de] positie van den Curaçaoschen procureur-gene[raal] als hoofd der rechterlijke en administratieve po[litie] niet in bijzonderheden uit de geschiedenis van [het] regeeringsreglement blijkt. Zij moet dus wor[den] beoordeeld naar de waarschijnlijke bedoeling [van] den wetgever, en dan ligt het in de rede, sch[rijft] de minister, dat men die positie heeft te beoor[dee]len naar analogie van die van den als direc[teur] van (rijks-)politie fungeerenden procureur-gene[raal] bij elk van de Nederlandsche gerechtshoven en naar die van de onder deze werkzame commi[s]rissen.

Of dit inderdaad „in de rede" ligt, beoorde[elen] wij nu niet, maar zeker is, dat dit er 60 jaar niet uitgehaald is. De bemoeienis van den pr[ocu]reur-generaal met de politie al dien tijd, was z[eker] niet meer dan die van een commissaris van po[litie] bij ons, en deed schade aan de hoogheid van [het] ambt van den procureur-generaal als rechte[rlijk] ambtenaar. Erkent de regeering dit zelf niet

nu allerlei functies, den proc.-gen. opgedragen, over te brengen op den garnizoenscommandant?

De *Amigoe* schrijft nog o.m. over den Curaçaoschen brief in de *N.R.Ct.* van 14 Dec. j.l.:

„De verklaring van den corr. dat er op Curaçao niemand voor de militaire politie is, is o.i. wel een beetje al te bout en verdient wel een nadere bespreking. Het is waar, tot durver heeft geen stem op Curaçao zich in anderen zin, althans vanaf de publieke tribune doen hooren. Dit wil echter nog niet zeggen, dat die stemmen er niet zijn.

Wij zelf zij er geenszins voor, maar kennen toch hoogstaande personen, die de militaire politie zouden aanvaarden en met vlag en wimpel inhalen.

Dat zij zulks doen, ten einde raad, omdat zij zich niet druk maken over de autonomie van een plaats, waar zij niet geboren zijn of slechts enkele jaren vertoeven, durven wij niet ontkennen; evenmin als wij zouden willen verzekeren dat zij allen tot in de bijzonderheden en details van de nieuwe regeling zijn doorgedrongen, of zich steeds voor oogen houden, dat niet alleen de straatpolitie op de militairen overgaat."

Deze laatste alinea is niet billijk. Ook hoogstaande personen, wel van Curaçao geboortig, hebben zich met de aanhangige voorstellen vereenigt o.a. de vorige procureur-generaal en de waarnemende gouverneur.

Errata.

Aandachtig maar niet snugger van het Handelsblod.

Drukfouten? — Het „Koloniaal Weekblad", orgaan der Vereeniging „Oost en West", is elken Vrijdag op onze schrijftafel een welkome gast. Met hoeveel aandacht lezen wij het lila orgaan, dat wij er heden zelfs dit bericht, verscholen in een hoekje, uit puurden:

Gezant te Curaçao.

De Nederlandsche gezant te Curaçao (Venezuela), de heer W. G. E. d'Artillact Brill, is van verlof op zijn standplaats teruggekeerd.

Is Curaçao reeds een vreemd land, dat wij daarheen een gezant zenden?

(Algemeen Handelsblad).

De taal op Curaçao.

. . . . „la société tout entière y parlent l'espagnol".

(Bevolking en bestaan, Febr. 1928).

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Het geslacht Cantz'laar.

Het is niet veel, wat wij over dit geslacht hebben kunnen vinden. Het *Nederlandsch patriciaat* geeft als stamvader Jan Cantzlaar, geboren omtreeks 1666, commissaris te Valkenswaard. Twee zoons van dezen vinden we in Rotterdam, waar nóg een makelaarsfirma Cantz'laar en Schalkwijk gevestigd is, echter thans zonder deelgenoot van den naam Cantz'laar.

Hoewel dit spoor ons ook naar West-Indië brengt: Hugo Cantz'laar (1757—1828) was fiskaal te Essequebo en Gillis Cantz'laar (1789—1832) plantagegenaar te Demerara, geeft het ons geen aanknooping met den gouverneur van Curaçao Paulus Roelof Cantz'laar (1771—1831). Bijzonderheden omtrent dezen vindt men in den loopenden jaargang van de *West-Indische Gids* bladz. 9. Hij was geboren te Amsterdam 22 Nov. 1771 en overleed te Paramaribo 15 Dec. 1831. Mannelijk oir heeft hij, voor zoover mij gebleken is, niet nagelaten. In eerste huwelijk was hij getrouwd met Jessy Baldavis, die hem drie dochters schonk, van welke Fanny Pauline Henriette Adrienne (1809—1878) in 1836 huwde Mr. Cornelis Gerlings (1804—1879) notaris, advocaat en lid van den gemeenteraad te Haarlem.

Uit zijn tweede huwelijk, met W. J. van Penbroek had C. een dochter, die 4 Jan. 1822 te Curaçao geboren werd. Uit de voornamen, die dan bijna met die harer ouders zouden overeenstemmen, is af te leiden, dat deze is de Wilhelmina Jacoba Paulina Adolphina Cantz'laar, die huwde met Erasmus van Ebbenhorst Tengbergen. Als dit juist is, dan zijn twee kleinkinderen van Cantz'laar met elkaar gehuwd, toen 18 Oct. 1877 H. J. van Ebbenhorst Tengbergen (1853—1923) huwde met Susanna Maria Gerlings (1833—1894), geboren te Haarlem.

Uit den Verren Vreemde.

Pan-Amerika te Havana.

Bij alles wat er te doen was over het pan-Amerikaansche congres te Havana was één punt, dat de belangstelling had boven alle andere, ja, was er eigenlijk slechts dat eene waarvoor de luisterende wereld bijzondere aandacht had. Zou pan-Amerika tegen oom Sam durven uitspreken dat het van zijn overheersching niet gediend is?

Het congres heeft het antwoord niet spoedig gegeven. Het was al weken bijeen — 16 Januari geopend — vóórdat het door velen verbeide moment losgebroken is. Het had Coolidge, den president van de Vereenigde Staten, met zijn minister van buitenlandsche zaken, Kellogg, laten komen en laten spreken, het had politici en redenaars van andere staten aan het woord laten komen, het had onderwerpen in behandeling genomen die het netelige vraagstuk van zeer nabij raakten, en — men bleef in spanning wachten.

Nicaragua vormt voor het oogenblik de teere plek van Washington's politiek van vrede, verbroedering en samenwerking. Maar de spanning was toch volstrekt niet alleen om en door dit gebeuren van den dag zoo groot en zoo algemeen. De beteekenis van het optreden in Nicaragua ligt veeleer hierin, dat het slechts een symptoom is van de sedert jaren door Washington gevolgde en toegepaste politiek.

De overwinning door de Ver. St. op Spanje behaald, in 't laatst van de vorige eeuw, is voor Washington de inzet geworden van een buitenlandsche politiek, die zich al stelliger en vaster uitspreekt.

Daarbij is de Monroeleer gemoderniseerd tot een duidelijk maken aan de Europeesche mogendheden dat haar tijd om mee te spreken in de Amerikaansche aangelegenheden voorbij is (Amerikaansch hier genomen in den ruimen zin van geheel de Nieuwe Wereld). Daarbij is tevens binnen 't gebied van de Nieuwe Wereld zelf door de Ver. St. een buitenlandsche politiek gevoerd van aansluiting tot een soort van Amerikaanschen Volkenbond. Maar daarbij is bovendien nog aan Washington een zoodanige suprematie toegedacht over alle andere Amerikaansche staten, dat al die landen zoowat vasalstaten van de N.-Amerikaansche republiek zouden moeten worden.

Bij het Parijsche verdrag, dat in 1898 een einde maakte aan den Spaansch-Amerikaanschen oorlog, werd het W.-I. eiland Porto Rico ingelijfd. Cuba, sedert 1511 Spaansch, heette een zelfstandige staat te worden en 't mag het pan-Amerikaansche congres van dit jaar in Havana huisvesten, maar Washington speelt er in menig opzicht de baas, en het congres wordt beheerscht door de vrees van Cuba om Uncle Sam te ontstemmen.

De geschiedenis der inmenging in de inwendige aangelegenheden van andere staten is bekend. Toen Columbia niet genegen bleek een overeenkomst aan te gaan waardoor de Ver St. alles te zeggen zouden krijgen over de zône waardoor het Panama-kanaal zou loopen, bevorderde Washington een afscheidingsbeweging van Panama van Columbia en werd Panama als een zelfstandig staatje door de Ver St. erkend, die daarna heer en meester werden over het kanaal.

Met de Dominicaansche republiek, Honduras, Haïti en Nicaragua zijn achtereenvolgens tractaten gesloten, die, wanneer Washington dit gewenscht mocht achten, gelegenheid tot inmenging geven. En Het Witte Huis heeft van termen in die overeenkomst dan ook gebruik gemaakt om zich een recht tot inmenging in Nicaragua toe te zeggen, nu het de gelegenheid zocht om zich ten opzichte van het ontworpen tweede kanaal door de landengte van Midden-Amerika eenzelfde positie te verzekeren als het ten aanzien van Panama verkregen heeft.

Doet Washington dit alles voorkomen als uitvloeisel van de noodzakelijkheid om Amerika sterk te stellen tegenover vreemde (d.i. Europeesche) inmenging, en om de onderlinge samenwerking te verkrijgen, die voor den gemeenschappelijken bloei en welvaart onmisbaar wordt genoemd, de andere Amerikaansche staten zijn van oordeel, dat zij op die manier niets zullen winnen, ja meer zullen verliezen dan de economische en andere voordeelen eener samenwerking zouden kunnen vergoeden. Dit wordt in feiten getoond door Mexico, den naasten buurman, met wien de Ver. St. veel te stellen hebben; ook door Zuid-Amerikaansche staten, die zich nauwer verwant voelen aan de Latijnsche landen van Zuid-Europa, dan aan de N.-Amerikaansche republiek met haar Angelsaksisch karakter.

Intusschen maken de Ver. Staten zich, als militaire mogendheid, zóó sterk, dat zij in de beide richtingen van hun buitenlandsche politiek, waar deze front maakt tegen de oude Europeesche staten en waar zij front maakt tegen de andere staten in Amerika, zoo noodig dwingend kunnen optreden, en Spanje, Cuba, Panama en Nicaragua zijn er om te demonstreeren, dat zij niet schromen om dit ook daadwerkelijk te doen.

Het is dus verklaarbaar, dat de spanning ten opzichte van Havana groot was.

Vóórdat het congres geopend was, was al bekend dat San Domingo en Mexico op de juridische bijeenkomst van 1927 te Rio de Janeiro een motie hadden aanhangig gemaakt, om zich uit te spreken tegen tusschenkomst in elken vorm van den eenen staat in het gebied van den anderen, ja, zelfs indien om zulk een tusschenkomst is verzocht (waarvoor altijd wel een vorm of aanleiding te vinden is) rechtvaardigt dit nog geen militaire bezetting.

De storm in de Havana-bijeenkomst is daar eerst na 3 weken wachten losgebroken. Senor Maurtua van de Peruaansche delegatie bracht rapport uit over de rechten en plichten der naties. Daarin werd een zeker recht van interventie aangenomen. Hierbij werd uitgegaan van de stelling, dat het recht van bestaan van elken staat beperkt is door het recht van andere staten, en dat onafhankelijkheid in verband hiermede geen absoluut recht is. Er is een internationale wet, die boven fundamenteele rechten kan gaan.

Namens de Ver. St. sprekende, sloot Hughes zich bij deze zienswijze aan, en zeide hij o.a. dat de principes van het rapport de nieuwe Magna Charta zouden worden, de basis van erkend internationaal recht.

Het rapport is uiterst scherp aangevallen door vertegenwoordigers van San Salvador, Guatemala, Honduras, Argentinië, Mexico en de Dominicaansche republiek. Diplomatie of gewapende interventie, permanent of tijdelijk, werd een aanval genoemd op de onafhankelijkheid van den betrokken staat. Daar er van wederkeerigheid van het recht van interventie van den zwakke tot den sterke geen sprake kan zijn, ontbreekt elk begrip van rechtvaardigheid en van waarborg. Men vroeg absoluut recht op volkomen binnenlandsche autonomie en volstrekte onafhankelijkheid naar buiten.

Het is bij de gedachten-wisseling zoo warm toegegegaan, dat het niet te verwonderen was den volgenden dag te lezen:

De besprekingen worden voortgezet: *in het geheim in de commissies* waar het gewichtige vraagstukken betreft; in het openbaar in pleno waar het daarvoor geschikte onderwerpen of eind-conclusies van het congres betreft.

Wie de gepubliceerde berichten leest, zal daarin onderwerpen en beslissingen vinden van groote beteekenis, op juridisch-, wetenschappelijk-, economisch- of verkeersgebied, maar tot nu toe vernamen wij nog niet dat een resolutie gevonden is, die de inzichten over interventie tot verzoening heeft weten te brengen. Met veel water in den wijn vindt men wellicht overeenstemming, die gemis aan overeenstemming zal uitdrukken.

Van de wèl gepubliceerde besluiten is er een, waaraan misschien een verdere strekking van politieken aard toe te denken is, dan bij oppervlakkig lezen eraan toegekend wordt. Canada heeft zelf niet verzocht om tot de pan-Amerikaansche conferenties toegelaten te worden. De vraag is echter toch aan de orde gesteld, om haar principieel voor het Britsch dominion uit te maken. Zij schijnt opgelost in dezen zin, dat Canada, als het door eigen diplomatieke vertegenwoordiging in het buitenland blijk geeft zich als politiek onafhankelijk te beschouwen, recht tot mede aanzitten, als volwaardig lid, in de pan-Amerikaansche conferenties zal hebben. Canada is de groote nabuur van de Ver. St. Canada maakt zich sterk, ook ter zee. De kracht van Washington zit vooral hierin, dat het tot nu toe de eenige Amerikaansche mogendheid is die militair sterk is georganiseerd. 't Neemt hierdoor in de Amerikaansche staten-samenleving de plaats in naar welke in Europa achtereenvolgens menige mogendheid heeft gestreefd, poging waartegenover andere dan altijd stelling hebben genomen; de geschiedenis van het Europeesch evenwicht. Geen der andere Amerikaansche staten teekent aanleg om te vèrgaande verlangens van Washington in bedwang te kunnen houden. 't Is niet onmogelijk, dat men in een vèr verschiet een dergelijke taak en rol aan Canada toedenkt, of, dat men, door het openen van een dusdanig verschiet, Washington wil waarschuwen zijn overheersching niet te ver en niet te scherp door te drijven, aangezien anders de poging om tot een pan-Amerikaanschen bond te komen, wel eens zouden kunnen leiden tot een Amerikaansch verzet tegen het opgedrongen protectoraat van de N.-Amerikaansche republiek.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

I. *Jaarvergadering* op *Zaterdagnamiddag 18 Februari 3.30 uur* in het Tempelierenhuis, Kamer No. 2. (Notulen, jaarverslag, rekening en verantwoording, bestuursaanvulling, rondvraag en sluiting).

II. *Rubber- en Oliepallmfilms* op *Donderdagavond 8 Maart,* 8 uur, in het *Centraal Theater,* bij het Gemeentehuis. Leden ± 2 introducee's ieder à *f 0.30.* Begunstigers *f 0.30;* andere belangstellenden *f 0.60,* pl. bel. inbegrepen. Plaatsbespreken: *Woensdag 7 Maart* van 10—1 uur aan het Theater.

III. *„Eurasia"-avond,* op verzoek opvoering van het tooneelstuk *„Njai Sonna"* van Jan Fabricius, op *Zaterdagavond 21 April* in „Park Tivoli". Nadere mededeelingen volgen nog!

IV. In voorbereiding:

Juni—Juli Excursies naar de I.T.A.
September. Lezing of filmavond.
October. Indische Leergang.
Daarna mogelijk nog een film of lezing.

N.B. We zijn nu de 100 leden en 100 begunstigers gepasseerd. Het is nu een klein kunstje te zorgen, dat dit 200 wordt, daartoe brenge ieder *één* lid of begunstiger aan......

HET BESTUUR.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering op Zaterdag 25 Februari 1928, des namiddags 3 uur in het Gebouw Heulstraat 17.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen van de Jaarlijksche Alg. Vergadering op 29 Januari 1927.
3. Rekening en Verantwoording over 1927 van den Penningmeester.
4. Verslag van de Commissie van Vertificatie.
5. Begrooting voor 1928.
6. Jaarverslag 1927 van den Secretaris.
7. Benoeming leden Commissie van Verificatie.
8. Verkiezing Bestuursleden. Aan de beurt van aftreden zijn Dr. H. D. Benjamins, J. C. Baudoin en Jhr. Mr. J. M. M. van Asch van Wijck die zich herkiesbaar stellen.
9. Benoeming van afgevaardigden en plaatsvervangende voor de aanstaande Jaarlijksche Alg. Vergadering der Vereeniging.
10. Het organiseeren van treinen voor leden der Afdeeling naar de tentoonstelling te Arnhem.
11. Rondvraag en sluiting.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

RUBBER- EN OLIEPALMEN-FILM.

Op *Zaterdagmiddag 25 Februari a.s.* te 3 uur, zal in het Concerthuis, Poelestraat, worden afgedraaid de bekende *Rubber- en Oliepalmen-film* van de Internationale Vereeniging voor de Rubber en andere cultures in Nederl. Indië. Terwijl op een nader te bepalen avond in *Maart* nog zal optreden de heer *Noto Soeroto* met een lezing met lichtbeelden in nationaal costuum. Entrée voor leden met één huisgenoot(e) en voor donateurs persoonlijk vrij. Belangstellenden betalen entrée, zooals in de nieuwsbladen zal worden bekend gemaakt.

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

JAVAANSCH TOONEEL EN DANS.

Den *23en dezer, Donderdag te 8.15 precies*, zal een lezing met lichtbeelden plaats hebben, te houden door Raden Mas Jodjana, over „Javaansch Tooneel en Dans" in de Gemeentelijke Concertzaal. Na afloop der lezing zal spreker eenige Javaansche dansgebaren demonstreeren en uitleggen.

De lezing is uitsluitend voor leden, de daartoe verzonden uitnoodigingen geven recht op *twee* plaatsen. Meerdere kaarten zijn eventueel te bekomen bij den Penningmeester der afdeeling: Westerhoutstraat 4, van 20—23 Februari, van 9—4 en 's avonds aan de zaal ad f 1.— per persoon.

Werft leden voor „Oost en West". Contributie f 5 per jaar. Aanmeldingen bij den Secretaris, v. Hogendorpstraat 3, of bij den Penningmeester, Westerhoutstraat 4.

HET BESTUUR.

Afdeeling Nijmegen.

RUBBER- EN OLIEPALM-FILMS.

Zaterdag 11 Februari werden in het Olympia Theater alhier de aangekondigde Rubber- en Oliepalmfilms vertoond. Ruim 200 biljetten, die ter contrôle afgegeven werden, bewezen duidelijk de groote belangstelling, die het publiek, ondanks het bijzonder slechte weer voor deze nog niet zoo bekende en zeer interessante cultuur aan den dag legde. De met zorg door ons keuringscomité bewaakte langzame en rustige afdraaiing van de films verhoogde het genot van deze bioscoopvertooning. De beide films gaven een duidelijk inzicht van de geweldige energieke arbeidsinspanning, die noodig is, om de rubber en de palmolie goed bereid aan de markt te brengen. De ontbossching der terreinen, de terrassenaanleg van den grond ter voorkoming van het wegspoelen van de vruchtbare bovenlaag, de methodische, keurige beplanting en continueele besproeiing der jonge planten, al die voorarbeid, steeds onder voortdurende Europeesche contrôle, het wekte ons aller diepste waardeerende bewondering. Duidelijk bleek alweer, hoe deze exploitaties medewerkten tot het economisch voordeel van de Inlandsche bevolking, honderden vrouwen en mannen waren ook hier weer noodig voor de verschillende bewerkingen. Nette woningen waren voor hen gebouwd, de individuëele gezondheid werd voortdurend gecontroleerd, zooals men zien kon in het aardige tafereeltje der wekelijksche kinderinspectie door assistenten.

Voor degenen, die deze films niet gezien hebben, het een waar gemis geweest. Niet genoeg is te wa deeren de groote ijver, die ons Bestuur aan den legt, om de belangstelling voor onze Koloniën op wekken en gaande te houden.

Een woord van oprechten dank aan de Vereenig van Rubber Cultures, die ons deze films kostel afstond.

Den 3en Maart a.s. komt de prachtige Mataram-fi Bijzonder bevelen wij ook deze aan in aller belangs ling en goede opkomst.

M. R. S. BLECKMANN-HOOGENSTRAATEN
Secretaresse Afdeeling „Oost en West" Nijmegen.

FILMVOORSTELLILNGEN.

Met welwillende medewerking van de Directie het Olympia Theater zal op *Zaterdagmiddag 3 Ma* e.k. in dat Theater, Lange Burgstraat, worden toond de *Mataram-film*, die het leven en de feesten de kratons in beeld brengt.

Bij deze voorstelling gelden voor leden en begun gers van „Oost en West" toegangsprijzen ad f 0.50 persoon, terwijl kosteloos voor hen plaatsen kun worden gereserveerd.

Niet-leden van „Oost en West" hebben toegang te de vastgestelde matinée-prijzen.

(Door dit bericht vervalt het geannonceerde trent een societeits-bijeenkomst in de laatste helft Februari):

In de *tweede helft* van *Maart* een *Voordracht Lichtbeelden* over de „Verrichtingen van 't Ned dische leger". Naam van den spreker, plaats en tum worden voor de Leden nader bekend gemaakt het Koloniaal Weekblad; Begunstigers ontvan daaromtrent een nadere kennisgeving.

In de maand *April* zeer waarschijnlijk nog *Film* over „Den bouw van en het leven in Indis steden" en bij genoegzame deelname nog een „I *schen avond*" door „Eurasia".

HET AFD. BESTUU

Mededeelingen.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART MIJ. NEDERLAND

De boottrein van het s.s. „Vondel", hetwelk Zate 18 Februari a.s. te Genua verwacht wordt, zal Zon morgen 19 Februari om 9.45 uur v.m. aan het St spoor te 's-Gravenhage aankomen.

Mutatiestaat van 8 tot 15 Febr. 1928.

Nieuwe Leden:

	Geïntroduceerd door:
Mr. P. Feenstra, Amsterdam, Raadhuisstraat 52. f 10.	Eigen aanmelding.
A. Geertsema Beckeringh, Oud Kolonel N.-I. L., Amsterdam, Marinewerfkade 6. f 5	Secretaris afd. Amsterdam.
H. Beyema, Leiden, Lijsterstraat 7. f 5	den heer H. J. Stelma te Leiden.
A. Leeuwe, Soestdijk, Julianastraat 69. f 5 (afd. Utr.)	den heer D. de Looze te Soestdijk.
H. Z. A. van de Roemer, Generaal-Majoor, Commandant IVe Divisie, Amersfoort, Prinses Marielaan 30. f 5.—	Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
H. Fasting, Koloniale Handelmij., Rotterdam, 's-Gravendijkwal 66. f 5	Secretaris Afd. Rotterdam.
J. van Bendegom, Bouwkundige, Nijmegen, Hazenkampsche Weg 109. f 5	den heer E. C. Verwey-Mejan te Nijmegen.
Mevrouw J. F. G. Jentink-Courier dit Dubekart, Nijmegen, Balistraat 1. f 5	Afdeelingsbestuur van Nijmegen.
A. G. L. Adelbert, Oud Majoor N.-I. L., Den Haag, Kamillestraat 41. f 5	Secretaris Afd. Den Haag.
Prof. Ir. H. F. Grondijs, Hoogleeraar a. d. Technische Hoogeschool te Delft, den Haag, Willem Frederiklaan 4. f 5	Prof. J. A. Grutterink te Den Haag.
N. Noevers, Den Haag, Piet Heinstraat 90a. f 5	den heer J. L. Hakker te Den Haag.

Nieuwe Begunstigers:

Mejuffrouw M. de Greef, Apeldoorn, Regentessel. 20 2.	Mevrouw Steen-Verhoeff te Nijmegen.
Mejuffrouw D. Admiraal, Tehuis voor Vrouwen, Nijmegen, Gerard Noodstraat	Eigen aanmelding.
Mejuffrouw H. Engelbrecht, Nijmegen, Barbarossastraat 103	Eigen aanmelding.
W. Rikkelman, Eindhoven, Helmuslaan 53	Mevrouw J. G. Bantjes te Nijmegen.
Mejuffrouw I. Stroband, Nijmegen, Barbarossastr. 70.	Mevrouw F. Kamerman te Nijmegen.

Adresveranderingen:

F. C. de Hosson, Kantoorhoofd P.T.T., m. v. van: Rotterdam, Oude Dijk 245B, naar: Heemstede, Heemsteedsche Dreef 17. f 5.

J. Lantermans, Indoloog, Leiden, van: Lange Brug 7, naar: Oegstgeesterlaan 49.

Mevrouw de Wed. M. Naessens-Wardenaar, van: Den Haag, van Loostraat 135, naar: Amsterdam, Hoofddorpplein 4. f 5.

Dr. R. W. Fernandes, van: Groningen, Jozef Is straat 89, naar: Den Haag, Conradkade 37, f 5.

H. Koolmeijer, Den Haag, van: Perponcherstraat naar: Thomsonplein 8.

G. J. Oudemans, Oud-Resident, van: Den Haag, G hovenstraat 1, naar: „Hotel Elisabetta" te Ra (Italië).

H. Broekhuis, Kapitein Inf., van: Den Haag, Hy weg 20, naar: Bandoeng, D. v. O. IIe Afd.

NUMMER 8 DONDERDAG 23 FEBRUARI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — Borneo, land van onbegrensde mogelijkheden, door H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt (slot). — Heemschut. . . . in Britsch Nieuw-Guinea, door J. A. Loebèr Jr. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers, II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Amsterdam, II. Apeldoorn, III. 's-Gravenhage, IV. Groningen. V. Nijmegen, VI. Twente. — Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 15 tot 22 Februari.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

Nu het weder het toelaat, wordt er met volle kracht gewerkt aan het optrekken der gebouwen.

Meer en meer komt er thans teekening in het uiterlijke der Tentoonstelling.

Reeds van verre ziet men het ruime Entréegebouw, dat niet zal nalaten den bezoeker onmiddellijk een gunstigen indruk te geven van het geheel.

Een flinke garderobe is met het Entréegebouw verbonden, waar achter een rijwielbewaarplaats komt, terwijl daar tevens de kiosken voor den verkoop van sigaren en sigaretten komen.

Het theater met zitplaatsen voor 500 bezoekers, met verhoogd tooneel, kleedkamertjes en een aparte ingang voor artisten, alsmede het Indische restaurant zijn uitwendig reeds geheel gereed.

De 2 gebouwen waar de O.-I. Afdeeling wordt ondergebracht zijn onder de kap, terwijl de bouw van het Europeesch restaurant, met Stands en dansvloer, alsmede de lunchroom flink vordert.

Bij gunstig weder, wordt in de komende maand een aanvang met het opschilderen der gebouwen gemaakt, welke in frissche kleuren worden gehouden.

Wij hebben 10 stel groote schilderijen laten vervaardigen, voorstellende de nieuwe propagandaplaat met OOST- en WEST-INDIE en als pendant daarvan een wegwijzer van het Station Arnhem naar het I.T.A.-terrein op Zijpendaal (ontwerp Architect de Koo).

Deze schilderijen, 1 × 1.60 M., worden in étalagekasten op drukke punten van de grootere steden geplaatst.

Momenteel staan er te AMSTERDAM, ROTTERDAM, GRONINGEN, LEEUWARDEN en UTRECHT.

LEDEN van „OOST en WEST", steunt onze propaganda en verstrekt ons ADRESSEN van winkeliers in de verschillende steden, die genegen zijn onze keurige schilderijen eenige weken ten toon te stellen.

Secretariaat: Nieuwe Plein 52, Arnhem.

Borneo, land van onbegrensde mogelijkheden.

Naar aanleiding van: *Handel en Bedrijf in Zuid- en Oost-Borneo,* door Dr. R. Broersma.

(Slot).

Wij kunnen niet nalaten hier op te nemen, wat de schrijver ons zoo eenvoudig vertelt (bldz. 141) van het aan de markt brengen van de olieterreinen, dat evenwel niet van een leien dakje ging, want Menten, de onderzoeker met handelsgeest, heeft in Nederland, Duitschland, Engeland en Amerika menige vergeefsche poging moeten doen om kapitaal te vinden, dat de oliewinning zou ter hand nemen. Hij had ten slotte het geluk in aanraking te komen met de firma Samuel & Co. te Londen, firma gesticht door een merkwaardig man, den Engelschen industrieel Marcus Samuel, verheven tot Lord Bearstead of Maidstone, die in het vorige jaar 1927 overleed. Hij had te Londen een handeltje in curio's en toen het zich uitbreidde en agentschappen kreeg in het verre Oosten, liet hij daar ook olie verkoopen, welke hij elders kocht.

Toen de groote Standard Oil [1]) overging tot eigen verkoop in dat gebied, zag Samuel zijn petroleumhandel verloren, tenzij hij de beschikking kon krijgen over eigen oplevering. Zoo werd hem de ontmoeting in 1891 met Menten een gelukkige tref. Na proefboringen op het Sanga Sanga terrein werd de N.-I. Industrie en Handel Mij. opgericht. Het verpakken van olie in vaten was steeds gepaard gegaan met eenig verlies van olie en het vervoer was duur door de zwaarte der vaten, dat anders werd door de toepassing van het tankschip. Samuel richtte in 1897 de Shell Transport & Trading Cy. op, waarin hij zijn olie-ondernemingen en zijn schepen onderbracht. Van die schepen meende ook de Kon. gebruik te kunnen maken voor haar olie van Java en Sumatra om die te brengen naar het Oosten, naar China vooral. Het was de scherp ziende Deterding, die als hoofd van den geheelen olieverkoop der Koninklijke in het Oosten, hoofdkantoor Singapore, daarop het oog had gevestigd. Juist kreeg hij de hoofdleiding in Den Haag. Het scheen hem verkieselijk, zoo de Shell en de Kon. niet slechts in zooverre waren verbonden, dat de Kon. de schepen van de Shell gebruikte, terwijl beide lichamen overigens mededingers bleven, het een met Borneo-olie, het andere met Java-Sumatra-olie, doch elkaar zoodanig naderden dat mededinging op de markt werd uitgesloten.

Het verbond tot dat doel werd de Asiatic Petr. Cy. met Deterding als directeur. De terzijdestelling van onderlingen wedijver bleek zoo vruchtbaar voor den afzet, dat de beide maatschappijen nog een stap verder gingen. Zij zouden ook in de oplevering van olie een eenheid vormen. Daartoe richtten zij twee lichamen op: de Bat. Petr. Mij. voor de oplevering van olieproducten, een *Nederlandsch lichaam,* en de Anglo Saxon Petr. Cy. voor vervoer, opslag en verkoop, een *Engelsch lichaam.* Sedert dat oogenblik was de oliewinning op Borneo van de Shell overgegaan op de B. P. M., een dochtermij. van de Koninklijke. Behalve van de genoemde concessieterreinen werd nog olie gewonnen op terreinen, die aan de voormalige steenkolen-mij. Oost-Borneo, later aan de Oost-Borneo Mij. behoorden (bldz. 142). Wij lezen verder (bldz. 143), dat aanvankelijk de gewonnen aardolie van Borneo ter verwerking naar Pangkalan Brandan (Sum. O. K.)

---

1) De Standard Oil Cy. is dezelfde die thans kwestie heeft met de Koninklijke over den verkoop van Russische petroleum in Britsch-Indië door eerstgenoemde. De Standard Oil Cy. had indertijd, jaren geleden, Russische olie gekocht evenals de Kon. Shell. In 1926 kwam Sir Henry Deterding, President der Kon., tot het besluit geen Russische olie meer te koopen en men vroeg de Standard Oil Cy. of New York (niet de Standard Oil of New Yersey) of men ook van de transacties met de Sowjets wilde afzien. De Standard Oil wilde echter niet in de voorstellen van Sir Henry Deterding treden, van plan als zij is om de contracten met de Sowjets *geheel* ten uitvoer te leggen.

Hierna werd aan de Standard Oil mededeeling gedaan, dat de belangen van de Koninklijke de prijzen, zoowel van alle inferieure soorten als voor de betere kwaliteiten olie zouden verlagen, indien er meer Russische olie in Britsch-Indische havens zoude worden aangevoerd, waartoe ook de Kon. op 23 Sept. 1927 overging.

Dat een dergelijk conflict van ongunstigen invloed zou zijn op de belangen van de Shell en haar aanverwante ondernemingen begreep men ter beurze maar al te goed, en de aandeelen der voornaamste petroleumbedrijven in kwestie hebben dan ook een koersdaling van beteekenis te zien gegeven. Volgens een telegrafisch bericht uit New York dd. 1 Febr. j.l. is men daar van meening, dat er binnenkort besprekingen zullen plaats vinden tusschen de Standard Oil en de Koninklijke tot oplossing van de kwestie in zake de Russische petroleum.

werd verscheept, maar intusschen werd Balikpapan gebouwd, waar nu de grootste olieverwerking is van Ned.-Indië.

Het kost niet veel moeite met een reeks geweldige cijfers den indruk te vestigen van de grootheid, tot welke de fabrieksnijverheid zich op dit stipje van Borneo heeft ontwikkeld. Nog meer ontzag dan wat men aan de oppervlakte ziet, verdienen de geestelijke arbeid, de volharding, het vernuft, waardoor Balikpapan werd gevormd en uitgroeide. Er zijn dan 3 olieterreinen in Koetai, waarvan de olie aanvankelijk met lichters werd gebracht naar de fabriek, maar sedert 1916 met een pijpleiding.

Het geheele hoofdstuk over Balikpapan, 20 blz. compressen druk, met zijn mooie illustraties van die oliestad, is voor de kennis van het oliebedrijf met zijn meest moderne uitrusting van het grootste belang, en wat hier niet onvermeld mag gelaten worden is, dat de diepste boringen in Oost-Borneo tot 800 en 900 Meter zijn geweest, terwijl de diepste boring op Sumatra bij Peureula (Atjeh) was 1370 M. Wij teekenen dit hier aan, omdat op andere terreinen, waar duidelijke aanwijzingen zijn verkregen in het kustgebied benoorden de Mahakamdelta, nabij de rivieren Sangata, Bengalon, het eiland Miang (bij de Sangkoelirangbaai), aan de Sadjau in Boeloengan en zeker wel meer, diepere boringen zullen verricht moeten worden om de oliehoudende bassins diep in den bodem te bereiken, welker aanwezigheid boven allen twijfel is verheven.

De schrijver noemt Balikpapan op de Oostelijke kust van Borneo het eenig punt met fleurig bedrijfsleven. Ook wanneer men de waarde van andere kustplaatsen en haventjes, waar alles zoo lichtloos en kleurloos toegaat, niet onderschat, zal men toch Balikpapan waardeeren om zijn bij uitstek pittig karakter. Noemden wij niet reeds boven Balikpapan een lichtbaken aan de Straat van Makassar? Maar ook in werkelijkheid is zij dat voor de honderden stoomers, die 's nachts die Straat bevaren en die zich plegen te verkennen naar den lichtgloed boven het massief van het donkere woud op den Borneowal.

Hiermede nemen wij afscheid van Balikpapan om ons met Koetai, het gebied van de Mahakam, bezig te houden, waarover hoofdstuk XI handelt, 68 bladzijden groot. Waren wij reeds in het Balikpapansche *en pays de connaissance*, de jaren bestuursdienst te Samarinda doorgebracht, deden ons van nog meer nabij het Mahakamstroomgebied kennen. Een land met weidsche aspecten, door de machtige, kronkelende Mahakamrivier (bij laag water vóór Samarinda ter breedte van 600 M.!), zoo volledig beheerscht, dat nagenoeg alle verkeer langs dien waterweg plaats heeft, zoowel wat handelsbeweging als wat aardolie- en steenkoolontginning betreft. Een land, waar men zich eerst moet thuis gevoelen, wat spoedig gebeurt. De in 1910 overleden Sultan placht te zeggen, dat hij, die eenmaal het water had gedronken van de Mahakam, dat land nooit meer kon vergeten en dat een verlangen hem bijbleef om het weer te zien. Wij hebben dikwijls aan het gezegde van den Sultan van Koetai gedacht.

Koetai is niet alleen het land van mooie riviergezichten, maar vooral het land van stalen energie en veel geld verdienen, als gevolg van den gestadigen arbeid.

Er is over het land al heel wat geschreven [2]). De schrijver meldt ons dat in korte aanteekeningen als nota's onder de bladzijden en nog voortdurend is er het onderzoek naar de schatten van den bodem gaande, maar ook nog op topografisch, ethnografisch en archaeologisch gebied (overblijfselen uit den Hindoetijd) valt er nog veel onder de oogen te zien, geen wonder in een land ter grootte van 45190 K.M². inclusief het tot het zelfbestuur van Koetai behoorende Balikpapan.

De economische ontwikkeling van Koetai, het Mahakamstroomgebied met zijn rijkdom aan petroleum, steenkool en bosch, schetst Dr. Broersma ons uitvoerig en waar noodig met sprekende
fers welke maken, dat men het XIe hoofdstuk
dege, met eenige inspanning, heeft te lezen, om
het inzicht te komen hoe die ontwikkeling aanv
kelijk geleidelijk, weldra in versneld tempo ov
gaat. Maar goed beschouwd gaat de geluks
voor Koetai op na Menten's komst aldaar in 18
waar hij tot 1863 bleef en na het verlaten van
gouvernementsdienst in 1882 terugkwam om
den Sultan van Koetai een overeenkomst te sl
ten tot ontginning van steenkolenvelden en al
delijk den pionier te worden tevens op het geb
van oliewinning. Waar men zich ook in het K
taische bevindt, overal hoort men met eere
naam noemen van Menten, den ingenieur met
bewonderenswaardigen ondernemingsgeest, zoo
Dr. Broersma hem noemt (bldz. 200), die in h
bekend land niet naliet alles te beproeven wat
redelijke belofte inhield. Want niet alleen aan
en steenkool dacht de mijningenieur Menten, z
vooruitziende blik staarde naar andere mogeli
heden op cultuurgebied met het oog op den vruc
baren bodem van het Koetailand met zijn weel
rigen plantengroei getuige een koffieland, dat
oprichtte aan de Soengei Doendang, een rivier
een weinig ten zuiden van de Mahakamdelta. A
belangen op het gebied van landbouwnijverh
moesten weldra wijken voor de meer stellige ba
van een mogelijke petroleum- en steenkolenw
ning, welke voor den helder zienden Menten slec
een kwestie van tijd kon zijn.

Immers, zooals de schrijver zegt (bldz. 202), w
hij het heeft over de mogelijkheid van een gerege
paditeelt, „aan de rijkdommen des lands, te we
olie, steenkool, bosch en visch, zal men de wee
van de padi nimmer kunnen toevoegen."

Wij kunnen ons met deze apodictische uitspra
van den schrijver geenszins vereenigen. Wat me
zegt door de kennis van het land, die wij opded
zijn wij overtuigd, dat paditeelt daar bij een
zeten bevolking wel degelijk resultaten zal kun
opleveren. Daarom achten wij het denkbeeld
Javaansche gezinnen in Koetai en wel in het
hakambekken te doen vestigen nog zoo verke
niet. Maar bij al de rijkdommen van Koetai de
men wel in de eerste plaats aan olie, steenko
boschproducten en visch en het daarmee verk
gen geld is dan zeker ruim voldoende om er r
van elders in te voeren; zie ook blz. 202.

Men ziet, dat dit een heel andere kwestie is d
het land ongeschikt te verklaren voor den pa
teelt en ook voor andere cultures, n'en dépla
Selatdjaran bij Palembang, alwaar de totsta
koming van grootrijstbedrijven (bij wijze van pr
altijd!) niet is geslaagd.

Wij zouden hier willen opmerken, dat Selatd
ran aan de Moesirivier in Palembang en het B
neoland Koetai ongelijksoortige niet met elkaar
vergelijken grootheden zijn. Voor wij van het
langrijke hoofdstuk „Koetai", het gebied van
Mahakam", afstappen, achten wij ons verplicht
de figuur van den mijningenieur Menten e
terug te komen. Om niet uitbundig te zijn in o
waardeering voor dien energieken en bekwam
pionier van Borneo's Oostkust, moeten wij hem
eer geven, dat hij tot onze groote vaderlanders
hoort. In de tachtiger jaren van de vorige eeu
dus nog niet zoo heel lang in het verleden ligg
de, toonde hij meer durf, in- en doorzicht te be
ten, ja, dan de Koninklijke en zelfs de Indisc
Regeering. De eerste was niet gediend van zijn a
bod tot het exploiteeren zijner verkregen concess
vergunningen in Borneo's Oostkust en de laat
had goed gevonden en verstaan bij monde van h
adviseur te Buitenzorg, de haar aangeboden sch
ten in den bodem van Oost-Borneo te beschouw
als daar voorloopig goed te zijn opgeborgen. H
veel millioenen haar beiden door kortzichtigh
zijn ontglipt is hier niet te tellen, zij het ook
de Koninklijke haar schade via den Engelschm
Samuel later grootendeels heeft weten in te hal
op een wijze die boven onzen lof is verheven.

Vanaf de ontmoeting met dien Engelschen gro
industrieel te Londen was Menten een vermoge
man geworden, als belooning voor zijn jarenla
rusteloos en zorgvol arbeiden (Menten had
groot gezin) om zijn petroleumconcessies in
Koetaische aan de markt te brengen.

Toen traden alras zijn benijders op den vo
grond, mannen, die wat betreft durf, volhard
en ten slotte bekwaamheid niet in zijn schad
konden staan.

Behalve man van zaken was Menten een pers
van innerlijke en uiterlijke beschaving. Zijn op

[2]) Zie in 't Tijds. Kon. Ned. Aardr. Gen. van Jan. 1928 het belangrijke artikel van de hand van H. Witkamp over „De Kedang Rantau (O. Borneo), linker zijrivier van de Mahakam, met zeer mooie foto's over Balikpapan en Koetai. De in dat art. vermelde schetskaarten van O. Borneo, vooral v/h. Koetaische, zijn de beste. H. Witkamp is geoloog bij de Koninklijke te Tenggarong, schrijver van zoovele interessante artikelen over Oost Borneo, w.o. zijn „Een bezoek aan eenige oudheden in Koetai" in bovengenoemd Tijdschr. 1914, blz. 587 en v.v.

wektheid ondanks alle ondervonden teleurstellingen was aanstekelijk voor een ieder, die met hem in aanraking kwam. Hij was in Koetai een geziene persoonlijkheid bij hoog en laag. De toenmalige Sultan noemde hem zijn besten vriend, geen wonder, want aan Menten had die zelfbestuurder en zijn landschap hun enorme inkomsten bij wijze van royalties te danken en zeker wel aan geen ander. De Sultan van Koetai en zijne rijksgrooten beschouwden Menten als den man, die hun land tot ontwikkeling had gebracht.

De ten noorden van Koetai gelegen landschappen zijn de Sultanaten van Beraoe en Boelangan, het laatste aan Noord-Britsch-Borneo grenzende, waaraan Dr. Broersma elk een hoofdstuk wijdt, terwijl als slot de eilanden Tarakan en Boenjoe, thans in exploitatie bij de Koninklijke, door hem worden behandeld.

In 1882 had Menten steenkolenterreinen in Beraoe onderzocht, een onderzoek, dat J. A. Hooze voortzette en hoewel de kolen van deze streken niet de beste zijn van Oost-Borneo, zijn ze toch zeer bruikbaar.

De Kon. Pak. Mij. richtte de N. V. Steenkolen Mij. Parapattan op met de bedoeling, dat de Beraoe-kolen in de behoefte aan brandstof voor de heele K. P. M.-vloot van stoomers zouden voorzien, weshalve de mijnbouw er aan hooge eischen moest voldoen (bldz. 232).

Wij teekenen hier alleen nog aan, dat, zooals boven reeds medegedeeld, zoowel in Beraoe als in Boeloengan veel aanwijzingen bestaan van het voorkomen van petroleum in den bodem.

De schrijver memoreert, dat olie op vele plaatsen in Boeloengan voorkomt, maar dat niet op vele plaatsen de winning voordeelig kan zijn. Speciaal op Sadjau, bezuiden de delta der Boeloeganrivier, zegt de schrijver, dat de Ned. Koloniale Petroleum Mij. gewerkt heeft, doch zij geen reden vond tot blijvende vestiging (bldz. 239).

Wij kunnen tot juist begrip hierbij vermelden, dat de eenige reden, waarom die Mij. haar werkzaamheden staakte, gelegen is in het feit, dat zij van de eigenares (de Royalty Mij. Boeloengan te den Haag) van de 3665 H.A. groote Sadjauterreinen niet heeft gedaan kunnen krijgen om bij haar voorgenomen hervatting der werkzaamheden voor den duur der onderbreking vrijgesteld te worden van de betaling der bedongen minimum royalty. Eerst een jaar later heeft genoemde Mij. de concessieterreinen aan de eigenares teruggegeven. De toenmalige, sedert overleden, geoloog Prof. Dr. C. Smit aan de Bazelsche universiteit bleef niettemin op grond van zijn onderzoekingen op de Sadjauterreinen onomstootelijk van oordeel, dat deze terreinen ongetwijfeld groote hoeveelheden olie bevatten, voor de exploitatie waarvan een nieuw concern echter in groote kosten zou komen te vervallen, wijl boringen op die terreinen tot op minstens 1000 M. zouden moeten worden gebracht. Prof. Dr. Smit met zijn vermaardheid als geoloog is dezelfde geweest, die de terreinen der Koninklijke op Borneo, w.o. Tarakan, met groot succes heeft onderzocht.

Tijdens het verblijf van den Sultan van Boeloengan in Holland in 1923 heeft hij ons ook nog persoonlijk op de beteekenis der Sadjauterreinen met het oog op hun olierijkdom gewezen. Bekend zijnde met die terreinen en daaromtrent ingelicht door genoemden geoloog, beweerde hij ook de juiste vindplaatsen te kunnen aanwijzen en genegen te zijn aan een eventueel op te richten Mij. deel te nemen. Zijn plotseling overlijden kort na terugkomst in zijn land heeft tot nu toe het hervatten van exploratiewerkzaamheden verijdeld.

Van groote waardeering voor den mijningenieur Menten moge ook nog getuigen Dr. Broersma's woorden in het hoofdstuk Boeloengan, bldz. 239: „Kenmerkend voor Menten's rusteloozen ijver was het, dat hij, toen niemand er aan dacht, ook in deze streken (Boeloengan) den bodemschat zocht: zilverhoudende loodertsen in 1897. Hij had aanwijzingen gekregen van Said Abdoella, waarop een aanvraag volgde voor een concessie te Boekit Pondok."

Ja, op menige plaats in het lijvige boek van Dr. Broersma komt men den naam tegen van den kranigen mijningenieur Menten, dien men aan Nederland's jongelingschap ten voorbeeld kan stellen, den man, die tot op hoogen ouderdom (hij overleed op 87-jarigen leeftijd in 1920) zeker niet heeft behoord tot de *idle club loungers*, toen hij zijn fortuin had gemaakt, maar steeds bezig bleef met het beramen van allerlei plannen ten doel hebbende zijn geliefd Borneo tot het land te maken van onbegrensde mogelijkheden.

Wij meenen hiermede te kunnen volstaan met een bespreking als boven van het belangrijke werk van Dr. Broersma, dat ons aanleiding heeft gegeven tot menige beschouwingen en wij hebben ons moeten beperken om niet al te uitvoerig te zijn. Het boek zelve is ten volle waard om er nog veel meer van te zeggen, maar dan zal men in bizonderheden moeten vervallen, die uit hun verband gerukt, ons niet het geheel zullen doen overzien. En dat geheel bestaat juist in het vooropgezette doel van den schrijver om ons geleidelijk te schetsen den economischen gang van zaken, als vrucht van eigen aanschouwing, in het onmetelijk gebied van Zuid- en Oost-Borneo, met bekendstelling van zijn geschiedenis, aanvangende met de allereerste onderzoekingen der buitenlandsche en Hollandsche pioniers, nu ruim een eeuw geleden. Energieke mannen met persoonlijken moed, die in hun onbekend land niet voor de grootste gevaren terugdeinsden!

Dr. Broersma's boek is zeker geen lectuur tot ontspanning van den lezer, die er slechts vluchtig mee wil kennis maken. Akademisch geschreven, eischt het de noodige inspanning om het voornaamste daaruit op te nemen en voor zich zelven gevolgtrekkingen te maken met betrekking tot de naaste toekomst van het land, dat ons nog voor menige verrassing zal doen staan.

Immers, reeds geologisch valt er nog veel te onderzoeken, een taak wel niet uitsluitend voor het gouvernements-mijnwezen weggelegd, maar tevens voor particuliere wetenschappelijke natuuronderzoekers.

Tusschen het schrijven van dit lijvige boek en zijn verschijning in de laatste maanden van het vorige jaar is uit den aard der zaak eenige tijd verloopen, waarin van de gestadige voortschrijdende ontwikkeling van het gebiedsdeel geen gewag is gemaakt kunnen worden. Desniettemin geeft Dr. Broersma's boek ons reeds een zoo volledig mogelijk overzicht van den handel en het bedrijf in de

Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo met hun geweldige ontwikkeling in de laatste jaren.

Wij mogen den schrijver hiervoor reeds ten zeerste dankbaar zijn, want te voren bestond zulk een werk niet over het belangrijkste gedeelte van Borneo, „het land van onbegrensde mogelijkheden", zooals wij het gerust mogen noemen, waarvan de kennis uit een economisch oogpunt onmisbaar is voor een ieder, in welk opzicht ook daarmede in relatie staande.

Het ligt in den aard, ja, wij zouden haast zeggen in het bloed, van den schrijver om dergelijke belangrijke boeken over verschillende streken van Ned.-Indië te schrijven.

Alleen tusschen 1912 en 1927 heeft hij geschreven over Besoeki, de Pamanoekan- en Tjiassemlanden, Oostkust van Sumatra (2 dln.), de Lampongsche districten en Atjeh en nu is hij in November van het vorige jaar naar de Molukken vertrokken om daar een klein jaar rond te trekken en te kijken en stof te verzamelen voor de samenstelling van een nieuw werk over die eilandenwereld. Wij kunnen nu reeds met verlangen daarnaar uitzien.

Dr. Broersma voelt het als een roeping werken te schrijven over handel en bedrijf in vele deelen van ons Indië, die het ondernemen in zijn vollen omvang boekstaven, opdat men later de daden zal kunnen zien van menschen, wier werk wel wordt genoemd, maar niet altijd in zijn waarde en moeilijkheid wordt herdacht.

Den bekwamen en ijverigen opmerker, die uit eigen oogen ziet en zich moeite noch kosten spaart, geeft het reeds voldoening zonder ophef, zonder smuk, den pioniersarbeid van sommigen, ook van lichamen, te kunnen uiteenzetten en voorts uitzicht te kunnen geven op ontwikkeling en groei, als gevolg van hun moeizamen en zoo hoogst verdienstelijken arbeid.

H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

Heemschut... in Britsch Nieuw-Guinea.

—o—

In de jaarlijksche rapporten over het „Territory of Papua" verschijnen de laatste jaren als slot een aantal prachtige illustraties. Aan de Gouvernementskultures wordt groote aandacht gewijd en wat men uit Papoea's kan maken, leert men uit tal van plaatjes, waar zij „stramm als preusische Füsiliere" excerceeren. Doch een aantal afbeeldingen zijn ook aan interessante dingen in het Papoealeven gewijd als daar zijn inlandsche waterleidingen als de Romeinsche aquaducten hoog door het dal geleid, *mooie huizen*, enz.

En in het deel 1924—1025, blz. 29, komt onder de „Divisional reports" de volgende ordonnantie van den resident-magistraat E. R. Oldham voor, die betrekking heeft op den inlandschen huisbouw: „They (de Papoea's) have been informed that it is not the intention of the Government in any way to interfere with the style of house they desire to build, and are being encouraged, when rebuilding their villages, to keep to the old type of livinghouse as much as possible with the long house, where they can indulge in their ceremonial dances. Instructions have been issued, where there is a long house, that is to be kept in good repair."

Die „long houses" zijn de groote gebouwen in de Papoea-dorpen, die voor ceremonies of gemeenschapsdoeleinden dienen en zich van de gewone woningen onderscheiden door soms prachtig snijwerk of groote constructies. In de Engelsche Nieuw-Guinea-literatuur worden deze gebouwen, die voor verschillende doeleinden dienen, gemakshalve als „long houses" betiteld.

In de volgende bladzijden worden de pogingen besproken, die van Gouvernementswege worden aangewend, de Papoea-dorpen in goeden toestand te houden. Prijzen tot £ 25 worden uitgeloofd bij het bouwen van nieuwe kampongs. Doch ook worden de ambtenaren eraan herinnerd, dat het inheemsche karakter niet aangetast mag worden en zij geheel niet in dit opzicht influenceeren mogen.

Op dit gebied gaat de Engelsche regeering in meer verlichten vorm voor, oordeelt verstandiger dan een Duitsch schrijver over het vroegere D. N.-Guinea, die de vele daken van gegolfd zink in Wilhelmshafen zoo verrukkelijk mooi vindt.

Of zulk een ordonnantie ook voor ons Nederlandsch deel van Nieuw-Guinea wenschelijk zou zijn?......

Het voornaamste kultureele gevoel, dat de Papoe bezit, uit zich in zijn bouwen van gemeenschap of ceremoniehuizen. Deze, dikwijls met mooi sn of schilderwerk voorzien, zijn waarlijk zeldzam hoogtepunten in dit inlandsche leven, die ook w verplicht zijn — zoo mogelijk — te bewaren, ieder geval tegen verwoesting moeten bescherme

Ik herinner hierbij aan den beroemden „tempel van Doreh, die in de helft der vorige eeuw do Nederlandsche en Duitsche reizigers[1]) met d grootste verbazing beschreven werd. Dit in zee o gericht gebouw, rijkelijk met houtplastiek voo zien, moet inderdaad een der *schoonste produkte* van *Papoea-kunst* op Nieuw-Guinea geweest zijn.

Welnu, dat zeldzame gebouw is onbemerkt „*ve dwenen*". Het is mij ten minste niet gelukt in d N.-G.-literatuur iets over de latere lotgevallen e van te vinden.

En in 1913 protesteerde de heer Joh. F. Snell man in „Het Ned.-Ind. Huis, Oud en Nieuw" ze terecht er tegen, dat op het eiland Jamna een ni minder interessant gebouw onnoodig vernield wer Dit bouwwerk bestond, althans wat de voorgev betreft, uit lange, houten planken — voor N.- een groote zeldzaamheid, daar juist het vervaard gen dier lange planken voor den gindschen inla der een bijna onmogelijk werk is. Even belangri was de zeer uitvoerige beschildering, die geheel d voorgevel bedekte en uiterst zorgvuldig uitgevoe was.

Aan den „tempel" te Doreh herinnert een afbee ding in steendruk, aan dit verwoeste gebouw e foto van den voorgevel. Meer niet! Geen opmeti gen zijn gedaan, geen plattegrond geteekend, ge beschrijving van de verdere deelen van dit gebou Niets dan deze foto en eenig beeldhouwwerk in h Rotterdamsche Museum zijn overgebleven!

Ik kan mij zeer goed voorstellen, dat een gebou als het oude in Doreh aan de zendelingen aanst kan geven, want hier kwamen tal van „ontucht voorstellingen" voor, die de toenmalige besch vers slechts met schaamroode kaken durfden noemen. Dat was hier in Jamna niet het geval zoo de hier uitgevoerde dansen aanstoot kond geven, zou het meer op den weg der zendeling liggen *hier* beschavend op te treden en steeds daa bij te denken, dat dansen tot het menschelijk p radijs van den Papoea behoort, dat toch ook do de daarbij gebruikte maskers en versiering t kunst gegroeid is. Hebben zelfs enkele Py meeën in Engelsch N.-Guinea — die overigens ge „long houses" bezitten — toch een... „danci room!"

Hoeveel er op Nieuw-Guinea verdwijnen kan, b wijst ook de bittere klacht van den heer J. F. T lema in „Zonder Tropen geen Europa". Bij af 252, blz. 188 schrijft hij: „Gezicht op mannenhu zen in de Humboldtsbaai. Bovenstaande foto is oud ± 25 jaar, meen ik. Thans treft men die int ressante verblijven niet meer aan; de zending hee gemeend ze te moeten vernietigen, omdat ze h symbool van veel ongerechtigheden waren. vroeg een zendeling, of men die gebouwen niet t kerken had kunnen metamorphoseeren. Dan wa er iets hoogst eigenaardigs op N. N. Guinea gebl ven — dank zij de beschaving."

Het lijkt me overbodig hieraan één woord t te voegen.

Den Haag (tijdelijk). J. A. LOEBER Jr.

---

[1]) O.a. door Van der Goes in 1858 en Finsch in 186
[2]) Men kan hierover ook anders oordeelen. M onverbloemde eerlijkheid, soms mooi-symbolisch u gevoerd, worden hier levensfuncties afgebeeld, die o zich zelf niet gemeen zijn, in ieder geval niet zoo i faam als de tallooze scabreuse dingen in „moder life".

Leden van „Oost en West"

„Daer can voor de Indien iets groots worden verrigt" wanneer gij allen, in eenigerlei vorm, Uwe medewerking verleent tot het welslagen der a.s. tentoonstelling te Arnhem.

Het bestuur der afdeeling Arnhem verdient Uwe steun ten volle, mede omdat zijn lofwaardig streven de gansche Vereeniging ten goede moet komen

Van Week tot Week.

Dinsdag 14 tot Maandag 20 Februari.

Verlaging der Zeepost Ned.-Indië. Het port der *akten, gedrukte stukken* en *monsters* welke per zeepost naar Nederlandsch-Indië worden verzonden, is verlaagd.

Het tarief is nader vastgesteld voor akten en gedrukte stukken op 1½ cent per 50 gram of restend gedeelte van 50 gram, waarbij voor akten een minimum is gesteld van 1½ cent per zending.

Voor monsters is verschuldigd 2 cent per 50 gram of restend gedeelte van 50 gram, met een minimum van 5 cent per zending.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat deze tariefsverlaging niet van toepassing is op bij abonnement gefrankeerde nieuwsbladen, waarvoor het bestaande tarief gehandhaafd blijft.

F. H. K. Zaalberg †. Te Batavia is den 13en Febr. overleden de heer F. H. K. Zaalberg, hoofdredacteur van het Bat. Nieuwsblad, lid van den Volksraad voor het Indo-Europeesch Verbond, ridder in de Orde van Oranje Nassau.

H. F. A. van Lingen †. Batavia, 16 Febr. (Aneta) [1]) Overleden is de heer H. F. A. van Lingen, een der oprichters van het Indo-Europeesch Verbond.

Univers. examens. Leiden. Bevorderd tot doctor in de rechtsgeleerdheid op proefschrift getiteld: Practijk der gewestelijke keuren in Ned.-Indië, van 1922 tot en met 1926, de heer Taco S. Smit.

Dr. J. P. Kloos †. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 83 jaar, overleden Dr. J. P. Kloos, oud-officier van gezondheid bij het O.-I. leger en oud-stadsgeneesheer van Batavia. De overledene was ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw.

Met pensioen. De kolonel der Infanterie van het O.-I. leger C. S. Gomm zal den 2en Mei a.s. den dienst met pensioen verlaten.

Mr. A. H. L. Utermark †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 52 jaar, overleden de heer Mr. A. H. L. Utermark, oud-lid van den Raad van Justitie te Batavia.

Overstrooming in het Solosche. Batavia, 14 Febr. (Aneta). — Klodrat in het Solosche is overstroomd. Het water stond anderhalven meter hoog. 100 huizen zijn ingestort, een kind en vee worden vermist. De politie is versterkt en er is voedsel heen gezonden. De baan van de N.I.S. is bij Solo over een lengte van 100 meter weggeslagen.

Ir. Feber naar Indië. Het *Vaderl.* bericht dat de heer Ir. L. J. M. Feber, oud-lid van de Tweede Kamer, zich de volgende maand naar Ned.-Indië zal begeven, om zijn ambtelijke loopbaan te Batavia te hervatten.

De zaak der Indonesische studenten. Gemeld wordt dat de openbare behandeling van de zaak der Indonesische studenten Mohammad Hata, mr. R. Ali Sastro Amidjojo, R. M. Abdoel Madjid Djaja Adhiningrat en Mohammad Nazir Datoek Pamontjak (zie over hen het *K. W.* van 29 Sept. 1927) zal plaats hebben te 's-Gravenhage op Do. 8 Maart. Als hun verdedigers zullen optreden mrs. Tj. Mobach en J. E. W. Duys.

Instituut Kern te Leiden. Vanwege het Instituut Kern te Leiden zullen in de maanden Febr. en Maart eenige archaeologoische lezingen met lichtbeelden worden gehouden, waarvan een tweetal betrekking op Ned.-Indië hebben, nl. *Indonesische maansikkelvormige halssieraden* door *Mr. J. G. Huyser* (1 Maart). — *De Nederlandsche oudheden in de Molukken*, door den heer *V. I. van de Wall* (15 Maart).

H. C. Buning †. Te Voorburg is, op den leeftijd van 59 jaar, overleden de heer H. C. Buning, gep. officier van gezondheid O.-I. leger, oud-geneesheer-directeur van de ziekeninrichting Toeloeng Redjo te Paree. De overledene was ridder van de Militaire Willemsorde en van de Oranje Nassau-orde.

Het Ned.-Indonesisch Verbond. In aansluiting bij het bericht in een vorig *K. W.* over de soirée, te houden te 's-Gravenhage op 25 Febr., kan nog het volgende worden gemeld. Het programma zal bijna uitsluitend gewijd zijn aan oorspronkelijke Indische kunst.

Na een inleidend woord van den voorzitter van het Verbond, mr. D. J. W. J. Kluiver, zullen het Javaansche schimmenspel en de Javaansche marionetten worden vertoond, toegelicht door den vertooner, Raden Mas mr. Soeripto.

Voorts zal voor de eerste maal in Nederland een wajang wong worden opgevoerd, het Javaansche tooneel- en dansspel. Aan deze wajang wong zullen de heeren Soeripto, Soebanto, Oemersaid, Maladhi, Soebagio, Soekardi en Soemiar medewerken, terwijl het spel zal worden begeleid door een vrijwel volledig gamelan-orkest.

Een origineele Krontjongband zal o.m. Menadoneesche liederen en Ambonneesche strijdliederen ten gehoore brengen.

Behalve vele Nederlandsche autoriteiten zullen ook verscheidene te 's-Gravenhage geaccrediteerde vertegenwoordigers van andere mogendheden de soirée bijwonen.

Ter dood veroordeeld. Padang, 20 Febr. (Aneta). De Landraad heeft den rampokker Gandjil wegens een in December 1926 bedreven moord ter dood veroordeeld.

H. E. Taylor Weber †. Tasikmalaja, 20 Febr. (Aneta). Albier is overleden de heer H. E. Taylor Weber, oud-hoofdadministrateur van de onderneming „Landen aan de Zuid".

O. Birnie †. 20 Febr. (Aneta). Een sneltrein heeft den planter O. Birnie overreden, tengevolge waarvan deze is overleden.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan het „Vaderland"

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Nederlandsch-Indische Kunstkring 1902—1927.

In hartelijken dank ontvingen wij van het Bestuur dezer jubileerende instelling het zeer smaakvolle *Gedenkboek*, uitgegeven bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de „Vereeniging de Nederlandsch-Indische Kunstkring" te Batavia, dat opent met een goed gelijkend portret van *Z.Exc. Jhr. Mr. A. C. D. de Graeff*, beschermheer sedert 1926, wiens ovaal hoofd met de blijmoedig ernstige uitdrukking der diepliggende oogen, het bizonder hooggewelfde voorhoofd en de lange ooren, levendig herinnert aan een der zeven Japansche *Yoshes*; dien van het wijze verstand.

Een goed begin dus bij de herdenking van hetgeen er in deze laatste kwarteeuw verricht is door de vereeniging, die de wijsheid betracht langs kunstzinnigen weg.

Wat ligt haar statig blank gebouw, met zijn koel beschaduwden ingang, daar mooi tusschen het tropisch geboomte aan de Van Heutsz-boulevard te Weltevreden!

Deze eigen woning, welke 17 April 1914 werd ingewijd, heeft de vereeniging te danken aan de „Stichting, Gebouw Ned.-Indische Kunstkring", welke, zooals wij in het boek lezen, een afgescheiden lichaam is, met een eigen bestuur en eigen middelen, hoewel zij is gegroeid uit en ten nauwste verbonden is met den N.-I. Kunstkring, ja, zelfs slechts bestaat om deze bij het nastreven van de in zijne statuten omschreven doeleinden te steunen. Verder wordt beschreven:

„Na door een ruim trappenhuis te zijn opgestegen, maakt bij het binnentreden de groote bovenzaal met haar hooge, donkere lambrizeering en gewelfd plafond een voornamen indruk. De aangrenzende vertrekken, administratiekantoor, bibliotheek, vergaderzaal, teekenzalen, garderobes en toiletten vormen met de groote tentoonstellingszaal de bovenverdieping van het monumentale gebouw. Het benedengedeelte bestaat uit een voorzaal met groote zaal, zijkamer en zijgalerijen, eenige achterliggende bijlokalen en twee paviljoenwoningen."

Een mooi complex, als resultaat van twaalfjarigen moeizamen arbeid. Terecht wordt in dit boek opgemerkt, „hoe er vóórdien in Ned.-Indië geen spoor van eenig kunstleven, wat zeker geen wonder was bij het geheel ontbreken van onderwijsinrichtingen op dit gebied. Wat er aan onderwijs in teekenen verkrijgbaar was, ging in geen geval zoo ver en zoo

hoog, dat het als een grondslag voor toekomstige kunstenaars zou kunnen dienen. Van Regeeringswege werd in deze zoo goed als niets gedaan. In Engelsch-Indië was men reeds veel verder op dit gebied. Daar bestonden toen al kunstscholen voor de opleiding van kunstenaars. Van deze scholen ging de bezieling uit tot een opgewekt nationaal kunstleven. Door de oprichting van den Ned.-Indischen Kunstkring te Batavia werd de grondslag gelegd voor een arbeid in die richting.

„Een der moeilijkheden, die wel altijd overwonnen moeten worden, doch die in de eerste jaren van het bestaan nog sterker spraken dan nu, was het tot elkaar brengen van kunstenaar en publiek, het opvoeden en het opvoeren van de belangstelling tot liefde voor de kunst."

Dit laatste is der vereeniging hoe langer hoe meer gelukt, waartoe niet alleen de belangrijke, met smaak geschikte tentoonstellingen, in de daartoe zoo geëigende zalen — verschillende foto's in het boek geven hiervan blijk — maar ook de gezamenlijke teekenoefeningen, veelal naar levend model, en de avond-bijeenkomsten in een kunstzinnig milieu — hoe gezellig doet het zitje aan, met fraaie z.g. Compagnie-meubelen, te midden van groen en bloemen — het hare hebben bijgedragen.

En dit niet alleen opzichtens de Westersche, maar gelukkig ook wat betreft de Oostersche, in het bijzonder de Inlandsche kunst.

Reeds in de constitueerende vergadering van 1902 werd de vraag gesteld: hoe men zich verhield tegenover deze laatste? Uit de nadere doelomschrijving in het huishoudelijk reglement blijkt:

„dat de vereeniging de Inlandsche kunst en kunstnijverheid in het bizonder als voorwerpen van haar aandacht beschouwde". In een latere vergadering was het bestuur eenstemmig van oordeel:

> „dat zoowel het aesthetisch als het economisch beleid in deze zaak moet beheerscht worden door de gedachte, dat de Inlandsche kunst, ook in haar industrieele toepassing, moet zorgen, zichzelf te blijven, dat de nationale tradities, op menige plaats in den Archipel nog levend, moeten worden gehandhaafd en elders tot aanzijn geroepen; dat alleen dan voor de Inlandsche kunst en kunst-industrie mogelijkheid bestaat zich een blijvende plaats op de Europeesche markt te veroveren."

Geheel in denzelfden geest dus als Boeatan's desbetreffende opvatting in Nederland altijd geweest is. En evenals deze heeft de Ned.-Ind. Kunstkring verschillende pracht-tentoonstellingen gehouden van Indonesische kunst, o.a. van koperwerk, van Balineesche kust, van gebruiksvoorwerpen uit de Bataklanden, van weefsels uit Soemba, Siloengkang, Palembang, Timor en Flores, van batiks uit Solo en Djocdja, en van houtsnijwerk uit Java, Madoera en Bali, welke niet weinig hebben bijgedragen om de kennis en daardoor ook de liefde er voor, ook bij het Europeesche publiek in Indië, op te wekken.

Verder lezen wij nog:

> „Aangezien met een juiste behartiging en bevordering van de Inlandsche kunstnijverheid een groot belang der bevolking kan worden gediend, ook economisch, werd aan de Regeering verzocht steun te willen verleenen ten behoeve en maatregelen te willen treffen ter bescherming van de inheemsche kunst. Gewezen werd op het groote gewicht en de beteekenis, zoowel uit een aesthetisch als uit een cultuurhistorisch oogpunt voor de bevolking, indien de schatten, die in haar kunstnijverheid, woningbouw en gemeenschapsgebouwen aanwezig zijn, voor verval zouden worden behoed.
>
> „Gevraagd werd ook om blijken van de Regeering, dat er prijs wordt gesteld op een verdere ontwikkeling van de onder ons Bestuur staande volken, op den grondslag van hun vroegere cultuur en kunst. Steun werd gevraagd voor het eiland Bali, waar door een groote aardbeving vele monumenten van volkskunst werden verwoest; gewezen werd op het zeer groote gevaar, dat door niet oordeelkundig optreden dit schoone eiland, met een nog levende, oude cultuur, op eens en voor goed zou kunnen worden bedorven.
>
> „Ten slotte werd aan de Regeering verzocht een ordonnantie te willen doen samenstellen, waardoor alle bedoelde monumenten over den geheelen archipel zouden worden beschermd."

Hoewel toen door Gouv.-Generaal, Graaf van Limburg Stirum, zooveel mogelijk hiervoor gedaan werd, kwam toch een *monumenten-wet* nog steeds niet tot stand.

Bij de verdere uitwerking van de bij de Reg[...] ring voorgebrachte belangen der Inlandsche kun[...] rijpte het denkbeeld tot stichting van een inric[...] ting ter opleiding en vorming van kunstnijver[...] tot eventueele leiders van kunstnijverheidsinric[...] tingen of centra, om zoodoende de vreemde, slec[...] te invloeden te weren en te zorgen, dat zij zich, [...] den grondslag der eigen cultureele waarden, verd[...] zou kunnen ontplooien en vernieuwen. Ook werd[...] rekesten aan de Regeering ingediend tot verand[...] ring en verbetering van het onderwijs in het t[...] kenen van de opleidingsscholen voor Inlandsch[...] ambtenaren en kweekscholen voor Inlandsche o[...] derwijzers. Gevraagd werd Regeeringssteun vo[...] een teekencursus, waar opleiding zou worden g[...] geven in teekenonderwijs en waar dan meer in b[...] bijzonder zou worden gelet op het aankweeken v[...] liefde voor en het ontwerpen van ornament, zoo[...] dat in tal van Inlandsche kunstwerken van vroeg[...] werd toegepast.

Hieraan werd toegevoegd:

> „Werd op dit verzoek *niet* afwijzend [...] schikt, er werd ook geen gevolg aan gegev[...] tot nu toe; wel konden wij vaststellen, dat [...] het teekenonderwijs op de genoemde schol[...] met onze opmerkingen en aanwijzingen [...] latere jaren eenigermate is rekening [...] houden." *)

Dit zal echter voor de Vereeniging, die int[...] schen uitgegroeid is tot een Bond van 26 Kun[...] kringen, over heel Java en Sumatra verspreid, ge[...] reden zijn om haar ernstige pogingen in deze [...] te geven. En stellig zal „Boeatan" in hetzelf[...] streven hiertoe ook blijven medewerken.

Nog een groote wensch koestert de Bond: e[...] *Museum van Beeldende Kunsten*. Hoewel ten ze[...] ste was gehoopt, dat de plannen bij de herdenki[...] van dit jubileum zoover zouden zijn gevorderd, d[...] tot de stichting van het Museum zou kunnen w[...] den overgegaan, is dit, niettegenstaande de gro[...] moeite en inspanning daaraan besteed, niet mo[...] gelukken. De uiteenzettingen daaromtrent eindi[...] echter met de hoopvolle woorden:

> „Wij hebben het volste vertrouwen, dat [...] langgekoesterde ideaal, een Museum van Be[...] dende Kunsten te Batavia, binnen niet lang[...] tijd zal worden verwezenlijkt".

Ten zeerste ook zouden wij ons erin verheug[...] als door de totstandkoming daarvan mede de kro[...] kon worden gezet op al het goede werk door d[...] Bond, in het bijzonder door de Vereeniging Neder[...] Indischen Kunstkring te Batavia, verricht.

Dat deze niet bij de pakken neer blijft zitten, [...] wijst het volgend bericht, uit *De Javabode* ov[...] genomen:

In het gebouw van den Kunstkring te Bata[...] is op 7 Januari j.l. een tentoonstelling geopend [...] gelegenheid van het zilveren jubileum.

„Het is, dank zij de medewerking van versch[...] lende particulieren, die schilderijen in hun bezit [...] bruikleen afstonden, een belangwekkende collec[...] geworden, waarin men van verscheide Indisc[...] schilders en ook van eenige Europeesche schilde[...] die in Indië gewerkt hebben zeer fraaie stukk[...] vindt,

Schilderijen werden o.a. afgestaan door den g[...] verneur-geenraal en door den Volksraad; er [...] werk van vrijwel alle bekende schilders in Ind[...] van eenige Nederlandsche artisten, die er korter [...] langer tijd geweest zijn, o.a. van Isaäc Israëls, W[...] lem Witsen, Willem Dooyewaard en J. L. Eland [...] van eenige buitenlanders.

Van de Indische schilders zijn er o.a. Frans [...] ton, Carel L. Dake, Ernest Dezentje, Jan Fra[...] Dirk Homberg, Mia Lyon, P. A. J. Moojen, He[...] van Velthuysen en H. A. L. Wichers.

Voorts is er eenig beeldhouwwerk van prof. C. [...] Wolff Schoemaker.

De catalogus voor deze expositie werd bijzon[...] verzorgd; zij bevat van de meeste inzenders [...] portret naar oorspronkelijke teekening of [...] foto's; van de meesten is bovendien een ko[...] biografische notitie opgenomen; een en an[...] schenkt dezen catalogus duurzamer waarde."

Verbetering.

Van bevriende zijde werd ons er op gewezen, [...] *Dewi Sri Kedaton* bij de uitvoering van *Furasia*, [...] de *„Kelono"*-, doch een *ronggeng*-dans heeft uit[...] voerd.

---

*) Gedoeld wordt hier blijkbaar op de aanstelling [...] het nuttige werk van den heer R. Adolf, als ambte[...] van den handenarbeid

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De beoordeeling door Indië van de toestanden in Nederland

Dr. A. R. Zimmerman schrijft in *De Loc.* (11/1) over *„Nederland, zooals Indië het ziet"*. Tal van Javaansche jongelingen bezoeken onze hoogescholen in Nederland. Hooggeplaatste Inlanders maken een reis naar Nederland; verscheidene vorsten en edelen hebben aldaar verblijf gehouden. De Inlandsche pers volgt de Nederlandsche- en is vertrouwd met al wat in Nederland geschiedt. Het spreekt van zelf dat het beeld, waarin Nederland in den Archipel wordt gezien, van allervoornaamst belang is voor de ontwikkeling van de gevoelens ten opzichte van het heerschend gezag. De gehechtheid aan dat gezag zal grooter of kleiner zijn, naarmate men in Indië een gunstiger of een minder gunstigen indruk heeft van de toestanden in het eigen tehuis der blanke regeerders, naarmate die toestanden meer, dan wel minder eerbied verwekken. Voor heel het koloniale vraagstuk is dat alles van overwegende, wellicht zelfs van vitale beteekenis.

Voor het bijzonder gebied, voor het eigen leven en de eigen krachtsuiting zijner natie, behoeft geen Nederlander het oog neer te slaan. Er is geen gevaar, dat daarover elders ongunstige opvattingen bestaan. Er is geen sprake van dat geestelijke of lichamelijke achteruitgang zou zijn ingetreden. De in de natie wonende kracht, zooals zij zich vertoont in leven en bedrijf der enkelen, d.w.z. op het particulier terrein, is een zoodanige dat zij het bezit van een groot koloniaal rijk niet onwaardig is. Een oorzaak van groote bedroefheid noemt *Dr. Z.* het echter, dat zich op openbaar gebied niet hetzelfde beeld vertoont. Ja, *het Nederlandsche vraagstuk* bij uitnemendheid is dit: vanwaar dit verschil tusschen den aard der natie en haar bestuurswijze? Waarom komen de kracht en de ernst en het gezond verstand, die de enkelen bezielen, niet tot uiting in de zaken des bewinds? *Dr. Z.* behandelt dit vraagstuk thans niet, doch wijst voor heden slechts op de klove, met het oog op hare terugwerking in Indië. Moed, volharding, eendracht en nationaal zelfvertrouwen hebben Indië voor Nederland gewonnen. Zonder die eigenschappen zal het ons niet behouden blijven.

De Javasche Bank.

De Javasche Bank is opgericht bij besluit van den Commissaris-Generaal van 24 Januari 1828. Naar aanleiding van het eeuwfeest beschrijft *De Loc.* (9 en 11/1) haar geschiedenis in deze honderd jaren. De oprichting van de Jav. Bank dient bezien te worden in het licht van de algemeene economische politiek van Koning Willem I. Toen de Koning bemerkte, dat het vervallen bedrijfsleven zich niet uit eigen kracht oprichtte, nam hijzelf het initiatief tot verschillende stichtingen op commercieel gebied. Genoemd mogen worden de oprichting van de latere „Société Générale" te Brussel in 1822, de Nederlandsche Handel-Mij. in 1824 en de Javasche Bank in 1828. Daarnaast ging stimuleerende invloed van den Koning uit op den handel met West-Indië, den Levant en China. In vele maatregelen van den Koning school een kunstmatig element, doch in het licht der tijdsomstandigheden bezien, was het inzicht van den Koning juist.

In het *Soer. Hbl.* (11/1) schetst de heer *Smissaert* de beteekenis der Jav. Bank voor Ned.-Indië. Kwalijk kan deze beteekenis te hoog worden aangeslagen. Van hoeveel gewicht is het niet, dat in een land, zoover van de groote geld-centra verwijderd, de groote geldelijke belangen op een veiligen, hechten grondslag berusten! Een goed muntstelsel is allereerst daartoe onmisbaar; men weet hoezeer door gelukkige samenwerking van Gouvernement en Bank daarvoor is geijverd en wat bereikt werd. De muntzuivering werd in 1906 door *mr. Vissering* begonnen. De bescherming van den geldsomloop berust in het vertrouwen dat de Javasche Bank geniet, in het crediet harer bankbiljetten, harer wel verzekerde liquiditeit, het inachtnemen van de verplichte dekking. De 40 pCt. werd in oorlogstijd op 20 pCt. teruggebracht; glansrijk kon de Jav. Bank deze faciliteit ontberen. Nuttig is haar contrôle op de wisselkoersen en voordeel is erin gelegen dat zij lage rente-tarieven aanhoudt. De stevigheid van een gebouw wordt eerst recht beproefd door de werking van buitengewone natuurkrachten. Zoo beproefde de wereldoorlog de stevigheid van het Ned.-Indische geld- en credietwezen en van de Javasche Bank. De bouw bleek solide, zelfs tegen die zware schokken bestand. En dit zegt eigenlijk alles.

Rusland en Indië.

De Loc. (9, 10, 12 en 13/1) geeft een verslag van het Congres der *Anti-Koloniale Liga* te *Brussel.* Welk een conglomeraat van vraagstukken van ras en politiek en godsdienst. Wat bindt die menschen in de opkamer van de Vlaamsche Taveerne, wanneer ze niet kunstmatig worden samengebracht en samengehouden, voor een doel, dat vreemd is aan den dieperen zin van elke dier bewegingen op zichzelve.... *Moskou....*

Een merkwaardige publicatie bevatten het *Alg. Ind. Dgbl.*, het *Soer. Hbl.* (12 t/m. 17/1) en de *Deli Crt.* (16 t/m. 23/1): een artikelenreeks van een banneling uit Ned.-Indië, *ir. A. Baars.* Wegens communistische actie uit Indië gezet, heeft de practijk den heer Baars in Rusland het practisch falen van het communisme zoo overtuigend aangetoond, dat hij thans van radicaal gewijzigde inzichten en gevoelens blijk geven moet.

Ir. Baars hoopt dat zijne beschrijving der toestanden in Rusland eenige uitwerking zal hebben op die groepen, die geboeid worden door den uiterlijken glans en de propaganda van Sowjet-Rusland. De meeste buitenlandsche communisten, die er voor partijzaken vertoeven, krijgen slechts een uiterst beperkten kijk op de toestanden. *Semaoen* en *Darsono* te Moskou weten weinig van hun nieuw vaderland. Zij werken dagelijks op het bureau der communistische- en vakvereenigings-internationale, waar ze kranten lezen en brieven ontvangen, en zoo het nieuws uitvinden over Indonesië en dat in rapporten verwerken. Ze wonen tezamen met de andere buitenlandsche medewerkers dier organisaties in een hotel en leiden alzoo een leven in een geheel afgesloten kringetje. Van de echte Russische organisaties kennen ze hoogstens het organisatie-schema op papier, en dat wil niet zeggen, dat men weet, hoe ze werken en wat ze in de practijk doen. De staatstrusts, de economische raden, zelfs de sowjets, zijn voor hen net zoozeer een gesloten boek als voor den gemiddelden Indonesiër, die zich eveneens een beeld vormt van den toestand op grond van partijdige voorlichting. Onder de vele buitenlanders, communisten en sympatiseerenden, die naar Rusland getrokken zijn om er in het bedrijfsleven te arbeiden, bestaat de algemeene opinie, dat het economische leven er jammerlijk voorstaat en volstrekt niet beantwoordt aan de verwachtingen, welke zij ervan hadden. Een leider van een groot concern te Berlijn, dat groote installaties aan Rusland levert, zeide nog onlangs: „Wij sturen met graagte onze monteurs naar Rusland om de geleverde machines bedrijfswaardig te maken. Als die menschen terugkomen, zijn ze niet eens meer sociaal-democraat, laat staan communist! Die ervaring hadden ze in enkele jaren reeds opgedaan."

Voor landen als *Ned.-Indië* spiegelt men den eenvoudigen *desa*-lieden voor, dat zij onder een sovjetbewind *geen belasting* meer zullen betalen. De directe belastingen zijn in Rusland voor de boeren hooger, dan zij voor de revolutie waren. Het bedrag is zeer hoog, als men in aanmerking neemt de geringe productiviteit van den Russischen landbouw. Het sowjet-bewind heeft aan de van ouds bestaande *desadiensten* niets veranderd. De onbetaalde arbeid in de dorpen is niet zwaar; in de gebieden met irrigatie is die onbetaalde arbeid belangrijk zwaarder. Voor het probleem der desa-diensten zou men in Sowjet-Rusland tevergeefs naar een oplossing zoeken. Naast directe- bestaan ook *indirecte belastingen*, en in zeer hooge mate. Deze drukken naar verhouding het zwaarst op de armsten. Men voerde daartegen aan: „De boeren zijn nu eenmaal zoo stom, ze zien alleen wat ze direct betalen, de indirecte belastingen voelen ze niet, dus moet het zoo maar, want het geld hebben we noodig." Wat den *landbouw* betreft is er over het algemeen achteruitgang te constateeren. De voor den landbouw zoo onontbeerlijke machinerieën moet men opnieuw aanschaffen, waartoe de kleine boeren niet in staat zijn. In Turkestan en den Kaukasus bezit Rusland *bevloeide gronden.* Bij de bevloeiing, een gemeenschappelijke zaak, waarbij de organisatie mede van invloed is, zien we een belangrijke daling van de graanopbrengst, vergeleken bij 1913. In de jaren 1919—1922 heeft de schrijver in Turkestan van nabij gezien, welke vreeselijke gevolgen de revolutie met haar regiem heeft voor een streek, die voor zijn landbouw afhankelijk is van bevloeide gronden.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (10/1, blz. 26, „Japan en Indië, gen. *J. C. Pabst;* 12/1 „De koloniale positie van Nederland", prof mr. *M. W. F. Treub;* 14/1 „Se-

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

marang 250 j. onder Nederlandsch gezag") en het *Soer. Hbl.* (7/1 „De Week, Lenin"; 10/1 „De centraal Aziatische sovjetrepublieken").

De groote Oost.

Op reis door *de Groote Oost* (*Bat. Nwsbl.* 16 en 17/1) is de heer *Staargaard*, Hoofd van de afd. Buitengewesten van het Dep. van B. B., ook in *Boven-Digoel* geweest. De eerste indruk van den heer Staargaard was dat de toestand er gunstig kan worden genoemd. Het militaire bestuur, dat bij den opzet van deze vestiging de spits heeft afgebeten, heeft schitterend werk gepresteerd. Kapitein *Becking* en zijn mannen komt hiervoor allen lof toe. Het bestuurssysteem is thans gewijzigd. Met de wet in de hand kan het civiele bestuur alle noodige maatregelen treffen, terwijl uiteraard de politioneele bevoegdheid van den bestuurder verder gaat dan in normale omstandigheden wenschelijk is. Het is natuurlijk ook mogelijk Boven-Digoel als een strafkolonie te besturen, maar wij kennen in onze staatsinrichting dit systeem niet, zoodat deze dan eerst gewijzigd zou dienen te worden. Bovendien zouden wij op deze manier nimmer uit de hooge kosten komen. Onze politiek ten opzichte van Boven-Digoel moet er op gericht zijn, dat wij ons geleidelijk terugtrekken uit de zorg voor deze geïnterneerden. Het communisme gaat hier zachtjes-aan verloren: ook de onhandelbaarheid van de geïnterneerden is een verschijnsel dat verdwijnt. De toelage van de geïnterneerden wordt in 1928 geleidelijk omgezet in werkgelegenheid tegen betaling. Er zal op den duur een verarming plaats hebben; nu zijn de bewoners van het interneeringskamp nog welgestelde lieden. Zij komen in den regel met een gevulden buidel naar Boven-Digoel, in keurige kleedij, voor het meerendeel geschoeid, maar op den duur zal dat voor hen niet vol te houden zijn. Door de geweldige afstanden en het kostbare transport zijn de levensmiddelen er duur. Kamponghoofden zullen er worden aangesteld. Het Bestuur is van alles op de hoogte en hoort alles wat van belang is, de geïnterneerden rakende. De gezondheidstoestand is er niet ongunstig; er heerscht wat malaria door de geïnterneerden zelf meegebracht, maar daartegen wordt kinine verstrekt.

Noord Nieuw-Guinea bereikte de heer *Staargaard* door „den hals", welke „de Vogelkop" met het overige gedeelte van het eiland verbindt. Hier heeft zich in de laatste jaren een snelle ontwikkeling voltrokken. Er zijn door de zorgen van de *zending* veel scholen en bijna overal werd de heer S. in de kampongs ontvangen door fluitorkesten in een versierde omgeving. Aan de kust is onder de nog aanwezige heidensche bevolking een neiging waar te nemen om tot het Christendom over te gaan en alleen in het diepe, donkere binnenland vindt men nog de oorspronkelijke primitieve toestanden, gewoonten en gebruiken. Maar tevens liggen hier de *terreinen, die voor de cultures uiterst geschikt zijn*. Er zijn een paar klapperondernemingen, door Duitschers en Chineezen geëxploiteerd.

De Sum. Post (16/1) bevat een brief van den wedana van Boven-Digoel over „De toestand in Boven-Digoel", het *Soer. Hbl.* (11/1, Z.) schrijft over de „Nieuwste B.-Digoel-historie", de *Java-Bode* (12 en 13/1, J. V.) wijst op de „Belangstelling in Vreemde landen voor Ned. overzeesche gewesten", ook in Italië.

Op den dwaalweg.

De heer *Zentgraaff* (*Soer. Hbl.* 12 en 13/1) kan zich er niet mede vereenigen dat gedurende tientallen jaren *ons koloniaal beleid* er op was gericht de Ned.-Indische volken en landen in Westerschen zin te ontwikkelen. Volkomen parallel aan onze overschatting van een beetje intellectualisme, ging de onderschatting van de nationale goederen. Wij zagen uit de hoogte neer op wat er leefde en bloeide in het volk, en waar mogelijk hebben wij het uitgeroeid. Gouverneur *Couvreur* voert in *Zuid-Celebes* een goed beleid. Hij bouwt buiten de Staatsbladen iets nieuws op, een werk van regeneratie; en om dit logisch en goed te doen moet hij terug naar de „gaoekang", the holy one... een overblijfsel van fetischisme, maar dat dáár de basis der Inlandsche gemeenschap was. Op *Bali* zit resident *Caron* met wat brokstukken der oude Balische maatschappij, en wil daarvan een harmonieus geheel maken. Dùs moet hij terug naar vroegere vormen. De scherven van door ons stuk geslagen goede Oostersche dingen moeten bijeen gezocht en aan elkaar gelijmd worden. Z. wenscht handhaving en herstel van hetgeen aan nationale constructies in Ned.-Indië bestaat of bestond. Tevens pleit hij vóór de Inlandsche hoofden, en tegen de surrogaten welke men daarvoor heeft uitgevonden. Slechts een *hoofdenbestuur* kan goed zijn; een *ambtenarenbestuur* past niet in het Oostersche kader.

Bij de debatten in den Volksraad over het ontwerp voor een gouvernement *Zuid-Sumatra* is ongeveer een dozijn oplossingen aan de hand gedaan. Uit de historie put Z. de les dat *eilanden-politiek* in Ned.-Indië altijd proefhoudend is gebleken. Mogelijk is eene verdeeling van Indië in Java, Sumatra, Borneo en Celebes met de Molukken, Kleine Soenda-eilanden enz. Met drie gouvernementen, buiten Java, kan derhalve worden volstaan. Sumatra wenscht een *Sumatra-politiek*, welke de algemeene belangen van dit eiland behartigt.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS

De Regeering op het doode punt.

(Slot).

Ook met den inheemschen landbouw ging het niet beter. Vooral in de streken waar de suikercultuur bloeit. Door het in gebruik nemen der gronden, zij dit ook slechts voor een bepaald gedeelte, door de suikercultuur, verliest de bevolking een groot deel van haar inkomen, waarvoor haar als vergoeding gegeven wordt, belastingplichtig gesteld te worden aan de fabrieken.

In den vorm van onbetaalde heerendiensten worden deze belastingen van de bevolking gevergd.

Zoo zien we — roept schrijver uit — hoe met de vreemdelingen de armoede en ellende het eens zoo welvarende land binnensluipen. En grooter en grooter worden armoede en ellende, naarmate de vreemdelingen meer macht krijgen en de exploitatie voortgaat, totdat op het oogenblik de Indonesische bevolking economisch een wrak is.

Door het feit dat de Regeering en de Nederlander beide als werkgevers staan tegenover het inheemsche volk, komen de economische en de politieke strijd schouder aan schouder te staan en het is ten slotte de strijd om het bestaan, die de bevolking zal dwingen den strijd tegen den heerscher aan te vangen.

Dan komt schrijver tot de geestelijke ontwaking van Indonesië, die thans een feit geworden is. Hij memoreert het ontstaan der eerste politieke vereeniging, Boedi Oetomo, gevolgd door de Sarekat Islam, eerst slechts een vereeniging van handelsmenschen. In zijn verder betoog wijst hij op de actie van de „afdeeling B", die toen op het punt stond een daadwerkelijke omverwerping van het vreemde gezag te veroorzaken, na welker onderdrukking z.i. verkeerde maatregelen werden genomen, voorts op de opkomst van het communisme, dat oorspronkelijk den wettigen weg der staking wilde bewandelen, doch toen de Regeering als werkgeefster tegenover zich vond met de macht om de stakingspropagandisten werkeloos te maken, zoodat het communisme wel gedwongen werd langs ongeziene paden te werken.

Schrijver zegt dat het er inderdaad met de relletjes in November 1926 en Juli 1927 ernstiger heeft uitgezien dan de berichten, die door de Europeesche pers verspreid werden, vermeldden. Men heeft slechts door de Nederlandsche tint heen te zien om de waarheid voor oogen te krijgen. De Regeering meent dat ze met harde maatregelen de zaak uit de wereld kan bannen, maar dat is onmogelijk, want de onlusten, voortgesproten uit ontevredenheid, welker oorzaak ligt in de ellendige economische toestanden, zijn niet door harde maatregelen te bedwingen.

De Regeering verkeert inderdaad in een moeilijkheid, want hier is het dat ze op het doode punt staat. De oorzaken der ellende, de onmiddellijke gevolgen van haar eigen regeeringssysteem, die de duidelijkste bewijzen leveren van het feit dat haar eigen regeeringsvorm niet meer voldoet, weg te nemen, beteekent een algeheele omvorming van het huidige regeeringsstelsel. En dit wil het koloniale systeem niet, want een nieuw stelsel, dat den Indonesiërs andere rechten toekent, beteekent slechts het bespoedigen van Indonesië's onafhankelijkheid. En dit kan de Nederlander zich niet indenken, wat ook volkomen begrijpelijk is. En toch, slechts een vrijwillige teruggave der onafhankelijkheid van Indonesië kan de band die dit land aan Nederland bindt, voor breken bewaren. De steeds slechter wordende levensomstandigheden, de jaarlijksche enorme toename van afgestudeerden die nergens hun brood kunnen verdienen, eigenlijk zwevend tusschen leven en dood en die dus onder geen enkele omstandigheid iets te verliezen hebben, voorspellen in de onmiddellijke toekomst weinig rust voor den overheerscher. En nog eens, die toestanden zullen nimmer beter worden zoolang het koloniale overheerschingssysteem nog een koloniaal overheerschingssysteem is.

Op de Jong-Indonesiërs doet schrijver ten slotte een beroep, het arme noodlijdende volk een hand toe te steken en zich te vereenigen tot een krachtig georganiseerd lichaam en handelend op te treden voor het arme volk. Eerst als men krachtig staat, kan men eischen stellen.

Het gevaar van Mekka.

In de *Darmokondo* (B.O., Solo) van 24 December 1927 schrijft de medewerker te Djeddah van dat blad dat de Europeesche pers in Indië bang schijnt te worden voor het bezoek van Inlanders aan Mekka, omdat wordt gevreesd dat er een verkeerden invloed van de Arabieren of de Sovjet-afgevaardigden zal uitgaan. Schrijver is van meening dat deze vrees ongegrond moet worden geacht, want de Arabieren daar beschouwen de Inlanders toch minachtend en noemen hen Javaansche koeien, ze denken alleen aan het geld. En wat de communisten aangaat en het Sovjet-consulaat, dat was er al in 1924, maar heeft heelemaal geen vloed uitgeoefend en zelfs de voorgenomen zend van handelsgoederen uit Rusland blijft nog uit.

Schrijver is evenwel bang dat het geschrijf Europeesche pers de Regeering er toe zal bren meer op de hadj-gangers te letten en daar is geen bezwaar tegen als het maar billijk gaat. M gevreesd moet worden dat alleen het oog zal ge den worden op leden van vereenigingen of lie die aan politiek doen. En het zou juist reden dankbaarheid geven als de lieden uit de desa's, de bergen en de jongeren die niet aan politiek d in het oog werden gehouden; noodig is juist te gaan of de menschen uit eigen beweging trekken dan wel overgehaald worden, of ze doel van de hadj wel begrijpen, aangezien van de bedevaartgangers maar de helft of twee d deel de hadj volbrengt en begrijpt. Anderen g alleen uit naijver op de buren, ze geneeren zich v de lieden die een tulband dragen, terwijl w anderen bedrogen worden door menschen die v deelen halen uit hun reis, sjechs en dergelijken.

Schrijver wijst ten voorbeeld hierbij op de be vaartgangers die onderweg nog moeten word onderricht in het verrichten van de hadj en op velen, die maar doen wat ze anderen zien do Daarom vindt hij het jammer dat de Europees pers alleen maatregelen wil ten opzichte van Inlandsche voormannen en degenen die aan polit doen.

De z g. Inlandsche meerderheid en de effecten.

De redactie van het Mal.-Chineesche dagb *Sin Po* te Batavia van 19 December 1927, geeft commentaar op de klacht van de *Java Bode* dat beslissing vóór de z.g. „Inlandsche meerderhe van invloed zal zijn op de effectenmarkt en de m schen hun geld in andere dan Indische aande zullen gaan beleggen. Dit gaat gepaard, merkt *Sin Po* op, met een vooruitsteken van de borst een verklaring dat Indonesië zoo vooruitgegaan mooi geworden is door de verdiensten van de H landers. Andere rassen in Indië doen niets voor land, alleen de Hollanders werken hard, ande tellen niet mede!

De redactie merkt op, dat inderdaad kapitaal kennis noodig zijn, maar dat deze beide (en ook de Hollanders) niets zouden hebben kun doen zonder arbeidskracht. En deze geven de landers, deze komt van de Oosterlingen. Niet Hollanders gaven de arbeidskracht die den weg Anjer tot Banjoewangi tot stand bracht, niet Hollanders stonden in hitte koffie, thee en su te planten en het zijn ook geen Hollandsche ko die zich half dood werken in de tinmijnen. Zon Oostersche kracht zou er geen K.M. spoor kun zijn gelegd en geen kilo tin uit den bodem geha De redactie vindt dan ook die verwaandheid on past en merkt op dat de schrijver in de *Java-B* slechts wil doen blijken dat hij niet met de meerdering van het aantal Inlandsche leden in Volksraad accoord gaat. Hij moet dat dan ech niet achter mooie woorden verbergen, maar ro uit zeggen: dat bezorgt mij nadeel.

Samenwerking.

In het liberale blad *Oetoesan Sumatra* te Med zegt een schrijver dat de non-coöperatiebeweg over heel Indonesië steeds meer veld wint en h wel zij niet indruischt tegen de wetten des lands, regeering dit toch met leede oogen aanziet, om het beteekent: negeeren.

Indien die beweging algemeen wordt, zal de reg ring niet kunnen werkzaam zijn zooals het m en zal de waardeering van het gezag dalen en ind het zoover is, zal het besturen van Indonesië m lijk worden.

De regeering voorziet dit, vandaar dat zij de h toesteekt aan de ingezetenen, ten einde een heugende tegemoetkoming van hen te ondervind

Schrijver merkt echter op dat niettegenstaan dit alles blijkt, dat de gedachte van niet te will samenwerken steeds meer verspreid wordt.

Een der eerste redenen van deze anti-samenw kende stemming ziet het blad in het gevoel dat m geen verwachtingen meer koestert en de oorz hiervan is dat de grondslagen voor een samenw king, als theoretisch gedacht, in de praktijk n bestaan, want er zijn nog niet veel regeeringsper nen die willen samenwerken.

De regeering verwacht van de Indonesiërs erkenning dat samenwerking in het belang is Indonesië en van de ingezetenen, van hoog tot la Doch, of de regeering zich hiervan al dan niet wust is, bij grondig onderzoek is gebleken dat deze uitnoodigingen tot samenwerking niet ganscher harte zijn bedoeld. Want, indien werkel samenwerking door de regeering beoogd werd, zij moeten begrijpen, dat allereerst de midde daartoe verstrekt moeten worden. De regeer moet voelen en erkennen dat samengaan all mogelijk is indien in alle opzichten gelijkheid staat. Zoolang het regeeringsbeginsel in Indië niet op die gelijkheid gebaseerd is, zal de sam werking van geen beteekenis zijn.

Het vertrouwen.

Het liberale blad *Benih Timoer*, te Medan, vermeldt het feit dat een Inlandsch onderwijzer aan een H.I.S., die in Inlandsche kleeding op school is verschenen, hiervoor van den Europeeschen onderwijzer een aanmerking kreeg en die eveneens door het schoolhoofd, dat aan het zoeken was naar feiten om hem te pakken te nemen, verdacht werd van communistische gevoelens, waarvan echter bij nader onderzoek door den Assistent Resident niets bleek. Schrijver verklaart dat dergelijke wantoestanden in de samenleving nog steeds bestaan en de intellectueel te lijden heeft door tegenzin voor samenwerking, niettegenstaande de uitnoodiging daartoe van hoogerhand. De intellectueel ondervindt in het dagelijksch leven vijandigheid en wantrouwen van de zijde van het gezag.

De redactie voegt hieraan toe te hopen, dat de Indonesiër die het bovenstaande met aandacht leest, zijn toestand zal inzien en streven op hooger peil te komen. Hij moet op eigen beenen staan en op eigen krachten vertrouwen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Nivio.

De Febr.-afl. van het orgaan van het Ned. Indon. Verbond brengt het eerste gedeelte eener beschouwing van S. Soetan Melajoe: Een en ander over de Bataksche zeden en gewoonten. — Prof. T. J. Bezemer vertelt van hetgeen hij onder „Cultuur” verstaat. — Ook bevat deze afl., behalve eenige kleine stukjes een bijdrage van Mas Prijohoetomo, getiteld: De Mohammedaansche vrouw en het onderwijsprobleem in Indonosië, waarvan we het laatste gedeelte hier laten volgen.

„De opheffing van de positie van de Indonesische vrouw kan alleen worden bewerkstelligd, door den Islam een reinigingsbad te doen ondergaan, en alles wat slechts zijdelings met den godsdienst in verband staat en via Perzië en Voor-Indië het land binnengeslopen is, af te kappen, b.v. een en ander omtrent de huwelijksvoorschriften, het ribaverbod, het verbod om levende wezens na te bootsen enz. Het is ons allen bekend, dat verschillende Moslimsche voorschriften slechts een letter zijn gebleven, en wel om de eenvoudige reden, dat de Indonesische Moslims uit de 20e eeuw onder gansch andere omstandigheden leven als de Arabieren uit het tijdperk 600—900, waarbij de expansiepolitiek in den vorm van den djihad groote sommen in Arabië deed vloeien in den vorm van oorlogsbuit en zakat.

De groot-familie, de clan, als gevolg van de polygamie, zal spoedig verdwijnen en plaats maken voor het enger gezin, wat van grooten invloed zal zijn op het ontwikkelingstempo. Veel corruptie onder de inheemsche bevolking, ontijdige studiebeëindiging, onverschilligheid voor verdere ontwikkeling zijn het gevolg van deze gezinsopvatting.

Dergelijke verbeteringen kan men alleen snel bereiken door intensiever onderwijs aan de inheemsche bevolking. Doch aan den anderen kant is intensiteit van het onderwijs slechts mogelijk door opheffing van de positie der Indonesische vrouw. Het onderwijssysteem moet doordrongen zijn van de beteekenis, die de vrouw voor de maatschappelijke ontwikkeling heeft. Handwerken, huishoudkunde, kinderverzorging hooren tot het programma van alle oudere meisjes, sport en gezondheidsleer ook voor de jongere. De samenwerking van huis en school geschiede vooral door contact met de moeder. We zien dat de vrouw een dubbele rol speelt in het Indonesisch onderwijsprobleem. De opheffing van de positie der vrouw heeft den opbloei van het onderwijs noodig. En de opbloei van het onderwijs is ondenkbaar zonder opheffing van de positie der vrouw.”

Handboek voor Indische Verlofgangers.

Als uitgave van de Vereeniging van Ind. Verlofgangers is een speciale editie van het bekende Handboek voor Verlofgangers verschenen, bevattende bijzonderheden aangaande de te Amsterdam te houden aanstaande Olympische Spelen.

Bovendien wordt de aandacht er in gevestigd op de eveneens in 1928 te houden Nederlandsche Nijverheids-Tentoonstelling te Rotterdam en op de *Indische Tentoonstelling van „Oost en West” te Arnhem.*

Exemplaren zijn op aanvrage *gratis* verkrijgbaar bij de N.V. Ned.-Ind. Uitg. Mij., Groothertoginnelaan 1 te 's-Gravenhage.

Voorlichting over Indië in het buitenland.

Het Alg. Landb. weekbl. v. N.-I. (Nr. v. 7 Jan. '28) schrijft: Henriette Roland Holst deed in het Londensch orgaan van de „Union of Democratic Control” de *Foreign Affairs* een aanval op ons bestuur in Indië. De zg. religieuse socialiste dan beweerde o.m. dat een Javaansch gezin gemiddeld *f* 200.— verdient. En omdat een echtpaar met drie kinderen *f* 340.— noodig heeft alleen voor voeding, is de bevolking er ellendig aan toe. Jaarlijks trekken onze kapitalisten uit deze misère 600 millioen gulden. En dat dank zij een schamel dagloon van *f* 1.20 aan geschoolde arbeiders; aan ongeschoolde natuurlijk nog veel minder. Enz. enz.

Ze heeft 't dan nog over de „droge guillotine” die aan het werk gezet werd toen het te laat was, en de „meer verlicht geheeten bourgois” Jhr. de Graeff de gevolgen van het door „vreeselijke onderdrukking” gekenmerkt bewind van G. G. Fock niet meer kon coupeeren. Tien *volksleiders* zijn ter dood gebracht en stierven als helden . . .

Oud-resident D. S. Cohen (??) heeft in het Dec.-nummer van hetzelfde blad eene weerlegging gegeven van dit artikel, en zegt o.m. dat Henriette's begrooting der inkomsten en uitgaven van een Inlandsch gezin voor ieder verstandig lezer een evidente onjuistheid is. Want indien het jaarlijksch tekort voor een gemiddeld gezin gelijk was aan ⅔ van de netto-inkomsten, zou niet slechts 40 % der bevolking half verhongerd zijn, doch zouden de Inlanders geheel van honger moeten omkomen en dus even snel uitsterven, als zij metterdaad in aantal toenemen.

Op gezag van het rapport van dr. Fievez de Malines van Ginkel toont de heer Cohen dan aan, dat tegenover een gemiddeld inkomen van *f* 250.— de voeding per persoon hoogstens op *f* 33.— te stellen is, en dat er dientengevolge niet gemiddeld een tekort is, doch een overschot, gelijk ook blijkt uit de gestadige toeneming van den invoer en de stijging der accijnzen.

Wat de belasting aangaat, is Mevr. H. trouwens al even misleidend. De tien procent toch, die de Nederlander in Ned.-Indië volgens haar betaalt, zijn uitsluitend belasting op het inkomen, terwijl de 10 procent die de Inlander betaalt, blijkbaar alles en alles omvat: directe en indirecte belasting en monopoliën. Doch ook zóó betaalde in 1924 de geheele Inlandsche bevolking, de meer gegoeden dus inbegrepen, niet meer dan 9.2 pCt. van haar inkomen, hetgeen aanmerkelijk geringer is dan het werkelijke. En tenslotte zijn sedert 1924 de belastingen nog zeer veel verlaagd.

Het is onmogelijk die loonen naar Europeeschen standaard te meten, daar de behoeften in de tropen zooveel geringer zijn. De proef op de som is echter wel dat de culturen dikwijls moeite hebben om arbeidswilligen te vinden, hetgeen immers niet het geval zou zijn, indien de bevolking bezig was te verhongeren!

De Indische Mercuur.

No. 7 (15 Febr.). Vermeerdering van het rubbergebruik, door Ir. J. G. Fol (met afb.). — Het gedenkboek van de Javasche Bank 1828—24 Januari—1928, besproken door F. W. Craandijk. — Het Internationaal Landbouwinstituut te Rome. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. (De Indische tentoonstelling te Arnhem). — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een opgave van recente rubber-literatuur.

Algemeen Landbouwweekbl. voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 27 (31 Dec. '27). Onze Directeur van Landbouw benoemd tot Gouverneur van Suriname (met portret van Dr. A. A. L. Rutgers). — A. G. Th. Küchlin †. — De kamferboom als schaduwboom voor koffietuinen. — Prof. Treub over het „opzienbarend ontslag” op Tjisompet. — De invloed der Ford-productie op de rubbermarkt. — De quaestie der arbeidskrachten op de cultuur ondernemingen. — De te verwachten productie van de bevolkings-rubbercultuur. — De Amerikaansche tabaksindustrie. Toenemende mechaniseering. — Het voorspellen van den moesson in Indië, door Dr. H. P. Berlage. — De ontwikkelingsstadia van den Inlandschen landbouw in verband met de plantaardige voeding in den Indischen Archipel (vervolg), door C. Lekkerkerker (ontleend aan het Kol. Tijdschr.).

Id. No. 28. De ontslagkwestie Gersen. — Organische mest, kunstmest. — De Indische voorlichting in Holland. — Thee een anti-scheurbuikmiddel. — Werkwijze voor de bereiding van snel drogende, goed gepreserveerde rubber zoomede van rubbermengsels en rubberartikelen uit de latex, door L. S. Ali Cohen (ontleend aan de Ind. Merc.). — De ontwikkelingsstadia van den Inlandschen landbouw in verband met de plantaardige voeding in den Indischen Archipel (slot), door C. Lekkerkerker (ontleend aan het Kol. Tijdschr.). — Plantwijdte en uitdunning in rubberaanplantingen.

Indisch Militair Tijdschrift.

Uit den inhoud van jaarg. 1928. No. 1. Een nieuwe organisatie van de Infanteriesectie, door J. G. K. Kemmerling. — De waarde van de cryptografie voor de Regeering en het leger, door H. — Gesprekken over tactiek, door C. D. Lagerwerff. — De waarde van de korte en de lange golven voor de radioverbindingen bij het leger in Ned.-Indië, door W. P. Gerharz. — Het tractorvraagstuk bij de Artillerie, door F. W. — Uit officieele verslagen (betreffende militaire verrichtingen op Atjeh), door Harting en Gosenson.

Inter-Ocean.

De zeer fraai geïllustreerde Nov.-afl. bevat o.a. Marriage customs of Middle Java, by Ch. de Cock Wheatley. — Blazing a motor trail through Sumatra, by A. Zimmerman. — The Chinese in Old Batavia, by S. Kalff. — Future trails of civilization, by M. Oostwoud—Wydenes. — Balinese folk-lore on the screen.

Maatschappij-Belangen.

In het onder dezen naam herdoopte tijdschrift der Nederl. Maatschappij voor Nijverheid en Handel, schrijft Prof. Dr. M. W. F. Treub een artikel over de koloniale positie van Nederland in verband met het industrieele belang van ons land, waarin hij nog eens duidelijk laat uitkomen, welke groote belangen voor ons land bij de ontwikkeling van Nederl.-Indië betrokken zijn.

Het motorschip Sibajak.

De Rotterdamsche Lloyd heeft een keurig boekje over haar nieuwste aanwinst, het D.S. Mail Motorschip Sibajak uitgegeven. De beschrijving van dit grootste harer en der Ned. schepen hebben we toen het proef voer al gegeven. In het fleurige boekje treffen als tegenstelling de afbeeldingen van het eerste op Indië varende en het jongste schip van de Ruyssen: de bark De Drie Gebroeders en de 13.000 tons Sibajak. En dan te weten, dat er nog twee van 16.500 ton in aanbouw zijn . . . (Vaderl.)

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned. Indië.

Afl. 6 van deel 67 (1927) bevat o.m. Malaria in Tegal, door Dr. E. W. Walch en Dr. R. Soesilo. — Verslag van een onderzoek naar de heerschende oogziekten op Ambon en de Oeliassers. — De behandeling van malaria met plasmochinum en plasmochinum compositum, door P. H. Olivier en A. A. Hulshoff. — Ned.-Indische Trombiculae en verwante mijten, door Dr. E. W. Walch.

Orgaan van de Ned.-Ind. Offic. Vereeniging.

Uit den inhoud van jaarg. 12, No. 12 (Dec. '27). Mijne oorlogsjaren, door kolonel Lebaud (vervolg). — De „grondslagen voor de verdediging van Ned.-Indië” in de 2e gewone zitting van den Volksraad. — Een astronomische tournée in Poeloelawan, door F. C. A. Schulte (met kaart). — Enkele sociaal-hygiënische beschouwingen betreffende de Artillerie, door H. L. Roelfsema. — Het huldeblijk, door het Indische officierskorps in 1923 aangeboden aan H. M. de Koningin. — De samenvoeging van de Departementen van Oorlog en Marine in Nederland. — Het recht van beklag, door A. Treffers. — Atjehreis, door P. W. F. Kaniess (slot). — Vereenigingsnieuws.

* * *

Giftige Indische planten en plantenbestanddeelen, door Dr. M. Duyster, militair apotheker. (Bandoeng, N. V. Boekhandel Visser & Co.).

Justitieele statistiek van Nederlandsch-Indië over het jaar 1926. (Samengesteld bij het Hoofdkantoor van het Gevangeniswezen). (Pekalongan, Strafgevangenis).

Toespraak bij de verleening van het doctoraat in de technische wetenschap „honoris causa” aan ir. N. Wing Easton, gehouden door Prof. dr. G. A. F. Molengraaff, in de openbare vergadering van den Senaat der Technische Hoogeschool op 9 Jan. 1928. (De Ingenieur, 11 Febr. '28). [In deze toespraak treedt bijzonder op den voorgrond het baanbrekend werk van Dr. Wing Easton op geologisch en mijnbouwkundig gebied, vooral in verband met den bodem van Ned. Oost-Indië].

's Lands wijs, 's lands eer. Een begrafenis op Larat (een der eilanden van de Timorlaoetgroep). (De Indische Post, 7 Jan. '28).

Bedrijfseconomische problemen en efficiency, door Ir. W. J. H. Schophuys. (Boschbouwkundig Tijdschr. Tectona, Jan. '28).

De groote kerk van Batavia, door S. Kalff (met ill.). — Het nieuwste schip van de St. Mij. „Nederland” (Christiaan Huygens). — Het batikbedrijf in de Vorstenlanden (boekbespreking), door P. B. (De Ind. Verlofganger, 17 Febr. '28).

De a.s. Indische Tentoonstelling te Arnhem, door Mr. J. Huges. (Handelsberichten, 16 Febr. '28).

Repertorium op de literatuur betreffende de Nederlandsche koloniën, voor zoover zij verspreid is in tijdschriften, periodieken, serie- en mengelwerken. Zesde vervolg (1921—1925). Met naam- en zaakregisters. Door W. J. P. J. Schalker en W. C. Muller. ('s-Gravenhage, M. Nijhoff).

Pieter van Dam. Beschryvinge van de Oost-Indische Compagnie. Eerste boek, deel I. Uitgegeven door Dr. F. W. Stapel. [Rijks geschiedkundige Publicatiën, No. 63]. ('s-Gravenhage, M. Nijhoff). [Op beide laatstgenoemde uitgaven zal in het Kol. Weekbl. nader de aandacht gevestigd worden].

Suriname.

In de vergaderingen van de Tweede Kamer van 14 en 15 Februari is de Surinaamsche begrooting voor 1928 behandeld en zonder stemming aangenomen. In den aanvang was de Kamer zeer rumoerig, zoodat men op de tribunes de sprekers nauwelijks kon verstaan. De heeren verkeerden nog in vacantiestemming en hadden weinig aandacht voor het gesprokene. Hoe onder dat gegons de voorzitter kon hooren of een spreker buiten zijn boekje ging is ons een raadsel. Men krijgt den indruk dat de heeren weinig égards voor de sprekers toonen. Eerst bij den vierden spreker, den heer Van Vuuren, kwam er wat stilte, maar al ware dat niet het geval, deze spreker met zijn krachtig geluid zou zich wel hebben doen hooren.

Wij hebben een schoolhoofd gekend, die na de vacantie de leerlingen aldus toesprak: „jongens en meisjes, ik geef jullie twintig minuten om naar hartelust te praten, te giegelen en te lachen, maar daarna geen kik." En het was probaat.

Wij moeten constateeren, dat de Kamer ook dit jaar groote belangstelling heeft aan den dag gelegd voor dit gebiedsdeel. Er zijn belangrijke redevoeringen gehouden en wij kregen den indruk: „hoe moet de Minister op dat alles antwoorden?" Er is dan ook niet op alles geantwoord.

Zelfs een kort overzicht van het gesprokene laat de ons toegestane ruimte niet toe. Dat lijkt ons ook niet noodig, waar de dagbladen uitvoerige verslagen hebben gegeven. Wij zullen ons daarom tot enkele opmerkingen bepalen.

Een der voornaamste grieven tegen den Minister was het uitblijven van het bij de vorige begrooting toegezegde „algemeene plan" voor de economische opheffing van Suriname. Wij gelooven dat de Minister onvoorzichtig gehandeld heeft toen hij zulk een plan toezegde. Wij voor ons hebben geen flauwe voorstelling hoe zoo'n plan er zou uitzien, zonder een herhaling te zijn van gemeenplaatsen.Allen zijn het er over eens, dat de snelste manier om de kolonie uit het moeras te halen is de oprichting van groote, moderne cultuur-ondernemingen door het particulier initiatief. De Minister heeft getracht dat particulier initiatief in gang te brengen, tot dusver zonder succes. De menschen, die zulke cultuur-ondernemingen kunnen oprichten, hebben alleen oog voor de verliezen, die in Suriname zijn geleden, maar kennen de geschiedenis van Suriname niet en willen die niet kennen.

De heer van Boetzelaer van Dubbeldam sprak op den tweeden dag deze merkwaardige woorden: „Ik heb gisteren er over gesproken, dat de Minister zijn lijdelijk standpunt zou kunnen laten varen en wel eens eenige pressie zou kunnen uitoefenen op het Nederlandsche kapitaal. De Minister is op dat denkbeeld niet ingegaan. Een Minister kan ook niet ingaan op alle denkbeelden, die hier worden geopperd, maar ik zou toch nogmaals eenigen aandrang op den Minister willen uitoefenen om niet te lang te aarzelen, maar aan dat Nederlandsche kapitaal ook eens zijn tanden te laten zien. Waar dat kapitaal telkens een beroep moet doen op de welwillendheid van de Nederlandsche Regeering, is het toch niet onmogelijk, een enkele maal te laten voelen, dat dit kapitaal met de wenschen der Regeering in sommige gevallen rekening heeft te houden."

Dat zijn wijze woorden, maar wij gelooven niet, dat de Minister aan den aandrang gevolg zal geven. Misschien zou hij iets bereiken, als hij zijn collega van financiën er toe kon krijgen een staat op te maken van de honderden millioenen, die *hier* in de laatste tien of vijftien jaren verloren zijn in speculatieve ondernemingen, om het Nederlandsche kapitaal te overtuigen, dat men niet alleen in Suriname geld verliest. Wij meenen eenige jaren geleden in *De Telegraaf* zulk een staat te hebben gelezen.

Meer dan zijn tanden te laten zien, ligt het op den weg van den Minister, in overweging te nemen het denkbeeld van den oud-gouverneur Staal, ontwikkeld in *De Groene Amsterdammer* van 4 Febr. (zie *Kol. Weekblad* van 9 Februari): de Regeering geve een rentegarantie aan ondernemers van een nieuw groot landbouwbedrijf, dat gerugsteund is door ruim kapitaal, naar de beste eischen opgezet en in bekwame handen.

Een dergelijk denkbeeld gaf ook de oud-Gouverneur Lely in zijne 10 Februari 1921 in de Tweede Kamer gehouden rede.(Zie *De West-Indische Gids*, 3e j.g. Juli 1921, blz. 172).

De heer Bijleveld vestigde de aandacht van den Minister op het denkbeeld van den oud-Gouverneur Staal en de Minister antwoordde daarop: „Wanneer het daartoe mocht komen, dat het investeeren van kapitaal in Suriname zonder eenige voorwaarde en vrijwillig, niet plaats heeft volgens de verwachtingen, die ik heb, zal het denkbeeld van den heer Staal door mij ernstig worden overdacht."

Ziedaar, zouden wij zeggen, het „welvaartsplan" in een notendop.

Over de grenskwestie hebben vier leden — de heeren IJzerman, Droogleever Fortuyn, van Boetzelaer van Dubbeldam en Bijleveld — het woord gevoerd en aangedrongen op een eindelijke regeling, waarop de Minister antwoordde:

„Van verschillende zijden is de grensquaestie weer in het geding gebracht. Ik zal daarvan thans niets zeggen dan dat, nu de zaak één keer in gang is gebracht, het ook mijn oprechte wensch is, dat zij zoo spoedig mogelijk tot een definitieve beslissing zal geraken. Schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling met mijn ambtgenoot van Buitenlandsche Zaken geven mij in dit opzicht goede verwachtingen."

Wij hopen in een volgend nummer hierop en op eenige andere punten terug te komen.

* *
*

De West van 20 Januari schrijft:

„Blijkens een heden verschenen statistiek is het afgeloopen jaar uitgevoerd voor een waarde van bijna twaalf millioen gulden.

In 1926 bedroeg de uitvoerwaarde nog geen acht millioen gulden. Zij is dus met vijftig percent gestegen, wat een gunstig verschijnsel mag heeten.

Stellen wij de invoerwaarde op ongeveer tien millioen gulden, dan blijkt onze handelsbalans gunstig te zijn en mag men verwachten, dat dit zijn invloed zal doen gelden op de betalingsbalans en de huidige, vrij hooge wisselkoers op Nederland (103) spoedig tot het verleden zal hooren."

* *
*

De „N.R.Ct." van 18 Februari, ochtendblad A, schrijft:

Het Amer. dept. van marine laat de vliegtuigroutes langs de kusten van de Ver. Staten naar West-Indië en het noordelijk gedeelte van Zuid-Amerika in kaart brengen.

Curaçao.

De begrooting voor 1928 in de Tweede Kamer.

Wij hechten er aan, onzen verschen indruk weer te geven, die de behandeling der begrooting in de Tweede Kamer op ons gemaakt heeft, nadat wij die den laatsten dag der algemeene beschouwingen op de Kamertribune meegemaakt hebben. Krantenverslagen en Handelingen kunnen nog niet dien indruk vervagen, nu wij ons aan den avond van dien dag tot schrijven zetten.

Het was een ietwat zonderlinge sfeer, waarin wij kwamen. Rustig was het alleen op de tribune, waar o.a. de oud-raadsvoorzitter, de heer Statius Muller, en de oud-gezaghebber van St. Eustatius, de heer Van Grol, de beraadslagingen volgden. In de Kamer was het rumoerig; de heer Bijleveld had het woord en hield dat ook, dank zij zijn krachtig stemgeluid, dat hem reeds als rector van het studentencorps zoo goed te pas kwam. Hij sprak telkens van „meneer de voorzitter!", maar keek dan den minister aan, die bijzonder kalm alle stormen van den vorigen dag en van dezen over zijn hoofd liet gaan. Overigens was het een heen en weer geloop en een gepraat, een bekommernis om vele andere dingen dan de Curaçaosche begrooting, een aandragen van glaasjes water en visitekaartjes door boden, wat een vreemden indruk maakt op iemand, die den rustigen Koloniaal Raad van Curaçao gewoon is. Het viel op, dat zooveel Kamerleden *La Union* voor zich hadden, waarvan zij toch alleen maar Luistervink konden begrijpen. Er was één Kamerlid, dat, van boven uit de verte op hem neergezien, sprekend leek op den heer Morris E. Curiel, lid van den Raad van bestuur op Curaçao, maar bij nader inzien had hij niets van dezen, en later op den middag ontpopte hij zich als den soc.-dem. Ir. Cramer, die een flinke rede over de watervoorziening hield. Wij hebben ook den heer Joekes hooren spreken, Mr. Droogleever Fortuyn, Baron van Boetzelaer, Dr. Beumer, den heer Van Vuuren in heilige verontwaardiging, den heer IJzerman.

Onze indruk is, dat de minister bij de behandeling dezer begrooting de nederlaag geleden heeft. Op twee hoofdpunten: de politie en de onderwijsgelijkstelling. Dat de artikelen nog behandeld moeten worden en de eindstemming nog niet gehouden is, kan dien indruk niet veranderen.

Tot de dupliek heeft de minister volgehouden, maar toen ging hij overstag.

Wat de gelijkstelling betreft, had de minister bij zijn antwoord gezegd, dat, als de begrooting voor 1929 sluitend zou zijn, de gelijkstelling een stap vooruit zou doen en als rijkssteun noodig mocht blijken, zou de beslissing aan den minister van financiën zijn. Toen deed de heer Van Vuuren zijn naam eer aan en begon met grof geschut. Eerst daverden zijn verontwaardigde interrupties door de zaal over de ongemotiveerde uitlatingen van den gouverneur, en daarna, bij repliek, zei deze afgevaardigde het zoo duidelijk mogelijk, dat, als de minister geen absolute toezegging deed, zijn fr tie zou overwegen tegen de begrooting te stemm Toen deed de minister de gevraagde toezegging, beperkte de medewerking van den minister financiën alleen tot bepaling van de *grootte* den stap, die in ieder geval in 1929 in de richt der gelijkstelling zou worden gedaan.

Het is wel eigenaardig, dat niemand in de mer het verleden jaar door Mr. Anema in de ste Kamer verdedigde standpunt ingenomen he dat het Regeeringsreglement de dadelijke algeh gelijkstelling eischt en een geleidelijke doorvoer der gelijkstelling naar gelang van den geldelij toestand uit den booze is. Mr. Bijleveld roerde kwestie even aan, maar ging er niet op in.

En de politie. Er waren uitgesproken voorst ders en besliste tegenstanders van een milita politie, en afgevaardigden, die geen keuze wil doen, maar allen waren het er over eens, dat het beleid van den minister in deze zaak èn regeling zelf ten zeerste te laken waren. Wat regeling betreft, ging het voornaamste bezw tegen de inschuiving van een ander „hoofd politie" dan het regeeringsreglementaire in het K besluit. De juristen hebben duidelijk gezegd, dit niet door den beugel kon, en de minister voor dit bezwaar uit den weg gegaan. Had hij bij zijn antwoord er nog op beroepen, dat art van het K. B. de mogelijkheid opende van w ging, als de praktijk fouten zou aanwijzen, bij pliek heeft de minister toegezegd, dat reeds nu eerste stap tot wijziging van hem zou uitgaan dat daarbij onder de oogen zouden worden gezien principieele bezwaren, in de Kamer geuit.

Wat het beleid van den minister in deze z aangaat, van meer dan één zijde werd den mi ter verweten, dat hij niet getelegrafeerd had n Curaçao om de behandeling door den K. R. het bestuursvoorstel op te schorten in afwacht van de ontvangst van zijn bemiddelingsvoor naar aanleiding van het overleg met den heer tius Muller. De minister had aan telegrafeeren gedacht, vast overtuigd, dat de Raad wel zou wa ten op bericht van zijn vertrouwensman. Voor laatste, dat de Raad dit had moeten doen, kun wij voelen, maar het neemt het verzuim van minister niet weg, te minder daar de wijziging den gouverneur en niet van den K. R. had mo uitgaan. Dit verzuim kon ook niet goed gema worden door een herhaalde betuiging van den nister, door den heer Bijleveld beaamd, dat hij thans tot het uiterste bewijs van bereidheid overleg had gegeven.

Over het beleid van den gouverneur is geen woord gezegd in de Kamer. Ook door den mini niet. Diens verdediging was meer goedig dan g en zijn laatste woord was: probeert het nog e Het door niemand aangevallen „maatschapp gedrag" van den gouverneur werd door den mi ter verdedigd door een vertelling van eenige a dotische bijzonderheden over het particuliere le van den gouverneur, die een eenigszins bew stemming in de Kamer in het leven riep.

Het spande af en toe. De heer Bijleveld eind met te zeggen: „Excellentie, neemt U dezen terug, anders moet de Kamer iets doen. Dit ee kon moeilijk, want er moet toch politie zijn. J ter leek de raad van Mr. Joekes om den pos doen verlagen, liefst door den minister, maar ders door de Kamer. Het was kras wat deze a vaardigde zei, dat hij zeker zijn stem aan de beg ting zou onthouden, als de minister alleen Curaçao te zeggen had, maar ter wille van de wilde hij hem niet missen. Dit zei de heer Jo vooral naar aanleiding van de betuiging van minister ten gunste van des gouverneurs voor rendheid — tegenover de gedocumenteerde be ren daartegen — met een beroep op des gou neurs eigen verzekering dienaangaande.

De heer Van Boetzelaer nam wel het meest ju standpunt in, toen hij, nadat hij bij herhaling, e als andere afgevaardigden gedaan hadden, zijn wondering had uitgesproken over het handh van den gouverneur zeide, dat ten slotte niet de mer, maar de minister verantwoordelijk was benoeming en ontslag van den gouverneur.

Ook in kleinigheden heeft den Minister toe gingen moeten doen. De dwaze uitlating in de v. A. over het Papiementsch is in de Kamer herhaald. Ook de vergelijking van den proc. in Curaçao — hoofd der politie met den p gen. in Nederland — directeur van politie sc opgegeven.

Als dit nummer verschijnt is de beslissing vallen. De begrooting wordt natuurlijk aang men. Of er nog een amendement of motie kom ten slotte alleen een kwestie van vertrouwe den minister. Na wat verleden jaar gebeurd is, de minister overleg met den K. R. over de po toezegde, dat ten slotte niet heeft plaats ge zal de Kamer misschien reden vinden den mini wat aan banden te leggen, maar de minister is beminnelijk man en het is ook al uitgespro dat niet bij hem de fout gezocht wordt, al dek die met zijn verantwoordelijkheid.

Uit den Verren Vreemde.

De Amerikaansche vlootplannen.

De beschouwingen, welke verbonden worden aan mededeelingen betreffende de Washingtonsche vlootplannen, komen neer op de betichting door den hoofdman der roodhuiden uitgesproken: mijn blanke broeder heeft een dubbele tong.

Washington riep de Stille Oceaan-conferentie bijeen, die voor de groot marine-mogendheden een vlootbegrenzing vaststelde, welke een vlootbeperking moest zijn. De Vereenigde Staten weten haar echter naar de letter zóó te eerbiedigen, dat zij zich voor de types van oorlogsschepen van een bepaalde tonnenmaat gebonden achten, maar zich de vrijheid veroorloven in andere types tot een uitbreiding te komen, die een bespotting wordt van de beperkings-gedachte. Hoe N.-Amerika zich in Havana als vredeprediker aanbiedt, terwijl het in Nicaragua en elders gewapend ingrijpt, is door ons in deze rubriek eerder al uiteengezet. Naar 't heet is Coolidge zeer teleurgesteld over het mislukken van de in Juni op zijn initiatief belegde conferentie te Genève om tot verdere wapenbeperking ter zee te komen, doch van meer dan één zijde wordt betwijfeld of deze teleurstelling wel bestaat, immers de nu aan de orde zijnde vlootuitbreiding berust niet alleen op die mislukking, doch wordt ook bepleit op gronden van Amerikaansche politiek, die eveneens bij te brengen zouden zijn geweest, indien men in Genève tot overeenstemming ware gekomen. Onlangs heeft de President de wereld verrast door de mededeeling, dat de groote republiek afstand wil doen van de onderzeeërs als strijdmiddel, wanneer alle mogendheden genegen zijn hiertoe mede te werken, een voorstel waarvan de vredelievende strekking erg verdacht is genoemd, de onderzeeër toch is *het* strijdmiddel bij uitnemendheid van den zwakkeren tegenover den overmachtigen tegenstander.

De twee groote plannen van aanbouw verschillen veel, maar het kleinste laat nog 25 kruisers op stapel zetten, in 5 jaren af te leveren, kostende 725 millioen dollars, met bijbehoorende onkosten bovendien. In die 5 jaren wordt ook het plan der vliegmachines voor oorlogsgebruik afgewerkt. Het ontwerp stelt naast de 25 kruisers, 9 flottille-voerders, 5 vliegmachine-dragers, 22 onderzeeërs.

Het andere plan, dat het „groote" wordt genoemd, wil dadelijke vervanging van de oudste bestaande groote oorlogsschepen, die overeenkomstig het Washington-verdrag eerst in 1931 hiervoor in aanmerking zouden mogen komen. De Amerikaansche vloot zou overigens een sterkte van ongeveer 60 kruisers, met vele daarbij passende andere schepen, krijgen, hetgeen nog als bescheiden wordt beschouwd, daar Engeland met een 50 tal kan uitkomen. Hierin zit de kneep! Door vergelijken en opjagen vindt men beiderzijds telkens een redeneering tot nog meer vragen, of tot afkeuren en weer nieuw, en beter, en meer modern vragen. Het groote plan zou een uitgave van minstens drie milliard dollars vergen, te verdeelen over 20 jaren.

Zooals wij in een vorige beschouwing ook al aanstipten, krijgt 't er iets van, dat de Ver. Staten van N.-Amerika zich voor de toekomst de rol toedenken, die Groot-Brittanië in het verleden gespeeld heeft. Dat is geen prettig perspectief, en ook geen vredesperspectief. Het middel ertegen lijkt te zijn: organisatie van staten. Maar dat kan ook de opzet worden van de oude wereld tegen de nieuwe wereld en daaruit zou toch ook kwaad kunnen groeien, vooral als de sterkste zijn gelegenheidspolitiek gemakkelijk plooit naar gelegenheidsmoraal. Er zijn er, die beweren dat het groote plan dienst moet doen om het andere als het „kleine" te doen beschouwen — en aannemen. Maar er zijn toch ook in Amerika zelf, die niet in die strik willen loopen en die beslist tegen vlootuitbreiding opkomen. Zoo lazen wij dezer dagen het hier volgende:

Verschillende kerkelijke organisaties hebben een afgevaardigde gezonden naar Washington, die protest hebben uitgebracht aan de commissie voor vlootzaken van het Huis van Afgevaardigden. Dr. William Hull, een kwaker, zeide tot de commissie, dat elke ware Amerikaan zich zal verzetten tegen het voorstel der regeering er 71 schepen bij te bouwen. Er was een heftige woordenwisseling, drie uur lang. De afvaardiging protesteerde krachtig tegen den vlootbouw, die heelemaal niet noodig was voor het land en die, zooals dr. Hull en zijn aanhangers zeiden, een verbond tegen Amerika in het leven zou roepen. Hull zeide: „De redevoeringen van admiraals en generaals en de verklaringen van de American Navy League, en nu weer dit voorstel voor een geweldige toeneming voor onze vloot, lijken precies op die dingen, die den Duitschen Rijksdag om den tuin leidden en het Duitsche volk ziek maakten." Onder den prikkel van Amerika's vlootprogram werd ook Engeland onrustig (was stirring up). „Zulk een program is niet alleen olie op het vuurtje, door burgemeester Thompson van Chicago gestookt, maar het wakkert ook het vuur van godsdiensthaat aan."

Arthur Brown, secretaris van den Presbyterian Board of Foreign Missions legde er den nadruk op, dat het vlootprogram der Ver. Staten juist veel indruk in Japan heeft gemaakt. Volgens hem waren vele leidende figuren in Japan er van overtuigd, dat Amerika een oorlog tegen hun land aan het voorbereiden was.

Verder kwam er een missie van vredes- en kerkelijke vereenigingen, onder leiding van den heer Lindly Gordon, secretaris van de Church Peace Union, een vereeniging, die subsidie ontvangt uit het Carnegie-fonds. Gordon zeide, dat zijn vereeniging voorstandster is van de verhouding 5 : 5 : 3 tusschen de Amerikaansche, Engelsche en Japansche vloot, zooals die op conferentie van Washington is vastgesteld en dus ook van een vlootprogram dat deze verhouding als grondslag neemt; maar niet in eenige verdere uitbreiding van het program kan toestemmen.

Tot zoover dit dagbladbericht. 't Staat niet alleen. Amerika geraakt in de stemming der Presidentsverkiezing. Is daarvan iets ten goede of een volksuitspraak te verwachten? Candidaten toonen hun bekwaamheid van politici in den dop veelal door programma's te geven, die voor netelige kwesties zweven tusschen een beslist vóór en een beslist tegen. Bovendien zijn er altijd meerdere punten aan de orde en schuiven de partijen die programmanummers naar voren, waarvoor en waardoor zij meenen een groot aantal stemmen te kunnen krijgen. Er kan dus niet met stelligheid op gerekend worden, dat „vóór- of tegen de vlootplannen" tot een beslissend verkiezingspunt gemaakt zal worden. Ook de stembus zal men ten deze laten spreken met een dubbele tong.

Pan-Amerika te Havana.

Toen wij de vorige week er op wezen, dat men 't in Havana niet eens was over het recht van de Vereenigde Staten om in de binnenlandsche aangelegenheden van andere Amerikaansche staten gewapenderhand in te grijpen, namen wij als te verwachten gunstigst resultaat aan, dat „met veel water in den wijn wellicht overeenstemming zou zijn te vinden, die echter gemis aan overeenstemming zou uitdrukken." Maar zelfs dit resultaat is niet verkregen, waar het gold een conclusie vast te stellen ten opzichte van dit recht van interventie. Hughes heeft op de conventie de suprematie van Washington zóó weten te behouden, dat alle voorstellen, die dat recht voor de Vereenigde Staten wilden ontkennen, beperken of omschrijven, ten slotte van de agenda afgevoerd zijn.

Toch willen de telegrammen der wereld doen gelooven, dat de in Havana vertegenwoordigde staten voldaan zijn over het eindresultaat, dat in andere opzichten inderdaad niet onvruchtbaar is geweest.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

In de op Vrijdag 17 Februari gehouden jaarlijksche algemeene vergadering van de vereeniging „Oost en West", afd. Amsterdam, werden in de vacatures, ontstaan door het overlijden van den heer Ed. Cuypers en het aftreden van prof. L. van Vuuren, gekozen de heeren dr. F. W. T. Hunger en mr. dr. W. Dyckmeester, zoodat het bestuur van de afdeeling Amsterdam als volgt is samengesteld: G. C. van den Wall Bake, voorzitter, W. C. Bonebakker, onder-voorzitter, M. Garschagen, penningmeester, L. D. Petit, secretaris, W. Rebbock, dr. F. W. T. Hunger en mr. dr. W. Dyckmeester.

Afdeeling Apeldoorn.

Zaterdag 18 dezer hielden wij onze gewone jaarvergadering onder niet al te groote belangstelling.

Notulen, jaarverslag en rekening en verantwoording werden zonder discussie aangenomen.

Daarna was aan de beurt het punt: bestuursaanvulling.

Bij het jaarverslag had de voorzitter nogmaals ons mede-bestuurslid den heer de Buts herdacht, voor hem moest een plaatsvervanger komen. Bovendien ook voor den voorzitter, den heer L. R. Wentholt, die wegens zijn benoeming tot burgemeester van de gemeente Gorssel, binnenkort onze gemeente gaat verlaten.

Als opvolgers werden met algemeene stemmen gekozen de heeren: *J. van Regteren, L. Schol* en *J. S. Tromp*. De heer v. Regteren, die ter vergadering aanwezig was, verklaarde zijn benoeming aan te nemen.

Aan het slot sprak de voorzitter zijn dank uit aan de leden en bestuursleden voor de prettige samenwerking, die hij in het afgeloopen jaar had mogen ondervinden. Daarop dankte namens leden en bestuur de secretaris den actieven voorzitter voor zijn flinke, prettige leiding en wees deze op den sterken vooruitgang van het ledental in den laatsten tijd. Wij vinden het zeer jammer, dat de heer Wentholt van ons moet scheiden. Onze beste wenschen voor hem, zijn gezin en zijn nieuwe werkkring.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

II. *Rubber- en Oliepalmfilms* op *Donderdagavond 8 Maart*, 8 uur, in het *Centraal Theater*, bij het Gemeentehuis. Leden ± 2 introducee's ieder à *f 0.30*. Begunstigers *f 0.30*; andere belangstellenden *f 0.60*, pl. bel. inbegrepen. Plaatsbespreken: *Woensdag 7 Maart* van 10—1 uur aan het Theater.

III. *„Eurasia"-avond*, op verzoek opvoering van het tooneelstuk *„Njai Sonna"* van Jan Fabricius, op *Zaterdagavond 21 April* in „Park Tivoli". Nadere mededeelingen volgen nog!

IV. In voorbereiding:

Juni—Juli Excursies naar de I.T.A.
September. Lezing of filmavond.
October. Indische Leergang.
Daarna mogelijk nog een film of lezing.

N.B. We zijn nu de 100 leden en 100 begunstigers gepasseerd. Het is nu een klein kunstje te zorgen, dat dit 200 wordt, daartoe brenge ieder *één* lid of begunstiger aan......

HET BESTUUR.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering op Zaterdag 25 Februari 1928, des namiddags 3 uur in het Gebouw Heulstraat 17.

Agenda:

1. Opening.
2. Notulen van de Jaarlijksche Alg. Vergadering op 29 Januari 1927.
3. Rekening en Verantwoording over 1927 van den Penningmeester.
4. Verslag van de Commissie van Vertificatie.
5. Begrooting voor 1928.
6. Jaarverslag 1927 van den Secretaris.
7. Benoeming leden Commissie van Verificatie.
8. Verkiezing Bestuursleden. Aan de beurt van aftreden zijn Dr. H. D. Benjamins, J. C. Baudoin en Jhr. Mr. J. M. M. van Asch van Wijck die zich herkiesbaar stellen.
9. Benoeming van afgevaardigden en plaatsvervangende voor de aanstaande Jaarlijksche Alg. Vergadering der Vereeniging.
10. Het organiseeren van treinen voor leden der Afdeeling naar de tentoonstelling te Arnhem.
11. Rondvraag en sluiting.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

RUBBER- EN OLIEPALMEN-FILM.

Op *Zaterdagmiddag 25 Februari a.s.* te *3 uur*, zal in het Concerthuis, Poelestraat, worden afgedraaid de bekende *Rubber- en Oliepalmen-film* van de Internationale Vereeniging voor de Rubber en andere cultures in Nederl. Indië. Terwijl op een nader te bepalen avond in *Maart* nog zal optreden de heer *Noto Soeroto* met een lezing met lichtbeelden in nationaal costuum. Entrée voor leden met één huisgenoot(e) en voor donateurs persoonlijk vrij. Belangstellenden betalen entrée, zooals in de nieuwsbladen zal worden bekend gemaakt.

Afdeeling Nijmegen.

FILMVOORSTELLILNGEN.

Met welwillende medewerking van de Directie van het Olympia Theater zal op *Zaterdagmiddag 3 Maart* e.k. in dat Theater, Lange Burgstraat, worden vertoond de *Mataram-film*, die het leven en de feesten in de kratons in beeld brengt.

Bij deze voorstelling gelden voor leden en begunstigers van „Oost en West" toegangsprijzen ad *f* 0.50 p. persoon, terwijl kosteloos voor hen plaatsen kunnen worden gereserveerd.

Niet-leden van „Oost en West" hebben toegang tegen de vastgestelde matinée-prijzen.

(Door dit bericht vervalt het geannonceerde omtrent een societeits-bijeenkomst in de laatste helft van Februari).

In de *tweede helft* van *Maart* een *Voordracht met Lichtbeelden* over de „Verrichtingen van 't Ned.-Indische leger". Naam van den spreker, plaats en datum worden voor de Leden nader bekend gemaakt in het Koloniaal Weekblad; Begunstigers ontvangen daaromtrent een nadere kennisgeving.

In de maand *April* zeer waarschijnlijk nog een *Film* over „Den bouw van en het leven in Indische steden" en bij genoegzame deelname nog een *„Indischen avond"* door „Eurasia".

HET AFD. BESTUUR.

Afdeeling Twente.

Op *Donderdag 1 Maart a.s.* des nam. *8 uur*, zal in het gebouw van de Volksuniversiteit te Enschede, de *„Billiton-film"* vertoond worden.

Luitenant Koppen zal op *Vrijdag 9 Maart a.s.* te Hengelo een *lezing* houden over zijn vliegtocht naar Indië voor de afd. Twente van de Vereeniging van Verlofs-officieren.

Leden, woonachtig te Hengelo, hebben tot die lezing vrijen toegang.

De Secretaris,
G. W. STROINCK.

DE AANDACHT van zakenlieden wordt gevestigd op de gelegenheid tot het plaatsen van „stands" op de I. T. A. (Indische Tentoonstelling te Arnhem).

Mededeelingen.

Van de Redactie.

VOORDRACHTEN BOEDDHA-BEELDEN.

Op *Donderdag 1 Maart* en *Donderdag 22 Maart* houdt de heer *W. L. van Warmelo* voor den „Kring Utrecht" van de Internationale Broederschap voor Kunst en toegepaste Kunst eene *voordracht met lichtbeelden* over:

1. De ontwikkelingsgeschiedenis en de diepere beteekenis van het Boeddha-beeld;
2. De Dhyani Boeddha's Boddhisattwa's en de Boro Boedoer.

Het Bestuur van genoemde Kring verzoekt ons mede te deelen, dat de leden van Oost en West. die in deze onderwerpen belang stellen, *van harte welkom zijn.* De voordrachten worden gehouden op genoemde data in hotel „Pomona" (hoek Westerstraat—Catharijnesingel) te *Utrecht*, 's avonds half 9.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het volgende onder uwe aandacht:

RADIOTELEGRAFISCHE OVERBRENGING VAN TELEGRAMMEN IN NEDERLANDSCH-INDIE.

De radio-ontvangposten ten dienste van het Binnenlandsch Bestuur, welke gevestigd zijn te Djailolo, Saparoea, Seroei en Sorong, worden mede opengesteld het openbaar telegraafverkeer.

In herinnering wordt gebracht dat de geadresse van een telegram naar een der genoemde plaatsen, verzoeken om voor hem aankomende berichten, w anders gedeeltelijk per post hunne bestemming bere radiotelegrafisch over te brengen. Aldus wordt aan lijke bespoediging verkregen.

Mutatiestaat van 15 tot 22 Febr. 1928.

Nieuwe Leden:

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
J. A. Lacomblé, Controleur 1ste kl. B.B., Oegstgeest, Koninginnelaan 27. f 5.— (afd. Leiden)	Secretaris afd. Leiden.
J. P. van de Borden, Bloemendaal, Kleverlaan 109. f 5.—	den heer R. van Reijendam te Amsterdam.
Dr. J. D. de Lind van Wijngaarden, De Bilt, Utrechtsche Straatweg 142. f 5.—	Afdeelingsbestuur te Utrecht.
Ir. H. J. Buijsman, Gep. O.-I. Ambtenaar, Utrecht, Mauritsstraat 56. f 5.—	Eigen aanmelding.
J. G. van den Berg & Co., Amsterdam, Reguliersgracht 8. f 5.—	Eigen aanmelding.
Dr. A. Driessen, Arts, Amsterdam, Vondelstraat 150. f 5.—	den heer A. L. Müller te Amsterdam.
E. Löwenstein, Oud-Administrateur Depot v. Leermiddelen te Batavia, Amsterdam, Jacob Obrechtstraat 7a. f 5.-	den heer A. L. Müller te Amsterdam.
H. L. de Zwaan, Secretaris Cultuur Mij. der Vorstenlanden, Amsterdam, Linnaeusparkweg 19. f 5.—	den heer A. L. Müller te Amsterdam.
Mr. J. Schuitemaker, Kapitein der Infanterie, Amersfoort, Pieter Bothlaan 32. f 5.—	Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
F. A. IJpes, Oud Hoofd-Ingenieur v. d. Dienst v. Weg- en werken O.-I., Apeldoorn, van Hasseltlaan 3. f 5.—	Eigen aanmelding.
J. J. Munniks de Jongh, Apeldoorn, Anna Paulownalaan 16. f 5.—	Voorzitter afd. Apeldoorn.
B. J. Keizer, Oosterbeek, Cronjéweg 5 f 5.—	Secretaris afd. Arnhem.
Mr. A. Dirkzwager, Rechter in de Arrond. Rechtbank, te Rotterdam, Kralingsche Plaslaan 10. f 5.—	Voorzitter afd. Rotterdam.
Mr. D. R. Rust, Notaris, Rotterdam, Wijnhaven 163. f 5.—	Secretaris afd. Rotterdam.
Mevrouw L. Pachlig—Appelius van Hoboken, Rotterdam, Oostzeedijk 127a. f 5.—	Secretaris afd. Rotterdam.
J. P. Roozen, Hoofdopnemer bij het Boschwezen, Goes, Kerkstraat 38. f 5.—	den heer J. C. Hietink te Den Haag.
J. H. Muller, Gep. O.-I. Ambtenaar, Houthem, St. Gerlach (L.). f 5.—	Eigen aanmelding.
A. G. de Ceuninck van Capelle, Afdeelingschef N.-I.-S., Den Haag, Regentesselaan 142. f 10.—	Eigen aanmelding.
Mr. A. W. Hartman, Den Haag, Zeestraat 71a. f 5.—	
Mevrouw J. van der Voort—Mees, Den Haag, Nieuwe Uitleg 8. f 5.—	Mevrouw J. Koechlin—James, Rijswijk.
Mejuffrouw J. B. W. d'Ancona, Gep. O.-I. Onderwijzeres, Den Haag, Anthonie Duyckstraat 153. f 5.—	Eigen aanmelding.
Dr. P. Anema, Den Haag, Raamweg 1a. f 5.—	Eigen aanmelding.
K. Baart, Den Haag, Anemoonstraat 65. f 5.—	Eigen aanmelding.
H. C. F. Bakhuis, Den Haag, 2de Schuytstr. 245 f 5.—	Eigen aanmelding.
E. J. H. van Delden, Directeur Ned.-Ind. Handelsbank, Den Haag, Ernst Casimirlaan 1. f 5.—	den heer M. J. Lusink te Den Haag.
Mevrouw G. Boorsma—Diepering, Den Haag, Sweelinckstraat 20. f 5.—	Dr. S. E. Boorsma te Amsterdam.
J. J. B. J. Bouvy, oud-Fabrieksdirecteur, Wassenaar, Backershagenlaan 18. f 5.—	Eigen aanmelding.
Rectificatie: H. Bergema, Leiden, Lijsterstraat 7. f 5.—	den heer H. J. Stelma te Leiden.

Nieuwe Begunstigers:

Nieuwe Begunstigers	Geïntroduceerd door:
Mr. J. A. H. Coops, Apeldoorn, Paschlaan 10	Voorzitter afd. Apeldoorn.
Mevrouw A. Dijk—Bruyn van Rosenburg, Apeldoorn, Arnhemsche Weg 238	Eigen aanmelding.

Afschrijven:

H. H. Lugard, Deventer, van Twickelstraat 1 (overleden).

Adresveranderingen:

Mr. W. van Loon, Voorzitter Landraad, van: Tegal naar: Amsterdam, Amstel 306. f 5.
J. M. W. Francken, Haarlem, van: Staten Bolwerk 3 naar: Frederikspark 1, Huize „Insula".
D. Keppel Hesselink, van: Arnhem, Eusebiusplein 2 naar: Velp, Torckstraat 12.
J. Vollema, Arts, van: Leeuwarden, Nieuwstad 90 naar: Mantgum (F).
J. J. Braat, van: St. Moritz naar: Den Haag, Carolina van Nassaustraat 37.
F. H. Ramondt, van: Den Haag, Groot Hertoginnelaan 176: naar Montreux, Hotel „Lorius".
Ir. R. Handl, Den Haag, Populierstraat, van: 76 naar
G. A. Nelissen, Controleur 1ste kl. P.T.T. van: Den Primulastr. 19 naar: Bandoeng, p.a. Hoofdbe P.T.T.
F. van den Elst, Adm. Ambt. B.B. van: Leiden, H woerd 123 naar: Weltevreden, Dep. B.B.
Ir. J. J. G. E. Rückert, thans: Lid v. d. Volksraad, Semarang naar: Weltevreden, Soekaboemiweg 7.
J. L. Weys, van: Bondowoso naar: Malang, Maatsu straat 2.
P. E. van der Kam, Ind. Jur. Cand., van: Voor Prinses Mariannelaan 91 naar: Den Haag, Boksd straat 97

NUMMER 9 DONDERDAG 1 MAART 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — Vereeniging „Oost en West”, Jaarverslag over 1927 (met teekening). — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Amersfoort, II. Apeldoorn, III. 's-Gravenhage, IV. Nijmegen, V. Twente. — Mededeelingen: I. Van het Hoofdbestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 22 tot 29 Febr.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

ONS OPLUISTERINGFONDS.

Tot ons genoegen kunnen wij melden dat reeds eenige giften bij ons binnenkwamen, waarvoor wij de schenkers bedankten.

Het gaat om de uitzending van Inlandsche Kunstnijverheidswerkers, en het zien werken van deze lieden zal zeker de belangstelling voor onze Tentoonstelling op het landgoed „Zijpendaal” verhoogen, en daardoor die van Oost- en West-Indië.

Leden van „Oost en West”, indien gij daadwerkelijk mede wilt helpen onze mooie plannen te doen slagen, zendt ons dan Uwe bijdragen, GROOT OF KLEIN, voor dit Opluisteringfonds.

Gironummer 119887, Mr. J. Huges, Voorzitter „Oost en West”, Afdeeling Arnhem.

Onze beide propaganda-schilderijen staan thans in de groote steden: Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht, Arnhem, Groningen, Leeuwarden.

Wij ontvingen gaarne adressen van winkeliers in de grootere steden van Nederland, die genegen zijn deze mooie schilderijen gedurende eenige weken te étaleeren. Zij trekken bijzonder de aandacht van de voorbijgangers.

Kunt gij ons wellicht eenige adressen opgeven, die voor het goede doel, belangeloos, willen tentoonstellen??

Secretariaat I. T. A.: Nieuwe Plein 52, Arnhem.

Vereeniging „Oost en West”.

—o—

Jaarverslag over 1927.

Algemeene toestand.

Een schets gevende van den algemeenen toestand der Vereeniging, moge het den samensteller van dit jaarverslag vergund zijn aan te vangen met een referaat.

De beschouwing in het Kol. Weekblad over „Het Jaar dat voorbijging — de Indiën in 1927” (zie No. 52 van jaarg. 1927) had als motto de uitspraak van den Griekschen wijsgeer Heraclitus „Alles beweegt”, waarmede, in twee woorden, het wezen der tijdelijkheid uitgedrukt is.

Een wel gekozen motto voor die beschouwing, al is daarin dan verwerkt een overzicht van het gebeuren in de korte spanne tijds van één jaar, maar van een jaar van groote en vèrstrekkende beteekenis voor Oost-Indië. Ook boven het jaarverslag onzer Vereeniging zou dit motto niet misplaatst zijn. Zal dit in de volgende regelen wel blijken, er mag hierop even vooruitgeloopen worden door het citeeren uit dat jaaroverzicht van deze juist typeerende zinsnede: „De Vereeniging Oost en West mocht zich in toenemenden bloei verheugen. Het ledental stijgt, de afdeelingen bloeien evenzeer en geven, ook door tal van lezingen en lichtbeeldenavonden, blijken van een opgewekt vereenigingsleven. De afdeeling Arnhem maakte zich buitengewoon verdienstelijk met de voorbereidingen eener groote Indische tentoonstelling, welke aldaar in Juni—Juli a.s. zal worden gehouden en mede den goeden naam der Vereeniging zal verhoogen.”

Deze woorden kunnen volledig onderschreven worden. „Alles beweegt”, en, in de goede richting. Waaruit ten overvloede de slotsom getrokken kan worden, dat, om de samenvattende terminologie van den wijsgeer in een hedendaagsche zegwijze te volgen, de algemeene toestand der Vereeniging „gunstig” is.

Leden en begunstigers.

Het ledental nam wederom toe en bereikte op ult. December 1927 het cijfer van 3428.

Ook het aantal begunstigers, thans een 50-tal, steeg aanmerkelijk, een hoogst verblijdend verschijnsel, dat beschouwd mag worden als een premie op het door de Vereeniging verrichtte werk. Een woord van warmen dank aan onze oud- en onze nieuw-toegetreden begunstigers, die door hun financieelen steun de Vereeniging beter in staat stellen op den ingeslagen weg voort te gaan en die door dien steun op zoo sympathieke wijze getuigenis afleggen van hunne instemming en waardeering met het doel en streven van Oost en West. Het is bekend hoe het H.B.-lid, de Hr. Sandberg, in deze een succesvolle actie voerde. Sindsdien achtte hij een rustperiode wenschelijk, maar is hij genegen om, zoo de gelegenheid zich daartoe voordoet, de op zich genomen taak verder voort te zetten. Wat de werving van leden betreft, spreekt het vanzelf dat, naarmate de Vereeniging meer naar buiten optreedt, het ledental toeneemt. Men zou hier kunnen spreken van rechtevenredigheid. Intusschen, terwijl dat plaats heeft, behoeft een ander middel niet te worden veronachtzaamd en zoo hebben dan, aan het einde van het jaar, met goedkeuring van het Dagel. Bestuur, de Redacteur van het K. W., de Algem. Secr. der Ver. en de heer v. Gelder, medewerker aan het weekblad, in gemeen overleg een actie voor dat doel voorbereid.

Hoofdbestuur.

In de samenstelling van het Hoofdbestuur kwam dit jaar weinig verandering. In de op 11 Juni te Amsterdam gehouden Algem. Verg. werd de heer Jhr. Dr. Sandberg definitief als Hoofdbestuurslid benoemd ter vervanging van Mevr. van Assen-Sol, die haar mandaat welwillend ter beschikking gesteld had. Voorts werd in plaats van den heer Luijtjes (Nijmegen), die wegens gevorderden leeftijd afgetreden was, benoemd de heer F. M. Gescher, die echter vóór het einde van het jaar aftrad, zonder dat een ander in zijn plaats als H.B.-lid nog benoemd werd. Deze nieuwe benoeming is echter spoedig tegemoet te zien.

De zittende leden, die in 1927 aan de beurt van aftreden waren, t.w. de H.H. E. Roodhuijsen (Amersfoort), J. C. Baars (Apeldoorn), Dr. H. H. Zeijlstra (Deventer), H. F. Wagenaar Reisiger (Haarlem) en H. Somermeijer (Utrecht) werden allen herkozen.

De gewone bijeenkomsten van het H.B. hadden, als gebruikelijk, plaats in April en in October en vóór den aanvang der algemeene jaarlijksche vergadering.

Afdeelingen.

Het aantal bleef hetzelfde. Worden belangstellenden, voor wat betreft de werkzaamheden der afdeelingen, verwezen naar de door de besturen ingezonden jaarverslagen, welke steeds in het K. W. afgedrukt worden, zoomede naar alle tusschentijdsche ingekomen verslagen en gehouden lezingen e.d., aan de afdeeling Arnhem dient hier een afzonderlijk woord gewijd te worden.

De afdeeling Arnhem heeft het gansche jaar door de aandacht en belangstelling getrokken van het heele land en van ver daarbuiten, door de voorbereiding der groote O.- en W.-I. tentoonstelling in 1928, zooals reeds te voren vermeld. Het zou in dit verslag praematuur zijn van die tentoonstelling zelve iets meer te zeggen dan dit weinige, dat intusschen van genoegzaam groote beteekenis is voor de geheele Vereeniging Oost en West. Maar wel is het hier de plaats om den Voorzitter der afdeeling, den heer Mr. J. Huges, den energieken leider van deze grootsche, veelbelovende onderneming, een woord van hulde te brengen voor hetgeen hij, met de zijnen, in rustelooze werkzaamheid, tot stand tracht te brengen.

Op de Algem. Vergadering van 11 Juni bracht het Dagel. Bestuur een voorstel ter tafel om, bij wijze van proef, de jaarlijksche geldelijke afdracht aan het Hoofdbestuur van 60 % der over het vorige jaar geïnde contributiën terug te brengen tot 40 %.

Het is verklaarbaar dat dit voorstel, uitgegaan van den Voorzitter der Vereeniging en door hem toegelicht, met groote instemming werd begroet en aanvaard, waarbij men daartegenover gaarne de toezegging deed om, indien maar eenigszins mogelijk, geen tusschentijdsche aanvragen om geldelijken steun aan het H.B. te vragen en ook deze dat, wanneer de omstandigheden mochten mee-

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Koedoes, res. Semarang, Java.

brengen dat de afdeelingen in staat zouden zijn de kas van het H.B. door een grootere afdracht als anderszins te steunen, zij zulks ook zullen doen.

Vermelding verdient voorts nog dat Nijmegen en Apeldoorn, onderscheidenlijk op 30 Januari en op 23 Februari, haar 25-jarig bestaan feestelijk herdachten, in welke jubilea het H.B. met een stoffelijk blijk van belangstelling deelnam. Aan Nijmegen werd een voorzittershamer met inscriptie aangeboden, aan Apeldoorn een sierlijke ledenlijst. En ook dit, dat Arnhem, Nijmegen en Apeldoorn in dit jaar rechtspersoonlijkheid aanvroegen en verkregen.

Amersfoort en Nijmegen, ten slotte, hebben, als bekend, ten dienste hunner leden een bibliotheek aangelegd. Een woord van aanbeveling aan hen, die voor den uitgroei dier boekerijen uit hun voorraad iets willen afstaan, wordt hier gaarne geplaatst.

Vertegenwoordiging in Oost- en West-Indië.

De hoofdvertegenwoordiger in O.-Indië, de heer Mr. K. Fauser, vertoefde met een half jaar verlof in Nederland. Diens verblijf hier te lande werd benut tot het houden van besprekingen met het Dagelijksch Bestuur. Bij het einde van het jaar was de heer Fauser weer terug in Indië, waar hij te Koedoes, nabij Semarang, zich een standplaats aangewezen zag. Verwacht mag worden dat deze plaatsing in een cultuurcentrum, in de nabijheid van Java's derde stad, der Vereeniging ten goede zal komen.

Gedurende de afwezigheid van zijn vorige standplaats (Tandjong-Balei) werd zijn functie aldaar bereidwillig waargenomen door een ambtgenoot, den heer Mr. M. J. A. Oostwoud Wijdenes.

In West-Indië, Suriname, bleef de vertegenwoordiging in de goede handen van den heer H. R. Nije, en in Curaçao in die van den heer X. Krügers.

Alle deze heeren kweten zich wederom verdienstelijk van hun taak, de heer Mr. Oostwoud Wijdenes van het interimaat.

De vertegenwoordiging elders dan in de overzeesche gewesten, houdt steeds de aandacht van het Bestuur gaande.

Koloniaal Weekblad.

De redactie, onder het Dagel. Bestuur, maar daarin bijgestaan door haren even bekwamen als ijverigen secretaris, den heer W. C. Muller, kan met voldoening terugzien op het afgeloopen jaar; de inhoud van het Orgaan mocht zich — dank zij de bijdragen van verschillende bekende personen en autoriteiten op Indisch gebied — ook buiten den kring der leden, in veler belangstelling verheugen. De Nederlandsche zoowel als de Indische pers schonken eveneens in ruime mate aandacht aan ons weekblad. Het Bestuur blijft zich gaarne aanbevolen houden voor bijdragen van onze leden uit Oost- en West-Indië. Wat het uiterlijk aanzien van het blad aangaat, dit bleef ongewijzigd en goed verzorgd tot het laatste no. toe. Helaas is het den Uitgever niet mogelijk op dezelfde wijze de uitvoering in het nieuwe jaar te bestendigen. De omslag is te kostbaar; het laatste no. in het oude jaar verscheen dan ook voor 't laatst met dien omslag. Overigens blijft een nauwlettend toezicht van het Bestuur op de verbetering, zoo in- als uitwendig, van het Orgaan verzekerd.

De vaste medewerkers verzorgden wederom hunne rubrieken op de bekende, alle hulde verdienende, wijze. Een van hen, de heer Van Assen, die der Vereeniging vele jaren lang, in verschillende functies, goede diensten bewezen heeft, droeg op 1 Mei zijn taak over aan den heer W. C. van Gelder, oud-Assistent-Resident.

Op 16 November had een gecombineerde vergadering plaats van Dagel. Bestuur, vaste medewerkers en redacteur, ter bespreking van algemeene onderwerpen op de belangen van het blad betrekking hebbende.

Informatie-bureau.

Deze instelling bewees ook dit jaar weer haar groot nut, ook met hare boekwerkjes over Staats- en particuliere betrekkingen in de overzeesche gewesten. Het afzonderlijk uit te brengen jaarverslag door den leider van dit bureau zal dit nader aantoonen.

Ten einde het contact met dit bureau te bevorderen, brengt de leider elke maand rapport uit over den gang van zaken in een vergadering van het Dagel. Bestuur.

Leeszaal.

Wat over de leeszaal in een vorig verslag ge teerd werd geldt ook nu nog. Het bezoek, ofsc toenemend, maar veelal van vaste bezoekers, niet in verhouding tot de voorhanden zijnde tuur van groote verscheidenheid op koloniaal bied.

Stichtingen, Commissies, Fondsen, enz.

Bij dit punt moge, om noodelooze herhalin vermijden, verwezen worden naar de afzonder rapporten.

Andere werkzaamheden en verrichtingen.

Het Dagel. Bestuur vergaderde geregeld week, behalve gedurende een korte zomerper

De Algemeene Vergadering der Vereeniging gehouden op 11 Juni '27 te Amsterdam, alwaa afdeeling aldaar het H.B. en verdere aanwe een aangenaam en gastvrij onthaal bereidde. die vergadering werd een motie aangenomen s kende tot verbetering bij het L., M. en H. onde van de kennis omtrent de overzeesche gewe De motie is aangeboden geworden aan den zitter van den Ministerraad, die er met belang ling kennis van genomen heeft en zijn aand aan de motie der Vereeniging schenken zal.

De kasgelden en verdere bezittingen der Ver ging werden, overeenkomstig het voorschrift, halve door de jaarlijksche commissie van veri tie, in het voor- en in het najaar opgenomen nagegaan door een gecommitteerde uit het D Bestuur.

Een en ander werd steeds in orde bevon waarvan telkens proces-verbaal werd opgem

De statuten werden gewijzigd, c.q. de tijds der Vereeniging verlengd, zoodat deze nu op 2 1957 verstrijkt.

Aan H. M. de Koningin werd het eerbiedig zoek gericht wel te willen aanvaarden een nering — in den vorm van een penning — a gedenkwaardige feit dat Zij, einde Mei en Juni, door middel van Philip's radio, hare o danen in O.- en W.-Indië toegesproken heeft welk verzoek H. M. welwillend beschikte.

Aan den heer Directeur der Philips' Gloeilam fabrieken en aan den bekenden vliegtuigenbou den heer Fokker, werd de gouden eere-medaille gekend op grond van hunne bizondere verdien ten opzichte van 't doel onzer Vereeniging. Die den heer Philips, werd hem door den voorz vergezeld van den secretaris, op 30 September gereikt, waarvoor die heer op waardeerende aan het Bestuur zijne erkentelijkheid betoonde uitreiking van de medaille aan den heer Fo kon dit jaar niet geschieden, wegens diens ve in het buitenland.

Den 9en Juni nam het Dagel. Bestuur deel de plechtige bijzetting in Amsterdam van het felijk overschot van den Gouv.-Generaal J. B. Heutsz. Den Inlandschen militairen, voor dat uit Indië herwaarts overgekomen, werd op 8 een feestdag bereid door een boottocht naar de ger plassen, gevolgd door een rijstmaaltijd op rust.

Gelden werden ingezameld ten behoeve der Kruis Kolonie te Salatiga en voor de behoe Surinaamsche vrouw Catoir te Parijs (Fran door huwelijk).

Nauwere aanraking werd verkregen met het loniaal Instituut en met het Kon. Nederl. rijksk. Genootschap.

De met de vereeniging „Suriname" op den g slag eener wederzijdsche belangengemeens voor kort gesloten overeenkomst werd per December beëindigd.

Een zeer belangrijk besluit, dat van de sa stelling door den heer C. Lekkerkerker van boekwerkje over de Indiën ten dienste der ho klassen op de lagere scholen hier te lande (zi vorig jaarverslag) nadert zijn voltooiing.

En eindelijk de mededeeling, dat na rijp en durig beraad besloten werd de huur van het ceel Heulstraat 17, Den Haag, — zetel van H.B. — eindigende ult. April van het volgende per 1 December '27 op te zeggen. Dit besluit, mede het belang der Vereeniging zeer gebaa zijn, berust op verschillende overwegingen.

Aan het einde van het jaarverslag was nog geschikte huisvesting gevonden.

Evenals in vorige jaren werd ook in dit ja Vereeniging steeds vertegenwoordigd door het Best. in pleno, of door één of meer leden,

legenheden waar zulks noodig of passend geacht werd en werkte het Bestuur met andere vereenigingen samen indien de belangen van Indië daarbij betrokken waren.

Hiermede moet worden volstaan; de opsomming van deze punten onder dit hoofd is uiteraard onvolledig. Slechts enkele voorname werkzaamheden en verrichtingen, die hier niet onvermeld mochten blijven, zijn genoemd. Voor 't overige kan verwezen worden naar andere verslagen en publicaties.

Financieele toestand.

Deze baart geen zorg, eischt wel behoedzaamheid, gelet op de aanzienlijke uitgaven welke, in het komende jaar, de kas van het H.B. te dragen zal hebben.

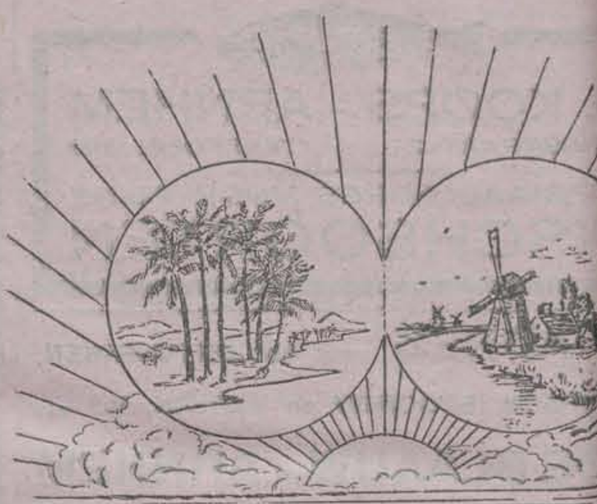
Vooreerst moet hier gedacht worden aan de kosten verbonden aan de reeds genoemde uitgave en verspreiding in de hoogste klassen der lagere scholen hier te lande van het boekje over Indië, samen te stellen door den heer Lekkerkerker; 2e. aan de dezerzijds bereidwaardig toegezegden steun, in den vorm van voorschotten, voor onze groote Indische tentoonstelling te Arnhem, zij het dat die gelden, gelet op de flinke voorbereiding dier onderneming, zoo niet geheel dan toch ten deele in de kas van het H.B. zullen terugvloeien en 3e. aan de uitgaven voor de aanstaande verplaatsing van den zetel van dat Bestuur, met al den aankleve van dien.

Daar staan eenige lichtpunten tegenover:

Door bemiddeling van Z.Exc. den Minister van Koloniën, Dr. J. C. Koningsberger, der vereeniging, als algemeen bekend, zeer gezind, werd, dank zij het gunstig onthaal dat die bemiddeling bij de Indische regeering mocht vinden, voor 1928 wederom het subsidie van ƒ3000, dat sedert 1922 noode ontbeerd werd, op de begrooting gebracht. Deze korte veelbeteekenende aankondiging ga gepaard met een betuiging van groote erkentelijkheid jegens dien bewindsman voor diens financieelen, maar niet minder voor den moreelen steun, welke daaraan ten grondslag ligt.

Een ander heugelijk teeken is de toename van leden en begunstigers en dat verscheidene leden, eigener beweging, hunne contributie op peil brachten, voorbeelden, die algemeen navolging mogen vinden. De contributie toch van ƒ 5.— 's jaars als minimum voor het lidmaatschap, waaraan o.m. verbonden is de franco toezending wekelijks van het orgaan van 16 pagina's, is waarlijk wel heel laag gesteld. Voorts mocht het Bestuur in den l[oop] van het jaar ontwaren, dat er leden in de Vere[eni]ging zijn, van wie gebleken is dat zij haar bij [tes]tamentaire beschikking indachtig zijn. Dit stemt tot groote voldoening.

Het feit, dat de Vereeniging grooter wordt, h[eeft] er om practische redenen toe geleid, dat aan [den] titulatuur van Voorzitter en Secretaris der V[er]eeniging werd toegevoegd: „Algemeen" (Voorzi[tter] en Secretaris), een schijnbaar geringe wijzig[ing] maar niet zonder beteekenis.

Inderdaad — de zon komt mooi op voor de V[er]eeniging, al zal het dan nog lang duren eer zi[j] het zenith staat.

„Alles beweegt" en in de goede richting e[n] is een veelbelovend tijdsteeken dat, tegen de [des]tructieve stroomingen in, „Oost en West" een [tijd]perk van voorspoed doormaakt.

De goede richting is die, welke, zooals in het [be]ginselprogram is vastgelegd, aanstuurt op het [be]houd en de versterking van het Rijksverband, het belang van Nederland en Indië beide.

Aan het einde van dit verslag een woord [van] dank aan hen, die in 1927 op eenigerleiwijze b[ij]dragen hebben tot den bloei der Vereeniging.

Exploitatie- en Begrootingsrekening 1927.

Benaming der Hoofden.	Raming 1927. Ontvangsten 1	Uitgaven 2	Werkelijke Ontvangsten 3	Uitgaven 4	Verschillen Meer 5	Mi[nder]
Ontvangsten.						
Regeeringssubsidie (Tehuis v. N.-I. bedienden	ƒ 8200.—	—	ƒ 8200.—	—	—	
Idem; Studie-Comm. (Gedelegeerden)	„ 4500.—	—	„ 4500.—	—	—	
Bijdr. v. leden en begunstigers	„ 14600.—	—	„ 14174.42	—	—	ƒ 4
Inlichtingendienst (Verk. boekwerkjes)	„ 75.—	—	„ 74.20	—		„
Interest	„ 1125.—	—	„ 1162.01	—	ƒ 37.01	
Uitgaven.						
Propaganda	—	ƒ 1700.—	—	ƒ 1659.41	—	„
Meubilair	—	„ 50.—	—	„ 82.31	„ 32.31	
Onkosten.						
Salarissen	—	„ 3800.—	—	„ 3762.17	—	„
Huishuur	—	„ 1100.—	—	„ 1102.49	„ 2.49	
Kantoorbenoodigdheden	—	„ 175.—	—	„ 109.84	—	„
Schrijfloon	—	„ 15.—	—	„ 22.93	„ 7.93	
Porti en telegrammen	—	„ 325.—	—	„ 331.95	„ 6.95	
Reiskosten	—	„ 325.—	—	„ 334.55	„ 9.55	
Receptiekosten	—	„ 175.—	—	„ 175.96½	„ 0.96½	
Gas- en waterleiding	—	„ 175.—	—	„ 150.60	—	„
Telefoon	—	„ 225.—	—	„ 224.60	—	„
Brandstoffen	—	„ 125.—	—	„ 101.70	—	„
Onderhoud	—	„ 40.—	—	„ 65.86	„ 25.86	
Diversen	—	„ 20.—	—	„ 44.33½	„ 24.33½	
Hoofdvertegenwoordiger O.-I.						
Salaris	—	„ 1200.—	—	„ 1200.—	—	
Porti en schrijfloon	—	„ 350.—	—	„ 350.—	—	
Propaganda	—	„ 350.—	—	„ 350.—	—	
Diversen	—	„ 100.—	—	„ 100.—	—	
Koloniaal Weekblad.						
Honor. Secr. der Redactie en vaste medewerkers	—	ƒ 2850.—	—	„ 2912.50	„ 62.50	

Honor. losse medewerkers	—	„ 500.—	—	„ 490.75	—	„ 9.05
Diversen (uitgever, enz.)) ...	—	„ 325.—	—	„ 305.20	—	„ 19.80
Leeszaal	—	„ 500.—	—	„ 469.25	—	„ 30.75
Lidmaatschappen	—	„ 75.—	—	„ 125.10	„ 50.10	—
Inlichtingendienst	—	„ 1250.—	—	„ 1038.25	—	„ 211.75
Regeeringssubsidie (Tehuis voor N.-I. bedienden)	—	„ 8200.—	—	„ 8200.—	—	—
Idem Studie-Commissie (Gedelegeerden)	—	„ 4500.—	—	„ 4500.—	—	—
Studie-Comm., kleine uitg. ...	—	—	—	„ 19.50	„ 19.50	—
Onvoorz. uitg. (Diversen)	—	„ 50.—	—	„ 56.30	„ 6.30	—
	ƒ 28500.—	ƒ 28500.—	ƒ 28110.63	ƒ 28285.76		
Nadeelig saldo			„ 175.13			
Totalen	ƒ 28500.—	ƒ 28500.—	ƒ 28285.76	ƒ 28285.76		

De Penningmeester,
VAN DER BRUGH.

Den Haag, 18 Februari 1928.
Aan het Hoofdbestuur
der Vereeniging „Oost en West".

De ondergeteekenden, in commissie vereenigd, ter verificatie der Jaarrekening 1927 van de Vereeniging „Oost en West", leggen hierbij gaarne de verklaring af, dat zij alles in de beste orde aangetroffen hebben en dat de verschillende registers en bescheiden behoorlijk en netjes bijgehouden zijn geworden.

Van de door ons geverifieerde posten van ontvangst en uitgaaf waren de bewijzen tot staving aanwezig en de uitkomsten der hoofden van rekening in de boeken stemden overeen met de cijfers der overgelegde Exploitatie-rekening en Balans.

Wij brengen gaarne hulde voor de wijze waarop de administratie gevoerd geworden is en bevelen derhalve aan de Balans per ult. December 1927 houden beheer te déchargeeren.

(w. g.) M. J. LUSINK.
G. W. ERFMANN.
J. VAN HAAFTEN.

HOOFDBESTUUR EINDE 1927.

NAMEN	FUNCTIËN	WOONPLAATS	Jaar van aftreden	AANTEEKENINGEN
R. Zuyderhoff	Voorzitter	's-Gravenhage	1929	Dagelijksch Bestuur
F. van Peski	Onder-Voorzitter	„	1928	
E. H. W. J. R. Logeman	Lid	„	1929	
F. H. A. van der Brugh	Secr.-Penningm.	„	1929	
Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg	Lid	„	1930	
G. C. van den Wall Bake	„	Amsterdam	1928	(treedt af 1-1-'28, wegens beëindiging overeenkomst)
W. C. Clasener	„	„	1929	
E. Roodhuyzen	„	Amersfoort	1930	
J. C. Baars	„	Apeldoorn	1930	
Mr. J. Huges	„	Arnhem	1929	
W. F. J. Kroon	„	Breda	1930	
Dr. H. H. Zeylstra Fzn.	„	Deventer	1930	
Ir. J. D. Ruijs	„	Enschedé	1930	
J. Franke	„	Groningen	1929	
H. F. Wagenaar Reisiger	„	Haarlem	1930	
J. A. van Hamel	„	Leiden	1929	
. . . . . .	„	Nijmegen	....	zal worden aangewezen.
Z. G. Ph. Marcella	„	Rotterdam	1928	
H. Sommermeijer	„	Utrecht	1930	

Leden van „Oost en West"

„Daer can voor de Indien iets groots werden verrigt", wanneer gij allen, in eenigerlei vorm, Uwe medewerking verleent tot het welslagen der a.s. tentoonstelling te Arnhem.

Het bestuur der afdeeling Arnhem verdient Uwen steun ten volle, mede omdat zijn lofwaardig streven de gansche Vereeniging ten goede moet komen!

Van Week tot Week.

Dinsdag 21 tot Maandag 27 Februari.

Hoofd van de Opiumregie. Batavia, 22 Febr. (Aneta) [1]. Op zijn verzoek is met ingang van 4 Juni eervol ontslag verleend aan den heer J. H. Delgorge, hoofd van de Opiumregie, onder dankbetuiging.

Hoofd van den Pandhuisdienst. Batavia, 22 Febr. (Aneta). Aan den heer K. C. Barkey, hoofd van den Pandhuisdienst, is op zijn verzoek met ingang van 2 Mei eervol ontslag verleend, onder dankbetuiging.

Grootlandbouwbedrijf op Timor? Batavia, 23 Febr. (Aneta). De Handelsvereeniging Amsterdam [illegible] bouw op Timor aan ten behoeve van een onderzoek naar de mogelijkheden [illegible] het landbouw-grootbedrijf in die streken.

Gepensionneerd. De luitenant-kolonel der Inf. v. h. O.-I. Leger G. A. Perié zal 2 Mei den dienst met pensioen verlaten.

Hoogere examens. Wageningen. Ingenieursexamen Koloniale boschbouw de heer W. J. Alsbach.

Leiden. Bevorderd tot doctor in de geneeskunde op proefschrift, getiteld „Framboesia Tropica" de heer E. H. Hermans.

De Krakatau. De vulkanische bevingen van den Krakatau houden nog steeds aan. De laatste berichten van Aneta meldden zelfs een geregistreerd aantal van 35 per etmaal. Boven het zee-oppervlak is er echter niets van te bespeuren.

Natuurwetenschappelijke Raad. Batavia, 23 Febr. (Aneta). Het college van gedelegeerden van den Volksraad heeft zonder hoofdelijke stemming het voorstel tot stichting van den Natuurwetenschappelijken Raad aangenomen.

Burgemeester van Bandoeng. Bandoeng, 23 Febr. (Aneta). Op zijn verzoek is met ingang van 5 Juli eervol ontslag verleend aan den heer B. Coops, burgemeester van Bandoeng, onder dankbetuiging.

Directeur Alg. Proefstation v. d. Landbouw. Buitenzorg, 23 Febr. (Aneta). Met ingang van 31 Maart e.k. is op zijn verzoek eervol ontslag verleend aan dr. P. J. S. Cramer, als directeur van het Algemeen Proefstation voor den Landbouw, onder dankbetuiging.

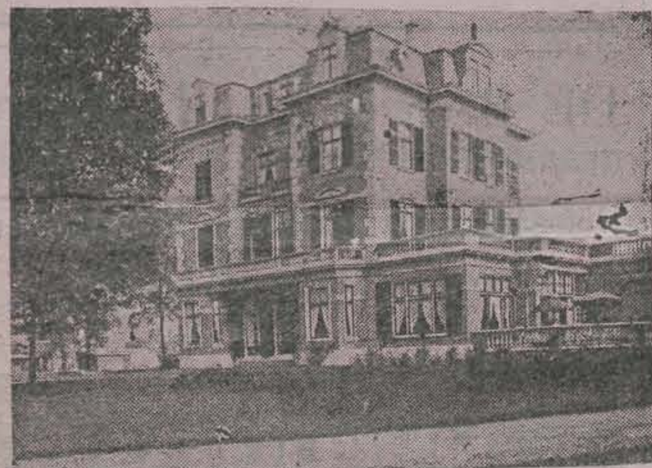
Opvolgers van wijlen F. H. K. Zaalberg. Dr. P. J. van Loo is gekozen verklaard tot lid van den Volksraad in de vacature-Zaalberg. — De hr. J. H. Ritman is benoemd tot waarnemend hoofdredacteur van het Bat. Nieuwsblad (Aneta).

Lezingen over Indië in Duitschland. Mr. Dr. Schumann, de oud-voorzitter van den Volksraad, die in Duitschland een drietal lezingen over Indië gehouden heeft, deelde aan Aneta eenige van zijn indrukken, tijdens deze reis opgedaan, mede. (Zie o.a. het *Vaderl.* van Zo. 26 Febr.).

Indo-Europeesch Verbond. Zaterdag 25 Febr. heeft de afd. Nederland van het Indo-Europeesch Verbond te 's-Gravenhage eene ledenvergadering gehouden, welke o.a. werd bijgewoond door het Volksraadlid generaal J. van der Weyden. (Verslag in het *Vaderl.* van Zo. 26 Febr.).

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan het „Vaderland".

Ir. L. J. F. Feber. Naar het *Vaderl.* verneemt heeft Ir. Feber, van wien gemeld is, dat hij naar Indië zou vertrekken, thans ontslag uit den Indischen Staatsdienst ontvangen, zoodat hij in Nederland blijft.

P. F. Abell †. Te Voorburg is, op den leeftijd van 66 jaar, overleden de heer P. F. Abell, gepens. assistent-resident in Ned.-Indië.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

N. I. V J. O. 's Gala-Uitvoering.

Ofschoon reeds in de jongste Zondag-ochtendbladen uitvoerige verslagen gestaan hebben over de *Gala-Soirée*, door het *Nederlandsch Indonesisch Verbond van Jongeren Organisaties* op Zaterdagavond 25 Februari in Hotel „De Twee Steden" te 's-Gravenhage gegeven, kunnen wij toch niet nalaten daarover hier nog een kleine nabetrachting te houden, uit groote dankbaarheid voor het genotene, waarbij wij zeker uit veler naam spreken. Zoowel de *Wajang Koelit-* als de *Wajang Wong*-vertooningen waren iets buitengewoons.

Ook de Indische medewerker van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* schreef uit Den Haag o.a.:

„Het Nederlandsch-Indonesisch Verbond van Jongeren-Organisaties heeft in zijn kortstondig bestaan al naam gemaakt met de fijne vormen van zijn propaganda voor Indische kunst, de dramatische, zoowel als de plastische en de instrumentale.

Haar ideëele doel: wederzijdsche genegenheid te bevorderen door elkander nader te treden en hierdoor indirect bij te dragen tot versteviging van den band tusschen Nederland en Indië, laat zich wel het zekerst benaderen langs de wegen der kunst; [1]) in de kunst toch, in den bewusten dienst en verstaan; op dit terrein vallen, voor al wie schoonheid zoeken, de pigment- en karaktertegenstellingen weg. Het is dan ook een goede gedachte de nog te weinig bekende uitingen van Indische kunst in Nederland ook buiten den engen kring der ingewijden meer bekendheid te geven door ter gelegenheid van het jaarlijksch generaal appèl van het Verbond het grootste deel van het programma daaraan te wijden. Vooral de Javaansche wajang in zijn verschillende vormen — zooals de *wajang poerwa*, het met leeren poppen uitgevoerde schaduwspel tegen het gespannen doek, de *wajang wong*, het sterk gestyleerd spel van levende acteurs, die fragmenten uit het (Hindoe-)Javaansche epos ten tooneele brengen, de *wajang golek*, het Javaansche poppenspel, om slechts de voornaamste vormen te noemen — wordt hier te lande nog te weinig in zijn innerlijke beteekenis begrepen. Wie er zich rekenschap van geeft, dat de Pendawa's en hun neven de Koerawa's, die in tal van „lakons" (tooneelfragmenten) als de elkander eeuwig bekampende machten optreden met den „Ksatrya" (edelman), Ardjoeno, den idealen held, als hoofdfiguur en aanvoerder der Pendawa's, hoogstwaarschijnlijk moeten begrepen worden als de goede en kwade aanvechtingen, die strijd voeren in den boezem van den her en der geslingerden mensch, die zich tot hooger ontwikkeling voelt voorbestemd, ziet het Javaansch tooneel niet meer alleen als enkel uiterlijk en in zijn schijnbare herhalingen voor den Westerling wel eens eentonig wordend spel, maar als de schoone verzinnelijking van diepe gedachten. Zoo ook zal, wie de schimmen op het doek vermag te begrijpen, als de als schaduwen op het tooneel des levens voor onze oogen bewegende menschen, schaduwen van de échte, maar voor ons niet zichtbare menschen, die door de hand van den „*dalang*" (den vertooner) worden bewogen, zich dichter voelen bij het intieme wezen dezer zinrijke kunst, waaraan een diepe wijsheid ten grondslag ligt." [2])

[1]) Hetzelfde doel dus, dat „Boeatan" nastreeft, meer speciaal langs den weg der kunstuitingen op het gebied van handenarbeid.

Op instrumentaal gebied hebben beide vereenigingen samengewerkt, o.a. heeft „Boeatan" haar mooie Mangkoenegoransche *Salendro-gamelan* telkens ter beschikking gesteld van *N. I. V. J. O.* en hebben de eerste oefeningen en repetities in hare lokalen, Heulstraat 19, Den Haag, plaats gehad. Red.

[2]) Ook *R. M. Jodjana*, die op Donderdag-avond 23 Februari j.l. voor de leden der Afdeeling Haarlem van „Oost en West" een lezing met lichtbeelden en dansdemonstraties hield, veel uitvoeriger dan de heeren *R. M. Mr. Soeripto* en *R. Soedomo* dien avond konden geven, wees op de symbolische beteekenis der schimmenvertooningen, o.a. zeggende: „Het wajangspel oogt hoofdzakelijk de vereering der voorvaderen, na hun dood als geesten, schimmen, ronddolen en oppermachtige heerschappij uitoefenen. Het *(kelir)* is gespannen voor de wereldruimte. De schimmen of figuren *(wajang)* zijn de spelers in het relddrama, terwijl de lamp *(blentjong)* het licht zon, is. De *dalang* (vertooner), is het Wezen, dat spelers gebiedt en volgens Zijn wil doet bewegen.

Omtrent de dansdemonstraties merkte *De Opr. Haarlemsche Courant* van Vrijdag 24 Febr. j.l. in verslag der lezing terecht op:

„De stijlvol-aesthetische bewegingen van dezen Javaanschen artist maakten diepen indruk op de aanwezigen.'

Wèl heeft de heer *H. Borel* gelijk door in „*Vaderland*" op te merken:

„Voor menschen, die nooit in Indië gew zijn is het een buitenkansje hier, in Holl door dergelijke voorstellingen een idee te gen van het subtiele *wajang*-spel, en he daarom niet genoeg te waardeeren, dat N.I.V.J.O. hiertoe de gelegenheid geeft. Zij in Indië *wajang*-spelen gezien hebben, mis in zoo'n besloten Hotelzaal een der allerv naamste elementen er van: de sfeer.

„Hetzelfde geldt ook voor de *Krontjong* andere liederen. *Krontjongen* moet men hooren op een tooneel, maar in den *Kamp* van Indo's, die op avontuur uit zijn.

„Natuurlijk is hier niets aan te doen, ik 't alleen om er op te wijzen, dat Ooster *wajang*-tooneel, evenmin als Oostersche ziek, hun eigen sfeer kan vinden in een landsche tooneelzaal. Klonk 't niet wat vree ik zou bijna zeggen: het lijkt op gecons veerde muziek, geconserveerde *wajang*, in De atmosfeer is er uit weg; de *gamelan*-to worden gedragen door de tropische lucht stem van den *dalang* evenzoo."

Zeker, beide moet men althans in de open lu in de vrije natuur hooren, willen zij goed tot recht komen.

Wij zijn het echter ook volkomen met hem e dat het met zooveel liefde en toewijding hier bodene toch altijd nog héél mooi blijft, al ontbr er noodgedwongen die eigen, fijne sfeer aan.

Bij hen, die dit alles op Java, vooral in de V stenlanden, eens bij mochten wonen, zal het men lieflijke herinnering opgeroepen hebben, terwijl hen, die dit voorrecht niet hadden, allicht het langen opgewekt zal zijn een en ander van dit m [illegible] hier en daar waardeering wakker gemaakt voor het hooge beschavingspeil der Javanen.

Wij waren zoo gelukkig, niettegenstaande late uur, toch de *Wajang wong*, deze werk bewonderenswaardige nieuwe prestatie der Indo sische heeren studenten van het Verbond, tot einde te kunnen volgen. Naar een vrije bewerk van het Epos, de *Ramayana*, werden in vier neelen van Javaanschen dans de gevechten voo steld van *Rama* en diens broeder *Laksmana* te *Rahwana*, en den reus *Maritja*, die van laats noemde bevel kreeg *Sita*, de echtgenoote van Ra te schaken.

Hoe prachtig stijlvol zoowel wat kostuums, houdingen en bewegingen betreft, werden bo genoemde vorsten door de *Radens Mas: Soeri Soebanto* en *Maladhi* uitgebeeld: de een al fra dan de ander, terwijl ook *Raden Mas Soeb* de rol van den geweldigen reus bizonder goed tolkte en het geheel, op traditioneele wijze, o vroolijkt werd door het potsierlijk optreden der typische narren-dienaren: *Semar, Petroek* en *Gareng*, belichaamd door de *Radens: Soemiar,* *kardi* en *Oemar Said*. Dit alles is niet zoo eenvo in elkander te zetten en uit te voeren als 't schien voor oningewijden wel lijkt.

Raden Mas Mr. Soeripto, vice-president van Verbond, heeft aan het welslagen van dezen a wel het leeuwenaandeel gehad, want wat hij als *dalang*, vertooner en vertolker der schim gegeven heeft, was, de omstandigheden in aan king genomen, boven allen lof verheven.

Hoe prachtig kwam deze verheven zwart en kunst, met haar diep-mystieke, zoowel als h rische beteekenis, daar tot haar recht!

Ook het gamelan-orkest, met *Raden Mas Jod* als gevoelig *kendang*-bespeler en zijne echtge aan het hoofd, had lang geen gemakkelijke Maar zij allen mochten de voldoening smaken

ondernomene tot een goed einde gebracht en daarmee bij velen een diepen indruk der Javaansche kunst achtergelaten te hebben.

Het uitbundig applaus was dan ook door allen dubbel en dwars verdiend.

Het eenige jammere was: de overlading van het program. De handschaduwen van *Henri Nolles* en het schimmenspel van *Dr. de Koos* waren beter achterwege gebleven.

Het geduld der Jazzlustige jongelui is wel op de proef gesteld, want het „Europeesche" Groot-bal — welk een akelig contrast bij de vorige danskunst — begon pas den volgenden dag!

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Een waarschuwing.

„Ons gezag in Ned.-Indië wordt op geenerlei wijze ernstig bedreigd, maar door een welmeenend idealisme berokkenen wij ons onnoodige moeilijkheden." Dit was de *staatkundige* waarschuwing van den heer *P. Staal*, vele jaren Nederlandsch consul-generaal te Calcutta.

„Nederland wordt van de Ned.-Indische markt geleidelijk verdrongen door de buitenlandsche, met name door de Japansche concurrentie, en dit snel voortdringen van den niet-Nederlandschen handel vormt een ernstig, dreigend gevaar voor de welvaart van Nederland en Indië beide". Aldus zijn samen te vatten de beschouwingen over *„Achteruitgang van den Nederlandschen Handel"*, een *economische* waarschuwing door den heer *J. G. Bendien*, sinds vele [illegible] te Bombay.

De Loc. (17/1) ziet in het jongste Jaarboek van [illegible] Kantoor voor de Statistiek bevestigd dat dit verdringingsproces zich gestadig voortzet; het aandeel van Nederland in de Indische *invoeren* wordt steeds geringer, terwijl ook op het gebied van *landbouw* en *ontginning* het percentage zich te onzen nadeele wijzigt. In Nederland begint men aan dit aspect der Indische zaken aandacht te schenken. Zelfs een zoo sociaal georienteerde staatscommissie als die voor de *werkverruiming in Nederland*, waarvan *Mgr. Nolens* voorzitter is, kwam tot de slotsom dat duurzame verbetering slechts mogelijk is door het Nederlandsch exportgebied in den vreemde en allereerst in de overzeesche gewesten te vergrooten, waar noodig te heroveren. Oud-minister Colijn zeide het kort en scherp: „de basis van alle welvaart ligt in de productie". Thans kon nog bij de intrede van 1928 worden getuigd: *„De economische ontwikkeling van Ned.-Indië* heeft dergelijke afmetingen, dat het voor tijdgenooten moeilijk is haar vollen omvang te begrijpen. Daar is uitbouw en ontplooiing op ieder gebied, de cultures breiden zich uit, de handelsomzet groeit gestadig, de welstand der bevolking neemt toe, de openlegging der Buitengewesten maakt snelle en groote vorderingen, de uitvoercijfers stijgen voortdurend. Slechts wie de wereld van dezen tijd kent en wie Ned.-Indië dan vergelijkt met andere landen, beseft ten volle de beteekenis van dit alles". Maar zal dit zoo blijven? De cijfers door den heer J. G. Bendien geciteerd, herinneren ons aan den plicht de toekomst te gedenken. Zij mogen behoeden voor het grif vertrouwen, dat dit alle zonder moeite behouden blijft en als vanzelf zoo zal voortgaan. Want de voorwaarde daartoe is het scheppen van rustige en harmonische verhoudingen op politiek gebied.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (16/1, blz. 7 „De Britsche handel"; blz. 8 „Valsche handelsmerken", gen. *J. C. Pabst;* blz. 46 „De meening van den heer *P. Staal* over koloniaal beleid"; 21/1 „De landsmiddelen", de verschillen met 1926 alle gunstig) en de *Java-Bode* (19 en 20/1, „Belangstelling in vreemde landen", *J. V.).*

Rusland en Indië (vervolg).

De Loc. (16 en 19/1) vervolgt haar serie interessante artikelen over het in December te Brussel gehouden *Congres* der *Anti-Koloniale Liga.* Een verrassing was de indrukwekkende en waardig uitgesproken redevoering van den grijzen *Pandit M. L. Nehru*, een der leiders van het Britsch-Ind. Nationale Congres. Een wijze grijsaard in een milieu van opstandige jongelingen. Men erkent zijn autoriteit en biedt hem roode bloemen. Men is vol spanning. Men weet dat Nehru gevangen heeft gezeten om politieke redenen en dat hij een reis naar Moskou heeft gemaakt. Het verslag vervolgt: Hij gaat dan na wat het buitenland beteekenen kan voor Britsch-Indië's vrijheidsstrijd en komt tot de conclusie dat dit weinig kan zijn. Een volk, dat vrij wil worden moet dat door eigen krachten worden, en geen ander land en geen andere politiek kunnen daarbij helpen, noch door parlementaire actie, noch door andere actie. Bovendien geldt voor Britsch-Indië een geheel andere maatstaf van strijdmiddelen dan voor andere landen, hoewel ook daar gestreden wordt door boeren en arbeiders, tezamen 96 procent der bevolking vormend. De toestand is overigens slecht, hoofdzakelijk door het ontvallen van den steun van de Labourparty. Parlementaire actie door die groep acht spr. de vervlogen hoop van zijn voorgangers. Hijzelf is bitter ontgoocheld door hetgeen er geschied is sinds de Labourmannen de regeering hebben aanvaard, en, als eerste regeeringsdaad, de wetsmiddelen om menschen wegens politieke misdrijven te kunnen opsluiten zonder voorafgaand verhoor, verscherpten. Wij zagen Nehru als een teleurgesteld, bitter ontgoocheld, oud man. Hij is teleurgesteld in Labour... en, hoewel hij het niet rechtstreeks zegt, ook in Moskou. Hij vertelt van zijn reis naar Moskou, waarvoor men hem gewaarschuwd had omdat hij zijn hersenen zou kunnen vergiftigen. Hij vertelt dat lachend, een behoedzaam, oud man: men zal hem niet zoo gemakkelijk den geest kunnen verdraaien. Welnu, hij heeft groote bewondering voor het reusachtige experiment dat de Sovjets ondernemen, maar hij wil dan toch op de resultaten wachten, die hij niet gezien heeft. Ziedaar zijn hoffelijke conclusie in mineur.

Het *Soer. Hbl.* (19/1 *„Contra-propaganda"*, *Z.)* beziet beschouwingen als van *ir. A. Baars* en *Pan*[illegible] vooral in grooter verband en koestert de hoop dat zij symptomen zijn van meer algemeene ontnuchtering dan van revolutionnaire zijde gaarne zou worden erkend. In den ontwikkelingsgang der volkeren kàn eene episode als die van het Sovjet-bewind slechts het karakter dragen eener abnormaliteit, en dan dient men scherp uit te zien naar het moment van terugkeer der gezonde opvattingen bij de vroegere adepten. Contra-propaganda kan weinig nut hebben op het moment der sterke begeestering. Zij kàn succes bieden, wanneer diverse symptomen, ook in Rusland zelf, wijzen op de afneming der macht welke vroeger de geesten boeide. Of het huidige moment voor het begin der contra-propaganda wenschelijk is, zal uiteraard van grooten invloed zijn op de resultaten dier contra-actie. Wat *Ned.-Indië* betreft, de beschouwingen van den bekeerden communist Baars, komend nà de groote opruiming, welke hier onder de communisten is gehouden, kunnen het voordeel hebben van het juiste moment.

De *Ind. Crt.* en *De Loc.* (16/1, blz. 3) bepleiten de verspreiding der artikelen van ir. Baars op groote schaal. Voor dit bijzondere geval zou het uitermate wenschelijk zijn, indien men „Volkslectuur" deze artikelen in het Maleisch, het Javaansch, het Soedaneesch enz. liet vertalen en daarop bij vele tienduizenden onder de bevolking verspreiden. Voor bepaalde Inlandsche groepen kan het een steun zijn, indien zij het nog steeds niet gestaakte fluiten der Moskousche vogelaars kan beantwoorden met een verwijzing naar de onaantastbare feiten.

De *Deli Crt.* (26/1 „Over den bekeerde") heeft de overtuiging, dat de heer Baars volstrekt meent wat hij geschreven heeft, en dat hij tot schrijven over de Russische toestanden gekomen is om de volken, die Ned.-Indië bewonen, te waarschuwen voor de groote ellende, die onherroepelijk hun deel zou worden, indien Indië eens aan een communistisch experiment zou worden onderworpen. De heer Baars is de eerste, die aan de hand van de ervaring van een aantal jaren, die zijn werkzaamheid in alle deelen van Rusland hem gegeven heeft, over de toestanden in den „Heilstaat" heeft geschreven. Het zijn juist de bijzonderheden van de *Russische economische en bestuursorganisaties*, die voor velen de artikelen van ir. Baars zoo belangwekkend hebben gemaakt. De groote massa der Inheemsche volken weet van communisme niets af en laat het koud. Voor haar heeft publicatie niet veel beteekenis, terwijl bovendien de beschouwingen voor de groote massa veel te diep gaan. Trouwens, menig Inheemsch intellectueel zal er nog wel op moeten studeeren.

Het te Solo verschijnende Maleische blad „Darmokondo", onder leiding van het Volksraadslid *H. Soetadi* (adviseur van den bond van Inl. hulponderwijzers) is begonnen met de vertaling in het Maleisch van de artikelen van ir. Baars (*Soer. Hbl.* 19/1). Er is veel bij dat de heer Soetadi niet voetstoots kan aannemen, maar hij zou gaarne de juistheid van ir. Baars' conclusies en inlichtingen willen nagaan, opdat dit zou strekken tot heil van „Indonesia".

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (27 en 28/1 „Het P. S. I.-Congres" te Djokja), *De Sum. Post* (25/1 „Li Tsjih Kwan" in China), het *Bat. Nwsbl.* (18/1 „De Chineesche burgeroorlog"; 21/1 „Britsch-Indische kroniek" betr. Labour's beloften aan Indië) en *De Loc.* (18/1 „Scherp oordeel over 's Landvoogds beleid" door prof. L. P. le Cosquino de Bussy en „Het onderscheid"; 19/1 „De actie tegen het Nederlandsch Gezag" door *W. J. Coenen*, oud-lid van den *R. v. I.*; 21/1 „Kordaat beleid", waarin *De Loc.* erkent dat door de Regeering, zoodra het extremistisch karakter van zekere elementen eenmaal wordt ingezien, daartegen inderdaad met kracht wordt opgetreden).

Krakatau.

De *Java-Bode* (24/1) en het *Bat. Nwsbl.* (24/1) vertellen van de uitbarstingen bij Krakatau. Het eiland *Krakatau* vormt met *Lang-eiland* en *Verlaten-eiland* een driehoek. Beide laatstgenoemde eilanden — evenals Krakatau onbewoond — zijn gedeelten van een ouden kraterwal, het boven zee uitstekende overschot van een zeer grooten ingestorten vulkaan. Vóór 1883 strekte Krakatau zich uit tot dicht in de nabijheid van deze eilanden, terwijl het mogelijk wordt geacht, dat in de oudheid dit groepje één eiland is geweest. *Ir. Verbeek* schreef reeds in 1884: „Het is niet onmogelijk, dat later nieuwe eilanden tusschen de drie bestaande zullen verrijzen; daar Krakatau voor eruptiën op een bijzonder gunstig punt is gelegen, kan men wel aannemen, dat de onderzeesche werkzaamheden over eenigen tijd weder een aanvang zullen nemen." Dit wordingsproces is dan klaarblijkelijk thans begonnen! Krakatau is gelegen op een zwak gedeelte van de aardkorst, een spleet, die dwars door Straat Soenda loopt van den Radja Bassa op Sumatra naar den Goenoeng Pajoeng, op de uiterste Z.-W. punt van Java. Maar ook de meer of minder gebogen lijnen, waarop de vulkanen van Sumatra en van Java liggen, snijden elkaar bij dien vulkaan. Langs deze [illegible] mogelijk, kleine [illegible] waardoor een druk op de onder die korst aanwezige gesmolten stoffen wordt uitgeoefend. Ook kan langs een dergelijke scheur, al is die door den druk der aangrenzende gesteentelagen ook nog zoo goed gesloten, het water gemakkelijker naar de onderaardsche ruimen toevloeien dan elders. Komt dit water in aanraking met de gesmolten stoffen, dan wordt stoom van hooge temperatuur en van zeer hoogen druk gevormd en deze stoom is wel als de hoofdmotor bij de meeste, zoo niet bij alle vulkanische uitbarstingen te beschouwen. Vele omstandigheden vereenigen zich dan om erupties bij voorkeur te doen plaats hebben langs scheuren, indien er slechts water in voldoende hoeveelheid kan toetreden. Dit is thans het geval; vandaar de verschijnselen, welke alarmeerend hebben gewerkt en weer door heel Ned.-Indië een schok hebben teweeg gebracht.

Het eiland Krakatau heeft drie toppen bezeten: de *Perboewatan*, die in Mei 1883 het eerst is begonnen te werken, de *Danan*, die in Aug. 1883 ook gewerkt heeft, en de *Rakata* (Krakatau, 822 M.). Bij de uitbarsting in 1883 is het eiland „Poolsche Hoed", ten W. van Lang-eiland gelegen, weggeslagen met het Noordelijke gedeelte van den berg Rakata en de kraters Perboewatan en Danan. Nu staat alleen nog het Z.-gedeelte van den Piek, die juist over het hoogste punt is doorgesneden en aan de Noordzijde een prachtige steile, ruw-gekartelde en diep ingevreten wand vertoont, terwijl ongeveer op de plaats waar vroeger dreigend de beide andere genoemde kraters hun toppen verhieven, het zeeoppervlak, thans even dreigend en meer angstjagend, borrelingen en uitspattingen vertoont, die er op wijzen, dat deze beide vulkaantoppen onder het zeeniveau weer worden opgebouwd. Een saffierblauwe zee van 200 Meter diepte bedekt thans het verzwolgen gedeelte (23 □ K.M.) van Krakatau voor 1883. Middenin is een rif blijven staan, 5 M. boven de oppervlakte der zee uitstekend. Het is een piek van niet meer dan 10 M. in het vierkant, die zich rechtstandig uit de diepte van 200 M. verheft, thans bekend onder den naam van *„Bootsmans Rots"*.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Koloniale Studiën.

Inhoud van jaarg. 11, No. 6 (Dec. '27). Munteenheid, aanmunting en muntfondsen in het Advies der Staatscommissie van het Muntwezen, door Dr. B. J. F. Steinmetz. — Enkele vraagstukken in band met de spoorwegverbinding Preanger-C bon, door W. Wijnaendts van Resandt. — E beschouwingen omtrent de in Ned.-Indië geve zgn. Bombayers en hun handel, door C. H. voet. — De eerste hygiëne-tentoonstelling in Indië, door M. A. J. Kelling. — De verbetering den paardenstapel op West-Soembawa, door bar. — Het civiel weduwen- en weezenfonds, Mej. Dr. C. van Ebbenhorst Hengbergen en M. J. Hart. — Verslag omtrent het weduwen weezenfonds van Europ. Burgerl. Ambt. in over 1925, door H. E. Wolff von Wülfing. — So kroniek (Psychotechnische analyse bij gestra door C. Gutjahr). — Boekbespreking.

Het persvraagstuk in Indonesië.

In het Febr.-Nr. van „De Opbouw", dem tisch maandschrift voor Nederland en Indië be de hr. M. Tabrani zijne beschouwingen over persvraagstuk in Indonesië. Een zakelijk, in zadigden toon gehouden betoog, dat volle bel stelling verdient. Het is begrijpelijk dat Javaansche journalist het belangrijke onder van nationalistisch standpunt beschouwend, merkingen maakt welke ons soms aanvecht toeschijnen, doch met zijne conclusie zal onge feld elkeen zich kunnen vereenigen, nl. „Laat *kunstmatige* middelen zoo spoedig mogelijk dwijnen, welke de vrijheid der drukpers in I nesië aan knellende banden leggen. Ze loopen slotte uit op plagerij en verbittering. Maar m men de tijdens het bewind-Fock genomen m regelen tegenover de pers nog noodzakelijk ac — wat wij ten zeerste betwijfelen — dat me dan handhave *zonder aanzien van persoon of*

Genoemd Nr. van „De Opbouw" bevat o.m. een artikel van den hr. W. de Cock Buning, get „Het mislukte offensief", waarvan we vermo dat de red. der rubriek „Suriname" er nader aandacht op zal vestigen.

Onze Aarde

Het Febr. Nr. van dit jeugdige maandsc maakt, zoowel wat tekst als wat illustreering treft een voortreffelijken indruk. Voor onze rub verdient vermelding een uit ethnographisch punt interessante bijdrage van den heer J. C. L ster: Steenen monumenten op Nias en Soe Vooral op eerstgenoemd eiland nemen deze m menten, veelal zeer kunstig gebeeldhouwde z [illegible] in de eerste plaats als uiting van de ver van de voorouders, waarmede het [illegible] lijksche leven van den Niasser op zijn innigst bonden is. Op Soemba hebben de steenen een an bestemming; daar worden ze aangebracht op graven van aanzienlijken en grooten. De bij artikel behoorende afbeeldingen zijn zeer mooi.

Suriname.

„Van verschillende zijden is de grensqua weer in het geding gebracht. Ik zal daarvan th niets zeggen dan dat, nu de zaak één keer in g is gebracht, het ook mijn oprechte wensch is, zij zoo spoedig mogelijk tot een definitieve be sing zal geraken. Schriftelijke en mondelinge dachtenwisseling met mijn ambtgenoot van tenlandsche Zaken geven mij in dit opzicht g verwachtingen."

Dit was het antwoord van Minister Konings ger op den aandrang van de heeren IJzerm Droogleever Fortuyn, van Boetzelaer van Du dam en Bijleveld bij de behandeling van de S naamsche begrooting voor 1928 in de Tweede mer, om eindelijk over te gaan tot de grensrege

Wij zeiden in ons vorig nummer op deze aa legenheid te zullen terugkomen.

Na zijne uitingen bij vorige begrootingen mo wij den minister hulde brengen voor deze klaring.

Het initiatief is uitgegaan van den Minister Buitenlandsche Zaken, Jhr. Beelaerts van Blokl Wij hadden van Zijne Excellentie niet anders wacht.

Een beter moment om de aangelegenheid ter tafel te brengen was niet denkbaar.

In de eerste plaats omdat het gouvernement Britsch-Guiana is gaan tornen aan den status de grensrivier, die sedert een eeuw door de E schen was erkend, waaruit blijkt, dat zij geen zondere waarde hechten aan den langen duur een toestand, in tegenstelling met wijlen Lord S bury, die zich, in het begin van deze eeuw, in band met de bronrivieren van de Corantijn da had beroepen.

In de tweede plaats omdat de expeditie-Stah ontdekking van Barrington Brown, dat de River en niet de Koeroeni de voortzetting va Corantijn is, heeft bevestigd.

In de derde plaats omdat Minister Koningsbe in antwoord op een gelukkige vraag van de Tw Kamer, onder dagteekening van 15 Juni 1926 verklaard, dat een mededeeling van de Bri

egeering aan de Nederlandsche van de uitkomsten n Schomburgk's exploratie niet is ontvangen.

Onze ruimte laat niet toe de beteekenis van dit les uiteen te zetten. Wij moeten onze lezers verijzen naar de artikelen over deze grenskwestie in De West-Indische Gids".

Zonder twijfel heeft Jhr. Beelaerts van Blokland et groote gewicht van een en ander ingezien, in et bijzonder in verband met de correspondentie an de Britsche Regeering met onze Regeering, die ooraf is gegaan aan Schomburgk's verkenning.

In 1901 heeft de toenmalige Regeering zich laten timideeren door het antwoord van wijlen Lord alisbury op een vertoog van onze Regeering; sedert men niet op de aangelegenheid teruggekomen.

Jhr. Beelaerts is er den man niet naar om voor njuiste argumenten uit den weg te gaan. Hij zal e zaak moeten aanvatten, waar zij is blijven steen, n.l. bij den brief van wijlen Lord Salisbury, die, aar ons bekend is, van uit Suriname grondig is eerlegd.

Gemakkelijk hebben zijne voorgangers door nne blunders, de zaak niet gemaakt voor den inister. Zijne Excellentie zal vele uitlatingen van organgers moeten desavoueeren, om de kwesties iver te stellen.

„Kwesties". Want er zijn er twee: de status van rivier en de vraag welke der bronrivieren de orantijn en dus de grens is.

Naar onze meening moeten beide kwesties tegek behandeld worden. Indien de Britsche Regeeng er niet toe wil overgaan de kwestie van de onrivieren in behandeling te nemen, moeten wij n onzen kant vasthouden aan den langer dan een eeuw door Engeland erkenden status der rivier als „Dutch waters".

Onze Regeering heeft nu genoeg gegevens om de argumenten van wijlen Lord Salisbury te weerleggen. Wij vertrouwen dat Jhr. Beelaerts het niet beneden zich zal achten de artikelen over dit onderwerp in „De West-Indische Gids" te lezen.

Met Minister Koningsberger hebben wij goede verwachtingen.

* *

Er zijn nog een paar punten in de behandeling van de begrooting waaromtrent wij enkele opmerkingen hebben. Deze echter in 'n volgend nummer.

* *

Uit Londen wordt ons toegezonden de *„Sunday Express"* van 19 Februari, waarin een zeer belangrijk hoofdartikel *„Remedy discovered for leprosy. Chain of stations round the Empire. 1.500.000 victims. Science triumphs after 2000 years with a magic oil"*.

In afwachting van nadere berichten, nemen wij uit de „N.R.Ct." van 20 Februari, Av.blad B het volgende over:

„De Engelsche bladen melden dat Britsche wetenschappelijke onderzoekers met succes een nieuw middel voor behandeling van lepra hebben toegepast, dat hydnocarpus-olie heet en gebruikt zal worden bij een nieuwe campagne die binnenkort tot uitroeiing van de plaag begonnen zal worden.

Er zijn ongeveer vier millioen leprozen in de wereld en hiervan zijn er ongeveer anderhalf millioen in het Britsche rijk. Duizenden van hen zijn

ondergebracht in een keten van leprozen-stations in Britsch-Indië en Afrika en men verwacht dat binnenkort vele andere centra geopend zullen worden.

Men bereidt hydnocarpus-olie uit de gedroogde vruchten van den tropischen Hydnocarpus-boom en men is van plan dien in alle deelen van het rijk waar melaatschheid heerscht, aan te planten.

Men deelt mede dat in het beginstadium van de ziekte 100 pCt. van de gevallen genezen en twintig tot dertig percent in gevorderde gevallen.

Sir Leonard Rogers, de secretaris van den Rijksbond tot bijstand aan melaatschen, die veel heeft gedaan tot bevordering van de onderzoekingen in Indië en een voornaam aandeel gehad heeft in de nieuwe ontdekking, zegt dat de behandeling voor gevallen in het eerste stadium zes maanden vereischt en wellicht een jaar wanneer de ziekte al een verder stadium heeft bereikt.

De kosten van de behandeling zijn in de laatste twaalf maanden zeer besnoeid en de doses die voldoende zijn voor een jaar behandeling, beloopen nu nog maar 2½ shilling."

De *Hydnacarnus* behoort tot de familie der *Bixaceae*, geslacht *Pangioideae*. Van deze familie komt, voor zoover wij weten, in Suriname geen andere vertegenwoordiger voor dan de bekende *Bixa orellana*, waaruit de Indianen een stof bereiden, waarmede zij zich verven.

Van *Hydnocarpus inebrians* zegt het *„Leerboek der plantenkunde"* van Oudemans dat op Ceylon de vruchten worden gebruikt om visch te bedwelmen.

* * *

Onder het hoofd *„Een levensgevaarlijke theorie"* schrijft de „N. R. Ct." van 19 Februari, ochtenbl. D:

„Van Campen Heilner, een ichtyologist aan het Amerikaansch museum voor natuurlijke historie te New-York, is, naar de New York Herald meldt, overtuigd, dat haaien geen menschen aanvallen. Hij is nu van plan om in letterlijken zin naar de haaien te gaan en zal binnenkort bij de Bahama-eilanden, waar het wemelt van deze volgens hem dan ongevaarlijke diertjes, in een licht duikerpak onder water dalen en hun verrichtingen bekijken.

Voor de zekerheid neemt hij evenwel een groot haaienmes mee. Teneinde de wetenschap te verzekeren van het volledige profijt van zijn onderzoeking zal een tegen water beschermde camera opnemen, wat er onder water gebeurt, voor het geval zijn theorie onjuist zou blijken te zijn en hij dus volgens de normale beteekenis naar de haaien zou gaan. Het lijkt echter zeer te betwijfelen of, ook al brengt de heer Heilners het er levend af, de haai door de menschen van ervaring nu voortaan vreedzaam aangehaald zal worden."

Eenigen tijd geleden lazen wij in „De Telegraaf" een mededeeling over den voorgenomen zwemtocht van miss Gleitze over de straat van Gibraltar. Velen waren van meening dat deze zwemtocht gelijk staat aan zelfmoord, daar de zee ter plaatse vol haaien is; doch miss Gleitze zei dat haaien haar niet zouden weerhouden om haar kans te wagen.

Nu is het merkwaardig dat niemand minder dan Prof. William Beebe in zijn in 1919 verschenen boek *„Jungle Peace"* schrijft dat de kans door een haai te worden aangevallen „is about equal to that of having your ears sewed up by devil's darning needles". Over de heele wereld heeft de Professor tusschen haaien gezwommen. Van Cylon tot Zuid-Amerika heeft hij vertrouwelijk gesproken met tal van kapiteins en zeelieden — inboorlingen — en het onderscheid geleerd tusschen hetgeen zij den lichtgeloovigen toerist voorbabbelen en wat zij in hun hart gelooven.

In een bespreking van dit aardige boek in het October-nummer 1921 van „De West-Indische Gids" vonden wij hierbij deze opmerking: „Of de zwemmende toerist, die een haai in de buurt bespeurt, trots deze verzekering, niet zal meenen that discretion is the better part of valour? Vooral zoo hij ooit de respectabele rijen vlijmscherpe tanden en reservetanden van dit beest heeft bekeken".

Uit „De Telegraaf" van 28 Augustus 1927 knipten wij een prent: Prof. Beebe in een duikerpak 30 voet onder den waterspiegel in de West-Indische zee, op dunne zinkplaatjes aanteekeningen makende.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Curaçao.

De begrooting voor 1928 in de Tweede Kamer.

(Vervolg).

Met den heer Beumer hebben wij gemeen, dat wij een paar dingen in de *Handelingen* anders gevonden hebben, dan wij meenden vernomen te hebben bij de beraadslagingen van Donderdag den 16den. Het doet er evenwel niet toe, want onder den drang der omstandigheden is de minister den volgenden zittingsdag nog verder gegaan dan hij eerst reeds gegaan was.

In zake de *politie* zijn twee toezeggingen gedaan. Vooreerst een, om weg te nemen 't staatsrechtelijk bezwaar tegen art. 4 van het K. B., dat aan een ander „hoofd der politie" dan het regeeringsreglementaire bevoegdheden geeft, die slechts den procureur-generaal toekomen. De minister heeft uitdrukkelijk toegezegd, dat deze wijziging, waardoor „volledig aan de bezwaren (moet worden) te gemoet gekomen" zal plaats vinden vóór de afkondiging der begrooting. Het zal niet meevallen tenzij men het geheele systeem laat varen en de proc.-gen. weer al die kinderachtige dingetjes van voorheen laat bedisselen, maar dan zal het een heet hangijzer zijn een troepencommandant te vinden, die *zoo* onder den procureur-generaal zal willen dienen. Men kan ook alle wettelijke bepalingen veranderen, waarin de opdracht van die bevoegdheden aan het hoofd van de politie geschiedt, maar dan moet er wel heel wat gebeuren, tenzij men dit ook bij K. B. doet. En dit laatste zou dan weer een aanslag op de autonomie zijn, omdat de K. R. voorbij gegaan wordt, die, wel om meewerking aangezocht, juist op dit punt nog al vasthoudend zal blijken. De heer Bijleveld gaf de beste oplossing: wijzig de bepaling van het Regeeringsreglement, die den procureur-generaal aan het hoofd van de administratieve en gerechtelijke politie stelt.

De tweede toezegging van den minister betrof het overleg met den K. R., dat heropend zal worden en gevoerd „op een wijze, waarbij groote tegemoetkomendheid zal worden betracht, eventueel ook op andere punten dan door den afgezant zijn ter sprake gebracht." Men kan zeggen, dat met behoud van het hoofdbeginsel de heele zaak weer in de windselen ligt.

De minister beriep zich met vreugde op de woorden van Mr. Bijleveld: „de eenige, die werkelijk overleg heeft gepleegd, is de Minister geweest," maar de heer Van Vuuren kwam hem die illusie gauw benemen in niet minder sterke bewoordingen. Trouwens, de heer Bijleveld heeft ook gezegd: „Ik ondersteun de opmerking, dat het jammer is, dat de Minister niet heeft doorgevoerd, wat hij begonnen is en het bestuur van het gewest telegrafisch heeft op de hoogte gesteld."

Alleen Mr. Joekes is blijven hameren op het kostenbezwaar, art. 99 van het Regeeringsreglement. Volkomen terecht o.i., want die zaak hangt nu in de lucht. Eerst zou de minister eenzijdig bepalen, hoeveel Curaçao mee mocht betalen; bij de beraadslaging zei de minister, dat de K. R. zich ieder jaar bij de begrootingsbehandeling daarover zou kunnen uitspreken. Den eersten den besten keer zal de Raad dan wel de vraag van den heer Bijleveld herhalen: „Waar haalt de Minister dat recht vandaan?", zoodat wij in een of anderen vorm deze kwestie nog wel eens terugkrijgen.

Bij het desbetreffende artikel hadden de heeren Joekes en IJzerman een amendement voorgesteld, om de door den K. R. aangenomen bedragen te herstellen. Het werd, zooals wij voorspeld hebben, een kwestie van vertrouwen, waarbij de goedhartigheid van de meerderheid der leden het nog eenmaal won. Wij hebben een ander bezwaar tegen het amendement. Het herstelde de posten, die de K. R. als demonstratie tegen de militaire politie gebruikt had. En dat die militaire politie er komt met instemming van de Kamer is eigenlijk verleden jaar al beslist. En nu leek de gezindheid der Kamer in dat opzicht geenszins veranderd.

Op de autonomie bleef de heer Bijleveld kijken. De post voor de landstelefoon was ook in strijd met het votum van den Raad hersteld. En zoo waren er meer posten. De heer Bijleveld wilde door zijn stemmen voor dezen en andere posten niet geacht worden met de gevolgde wijze van handelen in te stemmen en vroeg nieuw overleg met den K. R. over de uitvoering en besteding dezer posten. De minister, die toch aan het toezeggen was, gaf de verlang toezegging: „Waar toch overleg gepleegd wo over een zaak, kan er geen bezwaar bestaan, overleg zich ook te doen uitbreiden over de zak die hier worden bedoeld.

Eindelijk de onderwijsgelijkstelling. De heer V Vuuren kreeg bevestigend antwoord op zijn vra of de minister den gouverneur wilde opdracht ven op de begrooting voor 1929 bij den K. R. noodige gelden uit te trekken om te komen tot voering van art. 180, 2de lid Rr., en of de minist als de K. R. dezen post mocht schrappen, zich da bij niet zou neerleggen. In enkele lib. bladen hebb wij gelezen, dat dit laatste een nieuwe aanslag op autonomie zou zijn. Ten onrechte. De heer V Vuuren heeft het netjes in zijn woorden ingevlo ten: de Raad is mede tot naleving van het Rr. houden. Als wij ons goed herinneren, is destijds gelijkstelling met algemeene stemmen in het opgenomen. Toen wist men ook al, dat de K. er weinig van hebben moest.

Het Leger des Heils.

In *de Strijdkreet* van 11 Febr. l.l. lezen wij een artikel *In de West*:

„En nu — Envoy Alvares is naar Curaçao gezo den om daar de vlag te planten, de eerste steen te leggen voor een naar wij hopen eveneens mo en krachtig Leger des Heils-gebouw. Er is da groote behoefte aan. Er is zoo weinig of bijna ge godsdienstig leven daar. Bij gebreke van een krac tig middelpunt daarvoor zijn zelfs personen, Chr tenen en eveneens enkele Heilsoldaten, die d waarts verhuisd zijn uit Nederland, bijna geheel gezakt naar een toestand van volslagen onversch ligheid.

Dat de behoefte naar het hoogere leven, de dra naar Gods heil, echter niet geheel gedood was, blij gelukkig nu hieruit, dat verscheidenen hunner zi reeds bij de Envoy hebben vervoegd en steeds n der komen.

Mogen zij spoedig echt tot nieuw leven ontwake Tot hun eigen heil en tot dat van hun land; dat zoo!"

Verbinding Curaçao—Bonaire.

Naar wij vernemen, zal naar alle waarschijnlij heid het s.s. „Merida" ook een wekelijkschen dien openen op Bonaire, in plaats van de schoener „L gia". *(A. d. C.)*

Curaçao—Carupano.

Naar het schijnt, gaat de „Red D Line" vaart openen op La Guayra en Carupano met s.s. „Maracaibo", dat 20 Januari voor het eerst d waarts is vertrokken.

Deze reis is een proefreis. Indien er voldoen vracht en passagiers zijn, zal het een vaste verbi ding worden. *(A. d. C.)*

Geschiedkundige sprokkelingen.

Wat is administratieve politie?

Wij lezen in een memorie van 1827 van d Raad van justitie op Curaçao aan den minister v koloniën:

„De attributen van dezen Raad (van Politie) wo den in de kolonie zeer onduidelijk begrepen zo migen meenen dat dezelve zich bepalen tot de a ministrative Politie van straten, wegen, zetting van Brood en Vleesch en dergelijke"...

Uit den Verren Vreemde.

Italië in Afrika.

Tripolitanië heeft den Italianen een reeks v ups en downs gebracht. De geest van Mussoli heeft ook hier doorgewerkt om aan voortvaren heid en zelfbewustzijn bijzondere kracht bij te z ten. Zoo is de voortschrijdende beweging nu we goed opgeschoten, maar Soena, waar de Italiaa sche vlag nu weer geplant is, is 13 jaren geleden o al bezet geweest, de eb, die daarop volgde voor Italiaansche zege, dwong tot een vèr terugtrekke

Na de onderwerping van Saïd Reda half Januar na den welgeslaagden tiendaagschen veldtocht teg diens zoon Saïd Saddigh, die in het begin van de maand geëindigd was, hebben zij thans het gebi van Giofra, de streek ten Zuiden van Misurata, v vijanden gezuiverd en hebben zij dertien jaar na eerste bezetting, Soena weer bezet, waar zij nu we aan den rand van de woestijn zijn aangekom De troep had Bun Ngeim, 230 K.M. ten Z. v Hiswrata als uitgangspunt gekregen. Vandaar m cheerde hij in vier dagmarschen naar 't vlek Bir Tar, vanwaar hij zich in drieëen splitste om o een front van 35 K.M. de heele bewoonde streek v de Giofra, tusschen Soena en Ueddan, gelijktijd aan te vallen. Den 13en 's middags bezette een v de groepen Soena, waar slechts een tiental mann en slechts enkele gezinnen achtergebleven ware Den zelfden nacht bezette een andere groep H waar de bevolking, na kort verzet, de wapens u leverde. De kern van den troep, die tegen Uedd opgerukt was, stiet hier op de achterhoe

van den vluchtenden vijand, die een grooten buit, waaronder 500 geweren in handen der Italianen achterliet. Een troep bereden ongeregelde troepen vervolgde den vijand den 15en en bracht hem zware verliezen toe, waarbij 50 geweren en een karavaan van 50 kameelen werd buit gemaakt. In 5½ dag hadden de troepen 220 K.M. afgelegd in een streek zonder water en onder ongunstige weersgesteldheid in een zwaar terrein. Gelil Sef en Nassar, het hoofd van het verzet, is de woestijn ingevlucht. Van zijn laatste steden en sterkten waait thans de Italiaansche vlag. Een van de eersten in den strijd is de hertog van Apulië geweest, aan het hoofd van zijn Tripolitaansche meharisti. Onder den kreet „Savoie" ging hij zijn troepen voor bij de achtervolging en verstrooiing van de vijandelijke achterhoede en hij behoorde ook tot de eersten, die Ueddan binnenrukten.

Uit een ander bericht blijkt ook hoe koningszonen medewerken om het hunne bij te brengen tot verlevendiging van den Italiaanschen geest.

Den 21en Februari is de kroonprins, de Prins van Piemont, per extratrein uit Asmara te Massawa, de residentie van de kolonie Eritrea (aan de Roode Zee), aangekomen. De overheid en de vóórnaamste notabelen heeten den prins op het station welkom. Een onafzienbare menigte inboorlingen vulde de stad. 's Avonds gaf de gouverneur een ontvangst ter eere van den prins, waarop alle overheidspersonen en de voornaamste blanken uit de kolonie tegenwoordig waren. Stad en haven waren feeëriek verlicht.

De kroonprins heeft na een voortgezetten triumftocht sedert de kolonie weer verlaten.

Op het bovenvermelde succes is alweer een nieuw bericht uit Lybië gevolgd. De Italiaansche troepen hebben de oase Sella Noed bezet, die van groote beteekenis is voor het karavaanverkeer in het uiterste deel van Zuid-Syrtis. Voorts is Aguila in Bengasi bezet, dat nog nooit in handen van de Italianen was geweest.

De Italiaansche wapenen kunnen dus met voldoening op de ondernomen krijgsverrichtingen terugzien. Maar, zooals bekend, zijn daarmede de grootste moeilijkheden niet overwonnen. Een zegevierend oprukken tot ver in het binnenland brengt wel oorlogs-, doch geen vredeslauweren. Italië en Spanje weten dit al te goed uit hun eigen geschiedenis in N.-Afrika. De bezette streken moeten onder geregeld bestuur gebracht worden, wat dit beteekent en vraagt, hiervan kan men een les krijgen van de Franschen in Marokko, waar zij een twintigtal jaren de handen vol hebben met beleidvol pacificatie-werk, doch waar zij den toestand nog niet overal en ten volle beheerschen.

Tanger.

Nog op een ander punt van zijn Middellandsche-Zee-politiek heeft Italië een succesje te boeken.

Bij de internationale bemoeienis met Tanger, toonden Frankrijk en Spanje de neiging om de andere mogendheden daar buiten te laten, Tanger moest onderdeel worden van de Marokko-politiek, die zij liefst zooveel doenlijk als uitsluitend hunne zaak beschouwen. En het Spanje van Primo de Rivera liet, op zijn beurt, weer aan Frankrijk voelen, dat Madrid over Tanger meer te zeggen moet hebben dan Parijs.

Engeland bleef erop wijzen, dat 't hier gaat om een Middellandsche Zee-belang, waarbij 't niet geheel op zijde gezet wilde worden, Gibraltar, Malta, en de beteekenis van de Midden-zee voor het internationaal verkeer indachtig.

Toen Spanje en Frankrijk te Parijs samenkwamen om weer over de status van Tanger te beraadslagen, deed Mussolini weten, dat Ialië niet meer de gedweeë Middellandsche-zee-mogendheid is, die afwacht wat anderen wel willen beslissen in aangelegenheden, waarbij alle Middellandsche-zee-mogendheden betrokken zijn, en hieronder wordt de Tangerkwestie geacht te behooren, maar dat Rome oor en oog gericht hield op hetgeen Spanje en Frankrijk zouden beredderen, en zich voorbehield Italië's belangen daarbij tot hun recht te doen komen.

Aan Spanje's eischen is door Frankrijk, door het toestaan van een ruimer aandeel in het internationale bestuur der stad en zone van Tanger, tegemoet gekomen. Engeland en Italië zullen officieel van het resultaat der besprekingen in kennis worden gesteld.

Aan Italië wordt het sanitair beheer in Tanger toegedacht, zoodat het iets zal verkrijgen, zonder dat het zelf aan de besprekingen heeft deelgenomen. Spanje overdreef in den aanvang zijn eischen. Het verlangde, dat de Tanger-zone „purement et simplement" bij 't onder Spaansche bescherming staande deel van Marokko zou worden ingelijfd. Dat was een eisch, dien Frankrijk onmogelijk kon inwilligen, allereerst, omdat het bezwaarlijk een wijziging kon brengen in de souvereiniteitspositie van den sultan, maar vooral omdat in het verdrag van 1923 een internationaal regime voor de stad Tanger was vastgesteld, zoodat het niet aan Frankrijk alleen stond daarin veranderingen aan te brengen. Engeland, dat hier, door zijn positie in Gibraltar, een krachtig woord heeft mede te spreken, was voor een inwilliging der Spaansche eischen niet te vinden.

Daarom liepen de besprekingen verder niet meer over deze aangelegenheid, maar over de vraag in hoeverre 't mogelijk zou zijn Spanje binnen het kader van het internationaal regiem een grooter aandeel in de stedelijke administratie toe te kennen. Ook deze, op 't oog betrekkelijk eenvoudige besprekingen, zaten vol haken en oogen, vooral omdat zich achter de Spanjaarden, een andere mogendheid, Italië, had opgesteld en hen in hun eischen steunde; ja zelfs met een vlootdemonstratie voor Tanger onderstreepte Mussolini de beteekenis, die dit deel der Middellandsche Zee voor zijn land heeft.

Thans krijgt, volgens de voorloopige regeling, Italië dus ook een aandeel: het sanitaire beheer over Tanger, en dit beteekent, dat het, op de een of andere wijze, mede sleutelbewaarder van de Oude Wereldstad wordt. Reeds thans wordt Italië op gelijken voet als Engeland behandeld, aangezien de nieuwe Fransch-Spaansche overeenkomst, zoowel aan Londen als aan Rome wordt voorgelegd.

Nu het zoover is, dat de Franschen en Spanjaarden tot een accoord zijn gekomen, kan de viermogendheden-conferentie, die tot een nieuwe Tanger-conventie leiden moet, een aanvang nemen. Voor de goede verstandhouding tusschen Frankrijk en Spanje, twee landen, die naast en met elkaar in Marokko nog ontzaglijk veel te doen hebben, is het gelukkig resultaat der Tanger-onderhandelingen evenwel niet te onderschatten. Spanje wint er zonder twijfel een zeker prestige mee, dat het in de toekomst vermoedelijk ook elders weer zal trachten te doen gelden, aldus *Het Vad.* en *De N. Ct.*

Dit zal van invloed zijn op Spanje's houding jegens den Volkenbond. Nu aan Spanje's Tanger-eischen ten minste ten deele is voldaan, zal het dit land gemakkelijker vallen in den Volkenbond terug te keeren, en wel vóór het afloopen van den opzeggingstermijn van twee jaar.

Uit Parijs wordt nog gemeld, dat men hierbij niet met een officieele overeenkomst, doch slechts met een vriendschappelijke regeling heeft te doen, die echter voorlooper kan zijn van een belangrijke verandering in de internationale Middellandsche Zee-politiek.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

CAUSERIE OVER SURINAME.

Zaterdag 25 Febr. j.l. hield de heer D. G. J. Bolten voor onze afdeeling eene causerie over: „Het een en ander over Suriname."

Na eene aardige en dikwijls geestige inleiding, vertelde spreker ons aan de hand van 'n reeks schoone lichtbeelden een schat van wetenswaardigheden over Suriname. Ethnologische bijzonderheden werden afgewisseld door velerlei gegevens over de cultures en goudexploratie en exploitatie.

In de pauze bezichtigden wij onder het genot van een geurig kopje thee een groot aantal van het door spreker verzamelde demonstratiemateriaal. Mooie foto's, prachtige houtsoorten, een opvallend keurige collectie vlinders en torren, waarbij de heer Bolten welwillend een ieder nieuwsgierige de gewenschte mondelinge toelichting gaf.

Het werd door onze leden ten zeerste op prijs gesteld, dat de spreker zich zooveel moeite gegeven had om al zijn materiaal ter bezichtiging ten toon te stellen.

Ook na de pauze bleef de causerie en de lichtbeelden in hooge mate interessant. Het was te begrijpen, dat een dankbaar applaus den spreker voor zijne moeite beloonde en onze Voorzitter, de heer E. Roodhuyzen, had eene gemakkelijke taak om het gebruikelijke woord van dank namens de Afdeeling aan den heer Bolten uit te spreken. Jammer was het, dat het schoone zonnige weer de opkomst ongunstig had beinvloed.

DE SECRETARIS.

Afdeeling Apeldoorn.

Rubber- en Oliepalmfilms op *Donderdagavond 8 Maart*, 8 uur, in het *Centraal Theater*, bij het Gemeentehuis. Leden + 2 introducée's ieder à *f 0.30.* Begunstigers *f 0.30;* andere belangstellenden *f 0.60*, pl. bel. inbegrepen. Plaatsbespreken: *Woensdag 7 Maart* van 10—1 uur aan het Theater.

„Eurasia"-avond, op verzoek opvoering van het tooneelstuk *„Njai Sonna"* van Jan Fabricius, op *Zaterdagavond 21 April* in „Park Tivoli". Nadere mededeelingen volgen nog!

In voorbereiding:

Juni—Juli Excursies naar de I.T.A.
September. Lezing of filmavond.
October. Indische Leergang.
Daarna mogelijk nog een film of lezing.

N.B. We zijn nu de 100 leden en 100 begunstigers gepasseerd. Het is nu een klein kunstje te zorgen, dat dit 200 wordt, daartoe brenge ieder *één* lid of begunstiger aan......

HET BESTUUR.

Afdeeling 's-Gravenhage.

VOORDRACHT OVER CURACAO.

Op *Vrijdag 9 Maart*, des *avonds om 8 uur*, zal de heer Ir. E. F. Suringer, in de groote zaal van „De Twee Steden", Buitenhof alhier, een door lichtbeelden verduidelijkte voordracht houden over *„Indrukken van Curaçao."*

De Secretaris,
's-Gravenhage, 28 Febr. '28. J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

FILMVOORSTELLILNGEN.

Met welwillende medewerking van de Directie van het Olympia Theater zal op *Zaterdagmiddag 3 Maart* e.k. in dat Theater, Lange Burgstraat, worden vertoond de *Mataram-film,* die het leven en de feesten in de kratons in beeld brengt.

Bij deze voorstelling gelden voor leden en begunstigers van „Oost en West" toegangsprijzen ad *f* 0.50 p. persoon, terwijl kosteloos voor hen plaatsen kunnen worden gereserveerd.

Niet-leden van „Oost en West" hebben toegang tegen de vastgestelde matinée-prijzen.

In de *tweede helft* van *Maart* een *Voordracht met Lichtbeelden* over de „Verrichtingen van 't Ned.-Indische leger". Naam van den spreker, plaats en datum worden voor de Leden nader bekend gemaakt in het Koloniaal Weekblad; Begunstigers ontvangen daaromtrent een nadere kennisgeving.

In de maand *April* zeer waarschijnlijk nog een *Film* over „Den bouw van en het leven in Indische steden" en bij genoegzame deelname nog een *„Indischen avond"* door „Eurasia".

HET AFD. BESTUUR.

Afdeeling Twente.

Luitenant Koppen zal op *Vrijdag 9 Maart a.s.* te Hengelo een *lezing* houden over zijn vliegtocht naar Indië voor de afd. Twente van de Vereeniging van Verlofsofficieren.

Leden, woonachtig te Hengelo, hebben tot die lezing vrijen toegang.

De Secretaris,
G. W. STROINCK.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur:

De Redactie van een onlangs hier ter stede opgericht Orgaan dat wekelijks verschijnt, zou zich gaarne voorzien van een *vasten Indischen medewerker*, die, in zijn rubriek het groote aantal Indischgasten, hier gevestigd, op de hoogte hield van hetgeen hen belang inboezemt.

Brieven aan het Secretariaat van „Oost en West", Heulstraat 17.

Het Giro-No. der *Vereeniging* (v. d. Penningmeester) is 14574.

Het Giro-No. der *Afdeeling Den Haag* (v. d. Penningmeester) is 135120.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART MIJ. „NEDERLAND."

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij Nederland, de firma Crans & Co., meldt, dat de boottrein van het stoomschip „Prinses Juliana", hetwelk Vrijdag 2 Maart a.s. te Genua verwacht wordt, Zaterdagmorgen 3 Maart a.s. om 9.45 v.m. aan het Staatsspoor te Den Haag zal aankomen.

VOORDRACHTEN BOEDDHA-BEELDEN.

Op *Donderdag 1 Maart* en *Donderdag 22 Maart* houdt de heer *W. L. van Warmelo* voor den „Kring Utrecht" van de Internationale Broederschap voor Kunst en toegepaste Kunst eene *voordracht met lichtbeelden* over:

1. De ontwikkelingsgeschiedenis en de diepere beteekenis van het Boeddha-beeld;
2. De Dhyani Boeddha's ,Boddhisattwa's en de Boro Boedoer.

Het Bestuur van genoemden Kring verzoekt ons mede te deelen, dat de leden van Oost en West, die in deze onderwerpen belang stellen, *van harte welkom zijn.* De voordrachten worden gehouden op genoemde data in hotel „Pomona" (hoek Westerstraat—Catharijnesingel) te *Utrecht,* 's avonds half 9.

In den laatsten tijd is, om plaatsruimte te winnen, de wekelijksche opgave van verlofgangers, gepensionneerden, enz., nog al eens bekort en soms zelfs geheel weggelaten.

Nu ons echter van verschillende zijden hierover klachten bereiken, zullen we in den vervolge die mutaties weder geregeld en volledig opnemen.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

M. A. Duisterhof, Onderwijzer 2e kl. bij het **O.L.O.;** Ruighweg 53, Helder.

Mej. A. E. Larmoijeur, Onderwijzeres bij het **O.L.O.;** Bedum.

M. J. van Hulten, Onderwijzer bij het M.U.L.O.; Beukelsdijk 64c, Rotterdam.
Chr. Singelenberg, Idem als voren; Amstelstraat 87, Utrecht.
Mej. J. C. Achilles, Verpleegster 1e kl. bij de Mil. Hospitalen; Anna van Buerenstraat 11, 's-Gravenhage.
Mej. J. C. Noordam, Idem als voren; Copernicusplein 13, 's-Gravenhage.
Mej. S. Bootsma, Idem als voren; Copernicusplein 13, 's-Gravenhage.
L. Torreman, Leeraar M.O.; Fabriplein 28, Schiedam.
Dr. S. J. Esser, Tijd. ambt. ter beschikking v. d. Dir. van Onderwijs en Eeredienst; Koornmarkt 3a, Kampen.
Mr. J. Wenning, Adm. ambtenaar bij het B. B.; Kaiserstraat 13, Leiden.
E. Cohen, Linnaeusparkweg 56 hs, Amsterdam.
M. Polak, Potgieterstraat 2, Amsterdam.
Ch. J. L. Hermans, Westzijde 36a, Zaandam.
Allen leeraar M.O.
Mej. A. Tukker, Diaconessenhuis, Arnhem.
Mej. A. F. Hees, Hotel Harwich, Hoek van Holland.
Mej. G. Huvers, Verpleegster i. h. ziekenhuis, Coolsingel, Rotterdam.
Allen verpleegster 1e kl. bij de Mil. hospitalen.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

P. Scheffer, Ass.-resident t. b. van den Gouverneur Oostkust van Sumatra; Boulevard 29, Velp (Gld.).
M. M. Magielse, Tuinbouwk. ambtenaar; Grootzand 43—45, Sneek.
D. Bakker, Opziener bij het Marine-Etablissement te Soerabaya; Omval 36, Amsterdam (O.).
F. M. Ch. Berkhout, Ingenieur 2e kl. bij de Waterstaat en 's Lands B. O. W.; Hugo de Grootstraat 8, 's-Gravenhage.
N. Vastenhoudt, Onderopzichter machinist bij de en Tr.; Haarlemmerweg 243, Amsterdam.
J. G. van Schravendijk, Secretaris der residentie doera; De Ruyterstraat 52, 's-Gravenhage.
A. C. A. v. Engelen, Ondercommissaris van politi de residentie Oost-Priangan; Wesselstraat 114, 's-venhage.
Mej. E. M. Weijgers, Onderwijzeres 3e kl. bij het L. O.; Groot Hertoginnelaan 78, 's-Gravenhage.
H. J. Londs, Kapitein mil. adm.; Büderich (Neusz), Dorpstr. 59, p/a. Hr. Cursiesen.
G. A. v. d. Nagel, Kapitein der genie; Corn. Speelstraat 13, 's-Gravenhage.
H. J. K. Schuitenvoerder, Kolonel van den Top. di Chernex sur Montreux, Hotel-pens. „Les Ins".
J. Brunt, Telefoonambtenaar 2e kl. b. d. P.T.T., Havenstraat, Woerden.
K. G. J. Ziegler, wnd. Hoofdingenieur, leider der loe-Laoetmijnen, Gundelsheim a/Neckar, Würtberg (D.).
J. H. Herklots, Gedipl. Gezaghebber 1e kl. b. h. Nice (Frankrijk) Promenade des Anglais, No. 89.

MET PENSIOEN.

P. Kooyman, Baas-ketelscheepmaker b. h. Marine- te Soerabaya, Chr. de Wetstraat 90b, Rotterdam.
J. Dik, Controleur 1e cat. b. d. P.T.T.-dienst te doeng, Bestevaerstraat 33 (II), Amsterdam.
B. W. van der Zwaan, Loods 1e kl., tevens onderh meester te Palembang, Brussel (Etterbeek) 8, Henri de Braekeleer 8.
J. H. A. de Voogt, Hoofd administratie S.S. en T wegen, Regentesselaan 14, 's-Gravenhage.
F. W. Hartsteen, Ambtenaar 2e kl. b. d. dienst der en Uitvoerrechten en Accijnzen, Thomsonlaan Haarlem.

Mutatiestaat van 22 tot 29 Febr. 1928.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
M. J. van Doorn, Oud Hoofdonderwijzer O.-I., Oegstgeest, Julianalaan 7. f 5 (Afd. Leiden)	Eigen aanmelding.
A. Voorhoeve, Directeur N.V. „Holland-Insulinde", Rotterdam, Noordsingel 104. f 5	den heer W. G. van Klaveren te Rotterdam.
J. Grooten, Haarlem, Santpoorterstraat 52. f 5	Secretaris Afd. Haarlem.
N.V. Gebrs. Veth's Handel Maatschappij, Amsterdam, Prins Hendrikkade 123. f 10.	Dr. F. W. T. Hunger te Amsterdam.
H. Kerbert, Amsterdam, Wouwermanstr. 34. f 10.	
L. Mirandolle, Amsterdam, Pieter de Hoochstr. 2. f 25.	
Mr. J. H. Guije, Oud-Lid Raad v. Justitie te Semarang, Amsterdam, Singel 15. f 5	Dr. S. E. Boorsma te Amsterdam.
J. F. Haccoû, Amsterdam, Amsteldijk 290. f 5	Eigen aanmelding.
C. A. P. Ivens, Amsterdam, Kalverstraat 115. f 5	Secretaris Afd. Amsterdam.
E. J. van Dijk, Oud Hoofdonderwijzer O.-I., Apeldoorn, Badhuisweg 42. f 5	Eigen aanmelding.
J. Burghart, Apeldoorn, van Heutszlaan 6. f 5	Ir. F. C. H. J. Soeters te Apeldoorn.
E. ten Hove, Apeldoorn, Hoofdstraat 75. f 5	den heer H. A. Schoonhoven te Apeldoorn.
Mevr. J. Dibbets, Arnhem, Emmastraat 36. f 5	den heer J. Jaspers te Arnhem.
P. C. Broeksma, Arnhem, Vermeerstraat 20. f 5.	Secretaris Afd. Arnhem.
Mevr. P. C. Broeksma, Arnhem, Vermeerstraat 20. f 5.	
J. G. Remmeling, p.a. Het Groene Huis, te 's-Hertogenbosch. f 5 (behoort tot Afd. Arnhem)	den heer C. J. Gombault te Velp.
F. B. Batten, Oud-Resident, Den Haag, Frederik Hendrikplein 13. f 5.	Eigen aanmelding.
F. H. Barkeij, Oud Ass.-Resident, Den Haag, Kranenburgweg 13. f 5.	
J. de Clercq Zubli, Oud Ass.-Resident, Den Haag, van Beverningkstraat 151. f 5.	
V. E. Bletterman, Oud Inspecteur 1e kl. P.T.T., Den Haag, Anemoonstraat 59. f 5.	
J. J. van Doesburg, Gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Roodborstenlaan 4. f 5.	
Mr. A. B. Bommezijn, Rechter i. d. Arr. Rechtbank, Den Haag, Sweelinckplein 84. f 5.	Dr. G. A. Rademaker te Den Haag.
Dr. H. Couvée, Arts, Den Haag, Sweelinckstr. 76. f 5.	
G. B. F. van Heeckeren van der Schoot, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 30. f 5.	
F. Th. Engel, Oud Ingenieur B.O.W., Den Haag, van Beverningkstraat 107A. f 5	Eigen aanmelding.
M. E. J. van Coblijn, Paramaribo, Rust en Vredestraat 107. f 5	den heer H. R. Nije te Paramaribo.

Nieuwe Begunstigers:

K. Boevé, Oud-Hoofdonderwijzer, Apeldoorn, Kon. Hortenselaan 4.	den heer L. A. Slot te Apeldoorn.
F. W. R. Immink, Apeldoorn, Kon. Hortenselaan 36...	den heer H. A. Schoonhoven te Apeldoorn.

Afschrijven:

Th. H. Swindells, Oud Leeraar H.B.S. te Semarang, Amsterdam, Leidsche Gracht 33 (overleden).
Dr. R. W. Fernandes, Den Haag, Conradkade 37.

Adresveranderingen:

Mevr. M. S. Moerbeek-Demmeni, van: Amsterdam, van Eeghenstr. 40, naar: Den Haag, Laan van Eik en Duinen 227. f 5.
D. van Reijendam, Ambtenaar v. d. Telefoondienst, van: Amsterdam, Amstelkade 105h, naar: Bandoeng, Hoofdbureau P.T.T. f 5.
K. Hidding, Den Haag, van Beukstraat 121, naar: Anemoonstraat 146.
O. Löwenheim, Den Haag, van: Laan van N. Oost-Indië 211, naar: Adelheidstraat 250.
Mevr. A. Savage-Harloff, Den Haag, van: Frankenslag 386, naar: Panhuysstraat 8.
H. Balsem, van: Hotel Bellary, Grindelwald, naar: Pension Schroder, Stationsweg 24 te Laren (N.-H.)
E. A. van der Bossche, Majoor der Infanterie, Nice, naar: Bandoeng D.V.O.
J. M. Rosel, Oud O.-I. Ambtenaar, Den Haag, van: Bylandtstr. 129, naar: Regentesselaan 12.
R. K. L. Schenzer, Assuradeur, Den Haag, van: verhof 35, naar: Magnoliastr. 36.
L. H. Wijnmalen, Den Haag, van: Blankenburgstr. naar: Oostduinlaan 39.
G. H. van den Berg, Inspecteur 1e kl. van den v. Arbeid, Amersfoort, van: Utrechtsche Weg naar: Barchman Wuytierslaan 62.
Secretariaat van de Vereeniging „Suriname", Am dam, van: Chassséstraat 37boven, naar: Kel gracht 232.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

INHOUD: De Amboineesche Zeetuin naar de I. T. A. — Bevolking, productie en verkeer. Eenige aanteekeningen over Zuid Amerika in het algemeen en Suriname in het bizonder, door W. R. Menkman. — Die perzik smaakt naar meer, door Dr. H. G. Heijting. — Borneo, land van onbegrensde mogelijkheden, door H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — Uit de Inlandsche- en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. 's-Gravenhage, II. Twente. — Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 29 Febr. tot 7 Maart.

De Amboineesche Zeetuin naar de I.T.A.

—o—

Eenige weken geleden ontving het afdeelingsbestuur van „Oost en West" te Arnhem van het Departement van Landbouw, Handel en Nijverheid te Buitenzorg een schrijven, waarin de mededeeling, dat de heer J. H. Soumokil, eigenaar van een uitgebreide, zeer belangwekkende verzameling zeefauna en -flora (de z.g. „Amboineesche zeetuin", afkomstig uit de Moluksche zeeën) de bemiddeling van dat Departement had ingeroepen om met zijn collecties, zoo mogelijk, op de a.s. Indische Tentoonstelling te Arnhem aanwezig te kunnen zijn.

Hoezeer ook overtuigd, dat de uitbreiding van het tentoonstellingsplan met dezen zeetuin niet genoeg op waarde zou zijn te schatten, waren toch de financieele bezwaren aan het laten overkomen van Soumokil met zijn talrijke helpers en den zeetuin van dien aard, dat het tentoonstellingsbestuur geen enkele kans zag om dat probleem op te lossen.

De Directies der Stoomvaart Maatschappijen „Nederland" en „Rotterdamsche Lloyd", van welke lichamen de a.s. tentoonstelling reeds in zoo vele vormen steun verkreeg, hebben echter ook voor dit geval dusdanige faciliteiten aangeboden, dat het bestuur van „Oost en West" het tenslotte heeft durven ondernemen den heer Soumokil telegrafisch eenige voorstellen te doen, dewelke dezer dagen telegrafisch zijn geaccepteerd.

Arnhem krijgt dus in Juni en Juli a.s. de primeur van deze collecties, waarover door alle Indische bladen in de laatste tijden met groote waardeering is geschreven.

Uit het Bataviaasch Nieuwsblad:

„Zij, die den zeetuin binnengaan, staan op het eerste gezicht verstomd door den aanblik, welke de verzameling biedt, doch bij nadere beschouwing vraagt men zich af, hoe iemand er in is kunnen slagen een zoo omvangrijke en volledige collectie bij elkaar te krijgen. De heer Soumokil maakt er dan ook geen geheim van, dat hij speciaal voor dit doel een twintigtal duikers in dienst heeft."

De Cheribonsche Courant:

„De Ambonsche Zeetuin van Soumokil. Deze laatste is waarlijk *overweldigend*. Het is, alsof men diep onder het oppervlak der zee staat, waar duizenden visschen, van de meest bizarre vormen en kleuren zich bewegen boven den bodem, die door de daarop rustende, wonderlijk gekleurde koralen, glanzende schelpen en vreemd gevormde struiken, (welke in werkelijkheid ook zeedieren, althans dierskeletten zijn) den indruk wekt van een exotischen tuin vol van gloeiende tinten".

De Javabode:

„Wie dezen „wondertuin" der Molukken op de Bandoengsche jaarbeurs mocht aanschouwen, zal ons stellig niet van overdrijving betichten, indien wij zeggen, dat deze op zich zelve reeds een gang naar den Pasar-Gambir overwaard is. Wij vonden den heer Soumokil en zijn Japansche „duikers" druk bezig om dit wonderlijke aquarium met zijn kaleidoscopisch gewemel van duizenden vischsoorten in de fijnste kleur-nuanceeringen in elkaar te zetten.

Ook voor de wetenschappelijke wereld, inzonderheid voor zoölogen, biedt dit droog-aquarium met zijn 12000 geprepareerde exemplaren visschen, zeekrabben etc. etc. een wonderlijken aanblik en studiemateriaal.

„Er zijn 12000 verschillende soorten: Nautulus-, kelp, inktvisschen, Molukkenkreeft, sponzen, zeesterren, zeeappels, zee-egels, krabben met teleskoopoogen, koralen, geel, bruin, groenachtig rood en paars getint, diverse haaien, zwaardvisschen, de tijgerrog, koraalvisch enz. enz."

Op het telegrafisch verzoek om inlichtingen over de afmetingen kreeg het bestuur der afd. Arnhem van „Oost en West" langs denzelfden weg deze veelzeggende cijfers: lang 25 Meter, breed 12 Meter, hoogte 8 Meter.

Ongetwijfeld zit aan dit extra nummer voor het tentoonstellings-comité groot risico vast, doch de overweging, dat deze gelegenheid, om Nederland iets te laten zien wat waarschijnlijk eenig is op de wereld, niet onbenut mag blijven, heeft het gewonnen en het bestuur zal trachten langs den weg van een klein extra entree-geld, de gemaakte groote kosten, zoo mogelijk, terug te krijgen.

Bevolking, productie en verkeer.

Eenige aanteekeningen over Zuid Amerika in het algemeen en Suriname in het bizonder,

door

W. R. MENKMAN.

—o—

Het vasteland van Zuid-Amerika, waarvan Suriname een stuk, of liever een stukje, is, heeft niet alleen een bij vergelijking met Europa zeer geringe bevolkingsdichtheid, maar is ook veel dunner bevolkt dan Azië, zelfs dunner dan Afrika. En van dat zoo dun bevolkte continent is Suriname dan nog een van de drie dunst bevolkte landen, t.w. de Guianas; Britsch Guiana en Suriname komen, wat bevolkingsdichtheid, of liever -dunheid betreft, ongeveer overeen en Fransch Guiana blijft zelfs bij deze beide nog in belangrijke mate achter.

Voor de opvatting dat de volstrekt tropische landen van het Zuidamerikaansche vasteland minder bewoonbaar zouden zijn voor den mensch, of althans minder aantrekkelijk, dan de geheel of ten deele in de gematigde luchtstreek gelegene, zou pleiten het feit, dat het eenige geheel buiten de tropen liggende Zuidamerikaansche land — Uruguay — verreweg het dichtst is bevolkt. Suriname echter, dat zich uitstrekt van den 2en tot den 6en graad N.B., is zelfs maar half zoo dicht bevolkt als Ecuador, gelegen tusschen den 1en graad N.B. en den 5en graad Z.B. Dit laatste land echter heeft een heel andere bodemgesteldheid en behalve een zeer smalle alluviale kuststreek zeer uitgestrekte, veel minder heete gebieden van hoogere ligging.

Als belangrijke factoren met betrekking tot de tegenwoordige verspreiding der bevolking van het

Zuidamerikaansche vasteland moeten beschouwd worden de toestanden, welke de Europeesche ontdekkers en veroveraars er aantroffen en de herkomst der Europeanen die aan de occupatie en de kolonisatie hebben deelgenomen. De pioniers der 16e eeuw waren al spoedig bekend met het bestaan van een groote Indiaansche natie in het Westelijk deel van het continent en met de verovering van het rijk der Inca's, waarvan de kustlijn aan de Stille Zuidzee zich uitstrekte van den 2en graad N.B. tot den 37en graad Z.B., was de eerste belangrijke stap gedaan op den weg der Europeesche occupatie. Hier trof men een volk aan met een reeds gevorderde beschaving, dat den landbouw beoefende en de kunst van spinnen en weven verstond, dat wegen had aangelegd en steden had gebouwd, tot 120 mijl landwaarts in, dat een dynastie had en een regeeringsvorm, dat door irrigatiewerken de productiviteit des lands had weten te verhoogen en edele metalen bewerkte tot sieraden.

Een tweede even belangrijk cultuurgebied bestond er niet op het vasteland van Zuid Amerika en zij, die zich een eeuw later kwamen neerzetten aan de kusten der Guiana's vonden een uiterst weinig bevolkt achterland, waarvan de bewoners op lagen beschavingstrap stonden; één basis voor verdere ontwikkeling was hier dus reeds bij voorbaat afwezig.

De Spanjaarden hebben gebruik gemaakt van hun recht van eerstgekomenen, om zich neer te zetten in de best bevolkte streken, waar de inboorlingen in het bezit waren van voor den blanke begeerlijke en gemakkelijk te realiseeren kostbaarheden, gedwongen konden worden om meer edel metaal uit den bodem te voorschijn te halen en andere diensten aan den overweldiger te bewijzen, welke laatste zich niet alleen den steun zijner Regeering kon koopen door toezegging van een aandeel in de buit, maar tevens zich kon verzekeren van dien zijner Kerk, door de mogelijkheid te openen geheele volksstammen tot het Christendom te bekeeren.

De Portugeezen, die alleen aan de Atlantische kust van Zuid Amerika opereerden, verkeerden al in minder gunstige omstandigheden, omdat zij niet op een zoo talrijke en vergevorderde inheemsche bevolking stietten, maar zij hadden het voordeel van minder ver van huis te zijn, in het eiland Madera een goed steunpunt te hebben en in de Westkust van Afrika een gebied, waar zwarte werkkrachten uit de eerste hand te bekomen waren; de ontwikkeling van Brazilië is gesteund geworden door een slavenhandel, welke reeds in 1575 aanving en drie eeuwen heeft geduurd.

De Engelschen en de Hollanders, die alleen in de Guiana's blijvend vasten voet kregen, kwamen heelemaal achteraan; zij vonden geen inheemsche bevolking die voor de toekomstige ontwikkeling dezer streken van beteekenis kon zijn en waren niet bij machte door aanvoer van elders in voldoende mate in het tekort te voorzien. Suriname kon nimmer voldoende negerslaven verkrijgen en met Berbice, Demerary en Essequibo — de drie Hollandsche koloniën, welke later werden samengevoegd tot het tegenwoordige Britsch Guiana — was het nog veel erger gesteld, getuige de klachten van den directeur-generaal Storm van 's-Gravesande in de tweede helft der 18e eeuw.

Afgezien van humanitaire — en politieke — beweegredenen was het wijs en vèrziend beleid van Engeland om van zijn macht als eerste zeemogendheid gebruik te maken tot het doen ophouden van den slavenarbeid in de Amerika's. De slavenhandel dreigde Afrika te zullen ontvolken, terwijl in Amerika de slavernij wel tijdelijk en plaatselijk het arbeidersvraagstuk kon oplossen, maar niet het bevolkings-vraagstuk.

Merkwaardig is dat in Suriname de tegenstanders der slavernij het aan haar toeschreven dat de negers zich niet vermenigvuldigden en dus zonder nieuwen aanvoer zouden uitsterven, terwijl moderne schrijvers een plaats willen inruimen aan uit Afrika medegebrachte ziekten en gebrek aan hygiène. Maar de boschnegers, die van dezelfde herkomst waren en evenmin hygiënisch leefden, hebben zich — in vrijheid — in hetzelfde land weten te handhaven; op het einde der 18e eeuw werd hun aantal geschat op ruim 6000, bij de afschaffing der slavernij op ongeveer 8000 en thans op ruim 17000.

En niet minder merkwaardig zijn de resultaten der kolonisatie van Aziaten in Britsch Guiana en in Suriname. Wat de Britsch Indiërs betreft kan de kolonisatie in dezen zin als geslaagd worden beschouwd, dat de bevolkingsgroep in kwestie de neiging vertoont van in stand te blijven door tuurlijken aanwas (in Suriname grooter dan Britsch Guiana), nu nieuwe aanvoer practisch h opgehouden. Geheel anders echter bij de and Aziatische groep in Suriname, de Javaansche, hoewel van huis uit toch zeker alles behalve vruchtbaar, in Nederlandsch Guiana onder de genwoordige omstandigheden slechts door vo gezette immigratie in stand kan worden gehoud

Een niet geringe verdienste van Dr. Lampe's overigens zoo buitengewoon verdienstelijke „com rendu" van den Surinaamschen immigratie-, k nisatie- en bevolkingstoestand is hierin gelegen deze onderzoeker de sociale en economische oo ken in het licht heeft gesteld van het uitbli eener natuurlijke vermeerdering van het Java sche element in Suriname; waren het land zoo gezond of het klimaat zoo slecht, dat zelfs be ners van andere tropische streken er niet kun gedijen, dan zouden de pogingen tot versterk der bevolking wel kunnen worden opgegeven.

Dat het Aziatische bevolkingselement naar houding zoo sterk is in Britsch Guiana (ruim 4 van het totaal) en in Suriname (bijna 40 % het totaal) staat natuurlijk in verband met positie van Groot Brittannië en van Nederland Voor en Oost Indië; in de andere landen op Zuidamerikaansche vasteland neemt dat elem (Japanners, Chineezen en Aziatische Turken) veel kleinere plaats in, zoo niet absoluut, dan t relatief. Twee derde van het geheele continent voor de oplossing van het probleem van een te k aan bevolking uitsluitend of hoofdzakelijk Europeesche immigratie aangewezen.

Het proces der kolonisatie van blanken in Z Amerika heeft een aanvang genomen zeer kort de ontdekking en het is nog steeds gaande alleen, maar in onzen tijd gaan meer Europea in Zuid Amerika hun geluk beproeven dan ooi voren. Toch is er groot verschil tusschen vro en thans; was in de 16e eeuw de emigrant avonturier, bereid om deel te nemen aan k bedrijven en belust op de rijkdommen der nie wereld, in onze dagen is hij een handarbeider, zijn bestaan zoekt te verbeteren in een land ruimer werkgelegenheid.

Noch Spanjaarden en Portugeezen, noch — l — Engelschen en Hollanders emigreerden in vr ger eeuwen naar Zuid Amerika met de bedoel om aldaar eigenhandig den bodem te ontginnen den landbouw uit te oefenen; voor den licha lijken arbeid rekende men op de inboorlingen toen men was gaan inzien dat de gedwongen h der Indianen niet tot een gunstig resultaat leid op Afrikaansche negers. De Indianen hebben zich dankbaar voor betoond dat men hen; vo daar waar de suiker-cultuur op den voorgr trad, door zwarten verving. Door den blanke rust gelaten hebben de Zuidamerikaansche dianen zich gehandhaafd en in de streken w hun aantal vroeger het grootst was, vormen zij thans nog een aanzienlijk deel der bevolking, wel niet het deel op wier prestaties de hoop op verdere economische ontwikkeling in de ee plaats is gevestigd.

De tegenwoordige Europeesche landverhui naar Zuid Amerika, hoezeer ook in de hand werkt door de politiek van restrictie en sele der Vereenigde Staten, moet uit den aard der beperking ondervinden door den tegenzin van blanke tegen vestiging in landen waar een g deel der reeds aanwezige bevolking uit kleurlin bestaat en dientengevolge loonpeil en lev standaard laag zijn, terwijl meer bepaaldelijk N. W. Europeaan begrijpelijkerwijze zich we voelt aangetrokken tot handenarbeid in landen een heet klimaat.

Hoewel er voorbeelden zijn van Duitsche en sche nederzettingen in Zuid Amerika, meer in bizonder in de streken met gematigd klimaat, zelfs in het voor een zoo groot gedeelte buiten tropen gelegen Argentinië de immigranten ho zakelijk Italianen en Spanjaarden; Brazilië ont in de eerste honderd jaren sedert de onafha lijkheid 3½ millioen immigranten uit Eur waarvan één millioen Portugeezen, één milli Italianen en een half millioen Spanjaarden.

Het ligt voor de hand dat Zuid Amerika trekkelijker is voor Europeesche landverhui die van huis uit aan een lageren levensstand gewend zijn dan voor die uit landen waar de vaart algemeener is; bovendien moeten voor Z europeanen de gelijkheid of verwantschap groote rol spelen, op het gebied van taal, g

...st, ras en levensgewoonten in de Latijnsche ...blieken.

...e cijfers op zich zelf der ieder jaar uit Europa ...r het vasteland van Zuid Amerika vertrokken ...verhuizers geven geen zuiver beeld van de ...sten aan dat continent door de oude wereld ...ezen tot blijvende versterking der bevolking ...ginds. Hoe misleidend dergelijke cijfers kun... wordt duidelijk wanneer men leest, dat op Cuba ...923 en 1924 respectievelijk ruim 75.000 en ruim ...00 immigranten aankwamen, welke groote toe...d echter beschouwd werd als een poging om ...oemd eiland te maken tot een „jumping off ...und" voor de Vereenigde Staten. Natuurlijk ...nen landverhuizers naar het vasteland van ...d Amerika er niet van verdacht worden zich ...nlijk naar het land van Uncle Sam te willen ...ven, maar wel kennen de Zuidamerikaansche ...len de „short-term-immigration" en de seizoen...iders. De bestaande groote landelijke onderne...gen hebben in de eerste plaats behoefte aan ...iders (op de koffieplantages in Brazilië ge...edt het wieden, plukken en snoeien meest door ...aansche werklieden) en ook vraagt de zich in ...groote republieken meer en meer uitbreidende ...strie in de steden om een steeds toenemend ...al handen. Aan de kolonisatie in den zin van ...reiding der gezeten, zelfstandig landbouw en ...eelt beoefenende bevolking komt derhalve de ...peesche immigratie maar voor een deel ten ...e.

...ie immigratie heeft zich tot nog toe hoofdza...k gericht op bepaalde aan de Atlantische zijde ... Zuid Amerika gelegen landen. Chili heeft er minder van geprofiteerd, Bolivia en Peru nagenoeg niet en een uitgestrekt tropisch gebied, omvattende Ecuador, Columbia, Venezuela en de drie Guiana's worden door haar gemeden. Wel heeft Britsch Guiana tusschen 1835 en 1891 ruim 31.000 emigranten ingevoerd van Madera, de Azoren, de Cap Verdische eilanden en Malta, maar deze hebben op den duur slechts den handels- en winkeliersstand versterkt en ook de aanvoer van nog geen 500 Madereezen in Suriname in de jaren 1853/72 heeft weinig sporen nagelaten.

Natuurlijk hebben een Britsche, een Nederlandsche en een Fransche kolonie al zóó niet dezelfde aantrekkelijkheid voor tot de Middellandsche Zeerassen behoorende landverhuizers als de Latijnsche republieken in Zuid Amerika, bovendien zouden zij in de Guiana's geen groote bedrijven aantreffen in staat om zelfs voor Zuideuropeanen aannemelijke loonen te betalen.

Wij komen zoodoende van zelf tot de vraag, of Groot-Brittannië, Nederland en Frankrijk niet met eigen menschen de zoo uiterst schrale bevolking zouden kunnen aanvullen van hare koloniën op het vasteland van Zuid Amerika. De poging tot het vestigen van Fransche kolonisten aan de Kourourivier in de dagen van Lodewijk XV en die, welke Frankrijk sedert 1854 heeft aangewend om den arbeid van in het moederland veroordeelden dienstbaar te maken aan de ontwikkeling van Cayenne kunnen met stilzwijgen worden voorbijgegaan; de resultaten zijn afschrikwekkend in plaats van tot navolging aanmoedigend. En Britsch Guiana levert evenmin een voorbeeld op van kolonisatie door middel van landverhuizers uit het Moederland; van de immigranten, welke in het tijdperk 1835—1921 de kolonie binnenkwamen waren er 21 van Britsche nationaliteit.

In Suriname heeft men het, zooals bekend is, gelaten bij de proef welke in 1845 met een aantal Hollandsche landbouwersgezinnen is genomen, een proef, waarvan de uitslag voor langen tijd van herhalingen heeft doen afzien. Thans worden nieuwe plannen voor landsverhuizing uit Nederland naar Suriname voorbereid, zonder dat op goede gronden is aangetoond evenwel dat de toestanden in het moederland het experiment van emigratie naar de tropen rechtvaardigen, noch dat de kolonisten bij de verhuizing wel zouden varen.

Suriname produceert niet genoeg om in de behoeften der bevolking te voorzien en het deficit is grooter dan uit de bloote vergelijking van invoer- en uitvoercijfers zou blijken. *) Dit deficit te doen verdwijnen niet alleen, maar het te doen verkeeren in een overschot, zóó, dat het land zelf kapitaal zal vormen, noodig voor verdere ontwikkeling, is thans het groote probleem; aangezien 't hierbij gaat om een algemeen en niet om een particulier belang is het in de eerste plaats de Staat, die dat belang heeft te behartigen.

Kon het particuliere initiatief, ook wanneer dat uit haar aard op een baatzuchtig doel gericht is, tevens Suriname van zelf tot ontwikkeling doen komen, dan zou de Overheid zich kunnen bepalen tot toezicht en leiding, maar dat is nu eenmaal niet het geval; zelfs wanneer ongezocht verborgen schat-

*) Voor de jaren 1921 t. e. m. 1926 ongeveer 13 millioen gulden.

mochten worden ontdekt, welke buitenlandsch particulier kapitaal en energie naar Suriname zouden trekken, dan zou het nog van bij-omstandigheden afhangen of het economische probleem daarmede voor Suriname tot een bevredigende oplossing zou komen. Zooals echter de zaken thans staan is er geen uitsluitend of hoofdzakelijk bij de West geïnteresseerd groot-kapitaal — ook al hebben wij dan in Nederland een Ondernemersraad voor Suriname —, het Nederlandschindische kapitaal vindt genoeg expansie-gelegenheid op eigen gebied en van het vreemde kapitaal kan al evenmin worden verwacht dat het zich juist voor een stukje Nederlandsch koloniaal gebied zal interesseeren.

Het is duidelijk, dat het financieeren of rechtstreeks steunen van ondernemingen in Suriname minder op den weg ligt van de Staat, maar dat de aanmoediging en de leiding der kolonisatie daarentegen bij uitstek tot haar taak behoort. In dat licht gezien, is het ook juist, dat zij den aanvoer van Aziatische koelies voor de plantages heeft ter hand genomen en zich daarbij geldelijke opofferingen getroost; immers de immigratie van zoodanige werkkrachten heeft kolonisatie tot einddoel.

Voortgaan op dezen weg, welke nu reeds ongeveer 50 jaar wordt gevolgd, lijkt rationeel, ook al heeft de immigratie van Aziaten de bevolking niet in die mate doen toenemen als in het belang van Suriname ware te wenschen. De in die 50 jaren opgedane ervaring moet haar nut afwerpen voor de toekomst en nimmer is zoo duidelijk gezegd geworden als thans door Dr.Lampe is geschied, waaraan de Javaansche immigratie laboreert; allereerst zal het Nederlandsche beleid ten aanzien van het bevolkingsvraagstuk in Suriname gericht moeten zijn op het bestrijden van de kwalen, welke genoemde onderzoeker aan het licht stelt.

Sedert de afschaffing der slavernij in 1863 is de Surinaamsche bevolking toegenomen met ongeveer 80.000 zielen, de oppervlakte in cultuur met ongeveer 20.000 H.A., voorwaar geen groote vooruitgang in 65 jaar. De kleine landbouw, hoofdzakelijk beoefend door Aziatische kolonisten, draagt nog maar in geringe mate bij tot den uitvoer, een middenstandslandbouw heeft zich niet ontwikkeld; zondert men de suiker-cultuur uit, dan komt men voor de rest van den z.g. grooten landbouw (Kol. Verslag 1926) tot 65 plantages, meest toebehoorende aan personen of instellingen buiten Suriname en met gemiddeld 135 H.A. in cultuur per onderneming.

Wanneer er in onze volksvertegenwoordiging de nadruk wordt gelegd op het belang van een algemeen plan tot bevordering van de welvaart in Suriname, dan heeft men misschien op het oog krachtproeven, welke zouden moeten aangewend worden, om in korten tijd te geraken tot belangrijke economische opleving; toch lijkt het waarschijnlijker dat alleen op den duur en langs den weg der geleidelijkheid verbetering te bereiken zal zijn. Meer dan versnelling van het tempo der ontwikkeling is moeilijk te verwachten.

Immigranten worden niet meer aangevoerd, dan noodig is om in de behoefte te voorzien aan plantage-koelies, waarvan een deel na afloop van het contract naar den kleinen landbouw overgaat. Bij grooteren aanvoer zou men direct de beschikking krijgen over meer handen voor den ontginningsarbeid, een niet minder goede leerschool voor de toekomstige kolonisten dan het werk op de plantages. Verbetering ten opzichte van de werving van emigranten op Java en van de hygiënische toestanden in Suriname zal een natuurlijke aanwas van het Aziatische bevolkings-element moeten bevorderen. Moeilijker nog misschien dan dit alles zal zijn de productiviteit te verhoogen van den kleinen landbouw, welke thans tweemaal zooveel land in bebouwing heeft en eenige malen zooveel menschen bezighoudt als de groote; eenige uitvoer van producten van den kleinen landbouw echter is er reeds.

De arbeid welke verricht moet worden om in Suriname de bevolking te versterken, kwantitatief en kwalitatief, en de productiviteit te verhoogen is een moeizame en een bevredigend resultaat is slechts in een ver verschiet te verwachten. Van den tegenwoordigen koers af te wijken en den weg in te slaan van immigratie van uit Nederland, of aan zoodanige immigratie een plaats in te ruimen naast de bestaande, lijkt weinig aanbevelenswaardig, ook al wordt van zekere zijde betoogd dat bij

deugdelijke hygiënische voorbereiding en hyg
sche verzorging het experiment zeker zal sl
Dat hier te lande bij een eenigszins aanzie
aantal personen van de vereischte hoedanighei
neiging zou bestaan naar een vreemde, trop
omgeving te verhuizen, om aldaar landarbei
verrichten, valt nauwelijks te verwachten. Holl
sche landarbeiders zouden niet bereid zijn o
Suriname koelie-arbeid te verrichten en de p
tages zouden hen ook niet kunnen betalen; als
standige landbouwers zouden ook zij in den
ginne leiding en voorlichting behoeven, land
voor hen door andere werkkrachten moeten
den ontgonnen en gereed gemaakt, de cultu
en geestelijke verzorging, waaraan zij thuis
woon zijn, zou hun in hun Surinaamsche afzo
ring moeilijk kunnen worden verstrekt, om
te spreken van het gemis aan ontspanning en
dere genoegens, welke zij zouden moeten ont
en de verandering van levenswijze waaraan z
een tropisch klimaat zouden moeten wennen.
dings- en genotmiddelen en andere levensbe
ten van de soort als waarop Europeanen prijs
len zijn in Suriname duur en schaarsch. Maar
al, er kan tot nu toe in Suriname geen cu
worden aangewezen waarmede de zelfstandige
dividueele Hollandsche landbouwer door
arbeid binnen bekwamen tijd in het onder
van zich en zijn gezin zou kunnen voorzien e
kan onmogelijk ernstig bedoeld zijn dat oo
vrouw en de leerplichtige kinderen van den
landschen kolonist in tropisch Suriname ve
beid zouden moeten verrichten.

Wel zouden Europeesche landbouwers zich
boomcultures kunnen toeleggen, maar deze we
eerst na ettelijke jaren vruchten af. Nemen
het laatste Koloniale Verslag ter hand dan
bovendien dat de 65 plantages reeds eerder
noemd, een product verkregen — voor 99 %
boomcultures afkomstig — ter waarde va
meer dan 300 gld. per H.A., met de bestaande
wel te verstaan van een aantal arbeiders, ove
komende met één hoofd per ongeveer 1.3 H.A.

Deze gegevens openen evenmin hoopvolle
wachtingen voor een middenstandslandbouw
vormd door Europeesche jongelieden met
kapitaal, die in Suriname kleine plantages zo
willen aanleggen en exploiteeren, met gebrui
king van koelie-arbeid. Bovendien wordt trop
landbouw niet in één dag aangeleerd en is d
legenheid tot voorafgaande practische opleidin
het land zelf niet groot.

Een bij welslagen zeer winstgevende cultuu
eene die betrekkelijk weinig handen vordert is
lijk bekend, de bacoven-cultuur; van de Gros
chel varieteit kunnen onder gunstige omsta
heden 750 volle bossen per jaar en per
worden geoogst, waarvoor ter plaatse
voor export geproduceerd wordt, gemidde
shillings per bos wordt betaald. Gegeven
ter de risico's der cultuur en de verschep
en verkoopsorganisaties, welke vereischt
den worden, is de kans niet groot dat
name (opnieuw) een bacoven-exporteerend
zal worden; het is jammer dat de bescheiden
gingen daartoe van 1886 en die op veel gro
schaal van 1906 gefaald hebben. Waar thans
een half millioen bossen bacoven per jaar
de lokale markt worden geproduceerd (opbr
40 Hollandsche centen per bos), daar zou he
voeren van de productie tot de minimum voo
scheping in koelruimen noodige hoeveelheid sl
een kwestie zijn van den te bedingen prijs, e
de afzetmogelijkheid in Europa er een is van
koopsprijs; in Engeland werden in 1927 wek
sche scheepsladingen uit het 1000 mijl verde
legen Santos op de markt gebracht, van de o
der Canarische eilanden gelijkende Brazilia
bacoven, in concurrentie met de Westindi
Ook de jaarlijksche uitvoer van circa 90 mil
ananassen en ongeveer evenveel sinaasappele
Brazilië zou Suriname ten voorbeeld kunnen
ken; in ons eigen land worden in bepaalde
den à prix d'or sinaasappelen verkocht afko
uit het tweemaal zoover afgelegen Californië
voer van versch fruit echter kan niet gelei
tot ontwikkeling worden gebracht zonder fre
te afvaarten van schepen met koelinrichting
de aanvankelijk kleine geproduceerde hoevee
met de juiste tusschenruimten snel en goed
nen overvoeren en Suriname ligt nu eenmaal
ten de groote scheepvaartroutes.

Sprekende van scheepvaartroutes denkt

...en zelf aan de eigenaardige positie van geheel Zuid Amerika uit een oogpunt van productie en behoeften. De Zuidamerikaansche landen, met inbegrip van de Westindische eilanden, zijn in de eerste plaats ingericht op productie ten behoeve van andere werelddeelen, die op hun beurt voorzien in het meerendeel der behoeften van Zuid Amerika. Ondanks de groote verscheidenheid van klimaat en bodemgesteldheid der Zuidamerikaansche landen onderling speelt onderlinge uitwisseling van producten slechts een ondergeschikte rol. Chili importeert vruchten (bacoven) uit Ecuador, Peru eveneens en bovendien maïs en tarwe uit Argentinië en Chili, Brazilië tarwe uit Argentinië, de La Plata Staten betrekken vruchten (bacoven en ananasappelen) uit Brazilië; van de totale handelsbeweging dier landen echter maken deze transacties maar een klein deel uit.

De Guiana's hebben als naaste buren op het continent enkel landen met een even sterk tropisch klimaat als het eigene en het handelsverkeer met de naburen is dan ook uiterst gering, wat Venezuela betreft zelfs nog belemmerd door de fiscale wetgeving van die republiek. En wat de Zuidelijke landen betreft is de afstand tot Buenos Aires ongeveer even groot als die naar Engeland, tweemaal zoo groot als die naar New York.

Zeer gunstig liggen voor de Guiana's de eilanden in de Caraibische Zee, welke laatste zeer belangrijke afzetgebieden zouden kunnen zijn van landbouwvoortbrengselen der Noordelijke kustlanden van het Zuidamerikaansche vasteland, speciaal van Suriname.

Waar de suikerrietcultuur hoofdzaak is, daar wordt veelal de teelt van voedingsgewassen voor eigen gebruik (alsook de veeteelt) verwaarloosd en de groote eilanden in de Caraibische Zee, Cuba, St. Domingo en Porto Rico importeeren voor tientallen millioenen dollars per jaar aan rijst, maïs, boonen, aardvruchten, uien, etc.; Cuba is zelfs met betrekking tot de behoefte aan koffie voor een groot deel op andere landen aangewezen. Ook Jamaica, Trinidad en de Fransche eilanden verbouwen niet genoeg voedingsmiddelen voor de locale consumptie.

Al dadelijk treft ons het artikel rijst en de groote afstand tusschen het voornaamste productiegebied — Achter Indië — en de Westindische eilanden, circa 10.000 mijl, terwijl in de Hollandsche nederzettingen in de Guiana's, op minder dan 2000 mijl afstands, reeds in het begin der 18e eeuw de rijstbouw bekend was. Britsch Guiana echter bracht het in 1926 slechts tot een uitvoer van ruim 3000 ton, afnemer hoofdzakelijk het eiland Trinidad, Suriname exporteerde in 1925 nog geen 100 ton, grootendeels naar het naburige Cayenne.

Voedingsmiddelen voort te brengen in groote hoeveelheden en tegen lage prijzen, ten behoeve vooral van de eilanden in de Caraibische Zee, lijkt wel de naastbij liggende taak van Suriname en hoe weinig men thans nog daarmede is gevorderd kan daaruit blijken dat in 1925 slechts een onbeduidende hoeveelheid maïs werd uitgevoerd naar Curaçao, welk kleine eiland echter in dat jaar toch nog ongeveer 4000 ton maïs en maïsmeel van buiten invoerde; Suriname produceert wel maïs (ruim 2500 ton in 1925), voor 95 % van den kleinen landbouw afkomstig, maar met de verwerking tot maïsmeel houdt men zich aldaar nog niet bezig.

Het Amerikaansche eiland Porto Rico, met een bevolking van bijna anderhalf millioen zielen, heeft per jaar ongeveer 80.000 ton rijst noodig van buitenaf, welke hoeveelheid thans nagenoeg geheel van het vasteland der V. S. wordt betrokken; alleen de vrijdom van invoerrecht heeft de Amerikaansche rijst vóór, het afstandsverschil is in het voordeel van Suriname.

Uitbreiding van het groot-landbouwbedrijf in Suriname, werkende met Nederlandsch of vreemd kapitaal, zal den uitvoer van het gewest doen toenemen, maar de welvaart van en de kapitaalvorming door de bewoners van het land zal er slechts voor een deel door worden bevorderd. Aantrekkelijker is het denkbeeld van bevordering der productie van de zelfstandige kleine landbouwers, wier arbeid in de eerste plaats aan de Surinaamsche volksgemeenschap zelf ten goede komt.

Afzet van ook voor den kleinen landbouw geschikte stapelproducten zal er vooralsnog dicht in de buurt genoeg zijn te vinden; commercieele en industrieele deskundige voorlichting zal het Gouvernement evengoed weten te verschaffen als landbouwkundige. En wanneer voor het oogenblik al wat overzeesche verbindingen betreft Suriname in een tamelijk geïsoleerden uithoek ligt, daarin zal een gestadig vermeerderende export van zelf verbetering brengen, terwijl de zelf weinig produceerende maar gunstig gelegen Nederlandsche Antillen misschien eenmaal voor Suriname als centra van distributie waarde zullen krijgen.

Er gaat bekoring uit van de gedachte dat Nederland in Suriname een productiegebied en in Curaçao een industrieel en commercieel centrum zou hebben, beide een plaats van beteekenis innemende in het economische leven van Zuid Amerika.

Amsterdam, Februari 1928.

Die perzik smaakt naar meer!

—o—

Bij de behandeling van de radiowet in de Tweede Kamer op 23 Februari l.l. heeft de Minister van Waterstaat een verzoek van zijn ambtgenoot van Koloniën medegedeeld, dat aan de ware vrienden van Indië aanleiding tot verheuging geeft en waarop in dit weekblad daarom de bijzondere aandacht gevestigd behoort te worden.

Men weet dat het noodzakelijk is gebleken in den radio-chaos, in ons land bestaande, eenige orde te brengen. Terwijl overal elders voor den radio-omroep een gecentraliseerde regeling is getroffen, wordt hier de omroep gebruikt voor propaganda van politiek en geloof in de verschillende bestaande schakeeringen, derhalve *ook de aether is sectarisch verdeeld!* En om dit gevreesde euvel voor Indië te illustreeren, heeft de Minister van Waterstaat ten rechte gezegd dat de radio met Indië alleen op voorzichtige wijze aangewend kan worden, n.l. door rekening te houden met wat Indië wenscht. Zij mag niet van den aanvang af tot een oorzaak van twist gemaakt worden, er moet gestreefd worden naar eenstemmigheid en niet naar vervreemding. De band van Indië met Nederland moet worden versterkt.

Om nu een en ander te bereiken heeft de Minister van Koloniën het niet genoeg te prijzen verzoek gedaan om bij de radio naar Indië *de politiek en de politieke propaganda uit te zonderen!*

In dit weekblad, waarin voor de politiek liefst geen plaats wordt ingeruimd, mag de hulde, den Minister van Koloniën daarvoor te brengen, niet ontbreken.

Die perzik smaakt naar meer! Het zou n.l. aanbeveling verdienen een stap verder te gaan en de uitzending van godsdienstige propaganda en van kerkdiensten naar Indië zoodanig te regelen, dat deze den Europeaan en Christen-Inlander kunnen bereiken, zonder den Mohamedaanschen Inlander *te dwingen* ze onwillens op den koop toe aan te hooren naast andere wel gewenschte uitzendingen.

Verder is het uiteraard gewenscht, dat bij eventueele regeling van den radio-omroep in Indië zelf, bovenbedoelde beginselen ook toepassing zullen vinden.

H. G. HEIJTING.

Borneo, land van onbegrensde mogelijkheden.

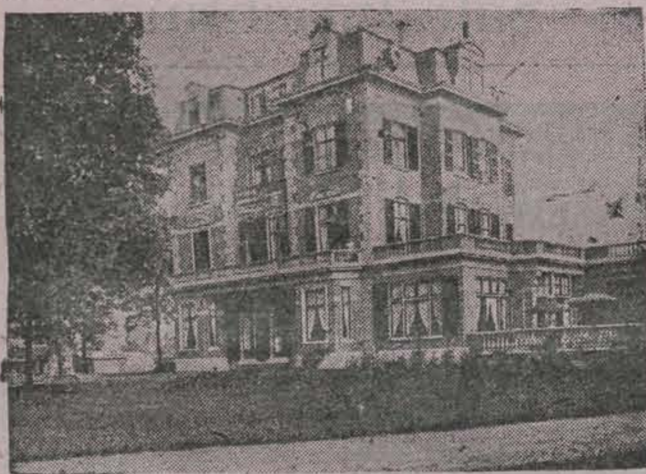
—o—

In noot 4 van ons bovengenoemd artikel (Kol. Weekblad 16 Febr. '28, no. 7, bldz. 76) betreffende de merkwaardige grenslijn van Alfred Russel Wallace hebben wij tot ons leedwezen verkeerd geciteerd uit Dr. Ir. N. Wing Easton's zoo belangrijke verhandeling over „Het ontstaan van den Maleischen Archipel, bezien in het licht van Wegener's hypothesen".

Het aan het slot dier noot aangehaalde, n.l. „de „geheele Maleische Archipel is geosynklinaal ge„bied; — het Westen is sedert het Plioceen stabiel „geworden, het Oosten daarentegen is labiel ge„bleven," enz. geeft de meening weer v.n.l. van de geologen Molengraaff en Brouwer, niet van Wing Easton.

De voorstelling die de heer Wing Easton van het ontstaan van den Maleischen Archipel, waarmede Wallace's lijn ten nauwste samenhangt, geeft, treft men aan op bldz. 507 v.v. onder het hoofdstuk „Toepassingen" in zijn verhandeling vd., voorkomende in Tijdschr. van het Kon. Ned. Aardr. Gen. 2e serie, dl. XXXVIII, 1921, afl. 4.

In het kort komt zij hierop neer, dat naar aanleiding van Wegener's hypothesen (bldz. 500 en

v.v. van genoemd Tijdschrift) Dr. Wing Easton tot de conclusie komt „dat alle eigenaardigheden „van den Maleische Archipel op hoogst eenvoudige „wijze verklaard worden door aan te nemen *dat „hij is komen aandrijven* en wel uit het Zuiden en „vroeger deel heeft uitgemaakt van het toen zoo„veel grootere Antarktische Continent."

H. J. A. RAEDT v. OLDENBARNEVELT.

Van Week tot Week.

Dinsdag 28 Februari tot Maandag 5 Maart.

Javaansche werklieden naar Suriname. Het *Alg. Ind. Dagbl.* deelt mede dat in de eerste maanden van dit jaar in drie afschepingen ongeveer 2000 emigranten naar Suriname zullen vertrekken.

E. P. H. Hartlieb †. Soerabaja, 1 Maart (Aneta).[1]) Overleden is de heer E. P. H. Hartlieb, officier van gezondheid 1e kl. bij de Marine.

De Indische radio-omroep. Het *Vaderl.* (Avondbl. C., van 1 Maart) publiceert een onderhoud met Prof. Treub met betrekking op diens meening over de Radiowet in verband met Ned.-Indië.

Instituut Kern. In eene van wege het Instituut Kern te Leiden gehouden bijeenkomst heeft Mr. J. G. Huyser gesproken over: Indonesische maansikkelvormige halssieraden. (Overzicht in de *N.R.Ct.* van 1 Maart, Avondbl. B.).

Universitaire examens. Leiden. Doctoraal examen Indisch recht de heer E. E. Poublon. — Economisch candid. examen Indologie de hr. L. Nagtegaal.

J. van Hengel †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 67 jaar, overleden de heer J. van Hengel, oud-resident van Menado.

Communisme op Bali? Buitenzorg, 5 Maart (Aneta). Het Bestuur op Bali meent het spoor gevonden te hebben van twee tegen het gezag gerichte vereenigingen. Deze ver. zouden begin Februari door een Javaan zijn opgericht en aanzienlijke Baliërs zouden er bij betrokken zijn. De Javaan is gearresteerd en een onderzoek werd ingesteld.

Relletjes op een tabaksonderneming. Gewapende Chineezen. Medan, 2 Maart (Aneta). Een brigade marechaussee onder leiding van een Europeesch sergeant, patrouilleerde op de onderneming Sumadam van de Tabaks Maatschappij Sumatra-Danmark, in de Alasvallei, waar relletjes verwacht werden bij de uitbetaling. Een honderdtal gewapende Chineezen drong op de brigade aan en een Chinees viel den sergeant aan. De brigade vuurde, met het gevolg dat twee koelies gedood en acht gewond werden.

Tarief voor telegrammen naar St. Martin en Suriname. Het tarief voor telegrammen naar St. Martin wordt, ongeacht den verzendingsweg, verlaagd tot *f* 1.70 per woord. Uitgestelde telegrammen met genoemde bestemming zijn niet toegelaten.

Het tarief voor telegrammen naar Suriname, welke verzonden worden over een der Noord-Atlantische kabel- of radiowegen is verlaagd en gelijk gemaakt aan het bij verzending over den rechtstreekschen Nederlandschen radioweg geldende tarief. In herinnering wordt gebracht, dat voor een gewoon telegram naar Suriname, via Holland-radio, *f* 1.70 per woord verschuldigd is.

Bij verzending via Haïti, waarbij de overbrenging per radio van Martinique af geschiedt, blijft de prijs der gewone telegrammen bepaald op *f* 3.05 per woord. Uitgestelde telegrammen langs dien weg zijn niet toegelaten.

De uitbarstingen van den Krakatau. Batavia, 29 Febr. (Aneta). Boven den krater van den Krakatau worden voortdurend gasopborrelingen waargenomen van middelmatige sterkte, die een sterke lucht van zwavel-waterstof verspreiden. De temperatuur van het water is aan de oppervlakte lauw tot warm.

F. J. Wirix †. Malang, 5 Maart (Aneta). Overleden is de heer Wirix, oud-hoofdadministrateur van de suikerfabriek Djatiroto. De overledene was officier in de Orde van Oranje-Nassau.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan het „Vaderl.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlij

Vertrek van Raden Ajoe Sangkaningrat.

Deze lieftallige genoote van den R van Bandoeng, die ge maanden in ons heeft vertoefd, ga dezer met de „Chr. gens" naar haar v land terug, daar zij gure Nederlandsche maat slecht kon ve gen en al te zeer langde naar ha Bandoeng achterge twee kindertjes. haar voorgenomen naar Mekka, het h land der Moslims, zij afgezien. Haar genoot, R. A. A. nata Koesoemo, die studiedoeleinden eenige weken hier blijven, bracht haar Berlijn, Praag en Weenen reizend, naar G

De vele vrienden, die zij zich onder ons heeft ten te maken, hadden haar zoo gaarne nog hier gehouden o.a. om haar van allerlei te to op onderwijs-, hygiëne- en kunst-gebied, waarin zij zoo zeer belang stelt en die zij ga zooveel mogelijk in haar land wil bevord Daartoe bezocht zij te 's-Gravenhage dan ook schillende inrichtingen, o.a. de „Koloniale S voor Vrouwen en Meisjes", Westeinde 46, Toonkamers voor Indonesische Kunstnijver Heulstraat 19, waar zij zelfs 's middags mee helpen theeschenken. „Boeatan's" bestuur ten zeerste gewaardeerd en niet minder de zoo taan door *Raden Ajoe Sangkaningrat* toege medewerking in zijn streven. In de *Keboe* (regentshuizinge) te Bandoeng wordt, onder toezicht, veel fraaie Soendaneesche kunstnijver beoefend. Zij beloofde hiervan verschillende ten, zoo spoedig mogelijk na thuiskomst, te zenden, waarschijnlijk nog vóór de opening Tentoonstelling te Arnhem.

Wij wenschen haar van harte goede reis, be den thuiskomst en het beste succes met hare plannen.

Verzameling Aziatische Kunst in de Rijksacade van Beeldende Kunsten te Amsterdam.

Op initiatief en onder beheer der *„Vereen van Vrienden van Aziatische Kunst"* is, dan de door den Hoogleeraar-Directeur der academie van Beeldende Kunsten te Amster *Prof. R. N. Roland Holst*, op bijzonder komende wijze betoonde gastvrijheid, in nieuwe tentoonstellingszalen dier inrichting Stadhouderskade, een semi-permanente ver ling Aziatische kunst kunnen worden geëxpo

Bovengenoemde vereeniging doet hiermede eersten stap op den weg naar de stichting va museum van Aziatische kunst. Reeds jaren werkzaam geweest om iets op dit gebied te ken. Eerst thans is het haar mogen gelukke bescheiden schaal een begin te maken museum-arbeid, dien sedert de oprichting der eeniging in 1918, als de belangrijkste, voor weggelegde taak wordt beschouwd.

J.l. Zaterdagmiddag te 2.30 uur had de offi opening plaats. In het bijzijn van vele gen den [1]) hield, in de aangrenzende aula der S de voorzitter der Vereeniging, *Mr. H. K. W dorp*, een rede, waarin hij allereerst een ove gaf van hetgeen reeds verricht werd, ook o tens het museum-vraagstuk. Zoo zeide hij o

„Het valt moeilijk veel te zeggen over d stand in ons land, waar feitelijk nog niets daan. In het Rijksmuseum en in sommige lijke kunst-musea kunt ge ceramiek vinden, namelijk porcelein uit later tijd, maar nergen van de klassieke Oost-Aziatische kunst. Tie geleden is deze Vereeniging opgericht en

[1]) Onder deze bevonden zich ook de tijdelijk sterdam vertoevende gep. Hoofddjaksa van Soer *R. M. P. Gondosoemarjo* en echtgenoote, beiden langstelling voor kunst, zoowel die voor Indone van elders. — *Red.*

meent te mogen zeggen, dat er hard is gewerkt, — maar het particulier initiatief is niet bij machte met Staats-musea te concurreeren.

„Voor hen, die de Hollanders der 17e eeuw als het éene noodige beschouwen, zijn deze woorden niet gesproken. Wel echter voor hen, die beseffen, welk een groot cultuurgebied hier braak ligt, — voor den kunsthistoricus een gebied, waar de interessantste problemen als het ware voor het grijpen liggen. Maar hoe kan universitaire belangstelling ontstaan zonder het vaste middelpunt, dat het museum is? Om dit middelpunt groepeert zich vanzelf de belangstelling en verzamelingen worden aangelegd, die later wellicht het museum zullen verrijken. Was niet het aantal collectionneurs in Berlijn vóór de opening der *Ostasiatische Abteilung* af te tellen aan de vingers van één hand en is die stad niet thans, na zoo weinig jaren, een centrum geworden met een bloeienden kunsthandel?

„Voor den verzamelaar zou het museum met zijn vergelijkings-objecten en zijn bibliotheek aanleiding kunnen zijn zich meer in zijn bezit te verdiepen. Dat het in eerste instantie uitsluitend de aesthetische waarde van het voorwerp is, die de keus moet bepalen, daarover kan geen verschil van gevoelen bestaan, maar dat neemt niet weg, dat, als het voorwerp eenmaal om zijn schoonheid is verworven, het determineeren er van evenzeer genot geeft.

„Reeds de „Rijkscommissie van advies inzake de reorganisatie van het Museumwezen hier te lande", die haar arbeid in 1921 voltooide, heeft zich in haar rapport uitgesproken voor de stichting van een Museum voor Exotische Kunst, dat dus een wijder gebied zou omvatten dan het terrein, waarop de Vereeniging zich tot nu toe heeft bewogen. Dit kan echter voor ons niet het minste bezwaar opleveren om tot een dergelijke stichting van ganscher harte mede te werken."

Het Algemeen Bestuur richtte in een rondschrijven de volgende woorden tot de leden der Vereeniging:

„Of wij deze taak tot een goed einde zullen kunnen brengen, zal afhangen van de mate van belangstelling, die wij voor dit doel zullen kunnen vinden. Het eigen bezit der Vereeniging is nog klein: derhalve bestaat de verzameling in dit begin-stadium nagenoeg geheel uit bruikleen. Er moet echter naar worden gestreefd een vaste kern te vormen, die het bruikleen successievelijk zal moeten vervangen.

„Het is de bedoeling van tijd tot tijd verandering te brengen in het bruikleen. Voor de eerste maal wordt hoofdzakelijk Indische [2]) en Chineesche kunst getoond. Later zal dan Japansche kunst een gedeelte van het tentoongestelde kunnen vervangen."

Wij kunnen herhaald, belangstellend bezoek aan dit kleine Museum, dat des Dinsdags en des Vrijdags voor het publiek toegankelijk is, ten zeerste aanbevelen.

[2]) Daaronder zijn ook vele fraaie Indonesische stukken, o.a. koperwerk uit Sumatra van den heer L. C. Westenenk, een paar beelden van den Prambanan-tempel afkomstig, kostbare krissen, alsook een bijzonder fijn vrouwemasker en weefsels van den heer Visser. Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Een rede van den Landvoogd

In ondernemerskringen wordt erkend, dat het zoeken naar een meer bevredigende verhouding tusschen de Indische Regeering en de Europeesche wereld in Indië in het algemeen belang moet zijn. Aan het feestmaal van de Javasche Bank te Batavia ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan, heeft de Gouverneur-Generaal een getuigenis afgelegd, welke — volgens *De Loc.* (25/1 „De daad") — meer dan iets anders er toe kan bijdragen, dat voortaan de Indische Regeering en de Europeesche ingezetenen elkaar beter verstaan. In zijn rede, welke een diepen indruk maakte, stond de Landvoogd stil bij „het sprookje, dat sinds eenigen tijd de ronde doet als zoude de Indische Regeering onwelwillend of zelfs vijandig staan tegenover het kapitaal en alsof de Regeering geen waardeering gevoelde voor hetgeen in Indië door het kapitaal is gewrocht en tot stand gebracht". Z.Exc. was overtuigd, dat het althans tegenover den president van de Java-Bank, *mr. Trip*, overbodig is dit tegen te spreken, doch noemde het intusschen pijnlijk en bedroevend, dat zulk een sprookje in de wereld kon komen. Z.Exc. wist dat men op een woord wachtte. „En toch" — aldus de Landvoogd — „zal ik dat woord niet spreken. Duidelijker dan iets anders spreekt mijn aanwezigheid hier op dit diner. Werkelijk, ik zou hier niet vertoeven, indien dit sprookje ook maar eenige waarheid bevatte. Ik heb hier gesproken uit de volheid van mijn gemoed." De Landvoogd eindigde zijn toespraak met het verzoek het glas te ledigen op den bloei en den voorspoed van de Javasche Bank. *(Donderend applaus)*. Het diner had verder een uitermate geanimeerd verloop. Na afloop vertoefden de gasten nog geruimen tijd in de voor-hall van het hotel, waar de Landvoogd zich ongedwongen onder de ruim 500 gasten bewoog.

De inzichten mogen dan verschillen en men zal daarvan ook in de toekomst moeten getuigen, maar zonder twijfel zal de daad van den Gouv.-Generaal het begin vormen van een volkomen herstel der goede verhoudingen, die tot schade van land en volk waren verstoord. Een ieder heeft den plicht aan dat herstel naar vermogen mede te werken. Dit kan — zegt *De Loc.* — nu de Gouv.-Generaal is voorgegaan, niemand zwaar vallen en dit zal den staatkundigen toestand meer dan iets anders ten goede komen.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (30/1 „'s Landv. toespraak"), de *Java-Bode* (25/1 „In het openbaar"), het *Soer. Hbl.* (25 en 26/1 „Van drie brochures", *Z.*; 21/1 „Juist oordeel", *Z.*) en de *Deli Crt.* (31/1 „De zooveelste waarschuwing"; 3/2 „Medezeggenschap").

Verlenging van erfpacht.

Het Agrarisch Besluit, dat in 1870 verscheen en de uitgifte van gronden in erfpacht regelt, stelt den gebruikelijken termijn van 75 jaren. Voor de ondernemingen, welke erfpacht kregen op korteren termijn, n.l. van 50, zelfs van 30 jaren, staat *verlenging van erfpacht of teruggave van den grond* voor de deur. Er is nu een *geheime* nota van de afdeeling Agrarische Zaken van het Dep. van B.B. over de erfpachtsverlenging bekend geraakt; in die nota zijn der Regeering eenige beginselen omtrent de verlenging voorgelegd en die nota schijnt niet heelemaal naar den zin der erfpachters. Dat beteekent natuurlijk niets, betoogt het *Bat. Nwsbl.* (27/1 „Met zwaar geschut"). Het moge dan zijn dat de nota minder welwillend voor de planters luidt, de afd. Agrarische Zaken is de Regeering niet, en vóórdat de Regeering beslist, zullen nog wel andere adviseurs gehoord worden.

Het *Soer. Hbl.* (27/1 „De erfpacht-historie", *Z.*) kan mededeelen dat de Raad van Indië er niet vóór is, de richting in te gaan, welke op het Bureau van Agrarische Zaken zoo goede advocaten vindt. Men begrijpt zeer wel dat het thans zeker niet de goede tijd is kwesties als de hier bedoelde, en welke geheel kunnen worden gevoerd in de tegenstelling: Europeaan-Inlander, aan de orde te brengen. Zij zouden onmiddellijk worden verpolitiekt en vertroebeld. De Regeering heeft ook advies ingewonnen in niet-ambtelijken rayon en *Z.* meent te weten dat het een en het ander er haar toe brachten de zaak voorloopig te laten rusten. Naar de behoefte van het moment kan de zaak steeds opnieuw worden opgerakeld en waar de mogelijkheid bestaat dat zij in Indië zal worden afgehandeld, dient men hier niet optimistisch te zijn.

De *Java-Bode* (31/1 „Verklaarbare onrust") wijst er op hoe in tal van nieuw-geopende gebieden buiten Ned.-Indië de regeeringen ervan al het mogelijke doen om het kapitaal te lokken. Zeer langdurige erfpachten, vrijdom van belastingen, zeer lage grondprijzen, uitzonderingsbepalingen op de tarieven, voorlichting van officieele landbureaux, voorafgaande opmeting en verkaveling en aankondiging van beschikbare perceelen zijn enkele van de verleidelijke tegemoetkomingen, welke den ondernemers in landen als Kenya, Tanganyika, Noord- en Zuid-Rhodesia en Brazilië wachten. In de eerstgenoemde gebieden onder Britsch bestuur heeft men voor overjarige cultures erfpachtstermijnen van 999 jaar! In een enkel opzicht bleef Ned.-Indië nog de voorkeur van ondernemers verdienen boven andere gebieden van gelijken aard. Dat was de overvloed van arbeidskrachten in Indië aanwezig en de verblijdende arbeidszekerheid. Over enkele jaren

(1930) zal een begin moeten worden gemaakt met de afschaffing der poenale sanctie. Zoo is er thans, bij de nieuwe opleving der cultures, en ondanks goede winsten, onzekerheid.

Het *Bat. Nwsbl.* (1/2 „Hoon") brengt in herinnering dat de Min. v. Kol. nog onlangs verklaard heeft, dat van hem geen voorstel tot opheffing der poenale sanctie te verwachten is.

Het *Soer. Hbl.* (24/1 „Besoeki-zaken") bepleit wegenaanleg in Besoeki. Dit gewest, met Zuid-Bantam het laatst in ontginning gekomen, raakt ook langzamerhand „vol"; het vraagstuk: wáár plaats is voor de groeiende bevolking en de uitbreiding der cultures wordt ten slotte eene zaak der Buitengewesten.

De Loc. bevat artikelen over „De Agrarische politiek der Regeering" (25/1, blz. 34) en „De Agrarische hervormingen in Jogjakarta" (26/1, blz. 4, 23 en 40, *C. Schwencke)*.

Het P. S. I.-Congres te Jogja.

Vertegenwoordigd zijn de P.S.I., B.O., P.O., P.P.P.K.I., P.N.I. en Jong-Java *(De Loc.* 26/1, blz. 1, 12, 21 en 46). De heer *Tjokroaminoto* heeft het over zijn levenstaak: de *vertaling van den Koran* uit het Engelsch. Hij wist hoe men zou grijpen naar een Koranvertaling, die vier verschillende bewerkingen zou vervangen. Verderfelijk acht de heer *Salim* de overal op Java druk gebruikte Korans van Annie Besant en den heer Kruisheer. Ook missie en zending geven Koranvertalingen. De redevoering van Hadji Salim bevatte scherpe critiek op de huidige verdeeldheid in den Indischen Islam, „godsdienstleeraren spreken elkaar tegen; de *Madjelis Oelama* (godsdienstraad) moet kiajis en goeroes vervangen". Spr. hekelt de *echtscheidingen* en de verstootingen, waarbij de penghoeloes zelfs met tarieven concurreeren. Dit kwaad moet uitgeroeid worden. Spr. hekelt het feit, dat het gaan naar Mekka vaak niet geschiedt ten gevolge van het gebod van den Koran om een keurbende te vormen, maar sommige *hadji's* zijn veeleer een bende fraudeurs, levend van prostitutie. De Madjelis Oelama zal daaraan een einde maken. De Madjelis Oelama bestaat reeds; indien deze niet voldoet, kan ze gewijzigd worden. Wordt er *eenheid* bereikt dan kan men verder werken, maar gewerkt moet er worden. Wie in oorlog van Allah meetrekt, zal vanzelf opdrachten krijgen.

Feestelijkheden tijdens het congres, waaronder een *padvindersdemonstratie*, werden druk bezocht. Er werd door padvinders gezongen en men voerde goede vrije- en ordeoefeningen uit. De bedoeling van het „commandement Indonesische padvinders" werd verduidelijkt: de padvinderij dient om „ de verwijfdheid der Inlanders ten gevolge van Westersche cultuurmenging" te vernietigen. In de kunst van *self-defence* hadden de S.I.-padvinders van de afd. Tempel en Loemadjang het ver gebracht. Het worstelen werd gedemonstreerd door padvinders uit Garoet.

De *Java-Bode* (30/1 „Argelooze P.S.I.") is van oordeel dat een passage in de rede van Hadji Salim, waar hij motiveert dat de S.I. naar de politiek werd gedreven, van niet onschuldigen aard is. Hoe „diplomatiek" ook, het opruiend element zit er in.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (21/2 „De Week. Bolsjewistische spionnage en propaganda), de *Java-Bode* (30/1 „Kuo Min Tang en Ned.-Indië"), het *Bat. Nwsbl.* (25/1 „Het kinderhuwelijk") en *De Sum. Post* (30/1 „Rusland en het Oosten; 4/2, 2de bl. „De Chineesche Pers").

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De brochure van Prof. Mr. Treub.

Het valt niet te verwonderen dat Prof. Treub's brochure: „Het gist in Indië", aanleiding heeft gegeven tot protesten in de inheemsche pers in Indië.

De *Soeloeh Rajat Indonesia*, orgaan van de Indon. Studieclub te Soerabaja, zegt in het slot eener bespreking daarvan dat het volkomen duidelijk is dat Prof. Treub slechts één middel weet voor het behoud der kolonie, namelijk kogel en kanon. De professor vergeet hierbij klaarblijkelijk de lessen der geschiedenis, terwijl hij aan den anderen kant, als het noodig is, zich beroept op de geschiedenis. Deze heeft echter geleerd dat nergens en nooit een overheersching heeft kunnen voortbestaan, die dwang ten grondslag had. Wordt het Treubsche recept gevolgd,

dan staat vast dat het tijdstip der verarming van Nederlandsche volk eerder zal aanbreken dan vreesd wordt. De Nederlandsche kolonie zal verdw nen en geen draadje zal de Indonesiërs dan aan Nederland binden.

De *Bintang Timoer* (liberaal, Weltevreden), eveneens een critiek op genoemde brochure, naar aanleiding van het feit dat zij door de Eur peesche pers in Indië, voornamelijk de *Java-Bo* met vreugde werd begroet en geprezen, alsof pers aan de hand daarvan haar standpunt wil dedigen. Schrijver zegt dat zulks niet te verwond ren is, want de meening van Mr. Treub, zooals in zijn brochure is neergelegd, komt wel voor 99 p cent overeen met die der Europeesche pers in Ind Wat schrijver echter wel vreemd vindt, is namel de verdenking die op de nieuwe Indonesische Fed ratie, de P. P. P. K. I., is gevallen. Hij vertelt dat deze federatieve vereeniging door de Europ peesche pers met een zuur gezicht werd begroet, zelfs beschouwd als een spook. Schrijver wil het niet voor die federatie opnemen, doch vindt het all jammer dat zij van allerlei kwaad wordt verdac gevaarlijk en ontoelaatbaar wordt gevonden, terw zulk een brochure als die van Mr. Treub niet boden, doch met vreugde begroet wordt. Hoe men nu vooruitkomen als ieder streven der nation listen direct in een slecht daglicht wordt gestel Dit wijst op de karaktereigenschap van het blan front, dat weliswaar niet officieel is opgericht, door de Vreemdelingenpartij toch wordt gevoeld, zij een zelfde doel en richting heeft. Maar, zooals altijd in de wereld gaat, is er steeds reactie waar tie is. Zoo zal zulk een houding der Europees partij juist de wording verhaasten van het bru front en de federatie te Bandoeng heeft zich kort leden voorgenomen om een commissie te benoem tot het oprichten van nationale bladen. En nu, zien dezen toestand, waarbij de een na den an zich tracht te versterken, zal de vredespolitiek *de Courant* wel geen resultaten afwerpen. W schuld dat dan is, zal de toekomst wel uitwijzen

Het Westersch bedrijf voor Indonesië.

In de *Bintang Timoer* van 5 Januari wordt op merkt dat de laatste jaarwisseling de uitbarst bleek te zijn van de nieuwjaarskoorts dergenen belang hebben bij de winsten van Indonesië. W — zegt schrijver — *de Locomotief* verscheen te dien tijd met een speciaal nummer dat grootend werd ingenomen door artikelen van kapitalisten gen de Regeering en de vergrooting van het Inlan sche element in den Volksraad. Schrijver vertelt het een en ander over deze artikelen, zooals b.v. van den heer C. W. van der Meulen, voorzitter den Ondernemersbond, van den hoofdredacteur *de Locomotief* zelf en van den President van de mer van Koophandel te Amsterdam, de heer E. H dring, welke laatste o.m. gezegd zou hebben: „ Westersch bedrijf was de kurk waar Indië in e nomischen zin op dreef". Hoe is het mogelijk, ro schrijver uit, terwijl juist gezegd kan worden Indië de kurk is waarop het Westersche econo sche leven drijft. En dan wordt opgemerkt: stel eens voor dat men hier zulke politieke rechten als in Australië, dan zou de toestand anders zijn de winsten der kapitalisten zouden minder word Doch dit wordt niet gewild door lieden als P Treub e.a.

Ten slotte zegt schrijver dat deze meening van kapitalisten niet rechtvaardig is. Wil men nu in v de leven en met elkaar samenwerken, dan moet te dezen opzichte niet eenzijdig zijn, doch elkaar ren waardeeren, want Nederland heeft Indone noodig en omgekeerd heeft Indonesië Nederland n dig.

Democratisch bestuur in Indië.

De *Sipatahoenan* (org. der Vereen. Pasoendan) strijdt de meening van sommige Hollanders die z gen dat de Oosterling niets van een democratisch stuur wil weten zooals door een Volksraad, een gentschapsraad enz., omdat hij gewend is aan ond danigheid en opziet tegen een hooge waardigh Schrijver merkt o.m. op dat die Hollanders den O terling eigenlijk niet kennen; van daar dat zij z beweren dat het instellen van deze colleges dan niet de wil is geweest van het volk in het algeme doch slechts van de ontwikkelde Inlanders. Maar vraagt hij — zijn die ontwikkelde Inlanders dan net zoo goed Oosterlingen? Er is immers geen schil tusschen dezen en het volk. Alleen dat dit la ste zijn verlangen niet ronduit durft te zeggen, het weet wat goed en wat kwaad is, wat recht

...dig en wat onrechtvaardig is. Dit alles zegt het volk ...ook niet aan de rasgenooten die naar den kant der Europeanen overhellen, doch aan hen die tot de eigen groep behooren en in wie het vertrouwen kan stellen.

Daarom betreurt schrijver het dat het verlangen van den Oosterling naar een democratisch bestuur door Europeanen als Prof. Treub, een legende wordt genoemd en dat de tegenwoordige Volksraad door sommige Inlanders — volgens dien professor — slechts wordt gebruikt als een gelegenheid om invloed te kunnen uitoefenen op anderen. Volgens schrijver kent de Oosterling zulk een democratische instelling reeds van oudsher, zooals ook door den heer Koesoemo Oetoijo in zijn praeadvies voor het Inlandsch bestuurscongres indertijd werd verklaard. Dat in dezen Volksraad thans de stem van het volk niet gehoord wordt, komt niet doordat het volk geen verlangen heeft, maar door den dwang die er op wordt uitgeoefend door lieden die in weelde leven en niet denken, noch aan het verleden noch aan de toekomst. Thans is het de plicht van de Inlandsche intellectueelen om daarin verbetering te krijgen, opdat de huidige Volksraad weder tot volmaaktheid zal geraken als zulk een instelling hier te lande van den vroegeren tijd.

Samenstelling der Commissie voor de wijziging van het strafprocesrecht.

Naar aanleiding van de samenstelling dezer commissie stelt de *Bintang Timoer* van 17 Januari de vraag waarom daarin geen enkel Inlandsch jurist zit en of er onder de Indonesische meesters en doctoren niemand is die daarvoor de geschiktheid bezit. Er worden weliswaar een wedana en een regent in opgenomen die natuurlijk eenige ervaring hebben opgedaan, doch, kan men hen op het gebied van de wet wel vertrouwen in het ontwerpen van allerlei wijzigingen? Een Officier van Justitie kan volgens schrijver voor dit werk eigenlijk nog niet aangemerkt worden als iemand met ervaring, zoolang hij nog niet in een Inlandsche rechtbank gezeten heeft. En wel omdat een Raad van Justitie meestal rechtzaken in behandeling neemt van Europeanen, die thans niets over het strafprocesrecht te klagen hebben, in tegenstelling met de Inlander en Chineezen.

Schrijver wekt den Bond van Inlandsche juristen op om bij wijze van protest zijn stem hierover te laten hooren.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Aanslagen op assistenten in 1927.

Der gewoonte getrouw heeft het Orgaan der Vakvereeniging voor Assistenten in Deli „De Planter" in zijn eerste Nr. van iederen nieuwen jaargang een statistiek van de in het afgeloopen jaar geconstateerde aanvallen van werklieden (koelies) op assistenten. In het Nr. van 4 Jan. '28 staat de opsomming over 1927; „dankbare bladvulling" zet de redactie er boven.

Het resumé laten we hier volgen. In totaal zijn bekend geworden 17 gevallen van ernstigen aard, waarvan één met doodelijken afloop (assistent ...llan op de onderneming Soengey Roembia). Voor rekening van Javaansche koelies komen 12 der aanslagen en in 5 gevallen waren Chineesche koelies de partij ter aanvallende zijde.

Ter vergelijking met de betreffende statistiek van vorige jaren:

1912	 40	aanslagen	(een moord)
1913	 41	„	(een moord)
1914	 32	„	(twee moorden)
1915	 26	„	(twee moorden)
1916	 34	„	(drie moorden)
1917	 32	„	(een moord)
1918	 35	„	(twee moorden)
1919	 13	„	(twee moorden)
1920	 26	„	—
1921	 19	„	—
1922	 26	„	(een moord)
1923	 31	„	(twee moorden)
1924	 19	„	(een moord)
1925	 28	„	(drie moorden)
1926	 27	„	—
1927	 17	„	(een moord)

„In al hun droogheid sprekende cijfers! De cultuurvisch is duur betaald geworden" teekent de redactie aan. In hoeverre de oorzaak dezer betreurenswaardige statistiek te wijten is aan mogelijk ontactvol optreden tegenover de daders, laat „De Planter" intusschen buiten beschouwing.

Indologische leergang Kol. Instituut.

We vestigen de aandacht op een door de afd. Volkenkunde van het Koloniaal Instituut te Amsterdam uitgegeven (en op aanvraag gratis verkrijgbaar) boekje, waarin bijzonderheden over den door die instelling te houden 21en Indologischen leergang van 19 Maart—16 Juni 1928.

Op dezen nuttigen arbeid van het Kol. Inst. is reeds verschillende malen dezerzijds gewezen; thans zij daarom volstaan met de mededeeling dat deze leergang bezocht kan worden door personen van verschillenden leeftijd en met uiteenloopende vooropleiding, staande het ter beoordeeling van den, met de leiding belasten hoogleeraar-directeur der afd. Volkenkunde (Prof. J. C. van Eerde) of iemand in staat geacht kan worden den leergang te volgen. In de eerste plaats is gedacht aan het bijbrengen van eenige kennis omtrent Ned.-Indië aan hen, die bestemd zijn om te worden tewerkgesteld bij Indische ondernemingen van handel, landbouw en nijverheid. Ook van Regeeringswege is er herhaaldelijk de nadruk op gelegd, dat de opleiding der assistenten op genoemde ondernemingen te wenschen overlaat en dat een juiste wijze van optreden tegen de Oostersche werklieden noodig maakt het bezitten van eenige kennis omtrent arbeidsverhoudingen en arbeidswetgeving, den aard en de zeden der arbeiders. Vooral in den tegenwoordigen tijd, nu bij Inlanders en Vreemde Oosterlingen het gevoel van eigen waarde hoe langer hoe meer ontwaakt, is het meer dan ooit wenschelijk, dat eene oordeelkundige aanraking tusschen Westerling en Oosterling plaats vindt.

Wanneer alle Directies van Cultuurmaatschappijen er toe konden besluiten alleen jongelieden in hun dienst te nemen, die een cursus als bovenbedoeld hebben gevolgd, dan zouden ongetwijfeld misverstanden en bloedige botsingen (zie de statistiek van De Planter hier boven) zoo niet geheel voorkomen, dan toch aanzienlijk kunnen worden beperkt.

De West Indische Gids.

Inhoud van de Maart-afl. Portret van Dr. A. A. L. Rutgers, nieuw benoemd Gouverneur van Suriname. — Curaçao en onderhoorige eilanden 1816—1828 (vervolg), door Mr. B. de Gaay Fortman. — Een episode uit de Joodsche kolonisatie van Guyana (1660), door Jac. Zwarts. — Het Suriname-probleem, door F. Greiner. — Bibliographie.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

Mr. J. G. Huyser opent de Maart-afl. met een geïllustreerd artikel: Een merkwaardig siermotief", nl. het zgn. „parang"-motief, hetwelk niet alleen op batiks, maar ook op verschillende kunstnijverheidvoorwerpen wordt aangetroffen. Een bronzen kom, door schr. onlangs bij een antiquair gekocht en door dezen Perzisch werk genoemd, meent Mr. H. als Indonesisch maaksel te mogen beschouwen, omdat het ornament van deze kom zeer veel overeenkomst vertoont met het parang-patroon in de batikkunst. — De hr. G. J. van der Heide schrijft een, eveneens geïllustreerd opstel over de samenstelling van Hindoe-vaartuigen, uitgewerkt naar beeldwerken van den Boroboedoer. — Ten slotte eene bijdrage van J. J. Hansma „Als 't regent", waaruit men — ook door de illustraties — een indruk krijgt van de enorme massa's water welke gedurende den Westmoesson op de aarde worden neergeworpen.

De Indische Mercuur.

No. 9 (29 Febr.). Witsuikerkoken, door H. A. Faber. — Invoer van doerian-vruchten in Nederland (met ill.). — Cultuur Maatschappij der Vorstenlanden (onderhoud met den agent dier Mij., den hr. A. Fernhout). — Hand- en leerboek der bestuurswetenschappen, besproken door F. W. Craandijk. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, enz. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut verschaft literatuur over oliën, vetten en wassen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Id. No. 30 (21 Jan.). Het niet verlengen der erfpachtstermijnen. — Koelieloonen, door Deliaan. — Een veelvraat (keversoort, behoorende tot de groep der zgn. Hispiden), door P. M. W. Dakkus. — Iets over rubber en getah-pertjah, door S. Kalff (slot). — Terug uit Indië (aan het Alg. Handelsbl. ontleend onderhoud met Prof. de Bussy). — Invoer

van versch Indisch fruit (ontleend aan het *Vaderl.*). — De koloniale positie van Nederland in verband met het industrieele belang van ons land, door Prof. Mr. M. W. F. Treub (ontleend aan de *N.R.Ct.*). — Biologisch werk in Ned.-Indië, door Dr. P. Arens (ontleend aan het Vakblad voor Biologen).

Uitgaven van het Kon. Bat. Gen. v. K. en W.

T ij d s c h r. v o o r I n d. T a a l-, L a n d- e n V o l k e n k. Deel 67 (1927), afl. 1—2. Jean Pierre Moquette (5 Juli 1856—26 Febr. 1927). Met portret, door R. A. Dr. Hoesein Djajadiningrat. — De strijd om het volksrecht onder Rochussen — Duymaer van Twist, door Mr. J. van Kan. — Godsdienst en volksgebruiken bij de Inheemsche bevolking van Landak (Westerafd. v. Borneo), door J. F. Later. — De God met den Paardekop (met ill.), door Dr. F. D. K. Bosch. — Rijcklof van Goens' ambassade naar den Soesoehoenan in 1651, door W. Fruin—Mees. — Een belangrijke oorkonde uit de Kedoe, door Dr. W. F. Stutterheim.

V e r h a n d e l i n g e n v a n h e t K o n. B. G. v. K. en W. Deel 68, 2e Stuk (1927). Spraakleer der Marindineesche taal, door H. Geurtjens, M.S.C.

Hindoe-Javaansche muziek-instrumenten, speciaal die van Oost-Java, door Mr. J. Kunst, met medewerking van Dr. R. Goris. (Weltevreden, 1927). Met platen.

* * *

Het honderdjarig bestaan van de Javasche Bank (slot), door Prof. Dr. G. M. Verrijn Stuart. (De Economist, Febr. '28).

Zal de Bevolkingsrubberproductie in 1928 het Stevensonschema in gevaar brengen? (In- en Uitvoer, 20 Febr. '28).

Spraakkunst en taaleigen van het Soendaasch, door J. Kats. Met medewerking van M. Soeriadiradja. Deel II. Eenige hoofdstukken uit de Spraakkunst. (Weltevreden, N.V. Boekhandel Visser en Co.).

De rietsuikerindustrie op Java, voorheen en thans. Voordracht, in de Verg. v. h. Kon. Inst. v. Ingenieurs, op 14 Dec. 1927, door G. J. H. Westenenk. Met afb. (De Ingenieur, 18 Febr. '28).

De irrigatie en de suikercultuur. Voordracht, enz. (als boven), door Ir. J. Blackstone. (De Ingenieur, 18 Febr. '28).

De sociale en economische beteekenis van de Java-suiker-industrie. Voordracht, enz. (als voren), door H. Ch. G. J. van der Mandere. (De Ingenieur, 18 Febr. '28).

De Javasche Bank als Naamlooze Vennootschap. Bij de nadering van haar Eeuwfeest, door een Aandeelhouder. (De Indische Post, 14 Jan. '28).

Oost-Aziatische Kunst. Het Boeddhabeeld, door Anne Hallema (heruitgave in brochurevorm van een opstel in „Nederland" van Dec. 1927). Met afbeeldingen. ('s-Gravenhage, N.V. „Adi Poestaka").

Kindersterfte ter Oostkust van Sumatra, door Dr. M. Straub. Met afb. [Kon. Ver. Koloniaal Instituut Amsterdam. Meded. No. XXIV. Afd. Tropische Hygiëne No. 15]. (Uitgave van het Instituut).

Wat de Soembaneesche verhalen ons leeren ten opzichte van het h[illegible]kter van den Soembanees (vervolg), door P. J. Lambooy. (De Macedoniër, Febr. '28).

Adatrechtbundels, bezorgd door de Commissie voor het Adatrecht en uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië. XXVII: Sumatra [Atjèh, Gajo-, Alasen Bataklanden, het Minangkabausche gebied, Zuid-Sumatra]. ('s-Gravenhage, Martinus Nijhoff).

Onder de Papoea's, zestig jaren geleden. Oost-Indische Marine-herinneringen en historische schets van A. Weruméus Buning. (De Indische Verlofganger, 24 Febr. '28).

In- en overschrijving in Nederland en Nederlandsch-Indië, door B. Ockers. (Leiden, M. Dubbeldeman).

Resultaten van de Volkstelling in het jaar 1926. Met afb. (Weltevreden, Drukkerij Volkstelling).

Een kunstschilder (nl. A. A. J. Paijen) op Java in de eerste jaren der 19e eeuw, door C. Vis—Janssen van Raay. — Indische curiosa. Koperen kom uit Negara (met ill.), door P. B. (De Ind. Verlofganger, 2 Maart '28).

Concessies en erfpachten ten behoeve van landbouwondernemingen in de Buitengewesten van Ned.-Indië. Acad. Proefschrift, door Mr. J. G. W. Lekkerkerker. (Groningen—Den Haag, J. B. Wolters).

Volksverhalen uit Oost-Indië (sprookjes en fabels). Tweede deel. Verzameld door Dr. J. de Vries. Met platen. (Zutphen, W. J. Thieme & Cie.).

Als jong Controleur in Indië, door H. T. Damsté. (Haagsch Maandblad. Maart '28).

Suriname.

De behandeling van de Surinaamsche begrooting geeft ons nog aanleiding tot eenige opmerkingen.

Bij de behandeling van de vorige begrooting had de Minister medegedeeld dat er uit Oost-Indië naar Suriname zouden worden gezonden:

een inspecteur van het onderwijs om adviezen te geven over de hervorming van het onderwijs,

een arbeidsinspecteur,

een irrigatie-deskundige.

Op de vraag uit de Kamer waarom deze deskundigen nog niet uitgezonden zijn, antwoordde de Minister dat de uitzending op verzoek van den Gouverneur was uitgesteld. Deze achtte den tijd daarvoor nog niet gekomen, met uitzondering van den irrigatie-deskundige. Het is jammer dat de Gouverneur niet een stap verder is gegaan en niet heeft verklaard, dat de uitzending van een inspecteur voor het onderwijs en een arbeidsinspecteur volkomen overbodig zijn, tenzij het in de bedoeling mocht liggen den arbeidsinspecteur te benoemen tot agent-generaal van de immigratie. Jaar op jaar hoort men in de Staten-Generaal de klacht dat de bestuursorganisatie te kostbaar is en nu zou men nog overbodige ambtenaren gaan aanstellen. Suriname heeft reeds een inspecteur voor het onderwijs, die in staat geacht moet worden te beoordeelen hoe het onderwijs ingericht moet zijn. Men heeft daarvoor geen deskundige uit Java noodig. De kinderen der Javaansche immigranten moeten hetzelfde onderwijs krijgen als andere kinderen, dat er op moet aansturen hunne assimilatie met de overige bevolking te bevorderen. Dus, als tot dusver, het Hollandsch als voertaal. Men moet niet gaan afbreken wat tot dusver bereikt is. Dat de kinderen iets van Nederland vernemen is geen kwaad. Begaat een onderwijzer, die wil geuren met wat *hij* weet, daarbij dwaasheden, dan moeten de onderwijs-autoriteiten hem even aan de ooren trekken, maar niet verbieden dat nu en dan iets verteld wordt van Nederland. Dat het onderwijs zich zou moeten bepalen tot hetgeen de kinderen in hunne omgeving waarnemen is een allermalste eisch. Hoe zouden de in Nederland gebruikte boekjes voor het eerste onderwijs er moeten uitzien als men dien eisch stelde? Mogen kinderen in Limburg niet hooren van de zee, kinderen in Gouda niet van een berg? Ziet men het machtige leermiddel, de bioscoop, niet over het hoofd?

Men heeft het voortdurend over landbouwonderwijs op de districtsscholen, maar niemand heeft nog aangegeven hoe hij zich dat onderwijs aan kinderen van 7—12 jaar (de duur van den schoolplicht) voorstelt. In afwachting van zulk een leerplan, zullen wij niet verder op de zaak ingaan. Wij vertrouwen dat het niet de bedoeling is kinderen van 7 jaar aan het koffieplukken te zetten.

* * *

De West schrijft:

Het adres van den Kolonialen Raad van Curaçao aan de Nederlandsche Regeering (waarin op bespoediging van de invoering van de staatsregeling wordt aangedrongen) herinnert ons er aan, dat ook in Suriname de invoering der nieuwe staatsregeling nog steeds op zich laat wachten. Een commissie, onder voorzitterschap van oud-gouverneur Staal, heeft ter zake een omstandig advies uitgebracht. De toezegging is gedaan, dat ook de Koloniale Staten ter zake zouden worden gehoord. Een uitnoodiging daartoe bleef echter tot dusverre achterwege, omdat gewacht moest worden op beëindiging van het overleg tusschen gouverneur en minister. Er is sprake van geweest, dat de Koloniale Staten, zonder een uitnoodiging af te wachten, op eigen initiatief het ontwerp-Staal in beschouwing zouden nemen, maar — zooals met zoo vele goede voornemens het geval is — het bleef bij het voornemen tot dusverre.

De vraag rijst: Wat is nu eigenlijk de stand van de kwestie?

Het schijnt wel zeker, dat deze aangelegenheid nog geheel onafgedaan zal zijn wanneer de nieuw benoemde gouverneur in functie treedt, zoodat men dan weder zal hebben te wachten tot de nieuwe bewindsman zich heeft ingewerkt in dit zeer ingewikkeld onderwerp, dat zoo geheel ligt buiten de lijn van zijn werkkring tot dusverre.

* * *

Een wetsontwerp is ingediend tot wijziging van artikel 99 der wet op de Inkomstenbelasting 1914.

Naar in de M. van T. wordt uiteengezet, brengt de regeling ter voorkoming van dubbele belasting, welke vervat is in artikel 99 der wet op de Inkomstenbelasting 1914, geen uitkomst in de gevallen waarin de belastingplichtige eerst na 1 Mei aan de Inkomstenbelasting in Ned.-Indië, Suriname of Curaçao wordt onderworpen, ter zake van de tijdelijke uitoefening in een dier gewesten van een bedrijf of beroep, hetwelk reeds op 1 Mei voor hem een bron van inkomen vormde. Voor de toepasselijkheid van voormeld artikel 99 toch is de feitelijke toestand bij den aanvang van het belastingjaar beslissend. Deze omstandigheid heeft mede ten gevolge, dat er voor een loopend belastingjaar geen rekening mede kan worden gehouden, dat een belastingplichtige, die bij den aanvang van het belastingjaar in de overzeesche gebiedsdeelen ter zake van de tijdelijke uitoefening van een bedrijf of beroep, aan de Inkomstenbelasting is onderworpen en deswege dus aanspraak heeft op aftrek naar artikel 99, in den loop van het belastingjaar ophoudt aan die belasting onderworpen te zijn. Zijn aanslag hier te lande wordt mitsdien verminderd, alsof hij het geheele belastingjaar in Ned.-Indië, Suriname of Curaçao aan de Inkomstenbelasting onderworpen was.

Het onderhavige ontwerp heeft ten doel in het belang van den belastingplichtige en in het belang van de schatkist voor deze gevallen een meer afdoende regeling te treffen. Voorgesteld wordt aan den minister van Financiën machtiging te verleenen voorschriften te dezer zake te geven.

* * *

Te Paramaribo werd in den loop van Februari verwacht de heer Meinesz, vroeger administrateur van Indische ondernemingen, om, naar de West meldt, tijdelijk op Slootwijk werkzaam te zijn en mede te helpen aan de invoering van de Indische werkwijze op Slootwijk.

De nieuwe eigenaren hebben deze van het gouvernement gekochte koffieplantage in December geheel afbetaald, zoodat de overdracht binnenkort kan worden tegemoet gezien.

Sedert Slootwijk in particuliere handen overging, is de onderneming belangrijk uitgebreid. Het voornemen bestaat om ook gedurende 1928 den aanplant weder met honderd hectaren uit te breiden.

* * *

„De Standaard" van 22 Febr. schrijft:

De heer H. J. v. d. Sluys, oud-Hoofd van de Meisjesschool der Broedergemeente te Paramaribo, later Directeur der Stichting Kinderzorg te Middelburg en sinds 1922 1e onderwijzer aan de Chr. M.U.L.O.-School (Groen van Prinstererschool) te Bodegraven, zal wegens bereikten 65-j. leeftijd 1 Augustus het onderwijs met pensioen verlaten en hoopt dan zijn tijd, gaven en krachten beschikbaar te stellen aan het Zendingsgenootschap der Evang. Broedergem. te Zeist.

* * *

Merkwaardig! Het porto voor een brief van 20—40 gram naar Suriname is 12½ cent, voor een stadsbrief in Nederland 15 cent.

Curaçao.

Open vragen!

Door de samentrekking van de aandacht in de Kamer op de vraagstukken van politie en autonomie in hoofdzaak zijn enkele punten van belang wel aangeroerd maar niet tot oplossing gebracht.

Men oordeele. Ondanks den ernst van de zaak hoorden wij geen geruststellend — immers in het geheel geen — antwoord op de opmerking van de

eer IJzerman over het herstellingscontract voor e Handelskade, dat hij „een voorbeeld van een nereus contract" noemde. Het zou gebleken zijn, at deze overeenkomst niet, zooals men gemeend ad, over het heele herstellingswerk loopt, maar lleen den bouw van de kademuren betreft, en het erdere werk op weinig minder komt, dan de aanemingssom van het werk, waarvoor gecontracerd is, bedraagt. Bovendien zou het bestuur bij at contract verplichtingen voor levering van marialen op zich genomen hebben met boeten bij erzuim, waardoor het aanzienlijke bijdragen zou ebben moeten betalen. Men zal ons toegeven, dat enig licht hier niet ongewenscht is.

Onopgehelderd is ook gebleven, dat de minister erhaaldelijk verzekerd heeft, dat de vertrouwensan van den K. R. op de hoogte was gesteld van es ministers bemiddelingsvoorstel, dat naar Cuçao overgebriefd werd, en dat hij er op rekene, dat de K. R. op bericht van zijn vertrouwensan zou wachten, terwijl laatstgenoemde in de R. Ct. van 19 Febr. l.l., ochtendblad, den indruk estigt, dat hij met de *beslissing* van den minister iet op de hoogte was, en meedeelt, dat hij nog aanraden heeft te telegrafeeren, en hem ten departeente afgeraden werd, zelf te telegrafeeren.

Over het kort verblijf van den heer Escher op uraçao, voor wien, zooals een der Kamerleden eedeelde, zelfs geen schrijftafel klaar stond, hooren wij alleen, dat diens tewerkstelling tot groote leurstelling heeft geleid. Van alles kan men aarvan denken.

Omtrent de voorwaarden der beschikbaarstelling in de Caracas-baai voor de „Curaçaosche Petroummaatschappij" (sic!) stonden den minister en bijzonderheden voor den geest.

Bij de mededeeling, dat den heer Beaujon met stemming van de heeren Versluys en Rosse de iding van de watervoorziening was opgedragen, dat hij die zou uitoefenen onder voortdurend ezicht van den laatstgenoemde, die zeker met n heer Versluys wel uiting zou gegeven hebben n zijn twijfel aan de geschiktheid van den heer eaujon, als die bij hen bestaan had, interrumerde de heer Cramer: „U bent verkeerd ingeht." De minister ging er niet op in.

In ieder geval mag men aannemen, dat nù de er Van Rosse, door den heer Cramer zeer geprein, de leiding zal hebben.

Havenbeweging.

Aan *La Union* ontleenen wij onderstaande gevens:

In 1927 zijn de haven van Willemstad binnenkomen 1802 zeilschepen, metende 379.423 M³. tto en 3728 stoomschepen met een netto inhoud n 18.933.377 M³. Gemiddeld geeft dit per dag 5 il- en 10 stoomschepen.

In 1926 kwamen 1599 zeilschepen, metende 3.829 M³., en 2914 stoomschepen, metende .922.334 M³., binnen, een vermeerdering dus met 3 zeilschepen en 814 stoomschepen.

In 1922 kwamen niet meer dan 1182 stoomschen binnen, en nu is in 6 jaar dit aantal meer dan rdrievoudigd.

In het geheel zijn dus in 1927 5530 schepen de ven binnengekomen.

Aruba.

Gedurende on onderhoud met gouverneur Brans van Curaçao in September j.l. vertelde Z. Exc. is een en ander omtrent een nieuw te bouwen ffinaderij der Mexican Eagle op Aruba.

„The Petroleum World" meldt thans, dat de uw der raffinaderij goed vordert. De raffinaderij l een capaciteit hebben van 15.000 barrels per g, terwijl er meer dan vijftig tanks van diverse metingen, waarvan de grootste een capaciteit n 57.000 barrels hebben, worden opgesteld.

De raffinaderij ligt bij Oranjestad, de hoofdaats van Aruba en ongeveer 13 Eng. mijlen van Nicolaas.

(A. H.)

De raffinaderij der Koninklijke te Curaçao.

Verschillende belangrijke uitbreidingen van de oote raffinaderij van de „Koninklijke" te Willemad zijn in uitvoering. Wat de opslagcapaciteit beeft, zijn er 29 tanks beschikbaar met een capacit van 1.822.500 vaten. Verscheidene nieuwe nks worden thans bijgebouwd, welke de totale paciteit zullen opvoeren tot 2.160.000 vaten. Er n gebouwd of nog in aanbouw 171 tanks van rschillenden inhoud voor de geraffineerde procten en 155 tanks voor de grondstof en de verhillende bewerkingen, tezamen een totaal geven van 340 tanks. Bij het bunkerstation aan de Caas-Baai worden verscheidene nieuwe opslagnks opgericht, welke deze installatie een totale slagcapaciteit zullen geven van 675.000 barrels.

(A. H.)

Geschiedkundige sprokkelingen.

Graham.

H. W. Graham was, gewezen luitenant bij de ponniers, in 1816 naar Curaçao verbannen. Daar rd hij in 1825 in zijn burgerlijke rechten herld. Hij gaf les in teekenen, bouwkunde en meetkunde, en timmerde. Brusse vertelt, dat hij de gouvernementsbuitenplaats de Pen herstelde, en Dahlhaus noemt hem als bouwer van een hoogaltaar in de Roomsche kerk. Bij Van Lennep Coster kwamen wij hem onlangs tegen als architect van den nog op Bonaire bestaanden vuurtoren.

Van Lennep Coster spreekt ook van den „toren", die Lt. J. J. Dingemans, commandant van de *Kemphaan* op Klein-Curaçao trachtte te bouwen, en meent, dat dit gebeurd is in 1823. Dingemans stierf echter volgens Cantz'laars journaal 16 Aug. 1822.

Van Uytrecht.

W. van Uytrecht te Suriname verzoekt 24 Juli 1828 aan den Commissaris generaal Van den Bosch alsnog te mogen contribueeren aan het pensioenfonds der ambtenaren.

Errata!

„Hij (Mr. D. Fock) was overigens lid van den Raad van Rotterdam, ...gouverneur van West-Indië"...... *(De Rotterdammer).*

Uit den Verren Vreemde.

Op zoek naar kolonel Fawcett in het Braziliaansche oerwoud.

Per Voltaire zijn de leden der Amerikaansche expeditie, die kolonel Fawcett gaat zoeken, uit New-York vertrokken. Zij dachten den 3en Maart te Rio-de-Janeiro aan te komen en spoedig daarna den tocht naar de binnenlanden van Brazilië te beginnen. Leider is kapitein Dyott, hij zal vergezeld zijn door 4 anderen.

Tot de financieele middelen, welke deze onderneming mogelijk hebben gemaakt, behoort 't alleen-recht der publicatie, van radio-mededeelingen en andere berichten, door bladen, die aangesloten zijn bij de North American Newspaper Alliance. In Nederland heeft de „N. Rott. Crt." het auteursrecht ervoor. De nieuwsgierigen zullen dus op dat blad hun aandacht hebben te richten, maar om het geheugen van onze lezers op te frisschen betreffende het doel der onderneming, brengen wij in herinnering, dat kolonel P. H. Fawcett, een Engelschman, in gezelschap van zijn zoon Jack en diens kameraad Raleigh Rimell, op 20 April 1925 het onbekende Braziliaansche oerwoud binnen drongen, van Cuyana Matto Grosso uit. Hun onderzoek was in hoofdzaak gericht op de overblijfselen van een verloren blanke beschaving, die eeuwen geleden in Z. Amerika moet hebben bestaan en waarover nu en dan berichten in verschillenden vorm tot onze beschaafde wereld waren doorgedrongen, berichten van twijfelachtige beteekenis, doch waaraan kolonel Fawcett zelf groote waarde hechtte, of omtrent wier waarde hij zich nu zekerheid wenschte te verschaffen. Van de bewoners van het binnenland is bekend, dat zij sterk afkeerig zijn van elke bemoeienis van buiten af en dat zij niets en niemand ontzien om die afkeer in daden om te zetten.

De kolonel dacht minstens een jaar uit te blijven, hij waarschuwde dat men zich echter niet ongerust over hem en zijn gezellen moest maken, indien hij langer wegbleef.

Hij kon nog eenige berichten zenden, door Indianen overgebracht, maar na Mei 1925 werd niets meer vernomen.

In Juni 1926 gaf Dr. Hogarth, voorzitter van het Koninklijk Engelsch geografisch genootschap, dat de expeditie had uitgerust, in een bijeenkomst van dat genootschap uiting aan de ongerustheid dat de expeditie toch wel iets kon zijn overkomen. Bij die gelegenheid wees hij er op, dat de tocht ging door een streek, waarin nog nimmer Europeanen waren doorgedrongen en die bewoond is door kannibalen, die als verraderlijk gekenmerkt worden.

Nadien is bij enkelen het voornemen opgekomen een opsporingsexpeditie te organiseeren. Kapitein G. H. Dyott, in New York geboren, zoon van een Engelschman, en die zoowel in Engeland als in Amerika veel meegemaakt heeft, zette het voornemen tot een vasten vorm.

In October 1927 werd verteld, dat een reiziger, een Franschman, nabij den gebruikelijken weg, door het oerwoud aangelegd in het district Matto Grosso, ergens een Europeaan gepasseerd was, die hij voor kolonel Fawcett hield, maar het, al dadelijk onwaarschijnlijk verklaarde, verhaal, vond geen bevestiging.

En zoo trekken dan nu de vijf dappere mannen dezelfde gevaren tegemoet, als Fawcett met zijn twee jeugdige makkers drie jaren geleden. Zij stellen den duur van hun onderneming, bij ruwe schatting, op acht maanden. Zij nemen een installatie mee voor draadlooze telegrafie, waardoor de kans bestaat, dat zij in gemeenschap met de buitenwereld kunnen blijven.

De Amerikaansche vlootplannen.

Op denzelfden dag waarop wij in *Het Kol. Wkbl.* de Washingtonsche vlootplannen aan de beurt stelden, bracht een Reuterbericht het nieuws, dat noch het groote plan, dat 3 milliard dollars zou vergen, noch het z.g.n. kleine, dat toch nog op 740 millioen d. was geraamd, aangenomen zullen worden. De oppositie, waarvan wij gewaagden, heeft zich in die mate laten gelden, dat de vlootcommissie van het Huis van Afgevaardigden zich heeft uitgesproken voor een vermindering, die, toch nog neer komt op den bouw van 15 kruisers en een moederschip voor vliegtuigen. De onkosten van dit nieuwe program zijn geschat op 274 millioen d. Hierin zijn dan niet begrepen helgeen de daarbij behoorende vliegtuigen en de vermeerdering der bemanning zullen kosten, maar een en ander was ook niet berekend in de 740 millioen. De nieuwe schepen zullen binnen 6 jr. voltooid moeten zijn.

Alles is betrekkelijk. 't Is nog een enorme uitgave voor een vrede-predikende mogendheid. Maar, door vergelijking met de grootere plannen, is men blijde er zoo af te komen, en 't punt uitgeschakeld te hebben vóór de campagne der Presidents-verkiezing.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling 's-Gravenhage.

VOORDRACHT OVER CURAÇAO.

Op *Vrijdag 9 Maart, des avonds om 8 uur,* zal de heer Ir. E. F. Suringer, in de groote zaal van „De Twee Steden", Buitenhof alhier, een door lichtbeelden verduidelijkte voordracht houden over *„Indrukken van Curaçao."*

De Secretaris,

's-Gravenhage, 28 Febr. '28. J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Twente.

DE BILLITONFILM.

Op Donderdag 1 Maart werd te Enschedé de Billitonfilm vertoond, waarbij de heer G. W. Stroink een korte inleiding hield en zijn dank uitbracht aan de Gemeenschappelijke Billiton-Mij. te 's-Gravenhage, wier Directie op zoo welwillende wijze genoemde film aan de Afdeeling had afgestaan.

De film geeft op waarlijk monumentale wijze een beeld van het bedrijf en moet naast de suiker- en rubberfilm genoemd worden als een welgeslaagde poging om onze kennis omtrent Indië te verdiepen.

Schitterende natuuropnamen wisselen af met de bedrijvigheid van den arbeid en daarnaast bieden tafereelen uit het leven der bevolking een schouwspel van groote volkskundige waarde. Het leven der Chineesche koelies en hun eeredienst, de levenswijze der eilandbewoners, het ceremonieel bij een krokodillenvangst, het zijn even zoovele opnamen, die de waarde der film verhoogen en de aandacht voortdurend gespannen houden.

Luitenant Koppen zal op *Vrijdag 9 Maart a.s.* te Hengelo een *lezing* houden over zijn vliegtocht naar Indië voor de afd. Twente van de Vereeniging van Verlofsofficieren.

Leden, woonachtig te Hengelo, hebben tot die lezing vrijen toegang.

De Secretaris,

G. W. STROINCK.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

VOORDRACHTEN BOEDDHA-BEELDEN.

Op *Donderdag 1 Maart* en *Donderdag 22 Maart* houdt de heer *W. L. van Warmelo* voor den „Kring Utrecht" van de Internationale Broederschap voor Kunst en toegepaste Kunst eene *voordracht met lichtbeelden* over:

1. De ontwikkelingsgeschiedenis en de diepere beteekenis van het Boeddha-beeld;
2. De Dhyani Boeddha's ,Boddhisattwa's en de Boro Boedoer.

Het Bestuur van genoemden Kring verzoekt ons mede te deelen, dat de leden van Oost en West, die in deze onderwerpen belang stellen, *van harte welkom zijn.* De voordrachten worden gehouden op genoemde data in hotel „Pomona" (hoek Westerstraat—Catharijnesingel) te *Utrecht,* 's avonds half 9.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

J. Kuipers, Onderwijzer bij het O.E.L.O., 1e Schoolcomp. 12e Regt. Inf., Groningen.
J. A. Reuvecamp, Onderwijzer bij het O.E.L.O., Nieuwstraat 73, Deventer.
G. W. A. M. Scholte, Assistent b. h. Centraal Kantoor voor de Statistiek v. h. Dep. v. L., N. en H., Potgieterstraat 28, Amsterdam.
Mej. J. Snel, Verpleegster 1e kl. bij de Mil. Hospitalen; Nieuwe Binnenweg 315, Rotterdam.
Th. Hemmes, Nicolaïstraat 77, 's-Gravenhage.
J. van Houte, Heerenstraat 11, Wageningen.
F. James, Hoogstraat 67, Wageningen.
J. G. Janssen, Delpad 16, Wageningen.
J. A. A. Zeller, Nicolaïstraat 77, 's-Gravenhage.
Allen landmeter 3de klasse bij het Kadaster.
Ir. H. J. Schophuijs, Wageningen.
Ir. P. van Mansvelt Beck, Heerenstraat 14, Wageningen.
Ir. C. C. W. C. Tergast, Heerenstraat 14, Wageningen.
Allen landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst.
Mej. J. Schroeder, Onderwijzeres bij het O. L. O.; Weimarstraat 322, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

G. van Dam, Controleur 1e kl. b. h. B.B., Rheinstrasse 73(I), Wiesbaden.
L. G. C. A. van der Hoek, Assistent-resident b. d. Alg. Bestuursdienst, Stadhouderslaan 20, 's-Gravenhage.
Mej. J. P. O. Q. Boodt, 1e Commies bij de S.S. en Tr.; Kurort Cademario, Lugano.
Mej. L. W. Rijkschroeff, Boekhoudster bij de afd. Financiën der S.S. en Tr.; Kurort Cademario, Lugano.
J. J. van den Ende, tijd. wnd. Referendaris 1e kl. bij het Dept. der B. O. W.; Weimarstraat 121, 's-Gravenhage.
Ir. L. J. Polderman, Ingenieur 1e kl. bij de Waterstaat en 's Lands B. O. W.; Goudsbloemlaan 168, 's-Gravenhage.
L. E. van Hecking Colenbrander, Controleur 1e kl. bij het B.B.; Van Weede van Dijkveldstraat 41, 's-Gravenhage.
J. J. F. Pino, Ass.-resident ter besch. van den gou-…eur Oostkust van Sumatra; Van Bylandtstraat 1… 's-Gravenhage.
Ph. A. C. Th. Knijff, Gezaghebber b. d. Gouv. Mar… Hees (bij Nijmegen).
H. W. Hoes, Opzichter-werkbaas 1e kl. b. d. S.S. en … Frans Halsstraat 35, Haarlem.
J. A. van Oenen, Onderwijzer b. h. Practisch On… wijs b. d. Ambachtsleergang te Weltevreden, J. W. te Velthuis, Beekunerstraat, Hengelo.
A. J. E. van der Lee, Hoofdopzichter (burg. am… der Genie; Obrechtstraat 483, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

Z. Stokvis, Inspecteur v. h. Middelbaar Onderwijs, Z… (Ober-Engadin), Hotel Concordia.
Mej. B. J. Meijerink, Hoofdverpleegster b. h. Kran… wezen, Goudsbloemlaan 168, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 29 Febr. tot 7 Maart 1928.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
P. Nijhoff, Amsterdam, Rokin 74—76. f 5.—	den Heer I. A. Nijhoff te Enschedé.
B. L. Catz, Groningen, H. W. Mesdagplein. f 5.—	Jhr. Mr. W. W. Feith te Groningen.
Ch. H. Th. J. Eijbergen, oud-Onderwijzer 1ste kl. O.-I., Apeldoorn, Jachtlaan 18. f 5.— W. J. Francken, oud-Onderwijzer 1ste kl. O.-I., Bloemendaal, Platanenlaan 3. f 5.— (afd. Haarlem). H. M. van Haften, oud-Leeraar K. W. III S., Heemstede, Binnenweg 90. f 5.— (afd. Haarlem).	Eigen aanmelding.
Hoogvelt, Student, Leiden, Hoogewoerd 161. f 2.50	Secretaris Afd. Leiden.
Mevrouw Ch. van Raalten—Lapra, Utrecht, Stadhouderslaan 26. f 5.—	Penningmeester Afd. Utrecht.
J. de Jong, Nijmegen, Sumatrastraat 11. f 5.—	Mevrouw A. W. C. Vigelius te Nijmegen.
A. Kruyt, Nijmegen, Verlengde Groenestraat 18. f 5.— J. W. F. Nienhuijs, Nijmegen, Sumatraplein 9. f 5.—	Afdeelingsbestuur Nijmegen.
Mevrouw J. H. Albrecht—Perelaar, Nijmegen, Hatertscheweg 19. f 5.—	Mevrouw J. M. S. Hogerland te Nijmegen.
P. Esser, Nijmegen, p/a. Hotel Nassau, Smetiusstraat 2. f 5.— W. Rikkelman, Eindhoven, Helmuslaan 53. f 5.— (behoort tot de Afd. Nijmegen).	Mevrouw J. G. Bantjes te Nijmegen.
Jacob Kindermann, Den Haag, v. Stolkweg 7a. f 5.— W. C. Thieme, Oud-Resident, Den Haag, Schuytstraat 231. f 5.—	Secretaris Afd. Den Haag.
J. R. Bakker, Oud-Hoofdonderwijzer O.-I., Den Haag, Galvanistraat 42. f 5.— D. C. J. Kool, Oud-Inspecteur L. O. O.-I., Den Haag, Bentinckstraat 4. f 5.— J. S. A. van Dissel, Oud-Directeur v. d. Bestuursschool te Batavia, „Pension Lido" te Menton-Garavan A. M. E. A. Kuchlin, Oud-Havenmeester 1e klasse O.-I., Avenue des Baumettes 16, Nice A. M. f 10.—	Eigen aanmelding.
J. L. Stoit Dijck, p/a. Boekhandel Sluyter, te Curaçao. f 5.—	den heer X. H. Ch. Krugers te Saba.

Nieuwe Begunstigers:	
W. L. J. Krill, Utrecht, Heerenstraat 23	Afdeelingsbestuur van Utrecht.
Dr. F. de Haan, Oud-Landsarchivaris, te Hilversum, 's-Gravelandsche Weg 50	Eigen aanmelding.
Mevrouw M. Walpot, Nijmegen, Jozef Israëlstraat 45. G. W. J. Rosenkranz, Nijmegen, Javastraat 24. The Bookshop, Nijmegen, van Broeckhuysenstraat 20.	Afdeelingsbestuur van Nijmegen.

Contributieverhooging:

W. Wethmar, Oud-Luit.-Kolonel Art. N.-I. L., Nijmegen, Berg en Dalsche Weg 93, van: f 2.50 op: f 5.—.
Mejuffrouw E. Baelde, Rotterdam, Avenue Concordia 9a, van f 1.50 op: f 2.50.
L. W. Brants, Rotterdam, Admiraliteitskade 91b, van: f 2.50 op: f 5.—.
J. Brunsting, R…erdam, Heemraadsingel 181, van: f 2.50 op: f 5.—.
K. A. Bunge, Rotterdam, Middellandplein 12B, van: f 2.50 op: f 4.—.
B. van Dantzig Bzn., Rotterdam, Middensteiger 5, van: f 2.50 op: f 5.—.
Ethnologisch Museum, Rotterdam, Willemskade 25, van: f 2.— op: f 5.—.
Mr. Th. A. Fruin, Rotterdam, Wijnhaven 143, van: f 3.— op: f 5.—.
J. de Jong, Rotterdam, 's-Gravendijkwal 103, van: f … op: f 5.—.
O. S. Knottnerus, Rotterdam, Mathenesserlaan 457, v… f 2.50 op: f 10.—.
Dr. G. H. Moll van Charante, Rotterdam, Eendrac…weg 20, van: f 3.— op f 5.—.
W. F. H. van Peski, Rotterdam, Witte Huis, van: f … op: f 4.—.
C. J. Pluijgers, Rotterdam, Boompjes 17a, van: f … op: f 5.—.
F. Th. Schaay, Rotterdam, Graaf Florisstraat 1… van: f 2.50 op: f 5.—.
B. Verburgh, Rotterdam, Wijnhaven 98, van: f … op: f 2.50.

Afschrijven:

Mr. A. H. L. Utermark, Oud-Lid van den Raad van Justitie te Batavia, Den Haag, Willemstraat 95 (overleden).
Mevrouw S. I. Liem—Tan, Amsterdam, Bosboom T… saintstraat 28b.
J. Vecht, Amsterdam, Amsteldijk 219.
A. Zeehandelaar, Amsterdam, Hoogeweg 94.

Adresveranderingen:

Mevrouw J. de Booij—van Ledden Hulsebosch, Nijmegen, van: Hotel Victoria naar: Groesbeeksche Weg 4.
J. Hendriks, Ass.-Resident, Den Haag, van: 2de Adelheidstraat 72 naar: Bezuidenhout 49.
G. Hennus, Den Haag, van: Anna Paulownastraat 113 naar: Lombokstraat 4.
C. R. C. Isselt, Den Haag, van: Helenastraat 1 naar: Paulinastraat 31.
H. C. M. Dorren, Den Haag, van: Hotel Hertenkamp naar: Ieplaan 126.
H. J. Hoekstra, Controleur B.B., Den Haag, van: Louise de Colignyplein 14 naar: Juliana v. Stolberglaan 94.
J. M. Tholen, Den Haag, van: Hotel Witte Brug naar: Javastraat 28.
A. J. Lievegoed, Redacteur N. R. Ct., Den Haag, van: Obrechtstr. 16 naar: Jan v. Nassaustr. 66.
L. E. van Hecking Colenbrander, Controleur B. B., v… Rembang naar: Den Haag, Van Weede van Dijkv… straat 41. f 5.—
H. J. van Mook, Controleur B.B., van: Wassenaar n… Soerabaja, Simpangpark 2, p/a. M. A. H. van Mo…
Mr. M. J. A. Oostwoud Wijdenes, Voorzitter Landr… van: Tandjong Balei (S. O. K.) naar: Bangil (… Pasoeroean).
D. J. P. Oranje, Controleur 1ste kl. B.B., geplaatst … de residentie Timor en Onderhoorigheden.
D. van Reijendam, Ambtenaar bij den Telefoondie… thans: Weltevreden, p/a. Telefoonkantoor.
X. H. Ch. Krugers, thans tijdelijk ontvanger en Gezaghebber te Saba (Curaçao).

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HOUD: *Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.) 11 Juni – 28 Juli 1928. — De eerste Javaan ridder der M.W.O., door George Nypels. — De Nias-film van het Kol. Instituut. — Het Repertorium, door Joh. F. Snelleman. — Het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — Uit de Inlandsche- en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Apeldoorn, II, 's-Gravenhage, III. Groningen, IV. Nijmegen. — Mededeelingen: I. Van het Hoofdbestuur, II. Van het Dag. Bestuur, III. Van de Redactie, IV. Van het het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 7 tot 14 Maart.*

E ZETEL van 't Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage rdt met 1 Mei VERPLAATST van Heulstraat 17 ar KORTE VOORHOUT 6 (1e étage bankiershuis Menno & Co.).

dische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

Leden van „Oost en West", ofschoon reeds duizenden n onze reclameplaten over Nederland werden verreid, hangen zij toch altijd nog niet in voldoende ate.

Wie Uwer nog één of meer onzer mooie biljetten een schikte plaats kan bezorgen, hij schrijve ons even, iarna wij het gevraagde onmiddellijk zenden.

OVERAL in Nederland moet men tot Juni toe aan onze annen worden herinnerd.

Secretariaat: Nieuwe Plein 52, Arnhem.

e eerste Javaan ridder der M. W. O.

—o—

In *Het Koloniaal Weekblad* van 1 Dec. 1927 gaf eenige herinneringen uit de oude doos, die bekking hadden op de toekenning van het ridderuis 3e klasse van de Militaire Willemsorde in 26 aan Pangeran Mangkoenegoro II, de eerste vaan, welke de M. W. O. heeft verworven. Deze ededeeling heeft den gep. luitenant-kolonel H. L. ikes aanleiding gegeven in *De Locomotief* van Januari '28 en latere data een uitvoerig relaas laten opnemen van de diensten door Pangeran lipati Ario Mangkoe Nagoro II aan Nederland vezen. Ik zou den schr. slechts erkentelijk kunn zijn voor de uitvoerige uitwerking van mijne er beknopte samenvatting der verdiensten van n Javaanschen prins, ware 't niet dat hij geend heeft daaraan een bestrijding te moeten voegen van hetgeen ik geschreven heb over de , die de Commissaris-generaal burggraaf du Bus Gisignies bij die toekenning heeft vervuld. Hieror heeft de schr. mij verplicht weer nader op n betoog in te gaan. Hij ontleent zijn gegevens eerendeels aan het bekende werk van P. J. F. uw (waarom noemt overste Aukes hem volharnd Gouw?). Ik wraak die gegevens volstrekt niet! uw en zijn opvolger de Klerck hebben uitstekend rk verricht. Maar daarnaast staat speciaal voor es wat de geschiedenis van de M. W. O. aangaat g een andere bron ter beschikking: De Militaire illemsorde, geschiedenis van haar ontstaan met nteekeningen bij de Wet en het Reglement van Orde, naar officieele bescheiden bewerkt door H. A. Sabron, gep. Luitenant-Generaal, Oudnister van Oorlog, bekend en erkend als nauwzet historicus. Het boek is verschenen in 1912. ar dit werk verwees ik in mijn artikel in *Het loniaal Weekblad*. Ik had dus mogen verwach, dat een schr., die mij op de vingers meende mogen tikken, zich de moeite zou getroosten bron te verwerken, om nadere gegevens te vin bij mijn zeer beknopte samenvatting, èn als fcontrôle over hetgeen hij meende tegenover mij kunnen aanvoeren.

Over veel van hetgeen overste Aukes in het nr. n *De Locomotief* van 27 Januari '28 ten beste heeft gegeven en waardoor hij meent datgeen wat ik mededeelde wrak te kunnen zetten, zal hij bij Sabron (blz. 226 e.v.) gegevens vinden, die mijn goed recht van spreken aantoonen en vaststellen *).

Het doet mij werkelijk leed, dat mijn bedoeling, die tegenover den eersten Javaan ridder M. W. O. in geen enkel opzicht en in geenen deele iets onheusch inhield, omgezet is tot een beschuldiging, die voorkomen had kunnen worden als hij, die zich tot een bestrijder maakt, de bron had willen verwerken, welke ik, voor uitvoeriger kennis, aanwees.

Indien ik op het schrijven van den heer Aukes uitvoerig inging, zou het een kibbelen worden van dezen aard:

De geachte schr. beweert: „De commissaris-generaal Du Bus heeft zich nimmer op het hem door den heer Nypels toegedichte standpunt gesteld, integendeel, zijn optreden kenmerkte zich juist door een zich nauwgezet houden aan de hem door den Koning uitgereikte instructie, die hem met een uitgebreide macht bekleedde."

Maar Sabron zegt uit officieele bronnen te putten als hij mededeelt, dat Du Bus, „die bij zijne komst in Indië had bekend gemaakt te zijn *bekleed met al zulke magt als Z. M. de Koning op de plaats zijnde, zelf zoude hebben kunnen uitoefenen*, deze onderscheiding had toegekend zonder Z. M.'s voorkennis, wegens de uitnemende diensten door den Pangerang te velde bewezen, en omdat men nog veel van hem moest verwachten."

Is er nu wel flagrante tegenstelling, of hebben de heeren Louw en Sabron beiden gelijk?

Of ook waar overste Aukes komt met een: „En als bewijs, dat Du Bus zich geen rechten des Konings aanmatigde, kan worden verwezen naar zijn hierboven gedeeltelijk aangehaald besluit van 27 Maart 1826 No. 21, dat tevens inhield de mededeeling, dat Du Bus besloten had om den oudsten zoon van Mangkoe Negoro Pangeran Soeriadiningrat, onder vermelding van diens dappere daden, aan Z. M. den Koning ter bekoming van het eereteeken der M. W. O. 4e klasse voor te dragen," daar zou ik weer kunnen verwijzen naar hetgeen Sabron (blz. 227 e.v.) vermeldt als de verdere geschiedenis dier voordracht van Pangeran Soeriadiningrat, waardoor dit „bewijs" op een andere wijze wordt belicht. Om 't merkwaardige, zij hier aangeteekend dat Du Bus ook bij deze aangelegenheid op Z. M.'s beslissing is vooruitgeloopen.

Du Bus heeft ten slotte de machtiging van den Koning gekregen om desgewenscht aan den prins 't kruis 4e kl. uit te doen reiken, maar hij is hiertoe niet overgegaan, omdat hij den prins, vóór de ontvangst van die beschikking, reeds ter belooning een jachtgeweer had geschonken.

Men zal het billijken, dat ik op deze wijze niet voortga. Sabron en Louw zijn niet met elkander in strijd, zij vullen elkander aan.

Had mijn geachte bestrijder in *De Locomotief* de werken van deze twee historici naast elkander gelegd, dan had hij zijn uitvoerige bijdrage ook kunnen geven als een te waardeeren uitwerking van datgeen wat hij in mijn stukje als te beknopt weergegeven beschouwde. Ik stel 't altijd op prijs als aandacht aan mijn bescheiden werk wordt geschonken.

GEORGE NYPELS.

*) Zie ook „Koloniale geschiedenis" door Prof. Dr. H. T. Colenbrander, III, blz. 166.

De Nias-film van het Kol. Instituut.

Wij vestigen de aandacht van onze lezers op de door den heer J. C. Lamster te houden voordracht over het onderwerp *Niassers en Bataks*, toegelicht door de interessante drie-deelige Nias-film van het Koloniaal Instituut op *Donderdag 22 Maart a.s., 's avonds te 8 uur* in het gebouw van Pulchri Studio, Lange Voorhout 15 te 's-Gravenhage. Niet-leden van het Kon. Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap hebben toegang tegen betaling van 50 cent en kunnen plaats bespreken in het Gebouw van Pulchri Studio op Woensdag en Donderdag van 10 uur v.m. tot 1.30 uur n.m. en van 2 tot 5 uur n.m.

Deze film, die in Amsterdam eenige malen werd vertoond en zich in een groote belangstelling mocht verheugen, behandelt het leven, de gebruiken en gewoonten der Niassers, waaronder één deel gewijd aan een grootsch opgezetten krijgsdans, een snel getocht met al den aankleve van dien voorstellende.

Het Repertorium.

—o—

Vijf jaar geleden heb ik in dit weekblad geschreven over et deel des Repertoriums dat over de jaren 1916—1920 loopt, het 5de vervolg. Thans is het nuttige boek opnieuw verschenen, behandelend de jaren 1921—1925. De titel luidt aldus:

W. J. P. J. Schalker en W. C. Muller. Repertorium op de literatuur betreffende de Nederlandsche koloniën voor zoover zij verspreid is in tijdschriften, periodieken, serie- en mengelwerken. Zesde vervolg (1921—1925) met naamen zaakregister. 's-Grav., Mart. Nijhoff, 1928.

Trotsch mogen we zijn op het bezit onzer koloniën, maar laat ons ook trotsch zijn op het bezit van dit Repertorium. Zoo schreef ik indertijd en gaarne herhaal ik het hier; want de bewerkers hebben een eerbiedig saluut verdiend. Misschien zijn er enkelen die eenige cijfers noodig hebben om dit te begrijpen: het boek telt 522 bladzijden, waarvan een 454 zijn gevuld met titels, niets dan titels van opstellen verspreid in tijdschriften enz. (zie boven); op één bladzijde staan ongeveer 25 titels, dit maakt dus voor het geheele boek 11350 titels, overal verspreide titels, die moesten worden opgezocht en opgeschreven, uitgeknipt en uitgezocht. Rotsvast moeten de hoofdjes der afdeelingen in de hersens der bewerkers zitten. Er is Oost-Indië en er is West-Indië. Oost-Indië heeft 4 afdeelingen: land- en volkenkunde; geschiedenis; beheer; economische onderwerpen. Nemen we het beheer; het heeft 10 onder-afdeelingen met romeinsche cijfers gemerkt en 4 van deze onderafdeelingen zijn opnieuw gesplitst in rubrieken die met letters zijn geteekend. Zoo heeft Wetgeving en Rechtswezen (dat is VI van Beheer) de volgende onder-verdeeling:

a. In het algemeen. *b.* Burgerlijk Recht. — Rechtstoestand der Inlandsche Christenen en Vreemde Oosterlingen. — Handelsrecht. *c.* Inlandsch en Mohammedaansch Recht. *d.* Militair Recht en Militaire Rechtspraak. — Oorlogsrecht. *e.* Strafrecht. — Gevangeniswezen. *f.* De Rechterlijke Macht. *g.* Politie.

Is 't niet om bingoeng te worden?

„In diesen Mauern, diesen Hallen
Will es mir keineswegs gefallen.
Man sieht nichts Grünes, keinen Baum.”

Nu wordt dit beter in de rubriek Boschwezen en Houtteelt, maar titels blijven het, afgedeeld in vakjes, gerubriceerd, ten gebruike gereed. Weinigen beseffen hoeveel kennis deze arbeid eischt, hoe vervelend hij telkens en hoe inspannend hij op den duur is. En nooit komt er een eind aan; schrijven over Indië, Oost of West, het schijnt eeuwig door te gaan, het loopt als een perpetuum mobile, iedereen heeft iets over onze koloniën te vertellen en schiften doen de heeren Schalker en Muller niet. Welkom, wie ge zijt, wat en hoe ge ook schrijft en hoeveel ge schrijft: de onder-afdeeling Het beheer in 't algemeen, Koloniaal Stelsel, Politieke stroomingen in Indië is van 8 bladzijden in 1923 gezwollen tot bijna 18 bladzijden, hoofdzakelijk door deze stroomingen.

Na de bovengenoemde 454 bladzijden, volgen 39 bladzijden Naamregister, de lijst met de namen der schuldigen; en daarna 38 bladzijden Zaakregister; zoodat het boek inderdaad gemakkelijk is ingericht, handig voor 't gebruik.

Evenals in de vorige vervolgen zijn de titels van artikelen waarvan de strekking niet duidelijk is van een korte toelichting voorzien; dit slaat op titels als „Op den verkeerden weg”, „Hersenarbeid”, „Langs nieuwe banen”; maar zonder toelichting bleef Akoepoeh, waarover Pater Vertenten schreef in het Ind. Leven. Weet iedereen wat 't beteekent, of is 't iets onbehoorlijks?

Ook artikelen in buitenlandsche tijdschriften zijn vermeld: Man, Journ. Anthropol. Inst., Anthropos; en enkele malen gaan we de grenzen over, naar Broenei en Br. Nieuw Guinea.

Het Repertorium loopt nu al van 1877 af, toen het eerste deel verscheen: Hooykaas' repertorium met de literatuur over de Koloniën (beoosten de Kaap) van 1595—1865; de West ontbrak toen nog. Hartmann heeft dezen arbeid voortgezet; de Kaap verdween en de West verscheen, met titels van 1840—1893; dit vervolg zag in 1895 het licht. Van hem zijn ook de volgende in 1901 en 1906 uitgekomen deelen over de jaren 1894—1900 en 1901—1905. Toen namen Schalker en Muller het over en van hen zijn het 3de, 4de en 5de ve in 1912, 1917 en 1923 verschenen, met de liter over 1906—10 en 1911—15 en 1916—1920.

Laten we verwachten, dat zij den moed he voort te gaan met het zevende vervolg, en d uitgever den moed heeft het in de wereld te den en wel in even keurig kleed als de vooraf de deelen.

JOH. F. SNELLEMA

Het Bataviaasch Genootschap v Kunsten en Wetenschappen.

De oudste wetenschappelijke instelling in het Oosten.

—o—

Den 24en April zal het honderdvijftig jaa leden zijn dat te Batavia door Mr. J. C. M. R macher werd opgericht 't (thans Kon.) Batavi Genootschap van Kunsten en Wetenschappen der de zinspreuk: „Ten Nutte van het Gemee

Ter herdenking van dit heugelijk feit vo zich, onder voorzitterschap van Prof. Mr. J. Kan, eene commissie, welke zich tot alle be stellenden in den arbeid van het Genootschap gewend met een circulaire, waaraan het volg is ontleend:

Van 1778 dateert het systematisch verza en bestudeeren van al het wetenswaardige, da te lande bijeen te brengen viel.

Uiteraard konden op den duur niet meer al bieden van wetenschap door dit eene lichaam den bestreken, vooral niet na de groote v welke verscheidene natuurkundige vakwetens pen in de vorige eeuw hebben genomen. Va dat wijs beleid 's Genootschaps werkzaa reeds meer dan een halve eeuw lang beperkt tot de taal-, land- en volkenkunde van den schen Archipel, waar verdere gebieden zich in derer zorg mochten verheugen.

Deze zelfbeperking is aan 's Genootschap beid zeer ten goede gekomen. Van het vele ten behoeve van de bevordering dezer studie het Genootschap verricht, getuigen wel in de plaats de door vele geslachten bijeengebrachte zamelingen, behalve de bibliotheek, die ook tenschappelijke belangen van algemeenen aar hartigt, de handschriftencollectie en de ethn fische, archaeologische, historische en numis sche verzamelingen, welker overrijk materiaa bij lange na niet voldoende bestudeering gev heeft.

Wat erger is, door gebrek aan plaatsruim door het ontbreken der middelen om een opst der voorwerpen te verkrijgen, welke aan n eischen van overzichtelijkheid en duidelijkhei doet, heeft het Museum langzamerhand zooze karakter verkregen van een pakhuis vol bo handschriften en archaeologische, ethnogra en numismatische merkwaardigheden, dat daardoor alleen de bestudeering van de rijke ten welke het in zich bergt, uitermate word moeilijkt. Slechts de ethnografische verzame voor een gedeelte gemoderniseerd. Doch de o ten, welke hiermee gepaard gingen, waren zoo zienlijk, dat men er niet aan kon denken, oo anderen verzamelingen recht te doen weder

Thans echter, nu de herdenking van 's Ge schap's 150-jarig jubileum op handen is, me huidige Directie, naar middelen zoekende o drukking te geven aan de groote waardeering, op het pionierswerk der voorgangers alleszins spraak heeft, dat het tijdstip is aangebroke door een waardige opstelling der in zoovele raties bijeengebrachte schatten het energiek van Radermacher en zijn tijdgenooten te bek 's Genootschaps middelen zijn daartoe bij lan niet toereikend. Maar nog steeds bestaat in ook buiten den engen kring van het Genoo zelve, belangstelling voor 's Genootschaps d streven. Wanneer daarom thans een beroep gedaan op dien breeden kring van belangs den, zonder wie geen enkel wetenschappel chaam op den duur bloeien kan, geschiedt niet voor het een of ander doel, waarbij het taat aan het publiek ontgaat. Deze algeme krachtige medewerking mag verwacht w waar het hier geldt voort te bouwen aan een hetwelk een monument vormt van den arb

het streven der Hollanders in Nederlandsch-Indië. Wordt die medewerking geschonken, eerst dan zal de zinspreuk: Tot nut van 't algemeen, volledig in vervulling kunnen gaan.

Voor het geval men in het bovenstaande aanleiding mocht vinden het jubileerende Genootschap met een feestgave te verblijden, deelen we nog mede dat deze kunnen worden gezonden aan voornoemden voorzitter, p.a. Koningsplein West 12, te Weltevreden.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

In Memoriam J Toorop.

Ook in deze rubriek van ons Weekblad mag een hartelijk woord van groote vereering en diep leedwezen bij het verlies van dezen Indischen kunstenaar niet ontbreken. Reeds van de oprichting af stelde hij levendig belang in de Vereeniging „Oost en West", speciaal in het deel daarvan, dat de kunst en kunstnijverheid betreft. Bij de inrichting der eerste vereenigings-localiteiten, Heerenstracht 4, Den Haag, heeft Toorop daadwerkelijk geholpen door het ontwerpen en laten vervaardigen van de koperen verlichtings-ornamenten en een raambord in Rozenburg-tegels en ook de eerste tentoonstellingen aldaar heeft hij met ingenomenheid helpen aankleeden en in orde maken. Wat was hij altijd opgetogen over die Indische kunst, welke hij zóó goed begreep en voelde dat hij er telkens zelf bij zijn arbeid door geïnspireerd werd, zooals vele zijner beste teekeningen en schilderijen mede getuigen. En wat heeft hij, die altijd een voor leed medevoelend, edel mensch was, niet dikwijls, te midden van zijn veelomvattend werk, met de grootste bereidwilligheid klaargestaan om voor liefdadige doeleinden teekeningen te maken en met groote gulheid af te staan. Zoo verleden jaar nog, toen „Boeatan" na de natuurrampen in de Padangsche Bovenlanden, een Sumatra-week hield in Hotel „de Witte Brug" te 's-Gravenhage, met een tentoonstelling van Menangkabausche kunstnijverheid, gepaard met verschillende voordrachten en uitvoeringen, schonk Toorop de zoo zeer bewonderde schets eener Indische danseres, in fijn-groene sarong, omgeven door een fel rood lijnen-beweeg, als weergave van haar rhytme.

Hoe zorgvuldig waakte de groote meester zelf over de weergave dier teekeningen door den druk. De firma Ten Hagen, kon het hem altijd goed naar den zin maken; ook toenmaals.[1])

Het gemis van Toorop's medewerking, welke altijd met zoo groote dankbaarheid gewaardeerd werd, zullen velen, en „Boeatan" niet het minst, zeker nog dikwijls heel diep voelen. Zoo ook dat der vriendschappelijke gedachtenwisselingen, welke des Zondagsmiddags ten zijnen huize in de Van ...erlenstraat te 's-Gravenhage plaats mochten vinden, onder een gezellig kopje thee, te midden van het steeds wisselend werk van dezen zoo veel omvattenden geest. Dan was 't alsof hij zelf en ook zijne genietende vrienden voor een wijle het groote lichamelijke lijden, waaronder deze groote ziel reeds zoovele jaren gebukt ging, konden vergeten. Hij ging dan zoo vol hoop en vuur op in de bespreking van zijn arbeid en zijn denkbeelden, ook in belangstelling voor het doen en laten zijner bezoekers. Dit alles zullen wij zoo missen. Doch de liefelijke, weldadige herinnering blijft.

In dit verband trof ons hetgeen *J. J. M.* in zijn wekelijksche rubriek „Rust een Weinig" in *Het Vaderland* van 11 dezer ter nagedachtenis van Toorop schrijft:

„Het is altijd of aan een hoogere werkelijkheid geweld aangedaan wordt, als een groot kunstenaar sterft.

„Wij kunnen ons het leven, het zelfzuchtige en lichtzinnige, niet wel denken zonder degenen, die ons gestaag een uitweg gewezen hebben naar een betere sfeer.

„En toch moeten wij stil zijn en ons in droefenis verblijden, omdat zij ons in hun werk de afspiegeling van de eeuwigheid hebben getoond.

„Hun verblijf op aarde, zoo smartelijk vaak en vol teleurstelling, heeft hen gedrongen tot die sterke samenpersing van krachten, welke hun de wortels diep deed hechten in den levensgrond, en hun tevens de kroon van hun geest hoog deed wuiven boven het onrustig gewoel der menschen.

„Paulus heeft gezegd: al ware het dat ik de gave der profetie had, en wist alle de verborgenheden en al de wetenschap, en al ware het, dat ik het geloof had, zoodat ik bergen verzette, en de liefde niet had, zoo ware ik niets.

„Bij deze woorden is in stilte verondersteld, dat men ook alle kunst kan hebben, maar niets is, zoo men de liefde niet heeft.

„Het verteederd mededoogen, de heilige adem-stille liefde, zij blijft achter als een glans, die zacht uitschijnt in de wereld.

„Dit is de onvergankelijke troost, welke ons verzoent met het sterven van den kunstenaar, die een prediker was.

„De vaste hand zal niet meer met ragfijne lijn het doorschijnend aangezicht voor ons verhelderen van maagden, kinderen en profeten.

„Maar zijn boodschap blijft getuigen en zegenen."

[1]) Het origineel dezer kleur-teekening is nog in Boeatan's bezit en zal de eerste prijs zijn der loterij, waarvoor in Heulstraat 19 nog altijd loten à *f* 1.— te verkrijgen zijn.

Van Week tot Week.

Dinsdag 6 tot Maandag 12 Maart.

Het Nederlandsch Bestuur in Indië. In eene vergadering van het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage op Vrijdag 16 Maart zal mr. M. J. A. Steenhuis spreken over: Het goed recht en de zegenrijke werking van het Nederlandsch bestuur in Indië.

Expeditie Wilhelmina-gebergte. In een den 9den dezer te Utrecht gehouden vergadering van het Kon. Nederl. Aardrijkskundig Genootschap heeft de heer R. IJzerman eenige bijzonderheden medegedeeld over de expeditie naar het Wilhelmina-gebergte in Suriname, welke begin 1926 van Paramaribo vertrokken, eind November daar terug was. (Overzicht in *N.R.Ct.* van 10 Maart, Ochtendbl. B.).

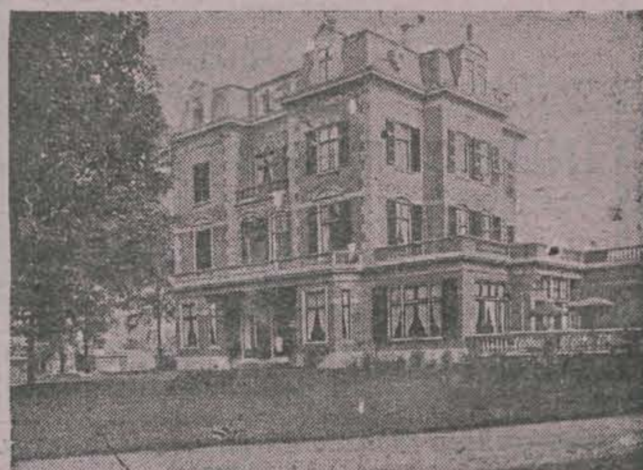
Indonesische kunstnijverheid. Voor de Utrechtsche afd. van het Ned. Indon. Verbond van jongeren-organisaties heeft Mevr. G. van Beresteyn-Tromp, voorzitster van „Boeatan", den 8en dezer een door lichtbeelden verduidelijkte voordracht gehouden over de Indonesische kunstnijverheid.

Richting van Bestuur in Indië. In een openbare vergadering van de afdeeling Den Haag van den Vrijheidsbond zal 3 April de heer A. J. N. Engelenberg, Voorzitter van den Politiek-Econ. Bond en lid van den Volksraad van Ned.-Indië, spreken over: Opmerkingen over de richting van bestuur in Nederlandsch-Indië.

Prof. Dr. B. C. P. Jansen. Aan de Universiteit van Amsterdam is benoemd tot gewoon hoogleeraar in de psychologische chemie Dr. B. C. P. Jansen, thans buitengewoon hoogleeraar in de scheikunde aan de Geneeskundige Hoogeschool te Batavia.

Het a.s. Nationalisten-Congres. Omtrent het nationalisten-congres, dat waarschijnlijk in Juli te Soerabaja zal plaats hebben, verneemt het A.I.D. dat punten van bespreking o.m. zullen zijn: 1. De Poenale Sanctie, 2. De exorbitante rechten, 3. Het recht van vergadering en vereeniging, 4. Nationaal onderwijs en nationale opvoeding, 5. De invloed van de Westersche industrie (de cultuur-ondernemingen, zooals van de suiker, rubber, thee en koffie) op het economisch leven van Indonesië. De leiding van dit congres zal berusten bij de P.P.P.K.I.

De zaak der Indonesische studenten. Het O.M. bij

de Haagsche rechtbank heeft tegen de van opruiing beschuldigde Indonesische studenten, Hatta, Pamontjak, Sastroamidjojo en Adhiningrat, respectievelijk 3, 2½, 2 en 2 jaar gevangenisstraf geëischt. De uitspraak is bepaald op 22 Maart, maar inmiddels zijn de betrokkenen uit de voorloopige hechtenis, welke 5½ maand heeft geduurd, ontslagen.

Resident P. E. Moolenburgh. Buitenzorg, 10 Maart (Aneta).[1] Op zijn verzoek is eervol ontslag verleend aan den resident van Bali, den heer P. E. Moolenburgh, onder dankbetuiging. De heer Moolenburgh vertoeft met ziekteverlof in Europa.

Dr. S. Leefmans. De Senaat der Landbouw-Hoogeschool te Wageningen heeft den heer S. Leefmans, hoofd van de afdeeling landbouwzoölogie aan het laboratorium voor plantenziekten te Buitenzorg, het eeredoctoraat in de landbouwkunde verleend wegens zijn uitstekende verdiensten op het gebied der entomologie. De heer Leefmans bevindt zich op het oogenblik aan boord van het stoomschip Indrapoera op weg naar Nederland.

Univers. examens. Amsterdam. Bevorderd tot doctor in de rechtsgeleerdheid op proefschrift: Concessies en erfpachten ten behoeve van landbouwondernemingen in de buitengewesten van Ned.-Indië, mr. J. G. W. Lekkerkerker.

Leiden. Doctoraal examen Indisch recht de heer Soerjotokro.

Gevolgen van den „klap". Medan, 6 Maart (Aneta). Op de onderneming Tanah Itam Oeloeh, van de gelijknamige Oliepalm-Cultuur-Mij., hebben zes koelies den assistent Barth aangevallen. Zij kapten hem een hand af en brachten hem een hoofdwond toe. Oorzaak van hun optreden is een door Barth toegediende klap. Enkele maanden geleden was Barth wegens zijn ongewenscht optreden tegenover koelies met een opzeggingstermijn van vier maanden ontslagen.

Noodlottige ontploffing in een vuurwerkfabriek. Aneta seinde dat bij een ontploffing van de vuurwerkfabriek van de firma Goei Tik Djoe te Koedoes 25 personen werden gedood en ruim 100 gewond en ongeveer 100 huizen in den omtrek zijn verwoest. Oorzaak onbekend.

Prof. Schröter over Ned.-Indië. Blijkens een overzicht in het *Vaderl.* van 8 dezer (Avondbl. A), heeft de Zwitsersche hoogleeraar dr. C. Schröter den 3en Maart te Davos Platz voor een groot gehoor een boeiende lezing gehouden over zijn *indrukken van Java.* De spreker was vol bewondering voor hetgeen de Nederlanders in Indië tot stand hebben gebracht. (Prof. Schröter zal ook een lezing houden voor afdeelingen van „Oost en West"; zie het desbetreffend bericht van het Dag. Bestuur in dit Nr.).

De onrust in Atjeh. Kota-Radja, 8 Maart (Aneta). Een patrouille onder leiding van luit. van Baar van Slangenburgh heeft in het Bakongansche een kwaadwillige neergelegd. De buit bestond uit een model-karabijn en munitie. Een Soendanees is door een schot in den buik gedood.

Voordracht R. M. Noto Soeroto. Vrijdag 16 Maart zal Raden Mas Noto Soeroto te 's-Gravenhage (hotel De Twee Steden) een voordracht houden over: „Nederland-Indonesië van overheersching naar zelfregeering" (grondslag van een nieuw staatkundig stelsel).

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De herziening der Indische Staatsregeling.

Nemen de Staten-Generaal de „Inlandsche meerderheid" in den Volksraad aan, dan ducht *De Loc.* (31/1 „De keuze") daarvan voor land en volk schadelijke gevolgen. Dan zal, in de toekomst, de tegenstelling steeds scherper worden, dan zal telkens weer een principieele beslissing tot fellen strijd en tot conflicten leiden, dan zal telkens weer het begrip „Nederland" tegenover „Indië" staan, en de Nederlandsche gemeenschap tegenover de Inlandsche. Maar verwerpen de Staten-Generaal het ontwerp, dan wordt in breede kringen teleurst[elling] gewekt, dan ontstaat opnieuw vervreemding e[n be]gint weer een periode van allerlei ongewen[schte re]actie. Er moet een oplossing te vinden zijn, di[e ons] van deze kwade keuze bevrijdt en die de poo[rt tot] een meer bevredigend besluit opent. Den in[houd] van zoo een regeling geeft ook de heer *H.* [Colijn] niet in zijn „Standaard"-artikelen, zoomin als *dr. Gerretson* dit in zijn rede te 's-Gravenhag[e] heeft gedaan; den *aard* van die regeling dui[dt hij] wel aan, maar haar *noodzakelijkheid* is stell[ig be]wezen. Men kan zich een oplossing denken, w[aarbij] een „Inlandsche meerderheid" in den Volk[sraad] bestaanbaar is zonder dat de genoemde bez[waren] zich voordoen. Zeker is dat hiertoe een tijd va[n be]raad noodig is, teneinde thans eindelijk te ge[raken] tot een op hechter, vaster en duidelijker begin[selen] gegronde koloniale staatkunde. Denkt men dit in den vorm van *een nieuwe staatscomm[issie],* waarbij de schijnbare toevalligheid der histori[e] wild heeft, dat juist zulk een benoeming (Com[]missie-Simons) ook voor Britsch-Indië noodza[kelijk] bleek, *zeker is dat een veelzijdig en gefun[deerd] advies over de Ned.-Indische Staatsinrichti[ng] haar geheel thans onontbeerlijk blijkt.* Het [zou] onverantwoordelijk zijn, indien een parleme[ntaire] beslissing in Nederland omtrent de Inlan[dsche] meerderheid op de bevindingen van zulk een [com]missie vooruitliep. Zoo men aan het oordee[l van] oud-minister Colijn dezen uitleg en tegelijk [] uitvoering gaf, zou daarmede althans het g[evaar] van een voortijdige en onherroepelijke besli[ssing] in welke richting ook, zijn vermeden. Dit i[nzicht] moge, zoo in Indië als in Nederland, de gedra[gingen] bepalen van hen die over deze voor de toekoms[t van] Indië zoo hoogst gewichtige zaak mede beslis[sen].

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* („Nederland en Indië", *Dr. E. v. Raalte*), *De* [] (1/2 „Rustig en zakelijk"; 2/2 „Indië in de [] rede van den heer *E. Heldring*"; blz. 8 „Een [] ter behartiging"), het *Bat. Nwsbl.* (6/2 „De [] van den Hr. *J. H. Hummel*") en de *Java-Bode* „Naar bevredigender verhoudingen").

Belangstelling in vreemde Landen voor Ned.-In[dië].

In het *Soer. Hbl.* (2/2, 3de bl.) geeft *ir. A.* [] een voorbeeld uit Rusland van weloverwogen [] zen om de massa's te trekken, een speech [die] Semaoen mocht houden op het congres van de [] van koloniale volkeren te Brussel. Ongetw[ijfeld] — zoo zegt *ir. B.* — is die rede tevoren in M[oskou] goedgekeurd, waarin hij o.a. verklaarde, d[at de] *suikerindustrie op Java* vernietigd moest wo[rden]. Dat pakt bij ontevredenen over lage loone[n en] grondhuren. Maar *in Rusland* zelf oordeele[n de] heeren daar anders over. Daar heeft men oo[k sui]kerfabrieken, die suiker uit bieten maken, n[et als] elders in Europa. Daar kunnen dus de boere[n] hun grond bewerken, omdat de verbouw va[n bie]ten haast geen hoogere eischen stelt dan d[e ge]wone graanbouw, en in het klein bedreven [kan] worden. Maar overigens worden precies de[zelfde] methoden toegepast als in Ned.-Indië. De fa[briek] sluit langdurige contracten af met de boeren [voor] den verbouw van bieten, geeft voorschot, [de] boeren zijn dan verplicht suikerbieten te pl[anten] voor de fabriek; zij mogen na hun contract [geen] graan meer planten. Men ziet dus, dat er volk[omen] analoge verhoudingen bestaan als in Indië. E[n hoe] denkt men in Rusland over de bietencultuur [en] suikerindustrie? De leider der regeeringsco[mmis]sie, sprekende over die industrie, heeft opg[e]verklaard: „De suikerfabrieken zijn de cu[ltuur]brengers in het rayon; zij geven goede bieten[zaad] uit, werken met superfosfaat als kunstmest, [bou]wen wegen, werken met een groot aantal land[bouw]kundigen. Zij verbinden de boerenbevolking [met] de industrie, geven den boeren gelegenheid [in de] fabrieken als arbeiders wat bij te verdienen. [En] bovenal: De accijns op suiker, een indirecte [belas]ting dus, brengt nu reeds 250 millioen roebe[l] op, en zal nog meer gaan opbrengen bij uitbr[eiding] der industrie." Precies hetzelfde geldt voor d[e] cultuur en de suikerfabrieken *op Java,* alleen in verhoogde mate. De vraag voor iemand, di[e het] volk werkelijk wil helpen, zou alleen zijn: [hoe kan de] bevolking meer profijt zou kunnen trekken [van de] suikerindustrie, een grooter aandeel in de op[brengst] zou kunnen krijgen. Maar wat trekt Moskou [zich] van de belangen der Javaansche boeren aan[? Het] ze maar op, om de suikerfabrieken te verni[etigen], dezelfde instellingen, die om dezelfde reden [in] Rusland cultuurbrengers heeten. Zweep ze op, het doet er niet toe op welke wijze, als ze willige instrumenten worden in Moskou's h[anden].

die straks, bij gelegenheid, gebruikt kunnen worden.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* (7/2 „De roode broeders") en het *Soer. Hbl.* (1, 2 en 3/2 „Het lot van Trotski in Russischen samenhang", *Villanus).*

J. V. betoogt in de *Java-Bode* (2, 3 en 4/2 „*Belangstelling in Japan voor Ned.-Indië*, VI t.m. VIII) dat een bruikbare weermacht noodig blijft om voorbereid te zijn op staatkundige verrassingen. Om de economische dreiging rustig tegemoet te gaan, zorge men nu reeds voor een regeling van de toelating van vreemd kapitaal en van vreemdelingen; verder voor het met voortvarendheid doen bevolken van de leege gebieden in den Archipel door Javanen en Nederlanders en alles er op zetten om de economische weerbaarheid van de Inheemschen sterk te verhoogen.

Het congres der P. S. I. (vervolg).
Het vrouwenvraagstuk.

Het te Jogja gehouden congres der Partij Sarekat Islam leerde weinig, wat men nog niet wist; de verslagen dezer samenkomsten zijn echter van waarde, daar zij de beweging toonen zooals zij zich *voordoet.* Of zij zoo *is* blijve thans in het midden. Van belang was het resultaat van dit congres: de afkeuring van Tjokroaminoto's *Koran-uitgave* — vertaald uit het Engelsch! — en het terugnemen van de plannen tot oprichting van een *Nationale Bank.* De leiders, met name de politieke leiders die de Islamleuzen als staatkundig wapen benutten, vinden weinig aansluiting bij de voorgangers in godsdienstzaken; deze laatsten, soms vluchtig beboord, houden het eigen gezag voorzichtig vast. Het congres deed daardoor den afstand meten welke — ook hier! — leiders van aanhang scheidt. Beter dan iets anders leert dit congres begrijpen, dat de intellectueelen en de volksleiders, wel verre van de woordvoerders der bevolking te zijn, „in werkelijkheid een gordijn vormen dat ons belet het volk te zien." Deze waarheid moest bij de beoordeeling van Inlandsche zaken voor een ieder als axioma gelden, meent *De Loc.* (30/1 en 4/2).

Het *Soer. Hbl.* (28, 30 en 31/1, 3de bl.) geeft eveneens een verslag van het Congres en schetst, evenals het *Bat. Nwsbl.* (2/1), hare beteekenis: de geest die er tot uiting kwam. Men heeft den godsdienst als cement voor het bijeenbrengen van alle nationalistische groepen willen aanwenden, maar heeft thans moeten ervaren — aldus het *B. N.* — dat de kerngroep, die alles in geestdrift zou moeten brengen, met beide handen vasthoudt aan de heiligheid van den Koran en, niet willende hooren van marchandeeren met de geboden, overheerschenden invloed zou krijgen, ook in niet-godsdienstige kwesties. Zoowel *Dr. Soekirman* als *Dr. Samsi* zullen tot de conclusie zijn gekomen, dat de kloof, die hen van de godsdienstige groep scheidt, niet te overspannen valt en in de toekomst zelfs gescheiden samengaan illusoir zal maken.

Wat wel bindt? Toen de heer *Soewardi* over nationalisatie van onderwijs sprak, verlieten velen de zaal en bleven weg zoolang hij het over onderwijs had. Toen hij er het nationalisme bijhaalde en betoogde, dat alleen zuiver gehouden nationalistisch onderwijs de begeerde vrijheid zou brengen, kwam er weer belangstelling. Dat was de taal, die men verlangde. Toen hij duidelijk en klaar zei, dat gestreefd moest worden naar „vrijheid van overheersching", toen brak het applaus los...

Dr. Soetomo hield in het gebouw van de „Indon. Studieclub" te Soerabaja voor de Ver. „Vrouwenhuis" een lezing over *„de positie der vrouw als nationaal belang"* (De Loc. 1/2, blz. 36). De spreker betoogde dat een volk, dat den ernstigen wil bezit en pogingen aanwendt om vooruit te komen, al dadelijk moeite doet om den vrouwen een waardig bestaan te geven, omdat het intuïtief aanvoelt, dat hoogstaande moeders het land spoedig met goede burgers verrijken kunnen. Bij het bestrijden van de kinderhuwelijken, van de polygamie en van de echtscheiding moet gezorgd worden, dat de bevolking het kwaad begrijpt. *Het vrouwenvraagstuk is een nationaal vraagstuk,* waarom spr. hoopte, dat de vrouwen actief mee zullen werken om te helpen het op te lossen. *(Applaus).*

Van de hand van den heer *C. S. Rangalyer*, een modern Brahmaan, lid van den Britsch-Indischen Wetgevenden Raad, is een antwoord verschenen op „Mother India", het boek van Katherine Mayo. De schrijver noemde zijn boek: *„Father India" (Soer. Hbl.* 30/1, 3de bl., *Z.).* Hij verdedigt, dikwijls op goede gronden, de oude gewoonten zijner landgenooten, en terwijl hij het bestaan van wantoestanden erkent, tracht hij deze terug te brengen tot uitzonderingstoestanden.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het I. E. V.

De *Darmokondo* (nationalistisch, Solo) van 10 Januari maakt melding van de door het I. E. V.-bestuur aangevraagde audiëntie bij den G. G.

Eenige grieven die naar voren zouden worden gebracht, zijn b.v. dat de Indo-Europeanen zich achtergesteld achten bij de Inlanders, dat de G. G. duidelijk de Inlanders te vriend houdt en dat de onderwijsvoorziening niet is zooals behoort. Ook zullen worden voorgebracht de kwestie over de landbouwkolonisatie en de dienstplicht van de Indo-Europeesche jeugd.

Schrijver merkt naar aanleiding hiervan op dat hij reeds eerder heeft gezegd dat de G. G. niet beschouwd kan worden als een Inlandervriend: zijn goede woorden zijn slechts woorden gebleven, op daden valt niet te wijzen. De vergrooting van het Inlandsche element in den Volksraad is een correctie op een begane fout.

Schrijver zegt niet te begrijpen hoe de Indo-Europeanen op het idee kunnen komen dat zij achter worden gesteld bij de Inlanders en herinnert aan een rede van den heer Stokvis in den Volksraad, die verklaarde dat de Indo's verwend zijn, gewoonlijk door de Inlanders op een voetstuk werden geplaatst, doch dat de tijden nu veranderd zijn.

Het toestaan om op Sumatra te koloniseeren sluit in zich het toekennen van grondrechten aan de Indo-Europeanen.

Een eigenaardig verschijnsel is het dat zij op hun superioriteit als Europeaan bogen indien het gaat om minder voordeelige aangelegenheden; zij zeggen echter dat zij Indo zijn en beschouwen Indonesië als hun vaderland als het gaat om rechten op den grond te verkrijgen.

Schrijver waarschuwt de Indonesische intellectueelen tegen dit streven van de Indo's om de aan de Indonesiërs toebehoorende rechten aan te tasten.

Baars en het Communisme.

De „Sovjet-onthullingen" van Ir. Baars hebben begrijpelijkerwijze de aandacht gehad van de inheemsche pers in Indië en de voornaamste bladen hebben er lange artikelen aan gewijd. Het oordeel over die brieven van Baars en de motieven die hem tot het schrijven daarvan hebben gebracht, is echter verschillend Zij zijn het er evenwel over eens dat, mochten deze onthullingen bedoeld zijn als een waarschuwing aan het Indische volk, deze waarschuwing helaas te laat komt en wel doordat de plaats gehad hebbende uitbarstingen van het communisme in Indië, dat o.a. door Baars zelf is voorbereid en gepropageerd, reeds zoovele slachtoffers hebben gemaakt.

Het liberale blad *Bintang Timoer* van 24 Januari te Weltevreden weet niet goed wat van die brieven te denken. De redactie acht het niet onmogelijk dat Baars zijn onthullingen deed bij wijze van wraak op het Sovjet-Bestuur, aangezien hij — volgens het communistische blad *de Tribune* — eerst op een groot salaris inkoopagent van Rusland te Berlijn is geweest en daarna op een kleine bezoldiging naar Moskou teruggeroepen werd. Mocht het echter waar zijn dat de „bekeering" van Baars uit 'n veranderde politieke overtuiging voortkwam, zooals volgens de redactie ook wel bij groote Europeesche leiders is gebeurd, dan stelt zij zijn handelwijze ten voorbeeld aan de Indonesische volksleiders, opdat ook deze maar niet op alles ja en amen zeggen en blindelings anderen zullen navolgen, doch volgens hun eigen overtuiging te werk zullen gaan. Overigens vindt de redactie die brieven van Baars nuttig voor de lezers in Indië, omdat zij daaruit van een communist zelf iets over de eigenlijke toestanden in Rusland te weten komen en daarover kunnen oordeelen.

Het nationalistische blad *Darmokondo* te Solo, van 16 Januari, vindt het vreemd dat Baars, een der verspreiders van het communistische zaad in Indië, thans andere meeningen is toegedaan en het communisme slecht en verderfelijk acht. De redactie is echter van meening dat het geval tot nadenken moet stemmen in verband met de plaats gehad hebbende uitbarstingen.

Het Mal.Chineesch blad *Keng Po* te Batavia geeft

ommentaar op de meening van de Europeesche ers in Indië dat door de algemeene bekendmaing der mededeelingen van den heer Baars onder e bevolking, ook door middel van het Bureau voor olkslectuur, nuttig effect zal worden bereikt. De uropeesche bladen toonen daardoor volgens schrijer, dat zij niet weten hoe men in de kringen der nlandsche beweging, vooral onder de communisn — als die er nog zijn — over Baars denkt. Hij egt dat Baars geen bekeerling is geworden *na* het anschouwen der toestanden in Rusland, Siberië n Turkestan en verklaart verder dat de ex-leider eeds vóór zijn verwijdering uit Indië geen invloed eer had onder de communisten aldaar. Bovendien as hij van den aanvang af slechts een „salonommunist" en zijn dubbelhartigheid zou reeds roeg aan den dag gekomen zijn, met het gevolg dat ij als lid der P.K.I. in Indië geroyeerd is geworen, wat echter geheim is gehouden om te voorомen dat de vijanden van het communisme weet regen van de oneenigheid in de P.K.I. Om verder e onoprechtheid in Baars' politieke gedragingen an te toonen geeft schrijver nog eenige bijzondereden over zijn particuliere leven en verklaart dat eze zijne mededeelingen slechts moeten dienen m het nutteloze te doen zien van een kostbare erspreiding der Baars-sche mededeelingen in verhillende talen onder de bevolking. Ook zonder ergelijke middelen kan er een einde komen aan et communisme, maar de stroom der politieke beeging in Indië kan niet gestuit worden en de botngen tusschen volk en regeering zullen niet opouden door middel van anti-bolsjevistische lectuur, och slechts door wegneming van de grondslagen oor de ontevredenheid.

Ook kan niet verwacht worden — zegt schrijver - dat eenmaal rood van richting zijnde lieden door et lezen der mededeelingen van Baars van opinie allen veranderen en hij wijst er op dat de roode eweging in Nederland er ook niet minder op is eworden na de voor het Sovjet-stelsel vernietigende erklaringen van iemand als Henriette Roland—olst.

De *Soeloeh Rajat Indonesia*, orgaan der Indon. udieclub te Soerabaja, gelooft aan de juistheid er mededeelingen des heeren Baars uit Rusland, och kan niet instemmen met het voorstel van de uropeesche pers tot algemeene bekendmaking aarvan onder de bevolking door de Regeering.

Schrijver is van meening, dat het resultaat tegensteld zal zijn aan de verwachtingen en dat de vereiding slechts voedsel zal geven aan de achterchtige gevoelens van het volk jegens de Regeeng. Het volk, dat indertijd zoo'n groot vertrouwen Baars had gesteld, dat er duizenden zwaar door leden hebben omdat zij zijn leerstellingen gelgd hebben, zal niet meer het oor willen leenen n wat van den heer Baars komt. Door aan het rzoek der Europeesche pers te voldoen, zal de egeering de risico loopen en moeten dragen dat t volk de heele Baars-geschiedenis zal gaan behouwen als een komedie, op touw gezet om het lk te scheiden van zijn vurige en actieve leiders.

Erfpachtsgronden en landbouwconcessies.

In het hoofdartikel van de *Bintang Timoer* van 31 Januari wijst een schrijver op de besprekingen die thans door Europeesche bladen als *Sumatra-Post*, *Het Nieuws* en de *Java-Bode* werden gehouden in verband met de aanstaande expiratie van den termijn van vele erfpachtsperceelen enz. Schrijver zegt dat dit voor de landskinderen een zeer belangrijke kwestie is en bestrijdt de meening van genoemde Europeesche bladen, die alleen de belangen der kapitalisten dienen, als zoude de eventueele verlenging van de erfpachtstermijnen iets zijn dat buiten de bevoegdheid van den Volksraad valt en dus alleen door de Regeering of den G.-G. kan geschieden. Volgens schrijver verkondigen die Europeesche bladen zulk een meening, omdat zij weten dat, als de Volksraad zich met de zaak bemoeit, er straks verscheidene dingen zullen uitlekken die wijzen op het verdringen der bevolking, waardoor men billijkheidshalve genoodzaakt zal worden om een gedeelte van de thans door de Europeesche cultuur geoccupeerde gronden na de expiratie van den termijn, aan de bewoners van Java, Sumatra's Oostkust enz. terug te geven. Schrijver zou daarom gaarne zien, dat deze kwestie door de voormannen en door de Inlandsche pers in studie werd genomen of dat er een commissie werd gevormd om het onderwerp te bestudeeren en de Regeering voor te lichten als de tijd daar is.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Indische Mercuur.

No. 10 (7 Maart). Grond, grondonderzoek en grondkennis, door Prof. J. van Baren. — Komen en gaan van suikerfabrieken op Java, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De suiker en de reboisatie. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, en de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een literatuur-opgave over aetherische oliën, boschwezen, gommen, looistoffen, geneesmiddelen, voedingsmiddelen, vruchten en groenten.

De Indische Culturen.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 3 (1 Febr. '28). De ananas-cultuur in Florida, door Prof. dr. J. C. Th. Uphof (met ill.). — De welriekende grassen. Lemon-grassoorten, door C. Chalot (met ill.). — Terugblik op 1927. Een beschouwing van de voornaamste financieele en economische gebeurtenissen in het jaar 1927, door M. A. J. Kelling. — Kleingroot-cultures, door Gégé. — Insecten-bestrijding uit vliegtuigen.

De Indische Gids.

De Maart-afl. opent met een uitvoerige, goed gedocumenteerde beschouwing van den hr. C. Lekkerkerker over Java's in- en uitvoeren, getoetst aan het vraagstuk der overbevolking. — De generaal-majoor A. Kruisheer geeft eene bijdrage over West-Seran in het algemeen en over het met behulp der militaire macht onderdrukt verzet der Makahalastammen in 1914-15. — Mr. J. J. van Bolhuis bespreekt in zijn rubriek „Indië en de Nederl. Volksvertegenwoordiging" eenige belangrijke onderwerpen, waarover bij de jongste Kamerdebatten over de Ind. begrooting is beraadslaagd. — Overigens bevat deze afl. de vaste rubrieken: Revue van brochures, enz. — Buitenland. — Koloniale literatuur. — Wetenschap, enz.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootsch.

De Maart-afl. opent met het portret van Dr. G. P. Rouffaer, gevolgd door een artikel van Prof. J. C. van Eerde, waarin uitnemend wordt uiteengezet hoe verdienstelijk en veelzijdig Rouffaer's wetenschappelijke arbeid is geweest met betrekking op den Indischen Archipel. Verder bevat deze afl. wat Indië betreft eene beschouwing van Dr. Ph. H. Kuenen: Geologische problemen in verband met de Toekang-Besi-eilanden (gelegen ten Z.O. van Celebes). — Prof. L. van Vuuren wijdt eene uitvoerige bespreking aan het „Jaarboek van Batavia en Omstreken. 1927". — Overigens overzichten van geologische publicaties en het O. en W.-Ind. bibliografisch overzicht van W. C. M.

Locale Belangen.

Uit den inhoud van jaarg. 15, afl. 2 (16 Jan. '28). Bij de jaarwisseling, door J. J. G. E. Rückert. — Binnenl. Best. en de Decentralisatie, door G. de Raad. — De 2 millioensleening van Batavia in hoogste instantie niet goedgekeurd. — Burgemeesterskeuze. Men benoeme burgemeester-secretarissen in kleine gemeenten.

Landbouw. Tijdschr. Ver Landbouwconsulenten in Ned.-Indië.

3e Jaarg. No. 7. (Jan. '28). Arbeidsontleding betreffende de rijstcultuur in Rappang (Zuid-Celebes), door M. B. Smits. — Het Crotalaria-wantsje, door Dr. P. van der Goot (met ill.). — Boekbespreking: J. van Gelderen, Voorlezingen over tropisch-koloniale staathuishoudkunde, door v. d. K.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Afl. 12 van dl. XX (Dec. '27). Oorspronkelijke bijdragen: Uit het bosch. Doelbewuste kunstmatige menging van djati met wildhout, door J. van Roosendael. — Hydrologische beschouwingen, door W. Zwart, met opmerkingen van H. Oosterling. — Over de hydrologie der boschgronden, door H. J. V. Sody. — Oppervlakte der bosschen in Semarang en Soerabaja in 1845, door W. Zwart. — Overgenomen artikelen: Inlandsche plantennamen (met ill.), door F. H. Endert. — Necrologie: R. Büttner (boscharchitect, overleden 11 Oct. te Fort de Kock), door J.

Jaarboek Mijnwezen Ned.-Indië.

Van den 55en jaarg. (1926) van het Jaarboek van het Mijnwezen in N.-I., is het 3e gedeelte der Verhandelingen uitgekomen (ter Landsdrukkerij te 's-Gravenhage). Het bevat het 5e vervolg der resultaten van de geologische onderzoekingen in den Oostelijken O.-I. Archipel door Dr. H. A. Brouwer.

De inhoud is als volgt: Over het ontstaan van krijt- en mergelgesteenten van de Molukken, door Tan Sin Hok. — Obertriadische Brachipoden von Ambon von E. Jaworski. — Over mesozoïsche afzettingen en eenige vulkaansche gesteenten van het eiland Ambon.

Vrijzinnig Weekblad (van N.-I.).

Het Nr. van 21 Jan. '28 bevat o.m. Ongeweten onwetendheid (naar aanleiding van Prof. Treub's brochure: Het gist in Indië). — Godsdienstige verschijnselen Sumatra's Westkust, door S. M. Latif. — Inperking van den duur der Volksraadzittingen. — Steun aan oud-Indische militairen in Nederland (slot), door K.

De Indische Post.

Uit den inhoud van Nr. 4. (28 Jan. '28) Baars en Stokvis. — De moderne denkbeelden op het gebied van strafrecht, strafstelsel en straf, door Mr. Is. Cassutto. — Telaga Kandjeng (Javaansche sage), door H. J. Vingerhoets. — Pontianak (geesten)-histories.

Orgaan der N.-I. Officiers-Vereeniging.

Jan. '28. Het Verre Oosten in 1927, door W. J. Lucardie. — Mijne oorlogsindrukken, door kolonel Lebaud (vervolg). — Het Soerabaja van tempo doeloe. De A. C. W. en Pyrotechnische Werkplaats, door ir. F. — Voor verlofgangers. Belastingzaken. — Vereenigingsnieuws. — Uit pers en periodiek.

De Ingenieur.

Het Nr. van 3 Maart bevat eene door tabellen en grafieken verduidelijkte beschouwing van Prof. Ir. J. Haringhuizen over de voorziening in de behoefte aan civiel-ingenieurs voor den Indischen Staatsdienst. Het resultaat waartoe de schrijver komt is dat er binnen een paar jaren een tekort aan c. i. te verwachten is, en dat in het bijzonder de voorziening in de behoefte voor den Indischen Staatsdienst wederom veel zorg zal baren.

Zending- en Missieperiodieken.

Annalen St. Josephs Congregatie. Maart '28. In 't hartje van Borneo, door Father Trekvogel (vervolg). Met afb.

Annalen Missiehuis Tilburg. Maart '28. Van reizen en trekken (vervolg: West-Nieuw-Guinea), door Pr. E. Cappers. Met afb. — Hoog bezoek aan de schooltuinen in de Minahassa, door Pr. H. Croonen. Met afb.

St. Claverbond. Maart-April '28. Van pest en naastenliefde, door J. Schots S.J. (met ill.). — Ngelmoe Djawa (slot), door C. Tjiptakesoema S.J. — Het Missiekerkje te Sedajoe, door Fr. Sträter S.J.

De Banier. 26 Jan. '28. Balineesch vertaalwerk. Bijbelverspreiding in Ned. Oost-Indië in 1927. — Brieven uit Atjeh (vervolg). Het volkskarakter, door Nja' Debit. — De politieke beteekenis van het Christendom in Ned.-Indië (vervolg), door G. de Raad.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Febr. '28. Verkenningstocht naar West-Nieuw-Guinea ter voorbereiding van een eventueel op te richten R. K. Missie-Statie, door Dr. M. Neyens (vervolg). — Een zendeling-geneesheer in Oost-Indië (n.l. le Cocq d'Armandville), door S. Kalff (slot). — Iets over de Songkong-Dajaks in Ned.-Borneo, door P. Marius van Zevenbergen. — Een gedenkwaardige dag voor de Indische Katholieken. (Opening van het nieuwe Seminarie te Jogjakarta).

* * *

Dragon lizards of Komodo. An expedition to the lost world of the Dutch East Indies, by W. Douglas Burden, With 54 illustrations. (New-York—London, G. P. Putnam's Sons). [Bespreking in *N. R. Ct.*, 6 Maart, Avondbl. B].

Oefeningen ter vertaling uit en in het Javaansch. Met Javaansch-Hollandsche en Hollandsch-Javaansche woordenlijst, door T. J. Bezemer. Zesde druk, met een aanhangsel, bevattende gesprekken en woorden uit de praktijk der suikercultuur. Zwolle, W. E. Tjeenk Willink. 2 deeltjes.

Maleische taalcursus. Grammatica. Oefeningen. Woordenlijst. Door B. Alkema. Derde druk. Haarlem, H. D. Tjeenk Willink en Zoon.

Sowjet-Rusland in de practijk. Indië tot leering, door Ir. A. Baars. (Overdrukken uit de „Nwe Rtt. Ct." van 7, 8, 10 11 en 12 Jan. '28).

Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Ned.-Indië gedurende het jaar 1926. Deel II (Buitengewesten). (Mededeelingen van het Centraal Kan-

toor voor de Statistiek. No. 54, Weltevreden, Kolff en Co.).

De komende staatkundige beslissing inzake N derlandsch-Indië. Voordracht gehouden voor Bestuursconferentie van de Federatie van Chris lijk-Historische Jongerengroepen, door Mr. Dr. H. A. van Gybland Oosterhoff. Met inleidend wo van Dr. J. Th. de Visser. ('s-Gravenhage, Drukk C. Blommendaal).

Draaibare sterrenkaart voor de tropen, ontw pen en geteekend door Dr. S. W. Visser. Met ko handleiding, waarbij toelichting in het Maleis Vierde druk. (Groningen, J. B. Wolters).

Wat zijn Creolen, door C. K. Kesler (Neerland Maart '28).

Met Hr. Ms. „Hertog Hendrik" naar de W door P. Steenkamp. (met kiekjes van Curaçao Aruba). (Het Ned. Zeewezen. 2 Maart '28).

François le Vaillant, een Surinaamsch ontd kingsreiziger in Afrika, door Fr. Oudschans De (met portret). (De Ind. Verlofganger, 9 Maart '2

Gesammelte kleinere Schriften zur Ethnolo und Soziologie von (Prof. Dr.) S. R. Steinmetz (Groningen, P. Noordhof).

Max Havelaar, of de koffieveilingen der Ned landsche Handelmaatschappij, door Multatuli Douwes Dekker). Volksuitgave. (met portr (Amsterdam, Uitg.-Maatschappij „Elsevier").

Suriname.

Op 27 Januari hebben op de plantage Ma traite, bij Paramaribo, een aantal genoodig meerendeel planters en persmenschen, een de stratie bijgewoond van een nieuwe bereiding wijze van koffie, het systeem Brokmeier.

„De West" van 27 Januari geeft een uitvo verslag van de proefneming, die, volgens het b een succes is geweest. De koffie, volgens het teem-Brokmeier gedroogd, is volkomen vrij de zure reuk, welke vroeger den afzet van de S naamsche Liberiakoffie vaak in den weg st Vroeger, omdat in de laatste jaren de bereid reeds veel verbeterd was.

De Surinaamsche Liberia staat thans heel beter aangeschreven dan voorheen. Het schijnt vooral de droging bij hoogere temperatuur, gunstigen invloed is geweest op de kwaliteit.

De heer Brokmeier — oud-planter in Surinam heeft zich reeds jaren geleden geïnteresseerd verbetering der koffie-bereiding. Vooral in de ja omstreeks 1920, toen er een bedenkelijke stagn intrad in den afzet van het product, trachtte h komen tot kwaliteitverbetering. Hij meende te ben opgemerkt, dat aan de geperforeerde dr trommels, die gebruikt werden bij de koffieb ding, een fout kleefde. De heete lucht wordt in trommels ingeperst en moet zich een uitweg ken door de perforaties. Doordien de trom echter zoo goed als gevuld is met koffie, di gaatjes bedekt, kan de heete lucht niet snel ge ontsnappen en ontstaat in de trommel een c pressie of overdruk, die het vervluchtigen va aetherische oliën (die aan de koffieboonen kl en de vermoedelijke oorzaak zijn van de bove doelde onaangename lucht) bemoeilijken. Dit br hem op het denkbeeld om een systeem toe te sen, waarbij de heete lucht niet wordt ingep doch ingezogen.

In de drooginrichting op Ma Retraite — die gens de aanwijzingen van den heer B. is gebo door de firma Gordon te Londen — heeft men geperforeerde trommel, maar een hermetisch sloten trommel, waar de lucht doorgezogen w door middel van een krachtigen ventilator.

Het voordeel, met het procédé-Brokmeier kregen, is dat het rayon van afzet dezer k grooter wordt. Tot dusver was dit vrijwel be tot Scandinavië. In de tweede plaats de gro marktwaarde van het product.

Het blad heeft verklaringen gezien van bek makelaars, die van oordeel zijn dat koffie, b volgens het nieuwe procédé, belangrijke ho marktwaarde heeft dan de gewone Surinaam Liberia. De proef op de som daaromtrent za spoedig geleverd moeten worden, nu — dan het initiatief van den eigenaar van Ma Retraite een drooginrichting aanschafte volgens het sys Brokmeier — voor het eerst dit procédé op ee

zins grooter schaal is toegepast, zoodat met de Oranje Nassau de volgende week een partij aldus bereide koffie naar Nederland zal worden verscheept.

De koffie die uit de droogtrommel komt, is eenigszins blauwachtig van kleur, doch deze trekt bij, zoodat na eenige weken de koffie volkomen wit is. De koffie is — waarschijnlijk door de hoogere drooghitte — eenigszins poreuzer dan andere koffie en daardoor is de brand van deze koffie beter.

Voor den heer Brokmeier is het een groote voldoening dat hij nu in de gelegenheid is geweest om practisch de bruikbaarheid van zijn procédé aan te toonen.

De gouverneur, die een bezoek bracht aan Ma Retraite, feliciteerde den uitvinder met zijn succes en bracht hulde aan het initiatief van dr. Gomperts die de eerste drooginrichting volgens dit systeem voor zijn onderneming bestelde. De gouverneur heeft daarop dr. Gomperts in Nederland telegrafisch gelukgewenscht met het bereikte resultaat en hem hulde gebracht voor zijn initiatief.

„De West" verneemt nog, dat de heer Brokmeier voor zijn uitvinding belangstelling ontmoette bij den Ondernemersraad voor Suriname. Op initiatief van den heer G. B. Overeynder (directeur der Balata Compagnie Suriname) verleende de Ondernemersraad krachtigen steun voor het nemen van een proef in Suriname.

* * *

Uit Boven-Suriname wordt aan „De West" een tragisch geval gemeld:

Reeds sedert geruimen tijd vertoefde in het gebied van de Sarakreek een Engelschman, die in zijn eentje goud dolf. Hij woonde alleen in een klein kampje, doch van tijd tot tijd zag men hem aan de spoorbaan, als hij voedsel van den trein haalde. Sedert midden November ongeveer zag men hem niet meer. Omstreeks 10 November was hij aan de spoorbaan en verzocht 'n boschneger om hem te helpen een vrachtje naar binnen te brengen. Hij zeide toen, dat hij een slag had gehad van een stuk hout en dit hem pijn veroorzaakte op de borst.

Na zijn afscheid van dezen boschneger, werd hij later nog eens gezien door een anderen boschneger, en toen niet meer.

De kapitein van de boschnegers aan de Sarakreek vond het tenslotte wenschelijk om een verkenning te laten doen. Hij draalde echter op boschnegerwijze, doch op een gegeven oogenblik verscheen de bosch-opzichter Junker ter plaatse, die last gaf om onmiddellijk een onderzoek in te stellen. Vijf boschnegers trokken nu naar het kamp van den eenzamen gouddelver en vonden daar zijn lijk liggende vlak voor de hangmat. Het scheen, dat hij reeds weken te voren overleden was.

Nadat men de weinige bezittingen van den overledene had ingepakt, werden de vier wanden van het kamp omver getrokken en het stoffelijk overschot, gewikkeld in de hangmat, begraven op de plek, waar het kamp had gestaan.

De naam van den overledene is Eibenhaser Thom.

* * *

Het „Handelsblad" van 2 Maart geeft den inhoud terug van een artikel in de „Morning Post" van 24 Februari van de hand van den heer A. R. F. Webber, de financieele vertegenwoordiger van Berbice en gekozen lid van den Gecombineerden Raad van Britsch Guiana.

De heer Webber zet uiteen, waarom Britsch Guiana, gedurende bijna een en een kwart eeuw onder Engelsch bestuur, niet in het minst is vooruitgegaan.

Het „Handelsblad" wijst op de analoge omstandigheden in Suriname en vervolgt dan:

„Dat Engeland in die omstandigheden zal berusten is moeilijk aan te nemen en reeds zijn er teekenen, die wijzen op een hernieuwde poging om de kolonie tot ontwikkeling te brengen. Zoo zal o.a. dezer dagen aan het Lagerhuis een wetsontwerp worden voorgelegd, houdende voorstel dat Britsch Guiana in de toekomst onafhankelijk leeningen zal kunnen sluiten.

Wanneer zal Nederland (of Ned.-Indië) nu eens met betrekking tot Nederlandsch Guiana een offensief nemen, dat niet als tot dusver bij voorbaat tot mislukking is gedoemd?"

* * *

De minister van buitenlandsche zaken heeft ter kennis van de Kamer gebracht, dat Nederland voor Suriname en Curaçao is toegetreden tot het op 22 Juli 1875 te St. Petersburg gesloten internationaal telegraafverdrag.

Deze toetreding houdt verband met de omstandigheid, dat de rechtstreeksche radio-telegraafverbinding tusschen Nederland en Suriname met ingang van 2 Januari j.l. voor het publiek verkeer is opengesteld, terwijl het in het voornemen ligt, eerlang ook over te gaan tot de openstelling van een zoodanige verbinding tusschen Nederland en Curaçao.

Curaçao.

Daad van piëteit.

Met het oog op het feit, dat binnen niet al te langen tijd, naar alle waarschijnlijkheid, geheel de Caracasbaai in concessie aan de C.P.I.M. zal overgaan, heeft de garnizoenscommandant, kapitein Borren, van de aanwezigheid van Hr. Ms. „Hertog Hendrik" willen profiteeren, om de aldaar begraven liggende Nederlandsche mariniers plechtig naar het militaire kerkhof over te brengen.

Deze mariniers zijn Hesseling, Sonneveld, Duys, Kassenaar en Buitendijk, en hebben gediend op Hr. Ms. „Alkmaar" en „Sommelsdijk". Zij zijn overleden in de jaren 1898 en 1901.

Op 20 Jan. j.l. is hun stoffelijk overschot gebracht van Caracasbaai naar het Waterfort, waar een rouwkapel was ingericht.

Om 9 uur had de plechtige overbrenging plaats met militaire eer van het Waterfort naar de militaire begraafplaats. De kist was bedekt met de marinevlag en sergeant Evers fungeerde als chauffeur op de lijkauto. Aan de poort van het fort stond een eerewacht, bestaande uit een onderofficier en twaalf manschappen, die bij het passeeren van den lijkwagen salvo gaven. Achter de auto schaarden zich een deputatie van de officieren en onderofficieren, de geest. aalmoezenier en vier secties van de bemanning van Hr. Ms. „Hertog Hendrik", benevens een deputatie van het garnizoen, bestaande uit een officier, een onderofficier en 10 manschappen. De vlaggen van het fort woeien halfstok.

Op het militaire kerkhof gekomen werd de kist door matrozen naar de groeve gedragen, waarbij door een vuurpeloton der marine de gebruikelijke salvo's werden gelost.

Aan de groeve werd het woord gevoerd door den aalmoezenier, welke in een kernachtige en aangrijpende rede het leven der marinemannen schetste, en er op wees dat ook zoovelen van hen zonder krijgsroem, maar als slachtoffer vallende eener moordende klimaatziekte, het groote offer brachten op het altaar des Vaderlands.

Daarna bracht spreker dank namens alle aanwezig marine-personeel aan kapitein Borren, welke het initiatief nam voor deze daad van piëteit tegenover de Nederlandsche Marine.

Een mooie, sympathieke daad van piëteit!

(A. d. C.).

De ongelukkige „geluksteIegrammen".

Meer dan 400 waren er van Curaçao gezonden naar Nederland; om onbegrijpbare ambtelijke redenen zijn die echter niet doorgelaten.

Telegrammen naar de bovenwindsche eilanden.

Met ingang van Maart is het telegramtarief voor Curaçao verlaagd voor gewone telegrammen van *f* 3.05 op *f* 2.42½; voor Nederlandsche regeeringstelegrammen van *f* 1.99½ op *f* 1.68½, en het tarief voor Aruba en Bonaire verlaagd van *f* 3.35 op *f* 2.72½.

(A. H.).

De protestantsche voorgangers op de bovenwindsche eilanden.

De heer Lingbeek, lid der Tweede Kamer, heeft den minister van Koloniën de volgende vragen gesteld:

Kan de Minister mededeelen:

1º. of de tenachterstelling in rechtstoestand van de voorgangers bij de Protestantsche gemeenten op Sint Martin, Sint Eustatius en Saba, in vergelijking met den rechtstoestand van de op de Bovenwindsche Eilanden werkzame R.-K. geestelijken, waarvan de Minister bij de behandeling van de Curaçaosche begrooting voor 1927 opheffing heeft in uitzicht gesteld, nu inderdaad ook is opgeheven;

2º. indien zulks inderdaad is geschied, of de

daartoe noodige individueele regelingen reeds door den gouverneur zijn getroffen en ook zijn ter kennis gebracht van elk der betrokken geestelijken?

(A. H.).

Scheepvaart.

De *Amigoe* voegt aan de reeds meegedeelde scheepvaartcijfers nog het volgende toe:

Voor een groot deel zal deze vermeerdering wel te danken zijn aan het opdubbelen van de schepen der Isla-vloot, waardoor de vierdaagsche vaart tusschen Curaçao—Maracaibo veranderd is in een driedaagsche.

Reeds in 1924 overtrof het aantal zeeschepen in de haven dat van Amsterdam: nl. 3175 (stoom- en zeilschepen) tegen 3016 te Amsterdam.

Met de jaren is die voorsprong gestegen nl.:

	Curaçao.	Amsterdam.
1925	3469 schepen	2999 schepen
1926	4473 „	3199 „
1927	5530 „	3318 „

En laten wij de zeilschepen buiten beschouwing, alleen lettende op het aantal stoomschepen, dan nog is er een aanmerkelijke voorsprong, nl. 3728 tegen 3318. Niet alleen wat het aantal schepen, ook wat de tonnemaat betreft, komt Curaçao steeds verder boven Amsterdam uit te steken.

Want was de bruto-inhoud der te Amsterdam ingeklaarde zeeschepen 21.977.676 M³., op Curaçao was deze van de stoomschepen 33.760.041 en van de zeilschepen 422.896 M³., te zamen dus 34.182.937 M³.

De brutalen . . . . .

In de vergadering van den K. R. van 23 Januari 1928 was een in het Engelsch gestelden brief ingekomen van de Whitehall Securities Corporation Limited, London Financial Agents of the Mexican Eagle Oil Company Ld.

Men heeft er nog over gepraat, of dit stuk voor behandeling in aanmerking kon komen, maar ten slotte besloten het voor te lezen, in de notulen op te nemen en de adressanten alsnog in de gelegenheid te stellen zich in het Hollandsch tot den Raad te wenden.

Wat zou men op de Engelsche eilanden doen, als men daar een adres in het Nederlandsch kreeg?

Werving.

Naar wij vernemen, vlot het nog niet hard met de werving voor de militaire politie.

Verwonderen doet dit ons niet, als wij zien de eischen die gesteld worden, en de salarieering, die daar aan beantwoorden moet, maar het niet doet.

De eischen zijn zoo hoog mogelijk gesteld, en de salarieering is zoo, dat ze bijna niet lager kan. Als het zoo doorgaat, dan zal er van de dubbelposten, Europeaan (intelect) en Curaçaoenaar (kracht en taal) niet veel terecht komen. Het gevolg zal zijn, dat men in hoofdzaak zal aangewezen zijn op Nederlandsche manschappen niet alleen voor het kader, maar ook voor de minderen. Of dit echter voor een goeden loop van zaken en voor het zedelijk peil der troepen bevorderlijk zal zijn, valt sterk te betwijfelen.

Wij komen op deze quaestie nog wel eens terug. Want ze is veel te belangrijk. Wil men een flink, degelijk, zedelijk hoogstaand politiekorps, dan moet men in de eerste plaats goed betalen. Anders k... men niet anders dan heele of halve mislukki...

(A. d. C.)

Uit den Verren Vreemde.

Vermenging en afzondering.

Sedert eeuwen trekken de zeelieden naar ... landen, sedert eeuwen bestaat de kans dat de ... manning op een vreemde kust wordt geworpen ... er ook in het tegenwoordige nog geenszins ... heid dat schipbreukelingen de aanraking ... groote gemeenschap weer zullen herkrijgen. ... vroegere tijden was de waarschijnlijkheid van ... gesneden en afgezonderd te blijven natuurlijk ... veel grooter. Werden zoo alleen mannen op ... strand gezet, dan konden zij tot vermenging ... de bevolking over gaan en dan kon zich daar ... generatie van kleurlingen vormen, die in den ... der tijden in het ras der inboorlingen verliep ... hoorde tot de schipbreukelingen ook vrouwen ... kon zich een blanke gemeente vormen, die of ... ver in bloed bleef, of mede tot vermenging m... oorspronkelijke bewoners kwam. Waar blank... boorlingen ontdekt zijn, of waar mestiezen ... schen donker gekleurden gevonden zijn, is ... een dergelijke oorsprong gezocht. Zoo in M... Amerika, in Afrika.

Bij de onderstelling dat in de Noord-Poolze... open zee kan zijn, met een land waarheen d... gels trekken, werd zelfs de mogelijkheid aan... men daar ook een bevolking te kunnen aantr... daar gebracht door vergane schepen, die m... en vrouwen aan boord hadden, mogelijkheid ... hoewel nog niet geheel tot nul teruggebracht ... meer als een waarschijnlijkheid wordt bespr... Het ten vorige jare verschenen mooie boek, in ... dikke deelen, van Prof. Dr. E. Rodenwaldt, ... Die Mestizen auf Kisar, een eilandje N. O. va... mor, gaat wel niet van blanke schipbreukel... als stamvaders uit, doch van eenige Europe... soldaten, die, op Kisar achtergebleven, daar, ... sloten van de buitenwereld, een mestiezenge... schap vormden, maar het geeft de mogelijkh... de beteekenis aan van een voortgezette blo... menging, van een groep blanken opgaande ... inheemsche gemeenschap van ander, donk... kleurd ras, zooals dit ook bij schipbreukelin... geval kan worden.

Men zal zich herinneren, hoe de bladen ... in 1924 een verhaal overnamen uit Z.-Afrikaa... bladen, dat een Bechoeanenhoofdman blanke ... nen en vrouwen als slaven hield. Een En... blad van November van dat jaar bracht to... resultaat van ingewonnen inlichtingen, de vol... mededeeling van iemand, die uit die streek a... stig was:

„De eenige menschen, die tegenwoordig ... de Bechoeanen leven, zijn eenige kleurlinge... geheel op de Kaapsche gelijken. De Holl... noemen hen „half-nekkies". Ik herinner m... heel goed, dat zij in Bechoeanaland aankwame... was tijdens den laatsten grooten oorlog. Zij v... ten uit Duitsch Zuid West door de Kalahari ... Bechoeanaland; door gebrek aan water stier... hun beesten. Ten slotte kwamen zij in het lan...

Sebele II, den vader van het tegenwoordige hoofd, waar vrede heerschte. Hier werden zij vriendelijk ontvangen en leven zij tot nu toe in volle vrijheid. Zij worden niet onderdrukt en zijn geen slaven, maar zijn deels vrachtrijders tusschen Motopolole en Gaberones, deels smeden. Met den landbouw zijn zij niet vertrouwd".

Latere berichten omtrent deze blanken in het negerland vernamen wij niet, bij de ontwikkeling die Afrika doormaakt bestaat niet veel kans dat zij buiten aanraking met de blanke wereld zullen blijven, hun nakomelingen kunnen echter wel een blijvende blanke streep door de zwarte omgeving trekken.

Wij halen dit alles hier nu weer eens op in verband met een in de *African World* voorkomende mededeeling van den Deenschen ethnologist Dr. Peterson. Deze zegt in Pondoland, klein gebied in den N. O.-hoek der Kaap-provincie, op ongeveer 150 mijlen van de kust, een kleine gemeenschap van zeer licht gekleurde negers ontdekt te hebben, die afgezonderd leven van de overige negers in die streek. Behalve in huidskleur toonen zij ook van deze afwijkende eigenschappen, zoo zijn zij veel ijveriger en deelen zij niet in hun grof bijgeloof.

Voor Dr. Peterson staat vrijwel vast, in deze geheimzinnige stam de afstammelingen gevonden te hebben van de overlevenden van het groote zeilschip, de *Grosvernor*, dat in 1782 uit Britsch-Indië vertrokken, met vele passagiers en een rijke lading bij Kaap de Goede Hoop op de rotsen verbrijzeld werd, ter plaatse ongeveer waar nu Port-Grosvernor, een klein etablissement, ligt. Een uitgezonden hulp-expeditie kon toen geen nadere berichten omtrent het lot der opvarenden brengen. Dr. Peterson meent hunne nakomelingen nu gevonden te hebben.

Moge nagegaan worden in hoever deze mededeeling waarde en beteekenis heeft, en moge, ongeacht of de onderstelling betreffende de Grosvenor al dan niet reden van bestaan heeft, van die mestiezen een studie gemaakt worden even degelijk als die van Prof. Rodenwaldt over de kleurlingen van Kisar. De geschiedenis van Kisar houdt der wetenschap ook voor, dat met een dergelijk onderzoek niet getalmd mag worden; een uitstel kan veel bederven en verkerven.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

VAN ALLES EN NOG WAT.

Op 18 Februari hielden we onze jaarlijksche ledenvergadering, die slecht bezocht was. Als voorzitter-opvolger van den heer L. R. Wentholt, die wegens zijn benoeming tot burgemeester van Gorssel zijn functie moest neerleggen, werd gekozen de heer *L. Schol*, die deze benoeming heeft aangenomen. In de vacature van den heer de Bats werd de heer *J. van Regteren* gekozen, die eveneens zijn benoeming aannam. Op de bestuursvergadering van 6 Maart zijn deze heeren geïnstalleerd.

Op 8 Maart werd in het *„Centraal Theater"* de *Rubber- en Oliepalmfilm* vertoond. De opkomst was veel kleiner dan we in den laatsten tijd gewoon waren en niet in overeenstemming met de belangstelling, waarop deze films recht hebben. Voor het bestuur een aanmaning, „dat we er nog niet zijn."

Op 21 April hopen we op „Eurasia" *„Njai Sonna"* van Jan Fabricius, opgeluisterd door de krontjongmuziek en gezellig samenzijn na. Voor een der ramen van den kunsthandel van M. J. Minderman zal een reclame voor deze voorstelling en ook voor de Arnhemsche tentoonstelling worden gemaakt. Bovendien hebben we toestemming gekregen, door welwillende en zeer gewaardeerde medewerking van B. en W. en den heer Directeur der Gemeentediensten, om in het Oranjepark voor de muziektent een flink bloemperk te laten aanleggen met:

11 JUNI I.T.A. 28 JULI

waarvoor *1000* gnaphaliums en *400* begonia's noodig zijn. Het belooft dus een flinke reclame te worden, eventueel die bij Minderman, welke ook eenige weken zal blijven, doch waar af en toe de voorwerpen verwisseld zullen worden.

Na den „Eurasia"-avond zullen we aan het organiseeren moeten gaan denken van *tochten* naar Arnhem en het *inpakken* en verzenden van de inzending.

Daarover en over den *Indischen Leergang*, die na de zomervacantie volgt, hopen we tijdig onze medeleelingen te doen.

Echter — een en ander stelt nog al hooge eischen aan onze kas — en wie onder de leden iets er voor voelt om in dit extra drukke werkjaar ook iets extra's te doen voor de kas, zij toegefluisterd, dat het gironummer van den penningmeester *93038* is. Ook zou een verhooging van de contributie door de begunstigers een zeer sympathieke daad zijn. Laat echter om te beginnen ieder op 21 April in Tivoli aanwezig zijn en zooveel mogelijk zijn huisgenooten en vrienden meebrengen. De vorige maal waren wel de niet-ledenkaarten uitverkocht, doch niet de ledenkaarten.

Ook zijn we nog niet aan de 1 % van de bevolking als leden toe, hoewel we wat dat betreft, niet al te ontevreden mogen zijn over den gestadigen drup, die ons tot 107 leden en 109 begunstigers gebracht heeft. Maar de drup mag niet ophouden. Wie meevoelt, werkt mee!

HET BESTUUR.

Afdeeling 's-Gravenhage.

„INDRUKKEN OVER CURAÇAO".

Voor de Afdeeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West" heeft Ir. E. F. Suringar op Vrijdag 9 Maart j.l. in de groote zaal van „De Twee Steden" alhier, eene voordracht gehouden over het onderwerp „Indrukken over Curaçao". Er was zeer groote belangstelling; de zaal was geheel bezet.

De voorzitter, de heer F. van Peski, heette alle aanwezigen welkom en leidde den spreker met een hartelijk woord in.

Spreker begon zijn lezing met te zeggen, dat wij over het algemeen zeer weinig van onze Koloniën in de West afweten en Curaçao voor de meesten nog een terra incognita is. Ir. Suringar werd het vorig jaar door het Ministerie van Koloniën uitgezonden en was al zeer spoedig genezen van zijne veronderstelling, dat de West veel overeenkomst met Oost-Indië vertoont. Reeds bij de reis daarheen is een groot verschil te bespeuren. Naar de Oost reist men op mooi ingerichte passagiersbooten, terwijl op de West-Indische lijnen het goederenvervoer hoofdzaak en het passagiersvervoer bijzaak is; de booten naar de West hebben echter een zeer goede accomodatie en het eten en de bediening laten niets te wenschen over. Behalve de warmte en de klapperboomen, hebben de beide Koloniën niets met elkaar gemeen. Ook de bevolking is zeer verschillend; in de West bestaat die hoofdzakelijk uit negers of afstammelingen daarvan, die in 1863 nog slaaf waren en wier taal in den omgang Engelsch is.

Aan de hand van een kaart behandelt spreker den geografischen toestand van het land, waaruit duidelijk blijkt, dat de eilanden verdeeld zijn in twee groepen, nl. de Eilanden Boven den Wind, waartoe St. Eustatius, St. Martin en Saba behooren en de Eilanden Beneden den Wind, zijnde de A.B.C.-eilanden, n.l. Aruba, Bonaire en Curaçao. Dezen naam hebben de eilanden te danken aan hun ligging ten opzichte v. d. Noord-Oost-passaat. Op eerstgenoemde eilanden is Engelsch de volkstaal; het Nederlandsch wordt al een in de hooge standen gebezigd, terwijl de omgangstaal op de Benedenwindsche Eilanden verbasterd Spaansch is, ook wel Papiamento genoemd.

Curaçao is heuvelachtig; groot geboomte is er zeldzaam. Over het algemeen is het landschap dor en kaal; het groen wordt door de vele geiten, die er leven, opgegeten. De natuur is echter volstrekt niet leelijk te noemen; het is daar het land der cactussen. Het havenverkeer is er zeer ontwikkeld; de landbouw daarentegen niet.

De hoofdplaats Willemstad is een echt Hollandsche stad met Hollandsche straatnamen, zooals de Breedestraat, het Moordenaarsstraatje enz.

Het is niet met zekerheid bekend, waaraan Curaçao zijn naam te danken heeft. Velen zeggen aan het Spaansche woord Cura Asaba, wat „Gebraden priester" beteekent, omdat een van de eerste Spaansche priesters er levend geroosterd zou zijn. Anderen beweren, dat Curaçao beteekent: „Hij, die hier binnenkomt, zal weder gezond worden", hetwelk eerder met de waarheid overeenkomt, daar het klimaat er gezond is en geen tropische ziekten voorkomen.

Van het grootste belang is de petroleumhandel in Curaçao, welke een voorname bron van inkomsten oplevert. De olie, welke in Venezuela gewonnen is, wordt in tankbooten naar Curaçao vervoerd en aldaar geraffineerd. Dagelijks wordt ongeveer 20.000 ton ruwe olie aangevoerd, terwijl de Koninklijke per week *f* 130.000.— aan loon betaalt, hetgeen geen goeden invloed op het onderwijs uitoefent, daar de jongens reeds vroeg de school verlaten om geld te gaan verdienen. Het Nederlandsch, dat eerst in de derde klasse onderwezen wordt, wordt hierdoor vrijwel verwaarloosd. De plantages liggen zoo goed als braak; mede een gevolg van de goede betaling in het oliebedrijf.

De levensmiddelen op Curaçao zijn duur; ook voor behuizingen moet veel betaald worden en is deze over het algemeen dan nog niet gerieflijk te noemen. Rioleering en drinkwater ontbreken; naar gelang dat meer huishuur betaald wordt, is de regenton voor het huis grooter.

De toestand op Curaçao is verre van rooskleurig te noemen; er heerscht groote ontevredenheid, welke volgens spreker niet te licht geteld moet worden. Curaçao staat op het oogenblik in het brandpunt van belangstelling. Het Koloniale leger, vroeger 400 man sterk, is tot 36 man teruggebracht, wat voor den buitenlander een bron van vermaak is, doch ieder weldenkend Hollander pijnlijk moet aandoen.

Na de pauze werden de alleszins interessante lichtbeelden vertoond, welke, evenals de lezing, bij het publiek een dankbaar onthaal vonden. Een krachtig applaus beloonde spreker dan ook voor den genotvollen avond.

De voorzitter dankte Ir. Suringar hartelijk, ook namens de leden, voor zijn aangename en boeiende voordracht en voor de moeite, welke hij zich gegeven had om de toehoorders een duidelijk beeld van onze West-Indische gebiedsdeelen te geven.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

VOORDRACHT VAN R. M. NOTO SOEROTO.

Herinnering aan de leden, dat op *Maandag 19 dezer, des avonds om 8 uur*, in de Harmonie een voordracht met lichtbeelden zal worden gehouden door Raden Mas Noto Soeroto, over het: *Rassenprobleem in Indonesië en het ontwaken der Inheemschen.*

Vrije toegang voor leden.

HET BESTUUR.

Afdeeling Nijmegen.

Zaterdag 17 Maart 1928, 's middags 3 uur, een *Societeitsbijeenkomst* in het Oranjehotel, waarbij een voordracht met lichtbeelden over: *een reis door Java en Sumatra*, door den heer *W. E. Noordman*, leeraar bij het M.O. te Nijmegen.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 7 April* e.k., des nam. ten 2 ure, in het gebouw Heulstraat 17.

Punten van behandeling.

1. Opening.
2. Notulen (zie K. W. 17 Nov. '27, No. 46).
3. Jaarverslag; Rekening en Verantwoording '27 met rapport der Verificatie-Commissie en Begrooting '28 (zie K. W. 1 Maart '28, No. 9).
4. Mededeelingen van het Dagel. Bestuur.
5. Rondvraag en sluiting.

De Algem. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

Van het Dagelijksch Bestuur.

POLITICAL INDIA AFTER THE WAR.

Voor het Genootschap Nederland—Engeland zal op *Dinsdag 27 Maart* te 's-Gravenhage optreden Sir Fredrick Whyte, oud-Schotsch Parlementslid en bekend spreker en schrijver over Oostersche vraagstukken, met het onderwerp: *Political India after the War.*

Genoemd Genootschap heeft de welwillendheid gehad de leden der Vereeniging Oost en West in de gelegenheid te stellen deze lezing tegen gereduceerde entréeprijs bij te wonen.

Hun zal nog een afzonderlijke kaart worden toegezonden.

JAVA'S PLANTENWERELD.

De bekende Zwitsersche oud-hoogleeraar, de heer Dr. C. Schröter, Alt Prof. d. botanik a. d. Erdgen. Techn. Hochschule te Zurich, zal gedurende zijn verblijf hier te lande van 25 *Maart—14 April* voor de afdeelingen onzer Vereeniging *lezingen* met lichtbeelden houden. Onderwerp: *Java's plantenwereld.*

Van de Redactie.

VOORDRACHTEN BOEDDHA-BEELDEN.

Op *Donderdag 22 Maart* houdt de heer *W. L. van Warmelo* voor den „Kring Utrecht" van de Internationale Broederschap voor Kunst en toegepaste Kunst eene *voordracht met lichtbeelden* over:

1. De ontwikkelingsgeschiedenis en de diepere beteekenis van het Boeddha-beeld;

2. De Dhyani Boeddha's, Boddhisattwa's en de Boro Boedoer.

Het Bestuur van genoemden Kring verzoekt ons mede te deelen, dat de leden van Oost en West die in deze onderwerpen belang stellen, *van harte welkom zijn.* De voordrachten worden gehouden in hotel „Pomona" (hoek Westerstraat—Catharijnesingel) te *Utrecht*, 's avonds half 9.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

Mej. A. A. M. Haak, Onderwijzeres bij het O. L. O.; Reinkensstraat 4, 's-Gravenhage.
J. J. Corré, Opzichter werkplaats bij de S.S. en Tr.; Weissenbruchstraat 18, Dordrecht.
B. W. H. Scharrenberg, Onderwijzer bij het O.E.L.O.; Goeman Borgesiusplein 15, Arnhem.
J. Kerkhof, Onderwijzer bij het M.U.L.O.; Nieuwe Schoolstraat 34, 's-Gravenhage.
G. B. Valk, 3e Officier b. d. Gouv. Marine, Voorschoterlaan 113, Rotterdam.
J. Platteel, idem als voren, Paul Krugerplein 25, 's-Gravenhage.
Mej. C. H. Karreman, Verpleegster 1e kl. b. d. Mil. Hospitalen, Ziekenhuis Coolsingel, Rotterdam.
Mej. A. A. Beck, idem als voren, "Duin en Bosch", Bakkum.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Ir. K. J. Leatemia, Ir. 2e kl. b. d. Waterstaat en 's Lands B.O.W.; Ned.-Ind. Escompto-Mij., 's-Gravenhage.
Mej. Y. I. O. von Jaroschka Pohl, Klerk-rekenaar 1e kl. b. h. Kon. Magnetisch en Meteor. Observatorium; Galileïstraat 56, 's-Gravenhage.
P. Contant, Opzichter (machinesteller) b. h. Marine-Etablissement te Soerabaya; Kanaalstraat 86, Vlissingen.
C. Bouwens, Opzichter werkplaats bij de S.S. en Tr.; Jan Steenstraat 119, 's-Gravenhage.
Ir. L. van Meurs, Houtvester b. h. Boschwezen in Ned.-Indië; p/a. A. Rummler Hochzeit n.m. Kreis Arnswalde, Brandenburg.
C. A. de Visser, Gouvernements-veearts; François Maelsonstraat 44, 's-Gravenhage.
T. A. Voorkamp, Politie-opziener bij de Alg. Politie; Van Heusdenstraat 34, Gouda.
G. B. Remmelts, Ambtenaar 3e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen; Prins Frederik Hendriklaan 24, Harderwijk.
S. A. Bargsma, Referendaris b. h. Dept. van L. N. en Handel; Hendrik Zwaardecroonstraat 15, 's-Gravenhage.
W. de Wijs, Landbouwconsulent 1e kl. te Cheribon; Pr. Mariestraat 17, 's-Gravenhage.

L. Alles, wnd. Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., M. van Clevelaan 12, Amsterdam.
Mej. R. Welthuizen, Hoofdverpleegster b. d. dienst der Volksgezondheid, Oorschotstraat 12, Haarlem.
A van der Kleij, Hoofdverpleger b. d. Hospitaaldienst, p.a. D. van der Kleij, Hazerswoude (dorp).
M. R. van de Water, Vliegtuigmaker 1e kl., chef v. d. handhoutbewerking b. d. Luchtvaartafdeeling, Begoniastraat 295, 's-Gravenhage.
C. Boon, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Palembangstraat 17, Utrecht.
Mr. H. H. Kemink, 1e b.g. Voorzitter v. d. Landraden te Batavia c.a., Weerdsingel O.Z. No. 49 bis, Utrecht.
L. J. P. Brands, Referendaris b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Pension Baer La Maisonnette les Avants sur Montreux.

MET PENSIOEN.

Ds. J. Brink, Predikant bij de Prot. Gemeente te Fort de Kock; p/a. Vierambachtstraat 72a, Rotterdam.
W. Meuleman, wnd. Directeur Normaalschool Inl. hulponderwijzers, Gorssel bij Zutphen.

Commissariaat voor Indische Zaken.

Ter benoeming tot ambtenaar bij de binnenvissch[erij] in Nederlandsch-Indië kunnen worden uitgezon[den] eenige personen, die, na eene vakkundige opleiding [bij] de Nederlandsche Heidemaatschappij te hebben ge[noten], minstens een jaar practisch werkzaam zijn gew[eest].

Bezoldiging f 200—f 500 's maands.

Vrije overtocht c.q. ook voor wettig gezin.

Uitrusting minstens f 1300 (voor gehuwden f 180[0]).

Spoedige aanmelding bij het Departement van [Ko]loniën, Commissariaat voor Indische Zaken, af[dee]ling B, eerste bureau.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk h[unne] kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetreden, daartoe op te wekken. De gebruike[lijke] vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGIN[G]" ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREE[NI]GING HEEFT WAT AAN U".

Mutatiestaat van 7 tot 14 Maart 1928.

Nieuwe Leden: — Geïntroduceerd door:

Jhr. L. Schorer, Amsterdam, van Eeghenstraat 103. f 10 }
E. S. Kerkhoven, Amsterdam, Oranje Nassaulaan 7. f10 } Dr. F. W. T. Hunger te Amsterdam.
H. C. van Bergen, oud-Inspecteur Inlandsch onderwijs, Amsterdam, Valeriusstraat 19 huis. f 5.— .... den heer E. Löwenstein te Amsterdam.
H. Gerth, Onder-directeur Maintz Productenhandel, Amsterdam, Singel 250. f 5.— .... den heer G. Th. van Klaveren te Amsterdam.
A. Winkel, oud-Adm. K.P.M., Amsterdam, 1ste van Swinderenstraat 2. f 5.— .... den heer A. L. Müller te Amsterdam.
G. J. Hijdeveld, Hoofd R.K. School L.O., Arnhem, Pontanuslaan 74. f 5.— .... Voorzitter Afd. Arnhem.
F. J. Ch. van Prehn Wiese, Arnhem, Boulevard Heuvelink 167. f 5.—. }
Z. R. A. Reijers, Velp (G.), Zutphensche Straatweg 32. f 5.—. } Secretaris Afd. Arnhem.
J. J. Mac-Kenzie, Majoor b. d. Militaire Administratie, Utrecht, Willem Barentzstraat 58. f 5.— .... Penningmeester Afd. Utrecht.
Mevrouw J. A. van Driesum, Nijmegen, St. Annastraat 166. f 5.—. }
H. Schöningh, Nijmegen, Kelfkensbosch 22. f 5.—. } Mevrouw J. M. S. Hogerland te Nijmegen.
A. J. Wiessner, Apeldoorn, Kon. Hortenselaan 24. f 5. Mevrouw ter Kuile te Apeldoorn.
E. W. v. Toledo, Onderwijzer 1ste kl. O.-I., Apeldoorn, Jachtlaan 42. f 5.— .... den heer J. A. van Regteren te Apeldoorn.
Dr. Benno v. Delden, Enschedé, Hengelosche Straat. f 5.-. }
H. W. ter Kuile, Industrieel, Enschedé, Rembrandtlaan 8. f 5.—. } Secretaris Afd. Twente.
G. Ouwerling, oud-Ass.-Resident, Den Haag, Archimedesstraat 19. f 5.—. }
W. J. J. Veltman, oud-Ass.-Resident, Den Haag, Pieter Bothstraat 15. f 5.—. }
K. Kroon, Scheveningen, Visschershavenweg 67. f 5.—. } Secretaris Afd. Den Haag.
V. G. van Waasdijk, Directeur Alg. Indonesische Cultuur- en Handelsonderneming, Den Haag, Z.-O. Buitensingel 237. f 5.— .... den heer J. Townsend te Den Haag.

Eigen aanmelding.

M. Frijlink, Amsterdam, Jekerstraat 8 huis. f 5.—.
S. A. Drijber, Luitenant-Generaal b. d., Commandant „Bronbeek", Arnhem. f 5.—.
N. Heinzelmann, oud-Directeur v. d. Gouv. Telefoondienst in N.-I., Velp (G.), de Ruyterlaan 12 f 5.—.
A. Bunk, Directeur van het „Minerva-theater" te Apeldoorn, Paschlaan. f 5.—.
Mr. Dr. M. S. Koster, Secretaris-Generaal b. h. Ministerie van Koloniën, Den Haag, Riouwstraat 131. f 5.—.
G. H. G. Harloff, oud-Voorzitter Algemeene Rekenkamer O.-I., Den Haag, Statenlaan 76. f 5.—.
C. F. Julius, oud-Lid Algemeene Rekenkamer O.-I., Den Haag, Columbusstraat 51. f 5.—.
H. W. Kloos, oud-Lid Algemeene Rekenkamer O.-I., Den Haag, Willem de Zwijgerlaan 128. f 5.—.
P. A. Tellings, oud-Resident, Den Haag, Adriaan Pauwstraat 57. f 5.—.
E. W. Bischoff van Heemskerck, oud-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Celebesstraat 9. f 5.—.
J. M. van Gogh, oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Frankenslag 185. f 5.—.
F. G. van Delden, oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., Den H[aag], Sweelinckplein 37. f 10.—.
D. van den Bergh, oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., Den H[aag], Hanenburglaan 58. f 5.—.
F. D. Brands, oud-Genie-officier N.-I. L., Voor[burg], Groen van Prinstererlaan 19. f 5.—.
H. Ferguson, Arts, Den Haag, Segbroeklaan 10. f 5.—.
H. M. Hofkamp, oud-Onderwijzer 1ste kl., Den Haag, [...]straat 50. f 5.—.
Mejuffrouw M. P. H. Kuijl, oud-Onderwijzeres 1ste [kl.] O.-I., Den Haag, Ieplaan 31. f 10.—.
G. Badings, oud-Kapitein N.-I. L., Huize „de Raa[f]", Voorthuizen (G.). f 5.—.
E. Klaassen Dzn., oud-Indisch Predikant, Veghel (N.-[Br.]), p.a. Ned. Hervormde Pastorie. f 5.—.
Madame M. J. Geraerds Thesingh, Pension Villa M[...] te Menton (A.M.). f 5.—.
J. A. B. Masthoff, oud-Dirigeerend Off. v. Gez. N.-[I. L.], Avenu de Verdun 17-II. f 5.—.
Jhr. A. J. N. Graafland, Boulevard Victor Hug[o], Nice. f 10.—.

Nieuwe Begunstigers:

Mejuffrouw J. S. S. Faber, Apeldoorn, van Hasseltlaan 4. — Mejuffrouw Mr. P. H. Dijk te Apeldoorn.

Afschrijven:

G. Th. E. R. Arnold, Den Haag, Plein 8 A, (overleden).

Adresveranderingen:

H. C. M. Dorren, Adj.-Hoofdcommissaris v. Politie N.-I., Den Haag, van: Ieplaan 126 naar: Van Merlenstraat 114.
Mr. C. G. J. B. Henny, Den Haag, van: Badhuisweg 139 naar: Pension „Idzerda", Parkweg 14.
W. Ogilvie, Den Haag, van: Laan van N. Oost-Indië 41 naar: Hotel „La Résidence, Toussaintkade 72.
L. van Weelderen, oud-Ass.-Resident, Den Haag, van: Suezkade 144 naar: Ericalaan 23.
A. Willering, Den Haag, van: Van Aerssenstr. 235 naar: Ruychrockstraat 32.
W. C. van der Meulen, Amsterdam, van: de Lairessestr. 9 naar: p.a. Mevrouw J. van der Does de Bye, Nicolaas Witsenkade 44.
G. J. Oudemans, oud-Resident, van: Hotel Elisabe[th], Rapallo naar: „Grands Hotels des Thermes" te [...]
H. van der Mooren, Kapitein Inf. van: Fort-de-Kock n[aar:] Wijk bij Heusden.
H. E. Haak, benoemd tot Assistent-Resident b. d. [Alge]meene Bestuursdienst in het Gouvernement der [Mo]lukken (Amboina).
Mr. J. Prins, Ambtenaar B.B., thans te Batoeradja [(]Palembang).
A. J. van Wilgenburg, Controleur B.B., van Pem[atang] Siantar naar: Tandjong-Balai (S.O.K.).
Mr. J. H. Halkema, van: Weltevreden, Noordwijk naar: Medan, p.a. Raad van Justitie.

NUMMER 12 DONDERDAG 22 MAART 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

INHOUD: Aan onze leden en begunstigers. — Ind. Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.) 11 Juni – 28 Juli 1928. — Papa Johan van der Steur en zijn werk te Magelang. — Prijsvraag van het Java-Instituut. Wellevendheidsvormen. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: Uit de Europ. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. 's-Gravenhage, II. Nijmegen, III. Utrecht. — Mededeelingen: I. Van het Hoofdbestuur, II. Van het Dag. Bestuur, III. Van het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 14 tot 21 Maart.

Aan onze leden en begunstigers.

Zooals aan onze leden in het vorig K. W. bekend gemaakt is, wordt de zetel van het Hoofdbestuur, na vele jaren gevestigd te zijn in de Heulstraat te 's-Gravenhage, *verplaatst* naar het *Korte Voorhout 6*, boven het bankiershuis Menno & Co.

Vele leden onzer Vereeniging, vooral die hier in Den Haag, kennen het bovenhuis in de Heulstraat, dat thans niet meer voldoet aan de eischen, welke de uitbreiding der Vereeniging stelt.

Om slechts één ding te noemen beantwoordde de leeszaal, al sinds tijden, niet meer aan matige verwachtingen. Een meer ruimte biedende, meer behaaglijke gelegenheid om kennis te nemen van den rijken voorraad lectuur op Indisch gebied, wordt den leden thans in het nieuwe perceel aangeboden.

Het behoeft geen betoog, dat deze verplaatsing groote geldelijke offers vergt voor stoffeering en meubileering der nieuwe lokalen, zoodat de geldmiddelen der Vereeniging, welke volgens de richting, die het Bestuur zich getrokken heeft, allereerst strekken moeten tot bevordering van doel en streven der Vereeniging, duchtig zullen moeten aangesproken worden voor doeleinden welke, hoe noodig, nuttig en gewenscht ook, toch eerst op de tweede plaats behooren.

Het Bestuur heeft nu de vrijheid gevonden zich tot de leden te richten met *een verzoek om bijstand en medewerking*, ten einde de nieuwe vertrekken in te richten overeenkomstig de positie, welke de Vereeniging thans bekleedt. Hiermede wordt niet zoozeer bedoeld geldelijke bijstand, ofschoon die, het spreekt van zelf, gaarne zal worden aanvaard, dan wel de hulp die bestaat in het schenken of in bruikleen *afstaan van voorwerpen voor wandversiering als anderszins*, dienende voor de aankleeding der te betrekken kantoren en vergaderlokalen.

Het Hoofdbestuur zou het hoogelijk waardeeren, indien het mocht ervaren, dat er onder de leden en begunstigers van „Oost en West" gevonden worden die, sympathiseerende met de grootere en betere eigen huisvesting, hiervan op bovenaangeduide wijze blijk gaven.

Algem. Secretariaat tot 1 Mei: Heulstraat 17.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

—o—

Het was ongetwijfeld een goede gedachte van het Bestuur der Indische tentoonstelling, welke te beginnen met 11 Juni a.s. gedurende zeven weken op het schoone landgoed Zijpendaal te Arnhem zal gehouden worden, om, eer de vele gebouwen vrijwel gereed zijn, de Nederlandsche pers tot een voorloopig bezoek uit te noodigen.

Dat er inderdaad alom in den lande voor deze tentoonstelling groote belangstelling bestaat, bleek wel uit het groot aantal journalisten dat aan de vriendelijke uitnoodiging gevolg had gegeven.

Vrijwel de geheele Nederlandsche dagbladpers, de geheele foto-pers en verschillende periodieken, waren vertegenwoordigd. Collega's uit het verre Friesland en uit de meest noordelijke plaatsen van ons land ontmoetten wij in hotel Oranje Nassau, waar het bestuur de gasten ontving en na de reis verfrisschingen aanbood.

Nadat de voorzitter van het bestuur, de heer mr. Huges, de vertegenwoordigers der bladen had welkom geheeten, er zijn vreugde over uitsprekende dat zoovelen aan de uitnoodiging hadden gevolg gegeven, werd naar het op een kwartier afstand van het station gelegen Zijpendaal gewandeld.

Alvorens de ruim 2 uur durende excursie aan te vangen, deed Mr. Huges aan den ingang der tentoonstelling nog eenige mededeelingen van algemeenen aard. Zoo wees spr. er o.a. op, dat het doel van deze tentoonstelling niet is om winst te maken, maar uitsluitend om het algemeen belang te dienen, om Nederland nader te brengen tot Indië. Met het oog daarop was er naar gestreefd de toegangsprijzen zoo te stellen, dat deze voor niemand een bezwaar behoeven te zijn om de tentoonstelling te bezoeken. De hoogste dagprijs zal zijn ƒ 1 per persoon, voor kinderen ƒ 0.50, terwijl Zondags de toegangsprijs niet hooger zal zijn dan ƒ 0.60. Om het collectieve bezoek te bevorderen, wordt voor dergelijke bezoeken een reductie op de prijzen verleend van 50 pCt. Dat dit laatste wordt gewaardeerd blijkt wel uit het feit, dat nu reeds vaststaat dat verschillende van de allergrootste industrieën van ons land excursies voorbereiden voor hun geheele of althans een groot deel van hun personeel.

Tal van congressen en algemeene vergaderingen zullen tijdens de tentoonstelling te Arnhem gehouden worden

De groote theater-zaal, welke plaats biedt aan 600 à 800 menschen, biedt gelegenheid voor dergelijke vergaderingen, massale reunies enz. In deze zaal zullen ook een groote reeks lezingen meerendeels in populairen vorm, over Indië of Indische aangelegenheden gehouden worden.

Van de plm. 25 vereenigingen, die toezegden hare jaarlijksche vergadering tijdens de I.T.A., te Arnhem te houden, noemen we o.a. Oostkust van Sumatra-Instituut, Alg. R. K. Middenstandvereeniging „de Hanze", Vereen. voor Volkenbond en Vrede, Broederschap van Commissarissen van Politie, Ned. Vereen. van Staatsburgeressen, Onze Vloot, „Arbeid Adelt", Vereen. van Ind. Verlofgangers, Vereen. van Secr. van Kamers van Koophandel, Vereen. de Ned. Dagbladpers, Ned- Zuid-Afrikaansche Vereeniging, Ned. Heidemaatschappij, Kon. Instituut van Ingenieurs, Bond van Ridders der Militaire Willemsorde beneden den rang van officier, de Vereen. Oost en West, de Alg. Vereen. „Het Groene Kruis" enz. De jaarbijeenkomst van het Oostkust-Sumatra-Instituut wordt uitgebouwd tot een algemeene Deli-reunie; plannen voor het houden van een „suikerdag" onder leiding van de B.E.N.I.S.O. zijn vastgesteld; de Vereen. voor Volkenbond en Vrede komt met een 200-tal gedelegeerden uit alle landen der wereld naar Arnhem een excursie maken; het bestuur van den Ned. Lawntennisbond bereidt een serie wedstrijden Nederland-Indië voor.

Met groote waardeering gewaagde mr. Huges nog van den grooten steun, dien het bestuur heeft ondervonden van den architect De Koo, onder wiens leiding de bouw geschiedde. Spr. verklaarde onomwonden dat men er zonder De Koo nooit gekomen zou zijn.

In dit verband moeten ook worden genoemd de heeren Gebr. de Kinkelder, aannemers te Arnhem, die den bouw van deze tentoonstelling op zich namen, zonder dat de noodige fondsen aanwezig waren. Spr. meende, dat dit groote vertrouwen in de onderneming wel met een enkel woord mag worden gememoreerd.

Op het terrein waren eenige banieren aan hooge palen opgehangen, uitgevoerd volgens ontwerp van De Koo, in sprekende kleuren.

Van het station af tot aan het terrein zullen vijftig van deze banieren gemakkelijk den weg naar de tentoonstelling wijzen.

Ons eerste bezoek gold de reeds genoemde

theaterzaal,

ruimte biedende aan plm. 800 bezoekers. In deze zaal zullen behalve de congressen en lezingen, tooneelvoorstellingen, muziekuitvoeringen enz. worden gegeven.

Het bestuur heeft zich de medewerking verzekerd van de Haagsche vereeniging Eurasia, bestaande uit 200 jongelui, die elke week 20 jonge artisten beschikbaar stelt voor Indische tooneelvoorstellingen, muziekuitvoeringen dansavonden, enz. Hierdoor zal het mogelijk zijn, steeds de gamelan-muziek en Indische dansen te doen uitvoeren, zoowel in de zaal als overal op het terrein, en des avonds zal steeds in prauwen op de vijvers gamelan-muziek ten gehoore worden gebracht. Ook de bekende Indische danser mr. Soeripto zal eenige dansavonden geven.

In het gezellig gebouwde restaurant met aardige zitjes zoowel binnen als buiten op de rotonde, waarin te zamen 240 menschen kunnen plaats vinden, zullen uitsluitend Indische spijzen en dranken worden aangeboden.

Dit geheele gebouw, evenals trouwens alle andere gebouwen, is geheel uitgevoerd in gedurfde kleuren, die zich echter schitterend zullen aanpassen aan de schoone natuur van het park.

De oranjerie

van het kasteel wordt uitgebouwd om plaats te bieden aan de West-Indische afdeeling. Hierin zullen o.a. worden ondergebracht een belangrijke collectie van de Hernhutters te Zeist, een even interessante collectie van de Katholieke Missie hier te lande, terwijl uit Suriname nog een belangrijke aanvulling onderweg is. Daarnaast komt er een afdeeling, waarin twee negerinnetjes, die daarvoor met haar materieel uit Suriname overkomen, het stroovlechten en het hoedenmaken zullen demonstreeren. De beide meisjes zullen in het R. K. gesticht Insula Dei huisvesting vinden.

Het koetshuis wordt ingericht voor politiepost-huis, voor de brandweer en ook zal een afdeeling van „Eerste Hulp bij Ongelukken" worden ingericht.

In het oude

kasteel

met zijn vele kamers en zalen, zullen de verzamelingen van het Koloniaal Instituut worden tentoongesteld. De eerste verdieping zal worden ingenomen door de afdeeling Volkenkunde.

De groote suite, welke zich hier bij het binnenkomen aan de linkerhand bevindt, zal worden ingericht voor weefselkamer. Het heeft H. M. de Koningin behaagd, goed te keuren, dat een deel van de mooie waardevolle verzameling Indische weefsels van H. M. tijdelijk hiervoor in bruikleen wordt afgestaan. Deze verzameling zal in de suite worden tentoongesteld.

Na het verlaten van de suite komt de bezoeker in de achterste kamer aan de overzijde van den gang, die is ingericht voor een tentoonstelling van Hindoekunst. De overige vertrekken van dit gedeelte van het kasteel zullen bevatten een uitstalling, betrekking hebbende op de Indonesische Volkskunst, een koperafdeeling, en in de voorste kamer een tooneel- en wajangafdeeling.

De achter-uitgang van het kasteel is door een brug verbonden met den overkant van den vijver, op welks oever drie paviljoens verrijzen. Het kasteel door den achteruitgang verlatende, heeft men dadelijk het gezicht op deze

drie paviljoens van het Oostkust van Sumatra Instituut.

In het midden een paviljoen met verschillende diorama's, betreking hebbende op het landschap en op verschillende cultures ter Sumatra's Oostkust. Ter weerszijden verheffen zich een kolonisatiehuis (koeliewoning van koloniseerende inlandsche werkkrachten) en een Karo-Batakwoning.

Voorbij het einde van den vijver, op den heuvelrug, die beide groote vijvers van het landgoed van elkaar scheidt, zijn twee tentoonstellingspaviljoens opgericht. In het eerste paviljoen zullen worden uitgestald de inzendingen van de R.K. missie, van de Kon. Militaire Academie te Breda en een verzameling weefsels en kunstvoorwerpen van mevr. P. C. Moojen—Engelbregt. In het tweede paviljoen is ruimte beschikbaar gesteld voor de inzendingen van de Nederlandsche zending. Het kleinste deel van dit paviljoen is door een dubbele wand van Djaparasch houtsnijwerk, het kunstige, mooie, 14 meter lange scherm, dat op de tentoonstelling te Semarang in 1914 de algemeene bewondering wekte, van het overige gedeelte gescheiden. In dit grootste deel is ruimte beschikbaar gesteld voor een tentoonstelling van Indische schilderijen, terwijl daar verder nog afdeelingen worden ingericht voor de Middelbare Landbouwschool te Deventer en de Hoogere Landbouwschool te Wageningen; voor „Boeatan", de bekende Indische kunstha te 's-Gravenhage en een afdeeling voor particul inzendingen.

Op de volgende verdieping van het kasteel door de afdeeling Handelsmuseum van het K niaal Instituut een overzicht gegeven worden het economisch productievermogen van Ned.-In Voor zooveel de beschikbare ruimte zulks toe zal, naast een zoo volledig mogelijke produc uitstalling, getracht worden de wijze van voortb ging te demonstreeren aan de hand van dioram plastische voorstellingen en modellen. Dioram o.a. van een suikerrietveld en van de haven Sabang, plastische voorstellingen o.a. van het tappen van een rubberboom, modellen o.a. van Europeesch woonhuis in de tropen. Wij deden slechts een greep, omdat de tijd nog niet geko is, uitvoerig te beschrijven, wat er te zien zal Ook zal op het gebied van statistieken getr worden op voor het oog aangename en gemakk te begrijpen wijze een en ander te demonstre van hetgeen Ned.-Indië als productieland ver Tenslotte zij nog vermeld, dat het verkeersw eveneens interessante zaken zal laten zien, wa o.a. een relief-verkeerskaart van Java in maak is.

Nog zal het kasteel gastvrijheid verleenen een inzending, betrekking hebbend op de trop hygiëne.

Omtrent het middelste paviljoen kan nog wo meegedeeld, dat dit zal worden een volledig paviljoen. Het is zoo gebouwd, dat het geheel elkaar kan genomen worden, omdat het later worden geplaatst op de tentoonstelling te Parij

De kunstschilder Eland is reeds maanden bezig aan een zestal diorama's, voorstellende tabakplantage, een rubber-onderneming, het kende Tobameer, een ontginning van een bosch, een vezelplantage en een koffie-onde ming. De schilderijen worden zoodanig gepla dat zij van uit het midden gezien een volledig geven van het leven en werken op Sumatra's kust.

Naast 't Deli-paviljoen is een Batak-woning bouwd en aan de andere zijde als pendant kolonisatiehuis (koelie-woning).

De Deli-planters hebben lang gezocht naar geschikte woning voor hun werkkrachten. koeliewoning is ten slotte het resultaat van onderzoek. De woning is een geschenk van de planters aan het tentoonstellings-bestuur.

Om deze woning wordt een aanplanting gem van Indische gewassen; pisang-boomen, suiker bamboe, zooals deze gewassen in Indië langs wegen worden gevonden. Deze aanplanting is geschenk van mevr. v. Vloten op huize „De D te Doorwerth.

We verzuimden nog te vermelden, dat het teel des avonds geheel electrisch zal worden licht.

De motorenfabriek de Vijf te Doetinchem geheel belangeloos voor de electrische kracht, Stork in Hengelo voor een volledige brandblu installatie.

Het bestuur heeft er naar gestreefd naast doode ook een levend element op de tentoonste te brengen en het heeft daarom ingericht een

werkpaviljoen.

Het bestuur moest zich houden aan de begro en daarom was het noodzakelijk eerst de ge voor dit werkpaviljoen bijeen te brengen. He stuur is daarin gelukkig geslaagd.

Toen het bedrag bijeen was is het bestuur geslaagd, dank zij de medewerking van den verneur van Celebes, die eenige maanden in N land verbleef, contact te krijgen met een 8 à handwerkslieden in Indië, waardoor het mo werd deze menschen naar Arnhem uit te nood Daardoor zal men straks op de tentoonste werkzaam zien: een zilversmid, een vlechter batikker, een goudsmid, een kunsthoutbew enz. Dank zij de medewerking van de Rotter sche Lloyd en de Maatschappij Nederland ku deze handwerkslieden naar Nederland wo overgebracht. De artikelen, die zij maken, m de menschen zelf verkoopen, waardoor zij licht een aardige spaarpot mee naar Indië ku nemen.

Generaal Drijber, de commandant van het loniaal Invalidenhuis „Bronbeek", bood hun vesting aan, zoodat deze menschen onder genooten en Indische militairen in een voor gezellige omgeving huisvesting vinden.

Verder vindt men onder de hooge beuken langs [de]n vijver een openlucht-bioscoop, waar dagelijks [on]der leiding van de Directie van het Luxor Theater te Arnhem Indische films zullen worden ge[pr]ojecteerd in de open lucht.

Vooral voor de duizenden scholieren, die de ten[to]onstelling zullen bezoeken, zal dit een leerzame [at]tractie zijn. Deze films door particulieren afge[...]an, zullen een volledig beeld geven van Indië, [z]oals het leeft en werkt.

In een van de bijgebouwen van het kasteel zal [de] Ned.-Indische Theeplantersvereeniging een thee[hu]is inrichten, waar de bezoekers aan den vijver [ee]n aardig zitje hebben, waar hun bovendien tegen [be]taling van een entrée van slechts 10 cent, gratis [th]ee wordt aangeboden. Het geheel is bedoeld als [ee]n reclame voor de Indische Cultures. De even[tu]eele netto opbrengst komt ten bate van een lief[da]dige instelling in Indië.

Met behulp van de Indische regeering is het [m]ogelijk geworden een volledige collectie Indische [cu]ltuurgewassen naar Nederland over te brengen. [De]ze gewassen overwinteren in de kassen van [M]evr. van Vloten op huize „de Duno" te Door[we]rth. De stand dezer gewassen is momenteel [sc]hitterend.

Op een nu nog open terrein zal door de kassen[bo]uwersfirma Bodegom te Elst een glazen gebouw [w]orden geplaatst, waarin deze cultures worden [on]dergebracht.

Daardoor zal men straks kunnen zien de pluk[ri]jpe tabak, koffie, thee, kina, cacao, de taprijpe [He]vea-boomen enz. Daar men vreesde, dat niet [al]le planten het zouden doen, welke vrees reeds [on]gegrond is gebleken, is nog een suppletoire in[ze]nding onderweg.

Mevr. v. Vloten zal bovendien nog afstaan een [in]zending Indische cultures, die hier te lande uit [In]dische zaden zijn gekweekt.

Terloops zij hier vermeld, dat de bekende rozen[kw]eekers gebr. Gratama hebben aangeboden alle [ga]zons te omzoomen met een fraaie collectie rozen [en] dat de firma Ballego te Leiden eveneens be[la]ngeloos heeft toegezegd eenige fraaie aanplan[ti]ngen van dahlia's, welke men zal kunnen vin[de]n in het binnenterrein van het restaurant, dat [wi]j zoo dadelijk zullen noemen.

Het groote restaurant zal worden geëxploiteerd [do]or de bekende hotel-onderneming Frigge te [W]oningen. Dit restaurant biedt plaats aan ruim [..]0 personen. Ongetwijfeld zal dit het gezellig [mi]ddelpunt worden van de tentoonstelling. Behal[ve] dat er steeds een goed orkest zal optreden, zul[le]n ook verschillende artisten worden geëngageerd. [Bo]vendien wordt er een groote dansvloer aange[le]gd, waar danslustigen voldoende kunnen ge[ni]eten.

Het tentoonstellingsbestuur zal er naar streven [he]t interieur van het restaurant zoo gezellig moge[lij]k te doen zijn.

Voor smallere beurzen komt er een lunchroom. We verklappen, naar wij meenen, geen geheim, [i]nneer we vertellen, dat de consumptie zoowel [in] de lunchroom als in het restaurant uit dezelfde [ke]uken of hetzelfde buffet komen.

Om het restaurant worden de lokaliteiten voor [de] stands gebouwd. Er is naar gestreefd voor deze [sta]nds slechts allereerste zaken te krijgen. Voor[z]over we namen mogen noemen, vermelden wij [hie]r als belangrijke inzenders o.a. Motorenfabriek [De] Vijf, Doetinchem; Kon. Paketvaartmij.; Ned. [Ll]oyd; Werkspoor; Gebr. Stork; Machinefabriek [Re]ineveld; Thomassen, de Steeg; Ingenieurs[ma]atschappij „Eigen Beheer" Java; Bierbrouwerij [„D]e Amstel"; Nation. Levensverz. Bank; Bataaf[sch]e Import Mij.; firma Kerner, Den Haag; [..]geer; IJzergieterij Ubbink, Doesburg; Philips, [Ei]ndhoven.

[T]e midden van de stands is een ruimte vrijge[ho]uden voor een inzending, die een unicum is op [de] wereld, n.l. de Amboineesche zeetuin. Deze ver[za]meling, een zoogenaamd droog aquarium, is [ge]durende 16 jaren bijeengebracht door een Am[boi]neeschen jongen; ze bevat meer dan 13.000 [vo]ortbrengselen van de Molukken-zee. Zij, die [d]e inzending gezien hebben verklaarden, dat al[lee]n deze verzameling een bezoek aan de tentoon[stelling] rechtvaardigen. Het geheel zal een ruimte in[ne]men van 25×12×8 Meter. [1])

Vermelden wij ten slotte nog dat op het terrein [ko]mt een eigen postkantoor, met speciale telegraaf- en telefoonlijnen. Het kantoor krijgt een eigen poststempel „kantoor Zypendaal", terwijl en dat is voor postzegelverzamelaars interessant, alle Indische postzegels verkrijgbaar worden gesteld.

Op de terreinen zullen speciale fotokaarten van de tentoonstelling verkrijgbaar gesteld. Op het postkantoor afgestempeld, zullen deze een interessante herinnering aan de Indische tentoonstelling vormen.

Eenige Geldersche gemeenten zullen tegenover het postkantoor een gezamelijk paviljoen inrichten met de bedoeling, in het bijzonder de aandacht te vestigen op de verschillende Geldersche gemeenten als aangename woonplaats.

De heer Huges deelde ons nog mee, dat minister Koningsberger op 11 Juni des middags 3 uur de tentoonstelling officieel zal openen.

Getracht zal worden, door Hilversum die openingsplegtigheid over geheel Nederland te doen hooren.

Des avonds zal, dank zij de medewerking van Philips, contact worden verkregen met Indië en zal het mogelijk zijn, gouverneur-generaal De Graeff toe te spreken.

Als niet alle voorteekenen bedriegen, is te verwachten, dat deze nationale tentoonstelling gedurende enige weken zal staan in het teeken der belangstelling van geheel Nederland.

Aan het noenmaal, dat het Bestuur in het hotel Sonsbeek aan de journalisten aanbood, heeft de heer Biemond, van Zutphen, groote waardeering uitgesproken voor het werk van het tentoonstellingsbestuur en in het bijzonder voor mr. Huges, die zoo enorm veel heeft gedaan om deze tentoonstelling tot stand te brengen.

Het bovenstaande werd door ons ontleend aan de „Nwe Rott. Ct."; we hebben aan dit voortreffelijk overzicht slechts toe te voegen, dat aan den rondgang en het noenmaal mede werd deelgenomen door de leden van het Hoofdbestuur van „Oost en West", de heeren F. H. A. van der Brugh en F. H. W. J. R. Logeman, waarbij eerstgenoemde gelegenheid had den heer Huges hulde te brengen voor het door hem en zijne medebestuurders der afd. Arnhem verrichte werk, waarvan de gansche vereeniging vruchten zal plukken.

[1]) Zie nadere bijzonderheden in het *Kol. Weekbl.* No. van 8 Maart j.l.

Papa Johan van der Steur en zijn werk te Magelang.

—o—

Sedert 1892 is Johan van der Steur werkzaam te Magelang. Aanvankelijk richtte hij daar een Militair Tehuis op, dat zich dra in een druk bezoek mocht verheugen, omdat onze „Jannen" daar een gezellig interieur vonden, waardoor zij hun huis minder misten.

In den beginne was dat nu niet bepaald van een leien dakje gegaan. Er werden hem veel moeilijkheden in den weg gelegd. Door velen was de komst van zoo'n „middernachtszendeling" volstrekt niet begeerd en courantenartikelen waarschuwden tegen hem. Maar Van der Steur hield voet bij stuk. Overtuigd goed te handelen, liet hij zich door spot noch miskenning ontmoedigen.

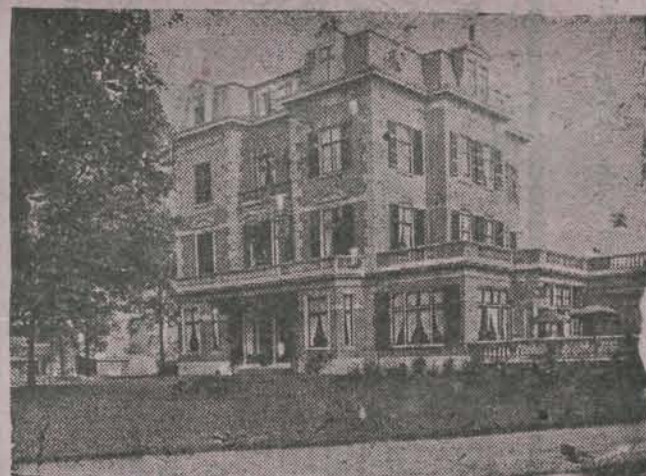
Niettegenstaande de zwarigheden, die hij op z'n pad ontmoette, wist hij de harten der kolonialen te winnen, door hen met welwillendheid tegemoet te komen en door hen, die trachtten hem in 't ootje te nemen, met tact en vriendelijkheid, maar ad rem van antwoord te dienen.

In 1893 kwam voor Van der Steur een nieuw werk, dat met het andere wel in verband stond, maar het door zijn snellen groei niet alleen heeft overvleugeld, doch ook eenigszins naar den achtergrond gedrongen.

Eens kwam er een koloniaal, een ruwe maar goedhartige Drentsche boer, in beschonken toestand bij hem en zei tegen hem, dat hij een middel gevonden had om te constateeren of Van der Steur's vroomheid oprecht was. Er was n.l. een gegaard sergeant gestorven, die een vrouw en vier kinderen onverzorgd had achtergelaten. Van der Steur zeide den soldaat, den volgenden dag, als hij weer nuchter zou zijn, terug te komen.

Daags daarop gingen zij samen naar de kampong, waar het gezelschap woonde en nam Van der Steur, tot groote verbazing van den soldaat, het gezin in zijn woning op.

De soldaten hadden er schik in en hielpen met

allerlei: kleeren wasschen en naaien, met de kinderen spelen en zingen.

De oudste der kinderen, een jongen, vroeg al gauw aan zijn pleegvader hoe hij hem moest noemen, Mijnheer, Pa, of Oom en toen hij ten antwoord kreeg, dat hij zelf maar moest kiezen, zeide hij: „Dan maar Pa, want dan heb ik meteen weer een Pa." Van dien dag heette Van der Steur, die door de soldaten gewoonlijk „Janus" werd genoemd, „Papa Johan van der Steur".

Het aantal kinderen wies snel, want „Pa" nam steeds weer nieuwe verweesde, verlaten en verwaarloosde Indo-kindertjes tot zich.

Thans telt het Oranje-Nassau-Gesticht 859 kinderen. Sedert de oprichting werden er in het Stamboek ongeveer 2800 ingeschreven. Pa heeft er dus ongeveer twee duizend aan de Maatschappij afgeleverd en dat wel over het algemeen in goede betrekkingen.

De gestichtskinderen vormen wel een merkwaardig mengelmoes. Pa zegt er zelf van: „We hebben het kind van den fuselier en van den Ritmeester, van den klerk en van den Assistent-Resident, van den goedang-employée en van den Administrateur, kortom, het kind der ellende."

En al die kinderen, die anders misschien zouden opgroeien voor galg en rad, neemt Pa vol liefde tot zich, voedt en kleedt ze en laat hun goed onderwijs geven, zoodat ze vol vertrouwen den struggle for life kunnen aanvangen en zóó brengt hij licht in de duisternis van hun bestaan.

Pa offert zich geheel op bij zijn werk der dienende liefde, evenals zijne echtgenoote, met wie hij in 1907 in het huwelijk trad. En Pa en Moe van der Steur beperken hunne weldaden niet tot hunne pupillen. Ieder, die hulp noodig heeft, kan bij hen komen en zij zenden niemand ongetroost heen.

Was de inrichting van Pa van der Steur aanvankelijk gevestigd in een bamboehuisje, thans beslaat het een groote ruimte en bestaat het uit loodsen van steen met pannen gedekt, terwijl met het oog op de hygiëne in alle slaapzalen plaatijzeren plafonds zijn aangebracht. Behalve de slaapzalen voor de pupillen en een paar vertrekken voor Moe en Pa en het personeel heeft men in het Oranje-Nassau-Gesticht een ziekenzaaltje, smederij, timmerwinkel, groote keuken, autogarage (op zijn zestigsten verjaardag kreeg Pa een vrachtauto cadeau), ververswinkel, kleedermakerij en schoenmakerij. Verder nog de noodige accessoires en bovendien, niet te vergeten, de strafkamers, die nog al eens in gebruik zijn.

De kinderen kosten, met inbegrip van de studiekosten, ongeveer ƒ 200 per kind en per jaar. Totaal per jaar dus ƒ 170.000. Het Indische gouvernement geeft jaarlijks ƒ 52.000 subsidie en dus moet Pa ƒ 118.000 op andere wijze bijeen zien te krijgen. Van zijn bescheiden inkomen als godsdienstleeraar geeft Pa elk jaar ongeveer ƒ 3600 aan het Gesticht.

In Indië helpt men hem royaal, terwijl de steun vanuit Holland, vroeger belangrijk, erg verminderd is, wat is toe te schrijven aan het feit, dat men in Holland slechts weinig van zijn arbeid weet en „Onbekend maakt onbemind".

Pa van der Steur heeft steeds geld noodig om zijn heilzaam werk behoorlijk te kunnen volbrengen en het is daarom dat we andermaal het „Oranje-Nassau-Gesticht te Magelang" onder de welwillende aandacht van de lezeressen en lezers van het Koloniaal Weekblad brengen, met verzoek om een gave daarvoor te willen afzonderen en dat bedrag te willen zenden aan een der volgende adressen: Dre. Baronesse De Kock—'s Jacob, Penningmeesteresse van het Comité van Bijstand voor het werk van Pa van der Steur, Oude Scheveningsche weg No. 106, Scheveningen; Mejuffrouw M. D. v. Hoogstraten, Secretaresse, Parklaan 6, Zeist, postgironummer 51868.

In 1925 kon het Bestuur van de Vereeniging „Oost en West" reeds een groot bedrag overmaken naar Pa van der Steur, naar aanleiding van diens zestigsten verjaardag, waaruit we de gevolgtrekking maken, dat nog vele leden dier vereeniging zich voor zijn nuttigen arbeid interesseeren en Pa en Moe verdienen die belangstelling ten volle.

We lazen onlangs: „De ware rozenkrans is een levensdraad met koralen van reine gedachten en liefdevolle daden" en onwillekeurig dachten we toen bij ons zelf: „Zeer zeker hebben Pa en Moe van der Steur zoo'n rozenkrans."

Den 19den Mei is „Moe", Mevrouw van der Steur geboren Zwager, jarig en het Comité van Bijstand zou het zeer op prijs stellen, indien het haar dien dag eens kon verrassen met een f'ink bedrag voor haar kinderen. Zij verricht in stilte hare zware en liefdevolle taak en er wordt weinig notitie van haar genomen. En „Pa" zal het zeker zeer waardeeren, als men zijne echtgenoote, die hem steeds zoo krachtig steunt, ook eens gedenkt.

Namens het Comité van Bijstand,
P. J. M. SMITH,
Gep. Luit.-Kol. O.-I. L.

Den Haag, 16 Maart 1928.

Prijsvraag van het Java-Instituut

Wellevendheidsvormen.

Op verzoek van P. A. A. Mangkoenagoro schrijft het Bestuur van het Java-Instituut de volgende prijsvraag uit.

Gevraagd wordt:

Eene verhandeling over de traditioneele Javaansche, Soendaneesche en/of Madoereesche wellevendheidsvormen, beschouwd in verband met de hedendaagsche opvattingen en verhoudingen. Hierin moet worden aangegeven of eventueel uit den tijd geachte wellevendheidsvormen dienen te vervallen, gewijzigd dan wel door nieuwe vervangen moeten worden, en in de laatste twee gevallen hoe de gewijzigde en de nieuwe vormen moeten zijn.

De door P. A. A. Mangkoenagoro VII beschikbaar gestelde prijzen zijn:

1e prijs	ƒ 150.—
2e „	„ 75.—
3e „	„ 35.—

De Jury bestaat uit de Heeren: Prof. Dr. R. Hoesein Djajadiningrat, P. A. Hadiwidjojo, R. A. A. Koesoemo Oetojo, Dr. R. Soetomo, R. M. Sastriadiradja, R. A. A. Tjakraningrat, R. M. Ng. Wongsosèwojo en R. A. Wiratanoeningrat.

De antwoorden moeten gesteld zijn hetzij in het Javaansche, Soendaneesche dan wel Madoereesche, hetzij in de Nederlandsche taal, ingezonden worden op slechts aan één kant beschreven of bedrukt papier, onder een motto of pseudoniem, vergezeld van eene verzegelde enveloppe, waarop het motto of het pseudoniem en waarbinnen de naam van den inzender vermeld staan, en door het Secretariaat van het *Java-Instituut, Solo, Kadipolo,* ontvangen zijn vóór eind Sept. 1928.

De ingezonden antwoorden worden het eigendom van het Java-Instituut, dat het recht heeft zoowel bekroonde als niet bekroonde antwoorden geheel of gedeeltelijk dan wel in samenvatting of bewerking, in Djawa, Poesaka Djawi of Poesaka Soenda of afzonderlijk te publiceeren. Voor de gepubliceerde antwoorden, ook voor die, waaraan geen prijs is toegekend, wordt het bij het Java-Instituut gebruikelijke auteurshonorarium betaald.

Van Week tot Week.

Dinsdag 13 tot Maandag 19 Maart.

Voordracht over Suriname. De heer G. J. Staal, gouverneur van Suriname, heeft Dinsdag dezer voor het Delftsch Studenten-dispuut Vrije Studie een lezing gehouden over Suriname.

Uitreiking M.W.O. aan kapitein Gosenson. 15en Maart is te 's-Gravenhage met militair eerbetoon aan den kapitein van het Indische leger G. F. V. Gosenson uitgereikt het ridderkruis der Militaire Willemsorde 4e klasse. Gedecoreerde heeft zich bijzonder onderscheiden tijdens de krijgsverrichtingen in Atjeh in de eerste helft van 1927.

Nederlandsche oudheden in de Molukken. Den dezer heeft de heer V. I. van de Wall in het Instituut Kern te Leiden eene voordracht met lichtbeelden gehouden over de Nederlandsche oudheden in de Molukken. (Overzicht in *Nwe Rott. Ct.* van 15 Maart, Avondbl. D.)

Naar Indië. Prof. Jhr. mr. B. C. de Savornin Lohman, hoogleeraar aan de Utrechtsche Universiteit en lid der Eerste Kamer en Mr. H. J. Lindenbelt, lid der Tweede Kamer, zullen in April een reis naar Indië maken; beiden keeren in het najaar terug.

r. *Dr. H. E. Klein.* Batavia, 13 Maart (Aneta).[1] Het lid van den Raad van Justitie te Batavia, mr. dr. H. E. Klein, is benoemd tot lid van het Hooggerechtshof.

euwe schepen Kon. Paketvaart Mij. Het Haagsche Aneta-kantoor deelt mede, dat de Kon. Paketvaart Mij. den bouw van 7 motorvrachtschepen heeft opgedragen aan de N.V. Intermaas te Slikkerveer.

zingen over Indië te Parijs. Het *Vaderl.* deelt mede dat dezer dagen in Parijs de volgende voordrachten over Indië zijn gehouden: Ir. Hug over de electrificatie der spoorwegen, de hr. Ch. J. d'Ancona over rubbercultuur, en de handelsattaché Glaser over indrukken zijner commercieele reis naar N.-I.

J. Kluyskens †. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 83 jaar, overleden de heer J. J. Kluyskens, oud-kapitein-intendant van het O.-I. leger. De overledene was gerechtigd tot het dragen der medaille voor krijgsverrichtingen in Atjeh en van het eereteeken voor belangrijke krijgsbedrijven.

interneering van Dr. Tjipto Mangoenkoesoemo. Batavia, 16 Maart (Aneta). Dr. Tjipto heeft verzocht hem op een andere plaats te doen interneeren dan Banda, omdat op dit eiland reeds een geneesheer aanwezig is.

Indische Staatsregeling. Op Woensdag 21 Maart zal Mr. Dr. W. [illegible] G. Schumann, oud-voorzitter van den Volksraad, voor de Vereeniging van Staathuishoudkunde te Leiden een inleiding houden over de voorgestelde wijzigingen in de Indische Staatsregeling.

Van Utrechtsche zijde zal o.a. Prof. Mr. I. A. Nederburgh aan het debat deelnemen.

iversitaire examens. Leiden. Doctoraal examen Indisch recht de heeren E. J. Spier en Mr. H. M. Cohen.

Nederlandsch Bestuur in Indië. Den 16en dezer heeft Mr. M. J. Steenhuis in het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage eene voordracht gehouden over: Het goed recht en de zegenrijke werking van het Nederlandsch Bestuur in Indië. (Overzicht in *Nwe Rott. Crt.* van Za. 17 Maart, Ochtendbl. B.).

ordracht R. M. Noto Soeroto. Het *Vaderl.* van Za. 17 Maart, Ochtendbl., bevat een uitvoerig overzicht van de voordracht welke R. M. Noto Soeroto den dag te voren te 's-Gravenhage gehouden heeft over het onderwerp: Nederland-Indonesië, van overheersching naar zelfregeering.

ecteur van Landbouw. De directeur van het Alg. Proefstation voor thee te Buitenzorg, dr. Ch. J. Bernard, is belast met de waarneming der betrekking van Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel. De afgetreden Directeur, Dr. A. A. L. Rutgers, is dezer dagen voor een kort verblijf in ons land uit Indië aangekomen, om daarna zijn functie van Gouverneur van Suriname te aanvaarden.

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan „Nwe Rott. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Nederlandsch-Indië op de jaarmarkt te Saigon.

Het volgende bericht wordt in de Indische bladen gemeld:

„Wij vernemen, dat het Paviljoen van Nederlandsch-Indië op de Jaarmarkt te Saigon, welke gehouden werd van 17 December j.l. tot 17 Januari j.l., een bijzonder succes is geweest. De groote medaille werd toegekend aan het Javaansche paviljoen; Mejuffrouw *Selleger* van de afdeeling Handel te Buitenzorg, die de leiding over het paviljoen had, verwierf een zilveren medaille. Alle Javaansche tentoongestelde voorwerpen zijn verkocht. Groote vraag was naar batik-werk en artikelen uit slangenleer.[1] Er zou in Indo-China een belangrijk afzetgebied te vinden zijn voor het meerendeel der artikelen van Javaansche kunstnijverheid.

„De Gouverneur-Generaal heeft aan *dr. Stroomberg*, chef van de afdeeling Handel, het Officierskruis van de Keizerlijke Orde van den Draak van Annam overhandigd. Den heer *M. Anfossy*, viceconsul van het Fransche Generaal-consulaat te Batavia, die een werkzaam aandeel heeft gehad in de deelneming van Nederlandsch-Indië aan de Jaarbeurs van Saigon, werd benoemd tot ridder in dezelfde Orde, terwijl Mevrouw Selleger van den Gouverneur van Chochin-China de zeldzame, eervolle onderscheiding der 1ste klasse van den *„Kym-Bhoy" in goud ontving."*

Het is zeker een verblijdend en trouwens niet te verwonderen feit, dat de Indonesische kunstnijverheid ook in Indo-China waardeering en aftrek vindt.

Als nu die succesvolle deelname aan die Jaarbeurs daar van wege de Afdeeling Handel te Buitenzorg, behalve de lintjes-regen op deze organisators, ook maar ten gevolge heeft een doelmatige en doeltreffende organisatie der productiewijze in de centra van kunstnijverheid in den Nederl.-Indischen archipel!

Anders zal zich helaas weer hetzelfde euvel voordoen als op de laatste Koloniale Wereldtentoonstelling te Brussel, waar wijlen *Mr. C. Th. van Deventer* en diens echtgenoote zich onnoemelijk veel moeite hebben gegeven om de Indonesische kunstnijverheid zoo goed mogelijk vertegenwoordigd te krijgen, wat dan ook volkomen is gelukt. Ook daar vonden het meerendeel der artikelen groote waardeering en aftrek, zoodat in een minimum van tijd alles uitverkocht was. Toen werd een lijst van bestellingen aangelegd, van allerlei dergelijke voorwerpen, welke op een bepaalden tijd zouden geleverd moeten worden. Er werd dadelijk naar Indië over gecorrespondeerd, doch deze nabestellingen zijn nimmer ontvangen, zoodat zoowel degeen, die bestelde, als de aannemer der bestelling, grootelijks gedupeerd waren.

Is in dien ongewenschten toestand eenige verandering ten goede gekomen? Zoo ja, in welk opzicht?

En zoo niet, welke maatregelen zouden dan te nemen zijn, om te trachten deze hoogst belangrijke zaak in beider belang, zoowel dat van den maker, als dat van den afnemer, te regelen?

Ook hier in Europa, en zeker niet minder in Amerika, vindt de Indonesische kleinkunst op allerlei gebied, mits zij haar origineel karakter bewaard heeft, bewonderaars en koopers. Dit is o.a. door den geregelden verkoop in de toonkamers van „Boeatan" bewezen, maar deze instelling heeft ook altijd met bovengenoemd euvel te kampen gehad, anders zou op den duur haar afzet onnoemelijk veel grooter zijn geworden. In de bijna kwart-eeuw van haar bestaan, is daarin echter, niettegenstaande herhaalde, velerlei pogingen, van hier-uit gedaan, in Indië weinig of geen verbetering tot stand gekomen, ook niet in de tegemoetkoming aan billijke eischen hier gesteld, b.v., om maar één ding te noemen: behoorlijke smaakvolle scharnieren en sloten aan gebeeldhouwde doosjes!

C.d. hier kan men niet meer doen dan de voorwerpen toonen, wijzen op de eventueele gebreken en aan te brengen verbeteringen. In Indië zou een organisatie moeten tot stand komen om tot de uitvoering hiervan te geraken. Kunst — en zeker belangrijke kleinkunst als de Indonesische — is toch in onzen tijd wel degelijk Staatszaak geworden, behoort 't althans te zijn in zulk een uitgebreid gebied als de Indische Archipel. Zeker zal dan ook het particulier initiatief voortgaan er belang in te stellen en de helpende hand te bieden.

[1] Te Batavia is een firma met een Fransch klinkenden naam, die deze artikelen verkoopt, echter lang niet zoo goed en smaakvol afgewerkt, als dergelijke voorwerpen van hetzelfde materiaal in Parijs worden vervaardigd, waar ze dan ook veel duurder zijn. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Moskou en de godsdienst.

Men weet, hoe de Sovjet-propaganda in Oostersche landen, *ook in Ned.-Indië*, gaarne aansluiting zocht bij godsdienstige kringen, wien wordt voorgehouden dat door den „overheerscher" het geloof ongenoegzaam geëerbiedigd wordt. Hoe de communisten in werkelijkheid over den Islam en andere godsdiensten denken blijke uit het volgende bericht van 8 Jan. j.l. uit Moskou: „Om den invloed van den Islam en de Mohammedaansche geestelijken tegen te gaan in de Unie der Sovjet-republieken, heeft de Sovjet-regeering een wetsvoorstel uitge-

werkt, dat ten doel heeft een einde te maken aan de stamgewoonten der Mohammedaansche families en deze te vervangen door Sovjet-bepalingen. Het voorstel verbiedt geschillen tusschen Mohammedanen te regelen volgens de oude usances, bijdragen te verleenen voor religieuze doeleinden, huwelijken op de oude wijze te sluiten, terwijl ook polygamie en vele andere gebruiken der Mohammedanen in de Krim en den Kaukasus worden afgeschaft. Overtreding van de wet zal worden gestraft met gevangenis, geldboeten en dwangarbeid. Het wetsvoorstel bevat eveneens overeenkomstige bepalingen, die gericht zijn tegen de Boeddhisten in Siberië." Men ziet — concludeert *De Loc.* (7/2) — de macht van den Islam moet gebroken; de communisten haten den godsdienst. Wellicht moet men het feit, dat hun vorderingen onder Mohammedaansche volken ondanks intensieve propaganda betrekkelijk zoo gering zijn, hier aan wijten: dat deze verholen vijandschap in Islam-kringen instinctief gevoeld wordt.

In het *Soer. Hbl.* (7/2, 2de bl) wijst *Villanus* op de beteekenis van de reis naar Engeland van den emir van Afghanistan. Die reis vormt een echec van de politiek der Russen, als de nederlaag te Kanton er een was, misschien erger nog omdat zij het hartje (geografisch en politiek) van hun Aziatisch beleid raakt. Een oude traditie raakt aan het wankelen.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (4/2 „De Week. De eeuwige stroom"), *De Loc.* (8/2, blz. 43 „Rusland's inwendige crisis", prof. *Ferrero*), het *Bat. Nwsbl.* (11/2 „*Dr. van Blankenstein* te Weltevreden over Rusland") en de *Java-Bode* (13/2 „Bolsjewisme en Azië", *Dr. Gunther Panstingh*).

Indië's weerbaarheid.

De *Deli Crt.* (13/2 „*De handel in oorlogsmateriaal*") ziet in het achterhouden voor den Volkenbond van de statistische gegevens over den omvang van den handel in oorlogsmateriaal door verschillende mogendheden, een waarschuwing te meer, dat het in de wereld nog niet bepaald ontwapeningsgezind toegaat. Een waarschuwing, die zich ook richt tot Nederland, waar men nog niet lang geleden pleitte voor eenzijdige ontwapening.

J. V. vraagt in de *Java-Bode* (3/2 „*Belangstelling in Vreemde Landen* voor Ned.-Indië", IX) belangstelling voor den algemeenen staatkundigen toestand rondom en in den Stillen Oceaan voor zoover deze invloed hebben kan op de staatkundige ervaringen van Ned.-Indië. De vier mogendheden, welke het verdrag van Washington den 13den Dec. 1921 sloten, de U. S. A., Japan, Engeland en Frankrijk, kwamen daarbij overeen om elkanders rechten in de Stille Zuidzee te eerbiedigen, alle kwesties van de Stille Zuidzee voortaan in gezamenlijk overleg te onderzoeken en te regelen en aanvallen van andere mogendheden op hun rechten in de Stille Zuidzee gezamenlijk te keeren. Nederland kreeg ten opzichte van zijn rechten in de Stille Zuidzee van elk dezer vier mogendheden een afzonderlijke verklaring, inhoudend, dat elk hunner deze zou eerbiedigen. De Washingtonsche conferentie, welke eenige ontspanning in den Pacific heeft gebracht, moet echter vooral niet worden opgevat door Nederland als een beveiliging, waarop men zich nu verder wel verlaten kan. Het onweer kan opkomen boven de *China-kwestie, Japan's bevolkingsvraagstuk*, de *mandaatgebieden* aan en in den Pacific enz. De Philippijnen kunnen niet verdedigd worden. In de zuidelijke wateren kan alleen de Japansche vloot, steunend op Formosa en op de Carolineneilanden met het niet ver van Menado gelegen Yappen, de Marianen- en de Marshall-eilanden, een groote macht ontplooien. De laatstgenoemde mandaat-eilanden mag Japan niet versterken. Maar Japan vroeg en kreeg ze uitsluitend om hun strategische waarde. Engeland kan slechts grootere macht ontplooien als de Singapore-basis gereed is (welke buiten de Washington-Conferentie valt). De U. S. A. hebben na de Hawai-eilanden (3337 mijlen van Guam) alleen nog maar Guam (1506 mijlen van Manilla). De ligging van Ned. Oost-Indië is, zoo er ondanks het verdrag van Washington, toch een botsing tusschen enkele van de vier genoemde mogendheden ontstaat, zeer gevaarlijk.

In het *Soer. Hbl.* (4/1, 2, 4 en 10/2) schrijft G. over „*Onze Marinepolitiek*". Schr. betoogt o.m. hoe onze marine, waar zij quantitatief nooit superieur zal kunnen worden, haar meerderheid moet zoeken in de qualiteit van haar bestanddeelen. Wat het *materieel* betreft, zijn wij op den goeden weg; wat het *personeel* betreft, wijken wij echter steeds verder hiervan af. Dat bij bepaalde onderdeelen der vloot een ruim gebruik kan worden gemaakt van Inlanders, wil de schr. niet ontkennen; op het materieel voor plaatselijke verdediging b.v. is dat zeker zeer goed mogelijk. Maar dat wij onze eigenlijke vechtvloot, onze kruisers, jagers enz. voor een zeer groot deel gaan bemannen met Inlanders en militie- en reserve-personeel, zal slechts dàn te verantwoorden zijn, als vaststaat, dat een dergelijk bemand schip volkomen gelijkwaardig is aan een soortgenoot, bemand met zuiver Nederlandsch beroepspersoneel. Indien dat niet bewezen is, is deze wijze van bemannen ontoelaatbaar; het is dan geldverspilling om volwaardige schepen te bouwen, daar zij ten ondergang gedoemd zullen zijn, wanneer zij volwaardig bemande soortgenooten ontmoeten. Laten wij bedenken, dat wij, Hollanders, het beste menschenmateriaal vormen om oorlogsvloten te bemannen. In doorsnee bezit iedere Hollander hiervoor de eigenschappen. Ons bestaan, onze welvaart en onze bezittingen zijn geboren uit de daden van onze Hollandsche zeelieden; wij hebben het geheel in onze macht van onze oorlogsschepen individueel de beste gevechtseenheden te maken, welke de wereldzeeën zullen bevaren.

J. K. constateert in het *Soer. Hbl.* (7/2, 3de bl. „*De oude Hollandsche geest*") dat men in Holland jaarlijks kapitalen besteedt aan het onderhoud van werkloozen. *Zouden* — vraagt hij — *onze marine en ons leger bij een goede organisatie niet prachtige kansen bieden voor vele flinke, werklustige kerels*, en zouden daaruit dan niet tevens flinke, vaderlandslievende mannen te maken zijn, inplaats van ontevreden nietsnutters? Is Holland en zijn de koloniën niet waard in tijden van nood tot het uiterste te worden verdedigd?

Volk en Voedsel.

Zit in industrialisatie, althans voor afzienbare toekomst, nog een middel tot voeding eener veel grootere bevolking, zoo is eene streng economische bebouwing van den grond eveneens een onmisbare factor (*Soer. Hbl.* 7/2, 3de bl. Z.). De Javaan houdt nog immer vast aan de cultuur van rijst. Van 4 millioen bahoes sawah (dus zijn beste gronden) haalt de Javaan, ondanks irrigatie, landbouwvoorlichting en allerlei hulp en aansporing, gemiddeld slechts 12 à 13 picol rijst per bahoe. Er zijn verschillende gewassen welke per bahoe meer voedseleenheden opleveren dan rijst, terwijl zij veel minder eischen stellen aan den grond, vooral wat bevloeiing betreft (bijv. maïs, cassave, aardnoten en kedelé). Zoo is dus padi wel eene weelde-cultuur. En van dit luxe-gewas prefereert de Inlander nog de beste kwaliteit. Nog altijd wordt door sommigen het bezit van een sawah voorgesteld als het agrarische ideaal bij uitnemendheid. Vooral voor een weinig technisch aangelegd volk als het Javaansche is het plicht tijdig te koersen op de grootst mogelijke voedsel-opbrengst van den bodem. In dezen zin wordt op Java nog bijna niets gedaan. Over enkele jaren is nagenoeg de geheele bodem in occupatie genomen; emigratie blijft uitgesloten als middel van beteekenis om Java daarna te ontdoen van zijn jaarlijksch surplus; industrialisatie is alleen mogelijk door den Westerling.

Kampongverbetering.

De slechte toestanden, waarin vele Inlandsche wijken der groote steden verkeeren en die ziekte, sterfte, maar ook zedelijk bederf en maatschappelijke verwording ten gevolge hebben, toonen de urgentie van een krachtiger streven naar verbetering voldoende aan. Daartoe bepleit *De Loc.* (10/2, blz. 21) de regeling van de financieele verhouding tusschen land en gemeenten. Men kan het eens zijn over de uitvoering van de fraaiste ontwerpen, maar zoolang de financiën der groote stadsgemeenten niet op een hechten grondslag zijn gesteld, is een duurzame voorziening niet mogelijk.

Den 11den Febr. had te Weltevreden een bijeenkomst plaats van vertegenwoordigers van verschillende Departementen en van een groot aantal gemeenten ter bespreking van het belangrijke vraagstuk der kampongverbetering (*Bat. Nwsbl.* 14/2). Bij de regeeringscirculaire van 10 Mei 1927 werden enkele richtlijnen uitgezet voor de steunverleening van regeeringswege bij opheffing van autonome desa's. Waar geen stadsdesa's vielen op te heffen bleek het noodig een globaal overzicht te verkrijgen van de financieele consequenties eener stelselmatig aangevatte kampongverbetering volgens een algemeen, door het Bureau Assaineering der Volksgezondheid aangegeven maatstaf. Van verschillende gemeenten zijn hieromtrent gegevens ontvangen. De burgemeester van Soerabaja gaf ter vergadering als

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

zijn meening te kennen, dat in urgentie voorop staat de afwatering en het droogleggen der kampongs en de verbetering van de hygiëne daardoor; eerst daarna komen kwesties van wegenaanleg, rioleering, afkoop van gronden, waschplaatsen en privaten. Verbetering moet allereerst worden geëntameerd van de kampongs in het centrum der gemeente, alwaar de toestanden het slechtst zijn. Volgens den heer Rückert varieeren de opgegeven prijzen voor kampongverbetering per H.A. van ƒ 2000 tot ƒ 10.000. De adviseur voor de decentralisatie sprak over de regeling van de uitkeeringen. Als over de juiste cijfers beschikt wordt, kan de Regeering bepalen, over hoeveel jaren de uitkeeringen moeten worden verdeeld ter voltooiing van het geheele verbeteringsplan. Op de landsbegrooting wordt dan jaarlijks een bedrag voor subsidieering van kampongverbetering opgebracht en aan de hand van de bij de gemeenten gebleken behoeften, zal het beschikbare begrootingsbedrag worden verdeeld over de verschillende gemeenten, naarmate van de urgentie.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Radio in Indië. Eene waarschuwing.

Ir. J. C. Schook, Secr. der Bataviasche Radio-ver., schrijft het navolgende in het 16-Maart Nr. van Radio-Expres:

Nu langzamerhand ook in Indië meer omroeptelefonie te hooren is, komt het meer en meer voor, dat terugkeerende verlofgangers, zoowel als nieuw uitkomenden, een radio-ontvanger uit Holland medebrengen. Door onbekendheid met de radiotoestanden hier te lande, zoowel van de zijde der koopers als van de meeste Hollandsche handelaren, loopt dit maar al te vaak op een groote teleurstelling uit. Vele mooie en dure toestellen, in Holland warm aanbevolen, blijken hier van nul of geener waarde.

Daarom wil ik in uw veelgelezen blad eens een waarschuwing plaatsen, vooral aan het adres van de handelaren, dat in Indië alleen toestellen, geschikt voor ontvangst onder 100 M. golflengte bruikbaar zijn.

Wel wordt in Soerabaia, Batavia en Bandoeng ook op resp. 117, 150 en 315 M. omgeroepen, maar dit is alleen neembaar op korten afstand; op grooten afstand beletten de luchtstoringen iedere genietbare ontvangst. Indië is aangewezen op de ultra korte golf en daarom zijn hier alleen speciaal daarvoor geconstrueerde ontvangers bruikbaar (dus geen h.f. versterkers en geen spoelen voor 200—2000 M., alleen zorgvuldig gebouwde detector met terugkoppeling en l.f. versterking, als hoogspanningsbron bij voorkeur accu's.

Overigens kan iederen amateur aangeraden worden zijn radioliefhebberij in Indië te blijven voortzetten; zelfs zij, die naar afgelegen posten gaan, kunnen met een goed ultrakortegolf-toestel heel wat hooren en zoodoende in contact met de buitenwereld blijven.

Schr. hoopt door zijne waarschuwing velen een teleurstelling te besparen.

Djawa. Tijdschrift van het Java Instituut.

Afl. 5—6 van jaarg. '27 opent met eenige korte bijdragen, als blijvende herinnering aan het bezoek van Rabindranath Tagore aan Java en den Baraboedoer. — De hr. J. E. Jasper vervolgt zijn belangwekkende beschouwingen over Tengger en de Tenggereezen, verlucht met mooie afbeeldingen; schr. bespreekt thans de legenden en overleveringen, zoomede de feesten en plechtigheden der Tenggereezen. — Dr. F. D. K. Bosch schrijft eene geïll. verhandeling over gouden vingerringen uit het Hindoe-Javaansche tijdperk; uit de interessante bijzonderheden, welke Dr. B. mededeelt, blijkt, dat deze „boeda"-ringen nog iets meer te vertellen hebben dan over menschelijke ijdelheid alleen; de meeste dier ringen zijn n.l. voorzien van een zegel waarin een legende of figuur is gegraveerd of van de gelukaanbrengende syllabe Çri of van een harer modulaties en variaties. — Dr. Th. Pigeaud geeft eene bijdrage „Alexander, Sakèndèr en Sénapati", welke uit een oogpunt van Javaansche geschiedschrijving en Jav. literatuur bijzondere aandacht verdient. — Verder bevat deze dubbele afl. een verslag van het tweede Soendaasch taalcongres, gehouden te Bandoeng van 8 tot 10 Sept. 1927 en eene uitvoerige bespreking door Dr. Th. Pigeaud van Dr. C. C. Berg's proefschrift: De Middeljavaansche historische traditie

De Indische Post.

Uit den inhoud van No. 5 (4 Febr. '28). T... nadering, door Redactie. — De moderne denkb... den op het gebied van strafrecht, strafstelsel ... straf, door Mr. I. Cassutto (vervolg). — De K... katau en het weer, door Dr S. W. Visscher. — V... binding Nederland-Indië door de lucht. — 's Lan... wijs, 's Lands eer. Als 't kindje binnenkomt, d... Blanda (beschouwingen over bijgeloovige gebr... ken bij zwangerschap en bevalling).

Het arbeidsvraagstuk in Indië.

In de te Londen verschijnende „Asiatic Revie... schreef de oud-Gouverneur-Generaal Mr. D. F... in 1927 een artikel over het arbeidsvraagstuk ... Ned.-Indië, waarop indertijd dezerzijds de aanda... werd gevestigd. Blijkens een bericht in de „N... Rott. Ct." is hetzelfde artikel voor het Frans... lezend publiek omgewerkt, opgenomen in de Ja... Febr.-aflevering van de te Parijs uitkomen... Monde Nouveau, waardoor aan de denkbeelden ... dezen gewezen bewindsman ook in den ruim... kring, welke dit tijdschrift bestrijkt, verspreidi... is verzekerd.

De West Indische Gids.

De „Nwe Rott. Ct." schrijft:

Goede wijn behoeft geen krans ... Maar een go... tijdschrift kan toch af en toe wel behoefte aan e... enkel woord van aanprijzing hebben. Er verschij... zoo veel en zoo velerlei en er wordt niet altijd bes... dat een tijdschrift om te kunnen bestaan, niet g... noeg heeft aan platonische waardeering. Gaar... vestigen wij daarom de aandacht op een prosp... tus, door den uitgever Martinus Nijhoff verspre... ten behoeve van een periodiek als de West-Indisc... Gids, door den uitgever terecht genoemd het eeni... tijdschrift, dat geheel aan ons overzeesch gebied ... de West is gewijd.

De W.-I. G. treedt binnenkort zijn tienden jaa... gang in. De negen jaargangen, waarop het ... wijzen, vormen een belangrijk archief van stu... en beschouwingen over Suriname en Curaçao, do... de beste specialiteiten op staatkundig, oeconomisc... ethnografisch en geschiedkundig gebied gesch... ven. De uitgever verwacht dat met het optred... van den nieuwen gouverneur, die met zijn groo... energie zonder twijfel de betrekkingen met h... moederland zal bevorderen en de behulpzame ha... bieden ter ontwikkeling van de cultures, het oog... blik dat het grootkapitaal zich eindelijk voor ... kolonie schijnt te gaan interesseeren, het zek... voor velen nog meer dan voorheen van belang z... zijn kennis te nemen van dit tijdschrift.

Wij voegen er aan toe dat wie zich van de We... Indische problemen op de hoogte wil houden, d... W.-I. G. niet kan missen, welker redactie in de b... voegde handen berust van de heeren dr. H. D. Be... jamins, prof. dr. J. Boeke, mr. B. de Gaay Fortma... Joh. F. Snelleman, en C. A. J. Struycken de Ro... sancour.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 31 (28 Jan. '28... Het niet verlengen der erfpachtsperceelen (ve... volg). — Groentensoorten voor het laagland, do... W. H. de Jong. — Jachtsensaties. — Ryklof va... Goens † (met portret). — Gedroogde pisangs. E... ongunstige ervaring. — De tabak in de besch... vingsgeschiedenis der menschheid, door M. va... Dam. — Dr. C. W. Janssen †. — Suriname voo... uit!! (ontleend aan de Deli-Courant). — Koeli... ordonnantie met strafsanctie.

De Indische Mercuur.

No. 11 (14 Maart). Berichten van de Afdeelin... Handelsmuseum van de Kon. Ver. Koloniaal Inst... tuut. No. 34. Verdere opmerkingen over exploita... van Euphorbia's in Zuid-Afrika; onderzoek va... hars en caoutchouc, door Ir. W. Spoon en Dra. ... van Royen. — Het eeredoctoraat van S. Leefman... door Dr. C. J.J. van Hall. — De koffievalorisatie i... verband met het rubbervraagstuk. — De katoen... verwachtingen voor 1928. — Overzicht van d... productenmarkt op Java en Madoera gedurende h... derde kwartaal van 1927 (vervolg). — Kultuurb... richten. — Kleine mededeelingen. — Financieel... berichten en verslagen, zoomede de overige ge... gelde rubrieken. — De afd. Handelsmuseum va... het Kol. Instituut geeft recente literatuur ove... economische zaken, arbeidsvraagstukken, delfsto... fen en metalen, geologie, diversen.

Dienst van den Mijnbouw in Nederlandsch-Indië. Wetenschappelijke Mededeelingen.

No. 7 bevat een belangrijke, door kaarten

platen verduidelijkte studie van J. H. F. Umbgrove over de koraalriffen in de Baai van Batavia.

No. 8 heeft den volgenden inhoud: On a collection of miocene fish-teeth from Java, by L. F. de Beaufort. — Het genus Lepidocyclina in het Indopasifische gebied, door I. M. van der Vlerk. Met platen.

Indisch Militair Tijdschrift.

Uit den inhoud van jaarg. '28, No. 2. Verslag omtrent kortegolfproeven op Java, door Ir. J. de Jongh Swemer. — Gesprekken over tactiek, door C. D. Lagerwerff (vervolg). — Een nieuwe organisatie van de Infanterie-sectie? door F. Kroon, P. K. Kiesel en A. A. Bontekoe. — De lessen der ervaring, door Camurs. — Bespreking van patrouille- en gevechtsverslagen, door L. A. Snell. — Communisme en nationalisme in Ned.-Indië, door Dr. F. de B.

Zendingsperiodieken.

De Zendingsbode. Februari '28. Nieuwe kerken op Seran, door D. — Nia en Ola (legende), door Kr. v. A. — Schetsen van Kapan, door P. Middelkoop.

De Banier. 2 Febr. '28. Balineesch vertaalwerk. Bijbelverspreiding in Ned. Oost-Indië in 1927 (vervolg), door P. Penninga. — Brieven uit Deli (over het werk der Zending onder de Bataks).

Nederlandsch Zendingsblad. Maart '28. Onvergetelijke ervaringen op Nieuw-Guinee, door K. J. Brouwer. Met ill.

Wolanda-Hindia. Jan. '28. Het verblijf bij den Wesia, door Prof. J. C. van Eerde. — Zwerftochten door Indië, door Orang Mengombara. — Over het leven van een zendeling in Indië, door H. W. van den Berg. — De Indische Kerk, door H. L. Langevoort.

De Macedoniër. Maart '28. De hulpdiensten in de Zending, door D. K. Wielenga. — Kort overzicht van de Molukken, door D. Pol. — Madagascar, door D. Pol. — Van mijn Uitkijk, door D. Pol (overzicht van belangrijke verschijnselen op zendingsgebied en boekbesprekingen).

***

Regeerings-Almanak voor Nederlandsch-Indië. 1928. *Eerste gedeelte:* Grondgebied en bevolking, Inrichting van het Bestuur van Ned.-Indië en Bijlagen. *Tweede gedeelte:* Kalender en personalia. (Weltevreden, Landsdrukkerij. 2 dln.).

Beiträge zur Kenntnis der Völkerkunde der makalischen Inseln. I. Vorwort. II. Die völkerkundlichen Sammlungen von den Kei-Inseln. III. Meine Sammlung auf den Banda-Inseln bei einem Besuche im Jahre 1910. (XXX bis XLV. Jahresbericht (1911—1926) des Wurttembergischen Vereins für Handelsgeographie u.s.w.). Stuttgart, Druck von Strecker und Schröder. 1927.

Minang-kabau. Ein Beitrag zur Entstehung und Weiterentwicklung des Mutterrechts, von Ida Lublinski. (Zeitschrift für Ethnologie. Jahrg. 1927, Heft 1—2).

The dubu and steeple houses of the Central District of British New Guinea, by C. G. Seligman. With map and plates. (Ipek. Jahrbuch für prähistonische und ethnographische Kunst. 2. Halbband 1927).

Gouvernements-Marine in de Molukken, door P. Cool. Met ill. (Het Nederlandsche Zeewezen, 9 Maart '28).

Op Ternate in de vorige eeuw. (Een herinneringsfantasie van A. Oostlandt). Historische schets van A. Weruméus Buning. — Een Gouverneur-Generaal „ad iterem" (nl. J. C. Baud), door S. Kalff. — Indische curiosa. Compagnie's bord, door P. B. (De Indische Verlofganger, 16 Maart '28).

Leo Hulsman schrijft in het Maartnummer van „Nova" een artikel over Batavia; foto's van M. Vervoort zijn er aan toegevoegd.

Beknopte handleiding om de Javaansche taal te leeren spreken, door J. W. van der Valk, 4e onveranderde druk. (Leiden, voorh. E. J. Brill).

Ethnologische Studiën zur ersten Entwicklung der Strafe. Nebst einer psychologischen Abhandlung über Greusamkeit und Rachsucht. 2. unveränderte Auflage. (Groningen, P. Noordhoff).

The spirit of India in Javanese dance-drama. Photographs by Tassilo Adam. (Asia, Febr. '28).

Leden van „Oost en West"

„Daer can voor de Indien iets groots worden verrigt"; wanneer gij allen, in eenigerlei vorm, Uwe medewerking verleent tot het welslagen der a.s. tentoonstelling te Arnhem.

Het bestuur der afdeeling Arnhem verdient Uwen steun ten volle, mede omdat zijn lofwaardig streven de gansche Vereeniging ten goede moet komen!

Suriname.

Aan de N.R.Ct. van 7 Maart, Av. blad C ontleenen wij het volgende:

Het Lagerhuis heeft gisteravond voor de tweede maal een wetsontwerp gelezen, waarbij de Kroon bevoegd wordt verklaard de constitutie van Britsch Guiana bij koninklijk besluit te wijzigen.

Amery, de minister van koloniën, zeide dat Britsch Guiana, hetwelk even groot is als Groot-Britannië en Ierland samen, zeer groote natuurlijke hulpbronnen bezit en gedurende anderhalve eeuw niet merkbaar vooruit is gegaan.

Twee jaar geleden heeft een commissie, bestaande uit een conservatief en een arbeiderslid van het Lagerhuis, de kolonie bezocht en verslag uitgebracht over den ongezonden financieelen toestand van de kolonie. Zij heeft een last te dragen van £ 4.300.000, wat te wijten is aan de inrichting van de constitutie. Daarbij is namelijk het financieel beheer in handen gelegd van gekozen leden, die geen werkelijke verantwoordelijkheid in wetgevenden zin dragen. Er waren veranderingen aanbevolen, die aan een plaatselijke commissie ter beoordeeling zijn voorgelegd. Deze commissie heeft zich eenstemmig verklaard voor één enkelen Wetgevenden Raad tot behandeling van financieele en politieke aangelegenheden.

Er werd ook aangedrongen op het instellen van een lichaam van ambtelijke vertegenwoordigers en niet-ambtelijke benoemde vertegenwoordigers, zoodat de gouverneur uit de verschillende belanghebbenden van de gemeenschap mannen zou kunnen kiezen om die belanghebbenden te vertegenwoordigen.

Voorts werd aanbevolen om den gouverneur macht te geven in alle zaken te beslissen die hij en de staatssecretaris van wezenlijk belang achten voor een goed bestuur van de kolonie. Zoodanige bevoegdheid mocht echter niet uitgeoefend worden zonder dat de staatssecretaris er vooraf in gekend was.

Amery zeide dat hij van plan was, het koninklijk besluit tot wijziging der constitutie te gronden op de aanbevelingen van de plaatselijke commissie.

Hij hield op het oogenblik nog overleg met een delegatie van gekozen leden van den „gecombineerden raad" van Britsch Guiana, welke op het oogenblik in Engeland vertoeft. Er was geen sprake van beknibbeling op het zelfbestuur in het Britsche rijk.

De tegenwoordige constitutie van de kolonie was een impasse, waaruit geen uitweg te vinden was, om het land tot financieele of oeconomische ontwikkeling te brengen.

***

In ons nummer van 1 Maart ontleenden wij aan de N.R.Ct. een bericht betreffende een nieuw middel voor de behandeling van lepra.

Sedert ontvingen wij door vriendelijke bemiddeling van een landgenoot in Londen heel wat literatuur over het onderwerp. Het is hier de plaats niet die te bespreken. Slechts willen wij op het volgende wijzen:

In een der ons toegezonden geschriften *„A problem of Empire suffering"*, uitgegeven door *„the British Empire Leprosy Relief Association"*, 24, Cavendish Square, London W. 1, vonden wij deze mededeeling:

„The Association has supplied to workers the latest literature, including booklets and pamphlets, also reprints of the leprosy section from the Tropical Diseases Bulletin (Nos. 1 to 12 of these Reprints have now been sent out), as well as copies of „Leprosy" (Rogers and Muir)). Thereby those who are working among lepers have been kept informed of the latest discoveries".

Daar de mogelijkheid niet is uitgesloten dat deze geschriften de medici in Suriname niet hebben bereikt, meenen wij dat het op den weg van het Departement van Koloniën ligt de „Association" om toezending der geschriften te verzoeken en deze ter beschikking van de medici in Suriname te stellen. Tevens zou gevraagd kunnen worden om een hoeveelheid van het nieuwe middel alsook van de zaden van den boom waaruit het middel wordt bereid.

Misschien ligt het een en ander dan ook op den weg van het bestuur van „Bethesda". Sir Leonard Rogers, aan wien wij de geschriften danken, schreef in een begeleidenden brief dat Dr. Rose, in Britsch Guiana, de nieuwe geneeswijze met succes toepast en in 1927 51 lepralijders heeft ontslagen „as recovered or become uninfective". Aan het slot van zijn brief schrijft hij: „Perhaps it might be possible for the British Guiana Government to let Dr. Rose visit your colony and advice regarding both treatment and prophylaxis".

Dit schijnt ons een goed advies, aangenomen dat de geneesheeren in Suriname de bedoelde geneeswijze nog niet toepassen.

In dit geval zou ook een der Surinaamsche geneesheeren, die reeds lepralijders behandelen, naar Britsch Guiana gezonden kunnen worden om een en ander te bestudeeren.

***

Wij ontleenen aan „Het Handelsblad" van 11 Maart het volgende:

Het „Nieuws van den Dag v. N. I." had een kort onderhoud met den heer dr. A. A. L. Rutgers, den directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel, die met ingang van 1 April a.s. is benoemd tot gouverneur van Suriname.

„Veel kan ik u helaas niet vertellen over mijn eventueele plannen in Suriname", aldus de heer Rutgers, „om de eenvoudige reden dat ik die nog niet heb. Momenteel sta ik vooralsnog volkomen vreemd tegenover mijn nieuwe taak; eerst na aankomst op mijne bestemming, zal ik mij een oordeel kunnen vormen over de toestanden in onze West-Indische kolonie.

„Wij klagen wel eens dat men in Nederland zoo weinig afweet van hetgeen hier voorvalt, maar voor West-Indië geldt deze klacht nog veel meer. Of en op welke manier het mogelijk is grootere belangstelling te wekken voor onze West, wel, daar zal ik in de eerste plaats mijn aandacht aan geven."

***

„De Surinamer" had een onderhoud met den gepensionneerd kapitein ter zee de Goeje, die met de „Hertog Hendrik" medegekomen is om de kolonie weder te zien.

De heer de Goeje bevestigde dat hoofddoel van de reis is: Verzameling van aanvullende gegevens betreffende de taal en zeden en gewoonten der Arowakken, waarover thans wederom een studie klaar ligt en binnenkort verschijnt als uitgave van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen.

In overeenstemming hiermee is de tijd dan ook grootendeels gereserveerd voor de ontvangst van Indianen, waartoe hem van bevriende zijde gastvrij de noodige ontvangstgelegenheid werd aangeboden.

Toen wij het eerste contact met hem zochten, schrijft „De Surinamer", zat hij dan ook in een ruime werkkamer met twee Indianen bij zich. Zoo heeft hij reeds dagen achtereen gezeten en zal hij nog wel meer dagen zitten, woekerend met zijn tijd om toch zooveel mogelijk bijeen te garen van zijn lievelingsstudie. Op dezen naam mag ongetwijfeld zijn studie van de Arowaksche taal aanspraak maken. Anders is het niet te verklaren, dat hij er na 15 jaren druk werk in andere richting weer toe overging zoodra hij daartoe de handen vrij had....

***

In ons nummer van 1 Maart schreven wij over Prof. Beebe's meening dat haaien voor den mensch ongevaarlijk zijn.

In de „N.R.Ct." van 10 Maart Av.bl. B vinden wij nu het volgende bericht:

„De heer William Beebe van New-York is gisteren naar Florida vertrokken omdat hij de verhalen van menschenverslindende haaien, die daar aan de kusten aangetroffen worden, niet wil gelooven. Hij

Van onze Adverteerders

„Vaderland" Rijwielen.

Dat het den Nederlandschen zakenman niet aan ondernemingsgeest ontbreekt is een algemeen bekend feit en de Heer A. Bax te Arnhem levert daarvan het bewijs door zich op 10 April e.k. in te schepen met bestemming Bandoeng, waar hij zijn domicilie zal kiezen aan de autozaak Rous en Meeuwenoord.

Zijn doel is het aanknoopen van relaties in Indië, bij voorkeur met groote afnemers op Java.

In Arnhem hebben de Heer Bax en zijn „Vaderland"-rijwielen een goeden naam, getuige de vele aanbevelingen van den Burgemeester, den Commissaris van Politie en vele particulieren. Sinds 2 jaren gebruikt de Arnhemsche politie 10 dezer rijwielen, die onafgebroken 21 uren per etmaal in bedrijf zijn en zulks tot groote tevredenheid.

Behalve rijwielen brengt de Heer Bax opdrachten mede van groote fabrieken op verschillend gebied uit Holland, Duitschland en Frankrijk, waarvoor hij in Indië vertegenwoordigingen gaat vestigen.

Van alle artikelen neemt hij monsters mede, die aan bovengenoemd adres te bezichtigen zijn.

Wij twijfelen niet, of de Heer Bax, die sinds 23 jaren veel aan Indische families levert en tal van Indische attesten bezit, zal een succesvolle reis maken en in Indië voor zijn verschillende artikelen een dankbaar afzetgebied vinden.

gaat films van die dieren maken om te bewijzen dat hem niet alleen niets overkomen is, maar dat het volkomen ongevaarlijke dieren zijn, die bij de nadering van een zwemmer onmiddellijk het haaienpad kiezen."

* * *

De kapitein ter zee B. J. Heilbron, Surinamer van geboorte, heeft wegens langdurigen dienst ontslag uit den zeedienst aangevraagd.

Curaçao.

Curaçao en Suriname.

Het *Algemeen Handelsblad* ontleent aan *De West* de volgende vergelijking tusschen beide gebiedsdeelen van iemand, die vele jaren op Curaçao woonde en sinds eenige maanden te Paramaribo vertoeft:

Wat den hygiënischen dienst betreft, is Suriname in vele opzichten een dorado vergeleken bij Curaçao, vooral door de huidige, veelvuldige inspecties van erven enz. te Paramaribo. De schr. licht dit toe met eenige voorbeelden.

Ook de begraafplaatsen te Willemstad kunnen de vergelijking met die in Suriname moeilijk doorstaan. Het lijken in eerstgenoemde stad „eer woestenijen dan rustoorden voor dooden". Een gunstige uitzondering maken echter de begraafplaatsen der militairen en van het gouvernement.

In Suriname houdt — in tegenstelling met op Curaçao — de politie dagelijk toezicht op alle begraafplaatsen. Op Curaçao laat die contrôle alles te wenschen over.

Groot verschil bestaat ook tusschen de gevangenen in Suriname en op Curaçao. In Suriname staan de openbaar tewerkgestelden onder toezicht van geuniformeerde, wel bewapende beambten, op Curaçao heeft het toezicht voor de (zeer slecht gekleede) gevangenen plaats door een ouden politieman, die als eenig wapen een wandelstok draagt.

Het gaat op Curaçao heel gemoedelijk toe; de gestraften verhandelen hun ditjes en datjes met de burgerij en krijgen voor hun „zwaren" arbeid een toelage van 25 cent per dag, terwijl het toezicht in de gevangenis aldaar veel te wenschen moet overlaten. Herhaaldelijk meldt de „Amigoe di Curaçao" ontsnappingen — in November j.l. niet minder dan vijf — terwijl evengenoemd blad nog dezer dagen een bericht publiceerde omtrent een gevecht in de gevangenis tusschen twee met messen gewapende gevangenen. Het is niet te gewaagd om daaruit te concludeeren, dat aan leiding en contrôle wel wat hapert.

Het publiek op Curaçao — gaat de schr. voort, verhalende van verkeer en politie — is vrijwel overgeleverd aan de willekeur van heeren chauffeurs. De beambten van politie hebben niet het noodige gezag om tegen deze lieden op te treden. Zij kunnen dat bovendien niet, omdat zij niet voldoende instructies krijgen omtrent de bepalingen die het verkeer beheerschen.

De Zondagsrust schijnt in het geheel niet geregeld te zijn op Curaçao. Te Paramaribo moeten alle winkels en koffiehuizen des Zondags gesloten zijn. Op Curaçao daarentegen gaat alles lustig zijn gang des Zondags, zelfs onder kerktijd. Ter illustratie hiervan vooral wordt een ergerlijk voorbeeld aangehaald.

Gelukkig dat dit keurkorps in het belang van burgerij, orde en zede, binnenkort door de uit Nederland gerequireerde militaire politie wordt vervangen, merkt de schr. op.

Ook van de provisiewinkels lezen wij opmerkelijke bijzonderheden. Op Curaçao zou een controleerend bezoek van een keurmeester, gelijk in Suriname, zeker niet overbodig zijn. Vooral in de vleeschhouwerijen op Curaçao heerschen zeer onhygiënische toestanden. (*Wordt vervolgd.*)

Politiepersoneel.

De Cur. Crt. van 27 Jan. l.l. bevat de voorwaarden, waarop militairen met politiedienst worden belast:

de bezoldiging voor minder personeel wisselt van *f* 0.75 als laagste bezoldiging voor een fuselier tot *f* 1.90 als hoogste bezoldiging voor een brigadier, alles per dag, met toelagen voor gehuwden tot *f* 106.— per maand; voor sergeanten *f* 2400.— tot *f* 3060.— per jaar; voor sergeanten-majoor *f* 2400.— tot *f* 3780.—.

Voorts worden de volgende toelagen genoten:

bij voorloopige aanneming	*f* 0.75
bij definitieve aanneming (uiterlijk 5 maanden na de voorloopige)	„ 1.10
voor kennis van Papiamento	„ 0.30
voor kennis van de Politiekeur	„ 0.35
voor een eenvoudig politiediploma	„ 0.75
voor een meer uitgebreid politiediploma	„ 1.—
voor eenige praktische kennis van het Engelsch	„ 0.25
voor eenige practische kennis van het Spaansch	„ 0.25

alles per dag.

Salarisverhooging.

La Union deelt mee, dat de salarisverhooging gereed is.

De Landswatervoorzieningsdienst.

Naar wij uit goede bron vernemen, is de heer J. R. Beaujon Jr., directeur van den Landswatervoorzieningsdienst alhier, druk bezig met de voorbereidende maatregelen. De plannen zullen worden uitgevoerd zooals door dr. Versluys gemaakt en door den Kolonialen Raad aangenomen.

In hoofdtrekken komen de plannen der watervoorziening neer op het volgende:

1. *Spoelwaterleiding.*

Een transportleiding om het Schottegat, met aansluiting op 5 waterwinplaatsen, n.l. Scherpenheuvel, Groot- en Klein Kwartier, Bona Vista en Rozendaal. Hiervoor zullen drie reservoirs gebouwd worden, elk van 400 M³. inhoud, gelegen op 30 meter boven zeepeil, en respectievelijk geplaatst in de buurten Hel, Groot Kwartier en Plantersrust.

2. *Drinkwaterleiding.*

Hiervoor zal een installatie voor gedistilleerd zeewater gebouwd worden, met een capaciteit van 100 M3 per dag.

Dit water wordt opgezameld in twee reservoirs van 100 M3. elk, welke gebouwd zullen worden, een op Hel en een op Plantersrust.

Het gedistilleerd water zal eerst worden gelucht en gemineraliseerd, alvorens in de distributieleiding te worden opgepompt. (*A. d. C.*)

Hollandsche Bank voor West-Indië.

De *Amigoe* verneemt, dat de heer Küp, directeur op Curaçao, vervangen is door den heer Deschiene, werkzaam aan de bank te Caracas.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Mr. J. Bennebroek Gravenhorst.

Het *Weekblad van het recht* van 2 Jan. 1860 bevat het volgende bericht:

Men schrijft ons uit Curaçao:

De kolonie Curaçao, West-Indië, trof op den 29 Sept. 1859 een zeer groote en onherstelbare slag door het overlijden van den waardigen voorzitter van het regterlijk collegie aldaar, met name Mr. J. Bennebroek Gravenhorst.

Op den 6 Dec. 1802 op Curaçao geboren, werd hij, nog zeer jong, naar Amsterdam gezonden, waar hij zijne opvoeding voltooide. Hij promoveerde op de Utrechtsche hoogeschool, den 29 Oct. 1824, na verdediging zijner dissertatie: *de jurejurando, quod pars parti in judicio defect*, tot doctor in de beide regten.

In 1826 in zijne geboorteplaats wedergekeerd, zette hij zich dáár als advokaat neder en oefende hij tot in 1834, met eene zeer uitgebreide cliëntèle en den naam van een bekwaam en eerlijk advokaat dragende, de regtspractijk uit, ook nadat hij in 1827 benoemd was tot commissaris van politie, belast met het Openb. Min. bij den toenmaligen Raad van civile en criminele justitie, bij welk collegie hij in 1834 tot voorzitter benoemd werd.

In 1842 behaagde het den Koning de verdiensten van den heer Gravenhorst te willen erkennen door de onderscheiding der benoeming tot ridder der orde van den Ned. Leeuw, terwijl hij in 1854, uit krachte van het reglement op het beleid der regering, ad interim optrad als gouverneur, welke betrekking hij echter in 1856 weder moest overdragen aan den definitief benoemden heer van Lansberge.

De heer Gravenhorst was iemand, die, met regtskennis, al de eigenschappen van een goed regter in zich vereenigde. Hij was strikt eerlijk in de ruime beteekenis van dat woord, en dus ook waar het meening en gevoelens betrof; onpartijdig, regtvaardig en nauwgezet. Het gouvernement liet niet toe te oordeelen, wat hij als landvoogd geweest zou zijn; maar zijn bekend karakter had ten borg kunnen strekken, dat hij zeker als zoodanig niet minder zou zijn geweest dan zoo menig ander, aan wien de betrekking werd opgedragen, of aan wien, boven hem, de voorkeur werd gegeven. Het ontbrak echter niet aan de zoodanigen, die, met een ijver, eene betere zaak waardig, elk middel aangrepen om den heer Gravenhorst tegen te werken. Zij, die den heer Gravenhorst en de leiders der tegenpartij kenden, weten het, hoeveel meer de eerste, dan de laatsten gold. Ook voor hen, die goeden toon, beschaafde manieren en gezellig onderhoud op prijs stellen, laat het verlies van den heer Gravenhorst eene onvervulde leegte op Curaçao.

Wie de opvolger des heeren Gravenhorst zijn zal, is nog onbekend; moet de keus gedaan worden uit het hier aanwezig regtsgeleerd personeel, dan is die zeer beperkt. Thans wordt het voorzitterschap waargenomen door den heer Mr. C. Prince, die dezer dagen door Z. M. benoemd is.

In het belang der regtsbedeeling is het te wenschen, dat wij een goeden voorzitter erlangen en vooral geen muggenzifter.

Uit den Verren Vreemde.

Egypte.

Chamberlain wilde niet doof blijven voor den aandrang, die van Egyptisch nationalistische zijde onverpoosd bleef uitgaan om beperking te verkrijgen van de Britsche inmenging. Medio 1927 liet hij Sarwat pasja, minister-president van Kaïro naar Londen overkomen, om te beraadslagen over een nieuwe regeling van de wijze waarop het protectoraat over Egypte zal worden uitgeoefend. In de laatste dagen van Februari l.l. vernam men dat overeenstemming tusschen de ministers verkregen was. Doch nog vóórdat de tekst van het ontwerp, den 7en Maart door de Britsche regeering officieel ter algemeene kennis was gebracht, was 't in den Egyptischen ministerraad voor onaanneembaar verklaard en was hiervan reeds mededeeling aan Londen gedaan.

Sarwat had zich genoopt gezien zelf ook er tegen te stemmen en was in verband hiermede afgetreden, z.g.n. om gezondheidsredenen.

De verwerping was vooral gegrond op art. 7. Dit bestendigt de aanwezigheid van het Britsche garnizoen, na 10 jaren zal opnieuw overleg worden gehouden — nog niet over het heengaan van de Britsche troepen, doch over de aanwijzing der garnizoenen, die dan bij het Suezkanaal zouden kunnen worden geconcentreerd. Wel wordt in het artikel verklaard, dat dit geen maatregel van „bezetting" van Egypte is; hij wil de internationale verbindingen, en in 't bijzonder die door het Suezkanaal, slechts veilig stellen. Maar de Egyptenaren voelen het wel degelijk als een bezetting en als een bestendiging daarvan.

Het ontwerp raakt ook andere gevoelige plekken aan. Maar toen de tegenwoordige leider van de Wafd, d.i. de organisatie der ijverige nationalisten, Nahas pasja, ter conferentie uitgenoodigd door den hoogen-commissaris van Engeland te Kaïro, lord George Lloyd, daar over het ontwerp sprak, stelde hij zich op het standpunt, dat hij 't nutteloos achtte over mogelijke voordeelen van de andere punten te praten, nu er geen middel gevonden is om tot een volledig terugtrekken van de Britsche troepen te komen.

Op dit standpunt stelt zich zijn partij ook, en met deze zienswijze is het ministerie afgetreden.

Erkend moet worden, dat 't in deze om een zeer moeilijk vraagstuk gaat. Egypte heeft voor de verbindingen te water en door de lucht zoodanige beteekenis, dat waarborgen voor vrijheid van bewegen en voor de veiligheid van het verkeer buiten twijfel moeten worden gesteld. En het Egypte van heden en van de naaste toekomst verzekert die waarborgen niet. Mocht Groot Brittanje er toe besluiten zijn protectoraat-invloed prijs te geven, dan zou òf een andere mogendheid haar invloed hiervoor in de plaats komen stellen, òf eenige mogendheden zouden de taak in twistgeding overnemen, zooiets als Tanger te aanschouwen geeft.

Koning Faoed en eenige invloedrijke personen in Egypte zien dit waarschijnlijk zoo ook wel in, maar bekennen doen zij 't niet, en de Wafd aanhangers vragen onvoorwaardelijke onafhankelijkheid, verdwijnen van elke vreemde macht, waarbij zij — die geen verantwoordelijkheid dragen — verzekeren, dat Egypte best in staat zal zijn met eigen middelen zijn plicht tegenover het buitenland na te komen.

Nadat uit Kaïro het onaannemelijk aan Londen geseind was, is de Britsche regeering overgegaan tot een maatregel, die olie in de vlammen geworpen heeft.

Bij de Britsche overheid bestonden bezwaren tegen onlangs door het Egyptische parlement aangenomen wijzigingen in de wet op vereenigingen en vergaderingen, maar hiertegen was geen vertoog ingediend, omdat het ontwerp-verdrag bepalingen inhield die de aansprakelijkheid van Egypte scherper stelden. De verwerping van het ontwerp deed George Lloyd, volgens opdracht van Chamberlain, een nota tot de aftredende regeering richten, die een *veto* beteekent op die wetswijzigingen. Dit hebben de woelige elementen als een uiting van wrok en wraak voorgesteld.

Ordeverstoringen gaven in verschillende plaatsen lucht aan de ontstemming. Vele slachtoffers zijn gevallen. De Egyptische en Britsche overheid werkten samen om de kalmte te doen terugkeeren. Over het voorgevallene wordt gesproken als van studenten- en scholierenrelletjes; toch zijn er ook nog wel andere deelnemers geweest.

Liberalen en nationalisten zijn weer samengegaan tot het vormen van een kabinet, dat echter meer nationalistisch gekleurd en met Nahas pasja tot minister-president, zeker op hervatting zal aandringen van de kwestie, waarvoor zich tot nu toe geen bevredigende oplossing aanbiedt. Reeds heeft de nieuwe premier aangekondigd zich voor de onderhandelingen te stellen op het standpunt van volledige onafhankelijkheid.

Intusschen blijft de Britsche politiek er blijk-

baar gemoedelijk onder. Momenteel toch zijn prinses Mary en haar gemaal, burggraaf Lascelles, de gasten van lord Lloyd, wisselen zij bezoeken met koning Faoed en reizen zij een maand lang door Egypte en Soedan.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling 's-Gravenhage.

VERSLAG OVER HET JAAR 1927.

In de jaarlijksche Algemeene Vergadering van 29 Januari 1927 werd de verkiezing van den heer F. van Peski, die in 1926 reeds onder nadere goedkeuring als Voorzitter gekozen was, bekrachtigd. Voorts werden voor het jaar 1927 van het Bestuur, Mevrouw G. T. J. van Aalst-Koopman en de Heer O. de Bordes, die periodiek gehouden waren af te treden, bij acclamatie herkozen, zoodat gedurende het verslagjaar in het Bestuur geen wijziging kwam. Het is samengesteld als volgt: F. van Peski, Voorzitter; L. A. Bakhuis, Onder-Voorzitter; J. C. Baudoin, Secretaris-Penningmeester; Dr. H. D. Benjamins, O. de Bordes, Jhr. Mr. J. M. M. van Asch van Wijck, Mevrouw G. T. J. van Aalst-Koopman, Mevrouw E. van Assen-Sol.

Leden. Op 31 December bedroeg het ledental 873

Voor 1927 zijn afgevallen aan leden:

wegens bedanken	59	
" overlijden	13	
" vertrek naar elders	60	
		132
Zoodat het ledental op 1 Januari 1927 bedroeg		741

In 1927 zijn bijgekomen:

aan nieuwe leden	161	
" leden van elders overgekomen	51	
		212
dus bedraagt het ledental op 31 December 1927		953

zijnde een vermeerdering van 80 leden.

Statuten. Wegens het verstrijken van den aangeganen termijn van 25 jaar, gerekend van 3 Mei 1903, werd verlenging voor een overeenkomstigen termijn aangevraagd en verkregen, zoodat de Afdeeling opnieuw is aangegaan is voor den tijd van 25 jaar, alzoo eindigende 2 Mei 1953, ingevolge Koninklijk Besluit d.d. 1 September 1927, No. 22.

Buitengewone Algemeene Vergaderingen hadden niet plaats.

Bureau Secretaris. Dit is verplaatst van Heulstraat 17 naar Jacob Hopstraat 12, waardoor een jaarlijksche uitgave van *f* 200.— bespaard wordt.

Verificatie-Commissie. De Commissie voor de financieele contrôle werd samengesteld uit de Heeren G. Nypels, K. Peereboom en G. W. Erfmann.

Lezingen. De voorstellingen van het winterprogramma, door de Afdeeling georganiseerd, verheugen zich in eene steeds grootere belangstelling der leden.

1. Op 28 Januari 1927 werd in samenwerking met de Vereeniging van Ambt. b. h. B.B. in Ned.-Indië, in het Trianon-Theater een vertooning gegeven van de film der Bataafsche Petroleum-Mij. De belangstelling was zoo groot, dat geen plaatsje onbezet bleef; deze prachtige film gaf dan ook een interessant beeld van de oliewinning in Indië.

2. Op 10 Maart 1927 gaf de Heer W. H. F. Engelen voor de Afdeeling der Vereeniging in de groote zaal van „De Twee Steden" een voordracht met lichtbeelden over Dactyloscopie. Hoewel het niet meevalt een wetenschappelijk onderwerp populair te behandelen, kweet spreker zich zeer verdienstelijk van zijn taak en oogstte hij veel succes met zijne voordracht.

3. Op 5 April 1927 werd voor een stampvolle zaal in „De Twee Steden" de bekende Floresfilm gedraaid. Velen moesten zich met een staanplaats tevreden stellen. Pater Buys wees er dan ook terecht op, dat uit de groote opkomst duidelijk de belangstelling voor Indië bleek.

4. In het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen werden door de Afdeeling 's-Gravenhage der Vereeniging Oost en West, in samenwerking met Het Koloniaal Instituut en het Comité voor Indische Lezingen en Leergangen op 19 October 1927 voor een zeer groot aantal leden en genoodigden de door den heer Willy Mullens opgenomen films van de Suiker en Afscheepbedrijven en het Theebedrijf vertoond. De Suikerfilm was prachtig en in de kleinste bizonderheden weergegeven, zoodat zij ook den leek van het begin tot het einde boeide en een mooi stuk propaganda is voor het werk in Ned.-Indië.

5. In afwijking van de gewoonte, om haar programma met voordrachten en filmvoorstellingen te vullen, werd op 16 November 1927 door de Afdeeling in Seinpost de première van een Indisch tooneelspel, genaamd „Njai Sonna", van Fabricius, door de Vereeniging Eurasia opgevoerd. Leden en genoodigden, onder wie ook de Burgemeester van 's-Gravenhage met Mevrouw Patijn, vulden de zaal tot in alle hoeken. Het stuk had veel succes en het publiek was opgetogen over de goede vertolking der rollen.

6. Op 16 December had zoowel des middags als des avonds in het Trianon-Theater een vertooning plaats van de door Willy Mullens opgenomen Rubber- en Oliepalmfilm, welwillend door de Internationale Ver. v. d. Rubber- en andere Cultures in Ned.-Indië aan de Ver. Oost en West, Afd. 's-Gravenhage, afgestaan. De matinee werd door Z. K. H. Prins Hendrik en zijn adjudant bijgewoond, terwijl bij beide voorstellingen vele personen tegenwoordig waren, die zich voor die cultures bizonder interesseerden. De velen, die deze voorstelling bijwoonden, zullen, wanneer zij nog niet op de hoogte waren, een beteren kijk gekregen hebben op de groote beteekenis van het Indisch bedrijfsleven.

Met genoegen valt te constateeren, dat het streven en werken onzer Vereeniging door de leden wordt gewaardeerd. Eenige oude leden gaven daarvan blijk door het bericht, dat zij hunne contributie verhoogden, terwijl een dezer daarbij het volgende schreef: „Uit „waardeering voor de wijze, waarop de Vereeniging „Oost en West" steeds haar schoone doel nastreeft, ver„hoog ik gaarne mijn oude contributie ad *f* 2.— per „jaar tot het tegenwoordige minimum van *f* 5.—."

Het Bestuur doet een beroep op de overige oude leden, die indertijd op een betaling zijn ingeschreven, welke thans te gering is, om dit goede voorbeeld zoo mogelijk te volgen.

Een verblijdend feit is het voorts, dat in het afgeloopen jaar, zoowel financieel als wat het ledental betreft, vooruitgang valt te bespeuren. Toch valt niet te ontkennen, dat het ledental, voor een stad als den Haag, te klein is. Te hopen is het, dat velen zullen medewerken tot een frisch opgewekt vereenigingsleven en tot uitbreiding van het ledental, van welker wenschelijkheid reeds verschillende leden zijn doordrongen, daar het gebleken is, dat deze anderen tot het lidmaatschap aansporen. Ook meldden zich reeds verscheidene personen uit eigen beweging aan.

Aan ieder, die naar vermogen heeft bijgedragen tot het welslagen van alles wat in het jaar 1927 tot stand gekomen is, wordt dan ook hiermede dank gebracht.

's-Gravenhage, 1 Januari 1928.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

Aan de Leden en Begunstigers der Vereeniging „Oost en West", Afdeeling Nijmegen.

Vrijdag 30 Maart 1928, 's avonds 8 uur, in den grooten *Foyer* van den *Schouwburg*, een *Voordracht* met *lichtbeelden* over: *„De verrichtingen van 't Ned.-Indische leger"*, door den Heer *J. C. A. Bannink*, Kolonel der Inf. N.I.L. b.d.

Zaterdag 21 April 1928, 's middags half drie, in het *Olympia-Theater*, Lange Burchtstr., de volgende films:
I. Mooi Bandoeng."
II. Het Havenbedrijf en Werkplaatsen van de Koninklijke Paketvaart Maatsch. te Tandjong Priok (Batavia).

Aan leden worden aan de controle van het Theater op vertoon van de Lidmaatschappskaart 1928 *twee* vrije toegangskaarten en aan Begunstigers *één* kaart uitgereikt.

Olympia Theater, Lange Burchtstraat, *Wetenschappelijke matinées:*
31 Maart 1928, Ufa-cultuurfilm *„Naar de besneeuwde top van Afrika"*.
7 April 1928, Ufa-Expeditiefilm *„Menschen, Dieren en Zeden in Abessynië"*.
5 Mei 1928, Ufa-cultuurfilm *„Het mysterie der Schepping"*.

Aanvang half drie 's middags.

Tot bovenstaande Matinées hebben *Leden* en *Begunstigers* der Ver. „Oost en West" met hun gezin, op vertoon van de Lidmaatschapskaart 1928, toegang tegen *f* 0.50 per persoon tot het Balcon en den Eersten Rang, terwijl het bespreken van plaatsen kosteloos is.

I. T. A.

Bezoekt de *Indische Tentoonstelling* van *„Oost en West"* op *Zijpendaal* te *Arnhem 11 Juni tot 28 Juli 1928.*

Leden en Begunstigers der Ver. „Oost en West", afd. Nijmegen, hebben op vertoon van de Lidmaatschapskaart 1928, 50 pCt. reductie op den toegangsprijs, Zeetuin inbegrepen.

HET BESTUUR AFD. NIJMEGEN.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Vrijdag 9 Maart des avonds 8 uur, in de collegezaal van het Botanisch Laboratorium, hield de heer R. IJzerman voor het Aardrijkskundig Genootschap een lezing over *„De expeditie van 1926 naar het Wilhelminagebergte in Suriname."*

De leden van de afd. Utrecht en Omstreken van de Vereeniging „Oost en West" hadden vrijen toegang tot deze lezing, waarvoor we het Aardrijkskundig Genootschap zeer erkentelijk zijn.

Met groote belangstelling volgden de aanwezigen den lezer op de expeditie onder leiding van professor G. Stahel langs de Surinamerivier tot Goddo, door het dichte oerbosch naar de Lucierivier, die men afvoer tot het punt waar zij 't dichtst de bergen nadert. Een collectie lantaarnplaten verduidelijkte het gesprokene en gaf een duidelijk beeld van het nog zoo onbekende gebied.

Zaterdag 10 Maart, des nam. 3.15 uur in het gebouw der Volksuniversiteit, had de algemeene jaarvergadering der afdeeling plaats.

Tijdens de vergadering gaf zich bij het bestuur als lid der afdeeling op: J. J. Mackenzie, majoor bij de Mil. Adm., Willem Barentzstraat 58, Utrecht, contributie *f* 5.—.

Daartoe uitgenoodigd door het bestuur, verklaarde de heer Mackenzie zich bereid in het bestuur zitting te nemen.

De Secretaresse,
L. P. VAN DER WIJK—VAN DE MAAR.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 7 April* e.k., des nam. ten 2 ure, in het gebouw Heulstraat 17.

Punten van behandeling.
1. Opening.
2. Notulen (zie K. W. 17 Nov. '27, No. 46).
3. Jaarverslag; Rekening en Verantwoording '27 met rapport der Verificatie-Commissie en Begrooting '28 (zie K. W. 1 Maart '28, No. 9).
4. Mededeelingen van het Dagel. Bestuur.
5. Rondvraag en sluiting.

De Algem. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Aan de leden van de afdeeling 's-Gravenhage.

Beleefd, doch dringend verzoek, om tot vermijding van onkosten en verwarring de verschuldigde contributie *niet* aan het Hoofdbestuur over te maken, doch aan den Secretaris-Penningmeester der Afd. 's-Gravenhage, Giro-Nr. *135120*.

POLITICAL INDIA AFTER THE WAR.

Voor het Genootschap Nederland—Engeland zal op *Dinsdag 27 Maart* te 's-Gravenhage optreden Sir Fredrick Whyte, oud-Schotsch Parlementslid en bekend spreker en schrijver over Oostersche vraagstukken, met het onderwerp: *Political India after the War.*

Genoemd Genootschap heeft de welwillendheid gehad de leden der Vereeniging Oost en West in de gelegenheid te stellen deze lezing tegen gereduceerde entréeprijs bij te wonen.

Hun zal nog een afzonderlijke kaart worden toegezonden.

JAVA'S PLANTENWERELD.

De bekende Zwitsersche oud-hoogleeraar, de heer Dr. C. Schröter, Alt Prof. d. botanik a. d. Erdgen. Techn. Hochschule te Zurich, zal gedurende zijn verblijf hier te lande van *25 Maart—14 April* voor de afdeelingen onzer Vereeniging *lezingen* met lichtbeelden houden. Onderwerp: *Java's plantenwereld.*

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

Mej. C. H. Karreman, Verpleegster 1e kl. bij den dienst der Volksgezondheid (ten behoeve der leprabestrijding op Bali), is abusievelijk 8 Maart j.l. gemeld als te worden uitgezonden voor verpleegster 1e kl. bij de Mil. Hospitalen; adres: Ziekenhuis Coolsingel te Rotterdam.
Mej. A. M. H. E. Schröder, Onderwijzeres 2e kl. bij het O.L.O.; Nieuwstraat B. 401, Gemert.
Mej. J. Versteeg, Idem als voren; Annastraat 25, Oosterbeek.
J. M. Maat, Onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O.; Herwijnen.
Ir. W. L. J. Huijer, Ingenieur 3e kl. bij den P.T.T.-dienst; Oude Kerkstraat 88, Antwerpen.
Mej. E. J. Admiraal, Onderwijzeres 2e kl. b. h. O.L.O., Schenkstraat 160, 's-Gravenhage.
Mej. H. P. M. Hoenselaar, idem als voren, Klinkerstraat B. 79, 's-Heerenberg.
Ds. J. de Pree, Predikant b. d. Prot. Gemeente, Dijkstraat 46a, Helder.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Ir. H. M. Verweij, Ingenieur 2e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W.; Weimarstraat 201, 's-Gravenhage.
A. Breekland, Controleur 1e kl. bij het B.B.; Bodegraven.
F. M. van Dinter, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O.; Boreelstraat 3, 's-Gravenhage.
M. Roos, Politie-opziener bij de Veldpolitie te Blora; Marialaan 1, Voorburg.
W. P. E. Thiel, Hoofdcommies bij de Alg. Rekenkamer; Obrechtstraat 487, 's-Gravenhage.
F. J. Kudding, Griffier der 2e kl. van de Landraden te Salatiga en Poerwodadi; Beeklaan 340, 's-Gravenhage.
A. de Graaf, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O.; Houtrustweg 54, 's-Gravenhage.
P. Chr. Arnold, Ambtenaar 4e kl. bij de In- en Uitvoerrechten en Accijnzen; Touwslagerstraat 24b, Rotterdam.
L. Coomans de Ruiter, Controleur 1e kl. b. h. Binnenlandsch Bestuur, Westersingel 51a, Groningen.
Dr. A. J. M. H. Schillings, Stationsstraat 7, Maastricht.
J. H. Gosewehr, Vakonderwijzer a. d. ambachtsschool voor inlanders, Nieuwe Binnenweg 201b, Rotterdam.
H. van Maurik, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Begoniastraat 82, Hilversum.
H. Jans, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Korte Delft G 15, Middelburg.
Jhr. Dr. P. J. Teding van Berkhout, Natuurwetenschappelijk (technisch) ambtenaar 1e kl. b. d. dienst der Volksgezondheid, Avenue Mari Monnier 3, Genève.
Mej. M. C. Z. Meijboom, Directrice b. d. Hospitaaldienst, Ceintuurbaan 177, Amsterdam.
J. A. Rademakers, Techn. ambtenaar 2e kl. b. d. P.T.T., Huismanstraat 51, Schiedam.
M. Chr. de Graaff, Vakonderwijzer b. d. Cultuurschool te Malang, Weesperzijde 97, Amsterdam.
Mej. P. H. Hillebrandt, Verpleegster 1e kl. b. h. Krankzinnigenwezen in Ned.-Indië, Leidschekade 77, Amsterdam.

MET PENSIOEN.

Ir. M. H. Caron, wnd. Hoofd der Mijninspectie b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Thomsonlaan 22, 's-Gravenhage.
Mevr. J. W. van Maurik, geb. Slangen, Onderwijzeres 3e kl. b. h. O.E.L.O., Begoniastraat 82, Hilversum.
Ir. L. Mok, Ingenieur der 2e kl. b. d. S.S. en Tramwegen, Hazelaarstraat 113, 's-Gravenhage.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer en onderwijzeres bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of de middelbare akte K[1], of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch);

c. vakonderwijzeres in het bezit van de nijverheidsakte N XVII en N XVIII, dan wel alleen N XVIII;

d. vakonderwijzeres in het bezit van de Nijverheidsakte N*q*;

e. vakonderwijzeres in het bezit van de Nijverheidsakte N*s*;

f. leeraar bij het openbaar middelbaar onderwijs:
1. Nederlandsche taal;
2. Duitsche taal (volledig bevoegd of in het bezit van de akte Duitsch A met eene andere middelbare akte, uitgezonderd schoonschrijven);
3. Fransche taal (akte B);
4. plant- en dierkunde;

g. leeraar voor de werktuigkundige vakken bij het technisch onderwijs, in het bezit van de akte M*g*;

h. mijningenieur met practische ervaring, bij voorkeur tropenervaring, voor plaatsing als leeraar bij het technisch onderwijs;

i. Gouvernementsarts bij den dienst der volksgezondheid (dienstverband 3 of 5 jaren);

j. verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigewezen;

k. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

l. ambtenaar bij de binnenvisscherij (vakkundige opleiding bij de Nederlandsche Heide-Maatschappij vereischt);

m. predikant bij de Protestantsche kerken;

n. adspirant politiecommissaris bij de algemeene politie;

o. adspirant-politieopziener bij de algemeene politie;

p. 3de-officier bij de Gouvernementsmarine;

q. opzichter-werkplaats (smid, draaier en constructeur) bij den dienst der Staatsspoor- en tramwegen;

r. accountant en adjunct-accountant bij den belasting-accountantsdienst en accountant en adjunct-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;

s. petrograaf (mijningenieur), veldgeoloog, mijningenieur en geoloog bij den Dienst van den Mijnbouw;

t. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich voor het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de betrekkingen, genoemd onder *a* t/m *s*), en tot afdeeling (voor de betrekking onder *t*).

Mutatiestaat van 14 tot 21 Maart 1928.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
C. D. M. Houtman, Deliplanter, Leiden, Bilderdijkstr. 15. ƒ 5.—	den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt te Den Haag
H. R. Mac Gillavry, Luitenant-Generaal tit. b.d. N.-I. L., Heemstede, Zandvoortsche Laan 8. ƒ 6.—.	Eigen aanmelding.
H. J. E. Dekker, oud-Kapitein N.-I. L., Heemstede, Landzichtlaan 6. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
C. H. André de la Porte, Aerdenhout, Zandvoortsche Laan 86. ƒ 5.—	Secretaris Afd. Haarlem.
L. J. Saron, oud-Kapitein N.-I. L., Amsterdam, Saxen Weimarlaan 12, p.a. L. Hoogenboom. ƒ 10.—.	Eigen aanmelding.
J. N. Preijer, Kapitein tit. b.d. N.-I. L., Amsterdam, Vondelstraat 106. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
Jhr. H. A. A. Meijer, oud-Kapitein N.-I. L., Amsterdam, 1ste Const. Huygensstraat 72. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
L. Th. J. Koremans, Directeur der Pitmanschool te Utrecht, Burgemeister Reigerstraat 70. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
J. Kroeze, de Bilt, Waterweg 147. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
E. Tillema, Rotterdam, Snellinkstraat 66b. ƒ 5.—.	Voorzitter Afd. Rotterdam.
M. Vollmüller, Rotterdam, Vierambachtstr. 122. ƒ 5.—	den heer S. A. Duitgenius te Rotterdam.
Mr. C. W. van Rhijn, Advocaat en Procureur, Hengelo, Brinkstraat 1. ƒ 5.—	Secretaris Afd. Twente.
Mevrouw C. Jentink—Courier di Dubiquart, Nijmegen, Fransche straat 77. ƒ 5.—	Mevrouw M. M. J. Mennega—Ebbeler te Nijmegen.
R. J. van der Tuuk, Hees bij Nijmegen, Dorpstraat 126. ƒ 5.—.	den heer W. Wethmar te Nijmegen.
J. J. J. M. Oosterman, oud-Luitenant-Kolonel N.-I. L., Nijmegen, Javastraat 124. ƒ 5.—	Eigen aanmelding.
R. A. A. Wiranata Koesoema, Regent van Bandoeng, Den Haag, 2de Sweelinckstraat 145. ƒ 5.—	Administrateur van „Oost en West".

Eigen aanmelding.

F. A. van Bloemen Waanders, oud-Luit.-Kolonel der Genie N.-I. L., Den Haag, Duncklerstraat 15. ƒ 5.—.
M. C. Boon van Ochssée, oud-Kolonel der Intendance N.-I. L., Den Haag, Suezkade 176. ƒ 5.—.
A. H. Giel, Directeur v. d. Commissiebank Holland—Indië, Wassenaar, Narcislaan 24. ƒ 5.—.
M. J. A. van Gigch, oud-Luit.-Kolonel Art. N.-I. L., Den Haag, Statenlaan 55. ƒ 5.—.
J. van Goor, oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Frankenslag 327. ƒ 5.—.
K. M. Haagmans, oud-Dirigeerend Off. v. Gez. 1ste kl., Voorburg, Heldenburgdwarsstraat 17. ƒ 5.—.
M. A. J. de Haan, oud-Luit.-Kolonel tit. der Genie N.-I. L., Den Haag, Emmastraat 36. ƒ 5.—.
D. Hasselaer, oud-Majoor der Intendance N.-I. L., Den Haag, van Swietenstraat 85. ƒ 7.50.
T. Ketjen, oud-Kapitein N.-I. L., Den Haag, Cornelis Speelmanstraat 33. ƒ 5.—.
Mejuffrouw E. Th. Klasing, gep. onderwijzeres 1ste kl. O.-I., Den Haag, Prinses Mariestraat 7d. ƒ 7.50.
A. C. L. de Klerck, oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Meezenlaan 14. ƒ 5.—.
Dr. A. C. de Kock, Arts, oud-Officier v. Gezondheid N.-I. L., Den Haag, Groot-Hertoginnelaan 192. ƒ 5.—.
L. M. van Kooten, oud-Kapitein N.-I. L., Den Haag, van Merlenstraat 83. ƒ 5.—.
J. J. Mulder, oud-kapitein N.-I. L., Den Haag, Tromp-straat 344. ƒ 5.—.
E. A. Ockerse, Arts, oud-Officier v. Gezondheid N.-I. L., Den Haag, Postbox 371. ƒ 5.—.
A. Remmert, oud-Administrateur Suikerfabriek, Den Haag, Sweelinckstraat 59. ƒ 5—.
C. A. Remmert, Kolonel tit. b.d. N.-I. L., Den Haag, Sweelinckstraat 59. ƒ 5.—.
A. Ruysch van Dugteren, Luit.-Kolonel tit. b.d. N.-I. L., Den Haag, Sweelinckplein 73. ƒ 5.—.
C. Smith, oud-Kolonel N.-I. L., Den Haag, 2de Schuy-straat 263. ƒ 5.—.
P. J. S. Soer, oud-Dirigeerend Apotheker 1ste klasse N.-I. L., Voorburg, Oosteinde 29. ƒ 5.—.
F. J. Kroesen, oud-Luit.-Generaal N.-I. L., Bussum, Comeniuslaan 35. ƒ 5.—.
J. H. I. le Cocq d'Armandville, oud-Generaal-Majoor N.-I. L., Maastricht, van Heylerhoflaan 17. ƒ 5.—.
J. J. Koumans, Arts, oud-Officier v. Gezondheid N.-I. L., Maassluis, Noordvliet F 16. ƒ 5.—.
J. W. H. Buskens, gep. 2de Luit. tit. N.-I. L., Maeseijk (België), Venlostraat 93. ƒ 5.—.
A. van Son, gep. 2de Luit. Art. tit. N.-I. L., Huize „Preanger" te Overloon (N.-Br.). ƒ 5.—.

Adresveranderingen:

L. Coomans de Ruiter, Controleur B.B., van: Batoeradja Palembang) naar: Groningen, Westersingel 51a. ƒ 5.—.
D. Koumans, gep. O.-L. Ambtenaar, Leiden, van: Hooge Rijndijk 22 naar: Roodenburgerstraat 13.
P. Reinking, Controleur 1ste kl. B.B., van: Leiden, Zoeterwoudsche Singel 52 naar: Weltevreden p.a. Dep. B.B.
W. F. C. Rödlich, oud-Kolonel N.-I. L., Heemstede, van: Ipenrodestraat 7 naar: Valkenburgerplein 16.
W. J. Rahder, Oud-Resident, van: Villa Montana Arosa naar: Lorettostrasse 60. Freiburg i. Br. (Baden).
R. H. V. de Lannoy, gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Hofwijkplein, van 42 naar: 38.
G. J. Baden, Kapitein Inf., van: Den Haag, 2de Schuy-straat 241 naar: Bandoeng, D. v. O.
H. Broekhuis, Kapitein Inf., geplaatst bij het 14e Bat. Inf. te Buitenzorg.
E. Wijbenga, Directeur bij het Gevangeniswezen, thans te Meester-Cornelis, Heveaweg 18

UMMER 13 DONDERDAG 29 MAART 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST".

ET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) t inbegrip van kostelooze toezending van het loniaal Weekblad.

HOUD: Aan onze leden en begunstigers. — Ind Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.) 11 Juni—28 Juli 928. — Indische Tentoonstellingen. Beschouwingen n verband met de a. s. I. T. A., door S. Kalff. — Bestuurshervorming en Bestuurskosten, door Fred. Oudschans Dentz. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de nd. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — II. Uit de nlandsche- en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- n West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten ler Afdeelingen: I. Groningen (Voordracht R. M. Noto Soeroto). II. Nijmegen, III. Twente. — Mededeelingen: I. Van het Hoofdbestuur, II. Van het Dag. Bestuur, III. Van de Redactie, IV. Van het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 21 tot 28 Maart.

E ZETEL van 't Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage rdt met 1 Mei VERPLAATST van Heulstraat 17 r KORTE VOORHOUT 6 (1e étage bankiershuis Menno & Co.).

an onze leden en begunstigers.

Zooals aan onze leden hierboven bekend geakt is, wordt de zetel van het Hoofdbestuur, na e jaren gevestigd te zijn in de Heulstraat te ravenhage, *verplaatst* naar het *Korte Voor- t 6*, boven het bankiershuis Menno & Co.

ele leden onzer Vereeniging, vooral die hier Den Haag, kennen het bovenhuis in de Heulat, dat thans niet meer voldoet aan de eischen, ke de uitbreiding der Vereeniging stelt.

Om slechts één ding te noemen beantwoordde leeszaal, al sinds tijden, niet meer aan matige wachtingen. Een meer ruimte biedende, meer haaglijke gelegenheid om kennis te nemen van rijken voorraad lectuur op Indisch gebied, rdt den leden thans in het nieuwe perceel aanoden.

Het behoeft geen betoog, dat deze verplaatsing ote geldelijke offers vergt voor stoffeering en ubileering der nieuwe lokalen, zoodat de gelddelen der Vereeniging, welke volgens de richt, die het Bestuur zich getrokken heeft, allerst strekken moeten tot bevordering van doel streven der Vereeniging, duchtig zullen moeten gesproken worden voor doeleinden welke, hoe odig, nuttig en gewenscht ook, toch eerst op de ede plaats behooren.

Het Bestuur heeft nu de vrijheid gevonden zich de leden te richten met *een verzoek om bijnd en medewerking*, ten einde de nieuwe verkken in te richten overeenkomstig de positie, lke de Vereeniging thans bekleedt. Hiermede rdt niet zoozeer bedoeld geldelijke bijstand, hoon die, het spreekt van zelf, gaarne zal den aanvaard, dan wel de hulp die bestaat in schenken of in bruikleen *afstaan van voorpen voor wandversiering als anderszins*, dienvoor de aankleeding der te betrekken kanto- en vergaderlokalen.

Het Hoofdbestuur zou het hoogelijk waardeeren, ien het mocht ervaren, dat er onder de leden en unstigers van „Oost en West" gevonden worden sympathiseerende met de grootere en betere ze van huisvesting, hiervan op bovenaangede wijze blijk gaven.

Algem. Secretariaat tot 1 Mei: Heulstraat 17.

dische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

et door de Tabaksplanters ter Oostkust van Sumatra ezonden „Kolonisatiehuis" is thans op Zypendaal ezet.

egen de helling, onder het hooge geboomte, maakt deze inlandsche woning met bilik-wanden en atap-dak een vriendelijken indruk.

Ons bestuur kreeg van Mevrouw Van Vloten, op de Doorwerth, de toezegging, dat voor eenige Indische planten, waaronder een pisangboom, zal gezorgd worden. Hierdoor hopen wij een Indische omgeving te scheppen.

Het groote BATAKHUIS, eveneens een inzending van de Deli Tabaksplanters, is op het tentoonstellingsterrein, in 200 colli's, aangekomen en onmiddellijk is met den bouw een aanvang gemaakt.

Een flinke koperen GONG ontbreekt niet aan de uitrusting.

Ten slotte ontvingen wij nog een groote kist — 4 M3. — uit DELI, waarin een model van een Tabaksplanters-WONING is verpakt. Waar dit Indische huisje tot in de kleinste bijzonderheden is nagemaakt, zal dit zeker groote belangstelling trekken.

Op het terrein zijn we begonnen met den bouw van eenige paviljoentjes voor de Indische handwerkslieden. Wij hebben n.l. van den Ass.-Resident den heer Gobée telegrafisch bericht ontvangen, dat het zeker is, dat zeven kunstnijverheidswerkers uit Indië naar Zypendaal komen.

Zooals wij reeds hebben vermeld, hebben wij voor deze uitzending bijzondere hulp van den Gouverneur van Celebes, den heer Couvreur, ondervonden.

Wij ontvingen nog gaarne eenige adressen van zakenlieden of winkeliers in Nederland, die genegen zijn onze propagandaplaat op een in het oog vallende plaats op te hangen.

Secretariaat: Nieuweplein No. 52, ARNHEM.

Indische Tentoonstellingen.

Beschouwingen in verband met de a.s. I. T. A.

door

S. KALFF.

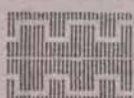
Aan den vooravond van hetgeen er te Arnhem tentoongesteld zal worden van de producten uit den lande van overzee, ligt het in de rede een terugblik te werpen op hetgeen moederland en kolonie te voren op dit gebied der aanschouwelijke voorstelling tot stand hebben gebracht.

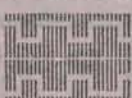
Het mag ook verwacht worden dat het huidige comité zijn voordeel zal weten te doen met de aanwijzingen, de bezwaren en tekortkomingen, die bij vroegere exposities werden opgemerkt, terwijl voor de bewerkers van den catalogus de gelegenheid zich voordoet om een werk van blijvende waarde in het licht te geven. Want, gelijk een vraagbaak onzer dagen opmerkte, „niet genoeg kan men er op wijzen, dat de nuttige nawerking eener tentoonstelling recht evenredig is aan de waarde van den catalogus; men hoort die nog als de concerten en vuurwerken lang voorbij zijn."

In dit opzicht zijn dan ook als aanwinsten voor de koloniale letterkunde aan te merken de beschrijvende catalogus der koloniale tentoonstelling te Amsterdam van 1883, het tot twee lijvige boekdeelen uitgegroeide Gedenkboek van die te Semarang in 1914, de catalogi van de tentoonstelling ter gelegenheid van het 300-jarig bestaan van Batavia, daar en te Amsterdam, en die welke verscheidene andere betroffen. Vaak werd een schat van kennis daarin vastgelegd; terwijl over de waarde en beteekenis van zulke exposities dezelfde bron zich uitliet:

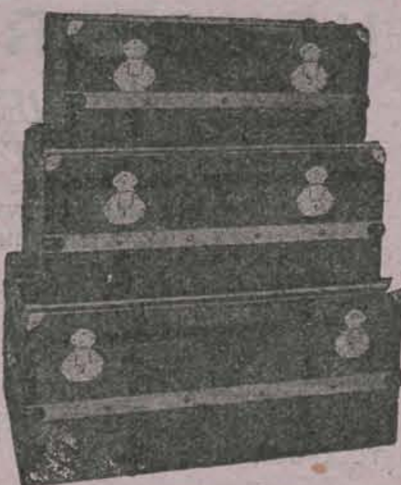
„In de tegenwoordige maatschappij spelen de tentoonstellingen, groote en kleine, eene belangrijke rol, en onmiskenbaar is haar practische beteekenis voor handel en verkeer, voor industrie en techniek. Op koloniaal gebied is de beteekenis van tentoonstellingen wellicht niet het grootst. De wereldtentoonstellingen hebben in de eerste plaats slechts te voldoen gehad aan de algemeene nieuwsgierigheid naar verre landen en vreemde volken, reden waarom de koloniale ethnographie, inclusief het door velen veroordeeld exposeeren van levende volkstypen, er gewoonlijk grooter plaats besloeg dan de koloniale cultures en industrie. Niettemin is door de tentoonstellingen, en meer blijvend nog door de tentoonstellingsliteratuur in Europa, veel aangaande de koloniën beter bekend geworden, en zijn er ongetwijfeld ook herhaaldelijk nieuwe welvaartsbronnen voor moederland en koloniën juist door de tentoonstellingen geopend [1]).

1) Encyclopaedie N. I. IV, 308, 309.

Vooral die van het jaar 1883 te Amsterdam was als eene gebeurtenis aan te merken. Zij gaf het beeld van eene oostersche samenleving, welke voor het gros van de burgerij nieuw was; zij gaf eene opwakkering aan de vrij trage belangstelling voor Indische dingen en toestanden, zij leidde tot het aanknoopen van tal van handelsrelaties, zij gaf in een tijd, toen de kennis van Indië nog zooveel geringer was dan heden ten dage, aan zoovele overigens ontwikkelde personen eene betere visie van de groote overzeesche kolonie. Zeer velen verkeerden toen in gelijke positie als b.v. Potgieter, wien eens door zijn vriend Busken Huet, die te Batavia het *Alg. Dagblad van Ned.-Indië* heeft opgericht, in een brief van het jaar 1870 verweten werd:

„Uwe brieven getuigen van eene schromelijke onkunde in alles wat Indië betreft, en van een daaruit voortspruitende en daaraan evenredige onbevattelijkheid."

Het verwijt was geenszins nieuw; reeds Jan Pietersz. Coen bracht aan Bewindhebbers der O.-I. Compagnie hunne onkunde onder het oog ten aanzien van de overzeesche gewesten, die van het Oostindische Huis uit bestuurd werden. Doch het denkbeeld om den gezichtskring van de bestuurders te verruimen door eene tentoonstelling was niet van dien tijd. Voor de landgenooten van 1883 was die als 't ware eene openbaring van ongeweten toestanden, een schouwspel van onbekende dingen. 't Is waar dat die tentoonstelling, welke aan zoovelen de oogen opende, voor een deel een kijkspel, ofschoon dan een leerzaam kijkspel was, en de goêgemeente aanlokte door tal van divertissementen. Doch dit had zij gemeen met zooveel andere in het buitenland, en als eene feestelijke, voor een groot publiek bestemde uitstalling was zij noodwendig met de reclame verbonden.

Als eene particuliere onderneming, met eene vrij geringe Staatshulp tot stand gekomen, was er op koloniaal gebied veel te zien dat uit Nederland zelf was bijeengebracht, d.i. uit een land sedert derdehalve eeuw eene koloniale mogendheid. De inzendingen uit Indië kwamen voor een deel te laat, hetgeen o.a. tengevolge had, dat er nog een supplement moest worden toegevoegd aan den lijvigen catalogus, die onder de zoo bevoegde leiding van prof. Veth en zijne medewerkers tot stand was gekomen. De tentoonstelling was ingedeeld in drie hoofdgroepen, n.l. over de natuur der verschillende gewesten, de inlandsche bevolking en de Europeesche bevolking. De gevel van het hoofdgebouw in het Koloniale Park was opgevat in een oosterschen, d.i. een moorschen stijl, en als zoodanig in overeenstemming met de vele inlandsche gebouwtjes in het park verspreid. Alleen mocht eenigszins bedenkelijk heeten de voorstelling van een paar staande leeuwen, een dier in de fauna van den O.-I. Archipel onbekend, die den hoofdingang van het gebouw flankeerden. In den gevel daarvan, en in het voorportaal zag men Indische en Nederlandsche wapenschilden, zoomede dat van Suriname, en een gipsmodel van het standbeeld van Coen. Voorts portretten van gouverneurs-generaal, landkaarten, vlaggen, wapentrofeeën, enz. De zuilengang, die bij het voorportaal zich aansloot, was versierd met stukken van Raden Saleh en andere schilders van Indische onderwerpen, met wapens en trofeeën afkomstig van Bronbeek. Deze zuilengang leidde naar een cour of binnenhof, met een fontein — een tamelijk zeldzaam verschijnsel in Nederland — in het midden. Achter deze cour, gestoffeerd met pronkmeubels en draperieën, bevond zich een receptiezaal met fraaie Perzische tapijten, de portretten van het koninklijk paar, Indische plaatwerken, enz. Rechts en links van het voorportaal openden zich de toegangen tot de afdeelingen der tentoonstelling.

Er kon destijds nog van Nederland gesproken worden als van tweede koloniale mogendheid, omdat zijne overzeesche bezittingen in uitgestrektheid alleen door die van Engeland werden overtroffen; maar het zou die plaats sedert moeten afstaan aan Frankrijk. Evenwel was het hier tentoongestelde wel in overeenstemming met dien vroegeren rang, want de inzendingen uit Oost- en West-Indië waren van een verbazenden omvang. Men zag hier honderden, neen duizenden voorwerpen en voorstellingen met betrekking tot Indischen landbouw en veeteelt, jacht en visscherij, scheepvaart en handel, cartografie en meteorologie, godsdienst en onderwijs, flora en fauna, muntwezen en mijnbouw, ethnografie en anthropologie, fabrieks- en handwerksnijverheid, zee- en landmacht, posterijen verkeersmiddelen. Andere afdeelingen waren wijd aan Indisch huisraad en voedingsmidd kleeding en opschik, tooneel en muziek, spe dans, houtsoorten en boschproducten, aan de ding, de drukpers, de proefstations, de w schappelijke verzamelingen — het was als 't de mikrokosmos van een uitgestrekt eilandrijk de man, die gemeend had dat hij deze tentoon ling wel in een paar dagen bekijken en afk kon — d.i. de buitenman, want de Amsterdam wist wel beter — zou bij zijn rondgang al sp gedacht hebben, met de bekende regels uit (Schülerscene):

Mir wird von alle dem so dumm,
Als ging' mir ein Mühlrad im Kopf herum.

Ook de schoone kunsten, waarmee Indië in Compagniestijd karig genoeg bedeeld was, ha hier een onderkomen gevonden in den vorm schilderijen, teekeningen en fotografiën, in modellen van met snijwerk versierde huizen vaartuigen, en talrijke producten van kunstn heid. Onder de bijzonderheden en curiosit telden de gouden en zilveren medailles en b van de Oost- en de Westindische Comp., de vro uitgaven van Indische couranten en van de L drukkerij, oude jaarboekjes en almanakken, brief van den vorst van Djambi aan den g generaal Mossel, gegraveerd op een gouden p een schaakbord met gouden en zilveren fig met juweelen bezette staatsiekrissen, modellen moskeën in zilver-filigraan, een martelpaal en tooverstaf van de Bataks, een dondersteen af stig van een kokosboom in de Minahassa, aan ken steen door de inlanders wonderkracht toegeschreven. Zeldzaam was zoo'n z.g. don beitel (gigi goentoer) zeker wel; Rumphius er een „door den donder geslagen in een di yserhouten boom, die van boven neergeklooft en in deszelfs hart stak die steen op 't eiland G gevonden tijdens de Koning van Gape vlugten m voor den Ternataan Cabonna; waarop ik dit versken gemaakt heb:

Als Gapes opperheer boog voor Kabonna stou
Voer ik door donderskracht in 't hart van 't yser

Eene curiositeit was ook dat hemd van s Adam van Bandjermasin, die reden scheen te ben om zijne afrekening in 't hiernamaals te d ten, want dat hemd was geheel beschreven in bische karakters met lofspraken op het O wezen en met smeekbeden om bevrijding va smarten der hel. Wat kon meer *efficiency* he dan eene bezwering tegen de hellestraf op bloote lijf te dragen!

Deze uitgebreide tentoonstelling, ofschoon nig overzichtelijk, was voor Nederlanders in eerste plaats eene belangrijke opklaring, en d er veel toe bij de kennis van Indië te verbe en de begrippen van Indische toestanden te ruimen. 't Was wel noodig, zelfs voor de v vertegenwoordigers in het parlement, waar een staatsman de opmerking maakte, „dat koloniën voor een soort van hemelsche mech werden gehouden, waarvan slechts weinigen wetten kenden." 't Is waar dat het bestuur, o groote massa te bereiken en vooral om de fi cieele begrooting te doen sluiten, eene ruime p had moeten afstaan aan allerlei soorten van maak. Een belangrijk gedeelte van het terrein toonde de physionomie van een groote Holl sche kermis. Er waren tal van restaurants, k huizen, bar's, inrichtingen voor muziek en d er waren apocryfe Zoeloe's en nagemaakte B negers, met nog verschillende frivole uitspan gen, zoodat men bij 't verlaten van dit perma feestterrein er wel van denken mocht: „Le d n'y perd jamais rien."

De tentoonstelling liet eene vrij aanzienlijk teratuur na, waarvan prof. Veth's catalogus al voornaamste gedenkstuk was aan te mer Daarmee trachtte men te doen aansluiten den schrijvenden catalogus der koloniale inzendin de wereldtentoonstelling te Parijs in 1900, „G à travers la section des Indes Néerlandaises", ke Gids echter betrouwbaarder was ten aan van de aangeduide voorwerpen dan ten aan van de taal, want dit geschrift was in gebre Fransch opgesteld. Als eene voortzetting van Indische sectie te Parijs was te beschouwen de loniale tentoonstelling in het Stedelijk Museu Amsterdam van 1902, die op eene betrekkelijk ne schaal was ingericht. Want op den duur

n er wel toe overgaan, zoowel in Nederland als de kolonie, om de tentoonstellingen te speciali-ren tot een bepaald gebied, wilde men niet ver-nken in de ethnografica en een duidelijk over-ht mogelijk maken. Zulke beperkte vak-exposi-s, of die aan een bepaalden tak van industrie vijd waren, gaven minder omslag en kosten, halve minder risico, dan de groote. Onderschei-le tentoonstellingen, in Nederland op het getouw et, bezaten eene koloniale afdeeling. B.v. die te hem van 1879, te Breda van 1890, die van het swezen te Amsterdam in 1894, de botanische ositie te 's-Gravenhage in 1895, die van Vrou-narbeid aldaar in 1898, en de kleine exposities gaande van het Ethnografisch Museum te Lei-, welke Nieuw Guinea, Bali, Celebes, Atjeh en dere onderdeelen van den O.-I. Archipel betrof-.

(Wordt vervolgd).

stuurshervorming en Bestuurskosten

door

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

—o—

Het is geen op zichzelf staand feit en geen toe-, dat in koloniën van verschillende rijken de ste tijden zucht naar bestuurshervorming is staan. Men denke aan de uitbreiding van den ksraad van Nederlandsch-Indië met meer in-dsche krachten, aan de Commissie Simons in tsch-Indië, aan den eisch van Curaçao om, nu zich geldelijk kan bedruipen, zelfstandig be-likkingen te kunnen nemen, onafhankelijk van moederland. In Suriname is van dien aard nog ts gebleken en, daar het van den steun van Ne-land afhankelijk is, is daarvan ook nog geen ke.

n Suriname neemt men zoo gaarne de Britsche onie aan de Westzijde tot voorbeeld en het is rom goed eens te kunnen wijzen op de hervor-ngen, welke Engeland bezig is daar in te voeren. Bij de overneming van de eertijds Nederlandsche oniën Demerara, Essequibo en Berbice in 1803 rd bepaald, dat de bestaande wetten en het steem van bestuur zouden blijven bestaan en gen tijd heeft Engeland zich daaraan gehouden. „Dat was de oorzaak," zeide Sir Cecil Clementi, uverneur van Hongkong en tevoren Gouverne-nts Secretaris van Britsch-Guyana, in een bijeen-nst op 17 November 1927 in Peking, „dat Britsch yana de slechtste constitutie had van de wereld." Nederlandsche administratie was aldus samen-teld. Een Gouverneur met groote uitvoerende cht en een wetgevend lichaam, genaamd het f van Politie, bestaande uit acht leden, waarvan r ex-officio en vier door het college van kiezers ozen, dat op zijn beurt weer gekozen werd door inwoners, die voldeden aan zekere eischen van ndbezit. Voor geldelijke aangelegenheden had Hof van Politie nog zes leden (een financieel lege), gekozen op dezelfde basis als het college kiezers. Dit gezamenlijk lichaam heette de ge-nbineerde Hoven (Combined Court). Dit Hof had de macht om de begrooting te wijzigen, maar om den aard der belastingen aan te geven, die gelegd konden worden. Deze beperkte macht in delijke aangelegenheden bevredigde de inwoners n, zooals te begrijpen is en dit leidde tot groote ving tusschen de gekozen leden en het ambte-element door de Kroon benoemd. Dit had de ziging van 1891 ten gevolge. In de „British iana Constitution Ordinance" (no. 1 van 1891) rd bepaald, dat de administratieve functies van Court of Policy werden overgebracht naar den ecutive Council (Uitvoerende Raad), het college kiezers werd afgeschaft en de niet-officieele en van de Court of Policy en de Combined Court den voortaan direct door de bevolking gekozen rden. Thans wordt de Gouverneur bijgestaan r den Executive Council, waarvan al de leden ambtelijk en niet-ambtelijk — door de Kroon rden benoemd. De Court of Policy bestaat uit leden, dat is de Gouverneur die voorzitter is en ar ook in de vergaderingen verschijnt, 7 aange-zen ambtenaren en 8 door de bevolking voor n tijd van vijf jaar gekozen leden. De Combined urt beteekent „the Governor and Members of Court of Policy with the Financial Representa-es in Combined Court assembled." Dit lichaam eft de bevoegdheid om te stemmen over het op-leggen van koloniale belastingen, om de koloniale rekeningen na te gaan en de jaarlijksche begroo-ting te behandelen. De 6 financieele leden worden, evenals die voor de Court of Policy, voor 5 jaren door de bevolking gekozen.

In April 1927 bracht een daartoe benoemde com-missie aan den Minister van Koloniën een rapport uit, waarin betoogd werd het regeeringsreglement van Britsch-Guyana te wijzigen, met het oog op de ontwikkeling van het land. Deze Parlementaire Commissie veroordeelde het financieel systeem als een der grootste struikelblokken voor de kolonie en ried aan vermindering van de macht, welke de ge-kozen financieele leden bezaten. Daarop werd in Britsch Guyana een commissie benoemd „to advise upon the steps which should be taken to confer power upon the Governor to carry into effect mea-sures which he and the Secretary of State consider essential for the well-being of the Colony". Hun verslag dateert van 12 September 1927. Het rap-port van deze commissie, bestaande uit den Pro-cureur-Generaal, den Gouvernements-Secretaris, den Agent-Generaal der Immigratie, den Inspecteur voor het Onderwijs, een lid van den Executive Council en 2 leden van de Court of Policy, heeft heel wat opschudding in Britsch-Guyana veroor-zaakt. Zij stelt voor, om de Combined Court af te schaffen en de vertegenwoordiging te doen bestaan uit een Raad van 29 leden.

Thans hadden in de Combined Court de gekozen leden de meerderheid, die hun zin tegen het Be-stuur konden doordrijven. In den nieuwen Raad zullen alleen niet-ambtelijke leden worden be-noemd, die vrij hun stem mogen uitbrengen.

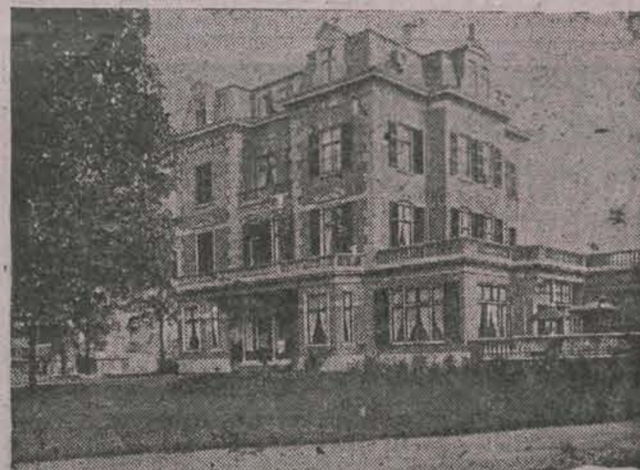
De laatste jaren heeft het Gouvernement in toe-nemende mate dwarsdrijverij ondervonden van z.g. volksleiders. Het doel der hervorming is om dat tegen te gaan en het gezag van den Gouverneur te versterken. Britsch-Guyana heeft behoefte aan bui-tenlandsch kapitaal (evenmin kan men er blijkbaar kapitaal vinden in het moederland). Om dit te vin-den is het noodig, dat men in het buitenland ze-kerheid heeft, dat de leiding van zaken bij een ver-antwoordelijk bewindsman berust en niet bij wis-pelturige volksleiders. Niet om verkregen rechten te verkorten, maar in het belang van het crediet van Britsch-Guyana wordt de bestuurshervorming doorgezet. Als een bewijs van tegenwerking moge dienen, dat de volksvertegenwoordiging een ver-hooging van de bauxiet-belasting doordreef, tegen den zin van het Bestuur en van het Opperbestuur. Men moest later op dit besluit terugkomen en de belastingverhooging weder buiten werking stellen!

De „Times", het plan besprekende, zegt, „dat wanneer in den nieuw voorgestelden Raad al de leden met het Gouvernement meestemmen, er een meerderheid zal zijn van één stem tegen elke op-positie; stemmen zij allen tegen het Gouvernement, met al de gekozen leden, dan zal er een anti-Gouvernementeele meerderheid zijn van negen. Nu het Gouvernement van plan is een leidende rol te spelen in de ontwikkeling en de verbetering der sociale toestanden van het land, is een toestand van onzekerheid, vertraging en verschillen, tengevolge van verdeelde macht, hoe goedaardig de hoofd-leiders ook mogen zijn en hoe goed ze het ook be-doelen, een duur weelde-artikel voor een arme ko-lonie. Het is in ieder geval te hopen, dat het nieuwe systeem op een vriendschappelijke wijze worde be-proefd, om te zien, of het den vooruitgang van de kolonie bespoedige en de waardigheid van het po-litieke leven niet belemmere."

Er is nog overleg gepleegd met een delegatie uit de Combined Court uit Britsch-Guyana naar Enge-land vertrokken om den Minister van Koloniën, Amery, de bezwaren van dat college over te bren-gen, maar de wet is 6 Maart goedgekeurd, waarbij de Kroon bevoegd verklaard wordt om de consti-tutie van Britsch-Guyana te wijzigen.

Hieraan kan nog worden toegevoegd, dat er in Britsch-Guyana op de 300.000 inwoners 12.000 kie-zers zijn, dat zijn zij, die een inkomen van £ 62.10 hebben en in staat zijn om te lezen en te schrijven. Dat is 1 op de 25 inwoners. Het aantal kiezers, dat deelneemt aan de verkiezingen, is gewoonlijk niet meer dan 800.

In Suriname zijn er, volgens de laatste kiezers-lijst van Januari 1928, 1391 kiezers, zegge 1400 op de 140.000 inwoners, dat is 1 op de 100. De toe-stand is daar dus minder gunstig, maar de macht van de 13 leden der Koloniale Staten des te grooter. De belastingbetaler over een jaarlijksch inkomen

van *f* 1400 of meer is daar kiezer of degene, die een som van *f* 40 of meer in de gezamenlijke inkomstenbelasting, de huurwaardebelasting en andere belastingen heeft betaald. Het college bestaat slechts uit 13 leden. De Commissie „Staal" heeft voorgesteld 15 leden, die de geheele bevolking vertegenwoordigen. De eindbeslissing over alle verordeningen en ook over de begrooting berust voor Suriname nog steeds in Nederland bij de regeering. De macht is dus schijn. Zonder hierover in bijzonderheden af te dalen, mag men zich afvragen of een door de bevolking gekozen vertegenwoordigend lichaam niet nuttiger werk zou kunnen verrichten, indien het werd omgezet in een gemeenteraad, zoowel voor Paramaribo als voor Nickerie. De zorg voor het welzijn van de stad met alles wat daarmede gepaard gaat (Param[aribo] is een stad van 46.000 inwoners) zou dan werk zijn en de steeds terugkeerende con[flicten] van Bestuur en Koloniale Staten, waaraan di[kwijls] — ook ten onrechte — medewerking word[t] [toege]weten, zouden dan tot het verleden behooren.

Een van de Canadeesche Ministers deelde o[nlangs] mede, dat de bestuurskosten per hoofd in d[e Do]minion 3 cent (Amerik.) per dag waren of $ [...] per jaar. De uitvoer van dat land bedroeg per [hoofd] der bevolking ongeveer $ 140. Daarmede w[...] nu vergeleken andere Engelsche koloniën m[et cij]fers uit de „Colonial Office List". Ik voeg [Suri]name daarbij en geef de cijfers (over 1927) in dezelfde eenheden als die lijst aangaf.

Overzicht van bestuurskosten van koloniën.

Kolonie	Oppervlakte in □ mijlen	Bevolking	Uitvoer £	Per hoofd $.	Inkomsten £
Suriname	57.913	143.000	640.807	20.00	395.915
British Guiana	89.464	300.000	2.976.095	47.61½	1.095.574
West Indies.					
Trinidad & Tobago	1.976	362.780	5.170.355	68.40½	1.662.874
Barbados	166	135.939	1.421.035	50.17½	404.133
Bahamas	4.403	55.423	481.352	41.68	505.027
Antigua, Barbuda and Rodenda	170½	30.789	566.368	41.52½	81.671
St. Christopher & Nevis	150	36.158	279.637	37.12	90.405*
Dominica	304⅔	37.059	125.596	16.26½	61.623†
Montserrat	32½	12.120	45.342	17.95½	21.371
Virgin Islands	58	5.187	10.909	10.09½	8.582
Grenada and Grenadines	133	66.302	434.083	31.42½	146.218
St. Lucia	233.39	51.505	243.207	22.69	75.555
St. Vincent	150	44.447	232.432	25.10	62.450
Jamaica	4.539¾	858.118	3.915.000	21.89	2.021.046
British Honduras	8.598	45.317	745.003	78.91	186.726
Fiji	7.083	157.266	2.154.015	65.74	550.236
Gold Coast & Northern Territories and Ashanti	78.650	2.112.002	10.890.223	24.73½	4.116.442
Sierra Leone	27.250	1.456.148	1.820.635	6.00	945.581
Kenya	208.320	2.602.969	9.576.153	17.65½	2.430.509
Mauritius	720	393.708	2.977.630	36.30	1.311.523§
Straits Settlements & Dependencies	1.600	883.769	255.602.972	1388.37	11.218.950
Nigeria	368.000	18.631.553	16.962.995	4.37	8.268.925
Tanganyika	373.500	4.018.500	2.901.315	3.46½	1.975.400

* Including £ 3.300 Imperial grant-in-aid for repairs to Government property damaged in the 1924 hur[ricane].
† Includes Imperial grant of £ 13.000.
§ 1924—1925.

Van Week tot Week.

Dinsdag 20 tot Maandag 26 Maart.

Voordracht over Bataklanden en Nias. Den 22en dezer heeft de heer J. C. Lamster voor de leden van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap en genoodigden te 's-Gravenhage eene voordracht met lichtbeelden gehouden over de bevolking der Bataklanden en het eiland Nias. (Een uitvoerig overzicht bevat het *Vaderl.* van 23 Maart, Avondbl. C.).

P. J. A. Renaud †. Bandoeng, 22 Maart (Aneta) [1]) Alhier is overleden de gepens. hoofdingenieur bij den dienst van den Mijnbouw, de heer P. J. A. Renaud.

Majoor H. L. Bierman van het O.-I. leger, gedetacheerd bij de troepen in Suriname, zal den dienst met pensioen verlaten.

Univers. examens. Leiden. Doctoraal examen Indisch recht Mrs. H. Guyt en Th. L. Vervloet. — Econ. doct. examen Indologie de heer M. A. Los. — Taalkundig cand. examen Indologie de heer J. Th. Hemsing.

De wijzigingen in de Indische Staatsregeling. Den 21en dezer heeft Mr. Dr. W. M. G. Schumann, oud-voorzitter van den Volksraad, voor de Vereeniging voor Staatkunde te Leiden gesproken over de voorgestelde wijzigingen in de Indische Staatsregeling, waarvan spr. een overtuigd voorstander is. Blijkens de gedachtenwisseling en daarop gevolgde stemming bleek de overgroote meerderheid der vergaderden zijn standpunt te deelen. (Zie *Nwe Ro[tt. Crt.]* van 22 Maart, Ochtendbl. C.).

De doodstraf in Indië. De Tweede Kamer [heeft] zich dezer dagen weder eens uitgesproke[n over] de al of niet wenschelijkheid van afsch[affing] der doodstraf in Indië. De S.D.A.P.-er K[...]koper, die een desbetreffende motie had [inge]diend, kon slechts de stemmen verw[erven] zijner partijgenooten, van het Communis[tisch] kamerlid en van de Vrijzinnig-democra[tische] kamerleden. De motie werd verworpen m[et ...] tegen 24 stemmen.

Mr. A. H. van Ophuysen. Batavia, 24 Maart (A[neta]) Mr. A. H. van Ophuysen is benoemd tot [...] te Batavia in de vacature-Carpentier Al[...]

Luitenant J. R. Broekhuijzen †. Bandoeng, 24 [Maart] (Aneta). De 1ste luitenant van de genie [...] Broekhuijzen is bij een motorongeluk te [...]long Wetan (Preanger) gedood.

De onrust in Atjeh. Kota-Radja, 24 Maart (A[neta]) Vijf personen, die het voornemen hadd[en] het Tapatoeansche tijdens den Hari Raj[a] grooten dag gedurende de vasten) een b[...] of een bivak aan te vallen, zijn gearre[steerd]. Blanke wapens zijn in beslag genome[n]. [De] hoofdaanlegger, die amok maakte, werd [neer]gelegd. De Europeesche sergeant P. L. H. [...]sen is levensgevaarlijk gewond.

De zaak der Indonesische studenten. Den [22en] Maart heeft de strafkamer der Haagsche [recht]bank de Indonesische studenten Moh[ammad] Hatta, Sastra Amidjoja, Pamontjak en [...]ningrat, die terecht hadden gestaan [op ver]dacht van opruiïng, van het hun ten la[ste] legde vrijgesproken.

Zooals men weet, waren deze stu[denten], tegen wie de officier van Justitie, mr. R[...] straffen van 3, 2½ en 2 jaren had geëis[cht] [...]

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N.R.Ct.".

de behandeling der zaak ter terechtzitting, door de rechtbank reeds uit de voorloopige hechtenis ontslagen.

De rechtbank was van oordeel, dat de betrokkenen zich niet hadden schuldig gemaakt aan strafbare opruiing en dat artikel 131 van het Strafwetboek, hetwelk opruiing tot gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag strafbaar stelt, alleen beoogt opruiing tegen het openbaar gezag binnenslands en dat de koloniën hier gelijk gesteld moeten worden met het buitenland.

Naar aanleiding der vrijspraak — waartegen waarschijnlijk het O. M. in hooger beroep zal gaan — heeft het Partijbestuur der S.D.A.P. te 's-Gravenhage op denzelfden dag eene openbare vergadering belegd, waarin o.o. door Mr. J. E. W. Duys en de betrokken studenten het woord is gevoerd. Ook in andere plaatsen, Amsterdam bijv., heeft de S. D. A. P. vergaderingen gehouden, waarbij Mohammad Hatta c.s. eveneens gesproken hebben; uit hun uitlatingen is ten duidelijkste gebleken, dat zij hunnen strijd voor onafhankelijkheid van „Indonesië" met hernieuwde kracht zullen aanvatten..

werking van den Krakatau. Batavia, 26 Maart (Aneta). Zondagnacht om 1 uur 54 is weer een zichtbare werking in den Krakatau geconstateerd. Een stoomwolk van de grootte van de nabijliggende Bootsmansrots werd waargenomen. Onder water werden drie knallen gehoord.

Batavia, 26 Maart (Aneta). Hedenochtend zijn bij den Krakatau drie kleine erupties waargenomen, tot een hoogte van dertig meter. Negen opwellingen van water werden gezien. Alle verschijnselen gingen gepaard met knallen en onderzeesch gerommel. In totaal werden 37 locale bevingen aangeteekend.

Eisma †. In den ouderdom van veertig jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer E. Eisma, referendaris S.S. in Ned.-Indië.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Jaarverslag der „Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst".

Het vijfde Jaarverslag 1925/1927 der „Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst", opent met een portret van wijlen Mr. G. J. Verburgt, aan wiens nagedachtenis er o.m. de volgende woorden gewijd zijn:

„Hij was het die, in het voorjaar van 1918, het eerst het denkbeeld opperde een vriendenkring te vormen van bewonderaars der Aziatische Kunst. Dit denkbeeld vond instemming, met dien verstande echter, dat in plaats van een kleinen vriendenkring, zich reeds aanstonds een vereeniging met een uitgebreid ledental constitueerde.

„Aan Verburgt heeft onze Vereeniging veel te danken. Zijn treffend inzicht in beeldende kunst, waarheen tot zijn laatste oogenblikken zijn innige belangstelling uitging, heeft hem menig schoon en waardevol Aziatisch kunstwerk doen verwerven. Het was hem een behoefte zich met schoonheid te omringen, maar hij zag verder: hij begreep de noodzakelijkheid om belangrijke stukken naar Nederland te doen komen of hier te behouden, willen de door onze Vereeniging voorgestane idealen verwezenlijkt worden."

Ook wijlen *Mr. M. I. Duparc* wordt dankbaar waardeerend herdacht, terwijl het vertrek naar het buitenland van den verdienstelijken Archivaris, den heer H. F. E. Visser ten zeerste wordt betreurd. Beschreven wordt hoe, dank zij den financieelen steun, zoowel uit den kring der leden, als daarbuiten, het bestuurslid, den heer Van Erp, mogelijk geweest is gevolg te geven aan de uitnoodiging van het Kon. Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, om deel te nemen aan den arbeid der op Java ingestelde commissie, die der Regeering van advies moest dienen inzake de restauratie der Hindoe-Javaansche monumenten, meer in het bijzonder betreffende het Lara-Djonggrang-complex te Prambanan.

Verder hoe de heer van Erp zich daartoe in November 1924 begaf naar Java. Als voorzitter van het werkcomité der restauratie-commissie leidde hij persoonlijk het Prambanan-onderzoek en diende in Juli 1925 een uitvoerig rapport in. Dit was de basis van het gedrukte verslag, dat in September 1926 der Regeering werd aangeboden en dat eerlang gepubliceerd zal worden.

En hoewel de inzichten van den heer van Erp in menig opzicht verschilden van die van het meerendeel der restauratie-commissie, kan met voldoening worden geconstateerd, dat het beleid te Prambanan werd herzien. De leiding van den restauratiearbeid ging in andere handen over.

Door de offervaardigheid van vele der leden is de heer van Erp ook in de gelegenheid geweest, na zijn arbeid ten behoeve van de restauratie-commissie, eenige maanden op Bali te vertoeven en daar gegevens te verzamelen op 't gebied der nog levende bouwkunst.

Dank zij de welwillende medewerking van het Correspondeerend Lid, Dr. F. D. K. Bosch, Chef van den Oudheidkundigen Dienst in Nederlandsch-Indië, mocht hij daarbij de zeer gewaardeerde hulp genieten van den heer J. J. de Vink, ambtenaar bij genoemden dienst. De heer Van Erp bracht bouwkundige teekeningen en eenige honderden groote, meerendeels fraaie negatieven mede. Het ligt in de bedoeling deze gegevens t.g.t. te verwerken in een plaatwerk over de bouwkunst van Bali.

Het verslag vermeldt verder o.m., dat de deelnemers aan de excursie-*Stoclet* dit zoo kunstzinnige en gastvrije echtpaar een door den sierkunstenaar *F. Nieuwenhuis* ontworpen oorkonde vereerde [1]) en geeft bijzonderheden betreffende de gehouden tentoonstellingen te Amsterdam en 's-Gravenhage en besluit met een financieel overzicht, waaruit wij de merkwaardigheid naar voren brengen, dat de inrichting der Chineesche Tentoonstelling in 1925 ruim 19 duizend gulden heeft gekost en die van Indische weefsels onlangs in Pulchri Studio te 's-Gravenhage *f* 868.72.

Een Fransche Uitgave over Indonesische Weefsels.

DANIEL RÉAL
Inspecteur du Musée d'Ethnographie

TISSUS DES INDES NÉERLANDAISES

QUARANTE-NEUF PLANCHES
accompagnées d'une Préface et d'une Table descriptive

PARIS
LIBRAIRIE DES ARTS DÉCORATIFS
A. CALAVAS, Éditeur
68, rue La Fayette

Dezer dagen ontvingen wij uit Parijs een keurige portefeuille met nevenstaanden titel, waarin wij, tot onze groote verrassing een prachtcollectie fotografische reproducties vonden van verschillende weefsels uit den Indischen Archipel, welke, zooals ook in het begeleidend „Voorwoord" vermeld staat, op een enkele na — n.l. plaat II, waarop een viertal zijden ikat-slendangs van Bali zijn weergegeven, afkomstig uit het Ethnografisch Museum te Leiden — alle tentoongesteld zijn geweest in het Museum van Decoratieve Kunst te Parijs in de maanden Mei en Juni 1927. Behalve een zestal weergaven van daar toen door *„Boeatan"* geëxposeerde weefsels, bestaat het meerendeel der platen uit afbeeldingen van fijne Vorstenlandsche kaïns en sarongs, uit de verzameling van den heer *A. G. van Prehn*, en een dertiental — de Nos. 7 tot en met 25 — van bizonder mooie Soemba-doeken, thans eigendom van den heer *W. O. J. Nieuwenkamp*, welke vroeger door den toenmaligen Assistent-Resident *Van der Heyden* op de plaats van herkomst met smaak zijn bijeengegaard. Deze geven een zeer duidelijk beeld, zoowel van de rijke verscheidenheid van het batikvlakornament, als van de geïkatte siermotieven. Jammer, dat de enkele gekleurde platen daaronder niet zoo goed de oorspronkelijke tinten weergeven; de zwarte daarentegen zijn bijzonder fraai, zooals te zien is aan achterstaande, op de helft verkleinde plaat-reproductie van een Dajak-Selimoet uit Poetoes Sibau — eigendom van *Boeatan* —

[1]) Door een der leden was vóórgesteld een fraai stuk Indonesische kunstnijverheid ten geschenke te geven, waarop echter door een der bestuursleden werd opgemerkt, dat dit niet mooi genoeg zou zijn. Uit goede bron weten wij echter, dat de heer en mevrouw Stoclet later menig stuk, bij „Boeatan" gekocht, hoogelijk hebben gewaardeerd. — *Red.*

TENTOONSTELLING
OOST- EN WEST-INDIE
VAN 11 JUNI TOT 28 JULI 1928

„ZYPENDAAL" ARNHEM. 11 JUNI TOT 28 JULI TENTOONSTELLING OOST & WEST INDIE 1928.

Koopt bij voorkeur bij onderstaan
Adressen. Denkt ook om
„OUDE STA

J. A. ERMERS - ARNHEM
RIJNSTRAAT 44 TELEFOON 1419

Kristal, Porselein, Glas, Aardewerk, Aluminium, Emaille, Koper en Nikkelwerk. — Alle soorten Huishoudelijke Artikelen. Compl. uitrustingen voor **Oost- en West-Indië**, onder volle garantie voor gave overkomst. Wij leveren eerste kwaliteiten voor de allerlaagste prijzen. 5585

MELKINRICHTING „MELBO"
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

UW ADRES voor het ONTVLEKKEN, PERSEN, STOOMEN en VERVEN, is: 5578
G. DE BLAAUW - ARNHEM
HOMMELSCHEWEG 81 - MANEGESTRAAT 13
Telefoon 3077

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHEWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

Oosterbeek - Lage belastingen
LANDHUIZEN beschikbaar te OOSTERBEEK. Mooie omgeving, lage belastingen. Koopsom f 10.000.—. Hypoth. beschikbaar. Huurprijs f 750.—. Inl. Van Nispenstraat 20 te Arhnem en Makelaar VAN BURK, Oosterbeek. 5580

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM) 5606
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHEWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

RADEMAKERS
BAKKERSTRAAT 61 b-c - Tel. 2631 - ARNHEM
Speciaal Huis voor Fijne Heerenkleeding — tegen zeer laag gestelde prijzen —
Leveranciers van verschillende Indische families in en om Arnhem. — Steeds een keur van de beste Engelsche stoffen. — Coupeursbezoek op aanvraag. 5594

LUSTEN IN ELKE UITVOERING MAAKT U JOS. DIRKSE KONINGSTR 75 TEL 833
LEVERING VAN ALLE KUNSTSCHILDER ARTIKELEN
ARNHEM

WONINGINRICHTING „HESTIA"
ARNHEM - TOONKAMERS: KERKSTR. 28 - TEL. 2903
GEHEELE MEUBILEERINGEN

ONTWERPERS
PIET IZEREN
Binnenhuis-Architect
G. FEENSTRA
Architect B. N. A.
:—: 5584
Adviezen en inlichtingen bij:
J. A. KRUDOP - HEES
bij Nijmegen - Tel. 1106

Mrs. M. ORMOND
82 Rijnstraat - ARNHEM - Telefoon 2152
Ladies' Tailoring and Dressmaking
Altijd in voorraad de nieuwste modellen
Middag- en Avond-Japonnen, Costumes, Mantels, etc.
MATIGE PRIJZEN 5596

H. VAN SANTEN
v. h. H. VAN ZOEST
BLOEMENMAGAZIJN
BAKKERSTRAAT 58 - ARNHEM
OUDSTE EN GROOTSTE ZAAK TER PLAATSE
BLOEMWERKEN in ieder genre 5608
Tel. 356 - Opgericht 1853 - Post-Giro 66102

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
JOHAN WILLEMS
ARNHEM 5613
Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx", Hommelstr. 38-40, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B - Telefoon 362.
„De Porselein Winkel", Kortestraat 17-18, Telefoon 1286.
Het goede adres in Arnhem voor alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen
Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder garantie.
Aanbevolen adres voor Oost en West.
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

Studio Moone
PASTOORSTRAAT 9
ARNHEM :: TEL. 3420
UW Fotograaf!

RAKERS KANTOORBOEKHAND
ELECTRISCHE HANDELSDRUKKERIJ
Hommelstraat 11a - Tel. 163 - Arnhem
HET BILLIJKST ADRES HIER TER STE
SPECIAALHUIS VOOR VULPENHOUDE

Fa. FRIEDRICH HOFSTEDE - ARN
BAKKERSTRAAT 66 :: TELEFOON
ALLE SOORTEN INSTRUMENTEN EN ONDERDEELEN IN GROOTE KEUZE STEEDS VOORHANDEN!!
MUZIEKINSTRUMENTENHAN

A.I.C.
De A.I.C. belast zich met de uitvoering van el trische sterk- en zwakstroominstallatiën.
De A.I.C. zorgt voor complete sanitaire inri tingen en warmwatervoorzieningen.
De A.I.C. heeft een ruime sorteering electrisc gas- en sanitaire artikelen.
De A.I.C. geeft gratis deskundige adviezen maakt plannen en begrootingen kosteloos.
De A.I.C. is het beste, meest vertrouwde en go koopste adres.
Wendt U daarom tot de
N.V. Algem. Installatie Compagn
Koningstraat 48 - Arnhem - Tel. 4
Aanbevolen adres door vele Indische famil

1ste KLAS HUIS IN
LINGERIE en TRICOTAG
STEYGER-ROME - ROGGESTRAAT
ARNHEM TELEFOON 15

F. HOLLAAR - ARNHE
SCHOENFABRIEK:
SPECIALITEIT MAATWER
Garne nemen wij maten in ons archief op v families, welke naar Indië vertrekken; gro ervaring op dit gebied.
SCHOENWINKEL:
„Betere" binnen- en buitenlandsche merken CHAUSSURES BALLY, K. BOOTS & SHOES
VOETVERZORGING:
Dr. SCHOLL's Foot Service
Rijnstraat 34 - Groote Oord - Varkenstr

TENTOONSTELLING „OOST- EN WEST-INDIE

met de zoo decoratief rhythmisch herhaalde haakspiralen tot de bekende sterk gestyleerde hagedismotieven verwerkt. Zeer mooi zijn ook de weergaven van een Palembangsche tjindé-slendang, een Bataksche Ragi-idoep en een Balische Kaïn-Tenganan.

Terecht merkt dan ook de heer *Daniël Réal* in zijn „Voorwoord" op, dat na de bouw- en beeldhouwwerken, de eereplaats in Insulinde toekomt aan de weefsels. Hij meent, dat er geen vaste datum valt aan te geven, waarop de versiering der aanvankelijk zeer grove weefsels begonnen is. Naar aanleiding van de, hoewel onduidelijk waar te nemen versiering van kleedingstukken, als sarongs, slendangs en dodots, waarin de personen gehuld zijn op de bas-reliefs der Boroboedoer en Prambanan-tempels weergegeven, merkt hij op: dat de Hindoes met de weefseltechniek ook hun versieringskunst moeten hebben ingevoerd in de 8e en 9e eeuw, en dat eerst veel later de inheemsche bevolking haar eigen stijl heeft ontplooid, welke op de onderscheiden eilanden in karakter verschilt naar mate er meer of minder Boeddhistische of Siwaïtische invloeden gevoeld zijn.

Hij drukt zijn groote bewondering uit voor het feit, dat de inboorlingen met zoo eenvoudige middelen zóó verrassend schoone resultaten hebben bereikt, dat deze glansrijk de vergelijking kunnen doorstaan met wat de meest beschaafde volken op

dit gebied hebben gewrocht en geeft daarna een korte uiteenzetting van de verschillende versieringsbewerkingen en motieven.

Hoewel hierbij niet alles even duidelijk en juist is, kunnen wij toch niet anders dan ons zelven en den ondernemenden Franschen boekhandelaar van smaak, hartelijk gelukwenschen met de succesvolle uitgave van dit prachtwerk, [1]) dat zeker veel bij zal dragen tot meerdere bekendmaking en waardeering der Indonesische weefkunst; wij zijn er hem ten zeerste dankbaar voor.

[1]) Het ligt voor belangstellenden ter inzage in de Toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De lichtende lampen.

In *Japan* zal het op 25 Maart vijftig jaar geleden zijn sinds voor het eerst op Japansch grondgebied electrisch licht ontstoken werd. In het Oostersche land, dat aan de spits van den vooruitgang der Aziatische volken staat, wordt de komst van het electrisch licht, dat wel als een symbool mag gelden, door gansch het volk herdacht. In Japan voltrok zich, wat thans in Turkije bezig is zich te voltrekken en waarvan men in China allerwege het door den burgeroorlog gestremd begin kan zien; door volstrekte aanvaarding van de Westersche ontwikkeling ontwikkelen deze Oostersche landen zich tot de gelijken der volken van Europa en Azië. De ontwikkeling van *Ned.-Indië*, zoo staatkundig als economisch, is alleen mogelijk door de verdere toepassing van Westersche wetenschap, Westerschen landbouw, Westersche techniek; maar meer nog: door de verdere inwerking van Westersche gedachten. En als men in Japan terugziet op de laatste vijftig jaren, die de phenomenale ontwikkeling tot groote mogendheid brachten, dan erkent men daar hoe, terwijl in het laboratorium voor het eerst een electrisch draadlampje begon te gloeien, daarbuiten de lichtende lampen ontstoken werden van een Westersche beschaving, waarvan men het goede wist te aanvaarden zonder eigen aard, eigen deugden en eigen karakter prijs te geven. Dit is, voor alle Oostersche landen, de weg naar ontwikkeling en zelfstandigheid. Een andere is er niet, meent *De Loc.* (17/2).

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (13 en 16/2 „China in 1927") en *De Loc.* (16, 17 en 18/2 „Liberalisme").

Verdraagzaamheid noodig. Mohammadijah.

De Mohamedanen in Ned.-Indië zijn over 't algemeen zeer verdraagzaam van aard (*Soer. Hbl.* 15/2, 3de bl. *Z.*). Dit geldt à plus forte raison voor *Midden-Java*, waar de Islam in veel minder orthodoxen zin wordt beleden dan elders. Over een sterken ondergrond van Hindoeïsme is hier de Islamietische figuur geweven, doch het eerste patroon is nog allerwegen zichtbaar. Daar liggen in de sfeer van den Islam nog aardige stukken animisme en Hindoeïsme. Zoo kreeg vooral dàar het volk in zaken van godsdienst de bijzondere gemoedelijkheid, welke het onderscheidt van dat in andere deelen van den Archipel. Toen indertijd de zending te Djokja het Petronella-hospitaal stichtte, gaf Sultan Hamengkoe Boewono VII daarvoor den grond ten geschenke. Het moet wel uitgesloten worden geacht dat in eenig zuiver Christelijk land de Overheid dezelfde hulp zou verleenen aan Islamietische propaganda. Sindsdien heeft zich ook te Djokja de Missie gevestigd en het is *Z.* nimmer gebleken dat haar van de zijde der Mohamedanen eenig beletsel in den weg is gelegd. Eene zoo sterke verdraagzaamheid kan ook op Bali worden geconstateerd; de bevolking bestaat vrijwel geheel uit Hindoes, doch zij laat de Mohamedanen, die zich hier en daar weten in te dringen, volkomen met rust. Evenmin kan door ons worden geklaagd over beleediging van den Christelijken godsdienst door Mohamedanen. De rustige gemoedelijkheid van den Oosterling weerhoudt hem in den regel van scherpe veroordeeling van anderer zienswijze; zijn algemeen religieus gevoel doet hem den belijder van den Christelijken godsdienst eerbiedigen. Zijn niet de voornaamste figuren uit het Oude Testament dit ook in den Islam? De atheïst is hem een onverklaarbaar verschijnsel. *Z.* moet erkennen dat de Islam meer object was van Christelijke critiek, dan omgekeerd.

De Loc. (13 t/m. 17/2) geeft een verslag van het 17de congres te Jogja van „*Mohammadijah*". Hier waren de geloovigen uit schier elke streek van Ned.-Indië bijeen gekomen. Wederom kwam het in het begin uit hoe sterk, ook in deze vereeniging, het gemis van een Indonesische taal gevoeld wordt. Zelfs van het *Maleisch*, dat in hoofdzaak gebruikt zou worden, was men niet zeker dat alle Maleiers dat zouden verstaan. Ongeveer vijftig procent van de congressisten zou zelfs niet het gewone hoog-Maleisch kunnen verstaan. Hun eenige taal is het Javaansch. De Ver. „Mohammadijah" streeft naar het houden van *eendracht in den godsdienst* van den Islam. Verwijten werden geuit tegen den „Sarekat Islam", aan welke vereeniging dubbelzinnigheid werd toegeschreven. De Islam wenscht eigen beslissing over Islamzaken en geen inmenging van de Regeering. *R. B. Sosrosoegondo*, onderwijsman en godsdienstleider, betoogde de noodzakelijkheid van *eigen Mohammadijah-lectuur*. Zijn lezing was een philippica tegen het modernisme, geloofsverflauwing en Westersche lectuur over den Islam, waarbij ook de gouvernementsscholen onder handen werden genomen. Hij eindigde met zijn klachten toe te vertrouwen aan de aanwezige ambtenaren voor Inlandsche Zaken, die toonden de zaak van gewicht te achten. De vergadering ontving deze belangstelling van de Regeeringsambtenaren zeer goed. De Atjehsche afgevaardigde, *Soetan Mansoer*, sprak over de *propaganda* en verdedigde den Islam. De leer van Mozes, aldus spr., werd vergeten, evenzoo de leer van diens opvolger, Salomo, en dan de leer van Jezus. En toen de wereld ziek was en niet meer kon leven, zond God Mohammed, die het eenige en groote geneesmiddel gaf, waardoor al die zieken weer gezond werden en gezond konden worden. Het is het geloof dat jarenlang leefde en steeds leven zal, dat het grootste is van de wereld. Ons geloof zal over elk ander geloof zegevieren; gij, Islamieten, zult over alle andere geloovigen zegevieren, omdat ons geloof beter is, het hoogste is van alle dingen in goedheid en deugd. Wanneer gij haat, bedenk dan, dat gij nimmer haten moet, dat niemand, en allerminst Mohammed u heeft leeren haten. Over zijn propaganda zeide spr., dat hij overal op Sumatra op deze wijze over het geloof gesproken had en overal de menschen overtuigde dat „Mohammadijah" heil kon brengen.

Het Westkust-rapport.

Het verslag van de commissie van onderzoek naar de onlusten ter Sumatra's Westkust, ingesteld bij G. B. van 18 Febr. 1927, is van de pers gekomen (*Bat. Nwsbl.* 15 t.m. 17/2 en *Deli-Crt.* 20 t.m. 23/2). Van de bijna 500 pagina's zijn 189 bladzijden gewijd aan den *economischen toestand* en den *belastingdruk* met betrekking tot de Inlandsche bevolking van S. W. K. Volgens de commissie is de economische toestand van het Gewest gunstig en heeft het belastingstelsel geen stoornis in het economisch leven gebracht. Sumatra's Westkust is uit politiek oogpunt wellicht het belangrijkste, en dus eventueel ook het gevaarlijkste gewest der Buitengewesten. Als de Atjeher te kwader ure naar den klewang grijpt, blijft de guerilla van den Atjeher beperkt tot het land van den Atjeher; maar als het volk van Minangkabau zich, hetgeen thans nog niet het geval is, in zijn breede lagen tegen de overheid keert, staat men voor eene (ook geestelijke) guerilla, die zich uitstrekken zal, zoover Minangkabau's zonen zijn uitgezwermd, dat is van Nias tot Nieuw-Guinea, van Atjeh's Noordpunt tot Timor's Zuidkust. Dat men het zoover niet late komen! De commissie bepleit *openlegging van het land*, ten einde een natuurlijke spuiing van het bevolkingssurplus te verwezenlijken; behalve de verbinding *met Djambi* is die *met de Koeantan-districten* een eisch des tijds. Moge spoedig het doortrekken van de spoorlijn van Moearo naar Taloek aan de primitieve verkeersverhoudingen een einde maken. Voorts is noodzakelijk de verbinding van Koeantan met Batang Hari naar het oude plan van den heer *Colijn* (aansluiting op de verbinding Soengai Dareh-Sidjoendjoeng) en het verbeteren van de verbinding Taloek via Djakai, Logas, Moeara Lemboe met Tembesi, tot waar de autoweg van Pakan Baroe reeds is doorgetrokken. Ook de verbinding van Pakan Baroe (S. O. K.) met de Westkust verdient nog steeds alle aandacht. Thans reikt de groote weg van Pajakoemboeh via Pangkalan Kota Baroe tot Moeara Mahat. Het traject

Moearo Mahat tot Poelau Gedang (6 K.M.) ontbreekt nog geheel en men hunkert naar de autorisatie van dit weggedeelte om er een aanvang mede te kunnen maken.

De Sum. Post (21/2) constateert dat er voor de Regeering niets nieuws in dit rapport schuilt. Het is goed, dat het geschreven is als objectieve samenvatting van alles, wat de Westkust aan problemen biedt en als baken voor onbesuisde bestuursnaturen. De quintessence van het rapport ligt in dezen eenen zin: „Niet zoozeer de knevelarijen, als wel de belastingplicht zelf is het volk een weerzin, eerstens omdat het geëischt wordt door een vreemden *overheerscher*". Daarom zou het goed zijn meer medezeggenschap te geven aan de plaatselijke lichamen, vooral in de dingen van het dagelijksche leven, als passars e.d., zoodat de grieven gedeeltelijk terugvallen op de eigen hoofden en men zal gaan inzien, dat zelfs te goeder trouw besturen niet zoo gemakkelijk is en dikwijls tot conflicten leidt, zoo men althans de oude Oostersche autocratische en despotische bestuursmethoden niet in eere wenscht te herstellen.

Generaal Swart over Indië.

In de gesprekken, die generaal *H. N. A. Swart* had met het „Alg. Hbl." (*Deli Crt.* 21/2) en met de „Ind. Ct." (*Java-Bode*, 16/2), werden ter sprake gebracht de *Veranderde mentaliteit der Inlanders, Indo-Europeanen en Inlanders* en de *Economische toestand van den Inlander*. De Inlander heeft veel van zijn aangeboren beleefdheid verloren en dat is te betreuren. Wie de schuld daarvan draagt? Wel, voor een zeer groot deel de Europeaan zelf. Ons optreden tegenover den Inlander moest anders zijn, minder ver-Europeescht, of wat daarvoor door moet gaan; daar zou ook de Inlander wel bij varen. Het had de aandacht getrokken van *gen. Swart*, dat in vele betrekkingen de Inlanders in de plaats van de Indo-Europeanen zijn gekomen, volgens de leuze: „Gelijke arbeidsprestaties, gelijke bezoldiging". Het lijkt Z.Exc. beslist een onbillijkheid om den Indo-Europeaan van de kantoren weg te dringen, onbillijk, omdat de Indo-Europeaan de verplichting heeft om zijn land te verdedigen, een verplichting, die de Inlander niet kent. Dat op het gebied van den economischen toestand van den Inlander iets niet in orde zou zijn, heeft *gen. Swart* niet kunnen merken. Overal waar Z. Exc. reed, zag hij den Inlander veel beter gekleed dan vroeger; zelfs in Kedoe en Bagelen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Heer Sibinga Mulder spreekt.

Het Mal.-Chineesche dagblad *Keng Po* te Batavia toont zich in een artikel onder bovenstaand hoofd volstrekt niet ingenomen over hetgeen de gewezen Directeur van Landbouw in een interview door *Aneta* heeft gezegd.

Schrijver verklaart, dat het maar voor een deel waar is dat de G. G. Fock niet verantwoordelijk is voor de communistische uitbarstingen: de G. G. Fock heeft niet slechts toegekeken, doch het zaad mee helpen planten. Zonder de daden onder het regime Fock zou het communisme niet zoo opgekomen zijn als gebeurd is. Allerlei nieuwe belastingen en het massa-ontslag tijdens de bezuiniging hebben de werknemers en landbouwers dol gemaakt in Indonesië. Schrijver verwijst naar de naamlijsten der naar Digoel verbannen personen: het zijn over 't algemeen gewezen spoor-, tram- en postbeambten, departementsklerken, enz.

Schrijver verklaart verder niet te begrijpen waarom Van Heutsz en Van der Wijck in den tegenwoordigen toestand *je mannen* zouden zijn voor het bestuur in Indië; men kan aan hunne regeerperioden slechts terugdenken als aan een tijd van uitbreiding van het Nederlandsche koloniale grondbezit, aan een tijd van bloedstorting, in de geschiedenis een voor de Nederlanders goede periode genoemd omdat op Bali, Soembawa en andere eilanden de Nederlandsche vlag vaster ingeplant werd, Celebes en ook Ceram in handen van het Nederlandsche Rijk vielen, Midden-Borneo geheel onderworpen werd en de eerste stap werd gedaan in Nieuw-Guinea. Schrijver erkent dat vele regelingen verbeterd werden volgens den wil der Regeering, zooals die betreffende het Inlandsch bestuur, de belastinginning, de strafwet, de verkeerswegen, maar dat alles rook naar een voortzetting der Oost-Indische Compagnie.

De heer Sibinga Mulder — zegt schrijver — wil weer dingen opdiepen, die reeds lang in een museum opgeborgen hadden moeten zijn. Naar aanleiding van de passage in het interview: ...„de Van Heutszen en de Van der Wijcks, die geen applaus zochten, maar Europeanen en Inlanders neven elkaar volledig waardeerden", zegt schrijver dat hij en de zijnen verlangen naar een G. G. die de Europeanen en Inlanders nader bij elkaar kunnen brengen, doch door aan Indië een G. G. van het model Van Heutsz te geven, „haalt men onbewust het paard van Troje binnen."

Dipo Negoro.

De *Soeloeh Rajat Indonesia*, orgaan der Indonesische Studieclub te Soerabaja, kwam op 8 Febr., den sterfdag van den Javaanschen volksheld Dipo Negoro, met een speciaal, aan dezen gewijd nummer uit.

In het eerste van drie op dit onderwerp betrekking hebbende artikelen noemt de schrijver 8 Februari een nationalen dag voor de Indonesiërs, welke herdacht behoort te worden. Op de vraag op welke wijze men de nagedachtenis van Dipo Negoro het best zou eeren, antwoordt schrijver dat het niet voldoende is om wierook te branden of bloemen te strooien op zijn graf, of offermaaltijden te geven, doch dat het pas van eenige beteekenis zou zijn als men tijdens het bestaan hier op aarde, medewerkte aan de vervulling van zijne idealen. En niet alleen door dat te doen zal men voortgaan op den door hem ingeslagen weg, nog sneller zal men zijne idealen nabij komen, indien men leering trekken wil uit de fouten, welke oorzaak geworden zijn van de nederlaag der Dipo Negoro-partij.

Niet alleen moed en trouw zijn voldoende, voor de overwinning heeft men ook kennis, bekwaamheid, kracht en organisatie noodig. Schrijver gaat dan de redenen na van de mislukking van den Dipo Negoro-oorlog, o.a. het feit dat hij verborgen vijanden had, behalve de verraders onder zijn eigen vertrouwelingen. Er kon geen staat worden gemaakt op de trouw der regenten in de andere gewesten. Deze waren door de macht, waarmede zij door het Nederlandsche gezag bekleed waren, tot kleine vorsten geworden, namen eerst een weifelende houding aan, doch reeds bij den kleinsten tegenslag der Dipo Negoro-partij kwam hun ware kleur voor den dag en zij wenschten niet onder de heerschappij van een eigen vorst te komen.

Voorts wijst schrijver er op dat in dien tijd ook van het volk niet de noodige steun kon verwacht worden, daar het, zonder eigen opvattingen, maar slaafs zijn vorst of den overwinnaar volgde, verder dat de bewapening zoozeer ten achter stond bij die der vijanden en ten slotte dat de hoofden der Dipo Negoro-partij zelf geen blijk van goed inzicht en goed gedrag en geen voorbeeld van zelfopoffering gaven.

Al het bovenstaande, besluit schrijver, heeft ons tot geduld oefenen en nadenken gebracht, niet omdat wij wanhopen aan de overwinning, in geen geval. Dat geduld en nadenken zijn hoog noodig, opdat wij beter bewapend op het strijdveld zullen kunnen komen. Eerst moeten wij kennis en bekwaamheid zien te verwerven, moeten wij onze den vooruitgang belemmerende eigenschappen wijzigen, moeten wij onze vaderlandsliefde vergrooten, heldennatuur aankweeken, ons bezit vergrooten, in 't kort, wij moeten eerst onze organisatie hecht, sterk en stevig maken, tot wij minstens even sterk en machtig zijn als de tegenstanders. Dan pas komt aan de orde het vraagstuk of die idealen gekocht moeten worden met een strijd, welke goed of slecht kan afloopen, of niet.

De positie der Peranakan-Chineezen.

De staatsrechterlijke positie der peranakan-Chineezen in Indië heeft nog steeds sterk de aandacht der Maleisch-Chineesche pers en de meeste bladen verdiepen zich in bespiegelingen over de aangename of onaangename gevolgen, de rechten en verplichtingen van een der beide alternatieven: gelijkstelling met Europeanen of met Inlanders.

Het blad *Soeara Publiek* van 30 December zegt dat als de peranakan-Chinees niets voor het Nederlandsch onderdaanschap voelt, dit komt omdat aan dat onderdaanschap niet de daarbij behoorende rechten zijn verbonden. De peranakan-Chineezen zullen daardoor noch dezelfde rechten als de Hollanders genieten, noch als de Inlanders. Deze onevenwichtige positie dier Chineezen in het Indische staatsrecht is de voornaamste oorzaak, waarom zij zich in het algemeen niet als burgers van Indië beschouwen.

Als de Regeering wil hebben dat ze dat wel doen, moet zij eerst die scheeve positie verbeteren, doch hoe? Als wij bedenken, zegt schrijver, dat de Chineezen steeds weer vragen om gelijke rechten als de Europenanen, dan gelooven we dat die wijziging gericht moet worden op gelijkstelling met Europeanen. We twijfelen echter of deze verandering de juiste is, en of ze den peranakan-Chineezen voldoening zal geven. Het voordeel ervan kan men slechts genieten in crimineele zaken.

Geheel anders zijn de voordeelen eener gelijkstelling met de Inlanders. Het voordeel hiervan — recht krijgen op gronden — hetwelk ook de Indo's vragen, kunnen we genieten zonder vooraf een misdaad te hebben begaan. Waar men naar streven moet, is natuurlijk gelijkstelling met alle bevolkingsgroepen en in alle kwesties. Het feit dat we hier geboren zijn en ons bloed met dat der Inlanders vermengd hebben, maakt dat de Chineezen meer Inlanders zijn dan Europeanen en daarom behooren ze de rechten en plichten der Inlanders te hebben.

De *Sin Po* van 7 Januari gaat met de actie van *Soeara Publiek* e.a. bladen om gelijkstelling met de Indonesiërs met de daaraan verbonden practische voordeelen te verkrijgen, niet accoord en vraagt of die actie niet eenigszins imperialistisch is en of die practische voordeelen wel zoo groot zijn als men denkt. Men moet bedenken — zegt schrijver — dat de Chineezen door zulk een actie bij de Inlanders den argwaan kunnen opwekken, dat zij hun hunne gronden willen ontnemen. Bovendien mag men een zeer belangrijke consequentie niet over het hoofd zien, n.l. dat we door gelijkstelling met de Indonesiërs ons Europeesch burgerlijk recht weer zullen verliezen en zijn die „practische voordeelen" wel meer waard dan dat recht? Gelijkstelling met Europeanen verhoogt niet alleen onze positie, maar is ook van groot nut.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Het Nederlandsche Java-Instituut.

Bij J. H. de Bussy te Amsterdam is verschenen het eerste Nr. van de Mededeelingen welke door het Nederlandsche Java-Instituut te Amsterdam op ongeregelde tijdstippen zullen worden uitgegeven. Behalve eene Inleiding, inhoudende eene uiteenzetting van het doel, de werkwijze enz. van deze jonge, met het Kol. Instituut samenwerkende, vereeniging, bevat het eerste Nr. eene doorwrochte studie van den archivaris, den heer C. Lekkerkerker: Java's in- en uitvoeren, getoetst aan het vraagstuk der overbevolking (welke studie gelijktijdig verscheen in het Maart-Nr. van „De Indische Gids").

Zooals men weet, bevindt zich op Java eveneens een Java-Instituut, doch deze instelling legt zich uitsluitend toe op de bestudeeling van de taal, archaeologie, geschiedenis, kunst en literatuur van het eiland. Het Nederlandsche Java-Instituut is daarentegen een lichaam dat zich op meer practisch terrein zal bewegen, zooals trouwens reeds dadelijk uit de eerste publicatie blijkt.

Rozen in Indië.

Aan een artikel van J. K. Budde in Rosarium, orgaan van de vereeniging tot bevordering der rozenteelt „Nos Jungunt Rosea", over het voorkomen van rozen in Indië, ontleent de *Nwe R. Ct.* het navolgende:

Er groeien op Java rozen, zoowel op de bergen als in de lage landen. 's Lands Plantentuin bezit een rosarium, echter niet in den zin, zooals men dat hier kent, waar van elke verscheidenheid een vakje aanwezig is, doch in den vorm van eenige lange strooken grond, welke met rozen zijn beplant, zonder eenige regelmaat, zonder etiquetten, terwijl er weinig bloemen aanwezig zijn. Men moet in 't oog houden dat de rozen in Java geen rustperiode doormaken, zij groeien het geheele jaar door, dikwijls in een hooge temperatuur, met het gevolg dat er scheuten gevormd worden van een paar meter lengte, waaraan eenige kleine bloemen.

Het lijkt schr. verkeerd, om een tak te „tjangkotten", een vermenigvuldigingsmethode die hij „marcotteeren" noemt. Komt er een open plaats, dan wordt die met een „marcotter" weer aangevuld.

Van de hier te lande in de laatste jaren gewonnen nieuwe verscheidenheden zag schr. er aldaar niet één. In het Oosten van Java — op 2600 voet hoogte — heeft schr. gesnoeid en overtollige knoppen weggenomen, met gunstig resultaat, n.l. dat later prachtig gevulde rozen konden worden gesneden, die vijf dagen de huiskamer sierden.

Het gevolg was, dat er een bestelling naar Holland ging, men wenschte — in verband met de snelle ontwikkeling — goed gevulde rozen.

Waarschijnlijk is er in Indië nog een ruim afzet

gebied te vinden voor rozen. Wilde rozen heeft schr. er op zijn talrijke excursies niet kunnen vinden. Vermelding verdient nog dat hij op den Pangerango op 2400 meter hoogte een roosje vond, dat daar door hortulanus Teysmann, omstreeks 1840 geplant moet zijn.

De Indische Post.

Uit den inhoud van No. 6 (11 Febr.). De moderne denkbeelden op het gebied van strafrecht, strafstelsel en straf, door Mr. Is. Cassuto (vervolg: Het gevangeniswezen in Indië). — 's Lands wijs 's Lands eer. Als 't kindje binnenkomt, door Blanda (vervolg der beschouwingen over gebruiken bij zwangerschap en geboorte). — Colijn en de wijziging der Indische Staatsregeling. — Belangstelling voor Indische kunst.

De onlusten ter Sumatra's Westkust.

Ter Landsdrukkerij te Weltevreden is verschenen het Rapport van de Commissie van Onderzoek naar de oorzaken der onlusten op Sumatra's Westkust in Januari 1927 (in welke commissie zitting hadden de H.H. Hamerster, Schrieke, Groeneveldt, Fievez de Malines van Ginkel, Van der Plas en Datoek Madjo Lelo).

Het rapport bestaat uit vier deelen; het eerste bevat het politiek gedeelte en algemeene politieke richtlijnen voor de toekomst (het 1e Hoofdstuk, handelend over den gang der communistische beweging ter Sum. Westkust, bevat slechts een korte samenvatting van den door de Commissie bewerkten tekst, daar het der Regeering om politieke redenen ongewenscht voorkwam het geheel openbaar te maken). Het tweede deel handelt over den economischen toestand en den belastingdruk met betrekking op de Inlandsche bevolking van Sum. Westk. Deel III bevat gegevens over het Bestuur en aanverwante aangelegenheden en het vierde (met het IIIe een geheel uitmakend) behelst eene samenvatting van conclusiën en voorstellen der Commissie.

Lezers van het Kol. Weekbl., die belangstellen in den inhoud van dit zeer belangrijke rapport, kunnen het raadplegen o.a. in de Koloniale Bibliotheek, van Galenstr. 14, Den Haag. (Zie ook de rubriek „Uit de Europeesche pers" in dit Nr.).

Nogmaals Djaran - of Koeda-Këpang.

In aansluiting bij de reeds in het Kol. Weekblad verschenen artikelen over dit onderwerp van de hand des heeren J. F. Snelleman, nemen we uit de *N.R.Ct.* van 18 Maart een stukje over getiteld: „Paardenspelen". Er wordt daarin weder eenig licht verspreid over een eigenaardig Javaansch spel, dat blijkbaar eerst in de laatste jaren de aandacht van ethnografen heeft getrokken.

Javanen vlechten van reepen platgeslagen bamboe figuren die op paarden gelijken, nemen deze tusschen de beenen en doen alsof zij erop rijden. Dit is een spel dat bij feestelijke gelegenheden te aanschouwen valt. Of het altijd spel is geweest, misschien iets anders dat ontaardde? De literatuur is niet duidelijk op dit punt. Het Leidsch museum (Catal. XI, bl. 242, XV, bl. 133) bezit soorten, die véél kleiner zijn dan de voorwerpen die men gewoonlijk gebruikt; zij zouden bij bruiloftsoptochten van stal komen. In het Koloniaal Weekblad van 8 September en van 22 September 1927 wordt de lezer verwezen naar de plaatsen waar over de koeda këpang iets is te vinden; aldus heeten de paardjes van dit materiaal gemaakt; bij deze vindplaatsen is nog te voegen „Nederl.-Indië, platenatlas", Weltevreden 1926, bl. 52, afb. 105. In de Handelingen van het Eerste Congres voor de taal-, land- en volkenkunde van Java, te Solo gehouden 25/26 December 1919, deelt W. Staugaard mede, dat dit Javaansche volksspel in Oost-Java in zwang is. In het Kedirische kent men twee typen van koeda këpang, het Ponorogo-type en het Toeloengagoeng-type. Het eerste is een eenvoudige voorstelling in dans van een heldensage uit de Badad Kediri; de muzikale bezetting bestond gedurende de voorstelling die de schrijver zag uit 1 soeling, 2 gongs, 2 angkloengs en 1 trom. Het tweede type schijnt ten doel te hebben de dansers in extase te brengen door hun rhythmische bewegingen. Zulks gebeurt om het spel zelf; koeda këpang is evenals Nini Towong in te deelen bij de sjamanistische gebruiken: een gevoelig medium wordt door eentonige muziek en gezang, gelijkmatig geluid, rhythmische dansbewegingen, wierook, enz. in een vervoering gebracht, die deels aan hystero-epileptische aanvallen, deels aan hypnotische toestanden doet denken.

Nu is het merkwaardige dat deze paardjes voor den dag komen op plaatsen waar men ze niet zou verwachten. Aan de U. S. naval observatory eclipse expedition, die in 1926 naar Sumatra is gegaan, was door de Smithsonian Institution te Washington als vertegenwoordiger van dit Instituut toegevoegd de tuinbouwkundige Henry C. Kellers; en deze heeft in de Smithsonian miscellaneous collections (dl. 78 no. 7) over zijn reis een rapport doen verschijnen dat den titel draagt „Biological collecting in Sumatra"; het opstel is versierd met afbeeldingen naar foto's, die hij zelf maakte van dingen die zijn aandacht trokken: o.a. van een kommunalen rijstmolen aan de Palembangsche Moesi en van Javaansche koeli's, die, aldus het onderschrift, op nieuwjaarsdag een ouden oorlogsdans vertoonen; let er op, zoo lezen we verder, dat de paarden zijn gemaakt van gevlochten bamboe en daarna geverfd.

En nu bereikt ons de Februari-aflevering van Asia, een maandschrift dat in Concord verschijnt, de hoofdstad van den staat New-Hampshire, V. S., met fraaie lichtdrukken van overal. Eén daarvan stelt een Javaan voor die zijn koeda këpang berijdt, en daar de afbeelding een volle bladzijde beslaat, is het maaksel en zijn de versieringen van bijzondere duidelijkheid. De foto is van Tassilo Adam en de Javaan is van 't klassieke Hindoetype; volgens het onderschrift is deze persoon een van het achttal dat, begeleid door een klein orkest, een dramatischen dans uitvoert bij Javaansche bruiloften en andere feestelijkheden. Er zijn nog meer platen bij dit opstel, dat geen opstel is, meer een verzameling platen met verklarenden tekst, meestal dieren, o.a. vogels uit Chantecler weggeloopen, die alle hebben medegewerkt bij feesten te Jogjakarta, een heele menagerie, waarbij een witte olifant, die een boodschap komt brengen aan Krishna.

Asia is een mooi tijdschrift en geeft velerlei moois; er is geen aanleiding daarover thans te schrijven; dat de koeda këpang uit New-Hampshire naar ons land komt, is iets bijzonders.

* * *

De motorrijtuigen van de E. S. S. in Ned.-Indië. Voordracht door Ir. R. Th. Bijleveld. Met afb. (De Ingenieur, 17 Maart '28).

La culture du quinquina dans la région ouest de Java, par G. Frontou. (Bull. Ec. Indochine 30 (n.s.) 189 (1927), bl. 545). [Uitvoerige studie, geïllustreerd].* [1])

Cinchona febrifuge als bestrijdingsmiddel der malaria. (Pharm. Tijdschr. 5, 1 (1928), bl. 3). [Aanbeveling van dit product. Met literatuurlijst].*

De met suikerriet beplante oppervlakte van Java voor oogst 1927 en 1928, door W. J. Heyligers. (Archief Suikerindustrie N.-I. 1928, bl. 23).*

Beschouwingen omtrent het suikerbedrijf als Gouvernementswinstbedrijf, door B. H. Paerels. (Meded. Afd. Landbouw. No. 12, 1927). [Uitvoerige beschouwingen concludeerende tot ongewenschtheid van zulk een bedrijf.]*

Le thé aux Indes Néerlandaises, par J. Goubeaux. (Bull. Ec. Indochine. 30 (n.s.) 189 (1927), bl. 601). [Uitvoerige studie, met illustraties].*

Het koloniale vraagstuk. (Het boek van M. W. F. Treub), door G. J. Nolst Trinité. (De Groene Amsterdammer, 28 Jan. '28).** [2])

Madjapahit en de opgravingen van H. Maclaine Pont, door J. Tielrooy. Met afb. (Elsevier's Geïll. Maandschr. 1928, I, bl. 26).**

Het „Indische Giethoorn" (aan de Solo-rivier, Noordkust van Java, door P. Roorda. Met afb. (Buiten. 1928, bl. 10).**

Reclasseering in Ned.-Indië (in verband met de verbetering en hervorming van het gevangeniswezen), door Mr. C. Rothe. (De Opbouw, 15 Maart 1928).

Eenige adatrechtpuzzles en een poging tot hare oplossing volgens het beginsel der goede trouw, door Mr. E. A. Zorab. (Indisch Tijdschr. van het Recht, deel 127, 1928, afb. 2).

Een bezoek aan de Humbolt-baai (Noord Nieuw-Guinea), door Dr. W. van Bemmelen. Met afb. en kaart. (Onze Aarde. Maart '28).

Het Koloniale bedrijfsleven. I. De Javasuikerindustrie in heden en verleden, gezien in het bijzonder in hare sociaal-economische beteekenis, door H. Ch. G. J. van der Mandere, secretaris van den Bond van Ned.-Indische Suikerondernemingen. Met afbeeldingen. (Amsterdam, Bureau Industria).

[1]) De met een * gemerkte titels zijn ontleend aan de literatuur-opgave in de „Ind. Merc.".
[2]) De met ** gemerkte aan Nijhoff's Index.

Suriname.

„De West" van 24 Febr. schrijft:

De West-Indische Vruchtenhandel Surinaam, directeur de heer C. L. Tomson, heeft een uitgebreid prospectus uitgegeven voor de oprichting van een groot gemengd bedrijf, cultuur van vruchten (sinaasappelen, citroenen en ananassen) en oprichting van een fabriek voor conserven en siropen.

Het prospectus bevat uitvoerige becijferingen omtrent de rentabiliteit van het bedrijf, waarvoor, begrijpen wij het goed, een kapitaal van een millioen zou noodig zijn. Het is verlucht met eenige kiekjes in Suriname en in het buitenland genomen.

In het voorwoord, gedateerd 5 Januari, lezen wij onder meer:

Wij meenen hiermede een object onder uw aandacht te brengen, dat zoowel uit een oogpunt van kapitaalbelegging als van koloniaal belang de algemeene aandacht verdient.

Wat het eerste punt betreft, moge worden verwezen naar de calculaties, die voor zichzelf spreken: niettegenstaande de kostprijzen zeer hoog becijferd zijn, door op slechts 500 vruchten per boom-in-volle-dracht te rekenen, terwijl een productie van 1000 en meer vruchten per boom reeds thans lang geen zeldzaamheid is, werpt toch het plantagebedrijf ruime winsten af.

Wat het tweede punt aangaat, zij opgemerkt:

1e. dat de eigen aanplantingen ons de beschikking moeten geven over voldoende fruit van standaardsoorten en prima kwaliteit, om, onafhankelijk van opkoop van ander fruit en ruime verscheping van versche vruchten mogelijk te maken;

2e. dat de conserven- en siropenfabriek ons in staat stelt een tijdelijken overvloed van vruchten voor versche verscheping, als ook alle opkoopfruit tot conserven en siropen te verwerken.

Voor de Kolonie beteekent een conserven- en siropenfabriek afzetmogelijkheid voor vruchten, zoowel van den kleinen als van grooten landbouw, dus bevordering van de cultuurpolitiek van het Gouvernement, dat in de laatste jaren veel fruitkweekmateriaal uitreikte. De bestaanszekerheid van den grooten landbouw zal door een goed tweede gewas aanmerkelijk versterkt worden.

Door de bijplaatsing van eenige machines voor de bereiding van olie uit grondnoten, krijgt de kleine landbouw een vaste afzetmogelijkheid voor grondnoten, die zeer gemakkelijk en voordeelig te verbouwen zijn, terwijl het groen der planten en na uitpersing overblijvende grondnotenkoek uitstekend veevoeder zijn, waaraan Suriname zeker behoefte heeft.

Ten slotte zal de fabriek een belangrijke uitbreiding geven aan de nog zoo schaarsche industrieele ondernemingen in Suriname.

* * *

„De West" van 2 Maart schrijft:

„Nu baron van Heemstra weldra de teugels van het bewind zal neerleggen, heeft zich te Paramaribo een comité gevormd om den scheidenden landvoogd te huldigen. Dit comité bestaat uit de heeren mr. J. L. Nysingh, mr. A. van Traa, J. A. Drielsma, mr. J. de Vries, J. S. Abendanon, J. E. Herrenberg en L. E. Nelson.

Het comité wekt de bevolking op om den vertrekkenden gouverneur te huldigen, in de eerste plaats uit waardeering voor zijn onvermoeid streven om Suriname op te heffen uit zijn verval, zijn toewijding aan de belangen van land en volk, enz.

Het meent daarbij in den geest van baron van Heemstra te handelen, door geen stoffelijk huldeblijk te kiezen, voor hem persoonlijk bestemd, doch een stichting van algemeen nut in het leven te roepen, welke den naam zal dragen van Gouverneur van Heemstra Stichting. Deze Stichting zal ten doel hebben om te helpen aan de bestrijding van inheemsche volksziekten, die jaar in jaar uit dit land teisteren, en wel door het uitschrijven van prijsvragen op dit gebied, financieel steunen van het onderzoek en de bestudeering dier ziekten, propageeren en aanmoedigen van de toepassing van hygiënische maatregelen, enz. De Stichting zal onder het beheer komen te staan van door het gouvernement aan te wijzen bestuurders, waaronder een aantal geneeskundigen niet zullen mogen ontbreken.

De gouverneur, in kennis gesteld van de plannen der commissie, heeft zijn instemming daarmede betuigd.

Wij vernemen, dat reeds voor een bedrag van meer dan tienduizend gulden geteekend is voor de totstandkoming dezer stichting".

* * *

Het „Handelsblad" van 22 Maart schrijft:

De gouverneur van Suriname, mr. A. J. A. A. baron van Heemstra, heeft aan den voorzitter van het bestuur van de Indische Tentoonstelling te Arnhem medegedeeld, dat hij de openingsplechtigheid op 11 Juni hoopt bij te wonen.

* * *

De aftredenden gouverneur van Suriname, baron Van Heemstra, zal op 19 April a.s. met de „Cottica" in Nederland aankomen.

Naar het Corr. Bur. verneemt, zijn er verschillende plannen tot huldiging van den heer Van Heemstra in voorbereiding.

* * *

Het voorbeeld van de „N.R.Ct.", die eenige jaren geleden haar ster-correspondent, Dr. van Blankenstein, naar Suriname zond, vindt navolging. Naar wij vernemen heeft nu „Het Algemeen Handelsblad" een zijner medewerkers naar de West

gezonden om den toestand op te nemen. In het blad van 18 Maart, tweede ochtendblad, vinden wij den eersten reisbrief.

* * *

Van de vijf aftredende leden der Koloniale Staten zijn er vier opnieuw candidaat gesteld: de heeren A. A. Dragten, P. A. May, H. G. W. de Miranda en A. G. Putscher (de heer O'Ferrall had zich niet weder beschikbaar gesteld).

Verder zijn candidaat gesteld de heeren A. J. Morpurgo, redacteur van „De Surinamer" en W. Kraan, redacteur van „De West". In totaal alzoo zes candidaten, voor vijf plaatsen.

* * *

Op 6 Maart is in de gehoorzaal der Volksuniversiteit namens de vereeniging „Geloof en Wetenschap" te Enschede de heer A. C. Boers als spreker opgetreden met het onderwerp: „de toekomstige ontwikkeling van Suriname".

Een verslag van de lezing geeft de „Twentsche Courant" van 10 Maart.

* * *

Op 20 Maart hield het Nederlandsch-Indonesisch Verbond in „de Twee Steden" een vergadering, waarin als spreker optrad de heer J. A. V. Rellum met het onderwerp: „Zeden en gewoonten der Surinaamsche bevolking".

De heer Rellum besprak de gewoonten en de gebruiken der Surinamers in verband met den groei van het individu kort vóór een na de geboorte, gedurende den mannelijken leeftijd en bij den dood.

* * *

Onder het hoofd „Indisch allerlei" schrijft „De Telegraaf" van 20 Maart, derde ochtendblad:

Door dr. M. Th. Koks, te Weltevreden is een middel tegen lepra uitgevonden, dat bij de patiënten, welke er mede behandeld zijn, verrassend goede resultaten heeft opgeleverd. De proeven met „salembine" (zooals dr. Koks het middel noemt naar de Bataviaasche wijk Salemba, waarin het C. B. Z. laboratorium gelegen is), zullen thans ook voor tuberculosebehandeling (voorloopig op cavia's) worden voortgezet.

Curaçao.

Curaçao en Suriname.

II.

Wat de politioneele rechtspraak betreft het volgende:

Doet in Suriname een politie-beambte een bekeuring, dan ziet men enkele dagen later den betrokkene voor den kantonrechter verschijnen.

In Curaçao kost het heel wat moeite om een zaak voor het gerecht te krijgen. Ten deele komt dit omdat de leiding der beambten geheel onvoldoende is. De meeste kunnen zelfs geen procesverbaal opmaken. Daarnevens zijn er nog andere invloeden die een behandeling soms in den weg staan. Ook dit illustreert de schr. met voorbeelden.

Voor een zeehavenstad als Willemstad, is een dergelijke trage behandeling ongewenscht. Overtreders krijgen daardoor vaak de gelegenheid om zich uit de voeten te maken, wat zeker niet in het belang is van de Curaçaosche schatkist.

Van den postdienst kan verklaard worden, dat hij vlugger werkt dan de Surinaamsche posterij. De bestelling is voortreffelijk. Wat heden binnenkomt, wordt als regel denzelfden dag of daags daarna thuisbezorgd.

Ook op de afgifte van postpakketten behoeft niet dagenlang gewacht te worden zooals in Suriname.

Omtrent het onderwijs lezen wij het volgende, waarbij o.i. wel in aanmerking dient te worden genomen dat wij hier te doen hebben met de persoonlijke meening van den schrijver:

Het onderwijs op Curaçao staat nog steeds op denzelfden trap als een kwart eeuw geleden. Uit een onderhoud met den redacteur van de „Amigoe di Curaçao" bleek mij, dat er in Curaçao geen leerplicht bestaat. De ouders zijn vrij om hun kinderen al dan niet onderricht te laten geven. Velen geven er de voorkeur aan, om hun kinderen iets te laten verdienen als „etendragers" voor het personeel van de Petroleum Maatschappij. In dit opzicht is de komst dier groote onderneming zeker niet bevorderlijk geweest aan de volksontwikkeling, daar de verschafte werkgelegenheid voor kinderen het schoolverzuim in de hand werkt. Als assistent-hoofdportier in dienst dezer maatschappij kon ik mij dagelijks overtuigen, dat groote groepen kinderen, die m.i. nog schoolplichtig waren, dienst deden als etendragers.

Het onderwijs is vrijwel uitsluitend in handen van de R. K. Geestelijkheid. Van die zijde werd mij de verzekering gegeven, dat men alles deed om het groote schoolverzuim tegen te gaan. Alle moeite is echter vergeefsch, zoolang geen schoolplicht bestaat.

Het zou interessant zijn, om eens na te gaan, hoeveel van de ingeschreven leerlingen — waar voor subsidie wordt betaald — werkelijk de scholen bezoeken.

Jammer genoeg lezen wij niets omtrent het onderwijs in Suriname.

Belangstelling voor West-Indië.

Het *Algemeen Handelsblad* van 18 Mrt. 1928 bevat den eersten van een reeks reisbrieven a.b. *Venezuela*. Naar wij vernemen is de schrijver, die over Trinidad en Demerara naar Paramaribo gaat en vandaar naar Venezuela en Curaçao, de heer J. J. Bruna, plaatsvervangend hoofdredacteur van dit blad.

Aruba.

Tijdelijk is belast met de waarneming van het gezaghebberschap van Aruba („Aroeba" staat er in den bovenvermelden brief in het *A. H.*) de heer H. B. C. Schotborgh, tijdelijk districtmeester op Curaçao.

Uittocht I.

Het aftredende lid van den Kolonialen Raad, de heer H. Perret Gentil, heeft niet voor een herbenoeming in aanmerking willen komen. De heeren P. L. Gorsira en J. J. Beaujon hebben wegens gezondheidsredenen bedankt. In de eerste vacature zijn voorgedragen de heeren C. N. Winkel en Dr. P. H. Maal en de heeren Max Ph. van Romondt, koloniaal ontvanger, en B. I. Mussenden.

Uittocht II.

Niet alles wat op- en niet alles wat van Curaçao verteld wordt is waar, maar belangrijk genoeg om het mee te deelen achten wij, wat wij kort geleden hoorden vertellen, dat een boot met 40 tot 50 Curaçaoënaars naar Nederland onderweg is. Zeker is, dat, met verlof of voor goed, naar Holland gaan Mr. Gorsira, voorzitter van het hof van justitie, de heer H. Schotborgh, administrateur van financiën, en dokter de Haseth Moller.

Errata!

De „New-York Times" van 30 Januari bracht ons een kleine verrassing, doordat Willemstad met zijn prachthaven ineens gepromoveerd werd, zonder te vragen of wij 't daarmee eens zijn, tot hoofdstad van Venezuela, en het Amerikaansche Consulaat alhier tot Gouvernementshuis te Caracas. Een kiek van onze haven met open brug moet de plaats verbeelden waar Lindbergh te Caracas neerdaalde en het Amerikaansche Consulaat het presidentieel paleis waar de groote vlieger plechtig gerecipieerd werd. *(A. d. C.)*.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Het geslacht Van Eps.

Stamvader van dit nog maar een eeuw oude Curaçaosche geslacht is *Janus Marinus van Eps*, geboren te Middelburg 17 Januari 1792. Op 10-jarigen leeftijd werd hij garde d'honneur bij het eerste regiment en vocht als zoodanig in Duitschland en Frankrijk. Een jaar later werd hij ontslagen en in October 1814 als tweede luitenant aangesteld en ingedeeld bij het bataljon jagers No. 11, bestemd voor de West-Indische koloniën. Maar eerst moest hij den veldtocht tegen Frankrijk mee maken.

Met de *Prins van Oranje* kwam hij 27 Jan. 1816 op Curaçao. Hij huwde daar 5 Aug. 1818 met mejuffrouw J. S. Muller, dochter van den magazijnmeester G. C. Muller. Nog in hetzelfde jaar werd hij 1ste luitenant en drie jaar later plaats. majoor. Toen moest hij ook wegens reroganisatie van het garnizoen terug naar Holland. Zijn vrouw bleef op Curaçao. Maar het volgend jaar kwam hij reeds weder terug als eerste luitenant-adjudant. In 1832 werd hij kapitein-kwartiermeester en 18 December 1843 overleed hij op Curaçao.

Hij had 6 kinderen: Isaac Christiaan Statius (1819), Cornelis Lodewijk (1821), Elisabeth Josina (1823), Maria Catharina (1823), Augusta Richardina (1828) en Johan Frederik Karel (1829).

Na het overlijden van zijn eerste vrouw hertrouwde hij in 1834 met Christina Philipina Muller.

Uit den Verren Vreemde.

Ontwapenaars „in het geweer" tegen ontwapening.

De staten, die nog niet tot den Volkenbond zijn toegetreden, nemen toch wel eens deel aan commissies op initiatief van den V.B. met een bepaalde opdracht belast. Zoo hebben de Vereenigde Staten van N.-Amerika zich al enkele keeren laten vertegenwoordigen, zoo neemt Rusland mede, sedert 't vorige jaar, plaats in de commissie tot voorbereiding van een conferentie voor internationale wapenbeperking, en zoo heeft nu ook Turkije een delegatie naar Genève gezonden, om, onder den minister van buitenlandsche zaken Tewsik Roesdi bei, bij de beraadslagingen van diezelfde commissie aan te zitten. Afgescheiden van hetgeen overigens over de werkzaamheden van deze commissie te zeggen is, is dit samengaan van de vele buitenstaanders met den V. B. op zich zelf als een verblijdend verschijnsel te beschouwen.

Zooals men weet gaat 't bij het z.g.n. ontwapenings-vraagstuk niet om ontwapening, doch slechts om wapen-„beperking". Dat is geen kwestie van benaming slechts. Zoodra de mate van beperking moet worden aangegeven, doemen honderd vragen, duizend kwesties op.

Men weet ook dat alle pogingen om van het bewapeningsvraagstuk af te komen door de oplossing te zoeken bij arbitrage en tractaten tot nu toe op teleurstelling uitgeloopen zijn. En de pogingen om althans uitbreiding van bewapening te land en ter zee te voorkomen, hebben slechts de overtuiging gebracht, dat 't de groote mogendheden eigenlijk met dergelijke pogingen geen ernst was.

Mede weet men dat de commissie in Maart te Genève samengekomen nog niet meer wil nastreven dan een grondslag te vinden, waarop een alsnog bijeen te roepen conferentie beproeven zal een formule te vinden om tot internationale wapenbeperking te kunnen komen. 't Is te begrijpen dat buitenstaanders, tureluursch geworden door het machteloos streven, het voorstel, waarmede Rusland zijn intrede in de commissie tot een coup de théatre gemaakt heeft, hebben begroet met: eindelijk een daad. Toch was 't niets dan een tooneeleffect.

Ternauwernood in Genève geïnstalleerd had in 1927 de Russische minister van buitenlandsche zaken het voorstel op tafel gelegd, om binnen 4 jaren tot algemeene internationale ontwapening te komen en binnen één jaar reeds tot zoodanige wapenbeperking, dat oorlog er practisch onmogelijk door kon worden geacht. De duivel, die de passie preekt! Het communistisch systeem zag zich een wereldroeping toe. Men kan dit mooi vinden, men kan daarin iets groots zien, maar wie er buiten Rusland niet van gediend is en er niet van gediend wil zijn, staat er tegenover als tegen over een dreigenden vijand. Als Rusland om ontwapening vroeg, maar tevens vast besloten bleef aan de wereld het communistisch stelsel op te dringen, vroeg het geen afschaffing van den oorlog, het vroeg het wegnemen van één der middelen en het deed dit om daardoor te meer de vrije hand te krijgen om andere middelen, waarmede het een oorlog in alle andere landen voert, des te beter en des te vrijer te kunnen in toepassing brengen. Wie ontwapening voorstelt moet andere middelen aanwijzen om de veiligheid van land en volk te waarborgen.

Deze maand is het Russische voorstel te Genève in behandeling gekomen. Onze gezant te Parijs Jhr. Loudon bekleedde weer het voorzitterschap der commissie. Litwinof verdedigde het voorstel. Hij bracht in herinnering hoe de V.B. in verschillende organen reeds 110 zittingen aan de ontwapeningskwestie gegeven heeft zonder iets te bereiken, en wil Rusland in één slag alles af doen. Duitschland dat in zijn bewapening beperkt is, en Turkije, dat maar last kan hebben van de Europeesche inmenging, stelden zich aan Litwinof's zijde. Maar Cushendun (Engeland), Mr. Rutgers (Ned.), Henning (Zweden), Gibson (Amer.), Sokal (Polen), de Marinis (Italië) stelden het onoprechte van het Russische voorstel op zóódanige wijze aan de kaak, dat Litwinof het als verworpen moest beschouwen vóórdat er een stemming over gehouden was.

Toch is 't zeker een eigenaardig schouwspel geweest de vertegenwoordigers van vele landen in een „ontwapenings"-commissie „in het geweer" te zien treden voor het behoud der bewapening, althans voor de onmogelijkheid der afschaffing.

Rusland heeft het bij de mislukte poging echter niet gelaten. Toen de commissie al op scheiden stond heeft Litwinof een voorstel tot wapenbeperking ter tafel gebracht, dat niet zoo zeer onmiddellijk aan te vechten is als zijn radicaal voorstel.

Staten met meer dan 200.000 man verminderen tot de helft hun effectief en hun reserves, de overige met $^1/_3$ of $^1/_4$. Tanks, vèrdragend geschut, strijdmiddelen tegen de burgerlijke bevolking: afgeschaft en verboden. Beperking van en contrôle op alle krijgsuitrusting. Oorlogsmarine voor staten met een tonnenmaat van meer dan 200.000 ton tot op de helft verminderen, kleinere vloten met $^1/_3$ of $^1/_4$. Beperkende omschrijving van aantal, bewapening, enz.

Staten met meer dan 200 vliegtuigen verminderen tot de helft, de overige met $^1/_3$ of $^1/_4$. Alle legervliegtuigen en legerluchtschepen worden ontwapend. De oorlog in de lucht wordt uitgeschakeld.

Alle middelen voor den chemischen en den bacteriologischen oorlog worden binnen 3 maanden vernietigd.

Alle bepalingen moeten in twee jaren, na de aanneming ervan, geheel uitgevoerd zijn.

Aldus 't zeer beknopte uittreksel van de uitvoerige voorstellen. Deze lijken ons volstrekt niet verwerpelijk. Men begrijpe ons goed. 't Gaat er niet om of zij, zooals zij ter tafel zijn gelegd, aannemelijk worden geacht. 't Gaat er in deze commissie alleen om of zij *tot grondslag* kunnen dienen voor een bijeen te roepen internationale conferentie over wapenbeperking. Voor den V.B. stelt het probleem zich eigenlijk zoo: is een systeem te vinden waarbij de nationale weermachten vervangen worden door één internationale veiligheidsmacht? Wat Rusland voorstelt is iets anders, maar men kan naar elkander toe confereeren.

De commissie heeft echter geen voorrang willen geven aan het Russische ontwerp; zij zal dit wel in behandeling nemen, doch op haar eigene, langzame manier. Bij 't uiteengaan, op Zaterdag 24 Maart, is zij niet in haar geheel van den Genèveschen boemeltrein overgestapt op den Moskouschen express, doch heeft zij de Russische delegatie uitgenoodigd verder mee te reizen in den stoptrein.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Groningen en Ommelanden

HET RASSENPROBLEEM IN INDONESIE.

Den 18en dezer heeft de heer Raden Mas Noto Soeroto voor de leden dezer afdeeling, in de „Harmonie" eene voordracht gehouden over het „Rassenprobleem in Indonesië en het ontwaken der Inheemschen".

Spr. begon met de verklaring, dat hij het zich als een plicht had gesteld, zooveel mogelijk de onbekendheid van Indië in ons land te bestrijden, zooals die onder de intellectueelen buiten de direct-geïnteresseerden helaas bestaat. Toch geldt het hier een groot belang voor Nederland, een volksbelang. Het landoppervlak van de Indische eilanden is zoo groot als Denemarken, Nederland, België, Zwitserland, Duitschland, een deel van Oostenrijk, Italië, Spanje, Portugal, Frankrijk en Engeland samen. De scheepvaart op Indië geeft tal van groote maatschappijen in Nederland werk. Op de groote werven werken tienduizenden Nederlanders. De materialen voor den scheepsbouw moeten grootendeels uit het buitenland worden aangevoerd, zoodat reederijen, spoorwegmaatschappijen enz., hierbij belang hebben, evenals touwslagerijen, meubelmakers en tal van andere takken geïnteresseerd zijn bij den bloei der werven. Zoo heeft heel Nederland economisch belang bij vriendschappelijke betrekkingen met Indië.

Maar er is nog een andere quaestie als de economische, n.l. het rassenprobleem. Er wonen in Indië niet slechts de inheemschen, maar ook honderdduizenden Chineezen en tienduizenden blanken. Thans is alles gebaseerd op de overheersching der laatsten en er dreigt een geweldige scheuring tusschen Nederland en Indië. Toch kent de Javaan van huis uit geen rassenhaat.

Spr. gaf een kort historisch overzicht van Java en zijn bewoners. De Javanen vormen het grootste Maleische Polynesische volk (27 Millioen), terwijl hun sfeer zich tot ver buiten Java uitstrekt. Zij zijn op het eiland Java het cultuurvolk bij uitnemendheid, getuige ook de schitterende bouw- en kunstwerken, die zij hun land schonken. Reeds bij Ptolomeus (2e eeuw na Christus) wordt Java genoemd en reeds toen stond zijn beschaving, die doortrokken is met de Hindoesche, op een hoog peil. De oude Hindoesche overleveringen leven nog steeds onder de Javanen zelfs onder de geringsten onder hen, waartoe het Wajangspel zoozeer meewerkt. Tal van andere groote cultures hebben op de Javaansche ingewerkt.

Toen Europa in de Middeleeuwen betrekkelijk stil voor zich heen leefde, was Java reeds een groot rijk, dat zijn vloten overal heen zond. De ware grootheid van Java bestaat in zijn beschaving, die van groote artisticiteit is, getuige het batikken, dat in Europa en Amerika thans door vele kunstenaars wordt beoefend. Alle gebruiksvoorwerpen, de volksvermaken, de literatuur, het dansen en de muziek, alles getuigt van fijnen kunstzin. De Javanen zijn in naam Moslims, maar eigenlijk zijn zij Hindoeïsten, zij het dat er veel van het oer-Hindoeïsme door hen niet geheel en al wordt aangehangen. Het Javanisme komt bij ontleding het meest nabij, wat men in Europa artisticiteit noemt, al dekken deze begrippen elkander natuurlijk niet zonder meer. Door invloeden van andere culturen, verwisseling van heerschers, kreeg het Hindoe-Javanisme een zwaren knak, die ook op de kunst een neerslag merkbaar deed zijn, die men nooit geheel te boven is gekomen.

In het Javanisme zijn alle vreemde invloeden verwerkt, waarna het zijn stralend licht over wijde verten deed schijnen. Van de Europeanen heeft men tot voor kort niet willen leeren, waardoor men in deze richting zich nog niet geassimileerd heeft. Spr. ging vervolgens nader in op de overheersching van de Europeanen. De wreedere methoden van vroeger zijn gaandeweg zachter geworden en worden nog steeds zachter.

In de laatste jaren gaan de Javanen, Indonesiërs, steeds meer bij de Europeanen ter schole. Zij trachten de laatstgenoemden als goede scholieren na te volgen. En nu is het merkwaardig, dat juist de Nederlanders zoo vrijheidslievend zijn. Het logisch gevolg van kennis van Europeesche wijsheid en geestesgesteldheid is een hang naar vrijheid. Momenteel heeft zich een groote onrust van de geesten der inheemsche bevolking meester gemaakt. Men moet deze zien in het licht van de algeheele opleving van het Oosten, een reactie op het ingrijpen van de Westerlingen. Achter dit alles moet men de Goddelijke Gerechtigheid weten.

Het verzet der Oostersche volken is begrijpelijk, omdat, ook door den grooten wereldoorlog, hun duidelijk is geworden, dat de Westersche cultuur niet rekening hield met het principe van alle godsdiensten: dat alle menschen kinderen God's zijn.

Zoo is er dan een nationalisme ontstaan, dat au fond het Javanisme, dat zich juist zoozeer assimileert, vreemd is. Het is te beschouwen als een reactie op den rassenwaan van den blanke, die de wereld wil verwesterschen. Het groote probleem in Indonesië is naar spreker's inzicht in de eerste plaats een menschheidsprobleem en eerst in engeren zin een sociaal probleem. Voorshands zal onder blanken en Indonesiërs een phalanx van menschen moeten komen, die de vraagstukken bezien en trachten op te lossen uit een menschheidsstandpunt, waarbij er zij wederzijdsche erkenning en bestrijding van alle rassenwaan. Hierbij zal echter (in den geest) een strijd op leven en dood gevoerd moeten worden.

Na de pauze liet de spreker een serie prachtige lichtbeelden zien: portretten van vorstelijke personen van verschillende typen van rassen, producten van kunst en nijverheid en cultuurverschijnselen op Java, waarbij hij de noodige verklaringen gaf.

De voorzitter Jhr. mr. W. W. Feith, die in het begin van den avond den spreker met een kort woord had ingeleid, bracht hem ten slotte namens de talrijke aanwezigen, die van hun waardeering door een warm applaus blijk hadden gegeven, dank voor zijn voordracht, daarbij de hoop uitende, dat het den spreker gegeven mocht zijn nog vele jaren zijn werk voort te zetten en dat dit mede zou mogen leiden tot een verzoening tusschen Indië en Nederland.

Afdeeling Nijmegen.

Aan de Leden en Begunstigers der Vereeniging „Oost en West", Afdeeling Nijmegen.

Vrijdag 30 Maart 1928, 's avonds 8 uur, in den grooten *Foyer* van den *Schouwburg*, een *Voordracht* met *lichtbeelden* over: *„De verrichtingen van 't Ned.-Indische leger"*, door den Heer *J. C. A. Bannink*, Kolonel der Inf. N.I.L. b.d.

Donderdag 12 April 1928, 'savonds 8 uur, in den grooten Foyer van den Schouwburg, een *voordracht met gekleurde lichtbeelden* over: *„Reisindrukken van Java in 1927"*, door den heer Dr. C. Schröter, Alt Prof. d. botanik a. d. Erdgen. Techn. Hochschule te Zurich.

Toegang voor leden en begunstigers der Ver. O. en W. en geïntroduceerden.

Olympia Theater, Lange Burchtstraat, *Wetenschappelijke matinées:*

31 Maart 1928, Ufa-cultuurfilm *„Naar de besneeuwde top van Afrika"*.

7 April 1928, Ufa-Expeditiefilm *„Menschen, Dieren en Zeden in Abessynië"*.

5 Mei 1928, Ufa-cultuurfilm *„Het mysterie der Schepping"*.

Aanvang half drie 's middags.

Tot bovenstaande Matinées hebben *Leden* en *Begunstigers* der Ver. „Oost en West" met hun gezin, op vertoon van de Lidmaatschapskaart 1928, toegang tegen *f* 0.50 per persoon tot het Balcon en den Eersten Rang, terwijl het bespreken van plaatsen kosteloos is.

HET BESTUUR AFD. NIJMEGEN.

Afdeeling Twente.

Op *Woensdag 11 April a.s.*, te 8 uur n.m., zal in „Irene" te Enschedé professor C. Schröter, oud-Hoogleeraar in de Botanie aan de Hoogeschool te Zurich een *lezing met lichtbeelden* houden over: *„Reise-Eindrücke von Java 1927"*.

De Secretaris,
A. W. STROINCK.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 7 April* e.k., des nam. ten 2 ure, in het gebouw Heulstraat 17.

Punten van behandeling.

1. Opening.
2. Notulen (zie K. W. 17 Nov. '27, No. 46).
3. Jaarverslag; Rekening en Verantwoording '27 met rapport der Verificatie-Commissie en Begrooting '28 (zie K. W. 1 Maart '28, No. 9).
4. Mededeelingen van het Dagel. Bestuur.
5. Rondvraag en sluiting.

De Algem. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Aan de leden van de afdeeling 's-Gravenhage.

Beleefd, doch dringend verzoek, om tot vermijding van onkosten en verwarring de verschuldigde contributie *niet* aan het Hoofdbestuur over te maken, doch aan den Secretaris-Penningmeester der Afd. 's-Gravenhage, Giro-Nr. *135120*.

Van de Redactie.

OLYMPISCHE SPELEN.

In overleg met het Ned. Olympisch Comité en de Directies der groote Stoomvaartlijnen is, door bemiddeling van den Raadsman voor Studeerenden bij het Departement van Koloniën, ten gerieve van repatrieerenden, een schikking getroffen ten opzichte van het reserveeren van abonnementsplaatsen voor de verschillende spelen.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het agentschap van de Stoomvaart-Maatschappij Nederland, de firma Crans & Co., alhier, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Koningin der Nederlanden", hetwelk 30 Maart a.s. te Genua verwacht wordt, *Zaterdagmorgen 31 Maart* e.k. om 9.45 uur v.m. aan het Staatsspoor, Den Haag, zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

Mej. O. C. H. Hansen, Onderwijzeres bij het M.U.L.O., Graaf Florislaan 38, Bussum.

Mej. IJ. A. Kootstra, Onderwijzeres 2e kl. bij het O.L.O., Maaskade 130a, Rotterdam.

Mr. P. van Hoeve, Adm. ambt. bij het Binnenl. Bestuur, Zoeterwoudschesingel 29, Leiden.

J. J. den Dulk, Accountant 3e kl. b. d. G. A. D., Sijzenlaan 36, 's-Gravenhage.

Mej. T. J. de Haan, Verpleegster 1e kl. b. d. Mil. Hospitalen, Gemeente-Ziekenhuis, 's-Gravenhage.

Ir. C. A. Kramers, Natuurw. techn. ambt. b. d. D.V.G., Frisostraat 12, Utrecht.

Ir. F. Kapp, Landbouwconsulent b. d. Landbouwvoorl.-dienst, Hoogstraat 75, Wageningen.

J. C. W. v. d. Meer, 3e Officier bij de Gouv. Marine, Rijksstraatweg, Oudewater.

Mr. D. de Boer, Ambt. ter besch. b. d. Belastingdienst, De Heemstraat 106, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Mevr. A. G. J. Borsch geb. de Jong, Onderwijzeres der 2de kl. bij het O.E.L.O.; Prins Hendrikkade 166, Amsterdam.

H. Buriks, tijd. Leeraar bij de Technische School te Bandoeng; Sneeuwbalstraat 212, 's-Gravenhage.

H. H. W. Kaag, gedipl. Gezaghebber bij het B.B.; Genua (Italië), Via XX Sept. 237 R.

J. C. Th. Scheffer, Adm. ambtenaar met den titel van adj.-referendaris bij het Dept. van Justitie; p/a. Twentsche Bank, Utrecht.

W. L. Leefers, Bouwkundige bij de S.S. en Tr.; Franklinstraat 104, 's-Gravenhage.

W. J. Th. Amons, Ir. 1e kl. bij het Laboratorium voor materiaalonderzoek van het Dep. der B. O. W.; Anth. Duyckstraat 147, 's-Gravenhage.

P. L. Vermaalen, Controleur bij den dienst der Landelijke Inkomsten; Verlengde Koepellaan 9*b*, Bloemendaal.

M. F. I. Regensburg, 1e Commies bij het kantoor voor de Bestuurshervorming; Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.

J. C. Kuitert, Opzichter 1e kl. W. en 's Lands B.O.W.; Copernicusstraat 87, 's-Gravenhage.

D. C. Damwijk, 1e Commies bij het Dept. van B.B.; Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.

G. J. Pool; Lid der Algemeene Rekenkamer; Rijnsburgerweg 77, Leiden.

A. N. P. de Wit, Ir. 2e kl. S.S. en Tr.; Nicolaïstraat 12, 's-Gravenhage.

H. W. Godlop, Stationscommies 1e kl. bij de S.S. en Tr.; Ant. de Haenstraat 40, 's-Gravenhage.

Mr. H. Holtkamp, Inspecteur van Financiën, Cruquiusweg 23, Amsterdam (C.).

H. de Veer, Hoofd onderafd. Zaadteelt van overjarige gewassen van het Alg. Proefstation voor den Landbouw te Buitenzorg; 's-Gravenlandscheweg 18, Bussum.

A. L. J. Oomes, Opzichter 1e kl. van de Landsgebouwen; Visscherstraat 35, Breda.

J. W. A. Mostert, Ambtenaar 2e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen; Eschdoornstraat 137, 's-Gravenhage.

J. C. F. Sian van Leeuwen, Algemeen ontvanger 3e kl. bij 's Lands kas te Tandjong Pinang; Hotel Hertenkamp, Bezuidenhout, 's-Gravenhage.

M. A. van Veelen, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O.; Prinsenstraat 21, Dieren.

L. Ch. van Staveren, Ambt. 3e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen; Oranjelaan 2, Doorn.

E. H. Cramers, 3de Werktuigkundige b. d. Gouv. Marine, Reyer Anslostraat 27, Amsterdam (W.).

J. J. C. H. van Waardenburg, Controleur 1e kl. bij het B.B.; Goudsbloemlaan 176, 's-Gravenhage.

G. J. R. Langen, Predikant Prot. Kerk Semarang; Chr. Geurtsweg 8, Apeldoorn.

J. P. Vrolijk, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Caen v. Necklaan 233, Rijswijk (Z.-H.).

H. O. de Meijier, Controleur b. d. Pandhuisdienst, Maliebaan 121 bis, Utrecht.

J. A. Meijer, Hulpprediker, wnd. Pred. b. d. Prot. Gem. te Kediri, Twello.

H. Hoonings, Baas-ketelmaker b. h. Marine-Etabl. Soerabaya, Puntstraat 33, Rotterdam.

E. C. Hoonings, Commies Marine-Etablissement Soerabaya, Puntstraat 33, Rotterdam.

B. H. Stolte, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Dan. Willinkplein 36(I), Amsterdam.
J. Koster, Controleur 1e kl. b. h. B.B., Regentesseplein 24, 's-Gravenhage.
D. J. Rietkerken, Techn. ambt. 2e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Hansenstraat 97, Leiden.
H. van Rees, Referendaris b. h. Hoofdkant. Boschwezen in N.-I., Schoonebergerweg 86c, Rotterdam.
K R. J. F. Nieuwenhuis, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., v. Weede v. Dijkveldstr. 41, 's-Gravenhage.
V. L. de Lannée de Bétrancourt, Ambt. b. h. kant. „Metingen" te Soerakarta, Voltastraat 46, 's-Gravenhage.
Mej. H. G. Vonk, Hoofdverpleegster dienst Volksgezondheid, Okeghemstraat 22, Amsterdam (Z.).
Mej. H. J. E. Hendriks, Commies b. h. Dept. van Financiën, Alberdingk Thijmstraat 17bis, Utrecht.
J. J. Roks, Onderopz.-machinist b. d. S.S. en Tramwegen, Alberdingk Thijmstraat 17bis, Utrecht.
Mevr. M. C. Posthuma geb. Schuilenburg, Onderwijzeres der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Amalia v. Solmsstraat 100, 's-Gravenhage.
Mr. L. F. H. J. Schöler, Voorzitter van de landraden te Salatiga; Correspondentie-adres: Villa „Rustenburg", Noordwijk aan Zee.
P. Oudshoorn, Cipier 1e kl. Jeugdgev. te Pamekasan, Borneostraat 22, Leiden.
D. A. H. van Es, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Suezkade 93, 's-Gravenhage.
C. Th. Deeleman, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Hotel „Pomona", Utrecht.
D. J. Duijnhouwer, wnd. Dir. Normaalsch. Inl. Hulponderw. te Garoet, Bergweg 274, Rotterdam.
Ir. P. A. Bruyn, Ir. 1e kl. v. h. Toez. op de Spoor- en Tramw., Ned.-Ind. Handelsbank, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

J. H. A. de Voogt, 1e Luitenant der Infanterie, Regentesselaan 14, 's-Gravenhage.
L. P. J. Secrève, Onderluit. der Militaire Administratie, Valkenboschkade 366, 's-Gravenhage.
H. J. J. Renier, Luitenant-kol. der Mil. Administratie, Regentesselaan 6, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 21 tot 28 Maart 1928.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
C. W. van de Ven, Oud Luit.-Kolonel Intendant N.-I. L., Breda, Baronielaan 321. *f* 5.	Eigen aanmelding.
A. J. Ensink, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Leiden, de Laat de Kanterstraat 11. *f* 5.	
J. J. Proost, Oud Kapitein der Genie N.-I. L., Bilthoven, Beethovenlaan 13. *f* 5. (Afd. Utrecht).	
H. van Tongeren, Kolonel tit. der Genie b.d. Amsterdam, Keizersgracht 727. *f* 5.	
A. E. Samson, Oud Officier v. Gezondh. 1ste kl. N.-I. L., Amsterdam, Vondelstraat 44. *f* 5.	
L. A. C. Onvlee, Oud Kapitein N.-I. L., Amsterdam, Noorder Amstellaan 8huis. *f* 5.	
C. G. Daniëls, Oud Kolonel N.-I. L., Haarlem, Westerhoutstraat 21. *f* 5.	
Ch. E. Visser, Oud Majoor Art. N.-I. L., Heemstede, Pieter Aertszlaan 9. *f* 5.	
Mevrouw P. Prins-Driessen, Heemstede, Heemsteedsche Dreef 265. *f* 5.	
D. Toekamp Lammers, Oud Kapitein N.-I. L., Diepenveen, B 101. *f* 5.	
P. van Genderen Stort, Oud Generaal-Majoor N.-I. L. te Berg en Dal (afd. Nijmegen) B 238. *f* 5.	
Prof. Dr. J. H. P. M. van der Grinten, Hoogleeraar a. d. R.-K. Universiteit te Nijmegen, Groesbeekscheweg 7. *f* 5.	den heer Ir. F. C. Theling te Nijmegen.
J. L. Siemens, Arts, Arnhem, Apeldoornscheweg 53. *f* 5	Voorzitter Afd. Arnhem.
M. Gompes, Arnhem, Hommelstraat 46. *f* 5	Penningmeester Afd. Arnhem.
J. H. G. Kappelhoff, Majoor b. d. Koninklijke Maréchaussée, Arnhem, Velperweg 75. *f* 5	den heer H. M. Keppel Hesselink te Arnhem.
Jhr. C. F. Goldman, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Archimedestraat 89. *f* 5.	Eigen aanmelding.
E. A. E. Kalshoven, Oud Secretaris Departement van Onderwijs en Eeredienst, Den Haag, Columbusstraat 96. *f* 5.	
G. Reeling Brouwer, Oud Kapitein N.-I. L., Den Haag, Amalia van Solmsstraat 3. *f* 12.	
J. Smits, Oud Kolonel N.-I. L., Den Haag, Stadhoudersplein 111. *f* 5.	
W. G. L. Snijders, Oud Kapitein N.-I. L., Den Haag, Buys Ballotstraat 61. *f* 5.	
J. Spoel, Oud Majoor N.-I. L., Rijswijk (Z.-H.), Haagweg 95. *f* 5.	
L. N. O. Wethmar, Oud Kapitein N.-I. L., Den Haag, Goudsbloemlaan 134.	
J. P. van der Burg, Bouwkundige, Den Haag, Emmastraat 67. *f* 5	den Heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Den Haag
J. H. Swijser, Adj. Commies Rekenkamer O.-I., Den Haag, Acasiastraat 39. *f* 5.	Mevrouw E. Th. Nijenhuis-van Beuzekom te Den Haag
Ch. W. Clemen, Politieagent te Paramaribo, Hofstraat 33. *f* 5.	den heer Cr. Soeperman te Paramaribo.
Soorajpersad, Bode Immigratie Dep. Paramaribo, Seroburnstraat 8. *f* 5.	

Nieuwe Begunstigers:

G. G. Baron v. d. Feltz, Apeldoorn, Graaf van Lijndenlaan 32.	voorzitter Afdeeling Apeldoorn.
O. Willemstijn, Apeldoorn, Anna Paulownalaan 2.	
L. Potjes, Nijmegen, Wilhelminasingel 11.	Mevrouw F. W. Horsting-Neyts te Nijmegen.

Afschrijven:

Mr. H. W. M. van Helten, Vice-President Arr. Rechtbank, Rotterdam, Heemraadsingel 118. (overleden).
F. K. H. Zaalberg, Hoofdredacteur Bataviaasch Nieuwsblad, te Weltevreden, Kramat 9. (overleden).

Adresveranderingen:

C. Th. Deeleman, onderwijzer 1ste klasse, van: Solo naar: Utrecht, Hotel Pomona. *f* 5.
J. Roest, Resident, van: Groningen, Taco Mesdagstr. 43, naar: Weltevreden p.a. Departement B.B.
D. vanNijmegen Schonegevel, van: Voorburg naar: Tarakan p.o. Bataafsche Petroleum Maatschappij.
M. D. Pranger, Den Haag, van: Stadhouderslaan 44 naar: Brusselschelaan 20.
F. L. W. Raedt van Oldenbarnevelt, oud Luit.-Kolonel N.-I. L., thans te Soerabaja, Kroesenpark 10. Pension Kuypers.
Th. van Dissel, Gep. O.-I. Hoofdambtenaar, Den Haag, van Anth. Heinsiusstraat 56 naar: Verhulststraat 33.
L. Abas, Administrateur s.f. „Poerworedjo", van: Amsterdam, Nieuwe Keizersgracht 69 naar: Poerworedjo.
J. L. Drost, Commissaris van Politie, thans te Pasoeroean.
Mr. J. W. Boots, Ass.-Resident, thans te Tasikmalaja.
Mr. N. de Man, Controleur B.B., thans te Poerwokerto (Banjoemas).
Mr. M. J. A. Oostwoud Wijdenes, Voorzitter v. d. Landraad te Bangil, wonende te Lawang.
Ds. G. C. A. A. van den Wijngaard, thans predikant te Semarang.
W. C. Camman, Luitenant-Kolonel Inf., van: Willem naar: Makasser.
Mejuffrouw J. van der Meulen, van Apeldoorn, naar Neuchâtel, Plan 8 „Maibon Grise", p.a. Madame Ch.
Ds. N. Klaassen, Ind. Predikant m.v., van: Bandoeng naar: Ruurlo. *f* 5.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

NUMMER 14 DONDERDAG 5 APRIL 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Aan onze leden en begunstigers. — Ind. Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — Indische Tentoonstellingen. Beschouwingen in verband met de a. s. I. T. A., door S. Kalff (Vervolg). — De Indische reis van den heer Tillema. Oponthoud in Perim (met foto). — Agrarische vraagstukken voor de Buitengewesten, door M. J. Lusink — Nation. Verbond tot Kolonisatiebevordering naar Suriname en andere Nederl. gewesten. — Voordrachten over Indië in Duitschland en, in verband daarmede, een mededeeling over de cocosvezel-industrie. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — II. Uit de Inlandsche- en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Amersfoort, II. 's-Gravenhage, III. Nijmegen, IV. Twente. — Mededeelingen: I. Van het Hoofdbestuur, II. Van het Dag. Bestuur, III. Van de Redactie, IV. Van het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 28 Maart tot 4 April.

DE ZETEL van 't Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West” te 's-Gravenhage wordt met 1 Mei VERPLAATST van Heulstraat 17 naar KORTE VOORHOUT 6 (1e étage bankiershuis Menno & Co.).

Aan onze leden en begunstigers

Zooals hierboven bekend gemaakt is, wordt de zetel van het Hoofdbestuur, na vele jaren gevestigd te zijn in de Heulstraat te 's-Gravenhage, *verplaatst* naar het *Korte Voorhout 6*, boven het bankiershuis Menno & Co.

Vele leden onzer Vereeniging, vooral die hier in Den Haag, kennen het bovenhuis in de Heulstraat, dat thans niet meer voldoet aan de eischen, welke de uitbreiding der Vereeniging stelt.

Om slechts één ding te noemen beantwoordde de leeszaal, al sinds tijden, niet meer aan matige verwachtingen. Een meer ruimte biedende, meer behaaglijke gelegenheid om kennis te nemen van den rijken voorraad lectuur op Indisch gebied, wordt den leden thans in het nieuwe perceel aangeboden.

Het behoeft geen betoog, dat deze verplaatsing groote geldelijke offers vergt voor stoffeering en meubileering der nieuwe lokalen, zoodat de geldmiddelen der Vereeniging, welke volgens de richtlijn, die het Bestuur zich getrokken heeft, allereerst strekken moeten tot bevordering van doel en streven der Vereeniging, duchtig zullen moeten aangesproken worden voor doeleinden welke, hoe noodig, nuttig en gewenscht ook, toch eerst op de tweede plaats behooren.

Het Bestuur heeft nu de vrijheid gevonden zich tot de leden te richten met *een verzoek om bijstand en medewerking*, ten einde de nieuwe vertrekken in te richten overeenkomstig de positie, welke de Vereeniging thans bekleedt. Hiermede wordt niet zoozeer bedoeld geldelijke bijstand, ofschoon die, het spreekt van zelf, gaarne zal worden aanvaard, dan wel de hulp die bestaat in het schenken of in bruikleen *afstaan van voorwerpen voor wandversiering als anderszins*, dienstig voor de aankleeding der te betrekken kantoren en vergaderlokalen.

Het Hoofdbestuur zou het hoogelijk waardeeren, indien het mocht ervaren, dat er onder de leden en begunstigers van „Oost en West” gevonden worden die, sympathiseerende met de grootere en betere wijze van huisvesting, hiervan op bovenaangeduide wijze blijk gaven.

Algem. Secretariaat tot 1 Mei: Heulstraat 17.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

Van het Hoofdbestuur van onze Vereeniging kregen wij bericht, dat telegrafisch de verzekering is ontvangen, dat twee kunstnijverheidsliedien uit de Padangsche Bovenlanden naar Zijpendaal komen.

Dit betreft de uitzending van een goud- en een zilversmid; er zullen dus n e g e n toekangs onze werkliedenpaviljoens bevolken.

In de Afdeeling West-Indië komen t w e e negerinnen en zullen aldaar het hoedenvlechten demonstreeren; zooals wellicht bekend is, worden de Panamahoeden hoofdzakelijk op het eiland Curaçao vervaardigd.

De Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij (ex. Koninklijke West-Indische Mail) verleent op bijzondere wijze hare medewerking bij den overvoer van deze meisjes.

Het groote warenhuis (plantenkas) — eene inzending van de Firma Bodegom en van Dijk te Elst — nadert zijne voltooiing.

De tropische gewassen, thans in de kassen van de Familie van Vloten, zullen, zoodra de temperatuur het toelaat, daarnaar overgebracht worden.

Wij hopen dat de zon dit voorjaar eens extra zal blakeren en de koffie, thee, hevea, oliepalmen, cacao, peper, kaneel, noot-muskaat, kruidnagelen, agave, kina en andere tropische cultuurgewassen, zullen er van den zomer dan mooi bijstaan.

De deskundige leiding van den Staf van de Hoogere Landbouwschool te Wageningen zal zeker ook haar uiterste best doen voor het welslagen van deze belangrijke en leerrijke zending.

Secretariaat: Nieuwe Plein 52, Arnhem.

Indische Tentoonstellingen.

Beschouwingen in verband met de a.s. I. T. A.

door

S. KALFF.

(Vervolg).

In 1912 werd te Deventer een koloniale landbouwtentoonstelling gehouden, waarvan de uitgebreide en goed verzorgde catalogus inzonderheid aan aankomende landbouwers in Indië ten goede kwam. Die te Amsterdam in 1915 over het oud-Javaansche en Balische Hindoeïsme deed een blik werpen in het vroegere godsdienstige leven van een aanzienlijk gedeelte van Java en Bali, en tevens in de kunstnijverheid. Behalve de basreliefs van den

Boroboedoer en tal van beelden uit het Hindoe-pantheon zag men hier, als inzending van H. M. de Koningin, een paar levensgroote beelden van een Balischen schrijver en eene Balische vrouw, een aantal plangi-weefsels, een kostbare staatsie-kris en het huldeblijk H. M. aangeboden door Goesti Gdé Djilantik, gewezen stedehouder van Karang Asem. Het bestond uit een gouden schotel met edelgesteenten versierd, twee gouden doosjes voor wierook (pengoendang dewa of oproeper der goden) en eenig sandelhout (kajoe tjendana), dat bij den Balischen ritus eene voorname plaats inneemt. Voorts hadden nog verscheidene openbare instellingen en particuliere personen bijgedragen tot deze religie-tentoonstelling van een eiland, dat van ouds als zeer volkrijk bekend was. De oude kroniekschrijver getuigde, dat „dit eylandt nieuwers (nergens meer) in can gelycken dan by Jonck Hollandt van bouwinge van de dorpen en de steden, want alle uren is men in een dorp ofte stadt.”

Te 's-Gravenhage werden herhaaldelijk kleine tentoonstellingen georganiseerd door de vereeniging „Oost en West”, die veelal Indisch metaalwerk, batiks, weefsels, vlechtwerk, enz. betroffen.

In Indië dagteekende de eerste tentoonstelling van het jaar 1829, n.l. die te Batavia onder het bestuur van den commissaris generaal Du Bus de Gisignies, welke volgens den catalogus 772 nummers bevatte. Het duurde toen geruimen tijd alvorens men weer van zoo'n onderneming hoorde, en 't geen men te zien kreeg was soms niet veel zaaks. Althans, bij die van het jaar 1853 waren sommige afdeelingen poover voorzien; een Engelsch tijdschrift, *Journal of the Indian Archipelago*, vermeldde dat de groep der Banda-eilanden vertegenwoordigd was door...... één flesch kanari-olie, omdat het stapelproduct, notemuskaat en foelie, van daar niet zonder vergunning of voor bijzondere doeleinden mocht uitgevoerd worden. De gouv.-generaal had voor eene tentoonstelling dispensatie kunnen verleenen; niemand scheen er bijtijds aan gedacht te hebben. „Het is hoog tijd,” schreef toenmaals een vrijmoedige beoordeelaar, „dat deze vulkanische steenhoop òf geheel in de lucht vliegt, òf dat het gouvernement terugkomt van zijn dwaalbegrip, dat een monopolie van notemuskaat thans nog kan worden staande gehouden.”

De tentoonstelling uitgaande van de Natuurkundige Vereeniging, die in 1855 op het Koningsplein geopend werd door den gouv.-generaal Duymaer van Twist, telde reeds 2300 nummers; ze werd naar verhouding meer door Europeanen dan door Inlanders bezocht. Het was — en dit mocht voor die dagen, en nog wel later, met een krijtje aan den balk geschreven worden — eene tentoonstelling met een batig slot, ongeveer 10 mille. Doch het Departement van Koloniën had dan ook 15 mille beschikbaar gesteld voor den aankoop van voorwerpen ten behoeve van de musea in het moederland. Daarop volgde in 1865 de nijverheidstentoonstelling van de Ned.-Ind. Maatsch. van Nijverheid en Landbouw, waarvoor voornamelijk mr. H. D. Levyssohn Norman het initiatief nam. In het gebouw aan het Koningsplein was hiervoor opzettelijk eene nieuwe zaal bijgebouwd. Met de Hollandsche voorliefde tot lange officieele namen had men deze expositie gedoopt: „Tentoonstelling van grondstoffen en nijverheidsvoortbrengselen uit den Indischen Archipel en van uitheemsche voorwerpen tot bevordering van landbouw en nijverheid in Indië dienstig”. Zelfs uit de beginletters van zooveel woorden liet zich geen familiair huisnaampje fabriceeren. De expositie werd met veel vertoon door den gouv.-generaal Sloet v. d. Beele geopend; echter waren er op dien openingsdag juist 86 bezoekers. Met de gebruikelijke toespraken werd de expositie ingewijd; een der redenaars, de voorzitter der Natuurk. Vereeniging, dr. P. Bleeker, liet zich hooren: „Slaat hier op den bodem en er vloeit goud in de gedaante van tallooze schatbare producten”. De ambtelijke omslag voor die producten was echter wel wat ruim genomen; er werden niet minder dan 70 subcommissies ingesteld. Het omvangrijk Verslag werd in 1867 bij Ogilvie en Co. te Batavia gedrukt, maar of het veel lezers vond — „hier schweigt des Sängers Höflichkeit”.

In 't algemeen kwam het vlottend karakter, aan de Indische samenleving eigen, ook bij zulke ondernemingen in 't spel. Onder de leden van het bestuur, de commissies en subsommissies kwamen herhaaldelijk mutaties voor door repatrieering, ziekte of overplaatsing; halverwege de tentoonstell raakten dikwijls de belangstelling en de vera woordelijkheid zoek. En dan de Indische apatl het Indische indifferentisme! Misschien ook da door duurde het tot 1893 voordat er te Batavia w eens eene tentoonstelling verrees, die door d gouv.-generaal Pijnacker Hordijk geopend we Ofschoon deze slechts drie maanden duurde, ga toch het aanzijn, behalve aan een catalogus, eene speciale Tentoonstellingscourant, welke nummers beleefde. De *show* slaagde vooral plaatselijke feestelijkheid, maar iets bijzonders ren toch de inzendingen uit Duitschland met trekking tot het electrisch bedrijf, dat destijds Indië nog weinig bekend was.

Daarna werden, elders op Java, nog versc lende kleinere tentoonstellingen georganiseerd, als te Magelang, Pasoeroean, Bodjonegoro, Pekal gan, Soerabaja, enz. Te Buitenzorg kwamen in 1 de vruchtententoonstellingen in zwang, en in 1 te Fort de Kock de jaarmarkttentoonstelling (pakan malam) bij gelegenheid van de wedren aldaar. Deze werden gevolgd door soortgelijke 1908 en 1911, te Kotta Radja. Die van 1908 te Se rang werd vooral door het Inlandsche element d bezocht, hetgeen wel in verband kon staan met feit, dat er zoo goed gezorgd was voor wajang, b coop en vuurwerk. Daarmee was men altijd ze om bij den Inlander *la corde sensible* te raken.

Intusschen had deze jaarmarkttentoonstell van 1908 nog geen hand water bij die van 1914, gezet bij de herdenking van het herstel vóór jaar van Nederlands onafhankelijkheid. Er daarvoor in het buitenland veel reclame gema en ze werd dan ook door tal van vreemdeling o.a. Amerikaansche toeristen en industrieelen zocht. Er waren ruim 2300 abonné's, en uit kolonie zelve kwamen de kijkgrage gasten bij d zenden. De expositie gaf aanleiding tot de uitg van een lijvig Gedenkboek in twee deelen, eene T toonstellingscourant en eene loterij, waarvan gouden theeservies, een brillanten collier en t automobielen de hoofdprijzen uitmaakten. M deze onderneming had te kampen met eene on wachte belemmering, nl. met het uitbreken van wereldoorlog. De opening werd al dadelijk da door verschoven, omdat men in 't onzekere keerde of ook Nederland er bij betrokken zou w den. Er waren ook onder de leden van het com sommigen, die vreesden dat onder de zoo ver derde tijdsomstandigheden er van de heele z niets zou terecht komen. De gouv.-generaal Id burg, die de tentoonstelling zou openen, liet w dat hij op dit besluit was teruggekomen, en sch daarmee te willen aanduiden dat hij de zaken niet vertrouwde.

De jobstijding van een oorlog, die hand over h toenam, woog zooveel zwaarder nadat men re te voren moeilijkheden ondervonden had. Het o.a. veel moeite gekost om de tentoonstell financieel op de been te brengen; daarna had storm de eerste gebouwen op het terrein tegen grond geworpen. 't Was met een karakterist effen gezicht, dat op den morgen na dien storm Javaansche mandoer aan den secretaris van comité het bericht bracht: „Toewan, tentoons ling soedah djatoh!” Doch men kwam deze en dere bezwaren te boven, en de zaak was nu reed ver gevorderd om ze op te geven. Met een week stel werd de tentoonstelling op 20 Aug. 1914 opend door den directeur van landbouw H Lovink, en het bleek aan de eerste bezoekers al dat ze grootscheeps was opgezet. Op het ui strekte terrein aan de Pieter Sythoff-laan ver ven zich massale expositiegebouwen en vele af derlijke paviljoenen. Er was een feestgebouw, sportterrein, een Luna-park en postkantoor; waren afzonderlijke gebouwen voor de voornaam cultures met annex demonstratie-tuinen, voor Regeering, de Paketvaart Maatsch., het Spoor Tramwegwezen, de Gasmaatsch., het Ned. Verb de Uitheemsche Nijverheid, de Vrouw, en voor schillende takken van handel. Er was eene landsche afdeeling met een Kampong Toek waar de bedrijven der handwerksnijverheid demonstreerd werden; voorts een Machinehal, muziektent, een Formosa-theehuis en tal van verschings- en recreatie-lokalen. De Kunst was vergeten. De Semarangsche Kunstkring had zijne uitstalling van schilderijen, teekeningen fotografiën, van de hand van Europeesche en landsche kunstenaars. De Larensche Kunstha

had 150 stukken ingezonden, terwijl eene verzameling van 2500 kunstvoorwerpen uit Britsch-Indië als in een groote oostersche bazar was bijeengebracht. Men zag er tapijten, Kashmir-shawls, Buddha-beelden, Nepal-lampen, Perzische wapenrustingen, Thibetaansche vrouwensieraden, weefsels, goud- en zilverwerk, enz. De schilderkunst was hier vooral opmerkelijk door de fijne miniaturen, waarvoor de Hindoe-kunstenaars van ouds vermaard waren. A. N. Tagore, een neef van den bekenden Rabindranath (zelf ook schilder) had uit zijne verzameling fraaie proeven van deze miniatuur-schilderkunst ingezonden. Voorts kopiën van het houtsnijwerk van den Jaggernaut-tempel, een beker van *pietra dura* afkomstig uit het paleis van den Grooten Mogol, kostbare proeven van de kunst van den zwaardveger, enz. En vele kunstschatten waren nog te zien in de paviljoenen van China en Japan.

(Wordt vervolgd).

De Indische reis van den heer Tillema.

—o—

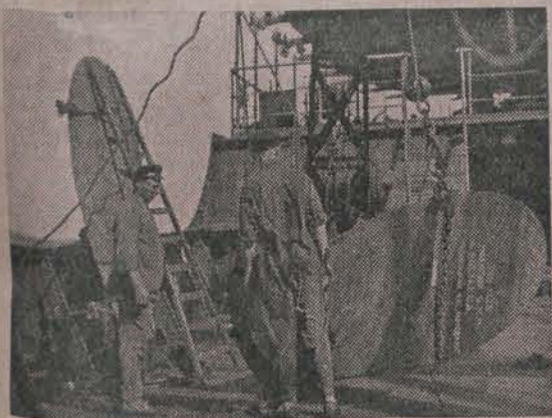
Oponthoud in Perim.

Onze lezers zullen zich herinneren, dat de heer H. F. Tillema in Febr. j.l. opnieuw naar Indië is gegaan, thans zich ten doel stellend het doen van onderzoekingen over land en volk van Borneo. [1])

Gevolg gevend aan zijn belofte om de lezers van het *Kol. Weekbl.* op de hoogte te houden van zijne bevindingen, deed de heer T. ons uit Perim een schrijven toekomen, waaruit blijkt, dat de heenreis aanmerkelijk langer zal duren dan verwacht werd.

De vrachtboot „Manoeran", waarmede de hr. T. de reis aanvaardde, vertrok n.l. den 15en Febr. uit Genua, doch had het den 16en Maart nog niet verder gebracht dan Perim.

De hr. T. schrijft o.m.: „De boot heeft 2 schroefbladen verloren in de Roode Zee. Wij zijn tot Aden gestoomd om de zaak te herstellen. 't Lukte niet; toen terug naar Perim. We liggen nu al ± 14 dagen

hier, en 't kan nog wel een maand duren. Het geval is *uiterst* interessant. Ik zal er voor uw blad een uitvoerig artikel over schrijven. Voorloopig het bovenstaande met een foto — één der tien die ik er van nam."

Tot zoover de hr. Tillema; we meenen dat zijne voorloopige mededeelingen reeds van belang zijn, óók omdat we in de dagbladpers niets hebben gelezen van het ongeval en het oponthoud van de „Manoeran".

[1]) Zie „Kol. Weekbl." van 19 Jan. '28, No. 3.

Agrarische vraagstukken voor de Buitengewesten.

Concessies en Erfpachten ten behoeve van Landbouwondernemingen in de Buitengewesten van Nederlandsch-Indië. Academisch Proefschrift. Dr. J. G. W. Lekkerkerker. 1928.

In den stroom van koloniale literatuur een geschrift, dat zijn weg moge — en ongetwijfeld zal — vinden naar de directies en administraties van de cultuurondernemingen in de buitengewesten, want, afgescheiden van de waarde, die het werk zal hebben ten aanzien van verschillende rechtsvragen (welke buiten mijn beoordeeling vallen) zie ik er een welkome en actueele bijdrage in tot de studie der agrarische aangelegenheden, die de buitengewesten en meer speciaal de Oostkust van Sumatra beheerschen. Veel is daarover incidenteel geschreven, doch met het voortsnellen van den tijd zijn vele beschouwingen thans verouderd, terwijl weer andere geschriften niet geheel volledig waren. Voorzoover ik kan nagaan behandelt de Heer Lekkerkerker de materie in alle hare onderdeelen goed gedocumenteerd en met vele verwijzingen, die een nog dieper ingaan op de uitgebreide stof vergemakkelijken.

Naast de waarde van het proefschrift als studieboek staat zijn practische waarde, omdat de agrarische aangelegenheden in de Buitengewesten in het middelpunt der belangstelling staan of binnenkort komen te staan in verband met de expiratie van loopende erfpachten en concessies. De kennis van de door hem gegeven geschiedenis van het ontstaan en de wijzigingen, resp. ontwikkeling van de agrarische voorschriften is van het grootste belang wanneer de partij-politiek in Volksraad, Parlement en Pers zich meester zal maken van het vraagstuk van de verhouding tusschen het Westersch grootcultuurbedrijf en de rechten der inheemsche bevolking zoodra de termijnen der bestaande exploitatie-overeenkomsten zullen afloopen: een vraagstuk, dat de cultuurmannen der praktijk ter plaatse in overleg met de bestuursambtenaren en zelfbesturen — evenals zoovele moeilijke vraagstukken — zullen weten op te lossen tot wederzijdsche voldoening, doch dat ondeskundige politici, die den contractarbeid „slavernij" en de Poenale Sanctie een hemeltergend misbruik noemen, zullen trachten te vertroebelen. En dan zal het goed zijn, dat belanghebbenden het oog gevestigd houden op den gouden draad, die door het boek van den heer Lekkerkerker loopt, waar deze wijst op de tallooze maatregelen, die van de vroegste gronduitgifte af getroffen zijn om de rechten en de aanspraken volgens den adat van de opgezeten bevolking en de Zelfbesturen te eerbiedigen en te verzekeren. Het spreekt vanzelf, dat niet alle maatregelen steeds zonder meer de instemming van alle partijen hebben gehad, maar ten slotte is een bevredigende samenwerking verkregen, waarvan de zeldzame ontwikkeling der buitengewesten heeft geprofiteerd. Deze ontwikkeling is voor het grootste deel aan het Westersch kapitaal ten goede gekomen, doch men houde in het oog, dat het ook de Westerlingen zijn, die het geldelijk risico dragen en hunne energie en kennis aan het overzeesche land geven, terwijl de inheemsche bevolking en de geïmmigreerde Javanen en Chineezen zonder dat risico mede-profiteeren en door de Westersche cultures een welstand bereikten, dien zij zich anders niet zouden hebben verworven.

Zooals de schrijver aangeeft, wordt de grootlandbouw in de Buitengewesten in hoofdzaak gedreven krachtens:

a. Concessies, verleend door de Zelfbesturen, voor het eerst in de zestiger jaren der vorige eeuw, aan J. Nienhuijs en anderen. In 1877 werd door de Regeering een model-acte van concessie vastgesteld, welke in 1892 (Gouv. Besl. 3 Nov. 1892) werd gewijzigd en in 1902 (Gouv. Besl. 3 April 1902) opnieuw herzien, terwijl later nog enkele bijvoegingen werden aangebracht.

b. Erfpacht, krachtens de Erfpachtsordonnantie voor de Zelfbesturende landschappen in de gewesten buiten Java en Madoera (Stsbl. 1914, no. 367).

c. Erfpacht, krachtens de Erfpachtsordonnantie voor de Zelfsbesturende landschappen in de gewesten buiten Java en Madoera (Stsbl. 1919 no. 61).

In detail worden alle onderdeelen door den schrijver onder de loupe genomen en hij verbindt daaraan zoodanige beschouwingen, dat het „waarom?" der diverse voorschriften duidelijk naar voren komt en dan blijkt daaruit tevens hoe met groote nauwgezetheid de onder de telkens veranderende omstandigheden wenschelijk geachte wijzigingen door de bestuursambtenaren, gehoord de planters en de bevolking, werden overwogen en, waar noodig onder nadere instructie van het Departement van Binnenlandsch Bestuur, vastgesteld. Daarnevens treedt aan het licht de loyale medewerking van de planters in verschillende, de bevolking ten goede komende, zaken, al liep die medewerking somtijds parallel aan hun eigen belangen; aan den anderen kant maakten zij van hun vermeend goed recht gebruik om zich tegen maatregelen te verzetten, wanneer hun belangen te veel

in het gedrang kwamen: een houding, die te begrijpen is.

Dat de zorg voor de belangen en rechten der inheemsche bevolking, der Zelfbestuurders en der Landsgrooten alle belangstelling heeft van den schrijver, blijkt wel hieruit, dat hij daaraan twee hoofdstukken wijdt, waarin zijn beschouwing over de Landschapskassen „als de meest op den voorgrond tredende maatregel ten behoeve van de bevolking en Zelfbesturen" een voorname plaats inneemt. Volledigheidshalve waren daarbij te vermelden geweest de moeilijkheden, welke bij de instelling der landschapskassen ondervonden werden van de zijde van de Zelfbesturen van Siak en Asahan.

Zullen in de toekomst de cultures alle gedreven worden op erfpachtsgronden, thans is nog rekening te houden met de concessierechten, welke van bijzonder belang zijn, daar volgens een opgaaf op blz. 35 de concessies 80 % uitmaken van alle in de buitengewesten bestaande groote landbouwondernemingen; loopen die concessies af, dan zal een hernieuwde uitgifte van dien grond geschieden onder de erfpachtsregeling (blz. 79).

Vele bladzijden worden gewijd aan de concessierechten, die juridisch op een zeer lossen ondergrond rusten: het zijn geen erfpachten volgens het Burgerlijk Wetboek, geen overeenkomsten van huur en verhuur volgens idem, geen zakelijke rechten vatbaar voor hypotheek. Maar dan is het ook merkwaardig, dat de concessie van de zestiger jaren af heeft stand gehouden en de basis is gebleven van o.a. de Delische grootcultuur en voor een credietverschaffing, die „meer of minder veilig" is (blz. 70).

Practische moeilijkheden op grond van de onzekerheid der concessierechten hebben zich weinig voorgedaan, doch m.i. had de schrijver wel melding mogen maken van het belangrijke proces Gouvernement contra Erven Joh. Cramer, waarbij in hoogste instantie bij arrest van het Hooggerechtshof dd. 4 Mei 1916 werd beslist, dat de landbouwconcessie geen zakelijk recht is — in tegenstelling met het vonnis van den Raad van Justitie te Medan dd. 15 Juli 1912 — en dat daarom (en hierover liep het proces) aan den Lande geen successierechten bij overlijden van den concessionaris verschuldigd waren.

Waar de schrijver in de noot op blz. 70 spreekt over landbouwcrediet bij concessies had hij nog kunnen wijzen op de veel gebruikelijke methode van credietverleening tegen onderpand van de „producten en de ter bereiding daarvan bestemde onderneming en inrichtingen" volgens de Oogstverbandregeling, Stbl. 1886, no. 57.

Handelende over de aanstaande expiratie der (oudere) concessies bepleit schrijver de wenschelijkheid om reeds een behoorlijken tijd te voren een nieuwe regeling voor te bereiden, opdat de continuïteit der ondernemingen verzekerd blijve, zij het onder gewijzigde voorwaarden. „Een koloniale aangelegenheid van den eersten rang wacht dus op een oplossing" (blz. 44).

In verband met den afloop van concessies wijst de schrijver op de belangrijke bepaling, dat de concessie (meestal voor 75 jaren verleend) verlengd kan worden met 50 jaren voor die gedeelten, waar overjarige gewassen zijn aangeplant (blz. 73). Echter had deze tegemoetkoming slechts betrekking op de speciaal genoemde gewassen djati, caoutchouc en gutta percha, omdat men (in 1903) nog geen aandacht had voor andere gewassen als oliepalm en thee, doch toen ook deze een rol gingen spelen in de grootcultuur was het de Avros, die zich er voor spande om voor *alle* overjarige gewassen de optie tot verlenging met 50 jaren te verkrijgen. Op het rekest ter zake werd afwijzend beschikt, doch volledigheidshalve had schrijver hiervan melding kunnen maken.

Naar aanleiding van het op blz. 149 geschrevene over „grants" voor huizenbouw en het bezwaar voor belanghebbenden, in 1889, om de grantrechten bij den Raad van Justitie te Medan in te schrijven merk ik op, dat dit een kleine onjuistheid is, daar bedoelde Raad eerst in 1908 te Medan werd gevestigd.

Resumeerende zie ik in dit werk van den heer Lekkerkerker een waardevol boek voor studie en practijk en kan ik slechts hopen, dat zijn heldere uiteenzettingen mogen leiden tot een juister inzicht in het agrarisch vraagstuk voor de Buitengewesten in het belang van de grootcultuur en van de bevolking beide.

M. J. LUSINK.

Nation. Verbond tot Kolonisatiebevorder[ing] naar Suriname en andere Nederl. Gewesten.

(Goedgekeurd bij K.B. van 10 Febr. 1928, No. St.bl. No. 50).

—o—

In aansluiting bij de artikelenreeks welke Dr. Lens in het Kol. Weekblid van 5 Jan., 2 en 9 F[ebr.] van dit jaar, heeft geschreven, beoogende de k[olo]nisatie van Nederlanders naar Suriname te be[vor]deren, verleenen we hieronder gaarne plaats den tekst eener circulaire, welke dezer dagen [op] groote schaal zal worden verspreid.

L. S.

Met den sterken aanwas der bevolking in [ons] overbevolkte land neemt de werkloosheid mee[r en] meer toe.

We weten tegenwoordig dat blanken in de [tro]pen evengoed kunnen werken als hier, zo[nder] schade voor hun gezondheid of die van hun n[age]slacht, mits hygiënische voorzorgen in acht g[eno]men worden. We weten tevens dat gelijke arbe[id in] de tropen, door de natuur veel rijker wordt bel[oond] dan in onze luchtstreek.

Schitterende voorbeelden van kolonisatie [door] blanken in de tropen leveren ons tropisch Aust[ralië] en tropisch Amerika. In Suriname bezitten we [een] vruchtbaar gewest met gematigd tropenklim[aat] dat om bevolking vraagt.

In alle Zuid- en Midden-Amerikaansche la[nden] koloniseeren blanken, slechts in Suriname wo[rden] nog Aziaten ingevoerd.

Beter dan in Canada zullen onze landbouwer[s in] Suriname vooruitkomen, Nederlanders blijven, levendige gemeenschap met het Moederland on[der]houden, de welvaart van Suriname en van Ne[der]land bevorderen.

Flinke mannen en vrouwen uit ons midden [zijn] bereid om te toonen hoe zij in Suriname een [wel]varend bestaan voor zich en hunne kinderen [kun]nen verwerven.

Wij vragen den moreelen en financieelen s[teun] van ons geheele volk om een proefkolonisatie [tot] stand te helpen brengen van een twintigtal g[ezin]nen. Deze kolonisten zullen onder bekwame [des]kundige leiding maláchra en mais verbouwen.

Maláchra is een vezelgewas in groeiwijze en [be]handeling overeenkomende met vlas. De [vezel] wordt in de jute-industrie zeer gewaardeerd.

Een degelijke voorbereiding op hygiënisch, bouwkundig en economisch gebied zal p[laats] hebben.

Het slagen dezer proef zal een reclame zijn [voor] de landverhuizing naar Suriname, die de m[eest] gunstige gevolgen voor ons volk opleveren zal.

Wij wekken daarom iederen Nederlander op [het] Verbond te steunen en bijgaande briefkaart [inge]vuld op te zenden aan het secretariaat, Aagje [Dek]kenstraat 16 te Rotterdam, of te storten o[p de] postgirorekening van het „Nat. Verbond enz." 138712 te Rotterdam, met opgaaf van bestemm[ing].

Het lidmaatschap bedraagt minstens ƒ 1.25 [per] jaar. Donateurs betalen minstens ƒ 3.— per ja[ar of] minstens ƒ 50.— ineens.

Wij verzoeken tevens ieder, die het groote b[elang] dezer kolonisatie inziet, ons te helpen met [het] werven van leden.

Zij die wenschen op de lijst der candidaat-[land]verhuizers geplaatst te worden, moeten da[arvan] kennis geven aan het secretariaat met inlic[htingen] omtrent godsdienst, leeftijd, beroep en inlichti[ngen] omtrent hun gezin.

Het Bestuur,

Dr. TH. LENS, Voorzitte[r], Bilth[oven].
A. DU BURCK, Secretaris, Rotter[dam].
W. J. VAN ZEYDERVE[LD], Penningmeester, Rotter[dam].

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk h[unne] kennissen, die nog niet tot „O[ost en] West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruik[elijke] vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIG[ING]" ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VERE[ENI]GING HEEFT WAT AAN U".

Voordrachten over Indië in Duitschland

en, in verband daarmede, eene mededeeling over de cocosvezel-industrie.

—o—

Op 17 Maart vertoonde de aan de lezers van het Kol. Weekbl. welbekende heer E. L. K. Schmülling bij wijze van „onschoolsche les" een 70-tal lichtbeelden van het Koloniaal Instituut te Amsterdam aan de jeugdige deelnemers aan den Nederlandschen leergang te Duisburg. Zij zijn echt Hollandsche kinderen, zoowel door afstamming als ook in staatsrechtelijken zin. Daarom kon ook de uitleg geheel in het Hollandsch geschieden, zij het hier en daar ook ondersteund door een enkel Duitsch woord, v.z.v. dit voor het betere begrip noodig was. In het Consulaatsgebied van Duisburg wonen n.l. ± 30.000 Nederlanders en de kinderen moeten de Duitsche volksschool bezoeken voor het ontvangen van het gewone en regelmatige onderwijs. Voor het behouden of juister het verdedigen tegen de verduitsching van hun Nederlandsche stambewustzijn en beschavingsbezit en waarvoor in kerkelijken zin o.a. een drietal Hollandsche predikanten werkzaam zijn, zijn er en niet alleen voor dit consulaatsgebied, maar ook elders in West-Duitschland, met steun van het Ministerie van Onderwijs, leergangen in het leven geroepen; daarin wordt aan Hollandsche kinderen eens in de week door Hollandsche onderwijzers, aan langs de grens gelegen scholen werkzaam, les in taal, aardrijkskunde, geschiedenis en zingen gegeven. Deze voordracht nu is tot stand gekomen door de medewerking van de heeren Van Lith, Consul der Nederlanden te Duisburg en Rienks, hoofdinspecteur van het Lager Onderwijs in Den Haag, sinds meer dan 10 jaren belast met het toezicht op die leergangen. Beide heeren waren bij die lezing aanwezig. De mooie lichtbeelden, waarbij een en ander over Indië verteld en toegelicht werd, werden met groote aandacht, zich meermalen in kreten of uitroepen uitende, door het auditorium, gevolgd. Naar gehoopt wordt, dragen zij er een blijvenden indruk van mee naar huis.

Den volgenden dag hield genoemde heer, op uitnoodiging van de Deutsch-Niederländische Gesellschaft te Mülheim aan de Ruhr, ± 25 minuten per electrische tram van Duisburg, eene lezing over Nederlandsch-Indië; zij had plaats in den grooten en mooien „Stadtsaal", daartoe welwillend afgestaan door het gemeentebestuur. Onder de lezing werden vijf, en na de pauze een zeventigtal lichtbeelden van het Koloniaal Instituut vertoond. De opkomst van het publiek was vrij groot en bedroeg meer dan 300 personen.

Spreker werd door den heer Van Böningen, voorzitter der afdeeling dier Gesellschaft voor het Konsulatsbezirk Duisburg en waarvan de heer Van Lith, consul der Nederlanden te Duisburg, ondervoorzitter is, ingeleid: eerstgenoemde wees er dadelijk op, dat dit de eerste lezing was die te Mülheim, binnen dien „Bezirk" gelegen en uitgaande van die „Gesellschaft", werd gehouden en tevens de eerste over Nederlandsch-Indië. Zij werd in het Duitsch uitgesproken. Om het publiek een begrip te geven van het ontzaggelijke en veelzijdige werk, dat er reeds verricht is en nog wordt, werden eenige boeken en uitgaven getoond, o.a. de bibliografie van Z. Sumatra, het laatst verschenen „Repertorium der Koloniale Literatuur; men kreeg alleen reeds daardoor ook wel de overtuiging, dat grondigheid en grootst mogelijke volledigheid ook buiten Duitschland eene onmisbare voorwaarde, en niet alleen voor wetenschappelijken arbeid, geacht wordt en er een noodzakelijk vereischte voor behoort te zijn.

In de pauze deed zich de spreker als „extremist" kennen. Hij vertoonde n.l. eenige dozijnen van de bekende koperen munten, min of meer dik beslagen door kopergroen en welke, volgens de onderzoekingen van Moquette, bij millioenentallen in de jaren 400—800 n. C. in de Chineesche volksplantingen vooral van Oost-Java zouden zijn geslagen; dus de Benjamins daarvan zouden ruim 1100 jaren oud moeten zijn; dat zijn dus wel antiquiteiten van zuiver water. „Koeno saèstoe", zou een Javaan ervan zeggen. Daarna werden vertoond een 14-tal monsterstukken, aangevende de achtereenvolgende bewerkingen der Cocosvezel volgens het Procedé Van der Jagt vanaf de half doorgezaagde noot met bolster tot en met den zeer stevigen zak; zijnde de laatste wel een aardig uiteindelijk resultaat, maar niet de hoofdzaak, dus als het zwaarst wegend en meest beteekenend: deze is gelegen in het tweetal typen van tapijtgarens, waarvan een na de z.g. „schering", waardoor het van de pluizen ontdaan en om zoo te zeggen glad gemaakt wordt. Deze monstercollectie had veel bekijks en belangstelling.

Op den 19en bracht de heer Schmülling haar, op den zak na, naar het Nederlandsche Consulaat van Duisburg; daar werden dezer zeer leerrijke, ja men kan wel zeggen indrukwekkende monsters, in volgorde neergelegd om voor eenigen tijd door belangstellenden en liefst textieldeskundigen op hun gemak te kunnen worden bezichtigd.

Tegenover den, schoolsch-taalkundig uitgedrukt, „volmaakt verleden tijd", waarvan de munten getuigden, staat dus een koloniaal voortbrengsel, dat langs fabricatorischen weg nog niet eens ter plaatse is voortgebracht en waarvan men alleen een oordeel en voorstelling kan krijgen door wat een hier te lande gewerkt hebbend proefbedrijf heeft opgeleverd. Het ligt dus nog in de toekomst: zij het dan ook in eene nabije en veelbelovende. Munten en monsters zijn dus wel uitersten, waartusschen een en een derde millenium is gelegen.

Voor de voorbereiding van deze lezing werd behalve de medewerking van den heer Van Lith, vooral veel steun en medewerking ondervonden van het bestuur der gemeente Mülheim aan de Ruhr en inzonderheid van den heer Lechner, hoofdcommies o.a. belast met lezingen, concerten e.d.m., te geven in de fraaie Stadthalle.

Tot zijn spijt moet hij verklaren, dat het succes en de indruk grooter waren geweest, indien hij meer partij getrokken had van wat men zou kunnen noemen de ervaring van lezingen met lichtbeelden; in dit geval door de inleiding bekort en haar anders samengesteld te hebben en geene pauze te hebben gehouden.

* * *

Naar wij van goed ingelichte zijde vernemen, is men er thans in geslaagd, ook het weefprobleem voor de mechanisch gesponnen garens van cocosvezels, vervaardigd volgens het procédé-Van der Jagt, op te lossen, althans voor grovere weefsels, zoodat er nu ook op economische wijze zakken vervaardigd kunnen worden, die wel is waar nog niet kunnen dienen voor het transport van suiker, doch wel voor talrijke andere doeleinden.

Wij hebben nu ook gehoord, dat met een Australische combinatie onderhandelingen gevoerd worden, die reeds vrijwel tot een definitief resultaat geleid hebben; ze betreffen den verkoop der patentrechten voor het procédé-Van der Jagt, voor Australië en Nieuw Zeeland. Een der heeren van deze combinatie is uit Australië naar Nederland gekomen om de verschillende details te regelen.

Men is van plan om zoo spoedig mogelijk in de zgn. Mandated Territories en Nieuw Guinea fabrieken op te gaan richten voor de verwerking van cocosnoten en de tot waardebrenging van de tot heden waardelooze cocosvezels. Speciaal voor deze gebieden, wier eenige uitvoer alleen copra is, zou de invoering van een dergelijke industrie van het grootste belang zijn en het schijnt dus, dat Australië ook de ontwikkeling van zijn Buitengewesten en de aan hem toevertrouwde landen wel degelijk ter harte neemt.

Van Week tot Week.

Dinsdag 27 Maart tot Maandag 2 April.

Nederlandsche Oudheden in de Molukken. Den 29en Maart heeft de hr. V. I. van de Wall in het Koloniaal Instituut te Amsterdam eene voordracht met lichtbeelden gehouden over de Nederlandsche oudheden in de Molukken, welke in groote trekken overeenkomt met de lezing, te voren gehouden in het Instituut Kern te Leiden.

De Indische Regeeringspolitiek. Voor de vereeniging Nederland in den Vreemde zal Mr. Dr. W. M. G. Schumann op 7 April in het Koloniaal Instituut te Amsterdam eene voordracht houden over: De Regeeringspolitiek in Ned.-Indië. Na afloop wordt voor de eerste maal vertoond een nieuwe film „Ned.-Indië in vogel-

vlucht", welke wordt ingeleid door den hr. Ir. P. J. Ott de Vries.

Universitaire examens. Leiden. Doctoraal examen Indisch recht de heer W. Th. Lemmens. Aanvullend doct. ex. Indisch recht Mr. P. Biersteker. Taalkundig doct. ex. Indologie de hr. C. de Koning. Cand. ex. Indisch recht de hr. H. A. O. Kolleman. Econ. cand. ex. Indologie de hr. F. A. Monsees.

Hoe men in Nederland zijn Groote mannen meent te moeten eeren! De Socialistische Kunstenaarskring te Amsterdam heeft zich met een adres gewend tot burgemeester en wethouders, waarin verzocht wordt geen uitvoering te geven aan het plan tot oprichting van een monument voor generaal Van Heutsz.

De Kring is van oordeel, dat het plan strijdig is met de gevoelens van de overgroote meerderheid der Amsterdamsche bevolking; en verder dat het naar zijn meening afkeuring verdient mede te werken tot de oprichting van een monument ter nagedachtenis van een man, wiens daden en beleid slechts vereering vinden van de zijde van een beperkten kring van oeconomisch belanghebbenden, doch de verontwaardiging en verachting opwekken van dat deel der bevolking, dat streeft naar vrijheid en recht van alle volkeren en menschen en zich richt tegen elke onderdrukking.

Sowjet Rusland en Ned.-Indië. In de Russische Izwestia publiceert Oldenburg, de secretaris der Russische Academie van wetenschappen, een protest tegen het feit, dat de Nederlandsche regeering *geweigerd* heeft, *pasvisa te verleenen aan de Russische* gedelegeerden naar het *vierde Oceanografisch congres, dat in 1929 op Java zal worden gehouden.* Oldenburg wijt deze weigering aan de actie van het organisatie-comité voor dit congres. (*Vaderl.*)

Lid van den Volksraad. Batavia, 30 Maart (Aneta).[1]) Dr. P. J. van Loo, die tot lid van den Volksraad gekozen was in de vacature-Zaalberg, heeft voor het lidmaatschap bedankt. Zijn opvolger op de lijst is het oud-lid van den Volksraad Ir. E. J. L. Fuhri.

Het Indo-Europeesch Verbond. Generaal-majoor b. d. J. van der Weyden, lid van den Volksraad, die momenteel met verlof hier te lande vertoeft, heeft den 29en dezer te 's-Gravenhage eene voordracht gehouden over doel en streven van het Indo-Europeesch Verbond. (Een uitvoerig overzicht vindt men in het *Vaderl.* van 30 Maart, Avondbl.).

Waar gaan wij in Indië naar toe? Het *Vaderl.* van 27 Maart (Avondbl. D.) bevat een uitgebreid verslag van de voordracht welke den dag te voren door Dr. J. D. Hulshoff Pol voor de afd. Den Haag van de Centrale van Jongeren in den Vrijheidsbond gehouden is over het onderwerp: Waar gaan wij in Indië naar toe?

De vliegtocht van Luit. Koppen. Voor het Alg. Ned. Verbond te 's-Gravenhage zal op den 2en April luit. Koppen een voordracht met lichtbeelden houden over zijn vliegtocht naar Indië en terug.

Vacantiekaarten voor Suriname. De Kon. Ned. Stoomboot-Maatschappij bericht, dat gedurende de aanstaande zomervacantie weer vacantiekaarten zullen worden uitgereikt tusschen ons land en Suriname.

In het bijzonder wordt gewezen op het belang dat Surinaamsche studenten, die in Holland studeeren, bij deze goedkoope reisgelegenheid hebben. De overtocht heen en weer kost *f* 800.— voor de 1e klasse en *f* 500.— voor de 2de klasse.

Onderscheidingen. Bij Kon. Besluit is benoemd tot ridder der Oranje Nassau-orde Teukoe Habib bin Safed Oesoeih, zelfbestuurder van Peudawa Rajeu (Atjeh en Onderhoorigheden). — tot officier der Oranje Nassau-orde E. C. C. Ament, administrateur van de landen Tjiboeboer en Tandjoeng Oost, res. Batavia.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. Rott. Ct.".

De Bestuurshervorming in Indië. De Tweede Kamer heeft met groote meerderheid een motie-Joekes-van Rijckevorsel verworpen, beoogende nadere overweging van de instelling der provincies Midden- en Oost-Java en instelling eener commissie van onderzoek naar de ervaringen, verkregen met de provincie West-Java. De Kamer acht het blijkbaar verkieselijk de bestuurshervorming zonder een dergelijke pauze door te zetten.

Een tweede kruisgesprek met Indië. Op Zaterdag 31 Maart heeft, op initiatief van het Persbureau „Aneta" een tweede radio-telefonisch kruisgesprek met Indië plaats gehad tusschen Nederlandsche en Indische journalisten. Blijkens de dagbladverslagen waren over het algemeen de resultaten zeer gunstig.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Wat „Boeatan"'s laatste Aanwinsten opnieuw leeren

„Boeatan" ontvangt en vertoont den laatsten tijd wel 'n groote verscheidenheid mooie voorbeelden van Indonesische z.g. *klein*-kunst — beter bestempeld met den naam van gemeenschaps- of volks-kunst — uit bijna alle deelen van den archipel. Het uitstalraam in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage geeft hiervan aan de voorbijgangers telkens blijk, maar in nog meerdere mate kunnen belangstellenden zich er van overtuigen, die de daarachter gelegen toonkamers bezoeken, in de eerste waarvan zooals, hoe langer hoe beter bekend, ook gelegenheid bestaat tot het genieten van allerlei Indische gerechten, door bekwame *kokkie's*, onder leiding der dames van 't bestuur en het propaganda-comité klaargemaakt. Daar zitten de gasten te midden van de mooiste ikat- en goudbrocaat-weefsels, de fijnste Vorstenlandsche en andere batiks, welke de wanden links en rechts versieren, terwijl daartusschen, in en op de kasten, allerlei voorwerpen prijken o.a. van hout, bamboe, klapperdop en vezels, koper en edelmetalen, leder, kralen en schelpen vervaardigd, welke onder verschillende lagen van het Indonesische volk als gebruiksvoorwerpen in zwang, ook in ieder Westersch, smaakvol ingericht huis op hun plaats zouden zijn.

Als men dan langs de, als buffet ingerichte, tusschengang wandelt, komt men in het eigenlijke verkooplokaal, waar de ruimte haast te klein wordt om alle schatten dezer echte volkskunst te kunnen bevatten, welke op de tafels en rekken gestapeld liggen en bij hopen de kasten uitpuilen. Men weet niet wat het meest te bewonderen: de wajangfiguren en maskers, het vlechtwerk, het houtsnijwerk of de ceramiek, zoo aantrekkelijk in haar eenvoud!

Verleden week was het uitstalraam gewijd uitsluitend aan de vlechtkunst. Op matten, o.a. op het eiland Bawean en in de Padangsche Bovenlanden vervaardigd, waren o.m. manden, tasschen en kokers in groote verscheidenheid tentoongesteld. Men kon er het stevige, maar tevens zoo keurige, uit rottan-ringen opgebouwde vlechtwerk uit Singaparna bewonderen, dat gelukkig thans weer in fijner vormen daar gemaakt wordt, maar dan ook tegen hoogere prijzen moet verkocht worden dan de veel grovere, welke op markten en langs de huizen in Indië gevent wordt. Daarnaast prijkten de vroolijk gekleurde Menangkabausche mandjes en taschjes, met hunne rhytmische versieringsmotieven, welke voor praktisch dagelijksch gebruik hier niet minder in den smaak vallen. Fijner van tint en patroon zijn die uit de Alaslanden, maar wat kunstzinnigheid betreft, spant toch het Dajaksche vlechtwerk de kroon, dat zoo kunstig diagonaal gevlochten wordt, in zoo groote verscheidenheid van motieven, welke toch te zamen zulk een prachtvol geheel vormen! Opgebouwd uit gespleten rottan, het fond in natuurkleur, de figuren zwart of donkerrood (z.g. drakenbloed) gekleurd, zijn het voor de bevolking daar uitermate sterke draagmanden tot het verzamelen van boschproducten, maar soms ook bizonder fijn verwerkt, als omsluitsel van bamboe-kokertjes tot berging van mesjes of andere kleine instrumenten. Ten zeerste trok in het midden der étalage de aandacht de pronkmat en de weeldedoosjes door Bonische vlechtkunstenaressen vervaardigd uit de stengels van een daar inheemsche orchidee, *alami* genaamd, waarvan de schitterend gele kleur, welke buitendien onverschietbaar is, iedere verfstof de loef afsteekt. Dit werk is zoo zeldzaam fijn en smaakvol, dat het stellig geen verwondering zal baren, dat het hooger in prijs komt te staan dan al het andere.

Zelfs uit Timor en Soemba waren doozen tentoongesteld, maar helaas wordt daar, evenals o.a. ook in de Padangsche Bovenlanden en op Bawean, gebruik gemaakt van minderwaardige analineverfstoffen, zoodat zij niet alleen dikwijls akelig schel van kleur zijn, maar er al heel spoedig onoogelijk verschoten uitzien.

Zou er geen weg op te vinden zijn om al deze knappe vlechters aan deugdelijke verfstoffen te helpen? Hun arbeid verdient het ten volle.

Op alle eilanden wordt de vlechtkunst beoefend in huisvlijt, zoowel door mannen als vrouwen en kinderen, als liefhebberij, die echter bij geregelde afname een niet onbeduidende nevenverdienste zou kunnen opbrengen. Het kunsthandwerk verdient te worden aangemoedigd en bevorderd, waar de materialen er voor overal voor het grijpen liggen en dit te meer immers, daar het niet machinaal kan worden nagemaakt.

Genoemde uitstalling van vlechtwerken heeft thans plaats gemaakt voor een andere, met batiks als achtergrond, o.a. die uit Tasikmalaja van 't helderrood met zwart en wit gerande, zoo decoratieve *belagbag*-(wolken)-patroon, in den vorm van hoofddoeken, welke hier als tafelkleedjes zoo gezocht zijn. Daarop is aan de eene zijde tentoongesteld het zoo aantrekkelijke, zwartgebrande Solosche aardewerk, en aan den anderen kant het felroode lakwerk uit Palembang, dat helaas echter lang niet meer zoo goed afgewerkt is als 't vroeger placht te zijn. Ook hier zou een opbeurende, helpende hand veel goed kunnen doen. Hetzelfde kan gezegd worden van bijna elken tak der toch in menig opzicht zoo hoogstaande Indonesische kunstnijverheid; bij 't een is dit, bij 't ander dat gaan haperen, betrekkelijk zijn het kleinigheden, welke te verhelpen zouden zijn, als deze volkskunst mocht komen te deelen in de beschermende staatszorg. Het spreekt toch wel van zelf, dat het particulier initiatief in deze niet voldoende kan doen, als het niet van regeeringswege met kracht gesteund wordt.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Kuo Min Tang. De Roode Hulp.

De zuidelijke voorman in China, generaal *Chiang Kai Shek*, is bezig de Chineesche Volkspartij of *Kuo Min Tang* te reorganiseeren. Hij wil een einde maken aan het voeren van destructieve politiek, wat onder het communistische régime de hoofdzaak was. Toen werd het volk afgericht op den klassenstrijd en meer dergelijke dwalingen. Gen. Chiang wil zijn kracht zoeken in opbouw en samenwerking. Worden alle wenschen van gen. Chiang verwezenlijkt, dan is dat — zegt het *Bat. Nwsbl.* (22/2) — ook van groote beteekenis voor Ned. Indië. Immers de Kuo Min Tang heeft in Indië zeer sterke uitbreiding gekregen en telt haar leden in den geheelen archipel. En nu mag het toe te juichen zijn, dat de communistische tendens er uit gaat, het blijft niettemin niet zonder bedenking, dat er in Indië een zoo sterke buitenlandsche politieke partij bestaat, waarvan de opperste leiding in handen is van een buitenlandsche regeering. Wat de bolshi's tegenover deze actie van gen.

Leden van „Oost en West"

„Daer can voor de Indien iets groots worden verrigt", wanneer gij allen, in eenigerlei vorm, Uwe medewerking verleent tot het welslagen der a.s. tentoonstelling te Arnhem.

Het bestuur der afdeeling Arnhem verdient Uwen steun ten volle, mede omdat zijn lofwaardig streven de gansche Vereeniging ten goede moet komen!

Chiang zullen stellen is nog een open vraag, maar in dit verband zij er nog eens gewezen op het telegram van 21 Febr., dat de *Derde Internationale* in haar negende plenaire zitting besloten heeft de subsidies voor de Sovjet-propaganda in China en verder Azië met aanmerkelijke bedragen te verhoogen. Dat dient men, ook in Ned.-Indië, niet te vergeten!

De *Java-Bode* (27/2) kreeg een blaadje in handen, dat in Indië tegenwoordig in de treinen wordt verspreid en dat afkomstig is van Amsterdam, Geldersche kade 78. Het blad heet *„Roode Hulp"* en is het orgaan van de „Int. Roode Hulp, afd. Holland". Het blaadje heeft artikelen onder opschriften zooals „De terreur in Indonesië — Politieke gevangenen ter dood veroordeeld". Men leest er o.m. deze zinsnede in: „zooals een roofgedierte, dat de lucht van rauw vleesch in den neus krijgt, zoo is de gemoedsgesteldheid van het liederlijk tuig dat Indonesië exploiteert." Aan deze uitdrukking kent men den aard van het geschrift, dat *niet geschikt is om ongemoeid in Ned.-Indië te worden verspreid.* Al is dit Roode Hulp-gif in 't Nederlandsch gesteld, zoodat het alleen voor de Nederlandsch sprekenden bestemd is, het dient buiten Indië te blijven.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (23/2 „China in 1927" III), de *Java-Bode* (25/2 „De positie der Chineezen"), de *Deli Crt.* (29/2 „Om de petroleum") en *De Sum. Post* (28/2 „Oosten en Westen", *Dr. Kraemer*; 29/2 *„Keyserling* over de Hollanders").

Ons recht en onze plicht

De heer *Ant. J. Lievegoed*, redacteur van de „Nwe. Rott. Crt.", heeft in Den Haag een rede gehouden over „het sentiment in de koloniale politiek". *De Loc.* (21/2) en het *Bat. Nwsbl.* (22/2) betuigen hunne bizondere instemming met de volgende uitspraak: „In de Westersche maatschappij in Ned.-Indië ziet men in toenemende mate een groepeering naar moederlandschen maatstaf en ook hier schijnt het goede politiek te worden geacht om zich op het meest kardinale punt in de verhouding tusschen Nederland en de Indische volken met zekere vaagheid uit te spreken. Alsof het niet geoorloofd ware om rechtaf vast te stellen, dat Nederland zijn taak in Indië in afzienbaren tijd niet als geëindigd kan beschouwen en dat Nederland als een natuurlijk recht, dat tevens een natuurlijken plicht vormt, de westersche economische belangen, onder de veiligheid van zijn vlag gegroeid, op afdoende wijze duurzaam zal hebben te beschermen."

Dit noemt het *Bat. Nwsbl.* kloek gesproken; zoo moge het ook worden verstaan door allen. Het is ook juist daarom zoo te betreuren, dat zoovelen twijfelen aan de innerlijke kracht van het Nederlandsch gezag tot het vervullen van dien plicht. Een relletje hier of een kabaaltje daar roept voor sommigen al het verschiet van het einde van Nederland's leiding in Indië op! Alsof één trap van een extremistisch agitator het gebouw onzer organisatie ook maar zou kunnen doen trillen? Zelfs tijdelijke afwijking van den vasten koers eener rustige en geleidelijke ontwikkeling zal de bronnen van Nederland's levende kracht niet doen opdrogen. Nederland zal zijn taak in Indië volvoeren — zonder ophef, zonder wankelmoedigheid. Zelfs een schim van twijfel kan daaraan niet bestaan. Het is goed, dat dit ook in Nederland nog eens gezegd is. En vooral: dat het gezegd is door een figuur, wiens Indische jaren getuigden van zijn belangstelling voor een snelle ontwikkeling van Indië. Misschien brengt dit woord ook hun leering, die meenen, dat reeds thans over het beëindigen van Nederland's taak ook maar kan worden gesproken.

De Loc. hoopt dat deze rustige woorden ook begrepen worden in *die* Inlandsche kringen, die soms ten onrechte meenen dat de dwaling als zou het ontknoopen der banden met het moederland ook worden voorgestaan door andere Nederlanders dan de weinigen die, défaitistisch en ontworteld, hun Nederlanderschap verloochenen en door hen, die de ontwrichting van de koloniale samenleving een wapen achten tegen „het kapitalisme". Die scheidslijn, die de laatstgenoemde groepen afzondert, is nu weer scherp getrokken. Want *zij* zijn — *beyond the pole.*

Wij verwijzen naar de *De Loc.* (23/2 „Het sentiment in de koloniale politiek"; 20/2 „Sociale toenadering", *Dr. A. R. Zimmerman*), het *Bat. Nwsbl.* (24/2 „De bestuurshervorming"; 25/2, 1ste en 3de bl. „Britsch-Indië") en het *Soer. Hbl.* (24/2 „Holland's Glorie", *Smissaert*).

Wat generaal Swart hoorde en zag.

Het *Soer. Hbl.* (18/2) vernam in een onderhoud met *generaal Swart* wat een hooggeplaatst Javaan Z. Exc. had meegedeeld over *de fouten onzer onderwijspolitiek.* Deze Javaan was van meening dat de ontzaglijke uitbreiding, welke door de Regeering aan het onderwijs werd gegeven, weinig goeds kon opleveren. Het ware beter geweest, indien men eerst had gezorgd voor het onderwijs der kinderen van de meer voorname Inlanders. Dit lag destijds geheel in de lijn der traditie en zou door de bevolking zijn aanvaard als een logisch gevolg der toen bestaande verhoudingen, en dan zou eene harmonische ontwikkeling der Inlandsche maatschappij mogelijk zijn geweest. Maar men stortte dit onderwijs uit over alle lagen der bevolking, dus ook over die welke aan intellectualistisch onderwijs minder behoefte hadden, doch meer zouden zijn gebaad met ambachts- en landbouwonderwijs. Door de onoordeelkundige massale onderwijsverspreiding heeft men geen goed gedaan, doch de verhoudingen in de Inlandsche wereld verstoord, en een z.g. intellectueel proletariaat gevormd, dat overal op aarde een haard van ontevredenheid is.

De muiterij van eenige Menadoneesche militairen in Juli 1927 had den generaal sterk getroffen. Z. Exc. heeft, vanaf den tijd toen hij nog 2e luitenant was, met Menadoneezen gediend; hij is met hen in allerlei landen te velde geweest: Atjeh, Borneo, Celebes, Soembawa, en heeft hen leeren kennen als uitstekende soldaten. Ze zijn stil van aard, stiller dan de Ambonees, maar zij hebben beste militaire eigenschappen. Hij heeft altijd op hen vertrouwd. En nu dit verraad, waarvan zeer vele anderen kennis hebben gedragen, zonder dat zij het rapporteerden. Verraad, waartoe deze Christen-soldaten overgingen, na te zijn bewerkt door Mohamedaansche oproermakers. Het voorgevallene heeft den general buitengewoon veel leed gedaan. Hij is er van overtuigd dat het gebeurde niet met woorden is goed te maken. Of inderdaad nog op de oude manier op de Menadoneezen zal kunnen worden vertrouwd, zal eerst kunnen blijken, zoodra zij in de gelegenheid worden gesteld hun trouw en aanhankelijkheid met daden te bewijzen. Aan woorden en verklaringen heeft men niets; de vlek op den naam der Menadoneezen kan slechts door daden worden verwijderd. De generaal sprak tenslotte de hoop uit, dat de oogen der Menadoneezen tijdig zouden worden geopend voor hun waarachtige belangen. Zij behooren zich los te maken van politieke leiders, die hunne goede gezindheid bederven.

Het *Soer. Hbl.* van 23 Febr. (2de bl.) meldt de vonnissen van vijf afvallige Menadoneesche militairen: B. Karamoy, Men. fus. (7 j.); H. Pua, Men. korp. (3½ j.); K. Kodongan, Men. sergeant (8 j.); M. Kuagow, Men. wachtmeester (1 j.) en V. E. Ganda, Men. wachtmeester (5 j.). Allen met vervallenverklaring van den militairen stand.

Het goud en zilver van Zuid Bantam
De nieuwe Poentjak-weg.

De Loc. (18, 20, 23 en 24/2) vertelt over de exploratie door het Mijnwezen in Zuid-Bantam en geeft ook enkele technische bizonderheden over *de Tji-Pitjoeng-exploratie.* Bij het zoeken naar ertsgangen worden alle kali's gewoon afgeloopen; er wordt gezocht naar kwartsmonsters. Treft men daarin goud aan, dan is zulks reeds een aanwijzing, dat er iets in het terrein moet aanwezig zijn. De kwarts-monsters worden natuurlijk eerst alle geanalyseerd en het hangt van de resultaten daarvan af of men de kali, waar de kwartsbrokken gevonden werden, verder zal afloopen. De mantri Wagimin heeft alle kwartsmonsters opgespoord; later vond men de eigenlijke ertsafzettingen. In de Tji Manggoe, een zijtak van de Tji-Pitjoeng, werden kwartsmonsters met goud en zilver gevonden; op verschillende plaatsen werd al dadelijk een rif van ± 300 M. lengte gevonden. Daarna begon men het rif met tunneltjes te „vervolgen". Ten O. van de Tji Pitjoeng werd een rif van 350 M. lengte gevonden, evenals ten W. van de Tji-Tjaroetjoep. Het begin der exploraties heeft plaats met sleuven en tunneltjes, die niet erg diep zijn en alleen dienen om het verloop van het rif aan te toonen. Blijken de essays of analyses goede waarde te hebben gegeven, dan worden op dieper niveau, verticaal van 20 tot 30 M., andere tunnels aangezet, waarmede dan het rif op dat niveau gevolgd wordt. Het edel metaal komt in genoemd rif voor als *metallisch goud* en als *complexen zilversulfide.* Van groote beteekenis is, dat in Tji-Pitjoeng mangaan zoo goed als niet voorkomt. Een erts van 12 gram goud per ton wordt gerekend exploitabel te zijn. Op 't oogenblik kan worden gezegd, dat het rif, direct onder de oppervlakte, exploitabel mag worden geacht. Een tunnel op 20 M. dieper niveau heeft het rif gevolgd over een afstand van 80 M. Door analyse van het in dezen tunnel aangetroffen erts is gebleken, dat bevredigende resultaten verwacht kunnen worden. Verschillende andere ertsgangen zijn gestopt, o.a. op het Tji Sawarna—terrein, dat te arm aan ertsgangen bleek. Het exporatie-terrein van Tji-Pitjoeng is gelegen in een ketelvormig dal met zware hellingen, doorsneden door de Tji Dikit, waarop alle omliggende dalen toeloopen; men krijgt het idee van in een trechter te zitten. Dit sterk ingesneden terrein is voor exploitatie buitengewoon gunstig, omdat op elk willekeurig niveau tunnels kunnen worden aangezet, om de ertsgangen te bereiken.

De omlegging van den weg over den Poentjak (1450 M.) nadert haar voltooiing (*Bat. Nwsbl.* 23/2). De hellingen van 't nieuwe gedeelte bedragen maximaal 1 : 15. In het oude gedeelte bij Gadok en bij de oude brug bij Leuwimalang blijven nog twee hellingen over van 1 : 10. De aldus verbeterde weg zal aan de locale behoeften tegemoet komen, maar vanzelf ook verkeer scheppen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De P. N. I.

In de *Soeloeh Rajat Indonesia* (orgaan der Indon. Studieclub te Soerabaja) van 15 Februari wordt een beschouwing gegeven over de beteekenis en het doel en streven van de P. N. I., naar aanleiding van de op 5 Februari te Soerabaja gehouden vergadering dier „Nationaal-Indonesische Vereeniging".

De schrijver wijst op de groote belangstelling welke deze vergadering van de zijde der Soerabajasche ingezetenen genoot; met groote aandacht werd de rede van den Bandoengschen afgevaardigde, Ir. Soekarno, voorzitter van het Hoofdbestuur der P.N.I., aangehoord, die een uiteenzetting gaf van de non-coöperatie-idee, welke door de P.N.I. gehuldigd wordt.

Schrijver ziet in de geboorte der nieuwe vereeniging een krachtsvermeerdering van de heele Indonesische beweging, daar nu de P.N.I. zij aan zij staat met vereenigingen die haar doel willen bereiken langs den weg der coöperatie en een eigen wijze voorstaan ter oplossing van de nationale vraagstukken, b.v. Pasoendan, Boedi Oetomo, Sarekat Ambon, Sumatranenbond enz. enz., zoodat men nu niet meer bij vergelijkingen blijft, doch voorlichting krijgt van twee kanten.

Duidelijk werd door Ir. Soekarno te verstaan gegeven, dat de P.N.I. gesloten zou zijn voor den godsdienst, daar door grondslagen als reeds aangenomen door de S.I., niet slechts belangrijke volksgroepen die den noodigen steun zouden kunnen geven bij den opbouw van het Vaderland, worden uitgesloten, doch tevens twist en tweedracht gesticht worden, hetgeen reeds zoo vaak door de geschiedenis is bewezen.

Ook met de communisten kon de P.N.I. niet instemmen, daar de Partij Kommunist Indonesia in haar streven in de eerste plaats de internationale belangen voorstaat, waardoor de strijd tusschen kapitaal en arbeid in eigen boezem ontbrandt nog voor de tijd daartoe gekomen is.

Al is hij het er niet heelemaal mee eens, toch begrijpt schrijver dat die vurige en enthousiaste voorman niet wil dat de gelederen zijner kameraden gedund of verstrooid worden door belangenstrijd in eigen boezem. Voor Ir. Soekarno is het doel, eerst af te rekenen met alle vreemde inmenging welke moge bestaan en schade zou kunnen doen aan de nationale zaak en voorts den weg af te sluiten voor dergelijke inmenging. Duidelijker: eerst moeten alle ziektekiemen worden verwijderd en dan pas kan overgegaan worden tot de regeling der huishouding, volgens de eigen wenschen en verlangens.

Ir. Soekarno zeide dat non-coöperatie niet beteekent verzet te propageeren tegen al wat van vreemden oorsprong is en dat non-coöperatie geen haat moet verwekken, doch ten doel moet hebben tot zichzelf terug te komen, weer op eigen kracht te bouwen en zelfvertrouwen te krijgen en dan pas te beginnen aan den bouw van een maatschappij overeenkomstig de nationale verlangens en verwachtingen.

Bemoeienis hebben met openbare lichamen achtte Ir. Soekarno een verspilling van krachten, omdat door een dergelijke inmenging slechts nut voor het land en volk kan worden verkregen indien daarbij de belangen in het bijzonder der niet-inheemschen niet worden geschaad, ja zoo mogelijk worden verzorgd. Dergelijke arbeid wordt door de P.N.I. met vastheid verworpen. Men mag niet spelen met de heilige rechten van het volk.

Schrijver heeft daar niets dan lof voor; aan de honderden leiders wordt daardoor den weg gewezen welken zij bewandelen moeten om het beoogde doel, het welzijn van het volk, te bereiken. En aan de millioenen menschen wordt het beeld getoond van een Inlandsche maatschappij, verschillend van karakter met die verkregen door samenwerking van de Regeering en de coöperators. Aan de massa wordt de keus gelaten.

De P.N.I. zal dus als een stimulans werken op de massa, om hare onverschilligheid te laten varen en de zijde te kiezen van de eene of andere partij. Ook de coöperators worden door de P.N.I. gedwongen tot de grootst mogelijke activiteit voor het bewijzen van de deugdelijkheid van hun actie, om niet door het volk in den steek te worden gelaten.

Uit een verkorte wedergave van de rede van Ir. Soekarno in een tweede artikel in hetzelfde blad, nemen wij ten slote nog de volgende passages over:

Spreker zag in de door de koloniale regeering ingestelde raden van allerlei soort met allerhande werkzaamheden en bevoegdheden slechts „Spielerei" en ook de in Egypte en Britsch-Indië bestaande raden met nog grooter bevoegdheden beteekenden per slot van rekening niets door het veto-recht en de militaire macht van Engeland. Het was daarom niet noodig in dergelijke raden zitting te nemen; beter ware het te werken voor de krachtigmaking der natie, voor de éénwording der rasgenooten. Deze arbeid alleen reeds vergt zooveel van den tijd en de beschikbare krachten dat men geen gelegenheid zou kunnen vinden om in die raden te zitten.

Rechtvaardig!

Een schrijver in het blad *Sipatahoenan* (orgaan der Vereen. Pasoendan) van 7 Februari, heeft het in een artikel onder bovenstaand hoofd over het woord rechtvaardig, zooals dat door den Regeeringsvertegenwoordiger in den Volksraad werd verklaard. Hiermede bedoelde de Regeering natuurlijk: rechtvaardig jegens iedereen, hetzij Europeanen, hetzij Inlanders of Chineezen. Maar — zegt schrijver — rechtvaardigheid volgens de Regeering is heel anders dan die volgens ons en verschilt veel van de rechtvaardigheid volgens de kapitalisten. Zoo noemen wij rechtvaardig indien alle zaken die het belang van Indonesië raken, hier te lande worden geregeld. Doch wat zeggen de kapitalisten daarvan? Zij doen alle moeite om het voorstel der Regeering tot vermeerdering van het aantal Inlandsche leden in den Volksraad door de Staten-Generaal afgewezen te krijgen, om de erfpachtsgronden na afloop van den termijn, niet aan de bevolking te doen teruggeven, doch weder ter beschikking te stellen van de kapitalisten, om de poenale sanctie niet op te heffen enz. enz. Ziedaar — roept schrijver uit — het verschil tusschen de rechtvaardigheid volgens de Sana-partij en volgens ons! En wat doet nu de Regeering met haar rechtvaardigheid? Deze is niet voorgeschreven en de Regeering gaat straks natuurlijk maar mee met de meeste stemmen. Daarvandaan dat de kapitalisten thans zoo schreeuwen, zoowel hier te lande als in Nederland. Daarom hoopt schrijver dat de Regeering zich te dezen opzichte niet zoo maar zal laten meetronen, want hoe het ook zij, men kan het zonder het zweet van den Kromo niet stellen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Tegengit toegediend!

In het 15-Febr.-Nr. van „P.E.B.", het orgaan van den Ned.-Ind. Pol. Econ. Bond, lezen we:

Onze vraag aan de Regeerlng omtrent ruime verspreiding in de Indische talen van de anti-communistische artikelen van den wel zeer deskundigen heer Baars — immers hij voelde de communistische zegeningen aan den lijve en zag jarenlang met eigen oogen den communistischen janboel — werd door de Regeering als volgt beantwoord:

De Regeering is inderdaad van meening, dat ruime verspreiding van de onderwerpelijke artikelen van den heer Baars de weerbaarheid van de Indische samenleving tegen communistische propaganda zal versterken.

In verband hiermede heeft zij dan ook bereids maatregelen doen treffen om Maleische, Javaansche en Soendaneesche vertalingen daarvan in voldoende getale te doen toekomen aan de hoofden van gewestelijk bestuur ter verspreiding onder de Inlandsche ambtenaren *en andere personen, voorzoover daarvoor belangstelling bestaat.*

Mede met het oog op de publiciteit, welke aan deze artikelen eigener beweging reeds door de Inlandsche pers wordt gegeven, meent de Regeering hiermede voorshands te kunnen volstaan.

Ter verspreiding onder de Inlandsche ambtenaren *en andere personen!* Ieder kan zich dus wenden tot het Bestuur, met het verzoek om deze artikelen in een der Indische hoofdtalen te mogen ontvangen. Een goede gelegenheid, vooral voor particulieren, spoor-, en tramwegmaatschappijen, cultuurondernemingen, bedrijven, middenstanders, kortom allen, om deze rustige, zakelijke en juist daarom zoo vernietigende critiek op de communistische theorie en praktijk, onder de oogen van hun personeel te brengen.

Een welkome gelegenheid om het communistische monster in zijn ware gedaante te toonen.

De Indische Culturen

Uit den inhoud van No. 4 (16 Febr.). Woningen voor cultuur-employé's, door E. de Boer (met afb.). — Coelogyne Lndl, door H J. Wigman (met ill.). De selectie van zuivere-lijn-rassen van padi, het beproeven en de verbreiding daarvan, door L. Lord. — De koffiebloesemziekte in Ned. West-Indië, door Dr. D. S. Fernandes. — Terugblik 1927. Een beschouwing van de voornaamste financieele en economische gebeurtenissen in het jaar 1927 (slot), door M. A. J. Kelling. — Stabilisatie van de suikerproductie, wereldproductie en prijsverloop, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Kiemproeven bij suikerriet, door O. Loew. — Het bemesten van theestuiken in tuinen onder een grondbedekker, door T. H. Holland.

De Indische Mercuur.

No. 13 (28 Maart). Berichten van de Afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut, No. 35. Invoer van Sawo manila te Amsterdam, door Ir. W. Spoon (met afb.). — De kwaliteit van de Javasuiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De Vereenigde Staten en Indië (onderhoud met Mr. Courts Dubois). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Inst. geeft een uitgebreide opgave van recente rubberliteratuur.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 34 (18 Febr.). Het niet verlengen der erfpachtstermijnen (vervolg). — Iets over de medische en hygiënische verzorging van ondernemingsbewoners ter Sumatra's Oostkust, door Dr. W. Kouwenaar (slot). — De ontslagkwestie Gersen. — Het verslag der Arbeidsinspectie (over 1926). — De nieuwe onzekerheid over het lot der „Poenale Sanctie" in Indië, door Mr. F. J. H. Cowan (ontleend aan Econ.-Stat. Berichten). — Situatie Europeesche rubbercultuur en de positie der Inlandsche rubber-aanplantingen. — Voedselvraagstuk.

* * *

Kamoes Kemadjoean (Modern zakwoordenboek) oleh Adi Negoro. (Met een voorwoord van Prof. C. Spat). (Gouda, G. B. van Goor & Zoonen). [Een woordentolk welke van veel nut zal zijn voor lezers van Maleische geschriften, waarin meer en meer vreemde woorden en uitdrukkingen worden gebezigd; evenzeer kan het boekje diensten bewijzen aan Europeanen, die ten behoeve van hun omgang met Maleisch sprekenden wenschen te weten hoe verschillende vreemde termen kort en beknopt in die taal kunnen worden verklaard].

Iets over Timor en cultuur-mogelijkheden (met afb.), door A. Bouman-Houtman. (De Indische Boerderij, 27 Jan. '28. — Over de eendenhouderij in de residenties Cheribon, Pekalongan, Banjoemas en Kedoe, door Ir. A. W. Huidekoper (Id. 10 Febr.).

Het Chung Hwa-Congres en de eenheid onder de Overzee-Chineezen in Indonesië, door Liem Bwan Tjie. — De Chineezen in Suriname, door Tjong Soei Phen (Chung Hwa Hui Tsa Chih. Orgaan van de Chineesche vereeniging Chung Hwa Hui. Febr. 1928).

Overzicht van den economischen toestand der Oostkust van Sumatra gedurende het jaar 1927. (Mededeelingen van de Handelsvereeniging te Medan. 15 Febr. '28).

De rentabiliteit van de Ombilin-mijnen, door Ir. P. Hövig. (De Ingenieur, 24 Maart '28).

Tuinbouwvoorlichting in Nederl.-Indië. — Als 't kindje binnenkomt (vervolg der beschouwingen over gebruiken bij zwangerschap en geboorte bij verschillende volksstammen in den Ind. Archipel), door Blanda. (De Indische Post, 18 Febr. '28).

A head of Shiva from Prambanan, Java, by Ordhendra C. Gangoly. With plate. (Rupam. A Journal of Oriental Art. No. 32. Oct. '27).

Algemeen verslag van het onderwijs in Nederlandsch-Indië over 1925. Eerste deel. Samengesteld door het Bureau van den Onderwijsraad. (Weltevreden, 1927).

Bepalingen en voorschriften betreffende het Inlandsche gemeentewezen in de Buitengewesten. (Mededeelingen van de Afd. Bestuurszaken der Buitengewesten. Serie A, No. 1). (Weltevreden, 1927).

Awas! Handboek voor het verkeer in Nederl.-Indië, door B. Th. Brondgeest. Tweede druk. Met afb. [Hollandsche en Maleische tekst]. (Weltevreden, 1927).

Over de samenstelling en het ontstaan van krijt- en mergelgesteenten van de Molukken, door Tan Sin Hok. Proefschrift Technische Hoogeschool. Met afb. ('s-Gravenhage, 1927).

Leidraad voor de oprichting en instandhouding van Inlandsche volksscholen op Java en Madoera. (Weltevreden, 1927).

Het cokesvraagstuk der Indische kolen. Met afb. (Mededeelingen van de Commissie tot ontwikkeling van de Fabrieksnijverheid in Ned.-Indië. No. 7). ('s-Gravenhage, 1927).

Verslag van de Commissie voor de scheiding van Kerk en Staat. (Weltevreden, 1927).

Gedenkboek uitgegeven bij gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Vereeniging de Ned.-Ind. Kunstkring te Batavia 1902—1927. Met afb. (Batavia, 1927).

[1]) Deze rubriek is wegens plaatsgebrek bekort.

Suriname.

Het parket te Paramaribo heeft een strafvervolging ingesteld tegen den heer P. A. May, redacteur van „De Suriname”, wegens beleediging van den gouverneur. Het hof van justitie heeft rechtsingang verleend.

De vervolging houdt verband met een artikel, hetwelk onder het hoofd „Uitgestooten” werd opgenomen in de eerste helft van Januari. Hierin werd o.m. gezegd, dat het bestuursbeleid in Suriname niet het algemeen belang op het oog heeft, doch daarbij uiting wordt gegeven aan persoonlijke antipathie of sympathie, of ook om gevolg te geven aan wenschen en grillen van hotelvrienden, disch- en gelaggenooten, of-te-wel pluimstrijkers. Op geneeskundigen wordt bedektelijk pressie geoefend tot het geestelijk of lichamelijk ongeschikt verklaren van staats-, kerk- en landsdienaren en waar het doel niet kon worden bereikt, nam men de toevlucht tot machtsmisbruik, dit trachtende goed te praten door onware en onjuiste voorstellingen. Getracht wordt, het publiek zand in de oogen te strooien. Doch het publiek, welks oogen gaandeweg zijn geopend, ziet het valsch gedoe in en stelt in het betrokken gezag geen vertrouwen meer. Aan de Surinaamsche Nederlanders worden leidende betrekkingen niet gegund, terwijl aan den vooravond van het vertrek van den gouverneur ook een staaltje wordt gegeven van uitstooten van Europeesche Nederlanders, door de benoeming van den heer Prellwitsch als commissaris van Coronie, welke benoeming een staaltje van nepotisme wordt genoemd....

Ten parkette verhoord, verklaarde de heer May, dat, hoewel de betrokken artikelen „aangeboden” artikelen waren, hij de volle verantwoordelijkheid voor den inhoud aanvaardde. Hij ontkende echter de bedoeling te hebben gehad om den gouverneur te beleedigen.

Een „buitengewoon nummer” van het blad „Suriname” is aan deze zaak gewijd.

* * *

Blijkens het verslag over 1927 van de Surinaamsche Bauxite Maatschappij zijn in totaal gemijnd 181.584 ton en verscheept 173.919 ton, waarvan 162.311 ton gewone bauxiet en 11.608 ton Arvida ore. Er werd minder verscheept dan gegraven 6081 ton. Betaald werd aan bauxiet-royalties en exportbelasting *f* 63.247 en aan andere belastingen *f* 19.434, dus in totaal aan belastingen *f* 82.682 en voorts aan salarissen en arbeidsloonen *f* 1.115.598.

Voor 1928 is de raming voor de verscheping 170.000 ton voor het bauxiet, hetwelk naar East St. Louis (via New-Orleans) zal worden verscheept, terwijl gedurende de maanden Mei, Juni, Juli, Augustus en September nog iedere maand 5000 ton speciaal erts (Avida ore), dus totaal 25.000 ton, naar Port Alfred (Canada) zal worden verscheept, hetgeen een totaal raming geeft voor het loopende jaar van 195.000 ton.

* * *

Naar aanleiding van een artikel in het *„Nieuwsblad van het Noorden”* van 14 Maart geeft de heer W. H. van Sandick in het blad van 19 Maart eenige beschouwingen, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Suriname is geen bezitting, waaraan Nederland pleizier heeft, maar Suriname beleeft ook weinig pleizier van Nederland. Waaraan is die ellendige toestand te danken? Aan een goed bedoeld, maar volkomen verkeerd beleid van Nederland, dat telkenjare op een nimmer sluitende begrooting eenige millioenen guldens bijpast en wel voelt, dat het geld, daarvoor besteed, nutteloos weggeworpen wordt, maar er voor terugschrikt om door een weldoordacht en consequent doorgevoerd plan de kolonie in korten tijd voor altijd er boven op te helpen. Ware het niet oneindig verstandiger, om in een beperkt aantal jaren een zeer groot bedrag aan de gezondmaking van Suriname te besteden dan jaarlijks een paar millioen in een bodemloozen put te werpen? Vergeet ook niet, dat deze regelmatig terugkeerende millioenentekorten te zamen in den loop der jaren weldra honderd millioen zullen bedragen en voor zoo'n nutteloos besteed bedrag geven wij aan de na ons komende geslachten een stuiptrekkende kolonie over! Laat Nederland dus dezen verkeerden weg verlaten en de eenige verstandige methode, die mogelijk is, aanvaarden, namelijk de welvaart van Suriname in een kort tijdsbestek weder doen herleven.”

Het artikel eindigt met deze opwekking: „Laat Nederland nu de handen uit de mouw steken en toonen, dat het niet alleen in de Oost veel tot stand kan brengen, maar ook de West tot hernieuwden bloei en welvaart kan voeren en zoodoende èn aan vele Nederlanders een bestaan kan geven èn zijn nationale welvaart beduidend vergrooten. Suriname heeft ongekende mogelijkheden: laat deze Nederland en niet vreemde volken tot voordeel strekken!”

* * *

In het *„Algemeen Handelsblad”* van 28 Maart het verslag van een onderhoud met Dr. Rutgers, die begon met te verklaren: „Over de West spreek ik niet vóór ik er ben!” Het onderhoud liep dus over Oost-Indië, maar wij vonden er iets in dat wij toch hier willen overnemen. De interviewer stelde de vraag, of ook Z.Exc. niet van meening was, dat er grond bestond voor de opinie, dat de bevolking meer nut zou hebben van meer scholen voor practisch landbouwonderwijs dan van steeds nieuwe dessaschooltjes bijv.

Dr. Rutgers antwoordde hierop: Er is altijd één groote moeilijkheid! *Landbouwonderwijs kan eerst worden gegeven na afloop van den schoolplichtigen leeftijd, dat is hier te lande ook het geval.* En die bizonderheid maakt in de kolonie de quaestie dubbel moeilijk, want daar hebben wij op de leerlingen heelemaal geen vat meer, wanneer zij de school eenmaal hebben verlaten. (Cursiveering van ons).

Verder zeide Dr. Rutgers nog: „Persoonlijk ben ik van meening, dat landbouwscholen niet de meest werkzame middelen zijn om practische kennis bij te brengen.”

* * *

Dr. van Blankensteyn vergeet Suriname niet. Uit zijn brief *„aankomst te Batavia”* in de N. R. Ct. van 25 Maart, Ochtendblad A, knippen wij het volgende brokje:

„Herinneringen aan de aankomst te Paramaribo kwamen toen bij mij op. Daar eerst een lange vaart op de weidsche, kilometers breede Surinamerivier, tusschen oevers waarop de vegetatie van een fantastisch vruchtbaren grond in onderling dringen buiten de omlijsting der oevers wordt geperst. Verder op dan langs de rivier schilderachtige teekenen van leven, zij het ook van een leven in uiterst merkbaar verval. Daarna de aankomst voor de vriendelijke, haast liefelijke stad, aan den levendigen „waterkant”, onder de vroolijke belangstelling van een bevolking, die voor die gelegenheid ons uiterst verstaanbare klanken spreekt. Achtergrond oudvaderlandsche houten huizen, zooals in sommige van de schilderachtigste Noord-Hollandsche stadjes — —

Suriname is gemoedelijk en zelfs genoegelijk in zijn begroeting zoowel als in zijn armoede. Tandjong Priok echter is een voorbeeld van troosteloos practischen rijkdom.”

* * *

Naar de „Ned.” verneemt, is dr. A. A. L. Rutgers, de nieuwbenoemde gouverneur van Suriname, voornemens om 11 Mei a.s. met het s.s. „Stuyvesant” uit Amsterdam te vertrekken naar Suriname, vergezeld van zijne echtgenoote en twee kinderen. Zijn beide oudste kinderen blijven in Holland.

Curaçao.

Nog eens: belangstelling voor West-Indië.

Met groote vreugde zullen ongetwijfeld ook de lezers van deze rubriek hebben kennis genomen van het bericht der reorganisatie en uitbreiding van de West-Indische Kamer.[1]) Dat een reorganisatie noodig was, zal niemand ontkennen; dat zij met uitbreiding kan gepaard gaan, zal ieder verheugen. Wel zijn het nog bijna uitsluitend lichamen welke op Suriname betrekking hebben, die vertegenwoordigd zijn in de kamer, en wij missen met name naast de Surinaamsche bank de Hollandsche Bank voor West-Indië, maar wij zien toch ook Oost en West vermeld, en met name het Koloniaal Instituut zal voor Curaçao nog heel wat kunnen doen, als het zich daarmee meer gezet gaat bezighouden, en ten slotte... de nieuwe archivaris, de heer Kesler, kent Curaçao èn Suriname.

De West-Indische Kamer heeft ten doel: alles te doen wat de *handelsbeteekenis* van Nederlandsch West-Indië naar voren kan brengen. Dit beperkte doel is toch nog heel wat, en anderen zullen wel zorgen voor wat er meer en anders te doen is. Ofschoon ook natuurlijke personen lid en donateur der Kamer kunnen zijn, heeft men het bij deze reorganisatie blijkbaar gezocht in de „rechtspersoonlijkheid bezittende lichamen”, o.i. terecht, want die zijn het meest bij de handelsbeteekenis van onze West geïnteresseerd.

Curaçao en Suriname.

(Slot).

Ten slotte behandelt de correspondent als laatste onderwerp: het volk van Curaçao, dat hij goe[d] zegt te kennen, daar zijn werkzaamheden he[m] voortdurend in aanraking brachten ook met d[e] onderste lagen der bevolking.

Het bleek hem herhaaldelijk, dat die bevolkin[g] niets voelt voor de Hollandsche taal. Het Papi[a]mentsch is nog steeds de voertaal voor de bevol[]king, maar daarnaast tracht ieder zich wat Spaansch of Engelsch eigen te maken. Voor de Hollandsch[e] taal geeft de man in the street zich geen moeit[e]. En dit is tot zekere hoogte begrijpelijk. Met Ho[l]landsch kan hij alleen terecht op Curaçao. Zoodr[a] hij zich echter begeeft naar een der omgevende lan[]den, heeft hij kennis van de Spaansche taal of va[n] Engelsch noodig.

Het mindere volk is verslaafd aan den dran[k], vooral aan kruikjenever en rum, welke drank[en] daar door de geringe invoerrechten zeer goedkoo[p] zijn. Hiervan wordt ruim gebruik gemaakt op Z[a]terdagavond, Zondag en Maandag. Uit dit laats[te] volgt, dat „Maandag houden” te Willemstad ee[n] bekend verschijnsel is.

Het is echter een werkzaam volk, waarvan onde[r] goede leiding zeker veel goeds te maken valt.

De verhouding tusschen Curaçaoënaar en Sur[i]namer is over het algemeen goed.

Verbinding Curaçao—Aruba.

Het schijnt goed te gaan met de verbindin[g] Curaçao—Aruba door middel van het s.s. „Merida”. Onlangs hebben niet minder dan 54 passagiers d[e] reis naar Aruba meegemaakt. Wel een bewijs h[oe] noodig deze verbinding was.

(A. d. C.)

Militaire Politie.

Met het oog op de reorganisatie der politie is p[er] s.s. „Simon Bolivar” het eerste detachement po[li]tietroepen gearriveerd, bestaande uit 28 brigadier[s] onder leiding van sergeant Cox.

Per s.s. „Crijnssen” worden verwacht drie onde[r]officieren met familie, voor de militaire politi[e]. Daar de politiewoningen nog niet klaar zijn, zull[en] dezen zoolang bij de sergeants op Plantersrust o[n]dergebracht worden. *(A. d. C.)*

Scheepvaart.

In Januari 1928 kwamen de haven van Willem[]stad binnen 129 zeilschepen, metende 27.081 M[3] netto en 379 stoomschepen, metende 2.048.506 M[3] netto.

Curaçaosche Bank.

De heeren Zeilinga en Mr. Westerman, die vo[or] het circulatiewezen naar Curaçao zijn gegaan, he[b]ben daar een vergadering gehad met eenige ban[k]directeuren, leden van den K. R. en van den K. v. K. De *Amigoe* deelt daaromtrent mee:

„In hoofdzaak kwam het besprokene neer o[p] meer faciliteiten aan de Curaçaosche Bank te ve[r]leenen, vooral door het in circulatie brengen v[an] eigen pasmunt. De plannen, die door twee ter ve[r]gadering aanwezige heeren mede onderteeke[nd] werden, zullen door den heer Zeilinga met den mi[]nister besproken worden, waarna een beslissing z[al] volgen.

Het heeft dus allen schijn, dat de Curaçaosch[e] Bank zal behouden blijven, alleen op meer moder[ne] leest geschoeid en van meer faciliteiten voorzie[n] — een conclusie, die voorzeker aller goedkeuri[ng] zal wegdragen en een vriendschappelijke samen[]werking tusschen de verschillende hier bestaan[de] bankinstellingen zal handhaven en bevorderen.

Bruggen.

Omtrent de Scharloobrug schrijft de *Amigoe*:

„De nieuwe Scharloo-brug te Willemstad nad[ert] hare voltooiing. Op de dagen dat er toeristenboo[ten] binnen zijn, is zij reeds geopend voor het verk[eer] van voetgangers en auto's.

Eén ding is er, waarvan men nog steeds niet h[et] fijne weet. Bij de openbare behandeling der begr[oo]ting in Mei het vorig jaar, heeft de gemachtig[de] van het bestuur verklaard, dat contractueel 1 Fe[br.] 1928 de werken aan Waaigat en Handelskade kl[aar] moesten zijn. Genoemde datum is voorbij, en z[oo]als het zich laat aanzien, zal het nog wel maan[den] duren, voor het geheele werk klaar is, voor zoo[ve]r het althans door de Christiani & Nielsen Mij. m[oet] worden uitgevoerd, want wat er dan voor Op[en]bare Werken nog te doen overblijft, zal nog w[el] heel wat langer duren. Hoe zit dat met dit co[n]tract?”

Omtrent de Koningin Emma-brug verneemt h[et] zelfde blad, dat deze als voorloopige maatregel z[al] verlegd worden aan den kant van Punda, tot ac[h]ter de Spaar- en Beleenbank, totdat de Handel[s]kade en de nieuwe opgang der brug klaar zal zij[n]. Hiermee zou gepaard gaan een afbraak van h[et] bastion ter plaatse van de Spaar- en Beleenba[nk]. Jammer.

Geen drankgelegenheden meer!

De procureur-generaal heeft medegedeeld, d[at] door hem in het belang der openbare orde ge[en] bewijzen van goedkeuring meer zullen worden

---

1) *Noot der Redactie.* We ontvingen een verzoek om opname in het K. W. van het bericht zelve, waaraan toegevoegd eenige mededeelingen over een den 29en Maart door de Kamer gehouden vergadering, aan welk verzoek we evenwel eerst in het volgend Nr. kunnen voldoen.

gegeven van andere lokaliteiten dan de tot heden goedgekeurde voor het houden van eene tapperij, een koffiehuis, een logement met vergunning, een sociëteit, of voor het verkoopen en uitslaan van gedistilleerd, als bedoeld bij art. 1 van de Vergunningsverordening 1908.

Uit den Verren Vreemde.

Italië en Tripolitanië.

Wij mochten wel, bij de vermelding van het voortrukken der Italianen in het binnenland van Benghazi, de opmerking maken, dat daarmede niet de laatste stap tot beheersching van het woestijn-grens-gebied gedaan was, dat zelfs het moeilijkste nog wachtte, namenlijk de regeling en bevestiging van het daadwerkelijke bestuur. Geen maand is sedert verstreken en alles is daar verkeerd, als de laatste minder luid verkondigde berichten waar zijn.

De roemruchtige berichten van op de Senoessi behaalde overwinningen culmineerden in de onderwerping van Sjeich Seyid Bidda, een figuur van beteekenis in de Moslimsche wereld. En deze zou zelfs op weg zijn, zoo werd gemeld, naar Rome om daar die onderwerping te bevestigen.

Nu is er sedert echter opnieuw gestreden en hebben de Senoessi daarbij een voortvarendheid en kracht betoond, die de Italianen verplicht heeft bezette gedeelten weer prijs te geven. De oorzaak hiervan wordt in een correspondentie der „N. R. Ct." (28 Maart) aldus uiteengezet.

Seyid Bidda zou een overeenkomst hebben voorgeslagen aan het Ital. bestuur om voortaan in vrede met elkaar te leven en zou dat bestuur zich daartoe bereid hebben verklaard. Twee maanden voordien, in Dec., hadden de Ital. door vliegtuigen oproepen laten uitstrooien, waarin zij de Senoessi-stammen tot het staken van de vijandelijkheden en den terugkeer tot rust en orde aanmaanden, onder verzekering dat in dat geval de stammen volkomen vrij zouden worden gelaten hun eigen aangelegenheden te regelen. Daarop hadden de Ital. onderhandelaars naar het hoofdkwartier der Senoessi gezonden om over het afsluiten van een vredesovereenkomst te beraden. Die onderhandelaars zeiden Seyd Bidda toe, dat de Ital. zich van alle inmenging in de aangelegenheden van de door de Senoessi-stammen bewoonde streken zouden onthouden en dat zij den aanvoerder en allen stammen een aanzienlijk maandgeld zouden betalen, wanneer ze zich voortaan van elke vijandelijke handeling zouden onthouden. Seyid verklaarde zich bereid op die grondslagen te onderhandelen en liet het Ital. bestuur een desbetreffende ontwerp-overeenkomst toekomen. Het bestuur noodigde hem daarop uit ter bespreking van het voorstel in het Italiaansche hoofdkwartier bij Gerdobia te komen, waartoe hem vrijgeleide werd verzekerd. Maar toen de onderhandelingen niet wilden vlotten, nam de Ital. commandant den Senoessi-aanvoerder en zijne begeleiding gevangen en liet hem des nachts ongemerkt naar de kust brengen. Officieel werd daarop verbreid, dat Seyid Bidda zich had onderworpen, en op zijn wensch naar Rome was geleid om den Koning zijn hulde te betuigen.

Toen de ware toedracht den stammen bekend werd, hebben die, nu met verdubbelde woede en hevigheid, den strijd weder hervat, en zouden in de Dzjebel Asjdar, na zeer bloedige gevechten, welke drie dagen hebben geduurd, de Ital. strijdkrachten hebben teruggeworpen, waarop zij weer tot de zeekust zijn doorgedrongen."

Berlijn — anti koloniaal.

Een correspondentie in het Koloniaal Bijblad van de „Haagsche Courant" (26 Maart) vestigt de aandacht op de anti-koloniale propaganda welke in Berlijn wordt gevoerd. Zij ziet, in de manier van doen en in de hoofdpersonen, een voortzetting van de werkzaamheid der Liga tegen imperialisme en koloniale onderdrukking, na de in 't najaar van 1927 in Brussel gehouden conferentie. Als uiting van die bedrijvigheid brengt de correspondent een uitvoerig verslag bij van een voorstelling in de Piscator Theater. Deze was aangekondigd als: *Koloniale Welt in Flammen*. Een circa 15 minuten durend gemengd nummer van films en tooneel droeg den titel *Sklaverei ist abgeschaft*, en had natuurlijk tot strekking duidelijk te maken, dat de slavernij alleen op papier is afgeschaft, maar inderdaad in verschillenden vorm nog voortbestaat. Naast dit stuk vulden kortere beurten van verschillende redenaars het programma. De bekende oude fanatieke Prof. Dr. Alfons Goldschmidt deed zeer tendentieuze mededeelingen over het Brusselsche congres. De correspondent van de H. Ct., die zelf dit congres had bijgewoond, kon controleeren hoe schromelijk de professor overdreef, om tot daarbij aansluitende eenzijdige gevolgtrekkingen te komen, over exploitatie van de inboorlingen in verschillende werelddeelen.

De Britsch-Indiër Harindranath Chattopadhaya, die wegens zijn revolutionair optreden uit zijn vaderland verbannen is, vergastte de hoorders op liederen in zijn landstaal.

Arthur Holitscher droeg eveneens uiterst tendentieuze gedichten voor van de Chineesche revolutie.

Dan vermeldde het program het optreden van den Ned.-Ind. student Soerapati, in wien de correspondent Abdoel Manaf, alias Soebardja meende te herkennen. Hij speelde viool en gaf Sumatraansche en Javaansche liederen ten beste.

Het geheele verslag geeft den indruk, dat zij, die daar een rol vervulden, zelf niet veel nieuws en niet veel belangrijks wisten mee te deelen, en wij geven 't dan ook niet weer om hetgeen daar verteld en vermeld is. Maar wat ons wel merkwaardig voorkomt, is, dat in Berlijn voor dergelijke voorstellingen, die niet een enkelen keer, maar herhaald en veelvuldig gegeven worden, aandacht en belangstelling verwacht en verkregen wordt.

Wel wordt ondersteld, dat de beweging, waarvan het geven van dergelijke voorstellingen een onderdeel is, aanmoediging en financieelen steun van Moskou ontvangt, maar, ook wanneer men dit aanneemt, blijft de aandacht, die *men* in Berlijn blijft vragen voor en geven aan de revolution. bewegingen in de koloniale landen, en in 't bijzonder nog aan die in Nederlandsch-Indië, een opmerkenswaardig verschijnsel.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

REISE-INDRüCKE AUS JAVA.

Vrijdag 30 Maart j.l. had de afdeeling Amersfoort onzer Vereeniging als gast Prof. Dr. C. Schröter, oud-hoogleeraar in de Botanie aan de Hoogeschool te Zürich, die tot onderwerp van zijne lezing had gekozen: „Reise-Eindrücke aus Java."

De afdeelingsvoorzitter, de heer E. Roodhuyzen, leidde den hooggeleerden spreker bij de vergaderden met een welkomstwoord in, waarop prof. Schröter zijn rede aanving met zijne groote bewondering te betuigen voor het eiland Java, de schoonste parel aan 's Werelds kroon.

Men zou de hierop volgende voordracht kunnen qualificeeren als een „Universeele", immers beschouwingen over koloniale politiek paarde hij aan die over sociaal economische toestanden op Java, over humanitaire maatregelen door de Regeering eenerzijds en door de particuliere landbouw-nijverheid aanderszijds genomen ten behoeve van de Inheemschen ten aanzien van hunne ontwikkeling, hunne gezondheid en weerstandsvermogen, over de geologische vorming van Java en de climatologische toestanden aldaar, de beide laatste in verband met de vegetatie, de planten- en bloemenpracht.

Spreker bracht een eere-saluut aan de Hollandsche energie, die in samenwerking met de Inlandsche werkkrachten en met toepassing van de uitvindingen der Westersche wetenschap een cultuurland bij uitnemendheid had weten te vormen, waarin de rechten van den Inlander op den bodem en op de daarop verworven producten door de wet worden beschermd, terwijl bovendien het Nederlandsche en zelfs het vreemde kapitaal ruimschoot gelegenheid verkreeg voor den bewonderenswaardigen opbouw van de „groote cultures", die een steeds belangrijker rol gaan spelen op de wereldmarkt.

Dit verslag zou te lang worden, wanneer wij Prof. Schröter op den voet volgden in zijn rede, slechts het volgende dient nog te worden gememoreerd, dat de enthousiaste reiziger niet bleek blind te zijn geweest voor de groote bezwaren, welke z.i. verbonden zijn aan een ondoordachte en eenzijdige inlanderlievende politiek. Hij achtte de vaderlijke leiding van den Europeaan in alles absoluut noodzakelijk voor een lange reeks van jaren en waar het Oosten is ontwaakt, tengevolge van den grooten oorlog en door het onderwijs intellectueele en nationalistische elementen tot afscheiding van Nederland aansporen, daar verheft hij als objectieve toeschouwer daartegen den waarschuwenden vinger en maakt de woorden van den tegenwoordigen Gouverneur-Generaal, Jhr. Mr. A. C. D. de Graeff tot de zijne, dat er alleen sprake mag zijn van „Gemeenschappelijken arbeid" tot ontwikkeling van land en volk.

Na de pauze liet de bejaarde spreker — onder eene keurige toelichting in het Nederlandsch, hetgeen ten zeerste werd geapprecieerd — ons een honderdtal meest gekleurde lichtbeelden zien, betrekking hebbende op de breede schakeering van onderwerpen, welke hij in het eerste gedeelte van zijn voordracht had behandeld, waarvan ons voornamelijk opvielen de schitterende foto's, genomen uit vliegtuigen, waardoor men van het landschap een onuitwischbaar schoonen indruk verkreeg.

Ook de foto's van den bloemen- en plantengroei waren in één woord prachtig en terecht merkte de spreker op, dat de vriend van de Natuur in hooge mate verrukt moet zijn over zooveel schoons.

Met een warm woord bedankte de Voorzitter der Afdeeling — onder groot applaus — Prof. Schröter voor de belangrijke, leerzame en schoone redevoering.

E. H. BERGSMA.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Op *Zaterdag 7 April a.s.*, des avonds om 8 uur zal Dr. C. Schröter, Oud-Hoogleeraar in de Botanie aan de Techn. Hoogeschool te Zurich, een *lezing met lichtbeelden* houden over: *„Reise-Eindrücke aus Java"*, in de groote zaal van „De Twee Steden" Buitenhof alhier.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

Aan de Leden en Begunstigers der Vereeniging „Oost en West", Afdeeling Nijmegen.

Olympia Theater, Lange Burchtstraat, *Wetenschappelijke matinées:*

7 April 1928, Ufa-Expeditiefilm *„Menschen, Dieren en Zeden in Abessynië"*.

5 Mei 1928, Ufa-cultuurfilm *„Het mysterie der Schepping"*.

Aanvang half drie 's middags.

Tot bovenstaande Matinées hebben *Leden* en *Begunstigers* der Ver. „Oost en West" met hun gezin, op vertoon van de Lidmaatschapskaart 1928, toegang tegen *f* 0.50 per persoon tot het Balcon en den Eersten Rang, terwijl het bespreken van plaatsen kosteloos is.

Donderdag 12 April 1928, 'savonds 8 uur, in den grooten Foyer van den Schouwburg, een *voordracht met gekleurde lichtbeelden* over: *„Reisindrukken van Java in 1927"*, door den heer Dr. C. Schröter, Alt Prof. d. botanik a. d. Erdgen. Techn. Hochschule te Zürich.

Toegang voor leden en begunstigers der Ver. O. en W. en geïntroduceerden.

Zaterdag 21 April 1928, 's middags half drie, in het *Olympia-Theater*, Lange Burchtstr., de volgende films:

I. Mooi Bandoeng."

II. Het Havenbedrijf en Werkplaatsen van de Koninklijke Paketvaart Maatsch. te Tandjong Priok (Batavia).

Aan leden worden aan de controle van het Theater op vertoon van de Lidmaatschappskaart 1928 *twee* vrije toegangskaarten en aan Begunstigers *één* kaart uitgereikt.

I. T. A.

Bezoekt de *Indische Tentoonstelling* van *„Oost en West"* op *Zijpendaal* te *Arnhem 11 Juni tot 28 Juli 1928.*

Leden en Begunstigers der Ver. „Oost en West", afd. Nijmegen, hebben op vertoon van de Lidmaatschapskaart 1928, 50 pCt. reductie op den toegangsprijs, Zeetuin inbegrepen.

HET BESTUUR AFD. NIJMEGEN.

Afdeeling Twente.

Op *Woensdag 11 April a.s.*, te 8 uur n.m., zal in „Irene" te Enschedé professor C. Schröter, oud-Hoogleeraar in de Botanie aan de Hoogeschool te Zürich een *lezing met lichtbeelden* houden over: *„Reise-Eindrücke von Java 1927"*.

De Secretaris,
A. W. STROINCK.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 7 April* e.k., des nam. ten 2 ure, in het gebouw Heulstraat 17.

Punten van behandeling.

1. Opening.
2. Notulen (zie K. W. 17 Nov. '27, No. 46).
3. Jaarverslag; Rekening en Verantwoording '27 met rapport der Verificatie-Commissie en Begrooting '28 (zie K. W. 1 Maart '28, No. 9).
4. Mededeelingen van het Dagel. Bestuur.
5. Rondvraag en sluiting.

De Algem. Secretaris,
VAN DER BRUGH.

Van het Dagelijksch Bestuur.

KENNISGEVING AAN DE LEDEN.

Het Reisbureau Laagland, van Hengel en Co., Laan van Meerdervoort 7c, Den Haag, organiseert de volgende autotochten met de daarachter gestelde prijzen:

1. Naar de bollenvelden *f* 2.50.
2. Naar de Betuwe (geheelen dag) *f* 7.—; op vertoon van de lidmaatschapkaart *f* 6.50.
3. Naar Zijpendaal (I. T. A.), retour *f* 6.50. Dit echter alleen voor de leden van O. en W. en met een deelname van minstens 20 personen.

Aan de leden van de afdeeling 's-Gravenhage.

Beleefd, doch dringend verzoek, om tot vermijding van onkosten en verwarring de verschuldigde contributie *niet* aan het Hoofdbestuur over te maken, doch aan den Secretaris-Penningmeester der Afd. 's-Gravenhage, Giro-Nr. *135120*.

Van de Redactie.

OLYMPISCHE SPELEN.

In overleg met het Ned. Olympisch Comité en de Directies der groote Stoomvaartlijnen is, door bemiddeling van den Raadsman voor Studeerenden bij het Departement van Koloniën, den Heer L. C. Westenenk, ten gerieve van repatrieerenden, een schikking getroffen ten opzichte van het reserveeren van abonnementsplaatsen voor de verschillende spelen.

D. R. Koolhaas, Scheikundige aan het Phytochem. laboratorium van 's Lands plantentuin; Bellamystraat 4, Utrecht.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Ir. Th. L. G. du Quesne van Bruchem, Houtvester bij den dienst van het Boschwezen; Kampstraat 12, Baarn.
F. J. Arends, Ondercommissaris bij de Veldpolitie in de res. West-Priangan; Hugo de Grootstraat 48, 's-Gravenhage.
H. J. de Ruiter, Politie-opziener bij de Veldpolitie; Kluisstraat 16, Helmond.
E. v. d. Brink, Ambt. 3e kl. dienst In- en Uitvoerr. en Acc.; Franklinstraat 104, 's-Gravenhage.
J. J. C. van Essel, Hoofdopz. b. d. Waterstaat en 's Lands B.O.W.; Galileïstraat 56, 's-Gravenhage.
A. Reichler, Lid der Weeskamer; Weenen, Kubeckstrasse 18/14-III.
Mr. D. H. Recter, Landrechter bij het Landgerecht te Soekaboemi; Rhenen.
W. v. d. Ent, Inspecteur bij de S.S. en Tr.; Laan van Meerdervoort 320, 's-Gravenhage.
Mej. D. E. J. van Marle, Stenografe 2e kl. bij den Volksraad; 2e Schuytstraat 216, 's-Gravenhage.
B. A. W. H. Kramer, Onderwijzer der 3e kl. bij het O.E.L.O.; Burgwal 65, Kampen.
W. F. van Hasselt, Idem als voren 1e kl.; Utrechtscheweg 38, Zeist.
N. A. Jansen, Hoofd Stenografischen dienst van d Volksraad; Lomanstraat 96boven, Amsterdam (Z.).
A. P. le Coultre, Gouv.-Veearts te Singaradja; p/a. Van Wijk, Station, Gorinchem.
Mr. W. A. Dumbar, Griffier Raad van Justitie te dan; Koningskade 7, 's-Gravenhage.
E. A. Ph. Winter, Instrumentmaker, burgerl. ambt. T dienst; Mühlendamm 45, Hamburg (Duitschland).
H. F. Thomas, Opzichter 1e kl. bij de B.O.W.; Weim straat 341, 's-Gravenhage.
A. B. A. Soleman, tijd. wnd. Hoofdopz. bij de B.O.W. Weimarstraat 341, 's-Gravenhage.
P. C. A. Kools, Kapitein der Infanterie; Gr. Her ginnelaan 107, 's-Gravenhage.
L. F. Kloet, 1e Luitenant der Infanterie; St. Anthon laan 184, Arnhem.
K. J. Schimmelketel, 1e Luitenant der Cavalerie; Fr Hendriklaan 123, 's-Gravenhage.
Dr. M. M. Weber, Officier van Gezondheid 2e kl.; Gr Hoefijzerlaan 39, Wassenaar.
P. Cool, Dir. Officier van Gezondheid 2e kl.; Niebo weg 262, 's-Gravenhage.
H. E. v. Hoogezand, 1e Luitenant der Infanterie; La van Meerdervoort 325, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

J. Jans, Kantoorhoofd bij de S.S. en Tr.; Nice, Pal St. Barthelemy, Avenue Cyrille Besset.

Mutatiestaat van 28 Maart tot 4 April 1928.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
Dr. J. W. Hartgerink, Arts, Groningen, Ubbo Emmiussingel 37a. *f* 5.	Voorzitter afdeeling Groningen.
W. L. Zonnevylle, Oud-Kapitein Art. N.I. L., Groningen, Jozef Israëlstraat 57. *f* 10.	Eigen aanmelding.
Th. N. Muller, Gep. O.-I. Ambtenaar, Leiden, Koninginnelaan 44. *f* 5.	Eigen aanmelding.
E. C. Lantzius, Oud-Ingenieur 1ste kl. B.O.W., Heemstede,Landzichtlaan 11. *f* 10.	Eigen aanmelding.
De Stads Bibliotheek en Leeszaal te Haarlem, Prinsenhof. *f* 5.	Administrateur „Oost en West".
Mevrouw M. M. J. Bolkestein, Haarlem, Brederodestraat 3. *f* 5.	Penningmeester afdeeling Haarlem.
Mevrouw de Weduwe D. H. Klik-Bakker, Haarlem, Bosch- en Hoverstraat 13. *f* 5.	Penningmeester afdeeling Haarlem.
P. de Nes, Overveen, Julianalaan 105. *f* 5.	Penningmeester afdeeling Haarlem.
A. Th. L. Salverda, Gep. O.-I. Ambtenaar, Utrecht, Prins Hendriklaan 81. *f* 5.	Eigen aanmelding.
W. P. Costerus, Fabrikant, Utrecht, Plompetorengracht 27. *f* 5.	Penningmeester afdeeling Utrecht.
C. L. Drossaers, Vertegenwoordiger Nash & Packard Automobielen, Rotterdam, Beukelsdijk 57a. *f* 5	Secretaris afdeeling Rotterdam.
Mevrouw de Weduwe Veeren—Nersélewel de Wit Hamer, Nijmegen, Joh. Vijghstraat 54. *f* 5	Mevr. A. W. C. Vigelius-Bisschop Wijnveldt te Nijmegen
P. Nap, Nijmegen, Staringstraat 16. *f* 5.	Mevr. C. Jentink-Courier di Dubiquart te Nijmegen.
A. de Kock van Leeuwen, Nijmegen, Sterreschansweg 58. *f* 5.	Mevr. C. Jentink-Courier di Dubiquart te Nijmegen.
Ir. M. H. Caron, Gep. Hoofd der Mijninspectie bij den Mijnbouw in O.-I., Den Haag, Thomsonlaan 22. *f* 5.	Secretaris Afd. Den Haag.

Eigen aanmelding.

R. E. van Dijk, Majoor b.d., Den Haag, Schuijtstraat 232. *f* 5.
E. van Thiel, oud-Luit.-Kolonel Art. N.-I. L., Den Haag, van Beverningkstraat 146. *f* 5.
W. L. Harmsen, oud O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 213. *f* 5.
W. H. A. van Meerkerk, oud-Onderwijzer 1e klasse, Den Haag, Buijs Ballotstraat 63. *f* 5.
F. C. N. van der Moore, oud-Resident, Den Haag, van Boetzelaerlaan 96. *f* 5.
G. C. D. Neumann, oud-Ass.-Resident-Secretaris, Den Haag, Galvanistraat 118*a*. *f* 5.
R. J. H. Neumann, Gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 214. *f* 5.
A. Nieuwenhuysen de Vries, Den Haag, Prins Ma ritslaan 71. *f* 5.
D. Rottier, Gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Azale straat 68. *f* 5.
Ir. J. P. Textor, Den Haag, Copernicuslaan 104. *f*
G. W. J. van Walraven, Oud-Kapitein N.-I. L., Rij wijk (Z.-H.), Geestbrugweg 86. *f* 5.
W. van der Wielen, Oud-Kapitein N.-I. L., Hilversu Pieter de Hooghlaan 1. *f* 5.
H. E. Wempe, Oud-Luitenant-Kolonel N.-I. L., Wes zaan F. 38 Kerkbuurt. *f* 5.
D. L. Massink, Oud-Onderwijzer 1e kl., Doetinche Houtkamp C 21. *f* 5.
D. K. Boele te Padang. *f* 5.

Nieuwe Begunstigers:

Mevrouw de Wed. L. W. A. Meltzer-Vigelius en Mej. S. L. J. Vigelius te Nijmegen, Verlengde Groenestraat 16	Mevr. A. W. C. Vigelius-Bisschop Wijnveldt te Nijmegen

Afschrijven:

D. Dunlop Rotterdam, Westersingel 109 (overleden).

Adresveranderingen:

H. van de Wetering, van: Den Haag, Zwarteweg 4 naar: Amsterdam, Heerengracht 435—37. *f* 10 (contributie '28 is reeds voldaan).
Mej. K. Swerms, Onderwijzeres, van: Menado naar: Amsterdam, Frans van Mierisstraat 110. *f* 5.
J. van der Wal, Boekhouder, Groningen, van: Verlengde Heerenweg 5a naar: Mr. W. de Sitterstraat 1a.
Mej. B. M. Jacobson, Haarlem, van: Schouwtjeslaan 36 naar: Kleverpark 60 R.
Dr. W. A. Wiemer, Arts, Haarlem, van: Duvenvoordestraat 60 naar: Zijlweg 96.
Instituut „De Wayer", Den Haag, van: Van Limburg Styrumstraat 45 naar: Prinsestraat 61.
Ph. F. L. C. Lach de Bère, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, van: Sweelinckstr. 155 naar: Malakkastraat 208.
R. Adolf, Inspecteur Handenarbeid Dep. v. O. en E. van: Amsterdam, Hondecoeterstraat 7huis naar: Hotel Victoria, Tanah-Abang, Weltevreden.
J. Hendriks, Ass.-Resident, van: Den Haag, Bezuidenhout 49 naar: Weltevreden, Dep. B. B.
Dr. A. N. Barend, thans Gouvernementsarts aan het Krankzinnigengesticht te Magelang.
Ch. Monod de Froideville, Controleur 1ste kl. B. B. thans te Taroetoeng (res. Tapanoeli).
Mr. N. Makkes, Controleur B. B., van: Tebing Tinggi (S. O. K.) naar: Westerafdeeling van Borneo.
Mr. H. A. Nauta, Voorzitter Landraad, van: Modjo naar: Stagèn (Poeloe-Laut).
W. C. Camman, Luit.-Kolonel Inf., van: Makasser terug naar: Willem I.
P. C. A. Kools, Kapitein N.-I. L., van: Makassar naar Den Haag, Groot Hertoginnelaan 107. *f* 5.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

P. N. Dezaire, Leeraar M. O.; Voorhout (Z.-H.).
J. J. Pecht, Onderwijzer 2e kl. bij het O. L. O.; Spijkerstraat 303, Arnhem.
J. C. G. G. van Doorn, idem als voren; Krugerstraat 56, Utrecht.
G. P. Speek, idem als voren; Schenkweg 334, 's-Gravenhage.
Mej. H. J. Madiol, Onderwijzeres 2e kl. bij het O.L.O.; Statenlaan 153, 's-Gravenhage.
Mej. J. S. Pronk, Idem als voren; Haringkade 97, Scheveningen.
H. M. Smit, Hoofdopz. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W.; Franklinstraat 104, 's-Gravenhage.
J. E. L. de Scheemaker, Ambt. 3e kl. dienst In- en Uitvoerr. en Acc.; Anthonie Duyckstraat 109, 's-Gravenhage.

NUMMER 15 DONDERDAG 12 APRIL 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Aan onze leden en begunstigers. — Ind. Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — Indische Tentoonstellingen. Beschouwingen in verband met de a. s. I. T. A., door S. Kalff (Slot). — Reorganisatie en uitbreiding van de West-Indische kamer. — Ons huis. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — II. Uit de Inlandsche- en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Amsterdam, II. Apeldoorn, III. 's-Gravenhage, IV. Utrecht. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Informatie-Bur. — Mutatiestaat van 4 tot 11 April.

DE ZETEL van 't Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage wordt met 1 Mei VERPLAATST van Heulstraat 17 naar KORTE VOORHOUT 6 (1e étage bankiershuis Menno & Co.).

In verband met deze verplaatsing wordt men beleefd doch dringend verzocht van 20 April—1 Mei geen correspondentie te richten aan het Hoofdbestuur, het Algem. Secretariaat en het Informatiekantoor (urgente gevallen uitgezonderd).

De bureaux der Vereeniging zijn in dien tijd gesloten.

Aan onze leden en begunstigers

Zooals hierboven bekend gemaakt is, wordt de zetel van het Hoofdbestuur, na vele jaren gevestigd te zijn in de Heulstraat te 's-Gravenhage, *verplaatst* naar het *Korte Voorhout 6*, boven het bankiershuis Menno & Co.

Vele leden onzer Vereeniging, vooral c̈ie hier in Den Haag, kennen het bovenhuis in de Heulstraat, dat thans niet meer voldoet aan de eischen, welke de uitbreiding der Vereeniging stelt.

Om slechts één ding te noemen beantwoordde de leeszaal, al sinds tijden, niet meer aan matige verwachtingen. Een meer ruimte biedende, meer behaaglijke gelegenheid om kennis te nemen van den rijken voorraad lectuur op Indisch gebied, wordt den leden thans in het nieuwe perceel aangeboden.

Het behoeft geen betoog, dat deze verplaatsing groote geldelijke offers vergt voor stoffeering en meubileering der nieuwe lokalen, zoodat de geldmiddelen der Vereeniging, welke volgens de richtlijn, die het Bestuur zich getrokken heeft, allereerst strekken moeten tot bevordering van doel en streven der Vereeniging, duchtig zullen moeten aangesproken worden voor doeleinden welke, hoe noodig, nuttig en gewenscht ook, toch eerst op de tweede plaats behooren.

Het Bestuur heeft nu de vrijheid gevonden zich tot de leden te richten met *een verzoek om bijstand en medewerking*, ten einde de nieuwe vertrekken in te richten overeenkomstig de positie, welke de Vereeniging thans bekleedt. Hiermede wordt niet zoozeer bedoeld geldelijke bijstand, ofschoon die, het spreekt van zelf, gaarne zal worden aanvaard, dan wel de hulp die bestaat in het schenken of in bruikleen *afstaan van voorwerpen voor wandversiering als anderszins*, dienstig voor de aankleeding der te betrekken kantoren en vergaderlokalen.

Het Hoofdbestuur zou het hoogelijk waardeeren, indien het mocht ervaren, dat er onder de leden en begunstigers van „Oost en West" gevonden worden die, sympathiseerende met de grootere en betere wijze van huisvesting, hiervan op bovenaangeduide wijze blijk gaven.

Algem. Secretariaat tot 1 Mei: Heulstraat 17.

Reeds mocht het Bestuur een geldelijke bijdrage en een paar geschenken van leden in ontvangst nemen, terwijl anderen toezeggingen deden. Daarvoor bij deze een woord van dank.

Goed voorbeeld doet goed volgen.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

De Openlucht-Bioscoop nadert zijn voltooiing; eene kleine beschrijving daarvan is wellicht nuttig.

Aan het einde van een lommerrijke laan is ter halve hoogte van de boomen een groote cabine gebouwd, waarin de operateur met zijn toestel plaats neemt.

Het trilbeeld wordt op een wit doek in een donkere kamer geprojecteerd; deze kamer is aan de zijde van de laan open, zoodat de toeschouwers duidelijk de afbeeldingen kunnen volgen.

Alleen films op Indië betrekking hebbende worden des morgens van 10 tot 12 uur en des middags van 2 tot 4 uur vertoond.

Voor dit doel werden de onderstaande films gratis te onzer beschikking gesteld:

Een film der Nederlandsche Handel Maatschappij.
De Bandoeng-film.
Een Warta Sarie-film.
Een film der Koninklijke Paketvaart Maatschappij.
Een Onderneming-film van de Mij. tot Exploitatie der Ondernemingen nagelaten door Mr. W. A. Baron Baud.
Een film der Indische Rubber Compagnie.
Een film van de Dordtsche Cultuur Maatschappij.
Een Indische film der Machinefabriek Gebrs. Stork en Co.
Een film der Bataafsche Petroleum Maatschappij.
Een film van het Tabaksbureau.
Een Cultuurfilm van de Erven de Wed. J. van Nelle.
Een film van de Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton.
Een film van de Java-China-Japanlijn.

Voor een afwisselend programma van 11 Juni tot 28 Juli hebben wij nog meer films noodig.

Zouden de secretarissen der afdeelingen of leden onzer Vereeniging ons nog aan adressen kunnen helpen, welke genegen zijn ons tijdelijk korte of lange films te willen afstaan? Het op hoog peil brengen van de I.T.A. is een algemeen Nederlandsch belang; een ieder steune ons werk.

Secretariaat: Nieuwe Plein 52, Arnhem.

Indische Tentoonstellingen.

Beschouwingen in verband met de a.s. I. T. A.
door
S. KALFF.

(*Slot*).

Sedert werden nog andere tentoonstellingen op kleiner schaal gehouden voor tuinbouw, landbouw, veeteelt, visscherij, paardenfokkerij, enz. Een bijzonder, nl. een historisch karakter, had die van het jaar 1919, te Batavia georganiseerd ter gelegenheid van het 300-jarig bestaan der stad. Vroeger werd de stichting daarvan herdacht met een jaarfeest als waarvan de journaalpost in het *Dagh-register* van het kasteel Batavia gewaagt:

„30 Mey. Wert na de oude en goede gewoonte te deser plaetse op nieuws geviert de heughelycke verjaardagh van de overwinninge deser stede Batavia, synde nu al verleden een reex van 56 jaaren dat het Godt de Heere goedighlyk geliefft heeft den staat van de Nederlandtsche O. I. Compagnie in dit ryck van Jaccatra te vestigen en tot desertyt toe noch in een goeden staat te conserveeren, waarover dan oock syne divine Mayesteyt eene danckpredicatie is toegeheyligt."

De regeering bleef dien dag officieel herdenken, voor 't minst bij occasie. Aldus in 1869 onder het bestuur van mr. Pieter Myer, toen er bij het 250-jarig bestaan der stad drie dagen lang feest werd gevierd, en tegelijk de eerste steen gelegd voor het monument van Coen. In 1919 was de tentoonstelling een der voornaamste nummers van het feestprogram. Hier trokken vooral de aandacht de oud-indische meubelen en het antieke goud- en zilverwerk, uit alle hoeken van den Archipel bijeengezameld. Vele meubelstukken waren opmerkelijk wegens de kostbare houtsoorten en het kunstige

beeld- en snijwerk, sommige zelfs eenig, zooals het historische schutsel met de wapenschilden van Batavia en de zes Hollandsche steden, waar Kamers van de O. I. Comp. gevestigd waren. Het had vroeger zijn plaats in de vergaderzaal van den Raad van Indië in het Kasteel, en werd door Heydt in zijn *Schauplatz* afgebeeld.

Er was hier eene oudheidkundige afdeeling, die op andere tentoonstellingen gemeenlijk ontbrak. Dat het geslacht van de 17de eeuw pruiken droeg — inderdaad eene slechte manier om in een tropisch klimaat het hoofd koel te houden — en uit lange pijpen rookte, kon men hier bespeuren aan een pruikenstandaard van nangka-hout, en een pijpenrek. Valentijn vermeldt dat de Europeanen op Ambon, wanneer zij een bezoek gingen afleggen, zich door een slaaf hun pijpendoos lieten nadragen. Dit gedeelte van de tentoonstelling, inclusief zoo'n pijpenrek, een ledikant, glanzenkast, tafels, stoelen, muurkastjes, enz., zou bewaard blijven in de Compagnieskamer van het Bataviasch Museum. Onder de historieprenten en schilderijen zag men de fotografische reproductie van een plattegrond voorstellende Batavia in 1627, afkomstig uit de nalatenschap van Coen. Er was eene ouderwetsche astraallamp met onder- en bovenballon, die in den waskaarsentijd als *haute nouveauté* gold. Voorts eene saja kaba, zooals die lang vóór den tijd der peignoirs door de dames te Batavia gedragen werd; de globe en het kompas van den Bataviaschen predikant en astronoom J. M. Mohr, het vaandel gebruikt bij het eerste eeuwfeest van Batavia in 1719, en vele andere antiquiteiten.

Onder het antieke zilverwerk waren opmerkelijk de inktkokers gebruikt door officieele colleges, de sirihdoozen uit een tijd toen ook de Europeanen, vooral de vrouwen, zich een pruimpje klaar maakten, en de gegraveerde schenkbladen en schotels. Deze laatsten werden veelal vervaardigd ter gelegenheid van inwijdingen, inhuldigingen, zilveren bruiloften, verjaardagen, sterfgevallen, enz. Zij droegen in 't algemeen het karakter van een gedachtenis en waren in het bezit van oude Indische familiën, openbare instellingen, inlandsche regenten en notabelen. Van de hier aanwezige gedenkstukken werd in den catalogus de lijst gepubliceerd; onder de personen, op die bladen vermeld, werd menige historische naam aangetroffen. De makelij en gravure van zulk zilverwerk was vaak verdienstelijk; een der voornaamste stukken was het doopbekken uit de Portugeesche Buitenkerk.

Onder de werken der beeldende kunst bevonden zich voorstellingen van het oude Batavia, acht olieverfportretten van gouverneurs-generaal en enkele oostindische inkt-teekeningen, gezichten op verschillende plaatsen in Indië voorstellende, van den hand van den vruchtbaren teekenaar majoor Joh. Rach. Prof. Veth veronderstelde, dat hij zijn vele landschappen en stadsgezichten vervaardigde in opdracht van den gouv.-generaal Reinier de Klerk, uit wiens nalatenschap ze overgingen in het bezit van den raad van Indië, mr. J. C. M. Radermacher, de voornaamste oprichter van het Bat. Genootschap. Daarna raakten die teekeningen verstrooid; op de Koloniale Tentoonstelling te Amsterdam in 1883 bevonden zich drie groepen, afkomstig van drie verschillende inzenders. Het grootste gedeelte van deze prenten, welke onschatbare gegevens bevatten, inzonderheid voor de kennis van het oude Batavia, kwam sedert door aankoop weder in het bezit van het Bat. Genootschap.

De archivalia bevatten o.a. de oorspronkelijke acte van aanstelling van J. P. Coen als gouverneur-generaal. De geduchte Capitano Mor werd in dat stuk niet Coen of Koen, maar Koenen genoemd. Voorts vond men hier oude reisbeschrijvingen, bescheiden uit het Lands- en het Weeskamerarchief, naamboekjes, testamenten, resolutiën, enz. 't Was slechts te betreuren dat, na afloop der tentoonstelling, de gansche verzameling weer naar de vier windstreken verstrooid werd, en niet den kern vormde voor eene permanente collectie, of voor eene historische en oudheidkundige afdeeling van het Bat. Genootschap.

Voor dezelfde gelegenheid, de herdenking van Batavia's 300-jarig bestaan, was ook te Amsterdam in het Stedelijk Museum eene tentoonstelling op het getouw gezet, waarvan de catalogus tot een werk van blijvende waarde werd. De verzameling boeken, prenten, portretten, schilderijen en documenten was hier zooveel uitgebreider dan te Batavia, en daaraan was toegevoegd een groot aantal fotografiën, die betrekking hadden op 's Lands Plantentuin te Buitenzorg en op het hedendaagsche Batavia. Ook een groote verzameling landkaarten, stadsgezichten en plattegronden; onder deze laatsten het merkwaardige groote doek, 3.1[illegible] op 1.72 M., dat eene voorstelling in olieverf gaf van Batavia in 1627, en dat in een deplorabelen toestand gevonden werd op een zolder van het gemeentehuis te Hoorn, Coen's geboorteplaats. Waarschijnlijk werd het door Coen's weduwe, Eva Menten, derwaarts overgebracht. Het werd verdoekt en schoongemaakt, waarna het een eereplaats bekwam in het West-Friesche Museum te Hoorn; het bleek van groote waarde te zijn voor de topografische kennis van het oude Batavia. In het bijwerk vond de onbekende schilder gelegenheid zijn luim bot te vieren in de figuurtjes van grazende rhinocerossen, alsof die hier even gewoon waren als de karbouwen, en van spelende tijgers, deze laatsten in de bedenkelijke nabijheid van koeien en geiten.

Onder de preciosa zag men een groot zilveren horloge met ketting, dat als uurwijzer moest dienen voor de omvangrijke reiswagens van den ouden tijd. Reizende Bataviasche mandarijnen namen daarin van alles mee, tot zelfs een stilletje. Voorts waren er porceleinen borden, beschilderd met de wapens van de gouverneurs-generaal, uit wier boedels ze denkelijk afkomstig waren, en met Indische stadsgezichten; een gouden eierschaaltje met cloisonné-werk, een zilveren theebus, een versierd tangetje met gouden heft, enz. Als curiosa waren ook te beschouwen een exemplaar van de oudste Indische courant, de *Bataviase Nouvelles*, een orgaan dat, hoe bescheiden ook van afmetingen en inhoud, op last van Bewindhebbers spoedig gesupprimeerd werd. Verder familiebrieven, portretten en documenten uit de nalatenschappen van de gouverneurs-generaal Willem van Outhoorn en Joan van Hoorn, ingezonden door baron v. Pallandt v. Rosendael, die tot een der nakomelingen van v. Hoorn's dochter Petronella behoorde. Zeldzaam was ook het exemplaar van „De Oostindische Theeboom, getrokken op veelderhande gesangen, zijnde versierd met de nieuwste liederen". 't Was een Indisch liedboekje van het jaar 1780, maar dat juist geene *perels de la poésie contemporaine* bevatte.

Er waren hier ook vele penningen en munten van het oude Indië, b.v. gouden medailles van bevelhebbers der retourvloten, welke gemeenlijk zoo'n „vereeringhe" ontvingen wanneer ze de vette gans behouden thuis hadden gebracht. Men zag er tevens de afbeeldingen en modellen van zulke schepen uit den Compagniestijd, kaarten en historieprenten betreffende de scheepvaart in Indië, archiefstukken, enz. Voor een afzonderlijk Indisch Museum, dat in eene koloniale mogendheid als Nederland alleszins op z'n plaats zou zijn, zouden al deze gedenkstukken gewis een fraai begin zijn geweest, terwijl ze thans verspreid zijn in allerlei musea, vooraan het Rijksmuseum, in openbare instellingen en particulier bezit.

Op buitenlandsche tentoonstellingen was Indië meermalen, en verdienstelijk vertegenwoordigd. Aldus op de wereldtentoonstelling te Parijs en op de rijke „Colonial and Indian Exhibition" van 188[illegible] te Londen, waarover F. W. v. Eeden en L. Serrurier hunne indrukken te boek stelden. Ook op de Interkoloniale Tentoonstelling te Osaka (Japan) in 1903, op de wereldtentoonstellingen te Brussel, San Francisco, Roubaix, e.a. 'n Enkele maal kwam de onderneming wel eens faliekant uit, wanneer men te weinig voorbereid was geweest, te weinig gewicht aan de zaak had gehecht of te veel achteraan kwam. Aldus te Parijs in 1867, waar de weinige Indische inzendingen zich verloren in de ruimte en de spaarzame bezoekers zich uitlieten: „Il n'y a rien à voir ici!" 't Werd gezegd dat eene inzending van 21 kisten uit Indië te laat was gekomen, zoodat daarvoor geen plaats gereserveerd was; waartegen echter werd aangevoerd dat destijds de Hollandsche boerderij, ten gevolge van de veepest, juist leeg stond. Alleen van de keurig uitgevoerde kaarten van het Topografisch Bureau te Batavia werd in Frankrijk met veel onderscheiding gewag gemaakt; doch dit alleen kon de zaak niet redden.

Ook op de wereldtentoonstelling te Chicago maakte Indië een poover figuur, evenals Nederland zelf. De beschouwingen in de plaatselijke pers lieten daaromtrent geen twijfel over. De kritiek zou nog scherper zijn geweest indien Nederland niet in een enkel opzicht had uitgeblonken, nl. in de afdeeling der schoone kunsten. Het was de vaderlandsche schilderschool, die met vele goede stukken de ee[illegible]

van het land ophield. Voor 't overige waren de inzendingen gering en van weinig beteekenis; ze traden in de schaduw bij de schitterende afdeelingen van andere Europeesche landen, welke voor deze Worlds Fair moeite noch kosten gespaard hadden. De *Java Bode* had voor deze gelegenheid een specialen correspondent naar Amerika gezonden; iets wat destijds (en nog wel later) als eene ongehoorde onderneming voor eene Indische courant beschouwd werd. En deze moest in het blad wel den geringen dunk weergeven, dien de Yankee's van de Indische sectie hadden opgevat. Doch evenals Nederland met zijne schilderijen pronkte, zoo was ook Indië in één opzicht goed vertegenwoordigd, nl. door het Java Village. Eigenlijk behoorde dit niet zoozeer tot de groote tentoonstelling zelve als wel tot de aanhangsels daarvan; het vormde een onderdeel, maar een voornaam onderdeel, van de verschillende vreemde kampen, die hun plaats hadden gevonden in de Alée des Nations.

De Amerikaansche ondernemers, die voor het organiseeren van dit dorp naar Java waren gekomen, hadden de zaak gesteld onder de leiding van een bereisden Hollander, die haast zijn moedertaal vergeten had voor 't Engelsch, en ook te Chicago als directeur van het Java Village optrad. Door de macht van den dollar — 't ging uit een ruime beurs — werd in betrekkelijk korten tijd alles bijeengebracht, wat men voor de stoffeering en de bevolking van zoo'n kamp meende noodig te hebben. Allerlei voorwerpen van ethnografische beteekenis, monsters van producten, weefsels, modellen, sieraden, fabrikaten, enz. werden aangekocht, en toen men dit alles bijeen had, was ook een geheel schip noodig om het over te brengen. Er was ook een compleete gamelang aan boord en van een der inlandsche vorsten van Midden Java had men de beschikking verkregen over een korps serimpies. Ook waren verscheidene handwerkslieden aangeworven om de takken van Javaansche nijverheid te demonstreeren, zoodat men met een vrij aanzienlijk personeel vertrekken kon. Te Chicago werd op gezette tijden de wajang vertoond en de gamelang bespeeld, terwijl de inlandsche bedrijven veel bekijks hadden. Meer belangstelling nog hadden de Amerikanen voor *the big monkey*, een groote orang oetan, wiens kooi steeds door nieuwsgierigen omgeven was. Het Java Village en alles wat er te zien was werd door velen aangemerkt als de *clou* van de verschillende vreemdelingen-kampementen.

In dit opzicht althans was de inzending uit Indië als geslaagd te beschouwen. Na deze Worlds Fair waren er geen andere wereldtentoonstellingen, waar de kolonie met eene zoo goed geoutilleerde verzameling en een zoo talrijk inlandsch personeel voor den dag kwam.

Alleen de bioscoop was destijds nog niet in zwang, en hierin zal de tentoonstelling te Arnhem een krachtig hulpmiddel vinden om de kennis van land en volk der tropen te populariseeren. Ook zal het gezichtsveld zooveel uitgebreider worden door de toevoeging van eene Westindische afdeeling, zoodat met de belangrijke inzendingen der groote ondernemingen en de reeds verkregen uitkomsten en toezeggingen gezegd mag worden, dat de expositie in Gelderlands hoofdstad onder goede auspiciën aanvangt. Men zou daarbij mogen herinneren aan hetgeen door J. v. Gennep gezegd werd, aan den vooravond van die van het jaar 1883:

„De tentoonstelling is eene zaak van internationaal belang; zij moet strekken om de volken nader bekend te maken met elkaars hulpmiddelen op het gebied van handel en nijverheid, speciaal voor zoover die hulpmiddelen in verband staan met koloniën, overzeesche bezittingen en handelsondernemingen. Maar naast deze internationale strekking is er plaats voor nationale werkzaamheid. Op het volk, dat de andere volken als het ware uitdaagt tot den wedstrijd, rusten groote verplichtingen; het moet toonen wat het kan, wil het niet beschaamd het strijdperk verlaten. Zoo moet Nederland, binnen de grenzen voor deze tentoonstelling aangenomen, bewijzen dat het een eervolle plaats onder de nijvere en handeldrijvende volken bezit, en behouden wil."

NASCHRIFT.

In zijn opstel over „Oude woningen in de stad Batavia" *) uitte de gep. kolonel H. D. H. Bosboom den wensch, dat een Maecenas in Holland of Indië zich nog eens ten doel mocht stellen een van de door hem beschreven oude woonhuizen te doen restaureeren, meubelen en onderhouden. Wanneer, zoo schreef hij, muren en zolderingen in hun vroegeren staat hersteld werden, de oude muurtegeltjes, het snijwerk en verguldsel weder aan het licht gebracht, dan zou men zich een volmaakt beeld van eene aanzienlijke woning uit het midden der 18de eeuw kunnen scheppen.

In denzelfden geest zou men thans mogen zeggen dat, wanneer het bestuur van de I.T.A. een dergelijken wensch gekoesterd had, wanneer het eene reconstructie van een oud-Indisch woonhuis op het terrein van Zijpendaal had doen verrijzen, en gemeubeld met het antike Indische huisraad, dat immers ook wel beschikbaar werd gesteld voor de tentoonstelling van 1919 in het Stedelijk Museum te Amsterdam — zoo ware daarmee eene wederopstanding van een gedenkwaardig verleden tot stand gebracht, en tevens eene niet geringe attractie voor de in wording zijnde Arnhemsche expositie.

S. K.

*) Tijdschr. v. Ind. T., L. en Volkenk. XL bl. 563.

Reorganisatie en uitbreiding van de West-Indische Kamer.

—o—

De West-Indische Kamer te Amsterdam, die zich hoofdzakelijk ten doel stelt economische voorlichting te verstrekken aan diegenen, die betrekkingen met onze West-Indische gebiedsdeelen wenschen aan te knoopen, heeft onlangs een reorganisatie en uitbreiding ondergaan.

De verschillende lichamen, die zich de bevordering der belangen van bovengenoemde gebieden op verschillend terrein eveneens voorstellen, zijn thans alle in de Kamer vertegenwoordigd. Zij zijn de Kon. Ver. het Koloniaal Instituut, de Ondernemersraad voor Suriname, het Suriname Studie Syndicaat, de Vereeniging Oost en West, de Surinaamsche Bank, de West-Indische Cultuurbank en het Bureau voor Handelsinlichtingen.

Voorzitter der Kamer is thans Mr. Dr. C. F. Schoch, Hoofd-Directeur der Surinaamsche Bank en Secretaris de heer W. R. Chambers, Directeur van het Bureau v. Handelsinlichtingen.

Het Bureau der Kamer is, met welwillende medewerking van den Raad van Beheer van het Koloniaal Instituut, thans gevestigd in het gebouw dier Vereeniging, Mauritskade 62—64, waar belanghebbenden in zaken, Suriname of Curaçao betreffende, zich kunnen vervoegen Maandag, Woensdag en Vrijdag tusschen 10 en 1 uur (bij voorafgaande afspraak ook op andere tijden).

Correspondentie over West-Indische Zaken zal voortaan daar eveneens behandeld worden door den heer C. K. Kesler, archivaris der West-Indische Kamer, oud-ambtenaar van Curaçao en Suriname.

* * *

Donderdag 29 Maart j.l. hield de Kamer een vergadering, die bijgewoond werd door den nieuw benoemden Gouverneur van Suriname, Dr. A. A. L. Rutgers.

In zijn openingswoord dankte de Voorzitter, Mr. Dr. C. F. Schoch, Dr. Rutgers voor zijn bereidwilligheid, bij deze vergadering tegenwoordig te zijn. Gewoonlijk, aldus spreker, gaat men bij een benoemden Gouverneur op audiëntie; de Kamer heeft dezen Gouverneur verzocht, tot haar te willen komen. Zij werd daartoe geleid door de overweging, dat het voor den Gouverneur van belang kan zijn, onze Kamer te zien op haar terrein in haar arbeid. Verschillende leden van de Kamer zou Dr. Rutgers toch nog wel in andere kwaliteiten ontmoeten. Om die reden heeft dan ook de Kamer vroeger den binnenkort aftredenden Gouverneur van Suriname, Baron van Heemstra en den Gouverneur van Curaçao, Mr. Brantjes, eveneens in hare vergadering gehad. De heer Rutgers heeft deze bedoeling wel willen aanvaarden, blijkens zijn tegenwoordigheid, die zeer op prijs gesteld wordt.

Verschillende onderwerpen, speciaal voor Suriname van belang, werden vervolgens ter sprake gebracht, o.a. de wenschelijkheid van uitbreiding van den grooten landbouw en de ontwikkeling der bestaansmogelijkheden voor middenstands- en kleinen landbouw door aanwijzing van producten voor inlandsch gebruik en voor export en in verband hiermede, de uitbouw van het Landbouw-Proefstation en de richting van het volksonderwijs met het oog op de wenschelijkheid de jeugd reeds

BOOTTREIN STOOMVAART MAATSCHAPPIJ NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij Nederland, de Firma Crans & Co., alhier, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Jan Pieterszoon Coen", hetwelk 13 April a.s. te Genua verwacht wordt, Zaterdagmorgen 14 April om 9.45 uur v.m. aan het Staatsspoor te Den Haag zal aankomen.

vroegtijdig tot belangstelling voor de voornaamste welvaartsbron van Suriname te brengen.

De heer Rutgers volgde met belangstelling de besprekingen, waaraan hij nu en dan deelnam. Aan het slot der vergadering betuigde hij het op prijs te stellen, deze te hebben kunnen bijwonen, vooral, daar hij hier was te midden van menschen, die aanbieden belangeloos voor de koloniën te werken. In zijn vroegeren werkkring had hij vaak met menschen te maken, die tot hem kwamen, niet om iets aan te bieden, maar om iets te vragen. Deze kennismaking met de Kamer zou voor latere aanraking en, naar spreker hoopt, vriendschappelijke samenwerking, van groot belang kunnen zijn.

Ons huis.

Aan alle leden van onze Vereeniging.

Dames en Heeren.

We waren al lang van plan om te gaan verhuizen, en eindelijk zijn we er in geslaagd een ander huis te vinden; en een beter. Wie de lokaliteiten ... en de aankleeding in Heulstraat 17 gezien heeft, zal zich verbaasd afgevraagd hebben of dat nu het hoofdkwartier is van „Oost en West". Nietwaar — die boekenplanken en 't sobere ameublement ... en het ontbreken van ook maar iets dat zweemt naar poëzie ... Daar hebben we jaren onze hoofdadministratie gehad, ons hoofdbestuur; menschen ontvangen ... een lees*kamer* (geen zaal) gehad ...

Nu gaan we naar 't Korte Voorhout — met ruime, frissche localiteiten — waar we kunnen ontvangen — onze administratie en bibliotheek beter kunnen onderbrengen — een vooruitgang die echter pas na ruim een ¼ eeuw is gekomen.

Maar verhuizen kost bedstroo ... en 't Dagelijksch Bestuur heeft schuchter een wensch te kennen gegeven ... en ik verneem, dat er al enkele milde gevers (geefsters) van zich hebben laten hooren ... maar, als 't zoo gaat, gaat het mis. En daarom ... dit voorstel:

Zou het niet practisch zijn, en dus alle aanbeveling verdienen, dat buiten het Hoofdbestuur, uit de Haagsche afdeelingsleden, zich een commissie vormt, die hier regelend optreedt. Kijk ... als ieder, die wat doen wil, iets zendt, loopen we gevaar, dat we een heterogene verzameling krijgen en dat er niet practisch gewerkt wordt. Laat dus ieder opgeven aan dat comité wat hij in natura of in geld wil geven — en vooral:

Laten we allemaal wat doen!

en laten we het *direct* doen!

Dus niet praten: maar a.s. Vrijdag lezen we op de eerste pagina van ons blad: dat opgaven aan dat en dat adres worden ingewacht, en dan 14 dagen daarna, dat we het Dagelijksch ... pardon ... dat we ons zelf kunnen feliciteeren met de prettige aankleeding van „*ONS* huis".

Komt leden — er wordt van u lang niet een Troelstra-oord gevraagd — maar 3000 leden, door elkaar *f* 1.— offerend, is *f* 3000.— ... 'n minimum, 'n schandelijk minimum voor *ons!* en dan heeft u misschien iets moois ... dat zit misschien dan op de I.T.A. Niet erg. 't Kan alvast toegezegd worden ...

Vooruit — Haagsche leden! Pak de zaak eens flink aan — er zit voor 50 pCt. eer voor uw afdeeling aan vast.

Een enthousiast plattelands-Oost-en-Wester.

Van Week tot Week.

Dinsdag 3 tot Maandag 9 April.

Het Nederl.-Amerik. geschil over het eiland Palmas (Miangas). De heer Max Huber, scheidsrechter in het tusschen Nederland en de Vereenigde Staten van Amerika gerezen geschil ten aanzien van de souvereiniteit over het eiland Palmas (of Miangas), heeft vonnis gewezen in deze zaak, waarvan de beslechting bij het op 23 Januari 1925 te Washington geteekend compromis aan het Permanente Hof van Arbitrage was opgedragen.

De scheidsrechter heeft beslist, dat bedoeld eiland in zijn geheel deel uitmaakt van het Nederlandsche grondgebied.

Het eilandje Miangas is gelegen benoorden de Nanoesa-eil., en ten Z.O. van Minda[nao], een der eil. van den Philippijnschen Ar[chi]pel, welke in 1898 van Spaansch, in Am[eri]kaansch bezit overging. De Amerikanen keerden in de meening dat het eilandje da[arbij] behoorde, wat door Nederland op historis[che,] ethnografische en andere gronden werd [be]twist.

Vroeger werd Miangas gerekend te beho[oren] tot de afd. Talaud-eil. der residentie Men[ado,] waarbij het nu wel weder zal worden ingede[eld.] De weinige bewoners (deels Christenen) s[chij]nen niets liever te wenschen.

Regeeringscommissaris voor de Bestuurshe[rvor]ming. De heer Ch. F. Staargaard, thans h[oofd] van de afd. Bestuurszaken der Buitengewe[sten] van het Dep. Binnenl. Best. is benoemd to[t Re]geeringscommissaris voor de Bestuurshe[rvor]ming. Als zoodanig is hij de opvolger van [...] D. G. Stibbe, oud-inspecteur van den arbe[id in] N.-I., hoogleeraar aan de Handelshoogesc[hool] te Rotterdam.

Kolonel J. A. Vink †. Te 's-Gravenhage is overle[den] in den ouderdom van 84 jaar, de heer J. [A.] Vink, oud-kolonel der Inf. van het O.-I. le[ger.]

Koloniaal Instituut. Den 4en April is de z[.] „Tempelkamer" in het Volkenkundig Mus[eum] van het Kol. Instituut voor het publiek o[open]gesteld. In deze zaal zijn reproducties [van] enkele der mooiste beeldhouwwerken van [de] oude Hindoe-tempelruïnes op Java tento[onge]steld, welke reproducties afkomstig zijn [van] de Ned.-Ind. afd. op de Wereldtentoonste[lling] te Paris in 1900.

Vliegtuigen van de K.L.M. naar Indië. Aneta s[eint] d.d. Bandoeng 3 April: De militaire vlie[gers] Van Haselen, Kengen, Wegner en Waltm[ann] zullen behulpzaam zijn met het overbren[gen] van vier vliegtuigen van de K.L.M. van Ne[der]land naar Indië. 1)

De zaak der Indonesische studenten. Verstrek[en is] de termijn van 10 dagen, gedurende welke [de] Officier van Justitie in beroep kon gaan [van] het vonnis van de Haagsche rechtbank, wa[arbij] de 4 Indonesische studenten zijn vrijgespr[oken] van de hun ten laste gelegde opruiing.

Mr. Rijkens heeft van dit recht van ho[oger] beroep echter geen gebruik gemaakt.

D. C. J. Kool †. Te 's-Gravenhage is, in den o[uder]dom van 80 jaar, overleden de heer D. [C. J.] Kool, oud-inspecteur van het lager onde[rwijs] in Ned.-Indië, ridder in de Oranje-Na[ssau]orde.

De Krakatau tot rust gekomen? Aneta seinde [uit] Batavia, 4 April: De Krakatau vertoont [sinds] eergister geen zichtbare werking en ook w[ordt] geen gerommel meer gehoord.

Vijf politiedienaren vermoord. Een Aneta-be[richt] d.d. Ternate, 4 April, meldt, dat de (Papoe[sche]) bevolking van den Zuid-Vogelkop op N[ieuw-]Guinea vijf patrouilleerende politiedie[naren] heeft vermoord om onbekende redenen. [Een] aanvullend telegram vermeldt echter als [ver]moedelijke oorzaak: ontstemming onde[r de] bevolking over belastinginning.

Directeur Proefstation A.V.R.O.S. Batavia, 7 [April] (Aneta). De hr. A. d'Angremond, directe[ur van] het Proefstation te Klaten, is benoem[d tot] directeur van 't Proefstation van de A.V.R[.O.S.] (te Medan, Deli).

Voordracht over Indische kunstnijverheid. De[n ...] April heeft Mevr. G. van Beresteyn—T[...] voor de leerlingen der Koloniale School [voor] vrouwen en meisjes te 's-Gravenhage, [een] voordracht gehouden over Indische [kunst]nijverheid. (Overzicht in het „Vaderl." [...] April, Ochtendbl.).

De Indische Staatsregeling. Batavia, 7 [April] (Aneta). Een deputatie uit de leden van [den] Volksraad, de heeren Hadiwidjojo en Dj[aja]ningrat voor Java, Ratulangi voor Celeb[es en] Goenoeng Moelia, zullen in Augustus naa[r Ne]derland gaan om de noodzakelijkheid [te be]pleiten van het wijzigen van de Indische St[aats]regeling.

Ontploffing op het s.s. Chepita. Bij eene ontplo[ffing] a. b. van het Nederlandsche tankschip Ch[epita], liggende in het drijvende droogdok te W[illem]stad (Curaçao), zijn 5 personen gedood [...]

1) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend a[an de] „N.R.Ct.".

derlanders en 2 Curaçaonaars) en 7 personen gewond (2 Nederlanders en 5 Curaçaonaars). De oorzaak der ontploffing is nog onbekend.

Het luchtverkeer in en naar Ned.-Indië. In de Instituutsvergadering van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs te 's-Gravenhage op 24 April, zal het eerelid, generaal C. J. Snijders, bij lichtbeelden spreken over Negen jaar luchtverkeer, en wel als inleiding tot een rede (met lichtbeelden en film) welke de heer A. Plesman, directeur der K.L.M., zal houden over het luchtverkeer in en naar Ned.-Indië.

Weduwen- en weezenfonds Ned.-Ind. ambtenaren. Door den Pensioenraad van Indische ambtenaren zal, in samenwerking met de Vereeniging van Indische Verlofgangers en met de Vereeniging van Ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië, op Zaterdag 28 April a.s. des namiddags 2 uur een openbare vergadering worden gehouden in de Oranje-Sociëteit, Prins Hendrikplein, Den Haag.

Op deze vergadering zal als eenig onderwerp worden behandeld, „het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië", welk onderwerp zal worden ingeleid door den heer H. T. Hoven, gep. kapitein ter zee, generaal-agent van de Hollandsche Sociëteit van Levensverzekeringen.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Verslag der Eerste Djokjasche Jaarmarkt-Tentoonstelling.

Met de jongste mail ontvingen wij in hartelijken dank de met een twintigtal foto's verluchte brochure, bevattende een uitvoerig verslag van de eerste, onlangs te Djocdja gehouden Jaarmarkttentoonstelling, waarop wij hier destijds reeds de aandacht vestigden, naar aanleiding van berichten daarover in de Indische bladen en van particuliere zijde ontvangen. Maar stellig zullen onze lezers warm belang stellen in hetgeen dit officieele verslag vermeldt, speciaal over de Inlandsche kunst en kunstnijverheid, reden waarom wij er hier het een en ander aan zullen ontleenen.

De beide eerste hoofdstukken, gewijd aan de organisatie en de financieele resultaten, waarop een beschrijving volgt van de tentoonstelling der Inlandsche nijverheid en kunstnijverheid, met de daaraan verbonden vermakelijkheden, zijn van de hand van den heer *J. E. Jasper*. Wel een bewijs hoezeer deze zaken hem ter harte gaan, dat hij er zich, naast zijne zeer omvangrijke residentsplichten, met zooveel toewijding aan geven kon. Hij begint dan met te schrijven:

„De eerste Djokjasche jaarmarkt-tentoonstelling van Inlandsche nijverheid en kunstnijverheid is georganiseerd volgens de methode, welke tot nog toe voor dergelijke jaarmarkten gebleken is, bevredigend voor- en in het belang van Inlandsche nijveren en handelaren in Inlandsche nijverheidproducten te zijn.

„Die methode komt in groote trekken hierop neer: 1°. dat de jaarmarkt deels als een overzichtelijke tentoonstelling met verkoopgelegenheid wordt ingericht, (vandaar de naam jaarmarkt-tentoonstelling); 2°. dat naar oud-Javaansche opvattingen de eigenlijke jaarmarkt vrij toegankelijk is voor de kleinhandelaren, die er hun goederen zelf willen komen verkoopen.

„Zoo is dan ook de jaarmarkt-tentoonstelling verdeeld in 10 expositie-groepen, waaronder de inzendingen gesorteerd zijn, een winkelgalerij, waarvan de stands met electrische verlichting gratis beschikbaar gesteld zijn voor kleinhandelaren, en een afdeeling demonstraties, waarin verschillende bedrijven worden vertoond.

„De opzet van een jaarmarkt, waaraan een tentoonstelling wordt verbonden, is uit den aard der zaak een ingewikkelder organisatie dan die van een jaarmarkt of -beurs, waarvoor bijna uitsluitend de indeeling in een verhuur van stands gestreefd wordt.

„De jaarmarkt-tentoonstelling eischt, dat de vereeniging, die haar houdt, tevens de functie van commissionnair op zich neemt, hetgeen voor Inlandsche nijveren en handelaren het voordeel heeft, dat deze niet behoeven over te komen, geen gemachtigden behoeven aan te stellen, maar hun artikelen kunnen toevertrouwen aan de vereeniging, die verkoopers en bewakers in dienst neemt, de hiervoor noodige uitgaven bestrijdt uit de 10 pCt. verhooging der opgegeven prijzen, de verantwoordelijkheid voor den verkoop op zich neemt en na afloop der tentoonstelling aan de inzenders de verkoopopbrengst doet toekomen onder terugzending van de onverkocht gebleven goederen.

„Het bezwaar, dat jaarmarktstands herhalingen te zien geven, kan door de altijd te varieeren en aantrekkelijk te maken overzichtelijke expositie ondervangen worden.

„Voor het publiek ontstaat hierdoor tevens een betere gelegenheid tot vergelijken.

„Superieure voorwerpen komen van zelf meer op den voorgrond. En al wordt bij het uitstallen veel gedacht aan de wenschelijkheid, om een artistiek totaal-aspect te verkrijgen, toch worden commercieele belangen van inzenders niet uit het oog verloren.

„Bij verkoop van ingezonden artikelen kan dadelijke levering hiervan plaats hebben, mits de geheele groepsgewijze uitstalling daardoor geen belangrijke hiaten krijge, waarvoor gezorgd kan worden door het beschikbaar houden van duplicaten en reserve-voorraden.

„Waargenomen is, dat bij toepassing van zulk een systeem in somige gevallen de verkoop grooter kan zijn dan in eigen stands.

„In het tweede gedeelte van de jaarmarkt-tentoonstelling, de z.g. winkelgalerij, wordt geen standhuur berekend; daardoor wordt de jaarmarkt voor kleinhandelaren gemakkelijk bereikbaar gemaakt.

De afdeeling demonstraties dient als een praktische verduidelijking van den arbeid, welke verricht wordt bij het vervaardigen van nijverheidsartikelen; zij geeft, beter dan elke beschrijving, een aanschouwelijke voorstelling van toegepaste technieken.

„Aan de jaarmarkt-tentoonstelling zijn nog kleinere, afzonderlijke exposities verbonden, zoo o.m. van schoolhandenarbeid, aan welke tentoonstelling 132 scholen in de residenties Pekalongan, Djokjakarta, Soerakarta, Kedoe en Banjoemas hebben deelgenomen, de groep van het gevangeniswezen, waarvoor producten uit de gevangenissen van Djokjakarta, Solo, Pekalongan, Samarang, Malang en Wonogiri zijn ingezonden, de afdeeling Inlandsche land- en tuinbouw, opgezet door den Landbouwvoorlichtingsdienst en de afdeeling Vorstenlandsche cultures, georganiseerd door het Suikersyndicaat en de suiker- en tabaksproefstations.

„De Djokjasche jaarmarkt-tentoonstelling, welke 12 dagen geduurd heeft, is bezocht door ruim 389.000 betalen personen."

Is dit niet om van te watertanden? Welke Indische tentoonstelling in Nederland kon daarop bogen?

Daarbij kwam dan nog, dat alle leerlingen van Inlandsche scholen in het gewest Djocjakarta, onder geleide van hun onderwijzers om beurten schoolsgewijze des morgens vrijen toegang hadden tot de jaarmarkt-tentoonstelling, van welke regeling zeer druk gebruik is gemaakt.

De totaal-omzet van Inlandsche nijverheidsproducten in die 12 dagen bedroeg *f* 40.000.—.

Geen wonder, dat de verslaggever dan ook eindigt met de woorden:

„Wanneer ik dan denk aan de schitterende collecties, welke geëxposeerd waren (de verzameling, afgestaan door de vier Vorstenlandsche Zelfbestuurders, de batiks der *Pangérans*, de vele *poesaka's* van Javaansche Regenten, de collectie Balische weefsels van den heer *Krayer van Aalst*, het antieke koperwerk van *Dr. Klaverweide*, het houtsnijwerk van *Ir. van Bergen*, de verzameling der afdeeling Nijverheid van het *Departement van L. N. H.* enz., dan kan ik hier met gerustheid verklaren, dat de eerste Djokjasche jaarmarkt-tentoonstelling in omvang en kwaliteit de belangrijkste is geweest van alle in Nederlandsch-Indië georganiseerde jaarmarkten en exposities van Inlandsche nijverheid en kunstnijverheid."

Voor het eerst werd op deze jaarmarkt ook een collectie schoolarbeid tentoongesteld, welke een bedrag van *f* 2.747.— opbracht en waarvan de heer Jasper o.m. schrijft:

„De loods voor de producten van handenarbeid op school bevat inzendingen, welke aantoonen, dat het aankweeken van den lust tot het verrichten van eenvoudig handwerk zeer

nuttig kan zijn, ook al wordt daarmee slechts het resultaat verkregen, dat de arbeid eenige luttele bijverdiensten opbrengt. De nieuwe richting, om op de Inlandsche lagere scholen praktisch onderricht in eenvoudigen handenarbeid te geven, doet de prikkel voor huisvlijt ontstaan en draagt er toe bij, dat Inlandsche abiturienten van dergelijke scholen niet meer het eenige heil van hun leven gaan zoeken in een betrekking achter de schrijftafel."

Wij herinneren ons hoe de Raad van Beheer van „Boeatan" reeds bij de oprichting der dessa-scholen op Java op de groote wenschelijkheid van dit onderwijs wees. Veel zal in deze echter afhangen van de leerkrachten. Welke maatstaf wordt deze aangelegd? Op de beschrijving der verschillende ter jaarmarkt vertegenwoordigende takken van kunstnijverheid hopen wij de volgende keer terug te komen.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het koloniale vraagstuk van den jongsten tijd.

Prof. mr. *J. C. Kielstra* hield te Medan een lezing over „het koloniale vraagstuk van den jongsten tijd" (*Deli Crt.* 7 en 8/3). Merkwaardige veranderingen hebben in Ned.-Indië in de laatste twaalf jaren plaats gehad in de Europeesche- en Indo-Europeesche bevolkingsgroepen, in de positie van den Chinees en in de Inlandsche samenleving. De geestelijke verandering bij de Inlanders werd beïnvloed door de gebeurtenissen van de wereldgeschiedenis. De geestelijke structuur werd meer en meer geschikt voor de propaganda welke haar van drie zijden bestookte. Dat was de propaganda van het *pan-Islamisme*, die van het *Russisch communisme* en die van het *nationalisme*, dat meer optreedt als kwasie-internationalisme of „Indonesisch-nationalisme". Zoo is in de Inlandsche wereld een geestelijke onrust gaan heerschen, die steeds gevaarlijker wordt voor orde en rust, wanneer de propaganda maar krachtig genoeg wordt voortgezet. Veranderingen, gepaard aan een dergelijke propaganda, scheppen in elk koloniaal gebied in het Oosten een geestestoestand, waardoor conflicten gemakkelijk kunnen ontstaan, ja zelfs niet te vermijden zijn. Het is de taak voor elke koloniale politiek de oplossing voor deze conflicten te vinden.

Wat is de weg om uit deze moeilijkheden te geraken? „Wij moeten er naar streven onszelf overbodig te maken" is de doctrinaire leuze van sommigen, die willen „lay down the whiteman's world". Wil men echter dien kant niet op (En wie kàn dat willen, wie kàn de verantwoording op zich nemen van de vernietiging eener Westersche en Oostersche cultuur?) dan moet de vraag om een oplossing in dezen vorm worden gesteld: „*Wat is binnen het Oosten op den duur de plaats van het Westen en zijn Gezag?*" Deze vraag is in de laatste vijftien jaren de kern geworden bij elk koloniaal probleem, hoewel het openlijk stellen ervan bijna steeds met een zekere zorgvuldigheid werd vermeden. Wij voelen het allen: *noch wij kunnen dit land, noch dit land kan ons gezag missen!* De kwestie is urgent geworden, niet alleen in Ned.-Indië, maar ook in de Britsche en de Amerikaansche koloniën. In *drie richtingen* is de oplossing gezocht. In de vereeniging Oost en West ligt het streven naar een soort eenheid, die uit de verschillende bevolkingsgroepen zou moeten ontstaan; een volkomen gelijkheid van alle bevolkingsgroepen wil men, met een Regeeringssysteem naar Westersche begrippen. *Engeland* gaf hierin het voorbeeld. *Amerika* zocht in de Philippijnen de oplossing door de Philippijnsche onderdanen naar Amerikaansch model zelf het heft in handen te geven. *Nederland* heeft sedert 1912 door associatie-politiek er naar gestreefd alle ingezetenen in Ned.-Indië zooveel mogelijk op gelijken voet een plaats te geven in de Indische samenleving. De drie pogingen zijn mislukt, ook de onze. Wij hebben niet ingezien dat boven alle verschillen toch de landaard gaat.

Ten slotte blijft er maar *één methode* over: de methode die de historisch-wetenschappelijke richting aangeeft. Is er in Ned.-Indië in het complex van verschillende elementen, waarvan elk een eigen waarde heeft, voor het Westen en zijn Gezag een eigen plaats, een eigen taak? De bewoners van Indië onderling hebben geheel verschillende belangen en een geheel verschillende cultuur; daardoor alleen reeds is het ontstaan van een natie in Ned-Indië onmogelijk geworden. Een algemeen Indisch nationalisme is derhalve in wezen niet bestaanbaar dan binnen bestaande grenzen, bijv. in het Atjeh'sche. In het Sumatra's Westkust-rapport wordt er op gewezen dat de bevolking onderwijs wenscht te genieten in haar eigen taal, het Menangkabausch Maleisch, opdat de kinderen niet zullen vervreemden in taal van hun ouders en hun land. Dergelijk nationaal besef mag hoog gehouden worden. Bovendien moet de koloniale Regeering ook gezien worden uit het oogpunt van de wereldhuishouding. Het grondgebied van Nederland, gelegen in het mondingsgebied der groote West-Europeesche rivieren, verzekert aan een groote mogendheid, die zich daar zou weten te handhaven, eene kans op de hegemonie. Het bestaan aldaar van een Staat als Nederland, die *niet* naar zulk een hegemonie streeft, is een waarborg voor het behoud van den vrede aldaar. Om die taak te kunnen vervullen moet evenwel Nederland zoo sterk zijn, dat het een eersten stoot kan opvangen en eene richting vinden voor de uitingen van zijn volkskracht, waarin het niet in botsing komt met andere mogendheden. Mist het zulk een uitweg, dan geraakt het zelf noodgedwongen onder den invloed van eene andere, wel naar de West-Europeesche hegemonie strevende mogendheid. Ned.-Indië is door zijn ligging aan de doorvaarten tusschen Indischen en Grooten Oceaan in zoo ver vergelijkbaar met Nederland, dat ook zijne beheersching aan een groote mogendheid de hegemonie over die vaarten en daarmede over belangrijke internationale handelswegen verzekert. Ook hier is het daarom in het belang van den wereldvrede, als eene niet naar zoodanige hegemonie strevende mogendheid het gezag voert. Een gezag, dat nimmer van inheemsche zijde kan worden gevoerd, omdat deze bevolking geen inwendigen samenhang bezit, zoo sterk, dat daaruit zulk een gezagsvoering zou kunnen groeien. Zoo bewijzen dus Nederland en Ned.-Indië elkander wederzijds den dienst van elkander te vrijwaren voor een voortdurenden strijd in hun gebied om die hegemonie en vormen in hun bijeenzijn een waarborg voor den wereldvrede. Geen inheemsch volk behoeft het als een vernedering te gevoelen, dat tusschen hen allen een onpartijdige macht ligt om in dat gebied de eenheid te bewaren en die een rustige, geestelijke en materieele ontwikkeling mogelijk maakt. Er is hier een taak voor ons waar wij ons van bewust mogen zijn en ons bewust van mogen toonen, een, die wij, evenals de andere koloniale mogendheden, vervullen tot heil van de ontwikkeling der menschheid in het algemeen.

In dit verband verdienen aandacht: het *Soer. Hbl.* (27/2 „De toestand in Rusland na 1917" en 1/3 „Het verre Oosten in de wereldpolitiek", *Dr. M. van Blankensteijn* te Soerabaja; 25/2 „Kluif", *Z.*), het *Bat. Nwsbl.* (29/2 „Chineesche kroniek"; 3/3 „Britsch-Indische kroniek"; 1/3 „Het einddoel"), *De Loc.* (28/2 „Het doel en de weg"), *De Sum. Post* (10/3 „De Indonesische studenten") en de *Deli Crt.* (8/3 „Een onderhoud met *prof. Kielstra*").

Het klimaat in Indië.

Nu het wetenschappelijk vaststaat dat er in Indië geen klimaatziekten zijn (behalve mogelijk de zenuwziekten der kantoormenschen, die in de tropen niet voldoende lichaamsbeweging nemen), dat de uitheemschen in de keerkringen aan dezelfde ziekten lijden als de inheemschen, dat de overbrengers van besmettelijke ziekten niet door 't klimaat, maar door bodem- en woningvervuiling, slecht drinkwater enz. werkzaam worden, zal het — zegt de *Java-Bode* (28 en 29/2 „De Bandoengsche propaganda") — ook den leeken duidelijk kunnen worden, dat niet het verschil in hoogte hun gezondheidstoestand bepaalt, maar wel het verschil in sanitaire omstandigheden. De blanke mensch in de tropen zoowel als de gekleurde kan zich aanpassen bij het vlakte-klimaat zoowel als bij het berg- of hoogvlakteklimaat. Het bergklimaat moge gedurende korten tijd voor kustvlakte-bewoners een verademing zijn, het vrijwaart hen niet voor dezelfde ziekten, welke hen in de vlakte overvallen. Al naar de hygiënische verhoudingen zijn de levens- en ziektekansen op hooggelegen plaatsen nu eens gunstiger, dan weer gelijk, soms ook ongunstiger dan in de laaggelegen oorden. Wie ernstig wil, kan, als hij in de tropen leeft in een kuststad, waar de gezondheidsdienst behoorlijk is georganiseerd en over wat geld beschikken kan, daar even gezond zijn als in een hoogvlaktestad. De kwade kansen, welke hij loopt en welke in de hoogere premies der levensverzekeringmaatschappijen voor tropenverblijf verwerkt zijn, heeft hij aan zich zelf of aan zijn medemenschen te wijten (in het algemeen aan de zorgeloosheid der Oosterlingen) maar niet aan het klimaat.

De asfaltgesteenten van het eiland Boeton.

Ir. A. C. D. Bothé heeft voor het Kon. Instituut van Ingenieurs een voordracht gehouden over „de asfaltgesteenten van Boeton en hun economische beteekenis" *(De Loc.* 1/3). De Boeton-asfalttereinen behooren tot de grootste en rijkste, die tot op heden in Z.-O. Azië bekend zijn, en vermoedelijk tot de grootste der wereld. De asfaltvoorkomens zijn in open groeven te ontginnen, terwijl de hardheid van het te winnen materiaal gering is, waardoor de winningskosten laag kunnen zijn. De terreinen zijn gunstig gelegen ten opzichte van de punten van afscheep. De te winnen asfaltgesteenten hebben verschillende eigenschappen, welke deze superieur doen zijn aan kunstasfalten, terwijl *wegenaanleg* besparing in materieel en „skilled labour" geeft. Bovendien is het materiaal ongevoelig voor regen.

Woningverbetering.

Te Sapoeran in Midden-Java is een fabriek gebouwd, welke zeer goedkoop 25000 huizen levert aan den Dienst der Volksgezondheid (*De Loc.* 28/2). Een Inlandsch huis van 5 bij 6 Meter komt te staan op *f* 39, een huis van 10 bij 12 Meter op *f* 150; hierbij zijn de pannen niet inbegrepen, wel de bilikken wanden, al het houtwerk en de spijkers. De bevolking zelf kan niet voor dezen prijs bouwen; zij zouden, de arbeid niet meegerekend, er *f* 100.— en *f* 200.— en beduidend meer voor moeten betalen. Alle Inlandsche werklieden in de fabriek zijn afkomstig van Sapoeran zelf; uitsluitend unskilled labour. De stichting van deze fabriek is van vèrstrekkende beteekenis voor de streek. De bevolking vindt over het algemeen de afgeleverde huisjes te zwak; zij was gewoon in leemen huizen te wonen, huizen vaak met zware balken en dikke muren van leem. Er is in den regel bij die oudere huizen een teveel aan weerstandsvermogen en daardoor een teveel aan kosten. In de fabriek te Sapoeran is van ieder onderdeel uitgerekend welken last het moet kunnen dragen en welken last het kan dragen. Te Parakan beschikt de fabriek over een eigen gedekwerkplaats; 70 Inlanders vervaardigen de gedekwanden, die gunstig afsteken bij het materiaal, dat de bevolking tot nog toe verkocht.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Politie.

De *Fadjar Asia* (orgaan der P.S.I.) van 20 Febr. geeft een verslag van de rechtszittingen van den Landraad te Weltevreden inzake een rampokpartij in de sociëteit de Verwachting te Batavia, waarbij volgens dat verslag zoozeer bleek dat de politie bij het vooronderzoek haar plicht niet had gedaan, dat de Landraadvorzitter er zijn verontwaardiging over te kennen gaf. In een apart stukje zegt de redactie van dit politie-optreden, dat de politie die rampok-(roof)partij als het ware onder haar oogen heeft laten gebeuren en er hoegenaamd niet tegen gewaakt heeft. Het was geen wonder dat de Landraadvoorzitter er telkens kwaad bij werd en daarvan ook in krasse bewoordingen uiting gaf en ten duidelijkste liet uitkomen, dat hij zou trachten uit te vorschen, wat er achter die houding der politie zat. De redactie meent dat de president van den Landraad nu een prachtigen weg gevonden heeft om klaarheid te brengen in verschillende troebele zaken in het optreden van een deel der politie te Batavia. Als het inderdaad de bedoeling is van dien Landraadvoorzitter om de helderste waarheid te zoeken, wat schrijver gelooft, dan trachte hij bij den Procureur-Generaal inlichtingen in te winnen over het verband dat er bestaat tusschen een zekeren vermoorden Maroep en de politie te Batavia. Hij onderzoeke, waar de aan den vermoorde toebehoorende goederen zijn gebleven, die vroeger door de politie in verband met een douane-zaak aangehouden en maar voor een deel teruggegeven werden.

In het volgend nummer van de *Fadja Asia* wordt verder ingegdaan op die moordzaak Maroep, welke ongeveer een maand na de rampokpartij plaats had. Deze moordzaak werd door den Landraad berecht en de beklaagde werd wegens gebrek aan bewijs vrijgesproken.

Schrijver wijst er op hoe de Landraadvoorzitter opmerkte, dat die moord voorkomen had kunnen worden, indien de politie een onderzoek had willen instellen en dat Z.Ed. wel wilde weten, waarom dat niet gedaan was.

Schrijver vraagt verder of deze woorden van den Landraadvoorzitter nog een staartje zullen hebben of dat het daarbij blijven zal. Bij het publiek, dat dat rechtzaak bijwoonde, heeft zich de overtuiging gevestigd, dat in deze zaak iets zeer troebels zit, veroorzaakt doordat er onder de politiemannen lieden zijn, die zooal niet medeplichtig zijn aan die misdaad, dan toch niet voldoende hun plicht hebben gedaan en zoodoende gelegenheid hebben gegeven tot het plegen van de daad.

Dr. A. B. Andu.

Door één medewerker van de *Fadjar Asia* wordt aandacht gevraagd voor de persoon van den Indisch arts Dr. Andu, Menadonees van geboorte, die 20 Januari l.l. promoveerde op het proefschrift: „Over choleratoxine".

Schrijver prijst het in den heer Andu dat hij niet in de eerste plaats gestreefd had naar de verkrijging van het Europeesche doktersdiploma, zooals zoovelen zijner collega's en dus het in zijn geboorteland verkregen diploma niet wegwerpen, doch integendeel hooghouden wilde. Volgens schrijver is Dr. Andu de eerste Indisch arts, die in Nederland den Doctorstitel verwierf, binnen een jaar, zonder verloochening van zijn diploma als Indisch arts.

Indonesische studenten.

In de *Bintang Timoer* (liberaal, Weltevreden) van 28 Februari, betoogt een schrijver in het hoofdartikel de wenschelijkheid van steunverleening aan de Indonesische studenten in het buitenland, die thans — volgens brieven van Dr. Abdul Rivai — in financieele moeilijkheden zitten. Deze moeilijkheden ondervinden niet alleen de Indon. studenten in Nederland, doch — naar een van de correspondenten van het „Soer Hbld. mededeelde — ook die in Caïro. Hieruit blijkt dus, dat er verscheidene Indonesische jongelieden zijn, die hun vaderland verlaten hebben om in het buitenland te gaan studeeren en aldaar in moeilijkheden komen te verkeeren. Dr. Rivai heeft voor de verdere studie van die studenten, naar verluidt, reeds zijn geldbuidel geopend. Maar — zegt schrijver — aangezien deze studie niet geschiedt ten bate van den student zelf dan wel van zijn familieleden, doch voor den vooruitgang van zijn land en volk, gaat het niet aan dat de kosten daarvan slechts door enkele personen worden gedragen. Aangedrongen wordt daarom op de stichting van een steunfonds voor de studenten in den vreemde.

Verder heeft de schrijver het over de verklaring van Dr. Rivai, omtrent het verkrijgen van de vrijheid van Indonesië. Zoo heeft de heer Rivai volgens schrijver verklaard, dat deze vrijheid niet verkregen kan worden door communisme, maar door intellect, bekwaamheid en ontwaking. En deze verklaring is gebaseerd op brieven van Moh. Hatta zelf, die Dr. Rivai uit het Huis van bewaring in Den Haag van dezen ontvangen heeft en waarin Hatta mededeelde dat het niet in zijn bedoeling ligt de vrijheid middels revolutie te veroveren, doch middels intellect. Moh. Hatta is volgens Dr. Rivai nog niet „van Indonesië verdwenen", d.w.z. is nog steeds nationalist en nog geen communist geworden.

Uniformiteit van onderwijs.

In het Jav. nationalistische blad *Sedijo Tomo* te Djokdja, deelt Soeprapto mede dat een bespreking gaande is om een uniformiteit op het gebied van onderwijs op de niet-gesubsidieerde nationale scholen te verkrijgen, behalve wat betreft den godsdienst. Er zullen ook eigen leerboeken worden gemaakt en ook zal een inspecteerend ambtenaar worden aangesteld.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De mentaliteit van de Atjehers.

In het Christelijk Weekbl. voor Ned.-Indië De Ba... nier komt een reeks „Brieven uit Atjeh" voor, welke bijzondere aandacht verdienen. In het N... van 9 en 16 Febr. j.l. schrijft de inzender (pseudoniem „Nja" Oebit") over de mentaliteit van de bevolking, daarmede bedoelend de gevoelens van het Atjehsche volk tegenover ons gezag en tegenover de Nederlanders. We ontleenen aan zijne beschouwingen het volgende:

Haat en *minachting* zijn de grondtonen, die loopen door de velerlei nuances van gevoelens, welke men kan vinden bij het Atjehsche volk ten opzichte van den Nederlander. De gampong-man spreekt thuis over ons steeds als van den kafir (ongeloovige), waarmede wordt bedoeld de overweldiger van het Atjehsche volk en de vijand van het geloof.

De haat komt voort uit het nationale sentiment, de minachting uit godsdienstige en moreele overtuiging. Het sterkst worden deze gevoelens bewaard en overgeleverd door de vrouwen, die nooit moede worden te vertellen van gevallen vaders, zoons of echtgenooten.

Wie de bovenomschreven waarheid over het hoofd ziet, zal de psyche van den Atjeher niet vatten. Maar wie hierbij blijft staan, begaat even groot een fout, want op dit hoofdthema bestaan vele varianten en contrasten, die zoo belangrijk zijn, dat het aanzien van het geheel er door gewijzigd wordt.

Zoo vindt men overal bij het Atjehsche volk voor de Nederlanders een gevoel, dat ik wil aanduiden met het woord „respect", hetwelk is gewekt in den oorlogstijd, door den moed, de taaiheid en de vindingrijkheid van ons leger en deszelfs leiders. De brigades, die doordrongen in de donkere bosschen en dagen lang ploeterden in de uitgestrekte moerassen, die overal kwamen en altijd gereed waren voor den aanval, die hebben den zelfbewusten en trotschen Atjeher doen voelen dat er een macht gekomen is, die hem haar wil kan opleggen. Hij heeft eerbied voor die prestaties, zooals hij ook ontzag heeft voor practische resultaten van technischen arbeid. Hierdoor werd b.v. de Atjehtram een propaganda-middel onder de bevolking voor het vestigen van de nieuwe orde en het nieuwe gezag. Haar baan werd in het gezicht van den vijandelijken Atjeher aangelegd van Noord naar Zuid; daarvoor waren noodig reusachtige vakwerkbruggen over de breede stroomen van het land. En waar één Kilometer gereed was, daar reed de stoomtram, onbevreesd voor het geweervuur, tot vlak bij den vijand, om dan te stoppen, waarop de uniformen uitstegen en den inhoud hunner nieuwe repeteer-geweren den Atjehschen troep toezonden. Het hanteeren dezer technische hulpmiddelen verbijsterde den Atjeher.

Een hoofd vertelde me dezer dagen nog het volgende: „Mijnheer, toen de kompenie met den aanleg der trambaan gekomen was tot aan de groote rivier, die door mijn gebied stroomt, vroeg ik mij af of zij in staat zou blijken om over dien breeden en diepen stroom een brug te slaan, sterk genoeg om de ijzeren wagens te dragen en om de grootste bandjirs te doorstaan. Tegelijk dacht ik bij mij zelf: als de kompenie dat kan, kan zij ook het verzet van ons, Atjehers, breken en dit land beheerschen en dan zal ik mijn strijd staken, als zijnde volkomen nutteloos. — En ziet, zes maanden later reden de treinen in volle vaart over de brug en de bandjirs gleden er onder door, zonder haar

schaden. Toen heb ik me overgegeven en sindsdien heb ik een handje meegeholpen om de orde te herstellen.

Dit respect voor den overwinnaar is doorgedrongen tot alle lagen der bevolking, doch het grijpt alleen de mannen; de vrouwen blijven er onverschillig onder. Ook heeft het alleen betrekking op ons kunnen en op onze volharding; het mist elken zedelijken grond, want de Atjeher vindt ons in zedelijk opzicht zeer minderwaardig. Hij meent b.v. dat er geen huwelijkstrouw bij de Europeanen gevonden wordt, hetgeen hij o.m. afleidt uit het vrije verkeer tusschen de sexen (dansen).

Daarom heeft dit respect, of liever dit ontzag, dat wij inboezemen, op zichzelf geen blijvende waarde. Wij gebruiken het als middel om rust en orde te handhaven, maar het wijst geen weg voor toenadering tusschen de beide volken.

Koloniale Studiën.

Inhoud van jaarg. 12, No. 1 (Febr. '28). Aanteekeningen uit Genève, door Mr. L. Enthoven (eene belangwekkende verhandeling over de positie van Nederland als koloniale mogendheid in verband met internationale vraagstukken). — Een moeilijk, maar belangrijk vraagstuk (het scheppen van ontwikkelingsmogelijkheden voor den Inlandschen landbouw in Zuid-Soerabaja), door G. J. Vink. — Het Bakoe-wezen in Zuid-Celebes, door M. A. Bouman. — Het politievraagstuk, door D. H. Meijer. — Een eeuw circulatiebankgeschiedenis in Indië. De Javasche Bank 1828—1928, door Dr. H. M. Hirschfeld. — H. E. Steinmetz. In memoriam, door Prof. Dr. J. H. Boeke. — Boekbespreking.

De West-Indische Gids.

Inhoud der April-afl. Enkele beschouwingen (in verband met den landbouw en voornamelijk de suikercultuur in Suriname), door Tj. Pyttersen. — Curaçao en onderhoorige eilanden 1816—1828, door Mr. B. de Gaay Fortman (In dit achtste vervolg behandelt schr. het schoolwezen op Curaçao en vervolgens de eilanden Aruba en Bonaire). — Een conflict tusschen Amsterdam en de Staten-Generaal over Suriname in 1774 en 75, door C. K. Kesler. — Bibliographie.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De April-afl. vraagt de aandacht voor Balik Papan, de oliestad aan de Oostkust van Borneo. „Blanda" geeft een idée van het reusachtige bedrijf der Bataafsche Petroleum Mij. en Dr. G. Krause beschrijft o.m. de hygiënische maatregelen welke noodig waren om het ontstaan en de ontwikkeling van Balik Papan — twintig jaar geleden eene onbeteekenende nederzetting van Boegineesche visschers, thans een welvarend stadje van bijna 15 duizend inwoners — mogelijk te maken. Talrijke fraaie illustraties zijn aan den tekst van beide opstellen toegevoegd.

Koloniale Studien.

Bij D. Reimer en E. Vohsen in Berlin is verschenen: Koloniale Studien. Hans Meyer zum siebzigsten Geburtsdage am 22. Marz 1928. Dargebracht von seinen Freunden, Verehrern und Schülern.

We vestigen de aandacht op dit feestgeschrift wegens de daarin voorkomende bijdragen van Dr. W. Volz: Der Mensch in der malaiischer Inselflur; en van Dr. W. Behrmann: Beiträge zur Rassenkunde des Inneren von Neuguinea (mit Tafeln).

De Indische Post.

De aandacht zij gevestigd op de volgende bijdragen in het Nr. van 25 Febr.: Tuinbouwvoorlichting in Ned.-Indië (vervolg). — De Padangan-kerbau in Palembang. Inheemsche coöperatie, door J. H. V. — „Koloniale Nederlanders", door Mr. W. F. de Waal. — Suriname. In het centrum van veler belangstelling, door M. A. J. Kelling. — 's Lands wijs, 's Lands Eer. Als 't kindje binnenkomt. (Vervolg der beschouwingen over gebruiken bij zwangerschap en geboorten in den Indischen Archipel).

Landbouw. Tijdschr. der Vereen. van Landbouwconsulenten in N.-I.

Inhoud der Febr.-afl. Overzicht van de resultaten der groenbemestingsproeven bij den Inlandschen landbouw op Java, door Ir. J. G. Ossewaarde. — Levering van kunstmest aan de bevolking, door Dr. G. H. van der Kolff. — Boekbespreking: Prof. Dr. G. Minderhoud, Landbouwbedrijfstelsels.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Febr.-afl. bevat de volgende oorspronkelijke bijdragen: De rotan van Celebes (met kaart en afb.), door C. van der Koppel. — Naschrift op „Beschrijving van het Boschperceel Rantjawoengoe", door Ir. J. W. Roeloffs. — Papier uit ampas, door A. J. Warta. — De topziekte van het Indische Boschwezen, door A. E. J. Bruinsma. — Het cultuurplan voor djati van 1864—1865, door W. Zwart. — Resultaten van boomsgewijze exploitatie, door J. L. P. Zondag. — Iets over het behoud van de kiemkracht van Mahonyzaad, door Ir. W. Rolvink.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 5 (1 Maart '28). Een nieuwe ziekte bij djeroek-keprok, door Ir. E. de Vries (met afb.). — Coelogyne Lindl., door H. J. Wigman. Met ill. (vervolg). — Omgang met werkvolk in den landbouw. Practijk-ervaringen uit de Preanger, door C. Cordesius. — Proeven ter conserveering van limoen-sap, door A. W. R. Joachim. — Iets over mangga's en djeroeks, door S. Kalff. — Het uitstoelen van padi, door L. Lord. — Een onderzoek naar de Britsch-Indische thee. — Hoe staat het thans met het cocosvezelvraagstuk, door Colonisticos (ontleend aan het *Kol. Weekbl.*).

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 35 (25 Febr. '28). Het niet verlengen der erfpachtstermijnen (slot). — De Lepra-bestrijding. — Indische en Europeesche cederboomen, door S. Kalff. — Reboisatie in de Karolanden en Simeloengoen. — Tuinbouwvoorlichting in Ned.-Indië. — Het vraagstuk der synthetische rubber. — De beteekenis der bodemkunde in het bijzonder voor de tropen.

De Indische Mercuur.

No. 14 (4 April '28). De herbereiding van bevolkingsrubber. Een industrie in opkomst in Ned. Oost-Indië, door W. Spoon (met afb.) — Jaarboek van het Mijnwezen in Ned.-Indië, besproken door Prof. Dr. L. Rutten. — Indische financiën in 1927. — Invoer van Sawo Manila te Amsterdam (aanvulling). Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Inst. geeft in dit Nr. literatuur over vezelstoffen — plantenziekten — bodemvraagstukken.

Missie en Zending.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Maart '28. Verkenningstocht naar West-Nieuw-Guinea ter voorbereiding van eene eventueel op te richten R.K. Missie-Statie, door Dr. M. Neyens (vervolg). — Scheiding van Kerk en Staat. — Het Missie-onderwijs in het Vicariaat van Ned. Nieuw-Guinea. — Pater F. I. A. Vogel S.J. † (leger-aalmoezenier tijdens de Lombok-expeditie in 1894).

Wolanda Hindia. Maart '28. „Besoeki is een mooi hoekie". Naar wijlen Mevr. L. Hendriks (met afb.). — Naar Sumatra (op verkenning), door L. Bodaan (met afb.).

De Banier, 9 en 16 Febr. '28. De politieke beteekenis van het Christendom in Ned.-Indië (vervolg), door G. de Raad.

Mededeelingen. Tijdschr. voor Zendingswetenschap. Deel 72, 1e Stuk (1928). Geschiedenis der Zending op het eiland Halmahera (Utrechtsche Zendings-Vereeniging), door A. Hueting. — Overzicht van het Zendingswerk in Ned. Oost- en West-Indië, door J. Rauws. — De scheidingslijn op Nieuw-Guinee. — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied.

Zendingstijdschrift De Opwekker. Febr. '28. Waarom gaat het Evangelie zoo langzaam vooruit onder de Soendaneezen en moeten wij eerder van stilstand spreken dan van vooruitgang? door A. K. de Groot. — Tanggeran als Zendingsterrein, door L. Tiemersma.

Locale Belangen.

Het Nr. van 16 Febr. bevat o.m. Over den schoolarts in Ned.-Indië, door J. Z. van Dijck. — Begrootingsinrichting, door d. B. — Administratieve en rechterlijke beslissingen, door v. K. — Decentraliana: Burgemeesterskeuze.

* * *

Staatsrechtelijke positie van den Gouverneur-Generaal, door Mr. J. A. Eigeman. (Haagsch Maandblad, April '28).

Ter gedachtenis van Dr. R. D. M. Verbeek (1845—1926), door N. Wing Easton. Met eene bijdrage van D. R. J. Baron van Lijnden. Met portretten en platen. (Jaarboek van het Mijnwezen in Ned.-Indië, 55, 1926, Algemeen gedeelte). (Weltevreden, Landsdrukkerij).

De Caraïbische taal, door A. P. Penard. (De Periskoop, Alg. Weekbl. voor Suriname, 3 Maart '28).

Een Kolonisatie-Maatschappij voor Suriname, door W. de Cock Buning. (Econ.-Statistische Berichten, 4 April '28).

Eigen pensioenfonds voor de Europeesche burgerlijke ambtenaren, door A. (= S. J. Aay). (Vrijzinnig Weekbl. v. N.-I., 21 Febr. '28).

Studiën over de vegetatieve vermeerdering bij overjarige tropische landbouwgewassen. I. Groeicijfers bij de koffie, door Dr. P. J. S. Cramer. (Mededeelingen Alg. Proefst. v. d. Landbouw, No. 26).

Enkele beschouwingen over economie in het rubberbedrijf, door Dr. A. W. K. de Jong. (Archief voor de Rubbercultuur in N.-I., Febr. '28).

Voorloopige mededeelingen over de oorzaak van de zeefvatenziekte bij de Liberiakoffie en hare bestrijding, door Dr. D. S. Fernandes. (Landbouwproefstation Suriname. Meded. No. 2, Febr. '28).

La politique du gouvernement colonial des Indes Néerlandaises, l'égard des langues et des moeurs des populations indigènes, par C. Lekkerkerker. (Société Belge d'Etudes et d'Expansion. Bulletin No. 64, Févr. '28).

Primitieve cultuur. Een en ander uit de vergelijkende volkenkunde, door Dr. Alberta J. Portengen. Met platen. (Zutphen, W. J. Thieme & Cie.).

Europeanisme of Katholicisme, door Dr. J. Schmutzer, J. J. ten Berge S.J. en W. Maas. Met afbeeldingen naar foto's en teekeningen. (Utrecht, De Gemeenschap). [Inhoud: Christelijk-Inheemsche kunst in de Missie. — Christelijk-Javaansche kunst. — Eigen cultuur. — N.b. Bespreking in Ned.-Indië Oud en Nieuw, Maart '28].

Suriname.

Verschenen is 't Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer over de Surinaamsche begrooting voor 1928. Dit staatsstuk getuigt van zeer te waardeeren belangstelling in het wel en wee van Suriname, maar opent geen nieuwe gezichtspunten. Eenige leden zouden het zeer op prijs stellen te mogen vernemen of het overleg met den Ondernemersraad reeds tot practische gevolgen heeft geleid en, zoo neen, of daarop goede vooruitzichten bestaan. Deze leden maakten de opmerking, dat aan het kapitaal faciliteiten moeten worden verleend om het ter belegging in de gewenschte ondernemingen beschikbaar te krijgen.

Zij merkten verder op, dat deze faciliteiten zoowel aan den grooten als aan den kleinen landbouw ten goede behooren te komen.

Sommige leden bepleitten uitzending van een uit ervaren zakenlieden bestaande commissie naar Suriname om het vraagstuk van versobering van den landsdienst ter plaatse te onderzoeken; andere leden zouden, indien er een commissie werd uitgezonden, er de voorkeur aan geven, deze te doen bestaan uit leden der Volksvertegenwoordiging. Weer andere leden achtten hernieuwd commissioriaal onderzoek ongewenscht en zagen met verlangen uit naar het door den Minister aangekondigde plan.

Nu de scheidsrechter in het tusschen Nederland en de Vereenigde Staten gerezen geschil ten aanzien van de souvereiniteit over het eiland Palmas of Miangas — de heer Max Huber — beslist heeft dat bedoeld eiland in zijn geheel deel uitmaakt van het Nederlandsch grondgebied, hadden wij verwacht dat de Eerste Kamer zou hebben gevraagd waartoe het overleg tusschen de Ministers van Koloniën en van Buitenlandsche Zaken in zake de westgrens van Suriname heeft geleid en in welk stadium de zaak thans verkeert. Edoch, deze vraag is niet gedaan.

* * *

In de „Economisch-Statistische Berichten" van 4 April een belangwekkend artikel van den heer W. de Cock Buning *„Een kolonisatie-maatschappij voor Suriname"*. Wij komen in een volgend nummer daarop terug.

* * *

Wij ontleenen aan de *N. R. Ct.* het volgende bericht:

„In den ochtend van 21 Februari is te Paramaribo door de marine, vertegenwoordigd door den etat-majoor en de bemanning van de Hertog Hendrik, op indrukwekkend plechtige wijze een bloemstuk neergelegd aan den voet van het standbeeld van H. M. de Koningin. Een ontzaglijke menschenmassa was op de been en genoot van de schitte-

rende parade, waarbij de verschillende deelnemende korpsen een goed figuur sloegen.

Het bloemstuk, in den vorm van een anker van meer dan een meter hoogte, wekte de algemeene bewondering.

Het bloemstuk werd naar het standbeeld gedragen door een deputatie van mariniers, waaronder een Surinaamsch matroos.

Nadat het saluut was gebracht, werd gedefileerd voor het standbeeld en vervolgens de officieren ten Gouvernementshuize ontvangen. Daar kwam spontaan de wensch op om ook een hulde te brengen aan Eilerts de Haan, den leider van de Corantijn-expeditie, na wiens tragischen dood aan de Gran Rio het bevel der expeditie werd overgenomen door den tegenwoordigen commandant Kayser. De daarvoor noodige maatregelen werden met bekwamen spoed getroffen en niet lang daarna begaf zich een stoet van zes automobielen naar het standbeeld van Eilerts de Haan, waar het eerst het woord werd gevoerd door kolonel Kayser. De marine, zoo sprak hij o.m., heeft militair optreden ten doel, maar zij neemt ook actief deel aan de werken des vredes. Eilerts de Haan gaf zijn leven voor het wetenschappelijk onderzoek der Surinaamsche binnenlanden. Spreker herdacht toen de tragische oogenblikken, die hij en zijn metgezel, dr. Hulk, beleefden bij den dood van hun chef, die een onuitwischbaren nadruk naliet op alle deelnemers der expeditie. Hij stelde ten slotte Eilerts de Haan als een voorbeeld voor de jongere officieren der marine.

De gouverneur nam nu het woord en verklaarde, dat het hem een voorrecht was aan deze hulde ter nagedachtenis van wijlen den luitenant ter zee Eilers de Haan te mogen deelnemen in gezelschap van mannen als Kayser, de Goeje en Stahel, de helden van de exploitatie onzer binnenlanden.

Daarmede was deze korte, maar treffende huldiging, die weder een ontzaglijken stoet op de been bracht, afgeloopen.

***

Een „Hbld."-medewerker seint uit Paramaribo via Holland Radio d.d. 31 Maart:

Van het Zeelandia-fort donderen de saluutschoten. De „Cottica" vaart Hollandwaarts. Aan boord is Gouverneur baron Van Heemstra, die 7 jaar de gelegenheid zocht, en vond, om de belangen van Nederland en van Suriname met uitzonderlijke toewijding en werkkracht te dienen.

Het afscheid bewees door zijn hartelijke bewogenheid dat Paramaribo bewust is wat het heengaan wegens ziekte van mevrouw Van Heemstra voor deze exceptioneele regentenfiguur moet beteekenen.

Bij het ceremonieel afscheid waarbij, comform het protocol, de ambtelijke wereld ondanks de tropische middagzon gerokt verscheen, vond de heer Heemstra, blijkbaar ontroerd, voor ieder nog een afscheidswoord, terwijl hij in gala, vergezeld door freule Van Heemstra, ging langs de rijen van leden van den bestuursraad, van hooge ambtenaren, van leden der Koloniale Staten, ambtenaren en de singulier genoeg heel achteraan geplaatste — leiders van de zakenwereld.

Nog lang wuifden de gouverneur en freule van het sloependek naar de menigte, die ontroerd achterbleef op den steiger.

In de ondernemerskringen wordt allerwege de hoop gekoesterd dat baron van Heemstra in het moederland den nadruk zal leggen op de noodzakelijkheid dat den kapitein van het koloniale schip, die de plaatselijke en oogenblikkelijke omstandigheden het best kan beoordeelen, meer verantwoordelijkheid, meer armslagruimte zal worden gegeven.

De hutten van den heer Van Heemstra en de freule op de „Cottica" waren in een waren bloementuin herschapen. In heel Paramaribo waren de bloemenmagazijnen uitverkocht. De straten, waarlangs de uittocht trok, waren met dichte rijen belangstellenden bezet.

***

Op 23 April zal de afgetreden gouverneur van Suriname, baron Van Heemstra, gehuldigd worden door oud-ambtenaren en personen, die een reis naar Suriname hebben gedaan tijdens het gouverneurschap van baron Van Heemstra. Mr. dr. J. van Haaren, gouvernementssecretaris van Suriname, die thans hier te lande met verlof vertoeft, zal de eerste woordvoerder zijn ter aanbieding van een blijk van erkentelijkheid voor genoten vriendschap en gastvrijheid. De huldiging zal geschieden in hotel „Duinen-Dael" te Bloemendaal.

***

De Nederlandsche Botanische Vereeniging heeft op Zaterdag 31 Maart haar voorjaarsvergadering, die door ruim 90 personen bezocht werd, gehouden. Onder de aanwezigen werden opgemerkt de nieuwbenoemde gouverneur van Suriname, dr. A. A. L. Rutgers, die op zijn doorreis van Buitenzorg naar Paramaribo hier te lande vertoeft.

***

Dat kolonisten in Suriname oud kunnen worden blijkt wel uit de mededeeling van „De Surinamer", dat de heer Domingo Rodrigues den dag heeft herdacht, waarop hij 65 jaren geleden in Suriname voet aan wal zette.

Curaçao.

Begrooting 1929.

Ingediend is de begrooting voor 1929. Zij is ditmaal van bestuurswege sluitend gemaakt met een voordeelig slot van ƒ 110.000.—, maar gerekend wordt op ƒ 1.170.000.— uit leening te vinden ten behoeve van straten- en wegenverbetering en -aanleg op Curaçao en Aruba, havenverbetering en waterwerken. Alleen voor het eiland Curaçao is een voordeelig verschil van ± ƒ 150.000.— tusschen ontvangsten en uitgaven geraamd. Aruba heeft buiten den wegenaanleg nog een nadeelig saldo van ƒ 25.000.—. Behalve de bovengenoemde ƒ 1.170.000.— zijn de inkomsten op ƒ 4.294.500.— en de uitgaven op ƒ 4.182.889.— geraamd. De raming der inkomsten is ƒ 70.000.— boven de opbrengst der middelen in 1927.

Aan de memorie van toelichting ontleenen wij, dat het bureaupersoneel zal worden uitgebreid, dat er een bevolkingsregister op Curaçao en Aruba komen zal, dat Aruba een vasten rechter krijgt, dat in de richting van de onderwijsgelijkstelling weer een stap zal worden gedaan door aan het bijzonder onderwijs een tegemoetkoming in de kosten van het aanschaffen van leermiddelen en schoolbehoeften te betalen. Op andere onderwerpen zullen wij allicht nog terugkomen.

Een nazate van Petrus Stuyvesant.

Te White Plains, in den staat New York, is de vorige week een mevr. Margaret Livingston Wainwright overleden. Zij was de dochter van Nicolas William Stuyvesant en een afstammelinge in rechte lijn van Petrus Stuyvesant, den bekenden Hollandschen gouverneur van Nieuw Nederland.

(N. R. Ct.)

Historisch Genootschap.

Tot lid van het Historisch Genootschap te Utrecht is benoemd de heer C. K. Kesler, oud-directeur der Hendrikschool te Willemstad, later leeraar aan de gelijknamige onderwijsinrichting te Paramaribo.

Begrooting 1928.

Het Voorloopig verslag der 1e Kamer is verschenen. Zeer vele leden betreurden, dat de minister termen had gevonden de in Curaçao vastgestelde begrooting niet goed te keuren. Beleid van minister en gouverneur, politievraagstuk, herziening van het regeeringsreglement, onderwijsgelijkstelling, verbetering der Handelskade, bovenwindsche eilanden, het ontijdig vertrek van ir. Escher, de leiding der watervoorziening, ambtenaren-bevolking — dit alles kwam ter sprake, soms wat scherper nog dan in de Tweede Kamer.

Een ding trof ons bijzonder, omdat wij het onlangs ook van andere zijde vernamen: de hoedanigheid van het bijzonder onderwijs zou achterstaan bij die van het openbaar onderwijs. Als voorbeeld wordt genoemd, dat bij het bijzonder onderwijs geen onderwijs in het Nederlandsch zou worden gegeven doch alleen in een inlandsche taal, en de bekwaamheid van het onderwijzend personeel en van de inspectie zou niet boven allen twijfel verheven zijn.

Wij meenen, dat tot nu toe algemeen toegegeven werd, dat het bijzonder onderwijs zeker niet beneden het openbare stond. Leest men in het laatste K. V., over 1925, dan ziet men omtrent het openbaar onderwijs:

de Emmaschool bleef geheel op peil en maakte een gunstigen indruk;

de Hendrikschool stond door gemis aan geschikte en voor sommige vakken bevoegde leerkrachten over het algemeen niet op de gewenschte hoogte;

de Wilhelminaschool gaf meer reden tot tevredenheid; het werd echter zeer gewenscht geacht dat de staf van onderwijzeressen met leerkrachten met in Nederland verkregen bevoegdheden verder zou worden aangevuld;

en over de scholen der R. K. Missie:

alle scholen, met uitzondering van één, gaven reden tot tevredenheid; eenige konden goed worden genoemd.

En elders in dat verslag lezen wij: „Het bijzonder heeft niet als het openbaar onderwijs te kampen gehad met moeilijkheden om voldoende leerkrachten te vinden."

Voorwaar, om geloof te vinden moeten de Eerste Kamerleden, die de klachten overbrachten, met andere bewijzen komen, dan dat bij het bijzonder onderwijs het onderwijs niet in het Nederlandsch maar in een (sic!) inlandsche taal zou gegeven worden.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Nog eens: Boyé.

De Gouverneur Generaal van Curaçao en onderhoorige Eylanden betuigd zijn bijzondere tevreedenheyd over het gehouden gedrag van bestuur van de Heer Commandeur van Aruba Boyé geduurende het jaar 1816.

Zendende zijn WelEdele ter viering van het aanstaande Nieuw Jaars feest, Hiernevens Eén Ham en twee kaassen.

Hoopende en niet twijffelende of dezelve zullen aangenaam weezen.

Curaçao 27 December 1816.

Op order van Zijn Excellentie de Heere Gouverneur-Generaal van Curaçao enz. enz. enz.

I. KIKKERT.

WelEdelgestrenge Heer Boyé
Commandeur van Aruba.

Uit den Verren Vreemde.

Egypte—Groot Brittanië.

Nahas Pasja, de nationalistische Egyptische premier, heeft niet getalmd met van zich te doen spreken. Zijn regeering heeft een nota gericht tot de Londensche regeering, waarin, met terzijdestelling van de verklaring van 1922, werd verlangd de voorslagen onafhankelijkheid van Egypte; het recht het Suez-kanaal met Egyptische troepen veilig te stellen, zonder hulp van een Britsche krijgsmacht ten Egypte hierom zelf mocht vragen; Egypte te beschouwen en te behandelen als een met Gr. Brittanië verbonden gelijkgerechtigden staat; Egypte meester over Soedan.

't Leek op: alles of niets, en zoo noodig hierom vechten.

Londen liet niet lang wachten op bescheid, maar de regeering zond dit niet rechtstreeks, doch — hierin lag al opgesloten, dat zij zich geenszins op standpunt stelde, dat in Nahas' eischen aangegeven was — doch liet het overhandigen door den hoogen Britschen commissaris te Kaïro Sir George Lloyd.

Deze nota leek, op 't eerste vernemen, volstrekt niet tot bevrediging van Nahas' eischen te kunnen strekken. Zij begint met de verklaring dat zij Nahas' nota niet kan aanvaarden als een juiste uiteenzetting van de betrekkingen tusschen de twee landen. Zij geeft dan de verklaring van Februari 1922 (waarover wij in onze vorige beschouwing over de Egyptische kwestie hier spraken) aan als de grondslag van haar positie in Egypte en zij stelt, in verband hiermede, haar plicht vast: 1°. om de verbindingen van het Britsche rijk in Egypte te verzekeren; 2°. ter verdediging van Egypte tegen elken buitenlandschen aanval of elke inmenging buitenaf, direct of indirect; 3°. om vreemde belangen te beschermen, evenals die van minderheden; 4°. t.o.v. het behoud van Soedan;

totdat al deze zaken door een overeenkomst tusschen Engeland en Egypte geregeld zullen zijn.

Nu heeft Groot Brittanië een poging gedaan deze regeling tot stand te brengen, doch dit is pas door Egypte onvoorwaardelijk afgewezen, geen de crisis heeft veroorzaakt, waardoor het ministerie Nahas pasja aan 't bewind gekomen is. Alles keert nu automatisch terug naar —, of bij de verhoudingen zooals die in 1922 geregeld zijn.

Nahas krijgt dus, zou men zoo zeggen, voor zijner eischen nul op 't rekest. Zou 't nu hard tegen hard gaan. Naar 't zich laat aanzien, zou hier anders wel blijken dat de soep niet zoo warm gegeten wordt als zij wordt opgediend. Egypte was volstrekt niet in geestdrift onstoken over Nahas' boud optreden. De meer bezadigde elementen laakten het als een wanhoopsdaad, een soort van politieken

voor… …positie waarin de … … Lust om er „desnoods om te … … chten" bleek maar bij zeer weinigen aanwezig. Nahas heeft getoond de kunst te verstaan om zijn draai te nemen en hierdoor kan alles op een sisser uitloopen. Althans wij lezen, dat hij in het feit, dat de Engelsche regeering niet nader aandringt op de pas verworpen (ontwerp)overeenkomst, doch op den grondslag van 1922 wil blijven staan, een tegemoetkomende houding ziet, die verdere samenwerking mogelijk maakt.

Nu heeft de Londensche regeering dit standpunt dadelijk na de verwerping van 't ontwerp tot het hare gemakt, maar Nahas is daarna en daar tegen opgetreden, terwijl hij ook tegen de inmenging van Londen in de wetgeving van Egypte was opgekomen, als waarover hij nu verder maar zwijgt.

Bij dezen politieken strijd is het voordeel aan de zijde van Londen. Indien Nahas pasja aanblijft, is zijn positie, en die van de Wafd-partij, stellig verzwakt.

De eerste overgang van een Christin tot den Hindoegodsdienst.

De Maharaja van Indore had het oog laten vallen op een Amerikaansche schoone. En deze, miss Nancy Miller, was deze onderscheiding niet onwelgevallig. Het werd ernst. Er was sprake van een huwelijk. Heel Indore, heel Britsch-Indië, heel de Hindoe-wereld in opschudding. Mejuffrouw Miller wilde tot den Hindoegodsdienst overgaan. De opschudding werd er niet minder door. Een dergelijke overgang had zich nog nooit voorgedaan. In welke kaste zou zij opgenomen worden? De hooge plaats, die zij bestemd was in te nemen, liet hieromtrent wel geen twijfel, maar voor de orthodoxen gaf 't geval hierom slechts te meer aanstoot. Welke plaats zou zij innemen in het vorstelijk gezin, in den hofkring, in 't openbaar, naast den vorst en naast diens vrouwen? De Maharaja besloot afstand te doen van den troon, om dit huwelijk te kunnen sluiten. Het geval werd hierdoor velen sympathiek. Wanneer hij, die menschelijkerwijze gesproken, in zijn land elke vrouw kan krijgen, die hij begeert, om een vrouw, een vreemde, zijn kroon ten offer brengt, dan gaat men die daad hoog stellen. Wanneer 't de vrouw niet te doen is om als heerscheres een troon te bestijgen, gaat men, al is haar uitverkorene ook schatrijk, toch ook voor haar besluit andere motieven aannemen. Jagadgoeroe Shri Shankaracharaya de hooge priester, werd bereid bevonden de ceremonie en inzegening voor den overgang tot het Hindoeïsme te doen. Zij zou opgenomen worden in de hooge danggharkaste.

De plechtigheid is den 13en Maart voltrokken te Gangapoer, een plaatsje op eenige mijlen van de stad Nasik gelegen.

Is het feit voor de geheele wereld tot een interessant bericht van onzen tijd geworden, ter plaatse zelf is het een gebeuren vol groote emotie geweest. Wij ontleenen eenige gegevens aan de Britsch-Indische bladen.

Voor de plechtigheid was een plaats aan de rivier gekozen, waarom heen het terrein amphitheatersgewijze oploopt. Lang voordat de shoeddi ceremonie begon was er een enorme toeloop van nieuwsgierigen, van verre gekomen, onder welke ook vrij veel Europeanen. Een gedrang van voetgangers en vervoermiddelen van elke denkbare soort. De bekeerlinge droeg hindoekleedij en was blootvoets.

De Shankaracharya liet de eerste ceremoniën door andere priesters vervullen. Zijne Heiligheid verscheen eerst toen de plechtigheid ongeveer op de helft was. Na de homa en soedhi (de purificatie) ging miss Miller, die den naam van Devi Sharmishta gekregen heeft, tot hem en ontving zijn zegen.

Geruchten hadden de vrees doen ontstaan, dat de orthodoxen, die zich tegen de opname van de Christin in de Hindoeleer en kaste zijn blijven verzetten, pogingen zouden in het werk stellen om de plechtigheid onmogelijk te maken, of op andere wijze openlijk zouden protesteeren. Hiervan is echter niets tot uiting gekomen.

Wel is aan de nieuwelinge op den terugweg naar Nasik een adres aangeboden namens het Comité voor de onderdrukte klassen, waarin aan de nieuwe zuster verzocht wordt haar invloed te laten gelden om ook voor deze een nieuwen tijd van gelijkheid en broederschap te doen aanbreken.

In den namiddag van denzelfden dag werd Devi Sharmishta verwelkomd in een Hindoetempel in Nasik, bij welke gelegenheid zij zelf ook het woord voerde. Zij zette uiteen hoe zij tot haar sympathie voor de Hindoeleer gekomen is. Met haar opname beschouwt zij de tot nu toe gesloten deuren als geopend. De Shankaracharya sloot zich hierbij aan, hij verheugt zich erin, dat zijn inzicht thans door velen begrepen en gedeeld wordt, hij ziet in het gebeurde een nieuwe era voor het Hindoeïsme, dat een toevlucht kan worden voor allen, die de waarheid zoeken.

Hiermede kan worden volstaan om een denkbeeld te geven van de beteekenis welke aan deze gebeurtenis wordt toegedacht.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

Gedurende het verblijf in Indië van den heer L. D. Petit, secretaris dezer afdeeling, zal zijn functie worden waargenomen door den heer *W. Rehbock* (firma Hofmann, Schöffer & Co.), *Keizersgracht 517, Amsterdam.* Men wordt dus verzocht alle stukken voor de Afdeeling Amsterdam *vanaf 16 April 1928* tot nader bericht aan hem te adresseeren.

Afdeeling Apeldoorn.

Vrijdag 13 April 's avonds 8 uur, in de groote zaal van Hotel v. d. Burg, lezing met lichtbeelden door *Prof. Dr. C. Schröter* uit Zürich, over: *Reisindrukken van Java.*

Leden met twee huisgenooten en begunstigers vrijen toegang; andere belangstellenden *f* 0.50.

Zaterdag 21 April in „Park Tivoli", 's avonds *kwart voor acht,* tweede *Eurasia-avond.* Opvoering van *„Njai Sonna",* van J. Fabricius, met krontjongliedjes en bal na.

Men zie verder het reclameraam bij kunsthandel Minderman en de programma's.

Plaatsbespreken Vrijdag 20 April van 10—11 uur *alleen* voor leden en begunstigers van O. en W., daarna voor iedereen.

HET BESTUUR.

Afdeeling 's-Gravenhage.

REISE-EINDRÜCKE AUS JAVA 1927.

Voordracht van Prof. Dr. C. Schröter, Zürich.

Prof. Dr. C. Schröter, oud-Hoogleeraar in de Botanie aan de Techn. Hoogeschool te Zürich, hield op Zaterdag 7 April, des avonds 8 uur in de groote zaak van het hotel „De Twee Steden" voor de Afd. 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West" eene voordracht over zijne indrukken van Java, in 1927 opgedaan.

De Voorzitter, de heer F. van Peski, heette allen welkom en verheugde zich over de talrijke opkomst. Hij wees er op, dat reeds meermalen lezingen gehouden waren over Java, doch steeds door Nederlanders en dat het niet alleen een groote eer was, dat de bekende Professor Schröter voor onze Afdeeling wilde optreden, doch dat het allen ongetwijfeld belangstelling zou inboezemen eens te hooren hoe een vreemdeling over ons Indië denkt en welke indrukken hij daarvan heeft gekregen. Daarna sprak de voorzitter Prof. Schröter in de Duitsche taal toe en leidde hem in bij de aanwezigen.

Prof. Schröter begon zijn lezing door te vertellen, dat hij het afgeloopen jaar zeven maanden op Java had vertoefd en door uitgebreide excursies een groot deel van het eiland had bestudeerd; hij was vol lof over de groote mate der Indische gastvrijheid. In het bijzonder is hij dank verschuldigd aan den toenmaligen Directeur van het Departement van Landbouw, Handel en Nijverheid, Dr. A. A. L. Rutgers, aan den Directeur van den Botanischen tuin in Buitenzorg, Prof. Dr. Docters van Leeuwen en den beste kenner van Java's Flora, de heer C. A. Backer.

Bij den aanvang gaf hij een beknopt overzicht van de Koloniale geschiedenis, waarbij hij speciaal liet uitkomen welke weldaden de Hollanders den Inlander bewezen hebben; zij hebben de Inboorlingen bevrijd van de onderdrukking en uitzuiging door hun eigen hoofden; zij hebben het land tot rijken bloei gebracht; de bevolking heeft zich in honderd jaar verzesvoudigd (Java is met 36 millioen inwoners tegenwoordig het dichtst bevolkte land van de geheele aarde — 271 zielen per vierk. K.M.).

Er wordt in den laatsten tijd veel gedaan voor de zelfstandigheid van den Inlander: Het instellen van een Volksraad, het stichten van een uitgebreid aantal scholen van allerlei soort, het bekleeden door Inlanders van vele staatsbetrekkingen enz.

In het algemeen zijn de omvangrijke maatregelen van de regeering, gemeente en ondernemingen te roemen in het tegengaan van verschillende ziekten door prophylaxis, serum-behandeling, stads- en woning-hygiëne; verder in het bijzonder het bestaan der Landskoepokinrichting, het Instituut Pasteur te Bandoeng en het medische laboratorium van de „Stovia" te Weltevreden, waar het Prof. Janssen voor korten tijd gelukt is het anti-beri-beri vitamine toe te passen.

De Cultuur-ondernemingen op Java en Sumatra zorgen op voorbeeldige wijze voor hunne koelies door het oprichten van scholen, het bouwen van woningen, drinkwatervoorziening, het oprichten van poliklinieken enz.

Spreker behandelde voorts in het kort den geologischen toestand van Java, de werking der vulkanen en het klimaat.

Hij eindigde zijn rede met te zeggen, dat het zeer ondankbaar zou zijn van de Indiërs, wanneer zij zich van Nederland zouden losmaken; te hopen is het, dat het verlangen der Inlanders naar zelfbestuur in goede banen geleid zal kunnen worden; door voortdurende samenwerking van allen kan men alleen het goede bereiken.

Ten slotte sprak spreker zijn bewondering uit voor het schoone wonderland en besloot zijn rede met den wensch, dat het de Indische regeering gelukken moge de hangende problemen betreffende samenwerking tusschen Hollanders en Indiërs op te lossen.

Het grootste deel der lezing werd ingenomen door de vertooning van prachtig geslaagde, meest gekleurde lichtbeelden, die op de aanwezigen een diepen indruk maakten, terwijl het enthousiasme van den spreker een levendig applaus veroorzaakte.

De voorzitter dankte Prof. Schröter namens alle aanwezigen voor zijn schoone en boeiende redevoering.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Op uitnoodiging van het Hoofdbestuur van „Oost en West" hield Prof. Dr. C. Schröter, oud-hoogleeraar in de Botanie aan de Erdgen. Techn. Hochschule te Zürich, Dinsdag 27 Maart, 's avonds te 8 uur, in de collegezaal van het Botanisch Laboratorium te Utrecht, een lezing over: „Java's plantenwereld".

In de pauze van deze zeer goed bezochte lezing, waartoe ook drie studentenvereenigingen waren uitgenoodigd, vond de heer Huges uit Arnhem gelegenheid een en ander over de I. T. A. te vertellen en op te wekken tot een bezoek.

De Secretaresse van de Afdeeling „Utrecht en Omstreken".

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

VAN DE I.T.A.

Aan de Besturen der Afdeelingen.

De Voorzitter der afd. Arnhem, *Voorzitter der I.T.A.,* de heer Mr. J. Huges, schreef, vóór den aanvang der laatste Hoofdbestuursvergadering op 7 dezer aan den Voorz. der Vereeniging het volgende, met verzoek zulks ter kennis te brengen van de te dier vergadering aanwezige H.B.-leden.

A. Omtrent verspreiding der reclameplaten voor de I.T.A.

„Wanneer de verschillende afdeelingen in den lande nu inderdaad *ernstig* mede willen werken aan het slagen van ook hunne tentoonstelling, dan moeten zij *nu* nog zorg dragen voor publicatie van onze reclameplaten.

Voorbeeld: 2 heeren en 2 dames in een kleine stad in het Noorden, zijn met 70 platen onder den arm een rondgang aangevangen bij grootere winkeliers, doctoren, notarissen, advocaten, instellingen enz., en plaatsten in één middag: 52 st.

B. Omtrent het bezoek aan de I.T.A.

Het afdeelingsbestuur kiest een geschikten dag uit, liefst na 23 Juni e.k. en verzamelt — persoonlijk of per inteekenlijst — zooveel mogelijk leden-deelnemers om zich heen. Deze deelnemers vormen zich tot „cellen" in de burgerij om algemeene aansluiting te verkrijgen. Bij energiek werken zal het dan mogelijk zijn een extra Oost en West-trein te doen loopen.

De Voorzitter der Vereeniging beval het voldoen aan beide verzoeken met warmte aan de vergaderden aan.

Aan de leden van de afdeeling 's-Gravenhage.

Beleefd, doch dringend verzoek, om tot vermijding van onkosten en verwarring de verschuldigde contributie *niet* aan het Hoofdbestuur over te maken, doch aan den Secretaris-Penningmeester der Afd. 's-Gravenhage, Giro-Nr. *135120.*

Van de Redactie.

HULDEBLIJK H. M. DE KONINGIN-MOEDER.

Op verzoek van het Haagsche Propaganda-Comité voor het huldeblijk van de Nederlandsche vrouwen, geven wij gaarne een plaats aan den navolgenden oproep.

Op *Donderdag 12, Vrijdag 13* en *Zaterdag 14 dezer,* telkens van 9 uur tot half 6, heeft in Den Haag en Scheveningen de *inzameling* plaats voor het huldeblijk der Nederlandsche vrouwen voor H. M. de Koningin-Moeder. In een groot aantal scholen en gebouwen worden in gesloten bussen de giften in ontvangst genomen en de namen op lijsten geplaatst; alom in de stad ziet men de circulaire aangeplakt met de opgaaf van de ter beschikking gestelde gebouwen. Op uitdrukkelijk verzoek van H. M. de Koningin-Moeder zullen op de lijsten alleen de namen der geefsters worden vermeld, niet het bedrag der gift.

Het Comité, dat de voorbereiding hiervan ter hand heeft genomen, heeft in alle kringen groote instemming voor het plan ondervonden en is er dan ook van overtuigd dat zéér vele Haagsche vrouwen van elken leeftijd aan den oproep gehoor zullen geven, om door het brengen van haar gift uiting te geven van den eerbied en de sympathie, die zij voor de Koningin-Moeder gevoelen. Zij, die door bijzondere omstandigheden verhinderd mochten zijn persoonlijk haar handteekening te komen plaatsen, zijn in de gelegenheid haar gift te storten op gironummer 13699 van de penningmeesteres van het Hoofdcomité, W. van Panthaleon van Eck te 's-Gravenhage.

VERBETERING.

In het artikel van den Heer Mr. J. Lusink *„Agrarische Vraagstukken voor de Buitengewesten"* in het No. van 5 dezer, is in de 3e alinea een storende drukfout te rectificeeren.

Gelezen moet worden: *b.* Erfpacht, krachtens de Erfpachtsordonnantie voor de buitenbezittingen. (Stbl. 1914 No. 367).

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

E. J. D. de Boer, 3e Officier b. d. Gouv. Marine, p.a. Pension „De Dam", Damstraat 34, Amsterdam (C.).
Ch. G. Cramer, idem als voren, Wilgstraat 46, 's-Gravenhage.
J. C. Stoové, idem als voren, Lange Nieuwstraat 5, Utrecht.
P. J. J. Verbrugh, idem als voren, Zandwijk H 9, Tiel.
Dr. R. A. M. Bergman, Gouv.-arts bij den D.V.G., Coornhertstraat 13, Haarlem.

J. Recourt, Commissaris 2e kl. b. d. alg. politie, 2e Adelheidstraat 167, 's-Gravenhage.
Mej. W. C. Palstra, Onderwijzeres b. h. M.U.L.O., Mercatorplein 35 (III), Amsterdam.
Mr. H. M. Cohen, Rechterlijk ambtenaar, Groot Hertoginnelaan 140, 's-Gravenhage.
Mej. J. A. Nuijsink, Verpleegster 1e kl. b/d Mil. hospitalen, De Ruijterstraat 58, 's-Gravenhage.
N. H. Sax, 3e officier bij de Gouv. Marine, a/b Hr. Ms. „Wachtschip", Willemsoord.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Mej. M. E. Gebhardt, Commies b. d. S.S. en Tramwegen, Sweelinckstraat 216, 's-Gravenhage.
Ir. J. van Gendt, tijd. wnd. ingenieur 1e kl. voor de Landsgebouwen, Noordeinde 38, 's-Gravenhage.
C. van de Sanden, Techn. Opziener 2e kl. b. d. Bijz. strafgevangenis te Meester-Cornelis, Paul Krugerlaan 259, 's-Gravenhage.
K. W. Eitel, Hoofdopzichter b. d. Afd. Gezondmakingswerken en Volkshuisvesting van den dienst der Volksgezondheid, Esslingen a. Neckar, Klarastrasse 21a, (Duitschland).
L. Adams, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Pr. Hendrikplein 8, 's-Gravenhage.
A. van der Molen, Referendaris b/h Hoofdkantoor v/d dienst der Volksgezondheid, Devénterstraat 156, Apeldoorn.
J. P. van Zuylen, wnd. alg. ontvanger 4e kl. bij 's Lan... kas, Zoutmanstraat 14, 's-Gravenhage.
S. Leefmans, Directeur van het Instituut voor Plante... ziekten, p.a. A. Ravenstein, de Lier (Z.-H.).
A. J. van Rossen, Fungeerend controleur b.h. B... Koninginnelaan 49, Rijswijk (Z.-H.).
A. van Tijn, Onderwijzer 1e kl. b/h O.E.L.O., Us... lincxstraat 51, 's-Gravenhage.
R. J. v. d. Mije, Onderbeheerder b/h Havenwez... Hoogeweg 62, Zandvoort.
J. Th. Verstelle, 1e Officier b/d Gouv. Marine Go... straat 34, Middelburg.
G. Joustra, Commies 1e kl. b/d P.T.T.-dienst, Meere... straat 29, Hoorn.
C. J. Eggink, Opzichter 1e kl. b/d Landsgebouw... Zwarteweg 59, Bussum.
H. Ch. M. Pernis, Adj.-inspecteur van Financi... Regentesselaan 248, 's-Gravenhage.
Tj. K. Ong, Commies b/d kantoordienst v/h B. ... i/d residentie Bali en Lombok, Van Kinsbergen... 69, 's-Gravenhage.
D. P. C. de Gunst, Controleur 1e kl. b/d P.T.T.-die... Stadhouderslaan 32, Leiden.
L. Waasdorp, Ingenieur 2e kl. b/d P.T.T.-die... Haarlemmerstraat 199, Leiden.
J. C. Boomer, Directeur 2e kl. b/d dienst v/h Gew... geniswezen; Columbusstraat 89, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 4 tot 11 April 1928.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
Jhr. Mr. Dr. L. H. N. Bosch Ridder van Rosenthal, Burgemeester, Groningen, Groote Markt 29. f 5.—	Voorzitter afdeeling Groningen.
F. Bok, Arts, Haarlem, Westerhoutpark 15. f 5.—	den heer J. J. Fraser te Haarlem.
Jhr. W. C. J. Versluys, oud O.-I. Hoofdambtenaar, Heemstede, Laan van Bloemenhove 19. f 5.—	Eigen aanmelding.
Jos. Haan, Apotheker, Amersfoort, Weyerstraat 9. f 5.—	Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
C. H. B. Alsche, Velp (G.), Rozendaalsche Laan 59. f 5.—	Penningmeester afdeeling Arnhem.
Mevrouw W. van Helten—Fischer, Rotterdam, Heemraadsingel 118. f 5.—	Voorzitter afdeeling Rotterdam.
Dr. P. van Andel, oud-Officier v. Gezondheid 1ste kl. N.-I., Den Haag, Lubeckstraat 72. f 5.—	Secretaris afdeeling Den Haag.
Mejuffrouw S. C. van Leersum, gep. Hoofdonderwijzeres, Den Haag, Obrechtstraat 146. f 5.—.	
H. F. N. Roskott, oud-Ass.-Resident, Den Haag, van Hoeijlaan 55. f 5.—.	
B. F. Roskott, Den Haag, van Hoeijlaan 55. f 5.—.	
D. J. Stam, gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Suezkade 130. f 5.—.	Eigen aanmelding.
R. A. H. Thierbach, oud-Hoofdonderwijzer O.-I., Den Haag, Laan v. Meerdervoort 136A. f 5.—.	
Dr. Th. Valeton, oud-Afd. Chef Dep. v. L., N. en H., Wassenaar (den Deyl), Rijksstraatweg 362. f 10.—.	
H. Somer, Assen, Oranjestraat 5. f 5.—.	den heer H. Hofman te Soerabaja.
B. Götz, Assen, Kanaalstraat 14. f 5.—.	
C. H. A. Hartje, Directeur Jaarbeurs-Restaurant, Vredenburg, Utrecht. f 5.—	Secretaris afd. Utrecht.
Dr. I. Korswagen, Nijmegen, St. Annastraat 52. f 5.— ...	Mevrouw J. M. S. Hogerland—Maarschalk te Nijmegen
W. F. d'Harvant, Nijmegen, Canisiussingel 14. f 5.—	Mevrouw C. Jentink—Courier dit Dubekart te Nijmegen
G. J. Somer, oud-Hoofdambtenaar der Posterijen, Nijmegen, Berg en Dalsche Weg 134. f 5.—.	
Mr. Th L. Prins, Kantonrechter te Schoonhoven, Haven 57. f 5.—.	
J. A. Schuurman, oud-Hoofdingenieur-chef Mijnwezen, Den Haag, Emmastraat 39. f 5.—.	
N. J. Verweij, oud-Inspecteur L.O. in Ned.-Indië, Den Haag, Weimarstraat 201. f 5.—.	Eigen aanmelding.
W. G. van Wettum, Regeeringsadviseur in Internationale Opiumzaken, Den Haag, van Beverningkstraat 5. f 6.—.	
Mr. Dr. H. Zaalberg, Directeur van Pensioenfondsen voor de Kol. landsdienaren, Den Haag, van Beverningkstraat 21. f 10.—.	

Adresveranderingen:

L. E. van Hecking Colenbrander, Controleur B.B., van: Den Haag, van Weede van Dijkveldstr. 41 naar: Utrecht, Buys Ballotstraat 14. f 5.— (contributie '28 reeds voldaan).
C. L. Tomson, van: Rotterdam, Houttuin 37a naar: Den Haag, Fultonstraat 98. f 5.—.
H. Bergema, miss. pred. Leiden, van: Lijsterstraat 7 naar: Nieuwe Rijn 22.
H. F. Wagenaar, Reisiger, Uitgever, Haarlem, van: Prinsessekade 33 naar: Eindenhoutstraat 59.
W. C. Clasener, Amsterdam, van: Chasséestr. 37 boven naar: Admiralengracht 201 boven.
E. Löwenstein, Amsterdam (Z.), van: Jacob Obrechtstr. 7a naar: Alex. Boersstraat 29b.
J. H. Pootjes, Onder-directeur Ned.-Ind. Escompto Mij., van Batavia naar: Amsterdam, Keizersgracht 573, p.a. N.-I. Escompto Mij. f 5.—.
N. H. Westerouen van Meeteren, Inspecteur N.-I.-S., van: Semarang naar: Den Haag, Wassenaarscheweg 40, p.a. Ned.-Ind. Spoorweg Mij. f 5.—.
Mevrouw A. A. E. Coert-Volten, Den Haag, van: Berkstraat 26 naar Groot Hertoginnelaan 79.
J. J. Felix, Kapitein-Intendant N.-I.-L., Den Haag, van: Madoerastr. 4 naar: Balistraat 47a.
J. H. Meijer, oud-Resident, Den Haag, Zuidwerflaan, van: 18 naar: 12.
W. van Genderen, van: Combé bij Paramaribo naar: Plantage Caledonia, Beneden-Saramacca (Suriname).
L. Hundeshagen, Mijningenieur, van: Loel...oe Sik... naar: Stuttgart, Herdweg 78, p.a. Ir. L. ... F. Hu... hagen.
Rectificatie: Mr. H. A. Nauta, Voorzitter Lan...draad, Modjokerto naar: Sragèn (res. Soerakarta)...
Mr. Raden Hadi, thans: Ambtenaar Departe...ment Onderwijs te Weltevreden.
A. H. Hinsen, van: Karang Anjer (Blitar) naar: ... onderneming „Kali Bendo", Banjoewangi.
Ismail, Indisch Veearts, van: Serang naar Soera...
R. Kuiken, Agent N.-I. Escompto-Mij., Weltevre... Palmenlaan 30 naar: Djamboelaan 8.
A. C. W. Lionarons, Dirigeerend Officier v. Gez... 1ste kl., thans te Kotaradja.
F. A. V. van Opdorp, Controleur 1ste kl. P.T.T., t... Bandoeng.
G. Ch. Rapp, Controleur B.B., thans te Siborong... (Tapanoeli).
J. H. Statius Muller, Controleur 1ste kl. B.B., th... Taroetoeng.
E. M. Stok, Controleur B.B., thans te Koealasimp... (Atjeh).
E. Tacoma, thans Ass.-Resident te Serang.
N. A. van Wijk, Controleur B.B., thans te Batjan (re... Ternate).
C. Hemmes, Controleur 1ste kl. B.B., van: Apeldoorn naar: Weltevreden, Dep. B.B.

NUMMER 16 DONDERDAG 19 APRIL 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: *Aan onze leden en begunstigers. — — De Volkenbond in 1927, door V. d. M. — Het Holland Huis te Brussel. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — II. Uit de Inlandsche- en Maleisch-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Amsterdam, II. Apeldoorn, III. 's-Gravenhage, IV. Nijmegen. — — Mededeelingen: I. Van het Hoofdbestuur, II. Van het Dag. Bestuur, III. Van het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 11 tot 18 April.*

DE ZETEL van 't Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage wordt met 1 Mei VERPLAATST van Heulstraat 17 naar KORTE VOORHOUT 6 (1e étage bankiershuis Menno & Co.).

Aan onze leden en begunstigers

Zooals hierboven bekend gemaakt is, wordt de zetel van het Hoofdbestuur, na vele jaren gevestigd te zijn in de Heulstraat te 's-Gravenhage, *verplaatst* naar het *Korte Voorhout 6*, boven het bankiershuis Menno & Co.

Vele leden onzer Vereeniging, vooral die hier in Den Haag, kennen het bovenhuis in de Heulstraat, dat thans niet meer voldoet aan de eischen, welke de uitbreiding der Vereeniging stelt.

Om slechts één ding te noemen beantwoordde de leeszaal, al sinds tijden, niet meer aan matige verwachtingen. Een meer ruimte biedende, meer behaaglijke gelegenheid om kennis te nemen van den rijken voorraad lectuur op Indisch gebied, wordt den leden thans in het nieuwe perceel aangeboden.

Het behoeft geen betoog, dat deze verplaatsing groote geldelijke offers vergt voor stoffeering en meubileering der nieuwe lokalen, zoodat de geldmiddelen der Vereeniging, welke volgens de richtlijn, die het Bestuur zich getrokken heeft, allereerst strekken moeten tot bevordering van doel en streven der Vereeniging, duchtig zullen moeten aangesproken worden voor doeleinden welke, hoe noodig, nuttig en gewenscht ook, toch eerst op de tweede plaats behooren.

Het Bestuur heeft nu de vrijheid gevonden zich tot de leden te richten met *een verzoek om bijstand en medewerking,* ten einde de nieuwe vertrekken in te richten overeenkomstig de positie, welke de Vereeniging thans bekleedt. Hiermede wordt niet zoozeer bedoeld geldelijke bijstand, ofschoon die, het spreekt van zelf, gaarne zal worden aanvaard, dan wel de hulp die bestaat in het schenken of in bruikleen *afstaan van voorwerpen voor wandversiering als anderszins,* dienstig voor de aankleeding der te betrekken kantoren en vergaderlokalen.

Het Hoofdbestuur zou het hoogelijk waardeeren, indien het mocht ervaren, dat er onder de leden en begunstigers van „Oost en West" gevonden worden die, sympathiseerende met de grootere en betere wijze van huisvesting, hiervan op bovenaangeduide wijze blijk gaven.

Algem. Secretariaat tot 1 Mei: Heulstraat 17.

Reeds mocht het Bestuur een geldelijke bijdrage en een paar geschenken van leden in ontvangst nemen, terwijl anderen toezeggingen deden. Daarvoor bij deze een woord van dank.

Goed voorbeeld doet goed volgen.

De Volkenbond in 1927.

Het afgeloopen jaar behoort voor den Volkenbond te Genève tot de werkzame, en tevens tot de belangrijke. De Raad, voor het eerst bestaande uit veertien leden, waarvan vijf permanente en negen niet-permanente, hield zijn gebruikelijke vier zittingen, niettegenstaande het Engelsche voorstel tot vermindering dezer zittingen als een door velen ongewenschte oplossing aanhangig bleef. Wel is daaraan, in besloten kring, in de laatst gehouden Raadsvergadering een bespreking gewijd, maar deze heeft geen aanleiding gegeven tot definitieve beslissingen, die eventueel later zullen worden genomen. Behalve de jaarlijksche Assemblée kwamen vijf internationale conferenties en een ontelbaar aantal vergaderingen van commissiën, subcommissiën, comité's, samen, zóó veelvuldig zelfs, dat geen week voorbijging of te Genève dan wel op eenig ander punt van Europa, tot zelfs in Latijnsch Amerika en het uiterste Oosten toe, werd een zitting gehouden, bijeengeroepen of georganiseerd door den Volkenbond, dan weer van staatslieden, dan weer van hooge functionarissen, dan weer deskundigen of technici verzamelend. Niet het minst belangrijk was zeker, dat een groot aantal Staten aan de werkzaamheden van den Volkenbond deelnam. 49 Staten waren vertegenwoordigd op de Assemblée, terwijl de Volkenbond 55 leden telt. Gemiddeld 40 Staten waren ter verschillende conferenties aanwezig. De Economische Conferentie vereenigde zelfs de gedelegeerden van een vijftigtal landen. Staten, die nog niet tot de leden van den Volkenbond behooren als de Ver. Staten van Amerika, Rusland, Turkije, Egypte, Ecuador werkten op technisch gebied met den Volkenbond samen. Voor de eerste maal zond Mexico waarnemers, die den gang van zaken ter Econ. Conferentie volgden. Dat hierdoor het universeel karakter van den Volkenbond, al wordt dit daardoor niet bereikt, toch wordt versterkt, behoeft nauwelijks betoog.

Een andere karakteristiek van beteekenis mag deze worden geacht, dat steeds meer de Ministers van Buitenl. Zaken in persoon aan de beraadslagingen in den Volkenbond deelnemen. De Raad telde gemiddeld een achttal van deze Ministers in zijn midden. Twee Staatshoofden, twee Minister-presidenten en meer dan twintig Ministers van Buitenl. Zaken namen als eerste gedelegeerden deel aan de achtste Assemblée van den Volkenbond. Dat feit werkte er in sterke mate toe mede om aan deze zitting van de Assemblée een bijzondere beteekenis te verschaffen. Het rapport, als gewoonlijk door den Raad uitgebracht over het in het afgeloopen jaar verrichte werk, gaf aanleiding tot een diepgaande discussie over vraagstukken, die levensquaesties voor den Volkenbond zijn: de ontwikkeling van arbitrage en veiligheid, de beperking der bewapeningen, de codificatie van het internationaal recht en de werkmethoden van den Raad. Niet minder dan zes dagen duurde deze discussie, die op de tribune der Assemblée een dertigtal gedelegeerden bracht, onder wie bijna alle aanwezige Ministers. Daarnevens dient de verbetering van de economische betrekkingen tusschen de volkeren te worden beschouwd als een essentieel element voor het behoud van den vrede. De oplossing van het ontwapeningsvraagstuk, nauw verbonden aan die van arbitrage en veiligheid, vormde daarnevens het punt, waarop de Volkenbond in het bijzonder zijn oog heeft gericht. Het denkbeeld om aan den Volkenbond het onderzoek van den thans heerschenden economischen toestand toe te vertrouwen, kwam voort uit het succes, dat met de door den Volkenbond gevolgde methodes reeds is verkregen. De eerste financieele conferentie toch, door den Volkenbond in 1920 te Brussel bijeengeroepen, stelde een aantal beginselen van financieele doctrine vast, waardoor een groot aantal regeeringen zich lieten leiden, gelijk het later ook deden de auteurs van het Dawes-plan en degenen, die de initiatiefnemers waren van financieele hulp, door den Volkenbond aan meer dan één Staat verschaft tot een totaal van algemeen solied geachte leeningen van bijna $1\frac{3}{4}$ milliard goudfranken.

Het was, gelijk men zich zal herinneren, een resolutie van de Assemblée van 1925, die leidde tot het bijeenroepen eener internationale economische conferentie teneinde de moeilijkheden van economischen aard te onderzoeken, welke zich verzet tegen het herstel van de algemeene welvaart, en het licht te stellen de beste middelen om de moeilijkheden te overwinnen en conflicten te vermijden. De Econ. Conferentie was van 4 tot 23 1927 bijeen; zij vereenigde 194 leden en 157 perts, vertegenwoordigende 50 landen en inter tionale organisaties als het Arbeidsbureau, Intern. Instituut van Landbouw te Rome, de Inte Kamer v. Koophandel e.a. Zij vormde de me omvangrijke en tevens de meest representatie conferentie, onder de auspiciën van den Volk bond gehouden; zij omvatte tegelijk industrieel handelslieden, bankiers, economisten, landbouwe deskundige functionarissen en vertegenwoordig van den arbeid en het verbruik. Zij was de me vrije, zonder in academische uiteenzettingen vervallen, want de gedelegeerden aanvaardden v hun stem slechts hun eigen verantwoordelijkhe Zij was ook de best gedocumenteerde, want voorbereiding, die ruim een jaar geduurd had, geleid door een eveneens representatief comité, wetenschap en practijk op gelukkige wijze vereen de. De Econ. Conferentie was, al evenmin als 1920 die te Brussel, de aangewezene om besluit te nemen; zij kwam tot de conclusiën en aan velingen, die zij eenstemmig voteerde t.a.v. hand nijverheid en landbouw. Alle deze aanbeveling hebben hoofdzakelijk ten doel den internationa handel te bevrijden van de traditioneele hinderni sen, welke de oorlog heeft achtergelaten. Da nevens: om meer methode te brengen in de ind trieele organisatie, meer van nabij de ontwikkeli van kartels en industrieele afspraken te volgen, de organisatie van de landbouwvoortbrenging versterken. De Econ. Conferentie kristalliseer om het zoo uit te drukken, een gezamenlijke me ning over de voorwaarden, de beginselen en waarborgen, vereischt om te dienen tot basis v de verbeteringen en den vooruitgang, noodig aan de internationale uitwisseling meer soepelh en meer vrijheid te geven. Als een op zichzelf sta de gebeurtenis valt zij niet te beschouwen; in V kenbondskringen ziet men haar als een stap, belangrijke stap in geheel den arbeid van same werking, die het essentieele kenmerk van den V kenbond is. De Conferentie toch noodigde den V kenbond, welken zij een belangrijke erfenis nal en meer dan één omvangrijken taak opdroeg, om een speciaal organisme te scheppen voor de u voering van deze aanbevelingen. Tot de benoemi van dit economisch organisme is de Raad in z laatste vergadering overgegaan, en voorzien is het samenkomen eener Volkenbondsconferentie het late voorjaar van 1928, die over de toepassi der aanbevelingen van 1927 zal hebben te oorde len. De leiding dezer conferentie is opgedragen a onzen landgenoot Colijn, die als president van eerste en zeker niet de minst belangrijke der d commissiën van de Conferentie van 1927 zulk e groot doorzettingsvermogen en tact toonde. Hij o was het, die in het najaar de Conferentie over invoer- en uitvoerverboden leidde en deze brac tot een zeker niet onbelangrijk resultaat. Deze co ferentie kwam niet rechtstreeks, gelijk veelal is meend, uit de Econ. Conferentie voort; zij w reeds tevoren voorbereid. Het zal nog moeten bl ken of het succes, dat zij oogenschijnlijk heeft boeken, blijvend zal zijn; immers eerst in 19 vervalt de datum, die voor de toepassing van gesloten verdrag van groot belang is. Maar dat m eens rustig en ronduit de ongewenschtheid van en uitvoerverboden heeft besproken; dat men kander heeft kunnen wijzen op de nadeelige gev gen, die voor allen, zonder uitzondering, uit het staan daarvan voortvloeien, dat mag reeds een e ste stap op den goeden weg worden geheeten.

Het resultaat, door den Volkenbond bereikt het zoo belangrijk gebied van ontwapening, veili heid en arbitrage — deze drie begrippen, door Protocol van 1924 bijeengebracht, die niet meer scheiden kunnen en zullen worden — is mind groot. De Raad, in tegenstelling met de vooru zichten, ter Assemblée van 1926 ontwikkeld, k er in 1927 niet toe overgaan reeds een internati nale conferentie voor het ontwapeningsvraagst bijeen te roepen. De zitting, die de voorbereiden Commissie onder leiding van onzen landgenoot, de heer Loudon, in het voorjaar hield, leverde o danks haar langdurige beraadslaging teleurstelli op. Wel geraakte men door de eerste lezing van

ontwerp-verdragen, van Engelsche en Fransche zijde aangeboden, heen, maar er bleek, en dit op tal van belangrijke punten, zoodanig verschil van meening, dat de tweede lezing tot een latere zitting werd uitgesteld. Het is vooral deze teleurstellende uitslag van de vergadering der voorbereidende Commissie geweest, die der Assemblée aanleiding heeft gegeven, om, meer positief dan in 1925 en 1926, stelling te nemen ten opzichte van het ontwapeningsvraagstuk. De rede van Minister Beelaerts van Blokland is een verrassing geweest. Zij heeft ongetwijfeld de Engelsche gedelegeerden ontstemd; zij heeft, door eerst te gewagen van een hervatting der beginselen van het Protocol, het teveel gevraagd, dat later als een concessie kon worden teruggetrokken. Maar zij heeft tot resultaat gehad, dat de Assemblée aan het einde een zeer uitvoerige resolutie aannam, waaraan door verschillende landen, en daaronder ook Frankrijk en Duitschland en Polen, werd medegewerkt, die in het algemeen vastlegt, dat de aanvalsoorlog als een internationale misdaad wordt beschouwd; die het automatisch verband tusschen arbitrage, veiligheid en ontwapening vastlegt, en die, nevens de voorbereidende Commissie voor de Ontwapeningsconferentie, de instelling heeft verkregen van een Comité, dat zich in het bijzonder met de bestudeering van de veiligheid zal bezighouden. Dit Comité bestaat uit dezelfde landen, die in de voorbereidende Commissie zitting hebben. De voorbereidende Commissie zelve kwam, bijna tegelijk met de laatste zitting van den Raad, te Genève samen. Het merkwaardige van deze zitting was vooral daarin gelegen, dat Rusland eraan deelnam, waaruit blijkt, dat de moeilijkheden, die tusschen Rusland en Zwitserland bestonden sedert de moordenaar van een Russischen gevolmachtigde door een Zwitsersche jury werd vrijgesproken, zijn opgelost. De groote beteekenis van den arbeid van beide commissiën zal in 1928 moeten worden gezien, en men mag hopen, dat aandrang voldoende is uitgeoefend om wellicht nog in dat jaar het bijeenkomen der Ontwapeningsconferentie zelve mogelijk te maken. Wie ook van deze conferentie onmiddellijk resultaat verwacht, zal bedrogen uitkomen; een zoodanige Ontwapeningsconferentie zal moeten worden beschouwd als een wegbereidster in den geest der Econ. Conferentie op het gebied van de vraagstukken van economischen aard.

De Raad ging er toe over om in het bijzonder de bestaande veiligheid binnen het kader van het Grondverdrag te bestudeeren. Tot in bijzonderheden legde de Raad zijn plichten vast, gelijk deze zijn voorgeschreven door art. 11 van het Grondverdrag, dat aan den Volkenbond, in geval van oorlog of bedreiging met oorlog, de taak oplegt om maatregelen te nemen, teneinde daadwerkelijk den vrede tusschen de volkeren te handhaven. Zonder den zin van art. 11 te definieeren en zonder de portée ervan te willen begrenzen, heeft de Raad een lijst opgemaakt van practische maatregelen, die hij zich voorstelt ten uitvoer te brengen om zooveel mogelijk aan de bewoordingen van art. 11 te voldoen. Waar daarnevens de ervaring, in 1925 opgedaan ter gelegenheid van het Grieksch-Bulgaarsche grensincident, heeft bewezen, dat snelheid van handelen van den Raad en de verschillende organen van den Volkenbond een essentieele vereischte is, heeft de Raad zich gezet aan de studie van technische maatregelen, geëigend om het snelle functionneeren van de organen van den Volkenbond te bevorderen. De organisatie voor doorvoer en verkeer stelde geheel een samenstel van bepalingen voor betreffende spoorweg-, lucht-, telegrafische en radio-telegrafische verbindingen, die door de regeeringen goed zijn ontvangen. De Assemblée van 1927 nam een resolutie aan, waarin de verplichting voor alle leden van den Volkenbond is neergelegd om op alle mogelijke wijzen ten tijde van de crisis het spoedig bijeenkomen van den Raad te vergemakkelijken. De studie tenslotte van de voorwaarden voor toepassing van art. 16 van het Grondverdrag, heeft op een bepaald punt: dat betreffende den financieelen bijstand, door den Volkenbond te geven aan den Staat die een slachtoffer van een aanval is, geleid tot een door het financieel comité opgemaakt plan.

Op het gebied van de codificatie van het internationaal recht heeft 1927 een belangrijken stap voorwaarts gebracht. Daar de Commissie van experts op dit gebied het eerste gedeelte van haar werkzaamheden heeft geëindigd, besloot de vergadering over te gaan tot het bijeenroepen eener eerste conferentie, belast met de taak van codificatie van het internationaal recht, welke in 1929 te 's-Gravenhage zal bijeenkomen, al is daarnevens uitdrukkelijk gestipuleerd, dat zij, gelijk trouwens alle conferenties, die van den Volkenbond uitgaan, zal zijn orgaan van dezen. Inmiddels zet de Commissie van experts haar werkzaamheden voort en is door den Raad het noodige bedrag verkregen voor een bijeenroeping dier Commissie in 1928. Voorts hebben op ditzelfde gebied verschillende technische organisaties van den Volkenbond arbeid verricht in de richting van unificatie of met elkander in overeenstemming brengen van wetgevende bepalingen of van practische voorschriften. Hier valt te denken aan de samenstelling van het verdrag voor de uitvoering van arbitrale uitspraken, in het buitenland gewezen; aan de voorbereiding van verdragen of internationale accoorden voor de afschaffing van verboden en beperkingen van invoer en uitvoer; aan de maatregelen betreffende den wisselbrief en de chèques; aan de behandeling van buitenlandsche ondernemingen en onderdanen; aan de eenheid van statistieken; aan de internationale bestrijding van valsche munters; aan de dubbele belasting; aan het privaatrecht wat betreft binnenscheepvaart e.d. Dit alles, wij weten het, wordt door degenen, die sceptisch tegenover den Volkenbond staan, secundair werk genoemd, maar dat neemt niets weg van het feit, dat het bijdraagt tot voortdurend betere betrekkingen tusschen de landen en tot het gewennen van de inwoners van elk land aan een internationale samenwerking, die, in het belang van allen, gesteld moet worden boven de nationale belangen.

(Slot volgt).

Het Holland Huis te Brussel.

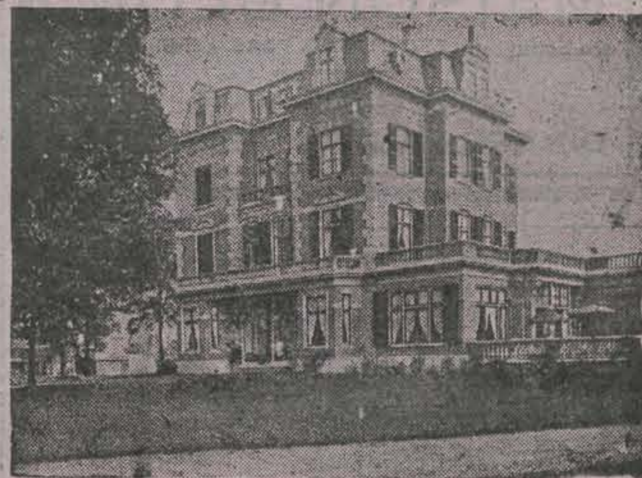
—o—

Het zal den lezers van het *K. W.* niet onbekend zijn dat het Holland Huis te Brussel gedurende zijn thans zesjarig bestaan zeer veel nuttig werk heeft gedaan, zoowel ter verruiming van het afzetgebied voor Nederlandsche en Ned.-Indische producten als voor den goeden naam van Nederland en Ned.-Indië in den vreemde. Immers, Brussel is een der centra van West-Europa, waar allerlei nationaliteiten samenkomen. En bij de bezoeken, die de vreemdelingen aan het Holland Huis brachten, trof het steeds hoe vooral de Indische afdeeling, met haar verrassend fraaie diorama's van de voornaamste cultures, aller bewondering gaande maakte. Men stond letterlijk versteld; zooiets had men niet gedacht.

Het tot stand komen van het Holland Huis, en voornamelijk van de Indische afdeeling, heeft groote offers gekost, niet het minst het vervaardigen der diorama's. Doch ook het op peil houden dezer afdeeling, vergt aanzienlijke uitgaven, zoowel voor het personeel, den electrischen stroom, het vernieuwen der tentoongestelde producten, intensieve propaganda enz.

Alles is door particulier initiatief en door particuliere bijdragen van een zeer beperkt aantal personen tot stand gekomen. Maar men wil vooruit! Er moeten méér diorama's komen, waarbij gedacht wordt o.m. aan de steden en het landschapsschoon van Java en de Buitengewesten. Voorts dient ook de collectie monsters te worden aangevuld en het aantal lezingen over koloniale onderwerpen uitgebreid. Doch dit alles kost geld. Indien alle landgenooten, die iets voelen voor den bloei van Nederland in de tropen, als alle maatschappijen die ginds werkzaam zijn of door haar belangen hebben, wanneer iedereen die aan Indië goede herinneringen heeft, het Holland Huis willen steunen, dan zou deze instelling rustig, en nog krachtiger dan te voren, kunnen blijven arbeiden ten bate van Nederlandsch-Indië.

Degenen onzer lezers, die met het doel en streven van het Huis sympathiseeren en daarvan willen doen blijken, kunnen zich voor het lidmaatschap (minimum-contributie *f* 10.— 's jaars) aanmelden bij den secretaris van den Raad van Beheer, den heer L. Wolter, Wijde Kapelsteeg No. 1, te Amsterdam.

Van Week tot Week.

Dinsdag 10 tot Maandag 16 April.

De geïnterneerde communisten. Volgens eene mededeeling van den Minister van Koloniën aan de Eerste Kamer der St.-Gen. bedraagt het aantal naar den Boven-Digoel geïnterneerde personen thans 823, waarvan 676 reeds naar de plaats hunner bestemming zijn opgezonden, terwijl in het begin dezer maand nog een 100-tal zouden volgen. Ten aanzien van ruim 500 personen zijn de interneeringsvoorstellen nog in behandeling.

Hoofd der Opiumregie. Batavia, 16 April (Aneta) [1]) Tot hoofd van den Dienst der Opiumregie is benoemd de heer J. W. P. van der Rest, thans inspecteur, onderhoofd.

Sultan van Koetei naar Europa. Batavia, 11 April (Aneta). De Sultan van Koetei [Mohamad Parikesit, als zoodanig opgetreden 15 Maart 1921] is heden voor een verblijf van een half jaar naar Europa vertrokken.

Advocaat-generaal Hoogger.hof. Batavia, 11 April (Aneta). Mr. G. Vonk van het Parket van den procureur-generaal, is benoemd tot advocaat-generaal bij het Hooggerechtshof van Ned.-Indië.

Majoor A. van Pelt. De kapitein der Inf. van het O.-I. leger A. van Pelt wordt werkzaam gesteld aan het Dep. van Koloniën en zal in verband daarmede den 15en Mei den dienst met pensioen verlaten, met toekenning van den titulairen rang van majoor.

Toelating van Russen op het a.s. Pacific Congres. De Kon. Akademie van Wetenschappen te A'dam deelt mede, dat de moeilijkheden, die gerezen waren ten opzichte van het bezoek van Russische geleerden aan het Pacific Science Congres in Ned.-Indië, uit den weg zijn geruimd. [Zie het v. W. t. W.-berichtje: Sowjet Rusland en Ned.-Indië in *K. W.* van 5 April, bl. 163].

Zware aardschok. Menado, 12 April (Aneta). Alhier is een zware aardschok gevoeld, die een minuut duurde.

Mr. Fuchter. Solo, 12 April (Aneta). Mr. P. Fuchter heeft eervol ontslag verzocht als advocaat en procureur.

Marine-vliegtuigen naar Indië. Naar het *Vaderl.* verneemt, wordt overwogen drie Dornier-Walvliegtuigen, bestemd voor de Marine in Ned.-Indië, in het a.s. najaar op eigen krachten naar hun bestemming te doen overvliegen.

Met de voorbereiding wordt belast de luitenant ter zee der 1e kl. W. H. Tetenburg, die, indien de tocht doorgaat, ook het commando over de groep vliegtuigen zal voeren gedurende de reis naar Ned.-Indië.

We vestigen in verband met dit bericht de aandacht op de beschouwingen van den heer J. J. Felix in het *Kol. Weekbl.* van 10 Nov. 1927.

Nieuwe werking van den Krakatau. Batavia, 14 April (Aneta). Na een rustperiode van twaalf dagen is de Krakatau opnieuw beginnen te werken.

Prof. Dr. H. G. Bijlsma. Batavia, 14 April (Aneta). Dr. H. G. Bijlsma, afdeelingschef aan het Centraal Laboratorium te Utrecht, heeft het hoogleeraarsambt in de pharmacologie aan de Medische Hoogeschool te Batavia met 1929 aanvaard.

De bestuurshervorming uitgesteld. Aneta seint d.d. Semarang, 14 April, op gezag van de *Locomotief,* dat de bestuurshervorming in Midden- en Oost-Java tengevolge van personeelsmoeilijkheden is uitgesteld tot 1 Jan. 1929.

Mevrouw Creutzberg-Rijk †. Den 14en April is, volgens een Aneta-telegram overleden de echtgenoote van den oud-president van den Raad van Ned.-Indië, Mr. K. F. Creutzberg.

Mevr. Cr. had 2 dagen te voren eene operatie ondergaan; ze heeft een zeer werkzaam aandeel genomen in het sociale leven te Batavia en had zitting in vele comité's op sociaal en liefdadig gebied. Bij de begrafenis waren de Gouv.-Generaal en vele andere autoriteiten aanwezig.

Gouverneur Van Kempen. Aneta seint dd. Medan 16 April, dat de Gouverneur van de Oostkust van Sumatra, de heer C. J. van Kempen, in Sept. a.s. aftreedt en naar Holland terugkeert.

1) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Het Vlechtwerk op de Jaarmarkt te Djocja.

Gelijk wij de vorige week vermeldden, willen wij hier thans de aandacht vestigen op hetgeen Resident *J. E. Jasper,* als erkend deskundige, in het officieele verslag der eerste te Djocja gehouden Jaarmarkt schrijft over de verschillende aldaar tentoongestelde takken van Inlandsche kunstnijverheid. Wij zullen dit aan de hand der ons toegezonden brochure, achtereenvolgens, vaksgewijze doen, beginnende met de *vlechtkunst.* Daar vele der daarin beschreven voorwerpen ook in de Toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, aanwezig zijn, kan dit tevens voor belangstellenden aanleiding geven ze daar in natura te gaan bewonderen. Voor opmerkingen en raadgevingen omtrent een en ander houdt het bestuur van „Boeatan" zich altijd ten zeerste aanbevolen.

De heer Jasper begint met te schrijven, „dat de achterwand van de loods voor vlechtwerk is behangen met pandanmatten van Bawean, fraaie patronen vertoonend in doorgaande of supplementaire reepen. Zij worden weinig meer uitgevoerd, zijn dan ook voor deze jaarmarkt op bestelling gemaakt.

„De pandan-vlechtkunst wordt op dat afgelegen eiland nog naar oude opvatting beoefend en 't is jammer te betreuren, dat deze nijverheidsproducten, sieraden ten in den waren zin van het woord, en praktisch bruikbaar in elke woning, nog zoo weinig bekend zijn."

Wij zouden hieraan willen toevoegen, dat 't ook erg jammer is, dat voor het kleuren — en dit geldt helaas voor het meerendeel van het Indische vlechtwerk — zulke minderwaardige aniline-verfstoffen gebruikt worden, dat het schrikbarend leelijk verschiet.

Zou dit niet de reden zijn waarom het op zich zelf zoo mooie vlechtwerk niet genoeg in tel is?

En zouden daartegen met hulp en toezicht van overheidswege geen maatregelen te nemen zijn?

Het moest toch niet voor kunnen komen, dat voor de slechtste verfstoffen juist in Nederl.-Indië een afzetgebied gevonden wordt. Integendeel: juist de allerbeste, sterkste en meest artistieke kleuren moesten tegen billijke prijzen verkrijgbaar gesteld worden, opdat dit kunstwerk een blijvende waarde behoude. Voor plantaardige kleurstoffen, die niet altijd de fraaiste en daar uit de overrijke tropische natuur in groote verscheidenheid te betrekken zijn, zullen toch ook langs chemischen weg de mordanten te vinden zijn om ze naar behooren vast te leggen. En is 't nu niet juist de taak van ons Gouvernement om de Inlandsche kunstnijveren hierin behulpzaam te zijn?

Verder lezen wij in het verslag o.m.:

„Soberder van tint en ingewikkelder van teekening zijn de in zwart, rood en natuurkleur gevlochten patronen van de Kedoesche mèndongmatten, waarin door het vullend vlakornament figuurbanden zijn gevlochten.

„Wanneer men bedenkt, dat de opzet van die langwerpig-vierkante mat en van de symmetrische teekening in diagonale richting plaats heeft en dat bij dit reepenvlechten geen voorbeeld wordt geraadpleegd, dan kan men zich voorstellen, dat dit handwerk technisch en artistiek op een vrij hoog peil staat.

„De pandanmatten van Poelau Toedjoeh (Riouw Archipel) zijn minder knap uitgevoerd dan de hierboven bedoelde mèndong-vlechtsels, maar zij maken meer effect, omdat zij, blijkbaar voor luxe gebruik bestemd, met glanzende zilverlinten bewerkt, gestoken tusschen de met supplementaire reepen verkregen patronen.

„Taschjes *(kamboet),* in allerlei grootten en van biezen gevlochten, zijn er uit Kotagedang.

„Een collectie buitengewoon fijn gevlochte tabaks- of sigarettenkokers *(slepi)* van pandan, eenvoudige patronen bevattend, meestal in zwart

of rood uitgevoerd, is ingezonden uit Gombong.

„De Kajèlische ronde *époes* (tabakskokers) uit Paloe (of Palos op Celebes), kunststukjes van vlechtwerk, bevatten op het deksel en onder aan den bodem uitgevlochten punten en zijn met gekleurde reepen versierd, waarmede op den wand spiraalfiguren en andere goed ontworpen lijnpatronen zijn verkregen.

„Zij kunnen dienen als doozen voor naaigerei, zijn rank, fleurig, sierlijk en goedkoop; geen wonder dan ook, dat deze collectie spoedig de aandacht trekt en snel verkocht wordt. De *wedono* van Kalibawang (afdeeling Koelonprogo, residentie Djokjakarta) heeft eenige leiding gegeven aan de praktische toepassing der vlechtnijverheid; zoo bevinden zich onder de inzending uit zijn district: hoeden, griffeldoozen, sigarenkokers, papiermanden, enz., van pandan gemaakt volgens de omslingeringsmethode. Zij geven, hoewel de vormen ervan niet alle gelukkig gekozen zijn, het resultaat aan van een nieuwe vinding op het gebied van Inlandsche huisvlijt, en daarom valt deze kleine verzameling van moderne gebruiksvoorwerpen dadelijk op. Hetzelfde kan gezegd worden van de uit Batang (residentie Pekalongan) gezonden, van rottan gevlochten reiskoffertjes.

„Kleuriger, meer bewerkt en duurder zijn de van lontarbladreepen en zilverlinten gevlochten Zuid-Celebes'sche *bakoe bodo's* en *rantangs*, te midden waarvan doozen uit Oost-Ceram in verschillende grootten zijn opgestapeld, uit gekleurde en ongekleurde, breede palmbladreepen samengesteld en figuraal met kleine schelpjes versierd.

„Het vlechtwerk van Soembawa heeft in vorm en patronen veel overeenkomst met dat van Zuid-Celebes.

„Van een ander genre is het uit Oost-Flores en de Solor-eilanden ingezonden vlechtwerk: borden, hoeden, vliegendeksels, sirih- en tabaksdoozen, van lontarbladreepen gevlochten volgens de z.g. *anjamman gila* of drierichtingsmethode.

„Zeer fijn vlechtwerk is er uit Bali en uit de Karo-landen; de Karo-Bataksche tabakszakjes en *kampils* (taschjes) vertoonen als versiering gestyleerde *toempal-* of driehoek-figuren, waaruit sleutelmotieven ontspringen en welke door tusschensteking van supplementaire reepen zijn ontstaan.

„Het goed verzorgde bamboevlechtwerk uit Bangkalan (Madoera) in vormen van *krandjangs*, *tènongs* en *bakoels* gaat grif van de hand, het is dan ook een voorbeeld van nauwkeurige materiaal-bewerking en soliede samenstelling.

„Hoeden zijn in deze groep in verschillende soorten geëxposeerd, zoo b.v. de uit breede palmbladreepen, segmentsgewijze samengestelde, pyramidevormige hoofddeksels, welke door hun goudgele en warmroode strookversieringen decoratief zijn, de echt Javaansche *tjapils*, aan de bovenzijde met patroonvlechtwerk opgesmukt, de uit het district Goenoengkendeng der afdeeling Soerabaja afkomstige en van lontarbladreepen gevlochten driepuntige en zespuntige *tropongs*, waarvan de eerstgenoemde bruin berookt, de laatstgenoemde met wolfranje versierd zijn, de van *resam* of varenvezels ijl gevlochten mutsen *(kopjahs)* van Lingga (Riouw en Onderhoorigheden).

„Versierd of onversierd Javaansch vlechtwerk voor de huishouding is uit verschillende streken ingezonden; zoo worden hier de van *lidi* (de stijve middennerven van arènbladeren) ijl gevlochten ranke vruchtenmanden uit Godéjan (residentie Djokjakarta) genoemd, bamboezen *tènongs* en *tenggoks*, manden voor het verzenden van spijzen en versnaperingen, waaiers en wannen uit het regentschap Goenoengkidoel (residentie Djokjakarta), de onder de namen van *tjeting*, *rindjing*, *boenak*, *soemboel* bekend staande huishoudmanden uit Pekalongan, de van breede lontarbladreepen gevlochten sirihdoozen uit Gresik.

„Veel bekijks heeft de *„radja tènong"*, een spijzen-mand, in zeer vergrooten vorm te Kotagedé uitgevoerd, en op het deksel waarvan de versieringswijze met zwarte bamboereepen duidelijk is veraanschouwelijkt.

„Tusschen al dat vlechtwerk zijn verschillende artikelen tentoongesteld, welke van arèn- of klappervezels gemaakt zijn; ook zijn enkele vischwerktuigen aanwezig, terwijl een hoek van de loods dezer groep wordt ingenomen door een kleine expositie-met-werkplaats van de Tangerangsche pandanhoedenvlechterij van den heer T. Bond."

Men ziet uit deze opsomming — en dit is nog lang niet alles, wat op de verschillende eilanden gemaakt wordt — welk een rijke verscheidenheid van vlechtwerk de archipel oplevert. Het is dus zeker wel de moeite waard om deze volkskunst zooveel mogelijk, óók in de eerste plaats van *Regeeringswege*, aan te moedigen, want zooals de heer J. A. Loebèr reeds in 1902 in zijn desbetreffend werk zoo terecht opmerkte:

„Deze volkstechniek heeft zich daar tot heusche sierkunst ontwikkeld. Er is, door gezonden groei op eeuwenouden stam, een merkwaardige artistieke ontwikkeling ontstaan, die het vlechtwerk hier in het Westen nimmer heeft gekend.

Het verkeert economisch in zeer gunstige omstandigheden, daar het niet mechanisch kan worden nagemaakt. Daarom juist zou de steun van den blanke dit groote, mooie arbeidsveld tot verkwikkende vruchtbaarheid kunnen brengen."

Wanneer maar overal op de lagere scholen dit aloude, fraaie handwerk aan jongens èn meisjes, door inlandsche deskundigen, volgens de in iedere streek bekende methode werd onderwezen, zou het op den duur levend blijven, tot vreugd en heil strekkend, zoowel van beoefenaars als van bewonderaars.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Richting en tempo.

In Berlijn en in Hamburg heeft Mr. Dr. Schumann gesproken over onze „Inlander-politiek" en bij die gelegenheid een samenvatting gegeven van de resultaten, die Nederland in Indië heeft bereikt in de eerste plaats met betrekking tot de ontwikkeling en ontplooiing van de volkskracht. Geenszins werd daarbij de bevruchtende kracht van vreemd kapitaal en de stimulans van buitenlandsch initiatief vergeten, noch werd de rol van de Inlandsche werkkracht voorbijgezien. Het *Bat. Nwsbl.* (13/3 „Richting en Tempo") noemt dit propaganda van de goede soort. De spreker stelde een alternatief: „Men is aanhanger van „oude machts-politiek", erger nog: „commercieele-politiek" — of men is ruimdenkend en stelt zich dàn vanzelfsprekend niet tegen evolutie te weer, maar praat hoogstens over „tempo". Maar — vraagt het *B. N.* — *staat het tracé wel vast van den weg der staatkundige evolutie?* Dàn pas valt er te praten over het tempo, waarin men dien weg zal afleggen. Men is gaan beseffen, dat het vraagstuk niet is opgelost, doch thans eerst moet worden gesteld. De onrust in de Europeesche maatschappij in Indië heeft haar nuttige zijde gehad: dat men zich, ook in Nederland, ernstig is gaan bezighouden met de groote lijn der koloniale politiek.

De *Deli Crt.* (17/3) vestigt de aandacht op hen, die Indië op *een politieke studiereis* bezoeken: Jhr. Prof. Mr. B. C. de Savornin Lohman (Chr. Hist.), H. Colijn (A.R.), Mr. Dr. Koolen (Kath.), Mr. Joekes (V.D.). De socialisten hebben in Indië hun partijgenoot, het volksraadslid J. E. Stokvis.

Men leze in dit verband: *De Loc.* (8/3 „Over Ned.-Indië", *Mr. Dr. Schumann;* 10/3 „De commissie voor het strafprocesrecht"), het *Bat. Nwsbl.* (8/3 „Unificatie"; 12/3 „Gelukkige suggestie" en „De bestuurshervorming"; 10/3, 3de bl. „De Britsch-Indische moeilijkheden"), het *Soer. Hbl.* (3/3 „De Week. De hoofdmacht in het geweer"; 8/3 „De Bestuurshervorming", *Z.*; 1, 5, 8 en9/3 „China in 1927") en de *Java-Bode* (8, 10 en 12/3 „Het fascisme als staatstheorie").

Verbetering der situatie. Bali. Communisten.

Het ongunstig aspect, begin 1927 geschapen door de revolutionnaire S.I.-actie, is door nog later in de Islamietische wereld losgekomen contra-krachten, in voor ons gunstigen zin gewijzigd *(Soer. Hbl.* 6 en 7/3, 3de bl. *Z.)*. De Regeering droeg in 1927 den residenten op het oordeel der regenten over de nieuwe actie der S. I. in te winnen. Intusschen liet zij ook eene conferentie houden door den heer *Gobée*, wd. adviseur voor Inl. Zaken, met Oelama's uit alle deelen van Java. Ernstig werd rekening gehouden met de eischen welke van de zijde der S. I., bijv. inzake de sluiting van huwelijken, en de kinderhuwelijken, werden gesteld. Sindsdien is de situatie in de Indische Islamietische wereld wel

TENTOONSTELLING
OOST- EN WEST-INDIE
VAN 11 JUNI TOT 28 JULI 1928

Koopt bij voorkeur bij onderstaand
Adressen. Denkt ook om d
„OUDE STAD

BOULEVARD-GARAGE
PRINSESSESTRAAT
TELEFOON 1939 - ARNHEM 2—5571
Vert. OVERLAND-WHIPPET en WILLYS-KNIGHT Automobielen
LUXE VERHUUR

MELKINRICHTING
„MELBO"
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

UW ADRES voor het ONTVLEKKEN,
PERSEN, STOOMEN en VERVEN, is: 5573
G. DE BLAAUW - ARNHEM
HOMMELSCHEWEG 81 - MANEGESTRAAT 13
Telefoon 3077

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHEWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

Oosterbeek - Lage belastingen
LANDHUIZEN beschikbaar te OOSTERBEEK. Mooie omgeving, lage belastingen. Koopsom f 10.000.—. Hypoth. beschikbaar. Huurprijs f 750.—. Inl. Van Nispenstraat 20 te Arhnem en Makelaar VAN BURK, Oosterbeek. 5580

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM) 5606
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHEWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
JOHAN WILLEMS
ARNHEM 5613
Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx", Hommelstr. 38-40, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B - Telefoon 362.
„De Porselein Winkel", Kortestraat 17-18, Telefoon 1286.

Het goede adres in Arnhem voor alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen

Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder garantie.
Aanbevolen adres voor Oost en West.
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

PLATTE GOUDEN HEERENHORLOGES
Uiterst fijne DAMES POLSHORLOGES
REISHORLOGES 5587
De naam ALPINA waarborgt U kwaliteit
F. G. HAAS & Zn. - Horlogemakers
BAKKERSTRAAT 42 - TEL. 1511 - ARNHEM

MANEGE J. VAN DEN EIJNDEN
— ARNHEM —
RIJPAARDEN TE HUUR
Rijles voor leden van de Manege per uur f 3.—, abonnement 20 lessen f 55.—. Voor niet-leden: buitenrijden, het 1e uur f 4.—, volgende uren f 3.—. Les in de manege f 4.— per uur. Lidmaatschap f 25.—. 5561
HANDEL IN LUXE RIJ- EN RIJTUIGPAARDEN

5524
WILH. LAIMBÖCK
ROGGESTR. 20
HOEK
VELPERPLEIN

ARNHEM

Mrs. M. ORMOND
82 Rijnstraat - ARNHEM - Telefoon 2152
Ladies' Tailoring and Dressmaking
Altijd in voorraad de nieuwste modellen
Middag- en Avond-Japonnen, Costumes, Mantels, etc.
MATIGE PRIJZEN 5596

HOTEL BELLEVUE (Nieuw
ARNHEM :: TELEFOON 12
Gelegen over het Park ZIJPENDAAL en Sonsb (TENTOONSTELLING). Kamers met volledig Pen Restaurant van 5-7 uur.
5557 CONSTANT MEIJE

F. HOLLAAR - ARNHEM
SCHOENFABRIEK:
SPECIALITEIT MAATWERK
Gaarne nemen wij maten in ons archief op voor families, welke naar Indië vertrekken; groote ervaring op dit gebied. 558
SCHOENWINKEL:
„Betere" binnen- en buitenlandsche merken CHAUSSURES BALLY, K. BOOTS & SHOES
VOETVERZORGING:
Dr. SCHOLL's Foot Service
Rijnstraat 34 - Groote Oord - Varkenstraat

1ste KLAS HUIS IN
LINGERIE en TRICOTAGE
STEYGER-ROME - ROGGESTRAAT 16
ARNHEM TELEFOON 1509

Familie-Pension „PARKOORD"
APELDOORNSCHESTR. 14 - ARNHEM
Telefoon 2620
5552
Gelegen in de onmiddellijke nabijheid van Park „Sonsbeek" en het Velperplein. Frissche Kamers. Uitstekende Keuken. Badkamer. C. A. S. LINTHOUT

RADEMAKER
BAKKERSTRAAT 61 b-c - Tel. 2631 - ARN
Speciaal Huis voor Fijne Heerenkleeding
— tegen zeer laag gestelde prijzen —
Leveranciers van verschillende Indische families om Arnhem. — Steeds een keur van de beste Engel stoffen. — Coupeursbezoek op aanvraag.

RIETEN MEUBELEN
H. F. SCHMIDT, ARNHEM
BAKKERSTR. 24 :: TEL. 153
TEEKENINGEN OP AANVRAAG
VELE INDISCHE DANKBETUIGINGEN

zeer opgeklaard. De positie van *H. Salim* en *H. Tjokroaminoto* is sinds het te Djokja gehouden congres der S. I. zeer belangrijk in beteekenis verminderd; er was een algemeen verzet tegen hunne Koran-vertaling. Ook zal van het plan der Nationale Bank niets komen; het zal toch een toer zijn om voor Mohamedanen, die geene rente mogen nemen, een behoorlijk en modern bankbedrijf in elkaar te zetten. Men wil thans voor de Nationale Bank samenwerken met de „Indonesische" partij te Bandoeng. Nog ongunstiger werd de situatie voor de S. I. door de losmaking van sterke orthodoxe krachten in de Islamietische wereld op Java. In de Javaansch-Mohamedaansche wereld vormde zich eene machtige stemming, direct gericht tegen het politiek-godsdienstig avontuur der S. I., en in de opvatting omtrent de bestuursbemoeienis met godsdienstzaken bijna geheel staande op het standpunt dat de regenten in de conferenties hadden ingenomen.

Die orthodoxe geest is sterk tot uiting gekomen in de sedert 1926 vooral in Oost-Java werkende vereeniging *„Nahdatoel Oelama"*. Eenige maanden geleden werd de bijeenkomst der orthodoxe Mohamedanen te Soerabaja bijgewoond door kiahi's uit alle streken van Java; het aantal bezoekers was eenige malen grooter dan de S. I. wist bijeen te krijgen. Opmerkelijk is wel dat de aanhang der „Nahdatoel Oelama" ronduit erkent: *dat de politiek onzer Regeering tegenover den Islam en zijn aanhangers moet worden geprezen als eene goede en rechtvaardige.* Men heeft afkeuring voor het gedrag van hen *die den Islam misbruiken voor het najagen hunner politieke doeleinden.* Het is voor de regenten van groote beteekenis dat rechtzinnige wetsgeleerden bijna geheel aan hunne zijde staan. Deze orthodoxe organisatie heeft aan de Regeering verzocht te willen bepalen: dat het den wali wordt verboden onvolwassen meisjes uit te huwen zonder voorafgaande toestemming van den penghoeloe. Het aspect der lastige kwestie met de *kinderhuwelijken* is dus wel zeer in gunstigen zin veranderd. Ook is de orthodox-Islamietische groep vóór het handhaven van *contrôle op het godsdienstonderwijs.* Aan de Regeering is gevraagd op alle volksscholen, waar de meerderheid der leerlingen den Islam belijdt, *godsdienstonderwijs* te doen geven naar de Shafiitische opvattingen. Verschillende residenten waren indertijd tegen godsdienstonderwijs op de volksschool, omdat de goeroes dat onderricht liever houden geven in langgars of pesantren's dan in de scholen. Thans klinkt een dringend beroep uit den orthodoxen hoek, en dit zal ongetwijfeld indruk maken.

Het *Soer. Hbl.* van 5, 8 en 9 Maart (3de bl., *Z.*) schrijft over de ontdekking van een geheime vereeniging op *Bali*, onder leiding van den Javaan Raden Atmodjo Koesoemo. *Z.* bepleit herstel van de misvormingen welke z.i. door Westersch beleid in den loop der jaren in de vroegere typisch Oostersche constructie werden veroorzaakt en herinnert aan de kwestie: landschapsraad of Baliraad, welke in April 1927 het onderwerp is geweest van door het bestuur op Bali belegde vergaderingen. In April 1927 heeft de volksstem op Bali zeer duidelijk gesproken.

Het *Bat. Nwsbl.* (13 en 9/3) meldt de interneering in Boven Digoel van een 40-tal communisten uit Batavia. Onder hen bevinden zich een commies van het Dep. v. Onderwijs *(Soedihat)*, een corrector bij de Volkslectuur, een klerk bij den Volksraad en beambten van het Dep. v. Fin. en het Wed.- en Weezen-fonds, en nog verscheidene andere gouvernements-dienaren. Het Hoog Militair Gerechtshof veroordeelde de Menadoneesche fuseliers *F. Wuntu* en *I. Weenas*, die door den Krijgsraad te Tjimahi ter dood waren veroordeeld, tot 10 jaren militaire gevangenisstraf en respectievelijk 10 jaren en 9 jaren gevangenisstraf, beiden met vervallenverklaring van den militairen stand.

De Volksgezondheid.

De Loc. (5, 9 en 14/3 „De Volksgezondheid") had een onderhoud met *Dr. Offringa*, den aftredenden geneesheer-directeur van het Zendingshospitaal „Petronella" te Jogja, waarin deze zijn inzichten omtrent *de toekomst der ziekenzorg in Indië* uiteenzette. De vraag naar Westersche geneeskundige hulp is steeds stijgend, eensdeels als gevolg van meer en beter onderwijs, anderdeels omdat de bestrijding van volksziekten als framboesia, mijnwormziekte en malaria door den D.V.G. de bevolking in direct contact brengt met de Westersche geneeskunde, en haar uit ervaring den zegen brengende kracht leert kennen. In de laatste jaren valt een toename van 30 à 40 pCt. waar te nemen van hospitaal-patiënten en poliklinisch behandelden. Echter is *de bevolking in haar breede lagen nog steeds niet bereid noch in staat de zegeningen van onze Westersche geneeskunde te aanvaarden;* animistische denkwijzen omtrent het ontstaan van ziekten blijven voortbestaan. Wij Westerlingen zijn zoo weinig in staat en zoo weinig geschikt tevens om de juiste propagandisten voor onze hoogste idealen tegenover een Oostersch volk te zijn. Men denke slechts aan het taalbezwaar, het verschil in psyche en aan de vrees voor alles wat Europeaan is in de desa. Ook beperkt de Westersche geneeskunde zich tot de grootere centra; de binnenlanden blijven zonder afdoende hulp. In Holland is men met een arts per 2000 inwoners niet tevreden. Op Java alleen zou dit reeds 18.000 artsen vragen. Verminderen we den eisch tot 1 op 10.000, dan blijven er nog altijd 3600 artsen over, een aantal dat door de Medische Hoogeschool te Weltevreden en de Nias te Soerabaja in menschenleeftijd niet kan geproduceerd worden. Maar zelfs al was zulks mogelijk, dan zou uit anderen hoofde deze voorziening een onmogelijkheid blijken. De desa zou een dergelijk artsenleger niet kunnen betalen. De Westersch gevormde arts, of hij Europeaan is of Inlander, kan zich in het desa-milieu niet thuis voelen. Ook de Inlandsche arts staat een ontzettend eind af van den desa-man en is van diens opvattingen vervreemd.

De beginselen, welke bij het brengen van geneeskundige hulp aan de desa voorop moeten staan zijn: dat de hulp niet te duur is, past in het economisch milieu van de desa en zich aanpast aan de directe behoeften van de zieke bevolking. Van deze beginselen is ook de medische zending in het gewest Jogjakarta uitgegaan, toen besloten werd op de kleinere centra rondom de hoofdplaats negen eenvoudige ziekenhuisjes te bouwen, waar de zieken in den eenvoudigsten vorm de behandeling vinden, welke zij noodig hebben. De leiders dezer hulpziekenhuizen kunnen steeds terugvallen op het hoofdziekenhuis en vandaar hulp laten komen voor bijzondere gevallen of daarheen patiënten dirigeeren. Het zijn eenvoudig opgeleide werkkrachten, voortgekomen uit de massa van het volk. In 1926 werden per dag gemiddeld 400 patiënten in deze 9 inrichtingen opgenomen; de exploitatie komt op ƒ 70.000 per jaar. Ook deze voorziening is nog zoo duur, dat op deze wijze niet kan voorzien worden in de behoefte van de bevolking van een geheel gewest.

Het ligt voor de hand om rondom de hulphospitalen weer een keten van poliklinieken aan te brengen, die diep tot in de desa zou doordringen, doch aan deze oplossing zijn moeilijkheden verbonden. Daarom ontwierp dr. Offringa *de polikliniek-auto's*, waarmee men dagelijks een groot aantal desa's kan bezoeken en die men 's avonds weer naar het moederhospitaal kan terugvoeren. In enkele maanden tijds is de polikliniek-auto een instelling geworden, waaraan de desa's zich hebben aangepast. Gemiddeld werden per dag en per auto 500 patiënten behandeld, hoofdzakelijk voor oogziekten, huidziekten, malaria, mijnworm en ulcera (beenzweren).

De Loc. (6/3) schrijft over *„D'Hérelle's Cholera-onderzoek."* Prof. Flu te Leiden heeft kortgeleden een bacteriophaag of „bacteriëneter" voor de cholera gevonden. Uit de onderzoekingen van d'Hérelle in Br.-Indië is gebleken dat — evenals bij de bacillaire dysentrie — de afloop van den strijd tusschen mensch en parasiet, ook bij de cholera afhangt van de aanwezigheid van een goed werkzamen bacteriophaag in het darmkanaal. Zoodra zich in een dorp een enkel geval van cholera vertoonde, „besmette" d'Hérelle snel de drinkwaterputten mét den bacteriophaag en kwam de epidemie tot staan.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Ahmadijah-beweging.

Naar aanleiding van de propaganda die kort geleden ter Sumatra's Westkust door een zekeren Hadji Mahmoed voor een nieuwe Islam-leer, de Ahmadijah, is gemaakt en die de geestelijke wereld in genoemd gewest in beroering heeft gebracht, geeft het nationalistische blad *Oetoesan Sumatra* te Medan een uiteenzetting van de leerstellingen waaraan de Ahmadijah-beweging te Quadian (Britsch-Indië) haar ontstaan te danken heeft.

Deze zijn dat Ahmadijah overtuigd is van het bestaan van Allah, van zijn eenheid en algeheele volmaaktheid.

Eveneens gelooft zij aan de Engelen Gods, die de tusschenpersonen zijn tusschen Allah en de menschen.

De Koran is het woord van Allah, zonder toevoegingen of verkortingen en schrijft de handelingen van den mensch voor. Ahmadijah is overtuigd dat, waar de menschheid verdorven is, Allah godvruchtigen kiest om zijne wenschen aan de menschheid kenbaar te maken, als b.v. Abraham, Mozes, Jezus, Confucius, Boeddha enz., die alle afgezanten Gods zijn, terwijl Mohammed de meest uitverkoren profeet was voor de geheele menschheid.

Ahmadijah gelooft in hemel en hel en de wedergeboorte in het hiernamaals, waar de belooning geschonken wordt voor een godvruchtig leven enz.

Ahmadijah gelooft niet aan het ten hemel varen van levende wezens, en aan het nog leven in den hemel, gelijk de Hindoes dit van Gautama Boeddha en de Christenen van Jezus gelooven, ook niet aan de weder-op-aarde-verschijning van de profeten, daar dan een onderlinge godsdienststrijd zou ontstaan.

Ook aan de komst van een Messias of Mahdi, gelijk verschillende godsdiensten leeren, wordt niet geloofd; Ahmadijah gelooft slechts in de komst van één wereldleeraar, om alle verschillende godsdienstbelijders bijeen te brengen. Sommigen gelooven dat dit Krishna Moerti is, anderen weer een zekere Smith, doch beiden hebben dit zelf nog niet beweerd.

Wel deed dit Hazrat Mirza Ghoelam Ahmad, de man van Quadian, die opstond aan den voet van het Himalaja-gebergte; hij werd door de wereld niet als zoodanig erkend, doch door Allah aangeduid. Ahmadijah gelooft aan Mohammed als de meest verheven profeet en de komende wereldleeraar moet een van zijn leerlingen zijn, die echter geen nieuwe leer verkondigt.

Slim!

In verband met het door de Tweede Kamer genomen besluit om de bespreking van de z.g. Inlandsche meerderheid in den Volksraad tot 1929 uit te stellen, maakt een schrijver in de liberale *Bintang Timoer* te Weltevreden de opmerking, dat dit uitstel een handigheid is van de lieden der rechtsche partij. Schrijver vertelt dan dat de professoren van Utrecht, die les geven op de Universiteit van Prof. Treub en den Ondernemersbond, beweerd hebben dat het bewuste ontwerp langs een verkeerden weg is gegaan. Want het had, zeiden zij, moeten gaan via den Raad van State, daarna terug naar het Ministerie en dan pas naar de Staten-Generaal. Naar „de Courant" vernam, zijn de rechtsche partijen in Holland zelfs van plan een Staatscommissie te benoemen ter bestudeering van dit ontwerp. Dan zal men omtrent deze kwestie natuurlijk eerst in 1931 wat te hooren krijgen, terwijl de z.g. Inlandsche meerderheid zelf misschien pas in 1935 in werking treden zal. Naar aanleiding hiervan herinnert schrijver aan het rapport van de Herzieningscommissie indertijd over de hervorming van het Bestuur, aan de belofte die Graaf van Limburg Stirum in 1918 heeft gedaan, welke tot op heden door de tegenwerking van de sana-partij op niets is uitgeloopen. Thans gebeurt het, zegt hij, met de z.g. Inlandsche meerderheid in den Volksraad. Schrijver vraagt of dit soms de manier is om het vertrouwen van het volk te winnen en in het bizonder van de noncoöperators. Schrijver wil hier niet met dreigementen komen, doch hij vreest dat de non-coöperatie hierdoor juist veld zal winnen.

Pan-Islamisme en Nationalisme.

In de *Fadjar Asia* (orgaan der P. S. I.) van 5 Maart wordt dit onderwerp behandeld. Schrijver geeft eerst de geschiedenis van de Inlandsche beweging in algemeene trekken weer om verder uit te weiden over de S. I., die hij prijst als een organisatie die het volk heeft bewust gemaakt en dank zij het leidingsmiddel van den Islam, bij het volk van de verschillende deelen van het land het besef bijbrengt dat allen deelen zijn van één natie, welke onder de macht van een vreemd bestuur staat zonder recht zich daarin te mengen, laat staan dat bestuur zelf uit te oefenen.

Schrijver brengt dan nauw verband tusschen de Islam- en de nationalistische beweging in geheel Azië, betoogt dat door de Islam-beweging vele Aziatische rijken nationaal vrij zijn gekomen en dringt er bij de nationalisten van Indonesië op aan de Pan-Islamietische of Pan-nationalistische beweging te steunen. De kracht van den Islam is de grondsteun van Azië en de Islam zal steeds de nationale godsdienst van Indonesië blijven.

Diversen.

In een kort artikel in het nationalistische blad *Pewarta Deli* te Medan wordt opgewekt om in Medan een kapitaal van 50 mille bijeen te brengen om zelf verschillende zaken, als kleermakerijen, schoenmakerijen en winkels op te richten, welke bedrijven thans in handen zijn van uitsluitend vreemdelingen.

Het Mal.-Chineesche blad *Sin Jit Po* van 21 Februari geeft een kort bericht waarin gemeld wordt dat het hoofdbestuur van Boedi Oetomo de stichting overweegt van een „strafkolonie" op een der eilanden van de buitengewesten, ten behoeve van gewezen veroordeelden die geen werk kunnen vinden. Alleen die lieden zullen voor opname in aanmerking komen die in den grond geen misdadigers zijn, doch door drift of door omstandigheden tot hun misdaad gekomen zijn.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Indische Gids.

De Maart-afl. opent met het eerste gedeelte eener beschouwing van den hr. G. B. J. van Heuven over het onderwijs in Indië gedurende den Compagniestijd. — Mr. J. S. Thieme bespreekt de voorgenomen wijziging van de godsdienstige (d.w.z. de verouderde Mohammedaansche priesterraden-) rechtspraak in Indië. — Dr. H. G. Heyting schrijft over de massa-interneering van communisten naar Boven-Digoel, over de al of niet rechtmatigheid waarvan vele pennen in beweging zijn gebracht. Schr. is van meening, dat de Ind. Regeering onder de gegeven omstandigheden niet anders kon handelen. Verder wijst hij op de wenschelijkheid de geïnterneerden, meer dan tot dusver, in hun eigen onderhoud te doen voorzien, ook omdat het onbillijk is de groote kosten aan dien maatregel verbonden, te bestrijden uit de belastingpenningen der rustig gebleven bevolking.

Verder bevat deze afl. in de rubriek Revue van brochures enz. een interessant overzicht van recente publicaties, die nagenoeg uitsluitend betrekking hebben op de, laat ons zeggen: „Inlandsche beweging" en de zoozeer uiteenloopende meeningen daarover van Nederlandsche zijde. Ten slotte de overige geregelde rubrieken: Buitenland — Koloniale literatuur — Wetenschap, kunst en industrie.

Hooger onderwijs in Ned.-Indië.

De April-afl. van „Vragen des Tijds" bevat een artikel van Prof. Dr. J. Boeke over het hooger onderwijs in Ned.-Indië waarvan de lezing ten zeerste wordt aanbevolen.

Het allereerste begin van het hooger onderwijs is te danken aan het particulier initiatief. Tijdens het bezoek aan de deputatie „Indië Weerbaar" aan Holland in het begin van het jaar 1917, werd door handel en industrie in korten tijd een groote som gelds bijeengebracht, die in 1919 reeds tot ruim 3½ millioen gulden was aangegroeid [1]) en die bestemd werd tot stichting eener Indische Technische Hoogeschool. In 1924 werd deze school door den lande overgenomen en in hetzelfde jaar kwam de Rechtshoogeschool tot stand, in 1927 gevolgd door de Geneeskundige Hoogeschool. Waarlijk — zegt Prof. Boeke — „waarlijk, dit is een ontwikkelingsgang, op wier stijgende opwaartsche stuwing onze Regeering met trots en voldoening mag wijzen, en die toont, hoezeer wij naar beste krachten er naar streven, onzen roem als een der best georganiseerde koloniale mogendheden hoog te houden."

Tropisch Nederland.

Binnenkort zal in 14-daagsche afleveringen het licht zien: Tropisch Nederland. Tijdschrift ter verbreiding der kennis omtrent Nederlandsch Oost- en West-Indië. De hoofdredactie zal berusten bij Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis, terwijl de firma J. H. Bussy te Amsterdam de verzorging en exploi[tatie] op zich heeft genomen. Het ligt in de bedoe[ling] Tropisch Nederland de plaats te doen innemen [van] het onlangs gestaakte tijdschrift „Indië", waa[raan] Prof. N. zoovele jaren zijn krachten heeft geg[even]. Het behoeft nauwelijks te worden gezegd, dat [een] dergelijke uitgave, goed uitgevoerd op kunstd[ruk]papier, ruim geïllustreerd en zoo mogelijk ver[sierd] door gekleurde reproducties, zeer kostbaar is, [weshalve] allen die de wenschelijkheid inzien van [een] orgaan dat op populaire wijze in woord en [beeld] steeds weer de aandacht vestigt op de Indiën, [goed] zullen doen redactie en uitgever te steunen [door] het nemen van een abonnement ad *f* 12.— 's j[aars].

[1]) We kunnen niet nalaten in dit verband even eene passage over te nemen uit eene beschouwing van den hr. Moeljatno in het 7 April-Nr. van Recht en Vrijheid, het orgaan van de Sectie Holland der Liga tegen imperialisme en koloniale overheersching. De hr. M. zegt daarin „dat de Hollander slechts interesse heeft voor zijn koffie-veilingen, zijn beurs, zijn aandeelen en andere kruidenierszaken. Van het meeleven met Indonesië anders dan wanneer het financieele zaken betreft, is hoegenaamd niets te bespeuren".

De Indische Mercuur.

No. 15 (11 April '28). Hollandsche beoorde[elin]gen van enkele Indische vruchten, door Ir. Spoon (met afb.). — Overzichten uit den Vo[lks]raad. Najaarszitting 1927, door H. Ch. G. J. van Mandere. — De rubberrestrictie. — De scheep[vaart] op Ned.-Indië in 1927. — Overzicht van de m[arkt] voor enkele invoerartikelen op Java en Madoera durende het derde kwartaal van 1927. — Kul[tuur]berichten. — Kleine mededeelingen. — Financ[ieele] berichten en verslagen, zoomede de overige w[ekelijksche] lijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum [van] het Kol. Instituut geeft recente literatuur over [oliën,] vetten en wassen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 36 (3 Maart): H. E. Taylor Weber † (met portret). — K[...] landbouw in Kediri en mogelijkheden op het [...] in West-Australië, door W. A. Schrauwen. — [...] men de productietoename van koffie door toe[pas]sing van kunstmest bevorderen? door J. H. Barkmeyer. — Tuinbouwvoorlichting in Ned.-I[ndië] (vervolg). — Het verstrijken van de term[ijn] waarvoor erfpachten en landbouwconcessies [zijn] verleend, door Mr. J. Gerritzen (ontleend aa[n] Ind. Merc.). — Opleiding voor den landbouw [met] een Inlandsche taal als voertaal. — De nieuwe [on]zekerheid over het lot der „Poenale Sanctie" [in] Indië, enz. (slot), door Mr. F. J. H. Cowan ([ont]leend aan Econ.-Stat. Berichten).

Locale Belangen.

Uit de inhoud van afl. 5 (1 Maart '28). K[am]pongverbetering in het centrum der belangstel[ling], door Rückert. — Beknopt historisch overzicht [om]trent het kampongvraagstuk binnen de Stad[sge]meenten, door Rückert. — Locale Raden en [Cen]trale Regeering, door G. de Raad. — Safe-st[elsel] van de door locale ressorten gevoerde grondb[edrij]ven, door Wiessing, met repliek van Van der [...]. — De aansprakelijkheid der rekenplichtigen, [door] Kerchman. — Decentraliana.

De Indische Post.

Het Nr. van 3 Maart brengt hulde aan zijn [In]dischen hoofdredacteur den hr. G. van Lissa, [die] met verlof naar Nederland vertrok; gedurende [diens] afwezigheid zal de hr. J. B. Ruzius zijn fun[ctie] waarnemen. — Uit den inhoud van dit Nr. note[eren] we: Tuinbouwvoorlichting in Ned.-Indië (s[lot]) door J. J. Ochse. — China sinds de revolutie, [door] W. J. Lucardie. — Luchtverbinding Nederland[-] Indië. — Uit het land van den kangoeroe (A[us]tralië). Van een verdwijnend menschenras, [door] W. A. Schrauwen. — 's Lands wijs, 's lands eer. [Als] 't kindje binnenkomt, door Blanda (vervolg [der] causerieën over gebruiken bij zwangerschap en [ge]boorten bij verschillende stammen in den Indisc[hen] Archipel).

Orgaan van de Ned.-Ind. Officiersvereeniging.

De Febr.-afl. bevat o.m. Het Verre Oosten [in] 1927 (vervolg). — Mijne oorlogsindrukken, [door] Kol. Lebaud (vervolg). — Nog enkele soc[iaal-]hygiënische overwegingen betreffende hen [die] blootgesteld zijn aan het geluid van detonaties, [door] H. L. Roelfsema. — Een en ander over het opm[aken] van visa reperta, door F. Treffers. — Voorlich[ting] van het publiek over de defensie van Ned.-I[ndië]. — Cadettenhumor, door J. C. Bannink.

Indisch Militair Tijdschrift.

Uit den inhoud van jaarg. 28, No. 3. Wenken [voor] kaderoefeningen bij het bataljon, de Compag[nie], door A. van de Water. — Gesprekken over tac[tiek] (vervolg), door C. D. Lagerwerff. — Het nacht[gevecht]gen in de practijk, door C. C. K. — De intellect[ueele] ontwikkeling van ons officiers-korps, door C. [...] — Naar aanleiding van: „De lessen der ervar[ing]" van Camurs, door L. A. Snell. — Over een nie[uwe] organisatie van de infanterie-sectie, door H. Altena, R. Posthumus en J. G. K. Kemmerling.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 1 van dl. 68 (1928) bevat o.m. de volg[ende] bijdragen: Rapport betreffende een Trach[oom-]onderzoek op Java, door Dr. C. Bakker en M[oham]mad Joesoef. — Opmerkingen betreffende nier[- en] blaassteenlijden, door F. E. van der Gugten. — [...] dysenterie-epidemie in Moearadoewa (res. Bant[...]

door Dr. M. Sardjito. — Ervaringen met plasmochin, door E. R. A. Luycke Roskott en Séno. — Over het optreden en de behandeling van longpest in den Tengger (Java). — Verdere cijfers over de schildklieren bij onze Javanen, door Dr. C. R. Pfister. — Over kwaadaardige gezwellen, door R. Séno.

De Tropische Natuur.

Inhoud der Maart-afl. Een en ander over krekelsprinkhanen door Dr. H. H. Karny (met ill.). — Boomenleven om Koepang (Timor), door A. Bouman-Houtman (met ill.). — Een witbloemige Aerides odoratum (orchidee), door J. Kraijenbrink (met ill.). — Korte mededeelingen: De schuttervisch op Java. — Vertakte klapper (met ill.), door C. J. Jochems. — Het voedsel van uilen, door Jacobson.

Middelen van bestaan in de Buitengewesten.

Over de „Voornaamste middelen van bestaan van de Inlandsche bevolking der Buitengewesten" handelt een dezer dagen verschenen Mededeeling van de Afdeeling Landbouw, van de hand van den heer J. B. Smits, in welke publicatie belangrijk cijfermateriaal is bijeengebracht en daarop gegronde mededeelingen zijn vervat. In de Inleiding verklaart schr. dat en waarom hij zich bij zijne beschouwingen heeft moeten bepalen tot de hoofdfactoren, welke op de welvaart der Inlandsche bevolking van invloed zijn geweest, t.w. landbouw, veeteelt, visscherij en winning van boschproducten, welke factoren men achtereenvolgens aan de hand van talrijke statistieken, uitvoerig besproken vindt.

De Indische Verlofganger.

De hr. Fr. Oudschans Dentz wijdt in het Nr. van April eene verdienstelijke beschouwing aan den Duitscher A. Kappler, die in de eerste helft der vorige eeuw zich bijzonder onderscheiden heeft bij de ontwikkeling van Suriname en die er het plaatsje Albina „La Coquette" heeft gesticht. — Verder in dit Nr. weder een stukje „Indische curiosa van P. B. [Petrus Blumberger], ditmaal handelend over o.v. koperen wierookbranders.

Mededeelingen Dienst der Volksgezondh. in N.-I.

Uit den inhoud van jaarg. '28, afl. 1: Handleiding voor bestuursambtenaren inzake malariavraagstukken, door E. Rodenwaldt. — Het anatomische beeld der tuberculose op Java, door A. E. Sitsen. — Over de voedingswaarde van maïs en andere verschillende Indische toebereidingen, door Prof. Dr. B. C. P. Jansen en Dr. W. F. Donath. — Over het voorkomen van de gelekoortsmuskiet in Ned.-Indië, door Prof. Dr. W. H. Hofmann, met aanteekeningen, door S. L. Brug. — De behandeling van malaria met plasmochine en plasmochine compositum, door P. H. Olivier en A. A. Hulshoff. — Rapport betreffende een trachoom-onderzoek op Java, door Prof. Dr. C. Bakker en Mohamad Joesoef. — Over het gehalte aan A-vitamine in verschillende oebisoorten en Indische vruchten, door Prof. Dr. B. C. P. Jansen en Dr. W. F. Donath.

* * *

Eenige beschouwingen over de financiering van de suikerindustrie en den suikerhandel op Java. Cursorische voordrachten gehouden te Tilburg, door Mr. E. G. J. Gimbrère, hoogleeraar aan de R. K. Handelshoogeschool te Tilburg. (Tilburg, Drukkerij H. Bergmans en Cie.).

Rubber in the Netherlands Indies, by Dr. A. G. N. Swart. (The Asiatic Review. No. 78, April '28).

De Volksraad en de z.g.n. Inlandsche meerderheid, door Ch. Kiès, lid van den Volksraad. (Orgaan van den Ned.-Ind. Pol. Econ. Bond. 29 9Febr. '28).

Een en ander over de Bataksche zeden en gewoonten (slot), door S. Soetan Melajoe. (Nivio. April '28).

Nederland-Indonesië: Van overheersching naar zelfregeering. Openbare redevoering den 16en Maart 1928 gehouden door Noto Soeroto. (Oedaya, April 1928).

Der Tabakbau in Sumatra, von O. Inhülsen. (Der Tropenpflanzer. März '28).

Over de biologische betrekkingen aan het Deli-Proefstation, door Dr. J. Kuyper. (Vakblad voor Biologen. April '28).

Opluchting. (Eene beschouwing naar aanleiding der vrijspraak der Indonesische studenten), door E. H. [= Prof. Mr. J. E. Heeres]. (Democratie en Vrije Arbeid. 31 Maart '28).

Javaansche ketterijen, door M. van Blankenstein. (De Vrijheid, 5 en 12 April '28).

H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds het voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Suriname.

Die onze kolonie Suriname eenmaal goed heeft leeren kennen, wordt niet meer onverschillig voor de belangen van het land. Dat bewijst weer de heer de Cock Buning. Na zijn voortreffelijk verslag over zijn reis heeft hij meer dan eens over Suriname geschreven en steeds had hij iets belangrijks te zeggen. De verwachtingen van den Ondernemersraad, van den Minister van Koloniën en van de Staten Generaal omtrent de bereidwilligheid van het Nederlandsche en het Oost-Indische kapitaal, om in Suriname ondernemingen op te richten, zijn tot dusver niet in vervulling gegaan en de heer de Cock Buning verwacht niet dat ondernemers eenige tientallen millioenen in Suriname zullen beleggen, zoolang die millioenen elders met minder risico en zorgen kunnen worden belegd.

Regeeren en reclame maken kunnen wij, „maar aan het land bezorgen het éénige waaraan het behoefte heeft... *bevolking*, dat kunnen wij blijkbaar niet, omdat daarmede millioenen zijn gemoeid. Niet millioenen welke zoo ongemerkt wegvloeien; dat is iets, waarbij wij onze gemoedsrust niet verliezen, maar tientallen millioenen, zoo ineens opgeëischt en verbonden aan een *plan*, aan een grootschen opzet, dat schijnt geen enkele Regeering aan te durven, althans als het te ontwikkelen gebied verder ligt dan de Zuiderzee".

Aldus de heer de Cock Buning in een zeer belangwekkend artikel *„een kolonisatie-maatschappij voor Suriname"* in de „Economisch-Statistische Berichten" van 4 April.

„Een land, dat vijfmaal zoo groot is als Nederland en bewoond door ruim geteld 140.000 menschen, waarvan de grootste helft volkomen improductief en armlastig is, de kinderen nog niet eens medegerekend, een land, dat bovendien een volledige en gave bestuursinrichting moet hebben, omdat het nu eenmaal een zelfstandige gemeenschap is van trouwe Nederlandsche onderdanen en deze Nederlandsche kolonie in Amerika *de Hollandsche reputatie moet hooghouden*, (wij cursiveeren), zoo'n land kan onmogelijk de middelen opbrengen, noodig voor een zuinig en degelijk beheer. De bevolking moet dus worden vermeerderd, maar hoe?"

Met zijn voorstel beoogt de schrijver „te bereiken, dat men eindelijk komt tot een enkel vast omlijnd plan, een plan dat uit te voeren is zonder bevoordeeling van een enkele categorie, zonder dat belangrijke wijzigingen in het Regeeringsreglement noodig zijn, zonder al te groote offers te vergen van de Nederlandsche belastingbetalers en met een goede kans van slagen, dat wil zeggen met de goede kans, dat binnen twintig jaar Nederland verlost zal zijn van de jaarlijksche bijdragen aan de Surinaamsche schatkist en Suriname de woonplaats is geworden van welvarende landbouwers, zoowel klein-landbouwers als kapitaalkrachtige planters, die een gezonde basis zullen vormen voor de economische structuur der Surinaamsche gemeenschap. Dan zullen er ook geen kunstmiddelen en faciliteiten noodig zijn om „het" kapitaal naar Suriname te trekken".

Dat is, zouden wij zeggen, inderdaad alles wat men van een plan mag verwachten.

De heer de Cock Buning stelt voorop, dat de ontwikkeling van Suriname moet zijn *een nationale daad*, waaraan dus zoowel de geheele natie een offer dient te brengen, als zij die voor het geven van financieele steun in de eerste plaats in aanmerking komen."

Voor een samenvatting van het plan ontbreekt ons de ruimte: de belangstellende lezer neme het artikel zelf ter hand, dat aldus eindigt: „Het spreekt van zelf, dat dit schema voor tal van wijzigingen vatbaar is. Hoofdzaak is, dat er *gehandeld* wordt, want wachten kan Suriname niet langer en ten slotte is niets kostbaarder dan het doelloos en nutteloos bijpassen van drie millioen gulden 's jaars."

* * *

„De Groene Amsterdammer" van 14 April bevat het eerste gedeelte van een zeer sympathiek artikel van den heer G. J. Staal *„Bedreigd Bezit"*, dat handelt over het volksonderwijs in Suriname. Wij komen daarop terug, wanneer het vervolg is verschenen.

* * *

De heer Fred. Oudschans Dentz schrijft in de „Indische Verlofganger" over den merkwaardigen Wurtemberger *August Kappler*, den stichter van Albina aan de Marowijnerivier.

„Trotsch op zijn stichter — aldus de heer O. D. — dient Albina voor hem een gedenkteeken te doen verrijzen."

* * *

De heer A. J. Fernandes te 's-Gravenhage heeft in zijn hoedanigheid van voorzitter der West-Indische afdeeling van de Indische tentoonstelling Zijpendaal 1928 te Arnhem, van den particulieren secretaris van de Koningin bericht ontvangen, dat H. M. een gunstige beschikking heeft genomen op het verzoek dier commissie om de voorwerpen, door Suriname's bevolking aan de Koningin en den Prins bij hun zilveren huwelijksfeest aangeboden, in bruikleen aan die tentoonstelling te willen afstaan.

* * *

De „N.R.Ct." van 13 April, Avondblad D, schrijft:

Bij de huldiging op 23 dezer van den afgetreden gouverneur van Suriname, baron Van Heemstra, vanwege oud-ambtenaren en personen, die tijdens het gouverneurschap van den heer Van Heemstra een reis naar Suriname gemaakt hebben, zal zich het hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond met een eigen huldiging aansluiten.

Jhr. mr. J. L. W. C. von Weiler, onder-voorzitter van het hoofdbestuur, tevens afgevaardigde voor Suriname in dat bestuur, en mr. B. de Gaay Fortman, algemeen secretaris, zullen dien dag het hoofdbestuur vertegenwoordigen.

* * *

In „Het Koloniaal Weekblad" van 12 April wordt een groot aantal films opgesomd, die in de openlucht-bioscoop op de Indische Tentoonstelling te Arnhem zullen worden afgedraaid. Die hebben alle betrekking op Nederlandsch Oost-Indië. Wij hopen dat ook de Suriname-film beschikbaar zal worden gesteld.

* * *

Bij Kon. besluit is aan kapitein ter zee B. J. Heilbron, op zijn verzoek, met ingang van 17 Mei wegens langdurigen dienst eervol ontslag uit den zeedienst verleend, onder toekenning van levenslang pensioen.

De heer Heilbron is Surinamer van geboorte.

Curaçao.

De Caracasbaai.

Thans heeft de minister aan de 2de Kamer meegedeeld op welke voorwaarden domeinland aan de Caracasbaai ter beschikking van de C. P. I. M. is gesteld. Bij beschikking van 29 Juni 1923 is dit land door den gouverneur in erfpacht gegeven voor een canon van *f* 12.000.— jaarlijks.

Curaçaosche Scheepvaartmaatschappij.

Een ontploffing aan boord van het tankschip *Chepita*, dat ten minste aan 4 menschen het leven kostte, terwijl de berichten van nog 7 gewonden en 1 vermiste spraken, vestigt opnieuw de aandacht op de C. S. M. Aan *Neptunus* en *De Voorstuwer* hebben wij meermalen een en ander uit de kringen der zeevarenden, gezagvoerders, stuurlieden en machinisten, ontleend, en thans willen wij dit weer doen. *Neptunus* van Maart deelt mee, dat een nieuwe gageregeling voor gezagvoerders en eerste officieren met 1 Jan. 1928 is ingevoerd, die „eene niet onbelangrijke verbetering beteekent, al is deze dan ook gebleven beneden de eischen, welke in verband met de duurte redelijkerwijze gesteld moesten worden." Ook in andere opzichten is de directie tegemoet gekomen aan ernstige grieven. Als een der onvervulde wenschen wordt nogmaals naar voren gebracht: vestiging der bevordering op hechteren grondslag en beëindiging der bevoorrechting van Engelsche officieren.

Volgens de laatste berichten bestaat de vloot der C. S. M. uit 24 groote, 2 kleinere schepen, 3 sleepbooten met 2 lichters. Van de 32 gezagvoerders zijn slechts 14 Nederlanders; van de 1e stuurlieden zijn er 20 Nederlanders, allen met 1sten rang, van welke er echter slechts 7 zijn aangesteld, de anderen zijn

waarnemend en worden gedurig bij hun Engelsche ambtgenooten achtergesteld. De 2e en 3e stuurlieden zijn allen Nederlanders, maar deze zien ook met leede oogen, hoe hun kansen op bevordering gedurig bedreigd worden door het nog steeds aanstellen van stuurlieden der Anglo-Saxon.

Er wordt reusachtig hard gevaren. Iedere maand worden 9 reizen gemaakt en 6 maal wordt dadelijk na leegpompen weer uitgevaren, zoodat er slechts drie maal per maand een nacht te Curaçao wordt overgebleven, waarvan nog 1 of 2 maal aan boord moet worden gebleven. Er zijn stuurlieden, die in anderhalf jaar geen dag verlof hebben gehad.

Ook hier wordt de klacht vernomen, die men telkens weer hoort in de kringen der zeevarenden, over achterstelling van het varend personeel bij het walpersoneel, vooral met betrekking tot de verlofregeling en de vrije overtocht voor het gezin.

Het stuk in *Neptunus* eindigt met een verwijzing naar de behandeling der begrooting in de Tweede Kamer, waar op een scheepvaartwetgeving aangedrongen is. Trouwens de heer Menkman, kenner bij uitnemend dezer materie, schreef daarover reeds 5 jaar geleden in de West-Indische gids.

De Voortstuwer, die ook dankbaar is voor de gageverbetering heeft behalve een klacht over het „afjakkersysteem" er een over de voeding, die weer volgens oud recept in handen van den kapitein is gelegd.

Tegen de belastingverhooging.

De Koloniale Raad laat de verschillende ontwerpverordeningen, nog door den waarnemenden gouverneur Schotborgh ingediend, wel heel lang liggen. In bijna 5 maanden nog geen Voorloopig Verslag. Intusschen zijn nu twee bezwaarschriften ingekomen tegen de verhooging der winstbelasting van 8 op 10 pCt. van de Arend Petroleum Mij. en van de fa. John Godden en Co.

De Curaçaosche Bank.

Aan onze technische ondeskundigheid is het natuurlijk te wijten, dat wij niet veel begrepen hebben van de opdracht aan de commissie-Zeilinga. Wij dachten, dat het aardig goed ging met de Curaçaosche bank. Nu zijn zelfs twee leden der commissie naar Curaçao vertrokken en hebben daar een vergadering gehad met ambtenaren, leden van den Kolonialen Raad, vertegenwoordigers van handel en nijverheid enz., waarvan de notulen in de *Amigoe di Curaçac* zijn opgenomen. Daar heeft de heer Zeilinga gezegd, dat de Cur. Bank in een keurslijf was geperst, waardoor handel en bankwezen er niet die voordeelen van ondervinden, die van een circulatiebank mogen worden verwacht. Reden tot ernstige klachten was er niet, maar men moest ook aan de toekomst denken. Erg veel steun om de zaak te veranderen kreeg hij uit de vergadering niet. Men scheen best tevreden.

Uit den Verren Vreemde.

Kellogg's uitbanning van den oorlog.

Verheugen wij ons! Niet dat al iets tastbaars bereikt is. Niet dat het bereiken van iets tastbaars verzekerd is. Maar Amerika beschouwt de mislukte poging van enkele maanden geleden niet als een definitieve afdoening, het houdt vol, de kans om iets —, om misschien veel te bereiken, bestaat dus nog. Daarover mogen wij ons verheugen.

Een oud Amerikaansch-Fransch verdrag van goede verstandhouding bereikte in Februari zijn eindtermijn. Bij de onderhandelingen over de vernieuwing kwam de formule „het uitbannen van den oorlog" op. Eerst juichten beiden haar toe, maar om haar meer dan theoretische waarde te geven werd de noodzakelijkheid geuit er meer groote mogendheden in te betrekken en om haar dàn nog aannemelijk te maken wilde men haar alleen tot den aanvalsoorlog beperken. Toen ontstonden de meeningverschillen en de begrenzingsmoeilijkheden, waarover wij destijds hier 't een en ander hebben medegedeeld, en die er ten slotte toe leidden, dat men 't over de nieuwe voorstellen niet eens kon worden, en de overeenkomst in hoofdzaak maar weer sloot op den ouden grondslag.

Sedert hoorde men dat echter èn Kellogg èn Briant de zaak niet als afgedaan beschouwden. En nu heeft Vrijdag 13 April — geen ongeluksdag — het nieuwtje gebracht, dat de Ver. Staten Engeland, Duitschland, Italië en Japan hebben uitgenoodigd zich bij Frankrijk en Amerika aan te sluiten om te onderhandelen over een algemeen verdrag, waarbij de naties zich verbinden om geen oorlog te voeren. Volgens een nadere uiteenzetting zouden de onderteekenaars van de te sluiten overeenkomst zich verbinden om van den oorlog af te zien als een instrument van nationale politiek en onderlinge conflicten nooit anders dan door vreedzame middelen te trachten op te lossen.

De nota wijst op de bedenkingen door Frankrijk geopperd betreffende de verplichtingen voortvloeiend uit het verdrag van den Volkenbond, van Locarno en andere, en vervolgt dan: „Mijn regeering heeft niet toegegeven, dat deze overwegingen eenige wijziging zouden vereischen in haar voorstel betreffende een meerzijdig verdrag en is van meening, dat elke natie van de wereld, met het oog op haar eigen belangen, evengoed als die van de heele familie der naties, tot een dergelijk verdrag kan toetreden. Zij gelooft bovendien, dat het sluiten van een verdrag door Frankrijk, Engeland, Duitschland, Italië, Japan en de Vereenigde Staten, ten gunste van een vreedzame beslechting van internationale geschillen, een geweldigen moreelen indruk zou maken en ten slotte alle Staten tot toetreden zou bewegen".

De nota vraagt eindelijk, welke bepaalde wijzigingen, voor het geval een land het voorstel niet gunstig zou ontvangen, dit land zou willen aanbrengen om het aannemelijk te maken.

Frankrijk wist van den door Amerika te ondernemen stap af, maar 't wenschte niet onvoorwaardelijk mee te gaan. Eerste hindernis! 't Heeft daarom aan de andere mogendheden verzocht even te wachten met het nemen van een beslissing, want zij zullen uit Parijs ook een ontwerp ontvangen, dat dan tegelijkertijd in overweging kan worden genomen. Men verwacht dat Frankrijk de kwestie van de wettige zelfverdediging weer zal stellen. Tweede hindernis!

Dan is er ook altijd het gevaar van de overmacht, die een mogendheid zich door haar bewapening kan verschaffen, met het oog op andere staatkundige verhoudingen dan die, waarvoor de overeenkomst is aangegaan. Zoo vechten de Ver. Staten b.v. in Nicaragua door alsof niemand zich daarmede te bemoeien heeft en niettegenstaande Nicaragua lid is van den Volkenbond. Derde hindernis!

Rusland is buiten de combinatie gehouden, ook nu, nadat het in Genève een ontwapeningsvoorstel gedaan heeft. Men moge dit verklaarbaar vinden. Een sterk gewapend Rusland vormt intusschen toch een vierde hindernis.

Amerika stelt zich blijkbaar op 't standpunt wat de grooten wijzen hebben de kleinen te prijzen. 't Moge practisch waar zijn, de Volkenbondsbeginselen zijn toch anders. Ook schijnen de Ver. Staten in geen geval afstand te willen doen van het recht op de eindbeslissing van de Senaat, hetgeen ten eenenmale in strijd is met het begrip van arbitrageuitspraak. Ook dit zijn hindernissen.

Met dit al, het streven is te loven, verheugen wij ons.

Scheiding van kerk en staat in Turkije.

Moestapha Kemal Pasja blijft volharden in zijn, toch zeer gewaagde, moderniseering van het Turksche rijk en het Turksche volk, onderneming te meer gewaagd omdat de hervorming niet alleen de Turken zelf, maar allen mohamedanen, verspreid over vele landen, ter harte moet gaan, zoodat met verzet èn van binnen èn van buiten gerekend moet worden.

De sultan is onttroond en uit het rijk gedreven, het kalifaat is mede op zijde gezet. De veelwijverij wordt verboden. Aan de monnikenkloosters, die als relikwieën golden, zijn de subsidies onthouden, geestelijke orden, van welke 't nut niet erkend werd, zijn opgeheven. De tulband en de fez, zonder welke men zich geen Turk denken kon, zijn vervangen door westersche hoofddeksels. Deze en andere maatregelen wezen reeds op het voornemen om staat en kerk los van elkander te maken. Nu is de zet van de politiek van Moestapha Kemal en zijn minister Ismel Pasja doorgevoerd, die het verband tusschen staat en godsdienst moet beëindigen. Het parlement heeft zijn goedkeuring gehecht aan de voorstellen tot wijziging van de artt. 2 en 26, en tot intrekking van de artt. 16 en 38 van de republikeinsche constitutie. Uit art. 2 vervalt: „De godsdienst van den Turkschen staat is de Islam". De overige veranderingen zijn de logische gevolgen van de scheiding van kerk en staat. Zoo zullen de leden van het parlement bij hun installatie voortaan niet meer zweren „bij Allah", maar bij hun eer.

Daarmede is geen verdrijven van den ouden godsdienst uit het land of uit het volksleven bedoeld. De regeering treedt zelfs beschermend op wanneer de Mohammedaansche godsdienst bedreigd wordt en zij gaat tegen anti-Islamietische propaganda in. Maar dat is voor haar iets anders dan godsdienst in de politiek.

Er teekent zich wel een groote tegenstelling tusschen de Turksche politiek en die van Rusland. Moskou tracht overal aanhangers te winnen voor zijn communistische leerstellingen. Kemal Pasja onderscheidt zich, van alle met succes bekroonde dictators, door vrijwillig den invloed prijs te geven, die de heerscher van het Turksche Rijk òf met de daad, òf in naam, òf momenteel, òf in het verleden buiten eigenlijk Turkije had. De jongste zet van Angora duidt aan, dat men daar in deze politiek volhardt. Een daad van verstandige zelfbeperking, maar daarom slechts te meer zeldzaam in de internationale staatkunde, die uit haar aard imperialistisch is

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

Gedurende het verblijf in Indië van den heer L. Petit, secretaris dezer afdeeling, zal zijn functie den waargenomen door den heer *W. Rehbock* (fi Hofmann, Schöffer & Co.), *Keizersgracht 517, Ams dam.* Men wordt dus verzocht alle stukken voor de deeling Amsterdam *vanaf 16 April 1928* tot nader richt aan hem te adresseeren.

Afdeeling Apeldoorn.

Verleden Vrijdag, 13 dezer, trad voor onze af ling prof. Schröter op. De groote zaal van hotel Burg was, op enkele plaatsen na, geheel bezet; een goede opkomst.

Een verslag van het gesprokene kan hier ach wege blijven, doch wel moet vermeld worden de zonder onderhoudende wijze, waarop en de gr levendigheid, waarmede Z.H.G. zijn onderwerp handelde. De buitengewoon mooie serie lichtbee waren vooral voor de niet-Indische menschen openbaring.

Het reclameraam bij „Minderman" wordt elke veranderd.

Het perk is plantklaar.

A.s. Zaterdag 21 April *„Eurasia-avond; daar moet lid met zijn huisgenooten en kennissen aanwezig* Neemt een programma; 't is een toelichting en een nisneming beide; en vooral: *„brengt leden aan!"*

HET BESTUU

Afdeeling 's-Gravenhage.

SOIREE-VARIEE.

Het Bestuur van de Afdeeling 's-Gravenhage Vereeniging „Oost en West" geeft hiermede ke dat op *Dinsdag 24 April a.s.*, des avonds *8 ure* in Theater *„De Seinpost"* te Scheveningen, een S *Variée* zal worden gegeven, waarbij de *première „Kroonprins"*, tooneelspel in negen tafereelen *Mevrouw Mia Aarwen*, uit te voeren door de Ver ging *„Eurasia"*.

Ter tegemoetkoming in de hooge kosten is pl bespreken op *Maandag 23* en *Dinsdag 24 April* van *10 tot 4 uur* aan de bureaux van Seinpost (d wenscht telefonisch) à *f* 0.40 per persoon, verpl

Uitnoodigingskaarten zijn aan de leden toegezon

De Secretaris,
J. C. BAUDO

Afdeeling Nijmegen.

Aan de Leden en Begunstigers
Vereeniging „Oost en West
Afdeeling Nijm

Olympia Theater, Lange Burchtstraat, *Wetens pelijke matinée:*

5 Mei 1928, Ufa-cultuurfilm *„Het mysterie der Sc ping"*.

Aanvang half drie 's mid

Tot deze Matinée hebben *Leden* en *Begunstigers* Ver. „Oost en West" met hun gezin, op vertoon va Lidmaatschapskaart 1928, toegang tegen *f* 0.50 persoon tot het Balcon en den Eersten Rang, te het bespreken van deze plaatsen kosteloos is.

Zaterdag 21 April 1928, 's middags half drie, in *Olympia-Theater*, Lange Burchtstr., de volgende fil

I. Mooi Bandoeng."

II. Het Havenbedrijf en Werkplaatsen van de Kon lijke Paketvaart Maatsch. te Tandjong Priok (Bata

Aan leden worden aan de controle van het Th op vertoon van de Lidmaatschapskaart 1928 vrije toegangskaarten en aan Begunstigers *één* uitgereikt.

I. T. A.

Bezoekt de *Indische Tentoonstelling* van *„Oost West"* op *Zijpendaal* te *Arnhem 11 Juni tot 28 Juli*

Leden en Begunstigers der Ver. „Oost en West", Nijmegen, hebben op vertoon van de Lidmaatsc kaart 1928, 50 pCt. reductie op den toegangsprijs, tuin inbegrepen.

HET BESTUUR AFD. NIJMEG

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

CONCEPT-NOTULEN

der Hoofdbestuursvergadering van Zaterdag 7 1928, des n.m. te 2 uur, in het gebouw Heulstraat Den Haag.

(Voorl. goedgekeurd in de vergadering van Dagelijksch Bestuur van 11 April d.a.v.).

Aanwezig de heeren R. Zuijderhoff, Algem. zitter; F. van Peski, Onder-Voorzitter, F. H. W. Logeman, lid en F. H. A. v. d. Brugh, Algem. Se Penningm., gezamenlijk uitmakend het Dagel. Bes voorts de heeren Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg Haag), E. Roodhuyzen (Amersfoort), J. C. (Apeldoorn), Dr. H. H. Zeijlstra Fz. (Kol. Landb. Deventer), H. Somermeijer (Utrecht), G. W. St (Twente, Enschedé, plaatsverv.) en L. Röpcke megen, nieuw benoemd lid).

Afwezig met kennisgeving de H.H. J. A. van

mel (Leiden), Mr. J. Huges (Arnhem), W. F. J. Kroon (Breda), J. Franke (Groningen) en Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam). Afwezig zonder kennisgeving de HH. G. C. van den Wall Bake (Amsterdam) en H. F. Wagenaar Reisiger (Haarlem).

De Voorzitter opent op het aangegeven uur de zitting met een welkomstwoord, inzonderheid gericht tot het nieuwbenoemde H.B.-lid voor Nijmegen, den heer L. Röpcke, vervanger van den heer F. M. Gescher. Hij memoreerde, dat het heden de laatste maal is dat het H.B. in dit gebouw bijeenkomt, daar, als bekend, met Mei e.k. de nieuwe lokalen in het Korte Voorhout 6 zullen worden betrokken, tot welker bezichtiging de aanwezigen, na afloop der vergadering, worden uitgenoodigd.

Overgaande tot de agenda wordt de lezing der vorige notulen, die geacht worden bekend te zijn, achterwege gelaten en in behandeling genomen punt 3, het Jaarverslag, de Rekening en Verantwoording 1927 het rapport Verificatie-Commissie en de begrootingen 1928. De Secretaris leest nu het Jaarverslag voor. De Voorzitter brengt hem hulde voor de uitnemende samenstelling, waarvoor deze dank betuigt. Bij de paragraaf Leden en begunstigers wees de Voorzitter met voldoening op de groote toename van het aantal leden. Voor zoover deze te danken is aan de centrale leiding van het H.B. stelt hij billijkheidshalve voor om de kosten op de daartoe strekkende actie t.z.t. naar evenredigheid om te slaan over de afdeelingen die van die actie profijt trekken. Voorstel aangenomen.

Bij de paragraaf Kol. Weekbl. werden eenige opmerkingen en bedenkingen vernomen over de kleur van het blad en de rangschikking der advertentiën. Daarna kwam in bespreking de Rekening en Verantwoording en de begrootingen 1928; deze werden post voor post nagegaan en vastgesteld, waarop de Voorzitter het rapport der Verificatie-Commissie voorleest en der vergadering in overweging geeft om, overeenkomstig de conclusie van dat rapport, aan de Algemeene Vergadering t.z.t. voor te stellen het H.B. te dechargeeren van het gevoerd beheer. Aldus besloten.

Vervolgens komen de volgende punten in behandeling (onder punt 4 der Agenda):

a. De herbenoeming van de aftredende H.B.-leden, de H.H. v. Peski, v. d. Wall Bake en Marcella. De eerste aanvaardt een herbenoeming; omtrent de beide laatsten, afwezig zijnde, kan geen beslissing worden genomen.

b. De bekrachtiging van een nieuw Reglement voor de Studie-Commissie. De vergadering hecht hieraan haar goedkeuring.

c. De vliegtocht „van Onlangs" naar de West. De Voorzitter verstrekt hierover eenige inlichtingen, onder mededeeling, dat de kosten voor deze voornamelijk uit een nationaal oogpunt belangrijke onderneming circa f 65.000 bedragen, waarvan een deel is ingezameld.

d. Het drukken en verspreiden van het boekje Lekkerkerker over de Indiën. Ook hieromtrent geeft de Voorzitter nog eenige inlichtingen.

e. De propaganda Petit. De Voorzitter deelt mede, dat deze heer eerstdaags voor eigen rekening een reis onderneemt naar O.-I., welke reis hij dienstbaar wil maken aan de belangen der Vereeniging door het werven van leden en begunstigers, waarvoor een onderhandsche overeenkomst is opgemaakt geworden.

De Voorzitter leest thans voor een schrijven van den heer Huges, waarin deze de afdeelingen met den meesten nadruk aanbeveelt om de publicatie der reclameplaten voor de I. T. A. te bevorderen, zoomede het bezoek aan de tentoonstelling.

Door den Voorzitter wordt dit verzoek krachtig ondersteunt en noodigt hij den Secretaris uit hiervan ook melding te maken in de e.v. nrs. van het Kol. Weekbl.

Bij de „Rondvraag" brengt de heer Baars een verzoek van het Afdeelingsbestuur over om van belangrijke Indische boekwerken, welke verschijnen, uitvoerig melding te maken in het Orgaan. De voorzitter antwoordt dat zulks bereids geschiedt; mocht dat soms wel eens beperkt worden, dan is gebrek aan plaatsruimte daarvan de oorzaak. Voorts informeert spr. naar de oprichting van afdeelingen in het Gooi en Eindhoven. De Voorzitter antwoordt, dat ondanks de veelvuldige werkzaamheden, de aandacht van het Dagelijksch Bestuur hierop gevestigd blijft, maar dat een gunstige gelegenheid daartoe moet worden afgewacht.

De heer Somermeijer vraagt of het Bestuur niet zou kunnen medewerken aan de bevordering der plannen van den heer Dr. Lens voor den wederopbloei van Suriname. De Voorzitter antwoordt, dat dit punt zal worden besproken in een volgende vergadering van het Dagel. Bestuur.

Ten slotte deelde de Secretaris nog mede, dat Mevr. Beresteyn hem verzocht heeft ter kennis der vergadering te brengen, dat „Boeatan" op 3 Augustus e.k. 10 jaar bestaat, en voorts, dat die instelling genegen is een eenige wandversiering aan te brengen in de leeszaal van het door Oost en West nieuw te betrekken pand.

Niemand verder iets ter tafel te brengen hebbende sluit de Voorzitter deze bijeenkomst onder dankbetuiging voor de betoonde belangstelling.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Begrooting 1928.

(Behoort bij de gepubliceerde Rekening en Verantwoording 1927, zie K. W. van 1 Maart 1928).

Regeeringssubsidie (Tehuis v. N.-I. bedienden)	f 8.200.—
Regeeringssubsidie (Gedel. Studie-Comm.)	„ 4.500.—
Regeeringssubsidie (Ver. Oost en West)	„ 3.000.—
Bijdragen van leden en begunstigers	„ 14.250.—
Inlichtingendienst; verk. boekwerken	„ 70.—
Interest	„ 1.180.—
	f 31.200.—

Propaganda		f 4.100.—
Meubilair		„ 300.—
Onkosten.		
Salarissen	f 3700.—	
Huishuur	„ 1200.—	
Kantoorbenoodigheden	„ 150.—	
Schrijfloon	„ 15.—	
Porti en telegrammen	„ 325.—	
Reiskosten	„ 325.—	
Receptiekosten	„ 175.—	
Gas- en waterleiding	„ 200.—	
Telefoon	„ 225.—	
Brandstoffen	„ 125.—	
Onderhoud	„ 40.—	
Diversen	„ 20.—	
		„ 6.500.—
Hoofdvertegenwoordiger O.-Indië.		
Salaris	f 1200.—	
Porti- en schrijfloonen	„ 350.—	
Propaganda	„ 350.—	
Diversen	„ 100.—	
		„ 2.000.—
Koloniaal Weekblad.		
Honor. Secretaris en Redactie en vaste medewerkers	f 3150.—	
Honor. losse medewerkers	„ 550.—	
Diversen (Uitgever enz.)	„ 300.—	
		„ 4.000.—
Leeszaal		„ 500.—
Lidmaatschappen		„ 125.—
Inlichtingendienst		„ 975.—
Regeeringssubsidie (Tehuis N.-I. bedienden)		„ 8.200.—
Regeeringssubsidie (Gedel. Studie-Comm.)		„ 4.500.—
		f 31.200.—

OLYMPISCHE SPELEN.

In overleg met het Ned. Olympisch Comité en de Directies der groote Stoomvaartlijnen is, door bemiddeling van den Raadsman voor Studeerenden bij het Departement van Koloniën, den Heer L. C. Westenenk, ten gerieve van repatrieerenden, een schikking getroffen ten opzichte van het reserveeren van abonnementsplaatsen voor de verschillende spelen.

VAN DE I.T.A.

Aan de Besturen der Afdeelingen.

De Voorzitter der afd. Arnhem, *Voorzitter der I.T.A.*, de heer Mr. J. Huges, schreef, vóór den aanvang der laatste Hoofdbestuursvergadering op 7 dezer aan den Voorz. der Vereeniging het volgende, met verzoek zulks ter kennis te brengen van de te dier vergadering aanwezige H.B.-leden.

A. Omtrent verspreiding der reclameplaten voor de I.T.A.

„Wanneer de verschillende afdeelingen in den lande nu inderdaad *ernstig* mede willen werken aan het slagen van ook hunne tentoonstelling, dan moeten zij *nu* nog zorg dragen voor publicatie van onze reclameplaten.

Voorbeeld: 2 heeren en 2 dames in een kleine stad in het Noorden, zijn met 70 platen onder den arm een rondgang aangevangen bij grootere winkeliers, doctoren, notarissen, advocaten, instellingen enz., en plaatsten in één middag: 52 st.

B. Omtrent het bezoek aan de I.T.A.

Het afdeelingsbestuur kiest een geschikten dag uit, liefst na 23 Juni e.k. en verzamelt — persoonlijk of per inteekenlijst — zooveel mogelijk leden-deelnemers om zich heen. Deze deelnemers vormen zich tot „cellen" in de burgerij om algemeene aansluiting te verkrijgen. Bij energiek werken zal het dan mogelijk zijn een extra Oost en West-trein te doen loopen.

De Voorzitter der Vereeniging beval het voldoen aan beide verzoeken met warmte aan de vergaderden aan.

Aan de leden van de Afdeeling 's-Gravenhage.

Beleefd, doch dringend verzoek, om tot vermijding van onkosten en verwarring de verschuldigde contributie *niet* aan het Hoofdbestuur over te maken, doch aan den Secretaris-Penningmeester der Afd. 's-Gravenhage, Giro-Nr. *135120*.

KENNISGEVING AAN DE LEDEN.

Het Reisbureau Laagland, van Hengel en Co., Laan van Meerdervoort 7c, Den Haag, organiseert de volgende autotochten met de daarachter gestelde prijzen:

1. Naar de bollenvelden f 2.50.
2. Naar de Betuwe (geheelen dag) f 7.—; op vertoon van de lidmaatschapkaart f 6.50.
3. Naar Zijpendaal (I. T. A.), retour f 6.50. Dit echter alleen voor de leden van O. en W. en met een deelname van minstens 20 personen.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

L. H. Mijling, Onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O.; Biezendwarsstraat 7, Nijmegen.
E. Th. Harkink, Idem als voren; Laan van Swaensteijn 17, Voorburg.
Mevr. L. M. Defares van der Heijden, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O.E.L.O.; Majubastraat 59 (III), Amsterdam.
M. A. Los, Adm. Ambtenaar b. h. Binnenl. Bestuur; Giessen-Oudekerk.
C. de Koning, idem als voren, Nieuwe Binnenweg 298a, Rotterdam.
J. Strick, Landmeter 3e kl. b. h. Kadaster, Oosterhesselen (Dr.).
Mr. Th. L. Vervloet, Rechterlijk ambtenaar, Korevaarstraat 4, Leiden.
Mr. P. Biersteker, idem als voren, Koningstraat 68, Helder.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

W. Mollinger, Ambtenaar ter beschikking van den Hoofdinspecteur van Financiën; Gr. Hertoginnelaan 105, 's-Gravenhage.
O. J. C. Indra, Ingenieur 2e kl. bij de S.S. en Tr.; Salzburg (O.), Getreidegasse 3.
A. L. Donker van Heel, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; Montreux (Zw.), Hotel de Londres.
A. Boachi, Hoofdopziener bij het Boschwezen; Copernicusstraat 119, 's-Gravenhage.
J. J. J. Sandee, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O.; Parallelweg 166, 's-Gravenhage.
A. van Leeuwen, Verpleger der 1e kl. bij den dienst der Volksgezondheid; Blasiusstr. 32huis, Amsterdam.
Mej. T. Smids, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O.E.L.O.; Kollum (Fr.).
J. S. G. Disse, Onderwijzer bij het M.U.L.O.; Laan van Middenburg 9, Voorburg.
Chr. Suykerbuyk, Hoofd der Kaartjesdrukkerij bij de S.S. en Tramwegen; Antwerpen Deurne, N. Conforta Lei 801.
Dr. O. Paneth, Gouv.-arts 1e kl. dienst Volksgezondheid; Wien VIII 1 (Oostenrijk), Friedr. Schmidtplatz 7 (III).
F. H. B. Holtz, 1ste Commies b. h. Dept. der B.O.W., Wouwermanstraat 98, Haarlem.
H. F. Seeman, Opzichter b. d. Burgerl. Openb. Werken, Goudsbloemlaan 157, 's-Gravenhage.
L. P. Jeltes, idem als voren, Goudsbloemlaan 157, 's-Gravenhage.
J. Keijzer, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Rheijdt (bez. Dusseldorf), Hindenburgwall 48.
F. C. L. Meijer, Voorzitter Landraad te Palembang c.a., Celebesstraat 5, 's-Gravenhage.
A. H. Patist, Hoofdpolitieopz. b. d. Alg. Politie, Cremerstraat 60, Utrecht.
C. W. Catsman, Onderwijer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Weststraat 10, Oostburg (Zeeland).
W. F. Kuhlmeijer, idem als voren, Billitonstraat 37, Apeldoorn.
Mej. C. W. v . d. Veen, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O., Aert van der Goesstr. 30, 's-Gravenhage.
C. G. Quick, wnd. Techn. Ambt. b. d. P.T.T.-dienst, Roerstraat 1, Scheveningen.
F. van Eijk, Hoofdvliegtuigmaker b. d. Luchtvaartafd., Pahudstraat 7, 's-Gravenhage.
H. L. Hoff, Hoofdrechercheur 1e kl. b. d. Alg. Politie te Soerabaya, Copernicusstraat 87, 's-Gravenhage.
W. F. Eijsvogel, Ir. 2e kl. b. d. Waterstaat en 's Lands B.O.W., Van Weede van Dijkveldstraat 41 te 's-Gravenhage.
A. de Goede, Inspecteur van Financiën, Van Boetzelaerlaan 58, s'-Gravenhage.
P. J. Maas, Hoofdopziener b. d. Alg. Politie, vóór 1 Mei 1928 Westzaan. El. Wolffstr. 69 te Amsterdam.
J. C. de Vries, Ondercommissaris bij de Veldpolitie, Copernicusstraat 50, 's-Gravenhage.
G. C. Hepsakker, Hoofdcommies bij den Kantoordienst v. h. Binnenlandsch Bestuur, Obrechtstraat 489, 's-Gravenhage.
L. Th. Dee, Controleur der 1e kl. b. d. P.T.T., Corn. Trooststraat 22 (II), Amsterdam.
S. M. de Ceuninck van Capelle, 1e Commies bij het Departement van Onderwijs en Eeredienst, Groot Hertoginnelaan 107, 's-Gravenhage.
J. F. S. Ballet de Sint Simon, Hoofdcommies bij den dienst der Staatsspoor en Tramwegen, Groot Hertoginnelaan 107, 's-Gravenhage.
O. A. Westra, Assistent-resident, Herm. Colleniusstr. 50, Groningen.
J. H. Gebing, wnd. Inspecteur b. d. dienst der Zoutregie, Mooie laantje, Zeist.
A. van Male, Controleur der 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Columbusstraat 214, 's-Gravenhage.
J. E. Voorneman, Ondercommissaris b. d. Alg. Politie, Sneeuwklokjesstraat 8, 's-Gravenhage.
Mr. L. M. Schoorel, Lid v. d. Raad van Justitie te Semarang, Ieplaan 85a, 's-Gravenhage.
Mej. M. J. Garjeanne, Onderwijzeres der 2e kl. b. h. O.E.L.O., Bezuidenhoutscheweg 122a, 's-Gravenhage.
A. van Muijlwijk, Accountant b. d. dienst der Mijnverordeningen, Varkensmarkt K. 37, Middelburg.
Mej. A. J. van den Hoen van Genderen, Gouvernementsarts der 1ste klasse, Ruijgrokstraat 80, 's-Gravenhage.
J. J. C. van Dijk, Fgd. Controleur b. h. Binnenl. Bestuur, Jonker Fransstraat 67a, Rotterdam.
Mej. A. Muth, Verpleegster der 1e kl. b. h. Krankzinnigenwezen, Nieuwe Binnenweg 324, Rotterdam.
A. Vallenduuk, Onderluitenant der artillerie, Overtoom 310, Amsterdam.
E. C. Stieltjes, Majoor der Mil. Administratie, „Forest View", Davos.
A. G. van Tricht, Kapitein Gen. Staf, Velperplein 1, Arnhem.
A. Leijssen, Onderluitenant der Infanterie, Berkstr. 18c, Soest.
B. C. Völke, Kapitein der Infanterie, „Hotel Gallia", Nizza.
Dr. E. J. A. Gerards, Dir. Officier van Gezondheid 1e kl., Groot Hertoginnelaan 93, 's-Gravenhage.
J. H. Moddejonge, Onderluitenant der Infanterie, Zuivelplein 15, Amsterdam.
A. Kint, 1e Luitenant der Infanterie, Fred. Hendrikplantsoen 66, Amsterdam.

MET PENSIOEN:

Raden Mas Pandji [illegible] Soemarjo, Hoofdjaksa van Soerakarta; [illegible] 1, Amsterdam.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederl.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer en onderwijzeres bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of de middelbare akte K[1], of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch);

c. leeraar bij het openbaar middelbaar onderwijs:
1. Nederlandsche taal;
2. Duitsche taal (volledig bevoegd of in het bezit van de akte Duitsch A met eene andere middelbare akte, uitgezonderd schoonschrijven);
3. Fransche taal (akte B);

d. leeraar voor de werktuigkundige vakken bij het technisch onderwijs, in het bezit van de akte M*g*;

e. mijningenieur met practische ervaring, bij voorkeur tropenervaring, voor plaatsing als leeraar bij het technisch onderwijs;

f. Gouvernementsarts bij den dienst der volksge-heid (dienstverband 3 of 5 jaren);

g. Landbouwconsulent bij den Landbouwvoor-tingsdienst;

h. ambtenaar bij de binnenvisscherij (vakkun- opleiding bij de Nederlandsche Heide-Maatsch- vereischt);

i. predikant bij de Protestantsche kerken;

j. adspirant-politiecommissaris bij de algemeen- litie;

k. 3de-officier bij de Gouvernements-marine;

l. accountant en adjunct-accountant bij den Go- nements-accountantsdienst;

m. petrograaf (mijningenieur), veldgeoloog, ingenieur en geoloog bij den Dienst van den Mijnb-

n. rechterlijk ambtenaar (alleen doctorandi in sluitend het Nederlandsch-Indische recht kome- aanmerking);

o. ambtenaar voor de Chineesche boekhouding;

p. militair-apotheker 2de klasse (in vasten e- delijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekki- in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het missariaat voor Indische Zaken bij het Departe- van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor d- trekkingen genoemd onder *a* t/m *o*), en tot afdeeli- (voor de betrekking onder *p*).

Mutatiestaat van 11 tot 17 April 1928.

Nieuwe Leden:

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
J. G. van Eck, Soestdijk, Waldeck Pyrmontlaan 1A. ƒ 5.— (behoort tot Afd. Utrecht)	Eigen aanmelding.
H. J. Klaasesz, Arnhem, Utrechtsche Weg 106b ƒ 5.—	den heer J. Jaspers te Arnhem.
Mr. C. van Gorkum, Nijmegen, Oldenbarneveldtstraat 33. ƒ 5.—	Afd.-bestuur Nijmegen.
K. Brandu, Nijmegen, Ubbergsche Veldweg 37. ƒ 5.—	den heer C. Kampman te Nijmegen.
M. de Vos, Kapitein-Adjudant der Koloniale Reserve, Nijmegen, Javastraat 31. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
G. de Zeeuw, Apeldoorn, Korte Nieuwstraat 8. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
W. Polman, oud-Architect B.O.W., Lochem, Barchemsche Weg 62. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
Dr. E. A. Keuchenius, Den Haag, 2de Sweelinckstraat 84. ƒ 5.—	Mevrouw Naessens te Amsterdam.
A. B. A. Soleman, Hoofdopzichter B.O.W. Den Haag, Nicolaïstraat 70. ƒ 5.—.	Secretaris Afd. Den Haag.
Mevrouw de Weduwe A. J. I. Wolf—Roodschild, Den Haag, Amalia v. Solmsstraat 9. ƒ 5.—.	Secretaris Afd. Den Haag.
F. H. D. Kop, Scheveningen, Leuvensche Straat 80. ƒ 5.—	den Heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt te Den
J. H. Holtappel, oud-Hoofdingenieur P.T.T., Den Haag, Suezkade 154. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
H. J. Kruger Dagneaux, oud-Ass.-Resident, Den Haag, Conradkade 10. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
F. J. Noordhoek Hegt, oud-Directeur Lands Koepokinrichting O.-I., Den Haag, van Blankenburgstraat 25. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
H. S. Sterkenburg, oud-Directeur Kweekschool Inl. Onderwijzers, Den Haag, Ieplaan 63. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
C. Verboom, oud-Secretaris Dep. v. L., N. en H., Den Haag, Lumeystraat 63. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
H. K. Wetselaar, Onderinspecteur van de Scheepvaart, Den Haag, Hugo de Grootstr. 96. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
J. J. Ebens, gep. O.-I. Ambtenaar, Wassenaar, Narcislaan 28, Park „Deyleroord". ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
E. V. van der Schalk, oud-Ass.-Resident, Wassenaar, van Bommellaan 1. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
L. Raymakers, Plantage „Slootwijk", Commetewane, Suriname. ƒ 5.—	den Heer H. R. Nije te Paramaribo.
Ir. L. G. Langguth Steuerwald, Superintendent v. d. Ondernemingen Mangkoenegaran, Solo. ƒ 10.—	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in Oost-

Rectificatie: G. J. Somer, oud-Hoofdambtenaar Posterijen, Nijmegen, Berg en Dalsche weg 348. ƒ 5.—.

Nieuwe Begunstigers:

Nieuwe Begunstigers	Geïntroduceerd door:
Mejuffrouw L. Korswagen, Nijmegen, St. Annastr. 52	Mevrouw J. M. S. Hogerland-Maarschalk te Nijme-
Mejuffrouw F. Dingemans, Nijmegen, Groesbeeksche weg 79	Mevr. H. W. C. Vigelius-Bisschop Wynveldt te Nijm-
Mevrouw van Vliet, Apeldoorn, Soerensche weg 48.	den Heer J. van Regteren te Apeldoorn.
Mevrouw van Wettum, Apeldoorn, Arnhemsche weg 59.	den Heer J. van Regteren te Apeldoorn.
Mevrouw de Weduwe A. H. Rink—Engelhart, Apeldoorn, Stationstraat 56.	den Heer J. van Regteren te Apeldoorn.
Heer en Mevrouw J. Willems, Apeldoorn, Molenstr. 107.	den Heer K. Boeve te Apeldoorn.

Afschrijven:

H. J. Royaards, Utrecht, Maliestraat 9.
J. Chr. Hubach, Officier van Gezondheid, Bandoeng.
H. M. H. van Norde, Commies Comptabiliteit te Dj-
H. F. Thomas, Opzichter B.O.W. te Djambi.

Adresveranderingen:

P. A. Lanting, Ambtenaar B.B., van: Leiden, Stadhouderslaan 32 naar: Buitenzorg, Handelstr. 7, Paviljoen.
J. J. Barendsen, Majoor, Commandant der Koloniale Reserve, Nijmegen, van: St. Annastr. 64 naar: Driehuizerweg 23.
D. Ch. P. Janssen, Nijmegen, van: Groesbeekscheweg 284 naar: Huygensweg 9.
J. M. Marsman, Directeur Planters-Schoolvereeniging, van: Nijmegen, Driehuizerweg 88 naar: Brastagi-Deli.
W. J. Cator, Gewestelijk Secretaris, van 's-Graveland naar: Bandjermasin.
Mr. F. C. L. Meijer, Voorzitter Landraad, van: Palembang naar: Den Haag, Celebesstraat 5. ƒ 5—.
A. Kooman, van: Scheveningen, Harstenhoekweg 145 naar: „Eigen Erve", Dellerweg, Epe (Gld.). ƒ 5.—.
Mevrouw B. L. C. Hoek—Soesman, Den Haag, van: liusstraat 30 naar: Pension Vermaes, Swee- plein 33.
P. H. Willemse, Ass.-Resident, Den Haag, van: La- Meerdervoort 428 naar: Valkenboschlaan 3.
G. J. Oudemans, oud-Resident, van: Grands Hotel Thermes te Aqui naar: Hotel Rosa te Milaan.
De overplaatsing van Mr. N. Makkes, Controleur naar Westerafdeeling Borneo is ingetrokken, in S.O.K.
J. A. M. Bruineman is thans: Vertegenwoordiger va- Suikersyndicaat te Weltevreden, Villalaan 17.
H. van Ree, Majoor der Intendance, Weltevreden, Tanah-Abang Oost 83 naar: Kramat 65.
W. G. van Klaveren, Rotterdam, van: Beukelsdijk naar: Graaf Florisstraat 48.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) et inbegrip van kostelooze toezending van het oloniaal Weekblad.

HOUD: Aan onze leden en begunstigers. — Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni tot 28 Juli 1928. — De Volkenbond in 1927, door V. d. M. (slot). — Huldiging van den afgetreden Gouverneur van Suriname. — Lezing van Henri Massis. — Ingezonden. Spelen met vuur, door H. W. Kloos. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — II. Uit de Inlandsche- en Maleisch-Chin. Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Amsterdam, II. Apeldoorn, III. Nijmegen. IV. Rotterdam. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 18 tot 25 April.

E ZETEL van 't Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage ordt met 1 Mei VERPLAATST van Heulstraat 17 ar KORTE VOORHOUT 6 (1e étage bankiershuis Menno & Co.).

B. Beleefd verzoek correspondentie thans reeds aan nieuwe adres te richten.

Aan onze leden en begunstigers

—o—

Zooals hierboven bekend gemaakt is, wordt de el van het Hoofdbestuur, na vele jaren gevestigd zijn in de Heulstraat te 's-Gravenhage, *verplaatst* ar het *Korte Voorhout 6*, boven het bankiershuis enno & Co.

Vele leden onzer Vereeniging, vooral die hier Den Haag, kennen het bovenhuis in de Heulraat, dat thans niet meer voldoet aan de eischen, elke de uitbreiding der Vereeniging stelt.

Om slechts één ding te noemen beantwoordde leeszaal, al sinds tijden, niet meer aan matige rwachtingen. Een meer ruimte biedende, meer haaglijke gelegenheid om kennis te nemen van n rijken voorraad lectuur op Indisch gebied, ordt den leden thans in het nieuwe perceel aanboden.

Het behoeft geen betoog, dat deze verplaatsing oote geldelijke offers vergt voor stoffeering en eubileering der nieuwe lokalen, zoodat de geldiddelen der Vereeniging, welke volgens de richtn, die het Bestuur zich getrokken heeft, allerrst strekken moeten tot bevordering van doel streven der Vereeniging, duchtig zullen moeten ngesproken worden voor doeleinden welke, hoe odig, nuttig en gewenscht ook, toch eerst op de eede plaats behooren.

Het Bestuur heeft nu de vrijheid gevonden zich t de leden te richten met *een verzoek om bijund en medewerking*, ten einde de nieuwe verekken in te richten overeenkomstig de positie, elke de Vereeniging thans bekleedt. Hiermede ordt niet zoozeer bedoeld geldelijke bijstand, schoon die, het spreekt van zelf, gaarne zal orden aanvaard, dan wel de hulp die bestaat in t schenken of in bruikleen *afstaan van voorrpen voor wandversiering als anderszins*, dieng voor de aankleeding der te betrekken kanton en vergaderlokalen.

Het Hoofdbestuur zou het hoogelijk waardeeren, dien het mocht ervaren, dat er onder de leden en gunstigers van „Oost en West" gevonden worden e, sympathiseerende met de grootere en betere ize van huisvesting, hiervan op bovenaangeide wijze blijk gaven.

Reeds mocht het Bestuur een geldelijke bijdrage een paar geschenken van leden in ontvangst men, terwijl anderen toezeggingen deden. Daaror bij deze een woord van dank.

Goed voorbeeld doet goed volgen.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

Ten behoeve van onze propaganda noodigen wij u uit het voorbeeld te volgen van den heer H. Somermeijer, bestuurslid van de afdeeling Utrecht, die heeft weten te bevorderen, dat in de portefeuilles van diverse leesgezelschappen daar ter stede, onze brochures worden opgenomen en wel zoo — dit is van belang — dat zij op de index worden vermeld, zoodat alle lezers de brochures in handen krijgen.

Aan wie van U mogen wij ons reclamemateriaal zenden, om het in gelijken geest dienst te laten doen?

De Voorzitter van de afdeeling Arnhem van „Oost en West",
Mr. J. HUGES.

Een Postkantoor op de Tentoonstelling.

Tijdens de tentoonstelling zal op het landgoed Zijpendaal een tijdelijk wijkpost-, telegraaf- en telefoonkantoor gevestigd worden. Op het kantoor zullen o.m. de postwaarden van Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao verkrijgbaar worden gesteld.

De aandacht wordt er evenwel op gevestigd, dat deze zegels niet geldig zijn voor frankeering hier te lande.

Voor stempeling van de op het terrein ter post bezorgde correspondentie zal een bijzondere dagteekeningstempel worden gebezigd.

De stempelafdruk zal bestaan uit een vierkant, dragende aan de bovenzijde de letters I.T.A. en aan de onderzijde de letters O. en W. Hiertusschen zal de speciale postaanduiding (dag, jaar en uur) geplaatst worden. Op iedere zijde van het vierkant is voorts een cirkelboog geprojecteerd en om het geheel het rondschrift: Indische Tentoonstelling Zijpendaal, Arnhem 1928.

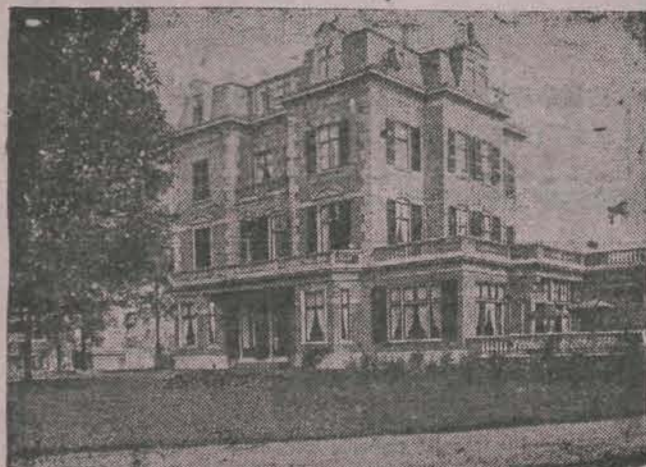
De Volkenbond in 1927.

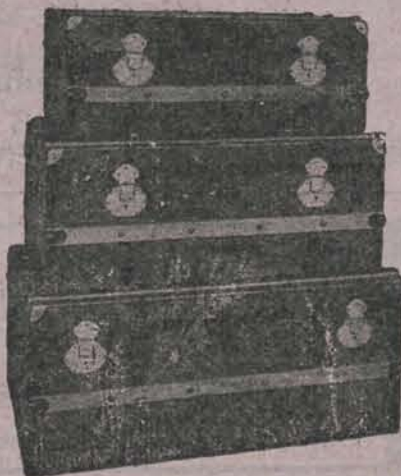
—o—

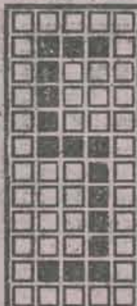
(Slot).

Het Permanente Hof van Justitie, dat ongetwijfeld behoort tot de meest belangrijke organen van den Volkenbond, heeft een langdurige zitting in 1927 te boeken gehad. Het vond voor zich de bekende zaak van het schip „Lotus" tusschen Frankrijk en Turkije; het vraagstuk betreffende de bevoegdheid van de Europeesche Donau-commissie; de strijdpunten, voortvloeiende uit het Poolsch-Duitsche geschil over Chorzow en nog enkele andere, die langdurige zittingen eischten. Duitschland en Guatemala zijn tot het Hof toegetreden en hebben de clausule betreffende de verplichte jurisdictie onderteekend, waardoor het aantal dergenen, die deze clausule hebben onderteekend, op 27 is gebracht, terwijl het aantal Staten, dat tot het Hof behoort, thans 52 bedraagt.

Nevens het Hof werd de Raad ingevolge de bepalingen van art. 14 van het Grondverdrag ook dit jaar menigmaal met de oplossing van eenig politiek geschil belast. Daar was het Roemeensch-Hongaarsche geschil, dat betrekking heeft op de uitvoering van de bepalingen van het verdrag van Trianon, ten aanzien waarvan de Raad een gedurig uitstel heeft toegepast, dat èn in Hongarije èn ook elders tot protest aanleiding heeft gegeven. Duitschland bracht voor den Raad een aangelegenheid, betrekking hebbende op inbreuken, door Lithauen begaan t.a.v. het territoir van Memel. De Grieksche regeering bracht voor den Raad een verzoek teneinde een officieele interpretatie te verkrijgen van bepaalde artikelen van het Vredesverdrag, betrekking hebbende op verboden van constructie en van uitvoering, door Duitschland, in het bijzonder van oorlogsschepen en scheepsmateriaal. Deze z.g. Salamis-kwestie werd in de laatste Raadszitting verwezen naar een kleiner comité van een aantal volkenrechtelijke deskundigen, van wie prof. François het voorzitterschap bekleedde. Als gevolg daarvan heeft de Raad zich onbevoegd verklaard het verdrag van Versailles te interpreteeren. Immers, zoo oordeelde hij, de Raad mag niet tusschenbeide komen in een aangelegenheid, die aanhangig is voor eenig ander internationaal orgaan, zooals de gemengde arbitrale rechtbank, ingesteld volgens het

verdrag van Versailles, wanneer het verzoek om tusschenbeide te komen, slechts door éene van de partijen gedaan wordt en de aangelegenheid door dat internationaal orgaan met toestemming van beide partijen wordt behandeld en beschouwd wordt binnen de bevoegdheid van dat orgaan te vallen. Wel zal het standpunt, door den Raad ingenomen, aan den voorzitter van het Grieksch-Duitsche scheidsgerecht, als hoedanig onze landgenoot Asser optreedt, worden ter kennis gebracht, en zal dezen worden verzocht daarmede rekening te houden. Ten slotte dient vermeld, dat Engeland onder de leden van den Raad een memorandum verspreidde, betrekking hebbende op de houding, door dit land aangenomen tegenover de gebeurtenissen in China.

De politieke aangelegenheid van de grootste beteekenis, die aan het oordeel van den Raad werd onderworpen, is geweest die betreffende Polen en Lithauen. Tusschen Polen en Lithauen bestaat geen officieele vredestoestand, gevolg van het feit, dat Polen zich na het terugtrekken der Russische troepen in 1920, van Wilna heeft meester gemaakt, en dat het bezit van deze stad door Polen krachtens besluit van den Gezantenraad officieel is erkend. Litauen eischt Wilna voor zich op; is zelfs van plan het in de nieuwe Grondwet tot zijn hoofdstad te verklaren. Aan de grens doen zich nu voortdurend moeilijkheden voor. Oorlog tusschen Polen en Lithauen zou, met het oog op de aanwezigheid van Rusland en Duitschland, onoverkomelijke gevolgen na zich kunnen sleepen. Vandaar, dat de Raad zich met dit geval bemoeide. Zijn optreden heeft succes gehad; succes, waarin Minister Beelaerts van Blokland als rapporteur een niet gering aandeel heeft gehad. De Raad heeft den wensch uitgesproken, dat de vredestoestand tusschen Polen en Lithauen zal worden hersteld; heeft directe onderhandelingen tusschen beide landen aangeraden, en hoopt daarvan een automatische oplossing van het Wilna-conflict, waarin hij zich niet opnieuw heeft begeven. Deze oplossing is een eerste stap op den goeden weg, al blijkt uit de onverzoenlijke houding, die vooral Lithauen aanneemt, en die de eerste minister van dat land voor zijn inwendige politieke gestie schijnt noodig te hebben, dat er nog veel zal dienen te worden gedaan alvorens definitief succes is bereikt. Tot veler teleurstelling bemoeide de Raad zich niet met de geschillen, die zich tusschen Servië en Albanië voordeden; geschillen, die tot een Fransch-Italiaansche moeilijkheid uitgroeiden, al leidden zij — gelukkig — niet tot eenig conflict van beteekenis. Juist, waar geen acuut conflict aanwezig was, was het voor den Volkenbond vanzelf uitgesloten om in te grijpen.

Op het gebied der minderheden deden zich weinig gevallen voor. Er was er een, betrekking hebbende op de Duitsche scholen in Poolsch Opper-Silezië, dat voor den Raad werd gebracht, die dienaangaande een practische oplossing voorstelde. Op administratief gebied dienen vermeld de pogingen, door de Regeeringscommissie van het Saargebied ingesteld om de economische moeilijkheden te verzachten, waaraan het gebied onderhevig was. Met Danzig rezen nieuwe moeilijkheden, die het aantal zaken, voor den Raad behandeld, opnieuw met een aantal vermeerderden. Daar was in de eerste plaats het geschil, betreffende de spoorwegen in Danzig, welk geschil thans aan het adviseerend oordeel van het Hof is onderworpen. Daar was voorts de aangelegenheid betreffende de Wester Platte, waar Polen verlof heeft gekregen een munitiehaven in te richten, die nu van de zijde van den Danziger Senaat bemoeilijkt wordt uit een oogpunt van veiligheid. Daar was ook de moeilijkheid betreffende de Poolsche oorlogsschepen in de haven van Danzig, in alle welke zaken uitspraken van den Hoogen Commissaris werden bestreden en voor den Volkenbondsraad gebracht. Die van de Wester Platte, wellicht de minst belangrijke, gaf tot de meest uitvoerige behandeling aanleiding. Het is er nu zoo mede gesteld, dat de beide partijen rechtstreeks onder leiding van den Hoogen Commissaris zullen trachten een regeling te vinden, daarbij geleid door het rapport der juristen, aan den Raad van den Volkenbond uitgebracht; slagen die onderhandelingen niet, dan zal de Hooge Commissaris in de volgende vergadering van den Raad definitieve voorstellen voorbrengen. De werkzaamheid der Mandatencommissie daarentegen gaf tot geenerlei moeilijkheden aanleiding. De aanval op de bev[…] heden dezer Commissie, in 1926 door Engelan[…] daan, is niet herhaald, en de Commissie kon[…] tig haar arbeid vervolgen.

Wat den arbeid der technische organisaties [...] gaat, moet allereerst die van financieelen aard [...] den genoemd. Ten uitvoer of in ontwerp we[...] gebracht plannen tot financieel herstel van Da[...] van Estland, van Griekenland en van Bulg[...] Het werk betreffende de vluchtelingen in Grie[...] land en Burgarije werd voortgezet. Danzig [...] onder goedkeuring van den Raad, een leening [...] 40 millioen Danziger guldens, Estland stelde [...] monetaire wet vast en schiep een hypothecai[...] stituut, terwijl een leening van £ 1.350.000 werd [...] gestaan. Griekenland verkreeg een leening van [...] millioen, waarvan de bedoeling is de stabilise[...] en de hervorming van de Grieksche financiën [...] lijkertijd, dat de arbeid voor de vluchtelingen [...] voleindigd. Uiteraard vereischen maatregelen [...] deze veel voorbereidselen, ook technischen ar[...] die geheel door de organen van den Volken[...] dient te worden verricht.

De organisatie voor doorvoer en verkeer [...] een derde algemeene bijeenkomst, welke de m[...] den van internationale ondergeschiktheid, [...] den Volkenbond toegepast op het gebied van [...] voer, aan de praktijk aanpaste. Zij ontwierp v[...] een samenstel van aanbevelingen t.a.v. facilite[...] toe te staan aan personen zonder nationalitei[...] besloot een centrum van documentatie te stic[...] waar verzameld en van waaruit verspreid z[...] worden alle denkbare inlichtingen over verbin[...] gen en doorvoer. Zoodoende zal de organisatie [...] zelf haar arbeid buiten Europa kunnen uitst[...] ken. Op gelijke wijze oordeelde de hygiënische [...] ganisatie het noodig haar blikken op Zuid-Am[...] te richten. Zij belastte een missie om de ver[...] ring van de internationale commissie van ex[...] op het gebied der kinderbescherming te Monte[...] in Uruguay bij te wonen. Van deze reis werd [...] bruik gemaakt om plannen betreffende techn[...] coöperatie met de sanitaire administratie van [...] schillende landen op te stellen, terwijl de inte[...] tionale sanitaire conferentie van den Pacific, d[...] Melbourne in Dec. 1926 werd gehouden, voor[...] de, dat de hygiënische organisatie de studie [...] bepaalde sanitaire problemen in deze regionen [...] zich zal nemen. Ook de organisatie voor inte[...] tueele coöperatie heeft een groot aantal werkz[...] heden ondernomen; de schepping van een inte[...] tionaal office van musea en de arbeid van he[...] mité van experts voor het onderwijs aan de j[...] wat betreft het bestaan en de doeleinden van [...] Volkenbond, dienen te worden genoemd.

Ziet men de meer bijzondere werkzaamh[...] van den Volkenbond, dan dient herinnerd aa[...] conferentie van persexperts, welke een zeker [...] tal van technische vraagstukken, die internatio[...] beteekenis hebben, ter hand nam. De resol[...] waartoe zij kwam, hebben tegelijk ten doel om [...] vrijheid en de snelheid van overbrenging van [...] lichtingen te verzekeren als de bladen ieder [...] zich te beschermen tegen deloyale toeëigening [...] nieuws, terwijl zij ook bedoelen aan de journal[...] beroepsfaciliteiten te verschaffen, die de uitoef[...] van hun taak vergemakkelijken. Op humanita[...] bied dient de oprichting te worden vermeld [...] de internationale Hulpunie, waarvan de totst[...] koming niet in alle opzichten met medewer[...] van Nederland geschiedde, wijl dit èn princip[...] èn practische bezwaren daartegen had. Princip[...] omdat men zoo licht geneigd zal zijn den [...] nationalen steun aan rampen te verkleinen in [...] band met het optreden der internationale [...] unie; practische, omdat de organisatie van n[...] nalen steun grootere moeilijkheden zal onder[...] den. Wat de werkzaamheden der Opiumcomm[...] aangaat, deze bleef haar aandacht geven aan de [...] strijding van den onwettigen handel, waarom [...] de statistieken onaangename bijzonderheden b[...] gen. De Raad liet niet na zijn aandacht te w[...] aan de zoo noodzakelijke ratificatie van de ver[...] gen, die door de beide Conferenties van 1925 [...] gesloten en waarin tot dusverre niet voldoend[...] voorzien. De werkzaamheden van de Comm[...] van onderzoek betreffende de opium-productie [...] Perzië leidden tot het opmaken van een prac[...]

programma, hetwelk de progressieve vermindering van de papavercultuur in Perzië in uitzicht stelt. In opzichte van de bestrijding van den vrouwenhandel werd een algemeen rapport ingediend van de resultaten, die zij verkreeg. Dit rapport toont aan, dat er nog alle aanleiding is om met deze bestrijding voort te gaan, maar dat de maatregelen, door den Volkenbond voorgesteld, in tal van landen, waar deze tevoren niet bestonden, doorgevoerd zijn. De Commissie, op dit gebied werkzaam, gaat voort met haar nuttigen arbeid, gelijk ook het Comité, dat de bescherming van het kind ten doel heeft, de vraagstukken, die het moreel en materieel welzijn van het kind raken, voortdurend ter hand neemt. De Hooge Commissaris voor de uitgewekenen en vluchtelingen volvoert nog steeds een omvangrijke taak; een programma werd opgesteld, dat betrekking heeft op de gevluchte Armeniërs in Syrië. Verschillende Zuid-Amerikaansche leden boden aan om een aantal vluchtelingen als emigranten te ontvangen.

Er zijn nog een aantal instituten, die werken onder de auspiciën van den Volkenbond. Dat is het Internationaal Instituut voor intellectueele coöperatie te Parijs, dat zijn programma regelmatig afwerkt. Dat is evenzeer het Internationaal privaatrecht te Rome, voor hetwelk de Raad een comité van directeuren benoemde en hetwelk spoedig in werking zal treden. Dat is tenslotte het Instituut voor opvoedende cinematografie, eveneens te Rome gevestigd, waaromtrent de Raad nader zal beraadslagen. Een belangrijke plaats nam tenslotte de kwestie van het nieuwe Volkenbondspaleis in. De Assemblée belastte een speciaal Comité om uit de ingediende projecten er een te kiezen. Dit comité, geconstateerd te hebben, dat het ontwerp van de heeren Menot en Fliegenheimer het beste aan de aesthetische en practische eischen beantwoordt, heeft de heeren Broggi, Lefèvre en Fago aangewezen om met hen samen te werken teneinde de verbeteringen in het plan aan te brengen, die noodig werden geoordeeld. Het Comité heeft zich het recht voorbehouden om het nieuwe project te beoordeelen, voordat het definitief aanvaard en aan de goedkeuring van den Raad wordt onderworpen. Dat het deze beslissing niet aan critiek van deskundigen van anderen aard heeft ontbroken, kan niet verwonderen. Wij in Nederland weten, hoeveel inkt heeft gevloeid omtrent den bouw van het Vredespaleis!

V. d. M.

Huldiging van den afgetreden Gouverneur van Suriname.

—o—

Zooals de dagbladen reeds in bijzonderheden hebben gemeld, zijn den 23en dezer in hotel Duin en Kruidberg te Bloemendaal een aantal oud-Suriname-ambtenaren en vele anderen te samengekomen om hulde en dank te brengen aan den afgetreden gouverneur van Suriname, mr. A. J. A. A. baron van Heemstra, voor al hetgeen hij tijdens zijn bestuur voor Suriname in het bijzonder en voor Groot-Nederland in het algemeen heeft gedaan.

Onder de aanwezigen bevonden zich ook de alg. voorzitter onzer vereeniging, de heer R. Zuyderhoff en de alg. secretaris, de heer F. H. A. van der Hoogt.

Namens „Oost en West" heeft de heer Zuyderhoff aan baron van Heemstra een fraai bewerkte, van een toepasselijke inscriptie voorziene, zilveren doos aangeboden., waarbij hij een korte toespraak hield, ongeveer in de volgende bewoordingen:

„Mijnheer van Heemstra.

Het door U over Suriname gevoerde bestuur heeft niet alleen tot heil van dat gewest op zich gestrekt, doch heeft tevens den band tusschen Nederland en Suriname niet onbelangrijk versterkt.

Het is daarom duidelijk, dat ook de vereeniging „Oost en West", die tot doel heeft de banden tusschen het moederland en de Indiën nauwer aan te halen, Uw bestuur daarginds met belangstelling en bewondering gevolgd heeft.

Als Voorzitter dier vereeniging is het mij een voorrecht om deze gelegenheid gebruik te maken om U daarvoor onzerzijds hulde te brengen.

Naast een woord van hulde past ons ook een *woord van dank voor de medewerking welke U verleend heeft aan de I. T. A., de Indische tentoonstelling,* welke in Juni en Juli van dit jaar door de afd. Arnhem van „O. en W." zal worden gehouden.

Aan die medewerking is het voornamelijk te danken, dat ook Suriname op die tentoonstelling op waardige wijze zal worden vertegenwoordigd.

Als *een blijk van waardeering,* welke de vereeniging „Oost en West" voor Uw bestuur over Suriname koestert, verzoek ik U, Mijnheer van Heemstra, ook van ons een bescheiden aandenken te willen aanvaarden."

Baron van Heemstra heeft den heer Zuyderhoff dank betuigd voor zijne hartelijke woorden en de blijvende herinnering en ten slotte zijn waardeering uitgesproken voor het werk der vereeniging „Oost en West".

Lezing van Henri Massis.

—o—

Op Maandag 30 April a.s. om 8.15 uur zal de heer Henri Massis in de zaal van de „Twee Steden" Buitenhof, voor de leden van „Nederland-Frankrijk" en verdere belangstellenden spreken over: La Defense de l'Occident. Henri Massis is redacteur van de Revue Universelle en schrijver van het boek, dat denzelfden titel draagt als die van de lezing, een boek „d'utilité, disons de salubrité publique nationale et même européenne".

„Het lot van de Westersche beschaving, het lot van de menschheid op zichzelf wordt op het oogenblik bedreigd", zoo ongeveer begint H. Massis zijn boek en volgens hem is het oogenblik gekomen deze Westersche beschaving te verdedigen tegen den Aziatischen opstand en de aanvallen uit het Oosten, geleid en aangemoedigd door Rusland. Het boek is een alarmkreet: de schrijver wijst de medeplichtigen aan aan dezen aanslag op de Europeesche kracht, op de toekomst van ons ras en onze geestelijke goederen. De gebeurtenissen in China maken het onderwerp meer dan ooit actueel, ook voor onze koloniën, en het boek van den heer Massis trekt zeer de aandacht. Behalve goed schrijver is Henri Massis ook een uitnemend spreker, zoodat het een genot zal zijn hem over dit onderwerp, dat hij zoo geheel beheerscht, te hooren spreken.

Voor belangstellende leden van „Oost en West" zijn een aantal toegangskaarten voor deze lezing op aanvraag *gratis* te verkrijgen aan het secretariaat, KORTE VOORHOUT 6, Den Haag.

Ingezonden.

Spelen met vuur.

Als men tegenwoordig fraaie leuzen hoort als „ontwaken van het Oosten", „ontwaken van de volksziel" enz. enz., dan weten we al hoe laat het is.

In Egypte, Britsch-Indië, China, Nederlandsch Oost-Indië, overal hetzelfde liedje met als grondtoon, de blanke er uit en wij baas in eigen huis.

In het onderstaande nu wil ik me beperken tot onze koloniën: 1o. omdat ik die door een kleine dertigjarige praktijk ken, terwijl in de tweede plaats Ned.-Indië, in zijn volle uitgestrektheid een *zuiver tropisch* gebied zijnde, een afzonderlijke plaats inneemt en maar niet zoo in één adem met de andere hierboven genoemde wereldstreken kan worden genoemd en allerminst vergeleken.

Wat wellicht mogelijk of bereikbaar is in een subtropische landstreek, kan voor een zuiver tropisch gebied niet te verwezenlijken zijn, en omgekeerd.

Vestigde Strachey in zijn „India" hierop niet reeds de aandacht, waar hij er den nadruk op legde, dat zelfs Britsch-Indië allerminst als één geheel kan worden aangemerkt, hoe de energieke krachtige volksstammen van het Noorden niet te vergelijken zijn met de veel slapper indolente stammen van de tropen?

Een nationalistische beweging in het Noorden van Britsch-Indië kan zeer goed weerklank vinden bij vooraanstaande nationalisten in onze koloniën, maar òf bij beide bewegingen het effect hetzelfde zal zijn, òf ze even diep zullen doordrin-

gen, òf ze al dan niet duurzaam zullen blijken, ziedaar open vragen.

Het kan misleidend zijn om conclusies voor onze koloniën te trekken uit hetgeen onder een andere hemelstreek, bij andere rassen, andere volken geschiedt.

Men kan wanen met een volksbeweging te doen te hebben, terwijl bij nader inzien blijkt, dat slechts enkelen zich hevig roeren, terwijl de overgroote massa volkomen ongevoelig blijft.

Doch hoe dan ook, dat er in onze koloniën roering is, valt niet te ontkennen en de roep om zelfbestuur wordt steeds krachtiger gehoord. Of dat nu zijn oorzaak vindt in steeds luider schreeuwen van enkelen, of in een zich inderdaad uitbreidende beweging zullen we hier maar in het midden laten.

Maar hoe stelt men zich dat „zelfbestuur" nu eigenlijk voor? Voor een ieder, die iets van Nederlandsch-Indië af weet, is het natuurlijk duidelijk dat niet gesproken kan worden van Indië als een geheel, doch aangezien het overgroote deel van het Nederlandsche publiek van zijn eigen koloniën weinig weet, kan het geen kwaad nog even te memoreeren, dat de tallooze volksstammen van dit zoo enorm uitgebreide eilandenrijk onderling evenveel van elkander verschillen als een Eskimo van een Napolitaan.

Voor „Indië" zelfbestuur te vragen gaat dus niet.

Doch goed, laten we nu eens voor een oogenblik aannemen, dat de overheerschende Hollander van het tooneel was verdwenen en geen andere blanke of gele broeder zijn plaats had ingenomen.

Wat de eilanden buiten Java betreft, zou het geen jaar duren of men had de toestanden van vroeger terug. Absolute potentaatjes met een stoet van knevelende trawanten om zich heen, levende ten koste van de bevolking.

En nu Java, voorloopig met zijn dichte bevolking, verreweg het belangrijkste eiland. Zelfs Java is in geenen deele een éénheid.

De Javaan, in engeren zin de bewoner van Midden-Java, kan het zeer moeilijk vinden met den bewoner van Oost-Java, den Madoerees. In grensgebieden als bijv. Pasoeroean, waar vele dorpen een gemengde bevolking huisvesten, was het voortdurend herrie en onmin tusschen de beide rassen.

Andere taal, andere zeden.

En al evenzoo staat het met West-Java, bewoond door Soendaneezen.

Al dadelijk dus drie hoofdgroepen, elke groep weder onderverdeeld in talrijke kleinere kringetjes, invloedsferen van oude Regentengeslachten. Allemaal kleine potentaatjes, die elkander het licht in de oogen niet gunnen.

Op het zelfbestuur-karos zouden dus al spoedig eenige tientallen koetsiers zitten of althans trachten te zitten.

Een chaos, met waarschijnlijk resultaat: overheersching van zeer enkelen.

Medezeggenschap van de bevolking, larie. Ik geloof, dat de Javaansche heerscher nog moet geboren worden, die zijn onderhoorigen een medezeggenschap in het bestuur gunt zooals nationale idealisten zich die droomen.

Was dus het geval denkbaar, dat Ned.-Indië, of zelfs Java, eens volkomen aan zich zelve kon worden overgelaten, dan voorzie ik voor de inheemsche volkeren een uiteenvallen in tallooze miniatuurstaatjes onder autoritaire leiding — als men hier ten minste van leiding kan spreken — van de aanzienlijke geslachten in den lande, want de overgroote massa der inheemschen wil autoritair behandeld worden, en de beheerscher is in negen gevallen van de tien allerminst democratisch aangelegd.

Maar zulk een geval is *niet* denkbaar, want op den dag dat de laatste Hollander aan den horizon verdween, zouden er onherroepelijk op andere punten van den horizon blanke of gele gegadigden uit den oceaan opduiken, die eens kwamen neuzen of er voor hen ook iets te verdienen viel.

Want de tijden zijn voorbij, dat zulke rijke, in menig opzicht zoo gezegende oorden, buiten het groote wereldgebeuren kr[illegible] blijven; en worden zij daarin betrokken, dan [illegible]or de inheemschen de kansen op werkelij[illegible]komen zelfbestuur uiterst gering.

Men moge het betreuren of niet, maar het zal niet meer mogelijk blijken rijke gebieden door primitieve volkeren op primitieve wijze te doen besturen of exploiteeren. Haalt de bevolking er zelve niet uit wat de milde natuur biedt, andere energieke rassen zullen die taak overnemen, terecht, want de wereld kan de tropische pr[oduc]ten niet meer ontberen.

De geschiedenis van „Le pot de fer et le p[ot de] terre" zal zich herhalen, want in energie, or[gani]seerend talent en oeconomisch inzicht is ong[etwij]feld een bewoner van koelere streken de mee[rdere] van den tropenbewoner.

Men versta mij goed, ik spreek hier niet [over] hoogere of lagere rassen of volkeren, maar het [gaat] om de vraag: welk volk heeft betere eigens[chap]pen voor den „struggle for life", zooals die nu [een]maal overal op de wereld moet gestreden wo[rden]. En op deze vraag kan m.i. het antwoord niet [twij]felachtig zijn.

Een zuiver tropisch klimaat werkt door zijn groote mildheid verslappend, koelere klim[aten] daarentegen hebben den strijd om het bestaan zwaarder en harder gemaakt, met, als gevolg, k[rach]tiger individuen.

Dit moge wellicht onaangenaam klinken i[n de] ooren van rasechte Indonesiërs, het is niett[emin] volgens mijn overtuiging, de waarheid, en ik [vind] het veel beter in dit opzicht klaren wijn te s[chen]ken, dan een volk met halve waarheden of le[ugens] te paaien. Oneerlijk handelt men daarom tegenover den Indonesiër indien men hem een [spoe]dig zelfbestuur in uitzicht stelt, want zulk [zelf]bestuur, ware het te verwezenlijken, zou sl[echts] voeren tot een chaos, met grooter onderdruk[king] van vreemde rassen in de toekomst.

Ik acht het dus in elk opzicht het best, en het eerlijkst, indien Holland van zijn vasten [wil] doet blijken zijn gezag over Indië te behouden, daarnaast — dit eenmaal gesteld zijnde — e[en in] elk opzicht loyale en eerlijke politiek tegenover [den] Indonesiër voert.

Men neme gerust zooveel inheemsche advi[seurs] in den Volksraad als men wil, men make ge[bruik] van hun vele goede eigenschappen, hun kenni[s van] land en volk en hun uitnemend gezond versta[nd].

Doch men late na datgene, waaraan we zoo vaak bezondigd hebben en nog steeds be[zon]digen — enting van Westersche denkbeelden [op den] Oosterschen stam.

Wil men toestanden werkelijk verbeteren, moet de drang daartoe in hoofdzaak uitgaan [van] het volk zelf en wortelen in eigen bodem.

Een zoodanige loyale samenwerking kan sl[echts] voeren tot zegen van land en volk, en — extr[emis]ten uitgesloten — zullen wij in onze pogingen [om] dat doel te bereiken de overgroote massa va[n] denkende Indonesiërs aan onze zijde vinden, [want] talrijk zijn onder hen degenen, die zeer goed i[nzien] dat, waar Holland allerminst buiten Indië [kan], omgekeerd Indië evenmin Holland kan ontberen.

Niet de Indonesiërs reken ik in de tegenwoo[rdige] omstandigheden gevaarlijk, doch die Nederlan[ders] die, hetzij te goeder trouw dan wel uit poli[tieke] berekeningen, allerlei onrijpe gedachten zaaie[n in] het Oostersche gemoed en een in vele opzic[hten] kinderlijk volk paaien met niet te verwezenl[ijken] toekomstbeelden. Zij allen spelen een zeer ge[vaar]lijk spel.

Het zij op den voorgrond gesteld, dat het [over]groote deel van de Nederlandsche bevolking [zoo] goed als niets van Indië afweet en er zich au[ssi] ook niets om bekommert, wat intusschen niet [ver]standig is. Hierdoor toch is het mogelijk, dat [een] kleine groep van personen, die m.i. in hoofd[zaak] bestaat:

1e. uit enkele hoogstaande welmeenende id[ealis]ten, die echter de nuchtere werkelijkheid al te [veel] uit het oog verliezen;

2e. uit menschen, die spreken over zaken w[aar]van ze weinig of geen verstand hebben, doch thans *meenen* wat zij zeggen, en

3e. uit politieke lawaaimakers, die eveneens [spre]ken over zaken waarvan ze bitter weinig w[eten], doch *niet meenen* wat ze zeggen,

in gevaarlijke mate met vuur speelt, want [door] onrust te zaaien in de harten van kinderlijke [vol]keren kan men slechts plaatselijk bloedverg[ieten] bereiken.

Niets meer en niets minder.

Is tegenover Indië hun streven hoogst bed[enke]lijk, tegenover hun eigen land en de overta[l]onwetende Hollandsche bevolking is het eenvo[udig] misdadig, want het wordt hoog tijd, dat de N[eder]lander eens leert inzien, dat, zoo ooit het on[...]

...cht willen dat wij Indië verloren, het eigen va...rland in de allereerste plaats verloren was.

Men moge hier te lande wel zeer ernstig bedenken, dat de Nederlanders, die dringen in de richting van „Indië los van Holland", feitelijk roepen om den ondergang van honderdduizenden landgenooten, want Nederland kan zonder Indië in de eerste verte geen voedsel bieden aan zijn dichte bevolking.

Ellende en verarming zonder wedergade, zou het resultaat zijn van de verwezenlijking van zulk een streven.

Niet voor kenners van Indië in de eerste plaats is het bovenstaande geschreven, doch wel voor de eerst talrijke Nederlanders, die zich in hun onwetendheid òf van Indië niets aantrekken òf zich op sleeptouw laten nemen door leiders die hen voeren naar een doel, dat in de eerste plaats hun eigen ondergang beteekent.

H. W. KLOOS.

Van Week tot Week.

Dinsdag 17 tot Maandag 23 April.

...eekdagen van den benoemden Gouverneur van Suriname. De nieuw benoemde Gouverneur van Suriname, de heer dr. A. A. L. Rutgers, is bereid om hen, die hem over Surinaamsche aangelegenheden wenschen te spreken, aan het Dep. van Koloniën te ontvangen op 1 en 2 Mei a.s., telkenmale tusschen 10 en 12 uur 's voormiddags, dan wel tusschen 2 en 4 uur 's namiddags.

...sident Doeve. Batavia, 20 April (Aneta).[1] De resident van Riouw, de heer V. A. Doeve, gaat in Augustus met pensioen.

...torongeluk. Soerabaja, 20 April (Aneta). De politie-opziener R. S. Liesdek is bij een ongeluk met zijn motorfiets gedood.

...peditie naar Nieuw-Guinea. Amboina, 19 April (Aneta). Kapitein Van Schreven, resident Hovenkamp en assistent-resident Veen zijn met twee brigades gewapende politie naar Fak Fak op West-Nieuw-Guinea vertrokken.

...vers. examens. Utrecht. Taalkundig candidaatsexamen Indologie de heer H. J. G. Dorenbosch.
Leiden. Doctoraal examen Indisch recht de heer E. A. R. Schultz van Vlissingen.

...monument van Van Heutsz. De afdeeling Amsterdam van het Verbond van actualisten heeft een adres gericht aan het college van B. en W., waarin wordt aangedrongen op een spoedige plaatsing van het monument van generaal J. B. v. Heutsz in de hoofdstad des rijks.

...barstingen van den Krakatau. Den 17en en den 23en April zijn blijkens Aneta-telegrammen weder erupties van den Krakatau waargenomen.

...f. Dr. J. Clay naar Indië terug. Het Leidsch Dagbl. deelt mede dat prof. dr. J. Clay, hoogleeraar in de natuurkunde aan de Technische Hoogeschool te Bandoeng, die sedert ongeveer een jaar te Leiden vertoeft, waar hij zijn verlof heeft doorgebracht en tevens voor studiedoeleinden is werkzaam geweest, einde Mei naar Indië zal terugkeeren.

...deblijk van Nederlandsche vrouwen aan H. M. de Koningin-Moeder. In het hoofdcomité hebben, daartoe aangezocht, nog zitting genomen de echtgenoote van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië en de echtgenooten van de Gouverneurs van Suriname en Curaçao. Evenals hier te lande zullen nu ook in onze Koloniën Comité's voor inzameling van gelden worden gevormd, zoodat ook de in de Koloniën gevestigde Nederlandsche vrouwen gelegenheid zullen hebben deel te nemen aan het huldeblijk.

...chtpost voor Ned.-Indië. Zooals bekend is, ligt het in het voornemen van de K.L.M. in den zomer van dit jaar een viertal vliegtuigen (3-motorige Fokkers), welke bestemd zijn voor de Ned.-Indische Luchtvaart-maatschappij, achtereenvolgens met tusschenpoozen door de lucht naar Indië over te brengen.

Met bedoelde vliegtuigen zullen poststukken worden vervoerd, waarvoor de postdienst aan de K.L.M. een zeker bedrag per vlucht als vergoeding uitkeert.

Het luchtrecht is voor brieven bepaald op ƒ 0.75 per 20 gram of gedeelte van 20 gram en voor briefkaarten op ƒ 0.40, welke bedragen dus moeten worden voldaan boven de gewone frankeerkosten. Voor dit doel zullen speciale luchtpostzegels van ƒ 0.75 en van ƒ 0.40 worden aangemaakt.

G. von Vaupel Kleyn †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 46 jaar, overleden de heer G. von Vaupel Kleyn, oud-administrateur bij de Deli-Maatschappij.

Het Alg. Nederl. Verbond in Indië. Den 20en dezer hebben de h.h. J. Rottier en J. W. Roessingh van Iterson voor de afd. Den Haag van het Alg. Ned. Verbond eene voordracht gehouden over het werk van het Verbond in Indië. (Overzicht in het *Vaderl.* van 21 April, Avondbl. C.).

S. Louwerse †. Batavia, 21 April (Aneta). De directeur der Landsdrukkerij, de heer S. Louwerse, is aan boord van de „Prins der Nederlanden" overleden.

Zware overstroomingen. Een Aneta-telegram d.d. Makassar 23 April meldt dat een zware bandjir Enrekang (Paré Paré) heeft geteisterd. Drie Inlanders zijn verdronken, bruggen zijn weggeslagen en aan particulier eigendom is veel schade aangebracht.

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. R. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Het Weefwerk op de Eerste Djocdjasche Jaarmarkt.

Maakten wij verleden week hier enkele opmerkingen naar aanleiding van het vlechtwerk, dat op de eerste Djocdjasche Jaarmarkt tentoongesteld is, deze gelden over het algemeen evenzeer voor het Indonesische weefwerk. Ook daarvoor worden dikwijls minderwaardige verfstoffen, die sterk aan verschieten onderhevig zijn, gebruikt, hetgeen natuurlijk aan de waarde van dat daar, zoowel technisch als artistiek, zeer hoogstaande handwerk véél schade doet.

Er is te Bandoeng een laboratorium, vanwege de Afdeeling Nijverheid van het departement van L., N. en H. te Buitenzorg, waar ook aan inlandsche kunstnijveren onderricht gegeven wordt in het weven op eenvoudige, Westersche hand-weeftoestellen. Maar zelfs een geruite sarong van daar afkomstig, waarvan hier in Holland een keurige damesjapon was gemaakt, bleek na enkele keeren dragens afschuwelijk verschoten!

Deugdelijk streng toezicht op de geïmporteerde kleurmiddelen en deskundige voorlichting aan de inheemsche kunstnijveren, beide van Gouvernements-wege, zijn dus dubbel en dwars noodig.

Daarbij komt, wat het weefwerk betreft, nog iets anders: in tegenstelling met het vlechtwerk, waarvoor het land zelf pracht-materiaal in overvloed levert, worden de veelal gebruikte katoenen weefgarens geïmporteerd en zijn dan helaas nogal eens van minder goede kwaliteit. De eigen gewonnen en gesponnen garens van weleer waren heel wat beter. Ook in dit opzicht is dus thans toezicht en voorlichting van overheidswege ten zeerste gewenscht.

Er is een overrijke verscheidenheid van Indonesische weefsels. Resident *Jasper* schrijft in zijn verslag desbetreffende van de eerste Jaarmarkttentoonstelling te Djocja o.m.:

„Noemen we van de zeer uitgebreide collectie weefsels in de eerste plaats de gewone katoenen Vorstenlandsche *loeriks* (het streepjes- en ruitjesgoed), de Bantamsche *polèngs*, welke minder stemmig van tint zijn en grootere ruitfiguren bevatten,[1] de roode en groene, gestreepte of effenkleurige *stagèns* of buikbanden uit de residentie Pekalongan.

„Moderne toepassingen van de weefkunst zijn ingezonden door de vereeniging *„Wanito Oetomo"* van Djokjakarta, die in haar werkplaats zijden kabaja- en japonstof vervaardigt en op de jaarmarkt ook houten meubels expo-

[1] Prachtig forsch geruite zijden en halfzijden *sarongs* worden ook in Samarinda geweven, deze en vele andere zijn thans in de Toonkamers van Boeatan, Heulstraat 19 te 's-Gravenhage te zien. — Red.

seert, welke met patroonweefsels bekleed zijn.

„*Hadji Soleiman* van Pekalongan, gewezen leerling van den cursus aan de textielinrichting der afdeeling Nijverheid van het Departement van L. N. H. en thans met moderne handweeftoestellen werkend, heeft jassengoed ingezonden, en de *Witte-Kruis-Kolonie* van Salatiga stelt hier een collectie eigen geweven handdoeken tentoon.

„De vereeniging *„Perkoempoelan Roekoen Oesaha"* te Tasikmalaja legt zich toe op het maken van goede *kains polèng*, zooals uit haar inzending blijkt. Ook in Koelonprogo (residentie Djokjakarta), is een weefvereeniging opgericht, genaamd *„Among Krido"*, die voor de jaarmarkt uitmuntende zijden *stagèns* heeft vervaardigd."

Gelukkig kon de heer Jasper hieraan toevoegen:

„Zoo is dan geconstateerd, dat in den laatsten tijd, op initiatief van Inlandsche bestuursambtenaren, meer en meer vereenigingen worden opgericht, waardoor coöperatie wordt verkregen en welke zich ten doel stellen, die takken van Inlandsche kunstnijverheid te bevorderen."

Het verslag vervolgt:

„Tal van regenten op Java hebben ter opluistering van de tentoonstelling *songkèts* ingezonden, met goud- en zilverdraad doorweven doeken, als pronkweefsels voor bruiden in gebruik en voor het meerendeel afkomstig uit het vroegere centrum van Inlandsche weefkunst: Gresik.

Enkele van die *sonkèts* zijn ook vervaardigd in de Preanger, waar het weven met gouden zilverdraad helaas weinig of niet meer plaats heeft.

„Het op de schering geïkatte *kain kasang* van Bandjarhardjo (Brebes) en Tjidjoelang (Tasikmalaja), op welk goed ook vrij duidelijke dierfiguren worden weergegeven, is in stukken van 15 M. lang en in vormen van tafelkleeden en -loopers aanwezig; vroeger diende het bij feestelijke gelegenheden tot versiering van huizen en pendopos. En ook uit Bantam is zulk een lang stuk versieringsstof ingezonden, dat *kasangdjinem* genoemd wordt, echter een ruitjesweefsel blijkt te zijn en gewatteerd is, zoodat hieruit kan worden afgeleid, dat het als lang wandkussen dient voor vele gasten, die bij feesten in een rij op den vloer plaats nemen, leunend tegen den woningwand."

Vooral ook van de Buitengewesten werden prachtige weefsels ingezonden:

Een groote verzameling zeldzaam fraaie doeken, waarvan de meeste stemmige kleuren en fijn

TENTOONSTELLING
OOST- EN WEST-INDIE
VAN 11 JUNI TOT 28 JULI 1928

„ZYPENDAAL"
ARNHEM.
11 JUNI TOT 28 JULI
TENTOONSTELLING
OOST & WEST
INDIE
1928.

Koopt bij voorkeur bij onderstaan[de]
Adressen. Denkt ook om [de]
„OUDE STAD"

Mrs. M. ORMOND
82 Rijnstraat - ARNHEM - Telefoon 2152
Ladies' Tailoring and Dressmaking
Altijd in voorraad de nieuwste modellen
Middag- en Avond-Japonnen, Costumes, Mantels, etc.
MATIGE PRIJZEN 5596

MELKINRICHTING
„MELBO"
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

UW ADRES voor het ONTVLEKKEN,
PERSEN, STOOMEN en VERVEN, is: 5573
G. DE BLAAUW - ARNHEM
HOMMELSCHEWEG 81 - MANEGESTRAAT 13
Telefoon 3077

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHEWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

Oosterbeek - Lage belastingen
LANDHUIZEN beschikbaar te OOSTERBEEK. Mooie omgeving, lage belastingen. Koopsom f 10.000.—. Hypoth. beschikbaar. Huurprijs f 750.—. Inl. Van Nispenstraat 20 te Arhnem en Makelaar VAN BURK, Oosterbeek. 5580

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM) 5606
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHEWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
JOHAN WILLEMS
ARNHEM 5613
Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx", Hommelstr. 38-40, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B - Telefoon 362.
„De Porselein Winkel", Kortestraat 17-18, Telefoon 1286.
Het goede adres in Arnhem voor alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen
Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder garantie.
Aanbevolen adres voor Oost en West.
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

PLATTE GOUDEN HEERENHORLOGES
Uiterst fijne DAMES POLSHORLOGES
REISHORLOGES 5587
De naam **ALPINA** waarborgt U kwaliteit
F. G. HAAS & Zn. - Horlogemakers
BAKKERSTRAAT 42 - TEL. 1511 - ARNHEM

MANEGE J. VAN DEN EIJNDEN
ARNHEM
RIJPAARDEN TE HUUR
Rijles voor **leden** van de Manege per uur f 3.—, abonnement 20 lessen f 55.—. Voor **niet-leden:** buitenrijden, het 1e uur f 4.—, volgende uren f 3.—. Les in de manege f 4.— per uur. Lidmaatschap f 25.—. 5561
HANDEL IN LUXE RIJ- EN RIJTUIGPAARDEN

H. VAN SANTEN
v. h. H. VAN ZOEST
BLOEMENMAGAZIJN
BAKKERSTRAAT 58 - ARNHEM
OUDSTE EN GROOTSTE ZAAK TER PLAATSE
BLOEMWERKEN in ieder genre 5608
Tel. 356 - Opgericht 1853 - Post-Giro 66102

Studio Moone[n]
PASTOORSTRAAT 9
ARNHEM :: TEL. 3420
UW Fotograaf!

Een ouderwetsche Borneo-Sigaar **REIJNVAAN'S No. 1**
Een UITmuntende Sigaar voor 8 cent
Sigarenmagazijn „De Winter"
P. A. BOTTINGA
Koningstraat 5 - ARNHEM - Telefoon

RAKERS KANTOORBOEKHANDEL
ELECTRISCHE HANDELSDRUKKERIJ
Hommelstraat 11a - Tel. 163 - Arnhem
HET BILLIJKST ADRES HIER TER STEDE
SPECIAALHUIS VOOR VULPENHOUDERS

Fa. FRIEDRICH HOFSTEDE - ARNH[EM]
BAKKERSTRAAT 66 :: TELEFOON
ALLE SOORTEN INSTRUMENTEN EN ONDERDEELEN IN GROOTE KEUZE STEEDS VOORHANDEN!!
MUZIEKINSTRUMENTENHANDEL

WONINGINRICHTING „HESTIA"
ARNHEM - TOONKAMERS: KERKSTR. 28 - TEL. 2
GEHEELE MEUBILEERINGEN

ONTWERPEN
PIET IZEREN
Binnenhuis-Architect
G. FEENSTRA
Architect B. N. A.
:—:
Adviezen en inlichtingen
J. A. KRUDOP - HE
bij Nijmegen - Tel. 1

A.I.C.
De A.I.C. belast zich met de uitvoering van electrische sterk- en zwakstroominstallatiën.
De A.I.C. zorgt voor complete sanitaire inrichtingen en warmwatervoorzieningen.
De A.I.C. heeft een ruime sorteering electrische gas- en sanitaire artikelen.
De A.I.C. geeft gratis deskundige adviezen maakt plannen en begrootingen kosteloos.
De A.I.C. is het beste, meest vertrouwde en goedkoopste adres.
Wendt U daarom tot de
N.V. Algem. Installatie Compagnie
Koningstraat 48 - Arnhem - Tel. 40
Aanbevolen adres door vele Indische families

TENTOONSTELLING „OOST- EN WEST-INDIE

uitgevoerde patronen vertoonen, sommige een eigenaardige franje van plat uitgeslagen blikken opiumtubes hebben.

Banka was vertegenwoordigd door met zilverdraad doorweven *tjinde's*, zooals zij ook in Palembang gemaakt worden: een rijk dessin toonend van gestyleerde bloemen en bladeren, in rood, purper, blauw, geel en groen geïkat op den inslag en met breede, schitterende randstrooken van zilverdraadweefsel versierd.

De Gorontalosche *pilitotas* zijn lichtkleurige doeken, met heel eenvoudige spatfiguren, ontstaan door het ikatten van den inslag.

De *Soembawasche slèndangs* bevatten aan beide lengtezijden randen van kleine *toempals* of driehoekfiguren, voor het verkrijgen waarvan men een kunstvol weefprocédé heeft gevolgd.

Uit Bali is een groote voorraad zijden ikats gekomen; op sommige is in rood en wit een slangenvel-teekening nagebootst; andere vertoonen adertjes en spatjes en zijn rijkelijk met goud- en zilverdraad doorweven; de bruine doeken van Tenganan, waarvan schering èn inslag geïkat zijn, bevatten de bekende, oud-Indonesische kembang-manggis-figuren. Een nieuwigheid is, dat deze figuren met goudblad worden belegd, hetgeen minder goed overeenkomt het de gevolgde weefmethode en de sobere kleur van het fond.

Met uitzondering van de *Tenganan-ikats* zijn de Balische doeken over het algemeen levendig van kleuren, vooral die, welke met goud- en zilverdraad doorweven zijn. [2])

De ikats van Soemba onderscheiden zich door warme tinten en ingewikkelde ikatfiguren, waaronder styleeringen van menschen en dieren; die van Flores en Timor zijn roodbruin, bevatten groote, geometrische figuren; die van Roti — waarvan een groote verzameling zeldzame slimoets is ingezonden door den heer *Krayer van Aalst*, zendeling te Dèpok — hebben een nog donkerder veld, een dichter patroon en randen van mooie, gestyleerde toempals; die van Rongkong (Midden-Celebes) zijn prachtig forsch typisch door de combinaties van groote ruit- en sleutelmotieven.

Uit de Bataklanden zijn eveneens weefsels ingezonden; de Karo-Bataksche, meestal donkerblauw, vertoonen kleine pijlspits- en andere eenvoudige ikatfiguren in scheringbanen; de Toba-Bataksche zijn rood en van een dichter ikatpatroon."

Gelijk thans wel voldoende alom bekend, staat de weefkunst, welke op bijna alle eilanden van den Archipel met voorliefde beoefend wordt, veelal op een bijzonder hoog peil. Dat de noodige daarvoor te nemen moeiten en zorgen niet alleen gebiedend, maar ook tevens in hooge mate loonend zullen zijn, spreekt dus wel van zelf.

En nu de inheemsche vorsten niet meer zooals vroeger in staat zijn zulks te doen, is dit thans toch zeker de taak van ons bestuur.

De volgende week hopen wij hier, naar aanleiding der te Djocdja tentoongestelde batiks, het een en ander mede te deelen.

[2]) Juist ook deze zijn meestal helaas in afschuwelijk schrille aniline-kleuren, die leelijk verschieten. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Koloniseeren.

De winsten, door de Nederlanders uit de koloniën gehaald, zijn niet buitensporig hoog te noemen, wanneer men de resultaten van de groote Banken in Indië vergelijkt met die van de Ned. Bank in Nederland. Onder de industrieele en cultuurondernemingen in Indië zijn er weinige, die betere resultaten boeken dan bijv. Philips, Jurgens en Kunstzijde in Nederland. Waarom — vraagt de *Deli Crt.* (20/3) — verwijt men aan die energieke Nederlanders hun winsten niet, als ze die in Nederland maken en wel, wanneer ze *met veel grooter risico en minstens evenveel volharding*, in Indië voor hun arbeid beloond worden?

De eerste eisch voor koloniseeren is, dat men naar de minder ontwikkelde en half beschaafde of geheel onbeschaafde landen *kapitaal* brengt. Arme mogendheden en volken hebben nooit gekoloniseerd. *Duitschland* begon na 1871 kapitaalkrachtig te worden; eerst daarna zijn de Duitschers gaan koloniseeren, en heel veel kapitaal hebben ze moeten brengen naar Zuid-Oost-Afrika, Kameroen en Kiau-Tsjau, eer men ook maar van een begin van succes kon spreken. *Italië*, dat eeuwenlang eveneens een arm land was, heeft ook pas in den laatsten tijd gekoloniseerd. *Nederland* is in de 16de eeuw begonnen met vloten, waarin groote kapitalen staken, naar verre landen uit te zenden. Inderdaad is door de Indische Compagniën vaak groote winst behaald, maar ook zijn heel vaak kapitalen aan schepen en ladingen, aan te gewaagde beleggingen, aan arglistig gestolen en vernielde rijkdommen, verloren gegaan. Eerst in de 19de eeuw zijn onze vestigingen koloniën geworden en kregen we een groot deel van Indië onder rechtstreeksch bestuur. Na de Napoleontische oorlogen trokken de Nederlanders — noch individueel, noch de Staat — voordeel uit de koloniën. Het is het wijs beleid van Koning Willem I geweest, dat aanzette tot het brengen van kapitaal naar Indië. De Nederlandsche Handel Mij. en nog talrijke andere kapitaalkrachtige lichamen brachten kapitaal naar de verre Gewesten en ook de Staat zelf gaf het goede voorbeeld tot ontginning en het toevertrouwen van kapitaal aan de koloniën. De particulieren zijn gevolgd. De voorbeelden, dat daarbij vaak belangrijke kapitalen verloren gingen, liggen voor het grijpen.

In dit verband leze men: de *Java-Bode* (16 en 17/1 „Het Nederl. kapitaal en Indië"; 17/1 „Het Nederl. kapitaal en het Buitenland"), *De Sum. Post* (24/3 „De Sahara-spoorweg"; „Een onderhoud met gen. Swart" over Atjeh), het *Soer. Hbl.* (16/3 „Het erfpachtsvraagstuk", *Z.*) en *De Loc.* (13/3, blz. 25 „België's toekomst").

Ned.-Indië en Genève.

Prof. Dr. E. Moresco behandelde in het „Kol. Tijdschrift" (Mei '27) het vraagstuk van „*Koloniën als leden van den Volkenbond*". Hij concludeert tot de wenschelijkheid van het deelnemen der koloniën in het algemeen, aan het werk van den Volkenbond. *Villanus* geeft thans in het *Soer. Hbl.* (16/3) een beschouwing omtrent den vorm, waarin dit zou moeten geschieden. De wijze van vertegenwoordiging komt voor ons koloniaal gebied op het oogenblik niet in aanmerking. *Britsch-Indië* blijkt zijn afzonderlijke vertegenwoordiging niet terwille van zich zelf te bezitten, maar ter verbreeding van den invloed van Engeland te Genève. De dominions zijn staatsconstructies van heel anderen aard dan het Br.-Indische keizerrijk. De dominions bezitten als leden van den Volkenbond een groote mate van onafhankelijkheid van de Engelsche politiek. De vertegenwoordiging van Britsch-Indië te Genève is een schoone schijn, die de realiteit verbergt van een tweede stem in de Assemblée voor Engeland. Ieder kan daar vrede mee hebben. Londen is een zoo geweldig politiek centrum in de wereld, zijn politiek gezag is zoo groot, en zoo zijn bijzondere behoefte aan vrede is zijn invloed in de groote kwesties der internationale politiek tegenwoordig menigmaal zoo verzoenend, dat men gaarne de kleine comedie van de Indische delegatie in den Volkenbond door de vingers ziet. Zeker, Londen bezit toch al tot zeker hoogte een aanhang in de dominions, maar de aanhang is weinig steviger en tegelijkertijd kleiner van omvang dan die, welke Spanje bezit in de phalanx van onafhankelijke Spaansch sprekende republieken. Dat Engeland niet alleen meer macht, maar ook meer stem heeft dan Albanië of Abessinië, wie zou het laken? De andere groote mogendheden, ook die met uitgebreide koloniën of protectoraten, bezitten echter slechts één stem. In dit opzicht is Nederland gelijk, niet alleen aan de genoemde landen, maar ook aan Frankrijk, Duitschland, Italië en Japan. Een aanvraag van onzen kant om een afzonderlijk lidmaatschap te Genève voor Ned.-Indië, moet den indruk maken een poging o.z. te zijn om ons een tweede stem te verschaffen. Men zou er te Genève een geval van aanmatiging, zoo niet van hoogmoedswaanzin in zien. Een dergelijk plan is op het oogenblik onmogelijk; de opportuniteit naar binnen kan men daarom buiten beschouwing laten.

Kunnen de belangen van Ned.-Indië te Genève dan door de Nederlandsche delegatie voldoende worden behartigd? Dat komt aan op *de samenstelling van die delegatie*. De *Volkenbond* en zijn annex het *Arbeidsbureau* zijn bezig zich te ontwikkelen tot het hoogste gezag in *problemen van internationale moraal, sociologie en hygiëne*. Het Arbeidsbureau houdt zich uiteraard vooral bezig met kwesties van arbeidstoestanden enz. Deze worden in dat bureau hoofdzakelijk beoordeeld door vertegenwoordigers van den Westerschen arbeidsgever en arbeidsnemer, die allerlei in het Oosten nog heel gewone of vooralsnog onvermijdelijke toestanden heel vreemd moeten aandoen. Wil men vermijden dat in de wereld vooroordeelen tegen ons ontstaan, welke tot een politiek gevaar zouden kunnen aangroeien, dan moet men met groote activiteit telkens met opheldering gereed staan, zoodra er maar gevaar dreigt. Wij moeten menschen in die wereld hebben, die telkens alarm kunnen slaan, zoodra gevaar voor misverstand opdoemt. In dat opzicht bewijzen de Nederlandsche leden van het Volkenbondssecretariaat en van het Arbeidsbureau reeds belangrijke diensten. Wij moeten echter ook menschen hebben met voldoende relaties en gezag, om niet alleen ambtelijk, maar ook door voorlichting der voornaamste betrokkenen in persoonlijk verkeer, misverstand te kunnen bestrijden. Taak van deze menschen moet ook zijn de Nederlandsche en de Ned.-Indische overheid te waarschuwen, wanneer deze ten achter zou zijn met haar maatregelen en gevaar zou loopen, een onaangename en compromitteerende waarschuwing te ontvangen. In den laatsten tijd wordt aan dit alles meer zorg gewijd.

Wij vestigen de aandacht op: de *Deli Crt.* (19/3 „De toekomst van het socialisme"), *De Sum. Post* (24/3 „Een blunder"), *De Loc.* (24/3, blz. 17 „De vrijspraak der studenten"), het *Bat. Nwsbl.* (15/3 „Wij en de buitenwereld", *Dr. M. v. Blankenstein*; 17/3 „De boycott in Br.-Indië"), de *Java-Bode* (15/3 „Het Westkust-rapport") en het *Soer. Hbl.* (13/3 „Weelde van het woord", *Z.*).

Van heffing en druk.

Voor de a.s. paleisconferentie staat o.m. op het program eene bespreking der desa-heffingen, welke thans worden geëischt (*Soer. Hbl.* 15/3, 3de bl. *Z.*). Er bestaat een verplichte levering van materialen, als steenen, bamboe, zand enz., voor allerlei desawerken: dammen, duikertjes, wegen enz. Dan zijn er de heffingen voor godsdienstige doeleinden, voor de mesdjid, de olie in de lampen, het vieren der malemans en andere doeleinden. De desaschool vraagt heffingen in meer dan één opzicht; er moet worden gezorgd voor schrijfbehoeften van den loerah; voor het planten en onderhouden van schaduw-boomen langs de wegen; voor bewaking van de desaloemboengs; voor pasars en pleisterplaatsen; voor het onderhoud van bronnen; voor de stationneering van dekstieren, of andere rasdieren, waarmee men den veestapel wil vooruithelpen. Die kleine bedragen loopen toch langzamerhand op. Enkele ambtenaren hebben nog hun stokpaardjes: pogingen om netheid en schoonheid te betrachten in huis en erf, ten aanzien der paggers enz. Sommige bestuursambtenaren overwegen maatregelen om de desa de beschikking te doen krijgen over wat geld, waaruit dan alle heffingen gen enz. zouden kunnen worden bekostigd. Maar dien kant moet men niet uit, het geeft last voor de bevolking, derhalve: toenemenden wrevel. Het Westersch bestuur bemoeie zich met deze desa-heffingen zoo weinig mogelijk. Uit de landsmiddelen kunnen geen gelden beschikbaar gesteld worden. Het zal er na doorvoering der bestuurshervorming niet beter op worden; wij gaan voort met over de armelijke desa eene steeds duurdere overkapping te maken, en wanneer dit alles, zooals dan toch voor de hand ligt, door den kleinen man zelf zal moeten worden gedragen, zal hij voor heel wat anders ko-

men te staan dan voor den omvang der huidige heffingen.

Beroeps-poiltici.

De heer Ritman wees er in het „Bat. Nwsbl." op, dat het contact tusschen de leden van den Volksraad en de bevolking, welke door hen wordt geacht te zijn vertegenwoordigd, verloren dreigt te gaan door het Volksraadslidmaatschap zelf! De groote afstanden veroorzaken hier bijkans onoverkomelijke moeilijkheden. „Van buiten" krijgt men niet licht een vooraanstaande figuur zes maanden naar Batavia. En wie zich te Batavia vestigt, raakt los van „de streek", welker vertegenwoordiging op hem rust. Ofschoon het den ambtenaren al heel gemakkelijk wordt gemaakt hun plichten als Volksraadslid te vervullen, gaat de Regeering verder en benoemt zij in bijzondere gevallen den betrokkene desnoods te Weltevreden. Dr. Apituley uit Ambon, de heer Mochtar uit Palembang en de Christen-Batakker uit Sipirok, de heer Moelia, werden te Weltevreden en te Mr. Cornelis geplaatst. Het gevaar is niet denkbeeldig — zegt het *Soer. Hbl.* (14/3, 3de bl. *Z.*) —; de jongste gebeurtenissen op Bali hebben de voorbeelden van verloren contact met een nieuw vermeerderd. De vertegenwoordiger van het Balische volk, derhalve de man van wien de Regeering zou kunnen verwachten dat hij haar kan voorlichten omtrent hetgeen op Bali omgaat, wendde zich om informatie tot de Regeering! De vraag rijst: welk nut heeft deze vorm van vertegenwoordiging? Denkt men dat de belangen van dit uitgestrekte eilandenrijk kunnen worden toevertrouwd aan een groep personen, te Batavia wonend en met den dag losser van het land waaruit zij voortkwamen? Men leert ook uit de practijk dezer „vertegenwoordiging" hoe noodzakelijk het is dat de bijzondere belangen van ieder deel van dit rijk in meer beperkten geografischen kring behartiging vinden. Voor de belangen van het gansche gebied in onderling verband, zoowel als in de groote Rijkscombinatie, zou men aan een minder innig contact met de bevolking voldoende hebben. Terwijl zich reeds thans de bezwaren van den huidigen vertegenwoordigingsvorm zoo scherp demonstreeren, vrage men zich even af hoe dit zal zijn over eenigen tijd, als de banden met het eigen land nog veel losser zijn geworden.

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (10/3 „De Balische affaire", *Z.*; 16/3 „Uit de Minahassa").

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Zelfregeering.

In de nationalistische *Oetoesan Sumatra* te Medan verkondigt een schrijver zijn meening over het al dan niet rijp zijn der Indonesiërs voor de onafhankelijkheid.

Schrijver zegt dat Indonesië nog steeds wordt geregeerd van uit Holland door menschen die van de toestanden in Indië niets afweten, evenmin als van de verlangens der Indonesiërs, waardoor het niet mogelijk is, dat men hier de regelingen krijgt die land en volk tot welvaart kunen brengen.

Dit belemmert hier den vooruitgang en het streven naar de grootheid der Indonesiërs.

Dit is dan ook de reden dat in Indië een ieder om de onafhankelijkheid roept.

De bedoeling is dat Indonesië zich zelf regeert, met een parlement dat inderdaad een volksvertegenwoordiging is en regelingen treft in het belang van land en volk.

Gewezen wordt dan op de verhouding van Australië tot Engeland, waar slechts de Gouverneur-Generaal door de Engelsche regeering wordt benoemd.

Schrijver verklaart dat voor deze verhouding Indonesië wel degelijk rijp is en weidt verder uit over de vervolmaking van den Volksraad tot het hebben niet alleen van wetgevende, doch ook van uitvoerende macht om dan los van Nederland te worden.

Door deze vertegenwoordiging behoeft men geen vrees te koesteren voor onderlingen naijver der verschillende rassen en zal het verblijf der Nederlanders in Indië niet in het gedrang komen.

Voor de Indonesische jongelieden.

De redactie van de liberale *Bintang Timoer* te Weltevreden begint een artikel in het blad van 1 Maart met de woorden: „Liever electricien of schoenmaker zijn met een prettig leven dan kandjeng'ndoro Regent met veel schulden". Dit artikel is geschreven naar aanleiding van brieven van Dr. Abdul Rivai die o.a. meldt welke goede gelegenheid zich in het buitenland voordoet voor de Indonesiërs, zooals b.v. in Berlijn, om zich in het een en ander te bekwamen, opdat men niet altijd werknemer behoeft te worden. De redactie merkt o.m. op dat de Indonesiërs inderdaad niet alleen referendaris moeten worden of architekt van de B. O. W., doch ook zelfstandig moeten leeren werken, zooals b.v. als planter, monteur e.d. en — behalve Staatslieden — ook groote economen moeten zien te worden, gelijk het geval is met mr. Trip, prof. Treub, mr. 's Jacob e.a. In het kort, de Indonesiërs moeten in elk bedrijf als leider kunnen optreden. Want werkkrachten zijn er hier genoeg, doch de leiding berust nog altijd in handen van Europeanen. Zoo ziet men bij de General Motor Company te Tandjoeng Priok een Europeaan als leider, evenals bij de drukkerij Kolff of de „Unie". Daarom dienen de Indonesische jongelieden thans een andere richting te nemen dan de huidige, niet steeds loontrekker op Gouvernementskantoren te willen spelen, maar te trachten baas te kunnen worden of werkgever, opdat zij later door de vreemdelingen als hun collega's kunnen worden beschouwd. In verband hiermede acht schrijver het gewenscht dat men daarvoor zelfs in Japan en Amerika gaat studeeren.

Dr. Rivai verklaarde in zijne brieven o.a. dat de titel van mr., dr. of ir. niet noodig is. Dit is inderdaad juist, want ook de heer Ford is niet afkomstig van een Technische Hoogeschool. De redactie brengt het bovenstaande onder de aandacht van de jongelieden van Indonesië en ook van de Indonesische ouders die hun kinderen verder willen laten studeeren.

Vrije politicus.

Met betrekking tot het denkbeeld dat de Studieclub te Soerabaja geopperd heeft, om een politicus aan te stellen die niet afhankelijk is van den een of anderen Dienst, doch uitsluitend wordt betaald door het fonds der Volksbeweging, deelt de redactie van de *Bintang Timoer* in het nummer van 5 Maart mede dat er thans, volgens berichten, juist een Indonesisch boekhouder is met een salaris van vijf à zes honderd gulden per maand en wiens bordje rijst gevaar dreigt omdat hij zich voor de z.g. Inlandsche meerderheid in den Volksraad verklaarde. De redactie wijst in dit verband op het geval van den heer Thamrin, wethouder van den Gemeenteraad te Batavia, die genoodzaakt was zijn ontslag te vragen als boekhouder van een der grootste Scheepvaart Maatschappijen hier ter stede, omdat hij in den Gemeenteraad zijn chef, die eveneens lid was, als zijn collega beschouwde en tegen hem in debat was getreden. Een soortgelijk geval noemt de redactie dat van Moh. Noech te Medan, die later eveneens ontslag moest nemen als mantri boekhouder bij de B. O. W. Hieruit kan men zien dat een vrije politicus dus wel urgent is. Echter kan niet volstaan worden met een fonds zooals de Studieclub Soerabaja zich heeft voorgesteld, maar er moet een kapitaal worden gevormd, dat rente opbrengt voor de salariëering van zulk een politicus.

De kleeding der Europeesche vrouw.

Naar aanleiding der boetpredicatie van den heer Zentgraaff in het Soer. Handelsblad tegen de kleeding der Europeesche vrouw in het land van de Inlanders, vergelijkt een schrijver in het Mal.-Chineesche blad *Keng Po* deze kleeding met de veel nettere van de publieke Inlandsche vrouw en hij maakt deze vergelijking omdat de heer Z. er den Inlander bij gehaald heeft. Wat Z.'s opmerking betreft dat de Europeanen boven den Inlander willen staan, zegt schrijver dat „willen" niet hetzelfde is als „kunnen" en op het punt van beschaafdheid staat volgens hem de Inlandsche vrouw hooger dan de Hollandsche. Schrijver meent dat, als de Inlander de macht in handen had, zulke gekke kleeding van de tegenwoordige vrouwen verboden zou worden. Hij eindigt met den wensch dat de Inlandsche vrouwen deze abnormaliteit niet zullen navolgen, die het verschil tusschen het gedrag van mensch en dier verloren doet gaan.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Geïll. Tijdschrift „Indië".

Tot ons leedwezen is in de mededeeling betref fende het tijdschrift „Tropisch Nederland" in h vorig overzicht, een onaangename vergissing g slopen, die wij gaarne hierdoor wenschen uit d weg te ruimen.

Wij hebben n.l., niet beter wetende, geschreven

„Het ligt in de bedoeling „Trop. Ned." d plaats te doen innemen van het onlangs g staakte tijdschrift „Indië".

Door de tegenwoordige eigenaars van „Indië", d firma Joh. de Heer & Zn., Uitgevers te Rotterdam is ons echter medegedeeld, dat „Trop. Nederl." het geheel niet in de plaats is gekomen van „Indië eene vergissing onzerzijds, die wij zeer betreuren.

Onder den naam N.V. Ind. Uitg. Mij. zal „Indië weder geëxploiteerd worden. Als medewerkers zij ons o.a. genoemd (Alphabetisch) W. de Coc Buning, Prof. Cowan, Prof. Josselin de Jong, Pr Kielstra, Prof. Dr. Krom, Prof. Dr. Moresco, Stigter en Dr. A. de Vletter. Secr. Redacteur Moresco.

„Indië", dat reeds den 11den Jaargang note en groote populariteit verkregen heeft, heeft d niets uitstaande met „Trop. Ned.", een geh nieuw, nog uit te komen blad.

„Indië" zal wederom verschijnen, doch in lu uitgave op mat chamois kunstdrukpapier en vo zien zijn van vele interessante illustraties. Daar zal de uitgebreide redactie zorgen voor de actue ste onderwerpen, zoodat wij ook deze uitga (Abon.prijs voor Nederland *f* 10, voor de koloni *f* 15) gaarne aan onze lezers kunnen aanbevelen.

Wij hopen tot genoegen van Directie en Redac van „Indië" gehandeld te hebben, door op d wijze de zaak recht te zetten.

Onze Aarde.

. Een sieraad van de April-aflevering van *On Aarde* is het opstel van J. G. Sinia met zijn eig teekeningen. Er is noch door hemzelf of door a deren veel drukte gemaakt over deze teekening toch zijn ze bijzonder knap. In het Rotterdamsc Ethnologisch Museum was jaren geleden e groote verzameling tentoongesteld. Ook „E Boegineesch feest", het opstel dat als tekst bij teekeningen verschijnt, is uit den ouden tijd, to Sinia nog luitenant was. Er is daar, in de buurt Watan Sopeng waar de schrijver twee jaar woon inmiddels heel wat veranderd; Sopeng ligt op d Z.W. arm van Celebes, ten Z. van het Tempe-me Over dien ouden tijd, toen de overtalrijke adellij families trachtten door tegen alle recht indr schende middelen hun inkomsten te vergroot kan men in het artikel velerlei merkwaardigs lez Hij heeft veel in de rimboe geloopen en van inlanders dezer landtong kan men hem wein nieuws vertellen. Hij is door zijn kapitein na Mario ri wawo gezonden, zou voorloopig te Takala blijven, omdat daar werd gevierd het besnijden feest van den zoon der vorstin; niet als feestgeno ging Sinia, maar om op te passen, want ongeregel heden werden gevreesd door den voorzichtigen ka tein; er gebeurde echter niets, maar 't was er hebbelijk warm . . . de troep was opgewekt en vr lijk uit het bivak vertrokken, maar spoedig was a opgewektheid weg: er werd niet meer gepra moeizaam sloften de manschappen voort langs d stoffigen weg. In Takalala gaat hij 's avonds d de kampong, bemerkt dat met lansen gewapen inlanders achter hem loopen . . . het vervolg en s wil de lezer wel opzoeken in Sinia's aardige schrijving.

Over „Een Indisch vogelwonder" schrijft in d zelfde aflevering van *Onze Aarde* H. van Meur het wonder is een vogel met een klein aan e boomtak gekleefd nest, zóó klein, dat des vogels er juist in past. Door de afbeeldingen is te cont leeren, dat we niet overdrijven. Indien we de schrijving goed begrijpen, dan broedt deze vo staande, althans met de pooten buiten het n waar geen plaats meer over is indien er een ei ligt. De vogel heet Macropteryx longipennis, Schlegel's tijd Cypselus klecho, en ook de heer V Meurs schrijft Klecho; waarschijnlijk is de spelli Kelekok juister. De vogel komt in onze Oost vo op Sumatra, Java en Borneo, en de schrijver van opstel kon foto's maken van het nest, het ei, jong en van den bijna volwassen vogel; de eer foto's die tot dusver zijn gemaakt.. Tot de gi zwaluwen behoort de vogel, die echter, volgens v ornithologen, evenmin zwaluwen zijn als vleerm zen muizen mogen heeten. Men zegt dat zij tw maal per jaar broeden; elk paar brengt dus jaar hoogstens twee jongen voort; overvloedig ze dus nergens, maar in Buitenzorg is de soort talrijk en daar nestelt zij in de hooge kanari-bo men, niet alleen in den Plantentuin, maar ook deze boomen langs den grooten postweg die dw door Buitenzorg loopt. Van het in bijna geen enk

zelfs groote nesten- en eierenverzameling aanwezige nest-met-ei van den Kelekok heeft de auteur meer dan een 20-tal specimina mèt de takken verzameld. Samen met vele andere nesten gaat een deel daarvan naar het Zoölogisch museum te Amsterdam.

Ons Nageslacht.

Onder dezen titel is verschenen het eerste Nr. van een tijdschrift ter verbreiding der eugenetische wetenschap in Indië. Het orgaan zal in 1928 minstens driemaal uitkomen, geredigeerd en uitgegeven door het bestuur van de in Juni 1927 opgerichte Eugenetische Vereeniging in Ned.-Indië (secretaris-penningmeester J. Ch. van Schouwenburg te Weltevreden).

Het 1e Nr. bevat: I. mededeelingen betreffende de vereeniging (jaarverslag, ledenlijst enz.); II. Eugenetische beschouwingen van Prof. Dr. Rodenwalte door J. C. v. Schouwenburg; III. Hoe behooren wij te leven? IV. Groote of kleine gezinnen, door J. C. van Schouwenburg.

Bulletin Neth. East Indian Vulcanological Survey.

Sedert korten tijd geeft de Vulcanologische Dienst in Ned.-Indië maandelijksche bulletins in de Engelsche taal uit (No. 5 is van Maart jl.), waarin beknopte mededeelingen over verschillende vulkanen in den Archipel. Uit den aard der zaak wijdt het jongste Nr. eenigszins uit over den Krakatau, welke ter vermijding van een catastrofe als in 1883 plaats vond, angstvallig wordt bewaakt sedert hij in werking is. Een tweetal toegevoegde foto's getuigen van erupties.

Jaarboek van het Mijnwezen in Ned. Indië.

Bij de Landsdrukkerij te 's-Gravenhage zijn verschenen twee gedeelten der Verhandelingen van het Jaarboek van het Mijnwezen in Ned.-Indië (55e jaargang, 1926), bevattende het 4e en 5e deel der resultaten van de geologische Timor-expeditie in 1916, onder leiding van Prof. Dr. H. K. Jonker †.

Inhoud van het eerste gedeelte: Permian ammonoids of Timor, by J. Perrin Smith; en: Die Spongien aus dem Perm von Timor, von H. Gerth. — Het 2e gedeelte bevat: Ammonoidea leiostraca aus der oberen Trias von Timor, von G. von Arthaber (met afzonderlijken platen-atlas).

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 6 (16 Maart '28). De tabak-industrie op de Philippijnen, door D. B. Pagnirigan (met afb.). — Het copra-kevertje, Necrobia rufipes-de Geer, door G. H. Corbett en C. Dover (met ill.). — Ceylon's klapperoogsten, door F. A. Stockdale. — Het onder-water-zetten van rijst als middel tot bestrijding van den rijstboorder, door C. Haru Kawa. — Het negeeren van economische wetten als oorzaak van malaise, door Dr. W. J. Valk. — De bestrijding van de z.g. „boorders" in het suikerriet, door J. J. Paerels. — Grondafspoeling bij theetuinen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 37 (10 Maart '28). De schatten der zee, door W. A. Schrauwen. — Bij het elfde Verslag der Arbeidsinspectie. — De kaarteering der gronden van Nederlandsch-Indië. — De Poenale Sanctie en het algemeen belang (ontleend aan Econ.-Stat. Berichten). — Tuinbouwvoorlichting in Ned.-Indië (slot), door J. J. Ochse. — Het vraagstuk der synthetische Rubber, door G. S. de Kadt (slot).

De Indische Mercuur.

No. 16 (18 April). Het onderzoek van citronellaolie. Bepalingen van het, gehalte aan citronellal, door K. J. Holtappel. — Overzichten uit den Volksraad. Najaarszitting 1927, door H. Ch. G. J. van der Mandere (vervolg). — Suikerafscheep in de Vorstenlanden. — Koffie-statistiek voor Nederlandsch-Indië. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het vierde kwartaal van 1927. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De Afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over aetherische oliën — Boschwezen en hout — Looistoffen — Geneesmiddelen, Drogerijen — Specerijen — Voedingsmiddelen — Vruchten, groenten.

Indische politiek van de S.D.A.P.

Het liberale weekblad „De Vrijheid" bevatte in het Nr. van 29 Maart het volgende entrefilet:

„Sinds maanden pogen de Nederlandsche Sociaaldemocraten de opstandige Inlanders, die zich veel meer tot de handig camoufleerende communisten dan tot den heer Stokvis c.s. aangetrokken voelen, voor de S.D.A.P. te winnen. „Wij zijn nationalisten, geen socialisten", heeft weliswaar een der Indonesische studenten uitgeroepen, die thans in triomf op allerlei roode vergaderingen vertoond worden, maar dat wordt niet zoo nauw genomen.

Het loont de moeite, de meetingstaal van mr. Duys te leggen naast de woorden, door zijn partijgenoot Ir. Cramer in onze Tweede Kamer gesproken.

Eerstgenoemde was o.a. op Zondagmorgen 25 Maart in de zaal van Carré (in Amsterdam) in volle actie.

„Sprekende over de vrijheidsbeweging, door de Indiërs gevoerd, wees de heer Duys er op, dat de vrijheid van het Indische volk meer nabij is, dan menigeen denkt. Hij kwam er tegen op, dat men hier in Nederland steeds zegt, dat het Indische volk nog niet rijp is voor zelfbeschikking."

Op 22 December echter verklaarde de Indische specialist der S.D.A.P. in de Tweede Kamer het volgende:

„Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij beter en eerlijker voor, ronduit te zeggen aan de Indonesiërs, dat wij meenen, dat de leuze: *Indië los van Holland, op dit oogenblik niet kan worden verwezenlijkt*. Ik geloof, dat de eerlijkheid tegenover onze Indonesische vrienden ons gebiedt — al weten wij, dat een andere verklaring hun wellicht welkomer en aangenamer zou zijn, en al zal een deel van hen daardoor van ons vervreemden — hen niet te vleien met de hoop, dat een geheel onafhankelijk Indië in de naaste toekomst mogelijk zou zijn."

(Cursiveering van ons).

Beter en eerlijker! De heer Duys kan het zich voor gezegd houden. En de socialistische agitatie der jongste dagen wordt daardoor wel ten scherpste gequalificeerd.

„In zijn rede over het „behoud der Nederlandsche macht in Indonesië" stelde Mohammad Hatta Nederland voor het alternatief: òf zich vrijwillig terugtrekken, òf er uitgegooid worden."

De Amsterdamsche socialisten slikken dat. Arme verloochende heer Cramer! Heerlijke onvolprezen demagogie!

Ook in dit opzicht apen de socialisten thans de communisten na."

Ook de *N. R. Ct.* (van Zo. 8 April), schrijvende over de deputatie van Inheemsche Volksraadleden, welke in het najaar naar Nederland komt om de noodzakelijkheid te bepleiten van het wijzigen der Indische Staatsregeling, wijst op dat „onverkwikkelijk publiek gesol van de S.D.A.P. met de vrijgesproken Indische studenten". Het blad vreest zelfs dat deze partij nu ook zal trachten de Indische deputatie voor haar reclame-karretje te spannen.

* * *

Voornaamste voorschriften en personalia betreffende de decentralisatie en de bestuurshervorming, alsmede de Grondwet en de Indische Staatsregeling. (Weltevreden, Landsdrukkerij). [Overgedrukt uit den Regeerings-Almanak voor 1928].

Gids voor den belastingbetaler in Nederlandsch-Indië. Tarieven en wenken, samengesteld naar officieele gegevens, door B. Wolf. 3e vermeerderde druk. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Ned.-Indië. 's Lands Caoutchoucbedrijf. Verslag over 1926. (Weltevreden, N. V. Boekhandel Visser en Co.).

Kantoor van Arbeid. Elfde verslag van de Arbeidsinspectie voor de Buitengewesten. 1926. (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

Bepalingen en voorschriften betreffende het Inlandsche Gemeentewezen in de Buitengewesten. (Mededeelingen van de Afd. Bestuurszaken der Buitengewesten. Serie A. No. 1). (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Van Indiën's bergen door C. Vis-Janssen van Raay. — Eene Javaansche Regentswoning, door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger, 20 April '28).

Suriname.

De volgende proclamatie is ter gelegenheid van het vertrek van gouverneur Baron van Heemstra uitgevaardigd:

„De Gouverneur van Suriname, Mr. Arnoud Jan Anne Aleid Baron van Heemstra, brengt den ingezetenen ter kennis, dat hij bij Koninklijk Besluit van 22 December 1927 No. 23 werd gemachtigd morgen 31 Maart Suriname te verlaten.

„Het heengaan uit een land, dat hij heeft lief gekregen en het neerleggen van een ambt, hetwelk zijn groote bekoring ontleent aan het kunnen ijveren voor zoo velerlei belangen, valt hem uitermate zwaar.

„Voor de medewerking van alle Colleges en Ambtenaren, voor de hartelijke vriendschap van zoovelen, alsook voor den tegenstand, welke tot meerdere krachtsinspanning prikkelde, zal hij immer erkentelijk blijven.

„Nu de teekenen der tijden onmiskenbaar duiden op het dagen van een nieuwen morgen, rijst in hem de bede, dat de eenheid tusschen allen, die aan den economischen wederopbouw arbeiden, steeds inniger en sterker worde.

„Meent hij, dat de weg naar betere hygiënische voorzieningen zich eindelijk begint uit te stippelen, daarnevens zal hij eene kostbare herinnering bewaren aan het krachtig initiatief, waaruit een fonds ter bevordering van het bestrijden van de talrijke volksziekten werd geboren.

„Moge de kracht des Allerhoogsten allen, die arbeiden aan de uitbreiding van Zijn Koninkrijk, blijven overschaduwen en Gods genade rijkelijk rusten op dit dierbaar land en al zijne inwoners."

Paramaribo, 30 Maart 1928.

VAN HEEMSTRA.

* * *

Bij het vertrek van den gouverneur zal mr. J. L. Nysingh, ondervoorzitter van den Raad van Bestuur, als gouverneur ad interim optreden. Als tweede vervanger van den gouverneur, bij verhindering van mr. Nysingh, is aangewezen de heer H. L. Bierman, majoor-commandant van de troepen in Suriname.

* * *

Bij de op 27 Maart gehouden stemming zijn uitgebracht in totaal 838 geldige stemmen, waarvan op de candidaten: Dragten 635 stemmen, Kraan 497 stemmen, May 601 stemmen, de Miranda 562 stemmen, Morpurgo 372 stemmen, Putscher 463 stemmen.

Gekozen zijn derhalve de heeren Dragten, Kraan, May, Putscher en de Miranda.

* * *

Op 27 Maart is in tegenwoordigheid van tal van belangstellenden ten gouvernementshuize de oprichtingsakte gepasseerd van de Gouverneur van Heemstra Stichting, als een hulde van de bevolking aan den aftredenden gouverneur in het leven geroepen.

Er is een stamkapitaal van meer dan f 13.000 voor bijeengebracht, uit welks revenuën de bestrijding van de Surinaamsche volksziekten zal kunnen worden bevorderd.

Het bekende boek van dr. Lampe toont met beangstigende duidelijkheid aan hoe lepra, filaria, malaria, bilharzia, anchylostoom en andere ziekten Suriname teisteren en hoe de volksgezondheid er om roept, dat haar ter hulp wordt gekomen. De bestrijding zelve dezer ziekten ter hand te nemen gaat boven de kracht eener stichting; haar taak zal zijn te trachten het pad te effenen voor die bestrijding; deze bestrijding te bevorderen door uitloving van prijzen, in geld of in goud of zilver voor de oplossing van prijsvragen op het betrokken gebied, door het doen houden van populaire lezingen, het propageeren van de toepassing van hygiënische maatregelen, enz.

Tot bestuur der Stichting zijn voor de eerste maal benoemd de leden van het comité van huldiging, te weten de heeren mr. J. L. Nysingh, J. A. Drielsma, mr. A. van Traa, J. S. Abendanon, J. E. Herrenberg, L. E. Nelson en dr. F. J. Schuitemaker.

Onze ruimte laat niet toe de bij die gelegenheid door Mr. J. L. Nijsingh, ondervoorzitter van den Raad van Bestuur, uitgesproken, van groote waardeering getuigende, rede hier mede te deelen. Evenmin kunnen wij hier vertellen van de andere blijken van waardeering en van de vele souvenirs, die den Gouverneur en freule van Heemstra zijn aangeboden. Onze lezers hebben daarvan door de dagbladpers reeds kennis gekregen.

* * *

Naast de huldiging op Maandag 23 April in hotel Duin-en-Daal te Bloemendaal, zal op Woensdag 25 April om 7 uur in Maison Couturier te Amsterdam den afgetreden gouverneur van Suriname, mr. A. J. A. A. baron v. Heemstra een diner worden aangeboden door economisch belanghebbenden in Suriname.

Er heeft zich een comité gevormd voor deze huldiging, waarvan mr. dr. C. F. Schoch, hoofddirec-

teur van de Surinaamsche Bank, voorzitter is en de heer C. T. Gülcher, vertegenwoordiger van de cultuurmaatschappij Rust en Werk te Hilversum, secretaris-penningmeester. Voorts hebben in dit comité zitting genomen prof. mr. Treub, voorzitter van den Ondernemersraad voor Suriname, de heer F. J. P. Vester, directeur van de Ned. Handel-Mij. te Amsterdam, de heer E. Heidring, voorzitter van de Kamer van Koophandel te 's-Gravenhage, de heer J. S. C. Kasteleyn, leider van het Surinaamsche Studie-Syndicaat te 's-Gravenhage, de heer O. S. Knottnerus, directeur Ned.-Indische Gas-Maatschappij te Rotterdam en de heer F. P. Baart de la Faille, directeur van de Internationale Crediet- en Handelsvereeniging te Rotterdam.

Bij dezen maaltijd zullen als eere-gasten medeaanzitten de minister van Koloniën, dr. Koningsberger, en de nieuw benoemde gouverneur van Suriname, dr. A. A. L. Rutgers.

* * *

Naar „De West" van 20 Maart verneemt, zal de heer Junker, opzichter bij het Surinaamsch Boschwezen, worden aangewezen om op de a.s. Indische tentoonstelling te Arnhem van voorlichting te dienen voor de Surinaamsche afdeeling.

Dit werk is ongetwijfeld den heer Junker goed toevertrouwd. Hij behoort tot de kolonisten van groote ervaring, inzonderheid omtrent Hinterland aangelegenheden, de daar gevestigde stammen, hun zeden en gebruiken, enz.

De heer Junker vertrekt in April voor dit doel naar Europa, om tevens van een welverdiend verlof te genieten.

* * *

„De West" van 16 Maart schrijft:

„De Surinamer had medegedeeld, dat de Amerikaansche katoenonderneming Margarethenburg stop gezet was, doch dit bericht wordt gelogenstraft door den vertegenwoordiger der maatschappij. De eigenaren geven den strijd niet op en het bedrijf, waarin reeds een kapitaal van meer dan een half millioen gulden gestoken is, wenschen zij voort te zetten.

Er is sprake van de uitzending van een deskundige met ervaring op het gebied van tropische cultures, om de leiding van de katoenonderneming op zich te nemen."

* * *

In hetzelfde blad lezen wij over de winning van kauwgom:

„Op het kantoor van den heer Fairweather zagen wij dezer dagen een vrij groot monster chickle. Het afgeloopen jaar zijn eenige expedities uitgezonden naar ons binnenland. In Januari heeft een proefzending van honderd kilogram naar New-York plaats gevonden. Van de bevinding daarvan zal afhangen of met de winning van dit boschproduct definitief begonnen zal worden."

* * *

Wij lezen in „De West" van 13 Maart, onder het hoofd *„Amerikaansche belangstelling"*, van een onderhoud met den heer Fairweather, die pas van de Vereenigde Staten was teruggekeerd. De heer F. verklaarde dat zich in Amerika een nieuw consortium heeft gevormd, 't welk belang stelt in Suriname, uit een oogpunt van landbouw en kolonisatie. Vermoedelijk zal in de eerste helft van dit jaar een commissie door dit consortium naar Suriname worden gezonden.

* * *

In hetzelfde blad lezen wij dat er tot het onderzoeken hoe van Overheidswege eischen zijn te stellen bij het bouwen en verbouwen van woningen en maatregelen zijn te treffen ter verbetering van de Volkshuisvesting in Paramaribo, een commissie is samengesteld.

* * *

Naar „De Standaard" meldt, zal het lid der Eerste Kamer, de heer J. F. C. Arntz, waarschijnlijk eind volgende maand een reis maken naar Suriname.

* * *

„Het Volk" van 16 April schrijft:

„Blijkens een thans hier te lande ontvangen particulier telegram is de heer May veroordeeld tot zes weken hechtenis. Aangenomen werd, dat hij gehandeld had in strijd met art. 426 in verband met art. 120 van het wetboek van strafrecht."

* * *

„De West" van 27 Maart schrijft onder het hoofd „Petroleum" „De heer B. Koker — die Zaterdag hier terugkeerde van een kort uitstapje naar Demerara — heeft zich, volgens de Argosy, aldaar uitgelaten, dat de petroleum-vooruitzichten voor Suriname gunstig waren. Hij was van oordeel, dat ook Britsch Guyana, bij degelijk onderzoek, goede kansen had petroleum in commercieele hoeveelheden te zullen ontdekken."

* * *

„De West" van 30 Maart onthaalt zijn lezers op een te vroeg geplaatste Aprilgrap:

Men zou n.l. petroleum en wel bijna geheel geraffineerde petroleum ontdekt hebben in een der tamarindeboomen op het Gouvernementsplein.

* * *

Zooals de „Radiobode" van 20 April mededeelt zal de heer G. J. Staal op 24 April voor de radio (Hilversum) spreken over „Suriname en wij". Naar het overzicht in de Bode te oordeelen zal de lezing zeer interessant zijn.

* * *

Onze bespreking van het artikel „Bedreigd bezit" in „De Groene Amsterdammer" van 14 en 21 April moeten wij wegens plaatsgebrek uitstellen.

Curaçao.

De middelen.

In het 4de kwartaal 1927 hebben de belastingen bijna het dubbele van het ¼ der raming en ƒ 230.000.— meer dan in het overeenkomstige kwartaal van 1926 opgebracht, nl. ƒ 892.005.—, en de inkomsten van anderen aard meer dan het dubbele van het ¼ der raming en ƒ 140.000.— meer dan in hetzelfde kwartaal 1926, te weten ƒ 421.246.—. De totaalcijfers zijn: opbrengst 4e kwartaal 1927 ƒ 1.313.251.—, id. 1926 ƒ 1.047.153.66, ¼ der raming ƒ 672.537.—. Vooral het invoerrecht, accijns op gedistilleerd, inkomstenbelasting, successierecht, posterij, draadlooze telegrafie, telefoon en loodsgelden brachten veel op.

Over het geheele jaar 1927 was de opbrengst der middelen ƒ 4.158.422.—, de raming ƒ 2.697.650.—, de opbrengst over 1926 was ƒ 3.330.458.—.

Parera.

De K. R. laat zich meer en meer verleiden om zijn begrootingsarbeid bij briefwisseling af te doen. Nu weer de aankoop van Parera. Zelfs geen woord wijdt de Raad eraan, dat deze verkoop een schadepost oplevert van bijna 2 ton gouds, vergeleken bij hetgeen oud-gouverneur Helfrich er destijds voor had moeten geven. Als de Raad zoo scheutig blijft, is er nog heel wat te verwachten.

Militaire politie.

De *Amigoe* van 10 Maart l.l. heeft een kalmeerend stukje. 1 April a.s. zou de militaire politie optreden. Mr. Van Dijk zou als procureur-generaal hoofd der politie blijven en kapitein Borren zou wnd. commissaris van politie worden. Een burgeragent en een soldaat der politietroepen gaan naast elkaar loopen; de burgeragenten, in den geest der politietroepen ingewerkt, gaan daarbij over.

Wij vernemen intusschen, dat kapitein Borren binnenkort van Curaçao zal terugkeeren.

Ongewenschte invasie.

La Union verneemt, dat tal van vreemde vrouwen van verdacht allooi aanzegging hebben gekregen ten spoedigste Curaçao te verlaten op straffe van uitgezet te worden.

Hollandsche Bank voor West-Indië.

Eenige weken geleden hebben wij op gezag van de *Amigoe* meegedeeld, dat de heer Küp, directeur op Curaçao van bovengenoemde bank, vervangen was door den heer De Chêne, werkzaam aan die bank te Caracas. Een later bericht in hetzelfde blad geeft te verstaan, dat deze vervanging slechts een tijdelijke is, daar de heer Küp met verlof naar Holland is, en weer terugkomt. Naar aanleiding van zijn afreis schrijft de *Amigoe* van 10 Mrt. l.l.:

„De heer Küp heeft gedurende zijn verblijf van acht jaren alhier de Hollandsche Bank voor West-Indië stevig weten te grondvesten, en aan den bloei, die genoemde Bank thans geniet, heeft hij wel het leeuwenaandeel gehad. Veel heeft hij bijgedragen tot ontwikkeling van het bankwezen alhier, en als
de Hollandsche Bank voor West-Indië thans ge
volle waardeering en het volle vertrouwen
van het publiek, dan is dat voor een groot deel
danken aan het sympathieke optreden van
scheidenden Directeur."

K. N. S. M.

Uit het jaarverslag over 1927:

De N.V. Koninklijke West-Indische Maildien
waarvan bijna alle aandeelen in ons bezit zijn,
sloot in haar buitengewone vergadering van a
deelhouders van 18 Januari 1927 tot liquidatie
31 Januari 1927, in verband waarmede wij h
bezittingen tot boekwaarde overnamen. Een ee
uitkeering van 120 pCt. op de aandeelen had re
plaats. Dienovereenkomstig is in het credit van
winst- en verliesrekening een post „Agio aandee
K. W. I. M." à ƒ 693.601.— te vinden. De fin
liquidatie zal, naar wij verwachten, in den loop
dit jaar kunnen geschieden.

Het passagiersschip *Prins der Nederlanden*
met eenige winst boven de boekwaarde verkoc
Het dividend ad 3 % is van 26 April a.s. af
taalbaar.

Uit den Verren Vreemde.

Een Britsch-Indisch afgevaardigde in Londen, een halve eeuw geleden.

Indische deputaties in Europa behooren niet
de nieuwigheden van den jongsten tijd. De gesch
denis kent ze sedert eeuwen en in velerlei vo
zoowel in ons land, als in Engeland en in Fra
rijk. Nieuwer is het verschijnsel van de woo
voerders, die uit het Verre Oosten naar Eur
reizen, om hier de openbare meening te bewerk
Op dit verschijnsel wordt dan ook wel gewezen
op een teeken van onzen tijd. 't Lijkt daarom
onaardig, nu weer een Indische deputatie zich
maakt om ons volk te komen toespreken, een
beurtenis in herinnering te brengen, die een der
lijk feit reeds ongeveer een halve eeuw geleden
Londen laat spelen.

Den 23en Juli 1879 werd in Willis's Rooms
druk bezochte meeting gehouden, waarbij J
Bright presideerde en Lall Mohun Ghose, een
heemsch rechtsgeleerde uit Calcutta, als spre
optrad.

Wanneer men het uitvoerige verslag der ve
dering leest (De Indische Gids, 1879 II, blz. 344
men er telkens verbaasd over, dat dergelijke
weringen toen in Londen, niet alleen zonder
test maar zelfs met herhaalde onderbreking d
toejuichingen, konden worden uitgesproken, en
nog wel op een vergadering waar professoren,
lementsleden, bekende publicisten tot de ruim
aanwezigen behoorden.

De Bengaalsche rechtsgeleerde was, als afgev
digde van verschillende zijner landgenooten, o
gekomen om aan het Lagerhuis meerdere adres
over te brengen, van welke taak hij zich door
middeling van het lid van het Lagerhuis J
Bright had kunnen kwijten. Maar dit zou hij,
der persoonlijke verplaatsing, ook hebben kun
bereiken, hij wilde tevens op een meeting zijn
dachten uitspreken en daarover debatteeren
ieder, die hiertoe roeping zou voelen. Zoo was
bijeenkomst van 23 Juli dan belegd.

Bij het lezen van hetgeen wij hier opdiepen
zijn rede blijve men indachtig dat het in 1879 w
gezegd.

„Het is van het grootste gewicht, dat de En
sche staatslieden en de Engelsche natie den a
en den omvang van de verandering, welke In
gedurende de allerlaatste jaren ondergaan he
ten volle begrijpen. Met het stichten van Engels
scholen en colleges is er voor de geschiedenis
Indië een nieuw tijdperk aangebroken. Onder
machtigen invloed van de Westersche beschav
worden de verschillende rassen, die het uitgest
te schiereiland bewonen, langzamerhand m
zeker tot één nationaliteit versmolten; zij begin
bij het bespreken en behandelen der politi
quaesties een mate van samenwerking te too
welke nog enkele jaren geleden volstrekt onm
lijk werd geacht en de pols van het nationalite
leven begint te slaan met een overeenstemmi
die naar mijn schatting een van de roemrijkste
sultaten is, welke de historie in later dagen
Engelands heerschappij in Indië te vermelden
hebben." Dit compliment leidde scherpe kritiek

„Lord Mayo verklaarde vele jaren geleden,
de uiterste grens van de belastbaarheid der inla
sche bevolking toen reeds bereikt was; desnie
min heeft het Indisch Gouvernement onlangs
inlanders een nieuwen last, ten bedrage van an
half millioen, opgelegd." Bij de verdere uitwerk
van deze aangelegenheid, gispte hij het opleg
aan de provincie Bengalen van een belasting,
inbreuk maakte op een gewaarborgde regeling
hij zeide dan: „de Regeering heeft aldus een s
geworpen op Engelands naam, waartegen

spr.'s overtuiging, het geheele Engelsche volk, indien het slechts de feiten goed begreep, eenstemmig vol verontwaardiging zou protesteeren."

Over een voor Bombay en Madras gekozen patent-belasting zeide hij o.m. „waarvan de twee hatelijkste bijzonderheden zijn, dat ze geheven wordt van inkomsten die niet meer dan 4 sh. per week bedragen en dat de officieele personen, bij wie de bevoegdheid van belastingen in te voeren berust, zeer goed zorgden zelven vrij te blijven."

Dan volgde een scherpe veroordeeling van de politiek die Engeland in een oorlog gewikkeld had, waarvan het Indië de kosten liet betalen, en gaf de heer Lall Mohun Ghose o.a. het volgende ten beste:

„En toen de moeilijkheid en verlegenheid bij den dag, ja, bij het uur grooter werden, toen een verstandige en vèr ziende regeering zich meer dan ooit beijverd zou hebben, om de strooming der publieke opinie te bestudeeren, en een politiek van verzoening en edelmoedig vertrouwen in practijk te brengen — toen heeft het Br. Ind. Gouv. zich met opzet aan een staatkunde van overheersching, naijver, argwaan en dwang overgegeven, enz., enz."

Daarna kwam spr. tot een der grootste grieven: onze uitsluiting namelijk van een billijk aandeel in het bestuur des lands." En daarbij aansluitend, sprak hij over „het geheele gemis van elk stelsel van volksvertegenwoordiging in het Gouvernement van Br. Indië." ... „Ik gevoel," zoo zeide hij, „dat de tijd niet ver verwijderd meer is, waarin de stem van een eendrachtige natie zich zal doen hooren over de zeeën en oceanen heen, die tusschen onzen geboortegrond en den uwen rollen, en zij zal zich doen hooren bovendien in een toon, die een rassche erkenning van onze aanspraken zal vorderen en verzekeren."

Uit het slot der rede nog enkele aanhalingen.

Onder de gezegende heerschappij van Engeland is voor Indië een nieuwe en gelukkige tijd van materieelen voorspoed en moreele wedergeboorte aangebroken... Gij hebt ons geleerd, om, wanneer wij aan Engeland denken, aan het huis der vrijheid en den tempel des rechts te denken... Aan u is 't om te zeggen, of het zaad van nationale vriendschap en van een spontane en oprechte loyauteit, op een besef der ontvangen weldaden gegrond, aan u is het om te zeggen, of dat zaad van goeden wil en liefde, van loyauteit en toewijding, zal rijp worden en vrucht dragen, dan wel of een nieuwerwetsche, een repressieve en een verbitterde politiek het in de kiem verstikken zal."

Ten slotte eindigen wij, zooals wij begonnen zijn: men blijve het tijdstip indachtig: „23 Juli 1879".

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

Gedurende het verblijf in Indië van den heer L. D. ...tit, secretaris dezer afdeeling, zal zijn functie worden waargenomen door den heer *W. Rehbock* (firma ...fmann, Schöffer & Co.), *Keizersgracht 517, Amsterdam*. Men wordt dus verzocht alle stukken voor de Afdeeling Amsterdam tot nader bericht aan hem te adresseeren.

Afdeeling Apeldoorn.

EURASIA-AVOND.

21 April hadden wij onzen tweeden Eurasia-avond. ...or allerlei concurreerende „uitvoeringen" was de verwachting omtrent het bezoek niet erg groot. Gelet op deze omstandigheden bleek tegen acht uur, dat 't ...g wel iets meeviel. Echter.... de zaal was tamelijk ...et. Dat neemt niet weg, dat 't toch een „geslaagde" avond geworden is.

In zijn openingswoord kon de heer Schol, voorzitter der afdeeling, den heer J. Fabricius welkom heeten, alsmede Kapt. F. Ruinen uit Arnhem, als lid van de commissie van bijstand van de I.T.A. De voorzitter legde er ...der vooral den nadruk op, dat „Oost en West" een vereeniging is voor elken weldenkenden Nederlander. Nadat de Krontjongclub twee liedjes gespeeld had, ...on de opvoering van het tooneelstuk van „Njai ...na". Zonder iets te willen te kort doen aan de mooie ...staties van de andere medespelenden, was Mevrouw ...Aarwen schitterend in haar rol, waarbij zoowel de ...mtoon op „haar" als op 't woord „rol" kan gelegd ...rden. Haar en de dames Ravenswaay en Ottenhoff ...rden bloemen aangeboden.

Daarna bleven velen nog eenige uren bijeen — menig ...sje werd gemaakt — en tusschen door heeft de ...ntjongclub ruim haar deel bijgedragen.

...en lang applaus klonk na de opvoering voor Njai ...na-Overdiep-v. Velsen en de anderen en nog af...derlijk voor den auteur. Hier de verzekering, dat ook ...heer Benjamins & Co. zeer gewaardeerd wordt en ...in Apeldoorn afscheid nemen met een hartelijk „weerziens!"

...n dan hoopt het bestuur, dat alle leden begunstigers, ...genooten en kennissen zooveel mogelijk dien avond ...en vrij houden en komen en van de 600 plaatsen er ...één onbezet is.

...n nu... U klaar gemaakt voor de I.T.A. Onthoud ...r vast, dat elken Zaterdagavond „Eurasia" daar in ...selende programma's dans-, muziek- en tooneel...nden geeft, en al zijn de tentoonstellingsgebouwen gesloten, de restauraties, het theater, de zeetuin blijven open en het kasteel wordt elken avond van 10-11 schitterend verlicht — behalve overdag — moeten we er ook eens een avond heen... We hopen voldoende deelneming te krijgen voor meerdere excursies!

HET BESTUUR.

Afdeeling Nijmegen.

VOORDRACHT VAN PROF. DR. C. SCHRÖTER.

Donderdag 12 April, 's avonds 8 uur, hield Prof. Dr. C. Schröter, in den foyer van den Schouwburg, voor de afdeeling „Nijmegen" eene lezing over de reisindrukken in 1927 op Java opgedaan.

De Voorzitter, de heer G. Burger door uitstedigheid verhinderd deze lezing bij te wonen, werd vervangen door een der leden van het bestuur, die de leden en introducée's welkom heette en spreker bij hen inleidde.

Prof. Schröter hield zijn voordracht in het Duitsch, terwijl de toelichting op de, na de pauze, vertoonde lichtbeelden in het Nederlandsch werd gegeven. Reeds dadelijk, bij den aanvang van de voordracht bleek, dat men in Prof. Schröter een man had, die vol bewondering en liefde was voor ons grooter Nederland; gedurende de zeven maanden dat spreker vertoefde in Nederlandsch Indië heeft hij een groot deel van het eiland Java bestudeerd door het maken van excursies, waarbij voornamelijk de flora tot onderwerp van studie werd gemaakt.

Een beknopt overzicht van de Koloniale geschiedenis, waarbij speciaal de zegenrijke invloed naar voren werd gebracht, die de Hollanders bij hun cultureelen arbeid hebben uitgeoefend, waarbij nog werd gememoreerd de bevrijding der Inlandsche bevolking van de onderdrukking en knevelarij hunner eigen hoofden. Door ons optreden in die gewesten is het land tot grooten bloei gebracht en als teekenend voorbeeld haalde spreker het feit aan, dat de bevolking in een eeuw verzesvoudigde en thans het dichtst bevolkte land der aarde is.

Ook het politieke terrein werd betreden en de aandacht gevestigd op het, in den laatsten tijd, steeds meer naar voren komend streven om den Inlanders meer invloed en zeggingschap te geven bij het bestier van zaken. De Volksraad en het stichten van inrichtingen van onderwijs op velerlei gebied zijn hiervoor de meestsprekende beelden, aangezien zij een machtig instrument vormen om hen geschikt te maken voor het bekleeden van staatsbetrekkingen etc.

Spreker vestigde de aandacht van zijn auditorium op het vele door de Regeering gedaan tot voorkoming en tegengaan van verschillende ziekten, hierbij energiek ter zijde gestaan door gemeenten en particuliere ondernemingen, terwijl voorts het Instituut Pasteur te Bandoeng en de woninghygiëne het hunne er toe hebben bijgedragen de algemeene toestanden in gunstigen zin te verbeteren. In het bijzonder bracht spreker hierbij den arbeid naar voren verricht door Prof. Janssen. aan wien het voor korten tijd gelukt is in het medisch laboratorium van de „Stovia" te Weltevreden, het anti-beri-beri vitamine toe te passen.

Ook de verzorging en behandeling der koelies van diverse cultuurondernemingen op Java en Buitenbezittingen, die vroeger zoo veel te wenschen konden overlaten, werd door Prof. Schröter geroemd; het oprichten van scholen, het bouwen van goede luchtige woningen, de verzorging van deskundige zijde van de drinkwatervoorziening, zoomede het oprichten van polyklinieken enz., hebben daartoe het hunne bijgedragen.

Verder behandelde spreker den geologischen toestand, de werking der vulkanen, waarbij de eruptie van „de Kloet" in herinnering werd gebracht, om te eindigen met hulde te brengen aan het Gouvernement, dat zooveel tot stand wist te brengen. Hij besloot zijn voordracht met den wensch uit te spreken, dat het de Indische Regeering gelukken moge de, het meest op den voorgrond tredende vraagstukken, in vriendschappelijke samenwerking tusschen Nederland en Insulinde op te lossen.

Hierop werd een korte pauze gehouden, waarna de serie lichtbeelden, die meerendeels gekleurd waren en een schitterend en natuurgetrouw denkbeeld gaven van de natuur van het land, werden vertoond; vooral mag niet verzuimd worden hierbij in het bijzonder te vermelden de foto's genomen vanuit een vliegmachine.

Het talrijk aanwezige gehoor beloonde spreker met een enthousiast applaus; wat namens leden en bestuur met een woord van hartelijken dank werd onderstreept.

Den heer W. A. Uiterwijk, lid dezer afdeeling, werd dank gebracht voor de beschikbaarstelling van zijn projectielantaarn en de hulp verleend bij het vertoonen der platen.

FILMVOORSTELLING.

Zaterdag 21 April, werd de buitengewoon fraaie film „Mooi Bandoeng" voorafgegaan door de interessante Paketfilm „Het Havenbedrijf der K.P.M. te Tandjong Priok" voor een ongekend volle zaal in het Olympia-theater vertoond.

Overweldigend schoon en enthousiastmakend ontrolde het Indische landschap zich daar voor aller bewonderende blikken op het witte doek. Imposant was het bergpanorama, dat op de technisch één i g kunstvolle spoorlijn Batavia-Bandoeng in zijn grootsche oerwoudpracht met afwisselende sawahterrassen het kenmerk vormt der Preangernatuur. Zelden heeft eene film zoo de weelderige Indische vegetatie en de danteske woestheid der kraterwereld ons bijgebracht.

Bandoeng in al zijn frissche liefelijkheid, met zijn prachtparken, zijne groote departementsgebouwen en gouvernementswoningen, zijne kerken, mesigit en Chineesche tempel, zijn Bosscha-sterrewacht, het Pastoor Verbraak-monument, gaf een indruk van half tropisch, half Europeesche sfeer met het Indische comfort gemengd.

Inderdaad eene mooie reclame is deze film voor de Vereeniging „Bandoeng vooruit".

De voorafgaande K.P.M.-film interesseerde zeer door hare voorstelling der groote koopvaardijvloot met alle annex inrichtingen, vooral de aankomst en afvaart der mailstoomers brachten voor vele Oud-Indischgasten deze ontroerende momenten weer voor den geest.

Het afgeloopen seizoen heeft in deze films een waardig slot gevonden.

De Secretaresse,
M. R. S. BLECKMANN-HOOGENSTRAATEN.

Aan de Leden en Begunstigers der Vereeniging „Oost en West", Afdeeling Nijmegen.

Olympia Theater, Lange Burchtstraat, *Wetenschappelijke matinée:*
5 Mei 1928, Ufa-cultuurfilm *„Het mysterie der Schepping".*

Aanvang half drie 's middags.

Tot deze Matinée hebben *Leden* en *Begunstigers* der Ver. „Oost en West" met hun gezin, op vertoon van de Lidmaatschapskaart 1928, toegang tegen ƒ 0.50 per persoon tot het Balcon en den Eersten Rang, terwijl het bespreken van deze plaatsen kosteloos is.

I. T. A.

Bezoekt de *Indische Tentoonstelling* van *„Oost en West"* op *Zijpendaal* te *Arnhem 11 Juni tot 28 Juli 1928.*

Leden en Begunstigers der Ver. „Oost en West", afd. Nijmegen, hebben op vertoon van de Lidmaatschapskaart 1928, 50 pCt. reductie op den toegangsprijs, Zeetuin inbegrepen.

HET BESTUUR AFD. NIJMEGEN.

Afdeeling Rotterdam.

Vrijdag 4 Mei a.s., 's avonds 8 uur, in huize Stroomberg, Westnieuwland No. 12, eene lezing met lichtbeelden voor de leden van „Oost en West" en hunne dames over de Nederlandsche oudheden in de Molukken, door den heer V. I. van de Wall, Ned.-Ind. ambtenaar met verlof.

De Secretaris,
J. D. M. VAN REYN SNOECK.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Aan de leden van de Afdeeling 's-Gravenhage.

Beleefd, doch dringend verzoek, om tot vermijding van onkosten en verwarring de verschuldigde contributie *niet* aan het Hoofdbestuur over te maken, doch aan den Secretaris-Penningmeester der Afd. 's-Gravenhage, Giro-Nr. *135120.*

KENNISGEVING AAN DE LEDEN.

Het Reisbureau Laagland, van Hengel en Co., Laan van Meerdervoort 7c, Den Haag, organiseert de volgende autotochten met de daarachter gestelde prijzen:

1. Naar de bollenvelden ƒ 2.50.
2. Naar de Betuwe (geheelen dag) ƒ 7.—; op vertoon van de lidmaatschapkaart ƒ 6.50.
3. Naar Zijpendaal (I. T. A.), retour ƒ 6.50. Dit echter alleen voor de leden van O. en W. en met een deelname van minstens 20 personen.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. „NEDERLAND".

Het Agentschap van de Stoomvaart-Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., alhier, meldt, dat de boottrein van de s.s. „Prins der Nederlanden" en „Grotius", welke Vrijdag 27 April e.k. te Genua arriveeren, Zaterdagmorgen om 9.45 uur v.m. aan het Staatsspoor, alhier, zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau:

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

D. Limbeek, Hoofdagent 1e kl. bij de Veldpolitie; Poppelstraat 3, Almelo.
J. R. Vetter, Techn. ambtenaar 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; p/a. H. Keerlag, Hippolytusbuurt, Delft.
B. Leeman, Techn. ambtenaar 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; Spaarndammerstraat 129, Amsterdam.
H. Dijks, Hoofdagent 1e kl. bij de Veldpolitie; Poste-restante, Arnhem.
M. Donlou, Mijnbouwk. opziener 1e kl. dienst Mijnbouw; Ravenmaarstraat 2, Nieuwenhagen (L.).
J. A. C. Demaree, Techn. ambtenaar 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; Hobbemastraat 2*b*, 's-Gravenhage.
M. Schregardus, Idem als voren; Jasmijnstraat 93, 's-Gravenhage.
Mevr. J. M. F. A. L. van Blommestein, Onderwijzeres der 2e kl. bij het O.E.L.O.; Laan van Meerdervoort 791, 's-Gravenhage.
Mej. A. Eekhout, Commies bij het Departement van B.B.; Zwaluwstraat 2, 's-Gravenhage.
H. J. A. Vermijs, Commissaris van Politie der 1e kl.; Van Boetzelaerlaan 219, 's-Gravenhage.
P. de Leeuw, Gedipl. gezaghebber bij het B. B.; Noordeinde 4, Wormerveer.
B. J. Hagreis, Landbouwconsulent; Berfloweg 2, Hengelo (O.).
P. C. Kramer, Opzichter werkplaats 1e kl. bij de S.S. en Tr.; Lange Nieuwstraat 75, Tilburg.

G. D. Tuinenburg van Kesteren, Landmeter 3e kl. bij het Kadasterkantoor te Malang; Fahrenheitstraat 609, 's-Gravenhage.
W. A. D. J. J. Lefèber, Controleur van den toesteldienst bij de P.T.T.; Tramstraat, Lochem.
F. H. Hansen, Houtvester bij het Boschwezen; Sweelinckstraat 140, 's-Gravenhage.
A. J. de Langen, Boscharchitect der 1e kl. bij het Boschwezen; Plantsoen 89, Leiden.
Dr. J. Kok, Inspecteur bij den Burg. Veeartsenijk. dienst; Houtrustweg 20*a*, 's-Gravenhage.
A. L. J. Traanboer, Ingenieur der 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; Hindenburgstrasse 13, Karlsruhe i/B.
H. Tweedij, Gezagvoerder bij 's Lands Baggerbedrijf te Belawan; p/a. Fam. v. Loon, Oranjeplein 21, Heemstede.
R. de Vries, Onderwijzer der 3e kl. b. h. O.E.L.O., Tiendweg 66, Arnhem.
F. L. Hänsel, Accountant 2e kl., Sybrandsplein, Enkhuizen.
K. Meima, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Kielwindeweer, Hoogezand.
S. Koster, Hoofdcomm. v. Politie, werkz. Dep. v. B.B., Mathenesserlaan 402, Rotterdam.
C. J. Dekker, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Pr. Hendrikkade 22, Zaandam.
I. Wagemaker, Gedipl. gezagh. 1e kl. b. h. B.B., Tiel, Gasthuisstraat 77; na 1 Juni: Rijswijk, Prins Hendriklaan 15.
J. J. Bartels, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Pijnboomstraat 103, 's-Gravenhage.
Mej. W. M. J. Schuit, Hoofdtelefoniste b. h. Tel.-kant. Buitenz., 's-Gravenlandscheweg 79, Hilversum.
J. Simons, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., Tjalleberd (Friesland).
P. H. M. Stevens, Mijnbouwk. Opz. 1e kl. b. d. Mijnbouw, Rauwenhofstraat 52b, Rotterdam.
C. G. N. Bijlde Vroe, Referendaris b. d. S.S. en Tramwegen, Lindelaan 11, Rijswijk (Z.-H.).
E. W. H. C. Buchholz, Burg. ambt. bel. een off. betr. b. d. Top. dienst, Knesebeckstr. 92/III, Berlin-Charlottenburg.
H. W. Stehouwer, Inspecteur v. d. Arbeid i. d. buitengew., Julianastraat 3, Velp (Gld.).
P. v. d. Eijnden, Pol.-opz. b. d. alg. politie in Ned.-Indië, Geldropscheweg 139, Eindhoven.
L. H. S. Welling, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Berkdijkschestr. 163, Tilburg.
Mr. E. F. R. A. Nierstrasz, Lid v. d. Raad v. Justitie te Batavia, Boulespark 11, Wageningen.
Chr. A. R. Sutherland, Hoofdpol.opz. i. d. res. Semar., Berkstraat 26, 's-Gravenhage.
A. Wevers, Ambt. 2e kl. dienst In- en Uitv. en Acc., liënschestraat 14, Winterswijk.
F. naar Bout v. d. Eijck, Klerk, m. d. titel v. adj.-com., P.T.T., Franklinstraat 104, 's-Gravenhage.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-IND.

Mej. E. Mandersloot, Vakonderwijzeres Huishoud., wijs, Reijnier Vinkeleskade 15, Amsterdam.
M. G. v. d. Velde, Onderwijzer Technisch Onderw., Leeraar Ambachtsschool, Brielle.
W. C. Scheer, Noordeinde Wijk A. 298, Waddinxveen.
K. W. van Aken, Wilhelminastraat 54, Ginneken.
J. W. Benschop, Obrechtstraat 584, 's-Gravenhage.
J. C. Julianus, Lange Viele K. no. 211, Middelburg. Allen adspirant-commissaris bij de Algemeene Pol.
F. Oost, Marechaussee te Bussum.
J. Vermaak, Marechaussee te Moerdijk.
J. J. van Noort, Verdronkenoord 75, Alkmaar.
J. Reijnders, Marechaussee te Emmer Compascuum.
D. Vaas, Marechaussee te Hallum.
P. B. van Belleghem, Marechaussee te Breskens.
A. W. Erasmus, Donkere Spaarne 54 rood, Haarlem. Allen adspirant-politieopziener bij de Alg. Politie.
G. ten Have, Vosselmanstraat 30, Apeldoorn.
P. A. van der Poel, Haarlemmerstraat 227, Leiden. Beiden adspirant-commissaris bij de Algemeene Pol.
Ir. H. F. Waterschoot, Landbouwk. b. h. alg. proefst. Landb., Zandbergiaan 63, Breda.
S. Meelker, Ambtenaar b. d. Binnenvisscherij, Oo. beek (bij Arnhem).

MET PENSIOEN.

J. L. Gude, Kapitein der Artillerie, Van Aerssens. 230, 's-Gravenhage.
J. Hage, Onderluit. der Mil. administratie, Fred. straat 1, Zwolle.
F. Ruitenbeek, Onderluitenant der Infanterie, Scho. kampweg 31, Soest.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er maals beleefdelijk aan herinn. dat in de verschillende rubrieken van het K.W. st. namen voorkomen van personen, die in aanme. komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging worden aangezocht.

Mutatiestaat van 18 tot 25 April 1928.

Nieuwe Leden: Geïntroduceerd door:

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door
Dr. Ir. J. H. A. Haarman, Oud-Hoofdambtenaar O.-I. te Velp (G.) Kastanjelaan 7. *f* 5. (afd. Arnhem)......	Eigen aanmelding.
P. R. Küp, Directeur der Hollandsche Bank voor W.-Indië, Bijkantoor Curaçao, Rotterdam, 's-Gravendijkwal 31. *f* 5. J. Kruys, Particulier, Wassenaar, Groot-Hoefijzerlaan 52. *f* 5.	Secretaris Dagelijksch Bestuur van „Oost en West"
Mevrouw Prof. Dr. D. Coster, Groningen, H. M. Mesdagplein 1. *f* 5. H. J. Harkema, Voorzitter Kamer van Koophandel, Groningen, A-weg 16. *f* 5.	Voorzitter Afd. Groningen.
G. Ditmar Janssen Sr., Apeldoorn, Soerensche weg 84. *f* 5	Secretaris afd. Apeldoorn.
Mevrouw W. J. van Amstel, Amersfoort, Anna Paulownalaan 29. *f* 5	Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
A. J. Knaap, Oud Hoofdambtenaar O.-I., Den Haag, Boreelstraat 9. *f* 5. Ir. A. de Mooij, Oud Hoofdambtenaar O.-I., Den Haag, van Boetzelaerlaan 95. *f* 5. Ir. H. Popping, Oud Hoofdambtenaar O.-I., Voorburg, Laan van Oostenburg 6. *f* 5. J. H. van der Zweep, oud Ass.-Resident, Den Haag, Juliana van Stolberglaan 58. *f* 5.	Eigen aanmelding.
D. J. Hinrichs, Nijmegen, St. Annastraat 45. *f* 5.—	den heer W. Wethmar.

Adresveranderingen:

Dr. J. J. Smith, Oud Chef v. h. Herbarium te Buitenzorg, van: Utrecht, Willem Barentzstr. 83, naar: Oegstgeest, Dorpsstraat 64. *f* 5 (afd. Leiden).
Dr. C. J. Witgens, Militair Paardenarts 1e kl., van: Tjimahi, naar: Utrecht, van Speykstraat 16. *f* 5.
Mr. A. J. A. A. Baron van Heemstra, Oud Gouverneur van Suriname, van Paramaribo, naar: Bloemendaal, Hotel „Duin en Dal". *f* 10. (Afd. Haarlem).
O. W. Veldhuyzen, Majoor-Intendant N.-I. L., van: Bandoeng, Merdikalio 6, naar: Brussel, Avenue Albert 145. *f* 5.
A. Vrolijk, Afdeelingshoofd P.T.T., van: Bandoeng, Frisialaan 12, naar: p.a. Jac. P. Vrolijk, Schuitenweg 68. Scheveningen. *f* 5.
H. C. M. Dorren, Adj. Hoofdcommissaris v. Politie N.-I., van: Den Haag, van Merlenstraat 114, naar: 29, Oxford-Terrace, Hyde-Park, London W.
G. J. Oudemans, Oud-Resident, van: Hotel Rosa Milaan, naar: Hotel St. Gottard te Lugano.
G. W. Erfman, Oud Hoofdofficier der Marine, Den Haag, van: Spreeuwenlaan 35, naar: Cornelis Houtmanstraat 40.
J. L. A. de Grave, Oud-Luitenant-Kolonel N.-I. L., Haag, van: Valkenboschkade 439, naar: Kw. laan 15.
Mevrouw M. S. Moerbeek-Demmeni, Den Haag, Laan van Eik en Duin 227, naar: Laan van M. dervoort 582.
Mevrouw M. Ravenswaay, Den Haag, van: Staten. 86, naar: Frederik Hendrikplein 41.
Mevrouw Ch. M. van Riessen, Den Haag, van: Loostraat 121, naar: p.a. Mevrouw Eekhoff schop, Sneeuwbalstraat 222.
Ch. Soeperman, van: Paramaribo, Klein Combé 11, naar: p.a. Commissariaat te St. Nw. Amster. (Suriname).
M. de Meij, Adm. Ambtenaar B.B., van: Rotter. Nieuwe Binnenweg 298a, naar: Bandoeng Rön. weg 5.
F. H. C. van Emmeloort Stein, Ass.-Resident Sec. ris, van: Tondano, naar: Pekalongan.
E. F. G. Townsend, Ass.-Resident, van: Tegal, n. Tjiandjoer.
N. A. van Wijk, Controleur B.B., thans te Lab. Batjan.

NUMMER 18 DONDERDAG 3 MEI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: De Nederlandsche Oudheden in de Molukken, door V. I. v. d. Wall, Ned.-Ind. Ambtenaar met verlof (met 7 foto's). — Suriname op de Ind. Tentoonstelling te Arnhem. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — II. Uit de Inlandsche- en Maleisch-Chin. Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Ingezonden. Kleurstoffen op Java. — Berichten der Afdeelingen: I. 's Gravenhage, II. Groningen en Ommelanden. — Mededeelingen: Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 25 April tot 2 Mei.

DE ZETEL van 't Hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" te 's-Gravenhage **VERPLAATST** van Heulstraat 17 naar **KORTE VOORHOUT 6** (1e étage bankiershuis Menno & Co.)

De Nederlandsche Oudheden in de Molukken,

door

V. I. VAN DE WALL.

Ned.-Ind. Ambtenaar met verlof.

—o—

De zorg voor de Nederlandsche Oudheden in Oost-Indië is opgedragen aan den aldaar bestaanden Oudheidkundigen Dienst. Deze dateert eerst van 1913, toen eindelijk het besef ontwaakte, dat niet alleen voor de Hindoe-oudheden met direct Indonesisch belang, maar ook voor de oudheden van vaderlandschen stam, diende te worden gezorgd.

Door het uitbreken van den oorlog bleef deze zorg uit den aard der zaak tot het hoogstnoodige beperkt, zoodat eerst jaren daarna kon worden overgegaan tot een onderzoek naar de aanwezigheid en den toestand van de oudheidkundige overblijfselen uit den tijd der Compagnie in de Molukken, waartoe het initiatief genomen werd door Prof. Dr. N. J. Krom, destijds wd. Hoofd van den Oudheidkundigen Dienst te Weltevreden. Dit onderzoek nu werd mij opgedragen en het is naar aanleiding van dezen tocht naar het Oostelijk deel van onzen Archipel, dat ik U een en ander wil vertellen van de aldaar aangetroffen vaderlandsche monumenten.

Alvorens verder te gaan, wil ik nog even in herinnering brengen, dat het Mr. Dr. J. C. Overvoorde geweest is, die in 1911 tijdens zijn bekende reis, het eerst de aandacht vestigde op deze oudheden. Tevoren had een ijverig ambtenaar of een belangstellend reiziger wel een en ander op dat gebied gerapporteerd, maar meer wist men niet en kon men ook niet weten.

Het zal iedereen, die belang stelt in onze koloniale geschiedenis, wel duidelijk zijn, waarom de Molukken het eerst in aanmerking kwamen voor een oudheidkundig onderzoek. Dit uitgestrekte eilandenrijk is als het ware een museum van historische herinneringen, welke voor den geest roepen het grootsch verleden der Compagnie, die hier immers den grondslag legde van ons koloniaal gezag. De aanraking der Compagnie met de Moluksche eilanderen dateert reeds van het jaar 1599 en sinds dien heeft zij haar gezag voortdurend uitgebreid, het dan ook wel eens op een wijze, die donkere bladzijden vormen van ons koloniaal geschiedboek. Als een jaloersche hen hare kiekens, bewaakte de Compagnie deze eilanden, waar uitsluitend ten voordeele van de Heeren Bewindhebbers de kostbare kruidnagelen en notemuskaat groeiden en bloeiden. Het is dàárom, dat wij in dezen uithoek van den Archipel zooveel stoffelijke herinneringen uit de dagen der Compagnie aantreffen, die nergens anders hare gelijken hebben.

Het is er precies nog zooals Valentijn in zijn lijvige boeken over Oud- en Nieuw Oost-Indië ons de Molukken beschrijft. Zoo bitter weinig is er veranderd in een tijdsverloop van bijna drie eeuwen in deze stille afgelegen streken, waar de polsslag van

Hoofdpoort van het Kasteel Oranje, Ternate.

den tijd haast niet wordt gevoeld en de aderen van het eens zoo drukke verke.. zijn dood gebloed. Hebben de historische bouwwerken dus niet plaats behoeven te maken voor die van den modernen tijd, zooals het in den regel gaat, toch hadden zij te kampen met de funeste invloeden van het tropische klimaat, de vele aard- en zeebevingen en ten slotte den alles vernielenden tijd. Maar als de Compagnie bouwde, dan bouwde zij goed. Ook kwam zij gemakkelijk aan hare materialen; klinkers, rolsteenen, arduin en Coromandelsche steen kwamen als ballast met de schepen mede, ijzerhout en ebbenhout kocht zij tegen lagen prijs. Alles in aanmerking genomen, is het aantal monumenten, dat de eeuwen getrotseerd heeft, nog betrekkelijk groot.

Te midden van de weelderige tropische natuur vindt men deze overblijfselen uit den Compagniestijd met haar uitgesproken Hollandsch karakter op eenzame stranden, op de hellingen der gebergten, op de toppen der heuvels. Men vindt ze onder allerlei vormen in dit interessante land, waarop de Compagnie het meest blijvend haar stempel heeft gedrukt. Merkpalen met haar monogram of wapen, gebeeldhouwde zerken, praalgraven, herinneringssteenen, trotsche defensiewerken met torens en grachten, ruime woningen naast eerbiedwaardige ruïnes.

Wij zouden de oudheden in de Molukken willen verdeelen in:

1. *Versterkingen.*
2. *Openbare gebouwen, zooals kerken, enz.*
3. *Woningen.*
4. *Beschreven steenen.*
5. *Roerende goederen in particulier bezit.*

De versterkingen vormen een voornaam onder van deze monumentenschat; begrijpelijk, omdat geschiedenis der Compagnie vooral in deze stre er bij uitstek eene was van oorlog en strijd. Ve mag men niet vergeten, dat zij dienen moesten de stapelplaatsen der specerijen te verdedi Meestal zijn het eenvoudige bolwerken, besta uit een vierkante ommuring met een hoofdpoo een uitvalpoort, die de pakhuizen en andere gebouwen afsloot. Hebben zij dus uit een bouw dig oogpunt niet alle altijd even groote waarde, te sprekender is echter haar historie.

Elke Nederlander, die het gewicht beseft van derland als koloniale mogendheid, zal met meer gewone belangstelling deze versterkingen besc wen in de aparte omgeving der historische Mo ken. Hierin waren de Compagniesdienaren ged gen dag en nacht te verblijven, zoodat deze werken de stille getuigen zijn geweest van vee den, maar ook van den durf en de energie o vaderen.

Deze versterkingen immers dienden niet al ter verdediging, maar ook tot woonplaats der C pagniesdienaren, die er met hun gezinnen ve ven. Behalve pakhuizen en kantoren, benoo voor den alleenhandel, bevonden zich er ook woningen der gouverneurs, der opperkooplie der kooplieden, der onderkooplieden, assiste en verdere dienaren van lageren rang. Ook ker

Vesting Kalamatta, kruithuisje, Ternate.

Waterpoort van het Kasteel Nieuw-Victoria, Ambon.

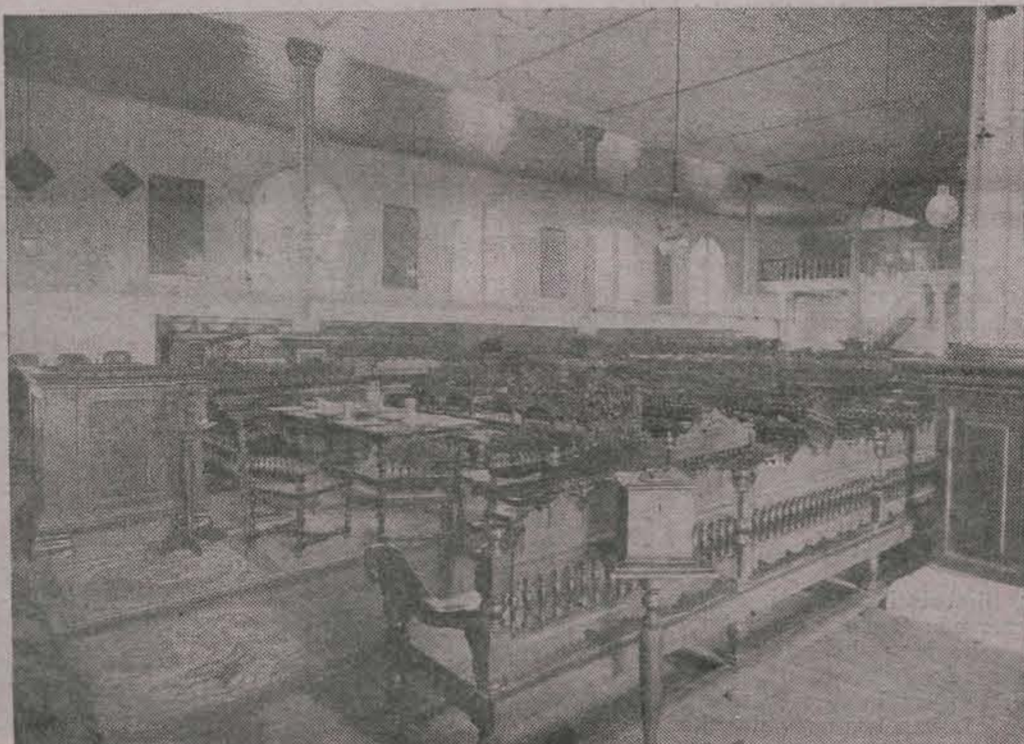
n scholen werden binnen hare muren gebouwd. Verdedigingswerken in strikten zin waren deze dus niet en hoe tegenstrijdig het ook klinke moge: zij hadden niet alleen een militair-, maar ook een civiel karakter. Hier speelde zich het koloniale leven af, het handelsverkeer, het defensiebedrijf, het godsdienstleven, het gezinsleven.

Toen de Compagnie meesteres was en met de ontwikkeling van het koloniale leven ook gepaard gingen meerdere waarborgen voor de veiligheid van persoon en goed, breidden zich deze nederzettingen ook uit buiten de versterkingen en vormden ten slotte dorpen, die later tot steden werden.

Vele Moluksche plaatsen zijn op deze wijze ontstaan en het is niet te veel gezegd, als wij deze versterkingen noemen de steunpunten van het Compagniesbedrijf, die geleid hebben tot een duurzame gezagsvestiging.

Na deze uitweiding over onze vaderen, die in vroeger eeuwen deze bolwerken hebben bewoond, keeren wij terug tot de overblijfselen, waarvan er nog een 63-tal aanwezig zijn, verspreid over 24 groote en kleine eilanden, die achtereenvolgens in een tijdperk van drie maanden door mij zijn bezocht. Dikwijls met veel moeite door het slechte vaargetijde en de ontoegankelijkheid van streken, waar sinds tijden geen Europeaan den voet gezet had, terwijl door de gebrekkige verkeersmiddelen en de hooge zeeën meermalen in gevaar werd verkeerd.

Bepaald grootsche bouwwerken zijn te Banda de kasteelen Belgica, Nassau en Revengie, op Ambon het kasteel Nieuw-Victoria, het fort Duurstede, het fort Defensie en op Ternate het kasteel Oranje. De overige zijn kleine verdedigingswerken, forten, blokhuizen, redoutes, batterijen, beukerijen, of hoe deze ook meer mogen heeten, meestal met echte ou-bollige Hollandsche namen, die een vreemd contrast vormen met de tropische omgeving, zooals op Banda: de forten Bek-af, Kijk-In-Den-Pot; op Ambon: Houdt-den-Bek, De Bullebak, Dorstenburg en op Ternate: De Borrel, namen die aan duidelijkheid niets te wenschen overlaten. Meer gematigd klonk: De Verwachting, Het Klaverblad, De Voorzichtigheid e.d. Typisch doet het aan een geheele reeks van blokhuizen aan te treffen, die naar vaderlandsche steden zijn genoemd, z.a. Amsterdam, Kuilenburg, Rotterdam, Hoorn, Vlissingen, Leiden en Haarlem. Het zou ons te ver voeren om alle vestingen hier op te noemen, volstaan wij echter nog met mede te deelen, dat het kasteel Belgica, een dubbel bolwerk, kan beschouwd worden als het

Interieur van de Hervormde Kerk, Ambon.

Kasteel Victoria, bastion Gelria, Ambon.

fraaiste specimen van 17de eeuwsche vestingbouwkunde in Oost-Indië.

Wat de bouwmeesters van deze versterkingen betreft, het is ons gelukt uit de Moluksche papieren enkele namen aan de vergetelheid te ontrukken, die ten volle recht hebben op onze waardeering.

Mannen als Georgius Everhardus Rumphius, de groote geleerde, die niet alleen als botanicus en geschiedschrijver, maar ook als vestingbouwkundige zich naam verwierf, behoort het eerst te worden vermeld. Het is niet onwaarschijnlijk, dat het geheele defensieplan der Moluksche gouvernementen door hem ontworpen is. Meermalen vinden wij aangeteekend, dat hij de Moluksche versterkingen inspecteerde en rapport uitbracht over haar toestand. Verder willen wij nog noemen den ingenieur Adriaan de Leeuw, den bouwmeester van Belgica en een tijdgenoot van Rumphius evenals den militair Gideon Dulez. Uit de 18e eeuw zijn bekend Hans Ernst von Wagner en Nicolaas van Guericke, die vooral te Ambon werkzaam waren, waar zij menig bouw hebben geleid, terwijl niet vergeten mag worden de bouwmeester of „Fabriek", Corle, die de fraaie vestiging Duurstede bij Saparoea heeft gebouwd.

* * *

Van de vestingen gaan wij over tot de openbare gebouwen, waarvan echter zoo goed als niets is overgebleven, hetgeen voor een deel is toe te schrijven aan de zware aardbevingen, die het eerst de groote gebouwen in puin deden vallen. Van het fraaie stadhuis, de beide ziekenhuizen, het weeshuis te Ambon b.v., is niets gespaard gebleven. Een uitzondering maken enkele kerkgebouwen.

Er is helaas zeer weinig van deze bedehuizen overgebleven en wat er aan kerken in de Molukken wordt aangetroffen, is meest imitatie van den ouden stijl, die voortreffelijk den indruk uit vroeger dagen weergeeft. Bekoorlijk is het beeld van een kerkje in de Molukken: de wit gepleisterde wanden, het fraai gesneden preekstoeltje, de met zand bestrooide vloer van roode plavuizen, de groote boogvormige vensters met glazen ruitjes, dat alles schept een haast aandoenlijke sfeer van geloof en eenvoud.

Van meer historisch belang is echter het gebouw van de Hervormde Gemeente ter hoofdplaats Ambon, een tweebeukige hallenkerk uit 1780, dat alleszins de aandacht verdient.

Dit gebouw onderscheidt zich uiterlijk door weinig bijzonders, is van hout opgetrokken op steenen plint en wordt bekroond door twee torens. Het dak wordt geschraagd door een achttal gecanneleerde houten zuilen van Corinthische bouworde, wa de piëdestallen met verguld paneelwerk zijn sierd, die het schip der kerk in drie deelen ve len. Het merkwaardige van dit bedehuis is het fraaie meubilair van ebbenhout, ijzerhou andere kostbare houtsoorten, dat afkomstig het ambachtskwartier, waar het door Compa werklieden vervaardigd is: een ongemeen rijk lectie, door een kunstzinnig kerkbestuur met teit verzameld.

Het is vroeger wel eens gebeurd, dat fraaie ken werden verkocht als men geld noodig maar naarmate de waardeering voor deze h dere meubelen steeg, is daaraan zooveel mo paal en perk gesteld.

* * *

Uit den aard der zaak waren de openbare g wen in de Moluksche hoofdplaatsen door de pagnie zelf gebouwd.

Met de woningen is het een ander geval. werden zoowel door Compagnie's dienaren als z.g. vrijburgers gebouwd: wij zouden in deze zeggen: door particulieren. Veel verschil is er tusschen, men zou alleen kunnen aanvoeren de Compagnie's dienaren meestal geen blijver ren en dus eigenlijk bouwden voor anderen vrijburgers daarentegen waren in den regel blijvers en bouwden voor zich zelf.

Van de eerste soort woningen is heel w overgebleven, behoudens een enkel huis in nate en het huis van den grooten Rumphi Ambon. Van de tweede soort, dus van woonh door particulieren gebouwd, hebben wij nog voorbeelden in de z.g. „perkenierswoningen den Banda-archipel.

De schuin afloopende rieten daken, de k vensters, de wit gepleisterde muren en typ sierpoortjes geven de illusie weer van oude bo huizen in den Achterhoek, die thans helaas langer hoe zeldzamer worden. Denkt men z tropische natuur weg, dan zou men zich on keurig verplaatst achten in een of ander landsch dorpje, instede van op eenige kleine ei jes, duizenden mijlen van Nederland verwijde

Niet alleen echter deze oude woningen, ook de sierpoorten, die de hoog ommuurde afsluiten, verdienen onze volle aandacht. E bij de poorten der Kaapsche hoeven spreekt hier de lust tot scheppen, de welvaart en de dom uit de breede gevels, als verpersoonlijk de scheppers, de stoere kolonisten uit één stu eens de geheele wereld van specerijen voorz De meeste dezer sierpoorten zijn goed gepropo neerd en zijn meest voorzien van kroonlijsten gedragen worden door vlakke pilasters met kapiteel en basement, terwijl de breede door in den regel wordt gesloten door een halven

Poort van de perkenierwoning Boyauw, Banda.

Compagnie's merkpaal te Groot-Obi, Ternate.

boog met sluitsteen. In het veld boven den boog bevindt zich dikwijls een steen, die aan den bouw herinnert. Leeuwtjes met schild, roosjes, bladornamenten en krullen zijn de meest voorkomende versieringen in het pleisterwerk van deze monumenten, die nergens anders in den Archipel worden aangetroffen.

Wat het inwendige der perkenierswoningen betreft, de afmetingen der vertrekken zijn verbazend groot. Behalve de ruime voorgaanderijen, zijn er nog dikwijls twee ineenloopende binnen- en achtergaanderijen, terwijl het aantal kamers van acht tot tien varieert. Grenzende aan de gaanderij, strekken zich in den tuin een haast onafzienbare reeks van vroegere slavenvertrekken uit, thans koelie-verblijven, benevens tal van andere groote en kleine gebouwen, benoodigd voor het perkbedrijf.

Droevig is de aanblik van deze schilderachtige, door lommerrijke tuinen omgeven perkenierswoningen. Doordat de meeste afstammelingen der perkeniers zijn uitgestorven of niet meer op Banda vertoeven, huist er sedert tal van jaren geen levende ziel meer.

De treurige aanblik van al deze stille, vergeten huizen, door de perkeniers van geslacht op geslacht herbouwd in den stijl der vaderen, bereikt echter zijn hoogtepunt in het stadje Neira, la ville morte aan de Banda-zee .... Eenzaam stadje van nauwe straatjes en stegen, typische sprekende gevels, knusse woninkjes en geestige poortjes, dat een kwijnend bestaan voortsleept. Neira is het eenige plaatsje in den Molukschen Archipel, dat door de eeuwen heen een gaaf gebleven stadsbeeld uit den tijd der Compagnie vertoont, een gelukkig gevolg van hare afgezonderde ligging.

Wij zullen thans enkele woorden wijden aan de eigenaars van deze woningen, die gedurende eeuwen op Banda hebben gezeteld.

In 1627 werd de landvoogdij Banda in 86 stukken grond verdeeld, perken genoemd en toegewezen aan degenen, die Indië niet wilden of konden verlaten, meest gewezen Compagniesdienaren, op voorwaarde echter, dat de noten slechts aan de Compagnie tegen vastgestelde prijzen verkocht zouden mogen worden. Zij leefden echter grootendeels van den smokkelhandel, want de Compagnie was een slechte betaalster. En zij leefden er maar wat goed van, want Valentijn verhaalt ons, dat het rijke menschen waren.

Lang duurde deze eerste bloeiperiode in Banda's geschiedenis niet. Gedurende twee eeuwen werden zij zoodanig door de Edele Compagnie geëxploiteerd en richtten ontzettende aardbevingen zoo'n schade in hun perken aan, dat het op het einde der 18de eeuw treurig met hen gesteld was.

Toen het handjevol perkeniers geheel en al uitgezogen was, werden eindelijk na de reis van den G.-G. Baron van der Capellen in 1824 de hongitochten afgeschaft en de uitoefening der noteperken verboden. Banda werd tot residentie verklaard, de perkhoorigen opgeheven, de verplichte leveranties afgeschaft. Er werd toen ongehoord veel geld verdiend, doordat de noten met hooge prijzen betaald werden.

Van 1870—1890 brak toen een tweede bloeiperiode voor Banda aan en kwamen de perkeniersfamilies plotseling in het bezit van groote vermogens, zij, die van geslacht tot geslacht ontwend waren op eigen beenen te staan.

Het ging met de perkeniers als met den krekel en de mier in Lafontaine's beroemde fabel. De groote fortuinen waren zoo gewonnen, zoo geronnen. Na 1894 begint de tweede periode van verval in Banda's historie. De noten brachten bij lange na niet zooveel meer op als vroeger. Wederom verkeerden de perkeniers in den grootsten nood, nimmer wellicht zoo groot als thans, want hun bestaan, het bezit hunner perken, het liefste wat zij op aarde hadden, stond nu op het spel. Een handelsvereeniging, n.b. een, die grootendeels met hun eigen kapitaal was opgericht, maakte gebruik van den nood waarin zij verkeerden en maakte aanspraak op het bezit hunner perken. Bitter was de strijd, dien zij te voeren hadden en slechts weinigen kunnen beseffen, hoe zwaar het hun viel, afstand te doen van het dierbaar pand, hun perk.

Zoo werd dan stuk voor stuk het oude familiebezit, dat steeds met hun bestaan was verbonden geweest, verkocht.

Thans wonen nog enkele afstammelingen van deze perkeniers op de Banda-eilanden, de laatste vertegenwoordigers van een instituut — een kolonisatie in de Westersche verhouding van meester tot knecht — dat nergens anders in den Archipel werd ingesteld.

* * *

Wat de beschreven steenen betreft, dikwijls wordt men getroffen door een geestige woordspeling, 'n aardig rijmpje, 'n Bijbelsche spreuk, die getuigt van den godsdienstzin der vaderen.

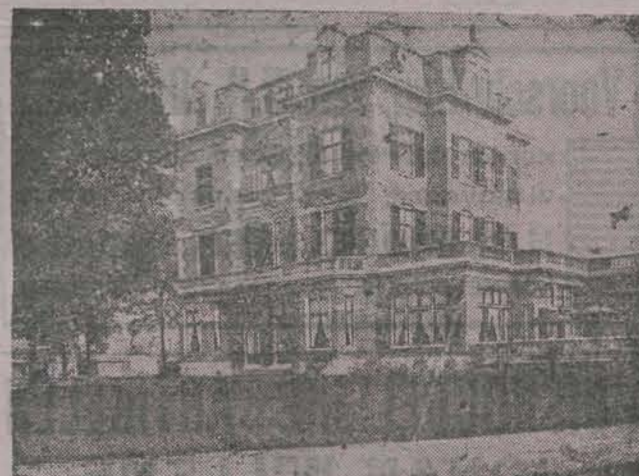
Men doet wel bij de grafmonumenten zoowel als bij de beschreven steenen twee soorten te onderschen: n.l. het echt-Europeesch beeldhouwwerk door 's Compagnie's Europeesche werklieden vervaardigd en het imitatie-Europeesch werk, door inlandsche of Chineesche handwerkslieden naar Europeesche modellen afgeleverd. Het laatste is minderwaardig; niet alleen zijn de opschriften dikwijls verkeerd, maar ook de heraldiek, de rouwsymbolen en de emblemen des doods.

* * *

Verder vermelden wij nog de roerende goederen van oudheidkundige waarde in het bezit van particulieren, waartoe wij ook rekenen de kerkelijke oudheden zooals Avondmaalzilver, rouw- en wapenborden, die de Moluksche kerkjes nog in verscheidenheid bezitten. Het is duidelijk, dat bij de volkeren der Molukken, zoo gehecht aan de traditie en de historie der Compagnie, nog veel wordt aangetroffen, dat aan haar herinnert. Vele regentenfamilies zijn in het bezit van kostbare meubels, porseleinen e.d., die bijna als heilige voorwerpen worden vereerd. Helaas, als de nood aan den man kwam, is menig voorwerp indertijd verkocht, zoodat er al heel wat uit de Molukken is verdwenen, een verschijnsel, dat zich overal en altijd herhalen zal. Verder wil ik nog de aandacht vestigen op het Museum Kedaton van Ternate, het voormalig sultanspaleis, dat alle herinneringen aan het sultanaat bevat, w.o. vele geschenken der Compagnie aan het vroegere sultanshuis.

Ten slotte zij het mij vergund deze oudheden van vaderlandschen stam, die zoolang vergeten en verwaarloosd zijn, aan te bevelen in de warme belangstelling van ieder, wien, zooals Prof. Krom *) schreef, „de Indische geschiedenis ter harte gaat, en voor wien de nationale plicht om het verleden van zijn land en volk te kennen en te waardeeren, geen ijdele klank is."

*) Zie Voorwoord van het werk over de Ned. Oudheden in de Molukken van schrijver dezes, dat met geldelijken steun van de Ind. Regeering eerstdaags bij de firma M. Nijhoff te 's-Gravenhage verschijnen zal.

Suriname op de Ind. Tentoonstelling te Arnhem.

—o—

Bij den maaltijd ter eere van den afgetreden Gouverneur van Suriname, Baron Van Heemstra op 25 April te Amsterdam [1]), heeft de heer A. S. J. Fernandes een toespraak gehouden, welke, wijl ze uitsluitend betrekking had op de deelneming van Suriname aan de I.T.A., in extenso hieronder wordt weergegeven.

„Toen mij in mijne hoedanigheid van Voorzitter der Commissie voor de W.-I. afd. der Ind. Tentoonstelling te Arnhem gevraagd werd of ik bereid was tot deze huldiging van U mede te werken, heb ik aanstonds met heel veel sympathie besloten daaraan gevolg te geven.

Ik zeg met heel veel sympathie. En dat is niet te verwonderen. Want, zal de West-Indische afdeeling der tentoonstelling goed slagen en een wezenlijke reclame voor Suriname zijn — en ik geloof dat Suriname werkelijk goed zal uitkomen — dan zal dat succes met het streven van mijne commissie voor een goed deel te danken zijn aan de van U in hooge mate ondervonden medewerking en moreelen steun. Immers, gij hebt, met de van U bekende voortvarendheid, gevolg gevende aan het daartoe strekkende verzoek van mijne commissie, in Suriname een plaatselijke sub-commissie uit flinke mannen samengesteld met de opdracht, mij in de voorbereiding der tentoonstelling behulpzaam te zijn door het bevorderen van een goede inzending; Gij hebt die sub-commissie de vervulling van haar moeilijke taak mogelijk gemaakt door het verleenen van veel faciliteiten en Uw moreelen steun.

Met groote dankbaarheid moge ik gewagen van de van zoovele zijden op mijn propagandatochten hier te lande ondervonden sympathieke medewerking en aanzienlijken geldelijken steun, van welker medewerking zeer zeker de kroon gevormd wordt door de ondervonden Koninklijke belangstelling, daarin bestaande, dat het Hare Majesteit de Koningin heeft behaagd gunstig te beschikken op mijn verzoek om de voorwerpen, welke aan Hare Majesteit en Zijne Koninklijke Hoogheid den Prins ter gelegenheid van hun zilveren huwelijksfeest door Suriname's bevolking zijn aangeboden, voor de West-Indische afdeeling der tentoonstelling in bruikleen af te staan.

Kan ik alzoo rekenen op veel goede en fraaie inzendingen aan curiosa en voorwerpen van anderen aard uit Nederland, de inzending uit Suriname echter zal volgens de zoo juist ontvangen beschrijving de kern vormen der West-Indische afdeeling, wat tot mijn genoegen wel pleit voor Suriname's ingezetenen. Die inzending bestaat uit voorwerpen, welke op menig terrein wijzen op mogelijkheden daarginds voor het bedrijfsleven. Daardoor zal de expositie van Suriname op een hoog peil van wezenlijke reclame voor dit gebied komen te staan.

Het bereiken van dit succes nu zal voor een goed deel aan Uwe persoonlijke belangstelling te danken zijn. Daarmede hebt gij opnieuw getoond de groote waakzaamheid, waarvan Uw 7-jarig bestuur zich steeds gekenmerkt heeft, om alle goede en praktische propagandamiddelen aan te grijpen en met kracht voort te stuwen, waarmede particulier kapitaal en particuliere energie ertoe kunnen bewogen worden om deel te nemen aan het werk van den economischen herbouw van het gewest, dat aan Uwe goede zorgen was toevertrouwd en voor de bevordering van welks welvaart Gij steeds met onverdroten ijver en veel liefde werkzaam zijt geweest.

Volgaarne voldoe ik dan ook aan het verzoek van mijne commissie door U recht hartelijk te bedanken voor de van U ondervonden medewerking."

[1]) Zie de rubriek „Suriname" in dit Nr.

Van Week tot Week.

Dinsdag 24 tot Maandag 30 April.

Luchtpostdienst voor Ned.-Indië, Britsch-Indië en Singapore. Met ingang van 27 April is de gelegenheid geopend om correspondentie voor Britsch-Indië, Singapore en Nederlandsch-Indië des Vrijdags te verzenden met de luchtverbinding Nederland—Parijs—Marseille. Deze correspondentie wordt doorgezonden met de schepen van de P. en O. lijn, welke Vrijdagsnachts van Marseille afvaren. Voor 't luchtvervoer is een extra-recht verschuldigd van 5 c. per briefkaart en 5 c. per 20 gram of gedeelte daarvan voor de overige stukken.

Luchtverkeer in en naar Indië. Den 24en April heeft het Kon. Instituut van Ingenieurs te 's-Gravenhage eene vergadering gehouden waarin o.a. de heer Plesman, directeur der K.L.M., eene voordracht heeft gehouden over: Het luchtverkeer in en naar Indië. (Verslag in het *Vaderl.* van 25 April, Avondbl. A.).

Onderdirecteur van Gouv. bedrijven. Batavia, 27 April (Aneta). [1]) Aan den heer J. M. van Valkenburg, onder-directeur van gouvernementsbedrijven, is op zijn verzoek eervol ontslag verleend, onder dankbetuiging.

Onderscheidingen. Bij Kon. besluit zijn benoemd tot ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw prof. dr. Raden Ario Hoesein Djajadiningrat, lid van de directie van het Kon. Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen; tot ridder in de orde van Oranje-Nassau, C. C. F. M. Leroux, adjunct-conservator van de ethnografische verzameling van genoemde instelling.

Deze onderscheidingen zijn verleend op den dag der herdenking (24 April) van het 150-jarig bestaan van het Genootschap.

Verder is benoemd tot ridder in de Orde van den Ned. Leeuw de kolonel der inf. van het O.-I. leger C. S. Gomm.

Prof. Hazeu. Het *Alg. Handelsbl.* deelt mede dat Prof. Dr. G. A. J. Hazeu, hoogleeraar in de Javaansche taal- en letterkunde aan de Leidsche universiteit, voornemens is aan het einde van dezen cursus het hoogleeraarsambt in verband met zijn gezondheidstoestand neer te leggen.

Ernstig vliegongeluk in Indië. Blijkens een bij het Dep. van Marine ontvangen telegram is het watervliegtuig Dornier 6 op geringe hoogte gevallen, waarbij de officier K. W. van der Veen ernstig en de officier J. N. Kramer licht werden gewond, terwijl de korporaal J. Smit en een Inlandsch vliegtuigmaker zijn gedood.

Een nader telegram (Aneta, 1 Mei) meldt het overlijden van off. Van der Veen.

J. van Rijn van Alkemade †. Te 's-Gravenhage is overleden de heer J. van Rijn van Alkemade, oud-directeur van de N.V. Semarangsche Stoomboot- en Prauenveer, officier in de Orde van Oranje-Nassau.

Mr. M. M. Taytelbaum. Batavia, 24 April (Aneta). Aan mr. M. M. Taytelbaum, vice-president van het Hooggerechtshof, is op zijn verzoek wegens ziekte eervol ontslag verleend.

Raden Mas Jodjana. De Javaansche danser Raden Mas Jodjana zal te Parijs eenige dansavonden geven, met begeleiding van gamelanorkest. O.a. zullen op 8, 9 en 10 Mei voorstellingen plaats hebben in het Musée Guimet.

Kapitein J. F. L. Schneider †. Te Leiden is, in den ouderdom van 69 jaar, overleden de heer J. F. L. Schneider, gep. kapitein van het O.-I. leger.

De uitbarstingen van den Krakatau. Volgens Anetatelegrammen van 26 en 28 April blijft de werking van den Krakatau nog steeds zichtbaar en hoorbaar aanhouden.

Liga en S.D.A.P. Ingevolge het verlangen van het Bestuur der S.D.A.P. zijn de bij de sectie Holland der Liga tegen koloniale overheersching aangesloten partijgenooten uit de Liga getreden. Het staat nog niet vast wat de Indonesische „kameraden" thans zullen doen; o.i. lijkt het waarschijnlijk dat zij de Liga getrouw zullen blijven.

Directeur Proefstation Thee. Buitenzorg, 28 April (Aneta). Dr. J. J. B. Deuss, assistent aan het Departement van Landbouw, is benoemd tot directeur van het Proefstation voor de Thee.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Un. examens. Wageningen. Landbouw-Hoogeschool. Candidaats-ex. koloniale landbouw de heeren C. J. van Bijlert, A. G. A. Idenburg, S. H. de Jong, E. J. Uhlenbeck en W. M. L. Vogelzang.

Leiden. Doct. ex. Indonesische letteren de heer K. A. H. Hidding. — Econ. cand.-ex. Indologie de heer R. Soekamto.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Boeatan's Prinsesse-Etalage.

„Boeatan" heeft op dubbele wijze Maandag 30 April l.l. den verjaardag van Prinses Juliana inderdaad meegevierd. Vooreerst door het uitstalraam in de Heulstraat 19 een recht feestelijk aanzien te geven met op den blij-oranje ondergrond van een Lampongschen trouw-sarong een koperen kom-vol ietwat donkerder getinte *Geum's* (de eerste oranje voorjaarsbloempjes) te plaatsen, geflankeerd met hoog-opgaande tulpen in dezelfde kleurschakeering op bonte Soembadoeken. Een kleurig, fleurig geheel!

Maar bovendien mocht „Boeatan" ook nog in de feestvreugde deelen, omdat Prinses Juliana van H. M. de Koningin zulk een fraaie Soemba-doek, voor deze gelegenheid in de Toonkamers van Heulstraat 19 gekocht, ten geschenke had gekregen.

Een Koninklijk voorbeeld voor allen van daadwerkelijke waardeering der Indonesische kunstnijverheid!

Batik en andere Weefsel-versieringen.

„*Die Dritte im Bunde*", met de vlecht- en weefkunst — waarover wij 't hier de beide vorige weken gehad hebben — welke ten zeerste gebaat zou zijn bij een van overheids-wege in te stellen, deskundig toezicht op den import van synthetische verfstoffen en praktisch onderricht in het gebruik daarvan, zouden die belangrijke takken van Indonesische kunstnijverheid zijn, welke men samenvat onder den naam van: *weefselversiering*. En daarbij dan in de eerste plaats de *batik;* maar ook de sierlijke *tritik, kaïn-kembangan* en *djoempoettan,* welke zich bij uitnemendheid zouden leenen voor de vervaardiging van allerlei shawls, zooals die thans in het Westen overal gebruikt worden.

Resident Jasper schrijft op blz. 15 van zijn uitvoerig „Verslag der Eerste Djocjasche Jaarmarkttentoonstelling" desbetreffende o.m.:

„De expositie geeft een groote verscheidenheid van batiktinten te zien: het stemmig donkerblauw- en *soga*-bruin van Djokjakarta, het lichte *soga*-bruingeel van Soerakarta, de kleurenmengeling van de Pekalongansche doeken, het rood en geel van Tasikmalaja, het steenrood van Madoera, het *mengkoedoe*-rood van Banjoemas, de doffe tinten van Lasem. En ook de motieven duiden voor den kenner gemakkelijk de streken aan, van waar de batiks afkomstig zijn.

„De Vorstenlandsche batiknijverheid, heeft een zware concurrentie te doorstaan van de Pekalongansche batikkerijen, welke voor een uitgebreid afzetgebied kunnen werken, doordat zij aan de groote vraag naar batiks met levendige kleuren [1]) kunnen voldoen.

De verslaggever meldt dan ook:

„Natuurlijk heeft de massaproductie uit artistiek oogpunt een achteruitgang van het Pekalongansche kunsthandwerk doen ontstaan. Alleen de met goudblad belegde batiks van *Mevrouw van Ardennen* en enkele speciaal voor de tentoonstelling vervaardigde kains van *Mevrouw van Zuylen* wijzen in patronen en technische uitvoering nog op de Pekalongansche batikkunst van weleer.

„Een kleine vereeniging te Djokjakarta, onder voorzitterschap van *Pangeran Ario Soerjodiningrat,* brengt uitmuntende Djokjasche batiks op de markt [2]) en heeft daarvan ook een groote collectie voor de tentoonstelling ingezonden.

„De Tasikmalajasche batikkunst, welke in verval was, is thans onder de goede, algemeene leiding van den *Regent van Tasikmalaja* weder aan het opleven.

„Nieuwe wegen kunnen ook gezocht worden voor de Madoereesche batiknijverheid, waarvan de producten met hun forsche motieven en opvallende kleuren een grooter afzetgebied verdienen, dan zij thans hebben.

„Zoo zoekt en tast men meer en meer naar het noodige voor een steeds productieve huisvlijt: de vernieuwing in vormen, motieven en kleuren, de vernieuwing in toepassingen en de technische verbeteringen of versnellingen, waarvan in de batikkunst vooral op den voorgrond treden: het vervangen van de tijdroovende, oude kleurprocédés door het gebruik van chemische verfstoffen [3]) en het vervangen van het lijntje voor lijntje, stipje voor stipje batikken door het aanwenden van *tjaps* of stempels.

„Reeds jaren lang is deze evolutie in de batikkunst zich aan het ontwikkelen en de stempelarbeid heeft reeds zoo'n hoogte bereikt, dat een goed uitgevoerde *tjap-batik* bijna niet meer van een echte *tjanting-batik* is te onderscheiden. [4])

„En met die symptomen van ontwikkeling demonstreert de groep batikkunst ook het verre verleden; immers, daar is ook de Bantamsche „*kain simboet*" aanwezig, welke nog maar in een enkele *desa* bij Pandeglang gemaakt wordt en in haar eenige kleur en diklijnige patronen dadelijk herinnert aan de oudst bekende batikmethode met gebruikmaking van *ketan*-(kleefrijst)-pap als uitsparingsmiddel en den wijsvinger als teekenstift.

„Ook zijn er de Vorstenlandsche *kains kembangan,* de *plangis* uit Bali en Solo, de *tritiks* en *djoempoettans* uit Djokjakarta, producten, welke, door toepassing van uitsparingsmethoden ontstaan, voorloopig nog wel zuiver handwerk zullen blijven, maar uit de mode verdwijnen."

Zooals wij boven reeds schreven: voor de thans in Europa en niet minder in Amerika heerschende mode van kleurige shawls, zouden deze typisch Indonesische weefsel-versieringen als aangewezen zijn, mits in kleur-echte tinten, juist toegepast. De export, naar heinde en ver, van dergelijke zijden doeken zou voor de kunstnijveren zeer winstgevend kunnen zijn. Maar daarvoor is belangelooze, deskundige leiding met steun van hooger hand noodig.

De heer Jasper legt verder uit:

„*Kain kembangan* is een borst- of hoofddoek, [5]) waarvan groote oppervlakten één voor één in de verfstof gedompeld worden, waarbij de later te kleuren of ongekleurd te laten gedeelten met pisangbast bedekt worden; *plangi's* bevatten uitgespaarde vlakjes, welke vóór de onderdompeling van het goed in de kleurstof met vezels worden omwikkeld en later uit de vrije hand nagekleurd worden; *tritik's* vertoonen de teekening van gebogen lijnen, die door aaneenrijging met garen wit uitgespaard blijven, en *djoempoettan's* hebben op een egaal gekleurd fond kleine spatjes of stipjes, bij de onderdompeling van het goed in de verfkuip wit gebleven, doordat zij te voren met garen omwonden zijn."

Verder lezen wij in het Verslag o.m.:

„In deze groep zijn ook eenige Balische katoenen doeken tentoongesteld, waarop met de hand tafereelen uit klassieke verhalen in verschillende kleuren zijn geschilderd, en Paloesche rokken en hoofddoeken van *foeja* (geklopte boomschors), beschilderd met kunstig geometrische motieven."

Deze laatste voldoen zeer goed als lampekap, daar zij tevens aardig doorschijnend zijn. Doordat deze kleedingstukken van geklopte boombast stellig wel niet lang meer bij gindsche inboorlingen „in de mode" zullen blijven, zou het toch, zoowel uit een financieel, als uit een artistiek oogpunt, ten zeerste in het belang der kunstnijveren zijn, als dit artikel voor andere gebruiks-doeleinden hier gelanceerd zou kunnen worden.

Ook hiervoor hangt echter véél — zoo niet alles — af van de juiste kleurtoepassing.

1) Naar wij meenen vooral in de Buitengewesten thans meer gewild. Helaas zijn het veelal schreeuwende kleuren en zijn ook de patronen leelijk verwesterd. — Red.

2) Ook „Boeatan" ontving onlangs weer een mooie zending van daar, ditmaal kleine stukken, welke in prijs binnen ieders bereik vallen. — Red.

3) Als dit op deskundige wijze geschiedde, zouden zeker dezelfde, terecht zoo zeer bewonderde oude kleurschakeeringen behouden kunnen worden, of mooie nieuwe combinaties te verkrijgen zijn. — Red.

4) Bij de aankondiging der uit Indië te zenden *toekong's* (kunstnijveren) voor de Arnhemsche Tentoonstelling staat o.a. vermeldt: een *batiker.* Hiermede wordt zeker een *tjapper* (stempelaar) bedoeld, want, zooals algemeen bekend, wordt de batikkunst op Java uitsluitend door vrouwen beoefend. — Red.

5) In dien vorm ook bijzonder goed geschikt voor tafelkleedjes, evenals de prachtig fluweelig roode *kaïn-simboet,* bovengenoemd. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Ned.-Indië en Genève (vervolg)

Nederland zou zijn positie te Genève ku[...] verbeteren door een of meer *Inlanders van [...] intellectueel peil naar Genève* mee te brengen. [...] zouden dan doen als de Engelschen met hun [...]haradja's, maar wij zouden het beter en waar[...] moeten doen. Onze Inlandsche vertegenwoor[...] zou geen figurant moeten zijn, maar een ern[...] taak zou hem moeten wachten. De uiterlijke g[...]gen zouden deze zijn: Men zou daardoor op [...] beseffen, afdoender dan na eenig betoog, dat [...]derland overzeesche gebieden beheert, dien het [...] hooge mate van Westersche ontwikkeling heeft [...]bracht (*Soer. Hbl.* 17/3, *Villanus*).

Het betoog van „Villanus" — zegt het *Bat. N*[...] (22/3) — heeft veel aantrekkelijks. Doch vree[...] zoo voortreffelijk georienteerde schrijver niet [...] er misverstand zal ontstaan omtrent de positie [...] den Inlandschen adviseur ter delegatie? De [...] dat men Indië op den duur als een min of [...] zelfstandige internationale factor zal gaan [...]schouwen, is niet gering.

Het *Soer. Hbl.* schrijft over „Zuid-Afrika[...] Arbeiderscongres" (17/3, 2de bl.), „Z. M. Am[...]lah Khan" (20/3) en „China in 1927" (22/3[...] *Sum. Post* over „De koning van Afghanis[...] (27/3) en het *Bat. Nwsbl.* over „De nieuwe fa[...] China" (22/3, 3de bl.) en „Mr. Dr. Schuman[...] Duitschland" (26/3).

Werkloosheid der Intellectueelen.

De heer *Smissaert* behandelt in het *Soer.* [...] (21/3) „Economische en sociale aangelegenhe[...] Een aangelegenheid van de eerste orde noem[...] de bereidwilligheid van jonge Nederlandsche [...]nen en vrouwen om hun arbeidsveld in Ned.-[...] te zoeken. Een belang voor hen en voor de [...] Voor menigeen zou het leven, ware hij bijtijds [...] Indië gegaan, voller en dieper zijn geweest; al[...] had hij meer vrijheid, meer ruimte, meer avon[...] gekend! „Si vieillesse pouvait, si jeunesse sav[...]

De *Java-Bode* (23/3 „*Werkloosheid der Int*[...]*tueelen*") bespreekt de „noodkreet der jonge[...] in Nederland in de Dec. en Jan.-aflevering va[...] tijdschrift „*Bevolking en Bestaan*", en const[...] dat de Nederlandsche gediplomeerden Ned.[...] waarlijk ook beginnen te ontdekken, terwijl [...] feitelijk daarvoor te laat is. Indië kan nog ge[...]ken gansche aantallen *medici, onderwijzers,* [...]*tenten voor de cultures* en *handelsemployé's* [...] hoogere diploma's en ervaring, en verder *pe*[...]*personeel* en ook nog eenige *predikanten.* Met [...]gelui, die niet meer dan M.U.L.O. en H. B[...] diploma's kunnen toonen, is Indië overvoerd, [...] als met ingenieurs. Het door het stijgende b[...]kingsgetal in Nederland zich daar sterk verm[...]derende aantal gediplomeerden-zonder-meer, [...] zeker van Indië niets hopen. De verslagen de[...]dische arbeidsbeurzen maken melding van t[...]mende aantallen intellectueelen uit Westers[...] en Oosterschen kring, welke plaatsing zoeken [...] dezen op hun beurt, maken zich bezorgd ove[...] uit Nederland dreigende mededinging. Ook [...] hen bestaat er, zoolang de economische ontw[...]ling van Ned.-Indië niet krachtiger wordt aa[...]pakt, geen hoop. En al zal de gouvernemen[...] *onderwijs-commissie,* welke zich met de ver[...]ding tusschen vraag en aanbod van intellectue[...] in Indië thans bezig houdt, wellicht hen, die p[...] opleiding komen, nog in een andere richting [...]nen sturen, de honderden, die in Indië nu me[...]ploma's rondloopen en niet de „hun passende [...]trekkingen kunnen vinden, zijn daarmede niet [...] gebaat.

Moeten zij dan, evenals de intellectueelen in [...]derland, hun heil gaan zoeken in niet bij h[...] diploma's passende betrekkingen en baantjes [...] nood zal er hen wel toe dringen. Maar — v[...] de *J. B.* — zou het dan niet beter zijn, als z[...] zich zelven zich losmaakten van de maatsch[...] en er uittrokken om een bestaan te vinden in [...] door hen te stichten nieuwe samenleving? Me[...] studeere eens den uittocht van de Quakers, [...]trek van de Amerikanen uit de Oostelijke S[...] naar het Westen, de landverhuizing van de [...]dienstige Duitschers naar het tropische Esp[...] Santo, enz. Met dat na te doen zullen er sl[...] offers vallen, maar zoovelen gaan er zedelijk [...] lichamelijk onder in de hedendaagsche sa[...]leving, zonder dat met al die offers een nieuw[...] ruimere samenleving geschapen wordt, wat w[...] de vruchtbare, leege gebieden der aarde het [...] zal kunnen zijn.

Volgens *De Loc.* (19/3) heeft Malang een H[...] en een A.M.S. afd. B. Met de in Juli te op[...] Christ. Muloschool zullen er 4 Muloscholen [...] Een Broederschool wordt opgericht en plannen[...]

staan voor den bouw van een gemeentelijke ambachtsschool.

In dit verband leze men: het *Bat. Nwsbl.* (16/3 „Intellectueele werkkrachten"; 19/3 „Een ander uiterste"; 21/3 „Allerlei op onderwijsgebied"; 26/3 „Voorbarige bezorgdheid"), de Java-Bode (21/3 „De positie van den Indo-Europeaan"), het *Soer. Hbl.* (22/3 „Vraag en aanbod") en *De Sum. Post* (30/3 „De H. V. A.").

„De situatie en wij". De vrijspraak.

De I.S.D.P. te Soerabaja hield een openbare vergadering, waarin de heer *J. E. Stokvis*, Volksraadslid, het woord heeft gevoerd over *„De situatie en wij"*. Spr. gaf een résumé van de debatten in den Volksraad over de Inlandsche meerderheid en het standpunt van de Regeering, en kwam tot de slotsom, dat de politieke situatie niet opgehelderd is (*Deli Crt.* 30 en 31/3, 2de bl.). Voorts pleitte de heer Stokvis voor samenwerking tusschen de I.S.D.P. en de volksbeweging, en verklaarde dat de I.S.D.P. niet het eigen belang voorstaat, doch het „Indonesisch" belang. De heer *Soetomo* verklaarde, dat de „Indonesiërs" niet internationaal kunnen werken; zij moeten eerst hunne nationale vraagstukken oplossen. Doch spr. aanvaardt de samenwerking met de I.S.D.P. ter bereiking van het doel, totdat de Regeering haar politiek van dualisme verwerpt.

De vrijspraak der vier studenten te 's-Gravenhage werd besproken door *De Loc.* (24/3, blz. 17), de *Java-Bode* (23, 26 en 27/3), het *Bat. Nwsbl.* (24 en 26/3) en de *Deli Crt.* (26/3). Terwijl men daar in Holland het politieke kaartspel verder speelt — aldus *De Loc.* — zal men hier in Indië rustig zijn weg gaan. De zaak der studenten is te betreuren; zij vormt een niet-geslaagd onderdeel van het tegengaan van extremistische actie die, zij moge al dan niet met Moskou gelieerd zijn, tot onheil en tot rampspoed voert voor de Inlandsche bevolking. De inheemsche volken van Indië daarvoor te behoeden is een taak, die door de Indische Regeering met juister inzicht en met betere middelen gevoerd wordt dan in Nederland, namelijk met een strenge en strikte gezagshandhaving — *en door een goed bestuur.*

Kapitein Paris.

Wijlen kapitein *Paris* is alsnog ingeschreven in de registers der Militaire Willemsorde *(Bat. Nwsbl.* 21/3 en *Soer. Hbl.* 21/3, 3de bl.). Men herinnert zich dat kap. Paris, na het uitbreken van het verzet ter Westkust van Atjeh, daarheen werd gezonden en op 3 April 1926 sneuvelde bij kampoeng Sapi in het landschap Kloëet. Ondanks het feit, dat de patrouille na het verlies van haar leider geen Europeeschen officier of onderofficier meer telde, sloeg zij zich door de moeilijkheden heen, vooral dank zij het manhaftig optreden van den Javaanschen fuselier *Kromodikoro*, die deswege zich de Militaire Willemsorde zag toegekend. Paris behoorde tot de bekwaamste en meest geziene marechaussee-officieren, waarop het Indische leger zich kan beroemen.

Het verkeersvraagstuk.

Het rapport en de voorstellen van de bij G. B. van Juli 1925 ingestelde „commissie ter bestudeering van het verkeersvraagstuk met betrekking tot autotransport en railtransport" zijn thans verschenen. De commissie — zegt *De Loc.* (24/3) — heeft een zware en moeilijke taak op loffelijke wijze vervuld. Men heeft oprechte en erkentelijke hulde te brengen aan den voorzitter, *prof. ir. H. van Breen* en aan den secretaris, den heer *M. van Loon*. De Regeering bespoedige de overweging van het rapport en neme binnen afzienbaren tijd een beslissing, welke het verkeer in Indië de vaste regelen geeft, die het voor zijn ontwikkeling behoeft.

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (23/2 t/m. 7/3 „De enquête van de motorverkeers-commissie").

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Indonesiërs in de Gemeenteraden.

Naar aanleiding van eene beschouwing in het I. D. over de Inlanders in de gemeenteraden, zegt het Mal.-Chin. blad *Keng Po* te Batavia van 2 Maart, dat het er met genoemd dagblad mede eens is, dat de meeste Inlandsche leden geen initiatief toonen, geheelemaal niets van zich laten hooren of tenminste niet zooveel dat het 't zittingsgeld waard is. Ook buiten den Raad doen zij niets voor het gemeentewerk. Maar schrijver is het niet eens met het I. D., dat het aantal Inlandsche leden niet mag worden vergroot ten koste van dat der Europeesche. Immers, er moet een gezonde verhouding zijn en dan eerst kan blijken of er veel bekwame Indonesiërs voor zijn. Thans zijn ze in de minderheid en dat heeft op hen invloed. Schrijver verwijst hier naar het geval van Dr. Soetomo te Soerabaja. Verder merkt hij op, dat in kleine plaatsen alle Inlandsche raadsleden uit de ambtenaren worden gekozen, die geen vrijheid van spreken hebben. Indonesische voormannen wenschen hun tijd dan ook niet te verspillen om slechts aan te hooren wat de Europeesche medeleden zeggen, herhaaldelijk in strijd met de belangen van het volk in de kampong.

Wanneer dan ook Inlandsche intellectueelen geen lid worden, is dat volgens schrijver niet omdat ze niet geschikt zijn, maar uit zelfrespect, want wie zou er vergeefsch werk willen doen? Toch heeft hij respect voor degenen, die ondanks de moeilijkheid van de betrekking en de er aan verbonden kans om medeplichtig te worden geacht aan het verdrukken van het volk, met oprecht gemoed en volle kracht voor het volk werken.

„De Islam heeft vele vijanden".

Dit zet H. A. Salim boven een beschouwing in het P.S.I.-blad *Fadjar Asia* van 15 Maart, waarin hij opkomt tegen de wijze waarop de Deli Courant melding maakte van het geval van een Nederlander te Loeboek Pakam (Oostkust van Sumatra), volgens dat blad een matroos die Mohammedaan geworden was en in de kampoeng leefde, daar les gaf in het Hollandsch, doch ten slotte opgevat werd en naar Nederland zal worden teruggezonden, daar hij niet in het bezit is van de noodige papieren.

Schrijver wijst er op, hoe hatelijk de toon van die mededeeling is, zoo geheel verschillend van die welke gemeenlijk door de Europeesche pers gebezigd wordt bij de vermelding van dergelijke gevallen van door armoe in de kampoeng gedreven Europeanen. Hij wijt dit aan de omstandigheid, dat het nu geen Christen-, doch een Islam-Hollander betreft. Uit het bericht van de „Deli Courant" spreekt haat tegen de Inlanders en tegen den Islam. H. A. Salim durft er om wedden, dat de schrijver in de „Deli Crt." het niet noodig zou vinden, dat de Regeering menschen naar Europa terugzond als b.v. employé's, die in de Medansche hotels naakt loopen of allerlei andere onwelvoegelijkheden bedrijven in dronkenschap; door zulke dingen wordt blijkbaar de naam Europeaan niet door het slijk gehaald. En evenmin zou men het als een smet aanrekenen als een Europeaan zich in de Islamietische gemeenschap begaf met de bedoeling de lieden afvallig en tot christenen te maken. Maar een Europeaan, die tot den Islam is overgegaan, die met en onder de Inheemschen is gaan wonen en leeft volgens de beschaafde Inheemsche en Islamietische zeden en gewoonten, wordt beschouwd als iemand die den naam Europeaan te schande maakt.

De Hollander van de „Deli Crt." — vervolgt schrijver — zou zich niet van zulke woorden bediend hebben, indien hij niet innerlijk minachting koesterde voor de Inlanders en hun geloof den Islam. En dat terwijl die Hollander leeft in het land der Inlanders en te midden der Inlanders, zijn eten en drinken krijgt van den handenarbeid der Inlanders; die zonder de handen der Inlanders geen schoone jas en broek zou dragen, zijn erf niet schoon zou kunnen houden, ja, wiens kinderen, mocht hij ze hebben, zonder de Inlandsche handen niet behoorlijk verzorgd zouden zijn.

De Indonesische intellectueelen.

De liberale *Bintang Timoer* te Weltevreden heeft het in een artikel in het nummer van 17 Maart over het aantal afgestudeerde Inlanders, die als meester in de rechten, dokter of ingenieur terugkomen, hetgeen volgens den schrijver ongerustheid opwekt, die o.a. in de „Javabode" en 't „Soerabajasch Handelsblad" tot uiting komt. Die ongerustheid zou gebaseerd zijn op de vrees, dat het grooter wordende aantal der afgestudeerde Indonesiërs concurrentie met zich zal brengen, hetgeen thans reeds voornamelijk met de Chineesche artsen merkbaar is, die de Europeesche collega's uit het Chineesche kamp verdringen. Het blad veroordeelt het afgeven van genoemde Europeesche bladen op de Inlandsche dokters en meesters in de rechten, van wie wordt gezegd, dat zij gemakkelijk te vinden zullen zijn voor minder oirbare praktijken en wijst op de gevallen van den laatsten tijd, waarin Europeesche advocaten geschorst en veroordeeld werden.

Het blad geeft voorts een afbeelding van een aantal Inlandsche juristen, die in Indië zoowel bij het Gouvernement als in het particuliere gingen. Dit aantal is thans 37, van wie er 21 bij het Gouvernement geplaatst werden, terwijl 16 de advocatuur ter hand namen.

Een kwestie, die met dit onderwerp in verband staat, wordt besproken in de *Bintang Timoer* van 19 Maart, waar de redactie een beschouwing geeft over de bedoeling der Regeering met de instelling der commissie tot onderzoek of het op Westersche leest geschoeide onderwijs voor Inlanders naar behoefte voldoet. Deze bedoeling is, volgens schrijver, in het kort gezegd om den stroom van het Inlandsche intellect te remmen, teneinde de concurrentie vooral met de Indo's te verminderen.

Schrijver vindt, dat dit de belangen der Inlanders schaadt, daar in de conclusies der commissie opgesloten ligt, dat er thans reeds te veel H.I.-scholen zijn en dat zij vreest voor te groote concurrentie ten opzichte der Indo-Europeanen die tot nog toe de regeeringsbureaux vulden.

Voor de Indonesiërs vindt schrijver dit juist goed, daar dit hun „auto-activiteit" zou aanwakkeren, doordat men zich op ander gebied zal bewegen of de studie verder zal voortzetten.

Vermeerdering van het aantal H.I.-scholen zal voor de Inlanders van groot nut zijn, daar alleen dit den weg opent tot verdere studie en daarom moet vermindering ten sterkste bestreden worden.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Amboinsche Zeetuin op de I. T. A.
Een buitengewone attractie.

De uitgebreide, uiterst belangwekkende verzameling zeefauna en -flora, in Ned.-Indië, bekend als de „Amboineesche Zeetuin", door den heer J. H. Soumokil, gedurende een vijftiental jaren met groote moeiten en kosten uit de Moluksche zeeën bijeengebracht en zorgvuldig geprepareerd, zal binnenkort hier te lande aankomen om — gelijk men weet — deel uit te maken van de inzendingen op de Ind. Tentoonstelling, welke van 11 Juni tot 28 Juli a.s. te Arnhem zal worden gehouden.

Aangemoedigd door de in Indië reeds behaalde successen (o.m. op de Jaarbeurs te Bandoeng, op de Pasar Malem te Soerabaja en op de Pasar Gambir te Batavia) stelde de heer Soumobil zich enkele maanden geleden in verbinding met de Afd. Handel van het Departement van Landbouw te Buitenzorg, met verzoek het bestuur van de Ind. tentoonstelling in overweging te willen geven zijn „zeetuin" onder bepaalde voorwaarden te engageeren.

De bemoeiingen der Afd. Handel leidden reeds spoedig tot het gewenschte resultaat, zoodat de heer S., vergezeld van zijn assistent en een tweetal Japansche duikers, thans met zijn collectie per s.s. „Christiaan Huygens" naar Nederland onderweg is, ten einde intijds voor de expositie gereed te kunnen zijn.

Het is haast onbegrijpelijk, wat deze verzamelaar, een eenvoudige zoon van de Molukken, door eigen initiatief, zonder Gouvernementshulp als anderszins, aan merkwaardige visschen, groot en klein, zeldzame koralen, zee-anemonen, schelpen enz. heeft kunnen bijeenbrengen. Moeite noch kosten zijn gespaard, om het publiek, dat nooit of zelden in de gelegenheid is de schitterende pracht der Molueksche zeebewoners te zien, althans den kleurenrijkdom van deze dieren te doen bewonderen. Zoowel voor den leek als voor den man der wetenschap zal dan ook alles, wat in den „zeetuin" achter een lichtgroen gaas, dat de kleur van het zeewater imiteert, geëxposeerd wordt, ongetwijfeld van zeer groote waarde blijken.

De pracht van de ongeveer 12.000 nummers, welke de verzameling telt, te beschrijven, zou te veel plaatsruimte in dit blad vergen. Visschen in hun natuurlijke kleuren, w.o. met opengesperden bek, waarin de vlijmscherpe tanden goed zichtbaar zijn, haaien met het loodsmannetje aan het lichaam gekleefd, de gevaarlijke zeeslang „lémpé", de roode en de zwarte, wiens beet doodelijk is, een zaagvisch met zijn monsterachtig wapen, dat aan twee duikers het leven kostte, schelpen van zeldzame pracht enz., al deze voorwerpen zijn bijzonder fraai geprepareerd. Vooral ook de schitterende koralen en zee-anemonen, enkele van licht tot donkerpaars, andere weer wit met alle nuances van rood, zullen niet nalaten de bewondering van het publiek op te wekken.

Volgens de *Ind. Merc.*, aan welk blad het bovenstaande is ontleend, ligt het in de bedoeling, wanneer t.z.t. mocht blijken dat de belangstelling in Nederland aan de door den heer Soumokil gestelde verwachtingen beantwoordt, om den „Amboni-

schen Zeetuin" na afloop der tentoonstelling ook in verschillende andere Europeesche landen te exposeeren.

Nederland wordt een hongerland, als . . .

Het Nr. van 26 April van „De Vrijheid" schrijft: „In Holland ist man längst dahinter gekommen, dass die Niederlande zu Hungerlanden werden, wen sie nicht mehr ihre ostindischen Inseln haben."

Nederland wordt een „hongerland" als Indië ons ontvalt, constateert een Duitsch blad (de „Hallesche Nachrichten). Ook onze socialisten weten het; zij weten tevens (o.a. blijkens een recent artikel van mr. Sannes in „de Voorwaarts"), dat afscheuring van Indië voor dat land zelf een ramp, voor den wereldvrede een bedreiging en voor het imperialisme een gevaarlijke prikkel zou zijn. Op de „ethiek" van jhr. „De Graeff zou de zweep volgen van . . . men vulle zelf naar verkiezing in. Op de vriendelijke voogdij de onvriendelijke overheersching.

Maar onze socialisten moeten ook met de communisten concurreeren. Soms doen zij het, of althans sommigen hunner, dus voorkomen, alsof wij een misdaad begaan, als wij onze hand niet van Indië aftrekken. Terwijl wij in werkelijkheid een misdaad zouden begaan tegenover millioenen onvermogende (op menigerlei indirect van Indië profiteerende) Nederlanders en tegenover tientallen millioen Inlanders, als wij inderdaad handelden, gelijk zij voorgeven te begeeren."

Twee meeningen over Prof. Treub's brochure „Het gist in Indië".

Prof. Dr. J. Boeke, hoogleeraar aan de Rechtshoogeschool te Weltevreden, in Koloniale Studiën van Febr. '28, is van oordeel dat:

„De brochure is misleidend, slecht ingelicht en kwaadaardig. Zij misleidt omtrent de beteekenis van de onrust, zij misleidt omtrent de bedoeling van den schrijver, zij blijkt slecht ingelicht uit tal van onjuiste beweringen en zij is kwaadaardig in haar verdachtmakingen."

De heer W. J. Coenen, oud-gouverneur van Celebes en oud-lid van den Raad van Indië, in de Locomotief (overgenomen in het April-Nr. van de Ind. Gids) zegt daarentegen:

„Zijne [Prof. Treub's] beschouwingen over en schildering van hetgeen daar [dat is in Indië] gaande is, geven blijk van een zoo treffend inzicht in den staat van zaken, in de gevaren voor de toekomst, dat zij, die de volkeren van onzen archipel in hun doen en laten, hun gemoeds- en geestesleven hebben leeren kennen, ten volle zijne bezorgdheid moeten deelen."

De Indische Mercuur.

No. 17 (25 April). Overzichten uit den Volksraad. Najaarszitting 1927 (vervolg), door H. Ch. G. J. van der Mandere. — Beknopt handboek der Volkenkunde van Ned.-Indië, door B. Alkema en T. J. Bezemer, besproken door Prof. Dr. J. P. B. de Josselin de Jong. — De „Ambonsche zeetuin" naar de Indische tentoonstelling op Zijpendaal. — Indië en Japan. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het vierde kwartaal van 1927 (slot). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige geregelde rubrieken.. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over economische onderwerpen — arbeidsvraagstukken — nijverheid, brandstoffen en waterkracht — delfstoffen en metalen; geologie.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 38 (17 Maart '28). De klein-landbouw-ellende. — Wat onze buren over groen- en kunstbemesting denken, door W. A. Schrauwen. — De Braziliaansche koffiecultuur na 200 jaar (slot). — Zonnebloemen als voedselgewas voor vee. — Moderne insectenbestrijding en hare mogelijkheden in Indië, door Prof. Dr. W. Roepke. Id. No. 39 (24 Maart). — Onze nieuwe Landbouw-directeur Dr. Ch. J. Bernard (met portret). — De beteekenis van Ned.-Indië als copra-producent. — Jute-kwesties. — Het uitstrooien van kunstmeststoffen. — De mangrove, door Dr. Z. Kamerling (ontleend aan De Natuur).

Locale Belangen.

Uit den inhoud van afl. 6 (16 Maart '28). Stadsuitbreiding en stadsverbetering, waaronder kampongverbetering, door H. Heetjans. — Rechterlijk ambtenaar wethouder? door G. Jansen. — De Volksgezondheid en de Bestuurshervorming, door Rückert. — Over ongeldige raadsvergaderingen, door Mr. M. D. de Jong. — Verbetering van het contact der gemeentebesturen met de Inheemsche bevolking, door Slamet. — Burgemeestersbenoemingen.

De Indische Verlofganger.

Het Nr. van 27 April bevat o.a. een geïll. artikel van den heer Fr. Oudschans Dentz over de thans tot Britsch Guyana behoorende voormalige Nederlandsche koloniën Berbice, Essequibo en Demerara.

Suriname.

In den avond van 25 April heeft in den huize Couturier te Amsterdam de feestmaaltijd plaats gevonden, door economisch belanghebbenden aangeboden aan den afgetreden Gouverneur van Suriname Mr. A. J. A. A. Baron van Heemstra. In het geheel zaten 47 personen aan tafel. Voor Dr. Schoch, die de tafel presideerde, was het geheele feest een groot succes.

Waar onze lezers in de dagbladen uitvoerige beschrijvingen van het feest hebben gelezen, zullen wij hier volstaan met het naar voren brengen van enkele momenten uit den feestavond. In zijne mooie tafelrede merkte de heer Schoch op, dat het wel de eerste maal was dat aan een feestmaal vereenigd waren de Minister van Koloniën, de aftredende en de benoemde gouverneur van Suriname. Het was ook de eerste maal dat aan een afgetreden Gouverneur bij zijn terugkomst in het vaderland zulk een ontvangst is bereid.

Het glaspunt van den avond vonden wij de aanbieding aan Baron van Heemstra van een in zilver en brons uitgevoerde legpenning, met aan de eene zijde het wapen van Suriname en aan de keerzijde de volgende inscriptie: „Aan mr. A. J. A. A. Baron van Heemstra, oud-gouverneur van Suriname, aangeboden door belanghebbenden bij landbouw, handel en nijverheid van Suriname, in dankbare erkenning van zijn vele verdiensten voor de ontwikkeling van land en volk gedurende zijn bestuursperiode 1921—1928."

Treffend was ook de gevoelige rede van den Minister van Kol., Dr. Koningsberger, den akademievriend van Baron van Heemstra.

In een mooie, gevoelvolle rede bedankte Baron van Heemstra de verschillende sprekers.

Nog verscheidene andere heeren hielden interessante tafelreden.

Wij mogen niet verzuimen de aandacht te vestigen op het mooie menu, waarop het wapen van Suriname in kleuren, het schip in goud.

Een foto van den feestdisch geeft o.m. „De Telegraaf" van 26 April.

Ten slotte verwijzen wij naar het onderhoud van het „Handelsblad" met den heer Baart de la Faille, aan wien de vraag werd gesteld wat voor Suriname van Indisch kapitaal en Indische lichamen te verwachten was, en met den heer van Lindeiner, vertegenwoordiger van het Duitsche Syndicaat, dat in Suriname ondernemingen tot stand wil brengen. De lezer vindt een en ander in het „Handelsblad" van 26 April, vijfde avondblad.

* * *

Onze lezers moeten ook niet verzuimen kennis te nemen van het onderhoud van het „Handelsblad" met Baron van Heemstra, te vinden in het tweede ochtenblad van 24 April.

* * *

Verschenen is de Memorie van Antwoord over het Voorl. Verslag van de Eerste Kamer betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1928. In een volgend nummer hopen wij daarop terug te komen.

* * *

Wij hadden ons voorgenomen terug te komen op de zeer interessante artikelen *„Bedreigd Bezit"* van den oud-gouverneur G. J. Staal in „De Groene Amsterdammer" van 14 en 21 April, maar de ons toegemeten ruimte is zoo krap, dat wij ons moeten bepalen tot eenige aanhalingen. Het *„bedreigde bezit"* is het volksonderwijs in Suriname. De bedreiging gaat uit van hen, die het onderwijs, in het bijzonder voor de kinderen der Javaansche immigranten willen inkrimpen. Aan het slot van het eerste artikel zegt de heer Staal:

. . . . „Ik kan dan ook niet anders dan met de meeste beslistheid opkomen tegen de gedachte om aan de Javaansche kinderen iets te onthouden, dat aan andere kinderen, de inheemsche en de Britsch-Indische kolonisten-kinderen (Britsch-Indiërs met werkcontract zijn er niet meer), de Chineesche en Europeesche, in één woord: aan alle andere kinderen wèl wordt gegeven! Dat màg niet gebeuren!"

Uit het tweede artikel nog deze aanhalingen:

„De bontgeschakeerde gemeenschap in Suriname leeft onder één en dezelfde wet, onder volkomen gelijke bedeeling van rechten en plichten, en alleen op die manier is het met den onmisbaren steun van de gezamenlijke intellectueele en geestelijke vorming mogelijk om nog zoo goed doenlijk een geest van saamhoorigheid te bevorderen en te bewaren."

. . . . „Niet dus tegen arbeidsopvoeding als verbonden aan het schoolonderwijs gaat mijne bedenking, maar wel tegen vakopleiding op de primaire volksschool, die daarvoor niet het instituut kàn zijn; wèl tegen eene organische verlaging van het peil van het volksonderwijs in Suriname; wèl tegen zulk eene verlaging speciaal voor het Javaansche kind."

* * *

„De Maasbode" van 25 April schrijft:

Door de nachtuitzending van Vrijdag wordt [...] onze West in staat gesteld geregeld de Philips-ui[tzendingen] te ontvangen. Uit tal van telegramm[en] o.a. van den wnd. Gouverneur Nijsingh is geble[ken] dat er in de West-Indische Koloniën zeer veel [be]langstelling hiervoor bestaat. Naar aanleiding [van] de laatste uitzending ontving het Philips Labo[ra]torium een telegram van den Chef van den Rad[io]dienst te Paramaribo, waarin deze mededeelde, [dat] de uitzending van 20 April j.l. wederom een gr[oot] succes was geweest en deze door ca. 1500 perso[nen] op straat is aangehoord. Het publiek geraakte [door] de toespraak tot Suriname in extase en na afl[oop] weerklonk donderend applaus.

Er wordt door het radiostation in Paramar[ibo] thans een installatie gereed gemaakt om 3000 p[er]sonen de Philipsuitzendingen te laten hooren. [Men] is vol verlangen naar de eerstvolgende uitzendi[ng].

* * *

Op 27 April heeft Jhr. Mr. J. L. W. L. von W[...]ler, ondervoorzitter van het Algemeen Nederland[sch] Verbond, den dag herdacht, waarop hij 25 j[aar] geleden door de groep Suriname tot lid van [het] hoofdbestuur van genoemd Verbond werd benoe[md].

Het hoofdbestuur en het bestuur der groep S[u]riname hebben hem bloemstukken gezonden.

Curaçao.

Mr. H. Polvliet.

In zijn vergadering van 12 Maart '28 heeft [de] Koloniale Raad als no. 1 op de voordracht in [de] vacature-J. J. Beaujon geplaatst Mr. H. Polvl[iet]. Als de heer Polvliet benoemd wordt, zal, naar [wij] meenen, voor het eerst na ± 15 jaar weer een [ge]boren Hollander in den raad zitting nemen. V[oor] zijn vertrek naar Curaçao was Mr. Polvliet raa[ds]lid en wethouder te Zierikzee. Benoemd, zal hij [een] der weinige raadsleden zijn, die alle eilanden [uit] eigen aanschouwing kent. Ook met Mr. Ellis is [dit] het geval. Tweede candidaat op de voordracht is [de] heer A. van Leeuwen.

Uitvoer.

De totaal-uitvoer gedurende het 3de kwartaal [van] 1927 was ƒ 32.719.567, waarvan aloë ƒ 99.106, [as]phalt ƒ 40.000, dividivi ƒ 14.897, geitevellen ƒ 39[...] hoeden ƒ 68.470, huiden ƒ 7801, mest ƒ 9629, ph[os]phaat ƒ 545.640, steenkolen ƒ 271.319, zout ƒ 12.[...] en Shell-producten ƒ 31.630.638.

(A. d. C.)

Een prachtverbetering.

Wij hebben, meenen wij, reeds eerder gewe[zen] op de verkeersverbetering, die men in het le[ven] heeft willen roepen door „de batterij" met [de] Spaar- en beleenbank bij de Koningin Emmab[rug] af te breken. Uit geschiedkundig oogpunt heb[ben] wij deze afbraak betreurd, maar wij moeten erk[en]nen, dat de toestand daar langzamerhand onho[ud]baar geworden was. Onder bovenstaand opsch[rift] lezen wij in de *Amigoe*:

„Nu het stuk fortmuur, waar vroeger de Sp[aar-] en Beleenbank was gevestigd, zoo goed als geh[eel] verwijderd is, kan men pas zien wat een prac[htige] verbetering dit is. Naar wij vernemen bestaat [het] plan ook de daklooze aldaar te verwijderen, zoo[dat] de auto's zich tegen den muur kunnen opstel[len] en het plein daarvoor vrij blijft, wat vooral [van] veel nut zal zijn, als het nieuwe postkantoor [ge]bouwd zal worden ter plaatse waar thans de bo[ek]handel Sluyter gevestigd is. Dit is de aangewe[zen] plaats er voor."

Voor onze lezers, die wat langer van Cura[çao] afwezig zijn, herinneren wij er aan, dat de bo[ek]handel Sluyter gevestigd is in het oude kant[oor] der firma Rivas Fensohn & Co., destijds agent [der] Hamburg—Amerika-lijn. Uit bovenstaand beri[cht] is niet te lezen, of die plaats door de *Amigoe* [of] door de overheid voor het nieuwe postkantoor a[an]gewezen is.

Ongewenschte invasie.

Ten vervolge op ons, aan *La Union* van verle[den] week ontleend bericht, deelen wij het volgende [uit] de *Amigoe* van 17 Maart mee:

„Tot onze overgroote verbazing hebben wij e[chter] uit goede, ja volkomen zekere bron, vernom[en] dat verschillende leden van den Kolonialen R[aad] 't volstrekt niet met dien maatregel eens zijn, [en] er zelfs gebelgd over zijn. Wat daarvan te denk[en?] Als er toch iemand geroepen is om op te komen [voor] het algemeen belang, waaronder toch zeker vall[en het] hoogste en heiligste goed van een volk, dat is [de] moraliteit, dan is het de Koloniale Raad. En [...] kan men nog zoo hoog opgeven van vrijheid, [...] vreemdeling, al is hij nog zoo lang in de kol[onie], die door zijn optreden spot met goddelijke en m[en]schelijke wetten, heeft daardoor het recht op [...]heid en bescherming verbeurd, en het is de p[licht] van den staat dezen zoo spoedig mogelijk te [ver]wijderen."

Onzerzijds verklaren wij gaarne, dat wij het met de beschouwingen van de *Amigoe* goed eens zijn en daaraan niets hebben toe te voegen voor het oogenblik.

Politie.

„Lezen" schijnt voor sommige menschen moeilijk te zijn. Wij deelden verleden week mee, dat de *Amigoe* een zeer prijzenswaardig stukje had. Daarin werd „tot heil van Curaçao en in het algemeen belang" aangedrongen en aangeboden „de meest loyale medewerking om de militaire politie zoo goed mogelijk aan haar doel te doen beantwoorden." Dit was geschreven naar aanleiding van een telegram, dat de begrooting ongewijzigd aangenomen was. Nu het sedert gebleken is, dat *practisch* de begrooting wel gewijzigd is en de particuliere correspondent van de *N. R. Ct.* een beteren kijk op den toestand had, dan de *Amigoe* in het nummer van 3 Maart veronderstelde, juicht dit blad. Maar de redactie is weer wat voorbarig, want zonder de verslagen van den tweeden dag der Kamerdebatten afgewacht te hebben, schreef het:

„Het koninklijk besluit zal blijven gehanhaafd, hoewel verschillende sprekers in de Kamer op de intrekking ervan hebben aangedrongen. Curaçao zal echter mogen meespreken over de modus quo der toepassing van dit besluit."

Het Amsterdamsche *Handelsblad*, dat beter moest weten, neemt dit ongewijzigd over. De Minister heeft uitdrukkelijk wijziging van het K. B. toegezegd.

De Eerste Kamer heeft over den aard der aan te brengen wijzigingen in haar Voorloopig verslag een vraag gesteld, die wel een dezer dagen beantwoord zal worden. Intusschen is al wel gebleken, dat de zaak voortgang heeft en er druk gekabeld is tusschen Plein en Willemstad. Daarop wijst de uitlating van de *Amigoe*: de procureur-generaal blijft hoofd der politie en het heengaan van kapitein Borren.

Zooals onze lezers weten, hebben wij ten aanzien der principieele vraag: militaire politie of niet, steeds aan de zijde van den minister gestaan, en daarom kunnen wij niet anders dan betreuren, dat de oplossing, die thans gezocht wordt, het stelsel niet zuiver houdt, en een bekwaam politieman als den heer Borren tot heengaan dwingt. Men had dit kunnen voorkomen door van het begin af los te laten de stelling, dat de procureur-generaal hoofd der politie was en moest blijven. De heer Bijleveld heeft in dien geest een opmerking gemaakt en anderen hebben daarmee ingestemd.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Het geslacht Cantz'laar.

In ons blad van 16 Febr. 1928 deelden wij iets over dit geslacht mee; ook onze veronderstelling, dat twee kleinkinderen van den gouverneur-generaal P. R. Cantz'laar met elkaar gehuwd zouden zijn. Dit laatste blijkt onjuist. Susanna Maria Gerlings, die in 1877 met H. J. van Ebbenhorst Tengbergen huwde was geen kleinkind van Cantz'laar, maar uit een anderen tak der familie Gerlings dan Mr. C. Gerlings, die met Cantz'laars dochter trouwde.

De onlangs te Amsterdam benoemde hoogleeraar van Ebbenhorst Tengbergen is een achterkleinzoon van den gouverneur.

Elders vond ik als geboortedatum en -plaats van laatstgenoemde opgegeven 22 Nov. 1772 te Rotterdam.

Uit den Verren Vreemde.

Zwarte troepen uit de Volkenbondsmandaatlanden als medestrijders in het leger van den mandaathouder.

Het zijn, in menig opzicht, zeer interessante bijzonderheden, die het April-nummer van de *Europäische Gespräche* heeft gebracht over den oorsprong van het Volkenbondsmandaatstelsel. 't Artikel is van de hand van den heer Miller, een der Amerikaansche medewerkers van President Wilson, en die over gegevens beschikt, die tot nu toe niet waren gepubliceerd.

Niet verheffend is wat hij daarin mededeelt over hetgeen gesproken en bepaald is betreffende het al of niet geoorloofde van de werving van gekleurde strijders in een mandaatgebied, om hen ook buiten dat gebied zelf te gebruiken. Wij lezen toch:

Clemenceau wilde weten of Frankrijk zwarte troepen zou mogen werven in zijn mandaatslanden ter verdediging van het eigen land in Europa. Lloyd George gaf daartoe onmiddellijk zijn toestemming. In den voorgestelden tekst werd uitsluitend de recruteering „voor andere doeleinden dan de handhaving der orde en de verdediging van het gebied" verboden. Dit sloot volgens den Engelschen minister geenszins uit, dat men zwarte troepen uit Kameroen naar Europa zou overbrengen om daar in het Fransche leger te vechten. Het doel van het verbod was alleen te voorkomen, dat men in Afrika een situatie zou krijgen, zooals er in de zeventiende en achttiende eeuw in Indië had bestaan, waar Franschen en Engelschen, zonder in Europa in oorlog te zijn, elkaar met groote inlandsche legers bevochten. Het eenige wat men wilde voorkomen was het soort werk, dat men van de Duitschers zou kunnen verwachten, namelijk de organisatie van een groot zwart leger in Afrika, dat men zou kunnen gebruiken om alle andere mogendheden uit de werelddeel te verdrijven. Wat de Franschen op militair gebied tot nog toe in hun bezittingen gedaan hadden, zouden zij ook in het gebied, waarover zij mandaathouders worden, kunnen gaan doen en daarmede verklaarde Clemenceau zich tevreden.

Wilson vond, dat Lloyd George's interpretatie inderdaad in overeenstemming was met de bewoordingen van het ontwerp. (Zou dit inderdaad de bedoeling ervan zijn geweest?!).

Het eindresultaat is dat er nu eigenlijk twee soorten van Afrikaansche mandaten bestaan. Voor Togo, Engelsch Kameroen, Tangangka en Belgisch Oost-Afrika geldt het verbod troepen te recruteeren voor andere doeleinden dan politie en verdediging van het gebied. De Franschen echter hebben in de verdragen, waardoor hun mandaatrechten op Fransch Togo en Kameroen geregeld zijn, de verklaring doen opnemen, dat zij in geval van een algemeenen oorlog de zwarte troepen uit de landen ook elders kan in het gebied zelf ter verdediging mogen gebruiken. Volgens Lloyd George en Wilson ligt dit in de andere verklaring ook opgesloten, maar uit de voor Frankrijk opgestelde redactie blijkt dat Clemenceau toch twijfelde.

De petroleumoorlog.

De Balkan-correspondent van de *N. R. Ct.* gaf in 't Nr. van 23 April belangwekkende mededeelingen en beschouwingen over de verhouding tusschen Franschen, Russen en de Nederlandsch-Engelsche combinatie in de politiek der petroleum-concurrentie. 't Slot ervan luidt:

„Sedert het najaar is de prijsconcurrentie in Indië tegen de Royal Dutch Shell begonnen door het er invoeren van Sovjet-oliën door de Standard Oil of New York. De „handels-oorlog" op petroleumgebied, die daarvan het gevolg is, schijnt zich nu ook over andere gewesten uit te breiden. De Koninklijke Shell heeft in het Oostelijke deel van de Vereenigde Staten met de „Columbia Oil Cy" (Bayonne-New Yersey) een nieuwe maatschappij opgericht met het doel op de markt van New York vasten voet te krijgen. Anderzijds heeft de Vacuum Oil Cy aangekondigd, dat zij hetzelfde voor heeft op de markt van Groot-Britannië. Middelerwijl heeft de Koninklijke Shell zich verbonden met de „Burma Oil Cy" om voor Indië een gemeenschappelijke maatschappij op te richten: de „Burmah Shell Oilstorage and Distributing Cy", welke ten doel heeft, met kracht den strijd op te nemen tegen de Standard Oil of New York. Het gevolg daarvan is, dat de verwoede concurrentie en de prijsoorlog zich nu ook hebben uitgestrekt tot de „Anglo-Persian Cy", en zelfs tot in de officieele kringen. Voorzeker hoopt de „Burmah Oil Cy" er in te slagen, de Standard Oil te beletten om Russische pertroleum in Indië af te zetten. De Standard Oil of New York heeft daarop op 15 Januari j.l. een verklaring verspreid, dat haar zaken met Sowjet-Rusland door het departement voor den handel te Washington worden goedgevonden, en dat zij al haar overeenkomsten met de Sowjet-Unie volledig zal uitvoeren."

Ingezonden.

Kleurstoffen op Java.

De heer J. W. van Nouhuys, Directeur van het Museum van Volkenkunde te Rotterdam, schrijft ons d.d. 28 April:

In de laatste twee nummers van dit blad wordt in de rubriek „Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt" een verzuchting geslaakt over het feit dat op Java ook minderwaardige, d.w.z. goedkoopere, kleurstoffen worden ingevoerd, waarbij dan zelfs rechtstreeksch steun van het Gouvernement wordt ingeroepen tot het verkrijgbaar doen stellen van licht- en wasechte kleurstoffen.

Nu zou het zeker wel aangenaam zijn als iedereen hier op aarde het beste kon hebben en wij allen, met steun van het Gouvernement, import-Havana konden rooken in plaats dat vele aardbewoners zich als nu moeten vergenoegen met wat de Engelschman kernachtig noemt „penny stinkers".

In verband nu met de kleurstoffen die op Java verkrijgbaar zijn, zouden wij de aandacht willen vestigen op hetgeen daaromtrent wordt geschreven door Ir. R. M. P. Soerachman, Assistent aan de Afd. Nijverheid, in zijn zeer belangrijk, helder en met groote kennis van zaken geschreven, nu onlangs verschenen publicatie „Het Batikbedrijf in de Vorstenlanden".

Op blz. 26 is daar te lezen: „Voor de batikkerij zijn de directe koppelingskleurstoffen, de nieuwe naphtolkleurstoffen van Griesheim en de zwavelkleurstoffen van groot belang. Een klacht van verscheidene batikkers is overigens, dat het door gebruik der nieuwe verfstoffen mogelijk is geworden kains te maken met velerlei kleurencombinaties, tengevolge waarvan de concurrentie verscherpt wordt en de prijzen van ondernemersstandpunt bekeken, ongunstig worden beïnvloed.

„Dank zij de intensieve propaganda gevoerd door de Duitsche technici, die kosten noch moeite sparen en dank zij de reeds vermelde verbetering der nuances en kwaliteit, zal het gebruik der synthetische kleurstoffen hoe langer hoe meer veld winnen. De handel daarin zal hoogstwaarschijnlijk ingrijpende wijzigingen te zien geven tengevolge van de inmiddels in Duitschland plaats gehad hebbende fusie van kleurstofbelangen. Wat de prijzen aangaat, evenals bij alle andere ingrediënten vertoonen ook deze artikelen eene daling in prijs vergeleken bij verleden jaar."

Nu is het wel heel gemakkelijk uitgesproken, dat: „Juist de allerbeste, sterkste en meest artistieke kleurstoffen tegen billijke prijzen verkrijgbaar moesten gesteld worden, opdat dit kunstwerk een blijvende waarde behoude", [1]) maar goed en goedkoop zijn begrippen die overal een sterke neiging vertoonen afkeerig van elkaar te zijn. De kleurstof is bovendien nog maar één der vele factoren in het batikbedrijf. Waar zou het heen moeten met de schatkist indien aan zooiets werd begonnen!

Kennisneming van de heldere en deskundige verhandeling van Ir. Soerachman in haar geheel, zij ieder die in het onderwerp en in het vraagstuk der coöperatie tusschen Oost en West belang stelt, hartelijk aanbevolen.

1) Blz. 184, Kol. Weekblad 19 April 1928.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling 's-Gravenhage.

SOIREE VARIE IN SEINPOST.

Op 24 April gaf de Afdeeling 's-Gravenhage van de Vereeniging "Oost en West" haar laatste voorstelling in het winterseizoen en trad de Vereeniging „Eurasia" met een Soirée Variée in het Theater „De Seinpost" op. De leden waren in grooten getale opgekomen, zoodat de zaal bijna geheel gevuld was.

De voorzitter, de heer F. van Peski, sprak eenige welkomstwoorden; hij vestigde de aandacht speciaal op de aanstaande Indische Tentoonstelling te Arnhem en de te vormen afdeelingstochten daarheen, waaromtrent hij nadere bizonderheden in ons Orgaan, Het Koloniaal Weekblad, toezegde.

Het zeer gevarieerde programma bevatte vóór de pauze o.m. Hawaiianmuziek, welke reeds dadelijk stemming in de zaal bracht; vervolgens voerde Sekar Kedaton een Serimpi-dans uit met gamelang-begeleiding, waarmede zij, evenals met haar Ronggeng-dans, aller harten voor zich innam. Een mooi bloemstuk werd haar voor haar artistiek spel aangeboden. De krontjong- en Amboneesche liedjes vonden grooten bijval, terwijl de conferencier, de heer Karel Verbocket, zich tusschen de bedrijven beijverde om het publiek met zijn vaak geestige voordrachten te boeien. Hij oogstte daarmede groot succes.

Na de pauze volgde de première van het tooneelspel in twee tafereelen „Kroonprins", door mevrouw Mia Aarwen.

Dit ontroerende stuk werd door alle medespelenden van de vereeniging „Eurasia" vlot ten tooneele gebracht; de moeilijke rollen van de hoofdpersonen, in het bizonder die van Mia Aarwen en Aleida Roelofsen, waren in zeer goede handen en werden met groote toewijding en overtuiging gespeeld. Het succes was groot en het applaus, den artisten gebracht, dan ook welverdiend. Alle medespelenden werden rijk met bloemen gehuldigd.

Een mooi seizoen ligt achter ons; de Afdeeling kan er met groote voldoening op terugzien en zeker zijn het volgend seizoen alle leden weer present te vinden, als „Oost en West" nà de vacantie haar wintercampagne hoopt te hervatten.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

De groep Groningen van den Internationalen Vrouwenbond voor Vrede en Vrijheid heeft op *Dinsdag 8 Mei*, des avonds 8 uur, in het Concerthuis, Poelestraat, Groningen, eene vergadering, waarin mejuff. *Cato M. van der Pijl*, arts te 's-Gravenhage, eene voordracht zal houden over: „*Het rapport van den Volkenbond over den handel in vrouwen en meisjes.*" Deze zeer interessante voordracht is voor leden der afdeeling Groningen van "Oost en West" toegankelijk voor den zeer gereduceerden prijs van *f* 0.25 per persoon.

Wij maken van deze gelegenheid gebruik onze leden op te wekken deze voordracht bij te wonen.

HET BESTUUR.

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR CURAÇAO.

J. R. de Wit, Opzichter-Uitvoerder b. h. Dept. v. Openb. Werken, Noorderstraat 50, Amelo.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Mr. G. F. Rambonnet, Burgemeester van Soekaboemi, Vivienstraat 98, 's-Gravenhage.

Mej. H. W. Scholte, tijd. Hoofdverpl. b. h. Mil. Hospitaal, 1e Helmerstr. 209(I), Amsterdam.

R. E. Greeber, Hoofdpolitieopz. 1e kl. res. Semarang, Kerkstraat 346(I), Amsterdam.

D. O. L. Varkevisser, Radiocommies 1e kl. b. d. P.T.T.-Dienst, Copernicusstraat 87, 's-Gravenhage.

. A. J. Krauss, Hoofdcommies b. h. Bezoldigingskantoor te Buitenzorg, Archimedesstraat 62, 's-Gravenhage.

N. J. Luntungan, Commies 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 552, 's-Gravenhage.
I. Harting, Ambt. 4e kl. dienst In- en Uitv. en Acc., Eschdoornstraat 48, 's-Gravenhage.
P. H. von Barnau Sythoff, Adj.-inspecteur 1e kl. b. d. Centr. Kas, Obrechtstraat 441, 's-Gravenhage.
C. W. L. Hölscher, Hoofdagent van Politie der 1e kl., Groot Hertoginnelaan 107, 's-Gravenhage.
L. M. Stibbe, Beheerder der 2e kl. b. d. Landspandhuizen te Ngadiredjo (Kedoe), Gravenweg 154, Rotterdam.
F. W. Coenraad, Opzichter b. d. S.S. en Tramwegen, Franklinstraat 139, 's-Gravenhage.
P. Blok, Hoofdradiocommies b. d. P.T.T.-dienst, Haagbeukstraat 19, 's-Gravenhage.
E. F. Burgemeestre, Ondercommissaris van Politie, Hugo de Grootstraat 19, 's-Gravenhage.
J. A. Berhitoe, 1e Commies b. d. kantoordienst v. h. B.B., Groot Hertoginnelaan 105, 's-Gravenhage.
G. Chr. Rapp, Controleur der 1e kl. b. h. Binnenl. Best., Molenlaan 6, Rijswijk (Z.-H.).
L. J. Tapiheroe, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., 2de Weerdsweg 59, Deventer.
Dr. A. Kündig, Gouv.-arts b. d. dienst der Volksgezondh., p.a. Dr. K. Holwezer, Winterthür (kt. Zürich).
J. W. van Leuven, Beheerder der 2e kl. b. h. Landspandhuis te Kroja, Thomsonlaan 14, 's-Gravenhage.
W. J. Braun, Hoofdpolitieopz. b. d. Veldpolitie, Piet... straat 13, Eijgelshoven (L.).
J. de Ridder, Controleur der 1e kl. b. h. Binnenl. Bes... p.a. Ned.-Ind. Handelsbank, 's-Gravenhage.
H. C. Blommers, Burgerl. ambt. vliegtuigmaker der ... kl. b. d. Luchtvaart Afdeeling, Lange Warandestr... 52b, Rotterdam.
Mr. J. Lieftinck, Officier v. Justitie b. d. Raad v. Justi... te Medan, p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
L. O. Watupongoh, Boekhouder 1e kl. b. d. S.S. en T... IJselstraat 9(II), Amsterdam (Z.).
C. P. J. Oomes, Ritmeester der Cavalerie, Boulevard P... teur 25b, Parijs.
Dr. W. K. H. Feuilletau de Bruyn, Kapitein der inf... terie, p.a. Mevr. Jonguère Mulder, Nassaulaan, Baa...
D. D. Vodegel, 1e Luitenant der infanterie, Toussai... kade 68, 's-Gravenhage.
A. Emens, Onderluitenant der artillerie, Arubastr... 10hs, Amsterdam.
C. Schellenbach, Onderlt. Hoofdopzichter der P.W., B... terstraat 59, Schiedam.

MET PENSIOEN.

C. H. J. Hezemans, Bouwkundige b. d. S.S. en Tramw... gen, Statenbolwerk 24, Haarlem.
J. C. de Bie, Referendaris Algemeene Rekenkamer, V... kenboschkade 535, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 25 April tot 2 Mei.

Nieuwe Leden: — Geïntroduceerd door:

A. F. Lens, O.-I. Hoofdambtenaar m.v. p.a. A. H. Friesendorp Jzn., Schalkburgerstraat 27 te Hengelo. f 5.— (Afd. Twente).
D. H. Langevoort, Rotterdam, Noordmolenstraat 71a. f 5.—.
C. Marcus, Heemstede, Heerenweg 164. f 5.—.
H. H. Crevels, Oud-Inspecteur E. L. O. in O.-I., Oosterbeek, Cronjéweg 14. f 5.— (Afd. Arnhem).
} Eigen aanmelding.

H. J. Kuhlwillm, Amsterdam, Nieuwe Heerengracht 31. f 5.— .... den heer W. Rödlich te Heemstede.
J. Winters, Apeldoorn, Frisolaan 11. f 5.— .... den heer L. R. Wentholt te Apeldoorn.
A. J. M. Thijssen, Oud-Kapitein Inf. Nijmegen, Sumatraplein 3. f 5.— .... Mevr. H. W. C. Vigelius-Bisschop Wynveldt te Nijmeg...

P. H. Soetens, Nijmegen, Oranjesingel 66. f 5.—.
E. van der Wijk, Nijmegen, St. Annastraat 282. f 5.—.
B. J. van Hardenberg, Delft, Poortlandlaan 90. f 5.—.
Mejuffrouw M. E. Schubart, Gep. Onderwijzeres der 1ste klasse N.-I., Bussum, Statenlaan 19. f 5.—.
D. J. Vleming, „Villa Tjemara", Joppe (Gorssel). f 5.—.
F. Weijnen, Officier v. Gezondheid N.-I. L., Heerlen (L.), Akerstraat 73. f 5.—.
C. F. Hazenberg, 1ste Luitenant N.-I. L., Den Haag, Batjanstraat 12. f 5.—.
Mejuffrouw J. E. de Hondt, Onderwijzeres 2de klasse N.-I., Den Haag, van Beverningkstraat 164. f 5.—
J. P. van der Kleyn, Oud O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Valkenboschkade 291. f 5.—.
J. Zeylmaker, Gedipl. Gezaghebber B. B., Scheveningen, Harstenhoekweg 181. f 10.—.
} Eigen aanmelding.

D. L. Stibbe, Oud-Generaal Majoor tit. van den Mil. Gen. Dienst N.-I. L., Den Haag, Frederik Hendrikplein 10. f 5.— .... den heer B. Cohen te Den Haag.
R. Soemarno, Studeerende a/d. Academie v. Beeldende Kunsten, Den Haag, Hooge Nieuwstraat 26. f 2.50.—. Eigen aanmelding.

Nieuwe Begunstigers:

Heer en Mevrouw B. Kuipers, Apeldoorn, Zutfensche Weg. Eigen aanmelding.
F. van der Hooff, Nijmegen, Groesbeeksche weg 212.
Mevrouw W. J. C. Carbasius, Nijmegen, St. Annastr. 160.
} Mevrouw J. M. S. Hogerland—Maarschalk te Nijmeg...
Mevrouw C. J. Spenburg, Nijmegen, van Slichtenhorststraat 19 .... Eigen aanmelding.

Afschrijven:

Mevrouw M. W. van Otterloo—van Lummel, Hees bij Nijmegen, Breedestraat 17.
C. Th. Deeleman, Utrecht, Hotel Pomona.

Adresveranderingen:

H. C. van Bergen, Oud-Inspecteur Inl. onderwijs, van: Amsterdam, Valeriusstraat 19 naar: Bilthoven, Soestdijksche weg 142. f 5.— (Afd. Utrecht).
Dr. H. D. Tjeenk Willink, Oud-Directeur Kol. Landb.-school, van: Deventer, Ceintuurbaan 396 naar: Bilthoven, Soestdijksche weg 84. f 4.— (Afd. Utrecht).
N. J. van den Brandhof, Oud-Resident, Haarlem, van: Julianastraat 35 naar: Lorentzplein 13.
A. de Man, Indol. Student, Leiden, van: Hoogewoerd 104 naar: Botermarkt 28.
J. J. Stienstra, litt. jur. stud. van Oegstgeest, Prins Hendriklaan 25 naar: Leiden, Merelstraat 44.
Mr. Dr. J. Wynveldt, Rotterdam, van: Voorschoterlaan 18b naar: Avenue Concordia 63.
Ir. R. P. van Alphen, Den Haag, van: Klatteweg 14 naar: Gevers Deynootweg 142.
Mevr. Wed. Th. A. Eversdijk Smulders—Beckers, Den Haag, van: Frankenstraat 36 naar: Van den Eyndestraat 20.
Jhr. C. F. Goldman, Oud-Luit-Kol. N.-I. L., Den Haag, van: Archimedesstraat 89 naar: Goudsbloemlaan 65.
J. van Goor, Oud-Luit.-Kol. N.-I. L., Den Haag, van: Frankenslag 327 naar: Van Weede van Dijkveldtstraat 2.
A. Kooman, van: Epe „Eigen Erve", Dellerweg naar: Den Haag, Fuchsiastraat 158. f 5.—.
L. Kooij, Ambtenaar b. d. Pensioenfondsen v. h. Dep. Kol., Scheveningen, Harstenhoekweg, van: 30 naar: ...
Mejuffrouw M. C. Maal, Den Haag, van: Weimarstr... 89 naar: Galileïstraat 29.
Dr. F. W. Stapel, Den Haag, van: Van Loostraat 93 na... van Boetzelaerlaan 124a.
A. Vrolijk, Afdeelingshoofd P.T.T., Scheveningen, va... Schuitenweg 68 naar: Stevinstraat 77.
A. B. J. Prakken, Inspecteur Dir. Belastingen, van: Vl... singen naar: Den Haag, Laan van Meerdervoort 8... f 5.—.
Mr. J. Lieftinck, Officier van Justitie, van: Medan na... Den Haag, p. a. Ned. Handel Mij. f 5.—.
G. Ch. Rapp, Controleur 1ste kl. B.B., van: Siborong... rong (Tapanoeli) naar: Rijswijk (Z.-H.), Molenlaan... f 5.—.
J. van Dissel, Oud-Directeur Bestuursschool te Bata... van: Menton—Garavan naar: Barchem bij Loche... (Gelderland).
E. J. van Son, Oud-Kapitein N.-I. L., van: Menton—Ga... ravan naar: Sweerts de Landaspark te Epe (Veluwe...
P. Jongert, Kapitein-Intendant, van: Hilversum, Re... brandtlaan 40 naar: Bandoeng D. V. O., Afd. VII B...
C. J. Evers, Gep. Architect B.O.W. thans te Malang, E... mastraat 14.

NUMMER 19 DONDERDAG 10 MEI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Ind. Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — I. T. A. — Bovenwindsche Eilanden. De belastingvrijdom naar de begrooting van 1928. — De West-Ind. Commissie van „Oost en West" (met foto). — Een nieuwe uitgaaf van „Onze West". — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — II. Uit de Inlandsche- en Maleisch-Chin. Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: Apeldoorn. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat v. 2 tot 9 Mei.

DANKBETUIGING Het Hoofdbestuur betuigt langs dezen weg zijn dank aan hen, die ter gelegenheid van de verplaatsing van den zetel der Vereeniging van Heulstraat 17 naar Korte Voorhout 6, te 's-Gravenhage, van hunne belangstelling in eenigerlei vorm blijk gaven.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

De leden onzer Vereeniging stellen wij hierbij in kennis met de toegangsprijzen tot de I.T.A.; wij verzoeken U deze — zoo laag mogelijk gestelde — prijzen a l g e m e e n bekend te willen maken.

Bij de prijzen is, overdag, een doorloopend bezoek aan den Amboinschen Zeetuin van Soumokil inbegrepen, terwijl g e e n e x t r a e n t r é e 's in eenig gebouw op het terrein worden geheven.

A. Dagelijks; toegang f 1.—; kinderen beneden 16 jaar f 0.50.

B. Zondags; toegang f 0.60; kinderen beneden 16 jaar f 0.30.

C. Avond entrée (nà half zes) f 0.25.

D. Avond entrée Zeetuin f 0.25.

E. Schoolkinderen met geleiders f 0.35 (collectief ongeveer acht dagen van te voren bij het Secretariaat aanvragen).

F. Doorloopende kaarten f 7.50.

Groepen volwassenen boven de 50 personen krijgen op de A en B-kaarten 50 pCt. reductie (collectief ongeveer acht dagen van te voren bij het Secretariaat aanvragen).

Leden van „OOST EN WEST" genieten, persoonlijk, 50 pCt. reductie op de A, B en F-kaarten.

Wij zullen t.g.t. de A f d e e l i n g s b e s t u r e n verzoeken zich met den verkoop van de ledenkaarten te willen belasten. Daardoor wordt onze administratie zeer verlicht.

Onze Afdeeling neemt thans geen nieuwe leden meer aan.

Secretariaat: Nieuwe Plein 52, Arnhem.

I. T. A.

Als Oost en West te zamen komt
In Gelderlands landouwen,
Dan is voor vriend en vreemdeling
Iets wonderbaars te aanschouwen.

Wat noeste vlijt, wijs overleg,
Wat kunstzin mocht vergaren,
Werd hier door hen bijeengebracht,
Die tijd noch moeite sparen.

Der beide Indiën kostbaarst goed,
De wonderen van de tropen,
Hier liggen ze voor U opgetast,
Hier gaan U de oogen open.

Voor fijnen kunstzin, schoonheidsdrang,
Die Oost en West bezielde
Tot tempelbouw, met 't godenbeeld,
Waar de oude tijd voor knielde.

O, al wat 't schoone Morgenland
Bezit aan kunstenaarsschatten,
Maar wat ook 't Avondland ons biedt,
Is nauw'lijks te bevatten.

In lateren tijd, bij nieuw geloof,
Bleef 't vaardig volk zich uiten
Aan 't weefgetouw, in houtsnijkunst,
Bij gamelan en fluiten.

't Bewerkte zilver, goud als kant,
De kostb're bonte steenen......
't Tuigt al van diepen schoonheidszin,
Zoowel thans als voorhenen.

Natuurlijk heb 'k van I.T.A. niet
Een tiende kunnen noemen;
Komt zelven zien..., O, Arnhem moet
Op veel bezoekers roemen!
Dat 't zij, als om den bijenstok
Ontelb're bijen zoemen.

Nog waait de Nederlandsche vlag
In beide Insulinden,
Nog reikt een hechte broederband
Van stad tot stad, van land tot land,
O, moge 'n verre toekomst ook
Ons steeds in eendracht vinden.

Lochem. E. S.

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie).

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), *20 Maart 1928.*

De belastingvrijdom naar de begrooting van 1928.

I.

Een stukje voorgeschiedenis (1926).

Een reorganisatie-ontwerp van den publieken dienst in de Raden van Politie. — Het oriënteert zich naar St. Martin. — Zijn consequenties. — Zijn levensduur: de eilanden proefkonijn. — Zijn ontvangst bij de Landraden. — Hun oordeel. — Commentaar. — Inspectie-reizen.

In 't algemeen zien wij, Bovenwinders, voor zoover we niet tuk zijn op een goed en goedkoop glas champagne en een uiterst billijke, doch heerlijke „swizzle", dan wel tot de handelaars in gedistilleerd, in spe, niet behooren, in den belastingvrijdom ons toebedacht, door de Begrooting voor 1928, een uiterst primitief beroep op het volksinstinct. De groote massa staat er dan ook bij intuïtie zeer onverschillig tegenover en hij, die een beetje verder kijkt dan zijn neus lang is, betwijfelt ten zeerste, of we er waarlijk agrarisch en commercieel op vooruit zullen gaan en of het levenspeil m. n. van den kleinen man er door zal verbeteren. Integendeel, hij vreest een nog sterkere destructie onzer oeconomische verhoudingen, m.n. door den vrijdom van invoerrechten, drankaccijns en vergunningsrecht. De voorgeschiedenis, die zich, te onzent, twee jaar geleden afspeelde, is bovendien niet langs onze koude kleeren gegaan. Zij heldert op, waar de desbetreffende begrootingsstukken niet aan overmaat van duidelijkheid mank gaan.

In den Raad van Politie van elk onzer eilanden kwam in Mei (St. Martin en Saba) en in Juni (St.

Eustatius) van 1926 aan de orde een ontwerp van het Hoofdbestuur tot reorganisatie van den publieken dienst op de Bovenwindsche eilanden. Het omvatte een vrij-handelstelsel, een financieele decentralisatie en een versobering van administratie. De Gezaghebber-Voorzitter fungeerde als gemachtigde van den Gouverneur, die zelf tegenwoordig zijnde, waar gewenscht diens toelichtingen accentueerde of aanvulde.

Het reorganisatie-ontwerp was echter geen object van discussie. De Gouverneur wenschte slechts de insulaire wethouders of Landraden over zijn strekking te hooren, in afwijking van het gezonde beginsel van het Regeerings-reglement, dat een collectieve verantwoordelijkheid van Gezaghebber en Landraden wil en dienovereenkomstig voorschrijft, dat zij, als Raad van Politie, den Gouverneur van raad dienen moeten.

Het primaire doel der reorganisatie was, het Nederlandsche deel van St. Martin tot een vrijhaven te maken, gelijk het aangrenzende Fransche deel dat is. Op het onze golden allerlei zeer strenge wetten, m. n. de Curaçaosche belastingverordeningen, terwijl men op het Fransche part practisch zonder wetten leefde. Met name op ons St. Martin stuitte de uniformiteit bij haar toepassing op bezwaren. De zaken konden er niet bij het oude gelaten worden, wilde men er de gewenschte commercieele en oeconomische verbeteringen aanbrengen. Den smokkel van het Fransche vrije gebied naar het Nederlandsche belastinggebied kon men niet beletten, zoodat het laatste met het eerste niet concurreeren kon. Een nieuw veld van smokkelarij zou men echter openen en de douane-kosten slechts verplaatsen, wanneer St. Eustatius en Saba tevens geen vrijhavens werden. [1])

Gevolglijk voor alle drie eilanden een financieele decentralisatie, door uitschakeling van de gewichtigste belastingen (invoerrecht, drankaccijns enz.) en heffing van locale belastingen, ter bestrijding van die insulaire uitgaven, welke niet het administratie-, onderwijs-, gezondheids- en politiewezen betroffen, blijvende deze ten laste van de koloniale kas.

Zou eenmaal de gedachte reorganisatie werkelijkheid geworden zijn, dan zou zij een radicale verandering te weeg brengen, waarom de Landraden haar duchtig onder de oogen moesten zien.

Was de administratie der eilanden in betrekking tot hun oeconomische beteekenis op een te groote leest geschoeid, als vrij-havenschappen zouden zij de fiscale ambtenaren kunnen missen, zoowel als een gedeelte der politie.

Wanneer na eenige jaren mocht blijken, dat de reorganisatie niet aan haar doel zou beantwoorden, dan kon toch altijd weer tot het oude systeem teruggekeerd worden. Doch hoe het ook zij, de geheele groep der Bovenwindsche eilanden moest in de proef deelen, wilde men de reorganisatie op St. Martin in praktijk kunnen brengen. Vertrouwd moesten echter worden, dat een en ander in het belang van alle drie zou zijn en ongetwijfeld zou de immigratie sterk aangemoedigd worden.

De drie paren van Landraden gaven hoofsch hun waardeering te kennen voor de goede bedoeling van het ontwerp, al ontging hun de draagkracht er van. Slechts in het eerste deel der trias: vrijhaven, financieele decentralisatie, administratieve versobering, vermochten zij iets concreets te zien. De beide andere leken hun onbestemd en nevelachtig.

Bovendien er hing over de samenkomst der „volksvertegenwoordigers" met den Gouverneur van de kolonie en zijn gemachtigde de realiteit van onuitgesproken dingen; — van vermoedens, dat de Landraden, als Roucou's het reorganisatieplan voor elders kleur moesten geven; — van latente grieven over achterstelling bij de Benedenwindsche eilanden; — van het besturen uit Willemstad en de denaturatie van het gezaghebberschap, wat ook de positie van de Landraden nullificeerde; — van meesmuilen over het verband tusschen het dalende peil der fiscale ambtenaren en de groeiende onmacht tegen den dranksmokkel op St. Martin; — van ... enz. Kortom het idée, dat andere belangen, meer dan die hunner eilanden gediend moesten worden, schiep een eigenaardige mentale sfeer. Een fatale klank kreeg daarin de toch eigenlijk gesuggereerde opmerking van den oudsten Landraad van St. Eustatius, dat hij en zijn collega verlangend waren te zien, dat er iets gedaan werd om het Gouvernement van Curaçao te helpen (sic!). Ironisch klonk de interruptie van de Landraden van St. Martin vragende naar zekere wetswijziging, waarop ze in 1924 reeds aangedrongen hadden. Sarcastisch was het zwijgen over het immigratie-denkbeeld.

Wat had, m.n. sinds 1924, het Gouvernement van Curaçao tegen de emigratie gedaan? Op St. Martin naar werkverruiming gestreefd, de zoutindustrie bevorderd? Op Saba den zeevaarder, op St. Eustatius den landarbeidersstand aan zich gebonden? Het tegendeel! Het had de emigratie direct of indirect aangemoedigd. Op St. Martin: de plantage Belvédère, in 1919 aangekocht m.n. om een landarbeidersstand te vormen, verkocht. Het Fransche deel er van in 1923, het Hollandsche in 1924, waardoor voor dit laatste een 50-tal huurovereenkomsten vervielen; — de seizoenarbeider maar laten trekken naar Santo Domingo, waar hij weinig loon, maar vele vuile ziekten opdoet; — de zoutpannen niet beschermd tegen hoogwater-gevaar. Op St. Eustatius, *de emigratie ingeluid* naar Curaçao (1924), met een proefzending van werklui naar de Petroleum-Industrie-Maatschappij, en daardoor de ontwikkeling van een nog bestaande kern van landbouwers gedupeerd, zonder dat de geëmigreerden er zijde bij sponnen. Op Saba een radioinstallatie voor nonsens verklaard, schoon zij den zeevaarder aan zijn familie gebonden hadde. Voor de drie eilanden den hulplandbouwkundigen dienst gesaboteerd, door hem in het ontvangerschap op een der eilanden te doen opgaan (1924) en ten slotte op te heffen (1926).

Slechts van één der zes landraden en wel van den jongste op St. Eustatius verwierf het reorganisatie-plan een succès d'estime. Zijn opgenoemde collega, de eenigszins bitse verzekering ontvangen hebbende, dat het Gouvernement door zou gaan met datgene voor zijn eiland te doen, zooals het steeds gedaan had, gaf te kennen, dat 's Gouverneuren voorstel een proef waard was. Kon dat er tevens toe bijdragen, Statius uit den hoek te brengen, waarin het geraakt was, het zou een iegelijk tot vreugde zijn.

Stemden beide Landraden dus onzelfzuchtig toe, dat ten behoeve van Sint Martin ingegrepen moest worden en deerde hen de soberheid van het ontwerp niet, de Landraden van St. Martin en die van Saba verlangden m.n. ten aanzien van de plaatselijke belastingen en de vereenvoudiging der plaatselijke administratie zich niet te binden. Zij wenschten van Bestuurszijde een meer positief bescheid, ten einde te kunnen oordeelen of aan de geheele reorganisatie in het oog springende voordeelen en weinig of geen tastbare nadeelen verbonden waren.

Wanneer de locale belastingen t. z. t. aan de orde kwamen, zouden de Sabaansche hun meening ten beste geven en wat den publieken dienst betrof, de regeling daarvan behoorde geheel tot de bevoegdheid van den Gouverneur. Evenwel ze lieten niet na te wijzen op de wenschelijkheid van een wel georganiseerde administratie.

De Landraden van Sint-Martin volstonden met het volste vertrouwen in 's-Gouverneuren regelend inzicht te betuigen.

De vrijhaven op zich zelf lokte hun zeer toe, om aangevoerde redenen. Die van Saba gevoelden er iets voor en die van Sint Eustatius zagen er in een wapen „tegen bloedzuigende winkeliers", wat echter een zeer persoonlijke opvatting was. Immers de grondprijzen worden buitenaf vastgesteld en m.n. St. Kitts is een gewild emporium voor de eilanders, als correctief der locale prijzen.

Op St. Martin is de toestand anders. Het aantal winkeliers is er te groot in verhouding tot de bevolking en de kapitaalkrachtige regelen de prijzen der goederen naar die, welke door de kleine winkeliers gemaakt *moeten* worden. De ruggegraat van oeconomische vrije kleine landbouwers ontbreekt er geheel en het zijn slechts de meer gegoeden, die zich aan het winkelmonopolie van één familie kunnen onttrekken.

Geen wonder, dat het reorganisatie-plan geen onverdeelde bewondering verwierf. Het oriënteerde Saba en St. Eustatius kunstmatig naar St. Martin, maakte den wensch naar werkelijke decentralisatie en administratieve zelfstandigheid van onze eilandengroep tot aanfluiting van eenig Nederlandsch koloniaal bestuur. Het bracht de belangen der beide eerste eilanden niet naar voren, maar naar achteren

[1]) Bestuurszijde verloor uit het oog, al zouden wij in een handelskring met de Fransche naburen gebracht worden, dat de handelswaren daaruit niet in het vrije goederenverkeer zouden toegelaten kunnen worden, m.a.w. de douane-kosten zouden naar Curacao verplaatst worden.

De West-Indische Commissie van „Oost en West".

Van links naar rechts: Mevr. v. Beresteyn—Tromp; Mevr. v. Aalst—Koopman; Prof. Flu, Voorz. W.-I. Commissie; Dr. Rutgers, Gouvern. v. Suriname; R. Zuyderhoff en F. H. A. v. d. Brugh, resp. Alg. Voorz. en Secr. Ver. „Oost en West"; Kasteleyn, lid W.-I. Commissie.
Staande v.l.n.r.: F. Logeman; Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg; J. v. Aalst; F. Oudschans Dentz; F. v. Peski; Prof. Grutterink.

De West-Ind. Commissie van „Oost en West" kwam op 4 dezer, met het Dagel. Bestuur der Ver., bijeen in de nieuwe lokalen, Korte Voorhout 6.

Deze gecombineerde vergadering werd bijgewoond door den nieuw benoemden Gouverneur van Suriname, den Heer Dr. A. A. L. Rutgers, die daartoe uitgenoodigd, de welwillendheid had aan de uitnoodiging wel gehoor te willen geven.

De Voorzitter der Vereeniging, tevens Voorzitter van het Dagel. Bestuur, de Heer Zuyderhoff, opende de vergadering met een toespraak tot den Gouverneur en stelde daarna de voorzittershamer in handen van den Heer Prof. Flu, Voorzitter der West-Ind. Commissie, voor de verdere leiding dezer bijeenkomst, waarin behalve door de beide Voorzitters, door de Heeren Kasteleijn en Oudschans Dentz, alsmede door Mevr. van Beresteyn-Tromp, eenige aangelegenheden onder de aandacht van den Heer Dr. Rutgers gebracht werden, die verklaarde daaraan gaarne zijn aandacht te zullen schenken.

Ten slotte bood de Heer Prof. Flu, mede namens alle aanwezigen, den eerstdaags vertrekkenden bewindsman, de beste wenschen aan.

...en voor die van St. Martin legde het geen zakelijken grondslag, waarop een reëelen handel van ingezetenen of vreemdelingen voort zou kunnen bouwen en de zoutindustrie zich tot tevredenheid der geïnteresseerden ontwikkelen.

De waarde van den invoer op Sint Martin bedroeg in 1925: *f* 231.610 tegen *f* 229.180 in 1924 of *f* 2430 meer; die van den uitvoer: *f* 34.580 tegen *f* 49.620 in 1924 of ruim *f* 15000 minder, hoofdzakelijk ten gevolge van den minderen zoutuitvoer tot een bedrag van *f* 14.000. „De weinig handel", gaat het Koloniaal Verslag over 1925 voort, „die hier gedreven wordt, vooral die in accijnsgoederen, wordt zeer benadeeld door den clandestienen invoer van het Fransche gedeelte. Het treffen van afdoende maatregelen van grensbewaking is binnen de grens van een toelaatbare uitgave daarvoor, ondoenlijk".

Op de reeds genoemde grensplantage, liggende op Fransch en Nederlandsch gebied, had men de contrôle geheel in de hand, door uitbreiding van domein, langs het Fransche, hadde men het ook elders verkregen; doch Belvédère werd verkocht, en geen wettelijke regeling bepaalde, dat het algemeen belang vorderde een of meer particuliere landerijen op St. Martin geheel of gedeeltelijk tot domein terug te brengen.

Men ziet het: doelstelling was niet den oorsprong van het kwaad op te ruimen, maar om de gevolgen van dat kwaad daar te verminderen, waar verlichting van den economischen toestand van één eiland, het dringendst noodig scheen.

Hoe eenzijdig de voorlichting, die in het duister liet, dat de oriëntatie van Saba en St. Eustatius naar St. Martin in wezen neerkomt op oriëntatie naar den St. Martinschen drankhandel op zijn smalst!

Op dergelijke misleiding was honderd jaar geleden ook de vrijverklaring van de haven van St. Eustatius gevestigd. Commissaris-Generaal Van den Bosch, ter plaatse het oor leenend aan insulaire kooplieden en eigengeërfden — een drietal, geïnteresseerd bij den Buenos-Ayriaanschen kaperhandel, verklaarde de reede van St. Eustatius vrij van in-, uit- en doorvoerrechten, van alle haven- en ankergelden (1828). Aan de distributie van kapergoederen kwam dra een einde, echter niet zonder verwikkeling met Engeland, doch daarmee was een ogenblik van welslagen en een volstrekte onverschilligheid voor de gevolgen niet ongedaan gemaakt: nog lang droeg het eiland het brandmerk van roofnest. *Staan heden St. Eustatius en Saba als satellieten van St. Martin, als dit, gebrandmerkt te worden als smokkelnesten?*

Grondige kennis van land en volk onzer historisch-geografische eenheden aan de peripherie der Caraïbische Zee wordt niet, per sé, verkregen door bezoeken van korter of langer duur, hoe vaak ook herhaald. Die van bestuurs- of administratieve autoriteiten kunnen erger dan waardeloos zijn: ze kunnen kwaad stichten, o.a., wanneer ze den achterdocht opwekken bij het vreemd blijven aan de psyché van de bevolking, het rassenverschil, de bestaansvoorwaarden enz.

Om de werkelijke gesteldheid en gezindheid, zoowel van den creool als van den kleurling, te vernemen, moet men een groot vertrouwen bij hen bezitten. Dat ontstaat of wordt gekweekt, slechts door langdurigen omgang. Aan enkelingen, aan een gezaghebber-bestuurder, die geen handlangersdiensten voor het centrale gezag verricht, wiens carrière in de handen van het Opperbestuur berust en die in waarheid is de „sentinelle du paix publique et le protecteur des indigènes", gelukt het bijwijlen zoowel den creool als den mulat vrij uit te doen spreken, in het bijzonder, wanneer hij met hun werk medeleeft.

Maar het gelukt niet aan den bureau-mensch, den besten commies-gezaghebber, den meest karaktervollen Gouverneur.

Onder de na-oorlogsche depressie bracht de huidige Landvoogd ons zijn bezoeken en ze waren er te schrijnender om. De „bull-eye" van den oeconomischen orkaan was recht over St. Eustatius ge-

trokken en tusschen Saba en St. Martin doorgegaan, daar het agrarisch bezit verwoestend, hier het teisterend. Een natuurlijke orkaan vergoedt met regen zijn euveldaden, breekt droogte-perioden, doch het landbouw-nihilistische Willemstad, door de hooge Moederlandsche politiek ten aanzien van ons vrij gelaten, stak geen hand uit, om het in zee gespoelde bruikbare menschenmateriaal aan wal te brengen. Dit zou wel elders, door den wind voortgedreven, opgepikt worden.

(Wordt vervolgd).

COMMENTATOR.

Een nieuwe uitgaaf van „Onze West".

—o—

Gedurende haar bijna 30-jarig bestaan heeft de vereeniging een reeks van werkjes uitgegeven over Oost- en West-Indië tot voorlichting van het publiek, welke bij de afdeeling Informatiebureau onzer vereeniging en bij de firma Martinus Nijhoff, Lange Voorhout 9 alhier, verkrijgbaar zijn. Vele dezer geschriften beleefden reeds een tweeden en derden druk.

Een dezer is het geschrift *Onze West*, in 1910 uitgegeven en bevattende mededeelingen betreffende: I. *De Kolonie Suriname* door Reman Irus en II. *De Kolonie Curaçao* door M. Victor Zwijsen.

Een 2de herziene en bijgewerkte druk verscheen Juli 1918. Suriname was bewerkt door Fred. Oudschans Dentz, Curaçao door Mr. B. de Gaay Fortman.

Thans zijn wederom een tiental jaren verloopen. Behalve de omstandigheid, dat de voorraad uitgeput raakt, achten wij den tijd aangebroken om een nieuwe uitgave het licht te doen zien en tevens het geschrift zoodanig uit te breiden en om te werken, dat het zich aanpast aan dezen tijd en door een betere indeeling der stof meer tot zijn recht komt. Het werkje dient een vraagbaak te zijn voor hen, die deze gewesten willen bezoeken en zich tevoren op de hoogte willen stellen van de geschiedenis, van land en volk, van den economischen toestand, van de reis, van handel en nijverheid, van de levensomstandigheden in deze gebiedsdeelen aan de overzijde van den Atlantischen Oceaan en daarin ook zouden kunnen vinden adressen van vereenigingen en instellingen op koloniaal gebied, van consulaire ambtenaren, maand-, week- en dagbladen, de leesstof over beide gewesten, enz.

Met kaarten van Suriname en Curaçao en een gemakkelijk te raadplegen inhoudsopgave dient het boekje ook in bruikbaarheid te winnen.

Voor de omwerking van het geschrift vonden wij bereid de heeren Fred. Oudschans Dentz voor Suriname en W. R. Menkman voor wat Curaçao betreft. Beide heeren hebben een groot deel van hun leven in deze gebiedsdeelen doorgebracht en wij zijn er van overtuigd, dat het geschrift, dat midden Juni het licht zal zien, in een behoefte zal voorzien, niet alleen voor hen die de reis daarheen willen ondernemen, maar ook voor hen, die een beknopt overzicht van beide gebiedsdeelen zoeken.

Verspreiding ook van de kennis van *Onze West* acht de vereeniging nuttig en noodzakelijk. Curaçao beleeft een grooten opbloei en velen vertrekken daarheen om er een werkkring te aanvaarden. Suriname heeft jaren van groote moeilijkheden doorgemaakt en, als de teekenen niet bedriegen, schijnt de opleving van dit meest Nederlandsche overzeesch gewest, welks lot zoo nauw aan dat van het moederland is verbonden en welks bevolking zoo echt Nederlandsch is, in een niet te ver verwijderd verschiet te liggen, ook door de gestadige en klimmende belangstelling, welke door velen wordt opgewekt en onderhouden.

Wij vertrouwen, dat het boekje in veler handen zal komen en zal medewerken om die belangstelling te doen groeien. Zoowel onze leden als nietleden dienen daaraan mede te werken. Voor dat doel stellen wij het werkje bij inteekening verkrijgbaar voor den prijs van *f* 1.—.

Men zende zijn aanvrage aan het Informatiebureau onzer vereeniging, *Korte Voorhout 6, 's-Gravenhage.*

Het Hoofdbestuur van „Oost en West":

R. ZUYDERHOFF, *Voorzitter.*
F. H. A. VAN DER BRUGH, *Secr.*

Van Week tot Week.

Dinsdag 1 tot Zondag 6 Mei.

Voordracht over Bataks en Niassers. Voor de leden van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap te Amsterdam heeft de heer J. C. Lamster den 27en April eene voordracht met lichtbeelden gehouden over Bataks en Niassers (Overzicht in *Nwe Rott. Ct.* van Zo. 29 April).

IJzer en nikkel in Ned.-Indië. Prof. Ir. M. H. Caron, de opvolger van wijlen Prof. S. J. Vermaes als hoogleeraar in de mijnbouwkunde aan de Techn. Hoogeschool te Delft, heeft bij de aanvaarding van zijn ambt op Woensdag 2 Mei een rede uitgesproken over: IJzer en nikkel in Ned.-Indië. (Zie het *Vaderl.* van genoemden datum, Avondbl. B).

Indië en het socialisme. Volgens een Aneta-bericht[1] van 2 Mei is te Batavia een bijeenkomst gehouden ter viering van den 1 Mei-dag, waarbij de gemeente-secretaris, de hr. D. van der Zee, het woord heeft gevoerd. In het gebouw, waar de bijeenkomst plaats had, hing de beeltenis van H. M. de Koningin, *welke echter voor deze gelegenheid met een rooden doek was bedekt.* De hr. Van der Zee wekte de aanwezige Indonesiërs op tot gezamenlijke bestrijding van den gemeenschappelijken vijand: het kapitalisme.

Intusschen zou — eveneens volgens een Aneta-bericht — des heeren Van der Zee's partijgenoot en Volksraadlid, de hr. J. E. Stokvis, het voornemen koesteren in 1929 definitief te repatrieeren, aangezien hij geen kans heeft gezien in Ned.-Indië het socialisme tot brengen.

Univ. examens. Utrecht. Doctoraal ex. Ned.-Indisch recht de heer Mr. J. van Nus.

Wageningen. Candidaats-ex. koloniale landbouw de hr. J. H. Brinkgreve.

Dr. Ir. S. Hannik †. Hier te lande is uit Bandoeng het bericht ontvangen van het overlijden, op 31-jarigen leeftijd, van den heer Dr. Ir. S. Hannik.

Bevordering. Batavia, 3 Mei (Aneta). De luitenant-kolonels der infanterie en artillerie R. M. d'Engelbronner en A. C. J. Jonquière zijn bevorderd tot kolonel bij hun wapen.

Onderdirecteur van Gouv. bedrijven. De secretaris van het Departement van Gouvernementsbedrijven, de heer A. Jellema, is bevorderd tot onderdirecteur.

De Krakatau. Blijkens verschillende Aneta-telegrammen neemt het aantal erupties van den vulkaan Krakatau in de laatste dagen geregeld toe, in aantal zoowel als in hevigheid. De leider van den vulcanologischen dienst, Dr. Stehn, is er echter van overtuigd, dat eventueele groote erupties in ieder geval niet die omvang zullen hebben van de Krakatau-ramp van 1883.

In eene vergadering van het Ned. Aardrijkskundig Genootschap te Amsterdam op Za. dezer, zal Prof. Dr. B. G. Escher een voordracht met lichtbeelden houden naar aanleiding der jongste werking van de Krakatau.

De Indische reis van den heer Colijn. Batavia, 2 Mei (Aneta). Naar het Bat. Nwsbl. verneemt is de heer Colijn naar Zuid-Sumatra vertrokken. Na afloop van deze reis keert hij naar Holland terug.

S. Spree †. Te Magelang is, in den ouderdom van 70 jaar, overleden de heer S. Spree, gep. majoor-kwartiermeester van het O.-I. leger.

Inlandsch gemeentewezen. Weltevreden, 3 Mei (Aneta). De assistent-resident ter beschikking Dr. Haga is naar Palembang vertrokken voor het instellen van een onderzoek naar het Inlandsche gemeentewezen.

Dr. E. V. Korn. Buitenzorg, 3 Mei (Aneta). Tot assistent-resident van Samarinda is benoemd Dr. V. E. Korn.

De Regent van Bandoeng. Bandoeng, 3 Mei (Aneta). De regent van Bandoeng, de heer Wiranata Koesoema, keert 18 Augustus (van buitenlandsch verlof) op Java terug.

1) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de *Nwe Rott. Ct.*

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Metaal, hout- en bamboe-, leder- en aardewerk op de Eerste Djocdjasche Jaarmarkt-tentoonstelling.

Na vermeld te hebben, dat *Pangeran A. A. Pakoe Alam*, bijzonder mooi, oud, gedreven, Sumatraansch vaatwerk en antieke bonbonschalen van Kotagedangsch filigraan had ingezonden ter Djocdjasche Jaarmarkt, vertelt Resident Jasper verder in zijn „Verslag": dat het zilversmeden, speciaal het drijven in het Pekalongansche nijverheidscentrum Gedoengwoeni zóó vooruit is gegaan, dat het ongeveer op dezelfde hoogte staat als het werk van Tegal.

De lezers van deze rubriek van „Het Koloniaal Weekblad" zullen zich herinneren, hoe wij hier meer dan eens, — ook naar aanleiding van verschillende stukken: als broodschalen, doozen, bakjes en kommen in verschillende grootten, welke bij „Boeatan", Heulstraat 19, 's-Gravenhage, te koop zijn — den arbeid bewonderd hebben der Tegalsche zilversmeden, die door de kunstzinnige *Raden Ajoe* (zuster van wijlen *R. A. Kartini)* in de *Keboepatèn* (regents-woning) van Tegal te werk zijn gesteld. Voor de aanstaande Ind. Tentoonstelling te Arnhem is hiervan nieuwe voorraad gezonden.

Zooals de verslaggever terecht opmerkt, zijn daar en in Kotagedé (Djocdjakarta) de mooie drijfmotieven samengesteld uit bloem- en bladslingers, waartusschen enkele ronde of ovale vlakjes, soms ook sierbanden, onbewerkt zijn gelaten, waarmede een fijn effect wordt bereikt.

Omtrent het Balineesche zilverwerk lezen wij: „dit is van een ander genre, dunner van materiaal, minder gedetailleerd van teekening, maar in den opzet der, door blanke medaljons afgewisselde, motieven toch buitengewoon artistiek".

In de toonkamers van „Boeatan" kunnen belangstellenden deze beide bewerkingen met elkander vergelijken.

De heer Jasper roemt *Mas Asnan* van Buitenzorg, als een uitmuntend graveur, wijst ook nog op het ragfijn goudfiligraan uit Kendari en Makassar, op de fraaie Javaansche bruid- en bruidegom-sieraden, en schrijft verder o.m.:

„De groep koperwerk is vrij ruim voorzien. Behalve vele nieuwe koperen gebruiks- en luxeartikelen uit Kotagedé, waaronder zelfs groote, met relief-ornamenten versierde boudoirlampen, het geciseleerde koperwerk uit Soerabaja, de glad gepolijste voorwerpen uit Soemedang, de gongs uit Samarang treffen we hier een belangwekkende groote verzameling antieke koperen voorwerpen aan, toebehoorende aan *Dr. Klaverweide* te Soerabaja, en een kleine collectie gebruikte voorwerpen van den Regent van Probolinggo.

„Bij vergelijking van oud met nieuw komt men gemakkelijk tot de ervaring, dat de echt-Javaansche gebruiksartikelen, zooals kommen, kwispedoors, sirihdoozen, vruchtenschalen, lampen, kandelabers, deurknopplaten, enz. uit het gebruik verdwenen zijn en tevens, dat de bijzondere procédés der kopergieters van weleer: het à-jour-gieten en de versiering met gala (een soort zwart email) bij de moderne toepassingen niet voorkomen."

Zoowel 't een als het ander is ten zeerste te betreuren. Zou men niet kunnen trachten die juist veelal zoo mooie, „uit het Javaansch gebruik verdwenen" voorwerpen, voor Europeesch gebruik te doen aanmaken?

Kommen en kwispedoors zijn hier prachtig voor bloembakken en vazen. En daarbij ook beide mooie versierings-procédé's „van weleer" te laten toepassen.

Verder lezen wij:

„Waarschijnlijk in verband met de toename der behoefte aan voorwerpen van goedkooper materiaal dan koper, is de Javaansche blikslagerij belangrijk vooruitgegaan.

„Ook dit teeken des tijds, gevolg van toenemenden praktischen, economischen zin, is aan de tentoonstelling waar te nemen. Hoewel vakopleiding in het blikslaan nog maar op enkele ambachtsscholen gegeven wordt, heeft de technische verbetering, waartoe nijveren, tengevolge van concurrentie noodgedwongen, moesten overgaan, goede resultaten gehad.

„Zoo heeft de vereeniging *Perkoempoelan Pertoekangan dan Keradjinan* te Prambanan (afdeeling Djokjakarta), onder leiding van het districtshoofd, degelijk afgewerkte, keurig beschilderde zinken voorwerpen voor de jaarmarkt geleverd, terwijl een verzameling blikken speelgoed uit Batang en Bandjarnegara verduidelijkt, dat ook de Javaansche nijveren er meer en meer op bedacht zijn, nieuwigheden uit te vinden en op de markt te brengen.

Groep V is die voor hout- en bamboebewerking:

„De Japarasche nijveren hebben reeds sedert vele jaren hun kunst toegepast op doozen van allerlei grootten en vormen van djati-, sono- en sawohout: handel in die producten wordt gedreven door eenige Chineesche ingezetenen van Japara."

Gelijk bekend, laat helaas de afwerking dezer produkten meestal veel te wenschen over, o.a. zijn de scharnieren en sluitingen zóó grof, dat de voorwerpen er geheel door misvormd worden. Onder goede leiding ter plaatse zou dit euvel toch wel te verbeteren zijn?

Indertijd, na de voltooiing van het houtsnijwerk voor de „Indische Zaal" in het paleis van H. M. de Koningin, Noordeinde te 's-Gravenhage, heeft Mr. Zeilinga, de vroegere Directeur der Javasche Bank, te Weltevreden, getracht die Japarasche *toekangs* daar aan het werk te houden door hen kleinere gebruiksvoorwerpen te doen maken voor den export. Jammer genoeg, heeft hij dit niet kunnen volhouden, omdat men die voorwerpen hier te hoog in prijs vond en ze daardoor niet genoeg aftrek vonden.

„Met de *toekangs* (kunstnijveren) van de z.g. *„golongan krio"* van den kraton, behoort *Djajengleksono* tot de bekwaamste houtsnijders van Djokdjakarta; hij maakt zelf ontwerpen van meubels, teekent de motieven hiervoor en besteedt aan de afwerking der voorwerpen veel zorg; duidelijk is dit laatste aan zijn inzending te zien.

„Tot de producten van vroegere houtsnijkunst reken ik de ingezonden medicijnkistjes, wajangfiguren, maskers, krisheften, paneelen voor huiswandversiering; van deze laatstbedoelde voorwerpen is een groote collectie door Ir. van Bergen uit Soerabaja ingezonden, stukken, welke tegen den wand der loods opgesteld zijn en een goed overzicht geven van de variaties der oude Oost-Javaansche rankstyleeringen. [1])

„De verzameling in groep V bevat ook houten, Balische beelden en Karo-Bataksche tooverstaven, waarvan de bovenzijde tot menschfiguren zijn uitgesneden, Karo-Bataksche waterkokers, voorzien van een houten stop met tuit, en Toradjasche vruchtenschalen met kenmerkende motieven in rood, zwart en geel.

„De vele methoden van bamboebewerking worden het best gedemonstreerd door de ingezonden meubels; hiervan vindt men stoelen, tafels, banken en schutsels, welke uit bamboereepen zijn opgebouwd.

„De groep lederwerk bevat complete zadels uit Brebes, met borduurwerk versierde *troempahs* of sandalen uit Gresik en Soerabaja, eenvoudige kruiten kogeltasschen uit de Karolanden en een volledig stel wajang-poerwo-figuren van Zijne Hoogheid den Sultan van Djokjakarta.

„De kunst van het uitslaan, kleuren en vergulden van leder wordt te Djokjakarta reeds geruimen tijd toegepast op voorwerpen voor Westersch gebruik; in deze groep zijn dan ook vele waaiers, taschjes, bladwijzers, lampekappen, portretlijsten enz. van zulk bewerkt materiaal tentoongesteld."

Slechts zeer weinigen van deze kunnen den toets van artisticiteit doorstaan; waarschijnlijk doordat zij onder verkeerde leiding ontstaan zijn.

„Kotagedé is een centrum van schildpadbewerking, vandaar, dat voor de jaarmarkt allerlei artikelen van dit materiaal zijn ingezonden."

Jammer genoeg, laat ook daarbij de afwerking dikwijls veel te wenschen over. Van lasschen schijnen die *toekangs* o.a. niets af te weten. Ook hier dus een dankbare taak voor voorlichtingsdienst en technisch onderricht.

De verslaggever schrijft ten slotte o.m.:

„De groep aardewerk toont een zeer groote verscheidenheid. Dank zij de door het Keramisch Laboratorium der Afd. Nijverheid van het Dep. van L., N. en H. ingestelde cursussen breidt de glazuurtechniek zich meer en meer uit; zij is thans bekend onder eenige pottenbakkers van Solo, Pekalongan en Trenggalek."

Tot ons leedwezen moet ons hierbij de opmer-

[1]) Ook in de onlangs door den binnenhuis-architect N. P. de Koo verbouwde Toonkamers van „Boeatan" komen deze, in de betimmering aangebracht, zoo goed tot haar recht. — Red.

TENTOONSTELLING
OOST- EN WEST-INDIE
VAN 11 JUNI TOT 28 JULI 1928

Koopt bij voorkeur bij onderstaande Adressen. Denkt ook om de

„OUDE STAD"

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM) 5606
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHEWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

Oosterbeek - Lage belastingen

LANDHUIZEN beschikbaar te OOSTERBEEK. Mooie omgeving, lage belastingen. Koopsom f 10.000.—. Hypoth. beschikbaar. Huurprijs f 750.—. Inl. Van Nispenstraat 20 te Arhnem en Makelaar VAN BURK, Oosterbeek. 5580

MELKINRICHTING
„MELBO"
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

UW ADRES voor het ONTVLEKKEN, PERSEN, STOOMEN en VERVEN, is: 5573
G. DE BLAAUW - ARNHEM
HOMMELSCHEWEG 81 - MANEGESTRAAT 13
Telefoon 3077

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHEWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

A. M. SMIT & ZN.
Heerenhoeden - Modes
BAKKERSTR. 53 - ARNHEM
IN HET CENTR. DER STAD. GEEN FILIALEN

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
JOHAN WILLEMS
ARNHEM 5613

Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx", Hommelstr. 38-40, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B - Telefoon 362.
„De Porselein Winkel", Kortestraat 17-18, Telefoon 1286.

Het goede adres in Arnhem voor alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen

Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder garantie.
Aanbevolen adres voor Oost en West.
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

PLATTE GOUDEN HEERENHORLOGES
Uiterst fijne DAMES POLSHORLOGES
REISHORLOGES 5587

De naam **ALPINA** waarborgt U kwa'iteit

F. G. HAAS & Zn. - Horlogemakers
BAKKERSTRAAT 42 - TEL. 1511 - ARNHEM

MANEGE J. VAN DEN EIJNDEN
— ARNHEM —

RIJPAARDEN TE HUUR

Rijles voor **leden** van de Manege per uur f 3.—, abonnement 20 lessen f 55.—. Voor **niet-leden:** buitenrijden, het 1e uur f 4.—, volgende uren f 3.—. Les in de manege f 4.— per uur. Lidmaatschap f 25.—. 5561
HANDEL IN LUXE RIJ- EN RIJTUIGPAARDEN

—FOTO— ARTIKELEN **capi**

N. KRAMER · KL. OORD 2 · ARNHEM

KUNSTNIJVERHEIDSHUIS
DIE OLDE MUNTE
BAKKERSTR. 56a, ARNHEM - TEL. 294

KUNSTAARDEWERK - RAM
GLASWERK - LEERDAM
WEEFWERK - DE INSLAG
TIN - BRONS - LEERWERK
SCHEMERLAMPEN - GRAFISCHE KUNST

HOTEL BELLEVUE (Nieuw)
ARNHEM :: TELEFOON 128
Gelegen over het Park ZIJPENDAAL en Sonsbeek (TENTOONSTELLING). Kamers met volledig Pensio Restaurant van 5-7 uur.
5587 CONSTANT MEIJER

A.I.C.

De A.I.C. belast zich met de uitvoering van electrische sterk- en zwakstroominstallatiën.
De A.I.C. zorgt voor complete sanitaire inrichtingen en warmwatervoorzieningen.
De A.I.C. heeft een ruime sorteering electrische-, gas- en sanitaire artikelen.
De A.I.C. geeft gratis deskundige adviezen en maakt plannen en begrootingen kosteloos.
De A.I.C. is het beste, meest vertrouwde en goedkoopste adres.
Wendt U daarom tot de 5553

N.V. Algem. Installatie Compagnie
Koningstraat 48 - Arnhem - Tel. 404
Aanbevolen adres door vele Indische families.

MODEMAGAZIJNEN
H. HENDRIKSEN
HOFLEVERANCIER
ARNHEM

Studio Moonen
PASTOORSTRAAT 9
ARNHEM :: TEL. 3420
UW Fotograaf?

SPORTMAGAZIJN „PHENIX"
C. J. EILERS
GROOTE SORTEERIN
SPORT-ARTIKEL
SPORTKLEEDIN
DAMES- EN
KINDERKOUSEN
TRICOT-COMPLE
STEENSTRAAT 98B :: TELEFOON 317
ARNHEM

Fa. FRIEDRICH HOFSTEDE - ARNH
BAKKERSTRAAT 66 :: TELEFOON
ALLE SOORTEN INSTRUMENTEN EN ONDERDEELEN IN GROOTE KEUZE STEEDS VOORHANDEN!!
MUZIEKINSTRUMENTENHANDE

TENTOONSTELLING „OOST- EN WEST-INDIE"

king van het hart, hoe ons gebleken is, ook bij een bezoek aan datzelfde Laboratorium, dat er helaas met den aangeboren kunstzin en de typische versierings-wijzen der inlandsche pottenbakkers geen rekening gehouden wordt. De inlandsche cursisten werkten er toen naar Europeesche modellen!

Hoe mooi van vorm en teekening is toch het echt Javaansche, zwarte aardewerk van Solo en dat van de Kei-eilanden, om maar een paar voorbeelden te noemen.

Langs chemischen weg onporeus gemaakt, zouden ze prachtig voldoen als vazen.

Repliek.

Wij zijn den heer *J. W. van Nouhuys* dankbaar voor zijn van belangstelling getuigende opmerkingen, als *„Ingezonden"*, in ons vorige Weekblad kenbaar gemaakt. Zijne vergelijking gaat echter mank, want bevordering van rooken behoort natuurlijk niet tot de Staatszorg, integendeel, doch van kunst, zelfs van klein-kunst, zeker wèl, al zien de meesten onzer dit nog niet altijd in.

De heer *v. N.* nam ons de woorden uit de pen met zijn aanbeveling van de onlangs verschenen officieele „Mededeeling no. I" der Afd. Nijverheid van het Dep. van L., N. en H., door *Ir. R. M. P. Soerachman*, waarop wij dezerzijds juist de volgende week, ook met ingenomenheid, de aandacht van de lezers dezer rubriek op willen vestigen.

Met de „als wel heel gemakkelijk" gewraakte uitspraak op blz. 184, Kol. Weekblad, 19 April 1928, bedoelden wij echter geenszins, dat de schatkist de Indonesische kunstnijveren aan „goedkoope" verfstof zou moeten helpen, doch: dat hun op dit voor hun geheel vreemde, chemische terrein, deskundige voorlichting zou kunnen worden gegeven van overheidswege. De noodzakelijkheid van goede voorlichting wordt trouwens door R. M. P. Soerachman, in zijn bovengenoemde mededeeling, speciaal betreffende de batikkunst, ook telkens betoogd, zooals wij de volgende week hier zullen aanhalen.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

„Van Leven en Werken in Indië".

De Loc. (27/3) is zeer ingenomen met het nieuwe boek van den heer *L. H. C. Horsting* onder bovenstaanden titel. Dit is nu werkelijk: leven en werken in Indië. De schrijver vertelt van lief en leed bij de triangulatie, van reizen door Sumatra en de Minahasa, hij beschrijft het leven van den Europeeschen onderzoeker in de binnenlanden en dat van de Inlandsche volken waarmee hij in aanraking kwam; hij weet te verhalen van zwerftochten in het oerwoud, hij laat ons het leven van de Badjo's kennen, met hun broze vlerkprauwen de wildste zee bevarend en hij diept talooze herinneringen op aan K. P. M.-reizen. Een gelukkige keuze van foto's maakt dit alles vooral voor den Indië niet kennenden lezer te begrijpelijker. *De Loc.* zou dit kleurige boek *verplichte* lectuur willen maken op alle middelbare scholen in Nederland en Indië en zou de ruimste verspreiding in Holland een belang achten. Zoo er één manier is om *werkelijk* belangstelling te wekken, is het deze. De strekking van het boek is het kortst aan te geven door vermelding van een foto, waarop men een Hollander, een Indo-Europeaan, een Siakker, een Minangkabauer, een Javaan, een Mandailinger en een Chinees ziet afgebeeld, vereenigd door hetzelfde werk, en door een rijmelarijtje dat als volgt luidt:

> „East is East and West is West, and never the twain shall meet".
> Dat is een rijmpje als zooveel, maar waarheid is het niet.
> Slechts zij, te lui voor onderzoek, zij praten als de rest
> Wie werkelijk poogt en werklijk zoekt, zegt: „het gaat opperbest".

Zoo is het. De politieke associatie moge dan een slechten tijd beleven en van het „gescheiden samengaan" moge de scheiding al te zeer de samenwerking in den weg staan — men zal er goed aan doen steeds te bedenken, dat deze verhouding tot de politieke sfeer beperkt blijft. De praktijk is, gelukkig, geheel anders. In het werkelijke leven bestaat de schrille tegenstelling, die men elders suggereeren wil, geenszins. De goede verstandhouding tusschen de volksgroepen onderling behoeft niet verstoord te worden; zij kan, door vermijding van bejegeningsfouten en mits een ieder zich-zelf blijft, ook immer goed blijven. „Leert Indië kennen", zegt de heer Horsting. En die raad geldt ook voor... wie in Indië wonen.

De Loc. van 29 Maart (blz. 1) schrijft over het *Ned.-Ind. Verbond* in Nederland.

De bestuurshervorming.

De motie-Joekes is in de Tweede Kamer verworpen en daarmede de kans verkeken, dat de uitvoering der bestuurshervorming op Java wordt opgeschort (*Bat. Nwsbl.* 28/3). De Buitengewesten zijn, practisch, buiten geding. De aanvaarding van de motie-Middendorp in de najaarszitting 1927 van den Volksraad, bracht niet slechts het ontwerp tot het instellen van een gouvernement Zuid-Sumatra buiten discussie, maar tevens de vraag van de doorvoering der hervorming op de Buitengewesten in het algemeen terug tot het stadium van hervatte studie, een studie, die zeker nog wel eenige jaren zal vergen. Voor wat betreft Java echter zal de hervorming voortgang vinden: de Kamer stelt inlichtingen nopens ervaringen en vooruitzichten intusschen zeer op prijs en wie weet zien wij dus toch de Commissie van Onderzoek, die de Volksraad blijkens den brief van de Commissie van overleg gaarne zou zien ingesteld, nog aan het werk gaan. De Kamer, op formeele, zij het hoogst gewichtige formeele gronden de motie-Joekes afwijzende, zal zich nu allicht de vraag stellen: of het dan niet fout was, in de Staatsregeling de nieuwe bestuursorganisatie zóó summier te begrenzen, dat feitelijk het geheele bestek dier organisatie aan den Indischen wetgever werd overgelaten, schoon de hervorming toch verre uitgrijpt boven de locale aangelegenheden, aan Indië toegewezen. Maar ook dit blijve dan ter nadere beoordeeling aan de staatscommissie, die zal worden ingesteld bij gelegenheid van de openbare behandeling van de wetsontwerpen betreffende de wijziging der I. S.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (28/3 „De motie-Joekes verworpen"; 28 en 29/3 „Een interview met prof. Stibbe"), *De Loc.* (26/3 „Rijkseenheid": 28/3 „Verworpen"), het *Soer Hbl.* (26/3, 3de bl. „De nieuwe driehoek", *Z.*) en de *Java-Bode* (30 en 31/3 „In critische sfeer"), de *Deli Crt.* (4/4 „Geen appèl aangeteekend"") en *De Sum. Post* (3/4 „De Commissie-Simon").

Het Indische burgerschap voor grondbezit.

De positie van zekere Indo-Europeanen in Indië is zeer ongunstig geworden en niet zonder grond is er gezegd, dat deze zich eenmaal aan de Inlandsche zijde zullen scharen. Vooral om staatkundige redenen verdient dit geen aanbeveling. Het denkbeeld van de toekenning van het Indisch burgerschap aan het Indo-Europeesche element, raakt tal van de gewichtigste kwestiën aan van vooral staatsrechterlijken en agrarischen aard. Men moet zich — zegt *W. J. K.* in de *Java-Bode* (28 en 30/3) — dan ook ernstig rekenschap geven van de consequenties, welke uit dat burgerschap kunnen voortvloeien. Het burgerschap brengt mede: gelijke rechten, doch ook gelijke plichten. De Indo-Europeaan spreekt van zijn „heilig" recht op den geboortegrond, welke hij heeft te verdedigen en eischt dat „heilig recht" op; doch vergeet, dat tegenover rechten plichten staan. Aan het Inlandsch grondbezit zijn servituten verbonden. De domineerende vraag zal zijn: in welken rechtstoestand moeten de door den Indo-Europeaan door ontginning geoccupeerde gronden gebracht worden? Moet in casu het „Indonesisch" gronden-recht tot richtsnoer genomen worden, of kan hiervan worden afgeweken en dan op welke wijze en in hoeverre? Het „Indisch burgerschap" zal voor de beter gesitueerden geen zin hebben, maar voor een steeds toenemend aantal, minder begunstigden, zal het instituut een uitkomst *kunnen* brengen. Het hangt er van af, hoe men aan het denkbeeld van een Indisch burgerschap voor den Indo-Europeaan, vorm kan geven, dit in de wetten kan vastleggen, zonder dat de Indo-Europeaan zijn status van Nederlander verliest. Het denkbeeld verdient in ernstige overweging te worden genomen. Het ontstaan van farms, de vorming van een gezeten Europeeschen boerenmiddenstand in Indië mag geacht worden van groote beteekenis te zijn. In het feit, dat de Indo-Europeanen in Banjoewangi, hoewel in menig opzicht gehandicapt, uit den grond méér weten te halen, dan de wong-tani, ligt het bewijs voorhanden, dat in de Indo-Europeesche groep wel de *bibit* zit voor een middenstand.

In de *Java-Bode* van 29 Maart („*Burgerschapsrecht of grondeigendom?*") betoogt J. V. dat het er nu maar om gaat de Regeering tot het inzicht te brengen, dat zij in leege gebieden van de Buitengewesten, zonder met den geest van de bestaande agrarische bepalingen in strijd te komen, aan Indische Nederlanders grondeigendom zou kunnen verstrekken er daardoor de vestiging van duurzame Westersche, landbouwende nederzettingen zou kunnen mogelijk maken. De daartoe noodige wetswijziging, benevens het vereischte werk van Gouvernements-deskundigen mag zij waarlijk wel over hebben voor de Indische Nederlanders, een bevolkingsgroep, aan welke zij zooveel te danken heeft en welke zonder dergelijke beveiligingsmaatregelen in de toekomst dreigt te zullen worden overspoeld door den Aziatischen bandjir.

De mijnordonnantie.

Er is een nieuw *ontwerp-Mijnwetgeving* (*Deli Crt.* 5/4). De tot dusver toegepaste ordonnantie was verouderd. Herhaaldelijk worden hierover van de zijde der betrokken belanghebbende Mijnbouw-exploitanten en -exploranten klachten vernomen. De Regeering, de juistheid hiervan erkennende, droeg daarom eenige jaren geleden de heeren *L. Houwink* van het Mijnwezen en *Mr. P. Chr. Groenemeyer* van het Dep. van Justitie op een nieuw ontwerp-mijnordonnantie samen te stellen. Sedert eenigen tijd is dit gereed gekomen en bij de Regeering ingediend. Daarop is het naar alle particuliere mijnbouwbedrijven toegezonden met het verzoek om op- en aanmerkingen te verstrekken waarterzake van de onderscheidene bepalingen, waarmede eventueel rekening zou kunnen worden gehouden. Men is het er in de betrokken belanghebbende kringen over eens, dat in dit nieuwe ontwerp-mijnordonnantie op loffelijke wijze de aanvragen om vergunningen zijn vereenvoudigd.

In de Alasvallei. De Oostkust.

De hoofdredacteur van de „Deli Crt." maakte een schitterenden, 200 K.M. langen tocht door het Alasgebergte naar Toeka Tjane. Hij kreeg, in de 15 K.M. breede Alasvallei aangekomen, groote bewondering voor het vele werk dat daar in een zeer kort tijdsbestek verricht is, door goede samenwerking van

Bestuur en planters (*Deli Crt.* 27 en 28/3). Sumadamzaak berust op een ongelukkige handel van een enkelen man; overal in de Alasval heerscht rust en wordt gewerkt aan de ontwikk ling van dit nieuwe cultuurgebied, dat met rass schreden vooruit belooft te gaan. Het is van z groot belang dat in het Atjehsche de nog maar z kort geleden tot rust gebrachte streken rustig bl ven. En de pacificatiemiddelen bij uitnemendhe zijn toch zeker de aanleg van wegen en het ves gen van cultures, omdat alleen daarvan een bl vende invloed ten goede te verwachten is.

De Sum. Post (31/3) geeft de jaarrede weer v den voorzitter der Handelsvereeniging te Med over: „*De Oostkust in 1927*". Het scheepvaartv keer van Belawan is opnieuw sterk vooruitgega Er bestaat alle hoop, dat het tijdvak, waarin de heele havenaanleg van Belawan als eene mislu king moest worden beschouwd, thans definit voorbij is. Ook het spoorwegverkeer ging weer st vooruit, althans wat het goederenvervoer betre Het aantal cultuurarbeiders bedroeg eind 192 238.000 contractanten en 35.000 andere wer krachten.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Menado.

Een ongeteekend artikel in de *Bintang Timo* (liberaal, Weltevreden) over de toestanden Menado, welke in den laatsten tijd aan het lic kwamen, wijst er op dat het bestuur over deze re dentie met de tientallen volkseenheden die sche tegenover elkaar staan met allerlei onderstro mingen, een der moeilijkste is en dat vele B ambtenaren met groote bestuurscapaciteiten er aflegden. Van den laatsten tijd was Reside Tideman een ethicus, die alles door een schit rende bril bekeek en slechts de oppervlakki massa zag.

Zijn opvolger, een Atjehman, kreeg een moeil legaat te aanvaarden, wist in minder dan geen de sympathie der bewoners te verwerven, do heeft het twijfelachtig voorrecht adviseurs te h ben, die de toestanden slechts uit lectuur kenn

Dr. Ratulangi waarschuwde de Regeering re in den Volksraad, doch de Regeering protesteer tegen de voorstelling van zaken en verklaa Resident Tideman volkomen te vertrouwen. bekend geworden Tonsea-schandalen met de gr tere en kleinere verduisteringen enz., werpen ech een fel licht op de bestuurszaken aldaar en do de vraag stellen of de Regeering er geen paal perk aan gaat stellen.

De toestanden laten er, volgens schrijver, veel wenschen over en men komt tot de conclusie, het met 't bestuur dat er thans in Menado is, ge verwondering behoeft te baren, indien zulke hemel schreiende misstanden kunnen worden stendigd en welig kunnen tieren.

Wenschelijk is het, concludeert schrijver, dat Regeering daar absoluut schoon schip maakt der de ambtenaren en dezen aan hun plicht her nert of er uit zet.

Westersche voorbeelden.

De door Europeesche kranten als het Soer. H en het Nieuws v. d. Dag bekritiseerde advertent waarin een Inlandsch jongmensch verklaarde k nis te willen maken met een Europeesche da geeft den hoofdredacteur van het nationalistis blad *Darmo Kondo* te Solo aanleiding om in nummer van 15 Maart op te merken dat dit navolging is van de Europeesche gewoonten. Europeesche pers gaat volgens hem nog verder beveelt de bestraffing van zulk een jongmens aan. Schrijver vraagt zich af of de Europees pers er ook mee ingenomen zou zijn als de landsche bladen de bestraffing eischen van Europeanen die een huishoudster nemen.

Schrijver keurt de handelwijze van het jo mensch niet goed, want men moet niet alles Westersch is overnemen. Men moet bedenken, hij, dat het Oosten zijn eigen zeden en gewoon heeft, die beslist niet lager staan dan die van andere natie.

De vrijspraak der Indonesische studenten.

In het Javaansch-nationalistische blad *Se Tomo* te Djokdja van 20 Maart wordt gezegd

de dag van 22 Maart, waarop uitspraak zal worden gedaan in de zaak der Indonesische studenten, die tevens een Islamietische feestdag is, voor de Indonesische nationalisten een dag van blijdschap of van droefenis zal zijn. Het zal de eerste keer zijn, dat er Indonesiërs in Nederland als slachtoffers vallen voor de nationale politieke beweging.

Hoe het zij, de bewuste dag moet, naar schrijver meent, worden hoog gehouden en telkens herdacht; hij moet worden beschouwd als een nationale feestdag; er is hiervoor te meer reden indien de studenten worden vrijgesproken.

Nadat de vervolgens plaats gehad hebbende vrijspraak in een later nummer met vette letters was aangekondigd, verklaarde de redactie dat de Indonesiërs in het toonen van blijdschap over het vrijsprekend vonnis niet achter moeten staan bij de menschen in Nederland. De dag moet elk jaar herdacht worden. Bovendien kan volgens de redactie een woord van lof niet onthouden worden aan de rechtvaardigheid der rechtbank in Den Haag, noch een woord van dank aan de verdedigers Mr. Duys en Mr. Mobach. De vereeniging S.D.A.P. en het blad *Het Volk* kunnen als broeders worden beschouwd. Het heugelijke feit moet feestelijk worden gevierd door een zoo groot mogelijke meeting, want daarmede staan de Indonesiërs rechtop op de laagste trede van de ladder der onafhankelijkheid.

Ook in de *Darmokondo* (orgaan van Boedi Oetomo) van 26 Maart wordt de vrijspraak herdacht. Het vrijsprekend vonnis is volledig in het Maleisch weergegeven. De hoofdredacteur Hadji Soetadi teekent daarbij eveneens aan, dat dank is verschuldigd aan de verdedigers en aan allen die aan de studenten steun en medewerking verleenden.

Wij moeten, zegt hij, dankbaar zijn dat de Haagsche rechtbank de rechtspraak hanteerde op de basis der rechtvaardigheid. Want, volgens zijne opvatting is het juist deze rechtvaardigheid tegenover de Indonesiërs die het heil van Holland zal brengen. Indien een rijk onrechtvaardig begint op te treden, is het begin van den ondergang reeds nabij. Alleen onder de sana-menschen (vreemdelingen) onderling heerscht nog steeds een heftige strijd omtrent de keuze der houding welke heilaanbrengend voor het land kan worden geacht.

De Indonesiërs, die niet de bevoegdheid hebben zich met zaken, Holland betreffende, te bemoeien, blijven slechts toezien en luisteren. Alleen dan wanneer het mede hun zaken raakt, zullen zij een waarschuwing laten hooren.

Wij zullen den weg van den vrede en van de vreedzaamheid bewandelen! zegt H. S.

De *Bintang Timoer* van 26 Maart, die eveneens het heugelijke feit in een artikel herdenkt, betreurt de preventieve hechtenis van 6 maanden, welke de studenten hebben moeten ondergaan en heeft o.m. opmerkingen over den aan hen toegevoegden Raadsman, wiens handelingen volgens schrijver de oorzaak zijn geweest van de affaire en tot de vervolging hebben aanleiding gegeven.

Verder hoopt schrijver dat dergelijke dingen voortaan door een heel andere bril zullen worden bekeken en dat de huidige Regeeringspolitiek wel van eenigen invloed zal zijn op de menschen daar in Nederland, opdat het groote gevaar dat uit dergelijke kwesties zou kunnen voortvloeien, afgewend zal kunnen worden.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Menscheneten aan de Digoel-rivier.

Over de kwestie of er door de Papoea's die in de omgeving van de Digoel-rivier op Nieuw-Guinea verblijven, werkelijk menschen werden gegeten is al heel wat geschreven, vooral door hen, die het zeker wisten, omdat ze het hadden van „hooren zeggen".

Pr. N. Verhoeven te Merauke, die door langdurig verblijf in 't land der Papoea's wel eenigszins recht van spreken heeft in deze kwestie, schrijft er over in het Mei-Nr. der Annalen van het Missiehuis te Tilburg. Hij heeft wel hooren beweren dat er op Nieuw-Guinea in het geheel geen anhtropophagen wonen, doch kan dit beslist tegenspreken, wetend dat ook de Kaja Kaja (Marindineezen) bij sommige gelegenheden zich aan menschenvleesch te goed deden. Maar vooral de Digoel stond bekend als het land der menscheneters, zegt schr., en hij vervolgt:

Nu kwamen ongeveer alle gegevens tot nu toe van de [Paradijs-] vogeljagers, die zich natuurlijk ook graag interessant maken en de baan vrij hadden, omdat ze niet te controleeren waren; maar waar de geruchten zoo algemeen waren, moet er toch wel iets los zijn geweest. Het is niet zoo gemakkelijk juist te weten te komen, hoe de toestanden daar zijn. Men kent tot nu toe te weinig van de taal om de menschen goed te ondervragen en goed te verstaan. Zelf ook heb ik het met de paar dozijn woorden, die ik machtig was, geprobeerd, maar dan beschuldigen ze terstond alle anderen van menscheneten en spreken zich zelf vrij; en een kruisverhoor.., daar begin je niet aan met 25 woorden!

Heeft men jongens, die eenigen tijd in Merauke geweest zijn, vroeger in den tijd der vogeljacht, dan kan men terecht met Maleisch, maar dan moet men hen al heel goed kennen of ze zijn „maloe" om over hun gewoonten te spreken.

Terwijl de rest der Digoeljongens na het sluiten der vogeljacht weer terugtrokken naar hun bosschen, bleven er een paar in ons internaat hier in Merauke, zoodat we die jongens nu reeds 4 jaar hier hebben en ze voor den Toean geen geheimen meer hebben. Ook een andere, die ook reeds twee jaren bij ons was, maar die het heimwee naar zijn bosschen weer teruggeroepen had, kwam dezer dagen hier aangevlucht, heelemaal te voet van de Moedjoe, een der zijrivieren van de Digoel; een tocht van een twintig dagen door de bosschen! Zijn broer was reeds gedood en opgegeten en hij zelf gezocht, zoodat hij het veilige Merauke koos. Juist naar aanleiding van hem heb ik alle Digoelers, die hier nog bij ons zijn, eens ondervraagd en ze gaven mij den toestand aldus:

In alle streken, waar onze jongens vandaan komen aan de Kowo en aan de Moedjoe, twee zijrivieren van de Digoel, wordt menschenvleesch gegeten, maar niet ieder mensch wordt gegeten en ook niet iedereen mag het eten. Vrouwen en kinderen worden niet gegeten en mogen het ook niet zelf eten. Het doel van het menscheneten is, naast het zich verschaffen van vleesch, zich de kracht toe te eigenen van het slachtoffer. Daarom juist worden mannen en grootere jongens gegeten, omdat zij meer moed hebben en dus meer moed geven; ook wordt er alleen door hen gegeten, omdat *zij* alleen behoefte hebben aan moed. Het zich verschaffen van vleesch is echter ook een factor, want juist de jongens die in Merauke zijn geweest en dus beter doorvoed zijn, zich hebben leeren wasschen en dus een zuiverder huid hebben, worden gezocht.

Personen die op eigen gelegenheid anderen aanvallen zijn zeldzaam, alleen een of andere brani durft dat. De vluchteling die hier, aankwam, was gevlucht voor twee menschen die zijn streek onveilig maakten. Hij noemde me zeven of acht menschen op, die door hen gepijld en opgegeten waren, waaronder ook zijn broer. Hij zelf was 's nachts gevlucht uit het hooge huis, waarin hij bepijld werd.

Maar die twee, die daar de streek onveilig maakten, waren een uitzondering. De gewone methode is met een sterke macht er op uit te trekken, een dorp te overvallen en alle mannen af te maken om zich vleesch en moed te verschaffen. De Kaja-kaja trok er ook zoo op uit; zijn doel was echter koppen verzamelen, iets wat op de Digoel heelemaal onbekend is. De Digoelers zijn geen koppenjagers, maar vleeschjagers.

Bij een algemeene jacht wordt het vleesch gelijk verdeeld. Heeft een of andere brani echter op eigen gelegenheid iemand afgemaakt, dan heeft hij te veel voor zich alleen en wordt het vleesch verkocht. De prijs van een man (het klinkt wel „cru"), waarvan hij de dijen voor zich houdt, is nog een ijzeren bijl; ijzer is nog een zeer kostbaar bezit in die streken.

Het lijkt wel ongeloofelijk, maar ik geeft het juist weer zooals ik het hoor hier van onze jongens, die wel zoo met ons vertrouwd zijn, dat ze absoluut geen geheim voor ons hebben. Trouwens het klinkt toch heel wat gematigder dan de vele verhalen der vogeljagers.

We kunnen gerust aannemen, dat „anthropophagie" aan de Digoel bestaat en veelvuldig voorkomt, al gelooven we dan niet alles zooals de fantasie der jagers het heeft opgesierd: het is zoo in zijn nuchtere werkelijkheid al erg genoeg.

Wordt er niet ingegrepen, dan gaat ook dit volk, dat voor zoover bekend zeer ontvankelijk is voor ontwikkeling en beschaving, denzelfden weg, waarlangs reeds heel wat volk op Nieuw-Guinea verdwenen is.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

Met betrekking op Ned.-Indië bevat de Mei-afl. eene beschrijving door den hr. H. Witkamp van een in het najaar 1922 door hem ondernomen tocht van Moearapahoe uit naar den Goenoeng Ketam, op de grens van het landschap Koetai en de afd. Doesoenlanden in Zuidoost-Borneo. Aan het opstel zijn toegevoegd een kaart en, uit ethnografisch oogpunt, belangwekkende foto's. — Verder schrijft Pr. J. van de Kolk over het tandenvijlen bij de Tanimbareezen. Tegenwoordig zijn het nog slechts de jonggehuwde vrouwen die zich aan deze buitengewoon pijnlijke operatie onderwerpen. — Ook bevat deze afl., als gewoonlijk, een Indisch bibliografisch overzicht van W. C. M.

De Indische Mercuur.

No. 18 (2 Mei). De prijs van consumptiesuiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De heer Hallet en de koelieordonnanties in British Malaya, door Mr. H. J. Bool. — Onderzoek van de topsterfte in de koffie van Zuid-Sumatra, door Prof. Dr. L. P. de Bussy (met afb.). — De Belgische Congo. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft recente literatuur over cacao, kina, koffie, suiker, tabak, thee.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van jaarg. '28, No. 3. Het rassenvraagstuk, door Prof. Dr. E. Moresco. — De lagere rechtsgemeenschappen overzee, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven. — Het Sumatra's Westkust rapport, door J. Kreemer. — Enkele aanteekeningen op het rapport van Sumatra's Westkust, door C. Boterhoven de Haan. — Eenige onderwerpen van de desa-autonomie, door H. J. Vingerhoets. — Het een en ander omtrent de inheemsche rechtsgemeenschap in het bizonder de Boegineesche, in het rechtstreeks bestuurd gebied van Z. W. Celebes, door A. Spoor Jr. (vervolg). — Een eigenaardige adat (lijkverbranding) bij de Manjan Dajaks in de Oost Doesoenlanden, door F. Treffers. — Kroniek. — Literatuur.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Mei-afl. brengt een uit ethnographisch oogpunt hoogst belangrijk opstel van Dr. W. Kaudern, verlucht met een serie prachtige, gekleurde platen, reproducties van schilderijen, door den schrijver vervaardigd tijdens zijn reizen op Celebes. — De heer H. T. Damsté vraagt de aandacht voor een „Bramara Sangoepati", een oud palmbladhandhandschrift van Bali, eveneens kwistig geïllustreerd. — Dr. F. W. T. Hunger schrijft over klapperboomen, zgn. aar-klapperboomen, welke in bloeiwijze sterk afwijken van de gewone Cocos nucifera. Schr. heeft tijdens zijn laatste Indische studiereis (1921) deze afwijking geconstateerd niet alleen op Java, doch ook op vele andere eilanden van den Archipel. Ook deze bijdrage is verduidelijkt met eenige afbeeldingen. — Ten slotte bevat deze interessante afl. nog eenige boekbesprekingen.

Haagsch Maandblad.

Het Mei-Nr. van dit tijdschrift bevat het eerste gedeelte eener verhandeling van den heer G. J. Staal, getiteld „Om de specerijen", waarin schr. een beeld geeft van de historische ontwikkeling van het Nederlandsch gezag in den Indischen Archipel tot de invoering van het cultuurstelsel in 1830. — Verder bevat genoemd Nr. nog eene bijdrage van historischen aard, n.l.: „Atjeh voor en na de pacificatie", geschreven door den heer J. C. Lamster.

Missie- en Zendingsperiodieken.

Annalen der Broederschap van den H. Geest. Maart '28. Hoe ziet 't hartje van Borneo er uit (met ill.), door Fr. Trekvogel (vervolg).

De Banier. 15 Maart '28. Brieven uit de Buitengewesten. XIX. De adat en wij (vervolg), door Etac (zie ook het Nr. van 22 Maart). — De C. E. P. en hare verhouding tot de Inlandsche Christenen (vervolg).

St. Melaniawerk. Maart '28. Wajang, door A. Spékle S.J. (met afb.). — April '28. De offers bij den rijstbouw in Midden-Java, door A. Spékle S.J. (met afb.).

Wolanda-Hindia. April '28. Aan den rand van de Stille Zuidzee (vervolg), door Ds. C. Fergusson. — Van Indische menschen (met afb.).

St. Claverbond. Mei '28. De R.K. Muloschool van Djocjakarta (met afb.). — Raden Adjeng Kartini (met portret), door G. Vriens S.J. — Een gewichtig werk voltooid (Seminarie te Djocja), door Fr. Sträter S.J. (met ill.).

De Macedoniër. April '28. Wat de Soembaneesche verhalen ons leeren omtrent het volksgeloof der Soembaneezen (vervolg), door P. J. Lambooy. — Kort overzicht van Nieuw-Guinee, door D. Pol. — De Zending in China, door S. Knak.

Onze Missiën in O. en W. Indië. April '28. Verkennigstocht naar West-Nieuw-Guinea, ter voorbereiding van eene eventueel op te richten R. K. Missie-Statie, door Dr. M. Neyens (vervolg). — De Bataklanden en Art. 177, door P. fr. Valentinus. — Indië en Wij. De „Inlandsche meerderheid". — Scheiding van Kerk en Staat. — Op dienstreis onder de Dajaks, door Pr. J. B. van der Linden. — Methodisme op Borneo, door P. Marius van Zevenbergen.

Annalen Missiehuis Tilburg. Mei '28. De Zusters op Kei bij het zilveren Missie-jubilea, door W. Kamerbeek (met afb.). — Tanimbareesche plaatjes, door J. Tubbing. — Menscheneten aan de Digoel, door N. Verhoeven.

* * *

Associatiebegrippen bij de Marindineezen (van Zuid Nieuw-Guinea), door H. Geurtjens (Mensch en Maatschappij, Mei '28).

De bedevaart naar het land van den Islam (met tal van afbeeldingen), door A. D. Verschuur. (Het Nederlandsche Zeewezen. Mekka-Nr. 27 April '28).

Oude huizen te Batavia (met afb.), door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger. 4 Mei '28).

Suriname.

Het een en ander uit de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Eerste Kamer over de Surinaamsche begrooting voor 1928 moge hier volgen:

De vraag, of het overleg tusschen de regeering en den Ondernemersraad voor Suriname betreffende toevloeiïng van beleggingskapitaal reeds tot practische resultaten heeft geleid en zoo neen, of daarop goede vooruitzichten bestaan, kan de minister, wat dit laatste betreft, in toestemmenden zin beantwoorden. De vraag of de verlenging voor onbepaalden tijd van de faciliteiten voor landbouwondernemingen ook zal gelden voor de kleine plantages, wordt bevestigend beantwoord. Ook het kleinbedrijf op de grondjes heeft de volle belangstelling der regeering. In hoofdzaak komt de bemoeienis van het Bestuur met de kleine landbouwers hierop neer, dat het tracht het gehalte der te verbouwen gewassen door de voorlichting en de verschaffing van goed plantmateriaal vanwege den cultuurtuin te Paramaribo zoo hoog mogelijk op te voeren, dat het de wijze, waarop het bedrijf wordt uitgeoefend, zooveel mogelijk in de juiste banen leidt en dat het den afzet der producten, voor zoover deze niet ter plaatse worden verbruikt, naar zijn beste vermogen bevordert.

De ondervindingen, door den minister opgedaan bij zijn pogingen om te komen tot den opbouw van een plan als door hem in de Tweede Kamer toegezegd, brengen hem meer en meer aan de zijde van die leden, die van een dergelijken opzet geen resultaat verwachten. De gedragslijn, bij het vooruitbrengen van een in verval geraakt gebiedsdeel te volgen, laat zich, naar hij bij die pogingen ervoer, niet voor een toekomstige periode vastleggen; zij wordt beheerscht door de conjunctuur van elk afzonderlijk oogenblik en instede van heilzaam, zou een dergelijk plan zelfs schadelijk kunnen werken, omdat men zich onwillekeurig er door gebonden zou achten en aldus op eenig oogenblik zou komen tot maatregelen, die niet meer aan de eischen van dat tijdstip zouden voldoen. Bij de talrijke overwegingen en beschouwingen, door den minister aan dit onderwerp gewijd, is ten slotte slechts éene zaak komen vast te staan: de noodzakelijkheid, dat vóór alle dingen het landbouw-grootbedrijf tot welstand moet komen. Wordt dit bereikt, dan zal die welstand zich geleidelijk kunnen uitbreiden over de kleinbedrijven.

Hetgeen de Minister hier zegt over het „plan", waarop de Tweede Kamer had aangedrongen, geeft ons aanleiding hier te herinneren aan wat wij in het nummer van 23 Februari schreven:

„Een der voornaamste grieven tegen den Minister was het uitblijven van het bij de vorige begrooting toegezegde „algemeene plan" voor de economische opheffing van Suriname. Wij gelooven dat de Minister onvoorzichtig gehandeld heeft toen hij zulk een plan toezegde. Wij voor ons hebben geen flauwe voorstelling hoe zoo'n plan er zou uitzien, zonder een herhaling te zijn van gemeenplaatsen."

Op versobering van den landsdienst is en blijft de Regeering bedacht. Het door enkele leden geopperde denkbeeld om elken begrootingspost te doen beoordeelen door menschen van erkende bekwaamheid, acht de Minister terecht niet te verwezenlijken. Vooralsnog wil het hem voorkomen, dat het voorstellen van versobering van den landsdienst in de eerste plaats en in beginsel meer tot de taak van den Landvoogd behoort.

Door voorgangers van den Minister is dit niet altijd zoo ingezien. Overigens gelooven wij niet dat er zoo heel veel te versoberen valt, zonder dat het afbraak wordt.

Terecht merkt de Minister op: 1°. dat eene zeer verspreid wonende bevolking als in Suriname wordt aangetroffen, relatief hooge bestuurskosten vergt; 2°. dat een volledige landsdienst, zooals voor een afzonderlijk gelegen, niet met andere territoria combineerbaar gebiedsdeel wordt vereischt, aan zekere minimum-afmetingen is gebonden, beneden welke men nu eenmaal niet kan gaan zonder het geheel van dien dienst te ontwrichten.

Waar nu de minimum-grens van den landsdienst niet voor verlaging vatbaar is en bij de voorgenomen verdere versobering vermoedelijk spoedig zal zijn bereikt, blijft er niet anders over dan ten krachtigste op verhooging der draagkracht aan te sturen en daardoor tot een meer harmonische verhouding tusschen deze beide grootheden te komen.

Onder de bestaande omstandigheden is aan de verdere behoeften van Suriname op bevolkingsgebied het best tegemoet te komen door behoud van het huidige immigratie-stelsel, met deze restrictie, dat daarnevens de werkzaamheid van krachten uit het gewest zelf zooveel mogelijk ook van overheidswege worde bevorderd en dat geen grootere aanvoer van landarbeiders plaats vinde dan met de werkgelegenheid in overeenstemming is.

De vraag of bevordering van het praktisch landbouwonderwijs in Suriname aanbeveling verdient, behoort tot de punten waarover de Minister met den benoemden Landvoogd, Dr. Rutgers, in gedachtenwisseling is getreden.

Wat de gelijkstelling op onderwijsgebied betreft, acht de regeering zich nog steeds gebonden aan de te dien aanzien in 1922 door het kabinet-Ruys de Beerenbrouck vastgestelde gedragslijn, volgens welke, met het oog op den staat van 's lands middelen, de totstandbrenging van de alsnog tot algeheele verwezenlijking van het gelijkbekostigingsprincipe te treffen maatregelen geleidelijk moet geschieden. Het vraagstuk van gelijkstelling der in de overzeesche gebiedsdeelen verkrijgbare onderwijsakten met overeenkomstige Nederlandsche akten is in zijn geheel thans in studie bij den minister van onderwijs, kunsten en wetenschappen.

* * *

„De Telegraaf" van 2 Mei schrijft:

Betreffende de wetsontwerpen tot nadere wijziging en aanvulling van 't reglement op 't beleid der regeering in de kolonie Suriname, de Surinaamsche Bankwet-1928 en het ontwerp tot toekenning van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel in Suriname aan de biljetten van de Surinaamsche Bank, is thans het verslag der bijzondere commissie uit de Kamer verschenen. Uit het verslag blijkt, dat de commissie zich met de voornaamste strekking der wetsontwerpen zeer wel kan vereenigen. Zij heeft geen bezwaar tegen verlenging van het octrooi van de Surinaamsche Bank, waardoor aan deze instelling opnieuw het recht wordt verleend als circulatiebank voor Suriname op te treden. Ook kan zij zich vereenigen met de noodbepalingen, die het nieuwe octrooi zullen beheerschen, zoomede met de voorgestelde toekenning van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel te Suriname aan de biljetten van de Surinaamsche Bank.

Eenige leden der commissie vonden nog aanleiding de vraag te stellen of er wel voldoende grond is om het sedert 1920 in Suriname bestaande uitvoerverbod van zilver te handhaven. De minister van Koloniën heeft daarop toegezegd, dat hij eenige deskundigen zal raadplegen omtrent de mogelijkheid van opheffing van het verbod van zilveruitvoer en omtrent eventueele maatregelen tot voorkoming van sterke schommelingen in den wisselkoers tusschen Suriname en Nederland.

In een nota van wijziging wordt door de regeering o.m. tegemoetgekomen aan den wensch van de commissie om de waardestijging en -daling van de bezittingen, verkregen door belegging van het reservefonds en van het daarvoor in aanmerking komende deel van het maatschappelijk kapitaal der Surinaamsche Bank ten bate of ten laste van h reservefonds te doen komen.

* * *

Zooals onze lezers weten, maakt de heer Brun plaatsvervangend hoofdredacteur van het „Handel blad", een studiereis naar Suriname. Van zijn han zijn reeds een tweetal interessante brieven in nummers van het „Handelsblad" van 30 April 2 Mei verschenen, waarvan wij de lezing zeer aa bevelen.

Curaçao.

Dokters.

In het Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskun is onlangs een waarschuwing gericht tot de Nede landsche geneesheeren, die naar Curaçao zoud willen vertrekken met verwijzing naar het geval v een gewezen directeur van O. G., die tegen z vrijen wil door den Gouverneur was ontslagen vó het verstrijken zijner verbintenis, en daarom „ een in executorialen vorm gestelde gouvernement beschikking, die de kracht heeft van een rechterli vonnis, zoodat de gouverneur en de minister v koloniën beslag mogen leggen op de bezittingen de inkomsten van den geneesheer" verplicht is g worden niet alleen de terugreis, maar ook de hee reis en de uitrustingskosten uit eigen middelen rug te betalen. Tevens werd verwezen naar een a deren directeur van O. G., die een jaar op Curaç heeft vertoefd en „op een eigenaardige manier b handeld was" door den gouverneur.

De *Amigoe* dringt op onderzoek door een onpa tijdige commissie aan. Intusschen komt dr. Van d Hoog in de *N.R.Crt.* van 2 Mei l.l., de waarschuwi nog eens onderstrepen met zijn gezaghebbend woor toegevende, dat er onder andere omstandighed voor een geneesheer op de W.-I. eilanden buiteng woon prettig werk is te verrichten, en in het b zonder de betrekking van directeur O. G. er een die aan een goed onderlegd bacterioloog, die teve de kunst verstaat om met de geneesheeren van v schillende nationaliteiten, die op Curaçao gevesti zijn, samen te werken, groote voldoening k schenken.

Werkvolk.

De heer Zeilinga, door het *Handelsblad* in pers sprek gehoord, wees op het moeilijke vraagstuk d werkkrachten. Het vreemde werkvolk weigert eens te werken het voorgeschreven aantal uren heelemaal. Hij pleit voor een „werkcontract". L men den werkgever desnoods zware verplichting tegenover den werknemer opleggen, als daar ma tegenoverstaat, dat het werkvolk door een poen sanctie genoodzaakt wordt, geregeld het werk verrichten, waartoe het zich heeft verbonden.

Koloniale Raad.

Bij Kon. besluit van 1 Mei j.l. is benoemd in vacature-Perret Gentil de heer C. N. Winkel, ee voorgedragene door den raad, en voorts in afwijki van diens voordrachten Mr. Eskes en de heer A. v Leeuwen in de vacaturen-P. L. Gorsira en J. Beaujon. De Raad had voorgedragen in de vac ture-Gorsira de heeren M. Ph. van Romondt en B. Mussenden, de laatste een geboren Statiaan, v wiens benoeming in de *Amigoe* gepleit werd, en de laatste vacature Mr. Polvliet als eerste candida de benoemde heer Van Leeuwen was tweede. M Mr. Eskes doet nu weer het Nederlandsch elem zijn intree.

Hof van Justitie.

Mr. C. S. Gorsira, de voorzitter, is met verlof Holland aangekomen. Mr. De la Try Ellis neemt voorzitterschap waar. In verband met dit verlof later voor Aruba is een nieuwe rechter opgeroep Is dat nu wel noodig, zouden wij willen vrag Iemand, die de toestanden op Curaçao kent, w onlangs geneigd ons om een ontkennend antwoo op die vraag te geven.

Als de voorzitter maar meewerkt. Mr. Ellis is man niet om dit niet te doen.

Vliegtocht naar Curaçao.

Terwijl wij hier niet zooveel meer hooren van plannen van luit. Van Onlangs, die wilde vlieg over Parijs, Bordeaux, Madrid, Gibraltar naar Ca blanca, St. Louis, over den Atlantischen oce

...ngs St. Paul en Fernando Noronha over Natal naar Pernambuco, over Para naar Paramaribo en Curaçao meldt *La Union* van 12 April l.l., dat hij daar verwacht wordt. Hij zou landen op Oostpunt! Een commissie tot feestelijke ontvangst is gevormd onder voorzitterschap van den heer Ir. Van Rosse, directeur van Openbare werken.

Politie.

1 April is de militaire politie in dienst getreden, schrijft *La Union*. Er wordt twee aan twee dienst gedaan, 1 burgeragent, meestal Curaçaoenaar of Surinamer, en een militair. De militaire politie bestaat uit 54 man, Hollanders en Curaçaoenaars.

In hetzelfde blad lezen wij in een advertentie, dat men zich voor zaken, de politie in het stadsdistrict betreffende, tot den commissaris van politie heeft te wenden.

Scheepvaart.

Het eiland Curaçao is in de maand Februari aangedaan door 138 zeilschepen met een netto inhoud van 30,581 M³. en 348 stoomschepen met een netto inhoud van 1,976,105 M³., kustschepen en visschersvaartuigen niet meegerekend.

Gedurende de beide eerste maanden van dit jaar zijn in het geheel binnengekomen 994 vaartuigen met een netto inhoud van 3,189,129 M³. in hetzelfde tijdvak van 1927.

Begrooting 1928.

Verschenen is het eindverslag der Eerste Kamer met de memorie van antwoord. De Minister deelt mede, dat het K. B. van 21 Nov. 1927 betreffende de politie is gewijzigd. Het gewraakte art. 4, opdracht aan den commissaris van politie van wat volgens het Reg. regl. bij den proc.-gen. behoort, is ingetrokken. Het advies van den gouverneur over de herziening van het reg. regl. is enkele weken geleden ontvangen.

Uit den Verren Vreemde.

Egypte.

Het verloop van de zaken in Egypte heeft iets van een feuilleton, dat de schrijver elken dag afbreekt bij een spannende situatie.

Medio 1927 Sarwat pasja, de minister-president, naar Londen, om met Chamberlain te beraadslagen over een nadere regeling der Britsch-Egyptische verhouding, die berusten op de Britsche verklaring van 1922.

Overeenstemming wordt verkregen.

In Maart 1928 zóó slechte ontvangst van het nieuwe ontwerp in Egypte, dat Sarwat pasja aftreedt. Nahas pasja, de leider der ultra-nationalistische organisatie Wafd, wordt minister-president. Spannend bericht.

Hij aarzelt niet om aan Londen den eisch te doen kennen: Egypte inderdaad onafhankelijk: aan Egypte overlaten zelf het geheele gebied, het Suezkanaal en de Soedanprovincie inbegrepen, veilig te stellen.

Engeland wijst dit beslist af, en handhaaft de regeling van 1922.

Nahas pasja voegt zich hiernaar, maar door aanhangige wetsontwerpen, zullen het recht op vergaderen en andere politie-maatregelen herzien worden in een door Engeland niet gewilden geest. De Egyptische senaat zal over deze ontwerpen hebben te beslissen.

Londen geeft wenken om dit te voorkomen. De Egyptische regeering wenscht zich niet naar die wenken te voegen.

Daarop stelde Lord George Lloyd, de Britsche commissaris te Kaïro, Zondag 29 April den eisch die wetsontwerpen in te trekken. Indien hieraan niet werd voldaan vóór 2 Mei, zouden de Engelschen beslag leggen op de douane-kantoren, waardoor aan de Egyptische regeering de inkomsten hiervan zouden worden ontnomen. Tegelijk vernam men, dat een deel der te Malta gestationneerde scheepsmacht opdracht had ontvangen naar Egypte te vertrekken.

Nahas slikte ook deze pil, die meer bitter was dan die vorige regeering zich toegediend had gezien. De schijn werd gered door aan een ander wetsontwerp, nopens het middelbaar onderwijs, den voorrang te geven, de ontwerpen, die aanstoot gaven, konden dan tot November aangehouden worden. In de tusschen liggende zes maanden kon nader beraad worden.

Is 't Nahas te doen geweest door de gewraakte ontwerpen tegenover de buitenwereld uit te spreken, dat Egypte zich best in staat voelt de veiligheid zelf te verzekeren, zonder inmenging van vreemde invloeden dus, en zoodoende tevens genoegdoening te geven aan de nationalisten, dan is de bom wel in verkeerde richting gebarsten. Londen heeft geen discussie over de zaak toegelaten en is doortastend opgetreden, aldus demonstreerend dat de onafhankelijkheid van Egypte nog veel minder beteekent dan tot nu toe duidelijk was.

Nog was Londen niet tevreden. Lord Lloyd kreeg opdracht aan Nahas pasja te doen weten, dat de Britsche regeering thans al dadelijk uitdrukkelijk wenscht uit te spreken, dat zij ook bij een latere behandeling van het uitgestelde wetsontwerp in haar nu aangenomen houding zal volharden.

In het Lagerhuis liet Chamberlain zich over de kwestie interpelleeren en verklaarde op de meest besliste wijze: Nahas heeft te eerbiedigen wat Engeland noodig acht om de veiligheid in Egypte te verzekeren, en Engeland zal niet schromen alle maatregelen te nemen, die 't gewenscht oordeelt om zijn opvatting te doen eerbiedigen.

De kracht, waarmede Nahas is opgetreden, is tot nu toe in een fiasco omgezet.

Het feuilleton brak weer af met een: wat nu?

In Engeland is èn in het Lagerhuis, èn in de roode pers, een beetje geblaft tegen het imperialistisch optreden, maar dit is op zoo makke wijze geschied, dat de regeering er best mee tevreden kan zijn, terwijl den Egyptischen nationalisten elk vooruitzicht ontnomen is om van die zijde in Engeland krachtigen steun te mogen verwachten.

In Egypte heeft het geheele gebeuren de massa — voor zoover uit de berichten is te lezen — niet merkbaar beroerd. Ook de gematigden onder de intellectueelen en onder hen, die zich aan de politiek wat laten gelegen liggen, komen tot de conclusie: „alles blijft zooals 't was, de Wafd alleen zal een toontje lager moeten aanslaan, en dat is eigenlijk maar goed." Deze gewaarwording laat niet na ook de Wafd wat te matigen, al zijn de nationalisten in hun hart natuurlijk ontstemd en woedend. Men verneemt meer een prijzen van Nahas' inschikkelijkheid, dan een aanzetten tot krasse maatregelen.

Wel loopen geruchten over een voornemen van de regeering om af te treden, ook zou Mahmoed pasja, de minister van financiën, zijn ontslag al hebben ingediend, maar deze behoort zelf niet tot de Wafd, maar tot de liberalen, en door dat heengaan — volgens gebruik: om gezondheidsredenen — komt dus zelfs geen extremistisch protest tot uiting.

Nahas, die telkens een motief tot uitstel vindt, heeft er nu ook weer een bijgebracht. Volgens de grondwet moet men over enkele maanden tot de vernieuwing van de helft van den Egyptischen senaat overgaan. Bij de toepassing der nog jonge constitutie knoopen zich aan deze vernieuwing verschillende kwesties vast. Hoe zal de oplossing hiervan zijn, wat zullen de verkiezingen brengen? 't Is niet onwaarschijnlijk dat de nationalisten op den uitslag hiervan wachten, om hun verdere houding te bepalen, en Nahas eveneens met het nemen van een beslissing over de door hem te volgen politiek.

Of zal hij toch heengaan met zijn kabinet? En wie dan?

Het feuilleton breekt ook ditmaal af bij een spannend moment.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Aan de Leden en Begunstigers der Afdeeling Apeldoorn.

Op de laatst gehouden bestuursvergadering zijn eenige belangrijke kwesties besproken, welke wij onder Uwe aandacht wenschen te brengen.

1e. Het bestuur zal zich gaarne belasten met het organiseeren van meer of minder groote groepen voor bezoek aan de I. T. A., zoowel van leden en begunstigers als van andere belangstellenden (scholen, arbeiders-organisaties, vereenigingen).

2e. Daarvoor zal het reeds *nu* gaarne *bericht* ontvangen *van leden en begunstigers*, die van plan zijn met de O. en W.-tochten mede te gaan.

3e. Zal het gaarne opgave ontvangen van hen, die zich beschikbaar willen stellen voor het geven van inlichting op de tentoonstelling aan niet-Indische menschen (die met een of andere Apeldoornsche groep dus meegaan).

4e. Op den laatsten Eurasia-avond bleven ruim *300 kaarten onverkocht;* gevolg, dat door dit slechte bezoek op dien avond een *tekort is van ƒ 400.*

Echter is er door zeer belangstellende leden een bedrag van ƒ 250 geschonken en ƒ 150 gegeven als renteloos voorschot. Voor verschillende dingen is voor het loopende jaar nog ƒ 200 noodig, terwijl er door die giften nog ± ƒ 250 in kas is. We hebben dus practisch nog ƒ 150 te kort. Het bestuur heeft de stille hoop, dat er nog eenige leden zullen zijn, die de afdeeling zullen kunnen en willen helpen. Het gironummer van den secr.-penningm., den heer J. C. Baars, is *93038.*

Er moet gewerkt worden, door het bestuur en ook door de leden. Daarom, maakt „Oost en West" bekend, werft leden en laten we voor de naaste toekomst zorgen, dat zooveel mogelijk groepen Apeldoornsche menschen in Juni—Juli naar Arnhem gaan.

Het Bestuur.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

„ONZE WEST".

Aan H.H. Secretarissen der afdeelingen wordt bekend gemaakt, dat hun spoedig zullen worden toegezonden eenige circulaires, ter verspreiding onder de leden hunner afdeeling, betreffende den eerstdaags te verschijnen 3en druk van het werkje „Onze West" (Suriname en Curaçao) van het Informatiebureau dezer Vereeniging, bewerkt door de H.H. F. Oudschans Dentz en W. R. Menkman.

Op de medewerking van H.H. Secretarissen bij die verspreiding wordt gaarne een beroep gedaan.

INTERN. TENTOONSTELLING OP FILMGEBIED, ZEESTRAAT 82.

A.s. Vrijdag, 11 Mei, des namiddags om half drie en 's avonds om acht uur wordt de Mataram-film vertoond, begeleid door krontjong- of gamelan-muziek.

Leden van „Oost en West" genieten bij deelname van minstens 25 personen reductie van ƒ 0.60 op ƒ 0.40 p.p.

Men is dan tevens gerechtigd tot het bezichtigen van de tentoonstelling en het bijwonen der demonstratie met de sprekende film.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. „NEDERLAND".

Het Agentschap der Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Grans & Co., te Den Haag, meldt, dat de boottrein van het m.s. „Christiaan Huygens", hetwelk 10 Mei a.s. te Genua verwacht wordt, Vrijdagmorgen 11 Mei a.s. om 9.45 uur v.m. aan het Staatsspoor te Den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

W. J. Levering, Marechaussee te Vlissingen.
H. K. Smit, Marechaussee te Marum.
J. J. van Breukelen, Marechaussee te Hoensbroek.
J. Houwer, Marechaussee te Breda.
C. M. J. Werner, Marechaussee te Bussum.
A. A. B. Kamphuis, Marechaussee te Deventer.
Allen adspirant-politieopziener bij de Algemeene Politie.
C. J. de Moor, Onderwijzer 2e kl. b. h. O.L.O., Bilderdijkkade 14(II), Amsterdam.
Mej. L. W. J. M. Geldens, Onderwijzeres 2e kl. b. h. O.L.O., Willemparkweg 91b, Amsterdam.
Dr. T. Reddingius, Gouv.-arts bij den D.V.G., Morschweg 11, Leiden.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

M. J. J. Treur, Assistent-resident, 2e Sweelinckstraat 210, 's-Gravenhage.
O. Herm, Hoofdpolitieopz. i. d. res. Madoera, Crailsheim (Württemberg), Langestr. 63.
H. P. J. Rappange, Beheerder 1e kl. b. h. Landspand huis te Koeta-Radja, Bentveld (Bloemendaal), Zandvoorterweg 10.
W. R. Knaap, Gouvernementsveeaarts te Roeteng, Teteringenstraat 32a, Breda.
C. J. van der Zwaan, Opziener b h. Boschwezen in Ned. Indië, Brussel Etherbeek, Rue Henri de Bracheleer 8.
D. J. Overmans, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O. 't Joppe (Geld.).
M. Vliegenthart, Hoofdmonteur burgerl ambt. bij de Luchtvaartafdeeling, p.a. Mevr. de Wed. Willemstein, Zwijndrecht.
K. J. Dijkstra, Hoofdpolitieopziener i. d. res. Batavia, Oldeboorn (Fr.).
Th. C. Leeuwendal, Controleur der 1e kl. b. h. B.B. Azaleastraat 100, 's-Gravenhage.
E. G. E. Croin, Medisch leeraar b. d. Ned.-Indische Artsenschool te Soerabaja, Oranjepark 14, Dordrecht.
J. N. Jonkers, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Claes de Vrieslaan 19, Rotterdam.
H. Oost, Commies 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Oosteinde 140, Voorburg (Z.-H.).

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 6, den Haag. — Javaansch en Maleisch.
Mr. P. A. F. BLOM, cand.-notaris, oud recht. Ambt. O.-I. Angerlo. — Lessen schriftelijk en mondeling voor Ind. notariaat en doct. examen Indisch Recht.
Mevrouw J. M. v. d. BOSCH—VAN VEEN, Piano leerares, Steenschuur 13, Leiden.
Mevr. J. FRANCO MENDES—CALISCH, Nicolaas Haesstraat 57, Amsterdam. — Leidt een cursus over „Gemeenschapszin" en geeft desgewenscht privaatlessen.
W. H. F. ENGELEN, Rijswijk, Caan van Necklaan. — Leeraar in de Dactyloscopie.
L. Ch. A. FONTEIJN, Frederik Hendriklaan 123, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.
J. F. H. GIJSBERTS, gep. hoofd eener school uit Ned. O.-I., H. T. O., Laakkade 80, den Haag, Kamer 126. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en, voor zoover de vakken op de H.B.S. betreft, ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde, Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op huiswerk.
HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM „P B N A", Dir. E. J. Rothuizen en F. Wind, Arnhem, is een volledig ingerichte technische school, die volgens de schriftelijke methode opleidt voor alle technische examens en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van Ingenieurs op de eindexamens.

J. ISRAEL, oud-adjt. Translateur van de Javaansche taal te Soe akarta, beëedigd Translateur hier te lande, Soestdijk. — Javaansch: vervaardigen van schriftelijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaansch en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere plaatsen beschikbaar.

A. H. JANSEN, Jacob Ruijsdaellaan 21, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

W. KEIZER. Mariaweg 50, Oosterbeek. — Soendaneesch en Maleisch.

Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel 58, Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — Staatsinstellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

Mevr. Wilh. SANDBERG—GORTER. — Lager onderw., nuttige handwerken, vrije- en orde-oefeningen. Speciaal voor kinderen van 6—12 jaar.

Mevr. J. C. SCHREUDER—VAN DEN BERG, Gedipl. Onderw. in alle vakken van het Lager Onderwijs.

J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Beeklaan 1.., Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. A. SCHROEVERS, Stadhouderslaan 3, Den Haag. Stenografie. — Machineschrijven.

PH. C. STUBENRAUCH, Leeraar M. O. — Opleiding voor M. O. Boekhouden en Staatspraktijkdiploma. Cursus voor Handel en Administratie. St Annastr. 85, Nijmegen.

JOS. SUYS. Candidaat-notaris, leeraar M.O. Opleiding Indisch Notaris-examen, schriftelijk en mondeling. Nijmegen. Oldenbarneveltstraat 34.

P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag. Maleisch (grammatica, correspondentie, omgangstaal) en Wiskunde.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

H. WESSELS. Leeraar Engelsch M. O. Lessen in Engelsch en Eng. Handelscorrespondentie. — Wych... A. 16c (lessen in Nijmegen te geven).

Mutatiestaat van 2 tot 9 Mei.

Nieuwe Leden:

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
W. F. van Hasselt, Zeist, Utrechtscheweg 38. *f* 5.— (Afd. Utrecht)	Eigen aanmelding.
J. G. Th. Broekmeijer, Heemstede, Pieter de Hooghstraat 39. *f* 5.— (Afd. Haarlem)	den Heer J. J. Fraser te Heemstede.
K. Kamp, Amsterdam (W.), Zocherstraat 21³. *f* 5.—	Penningmeester Afd. Amsterdam.
I. Bos, Directeur Incasso-Bank te Dordrecht, Rozenhof 29. *f* 5.—	den heer Van Reyn Snoeck te Rotterdam.
B. J. Lambers, 1ste Luitenant Cav. N.-I. L., Assen, Emmastraat 15. *f* 10.—.	Eigen aanmelding.
M. J. F. Verduyn Lunel, Den Haag, Berberisstraat 7. *f* 5.-.	
C. C. Krieger, Conservator b. h. Rijks Ethnogr. Museum te Leiden, Den Haag, Sweelinckstraat 63. *f* 5.—.	Secretaris Afdeeling Den Haag.
Mevrouw M. Jans, Den Haag, Goudsbloemlaan 197. *f* 5.—.	
H. Chr. Th. Humme, Scheveningen, Gentschestraat 95. *f* 5.—.	
Dr. F. J. Drukker, Arts, Den Haag, van Beverningkstraat 153. *f* 5.—.	den Heer J. Breukink te Den Haag.
W. Frijling, Oud Vice-President van den Raad van Indië, Den Haag, Bankastraat 125. *f* 5.—.	
J. Lotsy, oud Gezagvoerder K.P.M., Den Haag, van Slingelandtstraat 22b. *f* 5.—	den Heer J. P. Boon te Den Haag.
Mevrouw de Weduwe B. Keilman—Winter, Den Haag, Laan van Meerdervoort 595. *f* 5.—	Mevrouw de Weduwe M. F. Ruempol te Den Haag.
J. Bos, Oud-Administrateur Koffieondernming, Den Haag, Ieplaan 7. *f* 5.—	Secretaris Afdeeling Den Haag.
Mevrouw de Weduwe Prof. Van der Veen—Donker Duyvis, Wassenaar, Duinvoetlaan 2. *f* 5.—.	Mevrouw M. Naessens te Amsterdam.
Mevrouw S. Schnitzler—Sprooten, Den Haag, Jan van Nassaustraat 54. *f* 5.—.	
Koloniale School voor Meisjes en Vrouwen, Den Haag, Westeinde 46. *f* 5.—.	Eigen aanmelding.
P. W. Janssen, Directeur van Indische Cultuurmaatschappijen, Amsterdam, Heerengracht 584. *f* 5.—.	
J. van Nifterik, Commissaris van Indische cultuurmaatschappijen, Amsterdam, Heerengracht 584. *f* 5.—.	
Mevrouw W. G. Albers—Kiewiet de Jonge, Nijmegen, Hatertsche Weg 31. *f* 5.—.	Afdeelingsbestuur van Nijmegen.
L. J. H. Hendrickx, Nijmegen, Van den Brughgenstraat 9. *f* 5.—.	
Mevrouw A. Engelkens—Nauta, Nijmegen, St. Annastraat 105. *f* 5.—	den Heer W. Wethmar te Nijmegen.

Nieuwe Begunstigers:

Nieuwe Begunstigers	Geïntroduceerd door:
Mevrouw J. van den Brink—Klein, Nijmegen, St. Annastraat 157	den Heer W. Wethmar te Nijmegen.
H. Evers, Apeldoorn, Badhuisweg	den Heer J. van Regteren te Apeldoorn.

Afschrijven:

Th. J. M. Hendriksen, Arnhem, Ernst Casimirlaan 36 (overleden).

Dr. J. M. Busch Adriani, Oosterbeek, Utrechtsche Weg 104 (overleden).

Mevrouw J. E. van Oeveren, geb. Van Schaik, Den H... Weimarstraat 321 (overleden).

Adresveranderingen:

Jhr. E. B. J. Elias, Hoek van Holland, van: Concordiastraat 8 naar: Koning Willem-III-weg 2², (behoort tot afd. Rotterdam).

G. Goossens, van: Amsterdam, Wilhelminastr. 180 I naar: Den Haag, Edisonstraat 96, p.a. J. F. v. Nugteren. *f* 5.—.

H. L. van den Briel, Haarlem, van: Julianastr. 43 naar: Lorentzplein 9

M. Hins, Indol. Student, Leiden, van: Merelstr. 46 naar: Fagelstr. 50.

P. C. Smit, Indol. Student, Leiden, van: Nieuwe Rijn 57a naar: Witte Singel 7.

L. van Gent, Nijmegen, van: Staringstr. 11 naar: St. Annastraat 172.

G. Jager Gzn., Arnhem, van: Velperbinnensingel 5 naar: Sweerts de Landasstraat 5.

Ir. E. H. Karsten, Oud-Hoofdingenieur Waterstaat N.-I., Arnhem, van: Zijpendaalscheweg 1 naar: Johannes Vermeerstraat 9 (hoek Van Heemstralaan).

L. R Wentholt, Oud-Resident, van: Apeldoorn, Vonderlaan 3, thans Burgemeester van Gorssel, Hotel de Roskam.

Mr. A. H. Klein, Oud Vice-President v. h. Hooggerechtshof N.-I., Bussum, van: Mecklenburglaan 39 naar: Rostocklaan 11b.

G. van Sandwijk, Groningen, van: Vischmarkt 31 naar: Verlengde Heereweg 8a

Mr. F. J. M. Bartels, Den Haag, van: Postbox 205 n... Javastraat 32.

P. C. D. van den Bergh, Accountant, Den Haag, van: Galenstr. 19 naar: Plein 28 II.

O. W. C. G. Geesink, Den Haag, van: Stadhouders... 110 naar: Stadhoudersplein 19.

C. L. Tomson, van: Den Haag, Fultonstr. 98 naar: ...wijk (Z.-H.), Geestbrugweg 80.

W. W. Schippers, Administrateur s.f. „Trangkil" ... Hen Haag, Sweelinckstraat 109 naar: Pati.

D. G. Stibbe, Oud-Regeeringscommissaris v. d. Bestuurshervorming, van: Weltevreden naar: Zürich, P... restante.

E. S. C. de Veer Abrahamsz, Oud Advocaat-Generaal, van: Curaçao naar: Den Haag, Regentesselaan 111.

H. J. Broersma, Ambtenaar b. d. Pyrotechnische W... plaats, van: Bandoeng, Nieuw Merdika 14 naar: ...wijk (Z.-H.), Geestbrugweg 58. *f* 5.—.

T. Dykstra, Administrateur Rubberondern. „Hessa", ... Tandjong Balei naar: Scheveningen, Leuvensche straat 8. *f* 5.—.

A. Verheul, wd. Gewestelijk Secretaris, van: Lhó S... mawé naar Tandjoeng-Pandan (Biliton).

L. F. van Gent, Oud Kolonel N.-I. L., Den Haag, ... 2de Sweelinckstraat 78 naar: Jan v. Nassaustraat

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Ind. Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — Bovenwindsche Eilanden. De belastingvrijdom naar de begrooting van 1928 (slot). — Beschryvinge van de Oost-Ind. Compagnie, door S. P. l'Honoré Naber. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — II. Uit de Inlandsche- en Maleisch-Chin. Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Amersfoort, II. Rotterdam. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 9 tot 16 Mei.

ndische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

De leden onzer Vereeniging stellen wij hierbij in kennis met de toegangsprijzen tot de I.T.A.; wij verzoeken deze — zoo laag mogelijk gestelde — prijzen algemeen bekend te willen maken.

Bij de prijzen is, overdag, een doorloopend bezoek an den Amboinschen Zeetuin van Soumokil inbegrepen, terwijl geen extra entrée's in eenig gebouw op het terrein worden geheven.

A. Dagelijks; toegang f 1.—; kinderen beneden 16 jaar f 0.50.

B. Zondags; toegang f 0.60; kinderen beneden 16 jaar f 0.30.

C. Avond entrée (nà half zes) f 0.25.

D. Avond entrée Zeetuin f 0.25.

E. Schoolkinderen met geleiders f 0.35 (collectief ongeveer acht dagen van te voren bij het Secretariaat aanvragen).

F. Doorloopende kaarten f 7.50.

Groepen volwassenen boven de 50 personen krijgen op de A en B-kaarten 50 pCt. reductie (collectief ongeveer acht dagen van te voren bij het Secretariaat aanvragen).

Leden van „OOST EN WEST" genieten, persoonlijk, 50 pCt. reductie op de A, B en F-kaarten.

Wij zullen t.g.t. de Afdeelingsbesturen verzoeken zich met den verkoop van de ledenkaarten te willen belasten. Daardoor wordt onze administratie zeer verlicht.

Onze Afdeeling neemt thans, tot sluiting der tentoonstelling, geen nieuwe leden meer aan.

Secretariaat: Nieuwe Plein 52, Arnhem.

De beide Surinaamsche meisjes, leerlingen van de Vlechtschool van het Maria-patronaat te Paramaribo zijn gezond en vol moed te Arnhem aangekomen.

Zij vinden gedurende hun verblijf in Nederland een liefderijk onderkomen bij de Moeder Overste van het R.K. Bestedelingenhuis „Insula Dei".

Deze negerinnetjes komen op de I.T.A., in hun kotomisi-dracht het vlechtwerk demonstreeren.

In hun werkkamer in het gebouw West-Indië komt een exemplaar van de Carludovica Palmata, die de grondstof levert; monsters van de grondstof; het vlechtstroo in verschillende stadia van bereiding; een overzicht op kaarten van het theoretisch onderwijs. Verder geven de meisjes een demonstratie van het vlechten en opmaken der hoeden, strijken, pletten en wat verder noodig is om den hoed af te leveren. De stand omvat hoeden in verschillende modellen, ook de nieuwste der groote modehuizen.

Met den boottrein stapte, vol energie, de heer Soumokil op Nederland's grond.

Zijn wonderschoonen Amboineeschen Zeetuin te beschrijven, gaat boven onze kracht.

Komt allen een dag naar Zijpendaal om in u op te nemen de mysteriën der Indische Zeeën.

Door het Afdeelingsbestuur van 's-Gravenhage wordt aan zijne leden ter kennis gebracht, dat gelegenheid zal bestaan voor hen en de leden van hun gezin tot het *gezamenlijk bezoeken van de Arnhemsche Tentoonstelling,* waarvoor de algeheele kosten uit en thuis per persoon zullen bedragen:

per 2e kl. incl. lunch, diner etc.	f 10.75	inclusief fooien, ongevallenverzekering, maar exclusief dranken.
per 2e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	f 11.—	
per 3e kl. incl. lunch, diner etc.	f 9.—	
per 3e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	f 9.25	

op Zaterdag den 23sten Juni (dag van de algemeene vergadering),
op Woensdag den 27sten Juni,
op Donderdag den 5den Juli.

Deelnemers gelieven zich telkens *vijf* dagen tevoren onder inzending der gelden op te geven aan het adres van den heer *G. W. Erfmann, Cornelis Houtmanstraat 40, gironummer 116053,* of bij persoonlijke betaling ten kantore van het *Hoofdbestuur der Vereeniging, Korte Voorhout 6,* des morgens van 10 uur tot half 12.

Vertrek van den trein van het Station Staatsspoor, des morgens om 8 uur 18, aankomst te Arnhem 10 uur 27.

Vertrek van Arnhem 20 uur 30, aankomst 's-Gravenhage 22 uur 40.

De Voorzitter der Afd.:
F. VAN PESKI.

N.B. De reizen per trein en per bus (in Arnhem) *moeten* gezamenlijk gedaan worden, terwijl ieder op het tentoonstellingsterrein vrijheid gelaten wordt.

UITNOODIGING TOT EEN GEZELLIGE SAMENKOMST OP DONDERDAGAVOND 24 MEI 1928, TE 8 UUR, IN „MAISON DE BRUYN", EUSEBIUSBUITENSINGEL 50, TE ARNHEM, WAAR MEVR. E. A. SLEYSTER—ETTY DE GASTVROUW ZAL ZIJN EN MEVR. G. VAN BERESTEYN—TROMP, VOORZITSTER VAN „BOEATAN", DEN HAAG, SPREKEN ZAL OVER INDISCHE KUNSTNIJVERHEID EN HUISVLIJT, IN VERBAND MET BOEATAN'S DEELNAME AAN DE I. T. A., OPGELUISTERD DOOR LICHTBEELDEN.
NIET ALLEEN DE LEDEN DER AFDEELING, ALLE BELANGSTELLENDEN ZIJN WELKOM!

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie).

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), *20 Maart 1928.*

De belastingvrijdom naar de begrooting van 1928.

(Slot).

De reorganisatie in de begrooting.

Motiveering en behandeling. — De Koloniale Raad een Curaçaosch college. — Insulaire belastinggeschiedenis. — Belastingvrijdom en oeconomie zijn twee. — De unificatie van 1908. — Decentraliseerende centralisatie. — De belastingvrijdom geen zuivere inwendige zaak. — De eilanden smokkelnesten en drinkwinkels.

De reorganisatie van den publieken dienst in de begrooting is die van het ontwerp, met uitlichting van het sympathieke beginsel der plaatselijke heffingen, als eerste stap tot baas zijn in eigen huis.

Vereenvoudiging van de bestaande administratie en wegneming van elken belastingdruk zouden volgens het Hoofdbestuur de middelen zijn „waardoor (wij) wellicht op de een of andere wijze een verbetering konden aanbrengen in onze levensomstandigheden, of waardoor een buitenlander, aangelokt door den vrijdom van belastingen, op een of meerdere eilanden een bedrijf, zij het ook op bescheiden schaal, zou kunnen vestigen." „De tuinbouw" — er bestaat geen horticultuur bij ons — „beteekent weinig voor export en het gevolg is dan ook, dat de bevolking m.n. die van Statius naar den vreemde trekt, of tengevolge van de immigratiewetten van Amerika naar Curaçao komt. Ook de Sabaansche bevolking, van wie het van ouds bekend was, dat zij haar ouden dag op den geboortegrond kwam slijten, trekt naar buiten af en blijft weg. Van de St. Martijnsche zoutwinning is ook niet veel te verwachten, gezien de duurte van den arbeider en de prijs van het zout." (Het uitvoerrecht op zout bracht van 1922 tot 1926 a.e.v. op: f 2199, f 2458, f 2169, f 835, f 1782). Ondanks een en ander scheen het Bestuur toch wel toekomst in de katoen als stapelproduct te zien, althans het bestemde voor die cultuur en de bewerking der katoen voor St. Martin en St. Eustatius een bedrag van f 7500. Het werd echter teruggenomen, toen de Koloniale Raad daar prijs op bleek te stellen.

Voor 't overige wenschte deze een goed uitgewerkt plan van socialen afbraak. Wat zou nu eigenlijk prijsgegeven en uitgespaard worden? Gelet op de door het Bestuur beschreven inzinking, zou de betrekking van gezaghebber opgeheven kunnen worden en mindere ambtenaren op elk dier eilanden aangesteld kunnen worden, voor veel minder geld.

Bestuur en Koloniale Raad ontmoetten elkaar in dezen: op den duur zou een gezaghebber met een ruim inkomen gemist kunnen worden. Echter kon het Bestuur nog geen voorstel doen in die richting, daar eerst in den overgangstijd zou kunnen blijken, welke ambtenaren behouden moesten worden en welke gemist. In 't algemeen zouden alle fiscale ambtenaren en vermoedelijk ettelijke politieagenten verdwijnen. (Hoe met het mooie gebaar naar de „Volstead Act" in P.B. 43 n 52 A° 1923, welke voorschrijven, dat accijnsgoederen gedekt moeten worden, ten slotte, door het bewijs, dat ze hun bestemming bereikt hebben? En kan de in- en uitklaring van schepen vervallen?) Bij gebrek aan plaatselijke krachten om op te treden als gezaghebber zou wellicht op een of meer eilanden een ambtenaar moeten worden gehandhaafd. Het eindverslag van den Kolonialen Raad toonde zich teleurgesteld, dat de Gouverneur alle fiscale ambtenaren wilde terugnemen; ook had het een zwaar hoofd in de politioneele vermindering en bleef nog altijd uitkijken naar een afgerond plan, maar ipso facto de betrekking van Gezaghebber der Bovenwindsche eilanden opgeheven hebbende, noodigde de Raad ten slotte den Gouverneur uit, dat ook ipso jure te bevestigen. (De titularis was weer tot zijn eigenlijke werkkring op Curaçao teruggeroepen).

In de openbare zitting van den Kolonialen Raad (7 Mei 1927) komt er eenige opening van zaken. De Gouverneur is zoo royaal te bekennen, dat hij gedacht had met een afgerond plan te kunnen komen, maar hij wenschte zich te onthouden „van het uitspreken van een definitief oordeel, welke ambtenaren dadelijk en welke geleidelijk, naar gelang de omstandigheden toelieten, van die eilanden zo[...] den worden overgeplaatst en vooral, welk amb[...] naar het eerst of eerst later zou worden teru[...] geroepen."

Behalve de Hoofdambtenaar-Gezaghebber zou[...] gemist kunnen worden drie kommiezen en 6 polit[...] agenten. De kosten der *slechting* — afbraak [...] slooping onderstellen weloverwogen zorg bij afbr[...] kingswerk — konden voorloopig op f 12.000 gest[...] worden. Volgens de gegevens van 1926 zou de k[...] loniale kas aan belastingen en middelen derv[...] f 35.000, maar de uitgaven zouden verminder[...] met f 23.000, terwijl het nadeelig saldo van f 12.0[...] als een maximum beschouwd moest worden.

In dit verband vestigde het Bestuur de aandac[...] van den Kolonialen Raad op sprekende cijfer[...] „Toen in Augustus 1924 (het fatale jaar, waar[...] met de agrarische ontwikkeling de sociale teve[...] stop gezet werd) de noodzakelijkheid werd ingezi[...] om vermindering van den belastingdruk op de B[...] venwindsche eilanden voor te stellen, wees een [...] rekening van de dan prijs te geven inkomsten, d[...] in totaal door het budget een bedrag van f 24.0[...] zou worden gederfd. Thans (7 Mei 1927) wijst e[...] op den huidigen toestand gebaseerde becijfering [...] een totaal minder te verkrijgen ontvangst v[...] f 12.000."

Een goed verstaander, enz.! Een halveering bi[...] nen drie jaar, zal binnen de drie komende jar[...] op een tiërceering uitloopen, enz. Kortom, aan [...] ruïnes van een grootsch verleden zullen de ruin[...] van een slap en verpolitiekt heden toegevoegd wo[...] den. Groot geworden onder het bestuur van Co[...] mandeur en Raden, onder het opperbestuur d[...] West-Indische Compagnie, staan zij geliquidee[...] te worden onder de decentraliseerende centralis[...] tie naar Willemstad.

„Dat zich *daarboven* (d.i. bij ons) een ernstig p[...] ces voltrekt, waaraan dringend iets tot verbeteri[...] moet worden gedaan, (zou) de Raad ook letten[...] op (de 24 en 12 duizend) wel willen toegeven[...] meende het Bestuur, dat met deze slotontboezemi[...] de openingsverzuchting der struisvogel-begrooti[...] accentueert: „dat (daarboven) een ingrijpen op [...] een of andere wijze gebiedend moet worden g[...] acht."

Het „laisser-aller" van het Hoofdbestuur strook[...] zeer wel met de laisser-faire, laisser-passer-doctri[...] van den Willemstadschen Raad ten opzichte v[...] ons. Het breede gebaar met de 12 duizend guld[...] moge sommigen als dwaasheid voorkomen, [...] nuchtere doctrine van den Raad kreeg koren [...] zijn molen er voor. We misgunnen het den Ra[...] niet. Hij heeft genoeg aan het hoofd, zijn land[...] zooals het onder vallen en opstaan historisch g[...] worden is, zijn karakter te doen behouden en ni[...] tot een factorij van een wereldbedrijf te laten zi[...] ken. De groote tegenstellingen tusschen de bela[...] gen van het kapitaal, het antagonisme van rijk [...] arm, van groot- en klein-kapitaal, van groote [...] geringe koopkracht speelt zich aan de wereldhav[...] danig uit. Doch zoo gaarne die Raad van ons v[...] wil zijn, uit te billijken eigenbelang, zoo gebiede[...] is het voor ons zelfbehoud dat wij van hem los k[...] men. Gelijk de Engelsche Antillen in Downin[...] street voor hun zelfstandigheid, *zoo zien wij slech[...] in het Plein een waarborg voor onzen wedero[...] bouw.*

Er zijn er onder ons, die een vertegenwoordig[...] van ons willen onderbrengen bij de bureaux [...] Curaçao. Doch afgezien van de valsche positi[...] waarin een ambtenaar tot het Bestuur zou kom[...] te staan, wie zich in Willemstad geplaatst zi[...] raakt los van „het ressort", dat hij zou heeten [...] vertegenwoordigen.

Er zijn buiten den drankhandel nog anderen [...] der ons, die de belastingvrijdom met ongeduld [...] gemoet zien, m.n. op St. Martin, doch slechts on[...] de draagkrachtigen, die auto's bij voorbaat [...] entrepôt stelden. Het ontgaat hen echter, scho[...] naast de deur, dat op Marigot (Fransch St. Mart[...] evenmin als op St. Barths de belastingvrijheid [...] sociale en oeconomische opleving ten gevolge [...] had heeft en welk een verschil toch tusschen [...] landbouwenden of zeevarenden Sabaan en den [...] schenden Cha-Cha van St. Barths, beiden van [...] vermengd gebleven Europeeschen bloede? [...] schermen met het begrip „vrijhaven", scho[...] er geen achterland is. Het oeconomisch zwak[...]

Marigot kan bezwaarlijk als zoodanig voor ons minder zwakke deel van St. Martin gelden, terwijl St. Eustatius en Saba de zee geheel als barrière hebben. Als transito-haven heeft Marigot steeds weinig, zoo al, te beduiden gehad. Men kan het aanmerken als een vreemde grensplaats, waar sommige artikelen van den gebruikshandel beterkoop zijn dan in eigen land. En dat beterkoope vindt men, als gezegd, bij wijn en andere alcoholica, behalve jenever. Goederen, die Frankrijk bezwaarlijk kan leveren, komen uit de Vereenigde Staten minstens even duur, als bij ons.

De invoer van levensmiddelen enz. geschiedt dan ook niet alleen voor St. Eustatius en Saba uit St. Kitts, St. Thomas en Curaçao, maar ook voor St. Martin. Terwijl over de jaren 1924—'26 de bevolking van dit laatste, van Saba en van St. Eustatius aan invoerrechten gemiddeld per hoofd opbrachten a.e.v. *f* 4, *f* 3 en *f* 2, offerde zij aan het accijnsrecht op gedistilleerd a.e.v. *f* 1.6, *f* 2.7 en *f* 2.8. St. Eustatius en Saba zijn volstrekt niet natter dan St. Martin. 't Zit hem hier in 't zoete winstje van een gulden per L. gesmokkelde rum, enz.

De daling van de opbrengst van het accijns op het gedistilleerd over de jaren 1922—'26 van *f* 4840 op *f* 4128, *f* 3897, *f* 2060 en *f* 1444, wijst op de verslappende contrôle, niet op mindere koopkracht, daar het invoerrecht omhoog liep n.l. van *f* 8367 tot *f* 9300, *f* 9332, *f* 8983 en *f* 9401.

De landraden van Saba drongen bij den Gouverneur op een geordend bestuur aan. Het laisser-faire en het koude liberalisme liet indertijd Saba reilen en zeilen. Het bracht geen enkele belasting op, behalve een hoogst gering hoofdgeld tot onderhoud van zijn commandeur en handdiensten voor het wegenonderhoud, doch kostte ook zeer weinig. De toestanden waren er intusschen naar; de Koloniale Raad van Curaçao vestigde er in 1850 reeds de aandacht op. In 1874 oordeelde men het noodig er een belastingverordening in te voeren en voor het eenzijdige patriarchale bewind een Gezaghebber-Ontvanger in de plaats te stellen.

Ondanks de vrijverklaring van de St. Eustatiaansche haven van 1928, verliep er alle handel tot een gebruikshandel. Deze bleef, wel is waar, vrij van invoerrechten, maar het economische en sociale leven ging desondanks staag achteruit.

St. Martin daarentegen, hoewel het invoerrechten hief, hield zich wat beter staande, dank zij zijn zoutindustrie en particuliere ondernemingszin.

De eigen belasting-geschiedenis had het Bestuur kunnen leeren, *dat vrijdom van belastingen op zich zelf de oeconomische verhoudingen niet verbetert.* In 1872/73 begiftigde men beide eilanden met een nieuw stelsel van belastingen. Eén van doel en strekking, was het soepel genoeg verschillen in onderdeelen en uitvoering toe te laten. Evenwel in- en uitvoerrechten voor St. Martin bedroegen a.e.v. 3 pCt. en 10 pCt., voor St. Eustatius idem 7 pCt. en 5 pCt. (voor Saba berekende men naar tarief).

De unificatie der belastingen van 1908 kwam in veel opzichten de drie eilanden ten goede. De uitvoerrechten vervielen, behalve voor zout op St. Martin; de invoerrechten daalden tot 3 pCt. en een afschaffing tusschen alle eilanden onderling had ook haar voordeelen.

Het oordeel der doelmatigheid van de unificatie, werd echter vertroebeld, omdat er mee de centralisatie naar Willemstad haar intrede deed. Deze leidde toch bij ons tot verbrokkeling, aangezien het leidend en bindend gezag 900 K.M. Z.-W. over onze grenzen verlegd werd. Geen hoofd meer, maar verschillende machthebbertjes al of niet in cumulatie: ontvangers, hoofden van politie, geneesheeren enz., wier ijver en toewijding en caesaristische neigingen feitelijk slechts gecontroleerd werden door de Afdeelingschefs op Curaçao. Deze decentraliseerende centralisatie bracht het „Los-van-Curaçao", m.n. op St. Martin, sterk naar voren.

Scheen voor 't overige in theorie de ongelijkmatige behandeling onder vorige belastingstelsels onbillijk, billijker ware het toch geweest de Bovenwindsche landbouwgroep anders te behandelen dan de Benedenwindsche havengroep. Met een eenvoudiger en minder gedifferentieerd stelsel had men voor de eerste kunnen volstaan. Eilanden, die voedzame aardvruchten voortbrengen en waar dus tarwe- en maïsmeel enz. niet tot de eerste levensbehoeften behooren, maar eer genotmiddelen zijn, en als zoodanig voor deze hooger aangeslagen worden dan dezulke, waar ingevoerd meel enz. tot dagelijksch brood verwerkt moet worden. Eilanden, die vee houden, hebben geen blikjes-melk noodig.

Anderzijds derven de Bovenwindsche eilanden met hun seizoencultures een klasse van welgestelden in Curaçaoschen of in Nederlandschen zin. Inkomsten- en gebruiksbelastingen werken derhalve ongelijk en brengen verder te weinig op om zich practisch te rechtvaardigen.

Doch hoe het ook zij, belastingaangelegenheden komen meer en meer op internationaal terrein. Het heeft ons daarom ten zeerste verwonderd, dat het Opperbestuur niet alleen om redenen van koloniaal beleid, maar ook om redenen van internationalen aard ten dezen niet ingegrepen heeft. Naar het voorkomt te meer geboden in verband met de ligging onzer eilanden tusschen de Amerikaansche en Britsche Antillen en de gemakkelijkheid en snelheid, waarmee men van hier uit die Antillen en de Zuid-Amerikaansche kust kan bezeilen. Binnen een week van hier b.v. naar Trinidad en terug, gezwegen nog van motordrijfkracht.

De insulaire smokkel op St. Martin moge verdwijnen, men kan het op zijn vingers narekenen, dat *de begrooting van 1928 ons drijft in de richting van smokkelnesten*, van waar uit de nationale en internationale drankhandel de landen in en om de Caraïbische zee en Noordelijker gelegen streken van gedistilleerd voorzien zal.

En denkt de Minister van Buitenlandsche Zaken, in verband met zijn rapport (Dec. '27) aangaande de kwesties van het alcoholgebruik in mandaatgebieden, het oorbaar, *dat Willemstad ons de rum- en jeneverflesch, de Hamburgsche foesel voor den mond wil zetten onder de sanctie van den Nederlandschen wetgever?*

Met instemming zeggen wij het Prof. Kraus na (Handelingen 1e Kamer 1920): „....zoolang wij (Nederlanders) er prijs op stellen, dat de Nederlandsche vlag op (St. Martin, St. Eustatius en Saba) waait, spreekt het toch wel van zelf, dat wij ons niet onverschillig mogen betoonen voor wat er bij deze (Engelsch sprekende) landgenooten omgaat, alsook, *dat wij er onze bestuurstaak naar behooren moeten vervullen.*"

COMMENTATOR.

Beschryvinge van de Oost-Indische Compagnie.

Dr. F. W. Stapel, Pieter van Dam's Beschryvinge van de Oost-Indische Compagnie, 1e Boek, Deel I. (Rijks-Geschiedk. Publicatiën, No. 63).

Het lijkt vrij nutteloos, een boek te gaan beoordeelen, dat meer dan 225 jaren geleden is geschreven, gedurende al dien tijd als persklaar in de kast heeft gelegen en nu eindelijk wordt afgedrukt; maar het moet toch wel een werk van groote beteekenis zijn dat voor die onderscheiding in aanmerking is gebracht! Eene uiteenzetting van die beteekenis kan in weinige woorden worden gegeven.

De schrijver, Mr. Pieter van Dam, diende de Oost-Indische Compagnie als haren advocaat, tevens secretaris van de Heeren XVII, gedurende een tijdvak van bijna 54 jaren, te weten, van 1652 tot 1706. Hem werd bij resolutie van de XVII, met ontheffing van den dagelijkschen dienst der compagnie, opgedragen „een pertinente en naeukeurige beschrijving te maken van de constitutie, regeering en handel der Compagnie, van haer begin en geboorte af". Na acht jaren aan zijn opdracht te hebben gewerkt, diende van Dam het resultaat van zijne onderzoekingen in, bestaande in het door hem opgesteld en zeer gedétailleerd geschiedverhaal, dat hij verzameld had in acht foliodeelen handschrift met nog 2 deelen inhoud en registers. Het handschrift bestaat, één verloren deel uitgezonderd, nog en wordt bewaard op het Algemeen Rijks Archief te 's-Gravenhage. Oorspronkelijk bedoeld als een gewillig handboek voor Bewindhebbers, is het sedert tal van jaren een handig naslaboek geworden voor de historici, die er in den loop der tijden al veel uit hebben medegedeeld, veel er aan hebben te danken gehad. Plannen om tot eene uitgave te komen, in de vorige eeuw meer dan eens overwogen, zijn niet verwezenlijkt; de verbazende omvang van het hoogverdienstelijke werk, dat zelf weer als een klapper op het onmetelijk compagnie-

archief kan dienen, stond aan de publicatie in den weg.

Thans heeft de Commissie voor 's Rijks Geschiedkundige Publicatiën de uitgave in handen genomen, zij heeft de uitvoering opgedragen aan Dr. F. W. Stapel en het resultaat van alle deze bemoeiïngen ligt voor ons in een pas verschenen Eerste Deel, gedrukt in het welbekende groot-octaco formaat op niet minder dan 722 pagina's (behalve de inleiding en het register). Andere deelen staan te volgen. Geeft dit deel reeds wat men kan omschrijven als „De Compagnie, haar inrichting en ommeslag in Nederland", het tweede deel zal de krijgs-, de politieke en de economische geschiedenis brengen; het derde deel zal ons het Bestuur in Indië, het vierde deel den kerkelijken dienst leeren kennen, tenzij wellicht de Commissie voor de Publicatiën de stoffe anders wenscht in te deelen.

Het lijkt wel onnoodig den lezers van het „Koloniaal Weekblad" te w..zen op het belang van eene publicatie als deze, die de geschiedenis der Compagnie gedurende de eerste eeuw van haar bestaan, door deskundige en geoefende pen op het papier gebracht, tot in détails doet kennen. Die lezers zullen misschien met mij gevoelen, hoe jammer het is, dat een zóó gewichtige arbeid zóó vele jaren heeft gesluimerd en eerst nu onder de oogen wordt gebracht van hen, die niet in de gelegenheid zijn het origineel op het Rijks-archief te gaan raadplegen. Maar wij mogen niet vergeten, hoe zwaar de taak was en dus ook niet verzuimen der Commissie voor de Publicatiën geluk te wenschen met hetgeen reeds ten deele werd volbracht, welks uitvoering zij opdroeg aan Dr. F. W. Stapel, die er zich met groote toewijding en pijnlijke zorg van heeft gekweten. De Inleiding geeft antwoord op alles wat men zou willen vragen, de aanteekeningen zijn sober gehouden, het glossarium is over 't geheel genomen duidelijk, de collatie is zorgvuldig, de registers zijn nauwkeurig. Natuurlijk heeft het drukfoutenduiveltje hier en daar parten gespeeld, bij voorbeeld op pag. 689 alwaar, op een oceanisch eiland als Tristan da Cunha, niet alleen robben, maar ook leeuwen worden doodgeslagen. Ik stel voor, die leeuwen te herscheppen in meeuwen. Met de voor het glossarium geraadpleegde literatuur kan ik mij niet ten volle vereenigen. Winschooten's „Seeman (Leiden 1681)" is een boekje, waaraan men weinig houvast heeft en weinig gezag kan toekennen; Van Lennep's „Zeemanswoordenboek" is een goede inleiding op woorden en uitdrukkingen, die ter zee gebruikelijk zijn, maar het is wel eens wat wild, vooral wanneer de auteur den teugel viert aan zijne behoefte om „vermakelijke" etymologiën ten beste te geven. Liever zag ik onder de gebruikte literatuur opgegeven: Simon van der Moolen, „De volmaakte Bootsman (omstr. 1699)", Lambrechts „Handboekje voor den Zee-leerling (1731, '42)" en Kinsbergen „Zeemans-handboek (1781-'82)". Ik noteer dit, omdat de definitie van tal van nautische uitdrukkingen zeker niet tot het gemakkelijkste gedeelte van Dr. Stapel's onderzoek heeft behoord. Definieeren is moeilijk, definieeren van zaken, die men uit de boeken moet leeren kennen, is nog moeilijker, maar Bewerker heeft er zich, over 't geheel genomen, met succes doorheen geslagen. Ik mag dat niet zeggen, zonder een of meer gevallen aan te halen, alwaar mij het succes twijfelachtig lijkt. Ik zou daarvoor kunnen kiezen „bramzeil" dat niet gereefd kan worden, of „beting" een woord dat wel niet zal samenhangen met het werkwoord bijten, maar eer met Port. abita en bita (Eng. bitts). Een woordt als „koebrug" zou eene verhandeling op zichzelf waard zijn en de gegeven definitie raakt het wit van de roos niet. Bewijs: men trachte die definitie eens toe te passen op de navolgende tirade, welke ik middellijk ontleen aan een rapport van Piet Heyn „Onsen Admirael deed eenige stucken op de Coebrug oft Boevenet van sijn Jacht de Vos stellen, om bequamelijck naer de borstwering te konnen schieten, ende deselve stucken aen wedersyden met Huyden beschanssen".

Maar dezen zijn kleinigheden, die ik mij bijna schaam naar voren te brengen bij de bespreking van een zoo omvangrijke en nauwgezet volbrachte taak. Liever breng ik Dr. Stapel mijn hulde; ik hoop dat hij ook de volgende deelen zal mogen bewerken, ik wek de lezers van het „Koloniaal Weekblad" op, om zich dit niet al te dure eerste deel (11.50 gld.) maar vast aan te schaffen. Want dit werk doet nu niet terstond denken aan petroleum en aan andere kwalijk riekende stoffen, thans door Indië voortgebracht, integendeel: reeds dit eerste deel is als doorzweefd van de geuren der zoete specerijen, die de oude zeevaarders en handelaars derwaarts lokten. Vlotte lectuur is het overigens niet, wèl is het van belangrijke détails vol. Wie het nog in eigendom wenscht te bezitten, haaste zich, want de sbirren, die ik heb uitgezonden rapporteerden, dat de Commissie voor de Publicatiën de oplage wat zeer aan den matigen kant heeft gehouden. Men werpe niet tegen, dat het debiet gering zal zijn. Een groot werk als het onderhavige behoudt zijn waarde en zal over tal van jaren nog gevraagd worden; referte een werk als dat van De Jonge, waarvoor men thans grif een honderd gulden mag neertellen.

S. P. L'HONORÉ NABER.

Van Week tot Week.

Maandag 7 tot Maandag 13 Mei.

Voordracht over Indische kunstnijverheid. Op Donderdagavond 24 Mei, ten 8 ure, zal Mevr. G. van Bemmelen-steyn-Tromp in „Maison De Bruyn", Eusebiusbuitensingel 50 te Arnhem, een voordracht met lichtbeelden houden over Indische kunstnijverheid en huisvlijt, in verband met Boeatan's deelname aan de I.T.A.

Opheffing van het Instituut der Gezaghebbers. Batavia, 7 Mei (Aneta).[1] De Regeering besloot tot geleidelijke opheffing van het Instituut der Gezaghebbers bij het Binnenlandsch Bestuur in de Buitengewesten.

Resident Doeve. Batavia, 7 Mei (Aneta). Den resident van Riouw, den heer V. A. Doeve, is op zijn verzoek met ingang van 2 Augustus eervol ontslag verleend.

Vice-president Hooggerechtshof. Batavia, 12 Mei (Aneta). Benoemd is tot vice-president van het Hooggerechtshof van Ned.-Indië E. Pin..., thans raadsheer in dit Hof.

J. van Duyn †. Aneta seint d.d. Batavia 7 Mei, dat de gezagvoerder bij de Kon. Paketvaart Mij., de heer J. van Duyn, na korte ongesteldheid is overleden.

De Sultan van Koetei. Dezer dagen is hier te lande aangekomen Z. H. A. Mohamad Parekesit, Sultan van Koetei (Zuid Oost-Borneo) met zijne gemalin. De sultan denkt een half jaar hier te verblijven; de assistent-resident van Samarinda, de heer E. H. de Nijs Bik, vergezelt Z. Hoogheid als raadsman.

Univers. examens. Leiden. Doctoraal ex. Ned.-Indisch recht de heer Mr. F. H. Keuzenkamp. Utrecht. Doctoraal ex. Ned.-Indisch recht de heer Mr. A. Dirkzwager.

Burgemeester van Palembang. Batavia, 10 Mei (Aneta). Benoemd tot burgemeester van Palembang Ir. R. C. A. F. J. Nessel, ingenieur 2e kl. v. d. dienst der telegrafie en telefonie.

Majoor B. L. Hagedoorn †. Te Rijswijk is, in den ouderdom van 76 jaar, overleden de gep. majoor van het O.-I. leger B. L. Hagedoorn, ridder in de Oranje-Nassau-orde.

Assistent-resident van Makassar. Batavia, 10 Mei (Aneta). De hoofdambtenaar van de afdeeling Bestuurszaken der Buitengewesten, Dr. B. ... Haga, is benoemd tot assistent-resident van Makassar.

Bevordering. Batavia, 12 Mei (Aneta). Bevorderd tot kolonel bij de infanterie luitenant-kolonel P. D. A. Frankamp, en tot luitenant-kolonel majoor D. Habbema.

Uit de Liga getreden. Naar *Het Volk* verneemt, hebben de sociaal-democratische bestuurs-leden der Sectie Holland van de Liga tegen koloniale overheersching, thans al hun functies in de Liga neergelegd. De Perhimpoenan Indonesia heeft eveneens besloten zich uit de Sectie Holland terug te trekken, doch blijft aangesloten bij de Internationale Liga.

Het vliegtuig-transport naar Indië. Het *Handelsblad* deelt mede vernomen te hebben dat de voor Indië bestemde Fokkervliegtuigen daarheen op eigen kracht zullen worden overgebracht door de vliegeniers G. A. Koppen, E. A. J. Pro...witz, Mol en G. van Messel, met als twee...

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. R. Ct.".

bestuurders de vliegeniers E. Keugen, J. Waltman, J. Wegner en M. van Hazel.

Verder vermeldt het blad, dat genoemde luitenant Koppen eerlang den militairen dienst hier te lande zal verlaten om op te treden als chef van het vliegveld te Batavia.

De bestuurshervorming. Batavia, 9 Mei (Aneta). De regeering heeft thans definitief besloten, de bestuurshervorming op Java op de daarvoor vroeger reeds aangekondigde tijdstippen voort te zetten, zoodat met 1 Juli ingesteld zullen worden de gouvernementen Midden-Java en Oost-Java, alsmede de beide gouvernementen van de Vorstenlanden Djocja en Solo.

Deze gouvernementen dienen als voorbereiding voor de instelling van de provincies Midden-Java en Oost-Java, respectievelijk met 1 Januari 1929 en 1 Januari 1930.

Benoeming van Gouverneurs. Buitenzorg, 12 Mei (Aneta). Met ingang van 1 Juli zijn benoemd tot gouverneur van Oost-Java de heer W. Ch. Hardeman, resident van Soerabaja; tot gouverneur van Midden-Java de heer P. J. van Gulik, resident van Semarang; tot gouverneur van Soerakarta de heer M. B. van der Jagt thans resident van Soerakarta, en tot gouverneur van Jogjakarta de heer J. E. Jasper, thans resident van Jogjakarta.

Vertrek van den Gouverneur van Suriname. Den 11en dezer is naar zijne bestemming vertrokken de nieuwbenoemde gouverneur van Suriname, Dr. A. A. L. Rutgers.

De Krakatau nog in werking. In de laatste dagen is volgens verschillende Aneta-telegrammen de werking van den Krakatau opnieuw heviger geworden. De op Lang Eiland opgestelde bewakingsdienst constateerde in één etmaal niet minder den 1461 erupties, gepaard met hevige knallen.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Het Batikbedrijf in de Vorstenlanden.

Onder bovenstaanden titel werd onlangs, vanwege het *Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel* te Buitenzorg, bij de Landsdrukkerij te Weltevreden, uitgegeven: de „Mededeeling" No. I van de „Afdeeling Nijverheid", opgesteld door *Ir. R. M. P. Soerachman*, assistent bij die Afdeeling. Dit zeer belangrijke geschrift, uitvoerig en met zorg samengesteld, als het resultaat van een jarenlange, nauwkeurige studie van dit voor het Javaansche volk zoo gewichtige onderwerp, is voor den zeer billijken prijs van *f* 1.60 in den handel. Wij bevelen het ten sterkste ter lezing aan, niet alleen aan deskundigen, die er nog veel uit kunnen leeren, maar ook en vooral aan alle belangstellenden, daar het zeer duidelijk overzichtelijk en zelfs *onderhoudend* geschreven is, wat niet van alle officieele stukken gezegd kan worden.

Schrijver begint met te zeggen, dat, zooals bekend, het batikbedrijf op twee manieren uitgeoefend wordt, n.l. uit de hand en met behulp van de z.g. tjap. Daar van de oude wijze van batikken uit de hand z.i. in de litteratuur veel vollediger beschrijvingen te vinden zijn (hij noemt *Rouffaer-Juynboll en Jasper-Perngadi*, doch vergeet o.a. *Loebèr)* dan van de nieuwere werkwijze met de *tjap*, wijst hij op het belang, dat er in gelegen is juist deze laatste methode nader te bespreken, vooral omdat er in den jongsten tijd interessante wijzigingen in zijn gekomen, die op een verdere mechaniseering van het bedrijf duiden.

Zoo lezen wij dan o.m.:

„Waar de werkmethoden van het tjap- en handbedrijf van elkaar verschillen, is het duidelijk, dat de overgang van het een in het ander is gepaard gegaan met vele technische moeilijkheden, die deze tak van Inheemsche nijverheid in den loop van haar 60 à 70-jarig bestaan, zonder eenige hulp van buiten, successievelijk tot een practisch bruikbare oplossing heeft weten te brengen, zij het dan ook in een uiterst langzaam tempo. Het laatste woord in dezen is echter nog lang niet gezegd; uit het hieronder volgende moge blijken: *dat nog zeer veel gedaan kan worden voor de verbetering en vervolmaking der thans gebruikelijke methoden in het batikbedrijf.* *)

„In principe komen de bewerkingen bij het „*tjappen*" overeen met die bij het handbatikken, beide toch berusten op het wasreserve-procédé.

„Evenals het handbatikken laat het tjap-procédé zich in de volgende onderdeelen splitsen:

1e. voorbewerking van het witgoed,
2e. het bedrukken met was door middel van stempels (*ngengreng* en *tembok*),
3e. het blauwverven *(medel)*,
4e. het verwijderen van de was van die plaatsen, die naderhand bruin geverfd zullen worden (het z.g. *ngerok)*,
5e. het bedekken van de blauwgekleurde gedeelten met was *(biron)*,
6e. het bruinverven *(njoga)*,
7e. het verwijderen van de was *(nglorod)*,
8e. opmaken."

Omtrent het 1e punt: de *voorbewerking*, schrijft de heer *Soerachman*, dat, gelijk bekend, het witgoed, zooals het in den handel voorkomt, meest zwaar geapprêteerd, niet geschikt is om direct bedrukt te worden; dat 't echter niet aan pogingen ontbroken heeft om methoden te vinden, waardoor het mogelijk zou zijn het goede direct te tjappen; dat vooral door de op Java werkzame technici der Duitsche kleurstoffabrieken (welke natuurlijk groot financieel belang hebben bij uitbreiding van het bedrijf door vluggere werkwijze. Red.) vele proeven op dit gebied zijn genomen, echter zonder succes, daar door het te zware *apprêt* de waslaag geen voldoende houvast wordt geboden en die bij verdere bewerking dikwijls loslaat. Enkele importeurs hebben reeds getracht (wellicht *printah aloes* van diezelfde kleurstoffabrieken? Red.) wit goed van de meest gangbare kwaliteit op de markt te brengen met zeer licht *apprêt*, echter ook met weinig succes. Schrijver merkt hierbij op:

„waarschijnlijk om de eenvoudige reden, dat men de kwaliteit van het goed onafscheidelijk verbonden acht met de „finishing" daarvan. Men was eenmaal gewend het goed van eene bepaalde kwaliteit in de opmaking, zooals thans voorkomt, te ontvangen, zoodat eene kleine afwijking in de „finishing" onmiddellijk op één lijn wordt gesteld met vervalsching. Men heeft hier te doen met een zekere sleur, waarin de batikkers zijn geraakt en die men ook in andere opzichten bij hen aantreft. Trouwens dit verschijnsel is algemeen bij bedrijven over de geheele wereld, die zich langzaam en zuiver empirisch hebben ontwikkeld. Evenals overal elders, zal ook hier een *doelmatige en gestage voorlichting van zeer veel nut kunnen zijn* *) om de batiknijverheid uit deze sleur op te heffen. Dat er zeer veel geduld en moeite zal gevergd worden om deze vooroordeelen uit den weg te ruimen, is zeker."

De eigenlijke voorbewerking bij het tjappen verschilt in geen enkel opzicht van die van het handbatikken, zij bestaat uit de volgende bewerkingen:

a. de verwijdering van het apprêt door afkoken en/of wasschen;
b. het oliën van het goed (het z.g. ngetèl);
c. het afscheuren op de gewenschte maat en het zoomen (plipitan);
d. behandeling met een slap apprêt (njekoeli);
e. het glad maken van het goed door slaan met houten hamers, z.g. ngemplongi.

Voor de ordinaire soorten laat men het oliën achterwege. De heer Soerachman schrijft, dat voornamelijk lin de Kampong Lawean te Solo, waar bijzonder goedkoope *kain tjap* gemaakt worden, men er toe is overgegaan zeer licht geapprêteerde witgoedsoorten, zonder eenige voorbewerking, direct te bedrukken en dat voor dit doel zelfs ongebleekte katoenen weefsels, z.g. *sheetings* worden gebruikt. Wij lezen:

‚Deze verandering, die van den allerlaatsten tijd dateert, heeft het mogelijk gemaakt, *kain tjap* in den handel te brengen voor den prijs van — *f* 20.— per *kodi* (20 stuks).

„Wij zien uit het voorgaande, dat ondanks conservatisme, traditie en sleur, de batiknijverheid door de felle concurrentie en de slechte tijden langzaam en zeker in eene richting wordt gedreven, die naar een minimum

*) De cursiveeringen zijn van ons. — Red.

TENTOONSTELLING
OOST- EN WEST-INDIE
VAN 11 JUNI TOT 28 JULI 1928

Koopt bij voorkeur bij onderstaande Adressen. Denkt ook om de
„OUDE STAD"

van productie-kosten streeft. *Deze ontwikkeling in goede banen te leiden, voor verwording te behoeden, zal behooren tot de taak van den voorlichtingsdienst.*" *)

Bij punt II: *Het Bedrukken*, zegt schrijver o.m.: dat het aanbrengen van de was plaats heeft door middel van de bekende stempels, die men, in analogie met de oude methode van handbatikken, eveneens „tjanting" noemt, zoo ook dat hij gedurende zijn onderzoek te Solo en Djokja in de gelegenheid is geweest verscheidene specimen van die stempels te verzamelen, waarvan de ouderdom nog met voldoende zekerheid kon worden vastgesteld en dat zijn bedoeling is, om aan de hand dezer collectie, aangevuld met hetgeen de ouderen onder de batikkers weten te vertellen, den technischen ontwikkelingsgang van de *tjanting-tjap* na te gaan.

De oudste stempels thans in het bezit der „Afdeeling Nijverheid" dateeren van 45 jaren terug, daar men de allerоudste vormen niet machtig is geworden, naar schrijver opmerkt, waarschijnlijk omdat de gewoonte altijd geweest is, dat, wanneer een bepaald motief na verloop van tijd niet meer gangbaar is, de *tjaps* per *kati* worden verkocht.

De allеroudste stempel zou, volgens schrijver, gemaakt moeten zijn van een groote halve *ketella*, waarin de gewenschte figuren werden gesneden, waarna men via het hout en de klapperdop, eindelijk tot metaal is gekomen, en als tusschenvorm kunnen worden beschouwd die stempels, welke bestaan uit een houten plank, waarin metalen stiftjes geslagen zijn. Dergelijke *tjaps* leenen zich b.v. uitstekend voor de specifiek Djokdjasche *nitik*-patronen.

In het aantal motieven der *tjaps* alsook in hun oppervlakte is een voortdurende toename te constateeren. Van 1 à 2 vierkante centimeter in den aanvang, was de grootte in 1873 reeds 100 à 150 c.M²., terwijl die thans 400 tot 900 c.M². (30×30) bedraagt, maar aan de collectie valt duidelijk te constateeren, dat er sedert stilstand is ingetreden.

En dan lezen wij:

„Eerst in de laatste 3 à 4 jaren is weder een belangrijke opleving merkbaar. In de eerste plaats worde hier het aanbrengen van de z.g. rapportstiften genoemd, hetgeen als een zeer belangrijke verbetering valt aan te merken. Was men vroeger voor de nette afwerking van een kaintjap n.l. voor de juiste aansluiting van het patroon, geheel afhankelijk van de routine en handigheid van den tjapper, thans is het, nu men werkt met rapportstiften, hiermede anders gesteld. Daardoor toch biedt het rapporteeren der patronen als het ware geen moeilijkheden meer en kunnen de minder geroutineerde arbeiders reeds een behoorlijk product afleveren, terwijl de beste tjappers daardoor hun arbeid zagen verbeteren. Het is welhaast onbegrijpelijk, dat men meer dan 80 jaar noodig heeft gehad om een dergelijke, voor de hand liggende verbetering aan te brengen, te meer, wanneer men bedenkt, dat de Europeesche handdrukkerij reeds sedert hare invoering over dit eenvoudig hulpmiddel beschikt.

„Het is duidelijk, wat technische voorlichting in deze moeizame ontwikkeling van nut had kunnen zijn." *)

Zeer interessant is ook hetgeen de heer *Soerachman* vertelt over het zoo moeilijke kunstwerk van het gelijkmatig afdrukken der stempels, wat de Javaansche tjapper noemt: „dat iedere *tjap* haar eigen „wil" heeft:

„Het nuttig gebruik van een tjap werd tot nu toe geheel aan het initiatief van den geroutineerden tjapper overgelaten, die om van een tjap een bruikbaar werktuig te maken, het raamwerk op die plaatsen, waar zich het minste koper bevindt, vol stopt met papier of stukjes goed, waardoor een zekere isolatie wordt verkregen. Dit euvel weet men thans op een fraaiere wijze op te lossen; door de onbewuste toepassing eener eenvoudige natuurwet, wordt bereikt, dat de graad van verwarming of afkoeling overal nagenoeg hetzelfde is. Men ziet dan ook, dat met op deze wijze verbeterde tjantings veel gelijkmatiger afdrukken worden verkregen. Deze elegante oplossing van het tjapprobleem is nog in dit opzicht opmerkelijk, dat zij door zeer eenvoudige lieden zonder hulp gevonden werd. *Intusschen heeft men toch weder een halve eeuw noodig gehad om dit resultaat te bereiken, hetgeen vermoedelijk, indien men over een op stelselmatige studie berustende technische voorlichting had kunnen beschikken, niet noodig zou geweest zijn.*" *)

En niet minder belangrijk is hetgeen schrijver mededeelt omtrent het verband tusschen mode en *tjap:*

„Men is vrij algemeen van meening, waarschijnlijk tengevolge van de in de litteratuur vaak tot uiting komende grief tegen de tjap, als bederver van de handbatik, dat er in de tjap weinig leven zou zijn; het blijkt echter, dat niets minder waar is. Ieder seizoen eischt haar eigen tjap; vaak gebeurt het zelfs, dat nog vóór het seizoen eindigt, men reeds genoodzaakt is nieuwe dessins te ontwerpen en uit te doen voeren."

— — — — — — — — — — — — —

„Uit den aard der zaak wordt slechts gewerkt op bestelling. De tjapmakerijen leggen zich eveneens toe op het ontwerpen van nieuwe motieven; zoowel te Solo als te Djokja vindt men daarnaast ook de teekenaars, die er een bepaald beroep van maken *pola's* voor de batikindustrie te leveren. Naast veel verdienstelijk werk vindt men van hun hand vele composities, die men overal in de litteratuur vindt gesignaleerd als de *verwording onder invloed van onbegrepen Europeesche motieven.**) Ter herinnering moge het voorbeeld worden aangehaald van de uitbeelding van een stoomboot, waarvan de ontwerper een vaartuig met een daarop geplaatste locomotief gemaakt heeft. Gelukkig behoeven wij ons nog niet direct ongerust te maken over een dergelijk verschijnsel, want uit gesprekken bleek overduidelijk, dat bij vele batikkers het besef levendig is, dat men hier te doen heeft met een wanproduct, tot den aanmaak waarvan men noodgedwongen is overgegaan, omdat het gretig aftrek vindt."

Zijn wij, Nederlanders, niet mede schuld aan deze wansmaak?

„In verband met de keuze van het dessin moet op eene eigenaardige meening onder de batikkers worden succes hebben gewezen. Men zegt n.l. dat, wil men succes hebben in de batikkerij, men daarvoor een „*poetoeng*" moet hebben. Een Hollandsch woord voor dit begrip is moeilijk te geven, maar het woord dat, hoewel het dit begrip niet volkomen dekt, dit eenigszins benadert, is „geluk". Het is ook verklaarbaar, dat men tot deze opvatting komt; als regel toch stelt men de dessins vast, zonder dat men rekening houdt met de te verwachten vraag en smaak van den consument."

Doen de groote mode-ontwerpers in Europa niet precies hetzelfde? Zij, die daarin goed slagen, zijn de meest daarvoor begaafden.

Ten slotte schrijft de heer Soerachman:

„Regel is, dat dessins worden uitgevoerd zonder verdere overwegingen dan op hoop van zegen. Men ziet dan ook vaak gebeuren, dat de batikkers met hun waar blijven zitten of er prijzen voor ontvangen, niet in evenredigheid met hunne verwachtingen. *Ook in dit opzicht valt voor de batikkers dus nog veel te leeren.*" *)

Dit laatste geldt zeker ook voor ons, Nederlanders, op wie ook in deze immers de taak rust: *technische voorlichters te zijn.*

(Wordt vervolgd).

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De financieele toestand.

De voornaamste oorzaken van de tegenstelling tusschen de voortschrijdende ontwikkeling van het bedrijfsleven, van de cultures en daardoor mede van scheepvaart en handel eenerzijds en *de benauwende krapheid der landsmiddelen* anderzijds, zijn — volgens *De Loc.* (5/4, blz. 3) — te vinden in den ondanks gunstige conversies voorloopig zeer drukkenden *schuldenlast*, in de automatische stijging der *pensioenslasten*, in de ten deele eveneens werktuiglijk toenemende *personeelsuitgaven* en in de lagere opbrengst van die belastingen, welke rechtstreeks verband houden met het rendement van bepaalde *cultures*. Men is, nu opnieuw een scherpe daling van den rubberprijs intrad en nu ook de suikermarkt een minder gunstig beeld vertoont, geneigd om den laatstgenoemden factor het zwaarst te doen wegen. Het ernstige en bedenkelijke ligt *niet* in de prijsdaling zelf, maar in het feit, dat het begrootingsevenwicht zóó wankel is, dat elke beweging op de wereldmarkt het kan verstoren. De economische toestand van Indië blijft, zelfs indien de prijzen van suiker, rubber, tin etc. den kostprijs méér gaan naderen dan de laatste jaren het geval was, door en door gezond. Aan verlaging der landsuitgaven staan talrijke moeilijkheden in den weg. Er zullen zeer krachtige maatregelen van verre strekking noodig zijn om een zoodanige vereenvoudiging van de landhuishouding te bereiken, dat Indië bevrijd wordt van den last der onverbiddelijk stijgende uitgaven. Het financieel evenwicht kan thans nog bereikt worden door talrijke voorstellen en ontwerpen ter zijde te leggen. Op den duur zou men echter ook van noodzakelijke en productieve uitgaven moeten afzien; alle perspectief zou aan den regeeringsarbeid ontvallen en voor de ontwikkeling noodige voorzieningen zouden achterwege blijven. Zoo men inderdaad de kracht vindt om de in 's lands belang dringend geboden verstrekkende versobering der landshuishouding door te voeren, zal men tevens ervaren dat een duurzame verhooging van de landsmiddelen slechts bereikbaar is door de verdere ontplooiing te bevorderen van cultures, industrie en handel, hetgeen slechts mogelijk is door lage belasting en door het scheppen van voor de ontwikkeling gunstige omstandigheden. De moeilijke situatie, waarin de landsfinanciën zich thans bevinden, hun onverbrekelijk verband met het welzijn van de bedrijfswereld opnieuw zoo nadrukkelijk bewijst, is daarin het eenige lichtpunt.

Wij vestigen de aandacht op: het *Soer. Hbl.* (2/4, „Economische en sociale aangelegenheden", *Smissaert;* 4/4 „Algemeen commercieel overzicht"; 4 en 5/4 „Japan's scheepvaart").

Leerrijke ervaring.

De zaak der vier „Indonesische" studenten in Holland is thans geëindigd. Het *Bat. Nwsbl.* (4/4) is van oordeel dat, indien art. 131 Swb. het mogelijk maakt dat in het eene deel van den Staat een staatsgevaarlijke actie wordt gevoerd tegen het gezag in de overzeesche gebiedsdeelen, dit artikel dient te worden gewijzigd. In de tweede plaats verdient dan overigens aandacht de blijkbaar zeer enge grenzen, die art. 131 Swb. trekt door het opruiend element te miskennen, dat schuilen kan in de profetieën tot revolutie. Ook daarin zal de Nederlandsche wetgever hebben tegemoet te komen. Intusschen maakt het *B.N.* zich niet de minste illusie, dat de studie van deze vragen tot eenig resultaat zal leiden. In „De Banier" maakt *Mr. Van Helsdingen* een treffende vergelijking: „In een ijzerpakhuis kan rooken geen kwaad; in een benzine-opslagplaats kan een vonk tot een ramp leiden. In Nederland zal zelfs de luidruchtige actie der communisten voor het overgroote deel des volks slechts de beteekenis hebben van een lang niet kwade variété-voorstelling; in Indië kan het

kabaal van propagandisten leiden tot durende onrust." *Mr. v. H.* wijst er tevens op dat art. 164 I. S. nog immer de onbelemmerde toelating in Indië van in Nederland gedrukte stukken waarborgt, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens regelen bij ordonnantie te stellen. Wel is waar kan de politie onmiddellijk bij aankomst maatregelen tegen verspreiding nemen, maar deze zijn in den regel niet afdoende. Wijziging van art. 164 I. .S lijkt het *Bat. Nwsbl.* al evenzeer noodzakelijk als van art. 131 van het Nederlandsch strafwetboek. Onaangename ervaringen zijn in den regel het meest leerrijk.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (7/4 „Nieuwe ervaring") en de *Java-Bode* (10/4 „Wat in Holland mag"; „De panglongs"; 7/4 „De toestand in Boven-Digoel"; 4/4 „Ned.-Indië in Duitschland").

Aether-politiek.

Het *Soer. Hbl.* (2 en 3/4, 4de bl. en 5/4, 3de bl.) vertelt van „Bandoengs telefonie-zender" en „Het eerste Radio-kruisgesprek uit Indië met Holland", en wijst, onder het hoofd: „Aether-politiek", op den omvang en de beteekenis der mogelijkheden eener nabije toekomst. De Grondwet geeft volle vrijheid tot openbaring van meening door middel van *het gedrukte woord*, behoudens ieders verantwoordelijkheid voor de Wet. Hoe zal dit gaan met *het gesproken woord*, dat door den aether wordt gezonden? Uitvindingen van zoo geweldige beteekenis als de radio-omroep en de korte golf-telefonie behooren aan de Menschheid, niet aan de Overheid, en men moet aannemen dat in afzienbare toekomst ieder zich er in vrijheid van kan bedienen, met de restrictie: behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de Wet. Het zal er mee *moeten* gaan als met het kranten-instituut; het is onmogelijk het menschdom op den duur, ten aanzien van het benutten dezer uitvindingen, in ambtelijke ketenen te houden. De vraag: of die vrijheid nuttig of gevaarlijk zal zijn, zal ten slotte niet den minsten invloed op den gang van zaken uitoefenen. Dus zal men geleidelijk meer rekening moeten houden met de vrijwording van het benutten dezer uitvinding, en de daaraan vastzittende gevolgen. In Holland is de ruzie over de lucht al flink aan den gang; muziek wordt afgewisseld met een politieke speech. De „Ver. Arb. Radio Amateurs" in Holland is in volle actie. Fimmen jaagt in zeven talen zijn oproer-predicaties door het luchtruim. Nog herinnert men zich in Engeland hoe de groote staking vanuit Holland door een radio-omroep werd gestimuleerd. Het eerste kruisgesprek werd van S.D.-zijde in Holland ook gebruikt voor de propaganda in Ned.-Indië. Het toezicht op volksvergadering en bijeenkomst, reeds zoo in beteekenis verminderd sinds de krant huis aan huis de te propageeren ideeën binnendraagt, zal voor bestuur en politie vrijwel onmogelijk worden. Vergaderingen en meetings zullen slechts noodig zijn voor de laagst staande massa; al wat daarboven is kan worden bereikt op eene wijze welke aan Overheidscontrôle ontsnapt, althans: niet door deze zal kunnen worden verijdeld. Men zal met dit alles tijdig rekening moeten houden.

Het ambachtsonderwijs.

De *Java-Bode* (7/4) betoogt dat het voor Indië een voelbaar nadeel zou worden als, in verband met de noodzakelijke bezuiniging, het ambachtsonderwijs tot zijn hedendaagschen omvang bleef beperkt. Reeds lang zijn zij, die de ontwikkeling van de Indische samenleving en van de Indische nijverheid gadesloegen, tot de overtuiging gekomen, dat het gewone onderwijs meer jongelingen aan de maatschappij aflevert, dan deze in de voor hen alleen geschikte klerkenberoepen plaatsen kan, terwijl er een tekort is aan behoorlijk opgeleide ambachtslieden en technici. Men leze slechts de verslagen der arbeidsbeurzen om in te zien, dat het onderwijs voor het Indische kind, dat later zoo spoedig mogelijk den eigen kost zal moeten verdienen, anders moet zijn. Al het mogelijke moet worden gedaan om uitbreiding te voorkomen van het werklooze proletariaat, dat den landbouw den rug heeft toegekeerd en naar de groote steden is komen afzakken. De uitbreiding van het ambachtsonderwijs thans te doen vervallen, zou met het oog op de onrustbarende verschijnselen, welke de Indische samenleving nu te zien geeft, een onverstandige en gewaagde stap zijn. Het geld moet er voor gevonden worden. Bepaalde Holl.-Inl. scholen offere men desnoods op om daarvoor in de plaats ambachtsscholen te openen. Dat zou het dubbele voordeel hebben, dat de productie van klerken wordt verminderd en die van ambachtslieden vergroot.

Het *Soer. Hbl.* (3 en5/4) schrijft over „Het gesubsidieerd bijzonder onderwijs", de *Deli Crt.* (14/4) over „Onderwijs-enquête", en *De Loc.* (4/4, blz. 36) over „Communisme en Onderwijs".

Soekaboemi.

Het ligt in de bedoeling bij de voortgezette hervorming grootere residenties te vormen dan thans geschiedde en de hoofden daarvan meer bevoegdheid te geven. Het plan bestaat om *Midden- en West-Priangan* samen te voegen. De *Java-Bode* (5/4) acht een dergelijke samenvoeging allerminst rationeel. In dit verband geeft het blad een overzicht van de beteekenis van Soekaboemi. Het is het midden van een zeer welvarende streek, met er om heen een 250-tal bloeiende ondernemingen. De geheele streek ten Z. van Soekaboemi neemt voortdurend in belangrijkheid toe; bijna dit geheele gebied is alreeds met auto's bereidbaar; de K.P.M. doet om de 14 dagen de Genteng-baai aan; tal van aanvragen om erfpacht komen binnen. De gemeente Soekaboemi groeide uit eigen kracht; de behoeften der vele cultuurondernemingen schonken het aanzijn aan machine-fabrieken, een cultuurschool enz.; op komst is een H.B.S. Bandoeng moge met veel reclame zich den naam willen toeëigenen van een gezonde woonplaats te zijn, Soekaboemi is het metterdaad. Hier heeft men reeds in den prillen morgenstond een helder uitzicht en frissche zuivere berglucht. West-Priangan met Soekaboemi als het natuurlijk centrum vormt een logisch zich ontwikkelend geheel en dient als zoodanig behouden te blijven. De voorkeur verdient om b.v. de residentie Krawang bij Midden-Priangan te voegen. De regent van Mr. Cornelis zou dan als zetel de plaats Krawang kunnen krijgen; binnen afzienbaren tijd moet de samenvoeging van Mr. Cornelis en Batavia volgen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Boedi-Oetomo.

Betreffende deze vereeniging, een der oudste op Java en wier leden hoofdzakelijk bestaan uit regenten en andere Inlandsche ambtenaren, zegt een schrijver in het Nationalistische blad *Darmo-Kondo* dat hij groote waarde toekent aan het aanstaande B. O. congres, dat een nieuw hoofdbestuur zal moeten kiezen. Vooral in verband met het 20-jarig bestaan der vereeniging hoopt schrijver dat zij zich in den vervolge inderdaad zal gedragen als een volwassen organisatie, dat haar actie openlijk zal zijn en gemotiveerd, haar mondigheid waardig. Met het oog op de positie der vereeniging en andere omstandigheden komt het schrijver voor, dat het voor de vereeniging 't beste is den weg der loyale samenwerking te bewandelen. Maar dan moet er samenwerking zijn met de Regeering op voet van gelijkheid of op zijn minst in de verhouding van vader en zoon. Dan moet Boedi-Oetomo niet meer schromen het streven naar onafhankelijkheid te helpen verwezenlijken en moet de Regeering dit van haar kant toelaten. Gewenscht is het ook zooveel mogelijk vertegenwoordigers in de raden te bezitten. Hij beveelt aan een voorzitter te kiezen die, wat capaciteiten betreft, aan de eischen der hedendaagsche politiek voldoet en het vertrouwen der jonge intellectueele nationalisten geniet, al wordt hij door de groep der conservatieve Europeanen gehaat; de vertrouweling dezer partij geniet in den regel niet het vertrouwen der Indonesiërs.

In het maandblad *Boedi-Oetomo*, orgaan der vereeniging, van Maart, worden gepubliceerd de stellingen, welke op het a.s. B. O. congres zullen worden verdedigd omtrent de door de vereeniging te voeren actie. Daarin wordt vooropgesteld dat het de taak is der Indonesische nationalisten om de Indonesische maatschappij tot den ouden bloei terug te brengen en hiervoor is het noodig dat zij zich krachtig en goed gaan organiseeren. De algemeene Indonesische belangen zullen overgelaten worden aan de P. P. P. K. I., de groote federatie van Indonesische vereenigingen, terwijl Boedi-Oetomo zich zal moeten bewegen op cultureel en sociaal-economisch terrein.

In het Mal.-Chineesche blad *Sin Po* vinden wij omtrent Boedi-Oetomo nog vermeld, dat de commissie ter bestudeering der statutenwijziging zich accoord verklaard heeft met het voorstel der afd. Batavia om deze ambtenaren-vereeniging open te stellen voor alle Inlanders van Indonesië, waaruit volgens schrijver blijkt dat het eenheidsgevoel steeds krachtiger wordt. Hij vindt dit een belangrijk verschijnsel in de politiek, evenals het vorige besluit van B. O. om geen menschen meer aan te nemen die zich zelf Europeaan hebben gemaakt, d.w.z. de met Europeanen gelijk gestelden.

Deputatie voor de z.g. Inl. meerderheid.

Er bestaat in Indië het voornemen onder de Indonesische leiders om een deputatie naar Nederland te zenden ten einde de politieke opinie aldaar gunstig te stemmen voor het door den Volksraad reeds aangenomen Regeeringsvoorstel tot vermeerdering van het aantal Inlandsche leden in dat lichaam.

De *Bintang Timad* (liberaal) van 28 Maart vermeldt o.a. de meening van den thans in Berlijn vertoevenden heer Tabrani, die zulk een deputatie niet noodig vindt. De redactie zegt dat Tabrani gelijk kan hebben, aangezien thans de beurt aan Holland is om ja of neen te zeggen, maar toch is dit slechts waar in theorie, want in de praktijk weet ieder wel hoe weinig waarde Holland hecht aan het verlangen van Indonesië, hetgeen trouwens blijkt uit de besprekingen over de begrooting in de Tweede Kamer. Daarom zou het volgens de redactie juist wel goed zijn indien men kennis maakte met de voorvechters van Indonesië alvorens de zaak in de Staten Generaal te bespreken.

Want, behalve dat de heeren Djajadiringrat als afgevaardigde van Java, Ratulangi als die van Celebes, Hadiwidjojo en Moeila resp. als die van de zelfbestuurders en van Sumatra, straks redevoeringen zullen houden op groote vergaderingen, waar de leden der Staten Generaal aanwezig zullen zijn, zullen door de komst dier afgevaardigden andere overwegingen zich doen gelden, die niet weinig voor de politieke atmosfeer zullen beteekenen. Of dit resultaten zal opleveren is een zaak van later zorg, doch de politieke beweging in Indië zal in activiteit toenemen als de deputatie met leege handen terugkeert. En dit mag dan als een overwinning geboekt worden.

Bestuurspolitiek ter Sumatra's Westkust.

In de *Fadjar Asia* (orgaan der P.S.I.) van 15 Maart, wordt mededeeling gedaan van de berichten over een nieuw communistisch complot in de kampoeng Talang in de streek van Pajakoemboeh, dat bij onderzoek bleek een door het negrihoofd aldaar opgemaakte zaak te zijn. De redactie noemt dit een vrucht der anti-communistische politiek, welke soms als 't ware in den blinde weg handelt, vooral op Sumatra. Een simpele beschuldiging van communisme was voldoende aanleiding tot arrestteering en aanhouding, met veroordeeling tot slot.

Heel toevallig is bij de gemelde zaak de booze opzet van het negrihoofd aan het licht gekomen; het gelukkige gesternte van de gearresteerde personen alleen maakte dat de hoogere autoriteiten de zaak dieper onderzochten.

Ten besluite zegt de redactie dat volgens haar meening de grootste schuld ligt niet bij het negrihoofd, doch bij de nog hooger geplaatste ambtenaren, bij degenen die zijn voor de handhaving der bestuurspolitiek ter Sumatra's Westkust van belemmering ten aanzien van elke beweging die naar verandering verlangt of streeft.

En die politiek heeft een zeer scherp wapen gegeven in handen van alle conservatieve partijen van rang en invloed, om elke opkomende beweging te dooden op beschuldiging van communisme, een beschuldiging welke in de laatste jaren ter Sumatra's Westkust als een geheime machtspreuk onheil brengt aan de daardoor getroffenen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Lustrumnummer van Oedaya.

Het maandschrift Oedaya bestaat thans 5 jaar; de oprichter-hoofdredacteur Raden Mas Noto Soeroto heeft dit feit herdacht door het geven van een Lustrumnummer van zijn tijdschrift, waarin tal van met zijn streven sympathiseerende personen een bijdrage leverden, met bijvoeging van hun portret.

Deze bijdragen, waarin niet alleen Nederlanders, doch ook Indonesiërs en een Surinamer aan het woord zijn, geven aan het jubileumnummer een bijzonder cachet, omdat ze een sprekend getuigenis afleggen der mogelijkheid van wederzijdsche waardeering en eendrachtig samengaan van Oost en West, juist zooals door Noto Soeroto gedurende een reeks van jaren wordt beoogd en betoogd.

Behalve deze sympathie-betuigingen bevat het Lustrumnummer het slot van N. S.'s onlangs gehouden redevoering: Nederland-Indonesië. Van overheersching naar zelfregeering. — In memoriam Jan Toorop (1858—1928) een groote zoon van

Insulinde, door Hugo Vogel. — Miskenning, door Mas Prijohoetomo. — Indonesische invloeden op Nederland, door Kwee Kek Beng. — Jataka's op de reliefs van den Boroboedoer, door Mevr. B. van Erp. — Voor vrouwen: Damast, door Eline Pisuisse. — Radio-telefonische verbinding met Nederland—Indië, door Dr. Ir. N. Koomans. — De Britsch-Indiërs in Suriname, door C. R. Biswamitre. — Sedekit tentang beberapa penjakit menoelar, oleh P. J. E. Rhemrev.

We ontvingen van den heer Noto Soeroto van dit jubileumnummer een exemplaar op luxe papier gedrukt, waarvoor we hem hartelijk dank betuigen, onder het uitspreken van den wensch dat het hem moge gegeven zijn nog vele jaren zijn talenten en krachten aan het zoo uitnemend geredigeerde tijdschrift Oedaya te geven.

De Indische Gids.

De hoofdredacteur, de heer G. Nypels, opent de Mei-afl. met een causerie over het den 31en Maart j.l. op initiatief van het Aneta-bureau gehouden kruis-radio-telefoon persgesprek tusschen Weltevreden en Den Haag. — De heer C. Lekkerkerker houdt eene beschouwing naar aanleiding van het Bantam-rapport over de communistische onlusten van November 1926. — De heer S. Kalff behandelt een onderwerp betwelk in den laatsten tijd weder actueel is geworden, t.w. de emigratie van Nederlanders naar Suriname; 't spreekt van zelf dat de schr. de geschiedenis een woordje laat meespreken. — De heer G. B. J. van Heuven vervolgt zijn interessant artikel over 't onderwijs in Indië gedurende den Compagniestijd. — In zijn rubriek Indië en de Nederl. Volksvertegenwoordiging wijdt Mr. J. J. van Bolhuis uit over de besprekingen in de Tweede Kamer, welke betrekking hadden over de Bestuurshervorming in Indië (motie Joekes).[1] — In de rubriek Revue van brochures enz. o.m. een beschouwing over de I.T.A. naar aanleiding van een voorloopig bezoek door de pers. — De rubriek Buitenland handelt ditmaal uitsluitend over de jongste gebeurtenissen in Egypte. — De afl. besluit met eenige boekbesprekingen.

De West-Indische Gids.

De Mei-afl. opent met het slot der artikelenreeks van Mr. B. de Gaay Fortman over „Curaçao en onderhoorige eilanden" gedurende het tijdvak 1816—1828." Aan het einde geeft schr. een toelichting bij de portretten van personen welke in verschillende afleveringen zijn verschenen. — De heer K. Kesler besluit zijne in de vorige afl. begonnen bijdrage: Een conflict tusschen Amsterdam en de Staten-Generaal over Suriname in 1774 en '75. — De h.h. Th. E. en A. P. Penard schrijven een opstel: „Popular beliefs pertaining to certain places in Surinam". — De hr. Fr. Oudschans Dentz behandelt nogmaals de interessante geschiedenis van het wapen van Suriname (of eigenlijk meer een koloniaal zinnebeeld, want een wapen als zoodanig heeft S. nooit bezeten). Eenige afbeeldingen verduidelijken het geschrevene. — Dr. H. F. C. ten Kate bespreekt een publicatie in de Engelsche taal van Ch. D. Gower, waarin wordt nagegaan hoever er verband is tusschen de culturen der Antillen en die van Noord- en Zuid-Amerika. — Ten slotte een bibliographie.

InterOcean.

Het Jan.-Nr. van dit bijzonder fraai geïllustreerd maandschrift heeft, met betrekking op Ned.-Indië, den volgenden inhoud: In the land of mystic gods, by Ch. de Cock-Wheatley (beschrijving van Hindoetempels in Midden-Java). — Up Rindjani (Lombok) and down, by A. Roosevelt. — A zoologist and his camera in the tropics. — The labour problem in the Dutch East Indies, by Dr. Dirk Fock (written for the Asiatic Review). — A jungle chronicle, by M. Oostwoud-Wydenes.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Maart-afl. bevat de volgende oorspronkelijke bijdragen: De aankap in de djatibosschen, door Ch. S. Lugt. — De aankap in de djatibosschen sedert 1913, door J. G. Westra. — De beteekenis van het Boschproefstation voor de ontwikkeling van het djatiboschbedrijf, door Dr. R. Wind.

Locale Belangen.

Uit den inhoud van afl. 7 (1 April '28). De Inlandsche meerderheid in de Gemeenteraden, door G. de Raad. — Na twee jaar practijk bestuurshervorming (regentschapsraden), door J. Mol. — Het Jaarverslag der Gemeente, door Kosters. — De grondbedrijfkwestie in Meester-Cornelis, door J. J. G. E. Rückert. — Uit den Volksraad. Geen superintendent, door G. A. v. B. — Ministerieele nota omtrent de werking van de bestuurshervorming in West-Java.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 40 (31 Maart '28). Grondbeginselen van den tuinaanleg, door P. M. W. Dakkus. — Import van Indisch fruit. — De toekomst van den oliepalm. — De opvattingen der Nederlandsche rubberplanters. — De oliepalmcultuur in Nigeria en de toenemende concurrentie van Sumatra. — Nederland's houding in zake de Engelsche rubberestrictie.

De Indische Mercuur.

No. 19 (9 Mei '28). De „Fiera-Esposizione di Milano", 12 April—19 Juni 1928. Algemeene indrukken, door Ir. W. L. Utermark (met ill.). — Overzichten uit den Volksraad. Najaarszitting 1927, door H. Ch. G. J. van der Mandere (vervolg). — Invoer van Indische vruchten in Nederland. Enkele opmerkingen over de vooruitzichten van dien invoer (met ill.), door Ir. W. Spoon. — Tropische staathuishoudkunde (overzicht voordrachten van Prof. G. Gonggrijp). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft eene opgave van recente rubberliteratuur.

Orgaan van de Ned.-Ind. Officiers-Vereeniging.

Uit den inhoud der Maart-afl. Het verre Oosten in 1927 (slot). Mijne oorlogsindrukken, door Kolonel Lebaud (vervolg). — Schutterij-officieren (in Indië) uit vroeger tijd, door S. Kalff. — Eenige opmerkingen naar aanleiding van „Het recht van beklag" door A. Treffers, door H. van Altena. — Verschil in waardeering van de H. K. S. studiën in Nederland en Indië.

Natuurkundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Inhoud van deel 88 (1928), afl. 1. Vulkanische verschijnselen en aardbevingen in den Oost-Indischen Archipel, waargenomen gedurende het jaar 1926, door Dr. S. W. Visser. — Twee nieuwe subspecies van Pachyotis temmincki Horsf. (vleermuizen), door H. J. V. Sody. — Halo's in 1926 in Ned.-Indië waargenomen, door Dr. S. W. Visser. — Slingerverschijnselen in drinkleidingen en electrische leidingen, door Ir. W. Beyerinck.

Tropisch Nederland

Het eerste Nr. van „Tropisch Nederland", het veertiendaagsch tijdschrift waarvan reeds eerder in deze rubriek werd medegedeeld, dat het eerstdaags zou uitkomen, is thans bij de firma J. H. de Bussy te Amsterdam verschenen.

Het dient al dadelijk gezegd, dat het tijdschr. wat het uiterlijk betreft, een voortreffelijken indruk maakt, vooral de talrijke illustraties komen mooi uit op de gekozen ivoorkleurige, glanzende papiersoort. Als redactieleden worden genoemd Prof. dr. A. W. Nieuwenhuis, Dr. Z. Kamerling, S. A. Reitsma en H. F. R. Wagenaar Reisiger voor Nederland en C. F. Balsem voor Indië.

Een gekleurde afbeelding van de kleine of Papoea-paradijsvogel gaat aan den tekst vooraf, welke wordt ingeleid door Zijne Excellentie Dr. J. C. Koningsberger, Minister van Koloniën. — Oud-Gouverneur G. J. Staal wijdt, eveneens bij wijze van inleiding, enkele woorden aan Suriname. — Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis houdt eene beschouwing over de onrust in Indië en hare oorzaken. — Pr. J. van Bokhoven schrijft over de kloof van Harau (Padangsche Bovenlanden). — Dr. Z. Kamerling opent een rubriek: Van natuur tot kultuur. Nuttige Indische planten in woord en beeld. — Voorts korte stukjes met betrekking op de onlangs geopende Hindoe-tempelkamer van het Kol. Instituut te Amsterdam en op den invoer van Indische vruchten hier te lande. Alles bijeen dus een Nr. vol afwisseling, zoowel wat den tekst als wat illustreering betreft.

We wenschen de Redactie en den ondernemenden uitgever veel succes met hunne poging om door dit nieuwe mooie tijdschrift mede te werken tot verbreiding van meer kennis omtrent Nederlandsch Oost- en West-Indië.

* * *

Aanteekeningen over allerlei in verband met de bevolking en den landbouw in het verleden en heden van Suriname, door Ch. Douglas, oud-planter. Ontleend aan de lezing, gehouden op den 26en November 1927. (Paramaribo, J. H. Oliviera).

Beeldhouwwerk aan het Koloniaal Instituut (met fraaie afbeeldingen), door G. M. Nieuwenhuis. (Eigen Haard, 5 Mei '28).

Hoofdzaken van het Staatsrecht van Nederland en Nederlandsch-Indië, door Mr. J. Visser. Eerste deel: De Grondwet. Derde herziene en vermeerderde druk. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Iets over het cosmopolitische element van de Surinaamsche taal, door Chauvinist. (De Periskoop. Alg. Weekbl. voor Suriname. 14 April '28).

Minerografisch onderzoek van goudertsen van Leblong Bahroe en Tandaiberg. (Mijnbouw Maatschappij Simau, Sumatra), door C. Schor... 6 platen en 27 tekstfiguren. (Verhandelingen Geol.-Mijnb. Genootschap. Mijnbouwk. Serie, dl. II, bl. 161).

's Lands wijs, 's Lands eer. Begrafenisgebruiken op Halmahera. (De Indische Post. 7 April '28).

Suriname.

„De West" van 10 April schrijft: Over enkele dagen wordt hier uit Venezuela verwacht de heer Butt, geoloog in dienst der Atlantic Refining Company te Philadelphia, die het onderzoek naar petroleum zal voortzetten, in de eerste plaats in Nickerie.

Van zijn advies zal afhangen of overgegaan zal worden tot diepboring.

* * *

In hetzelfde nummer lezen wij: Het Fransche placer in Lawa, de Compagnie des mines d'or de la Guyane hollandaise (waarvan sedert eenigen tijd de meerderheid der aandeelen in Amerikaansche handen is) heeft in overweging om de machinale werkwijze op het placer in te voeren.

Ter voorbereiding van deze nieuwe werkwijze bevindt zich sedert eenigen tijd op het placer een Fransch ingenieur, de heer A. Amouroux.

* * *

In „De West" van 18 April een uitvoerig artikel over het tweede Radio-station te Paramaribo, waaraan wij het volgende ontleenen:

„De inwijding van het nieuwe radio-station aan de Gravenstraat te Paramaribo heeft Dinsdagavond met zekere plechtigheid plaats gehad.

Door deze uitbreiding van den radiodienst heeft Suriname rechtstreeks verkeer met Holland en Amerika, terwijl door toepassing van het duplex systeem gelegenheid bestaat om tegelijkertijd in verschillende richtingen telegrammen zoowel te verzenden als te ontvangen.

Het nieuwe station is in hoofdzaak ontvangstation, maar kan ook — met behulp van een ondergrondschen kabel — via het station in den Cultuurtuin telegrammen verzenden."

Na een beschrijving van de plechtigheid der inwijding en van de technische bijzonderheden, eindigt het blad met deze opmerking:

„Modern uitgerust als ons radiostation thans is, heeft het een grooten voorsprong op omliggende landen, Paramaribo is nu reeds — en zal dat in de toekomst in toenemende mate worden — een belangrijk transito-station voor doorzending van telegrammen naar tal van landen in Midden- en Zuid-Amerika."

Na de inwijding kwam uit den luidspreker de bekende stem uit Eindhoven: *Hallo West-Indië! Hier Philips Radio Eindhoven.* Waarna de mededeeling volgde dat Philips weder een proef-uitzending deed naar verschillende landen van Zuid-Amerika, ditmaal van een Radioconcert. Het concert was uitstekend te volgen. De bekende loeiende geluiden kwamen slechts sporadisch voor, zoodat men van de muziek kon genieten.

* * *

„De Surinamer" geeft in het nummer van 5 April een beschrijving van de uitzending uit Suriname op de tentoonstelling te Arnhem. De afdeeling Suriname belooft buitengewoon interessant te zullen worden.

* * *

De heer P. May, redacteur van de Suriname, is door het hof van justitie veroordeeld tot zes weken hechtenis. Niet wegens beleediging van den gouverneur — zooals minder juist enkele bladen vermelden — maar wegens het verspreiden als uitgever van een strafbaar artikel.

Dadelijk na de veroordeeling begaven de Statenleden Dragten en de Miranda en de heer C. A. Defares zich, naar de West meldt, naar den wd. gouverneur, om gratie te bepleiten. Mr. Nysingh verklaarde geenerlei toezegging te kunnen doen, doch zeide dat men natuurlijk het recht had om een verzoek daartoe in te dienen. In afwachting van een op te maken rekest om gratie, is men reeds druk bezig handteekeningen daarvoor te verzamelen.

Uit Nickerie werd een telegram verzonden aan den wd. gouverneur, met verzoek om gratie te verleenen aan den heer May, namens alle industrieelen, kooplieden en het grootste deel der bevolking van Nickerie.

* * *

De Colombian Steamship Company nam eenige jaren geleden de Clyde Line over, welke een vaart onderhield tusschen de Vereenigde Staten van Ame-

[1] Men weet dat de motie-Joekes, beoogende de verdere doorvoering van het instellen van provincies op Java voorloopig uit te stellen, door de Tweede Kamer is verworpen met 51 tegen 32 stemmen (die van de vrijzinnig- en sociaal-demoraten). Over die verwerping verheugt zich ... de Indische partijgenoot van Mr. Joekes, het vrijzinnig-democratische Volksraadslid de heer Aay. Z.i. heeft de meerderheid der Tweede Kamerleden terecht begrepen, dat een dergelijke manier van reageeren op een nauwelijks door den Volksraad aan de hand van de wet genomen beslissing eenvoudig niet door den beugel kon. (Zie Ind. Vrijzinnig Weekbl. van 3 April j.l.).

rika en West-Indië. Onlangs werd de Colombian Steamship Company op haar beurt overgenomen door de Ocean Steamship Corporation, welke ook overnam de Pickford and Black Royal Mails, varende tusschen Canada en West-Indië. En thans is weder de Ocean Dominion Steamship Corporation overgenomen door de Aluminum Steamship Company, welke, zooals men weet, een onderdeel is van de Aluminium Company of America.

Zoo ziet men, zegt de West, — dat — behalve de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij — vrijwel alle draden van het verkeer tusschen de Vereenigde Staten en West-Indië samenkomen in de directie-kantoren van genoemde Trust.

* * *

De Koloniale Staten hebben het ontwerp goedgekeurd, waarbij de retributie op balata van 15 cent verminderd wordt tot 7½ cent per kg.

* * *

De heer H. G. Brandon heeft uit Oost-Indië aan Koloniale Staten voorgesteld, hem in de gelegenheid te stellen tot herhaling van zijn in de jaren 1925—'26 begonnen en door omstandigheden afgebroken proefneming met de rijstcultuur op de plantage Guadeloupe.

* * *

Het „Handelsblad" van 9 Mei schrijft:

Het ligt in de bedoeling van de post-administratie om ook met het vliegtuig, waarmede luitenant Van Onlangs voornemens is, eerlang een vlucht naar Suriname en Curaçao uit te voeren, poststukken te verzenden.

Het luchtrecht, dat voor de financiering van den tocht ten goede komt, zal, evenals voor de a.s. vier vluchten naar Oost-Indië, bedragen 40 cent per briefkaart en 75 cent per 20 gram voor de overige stukken.

De luchtpostzegels, welke voor de bedoelde vier Indië-vluchten worden aangemaakt, zullen ook in het onderhavige geval voor de kwijting van het luchtrecht worden gebezigd. De zegels zullen voorts met een speciaal voor dit doel te vervaardigen stempel onbruikbaar worden gemaakt.

* * *

De bijzondere commissie voor het wetsontwerp betreffende de Surinaamsche Bankwet 1928 heeft bij amendement voorgesteld aan het eerste lid van art. 29 de volgende zinsnede toe te voegen: „De bedragen der pensioenen en de wijze, waarop zij gewaarborgd worden, behoeven de goedkeuring van Onzen Minister".

* * *

In het „Handelsblad" van 10 Mei, eerste Avondblad, een interessante brief uit Suriname van den heer Bruna: *„Suriname's problemen"*, opmerkingen en beschouwingen over allerlei vraagstukken en mogelijkheden, op een riviertocht. Uit de juiste schrijfwijze van de inlandsche plantennamen blijkt dat de heer Bruna deskundige reisgenooten had. In een vorigen brief had hij de „koto-missies" als „kotta-missies" ten tooneele gevoerd.

* * *

Met het stoomschip Stuyvesant van den Kon. W. I. Maidienst is op 11 Mei naar zijne bestemming vertrokken de nieuw benoemde gouverneur van Suriname, dr. A. A. L. Rutgers. Een aantal familieleden, vrienden en officieele personen waren gekomen om afscheid te nemen.

Onder hen waren mr. L. H. Rollin Couquerque, vertegenwoordiger van den minister van Koloniën; A. W. F. Idenburg, minister van Staat; mr. dr. C. F. Schoch, hoofddirecteur van de Surinaamsche Bank; mr. Bierens de Haan, directeur van de Nederl. Handel-Mij.; prof. De Bussy, directeur van de Afd. Handelsmuseum v. h. Kol. Instituut; dr. Gybland Oosterhof, secretaris van den Ondernemersraad, en de heer Paul den Tex, directeur van de Kon. Ned. Stoomboot-Mij.

* * *

In de vergadering van de Eerste Kamer van 9 Mei is de Surinaamsche begrooting voor 1928 zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Aan de debatten hebben deelgenomen de heeren Arntz (die een reis naar Suriname zal ondernemen), de Jong en de Minister van Koloniën. In een volgend nummer komen wij op het verhandelde terug.

Curaçao.

Begrootingen.

Nog vóór de Eerste Kamer de begrooting voor 1928 gereed had, was de Koloniale Raad klaar met die voor 1929, en daar de laatste volgens het ongewijzigd bestuursontwerp werd vastgesteld, mag men verwachten, dat de regeering niet zal ingrijpen en de voorloopige vaststelling in Curaçao tevens de definitieve zal zijn, zoodat het merkwaardige geval zich voordoet, dat de begrooting voor 1929 eerder dan die voor 1928 zal zijn vastgesteld.

Wat de begrooting voor 1928 betreft, de openbare behandeling in de Eerste Kamer, die na Voorloopig Verslag en Memorie van Antwoord nog al wat deed verwachten, is op niet veel uitgeloopen. Het is nu eenmaal gemakkelijker zich in de afdeelingen te roeren dan voor het voetlicht te komen.

Slechts mr. de Gijselaar heeft de Caracasbaaikwestie ter sprake gebracht, mede naar aanleiding van een brief in de „N. R. Ct.", aan den morgen der begrootingsbehandeling verschenen. Misschien komen wij hierop terug.

De Koloniale Raad.

Eigenlijk is de Koloniale Raad er bij het begrootingsdebat in de Tweede Kamer wat te goed afgekomen. Het kan toch niet ontkend worden, dat hij in de laatste jaren in zijn taak te kort geschoten is. Wij bedoelen nu niet in het bijzonder het politievraagstuk, waarbij een ernstige feil was dat de Raad de eindbeslissing nam zonder bericht van of over zijn naar Nederland gezonden vertrouwensman af te wachten. In het algemeen zoekt de Raad zijn kracht meer in afbrekende critiek dan in opbouwende gestie. En niet altijd is die critiek gegrond. Dien indruk krijgt men ook weer bij lezing van het Voorloopig Verslag van den Raad over de aanhangige wijziging der inkomstenbelasting. Het stuk begint met de niet ongegronde klacht, dat de Raad en zijn beslissingen meermalen worden voorbijgegaan, maar dat men hem nu wel de verantwoordelijkheid „tegenover de bevolking" wil doen dragen van de belastingverhooging. Juist tegen verhooging der inkomstenbelasting rijst bezwaar; de invoerrechten van bepaalde artikelen of rubrieken komen het eerst in aanmerking, als er meer geld moet zijn, zoo wordt gezegd. Anderen noemen de openbare vermakelijkheden, restaurants, rijbewijzen voor chauffeurs als geschikte objecten voor belasting. Alles goed en wel, zouden wij willen zeggen, maar dit pleit niet tegen verhooging der inkomstenbelasting, die op Curaçao toch waarlijk niet hoog is. Als er zijn, die voldoende verdienen, maar in deze belasting niet vallen, dan is dit een ernstige grief, waartegenover ook de Raad met zijn recht van interpellatie en dat van initiatief kan optreden.

Waarom zouden gevangenisstraf en geldboeten geen behoorlijke maatregelen zijn tegen de schuldigen aan opzettelijk onjuiste of onvolledige verklaringen of inlichtingen en aan het opzettelijk overleggen van valsche bescheiden? De Raad heeft een goede gelegenheid laten voorbijgaan, om de Curaçaosche moraliteit hoog te houden. En wat een gezocht bezwaar tegen de verplichte eigen aangifte als „voor velen uit den handelsstand ondoenlijk wegens de inrichting der boekhouding"! Wat ten slotte hiervan te zeggen: „openlegging van boeken anders dan aan de Rechterlijke Macht vond vrij algemeen bestrijding"?

Neen, hoog staat dit verslag niet.

Wij lezen ook, dat verschillende leden te kennen gaven, dat zij tot hun leedwezen geen vertrouwen konden stellen in het financieel beleid van het tegenwoordige bestuur, en dat zij ook niet de overtuiging hebben, dat de gelden, die het bestuur thans aanvraagt, zullen worden aangewend op de wijze, welke zij het meest in 's lands belang achten, omdat er reeds veel geld is uitgegeven zonder eenig resultaat of zonder resultaat, dat aan de opgewekte verwachtingen beantwoordt of aan de hoegrootheid der bedragen te verwachten is.

Krasser kan het moeilijk gezegd worden, maar waarschijnlijk is dit argument achterhaald door de ongewijzigde goedkeuring der begrooting voor 1929, waarbij de Raad tal van nieuwe bestuursplannen met zijne verantwoordelijkheid heeft gedekt.

Een rare gevangenis!

Als prachtig slotstuk bij de verschillende berichten van ontvluchtingen en dergelijke vreemde dingen meldt nu de „Amigoe", dat in het St. Elisabeths gasthuis is binnengebracht een Engelschman, „die bij een gevecht in de gevangenis gewond was".

Voortreffelijkheden der nieuwe politie: een onbekende gevangen genomen!

Wat zegt men van dit bericht in hetzelfde blad:

„Dienzelfden avond werd in het Hospitaal binnengebracht een zekere vrouw L, wonend op den Berg, Otrabanda, die door een onbekende, naar men zegt, deerlijk met een mes mishandeld is. De dader is gevangen genomen."?

Uit den Verren Vreemde.

Het Chineesch-Japansch conflict en de Volkenbond.

Het leger van de Zuidelijken, wier regeering te Nanking zetelt, maakte zich gereed tot den opmarsch naar Peking, de hoofdstad van het officieel erkende China, tegenwoordig veelal, ter onderscheiding van het afvallige Zuidelijke gedeelte, als Noordelijk China aangewezen. De Zuidelijken stonden, bij den inzet der lente-campagne, op een afstand van Peking, die zoowat overeenkomt met dien van Parijs tot Rotterdam; hun operatielijn liep door de provincie Sjantoeng; zij waren verre overmachtig, ook beter aangevoerd en in strenger tucht dan de krijgsmacht der Noordelijken, de kans scheen vrij groot dat 1928 het beslissend jaar kon worden. Ternauwernood waren de legers in actie gesteld, toen Japan ter bescherming van zijn in Sjantoeng wonende onderdanen eerst een betrekkelijk kleine troepenmacht naar die provincie zond. Zoodra de Zuidelijken overwinnend voortrukten en de Japanners hierbij in 't gedrang kwamen, hadden er botsingen plaats. Japan zond daarop een sterkere macht. De Zuidelijken kwamen hierdoor tot staan. Peking dat hierdoor eigenlijk een verademing moest voelen, wilde echter tegenover het eigen volk niet erkennen dat Japan redding had gebracht, en protesteerde even hard als Nanking tegen het ingrijpen en optreden van Japan. Japan verzekerde in nota's en publicaties, dat het in 't geheel niet vijandig staat tegenover China of het Chineesche volk, het wil zijn troepen terugtrekken, zoodra de veiligheid van zijn onderdanen voldoende verzekerd is. Intusschen neemt de verbittering in China, Noord en Zuid, tegenover de Japanners toe, en uit zich dit door 't nemen van andere maatregelen, zooals een boycot van Japansche waren.

't Was onder deze omstandigheden, dat de regeering van Nanking, d.i. dus van het zich tot een zelfstandige republiek verklaard hebbende, maar als zoodanig niet officieel erkende Zuid-China, zich per telegram van 10 Mei richtte tot den Volkenbond. De minister van buitenlandsche zaken vroeg aandacht van den V. B. voor het feit, dat de territoriale onschendbaarhelid en de politieke onafhankelijkheid van China geweldig zijn geschonden en dat de vrede tusschen de volkeren bedreigd wordt door de aanvallen van Japan. De regeering van Nanking vroeg dus, overeenkomstig paragraaf 2 van artikel 11 van het Volkenbondsverdrag den Raad in spoedzitting bijeen te roepen, en met nadruk dat de Volkenbond Japan verzoeken zal de vijandelijkheden te staken en zijn troepen onmiddellijk terug te trekken. Wat de definitieve regeling van deze zaak betreft, verklaarde de Nationalistische regeering, volkomen bewust van de rechtvaardigheid van haar zaak, zich bereid iedere billijke regeling te aanvaarden voor het instellen van een internationaal onderzoek of voor arbitrage.

De secretaris-generaal van den V. B. te Genève zond het telegram door aan de leden van den Raad. Maar juridisch was 't al vast niet ontvankelijk en dadelijk moest betwijfeld worden of de V. B. er eenig gevolg aan zou geven.

Lid 2 van art. 11 van het V. B. verdrag, waarop Nanking zich beriep, luidt:

„Elk lid van den V. B. heeft het recht, uit overwegingen van vriendschap de aandacht van de Vergadering of van den Raad te vestigen op elke omstandigheid, nadeelig werkende op de internationale betrekkingen en welke dientengevolge dreigt den vrede te verstoren of de goede verstandhouding tusschen de volken, waarvan de vrede afhangt."

Zooals reeds opgemerkt, is Zuid-China geen lid van den V. B., het China met Peking als hoofdstad wèl.

Indien dit wèl erkende China van de inmenging van den V. B. eenig heil verwachtte, of indien eenig ander land. lid van den V. B., dit wenschte, zou de eenvoudige oplossing zijn geweest alsnog te doen wat door Nanking werd gedaan. Maar de regeering van Peking wil die van Nanking niet erkennen, en de andere mogendheden mede-leden van den V. B. stellen zich op hetzelfde standpunt, zoodat zij Nanking officieel juist geen genoegdoening wenschen te geven.

Nu zou toch een lid van den bond, afgescheiden van het initiatief van Nanking, een stoot hebben kunnen geven om den V. B. tot handelen te brengen; er zijn zelfs artikelen in het V. B. verdrag, die dit den leden eigenlijk als plicht voorhoudt, maar alle leden schijnen te voelen, dat de V. B. voor den Chineeschen chaos, nog te meer verward nu deze tot een Japansch—Noord-China—Zuid-China chaos is geworden, geen uitweg zal vermogen aan te wijzen, en dat van inmenging geen practisch resultaat te verwachten is.

't Is treurig, maar waar. Heeft de V. B. in menig opzicht goed werk verricht, in ander opzicht stuit de beste bedoeling op moeilijkheden, die hem tot werkeloos aanzien dwingen.

De verklaring van die machteloosheid ligt niet alleen in het chaotische van den Chineeschen heksenketel. De werkwijze en de samenstelling van den V. B.-raad zelf steekt een spaak in het wiel zoodra die Raad aan het werk wil gaan bij een geval van oorlogsbedreiging, waarbij een der groote mogendheden nauw betrokken is.

Alle besluiten van den Raad moeten met algemeene stemmen genomen worden om kracht van besluit te hebben. Zijn staten, die in den Raad vertegenwoordigd zijn, partij, dan stemmen zij niet

mee. China (Peking) bekleedt thans toevallig den voorzitterszetel in den Raad, waarin Japan als permanent lid zit. In welken vorm kan een conflict als 't onderhavige aan de orde gesteld worden, met de Zuidelijken als derde in de combinatie, terwijl Engeland en de Ver. Staten van N.-Amerika (geen lid van den V. B.) tot zekere hoogte ook partij zijn. 't Is moeilijk uit te maken wie heden, wie morgen de eigenlijke regeering van China is. Stelt men 't geval dat met en in weerwil van al deze bezwaren de V. B. Raad tot een uitspraak mocht komen, dan heeft Japan bij voorbaat verklaard deze niet als rechtmatig te erkennen, en hoe zou 't dan toch tot eerbiedigen ervan gedwongen kunnen worden, voor zoover die uitspraak Tokio niet welgevallig zou zijn?

De V. B. in deze dus machteloos? Zoo bezien, ja. Maar misschien is zijn invloed en beteekenis ook ten deze toch zoo gering niet. Misschien heeft hij ten deze zelfs wel iets bewerkt.

Japan is, nadat Nanking zich tot Genève gericht had, en nadat de secretaris-generaal van den V. B. hiervan mededeeling had gedaan aan alle leden van den Raad, tot de mededeeling gekomen, dat de operaties in Sjantoeng verder gestaakt moeten worden. Het zal genoegen nemen met vergoeding en bestraffing van schuldigen, het zal het bezette gebied ontruimen zoodra deze eischen bevredigd zijn. En 't is in datzelfde bericht dat Japan elke bemiddeling van den V. B. afwijst. Er ligt in de combinatie van deze twee mededeelingen toch wel iets dat te denken geeft. Intusschen heeft een en ander den strijd niet beëindigd. Zuid-China voelt er zich vrij door. De opmarsch naar Peking is hervat. De mogelijkheid bestaat *dat Peking genomen zal zijn vóórdat de V.B.-Raad in Juni bijeenkomt onder voorzitterschap van den vertegenwoordiger uit Peking*!

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

VERSLAG OVER HET JAAR 1927.

Dames en Heeren. Het Bestuur der Afdeeling bestond na de Algemeene Jaar-Vergadering op 7 Februari 1927 uit de heeren E. Roodhuyzen, Voorzitter; Prof. Mr. G. J. Nolst Trenité; Mr. E. H. Bergsma, Secretaris en uit de dames F. van der Post-Liefrink, Penningmeesteresse en W. ter Cock-Heukers.

Mutaties in het bestuur deden zich in den loop van dit vereenigingsjaar niet voor. Het leden-aantal bedroeg op 31 December 1927: 100 leden. In den loop van het jaar traden als leden toe 20 personen, maar ook 20 leden bedankten, drie personen werden van elders naar onze afdeeling en vijf personen van onze afdeeling naar elders overgeschreven, terwijl de dood drie onzer leden wegnam.

Het bestuur vergaderde geregeld éénmaal 's maands ten huize van een der bestuursleden, ter bespreking van de belangen der en van de werkzaamheden in de afdeeling onzer Vereeniging.

Deze werkzaamheden waren van zeer gevarieerd karakter. Groote avonden werden afgewisseld met causerieën en excursies, terwijl bovendien in vereeniging met het Departement Amersfoort van de Nederl. Maatschappij voor Handel en Nijverheid op 28 September j.l. de suiker- en theefilm van de Nederl. Handel Maatschappij werd vertoond. Ook de jeugd van Amersfoort t.w. de leerlingen van het Voorbereidend Hooger Onderwijs en van het Middelbaar Onderwijs werd door ons bestuur in de gelegenheid gesteld deze films te gaan zien, om zich hierdoor een denkbeeld te vormen van de mogelijkheden, welke Ned.-Indië hun biedt. Aan de Nederl. Handel Maatschappij een woord van oprechten dank voor den kosteloozen afstand van deze rolprent, die zeer groote belangstelling trok. Deze dank is allezins verdiend.

Op 23 Maart hield de heer T. van Erp, gepens. luitenant-kolonel bij de Genie van het Nederlandsch Indische leger, eene buitengewoon interessante lezing met lichtbeelden over de Boroboedoer en de Buddhistische legenden in de sculpturen van dit bouwwerk, eene lezing die door talrijke leden werd genoten en ten zeerste werd gewaardeerd.

Op 4 Mei d.a.v. vertelde Mr. A. M. Joekes, Lid der Tweede Kamer van de Staten-Generaal ons veel wetenswaardigs over het leven van wijlen Raden Adjeng Kartini en over de Kartini-scholen op Java, in verband met de opheffing van de Javasche vrouw, een schoon cultureel doel.

Op 16 December j.l. waren vele leden aanwezig om te genieten van de lezing met lichtbeelden en demonstratie-materiaal, te houden door Prof. Dr. A. Pulle, hoogleeraar te Utrecht, over de Derde Nederlandsche Expeditie naar het Sneeuwgebergte in Ned. Nieuw-Guinea.

Op 29 Januari en 29 October j.l. werden causerieën gehouden, de eerste met lichtbeelden door mevrouw W. D. Helderman-Pigeaud over hare „Ervaringen in Ned.-Indië". Deze causerieën werden druk bezocht en zeer gewaardeerd.

Er werden drie excursies georganiseerd.

De eerste op 17 Februari naar het Koloniaal Instituut te Amsterdam, waar de excursionisten onder leiding van ons medelid, den architect E. P. J. Smith, dit schoone gebouw, aan den bouw waarvan hij zulk een werkzaam aandeel heeft gehad, bezichtigden en veel interesse betoonden voor de belangrijke ethnografische verzamelingen. Een woord van dank voor de van den heer Smith genoten voorlichting en leiding, is in dit verslag zeer zeker op zijn plaats. Aan deze excursie namen 43 leden met huisgenooten deel.

Op 2 Maart werd wederom eene excursie naar Amsterdam aanvaard, thans ter bezichtiging van het Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum, waar de Directeur, de heer Voorbeytel Cannenburg, een oud-zeeofficier, zoo welwillend was de talrijke leden onzer afdeeling rond te leiden en toelichting te geven op het buitengewoon vele bezienswaardige in dit Museum. Een woord van dank hiervoor mag in dit verslag niet ontbreken.

Met het oog op het nog op dienzelfden dag te brengen bezoek aan het nieuwe mailschip van de Stoomvaart Maatschappij Nederland, de Pieter Cornelisz. Hooft, was de ons toegemeten tijd om de verzamelingen in dit Museum te bewonderen wel wat kort. Desniettemin werden vele bijzonderheden met groote belangstelling bezichtigd.

Met de boterham in den zak vertrokken wij tegen twaalf uur met de speciaal door de Mij. Nederland ons ter beschikking gestelde havenboot naar de Javakade, waar eerst in de gebouwen dier Maatschappij de lunch werd gebruikt, terwijl de ons welwillend aangeboden koffie rijkelijk stroomde en daarna het imposante mailschip P. C. Hooft bewonderd. Aan de Directie der Maatschappij Nederland worde nogmaals in dit verslag den dank van de zeer talrijke excursionisten betuigd. Drie en vijftig personen, leden en huisgenooten, maakten van deze hun door ons Bestuur aangeboden gelegenheid gebruik.

De derde excursie had plaats op 13 Juli, toen vele leden met hunne kinderen, ter herdenking van het driejarig bestaan onzer Afdeeling, opgingen naar een kersenboomgaard in Zeist. Wij verloren den tel van het tallooze aantal ponden kersen, die werden verorberd. Dit was de duurste excursie voor de kas onzer Afdeeling en wij mogen niet verhelen, dat — hoe hoogelijk de waardeering hiervoor ook door onze Leden wordt aangeslagen — ons Bestuur dergelijke uitgaven niet meer kan verantwoorden, wanneer niet meer leden voor onze afdeeling worden aangeworven. Dat ieder in eigen kring daarvoor zijn best doe. Niet alles kan van het Bestuur alleen uitgaan.

De plannen voor een rondvlucht over Nederland per Koninklijke Luchtvaart Maatschappij moesten worden opgegeven.

In Maart werden de Leden, dank zij den financieelen steun van het Hoofdbestuur, verrast met de toezending van den gedrukten catalogus onzer bibliotheek, welke zij zelve up to date kunnen houden door de aanwinsten van onze bibliotheek, welke geregeld in het Koloniaal Weekblad door den Secretaris worden gepubliceerd, in te schrijven.

Een woord van dank namens het Bestuur aan onzen steeds zoo welwillenden bibliothecaris, den Heer A. F. W. Weyers, voor zijne vele en goede zorgen en bemoeiingen moet in dit verslag zeer zeker een plaats toebedacht worden.

Het Bestuur beveelt onze bibliotheek in de warme belangstelling onzer Leden aan.

Ook dit jaar werd onze boekerij met eenige giften verrijkt, waarvoor hierbij nogmaals den dank der afdeeling wordt gebracht.

Ondergeteekende zou aan de waarheid te kort doen, wanneer hij niet constateerde, dat onze Afdeeling eene groote levenskracht vertoont, dank zij de levendige belangstelling harer leden.

De leden echter kunnen hunne belangstelling niet beter toonen dan — en hierop worde nogmaals de nadruk gelegd — door het aanwerven van nieuwe leden. Moge het komend jaar daarvan getuigen.

De Secretaris,
Mr. E. H. BERGSMA.

Amersfoort, 8 Februari 1928.

Afdeeling Rotterdam.

De Secretaris der afdeeling Rotterdam, de heer J. D. M. van Reijn Snoeck, wordt van 15 Mei tot 1 Augustus e.k. gedetacheerd aan de Rijschool te Amersfoort (adres: Hendrik van Viandestraat 20). De heer van Reijn Snoeck blijft echter gedurende zijn detacheering de aangelegenheden, het Secretariaat zijner afdeeling betreffende, waarnemen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

„ONZE WEST".

Aan H.H. Secretarissen der afdeelingen wordt bekend gemaakt, dat hun spoedig zullen worden toegezonden eenige circulaires, ter verspreiding onder de leden hunner afdeeling, betreffende den eerstdaags te verschijnen 3en druk van het werkje „Onze West" (Suriname en Curaçao) van het Informatiebureau dezer Vereeniging, bewerkt door de H.H. F. Oudschans Dentz en W. R. Menkman.

Op de medewerking van H.H. Secretarissen bij die verspreiding wordt gaarne een beroep gedaan.

I. T. A.

Den H.H. Secretarissen der betrokken afdeelingen wordt beleefd herinnerd aan de beantwoording van dezerzijds toegezonden rondschrijven betreffende de resultaten der bemoeiingen inzake de reclame voor de I.T.A.

VLIEGTOCHT LUIT. VAN ONLANGS NAAR DE WEST.

Het Hoofdbestuur der Posterijen heeft zich bereid verklaard de plannen van dien tocht te steunen door postverzending naar West-Indië en naar de landen, die daarvoor verder in aanmerking komen.

De toezeggingen en voorwaarden hieraan verbonden, zullen t.z.t. nader worden bekend gemaakt.

LIJST VAN SECRETARISSEN DER AFDEELINGEN VAN „OOST EN WEST".

Amersfoort: Mr. E. H. BERGSMA, Huygenslaan 7.
Amsterdam: W. REHBOCK, Keizersgracht 604 (wd.)
Apeldoorn: J. C. BAARS, Lammerweg 3.
Arnhem: G. J. v. d. HEIDE, Benedendorpsweg 4, Oosterbeek.
Breda: B. v. d. BERG, Baronielaan 338 (Ginneken).
Deventer: Dr. H. H. ZEYLSTRA Fzn., Singel 1.
Den Haag: J. C. BAUDOIN, Jac. Hopstraat 12.
Groningen: J. FRANKE, Martenshoek (Hoogezand).
Haarlem: H. P. DEINUM, v. Hogendorpstraat 3.
Leiden: mr. E. RIJKE, Witte Singel 58.
Nijmegen: Mevr. M. R. S. BLECKMANN-van Hoogenstraaten, Berg en Dalscheweg 134.
Rotterdam: J. D. M. v. REIJN SNOECK, Claes de Vrieselaan 171a (tot 1 Aug. a.s. Amersfoort, Hendrik van Viandestraat 20).
Twente: G. W. STROINK, Goolkalenweg 80, Enschede.
Utrecht: Mevr. L. P. v. d. WIJK-v. d. Haar, Maliebaan 127.

Van de Redactie.

HET WERK VAN VAN DER STEUR.

De heer J. J. M. Smith, van wiens hand o.a. in het „Kol. Weekbl." van 22 Maart j.l. een artikel verscheen, beoogende een opwekking tot daadwerkelijken steun van het mooie maatschappelijke werk van „Pa" en „Moe" van der Steur te Magelang, deed ons een gespecificeerde opgave toekomen van ingekomen giften als resultaat van zijn sympathieke actie ter gelegenheid van den verjaardag van „Moe".

Plaatsgebrek belet ons deze lijst in haar geheel te plaatsen, weshalve we ons bepalen tot de mededeeling, dat tot 4 Mei in totaal is binnengekomen een bedrag van *f* 2574.80, van welk bedrag den 20en April een postwissel ad *f* 2000.— is overgemaakt aan Pa van der Steur.

De hr. Smith betuigt aan allen, die iets gaven ten bate van Van der Steur's stichting, zijn hartelijken dank.

MS. „CHRISTIAAN HUYGENS."

Crans & Co., Agenten der Stoomvaart Maatschappij „Nederland", deelen ons het navolgende mede:

Het ms. „Christiaan Huygens" zal op de volgende reizen *uitgaand* denzelfden reisopzet volgen als op de afgeloopen reis, dus Vrijdags 7 uur v.m. te Tandjong Priok arriveeren.

Voor de volgende *thuisreizen* is de volgende tabel voor de Huygens vastgesteld:

van Batavia	Woensdag 12 uur.
te Singapore	Vrijdag daglicht.
van Singapore	Vrijdag 12 uur middag.
te Belawan	Zaterdag 4 uur n.m.
van Belawan	Zondag 12 uur.
te Sabang	Maandag 6 uur v.m.
van Sabang	Maandag 12 uur middag.
te Colombo	Donderdag 7 uur v.m.
van Colombo	Donderdag 11 uur v.m.
te Suez	Vrijdag v.m.
van Port Said	Zaterdag v.m.
te Genua	*Woensdag* 7 uur v.m.
van Genua	Woensdag 4 uur n.m.
te Algiers	Vrijdag 7 uur v.m.
van Algiers	Vrijdag 1 uur n.m.
te Southampton	Dinsdag 12 uur middag.
van Southampton	Dinsdag 1 uur n.m.
te Amsterdam	*Woensdag* 10 uur v.m.

In den Westmoeson worden de tijdstippen van aankomst en vertrek na Colombo één dag later gesteld, dus aankomst Genua en Amsterdam op Donderdag.

In verband met de grootere vaartsnelheid van bovengenoemd motorschip, heeft de Stoomvaart Maatschappij „Nederland" besloten op de *uitreizen* het traject Genua-Batavia, evenals bij de eerste reis, met één dag te bekorten, zoodat in den vervolge de aankomst van dit schip zal plaats vinden op:

Vrijdag te Colombo,
Maandag te Sabang,
Dinsdag te Belawan-Deli,
Woensdag te Singapore,
Vrijdag te Batavia.

Op de *thuisreis* zal het traject Batavia-Genua met twee dagen en het traject Genua-Amsterdam met nog 1 dag (dus totaal 3 dagen) worden bekort, doch gedurende den Westmoesson (Juni-Augustus) blijft de totale bekorting 2 dagen.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

Mej. W. C. Verdaasdonk, Verpleegster 1e kl. b. h. Krankz.wezen, Bakkum, Prov. Ziekenh. Duin en Bosch.
Mej. J. Kuijt, idem als voren, Bakkum, Prov. Ziekenh. Duin en Bosch.
Mej. A. M. van Beek, idem als voren, Duinlustparkweg 33, Santpoort.
Mej. J. de Bock, idem als voren, Burg. Enschedelaan 8, Santpoort.
Mej. M. Th. Hemkes, idem als voren, Rijkskrankzinnigengesticht, Grave.
Mej. G. G. Zijlstra, Onderwijzeres 2e kl. b. h. O.L.O., Bierkade 206, Middelburg.
C. H. den Breejen, 3e Officier b. d. Gouv. Marine, Eschdoornstraat 139, 's-Gravenhage.
W. Alons, Dokkum.
J. P. Gerbranda, Oude Enghweg 11, Hilversum.
J. Lehman. Oegstgeest, Terweeweg 94.
W. J. A. Cieremans, Delftweg 69, Delft.
Allen adj.-accountant 1e kl. b. d. Belasting-Acc.-dienst.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

J. C. van Kraaijenoord, Landmeter der 2e kl. b. h. Kadaster, na 25 Mei 1928 Nijmegen, Rembrandtstr. 86.
W. J. Burghgraef, Controleur der 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst te Padang, Beeklaan 280, 's-Gravenhage.
H. A. Knibbeler, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Kapellerlaan 153, Roermond.
E. H. de Nijs Bik, Ass.-resident van Samarinda, Riouwstraat 142, 's-Gravenhage.
L. W. Walraven, Hoofdteekenaar b. d. Luchtvaartafd., Cannenburgerweg 28, 's-Graveland.
P. W. G. Manuputty, Onderoff. administrateur b. h. korps Gewapende politie te Amboina, Elsstraat 37, 's-Gravenhage.
Mej. M. J. C. Freni, Hoofdverpleegster b. d. Mill. Hosp.-dienst, Ceintuurbaan 177, Amsterdam.
T. Soegies, Verpleegster b. d. dienst der Volksgezondh., p.a. Niemeijer, Eext. Drente.
G. H. Ferguson, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., p.a. W. Visser, Leersum.
G. F. Busé, Hoofdopz. b. d. S.S. en Tramwegen, Prinsestraat 58, 's-Gravenhage.
Mej. D. Schuwer, Verpleegster der 1e kl. Mil. Hosp. dienst, Anemoonstraat 132, 's-Gravenhage.
F. M. Cowan, Referendaris Hoofdkant. dienst Volksgez., Hugo de Grootstr. 80, 's-Gravenhage.
C. A. Lens, Inspec. dienst S.S. en Tr. in N.-I., St. Jozefstraat 56, Antwerpen.
W. J. M. Sluijter, Hoofdagent v. politie der 2e kl. i. d. res. Batavia; Crispijnstraat 3, 's-Hertogenbosch.
P. de Mooij, Onderhoofd v. d. aanmaak en aankoop v. d. dienst der Zoutregie, Groesbeekscheweg 4, Nijmegen.
J. Mosterd, Opz. b. d. dienst der S.S. en Tr., Obrecht-straat 204II, 's-Gravenhage.
J. Hermes, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Ba-rendszstraat 61, 's-Gravenhage.
Mevr. J. A. v. Emden, Administratrice b. h. Dept. v. Justitie, Gr. Hertoginnelaan 166, 's-Gravenhage.
G. van Wijngaarden, Hoofdopz. v. d. Landsgeb. b. d. Waterst. enz., Waldeck Pyrmontkade 66, Den Haag.
P. J. Vliegen, Mijnbouwk. Opz. dienst v. d. Mijnbouw, Schin op Geulle, Limburg.
H. H. Geul, Opperhoutvester dienst Boschwezen, Fred. Hendrikplein 32, 's-Gravenhage.
Mej. D. Ludérus, Typiste 1e kl. b. d. dienst der S.S. en Tr., Begoniastraat 251, 's-Gravenhage.
E. F. Wiggers, Techn. 1e Commies b. d. S.S. en Tr. in N.-I., de Perponcherstr. 112, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

Mej. R. van Brederode, Hoofdverpl. b. h. krankzinnigenwezen, Meerweg 38, Bussum.
J. R. Falk, Referendaris b. d. Volksraad, Zocherstraat 11(I), Amsterdam.

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging.

Mutatiestaat van 9 tot 16 Mei.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
Mr. G. W. Meijer, O.-I. Ambtenaar m. v., Utrecht, Hendrik de Keyzerstraat 13. *f* 5.	Eigen aanmelding.
Cultuurmaatschappij „Tjilangkap", Amsterdam, N. Doelenstraat 12—14. *f* 5.	Eigen aanmelding.
Th. J. Kampherbeek, Rotterdam, 1ste Middellandstraat 127a, *f* 5	den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Den Haag.
Mevr. P. Ledeboer-Delprat, Rotterdam, 's-Gravendijkwal 43. *f* 5	Secretaris Afd. Rotterdam.
J. Th. Verstelle, 1ste Officier bij de Gouv. Marine, Middelburg, Gortstraat 34. *f* 5.	Eigen aanmelding.
C. F. de Haan, Oud Ass.-Resident, Eefde, E. 232. *f* 5.	Eigen aanmelding.
G. van Musschenbroek, Bussum, Breedelaan 7. *f* 10.	Eigen aanmelding.
H. J. Vermeij, Directeur Cultuur Mij. „Modjopanggoong", 's-Graveland, „Huize Westerveld". *f* 10.	Eigen aanmelding.
H. Costerus, Den Haag, Statenlaan 1. *f* 10.	Eigen aanmelding.
F. Monkhorst, Ambtenaar Dep. v. Koloniën, Den Haag, Oostvlietstraat 2. *f* 5.	Eigen aanmelding.
C. Crietée, Den Haag, Goudenregenstraat 133. *f* 5	den heer A. de Bruyn te Wassenaar.
Ch. E. de Vries, Hoofdopzichter „Johan en Margaretha", District Commewijne, Suriname. *f* 5.	den heer Ch. Soeperman te St. Nieuw-Amsterdam.
B. Hoff, Ambtenaar Ned.-Ind. Spoorwegmaatschappij te Semarang. *f* 5	den heer W. Meijer te Den Haag.
V. I. v. d. Wall, p. a. Landsarchief te Weltevreden. *f* 5	den heer W. C. Muller te Den Haag.
Mejuffrouw H. van de Braak, Apeldoorn, Paschlaan 2.	Eigen aanmelding.

Rectificatie: H. C. Th. Humme, Scheveningen, Gentschestraat 95.

Afschrijven:

Mejuffrouw Ch. J. Farret, Haarlem, Jordensstraat 68.
P. C. A. Kools, Kapt. N.-I. L., Den Haag, Groot Hertoginnelaan 107.

Adresveranderingen:

Dr. A. A. L. Rutgers, Gouverneur van Suriname, van: Den Haag, naar: Paramaribo.
J. Vollema, Arts, van: Mantgen (Fr.) naar: Heemstede, Hendrik de Keyzerlaan 4. *f* 5. Contributie '28 reeds voldaan. (Afd. Haarlem).
F. H. Doorschodt, van: Meester Cornelis, Julianalaan 13, naar: Zeist, Utrechtscheweg 99, p.a. Barger. *f* 5. (Afd. Utrecht).
H. F. Lanting, Controleur B.B., van: Wolfaartsdijk (Z.) naar: Driebergen, Burgemeester Laan 6. *f* 5. (Afd. Utrecht).
J. D. M. van Reyn Snoeck, Secretaris Afd. Rotterdam, tijdelijk van 15 Mei tot 1 Augustus '28 tijdens detacheering aan de Rijschool te Amersfoort, Hendrik van Viandestraat 20.
J. A. Ochtman, Controleur B.B., van: Bergen op Zoom naar: Rotterdam, Rosespoorstraat 26. *f* 5.
L. Lapidoth, Rotterdam, van: Beukelsweg 65a, naar: Tidemanstraat 151a.
A. van der Stoep, Controleur P.T.T., N.-I., Rotterdam, van: Van Duivenvoordestraat 85c, naar: Gerrit van der Lindenstraat 45.
Mejuffrouw Baumann, Arnhem, van: Sonsbeekweg 6, naar: Kastanjelaan 33.
R. A. A. W. Koesoema, Regent van Bandoeng, Den Haag, van: 2de Sweelinckstraat 145, naar: Groot Hertoginnelaan 79.
Mr. F. C. L. Meijer, President Landraad m. v., Den Haag, van: Celebesstraat 5, naar: Reinkenstraat 39.
A. Ruysch van Dugteren, Luit.-Kolonel tit. b. d., Den Haag, van: Sweelinckplein 73, naar: Pension Weltevreden, Sweelinckstraat 29.
J. J. Riel, Oud-Majoor N.-I. L., Den Haag, van: Thomas Schwenckestr. 35, naar: Laan van Meerderv. 767.
Mevrouw B. de Groot, Den Haag, van: Gr. Hertoginnelaan 79, naar: Statenplein 82.
H. H. Geul, Opperhoutvester, van: Malang, naar: Den Haag, Frederik Hendrikplein 32. *f* 5.
E. A. van den Bossche, Majoor Inf., geplaatst bij Xde Afd. D. v. O. te Bandoeng.
Mr. J. Gerritsen, Controleur B.B., van: Soenggoe Minasa, naar: Paré-Paré (Z. Celebes).
Dr. B. J. Haga, Ass.-Resident, van: Weltevreden, naar: Makasser.
J. Hendriks, Ass.-Resident, geplaatst te Padangsidempoean (Tapanoeli).
C. Noordenbos, thans: Directeur Osvia te Madioen.
P. Reinking, Controleur B.B., geplaatst in het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden.
G. J. Baden, Kapitein Infanterie, geplaatst te Padang.
J. F. Dee, Controleur B.B., thans te Batoeradja (Palembang).
L. H. C. Horsting, Adj. Hoofd der Triangulatie, thans te Weltevreden, Soekaboemiweg 9.
G. O. V. Mallien, Ass.-Resident, geplaatst te Poerbolingga (Banjoemas).
G. Mulder, Officier van Gezondheid 1e kl., van: Poerworedjo, naar: Ambon.
J. A. M. Plasmans, Contr. B.B., thans te Tapa-Toean.
C. R. P. Schäffer, Agent N.-I. Handelsbank, thans te Probolinggo.
Raden T. A. Sieriadi, Regent, van: Poerworedjo, naar: Cheribon.
Y. P. Visser, Controleur B.B., van: Sindjai, naar: Watampone (Boni).
F. van den Elst, Adm. Ambt. B.B., geplaatst te Poerwokerto (Banjoemas).

NUMMER 21 DONDERDAG 24 MEI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Ind. Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — De „Oost en West"-dag. — De nieuwe Behuizing van Oost en West. — Ongelijke Bedeeling, door J. F. C. Nienhuis, Oud-Hoofd van het Gevangeniswezen in Ned.-Indië. — De Vereenigde Staten en Porto Rico. Een brief van President Coolidge, door W. R. Menkman. — Een nieuwe uitgaaf van „Onze West". — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — II. Uit de Inlandsche- en Maleisch-Chin. Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Ingezonden. Een sympathiek geluid uit Suriname. — Berichten der Afdeelingen: I. Apeldoorn, II. Rotterdam. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 9 tot 16 Mei.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

De leden onzer Vereeniging stellen wij hierbij in kennis met de toegangsprijzen tot de I.T.A.; wij verzoeken deze — zoo laag mogelijk gestelde — prijzen algemeen bekend te willen maken.

Bij de prijzen is, overdag, een doorloopend bezoek aan den Amboinschen Zeetuin van Soumokil inbegrepen, terwijl geen extra entrée's in eenig gebouw op het terrein worden geheven.

A. Dagelijks; toegang f 1.—; kinderen beneden 16 jaar f 0.50.

B. Zondags; toegang f 0.60; kinderen beneden 16 jaar f 0.30.

C. Avond entrée (nà half zes) f 0.25.

D. Avond entrée Zeetuin f 0.25.

E. Schoolkinderen met geleiders f 0.35 (collectief ongeveer acht dagen van te voren bij het Secretariaat aanvragen).

F. Doorloopende kaarten f 7.50.

Groepen volwassenen boven de 50 personen krijgen op de A en B-kaarten 50 pCt. reductie (collectief ongeveer acht dagen van te voren bij het Secretariaat aanvragen).

Leden van „OOST EN WEST" genieten, persoonlijk, 50 pCt. reductie op de A, B en F-kaarten.

Wij zullen t.g.t. de Afdeelingsbesturen verzoeken zich met den verkoop van de ledenkaarten te willen belasten. Daardoor wordt onze administratie zeer verlicht.

Onze Afdeeling neemt thans, tot sluiting der tentoonstelling, geen nieuwe leden meer aan.

Wij vestigen de aandacht van de leden op het komende groote congres van de Vereeniging „OOST EN WEST" op de Indische Tentoonstelling.

Zaterdag 23 Juni a.s. wordt de jaarvergadering van onze Vereeniging te Arnhem gehouden en het Hoofdbestuur heeft welwillend op zich genomen, het verdere samenzijn van onze leden zoo goed mogelijk te doen slagen.

Er zal o.a. een „OOST EN WEST"-feestcantate door 500 dames, onder leiding van den componist Berghout, ten gehoore worden gebracht.

Wij zijn er van overtuigd dat alle leden op dezen gedenkwaardigen dag naar Zijpendaal zullen gaan.

Secretariaat: Nieuwe Plein 52, Arnhem.

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K.W.". Ook daarmede verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging.

De „Oost en West"-dag

Aan alle leden en begunstigers onzer Vereeniging.
(Voorloopige bekendmaking).

—o—

De Algemeene Vergadering zal dit jaar gehouden worden op 23 Juni e.k. En, natuurlijk te Arnhem, op het terrein van de I.T.A. De belangrijkste vergadering sedert de oprichting der Vereeniging, gelet op de plaats waar zij plaats vindt, op het terrein der tentoonstelling, welke door het Bestuur onzer Arnhemsche afdeeling tot stand gebracht is. Reeds daarom wordt verwacht, dat de opkomst van leden uit alle afdeelingen en daarbuiten zoo groot mogelijk zijn zal.

De I.T.A. en de Algemeene Vergadering te zamen bieden als nooit te voren een eenige en bij uitstek gunstige gelegenheid voor een massale bijeenkomst, een *„Oost en West-dag"*, welke vanzelf leidt tot die nauwere onderlinge aanraking, welke alleen op een dag als deze verkregen kan worden. Een dag waarvan men spreken zal, ook in Oost- en West-Indië, waar onze leden er met waardeering van zullen kennis nemen, zich verheugende lid te zijn van een vereeniging, welke op deze wijze haar doel en streven propageert. In deze tijdsomstandigheden van niet genoeg te schatten beteekenis.

Zijn wij dan allen daarvan doordrongen, dan ook doet het Hoofdbestuur met vertrouwen een dringend beroep op aller besef van saamhoorigheid en sympathie om, waar toch de meesten hunner voornemens zijn de I.T.A. te bezoeken, daarvoor te kiezen den dag der Algemeene Vergadering, 23 Juni, den „Oost- en West-dag."

Moge deze roepstem algemeen weerklank vinden!

Het programma, dat nader wordt uitgewerkt — men wachte die bekendmaking af — luidt als volgt:

10.30 uur v.m. Samenkomst Hotel Oranje-Nassau te Arnhem, naast het station.

11.15 uur. Officieele ontvangst door het Gemeentebestuur in het Groote Restaurant op Zijpendaal.

12—1 uur n.m. Algemeene vergadering.

1—2 uur. Noenmaal.

2—6 uur. Bezichtiging tentoonstelling, zullende te ± 5 uur een O. en W.-cantate worden uitgevoerd door 2 muziekkorpsen en 500 executanten.

6 uur. Gemeenschappelijke maaltijd.

Hierbij zij reeds thans aangeteekend, dat de verbinding der plaatsen van samenkomst met het stadhuis en Zijpendaal (terug station) per autobus plaats heeft en dat de laatste trein, richting Utrecht, Den Haag, Rotterdam en Amsterdam, des avonds om 9.46 vertrekt.

Ziehier het voorloopig programma, dat, als gezegd, nader zal worden uitgewerkt en zoo spoedig mogelijk bekend gemaakt.

Leden van „Oost en West", toont dat gij tot een „Vereeniging" behoort en komt allen op!

HET HOOFDBESTUUR.

Door het Afdeelingsbestuur van 's-Gravenhage wordt aan zijne leden ter kennis gebracht, dat gelegenheid zal bestaan voor hen en de leden van hun gezin tot het *gezamenlijk bezoeken van de Arnhemsche Tentoonstelling,* waarvoor de algeheele kosten uit en thuis per persoon zullen bedragen:

per 2e kl. incl. lunch, diner etc.	f 10.75	inclusief fooien, ongevallenverzekering, maar exclusief dranken.
per 2e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	f 11.—	
per 3e kl. incl. lunch, diner etc.	f 9.—	
per 3e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	f 9.25	

op Woensdag den 27sten Juni,
op Donderdag den 5den Juli.

Deelnemers gelieven zich telkens *vijf* dagen tevoren onder inzending der gelden op te geven aan het adres van den heer *G. W. Erfmann, Cornelis Houtmanstraat 40, gironummer 116053,* of bij persoonlijke betaling ten kantore van het *Hoofdbestuur der Vereeniging, Korte Voorhout 6,* des morgens van 10 uur tot half 12.

Vertrek van den trein van het Station Staatsspoor, des morgens om 8 uur 18, aankomst te Arnhem 10 uur 27.

Vertrek van Arnhem 9 u. 46 n.m., aankomst den Haag middernacht.

De Voorzitter der Afd.:
F. VAN PESKI.

N.B. De reizen per trein en per bus (in Arnhem) *moeten* gezamenlijk gedaan worden, terwijl ieder op het tentoonstellingsterrein vrijheid gelaten wordt.

De nieuwe Behuizing van Oost en West.

Jongstleden Vrijdag heeft het Hoofdbestuur onzer vereeniging vertegenwoordigers der pers in de gelegenheid gesteld een kijkje te nemen in de sedert 1 Mei nieuw betrokken lokalen, boven de bankiersfirma Menno en Co. in het Korte Voorhout No. 6 te 's-Gravenhage.

Zij die bekend waren met de gebrekkige, primitieve behuizing in het perceel Heulstraat 17, waar de zetel der vereeniging vele jaren gevestigd was, konden hun oogen nauwelijks gelooven! Met rechtmatigen trots leidden dan ook de algemeene voorzitter, de heer R. Zuyderhoff, en de overige aanwezige hoofdbestuursleden de genoodigden rond door de keurig ingerichte zalen en vertrekken, onder het geven van de noodige toelichtingen omtrent hunne bestemming. En algemeen was men van oordeel, dat deze verandering van woonplaats in alle opzichten een groote verbetering is; dat „Oost en West" eerst nu gevestigd is in overeenstemming met haar beteekenis als groote vereeniging, die duizenden leden telt.

De verwachting mag worden uitgesproken, dat de leden, inzonderheid die der afdeeling 's-Gravenhage, door een *geregeld bezoek* van de nieuwe localiteit, speciaal wat betreft de ruime, gezellig aangekleede en rustige leeszaal, metterdaad zullen toonen, dat hetgeen het voortvarend Hoofdbestuur in hun belang heeft tot stand gebracht, door hen op prijs wordt gesteld.

Zoo ooit, dan is er thans tevens een uitnemende gelegenheid om ook anderen tot het lidmaatschap op te wekken. Ook daarmede kan men uiting geven aan zijne erkentelijkheid ten opzichte van ons huidig Hoofdbestuur dat van zijn kant immers steeds alles in het werk stelt om groei en bloei van „Oost en West" te bevorderen.

We stellen ons voor in het volgend Nr. van het „Kol. Weekblad" eenige afbeeldingen te geven, waardoor ook zij, die door verren afstand a.a. niet in de gelegenheid zijn de nieuwe woning te komen bezichtigen, zich een denkbeeld kunnen vormen van inrichting en bestemming der verschillende lokalen.

Ongelijke Bedeeling,

door

J. F. C. NIENHUIS,

Oud-Hoofd van het Gevangeniswezen in N.-I.

—o—

Voor ondernemende jonge menschen, die haken naar een zelfstandige positie en een ruimer bestaan dan zij in hun eigen land kunnen vinden, biedt Nederlandsch-Indië nog altijd een prachtig arbeidsveld. Niet alleen particuliere ondernemingen, doch ook verschillende takken van 's Lands dienst hebben geregeld behoefte aan in Nederland opgeleide krachten. De tijd is nog verre, dat de verschillende onderwijs-inrichtingen in Nederlandsch-Indië zelf, aan de vraag naar geschoolde krachten geheel zullen kunnen voldoen. Na de jaren van stilstand in de uitzending, als een gevolg van de tot het uiterste doorgevoerde bezuiniging, is een periode van verhoogde vraag gekomen, waarin wij nu nog leven. Het alphabetisch lijstje in de Staatscourant van 3 Mei j.l., waarin de verschillende soorten van Landsbetrekkingen worden genoemd, waarvoor gegadigden worden opgeroepen, loopt van *a* t/m *p*.

Onder die vacante betrekkingen zijn echter niet opgenomen, die voor ambtenaar ter beschikking bij den belastingdienst en die voor administratief ambtenaar bij het Hoofdkantoor van het gevangeniswezen. Voor beide betrekkingen worden jonge juristen gevraagd en dezelfde aanvangsbezoldiging in uitzicht gesteld, doch overigens zijn de voorwaarden van indiensttreding, opgenomen in de Staatscourant resp. van 16 en 27 April j.l., zoo geheel verschillend en zoo ongunstig voor laatstbedoelde betrekking, dat het de moeite loont beide gevallen eens scherp tegenover elkaar te stellen. Wij hebben gemeend, dit niet beter te kunnen doen, dan in het ondervolgende gesprek tusschen een jong echtpaar.

„Zeg, man, zou dit niet iets voor jou zijn? Ik lees hier in de courant, dat bij het Hoofdkantoor van het Gevangeniswezen in Nederlandsch-Indië een jong mannelijk jurist geplaatst kan worden, die belangstelling bezit voor de criminologie. De aanvangsbezoldiging bedraagt *f* 400 's maands, precies evenveel als je zult krijgen, wanneer je den belastingdienst wordt uitgezonden. Tre gauw je sollicitatie voor ambtenaar bij den schen belastingdienst in en vraag plaatsing bi Indische gevangeniswezen. Dat ligt toch veel in je lijn, niet waar! Jij hebt immers altijd vee voeld voor de criminologie, terwijl de belas dienst je maar matig aantrok. Niet dat ik tw aan je succes bij den Indischen belastingdi daarvan niet hoor, maar een werkkring, waar geheel kunt opgaan, moet je toch op den duur meer voldoening geven. En, zooals je zelf zie aanvangsbezoldiging is toch immers gelijk. zullen dus wel gelijkwaardige betrekkingen z

Rustig had de jonge man, tot wien deze w den gericht waren, zijn vrouw laten uitspre Overvallen werd hij blijkbaar niet, want zijn woord luidde:

„Mijn uitzending als ambtenaar voor den schen belastingdienst is, volgens de laatste in tingen, die ik bij het Departement van Kolo kreeg, zoo goed als zeker. Hoe goed bedoeld en verstandig je raad op het eerste gezicht ook zul je mij, als ik je de zaak even uitleg, mo toegeven, dat het dom en tegenover jou onver woordelijk zou zijn, als ik aan een plaatsing bij Hoofdkantoor van het Gevangeniswezen de v keur gaf, boven uitzending als ambtenaar voor Indischen belastingdienst. Toen ik vanmorgen Koloniën was, kreeg ik toevallig een overdrukje de Nederlandsche Staatscourant van 27 April handen. Het bevat de bijzonderheden over die trekking, nog iets uitvoeriger dan je in de cou las. Luister, er staat woordelijk:

Commissariaat voor Indische zaken.

„Bij het Hoofdkantoor van het Gevangenisw „in Nederlandsch-Indië kan geplaatst worden „administratief ambtenaar een jong mannelijk „rist, *die belangstelling bezit voor de criminolo*

„De aanvangsbezoldiging bedraagt *f* 40 „'s maands.

„De bezoldiging, welke ingaat met den eer „dag der maand, volgende op die, waarin de „noeming heeft plaats gehad (deze geschied Indië) en de betrekking is aanvaard, is onder „pen aan eene korting van 2 pct. ten behoeve „de burgerlijke pensioenen en van 5 pct. voo „gewone bijdrage aan het Weduwen- en Wee „fonds voor burgerlijke ambtenaren in N landsch-Indië.

„Zij, die bereid zijn zich voor eigen reke naar Nederlandsch-Indië te begeven, gelieven van vóór 15 Mei a.s. kennis te geven aan het C missariaat bovenvermeld (afdeeling B, eerste reau).

„Slechts bij spoedig vertrek kan de plaats „de Indische Regeering worden opengehouden

„Zekerheid aangaande plaatsing kan echter „worden gegeven, nadat ter zake nader overle „gepleegd met de evengemelde Regeering en n „uit een door den geneeskundigen raad van „Departement van Koloniën in te stellen on „zoek gebleken is, dat de betrokkene voor den „dischen dienst lichamelijk geschikt kan wor „geacht.

„Nadat de benoeming in Indië heeft plaats „had, kan de benoemde zich desgewenscht „Landskosten (overeenkomstig de desbetreffe „bepalingen) door zijn gezin doen volgen."

Laten wij daar nu eens tegenover stellen de v deelen, die verbonden zijn aan de uitzending ambtenaar bij den Indischen belastingdienst. V het gemak zullen we bij de aanduiding van die de betrekkingen maar spreken van „gevange wezen" en „belastingdienst". In de eerste pl dan de benoeming zelve, die voor den „belasti dienst" hier in Holland en voor het „gevange wezen" eerst na aankomst van den candidaat Indië plaats vindt. De „belastingdienst" krijgt b door al van den dag af, dat de boot, waarmede naar Indië vertrekt, onder stoom gaat, een vo loopige bezoldiging van *f* 250 per maand. Hij r op Landskosten met zijn gezin in de 1ste kla hij is in Gouvernementsdienst; wat hem ook o kome moge, ziekte of erger, zijn inkomsten en ev tueel pensioen voor zijn weduwe, staan vast.

„Gevangeniswezen" gaat geheel op eigen kos en risico naar Indië. Al wordt hem dan ook, v zijn vertrek uit Holland, zekerheid gegeven omtr zijn plaatsing bij behouden aankomst in Ind tusschen hem en het Nederlandsch-Indische G vernement bestaat geen enkele band alvorens zijn benoemingsbesluit in den zak heeft. Valt aankomst in Indië in het begin eener maand, kan hij wel dadelijk aan het werk gaan, zijn

ngstelling voor de criminologie toonen, maar hij erkt dan voor niets, daar zijn bezoldiging niet oor den 1sten van de volgende maand ingaat. ijn collega van den „belastingdienst" heeft intuschen in de 1ste klasse van een onzer prachtige en uxueuse mailstoomers, over de verschansing leunende, ruim *f* 8 per dag verdiend.

Wie in de tropen gaat leven en werken, moet ich daarvoor uitrusten Er komt heel wat ijken; de kosten van aanschaffing eener uitusting zijn, vooral als men gehuwd is, niet ering. Het geven van eene tegemoetkoming n de uitrustingskosten is dan ook steeds ewoonte geweest. „Belastingsdienst" nu krijgt 1200.—, vermeerderd met *f* 600.— indien de echtenoote medereist of binnen een jaar volgt. Een edrag van *f* 1800 is niet buitensporig veel, maar et is althans een redelijke tegemoetkoming. Bij Gevangeniswezen" is geen sprake van uitrustingsosten en ook niet van een maand aanvangsezoldiging extra, ter tegemoetkoming aan de verchuldigde bijdrage voor het Weduwen- en Weeenfonds, die wel aan „belastingdienst" wordt toeekend.

Heb ik nu te veel gezegd, door te beweren, dat et dom en tegenover jou niet verantwoord zou ijn, als ik afzag van den belastingdienst en om laatsing verzocht bij het gevangeniswezen? Zeer eker trekt de criminologie mij aan en gaat mijn oorkeur in die richting, maar als wij zulke rijkards waren, dat wij zelf onze overtocht naar Indië onden betalen, de uitrustingskosten geheel voor nze rekening konden nemen en eenige maanden an eigen inkomsten konden rondkomen, dan beoefde ik mijn tegenwoordige betrekking, hoe mag bezoldigd ook, niet prijs te geven om naar de ropen te gaan. Ook in ons land is op het gebied er criminologie nog heel wat te doen.

Het is immers juist omdat wij het graag wat beer zouden willen hebben en wat spoediger uit de nancieele zorgen zouden willen komen, dat wij er ver gedacht hebben naar Indië te gaan. De eerste ijd zal het daar toch ook nog rekenen blijven. Voor Holland lijkt *f* 400.— per maand heel mooi, maar n Indië en vooral op een hoofdplaats als Weltereden, is dat traktement, waarvan dan nog 7 % wordt gekort en dus maar *f* 372.— per maand overblijft, voor gehuwden volstrekt niet zoo ruim. Ik weet dit van menschen, die nog kort geleden uit Indië terug zijn en de laatste jaren te Weltevreden hebben gewoond."

Met klimmende aandacht had het jonge vrouwtje de uitlegging van haar man aangehoord. Telkens had zij hem met een opmerking in de rede willen vallen, maar zij hield zich in. Toen hij had uitgesproken, kwam zij op haar beurt los.

„Natuurlijk ben ik het volkomen met je eens. Ik had niet dadelijk aan de mogelijkheid gedacht, dat een jurist, van wien verwacht wordt, dat hij belangstelling bezit voor de criminologie, op zooveel ongunstiger voorwaarden in Indischen dienst zou komen dan een jurist, die zich beschikbaar stelt voor den belastingdienst, zonder voor dat vak bepaald iets te voelen. Het mag misschien oneerbiedig klinken, maar ik vind dat gewoonweg „idioot". Er is in Indië blijkbaar gebrek aan juristen; de Rechtshoogeschool te Batavia, waarvan je mij wel eens hebt verteld en die zoo langzamerhand wel afgestudeerde juristen zal gaan leveren, kan blijkbaar niet aan de vraag voldoen. Goed, men zoekt ze dus in Holland. Nagenoeg gelijktijdig wordt een oproep geplaatst, zoowel voor den belastingdienst, als voor het gevangeniswezen. Is een jurist voor den eenen dienst meer waard dan voor den anderen? Of is het soms, omdat men bij den belastingdienst dichter bij de schatkist zit en daarom over meer dubbeltjes beschikt, dan bij het gevangeniswezen?

Er is nog iets anders. Als ik je goed verstaan heb, kan de plaats door de Indische Regeering slechts bij spoedig vertrek worden open gehouden. Er schijnt dus haast bij te zijn, doch dan haast in dien zin, dat de uit Holland opgeroepen jurist „met belangstelling voor de criminologie" moet zorgen andere sollicitanten in Indië voor te zijn. De Regeering stelt dus blijkbaar wel veel prijs op een jurist uit Holland, houdt zoo lang als het maar eenigszins kan een plaats voor hem bij het gevangeniswezen open, maar wil toch liefst zoo goedkoop mogelijk uit zijn. Ik vind dit een schandelijk ongelijke bedeeling, waarvoor de Indische Regeering zich te hoog moest voelen.

Let eens op, dat — of niemand zich beschikbaar stelt — of iemand zich aanmeldt, met niet zoo heel veel capaciteiten, die tevergeefs voor den belastingdienst heeft gesolliciteerd, geen kans ziende hier in Holland als jurist een bestaan te vinden, ten einde raad zich in schulden steekt om op deze wijze een betrekking in Indië machtig te worden. Belangstelling voor de criminologie wordt er desnoods bij geveinsd. Zou het Gevangeniswezen in Nederlandsch-Indië daarmee zijn gebaat?"

'S-Gravenhage, 14 Mei 1928.

De Vereenigde Staten en Porto Rico.

Een brief van President Coolidge.

door

W. R. MENKMAN.

—o—

De Amerikaansche bladen van de vorige maand (Maart 1928) behandelen een kwestie tusschen de groote Amerikaansche republiek en een harer overzeesche territoriën, welke ook voor ons Hollanders interessant is, in verband met de verhouding tusschen Nederland en Nederlandsch West-Indië.

De wetgevende macht van Porto Rico nam een resolutie aan waarin de wensch werd uitgesproken dat het eiland zal worden verklaard tot een vrijen staat; deze resolutie werd aan den President der Vereenigde Staten overgebracht door Kolonel Lindbergh, die per vliegtuig San Juan had bezocht, en de actie van de „Legislature" werd ondersteund door een telegram aan den President, onderteekend door Voorzitter en „Speaker" der beide vertegenwoordigende lichamen van het eiland, Senaat en Huis van Afgevaardigden.

President Coolidge nu heeft per brief geantwoord en deze brief is gepubliceerd; hoewel gericht tot den Gouverneur van Porto Rico is het schrijven duidelijk bedoeld als een boodschap aan het volk van Porto Rico en het is blijkbaar aan de andere zijde ook als zoodanig opgevat.

Al direct treft den Hollandschen lezer de zoo geheel en al van dien van onze staatsstukken afwijkenden vorm van des Presidents brief aan den Gouverneur van Porto Rico; de aanhef luidt: „Dear Governor", het onderschrift „sincerely yours, Calvin Coolidge"; ook overigens is het schrijven natuurlijk vrij van den in Amerika onbekenden ambtelijken stijl. En wat den inhoud betreft, deze is klaar en duidelijk; men behoeft de meening van het hoofd van den Staat niet tusschen de regels te lezen of er achter diplomatieke zinswendingen naar te zoeken, de schrijver zet haar op het papier met een „frankness" die geen ruimte laat voor eenigen twijfel.

Resolutie en telegram, zegt President Coolidge, schijnen gebaseerd op een algeheele misvatting van werkelijke feiten; hij acht het niet moeilijk aan te toonen dat Porto Rico thans liberaler wordt bestuurd dan ooit te voren in de gansche geschiedenis van het eiland, met grooter zeggingschap over eigen aangelegenheden voor de bevolking, die vrijheid geniet, door de wet wordt beschermd en groot voordeel heeft van de verhouding tusschen haar eiland en de continentale Vereenigde Staten.

Het Gouvernement van Porto Rico, gaat de President voort, oefent een grootere mate van souvereiniteit uit ten aanzien van eigen interne aangelegenheden dan in eenigen staat of eenig territoir der Unie het geval is; dat er een ernstige economische crisis zou bestaan op Porto Rico geeft hij niet toe en, wanneer er tijdelijk financieele moeilijkheden worden ondervonden, dan schrijft hij die uitsluitend toe aan de wijze waarop de verkozen vertegenwoordigers der bevolking gebruik hebben gemaakt van de bevoegdheden hun door de tegenwoordige zeer liberale Organieke Wet verleend. Voor die moeilijkheden zouden, volgens den President, de V.S. alleen verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor zoover door Washington benoemde ambtenaren op Porto Rico mochten hebben nagelaten hun wettelijk recht van veto uit te oefenen ten opzichte van maatregelen der wetgevende macht van het eiland.

Teekenend voor de mentaliteit der Portoriquenos is de klacht voorkomende in het telegram van den president van den Senaat en den „speaker" van het Huis, dat Porto Rico het eenige *Spaansch* Amerikaansche land is, niet vertegenwoordigd ter laatste Pan-Amerikaansche Conferentie. President Coolidge antwoordt hierop zeer ad rem, dat geen enkele staat en geen enkel territoir der Unie als zoo-

danig te Havanna is vertegenwoordigd geworden en dat de afgevaardigden aldaar van de V. S. even goed Porto Rico vertegenwoordigden als eenig ander deel van de Unie.

„Een vrije staat wilt gij zijn," zegt Coolidge, „en geen afhankelijke kolonie", maar ons mag toch zeker niet verweten worden uw land tot een afhankelijke kolonie te hebben gemaakt, toen wij het grooter vrijheid verleenden dan het ooit had genoten en het een zelfbestuur gaven, voor de uitoefening waarvan de bevolking nog nauwelijks rijp is; de inwoners van Porto Rico zijn burgers der V. S., met dezelfde rechten en privileges als alle andere burgers der V. S., d.w.z. de privileges, welke wij voor ons zelf eischten in de declaratie van onafhankelijkheid van 1776.

Het telegram der beide leiders van de volksvertegenwoordiging op Porto Rico geeft President Coolidge aanleiding een beschrijving aan te halen welke Dr. Cayetano Coll y Teste in 1897 (het jaar voorafgaande aan dat waarin het eiland Amerikaansch gebied werd) gaf van de groote meerderheid der bevolking van zijn land. Deze schrijver heeft een treurig beeld opgehangen van den onverschilligen en onwetenden Portoriqueeschen arbeider van destijds, die, bleek van gelaat, mager en blootvoets, haveloos gekleed en koortsig van uitzicht, slechts droomde van hanen-gevechten en kaartspel en de kans op een prijs uit de provinciale loterij. De woning van den landman was een ellendige hut, als een vogelnest ergens tegen een heuvelhelling hangende, zijn voedsel bestond uit zout vleesch, gezouten visch en rijst, alles van buitenaf geimporteerd en door hooge belastingen duur gemaakt; de eigen producten des lands werden door diezelfde belastingen buiten het bereik gehouden van den kleinen man. Gezinsvorming zonder huwelijksband was de gewone toestand onder het volk, dat, onder den invloed van physieke gebreken en moreele ondeugden, tot een staat van lichamelijke en geestelijke lethargie en van sociale ontaarding was vervallen.

En deze condities, zegt President Coolidge, de schildering waarvan ter plaatse als juist werd erkend, waren niet de symptonen van een tijdelijke inzinking, neen, zij bestonden van oudsher en konden slechts verergeren; geen straaltje hoop was er voor Porto Rico zooals wij het vonden, ware het aan zich zelf overgelaten geworden. De bevolking had, vóór de Amerikaansche occupatie, practisch geen „training" bekomen in zelfbestuur en uitoefening van het stemrecht; achter een kleine groep van intellectueelen stond de groote massa, welke ook onder zeer ruime bepalingen niet aan minimale eischen van kiesbevoegdheid kon voldoen.

In anderhalf jaar tijds wist het (voorloopige) militaire bewind der Amerikanen de openbare orde te verzekeren door het oprichten van een politiecorps, de meest drukkende lasten voor den minderen man te doen verdwijnen, in afwachting van een rationeel belastingstelsel, de veranderingen tot stand te brengen in de rechtsbedeeling, noodig om meer overeenstemming te verkrijgen met Amerikaansche procedure en Amerikaansche opvattingen van individueele rechten en vrijheid, een onderwijs-departement en een gezondheidsdienst in te stellen en de openbare werken te reorganiseeren, dit laatste vooral op het punt van wegenaanleg. En ten slotte, de bestuursinrichting werd zoodanig gewijzigd, dat zonder schokken het militaire bewind door een burgerlijk bestuur zou kunnen worden vervangen.

De ondervinding heeft geleerd, meent President Coolidge, dat de eerste Organieke Wet, waaronder in 1900 een civiel gouverneur werd geinstalleerd, aan de eischen voldeed; die wet gaf aan Porto Rico een liberalen bestuursvorm en stelde de bevolking in de gelegenheid de werking van een democratisch en eerlijk bestuur te ondervinden. De vooruitgang waartoe zoodoende de mogelijkheid werd geopend, is niet uitgebleven en de erkenning daarvan werd uitgesproken in den vorm der tegenwoordige Organieke Wet (die van 1917) waardoor de Portoriquenos burgers werden van de V. S. en alle waarborgen verkregen, welke de Amerikaansche Constitutie verleent; het eenige verschil ligt in de grootere macht der locale wetgeving en de meer liberale financiëëele regelingen welke Porto Rico op het vasteland vóór heeft.

De U. S. income-tax werd voor Porto Rico van toepassing verklaard, met recht tot wijziging evenwel door den plaatselijken wetgever en met de bepaling dat de geheele opbrengst aan de schatkist
het eiland ten goede komt; de „internal reve
op in de V. S. geconsumeerde Portoriquee
producten wordt in de openbare kas van het ei
gestort; de op Porto Rico geheven invoerrec
minus de perceptiekosten, zijn ter beschikking
het eiland zelf, evenals de „internal revenues"
gevolge eigen plaatselijke wetten ingesteld.

Ziehier enkele feiten, gaat President Coo
voort, waardoor wordt aangetoond, welke gev
voor Porto Rico de vereeniging met de Unie
gehad. Wij vonden een arme, ongelukkige, o
tende en ziekelijke bevolking, voor wie vrijhei
democratie onbekende begrippen waren en die
ervaring had in eenigerlei vorm van zelfbes
Wij hebben goede vorderingen gemaakt in de
strijding van armoede en ellende en de uitro
van ziekten en, met eenig succes, aan de bevol
elementaire begrippen trachten bij te brengen
treffende een op vrijheid en democratie geba
den regeeringsvorm. Wij kenden den Portoriqu
alle rechten toe welke wij ons zelf veroorlove
te oefenen en gaven het land een bestuur waa
Amerikanen uit de V. S. maar in geringe
deelnemen. Thans hebben wij den toestand
reikt dat ontmoediging heeft plaats gemaakt
hoop en waar men dertig jaar geleden een opti
moest zijn om in Porto Rico eenige belofte
de toekomst te kunnen zien, daar kan thans sl
een pessimist eenige redelijke menschelijke a
tie bedenken welke buiten den horizon der b
king zou liggen.

President Coolidge wil niet den indruk ves
als zou alle vooruitgang in Porto Rico te da
zijn aan de Amerikanen van het vasteland; in
daad, die vooruitgang zou weinig te beteek
hebben gehad zonder de medewerking van Po
riquenos, maar die medewerking is slechts ve
gen kunnen worden door de aanmoediging wel
uitgegaan van de Amerikaansche hulp, van Am
kaansche methoden en van de verhoogde b
ning voor betoonde inspanning.

Slechts aarzelend is de President er toe geko
aan de vroegere ongelukkige condities van P
Rico te herinneren en daarover uit te wijden,
hij is van meening, dat de republiek der V. S.
goeden naam verdient met betrekking tot de
waarop zij Porto Rico heeft behandeld en zich
moet beschermen tegen elke bedenking welk
dezen opzichte mocht worden gemaakt. Presi
Coolidge betwijfelt of wel ergens ter wereld
territoir in de laatste dertig jaar met zooveel
sideratie is behandeld geworden als Porto Ric
de vooruitgang zoo duidelijk en in het oog val
is geweest als daar; wij hebben ongetwijfeld r
zegt hij, om ons zelf een groot deel van de eer d
van toe te rekenen.

(Slot volgt)

Een nieuwe uitgaaf van „Onze We

—o—

Gedurende haar bijna 30-jarig bestaan heeft
vereeniging een reeks van werkjes uitgegeven
Oost- en West-Indië tot voorlichting van het
bliek, welke bij de afdeeling Informatiebu
onzer vereeniging en bij de firma Martinus Nij
Lange Voorhout 9 alhier, verkrijgbaar zijn.
dezer geschriften beleefden reeds een tweeden
derden druk.

Een dezer is het geschrift *Onze West*, in 1
uitgegeven en bevattende mededeelingen betref
de: I. *De Kolonie Suriname* door Reman Irus
II. *De Kolonie Curaçao* door M. Victor Zwijse
Een 2de herziene en bijgewerkte druk versch
Juli 1918. Suriname was bewerkt door Fred.
schans Dentz, Curaçao door Mr. B. de Gaay F
man.

Thans zijn wederom een tiental jaren verloo
Behalve de omstandigheid, dat de voorraad
geput raakt, achten wij den tijd aangebroken
een nieuwe uitgave het licht te doen zien en te
het geschrift zoodanig uit te breiden en om te
ken, dat het zich aanpast aan dezen tijd en
een betere indeeling der stof meer tot zijn
komt. Het werkje dient een vraagbaak te zijn
hen, die deze gewe[illegible] willen bezoeken en
tevoren op de hoogte [illegible]len stellen van de gesc
denis, van land en volk, van den economischen
stand, van de reis, van handel en nijverheid.
de levensomstandigheden in deze gebiedsdeelen
de overzijde van den Atlantischen Oceaan en da

ook zouden kunnen vinden adressen van vereenigingen en instellingen op koloniaal gebied, van consulaire ambtenaren, maand-, week- en dagbladen, de leesstof over beide gewesten, enz.

Met kaarten van Suriname en Curaçao en een gemakkelijk te raadplegen inhoudsopgave dient het boekje ook in bruikbaarheid te winnen.

Voor de omwerking van het geschrift vonden wij bereid de heeren Fred. Oudschans Dentz, oud-administrateur Militair Hospitaal te Paramaribo, voor Suriname en W. R. Menkman, oud-hoofdagent van de Kon. West-Ind. Maildienst, voor wat Curaçao betreft. Beide heeren hebben een groot deel van hun leven in deze gebiedsdeelen doorgebracht en wij zijn er van overtuigd, dat het geschrift, dat midden Juni het licht zal zien, in een behoefte zal voorzien, niet alleen voor hen die de reis daarheen willen ondernemen, maar ook voor hen, die een beknopt overzicht van beide gebiedsdeelen zoeken.

Verspreiding ook van de kennis van *Onze West* acht de vereeniging nuttig en noodzakelijk. Curaçao beleeft een grooten opbloei en velen vertrekken daarheen om er een werkkring te aanvaarden. Suriname heeft jaren van groote moeilijkheden doorgemaakt en, als de teekenen niet bedriegen, schijnt de opleving van dit meest Nederlandsch overzeesch gewest, welks lot zoo nauw aan dat van het moederland is verbonden en welks bevolking zoo echt Nederlandsch is, in een niet te ver verwijderd verschiet te liggen, ook door de gestadige en klimmende belangstelling, welke door velen wordt opgewekt en onderhouden.

Wij vertrouwen, dat het boekje in veler handen zal komen en zal medewerken om die belangstelling te doen groeien. Zoowel onze leden als nietleden dienen daaraan mede te werken. Voor dat doel stellen wij het werkje bij inteekening verkrijgbaar voor den prijs van *f* 1.—.

Men zende zijn aanvrage aan het Informatiebureau onzer vereeniging, *Korte Voorhout* 6, *'s-Gravenhage.*

Het Hoofdbestuur van „Oost en West”:
R. ZUYDERHOFF, *Voorzitter.*
F. H. A. VAN DER BRUGH, *Secr.*

Van Week tot Week.

Dinsdag 15 tot Maandag 21 Mei.

Monument voor wijlen Dr. de Groot. Zooals bekend is heeft zich in Indië een comité gevormd tot het oprichten te Bandoeng van een monument voor wijlen dr. ir. C. J. de Groot, wiens arbeid van zoo groote beteekenis is geweest voor de radiografische en -telefonische verbinding van Nederland met Indië. Dezer dagen meldde Aneta uit Bandoeng dat in Indië reeds meer dan tienduizend gulden voor dit doel was ingezameld. Een sub-comité hier te lande (onder voorzitterschap van ir. Damme) heeft een bedrag van *f* 3275.— ter beschikking van het Ind. comité kunnen stellen, als waardeering en dankbaarheid van het moederland.

Aardbevingen en vulkanische uitbarstingen. Den 14en Mei aardbeving nabij Batoer in het regentschap Bandjarnagara (Java), gevolgd door vulkanische uitbarsting in het gehucht Timbang; de lavastroom verwoestte een aantal huizen. — 15 Mei te Kota Radja (Atjeh) vrij hevige aardschokken gevoeld. — 15 Mei gaf de Krakatau een zeer verhoogde werking te zien, het aantal erupties was grooter dan te voren, nl. ruim zeven duizend in een etmaal; sedert is de werking eenigszins afgenomen. — 19 Mei werd te Menado (Noord-Celebes) een zware aardschok gevoeld, die ongeveer een minuut duurde.

Menschenetende Papoea's. Een Aneta-telegr. [1]) van 19 Mei, brengt het verbijsterend bericht, dat de patrouille welke onlangs in de buurt van „Zuid-Vogelkop” op Nieuw-Guinea werd vermoord, door de vijandige Papoea's waarschijnlijk is opgegeten!

Grondenrecht in de Minahassa. Mr. F. D. Holleman is belast met het instellen van een onderzoek naar het adat-grondenrecht in de Minahassa (Aneta, 15 Mei).

Univers. examen. Leiden. Doctoraal examen Indisch recht de heer W. J. Brouwer. — Cand. ex. Indisch recht de hr. Tadjoeddin Noor. — Econ.-doctor. ex. Indologie de hr. J. Mallinckrodt.

Gedelegeerden Oriëntalistencongres Oxford. Bij Kon. besluit van 4 Mei zijn Dr. S. Snouck Hurgronje en Dr. J. Ph. Vogel, beiden Hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden, buiten bezwaar van 's Rijks schatkist, benoemd tot gedelegeerden van de Nederlandsche Regeering bij het 17e Internationaal Oriëntalistencongres, dat 27 Augustus te Oxford zal bijeenkomen.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. R. Ct.”.

De opvolger van Prof. Hazeu als hoogleeraar in de Javaansche taal- en letterkunde. Semarang, 16 Mei (Aneta). Naar de Locomotief mededeelt, is Dr. C. C. Berg, leeraar in de Javaansche taal aan de Algemeene Middelbare School te Solo, benoemd tot opvolger van Prof. Hazeu te Leiden. Hij heeft de benoeming aanvaard.

[Dr. Berg is de jonge taalgeleerde die in Juli van het vorig jaar aan de Leidsche Universiteit den graad van doctor in de letteren en wijsbegeerte (met lof) verwierf op een proefschrift: De Middeljavaansche historische traditie.]

De bemanning der vliegtuigen voor Indië. Zooals vroeger gemeld, is de luitenant ter zee 1e kl. W. H. Tetenburg aangewezen voor de voorbereiding van het voorgenomen overvliegen naar Ned.-Indië, nog in dit jaar van de drie Dornier-walvliegtuigen, voor Indië bestemd, en zal deze zeeofficier alsdan ook optreden als leider van den vliegtocht.

Naar nader nog vernomen wordt, zullen als verdere leden der bemanning van de drie vliegtuigen aan den eventueelen tocht deelnemen: de officier-vlieger 2e klasse P. S. Everts; de officier-vlieger 2e kl. M. Vethake; de officier van den Marine Stoomvaartdienst 2e kl. J. J. van der Eyk; de sergeant-vliegtuigmaker A. Langeraar, en de korporaal-vliegtuigmakers A. Wurtz, J. Symons en J. J. van Tol.

Wijzigingen der Indische Staatsregeling. Het wetsontwerp tot wijziging der Indische Staatsregeling, waarvan de behandeling in den Volksraad nog versch in het geheugen ligt, is door de Regeering ingediend. Het beoogt het aantal leden van den Raad van Indië met twee uit te breiden, in verband met de vroeger aangenomen benoembaarheid van niet-Nederlanders tot leden van dien Raad. — Verder de verdeeling der zetels in den Volksraad aldus te doen plaats hebben: 30 inheemsche onderdanen, niet-Nederlanders, 25 Nederlanders en 5 uitheemsche onderdanen, niet-Nederlanders (dus de, echter ten onrechte, zgn. „inlandsche meerderheid”). — Ten slotte nog eenige minder ingrijpende voorstellen.

Twee communisten ter dood veroordeeld. Sawah Loento, 19 Mei (Aneta). De Landraad heeft twee communisten, die zich bij de jongste ordeverstoringen hadden opgeworpen tot „rechters” in de communistische rechtbank te Siloengkang, tot de doodstraf veroordeeld.

C. W. F. Gericke † Te 's-Gravenhage is overleden de heer C. W. F. Gericke, oud-administrateur van suikerondernemingen in Indië.

D. H. Wallis de Vries † Te Amsterdam is overleden de heer D. H. Wallis de Vries, oud-directeur van de Moluksche Handelsvereeniging, ridder in de Orde van Oranje Nassau.

I. Harting † Te Utrecht is overleden de heer I. Harting, gep. dir. apotheker van het O.-I. Leger.

Het land uitgezet. Aneta meldde d.d. Batavia 19 Mei, dat de directeur en twee redacteuren van het Chineesche blad „Thien Sung Yit Po” te Batavia, wegens extremistische propaganda tegen het gezag het land zijn uitgezet, evenals een Chineesche boekhandelaar te Bandoeng.

Interneering. Buitenzorg, 19 Mei (Aneta). Er zijn interneeringsbesluiten geteekend voor 28 Bantammers, waaronder de beruchte verzetsleiders Mohamad Bakri, Mohamad Ali, Moecha Madjasin en nog zeven Bandoengers, welke laatsten betrokken zijn in een nieuwe opstandige beweging.

F. B. Batten †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 56 jaar, overleden de heer F. B. Batten, oud-resident van Madoera, ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Met pensioen. De kolonel der Inf. van het O.-I. leger P. Schaafsma zal in December den dienst met pensioen verlaten en de majoor P. Siebelhoff in Juli.

Oud-kapt. Verhoeff †. Batavia, 15 Mei (Aneta). Aan boord van de Indrapoera is overleden de gep. kapitein-kwartiermeester W. F. H. Verhoeff.

Oud-kapitein De Bont †. Soekaboemi, 15 Mei (Aneta). Alhier is overleden de oud-kapitein Inf. O.-I. leger De Bont, een oud-Atjeh-strijder.

Onderscheiding. Bij. Kon. besluit is bevorderd tot commandeur in de orde van den Nederlandschen Leeuw, mr. H. 's Jacob, lid van den Volksraad in Ned.-Indië.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Het Batikbedrijf.

Wezen wij hier de vorige week, aan de hand van het verslag van den *Ir. R. M. P. Soerachman* betreffende diens onderzoek naar het batikbedrijf in de Vorstenlanden, telkens op de door hem geuite noodzakelijkheid van deskundige voorlichting der batikkers, ook uit de volgende hoofdstukken van deze officieele „Mededeeling” blijkt telkens hetzelfde, zoo o.a. wat betreft de bijna overal zeer gebrekkige watervoorziening voor de verschillende wasschingen van het batikgoed en niet minder bij de verfmethoden. Op blz. 20 lezen wij:

„Van de verfstoffen, die in de batikkerij eene toepassing hebben gevonden kan men twee groepen onderscheiden, n.l. de directe en de beitskleurstoffen. Van de directe hebben in de laatste twee jaren de verschillende koppelingsverfstoffen, die onder den naam van *soga*-kleurstoffen in den handel zijn gekomen, veel opgang gemaakt; meest worden ze gekoppeld met houdbaar gemaakte gediazoteerde verbindingen. Van de beitskleurstoffen vinden alleen nog de chroomverfstoffen toepassing; gebeitst wordt met chroomchloride. Ook enkele zwavelkleurstoffen vinden in de batikkerij toepassing.”

Naar wij van Europeesche handbatikkers vernamen, leenen zich juist deze zwavelkleurstoffen bijzonder goed voor het *koud*verven, ofschoon hierbij de met was bewerkte doeken noodzakelijk is. Maar de juiste behandeling dient natuurlijk geleerd te worden.

En verder:

„Een ware revolutie is echter teweeggebracht door de invoering van de *naphtolkleurstoffen*, die de batikkers in staat stellen binnen enkele uren de gewenschte kleur te verkrijgen. Vooral voor de namaak-*palekats* en de *saroengs* in Pekalongansche kleuren, worden ze veel toegepast. Evenwel hoeft men zich nog niet dadelijk ongerust te maken over de toekomst van de natuurlijke kleurstoffen; deze hebben n.l. nog een eigenschap, waar men zeer op gesteld is en die voorloopig nog niet met de synthetische kleurstoffen is te bereiken.

„Wanneer men een plantaardig gekleurd doek n.l. naast een doek legt, dat met synthetische kleurstoffen is geverfd, dan valt het verschil onmiddellijk op. Bij de eerste ligt de kleurstof dik op de vezel, terwijl bij de laatste de kleurstof meer daarin is getrokken. Afgezien van deze eigenschap spelen de prijzen ook nog een rol bij de keuze van de verfstof. Voorloopig schijnen de natuurlijke kleurstoffen in het gebruik nog iets goedkooper te zijn dan de synthetische, althans volgens de batikkers zelf, bij wie de factor tijd, in casu de vlugge afwerking met synthetische kleurstoffen nog geen punt van noemenswaardige overweging vormt.”

Eigenaardig is, dat, zoolas de heer S. ook schrijft: de handel in deze kleurstoffen geheel in handen is van Chineezen en Arabieren; en men te Solo en Djocdja vaste agenten vindt van de groote importfirma's.

Zou coöperatie voor de batikbedrijven in deze niet mogelijk en voordeeliger zijn, evenals bij de brandhoutvoorziening in Djocdja gebleken is en dan tevens wantoestanden voorkomen, zooals op blz. 26 genoemd:

„Medio vorig jaar deed zich in dezen handel een merkwaardig geval voor; door stagnatie van den invoer uit Duitschland, bevond zich op een gegeven oogenblik alle voorraad van naphtolen op Java in handen van eenige tusschenhandelaren. Het gelukte dezen tusschenhandelaren de naphtolaten te plaatsen, terwijl de kleurzouten, die in den handel bekend staan onder den naam van „obat No. 2” door

TENTOONSTELLING
OOST- EN WEST-INDIE
VAN 11 JUNI TOT 28 JULI 1928

Koopt bij voorkeur bij onderstaand
Adressen. Denkt ook om d
„OUDE STAD

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM)
5606
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHEWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

Mrs. M. ORMOND
82 Rijnstraat - ARNHEM - Telefoon 2152
Ladies' Tailoring and Dressmaking
Altijd in voorraad de nieuwste modellen
Middag- en Avond-Japonnen, Costumes, Mantels, etc.
MATIGE PRIJZEN 5596

MELKINRICHTING
„MELBO"
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

UW ADRES voor het ONTVLEKKEN,
PERSEN, STOOMEN en VERVEN, is: 5573
G. DE BLAAUW - ARNHEM
HOMMELSCHEWEG 81 - MANEGESTRAAT 13
Telefoon 3077

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHEWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

A. M. SMIT & ZN.
Heerenhoeden - Modes
BAKKERSTR. 53 - ARNHEM
IN HET CENTR. DER STAD. GEEN FILIALEN

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
JOHAN WILLEMS
ARNHEM 5613
Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx", Hommelstr. 38-40, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B - Telefoon 362.
„De Porselein Winkel", Kortestraat 17-18, Telefoon 1286.
Het goede adres in Arnhem voor alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen
Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder garantie.
Aanbevolen adres voor Oost en West.
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

PLATTE GOUDEN HEERENHORLOGES
Uiterst fijne DAMES POLSHORLOGES
REISHORLOGES 5587
De naam **ALPINA** waarborgt U kwa'iteit
F. G. HAAS & Zn. - Horlogemakers.
BAKKERSTRAAT 42 - TEL. 1511 - ARNHEM

MANEGE J. VAN DEN EIJNDEN
— ARNHEM —
RIJPAARDEN TE HUUR
Rijles voor **leden** van de Manege per uur f 3.—, abonnement 20 lessen f 55.—. Voor **niet-leden:** buitenrijden, het 1e uur f 4.—, volgende uren f 3.—. Les in de manege f 4.— per uur. Lidmaatschap f 25.—. 5561
HANDEL IN LUXE RIJ- EN RIJTUIGPAARDEN

KUNSTNIJVERHEIDSHUIS
DIE OLDE MUNTE
BAKKERSTR. 56a, ARNHEM - TEL. 294
KUNSTAARDEWERK - RAM
GLASWERK - LEERDAM
WEEFWERK - DE INSLAG
TIN - BRONS - LEERWERK
SCHEMERLAMPEN - GRAFISCHE KUNST

HOTEL BELLEVUE (Nieuw
ARNHEM :: TELEFOON 12
Gelegen over het Park ZIJPENDAAL en Sonsb (TENTOONSTELLING). Kamers met volledig Pens
Restaurant van 5-7 uur.
5557 CONSTANT MEIJE

A.I.C.
De A.I.C. belast zich met de uitvoering van electrische sterk- en zwakstroominstallatiën.
De A.I.C. zorgt voor complete sanitaire inrichtingen en warmwatervoorzieningen.
De A.I.C. heeft een ruime sorteering electrische gas- en sanitaire artikelen.
De A.I.C. geeft gratis deskundige adviezen en maakt plannen en begrootingen kosteloos.
De A.I.C. is het beste, meest vertrouwde en goedkoopste adres.
Wendt U daarom tot de 5553
N.V. Algem. Installatie Compagnie
Koningstraat 48 - Arnhem - Tel. 404
Aanbevolen adres door vele Indische families.

Studio Mooner
PASTOORSTRAAT 9
ARNHEM :: TEL. 3420
UW Fotograaf?

WONINGINRICHTING „HESTIA"
ARNHEM - TOONKAMERS: KERKSTR. 28 - TEL. 290
GEHEELE MEUBILEERINGEN

ONTWERPERS
PIET IZEREN
Binnenhuis-Architect
G. FEENSTRA
Architect B. N. A.
:—:
Adviezen en inlichtingen bij
J. A. KRUDOP - HEES
bij Nijmegen - Tel. 110

H. VAN SANTEN
v. h. H. VAN ZOEST
BLOEMENMAGAZIJN
BAKKERSTRAAT 58 - ARNHEM
OUDSTE EN GROOTSTE ZAAK TER PLAATSE
BLOEMWERKEN
in ieder genre
Tel. 356 - Opgericht 1853 - Post-Giro 66102

TENTOONSTELLING „OOST- EN WEST-INDIE

hen werden achtergehouden. Toen het eenmaal zoover was, ontstond bij het aanbreken van het nieuwe seizoen een groote vraag naar bedoelde zouten, waaraan door de importfirma's niet kon worden voldaan. Het gevolg was, dat er met dit artikel op een ongehoorde manier werd gespeculeerd en dat de prijzen binnen weinige dagen tot het tienvoudige stegen.

„Dit is wel een nadeel gebleken, dat verbonden is aan het gebruik van de nieuwe kleurstoffen, die uit twee komponenten bestaan; door *een doelmatige contrôle der aan den tusschenhandel verstrekte hoeveelheden van de zijde der importfirma's* *) zal eene herhaling van den geschetsten wantoestand zooveel mogelijk moeten worden voorkomen."

Opmerkelijk is ook de uitspraak betreffende het voor het batikken benoodigde witgoed: „Waren het oorspronkelijk uitsluitend Europeesche merken, die men aantrof, thans komt meer het Japansche fabrikaat op de markt, dat vanwege de lagere prijzen zeer in trek is, vooral voor de vervaardiging der meer ordinaire soorten *kains.*"

De heer *Soerachman* is van oordeel, dat het handbatikken „als bedrijf" niet wel mogelijk is — te Solo trof hij er slechts een tweetal aan — daar de huisvlijt ruimschoots in de behoefte aan uit de hand gebatikte kains voorziet.

O.i. is dit een gelukkig verschijnsel, aangezien handbatik een kunstarbeid is, waaraan de artiste zich thuis rustig met hart en ziel moet kunnen wijden. Wat echter niet wegneemt, dat juist voor haar vertrouwde, deskundige voorlichting — om te beginnen desnoods van overheidswege — wat betreft aanschaffing van materialen en aanwijzing van verfmethoden ten zeerste van noode zijn, naast een geregelde afname. Dit laatste zou bij een goede regeling, zoowel wat betreft de afmetingen, als de te volgen typisch Javaansche patronen en kleuren, meer en meer uitbreiding kunnen vinden in Europa en Amerika, waar juist bij kunstzinnigen slechts *hand*batik gewild is. Maar hierbij is natuurlijk deskundige voorlichting en organisatie onmisbaar.

Ook de Nederlandsche katoenfabrikanten zouden daarbij voordeel kunnen hebben, want voor de handbatik kan als kunst alleen het allerbeste witgoed gebruikt worden.

Aardig is ook hetgeen de heer *Soerachman* op blz. 39 schrijft omtrent de rol die door de vrouwen in het Javaansche batikbedrijfsleven gespeeld wordt:

„Zij is eigenlijk de ziel van het bedrijf, zij koopt de grondstoffen, verkoopt de kains, zorgt er kortom voor, dat de zaken marcheeren. De invloed van de vrouw is zóó sterk, dat zij bij onderhandelingen over leveringen er nooit buiten gelaten wordt, vooral niet van de zijde der leveranciers, omdat deze maar al te goed weten, dat zij in laatste instantie de beslissing neemt en eventueel een reeds genomen beslissing kan annuleeren.

„Typisch is ook, dat voor de beoordeeling van de credietwaardigheid van eene batikkerij door de leveranciers altijd gekeken wordt naar de kleeding van de vrouw en wel voornamelijk naar hare juweelen. Vandaar dan ook, dat de eerste daad van een batikker, die in goeden doen komt en die zijn credietwaardigheid wil toonen, is de kleeding zijner vrouw te verzorgen, waarbij het zwaartepunt wordt gelegd op het bezit van briljanten oorknoppen. Deze dikwijls schitterende juweelen vormen als het ware een deel van het bedrijfskapitaal, waarnaar de credietwaardigheid van den ondernemer wordt beoordeeld."

Na de vermoedelijke oorzaken der „malaise" in het batikbedrijf besproken te hebben, komt de verslaggever tot het besluit:

„Bij nadere beschouwing echter zal men bemerken, dat de kern der batikkerijen den strijd heeft doorstaan. Hoewel de na den oorlog gevolgde moeilijke jaren de enorme verdiensten voor een zeer groot deel weder teloor hebben doen gaan, kan men over het algemeen zeggen, dat de oorlogsjaren eigenlijk den stoot hebben gegeven tot de niet geringe expansie van de batikindustrie over het algemeen."

— — — — — — — — —

„Uit deze cijfers volgt dus, dat de productie aan batikwerken uitsluitend in de Vorstenlanden, in 1925 op minsens 15 millioen gulden moet worden geraamd.

„Wordt ook voor andere batikcentra, eene zelfde raming, die ten deele op nauwkeurige basis, ten deele op schatting berust uitgevoerd, dan wordt een cijfer voor de jaarproductie op Java verkregen, dat minstens 40 millioen gulden groot is.

„Hieruit moge blijken, dat de batiknijverheid een niet te verwaarloozen economisch belang voor dit land beteekent; eene vergelijking van het genoemde cijfer, dat de uitvoercijfers van belangrijke producten van den Europeeschen landbouw op Java (kina en koffie) verre overtreft, dat voor den uitvoer van thee op niet te grooten afstand benadert, moge ook voor dit belang de oogen openen."

*) De cursiveering is van ons. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Congressen.

De Loc. (7 en 10/4, blz. 25 en 3) geeft een verslag van het *congres te Jogja van het Indo-Europeesch Verbond.* In het algemeen bleek de gezindheid ten congresse wel zoodanig, dat men niet meer dan een zakelijke relatie met de politiek verlangde, wat inderdaad zeggen wil: voortgaan op den ingeslagen weg van een min of meer opportunistisch beleid. Voor een stap in andere, zuiver politieke richting bleek de tijd nog niet gekomen, zoodat aangenomen werd een voorstel-Jogja, dat de afdeelingen de zaak nog eens overwegen, om dan later met voorstellen te komen voor een commissariaal onderzoek. Het is — vooralsnog althans — het eenige juiste standpunt. Door Semarang werd terecht betoogd, dat *het speciaal-economisch program allen binden moet.* Het *politieke* program zou scheiding beteekenen.

Het jongste *congres van Boedi Oetomo* te Jogja gehouden (*De Loc.* 10/4, blz. 6) kon tevens het 20-jarig bestaan herdenken. De voorzitter, het Volksraadslid, de heer *Koesoemo Oetoyo*, gaf dan ook in zijn openingsrede een beknopt overzicht van de bestaansgeschiedenis van B. O. Er is eene statutenwijziging aangenomen, waarin de richting nader gepreciseerd wordt. Stond er in art. 2 eerst alleen, dat het streven van B. O. is mede te werken tot een harmonische ontwikkeling van land en volk van Java, Madoera, Bali en Lombok, daaraan zijn thans toegevoegd de woorden *„en tot verwezenlijking van de Indonesische eenheidsgedachte".* Een telegram van gelukwensch werd aan de vier Inlandsche studenten in Holland gezonden. Mrs. Duys en Mobach werden hierin bedankt voor hun verdediging.

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (10 en 11/4 „De zaak tegen de Indon. studenten", 12/4 „Koloniale politiek in de Nederl. rechtszaal", 13/4 „Bij een voorloopig vertrek van Java, *Dr. v. Blankensteijn*, 13/4 „Aan de groote ruif", *Z.* en 11/4 „Politieke psycho-analyse", *Z.*).

Het tweede *Chung Hwa-congres* had te Semarang plaats (*De Loc.* 10/4, blz. 9). Opgericht werd *Chung Hwa Hui.* De feilen der Chineesche organisatie werden besproken; er bestond algemeene oppositie tegen de Mal.-Chin. School. De nieuwe bond zal zich in hoofdzaak richten op *sociaal-economisch werk.* De heer *Kan Hok Hoei*, de congresvoorzitter, wees er op dat men bang was uit te komen voor wat als plicht op de Chineezen rust, als burgers van den Indischen Staat, als deel der bevolking, die niet alleen verplichtingen had, maar ook rechten kreeg. Maar slechts door daarvoor op te komen kunnen de Chineezen in Indië de hun toekomende positie veroveren, met behoud van den band, welke hen met het oude stamland bindt. De heer *Gouw Soen Seng* wilde opvoering van het geestelijk peil der Chineezen. De jaren, verloopen sinds de revolutie van 1911, hebben niets dan teleurstelling gebracht. Dat de revolutie niet de gewenschte vruchten had, is toe te schrijven aan het feit, dat niet tevens een geestelijke revolutie heeft plaats gehad. Het Westen is niet slechts superieur in technisch, dus materieel opzicht, doch ook wat betreft de Westersche geesteseigenschappen. Het is niet zoozeer het Westersch geschut dat aan het Westen zijn plaats heeft bezorgd. *Mevr. Yap Hong Tjoen* sprak over de positie van *de Chineesche vrouw.* Het gezegde dat een vrouw slechts onheil sticht wanneer zij zich bemoeit met zaken buiten haar huishouding, typeert den geest van oud-China. China gebruikt slechts de helft van zijn krachten. Wil China vooruit, dan moet de emancipatie der vrouw ter hand genomen worden. De vrouw is de opvoedster van het opkomend geslacht. In haar gezin leidt zij de organisatie; een land met ontwikkelde moeders, waarin de gezinsleden krachtig en harmonisch zijn, zal den stempel dragen van de eenheid die macht is. *Begonnen moet worden met de morele opheffing der Chineesche vrouw.* De voorzitter, de heer *Kan*, zegt ten slotte, dat China, het stamland, eeuwen en eeuwen heeft kunnen bestaan, maar, getrokken in het internationale verkeer, is gebleken dat naar andere hulpmiddelen moet worden omgezien, willen de Chineezen *ebenbürtig* zijn met de landen van West-Europa.

De Molukken.

De heer *L. H. W. van Sandick*, gouverneur der Molukken, stond een persgesprek toe aan het „A. I. D." (*Deli Crt.* 18/4). Wat de plannen tot *een nieuwe indeeling van Ned.-Indië* betreft, zoo was de gouverneur van meening, dat Java, Sumatra en Borneo één gouverneur moesten hebben, terwijl alles beoosten die drie eilanden tot de Molukken zou dienen te behooren. Bali en Lombok kon men eventueel bij Java voegen. Standplaats van den gouverneur der Molukken zou Makasser moeten zijn en hij zou onder zich dienen te hebben residenten met groote bevoegdheden. Dat zou heel wat practischer zijn dan de toestand van thans. Zulk

een groot gebied is o.a. ook mogelijk door de groote radio-verbindingen, die nog meer en meer uitgroeien. Het aantal *communisten in Boven Digoel* bedraagt thans ongeveer 700; er zijn verder ± 400 familieleden, vrouwen en kinderen. Er wordt door de geïnterneerden zeer druk gecorrespondeerd. Alle geïnterneerden hebben het idee, dat zij ten slotte weer naar hun plaats van afkomst terug zullen keeren. De planters van *Banda* zijn heel weinig ingenomen met de komst van *dr. Tjipto* op hun eiland. Zij vreezen voor opruiing van hun werkvolk en hopen daarom dat de bekende nationalist spoedig verhuizen zal. De gouverneur achtte het plan der *Nieuw-Guinea*-vereeniging, die *emigratie naar den Vogelkop* propagandeert, zeer wel uitvoerbaar; mits na goede voorbereiding. De houtvester heeft over de uitgekozen landstreek een heel gunstig rapport uitgebracht. Men moet zich echter niet aan de kust vestigen, maar meer het binnenland in, ook met het oog op het klimaat; men kan zich zelfs tot op 800 M. hoogte vestigen. Werkvolk zal voldoende te krijgen zijn. Er wonen daar wat verspreide Duitschers, met den wereldoorlog uit het Oosten gevlucht. Zij leiden een armoedig bestaan bij gebrek aan organisatie en kapitaal, en leven van kleinen landbouw en wat handel. De *Phoenix Mij.* heeft een doctor in de geologie in dienst; deze exploreert thans in het Cycloopgebergte en is o.a. op zoek naar goud. *Nieuw-Guinea* hebben wij hàrd noodig voor onze *Ambonneezen*. Die hebben geen kans op een goed bestaan in eigen contrijen en daarom is het zoo nuttig, dat we deze loyale burgers op andere wijze aan een behoorlijke carrière kunnen helpen. *De gemeenteraad van Ambon* is geheel verpolitiekt. Practisch heeft men hier al een „Inlandsche meerderheid". Commisiewerk ligt bij den Gemeenteraad volkomen stil. De Europeanen wenschen geen zitting meer te heben in den Raad. Het wachten is nu op de nieuwe verkiezingen, die verbetering moeten brengen. Beide Locale Raden, de Ambon-raad en de Gemeenteraad, leven op voet van oorlog met elkaar. *Dr. Sitanala* heeft men van Ambon moeten verwijderen. Niet dat hij communist was; hij was veeleer een nationalist en zéker tegen het Gezag gekant. Zelfs opende hij telegrafische correspondentie met den Volkenbond om gedaan te krijgen hem op Ambon te behouden als geneesheer van den Volkenbond, ten behoeve der lepra-bestrijding. Hij is thans leider der leprozen-kolonie „Pelantoengan". *Een publicatie over de Molukken* zal in dit jaar verschijnen. Basis hiervoor is de zeer uitvoerige „Memorie over land en volk", door den gouverneur samengesteld.

De *Java-Bode* (13/4) schrijft over „De werkloosheid onder Europeanen", het *Soer. Hbl.* over „Z.-Afrika's groote vraagstukken" (7/4) en over „Sumatra's Westkust in 1927" (13/4), het *Bat. Nwsbl.* (14/4) over „De kiezerscorpsen der gemeenten", *De Sum. Post* (19/4) over „Djambi".

De drainage.

Mr. Jelgerhuis Swildens, voorzitter van het Suikersyndicaat, hield een rede over de vraagstukken der suikerindustrie (*Bat. Nwsbl.* 17/4, 3de bl.). Het aantal werkende Suikerondernemingen daalde van 1911 tot 1927 van 185 tot 178, de beplante oppervlakte steeg van 191.000 bouws tot 261.000, de suikerproductie van 20 millioen picols tot 38 millioen. De gemiddelde grondhuurprijzen stegen in de laatste 10 jaren van *f* 40.16 tot *f* 86.84 per bouw. In 1910 maakten 84 fabrieken een product van meer dan 130 picols suiker per bouw, in 1927 hadden 153 fabrieken dit resultaat. Aan loonen werd in 1916 in totaal betaald 58 millioen gulden, in 1926 *f* 94 millioen; per bouw in 1916 *f* 264, in 1926 *f* 373. Een telkens tegen de Suikerindustrie verkondigde grief is, wat men plastisch pleegt te noemen *de drainage*. „Enorme winsten, getrokken van Java's rijken bodem" — zegt men — „gaan het land uit, winsten, die bij een goeden gang van zaken voor de bevolking bewaard behoorden te blijven". De suikerindustrie wordt dan wel als de ergste zondares genoemd. Als gevolg van den arbeid der suikerindustrie blijven ook enorme baten, die zonder haar zouden uitblijven, *wel* binnen het land en komen der bevolking ten goede; in 1910 was dat 31.9 % van den kostprijs, in 1927 45.7 %. De *drainagetheorie* gaat uit, wellicht zonder dat men het beseft, van de praemisse, dat er op Java slechts *twee* productiemiddelen zijn: *grond* en *Javaansche arbeid* en dat de suikerindustrie kan worden gedreven zònder Europeeschen arbeid en zònder kapitaal, zoowel kapitaal in den zin van geld als kapitaal in den zin van fabrieken, werktuigen, transportmiddelen, hulpstoffen. Zij schijnt niet te kennen de noodzakelijkheid in ons maatschappelijk stelsel van ondernemersloon, van vergoedingen voor ondernemersrisico en kapitaalrente. Zou men willen wijzen op de relatieve groote bedragen, die voor deze posten door de suiker werden geboekt, zou men wederom willen doelen op phenomenale suikerwinsten, dan kan de spreker mededeelen dat die winsten, over een lange reeks van jaren gemeten, gecenseerd zeker niet meer dan 8 pCt. bedragen.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (10/4, blz. 12 „Goed werk voor de Suikercultuur van den heer *J. Viets*"; 13/4, blz. 20 „De centrifuge in de Suikerfabriek", *Jhr. W. F. Alewijn*).

De Bestuursschool.

In principe is besloten de Bestuursschool tot *opleiding van gezaghebbers* in Indië te gelegener tijd op te heffen (*De Sum. Post* 18/4). De jaarlijks terugkeerende moeilijke completeering van de klassen op de Bestuursschool door jonge lieden uit Indië vindt ook haar oorzaak in de omstandigheid, dat in heel Indië het aantal op de 5-jarige H.B.-scholen en de A.M.-scholen afgestudeerde jongelieden betrekkelijk gering is; in 1927 in totaal niet meer dan 90. De helft toonde meer voorkeur om hier of daar direct in betrekking te gaan. Van de overigen toonde een groot deel bijzondere voorliefde voor de ingenieursstudie. Een groot bezwaar voor de opleiding tot gezaghebber schijnt te zijn de kwestie dat men later alleen voor een plaatsing in de Buitengewesten in aanmerking kan komen; de plaatsen op Java zijn weggelegd voor de controleurs. Dit wijst op onbekendheid met de toestanden in de Buitengewesten, waar toch de bestuurstaak meer tot haar recht komt dan op Java. De Bestuursschool zal in geen geval voor 1930 worden gesloten, zoodat in 1932 de laatste ambtenaren door haar zullen worden afgeleverd.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het ontslag van den waarnemend Regent van Bandoeng.

Een Inlandsch B.B.-ambtenaar levert in de *Bintang Timoer* van 2 April een beschouwing over dit ontslag. Hij begint met te zeggen, dat het niet een gevolg is van fraude of laakbare handelingen, zooals b.v. door den Regent van Brebes indertijd gepleegd, doch slechts van het opmaken van een conduitestaat, waarbij hij getoond heeft niet consequent te zijn en, gelijk het „Bat. Nieuwsblad" opmerkte, geen medegevoel te hebben voor iemand die bij zijn chef gewild is. Schrijver wijst op de geschiktheid en de flinkheid van den ontslagen wd. Regent Wiria Atmadja, die den Lande in 25 jaar steeds trouw heeft gediend, om dan de vraag te stellen of hij thans voor zoo'n geringe fout zoo maar ontslagen moet worden. Waar blijven dan al de diensten, die hij het Gouvernement bewezen heeft?

Schrijver beaamt dat de wd. Regent in deze zaak verkeerd deed door zich rechtstreeks tot den G.G. te wenden, met passeering van den Gouverneur van West-Java, doch hij vraagt dan nogmaals of een wd. Regent voor zoo iets ontslagen moet worden. Hij geeft verder toe dat de beoordeelde, Moh. Moesa Soeria Kartalegawa, iemand van de H.B.S. en de Bestuursschool, zeer geschikt is en het binnen 10 jaren tot wd. Regent gebracht heeft. Daardoor is het wel aan te nemen, dat de Gouverneur hem gaarne mag. De heer Kartalegawa is pur sang P. E. B.-er en zijn snelle bevorderingen doen thans schrijver denken aan de woorden, indertijd door de „Koerier" gebezigd, die zeide dat het lidmaatschap van den P.E.B. een middel is voor een Bestuursambtenaar om vooruit te komen.

Door de Regeering werd indertijd gevraagd, vervolgt schrijver, wat de reden toch zou zijn van de weinige animo voor het Bestuurscorps. De een weet dit aan de onderbetaling, de ander weer aan het groote aantal chefs, maar schrijver wil er nog aan toe voegen dat dit ook kwam door een behandeling als thans de wd. Regent Wiria Atmadja heeft ondergaan. Schrijver zegt verder dat hij misschien al tot het vijfde of zesde geslacht van Bestuursambtenaren behoort, en uit de krasse verklaring dat hij na het gebeurde met den wd. Regent van Bandoeng, bij God gezworen heeft om van zijn kinderen en kleinkinderen niemand meer tot het B.B.-corps toe te laten, al moesten zij van honger sterven.

De Drie-eenheid.

Op initiatief van de vereenigingen Boedi Oetomo (B.O.), Perserikatan Nationalist Indonesia (P.N.I.) en Partij Sarekat Islam (P.S.I.) is te Djokdja een openbare vergadering belegd, welke het lot der Indonesische studenten heeft besproken. De redactie van het Jav. nationalistische blad *Sedijo Tomo* te Djokdja treedt in beschouwing over deze vergadering en constateert dat genoemde drie-eenheid voor de tweede maal van zich heeft doen hooren. Zij juicht dit samengaan van drie groote vereenigingen van verschillende richting ten zeerste toe, want juist hierdoor zal de massa niet verward raken, terwijl, als het noodig mocht blijken, gezamenlijk *kan* worden opgetreden. Zij merkt op dat de af en toe opkomende onderlinge geschillen op persoonlijke gronden berusten.

De sterke politiebewaking bewijst volgens de redactie dat de triple alliantie onder strenge contrôle staat. De behoeften van „sana" (de vreemdelingen, i.c. Europeanen) zijn soms geheel tegenstrijdig met de Indonesische belangen: de vrees wordt gekoesterd, dat het resultaat van den arbeid der inheemschen de vrijheid van „sana" zal kunnen beperken. Daarom is het, zooals de spreker ter vergadering zeide, juist om zich over niets te verwonderen en de daden der „sana-groep" redelijk te noemen. Maar even redelijk is het dat ook de overheerschten zich wenschen vrij te maken.

Gehoopt wordt dat de drie-eenheid op die wijze zal blijven voortarbeiden om spoedig te geraken tot de oprichting van een eigen vergaderzaal met bibliotheek en alles wat noodig is voor een vlotte behandeling van allerlei vraagstukken. Verder acht de redactie noodzakelijk de oprichting van een studiefonds en het meedoen van vrouwen aan de beweging.

Het feit dat de massa, verschillende groepen vertegenwoordigend, op de vergadering is geweest, was voor de redactie een bewijs, dat die massa nog één van zin zijn. Het is dus noodig om een verbetering aan te brengen onder de leidersgroep. De wenschelijkheid wordt uitgesproken om de leiders de desa's in te sturen.

Concludeerende, zegt de redactie dat de vergadering te Djokdja dit heeft bereikt dat de massa een juist beeld krijgt van de niet geringe beteekenis van de „Perhimpoenan Indonesia" (Indonesische vereeniging in Nederland), dat het streven tot de vorming van eenheid zich begint te verwezenlijken, dat de menschen, zoowel mannen als vrouwen, worden wakker geschud om actief te zijn en dat de drie-eenheid zich nog inniger verbindt.

Chineesche aangelegenheden.

Het Mal.-Chineesche blad *Soeara Publiek* van 19 Maart schrijft dat ondanks alle tegenwerkingen en scheldwoorden zijne actie in de gelijkstellingskwestie dit tot resultaat heeft, dat vele Chineesch-Maleische bladen zich accoord verklaren met de aanvaarding van het Nederlandsch onderdaanschap. Ook de Pewarta Soerabaja verklaarde zich bij monde van haren Directeur-eigenaar daarmee accoord, hetgeen vooral van belang is omdat deze er vroeger tegen was. En omdat vele Chineesch-Mal. bladen zich één verklaren, daarom durft ook het publiek zijn instemming te uiten.

Zoo ontstaan op verschillende plaatsen acties die aanvaarding van dat onderdaanschap tot grondslag hebben.

De *Pewarta Soerabaja* van 20 Maart komt, onder het hoofd „Bekrompenheid van een Hollandsch blad", op tegen het Soer. Hdbld., dat niet goed vindt dat de Assistent-Resident en de Burgemeester van Soerabaja van hun stoel zijn opgestaan toen in een voorstelling het Chineesche nationale lied Kuo Ko werd aangeheven. Dit artikel, zegt het Chineesche blad, bevat niets dan giftige kwaadstokerij, waardoor haat kan worden gezaaid tusschen de bevolkingsgroepen. Gewoonlijk wordt zulk een giftig schrijven in de Kolonie Indië, die om haar rechtvaardigheid bekend staat, niet getolereerd. We willen weten, besluit het blad, wat er tegen deze gemeene ophitsing van het Soer. Hdbld. gedaan zal worden.

De door den nog maar kort geleden gearriveerden Prof. Kielstra geschreven beschouwingen over Indonesië, lijken der redactie van de *Perniagaän* (22 Maart) al heel oppervlakkig en zijn er volgens haar geheel naast, waar hij schrijft dat de Peranakan-Chineezen nog steeds hulp verwachten van China. Dat deze thans niet meer van die gedachte zijn en dat ze reeds tot het besef zijn gekomen dat zij van China niet veel behoeven te verwachten en ook dat ze in Indonesië wenschen te leven en te sterven, merkt men thans wel heel duidelijk; zelfs trachten ze hier burgerrechten te verkrijgen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Uitvoer Export van Nederland e.a. landen naar Ned.-Indië.

Over onze oeconomische betrekkingen met Nederlandsch-Indië bevat het jongste nummer van „De Bedrijfseconoom" een artikel van prof. dr. P. A. Diepenhorst, waarin deze o.a. de sterke vermeerdering van den invoer in Indië sedert het begin dezer eeuw, ter sprake brengt, maar tevens er op wijst, — gelijk trouwens de laatste jaren in de verslagen van verschillende Indische handelsondernemingen reeds was geschied — hoezeer het aandeel van Nederland is achteruitgeloopen door de concurrentie niet alleen van Japan maar ook van Europeesche landen.

Bij de sterk toegenomen behoeften van de Indische bevolking ook aan Westersche artikelen, is het, naar de schr. opmerkt, niet te verwonderen, dat verschillende landen zich met energie op de Indische markt hebben toegelegd. Al zijn de individueele behoeften nog steeds zeer gering, toch is Nederlandsch-Indië en wordt het steeds méér en méér een groot en belangrijk afzetgebied. Door velen is dit maar al te goed begrepen; heeft men dit, vraagt hij, in Nederland ook zoo goed verstaan?

Men zou geneigd zijn, hierop ontkennend te antwoorden, wanneer men ziet hoe Nederland op bijkans elk terrein, als leverancier van Insulinde verdrongen is. Zeker in groote mate is dit te wijten aan den oorlog, welke de verbinding tusschen moederland en koloniën verbrak, hetgeen veelal ten gevolge had, dat Japan zijn waren in groote getale op de Indische markt bracht, waardoor het een afzetgebied veroverde, zonder daarbij belangrijke concurrenten tegenover zich te vinden. Ook na den oorlog wist Japan zich op de Indische markt te handhaven.

Bedenkelijker echter is, dat terwijl Nederland zóó sterk achteruitging, wat z'n export betreft, andere Europeesche landen, welke toch niet in gunstiger omstandigheden verkeerden, hun export naar Nederlandsch-Indië vermeerderden.

We zien dat Japan geweldig is opgekomen. Vóór den oorlog voorzag het slechts 1.6 pCt. in den totaalinvoer, in 1925 11 pCt.!

Nederland daarentegen is het sterkst achteruitgegaan van alle landen en wel verreweg het sterkst! Maar ook na den oorlog gaat het nog jaarlijks achteruit. Andere Europeesche landen weten óf zich te handhaven óf installeeren zich steeds vaster op de Nederlandsch-Indische markt, zooals: Engeland, Duitschland, Frankrijk, Italië, Zweden, Zwitserland.

Over het aandeel van Japan wijdt schr. nog in bijzonderheden uit. Behalve op verschillende andere voordeelen, die Japan heeft (natuurlijke voordeelen, goedkoope arbeidskrachten en gedepreciëerde valuta) wijst hij o.a. op de uitnemende organisatie van den buitenlandschen handel van Japan. Het koopsysteem is b.v. voorbeelding georganiseerd: Japan koopt in Indië de Britsch-Indische katoen somtijds, als ze nog te velde staat, terwijl ook elders, in China, Indië of Amerika, katoen op de voordeeligste wijze wordt ingekocht.

Zoo is ook de handelsorganisatie van Japan in Nederlandsch-Indië goed geregeld. Handelscommissarissen worden door de Japansche regeering benoemd en zij moeten geregeld rapporten indienen omtrent vraagstukken onze koloniën betreffend. Commissies worden afgevaardigd door de Japansche handelsmusea, die bijzondere handelsbelangen nader moeten bestudeeren.

Zoodoende laat Japan geen moeite achterwege om zijn handel met Nederlandsch-Indië te bevorderen, om een afzetgebied te vinden voor zijn industrieën: op elk gebied krijgt men dan ook steeds vaster voet: talrijke groote en kleine Japansche firma's hebben zich in Nederlandsch-Indië gevestigd. In onze groote havensteden hebben Japansche bankinstellingen filialen opgericht. Japansche stoomvaartlijnen nemen deel aan onze kustvaart.

Zoo hebben zich ook diep in het binnenland Japansche toko's gevestigd, welke vaak met staatshulp in het leven worden gehouden en zoodoende afnemers blijven van Japansche producten. Daar komt bij, dat Japan op zeer doeltreffende wijze in Indië reclame weet te voeren.

Naast al deze verschillende middelen, waardoor Japan poogt vasten voet te krijgen voor den afzet van zijn industrie, past het ook methodes toe, die ook prof. Diepenhorst tot de minder plausibele rekent. Zoo zijn er exportpremies uitgeloofd en krijgt de katoenindustrie subsidies en andere staatshulp. Ook lijdt het geen twijfel, of de Japansche stoomvaartlijnen genieten subsidie, zoodat ook weer indirect op deze wijze de katoenindustrie van de scheepvaartsubsidie profiteert, en ook om andere industrieën natuurlijk, voor zoover ze zich op export toeleggen. Ook wordt er door de Japansche industrieën soms dumpingsystem toegepast. — (N.R.Ct.).

Nieuwenkamp over Bali.

In het Londensche maandblad „The Studio" schrijft de heer W. O. J. Nieuwenkamp een reeks artikelen over Bali, the tropical wonderland. Reeds zijn verschenen I. Het landschap, met zes teekeningen van den schrijver (Sept. '27). II. Het volk, met vier teekeningen (Jan. '28). III. De bouwkunst, met drie teekeningen (April '28).

Een werk over de Molukken.

In een interview met de Preangerbode (A. I. D.) heeft de Gouverneur der Molukken de heer Van Sandick, medegedeeld dat binnenkort een publicatie zal verschijnen over de Molukken, aan de samenstelling waaraan gearbeid wordt door den opper-houtvester, den heer B. Versluis en den president van den landraad, mr. A. H. C. Gieben. Basis hiervoor is de zeer uitvoerige memorie over land en volk, door den gouverneur samengesteld vóór zijn jongste buitenlandsch verlof. Wat hierin geschikt is voor publicatie — overleg terzake had plaats met de regeering en het Koloniaal Instituut — wordt in het boek verwerkt. Dit zal, met vele foto's en kaartjes verlucht, op landskosten worden gedrukt en verspreid. De publicatie zal ook beschouwingen en eigen meeningen van de samenstellers bevatten. En zoo zal een zendeling schrijven over de zending, een missionaris over de katholieke missie, de landraadvoorzitter over de rechtspraak, de onderwijs-inspecteur over het onderwijs, terwijl de gouverneur zelf de politiek behandelt. (Zie ook de rubriek „Uit de Europeesche pers" in dit Nr.).

Oemboe Dongga.

Bij J. H. de Kok te Kampen is verschenen: Oemboe Dongga, het kamponghoofd op Soemba. Een verhaal uit het leven van een heiden, door Ds. K. Wielenga.

De schrijver, die als zendeling vele jaren onder de Soembaneezen heeft gearbeid en van wiens hand reeds verschillende publicaties verschenen over dit animistisch volk (o.a. in „De Macedoniër"), geeft in het boek een beschrijving van het dagelijksch leven van den Soembanees, zooals het zich op verschillende tijden en in verschillende omstandigheden openbaart. De door Ds. Wielenga gekozen vorm: den Soembanees aan het woord te laten, zooveel mogelijk sprekend zijn eigen beeldenrijke taal wanneer hij zaken heeft te behandelen of op te lossen, verleent aan het werk een zekere aantrekkelijkheid, welke nog wordt verhoogd door de vele oorspronkelijke platen, die den tekst verluchten.

Het boek zal stellig, ook buiten zendingskringen, zijn weg wel vinden. De band is versierd naar motieven, welke men terugvindt in de gezochte Soembaneesche geweven doeken.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 41. Moderne insectenbestrijding in Deli, door Dr. J. Kuyper. — De reclame-campagne voor Britsch-Indische thee. — Grondbeginselen van den tuinaanleg, door P. M. W. Dakkus (vervolg). — Vermenigvuldiging door enten en oculeeren. — Luchttransport voor tuinbouwproducten. — Nederland's houding inzake de rubberrestrictie. — De prijsdaling in rubber, door H. van Eeghen.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 7 (1 April '28). Aanteekeningen over padi. Landkrabben op sawah's, door L. Lord (met afb.). — Iets over de methoden ter vernietiging van doode klapper-stammen, door F. R. Mason. — Iets over pepercultuur, door S. Kalff. — De nieuwe onzekerheid over het lot der Poenale sanctie in Indië, gewekt bij de behandeling in den Volksraad, enz. door Prof. Mr. F. J. H. Cowan (ontleend aan Econ. Stat. Berichten). — De wereldrubberpositie. De djoerokkultuur van Poenten.

De Indische Mercuur.

No. 20 (16 Mei). Deli-tabak en de National Cigar Leaf Tobacco Association (met afb.), door Prof. Dr. L. P. de Bussy. — The reference book of the sugar industry of the world, door M. W. Etty-Leal. — De Engelsche invoertarieven op suiker. — Usances bij den thee-invoer in de Vereenigde Staten van Amerika. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft in dit Nr. een literatuuropgave over vezelstoffen, plantenziekten en -plagen, bodemvraagstukken.

De Indische Verlofganger.

In het Nr. van 18 Mei schrijft de heer S. Kalff over een Surinaamsch gouverneur uit de 18e eeuw, nl. Jan Nepveu (met diens portret). — Onder „Indische curiosa" geeft P(etrus) B(lumberger) bijzonderheden over een vermoedelijk van Z.-O. Borneo afkomstige koperen kom met mysterieus ornament versierd (eene afbeelding van het voorwerp is aan de beschr. toegevoegd). — Verder bevat dit nummer nog een historische schets van den heer A. Weruméus Buning, getiteld: Des „wilde's" leven en zijn „oud" Nieuw Holland.

* * *

Der Totenkult auf Bali, von Paul Wirz. Mit 46 Figuren und 101 Abbildungen im Text und auf Tafeln. (Stuttgart, Strecker und Schröder). (Bespreking van dit werk volgt in een der volgende Nrs. van het K.W.).

Celebes, door J. Vermeulen (historisch overzicht van de R.K. Missie op dat eiland). (Het Missiewerk. Mei '28).

Wie sieht's in Neu-Guinea aus? von Miss. W. Blum. (Berichte der Rheinischen Missions-Gesellschaft. 1928, No. 5).

Vijf jaren malariabestrijding in Nederlandsch-Indië (met plaat), door Rodenwaldt. (Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde. 1928, I, bl. 2263).

Verslag van de Nederlandsch-Indische Onderwijs- en Studiekas te Amsterdam over het jaar 1927. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Permanent Court of Arbitration. Arbitral award rendered in conformity with the special agreement concluded on Jan. 23rd 1925 between the United States of America and the Netherlands, relating tot the arbitration of differences respecting sovereignty over the island of Palmas (or Miangas), April 4th 1928. (The Hague, printed by Van Langenhuysen Brothers).

Suriname.

Zooals wij in ons vorig nummer zeiden, is de Surinaamsche begrooting voor 1928 door de Eerste Kamer zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Minister Koningsberger heeft het hier heel wat gemakkelijker gehad dan in de Tweede Kamer.

Slechts twee leden voerden het woord. De heer Arntz — die voornemens is een reis naar Suriname te ondernemen — hoewel weinig hoop hebbende om van het Ministerie gedaan te krijgen dat het ten opzichte van Suriname eens werkelijk ingrijpende noodzakelijke veranderingen wil aanbrengen, stelt te veel belang in deze kolonie, om alsnog niet een poging aan te wenden om Suriname er bovenop te helpen. Wil men vasthouden aan de tegenwoordige bestuursorganisatie, dan moet de Gouverneur niet voor enkele jaren naar Suriname gaan, maar hij moet zijn benoeming als een levensstaak en niet als een overgangspositie beschouwen.

De Gouverneur moet iedere paar jaar voor enkele maanden hierheen komen om met den Minister mondeling overleg te plegen.

Verder zou de heer Arntz den Gouverneur de opdracht willen geven om binnen enkele jaren het budget voor Suriname sluitend te maken. Wanneer na een paar jaar die lijn niet gevolgd wordt, dan zou dit een reden zijn voor den Gouverneur om af te treden.

De heer Arntz bedoelt niet, dat Nederland zich van iederen steun aan Suriname moet onthouden; integendeel, wanneer er maatregelen moeten genomen worden in het belang van Suriname en waarvoor haar krachten tekort schieten, moet Nederland bijspringen, maar niet in den vorm van een subsidie, maar als een leening, die onder bepaalde voorwaarden moet worden terugbetaald.

Voorts wil de heer Arntz dat Suriname een grootere en meer stationnaire bevolking krijgt en wel door aanvoer van vrije arbeiders van Java, die vrije passage moeten krijgen en grondjes waarop zij kunnen werken en gedeeltelijk ook op de plantages.

Nieuwe ondernemingen zullen zich bij een grootere, stationnaire arbeidersbevolking in Suriname gaan vestigen, waar de bodem zoo vruchtbaar is.

In tegenstelling met den Minister, zou de heer Arntz ook wenschen, dat emigratie uit Nederland naar Suriname plaats vond.

De tweede spreker, de heer de Jong, hoopt, dat Nederlandsche intelligentie en Nederlandsche kracht er in zullen slagen Suriname te doen herleven, omdat daarvan algemeene economische voordeelen van te verwachten zijn, invoer b.v. van Nederlandsche artikelen in Suriname, uitvoer van landbouwproducten naar de Nederlandsche markt, het transport van deze en andere artikelen en wat hij gaarne zou hopen, emplooi van Nederlandsche werkkrachten.

De heer de Jong wenscht landbouwonderwijs aan de kleine landbouwers. Verder breekt hij een lans voor de gelijkstelling van bijzonder en openbaar onderwijs. Daarna betoogt hij uitvoerig de wenschelijkheid om de in Suriname verkregen onderwijsakten gelijk te stellen met de Nederlandsche akten.

De Minister merkt op dat aan de doorvoering der door den heer Arntz voorgestelde maatregelen nog al ernstige bezwaren zijn verbonden. De afgetreden Gouverneur heeft met den nieuw benoemden langdurige besprekingen gehouden, waarvan de Minister een groot deel heeft bijgewoond. Door die gedachtenwisseling kan de continuïteit in het beleid, door den heer Arntz gewenscht, in het leven worden geroepen.

Wat betreft de duurte in de landhuishouding in Suriname merkt de Minister op, dat het nu eenmaal noodzakelijk is dat ook een klein land als Suriname een volledige huishouding heeft en het spreekt vanzelf, dat zulk een huishouding relatief veel duurder is dan die van een groot land.

De Minister verdedigt voorts de immigratie van Javanen, zooals die tegenwoordig plaats vindt en verklaart zich, evenals in de Tweede Kamer, een tegenstander van de emigratie van Nederlandsche landbouwers naar Suriname.

De nieuwe Gouverneur zal de kwestie van het landbouwonderwijs tot een onderwerp van afzonderlijke studie maken.

Wat de gelijkbekostiging van bijzonder en openb. onderwijs betreft, deze zal op geleidelijke wijze worden doorgevoerd. Dit jaar hoopt de Minister dat het hem gelukken zal de pensioenen voor de bijzondere onderwijzers op de begrooting te brengen.

Ten slotte zegt de Minister toe dat hij de kwestie van de gelijkstelling van de Surinaamsche onderwijsakten met de Nederlandsche aan het oordeel van d. . Onderwijsraad zal onderwerpen.

* * *

Wij ontleenen het volgende aan *„De Telegraaf"* van 16 Mei:

Vandaag behandelde de Tweede Kamer o.a. de drie wetsontwerpen, betrekking hebbende op de circulatie-bankwetgeving voor Suriname. Het eerste ontwerp betoogt o.m. de invoeging van een nieuw artikel in het reglement op het beleid der regeering in Suriname, waarin bepaald wordt, dat geen instelling in Suriname als circulatiebank werkzaam kan zijn en geen bankbiljetten in Suriname mogen worden uitgegeven of in omloop gebracht dan krachtens de wet. Als uitvloeisel hiervan strekt het tweede wetsontwerp er toe, om het bij K. B. verleende recht van de Surinaamsche Bank om als circulatiebank werkzaam te zijn, onder wijziging van verschillende bepalingen, met ingang van 1 Juli 1928 bij wet nader te verlengen e.w. voor den tijd van 15½ jaar en dus eindigende 31 December 1943. Door dit wetsontwerp wordt derhalve een Surinaamsche Bankwet in het leven geroepen, welke geschoeid is op de leest van de Javasche Bankwet.

Het derde wetsontwerp heeft ten doel om de hoedanigheid van wettig betaalmiddel in Suriname toe te kennen aan de biljetten van de Surinaamsche Bank. De bijzondere commissie uit de Tweede Kamer, in welker handen deze ontwerpen waren gesteld, stelde bij amendement voor, om in de Surinaamsche Bankwet te bepalen, dat de bedragen van de pensioenen van het aan de hoofddirectie en de directie ondergeschikt personeel der bank en de wijze, waarop deze pensioenen gewaarborgd worden, de goedkeuring van den Minister van Koloniën behoeven. Dit amendement werd toegelicht door den heer Van Gijn (Lib.).

Minister Koningsberger wees er op, dat de bank reeds een algemeene regeling voor de pensioenen van haar personeel voor tien jaar met een verzekeringsmaatschappij heeft getroffen, welke regeling nog eenige jaren zal werken. Intusschen hadden noch de bankdirectie, noch de minister overwegend bezwaar tegen het amendement, zoodat hij de beslissing aan de Kamer overliet. Het amendement werd z.h.s. aangenomen, waarna de drie wetsontwerpen eveneens z.h.s. werden goedgekeurd.

* * *

Op het verslag van de Surin. Bank over 1927, alsook op de opening van de Surinaamsche afdeeling van het Koloniaal Instituut hopen wij in een volgend nummer terug te komen.

* * *

Wij vestigen de aandacht onzer lezers op twee brieven van den heer Bruna uit Suriname in het *„Handelsblad"* van 15 en 16 Mei (Avondblad). De eerste geeft een interessante beschrijving van het Amerikaansche bauxietbedrijf op Moengo in Suriname, de tweede bevat economische beschouwingen over dat bedrijf, die ten volle de aandacht der Regeering verdienen.

Curaçao.

De Arnhemsche Tentoonstelling.

Wij hebben meer dan eens onze vrees uitgesproken, dat Curaçao in het gedrang zou komen op deze tentoonstelling. Er was grond voor die vrees en tot voor kort scheen zij bewaarheid te zullen worden. Napleiten helpt niet. Echter vernemen wij, dat sinds eenige weken ernstig gestreefd wordt naar herstel van gemaakte fouten. Het beroep op den gouverneur van Curaçao heeft niets uitgehaald; er is daar te lande zelfs geen commissie gevormd. Toch zullen inzendingen vandaar komen. En ook van particuliere zijde in Nederland zijn toezeggingen gegeven en gestand gedaan. Er is echter nog meer te plaatsen, en daarom doen wij een ernstig beroep op onze lezers, die iets van Curaçao hebben, dat geschikt is voor tentoonstelling om het af te staan. Men wende zich tot den heer J. W. van Aalst, lid der subcommissie voor Curaçaosche inzendingen, Molenstr. 15, Den Haag.

De vliegtocht van luitenant Van Onlangs.

Tegelijk met ons laatste bericht verscheen er een van Nederlandsche zijde. Er kunnen poststukken worden meegegeven tegen 40 cent per briefkaart en 75 cent per 20 gram voor de overige stukken. Speciale zegels met speciale stempels zullen vooral de verzamelaars lekker maken.

Curaçaosche Hypotheekbank.

Het 52ste jaarverslag is verschenen. Er werd een winst gemaakt van ƒ 38.230.75 (v. j. ƒ 37.245.14).

Van de 43 aanvragen („om hypotheek" staat in het verslag, maar bedoeld zal zijn „om geld op hypotheek"; want niet de bank geeft de hypotheek, maar ontvangt die van hem, die van haar het geld krijgt) ten bedrage van ƒ 389.500.— werd tot een bedrag van ƒ 255.900.— (ƒ 348.400.—) toegestaan.

Op 31 Dec. 1927 stond uit aan hypotheken ƒ 1.878.893.27 (ƒ 1.825.797.02).

Aan interesten op verleende hypotheken, pandrechtschulden (verpande aandeelen) en belegd kapitaal werd ontvangen ƒ 125.225.24 (ƒ 120.732.31).

Het bankgebouw staat op de balans voor ƒ 5000.—, voor dubieuse debiteuren is ƒ 128.036.79, gereserveerd, een en ander evenals in het vorige jaar.

Belastingverhooging.

De *Amigoe* is tegen belastingverhooging, gezien het voortdurend nog stijgend accres der middelen. Maar als het toch zoo ver komt, voelt het blad, anders dan de Koloniale Raad, meer voor verhooging der inkomstenbelasting dan van de invoerrecht. Ook met de verplichte eigen aangifte kan de commissie zich vereenigen.

Wij voor ons zijn van oordeel, dat een scherp gecontroleerde eigen aangifte door menschen, die van het belastingvak verstand hebben, misschien meer zal opleveren dan verhooging alleen.

Huisvlijt.

Aan het negende jaarverslag ontleenen wij het volgende:

In Februari heeft de Vereeniging door tusschenkomst van Mevr. Romeyn-Tückermann en Mevr. V. Aalst-Koopman een inzending handwerken naar de internationale fancy-fair gestuurd, die in Maart l.l. in Den Haag gehouden is ten bate van den internationalen vrouwenraad.

In den loop van het jaar is de vereeniging op verzoek uit Paramaribo begonnen bestellingen te doen, bestaande uit Surinaamsche handwerken, met gunstig gevolg. Het bezoek der toeristenbooten, heef voor een groot deel geholpen om den financieele toestand der Vereeniging te bevorderen, welke he afgeloopen jaar vrij gunstig genoemd mag worden.

Het batig saldo over 1927 bedroeg ƒ 7.763.87 (v. j. ƒ 7.677.56½).

„Het gerecht".

Er is een afschuwelijke misdaad gepleegd in d Bargestraat te Willemstad. Moord van een vrouw op haar man, gevolgd door zelfmoord is de voor loopige diagnose. De justitie stelt een onderzoek in Mr. Polvliet als rechter van instructie, heeft de lei ding en wordt daarin bijgestaan door den hee Debrot als griffier, niet „de *beide* Heeren van he gerecht" leiden het officieele onderzoek, o *Amigoe*

Een gunstig maar ten deele tendentieus bericht.

Het is voldoende bekend, dat de benoeming va den directeur der landswaterleiding bevreemdin heeft gewekt om diens ondeskundigheid, en dat d daarmee gepaard gaande vrees èn in de Tweede èn i de Eerste Kamer tot uiting is gekomen, en dat d minister, blijkbaar daarmee instemmende, uitdruk kelijk verklaard heeft, dat de aanleg van de water leiding zou staan onder den door den afgevaardigd Ir. Cramer om zijn deskundigheid ter zake zeer ge roemden directeur van Openbare Werken.

In dat licht moet men waarschijnlijk beschouwe de tweede alinea van het onderstaande bericht va het Haagsche Aneta-kantoor, dat zich anders ni veel om Curaçaosche nieuws bekommert.

„Met den aanleg van de waterleiding van Willem stad, die in het begin van het vorige jaar door dr. i J. Versluys werd ontworpen, werd in het einde va Januari 1928 een aanvang gemaakt. Het werk thans zoo ver gevorderd, dat over eenige dagen t den verkoop van water uit hydranten aan het begi van de stad zal worden overgegaan. Het water da nu zal worden geleverd, is grondwater van de doo het gouvernement gekochte plantage Klein Kwar tier. Het zal niet lang meer duren of ook verderop i de stad zal water worden geleverd en ook zal bin nen eenige maanden water van de plantage Scher penheuvel kunnen worden aangevoerd.

Dat het werk zulke snelle vorderingen maakt, i geheel te danken aan de toewijding en energie va den heer R. J. Beaujon, die in Januari j.l. werd be noemd tot directeur van 's Lands Waterleiding. Me kan Curaçao gelukwenschen met zijn energieke waterleidingsdirecteur, die een zoon van het land i

De inrichting tot het distilleeren van zeewater za in Augustus a.s. worden verscheept. Nadat deze z zijn opgesteld zullen in Willemstad uit de Gouver nementswaterleiding twee soorten water worden ge leverd, n.l. uit gedistilleerd zeewater, dat vóór h gebruik zal worden gemineralizeerd, voor drinkwa ter, en uit bovenbedoelde grondwater van verschil lende plantages voor verder huiselijk en industrie gebruik.

Tot nu toe is men in Willemstad geheel aangewe zen op regenwater en water uit putten in den om trek, dat in vaten op vrachtwagens naar de sta wordt gebracht. In den drogen tijd wordt dit wate tegen fabelachtige prijzen verkocht."

Uit den Verren Vreemde.

Centraal Australië.

Blijkens het verslag over The territory of Centr Australia is Australië anders verdeeld dan het vro ger was. Het Noordelijk territorium naderde in n Zuiden al dicht de Zuidkust; thans is de Zuid lijke grens van dit territorium de 20ste breedt graad en Centraal Australië heet thans de moo tusschen 20 en 26° Zuiderbreedte. Alice Spring dat ongeveer het wiskunstige middelpunt is va het geheele werelddeel, is de hoofdplaats der nieu we provincie geworden en de zetel der administra tie. Beheerder van dit gebied werd J. C. Cawoo „government resident" en in den aanvang van zij kort verslag, dat van 1 Maart tot 30 Juni 1927 loop vraagt hij verontschuldiging voor die kortheid. Ge brek aan water, dat is de in het verslag telken terugkeerende klacht, en gedurende een inspectie reis van drie weken op een kameel kwam den resi dent dit euvel voortdurend onder de oogen. Spoor wegen en water, deze zijn de voornaamste desidera ta van Centraal-Australië; Alice Springs met d buitenwereld verbonden door een ijzeren weg zo de zaken flink vooruit helpen, maar daarmede moe samengaan het boren van welputten over het gan sche gebied. Dr. Klith Ward, gouvernements-geo loog, heeft het belang der watervoorziening uiteen gezet in een door den verslaggever geciteerde para graaf; ook over de schapenteelt, die voor groot uitbreiding vatbaar is, van „the expansion of th woolgrowing industry" spreekt het rapport. Vol gens een verklaring van den inspecteur voor de veeteelt is Centraal-Australië een land zonder ve ziekte, „clean" zooals hij 't noemt; daarom is 't va het grootste belang toezicht te houden op den door voer van vee, dat uit streken komt benoorden de

20sten graad, met bestemming naar de Zuid-Australische markt, opdat er geen teken of schapenluizen binnenkomen.

De mijn-industrie slaapt; mica-velden zijn er die de grootste ter wereld heeten, maar daarbij blijft het; in de periode die het rapport bestrijkt werd voor 500 p. st. uitgevoerd. Er loopen zestien vergunningen voor goudontginningen, maar de uitkomsten zijn ongunstig; „payable finds" zijn er niet.

Java-China-Japan Lijn.

Het *Bat. Nbl.* van 21 April schrijft:

September a.s. zal de Java-China-Japanlijn haar zilveren jubileum feestelijk herdenken. Voor de oprichting dezer Mij. waren er reeds herhaaldelijk pogingen in het werk gesteld om een geregelde stoomvaartverbinding tot stand te brengen tusschen onze koloniën en China. De Mij. „Phoenix" (1891—1893) b.v. likwideerde na een 25 reizen met een verlies van *f* 275.000. De Kon. Paketv. Mij. verloor op 11 reizen *f* 163.000 en staakte daarop haar poging.

In 1902 kwam een wet tot stand, krachtens welke door den Staat met de oprichters der Java-China-Japan-Lijn een overeenkomst werd gesloten, waarbij de nieuwe maatschappij een subsidie verleend werd van 3¾ millioen gulden, welke op progressieve schaal uit de winsten boven 5 % van het maatschappelijk kapitaal moesten worden terugbetaald. Tot zoolang was de nieuwe onderneming aan zekere voorwaarden verbonden.

De onderneming begon met een kapitaal van 2 millioen van aandeel- en 1 millioen van obligatiehouders en (1903) met 3 schepen van ± 4000 t. In het eerste decennium had men met allerlei onvoorziene moeilijkheden te kampen, o.a. door den Russisch-Japanschen oorlog, door een geduchte concurrentie van vreemde schepen, door de Chineesche omwenteling in 1911. In 1912 was men den toestand vrijwel meester geworden, in welk jaar mede op instigatie van San Francisco besloten werd een scheepvaartverbinding te openen op West-Amerika. Daar de Java-China-Japan lijn, welke intusschen 8 schepen (met 37.000 ton) in de vaart had, slechts 2 schepen kon missen, werd voor deze route opgericht de Java-Pacific-lijn, waarvoor ook de „Nederland" en de „Rotterdamsche Lloyd" ieder een schip disponibel stelden.

De vaart op Oost-Indië ondervond van deze nieuwe verbinding de gunstige gevolgen. De laatste jaren van den grooten oorlog waren dan ook zoo voordeelig, dat in 1918 de resteerende Rijksschuld kon geliquideerd worden, waardoor de gesloten overeenkomst met den Staat kwam te vervallen. Zoo is deze Mij., door haar kundig beheer en actieven ondernemingsgeest gegroeid tot 'n financieel sterk bedrijf, zij is door haar vaart van Amsterdam op Batavia en via Semarang—Soerabaia—Makasser naar Hongkong, Shanghai, Yokohama, Kobe, Osaka en voorts door haar medewerking tot de verbinding met San Francisco een onderneming van steeds grooter gewicht geworden — een van de steunpunten van Indië's en Nederlands welvaart.

Zoo wordt de gemeenschap van Indië met den verren vreemde sedert een kwart eeuw door een Nederlandsche Mij. onderhouden. Inderdaad een reden om feestelijk te vieren.

Ingezonden.

Een sympathiek geluid uit Suriname.

Nw. Amsterdam, 19 April 1928.

Mijnheer.

Ik moet U hierbij bedanken, dat ik mijn blad altijd op tijd ontvang en heb geen berouw dat ik daarop geabonneerd ben; zoo'n blad vol nieuws over Indië, dit interesseert mij veel. Mijn vriend die van mij het weekblad „Oost en West" ter lezing gehad heeft, de heer Ch. E. de Vries, hoofdopzichter van de vestigingsplaats Johan en Margaretha in het district Commewijne, heeft verzocht zich te mogen abonneeren op het weekblad „Oost en West" met ingang van heden. Ik verzoek beleefd de bladen aan hem te doen toekomen.

Hoogachtend,

Ch. SOEPERMAN.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

De Secretaris der Afdeeling Apeldoorn verzoekt dringend opgave van leden, die ter voorlichting op de tentoonstelling, met groepen bezoekers uit Apeldoorn willen meegaan, zoo mogelijk met data, waarop men 't best zou kunnen.

Ook vestigt hij nogmaals de aandacht op het vorige bericht, onder herinnering dat zijn Postgironummer is 93038.

Afdeeling Rotterdam.

De Secretaris der afdeeling Rotterdam, de heer J. D. M. van Reijn Snoeck, is van 15 Mei tot 1 Augustus e.k. gedetacheerd aan de Rijschool te Amersfoort (adres: Hendrik van Viandestraat 20). De heer van Reijn Snoeck blijft echter gedurende zijn detacheering de aangelegenheden, het Secretariaat zijner afdeeling betreffende, waarnemen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

„ONZE WEST".

Aan H.H. Secretarissen der afdeelingen wordt bekend gemaakt, dat hun spoedig zullen worden toegezonden eenige circulaires, ter verspreiding onder de leden hunner afdeeling, betreffende den eerstdaags te verschijnen 3en druk van het werkje „Onze West" (Suriname en Curaçao) van het Informatiebureau dezer Vereeniging, bewerkt door de H.H. F. Oudschans Dentz en W. R. Menkman.

Op de medewerking van H.H. Secretarissen bij die verspreiding wordt gaarne een beroep gedaan.

LIJST VAN SECRETARISSEN DER AFDEELINGEN VAN „OOST EN WEST".

Amersfoort: Mr. E. H. BERGSMA, Huygenslaan 7.
Amsterdam: W. REHBOCK, Keizersgracht 617 (wd.)
Apeldoorn: J. C. BAARS, Lammerweg 3.
Arnhem: G. J. v. d. HEIDE, Benedendorpsweg 4, Oosterbeek.
Breda: B. v. d. BERG, Baronielaan 338 (Ginneken).
Deventer: Dr. H. H. ZEYLSTRA Fzn., Singel 1.
Den Haag: J. C. BAUDOIN, Jac. Hopstraat 12.
Groningen: J. FRANKE, Martenshoek (Hoogezand).
Haarlem: H. P. DEINUM, v. Hogendorpstraat 3.
Leiden: mr. E. RIJKE, Witte Singel 58.
Nijmegen: Mevr. M. R. S. BLECKMANN-van Hoogenstraaten, Berg en Dalscheweg 134.
Rotterdam: J. D. M. v. REIJN SNOECK, Claes de Vrieselaan 171a (tot 1 Aug. a.s. Amersfoort, Hendrik van Viandestraat 20).
Twente: G. W. STROINK, Goolkalenweg 80, Enschede.
Utrecht: Mevr. L. P. v. d. WIJK-v. d. Haar, Maliebaan 127.

Van de Redactie.

DE HAVEN VAN CURACAO.

De West-Indische Kamer te Amsterdam heeft de volgende mededeeling uit de kolonie Curaçao ontvangen, welke zij meent in het algemeen belang wereldkundig te kunnen maken:

„De haven van Curaçao, de St. Annabaai, verdeelt de hoofdstad Willemstad in twee deelen. De verbinding tusschen de twee volkrijke stadsgedeelten wordt tot stand gebracht door eene pontonbrug, de Koningin Emmabrug. Concessionarisse dier brugonderneming is de Curaçaosche Handel Maatschappij, bij welke maatschappij ook de administratie der brug berust. Gezien het intrinsieke verkeer van voetgangers en automobielen over deze brug, is deze onderneming bij richtig beheer en goede administratie eene zeer winstgevende. De resultaten van de tegenwoordige exploitatie schijnen een onjuist beeld van den waren toestand te geven. De loopende concessie eindigt op 31 Mei 1930.

Alhoewel van Bestuurswege nog niet is beslist of in de toekomst voor eene pontonbrug dan wel voor een transbordeur, eene havenbrug zooals er eene b.v. in 1899 te Rouen over de Seine is gebouwd, concessie zal worden verleend, zouden gegadigden, hetzij voor het een, hetzij voor het andere, op bovenstaande opmerkzaam kunnen worden gemaakt."

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij Nederland, de firma Crans & Co., meldt, dat de boottrein van het stoomschip Johan de Witt, hetwelk Vrijdag 25 Mei a.s. te Genua verwacht wordt, Zaterdagmorgen 26 Mei des morgens om 11 uur aan het Staatsspoor, te 's-Gravenhage, zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau:

NIEUW BENOEMD:

D. S. Bartstra, Officier van Gezondheid 2e kl., Hoogl. Kerkgracht 10, Leiden.
R. U. Fernandus, Officier van Gezondheid 2e kl., Van Wassenberghstraat 2, Groningen.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

J. Pas, Ambtenaar bij de Binnenvisscherij; Coehoornstraat 2, Coevorden.
J. G. Hazeloop, Adsp.-commissaris bij de Algemeene Politie; Oudehoornscheweg 52, Alphen a.d. Rijn.
C. J. B. Blom, Onderdirecteur bij het Gevangeniswezen; Koepoortsweg 46, Hoorn.
Mej. P. A. Brandsma, „Oud Roosenburg", Loosduinen.
Mej. J. Smeeman, Rijks Krankzinnigen Gesticht, Grave.
Mevr. M. S. T. Heintjes, Cuijpstraat 37, 's-Gravenhage.
Allen verpleegster 1e kl. bij het Krankzinnigenwezen.
A. J. Buijze, Kerkhofstraat 21, Rotterdam.
J. M. Gerritsen, Wildervank O. 266*b*.
Beiden onderwijzer 2e kl. bij het M.U.L.O.
Dr. K. B. Boedijn, Plantkundige bij het Herbarium en Museum voor Systematische Botanie te Buitenzorg; Azaleastraat 31, 's-Gravenhage.
J. Cosijn, Geoloog der 3e kl. bij den dienst van den Mijnbouw (tijd. dienst); Witte Singel 33, Leiden.

IND. AMBTENAREN EN OFFICIEREN MET VERLOF.

F. de Haas, Hoofdbesteller bij den P.T.T.-dienst; Hotel La Residence, 's-Gravenhage.
J. H. Olierook, Techn. ambt. 4e kl. bij den P.T.T.-dienst; Bloemstraat 104, 's-Gravenhage.
F. den Hartog, Werktuigkundige bij de S.S. en Tr.; Maagdepalmstraat 1, 's-Gravenhage.
Ch. N. Rosenquist, Gedipl. techn. ambt. 2e kl. bij den P.T.T.-dienst; Balistraat 28, 's-Gravenhage.
A. R. Simons, Ambt. 3e kl. Invoerrechten en Accijnzen; Pension Rieff, Bezuidenhoutscheweg 101, 's-Gravenhage.
M. Wissekerke, Hoofdpolitieopz. Z.- en Oosterafd. van Borneo; Havenplein, Zierikzee.
W. J. A. Kaligis, Opz. 1e kl. bij den dienst v. Scheepvaart; Pension Rieff, Bezuidenhoutscheweg 101, 's-Gravenhage.
Ir. P. Ph. Steneker, Ir. 2e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W.; Verheullaan 2, Rijzenburg (Driebergen).
H. J. Schulte, Commissaris van Politie 1e kl.; Nieuwe Uitleg 35, 's-Gravenhage.
P. F. Doornebos, Opz. (scheepsb.) bij het Marine-Etablissement, Soerabaya; Koudenhoek 20, Vlissingen.
P. P. Heijmans, Commies 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; Blokmakerstraat 101*a*, Amsterdam.
Dr. J. G. Dijkstra, Gouv.-arts dienst Volksgezondheid; Ziekenhuis a. d. Coolsingel, Rotterdam.
H. J. v. Mulligen, Opz. werkpl. 1e kl. bij de S.S. en Tr.; Conradstraat 16, Hengelo (O.).
Ch. W. M. Hirschmann, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; De Rooij v. Zuidewijnlaan 52, Breda.
F. J. Keizer, 1e Officier bij de Gouv. Marine; Hasselaersplein 33, Haarlem.
E. Queijsen, 1e Commies ter contrôle bij de S.S. en Tr. v. Weede v. Dijkveldstraat 41, 's-Gravenhage.
A. v. Spall, Commies bij den dienst der S.S. en Tr.; Copernicusstraat 87, 's-Gravenhage.
F. H. Müller, Hoofdopnemer 1e kl. bij den dienst van het Boschw.; Obrechtstraat 495, 's-Gravenhage.
H. M. W. Verboom, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O.; Keizershofkade 2rood, Dordrecht.
A. J. Koomans, Hoofdopz. bij den dienst v. Scheepvaart; Regentesselaan 12, 's-Gravenhage.
A. E. G. L. Kingma, Referendaris 1e kl. bij de S.S. en Tr.; Ant. Heinsiusstraat 18, 's-Gravenhage.
L. A. Jansen, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O.; Heirstraat 2, Beek (Limburg).
F. M. Willemse, Administrateur, burgerl. ambt. bij den Mag.-dienst der Intendance; Tollensstr. 203, Nijmegen.
H. W. A. A. Martens, Inspecteur van den Arbeid voor de Buitengewesten; Ruijsdaelstraat 25, Amsterdam.
J. A. P. Driessen Dubois, Opzichter bij de Fabriekmatige bewerking en verpakking bij den dienst der Zoutregie; p/a. Ned.-Ind. Escompto Maatschappij te 's-Gravenhage.
N. A. Kool, Commissaris van Politie der 1e kl.; Wittevrouwensingel 14, Utrecht.
Th. Krul, Verbandmeester, tevens assistent-apotheker bij het Marine-Etablissement; voorloopig: Hotel Central, 's-Gravenhage.
P. Proost, 1e luitenant der genie, Brouwershaven, p/a Dr. J. Pzn. Proost.
J. Beumer, majoor Gen. Staf, Krugerlaan 3, Baarn.
J. H. Wesselink, 1e luitenant der artillerie, Oranjelaan 30, Driebergen.
H. W. van Oijen, 1e luitenant der infanterie, 2e Schuytstraat 93, 's-Gravenhage.
W. Ph. Snauw, onderluitenant-magazijnmeester intendance, Berg en Dalscheweg 378, Nijmegen.
F. F. Brodehl, onderluitenant, pl. adj., Feldhirscherstraat 73a, Neuwied a/Rh.
Mej. J. F. v. d. Wetering, verpleegster 1e kl. b/d Hosp. dienst, Ruysdaelkade 225, Amsterdam.
Mevr. J. P. Hekker, geb. Darma, Boekhoudster 1e kl. b/d S.S. en Tr., Van Weede van Dijkveldstraat 41, 's-Gravenhage.
Mej. J. A. W. Vosmaer, onderwijzeres der 2e kl. b/h O.E.L.O., Van Lumeystraat 70, 's-Gravenhage.
Mej. Ch. A. Vosmaer, 1e commies b/h Dept. van Financiën, Van Lumeystraat 70, 's-Gravenhage.
B. J. Kuik, controleur der 1e kl. b/h Binnl. Best., Appelscha (Fr.).
W. E. Hompe, wnd. adm. ambt. m/d titel van adj. ref. b/d Arbeidsinsp. v/d buitengewesten, t/m Juli a.s. Nijmegen, Slichenhorststraat 36, daarna 's-Gravenhage, Van Weede van Dijkveldstraat 41.
W. S. Bitter, controleur der 1e kl. b/h. Binnl. Best., Van Ostadelaan 65, Hilversum.

J. W. Eusman, electrotechnisch ambt. b/d dienst voor Waterkracht en Electriciteit, 3de Helmersstraat 11, Amsterdam.
J. J. J. v. d. Hoeven, sec. res. Zuider- en Oosterafd. v. Borneo, Ant. Duyckstraat 52, 's-Gravenhage.
M. A. M. van de Pol, stationscommies der 2e kl. b/d S.S. en Tr., Obrechtstraat 496, 's-Gravenhage.
H. A. M. de Pril, tijd. wnd. hoofdcommies b/d P.T.T.-dienst, Archimedesstraat 21, 's-Gravenhage.
J. L. van Rooij, onderopz. machinist b/d S.S. en Tr., Jacob Catsstraat 120, 's-Gravenhage.
H. H. Fronckzek, hoofdelectrotechn. ambt. b/d S.S. en Tr., Prinsengracht 465a, Amsterdam.
Mevr. H. C. J. de Vries, 1e klerke b/h Dept. der B.O.W., Daguerrestraat 80, 's-Gravenhage.
R. G. F. Sauter, hoofdijker bij het IJkwezen, Laan van Meerdervoort 785, Den Haag.
A. W. J. L. B. de Vries, 1e commies b/h Dept. van Onderw. en Eered., Daguerrestraat 80, 's-Gravenhage.
M. A. H. v. d. Voort, Techn. ambt. 2de kl. b/d P.T.T.-dienst, Schiestraat 72, 's-Gravenhage.
F. Kampstra, referend. 1e kl. b/d dienst v. d. Mijnbouw, Groningerstraatweg, Leeuwarden.
A. H. Alfrink, 2e officier b/d Gouv. Marine, Amsterd-Straatweg 455, Utrecht.
H. J. Rolder, onderwijzer der 1e kl. b/h O.E.L.O., Ruysdaelstraat 1 (II), Amsterdam.
J. H. Smith, commissaris v. Politie 1e kl. b/d A.P., v. Lawick van Pabstr. 185, Arnhem.
L. D. van Ouwerkerk, referendaris b/d dienst der S.S. en Tr., Koningsplein 6a, 's-Gravenhage.
J. C. Wijthoff, boekhouder 1e kl. b/d Oembilinmijnen, Van Speykstraat 36, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

O. E. Ridder van Rappard, Hoofdingenieur 1e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W.; 1e Sweelinckstraat 35, 's-Gravenhage.
J. F. Ch. van Goch, architect b/d Waterst. en 's Lands B.O.W., Koetlaan 4, 's-Gravenhage.
C. A. Backer, Botanist bij 's Lands Plantentuin, Tetterodestraat 98, Haarlem.
P. van de Steeg, onderw. 1e kl. b/h O.E.L.O., Nice.

GEPENSIONNEERD SURINAAMSCH HOOFDAMBTENAAR.

Ch. R. Weytingh, tijdelijk waarn. Agent-Generaal vo[or] de Immigratie te Paramaribo; Acaciastraat 11, 's-Gravenhage.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië di[e] nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den ban[d] tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te ver[sterken].

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke e[n] stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede i[n] strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving va[n] het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en dee[l] ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar Uw[e] meening, door de Vereeniging en haar Orgaan alsno[g] zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Korte Voorhout 6, Den Haag).

Mutatiestaat van 16 tot 23 Mei.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
Mr. M. Kappius, Advocaat en Procureur, Groningen, Ubbo Emmiussingel. *f* 5	Voorzitter Afd. Groningen.
H. M. Bosch, Amsterdam, de Lairessestraat 51. *f* 5.	Eigen aanmelding.
E. Baron van Heerdt tot Eversberg, Aerdenhout, Koeduinweg 3. *f* 5 (Afd. Haarlem).	Eigen aanmelding.
E. Bennink, Hilversum, Parklaan 2. *f 10*.	Eigen aanmelding.
P. Reineke, Hilversum, Suzannapark 8. *f* 25.	Eigen aanmelding.
G. Pape, 's-Hertogenbosch, Parklaan 5. *f* 5.	Eigen aanmelding.
P. Detiger, Vlaardingen, Beukestraat 8. *f* 5.	Eigen aanmelding.
O. G. A. Netscher, Den Haag, Wassenaarscheweg 8. *f 10*.	Eigen aanmelding.
J. W. Schlimmer, Den Haag, Willem Lodewijkl. 1. *f 10*.	Eigen aanmelding.
E. H. de Nijs Bik, Ass.-Resident van Samarinda, Den Haag, Riouwstraat 142. *f* 5	den heer B. Cohen te Den Haag.
Mevrouw J. van Nieukerke, Voorburg, Dr. Blookerstraat 27. *f* 5	den heer J. L. Hakker te Den Haag.
A. Havelaar, Administrateur Cultuurondernemingen O.-I., Den Haag, Adelheidstr. 68, p.a. Mevr. v. Son. *f* 5	Secretaris Dagelijksch Bestuur van „Oost en West".

Rectificatie: F. Monkhorst, Voorburg, Oostvlietstraat 2.
J. G. Th. Broekmeijer, Heemstede, Pieter de Hoogstraat 39.

Nieuwe Begunstigers:	
G. A. Tuyl Schuitemaker, Apeldoorn, 1e Beukenlaan 13	den heer J. van Regteren te Apeldoorn.
J. P. A. Huijsers, Den Haag, Nassau Odijckstraat 40....	Secretaris Afd. Den Haag.
Mevr. de Weduwe B. Holwerda, Nijmegen, Upergsche Veldweg 38	Mevr. Ter Linden, Nijmegen.

Contributieverhooging:

A. van Hoboken Jr., Rotterdam, Wijnhaven 102a, van *f* 2.50 op *f* 5.
O. L. Helfrich, Voorburg, Oosteinde 50, van *f* 5.— o[p] *f* 7.50.

Afschrijven:

F. B. Batten, Oud Resident, Den Haag, Frederik Hendrikplein 13 (overleden).
G. Th. Philippi, Scheveningen, Badhuisweg 94, Vill[a] „Victoria" (overleden).

Adresveranderingen:

Ds. N. Klaassen, O.-I. Predikant m. v., van: Ruurlo, naar: Oosterbeek, Poste restante.
S. F. van Julsingha, van: Den Haag, Sweelinckplein 56, naar: Bilthoven, villa „Onder 't Stroodak", van Beetslaan, hoek Dacostalaan. *f* 5.
G. C. W. F. Fikenscher, Ass.-Resident m. v., van: Davosplatz, Pension Wijers, naar: Den Haag, Laan van Meerdervoort 363. *f* 5.
H. M. G. Dikshoorn, Oud Dirigeerend Off. v. Gez. 1ste kl., van: Scheveningen, Alkmaarsche straat 15, naar: Den Haag, Lijsterbesstraat 26.
J. S. C. Kasteleyn, Directeur Indische Cultuur Mijen., Den Haag, van: Noordeinde 39, naar: Javastraat 76.
Mej. A. Laverman, Piano-onderwijzeres, Den Haag, van: Piet Heinstraat 89, naar: Schuytstraat 113.
G. F. Hazenberg, 1ste Luitenant N.-I. L., Den Haag, van: Batjanstraat 12 naar: Van Galenstraat 74.
D. P. F. Mars, Kapitein N.-I. L., Nijmegen, van: Jozef Israëlstraat 45 naar: St. Annastraat 64.
E. S. C. de Veer Abrahamsz., Oud Advocaat-Genera[al] van Curaçao, Den Haag, van: Regentesselaan 11[.] naar: de Perponcherstraat 136.
P. G. Havik, Inspecteur v. h. Gevangeniswezen, va[n] Den Haag, van Bleiswijkstraat 20, naar: Weltevr[e]den, Djocjaweg.
H. J. Hoekstra, Controleur 1ste kl. B.B., van: De[n] Haag, Juliana van Stolberglaan 94, naar: Weltevr[e]den, p. a. Dep. B.B.
W. Ogilvie, oud Employé K. P. M., van: Den Haa[g] Toussaintkade 72, naar: Weltevreden.
G. L. van Zuylen, Ass.-Resident, van: Den Haag, Ba[...]straat 24, naar: Weltevreden, p.a. Dep. B.B.
J. P. Roozen, Hoofdopnemer bij het Boschwezen, va[n] Goes, naar: Buitenzorg, p.a. Dep. van Landbouw.
J. Fabriek, th. geplaatst bij de Veldpolitie te Cheribo[n].
Mevrouw G. Admiraal—Loonstijn, Nijmegen, va[n] Gerard Noodstraat 38 naar: Prins Hendrikstraat [...]

NUMMER 22 DONDERDAG 31 MEI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) het inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Ind. Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — De „Oost en West"-dag. — Het nieuwe verblijf van „Oost en West". Leeszaal (foto). — De Vereenigde Staten en Porto Rico. Een brief van President Coolidge, door W. R. Menkman (slot). — Op reis naar Borneo. Dertig dagen in de Roode Zee, door H. F. Tillema. — Surinaamsche Veteranen, door C. K. Kesler. — De Baliër na z'n dood, door Joh. F. Snelleman. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. — II. Uit de Inlandsche- en Maleisch-Chin. Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 23 tot 30 Mei.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

Den 29en Mei is de vóórverkoop van toegangskaarten voor de I.T.A. opengesteld.

Wij herinneren er de leden aan, dat voor hen persoonlijk op de kaarten 50 % wordt verleend. De prijzen worden dus:

Wekelijksche kaarten	f 0.50
Zondagskaarten	„ 0.30
Doorloopende kaarten	„ 3.75

Zij, die van deze gunstige voorwaarden gebruik wenschen te maken, kunnen thans kaarten aanvragen, uitsluitend via het Secretariaat van hunne afdeeling.

Voor de leden van de Afd. Arnhem zijn de doorloopende toegangskaarten verkrijgbaar op het Secretariaat, Nieuwe Plein 52, des morgens van 10 tot 12 en des middags van 2 tot 4 uur, op vertoon van de ledenkaart 1928. Niet per telefoon.

Ledenkaartverkoop voor andere afdeelingen kan te Arnhem niet geschieden.

De „Oost en West"-dag

Aan alle leden en begunstigers onzer Vereeniging

(Voorloopige bekendmaking).

—o—

De Algemeene Vergadering zal dit jaar gehouden worden op 23 Juni e.k. En, natuurlijk te Arnhem, op het terrein van de I.T.A. De belangrijkste vergadering sedert de oprichting der Vereeniging, gelet op de plaats waar zij plaats vindt, op het terrein der tentoonstelling, welke door het Bestuur onzer Arnhemsche afdeeling tot stand gebracht is. Reeds daarom wordt verwacht, dat de opkomst van leden uit alle afdeelingen en daarbuiten zoo groot mogelijk zijn zal.

De I.T.A. en de Algemeene Vergadering te zamen bieden als nooit te voren een eenige en bij uitstek gunstige gelegenheid voor een massale bijeenkomst, een *„Oost en West-dag"*, welke vanzelf leidt tot die nauwere onderlinge aanraking, welke alleen op een dag als deze verkregen kan worden. Een dag waarvan men spreken zal, ook in Oost- en West-Indië, waar onze leden er met waardeering van zullen kennis nemen, zich verheugende lid te zijn van een vereeniging, welke op deze wijze haar doel en streven propageert. In deze tijdsomstandigheden van niet genoeg te schatten beteekenis.

Zijn wij dan allen daarvan doordrongen, dan ook doet het Hoofdbestuur met vertrouwen een dringend beroep op aller besef van saamhoorigheid en sympathie om, waar toch de meesten hunner voornemens zijn de I.T.A. te bezoeken, daarvoor te kiezen den dag der Algemeene Vergadering, 23 Juni, den „Oost- en West-dag."

Moge deze roepstem algemeen weerklank vinden!

Het programma, dat nader wordt uitgewerkt — men wachte die bekendmaking af — luidt als volgt:

10.30 uur v.m. Samenkomst Hotel Oranje-Nassau te Arnhem, naast het station.

11.15 uur. Officieele ontvangst door het Gemeentebestuur in het Groote Restaurant op Zijpendaal.

12—1 uur n.m. Algemeene vergadering.

1—2 uur. Noenmaal.

2—6 uur. Bezichtiging tentoonstelling, zullende te ± 5 uur een O. en W.-cantate worden uitgevoerd door 2 muziekkorpsen en 500 executanten.

6 uur. Gemeenschappelijke maaltijd.

Hierbij zij reeds thans aangeteekend, dat de verbinding der plaatsen van samenkomst met het stadhuis en Zijpendaal (terug station) per autobus plaats heeft en dat de laatste trein, richting Utrecht, Den Haag, Rotterdam en Amsterdam, des avonds om 9.46 vertrekt.

Ziehier het voorloopig programma, dat, als gezegd, nader zal worden uitgewerkt en zoo spoedig mogelijk bekend gemaakt.

Leden van „Oost en West", toont dat gij tot een „Vereeniging" behoort en komt allen op!

HET HOOFDBESTUUR.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Door het Afdeelingsbestuur van 's-Gravenhage wordt aan zijne leden ter kennis gebracht, dat gelegenheid zal bestaan voor hen en de leden van hun gezin tot het *gezamenlijk bezoeken van de Arnhemsche Tentoonstelling*, waarvoor de algeheele kosten uit en thuis per persoon zullen bedragen:

per 2e kl. incl. lunch, diner etc.	f 10.75	inclusief fooien, ongevallenverzekering, maar exclusief dranken.
per 2e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	f 11.—	
per 3e kl. incl. lunch, diner etc.	f 9.—	
per 3e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	f 9.25	

op Zaterdag den 23sten Juni (dag van de algemeene vergadering),

op Woensdag den 27sten Juni,

op Donderdag den 5den Juli.

Deelnemers gelieven zich telkens *vijf* dagen tevoren onder inzending der gelden op te geven aan het adres van den heer *G. W. Erfmann, Cornelis Houtmanstraat 40, gironummer 116053*, of bij persoonlijke betaling ten kantore van het *Hoofdbestuur der Vereeniging, Korte Voorhout 6*, des morgens van 10 uur tot half 12.

Vertrek van den trein van het Station Staatsspoor, des morgens om 8 uur 18, aankomst te Arnhem 10 uur 27.

Vertrek van Arnhem 9 u. 46 n.m., aankomst den Haag middernacht.

De Voorzitter der Afd.:
F. VAN PESKI.

N.B. De reizen per trein en per bus (in Arnhem)

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Het nieuwe verblijf van „Oost en West".

De ruime, gezellig ingerichte Leeszaal.

(Het schilderij ter linkerzijde vertoont de beeltenis van wijlen den heer Ch. R. Bakhuizen van den Brink, algemeen Voorzitter van de vereeniging van 1908—1910 en van 1912—1920).

moeten gezamenlijk gedaan worden, terwijl ieder op het tentoonstellingsterrein vrijheid gelaten wordt.

Aan de leden der afdeeling wordt nog bekend gemaakt, dat *op den avond van den 23en Juni* (zie kaarten uitgegaan van het Hoofdbestuur) het *vertrek van den trein* van Arnhem gesteld wordt op *9 uur 46* in plaats van 20 uur 30.

Afdeeling Amersfoort.

In de 2e week van Juli zal een excursie naar de I. T. A. worden georganiseerd, waaraan deel kunnen nemen de ouders met hunne kinderen, die dan vacantie hebben.

De Secretaris.

De Vereenigde Staten en Porto Rico.

Een brief van President Coolidge.

door

W. R. MENKMAN.

—o—

(Slot).

Er bestaat thans op Porto Rico een in alle opzichten moderne gezondheidsdienst, waarvan het personeel — een bizonderheid van beteekenis — geheel uit Portoriquenos bestaat. De verbetering in den toestand der volksgezondheid sedert den aanvang der Amerikaansche souvereiniteit wordt door de afneming van het sterftecijfer (met bijna 50 %) niet eens ten volle in het licht gesteld; het vrijwel verdwijnen der pokken en het succes bij de bestrijding van tropische anemie en gele koorts zijn wezenlijke voordeelen van groote en blijvende waarde.

Het grootste aantal leerlingen, merkt President Coolidge verder op, van openbare en bizondere scholen te zamen was in 1898 nog geen 30.000; thans is dat aantal meer dan zeven maal zoo groot. De kosten van het onderwijs per hoofd en per jaar zijn onder de Amerikaansche souvereiniteit van 30 dollarcent toegenomen tot ongeveer 4 dollars. Het aantal openbare gouvernementsscholen is gestegen van 0 tot 991.

De Porteriquenos van de toekomst, roept de President uit, zullen een ander type vertoonen, lichamelijk en geestelijk, dan het door ons destijds bij de bewoners van het eiland aangetroffenen, dank zij de zorgen voor volksgezondheid en onderwijs.

Niet, zoo gaat hij voort, omdat zij verdienen in de allereerste plaats in aanmerking te worden genomen, maar omdat zij zoo gemakkelijk zijn af te meten en van zoo groot belang zouden zijn bij een verandering van status, is het goed in het kort na te gaan welke directe financieele voordeelen de relatie tot de V. S. aan Porto Rico heeft opgelev

Porto Rico betaalt geen belasting aan de sch kist der Unie, welke laatste alleen de ko draagt der Federale bemoeiingen met het eila genoemd worden de dienst der kustverlichting, landbouw-proefstation, de geldelijke steun aan landbouwonderwijs, het onderhouden van een litaire macht op het eiland, de subsidies havenverbetering. Meer in het algemeen g Porto Rico van de bescherming van leger en v der V. S. en van de diensten van het Departe van Buitenlandsche Zaken, met inbegrip va diplomatieke en consulaire vertegenwoordiging

Van de uitgaven der V. S., zoo betoogt de P dent, komen jaarlijks niet minder dan vijf mill dollars regelrecht ten goede aan het volk van P Rico en van de ruim elf millioen dollars der te woordige inkomsten van het eiland zouden meer dan twee millioen dollars beschikbaar bl voor plaatselijke doeleinden, wanneer Porto op denzelfden voet werd behandeld als de st der Unie.

Het tarief der V. S. geldt ook voor Porto Ric geen enkele staat — zeker geen enkele l bouwstaat — wordt in dezelfde mate door dat t bevoordeeld; de treffende toeneming der nan beweging van het eiland onder Amerikaansche vereiniteit moet grootendeels aan deze bevoor ling worden toegeschreven. In 1927 importe Porto Rico voor een waarde van bijna 99 mill dollars en exporteerde het Land voor een wa van ruim 108 millioen dollars; op het einde Spaansche regeerings-periode bedroegen import exportcijfers respectievelijk bijna 10¾ millioen ruim 11½ millioen dollars. Ter vergelijking van negenvoudige vermeerdering wijst President lidge op een der meest welvarende en gehee afhankelijke naburen van Porto Rico, waar in zelfde periode de handelsbeweging nog geen z voudige toeneming vertoont.

Amerikaansche producten vonden in 1927 markt op Porto Rico tot een totale waarde ruim 87 millioen dollars, terwijl de waarde den uitvoer van Porto Rico naar de V. S. bijn millioen dollars bedroeg, waarvan rond 97 mill dollars betrekking hadden op sterk bescher artikelen. Zonder den wederzijdschen vrijdom invoerrecht zou op de Portoriqueensche goed in de V. S. ongeveer 57 millioen dollars aan in recht moeten zijn betaald, op de Amerikaan goederen in Porto Rico nog niet een derde van bedrag; de reciprociteit werkt dus ten gunste het eiland. En nog iets anders; Cuba, sedert de grootste afnemer van Porto Rico-koffie, ver op dat product een reductie van invoerrecht 20 %, uit hoofde van reciprociteit tegenover

S., niet tegenover Portó Rico zelf, dat geen be-grijk kooper is van Cubaansche producten.

Overgaande tot Porto Rico's openbare schuld (na 45 millioen dollars, met inbegrip van gemeente-leeningen) wijst President Coolidge er op, t nagenoeg alle obligaties in Amerikaansche handen zijn en dat de rente wegens de vrijstelling van lasting, welke de Portoriqueensche obligaties in V. S. genieten, ten minste 2 % lager is dan anders het geval zou zijn.

Hoe, vraagt de President, zou Porto Rico, bij (gr)ooter autonomie, een even goede markt kunnen vinden voor zijn producten, of op even goedkoope wijze kunnen leenen, de financieele positie van zijn gouvernement of den economischen toestand zijner bevolking kunnen verbeteren? Verkreeg Porto Rico, zegt hij, wat in het aan mij afgezonden telegram gevraagd werd, dan zou toch voorloopig de productie van het eiland dezelfde blijven; het verschil echter zou gelegen zijn in de afzetmogelijkheid. Porto Rico verkocht in 1926 aan de V. S. voor ruim millioen dollars aan suiker; een naaste buurman van het eiland ontving voor dezelfde hoeveelheid van dat product nog geen 23 millioen dollars. hetzelfde jaar verkocht Porto Rico aan de V. S. voor 13 millioen dollars aan tabak; zijn buurman maakte voor eenzelfde geëxporteerde hoeveelheid g geen 1.2 millioen dollars. Natuurlijk speelt bij tabak de hoedanigheid een rol, maar de cijfers toonen voldoende aan welk effect de vrijdom van voorrecht heeft, door de twee voornaamste Portoriqueensche producten in de V. S. genoten, en in welke mate het vermogen om aankoopen buitenlands te betalen, en schulden af te lossen, zou verminderen, wanneer de bedoelde vrijdom zou vervallen. En die vermindering zou gevolgen na zich sleepen met betrekking tot de openbare inkomsten van het eiland, waaruit de kosten worden bestreden der maatregelen om Porto Rico vooruit te helpen.

Daar bestaat geen neiging in Amerika, en zeker niet bij mij persoonlijk, verklaart President Coolidge, om in te gaan tegen redelijke verlangens der bevolking van Porto Rico. Het eiland heeft zich zeer ontwikkeld en de bevolking is in zoodanige mate vooruitgegaann, dat veel hoop mag worden gekoesterd, maar het is geenszins onredelijk te verwachten dat zij, die opkomen voor Porto Rico, zich beperken tot dat wat voor verwezenlijking vatbaar is, zonder aan de goede verwachtingen voor de toekomst den bodem in te slaan. En evenmin is het onredelijk de bevolking van Porto Rico te doen inzien, dat zij deel uitmaakt van het Amerikaansche volk en dat zij liever tezamen met dit laatste den weg der vooruitgang moet bewandelen dan te willen trachten dit te doen alleen en afgesloten van de bron waaruit tot nu toe haar eenige hoop voor de toekomst is voortgekomen.

Naief die resolutie, waarvan een copietje wordt medegegeven aan den Amerikaanschen luchtheld en dat telegram aan den President der V. S., om uiting te geven aan het verlangen naar onafhankelijkheid, dat pas ontstaan is toen de Amerikanen de souvereiniteit over Porto Rico van de Spanjaarden overnamen en dat thans dertig jaar lang een rol heeft gespeeld in de politiek op het eiland?

En ook naief die lange praatbrief, waarin President Coolidge den woordvoerders van het Portoriqueensche volk van antwoord dient en den loftrompet steekt ten gunste van Amerika, dat dit volk heeft verlost uit een toestand van hopeloosheid, het den weg heeft gewezen naar vrijheid en welvaart en het op dien weg zoover heeft voortgeholpen, dat het zich thans een toekomst geopend ziet?

Misschien wel, maar de nieuwe wereld heeft een eigen mentaliteit en eigen methoden, ook in de politiek, en 1928 is het jaar van de verkiezingen op Porto Rico en van de presidentsverkiezing in de V. S.

Wat echter voor Hollandsche lezers zoo merkwaardig is in President Coolidge's brief, die hierboven nagenoeg woordelijk is vertaald, dat is, dat er uit blijkt in hoe geheel andere verhouding Porto Rico staat tegenover de V. S. dan de Nederlandsch Westindische gebiedsdeelen staan tot het moederland, administratief, financieel en politiek.

En niet minder duidelijk komt er door aan het licht welken enormen economischen invloed de V. S. kunnen uitoefenen daar waar zij eenmaal haar vlag hebben geheschen, tegenover welken invloed de verschillen van ras, cultuur, taal en afkomst inkrimpen tot tweede rangs factoren. Zooals, ondanks diezelfde verschillen, Amerika het beloofde land is kunnen worden, eenvoudig omdat de levensdisch er zooveel ruimer is voorzien, voor groote massa's misdeelden in Zuid- en Oost-Europa.

Als heer en meester over een land van belofte voelt het Amerikaansche volk zich een uitverkoren natie, wier roeping het is aan de wereld te toonen tot welke hoogte goed gerichte menschelijke arbeid de welvaart kan doen stijgen en de zegeningen van vrijheid en democratie te brengen aan minder bevoorrechten.

Imperialistische neigingen kunnen aan die natie niet worden ontzegd, niettegenstaande sommige harer politieke leuzen, welker fictieve waarde de geschiedenis reeds lang heeft aangetoond. Bewust of onbewust legden de Amerikanen, toen zij, goed halverwege de achttiende eeuw, hun nationaal bestaan aanvingen, de grondslagen voor een wereldmacht; hoe betrekkelijk bescheiden het grondgebied der Unie aanvankelijk ook was, het had toch van den beginne af aan reeds een kustlijn van duizend mijl, zij het dan ook alleen aan den Atlantischen Oceaan, en hoe Quakerachtig vreedzaam de allures der Republiek in het eerst ook waren, haar stichters behoorden niet voor niets tot het ras der Britsche empire-builders. Een volgende eeuw was nog geen twintig jaar oud of Frankrijk en Spanje hadden zich uit Noord-Amerika teruggetrokken; zij was nog niet half verloopen of de V.S. strekten zich uit van oceaan tot oceaan — zoowel als van de groote meren tot de golf van Mexico — en nog niet geheel ten einde of de sterren en strepen-vlag woei ook buiten het Amerikaansche vasteland, in Azië, in den Stillen Oceaan en in de Caraïbische Zee. En reeds de twee eerste decenniums der twintigste eeuw brachten nieuwe gebiedsuitbreiding; de Panama Canal Zone en de Virgin Islands. „Southward the bird of Empire wings his way" was de titel van een Amerikaansch tijdschriftartikel van verleden jaar over de expansie-politiek der V. S., „what next?"

Dit alles te overdenken kan nuttig zijn voor Nederland, de zwakste der drie Europeesche mogendheden welke nog Westindisch grondgebied bezitten; dat onze koloniale belangen wel voor het allergrootste deel, maar niet uitsluitend in Azië liggen, immers Curaçao en Suriname Amerikaansche gewesten zijn, mag niet uit het oog worden verloren.

Hoe de Portoriquenos President Coolidge's boodschap hebben opgenomen? Critisch zegt de New York Times van 16 Maart.

Men heeft zich gestooten aan het beeld der minderwaardigheid van Porto Rico dat men in die boodschap geschilderd ziet en men wordt niet gaarne herinnerd aan de treurige toestanden in den Spaanschen tijd.

Met dat al echter looft men de recht op den man afgaande openhartigheid van den President en vindt dat hij een geslaagde pleitrede heeft gehouden voor den goeden naam der Vereenigde Staten.

Amsterdam, April 1928.

Op reis naar Borneo!

Dertig dagen in de Roode Zee.

Door

H. F. TILLEMA. [1])

De zeeman vaart uit om thuis te komen!

We zaten gezellig aan tafel. De „Manoeran" liep haar 12½ mijl, een vaart, die allen voldoening gaf, want ze voorspelde een voorspoedige reis, een spoedigen terugkeer. De zeeman n.l. vaart uit om zoo spoedig mogelijk thuis te komen, thuis bij vrouw en kind. Op de vrachtvaart duren de reizen vaak *maanden* en maanden, men is soms maar eenige *dagen* thuis en over die dagen hebben nog niet eens *alle* opvarenden de geheele, vrije beschikking! Wat van dit alles de reden is, weet ik niet, maar ik vermoed, dat financieel-economische overwegingen tot deze voor den zeeman onaangename toestanden leiden.

De „Manoeran" liep goed, zooals ik reeds opmerkte. Men zal nu ook begrijpen, *waarom* men er zich over verheugde het vooruitzicht te hebben

[1]) Zie de Inleiding van de hieronder volgende beschouwingen in het Kol. Weekbl. van 19 Jan. en 5 April j.l. No. 3 en 14.

Van onze Adverteerders

Tentoonstelling Arnhem „Oost en West".

Het lijkt ons van groot belang voor hen, die *vóór, tijdens* en na de I.T.A. Arnhem bezoeken, dat zij goede nota nemen van het bij ons zoo uitstekend bekend staande Pension Parkoord. Van groot belang is het o.i., dat niet alleen de uitste-

kende ligging van dit Pension het doet prefereeren boven vele andere, doch dat men er het beste aantreft, dat men wenschen kan voor een *absoluut billijken* prijs.

Het beste bewijs voor de superioriteit van dit Pension is wel, dat gasten, die er reeds verbleven, zonder uitzondering dit verblijf recommandeeren om de netheid en helderheid, twee der voorname factoren om een tijdelijk tehuis zoo aangenaam mogelijk te maken.

De derde voorname factor, de keuken, behoeft onzerzijds geen nadere aanbeveling; ieder Arnhemmer kan U wel de voortreffelijkheid mededeelen.

Een en ander is de reden, dat wij ieder repatrieerende of tijdelijk te Arnhem verblijf houdende, een dienst meenen te bewijzen, door hen, in hun eigen belang te wijzen op dit inderdaad voortreffelijk pension.

Prijzen e.d. worden gaarne door Mevr. C. A. S. Linthorst, Apeldoornsche straat 14, Tel. 2620, de eigenaresse van Pension Parkoord, op verlangen toegezonden.

vermoedelijk over een paar *maanden* een paar *dagen* eerder thuis te zijn dan het vaarplan aangaf!

In eens voelden enkelen onzer 'n schok, 'n eigenaardig trillen van 't schip. 't Duurde maar kort. Een korte opmerking werd er over gemaakt, maar men schonk er verder geen aandacht aan.

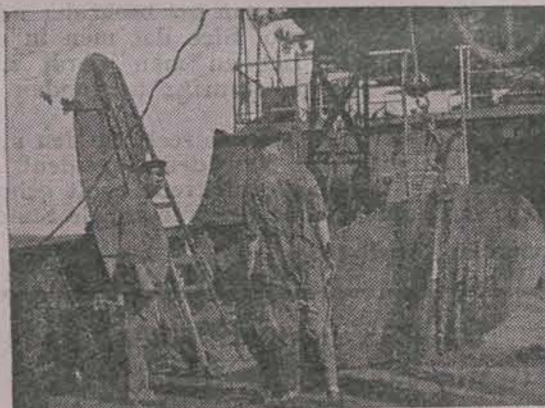
Een schroefblad verloren!

Plotseling kwam een „leerling" binnen, die den gezagvoerder een briefje overhandigde. 't Was een berichtje van de machinekamer via de „brug", behelzende de mededeeling, dat het schip hoogstwaarschijnlijk een schroefblad had verloren. Dit beteekende minder snelheid! De gezichten werden ernstig, maar men schikte zich noodgedwongen in het geval. Des anderen daags tegen half drie 's middags deed het schip plosteling heel „raar": het had een golvende beweging aangenomen. 't Duurde ook nu maar kort. Als een loopend vuur verspreidde zich toen door heel het schip de mare: „nog 'n blad er af"! Allen, zonder uitzondering, vonden dit 'n ernstig geval, want dit beteekende, dat wisten ze, de stoere zeelui: groote vertraging, immers met twee, inplaats van vier bladen zou men het schip niet in de hand hebben, er bij fellen stroom en harden wind niet mee kunnen navigeeren, zoodat herstellen, hoe dan ook, noodzakelijk was! Dat voelde ook ik, maar wat ik als leek *niet* voorzag, maar wat de bemanning onmiddellijk „door" had was dit: het schip zou door het verblijf in noodhaven zeer veel tijd verliezen, z'n vaarbeurt inboeten, een andere boot zou voor de „Manoeran" invallen, en de boot zou gezonden worden naar San Francisco of Nieuw York, zou *weer* een lange reis van vele maanden moeten maken! Men zou dan niet na *enkele* maanden thuis zijn, en dit, terwijl men pas 'n *negen* maanden lange reis achter den rug had, en slechts ± 14 dagen thuis had kunnen zijn!

De vaart was verminderd tot ± 6 mijl. Snel laten draaien, met het doel de vaart op te voeren, mocht men de schroefas niet, omdat ze door het breken van 2 der 4 bladen ongelijk belast was, waaruit bij groote snelheid voor het schip noodlottige gevolgen zouden kunnen ontstaan.

Wat te doen?

Ik vermeld nog even, dat een blad 3500 K.G. weegt. Uit bijgevoegde foto blijkt duidelijk hoe groot het is.

Aan boord bezit men allerlei gegevens over havens. Die werden geraadpleegd. Het bleek, dat het met de technische hulpmiddelen der havens voor Colombo niet al te best gesteld was: nergens een dok, zoodat het herstellen onder water zou moeten geschieden, wat groote bezwaren biedt. Er komt nog bij, dat een duiker geen technisch gevormd persoon is, zoodat hij g··eel op aanwijzingen moet werken en goede contrôle op zijn arbeid onmogelijk is! Draadloos werden inlichtingen gevraagd. Ook werd er naar de directie der „Nederland" geseind.

We stoomden langzaam op. Over het geval, dat eerst druk besproken werd en waarover de prognose uiteenliep van één week tot één maand, werd aan boord weinig meer vernomen. *Uiterlijk* althans berustte men.

We gaan naar Aden.

Na 'n paar dagen werd er besloten naar Aden te stoomen. Het binnenkomen was moeilijk voor het zeer diep liggende schip, maar het lukte. Er kwamen deskundigen aan boord om overleg te plegen. Besloten werd om een paar honderd ton steenkool te lossen, waardoor het schip een weinig minder diep zou komen te liggen, zoodat de duiker gem kelij er zou kunnen werken. Schalken onder opvarenden opperden de onderstelling, dat dit een doorgestoken kaart zou kunnen zijn; leven laten leven, niet waar? Niet alleen in de zee haaien, men kent ze ook op het land! Soedah!

De duiker komt.

De duiker kwam en daalde naar beneden het cement, waarmede de „dobbelsteen" (een bus van ijzer waarop de 4 bladen bevestigd omgeven wordt, nadat de moeren der bouten de bladen vasthouden stevig aangezet zijn, los bikken. Intusschen werd er steenkool gelost. 't G niet al te vlug! Met het losbikken en lossen wa een paar dagen gemoeid. Niemand mocht aan la omdat in Aden de pest heerschte. Een tijdje leden had men de inheemschen tegen pest in spoten of misschien ook wel getracht dit te do ik weet dat niet precies, en toen had bijna de heele koeliebevolking het hazenpad gekozen! W Daarom hadden we zoo weinig koelies en gin werken in de steenkool zoo langzaam, veel en langzamer dan men het kent van Port Said.

Rattenschilden beantwoorden niet aan het do

De kabels waarmede de prauwen aan het sc waren gemeerd waren voorzien van rattenschild Stonden die touwen strak, dan beantwoordden schilden aan het doel, maar waar ze meestal hingen, lagen ze vaak rustig met hun rand op kabels, zoodat ze goede bruggen vormden voor verkeer van ratten tusschen „besmet" en „niet smet"! (In andere havens heb ik hetzelfde op merkt. Ik meen ergens gelezen te hebben, dat voorgesteld is om die schilden, wier uitwerking lusoir is, voortaan maar weg te laten)!

De dagen verstreken. 'k Mocht niet aan la wat me speet, omdat ik de bekende in de rot uitgehouwen waterverzamelbakken zoo gaarne gezien. Maar 't mocht niet, dus: berusten! Tal schepen kwamen en gingen. 'n Vliegmachine s af en toe op als er een mailschip kwam, de bem ning knapte het schip op — op een schip is al werk — het machinekamerpersoneel had de h den vol o.a. met het repareeren der stoomkra die altijd zeer ruw behandeld worden, zoodat afleiding genoeg was. Na een paar dagen bik was het cement verwijderd. Nu konden de moe worden losgedraaid. Dat moest gedaan wor door trekken aan ijzeren kabels via de kaaps ders op dek. Dit was heelemaal geen eenvo werk. 't Ging zoo: de duiker plaatste den sleute de moer (ik meen, dat zoo'n moer ± 18 c.M. d snede heeft!). Aan 't uiteinde van den sleutel een kabel bevestigd, die zoodanig was gepla dat men op de juiste manier kon trekken. Als sleutel goed zat, gaf de duiker door aan een t te trekken een sein aan een man, die dit door pend vast hield. Het werd overgebracht aan der stuurlieden, die in een bootje vlak bij dien zat; deze gaf het door aan een stuurman, die de reeling stond; deze bracht het weer over den bootsman, die ten slotte de mannen aan kaapstanders de noodige instructies gaf. Men grijpt, dat dergelijk trekken zeer veel tijd k Na een paar dagen waren de 8 moeren van blad los. Toen kon men trachten het blad te lich

(Wordt vervolgd)

Surinaamsche Veteranen,

door

C. K. KESLER.

Otium cum dignitat

Het is een nog onbesliste strijdvraag, of blan het in de tropen op den duur even goed kunnen len, als negers en andere gekleurden. Vooral betrekking tot Suriname wekt dat probleem in laatste jaren weer belangstelling, nu van ee zijden pogingen aangewend worden, blanke k nisten voor den landbouw daarheen te voeren de zoo jammerlijk mislukte kolonisatie-proef 1845, thans beter voorbereid dan destijds, te halen. Onverdeelde instemming vinden zulke po gen in de kringen van deskundigen allerminst. wijl tegenstanders staande houden, dat voor zwa arbeid, vooral in de open lucht, zooals de landb noodig maakt, de blanke in de tropen niet gesc is, wijzen voorstanders met even groote ove

ng op menschen, die lange jaren daarginds, zeker et minder intensief gearbeid hebben, dan dat er in Europa pleegt te geschieden.

De laatsten zullen daarbij kunnen vermelden nkele veteranen, die dezer dagen een welver-ende rust zullen gaan genieten, één, die 52 jaar, nderen, die meer dan 30 jaar in Suriname werk-aam waren. Het zijn de Directeur van de gevange-is in het fort Zeelandia, de heer F. Ricker en de eeren L. Schütz en P. Schmiedecke, beiden zen-elingen der Moravische Broedergemeente. Van alle rie kan met waarheid gezegd worden, dat zij ge-erkt hebben, zoolang het dag was.

Ricker, een Belg van afkomst, kwam in het laatst n 1875 als soldaat in de West op 25-jarigen leef-d, ging 9 jaar daarna over bij de politie, waar j het bracht tot den hoogsten rang, dien van Com-issaris. Dat was geene sinecure; hij bekleedde e functie, toen op 12 Mei 1891 onder het bewind n den Gouverneur Jhr. Mr. M. A. de Savornin ohman gevaarlijke onlusten in Paramaribo uit-aken, bij gelegenheid van beraamde feestelijk-eden ter herdenking van het 25-jarig bestaan der oloniale Staten, met welke de Gouverneur op alles halve vriendschappelijken voet stond. Kort na die beurtenissen werd Ricker benoemd tot Directeur r gevangenis op Nieuw-Amsterdam en in 1902 zijn laatste functie, die van Directeur der ge-ngenis in het fort Zeelandia, die in deskundige ingen, die der habitué's, wel eens wordt aange-id met den naam van „Villa Rivierzicht'". Dit bt bekleedde hij ruim 26 jaar. Naast zijn eigen-ke werk toonde Ricker steeds belangstelling voor erlei andere zaken. Zoo maakte hij in het laatste n 1914, dus op 64-jarigen leeftijd, nog een reis ar Curaçao, om zich op de hoogte te stellen van vlechterij van hoeden van Carludovica-stroo, z.g. Panama-hoeden, welke men wilde trachten, werkverschaffing voor vrouwen en meisjes ook Suriname in te voeren. Na 52-jarigen tropen-nst is deze veteraan nu een welverdiende rust n genieten. In 1924 werden zijn verdiensten or de reg...ing erkend, doordat hem de ridder-de van Oranje-Nassa werd verleend.

Ook de heeren L. Schütz en P. Schiemedecke eren het bewijs, dat hard werken in de tropen g kon worden volgehouden en hunne echtge-oten, die dat niet minder gedaan hebben, toonen n, dat ook vrouwen dat kunnen. Beiden, lerimans, zendelingen der Moravische Broedergemeente, bben meer dan drie decenniën, onvermoeid bij-staan door hunne echtgenooten, gearbeid aan het lzijn der gemeente. Het klinkt paradoxaal, maar ch is het volkomen juist, wat enkele jaren ge-len op een Zendingsconferentie te Zeist door den stijds met verlof hier vertoevenden Gouverneur, ron Van Heemstra werd uitgesproken: „Als de volking van Suriname voor het grootste deel tot meest loyale onderdanen van Hare Majesteit hoort, dan is dat voor niet het geringste deel n den invloed der Moravische lerimans te dan-n". Inderdaad, hun invloed, vooral in de eerste en na de afschaffing der slavernij in 1863 op de jverklaarden was grooter, dan eenige andere. En, e heeft kunnen waarnemen, hoe menschen van oudere generatie, zoals Bruder en Schwester hütz en Bruder en Schwester Schmiedecke mede-en met hunne zwarte en gekleurde gemeente-len, die zal zich dien invloed kunnen verklaren. die zal bewondering gevoelen voor de wijze, arop oude, zieke nènè's bij persoonlijke bezoe-n bemoedigd en getroost, het jonge geslacht door wenning aan geregelden arbeid tot een ordelijk en gebracht wordt.

Met hun drieën, Ricker, Schütz en Schmiedecke, ngen zij door hun langjarige werkzaamheid in innering het opschrift op de oude poort van t vroegere huis van bewaring op den Heiligeweg Amsterdam: „Straf is mijn hand, maar lieflijk in gemoed". De straffe hand had Ricker, die de unissen der justitie rechtvaardig ten uitvoer gde, het lieflijke gemoed de anderen, die, samen et hunne vrouwen, velen voor aanraking met ar wisten te behoeden, door waarschuwing en orbeeld.

N.-Amstel, Mei 1928.

De Baliër na zijn dood.

Dr. Paul Wirz heeft weder een boek geschreven, maal niet over Nieuw Guinea, maar over Bali, nauwkeuriger over de lotgevallen der Baliërs na hun dood. Het heet *Der Totenkult auf Bali*; Strecker und Schröder te Stuttgart hebben het boek uitgegeven. Men neigt naar de vraag of 't is bestemd voor ons Hollanders; want wat is er al over Bali geschreven! En wie over Bali schrijft slaat de lijkverbranding niet over. Wirz geeft dat toe in den eersten regel zijner inleiding, maar er ontbreekt toch iets, en de Duitschers hebben een technischen term voor dat ontbrekende: zusammenfassende Darstellung. Reizigers die over Bali schreven, en met verstand, want zij kenden de zeden der bevolking, de kaart des lands, verzuimden niet hun indruk ons mede te deelen, ook over den doodencultus, nadat zij één enkele lijkverbranding hadden bijgewoond. Ziedaar de fout, zegt Wirz, hun verhaal kan nooit erschöpfend zijn; blijkbaar vindt hij 't een aanbeveling indien een onderwerp erschöpfend wordt behandeld. Maar iets verder zegt hij ons, dat hijzelf, die tientallen verbrandingen zag, niet in staat is een bevredigende verklaring te geven der talrijke ceremoniën. Den armen leek wordt het zonderling te moede; ziehier een geleerde die herhaaldelijk op Bali is geweest, niet toekeek maar bestudeerde, ginds zocht, rondtastte, navraag deed, en met een kluitje in het riet werd gestuurd door de spitsvondigheid eens priesters.

En nog loopen de bezwaren niet ten einde. De eeredienst der dooden wordt op Bali en bij de Baliërs die op Lombok wonen niet volgens eenzelfde schema berecht; soms zijn er afwijkingen van belang in dorpen die in elkanders buurt liggen en wanneer men ten lange leste zekere behandeling voor regel aanziet dan dagen de uitzonderingen op in grooten getale. Dan de onderscheiding in kasten, die een verschil in lijkbezorging met zich brengt, maar daarmede raken we het fijnere van de zaak. Zij, die tevreden zijn met een eenvoudige beschrijving, kunnen volstaan met de mededeelingen in de Encyclopaedie (I, 123), die hier en daar een aantrekkelijke vaagheid hebben, uitstekend passend bij dooden op weg naar 't hiernamaals.

Door een uitgebreide verzameling foto's is de tekst toegelicht en behalve deze zijn er nog tien bladzijden met afbeeldingen van voorwerpen die te pas komen bij de zeer omslachtige verbrandingsplechtigheid eener persoonlijkheid met nakomelingen die de groote kosten kunnen betalen. Praal kost geld en het bladeren in de honderd platen geeft den lezer een goed denkbeeld van de versierde toestellen, torenhooge gevaarten soms, waaraan het geld wordt besteed, van de kisten vaak in den vorm van dieren waarin men de dooden neerlegt. De menschentypen op de platen zijn wel zeer verschillend. Wirz doet het ons opmerken, zeggende, dat men op Bali een bont mengsel aantreft van oude en nieuwe, later binnengedrongen elementen, evenwijdig loopend met de bonte somatische samenstelling van de bevolking des eilands. Van Eck zag reeds, dat Bali een eiland is met een groote, zoo goed als nergens in den Archipel vóórkomende verscheidenheid van typen: wong Madjapahit en pursang Bali-aga, echte Hindoe-typen en menschen die op Papoea's gelijken, anderen die aan Bataks herinneren.

Reeds de inhouds-opgaaf leert iets omtrent den gang van zaken. Het lijk van een Baliër moet te eenigertijd worden verbrand opdat de ziel ten hemel opstijge. Ontbreken de middelen, dan wordt de doode eerst begraven en de verbranding uitgesteld, soms jaren lang. De paragraaf Das Ausgraben der Gebeine beschrijft wat er voorafgaat aan de verbranding; 't stoffelijk overschot des overledenen wordt in de kist bovenop den hoogen toestel in pyramidevorm gezet; bij dit alles is veel drukte, passend bij de drukke versiering dezer toestellen met dierfiguren, gedrochten, enz., voorts met papieren en katoenen prullaria, gele, roode en blauwe, klatergoud, spiegeltjes in glimmende lijsten. Wanneer de lijkkist naar beneden is gelaten en naar den brandstapel gebracht, wordt al dit moois van het toestel afgegrist. Het decorum is ver te zoeken.

Dr. Wirz zal waarschijnlijk op dit overzicht heel wat hebben aan te merken. Wiens schuld is het? Hij vertelt omslachtig, gebruikt voortdurend onvertaalde Balische woorden, die misschien in den aanvang zijn verklaard, maar waarvan niemand de beteekenis heeft onthouden. Een geleerd boek, niet in den gunstigsten zin van het woord.

JOH. F. SNELLEMAN.

TENTOONSTELLING
OOST- EN WEST-INDIE
VAN 11 JUNI TOT 28 JULI 1928

Koopt bij voorkeur bij onderstaan
Adressen. Denkt ook om d
„OUDE STAD

TENTOONSTELLING „OOST- EN WEST-INDIE

Van Week tot Week.

Dinsdag 22 tot Maandag 28 Mei.

Het Nederl. Indon. Verbond op de I.T.A. Het Nederlandsch Indonesisch Verbond heeft besloten, zijn eerste driejaarlijksche congres te houden op de Indische tentoonstelling te Arnhem en wel in de tweede helft van Juli. Aan het congres zal dan een excursie van de leden naar de tentoonstelling zijn verbonden.

Tijdens het congres, dat ook voor niet-leden van het Verbond toegankelijk zal worden gesteld, zullen de Indonesische leden een Indonesischen kunstavond geven van authentieke Wajangdansen.

De te behandelen congresonderwerpen zijn: De Indonesiër in Nederland; de Nederlander in Indonesië; nadere beschouwingen over de beginselen van het Nederlandsch Indonesisch Verbond.

Emigratie van Javanen. Batavia, 22 Mei (Aneta).[1]) Voorbereidende maatregelen zijn getroffen om, zoo mogelijk, einde Juni 900 contractanten naar Suriname te zenden. Met de emigratie naar de buitengewesten is het dit jaar slecht gesteld. Het tekort voor Sumatra is voor 1928 reeds opgeloopen tot 70.000 man. De achteruitgang is over de geheele linie voor de buitengewesten te merken.

De Gouverneur-Generaal in de Vorstenlanden. De Landvoogd is, vergezeld van zijne echtgenoote en gevolg, den 22en Mei naar de Vorstenlanden vertrokken: Zijne Exc. werd zoowel in Solo als Jogja met veel enthousiasme en eerbetoon ontvangen.

Onderscheidingen. Batavia, 22 Mei. (Aneta). De Fransche regeering heeft benoemd tot commandeur in de orde van het Legioen van Eer het lid van den Raad van Ned.-Indië, den heer Ch. J. I. M. Welter en tot officieren den rector-magnificus van de rechtsfaculteit te Batavia prof. A. H. M. J. Van Kan en den generaal-majoor W. Lasonder.

Vermeulen †. Cheribon, 25 Mei (Aneta). De directeur van de M.U.L.O.-school alhier, de heer Vermeulen, is plotseling overleden.

Assistent-resident W. Roos. Buitenzorg, 23 Mei. (Aneta). Benoemd is tot assistent-resident bij den Algemeenen Bestuursdienst in de Molukken de controleur der eerste kl. W. Roos.

Zending en Missie op Nieuw-Guinea. Batavia, 24 Mei. (Aneta). Naar het Bat. Nieuwsblad verneemt, zal aan het in Juli te Ambon te houden overleg tusschen de Missie en de Zending over een scheidinglijn tusschen de invloedsfeeren op Nieuw-Guinea worden deelgenomen door monseigneur Nuyens en den zendingsconsul dr. N. A. C. Slotemaker de Bruine.

Rotterdamsche Lloyd Rapide. Ingaande Donderdag 21 Juni a.s. zal ten behoeve van reizigers, die van Marseille met de booten der Rotterdamsche Lloyd moeten vertrekken, van Den Haag naar Marseille een speciale trein worden ingelegd.

Deze trein zal van Den Haag vertrekken precies 12 uur 's middags en te Marseille aan de aanlegplaats van de booten der Rotterdamsche Lloyd aankomen den volgenden dag te 10 uur v.m.

Het vertrekuur van dezen trein is zoodanig gesteld, dat reizigers uit alle deelen des lands nog tijdig te 's-Gravenhage of Roosendaal dezen trein kunnen bereiken.

Met dezen trein zal ook de Indische post worden vervoerd, hetgeen een belangrijke versnelling voor het postverkeer beteekent.

Vulkanisch Indië. De Krakatau heeft den 20en Mei weder een zeer sterke eruptie te zien gegeven, naast 5 erupties van de gewone sterkte. Den 21en werden 450 erupties waargenomen. — In het Langsarsche (Sum. Oostkust) zijn den 20en dezer een reeks aardschokken geconstateerd. (Aneta).

Interneering van communisten. Batavia, 26 Mei. (Aneta). Het interneeringsbesluit is geteekend voor 92 communisten, afkomstig uit het Bataviasche, het Pekalongansche, het Solosche en het Bantamsche.

L. P. van Leeuwen. Batavia, 26 Mei. (Aneta). De heer L. P. van Leeuwen is benoemd tot hoofd van het dienstvak van de administratie der P. T. T.

Radiografische gemeenschap. Bandoeng, 26 Mei. (Aneta). De radiodienst deelt mede, dat op 24 Mei het voor de eerste maal gelukt is door middel van de kortegolf gedurende 24 uur ongebroken in rechtstreeksche radiografische gemeenschap met Nederland te blijven.

Bevorderd. Bandoeng, 26 Mei. (Aneta). Tot luitenants-kolonel zijn bevorderd de majoors der infanterie D. A. M. Q. Boeije, te Meester-Cornelis en G. P. Hoekman en G. Minderman, beiden te Bandoeng.

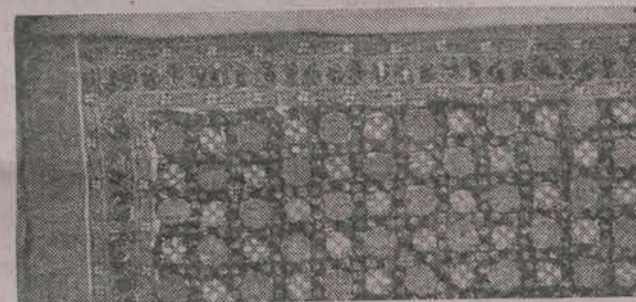
Univ. examens. Leiden. Doctoraal ex. Indisch recht Mr. A. Jansen. — Taalkundig cand. ex. Indologie de hr. N. C. Beudeker.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. R. Ct."

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Batik van Djambi.

Op het artikel door den heer *B. M. Goslings*, conservator aan het „Koloniaal Instituut" te Amsterdam, reeds in October 1927 geschreven en opgenomen in Aflevering 9 van het maandblad „Nederlandsch-Indië, Oud en Nieuw", Januari j.l., waarop wij dezerzijds reeds eerder de aandacht vestigden, willen wij thans nog eens terugkomen, nu wij onlangs een viertal batiks onder de oogen kregen, uit diezelfde streek afkomstig. De familie *Metzer* te 's-Gravenhage heeft deze doeken n.l.

eenige jaren geleden gekregen van zijn zuster, die destijds in Djambi woonde en ze toen van een Inlandsch vorst aldaar ten geschenke had ontvangen, als iets zeer zeldzaams en kostbaars.

Eén dezer batiks gelijkt precies op de in bovengenoemd tijdschrift door den heer Goslings — meest fotografische afbeeldingen — beschreven slendang, thans eigendom van „Het Koloniaal Instituut", welke wij ook het voorrecht hadden van nabij te zien en te bewonderen. Bedoelde slendang van de familie *Metzer* heeft dezelfde „mat gouden kleur op een prachtig donkerblauwen ondergrond", hetzelfde „rechthoekige middenveld met gebloemde randgedeelten aan alle zijden", dezelfde „ruit in het gebloemde middenveld, herinneren aan de effenkleurige ruit in een Javaansche *kain-kembangan*", waarin ook te midden van een dicht uitgespreid blad-ornament telkens, om een bloemrozet heen, „het dubbel *lar*-figuur uit het Javaansche *sawat*-patroon" zich vertoont. Men ziet dezelfde „donkerbruine marmering van het patroon op tal van plaatsen met meestal slechts zeer gering oppervlak" en aan beide korte zijden dezer slendang treft men ook denzelfden „*pengada*-rand" aan, alleen ontbreken in de vier hoeken van het middenveld de palmetfiguren, welke „op Palembangschen en zoo indirekt ook op Britsch-Indischen invloed" zouden wijzen. De drie andere batiks van de familie Metzer dragen wèl hetzelfde karakter, doch maken een geheel ander effect, doordat zij driekleurig zijn: blauw, rood en roomgeel. Twee er van zijn slendangs, waarvan de eene, hierboven fotografisch gedeeltelijk weergegeven, een donkerblauwen ondergrond heeft in het middenveld, dat regelmatig bezaaid is met roodgekleurde, grootere en kleinere bloemrozetten, waarop beurtelings teekeningen, kruisjes, stippen en koffieboonvormige figuurtjes in roomkleur zijn uitgespaard. De rand aan de vier zijden der slendang heeft echter een rood fond, waarop slingers met kleine bloem- en blad-motieven, alsook de in banden verdeelde lijnen roomkleurige uitsparingen vertoonen, terwijl op den middenband paarsgewijze kleine niervormige figuren zijn aangebracht in donkerblauw met een lichte stippellijn in het midden.

Zouden deze doeken werkelijk eerst als z.g. *kain-*

bangbangan behandeld zijn, dus steenrood geverfd, na de met was aangebrachte bedekkingen der oorspronkelijke roomkleur, en daarna alles met was bedekt zijn, wat niet blauwgekleurd moest worden, dan is deze laatste bewerking zeer slordig geschied, want bijna nergens sluiten de kleuren volkomen aan elkander: het blauw gaat telkens over rood bedoelde gedeelten heen of laat roomkleurige stukken open, welke bedekt hadden moeten zijn. Dit geeft het geheel, bij nauwkeurige beschouwing, een grof aanzien, evenals de vele ader-achtige blauwe vlekken op de randen van het doek, (als gevolg van het barsten der waslaag op die plaatsen?) Eigenaardig is ook, dat — zooals duidelijk op de foto te zien is, — het middenveld niet regelmatig door de randen afgesloten wordt, de bloemrozetten op zeer ongelijken afstand van den rand staan, dezen soms raken of slechts voor een deel er op komen, hetgeen zou doen veronderstellen, dat zij door middel van stempels op het doek zijn aangebracht nadat daarop eerst de randen waren aangebracht, zulks te meer daar deze fouten niet aan vóór- en achterzijde van het doek precies op dezelfde plaats te vinden zijn, evenmin als de figuren elkander aan beide zijden altijd volkomen dekken.

Bij de tweede slendang, met veel kleinere bloem- en bladmotieven, zijn dezelfde fouten minder in het oog springend, ook heeft de ondergrond van het middenveld, evenals de randafscheidingslijnen, meer een zeer donker bruine kleur, (wellicht doordat het blauw over het steenrood geverfd is?) terwijl de kleinere plekken op de bloemrozetten zuiver indigo-blauw zijn, doch ook zeer onregelmatig, telkens roomkleurige randen openlatend. Toch maakt het geheel een bijzonder fraai en fijn effect.

Zoo ook de vierde doek, welke hiernaast gedeeltelijk gefotografeerd weergegeven is en den vorm heeft van een nog niet dichtgenaaide Javaansche *sarong*. Langs de beide lange zijden loopen afsluitranden, terwijl aan de beide korte kanten het typische *toempal-kapala*-motief is aangebracht, in kleur en figuratie. Op de eene helft hebben, zooals op de nevenstaande foto duidelijk te zien is, toempals en banden een lichten ondergrond, bezaaid met de bekende stipjes, aan batikwerk uit Lassem eigen — verkregen door het met een speld doorprikken van de waslaag — terwijl bij die van den anderen kant, waar de steenroode ondergrond doorloopt, de toempals en randen omlijst zijn met lichte, geaderde lijnen en gevuld een luchtig, licht krul-, ranken- en bloemmotief, waarbij hier en daar indigo-blauw, is aangebracht.

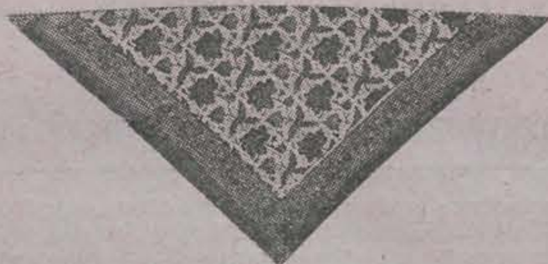
Ook deze doek draagt een fijn voornaam cachet en zal wel deel uitgemaakt hebben eener vorstelijke feestkleedij, hetgeen bevestiging vindt in een paar hoofddoeken van hetzelfde karakter, in het bezit van *Mevrouw Moojen* te Amsterdam, waarvan de een rond-om van een breeden *prada-rand* is voorzien. Het middenveld van dezen hoofddoek heeft een donkerblauwen achtergrond, bezaaid met steen-roode, groote en kleine bloem- en bladmotieven, afgewisseld door *lar*-figuurtjes.

Naar aanleiding van een dergelijken hoofddoek, hangend in de *Indian Galery* van het *Victoria and Albert Museum* te Londen, welke uit *Negeri Sembilan* afkomstig is, meent Mevr. Moojen, dat hare beide doeken ook van daar zouden zijn. Op het Engelsche Museum-etiquette staat vermeld, dat die doek door middel van koperen stempels is vervaardigd (getjapt dus) en dat daarna met houten stempeltjes lijmstof er op is gebracht, waar het goudblad moest vastkleven. [1])

De *prada* op den doek van Mevr. Moojen is dan ook vrij grof, lijkt niet op het fijne verguldsel, zooals dat op Java geschiedt door zorgvuldig omtrekken der teekeningen, met een in kleefstof gedrenkt haarpenseeltje, waarna het met bladgoud bestoven wordt.

De tweede hoofddoek van Mevr. Moojen, waarvan de gefotografeerde helft — diagonaalsgewijze gevouwen — als sluitstuk hier is weergegeven, vertoont een licht middenveld met *lassem*-stipjes en zeer fraaie bloem- en bladranken, evenals de fijn uitgevoerde, omlijstende rand, met *pengada* steenrood gekleurd. Bij nauwkeurige beschouwing ziet men op het lichte middenveld blauwe strepen, die regelmatige vierkanten vormen, hetgeen het gebruik van groote stempels doet veronderstellen.

Hoe dan ook, het zijn in elk geval mooie doeken, waarvan het wel de moeite waard is, meer bijzonderheden omtrent herkomst, vervaardiging enz. te vernemen.

[1]) De Engelsche tekst luidt: Printed by copperstamps; indigo-dyeing; patches of mangonese(?) have been applied over this pattern. An over-pattern has been printed from woodblocks, smeared with gum, the impress being then covered with goldleaf.
Negri sembilan in the Southern Malay States.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Indische Staatsinrichting.

Sedert 1 Jan. 1926 leven wij onder de wet op de staatsinrichting van Ned.-Indië (afgekort I. S.), welke wet werd uitgevaardigd ter voldoening aan art. 61 van de in 1922 veranderde Nederlandsche grondwet (*Soer. Hbl.* 14/4, *Mr. Heslinga*). Men heeft het bestaande Regeeringsreglement (Rr.) veranderd, zoodat deze wet onder een gewijzigden naam voor ons behouden gebleven is. Formeel is veel anders geworden; de veranderingen bepalen zich hoofdzakelijk tot dat deel van het staatsrecht, hetwelk op de wetgeving en het bestuur betrekking heeft, terwijl al hetgeen daarmede niet direct te maken heeft, vrijwel ongewijzigd is gebleven. Desniettegenstaande zijn de aangebrachte hervormingen ingrijpend.

De leden van den *Volksraad* worden voor een tijdperk van vier jaren verkozen of benoemd. De Volksraad is echter te log en zijn leden wonen te verspreid, om den dagelijks terugkeerenden arbeid naar behooren te kunnen verrichten. Daarom wordt er door en uit den Volksraad benoemd een *College van Gedelegeerden*, bestaande uit den voorzitter van den Volksraad als lid, tevens voorzitter, benevens 20 leden. Op het College zijn overgedragen de bevoegdheden van wetgevenden aard, die de Volksraad moet uitoefenen. In de Indische wetgeving is het begrip *algemeene verordening* gehandhaafd; alleen wordt er nu onder verstaan: 1°. *wetten*; 2°. *algemeene maatregelen van bestuur*; 3°. *ordonnanties*. Deze komen thans tot stand door samenwerking van G.G. plus Volksraad, den Raad van Indië gehoord; 4°. *regeeringsverordeningen*. Deze komen tot stand door den G.G. na ingewonnen advies van den Volksraad. De wetten en algemeene maatregelen van bestuur kunnen nu niet meer zoo maar van uit Nederland, zonder dat Indië gehoord is, tot stand komen. Grondwettelijk is voorgeschreven dat „het vertegenwoordigend lichaam van het betrokken gebied" (i.c. de Volksraad) moet worden gehoord. Het eindoordeel ten opzichte van *de Indische begrooting* is bij de Staten-Generaal blijven berusten. Het zwaartepunt in zake wetgeving en budget-recht heeft zich van Nederland naar Ned.-Indië verplaatst. Absoluut autonoom is Indië niet; de eindmacht bij budget-recht en wetgeving (schorsings- en vernietigingsmacht van in Indië vastgestelde ordonnanties) berust nog in Nederland, maar de uitoefening ervan is zoo ingewikkeld en bezwaarlijk, dat in normale omstandigheden Indië wel geheel vrijgelaten zal worden en zelfstandig zijn wetgeving zal kunnen tot stand brengen en aanvullen.

De *bestuurshervorming* is niet gebracht door de nieuwe staatsinrichting; reeds in het Regeeringsreglement waren de betreffende artikelen opgenomen, die zonder verandering in de nieuwe wet zijn overgenomen. De bestuurshervorming heeft twee zijden: *een administratieve*- en *een decentralisatie-zijde*. Krachtens de eerste wordt Indië in *gouvernementen* verdeeld en elk gouvernement in residenties, die veel kleiner zijn dan de vroegere. De verdeeling in regentschappen blijft bestaan. Krachtens de tweede worden ingesteld *provinciën* met *provincialen raad*, waaruit weer een *College van Gedeputeerden* gekozen wordt voor het dagelijksch bestuur in de provincie. In de provincie en daaraan gesubordineerd bevinden zich autonome regentschappen (te onderscheiden van de administratieve regentschappen) met *regentschapsraad*, daarnaast en wellicht daarmee gecoördineerd de zoogenaamde *stadsgemeenten*, met gemeenteraad, burgemeester en wethouders. Een en ander bevindt zich nog in overgangstoestand. Nog slechts één provincie is ingesteld. De verhouding tusschen regentschapsraad en gemeenteraad eenerzijds en provincie anderzijds schijnt nog beter geregeld te moeten worden.

Mr. Heslinga eindigt met het woord van prof. Nederburgh: „Volkomen bevredigd heeft de wet op de staatsinrichting niemand; volgens den eenen schreed zij te snel, volgens den ander nagenoeg niet vooruit. Beide grieven zijn echter overdreven. De nieuwe wet, met spoed tot stand gekomen, verre van volmaakt, kan, met goeden wil en tact van alle zijden, Indië gezonden vooruitgang brengen."

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (16/4 „Colijn"; 17/4 „Wat ontbreekt"; 18/4 „Verwarring"; 19/4 „Koloniale Zaken in Nederland"; 21/4 „Noto Soeroto's denkbeelden"), het *Soer. Hbl.* (18/4 „Frankrijk als koloniale mogendheid", „Het Indische Kampen"; 19/4 „Aanspraak of pretentie?"), de *Java-Bode* (19/4 „Tweeërlei keuze"), de *Deli Crt.* (24/4 „Reeds beslist?"; 23/4 „Voor den slag") en het *Bat. Nwsbl.* (21/4, 3de bl. „Britsch-Indië").

Het Kon. Bat. Genootschap.

Het Kon. Bataviaasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen bestond op 24 April 1928 150 jaar (*Bat. Nwsbl.* 24/4 en *Java-Bode*, 23 en 24/4). Het Genootschap heeft zich, om zijn bibliotheek en de museumverzamelingen, niet minder om de wetenschappelijke uitgaven, een vaste plaats weten te verwerven, een contact naar alle zijden, dat zich met de voortschrijdende ontwikkeling in Indië steeds zal uitbreiden; zoodat het Bat. Genootschap steeds meer en hechter zich zal inleven in de Indische gemeenschap. En zeker draagt daartoe in niet geringe mate bij de vestiging van reeds twee hoogescholen te Batavia, welke de behoefte aan een goed georganiseerde en uitgebreide bibliotheek reëeler maken. De studie van het recht en die der geneeskunde — straks hopen we ook een litteraire faculteit te bezitten — behoeven, als onmisbare bron, een welvoorziene bibliotheek, zij het ten deele vak- en studie-literatuur, daarnaast toch ook kennis van algemeenen aard, welke uit de boeken te vergaderen is. Met de toenemende ontwikkeling zal het Museum en zijn verzamelingen het centrum worden van een steeds grooter kring van belangstellenden; ook de politieke opleving draagt daartoe ongetwijfeld bij. Behalve aan het Europeesche deel der bevolking is hierbij ook gedacht aan de andere bevolkingsgroepen. Wie, speciaal op Zondagen, het museum bezoekt, zal steeds getroffen worden door de groote drukte, veroorzaakt door het bezoek van Inlanders.

Het 10de Suikercongres. Semboro.

Het *Soer. Hbl.* (16 t/m. 20/4) en *De Loc.* (21 en 23/4, blz. 51 en 4) geven een verslag van het op 16 April te Soerabaja gehouden 10de Suikercongres. Het is 17 jaren geleden dat het 9de suikercongres, uiteraard eveneens te Soerabaja, werd gehouden. De groote beteekenis van het congres is, afgescheiden van de wetenschappelijke waarde, vooral gelegen in de samenbrenging van honderden mannen der practijk, die leidende functies in de cultuur bekleeden en te Soerabaja persoonlijk kennis komen maken, of hernieuwen, met de mannen der wetenschap en ook met hunne collega's. Bij de steeds grootere uitbreiding der suikercultuur, bij hare voortdurend hoogere perfectionneering, de verscherping van allerlei factoren welke de vraag beheerschen: hoe uit grond, uit riet, uit sap, uit *alles*, de volle honderd procent kan worden gehaald, is allicht te constateeren eene neiging tot groepsvorming: de mannen der wetenschap en die der practijk. Het persoonlijk contact en het aansnijden der meest domineerende kwesties, brengen de werkers op verschillend gebied naar elkander toe, vervagen de grenzen tusschen practijk en theorie, openen den weg voor meer algemeene, breedere begrippen dan in streng eigen kring plegen te worden gekweekt. Vooral hierom is een suikercongres voor deze cultuur eene gebeurtenis van beteekenis.

Het *Soer. Hbl.* van 14 April (3de bl.) meldt dat de nieuwe suikerfabriek „Semboro”, een onderdeel der H. V. A. cultuurbelangen in het gewest Besoeki, den 14den April in werking is gesteld. De fabriek is ingericht voor de verwerking van 3200 bahoes, en heeft een maalcapaciteit van 30.000 picol per dag. De kosten der onderneming bedragen *f* 10 millioen; alleen aan bijdragen in de kosten der bevloeiing werd betaald *f* 400 per bahoe. Met den bouw is begonnen in Juni 1926. De installatie werd geleverd door de firma's Stork, Werkspoor, Halle, de Vries Robbé, Gonnermann, Bergmann, en de United Filterpress Cy. De betonfundaties der fabriek zijn van de Holl. Beton Mij. Het personeel bestaat uit 45 employé's, 6 machinisten, 9 tuinemployé's, 2 hoofdtuin-employé's, 300 vaste werklieden en 650 werklieden in de campagne, alleen voor de fabriek. Gedurende de plantcampagne bedraagt het aantal werklieden 5.000; het gemiddeld aantal werklieden per dag in den aanplant, gedurende het geheele jaar, bedraagt 3.000; het aantal werklieden voor de oogsten is 1.500, zoodat dus in de campagne voor den geheelen veldarbeid per dag circa 6.500 man aan het werk zijn.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (17/4, blz. 24 „Rubbercultuur in Indië”; 16/4, blz. 6 „Ford's rubberplantages in Brazilië”; 19/4, blz. 3 „Wat men verkeet”, blz. 4 „Zuid-Celebes vraagt irrigatie”); het *Bat Nwsbl.* (18/4 „Poenale Sanctie”; 19/4 „Drainage”; 21/4 „Nederlandsche invoer”) en *De Sum. Post* (27/4 „De medicus en het werkcontract”, *Dr. G. Baermann;* 28/4 „Motorbrandstof uit rubber”).

De Japansche zijde-industrie boven Garoet.

Sinds een paar eeuwen is gepoogd de zijdeindustrie ook in Ned.-Indië (o.a. in Bantam) tot ontwikkeling te brengen, doch nooit met veel succes. De bekende *graaf Otani*, een oom van den keizer van Japan, die in Indië in eenige ondernemingen geïnteresseerd is, heeft de zaak aangevat (*De Loc.* 16/4, blz. 3). Het mislukken van de proeven was het gevolg van gebrek aan zakenkennis. In Japan heeft men dan ook bepaalde scholen met een cursus van zes jaar, die men doorloopen moet om deze kennis te verwerven. Het zijn abiturienten van deze scholen — geishi (ingenieurs) — die graaf Otani in Indië heeft laten komen. Men wil land en volk van Garoet voor deze zaak interesseeren, want de werkkrachten moeten uit het volk *hier* betrokken worden. Daartoe is in Garoet een winkeltje geopend, waar voor het raam een Japansch boerinnetje bezig is om met een eenvoudig spinnewiel de cocons af te wikkelen en de gewonnen draden tot strengen samen te voegen. Straks zullen er duizenden spinsters voor deze huisvlijt-industrie noodig zijn; het werk is hoogst eenvoudig. Uit Japan was bericht ontvangen dat de gewonnen zijde tot de *allereerste kwaliteit* behoort, met een heerlijken glans en van ongewone soepelheid. Men zal er in elke hoeveelheid van kunnen aanmaken, zij zal kunnen concurreeren met de beste zijde op de wereldmarkt en men zal er steeds een afzetgebied voor vinden. Er zit een groote toekomst in. De moerbeicultuur gedijt boven Garoet op 1400 M. hoogte, iets voorbij Tjisoeroepan, uitstekend. De zijderups is het insect behoorende bij de moerbeiboom, en waar deze laatste goed gedijt, daar behoeft men aan de toekomst van de eerste niet te twijfelen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Moehammadijah.

In het nummer van 7 Maart van de *Soeloeh Rajat Indonesia* (orgaan der Indon. Studieclub te Soerabaja) wordt een beschouwing gegeven over de vereeniging Moehammadijah, naar aanleiding van het jongste congres en geconstateerd dat deze vereeniging er een is die veel heeft gedaan voor het volk, die getoond heeft dat er ook zonder bevel wat te scheppen valt en dat men zonder politieke actie in de politiek voordeel kan behalen. Schrijver gewaagt met lof van het feit dat zoovele leerlingen konden worden opgeleid en het zoover brengen dat de kinderen in staat waren in verschillende talen redevoeringen te houden. Het is nu den Inlanders duidelijk geworden dat de vereeniging een anderen weg gaat dan de politieke organisaties, maar dat men ook langs dien weg nader komt tot het doel dat de wenschen vormt van allen: de vrijheid van land en volk. De vereeniging doet niet aan politiek, maar maakt de kinderen des lands krachtig en rijp om op het politieke veld zich te bewegen.

Schrijver vertelt dan dat de Sana-partij zich tot nu toe niet bang maakte voor de vereeniging, maar, nu op het congres is besloten dat ze voort zal gaan op het gebied van de economie, een „stop!” wil toeroepen en de regeering wil beschouwen als een knecht die bevolen kan worden de beweging van Moehammadijah zoo maar te onderdrukken. Het deel van de kapitalisten dat niet wil dat de Inlanders in economischen zin sterk zijn, wordt vertegenwoordigd door het Soerab. Handelsblad met den penvoerder Zentgraaff, die het geluk heeft gehad een reden te hebben gevonden om regeering en volk van elkaar te scheiden. En wel in de rede op het congres over de verhouding van de regeering tot den godsdienst, waarbij de spreker er op wees dat de Inlanders met hun belastinggeld de regeering in staat stellen subsidie te verleenen aan de Christelijke kerk, die den Islam bestrijdt en het beter zou zijn dat dit geld werd besteed aan socialen arbeid voor het volk en steun aan den Islam. Nu is de heer Zentgraaff zelf wel tegen het steunen van de kerk, maar hij is van meening dat, nu men er een politieke kwestie van maakt, de regeering de beslissing over 't rapport tot scheiding van kerk en staat juist nog maar een jaartje moet aanhouden, omdat de vereeniging Moehammadijah zich op economisch terrein begeeft en het in het belang van een deel der kapitalisten is dat de Inlander arm blijft. Schrijver acht zich niet bekwaam genoeg de regeering in deze advies te geven, maar als de bevelen van de Z.-groep door de regeering worden opgevolgd, zullen z.i. de tegenstellingen verscherpt worden in stede van het tegenovergestelde, wat de regeering wenscht.

Europeaan en Inlander.

Naar aanleiding van het bericht in „de Locomotief” over het verzoek van de Europeesche commiezen en klerken van het station Kroja om overplaatsing, alleen maar omdat daar een Inlandsche chef aan het hoofd staat, herinnert een schrijver in het hoofdartikel van het nummer van 20 Maart der *Bintang Timoer* ironisch aan de samenwerking die de heer Notosoeroto beoogt tusschen Inlander en Europeaan en welke samenwerking door vele Indonesiërs niet mogelijk wordt gevonden waar de een als baas optreedt en de ander als knecht.

Verder wijst schrijver op het geval te Koeningan, waar een Europeesche onderwijzeres ten leste ontslag gevraagd heeft omdat zij onder een Inlandsch hoofd der school moest staan. Ook herinnert hij aan het protest van de Schoolcommissie te Tandjoeng Poera indertijd, tegen de benoeming van den heer Alim tot hoofd der H. I. S. aldaar, om dan de vraag te stellen: Welke beslissing zal er thans door de bevoegde autoriteit genomen worden op het verzoek van het Europeesche personeel te Kroja? Zal daaraan gevolg gegeven worden? Zoo ja, dan dient men ten deze consequent te zijn, door alle Europeesche ondergeschikten van de heeren Soewandi, Loekman, Djajadiningrat en Mr. Hadi op het Departement van Onderwijs en zoo ook van den hoofdcommies M. Djawil op het Dep. van Landbouw, over te plaatsen en te doen vervangen door Inlanders. Iemand met gezond verstand zal zich echter afvragen of daarin wel de vrije hand mag worden gelaten en of zulks niet 't ras-onderscheid en den rassenhaat bevordert. Schrijver is verlangend door middel van een interpellatie in den Volksraad, te vernemen hoe de Regeering over deze zaken denkt.

De Liga.

In de *Soeloeh Indonesia Moeda* (orgaan der Indon. èn Alg. studieclubs) van Febr.—Maart, is een verslag geplaatst van een zitting van de „Liga tegen imperialisme en koloniale onderdrukking” te Brussel, waarop een resolutie werd aangenomen „ten aanzien van Indonesia”, in verband met de „massa-arrestaties en deportaties van Indonesische strijders zonder eenig gerechtelijk onderzoek” en de arrestatie van de leiders der Perhimpoenan Indonesia. Aan het slot wijst schrijver er op dat op zoo'n internationaal congres geen Nederlandsch wordt gesproken, „een waarschuwing dus” — zegt hij — „voor de landgenooten die zoo trotsch zijn op hun Nederlandsche taal.”

Het voordeel van die internationale bijeenkomst is, zooals schrijver verder oordeelt, eerstens dat de stem van Indonesia in het openbaar wordt gehoord en de naam Indonesia bekend raakt, tweedens dat de „barbaarsche manieren van den tropenkoller” ook aan de wereld zullen worden medegedeeld. Schrijver besluit: „Met deze macht achter ons zijn wij er zeker van dat onze vrijheid des te vroeger zal komen.”

Chineesche organisatie.

Het Mal.-Chineesche blad *Sin Po* van 24 Maart acht het noodig dat er in Indië een Chineesche organisatie komt op breeden nationalen basis, en welke geen onderscheid maakt tusschen de Khe's, Hokkians, Peranakans en Totoks. Deze organisatie, zegt het blad, kan natuurlijk niet binnen enkele dagen worden opgericht; misschien zijn daar wel tien jaren voor noodig, maar zij die gelooven, haasten niet. Het is beter eerst de toebereidselen te maken en dan pas te spreken. Misschien zal men in Indonesië in de toekomst allerlei veranderingen beleven, maar wat er ook gebeurt, er zal daar steeds een Chineesche groep, een Chineesche kern blijven bestaan, die sterk genoeg is om niet door welke andere groep ook geabsorbeerd te worden, zoodat een Chineesche organisatie, die in de eerste plaats de Chineesche nationaliteit en in de tweede plaats de Oostersche belangen bevordert, recht van bestaan heeft. Zulk een organisatie is noodig en wat noodig is zal er van zelf komen als de tijd daartoe komt.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Het Nederlandsche Java-Instituut.[1])

Verschenen is Mededeeling No. 2 van het Nederlandsche Java-Instituut, met den volgenden inhoud: De papierfabriek te Padalarang (eene rectificatie). — Reorganisatie van de statistiek der in en uitvoeren van Java en Madoera. — Java's welvaart, 1927 vergeleken met 1926. — Naar aanleiding van het Bantam-rapport over de onlusten van November 1926. Deze bijdragen zijn alle geschreven door den archivaris, den heer C. Lekkerkerker.

Men heeft wel eens de onderstelling uitgesproken dat het overbodig werk zou zijn en versnippering van krachten, om naast het bestaande Java-Instituut te Weltevreden nog een dergelijk Instituut hier te lande op te richten. Doch ook blijkens den bovenvermelden inhoud is zulks geenszins het geval. Het Ind. Java-Instituut beweegt zich n.l. op gansch ander terrein; het door dat lichaam sedert 1921 uitgegeven tijdschrift „Djawa” behandelt nimmer economische onderwerpen, doch legt zich toe op de geschiedenis, de inheemsche cultuur, de ethnographie, de kunst, enz. van het eiland Java. Beide Instituten vullen elkander dus als het ware aan.

De Indische Mercuur.

No. 21 (23 Mei). Verlaging van het invoerrecht op ruwe suiker in Groot Brittannië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Bulletin of the Netherlands East-Indian Volcanological Survey, besproken door Dr. G. L. L. Kemmerling. — Opening der afdeeling Suriname van het Koloniaal Instituut. — De buitenlandsche handel van Java en Madoera gedurende 1927. — Kultuurberichten. — Kleine Mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over oliën, vetten en wassen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië

Hoofdzakelijke inhoud van No. 42 (14 April '28). De Landbouw-voorlichtingsdienst ter Sumatra's Westkust. — Wenken voor het meer loonend maken der rubbercultuur. — Rubber-bestrating. Een fata morgana? — De jaarrede van den voorzitter der Handelsvereeniging te Medan. — De opheffing der rubber-restrictie.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 8 (16 April '28). Het gebruik van stikstof uit de lucht door groene planten, door G. Truffant en N. Bezssonoff. — Oorzaken van rasverschillen onzer cultuurgewassen, door H. J. Frankena. — De nieuwe onzekerheid over het lot der Poenale Sanctie in Indië, enz., door Prof. Mr. F. J. H. Cowan (slot). — Energiebronnen, door Dr. Ir. W. C. Beekman.

Indisch Militair Tijdschrift.

Afl. 4 van jaarg. '28 bevat o.a.: De werkkring van den officier in de Buitengewesten, door A. C. d. B. — Een tactische reglementenstudie betreffende het bataljon, door A. v. d. Water. — Gesprekken over tactiek (vervolg), door C. D. Lagerwerff. — De bevelvoering over kleinere afdeelingen in het gevecht, door D. J. W. Hagemann. — Een nieuwe organisatie van de infanterie-sectie? door F. Kroon en M. H. du Croo.

De Tropische Natuur.

Inhoud der April-afl. De druipsteengrotten van Padang Bindoe, door L. Coomans de Ruiter (met ill.). — De brandharen van de jeukboon (Macuna pruriens)), door L. van der Pijl (met ill.). — Een lastige steekvlieg (Chrysops spec.), door C. J. Louwerens (met ill.). — Korte mededeelingen.

* * *

Verslag omtrent de eigen pensioenfondsen voor de Indische landsdienaren over het jaar 1926. ('s-Gravenhage, Alg. Landsdrukkerij).

Prauwvaart van Pasar Ikan via Poeloe Tidoeng naar Bantam in een 25 pikoel-prauwtje, door G. G. van der Kop. Met ill. (Onze Aarde, Mei '28).

Balata, door Fr. Oudschans Dentz. (Tijdschr. voor Economische Geographie. 15 Mei '28).

Leerboek der geschiedenis van Nederlandsch Oost-Indië, door A. J. Eijkman en Dr. F. W. Stapel. Vijfde druk, opnieuw bewerkt door Dr. F. W. Stapel. Met kaartjes. (Groningen, J. B. Wolters).

Het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen 1778—1928. (De Indische Post, 21 April '28).

Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië gedurende het jaar 1927. Deel I (Java en Madoera). [Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek No. 56]. (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

[1]) Wegens plaatsgebrek is deze rubriek in dit No. sterk bekort.

De wedergeboorte van het s.s. „Tjileboet" der Java-China-Japanlijn [dat in April 1927 bij het eilandje Lin Ting, ten zuiden van Hongkong, op de rotsen is geloopen]. Met afb. (Het Nederl. Zeewezen, 18 Mei '28).

De rubbercrisis en de gevolgen voor den importhandel op Sumatra's Oostkust. (In- en Uitvoer, 21 Mei '28).

Wet op de Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië vergeleken met het N.-Indisch Regeeringsreglement. Bewerkt door Dr. (Mr.) I. A. Nederburgh. Tweede, herziene druk. ('s-Gravenhage, Gebr. Belinfante).

Koninklijke Vereeniging „Koloniaal Instituut" Amsterdam. Zeventiende Jaarverslag 1927. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

De financieele perspectieven van Nederlandsch-Indië, door B. J. F. Steinmetz. (Econ.-Statistische Berichten, 23 Mei '28).

Christen-Inlandsche huwelijkswetgeving (door J. Duyverman te Amboina). (De Banier, 12 April '28).

De beteekenis van het psychiatrisch-klinische onderwijs voor Indonesië, door Dr. J. A. Latumeten. (Overdruk uit het orgaan van den Bond van Ind. geneeskundigen). (Weltevreden, Indonesische Drukkerij).

Nota omtrent de werking van de Bestuurshervorming in West-Java (eerste gedeelte). (Ind. Vrijzinnig Weekblad, 11 April '28)).

Makanlah! (Eet rijst!). De Indische rijsttafel (voor Holland), door Mevr. K. M. J. Catenius van der Meijden. 4e vermeerderde druk van Patti, de Indische rijsttafel, herzien door Mevr. H. S. Catenius-Schut. ('s-Gravenhage, W. J. Ort).

Het luchtverkeer in en op Indië, door A. Plesman (De Groene Amsterdammer, 10 Maart '28). * *

De Protestantsche kerk te Rembang (met afb.), door R. (Buiten, 1928, bl. 104). * *

Twee Indische steden. Batavia en Soerabaia, door R. M. de Vries (met afb.). (Buiten, 1928, bl. 118). * *

De met * gemerkte titels zijn ontleend aan „Nijhoff's Index" van Maart j.l.

Suriname.

Het nadeel van een weekblad voor de verspreiding van nieuws is, dat men achteraan komt. De gebeurtenissen zijn dan reeds lang in de dagbladen besproken. Dit ontslaat ons evenwel niet van den plicht iets te zeggen over een gebeurtenis die wij als zeer belangrijk beschouwen: de opening n.l. op 21 Mei van de Surinaamsche afdeeling van het Koloniaal Instituut, door Jhr. Mr. Dr. A. Roëll, Commissaris der Koningin in Noord-Holland, voorzitter van den Raad van Beheer van het Instituut. Tal van genoodigden hadden door hunne tegenwoordigheid blijk gegeven van hunne belangstelling in Suriname. Jhr. Roëll merkte dan ook terecht op, dat dit gebiedsdeel thans in het centrum der belangstelling staat. Moge dit zoo blijven.

Het deed reeds aangenaam aan dat de genoodigden, tijdens de rede van den voorzitter, het gezicht hadden op een voortreffelijke kaart van Suriname op een schaal van 1: 200.000, up to date bijgewerkt, een geschenk van Ir. R. IJzerman, die als geoloog heeft deelgenomen aan de expeditie naar het Wilhelminagebergte in 1926.

Onder de uitnemende leiding van Prof. van Eerde en Prof. de Bussy, had daarna de rondgang plaats. Eerstgenoemde had de ethnologica voor zijne rekening, Prof. de Bussy de economische afdeeling. Het is onze bedoeling niet, en onze ruimte laat het ook niet toe, een overzicht te geven van wat er in beide afdeelingen te zien is. Laat ons volstaan met de verklaring, dat de verzameling zeer rijk en zeer leerzaam is, dat alles zeer overzichtelijk is opgesteld en dat men er in een paar uren meer leert van de ethnologie en van den economischen rijkdom van het land dan door het bestudeeren van vele boeken. Ons persoonlijk trok de ethnologische afdeeling het meest aan, en meer in het bijzonder de Indiaansche afdeeling, die vele zeldzame stukken van de Trio's en Ojana's — die ver in het achterland wonen — bevat. De van vogelveeren vervaardigde sieraden — medegebracht door de verschillende expedities naar Suriname's achterland — getuigen van een buitengewoon ontwikkelden kleurzin. Wij weten niet of het Koloniaal Instituut veel bezoek van het schoone geslacht ontvangt; zoo niet dan is een opwekking om deze afdeeling te bezoeken hier op haar plaats.

Speciaal vestigen wij nog de aandacht op de beide Boschneger „luxe-korjalen". Zouden Europeesche bootenmakers — zonder bij de Boschnegers in de leer te gaan — uit een boomstam iets zoo elegants kunnen maken?

Wij willen hier eindigen met de slotopmerking van het „*Algemeen Handelsblad*" van 22 Mei, tweede ochtendblad:

„Dezen indruk neemt echter de bezoeker onge twijfeld mede: welk een rijk bezit hebben wij in Suriname; kan dat onder krachtige leiding van het moederland niet zelf welvarend worden en krachtig bijdragen tot den voorspoed van ons land? Vaak is dat reeds gezegd en geschreven; het Koloniaal Instituut stelt de vraag opnieuw aan de orde door de nieuwe Surinaamsche afdeeling van zijn museum. Het laat zien: tropischen overvloed wachtende op energie en kapitaal uit het moederland en Ned.-Indië. Deugdelijker demonstratie dan die op de Mauritskade is haast niet mogelijk. En het is verheugend, dat het prachtige gebouw, waarin zooveel schatten zijn geborgen en waarin door kundige mannen dagelijks gewerkt wordt, juist staat te Amsterdam; de stad, die meer dan een andere in ons land sedert eeuwen in het bijzonder met Suriname en Curaçao verbonden was."

* * *

Het jaarverslag 1927 van de Surinaamsche Bank opent als gewoonlijk met een beschouwing van den hoofddirecteur, Mr. Dr. C. F. Schoch, over den economischen toestand van Suriname.

De ontwikkeling, die Suriname in het afgeloopen jaar te zien heeft gegeven geeft een gemengden indruk. Het wonderlijke van het jaar 1927 is daarin namelijk gelegen, dat men niet, zooals dikwijls het geval was, van vrijwel algemeenen achteruitgang of langzamen vooruitgang kan spreken.

Bij de koffiecultuur deed zich het zeer bijzondere verschijnsel voor, dat, niettegenstaande de zeer funeste droogteperiode van 1925—1926, waarin bijna ieder in de kolonie, van Koloniaal Bestuur tot kleinen plantage-eigenaar toe, den moed voor de toekomst zich voelde ontzinken, de koffieboomen, welke den zwaren aanval hadden doorstaan, na voldoende hemelwater te hebben ontvangen, de gezonde oude kracht weder vertoonden en eene productie beloofden en ook gaven, welke iedereen verraste, zoo zelfs, dat de koffiefabrieken te weinig capaciteit bleken te bezitten en voor den oogst handen te kort schoten.

Bovendien hielden de prijzen zich in Nederland op zoodanig peil, dat de beheerders der ondernemingen het geleden leed spoedig vergaten en met nieuwen moed de toekomst niet alleen tegemoet zagen, maar zelfs vrij algemeen tot uitbreiding van de cultuur overgingen.

De suikercultuur gaf een zeer aanzienlijke productie, al moet daaraan dadelijk worden toegevoegd, dat de prijzen op de wereldmarkt sterk daalden en daardoor het voordeel van een grooten oogst ten slotte niet de financieele resultaten opleverde, welke men zoo gaarne had gezien. Meer intensieve cultuur blijkt, naar Ned.-Indische deskundigen verklaarden, mogelijk met beter rendement. Misschien gaf dit ook wel aanleiding aan de Ned. Handel-Mij. om haar aanzienlijk terreinbezit nog door den aankoop van een plantage uit te breiden.

Daartegenover ging de cacaocultuur nog verder achteruit dan de laatste jaren het geval was. Feitelijk is die cultuur voor de kolonie reeds afgeschreven, wat op dit oogenblik bedenkelijk is, omdat daardoor slechts één boomcultuur in de kolonie is overgebleven — de koffiecultuur. De directeur van het Landbouwproefstation, prof. dr. G. Stahel, is, naar ik meen, nog steeds bezig den weg te zoeken om de bezwaren, met die cultuur ondervonden, te bestrijden en weg te ruimen.

Na al de goede verwachtingen, welke men van de, na jaren, opnieuw aangevatte katoencultuur had gekoesterd, scheen in 1927 een sterke tegenslag plotseling alle hoop te vernietigen. Een zware aanval van de beruchte cottonstainers deed den oogst mislukken. Het landbouwproefstation schijnt bij haar onderzoek een bestrijdingswijze gevonden te hebben, welke weder aan nieuwe verwachtingen voedsel heeft gegeven.

In overleg met het Koloniaal Bestuur en de Surinaamsche Bank besloot de met Amerikaansch kapitaal in Nickerie werkende N. V. Surinaamsche Katoen, Landbouw en Handel Maatschappij de cultuur door te zetten.

Het geheele jaar door werd van verschillende zijden en voor verschillende plannen in Nederland getracht het kapitaal voor Suriname te interesseeren. Dat gelukte slechts zeer ten deele en met veel moeite. De algemeene belangstelling, ook buiten de grenzen van Nederland, bleef echter toenemen.

De bauxietindustrie breidde zich belangrijk uit, zoodat de uitvoer van die grondstof voor het aluminium belangrijk toenam. Een berekening van de waarde van dezen kolonialen rijkdom, welke uitgevoerd wordt, heeft gouverneur Van Heemstra aanleiding gegeven, als een van zijne laatste bestuursdaden, eene ontwerp-verordening bij de Koloniale Staten in te dienen om aan de kolonie een hoogere inkomst te verzekeren, dan tot nog toe het geval is geweest.

Zeer donker zag het er in 1927 voor de balata-industrie uit. De wereldprijzen daalden sterk, terwijl het verkregen product aanzienlijk was. Dit werd wel uitgevoerd, maar kon niet tot behoorlijken prijs worden verkocht.

De rijstcultuur, thans de cultuur van den kleinlandbouwer naast den verbouw van zijn eigen voedingsmiddelen, gaf in 1927 nog allerlei problemen ter oplossing, gelegen eenerzijds op het terrein van de cultivatie van een goede soort rijst, anderzijds in verband met de wenschelijkheid tot vermindering der productiekosten en verkrijging, in verband daarmede, van goede uitvoermogelijkheid.

Verheugende en teleurstellende resultaten van den kolonialen arbeid stonden dus in 1927 tegenover elkander.

Als algemeene conclusie ten aanzien van den economischen toestand mag echter gesteld worden, dat de opgaande lijn naar de toekomstige welvaart, na de tijdelijke inzinking in de twee droge jaren 1925 en 1926, weder in de kolonie merkbaar was.

Curaçao.

Koloniale Raad en begrooting.

De Koloniale Raad heeft het Voorloopig verslag der begrooting voor 1929 te baat genomen, om eenige onderwerpen, de behandeling der begrooting voor 1928 in de Tweede Kamer rakende, te bespreken.

Vooreerst de vraag, waarom de Raad het ontwerp-politieorganisatie is gaan afhandelen zonder af te wachten den afloop der onderhandelingen, door zijn vertrouwensman te 's-Gravenhage gevoerd. Tegenover het verwijt van den minister wijst de Raad erop, dat bij de behandeling der begrooting voor 1927 de minister zich uitgelaten heeft op een wijze, die geen twijfel overliet omtrent het voornemen om, in welken zin 's raads uitspraak ook mocht zijn, de politieorganisatie in te voeren. De Minister heeft verder verklaard: „De beraadslaging tusschen den Kolonialen Raad en den Gouverneur over de ontwerp-ordonnantie kan intusschen haar gang gaan; wanneer dat overleg niet binnen redelijken tijd tot een oplossing voert, zal de zaak hier moeten worden geregeld." Tijdens het vooronderzoek geweerd den(r?) afdeelingen van de zijde van het Bestuur een verzoek om inlichtingen omtrent den stand der zaken, waarbij medegedeeld was, dat zulks ter kennis van het Departement zou worden gebracht. In het adres van den Raad aan de Kroon verzocht de Raad aan Hare Majesteit de Koningin Haar zoo geliefden naam niet te stellen onder een Besluit tot invoering van eene militaire politie overeenkomstig het voorstel van het Koloniaal Bestuur in dit gebiedsdeel. Wat er derhalve moge zijn omtrent het te openen overleg, aan Hare Majesteit was een verzoek gericht aangaande een Koninklijk besluit, dat, naar uit de woorden van den Minister was op te maken, tot stand zou komen, indien de Raad de politieorganisatie niet aannam of wel niet binnen redelijken tijd behandelde. Dit adres van den Raad was geheel onafhankelijk van het eventueel te openen overleg en daarom is het niet in te zien, waarom, toen het overleg niet meer plaats kon hebben, ook het adres moest worden ter zijde gelegd en geen wijzigingen in het ontworpen Koninklijk besluit mochten aangebracht worden. De woorden „binnen redelijken tijd" in den mond van den Minister bevatten minstens een aanmoediging tot het betrachten van spoed en moesten te denken geven. Ook nadat door den wetgever in Nederland de noodige fondsen ter beschikking waren gesteld, is, voor zoover den Raad bekend, van den Minister geen uitlating in anderen zin vernomen. De heer Status Muller had een opdracht van den Raad, doch officieele mededeelingen zouden den Raad uit anderen bron moeten bereiken, daar toch niet over het hoofd mag gezien worden, dat er toen bij den Raad een ontwerp aanhangig was, dat door het Bestuur was ingediend. Dezerzijds had mogen worden verwacht, dat de Minister bij bereidverklaring telegraphisch daarvan had kunnen doen blijken en vooral na het bezigen der uitdrukking „binnen redelijken tijd" in verband met den termijn voor de behandeling door den Raad. Ruim zes weken heeft de Raad na de aankomst van den heer Status Muller in Holland gewacht. En te minder kon de Raad het verwijt vreezen overijld te werk te gaan, waar de Raad aan Hare Majesteit een adres had verzonden, dat juist het oog had op het door den Minister in het uitzicht gesteld Koninklijk besluit. Iedere bedoeling het overleg onmogelijk te maken was den Raad vreemd. Met het hierboven vermelde voor oogen, meende de Raad toen in alle oprechtheid de openbare behandeling niet langer te mogen uitstellen.

Om den Raad alle recht te laten wedervaren, hebben wij dit gedeelte uit de handelingen letterlijk overgeschreven. Overtuigend lijkt ons dit betoog evenwel in het geheel niet. Ons komt het niet afwachten van een — zij het niet-officieel — bericht van den heer Status Muller even raadselachtig voor als het niet-seinen van den minister.

Nog merkt de Raad op, dat noch hem noch den in de afdeelingen aanwezigen leden iets bekend is omtrent het mislukken tot tweemaal toe van een adres tegen de militaire politie, omdat men wist, dat men geen handteekeningen zou krijgen."

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het „Handelsblad" van honderd jaar geleden.

4 Mei 1828. — In het eerste vuur der geestdrift, waarin ons de oprigting der W(est) I(ndische) Maatschappij gebragt had, en waarvan ons Blad van 16 April de kenmerken draagt, hadden wij ons voorgesteld, dat het geheele kapitaal der Maatschappij in weinige dagen volteekend had moeten worden. Wij hebben ons in deze verwachting, die misschien wat al te overspannen was, bedrogen gezien, maar toen wij de deelneming, na 14 dagen, nog niet gesloten zagen, zijn wij waarlijk ongerust geworden voor de eer onzer Stadgenooten ... Wij willen ons oordeel vooralsnog opschorten, doch achten het onzen pligt, ieder te herinneren, dat de deelneming met den 27sten dezer maand gesloten wordt ... Die ooren heeft om te hooren, die hoore!

Uit den Verren Vreemde.

Uitbanning van den oorlog.

Frankrijk en Amerika onderhandelden over het vernieuwen van een reeds jaren bestaand verdrag van vredelievende verstandhouding. Bij de besprekingen kwam van Fransche zijde het denkbeeld op, in de nieuwe regeling een uitdrukking op te nemen waardoor formeel de oorlog uitgebannen zou worden (wij hebben hierover toen het noodige medegedeeld en opgemerkt).

Kellogg had oor voor Briand's plan, maar wilde 't uitbreiden, zoodat ook andere groote mogendheden erin opgenomen zouden worden. Dat was Briand's bedoeling niet, hij had een nauwere aansluiting van Frankrijk tot Amerika gewenscht, hetgeen zoo dan niet tot uitdrukking zou komen.

Maar ook was 't Amerikaansche plan een terzijde zetten van den Volkenbond, wiens taak een dergelijk veelomvattend plan tot verzekering van den vrede zou wezen. Bovendien hebben verschillende landen overeenkomsten gesloten, welke door Kellogg's ontwerp te na zouden worden gekomen en die erdoor zouden worden aangetast in haar grondslagen. Terwijl Parijs en Washington zich dus maar tevreden stelden met een ietwat gewijzigde hernieuwing van het oude verdrag, liet Kellogg het voornemen van een pact tot verbanning van den oorlog toch niet los.

Na wat wikken en wegen, informeeren en aanpassen, is de Amerikaansche minister van buitenlandsche zaken tot een ontwerp gekomen, dat hij aan de Westersche groote mogendheden en aan Japan heeft doen toekomen. Kort samengevat kwam 't hierop neer: als de toonaangevende groote mogendheden den oorlog afschaffen als middel van hun staatkunde, is de wereldvrede verzekerd, de kleinere of tweederangsmogendheden behoeven hierin niet dadelijk gekend te worden, zij zullen hebben te volgen.

Frankrijk is zich blijven verzetten tegen deze poging van Washington om Genève op zijde te zetten, en tegen de methode om de grooten te laten uitmaken, wat allen aangaat.

De andere aangezochte mogendheden hebben tegenover Kellogg's uitnoodiging een tegemoetkomende houding aangenomen. Lijkt dit een veelbelovende inzet der onderhandelingen, wie de zaak nuchter bekijkt, leest in de adhaesie-betuigingen toch dat geen der betrokkenen van het geweldmiddel afstand wil doen om politieke doeleinden te bereiken. Al die antwoorden luiden ongeveer: gaarne, mits onder allerlei voorbehoud.

Londen, dat zich 't eerst vóór Kellogg's inzicht uitsprak, maakt reserves voor de Britsche bezittingen in Amerika ten opzichte van de Monroeleer en wil zijn vrijheid van handelen behouden, waar 't zich als wereldmacht zal meenen te moeten laten gelden. 't Trad juist in dezen tijd in Egypte heel kras op en stelde daarbij de scheepsmacht van Malta in beweging. 't Meende ook het inzicht van de dominions met zelfbestuur te moeten inwinnen alvorens iets definitief te kunnen antwoorden.

Rome vindt het Kellogg-plan heel mooi, maar Italië voert intusschen een zeer zelfstandige, agressieve Middellandsche Zee-politiek, waarbij het met vier colonnes in Noord Afrika staat, terwijl de Mussolini-geest er allerminst een is van nooit-meeroorlog.

Tokio staat er niet anders tegenover. In theorie prijst het de wijsheid van Kellogg's streven, maar in dienzelfden tijd voert Japan niet alleen een daadwerkelijken oorlog in China, maar heeft het om en door hetgeen het daar doet hooggaande ruzie met Washington zelf! En als Amerika opkomt tegen Japan's optreden in Mandschoerije, antwoordt Japan: ik doe daar precies hetzelfde wat de Vereenigde Staten doen in Nicaragua.

Berlijn roemt Kellog's wijsheid evenzeer, met leedvermaak over hetgeen het elders aanschouwt, en in de hoop dat het andere landen wat zal zien prijsgeven van de bewapening waardoor zij iets voor hebben op ontwapend Duitschland. En dit is dan voor Frankrijk, dat nog altijd niet kan gelooven in Duitschland's oprechtheid, een reden om dubbel omzichtig te worden.

Is hiermede al aangegeven, dat men de leuze: „uitbanning van den oorlog" evenzeer moet inkorten tot: „een poging om enkele oorlogsmogelijkheden te beperken", evenals „ontwapening" gelezen moet worden als: „een poging om tot wapenbeperking bij te dragen", er moet toch nog 't een en ander worden opgemerkt, dat zelfs van die zoo beperkte omschrijving wat afneemt.

Washington heeft zich, bij nader overwegen, ook rechtstreeks gericht tot de regeeringen van de Britsche dominions, waartoe, zooals men weet, niet alleen de verre overzeesche gebieden behooren, maar ook Ierland. Londen zal dit geen genoegen doen. Voor belangrijke buitenlandsche staatkundige aangelegenheden beschouwt Londen zich nog altijd als de hoofdstad van het groote Britsche rijk. Kellogg zet nu echter zijn beweging voor een wereldvrede in met een nieuwen ruk aan het Britsche empire, dat zich reeds naar menigen stoot en duw te voegen heeft gehad.

Wij hebben iets gelezen van een Poolsch en een Belgisch oordeel over Kellogg's plan. De draagwijdte van deze verklaringen is ons niet duidelijk. Zou Washington dan toch besloten hebben ook kleine staten over de zaak te hooren, en welke zijn hiervoor dan uitverkoren. En hoe met Rusland, Turkije, Persië, enz.?

Waar alles in deze loopt over een te sluiten verdrag, is van groote beteekenis de ook in het huidige weer gedemonstreerde vrijmoedigheid om plechtig aanvaarde verdragsbepalingen terzijde te zetten. Enkele weken geleden zetten wij hier uiteen, hoe èn in Nicaragua (lid van den Volkenbond) door de Vereenigde Staten, èn in China (lid v. d. V.B.) door Japan (lid v. d. V.B.) zóó gehandeld wordt, dat het Volkenbondspact hierbij als niet-bestaande wordt beschouwd, maar er bestaat ook een in 1922 te Washington gesloten overeenkomst, speciaal gewijd aan de China-toestanden en -verhoudingen. De wijze, waarop Japan thans in China optreedt, gaat in tegen het daar in gemeenschappelijk overleg officieel vastgelegde.

't Is zeker bijzonder oneigenaardig, dat het weer de niet-erkende regeering der Zuidelijken in China heeft moeten zijn, die, evenals zij dit voor de bepalingen van het Volkenbondsverdrag te Genève gedaan heeft, nu Washington is komen oproepen, om voor de toepassing van het Washington-verdrag van 1922 te zorgen. Dit alles werpt nog verwarrende factoren in de China-verwarring.

Maar voor wie eenige hoop en verwachting koesterde van Kellogg's initiatief, om tot verbanning van den oorlog te komen door verdragen, is de schending van de verdragen en is de machteloosheid ten opzichte van die schending een désillusie te meer, nadat het hem al moeilijk was gevallen in den naijver tusschen Washington en Genève een oprechte verbroederingsgedachte te zien, en de momenteel dapper oorlogvoerende Ver. Staten, Engeland, Italië en Japan als oprechte predikers van den wereldvrede te beschouwen.

Kellogg zelf verklaart met de ontvangen antwoorden toch zeer in zijn schik te zijn. Volgens de laatste berichten bereidt hij een gewijzigde formule voor, die hij binnen 14 dagen zal doen toekomen aan dezelfde regeeringen; zoo zullen dan o.a. Britsch-Indië, Nieuw Zeeland, Ierland weer gekend en gehoord worden, maar ... de groote koloniale mogendheid Nederland niet.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

LIJST VAN SECRETARISSEN DER AFDEELINGEN VAN „OOST EN WEST".

Amersfoort: Mr. E. H. BERGSMA, Huygenslaan 7.
Amsterdam: W. REHBOCK, Keizersgracht 517 (wd.)
Apeldoorn: J. C. BAARS, Lammerweg 3.
Arnhem: G. J. v. d. HEIDE, Benedendorpsweg 4, Oosterbeek.
Breda: B. v. d. BERG, Baronielaan 338 (Ginneken).
Deventer: Dr. H. H. ZEYLSTRA Fzn., Singel 1.
Den Haag: J. C. BAUDOIN, Jac. Hopstraat 12.
Groningen: J. FRANKE, Martenshoek (Hoogezand).
Haarlem: H. P. DEINUM, v. Hogendorpstraat 3.
Leiden: mr. E. RIJKE, Witte Singel 58.
Nijmegen: Mevr. M. R. S. BLECKMANN-van Hoogenstraaten, Berg en Dalscheweg 134.
Rotterdam: J. D. M. v. REIJN SNOECK, Claes de Vrieselaan 171a (tot 1 Aug. a.s. Amersfoort, Hendrik van Viandestraat 20).
Twente: G. W. STROINK, Goolkalenweg 80, Enschede.
Utrecht: Mevr. L. P. v. d. WIJK-v. d. Haar, Maliebaan 127.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART MAATSCHAPPIJ NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de Firma Crans en Co., meldt, dat de boottrein van het s.s. „Vondel", hetwelk 30 Mei a.s. te Genua verwacht wordt, Donderdag 31 Mei om 11 uur v.m. aan het Staatsspoor te Den Haag zal arriveeren.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

J. G. Martel, Landmeter 3e kl. bij het Kadaster; Marktstraat 19, Wageningen.
H. A. Uittenbogaard, Gouv.-arts bij den D. V. G.; Voorstraat 429, Dordrecht.
E. Koning, Idem als voren; Nauwe Marktsteeg 4, Rotterdam.
Mej. A. Rottier, Onderwijzeres 2e kl. bij het O.L.O.; Azaleastraat 68, 's-Gravenhage.
Ds. P. I. Hage, Predikant; Helvoirt.
G. R. Seinstra, Administratief ambtenaar bij het B. B; Ter Meerweg 1c, Maarssen.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR CURAÇAO.

G. Loese, tijdelijk Pijpenfitter bij de Waterleiding te Willemstad (Curaçao); Giesendam B 96.
J. J. Kooijman, Idem als voren; Californiëstraat 1, Helder.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

J. Mreijen, Tijdelijk leeraar bij de Koningin Wilhelminaschool te Weltevreden; Helenastraat 54, 's-Gravenhage.
H. H. Smeets, Directeur der Normaalschool voor Inlandsche Hulponderwijzers; Hertogsingel 84, Maastricht.
G. J. Gersen, Telegraafcontroleur bij den dienst der S.S. en Tr.; Van Kinsbergenstraat 164, 's-Gravenhage.
K. Schiphuis, Vakkundige voor de steen- en pannenbakkerij bij de afdeeling Nijverheid van het Departement van L. N. en H.; Oudewerflaan, Winschoten.
A. Young, Assistent-resident in de residentie Timor en Onderhoorigheden; Pension „Lanen", Laan v. Meer dervoort 326, 's-Gravenhage.
Mevr. H. S. H. E. Kaulingfreks, geb. Brouwer, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O. E. L. O.; Daguerrestraat 33, 's-Gravenhage.
C. I. Knoot, Hoofdboekhouder bij het Hoofdkantoor van het Gevangeniswezen; Tolweg, Nieuw-Helvoet.
T. van der Schilden, Referendaris bij het Departement van Onderwijs en Eeredienst; Zijdstraat 163, Aalsmeer.
J. van der Haar, Technisch ambtenaar der 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; Bakkerstraat 67, Utrecht.
J. P. S. Boks, Hoofdopzichter bij den Waterstaat en 's Lands B. O. W.; Obrechtstraat 499, 's-Gravenhage.
P. W. Schüsler, Bouwkundige bij de S.S. en Tr.; Columbusstraat 212, 's-Gravenhage.
Ir. P. Ph. Steneker, Ingenieur 2e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W.; Verheullaan 2, Rijzenburg (Driebergen).
J. N. D. A. van 't Hof, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O.; Pieter de Hooghlaan 59, Hilversum.
L. G. Mulder, Beheerder der 2e kl. bij het Havenwezen; Copernicuslaan 112, 's-Gravenhage.
H. S. Burger, Boscharchitect der 1e kl. bij het Boschwezen; Fahrenheitstraat 485, 's-Gravenhage.
F. K. Donk, Hoofdopziener bij het Boschwezen; Fahrenheitstraat 485, 's-Gravenhage.
J. H. Apetz, Leeraar aan de Kon. Wilhelminaschool te Soerabaya; Eikelaan 33, Hilversum.
H. M. F. van Haasen, 1e kl. met den titel van 3e commies bij het Departement van Marine; Goudenregenstraat 165, 's-Gravenhage.
C. M. Samuels, Hoofdmagazijnmeester bij de S.S. en Tr.; p/a. Ned. Handel Mij., Agentsch. Den Haag.
J. J. van Kempe Valk, Controleur der 1e kl. bij het B.B.; Aelbertsbergstraat 11, Haarlem.
Mevr. de Wed. E. F. W. C. Staudenmaijer geb. Muller, Commies bij het Hoofdkantoor van den dienst voor de Volksgezondheid; Amalia v. Solmsstraat 7, 's-Gravenhage.
L. J. Sopakuwa, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr.; Adriaan Pauwstraat 9, 's-Gravenhage.
G. A. Hensen, Gedipl. techn. ambt. 2e kl. bij den P.T.T.-dienst; Franklinstraat 104, 's-Gravenhage.
Mej. J. van Gelderen, Verpleegster der 1e kl. bij de D. V. G.; Laurierstraat 48, 's-Gravenhage.

Mej. C. R. van Gelderen, Hoofdverpleegster bij de D. V. G.; Baarsjesweg 179(II), Amsterdam.
A. C. Heijne, Commies der 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; Hotel „Pomona", Molenstraat, Den Haag.
J. H. Kaulingfreks, Contr. der 1e cat. bij de P.T.T.; Daguerrestraat 33, 's-Gravenhage.
Ir. J. B. Grandjean, Leeraar aan de Kon. Wilhelminaschool te Weltevreden; Voltastraat 48, 's-Gravenhage
E. Endert, Gedipl. techn. ambt. 2e kl. bij de P.T.T.; Thomsonlaan 170, 's-Gravenhage.
Mej. J. Weber, Adj.-commies bij de S.S. en Tr.; Obrechtstraat 505, 's-Gravenhage.
Mej. A. Valk, Onderwijzeres der 2e kl. bij het O.E.L.O.; Zijllaan 12, Wassenaar.
Mevr. de Wed. L. Douglas, geb. de Clercq, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O.E.L.O.; Voormeulenweg 28, Bussum.
L. A. Tengbergen, 1e Commies bij het Dept. van B.B.; Voltastraat 58, 's-Gravenhage.
L. A. J. Bracht, Commies bij het Korps ambt. beh. tot het leger, Pr. Hendriklaan 15, Rijswijk (Z.-H.).
Mej. W. Patiwael-Westerloo, 1e Commies bij de S.S. en Tr.; Regentesselaan 14, 's-Gravenhage.
N. van Veen, Gedipl. techn. ambt. 2e kl. bij de P.T.T., Thomsonlaan 154, 's-Gravenhage.
H. H. Tollenaar, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O.; Houtensche Pad 29, Utrecht.
G. W. Baars, Burgerlijk ambtenaar, chef v.d. houtbewerking b.d. Luchtvaartafdeeling; p/a. bijkantoor v.d. Rotterdamsche Bank te Delfshaven.
J. W. R. H. Doorman, 1e luitenant der Infanterie; Groot Hertoginnelaan 238, 's-Gravenhage.
P. van der Ende, 1e luitenant der Artillerie; p/a. R. van der Ende, Voorschoten.
L. H. B. Edwards van Muijen, 1e luitenant der Infanterie; p/a. Mevr. C. Reiman, Blaricum.
Jhr. W. J. E. van Riemsdijk, Luitenant-Kolonel der Cavalerie; Hotel „Zeerust", Scheveningen.
M. den Haan, Onderluitenant der Infanterie; Sleutelsteeg 13a, Rotterdam.
M. P. van Santen, Onderluitenant Genie; Graafscheweg 26, Nijmegen.
J. J. var Heek Onderluitenant mil. adm.; Parkdwarsstraat 50, Nijmegen.

SURINAAMSCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Mej. B. B. Polak, Klerk ten Postkantore te Paramarib Karel du Jardinstraat 10 (I), Amsterdam.
L. Junker, Opzichter bij de Boschpolitie in Surinam p/a. R. Schouten, Zevenaar.

MET PENSIOEN.

Mej. K. J. Haverbult, Onderwijzeres 1e kl. bij het O. L. O.; Stationsweg 2e, Culemborg.
W. A. E. Mulder, Commies 3e kl. (tit.) bij den P.T.T. dienst; p/a. W. A. E. Mulder, gepd. dir. Telegraa kantoor te Hilversum.
M. R. D. Merens, Adj.-inspecteur van den Pandhuis dienst; Ieplaan 205, 's-Gravenhage.
W. E. Asbeek Brusse, Majoor der Infanterie; Avenue d Morges 149, Lausanne (Zwitserland).
Dr. L. Balner, Dirigeerend officier van gezondheid 2d klasse; Postamt Porzellangasse Fach 65, Weenen (Oostenrijk).
Ph. F. de Haseth Möller, Officier van Gezondheid 2de kl Cornelis Schuijtstraat 69, Amsterdam.
P. W. Scheffelaar Klots, Luitenant-Kolonel der Infanterie; Tijdelijk adres: Pension l'Espérance, Prins Hendriklaan 31, Zeist.
J. G. de Greef, Majoor der Infanterie; Laan van Meerdervoort 232, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 23 tot 30 Mei.

Nieuwe Leden: — Geïntroduceerd door:

Mr. H. T. Asser, Amsterdam, Paulus Potterstraat 40. ƒ 5.—.
Geo Hanneman, Amsterdam, N. Doelenstr. 8. ƒ 5.—.
Merauke Compagnie, Amsterdam, Keizersgracht 167. ƒ 5.
Nederlandsche Telegraaf Mij. „Radio—Holland", Amsterdam (C.), Keizersgracht 562. ƒ 5.—.
J. E. F. de Kok, Den Haag, Carel van Bylandtlaan 30. ƒ 10.—.
Mart. Hymans, Scheveningen, Kanaalweg 131. ƒ 5.—.
A. Wurfbain, Rijsenburg bij Driebergen, Villa „Bijdorp". ƒ 5.— (Afd. Utrecht).
} Eigen aanmelding.

Mevrouw B. Scheepens Nijmegen, Hatertsche weg 37. ƒ 5.— .... den heer F. E. Luitjes te Nijmegen.
H. van der Werf, Directeur Scheepswerf te Deest bij Nijmegen. ƒ 5.— .... den heer J. H. F. van Gelder te Nijmegen.
Mevrouw A. Young—de Jong, Den Haag, van Boetzelaerlaan 93. ƒ 5.— .... den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt te Den Haag
Mejuffrouw J. Kleyn, Den Haag, Anthonie Duyckstraat 190. ƒ 5.— .... Secretaris Afd. Den Haag.
Ir. L. Asjes, Inspecteur van Cultuur Mijen te Bandoeng, Huygensweg 22. ƒ 12.— .... den heer C. M. Hamaker te Bandoeng.

Nieuwe Begunstigers:

Sultan Mohamad Parekesit, Sultan van Koetei, Huize „Scandinavië", Javastraat 2 .... den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt te Den Haag

Contributieverhooging:

Dr. H. Bradt, Arnhem, Cordesstraat 6, van ƒ 5.— op ƒ 10.—.

Afschrijven:

Mohamad Dackland, Weltevreden, Kebon Djeroek.

Adresveranderingen:

Ds. N. Klaassen, O.-I. predikant m. v. van: Oosterbeek terug naar: Ruurlo (Gld.).
J. Burghart, van: Apeldoorn, van Heutszlaan 6, naar: Bussum, Burgemeester's Jacoblaan 15.
P. Ten Cate de Vries, van: Dresden naar: Amsterdam p.a. De Groote Club, Paleisstraat 1. ƒ 10.— (contributie '28 reeds voldaan).
J. J. van Kempe Valk, Controleur B. B., van: Poetissibau naar: Haarlem, Aelbertsbergstraat 11. ƒ 5.—.
L. C. Kwartsz Utrecht, van: Kromme Nieuwe Gracht 21, naar: Mengelberglaan 7.
Prof. L. van Vuuren, Utrecht, van: Brigittenstr. 3 naar: Catharijnesingel 61.
Mevrouw S. H. Smit—Pigeaud, Amersfoort, van: Paulus Buyslaan 1 naar: Borneoplein 17.
Mevrouw H. J. M. de Wit—Rietsman van Steenis, Amersfoort, van: Prinses Marielaan 17, naar: Piersonlaan 31.
Mejuffrouw G. Eijsbergen, van: Nijmegen, Graafsche weg 232, naar: Rotterdam, van Oldenbarneveldtstraat 76. ƒ 2.50. (Is begunstigster).
Mr. H. J. van Mook, Ass.-Resident, thans te Weltevreden, Bandoengweg 10.
R. S. Metzelaar, Gep. O.-I. Ambtenaar, van: Rijswijk Leeuwendaallaan 35, naar: Den Haag, Regentessel.
Mevrouw G. F. J. van Aalst—Koopman, van: Den Haag Thomsonlaan 58, naar: Villa „Zomerrust", Heuvelweg 11, Oosterbeek (Gld.), (tijdelijk).
C. F. H. Gravelotte, van: Den Haag, Frederik Hendriklaan 220, naar: Bad Ems, p. a. Genesungsheim für Gelehrte und Künstler, (tijdelijk).
A. G. de Ceuninck van Capelle, Afdeelingschef N.-I.-S. van: Den Haag, Regentesselaan 142, naar: Semarang Bangkong 28.
M. Kruyt, Landmeter bij het Kadaster, van: Den Haag Bezuidenhout 209, naar: Weltevreden p. a. Hoofdbureau van het Kadaster.
A. G. de Bruin, Oud Ambtenaar voor Chineesche Zaken van: Semarang, naar: Den Haag p. a. Ned. Handel Mij. ƒ 5.—.
K. W. L. Bezemer, Controleur B. B., van Pekalongan naar: residentie Pasaroean.
Mevrouw L. Pachlig—Appelius van Hoboken, van: Rotterdam, Oostzeedijk 127a naar: Den Haag, Valeriusstraat 89. ƒ 5.—.

NUMMER 23 DONDERDAG 7 JUNI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) het inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Ind. Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — De „Oost en West"-dag. — Het nieuwe verblijf van „Oost en West". Bureau Alg. Secretaris (foto). — Emigratie van Europeanen naar Suriname, door Prof. Dr. P. C. Flu. — Op reis naar Borneo. Dertig dagen in de Roode Zee, door H. F. Tillema (vervolg). — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: Uit de Europ. Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 30 Mei tot 6 Juni

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

Thans is de vóórverkoop van toegangskaarten voor de I.T.A. opengesteld.

Wij herinneren er de leden aan, dat voor hen persoonlijk op de kaarten 50 % reductie wordt verleend. De prijzen worden dus:

Wekelijksche kaarten	f 0.50
Zondagskaarten	„ 0.30
Doorloopende kaarten	„ 3.75

Zij, die van deze gunstige voorwaarden gebruik wenschen te maken, kunnen thans kaarten aanvragen, uitsluitend via het Secretariaat van hunne Afdeeling.

Voor de leden van de Afd. Arnhem zijn de doorloopende toegangskaarten verkrijgbaar op het Secretariaat, Nieuwe Plein 52, des morgens van 10 tot 12 en des middags van 2 tot 4 uur, op vertoon van de ledenkaart 1928. Niet per telefoon.

Ledenkaartverkoop voor andere afdeelingen kan te Arnhem niet geschieden.

Op grond van meerdere, o.a. administratieve, bezwaren lijkt het ons noodzakelijk de gelegenheid voor de leden van „Oost en West" om via de Secretariaten hunner Afdeelingen 50 % reductie te krijgen op de toelatingskaarten, niet langer open te stellen dan tot en met 30 Juni a.s.

Aangezien, behalve voor de leden van de Afdeeling Arnhem, aan de loketten op Zijpendaal geen reductie kan worden verleend, lijkt het wenschelijk, dat de leden der over Nederland verspreide Afdeelingen zich zoo spoedig mogelijk na 11 Juni bij hunne Secretariaten voor kaarten opgeven.

De „Oost en West"-dag

Aan alle leden en begunstigers onzer Vereeniging.
(Voorloopige bekendmaking).

—o—

De Algemeene Vergadering zal dit jaar gehouden worden op 23 Juni e.k. En, natuurlijk te Arnhem, op het terrein van de I.T.A. De belangrijkste vergadering sedert de oprichting der Vereeniging, gelet op de plaats waar zij plaats vindt, op het terrein der tentoonstelling, welke door het Bestuur onzer Arnhemsche afdeeling tot stand gebracht is. Reeds daarom wordt verwacht, dat de opkomst van leden uit alle afdeelingen en daarbuiten zoo groot mogelijk zijn zal.

De I.T.A. en de Algemeene Vergadering te zamen bieden als nooit te voren een eenige en bij uitstek gunstige gelegenheid voor een massale bijeenkomst, een *„Oost en West-dag"*, welke vanzelf leidt tot die nauwere onderlinge aanraking, welke alleen op een dag als deze verkregen kan worden. Een dag waarvan men spreken zal, ook in Oost- en West-Indië, waar onze leden er met waardeering van zullen kennis nemen, zich verheugende lid te zijn van een vereeniging, welke op deze wijze haar doel en streven propageert. In deze tijdsomstandigheden van niet genoeg te schatten beteekenis.

Zijn wij dan allen daarvan doordrongen, dan ook doet het Hoofdbestuur met vertrouwen een dringend beroep op aller besef van saamhoorigheid en sympathie om, waar toch de meesten hunner voornemens zijn de I.T.A. te bezoeken, daarvoor te kiezen den dag der Algemeene Vergadering, 23 Juni, den „Oost- en West-dag."

Moge deze roepstem algemeen weerklank vinden!

Het programma, dat nader wordt uitgewerkt — men wachte die bekendmaking af — luidt als volgt:

10.30 uur v.m. Samenkomst Hotel Oranje-Nassau te Arnhem, naast het station.

11.15 uur. Officieele ontvangst door het Gemeentebestuur in het Groote Restaurant op Zijpendaal.

12—1 uur n.m. Algemeene vergadering.

1—2 uur. Noenmaal.

2—6 uur. Bezichtiging tentoonstelling, zullende te ± 5 uur een O. en W.-cantate worden uitgevoerd door 2 muziekkorpsen en 500 executanten.

6 uur. Gemeenschappelijke maaltijd.

Hierbij zij reeds thans aangeteekend, dat de verbinding der plaatsen van samenkomst met het stadhuis en Zijpendaal (terug station) per autobus plaats heeft en dat de laatste trein, richting Utrecht, Den Haag, Rotterdam en Amsterdam, des avonds om 9.46 vertrekt.

Ziehier het voorloopig programma, dat, als gezegd, nader zal worden uitgewerkt en in het Kol. Weekbl. van 14 dezer, No. 24, bekend gemaakt.

Leden van „Oost en West", toont dat gij tot een „Vereeniging" behoort en komt allen op!

HET HOOFDBESTUUR.

Afdeelingsberichten in verband met de I.T.A.

Afdeeling Amersfoort.

In de 2e week van Juli zal een excursie naar de I. T. A. worden georganiseerd, waaraan deel kunnen nemen de ouders met hunne kinderen, die dan vacantie hebben.

De Secretaris.

Afdeeling Apeldoorn.

1. *Tocht naar Arnhem op 23 Juni.*

De Secretaris zal gaarne opgave ontvangen van leden en begunstigers, die op dien dag aanwezig willen zijn.

Vertrek uit Apeldoorn 9.17.
Vertrek uit Arnhem 20.27.

2. *Kaarten voor de leden en catalogi.*

Storting van bedragen gaarne op postgiro No. 93038 van den heer Baars bij vooruitbestelling.

3. De Secretaris zal gaarne *aan iedereen inlichtingen* geven of *bemiddeling* verleenen en is daarvoor thuis elken *Maandag-* en *Donderdagavond 7.30—9 uur.*

Afdeeling 's-Gravenhage.

Door het Afdeelingsbestuur van 's-Gravenhage wordt aan zijne leden ter kennis gebracht, dat gelegenheid zal bestaan voor hen en de leden van hun gezin tot het *gezamenlijk bezoeken van de Arnhemsche Tentoonstelling*, waarvoor de algeheele kosten uit en thuis per persoon zullen bedragen:

per 2e kl. incl. lunch, diner etc.	f 10.75	inclusief fooien, ongevallenverzekering, maar exclusief dranken.
per 2e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	f 11.—	
per 3e kl. incl. lunch, diner etc.	f 9.—	
per 3e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	f 9.25	

op Zaterdag den 23sten Juni (dag van de algemeene vergadering),
op Woensdag den 27sten Juni,
op Donderdag den 5den Juli.

Deelnemers gelieven zich telkens *vijf* dagen tevoren onder inzending der gelden op te geven aan het adres van den heer *G. W. Erfmann, Cornelis Houtmanstraat 40, gironummer 116053*, of bij persoonlijke betaling ten kantore van het *Hoofdbestuur der Vereeniging, Korte Voorhout 6*, des morgens van 10 uur tot half 12.

Vertrek van den trein van het Station Staatsspoor, des morgens om 8 uur 18, aankomst te Arnhem 10 uur 27.

Vertrek van Arnhem 20 uur 30, aankomst den Haag 22 uur 40.

De Voorzitter der Afd.:
F. VAN PESKI.

N.B. De reizen per trein en per bus (in Arnhem) *moeten* gezamenlijk gedaan worden, terwijl ieder op het tentoonstellingsterrein vrijheid gelaten wordt.

Aan de leden der afdeeling wordt nog bekend gemaakt, dat *op den avond van den 23en Juni* (zie

Het nieuwe verblijf van „Oost en West".

Het Bureau van den Algemeenen Secretaris der Vereeniging

(Behalve de functionares, de heer F. H. A. van der Brugh, ziet men naast hem op de foto, van rechts naar links, de hoofdbestuursleden F. H. W. I. R. Logeman, R. Zuyderhoff, algem. Voorzitter, en Jhr. Dr. C. S. G. Sandberg).

de mededeelingen van het Hoofdbestuur hiervóór) het *vertrek van den trein* van Arnhem gesteld wordt op *9 uur 46* in plaats van 20 uur 30.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

De administratie van de Indische tentoonstelling te Arnhem bericht ons, dat de *voorverkoop* van toegangskaarten door het Bestuur van onze afdeeling kan geschieden. Ieder onzer leden, die kaarten in voorkoop wenscht te koopen, kan deze opgeven aan de volgende adressen:

Jhr. W. W. Feith, Ossenmarkt 8, Groningen.
H. J. Bartelings, Directeur Zeevaartsch., Groningen.
P. J. Hommes, Oranjesingel 5, Groningen.
J. Franke, Fabrikant, Hoogezand F 76.

De prijzen der kaarten zijn als volgt:

Toegangskaart op gewone weekdagen .... f 0.50
Toegangskaart op Zondagen .... „ 0.30
Doorlóopende kaarten .... „ 3.75

Toegangskaarten worden voor leden van Groningen te Arnhem niet verkocht.

J. FRANKE,
Secretaris-Penningmeester.

Afdeeling Nijmegen.

Toegangskaarten voor de Indische Tentoonstelling te Arnhem zijn voor de leden der Ver. „Oost en West" verkrijgbaar ten huize van ondergeteekende, iederen Woensdag en Zaterdag van 2—4 uur namiddag.

Er wordt aan herinnerd, dat deze kaarten strikt persoonlijk zijn.

C. MOLLEMA,
Slichtenhorststraat 49.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Aan de Leden en Begunstigers te Utrecht en O.

Op *Zaterdag 23 Juni* (zie het U toegezonden Koloniaal Weekblad) en op *Zondag 8 Juli* zal bij genoegzame deelneming ons Bestuur een afdeelingstocht naar de I.T.A. organiseeren. Ieder lid wordt dringend verzocht huisgenooten, vrienden en bekenden *niet-leden* op te wekken tot deelneming aan dezen tocht.

Op 23 Juni vertrek Utrecht 9.28 C.S., terug Utrecht 21.25 C.S.

Op 8 Juli vertrek Utrecht 9.28 C.S., terug Utrecht 17.00 C.S.

Reiskosten 3e klas e plus entrée tentoonstelling bij deelname van ten minste 50 personen ± f 2.50.

Den leden wordt verzocht vóór 15 Juni voor den 1en tocht en vóór 30 Juni voor den 2en tocht aan Mevr. Dr. C. Rutten-Pekelharing, C. Evertsenstraat 7 (Utrecht), op te geven, hoeveel kaarten worden verlangd, onder bijvoeging van onkosten of bijschrijving daarvan op gironummer 626611 (v eerst-ondergeteekende).

Alle gewenschte inlichtingen verstrekken de stuursleden der afdeeling „Utrecht en Omstreke

Mevr. Dr. C. RUTTEN-Pekelharing,
wnd. Presidente, C. Evertsenstraat
Mevr. L. P. VAN DER WIJK-v. d. Ha
Secretaresse, Maliebaan 127
H. SOMERMEYER,
Penningmeester, Frans Halsstr.
P. Ch. BOLAND, Frans Halsstraat 51.

N.B. Vriendelijk verzoek, de kaarten met inli tingen over de I.T.A., die U dezer dagen zijn zullen worden toegezonden, onder Uwe kennis te willen verspreiden.

Emigratie van Europeanen naar Suriname,

door

Prof. Dr. P. C. FLU.[1])

—o—

Onlangs is er in verschillende Nederlands bladen en periodieken weer eens gepropagande voor een kolonisatie van Nederlandsche boeren arbeiders naar Suriname. Medici deden daarbij hun best om te bewijzen, dat een Europeaan in tropen kan leven zonder aan de zoo gevreesde pische ziekten te gaan lijden.

Het voorbeeld door Amerikanen in Cuba en nama gegeven werd aangehaald als bewijs v hunne stelling.

Nu is het ontegenzeggelijk waar, dat men th geheel anders staat tegenover tropische ziekten b.v. een vijftigtal jaren geleden het geval was.

Men kent van alle tropische ziekten, die in riname kunnen voorkomen, de verwekkers, precies hoe deze verwekkers van den een op ander worden overgebracht en dank zij deze ke is de basis gelegd waarop wij met succes een st tegen de ziekten kunnen organiseeren.

Maar niet alleen kan men die ziekten bestrij en voorkomen, men bezit ook een schat van gen middelen, die, tijdig toegepast, den lijder van wissen dood redden of hem spoedig weer gez kunnen maken als, wat helaas maar al te dikw gebeurt, de te beschermen personen, trots o voorzorgen, toch ziek worden.

Evenwel, de maatregelen welke men ter voor ming van ziekten nemen moet, kosten geld, z

[1]) Tot ons leedwezen kon dit artikel, wegens geb aan plaatsruimte, niet in het vorig nummer wor opgenomen. — Red. K. W.

veel geld en speciaal is dit met de malaria het geval. Bovendien is een georganiseerde strijd tegen tropische ziekten alleen dan door te voeren als men beschikt over een krachtige organisatie en een bestrijdingsdienst, die ruim van middelen voorzien is en deskundige leiding heeft, en die bovendien de macht moet hebben om de te beschermen personen te dwingen tot het treffen en ondergaan van die maatregelen, welke ter voorkoming en bestrijding der ziekten noodzakelijk worden geacht.

Dit laatste geldt alleen voor onontwikkelde personen. Meer ontwikkelde personen, die men niet zoo gemakkelijk zal kunnen dwingen en daarom niet zoo gemakkelijk, dikwijls in het geheel niet, zal kunnen beschermen, kunnen alleen dan van de meerdere kennis op het gebied van voorkoming van tropische ziekten profiteeren, indien zij voldoende belangstelling hebben om zich geheel in te werken en in te denken in de voor leeken lang niet eenvoudige epidemiologie der tropische ziekten.

De ervaring heeft mij geleerd dat dit laatste in de praktijk moeilijker gaat dan men denkt.

Ik wil speciaal van de malaria spreken, omdat deze ziekte, niettegenstaande men precies weet waardoor zij wordt veroorzaakt, zeer nauwkeurig weet hoe zij door de anopheles wordt overgebracht en ook de levensgewoonten van de anophelesmuskieten kent, niettegenstaande men over drie methoden beschikt om tegen de ziekte op te treden, toch nog steeds het crux medicorum of beter nog het crux hygienorum der tropische artsen is gebleven.

Tegen alle andere ziekten, die de gezondheid van den mensch in de tropen belagen, b.v. tegen de mijnwormziekte en de dysenterieën, kan men, met opoffering van betrekkelijk geringe middelen en geringe medewerking van den kant der te beschermen personen, met groot succes optreden. Malariabestrijding echter kost veel geld, dat bovendien eerst nuttig kan worden besteed, indien voorafgaande studie ons geleerd heeft hoe voor de speciaal te beschermen streek de strijd het best kan worden gevoerd. Resultaten, die men met veel moeite bereikt heeft, kunnen alleen dan blijvend zijn, indien men steeds actief op den bestrijdingspost blijft en bovendien de medewerking en wel de volle medewerking van de te beschermen personen geniet.

Schüffner, een medicus, die veel ervaring heeft op het gebied van de arbeidersverzorging op landbouwbedrijven in de tropen en veel van zijn werkzaam leven aan de studie van malaria heeft gewijd, uitte zich kort voordat hij Indië verliet zeer pessimistisch tegenover de moeilijkheid van malariabestrijding onder landelijke verhoudingen in de tropen.

In een artikel in het Geneeskundig Tijdschrift voor Nederlandsch-Indië van 1916 betoogt hij, dat de verdelging van larven, door het dempen van hunne broedplaatsen of door het draineeren van deze, of door het gieten van olie op hun water kostbare maatregelen zijn, die alleen door zeer kapitaalkrachtige gemeenschappen en dan nog onder bepaalde gunstige omstandigheden kunnen worden uitgevoerd. Hij wijst er nog eens op, dat alleen de beter gesitueerden en de intellectueelen op afdoende manier door mechanische bescherming tegen een infectie met malaria kunnen worden behoed en ten slotte haalt hij als bewijs aan voor het gebrekkige van de chinineprophylaxis als bestrijdingsmiddel der tropische malaria, het voorbeeld van Dar es Salaam, de hoofdstad van het vroegere Duitsch Oost Afrika. Daar was de bestrijding der malaria met chinine door Robert Koch voorbeeldig georganiseerd. Een speciale medicus, bijgestaan door een staf van helpers, onderzocht systematisch het bloed van alle inwoners der stad. Personen, bij wie men parasieten der malaria in het bloed vond, werden systematisch met chinine behandeld.

De bevolking kreeg hoe langer hoe meer tegenzin in de chinine en het resultaat was na een twaalfjarige periode van strijd zeer onbevredigend, waarbij men op eene bevolking van 23.000 zielen jaarlijks meer dan 19.000 Mark had uitgegeven.

Schüffner besluit als volgt (vrij vertaald):

„De tropenhygiëne staat hier voor een harer moeilijkste problemen. Tegenover de malaria als volksziekte staat ze zoo goed als machteloos. Wij moeten moedig genoeg zijn dit te erkennen. Het is nu veel gemakkelijker om een bevolkingsgroep, die maar eenigszins wil meewerken te beschermen tegen ziekten als beri-beri, mijnwormziekte en nu wij de methode der voorbehoedende enting bezitten zelfs tegen cholera. Bij de bestrijding der „malaria klinkt ons van alle zijden de roep: „je „bent er niet toe in staat" tegen.

„Aan dezen toestand zal eerst dan iets veranderd „kunnen worden wanneer wij in de een of andere „richting een stap voorwaarts kunnen doen. Het „probleem zou opgelost zijn, indien men een „methode of middel kon ontdekken, in staat om „even snel en zeker de gameten (vormen van ma„laria-parasieten die in het bloed der lijders voor„komen en voor de overbrenging der malaria van „belang zijn) te dooden, als de chinine het de schi„zonten doet.

„Men zou dan een wet kunnen aannemen die de „bevolking verplicht zich te doen behandelen. Thans „kan, waar de nabehandeling der met malaria ge„infecteerden weken en maanden duurt, daaraan „niet gedacht worden."

Zij, die bij het aanraden aan Europeanen van kolonisatie in een tropisch kustland met endemische malaria zich beroepen op de vordering der tropische hygiëne en geneeskunde en daarbij wijzen op de resultaten door de Amerikanen in Cuba en Panama bereikt en ook door andere landen onder zeer speciale omstandigheden geboekt, maken zich schuldig aan schrijftafelgeleerdheid en houden in het geheel geen rekening met de veel moeilijker verhoudingen welke de bestrijding der malaria onder een landbouwende bevolking met zich brengt.

Bij het wijzen naar de door de Amerikanen in Panama bereikte resultaten vergeten zij, dat men in Panama voor sanitaire doeleinden en daarbij hoofdzakelijk voor malariabestrijding niet minder dan 50.000.000 dollar heeft uitgegeven en dit voor het assaineeren van een smal strookje land langs de oevers van het te graven kanaal. Zij vergeten dat dergelijke sommen alleen onder zeer bepaalde omstandigheden door een zeer rijk land zullen worden uitgegeven, wanneer het er n.l. om gaat een groot nationaal of handelsbelang, wat het graven van het Panamakanaal was, te verwezenlijken.

Ik wil niet eens zoo pessimistisch zijn als Schüffner, maar toegeven dat men in een malarialand toch niet geheel machteloos staat tegenover de gevolgen der malaria. Door een systematische behandeling der zieken kan voor het individu, dat door malaria aangetast is, veel onheil worden voorkomen, maar volkomen moet ik Schüffner gelijk geven dat het onmogelijk is om onder verhoudingen zooals men die nu eenmaal in de tropen heeft, zoo tegen het malaria infectiegevaar op te treden, dat men de bewoners garandeeren kan dat zij gezond blijven.

Europeanen, die in Suriname zich als kleine landbouwers, als kleine of groote heerenboeren of als farmers willen vestigen (en alleen deze categorie van emigranten is voor de kolonie van belang, de andere categorieën zullen er niet eens werk kunnen vinden), moeten rekening houden met een bijna aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid met malaria te zullen worden geïnfecteerd. Blijven zij in het kustgebied, dan zal infectie met terfiana regel, infectie met de gevaarlijke tropische malaria uitzondering zijn.

Bij goede medische verzorging behoeft het, zoolang men met tertiana geïnfecteerd is, niet tot sterfte te komen, maar bij infecties met tropica wordt de toestand gevaarlijker, ook als er een dokter niet te ver van den kolonist afwoont.

Tengevolge van de herhaalde malaria-aanvallen en recidieven wordt echter veel van het weerstandsvermogen van den kolonist ingeboet, veel van zijn energie gaat verloren en vooral als de kolonisten, wat toch in de bedoeling zal moeten liggen, blijvers zullen willen worden, zal de invloed van de malaria zich op den duur zwaar doen gelden. Voor de kolonisten zal verlof naar Europa uitgesloten zijn, tenzij zij zelf overtocht naar en verblijfkosten in het moederland zullen willen betalen.

Men ziet het, hoe lichtvaardig het is om het den menschen voor te spiegelen dat er in een tropisch land geen gevaar voor de gezondheid der landbouwers te duchten is omdat de tropische hygiëne zulke goede vorderingen heeft gemaakt.

Maar zelfs indien de kolonisten volkomen gezond zouden kunnen worden gehouden, dan nog zou men met het aanmoedigen der kolonisatie alleen maar op grond van economische en sociale overwegingen voorzichtig moeten zijn. Men gaat toch naar een vreemd land om er een bestaan te vinden en men zou den kolonisten, die naar Suriname gaan, dit nooit kunnen garandeeren, laat staan dat men hun het vooruitzicht zal kunnen openen het tot een

zekeren welstand te brengen. Daartoe is de economische toestand van de kolonie te slecht; zelfs de kinderen van het land, die zooveel beter aan allerlei ongunstige factoren zijn aangepast, kunnen er geen werk vinden; wat zou er een vreemdeling moeten doen? Bij drommen verlaten Surinaamsche jongens het land om in Noord-Amerika, op Curaçao of ergens anders op de Antillen of Brazilië werk te zoeken.

Gedurende mijn verblijf te Paramaribo heb ik de z.g.n. Hollandsche boeren, de afstammelingen van kolonisten, die nu ruim 75 jaar geleden naar Suriname gingen, bezocht. Deze boeren hebben hunne landerijen in de directe omgeving van de stad. Veeteelt en kleine landbouw wordt door hen uitgeoefend.

Vroeger vond men hierin een goed bestaan, zoodat vele boerenfamilies het tot grooten welstand brachten. Na de emigratie van Hindoe's en vooral toen deze zich ook in de buurt van de stad gingen vestigen en ook landbouw en veeteelt uitoefenden, begonnen voor de boeren de moeilijkheden.

Bij mijne bezoeken vertelden alle boeren zonder uitzondering, dat zij het in die concurrentie met de Hindoes aflegden. De Hindoes waren met zulke kleine winsten tevreden, stelden zulke lage eischen aan het leven ,dat zij de melk en de landbouwproducten tegen bespottelijk lage prijzen konden verkoopen en daardoor de boeren dwongen ook met hunne prijzen omlaag te gaan.

Zelfs waren de boeren verplicht om producten, die alleen zij op de markt konden brengen, b.v. de bananen, tegen prijzen te verkoopen welke door de Hindoe's, die zich als tusschenhandelaars tusschen de boeren en bevolking hadden geplaatst, waren bepaald.

Alle boerenfamilies zonder onderscheid hieven dezelfde klaagliederen aan; concurrentie der Hindoe's bewerkte hun ondergang. Zij zagen de toekomst duister in, tenzij de Regeering hulp bood en hun de mogelijkheid opende producten te verbouwen die op een buitenlandsche markt konden worden verkocht. In veeteelt en het uitoefenen van den kleinen landbouw zag geen hunner eenige toekomst.

Dat een dergelijke hulp maar niet zonder meer van de Regeering kan komen is duidelijk en toch is men verplicht iets voor de boeren te doen; men kan toch niet zoo maar een driehonderdtal menschen, die indertijd groote diensten aan het land hebben bewezen en ook nu nog uitstekende burgers zijn, laten te gronde gaan!

Komt er meer leven in den grooten landbouw, komt er meer leven in de kolonie, dan is het misschien mogelijk, in samenwerking met groote landbouwcomplexen en met steun en voorlichting van het Gouvernement, een gilde van kleine farmers te doen verrijzen, die op eigen gelegenheid uitvoerproducten als koffie, suiker, oliepalmen, tapioca, sisal, sinaasappelen etc. verbouwen en met steun van groote ondernemingen of door het Gouvernement tot een coöperatieve vereeniging samengesmolten, die producten naar het buitenland verzenden.

Het is billijk, het is zelfs de plicht der Regeering dat men, als het eens zoover mocht komen, in de eerste plaats denkt aan de afstammelingen der boeren die nu in Suriname wonen en om hulp vragen.

Kolonisten uit Nederland zullen n.m.m. eerst dan naar Suriname kunnen worden gelokt wanneer het blijkt, dat met de thans in Suriname levende boeren niets te beginnen is, of hun aantal niet voldoende mocht blijken om in de behoeften te voorzien.

In dit geval zal men echter aan de kolonisten, die naar Suriname zouden wenschen te vertrekken, den eisch moeten stellen dat zij voorbereid zijn voor de taak die men in het vreemde land hun zal opleggen, n.m.l. het uitoefenen van tropischen landbouw.

Zoolang wij niet zoover zijn, is het op zijn minst ondoordacht om pogingen te doen gewone boeren of arbeiders tot het emigreeren naar Suriname te bewegen.

Leiden, 28 Mei 1928.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Op reis naar Borneo!

Dertig dagen in de Roode Zee.

Door

H. F. TILLEMA. 1)

(Vervolg).

„Trekken!"

Er werd een lus om het kapotte blad gelegd, vige stalen trossen er aan bevestigd, de „winds werden aangezet, langzaam aan, de trossen beg nen stijf te staan als een pianosnaar — tot p een kabel knapte als ware het een touwtje! N we gehaald. Weer trekken. Weer stuk. Nog e en nog eens. Toen moest het maar uit zijn. Zw kabels gehaald, die 25 ton konden verdragen, hiervan twee stuks aangebracht om over nog m kracht te kunnen beschikken. We stonden bij aanzetten allen in groote spanning te kijken, w de zaak begon voor ieder, na ongeveer 7 da ploeteren, hoogst interessant te worden. De m nen aan de windsen trokken wat ze konden „slip" te voorkomen, de kabels begonnen hoe ger hoe strakker te staan. Tot ze zóó strak st den, dat het uiterste van ze gevergd werd. G beweging in het blad! Van de zware kabeltros braken plotseling een paar „draadjes", het be dat de grens van hun uithoudingsvermogen o schreden was. Dadelijk klonk het sein: los! blad zat wel heel vast! Na ernstige overweging w besloten naar Perim te gaan, omdat men van d het bericht had ontvangen, dat daar een goed gericht bergingsvaartuig lag.

Bandoeng—Eindhoven.

Een aardig oogenblik hadden we nog te Aden. der stuurlieden was in het bezit van een radio stel. Hierdoor hoorden we op 'n avond muziek, e van Malabar, toen van Eindhoven! De techniek wel schitterende vorderingen gemaakt sedert ik jaar geleden voor het eerst de reis naar Indië m te! Natuurlijk was er ook de gewone „radio". maal daags kregen we telegrammen te lezen. belangstelling aan boord voor algemeen nieuws vrij gering; de zeeman leest nooit geregeld bladen. Hij leeft uitsluitend in zijn eigen klei kring, zoodat bij hem geen interesse wordt aa kweekt en onderhouden voor hetgeen er om heen geschiedt. 't Kan niet anders!

Semarang wordt met regeeringshulp geassaine

Op 'n dag las ik op het zwarte bord, dat Se rang zal worden geassaineerd, waarbij de Regee zal steunen. 't Deed mijn oude Semarangsche goed te zien hoe men eindelijk, eindelijk, nada al sedert 1912 over gedelibereerd is, tot 't in is gekomen, dat het gezond maken van de sta de vlakte volstrekt niet uitsluitend een *plaats* belang is, maar ook een groot *algemeen*! Moge marang, evenals indertijd bij den aanleg der wa leiding, weer schrap staan als men zal gaan lo en bieden.

Van de radio vermeld ik nog, dat schepelin à raison van *f* 1 de eerste 40 woorden brief grammen kunnen meegeven aan passeerende ten. Dit tarief is billijk. Voor passagiers is zeer veel hooger.

Perim.

Langzaam opstoomend kwamen we voor Pe Het binnenkomen van het zeer diep geladen s bij stevigen wind en fellen stroom eischte stuurmanskunst. Geholpen door de „Preserver" bergingsboot, liep alles zonder moeilijkheden Het bleek, dat de „Preserver" een sterke sleep was, voorzien van verschillende technische h middelen als: draaibank, zeer sterke pom hijschinrichting voor 125 ton enz.

Automatisch S. O. S.-sein.

Aan boord was ook een automatisch S. O. S. 't Scheen in het deel der Roode zee waar P ligt, en waar zeer veel draadloos geseind w niet aan het doel te beantwoorden. De boot ook aan boord een compressor, waardoor een machientje kon worden aangedreven. De werk sfeer was van eenige tientallen meters! Me toestel werden gaten om de moerbouten geb Zoo'n gat was ruim 10 c.M. diep; er werden ruim 120 geboord en dit op een diepte va 8 M. 't Kostte eenige dagen voor ze gereed w Aardig was de wijze waarop de duiker, die het verrichtte, verbinding had met de wereld b

hem. Dit had plaats niet via een „seintouw" als te Aden, maar met een leitje, waarop met 'n griffel werd geschreven en dat dan met een touw werd opgeheschen. Met het antwoord er op werd de lei weer neergelaten.

Een flesch whisky te Perim f 8.—, te Aden f 3.—.

Terloops vertelde de kapitein van de „Preserver", dat hij in geen jaar aan den wal was geweest en dat het te Perim zoo duur was: 'n flesch whisky kostte er ± f 8.— en te Aden maar ± f 3.—.

Voor het werken onder water lagen we niet gunstig; het woei hevig, waardoor de duiker last had van den golfslag. Evenals te Aden hadden we quarantaine, zoodat er weer niemand „naar den wal" mocht. (De zeeman gaat aan den *wal*, de niet-zeeman aan *land*. Deze twee woordjes spreken boekdeelen voor den verstaander). De duiker van de „Preserver" boorde, de bemanning der Manoeran rikte dagenlang. Dit opknappen van zijn schip is de zeeman lust.

Een der stuurlieden kreeg vergunning om te mogen zeilen in de baai. Voor zeilen zijn de reddingsbooten door gebrek aan 'n kiel en een voldoende groot zeil heelemaal niet geschikt! Ook het roeien gaat met een bemanning, die de kunst van roeien meestal niet al te best verstaat, vrij slecht. Het schijnt dat de reddingsbooten, omdat het draadloos telegrafeeren zoo'n vlucht heeft genomen, die voortbewegingsorganen ook niet meer zoo noodig hebben. Kan men er zich in geval van nood in bergen, dan wordt men wel opgepikt, was de algemeene opinie. Hoe het zij, de stuurman wou zeilen, zoodat de „baas" voor de boot 'n kiel maakte en ze ook van een behoorlijk zeil werd voorzien. Ging best, vooral omdat er altijd wind stond.

De dagen verliepen. 's Zondags wierp de bemanning hengels uit, waaraan men af en toe groote visch ving. De zee daar schijnt zeer rijk aan visch te zijn. Prauwtjes brachten groote hoeveelheden aan. Ze werden opgekocht door de Chineesche stokers, die een waren ruilhandel dreven: voor 'n hemdje, 'n jas of 'n broek, die door den visscher eerst nauwkeurig werden bekeken, werd een mand visch naar boven geheschen. Maar niet altijd lukte die handel. Soms wilde de visscher baar geld. Dan begon de kooper, de Chineesche kok, erg boos te kijken en te mopperen, maar het eind van 't lied was, dat hij in het logies alle voorhanden dubbeltjes en kwartjes bij elkaar zocht om ze in een boedeltje aan een lang touw in het prauwtje neer te laten. Dan heesch hij de mand met visch op. Ze werd met zout toebereid, in den wind gehangen om te drogen. Chineezen hebben het voorrecht aan boord visch te mogen drogen!

Weer „trekken".

Eindelijk waren de gaten geboord en kon men gaan trekken, net als te Aden. Met de uiterste bespanning werd dit werk gevolgd. Maar evenals te Aden zat het blad zoo vast als 'n huis: geen beweging er in te krijgen. De stemming, die tot nu toe weinig had geleden, werd er onder al die negatieve resultaten niet beter op. Moest men nu naar Port Soudan? Daar lossen, het schip naar boven werken, zóó, dat de schroef bloot kwam te liggen, waardoor men kon zien wat men deed en het „zelf" (machinekamerpersoneel) kon doen? Maar dat zou heel veel tijd kosten, terwijl het overladen van de lading ook niet was aan te bevelen, daar ze lekker zou beschadigen en het bovendien heel wat aan arbeidsloon zou kosten.

De duiker daalt af om dynamiet aan te brengen.

De duiker opperde het idee: het blad losslaan met dynamiet. Daar werd in het begin niet zoo heel veel voor gevoeld, omdat men vreesde voor beschadiging van den van gegoten ijzer gemaakten dobbelsteen. Kwam er dan door den grooten schok een scheur in dit gietstuk, dan zou men het allicht niet merken. Onderweg zou dat blok dan kunnen breken met al de noodlottige gevolgen daaraan verbonden. Maar de duiker, die zeer veel met dynamiet had gewerkt (hij vertelde, dat hij er al eens een groot schip mee had „doorgesneden") zag de bezwaren niet. 't Kon best, er was niet 't minste risico aan verbonden, meende hij. Ten slotte werd er besloten eens een proefje te nemen met een klein stukje. Gezegd, gedaan. En wat 50.000 K.G. niet hadden kunnen bewerken, werd bereikt met 'n klein stukje dynamiet van 0.025 K.G. Ik zie den duiker nog boven komen, toen hij na de explosie naar het resultaat was gaan kijken. Ik zie hem nog 4 vingers boven water steken, vingers die gevolgd werden door een in den helm van vreugde stralend gezicht.

„Hieuwen."

Het blad was 4 duim gelicht. Hoezee! 't Begon te dagen in onze harten, we zagen ons schip al weer onder stoom. „Nu hieuwen", klonk de order. Na een paar uur hard sjouwen stond het gebroken blad op het dek. Fluks werden de maten van het nieuwe blad, dat al weken gereed stond om te worden gemonteerd, vergeleken met die van het oude. Alles klopte. Goddank! Het nieuwe blad werd over boord gebracht, langs zij getrokken en neergelaten. 's Anderen daags zou men de moeren er „even" opzetten. Maar 't ging minder vlot dan men had verwacht; de draad der bouten was door het ophijschen en neerlaten van het oude en nieuwe blad beschadigd en moest worden bijgevijld. Dat duurde 'n dag.

's Avonds vertrok de „Preserver" om hulp te bieden aan een Italiaansch schip, dat in de buurt van Mekka op de riffen was geraakt. Ik hoorde aan boord eigenaardige verhalen over dat afbrengen van schepen. 't Zou te ver voeren dit alles te vermelden, waarom ik alleen maar opmerk, dat het soms min of meer „jutters"werk is.

Nog eens: „trekken".

Eindelijk waren de draden bijgevijld en konden de moeren op de wijze als boven is vermeld, worden gemonteerd, nadat men eerst de ovale gaten met spieën had aangevuld. 't Ging niet al te gemakkelijk. Er moest nog al stevig worden getrokken, waarvan het gevolg was, dat de sleutel brak. Gelukkig kon die „aan den wal" worden hersteld. Zes moeren kon men aanzetten, met de andere had men groote moeite. Om tijd te winnen wachtte men niet op het gereed komen van den sleutel, maar begon men aan het tweede blad. Dit wilde men beproeven los te krijgen zonder het tijdroovende boren. Er was veel golfslag, waardoor het werken onder water lastig was.

Tal van schepen passeerden ons. Met enkele konden brieven worden meegegeven.

(Wordt vervolgd).

Van Week tot Week,

Dinsdag 29 Mei tot Maandag 4 Juni.

OPENING DER I. T. A. Z. K. H. Prins Hendrik zal Maandag 11 dezer de Indische Tentoonstelling te Arnhem openen. Dit zal geschieden 's middags half drie.

Een mijn-ongeluk. Bandoeng, 30 Mei (Aneta).[1]) Den 27en zijn in de mijn Rantau Pandjang van de Kon. Paket-Mij., op Berouw, vijf arbeiders gedood en een zwaar gewond tengevolge van het kantelen van een opzetwagen.

J. G. L. Houthuysen †. Te 's-Gravenhage is overleden de heer J. G. L. Houthuysen, oud-notaris in Ned.-Indië.

Univers. examens. Leiden. Doctoraal examen Indisch recht de heeren Soewarso Tirtowiagjo en Mr. P. F. C. van Es. — Taalkundig cand. ex. Indologie de heer W. F. van der Kaden.

Utrecht. Taalkundig cand. examen Indologie de heer A. F. Bulthuis.

1) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. R. Ct.".

De Regent van Mr. Cornelis naar Nederland. Aneta seint d.d. 31 Mei, dat de Regent van Meester Cornelis, Raden Toemenggoeng Abdoelrachman met het s.s P. C. Hooft voor studieaangelegenheden naar Nederland is vertrokken.

Generaal K. E. Schütt. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 65 jaar, overleden de heer K. E. Schütt, luitenant-generaal b.d. van het O.-I. leger. De overledene was ridder in de Orde van het Legioen van Eer, ridder 4e klasse der Militaire Willemsorde.

Benoemingen. Batavia, 1 Juni (Aneta). Tot vicepresident van het Hooggerechtshof is benoemd Mr. W. W. Brouwer en tot raadsheeren Mrs. Dermout en Melissen. — Tot hoofd van de afd. Arbeidswetgeving en Statistiek bij het Kantoor van Arbeid is benoemd de heer E. A. C. den Hamer.

De Gouverneur-Generaal op reis. Na zijn bezoek aan de Vorstenlanden, heeft de Landvoogd, met gevolg, Malang en vervolgens Soerabaja bezocht, van waar hij den 2en Juni is vertrokken. Den 4en was Z.Exc. weder te Weltevreden gearriveerd.

A. P. Gadri †. Soerabaja, 1 Juni (Aneta). De 1e marconist van het stoomschip Blommersdijk, de heer A. P. Gadri uit Leiden, is na een bezoek aan de Samarinda van den valreep gevallen en verdronken.

Volksraad. Aneta meldt d.d. 2 Juni dat de heer Gonggrijp, Resident ter Sumatra's Westkust is verkozen tot lid van den Volksraad in de vacature van het uittredend lid, de ass.-resident Meijer Ranneft.

Hoofd van de zoutregie. Batavia, 2 Juni (Aneta). Aan het hoofd van de zoutregie, den heer J. E. van Gogh, is op verzoek met ingang van 2 Sept. a.s. eervol ontslag uit 's lands dienst verleend.

De Ind. Soc. Dem. Partij. Batavia, 2 Juni (Aneta). Ook het Bat. Nieuwsbl. meldt dat de heer J. E. Stokvis reeds binnenkort voor goed naar Nederland zou terugkeeren. Het blad heeft ook vernomen, dat ir. Cramer, lid van de Tweede Kamer, naar Indië zou gaan om op te treden als leider van de Indische S.D.P.

Gouverneur Van Kempen. Batavia, 4 Juni (Aneta). De gouverneur van Sumatra's Oostkust, de heer C. J. van Kempen, heeft het voornemen om in Sept. a.s. 's lands dienst met pensioen te verlaten.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Nederlandsche Muziek-tentoonstelling.

Het is stellig een goede en mooie daad geweest van de altijd levendig werkzame Afdeeling 's-Gravenhage van het „Algemeen Nederlandsch Verbond", om van 26 Mei tot 3 dezer in de daartoe afgestane zalen van het Kurhaus te Scheveningen eene Muziek-tentoonstelling te hebben gehouden, welke, zij 't dan ook niet volledig, toch een verblijdend beeld gaf van het vele, dat Nederland op dit gebied te bewonderen geeft. Zij bestond uit zeven afdeelingen n.l.: Nederlandsche instrumentale en vocale muziekwerken, boeken en geschriften over muziek, muziek-gravure, -geschiedenis en handschriften, portretten en plaatwerken alsook muziek-instrumenten, waarbij de Indische niet geheel vergeten zijn. De „Feestgids" vermeldt althans:

„Afgestaan door Dr. Onno Damsté, 's-Gravenhage: 5 trommen (Midden Preanger), slompret of tarompet (Soendalanden), soeling, Soendasche rebab met strijkstok, rebab uit Midden-Java met strijkstok, inlandsche viool met strijkstok, gambang (Java), doek uit Celebes, voorstellende den strijd tusschen Rama en Rawana."

Waar het „Algemeen Nederlandsch Verbond" ook de Ned.-Indiën omvat, zou zeer zeker ter tentoonstelling een volledige *gamelan* op haar plaats zijn geweest, zoo ook de bespeling er van onder Afdeeling G: een lange reeks muziek-uitvoeringen en -voordrachten, 's middags en 's avonds, met de welwillende medewerking van de uitnemendste Nederlandsche kunstenaars op dit gebied, die veel tot den luister van het geheel hebben bijgedragen.

Op één van hen willen wij hier in het bijzonder terugkomen, omdat deze, de hoogbegaafde compo-

ist en pianist *B. van den Sigtenhorst Meyer*, ook volgens A. d. W. de criticus van „Het Vaderland" de vertolker is van de ziel van „onze" Oost. In diens recensie van Zaterdag 2 dezer lezen wij o.m.:

„Impressionist met nerveus sensitivisme, zéér sterk bedwongen, maar niet aangetast door krachtig gevoel voor logiek en gebonden eenheid, heeft hij zich een eigen stijl weten te bouwen. De mystiek van den Orient, de oneindigheid en innerlijke rust der Boeddhistische levenshouding, de monumentaliteit en het intieme binnenstleven van natuur en mensch, zijn hier sterk persoonlijk geobserveerd en met een Hollandsch-soberen en zuiveren zin voor kleur en orde gestyleerd. Hoe hij dat muzikaal: rhythmisch, melodisch, harmonisch, coloristisch, uitdrukt, is heel bijzonder. Het is duidelijk, dat zijn persoonlijkheid zich steeds klaarder manifesteert, dat zijn rhythme aan vertakking en veelzijdigheid bij alle styleering en eenheid, wint. Er is iets zeer persoonlijks, mij bijzonder sympathiek, in de harmonie tusschen de niet onrustige, maar intensieve fantasie, en de stage, stille stuwing der onderstroomen van logische ontwikkeling. Door deze eenheid en harmonie heen, blijft *domineeren:* de zuivere ontroering van het oogenblik in bijna ononderbroken inwerking. Deze kunst in haar vele hoogtepunten ademt grootheid en innerlijke stilte en zoekt, trekt, verwante zielen. Er is voornaamheid en spontaniteit op een zeer bijzonder, eigen niveau."

Een musicus als deze brengt het Oosten steeds nader tot het Westen, en van zelf ook omgekeerd.

Javaansche Muziek ter Djocdjasche Jaarmarkt.

In het Verslag der eerste te Djocdja gehouden Jaarmarkttentoonstelling, waaraan wij reeds eerder het een en ander ontleenden betreffende de Inlandsche kunstnijverheid, beschreven door den deskundigen Resident *J. E. Jasper*, staan ook eenige wetenswaardigheden omtrent de toenmaals daar uitgevoerde Javaansche muziek. Zoo lezen wij op blz. 25 o.m.:

„En te midden van al die rustig werkende nijveren in de z.g. *kampoeng toekang*, is een plaatsje gereserveerd voor de uit Koelonprogo afkomstige *mijogo's* (bespelers) van de „*gamelan kroempjoeng*", die uit deze primitieve instrumenten van bamboezen kokers zachtklinkende muziek ten gehoore brengen.

„De *gong* van dit orchest is een dikke bamboekoker, waarmede men, door hierin op bepaalde wijze te blazen, een diepen, galmenden metaalachtigen klank kan doen ontstaan."

De *Wajang orang-* en de *Topeng*-voorstellingen door den Rijksbestuurder aangeboden, genoten ook op muzikaal gebied de medewerking der aan onze lezers welbekende Djocdjasche, Tooneel-, Dans- en Muziekschool: *Krido Bekso Wiromo*, terwijl buitendien elken avond ten gehoore werd gebracht: „het orkest met de zeer mooie, welluidende *gamelan*" van den heer *Lie Djing Kien*".

Als bijzonderheid vermeldt de verslaggever hierbij, dat er een *wajang koelit tjina* werd opgevoerd: „een merkwaardig schaduwbeeldenspel, dat zoowel in het vertolkte verhaal, als in vorm en versiering der lederen figuren verchineescht is."

En verder lezen wij omtrent een andere nieuwigheid:

„De „*ketoprak*", een uit Solo naar Djokjakarta overgebrachte nieuwe vinding op het gebied van Javaansche muziek en danskunst, is een mengeling van de *wajang orang* en de z.g. *komedie Stamboel;* zij ontleent haar naam aan het geluid, waarmede men het dansrythme accentueert door het slaan op een *lesoeng* (rijststampblok) of een stuk hout of bamboe, een der instrumenten van het begeleidend orchest, waarin voorts enkele gamelan-onderdeelen, een fluit en een viool worden bespeeld.

„De klassieke *lakon* van de wajang is vervangen door voor het volk bevattelijker duizend- en één nacht vertellingen, sproken of legenden, bij de vertolking waarvan alleen acteurs optreden van wie sommigen vrouwenrollen vervullen.

„Gekleed in fantastische kostuums komen en gaan zij, dansend naar Javaanschen volkstrant, met sterk rythmisch beweeg; hun actie, uiteraard levendiger dan in elke wajangvertooning, wordt afgewisseld door een eenvoudige dialoog en door zang in de klagende melodieën van eenige bekende *lagoe's (midjil, poetjoeng* en *idjo-idjo)*.

„Heeft door de toevoeging van tooneelspel en de opvoering van verhalen met een voor iedereen begrijpelijke intrige deze nieuwe vinding dadelijk ingang gevonden bij kampoeng- en desalieden, de *ketoprak* is bovendien gemakkelijk in haar opzet, stelt even gemakkelijk iedereen, die zang, dans en tooneelspel wil beoefenen, in de gelegenheid, om daaraan deel te nemen. Want zij eischt geen kostbare kostuums als de *wajang orang;* men kan volstaan met op den pasar gekochte katoentjes en klatergoud.

„De zeldzamer wordende, zelfs niet meer te huren volledige *gamelan*, zooals deze gebruikt wordt bij de *wajang orang*, kan men vervangen door een goedkooper orchest van de samenstelling, als hierboven aangegeven. In stede van naar de oude, moeilijk aan te leeren stijlen, danst men met eenvoudiger bewegingen gemakkelijk op de duidelijke cadans der muziek.

„En zoo hebben gesprek en zang plaats in het gewone Javaansch van den dagelijkschen omgangsvorm.

„Bij de *ketoprak* bestaat een grootere keuze van

de op te voeren verhalen dan bij de *wajang orang;* de ontwerpers daarvan lasschen brokstukken uit Maleische, Arabische of Europeesche vertellingen, en sproken en legenden uit de Javaansche folklore met eigen fantasieën aaneen tot een tooneelstuk, dat, al naar gelang van de gelden, waarover de beroeps- of dilettant-acteurs beschikken, met eenige tooneeluitrusting of op sobere manier wordt opgevoerd.

„Vaak is het tooneel niet meer dan een door kleine paaltjes afgegrensd vierkant van een bestaanden vloer; coulissen worden zelden gebruikt.

„Wil men het idee van een tooneeluitvoering meer uitwerken, dan wordt een verhoogd plankier opgericht met beschilderde schermen van de soort, als welke men gewoonlijk in de z.g. komedie stamboel bezigt.

„Door al die vereenvoudigingen en versoberingen van de voor het volk moeilijk meer bereikbare *wajang orang,* de verlevendiging van de muziek en den dans, de toevoeging van tooneelspel, de vrije opvatting der vertolking, de buitengewone kostuums, het bevattelijke der vertooningen enz., is de *ketoprak* zóó populair geworden, dat zij zich in ongeveer een half jaar tijds snel heeft ontwikkeld, en de zangwijzen vaak op straat of bij het werk gezongen, geneuried, gefloten worden."

Het is zeker een zeer verblijdend verschijnsel, dat op deze wijze de Javaansche muziek met dans- en tooneelkunst weer bij de breedere lagen der inheemsche bevolking ingang heeft gevonden. Moge de beoefening er van zich langzamerhand gestadig meer veredelen en verdiepen, opdat haar dan ook stellig meer verheffende invloed zich alom verspreide.

Hiertoe kunnen scholen als *Krido Bekso Wiromo* natuurlijk veel door leiding en voorbeeld bijdragen.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Generaal Swart's slotconclusie.

Onder de Javaansche intellectueelen bestaat een strooming, welke de idee propageert om *één Rijk Indonesia* te scheppen, waartoe dan alle volkeren van den Archipel zouden behooren; vandaar dat op Java de benaming „Indonesia" en „Indonesiër" onder sommige intellectueelen opgang maakt. Generaal Swart — zoo weet het Semarangsche „Algem. Hbl." (*Deli Crt.* 4/5) mede te deelen — is van oordeel dat deze politiek, door Javaansche intellectueelen gevoerd, in de Buitengewesten geen kwaad kan doen, daar de Makassaren, Atjehers, Menangkabauers etc. niets van den naam Indonesia willen weten. Zij willen niet „één geheel" vormen onder den naam Indonesia; zij willen niet anders zijn en blijven dan Makassaren, Atjehers, Menangkabauers enz. Wat Java betreft, is gen. Swart opgevallen de strooming, welke het *„los van Nederland"* nastreeft, een strooming waardoor tal van intellectueelen en, meer nog, half-intellectueelen worden meegesleept. Gen. S. heeft op Java een zeer gevaarlijke strooming gevonden, welke onder aanvoering van alle mogelijke leuzen, slechts één doel nastreeft, n.l. zich absoluut los te maken van het Westersche gezag. De Islam wordt daarbij uitgebuit, niet om den godsdienst zelf, doch om evengenoemd doel. Z.Exc. heeft er zich zeer over verwonderd, dat de uitlatingen in *de Inlandsche en Chineesche pers* getolereerd worden. Hij kon niet begrijpen, dat de Justitie niet ingrijpt. Uitlatingen, zooals Inlandsche en Chineesche bladen zich meermalen veroorloven, zijn meer dan funest in een land, waar het volk zoo vatbaar is voor een grooten mond en nog niet vatbaar is voor politiek. Ook begrijpt gen. S. niet dat er door de Regeering nog niets gedaan is naar aanleiding van de audiëntie van *het Indo-Eur.-Verbond*-hoofdbestuur bij den Landvoogd. Het uitvaardigen van de twee circulaires — i.c. die over de gelijke rechten van Europeanen en Inlanders bij sollicitaties naar Gouvernementsbetrekkingen, alsmede de „militie"-circulaire — is geen daad; het waren alleen verduidelijkingen van reeds gegeven orders, welke verkeerd waren opgevat. Iets tastbaars heeft de Regeering den Indo-Europeanen nog niet gegeven. Z.-Exc. vindt deze behandeling van deze groote, meest loyale groep van onderdanen, niet zooals het behoort. Wat betreft de bestuursmaatregelen in *de Buitengewesten,* de bevolking is daar over de verschillende maatregelen niet alleen tevreden, doch ook voldaan; er is niemand die de verdwijning van het Nederlandsch Gezag wenscht. Dit vernam de generaal zelfs van gezaghebbenden onder het meest roerige volk van Indië: de Atjehers.

In dit verband leze men: *De Loc.* (24/4, blz 21 „I. E. V.-belangen", gen. *Van der Weyden;* 23/4 „Kol. zaken in Nederland", *Ant. L.*), het *Soer. Hbl.* (27/4 „Politiek praatje", Z.; 25 en 26/4 „Het Indonesisch comité"; 24/4 „Uit de Vorstenlanden"), de *Java-Bode* (25/4 „De vrijspraak"; 26/4 „Soc. Dem. en Ind. studenten"), de *Deli Crt.* (3/5 „Stokvis huis toe?") en *De Sum. Post* (3/5 „Stokvis en het Indisch socialisme").

Indrukken van Bali.

Dr. Van Blankensteijn („Villanus") maakt voor de „Nieuwe Rott. Crt." eene langdurige reis door Indië. Uiteraard zijn zijne reisbrieven uitsluitend bedoeld als voorlichting van het publiek in Holland. Het *Soer. Hbl.* (24 t/m 27/4) publiceert een deel der brieven.

Er is een groote stabiliteit in onze positie op *Bali* — constateert dr. v. Bl. —. Wij kunnen er op zakelijke sympathie rekenen, *mits wij het volk in zijn adat en in zijn godsdienst niet lastig vallen.* De Baliër, hoe gemoderniseerd ook, hangt aan zijn godsdienst. In ieder geval duldt hij, hoe verdraagzaam hij ook is, geen inmenging van andere godsdiensten. De godsdienst, en ook de economische en rechterlijke adat van de dessa, is iets voor den Baliër, waar hij een vreemdeling zelfs niet naar wil zien wijzen; die godsdienst heeft zijn eigenaardige voordeelen voor ons Gezag. Acht de Baliër zijn instelling veilig onder ons gezag, dan zal hij behoefte gevoelen aan dat gezag als beschutting tegen den hem aan alle kanten omringenden Islam. Geen ander element houdt zoozeer Bali afgescheiden van een tegen ons gerichte solidariteit, als die godsdienst. Het Balische Hindoeïsme is ons gezag als zoodanig niet vijandig gezind. In de zeer heilige poera (tempelcomplex) te Gelgel is als allerheiligste de „meroe" (offerhuisje) van Çiwa, den oppergod. In den tijd van het regentschap in Nederland, tusschen 1890 en 1898 dus, is aan beide kanten van den ingang van die meroe een portret opgehangen van de Koningin-Moeder. De twee gelijke portretten van de jonge koningsweduwe hangen nog op deze heilige plek. Het is een eering van een levende persoon, die zonder weerga is op Bali. De portretten hangen er nòg, ofschoon de oorlog met ons bewind in 1906, die zoo dramatisch eindigde met den vrijwilligen dood van den vorst van het gewest met zijn heele familie en al zijn trouwe aanhangers, ligt tusschen het ophangen ervan en het huidig oogenblik. Zelfs in de periode van desperaat verzet heeft men de portretten niet weggenomen. Werpt deze merkwaardige omstandigheid niet eenig licht op allerlei gevoelens en opvattingen?

Koloniale politiek, zij moge nòg zoo egoïstisch in haar bedoelingen zijn, kan op den duur slechts gedijen, wanneer zij niet als militante, doch als dienende zending optreedt. Koloniaal beleid beteekent: geduld genoeg bezitten, om slechts, wanneer het oogenblik er rijp voor is, als leermeester en leider op te treden. Van Europeanen wordt oneindig veel lijdzaamheid en zelfbeheersching geëischt in het beheer van tropische koloniën. Bali levert daarvoor treffende voorbeelden. Het moet geleerd zijn, niet waar, om als Westersch bestuursambtenaar vonnissen betreffende zonden tegen de kastebepalingen te kunnen bekrachtigen. Daar werkt een strafrecht, dat wij gewoonlijk — ten onrechte — als sedert de middeleeuwen bij ons overwonnen plegen te beschouwen. De *raden van kerta's,* onder Nederlandsche souvereiniteit rechtsprekend, het is een even vreemde als voorloopig nog onvermijdelijke figuur. Een belangrijk en traditioneel element in de Balische samenleving vormen de *organisaties van de dessa.* De sociale opvoeding in de dessa is in vele opzichten voortreffelijk. De dessa is zelfbewust, en doortrokken van het coöperatief beginsel. Het is duidelijk dat een Nederlandsch bestuur slechts noode moet ingrijpen in dergelijke oeroude, in menig opzicht voortreffelijke, en bovendien in sterke religieuse tradities wortelende gemeenschappen. Maar, zooals gezegd, menigmaal moet het den Westerschen ambtenaar heel moeilijk vallen te berusten in de aan zijn goedkeuring onderworpen besluiten van de dessa's, ofschoon wijs beleid berusting eischt, en een andere houding door geen betrokkene, behalve door hem zelf, zou worden begrepen. Bali is een aarts-conservatief land. Maar het is bezig zich in andere richting te ontwikkelen.

Wat de Baliër noodig heeft, en waaraan hij vooral behoeft gevoelt, is *de kennis der practische dingen,* zooals lezen, schrijven en rekenen, in zijn eigen taal en in het Maleisch. Hij heeft veel economisch besef. Zooals de dingen nu staan, is hij echter overgeleverd aan den buitenlandschen handelaar, Chinees, Arabier of Javaan, die de noodige kennis bezitten voor den handel. Overal heeft dr. v. Bl. stampvolle lokalen gezien in de *dessa-scholen* of de *tweede-klasse scholen. Holl.-Inl. scholen* zijn er echter voorloopig in overvloed. Men moet zich met eenige bezorgdheid afvragen, hoe de Balineesche maatschappij voorloopig zooveel komend Westersch intellect het verwachte bestaan zal kunnen verschaffen. Ta[l] van Balineezen studeeren op het oogenblik aan de middelbare en bestuursscholen op Java, één is er zelfs H.B.S.-leerling in Nederland. Het Westersch onderwijs wordt zeer gezocht, en zal niet nalaten de eigenaardige toestanden op Bali te ondermijnen. Reeds zitten Brahmanen-meisjes op de schoolbanken in inrichtingen van onderwijs, welker leerlingen, van geslacht zoowel als van kaste, gemengd zijn.

Literatuur over Indië.

De literatuur over Indië breidt zich staag uit. De wijziging van het academisch statuut leidde tot het ontleden van een aantal belangwekkende *dissertaties,* die goeddeels actueele vragen van Indisch bestuursbeleid tot onderwerp hadden. Opmerkelijk en verheugend is die voorkeur van de promovendi — in den aanvang meestal bestuursambtenaren met jarenlange practijk — voor problemen, die zij klaarblijkelijk uit eigen ervaring kenden; klaarblijkelijk bepaalde niet de wensch van den promotor, maar de actieve belangstelling van den candidaat zelf in vele gevallen de keus. Het *Bat. Nwsbl.* (28/4, 3de bl.) betreurt het dat men in Indië van *deze* literatuur over Indië practisch niets ziet of hoort. Deze dissertaties vindt men in de weinige wetenschappelijke bibliotheken en in de boekerijen van enkele regeeringsbureaux en van particuliere of openbare instellingen. Bekendheid verkrijgen zij helaas in breeder kring nimmer. Geen Nederlandsche uitgever schijnt de Indische Pers de aankondiging toe te vertrouwen van al wat meer is dan een leesbaren roman. Om althans op de hoogte te blijven van hetgeen verschijnt moet men speuren in de Nederlandsche bladen, in prospecti en andere aankondigingen. Dit geldt zeker niet alleen voor dissertaties en strikt wetenschappelijke geschriften. *Colenbrander's Koloniale Geschiedenis* bijv. kon verschijnen, zonder dat de Indische pers de uitgave met een enkel woord aankondigde. Weltevreden ontwikkelt zich steeds meer tot een cultureel centrum en ook elders in Indië groeit de belangstelling voor hetgeen Nederland op koloniaal gebied doet verschijnen, *meer dan de Nederlandsche uitgevers schijnen te meenen.* In het buitenland is men, wat Indië betreft, in vele gevallen breeder van blik en ruimer ook van opvatting dan in Nederland. De „Editions du Monde Nouveau" verschijnen per eerste gelegenheid na hun publicatie in Indië. De wijze waarop nu onlangs weder de opstellen van prof. Van Eerde (Ethnologie Coloniale) werden gepubliceerd, kan Indië niet genoeg waardeeren.

De Loc. (26/4, blz. 1, *Ant. L.*) geeft de inzichten weer van Sir Frederick Whyte over „Europa's taak in Azië".

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Het Van Heutsz-monument in Indië.

Op een in het Javasch Bankgebouw te Batavia gehouden vergadering van het Hoofdcomité voor het Van Heutsz-monument, deelde de waarn. voorzitter, de heer Mr. L J. A. Trip mede, dat na de eerste inzendingen, welke in Holland geëxposeerd waren en welke geacht werden niet voldoende de beteekenis van Van Heutsz voor Ned.-Indië tot uitdrukking gebracht te hebben, een nieuw ontwerp is vervaardigd door den kunstenaar Van den Eynde. De beslissing hieromtrent blijft echter in Indië, zoodat eerst na het exposeeren een definitief besluit kan worden genomen.

Momenteel is beschikbaar een bedrag van *f* 108.000.—. Het hoofdstandbeeld, dat in Weltevreden op den driehoek Entree-Nieuw Gondangdia zal komen, zal circa 85.000 gulden kosten, terwijl voor het borstbeeld in Koeta-Radja *f* 10.000.— was uitgetrokken.

Geeft het borstbeeld een herinnering aan Van Heutsz' figuur als militair, het hoofd-standbeeld te Weltevreden zal tot uiting doen komen zijn groote verdiensten als pacificator.

Men zal de ontwerpen ook uit Indisch standpunt bekijken, zoodat er kans bestaat, dat de ontwerper Van den Eynde nog naar Indië zal komen, om aa[n]

de hand van de beoordeelingen de noodige wijzigingen aan het beeldhouwwerk te verrichten.

Op voorstel van den heer Trip werd tot voorzitter van het Hoofdcomité benoemd de heer A. M. Hens, lid van den Raad van Ned.-Indië. (Ind. Merc.).

Archaeologische bibliographie.

Bij E. J. Brill te Leiden is verschenen, als uitgaaf van het Instituut-Kern aldaar: Annual bibliography of Indian archaeology for the year 1926. Published with the aid of the Government of Netherlands India.

Dit mooi geïllustreerde werk is voor de bestudeering der oudheidkunde van het Oosten (meer speciaal Voor- en Achter-Indië, Ceylon en den Indischen Archipel) van zeer groote beteekenis. Aan de eigenlijke bibliographie — een opgave van 540 titels met overzicht van den inhoud — gaat vooraf eene meer uitvoerige bespreking van verschillende publicaties, welke, volgens den schrijver, bijzondere aandacht verdienen. Een goed personenregister aan het slot vergemakkelijkt de raadpleging van het werk, dat door Prof. Dr. J. Ph. Vogel wordt ingeleid.

Haagsch Maandblad.

In het Juni-Nr. schrijft de heer G. J. Staal een artikel „Om het welzijn van Indië", als vervolg op: „Om de specerijen", in het Mei-Nr. van hetzelfde tijdschrift. Schetste de hr. St. in zijn eerste artikel de verhoudingen tusschen Nederland en Oost-Indië gedurende het tijdvak van 1600 tot het midden der negentiende eeuw, thans geeft hij een historisch beeld dier verhoudingen tot den huidigen dag. De algemeen gangbare meening dat Indië slechts een wingewest van Nederland was, verloor in de tweede helft der 19e eeuw meer en meer terrein, doch de diepingrijpende hervormingen dateeren van het begin dezer eeuw; door een reeks maatregelen, welke elkander met groote snelheid zijn gevolgd is thans — binnen het staatkundig verband met Nederland — het zwaartepunt van bestuur en wetgeving verlegd naar Indië zelf, overgebracht in een eigen sfeer van zelfbestuur en autonomie.

Hetzelfde Nr. bevat nog eene beschouwing van den hr. S. Kalff: Betwist grondgebied in Oost-Indië. In de eerste plaats geeft schr. een historisch overzicht van het geschil tusschen Amerika en ons land over het bezitsrecht op het eilandje Palmas (Miangas), welk geschil onlangs bij arbitrage ten voordeele van Nederland is beslist. Voorts vertelt hij van een reeks territoriale geschillen, die in den loop der jaren op het gebied van den Oost-Indischen Archipel moesten afgewikkeld worden, bij welke kwesties Engeland betrokken, en de winnende tegenpartij is geweest.

De Indische Post.

Op de volgende bijdragen in het Nr. van 28 April zij de aandacht gevestigd: Verdoovende middelen. II. Bestanddeelen en herkomst van het opium, door M. Duyster. — Een eigenaardige import uit den oudsten Compagniestijd (n.l. van meisjes, ten einde in Indië een werkelijk Westersche volksplanting mogelijk te maken). — Rechtspraak en schuldinvordering der Toradja's. — Verminderde export van Nederland naar Nederlandsch-Indië (vervolg).

Eigen Haard.

In het Nr. van 26 Mei vraagt de hr. G. M. Nieuwenhuis weder aandacht voor het beeldhouwwerk van het Koloniaal Instituut te Amsterdam. Schreef hij in een vorig partikel over de rijke gevel-versiering, thans bespreekt hij het inwendige beeldhouwwerk, ook ditmaal verduidelijkt door eenige afbeeldingen.

Het bijblad „Aarde en haar Volken" brengt een interessant geïllustreerd opstel van B. over Madoera en de Madoereezen. Het artikel draagt het opschrift: In het land van het zout en de pisau blati.

Tropisch Nederland.

Het tweede Nr. van dit nieuwe tijdschrift opent met het vervolg der beschouwingen van Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis over de onrust in Indië en hare oorzaken; schr. bespreekt in dit verband thans de Westkust van Sumatra. — Pr. J. van Bokhoven geeft weder vacantieschetsen der fraters van Pamang in 1927, verlucht door fraaie afbeeldingen van grotten in de Padangsche Bovenlanden. — Majoor C. L. Becking draagt eene levende beschrijving bij van de groote kerapanfeesten (stierenwedrennen) te Bangkalan op Madoera (eveneens mooi geïllustreerd). — Ten slotte bijzonderheden over het s.s. Nieuw-Holland van de Kon. Paketvaart Mij., verteld door den hr. H. F. Wagenaar Reisiger.

Van leven en werken in Indië.

Bij Visser en Co. te Weltevreden is verschenen: Van leven en werken in Indië, door L. H. C. Horsting, adjuncthoofd Triangulatiebrigade.

Een nieuwe bundel schetsen, waarin de hr. Horsting zijn wederwaardigheden en indrukken weergeeft, opgedaan gedurende verkenningstochten voor de triangulatie in verschillende deelen van den uitgestrekten Indischen Archipel. Evenals met den vorigen bundel: „Pawiro. Zwerftochten door Indië" het geval is geweest, zullen de nieuwe schetsen met genoegen worden gelezen. Op eenvoudige wijze vertelt schr. van Insulinde's natuur en menschen; de lezer komt onder de bekoring en legt het boek weg met het gevoel dat hij vertrouwelijk heeft zitten praten met een eerlijk, vooral ook van den Inlander trouwhartig vriend, die veel interessants te vertellen had.

De rijke illustratie naar oorspronkelijke foto's verhoogt bovendien de aantrekkelijkheid van het boek.

De communistische beweging in Indië.

Dezer dagen zal bij de firma Mart. Nijhoff te 's-Gravenhage verschijnen: De communistische beweging in Nederlandsch-Indië door J. Th. Petrus Blumberger, oud-Indisch hoofdambtenaar. (Uitgave van den Nationalen Bond tegen Revolutie).

Schrijver van het werk, die sedert jaren een studie van dit onderwerp heeft gemaakt, beoogt een samenhangend en beredeneerd overzicht te geven van de communistische beweging in Nederlandsch-Indië, haar ontstaan, hare ontwikkeling en de bestrijding van hare excessen door de Indische Regeering. Het bevat veel gegevens, welke fragmentarisch in verschillende publicaties van de laatste tien jaren voorkomen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 43 (21 April '28). Australische brieven. Van een planter en zijn koelies door W. A. Schrauwen. — Wenken voor het meer loonend maken der rubbercultuur (vervolg). — Werkwijze voor het isoleeren van koffie-aroma uit gebrande koffie. — Klein-landbouw in Indië en in Australië, door W. A. Schrauwen.

De Indische Mercuur.

No. 22 (30 Mei). De bedrijfseconomische en administratieve contrôle van Indische cultuurondernemingen, door J. J. M. H. Nijst. — L'Islam et l'Asie devant l'Impérialisme, par E. Jung; besproken door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje. — De groote cultures ter Sumatra's Oostkust. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een literatuur-opgaaf over aetherische oliën — boschwezen — gommen en harsen — looistoffen — geneesmiddelen — specerijen — voedingsmiddelen — vruchten en groenten.

Locale Belangen.

Uit den inhoud van afl. 8 (16 April). Evenredige vertegenwoordiging? door J. Z. van Dijck. — Bezwaren tegen het bestaande kiesstelsel voor de Gemeenteraden, door Luteijn. — Negorijraden. Voorloopers van gemeenteraden, door G. Jansen. — Afschrijving op zaken, die de gemeenten van het gouvernement in beheer hebben ontvangen, door H. F. Schouten. — Volksraad. — Decentraliana, enz.

Missie en Zending.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Mei '28. De Missie op Java. Het werk der Vrouwen van Nazareth. — De Missie op Ned. Nieuw-Guinea. Een zilveren jubileum, door E. Cappers.

De Macedoniër. Mei '28. Veertienhonderd Katholieke Christenen op Soembawa, door D. K. Wielenga.

St. Claverbond. Juni '28. Eerste steenlegging van een H. Hart-monument op Java, door L. van Ryckevorsel (met ill.). — Onze huishoudcursus in de Mariaschool (te Ambarawa), door J. Schots (met ill.). — Raden Adjeng Kartini (vervolg), door G. Vriens.

De Opwekker. Maart-April '28. De onderwijswenschen der Chineezen, door C. Leertouwer. — De geschiedenis en het wezen van het Mahayana-Boeddhisme in het licht der Zendingsstudie. — De Inlandsche beweging en de rust in Indië, door J. E. v. H.

Annalen Missiehuis Tilburg. Juni '28. De nieuwe Missie op den Banggaai-Archipel, door Mgr. W. Panis (met ill.).

* * *

Naar de grot van Njai Loro-Kidoel, met teekeningen van Menno. (De Kampioen, 25 Mei '28).

Verslag der werkzaamheden van de vereeniging „Pro Juventute" te Medan over het jaar 1927. (Medan, Varekamp en Co.).

Report of Governor Balthasar Bort on Malacca 1678. Translated [from a Dutch manuscript] by M. J. Bremner. With an Introduction and Notes, by C. O. Blagden. (Journal of the Malayan Branch Royol Asiatic Society. Vol. V, part 1, Aug. '27).

Een zeer belangrijk rapport van 232 blz. druks, uit den tijd toen Malakka nog in Nederlandsch bezit was; het H.S. behoort tot de zgn. Mackenzie-collection in de bibliotheek van het India Office te Londen.

De financieele perspectieven van Nederlandsch-Indië, door B. J. F. Steinmetz (vervolg). (Econ.-Statistische Berichten, 30 Mei '28).

Iets over het cosmopolitische element van de Surinaamsche taal, door Chauvinist. (De Periskoop. Alg. Weekbl. v. Suriname, 14 en 21 April '28). — De Caraïbische taal, door A. P. Penard (vervolg). (Id. 5 Mei '28).

Curaçao en onderhoorige eilanden 1816—1828, door Mr. B. de Gaay Fortman. Met portretten en platen. (Overdrukken „West-Indische Gids". IX, 1927-28).

Dipo Negoro's sterfdag (8 Febr. 1855), door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger, 1 Juni '28).

Suriname.

In „*De West*" van 24 April onder het hoofd „*Een gewaagd voorstel*", een ernstige bestrijding van het plan om Nederlandsche landbouwers naar Suriname te doen emigreeren. Het artikel is van de hand van den heer F. P. Schuitemaker, arts, die vele jaren de geneeskundige praktijk te Paramaribo heeft uitgeoefend. Het plan wordt zoowel op medische als op economische gronden bestreden.

De heer Schuitemaker eindigt zijn betoog aldus: „Wil men toch het plan doorzetten, dan eerst een behoorlijk onderzoek, met een eindbeslissing door ter zake kundigen. Ik zou willen voorstellen een commissie te benoemen uit Holland, bestaande uit een tropenspecialist (liefst prof. Flu, die Suriname, Holland en ook Indië kent), met Dr. Lens, de heeren Pyttersen en Drost, een boer uit het grootbedrijf en een boerenarbeider, aan wie in Suriname waren toe te voegen een of twee doktoren, die het klimaat goed kennen, met een Hollandsch planter, een Hollandsch boeren-kolonist en een Surinaamschen kleinen landbouwer. Laten die in Suriname uitmaken, of de Hollandsche boerenkolonisatie kans van slagen heeft of niet."

* * *

In hetzelfde nummer van „*De West*" de onthulling van een gedenksteen ter nagedachtenis van kapitein Weyne, die den weg van Albina (aan de Marowijne) naar Moengotapoe (aan de Coermotibo) heeft aangelegd. Een detachement militairen en een dertigtal genoodigden waren aanwezig.

De districtscommissaris, de heer van Hekke, hield een toespraak, waarna de militairen een salvo losten en het kleed, waarmede de steen bedekt was, werd weggetrokken. Namens de militaire troepenmacht werd een krans gedeponeerd, terwijl de belangstelling van Albina's bewoners bleek uit een keur van bloemstukken en uit de verschillende gehouden toespraken.

Onder de sprekers, die den heer Weyne herdachten, was ook de militaire commandant van St. Laurent, die voor de plechtigheid overgekomen was. Verder voerden het woord de R.K. geestelijke van Albina, een burger van Albina en ten slotte een Boschneger-kapitein. De laatste spreker was niet de minste. Hij roerde de aanwezigen door zijn hartelijke woorden ter nagedachtenis van den heer Weyne, terwijl ook mevrouw Weyne werd herdacht.

De indruk, dien de eenvoudige plechtigheid achterliet, was dat er in Albina nog velen het echtpaar Weyne in liefde gedenken.

* * *

In hetzelfde nummer nog dit bericht:

„*Houtverscheping.* Gisteren is hier binnengekomen de viermastschoener „Eurasia", afkomstig van Letland, ter afhaling van een lading Mora en Manbarklak aan de Coppename. Dit hout, afkomstig van de terreinen van de West-Indische Houthandel, is bestemd voor Holland.

De reis van Antwerpen naar Paramaribo werd afgelegd in 26 dagen."

* * *

Over de katoenonderneming in Nickerie schrijft „*De West*" van 27 April:

De toestand van de Surinaamsche Katoen Landbouw en Handel Maatschappij in Nickerie schijnt thans vrijwel kritiek te zijn. Deze Amerikaansche onderneming heeft een kapitaal van drie honderd duizend dollars uitgegeven, om de cultuur van Sea Island katoen op groote schaal in Suriname ter hand te nemen. De eerste proefaanplantingen leverden een product van superieure kwaliteit, die het bewijs gaven dat de Surinaamsche bodem goede Sea Island kan voortbrengen. Daarna werd jaren achtereen tegenslag van verschillenden aard ondervonden; ongunstige seizoenen, aanvallen van rupsen en cottonstainers, enz. Ook werd langzamerhand duidelijk, dat de leiding niet in goede handen berustte. Men kan dan ook gerust zeggen, dat een aanzienlijk deel van het verbruikte kapitaal te beschouwen is als leergeld om ervaring op te doen in tropische cultures.

Zooals het meer gaat, wanneer de zaken niet vlotten, ontstond oneenigheid onder de aandeelhouders. Op het oogenblik, dat men moest samenwerken om nieuw werkkapitaal te verschaffen, was die samenwerking verre te zoeken. Het gouvernement bleek echter bereid om garant te blijven voor een voorschot door de Surinaamsche Bank te verschaffen, (op onderpand van de beziftingen der Maatschappij) in afwachting van een reorganisatie der onderneming. Die reorganisatie is nog niet tot stand gekomen. Het voorschot is voor een goed deel verbruikt en of een tweede voorschot zal worden verleend is twijfelachtig, ook omdat zich inmiddels een nieuwe complicatie heeft voorgedaan.

In het begin van April hebben voor gezamenlijke rekening van het gouvernement en de maatschappij twee deskundigen Nickerie bezocht, om van advies te dienen. Deze deskundigen zijn de heeren W. Allen en Maynard, van het Imperial College of Tropical Agriculture in Trinidad. De eerste is entomoloog, de tweede is specialiteit in de cultuur.

Het rapport dezer deskundigen is nog niet ontvangen. Uit een voorloopige mededeeling blijkt echter, dat zij niet onverdeeld gunstig denken omtrent een voortzetting van de katoencultuur op Margarethenburg. De keuze van deze plaats wordt, ook uit een oogpunt van afwateringsbezwaren, minder gelukkig geacht. De cultuur als zoodanig in Nickerie veroordeelen de heeren niet. Zij achten de hooger gelegen gronden in Nickerie, en wel speciaal die aan den rechteroever van de Nickerie, gunstig voor de cultuur van Sea Island katoen. Dit is ook steeds de meening geweest van prof. Stahel, die destijds den raad gaf om deze cultuur zoo dicht mogelijk bij de kust uit te oefenen.

Dat Sea Island katoen in Nickerie verbouwd kan worden, is ook de meening van den onlangs afgetreden districts-commissaris, den heer J. Boonacker, zelf landbouwkundige. Hij die de misère op Margarethenburg de drie laatste jaren van nabij gevolgd heeft, verklaarde nog onlangs, dat naar zijne overtuiging Nickerie behoort tot de weinige streken ter aarde, geschikt voor deze cultuur.

Intusschen volgt uit het rapport der beide Engelsche deskundigen, dat een voortzetting der onderneming in Nickerie, een verplaatsing zou medebrengen. Dit vereischt aanzienlijk kapitaal en het is zeer de vraag, of men, na alle wederwaardigheden, alsnog bereid zal zijn dit te wagen.

* * *

De commissie, samengesteld om te onderzoeken o.m. hoe van Overheidswege maatregelen zijn te treffen ter verbetering van de volkshuisvesting te Paramaribo, is begonnen met zich door het bezoeken van erven, op de hoogte te stellen van den bestaanden toestand.

* * *

Daartoe uitgenoodigd door den heer W. Siewertsz van Reesema, Hoofdadministrateur m. v. van de Amsterdam Rubber Mij., hebben wij Dinsdag namiddag 29 Mei in hotel Wittebrug de door den heer Willy Mullens opgenomen film van de rubberonderneming zien afdraaien. Waarom wij hier daarvan melding maken?

Tot dusver heeft de welvarende zuster in de Oost weinig belangstelling getoond voor de arme zuster in de West. Terwijl wij van de prachtige film genoten, kwam de gedachte in ons op: zou de Maatschappij de film niet in Paramaribo kunnen laten afdraaien, om de planters daar een denkbeeld te geven van wat een groot landbouwbedrijf beteekent. Vooral de zorgvuldige behandeling van de boomen, gezonde en zieke, zou voor de planters een nuttige les zijn.

* * *

De minister van Koloniën maakt bekend, dat, blijkens een op 30 Mei j.l. bij zijn departement ontvangen draadbericht, de nieuwbenoemde gouverneur van Suriname, de heer dr. A. A. L. Rutgers, het bestuur over dat gewest heeft aanvaard.

Curaçao.

Een mooi plan.

De *Amigoe di Curaçao* van 21 April 1928 maakt een rondschrijven openbaar, dat eenige maanden geleden gezonden is aan „belangstellenden in Nederlandsch West-Indië". Wij ontleenen daaraan het volgende, dat de bedoeling der onderteekenaars in het kort weergeeft:

„Reeds geruimen tijd heeft het ons bezig gehouden, dat velen, die Curaçao en Suriname uit eigen aanschouwing kennen, die er werkzaam mochten zijn, zich verrijkten met kennis van land en volk, niet in de gelegenheid zijn die kennis vruchtbaar te maken, en te blijven werken ten nutte van het land, dat zij eens dienden, terwijl het juist zoo nuttig en noodig is, dat de toch altijd nog betrekkelijk weinigen, die tot oordeelen bevoegd zijn — de een meer, de ander minder — in woord en geschrift voorlichting geven over onze gebiedsdeelen in West-Indië, die hier nog al te zeer onbekend zijn...

...Wij zouden alle belangstellenden in West-Indië bijeen willen brengen, in deskundigen kring de belangrijke vraagstukken (wij denken aan de jaarlijksche begrootingen, aan de aanstaande herziening der W. I. regeeringsreglementen) bespreken, zoo noodig buiten dien kring over die vraagstukken deskundige kennis verspreiden, kortom in het belang van Curaçao en Suriname doen, wat mogelijk is."

Met waardeering wordt vermeld, wat bestaande vereenigingen en organen doen als *Oost en West* met *het Koloniaal Weekblad* en betoogd, dat niet een nieuwe vereeniging moet worden opgericht, daar het beoogde doel geheel ligt in de lijn van het *Indisch Genootschap*, waarin men zich wellicht als een groep West-Indië zou kunnen organiseeren.

De brief is onderteekend door eenige Curaçaoënaars en Surinamers en andere Nederlanders, die korter of langer tijd in ons West-Indië vertoefden, onder welke de oud-gouverneurs Helfrich en Idenburg.

Ook ons was dit plan ter oore gekomen, maar wij hebben ervan voorloopig gezwegen, omdat wij meenden aldus in den geest der voorstellers te handelen. Wij doelden op dit voornemen, toen wij in ons blad van 5 April l.l. melding maakten van wat „anderen" wel zouden doen naast de W. I. Kamer, die de handelsbeteekenis van N. W. I. naar voren wil brengen. Intusschen is er nu wellicht geen reden meer om langer geheimzinnigheid te betrachten. Wij vernemen, dat de oproeping bij velen instemming heeft gevonden en het plan welhaast tot uitvoering zal komen, zooals het is uiteengezet.

Hof van Justitie.

Bestemd is om te worden benoemd tot waarnemend lid van het hof van justitie Mr. W. M. A. W. Weitjens, advocaat te Helmond.

Van den Brandhof-brug.

In de 31 Mei l.l. gehouden jaarlijksche algemeene vergadering van aandeelhouders is verslag uitgebracht over 1927 en werden de balans en de winst- en verliesrekening goedgekeurd. Er werd besloten geen dividend uit te keeren.

De aftredende commissaris, de heer J. H. Lugt, werd met algemeene stemmen als zoodanig herkozen.

Volgens het jaarverslag waren de resultaten over het afgeloopen jaar evenals de laatste jaren door den vooruitgang van het eiland Curaçao zeer bevredigend. De inkomsten bedroegen *f* 13.402, de exploitatiekosten *f* 5057.

Uit de winst- en verliesrekening blijkt, dat er een voordeelig saldo at *f* 5846 overblijft. Hiervan wordt *f* 4325 gereserveerd.

Het voorstel om geen dividend uit te keeren wordt gemotiveerd door de moeilijkheden, die er tusschen het gouvernement van Curaçao en de Maatschappij zijn ontstaan en waardoor de exploitatie van de brug in het vervolg onmogelijk zal worden.

De Mij. wil daarom kapitaalkrachtig zijn bij de te verwachten liquidatie, om zoo noodig hare rechten tegenover het gouvernement van Curaçao te kunnen handhaven. *(A. H.)*

Curaçaosche Handelmaatschappij.

Aan het jaarverslag over 1927 ontleenen wij:

De zaken, zoowel van het hoofdkantoor als van onze vestigingen te Curaçao, Paramaribo en Venezuela, wierpen over het algemeen gunstige re-sultaten af.

De productenhandel had het verre van gemakkelijk. Buitengewone fluctuaties in de prijzen va[n] sommige artikelen, met name cacao en katoen brachten enkele contractanten in moeilijkheden waardoor de netto resultaten der betreffende filia-len ongunstig werden beïnvloed.

In Barranquilla bleven de omstandigheden voo[r] onze afdeeling niet gunstig. Moesten wij in ons vo-rig jaarverslag de mededeeling doen, dat tengevolge van maandenlange onderbreking van den af-zet door den lagen waterstand der Magdalenarivie[r] belangrijke afschrijvingen op goederen noodig wa-ren, thans moeten wij daaraan toevoegen, dat wi[j] na rijp beraad besloten onze eigen manufacturen-importen aldaar niet voor te zetten. De met he[t] oog hierop noodige afschrijvingen hebben wij te[n] laste der Winst- en Verliesrekening gebracht.

Van het saldo der Exploitatie-rekening blijft n[a] afschrijving van *f* 25.966.97 op Gebouwen en Kantoormeubilair *f* 552.401.92 beschikbaar en indien Uwe vergadering zich met onze voorstellen zal kunnen vereenigen, zijn wij in staat daaruit 8 % dividend uit te keeren.

In het loopende boekjaar blijven de zaken zic[h] bevredigend ontwikkelen.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Het geslacht De Veer.

I.

Hoofdzakelijk aan Vorsterman van Oyen zijn d[e] volgende gegevens ontleend:

Johannes de Veer, die van 1782 tot 1789 gouverneur van Curaçao was, werd 19 Mrt. 1738 te Amsterdam geboren en overleed daar 26 Dec. 1796. H[ij] huwde 25 Dec. 1763 te Curaçao met Gijsbertha Vos † aldaar 5 Mei 1781, en 4 maanden na haar doo[d] met Jannetje Martha Ellis, geboortig van de S[t.] Eustatius, † op Curaçao 8 Sept. 1802. Van de kinderen uit zijn eerste huwelijk is te vermelden: Geertruida, geb. 1769, die op Curaçao huwde met Theodorus Jutting, Henriette Johanna, geb. 1777, die i[n] 1800 op Curaçao huwde met Martin Laurens Elli[s] en vooral

Abraham de Veer, geb. Curaçao 1767—183[8] wiens levensloop wij gaven in het *K. W.* van 1[.] Nov. 1927. Op Curaçao was hij in 1787 gehuwd met Dorothea Elisabeth van Uytrecht, † 1793, e[n] in 1797 met Aletta Schotborgh (1779—1829). U[it] zijn eerste huwelijk had hij 4, uit het tweede 8 kinderen. Behalve 4 nader te vermelden zoons noemen wij Gijsbertha Jannetje Martha de Veer (178[.] —1846), die in 1804 gehuwd was met den bekende[n] zeeofficier Jhr. Jan Evert Lewe van Aduard (177[.] —1832), die in 1816 met de „Prins van Oranje" op Curaçao kwam en gouverneur, garnizoen e[n] ambtenaren bracht voor de overneming van he[t] eiland van de Engelschen, en in 1832 als schout bij nacht a. b. Zr. Ms. „Euridyce" op de Schelde sneuvelde; in de tweede plaats Gerard de Vee[r] (1799—1830 † te Suriname), gehuwd met Sara Petronella Jutting (1797—1831), dochter van bovengenoemde Theodorus Jutting en Geertruida d[e] Veer; in de derde plaats Constantina de Veer (180[.] —1874), die in 1819 gehuwd was met den gouvernementssecretaris van Suriname Jan Gerard Ri[n]geling († 1846), wiens herhaalde klachten naar Holland over wantoestanden in de kolonie, als onder-deel van diens opdracht, door den commissaris-generaal Van den Bosch in 1828 onderzocht werden. Het huwelijk met de dochter van den gouverneur was in 1827 door echtscheiding ontbonden. In d[e] vierde plaats Sara Geertruida de Veer, geboren o[p] St. Eustatius 29 Juli 1818, gehuwd in Suriname met ds. Cornelis Conradi (1807—1876).

De zoons (nog niet genoemd) waren:

Johannes (1788—1872), Casper Lodewijk va[n] Uytrecht (1790—1846), Abraham (1793—1863) e[n] George Severijn (geb. 1806).

Over elk dezer nog eenige bizonderheden.

Uit den Verren Vreemde.

De Zuid-Afrikaansche vlag..

Zuid-Afrika heeft een eigen vlag. Den 31en M[ei] is het hijschen van de nieuwe vlag niet alleen [in] Z.-A., doch ook op het Z.-A. Huis in Londen to[t] een indrukwekkende plechtigheid gemaakt.

In Kaapstad werd de Unievlag naast de Britsche Union Jack op de parlementsgebouwen geheschen door den gouverneur-generaal de graaf va[n] Athlone. Na hem spraken daar de premier, generaal Hertzog, de leider der oppositie in het Parlement, generaal Smuts en een aantal notabelen.

De plechtigheid vond in alle groote en klein[e] daarvoor aangewezen plaatsen te gelijk plaats. [In] de vier hoofdsteden waaien de twee vlaggen naast elkander, overal elders is alleen de nieuwe vla[g] geheschen. Waar de gelegenheid hiertoe bestond namen vooraanstaande figuren van Boeren- en va[n]

Engelsche afkomst aan de ceremonie deel.

Wat de hoofdtoon hierbij is geweest kan men het best lezen in het hoofdartikel, dat het Maandblad Zuid-Afrika in een speciaal nummer gaf, en waaraan 't volgende is ontleend:

„31 Mei 1928. De van Riebeek-vlag, de oude Statenvlag, wordt heden op feestelijke wijze als vlag van de Unie van Zuid-Afrika ontplooid! Het oranje, blanje, bleu wappert voortaan over de vlakten, de dorpen en steden van geheel Zuid-Afrika: symbool van eigen onafhankelijk volksbestaan, en van een verleden van arbeid en strijd....

Het is voor de Unie van Zuid-Afrika een belangrijke en een merkwaardige dag.

Hij roept in onze herinnering terug den 31en Mei 1902. Toen werd de vrede van Vereeniging gesloten; de vlaggen van Transvaal en den Vrijstaat werden neergehaald, en oud-president Reitz schreef zijn „Afscheid aan de vierkleur". Berusting was het hoogste, waartoe de Hollandsche Afrikaners konden komen; berusting in hun harde lot, zonder gegronde hoop op schooner toekomst.

Hij doet ons ook denken aan den 31en Mei 1910. Toen proclameerde de eerste gouverneur-generaal, Lord Gladstone, op plechtige wijze de Unie van de vier provincies, en werd gen. Botha tot het eersteministerschap geroepen. De hoop was herboren. Er werd toekomst gezien. De uiterlijke eenheid van de in wezen onderscheiden provincies moest echter nog tot een werkelijke eenheid worden.

En nu — 31 Mei 1928 — bestaat er een onafhankelijke Unie van Zuid-Afrika, lid van den Britschen Statenbond, met eigen burgerschap en eigen vlag.

Het is wel een merkwaardige ontwikkeling, waartoe Zuid-Afrika in een menschenleeftijd gekomen is. Wie had dit in 1902 kunnen denken?"

Zooals men weet is er heel wat te doen geweest alvorens men het over deze vlag eens is geworden. Eerst de vraag of Z.-A. een eigen vlag zou mogen hebben, aan welke een andere, een hoogere beteekenis zou mogen worden gegeven dan b.v. aan een provincie- of een stadsvlag. Nadat dit in beginsel tot een bevestiging was uitgevochten, werd nog feller gestreden om de kwestie, of de vlag dan in de plaats van de Union Jack zou komen, dan wel als een gelijkwaardige daarnaast.

In hoever vereend, in hoever gescheiden, 't staat nog niet zóó duidelijk en ondubbelzinnig vast dat de goede verstandhouding buiten kijf gesteld is, maar momenteel is deze voorbeeldig, en hiermede is al iets goeds, ja veel goeds bereikt.

In het Z.-A.-Huis, Trafalgar Square te Londen, verrichtte prins Arthur of Connaught de hijschplechtigheid. Deze en de hooge-commissaris van Z.-A. Smit hielden een rede, vervolgens sprak de Bisschop van St. Albans een gebed uit, waarna de Nederlandsche predikant ds. Baart de la Faille dit ook in het Nederlandsch deed.

De vlag is eigenlijk een combinatie van vlaggen. De groote vlag voert de oude oranje, blange, bleu. In de witte baan daarvan vormt een vierkant weer een kleine vlag, maar deze bestaat op haar beurt weer uit drie vlaggetjes: een Union Jack, de oude vlag van den Oranje Vrijstaat en de oude vlag van Transvaal.

Zoo heeft men met alle zinnen rekening willen houden.

Intusschen is toch gebleken, dat men ook in deze niet iedereen heeft weten te bevredigen. Door de berichten over de plechtigheden en de gehouden redevoeringen heen loopt de mededeeling van relletjes door een talrijke menigte van inboorlingen, die door de straten trokken met borden waarop: „Weg met de slavernij. Afrikanen ontwaakt", en dergelijke ontboezemingen. Kaffers trokken de nationale vlag van auto's en juichten demonstratief de Britsche vlag toe. 't Kwam tot botsingen met de politie, zoodat de gummistok herhaaldelijk in werking moest komen.

Eindigen wij, tot goed besluit van de meldingen over dezen voor Z.-A. merkwaardigen dag, met het bericht, dat de minister van Justitie besloot de straffen van gevangenen, die voor korten tijd veroordeeld waren, met twee maanden te verminderen, waardoor velen *dadelijk* vrij waren. In Kaapstad bedroeg dit aantal meer dan 300, in Johannesburg zelfs 575.

Ook voor de andere samenstellende deelen van het Britsche wereldrijk heeft deze vlagge-gebeurtenis groote beteekenis.

Het Belgische Koningspaar naar Kongo.

5 Juni zijn Koning Albert en Koningin Elisabeth uit Antwerpen naar Kongo vertrokken. De reis daarheen geschiedt per S.S. „Albertville".

Den 1en Juli zullen zij tegenwoordig zijn bij de onthulling van het standbeeld voor Léopold II te Léopoldville; de koning en de gouverneur-generaal Tilkens zullen bij die gelegenheid 't woord voeren. Deze laatste, benevens de vice-gouverneur Engels, zullen de souvereinen op hun verderen tocht vergezellen.

Op de reis zal den 10en Juli het banket worden bijgewoond te Elisabethville, ter inwijding van de nieuwe spoorlijn. De mijninstellingen in Katanga worden bezocht. Over Bukama, Albertville, Stanleyville wordt naar Leopoldville teruggekeerd. Den 13en Augustus gaat het hooge gezelschap te Matadi aan boord van de Thysville, voor de terugreis naar België. De mogelijkheid wordt opgeworpen, dat de Koning de terugreis echter per vliegmachine zal maken.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering op *Zaterdag 23 Juni 1928*, op het terrein van de I. T. A. te Arnhem (12 u. n.m.).

Punten van behandeling:

1. Opening.
2. Notulen (zie K. W. van 30 Juni 1927, No. 26).
3. Jaarverslag, rekening en verantwoording 1927 met rapport Verificatie-Commissie en Begrooting 1928 (zie K. W. van 1 Maart en 19 April 1928, Nos. 9 en 16).
4. Benoeming van de Verificatie-Commissie der jaarrekening 1928.
5. Voorziening Vacature H.B. Aan de beurt van aftreden zijn de H.H. F. van Peski (herbenoeming aanvaard), C. G. van de Wall Bake (Amsterdam) en Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam). Voor de beide laatste H.H. zijn de volgende dubbeltallen opgemaakt: 1. M. Garschagen—W. Rehbock en 2. Mr. J. G. Huyser—J. D. M. van Reyn Snoeck.
6. Mededeelingen van het Dag. Bestuur.
7. Bepalen der plaats voor de volgende Algemeene Vergadering.
8. Rondvraag en sluiting.

VAN DER BRUGH.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

Mr. J. van Nus, Rechterlijk ambtenaar; 1e Lombardstraat 72, Rotterdam.

Mr. F. T. Keuzenkamp, Rechterlijk ambtenaar; Irisstraat 8, 's-Gravenhage.

Mej. A. Pabbruwee, Verpleegster 1e kl. b.h. Krankzinnigenwezen; Agnietenstraat 2, Utrecht.

Mej. M. G. Koetsenruijter, Rechterlijk ambtenaar; Koningshoeve 52, Tilburg.

Mej. A. M. C. den Besten, Verpleegster 1e kl. b. d. D. V. C.; Coolsingel 117, Rotterdam.

Mr. A. Dirkzwager, Rechterlijk ambtenaar, Schaepmanlaan 10, Amersfoort.

Mej. W. Bokma, Leerares M.O., Willemskade 39b, Leeuwarden.

Mej. L. Olsen, Verpleegster 1e kl. b. h. Krankz. wezen; Verpleegster Prov. Ziekenhuis, Santpoort.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR SURINAME:

Mej. A. L. Baumgartner, Beroep hier te lande: Leerling-Verpleegster; Betrekking waarvoor uitgezonden: Hoofd van de Afdeeling Huishouding in het Militair Hospitaal te Paramaribo; Linnaeusstraat 7 (II) Amsterdam.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR CURAÇAO:

Mr. W. M. A. Weitjens, waarnemend Lid van het Hof van Justitie in Curaçao; Veestraat 3, Helmond.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. Pot, Onderwijzer 1e kl. b.h. O. E. L. O.; Van Weede van Dijkveldstraat 41, 's-Gravenhage.

C. O. Marlissa, Adj.-magazijnmeester b. d. S. S. en Tr.; Columbusstraat 24, 's-Gravenhage.

O. Coeper, Commissaris van Politie 1e kl. te Palembang; Cleve (Deutschland), Nassauerallee 14.

H. W. von Mosch, Boscharchitect 1e kl. b. h. Boschwezen; p/a. Nederlandsch-Indische Escompto Maatschappij, 's-Gravenhage.

H. Versloot, Onderwijzer der 2e kl. b. h. O.E.L.O.; Koekoeklaan 3, 's-Gravenhage.

Mr. H. E. Boissevain, Voorzitter van den Landraad te Bangil; Statenlaan 97, 's-Gravenhage.

C. B. Postiraij, Hoofdopzichter b. d. S.S. en Tramwegen; Emmastraat 29 (II), Amsterdam.

J. M. Eggink, Commissies 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst; Vorden bij Zutphen.

Mej. W. E. H. D. Walch, Gouvernementsarts 1e kl. b. d. dienst der Volksgezondheid; Nic. Witsenstraat 19, Amsterdam.

Mevr. M. L. E. Mulder—Simons, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O.; Rembrandtlaan 40, Hilversum.

J. A. Mijer, Adj.-controleur v. d. Belastingen te Bandoeng; Franklinstraat 104, 's-Gravenhage.

Mej. H. J. KRIJGSMAN, 1e commies b. h. Departement van Gouvernementsbedrijven; Wilhelminalaan 6, Haarlem.

W. Schijveschuurder, Officier van Gezondheid 2e kl.; D. Theronstraat 7, Amsterdam.

L. Th. A. Kaulbach, wd. Hoofdcommies bij de Pens. en W. en W. fondsen; Kamillestraat 7, 's-Gravenhage.

Dr. P. van der Elst, Hoofd van het Plantkundig Laboratorium van het Alg. Proefstation voor den Landbouw; Prins Hendrikstraat 26, 's-Gravenhage.

E. F. Doornbos, Controleur bij den Pandhuisdienst te Poerwodsdi; Galvanistraat 118a, 's-Gravenhage.

Ir. H. F. W. Becking, Ingenieur 1e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B. O. W.; Beeklaan 454a, 's-Gravenhage.

G. S. Brouwer, Referendaris bij het Dep. der B. O. W.; Lubeckstraat 21, 's-Gravenhage.

P. A. Kouthoofd, Tijd. wnd. techn. ambt. 3e kl. bij de P.T.T.; Voltastraat 58, 's-Gravenhage.

E. P. J. H. Vissers, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O.; Hertogsingel 84, Maastricht.

G. Ch. Eijkman, Controleur bij den dienst der Landelijke Inkomsten; Adelheidstraat 22, 's-Gravenhage.

C. L. Dominicus, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; Wilhelminastraat 62, Goes.

A. J. van der Boon, Havenmeester te Makasser; Kinderhuissingel 44, Haarlem.

H. C. Kouthoofd, 1e commies bij de S.S. en Tr.; Franklinstraat 113, 's-Gravenhage.

A. P. Romswinckel, Gezaghebber bij het B. B.; p/a den heer De Wolf, Eierlandschepolder, Texel.

Ch. R. W. Biljardt, Onderwijzer van het praktisch onderwijs bij den Ambachtsleergang te Weltevreden; Albrechtsweg 37, Hengelo (O.).

A. Bons, Beheerder der 1e kl. bij 's Lands Pandhuisdienst, Hotel du Vieux, Brussel, rue Saint Lazare.

Jhr. Mr. C. W. Feith, Sub. Officier van Justitie b. d Raad van Justitie te Medan, Javastraat 17, 's-Gravenhage.

Mej. M. van Deventer, 1e Klerk b. d. dienst der S.S. en Tr., Hanenburglaan 50, 's-Gravenhage.

J. Dingemanse, Hoofdopzichter bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openb. Werken, p.a. C. Dingemanse, Nieuwland. Middelb.

P. W. de Wit, Hoofdverpleger b. d. D.V.G., Marnixkade 84, Amsterdam.

D. Pantekoek, wnd. Techn. Ambt. 2e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Archimedesstraat 62, 's-Gravenhage.

E. Lastdrager, Opz. der 1e kl. b. d. Fabr. der Opiumregie, Archimedesstraat 62, 's-Gravenhage.

H. W. Bor, Controleur der 2e kl. b. d. P.T.T.-dienst, p.a J. N. Fey, Koudekerkscheweg, Koudekerke (Z.).

P. Reinalda, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Staringplein 14, Amsterdam.

P. J. Frenay, 1e Officier b. d. Gouv. Marine, Boîte Postale 345, Brussel.

D. K. Zon, Gouv. arts b. d. dienst der Volksgezondh. Regentesselaan 71, 's-Gravenhage.

Mej. H. W. A. Swaving, Commies b. d. Alg. Kantoordienst b. h. B.B., Frankenslag 168, 's-Gravenhage.

H. Pouwels, Techn. ambt. 2e kl. b. d. P.T.T.-dienst Poste-restante, Zandvoort.

H. Sprong, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Segbroeklaan 9, 's-Gravenhage.

P. M. Kerstens, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O. Klimoplaan 14, Eindhoven.

B. J. Nijman, Onderwijzer a. d. Opl. school voor Inl ambtenaren, tevens Kweekschool voor Inl. onderw. Molenweg 33, Laren (N.-H.).

V. H. Ponder, Hoofdinspecteur bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage

J. B. Tanka, 1e Klerk o. h. Bel.-kantoor te Salatiga, Hotel du Vieux, Saint Lazare, Brussel, rue Saint Lazare.

W. van Wessem, Ingenieur 1e kl. b. d. Waterstaat en 's Lands B.O.W., p.a. R. Jaling, Hyacinthenlaan 21. te Hilversum.

M. H. Pille, Leeraar b. d. H.B.S. te Bandoeng, Ant Duyckstraat 110, 's-Gravenhage.

J. F. L. Schneider, Boekhouder-kassier bij het Vendukantoor 1e kl. te Medan, p.a. Mr. H. Pouw, Van Eeghenstraat 89, Amsterdam.

J. A. J. Jansen, Vice-president Raad v. Justitie Soerabaya; v. Boetzelaerlaan hoek Boreelstraat, 's-Gravenhage.

P. P. Inklaar, Hoofdingenieur bij het Veiligheidstoezicht; Laan van Meerdervoort 328*a*, 's-Gravenhage.

A. P. F. Retèl, Opzichter 1e kl. bij de S.S. en Tr.; Jan Blankenstraat 6, 's-Gravenhage.

H. W. Meindersma, Houtvester bij het Boschwezen; Brink 7, Deventer.

A. J. Loke, Commissaris van Politie der 1e kl.; Kastanjestraat 25, 's-Gravenhage.

D. Vels, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O.; Ant. Duyckstraat 77, 's-Gravenhage.

H. v. d. Bergh, Werkmeester bij de S.S. en Tr.; Theophile de Boekweg 10*a*, Renkum.

A. B. Pietersen, Directeur 1e kl. bij het Gevangeniswezen; Weverslaan 3, Voorburg.

G. J. Spruijt, Archivaris bij den P.T.T.-dienst; Van Galenstraat 8, 's-Gravenhage.

Mevr. Ch. A. J. Hoek, geb. Meulenhoff, Onderwijzeres der 2e kl. bij het O.E.L.O.; p/a. Familie H. Begemann, „De Zwaluw", Eliecom.

E. R. Wolff, Referendaris 1e kl. bij het Dep. van Gouv.-bedr.; Lubeckstraat 57, 's-Gravenhage.

A. van Benthem, Ondermagazijnmeester 1e kl. Alg. Pakhuizen; 1ste Daalschedijk 234bis, Utrecht.

A. A. Frijd, Boscharchitect 1e kl. bij het Boschwezen; Franebjerg-Samsö, Denemarken.

J. B. de Wilde, Ambtenaar voor Chineesche Zaken; Huidekoperstraat 21, Amsterdam.

L. A. Braasem, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O.; Copernicusstraat 63, 's-Gravenhage.

N. Messchaert Snellen, Adsp.-ambtenaar 2e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen; Oosteinde 37, Voorburg.

Mevr. E. S. Lopulisa, geb. Noija, 1e Klerke bij de S.S en Tr.; Daguerrestraat 56, 's-Gravenhage.

J. G. Lopulisa, Techn. ambt. 4e kl. bij den P.T.T.-dienst; Daguerrestraat 56, 's-Gravenhage.

J. H. Echter, Commies bij de S.S. en Tr.; Hotel Astoria, 's-Gravenhage.

J. Visser, Inspecteur bij de Centrale Kas; Aert v. d. Goesstraat 38, 's-Gravenhage.

J. Everts, Inspecteur bij den dienst der Zoutregie; Wilhelminalaan 28, Rijswijk (Z.-H.).

Th. Mahler, Burgerl. ambt. bij den Topogr. dienst; Statenlaan 2, 's-Gravenhage.

F. J. Appelman, Opperhoutvester bij het Boschwezen; Vogelkersstraat 48, 's-Gravenhage.

L. Ch. H. Wagenaar, Gedipl. techn. ambt. 1e kl. bij de Opiumfabr.; Suezkade 98, 's-Gravenhage.

SURINAAMSCH AMBTENAAR MET VERLOF:

E. A. Lochüschen, Commies ter Gouvernements-Secretarie te Paramaribo; Reinkenstraat 43, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 30 Mei tot 6 Juni.

Nieuwe Leden: Geïntroduceerd door:

- L. Pyttersen, Groningen, Kraneweg 35. f 5.— ; E. K. J. de Sitter, Agent Geldersche Credietvereeniging, Groningen, Vischmarkt 39a. f 5.—. ; Dr. J. H. A. T. Tresling, Oogarts, Groningen, Hofstraat 16. f 5.—. — Voorzitter afdeeling Groningen.
- De Twentsche Stoom-Kapokfabriek Nijhuis & Co. te Almelo. f 5.— (behoort tot afd. Twente). ; Waterleidingmaatschappij „Ajer-Beresih" te Amsterdam, Heerengracht 570. f 5.—. ; Ir. G. C. M. Smits, Directeur Waterl. Mij. „Ajer-Beresih", Amsterdam, Heerengracht 570. f 5.—. ; N.V. Assurantiekantoor „Holland-Indië" te Amsterdam, Singel 202—208. f 5.—. — Eigen aanmelding.
- L. C. G. Douwes Dekker, Apotheker, Apeldoorn, Kerklaan 53. f 5.—. ; J. H. Ruskamp, Directeur v. h. Bijkantoor v. d. Amsterdamsche Bank, Apeldoorn, Van Rhenenslaan 1. f 5.—. — den heer H. Stigter te Apeldoorn.
- Mevrouw F. Graichen, Deventer, Nieuwe Markt 49. f 5.— — Eigen aanmelding.
- D. den Baars, Oud-Hoofdonderwijzes O.-I., Wassenaar, Molenplein 10. f 5.— — den heer J. J. Ebens te Wassenaar.
- J. A. Saurel, Oud-Kapitein N.-I. L., Den Haag, Thomas Schwenckestraat 5. f 5.— — Secretaris Afd. Den Haag.
- Th. van Voorthuysen, Gecommiteerde voor Indische Zaken aan het Departement van Koloniën te Den Haag. f 5.— — den heer F. van Peski te Den Haag.
- J. G. Tjassens Keiser, Administrateur s.f. „Remboen", Keboemen. f 12.—. ; Ir. Th. M. B. v. Marle, Hoofd N.-I. S. te Semarang. f 12.—. — Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in Oost-Indië
- P. Rikkers, Kolonel M. G. D. te Magelang. f 5.— — den heer A. A. Th. Fortgens te Bandoeng.
- W. E. Hompe, O.-I. Ambtenaar m. v., Nijmegen, Van Slichtenhorststraat 36. f 5.— — Eigen aanmelding.
- H. J. Levert, Den Haag, Paramaribostraat 3. f 5.— — den heer C. J. Feith te Den Haag.
- H. G. Senf, Den Haag, Benoordenhoutscheweg 86 — den heer J. M. Baretta te Den Haag.
- Mevrouw J. A. van Emden, Administratrice Dep. v. Justitie N.-I., Den Haag, Gr. Hertoginnelaan 166. f 5.— — Secretaris afd. Den Haag.

Rectificatie: Mr. M. Koppius, Advocaat en Procureur, Groningen, Ubbo Emmiussingel.

Nieuwe Begunstigers:

- Mevrouw de Weduwe van Swighem, Nijmegen, Van Oldenbarneveldstraat 63. ; Ongevallen-Verzekering Maatschappij „Fatum", Den Haag, Groenhovenstraat 2. — Eigen aanmelding.

Afschrijven:

J. G. L. Houthuysen, oud-Notaris, Den Haag, van Weede van Dijkveldstr. 78 (overleden).
W. C. Clasener, Amsterdam, Admiralengracht 201 bov[en]
C. L. Wong-Lun-Hing, Amsterdam, Hobbemakade 70

Adresveranderingen:

S. F. van Julsingha, van: Bilthoven, van Beetslaan terug naar: Den Haag, Hoornbeekstraat 54.
M. de Vos, Kapitein-Adjudant v. d. Koloniale Reserve, Nijmegen, van: Javastraat 31 naar: Groesbeekscheweg 174. (Rectificatie).
J. J. C. van Dijk, fgd. Controleur B.B. van: Paré-Paré naar: Rotterdam, Jonker Fransstraat 67A. f 5.—.
K. Kamp, van: Amsterdam, Zocherstr. 213 naar: Rotterdam, Gr. Visschersplein 27 B. f 5.—.
A. E. Samson, Amsterdam, van: Vondelstr. 44 naar: De Lairessestraat 5.
A. L. Wever, Utrecht, van: Kromme N. Gracht 21 naar: Mengelberglaan 7.
Openbare Leeszaal en Bibliotheek te Enschedé, van: Markt 14 naar: Langestraat 9.
M. A. Streefkerk, van: Den Haag, Stuyvezandplein 20 naar: Bussum, N. Hilversumsche weg 68. f 5.—.
J. Swartjes, oud-Luit.-Kolonel N.-I. L., van: Nice, Rue du Rocher 4 naar: Den Haag, van Bleiswijkstraat 2a. f 5.—. (Contributie '28 reeds voldaan).
H. M. G. Dikshoorn, van: Den Haag, Lijsterbesstr. terug naar: Scheveningen, Alkmaarschestraat 15.
R. J. Goddard, Uitgevers-Bureau „Boek en Periodiek" Den Haag, van: Jacob Gillesstr. 20 naar: Houtrustweg 58a.
A. B. A. Soleman, O.-I. Ambtenaar m. v., Den Haag, va[n] Nicolaïstr. 70 naar: Hendrik van Deventerstraat 91.
Mevrouw de Weduwe H. W. van Dalfsen, van: Den Haag Willem de Zwijgerlaan 31 naar: Bandoeng, p.a. P. Arends, Ingenieur Telegraafdienst.
G. A. Menalda, Inspecteur van Financiën m. v., va[n] Magelang naar: Gorredijk (Fr.).
A. F. Creutzburg, bevorderd tot: Hoofdbeheerder v[an] Landspandhuis Kapasan te Soerabaja.
A. A. Th. Fortgens, Militair Apotheker 1ste kl., tha[ns] Bandoeng, Halmaheirastr. 8.
Mr. H. A. Nauta, thans: Voorzitter Landraad te Solo.
D. van Reijendam, Ambtenaar Telefoondienst, gepla[atst] te Modjokerto.
Dr. J. H. N. van der Burg, Leeraar M.O., van: Arnh[em] Onderlangs 8 naar: Weltevreden, Poste restante.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Ind. Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — De „Oost en West"-dag. — De Indische Tentoonstelling te Arnhem geopend. — Onze Toekomst ligt in de Lucht. (Beschouwingen van J. J. Felix). IV. Het geheimzinnig Indisch Luchtvaartcontract. — Het Koloniaal Instituut en de Surinaamsche afdeeling daarvan, door C. K. Kesler. — Op reis naar Borneo. Dertig dagen in de Roode Zee, door H.F. Tillema (slot). — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Suriname. — Curaçao. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 6 tot 13 Juni.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

WENKEN VOOR BEZOEKERS.

1. Afstand Station—ingang Zijpendaal, 20 minuten wandelen, langs het Park Sonsbeek.
2. Geregelde 10 en — op drukke uren — 5 minutendienst met de gemeentelijke autobussen. Vertrek van het Station en van het direct daarbij gelegen Willemsplein. Per tram, geregelde verbinding van het Station naar de Izaäk Evertslaan (5 minuten loopen van Zijpendaal). Extra wagens van lijn 2.
3. TOEGANGSPRIJZEN. [1]

Dag-kaart op een weekdag (alles inbegrepen, ook stedelijke belasting)	f 1.—
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.50
Idem, idem op een Zondag	„ 0.60
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.30
Doorloopende kaarten, geldig voor het geheele seizoen, (strikt persoonlijk)	„ 7.50
Avond-kaarten (na 5.30 uur)	„ 0.25
School-kaarten (ook voor de geleiders), mits 8 dagen van te voren aangevraagd, onder bijvoeging van remise, per persoon	„ 0.35
Vereenigingen, Clubs enz., bij bestelling voor minstens 50 personen — 8 dagen van te voren aangevraagd met bijvoeging van remise — per persoon op een weekdag	„ 0.50
„ „ „ „ Zondag	„ 0.30

4. Uitvoerige Catalogus, aan te vragen bij de Drukkerij „de Vlijt" te Arnhem, franco per post .... „ 0.55
5. Opening elken dag om 9.30 voormiddags, sluiting van de Paviljoens en de Stands 5.30 namiddags.

N.B. De Zeetuin blijft ook na 5.30 uur open. Houders van Avondkaarten moeten f 0.35 bijbetalen.

[1] Voor toegangsprijzen enz. voor leden zie Kol. Weekbl. van 7 Juni, blz. 1.

6. Uitstekende gelegenheid voor Lunch en Diner in Lunchroom en Europeesch Restaurant, tegen matige prijzen, (te adresseeren: den heer J. Dommering, Hotel Bristol, Arnhem).
Rijsttafel in het Indisch Restaurant „Waroong Djawa" (te adresseeren aan den heer Geradts, Kastanjelaan 41, Arnhem).
7. Een volledig, rustig bezoek van alle bezienswaardigheden, zal 4 à 5 uur vorderen. Voor bezichtiging van het voornaamste rekene men op 2½ uur.
8. Autopark en fietsenstalling, onmiddellijk bij den ingang van Zijpendaal.

UITVOERING DER FEESTCANTATE „OOST EN WEST"
gecomponeerd en opgedragen aan de Vereeniging „Oost en West", door Joh. C. Berghout

Het koor wordt gevormd door ongeveer vijfhonderd Dames uit Arnhem, Velp, Oosterbeek en andere omliggende plaatsen, terwijl het orkest bestaat uit de samenwerkende vereenigingen „Franz Schubert" (Arnhem) en de Velper Harmonie (Velp). De solopartijen zullen gezongen worden door de Dames M. Gerlach-van Rhijn (sopraan), Amersfoort; Mascha Verm. (alt), Den Haag.

De uitvoering heeft plaats onder leiding van den Componist. Driemaal herhaald trompetgeschal (motief uit de Feestcantate) zal de uitvoering aankondigen.

Aan alle aanwezigen wordt beleefd verzocht, wel te willen medewerken tot het verkrijgen van stilte.

Volgorde:
a. Triomphmarsch. Joh. C. Berghout.
b. Cantate „Oost en West" „

Aanvang 23 Juni des avonds acht uur. Zijpendaal.

De „Oost en West"-dag

Aan alle leden en begunstigers onzer Vereeniging.

De Algemeene Vergadering zal dit jaar gehouden worden *op 23 Juni e.k.* En, natuurlijk te Arnhem, op het terrein van de I.T.A. De belangrijkste vergadering sedert de oprichting der Vereeniging, gelet op de plaats waar zij plaats vindt, op het terrein der tentoonstelling, welke door het Bestuur onzer Arnhemsche afdeeling tot stand gebracht is. Reeds daarom wordt verwacht, dat de opkomst van leden uit alle afdeelingen en daarbuiten zoo groot mogelijk zijn zal.

De I.T.A. en de Algemeene Vergadering te zamen bieden als nooit te voren een eenige en bij uitstek gunstige gelegenheid voor een massale bijeenkomst, een *„Oost en West-dag"*, welke vanzelf leidt tot die nauwere onderlinge aanraking, welke alleen op een dag als deze verkregen kan worden. Een dag waarvan men spreken zal, ook in Oost- en West-Indië, waar onze leden er met waardeering van zullen kennis nemen, zich verheugende lid te zijn van een vereeniging, welke op deze wijze haar doel en streven propageert. In deze tijdsomstandigheden van niet genoeg te schatten beteekenis.

Zijn wij dan allen daarvan doordrongen, dan ook doet het Hoofdbestuur met vertrouwen een dringend beroep op aller besef van saamhoorigheid en sympathie om, waar toch de meesten hunner voornemens zijn de I.T.A. te bezoeken, daarvoor te kiezen den dag der Algemeene Vergadering, 23 Juni, den „Oost- en West-dag."

Moge deze roepstem algemeen weerklank vinden!

Het programma luidt als volgt:
10.30 v.m. Samenkomst Hotel Oranje-Nassau te Arnhem, naast het Station.
11.15 v.m. Officieele ontvangst door het Gemeentebestuur in het Groote Restaurant op Zijpendaal.
12—1 n.m. Algemeene vergadering.
1—2 n.m. Noenmaal.
2—6 n.m. Bezichtiging der tentoonstelling.
6 n.m. Gemeenschappelijke maaltijd, zullende omstreeks 8 uur een Oost en West Cantate worden uitgevoerd door 2 muziekkorpsen en 500 executanten.

Hierbij zij aangeteekend, dat de verbinding Station—Zijpendaal per autobus kan geschieden e[n] dat de laatste trein, richting Utrecht, Den Haag, Rotterdam en Amsterdam, des avonds 9.46 vertrekt.

HET HOOFDBESTUUR.

Afdeelingsberichten in verband met de I.T.A.

Afdeeling Amersfoort.

In de 2e week van Juli zal een excursie naar de I. T. A. worden georganiseerd, waaraan deel kunnen nemen de ouders met hunne kinderen, die dan vacantie hebben.

De Secretaris.

Afdeeling Apeldoorn.

1. *Tocht naar Arnhem op 23 Juni.*
De Secretaris zal gaarne opgave ontvangen van leden en begunstigers, die op dien dag aanwezi[g] willen zijn.
Vertrek uit Apeldoorn 9.17.
Vertrek uit Arnhem 20.27.
2. *Kaarten voor de leden en catalogi.*
Storting van bedragen gaarne op postgiro No 93038 van den heer Baars bij vooruitbestelling.
3. De Secretaris zal gaarne *aan iedereen inlichtingen* geven of *bemiddeling* verleenen en is daar voor thuis elken *Maandag- en Donderdagavon[d]* *7.30—9 uur.*

Afdeeling 's-Gravenhage.

Door het Afdeelingsbestuur van 's-Gravenhage wordt aan zijne leden ter kennis gebracht, dat gelegenheid zal bestaan voor hen en de leden van hun gezin tot het *gezamenlijk bezoeken van de Arnhemsche Tentoonstelling*, waarvoor de algeheel[e] kosten uit en thuis per persoon zullen bedragen:

per 2e kl. incl. lunch, diner etc.	f 10.75	inclusief fooien, ongevallenverzekering, maar exclusief dranken.
per 2e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	f 11.—	
per 3e kl. incl. lunch, diner etc.	f 9.—	
per 3e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	f 9.25	

op Zaterdag den 23sten Juni (dag van de algemeene vergadering),
op Woensdag den 27sten Juni,
op Donderdag den 5den Juli.

Deelnemers gelieven zich telkens *vijf* dagen tevoren onder inzending der gelden op te geven aan het adres van den heer *G. W. Erfmann, Cornelis Houtmanstraat 40, gironummer 116053*, of bij persoonlijke betaling ten kantore van het *Hoofdbestuur de[r] Vereeniging, Korte Voorhout 6*, des morgens van 10 uur tot half 12.

Vertrek van den trein van het Station Staatsspoor, des morgens om 8 uur 18, aankomst te Arnhem 10 uur 27.

Vertrek van Arnhem 20 uur 30, aankomst de[n] Haag 22 uur 40.

De Voorzitter der Afd.:
F. VAN PESKI.

N.B. De reizen per trein en per bus (in Arnhem) *moeten* gezamenlijk gedaan worden, terwijl iede[r] op het tentoonstellingsterrein vrijheid gelaten wordt.

Aan de leden der afdeeling wordt nog bekend gemaakt, dat *op den avond van den 23en Juni* (z[ie] de mededeelingen van het Hoofdbestuur hiervóór) het *vertrek van den trein* van Arnhem gesteld wordt op *9 uur 46* in plaats van 20 uur 30.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

De administratie van de Indische tentoonstelling te Arnhem bericht ons, dat de *voorverkoop* van toegangskaarten door het Bestuur van onze afdeeling kan geschieden. Ieder onzer leden, die kaarten in voorkoop wenscht te koopen, kan deze opgeven aan de volgende adressen:
Jhr. W. W. Feith, Ossenmarkt 8, Groningen.
H. J. Bartelings, Directeur Zeevaartsch., Groningen.
P. J. Hommes, Oranjesingel 5, Groningen.
J. Franke, Fabrikant, Hoogezand F 76.

De prijzen der kaarten zijn als volgt:
Toegangskaart op gewone weekdagen .... f 0.5
Toegangskaart op Zondagen .... „ 0.3
Doorloopende kaarten .... „ 3.7

Toegangskaarten worden voor leden van Groningen te Arnhem niet verkocht.

J. FRANKE,
Secretaris-Penningmeester.

Afdeeling Nijmegen.

Toegangskaarten voor de Indische Tentoonstelling te Arnhem zijn voor de leden der Ver. „Oost en West" verkrijgbaar ten huize van ondergeteekende, iederen Woensdag en Zaterdag van 2—4 uur namiddag.

Er wordt aan herinnerd, dat deze kaarten strikt persoonlijk zijn.

C. MOLLEMA,
Slichtenhorststraat 49.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Aan de Leden en Begunstigers te Utrecht en O.

Op *Zaterdag* 23 *Juni* (zie het U toegezonden Koloniaal Weekblad) en op *Zondag* 8 *Juli* zal bij genoegzame deelneming ons Bestuur een afdeelingstocht naar de I.T.A. organiseeren. Ieder lid wordt dringend verzocht huisgenooten, vrienden en bekenden *niet-leden* op te wekken tot deelneming aan dezen tocht.

Op 23 Juni vertrek Utrecht 9.28 C.S., terug Utrecht 21.25 C.S.

Op 8 Juli vertrek Utrecht 9.28 C.S., terug Utrecht 17.00 C.S.

Reiskosten 3e klas : plus entrée tentoonstelling bij deelname van ten minste 50 personen ± *f* 2.50.

Den leden wordt verzocht vóór 15 Juni voor den 1en tocht en vóór 30 Juni voor den 2en tocht aan Mevr. Dr. C. Rutten-Pekelharing, C. Evertsenstraat 7 (Utrecht), op te geven, hoeveel kaarten worden verlangd, onder bijvoeging van onkosten of bijschrijving daarvan op gironummer 626611 (van eerst-ondergeteekende).

Alle gewenschte inlichtingen verstrekken de bestuursleden der afdeeling „Utrecht en Omstreken."

Mevr. Dr. C. RUTTEN-Pekelharing,
wnd. Presidente, C. Evertsenstraat 7.
Mevr. L. P. VAN DER WIJK-v. d. Haar,
Secretaresse, Maliebaan 127.
H. SOMERMEYER,
Penningmeester, Frans Halsstr. 22.
P. Ch. BOLAND, Frans Halsstraat 51.

N.B. Vriendelijk verzoek, de kaarten met inlichtingen over de I.T.A., die U dezer dagen zijn of zullen worden toegezonden, onder Uwe kennissen te willen verspreiden.

De Indische Tentoonstelling te Arnhem geopend.

Op Maandag den 11en dezer is, in tegenwoordigheid van Z. K. Hoogheid Prins Hendrik, door Z.Exc. den Minister van Koloniën, Dr. J. C. Koningsberger, de I. T. A. officieel geopend.

Het Hoofdbestuur en vele leden van „Oost en West", vertegenwoordigers der pers en honderden andere belangstellenden waren aanwezig teneinde door hunne tegenwoordigheid instemming te betuigen met het loffelijk en sympathiek streven der afd. Arnhem onzer vereeniging: door het houden van eene Indische tentoonstelling mede te werken om den band tusschen Nederland en zijn overzeesche gewesten nauwer te bevestigen.

Uit de verslagen in de dagbladen is onzen lezers natuurlijk het verloop der openingsplechtigheid in al zijn bijzonderheden bekend en zouden we dus in een vermoedelijk ongewenschte — herhaling treden om nogmaals aandacht voor te vragen. Bovendien zou een overzicht in het K. W., in verband met de geringe beschikbare ruimte, hopeloos onvolledig zijn in vergelijking met de voortreffelijke, uitvoerige mededeelingen en uiteenzettingen over de I.T.A. door de groote zoowel als kleine dagbladpers.

Intusschen brengen ook wij nogmaals onze oprechte hulde aan de afd. Arnhem, en in het bijzonder aan haren voorzitter Mr. J. Huges, aan wiens initiatief en doorzettingsvermogen het te danken is dat thans, meer dan ooit te voren, de naam onzer vereeniging weerklinkt door gansch het land en ver daarbuiten.

Leden van „Oost en West" toont door persoonlijk *bezoek* aan de I(ndië) T(rekt) A(llen) dat U op prijs weet te stellen hetgeen door Mr. Huges en zijne helpers te Arnhem is tot stand gebracht in het belang Uwer vereeniging; en in het belang van Nederland en de Indiën tevens!

Onze Toekomst ligt in de Lucht.

(Beschouwingen van J. J. Felix). [1]

IV. Het geheimzinnig Indisch Luchtvaartcontract.

Sinds jaar en dag hebben wij er telkens op gewezen dat het *Luchtverkeer in Indië zoo spoedig mogelijk* dient te worden voorbereid en opgezet ter voorkoming dat *Nederlandsch-Indië* — de brug tusschen Azië en Australië, de sleutel naar de Pacific — de kans zou loopen *volkomen van het wereldluchtverkeer te worden uitgesloten*, omdat andere volken ons ook hierin weer vóór zullen zijn, *maar* tegelijkertijd en telkens weer er op hebben gewezen en aangetoond:

dat in Indië — een eilandenrijk — het Luchtverkeer van begin aan af moet worden opgezet en tot stand gebracht met watervliegtuigen — met verkeersvliegbooten, gebruik makende van de bestaande prachtige havens (en baaien) — de centra van handel, verkeer en industrie, waardoor alleen reeds op de dan niet noodige landingsterreinen tonnen gouds worden en nog zullen worden bespaard.

De eischen, waaraan de landingsterreinen (beton) zullen moeten voldoen om zware verkeers-*land*vliegtuigen veilig te kunnen doen landen en dragen worden zoo groot, dat *die kosten ten slotte niet meer zijn te betalen.* Hoeveel duizenden guldens zijn en zullen nog in de landingsterreinen — meestal op K.M.'s afstand gelegen van het centrum van handel, verkeer en industrie — in Indië nog moeten worden gestoken, en *zullen die gelden wel besteed zijn?*

In de bestaande havens is voldoende gelegenheid om als begin kleine luchthavens aan te leggen; de kosten van aanleg en onderhoud zijn oneindig veel lager dan de grondorganisatie voor landingsterreinen en hoe zwaar de zeevliegtuigen ook zullen worden, de reeds aanwezige wateroppervlakte behoeft *geen verharding* te ondergaan.

In die bestaande havens zijn reeds de veilige dalingsplaatsen met alle denkbare accomodatie, zooals gewone wegen, auto-, trein-, tram- en (water)-wegen, telefoon (radio), electriciteit, waterleiding, douane, havenmeester, politie, reparatie-inrichtingen, enz., enz. aanwezig. [2]

De feiten beginnen ons nu reeds in het gelijk te stellen, dat:

de naaste toekomst behoort aan de geheel metalen meer motorige verkeers-vliegboot — voor Indië het aangewezen, meest economische luchtvervoermiddel.

* * *

Het Indische Luchtvaartplan in den Volksraad.

Zij die — behalve de berichten in de Indische couranten — zich de moeite hebben getroost de betrekkelijke Volksraadverslagen te bestudeeren zullen deze met stijgende verbazing hebben gelezen.

De Directeur der Javasche Bank, het Volksraadlid de heer Ligthart — toch wel de Indische financieele expert bij uitnemendheid — heeft overwegende financieele bezwaren; ziet geen enkel risico in uitstel; voor hem spreekt veel meer het gevaar, waaraan we ons blootstellen door ons hals over kop in zoo'n duur avontuur te storten — zonder zelfs het contract met de (a.s.) Luchtvaart nog te hebben gezien (vijf jaar lang 1 millioen subsidie per jaar).

De regeering loopt vrijwel alle risico's van de exploitatie. Het Land moet na afloop van elk jaar er voor zorgen, dat het kapitaal der maatschappij weder tot de oorspronkelijke hoogte wordt aangevuld.

Voor de oprichting van hangars, wachtlokalen enz. wordt *f* 400.000 gevraagd (maar dit is toch nog maar voorloopig).

En dat allemaal op te brengen, niettegenstaande de *door de Regeering zelf erkende financieele moeilijkheden.*

Andere leden hebben vooral bezwaren tegen het 5-jarig contract, *dat niet ter goedkeuring aan den Volksraad* — dus ook niet aan die van de Staten-Generaal — wordt voorgelegd en waarvan

---

[1] Zie Kol. Weekbl. 13 Oct. 1927, No. I en 11 Nov. 1927, Nos. II en III.

[2] Zie ook het artikel van den Officier-vlieger Kon. Marine Moes in „Het Vliegveld", Febr. 1928: „Zeevliegtuigen of Landvliegtuigen".

de financieele consekwenties niet van zijn te overzien — zij niet weten waarmee zij er van af zijn.

De wijze waarop de voorstellen zijn toegelicht kan den toetssteen van bedachtzaamheid en degelijkheid niet doorstaan.

De voorwaarde, dat na afloop der overeenkomst het Land de bezittingen der Maatschappij tegen *boekwaarde* moet overnemen is al *zeer ongunstig voor het Land.* Sluit dit in zich, dat bij de beëindiging van het contract het Land — behalve de reeds gedurende 5 jaren uitgegeven millioenen — ten slotte ook nog eenige millioenen kan hebben neer neer te leggen naast het veilig te stellen kapitaal der combinatie?

Onvoldoende motiveering, onvoldoende toelichting, onvoldoende uitwerking, onvolledigheid, ontstellende onzekerheid...... ziedaar de voorstellen.

De Volksraad weet totaal niet waarin hij zich in *financieel* opzicht heeft te houden.

het verzoek van den Volksraad om *het contract ter goedkeuring* te mogen ontvangen wordt *afgewezen — ondanks* de Regeering te voren de toezegging heeft gedaan dat het contract zal worden overgelegd.

Het 5-jarig contract is een gesloten boek.

Boekdeelen spreken de woorden, uitgesproken in den Volksraad op 2 Dec. 1927:

. . . die heeren (Plesman en Delprat) denken:

„laten wij probeeren vóór de bui binnen te zijn en het huis te halen, want . . . wanneer de post komt op de begrooting 1929, en de Regeering zit te wikken en te wegen om de zaak sluitend te krijgen, dan is er een kwade kans, dat het millioen (subsidie per jaar) zal afvallen."

Het advies van den Commandant der Zeemacht omtrent de voor- en nadeelen van zeevliegtuigen (vliegbooten) voor het Luchtverkeer in Indië enz. is blijkbaar niet gevraagd en overgelegd. Vreesde de Regeering — en terecht — een vernietigend oordeel omtrent het luchtverkeer met verkeers-*land*-vliegtuigen op Java?

De leden van den Volksraad zijn onvoldoende, onvolledig ingelicht en voorgelicht en daardoor onmogelijk in staat geweest de Civiele Luchtvaart in het ware licht te bezien, om ook maar een eenigszins juist oordeel over dat Burger Luchtverkeer te kunnen vellen.

De toasten van enkele leden hebben den Volksraad in een soort feeststemming gebracht en het overgroote deel der leden hebben als het ware in een „Hoerah" stemming voor de luchtvaartpost gestemd.

• • •

Het Indische Luchtvaartplan in de 2e Kamer der Staten-Generaal.

Van haast alle zijden wordt ernstig bezwaar gemaakt tegen den post van *f* 730.000 (om te beginnen nog maar) voor de civiele luchtvaart in Indië, De financieele consekwenties zijn in het geheel niet te overzien. Het gaat toch om op zijn allerminst 5 jaar lang 1 millioen subsidie en dat gezien de financieele moeilijkheden in Indië. Zoowel uit financieele, economische en strategische overwegingen lijkt het het beste van meet af aan met watervliegtuigen te beginnen. Het advies van den commandant der zeemacht is er niet! De luchtvaartuitgaven acht men praematuur, zoowel uit economische als technische oogpunten.

Niemand der Kamerleden weet iets af van den inhoud van het contract. Deze zaak kan nog best uitgesteld worden. Men blijft op kennisneming van het geheimzinnig contract aandringen, verlangt uitstel van de beslissing of een verklaring van den minister, dat hij van den post geen gebruik zal maken.

Dezelfde bezwaren als in den Volksraad worden in versterkte mate in de 2e Kamer naar voren gebracht.

Op waarlijk meesterlijke wijze weet de Minister te voorkomen, dat ook maar een enkel tipje van de geheimzinnige sluier van het contract wordt opgelicht. Hij kan het contract nog niet aan de Kamer laten zien — omdat hij 't zelf nog niet ter onderteekening heeft gekregen. Als onvolprezen Oeroe kwee-ster loopt hij *niet* in het buitenspel-valletje, n.l. om dan Nederland een deel te doen meebet len......, zoo fijn opgezet door den Indischen ba

De Kamerleden blijven algemeen echter op wenschelijkheid van uitstel met klem aandringe

Dan speelt de Minister zijn laatste en hoogs troef uit: dat uitstel zal neerkomen op *elf maa den*; dan zullen buitenlanders ons voor zijn . . . eerste luchtlijn in Indië mag toch niet door bu tenlanders geopend worden.

Het resultaat is verrassender dan een aardb ving. De schrik slaat de Kamer in de beenen... de angst doet hun de keel dicht snoeren. Het g volg is . . . de post wordt aangenomen.

Dat dat uitstel zal neerkomen op *elf* maand zou een, naar het mij voorkomt, niet te verantwoo den daad zijn van den Minister en van de St. want zij hebben de vlugge behandeling van de b grooting 1929, waarbij de post opnieuw zal word opgebracht, *volkomen in hun hand*. Geen *uits* van *elf maanden . . . hoogstens een verschuiving 1 Januari 1929.*

Dat dan buitenlanders ons voor zullen zijn de eerste geregelde luchtlijn in Indië door buite landers geopend zal worden . . . is feitelijk al jar (1923) geleden gebeurd . . . Door den Minister wor geen enkel feit genoemd, geen enkel bewijs wor aangevoerd, geen enkel argument zelfs wordt geworpen . . . *want die zijn er niet.*

Noch van de Engelsche Luchtvaart Mij. te Si gapore is — uitbreiding van hare luchtlijnen m de geregelde luchtverbinding middels vliegboot Singapore—Batavia — of de Australische luc vaartmaatschappij uitbreiding harer luchtlijn met de geregelde luchtverbinding, middels vlie booten, Port Darwin via Koepang, Bima—Soer baja vóór 1 Januari 1929 toch te verwachten dat weet de Regeering, kan de Regeering wet heeft dat in zekeren zin zelf in de hand.

Er zou *alles* voor te zeggen zijn om dan o eigen Indische luchtlijnen met watervliegtuig Batavia—Singapore—Medan en Soerabaja—Bima Koepang—Port Darwin *het allereerst te openen* (dit wil men 1 Januari 1929 gaan doen).

Maar de Indische regeering zegt: *Dus......* moeten op 1 Sept. 1928 op *Java* beginnen met *lan* vliegtuigen, met alle kosten enz. verbonden aan *landings*terreinen, beoogende op Java een vo sprong, die volkomen illusoir is . . . echter geh ten koste van Indië . . . Maar dat geeft imm niet! — *Kromo betaalt toch......* in absolute on kendheid met het geheimzinnig contract en za onwetendheid op Indisch luchtvaartgebied.

Op Java dus *land*vliegtuigen met *landings* reinen enz....... èn vàn Java uit *zee*vliegtuigen lucht*havens* enz. Dus dubbele organisatie, schillende vliegtuigen, enz., meerder en versc lend personeel, meerdere en onnoodige kost enorm tijdverlies van luchthaven naar landingst rein, enz., enz., nadeelen te veel om op te noem en...... de *zee*-luchtroute Batavia—Semarin Soerabaja (op Java dus) wordt dus juist *geh onbetwist overgelaten aan de buitenlanders.*

Wat blijft er nu toch wel van den *deskundi* opzet der plannen over?

Worden dan de woorden geuit in den Volksr op 2 December 1927 inderdaad be[illegible]rheid?

Urgentie bestaat er heelemaal niet om met ing van 1 September 1928 met alle geweld op *Java* *land*vliegtuigen de verbinding Batavia—Semar Soerabaja door te drijven; dat is onverantwoor lijk tegenover Indië — gezien den financieelen stand. Het is een politieke blunder bovendien.

Gaan wij in hoofdzaak mede met de kenb gemaakte vele bezwaren in Volksraad en 2e Ka ons hoofdbezwaar is mede tegen de noodlot overhaasting, de ontstellende onvolledigheid en heilspellende minder deugdelijkheid van den te nischen opzet van de luchtvaartplannen in In

Neen, neen, Indische Regeering, beroep U op die Hoerah stemming van den Volksraad;

beroep U niet op de geslaagde opgewekte an stemming van de 2e Kamer;

wil U toch niet verschuilen achter een 5-j geheimzinnig contract.

Gij benadeelt Indië voor tonnen gouds — be kent Holland onberekenbare schade en gooi Nederlandsche deskundigheid op luchtvaartge in Indië te grabbelen.

Laat toch Indië — dat arme Indië — laat

Kromo niet opdraaien voor die noodlottige *overhaasting*.

Geef diegenen, die roepen „Los van Holland" geen argumenten in de hand.

Speel niet met de belangen van Indië, die ook de werkelijk begrepen belangen van Holland zelf zijn.

Het koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang.

Zonder tropen geen Europa — zonder Indië geen Nederland.

Wordt dit wel begrepen, dit wel ten volle verstaan?

Wij moeten alles doen ter versterking van den band tusschen Oost en West — en juist door en in de Luchtvaart kan die band zoo versterkt worden.

Brengen wij *in* en *naar* de Indiën het beste eigen luchtverkeer tot stand, spoedig...... maar zonder overhaasting.

Heeren Plesman en Delprat, wij doen een beroep op U; de belangen van Indië boven alles.

Het woord is thans aan de leden van de 1e Kamer der Staten-Generaal, de Senaat.

Moge de Senaat haar plicht ten deze verstaan.

Het Koloniaal Instituut en de Surinaamsche afdeeling daarvan,

door

C. K. KESLER.

—o—

Wie na langjarige afwezigheid uit Nederland, nadat de oorlog en diens gevolgen hun invloed hadden doen gevoelen, in Amsterdam terugkwam, die had eerst een beetje moeite zijn eigen stad te herkennen. Zoo ging het mij althans, toen ik na ruim 12-jarig verblijf in de West in 1920 voor een jaar in Holland was. Het toeval bracht mij destijds nogal eens in de buurt van de Muiderpoort, een der vele plaatsen, die zoo sterk veranderd waren. Waar zich vroeger de rustige Oosterbegraafplaats uitstrekte, met daarvoor de hooge iepeboomen waarin heele roeken-kolonies nestelden, stond een schutting en daarachter werd gegraven en geheid en geschiedde al datgene, wat in Amsterdam noodig is, als een imposant gebouw zal verrijzen. Eind 1925 stond dat gebouw er, het Koloniaal Instituut met zijn drie afdeelingen: Tropische Hygiëne, Ethnologie en Handelsmuseum en de rijk voorziene bibliotheek. Het doel was bereikt, dat het Comité van Voorbereiding zich in 1909 gesteld had, te stichten „eene instelling, waar wetenschap en praktijk elkaar de hand reiken vanwaar vormende kracht uitgaat in wijden kring en dat den weg zal moeten wijzen aan het jonge Nederland, dat de schoone taak heeft te vervullen om Grooter Nederland tot bloei en ontwikkeling te brengen en met eere te doen uitkomen in den wedloop der naburige staten." En de kroon werd op het werk gezet, toen het gebouw op plechtige wijze op 9 October 1926 ingewijd werd in tegenwoordigheid van de Koninklijke familie en kort daarna voor het publiek werd opengesteld.

Velen van de meest vooraanstaanden in den lande hadden ertoe medegewerkt om, in weerwil van haast onoverkomelijke moeilijkheden, die de oorlogstoestand medebracht, dat doel te bereiken. Het zou een lange lijst worden, die allen op te sommen, maar twee mogen hier toch wel genoemd worden, aan wier initiatief de totstandkoming te danken is van de vorstelijke instelling in Amsterdam, waardoor nieuwe luister werd toegevoegd aan de keizerskroon van Maximiliaan, die het wapen der stad dekt. Die namen zijn die van den Oud-Minister van Koloniën, wijlen J. T. Cremer en van het Lid der 2e Kamer, wijlen Dr. H. F. R. Hubrecht, den Maecenas der instelling.

En nog twee namen dienen hierbij gevoegd te worden, die van de mannen, van wier werk het Koloniaal Instituut de historische voortzetting is, n.l. van F. W. van Eeden, den Secretaris van de in 1777 opgerichte Nederlandsche Maatschappij van Nijverheid, later Directeur van het Koloniaal Museum te Haarlem en van zijn opvolger als zoodanig Dr. M. Greshoff.

Reeds in 1884 was de ruimte, die voor de door hen bijeengebrachte verzamelingen in het Paviljoen Welgelegen, het vroegere buitenverblijf der familie Hope, later korten tijd residentie van Koning Lodewijk Napoleon, te klein en in 1909 was de toestand daar zoo benauwd geworden, dat alle hoeken en gaten bezet waren. Aanbiedingen van schenkingen moesten wegens dat gebrek aan ruimte zelfs van de hand gewezen worden.

Het was dringend noodig, dat er een centrale stichting ontstond, waar alles kon worden bijeengebracht, dat uit wetenschappelijk en practisch oogpunt voor de koloniën en daardoor ook voor de geheele Nederlandsche samenleving van belang geacht kon worden. De aangewezen plaats voor die stichting was uit den aard der zaak de hoofdstad. Van den aanvang toch van onze koloniale geschiedenis had die de hoofdrol gespeeld: de Kamers van Amsterdam van de Oost- en West-Indische Compagnieën waren verreweg de voornaamste, een Koloniaal Instituut behoorde te Amsterdam te zetelen. Dat begreep ook het Gemeentebestuur, dat vrijwel gratis het benoodigde terrein voor het stichten van een gebouw afstond en evenals de provincie ruime subsidies toestond voor het totstandkomen ervan.

Naar dat gebouw werden nu geleidelijk de kostbare verzamelingen overgebracht, die op verschillende plaatsen verspreid en soms haast onbereikbaar, maar vrij gering nut voor studeerenden en belangstellenden hadden. Daar werden de verschillende laboratoria en bureaux ingericht, daarheen werd ook de rijke boekenschat overgebracht. En daar wordt thans dagelijks door een staf van kundige mannen met hunne helpers gewerkt in verschillende richting, om steeds meer de kostelijke Koloniale instelling aan haar doel te doen beantwoorden. En, als men langzamerhand in breede kringen begint in te zien, dat Nederland *met* zijn koloniën groot is en *zonder* deze slechts van betrekkelijk geringe beteekenis zou zijn, als men ervan doordrongen begint te worden, dat Nederland zijn overzeesch bezit noodig heeft, maar dat dit evenmin buiten het moederland kan, dan is dat voor niet het geringste deel aan de werkzaamheid van het Koloniaal Instituut te danken. Dat beoogt koloniale propaganda door verschillende middelen, door aanschouwelijke voorstelling, door informatie, door betrekkingen te onderhouden met het onderwijs en door zijne publicaties.

Voor het groote publiek treedt het meest op den voorgrond de aanschouwelijke voorstelling door middel van tentoonstellingen, door middel van de meer dan 10.000 lantaarnplaatjes en de 100 films en vooral door middel van het museum; het ethnologische- en het handelsmuseum. Uit den aard der zaak neemt Oost-Indië met zijn schatten op volkenkundig gebied, met zijn belangrijke cultures daarvan de overgroote ruimte in, maar sedert op 21 Mei j.l. de afdeeling Suriname geopend is en die van Curaçao binnen eenigen tijd tegemoet gezien kan worden, neemt ook de West een waardige plaats in.

Een flinke ruimte op den tweeden omgang rondom de indrukwekkende, groote hal bevat zeer veel van datgene, wat Suriname in verschillende opzichten zoo hoogst belangwekkend maakt. En alles is op even smaakvolle en zelfs voor den leek hoogst instructieve wijze tentoongesteld. In zijn overzicht van de opening der nieuwe afdeeling vestigde de redacteur der rubriek Suriname van dit blad in het bijzonder de aandacht op de prachtige veerensieraden der Indianen. Inderdaad deze mogen gezien worden. En het is verheugend, dat de kostbare verzamelingen, bijeengebracht tijdens de Gonini-, de Tapanahoni- en de Toemoek-Hoemak-expedities, resp. in 1903/4, 1905 en 1907, die wegens gebruik aan ruimte voorloopig in 's Rijks Ethnographisch Museum te Leiden vrijwel weggestopt moesten worden, dank zij de vrijgevigheid der regeering hier een waardige plaats hebben kunnen vinden. Veeren sieraden, kralen- en schelpenwerk en vooral ook de sierlijke korjalen, zij doen duidelijk zien, welk een artistieke zin er schuilt in zulk een primitief volk, als de Surinaamsche Indianen en ook wel in sommige opzichten in de Boschnegers. Soms gebeurt het, dat de geciviliseerde mensch eenige moeite heeft, om het mooie in de kunstuitingen van primitieven te ontdekken; hier is die moeite overbodig. De kleuren-combinaties, de motieven in zijn kralen- en schelpenwerk, die de Indiaan blijkbaar mooi vindt, zij spreken ook onmiddellijk tot ons en weinigen zullen er zijn, die ze niet waardeeren.

Een bevredigende beschrijving van de nieuwe afdeeling te geven, zou ongetwijfeld verre de ruimte

TENTOONSTELLING
OOST- EN WEST-INDIE
VAN 11 JUNI TOT 28 JULI 1928

Koopt bij voorkeur bij onderstaande Adressen. Denkt ook om de
„OUDE STAD"

TENTOONSTELLING „OOST- EN WEST-INDIE

overschrijden, die daarvoor in dit blad beschikbaar gesteld kan worden. Want ook de afdeeling Handels-museum is niet minder beziens- en bestudeeringswaardig, dan de ethnologische helft.

Houtmonsters, die het meer of minder bestand zijn tegen de verwoestingen van den paalworm demonstreeren en andere boschproducten, zooals balata trekken allereerst de aandacht. En daarnaast de verschillende plantage-producten, koffie, suiker, cacao en rijst. En, wat o.a. duidelijk gedemonstreerd wordt, is de rijkdom aan vruchten, die Suriname bezit en die hier te lande nog veel te weinig bekend is. Want, behalve de hier geëxposeerde, die t.z.t. voor export in aanmerking zouden kunnen komen, zijn er nog veel, die voor dat doel wellicht niet van belang zijn, maar die in het land zelf met graagte door kinderen en volwassenen geconsumeerd worden, de verschilende z.g. kersensoorten, babykers, mondjekers e.a., awarra, pomme de cythère, enz.

Ook al door de medewerking van het Instituut en als gevolg van de relaties, die tijdens de reis van den Directeur van het Handelsmuseum, Prof. Dr. de Bussy, onlangs in Indië werden aangeknoopt, verschijnen nu en dan zendingen van enkele soorten Oost-Indische vruchten op de Hollandsche markt. Surinaamsche zijn er nog maar zeer weinig. Nu en dan wat sinaasappelen, die, wonderlijk genoeg, niet zoo in de smaak schijnen te vallen als de Zuid-Europeesche soorten, en soms eenige ananassen, maar verdere Surinaamsche vruchten zijn vrijwel onbekend. Weinigen zullen waarschijnlijk weten, dat de Surinaamsche sapotilla zeer zeker niet achter staat bij de Indische savoe manilla, dat vele Surinaamsche bacoven veel lekkerder en geuriger zijn, dan wat hier onder den naam van bananen langs de straat wordt te koop aangeboden en gretig aftrek vindt. Daarin onder meer verandering te brengen, het is te hopen en te verwachten dat de moeite, aan de inrichting der nieuwe afdeeling besteed, ertoe moge medewerken.

In ieder geval, tot een betere kennis van een nog zoo onbekend deel van Grooter Nederland werkt zij op onovertrefbare wijze mede. De prachtige kaart aan den muur doet zien, welk een belangrijk deel van Zuid-Amerika wij reeds meer dan 2½ eeuw bezitten. Een andere kaart toont aan, welk een klein gedeelte daarvan nog pas in cultuur gebracht is. De tentoongestelde voortbrengselen demonstreeren, welk een rijkdom van producten dat gebied reeds kan opleveren.

Betere koloniale propaganda, krachtiger stimulans voor Hollandsche ondernemingsgeest is moeilijk denkbaar.

Juni 1928.

Op reis naar Borneo!

Dertig dagen in de Roode Zee.

Door

H. F. TILLEMA.[1])

(Slot).

Fotografeeren aan boord.

Eens op 'n dag werd er een vreeselijk geschreeuw gehoord; 't bleek dat een visscher met een prauwtje was omgeslagen door den hevigen wind. Met een motorbootje werd hij van een wissen dood gered. Ik bracht den tijd door met experimenteeren op fotografisch gebied en wel door de omstandigheden waaronder ik in de „rimboe" zou verkeeren, zoo goed mogelijk na te bootsen. Thuis ging het zelfs met water van 85° F. heel goed, aan boord had ik alle mogelijke teleurstellingen toen de temperatuur der omgeving boven de 80° F. kwam. Vaak was ik de wanhoop nabij. Niemand had aan boord tropische ervaringen, zoodat ik op me zelf was aangewezen. Met films ging het goed, maar een ernstig amateur werkt met ortho- of pan-chromatische platen. Te Medan kocht ik later natriumsulfaat en toen ging het best.

Het tweede blad los.

In het tweede blad werd niet geboord. Dadelijk werd dynamiet gebruikt en weer met succes. De hoeveelheid was grooter dan bij het vorige, want tal van groote visschen lieten er het leven bij, visschen, die naarstig werden vergaard. Het tweede blad werd met een hoeratje aan boord geheschen. Het reserveblad was vrij gauw gemonteerd. Toen moest er nog een beschutting van onder water spoedig hard wordende cement worden aangebracht en was alles na 15 lange dagen zwoegen klaar. Maar *was* alles inderdaad in orde? Mocht men zonder contrôle van den niet technisch geschoolden duiker de overtocht Perim—Belawan doen? Was men verantwoord? De 1ste machinist meende van niet, waarom hij besloot „naar beneden" te gaan om alles zoo goed mogelijk te controleeren. Onder groote belangstelling stak hij zich in een duikerpak, liet zich de noodige aanwijzingen geven hoe zich in zoo'n zeer ongewoon kleedingstuk te gedragen, waarmede hij in het water dook. We waren allen blij, toen wij na een tijdje van spannend wachten den helm boven water zagen komen, omdat een dergelijk experiment heelemaal niet zonder gevaar is. Het onderzoek in loco had aangetoond, dat alles in orde was, tenminste voor zoover men daartoe uit een onderzoek onder ongunstige omstandigheden mocht besluiten. Geconstateerd werd er nog, dat ook het derde blad een flinken klap had gehad. Vermoedelijk heeft de schroef ergens in een haven tegen een hard voorwerp geslagen.

Op het eiland Perim.

De vele lezers van dit blad, die Perim zijn gepasseerd, zullen wel eens gedacht hebben: wat zou

dar toch te zien zijn op dat kale eiland? Ik ben er, nadat we ± 14 dagen in de haven hadden gelegen, aan land geweest, 'n paar keer en kan er dus wat van vertellen. Het eiland is één groote woestijn van groote keien, waartusschen hier en daar eenige plantengroei. Typisch was het gezicht van een 7-tal kameelen, „grazend" op en tusschen die steenen. Tal van wegen vindt men er. Ze zijn vermoedelijk voor militaire doeleinden aangelegd. Hier en daar treft men nog kleine verdedigingswerken aan, waarop nog half vergane zandzakken liggen. Het regent er zelden, zoodat men aangewezen is op gedistilleerd water. Langs *bovengrondsche* pijpleidingen wordt het gedistribueerd, ook aan de schepen, die er *f* 10.— de M³. voor moeten betalen. Het water beantwoordt niet aan de allereerste eischen, die men aan goed water moet stellen, n.l. dat het kleurloos moet zijn.

Inderdaad lijkt het meer op „Pils" dan op drinkwater! Dit komt van het ijzer, dat het uit de leidingen opneemt. Waarom de practische Engelschen de buisleiding niet *ondergronds* hebben gemaakt is me niet duidelijk, ook niet waarom er door de Stoomvaartmaatschappijen niet tegen wordt geprotesteerd, dat men voor zeer duur geld geen uitstekende waar krijgt! De Europeanen op Perim *drinken* het water, dat door ezels in vaatjes langs de huizen wordt aangebracht. Heel dicht bij het eiland, er van gescheiden door een nauwe straat, ligt Arabië. Op een hoogen berg daar had men in den oorlog een kanon weten te brengen, dat ver genoeg droeg om de vuurtoren van Perim te bereiken. Deze werd 's nachts eenige keeren geraakt, waarom men besloot het vuur niet meer te ontsteken. Het was heerlijk wandelen op Perim! Er woei geregeld een stijve bries, de atmospheer was droog, zoodat men totaal geen hinder had van de warmte. We troffen het, dat we er in de „goede" maand waren. In andere jaargetijden is het er heel warm! De waranda's voor de woningen der Europeanen zijn voorzien van vrij breede latten, kruiselings geplaatst. Of men dit voor Indische oogen zeer hinderlijke rasterwerk er heeft aangebracht om den fellen wind te breken of met het doel om wat schaduw te hebben als de zon hevig brandt, kon ik niet te weten komen. Op Perim bevindt zich natuurlijk een ijsfabriek. Die fabriek maakte op mij niet den indruk van reinheid. Bij het bezichtigen bleek, dat ze niet werkte: de oliemotor was stuk! Een paar meter er van daan stonden twee andere motoren, die dynamo's moeten drijven. Een had men overdag heelemaal niet noodig, hij werkte alleen maar eenige uren 's avonds. Maar koppelen aan de koelmachine kon men hem niet, daartoe stond hij verkeerd. De onpractische opzet der inrichting verwonderde me van de practische Engelschen. Ik bezocht er ook een kampong; zag er heel weinig kinderen, eenige vreeselijk magere katten, en een paar iets minder magere geiten en ajams, heel klein. Hoe die wezens aan voedsel komen, is me nog steeds een raadsel.

Malaria is er op het eiland tengevolge volmaakte afwezigheid van water niet, zoodat deze het geboortecijfer niet in ongunstigen zin kan beïnvloeden zooals op Java. Bij het dorpje was in een dal een diepe kuil gegraven, met het doel er regenwater in op te vangen. Hij was kurkdroog toen ik er was.

'k Stapte bij het dorpje (na volbrachte wandeling waarop bij een volgende gelegenheid mijn wandelgenoot had opgemerkt, dat er meer dierlijk en plantaardig leven op het eiland was, dan we van uit het schip hadden verwacht) in een prauwtje en zeilde met flinke vaart „Manoeran"-waarts. De man aan het roer kende wat Engelsch. Hij wist al, dat ons schip een ongeluk had gehad. Heerlijk was het te zien hoe de menschen met hun bootje wisten te manoeuvreeren! Dat was heel wat anders dan het zeilen een paar jaar geleden bij het eilandje Babbar (eilandje in de Molukken, Timor een eind voorbij) toen ik in arren moede zelf de schoten van 't zeil ter hand nam.

Den 22sten Februari was het 1ste blad stuk geslagen, den 23sten Maart pas was alles hersteld en konden we de reis naar Indië vervolgen.

„Eindelijk, watte".

Er werd order gegeven om de ankers te hieuwen. Het ratelen der ankerketting klonk ons allen als muziek in de ooren. 'k Stond met aandacht naar het manoeuvreeren te zien, toen ik 'n stem achter me hoorde: „Eindelijk, watte"? 't Was de bootsman landgenoot, bijna dorpsgenoot, die met die twee woordjes in ons beider „memmetaal", zijn overvol gemoed luchtte. Wij begrepen elkaar!

Uit het leven van den zeeman.

Wanneer men per mailboot reist, merkt men van het leven van den zeeman niets: het blijft voor den pasagier een gesloten boek. Gaat men met een boot van den snelvrachtdienst dan komt men er nauwer mee in aanraking. Waar ik als eenig passagier van een vrachtboot, die door omstandigheden ongeveer 60 dagen over de reis deed, reisde, heb ik er nauwer mee kennis gemaakt, dan dit zooals boven reeds is gezegd, normaal het geval kan zijn. En die kennismaking leidde tot kennis van sociale toestanden, die ik in die kleine maatschappij niet had vermoed. Bij stukjes en beetjes kreeg ik eenigen kijk op den werkkring van den zeeman, kijk op de licht- en op de schaduwzijden van zijn bestaan.

Men kan het personeel aan boord in twee scherp gescheiden groepen verdeelen: de eene groep werkt op het dek, de andere in de machinekamer. Het werk der eerste groep is in open zee, als alles normaal verloopt, niet zwaar. Anders wordt het ongunstige weersomstandigheden. Maar hiervan heeft men op de reizen naar en van de tropen weinig hinder en bovendien men is zeeman! Wat wel drukt zijn de lange werktijden bij het lossen en laden langs de kust. Dan wordt van het physiek der stuurlieden zeer veel gevraagd. Klagen doet hij er niet over, want het staat niet flink vermoeidheid te toonen. Immers dit zou van invloed zijn op zijn conduite. De conduites worden wel opgemaakt door deskundigen, maar die deskundigen hebben den tijd toen ze „aan de luiken" stonden al lange jaren achter den rug, terwijl er nog bij komt, dat ze gezagvoerder geworden zijn na korte jaren dienst, terwijl in den tegenwoordigen tijd de promotie heel traag is. Zij, die *thans* aan de luiken staan, doen dit al een lange, lange reeks van jaren zoodat ze de bezwaren in veel hooger mate voelen, dan hun beoordeelaars. Ik heb het bijgewoond, dat er aan een haven 4 nachten is doorgewerkt. Dan wordt er van den man „aan het luik" te veel gevergd. Bij het lawaai der vele hijschkranen is er van *rustige* slaap geen sprake! Ik weet zeer goed, dat deze meening niet algemeen wordt gedeeld, maar ik heb te goed uit mijn oogen gekeken om bij mijn meening te blijven volharden. *Internationaal zou dit alles moeten worden geregeld natuurlijk!*

Huisvesting en voeding aan boord zijn zeer goed, vooral de hutten zijn op de groote schepen heel wat beter ingericht, veel logischer geplaatst dan een 30 jaar geleden. Algemeen sprak men dan ook over dit alles voldoening uit. Wellicht zouden door beter isolatie tegen voetstappen zoowel als stralende warmte van stoomleidingen hier en daar nog wel verbeteringen kunnen worden aangebracht.

Enkele der mannen van het achterschip vertelden me dat ze gaarne de radiotelegrammen zouden ontvangen en dan vertaald in 't Hollandsch omdat het Engelsch hun te moeilijk is. Ze waren met hun voeding niet geheel tevreden: „de Maatschappij verstrekt zeer goede grondstoffen, maar „Moeder de vrouw kookt beter" meenden ze. Of die meening juist is, kan ik niet beslissen. Persoonlijk had ik in geen enkel opzicht iets aan te merken. 'k Heb het aan boord best gehad!

Machinekamerpersoneel.

Het machinekamerpersoneel werkt onder ongunstige omstandigheden. Ik heb bij een buitentemperatuur van 28.3° C tot 28,9° C in de machinekamer temperaturen vastgesteld van 38° tot 42° C. Op de stookplaats heerschten toen resp. temperaturen van 41° C tot 45° C!! Wanneer men nu bedenkt, dat de lichaamstemperatuur 37° C is, dan blijkt wel heel duidelijk, dat temperaturen van ± 100° F tot ± 107° F (op de stookplaats zelfs 113° F) wel bijzonder hoog zijn. Zeer jammer vond ik het, dat de relatieve vochtigheid der lucht niet werd genoteerd, want het is bekend genoeg, dat het de *twee* factoren: warmte en vochtigheid zijn, die de temperatuurregeling van het lichaam beïnvloeden. Ik vermoed, dat op zee in de tropen de vochtigheid der lucht zeer hoog is! Ik merkte nog op, dat volgens statistische cijfers de opgegeven temperaturen in de Roode zee in de maanden Juni tot en met October nog veel hooger zijn en maxima bereiken van ± 130° F!! Was er nu niets aan te doen, men zou er zich bij moeten neerleggen, maar m.i. is er wel wat aan te doen! De ventilatie nl. is niet goed „door-geconstateerd". Aan dit vraagstuk wordt door de scheepsbouw-ingenieurs lang geen voldoende aandacht gewijd. Als men b.v. ziet, dat de ventilator voor de vuren de „koude" lucht beneden in de machinekamer aanzuigt, dan vraagt men zich af: Zou het niet logischer zijn de *warme* lucht boven af te voeren en *deze* onder de vuren te brengen?

In de hel.

Als leek kan ik dit alles niet beoordeelen, maar sterk heeft zich bij mij de overtuiging gevestigd, na eenige weken achter elkaar bijna dagelijks in de „hel" te hebben rondgekeken: „'t Kan anders, 't kan beter, 't *moet* beter!"

De passagiers, de concurrentie dwingen de maatschappij tot het in de vaart brengen van buitengewoon kostbare schepen, tot het verstrekken van maaltijden, zóó overdadig, als geen enkel passagier 't thuis ook maar bij benadering heeft, wat heel veel geld kost aan inrichting en exploitatie. Waarom hebben de veeleischende passagiers er vrede mee, dat de mannen, die hen het reizen mogelijk maken, lijden? Zeker, 't zal geld kosten van aanleg en exploitatie, maar die sommen kunnen onmogelijk de cijfers bereiken, die thans worden uitgegeven om den veeleischenden passagier steeds maar meer tegemoet te komen. Mag ik dit sociale vraagstuk onder de aandacht brengen van allen, die naar en van Indië reizen?

Zware eischen.

Aan het personeel in de machinekamer worden, naast zware lichamelijke, hoe langer hoe hoogere eischen gesteld in verband o.a. met de omwenteling in het voortstuwingsorgaan, den overgang van de „gemakkelijke" stoommachine tot den nauwluisterenden motor. De positie van den machinist aan boord heeft, kon men in hun periodiek lezen, geen gelijken tred gehouden met de voortschrijding der techniek. Als men hoort, dat bij het proef stoomen van een nieuwe boot den pas aangestelden gezagvoerder een kostbaar souvenir wordt aangeboden, terwijl de hoofdwerktuigkundige, die langen tijd den bouw der machines in het buitenland heeft gecontroleerd, de machines, die *het* vitale deel van 't schip vormen, dit teeken van waardeering niet ontvangt, dan sticht dit kwaad bloed. Onder dit alles, waarbij meen ik nog komt de slechte promotie, en naar de meening van velen de te late pensionneering, lijdt de geest. Het noodzakelijk gevolg is, dat de werkelijk goede elementen zich niet meer tot het beroep voelen aangetrokken en zich dus of niet aanmelden, òf „er uit" loopen. Het schijnt, dat de toestand reeds nu zorgen baart. Het periodiek, dat ik las, voorspelt, dat het er over enkele jaren hopeloos zal gaan uit zien, wordt er geen rekening gehouden met de grieven van den man in de machinekamer.

Ik kan, wat ik hierboven opmerkte, als buitenstaander niet beoordeelen, maar omdat de zeeman de onmisbare schakel vormt in den keten van het verkeer over de aarde van mensch en goed, meen ik goed te doen er op te wijzen, dat er aan boord der *kleine* maatschappijen sociale vraagstukken liggen van *groote* beteekenis.

Kakkerlak in den ketel.

De eerste paar dagen stoomen deed ons wat vreemd aan: 't was zoo eigenaardig, dat regelmatig draaien van de schroef. Maar 't wende gauw. Op 'n middag over 't schip kijkend, zag ik den hofmeester in hevige beroering op mij afkomen. „Meneer, voelt U het? Al weer 'n blad naar de maan." Inderdaad voelde ik, dat het schip eigenaardige, ongewone bewegingen maakte. Wat dat was? „Niets," zei de 1ste machinist, „er zit een kakkerlak" in den ketel." Gelukkig dat er „niets" was.

Ik zou heel wat meer van het leven aan boord hebben kunnen vertellen, maar ik heb nu, vrees ik, al te veel van het geduld van den lezer gevergd, zoodat ik het er bij zal laten.

De reis tot Belawan was zeer voorspoedig.

Het meest treffende van de heele reis vond ik het oogenblik, dat de agent daar aan boord kwam met de mail. Nog zie ik ze voor me, de gezichten der menschen, snakkend naar berichten van hen die hun lief zijn en van wie ze in geen twee maanden *iets* hadden vernomen.

Geen drinkwater bij de nieuwe goedang te Belawan.

Te Belawan werden groote pakhuizen gebouwd. Ik heb al eens opgemerkt, dat „l'hygiène est dans tout" en dat ze dus ook in goedangs steekt. Ik miste n.l. drinkgelegenheden voor de koelies, die in de brandende zon werkend aan goed drinkwater groote behoefte hebben. Op de *Hollandsche* schepen wordt water aan boord verstrekt, op de mailschepen, die koelmachines bezitten, gaat dikwijls een ketel ijswater naar de ruimen. De koelies waardeeren dat in hooge mate, vertelde iemand me, die geregeld met hen werkt. „Men krijgt daar beter werk dan op die schepen, waar de kraan van 't drinkwater wordt gesloten", merkte hij nog op.

Terwijl ik dit schrijf, telefoneert de „Maatschappij" me, dat men mij mijn „noodhaven" kwijtscheldt. Deze welwillendheid waardeer ik zeer.

Na 61 dagen reis kwam ik te Tandjoeng Priok.

„Eindelijk, watte?"

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Indrukken van Bali.

De ster-correspondent van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* (Dr. van Blankensteyn) die thans bezig is een reis door Nederl. Indië te maken en in een serie artikelen zijn indrukken weergeeft, schrijft in brief IV, opgenomen in het Woensdag-avondblad van 23 Mei j.l., over „Onderwijs en Kunsten" op het eiland Bali o.m.:

Aan het gouvernement kan men werkelijk geen onstuimigheid in onderwijs-kwesties ten laste leggen. Ambachtsonderricht in onzen geest ontbreekt. Ik heb er Balische intellectueelen voor hooren pleiten. Zij zeggen: „Onze ambachtslieden zijn practisch onbekwaam. Zij zijn kunstenaars van de bovenste plank, hun houtsnijwerk is onvergelijkelijk, maar een stoel in elkaar zetten kunnen zij niet."

Dit is toch waarlijk niet zoozeer te verwonderen, daar stoelen niet bepaald Balineesche gebruiksvoorwerpen zijn, wat echter niet wegneemt, dat 't zijn nut kan hebben den inheemschen ambachtslieden ook dit naar behooren te doen aanleeren. Dan slagen zij er waarschijnlijk beter in dan het meerendeel der Europeesche meubelmakers, want juist stoelen behooren immers tot het moeilijkst te ontwerpen en te construeeren huisraad, getuige de resultaten der pogingen van zoo menigen modern Westerschen binnenhuis-architect. [1])

Aan het slot van zijn artikel merkt de schrijver o.m. terecht op:

„De behoefte aan stoelen of ander meubilair in de Balische woningen is helaas nog zeer gering. De Balinees woont over het algemeen slecht en bekrompen, slechter b.v. dan de Javaan. Zelfs in de huizen der aanzienlijksten is de inrichting nog zeer primitief. De behoefte aan huiselijke behagelijkheid en luchtige slaapvertrekken wordt blijkbaar zelfs door de rijksten en meest verwenden nog niet gevoeld.

„Schatten worden uitgegeven voor inderdaad prachtige ,uiterlijke decoratie der poeri's (paleizen), en voor zilveren en gouden sier-voorwerpen, maar niet voor de bewoonbaarheid. Dit zal beter worden naarmate de op Java en in Europa opgevoede Balische intellectueel hygiënischer en aangenamer woninginrichting zal leeren waardeeren.

„Verbetering is inderdaad dringend noodig. Want de gezondheidstoestand op Bali is slecht, en de, voor oostelijke volken als een geesel werkende tuberculose grijpt snel om zich heen.

„Men moet dus hopen, dat de Baliër meer zorg gaat besteden aan zijn woning, en daardoor meer behoefte krijgt aan goed opgeleide ambachtslieden."

Elders lezen wij, dat het gouvernement alle zorg aan den dag legt om het onvergelijkelijke kunsthandwerk van Bali niet te doen ontaarden, door te werken in de richting der oude gilden. Grootmeesters in de oude kunsten worden gesubsidieerd voor het aannemen van leerlingen en ook die leerlingen krijgen steun om zich te kunnen wijden aan de mooie traditie.

Dit raadde immers de heer P. A. J. Moojen (zie o.a. zijn officieel rapport desbetreffende) reeds eerder het gouvernement aan te doen, in denzelfden geest als de vroeger inheemsche Vorsten deden.

Treffend is de volgende door schrijver weergegeven opmerking:

„Een der befaamdste kunstenaars in de edelste aller Balische kunsten, in het beeldsnijwerk, heeft slechts drie leerlingen. Een Westersch ambtenaar maakte tegenover hem de opmerking, dat dit niet veel was. De oude heer bleek van heel andere opvatting. „Ik vind", zoo zei hij, „dat het wel veel is, als er drie jonge lieden worden gevonden, die genoeg kunstzin bezitten om zich aan dit werk te wijden."

„Tout comme chez nous" is 's schrijvers ondervinding: dat de gezochte meesters op Bali grillig zijn in de uitvoering van bestellingen, dat zij werken of niet werken al naar gelang van hun inspiratie en stemming. Dat is immers het geval met iederen kunstenaar, waar ook ter wereld!

Gelijk reeds zoovele belangstellenden vóór hem, schrijft ook deze journalistieke correspondent, dat het tourisme (door gelijk ook elders rijp en groen tegen hooge prijzen op te koopen — Red.) een groot gevaar is voor het verval van het kunstwerk en hij zegt:

„Misschien kon er in dezen van hoogerhand wat worden gedaan. Nu reeds houdt men tentoonstellinkjes en geeft men prijzen voor goede stukken. Men kon verder gaan. Wellicht zit er eenig nut voor Bali in een methode, die ik door de Franschen in Marokko heb zien toepassen. Daar is het levend gevoel voor de oude weefkunst inderdaad verloren gegaan. Gaarne schikten de weefsters van tapijten zich naar de behoefte van westerschen wansmaak, en niet minder gaarne aanvaardden zij de gemakken, die de chemische verfstoffabricage hun bood. Toen heeft de Fransche overheid ingegrepen. Zij voerde een keurstelsel in, waardoor voor tapijten, die aan Marokkaansche tradities beantwoordden, en die met echte plantaardige kleurstoffen waren geverfd, certificaten en een plombe werden ingevoerd. Zoo gewaarmerkte tapijten kunnen zonder uitvoerbelasting Marokko worden uitgevoerd en vrij van rechten in Frankrijk worden ingevoerd. [2])

„Het is duidelijk, dat dit stelsel niet zoo op Bali te gebruiken is. Maar een stelsel van facultatieve beoordeeling, dat het goede werk als zoodanig waarmerkte, zou zeer zeker veel van het oude handwerk kunnen redden. Immers, de tourist, die een stuk koopt, kan dan weten wat nog echt karakter heeft, en wat niet. Die echte stukken zullen daardoor zeer in prijs stijgen, en de vervaardiging ervan zal daarom niet worden verwaarloosd. De bepalingen voor een dergelijke stempeling zouden in de hotels en passangrahans moeten worden aangeslagen.

„Het vergroven van het zilverwerk, dat onder den druk van de goede markt nu reeds waar te nemen valt, zou dan allicht niet tot algeheel verdwijnen van het goede werk leiden. En voor behoud van de bij uitstek edele houtsnijkunst zou het allicht van het grootste belang kunnen blijken."

Ook op dit gebied heeft o.a. bovengenoemde heer Moojen als deskundige, reeds meer dergelijke behartenswaardige raadgevingen gepubliceerd en wat het verfstoffenprobleem in Ned.-Indië betreft, onlangs nog de heer *J. A. Loebèr* door o.m. aan te raden voor de als echt geverifieerde kleurmiddelen geen of veel lager belasting te doen betalen dan voor de inferieure kwaliteiten, welke door hun betrekkelijke goedkoopte thans allerwege daar zoo misbruikt worden. Zoodoende zou het gouvernement ook veel kunnen bijdragen om het kunsthandwerk op peil te houden of liever gezegd, weer op peil te brengen. Het spreekt wel van zelf, dat de Duitsche technici daar sterk tegen gekant zou zijn. Maar dat behoeft dezerzijds toch waarlijk geen gewicht in de schaal te leggen!

Ook de oud-resident Molenbrugh behoort tot de velen, die in den laatsten tijd over tourisme-gevaar voor de Balische kunst hun licht hebben doen schijnen. En het „Koloniaal Weekblad" heeft niet nagelaten hierop telkens en telkens weer te wijzen. *Frappez toujours . . .*

[1]) Volgens den criticus Just. Havelaar zijn de nieuwe stoelen in de Toonkamers van Boeatan, ontworpen door N. P. de Koo, bijzonder goed geslaagd. — Red.

[2]) Uitvoer-belasting bestaat gelukkig in Nederl.-Indië niet. Tegen de heerschende invoer-belasting in Nederland (n.b. toch hetzelfde Rijk!), zou zeker terecht veel in te brengen zijn. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Perserikatan National Indonesia.

Het „A. I. D." (*De Sum. Post*, 8 en 12/5) meldt dat opnieuw een manifest is uitgegaan van de heeren *ir. Soekarno* en *mr. Iskaq*, resp. voorzitter en secr. van de *Partij Nationaal Indonesia* en van de P. P. P. B. I. Gevraagd wordt om vrijheid van beweging en van drukpers. Vrijheid van vereeniging en vergadering. Afschaffing van de buitengewone rechten, die aan den Landvoogd zijn toegekend. Afschaffing van het politieke spionnenstelsel. Scheiding van bestuur, politie en justitie. Scheiding van godsdienst en staat. De invrijheidstelling van politieke ballingen. Het bevorderen van een vrij bestaan. Het bevorderen van Inlandschen handel en bedrijf. Het invoeren van rechtvaardiger belastingregelen. Betere arbeidswetgeving. Bevordering der irrigatie. De oprichting van nationale banken. Het oprichten van coöperatieve vereenigingen. De bescherming van den tani tegenover de buitenlandsche (vreemde) ondernemingen. Het verlichten van de mogelijkheid tot opvordering van nog niet ontgonnen gronden door Inlanders, die daaroe niet in staat zijn. Het bevorderen van uittocht van Javanen naar andere deelen van Indonesië. Het afschaffen der poenale sanctie. Het verlagen van de pandhuisrente. Het tegengaan van den woeker. Het oprichten van nationale scholen en het bestrijden van het analfabetisme. Het verbeteren van het lot der vrouwen. Een vluggere en betere rechtspleging. Schadeloosstelling voor ten onrechte aangehouden verdachten. Verbetering van gevangenissen en *reclasseering van gestraften*. Het afschaffen van de doodstraf. Het stellen van een minimum salaris en het invoeren van een acht-urendag. Winstaandeel voor arbeiders in groote ondernemingen. Steun en arbeidsbemiddeling aan werkloozen. Verzorging van de armen en ouderdomspensioen. Bevordering van de gezondheidsbewaking. Het afschaffen van den opiumdienst en het verbieden van sterke dranken. Verbod van kinderhuwelijken, het bevorderen van het monogame huwelijk. Dit programma zou worden besproken op het congres te Soerabaja (27 t/m 30/5).

De beginselverklaring van de P. N. I. luidt: De P. N. I. is er van overtuigd, dat de eerste voorwaarde voor het herstel der Indonesische samenleving is de politieke vrijheid, n.l. het eindigen van het Nederlandsche bestuur h. t. l. Daarom dient alle streven der Indonesiërs in de eerste plaats op die politieke vrijheid gericht te worden. Nederland, waarvan het leven zeer afhankelijk is van het koloniseeren van Indonesië, zal de vrijheid van dit land stellig niet vrijwillig teruggeven, integendeel zal het er naar streven om de koloniseering te bestendigen en den band met het moederland aan te halen. Omdat het Indonesische volk van een ander ras is dan zijn eigen volk, zal Nederland ook geen ruimer standpunt ten opzichte van de Indonesiërs kunnen aannemen, waartoe het wel zou kunnen overgaan, indien Indonesië bewoond was door een volk van hetzelfde ras als de Nederlanders zelf. Daarom is de P. N. I. er van overtuigd, dat het doel der vrijheid van Indonesië slechts bereikt kan worden door het streven der Indonesiërs zelf zonder op de hulp van buiten te rekenen. Omdat ook andere landen, die koloniën in Azië bezitten, belang hebben in de bestendiging van het koloniaal karakter van Indonesië, moeten de Indonesiërs in hun strijd voor de vrijheid samenwerken met andere Aziaten en gezamenlijk tegen het vreemde imperialisme strijden.

In dit verband verdienen aandacht: *De Sum. Post* (7/5 „Korea", „De Philippijnen"), *De Loc.* (20 en 27/4, blz. 21 „Totokromo"; 2/5 „Rijksopbouw", *Dr. A. R. Zimmerman*; 4/5 „Roode maskers", „Een bedrijf zonder groei", *Dr. A. R. Z.*; 5/5 „Schande!") het *Bat. Nwsbl.* (5/5 „Samenwerking"), het *Soer. Hbl.* (28/4 „Parlementaire Brieven", „Van Rechts naar Links"; 4/5 „Het naturellenvraagstuk in Zuid-Afrika"), de *Deli Crt.* (8/5 „De staatsrechtelijke positie van den G.-G.", *Mr. J. A. Eigeman*; 11/5 „De roode 1 Mei-viering"") en de *Java-Bode* (18/4 en 2/5 „Wijzigingen in ons strafstelsel").

Reclasseering in Indië.

Den 27sten Febr. j.l. is de *Ned. Ind. Reclasseerings-Vereeniging* te Weltevreden opgericht (*Bat. Nwsbl.* 2/5). De Vereeniging stelt zich in de eerste plaats ten doel als reclasseeringsvereeniging op te treden, door diegenen harer leden en anderen, die zich daartoe vrijwillig aanbieden, beschikbaar te stellen om, *zonder onderscheid van landaard, geloof of levensbeschouwing*, aan daarvoor in aanmerking gebrachte voorwaardelijk veroordeelden en voorwaardelijk in vrijheid gestelden, de noodige moreele, verstandelijke en geestelijke hulp en steun te verleenen. Het aantal der door de vereeniging te reclasseeren personen is nog niet groot; deels omdat er eerst ervaring op dit gebied moet worden opgedaan, deels omdat in de Inlandsche maatschappij de behoefte aan reclasseering nog niet bewust gevoeld wordt, zal de taak der Vereeniging zich in den aanvang wel voor een groot deel tot de Europeanen bepalen. Zoodra echter de belangstelling van *Inlandsche* zijde ontstaat, zal ook daarheen de arbeid gericht worden.

Wij verwijzen naar de *Java-Bode* (3/5 „Gouvernement en reclasseering") en het *Bat. Nwsbl.* (23/4 „Nepotisme?").

Een „eigen vliegtuig".

Sedert eenigen tijd kan men in den namiddag *boven Soerabaja* een zeer klein vliegtoestel zien zweven. Dit toestel, *een éénpersoons Pander*, wordt bestuurd door den heer *De Quaay*, procuratiehouder van de N.V. Velodrôme. Het is een toestel, waarmede niet erg gemakkelijk wordt gevlogen. Doordien het zoo licht is, luistert het zeer nauw naar iedere stuur-beweging en overtrekken van het toestel is dus zeer wel mogelijk. Daarentegen is de landingssnelheid weer zeer laag, zoodat het grootste gevaar van het vliegen, het landen, niet zoo gevaarlijk is als met snelle luchttoestellen. Intusschen — meent het *Soer Hbl.* — zal de heer De Quaay vermoedelijk wel nog geruimen tijd de eenige Soerabajaan zijn, die er een privé-vliegtuig op nahoudt!

De zijdecultuur in Japan — en in Ned.-Indië.

De Loc. (28/4, blz. 37) vervolgt haar artikel van 16 April (blz. 3) over *de zijdecultuur boven Garoet*. Voor Japan is de zijdecultuur een bron van welvaart. Vijf millioen menschen vinden in deze industrie een ruime bijverdienste; voor *f* 8 millioen wordt jaarlijks aan zijde uitgevoerd. Daartoe heeft de Japansche regeering de noodige proefstations

opgericht. Bovendien worden op de landbouwscholen — zooals wij die te *Buitenzorg* en te *Soekaboemi* hebben — specialisten gevormd. Zelfs op de hoogescholen — in den trant van de *Wageningsche* Landbouw-hoogeschool — wordt een plaats voor deze wetenschap ingeruimd. Bij *het volk zelf* werd belangstelling gewekt door op de volksscholen, op populaire wijze het leven van de rijderups, hare verzorging en het groote nut daarvan voor de maatschappij uiteen te zetten. Zoodoende geraken de kinderen reeds van jongs af vertrouwd met deze *huisnijverheid* in haar verschillende stadia. Het heeft de Japansche regeering millioenen gekost om de zijde-industrie op de tegenwoordige hoogte te brengen en daarvan een volksindustrie te maken. Doch aanzienlijk zijn de baten, die daarvan thans regelmatig aan de schatkist en aan de bevolking blijven toevloeien en het is zeker wel de moeite waard om te overwegen of hier geen voorbeeld is gegeven, dat in Ned.-Indië navolging verdient, nu door de Japansche zijdecultuur boven Garoet proefondervindelijk is bewezen, dat de factoren *om te slagen* in Ned.-Indië in ruime mate aanwezig zijn.

De hotels op Java.

Voor een verblijf van eenige maanden vertoefde op Java de heer J. R. Smith, general manager van het Raffles-Hotel te Singapore, die tevens de directie voert van het Seaview Hotel aldaar en het grootste hotel te Penang. De heer Smith deelde de *Java-Bode* (27/4) mede, dat het tot zijn verwondering in enkele *hotels op Java* voorkwam, *dat geen der geëmployeerden Engelsch sprak*. Ook verwonderde het hem, dat de *Middenstand* er in Indië niet voor zorgt, dat minstens een der employé's van *de grootere zaken* de Engelsche taal machtig is. In een land, dat hoe langer hoe meer vreemdelingenbezoek krijgt, waartoe officieele bureau's en particuliere instellingen alle moeite doen, moet men den vreemdeling, dien men trekken wil, overal behoorlijk te woord kunnen staan. En dat laat bij de meeste zaken veel te wenschen over. Volgens Mr. Smith moest er in elk first class hotel minstens een hoofdboy zijn, die Engelsch spreken kan. Hetzelfde geldt voor de winkelbezoeken. De vreemdeling voelt op Java ook het gebrek aan behoorlijke gidsen, die, zoolang het winkelpersoneel geen andere taal dan Hollandsch of Maleisch spreekt, hen kunnen rondleiden bij hunne inkoopen.

Indrukken van Bali.

In het *Soer. Hbl.* (3 en 4/5) schrijft *Dr. Van Blankesteijn* over *de hanengevechten op Bali.* Zij zijn een onderdeel van den godsdienst; het gestorte bloed is een offerande voor de goden. De hanengevechten zijn een geesel voor het land, want buiten alle verhouding tot de inkomsten van den Balinees wordt er bij die gelegenheid gewed. Zij zijn daarom nog slechts bij bepaalde godsdienstige gelegenheden toegelaten en clandestiene gevechten worden streng vervolgd. De strijdende dieren krijgen aan een spoor een vlijmscherp, tweesnedig, smal mesje gebonden, van 10 à 12 c.M. lengte. Daarmede gaan zij elkaar te lijf. Zelden is de strijd van langen duur. Voor ons Westerlingen is het bezienswaardige van het schouwspel niet de dieren, maar het publiek. De lieden verkeeren voortdurend in de hevigste opgewondenheid. Het beloop van de gevechten deed schrijver denken aan hetgeen de verslagen van bokswedstrijden ons leeren. Tot beperking der hanengevechten geschiedt reeds heel wat. Men zou wellicht den vreedzamen Balinees op geen manier zóó afdoende in het harnas tegenover ons kunnen jagen, dan door deze spelen te verbieden.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Nog eens de brochure-Treub.

De brochure Treub „Het gist in Indië", is volgens een schrijver in de *Soeloeh Indonesia Moeda* (orgaan der Indon. en Alg. studieclubs) over Maart-April een alarmkreet van het koloniseerend Nederland.

Het koloniale vraagstuk is een winst- en verliesvraagstuk, niet een van beschaving of plicht, het is een business-kwestie. Aldus betoogt de schrijver, om dan verder, na een wijzen op het groote economische verlies dat een verloren gaan der koloniale bezittingen b.v. voor Engeland, Amerika en Nederland zou beteekenen en een herinnering aan de bekende woorden: „Indië verloren, rampspoed geboren", — te zeggen dat de overheerschende landen dus wel gehouden zijn de koloniale bezittingen zoo stevig mogelijk vast te houden en het koloniale vraagstuk daarom in waarheid is een kwestie van macht, niet van recht. De mate van wat mag en niet mag, wordt door de op voordeel bedachte partij geregeld naar de eigen behoeften en belangen en alle gebeurtenissen in de koloniale bezittingen, welke de belangen dier partij in gevaar doen brengen, worden dadelijk bestreden. Niet slechts tegen het communisme wordt strijd gevoerd, niet slechts de volgelingen van Lenin worden onderdrukt, doch ook alle partijen, nationalistische, islamietische en wat nog meer, die verlangen en streven naar spoedig vrij zijn van Indonesië. Schrijver en de zijnen hebben het reeds van den beginne begrepen; voordat de communisten uit de samenleving „weggeveegd" waren, hoorde men van den kant der sana-partij de kreet: „weg met het communisme!", maar nauw waren duizenden volgelingen van Lenin naar de wouden en moerassen van Papoea overgebracht, of de kreet werd: „weg met het pan-islamisme!" en: „weg met het Indonesisch nationalisme!", welke kreet ten slotte geworden is tot de alarmkreet van prof. Treub in zijn brochure „Het gist in Indië".

Nadat schrijver ter versterking van zijn betoog het een en ander uit *Het Indische Volk* heeft aangehaald, zegt hij dat de alarmkreet van prof. Treub en de zijnen voor de Indonesische nationalisten een teeken, een symptoom is van een opkomend gevoel van wankelend evenwicht bij de tegenstanders, een teeken ook dat de door de Indonesische nationalisten ingeslagen weg de juiste is en zij daarop moeten doorgaan.

Met hetzelfde recht als prof. Treub zegt: „het gaat om ons bestaan", en diens medestander Ir. Klopper zegt: „het eenvoudigste instinct van zelfbehoud dringt ons om alles te doen om den toestand in Insulinde de baas te blijven", — kunnen de Indonesische nationalisten en hun broeders, de pan-Islamieten, zeggen dat zij actie voeren, gedrongen door het eenvoudigste instinct van zelfbehoud, en dat het gaat om hun bestaan! Evenals de handhaving van het koloniaal bezit een kwestie is van Nederlands welzijn, zal de beëindiging van de kolonie het welzijn van Indonesië en het volk van Indonesië beteekenen.

Schrijver eindigt met de verklaring, dat het voor de overheerscherspartij inderdaad moeilijk is, de juiste houding aan te nemen ten opzichte van de beweging, waartegenover zij staat. Die beweging gaat vooruit wanneer ze niet onderdrukt wordt en ze gaat *ook* vooruit als ze onderdrukt wordt. Dat is nu eenmaal de tragiek der overheersching.

De economische toestand der Javaansche bevolking

In het hoofdartikel der *Bintang Timoer* van 21 Maart wordt o.m. de opmerking gemaakt dat, waar de „Welvaart-commissie" onder leiding van den heer Meyer Ranneft destijds sprak van armoede onder de Javaansche bevolking, Dr. Rivai schreef over den geringen export van de producten dier bevolking in vergelijking met den export van bevolkingsproducten uit de Buitengewesten. Schr. zegt dan aan de hand van dit artikel van Dr. Rivai, dat het Javaansche volk wel 200 procent meer moet uitvoeren dan thans het geval is, wil het in dit opzicht gelijken tred houden met de bevolking der Buitengewesten en merkt o.m. op: Dit alles is echter niet de schuld van het Javaansche volk alleen. Want, toen dit volk tot ontwaking kwam, waren er op Java al de suikerfabrieken en de daarmede in verband staande verordeningen, zoo ook die van het Boschwezen en de andere Europeesche ondernemingen, die het volk vele moeilijkheden in den weg legden, als het zich op economisch gebied wilde begeven. Volgens schr. is de bevolking der Buitengewesten door het voorbeeld van Java tijdig wakker geworden en kan nu niet meer gemakkelijk door de kapitalisten worden verdrongen. De vraag is nu of de economische toestand der Javaansche bevolking niet verbeterd kan worden? Moge deze kwestie door de Regeering straks bij de expiratie van de erfpachten van verscheidene ondernemingen wel in aanmerking worden genomen, want die geringe export van volksproducten uit Java, beteekent hongersnood onder de bevolking.

Het Boedi Oetomo-congres.

In het nummer van 11 April van de *Darmokondo* (nationalistisch, Solo) geeft de hoofd-redacteur een nabetrachting over het jongste B.O.-Congres en vindt, dat de samenstelling van het nieuwe hoofdbestuur tot aller tevredenheid stemt, ook in verband met de politiek. Hij constateert dat er in dat hoofdbestuur thans verschillende richtingen zijn vertegenwoordigd, van af den conservatief-aristocratischen voorzitter, R. M. A. A. Koesoemo Oetojo tot mr. Singgih, die als de meest linksche kan worden beschouwd. Schr. is er echter van overtuigd dat deze groepen met elkaar zullen kunnen samenwerken, omdat zij alle bekend staan steeds klaar te zijn met hun offer, in welk opzicht ook.

De wijziging in de statuten acht schrijver eveneens gelukkig, overeenkomstig het algemeen streven der volksbeweging en in het kader van de actie in verband met samenwerking met de P.P.P.K.I., de groote federatie van Indonesische politieke vereenigingen.

Op het congres werd overwegend bezwaar gemaakt tegen het voorstel tot afschaffing van het Javaansche letterschrift.

Dat de heer Soetedjo in het hoofdbestuur is gekomen, acht schrijver een mooie gelegenheid voor dezen, om zijn denkbeelden te verwezenlijken, n.l. dat B.O. niet alleen moet praten, maar moet handelen.

Het Jav. nationalistische blad *Sedijo Tomo* van 11 April vindt het feit, dat er op het B.O.-congres slechts één vrouw en geen enkel vertegenwoordiger van de massa aanwezig was, een bewijs dat B.O. nog niet de belangstelling heeft van de vrouwen en de massa.

De redactie concludeert, dat de algemeene opinie is, dat B.O. zoo weinig feitelijks heeft getoond, doch zoolang de overtuiging en het streven nog onveranderd blijven, zal het doel wel verwezenlijkt kunnen worden.

In de *Soeloeh Rajat Indonesia* (orgaan der Indonesische Studieclub te Soerabaja) van 18 April, wordt opgemerkt, dat het laatste B.O.-congres niet alleen voor een Westerling met zijn gezonde opvatting, doch ook voor de met idealen rondloopende jongeren onder de Javaansche nationalisten, teleurstellend geweest moet zijn, aangezien er niets positiefs en geen voor de toekomst scherp omlijnde plannen naar voren werden gebracht.

Aan den anderen kant begrijpt schrijver heel goed dat B.O., die aan zoovele eischen moet voldoen en zoovele groepen moet samenbinden, niet anders kan doen, dan den zgn. middenweg te bewandelen.

Suriname.

Op 8 Mei heeft de wnd. gouverneur Mr. J. L. Nysingh de nieuwe zitting van de Koloniale Staten geopend. Aan de daarbij gehouden rede ontleenen wij het volgende:

„Op dit oogenblik en op deze plaats past het mij met dankbaarheid hem te gedenken, die gedurende een reeks van jaren op dezen dag en op deze plaats Uw nieuw zittingjaar heeft geopend en die tot kort geleden met even groote werkkracht als met ingespannen en voortdurende toewijding, zeven jaren lang, al zijn veerkracht heeft besteed aan de behartiging van het openbare welzijn en de bevordering der ontwikkeling van Suriname. Zeer noode is Gouverneur Van Heemstra gescheiden van dit land, dat hem zoo dierbaar was geworden en niet minder hard is het hem gevallen het ambt neer te leggen, waaraan hij zich gedurende een belangrijk deel van zijn leven met zijn geheele persoonlijkheid heeft gegeven en waarin hij eene levenstaak heeft gevonden. Tegenvallers en tegenstand zijn hem bij zijn streven niet bespaard gebleven, maar geen van beide zijn in staat geweest zijne steeds veerkrachtige energie en zijn onverwoestbaar optimisme te dooden. Integendeel, alsof de beroemde woorden van den grootsten der Oranjes „point besoin de réussir pour entreprendre, ni de vaincre pour persévérer", hem steeds weer nieuwen moed inspraken, heeft geen teleurstelling, hoe onverwacht die hem ook mocht treffen, hem er van kunnen weerhouden om immer met onverzwakte krachtsinspanning ten behoeve van het schoone doel: hergeving van de verloren welvaart aan het door hem bestuurde deel van Groot-Nederland, al datgene te ondernemen, waarvan hij heil verwachtte en daarin te volharden.

Op de economische mededeelingen in de rede komen wij in een volgend nummer terug.

* * *

In *De West* van 4 Mei maakt de heer C. J. L. Petri „enkele opmerkingen naar aanleiding van „Een gewaagd voorstel", het artikel n.l. van den heer Schuitemaker, waarover wij in ons vorig nummer schreven. De heer Petri staat niet zoo afwijzend als de heer Schuitemaker, tegenover het plan eener emigratie van Nederlandsche landbouwers naar Suriname, maar ook hij acht een voorafgaand onderzoek gewenscht.

Over hetzelfde vraagstuk schrijft *De Surinamer* van 26 April onder het hoofd *„Een oude kwestie opgegraven."* Het artikel eindigt met deze woorden:

„Hoe eerder deze opgegraven kwestie weer begraven wordt, hoe beter het zal zijn."

* * *

De Surinamer van 26 April schrijft:

Gisteravond heeft de A. v. F. in opdracht van den wd. Gouverneur in de Koloniale Staten een mededeeling gedaan met betrekking tot den voorgenomen tocht per vliegtuig naar Suriname, te ondernemen door luitenant van Onlangs. De Minister heeft n.l. daaromtrent getelegrafeerd om steun en medewerking van hieruit. Onder meer wordt verzocht voor landingsterrein(en) te zorgen en geldelijke bijdragen te verzekeren.

In antwoord hierop heeft de wd. Gouverneur geseind, dat er een bedrag van *f* 3000 zal worden beschikbaar gesteld te verminderen met particuliere bijdragen. Met andere woorden er zal om bijdragen worden aangeklopt bij het publiek en hetgeen het geeft zal worden teruggestort op het bedrag van *f* 3000, dat voorloopig van Bestuurszijde wordt uitgetrokken.

De Minister verzoekt ook nog dat de wd. Gou-

verneur zich in verbinding zal stellen met zijn ambtgenoot op Curaçao. Op welke wijze hieraan voldaan wordt is echter niet medegedeeld."

* * *

Op 6 Juni heeft te Genève een Nederlandsch ambtenaar, namens Minister Beelaerts van Blokland — die verhinderd was — via Kootwijk met Oost- en West-Indië gesproken. De toespraak eindigde met deze woorden:

Mag ik aan deze woorden een wensch van persoonlijken aard toevoegen en wel deze, dat het mij gegeven zal zijn de bezoeken, die ik in 1909 en 1913 aan Indië bracht en waaraan ik de meest aangename herinneringen heb behouden, te herhalen om mij persoonlijk te overtuigen van den krachtigen vooruitgang, die sedert op schier elk gebied heeft plaats gevonden. En hoe gaarne zou ik ook een bezoek brengen aan onze West en mij ter plaatse rekenschap geven van de verhoogde beteekenis, welke in het bijzonder Curaçao door de groote ontwikkeling der laatste jaren heeft verkregen. Moge ik besluiten met mijn beste wenschen uit te spreken voor den bloei van de Nederlandsche overzeesche gebieden in Oost en West.

* * *

In *„Le Lloyd Commercial"* van April een uitvoerig artikel van den heer C. Kesler: *„Quelques observations sur l'importation et l'exportation aux Indes Occidentales Neerlandaises"*.

* * *

De heer Fred. Oudschans Dentz herdenkt in *De Indische Verlofganger* van 8 Juni Frederik Willem van Eeden en reproduceert daarbij het portret van v. Eeden alsmede een kaartje van Suriname door v. Eeden in 1896 gepubliceerd. Het is interessant dat kaartje te vergelijken met de zoo juist door het Departement van Koloniën bij Smulders uitgegeven 2en druk van de *„Overzichtskaart van Suriname"*, bijgewerkt tot 1927.

* * *

In verband met de koloniale tentoonstelling van de vereeniging „Oost en West", welke Maandag te Arnhem is geopend, heeft de *Valkenboschboekhandel*, Copernicusplein 12 alhier, een belangwekkende uitstalling in zijn winkelramen van boeken, geschriften, platen, kaarten, foto's enz. alle op West-Indië — Suriname en Curaçao — betrekking hebbende. Het geheel wordt opgeluisterd door ethnographica, zooals snijwerk van Boschnegers en Indianen, in groote verscheidenheid, alsmede van enkele gesteenten (bauxiet, waaruit aluminium wordt verkregen), Curaçaosche struisveeren, huisvlijtvoorwerpen, enz.

Onder de tentoongestelde boeken treft men aan het platenalbum „Onze West in Beeld en Woord" van Oudschans Dentz en Jacobs, Staal's Nederlandsch Guyana, Dr. Van Blankensteyn's Suriname, Pyttersen's Een deel der taak, Dr. Lampe's studie Suriname, uitgave van het Kol. Instituut, de werken van Dr. en Mevr. Wynaendts Francken en ten slotte de juist deze week verschenen derden, vermeerderden en herzienen druk van het werkje van de vereeniging „Oost en West" over Suriname en Curaçao: *Onze West*, waarvoor reeds vóór de verschijning groote belangstelling bestond.

Het denkbeeld van den heer M. de Hartog van den Valkenboschboekhandel verdient navolging. De boeken en ethnographica zijn grootendeels afgestaan door de heeren Oudschans Dentz en Jacobs.

Curaçao.

Op de I. T. A.

Curaçao maakt op de I.T.A. geen slecht figuur. Ja, wanneer men „Curaçao" vergelijkt met wat Suriname te zien geeft, dan verzinkt het als het ware in het niet, maar dat is ook geografisch zoo. Van Curaçao is op deze tentoonstelling bijna alles naar voren gebracht, wat een beeld kan geven van dit gebiedsdeel, alleen hadden we gaarne iets gezien van het nieuwe Aruba en iets meer van de bovenwindsche eilanden dan een stel wandkaarten en een paar handwerkjes.

Curaçao is met Suriname ondergebracht in een afzonderlijk West-Indisch paviljoen, waar men bij het binnenkomen de waarschuwing krijgt: Core na man drechi en in den doorloop een andere: Cuidao pa ladron. Voor de Nederlandsche bezoekers, die mochten komen, staat er een vertaling in hun taal onder.

Aan den muur tegenover den ingang treft een aardige foto: de Koningin met Prinses Juliana sprekende met de West door de radio.

De C.P.I.M. geeft in foto's en grafische voorstellingen een beeld van den opbouw en ontwikkeling van haar bedrijf: Negropont in 1913 tot in 1927. Ook de terreinen aan de Caracasbaai. In beeld is gebracht over de jaren 1919, 1923, 1925, 1927 de opslagruimte in tanks, de verwerkte hoeveelheid ruwe olie en de netto tonnenmaat der op Curaçao binnengevallen schepen. Een daarbij laat men duidelijk zien, hoe in 1927 Curaçao met 12.078.776 ton de wereldhaven Amsterdam overtreft, die met 7.765.963 ton niet veel boven Curaçao van 1925 uitsteekt.

De K.N.S.M. heeft de Stuyvesant gezonden; de Mijnmaatschappij Curaçao een partij fosfaatsteenen en eenige stukken grillige steenformaties, als in de mijnen op Curaçao aangetroffen worden. Ook foto's.

Door de geheele zaal ziet men een groot aantal foto's van de fa. Sluyter, alle nieuw opgenomen voor een album, dat zij uitgeeft.

Het Struisvogelpark Albertina zond prachtige struisveeren, ook waaiers, eieren, foto's van het bedrijf en reclameplaten.

Behalve wandkaarten van alle eilanden en de naar niets lijkende schilderij van Willemstad uit het gebouw van het Departement van Koloniën, zond dit laatste een aantal stopflesschen met producten als oranjeschillen, zout (Curaçao, Bonaire, St. Martin), aloë van Curaçao, grondnoten, gouderts van Aruba, katoen (Curaçao en St. Eustatius), citroenschillen, geitenmest en fosforzure kalk van Aruba.

Uit geschiedkundig oogpunt zijn merkwaardig 2 aquatinten, geteekend in 1828 door den lateren gouverneur Van Raders, en door dezen toen aan den gouverneur Cantz'laar bij diens vertrek van Curaçao naar Suriname aangeboden. Deze zijn afgestaan door een achterkleinzoon van Cantz'laar Prof. Van Ebbenhorst Tengbergen te Amsterdam. Voorts ziet men er de stoompakket „Curaçao" uit 1827, waarover verleden jaar het boek van den heer Van Nouhuys verscheen, een plaat van het in de lucht vliegen in 1778 van Z.M. „Alphen" en portretten van alle gouverneurs van 1816 tot 1928.

Eenige boeken, waaronder een nieuw testament in het Papiementsch, vertaling van ds. Eybers.

Nog is ingezonden een partij snuisterijen.

Het bijzonder onderwijs.

In ons blad van 12 April 1928 hebben wij met de stukken aangetoond, dat de bewering, dat de hoedanigheid van het bijzonder onderwijs zou achterstaan bij die van het openbaar onderwijs een fabel is. De minister heeft op soortgelijke wijze in de 1e Kamer hetzelfde betoogd. Vanwaar toch die onwelwillende beoordeeling van het R.K. onderwijs? Wij moeten eerlijk zeggen het niet te begrijpen. Niemand is verplicht zijn kinderen er aan bloot te stellen(!) en niet kan ontkend, dat het heel wàt bespaard heeft aan de koloniale kas, wat althans de belastingbetalers ginds en hier tot dankbaarheid moest stemmen. Ten deele komt dit ongunstige oordeel waarschijnlijk voort uit afgunst, omdat het openbare niet zoo goed is, wat hieruit blijkt, dat er steeds Protestanten zijn geweest, die, over bezwaren van godsdienstigen aard heenstappende, hun kinderen met succes liever aan de Roomsche dan aan de overheidsscholen toevertrouwden. Ook nu is dat in beteekenende mate het geval met personeel van de C.P.I.M.

Meent men tegenover het bijzonder onderwijs nog steeds het, in Nederland op een enkele uitzondering na nu toch eindelijk gelukkig verlaten, standpunt van een halve eeuw geleden te moeten innemen, het zij zoo, maar men zij waardig en waar. De waardigheid en waarheid missen we, wanneer we lezen in de ook in ons blad (van 29 Mrt. 1928) uit *De West* van Suriname overgenomen insinuatie van den heer Hensen: „Het zou interessant zijn, om eens na te gaan, hoeveel van de ingeschreven leerlingen — waarvoor subsidie wordt betaald — werkelijk de scholen bezoeken." Het interessante zou natuurlijk moeten zijn, dat bleek, dat de missie het gouvernement oplichtte. Zoo iets zegt men toch niet, als men het niet zeker weet, wanneer men prijs stelt op den naam van eerlijk man. Erger is, dat het niet waar kan zijn, omdat voorgeschreven is, dat kinderen met meer dan één derde schoolverzuim eenvoudig worden afgeschreven voor de gouvernementssubsidie, en dit heel streng gecontroleerd wordt.

In de Eerste Kamer is beweerd, zoo algemeen mogelijk, van het bijzonder onderwijs: „Zoo wordt er bijvoorbeeld geen onderwijs gegeven in het Nederlandsch, doch alleen in een (sic!) Inlandsche taal". Die dit gezegd hebben, zijn niet voor het voetlicht gekomen. Intuschen heeft de minister het toegegeven: In tegenstelling met het onderricht op de openbare en bijzondere scholen van een hooger type, wordt bij het eigenlijke volksonderwijs inderdaad nog in ruime mate gebruik gemaakt van het Papiementsch. Wij meenen, dat dit niet zoo is. Onze inlichtingen zijn anders, nl. dat op geen enkele school papiementsch geleerd wordt, zelfs niet in de eerste klassen, en dat de meeste leerkrachten niet eens de landstaal kennen. Men mag dan ook aannemen, dat er wel een officieele tegenspraak zal komen.

Misschien kan dan meteen opgehelderd worden, wat de beteekenis en bedoeling kan zijn van deze opmerking van den gouverneur in zijn laatste *Openingsrede:* „Naar verbetering van het onderwijs, zoowel openbaar als bijzonder, wordt steeds gestreefd; wat het openbaar M.U.L.O. (onderwijs) betreft met toenemend en bevredigend resultaat."

Van onze Adverteerders

Gaarne maken wij onze lezers en lezeressen attent op de nieuwe zaak in verbandstoffen e. d. van de N.V. Esceha. De heer S. C. HIJMANS, wiens naam in de verbandstoffen-branche reeds meer dan 25 jaren een goeden klank heeft, heeft aan de Laan v. Meerdervoort 53 A, Den Haag, een zéér moderne zaak geopend op het gebied van verbandstoffen, verplegingsartikelen, zieken- en invalidenwagens, zeepen, parfums, lotions e.d., alles in het betere genre.

Het moet voor onze dames-lezeressen wel een aangename gewaarwording zijn, wanneer zij het keurig ingerichte magazijn binnentreden, door een gediplomeerd verpleegster te worden geholpen. Immers, niet alleen dat deze assistente het geheele lichaam goed kent, doch het is ook véél prettiger door een dame te worden bediend met artikelen voor babyverzorging enz.

Een afdeeling, waarvan óók veel gebruik zal worden gemaakt, is de afdeeling voetverzorging naar gipsmodel, echter bij voorkeur op advies van H.H. Doktoren.

Rest ons nog te vermelden, dat de Firma „Esceha" uitstekend gesorteerd is in poureuse- en elastieke kousen en buikgordels voor Indië en wel, gelijk alle door haar verkochte artikelen, in prima kwaliteiten en uiterst billijken prijs. Wij vertrouwen dan ook, dat onze leden hunne inkoopen zullen doen bij bovengenoemde firma. Voor verdere bijzonderheden verwijzen wij naar de annonce in dit blad.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering op *Zaterdag 23 Juni 1928*, op het terrein van de I. T. A. te Arnhem (12 u. n.m.).

Punten van behandeling:

1. Opening.
2. Notulen (zie K. W. van 30 Juni 1927, No. 26).
3. Jaarverslag, rekening en verantwoording 1927 met rapport Verificatie-Commissie en Begrooting 1928 (zie K. W. van 1 Maart en 19 April 1928, Nos. 9 en 16).
4. Benoeming van de Verificatie-Commissie der jaarrekening 1928.
5. Voorziening Vacature H.B. Aan de beurt van aftreden zijn de H.H. F. van Peski (herbenoeming aanvaard), C. G. van de Wall Bake (Amsterdam) en Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam). Voor de beide laatste H.H. zijn de volgende dubbeltallen opgemaakt: 1. M. Garschagen—W. Rehbock en 2. Mr. J. G. Huyser—J. D. M. van Reyn Snoeck.
6. Mededeelingen van het Dag. Bestuur.
7. Bepalen der plaats voor de volgende Algemeene Vergadering.
8. Rondvraag en sluiting.

VAN DER BRUGH.

Van de Redactie.

De niet onbelangrijke toename der advertentiën in den laatsten tijd — hoofdzakelijk in verband met de I. T. A. — is oorzaak dat voor het tekstgedeelte van het K. W. beduidend minder plaatsruimte beschikbaar is gebleven.

Mede tengevolge daarvan verschijnen in dit Nr. geen rubrieken: O. en W. Ind. literatuuroverzicht, Uit den verren Vreemde en Van Week tot Week.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

Mr. J. W. Brouwer, Adm. ambtenaar b. h. Binnenl. Bestuur, Mauritslaan 15, Oegstgeest.
Mr. L. F. Jansen, Markt 2, Princenhage.
Mr. N. H. Brummekamp, Hooge Rijndijk 90, Leiden.
Mr. H. A. L. ten Holden, Noorderhagen 54*b*, Enschedé.
Allen ambtenaar ter beschikking bij den Belastingdienst.
H. M. Staverman, Ambtenaar bij de Binnenvisscherij, 2e Schoolcomp. 8 R. I., Menno van Coehoornkazerne, Arnhem.
Ds. P. A. Tichelaar, Predikant, Beilen.
W. J. van Es, Onderwijzer 2e kl. bij het O. L. O.; Laan van Meerdervoort 538*a*, Den Haag.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

A. J. Doveren, Mijnbouwk. opz. 1e kl. b. d. Mijnbouw Holzstraat 58, Kerkrade.
G. J. de Ceuninck van Capelle, Commissaris van Politie 1e klasse, Morsestraat 4, 's-Gravenhage.
A. M. van der Els, Hoofdpolitieopz. i. d. res. Batavia, Fultonstraat 175, 's-Gravenhage.
K. de Lannee de Betrancourt, Hoofdopz. b. h. Boschwezen in Ned.-Indië, Columbusstraat 95, 's-Gravenhage.
D. R. J. Baron v. Lijnden, Inspecteur v. d. arbeid v. [illegible] Buitengew., Juliana v. Stolberglaan 36, 's-Gravenhage.
J. A. Kattenbusch, Tijd. wnd. hoofd v. Expl. der Atjehtram, L. v. Meerdervoort 215, 's-Gravenhage.
Dr. M. V. Eichhorn, Gouv. arts 1e kl. b. d. dienst der Volksgez., Frankgasse 4, Weenen.
J. Chr. B. Dümürzük, Commies v. d. dienst der Volksgezondheid, De Perponcherstraat 110, 's-Gravenhage.
Mej. W. I. M. Versteegh, Hoofdtelefoniste 1e kl. b. [illegible] P.T.T., De Perponcherstraat 110, 's-Gravenhage.
Th. J. Marks, Leeraar b. d. Kon. Wilhelminasch. Soerabaya, Plantage 5, Leiden.
Mej. C. L. Vitalis, Commies o. h. kantoor voor Rei[illegible] wezen, Noordeinde 32, Delft.
Raden Loekman Djajadiningrat, Referendaris b. h. Dep. v. O.E., Theresiastraat 72, 's-Gravenhage.
C. W. M. Roozen, Commissaris van Politie 1e kl., p.a. Fam. Roozen-van Velsen, „Willemsoord" te Overveen.
A. H. H. Kanilarang, Kapitein der Infanterie, V[illegible] Bleiswijkstraat 20, 's-Gravenhage.
K. N. van Dalsum, idem als voren, 2e Anth. Heinsiusstraat 63, 's-Gravenhage.
P. Alons, 1e Luitenant der Militaire Administratie, Boschstraat 35, Assen.
F. H. Kooistra, idem als voren, 3 Octoberstraat 19[illegible] Leiden.
W. van Reijen, 1e Luitenant der Infanterie, Noordsch[illegible] Bosch, Zaandam.

MET PENSIOEN.

J. T. Brink, Onderluitenant der Infanterie, Transvaalkade 130, Amsterdam.
H. C. Kerkkamp, Luit.-Kol. (Kolonel tit.) der Infanterie, p.a. A. M. Kerkkamp, Bergstraat 15, te Amersfoort.
G. U. van Renesse van Duivenbode, Kapitein der Genie, Balistraat 97, 's-Gravenhage.
L. H. Spook, Majoor (Lt.-Kol. titulair) der Intendance, Soerenscheweg 31, Apeldoorn.
K. P. A. M. von Raesfeld Meijer, H.T.O., Rijswijkscheweg, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 6 tot 13 Juni.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
J. H. Lagers, Amsterdam (Z.), Koningslaan 30 ƒ 5.—. D. W. H. Patijn, Baarn, Heemstralaan 4. ƒ 5.— (behoort tot Afd. Utrecht).	Eigen aanmelding.
J. Rienstra, Breda, Baronielaan 285. ƒ 5.—	Afdeelingsbestuur van Breda.
B. Evers, Apeldoorn, Badhuisweg 58. ƒ 5.—. Mevrouw Evers, Apeldoorn, Badhuisweg 58. ƒ 5.— G. J. D. Meesters, oud-Onderwijzer 1e kl. O.-I., Apeldoorn. Langeweg 2—3. ƒ 5.—.	den heer J. van Regteren te Apeldoorn.
G. J. D. Bauduin, Inspecteur der Koninklijke Marechaussée, Den Haag, Jacob de Graaflaan 14. ƒ 5.—	den heer J. C. Smits te Den Haag.
Mevrouw de Weduwe A. Barkey—Nuhout v. d. Veen, Voorburg, Heerenstraat 94. ƒ 5.—	den heer E. Rijke te Leiden.
H. A. van Steennis, Nijmegen, Keizer Karelplein 6. ƒ 5.—	Mevrouw C. Jentink—Courier dit Dubekart te Nijmegen.
D. Kruit, Nijmegen, Verlengde Groenestraat 8. ƒ 5.—. C. J. van Noppen, Nijmegen, Groesbeeksche Weg 87. ƒ 5.- Mr. P. C. Reeringh, Nijmegen, Staringstraat 23. ƒ 5.—.	Afdeelingsbestuur te Nijmegen.
J. L. Neuteboom, Directeur Kweekschool te Blitar. ƒ 5.—. Mr. J Visser, Directeur O.S.V.I.A. te Probolinggo. ƒ 5.—.	den heer J. C. Hietink te Den Haag.
K. A. M. Loze, Scheveningen, Gentsche straat 111. ƒ 5	den Administrateur van Oost en West.

Nieuwe Begunstigers:

Mejuffrouw H. C. van Bloemen Waanders, Den Haag, Sleedoornstraat 41	den heer C. H. Hoedt te Den Haag.

Adresveranderingen:

J. J. Brutel de la Rivière, Arts, van: Apeldoorn, van Hasseltlaan 19 naar: Leiden, Zoeterwoudsche Singel 44a. ƒ 5.—. (Contributie '28 reeds voldaan).
H. van der Mooren, Kapitein N.-I. L., van: Wijk (bij Heusden) naar: Den Haag, Bentinckstraat 146. ƒ 5.—.
A. Willering, Den Haag, van: Ruychrokstraat 32 naar: Ruychrocklaan 32. (Rectificatie).
J. H. Brester, Gep. Opperhoutvester, van: Wirosari naar: Almelo, Gravenallee 4. ƒ 5. (Afd. Twente).
E. Mantingh, thans te Hilversum, Irisstraat 17 A.
W. Eichelberg, van: Apeldoorn, Arnhemsche Weg naar: Utrecht, Rijnlaan 152bis, p.a. G. Robberes[illegible] ƒ 5.—. (Contributie '28 reeds voldaan). Tijdelijk adr[illegible]
J. E. Edie, oud-Resident, van: Pangkal-Pinang naar „Bosch en Duin", Vossenlaan, Huis-ter-Heide (af[illegible] Utrecht) ƒ 5.—. (Contributie '28 reeds voldaan).
A. Kruyt, Commies D.S.M., van: Nijmegen, Verlengde Groenestr. 8, naar: Medan, Petersburgstraat 2.

NUMMER 25 DONDERDAG 21 JUNI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: In Memoriam. I. A. Nijhoff. — Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — De „Oost en West"-dag. — Het nieuwe verblijf van „Oost en West". Het kantoor van den Leider v. h. Informatie-Bur. (foto). — Emigratie van Europeanen naar Suriname, door Dr. Th. Lens. — Naar aanleiding van het boek van Dr. Paul Wirz, door Joh. F. Snelleman. — Een laatste opwekking. — Boekbespreking, door G. N. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 13 tot 20 Juni.

IN MEMORIAM. - I. A. NIJHOFF.

Op 9 dezer overleed tot ons diep leedwezen onze penningmeester, de heer I. A. Nijhoff.

Toen in het najaar van 1926 de afdeeling „Twente" werd opgericht, verklaarde de heer Nijhoff zich onmiddellijk bereid in het Bestuur zitting te nemen en van dien dag af heeft hij èn als lid èn als penningmeester onze Vereeniging met grooten ijver gediend. Zijn jarenlange arbeid in de tropen had hem dit land lief doen krijgen en deze liefde heeft hij in onze vereeniging tot uiting gebracht, door trouw mede te werken aan het doel: den band tusschen Nederland en Indië te bevestigen en te versterken.

Wij zijn hem daarvoor dankbaar en zullen zijn nagedachtenis in hooge eere houden.

Het Bestuur der Afdeeling „Twente".

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

WENKEN VOOR BEZOEKERS.

1. Afstand Station—ingang Zijpendaal, 20 minuten wandelen, langs het Park Sonsbeek.
2. Geregelde 10 en — op drukke uren — 5 minutendienst met de gemeentelijke autobussen. Vertrek van het Station en van het direct daarbij gelegen Willemsplein. Per tram, geregelde verbinding van het Station naar de Izaäk Evertslaan (5 minuten loopen van Zijpendaal). Extra wagens van lijn 2.
3. TOEGANGSPRIJZEN.[1]

Dag-kaart op een weekdag (alles inbegrepen, ook stedelijke belasting)	f 1.—
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.50
Idem, idem op een Zondag	„ 0.60
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.30
Doorloopende kaarten, geldig voor het geheele seizoen, (strikt persoonlijk)	„ 7.50
Avond-kaarten (na 5.30 uur)	„ 0.25
School-kaarten (ook voor de geleiders), mits 8 dagen van te voren aangevraagd, onder bijvoeging van remise, per persoon	„ 0.35
Vereenigingen, Clubs enz., bij bestelling voor minstens 50 personen — 8 dagen van te voren aangevraagd met bijvoeging van remise — per persoon op een weekdag	„ 0.50
„ „ „ „ Zondag	„ 0.30

4. Uitvoerige Catalogus, aan te vragen bij de Drukkerij „de Vlijt" te Arnhem, franco per post .... „ 0.60
5. Opening elken dag om 9.30 voormiddags, sluiting van de Paviljoens en de Stands 5.30 namiddags.

N.B. De Zeetuin blijft ook na 5.30 uur open. Houders van Avondkaarten moeten f 0.35 bijbetalen.

6. Uitstekende gelegenheid voor Lunch en Diner in Lunchroom en Europeesch Restaurant, tegen matige prijzen, (te adresseeren: den heer J. Dommering, Hotel Bristol, Arnhem).

Rijsttafel in het Indisch Restaurant „Waroong Djawa" (te adresseeren aan den heer Geradts, Kastanjelaan 41, Arnhem).
7. Een volledig, rustig bezoek van alle bezienswaardigheden, zal 4 à 5 uur vorderen. Voor bezichtiging van het voornaamste rekene men op 2½ uur.
8. Autopark en fietsenstalling, onmiddellijk bij den ingang van Zijpendaal.

[1] Voor toegangsprijzen enz. voor leden zie Kol. Weekbl. van 7 Juni, blz. 1.

UITVOERING DER FEESTCANTATE „OOST EN WEST"

gecomponeerd en opgedragen aan de Vereeniging „Oost en West", door Joh. C. Berghout

Het koor wordt gevormd door ongeveer vijfhonderd Dames uit Arnhem, Velp, Oosterbeek en andere omliggende plaatsen, terwijl het orkest bestaat uit de samenwerkende vereenigingen „Franz Schubert" (Arnhem) en de Velper Harmonie (Velp). De solopartijen zullen gezongen worden door de Dames M. Gerlach-van Rhijn (sopraan), Amersfoort; Mascha Verm. (alt), Den Haag.

De uitvoering heeft plaats onder leiding van den Componist. Driemaal herhaald trompetgeschal (motief uit de Feestcantate) zal de uitvoering aankondigen.

Aan alle aanwezigen wordt beleefd verzocht, wel te willen medewerken tot het verkrijgen van stilte.

Volgorde:

a. Triomphmarsch. Joh. C. Berghout.
b. Cantate „Oost en West" „

Aanvang 23 Juni des avonds acht uur. Zijpendaal.

De „Oost en West"-dag

Aan alle leden en begunstigers onzer Vereeniging.

—o—

De Algemeene Vergadering zal dit jaar gehouden worden *op 23 Juni e.k.* En, natuurlijk te Arnhem, op het terrein van de I.T.A. De belangrijkste vergadering sedert de oprichting der Vereeniging, gelet op de plaats waar zij plaats vindt, op het terrein der tentoonstelling, welke door het Bestuur onzer Arnhemsche afdeeling tot stand gebracht is. Reeds daarom wordt verwacht, dat de opkomst van leden uit alle afdeelingen en daarbuiten zoo groot mogelijk zijn zal.

De I.T.A. en de Algemeene Vergadering te zamen bieden als nooit te voren een eenige en bij uitstek gunstige gelegenheid voor een massale bijeenkomst, een *„Oost en West-dag"*, welke vanzelf leidt tot die nauwere onderlinge aanraking, welke alleen op een dag als deze verkregen kan worden. Een dag waarvan men spreken zal, ook in Oost- en West-Indië, waar onze leden er met waardeering van zullen kennis nemen, zich verheugende lid te zijn van een vereeniging, welke op deze wijze haar doel en streven propageert. In deze tijdsomstandigheden van niet genoeg te schatten beteekenis.

Zijn wij dan allen daarvan doordrongen, dan ook doet het Hoofdbestuur met vertrouwen een dringend beroep op aller besef van saamhoorigheid en sympathie om, waar toch de meesten hunner voornemens zijn de I.T.A. te bezoeken, daarvoor te kiezen den dag der Algemeene Vergadering, 23 Juni, den „Oost- en West-dag."

Moge deze roepstem algemeen weerklank vinden!

Het programma luidt als volgt:

10.30 v.m. Samenkomst Hotel Oranje-Nassau te Arnhem, naast het Station.

Het nieuwe verblijf van „Oost en West".

Het Kantoor van den Leider van het Informatie-Bureau,
den Heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt.

11.15 v.m. Officieele ontvangst door het Gemeentebestuur in het Groote Restaurant op Zijpendaal.
12—1 n.m. Algemeene vergadering.
1—2 n.m. Noenmaal.
2—6 n.m. Bezichtiging der tentoonstelling.
6 n.m. Gemeenschappelijke maaltijd, zullende omstreeks 8 uur een Oost en West Cantate worden uitgevoerd door 2 muziekkorpsen en 500 executanten.

De kosten der maaltijden (noen- en namiddagmaal) worden door de deelnemers-zelven verrekend met het bedieningspersoneel. *Deze regeling geldt echter niet voor de afdeeling Den Haag en voor de genoodigden aan den namiddag-maaltijd.*

Ten slotte zij aangeteekend, dat de verbinding Station—Zijpendaal per autobus kan geschieden en dat de laatste trein, richting Utrecht, Den Haag, Rotterdam en Amsterdam, des avonds 9.46 vertrekt.

HET HOOFDBESTUUR.

Afdeelingsberichten in verband met de I.T.A.

Afdeeling Amersfoort.

In de 2e week van Juli zal een excursie naar de I. T. A. worden georganiseerd, waaraan deel kunnen nemen de ouders met hunne kinderen, die dan vacantie hebben.

De Secretaris.

Afdeeling Apeldoorn.

1. *Tocht naar Arnhem op 23 Juni.*

De Secretaris zal gaarne opgave ontvangen van leden en begunstigers, die op dien dag aanwezig willen zijn.

Vertrek uit Apeldoorn 9.17.
Vertrek uit Arnhem 20.27.

2. *Kaarten voor de leden en catalogi.*

Storting van bedragen gaarne op postgiro No. 93038 van den heer Baars bij vooruitbestelling.

3. De Secretaris zal gaarne *aan iedereen inlichtingen* geven of *bemiddeling* verleenen en is daarvoor thuis elken *Maandag- en Donderdagavond 7.30—9 uur.*

Afdeeling 's-Gravenhage.

Door het Afdeelingsbestuur van 's-Gravenhage wordt aan zijne leden ter kennis gebracht, dat gelegenheid zal bestaan voor hen en de leden van hun gezin tot het *gezamenlijk bezoeken van de Arnhemsche Tentoonstelling,* waarvoor de algeheele kosten uit en thuis per persoon zullen bedragen:

per 2e kl. incl. lunch, diner etc.	f 10.75	inclusief fooien, ongevallenverzekering, maar exclusief dranken.
per 2e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	f 11.—	
per 3e kl. incl. lunch, diner etc.	f 9.—	
per 3e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	f 9.25	

op Zaterdag den 23sten Juni (dag van de algemeene vergadering),
op Woensdag den 27sten Juni,
op Donderdag den 5den Juli.

Deelnemers gelieven zich telkens *vijf* dagen tevoren onder inzending der gelden op te geven aan het adres van den heer *G. W. Erfmann, Cornelis Houtmanstraat 40, gironummer 116053,* of bij persoonlijke betaling ten kantore van het *Hoofdbestuur der Vereeniging, Korte Voorhout 6,* des morgens van 10 uur tot half 12.

Vertrek van den trein van het Station Staatsspoor, des morgens om 8 uur 18, aankomst te Arnhem 10 uur 27.

Vertrek van Arnhem 20 uur 30, aankomst den Haag 22 uur 40.

De Voorzitter der Afd.:
F. VAN PESKI.

N.B. De reizen per trein en per bus (in Arnhem) *moeten* gezamenlijk gedaan worden, terwijl ieder op het tentoonstellingsterrein vrijheid gelaten wordt.

Aan de leden der afdeeling wordt nog bekend gemaakt, dat *op den avond van den 23en Juni* (zie de mededeelingen van het Hoofdbestuur hiervóór) het *vertrek van den trein* van Arnhem gesteld wordt op *9 uur 46* in plaats van 20 uur 30.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

De administratie van de Indische tentoonstelling te Arnhem bericht ons, dat de *voorverkoop* van toegangskaarten door het Bestuur van onze afdeeling kan geschieden. Ieder onzer leden, die kaarten in voorkoop wenscht te koopen, kan deze opgeven aan de volgende adressen:

Jhr. W. W. Feith, Ossenmarkt 8, Groningen.
H. J. Bartelings, Directeur Zeevaartsch., Groningen.
P. J. Hommes, Oranjesingel 5, Groningen.
J. Franke, Fabrikant, Hoogezand F 76.

De prijzen der kaarten zijn als volgt:

Toegangskaart op gewone weekdagen	f 0.50
Toegangskaart op Zondagen	„ 0.30
Doorloopende kaarten	„ 3.75

Toegangskaarten worden voor leden van Groningen te Arnhem niet verkocht.

J. FRANKE,
Secretaris-Penningmeester.

Afdeeling Nijmegen.

Toegangskaarten voor de Indische Tentoonstelling te Arnhem zijn voor de leden der Ver. „Oost en West" verkrijgbaar ten huize van ondergeteekende, iederen Woensdag en Zaterdag van 2—4 uur namiddag.

Er wordt aan herinnerd, dat deze kaarten strikt persoonlijk zijn.

C. MOLLEMA,
Slichtenhorststraat 49.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Aan de Leden en Begunstigers te Utrecht en O.

Op *Zaterdag 23 Juni* (zie het U toegezonden Koloniaal Weekblad) en op *Zondag 8 Juli* zal bij genoegzame deelneming ons Bestuur een afdeelingstocht naar de I.T.A. organiseeren. Ieder lid wordt dringend verzocht huisgenooten, vrienden en bekenden *niet-leden* op te wekken tot deelneming aan dezen tocht.

Op 23 Juni vertrek Utrecht 9.28 C.S., terug Utrecht 21.25 C.S.

Op 8 Juli vertrek Utrecht 9.28 C.S., terug Utrecht 17.00 C.S.

Reiskosten 3e klas plus entrée tentoonstelling bij deelname van ten minste 50 personen ± *f* 2.50.

Den leden wordt verzocht vóór 15 Juni voor den 1en tocht en vóór 30 Juni voor den 2en tocht aan Mevr. Dr. C. Rutten-Pekelharing, C. Evertsenstraat 7 (Utrecht), op te geven, hoeveel kaarten worden verlangd, onder bijvoeging van onkosten of bijschrijving daarvan op gironummer 626611 (van eerst-ondergeteekende).

Alle gewenschte inlichtingen verstrekken de bestuursleden der afdeeling „Utrecht en Omstreken."

Mevr. Dr. C. RUTTEN-Pekelharing,
wnd. Presidente, C. Evertsenstraat 7.
Mevr. L. P. VAN DER WIJK-v. d. Haar,
Secretaresse, Maliebaan 127.
H. SOMERMEYER,
Penningmeester, Frans Halsstr. 22.
P. Ch. BOLAND, Frans Halsstraat 51.

N.B. Vriendelijk verzoek, de kaarten met inlichtingen over de I.T.A., die U dezer dagen zijn of zullen worden toegezonden, onder Uwe kennissen te willen verspreiden.

Emigratie van Europeanen naar Suriname

(Antwoord op het artikel van Prof. P. C. Flu in het Kol. Weekblad van 7 Juni)

door

Dr. TH. LENS.

—o—

In het Februari-nummer van „Bevolking en Bestaan", een tijdschrift dat helaas een te kort bestaan geleid heeft, geeft de heer J. Veersema een overzicht van den tegenwoordigen toestand van de „Europeesche Volkplantingen in de Keerkringen". In zijn uitgebreid overzicht bespreekt hij ook de Duitsche volkplantingen in Brazilië en merkt hij op, dat hij in de Duitsche litteratuur geen beschouwingen ontdekt over het voor ons Nederlanders zoo verbazingwekkende feit, dat blanken in dit heete gebied op het veld arbeiden en met hun nakomelingen gezond blijven. Hier waren echter de volkplantingen er eerder dan de beschouwingen over de mogelijkheid ervan. Wat voor Nederlanders thuis en in Oost en West een onderwerp van gedachtenwisseling is, ja van wrijving en tweedracht, is voor anderen een uitgemaakte, aanvaarde, gewone zaak.

J. Veersema in bovengenoemd tijdschrift en Tj. Pyttersen in de „Vragen des Tijds" van October 1927, hebben zich de moeite gegeven na te gaan, waar in de keerkringen blanken koloniseeren. Zij hebben daarmee feiten bekend gemaakt die alle Nederlanders en vooral artsen zooals de heer F. P. Schuitemaker te Paramaribo, dienden te kennen. Door deze lectuur zullen zij van de suggestie bevrijd worden dat de mensch bruin of zwart moet zijn om in de tropen op het veld te werken. Uit eigen ervaring wist ik, om niet te spreken van de proeven door physiologen genomen, dat blanken in de tropen even goed lichamelijken arbeid kunnen verrichten als in de gematigde zône.

Het graven van het Panamakanaal bevestigde mijn stelling: „Niet de warmte of de vochtigheid beletten den blanke in de tropen te werken, alleen de tropenziekten doen dit".

Ik ben het met prof. Flu volkomen eens, dat de Amerikanen in Panama met het geld gesmeten hebben. Ze deden dit omdat het assaineeren van de kanaalzône urgent was.

Geen hygiënist zal het echter in zijn hoofd halen dergelijke maatregelen voor Suriname voor te stellen. Deze zijn daar overbodig.

Prof. Flu, wiens advies door de regeering gevraagd is voor het assaineeren van Suriname, weet even goed als ik, dat de gevaarlijke malaria tropica niet voorkomt in Paramaribo of in het plantagegebied, doch slechts in de binnenlanden. Mijn ervaring is dat er in het stroomgebied der beneden Suriname, der Commewijne en der Cottica een goedaardige tertiana voorkomt.

Mijn vele Europeesche kennissen die langen tijd in die streken werkzaam waren als planters, ambtenaren, militairen of zendelingen, hebben daar practisch gesproken, nooit malaria gehad.

De tertiana die hier te lande in de eerste jaren na den oorlog heerschte, was even goed- of kwaadaardig als de tertiana in Suriname en is in ons waterrijk land door goedkoope maatregelen bedwongen. Ik geef toe dat onze winters de bestrijding gemakkelijk maken.

Onze bekende hoogleeraar Schüffner heeft in het geneeskundig tijdschrift voor Ned.-Indië van 1916, beschreven hoe de Duitschers in Dar es Salaam de malaria trachtten uit te roeien. Prof. Flu vindt deze poging der Duitschers omdat zij een negatief resultaat opleverde, merkwaardig genoeg om te citeeren. M.i. leert deze proefneming der Duitschers ons alleen, hoe we de malaria in zulke landen niet moeten bestrijden. Het komt mij overigens zeer apocrief voor dat de Duitschers daar jaarlijks 19.000 M. uitgegeven hebben voor het chininiteeren van 23.000 gametendragende negers. Deze zouden zulk een jaardosis in een week tijds verorberd hebben. De kuur zal wel bedoeld geweest zijn voor de ± 400 destijds daar aanwezige Duitschers. Waar nu in een dichtbevolkt tropenland, blanken tusschen een gametendragende bevolking gaan wonen, ben ik het met prof. Flu volkomen eens dat in zulk een land, malaria niet te voorkomen is. Prof. Schüffner schrijft echter in datzelfde artikel een zin die prof. Flu niet aanhaalt, n.l. „De bestrijding der malaria is moeilijk, maar de moeilijkheid vervalt, wanneer de gametendragers weinige zijn en de anopheles goedaardig." Hoe staat het nu met de gametendragers in het plantagegebied van Commewijne en Cottica?

In Suriname wonen in het geheel 140.000 menschen waarvan 20.000 Indianen en boschnegers in het binnenland. In Paramaribo alleen wonen 45.000 menschen, de overige 75.000 zijn verspreid over de districten: Nickerie, Coronie, Saramacca, Suriname, Commewijne en Albina. In het district Commewijne zullen, zeer hoog geschat, 20.000 menschen wonen in een landstreek grooter dan onze provincie Groningen en Friesland samen. In zulk een gebied is voorloopig plaats genoeg voor Hollandsche landverhuizers, die van de gametendragers der goedaardige tertiana daar, geen last zullen hebben of zich gemakkelijk tegen die malaria beschermen kunnen. Bovendien zal de toevallig geïnfecteerde kolonist, met chinine bij de hand wel nooit gametendrager worden. De hygiënische maatregelen in dit district of in de geheel onbewoonde districten van het Oostelijk deel der kolonie te nemen, heb ik aangegeven in mijn artikel van 2 Febr. l.l. in het „Koloniaal Weekblad". Hoofdzaak voor den kolonist is het bezit van een goede tropenwoning [1]) op een gerazeerd en droog te houden terrein. Verder moeten de kolonisten zich zooveel kennis van tropenhygiëne eigen maken, dat zij de vier voornaamste Surinaamsche ziekten weten te voorkomen. Deze ziekten: de malaria, de mijnwormziekte, de filariasis en bilharsia zijn door prof. Flu in zijn artikel „Sanitaire verhoudingen in Suriname" (W.-I. Gids 1923), terecht koelieziekten genoemd.

De factoren die het economisch slagen van de blanke kolonisaties waarborgen, zijn:

1°. De mildheid der natuur, die gelijken arbeid in de tropen veel rijker beloont dan in de gematigde zône.

2°. Coöperatieve arbeid der blanken, die de onkosten ontgaat van directie, administratie en toezicht, die op de Naamlooze Vennootschappen drukken en de arbeiders zelf eigenaars maakt van de kostbare tropische producten.

We zijn het aan ons ras verplicht het thans nog onbewoonde Suriname voor onze landgenooten te openen.

[1]) Het plan hangt tentoongesteld op de I.T.A. te Arnhem.

Bij de snel stijgende lijn van toeneming der bevolking over de geheele aarde, zullen in niet zeer verre toekomst tropenbewoners, vooral Aziaten, de voedselgebieden zelf gebruiken, waaruit we tot heden ons tekort aan voedsel dekten.

Bilthoven, 8 Juni 1928.

Naar aanleiding van het boek van

Dr. Paul Wirz. *Dämonen und Wilde in Neuguinea.* Stuttgart, Strecker und Schröder, 1928.

Een van de belangrijkste hoofdstukken van dit boek is het 17de „Zurück nach Merauke. Fahrt nach dem Eilanden- und Lorenzfluss" (25 Mei tot 10 Juli 1922). Want in dit kapittel valt de reis naar en op de Digoel, en in het 18de „Im Stromgebiet des Digul" (24 Juni tot 4 Aug. 1922) vindt men het vervolg van Wirz' avonturen; dat was met recht een reis met hindernissen. Over de vogeljacht krijgen we velerlei merkwaardigs te lezen en over de vogeljagers; „in moralischer Hinsicht stehen sie womöglich noch unter den Papua". Aan de Digoel doen zij nu niet langer kwaad, want paradijsvogels zijn er nu niet meer aan de oevers, en met de vogels zijn ook de jagers verdwenen; enkele jaren nadat de eerste jagers er waren gekomen, was er zoo goed als geen vogel meer te schieten. Wirz vaart de Digoel op en begint bij haar mond; vandaar tot Asike is een volle 14 uur varen; Asike staat in den grooten Bos-atlas, kaart 33, ten W. van de bocht der Fly-rivier. Van bladz. 326 af wordt het verhaal spannend; het is jammer, dat het boek niet is vertaald, beter: bewerkt voor lezers die met de Germaansche taal moeite hebben; er kan (er moet) een en ander worden geschrapt.

Met een Chinees die naar de Mikoe gaat vaart Wirz mede, stroomop vier uur tot het punt waar de westelijke Mikoe en de oostelijke Kao, die samen de Digoel vormen, bij elkaar komen. Toen het verhaal zoover was gevorderd begon ik te vragen waar Tanah merah ligt, de nieuwe kolonie der geïnterneerden. Na veel vergeefsch zoeken hielp mij het Departement van Koloniën; er ligt daar een geografisch rapport over Tanah merah en de omgeving, een rapport met een kaart. Toen bleek mij dat dit oord niet aan de Digoel ligt, maar aan de Mikoe en wel op 6° 6'.

Men heeft de Mikoe de Boven Digoel genoemd, en deze geografen noemen dan ook zeker zoowel de Modderbeek als de Groote en Kleine Barneveldsche beek de Boven Eem.

Het rapport bevat interessante gegevens; in 't algemeen, zoo lezen we, bestaan de gronden nabij Tanah merah uit weinig doorlatende, bijna waterdichte kleigronden, die zoowel in den natten als in den drogen toestand zwaar te bewerken en chemisch arm zijn. De begroeiing is matig zwaar oerbosch, maar ten O. van Tanah merah liggen 150 H.A. varens en verspreid laag ijl hout. Slechts op enkele plaatsen is er zwaar bosch. De bodemkwaliteit is matig. In het moerasbosch is de ondergroei veel wilder en verwarder dan op de droge terreinen. Er groeit weinig sago, geen bamboe, hier en daar rotan, tamelijk talrijk zijn de ficussoorten. Boomen van eenigszins zware afmetingen ontbreken. Het inzamelen van boschproducten zal weinig opleveren.

Het terrein bij Tanah merah is een deel van de onmetelijke laagvlakte tusschen het Midden-gebergte en de Zuidkust, een vlakte, die grootendeels moerassig is, maar vooral aan den linkeroever van de Digoel; meer naar het N. liggen er droge terreinstrooken. Het O. en N. van Tanah merah gelegen terrein is een van deze droge gedeelten. Ziehier eenige cijfers: Van den Digoel-mond tot Tanah merah is 30 uur stoomen; Tanah merah ligt aan den linkeroever der rivier, 465 K.M. van den mond langs de rivier gemeten, in rechte lijn 220 N.O. van den Digoel-mond; 270 K.M. in rechte lijn N. van Merauke; de Juliana-top ligt 150 K.M. ten N. van Tanah merah; de eerste hoogere heuvels beginnen op een afstand van 60 K.M. Een 70 kilometer het binnenland in kan men soms kudden kangoeroe's ontmoeten; termietenheuvels rijzen tot 4 M. hoogte; Eucalyptus-wouden geven aan het landschap een tropisch-Australisch karakter.

De oevers der rivier zijn slechts op een enkele plaats geschikt voor de ontwikkeling eener nederzetting; dorpen of gehuchten van inlanders, w... gen of paden komen in wijden kring nergens vo... in dit gebied, waarschijnlijk zijn meer noordwaar... de rivieroevers bevolkt; van de riviertjes die do... het terrein stroomen is geen enkel bevaarbaar, o... niet voor kleine prauwen. Tot Tanah merah ku... nen zeeschepen komen van het type *Valk, Albatr...* e.d.; hooger op is de rivier waarschijnlijk nog b... vaarbaar voor het type *Anna.*

Op het kaartje, dat het rapport begeleidt, zijn ... beide rivieren, die samen de Digoel vormen, Dig... Kiri en Digoel Kanan geheeten, zooals in Mal... schen stijl gebruikelijk is. Wirz geeft, zooals ... zeide, de namen Mikoe en Kao. Ook in zijn in 19... verschenen boek „Die Marind-Anim von Holl.-Sü... Neu-Guinea, II Band" heeft hij over het gebi... van de Digoel, de Koembe en de Bian geschreve... zoo op bl. 49: „Dies (d. h. die Kopfjagd) war nic... bloss ein sehr beliebter und besonders für die J... gend anziehender Sport, eine Gelegenkeit um M... und Tapferheit zu erproben, die Mord- und Rau... lust zu befriedigen und sich den Genuss kanniba... scher Mahlzeiten zu verschaffen." En dan op bl. ... over Kopfjagdgebiete: „so besuchten die Marin... anim der östlichen Küstenstrecke mit Vorliebe d... benachbarte englische Gebiet... Ein zweites nic... weniger beliebtes und anziehendes Kopfjagdgebi... befand sich am Digul; dahin zogen die Bewohn... vom obern Kumbe und Bian-Fluss, um Köpfe ... holen." En ten slotte dit citaat van bl. 52: „mit d... Digul-anim lässt sich nach Aussage des Mari... nicht spassen. Der Oberlauf des Flusses is di... besiedelt," hetgeen klopt met een opmerking in h... officieele rapport.

Wat Pater Verhoeven over dit onderwerp med... deelt in de Tilburgsche Annalen is niet geloofba... Te controleeren is het bericht, dat een der jonge... die zijn zegslieden waren, door het bosch kwa... geloopen van de Moedjoe (Mojoe) naar Merau... in ongeveer 20 dagen. De Mojoe valt in de Kao ... dezelfde breedte waarop Tanah merah ligt, en T... nah merah is 270 K.M. *in rechte lijn* verwijde... van Merauke. Indien de jongen dus in rechte l... door de rimboe heeft geloopen, dan moest hij ie... ren dag ongeveer 13 kilometer afleggen.

Toen Wirz aan de Digoel vertoefde, hadden w... nigen deze rivier hooren noemen, die naast de F... rivier het grootste stroomgebied heeft van het ... derdeel des eilands. Sedert zijn verblijf ginds is ... hier en daar wel iets veranderd, maar in hoo... zaak kan men zijn boek een ook nu nog betrou... baar dokument noemen. In het laatste hoofdst... lezen we hoe hij heeft getracht nog eenmaal v... weg het oude leven der Papoea's te gaan herv... den; maar het is hem niet gelukt: overal hadd... overheid en missie ingegrepen en in de grensd... pen waren de bewoners, die geen heil zagen in ... nieuwe régime, gevlucht over de scheidingslijn ... het Hollandsche en Britsche gebied.

JOH. F. SNELLEMAN.

Een laatste opwekking

—o—

Wanneer de lezers van het K. W. dit Nr. ... handen krijgen, is de dag bijna genaderd, waa... ongetwijfeld vele leden onzer vereeniging z... zullen opmaken naar Arnhem, tot het bijwo... der jaarvergadering en tot het bezichtigen van ... Indische tentoonstelling, voor de totstandkomi... waarvan Mr. Huges en zijne medewerkers zich z... veel moeite en opofferingen hebben getroost.

Waar, ook blijkens de berichten in de dagb... den, overal in den lande groote animo bestaat v... bezoek aan de I. T. A. en zij, die haar reeds ... zochten, opgetogen zijn over hetgeen de exposi... te aanschouwen geeft, mag de verwachting w... den uitgesproken, dat de leden van Oost en W... op *Zaterdag 23 dezer,* inderdaad in grooten ge... aanwezig zullen zijn.

Niet alleen de energieke organisators der t... toonstelling, en zij in de eerste plaats, hebben re... op daadwerkelijke sympathiebetuiging onzerzij... maar ook ons actief hoofdbestuur, voor zijn p... zenswaardig streven om alles te bevorderen e... steunen wat strekken kan tot verhooging ... groei en bloei onzer vereeniging.

Leden van Oost en West, verleent daarom, in... eenigszins mogelijk, Uwe persoonlijke medewerk... om den „Oost en West-dag" in alle opzichten ... doen slagen!

Boekbespreking.

Een zoon van Moeder Indië antwoordt, door Dhan Gopal Mukerji. Vertaling van John Kooy, met een Voorwoord van Dr. Aletta H. Jacobs. Met portret van den schrijver. Uitgave Servire, den Haag.

Het boek van Miss Katherine Mayo heeft veel opgang gemaakt, en is van vele zijden aangevallen. De bestrijders hebben, dunkt ons, bereikt dat aan het werk wetenschappelijke betrouwbaarheid ontzegd moet worden. Wat er waar in is is niet nieuw, en wat er nieuw in is is niet waar.

In de Britsch-Indische Hindoemaatschappij hebben tot betrekkelijk kort geleden ergerlijke misstanden traditioneel voortbestaan. Sedert een 30 à 35 jaren is de strijd daartegen, ook, en zelfs vooral, door Hindoe-voormannen aangevat, het Britsch-Indische gouvernement bestrijdt ze mede. Geleidelijk wint de verbetering veld. Wie den vreemdeling over de toestanden wil voorlichten, heeft zich tot taak te stellen de evolutie, van verleden, tot heden, naar toekomst, te doen begrijpen. De Amerikaansche schrijfster heeft dit zoo niet opgevat. Tijdens een reis van ettelijke maanden door Britsch-Indië, in 't hiervoor nog minst gunstige jaargetijde, heeft zij gegevens van vooruitgemaakte studie, uit werken die nog in de oude toestanden leefden, getoetst aan door vooroordeel beïnvloede ondervraging. Bij hetgeen zij met eigen oogen zag heeft zij — blijkbaar althans — gespeurd naar bevestiging van het vooruit gevormd oordeel over misstanden en wanverhoudingen. Zoo heeft zij, met een schijn van degelijkheid en een schijn van ernst, een, overigens met talent geschreven, boek kunnen samenstellen, dat op stuk van zaken den toets van wetenschap en zakelijkheid echter niet kan doorstaan.

In hetgeen zij schrijft over de tot het uiterste doorgevoerde belangstelling voor de hoogere wereld; in de wijze waarop zij dit als de oorzaak voorstelt van ergerlijke toestanden; in hetgeen zij ten beste geeft over de inwerking en de gevolgen van de kastebegrippen; daar waar zij schrijft over de kinderhuwelijken, over het lot van de kinderweduwen, die niet mogen hertrouwen, over de ellende der in zwangerschap verkeerende vrouwen in den tijd harer afzondering, over de ziekten der jonge vrouwen en over de zuigelingensterfte, steeds laat zij verleden en heden op zoodanige wijze verwarrend dooreenloopen, dat niet altijd precies is aan te geven waar het valsche der voorstelling begint. Er is voorts niet alleen rekening te houden met tegenstelling in tijd, maar ook met tegenstelling in plaats. Als men van iets dat *hier* verleden is, kan zeggen *ginds* is 't nog heden, dan behoort daarin erkend te worden de factor, het element van evolutie. Het is een kenmerkende karaktertrek van het boek van Miss Mayo dat dit streven er juist zoek in gaat.

Wij kunnen ('t blijkt uit het voorgaande) ten volle meevoelen de behoefte, door vooraanstaande Hindoe-Indiërs gevoeld, om op te komen tegen het boek, dat als *Mother India* ook hun aandacht is komen oproepen. Wij waardeeren den steun hun daarbij gegeven door vreemde schrijvers en schrijfsters.

Maar nu spijt 't ons de jongste poging in deze richting gedaan toch niet als een gelukkige te kunnen roemen.

De Schr. geeft eerst een weinig verzorgd betoog met vele herhalingen. Dan volgt een reeks aanhalingen uit beter gestelde teksten, w.o. een geestige aan Gandhi ontleend. In hoofdstuk III komt de Schr. zelf beter op dreef, en waar hij kwansuis zijn diensten aanbiedt om met de Amerikaansche schrijfster haar boek op nieuw te schrijven werkt hij deze gedachte op zoodanige wijze uit, dat daarbij zijn bekwaamheid als schrijver weer tot haar recht komt. Dit is echter niet voldoende om het geheel aantrekkelijk te maken. Liefst beschouwen wij het als een belofte. Indien hij zich zet tot het samenstellen van een onpartijdig *populair-wetenschappelijk* werk, waarin hetgeen op de blz. 88—104 van de vertaling voorkomt even levendig als daar nader wordt uiteengezet, zal hij inderdaad iets kunnen wegnemen van den indruk van Miss Mayo's boek.

De vertaling van Kooy brengt 't eigenaardige dat zij de kritiek zelf inzet. In een noot trekt zij in twijfel (blz. 7) of de schrijver de ironie van Miss Mayo begrepen heeft. In een andere citeert zij een Hollandsche vertaling (blz. 68) van Miss Mayo's werk, waarbij zij onnauwkeurigheden signaleert zonder deze nader aan te duiden of te verbeteren.

De titel van het boek, de schrijver, het inleidend woord van Dr. Aleta Jacobs hadden onze verwachtingen hoog gespannen; zij zijn niet bevredigd.

G. N.

Van Week tot Week.

Dinsdag 12 tot Maandag 18 Juni.

Ned.-Indon. Verbond. Den 16 en 17en Juli houdt het Nederl.-Indonesisch Verbond op de I.T.A. te Arnhem een 2-daagsch congres. Als sprekers zullen optreden de h.h. Rn. Ms. Mr. Soeripto, Rn. Ms. Noto Soeroto en J. J. Hoogewerff.

Geïnterneerde communisten. Blijkens een door Aneta geseind telegram, bedraagt het aantal aan de Boven-Digoel geïnterneerde communisten 1053, waarbij niet gerekend zijn de leden van het gezin die de interneering deelen en waarvan er reeds 960 zijn opgezonden. In zake de voorstellen tot interneering van nog 254 personen heeft de Regeering nog geen beslissing genomen.

Inlichtingen reizen naar en in Indië. De Alg. Ned. Ver. voor Vreemdelingenverkeer, Lange Voorhout 102, Den Haag, deelt mede dat ze zich beschikbaar stelt voor het verstrekken van gratis inlichtingen over reizen naar en in Ned.-Indië. Voor reizigers die het voornemen hebben naar Indië te gaan zijn op aanvrage en voor zoover de voorraad strekt, brochures aan genoemd adres verkrijgbaar.

Volksraadslid. Weltevreden, 13 Juni (Aneta). Het stembureau van den Volksraad verklaarde in de plaats van den resident Gonggrijp, die voor het lidmaatschap bedankte, gekozen den heer Suermondt, assistent-resident te Panaroekan.

De Sultan van Koetei aan den dood ontsnapt. Het Vaderl. van 13 Juni (Avondbl.) vermeldt bijzonderheden over een den Sultan van Koetei den 11en Juni nabij Doorn overkomen auto-ongeval, waarbij Z.H. en de hem vergezellende personen nauwelijks aan den dood zijn ontsnapt.

Univers. examens. Leiden. Doctoraal ex. Indisch recht Mr. A. F. van der Grampel. — Cand. ex. Indisch recht de hr. T. E. F. van Koetsveld.

Utrecht. Taalkundig cand. ex. Indologie de heer C. Ensink.

Wageningen. Bevorderd tot doctor in de landbouwkunde (met lof) de hr. F. H. Endert, op proefschrift getiteld: Geslachtstabellen voor Ned.-Ind. boomsoorten naar vegetatieve kenmerken.

Regeeringsgemachtigde. Ter vervanging van Mr. Schrieke, die met verlof naar Europa vertrekt, is benoemd tot Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken, Mr. Ir. H. J. Kiewiet de Jonge.

Resident van Banka. Batavia, 11 Juni (Aneta). Benoemd is tot resident van Banka de heer D. G. Hooyer, thans resident van de afd. Amboina, gouv. der Molukken.

O. A. Westra †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 48 jaar, overleden de heer O. A. Westra, assistent-resident van Ternate.

De zetelverhouding in den Volksraad. Het Comité Nieuw-Indië heeft aan de Tweede Kamer een adres aangeboden, waarin het als zijne meening te kennen geeft, dat het voorstel tot wijziging van de zetelverhouding in den Volksraad zooals het thans bij de Kamer is aanhangig gemaakt, onvoorwaardelijk en zonder uitstel dient te worden aangenomen. Het Comité acht het voorstel: 30 Inheemsche leden, 25 Nederlanders en 5 Chineezen billijk en evenwichtig.

Luitenant-Kolonel J. Witteveen †. Te 's-Gravenhage is, 78 jaar oud, overleden de gep. luitenant-kolonel der infanterie J. Witteveen; tijdens zijn dienst in Oost-Indië verwierf de overledene de Militaire Willemsorde en het eereteeken voor krijgsbedrijven in Atjeh.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de *N. R. Ct.*

TENTOONSTELLING „OOST- EN WEST-INDIE

Belangstelling voor West-Indië. De uitstalling in den Valkenboschboekhandel, Copernicusplein 12, Den Haag, van West-Indische boeken, kaarten, platen, foto's enz., opgeluisterd door ethnographica van Suriname en Curaçao, waarop in het vorig K.W. (rubriek Suriname) de aandacht werd gevestigd, ondervindt veel belangstelling, zoodat besloten is deze tentoonstelling nog een week te verlengen, nl. tot en met Zaterdag 23 dezer.

Met verlof. Batavia, 16 Juni (Aneta). Aan den secretaris van den Volksraad, Mr. W. H. van Helsdingen en aan den hr. Gobée, waarnemend adviseur voor Inlandsche Zaken, is acht maanden verlof naar Nederland verleend.

De Koningin-Moeder bezoekt het Koloniaal Instituut. Den 16en dezer heeft H. M. de Koningin-Moeder een bezoek gebracht aan het Koloniaal Instituut ter bezichtiging van het gebouw en het museum. H. M. werd ontvangen door Jhr. Mr. Dr. A. Röell voorzitter, en den heer E. P. Westerveld, secretaris van het Kol. Inst.

Burgemeester van Bandoeng. Buitenzorg, 18 Juni (Aneta). Tot burgemeester van Bandoeng is benoemd de heer Von Wolzogen Kühr.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Kunst op de „Ita".

Voor de op 11 dezer te Arnhem plechtig geopende Indische Tentoonstelling in het park „Zypendaal" blijft de dagbladpers verblijdende aandacht vragen; wij willen hier nog enkele woorden wijden speciaal aan de kunst die daar vertegenwoordigd is en beginnen dan met een woord van grooten lof voor den kunstzinnigen architect, die, zooals hij het zelf uitdrukt: „zoo goed met Indisch materiaal kan werken". Dit heeft hij reeds meer dan eens bij het inrichten van, zij 't dan ook veel kleinere tentoonstellingen, o.a. die van de afdeeling Rotterdam der Ver. „Oost en West" en van „Boeatan" in de Gothische zaal en in Hotel „de Witte Brug", laatstelijk weer bij de verbouwing der Toonkamers in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage ontegenzeggelijk bewezen. Ook nu weer schrijft de verslaggever van de *Nieuwe Rott. Courant* in het hoofdartikel, aan de opening der „Ita" gewijd, o.m.:

„De tentoonstellingsgebouwen, restaurants en hulplokaliteiten zijn alle ontworpen door den binnenhuisarchitect, onzen stadgenoot *N. P. de Koo,* die er ook hier weer in geslaagd is om met gebruik van de pure kleuren, in breede vakken en randen tegen elkaar gezet, aan de architectoraal pretentielooze getimmerten een vroolijk en levendig aanzien te geven. Misschien ware het aan de „Indische sfeer" ten goede gekomen, indien er ook meer met typisch Indische kleuren gewerkt was, met het diepe indigo-blauw, de gloeiende roodbruinen, de warme sienna's, het fonkelende emeraltgroen — maar we weten met hoe beperkte middelen er gewoekerd moest worden. Het geheel van gebouwen, telkens onderbroken door het nog altijd frissche voorjaarsgroen, waartegen de banieren zoo feestelijk neerhangen, maakt een vroolijken indruk en doet den bouwmeester alle eer aan. Zoo ook het interieur der lokaliteiten, dat eveneens met eenvoudige middelen, in hoofdzaak met kleurwerking, aantrekkelijk is gemaakt."

Menigeen, die uit voorliefde voor ongerept natuurschoon, gemeend heeft, dat dit oude Buiten met zijn typisch „Kasteel" jammerlijk ontwijd zou worden door het daarin opzetten van tijdelijke tentoonstellings-gevaarten, zal moeten toegeven, dat het den heer *de Koo* toch wonderbaar goed gelukt is, door de smaakvolle plaatsing zijner gebouwen — speciaal ook van het schilderachtige Batakhuis — eveneens door de fijne verzorging der bijkomstigheden — zie o.a. de bloemenbakjes boven de waterleidingkraantjes met drinkbekers voorzien — van het geheel iets zéér aantrekkelijks te maken. Waarlijk geen kleine kunstprestatie!

De clou der Tentoonstelling.

Van vele kanten hoort men: de *clou* dezer tentoonstelling is de Moluksche Zeetuin. Welk een zeldzame eigenaardigheid deze met veel moeiten verkregen verzameling van den heer *J. H. Soumokil* moge zijn, van hoeveel wetenschappelijke waarde wellicht ook, uit een kunstoogpunt beschouwt, staat zij bij vele andere bezienswaardigheden der „Ita" verre ten achter, hetgeen dan ook niet te verwonderen is, daar het zeer uitgebreide doode materiaal in een compakte ruimte moest worden opgestapeld, zeer onvolkomen de wijde zee nabootsend, zoodat geen flauw beeld verkregen wordt dier indrukwekkende levende natuur, zoo schitterend door *Häckel* beschreven. Hetzelfde geldt van de kunstmatige Delische diorama's.

Wat wij de *clou* dezer tentoonstelling zouden noemen is: de onvergelijkelijk schoone inzending van mevrouw *Moojen—Engelbregt.* Zoowel wat kunstgehalte, als wat smaakvolle uitstalling betreft, spant deze de kroon. Zelfs het Koninklijk Koloniaal Instituut „in het klein", zooals het heet, met de door H. M. de Koningin in bruikleen af-

gestane weefsels, feestgeschenken van Indische vorsten, haalt daar niet bij.

Op nog geen enkele binnen- of buitenlandsche expositie is zulk een pracht-collectie Balische kunst op zoo eenvoudige, tegelijk schoone wijze getoond, hetgeen zeker wel in dubbele mate getuigt voor den kunstsmaak der verzamelaarster, zoowel bij den inkoop ginder, als bij de schikking hier. Dit te bewonderen, is alleen reeds een gang naar de „Ita" waard.

Terecht vermeldt de catalogus o.m.:

„Treedt men de afdeeling Bali binnen, dan treft op het eerste gezicht de rijkdom in kleur en ornament. De weefsels, die uitsluitend voor kleeding dienen, worden door vrouwen en meisjes, ook nu nog, zelf geweven. Ze zijn meestal van zijde, in ruit- of streeppatroon; met goud- en zilverdraad of veelkleurige zijde doorweven *songket*, of wel het fraaie ornament is verkregen door het *ikat-procédé*.

„De *kains prada* (welk een rijke prachtstukken ziet men hier tusschen de stemmige *kains Tenganan* aan den wand! — Red.), die uitsluitend bij feestelijke gelegenheden gebruikt worden, zijn dikwijls in hun ornamentatie schitterende voorbeelden van goede vlakvulling.

„Nog op andere wijze blijkt, dat de Baliërs bekwame teekenaars zijn. Op de wanden der godenhuizen, in de woningen der gegoeden en bij feestelijke gelegenheden in de open loodsen langs den dakrand vindt men hunne teekeningen, uit de vrije hand op gesteven doek geschilderd, met verwaarloozing van alle perspectief, maar soms tot in de kleinste details uitgewerkt. Het zijn voorstellingen uit hun heldenverhalen, die dikwijls bewonderenswaardig zijn in de groepeering van groote massa's (zie b.v. de imponeerend fraaie schildering tegen den achterwand. — Red.).

„Ook andere takken van kunstnijverheid worden door den Baliër met succes beoefend. Als beeldhouwer in steen en hout toont hij zich een meester, terwijl hij zijn lust tot versieren toepast op het kleinste voorwerp van dagelijksch gebruik, zoowel als in de kostbare ivoren en gouden krisheften en de offerschalen, gedreven in zilver en goud, die in de tempels gebruikt worden."

Van alle deze kunststukken zijn de meest smaakvolle exemplaren hier vertegenwoordigd en zóó gegroepeerd, dat ieder voorwerp goed tot zijn recht komt.

De „stand" van Boeatan.

Natuurlijk neemt ook „Boeatan" op de Ita een — zij 't dan ook zeer bescheiden — plaatsje in, nl. in gebouw B, aan de rechterzijde van den ingang af, achter het groote Japarasche scherm en naast de serre, waarin de tropische planten staan. Hoewel in een vrij donker hoekje, achteraf,[1]) is toch met het tentoonstellen van mooie kunstnijverheid een sierlijk fleurig geheel gevormd door groote bloemruikers, geschenk uit Arnhemsche tuinen, in reuze-*tempolongs*, opgevroolijkt. Aan de wanden, ook langs den doorloop hangen vroolijke, lichte *tikers*, *toedoengs* en *toetoeps* (matten, hoeden en deksels) afgewisseld door kleurige weefsels *(songkets* en *plangi's)*, in het midden tegen den wand een *dodot* (gebatikt feestkleed) met blauw middenveld en decoratieven pijlenrand, geflankeerd door goudweefsels uit de Padangsche Bovenlanden en een paar prachtige *kain-pandjangs* van Solo, ook *ikat*-weefsels uit de verschillende kleine Soenda-eilanden zijn in groote verscheidenheid vertegenwoordigd, terwijl op de toonbanken allerlei kleinigheden ter keuze der kooper liggen, want „Boeatan" is de eenige „stand", waar verkocht mag worden, — behalve dan bij de *toekangs* (werkende kunstnijveren), die verkoopen wat zij vervaardigen.

Met zeer loffelijk betoon van belangstelling is de hulp voor den verkoop, onder leiding van Boeatan's bestuur, ter hand genomen door Arnhemsche dames en heeren, die er elkander dagelijks afwisselen.

Moge menige Ita-bezoeker een *souvenir* mee naar huis nemen, ook ter bevordering van Boeatan's doel en streven!

Stand der Koloniale School.

Naast Boeatan, eveneens achter de groote, veel plaats beslaande inzendingen der Deventersche „Koloniale Instellingen", heeft de Koloniale School voor Vrouwen en Meisjes (Westeinde 46 te 's-Gravenhage) een plaatsje gekregen. Ook daar worden dagelijks aan belangstellenden de noodige uitleggingen gegeven omtrent deze nuttige inrichting, waar reeds, sinds haar nog maar kort bestaan, toch reeds aan meer dan 400 jonge vrouwen de *levenskunst* voor de tropen wordt onderwezen. En met succes, zooals blijkt uit de prettig, opgewekte brieven, welke het bestuur der school voortdurend van oud-leerlingen uit verschillende streken van Indië mocht ontvangen.

[1]) Er is ook geen standhuur betaald! — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Nederlandsche Roeping.

Bij de opening van den Volksraad op 15 Mei j.l. sprak de Gouverneur-Generaal over den *Politieken* en den *Financieelen Toestand* (*Bat. Nwsbl.* 15/5). Over de Nederlandsche Leiding en de Nederlandsche Roeping zeide Z.Exc. het volgende: Alleen toch bij rust en orde wordt der Regeering de gelegenheid gegeven om metterdaad de overtuiging te vestigen en te bevestigen, dat de Nederlandsche leiding, welke in Indië nog voor een onafzienbare toekomst niet kan worden gemist, de hooge taak vervult om geluk en welvaart onder de bevolking te verspreiden en haar maatschappelijk, economisch en staatkundig geleidelijk op te heffen tot een zoodanig peil, dat de effectieve Nederlandsche leiding kan worden ontbeerd. Het oog richtend op deze eminente belangen, wil ik de hoop uitspreken, dat de gezonde zin voor zelfbehoud mede een sterke dam zal blijken tegen die nationalistische stroomingen, welke zich in extremistische richting bewegen, en tegen den invloed van de valsche leuzen, waaronder gepoogd wordt die richting ingang te doen vinden. Want al vinden die leuzen geen weerklank en kunnen zij dien ook niet vinden — daar waar realiteitsbesef en vermogen tot zelfcritiek nog niet geheel verloren zijn gegaan — dat daarin niettemin ernstige gevaren schuilen, behoef ik wel nauwelijks te zeggen. Tot de schadelijke gevolgen van de propaganda, welke ik hier op het oog heb, reken ik niet in de laatste plaats het betreurenswaardige feit, dat zij, in Nederland zoowel als in Indië, in veler geest verwarring sticht en vele tongen en pennen in onrustige beweging brengt over vragen omtrent de positie van het Nederlandsche bewind in Indië, die binnen den gezichtseinder der practische politiek geen vragen zijn. Er mag immers geen twijfel over bestaan, dat Nederland zijn hooge roeping tegenover de door de historie aan zijn zorgen toevertrouwde bevolking en zijn hooge moreele aansprakelijkheid voor de belangen van die bevolking op onvergeeflijke wijze zou miskennen, indien het zich terugtrok, voordat die roeping ten volle is vervuld. Een niet minder betreurenswaardig symptoom van de gestichte verwarring is dat door de bedoelde propaganda bij velen ook het gezonde, opbouwende en daarom de sympathie van alle weldenkenden verdienende nationalisme zelf in discrediet wordt gebracht. Voor een deel is dit intusschen ook hieraan te wijten dat zij, in wie dit gezonde nationalisme belichaamd is, in weerwil van hun gelukkig overwegende getalsterkte, door het luidruchtig opdringen van een kleine groep uiterst-linkschen in eene precaire positie komen te verkeeren, welke het hun blijkbaar moeilijk maakt naar buiten te toonen, hoever zij daarvan afstaan en op welke wijze zij zich daartegen te weer stellen. De hieruit voortvloeiende misverstanden worden in niet geringe mate in de hand gewerkt door de vaak vernomen, schijnbaar juiste doch inderdaad misleidende stelling, dat het geen verschil van doel, doch slechts verschil van inzicht omtrent de middelen is, hetwelk de evolutionnaire en de revolutionnaire nationalisten verdeeld houdt. Alsof de pupil, in wiens gedachtengang het einde der voogdij alleen het resultaat van een natuurlijk — en derhalve geleidelijk — groeiproces kan zijn, niet ook in beginsel een gansch ander standpunt inneemt dan zijn medepupil, die meent zijn emancipatie te kunnen forceeren door zijn voogd naar het leven te staan. Alsof voorts geen fundamenteel onderscheid zou bestaan tusschen hen, die de Nederlandsche leiding — met alles wat deze tot stand heeft gebracht en brengt zien en aanvaarden, als den eenigen te hunner schikking staanden hefboom, waarmede zij v der door eigen inspanning het niveau hun idealen kunnen bereiken, en degenen, die op v nietiging van dien hefboom uit zijn. Alsof het, t slotte, voor de bevolking slechts een verschil v ondergeschikte beteekenis zou uitmaken, onder bescherming van de bestaande orde van zak rustig te kunnen voortarbeiden en de aanwez kiemen van volkskracht geleidelijk tot hare natu lijke, bovenal op economisch gebied zoo noodzak lijke ontplooiing te laten komen, of slachtoffer worden van de vernietiging van vrede, welvaart geluk, welke van een ontijdig einde van Ned land's leiding het onafwendbaar gevolg zou zijn.

In dit verband verdienen aandacht: *De L* (7/5 „Kol. zaken in Nederland"; 8/5 „Een teeken 10/5 „S.D.A.P. en Liga"; 12/5 „Betrapt"), het *B Nwsbl.* (10/5 „In- en uitpraten"; 12/5 „De Britsc Indische hervormingscommissie", „Engeland Egypte"), het *Soer. Hbl.* (8/5 „Nieuwe beleed ging"), de *Deli Crt.* (14/5 „Het financieel staa beleid", *Th. Ligthart;* 16/5 „De Volksraad g opend") en *De Sum. Post* (15/5 „Middelen groot-landbouw").

Geen gezin, geen volk. Bali.

Van alle Mohamedaansche huwelijken in Ne Indië, in totaal 9.146.245, zouden slechts 178.6 — d.i. 1.9 pCt. — polygaam zijn. Het aantal ec scheidingen echter is groot. In 1927 kwamen bi voor in het district Magelang 321 huwel. 118 ec sch., in Bandoeng resp. 4590 en 4581, in Lemba 2039 en 1290, in Tjimahi 2729 en 2062 en in Ba djaran 1145 en 1376. Iedere vrouw staat steeds vo de dreiging der verstooting; iedere willekeuri vrouw die haar huis passeert, kan over eene we haar plaats hebben ingenomen. Het Inlandsche g zinsleven wordt — constateert het *Soer. Hbl.* (3/ 3de bl. *Z.*) — geteisterd door de ontelbare echtsch dingen. Bijna zou men moeten zeggen: *er is ge gezin.* Men gaat in Inlandsche kringen geweld tekeer tegen de bemoeienis der Overheid met huwelijken. Ware het niet beter, dat de *Inlandsc hervormers* zich met al hun krachten wierpen het groote en alles beheerschende werk: *de v ming van een behoorlijk gezin?* Want dit is er ni Het begin van het sociale leven: de gezinsvormi is in Indië een parodie. Men werkt aan den opbo van Indië en de basis voor een hoogere formatie er niet. Men vraagt om een *Indonesië*...... en er bijna niets dat lijkt op een behoorlijk gezin, altha wat de massa betreft.

Villanus vervolgt in het *Soer. Hbl.* (8, 9, 10 11/5) zijne reisbrieven over *Bali.* Het getal der te pels, haast alle rijk geornamenteerd, haast a wonderen van vorm en kleur, is legio. Een des heeft vier „poera's". In die tempels ziet men all wegen het beeld van *de weduwe*, het afzichtelij wezen, dat in een der mooiste van de doodente pels zelfs met gruwelijkheid, tot in het fel obsce is voorgesteld. De weduwe, dat is de vrouw, d door haar schuld vloek gebracht heeft over ha echtgenoot, die zich in de triwangsa met haar d den man behoorde te laten verbranden. Maar die, zij moet blijven leven, omdat het Nederlandsche b wind de vrome daad van de sati niet meer duldt, de practijk *een behoorlijk behandelde vrouw* is Bali. In het volk der soedra's, waar de weduwv branding nooit was toegelaten, is de positie van weduwe niet anders dan elders in den archipel.

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (5/5 „Leven hervorming noodzakelijk").

Oud-strijders.

De Loc. (10/5, blz. 3 en 11) vestigt de aandac op de artikelen van *Henri van Wermeskerken* (*Loc.* 10 en 11/5, blz. 8 en 21) over de pensioen (voor 1920) van de oud-strijders. Het blad acht h noodig dat *wederom* de Volksraad zich doet hoore en dat *wederom* de Landvoogd voor de keus geste zal worden wensch en wil van den Volksraad negeeren en de oud-strijders in de ellende te late dan wel eindelijk recht te doen.

Gevangenisarbeid.

Er is geklaagd over de concurrentie, welke gevangenissen in Indië den middenstand aandoe doordat men de gestraften arbeid laat verrichte die meer nut afwerpt dan de arbeid van vroeg jaren, toen grassprietjes uittrekken en steenenb ken tot de dagtaak van den gevangene behoord Zij werden echter toen ook voor *wegenaanleg* bezigd, waardoor een groote besparing werd v kregen. Thans moet men voor het maken van tracé in Djambi *f* 4 per dag voor een vrijen ko betalen, terwijl er dure gevangenissen worden bouwd, waarin de gestraften een heerenleven lijden. De *Java-Bode* (9/5) vraagt zich af of economisch werken is — wenscht de gestraf evenals vroeger, bij den aanleg van wegen en dere, voor de gemeenschap nuttige openbare w ken, te werk te stellen. Een groote besparing op uitgaven voor landswerken zal hiervan het gev

zijn. Het eenige bezwaar zou zijn, dat de straf niet zoo gevoeld wordt, doch ook in de gevangenissen genieten de Inlandsche gestraften een vrijheid van beweging, welke hunne Hollandsche lotgenooten hen benijden kunnen. Die laatsten hebben het heel wat slechter.

Adoptie. Woekercontracten.

Mr. E. schrijft in het *Bat. Nwsbl.* (11 en 12/5 „Causerieën over Indisch Recht") over *adoptie.* Hij neemt geen genoegen met een onbelangrijke wetswijziging, zooals het Nederlandsche ontwerp-Donner dit voorstelt. In Indië geldt een specifiek-Indisch belang, het betreft specifiek-Indische maatschappelijke toestanden. En ons burgerlijk recht wordt niet meer in Nederland, maar in Indië vastgesteld. Wij hebben hier een jeugdigen Volksraad en een voortvarende Europeesche bevolkingsgroep, die zich beijvert haar rechtsbehoeften verwezenlijkt te krijgen. Wanneer voor het onderwerp maar belangstelling gewekt wordt, wanneer men maar gaat inzien, dat door wederinvoering van adoptie een groot maatschappelijk belang zal gediend zijn, dan twijfelt de schrijver er niet aan, of ook de wetgevende machine zal in beweging komen. Hier valt iets goeds te doen.

In de *Java-Bode* (9 en 10/5) bepleit *v. S.* het systeem van *homoepathische woekerbestrijding.* Hij vraagt o.m. of het niet op den weg van het *Indo-Eur.-Verbond* ligt om krachtdadig den woeker te bestrijden.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het Javanisme.

Een artikel in de *Darmokondo* (nationalistisch, Solo) van 1 April bespreekt het merkbaar streven in enkele Gouvernementslanden naar herstel van het Javanisme, zoowel in kleeding als in ander opzicht. Ook het Solosche Rijk, het centrum van de Javaansche cultuur, schijnt niet te willen achterblijven, want er zijn bepalingen in het leven geroepen om gebruik te maken van het Javaansche letterschrift volgens de beslissingen van „Radijo Poestoko" e.a. Schrijver gispt de gewoonte in een der Rijkskantoren, waar het personeel in jassen op kantoor komt. De opvatting dat deze kleederdracht voor tournée's op het terrein gemakkelijker is, kan schrijver niet beamen, vooral als men daarbij nog bedenkt dat tournée's maken tot de dienstwerkzaamheden behoort en men dan dus de verschte costuums moet dragen.

Kraton en politiek.

Onder dit hoofd schrijft de redactie van *Sedijo Tomo* (Jav. nation., Djokja) dat een adellijke eens besproken heeft van de moeilijke positie waarin de kraton thans verkeert. Zij zit tusschen twee heete vuren, n.l. aan den eenen kant het volk en aan den anderen kant de Regeering.

Wil de kraton zich handhaven, dan dient zij, volgens de meening van den spreker, ten opzichte van beide partijen een neutraal standpunt in te nemen. Daarbij moet zij zich onontbeerlijk maken, d.w.z. zorgen dat de wereld haar bestaan erkent en ook wenscht te handhaven. Als voorbeeld hiervan geeft de spreker de verhouding van het rijk van Monaco, dat door de andere Europeesche mogendheden wordt gespaard, omdat zij het noodig hebben. Om dat te kunnen bereiken, moet dus de kraton van zich kunnen doen spreken. En de beste en gemakkelijkste weg is de cultureele weg. Zij moet haar kunst- en cultuuruitingen in het internationaal verkeer brengen. In deze richting werkt momenteel reeds het Mangkoenegaransche Hof.

De redactie zegt de boven ontvouwde opvatting te kunnen onderschrijven en bevestigt dat tot nu toe de vorsten zich op politiek terrein steeds neutraal hebben gehouden. De veelbesproken kwestie van het bezoek van den sultan van Djokja aan het congres van het I.E.V., noemt zij een juist inzicht van den sultan die, meegaande met den tijd, zich op de hoogte wenscht te stellen van de stroomingen. De redactie is er zoo goed als zeker van dat de sultan eventueele congressen van andere groote vereenigingen later ook zal bezoeken.

De nationalist en het Communisme.

In de *Soeloeh Indonesia Moeda* (orgaan der Indon. en Alg. Studieclubs) over April, vinden wij een lang artikel, waarin de schrijver, na een reeks uitweidingen en beschouwingen over het communisme, zijn meening ten beste geeft over de verhouding, die de nationalist tegenover het communisme moet aannemen.

Na den opstand, zegt schrijver, had de nationalist zijn houding tegenover het communisme te herzien en opnieuw te bepalen. Het communisme heeft in Indië wat achtergelaten, misschien niet in materieel opzicht, maar dan toch wel zedelijk. Als erfenis heeft het ons bijv. achtergelaten, geschiktheid van het volk om zich te organiseeren. Eenige predispositie (?) over bonden vormen, in bonden georganiseerd zich te doen gelden, eenigen invloed uit te oefenen op de eigen lotsbestemming, is dan toch maar gewonnen. Deze erfenis, vervolgt schrijver, moeten wij dankbaar aanvaarden. Wij staan misschien afkeerig tegenover het communisme, maar de communisten, die bij de bedevaart der voormannen naar Digoel, zijn achtergelaten op Java en andere eilanden, zijn voor ons Indonesiërs. Als nationalisten kunnen wij niet anders dan ons hun lot aantrekken.

Schrijver herinnert in dit verband aan wat een der Indische nationalisten gezegd heeft: „tega larané, ora tega patiné" (wel zijn ziekte, maar niet zijn dood kunnen aanzien). Schrijver wil geen politieke vereeniging aanbevelen, daar elke vereeniging, die naar het doel leidt, volgens hem goed is. Doch, zegt hij, de leiders moeten nu den boer opgaan.

Indië zonder Westersche leiding.

Een schrijver, Abdul Karim, geeft in het hiervoor genoemde maandblad, antwoord op een reeds vele malen door velen gestelde vraag, n.l. wat er van Indië zou worden als het plotseling aan zichzelven zou overgelaten worden. Aanleiding hiertoe vindt schrijver in een artikel in de „Indische Courant", getiteld: „Dubbele les", waarin o.m. gezegd werd: „Laat de Indische bevolking terdege beseffen dat onder Westersche leiding vrede, welvaart en orde haar deel zijn en dat chaos, de terreur en de voortdurende onderlinge strijd er voor in de plaats zouden treden, zoo de extremistische nationalisten in staat waren om hun doel te bereiken".

Volgens den heer Abdul Karim maakt het blad naar twee kanten fouten: ten eerste dat er vrede, welvaart en orde heerschen in Indië. Vrede en orde in zooverre, zegt schrijver, als er voldoende politiemacht is. Wat welvaart betreft, volgens een recente publicatie van den Volkenbond is het export-percentage van Indonesië in 1924 — 230,4. Hoe kan men van welvaart spreken, waar het evenwicht tusschen in- en uitvoer zoo verbroken is?

Ten tweede, dat chaos en terreur enz. zouden optreden, ja, het zal een chaos wezen van dezelfde soort als heerschte in Frankrijk na de onthoofding van Louis XVI, den lof van welke Fransche revolutie iedereen nu zingt, met of zonder chaos.

Bovenstaande uitspraken geven o.i. een merkwaardig staaltje van de oppervlakkigheid waarmee en de gemoedsstemming waarin sommige „volksvoorlichters" in Indië belangrijke kwesties uitmaken. — Red.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Een interessante historische uitgave.

Bij A. Oosthoek te Utrecht is verschenen (als overdruk van het Oudheidkundig Jaarboek, jaarg. VIII, afl. 1—2):

De gebouwen van de Oost-Indische Compagnie en van de West-Compagnie in Nederland, uitgegeven onder redactie van Mr. Dr. J. C. Overvoorde en P. de Roo de la Faille.

Dit werk is ondernomen op initiatief van het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië en den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond; door allerlei omstandigheden zijn met de voorbereiding der uitgave vele jaren heengegaan, maar ten slotte is het resultaat zoodanig, dat beide lichamen zich kunnen beroemen op het tot stand komen eener publicatie van blijvende historische waarde, niet alleen door den tekst, doch ook door de interessante illustraties, welke de herinnering aan de eens zoo machtige handelslichamen, waaraan Nederland zijne beteekenis als groote Koloniale mogendheid te danken heeft, levendig houden.

In een uitvoerige inleiding, door den schrijver bescheiden genoemd „Een woord vooraf", geeft de heer P. de Roo de Faille een levendige schets van het bedrijf der Compagnieën, hare samenstelling, de uitbreiding harer macht en verval, hare verhouding tot den Staat enz.,waarna de eigenlijke beschrijving der gebouwen en andere monumenten volgt, welke bestonden en gelukkig deels nog bestaan, voornamelijk in de steden, waar de „Kamers" der Comp. gevestigd waren.

Eerst komen de gebouwen der Oost-Indische Compagnie aan de beurt en wel te Amsterdam, beschreven door Mr. J. C. Overvoorde; Middelburg, door Dr. W. S. Unger; Delft (Mr. L. G. N. Bouricius); Delfshaven en Rotterdam (Dr. E. Wiersum); Hoorn (J. C. Kerkmeijer); Enkhuizen (D. Brouwer); 's-Gravenhage (Mr. R. Bijlsma). Daarop volgt de West-Ind. Comp.: Amsterdam en 's-Gravenhage, door Mr. Dr. J. C. Overvoorde; Middelburg (Dr. W. S. Unger); Delft (Mr. L. G. N. Bouricius); Rotterdam (Dr. E. W. Wiersum); Dordrecht (J. L. van Dalen); Hoorn (J. C. Kerkmeijer); Enkhuizen (D. Brouwer); Groningen (Dr. H. P. Koster).

Aan de typografische uitvoering van dit kostelijke werk is eveneens veel werk besteed; de uitgever Oosthoek heeft er alle eer van.

Koloniaal Instituut.

Wederom is er een geïllustreerde gids verschenen, welke de afd. Volkenkunde van het Koloniaal Instituut ten gerieve der beoekers van het Museum dier afdeeling in druk verspreidt. Deze jongste wegwijzer getield: „Hindoeïme", is samengesteld door Prof. Dr. N. J. Krom.

Na eenige inleidende beschouwingen, o.a. over het ontstaan, het karakter en de ontwikkeling der Hindoe-Javaansche cultuur en kunst, leidt Prof. Kr. de bezoekers als 't ware rond door de verschillende vertrekken, waar de voorwerpen zijn tentoongesteld, die op genoemde onderwerpen betrekking hebben.

De Indische Gids.

De Juni-aflevering opent met het eerste gedeelte eener beschouwing van den heer H. Zondervan over de economische ontwikkeling van Nederlandsch-Borneo. — De hoofdredacteur de heer G. Nypels, geeft onder het opschrift: „Het Amerikaansch-Nederlandsch grensgeschil" een historische uiteenzetting van onze betrekkingen met het eilandje Palmas of Miangas, waarover het geschil heeft geloopen; na kennisneming van het artikel komt de lezer tot de gevolgtrekking, dat het niet meer dan logisch is dat de Zwitsersche arbiter Max Huber het eiland aan Nederland heeft toegewezen. — De heer H. Th. Hoven wijdt eene waardeerende bespreking aan: „De zesde wetenschappelijke balans van het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië". — De heer G. B. J. van Heuven vervolgt zijn artikelen-reeks over het onderwijs in Indië gedurende den Compagniestijd. — Onder het opschrift Indië en de Volksvertegenwoordiging, geeft Mr. J. J. van Bolhuis zijne indrukken over de besprekingen in de eerste Kamer met betrekking op de Ind. begrooting en die van Curaçao, en op de Radiowet in verband met een Indischen zender. — Overigens bevat deze afl. de gewone maandelijksche rubrieken: Varia—Revue van brochures enz. — Buitenland. — Koloniale literatuur.

De West-Indische Gids.

Inhoud der Juni-afl. De Corantijn, de westelijke grensrivier van Suriname en haar rechter-zijrivier de Kabalebo, door C. van Drimmelen. — Boekaniers en Flibustiers [vrijbuiters die in de 17e en 18e eeuw vooral de West onveilig maakten], door C. K. Kesler. — Zeer aanmoedigende uitkomsten van lepra-behandeling, door Jhr. L. C. van Panhuys. — De leprabestrijding met de Hydnocarpusolie is geen nieuwe Engelsche uitvinding, door F. P. Schuitemaker (ontleend aan „De Surinamer").

Bijdragen Taal-, Land- en Volkenkunde van N-I.

Afl. 1 van deel 84 heeft den volgenden inhoud: Spraakkunstige schets van de taal der Mentaweieilanden, door (wijlen Dr.) N. Adriani. — De plaatsing der Rama-reliefs van Tjandi Lara-Djonggrang en de zonne-omloop, door Dr. F. W. Stutterheim. — Een en ander over Pieter Lintgens (Amsterdamsch koopman in den eersten tijd der O.-I. Compagnie), door Dr. J. W. IJzerman (met Aanteekeningen en Bijlagen). — Notulen van Vergaderingen en jaarverslag over 1927 van het Kon. Inst. v. d. T.-, L.- en V.k. v. N.-I.

Inter-Ocean.

De zeer fraai geïll. Febr.-afl. heeft met betrekking op Indië den volgenden inhoud: Mighty sentinels of West-Java. Mountaineering guide to West Java, by R. P. Anderson. — Krakatao (Supplement). — Flowers of death, by D. Davies-Moore. — Travellers' trails in Java, by H. Salomonson.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De Juni-afl. is geheel gevuld met eene bijdrage van Dr. W. Rassers, getiteld: „Naar aanleiding van eenige maskers van Borneo." De bij het artikel geplaatste afbeeldingen (reproductie, van maskers in 's Rijks Ethnographisch Museum te Leiden) zijn buitengewoon interessant. De schr. deelt de maskers in naar bepaalde gebieden; een gedeelte is afkomstig uit de Wester-Afd., een tweede uit Midden-Borneo, en een derde meer uit het zuiden van het eiland. Met deze indeeling naar de plaats van herkomst gaat een markant verschil gepaard in het gebruik dat van deze voorwerpen gemaakt wordt. Overal kent nl. de bevolking bepaalde feesten, bij welke zij zich tot het vervaardigen en dragen van maskers gedrongen voelt, maar in elk gebied zijn dat totaal andere plechtigheden. Omtrent de motieven welke tot het gebruik van maskers hebben geleid, kan schr. geen definitieve verklaring geven; de gewone opvatting is dat de gemaskerden booze monsters voorstellen, die dan op hunne beurt tot taak krijgen, andere booze geesten af te weren. Ook ziet schr. eenig verband tusschen het maskergebruik en de beteekenis der zgn. ham-

patongs, d. z. houten palen waarvan de boveneinden tot schrikverwekkende beelden zijn bewerkt.

De Indische Mercuur.

No. 23 (6 Juni). Het Ned.-Indische Boschwezen gedurende 1926, door Prof. A. te Wechel. — Handboek voor de administratie in de Java-suikerindustrie, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De verbetering van de witsuikerkwaliteit. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft literatuur over economische zaken. — arbeidsvraagstukken — nijverheid — delfstoffen en metalen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 44 (28 April). De Citronella-olieindustrie. — Wenken voor het meer loonend maken der rubbercultuur (vervolg). — Vermenigvuldiging langs natuurlijken weg, door W. H. de Jong. — Indisch fruit in Nederland. — Over landbouw-evolutie en -tentoonstellingen op Malakka. — Tabak brengt poëzie.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 9 (1 Mei). Ranken, de vingers der planten (met ill.). — De patchouli, door C. Chalot (met ill.). — Woningen voor cultuur-employé's door Ir. C. O. Weisz (met afb.). — Brusselsch witlof, door W. H. de Jong. — Pioniers voor Europeesche gewassen in Indië, door S. Kalff. — Eenige waarnemingen betreffende violet wortelrot bij thee, door A. C. Tunstall. — Opmerkingen over koffie, door Mr. R. O. Williams. — De invloed van de Engelsche beetwortelsuiker op de wereldmarkt, door Th. G. H. Stibbe. — Hoe de Oliepalm van Sumatra (in andere palmolie-produceerende landen) gevreesd wordt.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De April-afl. bevat o.m. De ontsluiting der bosschen van het Salzkammergut in Opper-Oostenrijk, door J. S. van Braam (met platen). — Uit het bosch. II. Natuurlijke verjonging van djati, door J. van Roosendael. — Boschwezen, erfpacht en hydrologische beschouwingen, door W. Zwart. — Dennebosschen op de Hoogvlakte (Bataklanden).

Landbouw. Tijdschr. der Ver. v. Landbouwconsul.

In de April-afl. eene verhandeling van G. J. Vink: Een en ander over het veevoedervraagstuk op Madoera (met afb.), en van Dr. S. Leefmans: Voorloopige mededeeling in zake Brachartona Catoxantha Hamps, benevens aanwijzingen tot de bestrijding dezer plaag (met platen). — Verder eenige boekbesprekingen.

Locale Belangen.

Het Nr. van 1 Mei bevat o.a. De inheemsche bevolking en de gemeenteverordeningen. — De belastingvoorstellen der Motorverkeerscommissie, door Rückert. — Het toezicht van Gedeputeerden op de Regentschapsraden, door J. Mol. — Vergunning tot het oprichten van bioscopen op den voet van art. 510 Wetboek van Strafrecht, door Mr. A. van Gennep.

Mededeeling No. 69 (Bijlage van Locale belangen) bevat het praeadvies over „De burgemeester in Indië", uitgebracht door den hr. G. de Raad voor het 18e Decentralisatie-Congres gehouden van 12—14 Mei j.l. te Weltevreden.

* * *

Een Inlandsche suikerrietaanplant op Java, door Ir. L. J. M. Feber. (Betoog dat een dergelijk bedrijf niet alleen niet is te verwezenlijken, maar zelfs gevaarlijk geacht wordt voor des Inlanders economisch heil). (Handelsberichten, 31 Mei '28).

Over ijzer en nikkel in Ned.-Indië. Rede, uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van Hoogleeraar in de Mijnbouwkunde aan de Technische Hoogeschool te Delft op 2 Mei 1928, door Ir. M. H. Caron, m.i. (Mijnwezen. Mijnb.kundig Maandblad, April '28).

Provincie. West-Java. Jaarverslag 1927. (Batavia, 1928).

De financieele perspectieven van Nederlandsch-Indië, door B. J. F. Steinmetz (slot). (Econ.-Statistische Berichten, 6 Juni '28).

Mannelijke priesteressen der Toradja's. (De Ind. Post, 5 Mei '28).

Schetsen uit het leven van Ludwig Ingwer Nommensen, den Apostel der Batakkers (vervolg), door J. H. Hemmers. (De Banier, 28 April '28).

Frederik Willem van Eeden (geschetst in zijn werk in het belang van Suriname), door Fr. Oudschans Dentz (met portret en kaartje). — Indische curiosa (Antieke koffiepot), door P. B. (met afb.). (De Ind. Verlofganger, 8 Juni '28).

Welke toestellen zijn in Indië bruikbaar? door M. de Bruin. (Radio-Expres, 8 Juni '28).

Aard van het werk van de productie-ingenieurs bij de petroleum-exploitatie in Nederl.-Indië, door Ir. W. C. Klein. (De Ingenieur, 9 Juni '28).

Suriname.

In een regenbui, later afgewisseld door een hagelbuitje, liepen wij Zaterdag, 16 Juni, met een wandelstok, naar de tentoonstelling op Zypendaal. De eerste indruk was niet aangenaam. Eigenaardig, zoo dicht bij den langsten dag zooveel menschen in winterjassen gehuld te zien. Eigenaardig ook een rijsttafel bij 58° F. Maar de onaangename indruk verdween, toen wij het „gebouw West-Indië" — voor dien dag het hoofddoel van ons bezoek — binnentraden. De twee aardige kottomisies, met haar sierlijke hoofddoeken, die het vlechten van panama-hoeden demonstreeren, verplaatsten ons dadelijk in een Surinaamsch milieu en wij konden ons het genoegen niet ontzeggen de meisjes in het Neger-Engelsch aan te spreken, hoewel zij uitstekend Hollandsch spreken.

Het ligt niet in onze bedoeling een overzicht te geven van wat er op verschillend gebied op de tentoonstelling te zien is. Een blik in den officieelen catalogus is voldoende om te doen zien dat wij daartoe veel meer ruimte zouden behoeven dan waarover wij in dit weekblad beschikken.

Hulde aan Mr. Huges, die door zijn stalen doorzettingsvermogen de tentoonstelling mogelijk heeft gemaakt. Hulde ook aan allen, die zoowel hier als in Suriname hebben gewerkt — en het was zwaar werk! — aan de Surinaamsche afdeeling.

Voor een behoorlijke kennisneming van al wat er te zien is, zou men verscheidene dagen noodig hebben, maar dan ook meer kennis van de kolonie opdoen dan door maandenlange boekenstudie. Ons trok de ethnologische afdeeling het meest aan. Die is zeer rijk en overzichtelijk opgesteld. Wij hadden daarbij het genoegen rondgeleid te worden door den heer Junker, die zelf een belangrijk deel van de ethnologica van Indianen en Boschnegers heeft bijeengebracht, waaronder zeer zeldzame stukken.

Wij vestigen in het bijzonder de aandacht op een mooie piaïbank met twee zitplaatsen, een unicum. De inzending van meubelen van Surinaamsch hout, met fraai inlegwerk, doet zien hoezeer deze industrie zich in de laatste jaren heeft ontwikkeld.

Zeer leerrijk is ook de afdeeling cultures. Maar wij zouden ongemerkt toch aan het beschrijven gaan. Men moet zelf gaan zien en vooral de zaal niet doorvliegen. De heeren die toezicht houden, zijn bereid alle mogelijke inlichtingen te geven.

Ten slotte een vraag: Waarom plaatst men het mooie boschneger-korjaal niet in den vijver? Onder de Surinaamsche bezoekers zullen er wel zijn, die in zoo'n boot gevaren hebben en die een demonstratie zullen willen geven. Misschien wil de heer Junker dit doen.

* * *

Onder het hoofd *„Journalistisch bezoek"*, schrijft „De West" van 27 April:

De heer J. J. Bruna, plaatsvervangend hoofdredacteur van het „Handelsblad", verlaat hedenavond Paramaribo, om via Nickerie en Demerara naar Panama te reizen, vanwaar hij per Colonboot via Curaçao en Trinidad terugkeert naar Europa.

Hij heeft in een maand tijd meer van de kolonie gezien dan menigeen die hier jaren heeft gewoond. Tal van suiker- en koffieplantages werden door hem bezocht. Hij voer de Cottica op naar Moengo, en vandaar via Coermotibo en Weyneweg naar Albina en St. Laurent. Hij heeft over de goudvelden de reis gemaakt naar Kabelstation en is vandaar over de stroomversnellingen de Boven Suriname afgezakt naar Bergendal.

Ook zijn afreis wordt weder benut voor verschillende bezoeken. Per Gouvernements motorboot reist hij in gezelschap van de heeren Boonacker, Dr. Fernandus, Eerdman, Dr. Esser, Th. Waller en Fairweather om twee uur hedennacht naar Boven Saramacca, om het houtbedrijf bij Dampara te zien. Vandaar wordt via de Beneden Saramacca — waarbij la Poule wordt bezocht — de Coppename opgevaren, om binnendoor naar Nickerie te gaan. Bij het bereiken van de Boven Nickerie worden hij en de heer Fairweather afgehaald door den commissaris van Nickerie.

Bij zijn afscheid verklaarde de heer Bruna ons heden zeer voldaan te zijn over zijn bezoek. Hij heeft er geen spijt van Suriname te hebben leeren kennen en wil gaarne trachten een steentje bij te dragen om in de kringen waar men wat doen kan voor Suriname, meer belangstelling te wekken. Over de in Suriname ondervonden medewerking, zoowel van ambtelijke als van particuliere zijde, was de heer Bruna vol lof."

* * *

Van den heer Bruna vonden wij in het „Handelsblad" van 2 en 12 Juni zeer interessante brieven: *„Op Suriname's trotsche stroomen"* en *„De Boschnegers in Suriname."* Wij zouden het zeer toejuichen zoo de heer Bruna het voorbeeld volgde van Dr. van Blankenstein en de brieven in boekvorm uitgaf. Dat moest ook de heer Smelik doen met zijn brieven in de „Nieuwe Prov. Groninge[r]

Dr. van Blankenstein kan Suriname niet ver[ge]ten. In een zijner brieven over Bali (N. R. Ct. 6 Ju[ni] Avondblad) schrijft hij:

„Het valt mij moeilijk, zooals zoo vaak geschie[dt] te spreken van de koninklijke houding van de B[a]lineesche vrouw, daar ik weet, dat die houding ve[r]worven wordt door het harde gebruik, dat er va[n] haar als lastdraagster wordt gemaakt. Die houdi[ng] kan men overal ter wereld waarnemen, waar [de] vrouw op die manier alles op haar hoofd transpo[r]teert. Nooit heb ik dat zoo sterk gezien als bij [de] jonge negerinnen van Suriname, bij de kottomi[]sies van Paramaribo, wier statige tred en houdi[ng] vaak iets vermakelijks heeft, en zeker nog die de[r] Balineesche vrouwen overtreft."

* * *

„De Zaanlander" (Koog aan de Zaan) van 9 Ju[ni] schrijft:

Donderdagavond j.l. sprak in de „Nieuwe Soci[ë]teit" de heer J. F. E. Einaar van Paramaribo, lit[t.] econ. student te Leiden, over de beteekenis van Su[]riname als Nederlandsche kolonie, op cultureel zo[o]wel als economisch gebied en in verband daarme[de] vooral over de mogelijkheden van vestiging vo[or] geschikte intelligente jonge menschen. Daar alle[r]wegen den laatsten tijd in zoo sterke mate de aa[n]dacht voor dit Zuid-Amerikaansche gedeelte d[er] overzeesche gewesten gevraagd wordt, was h[et] eigenlijk te verwonderen, dat niet meer dan ee[n] honderdtal belangstellenden aanwezig was, waa[r]onder veel jonge menschen. Verschillende factore[n] zullen hier wel aanleiding toe zijn geweest. De voo[r]zitter noemde in zijn openingswoord o.a. de Olym[]pische spelen.

In den breede wijdde spr. uit over de mogelij[k]heden van Suriname, terwijl hij over wat het go[u]vernement aan initiatief aan den dag heeft geleg[d] zich zeer sceptisch uitliet, maar met waardeeri[ng] over de reeds verkregen resultaten van het partic[u]lier initiatief spreekt en zijn boeiende voordrach[t], waar een luid aanhoudend applaus op volgt, ei[n]digt met een krachtige opwekking voor het g[e]boorteland van den spreker: Suriname.

Curaçao.

Belangstelling.

Le Lloyd Commercial van April l.l. b[e]vat een bijdrage van den heer C. K. Kesler ov[er] *Quelques observations sur l'importation et l'ex[]portation aux Indes occidentales Neerlandaises.* On[]trof daarin deze uitspraak over het ontstaan va[n] het Papiëmentsch: „La colonie de Curaçao, [] spécialement l'île principale, a toujours entrete[nu] des relations commerciales intimes avec la cô[te] opposée. Ceci a fait qu'il s'y est développé un p[a]tois espagnol, le Papiamento"...

Het Algemeen Handelsblad gaf ter ge[]legenheid van de I. T. A. een Oost en West-num[]mer, waarin een goed stuk over *Curaço voor en* [n]*1915*. Jammer, dat in beide artikelen geen late[re] cijfers dan die van 1925 verwerkt zijn. Er zijn o[ok] andere bronnen dan de Koloniale Verslagen om d[i]e te weten te komen. Wie de driemaandelijksche st[a]tistieken in *de Curaçaosche Courant* niet bijhoud[t], vindt ze in de *Openingsreden*, door den gouverneu[r] in den Kolonialen Raad gehouden, zoodat nu [de] cijfers over 1927 al bekend zijn.

Handelmaatschappij voor West-Indië

De heeren E. Gerstl en R. D. Senior hebben o[p] 1 Mei 1928 opgericht de N. V. „Handel Maatschap[]pij voor West-Lndië te Willemstad. Het maatschap[pe]lijk kapitaal bedraagt ƒ 250.000.

De vennootschap heeft ten doel het maken va[n] winst door de uitoefening van handel in alle ro[e]rende en onroerende zaken in den ruimsten zi[n] des woords, zoowel op eigen naam als in hoedanig[]heid van vertegenwoordigster, als commissionai[r], het doen van alle bankzaken, geldleeningen, im[]port, export, het bezorgen van assurantiën als ma[]kelaar, het in vaart brengen van schepen, het be[]vrachten daarvan, het uitoefenen van transport[]bedrijf te land, ter zee en in de lucht, het make[n] van reclame, alles ook door deelneming in ander[e] ondernemingen, ook in het buitenland, alles in de[n] ruimsten zin des woords, mede wat voor de berei[]king of bevordering van het doel nuttig, noodig o[f] bevorderlijk zou kunnen zijn en in het algemee[n] het verrichten van daden van koophandel in de[n] meest uitgebreiden zin.

Curaçaosche toonzetters.

De *Amigoe* deelt mee, dat de *Victor talking ma[]chine Co.*" de toonzettingen „van verschillenle on[]zer Curaçaosche componisten wereldkundig (zal) maken, door speciaal voor Curaçao vervaardigde gramophoonplaten." De eerste plaat geeft twee zee[r] schoone walsen van den violist J. L. Conrad (Co[] Lepol), genaamd *Pan Angelical* en *Nuestra Reser[]* Deze zal spoedig gevolgd worden door toonzetting[en] van Palm, Maduro en De Lima.

Begrooting 1929.

Over de behandeling der nieuwe begrooting in den K. R. schrijft de *Amigoe*:

„Wij hebben maar weinig begrootingen meegemaakt, die zoo vlot van stapel liepen als de Maandagavond j.l. behandelde voor het dienstjaar 1929. Het Voorloopig Verslag, waarbij alle retrospectieve beschouwingen achterwege zijn gebleven, liet een vlotte afwikkeling der zaken voorzien. Doch dat het zoo op rolletjes zou gaan, als thans geschied is, zal wel niemand der buitenstaanders verwacht hebben. In 'n half uur ongeveer was de geheele begrooting behandeld.

Moeten wij hierin een bewijs zien, dat het zoo diep geschokte vertrouwen van den Raad in het financieel beleid van het Bestuur, dat nog pas geleden in het Voorloopig Verslag op de ontwerp-verordening tot wijziging van de Inkomstenbelasting-verordening 1906, in zulke scherpe woorden tot uiting kwam, zich begint te herstellen en terug te keeren? Of hebben wij de houding van den Raad te beschouwen als een gevolg van de in het V. V. geuite klacht aan het adres van den Minister van Koloniën, dat het recht van wijziging voor wat de begrooting aangaat, vrijwel illusoir geworden is?

Laten wij het eerste hopen, en tevens dan dat het Bestuur zich dat hersteld vertrouwen wete waardig te maken. Curaçao zal er niet anders dan wel bij varen."

I. T. A

Wij verzuimden nog melding te maken van de inzending der R. K. missie op de tentoonstelling. Grootendeels bestaat deze uit handwerken uit de volksklasse. Verder eenig kantwerk en een voorstelling van een negerhut.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Het geslacht De Veer.

II.

Johannes de Veer, geb. op Curaçao 19 Mrt. 1788, was van 1837 tot 1854 gezaghebber van St. Eustatius, waar hij 2 Sept. 1872 overleed. Hij was gehuwd in 1818 met Anna Catharina Dijkers (1796—1847), geboortig van Saba. Hun kinderen waren:

a. Johannes Abraham de Veer, geb. op St. Eustatius 16 Juli 1820, † op Aruba 20 Jan. 1875, gehuwd in 1847 op St. Eustatius met Clementina Albertina Marcial;

b. Johanna Dorothea de Veer (1821—1872), gehuwd op St. Eustatius met James Hill;

c. Casper de Veer (1824—1867), gehuwd op St. Eustatius met Ann Cuviljé, die 5 dochters en 3 zoons hadden. Een dezer zoons, Michael de Veer (1823—1888) was districts-commissaris in Suriname. Deze had 11 kinderen, die op hun beurt een talrijk kroost nalieten.

Casper Lodewijk van Uytrecht de Veer (1790—1846), West-Indisch hoofdambtenaar, eerst gehuwd met Helena de Mey Schotborgh, die hem drie kinderen schonk, later met Marie Schadden Wilson op St. Kitts. Uit het eerste huwelijk was een zoon Matthias Schotborgh van Uytrecht de Veer (1824—1887), die 6 kinderen had.

Abraham de Veer (1793—1863) verbleef op Curaçao. Huwde daar in 1808 Wilhelmina Sophia Jutting (1795—1838) en in 1840 Henriette Johanna Jutting (1802—1845). Een zoon uit het eerste huwelijk, Abraham Jutting de Veer had een dochter Wilhelmina Sophia Jutting de Veer (1846—1886), die in 1868 op Curaçao huwde Anton W. Abrahamsz. Een tweede zoon van Abraham de Veer, Theodorus de Veer (1824—1882) huwde 1856 Lucretia Catharina Gravenhorst, dochter van Mr. J. Bennebroek Gravenhorst, en in 1870 Sarah Elisabeth Magtilda Bennebroek Forbes.

George Severijn de Veer, geb. 1806, honorair Staatsraad, die eveneens een talrijke nakomelingschap in Suriname en Holland naliet.

Menig Curaçaoënaar zal in een der bovengenoemden een zijner stamouders terugvinden.

Uit den Verren Vreemde.

Mussolini's rede.

Wereldpolitiek en koloniale politiek zijn niet meer van elkander te onderscheiden. De groote rede, door Mussolini op 5 Juni in den Ital. senaat gehouden over Ital.'s buitenlandsche staatkunde, heeft 't nogmaals bevestigd voor wie er nog aan mocht twijfelen.

Italië wil in de Middellandsche Zee de overheerschende rol vervullen; ook in de Balkan-politiek wil het den toon aangeven. Het voelt zich hierin gesteund, althans niet tegengewerkt, door Engeland en Spanje en is hierom met deze landen op goeden voet, evenals met die Oostelijk gelegen landen, welke zich naar Rome voegen, maar tot de andere landen sprak de Duce in terechtwijzende woorden.

Zoo werd de verhouding met Frankrijk als veel verbeterd geschilderd, maar hierbij kwam het koloniale vraagstuk in volle uiting naar voren. Gewezen werd op de noodzakelijkheid om door een reeks onderhandelingen de oorzaken weg te nemen die verwijdering brachten, zooals de positie van Italië te Tanger, van de Italiaansche onderdanen in Tunis, van de regeling der westgrens van Tripoli.

Maar in hetgeen Mussolini over andere onderwerpen zeide, lag niet minder het bewustzijn opgesloten van de taak, die Italië zich als groote wereldmogendheid toedenkt, ook daar waar hij geen bepaalde landen noemde.

Ten aanzien van de vredesverdragen werd de opmerking gemaakt, die in den mond van den grooten Fascist nog wel iets anders beteekent dan een algemeenheid, dat geen enkel verdrag eeuwig stand houdt. Zelfs het Volkenbondsverdrag sluit de verstijving van de tractaten uit. De vredesverdragen zijn heilig, omdat zij een periode van geweldige opofferingen en onnoemelijk leed afsluiten, maar zij zijn geen uiting van een goddelijke rechtvaardigheid. Door die verdragen te herzien, daar waar zulks noodzakelijk blijkt, zal men den vrede de noodige lucht gunnen.

Wil dit zeggen uitschakelen van den oorlog als middel van de staatkunde? Het standpunt van Italië is bekend, zooals 't reeds ingenomen is door de afvaardiging in de commissie ter voorbereiding van een ontwapeningsconferentie door den Volkenbond. Het is vastgelegd in deze 5 punten (waarbij wij tusschen haakjes een toelichting voegen).

1. De onderlinge betrekking van alle soorten van bewapening. (Te land, ter zee, in de lucht). 2. De verhouding van de verschillende wapening mag niet gegrond worden op den status quo. (Bij veranderde omstandigheden of inzichten vrijheid daarmede rekening te houden). 3. De beperking van de Ital. wapening kan geen absoluut karakter dragen, maar moet afhankelijk blijven van de totale wapening van andere staten — gelijkheid met de zwaarst bewapende continentale mogendheid. — (Dat is het tegenovergestelde van een wedijver in wapenbeperking). 4. De Ital. regeering verklaart zich bereid de beperking van de wapening uit te voeren tot elk cijfer, zelfs tot het laagst mogelijke, mits die wapening door die van geen enkele andere Europeesche continentale mogendheid wordt overtroffen. (Daar 't laagst mogelijke, d.i. niets, niet mogelijk is, bevestigt dit den wedijver om elkander te overtroeven). 5. De middelen om tot de beperking te geraken, moeten zoo eenvoudig mogelijk zijn en mogen niet de noodzakelijkheid van controle van buitenaf insluiten. (De jongste geschiedenis van ontwapend Duitschland en Hongarije geeft aan wat ten deze van voorschriften zonder contrôle te wachten zou zijn).

De Volkenbond heeft veel goeds tot stand gebracht. Italië zal hem gaarne steunen om hierin voort te gaan. Maar hij moet geen staat boven de staten worden. (Wat Mussolini t. d. gezegd heeft, komt vrijwel hierop neer: daar waar Italië er nut in ziet, wil het met den V. B. medewerken, maar verder rekene die bond niet op Italië. Zoo is nog pas het onderzoek in de bekende St. Gothard-geschiedenis hierop gestuit, dat Italië over de herkomst van de wapendeelen geen inlichting wenschte te geven en men heeft hierom niet durven vragen; het zooeven vermelde punt 5 wijst ook in dezelfde richting).

Het slot van de rede, die vele landen de revue liet passeeren, vatte den gevestigden indruk nog eens samen. De houding van de Ital. politiek zal zijn, die van de fascistische regeering, die *Italië in de wereld op den voorgrond zal plaatsen*. Niemand kan een gelofte doen, dat de oorlog voor altijd verdwenen is. Italië wenscht den vrede, maar 't kan en mag niet de noodzakelijke wapenen voor het behoud van zijn eenheid, zijn onafhankelijkheid, zijn veiligheid verwaarloozen, het mag niet afzien van de moreele en militaire opvoeding van het jonge geslacht.

Beproeven wij de rede op onze beurt samen te vatten, dan kan dit gebeuren in: Voor Italië, Italië voor en boven alles, en hiermede heeft de heele wereld rekening te houden.

Het aandeel van het Frankrijk—overzee aan de vrijwillige bijdragen voor de schulddelging.

Bij de wet van 31 Maart 1926 werd de Fransche Minister van Financiën gemachtigd vrijwillige bijdragen in ontvangst te nemen, als speciale inschrijving op de schatkist, bestemd voor een aflossing van de schuld op korten termijn. De zoo verkregen bedragen werden opgenomen onder de inkomsten der *Caisse d'amortissement*, ingesteld bij de wet van 29 April 1926 en daarna onder die der *Caisse autonome de gestion des bons de la Défense Nationale et d'amortissement de la dette publique*, bedoeld in de wet van 7 Augustus 1926.

De oud-ministre, senator Albert Lebrun, heeft, als voorzitter van den raad van beheer van deze organisatie, de cijfers onder de oogen gehad waaruit het aandeel van het moederland en van de koloniën blijkt en hij heeft hierover mededeelingen gedaan in *La Dépêche Coloniale* van 1 Juni.

Het totaal van alle inschrijvingen kan, in ronde cijfers, gesteld worden op 317 millioen, waarvan 233 millioen *en numéraire*, 11 millioen *en bons de la défense nationale*, 73 millioen *en rentes sur l'Etat*. Hiervan is door de landen buiten Europa opgebracht 123 millioen, waarvan 71 millioen *en numéraire* en bijna 52 millioen *en rentes sur l'Etat*, met nog eenige diversen. Deze bedragen zijn deels budgetposten, anderdeels inschrijvingen van Europeesche of Inheemsche particulieren of instellingen.

De verdeeling over de verschillende koloniën en protectoraten is in dit lijstje opgesomd.

	numéraire	rentes sur l'état (en fr. de rente)	valeurs divers. (en capital)
Algérie	10.504.853 fr.	131.780 fr.	382.066 fr.
Tunisie	2.917.231 „	10.524 „	33.321 „
Maroc	753.820 „	1.691 „	5.792 „
Afr. O. F.	20.123.643 „	10.651 „	30.387 „
Afr. E. F.	1.701.8*9 „	80 „	—
Madagascar	17.110.737 „	4.526 „	600 „
Indochine	11.422.074 „	2.338.910 „	22.500 „
Martinique	834.271 „	534 „	1.0.0 „
Guadeloupe	546.816 „	25 „	—
Réunion	1.744.533 „	—	5.500 „
Guyane	397.764 „	18.000 „	1.100 „
Etabl. fr. d'Océanie	565,230 „	2.239 „	500 „
Nouvelle Calédonie	235.829 „	40 „	4.000 „
Inde F.	343.668 „	25,636 „	—
Côte des Somalis	174.902 „	25.185 „	6.000 „
St. Pierre et Miquelon	111.591 „	—	—
Cameroun	1.214.284 „	120 „	—
Togo	129.475 „	—	—
Syrie	149.394 „	325 „	—

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering op Zaterdag 23 Juni 1928, op het terrein van de I. T. A. te Arnhem (12 u. n.m.).

Punten van behandeling:

1. Opening.
2. Notulen (zie K. W. van 30 Juni 1927, No. 26).
3. Jaarverslag, rekening en verantwoording 1927 met rapport Verificatie-Commissie en Begrooting 1928 (zie K. W. van 1 Maart en 19 April 1928, Nos. 9 en 16).
4. Benoeming van de Verificatie-Commissie der jaarrekening 1928.
5. Voorziening Vacature H.B. Aan de beurt van aftreden zijn de H.H. F. van Peski (herbenoeming aanvaard), C. G. van de Wall Bake (Amsterdam) en Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam). Voor de beide laatste H.H. zijn de volgende dubbeltallen opgemaakt: 1. M. Garschagen—W. Rehbock en 2. Mr. J. G. Huyser—J. D. M. van Reyn Snoeck.
6. Mededeelingen van het Dag. Bestuur.
7. Bepalen der plaats voor de volgende Algemeene Vergadering.
8. Rondvraag en sluiting.

VAN DER BRUGH.

Van de Redactie.

MAILVERZENDING NAAR INDIE PER LLOYD-RAPIDE.

Voor de verzending van de geheele mail naar Nederlandsch-Indië en de Straits Settlements zal met ingang van 21 dezer, gebruik worden gemaakt van een extratrein, welke des Donderdags om de 14 dagen te 12 uur 's middags van 's-Gravenhage naar Marseille vertrekt, in aansluiting op het den volgenden dag aldaar afvarende mailschip van de Rotterdamsche Lloyd.

Naar aanleiding van het art. van den Heer J. J. Felix: Onze toekomst ligt in de lucht (K. W. van 14 dezer), ontving de Red. eene beschouwing van den Heer M. C. Moes, officier-vlieger der Kon. Marine, welke echter eerst in het volgend Nr. kan worden geplaatst.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

R. Hammer, Dr. Kuijperkade 19 rood, Maassluis.
P. G. P. Nijsen, Woudsend (Fr.).
Beiden onderwijzer bij het O. L. O.

Mr. A. Jansen, Rechterlijk ambtenaar, Beukstraat 63, 's-Gravenhage.
Mr. J. S. Brouwer, Ambt. ter besch. b. d. Belast. dienst, Wouwermanstr. 26 boven, Amsterdam (Z.).
H. G. Hofstee, Gouv.arts bij den D.V.G., Mauritskade 57, Amsterdam (O.).
D. J. Frederiks, Opz. werkplaats b. d. dienst S.S. en Tr., Papaverstraat 21, Zwolle.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Mej. M. D. Rieman, Onderwijzeres der 2e kl. b. h. O.E.L.O., Galerij 7, Amsterdam.
H. L. P. Berretty, Controleur 1e kl. b. d. Pandhuisdienst, Reinkenstraat 11, 's-Gravenhage.
J. Sibbelee, Onderw. i. d. motortechniek a. d. Opleidingsschool v. h. pers. der pol., Soekaboemi, Mercatorplein 25 (I), Amsterdam.
A. H. M. J. Heyligers, Ongedipl. gezaghebber b. h. B.B., Van Lumeystraat 62, 's-Gravenhage.
W. F. J. van Rooy, Gouv. arts (vee-) te Pasoeroean, Ripperdapark 15, Haarlem.
J. D. van Ameijde, Techn. ambt. 2e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Oranjeboomstraat 193, Rotterdam.
J. Companjen, Alg. Ontvanger 2e kl. bij 's Lands kas, v. d. Eijndenstraat 6, 's-Gravenhage.
F. Flameling, Vakonderw. Ambachtssch. Inl. te Soerabaya, Linnaeusstraat 41, Amsterdam.
Mej. A. M. A. van Noort, Onderwijzeres 3e kl. b. h. O.E.L.O., Vondellaan 15, Eindhoven.
C. Bennema, Hoofdpol.opz. i. d. res. Soerakarta, p.a. P. Demeulemeester, Spaarndam.
C. van Veen, Hoofdopzichter v. d. Landsgebouwen, Oterleek bij Alkmaar.
W. Cornelisse, Opz. b. d. S.S. en Tramwegen, 1e Kostverlorenkade 19, Amsterdam.
Mr. H. G. J. Morshuis, Hoofd afd. Fin. statistiek v. d. Gen. Thesaurie b. h. Dept. van Financiën, Wilhelminalaan 34, De Bilt.
D. van Riemsdijk, Ir. 2e kl. b. d. Waterst. en 's Lands B.O.W., IJzendoorn (Geld.).
C. J. A. Hopman, Commissaris v. Politie der 1e kl., Doornstraat 124, 's-Gravenhage.
A. J. van Straaten, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Tulpstraat 10, Hilversum.
K. Sjollema, Opz. b. d. dienst Waterkracht en Electr., Kameliastraat 18b, Rotterdam.
C. J. A. Roosenschoon, Hoofdapothekers-asst. a. d. Gouv. Centrale Burgl. Ziekeninr. te Weltevreden, Roonstrasse 2, Bad-Nauheim.
S. A. Geensen, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Sint-Annaland, Tholen.
J. Fokkinga, Houtvester b. h. Boschwezen in N.-I., Fonteinstraat 29, Leeuwarden.
A. H. Garrer, Dir. Officier v. Gezondheid 1e kl., Bosch en Vaartstr. 20, Haarlem.
F. Poortman, 1e Luitenant der Infanterie, Meerweg A 61 I, Haren (bij Groningen).
Dr. M. R. Ganter, Off. v. Gez. 2e kl., Kroningen (in Baden), Deutschland.
J. G. Gout, Kapt. der Inf., Daguerrestraat 151, 's-Gravenhage.
J. J. Bendeker, Kapt. Gen. Staf, 4 Cite Rougemont 4, Paris (9e).
P. F. Kenninck, 1e Lt. der Inf., Regentesselaan 93, Den Haag.
G. Japin, Onderlt. Inf., Zwiepscheweg 34, Lochem.
Dr. J. L. P. H. Knoppert, Off. v. Gez. 1e kl., L. v. Meerderv. 615, Den Haag.
S. Boonstra, Onderlt. Inf., Kloosterdwarsstr. 29, Sneek.
R. Budel, Hoofdpolitieopz. b. d. Alg. Politie, St. Pieterslaan 76, Arnhem.
B. Th. Brondgeest, Taalkundige b. h. Bur. v. d. Volkslectuur enz., Beeklaan 520c, 's-Gravenhage.
Ch. M. A. Asselbergt, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Bredaschestraat 44, Bergen op Zoom.
A. G. de Bruin, Ambt. v. d. Chineesche Boekhouding 1e kl., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
J. L. Weber, Commissaris van Politie der 2de klasse, Van Hoornbeekstraat 28, 's-Gravenhage.
T. J. L. Canter-Visscher, Hoofdbeheerder bij 's Lands Pandhuisdienst, Brussel, Hotel du Vieux St. Lazare, rue St. Lazare 62.
Mej. M. J. E. Giltay, Onderwijzeres 3e kl. b. h. O.E.L.O., Copernicuslaan 76, 's-Gravenhage.
J. F. H. Bosma, Ingenieur 2e kl. b. d. dienst der S.S. en Tr., Rembrandtkade 1, Rijswijk (Z.-H.).
J. Steenbergen, Pakhuismeester 1e kl. dienst Zoutregie, Eendrachtsstraat 32, Apeldoorn.
G. M. A. Elbers, Inspecteur-Afd.hoofd van Scheepvaart, Hertogstraat 14, Arnhem.
W. Th. van Beek, Politieopziener b. d. Algemeene Politie, Witlaan, Loosduinen.
J. Haremaker, Inspecteur der 1e kl. b. d. S.S. en T Groen v. Prinstererlaan 27, Voorburg (Z.-H.).
P. Schoenmaker, Hoofdagent van Politie der 1e Raam 180, Gouda.
H. Leeuw, Hoofdagent der 2e kl. b. d. Veldpolitie, M Steijnstr. 110 B, Rotterdam.
J. K. Doxie, Hulpprediker ten dienste v. d. Inl. Christ gemeente te Saparoea, Bergsingel 204, Rotterdam.
E. L. van Acker, Adj.-inspecteur van Financiën, Ca siusstraat 269, 's-Gravenhage.
Ir. G. J. P. M. Bolsius, Ingenieur 2e kl. b. d. Waterst en 's Lands Burg. Openbare Werken, Oranjeplein Haarlem.
S. G. Nooteboom, Controleur 1e kl. b. h. B.B., Ko Kade 33, Rotterdam.
A. de Jong, Hoofdopz. b. d. S.S. en Tramwegen, Ba straat 50, 's-Gravenhage.
N. J. Keijzer, Landbouwconsulent der 1e kl., Beekl 320, 's-Gravenhage.

Suriname.

A. J. H. A. Verheggen, R.K. Geestelijke v. d. 2en r in Suriname, Kapel in 't Zand te Roermond.

MET PENSIOEN.

J. H. Brester, Opperhoutvester b. h. Boschwezen, G ven Allee 4, Almelo.
A. Mioulet, Architect b. d. Waterstaat en 's Lands B.O. Ieplaan 126, 's-Gravenhage.
Mevr. B. Bertels, geb. Oostveen, Onderwijzeres 2e b. h. O.E.L.O., Soendastraat 5, 's-Gravenhage.
J. G. van Heyst, Resident van Madoera, p.a. Dr. J. Pigeaud, Emmastraat 155 te 's-Gravenhage.
W. P. M. van Dam, Ambtenaar 4e kl. b. d. dienst In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Okeghemstr 20(III), Amsterdam.
A. D. Klok, Onderwijzer 1e kl. b. h. O.E.L.O., p.a. F Van der Vuurst, Ermelo.

Mutatiestaat van 13 tot 20 Juni.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
W. H. Ridderhof, Adj. Archivaris v. h. Ned. Java-Instituut, Amsterdam, Mr. Arntzeniusstraat 6. ƒ 5.—	den wd. Secretaris afd. Amsterdam.
Mevrouw R. Kleber—Muller, Amsterdam (Z.), Admiralengracht 259 I. ƒ 5.—	den heer H.H. Hamming te Apeldoorn.
Exportmaatschappij „Jacatra". Rotterdam, Scheepmakershaven 33 C. ƒ 10.—	Eigen aanmelding.
G. Voorhoeve, Makelaar in Assurantiën, Rotterdam, Glashaven 17. ƒ 5.—	Secretaris afd. Rotterdam.
Dr. I. Hocke, Nijmegen, Staringstraat 31. ƒ 5.—	Eigen aanmelding.
O. van der Werf, Directeur N.V. Scheepswerf te Deest bij Nijmegen. ƒ 5.—	Afdeelingbestuur van Nijmegen.
P. Koornneef, Nijmegen, Vondelstraat 7. ƒ 5.—	den heer G. Meijer te Nijmegen.
D. J. C. Dikkers, Voorburg, Van Deventerlaan 42. ƒ 5.—	den heer Polak van Deventer te Den Haag.
H. J. Breve, Directeur N.V. Tels & Co., Den Haag, Jozef Israëlslaan 45. ƒ 5.—	den heer Mr. H. V. Monsanto te Den Haag.
B. A. Barkeij, Den Haag, Koninginnegracht 94. ƒ 5.—.	den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt.
G. Harmsen, Den Haag, Zuigerstraat 57. ƒ 5.—.	
H. Koot, Referendaris Ministerie van Buitenlandsche Zaken, Den Haag, Adelheidstraat 183. ƒ 5.—	Eigen aanmelding.
J. S. Hollander, oud-Off. v. Gezondheid N.-I. L., Den Haag, Groot Hertoginnelaan 144. ƒ 5.—.	den heer J. C. Bedding te Den Haag.
A. K. Nanning, Kolonel tit. N.-I. L. b. d., Den Haag, Frankenslag 182. ƒ 5.—.	
E. Smit Sibenga, Den Haag, Willem de Zwijgerlaan 34. ƒ 5.—.	
J. C. le Rütte, Gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Amberboomstraat 6. ƒ 5.—	den heer A. Kolthoff te Den Haag.
A. de Veer, Directeur Stoomboot en Prauwenveer te Semarang, Den Haag, Stadhouderslaan 44. ƒ 5.—	den heer H. A. van Marle te Den Haag.
Mejuffrouw W. Holsschuer von Harlach, Studente, Scheveningen, Gentschestraat 111. ƒ 2.50	Administrateur „Oost en West".
C. A. W. van Maanen, O.-I. Ambtenaar m. v., Den Haag, Magnoliastraat 36. ƒ 5.—	den heer R. Schenzer te Den Haag.
Mevr. W. Hellendoorn, Deventer, Binnensingel 70. ƒ 5.	Mejuffrouw J. Brandt te Apeldoorn.

Nieuwe Begunstigers:

Dr. P. W. Koppius, te Hoogezand (Gr.)	Secretaris afd. Groningen.
Mevrouw D. J. A. Hocke—Walkenhorst, Nijmegen, Staringstraat 3	Eigen aanmelding.
Mevrouw N. R. W. Cheriex—Mangold, Nijmegen, St. Annastraat 89	Mevrouw M. H. J. van Swighem.

Afschrijven:

Mr. W. de Bruin Kops, Agent K.P.M. te Singapore (overleden).
M. P. F. H. Dikschei, Administrateur s.f. „Soerowingoen", Cheribon.

Adresveranderingen:

Mevrouw J. Ch. de Rochemont—de Graaf, van: Amsterdam, Admiraal de Ruyterweg 137 I naar: Woudenberg, Groene Kruis. ƒ 5.— (afd. Utrecht).
G. W. J. van Walraven, oud-Kapitein N.-I. L. van: Rijswijk, Geestbrugweg 86 naar: Wolfhezen, Duitsche Kamp No. 1. ƒ 5.— (afd. Arnhem).
H. van der Mooren, Kapitein N.-I. L., van Den Haag, Bentinckstraat 146 terug naar: Wijk bij Heusden. ƒ 5.-.
Mevrouw P. F. Abell, van: Voorburg, Laan van Heldenburg 34 naar: Den Haag, Beeklaan 464.
L. C. Heyting, Controleur B.B., van: Pangkalan Brandan naar: Praja (Lombok).
Mevrouw Wed. Prof. J. F. Niermeijer, van: Utrecht, Frederik Hendrikstraat 7, naar: Zeist, Acacialaan 12.
H. W. Scheuer, oud-Majoor Genie N.-I. L., Den H van Buys Ballotstraat 4 naar: Columbusstraat 18.
B. Wessel, Den Haag, van: Stationsweg 121 n Mauvestraat 32.
Dr. C. Adriaanse, Controleur B.B., van: Schevenin Badhuisweg 18 naar: Weltevreden, Dep. B.B.
J. H. Indewey Gerlings, van: Den Haag, Groot H toginnelaan 34 naar: Wonosobo, p.a. onderne „Tambi".
J. W. Roessingh van Iterson, oud-Secretaris v. d. B van Indië, Den Haag, van: Ruygbroekstraat 80 n Ruychroeklaan 80 (rectificatie).
C. F. H. Gravelotte, van: Bad Ems naar: St. Blasien Schwarzwald (tijdelijk).

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — De „Oost en West"-dag. — De Indische Luchtvaartconcessie, door M. C. Moes, Officier-vlieger der Kon. Marine. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. Ingezonden: Bouwplan Ir. C. Rutten. — Berichten der Afdeelingen: I. Amsterdam, II. Apeldoorn. — Mededeelingen: I. Van het Hoofdbestuur, II. Van het Dag. Bestuur, III. Van de Redactie, IV. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 20 tot 23 Juni.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

WENKEN VOOR BEZOEKERS.

1. Afstand Station—ingang Zijpendaal, 20 minuten wandelen, langs het Park Sonsbeek.

2. Geregelde 10 en — op drukke uren — 5 minutendienst met de gemeentelijke autobussen. Vertrek van het Station en van het direct daarbij gelegen Willemsplein. Per tram, geregelde verbinding van het Station naar de Izaäk Evertslaan (5 minuten loopen van Zijpendaal). Extra wagens van lijn 2.

3. TOEGANGSPRIJZEN.

Dag-kaart op een weekdag (alles inbegrepen, ook stedelijke belasting)	f 1.—
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.50
Idem, idem op een Zondag	„ 0.60
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.30
Doorloopende kaarten, geldig voor het geheele seizoen, (strikt persoonlijk)	„ 7.50
Avond-kaarten (na 5.30 uur)	„ 0.25
School-kaarten (ook voor de geleiders), mits 8 dagen van te voren aangevraagd, onder bijvoeging van remise, per persoon	„ 0.35
Vereenigingen, Clubs enz., bij bestelling voor minstens 50 personen — 8 dagen van te voren aangevraagd met bijvoeging van remise — per persoon op een weekdag	„ 0.50
„ „ „ „ Zondag	„ 0.30

4. Uitvoerige Catalogus, aan te vragen bij de Drukkerij „de Vlijt" te Arnhem, franco per post ... „ 0.60

5. Opening elken dag om 9.30 voormiddags, sluiting van de Paviljoens en de Stands 5.30 namiddags.
N.B. De Zeetuin blijft ook na 5.30 uur open. Houders van Avondkaarten moeten f 0.35 bijbetalen.

6. Uitstekende gelegenheid voor Lunch en Diner in Lunchroom en Europeesch Restaurant, tegen matige prijzen, (te adresseeren: den heer J. Dommering, Hotel Bristol, Arnhem).
Rijsttafel in het Indisch Restaurant „Waroong Djawa" (te adresseeren aan den heer Geradts, Kastanjelaan 41, Arnhem).

7. Een volledig, rustig bezoek van alle bezienswaardigheden, zal 4 à 5 uur vorderen. Voor bezichtiging van het voornaamste rekene men op 2½ uur.

8. Autopark en fietsenstalling, onmiddellijk bij den ingang van Zijpendaal.

Op grond van meerdere, o.a. administratieve, bezwaren lijkt het ons noodzakelijk de gelegenheid voor de leden van „Oost en West" om via de secretariaten hunner afdeelingen 50 % reductie te krijgen op de toelatingskaarten,[1]) niet langer open te stellen dan tot en met 30 Juni a.s.

[1]) Zie pag. 1 van het Kol. Weekblad van 7 Juni.

Afdeelingsberichten in verband met de I.T.A.

Afdeeling Amersfoort.

Wij deelen aan onze heeren- en dames-leden mede, dat persoonlijke entree-kaarten voor de I.T.A. verkrijgbaar zijn bij den heer E. Roodhuyzen, Prinses Marielaan No. 18, tegen den prijs van *f* 0.50 voor weeksche- en *f* 0.30 voor Zondagsche kaarten. Huisgenooten, met uitzondering van kinderen, betalen den vollen entree-prijs, respectievelijk ad *f* 1.— en *f* 0.50, bij den ingang van het tentoonstellingsterrein.

In de 2e week van Juli zal een excursie naar de I. T. A. worden georganiseerd, waaraan deel kunnen nemen de ouders met hunne kinderen, die dan vacantie hebben.

HET BESTUUR.

Afdeeling Amsterdam.

Voor de leden der Afd. Amsterdam zijn tot 30 Juni, ten kantore van den heer W. Rehbock, wnd. secretaris, Keizersgracht 517, kaarten voor de I.T.A. tegen gereduceerden prijs beschikbaar.

Afdeeling Apeldoorn.

Na 30 Juni zijn voor de leden geen kaarten met gereduceerden prijs meer beschikbaar en *vervallen de spreekuren van den secretaris* op Maandag- en Donderdagavond.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Door het Afdeelingsbestuur van 's-Gravenhage wordt aan zijne leden ter kennis gebracht, dat nog éénmaal, en wel *op Donderdag 5 Juli*, gelegenheid zal bestaan voor hen en de leden van hun gezin tot het *gezamenlijk bezoeken van de Arnhemsche Tentoonstelling*, waarvoor de algeheele kosten uit en thuis per persoon zullen bedragen:

per 2e kl. incl. lunch, diner etc.	*f* 10.75	inclusief fooien, ongevallenverzekering, maar exclusief dranken.
per 2e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	*f* 11.—	
per 3e kl. incl. lunch, diner etc.	*f* 9.—	
per 3e kl. incl. rijsttafel, diner etc.	*f* 9.25	

Deelnemers gelieven zich *vijf* dagen tevoren onder inzending der gelden op te geven aan het adres van den heer *G. W. Erfmann, Cornelis Houtmanstraat 40, gironummer 116053*, of bij persoonlijke betaling ten kantore van het *Hoofdbestuur der Vereeniging, Korte Voorhout 6*, des morgens van 10 uur tot half 12.

Vertrek van den trein van het Station Staatsspoor, des morgens om 8 uur 18, aankomst te Arnhem 10 uur 27.

Vertrek van Arnhem 20 uur 30, aankomst den Haag 22 uur 40.

De Voorzitter der Afd.:
F. VAN PESKI.

N.B. De reizen per trein en per bus (in Arnhem) *moeten* gezamenlijk gedaan worden, terwijl ieder op het tentoonstellingsterrein vrijheid gelaten wordt.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

De administratie van de Indische tentoonstelling te Arnhem bericht ons, dat de *voorverkoop* van toegangskaarten door het Bestuur van onze afdeeling kan geschieden. Ieder onzer leden, die kaarten in voorkoop wenscht te koopen, kan deze, echter slechts tot 30 Juni, opgeven aan de volgende adressen:

Jhr. W. W. Feith, Ossenmarkt 8, Groningen.
H. J. Bartelings, Directeur Zeevaartsch., Groningen.
P. J. Hommes, Oranjesingel 5, Groningen.
J. Franke, Fabrikant, Hoogezand F 76.

De prijzen der kaarten zijn als volgt:

Toegangskaart op gewone weekdagen	*f* 0.50
Toegangskaart op Zondagen	„ 0.30
Doorloopende kaarten	„ 3.75

Toegangskaarten worden voor leden van Groningen te Arnhem niet verkocht.

J. FRANKE,
Secretaris-Penningmeester.

Afdeeling Nijmegen.

Toegangskaarten voor de Indische Tentoonstelling te Arnhem zijn voor de leden der Ver. „Oost en West" verkrijgbaar ten huize van ondergeteekende, iederen Woensdag en aZterdag van 2—4 uur namiddag.

Er wordt aan herinnerd, dat deze kaarten strikt persoonlijk zijn.

C. MOLLEMA,
Slichtenhorststraat 49

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Aan de Leden en Begunstigers te Utrecht en O.

Op *Zondag 8 Juli* zal bij genoegzame deelneming ons Bestuur een afdeelingstocht naar de I.T.A. organiseeren. Ieder lid wordt dringend verzocht huisgenooten, vrienden en bekenden *niet-leden* op te wekken tot deelneming aan dezen tocht.

Vertrek Utrecht 9.28 C.S., terug Utrecht 17.00 C.S.

Reiskosten 3e klas : plus entrée tentoonstelling bij deelname van ten minste 50 personen ± *f* 2.50.

Den leden wordt verzocht vóór 30 Juni aan Mevr. Dr. C. Rutten-Pekelharing, C. Evertsenstraat 7 (Utrecht), op te geven, hoeveel kaarten worden verlangd, onder bijvoeging van onkosten of bijschrijving daarvan op gironummer 626611 (van eerst-ondergeteekende).

Alle gewenschte inlichtingen verstrekken de bestuursleden der afdeelng „Utrecht en Omstreken".

Mevr. Dr. C. RUTTEN-Pekelharing,
wnd. Presidente, C. Evertsenstraat 7
Mevr. L. P. VAN DER WIJK-v. d. Haar
Secretaresse, Maliebaan 127.
H. SOMERMEYER,
Penningmeester, Frans Halsstr. 29
P. Ch. BOLAND, Frans Halsstraat 51.

N.B. Vriendelijk verzoek, de kaarten met inlichtingen over de I.T.A., die U dezer dagen zijn of zullen worden toegezonden, onder Uwe kennissen te willen verspreiden.

De „Oost- en West"-dag.

—o—

Het stemt waarlijk tot groote voldoening, dat aan den oproep van Hoofd- en Afdeelingsbesturen onzer vereeniging tot bijwoning der jaarl. alg. vergadering en daarmede gepaard gaand bezoek aan de Indische tentoonstelling, op Zaterdag 23 Juni door zoovelen — dames zoowel als heeren — gevolg is gegeven.

Van heinde en verre waren de deelnemers opgekomen, waar ze, tegen 11 uur, op het tentoonstellingsterrein: het schoon gelegen landgoed Zijpendaal, werden verwelkomd door het gemeentebestuur van Arnhem, bij monde van den burgemeester. In een hartelijke toespraak schetste de heer De Monchy de vèr strekkende beteekenis dezer tentoonstelling en van deze bijeenkomst, en bracht daarbij hulde aan de vereeniging Oost en West waaraan het te danken is, dat Arnhem thans een centrum vormt van belangstelling voor de Indiën, welke toespraak onder levendig applaus werd beantwoord door onzen alg. voorzitter, den heer B. Zuyderhoff.

Verkwikt door een geurigen kop koffie met gebak — vriendelijke attentie van de gemeente Arnhem — begaf men zich na afloop der officieele ontvangst in groepjes naar de heerlijk frissche theaterzaal (Jav. pendoppe), waar de voorzitter om precies twaalf uur de vergadering opende. Hij heette de talrijke aanwezigen — het aantal bedroeg, dank zij ook de belangstelling der Arnhemsche leden, stellig meer dan 400 — hartelijk welkom, bracht nogmaals welverdiende hulde aan de afd. Arnhem en in het bijzonder aan haren eminenten voorzitter Mr. Huges, aan wien reeds op den dag van de opening der tentoonstelling de hoogste onderscheiding waarover de vereeniging beschikt, nl. de gouden eeremedaille van verdiensten, was uitgereikt, om vervolgens — blijkbaar tot genoegen en met volle instemming der vergaderden — in een zeer snel tempo de belangrijke agenda af te doen. (Voor een gedetailleerd verslag zij verwezen naar de notulen van den alg. Secretaris, welke in een der volgende Nrs. van het K. W. zullen verschijnen).

Door de in alle opzichten uitstekende regeling, ook wat betreft de tijdsverdeeling, had de klok nauwelijks één geslagen, toen men het gezelschap

weder vereenigd zag aan het gemeenschappelijk, zeer geanimeerd noenmaal (sommigen hadden de voorkeur gegeven aan een echte rijsttafel in het Indisch restaurant), na afloop waarvan tot zes uur „vrij-af" werd gegeven voor het bezichtigen van de uitgestrekte tentoonstelling, waaromtrent de verwachtingen, na al hetgeen de dagbladpers er reeds over heeft geschreven, vrij hoog waren gespannen.[1]) En inderdaad, die verwachtingen zijn niet beschaamd, integendeel: zoowel wat uiterlijk als wat innerlijk betreft heeft de I.T.A. de bewondering getrokken van allen die, op den onvergetelijken middag van den 23en Juni, het voorrecht genoten met eigen oogen te aanschouwen wat op Zijpendaal is tot stand gebracht ter bevordering der kennis van- en de belangstelling in Oost- zoowel als West-Indië.

Men verwachte van ons intusschen geen beschrijving van het zich in zomerweelde badend tentoonstellingsterrein, ook niet van de tijdelijke gebouwen, welke zich zoo voorbeeldig aanpassen aan de omgeving, en evenmin van den interessanten inhoud der tentoonstelling zelve, ondergebracht in die gebouwen en in het kasteel Zijpendaal. Om daarvan een slechts gering denkbeeld te kunnen geven zou men reeds moeten beschikken over plaatsruimte, welke de kolommen van meer dan één Nr. van het Kol. Weekbl. geheel zouden vullen. Onze mede-excursisten, die, evenals wij, aan de hand van den met groote zorg en nauwkeurigheid samengestelden catalogus bijna vier uur tijds hebben besteed om zooveel mogelijk, zij het slechts vluchtig, te zien van het tentoongestelde, zullen ongetwijfeld dezelfde meening zijn toegedaan.

We moeten volstaan met in enkele woorden samen te vatten den indruk, welke de I.T.A. op alle bezoekers heeft gemaakt: De Indische tentoonstelling is in alle opzichten gelukkig geslaagd; *ze is één groot succes* voor hem die het initiatief nam en voor hen, die op eenigerleiwijze hunne medewerking aan de totstandkoming hebben verleend!

Na den rondgang door het tentoonstellingscomplex, waarbij bestuur en leden der afd. Arnhem en enige andere dames en heeren met de meeste bereidwilligheid inlichtingen verstrekten, of zich op andere wijze verdienstelijk maakten, begaf men zich tegen zes uur naar het restaurant, waar de tafels gedekt stonden voor een gezamenlijk diner van deelnemers en genoodigden.

Gedurende den maaltijd stelde de voorzitter een heildronk in op H. M. de Koningin, waarmede de aanwezigen luide hunne instemming betuigden en nam hij vervolgens het woord om nog eenmaal uiting te geven aan de gevoelens welke hem bezielden op dezen voor „Oost en West" zoo merkwaardigen en gewichtigen dag.

De heer Zuyderhoff zeide (ongeveer) het volgende:

„Vergun mij, Dames en Heeren, uwe levendige tafelkout een oogenblik te onderbreken.

Wanneer ik U allen een hartelijk welkom toeroep aan dezen feestdisch, dan geldt die welkomstgroet vóór allen mijn buurman, den Burgemeester van Arnhem, den heer De Monchy, die ons de eer aandoet hier mede aan te zitten.

Ook uwe aanwezigheid, Heeren Wethouders en mijnheer de wd. Secretaris van Arnhem, de Uwe mijnheer De Koo, bouwer van de Ita, en last but not least, Uwe tegenwoordigheid mijnheer Huges met Mevrouw Huges, wij stellen Uw aller bijzijn op hoogen prijs.

En wanneer ik mij nu richt tot de overige aanwezigen, tot de talrijke leden van Oost en West met hunne dames, die ik om mij heen geschaard zie, dan stemt mij dat tot groote voldoening — meer dan dat: tot groote vreugde en gevoel ik mij gedrongen om, zij het kort, de beteekenis van dezen dag nog eens in het licht te stellen.

Sedert de oprichting van onze vereeniging op 3 Mei 1899 is er geen belangrijker dag geweest en heeft zich geen gelegenheid voorgedaan, dat zoovele leden uit alle deelen des lands samengekomen zijn, zelfs niet toen wij ons 25-jarig bestaan herdachten en onze leden in grooten getale van hunne belangstelling blijk gaven.

Dit samenzijn houdt het nauwste verband met de groote gebeurtenis, de I. T. A., die waard is met gulden letters in onze annalen te worden geboekstaafd.

Ik geloof niet Dames en Heeren, dat alvorens de heer Huges zijn plannen ontvouwd had, ooit iemand onzer aan de mogelijkheid gedacht heeft aan het houden eener groote Indische tentoonstelling door onze vereeniging.

En toch? ze is er en ze mag er zijn. Ze bewijst wat een sterke toegewijde wil in dienst van een ideaal bereiken kan.

In de moeilijke beginjaren van de vereeniging is het wel eens noodig geweest elkaar te herinneren aan het woord van Coen: „Dispereert niet." Dien tijd zijn wij te boven. Van nu af kunnen wij, gedachtig aan de I. T. A., ons aansluiten bij een ander woord van dien grooten Nederlander: „Ziet toch wat een goede courage vermag." Hij schreef dit in dagen van beroering aan zijn lastgevers hier te lande. Wij — wij leven in dagen van voorspoed en vrede en trachten de banden te versterken die hij gevormd heeft. Laat ons daarmede voortgaan en anderen aansporen zich bij ons te voegen.

Wie zee houdt wint de reis, de reis aan wier eindpunt de volken zich broederlijk te zamen vinden.

Dames en Heeren. Ik drink ten slotte op den toenemenden bloei van onze schoone vereeniging Oost en West."

Een langdurig applaus viel onzen voorzitter na het beëindigen van deze feestrede ten deel, waarop de heer G. Nypels de gedachten der tafelgenooten vertolkte in de volgende bewoordingen:

„Zonder opdracht weet ik toch namens U allen te spreken als ik U uitnoodig vóór het verlaten van dezen disch dank uit te spreken aan allen, die heden in een of ander opzicht onze gastheeren zijn geweest. Ik noem dan 't eerst den heer De Monchy, burgemeester van Arnhem, stad, die ons gastvrijheid heeft verleend. Dan den heer Huges, die de organisator van de Ita is en de voorzitter der recipieerende afdeeling van O. en W.; ik lasch hier in den heer Van Peski, die zich voor de Haagsche afdeeling tot een voorbeeldig verzorger gemaakt heeft. En dan het Hoofdbestuur, dat wij eeren in zijn voorzitter, die wij op dezen dag van onze algemeene vergadering als den algemeenen gastheer eeren, terwijl zij, die speciale gasten van dat Hoofdbestuur zijn, aan dezen disch nog bijzondere reden hebben van erkentelijkheid. Namens de hier aanwezige leden van Oost en West dus een dronk van dank aan allen, die de gastvrijheid in en voor Oost en West hebben hooggehouden."

Ook deze woorden werden met levendige instemming begroet.

In opgewekte stemming verlieten kort daarop de deelnemers de tafel, om, genietend van het heerlijke zomerweder, nog even te verpoozen onder het lommerrijke, eeuwenoude geboomte van Zijpendaal, waar inmiddels, tegen 8 uur, de zangeressen en orchesten werden opgesteld, die, onder leiding van den heer J. C. Berghout, een aan de Afd. Arnhem opgedragen Oost en West-cantate zouden ten gehoore brengen. Ook hier was de regeling wederom voortreffelijk; op een voor het overige, zeer talrijk aanwezige, publiek niet toegankelijk grasveld, hebben allen rustig kunnen genieten van de mooie muziek en van de wonderschoon klinkende stemmen van meer dan 500 dames.

Inderdaad een waardig slot van een genotvollen dag, waarvan de herinnering ons nog lang, zeer lang zal bijblijven!

[1]) Bijzondere vermelding verdient de uitmuntende artikelen-reeks van den Indischen redacteur der „Nwe Rott. Ct." (Nrs. van 11, 12, 15, 18, 19 en 24 Juni, en wellicht nog andere datums).

De Indische Luchtvaartconcessie,

door

M. C. MOES,

Officier-Vlieger der Kon. Marine.

Het artikel van de hand van den heer Felix, getiteld „Het Geheimzinnig Indisch Luchtvaartcontract", voorkomende in het nummer van 14 Juni l.l. van dit blad, geeft mij aanleiding tot de volgende opmerkingen.

Ik ben — met den heer F. — van meening, dat voor *alle* luchtlijnen in Oost-Indië, het zeevliegtuig de voorkeur verdient boven het landvliegtuig. Voorts bestaat het feit, dat bij de Koninklijke Luchtvaartmaatschappij een zekere tegenzin tegen zeevliegtuigen heeft bestaan, van welke tegenzin ik de verklaring heb meenen te geven in het eerste gedeelte van mijn artikel in het Februari-nummer van „Het Vliegveld”, dat de heer F. aanhaalt. Een tweede feit is evenwel, dat het wel zeker is, dat het met de landvliegtuigen voor het luchtverkeer in Indië, zal blijven bij de lijnen op Java. Naar ik meen te weten is de K. L. M. volstrekt niet meer van plan (zoo zij het vroeger al geweest is), inter-insulaire verbindingen anders dan met zeevliegtuigen te openen. Het eerstvolgende op het programma staande verlengstuk van de lijn Batavia—Soerabaja, n.l. de verbinding met Singapore en wellicht ook met Medan en Sabang, geprojecteerd tegen begin 1929 naar ik meen, zal dan ook worden onderhouden *met zeevliegtuigen.*

Ik blijf van oordeel dat het om verschillende, ook door den heer Felix naar voren gebrachte redenen, beter ware geweest indien men van den aanvang af, dus ook op Java, afstand had gedaan van de voordeelen *die voor de K. L. M.* het landvliegtuig zeer zeker oplevert. (Zeer groote ervaring die deze maatschappij bezit met landvliegtuigen, lagere aanschaffings- en onderhoudskosten, en hooger rendement). De voornaamste redenen waarom ik, ondanks deze voordeelen, eigen aan landvliegtuigen, toch aan zeevliegtuigen de voorkeur zou geven *op alle Indische lijnen,* zijn: uniformiteit van materiaal en grondorganisatie in het geheele bedrijf; betere verbindingen van de vlieghavens met de steden dan over 't algemeen bij vliegvelden mogelijk zal zijn; het vervallen van verbindingen vliegveld—vlieghaven in Batavia en Soerabaja, en ten slotte een n.m.m. grootere kans op een regelmatigheid van den dienst van 100 % in alle jaargetijden. [1]) De laatste factor, hoewel zeer zeker van belang, moet echter *in dit speciale geval* niet *al* te hoog worden aangeslagen, daar men bij de verbinding waar het hier om gaat: Batavia—Soerabaja, met een zijlijn vrijwel geheel boven de laagvlakte gevlogen kan worden, en men de zeer volledige en doeltreffende keten van noodlandingsterreinen van de militaire Luchtvaartafdeeling geheel kan volgen, waardoor althans de *veiligheid* op deze route werkelijk wel even goed gewaarborgd is als over zee met watervliegtuigen. *Dit geldt echter alleen voor de lijn waar we hier over spreken.* En dat een regelmatige verbinding op deze wijze zeer goed mogelijk is, kan men rustig aannemen aan de hand van de ervaringen van vele jaren waarover de Indische Luchtvaartafdeeling beschikt, en ten overvloede is het bewezen door de proef-postverbinding die verleden jaar gedurende eenige maanden door dezen militairen vliegdienst is onderhouden. Het te willen ontkennen ware kinderachtig.

Waar er nu geen enkele aanwijzing voorhanden is, dat de K. L. M. plannen heeft om in Indië verder nog landvliegtuigen te gaan gebruiken, daar waar dat, in tegenstelling met op Java, ontoelaatbaar zou zijn, is er m.i. ook geen enkele reden om de plannen van de K. L. M. en de concessie voor de uitvoering van die plannen, te gaan attaqueeren gelijk de heer F. dit doet.

Integendeel, ik moge het dan in 't geheel niet eens zijn geweest met den heer Stephan, die in een lezing in het Koloniaal Instituut te Amsterdam de stelling verdedigde dat men nog zóó voorzichtig tegenover het zeevliegtuig moet staan, dat er voorloopig nog geen sprake mag zijn van het gaan gebruiken daarvan, op welke trajecten van de verbindingen naar en in Indië dan ook — en tegen deze opvatting richtte zich mijn betoog in „Het Vliegveld” — de K. L. M. verdient alle medewerking bij de uitvoering van de plannen, waarvan het heusch niet háár schuld is, dat die *nu eerst* werkelijkheid gaan worden. Reeds sedert 1919, naar ik meen, heeft onze energieke nationale luchtvaartmaatschappij aan het Indische Gouvernement herhaaldelijk voorstellen gedaan en een concessie aangevraagd, tot welker verwezenlijking tengevolge van verschillende omstandigheden (o.a. de tijdelijke decadence van de Indische financiën, maar ook de betreurenswaardige tegenwerking van zekere zijden) het maar steeds niet kon komen. Dat nu de heeren Plesman en Delprat er in geslaagd zijn, door hun persoonlijke overredingskracht en *pushing pow*[er] de autoriteiten in Indië te overtuigen van:

ten eerste: de behoefte aan een luchtverkeer [in] Indië;

ten tweede: dat de Koninklijke Luchtvaartmaa[t]schappij het aangewezen lichaam is de organisa[tie] van dit luchtverkeer toe te vertrouwen, gezien ha[ar] antecedenten in Europa; en

ten derde: dat het *meer dan tijd* is om onverwij[ld] spijkers met koppen te slaan, want dat anders [de] Engelschen, die thans in alle ernst bezig zijn h[un] „Imperial”-luchtverbinding, via Engelsch-Indi[ë] naar Australië tot stand te brengen, gedwong[en] zullen zijn zelf een lijn door onzen Archipel te op[e]nen ... en dat ook zouden doen [2]) ...

... dat de heeren Plesman en Delprat daarin g[e]slaagd zijn, is een succes, dat wij ten zeerste mo[e]ten toejuichen!

Behalve dat ééne, betrekkelijk ondergeschik[t] punt waar we het dan niet mee eens zijn: de kwe[s]tie van de landlijn op Java waarmee begonn[en] wordt, is er niets wat ons kan doen veronderst[el]len, dat de Indische luchtvaartbelangen bij [de] K. L. M. (of liever bij haar dochtermaatschappij, [de] N. I. L. M.) niet in goede handen — in de best m[o]gelijke handen — zouden zijn.

De ervaring in luchtverkeerszaken van deze ma[at]schappij is ongeëvenaard, zoowel wat den tech[ni]schen als den commercieelen kant betreft, en a[an] energie en expansielust ontbreekt het der leidi[ng] allerminst. Ondanks alle scepticisme waartegen [de] K.L.M. gedurende haar achtjarig bestaan *in Holla[nd]* heeft moeten oproeien (de geluiden, die thans g[e]hoord worden ten opzichte van de Nederlandsc[h]-Indische Luchtvaartmaatschappij, zijn voor d[en] heer Plesman en de zijnen werkelijk geen onbeke[n]de klanken!) heeft de K. L. M. zich een reputa[tie] opgebouwd in binnen- *en buitenland,* waarvan [de] outsider nog maar half de beteekenis beseft. W[ie] het dan niet misschien niet in alle onderdeelen m[et] den opzet van deze concessie eens kan zijn — z[oo]als ook ondergeteekende — moge toch bedenk[en] dat, waar het Gouvernement nu eindelijk met [de] K. L. M. in zee gaat, de zaak in ieder geval niet [in] handen van kwajongens komt, en uit dat besef [ge]noeg zelfbeheersching putten om de K. L. M. eerst eens *a fair chance* te geven en, waar de [be]slissing nu welhaast een feit geworden is, de [cri]tiek voor eenige oogenblikken te laten rusten, [tot] er *feiten* te beoordeelen vallen. Liever dan op [het] laatste oogenblik nog te probeeren weer een sp[aak] in het wiel te steken, en aldus nieuw uitstel te [ve]roorzaken.

De zorg voor het „niet te grabbelen gooien [van] de Nederlandsche deskundigheid op luchtva[art]gebied”, waarover de heer Felix zich angstig maa[kt,] acht ik bij de leiding van de K. L. M. voorloo[pig] nog in goede handen.

Dat het opzetten, en de eerste exploitatiejar[en] van een nieuw luchtverkeersbedrijf geld koste[n] [is] nu eenmaal het feit dat niemand meer zal wil[len] ontkennen; maar wie de subsidiebedragen van [de] K. L. M. per geproduceerde ton/kilometer (op [de] Europeesche lijnen) eens vergelijkt met de overe[en]komstige cijfers *van welke buitenlandsche Ma[at]schappij in Europa ook,* zal zich de oogen [uit]wrijven!

---

1) Voor dit alles moge ik den lezer verwijzen naar mijn reeds aangehaald artikel in „Het Vliegveld”.

2) Dit te willen tegenhouden zou *moraliter* onmo[ge]lijk zijn; er bestaat nog zoo iets als verplichting [tot] internationale samenwerking, en bovendien, waar [zou] het met ons reeds bestaand en toekomstig luchtver[keer] (en scheepvaartverkeer) heen moeten, indien wij [door] een dergelijke handelwijze ons eigen recht op het [ver]gen van samenwerking van anderen, gingen versp[elen?] Bovendien zouden wij den Engelschman toch niet k[un]nen beletten, zijn verbinding met Australië via Bri[tsch] Borneo tot stand te brengen, en daarmee spelen in [de] kaart van hen, die voor de Britsche „Imperial”-[ver]bindingen aandringen op „all red” lijnen (d.w.z. ge[heel] over Engelsch gebied loopend), waar dit mogelijk [is.] Zie maar eens wat er tusschen Bagdad en Karachi [zal] gebeuren: geeft Perzië niet spoedig zijn (door Duit[sche] Russische belangen geïnspireerde) tegenwerking [op,] dan komt er een directe lijn met groote vliegboo[ten] buiten Perzië om! Want ik herhaal: het is den [En]gelschman thans ernst, en daarom kan ik geens[zins] meegaan met den heer Felix, die in een — zoove[el] — uitstel geen bezwaar ziet. Trouwens, dit ged[eelte] van zijn betoog is in strijd met den aanvang van [zijn] artikel. Wat de heer F. in dit verband bedoelt met [zijn] uitlating, over wat buitenlanders in 1923 gedaan [zou]den hebben, ontgaat mij.

De arme Kromo, die dat nu allemaal weer moet betalen, en de „los-van-Holland"-roepers, die nu weer zoo'n prachtargument in de hand zouden krijgen, late de heer Felix er liever buiten. Het wil me voorkomen dat hij hiermede, door lichtelijk te overdrijven, kans loopt het belachelijke te naderen.

Helder, 17 Juni 1928.

Van Week tot Week.

Dinsdag 19 tot Maandag 25 Juni.

Onderscheiding aan den Minister van Koloniën. De Fransche Regeering heeft Dr. J. C. Koningsberger, minister van koloniën, benoemd tot groot-officier van het Legioen van Eer.

Huldiging van Mr. D. Fock. Den 19en Juni is te 's-Gravenhage, ter gelegenheid van zijn 70en verjaardag op grootsche wijze gehuldigd Mr. D. Fock, oud-minister van koloniën, oud-gouverneur van Suriname, oud-voorzitter van de Tweede Kamer en oud-gouverneur-generaal van Ned.-Indië.

Groote brand te Tandjong Balei. Blijkens een Aneta-telegr. [1]) uit Medan zijn bij een brand te Tandjong Balei een groot aantal woningen verwoest; vier personen werden gewond, waarvan een levensgevaarlijk.

J. G. Scheurer †. Te Apeldoorn is, op den leeftijd van 64 jaar overleden de heer Dr. J. G. Scheurer, lid van de Tweede Kamer en oud-geneesheer-directeur van het Zendingshospitaal Petronella te Jogjakarta, ridder in de orde van Oranje-Nassau.

De voorzitter van de Sarekat Islam veroordeeld. Aneta seinde dd. 20 Juni dat de Landraad, Mohamed Joesoef Amah, voorzitter van de Sarekat Islam, tot 2½ jaar gevangenisstraf heeft veroordeeld, wegens het in het openbaar aanprijzen van omverwerping van het gezag, in een op 7 Juni 1927 gehouden vergadering..

Het Indische gemeentewezen. Mr. A. Meyroos, burgemeester van Batavia, heeft op de I.T.A. te Arnhem een excursie gehouden over het Indische gemeentewezen. (zie het *Vaderl.* van 20 Juni, Avondbl.).

Regentenbenoemingen. Batavia, 20 Juni (Aneta). Benoemd tot regent van Kraksaän Mas Djojodiprodjo, met toekenning van den titel Raden en Toemenggoeng. — Tot regent van Loemadjang is benoemd Raden Kartoadiredjo, eveneens met toekenning van den titel Toemenggoeng.

Prof. Bijlaard. Bandoeng, 20 Juni (Aneta). Benoemd tot hoogleeraar in den wegen- en bruggenbouw aan de Technische Hoogeschool de ingenieur bij de S.S. de heer P. P. Bijlaard.

Univers. Examens. Amsterdam. Artsexamen 1e gedeelte de H.H. Mas Satiman Wirjosanadjojo en Raden Soekasjo.

Leiden. Taalk. cand. ex. Indologie de H.H. G. Brinkman en G. J. Held. — Taalk. doct. Indologie de hr. J. R. A. Delange. — Econ. doct. Indologie de hr. W. A. C. Luyks. — Doctor. ex. Indisch Recht de H.H. J. Larivière en A. K. Pringgodigdo.

Wageningen. Cand. ex. koloniale landbouw de H.H. P. N. Hackenberg, H. W. D. Oldeman, Th. G. Potter, W. J. Timmer, G. P. J. E. M. van Weezenbeek.

Met pensioen. De luitenant-kolonel der Inf. O.-I. leger A. M. Verhaar zal 3 Juli den dienst met pensioen verlaten.

Generaal Snijders naar Indië. Het bestuur der Ned.-Ind. Vereeniging voor Luchtvaart te Weltevreden heeft generaal Snijders uitgenoodigd, als zijn gast de opening van de Ind. luchtverkeerslijnen op Java te komen bijwonen. De heer Snijders heeft deze uitnoodiging aangenomen; de datum is nog niet vastgesteld.

Telefoongesprekken met Indië. Het Hoofdbestuur der P. en T. deelt mede dat aan verzoeken van het publiek, om telefonische gesprekken met Indië, die nog steeds het karakter van proefnemingen dragen, te mogen voeren, niet kan worden voldaan en deze onbeantwoord worden ter zijde gelegd.

Residentsbenoemingen in Midden- en Oost-Java. (Verkort ontleend aan Aneta). Ter beschikking van den Gouverneur van Midden-Java: J. W. Meyer Ranneft; Semarang: J. Bijleveld; Tegal: J. C. Brinks; Pekalongan: G. D. P. A. Renardel de la Valette; Koedoes: W. A. C. Ilgen; Pati: J. Habbema; Blora: W. F. D. Philips; Noord-Banjoemas: V. de Leeuw; Zuid-Banjoemas: W. R. March; Wonosobo: F. S. Couwenberg; Bagelen: J. S. de Kanter. Ter beschikking van den Gouverneur van Oost-Java: G. H. de Man en J. F. Verhoog; Soerabaja: A. H. Moreu; Ponorogo: H. M. van Altena; Blitar: C. E. Barre; Modjokerto: C. A. Schnitzler; Grissee: J. J. Viehoff; Pasoeroean: C. H. H. Snell; Malang: H. Kool; Probolinggo: G. Scholten; Djember: A. M. van der Elst; Oost-Madioen: C. O. Matray; Bodjonegoro: C. E. Croes. — Ter beschikking van den Gouverneur van Soerakarta Mr. P. M. Letterie; Soerakata: R. Th. Ament; Klaten: H. H. de Cock, Djokjakarta: P. Westra (deze benoemden waren allen assistent-resident).

Benoemd tot resident van Batavia: G. J. ter Poorten, ass.-resident in de afd. Malang; van Buitenzorg: F. W. Slangen, thans waarn. — Gesteld ter beschikking van den gouverneur van West-Java met den titel en rang van resident de ass.-res. R. A. M. Mooy; met den rang en titel van resident, belast met den hoofddienst bij de Landelijke inkomsten de ass.-res. van Agam, P. A. Hondius van Herwerden.

Zendeling Woensdregt †. Blijkens uit Indië bij de familie ontvangen telegram is, op den leeftijd van 38 jaar, overleden de heer Woensdregt, zendeling-leeraar van het Ned. Zendel. Gen. te Posso.

Communistische militairen veroordeeld. Bandoeng, 23 Juni (Aneta). Vijf Menadoneesche militairen zijn veroordeeld tot 1 jaar en 4 mdn. gevangenisstraf en vervallen-verklaring van den mil. dienst wegens de houding, die zij bij de communistische onlusten hebben aangenomen.

[1]) De Aneta-telegrammen zijn ontleend aan de „N. R. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Naar aanleiding der Jubileum-viering van het Kon. Bataviaasch Genootschap.

Aan deze Jubileum-viering te Weltevreden op 24 April j.l. heeft de Indische pers uitvoerige artikelen gewijd, welke ook hier en daar door Nederlandsche dagbladen zijn overgenomen. Hoewel dus de lezers van het „Koloniaal Weekblad" er reeds eenigszins van op de hoogte zullen zijn, willen wij hier toch nog op enkele speciale punten de aandacht vestigen en er onze opmerkingen aan toevoegen.

Het „Soerabajaasch Handelsblad" van dien datum schrijft o.m.:

„In de met groene guirlandes versierde historische zaal van het Museum aan het Koningsplein, had Dinsdagmorgen in tegenwoordigheid van den Gouverneur-Generaal en mevrouw *de Graeff*, de vertegenwoordigers van geleerde genootschappen en instellingen van wetenschap uit binnen- en buitenland, eereleden, leden en genoodigden, de plechtige herdenking plaats van het honderdvijftig-jarig bestaan van het Koninklijk Bataviaasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen.

„De president van het Genootschap, Prof. Mr. *J. van Kan*, richtte het woord tot de aanwezigen, hen allen begroetend met jubelende feestvreugde en welkom heetend."

Daarop volgt de weergave van diens lange rede, voornamelijk een geschiedkundig overzicht leverend van hetgeen in de laatste vijftig jaren door het Genootschap op wetenschappelijk gebied is verricht, de namen vermeldend van vele geleerden, die daartoe hebben medegewerkt.

Ons trof, — zooals trouwens de verslaggever ook opmerkte — dat de spreker het daarbij alleen had over de beoefening van *wetenschap:* „verruimde wetenschap, gelouterde wetenschap, verdiepte wetenschap ...", doch, dat van kunst daarbij niet gerept werd.

En toch heeft, volgens spreker, het Genootschap beide gediend, waarbij hij echter opmerkte: „Om dit te begrijpen, moeten wij ons in herinnering brengen, dat het woord „kunsten" eertijds deze andere, nu in onze taal afgesloten beteekenis, had van: toegepast kunnen.

Spreker constateerde ook, „dat het genootschap alleen de wetenschap gezocht heeft en de kunst vond, de kunst, welke de wetenschap van zelf aanbrengt. De kunst om haarzelf heeft het genootschap niet gezocht". Maar aan het slot van zijn

rede, uitte hij dan toch de, in dit opzicht zoo hoopvolle woorden:

„Indien sommige teekenen erop wijzen, dat wellicht, in een thans even bespeurbare toekomst, de pionierstaak van het genootschap tegenover de wetenschap zal gaan slinken, wanneer eerlang wellicht het Museum Landsmuseum zal zijn geworden en mogelijkerwijs andere vormen van beoefening van wetenschap ook andere aaneensluiting zullen zoeken, wanneer dan voor het Bataviaasch Genootschap van *Wetenschappen* die teruggang zal zijn ingetreden, die beter is dan elke vooruitgang, immers daar doelbereiking het streven naar vooruitgang opheft, dan moge het Bataviaasch Genootschap van *Kunsten* zich herinneren, de andere taak, die in zijn zinspreuk besloten ligt, de bevordering van de kunsten, met name de beeldende kunsten, welker bevordering in Indië nog veel kloeken pionierssteun van noode heeft."

Moet men uit deze woorden opmaken, dat spr. er niet op rekent, dat ook de kunsten tot de taak van dat Landsmuseum zullen behooren en dat daarom het Bataviaasch Genootschap dan speciaal dit in onzen tijd zeker niet minder belangrijke werk ginds op zich zal nemen? Zoo heeft dit inzicht toch zeker zijn verblijdenden kant.

Een heuglijk teeken van vermeerderende belangstelling in de Indonesische kunsten is reeds het feit, dat ter eere van dit Jubileum in het Museum, Koningsplein West, een tentoonstelling werd gehouden van weefsels uit den N.-I. Archipel in 6 groote groepen verdeeld: 1e. batikwerk van Midden Java; 2e. goud- en zilverdraad-weefsels en pradawerk van Bali; 3e. zijden tjinde's, plangidoeken, slimoets en sarongs van Zuid-Sumatra, voornamelijk Palembang en Lampongs; 4e. Boegineesche en Makassaarsche doeken, Koffoweefsels van Sangir en Talaud en Foeja-kleeding der Toradja's; 5e. een groote groep van de bekende ikatweefsels uit alle deelen van den Timor Archipel en ten slotte 6e. een groep zeer fraaie ge-ikatte doodenkleeden der Toradja's.

Hoe nuttig en noodig zulk een tentoonstelling zelfs, of liever *juist*, in Indië is, blijkt wel uit de volgende eenigszins naïve opmerkingen van den verslaggever van „Het Soerabajaasch Handelsblad", welke echter, hoe dikwijls ook reeds geuit, toch niet genoeg herhaald kunnen worden, zoolang de publieke opinie nog ten gunste dier kunst bewerkt moet worden:

„De tentoonstelling toont, dat een ethnographische collectie niet alleen curieuse voorwerpen van primitieven, maar ook werk van virtuose techniek en van schoonheid kan omvatten. De uitgestalde verzameling weefsels toont een rijkdom en variatie der onderwerpen. Zij zijn gemaakt door lieden, die in het dagelijksch leven nauwelijks kleeren dragen, maar bij feestelijke gelegenheden schitterend voor den dag komen.

„De oud-overgeleverde patronen volgend, produceeren zij doeken, die kunstnijveren der moderne beschaving kunnen waardeeren niet alleen, maar zelfs bewonderen. Het zijn echter geen dingen voor de markt gemaakt met minimum-kosten en maximum-profijt. De tijd aan het werk besteed, telt voor deze menschen niet.

„Deze mooie doeken worden helaas bijna nergens meer gemaakt en soms als geërfd goed *(poesaka)* ongaarne uit handen gegeven."

Bijzonder naïf klinkt ook de uitlegging betreffende de bewerking der Soembadoeken:

„*ikatwerk*, dit beteekent, dat de draden van den inslag vooraf, door telkens indoopen in de verf, zijn gekleurd, zoodat dus bij het beginnen van het weefsel het patroon reeds in de draden gereed ligt. Ook dit is werk van een primitieve virtuositeit. De draden worden door de lieden al zittend of loopend met een klein spoeltje gemaakt, zooals een vroegere Hollandsche huismoeder onder alles door, haar breikous hanteerde."

Dit is al een zéér simpele opvatting van dien zoo ingewikkelden kunstarbeid. Gelukkig, dat er voor werkelijk belangstellenden in den laatsten tijd daarover goede literatuur te raadplegen is.

Dezelfde verslaggever besluit met de zeker ook niet nieuwe, maar niet minder ware opmerking:

TENTOONSTELLING
OOST- EN WEST-INDIE
VAN 11 JUNI TOT 28 JULI 1928

Koopt bij voorkeur bij onderstaande Adressen. Denkt ook om de „OUDE STAD”

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM)
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHEWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS
5606

Mrs. M. ORMOND
82 Rijnstraat - ARNHEM - Telefoon 2152
Ladies' Tailoring and Dressmaking
Altijd in voorraad de nieuwste modellen
Middag- en Avond-Japonnen, Costumes, Mantels, etc.
MATIGE PRIJZEN 5596

MELKINRICHTING „MELBO”
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

UW ADRES voor het ONTVLEKKEN, PERSEN, STOOMEN en VERVEN, is: 5573
G. DE BLAAUW - ARNHEM
HOMMELSCHEWEG 81 - MANEGESTRAAT 13
Telefoon 3077

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHEWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
JOHAN WILLEMS
ARNHEM 5613
Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx”, Hommelstr. 38-40, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B - Telefoon 362.
„De Porselein Winkel”, Kortestraat 17-18, Telefoon 1286.
Het goede adres in Arnhem voor alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen
Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder garantie.
Aanbevolen adres voor Oost en West.
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

RIETEN MEUBELEN
H. F. SCHMIDT
BAKKERSTRAAT 24
ARNHEM :: TEL. 1538

TEEKENINGEN OP AANVRAAG
VELE INDISCHE DANKBETUIGINGEN

PLATTE GOUDEN HEERENHORLOGES
Uiterst fijne DAMES POLSHORLOGES
REISHORLOGES 5587
De naam **ALPINA** waarborgt U kwaliteit
F. G. HAAS & Zn. - Horlogemakers
BAKKERSTRAAT 42 - TEL. 1511 - ARNHEM

MANEGE J. VAN DEN EIJNDEN
— ARNHEM —
RIJPAARDEN TE HUUR
Rijles voor **leden** van de Manege per uur f 3.—, abonnement 20 lessen f 55.—. Voor **niet-leden:** buitenrijden, het 1e uur f 4.—, volgende uren f 3.—. Les in de manege f 4.— per uur. Lidmaatschap f 25.—. 5561
HANDEL IN LUXE RIJ- EN RIJTUIGPAARDEN

—FOTO— ARTIKELEN **capi**

N. KRAMER KL. OORD 2 ARNHEM

NA UW BEZOEK AAN DE I.T.A. EEN BEZOEK AAN HET
KUNSTNIJVERHEIDSHUIS
DIE OLDE MUNTE
BAKKERSTR. 56a, ARNHEM - TEL. 294
PERMANENTE TENTOONSTELLING
RUIME KEUZE
ARTISTIEKE GESCHENKEN
5631

HOTEL BELLEVUE (Nieuw)
ARNHEM :: TELEFOON 1281
Gelegen over het Park ZIJPENDAAL en Sonsbeek (TENTOONSTELLING). Kamers met volledig Pension Restaurant van 5-7 uur.
5557 CONSTANT MEIJER.

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5439

BEZOEKT CABARET-DANCING *MODERN*
STEENSTR. 107 ARNHEM TELEFOON 97..
Optreden van Eerste Rangs Specialiteiten
Elken Vrijdag nieuw Cabaret-Programma
Jazzband-Orkest :: Fijne Parketvloeren

Familie-Pension „PARKOORD”
APELDOORNSCHESTR. 14 - ARNHEM
Telefoon 2620
5552
Gelegen in de onmiddellijke nabijheid van Park „Sonsbeek” en het Velperplein.
Frissche Kamers. Uitstekende Keuken.
Badkamer. C. A. S. LINTHOUT

J. W. BAARD - ARNHEM
GLAZENWASSCHERIJ EN SCHOONMAAKBEDRIJF
Fabriek van: MARKIEZEN,
-:- ZONNESCHERMEN -:-
JALOEZIEEN en ROLLUIKEN
WESTERVOORTSCHEDIJK 105-106 - TELEF. 13..

F. HOLLAAR - ARNHEM
SCHOENFABRIEK:
SPECIALITEIT MAATWERK
Gaarne nemen wij maten in ons archief op voor families, welke naar Indië vertrekken; groote ervaring op dit gebied. 5586
SCHOENWINKEL:
„Betere” binnen- en buitenlandsche merken
CHAUSSURES BALLY, K. BOOTS & SHOES
VOETVERZORGING:
Dr. SCHOLL's Foot Service
Rijnstraat 34 - Groote Oord - Varkenstraat

„De draden werden vroeger met natuurlijke kleuren gekleurd. De zelfgesponnen draden zijn dik en eenigszins ruig, de kleuren hebben iets teeders bij het verouderen.

„Thans, nu er weer zooveel vraag naar Soembadoeken is, worden ze van Westersch garen met aniline-verfstoffen gemaakt, met moderniteiten, zooals men ze naar den smaak der koopers acht. [1]) Het zijn niet meer alleen de paarden, de *kepiting* (kreeft) de *pini kerara*, de doodskoppenboom, het zeepaardje, die men afbeeldt, de dieren uit de eigen omgeving der Soembaneezen, maar ook het Nederlandsche wapen, van de staatsiestokken en andere fraaiigheden, die bewijzen moeten, dat het „licht der nieuwe beschaving" ook in Soemba schijnt. Mettertijd verschijnt de fiets of de auto gestyleerd op deze doeken, als men niet vóór dien tijd het middel vindt, om te bewijzen, dat juist de oude patronen en oude procédés het meest worden gewaardeerd". [2])

Helaas vinden minderwaardige weefsels, zoowel in Indië als hier vele koopers, niet alleen uit gebrek aan goeden smaak en onderscheidingsvermogen, maar voornamelijk, omdat men *goedkoop* uit wil zijn, de waarde van een werkelijk goede, kunstvolle doek niet betalen wil; die „te duur" vindt.

Werden werkelijk „de oude patronen en oude procédés het meest gewaardeerd", hetgeen zou moeten blijken uit de vraag er naar en den prijs, dien men er grif voor geeft, dan zou er immers van zelf geen slecht werk geleverd worden.

Zou, in samenwerking met „Boeatan" hier, langs artistiek onderrichtenden weg voor den Westerling en van waardeerende aanmoediging der inheemsche kunstnijveren ginds, niet een schoone taak door het „Genootschap van Kunsten en Wetenschappen" te vervullen zijn, zoolang totdat deze door het Gouvernement wordt overgenomen?

---

[1]) Wel een bewijs hoe noodig de ook artistiek inlichtende arbeid van Boeatan voor ons, Nederlandsche koopers, is, te meer, daar op onze onderwijsinrichtingen hiervan nog veel te weinig geleerd wordt. — Red.

[2]) Indien de styleering van hen imponeerende moderne zaken artistiek, op de hun eigen wijze, plaats vindt, behoeft die niet verwerpelijk te zijn. Wij kennen Soembadoeken, waarin op zeer fraaie wijze o.a. deelen van een Europeesch wapen gestyleerd werden weergegeven. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het nieuwe systeem. Emigratie.

De *Sum. Post* (23/5) constateert dat er tegenwoordig systeem zit in de *arbeiders-moeilijkheden in de cultures*. De Chineesche koelies hadden een tijdlang de gewoonte het bijltje er bij neer te leggen, en gezamenlijk weg te trekken, de Javanen volgen thans blijkbaar het minder onschuldige systeem van den *gezamenlijken aanval*. We hebben het geval met treurigen afloop gehad op Parnabolon, kort geleden is een massa-aanval op Soengei Kerikit gelukkig niet geslaagd, thans meldt de „Planter" dat op Dolok Merangir hetzelfde heeft plaats gegrepen. Bovendien loopen er geruchten, dat er in den jongsten tijd nog meerdere soortgelijke gebeurtenissen hebben plaats gevonden. Het kan welhaast niet anders of dat *misdadig systeem* wordt bewust gepropageerd. Met een onbegrijpelijk gemak nemen de meeste koelies de moordgedachte over en zoodra er ook maar iets is, dat hun hindert, maken ze plannen. Te gereeder worden die tot uitvoer gebracht, naarmate er meer deelnemers zijn; de massa is wreeder dan de individu. Maar intusschen zitten onze planters er maar mee. Tegenover een dergelijke mentaliteit bij de arbeiders is geen enkel redelijk argument te stellen. Hier moet krachtig worden ingegrepen.

De *Deli Crt.* (21/5) geeft met instemming een meening weer uit de Java-pers over *het drama-Van Vessem* „De Loc." 21/5, blz. 7). De Regeering, gesteund door den werkgever, treedt op tegen het kwaad van den klap. De assistent, die zich niet meer kan houden, boet zijn klap, als het eenigszins wil, met een gevangenisstraf en zeer zeker met zijn ontslag. De werkgever wil geen persoon in dienst hebben, die zich vergeet, die zich niet onder alle omstandigheden kan beheerschen. Welke die omstandigheden wel eens zijn, met welk tuig de assistent wel eens te maken kan hebben, leert de zaak-Van Vessem. Nog iets: ook daar is het zoo vaak een kwestie van het moreele overwicht. Op zóó'n moment, als daar de Europeaan *alleen* staat, is wel eens de klap, op het psychologisch juiste moment toegediend, de *redding*.

Met *de emigratie naar de Buitengewesten* (*Deli Crt.* 23/5) is het slecht gesteld. Het tekort voor Sumatra is dit jaar opgeloopen tot 70.000 man.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (14/5 „De Poenale Sanctie", een adres van den Ondernemersraad voor N.-I. te 's-G.) en het *Bat. Nwsbl.* (22/5 „Nieuwe koers"; „Zending en arbeidsvraagstukken", *Moelia*).

's Lands financiën

De financieele nota, behoorende bij *de begrooting* 1929 (Bat. Nwsbl. 16 en 18/5), geeft allereerst een samenvatting van de uitkomsten der laatste dienstjaren. Het jaar *1926* biedt een overschot op gewoon van *f* 91.154.000; 1927 van *f* 54.138.000, doch 1928 zal een tekort geven van *f* 2.310.910. Het gunstig resultaat van *1927* is vnl. te danken aan het feit, dat de belastingen *f* 30 millioen meer opbrachten dan de ramingen en de producten ruim *f* 21 millioen. Echter is *f* 7.9 millioen meer uitgegeven voor zuiver gewone landsuitgaven dan geraamd was. Verwacht wordt, dat de zuivere opbrengst voor *1928* voor het invoerrecht gunstiger zal zijn *f* 5.7 millioen, petroleumaccijns *f* 3 m.m., lucifersaccijns *f* 1.5 m.m., terwijl aan uitkeering uit de Ned. oorlogswinstbelasting *f* 22.5 m.m. meer wordt verwacht dan geraamd. De meevaller uit de opbrengst der Ned. O. W.-belasting dient ten goede te komen aan de schulddelging. De Vennootschapsbelasting valt *f* 5 m.m. tegen, voornamelijk een gevolg van de daling van de rubberprijzen en van de thans bekende gegevens omtrent den aanslag over 1927. Monopolies zullen over 1928 ruim *f* 1 m.m. ongunstiger zijn dan de raming, producten ruim *f* 1.5 m.m. ongunstiger (rubber en steenkool!), bedrijven daarentegen ruim *f* 1 m.m. gunstiger. Allerlei middelen vallen *f* 1.5 millioen mee. De zuivere gewone landsuitgaven vallen op onderscheiden hoofden mee tot een bedrag van *f* 4.397.000, maar hoogere uitgaven zijn te verwachten tot een bedrag van *f* 22.995.000. Trekt men van dit bedrag de schulddelgingspost van *f* 18.8 m.m. af, dan blijkt dat mee- en tegenvallers elkander ongeveer dekken. De gewone dienst *1929* vertoont tegenover de oorspronkelijke raming van 1928 een stijging op de uitgaven van *f* 16 millioen; de ontvangsten worden *f* 21 m.m. hooger geraamd dan in dit jaar.

De uiterst beperkte mogelijkheid om ten aanzien van volkszorgen — waarvan de wensch tot behartiging in beginsel kan worden erkend — gelden in het nieuwe budget beschikbaar te stellen, zou naar het oordeel der Regeering onvoldoende efficiënt zijn benut, indien ware toegelaten fondsen op het ontwerp te brengen voor *verbetering van de materieele positie van groepen van ambtenaren*, behoudens in die zeer enkele gevallen, waarin het dienstbelang een maatregel van die strekking bepaald als onvermijdelijk vorderde. Naast deze zijn inderdaad verscheidene gevallen aan te wijzen, die als zeer wenschelijk onder betere financieele vooruitzichten voorziening zouden hebben gevonden, doch niet te eenen male onvermijdelijk zijn. Eene teleurstelling over het feit, dat de Regeering principieele positieverbeteringen uit Haar ontwerp-1929 heeft geweerd, behoort te worden onderdrukt, waar belangen van hoogere orde tot het innemen van dit strikt standpunt dwongen.

Het *Bat. Nwsbl.* (19/5) schrijft over „*Schulddelging.*" De Regeering heeft voor den meevaller, die 1928 thans nog blijkt op te leveren in den vorm van het overschot van Indië's aandeel in de Nederlandsche oorlogswinstbelasting, aanstonds de juiste bestemming gevonden. Ten opzichte van de leeningen 1915, 1916 en 1917 (alle 5 pCt.-emissies) verkeert Indië in de gelukkige omstandigheid, dat de bepalingen versterkte aflossing mogelijk maken, zoodat de *extra-aflossing* dwingend te regelen is. Met dat doel is thans een aanvullingsbegrooting voor 1928 ingediend.

In dit verband leze men: het *Soer. Hbl.* (14/5, 3e bl. „Van onderwijzers en oud-strijder", *Z.*), de *Java-Bode* (18/5 „Financieel beleid") en het *Bat. Nwsbl.* (22/5 „Het begint al"). De bladen bepleiten de aanspraken der minimaal-*gepensionneerden* (voor 1920) en kunnen er zich niet mede vereenigen dat de Regeering de uitvoering harer toezeggingen aan de *hoofden der scholen* opschort.

De studie voor civiel-ingenieur.

Prof. ir. J. Haringhuizen, hoogleeraar aan de T.

H. te Delft, toonde in *„De Ingenieur"* (3/3) met feiten en cijfers aan, dat als gevolg van den sterk verminderden toeloop van studenten, binnen enkele jaren weer een tekort aan civiel-ingenieurs te wachten zal zijn. Het Dep. van Onderwijs in Indië vond hierin aanleiding om een circulaire te richten aan de directeuren der middelbare scholen in Indië (*„Onze Stem"*, 10/5). In *„De Ingenieur"* van 31 Maart verscheen een ingezonden stuk van irs. P. C. Tirion en F. Bakker Schut, waarin gezegd werd, dat h.i. de ingenieurssalarissen thans nog te laag zijn en de reserve aan ingenieurs thans nog te groot is om reeds nu den toeloop van studenten naar de civiele faculteit te bevorderen.

De *Java-Bode* (21/5) weet thans mede te deelen, dat men bij het Departement der B.O.W. in Indië de meening van prof. H. juister acht dan die van de schrijvers van het ingezonden stuk. Er teekent zich nu reeds een naderend tekort aan civiel-ingenieurs af, waartoe in niet geringe mate meewerkt de steeds grootere vraag naar civ.-ingenieurs van de locale ressorten (provincie, gemeenten, enz.). De geringe en zelfs afnemende productie van Bandoeng is eveneens een zeer belangrijke factor. De Bandoengsche Hoogeschool heeft tot dusver afgeleverd 62 civiel-ingenieurs, het resultaat van vijf eindexamens (1924 t/m 1928), gemiddeld 12 per jaar. In 1928 waren er slechts 8 eindexaminandi. De jaarlijksche totale Indische behoefte aan civiel-ingenieurs kan men veilig op ten minste een 25-tal stellen. Neemt men hierbij in aanmerking, dat de met Gouvernements-steun in Delft opgeleide civiel-ingenieurs (die tot nu toe natuurlijk voorgingen) thans allen geplaatst zijn, dan blijkt wel duidelijk, welke mooie kansen voor de jongelui, die in Bandoeng gaan studeeren, zijn weggelegd.

Het moderne leven voor den Inlander.

Het *Soer. Hbl.* (15 en 18/5, 3de bl. *Z.*) vertelt van het land om *den keizersberg*, den G. Lawoe. De schrijver sprak met den regent van *Magetan* o.a. over *het moderne leven*, dat Kromo ook hier voor talrijke zorgen geplaatst heeft, welke hem vroeger vreemd waren. Kinderen gaan thans naar school, en dan moeten ze kleeren dragen die gewasschen en gestreken zijn, anders zijn allen „maloe." Maar het kost geld. Vroeger bleef Kromo in zijn desa; het moest al eene bijzondere gebeurtenis zijn, indien hij met zijn kontjo's eens naar de „Onderan" ging, en dan liepen allen in de bekende lange rij, den weg af. Er rijden nu motorbussen; deze hebben bij Kromo den lust gewekt anderen te gaan zien; men gaat nu naar Madioen, de „negari", veelvuldiger dan men vroeger naar de „Onderan" trok. Men ziet het nieuwe vervoermiddel en Kromo zegt: mahoe tjoba! Maar ook het rijden kost geld. Vroeger, in de „dzaman koeno", had Kromo één badjoe, twee kains en één iket kepala; thans moet zijn garderobe beter zijn voorzien, omdat hij reist, en veel met vreemden in aanraking komt. De desaman van vroeger nam dus de manieren aan van den Inlander uit de steden, en dit is een wezen, zeer lastig te voldoen — in verhouding tot den desaman — en met een leger van behoeften. De „orang kota" wil rijst eten en vleesch. Hij heeft altijd trek in het een en ander; hij ziet bami en koopt dit. Hij ziet soto, of stroop, of ijs, en hij wordt „kepingen". Voor al deze dingen heeft hij geld noodig, en zoo zijn z'n behoeften steeds gegroeid. In *Patjitan* vindt men nog uitgestrekte gebieden, waar het volk in oude afgeslotenheid en zuinigheid leeft, zonder dat ook maar de gelegenheid bestaat iets uit te geven aan snoeperij. De huizen waren vroeger vreeselijk eenvoudig gemeubeld; er stond een „ambèn", en een „dringklik" (als divan), met een „grobog" (kast); overigens was er een palita (lampje) en een tikar. Nu staan er stoelen, en een kast, een schutsel, en aan den wand hangen een veelkleurige plaat met een almanak. Het is een aardige verbetering, maar het kost weer geld. Vroeger werd bij velerlei werk het „sambatan"-systeem (wederkeerige hulp) toegepast. Dan kwamen alle desagenooten en hielpen gratis; zij kregen alleen tweemaal per dag te eten: rijst met wat tempé en een stukje „grèh", en het werk kwam gereed voor een bescheiden bedrag. Thans, nu men de geldhuishouding heeft, gaat ook hier de leuze heerschen: tijd is geld. Zoowel de ambachtsman als de koelie willen geld, en in „sambatan" komen ze liever niet meer uit. Zoo verdween deze goede gewoonte als zooveel van het oude, dat het landleven van den Javaan zijn rustige charme gaf.

Het *Soer. Hbl.* van 18 Mei schrijft over „Lombok" (2de bl. *Villanus*) en over „Nieuwe zouthistorie" (3de bl. *Z.*).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het Chung Hwa-congres.

Uit den aard der zaak vinden wij in de Mal.-Chineesche pers van den laatsten tijd allerlei beschouwingen over het te Semarang gehouden 2e congres der „Chung Hwa Hui", een vereeniging die in het Hollandsch „Chineezenbond in Ned.-Indië" kan genoemd worden. Het oordeel over dezen bond en hetgeen op het congres is behandeld, is niet overal eenstemmig.

De *Pewarta Soerabaja* van 12 April zegt dat het congres was een vergadering van hoog-ontwikkelde chineezen van verschillende plaatsen op Java, die denken en ook geacht kunnen worden de politiek in Indië in verband met de verschillende rassen, goed te begrijpen. Het blad verklaart echter voorloopig niet te veel hoop op de resultaten van dit congres te kunnen vestigen, al acht het de menschen hoog die het georganiseerd hebben. Door sommige besprekingen op het congres werd de indruk gewekt dat de woorden wel gekozen en door hoog ontwikkelde personen gesproken zijn, maar niet door personen die den toestand om hen heen kennen.

Een der congressisten sprak de meening uit dat de chinees te veel spreekt, maar te weinig doet, en de schrijver vindt het een goed teeken dat deze rake woorden door de vergadering met applaus werden begroet.

De *Sin Po* van 19 April bevat een ingezonden stuk waarin schrijver zich tegen de „Chung Hwa Hui" verklaart en vermoedt dat de organisatie geen lang leven zal hebben, evenals haar voorgangsters, omdat haar doel te vaag is. Hij wijst op de verklaring van den congresleider, dat deze bond de belangen der Indo-chineezen beoogt. Deze organisatie is geen vleesch en geen visch, zegt hij, want van een chineesche vereeniging kan men bezwaarlijk de Singkeh's (in China geborenen) uitsluiten, doch vreemdelingen mogen niet aan politieke organisaties deelnemen, zoodat de leden der Chung Hwa Hui zich niet als Chineezen kunnen beschouwen. Dan echter moeten zij het woord Chineesch niet in den naam van hun vereeniging gebruiken.

De *Warna Warta* van 20 April echter noemt de beweging der „Chung Hwa Hui" gezond en in overeenstemming met de omstandigheden der Chineezen in Indië. De statuten der vereeniging zijn door deskundigen opgemaakt en de Regeering toonde belangstelling door de aanwezigheid op het congres van hare vertegenwoordigers. Hoewel dit 2e congres door een kleiner aantal personen werd bezocht dan het eerst, bleek deze kleine groep (± 200), waaronder vele Westersch-ontwikkelden waren, toch krachtiger te zijn.

De *Panorama* van 21 April constateert eveneens het geringe aantal bezoekers van het congres, doch aangezien de waarde van een congres niet afhangt van het groote aantal deelnemers, doch van de kracht die van hen uitgaat, mogen we, zegt het blad, in dit opzicht gerust zeggen dat dit congres aan de verwachtingen voldaan heeft.

Een der stellingen, ten congresse verdedigd, luidde dat de cultuur, waarmede de prae-adviseur de oude traditie der Chineezen bedoelde, moest uitgeroeid worden, naar het voorbeeld dat in China zelf reeds gegeven is, aangezien die oude tradities en conservatieve opvattingen slechts een rem zijn voor een krachtige beweging tot vooruitgang. De redactie van het blad is het hiermede volkomen eens.

Een andere belangrijke kwestie op het congres besproken, betreft de door het Gouvernement aan de Chineezen in Indië gegeven onderwijsgelegenheden. De Maleisch-Chineesche pers en het Chineesche publiek schreeuwen volgens genoemd blad om het hardst dat de bestaande Maleisch-Chineesche scholen niet voldoen aan de behoefte en dat er meer Hollandsch-Chineesche scholen moeten komen. De redactie constateert echter dat de M. C. scholen altijd vol zijn en als nu de Chineezen deze inderdaad niet wenschen, dan moeten ze dat toonen door er hun kinderen niet heen te zenden.

De positie der Indo-Chineezen.

Volgens de *Sin Po* van 3 Mei zullen de Indo-Chineezen, evenals de Indo-Europeanen mettertijd als zelfstandige bevolkingsgroep verdwijnen. Eensdeels zullen ze door de groep der Inlanders worden geabsorbeerd en anderdeels in die der totok-Chineezen opgaan, zooals van de Indo-Europeanen een deel Inlanders en 'n ander deel totok-Europeanen zal worden. Het aantal Indo-Chineezen in Indië is te klein om een soort nieuwe „natie" te kunnen stichten, die naast de totok-Chineezen en de Inlanders staat. Er bestaat immers wel een Chineesche en een Europeesche cultuur, maar geen Indo-Chineesche of Indo-Europeesche. De cultuur der Indo-Chineezen is niets eigens, maar een mengsel van het restant der Chineesche cultuur, een weinig Hollandsch vernis en een beetje Javaansche invloed. Hetzij zij hun Chineesche nationaliteit willen behouden of zich meer tot de Inlandsche groep voelen aangetrokken, zij moeten tegenover iedereen een ondubbelzinnige houding aannemen, opdat zoowel vriend als vijand wete wat hij van hen denken moet. Het is wel slim en uitvoerbaar, zoo besluit het blad, om bij kalme zee met de voeten op twee prauwen te staan, maar als de zee woelig wordt, moet men op een er van overspringen, wil men niet tusschen de twee prauwen doodgedrukt worden.

Inconsequenties.

Naar aanleiding van de 1 Mei-viering door de S.D.A.P. in het Loge-gebouw te Weltevreden, wijst de *Bintang Timoer* (liberaal) van 8 Mei er op hoe verschillende bladen, als „De Java Bode", „Het Nieuws" en „Keng Po" zich hebben verbaasd over de vermetelheid die de S.D.A.P. op die vergadering heeft getoond door bijv. het portret van de Koningin met een rood doek te bedekken, dat van Koning Willem III te vervangen door een portret van Europeesche havenarbeiders enz., om dan te zeggen: „Wij zijn niet afgunstig op het vrij-zijn van vervolging der S.D.A.P., doch verbazen ons alleen over de inconsequenties die hier te lande hoe langer hoe zichtbaarder worden.

Het blad herinnert dan aan de persvrijheid van Europeesche bladen als „Het Nieuws", wijst vervolgens op de strenge houding van politie en Bestuur tegenover de vereeniging Moehammadijah, toen deze met Inlandsch Nieuwjaar een vergadering hield ter bespreking van onderwijs en opvoeding en zegt o.a.: wanneer men dit gebeurde met een Inlandsche ver. eens vergelijkt met dat betreffende de S.D.A.P., dan vraagt men zich af waar toch de consequentie blijft. En dit kan gevaar opleveren, want door zulk een ongelijke behandeling kan men licht in den waan gaan verkeeren dat er in dit opzicht onderscheid wordt gemaakt tusschen Inlanders en Europeanen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Koloniale Studiën [1]).

Inhoud van jaarg. '28, afl. 2. Wat geeft de naaste toekomst te wachten voor de Indische gemeenten, door J. J. G. E. Rückert. — Indische economie, door J. W. Meyer Ranneft. — Gemeentelijk financieel beleid, door Ir. F. L. H. Dessauvage. — De belegging van het Indische Muntfonds, door Dr. H. M. Hirschfeld. — De economische oorsprong van ruilhandel, door Mr. C. F. Bertling. — Onderwijs en communisme, door Dr. W. M. F. Mansvelt (uitkomsten van een onderzoek met betrekking op de naar Boven-Digoel geïnterneerde communisten). — Nederlandsche volksplantingen in de keerkringen, door J. Veersema. — Klimaatsinvloeden op het weven van weefsels, door C. Gutjahr.

Tropisch Nederland.

No. 3. 4 Juni. Bij den Sultan van Koetei (Een interview), door J. Langhout (met portret). — De onrust in Indië en hare oorzaken. De Westkust van Sumatra, II, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — De Surinaamsche afdeeling in het Museum van het Koloniaal Instituut, door Dr. C. J. J. van Hall (met afb.). — Over watervallen bij Bandoeng, door S. A. Reitsma (met afb.). — Taman Siswo (nationaal onderwijs-instituut), door R. M. H. Soemarta (met afb.). — Tropische vruchten, door Ir. W. Spoon (met afb.).

Oedaya.

De Juni-afl. bevat o.a. Schets van een aristo-democratisch staatkundig stelsel voor Indonesië, door Noto Soeroto. — Generaliseeren en tegenstellingen, door L. H. C. Horsting. — Overheersching, door N. Mac Leod (met aanteekening van Noto Soeroto). — Maleisch: Koepasan dari encyclopaedie Melajoe, oleh Adi Negoro (samboengan).

[1]) Wegens plaatsgebrek en overvloed van literatuur ditmaal uitsluitend titelopgaven.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned. Indië.

Uit den inhoud van No. 45 (5 Mei). Twee gouden jubilea (G. F. J. Bley en Freiherr A. H. C. F. E. vond und zu Egloffstein) (met portretten). — De Citronella-olie-industrie (vervolg; zie ook No. 46). — De Assam Thee ondernemingen. Resultaten over 1927. — De groote lijn in het rubberprobleem. — Wenken voor het meer loonend maken der rubbercultuur (slot). — Klein landbouw. Grondbeginselen van den tuinaanleg (vervolg), door P. M. W. Dakkus.

De Tropische Natuur.

Afl. 5 (Mei '28). De waarde van veldkenmerken voor den ornitholoog, door K. W. L. Bezemer (met ill.). — De sempelwadak: Crataeva nurvala, door S. J. Geerts-Ronner (met ill.). — Een nieuw onkruid (Cleome ciliata), door S. C. J. Jochems.

De Indische Culturen.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 10 (16 Mei). Kunstmatige regen (met ill.). — Gember, haar cultuur, bereiding en handel (met ill.). — Rubber in Noord-Borneo, door Mr. E. Bateson. — De opheffing van de (rubber-)restrictie en de importhandel. — De kostenverdeeling bij katoenen weefsels. — Vleermuizen als malariabestrijders.

Tropisch Nederland.

Inhoud van afl. 4 (15 Juni). In Tjilaut Eureun, door S. A. Reitsma (met ill.). — Van natuur tot kultuur. Nuttige Indische planten in woord en beeld, door Dr. Z. Kamerling (met ill.). — De onrust in Indië en hare oorzaken. De Westkust van Sumatra (vervolg), door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis (met ill.). — Waar bijna drie eeuwen onze vlag wappert (Curaçao), door C. K. Kesler (met ill.).

Indisch Militair Tijdschrift.

Uit den inhoud van jaarg. '28, No. 5. Eene tactische reglementenstudie betreffende het bataljon, door A. van de Water (vervolg). — Gesprekken over tactiek, door C. D. Lagerwerff (vervolg). — De bevelvoering over kleinere afdeelingen in het gevecht, door D. J. W. Hageman (slot). — De taak van den commandant der mitrailleur-compagnie bij het aanvallend en verdedigend gevecht, door G. J. Tielrooy. — Het instituut der „aanbevolen militairen", door H. van Altena.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Mei-afl. bevat de volgende oorspronkelijke verhandelingen. Boschbouwkundig braak in den boschbouw, door Dr. A. Thorenaar. — Uit het bosch. III. De onderplantingsproeven Krandegan (Boschafdeeling Zuid-Kedoenggalar), door J. van Rosendael (met afb.). — Epicanta ruficeps Ill. als beschadiger van Swietenia mahagoni Jacq., door J. L. P. Zondag (met afb.). — Iets over panters en wilde honden [in Noord-Randoeblatoeng, Java], door J. L. P. Zondag (met afb. en kaartje).

De Muziek.

Het Juni-Nr. van dit maandschrift brengt een beschouwing van J. S. en A. Bandts Buys-van Zijp over „Spleettrom-orkestjes" (fragment van eene eerstdaags te verschijnen studie over de toonkunst der Madoereezen). — Verder bevat dit Nr. een tweetal brieven (n.l. van J. Vos en L. Vincent) over Europeesche muziek in Indië, zoomede een antwoord van S. Dresden aan Constant van de Wall, getiteld: Indische en „Indische" muziek.

De Indische Mercuur.

No. 24 (13 Juni). Ons „goed recht" in de rubber, door Dr. T. H. Hierneiss. — Kon. Ver. Koloniaal Instituut (overzicht jaarverslag 1927, met slot in No. 25). — De Indische tentoonstelling te Arnhem. — No. 25 (20 Juni). Verdere mededeelingen over de bepaling van het zg. „totaal-geraniol-gehalte" in Java-Citronella-olie en over het analytisch onderzoek van die olie in het algemeen, door A. Reclaire en D. B. Spoelstra. — No. 24 bevat voorts van de afd. Handelsmuseum Kol. Instituut recente literatuur over rubber, en No. 25 over vezelstoffen, plantenziekten en bodemvraagstukken.

* * *

De Nederlandsche Oudheden in de Molukken, door V. I. van de Wall. [Met Voorwoord van Prof. Dr. N. J. Krom]. Met 155 afbeeldingen, op 93 platen en 3 oudheidkundige schetskaarten. ('s-Gravenhage, Martinus Nijhoff). (Eene bespreking van dit werk werd toegezegd).

Vergelijkend overzicht van de immigratie en blijvende vestiging van Javanen en Britsch-Indiërs in Suriname, door J. W. Burger. (Economist, Juni '28).

Onze West. I. Suriname, door Fred. Oudschans Dentz. II. Curaçao, door W. R. Menkman. Derde, herziene en omgewerkte druk 1928. Met kaarten en illustraties. [Vereeniging „Oost en West", Afdeeling Informatiebureau]. 's-Gravenhage, N.V. Drukkerij Ten Hagen. (De Red. der rubriek Suriname zal nader aandacht vragen voor deze uitgave).

Wat leert ons de psychologische studie van den Maleier? door Dr. F. H. G. van Loon. (Ver. van Ambtenaren bij het B. B. in N.-I. Mededeeling No. 43).

Per fregat naar onze West in 1829. Een heel oud logboek van een West-Indië-vaarder. Uit de goede dagen van den heer Kegge (met afb.). (Het Nederl. Zeewezen, 8 Juni '28).

Oostkust van Sumatra-Instituut. Mededeeling No. 16. Kroniek 1927, samengesteld door M. J. Lusink, archivaris van het Instituut. Amsterdam. Uitgave O. K. v. Sum. Inst.). Met portretten.

Een tocht naar den Rindjani (Lombok). Met talrijke afbeeldingen. (De Katholieke Missiën, Juni '28).

Kamferwinning in Tapanoeli, door Blanda. (De Indische Post, 12 Mei '28).

Rapport en voorstellen van de Commissie, ingesteld bij Gouv. besluit van 9 Juli 1925, ter bestudeering van het verkeersvraagstuk met betrekking tot het autotransport en het railtransport. (Commissie voor Motorverkeer). Weltevreden, Landsdrukkerij, 2 dln. Met platen.

De Zeeuwsche expeditie naar de West onder Cornelis Evertsen den Jonge 1672—1674. Nieuw Nederland een jaar onder Nederlandsch Bestuur. Uitgegeven door C. de Waard. Met 7 platen en kaarten. [Werken uitgegeven door de Linschoten-Vereeniging. XXX]. 's-Gravenhage, Mart. Nijhoff.

Handboek voor de flora van Java, door C. A. Backer. Afl. 2. Batavia, Drukkerij Ruygrok en Co.

Prauwvaart van Pasar Ikan via Poeloe Tidoeng naar Bantam in een 25 pikol-prauwtje, door G. G. van der Kop (vervolg). Met afb. (Onze Aarde, Juni '28).

Het journaal van Frank van der Does (met portret, door S. Kalff). (De Ind. Verlofganger, 15 Juni '28).

Werking der autonome regentschappen in West-Java (naar aanleiding van het jaarverslag 1927 van de provincie West-Java). (De Banier, 10 Mei '28).

Het kluizenaarsvolk der Badoej's, door Blanda. (De Ind. Post, 19 Mei '28).

De communistische beweging in Nederlandsch-Indië, door J. Th. Petrus Blumberger, oud Ned.-Ind. Bestuursambtenaar. Uitgave van den Nationalen Bond tegen Revolutie. Haarlem, H. D. Tjeenk Willink. Met portretten.

Het Indische gemeentewezen, door D. van der Zee, gemeente-secretaris van Batavia. 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff. [Heruitgave van een voor het 17e Decentralisatie-congres geschreven praeadvies: De werkelijkheid der Decentralisatie, vermeerderd met eenige kleine vroeger verschenen tijdschr.-artikelen].

Proeve eener vergelijkende studie van het grondbezit in Rusland zooals dit zich heeft ontwikkeld tot de Russische Revolutie en op Java, door Dr. J. R. Lette. 's-Gravenhage, W. P. van Stockum.

Framboesia tropica, door Dr. E. H. Hermans. Amsterdam, H. J. Paris.

Suriname.

Dinsdag 19 Juni is Mr. D. Fock, die 70 jaar was geworden, in De Twee Steden gehuldigd. De rede, daarbij uitgesproken door Jhr. Mr. van Karnebeek, vindt de lezer in de dagbladen, in haar geheel in de N. R. Crt. van 19 Juni, Avondblad D. Wij komen daarop niet terug. De zeer welsprekende rede is geworden tot een fijngevoelde biographie van den jubilaris. Wij willen daaraan toevoegen dat Mr. Fock, terwijl hij voorzitter was van de Tweede Kamer, tijd heeft weten te vinden om van Mei 1919 tot Januari 1921 als voorzitter op te treden van de redactie van „De West-Indische Gids". In het nummer van Februari 1921 neemt de redactie afscheid van haren tot Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië benoemden voorzitter.

Dat Mr. Fock niet alleen in politiek opzicht belang blijft stellen in de Nederlandsche koloniën blijkt uit zijne benoeming tot voorzitter van de „Maatschappij ter bevordering van het natuurkundig onderzoek der Nederlandsche Koloniën".

Bij den feestmaaltijd, door het uitvoerend comité van huldiging in het Palace-Hotel te Scheveningen aan Mr. Fock aangeboden, bracht de heer A. S. J. Fernandes, oud-griffier der Koloniale Staten van Suriname, als zoon van dat gewest, een woord van hulde en eerbiedigen dank voor al hetgeen Mr. Fock heeft gedaan gedurende zijn kort bestuur over Suriname in het belang van dat land.

Volgens het verslag in de N. R. Crt. van 20 Juni, Ochtendblad C, antwoordde Mr. Fock daarop: „Aan Suriname had hij goede en slechte herinneringen, maar wel was hij er van overtuigd geworden dat de Surinamers recht hebben om te zeggen dat Suriname de meest Nederlandsche kolonie is."

* * *

Op 30 Mei heeft de nieuwbenoemde gouverneur Dr. A. A. L. Rutgers in een plechtige zitting van de Koloniale Staten de aanvaardingsrede uitgesproken. Wij ontleenen daaraan het volgende:

„De onvermoeide pogingen van mijn ambtsvoorganger — waarvoor hem ook mijnerzijds in dit oogenblik openlijk hulde gebracht wordt — om, voortbouwend op het werk van zijn voorganger, belangstelling voor Suriname te wekken en nieuw kapitaal aan te trekken voor de bebouwing van den bodem, hebben reeds aanvankelijke vruchten gedragen, terwijl verdere uitbreiding van den grooten landbouw in de naaste toekomst niet uitgesloten schijnt.

De vergelijkenderwijze gunstige resultaten, welke land- en mijnbouw in het vorig jaar opleverden, hebben goede verwachtingen opgewekt voor de verdere ontwikkeling van het economische leven.

Het verheugt mij, bij de aanvaarding van het bestuur op deze lichtpunten te mogen wijzen. Maar ik mag niet nalaten er tegelijkertijd aan te herinneren, dat deze lichtpunten juist daarom zoo de aandacht trekken, omdat zij zich afteekenen tegen den donkeren achtergrond van economische achteruitgang en inzinking, van steeds toenemende tekorten op de koloniale begrooting in een lange reeds van voorafgaande jaren.

Voor tevredenheid over den gang van zaken is geen ruimte, en juichtonen zijn misplaatst, zoolang de vele vervallen en verlaten plantages nog getuigen van een achteruitgang, door geen herstel gevolgd, zoolang vele zonen des lands geen werk kunnen vinden naar hunnen aard, zoolang de bijdrage van het Moederland als sluitpost der begrooting herinnert aan eene economische afhankelijkheid, die ook op de staatkundige afhankelijkheid haren stempel drukt.

Voor de naaste toekomst moet daarom met alle kracht gestreefd naar opvoering van de productie, waarbij de landbouw, de groote zoowel als de kleine, de hoofdrol moet spelen, en daarnaast naar een zuinig beheer der landsmiddelen, opdat de bijdrage van Nederland van jaar tot jaar kleiner worde, om tenslotte geheel te verdwijnen.

Bij dit streven, reken ik, Mijnheer de Voorzitter, op de hartelijke medewerking der Koloniale Staten en ik grond die verwachting op het feit, dat in deze vergadering bij herhaling een open oog getoond werd voor de groote belangen welke hier op het spel staan.

Wettelijke bepalingen en overheidsmaatregelen zullen echter op zich zelf den gewenschten economischen opbloei niet kunnen teweeg brengen. Particuliere werkzaamheid en ondernemingsgeest zullen daarbij de voornaamste hefboomen moeten zijn. Elke deugdelijke poging op dit gebied, die kans van slagen heeft, mag daarbij rekenen op mijn belangstelling en steun.

Niet minder gaat die belangstelling uit naar hetgeen gedaan wordt voor de geestelijke en zedelijke verheffing der bevolking.

Op dit gebied heeft het particulier initiatief een eervollen staat van dienst en gaarne breng ik een eeresaluut aan hetgeen Zending en Missie nu reeds zoovele jaren ten goede der bevolking tot stand brachten. Mede aan haar werkzaamheid is het te danken, dat hier de samenleving een duidelijk Christelijk karakter vertoont en dat Suriname het meest Nederlandsche der overzeesche gebiedsdeelen is."

* * *

Aan hen, die de emigratie van Nederlandsche boeren naar Suriname propageeren, geven wij den raad, in de „Nieuwe Prov. Groninger" van 21 Juni den brief uit Suriname te lezen van den heer W. F. E. Smelik over de Hollandsche boeren aldaar.

* * *

Op 21 Juni heeft de oud-gouverneur Staal in het theatergebouw op de I.T.A. te Arnhem een lezing gehouden over Suriname. Aan het slot werd een film vertoond van land en volk van Suriname.

De kolonie kan den oud-gouverneur niet dankbaar genoeg zijn voor zijn onvermoeid streven om kennis van het land te verspreiden en belangstelling te wekken.

* * *

De N. R. Crt. van 22 Juni, Av. bl. D schrijft:

„In de in Mei gehouden jaarlijksche vergadering van het Indisch Genootschap zijn een vijftigtal nieuwe leden tot dit Genootschap toegetreden.

Naar wij vernemen, bestaan deze nieuwe leden bijna allen uit personen, wier belangstelling meer bepaaldelijk naar West-Indië uitgaat en wier bedoeling het is binnen het Genootschap gelegenheid te vinden om in deskundigen kring de belangrijkste vraagstukken van den dag, Suriname en Curaçao betreffende, in 't openbaar of in besloten vergadering te bespreken, waartoe het in verband met dit doel gewijzigde reglement van het I. G. den weg opent. Een voorzitter en een secretaris der groep zullen in het najaar worden aangewezen. De overige leden van het I. G. zullen in de gelegenheid worden gesteld kenbaar te maken, dat zij tot vergaderingen van de West-Indische groep geregeld wenschen te worden opgeroepen."

* * *

Op 20 Juni heeft de Eerste Kamer zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd de wetsontwerpen tot vaststelling van een Surinaamsche Bankwet 1928 en de toekenning van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel in Suriname aan de biljetten van de Surinaamsche Bank.

* * *

Naar „De Telegraaf" van 22 Juni, derde avondblad, verneemt, zal in de buitengewone algemeene vergadering van de Surinaamsche bank een statutenwijziging aan de orde komen.

Deze wijziging is noodzakelijk geworden in verband met het nieuwe octrooi, dat 1 Juli in werking treedt.

* * *

Volgens het jaarverslag van de Nederlandsche Handel Maatschappij over 1927 werden in de 45ste campagne, loopende van 1 September 1926 tot 31 Augustus 1927, op de suikerfabriek „Mariënburg" in Suriname vermalen 137.431 ton riet, afkomstig van 1968 H.A., gevende derhalve een rendement van 70 ton per H.A. De suikerproductie bedroeg in totaal 10.085 ton.

Van de geproduceerde suiker werd 8309 ton naar Europa verscheept, terwijl het restant plaatselijk werd verkocht. De rumproductie bedroeg 694.480 liters.

De brutowinst van het agentschap in Suriname bedroeg *f* 226.833.—.

* * *

Op het zoo juist door de Vereeniging „Oost en West" uitgegeven boekje „Onze West" (derde herziene en omgewerkte druk) komen wij in een volgend nummer terug.

Curaçao.

Scheepvaart.

In April 1928 (1927) kwamen op Curaçao binnen 400 (306) stoomschepen, metende 2.085.746 (1.545.314) M³. De eerste vier maanden 1928 (1927) gaven de volgende cijfers: 1528 (1227) stoomschepen, metende 8.256.614 (6.380.972) M³. en 541 (553) zeilschepen, metende 96.449 (120.750) M³.

Aan de *N. R. Ct.* ontleenen wij, dat van Jan.—Apr. 1928 binnenvielen: de haven van Rotterdam 4075 schepen, die van Antwerpen 3838 en die van Hamburg 5445. Die havens steekt Curaçao nog niet naar de kroon.

Bevolkingsregister.

Zooals men weet, is in 1922 een ambtenaar uitgezonden uit Nederland om, na in Suriname het bevolkingsregister in orde te hebben gemaakt, dit ook op Curaçao te doen. Daar gekomen werd de heer Henriquez eenvoudig teruggestuurd. Omtrent de reden van deze geldvermorserij tastte het groote publiek tot nu toe in het duister. Nu blijkt deze reden bezuiniging geweest te zijn. Immers ter beantwoording van het Eindverslag zei de bestuursgemachtigde: „In 1922 is niet overgegaan tot invoering van een bevolkingsregister . . ., daar voor inrichting van het bevolkingsregister en de volkstelling geen gelden op de begrooting waren uitgetrokken en de daaraan verbonden uitgaven als onvoorziene niet verantwoord werden geacht, met het oog op de tijdsomstandigheden en de noodzakelijkheid om naar de grootst mogelijke bezuiniging te streven." Vreemd dat men dit in Holland niet wist en de bedoelde ambtenaar dat bericht zelf op Curaçao moest gaan halen.

Mijnmaatschappij „Curaçao".

De Mijnmaatschappij Curaçao heeft op dividendbewijs 8 der winstbewijzen een dividend van *f* 10.91 vastgesteld.

De reis-Zeilinga.

De K. R. is er niet best over te spreken. In het Eindverslag leest men: „Betreurd werd, dat zonder 's Raads voorkennis, in Nederland bepaald is, dat de reis- en verblijfkosten van de Heeren Zeilinga en Westermann, over wier komst hierheen de Raad ook niet is gehoord, door Curaçao moeten worden gedragen. Vermeend werd, dat daarbij geen rekening met het budgetrecht is gehouden."

Verleiding

Wij merkten o.a. naar aanleiding van de wijze, waarop gelden voor Parera door den K. R. werden toegestaan, op, dat de K. R. zich meer en meer liet verleiden om zijn begrootingsarbeid bij briefwisseling af te doen. Wat zegt daarop de *Amigoe*? „Daar kan wat tegen zijn, voor een snelle afhandeling van zaken is 't zeker te prefereeren boven den meer gebruikelijk(en?) weg van aanvullingsbegrooting, wat heel wat meer tijd in beslag neemt." Och, als het daarom gaat, dan weten wij nog heel wat meer hervormingen.

Intusschen heeft de gouverneur gebruik gemaakt van de gelegenheid om per brief *f* 2000 voor de reis van den heer Van Onlangs aan te vragen. Wat de Raad doen zal, is nog niet bekend, maar de brief ging alvast naar de afdeelingen.

„Het Plein".

In den K. R. deed het bestuur bij de begrootingsbehandeling de toezegging, dat de nieuwe salarisregeling, onder zeker voorbehoud, met Juli zou in werking treden. Dit bleek echter buiten den waard gerekend; immers een paar weken later moest de gouverneur aan den Raad schrijven:

„Tot die toezegging meende ik gerechtigd te zijn, omdat:

a. art. 38 van het Regeeringsreglement de regeling der bezoldigingen, voor zoover niet aan de Kroon voorbehouden of bij algemeene verordeningen geschiedt, opdraagt aan den Gouverneur; *b.* het crediet ter bestrijding der kosten aan eene verhooging der salarissen voor het loopende dienstjaar 1928 verbonden, reeds sub art. der 133 der Wet tot vaststelling van de Curaçaosche begrooting voor het dienstjaar 1928 „Duurtebijslagen of gelden ter bekostiging van eene algemeene herziening der bezoldigingen voor de landsdienaren", door de Tweede Kamer der Staten-Generaal was aangenomen en het te voorzien was, dat vóór 1 Juli a.s. niet alleen door de Eerste Kamer der Staten-Generaal deze gelden eveneens zouden zijn gevoteerd, maar ook het wetsontwerp wet zoude zijn geworden.

Op 10 Mei j.l. heeft inderdaad laatstgenoemd College de Curaçaosche begrooting voor 1928 bereids aangenomen.

Ik acht mij gehouden Uw Raad onder deze omstandigheden niet onkundig te mogen laten van het feit, dat het Departement van Koloniën mij 15 dezer deed seinen: „Nieuwe salarisregeling mag niet in werking gebracht voordat Kroon beslist heeft omtrent begrooting negenentwintig"."

Errata!

Visscherij.

Everhard Beverwijk.

Men schrijft ons uit Curaçao:

De in Holland wel bekende pianist Everhard Beverwijk arriveerde hier 20 Mei j.l. per s.s. Amsterdam en koos Curaçao als eerste halteplaats van een tournée, dat hij zich voorstelt te maken door deze streken. We kunnen den heer Beverwijk, wiens 25-jarig jubileum als concert-pianist in Januari a.s. voor de deur staat, niet anders dan dankbaar zijn, dat hij na een afwezigheid van ruim 11 jaar ons weer heeft opgezocht. Een reeks van 5 piano-recitals, met telkens geheel nieuwe programma's, bood hij ons hier aan en er is slechts één roep over de prestaties van den pianist.

Technisch is de heer Beverwijk vergevorderd; wegens zijn blindheid speelt hij alles uit het hoofd; neem gerust een pianopartij ter hand om hem te volgen en gij zult zien: geen voorgeschreven accentje wordt vergeten, geen détail verwaarloosd. En dat zegt heel wat als men op het programma vindt werken van Liszt, Beethoven, Chopin, etc.

Wij voorspellen den sympathieken kunstenaar zeker een groot succes op deze tournée.

(N. R. Ct.)

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht

Uit den Verren Vreemde.

Het vrouwenvraagstuk bij de Kabylen.

Wie uit de Mohamedaansche landen van Afrika voorbeelden zou willen bijbrengen van vrouwen die in weelde leven, of van vrouwen, die invloed uitoefenen in ruimen kring, of ook van vrouwen die in ander opzicht een benijdenswaardig bestaan hebben, zou deze wel kunnen vinden; maar indien hij daarmede dan zou zeggen een beeld te geven van de positie der vrouw in de Afrikaansch-mohammedaansche samenleving, zou hij een poging doen om de uitzondering als regel te laten aannemen.

In een artikel in *La Dépêche Coloniale* van 15 Juni spreekt Kolonel Godchot over het lot der Berbère-vrouw, dat in menig opzicht nog minder gunstig is dan dat harer Arabische sexe-genoote, hij kan tevens van eenig vooruitzicht op verbetering gewag maken.

Maarschalk Lyautey heeft in 1914 een officieele onderscheiding doen vastleggen van de stammen welke leven onder de Berbère-gebruiken.

Die gebruiken berusten op mondelinge overleveringen, welke niet als onveranderlijk behoeven te gelden. In openbare bijeenkomsten, djemas, worden zij gewijzigd of door nieuwe vervangen. De canons hebben o.a. betrekking op de plichten en rechten van de mannen ten opzichte van de vrouwen en van hun gezin. In 1914 werden de toengeldende gebruiken in schrifte gebracht, zoodat er een uitgangspunt werd verkregen, om richting te geven aan een gewenschte evolutie. Alles is er tot nu toe gericht op vèr doorgevoerde dienstbaarheid van de vrouw.

Het huwelijk berust in hoofdzaak op dezelfde regels, die voor de Arabieren gelden, maar toch bestaan ook kenmerkelijke verschillen. Wordt een vrouw weduwe, dan kunnen de erfgenamen van den man over haar beschikken, haar verkoopen, zij is een deel van den inboedel.

Wordt zij beoordeeld als zonder nut en zonder bekoorlijkheid te zijn, en wordt zij aan haar lot overgelaten, dan rest haar niet veel anders dan tot haar vader terug te gaan, indien deze haar ontvangen wil. Is dit niet het geval, dan zoekt zij een toevluchtsoord in de wildernis, of levert zich over aan wien zich nog over haar wil ontfermen.

Wordt een vrouw verstooten en keert zij dan tot haar verwanten terug, dan kunnen deze haar niet opnieuw laten trouwen, alvorens aan den voormaligen echtgenoot de koopsom terug betaald is, en wil deze het nieuwe huwelijk, om de eene of andere reden, beletten, dan kan hij dit doen door een willekeurig te stellen som te bepalen. De vrouw wordt zoo tot niet te verkoopen koopwaar. Een dergelijk lot treft wel, verklaart de Schr., slachtoffers van 15 à 16 jaar.

Zoowel als weduwe, als als verstooten vrouw kan haar het leven te wachten staan van een paria met al de verschrikkingen en kwellingen daaraan verbonden.

Overlijdt een vader, die alleen dochters nalaat, dan aanvaarden de mannelijke verwanten (neven) de nalatenschap, zij zijn daardoor eigenlijk verplicht voor huisvesting en onderhoud te zorgen van de dochters: weduwe, verstootene of hulpbehoevende, en hiervoor is zelf een gedeelte van de nalatenschap verzekerd, maar de neven zijn bij de Kabylen niet beter dan elders.

Het recht op een gedeelte van de erfenis is een der onderwerpen waarover de djemas in den loop der tijden tot uitspraken gekomen zijn, in dien zin dat zij de dochters in eenigszins gunstiger verhoudingen hebben willen brengen, maar wat ten deze bereikt is, is op zich zelf beschouwd van luttele beteekenis, de waarde ligt in de daardoor verkregen practische aanwijzing der mogelijkheid om tot wijziging te komen. Nu is er een commissie benoemd die deze materie te bestudeeren heeft en in haar rapport verbeteringen heeft voor te stellen. Van haar werkzaamheden wordt dan het begin van een evolutie ten goede verwacht.

In de rechtspraak heeft de Fransche rechter, waar hij revisie heeft over inheemsche rechtspraak, reeds nu en dan kunnen meewerken om de positie van de vrouw gunstiger te stellen, alsook om erop te wijzen dat het gewoonterecht voor wijziging vatbaar is.

Zoo heeft ook Marokko zijn vraagstuk van de evolutie der vrouw. Het komt daar niet te vroeg en er is geen vrees voor overijling. Integendeel!!

De Hadzjd in 1928.

Het vorige jaar is voor 't aantal Mekka-gangers een recordjaar geweest, met ruim 220.000. Ned.-Indië had hiervoor het leeuwendeel geleverd. 1928 is met ruim 200.000 daarbij niet ver ten achter gebleven. Meer dan 1/3 kwam weer uit Ned.-Indië.

Ingezonden.

BOUWPLAN WASSENAAR Ir. C. RUTTEN.

Aan
de Redactie van het Kol. Weekblad
te 's-Gravenhage.

Geachte Redactie!

Dezer dagen had ik het genoegen inzage te krijgen van een bouwplan, ontworpen door den op het gebied van modernen woningbouw welbekenden architect Ir. C. Rutten te 's-Gravenhage.

Bedoeld ontwerp betreft den bouw van een familie-hotel aan den Rijksstraatweg in de gemeente Wassenaar met het doel eenvoudige, doch van alle moderne gemakken voorziene, woongelegenheden te verschaffen aan kleine gezinnen en alleenstaande personen, zoowel voor permanent verblijf als voor korten tijd.

De behoefte aan dergelijke inrichtingen met centrale verwarming, centrale keuken, warmwatervoorziening, boodschappenlifts, telefoon, benevens attracties als conversatie-zaal, restaurant, winkels, tennisbanen, auto-garages, radio-centrale enz. doet zich in steeds meerdere mate gevoelen, niet het minst door de toenemende dienstboden-misère.

De bestaande en ontworpen flats en woonhotels zijn of worden luxueus ingericht en liggen alleen binnen het bereik van hen, die over een ruime beurs beschikken. Bij den ontwerper van het plan voornoemd heeft evenwel de bedoeling voorgezeten ook de bescheidene inkomens al de voordeelen van de moderne woning deelachtig te doen worden.

Het plan ligt met de voorloopige teekeningen bij ondergeteekende voor belangstellenden ter inzage.

Ik twijfel niet, of velen zullen met het ingenieuze ontwerp van Ir. Rutten wenschen kennis te maken en die kennismaking zal niet nalaten, om evenals bij mij, animo te wekken om mede te werken aan de pogingen om tot uitvoering van het plan te komen. Omtrent de wijze, waarop die medewerking kan verleend worden, alsook omtrent de groote voordeelen, welke de gemeente Wassenaar als woonplaats biedt, geeft ondergeteekende gaarne inlichtingen.

Het komt mij voor, dat het op den weg van „Oost en West" ligt het ontwerp-Rutten te steunen. Velen personen, uit Oost of West komend om zich tijdelijk of definitief in Nederland te vestigen, zou het verblijf hier te lande in hooge mate veraangenaamd worden, wanneer hun op voordeelige voorwaarden een woning kon verstrekt worden, welke aan de hoogste eischen van hygiëne en confort voldoet.

Daarom wend ik mij met vertrouwen tot de Redactie van het Orgaan van „Oost en West" met het verzoek het bovenstaande in het eerstvolgend nummer als „ingezonden" wel te willen opnemen.

Bij voorbaat dank.

Hoogachtend,

D. DEN BAARS.

Wassenaar, Molenplein 10, den 18en Juni '28.
Bij tramhalte „Kerkdam".

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

VERSLAG OVER 1927.

Met groote voldoening zullen de leden onzer Afdeeling zeer zeker op het afgeloopen vereenigingsjaar terug zien. Geen jaar toch heeft, voor zoover wij kunnen nagaan, zooveel geboden, zooveel verscheidenheid in kennis over Indië gebracht.

Het jaar 1927 werd op grootsche wijze ingezet, n.l. door het organiseeren van eene tentoonstelling *„Kunst uit Tropisch Nederland"*, bevattende de beroemde verzameling ethnographica door den etser W. O. J. Nieuwenkamp op zijne Indische reizen bijeengebracht.

Voor deze tentoonstelling, die boeide door hare schoone kleuren, nobele lijnen en prachtige versieringen, was groote belangstelling.

De heer Anne Hallema verklaarde zich op ons verzoek bereid eene lezing te houden over *„Bali in de kunst van Nieuwenkamp."* Op Zaterdag 2 April vond deze lezing plaats in de tuinzaal van het Stedelijk Museum te midden van de prachtige Bali-voorwerpen.

Over tentoonstelling en lezing verschenen in de verschillende dagbladen uitvoerige verslagen, welke getuigden van groote waardeering voor hetgeen geboden werd.

Woensdag 4 Mei ontvingen de leden onzer Afdeeling namens het *Instituut voor Volkshuisvesting en Stedenbouw* eene uitnoodiging tot het bijwonen van eene lezing door den heer *J. J. G. E. Rückert*, Dir. Gemeentewerken te Semarang over „Indische woningbouw."

Vrijdag 13 Mei werden onze leden door de Kon. Ver. Koloniaal Instituut uitgenoodigd eene lezing bij te wonen van den heer *P. W. M. Dakkus*, hortulanus 's Lands Plantentuin te Buitenzorg over „Eene wandeling door 's Lands Plantentuin".

Woensdag 1 Juni genooten wij, uitgenoodigd door dezelfde vriendelijke gastvrouwe, van de voordracht van den heer *C. C. F. M. le Roux* over de pas ontdekte bevolking van het Nassau-gebergte van Nederlandsch-Centraal Nieuw-Guinee.

Zaterdag 11 Juni vervulde onze Afdeeling de rol van gastvrouw en wel ter gelegenheid van de Jaarlijksche Algemeene Vergadering welke dit jaar in Amsterdam in het Koloniaal Instituut werd gehouden.

Na afloop van de lunch werden alle aanwezigen namens den Raad van Beheer door den Algemeen Secretaris, den heer Westerveld, ontvangen, waarna een rondgang door het Museum plaats vond.

Aan het slot van dezen in alle opzichten goed geslaagden dag vertoonde de heer Tassilo Adam ons zijn prachtige collectie gekleurde lichtbeelden.

Dinsdag 7 Juni brachten wij ons Bestuurslid Ed. Cuypers naar zijn laatste rustplaats, een krans van onze Afdeeling dekte zijn baar en wij spraken woorden van dank en hulde aan het graf van dezen grooten werker, wiens hart zoo warm klopte voor Indië's land en volk.

Donderdag 9 Juni vertegenwoordigden wij onze Afdeeling bij de plechtige bijzetting van het stoffelijk overschot van Generaal Van Heutsz en brachten wij onze hulde in den vorm van een palmtak.

Na de zomer-vacantie werd het nieuwe seizoen op een waardige wijze ingezet, n.l. door eene Eere-voorstelling in het Roxy-Theater uitsluitend voor de leden van onze Afdeeling van het zeer belangrijke filmwerk „Mataram", opgenomen door Tassilo Adam en door hem genoemd „Eene openbaring van Java's vorstelijke praal en volksleven".

Uitvoerige verslagen over dit cultureele filmwerk hebben in de verschillende couranten gestaan.

Donderdag 20 October vervulde de Kon. Ver. Koloniaal Instituut weer de rol van gastvrouw en konden onze leden de voordracht van den heer *C. M. Hamaker* over „De koelie in de bergcultures op Java en zijn onmiddellijke chef" bijwonen.

Zaterdag 29 October organiseerde de Ver. „Nederland—Frankrijk" in samenwerking met onze Afdeeling een avond, waarin de heer *Homberg*, administrateur de la Banque de l'Indo-Chine, een voordracht hield over het zeer belangrijke onderwerp „l'Action coloniale de la France". Jammer dat er van den kant van onze leden zoo weinig belangstelling was. Het coquette zaaltje van Hotel de l'Europe was nog niet half gevuld.

Dinsdag 15 November hield de heer *J. C. Mollema*, oud-hoofdadministrateur der Billiton-Mij., eene lezing met lichtbeelden over „De reis om de wereld" door Olivier van Noort. De talrijke aanwezigen in het bioscoopzaaltje van de Amsterdamsche Burgerwacht hebben zeer zeker genoten van deze zoo pittige voordracht, tintelend van humor, uit de jaren 1598—1601.

Woensdag 7 December vereenigden wij ons met de Ver. „Hou en Trouw" en vertelde de koene vliegenier luit. *G. A. Koppen* ons van zijn vliegtocht naar Nederlandsch-Indië en terug per „Postduif".

Dankbaar en voldaan zal het auditorium, dat de geheele groote aula van het Kol. Instituut vulde, wel huiswaarts gekeerd zijn. Koppen is toch niet alleen een kranige vlieger, maar ook tevens een goede en gezellige causeur.

Vrijdag 16 December stonden wij in het teeken van „De West". Uitgenoodigd door het Algemeen Nederlandsch Verbond, Ver. „Hou en Trouw", Ver. L.E.G.O. en onze Afdeeeling hield de oud-Gouverneur Staal in het Koloniaal Instituut een voordracht over „Suriname, land en volk". De belangrijke lezing werd toegelicht door de vertooning van de Suriname-rolprent en van een aantal lichtbeelden.

Woensdag 14 December waren de leden onzer Afdeeling de gast van de Vereeniging „Bendor" en maakten zij de voordracht mee van prof. L. van Vuuren over „De sociaal cultureele ontwikkeling van den Nederl. Ind. Archipel".

Zaterdag 17 December waren wij op het met een sneeuwkleed bedekte Westerveld en brachten wij een laatste groet aan den grooten figuur Dr. C. W. Janssen. Tevens brachten wij een bezoek aan het mooie stijlvolle grafmonument, opgericht ter eere van onzen in 1926 ontslapen Voorzitter, Mr. W. Sonneveld.

Woensdag 21 December hield de heer *J. C. Lamster*, gep. Majoor van het Nederlandsch-Ind. Leger, een voordracht over „Atjeh voor en na de pacificatie" voor de leden van het Kool. Instituut, en alweder waren de leden onzer Afdeeling hartelijk welkom.

Ook dit jaar kwamen verschillende aanvragen voor het organiseeren van avonden gewijd aan het een of ander Indisch onderwerp. Hieraan konden wij steeds tot ons groot genoegen voldoen, o.a.:

3 Januari voor het personeel van het ziekenhuis te Bakkum. Java-film.

11 Januari Nut van 't Algemeen, te Winsum. Bali, land en volk.

25 Januari Toynbee-Vereeniging, Amsterdam. Siam, het land van den witten olifant.

2 Februari Old-Fellowloge, Bussum. J. F. E. Einaar over Suriname.

3 Februari. Nut van 't Algemeen, Steenwijk. Bali, land en volk.

15 Februari. Ver. Epener Woning te Epe. Siam, het land van de witte olifanten.

23 Februari. Afdeeling Breda. Planciusfilm en Java-China, Japan. Lijn-film.

2 Maart. Nut van 't Algemeen, Heerenveen. Bali, land en volk.

5 Maart. Nut van 't Algemeen, Tilburg. Reis met den Kroonprins van Djokja.

8 Maart. Nut van 't Algemeen, Alphen a.d. Rijn. Bali, land en volk.

In November werd in het Kaiser-Wilhelm-Museum te Krefeld eene tentoonstelling gehouden van Javaansche beeldhouwwerken en Indische weefsels. Onze Afdeeling kreeg het verzoek om naar aanleiding van deze tentoonstelling een Indischen kunstavond te organiseeren. Tot onze groote voldoening konden wij aan dit verzoek voldoen. Op 25 November gaf R. S. Hardjodiringgo, bijgestaan door vijf zijner landgenooten, in de groote zaal van dat mooie museum voor een uitgelezen gezelschap van geleerden en kunstenaars een wajang-voorstelling begeleid met gamelan-muziek, gevolgd door verschillende dans-demonstraties.

Ook dit jaar was een onzer Bestuursleden elken Maandagmorgen van half 12 tot 1 uur in het gebouw van de Amsterdamsche Burgewacht aanwezig tot het verstrekken van inlichtingen, en het zal den leden onzer Afdeeling zeker wel interesseeren te vernemen, dat hiervan een druk gebruik werd gemaakt; 92 personen brachten hem een bezoek, deden vragen omtrent betrekkingen, omtrant land en volk. Ook op maatschappelijk gebied deden zich weer vele gevallen voor en het is ons een groot genoegen hier te kunnen mededeelen, dat wij op dit terrein mooi en goed werk hebben kunnen verrichten.

Op dezen weg kunnen wij echter alleen voortgaan indien wij gesteund worden door een groot aantal leden en het is dan ook niet zonder reden dat wij op een der onlangs verzonden toegangskaarten de volgende woorden lieten drukken:

> „Zij, die reeds lid zijn en daardoor blijk gegeven hebben van hunne instemming met het doel en streven der Vereeniging worden vriendelijk uitgenoogd ook anderen in hun kring tot het lidmaatschap aan te sporen."

Ten slotte nog een woord van dank aan de Kon. Ver. Het Koloniaal Instituut voor de gastvrijheid, welke zij in zoo ruime mate aan de leden onzer Afdeeling heeft verleend en aan de Besturen van die Vereenigingen en Lichamen, waarmede wij het afgeloopen jaar mochten samenwerken.

Aan het einde van het jaar bestond het Bestuur uit de heeren: G. C. van den Wall Bake, Voorzitter; W. C. Bonebakker, Onder-Voorzitter; M. Garschagen, Penningmeester; L. D. Petit, Secretaris, W. Rehbock, Dr. F. W. T. Hunger en Mr. Dr. W. Dijckmeester.

L. D. PETIT,
Secretaris Afd. Amsterdam.

Afdeeling Apeldoorn.

Wij ontvingen nog *geen enkele bestelling* voor het mooie geïllustreerde werk over de West, dat in de étalage van den heer Minderman lag. De prijs was *f* 3.—, wordt later *f* 3.50 en komt niet in den handel. Wie het wenscht geve dit ten spoedigste op aan den secretaris J. C. Baars, Lammerweg 3.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

ATTENTIE!

Als gevolg van het niet-deelnemen aan den gemeenschappelijken maaltijd op den Oost- en Westdag, 23 dezer, door leden die zich daarvoor wel opgegeven hadden, heeft het Hoofdbestuur den pachter van het Restaurant op de I.T.A. met een niet onbeduidend bedrag moeten schadeloos stellen.

Het Hoofdbestuur richt zich nu tot leden, hier bedoeld, met het vriendelijk doch dringend verzoek een bedrag van *f* 3.— alsnog te willen overmaken aan den Secr.-penningm. der Vereeniging te Den Haag, Giro No. 14574.

De juist verschenen derde druk van „Onze West" [uitgave van het Informatiebureau] is verkrijgbaar gesteld bij onzen vertegenwoordiger in Suriname, den heer H. P. Nije, Jodenbreestraat 65 boven te Paramaribo.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Wegens uitstedigheid van den Administrateur zullen in de K. W. Nos. 27 en 28 geen mutatiestaten worden opgenomen.

Van de Redactie.

LUCHTPOSTZEGELS.

Zooals bekend, ligt het in de bedoeling eerlang over te gaan tot de uitgifte van een tweetal luchtpostzegels, ter voldoening van het luchtrecht, dat boven de gewone frankeering verschuldigd is voor correspondentie welke met een der 4 dit jaar uit te voeren Holland—Indië-vluchten vervoerd wordt.

De zegels, welke een waarde-aanduiding van 40 en van 75 cent zullen dragen (respectievelijk voor briefkaarten en, per 20 gram, voor de overige stukken) worden vervaardigd naar ontwerpen van Chris Lebeau; de afmeting is iets grooter dan van de gewone zegels, omdat de nieuwe zegels nagenoeg vierkant zullen zijn.

Met het oog op het gebruik waarvoor deze zegels bij de uitgifte zijn bestemd — het luchtverkeer naar Nederlandsch-Indië — zal door deze zegels de herinnering worden vastgelegd aan de eerste vliegers, die luchtpost naar Indië vervoerden: het zegel van de hoogste waarde (75 cent) zal de beeltenis dragen van Van der Hoop, den leider van den eersten vliegtocht, het zegel van 40 cent die van luitenant Koppen, die de tweede postvlucht naar Indië volbracht. De luchtvaarders worden afgebeeld, zittende in de cabine van hun vliegtuig. Daarboven staat het woord „Nederland", er onder de waarde-aanduiding met het woord „luchtpost".

De kleur van het zegel van 40 cent is rood, van 75 cent groen.

Van het Informatie-Bureau:

Mej. Tj. Beetstra, Verpleegster 1e kl. bij het Krankzinnigenwezen; Bergweg 81, Rotterdam.
Mej. J. C. v. d. Plasse, Verpleegster 1e kl. bij den D. V. G.; „Ziekenzorg", Wageningen.
Mej. J. Engelsma, Stationsweg 101, Grouw (Fr.).
Mej. C. Nienhuis, Valkenboschkade 207, 's-Gravenhage.
Mej. L. Greben, Wijkverpleegster te Strijen.
Mej. C. Oudendorp, Saxenburgerstraat 28a, Amsterdam.
Mej. T. Bos, Wilhelminagasthuis, Amsterdam.
Mej. C. Oeljee, Weezenstraat 24, Helder.
Mej. H. E. J. Offerhaus, Gem. Ziekenhuis, Slijkeinde, 's-Gravenhage.
Mej. C. M. Witberg, Ceintuurbaan 302, Amsterdam (Z.).
Mej. W. Kaagman, Gem. Ziekenhuis, Tapijtweg, 's-Gravenhage.
Mej. E. H. Egthuizen, Boulevard 49, Arnhem.

Allen verpleegster 1e kl. bij de Militaire Hospitalen.

Mr. N. J. C. Hoorweg, Rechterlijk ambtenaar, Bankastraat 2c, 's-Gravenhage.
J. H. Oderkerk, Onderwijzer 2e kl. b. h. O.L.O., Schuttersbergplein 41, Arnhem.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

H. H. Albreghs, Commissaris van Politie der 1e kl., Rue des Pierres 12, Brussel.
W. Thierrij, Ambt. ter besch. b. d. Boekit Asem Steenkolenmijnen, Huijgensstraat 3, Voorburg.
H. Ressing, Hoofdagent 1e kl. b. d. Veldpolitie, Bocholt (Westfalen), Franzstrasse 45.
S. Lont, Fgd. referend. b. h. kant. v. Reiswezen, Brediusweg 17, Bussum.
H. J. Kloppenborg, Waschmeester burg. ambt. b. d. Mil. Wassch., Friescherstraatweg 14, Groningen.
R. Bakker, Cipier 1e kl. b. d. Bijz. strafgevangenis te Meester-Cornelis, p.a. W. Dirksen, Vetkamp te Nijkerk 278.
C. Peetoom, Ondercomm. v. Pol. i. d. res. Madoera, Thomsonlaan 78, 's-Gravenhage.
J. H. M. Elsenbroek, Commies der 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Daendelsstraat 57, 's-Gravenhage.
M. J. Moulin, 2e Werktuigk. b. d. Gouv. Marine, 2e Schuijtstraat 314, 's-Gravenhage.
B. J. Grutterink, Opperhoutvester b. h. Boschw. in N.-I., Grintweg 169, Bennekom.
J. J. v. Beijmerwerdt, Hoofd werkplaats b. d. P.T.T.-dienst, Ant. Duijckstraat 48, 's-Gravenhage.
Mej. W. J. J. Valk, Gouv.-arts 1e kl. dienst Volksgezondheid, Hotel Pomona, 's-Gravenhage.
C. L. Hols, Hoofdpol.opz. b. d. Alg. Politie, Amstellaan 29 (I), Amsterdam.
Ir. J. H. Bos, Houtvester b. h. Boschwezen in Ned.-Indië, IJselstraat 69(II), Amsterdam.
A. R. L. Dezentje, Adj.-referendaris b. h. Dept. der Marine, Van Merlenstraat 74, 's-Gravenhage.
P. H. van Altena, Teekenaar-constructeur b. d. S.S. en Tr., p.a. J. Wilking, Looidijk, De Bilt.
J. D. Metzlar, Leeraar b. d. H.B.S. te Bandoeng, Huizum (bij Leeuwarden).
E. W. Wijers, Tuinbouwkundig ambtenaar 1e kl., Zutphenschestraatweg 34, Dieren.
H. W. Vonk, Controleur 1e kl. b. h. Binnenl. Bestuur, Weststraat 109, Helder.
J. Keller, Adm. burgerl. ambt. Mag. dienst Artillerie, John. Franklinstraat 34(H), Amsterdam.
Th. Florentinus, Boekhouder bij 's Lands Baggerbedrijf; p/a. Ned.-Ind. Escompto-Mij., Den Haag.
F. Oldenburger, Ingenieur 1e kl. bij de B.O.W.; p/a. Fa. Tichelaar en Cleveringa, Jacobijnerstraat, Groningen.
E. Ph. M. de Sonnaville, Tijd. leerares bij de Oostersch-Letterk. Afd. der A. M. S. te Soerakarta; Graafsche Weg 11, Nijmegen.
J. Th. Dorrestein, Opzichter werkplaats bij de S.S. en Tr.; Stationsweg, Lochem.
C. A. W. van Maanen, wnd. alg. ontv. 3e kl. 's Lands k... te Soerabaya; Magnoliastraat 36, 's-Gravenhage.
J. L. Voogt, Adj.-controleur van de Bel. te Bandoeng; Columbusstraat 86, 's-Gravenhage.
J. Liscaljet, Ingenieur 2e kl. bij de S.S. en Tr.; Parklaan, Bussum.
B. Koopmans, Fgd. Controleur bij het B. B.; Silen...straat 37, Hilversum.
T. C. Schol, Gouv. veearts der 1e kl. te Keboemen; Utrechtscheweg 91, Oosterbeek.
A. van Hattem, Gedipl. techn. ambt. 3e kl. bij de P.T.T.; Vondelstraat 85, Brussel.
Dr. F. D. K. Bosch, Hoofd Oudheidk. dienst in Ned.-Indië; Van Breestraat 66, Amsterdam.
H. A. Muller, Bouwkundige bij den dienst der S.S. en Tr.; Obrechtstraat 303, 's-Gravenhage.
W. Hent, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; Rei...wardtstraat 7, Amsterdam.
J. G. de Haan, Hulpprediker v. d. Inl. Chr. Gem. te La...goan; Koninginnestraat 16, Breda.
Ir. K. Holwerda, Natuurwetensch. techn. ambtenaar ... kl. bij den dienst der Volksgezondheid; Meezenplein 20, 's-Gravenhage.
J. N. Wallast, Directeur 3e kl. dienst Gevangeniswezen; Palmboomstraat 7, 's-Gravenhage.
L. E. P. Young, Werktuigkundige bij de S.S. en Tr.; Obrechtstraat 448, 's-Gravenhage.
J. G. Statius Muller, Hoofdcomm. Gouv. Secr. te Willemstad (Curaçao, West-Indië), Stephensonstraat 7..., 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

A. Binkhorst, Ambt. ter besch. v. h. Best. der S.S. en Tr., Taanerstraat 104b, Rotterdam.
Mevr. Y. M. G. W. van Leeuwen, geb. Van Peer, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O., Pension Quisisana, Zeeboulevard te Zandvoort.
C. Benit, Inspecteur bij den P.T.T.-dienst; Bosch- en Vaartstraat 15rood, Haarlem.
G. A. Willems, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O.; Hyacinthweg 16, 's-Gravenhage.
W. H. J. Ch. Brugman, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; Van Speijkstraat 20, Amsterdam.
J. C. H. Brugman, Ambt. 4e kl. dienst In- en Uitvoer enz.; Van Speijkstraat 20, Amsterdam.
A. Jansen, Onderwijzer 1e kl. bij het O.E.L.O.; Zwo...scheweg 54, Deventer.

GEPENSIONNEERDE CURAÇAOSCHE AMBTENAREN.

A. Leeflang, Kommies der Belastingen op Aruba, Sten...weg 15, Zeist.
C. P. de Haseth, Districtsmeester in Curaçao, Galil...straat 4, 's-Gravenhage.

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Koedoes, res. Semarang, Java.

Mutatiestaat van 20 tot 23 Juni.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
M. K. Boon te Hoogezand (Gr.). f 5.—	Secretaris Afd. Groningen.
Th. Siteur, Apeldoorn, Marktplein 11. f 5.—	den heer L. R. Wentholt te Apeldoorn.
P. Tjallingii, Amersfoort, Berkenweg 11. f 5.—	Afdeelingsbestuur Amersfoort.
Nederlandsch-Indische Luchtvaartmaatschappij, Den Haag, Hofweg 9. f 5.—	Eigen aanmelding.
H. van Rijmenam, Den Haag, Koninginnegracht 133. f 5.—	den heer D. J. C. Dikkers te Voorburg.
E. J. van Lier, oud-Hoofd v. d. Arbeidsinspectie O.-I., Brussel, 14 Avenue des Hortensias. f 10.—	Eigen aanmelding.
W. H. Lionarons, Paramaribo, Rust en Vredestraat No. 124. f 5.—	Eigen aanmelding.

Afschrijven:

R. J. Bouman, Phil. Cand. Leiden, Witte Singel 58.
Soorajpersad, Bode Immigratie Dep. Paramaribo, Se...burnstraat 8.

Adresveranderingen:

Mevrouw M. L. van Bleijenburg, van: Apeldoorn, Van der Heijdenlaan 9, naar: Den Haag, Archimedesstraat 39. f 5.—.
R. S. Metzelaar, van: Den Haag, Regentesselaan 93 terug naar: Rijswijk (Z.-H.), Leeuwendaallaan 35 (rectificatie).
Chr. A. Simons, Districts-Commissaris van: Paramaribo naar: Tulpenboomstraat 58. f 5.—.
A. F. Lens, Hoofdambtenaar B.B., van: Hengelo, Schal...burgerstraat 27 naar: Weltevreden Dep. B.B.
W. Ch. Hardeman, thans: Gouverneur van Oost-Java, Soerabaja.
P. J. van Gulik, thans: Gouverneur van Midden-Java, Semarang.
J. E. Jasper, thans: Gouverneur van het Gouvernement Jogjakarta.

NUMMER 27 — DONDERDAG 5 JULI 1928 — 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — Onze Toekomst ligt in de Lucht, door H. Walaardt Sacré, Secr. van het Comité Vliegtocht Nederland—Indië. — Het Inform.-Bureau van de Vereen. „Oost- en West". Verslag over het jaar 1927. — De Indische Tentoonstelling. — Nederl. Oudheden in de Molukken, door S. P. l'Honoré Naber. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: Uit de Europ. Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Ingezonden: Bevolkingsregister, door N. E. Henriquez. — Mededeelingen: Van het Hoofdbestuur, II. Van het Dag. Bestuur, III. Van het Inform.-Bureau.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

WENKEN VOOR BEZOEKERS.

1. Afstand Station—ingang Zijpendaal, 20 minuten wandelen, langs het Park Sonsbeek.

2. Geregelde 10 en — op drukke uren — 5 minutendienst met de gemeentelijke autobussen. Vertrek van het Station en van het direct daarbij gelegen Willemsplein. Per tram, geregelde verbinding van het Station naar de Izaäk Evertslaan (5 minuten loopen van Zijpendaal). Extra wagens van lijn 2.

3. TOEGANGSPRIJZEN.

Dag-kaart op een weekdag (alles inbegrepen, ook stedelijke belasting)	f 1.—
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.50
Idem, idem op een Zondag	„ 0.60
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.30
Doorloopende kaarten, geldig voor het geheele seizoen, (strikt persoonlijk)	„ 7.50
Avond-kaarten (na 5.30 uur)	„ 0.25
School-kaarten (ook voor de geleiders), mits 8 dagen van te voren aangevraagd, onder bijvoeging van remise, per persoon	„ 0.35
Vereenigingen, Clubs enz., bij bestelling voor minstens 50 personen — 8 dagen van te voren aangevraagd met bijvoeging van remise — per persoon op een weekdag	„ 0.50
„ „ „ „ Zondag	„ 0.30

4. Uitvoerige Catalogus, aan te vragen bij de Drukkerij „de Vlijt" te Arnhem, franco per post .... „ 0.60

5. Opening elken dag om 9.30 voormiddags, sluiting van de Paviljoens en de Stands 5.30 namiddags.
N.B. De Zeetuin blijft ook na 5.30 uur open. Houders van Avondkaarten moeten f 0.35 bijbetalen.

6. Uitstekende gelegenheid voor Lunch en Diner in Lunchroom en Europeesch Restaurant, tegen matige prijzen, (te adresseeren: den heer J. Dommering, Hotel Bristol, Arnhem).
Rijsttafel in het Indisch Restaurant „Warong Djawa" (te adresseeren aan den heer Geradts, Kastanjelaan 41, Arnhem).

7. Een volledig, rustig bezoek van alle bezienswaardigheden, zal 4 à 5 uur vorderen. Voor bezichtiging van het voornaamste rekene men op $2\frac{1}{2}$ uur.

8. Autopark en fietsenstalling, onmiddellijk bij den ingang van Zijpendaal.

Afdeelingsberichten in verband met de I.T.A.

Afdeeling Amersfoort.

In de 2e week van Juli zal een excursie naar de I.T.A. worden georganiseerd, waaraan deel kunnen nemen de ouders met hunne kinderen, die dan vacantie hebben.

HET BESTUUR.

Afdeeling Nijmegen.

Toegangskaarten voor de Indische Tentoonstelling te Arnhem zijn voor de leden der Ver. „Oost en West" verkrijgbaar ten huize van ondergeteekende, iederen Woensdag en Zaterdag van 2—4 uur namiddag.

Er wordt aan herinnerd, dat deze kaarten strikt persoonlijk zijn.

C. MOLLEMA,
Slichtenhorststraat 49.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

Aan de Leden en Begunstigers te Utrecht en O.

Op *Zondag 8 Juli* zal bij genoegzame deelneming ons Bestuur een afdeelingstocht naar de I.T.A. organiseeren. Ieder lid wordt dringend verzocht huisgenooten, vrienden en bekenden *niet-leden* op te wekken tot deelneming aan dezen tocht.

Vertrek Utrecht 9.28 C.S., terug Utrecht 17.00 C.S.

Reiskosten 3e klas plus entrée tentoonstelling bij deelname van ten minste 50 personen ± f 2.50.

Den leden wordt verzocht vóór 30 Juni aan Mevr. Dr. C. Rutten-Pekelharing, C. Evertsenstraat 7 (Utrecht), op te geven, hoeveel kaarten worden verlangd, onder bijvoeging van onkosten of bijschrijving daarvan op gironummer 626611 (van eerst-ondergeteekende).

Alle gewenschte inlichtingen verstrekken de bestuursleden der afdeeling „Utrecht en Omstreken."

Mevr. Dr. C. RUTTEN-Pekelharing,
wnd. Presidente, C. Evertsenstraat 7.
Mevr. L. P. VAN DER WIJK-v. d. Haar,
Secretaresse, Maliebaan 127.
H. SOMERMEYER,
Penningmeester, Frans Halsstr. 22.
P. Ch. BOLAND, Frans Halsstraat 51.

N.B. Vriendelijk verzoek, de kaarten met inlichtingen over de I.T.A., die U dezer dagen zijn of zullen worden toegezonden, onder Uwe kennissen te willen verspreiden.

ATTENTIE!

Als gevolg van het niet-deelnemen aan den gemeenschappelijken maaltijd op den Oost- en Westdag, 23 Juni l.l., door leden die zich daarvoor wel opgegeven hadden, heeft het Hoofdbestuur den pachter van het Restaurant op de I.T.A. met een niet onbeduidend bedrag moeten schadeloos stellen.

Het Hoofdbestuur richt zich nu tot leden, hier bedoeld, met het vriendelijk doch dringend verzoek een bedrag van f 3.— alsnog te willen overmaken aan den Secr.-penningm. der Vereeniging te Den Haag, Giro No. 14574.

HET HOOFDBESTUUR.

Onze Toekomst ligt in de Lucht.

(Naar aanleiding van de beschouwingen van J. J. Felix).

In het nummer van 14 Juni j.l. van het *Kol. Weekblad* wijdt onder bovenstaanden titel de Kapitein-Intendant van het Indische Leger J. J. Felix eenige beschouwingen aan de voorstellen om dit jaar aan te vangen met de organisatie en exploitatie van het burgerluchtverkeer in Nederlandsch-Indië en om de ten behoeve daarvan door de Regeering aangevraagde fondsen te voteeren.

De heer Felix is niet tevreden over de wijze, waarop deze quaestie behandeld is.

Men heeft zich toch verstout om af te wijken van wat hij „sinds jaar en dag telkens weer" zou hebben aangetoond als te zijn *de* manier, waarop dat luchtverkeer zou behooren te worden aangepakt.

En hij gaat zelfs zoover te verklaren, dat de feiten hem nu reeds in het gelijk beginnen te stellen

Den Leden wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering ten spoedigste hiervan mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, K.Voorhout 6, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Koedoes, res. Semarang, Java.

en dat „*de naaste toekomst behoort aan de geheel metalen meer-motorige verkeers-vliegboot — voor Indië het aangewezen, meest economische luchtvervoermiddel*".

De heer Felix toont dan aan, hoe het z.i. mogelijk is geweest om den Volksraad en de IIde Kamer zoo geheel verkeerd te doen handelen.

In de eerste plaats *de Volksraad.*

Deze is „*onvoldoende, onvolledig ingelicht en voorgelicht en daardoor onmogelijk in staat geweest de Civiele Luchtvaart in het ware licht te bezien en om ook maar een eenigszins juist oordeel over dat Burger Luchtverkeer te kunnen vellen. De toasten van enkele leden hebben den Volksraad in een soort feeststemming gebracht en het overgroote deel der leden hebben als het ware in een „Hoerah"-stemming voor den luchtvaartpost gestemd.*"

De *IIde Kamer der Staten-Generaal* maakt het nog erger. Die heeft zich eenvoudig laten overbluffen. „De Minister speelde n.l., toen de Kamer niet wilde zooals hij, een laatste en hoogste troef uit. Het resultaat was verrassender dan een aardbeving. De schrik sloeg de Kamer in de beenen ... de angst deed hun de keel dichtsnoeren. Het gevolg was ... de post werd aangenomen."

Arm Indië, arm Nederland, dat zóó geregeerd wordt, zou men met het volste recht moeten uitroepen, als het bovenstaande juist ware. En: onnoozele Volksraad- en Kamerleden! — of erger? — zou men er bij moeten voegen.

Gelukkig weten wij wel beter en zullen wij maar aannemen, dat de heer Felix in het vuur van zijn betoog te veel zich door zijn temperament heeft laten meesleepen en daardoor verder is gegaan dan hij bedoelde.

Hij doet dan ten slotte een beroep op de leden van de Iste Kamer, den Senaat, om den begrootingspost te verwerpen, en als een tweede Multatuli slingert hij klewangwettende krijgszangen in de gemoederen van de arme senatoren, wie hij zijn hulp toezegt om Indië te redden, hij, Felix.

Want ...

„hij ziet Indië benadeeld voor tonnen gouds";

„hij ziet Holland onberekenbare schade toegebracht";

„hij ziet de Nederlandsche deskundigheid op luchtvaartgebied in Indië te grabbelen gegooid";

hij ziet ... tja, wat ziet hij al niet?

Wij gelooven dat er, helaas, op luchtvaartgebied veel is, dat hij *niet ziet*, en wij weten wel zeker, dat hij zich — vermoedelijk onbewust — schuldig maakt aan dezelfde verkeerde wijze van voorlichting, als waarvan hij de Indische Regeering beschuldigt.

Immers, wij kunnen niet aannemen, dat een zaak, die nu al circa 8 jaar in Nederland en Indië in studie is; een zaak, die financieel en technisch, door deskundigen op allerlei gebied zóó van alle kanten bekeken is; een zaak tenslotte, waarover nu eindelijk de Indische en de Nederlandsche Regeeringen het volmaakt eens zijn geworden, zóó totaal fout zou worden behandeld, als hij zegt.

Wij hebben ons daarom, zooals hij aanraadde, de moeite getroost de betrekkelijke Volksraadverslagen te bestudeeren. Wij vonden daarin inderdaad de door een viertal tegenstanders uitgesproken argumenten tegen het Regeeringsvoorstel. Wij vonden echter ook de door hem niet aangehaalde en alleen als „hoerah"-toasten gequalificeerde argumenten der voorstanders. En wij vonden tenslotte de, door den heer Felix geheel verzwegen, meesterlijke en in grooten stijl gehouden rede van den Regeeringsgemachtigde, den heer Ir. de Iongh. Een rede, van alle hoerastemming gespeend en eerder nuchter dan iets anders, maar zóó overtuigend, dat het voorstel met maar even 39 tegen 9 stemmen werd aangenomen.

Wij zagen ook, dat volgens de laatste formuleering van het contract de risico van de inkomsten van het bedrijf geheel door de Ned.-Indische Luchtvaart-Maatschappij zal worden gedragen, waardoor een der grootste bezwaren der tegenstanders vervallen is.

Wij hebben er ook nog eens weer het door den heer Felix aanbevolen artikel „Zeevliegtuigen of landvliegtuigen" van den Officier-Vlieger Moes in het Februari-nummer van „Het Vliegveld" op nagelezen, maar tevens het — door den heer Felix verzwegen — antwoord op dat artikel door den Ir. Stephan in het Maart-nummer van „Het Vliegveld". [1])

Wij hebben tenslotte de technische en economische argumenten vóór en tegen landvliegtuigen en (metalen) vliegbooten nog eens zorgvuldig tegen elkaar afgewogen en getoetst aan de daarover bestaande litteratuur en uitspraken van deskundigen.

En wij moeten op grond van een en ander verklaren, dat naar onze overtuiging:

a. de apodictische uitspraak, „dat de geheel metalen meer-motorige verkeersvliegboot voor Indië het meest aangewezen, meest economische luchtvervoermiddel zal zijn", voorloopig voorbarig en in haar algemeenheid geheel foutief is;
b. dat de uitspraak, „dat de naaste toekomst aan dergelijke booten behoort", in haar algemeenheid eveneens voorbarig en onjuist is en slechts verwarring kan stichten;
c. dat de thans voorgestelde wijze van handelen de meest aangewezene en doelmatige is;
d. dat deze handelwijze het gebruik van zeevliegtuigen geenszins uitsluit;
e. dat artikelen als dat van den heer Felix, waarin belangrijke onderwerpen op zóó dilettantische en weinig steekhoudende wijze worden afgemaakt, anti-nationaal zijn en afkeuring verdienen.

's-Gravenhage, 3 Juli 1928.

H. WALAARDT SACRÉ,
Secretaris van het Comité Vliegtocht Nederland—Indië.

[1]) De heer Moes heeft intusschen in het nummer van 28 Juni van dit blad eenige lezenswaardige opmerkingen gemaakt naar aanleiding van het stuk van den heer Felix, waaruit blijkt dat hij allerminst accoord gaat met de wijze waarop zijn eerste stuk door den heer Felix in het debat wordt gebracht.

Het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West"

—o—

Verslag over het jaar 1927

(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost en West-Indië).

Blijkens met elkaar overeenstemmende berichten en mededeelingen, zoowel officieele als particuliere, mag uit een economisch oogpunt Ned. Oost-Indië in zijn geheel, ook in het jaar 1927, alleszins reden geven tot tevredenheid wat betreft zijn toenemende welvaart, welke uit den aard der zaak de veiligste waarborg is voor zijn innerlijke rust.

Hoewel voortdurende waakzaamheid vereischt wordt om communistische woelingen met hun ontreddering tegen te gaan, blijft de Indische regeering er steeds op bedacht om de loyale nationale actie, — immers haar beschouwende als een evolutie der tijdsomstandigheden —, in de juiste banen te leiden ter handhaving van de noodzakelijke rust en orde in het belang van de verdere ontwikkeling en den voorspoed van Indië.

Op de audiëntie ten paleize te Batavia bij gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin op 31 Aug. '27 herinnerde de Gouverneur-Generaal Jhr. Mr. de Graeff aan de onnoemelijke verzwaring van de taak van hen, die in N.-I. in het ambtelijke en het particuliere leiding hebben te geven.

Niettemin blijft handhaving van orde en rust de eerste plicht van de overheid.

Er is volgens den G.-G. geen grond voor de bezorgdheid, dat de regeering iets zal nalaten, wat redelijkerwijze gevergd kan worden. De feiten hebben reeds bewezen, dat het aankweeken en onderhouden van de stemming van angst — deze slechte raadgever! — de overheid in haar maatregelen belemmert en misdadige elementen aanmoedigt.

Z. E. drong er op aan, de toekomst met vast vertrouwen tegemoet te gaan en te zoeken naar het geen vereenigt in het belang en tot heil van Indië. Als zoodanig mag op staatkundig gebied ontegenzeggelijk de volledige inwerkingtreding van de Indische Staatsregeling beschouwd worden, die den Volksraad een uitgebreidere bevoegdheid en medezeggingschap gegeven heeft, welke bedoeld is om Indië gaandeweg tot een autonoom staatsdeel te doen geraken.

Wij kunnen ons geheel vereenigen met de even fiere als heldere en gezonde beschouwingen van

den Heer P. Staal, oud consul-generaal te Calcutta, die een merkwaardige brochure het licht heeft doen zien, getiteld: *„Onze Oostersche vraagstukken getoetst aan de ervaring in Britsch-Indië"* (Tweede druk. Drukkerij en Uitgeverij J. H. de Bussy, Amst. anno 1928), waarin hij betoogt, dat de welvaart van N.-I. onverbrekelijk verbonden is met onzen handel en onze cultuurondernemingen.

En daar nog groote gebieden in de buitengewesten op ontginning wachten, schijnt het hem goede politiek om onze overzeesche gewesten als aantrekkelijk arbeidsveld voor het groot-kapitaal in stand te houden, hierbij ook denkende aan buitenlandsche beleggers, waar immers een juiste balans tusschen de belangen van verschillende vreemdelingen slechts kan strekken tot meerdere zekerheid tegen begeerlijkheid van anderen om in het bezit van onzen archipel te geraken. Met terugslag ook op de hierboven door den G.-G. van N.-I. geuite woorden omtrent het aankweeken van een angststemming in N.-I., behoeven wij ons naar schrijvers oordeel over het z.g. *„Ontwaken in het Oosten"* ook geen overdreven zorgen te maken.

„Dit ontwaken schijnt mij," zegt de schrijver, „grootendeels toe te schrijven aan onnoodig gedruisch, dat Westersche begrippen in het Oosten „hebben teweeggebracht. Deze begrippen zijn opgevat door Oosterlingen, die zich op de Westersche studie hebben geworpen en thans, gewapend „met de intellectueele — maar ook niet anders dan „de intellectueele — zijde van onze beschaving bij „met het Oosten onbekende Westerlingen (waarvan „in ons land zoo velen zijn!) veelal den indruk wekken, alsof zij zich volkomen tot ons peil hebben „opgewerkt. Men geeft er zich niet voldoende rekenschap van, dat dit slechts enkelen zijn, die „pronken met geleende veeren, maar wier innerlijk de Westersche begrippen niet verwerken kan, „en dat de groote massa apathisch en onontwikkeld is gebleven."

Ned.-Indië heeft noodig, meent de schrijver, een krachtig bestuur door mannen, die de vaste overtuiging bezitten dat Nederland volkomen in staat is om zijn positie in N.-I. te handhaven, en die durven toonen, dat zij die positie willen behouden.

Het is bekend, dat de Heer Staal een man is met een rijke tropen-practijk, die in zijne positie stellig in staat was veel te zien, te hooren en te leeren. Op een reis van eenige maanden in het begin van 1926 door Sumatra en Java ondernomen heeft hij zijn blik verruimd. Als samenvatting van zijne op die reis opgedane indrukken, is hij van oordeel, dat ons gezag op geenerlei wijze ernstig wordt bedreigd, maar dat wij ons door een welmeenend idealisme onnoodige moeilijkheden berokkenen. (Zie ook de uitvoerige bespreking van de brochure van den Heer Staal in „Het Nieuws van den Dag voor N.-I." van 4 Jan. 1928 no. 3, Tweede Blad, onder den titel van: „Een opmerkelijke brochure").

Ondanks alle plaats gehad hebbende communistische woelingen op Java en Sumatra, is het verblijdend, dat de economische toestand van Ned. Oost-Indië van 1927 zoo vele lichtpunten vertoont en hij nog op 3 Maart 1928, in het buitenland, het onderwerp uitmaakte van een boeiende lezing te Davos Platz, gehouden door den bekenden Zwitserschen oud-hoogleeraar in de botanie aan de hoogeschool te Zürich, Prof. Dr. Carl Schröter, over zijn indrukken op Java gedurende een reis van 7 maanden, welke hij door N.-I. had gemaakt.

Vol bewondering was hij voor hetgeen de Nederlanders in Indië tot stand hebben gebracht, ook voor de maatregelen op hygiënisch gebied door regeering en particulieren getroffen. Met behulp van gekleurde lichtbeelden leidde hij het talrijke bij uitstek internationaal gezelschap te Davos Platz door de rijke en prachtige flora van Java, telkens vol bewondering stilstaande bij alle verbeteringen door den Nederlandschen ondernemingsgeest aangebracht, terwijl hij met ontzag melding maakte van de enorme bedragen voor wetenschappelijke doeleinden in de cultures besteed. Dat zijn lezing *„Reise-Eindrücke aus Java"* heeft bijgedragen tot verhooging van den Nederlandschen naam, v.n.m. in het buitenland, kan ons in deze tijden van inzinking en gezags-schemering niet anders dan verheugen (toch wel een ander geluid dan de rede van Mr. Duys in Amsterdam, die nooit in Indië is geweest!). Een zelfde lezing hield de sympathieke geleerde op 30 Maart '28 te Amersfoort en te den Haag en Enschedé, resp. op 7 en 11 April d.a.v. en oogstte hij daarmede een groot succes.

Wij moeten uit den aard der zaak in een verslag als dit ons zeer beperken om uit te weiden over Indië's toenemende welvaart en deze met cijfers toe te lichten.

Alleen reeds de suikerproductie, wel uitsluitend op Java, was volgens de Sociaal Economische Kroniek van Nederland, de Koloniën en het buitenland over het 4e kwartaal 1927, ten deele door de gunstige weersomstandigheden, ten deele door het groote rendement van een nieuwe rietsoort, over 1927 buitengewoon hoog, terwijl de rijstoogst, die zeer goed was en een rijk beschot gaf van invloed was op de rijstprijzen, die, mede in verband met de nog groote voorraden import- en Java-rijst, plotseling een ernstige daling vertoonden, met het gevolg dat de rijsthandelaren, voor het meerendeel Chineezen, zich in groote moeilijkheden bevonden. Door een tegemoetkomende houding der banken en rijstondernemingen kon een débacle worden voorkomen en keerden in den rijsthandel langzamerhand normale toestanden terug.

Voor rubber werd in 1927 over geheel Ned.-Indië een productie geschat van 223.000.000 K.G. (tegen 209.000.000 K.G. in 1926), terwijl de hoeveelheid en de waarde van den rubberuitvoer voor 1925 nu als juist kan worden opgegeven, zijnde voor Java 47.507.550 K.G. à *f* 141.572.500 en voor de Buitengewesten 188.233.135 K.G. à *f* 431.053.880, totaal alzoo voor Nederl.-Indië 235.740.685 K.G. à *f* 572.626.380, de gemiddelde waarde der rubber gesteld op *f* 2.29 per K.G. in 1925. Daarna trad een sterke daling in van den prijs. De hoogste prijs in 1926 was te Amsterdam *f* 2.45, de laagste *f* 1; dooreengenomen was de prijs *f* 1.15 per K.G., thans in April 1928 zelfs daar beneden. De rubberrestrictie in de Engelsche productielanden, weer in werking gesteld, zal nu door de Engelsche regeering met 1 November 1928 worden opgeheven, zeker omdat de doelmatige uitwerking ervan op de prijsregeling door velen betwijfeld wordt. (Zie supplement No. 1 van „Indië's jonge kracht", Econ.-Statistisch Jaarboekje, door C. Lekkerkerker, uitgave van het Kol. Inst. te Amsterdam, Dec. 1927).

Vestigen wij voorts, om hier slechts een greep te doen op het eiland Sumatra, ons oog op een gewest als Palembang (ongeveer de helft van Java en Madoera), dan vinden wij blijkens een door den Resident Tideman uitgebracht rapport aan de Indische regeering, merkwaardige mededeelingen omtrent den snellen vooruitgang van genoemd gewest onder zijn beheer. Alleen op de steeds meer in stijgende lijn groeiende hoofdplaats Palembang, toekomstige hoofdplaats van het in te stellen gouvernement Zuid-Sumatra, bedroeg de totale waarde der uitvoerproducten in 1926 *f* 89.000.000, tegen *f* 24.000.000 in 1917. De totale waarde der invoerproducten bedroeg in 1926 *f* 47.420.000 tegen *f* 11.000.000 in 1917.

Het groot-landbouwbedrijf zoekt terrein van arbeid in Zuid-Sumarta, niet 't minst ook in de Lampongsche Districten, juist thans, nu het ter Oostkust van Sumatra moeilijker wordt om gronden voor uitbreiding der cultures te vinden. Thans bestaan er nog slechts 23 ondernemingen in dit ressort tegen meer dan 300 ter Oostkust, doch groote uitgestrektheden grond werden reeds in erfpacht uitgegeven, terwijl overal een drang aanwezig is om het arbeidsveld van de groot-onderneming te verruimen.

Het particulier Westersch initiatief en de bekende economische zin van de bevolking van Palembang zullen het hunne bijdragen om in de naaste toekomst van gunstige factoren gebruik te maken om de algemeene welvaart op gezonde basis te bevorderen, meer dan welke bestuursmaatregel ook bij machte is te doen. Wanneer men weet, dat van de uitgevoerde koffie ad 22.580 ton slechts 7 pct. van Europeesche ondernemingen afkomstig is, terwijl de uitvoer uit Palembang een derde van den geheelen uitvoer uit Ned.-Indië bedraagt, dan zal men zich een voorstelling kunnen maken van de beteekenis van deze volkscultuur. Ook de volksrubbercultuur is van overwegende beteekenis. Globaal geschat werden in Palembang een 16.000.000 boomen geplant. Verreweg het grootste van de uitgevoerde rubber is bevolkingsrubber.

De Zuid-Sumatra spoorweg heeft, — zooals te verwachten was —, een geheelen omkeer gebracht in het handelsverkeer en een perspectief geopend, dat den vooruitgang van de door die lijnen doorsneden streken op ongekende wijze zal verhoogen, vooral nu de verbinding Martapoera (res. Palembang) — Kotaboemi (res. Lamp. Districten) van de Zuid-

Sumatra Staatstramwegen op 23 Febr. '27 is geopend en daarmee de Lampongsche en de Palembangsche lijnen zijn verbonden, te zamen 529 K.M. lang. Zooveel is zeker, dat het gewest Palembang in de laatste jaren reeds millioenen voordeel aan de schatkist heeft bezorgd. Het saldo, na uitschakeling van de uitgaven voor gouvernementsbedrijven van de door 's lands kas te Palembang geboekte administratie bedroeg in 1923 f 4.962.000, 1924 f 6.960.000, 1925 f 8.150.000, 1926 f 10.211.000 en zal naar schatting in 1927 zeker meer dan f 12.000.000 bedragen. Zoo gaat ook het gewest Lampongsche Districten met rassche schreden vooruit, dank zij de haast ongelooflijke vruchtbaarheid van zijn bodem, die voor alle hoog- en laaglandsche cultures geschikt is. Er zijn voorspellingen gedaan door landbouwautoriteiten, dat de Lampongsche Districten in de naaste toekomst voorbestemd zijn een tweede Deli te worden en de verwachtingen te dien aanzien zijn heden zeker niet beschaamd; men gaat ze hoopvol te gemoet, vooral nu door het tot stand komen van den Zuid-Sumatra spoorweg, het Europeesch kapitaal zoo willig is bevonden zich meer en meer voor beide gewesten te interesseeren, waardoor de bevolking ook tot steeds meer arbeid wordt geprikkeld.

Wanneer wij, alvorens van Sumatra af te stappen, nog even verder het terrein op Sumatra's Westkust gaan verkennen, dan zien wij dat dit gewest over 1927 op economisch gebied bijzonder groote vorderingen heeft gemaakt, doordat kapitaalkrachtige cultuurmaatschappijen, als de Koloniale Bank, de Handels Vereeniging Amsterdam, de Fa. Watering en Co. en de Cultuur Maatschappij Korintji, sedert kort daar werkzaam, reeds veel tot stand hebben gebracht ten bate van Indië. Alle booten brengen contractkoelies mee. Zoo doet de K.P.M. o.m. reeds Indrapoera aan, terwijl er plannen bestaan om ook Sasak aan te doen, een reede, in de nabijheid van de Ophirdistricten, waar de Kol. Bank groote belangen heeft.

In 1927 werden b.v. 1500 kisten thee-zaad uit Britsch-Indië aangevoerd (ter waarde van 150.000 gld.), voor de keuring waarvan door den Directeur van Landbouw de Emmahaven opengesteld werd, uitsluitend ten behoeve van de H.V.A. en de Cultuur Maatschappij Korintji. Zoo kan binnenkort op een belangrijken uitvoer van thee gerekend worden, daar de onderneming „Halaban" boven Pajakoemboeh, reeds een aanvang gemaakt heeft met het bouwen van een fabriek.

De koffie-uitvoer van het gewest is in 1927 zeer groot geweest, te weten 250.000 picols ter gezamenlijke waarde van bijna 10 millioen gulden. De cassia (kaneel) en ook de rubber-export neemt steeds toe, terwijl een groote uitvoer van copra heeft plaats gehad, alle welke producten, van den inlandschen landbouw afkomstig, veel geld onder de bevolking hebben gebracht.

Een gunstige economische toestand van zaken hebben wij ook te melden van Borneo, een gebiedsdeel, dat meer en meer de aandacht trekt, zelfs van het buitenland. Het in de laatste maanden van 1927 verschenen voortreffelijke werk van Dr. R. Broersma over „Handel en Bedrijf in Zuid- en Oost-Borneo", (zie o.m. onze bespreking van dit boek onder den titel van „Borneo, land van onbegrensde mogelijkheden", in het Koloniaal Weekblad van 16 en 23 Febr. 1928), licht ons reeds uitvoerig in over den economischen toestand van het 2/3 gedeelte van het Ned.-Indië toebehoorend gedeelte van het eiland Borneo, zoodat hier naar het belangrijke werk zelve mag worden verwezen.

De steeds voortschrijdende ontwikkeling van de residentie Zuid- en Oosterafdeeling van Borneo, houdt wel direct verband met de geschiktheid en de geaardheid der bevolking, om deel te nemen aan de voortbrenging. Met welgevallen zal men er volgens Dr. Broersma opmerken, hoe Bandjereezen en Boegineezen, Madoereezen en Makassaren, Westerlingen, Arabieren en Chineezen daar vruchtbaar samenwerken en hoe zij moeizaam en van stap tot stap den bewoner van het diepe land in hun samenwerking betrekken. In die groote bijenkorf ijveren alle groepen naar aard, begeerte en vermogen.

Ook hier, evenals in Palembang, valt de economische zin der gezeten bevolking als een verblijdende omstandigheid waar te nemen.. Maar ook in het overige gedeelte van Borneo, in de residentie Westerafdeeling van Borneo, blijkens door den Resident Meijer aan den vertegenwoordiger van Aneta gedane mededeelingen in April 1927, is vooruitgang op landbouwgebied en eene opvallende kapitaalsvermeerdering aan de orde van den dag. Steeds breidt zich in West-Borneo de rubberaanplant uit, ook omdat de Pontianakrubber allerwege goed staat aangeschreven, n.l. geknoei met het product haast niet voorkomt, vermoedelijk een gevolg van de bestaande gewestelijke keur tegen vervalsching, die nog al zwaar is. Alleen in 1926 bedroeg de uitvoer 27.000 ton natte rubber, voor een waarde van 30 millioen gulden. Naast de rubber is ook de copraproductie in West-Borneo toegenomen en wel met 10.000 ton. In 1926 alleen bedroeg zij 70.000 ton en is zij thans grooter geworden.

Als een soort tusschenproduct is de *tengkawang*, een eigenaardig cultuurgewas, te vermelden, met den aanplant waarvan zich de Inlandsche bevolking bezig houdt. Het product levert na voorbereiding, zooals bekend, een soort plantenvet op, dat bijna uitsluitend naar Singapore wordt uitgevoerd (uitvoerwaarde in 1926 f 90.000 gedurende een slecht oogstjaar).

Hoewel door de toenmalige hooge rubberprijzen de inzameling van boschproducten nog al in verdrukking geraakte, was toch de uitvoer van damar, rottan en getahsoorten in het afgeloopen jaar vrij aanzienlijk. Wanneer wij ons wat Ned. Oost-Indië betreft naar Nieuw-Guinea begeven voor een ook maar zeer vluchtige opname van den toestand van zaken aldaar, dan vinden wij, dat volgens mededeeling van het Gewestelijk bestuur van de Molukken, in den laatsten tijd een toenemende belangstelling merkbaar is voor Nieuw-Guinea. De met Duitsch kapitaal werkende maatschappij Phoenix te Amboina heeft bij de betrokken zelfbestuurders uitgestrekte terreinen in erfpacht aangevraagd in Noord-Nieuw-Guinea, aan de Geelvinckbaai, voor boschexploitatie, welke hoofzakelijk damar oplevert.

Op enkele kleine eilandjes vóór de kust zijn bereids aan dezelfde maatschappij soortgelijke vergunningen toegestaan.

Ook de vertegenwoordiger van haar te Manokwari (Vogelkop van Nieuw-Guinea) heeft erfpachtsaanvragen ingediend voor perceelen, aansluitende aan die der maatschappij. In principe is reeds gunstig beslist op deze verzoeken.

Het bestuur verwacht voor de ontwikkeling van het land zeer veel goeds van de sluiting van de vogeljacht; deze is in 1927 reeds voor enkele deelen van het gewest der Molukken ingesteld en zal in 1928 geheel Nieuw-Guinea omvatten. Men hoopt daarmede te bevorderen, dat de bevolking zich meer definitief gaat vestigen en haar zwerversbestaan opgeeft.

In 't N.O. van Nieuw-Guinea, in de Nimboeranstreek, kan reeds duidelijk bij de Papoea's toenemende de neiging worden waargenomen, om zich toe te leggen op eenvoudigen landbouw in vaste nederzettingen. Het is een bevolking, die uit den aard der zaak, in alles nog de leiding van het Europeesch bestuur behoeft. Vanwege den Gouverneur is daarom aan de regeering voorgesteld om de gewapende politie op de diverse bestuursposten te vervangen door militairen, waardoor de officieren dan tevens met het civiel bestuur kunnen worden belast, om zoodoende leiding te geven aan de bevolking.

Op een door den Gouv.-Generaal aan de heeren Wevers, Mr. Castens en Brouwer resp. voorzitter, vice-voorzitter en secretaris der Vereeniging Kolonisatie Nieuw-Guinea, verleende audiëntie, waarin deze heeren het doel der Vereeniging nader hebben uiteengezet, verklaarde de landvoogd volkomen sympathiek te staan tegenover het streven in een zeker gebiedsdeel van Ned.-Indië, in casu in Nieuw-Guinea, een Nederlandsche volksplanting te vormen en tot ontwikkeling te brengen. De vereeniging zal een concreet voorstel ter zake aan de Regeering aanbieden.

Alvorens ons overzicht over den economischen toestand van Ned.-Oost-Indië te beëindigen, achten wij de vermelding hier van beteekenis, dat de Ver. *„Het Nederlandsch Java-Instituut"* in 1927 werd opgericht (gerekend van 22 Febr. '28) voor den tijd van 29 jaren, met zetel te Amsterdam. Dit ving op 1 Sept 1927 zijn werkzaamheden reeds aan. Het doel van het Ned. Java-Instituut is, in samenwerking met de Kon. Ver. Koloniaal Instituut te Amsterdam, het verzamelen van zoo volledig mogelijke gegevens betreffende Java en het beschikbaar stellen van deze gegevens ten behoeve van het welzijn en van de stoffelijke en de geestelijke ontwikkeling van de bevolking van Java en van onze betrekkingen met haar. Archivaris van het Java-Instituut is de bekende heer C. Lekkerkerker, reeds werkzaam

als archivaris van het Bali-Instituut, aan wiens bekwame hand wij reeds danken het zoo practisch, helder en duidelijk geschreven werkje, Maart 1928 No. 1: *Java's In- en Uitvoeren, getoetst aan het vraagstuk der overbevolking.* (Drukkerij en Uitgevers J. H. de Bussy, Amst.). Naar dit werkje verwijzen wij met nadruk hen, die toelichtende cijfers behoeven over den economischen toestand van Java in zijn geheelen omvang, zoo nauw verbonden met dien der buitengewesten.

Immers zegt de heer Lekkerkerker, zie bldz. 7: „In natuurkundigen zin is Java een deel van den „Indischen archipel, dat niet in bepaalde tegenstel„ling staat met eenig ander deel. In economischen „zin bestaat wèl deze tegenstelling tusschen Java „en de „Buitengewesten", eene tegenstelling die in „de eerste plaats is gegrond op het groote verschil „in bevolkingsdichtheid: Java met 280, de Buiten„gewesten als geheel met 9 menschen op elke K.M². „Java overbevolkt, de Buitengewesten lijdend aan „bevolkingsschaarte. Toch, ondanks en juist door „deze tegenstelling hooren Java en de Buitenge„westen bij elkaar als pot en deksel", zooals in zijn opstel wordt aangetoond.

Omtrent Suriname's toekomst in verband met de mogelijkheid voor de ontwikkeling van dat gebiedsdeel met behulp van Europeesch kapitaal, zijn de berichten vaak zoo tegenstrijdig, dat niet met eenige zekerheid nu nog kan worden aangegeven, welken weg men heeft te betreden om Suriname tot werkelijke ontwikkeling te brengen.

Bij de behandeling van de begrooting van Suriname in de vergadering der Tweede Kamer van 14 Febr. 1928, wijdde de Minister van Koloniën een woord aan het veelgesproken plan voor de economische ontwikkeling van Suriname, maar tot een helder inzicht van het plan was de Minister nog niet kunnen komen, ondanks het beroep dat hij deed op de medewerking van deskundigen, wier adviezen vaak lijnrecht tegen elkaar ingingen. De Minister zou echter zijn best doen een nieuw plan te ontwerpen om het te zijner tijd aan de Kamer voor te leggen. Daarover zou hij echter met den nieuwen gouverneur Dr. A. A. L. Rutgers, oud Directeur van Landbouw in Ned.-Indië, van gedachten moeten wisselen, waarop dus behoort gewacht te worden. Wel kon de Minister mededeelen, dat hier een consortium wordt gevormd, om met Indisch kapitaal een grooten landbouw te beginnen.

Ook het Duitsche consortium gaat met een zeer aanzienlijk aanvangskapitaal landbouwondernemingen beginnen. De regeering heeft besloten den termijn van twee jaren voor faciliteiten op te heffen en dezen voor onbepaalden tijd te verlengen. Volgens den Minister moet in Suriname de groote landbouw hoofdzaak zijn, de ruggegraat van alles. Zonder een krachtig grootbedrijf is in Suriname de kleine landbouw niet denkbaar. In dit stadium verkeeren wij thans, n.l. in het afwachten van de dingen die komen zullen.

Noemden wij in ons vorig verslag Suriname het land van *te veel rivieren en te weinig wegen*, in de West-Indische Gids van Maart j.l., in zijn artikel „*Het Suriname-probleem*" behandelt. de heer F. Greiner, de bewoonbaarmaking van Suriname, welke volgens hem alleen mogelijk is, door den aanleg van wegen, die er thans absoluut ontbreken in de binnenlanden, terwijl in de benedenlanden al heel wat wegen in het bosch begraven zijn. Als men thans met een auto in de omstreken van Paramaribo rond rijdt, staat men, volgens hem, binnen 10 minuten voor het oerwoud. De oorzaak van den achterlijken toestand van Suriname schrijft hij toe aan de geheele ontstentenis van wegen. Zonder de oplossing van het wegenvraagstuk is het aan mineraliën en boschproducten, zoomede aan landbouwmogelijkheden zoo rijke Suriname gedoemd om in den toestand te blijven waarin het verkeert, omdat de evenredig hooge kosten iedere zaak moeten doen falen.

Indien dit probleem geleidelijk wordt opgelost zal Suriname zich zelf helpen, doordat de schatten, d.w.z. de vele koopwaren die het aan de wereld heeft aan te bieden, goedkoop en gemakkelijk bereikbaar worden gemaakt (zie blz. 541).

(*Wordt vervolgd*).

De Leider van het Informatiebureau van de Vereeniging „Oost en West",

H. J. A. RAEDT v. OLDENBARNEVELT.

De Indische Tentoonstelling.

De belangstelling in de Indische tentoonstelling op het landgoed Zijpendaal wordt, blijkens een bericht uit Arnhem aan de Nwe Rott. Ct. van 2 dezer, steeds grooter. Het bezoek is iederen dag zoo groot, dat er telkens nieuwe maatregelen genomen moeten worden om den stroom van bezoekers te leiden. Uit alle streken van ons land komen de belangstellenden.

Duizenden schoolkinderen met hun geleiders hebben reeds de I.T.A. bezocht en duizenden worden nog verwacht. Groote gezelschappen en vereenigingen vragen en vroegen collectieve toegangskaarten aan.

Vooral Zondag j.l. was 't bezoek enorm; hoevelen er de controle zijn gepasseerd kon men ons nog niet zeggen, maar dit aantal overtreft zeker alles wat tot dusver werd geregistreerd. De gemeentebus, die met een aantal wagens van het Willemsplein de bezoekers vervoerde, was den geheelen dag stampvol en de politie had de handen vol om alles te regelen.

De verschillende gebouwen waren steeds zóó vol, dat de deuren telkens gesloten moesten worden. Het publiek kon slechts bij groepen worden toegelaten.

In het Europeesche en het Indische restaurant was zoomin des middags als des avonds geen plaats te krijgen. Ook de terrassen waren natuurlijk geheel bezet.

De grootste belangstelling gold natuurlijk weer den Molukschen zeetuin.

De beide auto-parkeerterreinen tegenover den ingang maakten goede zaken. Den geheelen dag door waren beide terreinen geheel bezet. Talrijke wagens uit de meest verwijderde provincies en ook uit Duitschland stonden er. Ook in de omliggende straten waren nog tientallen wagens geplaatst.

Nederlandsche Oudheden in de Molukken.

V. I. van de Wall. De Nederlandsche Oudheden in de Molukken. — 's-Gravenhage. Mart. Nijhoff, 1928. 4°. (Met 155 afbeeldingen op 93 platen en 3 schetskaarten).

Dit boek is zoo mooi gedrukt, zoo sierlijk gebonden, zoo royaal uitgevoerd, dat wie het opneemt zich een oogenblik verbeeldt, een uitgave van het gouvernement of van een rijke wetenschappelijke instelling voor zich te hebben. Toch is dat niet zoo, Wouter Nijhoff heeft het gelanceerd. Het Voorbericht maakt melding van verworven steun en het door Prof. N. J. Krom gesteld „Voorwoord" (een reeds door Nikolaas Beets verworpen germanisme!) verwijst ons dadelijk naar die wetenschappelijke literatuur waar het werk van den Heer van de Wall bij aansluit: te weten, een Verslag van Mr. Dr. J. C. Overvoorde (1912), het Oudheidkundig Jaarboek II (1922), het Oudheidkundig Verslag (3de kwartaal, 1921). Hier vernemen wij ook, dat de auteur heeft getracht „de taal van deze oude „overblijfselen verstaanbaar te maken voor ieder, „wien de Indische geschiedenis ter harte gaat, en „voor wien de nationale plicht om het verleden „van zijn land en volk te kennen en te waardee„ren, geen ijdele klank is."

Wij hebben dus een arbeid voor ons, die zich niet met het epitheton „wetenschappelijk" wil sieren, maar door nauwe verwantschap met het wetenschappelijk onderzoek, zich aankondigt als zijnde lichtelijk populair en toch van goeden huize.

De Heer Van de Wall, die zich heeft voorgesteld het door Prof. Krom omschreven doel te bereiken, is in zijn pogen wel zeer geslaagd! Niemand zal dit boek, dat met zijn 155 mooie afbeeldingen slechts 12 gld. kost, opnemen, zonder door spoedig gewekte belangstelling tot nadere kennismaking te worden geprikkeld. Men behoeft om zoo belangstellend te worden niet eens in de Molukken, niet eens in het westelijk deel van den archipel, niet eens in Nederlandsch-Indië te zijn geweest. Wat leeren wij hier al niet, van woonhuizen en van forten met poortgebouwen en poorten, van kerken met kerkmeubelen en kerkzilver, van grafzerken en van beschreven steenen, van rouwborden, ja zelfs van hoofddeksels, hoedletters en costuumgespen die wel zéér tot de roerende goederen behooren! Hoe onderwijst ons dit boek de kunst van zelf kijken, in de hoop nog eens iets moois aan 't licht te kunnen brengen! Niet uitsluitend aanzichten op de oudheden zooals zij zich heden voordoen worden ons voorgelegd. Wij krijgen ook teekeningen en opstanden te zien, weergevende sommige gebouwen zooals zij waren ontworpen of hebben bestaan en nog voortleven op zeldzame afbeeldingen, voorkomende in het Algemeen Rijks-Archief. De auteur beperkt zich daarbij niet eens tot de Nederlandsche Oudheden; op plaat 84 vertoont hij ons een mooi aanzicht van de Spaansche stad Gam Lamo aan de kust van het eiland Ternate. Ik vind het alles behalve jammer, dat hij hier buiten de orde is gegaan; ik wenschte dat hij, met nog grooter vermetelheid, ons hadde onthaald op die alleroudste Nederlandsche teekening van Ternataansch Malayo (omstr. 1600), die verscholen ligt in het dagboek van Hendrik Dirksz. Jolink van Zutfen. (Aanwinsten R. A. 1904, LXIV).

Heeft dit boek geen tekortkomingen of fouten? Ja, zeker wel, maar toch geene die het ontsieren. De breedvoerige uitweidingen over de gewoonlijk zéér onbeteekenende menschen die onder de herkende grafsteenen zijn ter ruste gelegd, maken dit populair bedoelde werk soms vervelend. De eenheid van voordracht is af en toe zoek, b.v. op pag. 282 (2de alinea), waar, zonder noodzaak en zonder eenige verklaring, van den objectief beschrijvenden trant wordt overgegaan op den persoonlijk verhalenden, als ware het een extract uit een reisrapport dat (zonder eenige reden) wordt ingelascht. Maar laat ons niet aan 't bedillen gaan! Slechts één bepaalde grief en wel een heel ernstige wil ik luchten. Zij is deze: op p. 90 wordt een „oud boekje" geciteerd, welks titel luidt: „d'Indiaansche historie der Portugeezen etc.... beschreven door Kastagnede en andere Historieschrijvers. Te Rotterdam, Anno 1670". Bedoeld is: eene late vertaling van Castanheda's „Historia" do descobrimento e conquista de India pelos Portuguezes", verschenen van 1551 tot 1561 en herdrukt in 1833. Bij het lezen van zulk eene aanteekening word ik te moede of G. P. Rouffaer vergeefs heeft geleefd! Beleefdelijk geef ik den auteur in overweging, werk te willen maken van Rouffaer's onvergelijkelijk overzicht der Portugeesch-koloniale literatuur, zooals dat is te vinden in den Eersten Appendix bij diens studie „Wanneer is Madjapahit gevallen". Bijdr. Taal-, Land- en Volkenkunde van N.-I., 6de Reeks, VI, (1899). De Encyclopaedie van Nederl. O.-I., 2de uitgave geeft, sub Castanheda, ook al heel wat.

Ik heb geprezen, ik heb aanbevolen, ik heb gelaakt; ik wil nu eindigen met een bescheiden dosis opbouwende of aanvullende kritiek, die den lezer aangenaam, den Oudheidkundigen Dienst nuttig moge zijn. Zij gelde het Fort Barnevelt op Batjan, dat „naar verluidt" (zegt v. d. Wall, zie p. 277) nog in 1860 bezet was. Ik kan hierbij voegen, dat het, in 1883 nog bezet zijnde, den 14den Februari van dat jaar is uitgebrand en toen is verlaten. In dat jaar was, op den steen die ter linkerzijde van de hoofdpoort is ingemetseld, ook meer te herkennen dan thans; de inscriptie zooals zij nog in 1883 werd gelezen, had wellicht het jaartal minder, maar overigens een heelen regel meer, dan het afschrift op p. 277 (v. d. Wall) bevat. Prof. P. J. Veth, wiens voorlichting destijds werd ingeroepen, was niet in staat het opschrift te verklaren... het moge thans aan den Oudheidkundigen dienst gelukken de gansche verklaring te geven. Want de lezing van 1883 is bewaard. Men vindt haar verscholen op een plekje waar men, zelfs met behulp van het Repertorium, zoo gemakkelijk niet doordringt: te weten,

TENTOONSTELLING
OOST- EN WEST-INDIE
VAN 11 JUNI TOT 28 JULI 1928

„ZYPENDAAL" ARNHEM. 11 JUNI TOT 28 JULI TENTOONSTELLING OOST & WEST INDIE 1928.

Koopt bij voorkeur bij onderstaande Adressen. Denkt ook om de „OUDE STAD"

in Eigen Haard, 1883, p. 257/258, alwaar een anonieme bijdrage is opgenomen getiteld „Het Fort Oldenbarneveldt te Batjan met een gezicht op het fort, naar eene schetsteekening, op hout gebracht door P. A. Schipperus, etc."

De Heer Van de Wall moge de Oudheden van de Molukken hebben uitgeput, het onderwerp in 't algemeen is nog ver van afgedaan. Het begint eigenlijk pas, want hoeveel Nederlandsche Oudheden liggen er nog buiten van de Wall's Molukken en De Haan's Oud-Batavia! Daar ligt nog een onafzienbaar veld braak . . . een waar grafveld. Laat ons, nu de eerste schreden zijn gezet, hopen op meer. Laat ons den heer Van de Wall succes wenschen met zijn arbeid en elken Indischgast, van welken rang of stand hij zij, in overweging geven den prijs van dit boekdeel op zijn begrooting uit te trekken . . . 12 gld., maar goede waar voor dat geld.

S. P. L'HONORÉ NABER.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht

Van Week tot Week.

Dinsdag 26 Juni tot Maandag 2 Juli.

Onderwijzers voor Ned.-Indië. Batavia, 27 Juni. Aneta [1]) verneemt, dat na de examens voor de hoofdacte in Nederland, in Juli en Augustus, de door het Dep. van Onderwijs voor 1928 aangevraagde mannelijke leerkrachten ten getale van 150 naar Indië vertrekken zullen. Onder deze uitkomende leerkrachten zijn verschillende oudgedienden, die reeds gepensionneerd waren. Ook zullen twintig aangevraagde vrouwelijke leerkrachten, in het bezit van de acte Fransch, binnenkort uitkomen.

Kapitein Maidman †. Tjimahi, 27 Juni (Aneta). Alhier is overleden de gepensionneerde kapitein van het O.-I. leger, de heer Maidman, ridder der Mil. Willemsorde. Hij is heden met militaire eer begraven.

M. A. van Heekeren †. Op 64-jarigen leeftijd is te 's-Gravenhage overleden de heer M. A. van Heekeren, oud-kapitein van het O.-I. leger en oud-Indisch redacteur van het Alg. Handelsbl.

[1]) De Aneta-berichten zijn ontleend aan de „N. R. Ct.".

Een tandartsenschool in Indië. Soerabaja 27 Juni (Aneta). De opening van de tandartsenschool is vastgesteld op 4 Juli a.s. In totaal zijn twintig leerlingen ingeschreven van de twee en veertig die zich hadden aangemeld. De helft daarvan zijn meisjes.

Officiersexamens. Bij het dezer dagen te Breda gehouden officiersexamen zijn de volgende cadetten geslaagd voor tweede luitenant bij het wapen der inf. O.-I. leger: F. Abbink, A. P. Berlijn, A. L. C. Dufour, S. Hassebroek, D. P. M. de Jong, H. A. de Jongh Swemer, H. v. d. Kolk, F. J. Leijder, R. de Pril, F. C. Perdijk Rugebregt, C. L. E. F. van Swieten, C. J. Torley Duwel en P. L. Verschoor.

Majoor De Goeij †. Te Delft is in den ouderdom van 52 jaar overleden de heer Th. J. de Goeij, gepensionneerd majoor der intendance van het N.-I. leger.

Radio-verbinding Nederland-Curaçao. In verband met de gunstige resultaten der proefnemingen wordt 2 Juli de rechtstreeksche radio-tele-

graafverbinding met Curaçao, Aruba, Bonaire en St. Martin voor het publiek geopend.

Koloniaal feestmaal te Parijs. De Union Coloniale Française heeft haar jaarlijksch feestmaal ditmaal, op 26 Juni, gewijd aan koloniaal Holland en België. Onder de 500 aanzittenden bevonden zich o.a. de President der Fransche republiek, onze Minister van Koloniën, dr. J. C. Koningsberger, en die van België en Frankrijk. (Voor een verslag der redevoeringen, waarbij groote lof werd toegezwaaid aan Nederland als koloniseerende mogendheid, zij verwezen naar het *Vaderl.* van 28 Juni, Avondbl. A.).

De wijziging van de Ind. Staatsregeling. Begin Sept. zal — naar het *Vaderl.* verneemt — de deputatie van 3 Inheemsche leden uit den Volksraad, onder leiding van den heer Djajadiningrat, naar Nederland vertrekken, met 't doel, zoowel de aanneming van het ontwerp tot wijziging van de staatsinrichting te bevorderen als door persoonlijke kennismaking de goede verstandhouding tusschen Nederlanders en inheemschen te versterken. Genoemd blad verneemt ook dat de openbare behandeling van het wetsontwerp eind October zal plaats hebben.

Geen samenwerking met de Regeering. Volgens een Aneta-telegram heeft het blad Mataram een gesprek gehad met Mr. Singgih (bestuurslid van Boedi Oetomo) te Solo, waarbij deze, refereerend naar de woorden van den Landvoogd in zijn openingsrede van den Volksraad (namelijk dat de Nederlandsche leiding nog voor onafzienbaren tijd in Indië noodig zal zijn) o.m. verklaarde dat daardoor samenwerking met de Regeering onmogelijk wordt geacht.

Mangkoenegoro VI. Soerabaja, 26 Juni (Aneta). Alhier is in den ouderdom van 74 jaar overleden Mangkoenegoro VI, tien dagen nadat hij eene operatie had ondergaan.

Univers. examens. Leiden. Taalk. cand. ex. Indologie de hr. A. Hooftman, H. A. van Deinse, J. J. Dormeier. — Cand. ex. Ned.-Ind. recht mej. H. Hillen. — Doctor, ex. Ind. recht de hr. Mr. P. S. de Gruyter, J. Wamsteker, Mr. J. C. Th. Pull ter Gunne. — Econ. cand. ex. Indologie de hr. H. Bartstra, B. F. Roskott, A. V. Poggemeier. — Cand. ex. Indologie de hr. Th. Sannes, C. J. Grader, H. Bakker, J. J. van der Velde, N. J. de Bruin. — Bevorderd tot doctor in de letteren en wijsbegeerte de hr. K. C. Crucq op proefschrift: Bijdrage tot de kennis van het Balisch doodenritueel. — Tot doctor in de geneeskunde de hr. C. W. Naar, op proefschrift: Over oogveranderingen bij lepra.
Utrecht. Cand. ex. Ned.-Ind. recht de hr. J. O. M. Broek. — Doctor. ex. Ned.-Ind. recht de hr. L. Holdert.

De voor Indië bestemde vliegtuigen. Gelijk reeds eerder werd aangekondigd zullen de vier vliegtuigen, bestemd voor de luchtdiensten der Ned.-Indische Luchtvaart Maatschappij, welke eerlang zullen worden geopend, door de lucht naar hun plaats van bestemming worden overgebracht. De vertrektijden zijn bepaald op 13, 20 en 27 September en 4 October a.s.

Ned.-Indische Veeartsenschool. Buitenzorg, 2 Juli (Aneta). De nieuwe Ned.-Ind. Veeartsenschool te Kedoeng Halang is officieel geopend onder groote belangstelling van de zijde van autoriteiten en particulieren.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt

Nederlands Deelname aan buitenlandsche Internationale Koloniale Tentoonstellingen en Congressen

Daar Nederland terecht den naam draagt van „derde Koloniale Mogendheid" — alleen Engeland en Frankrijk gaan ons voor — rust toch zeker, in menigen zin, op ons land ook de plicht ons niet afzijdig te houden van deelname aan internationale tentoonstellingen en congressen op koloniaal gebied, al mogen, voor een klein land met groote overzeesche rijksdeelen, de onvermijdelijk daaraan verbonden kosten soms groote lijken. Het nut, als gevolg dier uitgaven, zij 't dan ook niet onmiddellijk zichtbaar, moet deze rechtvaardigen.

Over het algemeen zijn wij, Nederlanders, maar al te dikwijls, ten onrechte, wars van openbaar vertoon, vooral in het buitenland, mede opzichtens de Nederlandsch-Indiën; vandaar misschien ook, dat o.i. de Nederlandsche pers vaak niet genoeg de aandacht vestigt op de wenschelijkheid, ja noodzakelijkheid, onzer deelname aan hetgeen buiten onze grenzen betreffende internationaal koloniale aangelegenheden getoond en gesproken wordt.

Stellig worden toch altijd aan Nederland uitnoodigingen gezonden tot deelname aan alle dergelijke tentoonstellingen en congressen.

Zoo lazen wij reeds geruimen tijd geleden uit buitenlandsche bladen, dat, uitgaande van de Commissie van den Volkenbond tot internationale, intellectueele samenwerking, een *Internationaal Congres voor Volkskunst* is uitgeschreven, dat gedurende de twee eerste weken van October a.s. te Praag zal worden gehouden en waaraan alle daartoe door de vergadering van den Volkenbond aangewezen regeeringen uitgenoodigd zijn deel te nemen, dus waarschijnlijk ook Nederland. Uit de pers hier te lande mocht daarvan echter tot nu, als wij ons niet vergissen, al heel weinig blijken. En toch kan bovengenoemd congres van groote beteekenis worden, want zooals in het door den Volkenbond verspreide, Fransche rondschrijven staat vermeld, is het doel er van: niet alleen de wetenschap te dienen, maar bovenal het ideaal van onderlinge toenadering der volken langs dezen weg te benaderen, daar zij meenen, dat uit de groote verscheidenheid van uitingen de eenheid van grondvorm zal blijken. In die brochure wordt dit in de volgende bewoordingen uitgedrukt:

„*Elle* (la commission) *a pensé que, grâce au débat d'idées et à la confrontation de documents dont il serait l'occasion, ce Congrès aurait l'avantage de mettre en évidence, à travers les apports et les particularités qui attestent l'originalité des diverses nations, le fond qui leur est commun. Il s'efforcera d'étudier la distribution géographique des manifestations artistiques de la vie populaire et de dresser le répertoire de leur survivances traditionelles.*

„*Il envisagera enfin les moyens de maintenir en vie les arts populaires encore existants.*"

Het in de laatste alinea beoogde: „middelen te beramen om de nog bestaande volkskunsten in het leven te houden", is zeker al evenmin van belang ontbloot, vooral wat Nederlandsch Oost-Indië betreft. Want al moge wellicht waar zijn, wat van de Nederlandsche volkskunst weleens beweerd wordt: „dat deze niet meer bestaat", op alle eilanden van den Indonesischen Archipel is nog wel degelijk echte volkskunst aanwezig, wier voortbestaan helaas bedreigd wordt, al vertoonen zich in den laatsten tijd hier en daar ook verblijdende teekenen van opleving.

Bovengenoemd Congres is verdeeld in 5 groepen: Europa, Azië, Amerika, Afrika en Oceanië, met de onderscheiden daartoe behoorende landen en omvat de volgende 5 secties:

1. Geschiedenis, studie-methoden, algemeene kennis, museumkunde.
2. Beeldende en versierende kunsten in hout en metaal, aarde- en glaswerk enz.
3. Techniek en versieringskunst bij weefwerk, vlechtarbeid, papier, leder, enz.
4. Liederen (individueele en gemeenschappelijke); instrumentale muziek.
5. Dansen en tooneelvoorstellingen.

Over al deze onderwerpen zou, althans wat Nederlandsch-Indië betreft, héél wat belangrijks te toonen en te bespreken, maar ook, uit de onderlinge gedachtenwisseling en de ondervindingen van andere volken, op verschillend gebied, zéér veel te leeren zijn.

Zullen wij in alle deele daar in Praag goed vertegenwoordigd worden?

Nederland en de Wereldtentoonstelling 1930 te Antwerpen.

Onder dit hoofd lazen wij in de „Indische Verlofganger" van 2 Juni j.l.:

„In 1930 zal te Antwerpen de Wereldtentoonstelling voor Koloniën, Zeevaart en Vlaamsche Kunst gehouden worden.

„De tentoonstelling zal hoofdzakelijk omvatten alles, wat verband houdt met kolonisatie, de middelen en werkwijzen tot uitbating * en valorisatie der koloniale rijkdommen, de in- en uitvoer, handel[s]- en nijverheidsbetrekkingen met het Moederland; d[e] zee- en binnenvaart, het bouwen en het uitbate[n] van zee- en binnenhavens, de scheepsbouw; de han[-] delsvervoermiddelen, en, meer in het bijzonder, h[et] automobilisme en het vliegwezen. Hier is aan t[oe] te voegen, als bijzondere afdeeling, een terugbli[k-] kende tentoonstelling van Vlaamsche kunst (1[...]- 1830). De expositie zal opgericht worden ter plaat[se] genaamd „Oud Hof van den Abeele"; zij zal zi[ch] uitstrekken over eene oppervlakte van nagen[oeg] 50 Hectaren. De tentoonstelling zal einde Ap[ril] 1930 geopend worden en gedurende zes maande[n] toegankelijk zijn; evenwel zal dit tijdperk kunne[n] verlengd worden tot op 15 November 1930. Tijde[ns] den duur der tentoonstelling zullen insgelijk[s] plaats vinden: toegevoegde en tijdelijke tentoon[-] stellingen, voordrachten en congressen, lezinge[n,] groote feesten, zang- en muziekwedstrijden, concer[-] ten, sportmanifestaties.

„Het uitvoerend Comité der Wereldtentoonstel[-] ling heeft thans een speciaal nummer van zij[n] „Officieel Maandschrift" samengesteld voor Neder[-] land en zijn Koloniën. Herhaaldelijk wordt hie[r] uiting gegeven aan het nadrukkelijk verlangen de[r] inrichters: Nederland zoo mogelijk op nog schitte[-] render wijze op deze derde Antwerpsche „World- fair" vertegenwoordigd te zien, dan bij de twe[e] vorige het geval is geweest. Tevens wordt het be[-] lang, hieraan voor Nederland verbonden, voora[l] van zakelijk standpunt uit, op zeer objectieve wij[ze] toegelicht. Wij vernemen bovendien, dat door ee[n] delegatie van voornoemd uitvoerend Comité, waar[-] bij zich de vertegenwoordiger der Belgische Rege[e-] ring bij de Tentoonstelling zou aansluiten, in de[n] loop der maand Juni a.s., ter bevoegder plaatse i[n] Den Haag, stappen zullen worden gedaan met h[et] oog op de officieele toetreding van Nederlan[d,] welke, naar men verzekert, in België gunstig zo[u] worden begroet."

Dezer dagen vermeldde de dagbladpers alleen:

„Naar wij vernemen heeft de Regeering be[-] sloten en is aan de Belgische regeering mede[-] gedeeld, dat op Nederlands deelneming ka[n] worden gerekend."

*) Als kwaaddenkenden dit vlaamsche woord maar niet gaan vereenzelvigen met het hollandsche: uitbuiten! *Red.*

Internationale Koloniale Tentoonstelling te Parijs

Uit „Het Vaderland" van Zondag 1 Juli neme[n] wij over:

„Uit Parijs wordt d.d. 28 dezer gemeld:

„Gisteren heeft de heer L. Droogleever Fortuy[n,] consul-generaal, den minister van koloniën, d[r.] Koningsberger, door de heeren Van der Waals e[n] Van der Meulen vergezeld, begeleid naar het ter[-] rein te Vincennes, waar in 1931 de *Internationa[le] Koloniale Tentoonstelling* zal komen. De bezoeker[s] werden ontvangen door den heer L. Meuley, che[f] van het secretariaat der tentoonstelling, die hun d[e] plek toonde, waar de Nederlandsche afdeeling ka[n] worden opgetrokken, gesteld, wat veelszins te ho[-] pen is, dat ons land tot deelneming besluit. Di[e] plek is gunstig gelegen en schijnt ook in ander[e] opzichten aan de eischen te voldoen."

Ook deze beide tentoonstellingen zullen voor d[e] Nederlandsch-Indiën en dus mede voor Nederlan[d] van het grootste belang kunnen zijn.

Het spreekt o.i. toch wel van zelf, dat aangezie[n] bij Nederlands deelname daaraan, toch alles daar[-] voor in de Indiën zelve voorbereid en gedaan moe[t] worden, ook de personen, die het werkdadig, uit[-] voerend Hoofd-comité zullen vormen, daar te lande uit de meest bevoegden gekozen en benoemd moe[-] ten worden. Deze kunnen zich dan tot samenwer[-] king, wat betreft o.a. de keuze van plaats, wij[ze] van opstelling en vertegenwoordiging, dadelijk i[n] verbinding stellen met daarvoor, naar hun oordee[l] de meest geschikte lichamen en personen in Neder[-] land, alsook in België en Frankrijk. Voor een e[n] ander is natuurlijk, ook al wegens de groote af[-] standen, veel tijd noodig en het ware daarom zeke[r] te wenschen, dat, ook in deze opzichten, de Neder[-] landsche pers tijdig voorlichting kon geven, opda[t] tevens bevoegden en belangstellenden in de ge[-] legenheid worden gesteld, in het openbaar, ten al[-] gemeenen nutte, hun oordeel in deze tenbeste te geven.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De wereldconferentie der Protestantsche zending te Jeruzalem

gaf het *Bat. Nwsbl.* (22/5 „Nieuwe koers") aanleiding aan te duiden hoe *de nieuwe koers der zending* haar in voortdurende aanraking zal brengen met politieke en economische problemen, die tot dusver buiten haar sfeer vielen. De discussie over *het arbeidsvraagstuk* in de tropen kon duidelijk maken hoe al aanstonds die aanraking moet leiden tot wrijving.

In het *Bat. Nwsbl.* van 23 en 24 Mei („Het Rassenprobleem en de Zending") geeft *Dr. H. Kraemer* vanuit Jeruzalem in algemeen verband een inzicht in de nieuwe werkbasis der zending. Ieder, die in het Oosten thuis is, zal toestemmen dat *het rassenprobleem* een der acuutste, pijnlijkste en gevaarlijkste vraagstukken is, waarmede de hedendaagsche wereld te worstelen heeft. Het gevaarlijke van het rassenvraagstuk ligt vooral daarin dat het, afgezien van politieke, economische, cultureele en psychologische tegenstellingen en verschillen, de sentimenten zoo diep in beroering brengt, en wel die primitieve en sterke sentimenten, die menschen zoo absoluut ontoegankelijk kunnen maken voor redelijkheid en rechtvaardigheid. Rassenvraagstukken zijn in de wereldgeschiedenis niet permanent acuut. Periodiek duiken ze op, wanneer menschengroepen van zeer verschillende cultureele en sociale structuur in intensieve en onontkoombare aanraking met elkaar komen. Zooals alle groote vraagstukken, kan men het *destructief* of *constructief* oplossen. De constructieve oplossing ligt in de richting van erkenning van elkaars rechten en moeilijkheden, zooals daarnaar gestreefd wordt in het Negervraagstuk in Amerika en het Naturellenvraagstuk in Zuid-Afrika. Het is noodzakelijk dat het rassenvraagstuk niet alleen gezien wordt als een probleem voor politici en economen, maar als een wereldvraagstuk, aan welks oplossing in de eerste plaats de groote godsdienstige en moreele organisaties moeten medewerken. „Alle Christelijke groepen en speciaal de Zending, zijn verplicht uit alle macht mede te werken aan het verwijderen van rassenvooroordeel, te strijden voor recht en billijkheid in de verhoudingen der rassen en de geest van Christus op dit gebied te doen triomfeeren. De zending moet welbewust een scheppende macht worden voor een wereldomvattende interraciale eenheid". De International Missionary Council nam de taak op zich de praktische vormen te vinden tot het verwerkelijken van deze in de conferentie te Jeruzalem uitgesproken overtuigingen.

Het *Bat. Nwsbl.* (24/5 „Jeruzalem") twijfelt er niet aan, dat ook de uitwerking en de uitvoering van het nieuw geformuleerde standpunt der zending beheerscht zal worden door hooge idealen en nobele inzichten. Maar daarbij zullen dan materieele overwegingen, zooals die verbonden zijn aan politieke en economische belangen, allicht op het tweede plan geraken. Conflicten tusschen *nobele wenschen en de nuchtere werkelijkheid* zijn immer pijnlijk en kiesch — meestal moeilijk en gevaarlijk. Vooral gevaarlijk voor de zending; haar inmenging in politieke tegenstellingen zou haar dadelijk in botsing brengen met geest en letter der Staatsregeling, die immers haar werkzaamheid bindt aan den eisch, dat orde en rust niet worden verstoord door dien arbeid. Geen regeering zou met dit beginsel kunnen transigeeren. Het mag gehoopt worden dat men dit althans in Nederlandsche zendingskringen ten volle erkenne en met de uiterste zorgvuldigheid alles vermijde, wat het ontstaan van dergelijke conflicten in de hand kan werken.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (26/5 „Christendom en Islam", *Dr. H. A. van Andel;* 25/5 „De Poenale Sanctie") en *De Loc.* (22/5 „Candidaten voor het chalifaat?" *Prof. dr. C. Sn. H.*; 3, 10 en 18/5, blz. 3, 5 en 10 „De zendingsconferentie te J.").

Vergelijking.

Het buitenland gaat zich steeds meer bemoeien met *koloniaal beheer*. Nederland heeft zich bij een aantal naties aangesloten ter behandeling van een aantal belangrijke problemen, waaruit een zekere verantwoordelijkheid voortvloeit ten aanzien van de uitvoering van bepaalde afspraken. In deze nieuwe situatie begint ons het *surplus aan zelfcritiek* eenigszins op te breken. Zoo komt het dat men in het buitenland in toenemende mate critiek gaat oefenen op ons koloniaal beleid, een critiek, die den buitenstaander zou doen gelooven, dat nergens een kolonie te vinden is, die zoo slecht beheerd wordt als Ned.-Indië en dat nergens ter wereld zulke slechte toestanden worden gevonden als juist daar. Terwijl — en dan komt *De Sum. Post* (31/5) op het gebied van de vergelijking — juist Ned.-Indië als koloniaal gebied beschouwd, in vele opzichten aan de spits staat. Wanneer men op grond van de „internationale moraal" verbeteringen wil aanbrengen in koloniaal beheer, dient men te beginnen bij die gebieden, waar de ongunstigste condities heerschen. En aangezien andere landen de gewoonte hebben over hun eigen fouten en misstanden te zwijgen en de rapporten naar het buitenland steeds een roze tintje geven, daar bestaat het gevaar, dat deze landen met nadruk op Ned.-Indië gaan wijzen, en *met de eigen Hollandsche uitlatingen als grondslag*, de verbetering met alle macht in Ned.-Indië willen laten beginnen. Het heeft er inderdaad veel van of men *dit systeem reeds algemeen* heeft aanvaard. Men is terzake van voorlichting van het buitenland reeds diligent, doch het is vooral noodig bij die voorlichting telkens vergelijkende gegevens van andere koloniën te verstrekken.

De Loc. schrijft over „Amerikaansche handelspolitiek en Indië" (22/5, blz. 30) en „De Amerikanen en de Indische kinine" (blz. 29), de *Java-Bode* (26/5) over „Japansche volksplantingen in N.-I.", het *Soer. Hbl.* over „Het land van vegetatie en water" (23/5, 3de bl. *Villanus*) en „Rondom Samarinda" (25/5, 2de bl. *V.*), de *Deli Crt.* (2/6) over de „Deli Planters Vereeniging", het *Bat. Nwsbl.* (24/5) over „Dieven en Boeven".

Reactie?

Nu de Regeering zich in de rede van den Gouv.-Generaal, waarmee deze zitting van den Volksraad werd geopend, zoo duidelijk en flink heeft uitgesproken over de continuïteit der Westersche Gezagspositie in Ned.-Indië, verwacht het *Soer. Hbl.* (25/5, 3de bl. *Z.*) dat binnen afzienbaren tijd de werking dezer woorden zich zal doen gevoelen. De bevolking, van huis uit rustig aangelegd, heeft betrekkelijk zoo weinig noodig om in het rechte spoor te blijven. Zoodra zij merkt, dat de Regeering eene duidelijke lijn trekt, welke niet mag worden gepasseerd, zal zij, in haar hart tevreden omdat zij de aanwezigheid van een zich van zijn macht bewust Gezag tegenover zich voelt, en een begeesterend ideaal voor werkdadige oppositie missend, kalm aan den arbeid blijven. Behoudens de uitzondering van kleine groepen, die door sterkere motieven worden voortgedreven. In de nummers van het „Soer. Hbl." van 6, 7 en 8 Maart heeft *Z.* er op gewezen, hoe zich aanvankelijk onder leiding der Ver. *„Nahdatoel Oelama"*, in de Mohamedaansche wereld krachtige stroomingen hebben gevormd *tegen* het revolutionnaire S. I.-gedoe. De wijze waarop *de orthodoxe macht* zich manifesteerde in voor ons Gezag zeer welwillenden zin, is van bijzonder groot belang. De Landvoogd heeft in zijn rede op 15 Mei met nadruk op dit verschijnsel gewezen. Natuurlijk wil dit niet zeggen dat het nu plotseling overal rustig is. In een land als Indië, waar de zucht tot geheime koempoelans als het ware ieder in het bloed zit, zal zeker nog wel overal het geheime samenzwerinkje voortwoekeren, doch men kan dit alles nu wat kalmer opnemen. In Madioen heeft *Sadiran* eene communistische terreur op de bevolking uitgeoefend, doch zijn arrestatie heeft daaraan onmiddellijk een einde gemaakt. *Z.* krijgt den indruk eener naderende reactie in de Inlandsche maatschappij. Er is nu al een kleine tien jaar gewerkt aan de propaganda van allerlei complotten en revolutie-plannen. Niet te schatten is hoeveel dit alles de domme massa der bevolking heeft gekost aan contributie, heffingen, „wang dermo" enz. Het is te begrijpen, dat de bevolking er langzamerhand genoeg van krijgt en het ligt voor de hand, dat zij nu begint te verlangen naar de oude rust.

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (29/5 „Treub aan het woord"), het *Soer. Hbl.* (16/5 „Weldoende verklaring", *Z.*; 23/5 „De brochure Colijn", *Z.*; 24/5 „De communistische ontdekkingen in het Madioensche"), *De Loc.* (22 t/m. 29/5 „De G. G. in de Vorstenlanden") en het *Bat. Nwsbl.* (25/5 „Het leger").

Europeesch grootbedrijf.

Er zijn menschen, die het Westersch grootbedrijf de schuld geven van de kolossale verandering, welke in de Inlandsche maatschappij heeft plaats gegrepen en waardoor in een rustigen agrarischen staat is geënt het vreemde element der Westersche industrie, met als gevolg: de omzetting van den boer in een loonarbeider. Dit is onjuist — zegt het *Soer. Hbl.* (22/5 „Bij den keizersberg", III) —; men kan zich hiervan overtuigen in de nog vrij geïsoleerde uithoeken van vele gewesten op Java, en bijzonder in Madioen bij den G. Lawoe. Het is eenvoudig *eene vraag van gronden*. In tal van regentschappen verkeert bijna de helft der mannen, zonder grond, dikwijls zonder erf, in een toestand welke als een verzachten vorm van het pandelingschap zou kunnen worden gekwalificeerd. Zij zoekt naar werk, en als er geen industrie is welke haar werk verschaft, zoekt men dit naar Inlandschen trant. Ook tracht men den landbouw en wat daaraan annex is, steeds meer te intensiveeren. De groote omvorming der Javaansche maatschappij volgt allereerst uit: *gebrek aan gronden*. Er vormt zich een stand van daglooners en de behoefte aan geld voor de duizenden die geen grond hebben waarvan zij kunnen leven, maakt het voor hen tot een uitkomst als *Europeesch grootbedrijf* hun werk verschaft. In de desa Bangsri wordt een stukje sawah verhuurt aan desagenooten voor een prijs nog minder dan de helft van hetgeen eene suikerfabriek daarvoor zou moeten betalen. Indertijd kreeg de *suikerfabriek Redjosarie* een uitbreiding van haren aanplant met 600 bahoe, vallend in het onderdistrict Lembejan (Magetan). Ongeveer 300 bahoe zullen daarvan reeds in cultuur zijn. Reeds thans teekent zich de toename der welvaart af. Het volk, dat niet alleen aan huur veel meer voor den grond krijgt dan men er zelf ooit uit zou kunnen halen, bovendien volop arbeidsgelegenheid heeft, ziet er physiek beter uit. Er wordt, nu de misère geringer is, minder gestolen en de belasting komt op tijd binnen. De verandering is zeer opvallend en in alle opzichten gunstig. Men mocht wenschen dat overal in Magetan eene invasie of eene uitbreiding van het Westersch landbouwbedrijf mogelijk was. Dit veroorzaakt geene ontwrichting, doch verschijnt veelal na eene reeds diep doorgewerkte ontwrichting als het eenige redmiddel voor eene bevolking, welke door gebrek aan gronden automatisch van de oude ontwikkelingslijn is afgedrongen.

In *De Loc.* vertelt *Dr. Broersma* over „De Molukken" (10/5), „Banda" (23/5) en „Celebes" (24/5).

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Tien jaar Volksraad Arbeid. 1918—1928.

Ter Landsdrukkerij te Weltevreden is, ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van den Volksraad, een Gedenkboek uitgegeven, samengesteld door den tegenwoordigen secretaris Mr. W. H. van Helsdingen. Het geschrift bevat behalve een Inleiding van Mr. v. H., een hoofdstuk, getiteld: „Instelling en samenstelling van den Volksraad", een tweede; „Bevoegdheden" van den Volksraad" en een derde: „Beteekenis van den Volksraad". Daarop volgen Bijlagen: Naamlijst van de leden van den Volksraad gedurende de 10 jaar van zijn bestaan; id. van de gemachtigden van de Regeering; opgave van de voornaamste onderwerpen (behalve de begrootingen), welke werden behandeld en ten slotte een tot Jan. 1928 bijgewerkte literatuur-opgaaf, welke den weg voor dieper studie opent (ook in de voetnoten onder den tekst worden nog heel wat bronnen genoemd). Verder is het boek geïllustreerd o.a. met de portretten van alle Voorzitters van den Volksraad en van Gouverneur-Generaal Graaf van Limburg Stirum, die de allereerste zitting opende.

De tegenwoordige voorzitter, Mr. A. Neytzell de Wilde, zegt in een Voorwoord: Het verschijnen van dit boekje juich ik ten zeerste toe. In de eerste plaats omdat het gepubliceerd wordt naar aanleiding van het 10-jarig bestaan van den Volksraad, een feit, herdenking volkomen waardig. In de tweede plaats omdat dit werkje iets geeft, hetwelk tot nu toe noode ontbeerd werd. Het verschaft n.l. een welkom hulpmiddel om tot een inzicht in den arbeid van genoemd college te komen. Weliswaar kan men zich ook als buitenstaander, tot op zekere hoogte, dat inzicht verwerven door kennis te nemen van de gedrukten, die de basis voor de beraadslagingen vormen, en is het mogelijk om uit de Handelingen te ontwaren, welke de vruchten van de bestudeering en overdenking o.a. dier gedrukten door de leden geweest zijn. Doch hoe weinigen hebben daartoe den tijd, de gelegenheid, den lust! En zoo kon het dan gebeuren, dat vooral van den kant der outsiders uitspraken over den Volksraad en zijn arbeid gedaan zijn, welke duidelijk het gemis aan een werkje, als het onderhavige, aantoonen.

Een dergelijk boekje, liefst voortaan naar Britsch-Indisch voorbeeld periodiek verschijnend, zal zeker medewerken, om hen, die eerlijk en onpartijdig een oordeel over den Volksraad willen vellen, daartoe den weg te wijzen.

Ik twijfel niet of zij zullen dan tot de conclusie komen, dat in deze tijden van sterke evolutie en machtsverschuiving, de te voren ontbrekende gelegenheid tot openbare gedachtenwisseling, welke de Volksraad in de afgeloopen 10 jaren aan Regeering en Volksvertegenwoordigers gaf, van onzegbaar veel nut voor Nederlandsch-Indië geweest is en dat ook de taak van medewerker aan de begrooting en van medewetgever, sedert de wet van 1925 aan den Volksraad opgelegd, door dit college met ernst volvoerd wordt.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van jaarg. '28, No. 4. Over oorsprong en beteekenis van den wajang, door Prof. T. J. Bezemer. — Het grondgebied der rechtsgemeenschappen overzee, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven. — Het rassenvraagstuk, door Prof. Dr. E. Moresco (vervolg). — De Internationale Mandaten, door Mr. J. H. Meijer. — Het een en ander omtrent de inheemsche rechtsgemeenschap, in het bijzonder de Boegineesche, in het rechtstreeks bestuurd gebied van Z.-W. Celebes, door A. Spoor Jr. — Kroniek (De fouten der bestuursambtenaren). — Literatuur. — Ontvangen boekwerken.

De Indonesische bestuursambtenaren.

In het Juni-Nr. van het orgaan van het Nederl.-Indonesisch Verbond wijdt Raden Mas Mr. Soeripto eene beschouwing over de positie van de Inheemsche bestuursambtenaren op Java, welke, door de ontwikkeling der gebeurtenissen in de laatste jaren weinig benijdenswaardig schijnt te zijn geworden. Schr. somt de innerlijke zoowel als uiterlijke kwalen op waaraan dat Corps lijdende is en geeft de middelen aan welke z.i. zouden kunnen strekken om genezing te brengen. Zoo beveelt hij o.a. aan eene betere opleiding: het

peil van de Osvia (Opleidingsschool voor Inlandsche Ambtenaren) moet hooger opgevoerd worden en wel zoodanig, dat in scholing de Indonesische bestuursambtenaar niet, of ten minste niet veel behoeft onder te doen voor zijn Europeeschen ambtgenoot met een universitaire opleiding. De toekomstige Indon. Best. Ambt. moet trachten in alle opzichten, in beschaving, intellect en plichtsbesef de gelijke te zijn van den Europ. Best. Ambt. Zoolang de Osvia nog Middelbare School is, moesten de Hoofden, in de eerste plaats de Regenten, hunne zonen doen opleiden aan de Universiteiten in Nederland, of aan de Hoogescholen in Indië.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Behalve de vaste rubriek Jurisprudentie, bevat afl. 5 van dl. 127 eene verhandeling van Prof. Mr. Schepper, getiteld: „Het eerste jaar der voorwaardelijke veroordeeling in Ned.-Indië", en eene bespreking door Prof. Mr. ter Haar van eenige recente publicaties met betrekking op het adatrecht van Ned.-Indië.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië

Opgave van den inhoud van deel 68, afl. 2, voor zoover deze geacht wordt ook niet-vakkundigen te kunnen interesseeren. Wat weten wij van de tuberculose onder de inheemsche bevolking van Ned.-Indië? door Dr. W. J. L. Dake. — Ervaringen met het Noritfilter in de tropen, door Dr. J. W. Wolff. — Uitkomsten van een oor- en keelonderzoek bij lepralijders in Ned.-Indië, door Dr. W. F. J. van Waveren. — Proefnemingen met Parijsch groen ter vernietiging van Anopheles-larven, door Dr. C. J. Schuurman. — Een gemakkelijk te bereiden Yoghurtmelk, door F. H. Meihuizen. — Hospitaalbouw in de tropen, door B. M. van Driel.

Jaarboek van het Mijnwezen.

Ter Landsdrukkerij te Weltevreden is verschenen het tweede deel (met bijbehoorenden kaartenatlas) der Verhandelingen van het Jaarboek van het Mijnwezen in Ned.-Indië, 54e jaarg. 1925.

Inhoud: De opsporingen naar delfstoffen op het eiland Timor, door Ir. C. W. A. P. 't Hoen, met medewerking van Ir. L. J. C. van Es. — Geologische verkenningen in den Riouw-Lingga Archipel en de eilandengroep der Poelau Toedjoeh (Anambas- en Natoena-eilanden), door Ir. A. Ch. D. Bothé. — Geologisch-mijnbouwkundig onderzoek in den omtrek van de Asahan- en Koeala-rivieren (Tobalanden, Oost-Sumatra). Naar verslagen van Ir. H. Frijling. — Geologische en petrografische schets der Talaud- en Nanoesa-eilanden (Noordoost-Celebes), door H. Ph. Roothaan. — Geologisch-mijnbouwkundige onderzoekingen op Flores, door Dr. H. Ehrat.

De Indische Mercuur.

No. 26 (27 Juni '28). De toekomst van het landbouwbedrijf in Suriname, door A. J. Morpurgo. — Mr. D. Fock (huldiging ter gelegenheid 70en verjaardag. — Overzicht van de markt voor enkele invoerproducten op Java en Madoera, gedurende het 4e kwartaal van 1927. — Kultuurberichten. — — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft literatuur over oliën, vetten en wassen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 47 (19 Mei). De Citronella-olieindustrie (vervolg). — Enten en oculeeren, door W. H. de Jong (met ill.). — Chineesche vruchten. — De Lampongsche touwfabriek te Tjisaät (met afb.). — Het Landbouw-Syndicaat en de Meeldauwbestrijding. — Ondernemersraad en poenale sanctie. — Een kolonisatie-maatschappij voor Suriname, door W. de Cock Buning (ontleend aan Econ.-Stat. Berichten).

Encyclopaedie van Ned.-Indië.

Wederom is eene afl. (de 19e) verschenen van de aanvullingen en wijzigingen op den 2en druk der Encyclopaedie van Ned.-Indië, onder redactie van Prof. C. Spat. (Uitgave van M. Nijhoff te 's Hage en E. J. Brill te Leiden). Min of meer uitvoerige daarin opgenomen artikelen zijn: Luchtvaart (civiele en marine). — Verdedigingsstelsel van Ned.-Indië. — Dr. C. J. de Groot (levensbeschrijving). — Militie (Inlandsche en Europeesche). — Militair onderwijs. — Amboineesche militairen (eerste gedeelte). — Verder kortere bijdragen over Grondrechten, Bronbeek, Pupillen, enz.

* * *

Notes on the geology of Sarawak, by J. B. Scrivenor. (Journal Malayan Br. Roy. As. Soc. Nov. 1927).

Die Insel Neuguinea. Grundzüge ihrer Oberflächengestaltung nach dem gegenwärtigen Stande der Forschung, von W. Behrmann. Mit Karten. (Sonderband der Zeitschr. der Gesellsch. für Erdkunde zu Berlin, Hundertjahrfeier, 1828—1928, bl. 191).

Njai Dasima. Het slachtoffer van bedrog en misleiding. Een historische zedenroman van Batavia, door A. Th. Manusama. (Schrijver van: „Stephan de Lima". — „Krontjong". — „Komedie Stamboel"). Weltevreden, N. V. Drukkerij „Favoriet". 1928.

Schets eener economische geschiedenis van Nederlandsch-Indië, door Prof. G. Gonggrijp. (Uitgave der Volksuniversiteits-Bibliotheek). Haarlem, Erven F. Bohn. 1928.

Verslag omtrent den toestand van het Museum van Land- en Volkenkunde en van het Maritiem museum „Prins Hendrik" te Rotterdam over het jaar 1927 (door den directeur J. W. van Nouhuys). Met platen. Rotterdam, Boekdrukkerij Van Waesberge.

De vervolging tegen de Indonesische studenten: Mohammad Hatta, Mr. Ali Sastroamidjojo, R. M. Abdul Madjid Djojoadhiningrat en Mohammad Nazir Pamontjak. Verdedigingsrede, door Mr. J. E. W. Duys. Amsterdam, 1928.

Verslag van de Commissie, ingesteld bij Gouv. besl. van 13 Aug. 1926, No. 36, teneinde der Regeering van raad te dienen nopens eene reorganisatie der volkscredietbanken, ook voor zoover betreft hare positie in verband met de hervorming van het Bestuurswezen in Ned.-Indië. Weltevreden, Landsdrukkerij, 1928.

Een kwarteeuw Apostolaat. Gedenkboek bij het zilveren jubileum van de Missie in Nederlandsch Nieuw-Guinea en de Molukken, 1903—1928. Met ill. Tilburg, Missiehuis, 1928.

Het Sumatra's Westkust-Rapport en de adat, door P. de Roo de la Faille, oud-Lid van den Raad van Ned.-Indië. 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1928.

De Palembangsche marga, door H. J. V. — Hoe de Saoe'er (op Djailolo) zijne dooden eert, door Blanda. (De Ind. Post, 26 Mei '28).

Volkswelvaart en Zending, door T. van Dijk. — De volksschool en haar ontwikkeling, door T. van Dijk. — Oemboe Dongga, door D. Pol. (De Macedoniër, Juni '28).

Eene Hollandsche jonge dame aan de Oyapock [tegenwoordig Fransch-Guyana] in 1677. (Dagboek van Elizabeth van der Woude). Medegedeeld door S. P. l'Honoré Naber. (Bijdr. Historisch Genootschap. Dl. 49, 1928, bl. 214).

Suriname.

De vereeniging „Oost en West" heeft een nuttig werk gedaan met de uitgave van een derden, herzienen en omgewerkten druk van het boekje *„Onze West"*. De bewerking was in goede handen: Suriname, door den heer Fred. Oudschans Dentz, Curaçao, door den heer W. R. Menkman.

Men zegt dat Suriname in het middelpunt van de belangstelling is. Meet men die af naar hetgeen er in den laatsten tijd over deze kolonie wordt geschreven, dan is de belangstelling inderdaad groot en steeds groeiend. Voor den kroniekschrijver is het bijna niet mogelijk kennis te nemen van alles wat in de nieuwsbladen over Suriname wordt geschreven.

Het boekje komt inderdaad juist op tijd, evenals het mooie boek van den oud-gouverneur G. J. Staal: *„Nederlandsch Guyana. Een kort begrip van Suriname"*, dat wij kort geleden hier hebben aangekondigd. Beide geschriften vullen elkaar aan en mogen in geen boekerij of schoolbibliotheek ontbreken.

Ook schrijvers van aardrijkskundige schoolboeken kunnen daarmede hun voordeel doen.

Die naar de West gaat kan in *„Onze West"* een schat van nuttige aanwijzingen vinden, die men elders niet zoo bijeen aantreft. Alles is kort en zakelijk behandeld, naar de nieuwste gegevens.

Uitvoerige bladwijzers vergemakkelijken het naslaan.

Opgenomen zijn goede schetskaartjes van de koloniën, of zooals men tegenwoordig moet zeggen, overzeesche gebiedsdeelen.

Een opsomming van den inhoud zullen wij hier niet geven, omdat wij, met het hoofdbestuur van „Oost en West" vertrouwen dat het boekje in veler handen zal komen. De prijs — *f* 1.25 — is matig.

* * *

Van het Landbouwproefstation in Suriname ontvingen wij het verslag over de jaren 1924—1927. Op de vele belangrijke mededeelingen daarin hopen wij terug te komen.

* * *

In het *„Handelsblad"* van 20 Juni een brief van den heer Bruna over „het oude Stabroek", zooals de hoofdstad van Britsch Guiana heette, toen de kolonie Hollandsch was. De naam werd daarna Georgetown. De schrijver vindt de stad stellig niet minder mooi dan Paramaribo, wel minder vriendelijk en ook wel minder karakteristiek.

„Georgetown doet geen oogenblik vermoeden — wat Paramaribo terstond verraadt — dat het land hier al evenzeer als Suriname heeft te kampen met zeer groote moeilijkheden. Zeer royaal van opzet, met gebouwen voor den openbaren dienst, die besef verraden van de wenschelijkheid (juist tegenover minder ontwikkelde volken zoo groot) om ... keren indruk te maken, bewijst deze stad, dat ... is opgezet in de dagen, toen de blanken hier ... wat meer dan welvaart genoten"....

„De gastvrijheid is stellig niet minder groot dan in ons Guyana en wie als nieuwsgierig persman hier komt neuzen vindt in de beste kringen een welkom onthaal."

Men leeft in Georgetown vormelijker dan in Paramaribo. Het alles beheerschende vraagstuk is in Britsch Guiana de werkkrachtenkwestie. Contractarbeiders uit Britsch-Indië komen er sedert eenige jaren niet meer en men benijdt Suriname zijn Javanen.

* * *

„De Tijd" van 22 Juni schrijft:

Het zal, ook den meesten handelaars, waarschijnlijk onbekend zijn, welk een wijde perspectieven de cultures van ananas in West-Indië openen. Hier te lande wordt meer de ananas van de Kaap en de Hawaian-eilanden geïmporteerd. Deze vrucht bereikt in Suriname evenwel een veel grooteren omvang, terwijl ook de hoedanigheid uitmuntend is.

Thans zal de heer W. C. Clasener, alhier, trachten een afzetgebied voor de Surinaamsche ananas te vinden. Bij een doelmatige, niet te kostbare verpakking en goedkoop transport zal zulks ongetwijfeld gelukken wanneer men bedenkt, dat dit smakelijk ooft te Paramaribo voor slechts *f* 0.20 per stuk wordt aangevoerd.

Een goede omwerking van deze cultuur schept voor deze kolonie zeer zeker een veelbelovende toekomst.

* * *

In *„De Ingenieur"* van 16 Juni een kort artikel over dr. ir. J. Versluys over de waterleidingsplannen voor Paramaribo. De schrijver meent dat mag worden verwacht dat zuivering van water van de Pararivier de meest wenschelijke oplossing van het drinkwater-vraagstuk voor Paramaribo zal geven.

Een onderzoek betreffende het doordringen van brak water in de Pararivier moet echter nog plaats hebben. Ook is het wenschelijk dat een onderzoek wordt gedaan naar de mogelijkheid, water in de zandritsen ten Noorden van Kwatta in voldoende hoeveelheid te winnen en ook langs de spoorweg op een afstand van 6 tot 25 K.M. van de stad. Het is niet noodzakelijk, dat daartoe een aantal deskundigen naar Paramaribo wordt gezonden. Deze onderzoekingen kunnen, mits personeel en materieel ter beschikking van den directeur van de openbare werken en het verkeer worden gesteld, onder diens leiding plaats hebben, in samenwerking met den chemicus van het Landbouwproefstation. Onoverkomelijk behoeven de kosten van zulk een onderzoek niet te worden.

De schrijver is voornemens spoedig in *„Water en Gas"* op de zaak terug te komen.

* * *

In de Juni-aflevering van *„De Economist"* geeft de heer J. W. Burger een vergelijkend overzicht van de immigratie en de blijvende vestiging van Javanen en Britsch-Indiërs in Suriname. Voor het uitvoerig statistisch onderzoek zijn de gegevens veelal ontleend aan de Koloniale Verslagen.

De schrijver komt tot de conclusie, dat de Javaan zich goed eigent voor kolonisatie in onze West. Het begin der Javaansche kolonisatie is weliswaar minder gunstig geweest en de Javanen bleken toen de minderen als kolonisten tegenover de Britsch-Indiërs, doch toen voor de Javanen eenmaal gouvernements-vestigingsplaatsen waren ingericht en op die wijze de eerste moeilijkheden waren overwonnen, werd het duidelijk, dat de op deze wijze op dreef geholpen immigranten zeer wel duurzaam konden aarden in Suriname, zoodat schr. dan ook voor de toekomstige arbeidsvoorziening van het land veel van den aanvoer van Javanen verwacht.

* * *

In de algemeene vergadering van „Oost en West" op de I. T. A. deelde de voorzitter, de heer Zuyderhoff, mede, dat de vereeniging in samenwerking met het Comité Vliegtocht Nederland—Indië de vliegtocht van den luitenant Van Onlangs naar de West in voorbereiding heeft. Bij deze voorbereiding hebben zich groote moeilijkheden voorgedaan: de benoodigde *f* 70.000 zijn nog niet bijeen, ondanks den steun van Regeering, groote instellingen en enkele particulieren. Een bedrag van *f* 15.000 zal alsnog bijeengebracht moeten worden.

* * *

In de N. R. Ct. van 28 Juni, Av.blad C, vonden wij in het zeer interessante feuilleton „Het bloed, zijne eigenschappen en zijne ziekten", de volgende merkwaardige mededeeling:

„De slaapziekte wordt veroorzaakt door een dierlijke parasiet, die men zich het best kan voorstellen als een in allerlei bochten gewrongen halve maan, waardoor een draad loopt, die een heel eind buiten het lichaam hangt. Deze parasiet, die Trypanosoma gambiense heet, beweegt zich door het heen en weer slaan van den draad voort. De ziekte begint meestal met sufheid en slaperigheid. Toch schijnt dit niet gemakkelijk te herkennen, omdat ieder die negers kent, weet dat een neger ook in normale omstandigheden slaperig is. In de Negerscholen moet altijd de eene helft der klasse zingen, terwijl de andere helft werkt. Deed men dit niet, dan zou de geheele klasse spoedig in zalige rust verkeeren."

Wij hebben in vroeger jaren tallooze malen negerscholen bezocht en vele uren daarin doorgebracht, maar nooit opgemerkt dat de kinderen er slaperiger waren dan kinderen op andere scholen.

Curaçao.

Uit het Jaarverslag van de „Konінkl. Petroleum".

Curaçao.

Gedurende het afgeloopen jaar werd zoowel de verwerkings als de opslagcapaciteit belangrijk vergroot, terwijl eveneens de vloot der Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij werd uitgebreid.

De nieuwe verschepings-installatie te Caracas-Baai werd medio verslagjaar in gebruik genomen; het transport van de stookolie per pijplijn van de raffinaderij naar de installatie had zonder stoornis plaats.

Venezuela.

The Caribbean Petroleum Company.

De ruwe olie-productievermeerdering gedurende 1927 blijkt uit onderstaande cijfers:

1927 K.G.ton	1926 K.G.ton
1.535.856	1.318.590

De pomp- en transportinstallaties werden, waar noodig, verder uitgebreid.

De tot 10.000 vaten per dag vergroote en verbeterde raffinaderij te San Lorenzo kwam in het begin van het verslagjaar in bedrijf.

Met den bouw van den nieuwen laad- en lossteiger te San Lorenzo werd medio 1927 begonnen; dit werk werd begin 1928 voltooid.

Teneinde het aardgas zooveel mogelijk te kunnen benutten en op benzine te kunnen verwerken, werd voortgegaan met den bouw van den compressor-installatie te Mene Grande, terwijl tevens verplaatsbare adsorptie-installaties werden opgesteld.

In verschillende putten werd onder de zware olie-produceerende laag de lichte olie-produceerende laag aangetroffen, die zich dus blijkbaar over een belangrijk gedeelte van onze concessie uitstrekt.

The Venezuelan Oil Concessions Ltd.

Gedurende 1927 vermeerderde de ruwe olie productie aanzienlijk.

1927 K.G.ton	1926 K.G.ton
2.961.857	1.803.789

De productie van het nieuwe Lagnuillasveld beantwoordde ten volle aan de verwachtingen en het was speciaal dit terrein, dat tot bovenvermelde productie-vermeerdering bijdroeg.

Op La Rosa werd voortgegaan met de opstelling van een compressor-installatie ter verwerking van aardgas, welke vrijwel geheel in bedrijf werd genomen, terwijl bovendien op La Rosa en ook op Lagunillas verplaatsbare adsorptie-installaties werden opgesteld.

Te Lagunillas werd een nieuwe steiger voor den afscheep van ruwe olie voltooid.

Het geologisch onderzoek naar verdere mogelijkheden in de Bolivar- en Maracaibo-terreinen wordt voortgezet.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Vroeger bevatten de bijlagen der Curaçaosche begrootingsstukken een naamlijst van alle gepensionneerden ten laste der koloniale kas, met woonplaats, geboortejaar en laatst bekleede betrekking. Hieronder volgen eenige bekende namen van de lijst van 1879:

Corn. Gorsira, Curaçao, 1801, koloniaal magazijnmeester;
W. Ch. Gaërste, Curaçao, 1813, havenmeester, loods, scheepsmeter;
C. S. Gorsira, Curaçao, 1807, administrateur van financiën;
P. Gorsira, Curaçao, 1834, commies boekhouder;
J. W. Heldeurer Vignon, Curaçao, 1830, vendumeester;
P. Th. Krafft, Curaçao, 1821, administrateur, liquidateur van de hypotheekbank;
L. v. Lommel, Hilvarenbeek, 1802, kapelaan;
A. L. Statius Muller, Curaçao, 1797, mede-landsdrukker;
Mr. H. W. de Quartel, Curaçao, 1817, procureur des Konings;
Mr. A. M. de Rouville, Nederland, 1812, gouverneur;
J. H. Schotborgh, Curaçao, 1923, referendaris, notaris;
J. H. Fergunn, China, 1826, gezaghebber;
W. B. Zeppenfeldt, Curaçao, 1822, dokter;
W. M. B. Gravenhorst, Curaçao, 1936, gezaghebber;
N. H. Kuipéri, Nederland, 1811, predikant;
E. L. Zeppenfeldt, Aruba, 1825, onderwijzer;
W. H. J. v. Idsinga, Nederland, 1922, gouverneur van Suriname;
H. F. G. Wagner, Nederland, 1822, gouverneur;
J. B. Schotborgh, Bonaire, 1823, gezaghebber van St. Eustatius.

En onder de weduwen van gepensionneerden trof ons:

M. Nessen, weduwe F. L. Nuyens, geneeskundige op St. Eustatius.

Uit den Verren Vreemde.

Congres van de Internationale Unie van Volkenbondsvereenigingen.

Wat is deze Unie, die deze week in den Haag haar congres houdt?

De Volkenbond is een bond waarvan de staten of zelfstandige staatsgemeenschappen lid zijn. De personen, die in den Volkenbond een taak of rol vervullen, treden daarbij op als vertegenwoordigers van den staat die hen heeft gedelegeerd of wel als ambtenaar van den Volkenbond zelf. Een gewoon burger van eenigen staat kan geen lid van den Volkenbond zijn.

Maar in verschillende landen heeft zich het verlangen geuit om de goede gedachten, waarop de Volkenbond gesticht en gericht is in ruimen kring te propagandeeren en tevens om de goede gedachten, die hier of daar tot uiting mochten komen, en die het streven van den Volkenbond te stade zouden kunnen komen, ter kennis en ter overweging aan den Volkenbond te doen toekomen.

In die landen zijn dientengevolge particuliere vereenigingen tot stand gekomen, die, zonder een orgaan of een deel van den Volkenbond te zijn, practisch meewerken om de openbare meening op te voeden, om den bond bekend te maken, hem den steun van de massa te bezorgen en hem in kennis te stellen met wenken, wenschen, opvattingen, die ten aanzien van den bond uit de massa kunnen opwellen.

Nadat zoo in vele landen een dergelijke vereeniging was gevormd, is de meening geuit, dat internationale samenwerking van al die nationale vereenigingen nut zou kunnen hebben. Dit heeft geleid tot de oprichting der „Union Internationale des Associations pour la Société des Nations", wier hoofdzetel gevestigd is te Brussel, en die jaarlijks een congres houdt in een der landen waar een vereeniging bestaat.

Hiervoor is dit jaar Den Haag gekozen. De Regeering heeft de Ridderzaal beschikbaar gesteld voor de openingsplechtigheid en het gebouw van de Tweede Kamer voor de openbare- en commissievergaderingen.

Bij de jaarlijksche bijeenkomsten mag elke natie slechts door een vereeniging vertegenwoordigd zijn en alleen de aangewezen vertegenwoordiger van die vereeniging kan als zoodanig optreden (over het begrip natie is ditmaal veel verschil van meening tot uiting gekomen).

Het congres is voorbereid door 5 permanente commissies voor: interne aangelegenheden; opvoeding en propaganda; de nationale minderheden; de zaken van het Internationaal arbeidsbureau en economische quaesties; juridische en politieke aangelegenheden.

Met deze aanwijzingen meenen wij hier te moeten volstaan, de bedoeling ervan is de strekking en werkwijze te doen begrijpen van hetgeen de bladen in deze dagen over het congres ten beste geven, en dat, naar ons gebleken is door menigeen niet begrepen wordt door verwarring van de Unie met den Volkenbond zelf en door verkeerde opvatting omtrent het karakter der vertegenwoordigers uit verschillende landen.

Al is de Unie slechts een samenvoeging van niet-officieele organisaties, dit neemt niet weg, dat zoowel in ons land als in andere landen eerste rangs staatslieden de leidende persoonlijkheden zijn, en dat de regeeringen zich in alle landen beijveren om aan de Volkenbondsvereenigingen krachtige medewerking te verleenen.

Wie de lijst heeft ingekeken van het eere-comité en het nationaal comité van het Haagsche congres en wie de namen gelezen heeft van de vertegenwoordigers en sprekers uit verschillende landen, zal dit ten volle beseffen.

Stippen wij nog aan, dat het congres op 7 Juli besloten wordt met een receptie door de Ita.

De ministerieele crisis in Egypte.

Wij hebben hier breede aandacht gegeven aan het verloop van het Britsch-Egyptische conflict en daarbij getracht aan de inzichten van de nationalisten, zoowel als aan die van Engeland waker over de Suez-kanaal-route recht te laten wedervaren.

't Is nu plotseling tot een ministerieele crisis gekomen, die den nationalistischen premier Nahas pacha laat heengaan als gemoeid in een zaak, die op zichzelf misschien best te verdedigen is, maar waarin de rol van den vertrouwensman van den koning dit zeker niet is.

De zaak is nog al ingewikkeld, maar zij komt ongeveer op het volgende neer:

Eenige jaren geleden is een aanslag beraamd op koning Foead, vóórdat deze de troon van Egypte innam. Dientengevolge was zijn zwager de prins Sed Eddine, achter slot gezet, eerst in een gevangenis, daarna in een huis van verstandsverbijsterden in Engeland. Hier wist hij te ontsnappen. Hij vond advocaten, die hem wilden helpen om te trachten de rechten terug te krijgen op zijn in beslag genomen goederen, wier waarde op 40.000.000 P. S. wordt geraamd. Voor die advocaten werd een groote som gestort, de voornaamste hunner is de premier Nahas pacha. Dit is bekend geworden.

Onder die omstandigheden achtte koning Foead samenwerking met het ministerie Nahas verder niet mogelijk, dit heeft zijn ontslag gekregen.

Mahomed pacha Mahmoed heeft een nieuw gevormd. De nieuwe premier is vroeger ook lid van de extremistische Wafd geweest. Zijn kabinet omvat vertegenwoordigers van verschillende groepen, het wil op verzoening van de tegenstellingen aansturen, maar daar 't door de Wafd met een vijandig manifest ontvangen is, staan de kansen hiervoor niet heel gunstig.

Ingezonden.

Bevolkingsregister.

Aan de Redactie van het Koloniaal Weekblad te 's-Gravenhage.

Geachte Redactie,

In het „Koloniaal Weekblad" van Donderdag 28 Juni 1928, No. 26, komt een artikel voor omtrent Curaçao, onder het hoofd „*Bevolkingsregister*".

Daarin geeft U o.m. het volgende te kennen:

„Zooals men weet, is in 1922 *) een ambtenaar uit-„gezonden uit Nederland om, na in Suriname het be-„volkingsregister in orde te hebben gemaakt, dit ook „op Curaçao te doen. Daar gekomen werd de heer „Henriquez eenvoudig teruggestuurd. Omtrent de reden „van deze geldvermorserij tastte het groote publiek tot „nu toe in het duister. Nu blijkt......"

Het al of niet juist zijn van de veronderstelling, als zou in deze zaak geldvermorserij hebben plaats gehad, in het midden latend, (de beoordeeling ligt niet aan mij) wordt opgemerkt, dat het groote publiek niet had behoeven in het duister te tasten omtrent de reden van die geldvermorserij (bedoeld zal zijn: de ontheffing van den uitgezonden ambtenaar van de hem opgedragen werkzaamheden, verband houdende met de invoering van een bevolkingsregister na gehouden volkstelling voor het gewest Curaçao).

Wanneer dat groote publiek even de moeite had genomen, teneinde niet in het duister te „blijven tasten" om te bevoegder plaatse op Curaçao of te 's-Gravenhage naar de „reden in deze" te informeeren, dan zou ongetwijfeld voor dat publiek de zaak van uit den

*) Bedoeld zal zijn 1919, H.

toestand van „duister" met eene kleine moeite zijn overgegaan in dien van klaarlichten dag.

Het groote publiek wil dan wel zoo goed zijn in dit geval de schuld niet te zoeken bij anderen.

Hoogachtend,
N. E. HENRIQUEZ.

's-Gravenhage, 3 Juli 1928.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

De juist verschenen derde druk van „Onze West" [uitgave van het Informatiebureau] is verkrijgbaar gesteld bij onzen vertegenwoordiger in Suriname, den heer H. P. Nije, Jodenbreestraat 65 boven te Paramaribo.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Wegens uitstedigheid van den Administrateur zullen in de K. W. Nos. 27 en 28 geen mutatiestaten worden opgenomen.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR SURINAME.

A. H. Jägers, Directeur van een gevangenis in Suriname, Wilgenweerd 40, Rotterdam.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR CURAÇAO.

S. F. Landmeter, Adj.-commies bij een der landskantoren in Curaçao, Groote Kromme Elleboog 15, Groningen.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

J. van der Linden, Onderwijzer der 2e kl. b. h. O.E.L.O., Groote Markt 4, Schiedam.
W. G. Riko, Tijd. wnd. techn. ambt. b. d. P.T.T.-dienst, Alkmaarschestraat 32, Scheveningen.
C. G. W. Milar, Commies v. d. Belastingen, Adriaan Pauwstraat 9, 's-Gravenhage.
J. A. Wijnveldt, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Middenhoefstraat 10b, Rotterdam.
E. J. G. Nierinckx, Ambt. 4e kl. b. d. dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Weimarstraat 138, 's-Gravenhage.
A. A. de Groot, Onderwijzer der 3e kl. b. h. O.E.L.O., Ridderstraat, Breda.
Ch. R. Maurits, Commies b. d. S.S. en Tramwegen, Franklinstraat 113, 's-Gravenhage.
P. L. Hetharia, Commies b. h. Dept. van Gouv.-bedrijven, Franklinstraat 113, 's-Gravenhage.
J. C. de Bergh, Resident van Batavia, Hotel Duinoord, 's-Gravenhage.
C. Mages, Hoofdopnemer b. h. Boschwezen, v. Weede v. Dijkveldstr. 41, 's-Gravenhage.
A. A. van Vloten, Ass.-resident b. d. Alg. Bestuursdienst, Van Aerssenstraat 284, 's-Gravenhage.
H. Geeve, 1e Commies b. d. dienst der S.S. en Tr., Blois v. Treslongstr. 37, 's-Gravenhage.
Mej. R. Bolder, Hoofdverpleegster b. h. Krankz.wezen, Boschstraat 28, Assen.
Mr. H. J. Bool, Auditeur-militair i. d. 1e mil. afd. op Java, Laan van Meerdervoort 83, 's-Gravenhage.
E. Ilgenstein, Hoofdagent van Politie der 1e kl., Tarthün b. Egeln, Duitschland.
C. L. van Otterloo, Ad.-ambtenaar v. d. Inklaring b. d. S.S. en Tr., Schiestraat 84, 's-Gravenhage.
W. J. Bormann, Mijnbouwk. opz. b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Hamburg (5), Lindenstrasse 23 (I).
M. Ostreicher, Werktuigk. electrotechn. opz. 1e kl. b. d. dienst van den Mijnbouw, Schwarzenbergerstrasse 58/2, Bamberg (Duitschland).

SURINAAMSCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Ds. S. A. Baljon, Predikant b. d. Evangelisch-Luthersche Gemeente te Paramaribo, Incassobank, Amsterdam.
Mej. C. H. E. Lubliek, Verpleegster 2e kl. b. h. Mil. Hospitaal te Paramaribo, Surinaamsche Bank, Amsterdam.

MET PENSIOEN.

J. van Halmael, Kapitein der Infanterie, Vaartweg 109, Hilversum.
A. van Pelt, Kapitein (majoor tit.) der Infanterie, Obrechtstraat 279, 's-Gravenhage.
E. S. de Klerck, Lt.-kolonel der Infanterie, Houtrustlaan 10, 's-Gravenhage.
G. J. Spruijt, Onderlt.-apothekersbediende (2e luitenant-titulair), Van Galenstraat 8, 's-Gravenhage.
H. Dué, Kapitein-Magazijnmeester-titulair der Militaire Administratie, Helchteren (België), Villa Lucia.

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 6, den Haag. — Javaansch en Maleisch.
Mr. P. A. F. BLOM, cand.-notaris, oud recht. Ambt. O.-I., Angerlo. — Lessen schriftelijk en mondeling voor Ind. notariaat en doct. examen Indisch Recht.
Mevrouw J. M. v. d. BOSCH—VAN VEEN, Pianoleerares, Steenschuur 13, Leiden.
Mevr. J. FRANCO MENDES—CALISCH, Nicolaas Maesstraat 57, Amsterdam. — Leidt een cursus over „Gemeenschapszin" en geeft desgewenscht privaatlessen.
W. H. F. ENGELEN, Rijswijk, Caan van Necklaan. — Leeraar in de Dactyloscopie.
L. Ch. A. FONTEIJN, Frederik Hendriklaan 123, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.
J. F. H. GIJSBERTS, gep. hoofd eener school uit Ned. O.-I., H. T. O., Laakkade 80, den Haag, Kamer 126. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en, voor zoover de vakken op de H.B.S. betreft, ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde, Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op huiswerk.
H. HAYTINK, oud-Direct. Leeraar van Curaçao. — Privaatlessen in Spaansch en andere talen.
B. HOEKSTRA, oud-Adj.-Inspecteur Inl. Onderwijs, Molenweg 35, Baarn. — Lessen: Maleisch; lager onderwijs; laagste klassen middelb. onderwijs behalve vreemde talen; ook beschikbaar tijdens de schooluren. Toezicht en leiding huiswerk. Baarn en omstreken.
HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM „P B N A", Dir. E. J. Rothuizen en F. Wind, Arnhem. Is een volledig ingerichte technische school, die volgens de schriftelijke methode opleidt voor alle technische examens en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van Ingenieurs op de eindexamens.
M. J. NOLEN, gep. Ind. hoofdonderwijzer, Edisonstraat 90, Den Haag. — Privaatlessen in alle vakken van het L. O. op alle uren van den dag. Bijwerken van leerlingen. Opleiding H.B.S. en Gymnasium.
J. ISRAEL, oud-adjt. Translateur van de Javaansche taal te Soerakarta, beëedigd Translateur hier te lande, Soestdijk. — Javaansch; vervaardigen van schriftelijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaansch en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere plaatsen beschikbaar.
A. H. JANSEN, Jacob Ruijsdaellaan 21, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.
W. KEIZER, Mariaweg 50, Oosterbeek. — Soendaneesch en Maleisch.
Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel 5, Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — Staatsinstellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaansch — Maleisch. — Madoereesch.
Mevr. Wilh. SANDBERG—GORTER. — Lager onderwijs, nuttige handwerken, vrije- en orde-oefeningen. Speciaal voor kinderen van 6—12 jaar.
Mevr. J. C. SCHREUDER—VAN DEN BERG, Gediplomeerd Onderw. in alle vakken van het Lager Onderwijs.
J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Beeklaan 10, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.
A. A. SCHROEVERS, Stadhouderslaan 3, Den Haag. — Stenografie. — Machineschrijven.
PH. C. STUBENRAUCH, Leeraar M. O. — Opleiding voor M. O. Boekhouden en Staatspraktijkdiploma. Cursus voor Handel en Administratie. St Annastraat 85, Nijmegen.
JOS. SUYS, Candidaat-notaris, leeraar M.O. Opleiding Indisch Notaris-examen, schriftelijk en mondeling. Nijmegen, Oldenbarneveltstraat 34.
P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag. — Maleisch (grammatica, correspondentie, omgangstaal) en Wiskunde.
A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
H. WESSELS, Leeraar Engelsch M. O. Lessen in Engelsch en Eng. Handelscorrespondentie. — Wychen A. 16c (lessen in Nijmegen te geven).

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Korte Voorhout 6, 's-Gravenhage.

Van onze Adverteerders

Het is ons aangenaam uit een der Arnhemsche bladen te vernemen, dat de leverantie van de rijwielen voor het Arnhemsche politiecorps wederom is opgedragen aan onzen adverteerder, den heer *Adr. Box, Mariënburgstraat*, aldaar.

Deze opdracht bewijst dat de Vaderland-rijwielen volkomen aan de gestelde eischen beantwoorden en wij schromen niet de fa. Box bij de lezers van dit blad aan te bevelen.

„Centraal Zuivelhuis"

Thomsonlaan 90, bij de Fahrenheitstraat

De heer J. Winkelaar, eigenaar van bovengenoemde zaak, heeft deze week een bijzondere reclame-etalage gemaakt en wel in hoofdzaak betreffende een speciaal liteitsartikel zijner onderneming, de fijnste lunchkaasjes, verkrijgbaar tegen een extra lagen prijs van 60 cent per pond.

Bij het bezoeken dezer zaak merkt men direct op dat hier een goed vakman de zaak beheert. Zindelijkheid, moderne inrichting (de hoogst gestelde eischen voor zulk een onderneming in deze dagelijksche verbruiksbenoodigdheden) zijn hier direct te aanschouwen. Een adres, dat wij onzen lezers dan ook kunnen aanbevelen.

Naast een uitgebreide sorteering in kaassoorten en fijne Holl. Roomboter, zijn hier talrijke fijne vleeschwaren verkrijgbaar tegen concurreerende prijzen.

Voor verdere bijzonderheden zie annonce.

NUMMER 28 DONDERDAG 12 JULI 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—28 Juli 1928. — Het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West". Verslag over het jaar 1927, door H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt (slot). — De Indische Tentoonstelling. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche- en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Uit den Verren Vreemde. — Mededeelingen: Van het Hoofdbestuur, II. Van het Dag. Bestuur, III. Van het Inform.-Bureau.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

—o—

WENKEN VOOR BEZOEKERS.

1. Afstand Station—ingang Zijpendaal, 20 minuten wandelen, langs het Park Sonsbeek.

2. Geregelde 10 en — op drukke uren — 5 minutendienst met de gemeentelijke autobussen. Vertrek van het Station en van het direct daarbij gelegen Willemsplein. Per tram, geregelde verbinding van het Station naar de Izaäk Evertslaan (5 minuten loopen van Zijpendaal). Extra wagens van lijn 2.

3. TOEGANGSPRIJZEN.

Dag-kaart op een weekdag (alles inbegrepen, ook stedelijke belasting)	f 1.—
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.50
Idem, idem op een Zondag	„ 0.60
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.30
Doorloopende kaarten, geldig voor het geheele seizoen, (strikt persoonlijk)	„ 7.50
Avond-kaarten (na 5.30 uur)	„ 0.25
School-kaarten (ook voor de geleiders), mits 8 dagen van te voren aangevraagd, onder bijvoeging van remise, per persoon	„ 0.35
Vereenigingen, Clubs enz., bij bestelling voor minstens 50 personen — 8 dagen van te voren aangevraagd met bijvoeging van remise — per persoon op een weekdag	„ 0.50
„ „ „ „ Zondag	„ 0.30

4. Uitvoerige Catalogus, aan te vragen bij de Drukkerij „de Vlijt" te Arnhem, franco per post ..... „ 0.60

5. Opening elken dag om 9.30 voormiddags, sluiting van de Paviljoens en de Stands 5.30 namiddags.
N.B. De Zeetuin blijft ook na 5.30 uur open. Houders van Avondkaarten moeten f 0.35 bijbetalen.

6. Uitstekende gelegenheid voor Lunch en Diner in Lunchroom en Europeesch Restaurant, tegen matige prijzen, (te adresseeren: den heer J. Dommering, Hotel Bristol, Arnhem).
Rijsttafel in het Indisch Restaurant „Waroong Djawa" (te adresseeren aan den heer Geradts, Kastanjelaan 41, Arnhem).
7. Een volledig, rustig bezoek van alle bezienswaardigheden, zal 4 à 5 uur vorderen. Voor bezichtiging van het voornaamste rekene men op 2½ uur.
8. Autopark en fietsenstalling, onmiddellijk bij den ingang van Zijpendaal.

Het Informatie-Bureau van de Vereeniging „Oost en West".

—o—

Verslag over het jaar 1927

(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost en West-Indië).

(Slot).

In het uitvoerige artikel „*Enkele beschouwingen*" door Tj. Pyttersen in de West-Ind. Gids van April 1928, hoofdzakelijk handelende over de vooruitzichten van een eventueele ontwikkeling van de rietsuikerindustrie in Suriname, zooveel meer voordeelen boven Cuba bezittende, zegt schr., dat het tijd is voor Suriname vast te stellen wat met de nieuwste machines in verschillende cultuurbedrijven valt te bereiken, te meer waar het geenszins is uitgesloten, dat langs dezen weg op loonende wijze meer dan 70 % van den tegenwoordigen noodigen handenarbeid is te vervangen.

Al staat vast dat ondernemers de beschikking kunnen verkrijgen over voldoende van Java aangevoerde werkkrachten, het afhankelijk zijn van dien aanvoer is toch steeds een zwak punt voor de ontwikkeling van Suriname. Een goed doordacht systeem van deelbouw en mechaniseering waar noodig en mogelijk zullen de ontwikkeling van Suriname, een land met bijzonder gunstige natuurlijke voordeelen, voor een reeks cultures ten zeerste ten goede kunnen komen (zie bldz. 557 en v.v.). Onder deze cultures noemt schrijver *rijst* en *malachra*. Het laatste staat in nauw verband met de vraag naar jute voor het vervaardigen o.m. van zakken, die in de geheele wereld enorm is, ten einde zich onafhankelijk te maken van het jute-leverende land, Britsch-Indië. Met malachra (okrum) zijn reeds gunstige resultaten verkregen, een vezelgewas, dat op de alluviale gronden in de kolonie goed produceert.

Ook tegenover Europeesche kolonisatie, mits in het hoogerop gelegen droger zandgebied, dat zich beter leent voor assaineering en waar verder veel minder hinderlijk insektenleven is, staat schr. sympathiek.

Voor kolonist komen, naar zijn meening, voorloopig slechts jonge menschen met een zekere ontwikkeling in aanmerking, die, na het doorloopen van een korten cursus hier te lande, ter plaatse in ruime mate nadere voorlichting zouden moeten vinden. „Suriname is een land, dat de belangstel- „ling noodig heeft van onze ontwikkelde jongeren „die nog niet in een keurslijf van star conserva- „tisme zijn vastgeregen." Zie slot van genoemd zeer lezenswaardig artikel.

In verband met het bovenstaande brengen wij hier het artikel in herinnering in 't Kol. Weekblad van 19 Mei 1927, No. 20: „*Immigratie en Kolonisatie in Suriname,*" door den met West-Indische aangelegenheden zoo goed bekenden Heer W. R. Menkman, doch alleen met betrekking tot contractanten na afloop hunner werkovereenkomst, teneinde ze zooveel mogelijk als vrije arbeiders aan de plantages te verbinden.

Hier verdient tevens het artikel vermeld te worden van Dr. Th. Lens „*Suriname emigratiegebied voor Nederlanders*", die Suriname, het groote en vruchtbare land zonder autochthone bevolking, aanprijst voor een emigratie in massa voor ons Nederlandsche volk. „Zoolang er geen goed voorbe- „reide proef van emigratie met Nederlanders is ge- „nomen, moeten wij," volgens hem, „een bekende „partijleus tot de onze maken: „*geen cent en geen Javaan voor Suriname!*" " (Kol. Weekblad 2 Juni 1927, No. 22).

Met klem komt de oud kolonel der Artillerie F. H. Umbgrove in een artikel „*Suriname geen emigratiegebied voor Nederlanders in massa*" (Kol. Weekblad van 14 Juli '27 No. 28) tegen het pleidooi op van Dr. Lens vd., om de eenvoudige reden z.i., dat de mentaliteit onzer arbeidersbevolking zich er niet toe leent om op groote schaal naar een tropisch land te verhuizen om daar te midden van een bevolking van gekleurde tropische rassen vermoeiden landarbeid te verrichten. Met de leuze van den geachten schr.: „Geen cent en geen Javaan voor Suriname" is hij het ook in 't geheel niet eens. De regeering moet integendeel de emigratie van Javanen sterk bevorderen, want: „Velen daarvan zul- „len na afloop van hun contract zich als kleine „landbouwers in de kolonie blijvend vestigen en „zoodoende ook tot den opbloei bijdragen. Wan- „neer Suriname weer tot bloei komt zal er ook „weer plaats komen voor Nederlanders om daar in „een leidende betrekking op te treden, en zullen „zich daar ook weder plantages vestigen, maar „men moet geen Nederlandsche boeren of arbei- „ders in grooten getale naar Suriname zenden; dit „zou m.i. op teleurstelling uitloopen." In een tweede artikel onder denzelfden titel (Kol. Weekblad 28 Juli 1927 No. 30) geeft schrijver vd. een aanvulling aan zijn vorig artikel met beschouwingen omtrent een van gouvernementszijde te nemen proef op zeer kleine schaal met de emigratie van Nederlanders naar Suriname en deze in den meest gewenschten zin te bevorderen, zulks na kennis genomen te hebben van 't artikel van den Heer W. R. Menkman „*Dokteren over de West*" in de West-Indische Gids van Juni 1927 en het antwoord daarop van den Heer Dr. Th. Lens „*Emigratie naar Suriname*" in de West-Indische Gids van Juli—Augustus 1927, welke artikelen over hetzelfde onderwerp handelen.

Uit bovenstaande o.i. hoogst belangrijke artikelen, waarbij nog toe te voegen het artikel: „*Bevol- „king, productie en verkeer. Eenige aanteekeningen „over Zuid-Amerika in het algemeen en Suriname „in het bijzonder*", door W. R. Menkman (Kol. Weekblad van 8 Maart 1928) moge ten overvloede blijken hoezeer men in Nederland het vraagstuk van een tot ontwikkeling brengen van Suriname ter harte neemt en hoe zeer de belangstelling steeds wordt gaande gehouden om tot een spoedige opleving van dat gebiedsdeel te geraken, waartoe in deze de Ondernemersraad voor Suriname reeds zoo krachtig en doeltreffend heeft bijgedragen. De Gouverneur van Suriname, Mr. Baron van Heemstra gewaagde reeds bij de opening van de Koloniale Staten op 10 Mei 1927, met groote dankbaarheid van de uitspraak in ons Parlement, betreffende „het opleven van het nationaal element ten aanzien van Suriname".

Inmiddels luiden de berichten volgens De West omtrent de koffiecultuur, na de zware droogte van 1925/1926 en de structuurverbetering van den bodem, welke met dit verschijnsel gepaard gaat, in het laatste kwartaal van 1927, bijzonder gunstig. Met het s.s. Commewijne werden in de laatste maanden van 1927 5000 balen verscheept naar Amsterdam, — de grootste maandelijksche hoeveelheid tot dusverre uit Suriname verscheept —, terwijl daarna met de Cottica minstens een even groote hoeveelheid werd verscheept en volgens raming ook in Januari en Februari 1928 op tenminste gelijke verschepingen kan worden gerekend. Schijnt de cacao, althans voorloopig, uit Suriname te verdwijnen, de Liberiakoffie mocht haar plaats op de wereldmarkt behouden. Uitbreiding van den koffieaanplant had plaats doordat men er meer toe overging om de cacaovelden in koffie om te zetten.

Over de vraag of Suriname ooit een rijst-exporteerend land zal kunnen worden, bestaat verschil van meening. *Vast staat, dat invoer van dit voedingsmiddel thans kan komen te vervallen.* De rijstcultuur gaf in 1927 reden tot tevredenheid, ondanks de geleden wantsenplaag, welke in 1926 belangrijke schade veroorzaakte. De stand van de suikercultuur was voor het seizoen in 1927 over 't zeer goed, dank zij ook de zorgvuldige toepassing van de bestrijdingsmethoden van de gele strepenziekte in de suiker. De onderneming der Ned. Handel Mij. op Mariënburg breidt haar aanplantingen zeer aanzienlijk uit en de deskundigen Dr. Wilbrink en H. O. de Ruyter de Wildt gaven reeds in 1926 een buitengewoon gunstig testimonium over de moge-

lijkheden van de suikercultuur in Suriname. Over de katoencultuur, in opkomst, luidden de berichten echter in het algemeen ongunstig, desondanks kan de toekomst hoopvol tegemoet worden gezien. De productie van balata, — wilde rubber, boschrubber, het gestolde melksap (latex) van een boom der familie der Sapotaceeën, in Suriname „bolletrie" geheeten — gaf reden tot tevredenheid. De cocosaanplantingen hadden van ziekten te lijden.

Bovenstaande gegevens danken wij ten deele aan de belangrijke redevoering door den Gouverneur van Suriname bij de opening van de Koloniale Staten gehouden op 10 Mei 1927.

„Indien wij inderdaad," sprak de Gouverneur, „aan den vooravond staan van een werkelijke opleving, — onze laatste begrooting bewijst onmiskenbaar dat het doode punt overschreden is —, dan, meer dan ooit te voren, is het zaak, dat een innige samenwerking onzen gemeenschappelijken arbeid leide. Dan worde, eens voor goed, het velum weggeschoven, hetwelk maar al te vaak Nederlanders en Surinamers gescheiden houdt.

De Surinaamsche Bauxite Maatschappij, waarop zeer velen een goed bestaan vinden, breidt haar bedrijf op Moengo (aan de Cotticarivier, bij de Oostgrens) sterk uit. Een nieuwe fabriek, met een capaciteit van 300.000 ton bauxiet per jaar, is in Dec. '26 reeds in werking gesteld.

Aan de Pararivier (boven Paramaribo) opent een andere Amerikaansche groep een klein bauxietbedrijf, niet voor de fabricage van aluminium, maar voor de chemische industrie.

Een gehouden onderzoek door De West heeft uitgemaakt, dat Nederlandsche employé's bij de Bauxite Maatschappij in dienst een schitterend figuur hebben geslagen en zij er beter blijken te voldoen dan de Amerikanen. Het kan derhalve niet anders dan in het belang van de maatschappij zijn, dat Nederlandsche employé's en een Nederlandsche directeur in dienst worden gehouden.

Intusschen lijdt, volgens den oud Gouverneur Staal, Suriname onder allerlei onevenredigheden in omvang en bevolking (44 menschen op één vierk. gr. mijl, in ons land 11.000). In Paramaribo loopt men elkaar in den weg, op het platte land zijn veel te weinig menschen, gevolg van de slavernij. Een derde van de bevolking zit in de stad, met 45.523 zielen; totale bevolking, volgens de laatste officieele opgaven, 139.869 zielen, w.o. 1468 Europeanen (696 Nederlanders). Zie de belangrijke lezing van den Oud Gouverneur Staal over Suriname, op 11 April 1927, gehouden in de Aula van het Nederlandsch Lyceum in den Haag.

Gaan wij thans den toestand van zaken opnemen op het eiland *Curaçao*, waarover Ing. E. F. Suringar ons op een door hem voor de Ver. „Oost en West" gehouden lezing over zijn indrukken van dat eiland, in de zeer goed gevulde feestzaal van het Hotel de Twee Steden in den Haag, op 9 Maart 1928, zulke interessante mededeelingen heeft gedaan, dan treffen wij bij hem opnieuw de bevestiging, dat Curaçao een eiland is van bijzondere groote beteekenis. In de laatste jaren is evenwel, volgens hem, de ontwikkeling van het eiland zóó snel gegaan, dat de overheid deze niet heeft kunnen bijhouden, zoodat men daar thans nagenoeg op elk gebied misstanden en primitieve toestanden aantreft. De kolonie is echter niet langer een noodlijdende, wel verre van dien! De ontdekking van rijke olievindplaatsen in zijn naaste omgeving (Venezuela) en de oprichting van een olieraffinaderij van de eerste grootte te Willemstand van de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij (Bat. Petr. Mij.) heeft als bij tooverslag het aanzien der dingen totaal en radicaal gewijzigd, ruime horizonten ontsloten en van Curaçao gemaakt een ook voor anderen dan den tegenwoordigen houder van den titel begeerenswaardig bezit, waarop de partic. correspondent in de Nieuwe Rott. Courant van 15 Sept. '27, Avondblad A, nog in een uitvoerig artikel in het bijzonder heeft gewezen. Waar wij uit den aard der zaak alle staatkundige beschouwingen over het bestuur van de kolonie achterwege hebben te laten, is het uit een economisch oogpunt werkelijk verheugend hier belangrijke gegevens te kunnen vermelden omtrent Curaçao's toenemende scheepvaart in 1927, welke wij aan de Amigoe di Curaçao ontleenen. Reeds het jaar 1926 sloot met het respectabel aantal van 2914 stoomschepen en 1559 zeilschepen, een vermeerdering ten opzichte van de voorgaande jaren, als de scheepvaartbeweging van Curaçao nog niet te aanschouwen had gegeven. De toeneming in het afgeloopen jaar 1927 heeft dit record nog verbeterd. Want terwijl de maand Dec. sloot met 342 stoomschepen tegen 263 in Dec. '26, en 128 zeilschepen tegen 118 in dezelfde maand van 't jaar te voren, kreeg men nu voor totaalcijfers in het jaar 1927: 3728 stoomschepen met een netto-inhoud van 18.933.377 M³. en 1802 zeilschepen met een netto-inhoud van 379.432 M³. Het totaal der scheepvaart voor de haven bedroeg dus over het jaar 1927 5530 schepen, tegen het jaar 1926 met 2914 stoomschepen en 1559 zeilschepen of 4473 schepen, hetgeen dus een vermeerdering geeft van 1057 schepen in den tijd van één jaar, n.l. 814 stoomschepen en 243 zeilschepen. Reeds in het jaar 1924 overtrof het aantal zeeschepen in de haven te Willemstad dat van Amsterdam, n.l. 3175 (stoom- en zeilschepen) tegen 3016 te Amsterdam. Met de jaren is die voorsprong gestegen, n.l.:

	Curaçao.	Amsterdam.
1925	3469 schepen	2999 schepen
1926	4473 „	3199 „
1927	5530 „	3318 „

Niet alleen wat het aantal schepen, ook wat de tonnenmaat betreft, komt Curaçao steeds verder boven Amsterdam uit te steken. Want was de bruto-inhoud der te Amsterdam ingeklaarde zeeschepen 21.977.676 M³., op Curaçao was deze van de stoomschepen 33.760.041 en van de zeilschepen 422.896 M³., te zamen 34.182.937 M³. Een vergelijking makende met de haven van Antwerpen, waarvan de gegevens aan het blad door den Consul van België verstrekt zijn, bedraagt het aantal te Willemstad ingeklaarde zeeschepen — zeilschepen inbegrepen, die te Willemstad een grooter quantum vormen dan te Antwerpen — bijna de helft van de in de haven van Antwerpen ingeklaarde zeeschepen (11.481).

Ontegenzeggelijk gaat Curaçao ten gevolge van de vestiging van de Bataafsche Petr. Mij. een groote toekomst tegemoet, waar deze maatschappij reeds zooveel welvaart op het eiland heeft gebracht. Toch zal volledigheidshalve hier niet verzwegen mogen worden, dat de vrij plotselinge opeenhooping van zooveel cosmopolitische werkkrachten op het kleine eiland Curaçao, immers ter lengte van 61 K.M. — dus ongeveer Amsterdam—den Haag —, bij een breedte van 11 à 12 K.M. — een afstand van den Haag naar den Haagschen Schouw — (oppervlakte ¼ van de provincie Limburg), de arbeidstoestanden op het eiland verre van rooskleurig zijn, zulks ook volgens mededeelingen van den Heer J. J. Henssen, gepensionneerd hoofdagent van politie, die van Curaçao te Paramaribo is teruggekeerd en door jarenlang verblijf op Curaçao met de toestanden van vroeger en thans goed bekend moet zijn.

Het heeft De West getroffen, die een onderhoud met den Heer Henssen vd. heeft gehad, te vernemen, dat het loon, hetwelk de meeste der ongeveer 600 zich op het eiland bevindende Surinamers verdienen bij de Petr. Mij., ontoereikend is om in hun levensbehoeften te voorzien. Zij, die geen vakmenschen zijn, beginnen met een uurloon van 28 cent, later verhoogd tot 35 cent. Voor de meesten is het bereikbaar maximum 45 cent per uur. Bij een werktijd van negen uren per dag, beteekent dit een weekloon van ongeveer *f* 24, een bedrag, hetwelk bij den hoogen levensstandaard op Curaçao onvoldoende is om behoorlijk van te leven. Alleen reeds voor kost en inwoning betaalt men op zijn minst een rijksdaalder per dag. Het voor hen zoo belangrijk voedingsmiddel, rijst, kost 50 cent per kilogram, meer dan het driedubbele van den tegenwoordigen prijs in Suriname. Het wasschen van kleeren is bijna niet te betalen. Bovendien noopt de woningnood vele jongelieden om met hun zessen of achten, ja zelfs met tien personen in één kamer te huizen.

De Hollandsche werkkrachten komen allen uit onder contract. Een Hollandsche timmerman of metselaar verdient *f* 1.25 tot *f* 1.50 per uur, plus een premie voor goed werk. De Surinaamsche timmerman of bankwerker verdient 60 cent per uur zonder premie. Het verschil in bezoldiging bij gelijken arbeid is van dien aard, dat daardoor wrevel wordt gewekt. (Zie het art. „Surinaamsch werkvolk op Curaçao" in de N. Rott. Ct. van 26 Nov. '27, Ochtendblad A).

Omtrent den bestaanden woningnood wordt hier aangeteekend, dat er een vergadering heeft plaats gehad te Curaçao van enkele gouvernementsambtenaren, ter bespreking van het plan om bij het Bestuur credieten aan te vragen, 't zij renteloos, 't zij tegen een zeer matige rente, voor woningbouw. Door de steeds hooger opgevoerde huurprijzen, vooral van de middenstandswoningen, is het voor

vele ambtenaren bijna onmogelijk een woning te verkrijgen overeenkomstig hun inkomen. Velen moeten zich noodgedwongen tevreden stellen met woningen, wier huurprijzen ver boven hun draagkracht gaan. Omtrent het dure leven op Curaçao meldt Ing. Suringar op zijn gehouden lezing over zijn indrukken over Curaçao, zie boven, dat bijna alle levensmiddelen op het eiland moeten worden ingevoerd. Een ei kost er 17½ cent, de melk 70—100 cent per Liter, huishuur — en dan nog wat voor een huis! — 125 gulden per maand.

Omtrent de Bovenwindsche vulkanische eilanden *St. Eustatius,* — ongeveer zoo groot als Wieringen —, *St. Martin,* waarvan het slechtste deel aan Frankrijk behoort, met de grootte van Terschelling, en *Saba,* dat heel klein is, ongeveer 13 K.M²., valt voortdurende achteruitgang te constateeren, zelfs zoo, dat de Gouverneur in zijn Memorie van toelichting op de begrooting voor 1928 kan schrijven, dat hun economische toestand thans van dien aard is, dat een ingrijpen op de een of andere wijze gebiedend moet worden geacht. Als een principieele nieuwigheid kondigt de Gouv. in de Memorie van toelichting de afschaffing van de belastingen op de Bovenwindsche eilanden aan.

Op de Benedenwindsche eilanden, — waartoe *Curaçao* behoort —, is de toestand van zaken eenigszins beter op *Aruba* (iets grooter dan Texel) en *Bonaire* (de helft grooter dan Aruba). De omgangstaal is hier een verbasterd Spaansch. De taal op de eilanden gesproken noemt men ook het papiamento (zie lezing Ir. Suringar boven).

Met het bovenstaande meenen wij, — met overschrijding hier en daar van het verslagjaar —, een vluchtige schets gegeven te hebben van den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië in het jaar 1927.

Hij is in elk geval van dien aard, dat Hollandsche jongelieden, toegerust met de noodige bekwaamheid, w.o. ook bedoeld degelijke vakkennis, en energie niet ontmoedigd behoeven te zijn om in die overzeesche gewesten, op welk gebied ook, hun heil te zoeken, waar dit in ons landje met zijn overgroote bevolking, althans voor velen hunner, steeds moeilijker wordt.

Hieruit mag niet opgemaakt worden, dat het ook in deze tijden van vermeerderde welvaart in Ned. Oost-Indië zoo gemakkelijk valt om aldaar een particuliere betrekking te verkrijgen, waaraan vrije overtocht en eenige tegemoetkoming voor uitrustingskosten verbonden. Er zijn aldaar, ook door de veel verbeterde onderwijstoestanden, steeds volop Europeesche en Indonesische werkkrachten voorhanden ter vervulling van de lagere betrekkingen, vooral op de Cultuurondernemingen. En het zou in den aard der zaak de dure weg zijn daarvoor werkkrachten uit Holland te betrekken, omdat het voor de lagere betrekkingen benoodigde personeel zooveel mogelijk in het land zelve wordt in dienst gesteld, waar het alleszins beschikbaar is. Alleen voor de leidende betrekkingen heeft men behoefte aan Europeesch personeel uit Holland, waarvoor in de eerste plaats gezorgd wordt door de directies, zetelende v.n.l. te Amsterdam, den Haag en Rotterdam, van de in Ned. Oost-Indië gevestigde Cultuur- en Handelsondernemingen. Immers, de belangen der particuliere industrie in de hoogere rangen zijn in algemeenen zin het best toe te vertrouwen aan personen, die hunne opleiding in Nederland hebben genoten en Hollandsch hebben leeren voelen en denken.

Ook gedurende het afgeloopen jaar legden de Hollandsche sollicitanten een bepaalde voorkeur aan den dag voor een werkkring in de Cultures, waarvan zij zich evenwel geen juiste voorstelling konden maken door gebrek aan de meest elementaire kennis omtrent zulk een werkkring, die hun ook niet is bijgebracht. Een ieder achtte zich, ook zonder eenige landbouwkundige kennis, al dadelijk geschikt voor employé op een cultuuronderneming.

Dat er sedert jaren voor betrekkingzoekenden in Ned.-Indië een inlichtingsdienst of voorlichtingsdienst bestaat, in het leven geroepen door het Kon. Koloniaal Instuut te Amsterdam, met de bedoeling om diegenen, die voor een betrekking bij de cultures in aanmerking wenschen te komen, van hun toekomstigen werkkring op de hoogte te stellen, wisten vele sollicitanten niet, zij hadden van zulk een inlichtingsdienst nimmer gehoord. Evenmin waren vele sollicitanten bekend met een Indologischen leergang, uitgaande van de Afdeeling Volkenkunde, door hetzelfde Instituut ingericht, tot het bijbrengen van eenige hoogst nuttige ke[...] omtrent Ned.-Indië aan hen, die bestemd zijn te worden te werk gesteld bij Indische onde[...]mingen van handel, landbouw en nijverheid, [...] het oog op de noodzakelijkheid voor hen ee[...] kennis op te doen omtrent den aard en de zeden [...] Indonesische arbeiders en omtrent de voorsch[...]ten der arbeidswetgeving en van het arbeidsc[...]tract en omtrent de bestuursvoorschriften van [...] overzeesche gebied, waar men werkzaam is.

Toch zal het wenschelijk zijn hier onder hun a[...]dacht te brengen, dat zij bij genoemden Inlichti[...]dienst in de gelegenheid worden gesteld iets [...]ders over hun aanstaanden werkkring, aard [...] de eventueele cultuur, de vooruitzichten daa[...] maatschappelijke omstandigheden, klimaat, uit[...]ting enz. enz. te vernemen, terwijl die dienst tevens ten doel stelt te informeeren wat zij gel[...] hebben en met hen te overleggen op welke wijz[...] de genoten opleiding kunnen aanvullen.

De sollicitanten behoorden grootendeels we[...]om tot de weinig ontwikkelden, voor zoove[...] slechts lager en enkelen mulo-onderwijs hadden [...]noten, w.o. er niettemin waren met een of an[...] landbouwkundige opleiding, in dien zin, dat zij practisch in den land- of tuinbouw waren w[...]zaam geweest.

Ook kwamen onder de sollicitanten weer een [...]duidend aantal personen voor, die aan onze Ho[...] en Middelbare scholen hadden gestudeerd en in ons land vergeefs hadden beproefd een pas[...]den werkkring te vinden met eenige toekomst.

Wat de meesten gemeen hadden was hun [...]dreven angst voor den gezondheidstoestand in [...] tropische gewesten, waarbij nog sterk op den [...]grond kwam hun bezorgdheid om in een land [...] communistische woelingen een groot gedeelte hun leven te moeten doorbrengen.

Waar wij reeds in het vorige verslag het oor[...] van bekende medische specialisten ter sprake br[...]ten, dat als gevolg van de tegenwoordige veel [...]beterde hygiënische toestanden niemand zich [...] de vrees voor het klimaat behoeft te laten afsch[...]ken om naar Indië te gaan, daar meenden w[...] de inleiding van dit verslag een enkele aant[...]ning te moeten stellen omtrent de juiste bet[...]nis van de in Ned.-Indië plaats gehad hebb[...] communistische woelingen, welke evenmin een [...]letsel behoeven te zijn voor hen, die van zins zich in Ned.-Indië te vestigen ter vervulling een particuliere of gouvernements betrekking.

Wederom deden betrekkelijk veel buitenlan[...] grootendeels van Tsecho-Slowakaische national[...] ten getale van 137 (mondeling 6), totaal 14[...] 1926: 187), schriftelijk het verzoek aan het I[...]matie-bureau om een particuliere of gouvernem[...] betrekking in Ned. Oost-Indië. Zij behoorde[...] in alle vorige jaren tot de categorie der int[...]tueel ontwikkelden, als ingenieurs, doctoren, [...]thekers, technici, bedrijfsleiders van fabri[...] handelaren enz., w.o. ook weer gewezen offic[...] die zich gaarne bij het Indische leger of bij d[...]litie ingelijfd zagen, hoewel, zooals bekend, hen daarbij geen plaats is.

De ingewonnen informaties kunnen wij het voor een juist overzicht rangschikken in de onder volgende opgave:

	Schriftelijk	Mondeling
Particuliere betrekkingen ...	400	154
Gouvernementsbetrekkingen	9	5
De reis, het leven, den levensstandaard, de kleeding, het land en volk en de bevolking en toestanden in Indië	27	54
Een bepaalde plaats of streek	15	36
Boekwerken en brochures over Indië en die over betrekkingen aldaar	79	45
De opleiding, studiekosten en vereischten tot ambten en bezoldigingen	33	38
Informaties aangaande de meest uiteenloopende onderwerpen	124	273
In 1927	687	605
In 1926	717	595
In 1925	618	543

Onder de rubriek betreffende de meest ui[...]loopende onderwerpen zijn begrepen de pers[...]

die woningen of apartementen hadden te verhuren of te verkoopen en pensions hielden (101);
families, die bij voorkeur z.g. Indische kinderen in hun gezin wenschten op te nemen (91);
dames, die zich aanboden voor het besturen van een huishouding in Ned.-Indië of als kinderjuffrouw (gouvernante) in Europeesche gezinnen daar te lande (58);
personen, die inlandsche bedienden wenschten in dienst te nemen en daartoe door de bemiddeling van het Informatiebureau de hulp inriepen van „Persinggahan" (6).

Totaal van bovenstaande cijfers 256 (in 1926: 2).

Van de serie boekwerkjes, gevende uitvoerige inlichtingen over Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche gewesten, is thans nog in bewerking No. 2: „De geëmployeerde bij de Javasuikerindustrie", terwijl het boekje „Onze West", dat geheel is moeten omgewerkt worden, evenals No. 2 boven, medio 1928 zal verschijnen en verkrijgbaar gesteld.

Het debiet der boekwerkjes op het Informatiebureau in 1927 bedroeg *f* 74.80 tegen *f* 41.65 in 1926.

Verkocht werden tegen den kostenden prijs:

49 boekjes met een opbrengst van	*f* 59.05
45 boekjes van de serie „Onze Koloniën"	„ 15.75
aantal boekjes gratis verstrekt aan den Hoofdvertegenwoordiger van „Oost en West" in Ned.-Indië 32 exemplaren.	
Totaal	*f* 74.80

Verkocht met 50 % red. aan de Firma Martinus Nijhoff ter nadere verrekening 48 boekjes ter waarde van *f* 8.70.

In 't geheel bedroeg de omzet van de boekjes 274 tegen 826 in 1926.

Wij kunnen wederom niet nalaten de betuiging van onze erkentelijkheid te herhalen voor de ook in het afgeloopen jaar ondervonden medewerking en hulp zoowel van het Commissariaat voor Indische Zaken aan het Ministerie van Koloniën als van het Inlichtingsbureau voor den Indischen dienst aan genoemd Departement, waar deze ingeroepen werd voor het geven van de noodige inlichtingen omtrent betrekkingen in 's lands dienst en wat daarmede in verband staat.

Voor degenen, die zich in onze Overzeesche gewesten wenschen te oriënteeren en wel speciaal ten behoeve van betrekkingzoekenden meenen wij hier een opgave te moeten laten volgen van eenige boekwerken en brochures, in 1927 en begin 1928 verschenen, waarmede zij hun voordeel kunnen doen door zich die geschriften aan te schaffen, welke in den boekhandel voor een luttelen prijs zijn te bekomen of zeker ook in elke openbare bibliotheek zijn te raadplegen:

„*Het Indische Leven*", door D. C. M. Bauduin, H. Leopold's U. M. den Haag, 1927 (zie bespreking van dit werk in het Koloniaal Weekblad van 17 November 1927 No. 46, door S.);

„*Nederlandsch Guyana, een kort begrip van Suriname*", geïllustreerd, door G. J. Staal, Bibliotheek voor Cultuur en Wetenschap, Maart 1928;

„*Sowjet Rusland in de practijk. Indië tot leering*", door Ir. Baars. — Overdruk uit de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 7, 8, 10, 11 en 12 Januari 1928;

„*Handel en Bedrijf in Zuid- en Oost-Borneo*", door Dr. Broersma (zie onze bespreking in de Kol. Weekbladen van 16 en 23 Februari 1928, nos. 7 en 8);

„*De komende staatkundige beslissing in zake Nederlandsch-Indië*", voordracht gehouden voor de Bestureneonferentie van de Federatie van Christelijk-Historisch Jongerengroepen, door Mr. Dr. H. A. van Gybland Oosterhoff, met inleidend woord van Dr. J. Th. De Visser, oud Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen;

„*Onze Oostersche Vraagstukken getoetst aan de ervaring in Britsch-Indië*", door P. Staal, oud Consul-Generaal te Calcutta. Tweede druk 1928. — Drukkerij en Uitgeverij J. H. de Bussy.

De algemeene klacht omtrent de zeer geringe kennis, vaak zelfs notie, omtrent onze Overzeesche gewesten in ons land, mede onder de categorie van intellectueele Hollanders, gaf den bekenden Indischen musicus en letterkundige, den Heer Constant v. d. Wall, in een causerie over Indische muziek en Indische componisten, nog onlangs, aanleiding het volgende te schrijven, waarmede wij ons zeer wel kunnen vereenigen, omdat wij op het Informatiebureau haast dagelijks de juistheid daarvan hebben te beamen. (Zie De Nieuwe Courant van 28 April 1928, Ochtendblad).

„Het is ver en het is er zoo warm! Dat is ongeveer alles wat de „doorsnee" Hollander van Nederlandsch Oost-Indië weet. Waar het precies ligt, „welke menschenrassen daar wonen, hoe hard er „door Europeanen gewerkt wordt en met behulp „van inheemsche krachten werd tot stand gebracht, „ontgaat het leeuwendeel van het Nederlandsche „volk. De klacht is algemeen, een oude klacht, die „telkens weer met nieuwe zucht wordt ingeluid in „dagbladen, in tijdschriften, nutslezingen, ja, waar „niet al! Toch — al gaat het langzaam — neemt „de belangstelling voor onze koloniën toe."

Ook in de handelswereld laat die onbekendheid met onze Overzeesche gewesten zeer te wenschen over, hetgeen nog kan blijken uit een aan het Informatiebureau per briefkaart gestelde vraag van een bloemistenfirma in een academiestad van ons land, luidende als volgt: „M. Zoudt U ons kunnen „verstrekken een lijst met adressen der in Ned.-„Indië woonachtige Hollanders? Gaarne uw ant-„woord tegemoet ziende. Hoogachtend X."

Het bovenstaande zou vermakelijk zijn als het eigenlijk niet zoo in-beschamend was, vooral wanneer men nagaat, dat het aantal Europeanen volgens de laatste in 1925 gehouden volkstelling in Ned. Oost-Indië bedraagt op Java 135.288 en op de Buitengewesten 34.420, totaal 169.708. Het kan zeker geen verwondering baren, dat het Informatiebureau die firma kortheidshalve heeft moeten verwijzen naar het jaarlijks uitgegeven adresboek voor geheel Nederlandsch-Indië door Kleian, bevattende 1246 bladzijden compressen druk.

's-Gravenhage, 30 Mei 1928.

De Leider van het Informatiebureau van de Vereeniging „Oost en West",
H. J. A. RAEDT v. OLDENBARNEVELT.

De Indische Tentoonstelling.

—o—

De I.T.A. is voor barensweeën niet gespaard gebleven. Met te meer luister heeft zij zich nu aan den volke vertoond.

De maand Juni was haar welgezind en wanneer de onnarekenbare Pluvius in Juli maar vacantie neemt, wanneer de bolle windjes meedoogend zijn en de vaak zoo beruchte „onvoorziene omstandigheden" uitblijven, staan de geldelijke uitkomsten er goed voor en zal deze tentoonstelling een gunstige uitzondering zijn in de rij van hare zusters in binnen- en buitenland. Het is slechts een verwachting, laat ons niet te voorbarig zijn.

Een „succes" is zij reeds, vooral om redenen die met de materieele zijde nu eens niets van doen hebben. Een succes als zoodanig, want de totstandkoming van de I.T.A. valt onder die enkele, niet veelvuldige teekenen des tijds, welke der menschheid, vertrouwend, grond onder den voet geven. Welke beweegredenen tot de oprichting ook geleid hebben, *met al het risico daaraan verbonden*, het besluit om een Indische tentoonstelling te Arnhem te houden, bepaalt hare beteekenis en wijst de richting aan van den aard der motieven welke dat besluit beheerscht hebben.

Daadwerkelijke belangstelling voor Indië in Nederland — dat is de I.T.A. Heeft men dat in Nederland begrepen, zeker niet minder in de beide Indiën, wat nog wel van zooveel belang te achten is.

Omdat — en hiermede wordt de strekking dezer regelen in enkele woorden saamgevat — met deze tentoonstelling het bewijs van Nederlandsche zijde geleverd is, dat hier te lande met de Overzeesche gebiedsdeelen van het Rijk medegeleefd wordt, dat men „hart" heeft voor die landen; om die reden verheugt zich Nederland, O.-Indië, Suriname en Curaçao over de Oost- en West-Indische tentoonstelling te Arnhem, welke den onderlingen band versterkt en daardoor weer iets bijdraagt tot dat harmonisch samengaan der volken, dat het doel is van alle weldenkenden van ons geslacht.

Ten bewijze dat de tentoonstelling te Arnhem in breede kringen welverdiende belangstelling trekt, laten we hier volgen een (stellig niet volledige) opgave der vereenigingen, clubs, groepen, enz. die haar een bezoek brachten, of nog zullen brengen.

TENTOONSTELLING
OOST- EN WEST-INDIE
VAN 11 JUNI TOT 28 JULI 1928

Koopt bij voorkeur bij onderstaand
Adressen. Denkt ook om d
„OUDE STAD

TENTOONSTELLING „OOST- EN WEST-INDIE

14 en 15 Juni: Utrechtsche Studenten.
16 Juni: Geldersche Overijsselsche Maatschappij van Landbouw.
Nederlandsche Vereeniging van Staatsburgeressen.
Geldersche Bond voor den Effectenhandel.
17 Juni: Orde v. d. Goede Tempelieren.
19 Juni: Afdeeling Gelderland v. d. Vereeniging van Gem. Ambtenaren.
21 en 22 Juni: Onze Vloot.
23 Juni: Congres van „Oost en West".
Broederschap van de Commissarissen van Politie in Nederland.
R.K. Jonge Werkgevers Vereeniging.
24 Juni: Nederlandsche Vereeniging van Schoolartsen.
R.K. Jonge Werkgevers Vereeniging.
27 en 28 Juni: Zuid-Afrikaansche Vereeniging.
30 Juni: Oostkust van Sumatra-Instituut. Deli-dag.
3 Juli: Bezoek van *Hare Majesteit de Koningin-Moeder*, met gevolg.
Groene Kruis.
5 Juli: Vergadering van den Bond van N.-I. Suikerondernemingen. Suikerdag.
7 Juli: Vereeniging voor Volkenbond en Vrede.
8 Juli: Roomsch-Katholieke Missie-dag.
10 Juli: Vergadering van de Vereeniging van Boekbinders-Patroons.
12 Juli: Vergadering der Ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië.
13 en 14 Juli: Congres van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs.
16 en 17 Juli: Congres van het Nederlandsch-Indonesisch Verbond van Jongeren Organisaties.
18 Juli: Jaarvergadering der Vereeniging van Ned.-Ind. Verlofgangers.[1])
19 Juli: Vereeniging van Secretarissen van Kamers van Koophandel.
21 en 22 Juli: Bond van Ridders der Militaire Willemsorde.
23 Juli: R.K. Middenstandsvereen. „de Hanze".

Van vele Vereenigingen is het aanstaand bezoek nog in bespreking. Honderden Scholen voor Lager-, Middelbaar- en Hooger Onderwijs, Reisvereenigingen enz. enz. hebben hun komst op verschillende data reeds vastgesteld.

Sprekender nog zijn de volgende getallen. Gedurende de eerste week harer opening werd de I.T.A. bezocht door *22.767* personen; in de tweede week bedroeg dit aantal *31.654* en in de derde week zelfs *39.801*.

[1]) Blijkens een mededeeling in de „Ind. Verlofganger" van 6 Juli gaat deze vergadering evenwel, door bijzondere omstandigheden, niet door.

Van Week tot Week.

Dinsdag 3 tot Maandag 9 Juli.

H. M. de Koningin-Moeder op de Ita. Den 4en dezer heeft Hare Majesteit de Koningin Moeder een langdurig bezoek gebracht aan de Indische tentoonstelling te Arnhem. Bij Haar vertrek uitte H. M. haar groote ingenomenheid met het tentoongestelde en gaf Zij ook uiting aan haar bewondering voor de schitterende omgeving, waarin de expositie is opgebouwd.

Wijziging der Indische Staatsregeling. Dezer dagen is het Voorloopig Verslag verschenen tot wijziging van de artt. 7, 9, 55 en 72 der Indische Staatsregeling. Wat betreft de voornaamste wijziging: de samenstelling van den Volksraad, waardoor de Europ. meerderheid te niet wordt gedaan, deze wordt door verschillende Tweede Kamerleden toegejuicht; anderen opperen bezwaren, doch deze leden zijn van meening dat eene verwerping van het wetsvoorstel niet wenschelijk wordt geacht. In verband hiermede schijnt de voorspelling niet te gewaagd, dat bij de a.s. openbare behandeling het wetsontwerp (30 Inheemschen, 25 Nederlan-

ders en 5 Chineezen in den Volksraad), dat tot zooveel beroering aanleiding heeft gegeven, met groote meerderheid door de Tweede Kamer zal worden aanvaard.

Vice-admiraal W. G. van Nes †. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 81 jaar, overleden de heer W. G. van Nes, oud-vice-admiraal. De overledene was o.m. ridder in de orde van den Nederl. Leeuw en ridder in de Militaire Willemsorde.

Mr. G. J. A. van Berckel †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 71 jaar, overleden de heer Mr. G. J. A. van Berckel, oud-Ind. rechterlijk hoofdambtenaar en oud-directeur van de (opgeheven) Ned.-Ind. Bestuursakademie te 's-Gravenhage, ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw.

Resident J. Roest. Batavia, 6 Juli (Aneta).[1] Benoemd is tot resident van Riouw en Onderhoorigheden, de heer J. Roest, resident ter beschikking van den gouverneur der Molukken.

Univers. examens. Leiden. Taalk. cand. ex. Indologie de hr. A. J. Jansen, A. de Man. — Cand. ex. Indisch recht de hr. R. Soekamp, Mej. W. L. Sonneveld. — Econ. doct. ex. Indologie de hr. H. G. F. Jonker, H. Jongbloed. — Doctor. ex. Indisch recht de hr. Ko Tjay Sing.

Majoor Hockman. De kapitein der intendance van het O.-I. leger, M. A. Hockman, is bevorderd tot majoor-intendant.

Ernstige ziektegevallen met doodelijken afloop op het s.s. Insulinde. Aan boord van het thuisvarende s.s. Insulinde hebben zich onder de passagiers ernstige ziektegevallen, waarvan 8 met doodelijken afloop, voorgedaan. Blijkens een Aneta-telegr. zijn de overledenen de luit. ter zee H. T. Moulin, de machinist van de Paketvaart Mij. J. Ravenswaay, mevr. Ten Hooven—Horstcamp, mevr. Greuder, mej. De Roo, de echtgenoote van den adj.-onderoff. Van der Ven en mej. Gorter. Bijzonderheden omtrent de oorzaak zijn nog niet bekend; de voorloopige berichten zeggen dat de ziektegevallen gepaard gingen met hevige keelontsteking.

Onderscheiding. Bij Kon. besluit is benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau de hr. J. Mehlbaum, die dezer dagen 50 jaren dienst bij de firma Mac Neill te Semarang herdacht.

Rechterlijke benoemingen. Batavia, 3 Juli (Aneta). Benoemd tot leden van het Hooggerechtshof van Ned.-Indië Mr. J. Elshout en Mr. L. M. Schoorel; tot president van den Raad van Justitie te Soerabaja, Mr. E. E. G. Joakim, id. te Batavia, Mr. H. Oele.

Radioverkeer Indië—Holland. Volgens het Alg. Ind. Dagbl. is overeenstemming bereikt betreffende het tarief van de radio-telefonische verbinding tusschen Indië en Nederland. Het is vastgesteld op tien gulden per minuut met een minimum van 3 en een maximum van 6 minuten.

Benoeming Ass.-Residenten. Batavia, 7 Juli (Aneta). Benoemd tot ass.-res. van Hoeloe Soegei (Kandangan) de hr. H. G. Klatt en van Koealakapoeas (Bandjermasin) de hr. J. F. Sprock.

Met pensioen. Bandoeng, 7 Juli (Aneta). De luit.-kolonel der Inf. O.-I. leger C. A. van Meeuwen, gaat in Augustus met pensioen.

De Krakatau weder in werking. Batavia, 9 Juli (Aneta). Na een rustperiode van 33 dagen, gedurende welken tijd de Seismograaf, opgesteld op Lang-Eiland, dagelijks talrijke bevingen registreerde, is de Krakatau Vrijdagmorgen wederom eruptief gaan werken.

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De IVde „Gids" van Het Koloniaal Instituut.

Vroeger hebben wij achtereenvolgens, naarmate zij verschenen zijn, hier de aandacht gevestigd op de drie eerste nummers van de serie *„Gidsen in het Volkenkundig Museum"* der Koninklijke Vereeniging „Het Koloniaal Instituut" te Amsterdam, n.l. betreffende:

I. *De Volkenkaart van Nederlandsch-Indië, de ruilmiddelen en de Schatkamer*, door J. C. Lamster en B. M. Goslings;
II. *Bali en Lombok*, door B. M. Goslings;
III. *Sumatra* door J. Kreemer.

Onlangs mochten wij in dank ontvangen de vierde brochure, even keurig uitgevoerd als de andere, tot titel dragend: *Het Hindoeïsme*, waarin door *Prof. Dr. N. J. Krom*, op beknopte en populair-wetenschappelijke wijze zijn behandeld: het ontstaan en het karakter der Hindoe-Javaansche cultuur, het Brahmanisme en het Boeddhisme, de Hindoe-Javaansche kunst en de latere ontwikkeling dier cultuur en kunst; dit alles als inleiding en wegwijzer tot hetgeen bovengenoemd museum den bezoekers in dit opzicht te bewonderen en te overpeinzen geeft in zijn vestibule, de Hindoekamer, de groote lichthal en de z.g. „tempelkamer".

Aan belangstellende leeken op dit gebied zouden wij den raad willen geven, dezen „Gids", welke voor 75 cents te koop is, van te voren rustig te bestudeeren, dan zullen zij veel meer profijt hebben van een aandachtig bezoek aan dit deel van het museum dan wanneer zij er onvoorbereid heen gaan.

Aan het slot van het eerste hoofdstuk merkt Prof. Krom dan ook terecht op:

„Het voorafgaand overzicht van ontstaan en karakter der Hindoe-Javaansche cultuur in het algemeen, zal ons nu tot grondslag moeten strekken bij onze beschouwing van twee der belangrijkste uitingen van die cultuur, haar *eeredienst* en haar *kunst*. Beide behooren tot die onderdeelen, welke als een afgerond geheel uit het moederland konden worden overgenomen, waar zij immers reeds een hoogen graad van ontwikkeling en verfijning hadden verworven. Beide zijn innig aan elkander verbonden; *de kunst staat bijna geheel in dienst van de godsvereering*, en haar voornaamste scheppingen zijn dan ook heiligdommen en godenbeelden, waartegenover de niet met den godsdienst in verband staande gebruiksvoorwerpen en sieradiën zeer op den achtergrond komen. Beide ook zijn verplicht zich aan strenge tradities te houden en zijn theoretisch eigenlijk niet voor veranderingen vatbaar: gedeeltelijk langs den weg der openbaring, gedeeltelijk langs dien der ondervinding van eeuwen, staat nu eenmaal vast, hoe de goden willen worden aangebeden, hoe zij moeten worden afgebeeld en welke behuizingen hun welgevallig zijn. Daarvan af te wijken, is niet geraden; men loopt niet alleen kans zijn doel te missen, maar stelt zich bovendien bloot aan den toorn der hoogere machten.

„Twee groote godsdienstvormen hebben de Hindoes gelijktijdig naar den Archipel gebracht, het Brahmanisme en het Boeddhisme."

Na van deze beide godsdienstvormen een korte uitlegging te hebben gegeven, vangt schrijver zijn volgend hoofdstuk, betreffende de kunst, aan met de volgende zinsneden:

„Het uitdrukkingsmiddel, waardoor de hierboven in het kort geschetste eerediensten tot de bevolking hebben gesproken, was de Hindoe-Javaansche kunst. Het spreekt vanzelf, dat ook in het moederland heiligdommen en godenbeelden bestonden, en men kan dus a priori aannemen, dat de kunst, evenzeer als de godsdienst zelf, kant en klaar uit Voor-Indië is geïmporteerd. In zekeren zin zijn de feiten ook met die veronderstelling in overeenstemming; niemand zal er aan twijfelen of de Hindoe-Javaansche kunst in haar oudsten, voor ons bereikbaren vorm, berust op Hindoetraditie en Hindoe-voorschriften. Daar staat echter tegenover, dat men nergens in Voor-Indië precies dezelfde vormen heeft teruggevonden, en dat de Hindoe-Javaansche kunst, zooals zij daar voor ons staat, iets eigens heeft, hetwelk haar zoowel van die in Voor-Indië, als die in de andere, uit hetzelfde moederland gekoloniseerde streken onderscheidt.

„Dit verschijnsel is op verschillende wijzen verklaard. Aan de eene zijde heeft men de hypothese opgesteld, dat deze kunst geheel zou zijn uitgevoerd door inheemschen, die daarbij de uit Voor-Indië afkomstige regels hadden toe te passen, regels, die alleen of hoofdzakelijk in schriftelijken vorm tot hen waren gekomen. In alle opzichten, waar die regels dwingende voorschriften gaven, hebben zij die gevolgd, doch overal, waar eenige vrijheid van beweging gelaten was, komt het inheemsch karakter der uitvoerders aan den dag. Zoodoende hebben wij gebouwen van Hindoeschen opzet en architectuur, ietwat onhandig uitgevoerd, doch met meesterlijke ornamentiek, datgene, waarin de Indonesische kunstenaar zijn gang mocht gaan en waarin hij van oudsher uitmuntte.

„Een andere opvatting is geheel tegengesteld. Zij acht deze geheele kunst in wezen uitsluitend Hindoesch, ook de ornamentiek, waarin immers uitsluitend Hindoe-motieven worden toegepast, en geen spoor van inwerking der Javaansche flora of fauna te vinden is. De Javaan was tot zulk kunstwerk trouwens ook niet in staat; de uitvoerders moeten Hindoes zijn geweest, uit het vaderland dezer kunst afkomstig. Dat er in Voor-Indië geen zelfde vormen aangetroffen zijn, komt slechts, doordat juist uit den tijd en uit de streken, waarheen wij den blik moeten richten, zoo goed als geen overblijfselen gespaard gebleven zijn; doch kijkt men scherp, dan is het wel degelijk mogelijk zeer nauw verwante vormen aan te wijzen.

„Het is hier natuurlijk niet de plaats om deze kwestie verder te bespreken; wij hebben slechts willen toonen, dat de kwestie bestaat, en dat de meeningen over den aard der Hindoe-Javaansche kunst in haar oudsten vorm zeer verdeeld zijn. Het komt ons voor, dat in beide opvattingen een deel der waarheid steekt, en dat de oplossing deze is: geen uitvoering door Indonesiërs, volgens een schriftelijke handleiding, ook geen uitvoering door zuivere Hindoes, maar wel door Hindoe-Javanen, die de tradities van de Hindoes hadden overgenomen, langs den levenden weg, van mond tot mond en van hand tot hand, en die nu bij de uitvoering er onbewust ook wel iets in moesten brengen van wat er inheemsch was in hun gemengden aard. Vandaar dat eigen-Javaansche bij de van opzet Hindoesche bouwwerken; deze kunst is dus te beschouwen als product dier eigenaardige gemengde Hindoe-Javaansche maatschappij, welke wij hierboven beschreven."

Ook van de latere ontwikkeling van cultuur en kunst wordt een deskundig overzicht gegeven, om

ten slotte, met de noodige aanwijzingen, op te sommen wat op dit gebied in de vier speciaal daartoe ingerichte ruimten van het Museum, te zien valt, verlucht met een 15-tal fraaie foto's en verschillende platte-grond-afbeeldingen. Bij de beschrijving van den inhoud der vestibule, dadelijk links van den hoofdingang, aan Boroboedoer gewijd, wordt o.m. gewezen op het afgietsel van den statigen leeuw, als wachter uit Voor-Indië overgenomen, en daar het dier op Java niet inheemsch is, met vaste karakteristiek en geheel gestyleerd, als een ornamentaal stuk uitgevoerd; als ook op de in de hoeken tronende Dhyani-Boeddha-typen, eveneens afgietsel, met de verschillende handhoudingen *(moedra's)*.[1]

Bij de behandeling van de Hindoekamer worden o.a. de *Ganeça's* (olifantkoppigen god), alsook de afbeeldingen der goden Doerga en Çiwa omschreven en o.m. zeer interessante uitleggingen gegeven betreffende de geschiedenis van het schrift, aan de hand van de in een vitrine vervatte voorwerpen.

Naar aanleiding der 24 reliefs in de lichthal, die afgietsels zijn uit een serie van 120, welke is voorgesteld op den hoofdmuur der eerste gaanderij van Boroboedoer, geeft schrijver duidelijkheidshalve den inhoud der geheele tafereelenreeks volledig weer, naar de door de beeldhouwers gevolgde Sanskrit-tekst, genaamd *Latitawistara*, de levensgeschiedenis van den historischen Boeddha Çakyamoeni beschrijvend, van het oogenblik af, dat hij, nog als Bodhisattwa in den hemel vertoevend, tot zijn aanstaande menschwording besluit, tot op het oogenblik, dat hij voor het eerst de heilsleer predikt in den Hertenkamp van Benares.

En tenslotte leidt schrijver den bezoeker rond in „De Tempelkamer", waar allerlei afgietsels van bouwfragmenten zeer de aandacht trekken, doch stellig tot den oningewijde niet genoeg spreken, zonder de noodige ophelderingen van dezen deskundigen „Gids".

[1] Ook in het Kasteel Zypendaal ter I.T.A. heeft „Het Koloniaal Instituut" een dergelijke „Hindoe-Kamer" ingericht. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Inlandsche beweging.

Het P.N.I.-congres te Soerabaja accentueert de richting, waarin de Inlandsche beweging zich ontwikkelt. De *„Soeloeh Indonesia Moeda"* schrijft: „Wij zijn non-cooperators en revolutionnair". Te Soerabaja wordt thans — volgens dit periodiek — het volgende beginselprogram behandeld: Opheffing Poenale Sanctie; opheffing doodstraf; verbod kinderhuwelijken en veelwijverij. Deze punten zijn bedoeld als eischen, waaraan onmiddellijk voldaan moet worden. Het antwoord op het beginselprogram hebben de intellectueelen, vereenigd in de Studieclubs, vernomen uit de rede van den Landvoogd bij de opening van den Volksraad. Men behoeft zich dus — zegt het *Bat. Nwsbl.* (31/5) — geen illusies te maken omtrent de mogelijkheid van samenwerking met deze groep. Het genoemde program is tevens orgaan van de Indonesische Studieclub van Soerabaja en aangenomen mag dus worden, dat het program van actie ook door haar is aanvaard. De vooraanstaande leden dezer club hebben mede de leiding in de Ver. „Perasaän Pendoedoek Soerabaja"; als bestuurders dezer P.P.S. verklaren zij wèl zitting te willen nemen in den gemeenteraad, onder bepaalde voorwaarden.

Thans schijnt zich alle energie te concentreeren op het verwerven van aanhang onder de bevolking. Of de Studieclub van Soerabaja in aanhang wint onder de intellectueelen, is echter zeer de vraag. Er is gelukkig een strooming waar te nemen, die zich richt tegen de onvruchtbare en naar conflict zoekende non-cooperation. De S.I. heeft bij de groote massa der bevolking afgedaan; zoolang Tjokro en Salim de leidsels in handen houden, zal de groote massa afzijdig blijven. Zij hebben het vertrouwen verspeeld, voor goed. Er is geen contact tusschen het volk en de intellectueelen; ze staan te ver van elkaar af; tusschen de godsdienstige Ver. „Mohammadya" en de intellectueelen ligt een moeilijk te overbruggen kloof. Waar de S.I. te kort geschoten is èn tegenover eigen volk èn tegenover het Gouvernement, en de intellectueelen niet veel dichter bij de bevolking staan dan de Europeanen, terwijl toch het denken, verlangen en willen van de massa uiting behoeft, daar kan wellicht de bestuurshervorming daartoe op den duur gelegenheid openen. Machteloosheid in het tot uiting brengen van wat hindert, zal communistische propagandisten goede kansen blijven geven; gewenscht wordt dat in het volk de elementen, die een bolwerk tegen het communisme kunnen opwerpen, gelegenheid tot ontwikkeling krijgen. De bestuurshervorming kan daartoe den weg openen, mits niet dienstbaar gemaakt aan politieke doelen en mits een krachtige hand het al bestiere!

Wij verwijzen naar *De Loc.* (31/5, blz. 5 en 44 „Minahassa-congres"), het *Bat. Nwsbl.* (4/6 „Een manifest van Boedi Oetomo"; 5/6 „De Sumatranenbond" en „Ga je gang maar!"), de *Deli Crt.* (8/6 „Vertrouwen"), het *Soer. Hbl.* (26/5 „De bestuurshervorming") en *De Sum. Post* (4/6 „Tegenstroomingen"; 5/6 „Het manifest van B. O.").

Het Regeeringsstandpunt.

In de M. v. A. op de alg. beschouwingen in den Volksraad (*Deli Crt.* 9/6) verklaart de Regeering *o.m.*, dat Zij geen goede gronden aanwezig acht voor de opvatting, dat Nederland's houding jegens Indië verscherpt is. Het is der Regeering aangenaam te vernemen, dat velen met voldoening en waardeering kennis genomen hebben van dat deel van *de openingsrede*, waaruit de overtuiging sprak, dat de Nederlandsche leiding voor onafzienbare toekomst onmisbaar is. De Landvoogd is tot deze uitspraak overgegaan *alleen* omdat hem tot zijn teleurstelling gebleken is, dat aan een zoodanige uitspraak, welke in zijn oogen aan een axioma gelijk staat, bij velen in den Lande behoefte bestond, en voorts omdat het wenschelijk scheen aan hen, die de gedachte van scheiding tusschen Nederland en deze Gewesten nu reeds willen verwezenlijken, zoo duidelijk mogelijk te kennen te geven dat en waarom zij van deze regeering geen steun bij dat streven behoeven te verwachten. *Slechts op den grondslag van ongerepte handhaving van de Nederlandsche leiding zullen de Inheemsche volksbeweging of hare onderdeelen bij de Regeering practisch gehoor of sympathie kunnen vinden.* De Regeering kan politieke idealen ten volle eerbiedigen, zonder nochtans de bevordering van de verwezenlijking daarvan, voor zoover strijdig met 's Lands fundamenteele wetten, tot voorwerp van practische Regeeringspolitiek te kunnen of te mogen maken. Indien mocht blijken dat de welgezinde nationalisten aan invloed winnen, dan zal de Regeering zich daarover evenzeer verheugen als wanneer het in *het Boedi Oetomo-manifest* gestelde feit, dat de revolutionnaire richting onder de nationalisten feitelijk ontbreekt, door ervaring wordt bewaarheid. De Regeering beschikt echter over gegevens, waaruit overtuigend blijkt dat onder degenen, zich *non-cooperators* noemend, ook voorstanders van *geweldpolitiek* zijn. De Regeering houdt zich niet afzijdig en is waakzaam tegenover hen, die door *zelfwerkzaamheid* buiten direct verband met de Overheidsorganen, verhooging van de volkskracht nastreven. Dit streven wordt integendeel toegejuicht. Non-coöperatie echter is iets geheel anders dan auto-activiteit; het bevat een positief element van vijandigheid tegen de Nederlandsche leiding. Daarom heeft de Landvoogd het Regeeringsstandpunt ondubbelzinnig aangeduid. Verwacht wordt dat de bedoelde beweging voor zoover zij een schadelijk element bevat, haar natuurlijken dood zal sterven, wanneer de gevolgde koloniale politiek getrouw wordt voortgezet.

De reis van den Landvoogd.

Het *Soer. Hbl.* (22/5 t/m 1/6) en *De Loc.* (22/5 t/m 2/6) geven een beschrijving van de reis van den Landvoogd in de Vorstenlanden, Kedoe en Malang. De Gouv.-Generaal bracht o.a. een bezoek aan het *Krankzinnigengesticht* op Kramat bij Magelang, aan den weg naar Setjang. De geneesheer-directeur *dr. Tumbalaka* ontving den Landvoogd. De inrichting telt 1200 verpleegden, allen Inlanders. Het zijn ruime gebouwen, waar de geesteszieken zijn ondergebracht; het Magelangsche krankzinnigengesticht is ongetwijfeld een der meest moderne en best ingerichte, niet alleen van Ned.-Indië maar van heel dit deel der wereld. Het ligt in de bedoeling het gesticht uit te breiden voor 2000 patiënten. Tot heden heeft de bouw 1¼ millioen gulden gekost. Bezichtigd werden de verschillende afdeelingen, de keuken, de laboratoria, de behandelings- en onderzoekkamers enz. De *sigarenfabriek* te Magelang van de firma *Koo Kwat Ie* had eveneens de aandacht van den Landvoogd. Het bedrijf is in 1900 begonnen met een kapitaaltje van *f* 200 en met 3 à 12 arbeiders; de omzet bedroeg *f* 600 p. j. In 1927 was de omzet *f* 650.000. Op het oogenblik werken er 1100 sigarenmakers en 500 arbeiders voor de diverse afdeelingen. Per dag worden 400.000 sigaren geleverd, die geëxporteerd worden in Ned.-Indië, Siam, Australië en Shanghai. Per maand wordt ongeveer *f* 24.000 aan loon uitbetaald. Als laatste punt van het Magelangsche program werd een bezoek gebracht aan een der *leemen huizen*, zooals die in de afd. Temanggoeng zeer veel voorkomen. De hier voor eenige jaren toegepaste woningverbetering heeft niet het gewenschte effect gehad. Men heeft met de toen aanbevolen „halve" maatregelen, *de pest* niet kunnen verdrijven en deze gevreesde ziekte richt thans nog steeds groote ravages aan onder de bevolking. De Regeering heeft, zooals in „De Loc." kortgeleden werd uiteengezet, het noodig geoordeeld in de meest bedreigde streken van het Temanggoengsche, aan de bevolking nieuwe huizen te schenken, die pestvrij zijn. Een oud leemen huis werd bezocht, evenals een der nieuwe door de fabriek te Sapoeran (bij Wonosobo) geleverde huisjes.

Domeinbeginsel en „Indonesisch" Grondrecht.

De *Java-Bode* (4 en 5/6) bespreekt de dreigende gevaren van de *„loslating" van het Domeinbeginsel* in de vigeerende Agrarische wetgeving. Die tendenz trad duidelijk naar voren sedert prof. Van Vollenhoven in zijn geschriften over het adatrecht, over „de miskenningen van het adatrecht" betoogde, dat ten aanzien van de woeste gronden het domeinbeginsel niet langer gehandhaafd mocht blijven, aangezien het allen rechtsgrond miste. Prof. Van Vollenhoven wenscht *de Agrarische kwestie binnen den kring van de decentralisatie- en autonomiegedachte* te brengen. Thans wordt overwogen *een commissie* in te stellen met de opdracht de vraag te beoordeelen of, en zoo ja, waarom en in hoeverre, het uit principieel oogpunt gewenscht moet worden geacht het domeinbeginsel als grondslag van de agrarische wetgeving los te laten en daarbij aan te geven van welke beginselen de agrarische wetgeving alsdan zal moeten uitgaan, en voorts om in hoofdtrekken mede te deelen, welke veranderingen uit een legislatief oogpunt en met het oog op de practijk aan de eventueele loslating of wijziging van dien grondslag moeten worden verbonden.

Het domeinbeginsel is de hefboom geweest tot Ned.-Indië's machtigen economischen opbloei. Tijdens het beheer van Inlandsche rechtsgemeenschappen zijn uitgestrektheden vruchtbaren grond door roofbouw veranderd in even zoovele waardelooze alang-alangvelden. Een goede agrarische wetgeving is voor Indië van zulk groot levensbelang, doordien daarmede Indië's industrieele en economische ontplooiing staat of valt. De leidende gedachte in onze geheele agrarische wetgeving is de gelegenheid te openen aan Europeesch kapitaal en Europeesche werkkrachten, om gronden op billijke voorwaarden machtig te worden. Het particulier initiatief moest gestimuleerd worden, wilde Indië niet een achterlijk land blijven. De domeinverklaring was het natuurlijke gevolg van dit, aan de liberale leerstellingen aanpassende desideratum. De Inlandsche volkskracht was en is thans nog niet in staat Indië's natuurlijke rijkdommen te ontsluiten. Een uitbreiding van groote cultuurondernemingen op Java en in de Buitengewesten kan de vele uit het desagrondbezit uitgeslotenen werk verschaffen, d.i. voeden en kleeden. Zonder de handhaving van het domeinbeginsel trekt men geen kapitaal naar Indië. Een agrarische wetgeving, welke niet huldigt het principe, dat de Staat de eenige reguleerende macht is, die het beschikkingsrecht uitoefent op de woeste gronden, levert niet alleen gevaar op voor de toekomstige ontwikkeling van Indië, doch zou door de bevolking opgenomen worden als een abdicatie van het Souverein gezag van het Gouvernement; want in dat beschikkingsrecht, meer dan in eenig andere gezagsuitoefening vindt de verhouding tusschen Souverein en onderdaan hare uitdrukking. Het beschikkingsrecht is het zichtbare teeken van die verhouding, van de *souvereiniteit*.

In *De Loc.* (21, 29 en 31/5) schrijft de heer *Yo Heng Kam* over „Reorganisatie van den Chineeschen Raad."

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het Inlandsche B. B.

Volgens een schrijver in het Jav.-nationalistische dagblad *Sedijo Tomo* te Djokja van 14 Mei is van hoogerhand de vraag gesteld naar de oorzaken van de geringe belangstelling voor het Inlandsche Binnenlandsche Bestuur, welke kwestie ook zou besproken worden op de regenten-conferentie, te

Magelang onder leiding van den G. G. te houden. Schrijver noemt dan eenige punten op grond waarvan het Inlandsche B. B. zoo weinig liefhebbers trekt.

Volgens hem is de afkeer tegen het Inl. B. B.-schap te wijten aan de ontplooiing van het socialisme en het nationalisme en aan de zucht naar autonomie. Menschen die van zulke ideeën doordrongen zijn, zullen het ambtenaarschap bij het B. B. niet meer ambieeren, want:

1e. de Inlandsche B. B.-ambtenaren hebben geen vrijheid om hun plicht overeenkomstig hun overtuiging te vervullen; zij zijn slechts werktuigen van hun chefs en bezitten geen rechtspositie;

2e. de Europeesche en Inlandsche hoofden hebben geen waardeering voor hun werk en hun personaliteit; in dit opzicht hebben de ambtenaren van andere diensten een beter lot;

3e. vaak moet het volk niets van de Inlandsche prijaji's hebben; deze toch zijn naast vertegenwoordigers van de Regeering, die de lasten en verplichtingen opleggen, beschermers van de rechten der bevolking, maar in de praktijk laten zij, ten genoege van hun superieuren zich alleen in de eerstgenoemde hoedanigheid kennen.

Als andere oorzaken van de geringe animo voor het B. B. noemt schrijver o.a. het menigvuldig hormat-betoon, de onzekerheid van de positie en de moeilijkheden in de dienstuitvoering, waar vaak persoonlijke eigenschappen boven dienstprestaties gaan. Voorts is een remmende factor de wijze van toelating tot de geëigende opleidingsscholen, waarbij aan Regentszonen den voorrang wordt gegeven.

Schrijver hoopt dat de besprekingen met den Landvoogd zullen leiden tot het vinden van middelen om het euvel te doen verdwijnen.

Regeeringsbeleid.

Een schrijver in het nationalistische blad *Darmokondo* te Solo, zich bescheidenlijk „Indonesiër" noemende, heeft zich geroepen gevoeld in het nummer van 9 Mei zijn licht te doen schijnen over „regeeringsbeleid" en wijzen raad ten beste te geven, die echter, naar wij voor hem vreezen, niet zoo maar door de verantwoordelijke autoriteiten ter harte zal worden genomen.

Hij begint met te constateeren dat een Regeeringsbeleid dat naar herstel van het geschokte volksvertrouwen streeft, heel juist is. Want, zegt hij diepzinnig, gelijk het Hollandsche spreekwoord zegt: „na regen komt zonneschijn", zal een ander beleid, n.l. een ijzeren-vuist-systeem in deze tijdsomstandigheden tot misnoegen van het volk leiden.

Als middel om den verbroken band te herstellen stelt schrijver der Regeering voor om haar loyaliteit(!) te toonen en het volk gelegenheid te geven zijn rijpheid te bewijzen. Hiervoor is de invoering van de provincie Oost-Java een geschikte gelegenheid. De Regeering geve aan de Indonesiërs, de intellectueelen wel te verstaan, de hoogste betrekkingen. Zij benoeme tot Gouverneur een Indonesiër (een bescheiden eisch! — Red.). Enkele betrekkingen zouden door Europeanen kunnen worden ingenomen die dan de noodige contrôle zouden kunnen uitoefenen, (waarvoor nog contrôle, als men reeds „rijp" is? — Red.).

Volgens schrijver behoeft er geen vrees voor te bestaan dat de Indonesische Gouverneur „er maar op los zal slaan" (op wie? — Red.), want boven hem staat nog de G. G. Als voorbeeld wordt genoemd dat men in Britsch-Indië reeds een Indischen Gouverneur heeft.

(Eén ding verwondert ons, n.l. dat de redactie van een blad als de Darmokondo een dergelijk naief stukje zonder commentaar opneemt — Red.).

De Ind. Soc. Dem. Partij en de Nationalisten.

Naar aanleiding van de rede die de heer Van der Zee op de vergadering der I. S. D. P. van 1 Mei 1928 gehouden heeft, zegt de *Bintang Timoer* van 2 Mei o.a., dat zulk een beroep om toetreding tot de I. S. D. P. niet een of twee malen op de Indonesische nationalisten is gedaan, doch reeds verscheidene keeren. Want hetzelfde is ook reeds vroeger geschied door den heer Stokvis te Soerabaja, waarop Dr. Soetomo ten antwoord gaf, dat de Indonesiërs thans druk bezig zijn met hun nationale beweging. Ook de heer Mohammad Hatta verklaarde op een bijeenkomst te 's-Gravenhage, dat de actie der Indonesiërs niet dezelfde is als die der Sociaal-democraten, niettegenstaande beide acties gericht zijn tegen het imperialisme.

Men ziet dus — zegt het blad — welke bezwaren men zoowel hier te lande als daar in Nederland geopperd heeft tegen de toetreding der nationalisten tot de I. S. D. P. Voor de nationale beweging is het daarom een groot verlies als een Indonesiër zich bij deze vereeniging aansluit. Anders zou het zijn indien men dat samengaan beschouwde als een gelegenheid om slechts actie te voeren, zooals de communisten indertijd gedaan hebben. Het blad wijst er op, dat tijdens den grooten Europeeschen oorlog ook mr. Troelstra met zijn partijgenooten de wapenen heeft opgenomen toen de grens van Nederland door vreemdelingen bedreigd werd — en wel omdat het, volgens hem, een nationale zaak was. Daarom behoort de sociaal-democratische beweging, zoolang er hier nog overheerschers en overheerschten zijn, steeds gescheiden te blijven van de nationalistische. Zoodra de nationale vrijheid er is van de Indonesiërs, dan kunnen de blanken pas met de bruine broeders samengaan en gezamenlijk den 1 Mei-dag vieren.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Djawa. Tijdschrift van het Java-Instituut.

No. 1 en 2 van jaarg. '28 opent met een van groote piëteit getuigend, gevoelig artikel van Dr. W. F. Stutterheim, gewijd aan de nagedachtenis van Dr. G. P. Rouffaer. — De heer J. E. Jasper besluit zijne, tot monografie uitgedijde, aanteekeningen over den Tengger en de Tenggereezen; interessante afbeeldingen verhoogen de waarde dezer studie. — Het volgend, eveneens geïllustreerd artikel, van Walther Aichele, is met toestemming van den schr. ontleend en vertaald uit „Festschrift Meinhof" en is getiteld: „Oudjavaansche bijdragen tot de geschiedenis van den wenschboom". In deze voorstelling, afgebeeld op het scherm (kekajon of goenoengan) hetwelk behoort bij den wajang, ziet schr. eene copie van den voorindischen wenschboom, den kalpavrksa. — Dr. R. Goris wijdt eene beschouwing aan het geloof der Balineezen; hierbij afbeeldingen van torens, welke bij lijkverbrandingen worden gebruikt. — Verder bespreekt Dr. F. W. Stutterheim een drietal boeken over Indische kunst en Dr. C. C. Berg de publicaties van Dr. Schmutzer c.s., als uitvloeisel van pogingen om de oude Hindoe-Javaansche kunst tot Christelijke renaissance te brengen.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Juli-afl. opent met het portret van Ir. J. A. Stoop, die den 10en dezer zijn 70en verjaardag herdenkt. De hr. H. Blok Wybrandi brengt den jubilaris hulde voor hetgeen hij heeft verricht om de Dordtsche Petroleum Maatschappij tot bloei te brengen. — De hr. H. de Groot geeft in een volgend artikel uiting aan zijn gevoelens van dankbaarheid en bewondering voor Stoop en herdenkt diens groote verdiensten met betrekking op de Middelb. Techn. School te Dordrecht; beide artt. zijn toepasselijk geïllustreerd. — Dr. R. Broersma wijdt eene beschouwing aan het Kon. Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen te Weltevreden, naar aanleiding van zijn 150-jarig bestaan op 24 April j.l. — De hr. B. M. Goslings publiceert het eerste gedeelte van een geïllustreerd opstel: „Het primitiefste der Indonesische weefgetouwen", zijnde eene beschrijving van een tweetal van de Tanimbar-eilanden afkomstige weeftoestellen, welke thans eigendom zijn van de afd. Volkenkunde van het Kol. Instituut te A'dam.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

In de jongste afl. is aan Indië een ruime plaats toegekend. Prof. Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan geeft een samenvattend overzicht van hetgeen ons bekend is omtrent den vóórhistorischen mensch in den Indischen Archipel en op het naburig vasteland van Azië. — Prof. J. C. van Eerde behandelt een niet minder interessant en belangwekkend onderwerp, n.l. de oudste berichten omtrent den Indischen Archipel. Schr. komt tot het volgende resultaat: *1*. Waarschijnlijk uit de eerste eeuw vóór Chr. of het begin onze jaartelling een bericht in de Periplus Maris Erythraei over den Archipel, wellicht over Noord-Sumatra. *2*. Het Chineesche Yetiao = Javadwipa = Java van 132 n. Chr. *3*. Het Ramayana en Ptolemaeus, die Java noemen in ± 150 n. Chr. — In de 4e en 5e eeuw beginnen dan de inscripties op steen mede te spreken, later ook de monumenten en de geschriften, doch wat de buitenlandsche gegevens betreft, blijven die der Chineezen een eerste plaats innemen. Later gaan ook de Arabische, Voor-Indische en Achter-Indische mededeelingen een rol spelen, en dan volgen, na Marco Polo (1292) en Odorico van Pordenone (1323) de gegevens der Portugeezen en andere Europeesche zeevaarders en ontdekkers. — Verder geeft Dr. B. G. Escher nog eene bijdrage: Krakatau in 1883 en in 1928, waarin vooral geologen veel belang zullen stellen. Van algemeen belang is de geruststellende mededeeling van den schr., dat eene herhaling van de ramp van 1883 hem niet waarschijnlijk lijkt.

De Indische Mercuur.

No. 27 (4 Juli). De ontwikkeling van Deli. Voordracht gehouden door J. H. Marinus op 30 Juni '28 op de bijeenkomst van het Oostkust van Sumatra-Instituut. — De economische situatie in het Verre Oosten. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over aetherische oliën — boschwezen — gommen en harsen — looistoffen — geneesmiddelen — voedingsmiddelen — vruchten en groenten.

Orgaan van de Ned. Ind. Officiersvereeniging.

Uit den inhoud der Mei-afl. Verslag der alg. vergadering 1928. — Zonnesteek, door H. L. Roelfsema. — Huishuurregeling ter Sumatra's Westkust, door F. F. Blok. — De bevordering van onze schrijvers, door H.H. van Dulmen. — Uit pers en periodiek, enz.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Juni-afl. bevat o.m. de volgende oorspronkelijke bijdragen: Welke behoort de positie te zijn van den beheerder in het wildhoutboschgebied? door P. K. Heringa. — Ressort- of afdeelingsysteem, door Ch. S. Lugt. — De voorziening van hooger personeel bij de voorgestelde reorganisatie, door Dr. F. Kramer. — De voorziening van het middelbaar personeel, door L. F. R. P. C. A. Brandts Buys. — Verdere mededeelingen over het onderzoek van de rangas- of inger-inger ziekte bij djati, door L. G. E. Kalshoven. — Overgenomen artt.: Jacht en natuurbescherming en het Dep. van Landbouw. — Reorganisatie van het Boschwezen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 48 (26 Mei). De excursie naar de Pamanoekan- en Tjiasemlanden. Het pionierswerk van den heer Van der Hoop (zie ook No. 49). — De Citronella-olie-industrie (vervolg), door Dr. H. W. Hofstede. — De Agrarische Commissie. — Het domein-beginsel opnieuw bedreigd. — De bereiding van vanielje.

Id. No. 49 (2 Juni). Werkwijze voor het vulcaniseeren van om een leest of kern te vormen rubbervoorwerpen met speciale persbehandeling. — Scheuren, tjangkokken en afleggen (voor vermenigvuldigen van planten), door W. H. de Jong. — Westersch vischbedrijf in de tropen.

Landbouw. Tijdschr. der Ver. v. Landbouwconsulenten.

Jaarg. 3, No. 11, Mei '28. Beknopte beschrijving van den inheemschen landbouw in Tapanoeli, door B. J. Hagreis en Ir. H. Bonk. — Schetsen van den Inlandschen landbouw in Zuid-Djombang, door G. J. Vink en Poertojo Gadroen (met kaart). — De gevaren van onoordeelkundig gebruik van kunstmest in verband met de slijmziekte der aardappels, door Dr. P. van der Goot.

De Indische Culturen.

Het Nr. van 11 Juni bevat o.m. Kampongbouw op ondernemingen, door E. de Boer (met afb.). — De Agrarische Commissie. — Plantage-nipah. — Wetenschappelijke onderzoekingen betreffende gomlak, door L. Hautefeuille. — Gember, haar cultuur, bereiding en handel (slot). — Amerikaansche import-pols tegen rubber, kina en tabak, door Mr. E. H. von Baumhauer.

Berichten van den St. Claverbond.

Uit den inhoud der Juli-Aug.-afl. Aan de moeder van den eersten Javaanschen priester, door F. Dirks. — Raden Adjeng Kartini (slot), door G. Vriens. — Even Moentilan gaan zien, door J. Versteegh. — De legende van den Brama, uit 't Javaansch vertaald door F. Dirks.

Nederl. Vereeniging voor Tropische Geneeskunde.

In eene den 1en April j.l. te 's-Gravenhage gehouden vergadering dezer vereeniging zijn de volgende voordrachten gehouden: Over de tuberculeuse besmetting bij Javanen en Chineezen, door Dr. M. Straub. — Over plasmochine behandeling bij malaria, door Prof. Snijders. — Over eenige nieuwe rhinoscleroom gevallen op Sumatra, eveneens door Prof. Snijders. De tekst dezer voordrachten is verschenen in het 23 Juni-Nr. van het Ned. Tijdschr. voor Geneeskunde.

Indologische Leergang.

Blijkens een door de afd. Volkenkunde van het Kol. Instituut te A'dam uitgegeven geschriftje — waarop t.z.t. nader de aandacht zal worden gevestigd — zal de 22e Indologische leergang plaats hebben van 17 Sept. tot 15 Dec. a.s. Belanghebbenden kunnen zich voor dien cursus laten inschrijven ten kantore van genoemd Instituut (afd. Volkenkunde, A'dam, Linnaeusstr. 2 A).

Tropisch Nederland.

No. 5 (29 Juni). Wanita Sedjati (vrouwenvereeniging te Bandoeng). Met ill. — De onrust in Indië en hare oorzaken. De Westkust van Sumatra. IV, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Vacantieschetsen der Fraters van Padang 1927, door J. van Bokhoven (vervolg). Met ill. — Waar bijna drie eeuwen onze vlag wappert (Curaçao en onderh. eilanden), door C. K. Kesler (vervolg). Met ill. — De Indische tentoonstelling te Arnhem, door S. A. Reitsma. Met ill.

* * *

De handel tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië, door A. W. Volz. (Economisch-Statistische Berichten. 4 Juli '28).

Een Indische tentoonstelling. De I.T.A., door G. M. N. Met ill. (Eigen Haard, 30 Juni '28).

De Palembangsche marga (vervolg), door H. J. V. (De Indische Post. 2 Juni '28).

Tweede reis naar West Nieuw-Guinea ter voorbereiding van eene eventueel op te richten R.K. Missie-Statie door Dr. M. Neyens (vervolg). (Onze Missiën in O.- en W.-Indië. Juni '28).

Het adatrecht van Borneo. Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de rechtsgeleerdheid aan de Rijks-Universiteit te Leiden op Donderdag 12 Juli 1928, door J. Mallinckrodt. Leiden, M. Dubbeldeman, 2 dln. Met kaart.

Gemeente-wapens en heraldiek, door Heraldicus. (Critiek op de emblemen der door jonge gemeenten in Indië aangenomen wapens). (Orgaan v. d. N.-I. Pol.-Econom. Bond. 31 Mei '28).

Van geurige geschenken (aan Ind. vorsten door de O.-I. Comp.), door C. Vis-Janssen van Raay. — Een gouverneur van Suriname (nl. J. C. Rijk) in 1838, door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger. 6 Juli 1928).

Het omroepvraagstuk voor Indië, door C. (Radio-Expres, 6 Juli '28).

Suriname.

„De West" van 5 Juni schrijft:

„Aan een hier ontvangen particulier schrijven uit Pradjekan (Nederlandsch-Indië) is het volgende ontleend:

„De couranten hebben we geregeld ontvangen en betuigen u onzen dank ervoor.

Ik lees dat er twee nieuwe suikerfabrieken in het district Nickerie opgezet zullen worden. Heeft alles reeds zijn beslag, of zijn het slechts berichten om andere maatschappijen te lokken? Van wie zijn die fabrieken en hoe groot worden ze? Indien ze niet boven de 2000 bouws zijn, behoeven ze niet opgezet te worden, aangezien ze absoluut *niet* rendabel zullen zijn. Dat is de grootte van de gemiddelde fabrieken op Java, en als Suriname hiervan afwijkt (immers de exploitatie zal daar niet goedkooper kunnen zijn dan hier op Java met zijn goedkoope werkkrachten) zal absoluut een débâcle een antwoord hierop weer zijn. De tijden zullen het leeren.

Men mag niet redeneeren: „ja, de fabrieken die er nu zijn, zijn kleiner", dat is geen redeneering, aangezien vergeten wordt dat die kleine fabrieken reeds tientallen jaren geëxploiteerd worden, dus dat de boekwaarde *miniem* zal zijn, wat echter bij de nu op te zetten fabrieken wel ongeveer 2 millioen gld. bedragen zal. Indien de fabrieken niet onmiddellijk op soliede grondvesten gebouwd of liever gezegd met veel kapitaal geëxploiteerd worden, zal Suriname bij eventueele mislukking hiervan nog dieper zinken, omdat weer voorbeelden aangehaald zullen worden, waar echter Suriname de schuld van mislukkig niet dragen mag.

Voorheen kon een fabriek op Java met een grootte van plm. 1200 bouw loonend werken, thans niet meer en zijn alle fabrieken bezig hun areaal te vergrooten" . . .

* * *

Naar „De West" van 12 Juni verneemt, worden de volgende maand terugverwacht in de kolonie, de heeren A. W. Drost en Th. Kampherbeek, de eerste vroeger landbouwconsulent in Suriname, de tweede vroeger agent van de Mij. Tropica.

Zij zullen voor een Belgisch Syndicaat de leiding hebben van een in Nickerie te stichten grootbedrijf, beoogende houtaankap en cultures. Deze nieuwe Belgische onderneming staat in geen relatie tot Tropica.

* * *

Over den vliegtocht Suriname—Curaçao lezen wij in hetzelfde blad:

„Men weet dat luitenant Van Onlangs aanvankelijk het voornemen had om zijn reis te ondernemen in Februari van dit jaar. Later vernam men, dat de tocht was uitgesteld tot Juni of Juli.

Thans is bericht ontvangen, dat de toch definitief bepaald is, doch de uitvoering ervan weder uitgesteld is, en wel tot Februari 1929. De maanden Februari en Maart schijnen voor zulke tochten het gunstigst te worden geacht."

* * *

In hetzelfde nummer nog het volgende aardige bericht:

„*Vefi doezoen*". Onlangs hebben wij het geval medegedeeld van een boschneger, die heelemaal uit de Gran Rio in Paramaribo kwam met „vefi doezoen" zilverbons van een gulden (vierhonderd gulden) en zeer verwonderd was te vernemen, dat deze reeds lang buiten omloop waren gesteld.

Wij kunnen er thans aan toevoegen, dat het Gouvernement termen heeft gevonden om in dit bijzonder geval alsnog de zilverbons in te wisselen."

* * *

Op de markt aan den Waterkant te Paramaribo was dezer dagen, naar wij in „De West" lezen, een eigenaardig product te koop: een tijger. Een landbouwer had het beest in een val gevangen en in een kooi naar de stad vervoerd. Onderweg begon de tijger te brullen, tot grooten schrik der inzittenden in het betrekkelijk kleine vaartuig waarin het vervoer plaats vond. Een oogenblik vreesde men dat het vaartuigje zou kantelen, maar gelukkig kwam men met den schrik vrij. Op de markt bood de heer Puth *f* 55 voor het roofdier, maar een Britsch-Indiër kocht het dier voor zeventig gulden. Hij is van plan het te kijk te stellen en van deze vertooning ook een speciaal nummer te maken op het Koninginnefeest.

* * *

Zooals men weet heeft het opperbestuur beslist, dat de afschaffing van hoofdgeld en immigratielasten, welke aanvankelijk voor twee jaren was goedgekeurd, voor onbepaalden tijd zal gelden.

De gouverneur heeft thans een ontwerp ingediend bij de Koloniale Staten, om die beslissing vast te leggen in een verordening.

De afschaffing van de vijftien cents vergoeding zal echter samen moeten gaan met een algeheele herziening der Immigratiefondsverordening van 1878. Deze herziening zal eenigen tijd van voorbereiding eischen, aangezien daarmede eenige vraagstukken van meer algemeene strekking betreffende den aanvoer van arbeiders samenhangen. Daarom is voorloopig een ontwerp ingediend om de schorsing van de bedoelde heffingen voor onbepaalden tijd te verlengen.

* * *

Wij lezen in de Surinaamsche bladen dat „*De Vraagbaak*" (uitgave van de erven H. van Ommeren te Paramaribo) opnieuw verschenen is.

De vorige uitgave was van 1925. De nieuwe heeft ons nog niet bereikt, maar wij verheugen ons over de verschijning. Het hoogst nuttige boek is inderdaad een vraagbaak en bevat alle mogelijke gegevens op velerlei gebied.

Men zou het kunnen noemen de Surinaamsche Almanak-Hachette.

* * *

In „De Telegraaf" van 3 Juli, derde avondblad een artikel „*Vruchten van Java*", met afbeeldingen van de nieuwste verpakking van de pompelmoes en de Sawoe Manilla. Wanneer zullen deze en andere vruchten ook uit Suriname worden aangevoerd? Van menschen, die zoowel de Sawoe Manilla als de Surinaamsche Sapotille (dezelfde vrucht) kennen, vernemen wij dat de Surinaamsche, vooral de langwerpige variëteit, veel fijner is dan de Javaansche. Kan het Koloniaal Instituut hier niet een handje helpen?

* * *

In „Het Leven" van 30 Juni twee mooie kieken over de aankomst van Gouverneur Rutgers in Suriname.

* * *

In Suriname is het kantoor Moengo opengesteld voor het postwissel- en het pakketpostverkeer.

Uit den Verren Vreemde.

Tafelpolitiek.

Wanneer congressen of internationale bijeenkomsten vergaderen, vormen de diners onvermijdelijke, maar ook gaarne gezochte gelegenheid om in een anderen toon over de gemeenschappelijke belangen van gedachten te wisselen, terwijl aan de tafelreden niet zelden nog een andere beteekenis wordt gegeven dan die van beleefdheidsformules. Zoowel in scherts als in ernst wordt wel eens beweerd dat er diplomaten zijn die het effect van den disch hoogelijk weten te waardeeren.

Nu heeft de Union Coloniale te Parijs blijkbaar geredeneerd: een gewild effect van internationale goede verstandhouding kan ook door het banquet te bevorderen zijn, zonder dat dit onderdeel van een congres behoeft te zijn.

Het vorige jaar heeft de Union den Britschen minister van koloniën, den heer L. S. Amery een avondfeest aangeboden, waarbij, naast den President der Republiek, de hoogste autoriteiten en de voornaamste Fransche koloniale figuren aanzaten, met eenige Engelsche genoodigden.

De Union heeft den 26 Juni jl. andermaal een dergelijk feest georganiseerd, in de zalen van de Claridge te Parijs, waarbij ditmaal de Belgische minister van koloniën, de heer H. Jaspar, en zijn Nederlandsche collega, de heer Dr. Koningsberger de eeregasten waren, terwijl ook eenige eerstetrangs-persoonlijkheden uit beide landen en vertegenwoordigers van den Britschen minister van koloniën behoorden tot de ongeveer 500 aanzittenden.

Weer zat President Doumergue voor en deze stelde persoonlijk een dronk in op de koningshuizen van België, Nederland en Engeland.

Het officieele karakter van dit festijn kwam ook tot uiting door de tegenwoordigheid van de gezanten der genoemde mogendheden te Parijs, de Fransche ministers van koloniën, marine, handel en justitie, de voorzitters van den Senaat en de Kamer, den Franschen gezant in Den Haag.

De eerste tafelrede werd gehouden door den heer F. Marsal, senator, voorzitter van de Union Coloniale Française. Na President Doumergue bedankt te hebben voor zijn tegenwoordigheid en belangstelling, weidde hij uit over de bedoeling van deze overeenkomsten, „la politique d'entente cordiale", waarom bij een volgende gelegenheid de Italianen, Spanjaarden en Portugeezen uitgenoodigd zullen worden. Dan richtte hij zich tot den voorzitter van den Belgischen ministerraad, den heer Jaspar, vervolgens tot minister Koningsberger, om ten slotte op te komen tegen de pogingen, die gedaan worden om tweedracht en haat tusschen de menschen te zaaien, en daartegenover op te roepen tot eendracht en samenwerking tusschen de internationale organismen, décidés à discuter franchement et sans arrière-pensée les problèmes de colonisation, dont la solution peut marquer un progrès, augmenter le bien-être général.

Daarna kwam de heer L. Perrier, Fransch minister van koloniën aan het woord, die de vertegenwoordigde staten roemde om hun koloniaal beleid.

De Belgische minister huldigde den heer Doumergue en de Fransche regeering, dankte de Union, die de gastvrouw was, vergeleek de jonge Kongopoging met de beproefde ondervinding van Frankrijk en Nederland. Het heeft moeite gekost België het besef bij te brengen van de beteekenis van het werk van Leopold II, maar men begint te begrijpen. En quelques années l'idée coloniale devint chez nous primordiale; elle fait partie de nos plus hauts espoirs.

België beseft, dat het niet slechts op de ontginning van rijkdommen bedacht moet zijn, het koloniaal streven moet zijn waarde zoeken in een groot ideaal.

Dr. Koningsberger, onze minister vertolkte op zijn beurt de gevoelens van erkentelijkheid en bewondering, welke ook uitgaan tot de Fransche koloniale bedrijvigheid. In aanknooping tot hetgeen de heer Marsal gezegd had over het van buiten dreigend op vernieling gerichte gevaar, besprak hij de gevolgen hiervan, die de volken weer ten prooi zouden stellen aan onwetendheid, ziekte, moreelen en physieken achteruitgang, en riep hij op tot vereende actie voor een gezonde evolutie.

De minister van Justitie, de heer L. Barthou, vertegenwoordigde den minister-president Poincaré, die door ambtsdrukte verhinderd was zelf tegenwoordig te zijn. Hij getuigde van de groote bewondering, die de minister-president heeft voor alles wat de koloniën voor Frankrijk gedaan hebben, en verzekerde dat de koloniale gedachte hem tot steun en aanmoediging is bij zijn werk.

Het was na deze woorden dat de President der Republiek een heildronk instelde op de regeerende huizen der vertegenwoordigde naties, waarmede de koloniale tafel-manifestatie besloten werd.

Parijs benijdt Londen, Amsterdam en Brussel (Tervueren) hun koloniaal museum, het heeft in de internationaal-koloniale banquetten een troostmanifestatie gevonden, die, juist doordien zij uitlokt tot vergelijken en kritiseeren, mee kan werken om de plannen voor een Parijs-museum, als duurzaam brokstuk van de groote koloniale tentoonstelling van 1930, te verwezenlijken. Als Londen, Brussel, Den Haag, daarna Rome, Madrid, Lissabon de Parijsche beleefdheid reciproceeren, dan zal hier in grooten stijl een variatie geleverd worden op het oude gezegde: l'appétit vient en mangeant.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

De juist verschenen derde druk van „Onze West" [uitgave van het Informatiebureau] is verkrijgbaar gesteld bij onzen vertegenwoordiger in Suriname, den heer H. P. Nije, Jodenbreestraat 65 boven te Paramaribo.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Wegens uitstedigheid van den Administrateur is ook in dit Nr. de mutatiestaat niet opgenomen.

De Algem. Secretaris-Penningmeester der Vereeniging is van 12 Juli tot 6 Augustus afwezig.

Van de Redactie.

De red. der rubriek „Curaçao" was niet in de gelegenheid in dit Nr. een bijdrage te geven.

LIJST VAN SECRETARISSEN DER AFDEELINGEN VAN „OOST EN WEST".

Amersfoort: Mr. E. H. BERGSMA, Huygenslaan 7.
Amsterdam: W. REHBOCK, Keizersgracht 517 (wd.)
Apeldoorn: J. C. BAARS, Lammerweg 3.
Arnhem: G. J. v. d. HEIDE, Benedendorpsweg 4, Oosterbeek.
Breda: B. v. d. BERG, Baronielaan 338 (Ginneken).
Deventer: Dr. H. H. ZEYLSTRA Fzn., Singel 1.
Den Haag: J. C. BAUDOIN, Jac. Hopstraat 12.
Groningen: J. FRANKE, Martenshoek (Hoogezand).
Haarlem: H. P. DEINUM, v. Hogendorpstraat 3.
Leiden: mr. E. RIJKE, Witte Singel 58.
Nijmegen: Mevr. M. R. S. BLECKMANN-van Hoogenstraaten, Berg en Dalscheweg 134.
Rotterdam: J. D. M. v. REIJN SNOECK, Claes de Vrieselaan 171a (tot 1 Aug. a.s. Amersfoort, Hendrik van Viandestraat 20).
Twente: G. W. STROINK, Goolkalenweg 80, Enschede
Utrecht: Mevr. L. P. v. d. WIJK-v. d. Haar, Maliebaan 127.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

J. van der Vecht, Dierkundige b. h. Instituut voor Plantenziekten te Buitenzorg, Celsiusstraat 154, 's-Gravenhage.
M. R. van Alphen de Veer, Gouv.-arts bij den D.V.G., Gem. Ziekenhuis, Zuidwal, 's-Gravenhage.
Mej. C. A. H. M. van Son, Vakonderwijzeres b/h huishoudonderwijs, Riouwstraat 62, 's-Gravenhage.
J. J. van de Velde, Adm. ambtenaar b/h Binnenl. Bestuur, Hofstedestraat 54 E, Rotterdam.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

C. P. Baan, Werktuigkundige b. d. Landsautomobieldiensten, Berkstraat 233, 's-Gravenhage.
H. C. A. Smits, Techn. ambt. 2e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Bakkerstraat 38, Arnhem.
S. J. A. Bucker, Opz. 1e kl. v. d. Landsgebouwen, Van Spilbergenstraat 48, Amsterdam.
G. C. Janssen, Insp. v. h. Inl. Onderwijs i. h. 3e ressort, Houtrustweg 26, 's-Gravenhage.
Dr. J. B. Douwes, Leeraar b. d. Ned.-Ind. Veeartsenschool, v. Beverningkstraat 95, 's-Gravenhage.
Mej. M. van de Water, Hoofdverpleegster b. d. Gouv. Centrale B. Ziekeninrichting Weltevr., Van Oldenbarneveldstraat 89, Amsterdam.
J. H. Becking, Opperhoutvester bij het Boschwezen, Donauwörth, Promenade 437½, Beieren.
G. C. Holtzappel, Tijd. wnd. Hoofdingenieur, afd. hoofd b. h. Hoofdbestuur van den P.T.T.-dienst, Karlsruhe (Baden), Hindenburgstrasse 13.
H. A. Molenbroek, Ir. 2e kl. dienst Waterkracht en Electr., Prinse Vinkenpark 3, 's-Gravenhage.
J. A. Mac Leod Manuel, Afd. hoofd b. d. dienst der S.S. en Tramwegen, Laan van Nieuw O.-Indië 14, 's-Gravenhage.
L. A. Peletier, Ingenieur 2e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Kortenaerlaan 3, Velp (G.).
P. Vonders, Gedipl. techn. ambt. 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Middelburgschestraat 21, Scheveningen.
A. J. Swanhorn, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Westeinde 134, Voorburg.
F. A. Neijs, Adj.-inspecteur b. d. Alg. politie in Ned.-Indië, 2e Sweelinckstraat 90, 's-Gravenhage.
H. J. Osten, Afd. hoofd b. d. dienst der S.S. en Tr., p.a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
J. B. Hulshof, Opzichter-werkplaats b. d. S.S. en Tr., Schrevelinstraat 22, Haarlem.
H. J. Broersma, Scheikundige, burgerl. hoofdambtenaar bij de Pyrotechnische werkplaats te Bandoeng, Geestbrugweg 58, Rijswijk (Z.-H.).
Mej. M. S. Jubido, Bedieningleidster b. d. Tel. dienst Weltevreden, Zocherstraat 27, Amsterdam.
Mej. E. M. Zweers, Adj.-klerke b.d. .PT.T.-dienst, Govert Flinckstr. 132 (II), Amsterdam.
Mej. P. M. Tanahatoe, Bedieningleidster Tel.-dienst Weltevreden, Zocherstraat 27, Amsterdam.
K. H. Krijgsman, Controleur bij den Pandhuisdienst, Landzichtlaan 4, Heemstede.
J. F. Rijken, Hoofdcommies b. h. Centr. Kantoor v. d. Statistiek, Archimedesstraat 62, 's-Gravenhage.
P. Merkx, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Leidschegracht 42, Amsterdam.
W. Keijzer, Leeraar b. d. Pr. Hendriksch. te Weltevreden, Wijkerstraatweg 211, Velsen.
F. G. Uhl, Inspecteur b. d. dienst v. h. Boschwezen in N.-I., Balistraat 88, 's-Gravenhage.
J. H. B. Kuijk, Officier van Gezondheid 1e kl., Roodeburgerstraat 3, Leiden.
J. W. van Marle, 1e Luitenant der infanterie, Van L... straat 117, 's-Gravenhage.
E. J. van Aarem, Kapitein der infanterie, Koningin... weg 174, Amsterdam.
J. H. Knoote, Luitenant-kolonel der infanterie, Su... kade 135, 's-Gravenhage.
M. Kooistra, Opzichter-werkplaats 1e kl. b/d dienst d... Staatsspoor- en Tramwegen, A. C. Singel 257, Do... drecht.
Mej. S. Dirksen, Hoofdverpleegster b/d Hospitaaldien... Van Ostadestraat 447, 's-Gravenhage.
H. Galestien, Radiocommies 1e kl. b/d P.T.T.-dien... Suezkade 34, 's-Gravenhage.
A. Chr. Spijkerman, Onderwijzer a/d Kweekschool vo... Inl. onderwijzers te Bandoeng, Geert van Wouws... 77, 's-Hertogenbosch.
K. E. Witkop, Ingenieur 2e kl. bij den Waterstaat ... 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, Torenstr... 31a, Winschoten.
W. van Vliet, Hoofdopziener bij het Huis van Bewar... te Tjipinang, De la Reykade 199, 's-Gravenhage.
T. K. Teng, Ambtenaar 3e kl. bij den dienst der In- ... Uitvoerrechten en Accijnzen, Leidsche Kade 92, A'da...
P. F. Leur, 1e Commies b/h Dept. van Landb., N. en ... Wolfkuilscheweg 160, Nijmegen.
J. M. Abarbanel, Gouv.-arts b/d dienst der Volks... zondheid, Brugstraat 16, Groningen.
M. J. C. Cooke, Magazijnmeester b/d S.S. en Tramwe... Edisonstraat 78, 's-Gravenhage.
Mr. J. Th. Goossens, Raadsheer i/h Hooggerechtshof v... N.-I., p/a Ned. Ind. Escompto Mij., 's-Gravenhage.
K. P. Coors, Ambtenaar 3de kl. bij den dienst der In- ... Uitvoerrechten en Accijnzen, Van Slingelandtstr... 127, 's-Gravenhage.
Mej. A. A. H. Resner, Onderwijzeres der 3e kl. b... O.E.L.O., Goudenregenstraat 266, 's-Gravenhage.
F. Abell, Commies b/d P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 4... 's-Gravenhage.
W. de Vries Gzn., Hoofd v/d Gouv. Acc. dienst, Scheibe... laan 4, Beverwijk.
A. M. v. d. Vring, Onderwijzer 1e kl. b/h O.E.L.O. Gr... newegje 99, 's-Gravenhage.
W. P. A. Jansz, Kantoorhoofd bij het Hoofdkantoor v... den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnz... Beeklaan 311, 's-Gravenhage.
J. Elsink, Monteur 1e kl., burg. ambt. bij de Luchtvaa... afdeeling, Rietveld 49 A, Delft.
J. Ch. Middleton, Commies v/d Belastingen te Tan... rang, Obrechtstraat 501, "s-Gravenhage.
A. E. Kornman, Commies o/h Bel. Acc. kant. te Pada... Lauriergracht 80, Amsterdam.

NIEUW BENOEMDEN.

A. Ph. G. Baartman, Officier van Gezondheid 2e ... Fahrenheitstraat 487, 's-Gravenhage.
M. J. Averes, idem als voren, Pieter Baststraat 2a, A... sterdam.

MET PENSIOEN.

J. M. Hagenbeek, Leeraar a. d. H.B.S. te Semara... Dunklerstraat 58, 's-Gravenhage.
R. Versteeg, Havenmeester 2e kl., Archimedesstraat ... 's-Gravenhage.
G. A. Gallas, Hoofdinsp. b. d. dienst v. d. In- en Uitv. Acc., tijd. Scheveningen, Hotel v. d. Abeele Gev. D... nootweg.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië d... nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den ba... tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te ve... sterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke ... stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede ... strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving v... het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en dee... ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar U... meening, door de Vereeniging en haar Orgaan als... zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oo... en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secre... riaat: Korte Voorhout 6, Den Haag).

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kosteloze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—5 Aug. 1928. — Mariage de raison, door H. W. Kloos. — Kleinheidswaan, door P. Cool, dirig. offic. van gezondh. 1e kl. N.-I. L. — Encyclopaedie van Nederl.-Indië, door S. P. l'Honoré Naber. — Persinggahan, Tehuis voor Nederl.-Ind. Bedienden, gevestigd te 's-Gravenhage, v. Boetzelaerlaan 2. Verslag over het jaar 1927. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche- en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 23 Juni tot 18 Juli 1928.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—5 Aug. 1928. [1])

—o—

WENKEN VOOR BEZOEKERS.

1. Afstand Station—ingang Zijpendaal, 20 minuten wandelen, langs het Park Sonsbeek.
2. Geregelde 10 en — op drukke uren — 5 minutendienst met de gemeentelijke autobussen. Vertrek van het Station en van het direct daarbij gelegen Willemsplein. Per tram, geregelde verbinding van het Station naar de Izaäk Evertslaan (5 minuten loopen van Zijpendaal). Extra wagens van lijn 2.
3. TOEGANGSPRIJZEN.

Dag-kaart op een weekdag (alles inbegrepen, ook stedelijke belasting)	f 1.—
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.50
Idem, idem op een Zondag	„ 0.60
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.30
Doorloopende kaarten, geldig voor het geheele seizoen, (strikt persoonlijk)	„ 7.50
Avond-kaarten (na 5.30 uur)	„ 0.25
School-kaarten (ook voor de geleiders), mits 8 dagen van te voren aangevraagd, onder bijvoeging van remise, per persoon	„ 0.35
Vereenigingen, Clubs enz., bij bestelling voor minstens 50 personen — 8 dagen van te voren aangevraagd met bijvoeging van remise — per persoon op een weekdag	„ 0.50
„ „ „ „ Zondag	„ 0.30

4. Uitvoerige Catalogus, aan te vragen bij de Drukkerij „de Vlijt” te Arnhem, franco per post ..... „ 0.60
5. Opening elken dag om 9.30 voormiddags, sluiting van de Paviljoens en de Stands 5.30 namiddags.
N.B. De Zeetuin blijft ook na 5.30 uur open. Houders van Avondkaarten moeten f 0.35 bijbetalen.
6. Uitstekende gelegenheid voor Lunch en Diner in Lunchroom en Europeesch Restaurant, tegen matige prijzen, (te adresseeren: den heer J. Dommering, Hotel Bristol, Arnhem).
Rijsttafel in het Indisch Restaurant „Waroong Djawa” (te adresseeren aan den heer Geradts, Kastanjelaan 41, Arnhem).
7. Een volledig, rustig bezoek van alle bezienswaardigheden, zal 4 à 5 uur vorderen. Voor bezichtiging van het voornaamste rekene men op 2½ uur.
8. Autopark en fietsenstalling, onmiddellijk bij den ingang van Zijpendaal.

[1]) **In verband met de toenemende belangstelling, uit alle deelen des lands, heeft het Bestuur besloten den duur der tentoonstelling met 8 dagen te verlengen.**

Mariage de raison,

door
H. W. KLOOS.

In een der interessantste correspondenties, welke de „Ster”-correspondent van de „Nieuwe Rotterdamsche Courant” van uit Indië aan zijn blad zendt, kwam o.a. de opmerking voor, dat de bevolking — het handelde over Bali — erkennende de lichtzijden van het Nederlandsch Bestuur, ons niettemin niet bepaald genegen is.

Deze opmerking klinkt den kenner van Indië niet vreemd in de ooren.

De Oosterling houdt niet van den Westerling en dat gevoel is zeer begrijpelijk.

Ons karakter, onze eigenaardigheden en levensopvattingen, verschillen te veel van die der tropenbewoners, om een werkelijke sympathie mogelijk te maken.

Als Hollander, die van zijn land houdt en een lange Indische carrière achter den rug heeft, is schrijver dezes overtuigd, dat de Nederlandsch-Indische Regeering in de laatste tientallen van jaren, met de beste bedoelingen bezield, in zeer veel opzichten uitnemend werk heeft gedaan en dat wij, Hollanders, ten deze voor geen enkele andere koloniseerende mogendheid de oogen behoeven neer te slaan.

En toch ondanks — ja wellicht in verband met — al dit goede is men ons niet bepaald genegen, volstrekt niet alleen, omdat men in ons steeds den overheerscher ziet, doch vaak omdat *onze* opvattingen van recht en billijkheid, onze gewoonten en gebruiken, onze eischen, welke wij aan een ordelijk bestuur stellen, herhaaldelijk in conflict komen met Oostersche opvattingen.

Onze rechtspraak is ongetwijfeld respectabel, doch, mijns inziens, voor een Oostersch land wel wat àl te respectabel en vooral te ingewikkeld, dientengevolge vaak onbegrijpelijk voor een Oostersch gemoed.

Geeft de Europeesche rechter zich alle moeite om eerlijk en onpartijdig recht te spreken, dan vindt veelal een Oosterling, dat wij er veel te veel drukte van maken, veel te nauwgezet zijn, met het gevolg, dat het hoogste recht, in zijn oogen, somwijlen tot het hoogste onrecht voert.

In een der staatjes van Noord-Celebes had ons bestuur de hand gelegd op een mauvais sujet van adellijke bloede, en blijde land en volk eindelijk van den onruststoker te kunnen bevrijden, hem opgezonden naar Makasser, waar zijn zaak voor den Raad van Justitie zou worden berecht.

Helaas echter kon het bewijs van zijn schuld niet voldoende worden geacht, zoodat de Europeesche rechtbank niet anders kon doen dan den man vrij spreken.

Gevolg, glorieuse terugkeer naar zijn land en een klap in 't gezicht van ons gezag. Had een dergelijk heerschap terecht gestaan voor landgenooten, men had ongetwijfeld korte metten met hem gemaakt.

Op Java werd in den aanvang van mijn diensttijd, een lastpost uit de desa voor den Landraad gebracht, omdat de man een dijkje van een naburig rijstveld had doorgestoken, om arglistiglijk aan meer water voor zijn eigen gedoetje te komen.

Na grondig onderzoek vroeg de Europeesche voorzitter aan zijn Inlandsche leden, welke straf volgens hun meening den delinquent toekwam, en tot zijn niet geringe verbazing vroeg het betrokken districtshoofd kalmweg de doodstraf.

Groote moeite kostte het den heeren aan het verstand te brengen, dat die straf toch in geen verhouding stond tot de begane overtreding.

Volkomen waar, was het antwoord, maar die kerel bezorgt ons niets als „soesah” in de desa. Nu eens ranselt hij zijn vrouw, dan weer steelt hij een kip, nu dit dan dat, daar moet maar eens een eind aan komen, en hangen we hem op dan zijn we van dien lastpost af. Practisch zeker, maar toch min of meer in strijd met onze rechtsopvattingen. De Ja-

vaansche opvatting omtrent onze rechtspraak werd eenmaal kernachtig uitgedrukt, „adil tetapi bodo" (rechtvaardig maar dom).

Naar mijne meening vergissen we ons dan ook, indien we gelooven, dat een zoodanige rechtvaardige, en helaas veel te ingewikkelde, rechtspraak door den Oosterling wordt geäpprecieerd, uitgezonderd dan door den sluwen Chinees, Arabier of hadji die, geholpen door Europeesch intellect, haar keurig ten eigen bate weet te benutten. Liet men den Oosterling de vrije hand, er zou heel anders en heel wat minder nauwgezet tegen werkelijke of vermeende schuldigen worden opgetreden.

Geenszins nu wil ik met een en ander een pleidooi leveren voor de overlevering van den inboorling aan ongebreidelde eigen rechtspraak, want dan ware in veel gevallen het recht ver te zoeken, doch ik wensch alleen te doen uitkomen, hoe onze veel strengere, te Westersch georiënteerde rechtsopvattingen, den Oosterling vaak hinderen en prikkelen en dus de ware sympathie tegengaan.

Evenzeer vergist men zich, indien men meent, dat hij onzen zin voor orde, hygiëne, reinheid, punctualiteit enz. enz., nu bepaald aangenaam vindt.

Altemaal mooie zaken, maar die den bruinen broeder verbazend gauw hinderen en vervelen.

Hij vindt ons veel te zwaar op de hand. Waarom zulk een zorg voor huis en inboedel, morgen is het toch weer vuil.

Het opleggen of opdringen aan andere volkeren van datgene wat *ons* goed schijnt, moet, geschiedt het niet door uiterst deskundige hand, aanleiding geven tot een gevoel van geprikkeldheid.

Een Nederlandsch gezag *kan* het verbranden van weduwen op Bali niet goedkeuren. Het werd dus afgeschaft, gevolg wrevel aan de andere zijde. Koppen snellen achten wij ontoelaatbaar, maar een inwoner van Nieuw-Guinea denkt er heel anders over en vindt onze inmenging ten deze, hoogst onpleizierig.

En zoo gaat het door het gansche uitgebreide eilandenrijk, van den half wilden Papoea tot den ontwikkelden Javaan of Maleier.

Overal komen wij door onze pogingen om een ordelijk bestuur te vestigen, onherroepelijk in conflict met allerlei Oostersche opvattingen en eigenaardigheden.

Gevolg, naast erkenning van het vele goede, dat we ongetwijfeld tot stand brengen, gemis aan de ware sympathie. Wij behoeven daarom echter geenszins te vertwijfelen en kunnen rustig koers houden, mits — en dit is een zeer belangrijke mits — we ons maar voldoende weten vrij te houden van Westerschen eigendunk, en we onze ooren terdege naar Oostersche zijde weten te luisteren te leggen.

En in dit opzicht ging de Westerling lang niet altijd vrij uit. Wij namen te veel proeven op den volgzamen Oosterling, wij hebben te veel Westersche loten geënt op Oosterschen stam.

Hoeveel tact en geduld en hoeveel bescheidenheid van eigen zijde, vereischt het niet om te weten of de een of andere voorgestelde maatregel inderdaad in het belang van land en volk is, of zijn gevolgen wortel kunnen schieten in Oosterschen bodem.

De hoffelijkheid, den beschaafden Indonesiër aangeboren, maakt het hem zeer moeilijk ronduit zijn opinie te zeggen, indien die opinie van die van zijn superieur verschilt.

Treedt dan de Westerling ontactvol op, dan loopt het gansch en al mis, want, hetzij met bijbedoelingen, hetzij uit Oostersche opvattingen omtrent beleefdheid, tracht dan de Oosterling te raden welke richting zijn superieur uit wil om hem, zelfs tegen beter weten in, in het gevlei te komen.

Is deze eigenaardigheid ook in Westersche landen niet geheel en al onbekend, toch geloof ik, dat het, althans voor den Westerling, veel moeilijker is om in een Oostersch land achter de werkelijke opvatting van de andere zijde te komen dan in een Westersch.

En toch, wil men werkelijk iets goeds bereiken, dient een loyaal grondig overleg vooraf te gaan, en hoede men zich te zeer te gelooven aan eigen superioriteit. Zelfs van den eenvoudigsten desaman kan menig Westersch bestuurder vaak nog leeren.

Zoo goed deed het me daarom onlangs te lezen, dat de Gouverneur-Generaal, na een Regentenconferentie in Oost-Java kon getuigen aangenaam getroffen te zijn door de openhartigheid waarmede de aanwezigen hun meening naar voren brachten.

Indien een Javaansch Regent, zelfs tegenover den Gouverneur-Generaal, met gepaste vrijmoedigheid zijn meening durft te uiten, dan acht ik dit een uitnemend teeken.

Het eert den Gouverneur-Generaal en den Regent. Nimmer zal zoodanig overleg ons prestige schaden. Integendeel. Wordt in deze richting voortgegaan dan moge wellicht de sympathie nog niet ontkiemen, achting moet er uit geboren worden en dat is al veel, want zoodoende kan het huwelijk tusschen Oost en West — moge het dan al geen huwelijk uit liefde zijn — een zeer hecht *mariage de raison* worden, waarbij beide partijen zich uiterst wel zullen voelen.

En wellicht lezen we dan na eenige tientallen van jaren nog eens een „dankbetuiging" ter gelegenheid van de zilveren, gouden of diamanten bruiloft van onze „dankbare" kinderen, kleinkinderen of achterkleinkinderen van Oosterschen bloede.

Zoo zij het.

Kleinheidswaan,

door

P. COOL,

(dirig. off. v. gezondh. 1e kl. N.-I. L.).

Besef van eigen kracht drijft tot daden, besef van eigen onmacht verlamt de wilskracht, beide geldt voor personen, maar evenzoo voor volkeren. Is die onmacht een gevolg der omstandigheden dan moet zoowel de enkeling als het geheele volk zich er bij neerleggen, — zij het dikwijls met wrevel — en dit is de eenige verontschuldiging, voor een volk zoowel als voor een persoon, om daden nà te laten. Maar wee hen, als deze onmacht eigenlijk niet bestaat en dit besef ervan op lossen grond is gevestigd of er kunstmatig ingebracht. Dan worden uit ongegrond idee van eigen onvermogen daden nagelaten die niet alleen hadden kunnen worden verricht, maar hadden *moeten* worden verricht.

In dezen geestestoestand bevindt zich ongetwijfeld ons volk. Het denkbeeld dat wij klein zijn, niets beteekenen en niets meer kunnen wordt ons zóó met den paplepel en vooral op school ingegoten, dat wij als natie bevangen zijn door een *kleinheidswaan*, die droevig is om aan te zien. Een groot deel onzer nationale ondeugden is te verklaren uit en terug te brengen tot dien waan. Neem ons ontzag voor ieder en alles dat uit het buitenland komt, den tot in het kruiperige gaanden eerbied met welke vreemdelingen en vreemde ondernemingen worden bejegend en in alles geholpen, de voorkeur door ons betoond voor producten van buitenlandsche nijverheid, onze liefde voor uitheemsche muziek en musici, het gaat alles gepaard met geringschatting en tegenwerking van het eigene, en is niet, zooals wordt gedaan, alléén te beschouwen als een nationale onhebbelijkheid, maar berust in zijn diepste wezen op de overtuiging, dat 't eigene niets beteekent en niets beteekenen kàn en daarom steun *niet* verdient. Vandaar dan ook dat alle vermaan aan onze landgenooten om in het buitenland, b.v. België, onze taal te gebruiken op de groote massa Nederlanders geen uitwerking heeft, zoolang die groote massa deze taal als die van een onbeteekenend klein land beschouwt zonder wereldbeteekenis of invloed op het wereldgebeuren. Men bespeurt de diepte van deze overtuiging wanneer men een landgenoot iets tracht bij te brengen van de werkelijke grootheid van zijn ras; vertel hem van 't aantal Nobelprijzen dat ons land heeft gewonnen, vertel hem dat de nieuwe sluis te IJmuiden de grootste der wereld wordt, vertel hem van de belangrijkheid der Nederlandsche scheepvaart en scheepsbouw, vertel dat deze laatste grooter is dan die van Amerika, hij zal U ongeloovig verbaasd aanstaren. Het klopt niet met het bij hem zoo diep ingeworteld idee der kleinheid van zijn land, en U ontvangt ten antwoord: „dat moge dan misschien waar zijn, in de meeste opzichten beteekenen wij toch niets." En in den ondertoon van dit gezegde ligt wrevel, wrevel omdat de man weet dat zijn volk vroeger wèl wat beteekende. Want dat is hem op school naarstig geleerd. Met de daden van Tromp, De Ruyter en De Witt is hij op de hoogte, beter dan met die van Lorentz en Van Heutsz. En uit dien wrevel over dien vermeenden onmacht spreekt tevens zijn liefde voor zijn land. Want al durft de doorsnee Nederlander zijn diepere gevoelens bijna nooit bloot te leggen en zeker niet in het

publiek, van tijd tot tijd kan hij zich niet bedwingen en toont de kalme Noorderling een alles overheerschende geestdrift, die de vreemdeling bij hem niet vermoedt. En dat juist en alléén bij gelegenheden van nationale beteekenis: wie aanwezig was bij de eerste aankomst van een Nederlandsch vliegtuig in Indië of wie den hockey-eindstrijd in het Stadion te Amsterdam bijwoonde en die 40.000 toeschouwers als uit één mond het Wilhelmus hoorden aanheffen, die weet wel beter dan dat de Nederlander koel of onvaderlandslievend is, hoewel zijn gedrag en zijne uitingen in het dagelijksch leven daarop zouden wijzen.

Berust zijne geringschatting van al wat eigen is dus niet op gebrek aan liefde voor zijn land, zij is er niet minder een gevaar om voor de volkskracht. Vermeend onvermogen verlamt niet alleen de kracht tot daden op velerlei gebied, het maakt ook dat de belangstelling in die daden bij de groote massa landgenooten uiterst gering is. En zonder geestelijke en stoffelijke belangstelling komt nu eenmaal niets tot stand. De voorbeelden liggen voor het grijpen. Zoo dikwijls is er op gewezen, dat talrijke geboren Nederlandsche zangers en zangeressen aan buitenlandsche opera's zijn verbonden. Het materiaal voor een Nederlandsche opera is er: de belangstelling, de overtuiging dat het kàn, ontbreekt. Zoo dikwijls wordt geld gevraagd voor oprichting van Nederlandsche industrieën, de Nederlandsche fabrikant kan het niet krijgen. De Nederlandsche kapitalist belegde alléén in 1927 351 millioen gulden in het buitenland, vertrouwende op het kunnen van vreemdelingen, dikwijls zonder voldoende gegevens, en wantrouwende zijn landgenoot. Suriname vraagt om kapitaal voor zijn ontwikkeling. De Nederlander heeft geen vertrouwen in deze Nederlandsche kolonie, hij belegt zijn geld veiliger in obligaties der stad Antwerpen, de erfvijand van Rotterdam, of in Duitsche machinefabrieken, die zijn eigen nijverheid felle mededinging aandoen. Dit gebrek aan vertrouwen in eigen vermogen heeft derhalve zéér belangrijke gevolgen voor de welvaart van het Rijk der Nederlanden als zoodanig. Indien werkelijk *àl* onze kracht, ons bezit en ons vermogen werden aangewend in nationalen zin, dan zou ons land met zijn gebiedsdeelen in de tropen zonder eenigen twijfel een rol van zeer groote beteekenis vervullen. Maar daartoe is onverbiddelijk noodig, dat wij weten wat wij beteekenen, en dat wij dit, àls wij het weten, ook aan de wereld duidelijk maken. Voor een goed deel door onzen eigen schuld beschouwt b.v. Amerika ons nog steeds als een interessant, maar onbeteekenend land van visschers en pofbroeken. Bekend is het feit, dat de bekende afbeelding van onze Oost in ware grootte op de kaart van Amerika overgebracht, door de Amerikanen als niet onverdienstelijke humbug werd beschouwd en dat bij een bezoek van Z.Exc. de Graeff aan een Amerikaansche school tot opleiding van onderwijzeressen de knapste dezer a.s. „teachers" 't aantal inwoners van Java op 500 schatte. De onwetendheid omtrent ons en ons land in het buitenland is grenzenloos, maar hoe weinig weten de meeste landgenooten ervan en hoe slecht lichten zij het buitenland voor door eigen onkunde, gemis aan eigenwaarde, kortom door kleinheidswaan?

Een land als het onze met meer dan 1200 millionnairs binnen zijne grenspalen, met eene zeer uitgebreide nijverheid, die reeds 43 % onzer bevolking omvat en genieën als Fokker en Philips aan het hoofd ervan telt, met kolen- en zoutvoorraden voor honderden jaren, met een scheepvaart die hare vaste lijnen rondom de geheele aarde spant, met milliarden kapitaalbezit, een land dat tot zijn overzeesche gebieden in Zuid-Amerika een kolonie mag rekenen even groot als Java en minstens even vruchtbaar, dat in Curaçao een eiland met de schoonste natuurlijke haven van de West en het grootste olietankpark van de wereld bezit; dat ten slotte in Azië een eilandenrijk beheert met meer dan 50 millioen inwoners en meer dan 2000 millioen uitvoer per jaar van voor de geheele wereld allernoodzakelijkste artikelen, zulk een land mag en moet de plaats opeischen waarop het rechtens aanspraak heeft. Tot heden is dit nòch in het oeconomische, nòch in 't staatkundige, nòch in het maatschappelijke leven geschiedt. Mogen onze landgenooten vooral door meerdere zelfkennis hiertoe komen. Het is zeker de eenige weg om den millioenen tropischen ingezetenen van 't Nederlandsche Rijk den eerbied en de genegenheid voor dit Rijk in te boezemen die voor de eenheid ervan zulk een onmisbaar vereischte is. En juist die eerbied laat tegenwoordig nog al eens te wenschen over. Aan wien de schuld? Men heeft geen eerbied voor wien men geen ontzag koestert, en men koestert geen ontzag voor dengeen die zichzelf geringschat. Hoe kan een ontwikkeld Oosterling, die in Nederland zelve een tijd heeft doorgebracht, eerbied blijven voelen voor een natie, die nooit moe wordt te betuigen dat ze „klein" is en die in alles 't buitenland naäapt, eene natie van welke steeds ieder gaarne eigen leger en vloot bespot, dikwijls zonder eenige kennis van den werkelijken toestand. Het is

niet uit genegenheid, dat het communistische hoofdkwartier op Java bij 't oproer in 1926 strenge orders had gegeven den Engelschen consul-generaal te Weltevreden met een wacht van veertig man te beschermen. Zelfs de doorsnee inlander weet zeer goed, dat de Brit geen zacht heerscher is en den kleurling en „inheemsche" dagelijks het rassenverschil laat voelen. Toch heeft de creool in de West en de Javaan in het Oosten eerbied voor den Engelschman. Deze blijft door alles heen zichzelf, bevoordeelt eigen scheepvaart en nijverheid, sluit zich steeds aan bij landgenooten, spreekt overal zijn eigen taal. Zeker, hij is zelfgenoegzaam, maar in *die* zelfgenoegzaamheid ligt zijn kracht als volk, in onze wegcijfering van ons zelven ligt onze geestelijke en maatschappelijke ondergang. „Ondergang" moge hier al te somber klinken, de geheele schildering van den tegenwoordigen toestand moge den lezer op het eerste gezicht te zwaar lijken, dat er in het welbegrepen belang van ons volk verandering moet komen is moeilijk voor twijfel vatbaar. En tot deze verandering moet ieder weldenkend Nederlander naar vermogen medewerken. Want dit proces gaat langzaam. De school, die door het dikwijls goed bedoelde idealistisch maar daarom niet minder onvaderlandslievende optreden van vele openbare onderwijzers gedurende de laatste jaren zoo'n groote rol heeft gespeeld bij het op den achtergrond brengen der nationale idee, zóó dat zeer vele Nederlandsche kinderen de vroeger bekende feiten uit de geschiedenis niet meer kennen en zelfs onbekend zijn met ons volkslied of vlaggelied, moet van overheidswege weder op haar plicht tegenover het vaderland worden gewezen. Niet zonder reden zenden vele niet-christelijke ouders hunne kinderen liever naar christelijke scholen dan ze bloot te stellen aan de leerstellingen van laat ik zeggen internationaal voelende leerkrachten. Aan gesubsidieerde orkesten moet de eisch worden gesteld een bepaald aantal Nederlandsche muziekwerken per jaar op te voeren; aan zangkoren, die op de een of andere wijze steun der overheid noodig hebben, moet eveneens als eisch worden gesteld de Nederlandsche liederen niet te negeeren. Wat de filmvertooningen betreft, die tegenwoordig in de volksopvoeding zoo'n rol spelen, zou evenals in Engeland de eisch moeten worden gesteld, dat een deel van Nederlandschen oorsprong was en dat belangrijke gebeurtenissen in ons Rijk geregeld werden op het doek gebracht. Men zou dan niet de schande beleven als Nederlander in Oost-Indië en West-Indië in jaren geen rolprent te zien met een Nederlandsch opschrift of onderwerp, of in deze gebiedsdeelen eindeloos den Engelschen koning en kroonprins te zien vertoonen tegen zoo goed als nimmer het eigen vorstelijk huis. Men zou dan zorg hebben gedragen dat de Olympiade in Nederland door een Nederlandsche firma was opgenomen en in ons land en 't buitenland was gepubliceerd.

De overheid zou het, zoowel hier als in de overzeesche gebieden, verplicht moeten stellen dat rijks-, gewestelijke en gemeentelijke autoriteiten bij 't aanschaffen van machinerieën, materialen, producten, enz. de voorkeur gaven aan datgene wat van Nederlandschen oorsprong was, Nederland hier genomen in den ruimen zin van Nederland èn koloniën. Millioenen en millioenen guldens zouden op deze wijze in het land blijven en millioenen minder opgebracht behoeven te worden aan de belasting ten behoeve van ondersteuning aan werkloozen. Kortom van overheidswege zou al dadelijk alles in 't werk moeten worden gesteld tot vermeerdering van het nationaal vermogen door verlevendiging van 't nationaal bewustzijn, zooals Mussolini dit zoo duidelijk als richtsnoer voor Italië heeft aangegeven. Met zorg en nadruk zou de pers ons volk moeten voorlichten over onze plicht tegenover ons zelven, hoewel erkend moet worden, dat vele bladen dit al doen; jammer genoeg bereiken deze echter niet altijd de lezers die nationaal besef het meest noodig hebben. Ten slotte zou door lezingen, als o.a. door „Oost en West" al zoo menigmaal in ons land zelve gehouden over de koloniën, ook *in* die koloniën de aandacht moeten worden gevestigd en kennis worden verbreid over het Moederland, dat dan in oppervlak klein moge zijn, maar daarin in 't zelfde geval verkeert als Engeland ten opzichte van *zijn* wereldrijk, en in invloed op de algemeene wereldbeschaving er nooit voor onder heeft gedaan. En het Nederlandsche parlement zoowel als de Volksraad, de Koloniale Staten en de Koloniale Raad, bewust van de groote beteekenis van rust, orde en rechtszekerheid voor de ontwikkeling van het Nederlandsche gebied in den ruimsten zin, zouden niet mogen aarzelen een deel van de honderden millioenen, in dit gebied jaarlijks verdiend in handel en nijverheid, scheepvaart en cultures, beschikbaar te stellen voor de handhaving van die orde naar binnen en naar buiten te land en ter zee, daarmede laten zien dat wie zich aan de bescherming van de Nederlandsche vlag toevertrouwt op een vast en rechtvaardig bestuur mag rekenen, een bestuur dat niet van zins is te wijken voor wien en wat ook, zoo lang er een taak valt te vervullen.

Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië

Aflevering 19 (Nieuwe Serie afl. 4).

Sinds 1922 verschijnen, op de tweede uitgave der zoo voortreffelijke Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië, geregeld „Aanvullingen en Wijzigingen", welke, blijkens een in 1921 verbreid Prospectus, moeten strekken om de reeds verschenen artikelen bij te houden, nieuwe op te nemen. De redactie is in den loop der jaren in andere handen gekomen; de afleveringen 1 t/m 15 bestrijken het vijfde deel van het hoofdwerk, 16 t/m 19 leiden het zesde deel in.

Dat de verschillende afleveringen niet immer kunnen worden aangekondigd in de koloniale literatuur, is eene zaak die als vanzelf is sprekende, zóó vanzelf sprekende, dat zij gewoonlijk het licht zien zonder de aandacht te trekken, als ongemerkt huns weegs gaan. Dat is niet in alle opzichten gelukkig te achten. Af en toe moeten zij toch eens worden besproken, ware het alleen om na te gaan, in hoeverre de Encyclopaedie aan hare traditie getrouw blijft of wel in andere banen wordt geleid. Daarbij valt dan op te merken, dat zij nimmer heeft uitgemunt door de evenredigheid van de behandelde onderwerpen met de ruimte welke hun wordt toegewijd. Ik erken, dat daarin een der groote moeilijkheden is gelegen, maar wanneer ik (onder meer) kan constateeren dat het in Deel IV behandeld artikel „Suiker" 23 kolommen zonder eenige aanvulling heeft gekregen, terwijl „Strafrecht" er 105 heeft geëischt en nog eens met 3 werd aangevuld, wordt het mij toch wat bar en ga ik mij afvragen, of dat nu de ware evenredigheden van deze Encyclopaedie zijn? Nederlandsch-Indië is toch eer suikerkolonie dan strafkolonie! Ja, in een Encyclopaedie van den Boven-Digoel ware deze verhouding te motiveeren. De juist verschenen 19de aflevering geeft opnieuw gereede aanleiding om het onderzoek ter hand te nemen. Behalve de titels „Dienstplicht" en „Landstorm", die slechts verwijzen naar een ander hoofdwoord (Militie), bevat deze aflevering van 64 kolommen compressen druks, slechts 10 artikelen. Vier daarvan beslaan gezamenlijk 9½ kolom, de verdere verdeeling is:

Luchtvaart civiele	8 kolommen
Luchtvaart marine	7 „
Verdedigingsstelsel	16 „
Militie	13 „
Onderwijs militair	10½ „

Let men op „Verdedigingsstelsel" en „Militie", die samen bijna de helft van het heele nummer beslaan, dan gaat men zich verbeelden, dat de Encyclopaedie-artikelen gaandeweg in monografieën en tijdschriftartikelen beginnen te verloopen. Nadere kennismaking met het omvangrijkst artikel (Verdedigingsstelsel) is niet geschikt om dien indruk uit te wisschen of zelfs maar te verzwakken; het is eene (overigens kostbare) monografie, beschrijvende vooral wat het verdedigingsstelsel alzoo *niet* is, wat er in den loop der laatste jaren aan plannen is gemaakt en onuitgevoerd is gebleven, welke woorden gewisseld, welke daden niet verricht zijn; maar een gecondenseerd overzicht van wat het vigeerend verdedigingsstelsel wèl is, zal de lezer er slechts met eigen inspanning uit kunnen puren. Toch heeft hij recht, dat de Encyclopaedie hem dergelijke inspanning bespare!

Opmerkingen als ik bij dit onderwerpelijk artikel maakte, kunnen bij vele der vroegere aanvullingsuitgaven worden gemaakt; zij geven den indruk, dat de redactie de beknoptheid heeft laten varen, bezig is hare Encyclopaedie om te zetten in een doorwrocht koloniaal tijdschrift. Ik heb mij, om deze stelling nader te toetsen, de moeite gegeven uit te rekenen hoeveel ruimte het gemiddeld artikel vroeger in beslag nam, tot hoever het in

den loop der tijden is uitgedijd. Ik heb het navolgende gevonden:

in Deel IV op 874 pag. 1818 artt., d.i.: 0.48 pag. p. art.,
in Deel V op 480 pag. 554 artt., d.i.: 0.866 pag. p. art.,
in Deel VI op 96 pag. 65 artt., d.i.: 1.477 pag. p. art.

De sprakigheid van Deel IV staat dus tot die van het (niet gansch gelijkslachtige) Deel V als 1 : 1.8; tot die van Deel VI als 1 : 3, terwijl V staat tot het (wel gelijkslachtige) Deel VI als 1 : 1.7. Eene toeneming alzoo van 70 % als men goed wil, van 200 % als men zachtkens overdrijft. Is het te bar, indien ik uit die cijfers afleid, dat de sprakigheid der Encyclopaedie breedsprakig begint te worden?

Begint te worden, want bij een begin moge het blijven! Maar laat ons der Encyclopaedie, welke wij toch trotsch zijn te bezitten, toewenschen, dat hier met kracht worde ingegrepen, dat rantsoeneering harer kolommen van bevoegde zijde desnoods geweldadig worde aangepakt en doorgevoerd. Want zij worden vervelend ook, die eindeloos uitgesponnen artikelen en die vervelendheid zou op den duur doodelijk kunnen blijken.

S. P. L'HONORÉ NABER.

„Persinggahan"

Tehuis voor N.-I. Bedienden, gevestigd te 's-Gravenhage, van Boetzelaerlaan 2.

—o—

Verslag over het jaar 1927.

Beheer.

Raad van Beheer: R. Zuyderhoff, Voorzitter; Dr. G. A. Rademaker, Ondervoorzitter; G. Hennus, Penningmeester; Mevrouw D. Raedt van Oldenbarnevelt-van Maarseveen en J. P. J. Barth, leden.

Regeerings-Commissaris: L. C. Westenenk.

Directeur: F. de Munnik.

Het Lid G. J. Oudemans heeft in den loop van het jaar, wegens vertrek naar het buitenland, ontslag gevraagd als lid van den Raad van Beheer. Van de oprichting af tot einde 1925 was de Heer Oudemans Regeerings-Commissaris en daarna lid van den Raad van Beheer. Al dien tijd zijn de belangen van „Persinggahan" door hem met toewijding behartigd.

Financiën.

De inkomsten bedroegen *f* 10.462.25, terwijl de uitgaven *f* 10.450.92 beliepen.

Huisvesting.

In het verslagjaar vonden 140 (110) bedienden in het Tehuis een onderkomen, onder wie 137 (101) vrouwelijke en 3 (9) mannelijke. Het aantal verpleegdagen bedroeg 2854 (2969). *)

De gezondheidstoestand van de logeergasten liet over het geheel weinig te wenschen over. In de eerste maanden van het jaar werden eenige baboes door griep aangetast. Eén zelfs zoodanig, dat zij in het Gemeente Ziekenhuis moest worden opgenomen, waaruit zij eerst na een paar maanden als hersteld kon worden ontslagen.

Nog voor een andere baboe, wier toestand zich aanvankelijk zeer ernstig liet aanzien, moest opneming in die inrichting worden verzocht. Ook deze keerde na eenigen tijd gezond naar het Tehuis terug.

Een baboe, die een maand na aankomst in het Tehuis, van een levenloos kindje beviel, kon met behulp van een wijkzuster in het Tehuis worden verpleegd.

Een baboe, die vroeger vaak in „Persinggahan" gelogeerd had, overleed in het ziekenhuis. Zooals gewoonlijk werd ook door de inwonenden van het Tehuis aan hare begrafenis deelgenomen. Aan het graf werden de gebruikelijke ceremoniën en gebeden door mannelijke bedienden verricht.

Gezellig Samenzijn.

Dat de gelegenheid door het Tehuis aan de Indische bedienden geboden om elkander in een gezellig interieur te ontmoeten op prijs wordt gesteld, werd ook dit jaar weder bewezen door het groot aantal baboes en djongos, dat vooral des avonds, in de recreatiezaal bijeen kwam. Stortregen of koude was voor velen geen verhindering om naar „Persinggahan" te komen.

Ter gelegenheid van het Javaansch Nieuwjaar werd wederom gedurende twee dagen feest gevierd.

De gamelan, ons door het Bestuur van Boeatan welwillend ten gebruike afgestaan, droeg er veel toe bij om onder de talrijke bezoekers een opgewekte stemming te bewaren. Met grooten ijver was door de djongos de zaal, de vestibule en de gang versierd, waardoor het geheel een aangenamen indruk maakte.

Grootere slametans werden mede gegeven ter gelegenheid van een paar huwelijksfeesten.

Raad en hulp.

Ook dit jaar deden zich herhaaldelijk gevallen voor, waarbij de hulp van „Persinggahan" werd ingeroepen. Enkelen dezer mogen hier worden vermeld. In Rotterdam werd een baboe zwervende gevonden met een bundel kleeren onder den arm. Behulpzame menschen verleenden haar een nacht onderdak en brachten haar den volgenden dag naar het Tehuis. De vrouw verklaarde niet te weten hoe de familie heette bij wie zij in dienst was, in welke straat deze woonde en met welke boot deze met haar uit Indië gekomen was. Zij was van de familie weggeloopen omdat zij het in Rotterdam niet kon uithouden en naar Indië terug wilde.

Door een dame in Den Haag werd 's avonds een baboe huilende op straat aangetroffen. Die dame nam de baboe mee naar huis en verzocht den volgenden dag voor haar opneming in „Persinggahan". Deze vrouw, die voor de eerste maal in Holland was en geen geld en slechts zeer weinig kleeren bezat, wilde niet meer terug naar de familie, waarmede zij uit Indië gekomen was.

Arbeidsbeurs.

Het aantal aanvragen om een Inlandsche bediende voor een betrekking hier te lande bedroeg 397. Aan deze aanvragen kon slechts voor een klein gedeelte worden voldaan. Op een verzoek om een baboe voor de reis naar Indië behoefde daarentegen nooit een teleurstellend antwoord te worden gegeven.

Namens den Raad van Beheer:

R. ZUYDERHOFF, Voorzitter.
F. DE MUNNIK, *Secretaris.*

*) De tusschen haakjes geplaatste getallen geven die van het vorige jaar.

Van Week tot Week.

Dinsdag 10 tot Maandag 16 Juli.

De I.T.A. verlengd. De Indische tentoonstelling te Arnhem, welke 28 Juli a.s. zou sluiten, is verlengd tot 5 Augustus. Tijdens het laatste gedeelte van de I.T.A. worden door de K. L. M. passagiersvluchten boven Arnhem, Nijmegen en omgeving gehouden.

Koloniale Vacantiecursus voor Geografen. Van 27—29 December a.s. zal vanwege het Comité voor Indische lezingen en leergangen wederom een Koloniale Vacantiecursus voor Geografen worden gehouden.

De ziekte- en sterfgevallen a. b. van de Insulinde. De Directie van den Rott. Lloyd deelt mede, dat zij de heeren Prof. Dr. P. Th. L. Kan, Prof. Dr. G. J. W. Koolemans Beynen Jr. en Prof. Dr. P. C. Flu bereid heeft gevonden zich in commissie te vereenigen ten einde een onderzoek in te stellen naar de ziektegevallen, voorgekomen op het s.s. Insulinde.

Gouverneur Van Kempen. Batavia, 11 Juli (Aneta).[1] Op zijn verzoek is met 10 September eervol ontslag verleend aan den Gouverneur van Sumatra's Oostkust, den heer C. J. van Kempen, onder dankbetuiging.

Draadlooze kruisgesprekken met Indië. Ter gelegenheid van de jaarvergadering van het Kon. Inst. van Ingenieurs op de I.T.A. te Arnhem hebben verschillende, zeer goed geslaagde radio-gesprekken plaats gehad met Bandoeng. In de theaterzaal waren twee luidsprekers aangebracht, waardoor het mogelijk was dat alle aanwezigen de gesprekken konden volgen. (Zie nadere bijzonderheden in de *N. Rott. Ct.* van 14 Juli, Ochtendbl. B).

Univers. examens. Leiden. Bevorderd tot doctor in de rechtsgeleerdheid (cum laude) op proefschrift: Het adatrecht van Borneo, de hr. J. Mallinckrodt; in de letteren en wijsbegeerte op proefschrift: De kroniek van Bandjarmasin, de hr. A. A. Cense. — Taalk. cand. ex. Indologie de hr. J. B. Bakker, J. W. M. Courbois. — Doctor. ex. Indisch recht de hr. P. Bollen K. E. Breslau, Mr. W. C. van den Brandeler. — Cand. ex. Indisch recht de hr. Liem Gie Kheng, J. J. W. Klem, S. Tas. — Econ. cand ex. Indologie de hr. A. S. L. Spoor, B. A Bruins.

Utrecht. Doctor. ex. Indisch recht Mr. M Kikeron. — Taalk. cand. ex. Indologie de hr A. Ellerbeck, D. Schermers.

[1] De Aneta-telegr. ontleend aan de „N. R. Ct.".

Mr. C. S. Buys Ballot †. Te 's-Gravenhage is, op de leeftijd van 77 jaar, overleden Mr. C. S. Bu Ballot, oud-lid van het Hooggerechtshof Batavia.

Voordracht van R. M. Mr. Soeripto. Ter gelegenhe van het congres van het Nederl.-Indonesis Verbond heeft de onder-voorzitter, Raden M Mr. Soeripto eene voordracht gehouden, waar hij op sympathieke wijze uiting gaf aan zij standpunt ten opzichte der verhoudingen tusschen Nederland en Indië. (Zie het verslag i de „Nwe Rott. Ct." van 17 Juli, Ochtendbl. B)

J. Willems †. Te 's-Gravenhage is, op den leefti van 62 jaar, overleden de heer J. Willems, ge Majoor-tit. van het O.-I. leger, ridder der Militaire Willemsorde, administrateur der thee- e rubberonderneming Tendjolaja.

Ambtsjubileum. Medan, 14 Juli (Aneta). Tengku Mohammad Adil, Pangeran van Boven Langkat, is onder zeer groote belangstelling gehuldigd bij gelegenheid van zijn 40-jarig ambtsjubileum.

Vleiend oordeel over Ned.-Indië. Het Vaderland va 14 Juli (Avondbl.) bevat een uitvoerig artik van zijn Londensche correspondent, waari een overzicht gegeven wordt van een rede, ui gesproken door den Right Hon. W. Ormsb Gore, onderminister van Koloniën, naar aa leiding van diens reis over Java, in Achte Indië en op Ceylon. De hr. O. laat zich buite gewoon vleiend uit over hetgeen door de N derlanders in Indië is en wordt verricht.

Jhr. J. D. Six †. In den ouderdom van 81 jaar is Zutphen overleden Jhr. J. D. Six, oud-Raa adviseur aan het Departement van Kolonië ridder in de Orde van den Nederlandsche Leeuw en commandeur in de Orde van Oranj Nassau.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Jaarlijksche Algemeene Vergadering van „Boeatan".

Zooals „Het Vaderland" schreef, „had in h lokaal van „Boeatan", Heulstraat 19 te 's-Gravenhage onder leiding van de presidente, mevrou Van Beresteijn—Tromp, de jaarlijksche algemeen vergadering plaats van aandeelhouders in de N. V., die zich niet ten doel stelt winst te make voor de aandeelhouders, doch om hier belangstelling en sympathie te wekken en levendig te houde voor Indië, vooral door te wijzen op de belangrij heid en de schoonheid van de volkskunst van Indië

Het jaarverslag door den secretaris, den he *J. W. Teillers*, en de geldelijke verantwoordi door den penningmeester, den heer *W. H. C. t Brummeler*, uitgebracht, laten wij hier in hun g heel volgen:

VIER EN TWINTIGSTE JAARVERSLAG VAN „BOEATAN".

Bij het uitbrengen van dit vier en twintigste jaa verslag door den Raad van Beheer nadert de N. Boeatan het einde van het tijdvak, dat de stichte dezer onderneming, die belangloos hun geldelijk steun hebben gegeven ten bate van het door h beoogde doel, als een eerste etappe moeten hebb beschouwd van den af te leggen weg, welke zij het oog hadden. De vorige vergadering van aa deelhouders heeft dan ook reeds besloten dit tij vak van 25 jaren met een termijn van gelijken du te verlengen. Bij de oprichting durfde waarschij lijk niemand hopen, dat het doel binnen den g stelden tijd kon worden bereikt. Er waren echt waarschijnlijk wel toekijkende pessimisten, die aan twijfelden, of het mogelijk zou zijn om de voorpost van het Indische kunstbegrip zoo lang tijd onverzwakt bezet te houden. Wie er zoo o mocht hebben gedacht, is beschaamd geworden, dat is in de eerste plaats te danken aan enke steunpilaren, die met onverflauwden ijver zich a de zaak hebben gegeven.

Gemakkelijk is dat niet geweest!

Er is in Indië in de vier en twintig jaren, die achter ons liggen, veel gedaan op het gebied v volksopvoeding en onderwijs. Enorm veel zelfs, hetgeen de Regeering heeft gedaan voor het alg meen onderwijs en voor de volksontwikkeling westerschen zin mag wel voorbeeldig worden noemd voor landen in gelijke omstandigheden Indië.

Maar juist op het gebied, waarheen in de eers plaats de belangstelling van Boeatan uitgaat, d

der volkskunst, is de zorg van het Gouvernement allergeringst.

Zou men de cijfers naast elkaar zetten, zooals men ze op de begrooting van Nederlandsch-Indië kan vinden, van sommen jaarlijks besteed aan algemeen onderwijs en vakonderwijs op ander gebied, vergeleken met die voor 't in stand houden en ontwikkelen van de volkskunst, de vergelijking zou bedroevend en beschamend zijn. En wat er geschiedt op het gebied van teekenonderwijs, past zich als algemeen systeem niet aan bij wat de volksbegaafdheid, het volkskarakter, vraagt.

Op te komen voor de belangen van de Indische volkskunst, waarin zich de volksaard het best heeft geuit, rekent Boeatan zich tot een plicht. Zij dient als 't kan die belangen voor te staan bij de Regeering, doch zij dient ook de openbare meening te overtuigen van het goed recht van die volkskunst. Zij moet echter verlangen, dat ook andere organen dit belang ter harte nemen, in de eerste plaats het Indonesische volk zelf.

Zoo Boeatan dit vraagt, weet zij daarmede iets te verlangen, dat moeielijk kan worden vervuld, omdat juist in dezen overgangstijd, nu de Indische volken voor de zware taak staan zich het westersche weten eigen te maken, dat zij voor hunne verdere ontwikkeling tot wereldburgers zoozeer behoeven, de daarmee verbonden inspanning een beletsel kan zijn om de waarde van het volkseigene voldoende te onderkennen. De tijd daarvoor zal echter eens komen, doch dan kan er veel verloren zijn gegaan.

Daarom bestaat ook voor de Europeanen in Indië en in Nederland, in het bijzonder voor hen, wier werkkring en belangen hen met Indië hebben verbonden, een zedelijke verplichting om mede te helpen het waardevolle bezit van Indië, de overgeleverde kunstvormen, de volksbegaafdheid, in stand te houden en te ontwikkelen, zóó, dat zij ook zullen passen in de komende maatschappij.

Het zou ondankbaar zijn van Boeatan, zoo zij niet erkende, dat er een zekere mate van belangstelling bestaat; haar bestaan bewijst het, en zij erkent met verheuging, dat de belangstelling groeit, ook daar, waar zij het zoo gaarne ziet, bij de Indiërs zelf. Verschillende vooraanstaande figuren uit de inlandsche maatschappij toonden en toonen in toenemende mate, dat zij het streven op prijs stellen en er toe willen meewerken. Ook de Regeering toonde belangstelling door eenige aandacht te geven aan het onderricht in de handenarbeid.

Boeatan is dus dankbaar; dankbaar maar niet voldaan. Voldaan kan zij eerst wezen, wanneer men algemeen zal inzien, dat het hier gaat om meer dan ondergeschikte belangen; wanneer zij zal zien, dat de gemeenschap de waarde erkent van de als *poesaka* overgeleverde vormen, waaraan de volksgeest eeuwen heeft gearbeid, waarin de volksgeest zich eeuwenlang heeft geuit, wanneer de gemeenschap, voorgegaan door het Gouvernement, toonen zal de waarde van dit volksbezit te begrijpen, door de volksbegaafdheid een kans te geven zich te ontwikkelen, door haar, in het algemeene- en in het vakonderwijs, de plaats in te ruimen, waarop zij recht heeft.

Het zij daarom hier opnieuw, met hoop op verbetering, geconstateerd, dat Indië, naast zoovele ten deele voorbeeldige instellingen van onderwijs en volksopvoeding, een goede inrichting voor kunst- en kunstnijverheids-onderwijs, een instituut voor het vormen van teeken- en kunstnijverheidsleeraren en onderwijzers, zooals in elke andere beschaafde samenleving wordt aangetroffen, nog steeds moet ontberen.

In afwachting van de totstandkoming daarvan, gaat Boeatan verder te doen wat op het door haar bestreken gebied kan worden gedaan.

De relaties in Indië, waarop zij is aangewezen om de goederen te verkrijgen, die hier de belangrijkheid van de Indische kunstnijverheid moeten propageeren, hebben ook in het afgeloopen jaar weer op verheugende wijze medegewerkt, zoodat het mogelijk is geweest iets meer in te koopen dan het jaar daarvoor. De Raad van Beheer is voor die medewerking te erkentelijker, waar hij ervan is overtuigd, dat hij zonder den goeden wil en de belangstelling, van de bestuursambtenaren vooral, zijn taak ternauwernood zou kunnen vervullen. Dit komt te meer uit, waar er soms ambtenaren zijn, die het eerst voor aankoop aangenomen kasgeld ten slotte terugzenden, omdat zij die taak te moeilijk vinden. Zulke vormen echter gelukkig een uitzondering, en er is alle reden om het korps bestuursambtenaren, dat naast zoovele andere bezigheden en belangen, hieraan mede tijd en aandacht wil geven, met dankbaarheid te noemen, evenals de vele belangstellenden particulieren, die dit willen doen.

In het verslagjaar werd weer meerdere malen de hulp van Boeatan ingeroepen voor het passend versieren van lokalen voor lezingen en vertooningen, welke verband houden met ons doel. Aan dergelijke aanvragen werd steeds gevolg gegeven, teneinde door de schoonheid van inlandsche weefsels en

dergelijke voorwerpen voor ons streven te getuigen.

De samenstelling van den Raad van Beheer bleef sedert het verschijnen van het vorige jaarverslag, ongewijzigd.

Een groote gebeurtenis voor Boeatan in 1927 bestond in de verbouwing van de lokalen in de Heulstraat 19, waarvan de architect N. P. de Koo, een tegelijk smaakvol en praktisch geheel heeft weten te maken. De verkooplokalen wonnen veel aan uiterlijk en door betere benutting van de ruimte. De keukeninstallatie verbeterde in zeer belangrijke mate.

De goederenloterij, die in de bestrijding van de kosten van die verbouwing zal moeten meehelpen, kon nog niet gehouden worden, omdat de loten nog niet alle zijn verkocht. Bij vrienden van Boeatan, die haar streven willen steunen en daarbij het uitzicht willen hebben op het verkrijgen van mooie voorwerpen van Indisch maaksel, moet het bestuur er daarom op aandringen loten te koopen of voor ons te plaatsen.

De verkoop van artikelen ging dit jaar op de gewone wijze verder, met een stijging in den omzet, welke tot uiting komt in de cijfers, welke in het achterstaande verslag van den penningmeester worden vermeld. De belangstelling van den kunsthandel bleef toenemen, in het bijzonder voor de weefsels.

De baten van het door de dames van het Propaganda-comité beheerde Indisch restaurant, welke baten ten gunste van Boeatan's doel komen, wijzen eveneens in een stijgende richting.

Aan de dames, die zich, ter wille van dit resultaat, ook dit jaar wederom zooveel moeite hebben gegeven, dient daarvoor een woord van hartgrondigen dank te worden gezegd.

Nota van Toelichting bij de Verantwoording over 1927.

De omzet over het afgeloopen jaar bedroeg belangrijk meer dan over het vorige jaar, zoodat de winst op de verkochte goederen dan ook ruim *f* 700 meer bedroeg: 1927 *f* 6419.70 (v.j. *f* 5686.14).

Gelukkig verschijnsel, want ook de onkosten van het bedrijf vermeerderden. Zoo moest door het tijdelijk in gebruik nemen van een ander perceel, weer huishuur worden betaald, terwijl ook de post salarissen hooger werd, daar gebleken was meerder personeel noodig te zijn.

Ook de baten van het restaurantbedrijf waren dit jaar hooger dan in 1926 en bedroegen na aftrek van alle onkosten *f* 5850. De niet genoeg te waardeeren hulp van het Dames-propagada-comité kon een dergelijk resultaat tot stand brengen.

Een groot deel van de kosten van de verbouwing kon daardoor worden bestreden. Ten slotte moet nog worden geconstateerd dat de Raad van Beheer in het afgeloopen jaar weder met ijver werd bijgestaan door de beide directrices.

Winst- en verliesrekening over 1927.

Debet.	
Rente en koersverschil	*f* 67.85
Winst en verlies goederen	„ 6419.70
Tentoonstelling en feesten	„ 425.23
Totaal	*f* 6912.78
Credit.	
Assurantiën	*f* 225.55
Belastingen	„ 469.28
Inventaris	„ 377.99
Huishuur	„ 2555.10
Kantoorbehoeften	„ 180.14[5]
Advertentiekosten	„ 115.87
Onkostenrekening	„ 96.36[5]
Onderhoud W. en R.	„ 16.31
Porti en telegrammen	„ 115.56
Salarissen	„ 2061.05
Telefoon	„ 149.30
Verlichting	„ 467.26
Verwarming	„ 83.—
Totaal	*f* 6912.78

Balans op 31 December 1927.

Debet.	
Aandeelen in portefeuille	*f* 14600.—
Debiteuren	„ 4514.25
Kas Directrice	„ 770.83
Deposito Nederl. Handel Mij.	„ 2340.93
Deposito Scheurleer en Zoonen	„ 289.27
Goederen in magazijn	„ 14010.98
Inventaris	„ 1.—
Totaal	*f* 36527.26
Credit.	
Kapitaal	*f* 30000.—
Crediteuren (inc. rest. bedrijf)	„ 6527.26
Totaal	*f* 36527.26

Goedgekeurd in de Algemeene Vergadering van Aandeelhouders op 9 Juli 1928.

Geverifieerd en in orde bevonden:

(w.g.) W. C. G. BOOMS.
„ K. H. H. VAN BENNEKOM.
„ F. H. A. VAN DER BRUGH.

De geldelijke verantwoording werd goedgekeurd en de aftredende raad van beheer werd met nagenoeg algemeene stemmen herkozen, met uitzondering van den heer W. H. C. ten Brummeler, den penningmeester, die wegens vertrek zich niet herkiesbaar had gesteld.

De raad van beheer wordt thans gevormd door de dames G. A. van Beresteijn—Tromp, presidente; C. van Assen—Sol, vice-presidente; en J. van der Zwet—Dil; en de heeren J. W. Teillers, secretaris; A. J. Vincent, penningmeester, en D. van Hinloopen Labberton, commissaris.

Nadat nog verschillende aanwezigen van hun belangstelling deden blijken, sloot de presidente de vergadering met een woord van dank aan allen, die in het afgeloopen jaar Boeatan hebben gesteund.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Nationalisten onder leiding van de P.P.P.K.I.

In de „Mededeelingen" der Regeering over onderwerpen van algemeen belang, wordt o.m. een overzicht gegeven van den inwendigen politieken toestand van 1924—15 April 1928 (*Bat. Nwsbl.* 6 t/m 12/6 en *De Loc.* 8/6 blz. 20).

De omstandigheid, dat *Boedi Oetomo* in hoofdzaak de Javaansche intellectueelen vertegenwoordigt en tevens hen die ervaring bezitten, waarborgt in den regel dat het oordeel van deze vereeniging berust op behoorlijke studie van het onderwerp; de omstandigheid, dat het ledental voor een groot gedeelte bestaat uit ambtenaren, is almede oorzaak dat als regel actie en meeningsuiting getemperd zijn. Reeds verscheidene jaren zijn ook minder ontwikkelden tot de vereeniging toegetreden; niettemin heeft zij haar oorspronkelijk karakter van *Javaanschen intellectueelenbond* geenszins verloren. Het rasinstinct doet zich uiteraard in deze vereeniging in ongemeene mate gelden; natuurlijk vertegenwoordigt de voortvarende jeugd daarin het meest linksche element. Op het Oudejaarscongres 1927 werd besloten tot toetreding tot de P.P.P.K.I.

De *studieclubs* zijn het product van intellectueele nationalisten, die in eng partijverband geen bevrediging vonden; zij hebben bovendien tal van leden, die vroeger lid geweest zijn van de *P(erhimpoenan) I(ndonesia)* te 's-Gravenhage. Een sterk nationalistisch sentiment bepaalt haar gezichtshoek en geeft richting aan haar politieke en sociale actie. Te Soerabaja staat de *„Indonesische Studieclub"* met ongeveer 160 leden onder leiding van *dr. Soetomo*. De *„Algemeene Studieclub"* te Bandoeng is in hoofdzaak samengesteld uit academici, oud-leden van de P. I. te 's-Gravenhage. Te Solo heeft *mr. Singgih* de leiding; met *dr. Radjiman* redigeert hij de *„Timboel"*. Minder belangrijke studieclubs zijn te Batavia, Semarang, Buitenzorg en Jogja.

De *Perserikatan Nasional Indonesia* werd medio 1927 te Bandoeng opgericht; hare propaganda is geheel gebaseerd op het door de P. I. te 's-Gr. ontworpen plan. Leden kunnen zijn Indonesiërs van 18 j. en ouder, terwijl tot buitengewone leden kun-

TENTOONSTELLING „OOST- EN WEST-INDIE"

nen worden toegelaten alle andere Aziaten. Van samenwerking met de Regeering is geen sprake. Haar oogmerk is eigen krachten te ontplooien en, naar eigen systeem, een eigen, nationale administratie in het leven te roepen binnen de bestaande algemeene, en zoodoende een Staat in den Staat te vormen. Hierbij sluiten aan plannen tot oprichting van eigen departementen, parallel aan die der Regeering. De bewijzen van lidmaatschap zijn gedrukt op rood-witte kaarten, waarop een bantengkop prijkt. Op den voorgrond treden in deze vereeniging: *ir. Soekarno*, de juristen *mrs. Boediarto, Iskak Tjokrohadisoerjo, Sartono, Soenario, dr. Samsi Sastrowidagdo* en *ir. Anwari*. Afzonderlijke afdeelingen der P. N. I. zijn opgericht te Bandoeng, Batavia (genaamd „Jacatra"), Soerabaja en Jogja.

De P(ermoefakatan) P(erhimpoenan) P(olitiek) K(ebangsaän) I(ndonesia), letterlijk het accoord van politieke vereenigingen van het Indonesisch volk, in feite voorshands eene federatie van nationalistisch-politieke vereenigingen, kwam in December 1927 tot stand. De doelstelling is eenheid te brengen in de actie der bij haar als lid aangesloten vereenigingen en middelen te beramen ter verkrijging van een beter georganiseerde actie. Commissarissen zijn *ir. Soekarno* (P. N. I.) en *dr. Soekiman* (P. S. I.)

Het verloop van deze nationalistische beweging en van de jeugdbeweging, welke hare voetsporen drukt, geeft der Regeering voorshands geen reden tot ongerustheid. Tegenover de propaganda van de P. N. I. te Bandoeng staat de omstandigheid, dat in de bestaande vereenigingen en ook daarbuiten bij de meer ervaren elementen — o.a. het Inlandsch bestuur — het gezond verstand nog altijd een ernstig woord meespreekt, zoodat zich op deze wijze als vanzelf een dam vormt tegen overijling en onberaden strevingen, welke met nuchtere werkelijkheid geen rekening houden. Dwang van de zijde der Regeering kan — stel dat die uitvoerbaar was — in deze slechts schaden; door eigen ervaring, teleurstelling en beter inzicht moet een ieder, die zich van haar afwendt, tot juiste bezinning komen. Voor het oogenblik kan en moet de Regeering zich derhalve met betrekking tot deze beweging, bepalen tot een nauwlettend toezicht op het verloop daarvan; zij blijft echter paraat en bereid om haar — naar bevind van omstandigheden — bij excessen: corrigeerend, of bij inkeer: met behulpzame hand te gemoet te treden.

In dit verband leze men: *De Loc.* (8/6 „Het beleid"; „De S.D.A.P. en de Kol. politiek", *Ant. L.*), de *Java-Bode* (12/6 „Indonesië-Nationalisme"), het *Soer. Hbl.* (2/6 „Zuid-Afrika's nieuwe staatkundige positie"; 8/6 „Helderheid", *Z.*), de *Deli Crt.* (11/6 „Landvoogd en bevolkingsgroepen") en *De Sum. Post* (11/6 „Regeering en nationalisme").

Indrukken van Zuid- en Midden-Celebes.

In het *Soer. Hbl.* (26 en 31/5, 6, 7 en 8/6) schrijft *Villanus* over Oost-Borneo en Celebes. Schr. zag met verbazing dat binnen een kwart ceuw beruchte *menschenjagers* en *koppensnellers*, die met bravoure hun onafhankelijkheid tegen het Gouvernement hebben trachten te verdedigen, trouwe dienaren zijn geworden van hetzelfde Gouvernement; volkomen terecht prijkt hun borst thans met de ster van verdienste. Waar het mogelijk was, heeft de Regeering het gezag der plaatselijke vorstengeslachten voor de uitoefening van ons bewind weer hersteld. De „*landschappen*" vormende vorstendommetjes en vorstendommen met hun adatgemeenschappen en adatrechtspraak — altijd onder opperste toezicht van Nederlandsche ambtenaren — zijn practische, de bevolking bevredigende en onze bestuurstaak verlichtende inrichtingen. Daar deze landschappen hun eigen financiën hebben, en zich zelf geheel moeten bedruipen, is ook de taak van den Europeeschen bestuursambtenaar er veelal aangenamer dan in het rechtstreeks bestuurde gebied in de Buitengewesten. *Adatrechters* hebben groote mate van vrijheid in hun beslissingen, en tegen al te groote willekeur waakt het toezicht van controleur of gezaghebber, en verder, in hoogere instantie, dat van ass.-resident of resident. Die vrijheid maakt het hun gemakkelijker in overeenstemming te blijven met de rechtsbegrippen van hun volk. *Het zelfbestuur* bevrijdt onze ambtenaren van veel noodeloozen last. Men kan op vele plaatsen in Celebes, waar het wordt toegepast, waarnemen hoe de nieuwe generaties van zelfbestuurders in toenemende mate berekend worden voor hun taak. In het noordelijk Toradjagebied was het vaak voor schrijver een lust *de jonge radja's* aan het werk te zien, niet slechts als adatrechters, maar vooral ook als krachtige leiders van technische werken, van wegenaanleg en bruggenbouw door heerendienstplichtigen b.v.!

De Loc. (7/6, blz. 1) beschrijft de toestanden bij „*De Batakkers*", voor dat ons bewind er kwam en vertelt van „*Suttee in Britsch-Indië*" (6/6, blz. 37) en van „*Kannibalisme in Britsch Nieuw-Guinea*" (2/6, blz. 47); *De Sum. Post* (7/6) vermeldt de „*Uitroeiing van Indianen*"; het *Soer. Hbl.* (31/5, 1 en 5/6, 3de bl.) geeft verschillende inzichten weer over de „*Nieuwe Zendingsoriënteering*" te Jeruzalem; de *Deli Crt.* (14 en 16/6) zet onjuiste uitspraken te Genève over „*De poenale sanctie*" terecht.

De Gouverneur-Generaal te Malang.

De Landvoogd arriveerde met den trein te Kediri en reisde per auto door het gewest Kediri over Paree naar Malang (*Soer. Hbl.* 2 en 4/6). Bezichtigd werd de N.I.W.E.M.-waterkrachtcentrale te Mendalan, en daarna in Malang *de volkshuisvesting*. In den loop van de laatste jaren zijn de kampongs in Malang onder gemeentelijk beheer gebracht, en op krachtige wijze is door het gemeentebestuur gewerkt aan de verbetering van de toestanden in die wijken. Wegen werden verbeterd, voor de afwatering werd een behoorlijke voorziening getroffen, straatverlichting aangebracht enz. Bovendien werden talrijke goedkoope woningen gebouwd voor de Inlandsche, Chineesche en Europeesche bevolkingsgroepen. Weinige gemeenten op Java vertoonen in de jaren na 1914 zoo'n snelle verbetering en uitgroei als Malang. Op het Coenplein, midden in Malang's nieuwe Europeesche wijk, zal het nieuwe gemeentehuis gebouwd worden. Voorts hadden in Malang de aandacht van den Landvoogd: de fabriek van de „*Eerste Malangsche Keramische Industrie*", de *Lavalette-kliniek* van de Malangsche Ziekenverpleging, het *Proefstation voor de berg-cultures*, het *Klooster van de Zusters Ursulinen*, de *Kartini School*, de *theologische school* „Bale Wijoto" ter opleiding van Inheemsche predikanten bij de Zending, de *Tiong Hwa Hwee Kwan-school* en het *landsopvoedingsgesticht*. Het was een goede gedachte van den Landvoogd om de mooie industrie van de *Ned.-Ind. Metaalwaren- en Emballagefabrieken (Nimef)* te *Kendalpajak*, aan den weg naar Toeren, met een be-

zoek te vereeren. Bijzondere belangstelling trokken de ingenieuse machines, waarmede per maand 2½ millioen(!) doosjes worden gemaakt voor de bekende Mac Gillavry-sigaretten. De Nimef is een nevenbedrijf van de Eerste Ned.-Ind. Koffiebranderij; zij maakt blikken van allerlei vorm en bedrukt ze in kleuren met fabrieksmerken. De bekende blikken van de Shell motorolie worden hier vervaardigd. Hieraan verbonden is een steendrukinrichting en een cartonnage-fabriek. De Gouv.-Generaal hield voor zijn vertrek naar Soerabaja een *conferentie met de regenten* van Oost-Java, waarbij de Hoofden van Gewestelijk Bestuur aanwezig waren.

Hygiëne op onze zeeschepen.

Prof. dr. J. J. van Loghem wijst in *De Loc.* (31/5, blz. 1) op de toenemende veiligheid op onze zeeschepen door laboratoria aan boord. De scheepshygiëne omvat de huisvesting en de voeding aan boord, en de kennis van de ziekten der beroepen, die aan boord worden uitgeoefend. In de derde plaats kunnen wij het schip bezien als verspreider van smetstoffen over de wereld. Cholera, gele koorts, pest, pokken, vlektyphus en dysenterie zijn alle ziekten, die veelal per schip reizen. De geneeskundige dienst der reederij heeft dan ook de besmettelijke ziekten scherp in het oog te houden. Vooral bij het vervoer van groote groepen waakt de dienst reeds aan den wal, dat geen verdachte aan boord komt. Op reis beschikt de geneesheer van een groot schip over een hospitaal met isolatieafdeeling voor besmettelijke patiënten. Vaccinatie tegen pokken en typhus vermindert daarbij de kans op scheepsepidemieën. Bij den strijd aan boord tegen besmettelijke ziekten beschikt men in het algemeen nog over onvoldoende hulpmiddelen tot opsporing van gevallen. Zonder twijfel zal men in niet te verre toekomst eischen, dat de geneeskundige afdeeling van het schip wordt uitgebreid met een eenvoudig laboratorium en dat de scheepsgeneesheer voldoende laboratoriumervaring heeft om met de exacte hulpmiddelen de ziekten te herkennen. Prof. van Loghem ontraadt niemand zeereizen; integendeel. Wat onze Nederlandsche scheepvaartmaatschappijen betreft, men mag overtuigd zijn dat de waarborgen voor zindelijkheid in hut en keuken en voor de deugdelijkheid van het drinkwater aan boord van haar schepen niet onderdoen voor die van de beste hotels in binnen- en buitenland.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Verkiezing van desahoofden.

In het nummer van 16 Mei van de *Soeloeh Rajat Indonesia* (orgaan der Indon. Studieclub te Soerabaja) maakt een inzender de opmerking, dat de desahoofden slechts in naam door de ingezetenen worden gekozen, doch in werkelijkheid worden zij aangewezen door den Regent. De bevolking hoopte eerst in het desahoofd een vader, een beschermer te zien, doch daar het hoofd zijn aanstelling en verder zijn handhaving als zoodanig hoofdzakelijk te danken heeft aan den Regent en diens ondergeschikte ambtenaren, voelt hij zich in de eerste plaats dienaar van die ambtenaren.

In verband hiermede richt schrijver de vraag tot de Regeering of zij niet bereid is de desa een volledig democratische instelling te geven en, indien het antwoord bevestigend is, of hare ambtenaren wel bereid zijn om regelingen dienaangaande te volgen en uit te voeren.

Verder vraagt hij aan de Studieclub of deze vereeniging van intellectueelen, wier opleiding z.i. bekostigd is door de belastinggelden der bevolking en die dus verplichtingen jegens haar hebben, bereid is een dergelijke democratische regeling als bovenbedoeld samen te stellen? Zoo ja, dan moet zij het voor het volk niet verbergen.

Op deze vraag geeft de redactie een antwoord, waarin zij o.m. zegt, dat schrijver de intellectueelen niet op die manier moet wantrouwen en dat de Studieclub geen heil ziet in het verzoeken en hulp vragen aan anderen, voorts dat ieder Indonesiër maar hard moet werden voor de goede zaak, zonder naar de op- en aanmerkingen, van wien ook, te luisteren.

Europeesche opvoeding en nationaliteitsgevoel.

Een medewerker van het neutrale blad *Bahagia* te Semarang betreurt het dat de Inlandsche jongemannen en meisjes de zeden en gewoonten van Europeanen hebben aangenomen, door b.v. te steppen, te walsen enz. Dit komt, zegt hij, door het Europeesche onderwijs en de Europeesche opvoeding, zooals die wordt genoten op de H.I.S. en de Europeesche lagere school, waar de Inlandsche kinderen Europeesche liederen leeren zingen inplaats van Indische en omgang hebben met Europeesche kinderen. Daarom hoopt schrijver dat de Inlandsche vereenigingen die kapitaalkrachtig genoeg zijn, particuliere scholen zullen oprichten met nationaal onderwijs en dat de Regeering aan de Inlandsche kinderen scholen zal geven waarvan het onderwijs in overeenstemming is met de Indonesische cultuur, religie en aspiraties. Ten slotte wekt schrijver de eigen rasgenooten op om het eigen nationaliteitsgevoel te versterken en niet anderen na te apen.

Landbouwkundig onderwijs.

Het Maleische nummer van *Darmokondo* (nationalistisch, te Solo), van 17 Mei bevat o.a. een artikel over de wenschelijkheid van landbouwonderwijs aan de kinderen der landbouwers.

Het begint met te memoreeren dat men vroeger bijzonder veel waarde hechtte aan het ambtenaarschap, zoodat ieder dan ook zijn zoon in die richting opvoedde. Doch de tijden veranderen en daarmee ook de opvattingen. Thans is zoowel de „ningrat"- (adellijke) groep als de middenstand van de overtuiging doordrongen dat alleen kennis en ontwikkeling vooruitgang kunnen geven.

Ook de landbouwers en desalieden willen niet achterblijven en sturen hun kinderen naar de daarvoor door de Regeering opgerichte desascholen, doch het resultaat is bedroevend. De afgestudeerde kinderen van desascholen helpen namelijk hun ouders niet bij de bewerking der sawahs enz., omdat zij daarin niet geoefend zijn of omdat zij een andere werkzaamheid ambieeren, doch de moeilijke tijden maken dat zij niet makkelijk aan een baantje kunnen komen. Daarom vindt schrijver het zeer urgent dat meer lagere landbouwscholen worden geopend, waar de desakinderen practische landbouwkundige kennis kunnen opdoen. De Regeering stelt door het verleenen van subsidies de gelegenheid open om tot oprichting van zulke onderwijsgelegenheden te geraken.

Aan de vereenigingen, zooals Boedi Oetomo, die het volksonderwijs ter harte nemen, is nu de taak de ouders er op te wijzen, dat zulke scholen de aangewezen opleiding voor de desakinderen bieden. Voor de coöperators een schoone gelegenheid om der Regeering te vragen wat hun zoo goed te pas komt.

Emigratie naar Borneo.

Het nummer der *Soeloeh Rajat Indonesia* van 23 Mei geeft van de hand van „Mr. D." een zeer uitvoerig artikel over de wenschelijkheid en de uitvoerbaarheid van emigratie van Javanen naar Borneo, vooral van onderwijzers voor particuliere Holl.-Inlandsche scholen, van allerlei soorten „toekangs" (ambachtslieden), die men in Borneo evenals onderwijzers hard noodig heeft, van vrije koelies voor de rubbertuinen en van landbouwers. Schrijver — die zelf op verschillende plaatsen in Borneo geweest is — heeft vooraanstaande en ook gewone personen onder de Dajaks over het plan gesproken en opgemerkt dat de kinderen van het land de immigranten gaarne zullen ontvangen. *) Ook de Regeering zal en moet voor het plan zijn, daar het een plicht van iedere regeering is om het emigrantenvraagstuk voor een overbevolkt deel van haar gebied, i.c. Java, op te lossen.

Schrijver meent dat alleen de Christelijke zending tegen het plan is en zal blijven zijn, uit vrees dat de Dajaks eventueel een anderen invloed zouden kunnen ondergaan dan de hare. Dit is geen praatje, zegt schrijver, hij weet dit positief en wie er meer van weten wil, moet zich maar tot het bestuur van de Studieclub wenden.

Verder wordt in het artikel het heele plan uitvoerig besproken en worden er raadgevingen verstrekt over allerlei en nog wat, o.a. ook hoe men zich in het nieuwe land heeft te gedragen om geen achterdocht enz. bij de andere bewoners te wekken. Ten slotte acht schrijver, (die het plan blijkbaar reeds uitgevoerd ziet!) het niet onnoodig dat de Hooge Regeering te Buitenzorg, haar standpunten deze goed kenbaar maakt aan jonge, onervaren gezaghebbers, die zich op zoo'n grooten afstand van Batavia „Toean Besar" wanen, daar zij het goede plan wel eens zouden kunnen doen mislukken.

*) Schrijver heeft het alleen over de Dajaks, ofschoon in Borneo de Maleiers in economisch opzicht verreweg het belangrijkste deel der bevolking uitmaken en vermoedelijk thans in getalsterkte ook reeds meer te zeggen hebben. Schrijver zegt niet waarom hij alleen over de Dajaks spreekt, doch de reden zal wel zijn, dat de door Maleiers bewoonde gebieden, wegens hun reeds tamelijk dichte bevolking, over het algemeen niet meer voor immigratie in aanmerking komen. Wij wagen het evenwel te betwijfelen of „de kinderen des lands (i.c. de Dajaks) de immigranten gaarne zullen ontvangen", zooals schrijver „opgemerkt" heeft. De Dajaks willen het liefst dat men zich van buiten af zoo min mogelijk met hen bemoeit en hen zooveel mogelijk in het onbeperkt bezit van hun oerwoudgebied laat. Het is immers een onbetwistbare waarheid dat overal, waar de Maleier zich vestigt, de Dajak zich meer in het binnenland terugtrekt. — (Red.).

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De West-Indische Gids.

De Juli-Aug. afl. opent met eene beschouwing van Pr. P. A. Euwens over de oudste kaarten van het eiland Curaçao, t.w. de kaart welke voorkomt in het werk van J. de Laet: Historie ... van de verrichtinghen der Geoctr. West-Ind. Comp. (Leyden, 1644) en een tweetal Spaansche kaarten van 1634, berustend in het archief te Sevilla. — Een reproductie van de Laet's kaart en bedoelde, tevoren nog niet gepubliceerde Sp. kaarten, verhoogen de belangrijkheid van Pr. Euwens' studie over de vroegste locale geschiedenis van Curaçao. — De hr. J. van Ettinger behandelt de geschiedenis van de Curaçaosche Bank gedurende het tijdvak van 1830—1838. — Over de onlangs gereedgekomen West-Indische zaal in het Museum van het Koloniaal Instituut schrijft zeer onderhoudend de hr. J. F. Snelleman. — Mr. B. de Gaay Fortman wijdt eene beschouwing aan de Curaçaosche begrooting voor 1928, naar aanleiding der besprekingen daarover in de Tweede en in de Eerste Kamer. — De hr. Fr. Oudschans Dentz maakt een einde aan de legende Dahlberg-Baron (eene kwestie welke alleen hen zal interesseeren, welke van de geschiedenis van Suriname bijzondere studie maken). — De hr. G. J. Staal roept herinneringen wakker aan den slaventijd in Suriname, waartoe eene publicatie over zekeren Nettelbeck hem aanleiding geeft. — Verder bevat deze afl. de rede van den wd. Gouverneur van Suriname, Mr. J. L. Nysingh, op 8 Mei j.l. uitgesproken ter opening van de zitting der Koloniale Staten, die van den Gouverneur van Curaçao, Mr. J. L. Brantjes, op denzelfden datum uitgesproken ter opening van de zitting van den Kolonialen Raad, en de aanvaardingsrede van Gouverneur Dr. A. A. L. Rutgers in de Kol. Staten op 30 Mei jl. — Ten besluite een uitvoerige bibliografie van publicaties over de West en aangrenzende gebieden.

Oedaya.

De Juli-afl. is voornamelijk gewijd aan de Indische tentoonstelling te Arnhem, zoowel wat tekst als wat illustreering betreft. De hoofdredacteur R. M. Noto Soeroto schrijft er zeer waardeerend over, evenals (in de Maleische taal) de hr. S. Soetan Melajoe. — Verder bevat de afl. het eerste gedeelte eener beschouwing van Noto Soeroto over het Javaansche volk en het rassenprobleem in Indonesië (uitgewerkte tekst eener voordracht van schr., gehouden in de Universiteit te Frankfurt a. Main). — Generaal C. J. Snijders geeft eene bijdrage: De luchtverbinding Ned.-Indië—Nederland. — Ten slotte een artikel over de Taman Siswo School te Djocja, ontleend aan het boek „Naar grooter Nederland", van Dr. C. P. Gunning.

De Indische Verlofganger.

In het Nr. van 13 Juli schrijft de hr. S. Kalff over „Een voormalige Hollandsche factory", t.w. Suratte op de kust van Malabar. — Mevr. C. Vis—Janssen van Raay houdt een causerietje over „Ziekte in het oude Indië". — De hr. P[etrus] B[lumberger] beschrijft een fraai geornamenteerde, antieke bronzen kloosterbel of -klok, vermoedelijk dateerend uit de 9e eeuw onzer jaartelling en afkomstig van het thans verdwenen Hindoe-Javaansch klooster nabij tjandi Kalasan.

De Indische Mercuur.

No. 28 (11 Juli). Zuivering van suikersappen door middel van de centrifuge, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Overzicht van de resultaten der groenbemestingsproeven bij den Inlandschen landbouw op Java, door Ir. J. G. Ossewaarde. — Sumatra's Westkust in 1927. — Economisch overzicht van Ned.-Indië, de Straits Settlements enz. over 1927. (Ontleend aan het verslag der Ned. Handel-Mij.). — Cultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De

afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over arbeidsvraagstukken — delfstoffen, geologie — nijverheid, waterkracht — economische zaken.

Landbouw. Tijdschr. der Ver. van Landbouwconsulenten in N.-I.

Uit den inhoud der Maart-afl. De wet der physiologische wisselwerkingen, door Ir. E. de Vries. — Een goede verstelbare nozzle, o.a. zeer geschikt voor de bespuiting van hooge palmen, door S. Leefmans (met afb.). — Levering van kunstmest aan de bevolking, door Dr. G. H. van der Kolff (vervolg). — Boekbespreking: Verslag der proeven omtrent den invloed van het aanplanten van verschillende tweede gewassen op de cultuur van tabak in het gebied der Vorstenlanden op Java, door A. N. J. Beets (beantwoording van critiek op deze publicatie).

Inter-Ocean.

Met betrekking op Indië bevat de Maart-afl. de volgende, zeer fraai geïllustreerde bijdragen. Village life in Java, by Ch. de Cock-Wheatley. — Minted history, by J. G. Koster [beschrijving der Amerikaansche munten en bankbiljetten in het Museum van het Kon. Bat. Gen. v. K .en W. te Weltevreden]. — Neath Java's sun, by L. G. Blochman.

Tijdschrift voor het Spoor- en Tramwegwezen in Nederland en Indië.

Onder hoofdredactie van den hr. S. A. Reitsma te Utrecht is verschenen het eerste Nr. van een nieuw periodiek: Spoor- en Tramwegen, 14-daagsch tijdschrift voor het Spoor- en Tramwegwezen in Nederland en Indië. (Uitgave van de N.V. Moorman's Periodieke Pers, te 's-Gravenhage).

De inhoud van dit eerste Nr. geeft ons geen aanleiding tot bespreking, wijl er geen Indische onderwerpen in worden behandeld. De Inleiding zegt evenwel dat de aantrekkelijkheid van het orgaan verhoogd zal worden door den inleg van een speciaal Indisch bijblad, de specifieke actualiteiten behelzende, welke voor Holland van weinig of geen belang zijn. Als zoodanig kan o.i. het nieuwe tijdschrift een nuttige taak verrichten, daar sedert de opheffing van het Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen — waarin zoo menige belangrijke bijdrage door den heer Reitsma werd geschreven — een dergelijk orgaan daar te lande ontbreekt.

The National Geographic Magazine.

In de Maart-afl. van dit Amerikaansche tijdschr. schrijft Fr. Price Knott een artikel: „Artist adventures of the island of Bali". Het is niet zoozeer om hetgeen de schr. opmerkt over „that beautiful but little-know [!!] island" dat we de aandacht er op vestigen, als wel op de reeks schitterende, in natuurlijke kleuren gereproduceerde foto's, welke nagenoeg uitsluitend betrekking hebben op Balische volkstypen in dagelijksche en feestkleedij.

* *
*

Poeloe Berhala (beschrijving der flora en fauna), door J. C. van der Meer Mohr (met afb.). — Iets over de oro-oro's in onze djati-bosschen (met afb.), door C. N. A. de Voogd. (De Tropische Natuur, Juni 1928).

Catalogus van academische geschriften in Nederland en Nederlandsch-Indië verschenen. 4e jaarg. 1927. Uitgave van de Ned. Ver. van Bibliothecarissen.

Verslag van de Commissie, ingesteld bij Gouv. besluit van 13 Aug. 1926, No. 36, teneinde der Regeering van raad te dienen nopens eene reorganisatie der Volkscredietbanken, ook voor zoover betreft hare positie in verband met de hervorming van het bestuurswezen in Ned.-Indië. Weltevreden, Landsdrukkerij.

Het koloniale vraagstuk van dezen tijd, door Prof. Mr. J. C. Kielstra. Haarlem, De Erven F. Bohn.

Naar den Papandajankrater bij Garoet, door M. O. W. Met afb. (Eigen Haard, 7 Juli '28).

De oorsprong der Negerengelsche taal. (De Periskoop. Alg. Weekbl. voor Suriname, 2 Juni '28). — De ontwikkeling van het Negerengelsch. (Id. 9 Juni). — Balata, door Fr. Oudschans Dentz (ontleend aan het T. voor Econ. Geogr.). (Id. 16 Juni).

De Vraagbaak. Almanak voor Suriname. 1928. Met portret. Paramaribo, Erven H. van Ommeren.

The Java sugar industry, by H. D. Rubenkoning. (The Asiatic Review. July '28).

Het onderwijs in de oude Compagniesdagen. (De Indische Post, 9 Juni '28).

Statistiek van de intergewestelijke handelsbeweging der buitengewesten over het 2e halfjaar 1927. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden. No. 57).

Uit Suriname. Many's hemel, door P. W. Ahlbrink. (De Volksmissionaris. 15 Juli '28).

Suriname.

Aan „De Surinamer" van 10 Juni ontleenen wij het adres van antwoord van de Koloniale Staten op de aanvaardingsrede van Gouverneur Rutgers:

„Excellentie,

De Koloniale Staten bieden Uwe Excellentie hunne gelukwenschen aan met de aanvaarding van het bestuur over dit gebiedsdeel.

Zij achten het een groot voorrecht voor Suriname uit de mededeeling van Uwe Excellentie wederom te mogen vernemen van de onverflauwde belangstelling van Hare Majesteit, onze geëerbiedigde Koningin, voor het welzijn van dit deel van het Koninkrijk der Nederlanden.

Met Uwe Excellentie verheugen zij zich er over, dat de vergelijkenderwijze gunstige resultaten van land- en mijnbouw in het vorige jaar goede verwachtingen hebben opgewekt voor de verdere ontwikkeling van het economische leven, al zijn ook zij van oordeel, dat daarnaast economische achteruitgang en inzinking, gepaard met aanzienlijke tekorten op de koloniale begrooting in een lange reeks van jaren, bezorgdheid wekken. Ook zij betreuren het, dat door dezen economischen toestand vele zonen des lands genoopt worden naar den vreemde te trekken.

Zij stemmen met Uwe Excellentie in, dat voor de naaste toekomst met alle kracht gestreefd moet worden naar opvoering der productie des lands, waarbij de landbouw, de groote zoowel als de kleine, de hoofdrol moet spelen. Zij zijn van oordeel, dat daarbij daadwerkelijke steun aan het particulier initiatief niet gemist zal kunnen worden. Daarnaast moet gestreefd worden naar een zuinig beheer der landsmiddelen, ten einde de bijdragen van Nederland van jaar tot jaar kleiner te doen worden, om ten slotte geheel te verdwijnen.

Uwe Excellentie aanvaarde de verzekering van de volkomen medewerking der Koloniale Staten.

* *
*

Onder het hoofd *„Vredelievende Binnendringing"* schrijft *„De West"* van 15 Juni:

„In de laatste jaren hebben wij meermalen de aandacht gevestigd op staaltjes van Amerikaansche belangstelling voor Suriname, die sterk deden denken aan de zoogenaamde Pénétration Pacifique: vredelievende binnendringing.

Om misverstand te voorkomen, stellen wij voorop, dat de belangstelling van het Amerikaansche kapitaal welkom is. De belangstelling van het Nederlandsche kapitaal is, helaas, onvoldoende.

Na — het moet erkend — herhaalde teleurstellingen, is de moed er uit en schijnt het moeilijk, zoo niet onmogelijk, om voldoende kapitaal te vinden voor de ontwikkeling van Suriname. Er is dus een *manco* — al blijft de Nederlandsche regeering vertrouwen, dat daarin spoedige verbetering zal komen — een manco, dat nu wel van andere zijde moet worden aangevuld.

Het verheugt ons daarom, dat vreemdelingen de taak op zich willen nemen om het ontbrekende aan te vullen en wij juichen volkomen toe de tot dusver door Nederland gevolgde open-deur-politiek.

Slechts één voorwaarde dient daarbij gesteld: onze onafhankelijkheid moet niet in het gedrang komen.

Wat de gevolgen zijn wanneer machtige Amerikaansche trusts belangstellen in een of ander land, daarvan is Costa Rica een welsprekend voorbeeld. De United Fruit Company regeert daar oppermachtig en schrijft feitelijk aan het landsbestuur de wetten voor. Het land verkeert in een toestand van volslagen afhankelijkheid van de *almighty dollar.*

Wij zouden het betreuren, indien Suriname een dergelijk lot zou moeten ondergaan. En niemand kan het de regeering van een land ten kwade duiden als het tijdig maatregelen neemt om te voorkomen, dat machtige buitenlandsche lichamen in een kolonie een positie innemen, die ten slotte gaat gelijken op een Staat in een Staat.

Dreigt ons gevaar in dit opzicht?

Wij durven de vraag niet beantwoorden met een positief neen. Er zijn ongetwijfeld verschijnselen, die den indruk geven, dat van Amerikaansche zijde gestreefd wordt naar een zeker overwicht.

In ons nummer van 10 April wezen wij er op, dat de Aluminium Compagnie of America zich voor een goed deel het monopolie heeft verzekerd van verschillende verbindingen met West-Indië. Het betreffende bericht moge hier worden herhaald:

„De Colombian Steamship Company nam eenige jaren geleden de Clyde Line over, welke een vaart onderhield tusschen de Vereenigde Staten van Amerika en West-Indië.

„Onlangs werd de Colombian Steamship Company op haar beurt overgenomen door de Ocean Steamship Corporation, welke ook overnam de Pickford and Black Royal Mails, varende tusschen Canada en West-Indië.

„En thans is weder de Ocean Dominion Steamship Corporation overgenomen door de Aluminum Steamship Company, welke, zooals men weet, een onderdeel is van de Aluminum Company of America.

„Zoo ziet men, dat — behalve de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij — vrijwel alle draden van het verkeer tusschen de Vereenigde Staten en West-Indië samenkomen in de Directiekantoren van genoemde Trust".

Kort te voren nam het blad uit de „N. R. C." een bericht over, volgens hetwelk het Amerikaansche Departement van Marine de vliegroutes langs de kusten van de Vereenigde Staten naar West-Indië en het Noordelijk gedeelte van Zuid-Amerika in kaart liet brengen. (Zie „De West" van 20 Maart).

In de Argosy van Demarara verscheen eenige jaren geleden een caricatuur, waarin de Aluminium Trust werd afgebeeld als een veelarmige poliep, die zich trachtte meester te maken van alle bedrijven.

De Engelsche regeering heeft, zoodra de Aluminium Trust vasten voet trachtte te verkrijgen in Britsch Guyana, begrepen, dat maatregelen getroffen moesten worden om baas te blijven in eigen huis. Zij legde dadelijk vast, dat de Amerikaansche onderneming in de Britsche kolonie zou hebben te werken met Engelsch personeel. Ze behield zich verder het recht voor om in oorlogstijd het bedrijf in eigen hand te kunnen nemen, ter vermijding van geschillen omtrent de neutraliteit, geschillen, die zich zouden kunnen voordoen, indien in oorlogstijd de volle levering van grondstof voor de aluminium fabricage ongestoord werd voortgezet. Ten slotte stelde zij als eisch, dat een deel der verkregen bauxiet op Engelsch grondgebied moest worden verwerkt. Dit heeft niet geleid tot den bouw van een aluminium fabriek in Britsch Guyana, maar door de oprichting van een fabriek in Canada is toch aan dien eisch voldaan.

Suriname heeft alle dergelijke voorzorgen verzuimd. Gelukkig deed zich later — toen de Aluminium Trust de concessie Rorac in haar bezit wenschte te krijgen — de gelegenheid voor om, wat althans de personeele kwestie betreft, de fout goed te maken. De Amerikanen boden toen uit eigen beweging aan om in Suriname te werken met een Hollandsch directeur en een staf personeel, voor driekwart bestaande uit Nederlanders. Wij zeggen gelukkig, omdat daardoor het gevaar beperkt wordt om Amerikaansche opvattingen hier te doen overwaaien, die strijdig zijn met Hollandsche opvattingen. Moengo, met zijn scherpe afscheiding tusschen blanken en gekleurden, vormt toch reeds een uitzondering in dit opzicht.

Wat de andere punten betreft, is de bestaande achterstand ten opzichte van Britsch-Guyana nog niet ingehaald. Het is te hopen — nu er op dit oogenblik in Den Haag onderhandelingen gevoerd worden in verband met het protest der Aluminium Trust tegen de voorgestelde belastingverhooging op bauxiet — dat het vraagstuk in zijn geheel onder de oogen gezien en op voor beide partijen bevredigende wijze zal worden geregeld.

Uit het voorgaande blijkt, dat er wel reden is voor Nederland om in deze met omzichtigheid te werk te gaan."

* *
*

In aansluiting aan het bovenstaande artikel, herinnert „De West" aan het artikel van Charles H. Sherill in de *„North American Review"* omtrent de wenschelijkheid voor de Vereenigde Staten om de Engelsche, Fransche en Nederlandsche koloniën in de West over te nemen. Eenige weken geleden hebben wij het artikel van Sherill in dit blad besproken.

* *
*

De heer P. A. May, de redacteur van de „Suriname", is, na zes weken straf te hebben ondergaan, ontslagen uit de gevangenis. Hij werd, naar wij in „De West" lezen, door goede vrienden per auto afgehaald en ontving in den loop van den dag vele blijken van sympathie, in den vorm van gelukwenschen, telegrammen, bloemen, enz. Des avonds was de aanloop groot te zijnen huize en werd op het erf muziek gemaakt.

* *
*

In de „N. R. Ct." van 11 Juli, Avondblad A, een uitvoerig artikel van Professor P. C. Flu: „Nog eens Emigratie van Nederlandsche landbouwers naar Suriname", in antwoord op het artikel van Dr. Th. Lens in het Avondblad van 16 Juni l.l.

Curaçao.

De bovenwindsche eilanden.

De *Amigoe* plaatst onder het stuk van „Commentator" in ons blad van 10 Mei l.l. het volgende naschrift:

„Wij gelooven, dat „Commentator" een goed werk gedaan heeft, met dit stukje voorgeschiedenis te publiceeren.

Wij zijn er hem dankbaar voor, daar 't ertoe zal kunnen bijdragen om èn de Bovenwindsche toestanden èn de voorstellen die tot opheffing ervan gedaan zijn of gedaan zullen worden richtig en naar waarde te beoordeelen.

Daar 't eerst in het Kol. Weekblad van 10 Mei j.l., alzoo na de behandeling van de begrooting voor 1929 in den Kol. Raad, gepubliceerd is, heeft het vanzelf sprekend geen invloed daarop kunnen uitoefenen.

Reeds een jaar geleden heeft de Raad in beginsel besloten tot afschaffing van verschillende belastingen op de Bovenwindsche eilanden. De Memorie van Toelichting op de begrooting voor 1928 maakte geen melding van de diverse gezichtspunten, welke bovenstaand artikel nu naar voren brengt.

Doch de ontwerpen tot wijziging van de belasting-ontwerpen zelf zijn nog niet tot wet verheven. En een wijziging van de verordening betreffende de invoerrechten en de accijnzen is bij ons weten nog niet ingediend.

Er zal dus gelegenheid bestaan om het licht te laten schijnen over hetgeen in bovenstaand artikel naar voren is gebracht. Bovendien moeten volgens de M. v. A. op de begrooting voor 1929, gedagteekend 23 April 1928, de locale besturen nog gehoord worden over het schema betreffende het personeel dat op de Bovenwindsche eilanden in stand gehouden zal worden. Ook in de drie Raden van Politie zal dan, hetgeen in bovenvermeld artikel is ter sprake gebracht, onder de oogen kunnen worden gezien, voor zoover zulks nog niet geschied is.

In elk geval lijkt de zaak wel interessant om van alle kanten bezien te worden.

De politie.

Wij krijgen gelijk met ons pleidooi voor een militaire politie. In *La Union* lezen wij, dat het publiek zeer tevreden is met de tegenwoordige militaire politie en dat men hoopt op uitbreiding tot buiten het stadsdistrict.

Onderwijs.

Er heeft zich een commissie gevormd, die instemming vraagt voor haar denkbeeld, om naast de 4e, 5e en 6e klas der openbare school parallelklassen te vormen om te komen tot betere aansluiting aan de Hollandsche scholen.

A. N. V.

Voor het A. N. V. op Curaçao heeft de heer Bruna, pl.v. hoofdredacteur van het Handelsblad, gesproken over „de waarde van Nederlandsch nieuws voor de rijksgedachte."

Vliegtocht—Van Onlangs.

De K. R. heeft per brief *f* 2000.— gevoteerd, te verrekenen uit den post onvoorziene uitgaven.

Jantje van Leiden!

Men kent de kwestie van de Caracasbaai, die in de Eerste en in de Tweede Kamer bij de laatste begrootingsbehandeling ter sprake gekomen is. De *N. R. Ct.* van 30 Juni l.l. bevat weer een zeer gedocumenteerde „particuliere correspondentie" over deze zaak. Maar de man van het *Handelsblad*, die Curaçao bezocht, weet het in eenen. Hij schrijft vandaar in zijn blad van 3 Juli l.l. over „den aanblik van Caracasbaai, waarvan men ten onrechte een politiek heibeltje tegen den gouverneur heeft gemaakt".

Naar Curaçao.

In de *Rotterdammer* lezen wij, dat uit Sliedrecht, Schiedam en Overschie werklieden naar Curaçao vertrokken zijn en dat voor eerste klas vaklieden als aanhouwers, klinkers en kokers nog werkgelegenheid bestaat. Het departement van O. W. roept in *de Cur. Crt.* timmerlieden op, die in Nederland hun vakopleiding hebben ontvangen.

Uit den Verren Vreemde.

Kellogg's pact.

Practische mannen hebben 't vooruitzicht geopend, dat er daadwerkelijk stappen gedaan zullen worden om den oorlog te bedwingen. De economische conferentie van den Volkenbond heeft in onzen vertegenwoordiger, den oud-minister H. Colijn den man gevonden, die gezegd heeft: eindelijk daden. Het dadelijk practische bereikbare moet zonder verwijl worden vastgelegd. Men verbinde zich om den tariefoorlog niet verder door te zetten; wat er is worde, voor de in kwestie zijnde tarieven, als zoodanig aanvaard. Maar geen voortgezette tarievenstrijd. En verder geleidelijke verlaging van de tariefmuren. Zoo is te Genève een vasten grondslag gekregen, waarop voortgewerkt kan worden.

't Lijkt zoo eenvoudig. 't Is toch niet anders dan de toepassing van de oude leer: beter één vogel in de hand, dan tien in de lucht. Doch Genève kon tot nu toe de verwerkelijking van dezen regel maar niet vinden, en als 't nu en dan een vogel in de hand kreeg, bleek 't zich nog wel eens met een doode musch verblijd te hebben. Ook op die mogelijkheid moet, wie iets bereiken wil, bedacht zijn.

De poging om iets te bereiken in de richting van wapenbeperking, van den strategischen oorlog dus, gaf een der meest sprekende voorbeelden van de bezwaren en moeilijkheden aan de Volkenbondswerkwijze verbonden. Een voorbereidende commissie, ter overweging of een voorbereidende commissie benoemd zal kunnen worden, om de ontwapeningskwestie voor te bereiden, bleef aan het voorbereiden, met 't vooruitzicht, dat als de Volkenbond ten slotte een vogel in de hand mocht krijgen, deze toch maar een doode musch kon zijn. Immers vijftig regeeringen zouden daarna haar goedkeuring nog aan het te Genève bereikte, moeten hechten. Talmde één, of wees één het Volkenbondsvoorstel af, dan zou alles als een kaartenhuis in elkaar vallen.

De sterke man is nu buiten den Volkenbond opgestaan. Kellogg is, namens de Ver. Staten van N.-Amerika, gekomen met een voorstel om den oorlog als middel van de staatkunde uit te schakelen, uit te bannen. In hoever dan ontwapening zal volgen, moet nader blijken. Als de groote toonaangevende mogendheden 't eens worden, zal nader moeten blijken, wie er nog tegen durft ingaan. Zoo heeft hij 't ontwerp er niet dadelijk door gekregen. Londen durft niet meer spreken voor de dominions en durft evenmin spreken zonder de dominions. Alle mede-onderteekenaars van Locarno zijn aan elkander gebonden voor bepaalde oorlogskansen, alle mede-onderteekenaars van Locarno moesten er in gekend worden, vandaar dat Polen en België ook nog in de kwestie betrokken zijn.

Dit ging al een anderen kant op dan Kellogg wenschte, maar 't bleek niet anders te kunnen. Aan zijn ontwerp zelf veranderde hij echter niets. Zoo is 't dan geschied, dat aan deze allen het voorstel is voorgelegd. Wordt 't aangenomen, dan besluiten Amerika, Frankrijk, Gr. Brittannië, Duitschland, Italië en Japan, bij internationale geschillen de beslissing over te laten aan arbitrage, rechtskundige uitspraak, althans naar een middel dat wapengeweld uitsluit. De andere zooeven vermelde regeeringen zullen meeonderteekenen. De Fransche, Duitsche en Britsche regeeringen hebben rechtsgeleerden te Genève en te Berlijn laten samenkomen, om 't over de juiste beteekenis van het Amerikaansche ontwerp goed eens te worden. De hierbij verkregen overeenstemming belooft goede en spoedige resultaten.

Dies verheugen wij ons, als 't lukt! Voor de verbetering van de vredeskansen is nooit gewichtiger overeenkomst gesloten!

Of hiermee de oorlog inderdaad uitgebannen is? Wij noemen slechts enkele namen: Rusland, communisme, Nicaragua, Tripolitanië, Marokko, China, pan-islamisme.

Er zijn ook overigens opvattingen bekend, zooals die van Mussolini, die de vraag billijken of allen door „oorlog" wel hetzelfde verstaan.

Ook kan men de opmerking maken, dat 't voor de staten, die niet in eerste rij bij de onderteekenaars mogen staan, pijnlijk is ter zijde gezet te zijn, en dit kan voor Nederland zeker mede gelden, maar Kellogg heeft zich juist willen veilig stellen tegenover het „zooveel hoofden, zooveel zinnen", waardoor 't den Volkenbond vaak niet mogelijk is tot ingrijpende maatregelen te komen.

Met al deze en dergelijke beschouwingen, hoeveel er ook voor te zeggen moge zijn, begeeft men zich in 't gevaar van veel praten, zonder iets te bereiken. Verheugen wij ons daarom mede als Kellogg eerst het practisch resultaat bezorgt, om daarna gelegenheid te geven dit verder in de breedte en in de diepte uit te werken.

Verdedigingsweek in Sovjet-Rusland.

Naar uit Moskou gemeld wordt, is daar 7 Juli de verdedigingsweek begonnen. Alle Russische militaire vereenigingen hebben hieraan deelgenomen. Besloten werd Ruslands bewapening ter zee en de lucht te versterken. Te Moskou werd een para van Russische vrijwilligers gehouden, waarbij v tegenwoordigers van het Russische leger en vloot betoogden, dat Rusland paraat dient te zi voor den oorlog.

Te Leningrad werden 11 vliegtuigen aan h Roode leger als geschenk aangeboden.

Is hierin een zet te zien tegen het aanhang Kellogg-ontwerp? Theoretisch zit dat er niet Immers, dat ontwerp laat iederen staat vrij z *verdediging* naar eigen inzicht te organiseer Maar inderdaad wil deze Russische demonstra toch een verwijt zijn aan de kapitalistische stat die het Moskousche ontwapeningsvoorstel van 19 niet als ernstig bedoeld hebben opgevat. Rusla kan, dit moet aldus blijken, niet meer geloov aan de bedoeling om het oorlogsgevaar te vermi deren, daarom versterkt het zijn weermacht.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De Algem. Secretaris-Penningmeester der Ve eeniging is van 12 Juli tot 6 Augustus afwezig.

NOTULEN

der Jaarl. Algemeene Vergadering, gehouden op d Oost en Westdag, Zaterdag 23 Juni 1928, des nam. ten 12 uur, op het terrein der I. T. A. te Arnhem.

(Voorl. goedgekeurd in de verg. van het Dagel. Bestu van den 27sten d.a.v.).

Aanwezig met het Dagel. Bestuur het voltallige Hoo bestuur, behalve de heer Jhr. Dr. Sandberg, die verh derd zijnde, zijne goede wenschen voor het welslag van dezen dag schriftelijk aangeboden had.

Voorts verscheidene afgevaardigden uit de afdeeling en een groot aantal dames en heeren, in totaal ongeve 400 personen.

De algem. voorzitter, de heer Zuyderhoff, opent op h aangegeven uur de vergadering onder het uitspreken d volgende rede:

Dames en Heeren,

Ik roep U allen een hartelijk welkom toe.

Dat gij in zoo grooten getale zijt opgekomen om a dezen bijzonderen Oost en Westdag luister bij te zette verblijdt ons en versterkt ons vertrouwen in de to komst.

Want ter bereiking van ons doel: het nauwer toehal van de banden tusschen Nederland en de Indiën, hebb wij niet genoeg aan den geldelijken steun van leden begunstigers, doch moeten wij niet minder op belan stelling voor ons werk kunnen blijven rekenen.

Dat ons eerelid, mevrouw Clifford Cocq van Breug die, na zich gedurende een lang tijdsverloop zoo v dienstelijk voor onze vereeniging te hebben gemaa voor enkele jaren om gezondheidsredenen hare bestuu functiën moest nederleggen, zich heden weer in o midden bevindt, verheugt ons zeer.

Ik zeide zooeven dat deze Oost- en Westdag een b zondere was. Ik behoef u dit eigenlijk niet toe te lic ten. 't Is dus slechts volledigheidshalve dat ik u h bijzondere van dezen dag in herinnering breng.

Steeds hebben de afdeelingen, bij welke die dag g houden werd, zich beijverd ons op de beste wijze te o vangen. Wij zijn haar daarvoor altijd dankbaar gewe

Wie had in de naaste toekomst echter aan een o vangst als die van heden kunnen denken? Zij overtr de stoutste verwachtingen.

Ten vorigen jare waren wij vereerd, dat het K Instituut zijn gebouw voor ons openstelde, waardoor den dag in een uitgezochte Indische omgeving kond doorbrengen. Die dag was een mooie dag voor O en West.

Hoeveel schooner nog voor ons is echter deze d waarop de afd. Arnhem ons ontvangt op eigen Indis terrein.

Achtten wij ons ten vorigen jare, zooals gezegd, v eerd, dit jaar mogen wij ons terecht trots gevoelen.

De I.T.A., welke de bewondering wekt zoowel v stad- en landgenoot als van den vreemdeling, is het we van een onzer afdeelingen en draagt daardoor den ste pel van onze vereeniging.

Behalve dat de I.T.A. door het verspreiden van ken onder het Ned. volk omtrent de Indiën rechtstreeks h door ons gestelde doel bevordert, doet zij zulks ook n indirect, doordat zij het aanzien van de geheele veree ging verhoogt.

Niet genoeg kunnen wij daarom onze Arnhemsc afdeeling dankbaar zijn voor het door haar tot stand g brachte, dat de kroon op het door ons tot nu toe ve richte werk is.

Uit naam van U allen breng ik haar daarvoor deze vergadering hulde.

Bij de opening van de I.T.A. hebben wij aan Mr. Hug de voorzitter onzer Arnhemsche afdeeling, de groots onderscheiding toegekend, waarover wij beschikke onze gouden eere-medaille, die alleen uitgereikt wor aan dengeen, die zich op bijzondere wijze onderscheid heeft ten opzichte van het doel der vereeniging.

Gij allen weet, dat deze toekenning geen bloote fo maliteit was, maar eene alleszins verdiende ondersch ding, omdat de heer Huges de bezielende geest van d afdeeling is, die als goed commandant altijd de leidi had en in de uren des gevaars dag en nacht niet va de brug week.

Wij hebben daarom zeker in den geest van de geheel vereeniging gehandeld door dien eerepenning aan M Huges toe te kennen. Hij leve!

Het Arnhemsche werk stelt al het overige in de sch

nw. Zulks neemt intusschen niet weg, dat ook alle overige afdeelingen zonder onderscheid op loffelijke wijze gearbeid hebben, zoodat ook zij zeer zeker hebben bijgedragen tot den groei en bloei van de vereeniging. Hetzelfde kan gezegd worden van het hoofdbestuur, van de redactie van het Kol. Weekblad, van onze vertegenwoordigers in Oost- en West-Indië en van de verschillende commissies en instellingen van Oost en West.

In deze blijmoedige stemming verklaar ik de vergadering voor geopend, en stel ik aan de orde punt 2 van de agenda:

Notulen van de vorige algemeene vergadering, welke op 11 Juni 1927 te Amsterdam gehouden werd.

Deze notulen zijn, gelijk op de agenda is vermeld, afgedrukt in het Kol. Weekblad van 30 Juni 1927 No. 26, zoodat een iegelijk in de gelegenheid is geweest van die notulen kennis te nemen. Met het oog op den beperkten tijd voor deze vergadering uitgetrokken (één uur), stel ik daarom voor de voorlezing van die notulen achterwege te laten, en zoo niemand tegen die notulen bedenking mocht hebben, ze vast te stellen.

Aan de orde is thans punt 3, waarvan het eerste onderdeel luidt: jaarverslag.

Ofschoon ook dit afgedrukt is in het Kol. Weekblad en wel in dat van 1 Maart 1928 No. 9, acht ik dit stuk te belangrijk om ook hiervan de voorlezing achterwege te laten. Ik verzoek derhalve den heer v. d. Brugh het door hem opgemaakte verslag over 1927 te willen voorlezen.

Deze vangt nu aan met de voorlezing van dat verslag. Bij de paragraaf „Leden en begunstigers" neemt de voorzitter het woord en zegt: Ik kan hieraan toevoegen, dat sedert het begin van het jaar het aantal leden met niet minder dan 400 is toegenomen, waarvan ongeveer 200 als gevolg eener door den Alg. Secretaris, in samenwerking met den Secretaris der Redactie-Commissie, gevoerde actie.

Bij de paragraaf aan het Kol. Weekblad gewijd, zegt de voorzitter:

Wat het uitwendige van het Weekblad betreft, kan ik nog mededeelen, dat de uitgever zich in beginsel bereid verklaard heeft om de advertenties voortaan op afzonderlijke bladzijden, dus niet meer om den tekst te plaatsen. Hierdoor zal het uiterlijk aanzien van het blad belangrijk winnen. Reeds is hieraan een begin van uitvoering gegeven. Aangezien echter nog verschillende contracten met adverteerders loopen, waarin de plaatsing van eene advertentie naast en boven den tekst is overeengekomen, zal het nog enkele maanden duren alvorens alle advertenties om den tekst verdwenen zijn.

Terwijl hij onder het hoofd „Andere werkzaamheden en verrichtingen" nog de volgende toelichtingen geeft: Met betrekking tot de uitreiking van de eere-medaille aan de heeren Philips en Fokker:

Die uitreiking heeft sedert plaats gehad. Toen wij vernamen dat de heer Fokker voor korten tijd in Nederland vertoefde, hebben wij hem aanstonds verzocht ons daartoe in de gelegenheid te stellen.

De plechtigheid had op 18 Januari j.l. te 's-Gravenhage plaats en werd gevolgd door een lunch in het bekende Restaurant Royal, aan welk noenmaal o.a. mede aanzaten Generaal Snijders als president van het Comité Vliegtocht Nederland—Indië, de heer de Vogel als voorzitter van de Kon. Ned. Luchtvaartvereeniging en de heer Martin als wd. directeur van de K.L.M.

Bij het gerelateerde over het boekje-Lekkerkerker:

Ik kan hieraan toevoegen, dat de tekst van het boekje sedert gereed is gekomen en dat de verschijning ervan over enkele maanden kan worden tegemoet gezien.

En bij het vermelde omtrent de huisvesting:

Sedert is de zetel van het hoofdbestuur verplaatst naar de 1e étage, bestaande uit 5 groote kamers, van een in goeden stand gelegen patricisch huis aan het Korte Voorhout. Hierdoor is de vereeniging meer overeenkomstig haar tegenwoordige standing gehuisvest.

Ondanks bij het verhuizen en inrichten de grootst mogelijke zuinigheid betracht is, en niettegenstaande verschillende personen en instellingen, w.o. „Boeatan", ons bij die gelegenheid nuttige voorwerpen in bruikleen of eigendom hebben afgestaan, hebben wij voor de inrichtingskosten ons reservekapitaal moeten aanspreken. Bovendien is de nieuwe woning in exploitatie duurder dan de vorige. Hierbij komt nog, dat wij de huisbewaarder, die ons bijna 24 jaar trouw en eerlijk gediend had en die niet mede kon verhuizen, billijkheidshalve in het genot van een pensioen hebben moeten stellen.

Na beëindiging der voorlezing van het jaarverslag herneemt de voorzitter het woord en zegt:

Namens U allen zeg ik den heer V. d. Brugh dank voor de samenstelling en voorlezing van het jaarverslag, uit welk stuk men zich eenig denkbeeld kan vormen van wat er tegenwoordig voor den algemeenen secretaris van onze vereeniging te doen valt. Voor de wijze waarop de heer V. d. Brugh zoowel dit ambt als dat van penningmeester uitoefent, verdient hij allen lof. Hij is de spil waarom de vereeniging draait.

De secretaris betuigt den voorzitter zijn dank voor deze waardeerende woorden, tevens aan de vergadering voor hare instemming.

De voorzitter: Ik stel thans aan de orde onderdeel b van punt 3 der agenda:

Rekening en verantwoording 1927 met rapport verificatiecommissie.

Uit de rekening, die mede is afgedrukt in het Kol. Weekblad van 1 Maart 1928, blijkt dat de ontvangsten en uitgaven, welke beide geraamd waren op ƒ 28.500.—, in werkelijkheid hebben bedragen respectievelijk ƒ 28.110.53 en ƒ 28.285.76, zoodat de rekening sluit met een nadeelig saldo van ƒ 175.13, dat van de kapitaalrekening is afgeschreven.

Dit wat betreft het financieel beleid.

Wat de administratie aangaat, heeft de verificatiecommissie het volgende rapport uitgebracht:

Aan het Hoofdbestuur
der Vereeniging „Oost en West".

De ondergeteekenden, in commissie vereenigd, ter verificatie der Jaarrekening 1927 van de Vereeniging „Oost en West", leggen hierbij gaarne de verklaring af, dat zij alles in de beste orde aangetroffen hebben en dat de verschillende registers en bescheiden behoorlijk en netjes bijgehouden zijn.

Van de door ons geverifieerde posten van ontvangst en uitgaaf waren de bewijzen tot staving aanwezig en de uitkomsten der hoofden van rekening in de boeken stemden overeen met de cijfers der overgelegde Exploitatie-rekening en Balans.

Wij brengen gaarne hulde voor de wijze waarop de administratie gevoerd is en bevelen derhalve aan de Balans per ult. December 1927 goed te keuren en het Hoofdbestuur voor het gehouden beheer te déchargeeren.

(w.g.) M. J. LUSINK.
G. W. ERFMANN.
J. VAN HAAFTEN.

Dames en Heeren. Ik stel u voor:

1º. de verificatiecommissie dank te zeggen voor den nuttigen arbeid, welke zij in het belang der vereeniging heeft verricht;

2º. overeenkomstig het advies der commissie te besluiten.

Conform besloten.

Onderdeel c van punt 3 der agenda, dat thans aan de orde komt, luidt: Begrooting 1928.

Deze is afgedrukt in het Kol. Weekblad van 19 April 1928 No. 16, en geeft zoowel voor de inkomsten als voor de uitgaven een bedrag van ƒ 31.200.— aan.

Ondertusschen heeft, gelijk ik zooeven bekend stelde, de verplaatsing van den zetel van het hoofdbestuur plaats gehad, waardoor de begrooting van uitgaven voor 1928 met ƒ 800.— moet worden verhoogd. Daar door de toeneming van het aantal leden sedert ult. December 1927 de raming van de inkomsten ook gevoeglijk met ƒ 800.— kunnen worden verhoogd, zal het eindcijfer van de begrooting zoowel in ontvang als in uitgaaf ƒ 32.000.— bedragen.

Ik stel u voor de aldus gewijzigde begrooting vast te stellen.

Conform besloten.

Punt 4 der agenda luidt: Benoeming der verificatiecommissie 1928.

Ik geef u in overweging de heeren, welke zich dit jaar zoo goed van hun taak gekweten hebben, wederom tot leden van de verificatiecommissie 1928 te benoemen, t.w. de heeren Lusink, Erfmann en v. Haaften.

Algemeene instemming.

Aan de orde is thans punt 5 der agenda: Voorziening vacatures hoofdbestuur.

Aan de beurt van aftreden zijn de heeren F. v. Peski (Den Haag), C. G. van de Wall Bake (Amsterdam) en Z. G. Ph. Marcella (Rotterdam), terwijl de heer Wagenaar Reisiger (Haarlem) voor het lidmaatschap van het hoofdbestuur bedankt heeft.

De heer van Peski heeft zich herkiesbaar gesteld, de heeren van de Wall Bake en Marcella niet, omdat zij het meer in het belang van de vereeniging achtten dat een ander in hun plaats werd aangewezen. Het belang van de vereeniging heeft ook voorgestaan bij het verzoek om ontslag van den heer Wagenaar Reisiger. Aan de drie heeren betuig ik den dank der vereeniging voor al hetgeen zij in den loop der jaren als hoofdbestuursleden voor de vereeniging gedaan hebben.

Terwijl de afd. Haarlem de vacature nog zou willen zien aangehouden, zijn van de afdeelingen Den Haag, Amsterdam en Rotterdam de volgende dubbeltallen ter voorziening in de vacatures ontvangen:

1. F. v. Peski.	1. M. Garschagen.
2. L. A. Bakhuis.	2. W. Rehbock.

1. Mr. J. C. Huyser.
2. J. D. M. van Reyn Snoeck.

Ik stel u voor bij acclamatie de 3 nos. 1 te benoemen.

Algemeene instemming.

Punt 6 der agenda luidt: Mededeelingen van het Dag. Bestuur.

Daar ik bij de voorlezing van het jaarverslag reeds verschillende mededeelingen heb gedaan, kan ik mij thans tot een enkele beperken, n.l. deze, dat de vereeniging met het Comité Vliegtocht Ned.-Indië reeds eenigen tijd werkzaam is om een vliegtocht naar West-Indië voor te bereiden, waarvoor zich beschikbaar heeft gesteld de luit-vlieger J. v. Onlangs.

Bij die voorbereiding zijn wij op groote moeilijkheden gestuit. Een groot deel daarvan is thans overwonnen. Rest voornamelijk nog het voor dezen tocht benoodigde geld, dat geraamd wordt op een ƒ 70.000, bijeen te krijgen. Van Regeering, verschillende instellingen en enkele particulieren hebben wij belangrijke toezeggingen ontvangen. Een bedrag van circa ƒ 15.000 ontbreekt, waarvoor wij alle speciale bronnen reeds aangeboord hebbende, een beroep zullen moeten doen op het groote publiek, dat ongetwijfeld zal willen medewerken, om dezen vooral uit een nationaal oogpunt zoo belangrijken tocht mogelijk te maken.

Ik stel thans aan de orde punt 7. Bepalen der plaats, voor de volgende algemeene vergadering.

Mag ik vragen, welke afdeeling of afdeelingen zich daarvoor beschikbaar stellen. Bijaldien de vergadering op dit punt geen beslissing neemt, zal deze aangelegenheid t.g.t. nog onder de oogen gezien worden.

Thans ben ik gekomen tot de rondvraag. Wie wenscht daarvan gebruik te maken?

Mevr. Bleckmann-Hoogenstraaten (Nijmegen) vraagt of het niet mogelijk zou zijn de binnenbladen van het „K. W." wederom op wit in plaats van op violet papier te doen drukken; ook de heer Liebert uit Lochem sluit zich hierbij aan.

De voorzitter antwoordt, dat deze kleur gekozen is, toen de omslag verviel, om op deze wijze de overgang zoo weinig mogelijk in het oog te doen loopen. Hij hoopt en vertrouwt echter, dat de uitgeefster eerlang aan den wensch van de sprekers, die ook de zijne is, tegemoet zal komen.

Niemand verder het woord verlangende, sluit de voorzitter de vergadering met deze woorden: „Ik zeg U allen dank voor Uwe tegenwoordigheid en spreek de hoop uit, dat U den verderen dag ten volle zult genieten van al het schoone, belangrijke en aangename, dat de I.T.A. ons allen biedt".

Algemeene bijval.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

J. R. A. de Lange, Juliana van Stolberglaan 19, 's-Gravenhage.
W. A. L. Luijks, Van Swietenstraat 14, 's-Gravenhage.
N. J. Bruin, Weverstraat, Den Burg (Texel).
Mr. J. Wamsteker, Bilderdijkstraat 11, Leiden.
Allen administratief ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur.
B. H. Houben, Onderwijzer bij het M.U.L.O., Heerlerheide.
Mr. A. Bickes, Rechterlijk Ambtenaar, Haagweg 46, Leiden.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

J. J. van Helsdingen, Resident van Banjoemas, Amberboomstraat 28, 's-Gravenhage.
A. D. Baert, Leeraar bij de Koning Willem III-school te Weltevreden, Sneeuwbalstraat 89, 's-Gravenhage.
H. M. Schlette, Ambtenaar 4de kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Beukenweg 4, Velp.
A. B. Gelpke, Havenmeester der 1e kl. te Tandjong-Priok, Frederik Hendriklaan 183, 's-Gravenhage.
W. H. Philippo, wnd. Leeraar bij de Kon. Wilhelmina-school te Weltevreden, p.a. Budding, Jeruzalem, Velp.
A. A. Blom, Controleur 2e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Roggenstraat 53, Apeldoorn.
J. M. A. Themmen, Ambtenaar 4e kl. b. d. dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Thomsonlaan 67, Overveen (Haarlem).
W. J. Boelman, Predikant b. d. Prot. Gemeente te Magelang, Villa „Dennenheim", Bilthoven.
B. U. M. van Raay, Ambtenaar 3e kl. b. d. dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, Fultonstraat 139, 's-Gravenhage.
W. F. Füglistahler, Burgerlijk ambtenaar, topograaf bij den Topografischen dienst, Valkenboschlaan 80, 's-Gravenhage.
G. A. Menalda, Inspecteur van Financiën, hoofd van de inspectie Magelang, Regentesselaan 42, Apeldoorn.
N. Geuring, Werktuigk. b. d. Landsautomobieldiensten, Sumatrastraat 49 rood, Dordrecht.
F. C. Kolmus, 1e Commies b. d. Weeskamer te Soerabaya, Obrechtstraat 487(II), 's-Gravenhage.
Mej. J. E. Swartz, 1e Klerke b. d. P.T.T.-dienst, Soerabaya, Verlengde Havenstraat 97, Woerden.
L. W. A. Zoest, Referendaris bij het Departement van Justitie te Weltevreden, Burgemeester Weertsstraat 63, Arnhem.
C. W. A. P. 't Hoen, Ingenieur 1e kl. b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Laan van Meerdervoort 290, 's-Gravenhage.
Mej. A. C. Resner, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O., Hendrik Zwaardecroonstr. 24, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 23 Juni tot 18 Juli.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
Cultuurmaatschappij „Goenoeng-Malang" Amsterdam, N.Z. Voorburgwal 32. ƒ 25.	Eigen aanmelding.
Kinamaatschappij „Pasir-Malang", Amsterdam, N.Z. Voorburgwal 32. ƒ 25.	
Cultuurmaatschappij „Balapoelang", Amsterdam, N.Z. Voorburgwal 32. ƒ 25.	
Preanger Landbouw Mij., Amsterdam, N.Z. Voorburgwal 32. ƒ 25.	
F. H. Roelfssema, oogarts, Amsterdam, Keizersgracht 501. ƒ 5.	den heer J. Kouwenaar te Amsterdam.
Tj. Jaski, oogarts, Amsterdam, Sarpathiestraat 199. ƒ 5.	
C. Benit, Oud-Inspecteur P.T.T., Haarlem, Bosch- en Vaartstraat 15 rood. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
G. M. Droogleve, Werktuigkundig Ingenieur, Utrecht, Pieter Saenredamstraat 6. ƒ 5.	
L. P. C. de Laive, Oud-Onderwijzer 1ste kl., Bilthoven, Jan Steenlaan 11 A. ƒ 5.	den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt te Den Haag.

J. R. D. Moojen, O.-I. Ambtenaar m.v., Bilthoven, Julianalaan 16. ƒ 7.50.	Eigen aanmelding.
P. C. Wilod Versprille, Oud-Kapitein N.-I. L., Velp, Larensteinsche Laan 23. ƒ 5.	
J. A. F. Marmelstein, Renkum, huize „Meta". ƒ 5. (rekent tot Afd. Arnhem).	Afdeelingsbestuur van Arnhem.
D. J. Meijer, Doesburg, huize „Spits". ƒ 5. (rekent tot Afd. Arnhem).	
Mevrouw de Weduwe Jhr. F. A. de Jong-van Beek en Donk, Nijmegen, Parkweg 46. ƒ 5	Afdeelingsbestuur van Nijmegen.
Mevrouw de Weduwe P. A. Stroeve-Bakker, Nijmegen, St. Annastraat 117. ƒ 5.	Mevrouw van Swighem te Nijmegen.
G. Frohwein, Nijmegen, van Broekhuijsenstraat 33. ƒ 5.	Afdeelingsbestuur van Nijmegen.
M. C. Maertens, Nijmegen, Javastraat 122. ƒ 5.	Mr. P. H. Le Clercq te Nijmegen.
A. J. van der Laan, Nijmegen, Broerstraat 4. ƒ 5.	den heer J. van Eupen te Nijmegen.
A. Jansen, Deventer, Zwolsche Weg 54. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
G. E. Rotgans, Luitenant ter Zee, Vliegkamp „de Mok", Texel. ƒ 5.—.	
Mr. Dr. W. M. Westerman, Wassenaar „De Hartenkamp", Rijksstraatweg 462. ƒ 5.—.	
I. Wagemaker, Gedipl. Gezaghebber 1ste kl., Rijswijk (Z.-H.), Prins Hendrikplein 15. ƒ 5.—.	den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt te Den Ha
J. P. de Borst, oud-Kapitein N.-I. L., Inspecteur Alg. Friesche Levensverzekering Mij., Wassenaar, Papegaaienlaan 6. ƒ 5.—.	
G. C. Baron van Asbeck, Lid v. d. Rekenkamer, Den Haag, Alexanderstraat 24. ƒ 5.—.	
C. Aronstein, Gep. Schout-bij-Nacht, Den Haag, Malakkastraat 123. ƒ 5.—.	
Mr. M. M. Taytelbaum, oud-Vice-President Hooggerechtshof N.-I., Den Haag, Teunisbloemstr. 8. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
J. C. Stravers, Gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, Schenkkade 266. ƒ 5.—.	
Mejuffrouw H. F. Zunder te Paramaribo. ƒ 5.—	den heer H. R. Nije te Paramaribo.
A. S. Leckie, Paramaribo, Heilige Weg 21. ƒ 5.—	den heer H. J. A. Raedt v. Oldenbarnevelt te Den H
R. Ch. R. Monsanto, Ambt. Immigratie Departement Paramaribo, Weidestraat B.R. 100. ƒ 5.—.	
H. Mardjo, Tolk Javaansche taal b. h. Commissariaat van Suriname te Paramaribo. ƒ 5.—.	den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
Sookdew Ramdass Tewari, Tolk in Hindoestan b. h. Commissariaat van Suriname te Paramaribo. ƒ 5.—.	
Pastoor M. J. P. de Groen te Saba. ƒ 5.—.	den heer X. H. Ch. M. Krugers te Saba.
M. R. W. B. Berkenveld, Gouv. Geneeskundige te Saba. ƒ 5.—.	
N. Bosboom, oud-Minister van Oorlog, Den Haag, Prinse Vinkenpark 18. ƒ 5.—.	Eigen aanmelding.
G. Eschauzier, Den Haag, Surinamestraat 13. ƒ 10.—.	
J. N. van West, Oud Hoofdstationschef Delispoor, Den Haag, van Loostraat 121. ƒ 5	Mevrouw W. Meilink-van West te Den Haag.

Adresveranderingen:

J. C. van Eerde, Directeur Afd. Volkenkunde v. h. Koloniaal Instituut te Amsterdam, van: Mauritskade 64 naar: Linnaeusstraat 2a.
C. W. M. Reteig, van: Paramaribo, naar: Amsterdam, Jacob Obrechtstraat 24. ƒ 5.
Th. E. J. de Bie, 1ste Luitenant N.-I. L., van: Bandoeng, naar: Meerlaan 58, Sloterdijk-Amsterdam. ƒ 5. (Contributie '28 reeds voldaan).
D. G. Vreedenburg, Oud Luit.-Kolonel der Mariniers, van: Dieren, Tramstraat 10, naar: Amsterdam, Keizersgracht 104. ƒ 5.
Mevrouw de Weduwe C. J. M. Hille-Bulaëus Brack, van: Reeuwijk, naar: Heemstede, Lievende Keylaan 6. ƒ 5.—.
J. J. B. Giebing, Oud Majoor N.-I. L., van: Rijswijk, Koninginnelaan 71, naar: Haarlem, Jansstr. 29. ƒ 5.
C. de Vries, Administrateur „Tanah Amboengan Estate", van: Martapoera, naar: Haarlem, Verspronckweg 83zwart. ƒ 5.
Mevrouw J. L. Lemei-Solleveld, Muziekleerares, van: Den Haag, Kerkstraat 1, naar: Bilthoven, van Goijenlaan 15. ƒ 5. (Afd. Utrecht).
S. A. Reitsma, Hoofdambtenaar S.S., van: Apeldoorn, Boschweg 19, naar: Utrecht, Gebouw II der Nederl. Spoorwegen. Kamer 63. ƒ 5.
G. Kruijs, van: Soestdijk, Julianaplein 14, naar: Lausanne, Poste restante.
F. Lubberink, Dierenarts, van: Utrecht, Nieuwe Gracht 60, naar: Helmond, Oranjestraat 17.
H. Tulp, Oosterbeek, van: Utrechtscheweg 111, naar: Valkenburglaan 4.
C. Hooykaas, Litt. Ind. Docts., van: Leiden, Oude Singel 72, naar: Arnhem, Burgemeester Weertstr. 75. ƒ5.
C. F. Hazenberg, 1ste Luit. N.-I. L., van: Den Haag, v. Galenstraat 74, naar: Nijmegen, Sterreschansweg 10. ƒ 5.
C. M. E. J. Th. F. van Hoorn, van: Nijmegen, A. Noorduijnstr. 29, naar: Hoogeweg te Leeuwen-Beneden (Gld.) (blijft tot afd. Nijmegen behooren).
T. Speulman, Groningen, van: 2de Willemstraat 23a, naar: Mr. S. M. S. Moddermanlaan 28.
B. van Delden, van: Den Haag, Statenlaan 54, naar: Elspeet „Noord-Riezen".
J. G. A. Goedeljée, Referendaris P.T.T., van: Bandoeng Riouwstraat 15, naar: Breda, Baronilaan 208. ƒ 5.
Prof. Dr. J. Clay, Hoogleeraar T. H., van: Leiden, Witte Singel 105, naar: Bandoeng, IJzermanpark 2.
Mejuffrouw J. A. van Emden, O.-I. Hoofdambtenaar m. v., Den Haag, van: Gr. Hertoginnelaan 166, naar: Danckertstraat 20.
G. Hennus, Den Haag, van: Lombokstraat 4, naar: N. Parklaan 119.
S. Nijdam, Controleur B.B., van: Den Haag, Hanenburglaan 164, naar: Wassenaar, Sandhorstlaan 3.
D. Schulman, Luit.-Kolonel Art., Den Haag, van: L v. N. Oost-Indië 148, naar: de Bruynestraat 39.
H. Heins, Onderwijzer Kweekschool Inl. Ond., v Fort de Kock, naar: Scheveningen, Berkenbo Blokstraat 15. ƒ 5.
Ir. H. van Heijst, van: Soerabaja, naar: Den Ha Stadhouderslaan 44. ƒ 5.
H. van der Mooren, Kapitein N.-I. L., van: Wijk Heusden, naar: Den Haag, v. Bevernickstr. 146.
L. L. A. Maurenbrecher, Cand. Ind. Ambt., Den Ha van: Malakkastraat 135, naar: Anth. Heinsiusstr.
Mevrouw C. E. L. Batten-Beynon, Den Haag, van: Fr Hendrikplein 13, naar: Archimedesstraat 35.
J. J. van Helsdingen, Resident, van: Banjoemas, na Den Haag, Amberboomstraat 28. ƒ 5.
W. C. Lammers Lisnet, Oud Hoofdingenieur S.S., v Den Haag, Sportlaan 7, naar: Scheveningen, He straat 5.
F. K. Overduyn, Oud Resident, Den Haag, van: V kenboschlaan 113, naar: Snelliusstr. 30.
D. J. A. E. Ruempol, Den Haag, van: Laan van Me dervoort 553, naar: Koningin Sophiestraat 6.
W. D. H. Baron van Asbeck, van: Madrid, naar: gacion de los Palses Bajos, General Echaqüe No. San Sebastian (Espana).
A. van der Stoep, Commies 1e kl. P.T.T., van: Rott dam, G. v. d. Lindenstr. 45, naar: Bandoeng, Hoofdbureau P.T.T.
G. J. Baden, Kapitein Inf., thans te Padang-Pandjan
P. L. Fabriek, Controleur 1ste kl. P.T.T., van: Pal bang, naar: Bandoeng.
H. van Ree, Majoor-Intendant, van: Weltevred Kramat 65, naar: Bandoeng.
Ir. P. Schoor, Ingenieur P.T.T., Soerabaja, van: Pe rongstr. 1, naar: Boengkoerstraat 16.
J. Roest, thans Resident van Riouw, Tandjong-Pina
Dr. L. Adam, thans Assistent-Resident te Jogjakarta.
H. J. van Haeften, thans Ass.-Resident te Poerwored
F. H. Nieuwenhuizen, thans Ass.-Resident te Paré.
R. Pas, thans Ass.-Resident te Wonogiri.
W. H. E. Scheurer, thans Ass.-Resident te Sitoebond
H. W. Schröder, thans Ass.-Resident te Bodjonegor
G. L. van Zuijlen, thans Ass.-Resident te Ngawi.
Mr. G. N. Bouma, oud-vice-President R. v. J. te S marang, thans Advocaat en Procureur te Bandoen
J. I. Bril, Inspecteur P.T.T., thans te Soerabaja.
B. Cox, thans Gewestelijk Secretaris te Singaradja (Ba
J. Fabriek, thans Commandant Veldpolitie te Soen dang.
G. D. E. J. Hotz, Kapitein Inf., thans te Semarang, K lisarie 15.
G. W. R. Rutten, Kapitein Topografische Dienst, tha te Tjiandjoer.
A. de Vries, Gedipl. Gezaghebber B. B., van: Tandjon Balai naar: Laboehan Bilik (S. O. K.).

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—5 Aug. 1928. — Studiecommissie der Vereeniging „Oost en West". Jaarverslag over 1927. — De „Vliering", door M. Ch. v. Rouveroy van Nieuwaal. — Het Jubileum van de Koningin-Moeder. Een Gedenkpenning. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche- en Mal.-Chin. Pers. — Oost-en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Ingezonden. Salarisregeling Predikanten, Curaçao. — Berichten der Afdeelingen: I. Apeldoorn, II. Breda en Omstreken. — Mededeelingen: I. Jaarverslag over 1927 van den Waarn. Hoofdvertegenw. voor Oost-Indië. — II. Van het Dagel. Bestuur, III. Van de Redactie, IV. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 18 tot 25 Juli 1928.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—5 Aug. 1928. [1])

—o—

WENKEN VOOR BEZOEKERS.

Afstand Station—ingang Zijpendaal, 20 minuten wandelen, langs het Park Sonsbeek.

Geregelde 10 en — op drukke uren — 5 minutendienst met de gemeentelijke autobussen. Vertrek van het Station en van het direct daarbij gelegen Willemsplein. Per tram, geregelde verbinding van het Station naar de Izaäk Evertslaan (5 minuten loopen van Zijpendaal). Extra wagens van lijn 2.

TOEGANGSPRIJZEN.

Dag-kaart op een weekdag (alles inbegrepen, ook stedelijke belasting)	f 1.—
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.50
Idem, idem op een Zondag	„ 0.60
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.30
Doorloopende kaarten, geldig voor het geheele seizoen, (strikt persoonlijk)	„ 7.50
Avond-kaarten (na 5.30 uur)	„ 0.25
School-kaarten (ook voor de geleiders), mits 8 dagen van te voren aangevraagd, onder bijvoeging van remise, per persoon	„ 0.35
Vereenigingen, Clubs enz., bij bestelling voor minstens 50 personen — 8 dagen van te voren aangevraagd met bijvoeging van remise — per persoon op een weekdag	„ 0.50
„ „ „ „ Zondag	„ 0.30
Uitvoerige Catalogus, aan te vragen bij de Drukkerij „de Vlijt" te Arnhem, franco per post	„ 0.60

Opening elken dag om 9.30 voormiddags, sluiting van de Paviljoens en de Stands 5.30 namiddags.

N.B. De Zeetuin blijft ook na 5.30 uur open. Houders van Avondkaarten moeten f 0.35 bijbetalen.

Uitstekende gelegenheid voor Lunch en Diner in Lunchroom en Europeesch Restaurant, tegen matige prijzen, (te adresseeren: den heer J. Dommering, Hotel Bristol, Arnhem).

Rijsttafel in het Indisch Restaurant „Waroong Djawa" (te adresseeren aan den heer Geradts, Kastanjelaan 41, Arnhem).

Een volledig, rustig bezoek van alle bezienswaardigheden, zal 4 à 5 uur vorderen. Voor bezichtiging van het voornaamste rekene men op 2½ uur.

Autopark en fietsenstalling, onmiddellijk bij den ingang van Zijpendaal.

In verband met de toenemende belangstelling, alle deelen des lands, heeft het Bestuur besloten duur der tentoonstelling met 8 dagen te verlengen.

Studiecommissie der Vereeniging „Oost en West".

—o—

Jaarverslag over 1927.

De Studie-Commissie leed in het verslagjaar een gevoelig verlies door het aftreden van haren voorzitter, den heer G. J. Oudemans, in verband met zijn voorgenomen vertrek naar het buitenland.

Sedert het jaar 1919 was de leiding der Commissie aan hem toevertrouwd; tot 1 Januari 1926 in vereeniging met de functie van Raadsman voor Studeerenden aan het Departement van Koloniën. De bekwaamheid en toewijding, waarmede laatstgenoemd ambt door den heer Oudemans werd vervuld, kwamen tevens in hooge mate aan den arbeid der Studie-Commissie ten goede; het tijdperk van zijn voorzitterschap zal dientengevolge met groote waardeering bij de leden der Commissie in herinnering blijven.

In de vergadering van den 4den Juni 1927 werd de heer Ir. J. Th. Gerlings tot voorzitter benoemd.

Bij het einde van het verslagjaar had de Commissie de navolgende samenstelling: de heeren: Ir. J. Th. Gerlings, voorzitter; ...., ondervoorzitter; F. H. A. van der Brugh, secretaris; mevrouw E. van Deventer-Maas; en verder de heeren: Dr. C. Vinkesteijn, Dr. H. D. Tjeenk Willink, Dr. C. W. Baron van Boetzelaer van Dubbeldam, Prof. C. J. van Eerde, Prof. Dr. G. A. J. Hazeu, Prof. Ir. J. Haringhuizen, Ir. J. André de la Porte, Mr. A. M. Joekes, L. C. Westenenk, W. C. Ketelaar en C. J. Feith.

De heeren Gerlings, Ketelaar en Joekes vertegenwoordigen in de Commissie, onderscheidenlijk de Tjandi-Stichting, de Nederlandsch-Indische Onderwijs- en Studiekas en het Max Havelaarfonds.

De vergaderingen hadden plaats op 8 Januari, 2 April, 4 Juni en 1 October van het verslagjaar.

In deze vergaderingen gaven de weinig bevredigende uitkomsten, welke al te vaak met de opleiding van Indische jongelieden in Nederland worden verkregen, bij herhaling aanleiding tot gedachtenwisseling. Onvoldoende voorbereiding voor de gekozen studierichting, onvolledige aansluiting van het onderwijs in Indië aan dat hier te lande, en gemis van goede leiding in Nederland zijn veelal de oorzaken van teleurstelling en mislukking.

In de eerste plaats worde hier het gemis aan voldoende voorbereiding besproken.

De Commissie acht het dringend noodig, dat ouders, verzorgers en opvoeders in onze overzeesche gewesten, beter dan thans het geval is, worden ingelicht omtrent de eischen van voorbereiding, welke voor verschillende studierichtingen dienen te worden gesteld. Het vraagstuk, hoe deze voorlichting op doeltreffende wijze ware te verstrekken, vereischt echter een grondig onderzoek en kan daarom hier niet nader worden behandeld.

Intusschen herhaalt zich telkens het euvel, dat jongelieden uit Indië in Nederland aankomen met het doel aan eene inrichting van hooger onderwijs een moeilijke studie te ondernemen, zonder dat zij door voorbereiding, aanleg en karakter redelijke waarborgen van welslagen medebrengen. Nederlandsche jongelieden verkeeren ongetwijfeld vaak in hetzelfde geval, maar jongelieden uit Indië en hunne ouders worden bij mislukking door de gevolgen veel zwaarder getroffen. Daarom moge te dezer plaatse eene waarschuwing worden gericht tot de Indische ouders, om niet lichtvaardig hunne kinderen voor hoogere studie in Nederland te bestemmen. Het eind-diploma van het Middelbaar Onderwijs is alleen dan als een voldoende grondslag voor voortgezette studie te beschouwen, indien voor alle vakken, die in engeren zin de voorbereiding voor die studie vormen, ruimschoots voldoende cijfers zijn verkregen. Daarenboven moet de leerling geschikt zijn gebleken voor zelfstandige studie. Men besluite nimmer zonder raadpleging van het hoofd der school en slechts met diens volledige instemming.

Men behoort zich daarenboven met zorg te overtuigen, dat het in Indië verkregen diploma recht geeft om aan de inrichting van onderwijs in Nederland, die men voor de voortzetting der studie op het oog heeft, de vereischte examens af te leggen. Teleurstelling op dit gebied komt voor, zelfs wanneer het Indische diploma gelijkwaardig is verklaard aan een overeenkomstig Nederlandsch diploma, doch de voorbereiding verschilt. Het verdient aanbeveling zich steeds bijtijds om voorlichting te wenden hetzij tot een deskundige op o[…] wijsgebied hier te lande, hetzij tot den hier[…] vermelden eersten gedelegeerde der Studie-[…] missie.

Wat het gemis van goede leiding betreft, di[…] zich in vele reeds voorgekomen gevallen van te[…] stelling niet hebben doen gevoelen, indien […] ouders en verzorgers in meerdere mate — of alt[…] tijdiger — de medewerking der Studie-Comm[…] ingeroepen ware. Deze ervaring geeft onze […] missie aanleiding om door middel van dit jaa[…] slag eenige mededeelingen omtrent haar doe[…] haren arbeid onder de aandacht van belangste[…] den te brengen.

Doel.

De Studie-Commissie werd opgericht de[…] April 1909.

Hare taak is:

De behartiging van de belangen van jongeli[…] afkomstig uit de Nederlandsche overzeesche g[…] ten, die ten behoeve van hunne opleiding in N[…] lend vertoeven.

In het belang van eene vervulling van deze […] in den ruimsten zin streeft de Studie-Comm[…] naar samenwerking met andere vereenigingen[…] leges en autoriteiten, zoowel in Nederland, a[…] Oost- en West-Indië, die op overeenkomstig g[…] werkzaam zijn. In het bijzonder is de Studie-[…] missie werkzaam in samenwerking met den R[…] man voor studeerenden aan het Ministerie va[…] loniën.

Gedelegeerden.

Bij de uitvoering van hare taak wordt de St[…] Commissie ter zijde gestaan door een tweetal […] delegeerden, de heeren: J. C. Hietink, oud-D[…] teur der Opleidingsschool voor Inlandsche a[…] naren te Madioen; en W. Meijer, oud-Inspe[…] van het Inlandsch Onderwijs.

De werkkring dezer gedelegeerden bestaat […]

1. Het geven van voorlichting aan ouders e[…] zorgers in Oost- en West-Indië (of tijdeli[…] Nederland) omtrent de opleiding en de be[…] ging der verdere belangen van in Nederland[…] toevende jongelieden;
2. Het verleenen van raad of het houden va[…] zicht op de hierboven bedoelde jongeliede[…]
3. Zoo noodig het uitoefenen der voogdijschap[…] jongelieden in haar geheelen omvang.

Tot het verkrijgen van inlichtingen en […] wende men zich schriftelijk tot den eersten g[…] geerde, den heer J. C. Hietink, Prins Maurits[…] 23 te 's-Gravenhage. Aan dit adres is een d[…] delegeerden in den regel dagelijks in den voo[…] dag te spreken.

De zorg voor de in Nederland aankomende j[…] lieden omvat o.a.:

a. het afhalen van alleen reizende kindere[…] jongelieden van de mailbooten;
b. het zorgen voor een voorloopig verblijf en […] volgens voor een duurzaam tehuis;
c. de aanschaffing der allereerst noodige kle[…]

Tehuis voor Indische Studenten.

Tot voorloopige huisvesting bij aankomst i[…] derland — en voorts tot tijdelijke huisvesti[…] vacantiën, enz. — bestaat te 's-Gravenhage ([…] Mauritsplein 23) het „Tehuis voor Indische […] denten". In dit „Tehuis" wordt voor elk vol e[…] verblijf f 3.— berekend; voor logies en o[…] alleen f 1.50; voor noenmaal f 0.75 en voor a[…] maal f 1.—. Nadere inlichtingen geeft het […] ment dier inrichting, dat op aanvrage wordt […] zonden.

Raadgeving, toezicht, geldelijk beheer, voogdij[…]

De ouders of verzorgers bepalen in welke[…] vang zij gedurende het verblijf der jongelied[…] Nederland van den bijstand der gedelegeerde[…] bruik wenschen te maken.

Voor elk jongmensch, ten wiens behoeve d[…] moeiing der gedelegeerden wordt aangev[…] (hierna aangeduid als „pupil"), wordt, ter v[…] ding van administratie-kosten, f 10.— per ja[…] gedeelte daarvan in rekening gebracht.

De bemoeiing der gedelegeerden beperkt zi[…] den eenvoudigsten vorm tot het verleenen va[…] omtrent de studie, de beroepskeuze en de v[…] belangen van den pupil, waarmede gepaard […] gaan het doen van mededeelingen aan de oude[…]

Ouders, die meenen aan hun kind zelfstandi[…] te kunnen verleenen, zullen veelal toch goed […] door hem in den persoon van den gedelegeerde[…]

…lgever aan te wijzen, tot wien hij zich geregeld …voorlichting moet wenden.

…ene uitbreiding verkrijgt de bemoeiing, indien …de gedelegeerden ook het uitoefenen van toe…t op de studie wordt opgedragen en het beheer …gelden, die aan den pupil worden verstrekt.

…et is raadzaam om — althans in den aanvang …e verstrekking van gelden aan den pupil door …chenkomst van den gedelegeerde te doen ge…eden. Het is niet raadzaam daarnevens aan den …l rechtstreeks zakgeld te verstrekken; dit leidt …en regel tot misbruiken. Ook behoort het zak… in overleg met den gedelegeerde te worden …ald.

…e meest werkzame bemoeiing van den gedele…de wordt verkregen, indien hem de voogdij…p in haar geheelen omvang wordt opgedragen. …omtrent is het volgende op te merken.

…gemeene voogdijschap is, zoolang de geschikt… van den pupil voor zelfstandigheid niet is ge…en, te verkiezen boven toezicht alleen; immers …er verleening van macht kan bij gebleken …zakelijkheid niet worden ingegrepen.

…an den gedelegeerde behoort als voogd — met …uiting van anderen — de verstrekking van …en aan den pupil te worden opgedragen.

…verigens kan de rechtstreeksche bemoeiing van …voogd met den pupil worden geregeld in over…emming met de wenschen der ouders. Voor …eren kan zij, indien een ander persoon als …lijksche verzorger is aangewezen, bestaan in …regelend optreden in overleg met dien ver…er. Voor ouders kan de rechtstreeksche be…ing zich, bijaldien dit wordt gewenscht, bepa…ot raadgevend steunen.

… aanstelling tot voogd behoort te geschieden …iddellijk bij den aanvang van het verblijf in …rland. Wordt daartoe eerst later overgegaan, …anvankelijke teleurstelling, dan zal verbetering …l niet meer volledig te bereiken zijn.

… wenschen der ouders omtrent de uitoefening …oogdijschap kunnen worden vastgelegd in een …ieele acte, dan wel in eene volmacht op zegel …Nederland *f* 0.30, in Indië *f* 1.50).

Inlichting van den gedelegeerde.

…t is noodig dat de ouders den gedelegeerde zoo …dig mogelijk omtrent den pupil inlichten.

… gedelegeerde dient op de hoogte te worden ge… van de karaktereigenschappen van den pupil; …diens levenswijze en gezondheidstoestand in …, met name welke ziekten hij heeft doorge…kt; van het onderwijs dat genoten is, ook op …dienstig gebied; van het doel, dat men zich …stelt te bereiken; van den aard der woonplaats, …men wenschelijk acht (groote of kleine gemeen… van den aard van het gezin, waarin opname …l gewenscht; van de wijze waarop vacanties …en worden doorgebracht; van de familieleden …bekenden, die in dringende gevallen gehoord …en worden, en ten slotte van de wijze, waarop …eis naar Nederland zal worden gemaakt en even… het afhalen bij aankomst zal worden geregeld.

…eze inlichtingen zullen aan het hierboven ver…e adres van den eersten gedelegeerde gezonden …oren te worden, niet later dan twee maanden … het vertrek van den pupil uit Indië.

…n den pupil behoort bij zijn vertrek naar Ne…and te worden medegegeven een uittreksel van …geboorte-acte, benevens andere belangrijke …ken, zooals diploma's, puntenlijsten en derge… met opdracht — in het geval van voogdijschap …eze stukken aan den voogd in bewaring te …n.

…orts behoort eene regeling te worden vastge… omtrent de geldverstrekking.

…r voorkoming van moeilijkheden in buitenge…e gevallen (ziekte, onvoorziene uitgaven, uit…n van de periodieke geldzending door onvoor… omstandigheden, enz.) behooren ouders, die …behoeve van het geldelijk beheer gebruik maken …den bijstand der gedelegeerden, een reserve…ag, ten bedrage van een of tweemaal de maan…sche zending, ter beschikking van den gedele…de te stellen.

Kosten.

…n dienste van ouders, die te dezer zake geene …rvinding hebben, volgen hieronder eenige op…n omtrent de kosten van opvoeding in Neder…

…in Nederland te besteden kosten van eerste …sting bedragen ongeveer *f* 200 à *f* 300. Daaren… kan een rijwiel (kosten ongeveer *f* 100) …lijk worden ontbeerd.

De kosten van huisvesting (kostgeld) beloopen in den regel *f* 70 à *f* 125 per maand.

Indien deze kosten niet hooger zijn dan bovenvermeld minimum ad *f* 70 en het schoolgeld niet meer beloopt dan ongeveer *f* 120 per jaar, moet men als gezamenlijke kosten gemiddeld per maand rekenen op de volgende bedragen: voor een leerling van de lagere school ongeveer *f* 110.—; voor een leerling van een rijks middelbare school ongeveer *f* 135.—; voor een leerling van een bijzondere of gemeentelijke middelbare school ongeveer *f* 155.—; voor een student ongeveer *f* 150.— (Wageningen) à *f* 175.—.

In bovenstaande cijfers zijn alle kosten begrepen, ook die van boeken, schoolgeld of collegegeld en zakgeld. Zij zijn te beschouwen als een minimum.

Zij, wier kinderen geen recht hebben op vrijen terugtocht voor landsrekening, behooren de overtochtskosten 2de klasse te deponeeren bij eene bankinstelling te s'-Gravenhage ten name van de gedelegeerden; zulks om moeilijkheden te voorkomen bij terugkeer hunner kinderen, hetzij in een onverwacht geval of bij beëindiging der opleiding.

Later te treffen regelingen.

Het voorafgaande vermeldt alleen datgene, wat bij den aanvang der opleiding in Nederland geregeld behoort te zijn. Hetgeen daarna in het belang van den pupil te regelen overblijft, zal in nader overleg tusschen de ouders en den voogd zijn vast te stellen.

Vastgesteld in de vergadering der Studie-Commissie van 2 Juni 1928.

De Voorzitter,
J. TH. GERLINGS.
De Secretaris,
F. H. A. VAN DER BRUGH.

De „Vliering"

door

M. CH. v. ROUVEROY VAN NIEUWAAL.

—o—

„Eene verdiep… …oven den zolder", zoo verklaart van Dale dit woord. Behalve de ouderen onder ons, zullen maar weinigen eene vliering hebben gezien; de nieuwe woningen hebben niet eens een echten zolder, ergo ook geene verdieping daarboven, en in Indië, waar gebouwen met verdiepingen zoo goed als niet voorkomen, zoude men eene vliering te vergeefs zoeken; toch bestaat daar eene lokaliteit die wel vliering *heet*, maar in geen enkel opzicht gelijkt op wat van Dale zoo noemt. Onder de jongere officieren van een veertig jaar terug, die deze inrichting kenden, had zij een alles behalve mooie reputatie; het waarom zal blijken uit hetgeen hieronder volgt.

Bij den kampong Ambarawa, eenige uren ten Z. van Samarang, stond (wellicht staat het er nog) het fort Willem I. Toen het vóór ongeveer 90 jaren werd gebouwd, mocht het, ondanks de domineerende bergen er om heen, eene belangrijke sterkte worden genoemd, maar op een gezondheidsoord geleek het allerminst door hare ligging in de nabijheid van het groote moeras, de Rawah Pening. Daardoor en mede door de totaal veranderde inzichten in zake de verdediging van Java, verloor het fort zijne waarde en wij meenen dan ook dat het een jaar of wat geleden opgeheven en verlaten werd. In onzen tijd ('t was in 1878 dat ik er in garnizoen was) lagen er de genietroepen en een korps vestingartillerie, met een vrij groot aantal officieren; natuurlijk waren er ook de noodige magazijnen. Alle gebouwen waren bomvrij (toen!), alleen de aarden dekking ontbrak en moest eerst bij dreigend oorlogsgevaar worden opgebracht.

Kwam men over eene over de vestinggracht gelegde houten brug en door 'n in de artilleriekazerne uitgespaarde poort het fort binnen, dan stuitte men al dadelijk op een vierkant gebouw, waarvan het dak door gemetselde kolommen werd gedragen; wit marmeren tegels vormden den vloer. Oorspronkelijk moet dit gebouw bestemd geweest zijn voor kerk, naar mij verteld werd, maar vermoedelijk was de bevolking van het fort niet opvallend kerksch, althans men degradeerde deze kerk later tot… soos! Als zoodanig trok het gebouw heel wat meer bezoekers en niet zelden ging het daar nog al luidruchtig toe.

Soms maakten de jongelui (eerst in lateren tijd waren de officieren voor het meerendeel getrouwd) het al te bar en heerschte daarbinnen een helsch

spektakel, dat in de late avonduren voor de andere fortbewoners hinderlijk was. Toen is het wel gebeurd dat de militaire commandant, die er vlak bij woonde en in zijn qualiteit, in die zuiver militaire kolonie, zeggenschap over de soos had, de lawaaimakers liet verzoeken naar huis te gaan en de soos liet sluiten. Maar... dicht bij was een plaats waar brandladders aan haken in een muur werden opgehangen; langs die ladders klommen de pretmakers op het dak der soos, eenige stoelen en tafeltjes („knaapjes"), een paar staande lampen en natuurlijk de noodige verfrisschingen werden naar boven gesjouwd en daar werd dan het onderbroken festijn voortgezet! En dan wist de militaire commandant er niets beters op, dan de lustige bende met stralen uit handbrandspuiten naar den beganen grond te laten drijven! Natuurlijk moesten dan de raddraaiers den volgenden morgen „op het rapport" verschijnen, tengevolge waarvan zij eenige dagen onzichtbaar bleven!

Voor de soos stond een muziektent, waarin door het muziekkorps van een buiten het fort gelogeerd infanterie-bataillon, een paar avonden in de week zeer oorstreelende uitvoeringen werden gegeven. Vóór dezen Apollotempel strekte zich een groot langwerpig plein uit, de „cour", waarop gazons en perken met bloeiende heesters een vroolijk plantsoen vormden. Rechts daarvan stond eene rij kapiteins- en luitenantswoningen, daarachter, en evenwijdig er mede, stonden magazijnsgebouwen. De zijde tegenover de soos werd ingenomen door de kazerne der genietroepen; langs de linkerzijde bevond zich eene rij woningen voor hoofdofficieren; daarachter eene kazerne voor artillerie; de verdieping daarop was de beruchte „vliering". Deze bestond uit eene rij woningen voor ongehuwde luitenants en voor adjudanten-onderofficier; een paar vertrekken werden als bureaux gebruikt. Langs 3 of 4 houten trappen bereikte men de gemeenschappelijke voorgalerij, die langs alle woningen liep en feitelijk publieke weg was. Een eigen vóórgalerij misten de vlieringbewoners dus; dat was een groot nadeel. Passage was er genoeg, daarbij gerekend talrijke havelooze honden (waaraan Indische militaire etablissementen altijd rijk zijn), die door de voorgalerij wandelden. Daar de deuren der woningen gewoonlijk open stonden, snuffelden die onsmakelijke beestjes graag daar binnen rond, met gevolgen die zich laten raden. De woningen bestonden uit drie achter elkaar gelegen vertrekken, waarvan het voorste den weidschen naam „binnengalerij" droeg, het tweede als slaapkamer werd gebruikt, terwijl het achterste, kleinste, tot eetkamer diende. Daar de vloeren van galerij en kamers uit roode tegels van gebakken aarde bestonden, zooals die in Holland in waschhokken werden gebruikt, en de ramen van dikke houten tralies waren voorzien, maakten de vlieringwoningen een bedroefd weinig gezelligen, vroolijken indruk.

Het uitzicht was al evenmin „riant"; aan de vóórzijde zag men op een gebouw, dat tegen de achterzijde der vóór gelegen hoofdofficierswoningen stond; het had eene verdieping, bevattende de bediendenkamers en keukens voor de vlieringmenschen. Daar er een open terrein tusschen de vliering en zooeven genoemd gebouw lag, moest de gemeenschap hiervan met de vliering geschieden over houten bruggetjes; eene zonderlinge vertooning. Onder de keukens en bediendenkamers bevonden zich stallen.

Aan de achterzijde van de vliering was eene vrij smalle houten achtergalerij aangebracht; langs houten trappen daalden de bewoners af naar het terrein achter de kazerne, waar zich de badkamers en privaten voor de vlieringers bevonden. Wilde een officier gaan mandiën, dan ging hij in nachtbroek en kabaja, met handdoek en zeepbakje in de hand, naar beneden en wandelde over het kazerneterrein naar zijn doel. Op dat terrein krioelde het gewoonlijk van geheel of halfnaakte kazernekinderen en soldaten, alsmede hunne inlandsche vrouwen, in zeer huiselijke kleedij. Tusschen deze levendige bonte menigte door moest de officier zich naar zijne badkamer begeven. Voor het prestige van den officiersstand een zeer ongewenschte toestand.

Men begrijpt na deze beschrijving, dat de woningen op de vliering alleen aan ongetrouwden werden aangewezen en dezen schikten er zich in, zij wisten niet beter en de later door de genie gebouwde keurige, vroolijke en geriefelijke officierswoningen waren nog onbekend. Daarbij waren het allemaal jonge menschen, die natuurlijk bij het gemis van een eenigszins gezellig tehuis onder elkaar zooveel mogelijk pret maakten. Maakten zij het daarbij wat te bont — en dat kwam heusch nog al eens voor — dan moest het uitbundige vreugdebetoon worden geboet door vrijheidsberooving. Maar die gevangenschap werd voor het slachtoffer zeer dragelijk gemaakt door een druk bezoek van de kameraden. Had de delinquent „arrest zonder accès", zoodat hij geen bezoek mocht ontvangen, geen nood! Men wist daar wel wat op te vinden. De gemeenschappelijke voorgalerij was immers publieke weg! Welnu, de bezoekers namen dáár plaats, vóór het raam van den gevangene, die eene tafel en wat stoelen voor hen ter beschikking stelde. Kwam er zitgelegenheid te kort, dan kwamen de stoelen van de buren dit tekort aanvullen. Natuurlijk bleef men niet op een droogje zitten; met de meeste gastvrijheid reikte de arrestant de noodige verfrisschingen door het raam aan de jolige bende daar buiten toe. Zoo bleef men binnen de voorschriften van het Reglement van krijgstucht!

Den rumoerigsten tijd op de vliering hebben wij zelf niet medegemaakt. Oudere collega's wisten ons echter daarvan menig staaltje te vertellen. De normale toestand van de jeugdige vlieringers was die van chronisch platzak te zijn; hoofdoorzaak van dien toestand was het bedrag der verteringen in de soos. Daar deze, in die geheel militaire maatschappij, onder toezicht van den militairen commandant stond, werden tegen het einde der maand de bons *) voor de verteringen bij den kwartiermeester bezorgd, die het totaal bedrag van het gebruikte van de tractementen inhield. En nu kwam het lang niet zoo zelden voor, dat het „batig slot" dat uitbetaald werd, allerbedroevendst klein was. Nu kon er wel een en ander „op de pof" worden verkregen, maar eenige contanten waren toch beslist noodig: immers kokki kwam elken dag om „passergeld"; er moest toch gekookt worden! Gelukkig waren er wel kameraden, die 't wat minder krap hadden en hunnen noodlijdenden collega's broederlijk mededeelden van wat de pot schafte. Soms wist zoo'n minimumlijder zich zelf te helpen: zag hij het terrein veilig, dan holde hij over een der bruggetjes naar de keukens en „rampaste" eenvoudig een smakelijke „ajam panggang" of wat hij maar grijpen kon en rende met zijn buit over de brug weer naar zijn eigen woning terug.

In den allerergsten nood werd wel eens de toevlucht genomen tot een wanhopig middel om aan wat baar geld te komen. Men bestelde dan eenvoudig een dozijn champagne en verkocht de mooie stevige flesschen aan den „bottelplès" (opkooper van dit artikel). Zoo kon kokki weer voor een enkelen dag tevreden gesteld worden! Bij verplaatsing kon men voorschot op het tractement ontvangen en konden schulden (geheel of gedeeltelijk) worden aangezuiverd. Het was wel geen verstandig oeconomisch beheer van zijne geldmiddelen; maar aan den anderen kant, is zulk eene luchtige levensopvatting niet benijdenswaard? En bij slot van rekening kwam het op den duur gewoonlijk wel terecht. Intusschen zal in onzen tijd, niemand dergelijke toestanden goedkeuren, en er is sedert, bij het als regel-gehuwd zijn, zelfs van de allerjongste officieren, al lang een heel wat andere geest in de officieren gevaren, dank zij den gunstigen, veredelenden invloed der vrouw.

*) Met die verteringbons in de soos ging het soms allerzonderlingst toe. Het kwam toch wel eens voor dat een der bezoekers aan de kameraden, als het wat laat was geworden, een souper aanbood. Was het festijn afgeloopen, dan kwam de mandoer der soos bij den gastheer, met de opgave van hetgeen er aan droge en natte waren was verorberd. Er moest dan hiervoor natuurlijk een bon worden afgegeven, maar deze te specificeeren vond men wat omslachtig. Men nam alleen het totaal bedrag en zette dit om in eenheden van bittertjes à 10 cts. Voor eene som van bijv. ƒ 28.60 werd dan eenvoudig een bon afgegeven, luidende: „goed voor 286 bittertjes"!

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?". ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

Het Jubileum van de Koningin-Mo

—o—

Een Gedenkpenning.

Het Haagsch Comité voor Volksfeesten he samenwerking met de bij het Comité aang vereenigingen, het plan opgevat met bijzo luister het feit te herdenken, dat het in J 1929 vijftig jaar geleden zal zijn, dat H. M. ningin-Moeder, Koningin der Nederlanden worden.

Het Comité stelt zich o.m. voor ter herd van deze gebeurtenis een penning te doen sl

De beeldhouweres, Mej. G. J. W. Rueb, he opdracht van het Comité, de ontwerpen voor gedenkpenning vervaardigd met aan de vo de beeltenis van H. M. de Koningin-Moeder e de keerzijde een herinnering aan het gouden

Een bijzonder exemplaar van dezen penni H. M. de Koningin-Moeder op den Feestdag w aangeboden.

Het Comité stelt zich voor den penning t koopen, met de bedoeling de opbrengst te be men voor een feestgave, welke op den dag v herdenking aan zieken en misdeelden zal w geschonken.

Het Comité vertrouwt, dat dit voornemen meen instemming zal hebben en dat op de werking van zeer velen zal kunnen worden kend om de opbrengst van den verkoop zoo mogelijk te doen zijn.

Op 2 Augustus a.s. zal gelegenheid besta afgietsel in brons van de beeltenis van H. Koningin-Moeder te bezichtigen. De gelijken de beeltenis is, dank zij de omstandighei H. M. voor de beeldhouweres welwillend hee len poseeren, voortreffelijk.

De gedenkpenning zal einde 1928 verkri worden gesteld.

In het belang van den verkoop en om be kunnen begrooten, hoeveel penningen moete den geslagen, wordt thans reeds gelegenhe geven een bestelling te doen.

Het lid van het Uitvoerend Comité, de he van Itallie, heeft zich bereid verklaard voor d spreiding van den penning zorg te dragen.

De prijzen zijn als volgt: penning, groot 41 in brons ƒ 1.90 per stuk; 41 m.M. in zilver ƒ 60 m.M. in brons ƒ 2.50; 60 m.M. in zilver afgietsel in brons, groot 20 c.M., van de be van de Koningin-Moeder ƒ 75 per stuk.

Van Week tot Week.

Dinsdag 17 tot Maandag 23 Juli.

Wijziging verzending Indische mail via Gen beginnen met 26 Juli a.s. zal des Dond om de 14 dagen een extra-trein rijde 's-Gravenhage (vertrek station S.S. 8.47 Genua, in aansluiting op het den daar genden Vrijdag te 12 uur uit Genua v kende mailschip van de Stoomvaart schappij „Nederland".

De brievenmalen voor kantoren in landsch-Indië en Singapore via Genua n derlandsche schepen zullen voortaan tend met dezen trein worden vervoerd.

W. F. Waleson †. Batavia, 19 Juli (Aneta). een kortstondige ziekte is overleden de W. F. Waleson, kantoorhoofd van de meene Secretarie te Batavia.

Een vereeniging die kracht zoekt in samenw Batavia, 19 Juli (Aneta). Opgericht Moluksch Politiek Verbond, ter beha van de belangen. in loyale samenwerki de regeering. Voorzitter is dr. Tehu vice-voorzitter de heer Apituley.

Inspecteur van Financiën. Batavia, 20 Juli (A Benoemd is tot Inspecteur van Financi onderhoofd van den dienst der belasting heer G. J. Boot.

De Decentralisatie. Batavia, 19 Juli (Aneta) de Java-Bode verneemt zal de adviseur decentralisatie, mr. Cohen Stuart, die begin van October met 9 maanden landsch verlof gaat, vervangen worde den gouvernements-secretaris den heer Th. A. Westerouen van Meeteren, die Augustus met de Indrapoera van verlof keert. Het ligt in de bedoeling om hem rens hem met de waarneming te belaste gen tijd werkzaam te stellen aan het k van de Decentralisatie.

Dep. van Landbouw, afd. Nijverheid. Buit 21 Juli (Aneta). Tot hoofd van de afd. heid van het Departement van Landbou verheid en Handel is benoemd ir. Welt

1) De Aneta-telegrammen zijn ontleend „N. Rott. Ct.".

...viele luchtdiensten in Ned.-Indië. Bandoeng, 21 Juli (Aneta). Het A.I.D. de Preangerbode verneemt, dat in verband met het vertraagd vertrek der Fokkervliegtuigen uit Nederland de civiele luchtdiensten in Ned.-Indië pas op 1 November a.s. geopend worden.

...rdschok. Makassar, 23 Juli. Alhier werd een vrij zware aardschok gevoeld, welke zich bewoog in de richting Oost—West.

...odlottige boschbrand in Serdang. Medan, 21 Juli (Aneta). Een ladang-boschbrand in Boven Serdang op de grens van de Karolanden verwoestte drie kampongs, bestaande uit vijftig woningen. De schade wordt geschat op f 25.000. Een vrouw is verbrand. Honderd stuks vee zijn omgekomen en 200 vierkante kilometer bosch zijn verbrand. De oorzaak ligt in onvoorzichtigheid bij den aanleg van het ladang-veld. De boschreserve brandt op zes plaatsen. — Een telegram van 23 Juli meldt inmiddels, dat de brand door hevige regens is gebluscht.

...uisgesprek met Indië. Aneta seint d.d. 21 dezer uit Batavia:

Gisteravond heeft voor de radiotelefonie een tweede historische gebeurtenis gebracht. Er is namelijk een kruisgesprek gehouden tusschen Hollandsche, Engelsche en Duitsche journalisten te Batavia met collega's in Holland. De verbinding werd tot stand gebracht via de stations voor draadlooze telefonie Bandoeng en Kootwijk. Het overbrengen van de stem was zeer zuiver en duidelijk. De correspondent te Batavia van de Times, de heer Hunter, had een onderhoud met zijn Hollandschen collega van de Daily Mail, den heer Anthcliffe, en een Hollandsch journalist had een onderhoud met Mad. de Gubernatis, de Hollandsche correspondente van de Petit Parisien. Twee Duitsche journalisten te Batavia spraken tenslotte met Berlijnsche collega's. De heele demonstratie duurde ongeveer anderhalf uur.

...ust in Atjeh. Kota Radja, 24 Juli (Aneta). Een brigade onder commando van majoor Grashuis heeft in het Bakongansche vier kwaadwilligen neergelegd. De buit bestaat uit een karabijn, die bij vorige schermutselingen in handen van de kwaadwilligen was geraakt, en eenige blanke wapens. Majoor Grashuis is licht gekwetst. Twee inlandsche marechaussees zijn gesneuveld, één zwaar gewond en twee niet levensgevaarlijk gewond.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Oorsprong en Beteekenis van de Wajang.

...e *wajang* deelt het lot van zoovele zaken, waar...r de geleerden diepzinnige stukken schrijven: zij 't over den oorsprong en de beteekenis er niet eens zijn. Dit blijkt o.a. ten duidelijkste een artikel van Professor *T. J. Bezemer* in de ...gste Aflevering No. 4 van „Het Koloniaal Tijd...rift", waarvan wij van den schrijver in dank ...overdruk mochten ontvangen. Wij hebben dit ...t de grootste belangstelling gelezen en daar wij ...enen, dat ook de lezers van ons weekblad het ...len waardeeren, willen wij hier het een en ander ...it aanhalen. Misschien, dat dit dan nog weer een ...er oordeel uitlokt. Schr. begint met te wijzen ...het bekende proefschrift van *Dr. G. A. J. Hazeu* ... 1897: „Bijdrage tot de kennis van het Ja...nsch Tooneel", waarin deze wat den ouderdom ... de wajangvoorstellingen op Java betreft, uit ...een verschillende oud-Javaansche werken daar...rent leeren, tot de conclusie komt:

„Dat reeds ten tijde van Air-Langgha (950 ...a = begin 11de eeuw na Chr.) in het toenmaals ...iende rijk van Kediri schimmenspellen, *wajangs*, ...den vertoond.

. Dat die vertooning plaats had door poppen ... uitgesneden leer *(walulang inukir)* schaduwen ...oen werpen op een scherm (*kelir*), terwijl de ...ooner de rollen der door de poppen voorgestelde ...sonen opzeide.

. Dat toen reeds die schimmenspelen zóó oud ...en — dat de schrijver van de Tantu-Panggela... er toe kon komen een verklaring te geven van ...n oorsprong, dien hij stelde in een tijd, toen de ...en nog op aarde rondwandelden.

. Dat in die tijden deze vertooningen zulk een ...ote populariteit genoten, dat dichters hun ver...lijkingen aan 't schimmenspel ontleenden.

. Dat zeer waarschijnlijk ook toen al, maar zeker ...de 12de eeuw na Chr., die vertooningen begeleid ...rden door een vast orkest, bestaande uit een vast ... muziekinstrumenten (*tudung, saron, kama...k* etc.).

. Dat de inhoud der vertooning in staat was 't ...moed der toeschouwers te roeren, zoodat dus ...ikbaar toen reeds min of meer geregelde tooneel...kken werden opgevoerd."

Nemen wij hierbij in aanmerking, dat bij een volk, verkeerende in een cultuurstadium, als wij bij de Javanen van die oude tijden mogen veronderstellen, een nieuw-uitgevonden of pas bekendgeworden gebruik langen tijd noodig heeft vóór het algemeen bekend en populair wordt en een ontwikkeling bereikt als die, welke het schimmenspel in bovengenoemden tijd blijkbaar reeds bereikt had, dan wordt het duidelijk, dat reeds *lang vóór 950 Çaka het schimmelspel op Java inheemsch moet geweest zijn."*

Van de oudere schrijvers over dit onderwerp vermeldt *Dr. Hazeu* o.a. de meeningen van *Crawfurd*, die acht, dat de Javanen de uitvinders zijn van het Polynesisch drama, van *C. Poensen*, die vermoedt, dat, met behulp en onder leiding der Hindoes, de eerste *wajang*-vertooning op Java plaats had, van *Veth*, die meent, dat zoowel in de *wajang*, als in de *gamelan*, de invloed van een volk van hooger beschaving onmiskenbaar is, van *Niemann*, die het niet waarschijnlijk acht, dat de wajang van Hindoeschen oorsprong is, ten slotte het oordeel van *Dr. Brandes*, die op grond van de omstandigheid, dat de Hindoe's een geheel ander theater hadden, en dat alle *termini technici*, die op de wajang betrekking hebben, Javaansch, niet Sanskriet zijn, meent, dat van overname van de Hindoe's geen sprake kan zijn.

Volgens *Prof. Bezemer* staat *Dr. Hazeu* geheel aan de zijde van *Dr. Brandes* ten aanzien van den Javaanschen oorsprong van de wajang; maar, terwijl hij de taalkundige argumenten van laatstgenoemde ten volle waardeert, geeft hij een verklaring van het oorspronkelijk karakter der schimmenspelen, die een veel grooter houvast aanbiedt dan de zuiver-linguistische van *Dr. Brandes*, waartegen o.a. door *Prof. Krom* bezwaren zijn ingebracht en is de bijzondere verdienste van Dr. Hazeu, zoo niet onweerlegbaar bewezen, dan toch zeer aannemelijk te hebben gemaakt, dat *de wajangvertooning deel uitmaakte van den voorouderlijken eeredienst.*

Langen tijd werden de opvattingen van *Dr. Hazeu* tamelijk algemeen gedeeld, doch in de laatste jaren zijn o.a. drie nieuwe hypothesen omtrent oorsprong en beteekenis van de *wajang* verkondigd. *Dr. W. H. Rassers* ontwikkelde in zijn proefschrift: „De Pandji-roman" (1922) en in zijn artikel „Over den zin van het Javaansche Drama", in de Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van het Kon. Inst. voor T.-, L.- en V.-kunde van N.-I., Deel 81 (1925) zijn hypothese, als zou de zin van het Javaansch tooneel een *totemistische* zijn. Hiermede is *Prof. Bezemer* 't echter heelemaal niet eens, evenmin als met de opvatting van *Dr. Alb. C. Kruyt*, die in zijn werk: „Het Animisme in den Indischen Archipel", schrijft: „het moet voor een ieder duidelijk zijn, dat deze *wajang*-vertooningen oorspronkelijk niets anders zijn geweest, dan 't in eenen zang mededeelen van de ervaringen der zielestof des priesters."

Daarna haalt *Prof. Bezemer* twee schrijvers aan, die den voorsprong van de *wajang* als schaduwvertooning buiten Java zoeken, n.l. *Prof. Krom*, die in zijn „Hindoe-Javaansche Geschiedenis" (1926) zegt:

> „Men kan zich, wat de *wajang* aangaat, een soortgelijken gang van zaken, als bij het batikken voorstellen: het Hindoesche schimmentooneel, eerst in de hofkringen vertoond, dringt gaandeweg tot het volk door, zich daarbij aanpassend aan bestaand ritueel, en krijgt zoodoende, met behoud van de stof, dat typisch-Javaansch uiterlijk, en, in het gevoel der Javanen zelf, de samenhang met de voorouders, die het tot de vervulling eener levensbehoefte (ook al om het magisch karakter van het oude ritueel) en een essentieel bestanddeel van het Javanisme maakt. Over het voor-Hindoesche ritueel met de voorouder-poppen kan men zooveel fantaseeren als men wil, de *wajang*, d.w.z. wat de Javaan van thans als *wajang* kent, is o.i. een Hindoe-Javaansche schepping."

Dit oordeel kan *Prof. Bezemer* geenszins onderschrijven, evenmin als dat van den heer *B. M. Goslings*, die meent, „dat men de herkomst van het schimmenspel op Java moet zoeken in China, of in Vóór-Indië, waar dat spel, als men er vroeger werkelijk een heeft gekend, meest waarschijnlijk oudtijds van China uit zal zijn ingevoerd."

Ten slotte komt *Prof. Bezemer* tot het besluit, dat de verklaring van *Dr. Hazeu* de meest rationeele is, welke juist in het directe verband met den vooroudersdienst de oorspronkelijk zuiver religieuse beteekenis van de *wajang zoekt* en eindigt zijn belangwekkend artikel met de woorden:

> „Als alle vier de andere, hier besprokene, blijft ook die van Hazeu een hypothese, maar eene die, daar ze uitgaat van vaststaande feiten, nog altijd, naar onze meening, een opvatting geeft van het ontstaan van de wajang, die haar eigenaardig karakter het beste verklaart."

Wellicht zijn er onder onze lezers, die 't in deze ook met Prof. Bezemer niet eens zijn en eene, naar hunne meening, nog betere oplossing weten.

In elk geval leggen alle deze nieuwe oordeelvellingen getuigenis af van een verheugende toename in belangstelling voor 't kunstleven van Indonesië.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Indië's economische toestand.

De heer *Th. Ligthart*, directeur der Javasche Bank, constateerde in een rede in den Volksraad *(Deli Crt. 20/6)* o.m. dat de stelling dat *„scherpe crisisverschijnselen in de tropische cultures gemeenlijk worden gevolgd door een periode van aanzienlijke hausse"* een verbijsterend *wanbegrip* toont omtrent hetgeen zich de laatste jaren in Indië aan het voltrekken is. Er is toch op geenerlei gebied sprake van een crisis; we hebben echter een zeer gunstige periode van hooge prijzen achter den rug en thans keeren de prijzen tot een meer normaal niveau terug. De daling voltrekt zich zeer langzaam en gaat schoksgewijze. Ze is echter vrijwel overal te onderkennen en ze is volkomen logisch en daarom met geen maatregelen succesvol te bestrijden. Voor *het financieel beheer van de Regeering* is ze echter een moeilijke factor, omdat men zich de laatste jaren ondanks alle ernstige waarschuwingen heeft gebaseerd op de inkomsten, die voortvloeiden uit een periode van bloei, die voorbij moest gaan, doch die onverwacht langer bleef dan men over het algemeen durfde hopen. Men is kortgeleden opgeschrokken door een zeer snelle *prijsdaling van rubber;* toch was deze daling te voorzien geweest, omdat de prijzen reeds eenige jaren op kunstmatige wijze waren opgehouden. De statistieken bewijzen onweerlegbaar dat er een sterke overproductie bestaat; of de consumptie zal zich aan de productie, of de productie zal zich aan de consumptie moeten aanpassen, alvorens stabiele prijzen te verwachten zijn. Thans begint voor de rubberproductie de strijd om het bestaan en ondanks de tegenspraak in de Memorie van Antwoord der Regeering, kan spr. de verzekering geven dat de Engelsche producenten hopen en verwachten dat ze den prijs langen tijd beneden 1 sh. zullen kunnen houden, terwijl vele Hollandsche ondernemingen volstrekt geen bezwaar hebben tegen een daling tot ongeveer 9 d. Door een periode van lage prijzen hoopt men het verbruik te vergrooten en de productie te verkleinen, waardoor vanzelf de prijzen zich weder op een loonend niveau stellen; waarschijnlijk zal de aanpassing van de productie aan de consumptie eerst na eenige jaren tot stand kunnen komen. De gevolgen hiervan op 's Lands inkomsten zullen sterk merkbaar zijn. Een ander zeer belangrijk exportartikel lijdt al eveneens onder overproductie, n.l. *suiker*. Ook hier kan men echter niet van een crisis spreken. Eenige jaren lang hebben de producenten van een zeer gunstige markt geprofiteerd; thans gaan de prijzen naar een meer normaal niveau terug, wat tot gevolg heeft dat de winsten aanmerkelijk zullen dalen. Er is ook hier volstrekt geen aanleiding om te verwachten dat spoedig weer een abnormale hausse komen zal. Voor *thee* zouden al eveneens sterke argumenten voor een toekomstige winstbeperking aan te voeren zijn, evenals voor *tin*. Voor spr. schuilt er in al die dalingen niets vreemds, hij heeft ze allang verwacht. Ze zullen echter zonder twijfel drukken op 's Lands inkomsten en het komt spr. voor dat daarmede in de middelenraming der Regeering niet voldoende rekening is gehouden. De zwakke zijde van *de begrooting 1929* schuilt dan ook niet in de uitgaven, maar in de middelen.

Spr. noemt het een wanbegrip als men het niet inwilligen van alle verlangens toeschrijft aan *de*

krapheid der begrooting, alsof dat verschijnsel geheel op zichzelf stond. De krapheid der begrooting is toch in wezen slechts gevolg, en wel *gevolg van de geringe economische kracht van de bevolking*. De in de M. v. A. der Regeering teruggewezen opmerking uit het Afdeelingsverslag „dat de tegenstelling van een rijk land en een armen Staat wijst op een onjuist financieel beleid", toont dan ook een verkeerd begrip omtrent rijkdom. De productie, die den rijkdom van een land bepaalt, is toch niet alleen afhankelijk van de economisch-geografische gesteldheid van het land, maar ook in hooge mate van *de economische activiteit van de bewoners*. In de financieele nota der Regeering is hierop volkomen terecht gewezen en spr. hoopt dat de nogal luid betoogende *links-nationalisten* aanleiding zullen vinden om eens te overwegen of ze niet goed werk zouden doen als ze zich meer toelegden op *het versterken van de weinig krachtige economische basis, welke de Inlandsche samenleving biedt*, dan op het leiden van vergaderingen en het volschrijven van krantjes.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* (18/6 „'s Lands financiën", *M. v. A.*), het *Bat. Nwsbl.* (16/6 „Volksraadsoverzicht") en het *Soer. Hbl.* (9/6, 2de bl. „De rubbercultuur na de opheffing van de restrictie"; 12/6, 4de bl. „De econ. toestand en econ. politiek", *M. v. A.*; 14/6, 2e bl. „De domeinverklaring", *S. Oppenkamp*).

Rentabiliteit van ambtenaren.

Een Volksraadslid heeft aan de Regeering gevraagd een onderzoek in te stellen naar de rentabiliteit van de werkzaamheid der ambtenaren. Hij wilde tevens een vergelijking met het particuliere om te kunnen nagaan of de gouvernementsdiensten overbelast zijn en wat bezuinigd zou kunnen worden op de *f* 200 millioen, die onze ambtenaren per jaar kosten. De Regeering zal een onderzoek van beperkte strekking instellen op de centrale kantoren te Batavia. Het ambtenarencorps in de schalen A. B. en C. omvat in totaal 94.289 personen, waarbij dan nog komt een 6000tal, waarvoor bijzondere regelingen gelden. De Regeering neemt de vaak omslachtige wijze van werken op de landskantoren niet over de geheele linie in verdediging: toch mag niet vergeten worden, dat de Overheidswerkzaamheid een zoodanige mate an bedachtzaamheid eischt, dat aan herhaalde resumptie en herhaalde overweging van voorstellen niet ontkomen kan worden. *De Sum. Post* (18/6) moet erkennen dat er heel veel betrekkingen zijn bij het Gouvernement, waar hard moet worden aangepakt en waar minstens evenveel van de zenuwen wordt gevergd als in het particuliere. *H.i.* is in de omvangrijke staatsmachine voor eigen initiatief zoo weinig plaats: wat in het particuliere zoozeer bij een employé wordt gewaardeerd: eigen initiatief, vlotheid van opvatting, handigheid in het afdoen van zaken, is in het ambtelijke niet altijd gewild, omdat werkelijke efficiency in het labiele administratieve evenwicht stoornis geeft. Het karakter van den Staat bepaalt ook het karakter van den staatsarbeid.

De Loc. (9, 12 en 14/6) bevat een artikel van den heer *A. E. C. van Saarloos* over „Staatsadministratie en Efficiency"; het *Soer. Hbl.* schrijft over „De invoering der bestuurshervorming" (12/6, 3de bl.), „ Minder animo" voor het Inl. B.B. (9/6, 3de bl. Z.), „Rechtstoestand der ambtenaren" (13/6, 3de bl. Z.) en „De nieuwe aera bij het B.B. (15/6, 3de bl. Z.).

De leege gebieden van Indië.

De Italiaansche prins Del Drago schreef in de „Giornale d'Italia" naar aanleiding van zijn reis door Ned.-Indië, dat Sumatra grootendeels nog onbekend is en rijk aan petroleum. „Waarom bezitten wij Italianen niet een *Sumatra*, desnoods een *Borneo?*" vraagt hij. „Waarom moeten al die rijkdommen behooren aan een volk dat, gezien de onmetelijke uitgestrektheid, in de materieele onmogelijkheid verkeert om ze behoorlijk te exploiteeren?" (*S.H., B.N. en J.B.* 15/6).

In de „Java-Bode" werd reeds aangetoond dat er in Italië politieke belangstelling voor Ned.-Indië bestaat. Het motief daarvoor is Italië's overbevolking, welke het noodig maakt volksplantingen over zee te vestigen in door Italië beheerschte, daarvoor geschikte gebieden, welke Italië thans niet heeft. En daar Nederland zijn leege overzeesche gebieden niet benut ten behoeve van de eigen overbevolking, wordt in Italië betoogd, dat Italië een moreel recht heeft op deze gebieden. Sinds Mussolini's uitroep: „Wij barsten uit ons gebied", ziet Italië naar nieuw overzeesch grondgebied om. Men moge in Indië de schouders ophalen voor de onbelangrijke uitlating van prins Del Drago, geheel zonder beteekenis acht de *Java-Bode* (15/6) haar niet. Men zou haar bijv. kunnen opvatten als een prikkel voor de Nederlanders om eens wat meer te doen met hun overzeesche gebieden op het gebied van *economische ontwikkeling* en *volksplanting*. Maar ook voor de aanhangers van de *„zelfbestuur"*- en van de *„los-van-Nederland"-beweging* is het van belang te weten, dat reeds in twee zoo machtige rijken als *Italië* en *Japan* voor het bevolkingsoverschot op de leege gebieden van den O.-I. archipel begeerige blikken worden geslagen.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (18/5, blz. 6 „Zijdeteelt op Sumatra" door Japanners), de *Java-Bode* (26/5 „Japansche volksplantingen in Indië"; 13/6 „Een ernstige waarschuwing betr. de Poenale Sanctie), het *Soer. Hbl.* (9 en 15/6 „Indrukken van Z.- en M.-Celebes", *Villanus*; 12/6 „Zending en Industrie", *Z.*), het *Bat. Nwsbl.* (14/6 „Imperiale Zaken" betr. de P. S.ie; 13/6 „Wegen, Wegen en nog eens Wegen") en de *Deli Crt.* (22/6 „Over Chineezen in Indië").

De „doelstelling" van ons Leger.
Onze oorlogsschepen.

De *vloot* in Indië wordt vrij geregeld voorzien; oude schepen vervangt men door nieuwe enz. Het *leger* wordt slechts zoo goed en zoo kwaad als het gaat op gang gehouden (*Soer. Hbl.* 11/6, *M.M.*). Zelfs het hoog noodige ter moderniseering is niet verkrijgbaar. Alles is ingericht op verkleinde schaal, te zwak en onvolkomen. Jaarlijks worden een paar duizend jonge mannen eenigszins in den wapenhandel geoefend; de strijdmiddelen zijn onvoldoende tegenover de moderne bewapening van den vijand. Ten aanzien van de defensie van Indië stippelde de Regeering indertijd de z.g. richtlijnen uit, waaraan men praktisch geen houvast had. Tevens werd toen verklaard dat de *„doelstellingen"* nader zouden worden bekend gemaakt. Op die bekendmaking wacht Indië nog steeds.

De Loc. (14/6) geeft een verslag van een lezing van luit. t/z *J. B. de Meester* over *„Onze oorlogsschepen"*. Spr. roemde de nieuwe schepen, welke Indië kort geleden kreeg of weldra zal krijgen; zij zijn in alle opzichten gelijkwaardig, zoo niet superieur aan de buitenlandsche schepen en volkomen berekend voor hun taak. Eindelijk is er nu een vastlogische lijn in onze vlootbouwpolitiek gekomen en bouwen wij nu schepen aan, die passen in een wel overdacht systeem. Maar — vroeg spreker — wat hebben wij echter aan personeel in Indië aan boord van onze moderne kruisers en torpedobootjagers, wanneer het in Holland is opgeleid aan boord van een *„Hertog Hendrik"*? Het resultaat zal zijn, dat de vloot in Indië zelfs niets anders wordt dan een groote opleidingsschool, hetgeen zij nu reeds is.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het Christelijk Congres te Jeruzalem en de Islam.

Een Indonesische student te Caïro vestigt in het nummer van 21 Mei van de *Fadjar Asia* (orgaan der P.S.I.)de aandacht van de Moslims in Indië op de zendingsconferentie, welke kort geleden te Jerusalem is gehouden. Het artikel verscheen onder het hoofd: „Het Christelijk congres te Jerusalem veroorzaakt opschudding in de Islamietische wereld".

Na te hebben medegedeeld dat de zending in Indië op de conferentie vertegenwoordigd werd door 4 personen, w.o. Dr. Kraemer en de Heer Soetan Goenoeng Moelia, stelt hij op den voorgrond dat, indien de vier heeren op de conferentie slechts hebben gehandeld geheel en al in het be-

lang der zending, hij hoegenaamd geen bezwaar heeft tegen hunne afvaardiging, doch het zou schr. erg spijten, als op een dergelijke internationale conferentie genoemde heeren de Indonesische vlag hadden gezwaaid en gehandeld namens Indonesië, waar 90 pCt. der bevolking uit Moslims bestaat.

Zoo ook zou schrijver zich om de conferentie heelemaal niet hebben bekommerd, indien deze zich had beperkt tot inwendige aangelegenheden van de christelijke zending. Thans echter is de Mohammedaansche wereld in opschudding geraakt, omdat duidelijk is gebleken, dat men op het congres den moed had om den Islam en den Profeet openlijk te bespotten en te blameeren en vooral omdat ook een algemeene oproep werd geuit om den kruistocht tegen den Islam te ondernemen. Door dergelijke beleedigingen zijn de Moslims in Palestina genoodzaakt geworden om gezamenlijk tegen het congres op te staan en hun afkeuring daarover uit te spreken in den vorm van een protest, dat ingediend werd bij den Koning van Engeland en den voorzitter van het congres. Door Moslimsche vereenigingen zijn voorts klacht-telegrammen verzonden aan verschillende Mohammedaansche vorsten.

Nadat schrijver alle Moslims in Indië heeft aangemoedigd om hun forten tegen den Christelijken aanval te versterken, constateert hij dat wanhoop eigenlijk de reden is waarom de Christelijke zending zich aldus heeft gedragen.

Naar aanleiding van het bovenstaande plaatst het redactielid Tjokroaminoto een noot waarin hij, onder aanhaling van uitspraken van bekende Christelijke leiders als Dr. Henson, Bisschop te Durham en Bisschop Manning te New-York, de wanhoop van de Christelijkheid nog duidelijker naar voren brengt. En dat ondanks honderden millioenen, die jaarlijks ten behoeve van de Christelijke zending worden uitgegeven, terwijl de Islam slechts gepropageerd wordt met behulp van innerlijke kracht en overtuiging. De slechte vordering van de Christelijke zending is, naar de meening van den heer Tjokroaminoto, o.a. ook veroorzaakt omdat men den indruk krijgt dat de propageering van het Christendom niet gaat louter ter wille van den godsdienst, maar ook ten dienste van het imperialisme en het kapitalisme.

Het manifest van Boedi Oetomo.

De *Darmokondo* (nationalistisch, Solo), van 31 Mei bevat den inhoud van het manifest van het Hoofdbestuur van Boedi Oetomo aan alle Indonesische nationalisten. Het luidt als volgt:

Naar aanleiding van de rede, door Z.E. den G.G. op 15 Mei in den Volksraad gehouden, meent het Hoofdbestuur van B.O. zich te moeten wenden tot alle Nationalisten van Indonesië om hen op te wekken desondanks eensgezind te *blijven* in het streven naar de nationale vrijheid, de voorwaarde voor een menschwaardig volksbestaan.

Daarom dient men in deze eensgezindheid stelling te nemen tegen de al of niet bedoelde poging, neergelegd in bovengenoemde rede van den G.G. om de nationalisten in twee kampen, die der „evolutionnaire" en die der „revolutionnaire", die der „gezonde" en die der „extremistische" richting te verdeelen, welke kunstmatige indeeling een antwoord schijnt te zijn op de moeizaam bereikte eenheid van verreweg de meeste nationalistische organisaties in de P.P.P.K.I.

Kunstmatig is bovengenoemde indeeling der nationalisten, omdat de grondslag dezer verdeeling, als zouden de z.g. revolutionnairen onder hen den weg van „geweld en chaotische verwarring" verkiezen boven den z.g. evolutionnairen weg, om op korten termijn het eigen lot in handen te nemen, alzoo in tegenstelling met de z.g. evolutionnaire nationalisten den „voogd" naar het leven staan, ten eenenmale een valsch beeld geeft van doel en streven der nationalisten van alle schakeering, de z.g. non-coöperators incluis. Immers worden die veroordeelde strijdmiddelen naar de meening van het Hoofdbestuur van B.O. door elk weldenkend mensch, hij zij nationalist of niet, verworpen, terwijl die strijdmiddelen aan de nationalisten, als zwakkere partij, niet anders dan door de sterkere partij kunnen worden opgedrongen.

Dat de Indonesische nationalisten van elke schakeering zich zullen verzetten tegen een Nederlandsche leiding, welke volgens Z.E. en G.G. hier te lande voor een onafzienbare toekomst is gesteld, zal niemand verwondering baren en vooral niet aan hem die zeide geen rechtgeaard Nederlander te zijn zoo hij geen eerbied had voor nationalistische idealen.

Tegenover deze dreigende wig is slechts dit antwoord mogelijk voor elk rechtgeaard nationalist, nl. Hechtere eenheid, Hechtere organisatie.

Weg met de geschillen onder elkaar, de P.P.P.K.I. arbiter in mogelijke geschillen.

Eenheid van actie onder de leus: „Door onverbreekbare eenheid naar de vrijheid van Indonesia".

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Adatrechtbundels.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage is verschenen de XXIXe Adatrechtbundel, bezorgd door de Commissie voor het Adatrecht en uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië. Evenals de in het vorig jaar verschenen bundel 28, heeft 29 — één geheel vormend met eerstgenoemden — een gemengden inhoud. De stof heeft n.l. betrekking op Celebes, Ternate, Ambon, Nieuw-Guinee, Kleine Soenda-eilanden, enz. De inhoud is bewerkt naar gegevens van dr. L. Adam, R. A. dr. Hoesein Djajadiningrat, R. mr. Gandakoesoema, E. Gobée, mr. B. ter Haar Bzn., dr. B. Haga, A. J. Hamerster, dr. J. H. A. Logemann, J. Mallinckrodt, mr. H. J. Spit en P. Wink, allen leden der afd. Adatrecht van het Kon. Bat. Genootschap van K. en W. te Weltevreden.

Tropisch Nederland.

Afl. 6 (van 13 Juli) opent met een foto van een groepje Koeboe's uit de oerbosschen van Djambi (onderafd. Bangko). Een kort bijschrift vermeldt bijzonderheden. — De hr. M. A. J. Kelling geeft eene, met mooie afbeelingen verduidelijkte beschrijving van een moderne Indische woning, nl. Huize „Wijde Blik" te Bandoeng, waarvan het interieur zoo goed als niet verschilt met dat van een villa in Holland. — Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis vervolgt zijne beschouwing over de onrust in Indië en hare oorzaken, speciaal wat betreft de Westkust van Sumatra. Hierbij een uit ethnogr. oogpunt belangrijke foto: Minangkabauers der Padangsche Bovenlanden in hunne met gouddraad doorweven feestkleedij en kostbare sieraden. — De hr. J. Servaas geeft het eerste gedeelte van een geïll. bijdrage: Makassaarsche landen. — Ten slotte vestigt de hr. H. F. Wagenaar Reisiger de aandacht op eene uitgave van de Bandoengsche Kininefabriek: Malaria en de groote cultures.

De Mijningenieur.

De April-afl. bevat o.m.: De productie en de afvoer der Ombilin-mijnen, door Ir. J. van der Kloes. — De ontstaanswijze der ijzerertsen van Soengei Doewa, door W. F. Gisolf. — De Mei-afl.: Over de toekomst van een met vulkanischen stoom gedreven Centrale in Nederl.-Indië, door Dr. Ir. R. W. van Bemmelen. — Uitvoerrechten op aardolieproducten of accijnzen? door Dr. J. K. van Gelder. — In de Juni-afl. zijn de volgende verhandelingen verschenen: Voorkomen en winning der asfaltgesteenten van Boeton, door Ir. A. Chr. D. Bothé. — Over een merkwaardig loodvoorkomen in Ned.-Indië, door J. E. Loth, m. i.

Indonesische muziek.

Het Juli-nummer van „De Muziek" opent met eèn artikel van Willem Pijper over: Het onderzoek der Indonesische Muziek, naar aanleiding van een artikel in „De Gids" van dr. J. Huizinga over het musicologische werk dat onze landgenooten mr. Jaap Kunst en Brandts Buys in den Archipel verrichten en waarin de schrijver meent, dat eerder dan aan mr. Kunst, aan Brandts Buys, als rijperen en ervarener onderzoeker, een opdracht van regeeringswege toekomt. Aan het eind van zijn beschouwing lezen wij:

„Officieele opdrachten tot onderzoek enz. worden wel is waar in Indië niet bepaald overhaast verstrekt — maar zij zijn altijd nog spoediger gegeven dan ingetrokken of aangevuld. Dr. Huizinga vermeldt dat zich op dit oogenblik twee onderzoekers in Indië bevinden die voor deze opdracht in aanmerking zouden komen. Het is onze overtuiging dat het Indische Gouvernement door het passeeren van Brandts Buys, de zaak der Indonesische toonkunst en daarmede van de muziek in het algemeen onberekenbare schade zou berokkenen."

Wij voor ons meenen, schrijft het „Vaderland", aan welk blad het vorenstaande is ontleend — dat beide onderzoekers evenveel recht op een opdracht hebben. Temeer waar het terrein van onderzoek zoo uitgebreid is en er tot dusver nog maar zeer weinig door onze regeering werd gedaan. Of zal men den kostbaren tijd weer verloren laten gaan, door een strijd, wie van de twee in aanmerking moet komen?

J. S. en A. Brandts Buys-van Zijp vervolgen en besluiten in hetzelfde Nr. hun studie: Over spleettrom-orkestjes.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 50 (9 Juni '28). Veertig jaren in de cultures. Een nieuwe jubilaris (nl. O. Bletterman, administrateur van Tjiboegel). Met portret. — Citronella-olieindustrie (vervolg). — Klein-landbouwbrieven, door W. A. Schrauwen. — Het om-enten van vruchtboomen. — Nieuwe publicaties over den oliepalm. — De geschiedenis van den koffiehandel te San Francisco. — Over de tomatenteelt. — De domeinverklaring door Mr. Heslinga (ontleend aan het Soerab. Handelsbl.). — Diefstal en heling van cultuur-producten. — Onze nieuwe Commandeur (portret van den hr. K. A. R. Bosscha, met kort bijschrift).

De uitroeiïng van Paradijsvogels.

In het tijdschrift *Natur und Kultur* wordt, volgens bovengenoemd tijdschr., melding gemaakt van het kleed eener tooneelspeelster te München waarvoor de veeren van niet minder dan 213 Paradijsvogels gebruikt waren en dat de kleinigheid van 15.000 Mark had gekost. De daarvoor benoodigde huiden met veeren waren afkomstig van den Kleinen Paradijsvogel, Paradisia minor G. Shaw, uit Ned. Oost-Indië, waar naar het schijnt het verbod van uitvoer dezer huiden nog niet bestaat. Het lijkt onbepaald onbegrijpelijk, dat men bij de opvoering van het stuk waarin deze kleeding vertoond werd, niet als één man geprotesteerd heeft en vooral in een land met zooveel natuurliefde als in Duitschland. Men heeft een verbod op bepaalde filmvertooningen, maar ook het dragen van zulke kleeding kon zeer zeker verboden worden. De Ned. regeering in Oost-Indië zal goed doen ook de uitzonderingen in het uitvoerverbod van Paradijsvogels in te trekken, daar er anders stellig binnenkort niets meer over blijft van deze prachtige vogels.

De Indische Mercuur.

No. 29 (18 Juli). Le palmier à huile, besproken door Jhr. F. C. van Heurn. — Ziekten en plagen bij Hevea in het jaar 1927. — Economisch overzicht van Ned.-Indië, de Straits Settlements, enz. (vervolg; ontleend aan het jaarverslag der Ned. Handel Mij.). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige geregelde rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over algemeene landbouw-economie en de zgn. groote cultures, met uitzondering van rubber.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van het 16 Juni-Nr. Rubber uit Cactus-sap (met afb.). — De koffie-cultuur in Indo-China (met afb.). — De agrarische commissie (slot). — De invloed van plantmethode en plantwijdte bij maïs op de opbrengst en op het gewicht der kolven, door Dr. A. Marcus. — Bloemencultuur voor reukwerken (in Ned.-Indië), door S. Kalff. — Vraagstukken over rubber-fabricatie; wat planters behooren te weten. Voordracht van Dr. S. S. Pickles e.a. — Aanteekeningen over padi, door L. Lord. — Sinaasappelcultuur in Suriname, door J. D. Oppenheim.

Indisch Militair Tijdschrift.

Het Juni-Nr. bevat o.m.: Een tactische reglementenstudie betreffende het bataljon, door A. van de Water (vervolg). — Gesprekken over tactiek, door C. D. Lagerwerff (slot). — De beoefening van het luchtgevecht, door C. Giebel. — Een nieuwe offensieve handgranaat, door W. L. G. Jas. — Enkele tactische beschouwingen over de bestrijding van vijandelijke artillerie, door W. van Exter. — Het kadervraagstuk bij de infanterie, door A. Hamming.

Locale Belangen.

Inhoud van het 1 Juni-Nr.: Geen uitstel bij de bestuurshervorming, door J. Mol. — Het lager ambachtsonderwijs, door G. de Raad. — De autobussen, door Margadant. — Gouvernements drinkwatervoorziening in beheer bij gewesten of gedeelten van gewesten met eigen geldmiddelen, door Mr. Fijnvandraat. — Het brandweerwezen in Ned.-Indië, door Broekhuizen. — Decentraliana.

Mededeeling No. 70, geeft een overzicht van het verslag van de 16e jaarvergadering der Ver. voor Locale Belangen en van het 18e Decentralisatie-Congres, gehouden te Weltevreden op 13 en 14 Mei j.l.

Mededeelingen der Regeering.

Ter Landsdrukkerij te Weltevreden is verschenen de jaarlijksche bundel „Mededeelingen der Regee-

ring omtrent enkele onderwerpen van algemeen belang" (Mei 1928). Zij behelzen de volgende hoofdstukken: 1. Overzicht van den inwendigen politieken toestand (1924—15 April 1928). 2. Reclasseering. 3. Bestrijding van volksziekten in Ned.-Indië. 4. Terugbrenging van particuliere landerijen tot landsdomein. 5. Bestrijding van plagen en ziekten in de gewassen. 6. De arbeid van het Centraal Kantoor voor de Statistiek, in het bijzonder met betrekking tot de welvaart der inheemsche bevolking. 7. De ontwikkeling van het draadloos verkeer in Ned.-Indië. 8. Exploitatie van delfstoffen.

Jaaroverzicht in- en uitvoer van Ned.-Indië.

Als publicatie No. 53 is bij het Centraal Kantoor voor de Statistiek verschenen deel III van het op 1926 betrekking hebbend: Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Ned.-Indië. Dit deel geeft een gedetailleerd overzicht van den in- en uitvoer van geheel Ned.-Indië, waarbij de nadruk valt op de landen van herkomst en bestemming.

Ook uit het in deze publicatie verwerkt cijfermateriaal blijkt de afnemende invloed van Nederland in het handelsverkeer met Ned.-Indië. Dat van een z.g. „denationalisatie" van den handel van Ned.-Indië sprake is, wijzen die cijfers uit. Kwam in 1913 33 % of 1/3 van de totale waarde der ingevoerde artiklen uit Nederland (althans uit het Nederlandsche handelsverkeer), in 1926 was dit teruggeloopen tot 17.8 % tegen 18.3 % in 1925. Bij een artikelsgewijze beschouwing komt tot uiting, dat de relatieve daling zich over de geheele linie van invoerartikelen heeft voltrokken; alleen de invoer van melk is van 39.1 % tot 42.2 % toegenomen. Onder de importeerende landen heeft Duitschland zich weder een vooraanstaande plaats veroverd, terwijl de invoeren uit Japan, vergeleken met een jaar te voren, eene kleine daling te zien geven. Als land van bestemming is Nederland, door de markten van tabak, thee en koffie, nog zeer belangrijk, terwijl de Vereenigde Staten als rechtstreeksche afnemers van toenemende beteekenis wordt.

* * *

De Bosscha-Sterrenwacht, door S. W. Visser. (De Indische Post, 16 Juni '28).

De economische toestand van Suriname, door Mr. P. Catz. (In- en Uitvoer, 16 Juli '28).

De herdenking van de 100-jarige Evangelieverkondiging op Oost-Java te Modjowarno, door J. H. Z. (De Banier, 7 Juni '28).

Handboek ten dienste van de suikerriet-cultuur en de rietsuikerfabricage op Java. Zevende deel. Onkruidflora der Javasche suikerrietgronden, door C. A. Backer. Afl. 1. Met platen-atlas (Soerabaja).

Iets over Chineesch Batavia (met afbeeldingen), door S. Kalff. (Onze Aarde, Juli '28).

Het Burgerlijk Wetboek voor Nederlandsch-Indië. Opgehelderd door arresten en beslissingen van den Hoogen Raad der Nederlanden; het Hoog Gerechtshof en de Raden van Justitie van Ned.-Indië. Bewerkt en verzameld door A. E. Prosée. Weltevreden, G. Kolff en Co. (Arnhem, D. Brouwer).

Waar de zee borrelt en kookt... En de aarde scheurt. De Krakatau-lezing. Met ill. (Radio-Bode, 20 Juli '28).

Adriaan Valckenier [Gouverneur-Generaal tusschen de jaren 1737 en 1741], door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger, 20 Juli '28).

Suriname.

In aansluiting aan vorige berichten omtrent den voorgenomen vliegtocht naar Suriname, ontleenen wij aan „*De Surinamer*" van 14 Juni het volgende bericht:

„In verband met het verzoek om voor een landingsterrein te zorgen, is, naar wij vernemen, reeds op verschillende plaatsen daarnaar omgezien.

Zoo b.v. in den Cultuurtuin aan den Kwattaweg. Dezer dagen heeft men de commissie „gesignaleerd" in de omgeving van den boer Ravenswaaij.

Voor zoover wij konden nagaan, is er nog geen bepaalde keus gedaan, in verband met den toestand, waarin de meeste der bezichtigde terreinen verkeeren.

Het best lijkt den drogen tijd af te wachten om de terreinen dan beter te kunnen beoordeelen.

Door het uitstel heeft men intusschen weer ruim den tijd om rustig te werk te gaan."

* * *

In verband met den pennestrijd tusschen Prof. Flu en Dr. Lens omtrent emigratie van Nederlandsche boeren naar Suriname, laten wij hier volgen

wat het blad „*Suriname*" van 18 Mei over deze kwestie schrijft:

„Over de kolonisatie van Nederlandsche boeren gezinnen naar Suriname, om in den land- of tuinbouw een bestaan te vinden, hebben wij nog niets gezegd. Wij kunnen onze meening samenvatten in weinige woorden: Onder de huidige economische omstandigheden moet elke kolonisatie van Nederlandsche boeren naar Suriname ten sterkste worden ontraden.

Of deze kolonisten in de tropische zon op den langen duur ongestraft kunnen werken, of hun arbeidslust, werkkracht, energie en uithoudingsvermogen op peil zullen blijven, of medische bezwaren zich niet verzetten tegen een dergelijke kolonisatie, een proef zal dat alles kunnen bewijzen.

De kolonisatie van voor 80 jaren bewijst niets; met opzet heeft men die arme menschen laten dood gaan, om het geheele plan te doen mislukken.

Zoolang de kleine landbouw niet kan produceeren voor de buitenlandsche markt, tegen alle concurrentie in, zoolang mag men er niet aan denken Nederlandsche boeren hier aan te voeren onder welke gunstige voorwaarden ook.

Gewassen teelen voor binnenlandsche consumptie is uitgesloten; tegen de Aziaten kunnen zij niet opboeren; al zal het bebouwde land, per eenheid oppervlak, veel meer geven dan de Aziaten verkrijgen; maar deze meerdere productie is eerder een nadeel dan voordeel. De markt raakt eerder overvoerd, het product wordt onverkoopbaar.

Het vraagstuk van de kolonisatie van Nederlandsche boeren naar Suriname moet los gemaakt worden van alle medische, klimatologische overwegingen en bezien worden van uit dit eenig standpunt: Wat zullen deze menschen hier moeten verbouwen, om het in Suriname beter, of niet slechter te hebben dan in Nederland.

Is dit vraagstuk bevredigend opgelost, de rest, die naar onze meening bijzaak is, kan onderworpen worden aan de studie van deskundigen.

Eerst dan, maar niet eerder, want men spant anders het paard achter den wagen en Suriname heeft wel meer van deze soort geldverspilling gezien.

Terwijl het gras groeit, sterft het paard; daarom halen wij het paard niet binnen aleer het gras er is.

De heeren, die in Nederland ijveren voor deze kolonisatie, kunnen hun tijd aan wat beters gebruiken in het belang van Nederland en Suriname."

* * *

De heer D. Ouwehand schrijft in „*De Ingenieur*" van 21 Juli over het bauxiet-bedrijf te Moengo in Suriname. De „N. R. Ct." van 22 Juli geeft daarvan het volgende overzicht:

„In het artikel, dat afbeeldingen, een kaartje en tabellen bevat, vestigt de schrijver de aandacht op het toenemend gebruik en de toenemende beteekenis van aluminium. Hij schetst de voorname plaats, door Suriname als belangrijkste vindplaats van ontginbaar bauxiet ingenomen en de gelegenheid, die het Nederlandsche kapitaal geboden wordt om bij de winning van bauxiet en de fabricage van aluminium een leidende positie in te nemen. De eenvoudige voorbewerking van bauxiet en de daarvoor benoodigde inrichting wordt beschreven en de kostprijs per ton bepaald. Tevens wordt gewezen op de pogingen, in het werk gesteld om de fabricage van aluminium te vereenvoudigen en daarvoor ook minder Al2 O3-rijke ertsen te verwerken.

Een conclusie, waartoe de heer Ouwehand in zijn artikel komt, is deze, dat ondanks de zoo gunstige ligging van Moengo aan een met zeeschepen te bereiken waterweg, de winning van bauxiet tegen een lageren kostprijs zeer wel mogelijk is, zelfs indien het transport naar de aanlegplaats der zeeschepen over belangrijken afstand per as zou geschieden. „De fabrieken zullen na de opgedane ervaringen voor een lager bedrag worden gebouwd, terwijl op de nu wat roekelooze exploitatie zeer veel bezuinigd kan worden."

* * *

In „*In- en Uitvoer*" van 16 Juni schrijft Mr. Paul Catz over den economischen toestand van Suriname. Wij laten hier den aanhef van het artikel volgen:

„Suriname kan te onzent nog op zeer weinig sympathieën rekenen; wanneer wij niettemin ditmaal eens de aandacht voor dit verwaarloosde deel van ons koloniaal bezit vragen, dan is het, om met grooten nadruk de overtuiging bij te brengen, dat de onthouding dezer sympathie ten eenenmale misplaatst is. Nog bevindt Suriname zich op het doode punt. Eén forsche stoot onzerzijds zou voldoende zijn om aan de ontwikkeling der productiemogelijkheden de juiste richting en voldoende vaart te geven."

* * *

In „*De Telegraaf*" van 20 Juli, 2e ochtendblad, een interessant artikel over „Suriname's ananas en haar toekomst."

De eerste proefzendingen geven goede uitzichten voor ongekoelden export naar Europa.

Wij wenschen den heer Clasener, die dezen invoer ter hand heeft genomen, alle succes toe.

In de fruitwinkels hier ter stede zagen wij pompelmoezen uit Oost-Indië te koop voor 60 cent en hooger per stuk.

Waarom voert Suriname deze vruchten niet uit? De verpakking is uiterst eenvoudig: een krat van bamboelatten en tusschen de vruchten een weinig cocosvezel.

* * *

In de „N. R. Ct." van 19 Juli, ochtendblad B, een Reutertelegram uit Georgetown d.d. 18 Juni, luidende:

„Heden is door een proclamatie in het officieele Staatsblad zonder eenige verdere ceremonie of tegenstand de nieuwe constitutie afgekondigd. De gisteren gekozen leden van den wetgevenden raad zijn bijeen gekomen om de dringende wetgevende maatregelen af te doen. Er werden redevoeringen gehouden, waarin men zich uitsprak voor samenwerking met het nieuwe regime."

* * *

Dr. Herman te Kate, onze eerste Americanist, die den 21en Juli 70 jaar is geworden, heeft ook in Suriname een wetenschappelijke reis gemaakt en wel van 13 Juni 1885 tot Februari 1886. (Zie „*Encyclopaedie van Nederl. West-Indië*", blz. 528). Over dezen geleerde en wereldreiziger zie men de N. R. Ct. van 29 Juni, Av.bl. B en 20 Juli, bijblad en Av.bl. B en ook Snelleman's geestig voorwoord in Ten Kate's „*Over Land en Zee. Schetsen en stemmingen van een wereldreiziger*", Zutphen, W. J. Thieme & Cie. 1925.

Curaçao.

„Onze West".

Ook hier een enkel woord ter aanbeveling van deze uitgave van onze vereeniging, voor zooveel Curaçao betreft. De heer Menkman heeft een schat van gegevens over ons Westindisch eilandenbezit op de aangename wijze, waarvan hij het geheim bezit, verwerkt, waardoor dit boekje een onmisbare wegwijzer geworden is voor allen, voor de velen tegenwoordig, die Curaçao binnen hun gezichtskring, — althans binnen den kring hunner belangstelling — trekken. De laatste gegevens zijn erin meegedeeld op enkele uitzonderingen na. Het trok onze aandacht, dat de Curaçaosche Vereeniging voor vreemdelingenverkeer, die, naar wij meenen, reeds eenige jaren geleden een voor Curaçao niet onnatuurlijken dood is gestorven, als nog bestaande wordt vermeld. Voorts wordt op het voetspoor van het regeeringsreglement nog gesproken van „gegradueerde" leden van het hof van justitie, terwijl als ongegradueerde alleen nog maar leden-plaatsvervangers bestaan.

Bij de „leesstof over West-Indië" is Curaçao er wat bekaaid afgekomen tegenover Suriname. Naast speciaal-studies als die over *de vestiging van de Nederlandsche kolonisten in Suriname* en de *sociaal-hygiënische beschouwingen* van dr. Lampe hadden ook werken als dat van pater Dahlhaus over Niewindt of van dr. Boldingh over de flora onzer W.-I. eilanden genoemd kunnen worden. Dat wel Kleintjes en niet Bordewijk een plaats gekregeen heeft, is ons onbegrijpelijk.

Van de Kamer van Koophandel en Nijverheid op Curaçao zijn niet alle jaarverslagen sedert 1919 in druk verschenen, evenmin als van de West-Indische Kamer.

Aruba.

Er schijnen — schrijft de *Amigoe di Curaçao* — vooral bij de „Eagle" op Aruba arbeidstoestanden te heerschen, die toch eigenlijk heelemaal niet door den beugel kunnen. Over de ontevredenheid van vele Hollandsche arbeiders, over een slechte behandeling bij overmatig werk, hebben wij reeds in *La Union* kunnen lezen; ook over den dwang, die op de arbeiders wordt uitgeoefend, om op Zondag te werken, hebben wij reeds meer geschreven. Nu schijnt men volgens veler eigen verklaring zoover gegaan te zijn, dat men een groot aantal Arubaansche arbeiders eenvoudigweg ontslagen heeft, omdat zij geweigerd hebben op Zondag te werken. En in plaats van Arubaansche arbeiders heeft men Engelsche van de Bovenwindsche eilanden en van Trinidad en Spanjaarden van de kust in dienst genomen. Deze schijnen het niet zoo nauw te nemen met de Zondagsrust en Zondagsheiliging en er voornamelijk op uit te zijn om maar zooveel mogelijk geld te verdienen. Waarschijnlijk heeft dit feit ook wel de drukke emigratie van Arubaansche werklieden naar Curaçao gedurende de laatste weken beïnvloed.

Moet dit nu zoo maar blijven, dat de Arubanen in hun eigen land moeten wijken voor geïmporteerde vreemde arbeiders? Op Curaçao zijn ze graag gezien, zooals wij zelfs meermalen uit den mond hunner chefs mochten vernemen. Maar dat gaat toch niet. Van de overvloedige werkgelegenheid die op 't oogenblik op Aruba bestaat, moeten toch de Arubanen zelf in de eerste plaats profiteeren. Dat is toch billijk. En de geïmporteerde vreemde werkkrachten eerst in de tweede plaats, wanneer er namelijk een tekort aan werklieden is.

Daarom dringen wij nogmaals met klem aan, zoowel bij bestuur als bij den Kolonialen Raad, op een Arbeidsinspectie, die de toestanden ter plaatse kan nagaan en bestudeeren, en zien welke maatregelen er moeten genomen worden om de rechten der arbeiders, zoowel moreele als sociale en economische, te beschermen.

Want laat men de zaak maar op haar beloop, dan zijn de gevolgen ervan niet te overzien.

Artsen voor Curaçao.

Naar aanleiding van de in Nederlandsche bladen verschenen waarschuwingen schrijft de *Amigoe:*

„Ook „De West" van 20 April j.l. schrijft, dat speciaal voor Surinaamsche geneesheeren de toestand hier niet rooskleurig is, terwijl de redactie van het blad zich bereid verklaart, om eventueel gegadigden nadere inlichtingen te verschaffen.

„De verhouding tusschen de geneesheeren en den tegenwoordigen directeur van Openbaren Gezondheidsdienst, Dr. Henriquez, schijnt nogal te wenschen over te laten. In het bijzonder is dit het geval ten aanzien van de op Curaçao gevestigde Surinaamsche geneesheeren." Aldus „De West".

De conclusie van dit alles zal zijn, dat het in voorkomende gevallen maar uiterst moeilijk, zoo niet geheel onmogelijk zal zijn om geschikte medici voor Curaçao te krijgen.

Iets waaraan de verklaring van den Gouverneur in de M. v. A. „dat de verhouding tusschen den Directeur en de dienstdoende geneesheeren, die allen, op een enkele uitzondering na, met toewijding en ijver hun taak vervullen, goed is", wel niet veel zal kunnen veranderen."

Uit den Verren Vreemde.

De staatsgreep in Egypte.

Wij hebben het verloop der politieke gebeurtenissen in Egypte zoo geregeld gevolgd, dat het niet noodig lijkt om een uitvoerige inleiding te geven bij de voorvallen van den dag.

In de politiek is de sterkste partij de Wafd. Haar tegenwoordige leider Nahas pacha was premier in het vorige ministerie. Hij wilde, overeenkomstig het program van zijn partij, de Britsche bemoeienis verder uitbannen, liefst zelfs heelemaal en dadelijk. Londen nam hiertegenover stelling: Engeland blijft zich speciaal in de Suez-kanaal-politiek en in Soedan een taak en rol toekennen. Engeland dreigde met harde maatregelen, een smaldeel kreeg opdracht van Malta naar Egypte te stevenen. Nahas pacha zwichtte, maar bleef aan met zijn ministerie. Toen kwam de door ons hier besproken rechtszaak, waarbij Nahas zich tot rechtsgeleerd adviseur en bemiddelaar maakte tegen de belangen van koning Foead. Deze gaf aan zijn ministerie ontslag. Mahmoed pacha, die in Nahas' ministerie de portefeuille van financiën had gehad en deze neergelegd had, wegens oneenigheid met den premier, aanvaardde de opdracht om een nieuw kabinet te vormen. Hij slaagde hierin, maar stond in de Kamer tegenover een meerderheid, die door de Wafd tegen hem werd opgezet. De Wafd agiteerde in en buiten het parlement tegen de zoo gevormde regeering. Zaterdag 21 Juli en Vrijdag 27 Juli zouden in verschillende plaatsen openbare Wafd-vergaderingen worden gehouden.

Den 19 Juli verscheen een besluit van koning Foead, waarbij de Senaat en de Kamer voor drie jaren ontbonden worden, bepaalde artikelen van de Grondwet nopens vrijheid van drukpers en recht van vergaderen zullen gewijzigd worden. Ook was daarin het verbod vervat om de aangekondigde vergaderingen te houden.

Ter verklaring van deze handeling, van den staatsgreep dus van de meer gematigde groep tegenover de voortvarende extremisten, is de nota gepubliceerd, waarin Mahmoed den koning de noodzakelijkheid ervan heeft ontwikkeld. De premier zegt daarin, dat het noodzakelijk was voor het welslagen van het coalitie-bewind, dat de verschillende politieke elementen vriendschappelijk zouden samenwerken voor de zoo dringend noodige hervormingen. Aangezien de Egyptenaren hiermede instemden, mocht worden verwacht, dat de meeningsverschillen, die soms een persoonlijk karakter aannamen, zouden verdwijnen en dat alle Egyptenaren zouden terugkeeren tot den vroegeren toestand van eenheid. Een kleine groep echter, die op kunstmatige wijze de meerderheidspartij in handen kreeg, heeft er voortdurend naar gestreefd de samenwerking te doen mislukken. Zij liet zich beheerschen door een partijgeest, die zeer gevaarlijk was voor het algemeen belang.

Hierdoor kon de regeering geen anderen uitweg vinden om den toestand meester te worden dan door den koning de ontbinding van het parlement voor drie jaar aan te bevelen en in het belang van het herstel van geregelde verhoudingen de regeeringsmacht uitsluitend aan de regeering te brengen.

Het dagelijksch bestuur van de Wafd-partij nad in 'n speciale vergadering besloten de door de regeering verboden op Zaterdag vastgestelde vergadering te Tanta bij Alexandrië toch te houden.

Op verzoek van den minister van binnenlandsche zaken was de provinciale politie door militairen versterkt.

Het is niet aan te nemen, dat het voorstel van Mahmoed en de instemming daarmede door den koning buiten den Britschen hoogen commissaris in Port Said zijn omgegaan. Wel verklaarde de Britsche regeering de afwikkeling van deze aangelegenheid te beschouwen als een van internen Egyptischen aard, maar juist in deze handeling ligt al opgesloten, dat Londen met den inzet tot dit verloop zoo wel ingenomen is. Blijven de gebeurtenissen zich ontwikkelen overeenkomstig zijn verlangen, dan houdt 't zich er buiten, maar anders — de geschiedenis is er om hieromtrent geen twijfel te laten, anders zal de Britsche vertegenwoordiger, Sir George Lloyd, wel het oogenblik vinden om te verklaren, dat het verder geen louter interne zaak meer betreft, en dat Groot-Brittanië zich dus zal moeten laten gelden.

Conferentie Vrede door Religie.

Naast de pogingen, die van staatkundige zijden gedaan worden om den oorlog uit de politiek te bannen, staat de ijver van velen om de moreele ontwapening te bevorderen, om dus de stemming tusschen de menschen, van welke kleur, van welke natie, van welken godsdienst ook, meer vredelievend te maken. Meer liefde, meer verbroedering, dat is op zich zelf al een mooi ideaal; wordt dit tevens tot een wereldpoging om de oorlogsgedachte uit te bannen, dan krijgt het dadelijk een tastbare beteekenis, die het streven der politici kan steunen en bewonderen.

Daarom verdient de conferentie „Vrede door Religie" aandacht, die van 31 Juli tot 2 Aug. zal worden gehouden in de groote zaal van den Dierentuin in Den Haag. Hierbij zal zich bovendien nog het opmerkelijke voordoen, dat sprekers van zeer uiteenloopende richting op ander gebied, hier eensgezind zullen beleiden. Wij noemen b.v. naast sprekers uit verschillende Europeesche landen, Raden Adipati Aria Wiranatakoesoema, regent van Bandoeng, Dr. Ariel Bension uit Marokko, Pandit Shyam Shankar uit Londen, Mr. Rajagopalacharya van de Orde van de Ster. Voorzitters zijn Ds. J. W. K. Iboevers en Ds. J. J. Meyer. Secretariaat Oostduinlaan 32, Den Haag.

Ons land staat in het middelpunt der vredesbelangstelling. Moge ook op deze bijeenkomsten de hooge indrukwekkende vredesstemming heerschen, die zoo geïmponeerd heeft bij het onlangs mede in Den Haag gehouden congres van Volkenbondsvereenigingen.

Ingezonden.

Salarisregeling Predikanten Curaçao.

Willemstad (Curaçao), 27 Juni 1928.

Geachte Redactie,

Mag de Kerkeraad der Vereenigde Protestantsche Gemeente te Curaçao U beleefd verzoeken het volgende in uw blad te willen opnemen?

In de nieuwe salarisregeling van 1928 voor ambtenaren te Curaçao is het salaris der predikanten gebracht van ƒ 5496 op ƒ 7800, terwijl voor het salaris van den Apostolisch Vicaris, die ƒ 6000 verdiende, thans door Z. E. den Gouverneur een post van ƒ 9000 op de begrooting is gebracht. Hierin ziet de Kerkeraad een ernstige achteruitstelling van de Protestantsche belangen bij die der Roomsch-Katholieken op de volgende gronden:

Waar in de Kolonie Suriname de Predikanten, de Vorsteher der Moravische Broedergemeente en de Apostolisch Vicaris hetzelfde salaris verdienen, te weten ƒ 9000, daar wordt nu te Curaçao tusschen de predikanten en den Apostolisch Vicaris onderscheid gemaakt;

waar het salaris van den Apostolisch Vicaris, ofschoon hij naar zijn ambtelijke gelofte ongehuwd moet blijven, met 50 % wordt verhoogd, wordt dat der predikanten, hoewel zij voor een gezin te zorgen hebben, met nog geen 42 % verhoogd.

Wanneer men hiertegenover zou willen aanvoeren, dat in Curaçao het aantal Roomschen dat der Protestanten verre overtreft, zij hierbij opgemerkt:

dat in Suriname, waar het zielental der Moravische Broedergemeente zooveel grooter is dan dat der Katholieken en Protestanten, toch door allen hetzelfde salaris genoten wordt;

dat, waar in Curaçao aan den Apostolisch Vicaris zulk een groot aantal geestelijken voor de godsdienstige verzorging ten dienste staat, de beide predikanten te Curaçao alleen voor alles staan;

dat de Curaçaosche Petroleummaatschappij zeer vele Surinamers in dienst heeft die behooren tot de Moravische broedergemeente en die dus naar den aard onzer gemeente hier kerkelijk verzorgd worden door onze predikanten;

dat het steeds zich uitbreidende aantal Nederlandsche employé's der C. P. I. M. het werk der predikanten aanmerkelijk verzwaart.

Bovendien moet een salaris van ƒ 7800 in de huidige omstandigheden volstrekt onvoldoende worden geacht om een predikant overeenkomstig zijn maatschappelijke positie hier op Curaçao te doen leven, zoodat de Kerkeraad dan ook vreest dat, waar het reeds zoo moeilijk was bij de jongste vacature deze vervuld te krijgen, het straks totaal onmogelijk zal blijken.

Waar de Kerkeraad tot zijn leedwezen geen medewerking bij Z.E. den Gouverneur van Curaçao kon vinden tot wegneming van zijn bezwaren, besloot hij zich bij rekest te wenden tot den Minister van Koloniën, de hulp in te roepen van de Commissie voor de Indische Kerken en door middel van de Pers in het Moederland de Protestanten in het algemeen en in het bijzonder de Kamerleden hiervan op de hoogte te brengen, met vriendelijk verzoek hun invloed te willen aanwenden opdat de achteruitzetting der Protestantsche belangen op Curaçao worde weggenomen. Waar de Ver. Prot. Gemeente onder haar leden telt hen, die in Holland leden waren der Ned. Herv. Kerk, der Geref. Kerken, enz. daar meent de Kerkeraad een beroep op alle Protestanten te moeten doen.

U, geachte Redactie, dankend voor de plaatsruimte,

De Kerkeraad der Ver. Prot. Gemeente, Curaçao,

Ds. H. W. ELDERMANS, *Voorzitter.*
Ds. J. v. d. POL, *Secretaris.*

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

JAARVERSLAG OVER 1927.

Ledental. Het vorige jaarverslag eindigde met de hoop uit te spreken, dat in 1927, ons jubileum-jaar, onze afdeeling, wat haar ledental betreft, niet meer zoo ver bij haar zusters zou achterblijven. Het eind van 1927 en het begin van 1928 hebben die hoop niet beschaamd. Het jaar begon met 64 leden en 66 begunstigers. Gedurende dit jaar werden 25 leden en 27 begunstigers gewonnen. Overgeschreven naar Apeldoorn 2, verlies door bedanken 3, door overlijden 4, door overschrijven 2, waardoor het aantal leden in 1928 begon met 82. Van de begunstigers werden er 2 lid en 2 bedankten, zoodat 1928 begint met 89 begunstigers.

Bestuur. Bij het begin van het jaar bedankten Mevr. v. Bleijenburgh en de Heer J. Eigenhuis voor hunne bestuursfuncties, terwijl niet lang daarna de heer C. A. v. d. Berg wegens gezondheidsredenen meende zijn functie als voorzitter aan een ander te moeten overlaten. Daardoor kwamen er drie nieuwe bestuursleden en bestond het bestuur uit: L. R. Wentholt, Voorzitter; H. A. Schoonhoven, A. H. de Bats en Mej. Mr. H. P. Dijk, leden en J. C. Baars, Secr.-Penningm.

Het bestuur vergaderde 5 maal en had vóór of na verschillende voorstellingen gewoonlijk besprekingen.

Werkzaamheden.

I. Op 11 Februari sprak de secretaris voor de Buurtvereeniging *„Zuid-Oost"* in Tivoli over „Praatjes bij Plaatjes over onze Oost".

II. Op 23 Februari vierden we het *25-jarig bestaan* der afdeeling met een feestelijke voorstelling in het „Minerva Theater", waarvoor verwezen zij naar het vroeger gepubliceerde uitvoerige verslag.

III. Van 19 April tot 7 Mei hielden we in samenwerking met de Vereeniging „Tot de Kunst" en een subsidie van de „Volksuniversiteit" in „Concordia" een *tentoonstelling* van Indische voorwerpen, welwillend afgestaan door belangstellende leden, het Museum te Deventer en de Vereeniging Suriname te Amsterdam. Het bezoek was echter zeer matig.

IV. Omstreeks half Mei stelde de Heer Bruins ons welwillend in de gelegenheid de film *„Papoea's en Parelvisschers"* voor scholieren en een avond voor de leden te vertoonen. Het bezoek was bevredigend.

V. Op 1 Aug. deden we een *gezelschapsreis* naar het Koloniaal Instituut te Amsterdam. Echter was de deelname van 15 personen veel te gering. Een tweede tocht ging in 't geheel niet door.

VI. Op 21 en 22 Sept. hadden wij het genoegen, dat de Bataafsche Import Mij. haar film (de z.g.n. *Petroleumfilm)* voor de afdeelingen in het Minerva Theater liet vertoonen. Beide avonden waren zeer druk bezocht. De films werden door deskundigen toegelicht.

VII. Op 9 November vertoonden we voor de leden in het Centraal Theater *films* van de *Nederl. Handel-Mij.*, welwillend door die Mij. afgestaan. Op 7 en 8 November werden deze ook vertoond voor een 600-tal leerlingen van verschillende scholen.

VIII. Ten slotte genoot de afdeeling op 29 December in het Centraal Theater van de mooie film over *Bandoeng*, door de zeer gewaardeerde tusschenkomst van den W.E.G. Heer A. S. Reitsma, die daarbij ook toelichtingen gaf.

Afdeeling Breda en Omstreken.

JAARVERSLAG OVER 1927.

Leden. Alhoewel toename van het ledental ook in dit verslagjaar plaats had, was deze toch niet zoo bevredigend als wel gehoopt en verwacht was. Het ledental nam toch toe van 37 bij den aanvang van het jaar, tot 49 op ult. December 1927. De afdeeling verloor 6 leden, waarvan 3 door overlijden, en won 18 nieuwe leden, waarvan 1 door verhuizing van een andere afdeeling.

Bestuur. In het afdeelingsbestuur kwam in den loop van het jaar geen verandering. Het bleef samengesteld als volgt: Eere-Voorzitster: Douairière W. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs; Voorzitter: W. F. J. Kroon; Onder-Voorz.: W. H. R. Oxenaar; Secretaris: B. van den Berg; Penningmeester: J. W. H. Schreurs; lid: L. U. van Stenis.

Vergaderingen. De jaarlijksche algemeene ledenvergadering werd gehouden op 16 April 1927 en bijgewoond door het voltallige bestuur en één lid. Eenigszins komisch deed aan de voorlezing van het jaarverslag over 1926, waarin met eenige spijt werd gereleveerd de bijwoning van de in 1926 gehouden algemeene vergadering door niet meer dan twee leden, welke uitdrukking van teleurstelling door slechts één lid werd aangehoord. Het toenemende ledental heeft dus de in 1926 uitgesproken hoop, dat geleidelijk bij meerdere leden de neiging zich zou openbaren door deelneming aan de besprekingen aan het vereenigingsleven meer opgewektheid te geven, niet verwezenlijkt.

Bestuursvergaderingen werden gehouden op 15 Januari, 19 Februari, 19 Maart, 16 April, 21 Mei, 10 September, 25 November en 24 December 1927.

Verrichtingen. Met geldelijken steun van het Hoofdbestuur en van onze Eere-Voorzitster Mevrouw Douair. W. C. Clifford Kocq van Breugel-Roelofs, wist het bestuur den leden de volgende lezingen en uitvoeringen te bieden:

24 Januari: Lezing van Dr. W. van Bemmelen over „Insulinde's Vulkaanwereld".

24 Februari: Filmen van de Kon. Paketvaart Maatschappij en de Java-China-Japan-lijn.

18 Maart: Lezing van Pater J. H. Jos Viegen over „Eene reis over Java".

18 November: Uitvoering van de Haagsche vereeniging „Eurasia".

Nog werden de leden door de afdeeling Breda en O. van de Ned. Reisvereeniging uitgenoodigd op de 20 Dec. gehouden lezing van den heer D. J. K. Wetselaar over „Palestina".

De belangstelling van de leden voor deze avonden was niet bijster groot. Velen hunner bleven afwezig en meestentijds was de zaal voor het meerendeel door genoodigden gevuld. De uitvoering van „Eurasia", toen de leden met hunne huisgenooten vrijen toegang hadden en dus zeker een 100 à 150 leden verwacht mochten worden, werd bezocht door niet meer dan 47 leden en door ruim 200 betalende bezoekers.

Gezien deze geringe belangstelling dient dus wel de vraag overwogen te worden of op dergelijke avonden wel zoodanige prijs wordt gesteld, dat de daaraan bestede kosten gerechtvaardigd zijn.

Met de plaatselijke afdeeling der Reisvereeniging worden aangename betrekkingen onderhouden. De uitnoodiging tot bijwoning van de lezing van den heer Wetselaar over Palestina was een contra beleefdheid wegens de onzerzijds in April '27 tot de leden dier vereeniging gerichte uitnoodiging om de lezing van den heer Oxenaar te komen bijwonen. Reeds is met het bestuur van genoemde vereeniging overeengekomen voor den vervolge meerdere avonden voor gezamenlijke rekening te geven, zoodra onderwerpen behandeld worden, die geacht kunnen worden in de lijn van beide vereenigingen te liggen.

Met erkentelijkheid kan wederom gewag worden gemaakt van den steun bij de plaatselijke pers in onze bedoelingen ondervonden. Met de meeste welwillendheid treedt de pers ons steeds tegemoet en aan hare uitingen ten aanzien van de door ons georganiseerde avonden heeft het zeker niet gelegen, dat van de zijde van het Bredasche publiek zoo weinig belangstelling in ons doel en streven wordt betoond.

Namens het Bestuur:

W. F. J. KROON, *Voorzitter.*
B. v. d. BERG, *Secretaris.*

Mededeelingen.

Jaarverslag over 1927 van den Waarn.-Hoofdvertegenw. voor Oost-Indië.

Uit den aard der zaak is iedere waarneming eener functie, die in goede handen was, uit den booze. Het is gebleken bij mijn tijdelijke vertegenwoordiging van „Oost en West" in Ned.-Indië gedurende het verlof van Mr. Fauser, die voor de Vereeniging zeer actief optrad. Aanvankelijk ondervond ik het bezwaar nog „in" het werk te moeten komen, geleidelijk echter bleek de onmogelijkheid, om bij mijn drukke ambtsbezigheden en veelvuldige dienstreizen den arbeid van Mr. Fauser met gelijke regelmaat, kracht en successen voort te zetten.

Het pecuniair gedeelte der administratie, de „buitenmodel" correspondentie en de contrôle van twee particulier-Secretarissen-voor-breinloos-werk (de beide even zwijg- als langzame inlanders zouden nòg verrukt zijn over deze betiteling) namen reeds al mijn vrijen tijd in beslag, terwijl vele onvriendelijke leden naarstiglijk post en kosten vermeerderden door mysterieus zwijgen op contributie-beden.

Voorts kon van uitlaaiende propaganda weinig komen. (Van de lectuurverschaffing in Delispoorcoupe's mocht ik geen resultaat voor Oost en West bemerken, ofschoon ik van dit nieuw middel veel verwachtte). Ik miste helaas zelfs de noodige minuten, om aan de modelwervingen van leden per tikbriefjes enkele krachtige pennewenschen toe te voegen, zoodat ook deze reclame-invitatie's weinig effect ressorteerden. Voor 1927 kon ik slechts tien nieuwe leden aanbrengen, waartegenover het getal der uitgetredenen ad ongeveer vijftig een droevige pendant vormt. Profiteerend van de verslapte waakzaamheid eens fungeerend Vertegenwoordigers hebben ook vele reeds in 1926 afvallig geworden broederen van Oost en West zich niet meer tot trouw aan de Vereeniging laten nooden.

Meestentijds werd zonder opgave van redenen het „bedankje" gestuurd, ofwel het gebruikelijk duister motief: „Wegens verandering van standplaats" leidde het adieu in. Eenmaal schreef een kwaadaardig apostaat af met de kwalijk verholen verwensching: „Ik heb nooit van Oost en West eenig profijt gehad." Hierop meende ik reeds uithoofde van mijn vertegenwoordigerschap grof te moeten zwijgen. Dergelijke ondankbaren (al is het alleen voor het geschenk van 52 K.W.'s ad 5.—) verlangt Oost en West niet onder haar leden, en het zoude onvruchtbaren arbeid zijn dezulken tot trouw te vermurwen. Toch . . ., K. W. no. 34 heeft het punt zeer juist ter sprake gebracht en toegelicht, . . . in Indië is de Vereeniging minder „winstgevend" voor de leden dan in Holland. Wij missen hier, althans op de binnenplaatsen, de lezingen, boekerijen, tentoonstellingen en andere voordeelen van een vereenigingsleven en moeten ons bepalen tot de geneugten door het orgaan, het K. W. verschaft. Nu schreef mij eens dame, vriendelijk vertolkend wat anderen wel in hun beoordeelingen hadden laten doorschemeren, dat zij in het blad miste, wat de eenzame Indiër zoo gretig in zijn tijdschriften zoekt: gezelligheid! Althans deze strekking leek mij bedoeld schrijven te hebben. Ik kan die dame niet geheel . . . ongelijk geven, al moet hier dadelijk aan worden toegevoegd, dat van de Vereeniging evenmin als van haar orgaan in eerste instantie het doel is: gezelligheid te betrachten. Het streven van Oost en West is in den grond van ernstiger, van degelijken en voortreffelijken aard, maar zeker de beste gezelligheid ontstaat toch daar, waar menschen zich vereenigen tot een nobel ideaal. Zoolang nu de personenvereeniging in het groote Indië alleen in naam bestaan kan, behoort dan ook de schriftelijke gedachtenvereeniging krachtig te zijn, d.w.z. behooren velen hun stem te laten hooren in het vereenigingsorgaan, daarin hun ideeën ten beste te geven, hun vragen te berde te brengen. Ik twijfel niet, of de Redactie zal genegen zijn daartoe plaatsen beschikbaar te stellen. Niets is amusanter dan in eenige periodiek een vriend of kennis over eenig onderwerp te hooren „boomen". Vaste medewerkers voor de meer of minder gedegen kolommenvulling, „losse" schrijvers voor de „Nieuwe lente en het nieuw geluid", voor de „Variété"-lectuur in ons K.W.

Tot mijn teleurstelling kon ik mij slechts onvoldoende aan het interessant vertegenwoordigerschap wijden en geen gevolg geven aan de enthousiaste voornemens bij de aanvaarding van het werk, waartoe ook overigens Tandjong-Balei geen bij uitstek gunstig milieu is. Men voelt zich hier Hoofdvertegenwoordiger gelijk een Departementschef zich zou voelen met Merauke als standplaats. Tandjong-Balei heeft niets „centraals" en ik was door mijn dienstreizen naar het Zuiden vrijwel postloos gedurende tien dagen 's maands, dus extra excentrisch gedomiliceerd. Het is daarom, dat ik mijn aftreden uit deze functie en de wederovergave van het werk in de beproefde handen van Mr. Fauser zelve toejuich, onder aanbieding van verontschuldigingen aan het Hoofdbestuur voor veel, waarin ik moest te kort schieten.

Met een woord van dank voor de aangename wijze van samenwerking met Holland, speciaal met den Administrateur, den heer W. Filet, met erkentelijkheid tevens voor de vriendelijkheid van Mr. Fauser om mij bij de voordeelen eener kennismaking met de Vereeniging tevens die van het Vertegenwoordigerschap te doen genieten, ten slotte met een oprechten wensch, dat Oost en West moge groeien en bloeien, beëindig ik mijn waarneming en dit jaarverslag over 1927.

De wd. Vertegenwoordiger,
Mr. M. J. A. OOSTWOUD-WIJDENES.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De Algem. Secretaris-Penningmeester der Vereeniging is van 12 Juli tot 6 Augustus afwezig.

Van de Redactie.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het navolgende onder uwe aandacht:

PAKKETPOST VOOR SCHEPEN DER ROTTERDAMSCHE LLOYD TE MARSEILLE.

De pakketpostzendingen aan den postagent aan boord van de schepen van de Rotterdamsche Lloyd te Marseille zullen voortaan niet meer des Dinsdags te 11.29 van Roosendaal worden verzonden, doch des Donderdags om 13.34 met den specialen sneltrein 's-Gravenhage—Marseille.

TELEGRAFISCHE POSTWISSELS NAAR INDIE.

Met ingang van 1 Augustus a.s. behooren telegrafische postwissels in de Nederlandsche taal te zijn gesteld, in plaats van in het Fransch, ongeacht of verzending langs den kabel- of langs den radioweg plaats vindt.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

B. J. Krijgsman, Dierkundige b. h. Veeartsenijk. Instituut, Biltstraat 168, Utrecht.
Mr. P. S. de Gruijter, Rechterlijk ambtenaar, Ant. Heinsiusstraat 10, 's-Gravenhage.
Dr. K. C. Crucq, Ambtenaar v. d. beoefening der Ind. talen, Waldeck Pyrmontkade 32, 's-Gravenhage.
Ir. M. Th. Wiessner, tijd. Ingenieur 3e kl. b. d. Mijnbouw, Columbusstraat 32, 's-Gravenhage.
H. Jongbloed, Administratief ambtenaar b. h. Binnenl. Bestuur, Joure.
H. G. F. Jonker, Administratief ambtenaar b. h. Binnenl. Bestuur, Oleanderlaan 85, 's-Gravenhage.
E. Looman, Onderwijzer b. h. O.L.O., Eefde (Geld.).
P. J. Berben, Onderwijzer b. h. O.L.O., Dorpsstraat 135, St. Odiliënberg.
Mr. M. L. Holdert, Rechterlijk Ambtenaar, Parklaan 24, Bussum.
Mr. J. Ch. Th. Pull ter Gunne, Rechterlijk ambtenaar, Frederik Hendriklaan 250a, 's-Gravenhage.

NIEUW BENOEMD.

G. W. F. Zeppenfeldt, Officier van Gezondheid, Marconistraat 45, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

H. F. Beekkerk v. Ruth, Inspecteur v. Financiën, Soerenscheweg 31, Apeldoorn.
K. L. du Mosch, Griffier 1e kl. b. d. Landraad, Trompstraat 67, 's-Gravenhage.
J. Starreveld, Teekenaar 1e kl. b. d. Waterstaat, Const. Rebecqueplein 4, 's-Gravenhage.
Ir. J. H. Volten, Ingenieur 1e kl. b. d. dienst v. d. Mijnbouw, van Aerssenstraat 182, 's-Gravenhage.
C. Tomasoa, Commies bij de P.T.T., Klimopstraat 176, 's-Gravenhage.
J. E. W. Eilers, Commissaris van Politie, p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
L. M. de Waal, Onderwijzer b. d. Kon. Wilhelminaschool, Meidoornstraat 8, Rijswijk (Z.-H.).
F. W. L. Procházka, Ingenieur 1e kl., Praag X-471, p.a. Prof. Ehout.
Mej. F. J. Vaillant, 1e Klerke bij het Depot van Leermiddelen, Conradstrasse 5 A, Munchen.
H. Sersansie, Administratief ambtenaar Dep. van O. E., Conradstrasse 5 A, Munchen.
E. F. Jacobs, tijd. wd. 1 Commies b. d. S.S. en Tr., v. Weede v. Dijkveldstraat 41, 's-Gravenhage.
J. Ch. Bree, Adj.-Inspecteur v. Financiën, Prof. Poelstraat 14, Hilversum.
A. Th. Ratulangie, Telef. Ambt., Regentesselaan 142, Den Haag.

Ds. D. A. Bosch v. Charante, Predikant, Schiebroeksche-laan 42a, Rotterdam.
G. M. J. Swart, Leeraar, 't Hoenstraat 27, 's-Gravenhage.
W. de Quant, Majoor Top. dienst, Gr. Hertoginnel. 232, 's-Gravenhage.
H. van Zanten, Off. v. Gezondheid, Wassenaar Rijksdorp (Engelsman).
O. W. Veldhuijzen, Majoor Infanterie, Oisterwijk.
J. Op den Camp, Onderluitenant, Waterstraat 27, 's-Hertogenbosch.
C. J. L. Schüller, Kapitein, Rue Franz Brusje, Schaesbeek (Brussel).
W. L. A. Cellieé Muller, Kapitein Art., Danckertstraat 7, 's-Gravenhage.
J. S. Scholten, Resident van Pasoeroean, Deijlerweg 105, Wassenaar.
J. Baas, Praktijk ingenieur bij den Mijnbouw, Hanenburglaan 227, 's-Gravenhage.
W. Holleman, Ingenieur 1e kl. bij den Mijnbouw, Fred. Hendriklaan 191, 's-Gravenhage.
F. H. Meyer-Timmermans-Thijssen, Inspecteur bij den Pandhuisdienst; Amsteldijk 148 III, Amsterdam.
H. R. Bloem, Teekenaar-constructeur bij de S.S., Kruisweg 30, Haarlem.
P. H. Pock-Steen, Gouvernementsarts 1e kl. Volksgez., Römersgade 3, Copenhagen.
J. G. A. Goedeljee, Referendaris Hoofdbestuur P.T.T., Baronielaan 208, Breda.
O. M. W. Bekker, Ambtenaar 4e kl. In- en Uitvoerr., Cartenstrasse 15, Edenkoben Pfalz (Duitschland).
J. Kraus, Vakman, burgerl. ambt. Gen. Dienst, Penhartgasse 10, Klagenfurt (Oostenrijk).
J. Boer, Administrateur van Financiën 2e kl., Oosterboulevard 30, Bergen op Zoom.
K. F. Plenckers, Boekhoudkundig ambt. 1e kl. Belasting-Accountantskantoor, Laan 4, Helder.
A. Oosterop, Adj.-Accountant 1e kl. bij den Dienst der Belastingen, Javalaan 40*a*, Groningen.
Mej. L. W Resner, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O., Hendrik Zwaardecroonstr. 24, 's-Gravenhage.
J. Vaelen, Beheerder der 1e kl. bij het Landspandhuis te Wonosobo, Van Speijkstraat 171, 's-Gravenhage.
Dr. A. K. B. Brönsted, Gewestelijk Gouv.-arts te Djokjakarte, p.a. Nederlandsche Handel-Maatschappij te 's-Gravenhage.
Mr. P. N. v. d. Stok, Raadsheer i. h. Hooggerechtshof v. N.-I., Staienlaan 208, 's-Gravenhage.
G. Britt, Inspecteur b. d. dienst der S.S. en Tr., Nieuwe Parklaan 3, 's-Gravenhage.
G. L. van Emmerik, Technisch ambtenaar 4e kl. b. d. P.T.T., Berkelstraat 7, Amsterdam.
J. E. van den Benden, Houtvester bij den dienst van het Boschwezen in Nederlandsch-Indië, p.a. Nederlandsche Handel Maatschappij te 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

K. C. Barkey, Hoofd v. d. Pandhuisdienst, 's-Gravenhage, Kranenburgerweg 13.
H. G. Grender, Opzichter b. d. S.S., Julianalaan, Overveen.
Mej. C. A. Berends, Onderwijzeres 3e kl. b. h. O.E.L.O., Paulinastraat 35, 's-Gravenhage. Na 6 Augustus: Hillegom, Weresteinstraat 71.
A. R. Rozet, Algemeen Ontvanger 1e klasse, Spiegelstraat 36, Amsterdam.
Mej. M. Hildering, Onderwijzeres a. h. Prot. Weeshuis te Semarang, Valkenboschlaan 56a, 's-Gravenhage.
Mej. E. R. In 't Veld, Onderwijzeres a. h. Prot. Weeshuis te Semarang, Valkenboschlaan 56a, 's-Gravenhage.
A. F. van Lingen, Hoofdopzichter bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, Laan van Meerdervoort 282, 's-Gravenhage.
F. A. Neijs, Kapitein der Infanterie, 2de Sweelinckstraat 90, 's-Gravenhage.
M. C. Maas, Majoor der Infanterie, Laan van Meerdervoort 239, 's-Gravenhage.
H. A. Kraaijenbrink, Kapitein der Infanterie, Brinklaan 158, Bussum.
M. van der Vliet, Luitenant-kolonel der Infanterie, ·ep·laan 109, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 18 tot 25 Juli.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
L. M. J. Willemse, oud-Leeraar H.B.S. Batavia, Rotterdam, Persijnstraat 12. *f* 5.	Mr. P. A. F. Blom te Angerlo.
Zeereerwaarde Heer Keulers, Rector te Reckheim (Belgisch Limburg). *f* 6.	Eigen aanmelding.
W. Collard, Oud-Luit.-Kolonel Art. N.-I. L., Den Haag, Balistraat 92. *f* 5.	
Jhr. Mr. J. C. van Haeften, Advocaat en Procureur, Den Haag, Javastraat 70. *f* 5.	
Jhr. G. H. de Kock, Den Haag, Belvédèreweg 1. *f* 5.	
M. Koperberg, Oud Hoofd-Ingenieur b. h. Mijnwezen in N.-I., Den Haag, van Beverningkstraat 13. *f* 5.	
J. Peters, Kolonel Inf. N.-I. L., Den Haag, Anth. Duyckstraat 121. *f* 5.	
Jhr. Mr. J. H. van Reenen, Voorzitter Algemeene Rekenkamer, Den Haag, Surinamestraat 40. *f* 5.	
J. H. L. Schneiders, Oud-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Ieplaan 151. *f* 5.	
H. Kalkman, Onderwijzer 1ste kl. m. v., Scheveningen, Roerstraat 18. *f* 5.	den heer H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt te Den Haag
H. Lefèbre, Oud-Deliplanter, Wassenaar, Groot Hoefijzerlaan 50. *f* 5.	den heer J. Kruijs te Wassenaar.
G. Ferguson, oud-Kolonel-Hoofdintendant N.-I. L., Den Haag, Schuytstraat 169. *f* 5.—.	Secretaris Afd. Den Haag.
J. G. van Heijst, oud-Resident, Den Haag, Emmastraat 155, p.a. Dr. J. J. Pigeaud, *f* 5.—.	
Ir. F. J. Appelman, Opperhoutvester N.-I., Den Haag, Vogelkersstraat 48. *f* 5.—.	
J. Boon Jr., Indologisch Student, Den Haag, Azaleastraat 15. *f* 2.50.	
Jac. Petit, p.a. van Dorp & Co., Semarang. *f* 5.—.	den heer L. D. Petit uit Amsterdam.
W. Christ, p.a. Garage Neproha, Semarang. *f* 5.—.	
A. Engers, Hoofdambtenaar Bezoldigings-Kaders, Weltevreden, Pegangsaän West No. 4. *f* 6.—.	
A. P. F. Keller, Chef Passage Stoomv. Mij. „Nederland" te Weltevreden. *f* 6.—	
A. van der Eyk, Vertegenwoordiger H.V.A. te Soerabaja. *f* 25.—	Hoofdvertegenwoordiger „Oost en West" in Oost-Indië

Adresveranderingen:

Dr. Taco Smit, Ambtenaar B.B., van: Heemstede, Wilhelminaplein 3 naar: Fort van der Capelle (S.W.K.) *f* 5.—.
N. M. de Ligt, Administrateur „Malangsarie", van: Kalibaroe (Banjoewangi) naar: Nijmegen, Van Slichtenhorststraat 110. *f* 10.—. (Contributie '28 reeds betaald).
W. J. ten Dam Ham, Inspecteur 1ste klasse Raad van Arbeid, van: Nijmegen, Pater Brugmanstr. 99 naar: Berg en Dal „'t Huis-te-Hert".
J. J. F. Schreuel, Gep. O.-I. Ambtenaar, Den Haag, van: Beeklaan 108 naar: Irisplein 53.
L. E. van Hecking Colenbrander, Controleur B.B. van: Utrecht, Buys Ballotstraat 14 naar: Velp (bij Arnhem), Rozendaalsche Laan 59. *f* 5.—.
E. A. Keuchenius, Schoolopziener, Den Haag, van: Sweelinckstr. 84 naar: van Blankenburgstraat 26.
P. J. W. Noorduyn, Agent Javasche Bank, van: Amsterdam naar: Jogjakarta.
R. A. A. Wiranata Koesoema, Regent van Bandoeng, van: Den Haag terug naar: Bandoeng.
H. J. Hoekstra, Controleur 1ste klasse B.B., geplaatst in het Gouv. van Celebes en onderhoorigheden.
M. de Meij, Adm. Ambt. B.B. van Bandoeng, Röntgenweg 5 naar: Maros (Celebes).
J. C. Borgen, 1ste Luitenant Inf. van: Madjene (Celebes) naar: Soerabaja, Kemoeningweg 3, p.a. Mevrouw de Weduwe D. E. Borgen—de Bode.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Indische Tentoonstelling te Arnhem (I.T.A.) 11 Juni—5 Augustus 1928. — Een edele Vrouw. Koningin Emma (1858—1928), door H. A. Ritter (met portret). — Boeatan 25 jaar, door Joh. F. Snelleman (met portret). — Men let op U! door J. C. Baars. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt (Jubileum Boeatan). — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche- en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: Breda. — Mededeelingen: I. Van het Dagel. Bestuur, II. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 25 Juli tot 1 Aug. 1928.

Indische Ten... stelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—5 Aug. 1928. [1])

WENKEN VOOR BEZOEKERS.

Afstand Station—ingang Zijpendaal, 20 minuten wandelen, langs het Park Sonsbeek.

Geregelde 10 en — op drukke uren — 5 minutendienst met de gemeentelijke autobussen. Vertrek van het Station en van het direct daarbij gelegen Willemsplein. Per tram, geregelde verbinding van het Station naar de Izaäk Evertslaan (5 minuten loopen van Zijpendaal). Extra wagens van lijn 2.

TOEGANGSPRIJZEN.

Dag-kaart op een weekdag (alles inbegrepen, ook stedelijke belasting)	f 1.—
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.50
Idem, idem op een Zondag	„ 0.60
Kinderen tot 16 jaar	„ 0.30
Doorloopende kaarten, geldig voor het geheele seizoen, (strikt persoonlijk)	„ 7.50
Avond-kaarten (na 5.30 uur)	„ 0.25
School-kaarten (ook voor de geleiders), mits 8 dagen van te voren aangevraagd, onder bijvoeging van remise, per persoon	„ 0.35
Vereenigingen, Clubs enz., bij bestelling voor minstens 50 personen — 8 dagen van te voren aangevraagd met bijvoeging van remise — per persoon op een weekdag	„ 0.50
„ „ „ „ Zondag	„ 0.30
Uitvoerige Catalogus, aan te vragen bij de Drukkerij „de Vlijt” te Arnhem, franco per post	„ 0.60

Opening elken dag om 9.30 voormiddags, sluiting van de Paviljoens en de Stands 5.30 namiddags.

N.B. De Zeetuin blijft ook na 5.30 uur open. Houders van Avondkaarten moeten f 0.35 bijbetalen.

Uitstekende gelegenheid voor Lunch en Diner in Lunchroom en Europeesch Restaurant, tegen matige prijzen, (te adresseeren: den heer J. Dommering, Hotel Bristol, Arnhem).

Rijsttafel in het Indisch Restaurant „Waroong Djawa” (te adresseeren aan den heer Geradts, Kastanjelaan 41, Arnhem).

Een volledig, rustig bezoek van alle bezienswaardigheden, zal 4 à 5 uur vorderen. Voor bezichtiging van het voornaamste rekene men op 2½ uur.

Autopark en fietsenstalling, onmiddellijk bij den ingang van Zijpendaal.

[1]) **Wanneer dit Nr. van het Kol. Weekblad onze ...ers heeft bereikt, is de tentoonstelling nog slechts ...kele dagen geopend. Zij, die het voornemen hadden ...ar te bezoeken, doch daaraan tot heden geen gevolg ...ven, zullen met den sluitingsdatum, 5 Augustus, ...kening moeten houden**

Een edele Vrouw.

Koningin Emma

(1858—1928).

door

H. A. RITTER.

—o—

Heden — 2 Augustus 1928 — viert *Koningin Emma* haar 70sten jaardag en Nederland viert dezen jaardag mede, in het bewustzijn van het vele dat zij *vijftig jaren lang* aan haar *nieuw vaderland* geschonken heeft.

Dit is geen *gemeenplaats.*

Want zelden zal een Vorstin, onder bezwaarlijker omstandigheden een plaats op een *vreemde troon* hebben ingenomen. Zelden zal — en dat reeds na luttele jaren — aan Haar een zoo zware taak zijn toebedeeld, dan het lot was van de jonge Duitsche Prinses, die *Koningin der Nederlanden* werd.

Het is een van de grootste moeilijkheden, die aan het huldigen van een nog *levende*, geregeerd hebbende, Vorstin, verbonden zijn, dat, wat men noemt: „het volle licht der Historie” nog niet over de gebeurtenissen is opgegaan. Maar dat de Archieven — zwakke, wijl onvolledige gegevens — nog gesloten zijn en dat de Mémoires de leemten nog niet, zij het dan ook gekleurd, hebben aangevuld.

Maar de moeilijkheid doet zich bij een herdenking van Koningin Emma's afgelegden levensweg minder gevoelen, omdat, wat ons gansche volk naar buiten heeft kunnen zien optreden, voldoende is voor een *eerbiedige* en *waardige* hulde.

* * *

Toen Koningin Emma in de koude Decembermaand van 1890 den eed als *Regentes van het Koninkrijk* had afgelegd, had Zij den last opgenomen te regeeren over een volk, waarvan Elisée Reclus zeide: „Consideré dans son histoire générale, aucun peuple a juste titre que celui de la Hollande ne mérite, d'être appelé grand.”

Daarnaast nam Zij op zich de opvoeding Harer Dochter. Tevens had Zij de waarde en de beteekenis der Dynastie te verdedigen tegen aanvallen, waarvan de tijdgenoot zich de felheid en de onwaardigheid herinnert. Deze drievoudige taak heeft Koningin Emma vervuld op een wijze, die Haar recht gaf — *en nog geeft* — op den dank van het Nederlandsche volk.

Want het is ontwijfelbaar dat onze *nationale* en onze *internationale* positie versterkt is door de wijze waarop de Regentes Haar hoog ambt heeft opgevat. Dat komt vooral uit voor hem, die zich de jaren 1890 tot 1898 herinnert, als een gewichtig tijdperk, waarin de Europeesche vulkaan, die in 1914 is losgebarsten, voortdurend en dikwijls onheilspellend rommelde.

Staatkundige woelingen en *inwendige zwakheid* ten onzent hadden misschien toen reeds, in Europa, oorlogsplannen doen rijpen, waarbij nu echter in elk geval rekening moest gehouden worden met ons, als met een volk, waarvan zij *Regentes* en *Regeering* zeer goed wisten, wat zij wilden.

Want er moest niet vergeten worden dat, hoe beperkt de Koninklijke Macht ook is, de *persoonlijkheid* van den drager van het Koninklijk gezag allerminst *is en kan worden uitgeschakeld.*

En — in den goeden zin — is, gedurende het Regentschap, dat ook in een constitutioneel Koninkrijk, een tijdperk van *onzekerheid, weifeling* en *verlammende intrigues* kan zijn — de persoonlijkheid van Koningin Emma naar voren getreden. Zij is, deelnemende aan het Leven der Natie, opgetreden *vorstelijk*, met *wijsheid* en *kracht.*

Meer dan eens bleek dat er geen zwakheid, maar wil en doorzettingsvermogen uitgingen van Haar, die het Hoogste Staatsambt vervulde.

Zij heeft geregeerd als een *Nederlandsche Vorstin*, die in woord en daad deed uitkomen, dat er

Foto Ziegler, Den Haag.

Koningin Emma
(1858—1928)

voor Haar alleen *Nederland* bestond, waarvan Zij de Kroon bewaarde voor *Wilhelmina van Oranje.* Daarmede handhaafde Zij de, hoe ook soms door eigen volk miskende, traditie: dat Nederland zijn ontstaan als *natie* te danken heeft aan het genie van den eersten Oranjevorst, die het ontrukte aan de overmacht en de dynastieke belangzucht der Spaansche Habsburgers.

* * *

Koningin Emma's Regentschap heeft *vier Kabinetten* gekend. Dat van *Mackay* was een conservatief Kabinet, dat alleen den schoolstrijd tot nadere oplossing bracht. Het werd opgevolgd door het Kabinet *Van Tienhoven—Tak van Poortvliet*, dat zich voornamelijk heeft beziggehouden met het kiesrechtvraagstuk (met Tak door dik en dun); met een poging het legervraagstuk op te lossen (*Seyffardt*) en met eene herziening van het belastingwezen (*Pierson*). Tevens bereidde het de afsluiting en de droogmaking der Zuiderzee voor (*Lely*).

Daarna kwam het Kabinet *Roëll*, waarin *Van Houten* eigenlijk de marquante figuur was. Het kiesrechtvraagstuk vervulde ook hier een zeer voorname rol, met de indiening van de „menschelijkerwijs gesproken, volmaakte kieswet", waarover het Kabinet desondanks struikelde. Daarop volgde het Kabinet *Pierson* (het Kabinet der Sociale Rechtvaardigheid). Dat Kabinet heeft zich eerstens gekenmerkt door de afschaffing der plaatsvervanging (Eland); tweedens door de invoering der vermogensbelasting (Pierson).

Uit den aard van de zaak moeten wij ons tot deze opsomming bepalen. Wij, voor ons, twijfelen er niet aan, of de *Regentes van het Koninkrijk* h aan de voorbereiding, zoowel als aan de uitvoer van dit „publiek gebeuren" levendig deel genom Gelijk Zij ook levendig deel heeft genomen aan in „de Koloniën", gelijk men toenmaals zeide, de orde was.

Het vaderland zelf was „met alle Staten en ken in vrede, het middelpunt allengs geworden een streven naar internationale waardeering en ternationle samenwerking"... Het kon zich midden van een dikwijls fellen partijstrijd op sta kundig gebied, op den duur krachtig handha in den steeds scherper wordenden wedstrijd natiën op economisch en geestelijk terrein" (Bl

Maar in onze „Koloniën" moest eerst nog d de onderwerping van „Lombok" (1894) en door bestraffing van het verraad van Toekoe Oe (1896) bewezen worden, dat Nederland krachtig noeg was zijn oppermacht blijvend te handha

Koningin Emma is niet achtergebleven in h waardeering van wat toen door onze strijdmach te land en ter zee is gepraesteerd. Maar Hare langstelling voor onze „nederzettingen" hield d mede niet op. Al wat kon strekken tot verbete van den toestand van den inlander d.i. van de lioenen, die, onder ons gezag, van ons ook leid leering en hulp moesten verwachten en kregen, de volle sympathie van Haar, die, volgens Grondwet: *de Koloniën bestuurde.*

Zoo betrachtte Zij dus, ook in dat opzicht, opgenomen Regentenplicht op de uitstekende w die wij allen kennen.

En één bijzonderheid moet hierbij vermeld. *mand* heeft van te voren vermoed dat Koni

Emma zich terstond zou „ontpoppen” als de „begaafde en krachtige Regentes”, die Zij zich betoond heeft. Dat is voor Regeering en Volk een openbaring geweest.

* * *

De tweede taak, waarvan Koningin Emma zich te kwijten had, was, zooals reeds gezegd, *de opvoeding Harer Dochter*.

Dat moest een opvoeding zijn, die geschikt moest maken voor de rol van constitutioneele Koningin, in een tijd, dat Van Houten schreef: *dat het Koningschap niet meer was dan een ornament aan den gevel van het Staatsgebouw*.

Terecht begreep de Moeder, die tevens ook Koningin was, dat het Koningschap Harer Dochter meer moest wezen dan een *ornament*. Dat Hare Dochter daarom moest zijn, evenals Zij zelf dat toonde, een *Persoonlijkheid*.

Dat Wilhelmina van Oranje begaafd was, kwam Haar daarbij te hulp. Desondanks kan het Nederlandsche Volk niet dan hooge dankbaarheid gevoelen voor de talenten die Koningin Emma ook als opvoedster heeft kunnen aanwenden.

Toen het oogenblik aanbrak, waarop de opvoeding voltooid was en Wilhelmina met Kroon en Scepter de taak van Hare Moeder als Staatshoofd overnam, trad Koningin Emma terug. De ontroerende proclamatie, waarin Zij kennis gaf van dat feit, doet zien met hoeveel ernst Zij Haar taak had opgevat.

Zonder twijfel zal Zij voor Hare Jonge Dochter de steun en de toevlucht zijn geweest — misschien nog gebleven? — in oogenblikken van strijd, in oogenblikken van twijfel en vooral in oogenblikken van smart en angst. Oogenblikken, die der beide Hooge Vrouwen in deze Eeuw niet bespaard zijn.

* * *

Ofschoon teruggetreden, is de Koninklijke Moeder tegenover het volk — Haar volk — de beteekenende figuur — zij het dan ook in anderen zin — gebleven, die Zij was.

Haar belangstelling voor wat op het ontzaglijk terrein der maatschappij, in allen zin geschiedde, bleef levendig, gelijk die nog heden is. En dat voor veel, voor zeer veel, ook op de Koningin-Moeder beroep werd en wordt gedaan, daarop kan alleen de ingewijde in Hare correspondentie een bewijzend antwoord geven.

Hoe Haar jarental ook klom — Haar optreden als Beschermster van, als belangstellende in wat goed is of groot, is onverminderd. De geillustreerde pers getuigt daar dagelijks van.

Koningin Emma wordt ook daarin door Nederland gewaardeerd. Ons volk, dat geen aanleg heeft voor byzantinisme, voor overdreven Vorstenvereering, heeft echter ook hierin den aanleg der edele *Vrouw* onderkend. Koningin Emma heeft, als Koningin-Moeder, de populariteit niet verloren, die Haar deel als Regentes was.

Maar er is, daarnaast, in Haar leven nog een andere zijde aan te wijzen. Koningin Emma is ook genoemd: *de Koningin der Weldadigheid*.

Die weldadigheid blijkt niet alleen uit het Nederlansche Sanatorium voor Longlijders „Oranje-Nassauoord”, dat in 1898 door Koningin Emma werd gesticht. Waarvoor zij het schoone landgoed gaf en waarvoor zij bestemde de drie tonnen gouds, door de Natie voor Haar als geschenk bijeengebracht. Gelijk die weldadigheid ook blijkt uit andere stichtingen. Zij blijkt uit iets anders.

„Wie zal ze tellen” — schrijft N. van Harpen — „laat staan begrooten, de giften, die geschonken worden bij nationale rampen, bij treffende ongelukken, meestal voor en aleer daarom gevraagd werd, de hulp verleend aan echtgenooten van een zieken man of vrouw, aan moeders voor hun kinderen, aan ongelukkigen om zich weder een eerlijk bestaan te verwerven, aan kinderen, die talent op het gebied van kunst of wetenschap bezitten, doch de middelen voor studie ontbraken, aan jonge kunstenaars, die aanmoediging noodig hadden, aan tal van longlijders, voor wie in het buitenland herstel gezocht en gehoopt had.” [1])

Wij willen het hierbij laten. De aanhaling zegt genoeg om te schetsen hoe groot het deelnemen van Koningin Emma is geweest en *nog is*, in het verzachten van veel leed, dat onafscheidelijk met de menschelijke samenleving verbonden is. Leed, dat dan ook geheeld wordt ten deele, maar waarvoor het vóórgaan, aldus, van zoo hoog staanden als Koningin Emma, van zeer grooten, soms van beslissenden invloed is.

* * *

De tijd vliegt inmiddels voort. De jonge Prinses, die wij, toen wij nog een zeer jonge knaap waren, eenmaal naast Haar gemaal: *Koning Willem de Derde*, staan zagen op het balkon van het Paleis in het Noordeinde, bij Haar intocht in 's-Gravenhage, is thans *grootmoeder*. Een grootmoeder, die Haar Kleinkind Prinses Juliana toelacht. Prinses Juliana leeft thans in een tijd, die gansch anders is, dan die van *vijftig jaren* geleden. Ook ten opzichte van de maatschappelijke houding van een Vorstengezin, te midden des volks. Maar Prinses Juliana moge dan *anders* Prinses wezen dan Koningin Emma en Koningin Wilhelmina het geweest zijn, hartelijke genegenheid bestaat er volgens wie Hen in het openbaar te samen zien, tusschen Grootmoeder en Kleinkind. Dat is een voortzetting der traditie door Koningin Emma begonnen. Een traditie, waarmede Zij den band tusschen Dynastie en Volk hechter heeft gemaakt, dan hij in den loop des tijds geworden was. Dat heeft ook tegenover het buitenland gunstig gewerkt. Koningin Emma's naam „wordt overal genoemd met liefde en ontzag.” Dat lazen wij eens in een artikel ter opwekking tot deelneming aan het huldeblijk op Haar 70sten jaardag. [2])

Zoo is het. Koningin Emma heeft zich een plaats, *een groote plaats*, veroverd in de harten der Nederlanders, die Zij korten tijd heeft geregeerd en waarmede Zij nu, een *Halve Eeuw*, lief en leed heeft gedeeld. Groote diensten heeft Zij Nederland bewezen van de hooge plaats, die Zij innam. Gestrengheid parend aan de bewijzen van een groot en goed hart.

Nederland heeft dat beantwoord met een aanhankelijkheid, die het zelden toont. Want altijd nog lijkt ons volk op de schildering, die Sir William Temple in de XVIIe eeuw van de Nederlanders gaf: „Dit volk is niet beminnelijk, maar het „bezit groote deugden.”

Daarom was het in staat de deugden van Koningin op te merken en te waardeeren.

* * *

Zoo heeft dan de Koninklijke vrouw, die veel verantwoordelijkheden heeft gedragen, veel smarten zal gekend hebben en wie misschien maar weinig vreugde is geschonken, zich zelf een monument opgericht in *de waardeering*, in *de hartelijkheid*, in *de liefde* ten slotte der tallooze Nederlanders, die getuigen zijn geweest van Haar levensarbeid.

Moge nog vele jaren aan Nederland het bestaan van deze *edele Vrouw* geschonken worden.

[1]) Koningin Emma, Koningin der Weldadigheid door N. van Harten. Uitgegeven ten bate van het Emma-Fonds, enz. 1904, 40/41.

[2]) Het Huldeblijk aan de Koningin-Moeder door Emmy J. B. (Algemeen Weekblad: De Middenstandsbond, 6 April 1928, no. 14).

Men let op U!

—o—

Nog enkele dagen, dan zal de Indische Tentoonstelling op Zijpendaal te Arnhem gesloten worden en kan men de rekening opmaken. Naar verluidt zal het financieel nog wel meevallen, doch dit is *niet* de hoofdzaak. Op zichzelf was het in de eerste plaats een zeer verblijdend verschijnsel, dat juist de afdeeling Arnhem dit werk heeft aangedurfd; in de tweede plaats, dat de gestelde taak zoo flink is opgevat en uitgevoerd en ten slotte, dat het bezoek bevredigend, soms wel eens te druk is geweest.

Doch ook dit is nog *niet* de hoofdzaak.

Deze tentoonstelling had een doel, heel eenvoudig het doel van „*Oost en West*”: den band tusschen Oost en West te versterken door middel der aanschouwing.

In hoeverre is met dit zoo grootsch toegepaste middel het doel gediend geweest? Wat is de indruk, dien het gebodene gemaakt heeft op de duizenden, die langs het tentoongestelde voortschoven? Het zal moeilijk zijn het geestelijk en moreel saldo even juist vast te stellen als bij de rekening der lasten en baten.

Maar voor de vereeniging „*Oost en West*”, haar dagelijksch bestuur, afdeelingsbesturen en leden individueel is ook dit zelfs nog *niet* de hoofdzaak.

Van meer practisch belang voor *ons allen* is het feit, dat de naam van onze vereeniging gedurende eenige maanden voortdurend door heel ons land heeft geklonken; en met haar naam ook haar doel en streven. Men heeft er van opgezien. Tusschen al het gedruisch van Olympiade, Nenijto, Nobile en nog zooveel gebeurtenissen meer is de naam „*Oost en West*” tot onze landgenooten doorgedrongen. Er waren nog velen in den lande, die van haar bestaan niet afwisten. En nu, in eens zoo'n grootsch werk. In eens staan wij voor het front; iedereen kijkt naar ons.

Straks is Zijpendaal ontruimd, de balans wordt opgemaakt, nog een berichtje hier en daar in de bladen — en dan......?

Zal „Oost en West” dan weer terugzinken in die betrekkelijke onbekendheid? Zie, dit lijkt mij het meest belangrijke van onze tentoonstelling, als het krachtig tot het bewustzijn van bestuurders en leden doordringt, dat er op ons gelet wordt, door heel de natie; dat wij een belangrijke cultuurtaak hebben te vervullen; dat wij verantwoordelijk zijn en dat wij zóó hebben te werken, dat de groote groep buiten onzen kring zich niet dubbel teleurgesteld van ons afwendt.

Natuurlijk zullen er direct menschen zijn, die zullen komen met de opmerking: „Ja, maar wij hebben niet als Arnhem zoo'n man als Mr. Huges!”

Zeker, er hangt soms veel af van een paar, soms maar van één mensch, en dat is maar goed ook. Waar bleef anders het geheel, de samenwerking van alle beschikbare krachten in de goede richting? Die enkele sterke, actieve mannen van het initiatief hebben dubbele verantwoording, doch daarnaast zijn toch *alle* anderen gehouden, dat streven met alle kracht getrouwelijk te steunen. Zoo ooit, dan nu zal „Oost en West” hard moeten werken en zullen onder de beproefde leiding van ons voortvarend Dagelijksch Bestuur alle beschikbare krachten (gelukkig zijn er nog zeer vele in onzen kring) moeten worden samengebracht, om zoo systematisch mogelijk, door middel van de veertien afdeelingen, haar mooie doel te benaderen.

Succes zal zeker niet uitblijven — maar afgezien van het te verwachten succes, dat toch nooit het ideale doel kan bereiken — zal „Oost en West” van alle zijden kunnen rekenen op medewerking.

Eén man met een betrekkelijk kleinen staf medewerkers heeft het werk van de I. T. A. tot stand kunnen brengen. Maar, naast veel tegenwerking, heeft hij toch ook veel medewerking van allerlei instellingen en personen mogen ondervinden en — ten slotte is hij schitterend geslaagd!

Leden van „Oost en West”! ; teleurstelling en tegenwerking zijn er om uw kracht en wil te versterken. „Nil volentibus arduum!” Als straks de vacantie voorbij is en het winterseizoen begint en hoofdbestuur en afdeelingen hun taak weer opnemen, bedenkt dan allen:

Men let op U!

Als gij wilt, dat Uw vereeniging van 4000 leden, die zij nu telt, zal komen op de *40.000*, waarop zij krachtens haar doel recht heeft, zal dit afhangen van uw eigen enthousiasme, van het geloof in uw eigen zaak, en...... een klein geloof werkt groote daden!

Apeldoorn, Lammerweg 3.
25 Juli 1928.

J. C. BAARS.

Boeatan 25 jaar.

—o—

„Op te komen voor de belangen van de Indische volkskunst”; volgens het jaarverslag dat werd opgenomen in het „Kol. Weekblad” van 19 Juli, is dit een plicht van Boeatan. Boeatan is dus een instituut, dat deze volkskunst moet trachten in stand te houden en te ontwikkelen. Tevens is Boeatan (Heulstraat 19, Den Haag) een winkel van Indische merkwaardigheden, een inrichting bestemd om kennis te verspreiden omtrent voortbrengselen van Indische kunstnijverheid, om, nog liever, de voorwerpen zelve te verspreiden, aan den man te brengen; mede is Boeatan een Indisch restaurant.

Laten we even aannemen, dat er in Indië bestaat een kunstnijverheid analoog aan de onze of die van onze buren. Pleyte ontkende het, en met 't kunstige web, dat de spin weeft, vergeleek hij het kunstig ding dat de inlander wel eens maakt. „De een knielt voor goddelijke Timoreesche lijnen, de ander raakt buiten zichzelf over een geometrisch figuur op Celebes, een derde weidt uit over unieke vlechtslagen”; maar in economisch opzicht beteekenen zij weinig, 't bamboe-kokertje van luttele duiten en het mandje van enkele centen; men zal daaruit nooit een bijdrage kunnen trekken tot stijging der middelen van den arbeider, meende hij. Pleyte overdreef dikwijls, maar au fond had hij vaak gelijk.

Het meerendeel der menschen gaat werkelijk uit van de idee, dat inlandsche kunstnijverheid bestaat; en de meerderheid heeft, zooals men weet, gelijk; ziet hier over het hoofd, dat het mooie dat wij als Indische kunst bewonderen, is te voorschijn gekomen uit een religieus gevoel; beseft niet, dat de man die het siermotief ontwierp, dit deed in ge-

meenschap met de geesten; vergeet, dat voor dezen „kunstenaar", zooals men hem noemt, l'art pour l'art onverstaanbare taal is. Men moet eens opletten, hoe gemakkelijk deze menschen, wier „kunstuitingen" worden in de hoogte gestoken, onze westersche leelijke prullaria aanvaarden en hun eigen mooie dingen ervoor in den steek laten; en ik zou willen vragen waar het gevoel voor schoonheid bleef der Dajaks, die vroeger hun foeja-baadjes sierden met schelpplaatjes, en thans zonder blozen porseleinen knoopjes erop naaien.

Wanneer men jaren lang in een museum heeft gewerkt, dan krijgt men dikwijls dingen in handen, die alles behalve fraai zijn, „leelijk Indisch goedje", dat soms toch interessant is. Ook Boeatan kent deze soort, is immers afhankelijk van correspondenten, die wel eens de gave des onderscheids missen en voorwerpen zenden, die niet met de noodige zorg zijn gemaakt, fraai noch deugdelijk zijn. Terugzenden dat gaat niet, is althans onvoordeelig, maar opvoedkundig zou het zijn. Dus ook het minder goede dient te worden verkocht. Emmy J. B. heeft over Boeatan geschreven in De Nieuwe Courant van 21 Aug. 1921 en in dit lange artikel doen uitkomen, dat een volk, in 't bezit van een dergelijke (namelijk vooraf beschreven) kunstnijverheid, niet een volk is dat enkel groot geduld, schoonheidszin en handigheid tot zijn gaven rekent, maar door een sterk mystiek gevoel wordt gesteund. Men kan niet — althans nog niet — verlangen, dat iemand die een geweven doek of een koperen kom gaat koopen vooraf een fatsoenlijk museum binnenloopt om te kijken hoe zoo iets er behoort uit te zien. Maar volgens het laatste jaarverslag van Boeatan groeit de belangstelling, en uit die mededeeling valt op te maken, dat in die 25 jaar de menschheid door toedoen van Boeatan een beteren kijk heeft gekregen op de dingen die uit Indië tot ons komen. Het is moeilijk zoo iets te bewijzen; hoort men heeren en dames, die niet tot het gilde behooren, spreken over ikatten, tjantings en pamor, dan geeft dit hoop; en leest men in een Hollandsch tijdschrift voor de vrouw, hoe iemand die heelemaal niet weet wat batikken is over het procédé schrijft, dan loopt de barometer terug. De menschheid, vooral de jongere, is „kunstgevoeliger" geworden in dien tijd, hoorde ik in de Heulstraat. Maar vanwaar dan al het leelijke in de winkels, de afschuwelijkheden in vorm en kleur, die, naar de juffrouw in iederen winkel steeds opnieuw beweert, „veel genomen" worden?

Dat er door Boeatan fraaie dingen in ons land zijn gebracht is waar. Daaraan mag wel eens met nadruk worden herinnerd. In 1910, dus 18 jaar geleden, heeft Loebèr al geschreven, dat Boeatan soms moois brengt, dat musea en literatuur ons onthouden. Toen waren 't bamboe-kokers uit de Padangsche Bovenlanden, niet de bekende, met toempals besneden kokers, maar andere, van grof bamboe, zonder bewerkt deksel. De versiering herinnert aan den stijl in het Maleische deel van Borneo gebruikelijk. Voorts noemt hij de halskettingen van coyxpitjes, afgewisseld met koperen kraaltjes; koperwerk uit Koetei en uit Djogja, uit Soerabaja, zuiver afgewerkt, toonend dat men ginds gaat begrijpen hoe het nuchtere handwerk moet worden verzorgd; in den breede beschrijft hij de versiering van een kempoe. Eenige jaren later vond hij er rood aardewerk van Celebes, houtsnijwerk van Japara; uit de Padangsche Bovenlanden huisjes van messing gegoten, „geen mensch weet welk een arbeid en giet-techniek is noodig geweest om deze stukken te maken; ze staan er verloren in ons koud klimaat en ons koud gevoel; 't eerste het beste stuk blik met machines saamgeperst en gepolijst is ons liever dan dit mooie, oude handwerk." Kantwerk van Palembang, fil tiré uit West-Indië, doeken van bescheiden kleur uit de Bataklanden, en bonte uit Bali; donkere batiks bedekten de tafels.

Moeten we ons bemoeien met de menschen die dit alles maken? Zoo weinig mogelijk, dunkt me. Er zal wel eens een en ander verloren gaan, langzaam verdwijnen, maar alles behouden kunnen we toch niet; tout passe en zoo voort. Zóó superieur zijn we niet, dat we wijsheid moeten brengen aan deze bruine broeders. Wat brengen wijzelven voort in deze branche? Voor opvoeders zijn we bijster ongeschikt, staan we in deze vakken niet hoog genoeg, noch in het weven, noch in het kopergieten en ciseleeren, noch in het bamboe-snijden of in het smeden van ijzer, ook niet in het snijden in hertshoorn en ander hoorn. Zij zouden onze meesters kunnen zijn, wij nooit de hunne. Maar, indien ik 't goed heb begrepen, wil Boeatan niet daarmede zich bemoeien; alleen wil zij aandringen op goede afwerking en op de afzending van meer van dit en minder van dat, naar gelang de vraag naar eenig artikel verandert. Dit schijnt heel prozaïsch, maar een handelszaak heeft ook haar prozaïschen kant. Inmenging is wel eens zonder ongelukken afgeloopen, en ik herinner hier aan de bamboe-kokers van Rante Pao (n. w. hoek van de Golf van Boni), kokertjes oorspronkelijk van 1 decimeter lengte,

Mevr. van Beresteyn—Tromp. 1)

door invloed van buiten gegroeid in dikte en lengte (zie jaarverslag 1910 Rotterdamsch Museum). Het ornament is een van de minst-zeggende bamboe-ornamenten uit den Archipel; te meetkunstig.

Van al het mooie werk dat Boeatan naar ons land heeft gelokt, heb ik in den loop van vele jaren dikwijls genoten, en menigmaal een goed stuk gekocht voor het Rotterdamsch Museum. Het heeft mij genoegen gedaan, dat de zaak, trots velerlei ongunst, is blijven bestaan en, vooral, dat de voorraad in gehalte niet is achteruit gegaan. Ik zag er een dezer dagen zeer mooie weefsels; goed koperwerk; nieuwerwetsche maar goed gesneden Timorsche tibaqs; prachtige bamboe-kokers van Borneo, met voortreffelijk gesneden ornament, inderdaad oude stukken — wie nu eens iets heel moois wil koopen moet zich een van déze aanschaffen; ook is er de gender, het beste veeltonige instrument van de gamelan, en de ééntonige gong, die bij ons te lande heeft leeren brommen tegen etenstijd; verder vindt men er „gevoelig" vlechtwerk, zooals thans de term is — eigenlijk moest er een agent aan de deur staan om het publiek bij kleine troepjes binnen te laten. We beleven een naren tijd.

Het is jammer, dat Boeatan financieel niet sterk is, want de massa goed, die in de zaak aan de Heulstraat is geborgen, zou, in grooter ruimte uitgestald, een sterk lokkende aantrekking hebben; misschien zou iets meer reclame aan de zaak ten goede komen; men moet immers met zijn tijd meegaan? Ook met zijn naren tijd.

Gedurende al die jaren is mevrouw Van Zuylen-Tromp, daarna mevrouw Van Beresteyn-Tromp, de ziel geweest dezer onderneming; juist omdat Boeatan zooveel kanten heeft, is deze veelkantige moeilijk te beheeren; blijkbaar is het beheer bij haar in goede handen; zij geeft zich geheel aan Boeatan, zal ermede voortleven zoo lang haar, thans gelukkig jeugdige, kracht dit gedoogt. Veel superieur werk heeft zij uit Indië hierheen doen komen, telkens weer; en toen zij meende, dat een persoonlijk onderzoek naar gindsche toestanden aanbeveling verdiende, is zij, een paar jaar geleden, op een leeftijd die anderen den aanvang vinden van een rustig leven buitenaf, voor eigen rekening naar Indië getogen om de menschen op te porren in Boeatan's belang. Zij, die kalm thuisbleven, mogen deze met goeden uitslag bekroonde daad op prijs stellen. En hoeveel tentoonstellingen heeft zij aangericht in ons land en daarbuiten? Altijd met hetzelfde doel: een deel van het Indische moois te brengen naar de tragen, hen langs waardeering te brengen tot bewondering.

JOH. F. SNELLEMAN.

1) Cliché welwillend afgestaan door het tijdschrift „Oedaya".

Van Week tot Week.

Dinsdag 24 tot Maandag 30 Juli.

Receptie 25-jarig bestaan Boeatan. Ter herden van den dag waarop 25 jaar geleden Boe werd opgericht, zal de Raad van Beheer Vrijdag 3 Augustus belangstellenden ont gen in de toonkamers Heulstraat 19 te 's venhage, des namiddags 3½ en 5½ uur.

Benoemde officieren bij de Inf. O.-I. leger. De verneur-Generaal van Ned.-Indië heeft noemd bij het leger aldaar tot tweede nant der infanterie: H. van der Kolk, A. L. Dufour, A. P. Berlijn, F. E. Perdijk Rugeb S. Hassenbroek, F. J. Leyder, P. L. Versch C. J. Torley Duwel, F. Abbink, R. de Pri M. Ph. de Jong, H. A. de Jongh Swemer en L. E. F. van Swieten.

J. P. J. Barth †. Te 's-Gravenhage is, op den lee van 63 jaar, overleden de heer J. P. J. B oud-resident en leeraar in de Jav. en Mal. aan de Hoogere Krijgsschool. De overle was officier in de Orde van Oranje Nassau de teraardebestelling is in verschillende voeringen gewezen op de groote verdienste beminnelijke hoedanigheden van den ledene, o.a. door den Alg. Voorzitter onzer eeniging, den heer R. Zuyderhoff.

Bevordering Officieren. De majoors der inf. leger M. J. Voskuil en J. Beumer en de m der art. J. Dormaar zijn bevorderd tot nant-kolonel.

G. J. Ensink †. Te Bandoeng is, op den leeftijd 33 jaar, overleden de heer G. J. Ensink, verdienstelijk schilder, ook van het Indi landschap.

Het monument-Van Heutsz. Na langdurige, o kwikkelijke discussie, heeft de gemeente van Amsterdam met 24 tegen 21 s men aangenomen de voordracht van B. en om hen te machtigen aan de commissie huldiging van de nagedachtenis van gen Van Heutsz mee te deelen, dat tegen het p sen van een monument op een terrein, uitmakende van den openbaren weg, geen zwaar bestaat. Later zal een terrein wo aangewezen en zal het monument door Gemeentebestuur worden aanvaard.

Een groep leeraren naar Indië. Den 27en dez per „P. C. Hooft" weder een groep leer naar Indië vertrokken, uitgezonden doo Vereeniging J. Psz. Coen. Het zijn de h A. van Deursen, L. Eskes, dr. G. J. de G J. J. Hendriks en dr. E. Rijpma.

Pr. Looymans †. Te Batavia is overleden Pr. L mans.

Wederom aardschokken. Blijkens een A telegr. 1) zijn tusschen 24 en 26 Juli te Fo Kock aardschokken waargenomen.

Den 30en Juli meldde Aneta uit Kota-R Hevige aardschokken zijn hier gevoeld. zwaar als nog nooit hier zijn waargenome materieele schade is echter gering. — O Sabang werd — volgens Aneta — op hetz tijdstip een hevige aardschok gevoeld.

Onrust in Atjeh. Een Aneta-telegr. meldde da bigade marechaussee te Lam Meulo is vallen door een gewapende bende Atje waarvan er 2 werden gedood; de rest is vlucht, lansen en klewangs achterlatend. Menadoneesch marechaussee werd lich wond. De overval is geschied langs den Lam Meulo-Tangsé.

Jubileum Rijnsche Zending. In September va jaar zal de Rijnsche Zending (Rheinische sionsgesellschaft, Barmen) haar 100- bestaan herdenken. Vóór den grooten o had zij haar arbeidsveld ook op Borne Nieuw-Guinea, maar sedert is dit beperk de Bataklanden en de eilanden Nias, Men en Enggano ten Westen van Sumatra. hoeveel beteekenis haar arbeid aldaar is worden afgeleid uit het feit, dat onder de Bataks thans een volkskerk is opgebouwd 250.000 leden en het aantal Christenen op de 70.000 nadert.

De Antwerpsche tentoonstelling in 1930. De cieele inzending van Nederland op deze sitie zal o.a. een overzicht geven van de heidsbemoeiingen in de overzeesche gew de koloniale methodes en de resul daarvan.

1) Ontleend aan de „N. R. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

„BOEATAN".
1903 — 3 Augustus — 1928.

Als de lezers dit nummer van „Het Koloniaal Weekblad" onder de oogen krijgen, zal het juist vijf en twintig jaren geleden zijn, dat de N.V. *Boeatan* door de Vereeniging *Oost en West* werd opgericht, als een uitvloeisel van hare „Commissie tot bevordering der Ned.-Indische kunst en kunstnijverheid". Na het houden van drie belangrijke tentoonstellingen — allereerst in haar toenmalig lokaal Heerengracht 4, die van Oost-Indische weefsels, waaraan bijna alle technieken der kleinkunst te bewonderen vallen, daarna, in de Gothische Zaal, die van vlechtwerken en die van weefsels en weefselversieringen (nog nimmer te voren waren in Nederland exposities gehouden speciaal gewijd aan ieder dezer klein-kunst-technieken afzonderlijk, dus zoo goed overzichtelijk) — kwamen de leden dier Commissie tot het besluit, dat het in het leven roepen eener voortdurende tentoonstelling met verkoop van Oost- en West-Indische produkten van volkskunst, de eerste stap moest zijn om voor de groote kunstvaardigheid der inboorlingen van gindsche gewesten hier algemeene belangstelling te wekken, welke zou kunnen leiden tot meerdere waardeering en doelmatige bevordering er van, in het belang zoowel van het Westen als van het Oosten, en dit zeker evenzeer op wederzijdsch geestelijk, als op economisch gebied.

Toen gedurende de „Tentoonstelling van Vrouwenarbeid" in 1898 te 's-Gravenhage, bij eenige leden der Indische Afdeeling daarvan, die pijnlijk getroffen werden door de weinige kennis van Indië en dus ook het gebrek aan belangstelling er voor onder het meerendeel der bezoekers, het plan rijpte tot stichting eener vereeniging om gezamenlijk te trachten daarin verbetering te brengen, zat reeds dadelijk het denkbeeld voor, dat een der voornaamste wegen, die daartoe zouden kunnen leiden, wel die van de kennisname der kunst-uitingen zou moeten zijn, te meer daar bijna bij iedere zending voorwerpen van typische volkskunst uit Indië, de opmerking werd geschreven: „er zijn nog maar enkele oude lieden hier, die deze kunst verstaan". De vrees was dus niet denkbeeldig, dat zij door gebrek aan waardeering en aanmoediging, ook onzerzijds, zou afsterven. Mede om dit te verhoeden kwam enkele jaren later de N.V. Boeatan tot stand, waarvan de statuten op 3 Augustus 1903 de Koninklijke goedkeuring verwierven. Het aanvangskapitaal werd om te beginnen op ƒ 30.000.— bepaald in aandeelen van 50 gulden. Wijlen de oud-Gouverneur-Generaal Van Lansberge, die er veel voor voelde, wist ook de belangstelling van het Koninklijk Huis er voor te winnen. Zoowel H. M. de Koningin, als de Koningin-Moeder en Prins Hendrik hebben oprichtings-schenkingen gedaan, welke in aandeelen ten name der Vereeniging „Oost en West" werden omgezet, evenals die van enkele personen en lichamen, die bij voorkeur giften schonken, in stede van aandeelen te nemen.

Met dit kleine bedrag is 25 jaren lang gewoekerd. De eerste tien jaren waren zeker niet de gemakkelijkste, toen, met bescheiden middelen, door den met algemeene stemmen benoemden Raad van Beheer, bestaande uit de heeren *G. E. V. L. van Zuylen*, voorzitter, *G. P. Rouffaer*, secretaris, *J. G. Fokker*, penningmeester, en den heer en mevrouw *Ph. Zilcken—van Baak*, commissarissen, [1]) met den heer *Van Lansberge* als hun eerelid, alles van den beginne af moest worden georganiseerd. Gelukkig konden zij beschikken over de uitnemende, toegewijde hulp, als directrice, van mejuffrouw *C. Loebèr* (thans mevrouw V. de Haedt), die zich reeds maanden te voren voor deze verantwoordelijke taak, vol liefde tot het werk, had voorbereid.

Hoe broodnoodig Boeatan's arbeid was, bleek wel bij de opening der permanente tentoonstelling op de Plaats te 's-Gravenhage, toen de voorbijgangers riepen: „Kijk, alweer een Japansche winkel!" Na het overlijden van wijlen Kolonel *G. E. V. L. van Zuylen* in Augustus 1905, werd zijne echtgenoote, thans Douairière Jhr. O. J. B. van Beresteyn, die toen presidente der Ver. „Oost en West" was en reeds van den beginne, als gedelegeerd lid, bijna dagelijks voor Boeatan werkte, tot voorzitster van den Raad van Beheer benoemd, welke functie zij tot op heden heeft vervuld, bijgestaan door een aantal, in den loop der jaren telkens wisselende leden, — het zou ons te ver voeren hier namen te noemen —, die zich allen vol ijver wijdden aan de geheel belangeloos op zich genomen taak.

De oorlogsjaren waren wel de allermoeilijkste, toen zoo goed als alle verbinding met de Indiën verbroken was en Boeatan daarbij de gedurende bijna 10 jaren onafgebroken, ervaren hulp der directrice, door haar huwelijk en verhuizing naar Gent, ontberen moest.

De zaken leden — 't spreekt van zelf — ook in de malaisejaren een kwijnend bestaan, waarvan Boeatan zich eerst in den laatsten tijd is beginnen te herstellen. Het met zooveel zorg gekweekte stekje van belangstelling voor de Indische volkskunst, werd met moeite in het leven gehouden. De groeikracht vermeerderde eerst toen, na een goed geslaagde proef op hare tentoonstelling in 1920 in het Kurhaus te Scheveningen met het houden van een *warong*, Boeatan besloot ook bij hare Toonkamers in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage mede den weg langs de maag te volgen tot het winnen van bezoekers en daardoor van meerdere belangstelling voor de Indische kunstnijverheid en huisvlijt. Een dames-propaganda-comité verklaarde zich welwillend bereid daartoe zijn onvolprezen hulp te verleenen. Uit het onlangs hier afgedrukte laatste Jaarverslag bleek, dat dit nog altijd de kurk is, waarop Boeatan drijft, daar, zoowel aanvoer als afname hier nog veel te wenschen overlaten. En dit is ook waarlijk niet te verwonderen bij het nog altijd bestaande gebrek aan goede organisatie, zoowel op het gebied van opleiding, als van productie, ten deze in de Indiën zelve, want van daar, van de bron, uit, moet natuurlijk het rijke leven vloeien. Boeatan kan niet meer doen, dan met alle middelen, die haar ten dienste staan, trachten, zoowel hier als ginds, de gemoederen wakker te schudden voor 't groote belang, dat er aan beide zijden mee gemoeid is.

Niemand zal ontkennen, dat in de laatste 25 jaren de algemeene belangstelling in Nederland en daarbuiten aanmerkelijk toegenomen is. Naast het particulier initiatief zal er echter van overheidswege het noodige moeten worden gedaan voor den opbloei der Indische volkskunst. Het geldt hier geenszins een ten doode opgeschrevene kunstmatig in het leven te houden, doch veeleer een schoon leven voor een bedroevend afsterven te behoeden.

Het spreekt wel van zelf, dat er ook schaduwzijden aan Boeatan's werk verbonden zijn. Het is nu niet 't oogenblik om daarop de aandacht te vestigen. Laat ons liever de hoop uitspreken, dat in den loop van het nieuw-ingetreden tijdperk Boeatan, met veler hulp, meer en meer haar schoon doel zal mogen bereiken.

* *
*

De Haagsche Courant van 1 Augustus (vijfde blad) bevat het verslag van een onderhoud met Mevr. van Beresteyn-Tromp, dat eveneens getuigt van het mooie cultureele werk der jubileerende vereeniging.

[1]) Behalve beide laatstgenoemden zijn alle deze Boeatan helaas door den dood komen te ontvallen. (Red.)

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

„Oedaya".

Het tijdschrift van R. M. Noto Soeroto, *Oedaya*, bestaat nu vijf jaren. *De Loc.* (18/6 blz. 3) weet dat het streven van Noto Soeroto en Oedaya van twee kanten wordt aangevallen, maar zij kan tòch verklaren, dat dit streven de instemming verdient, die zoo velen in Nederland daaraan hebben geschonken. Een zorgvuldig onderzoek in het bijzonder van Noto Soeroto's poging om een constructief beginselprogram op te stellen, schenkt de overtuiging dat het hem met de gedachte van *samenwerking* ernst is. Zulk een „samenwerking" zou men dan *niet* moeten begrijpen als een terugkeer tot de „associatie-politiek", maar als een samengaan, dat mogelijk is met volstrekte *eerbiediging van elkaars standpunt*. Het is vanzelfsprekend dat de meer ontwikkelde Javanen en Sumatranen zich een sneller tempo van staatkundige ontwikkeling voorstellen dan wij; het is even natuurlijk dat men dit aan deze zijde anders ziet. Maar het is noodig en mogelijk om met vooropstelling van dit onvermijdelijke verschilpunt, een goede verstandhouding en een gemeenschappelijk streven te bevorderen. Daartoe moet aan één voorwaarde worden voldaan, namelijk dat aan de *goede trouw* niet getwijfeld wordt. Niet aan de eene zijde, waar men aan het Nederlandsch bewind geen andere bedoelingen mag toeschrijven dan die, welke in de wet zijn neergelegd; en niet aan de andere zijde, waar men moet kunnen vertrouwen dat de erkenning van de noodzakelijkheid der Nederlandsche leiding even ernstig gemeend is als de bereidwilligheid om gezamenlijk de ontwikkeling van Indië te dienen. Dit wordt door Noto Soeroto en zijn groep voorgestaan; en dit geeft hen aanspraak op de instemming van allen, die oprecht meenen dat voor een goeden gang van zaken ook een goed onderling begrip en wederzijdsche waardeering in de samenleving noodzakelijk zijn.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (11/6, blz. 6 „De politieke toestand", P.S.I. en Jeugdbeweging, *M. v. A.*), de *Java-Bode* (23/6 „De samenwerking opgezegd", *Mr. Singgih*) en het *Soer. Hbl.* (16/6, 3de bl. „Kan dat zoo maar?").

Teruggedrongen.

Welke rol zal Indië spelen in *de actie der Sovjets* tot behoud en uitbreiding van den invloed in het Verre Oosten? — vraagt het *Bat. Nwsbl.* (21/6). Naar buiten blijkt van dien invloed niet, maar de toestand in *China* leert anders. Als levensbeschouwing heeft het communisme in Indië nooit de geringste beteekenis gehad; als stimulans voor onrust is het nog even belangrijk als tevoren en het wacht zijn kans. Nu de *extreem-nationalistische propaganda* fel opvlamt door de actie der P(erserikatan) N(asional) I(ndonesia), die een veel wijder radius bestrijkt dan men wellicht meent, moet men er rekening mee houden, dat te avond of morgen de vrienden, verbonden door de gemeenschappelijke leuze: „Los van Holland", elkaar vinden. In tegenstelling tot de „evolutionnaire" nationalisten is beider doel in de eerste plaats het Westersch gezag voortdurend te verontrusten. In zoover heeft het communistisch voorbeeld ook succes gehad, dat in tal van groote centra de P.N.I. dezelfde wegen volgt, in het bijzonder bij de individueele propaganda, als de communistische stokers destijds. Men make zich hierover geen zorgen; na de les van 1926 is de kans op een verrassing uitgesloten. Maar er is toch alle reden thans nog eens, met de teekenen aan den Chineeschen muur voor oogen, er zich rekenschap van te geven, dat het communistisch gevaar niet is bezworen; het is alleen teruggedrongen.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (26/6 „Het nieuwe program van Moskou"; 21/6, 3de bl. „Het communisme in China"), het *Soer. Hbl.* (16/6, 2de bl. „Japan en China"; 21 en 22/6, 3de bl. „De ratoe-adil-beweging in de Vorstenlanden") en de *Deli Crt.* (28/6 „Moskou stookt in Australië en Brittannië").

In den Volksraad.

De heer *Braineman*, Volksraadslid, bracht als vertegenwoordiger van de Suikerindustrie, der Regeering dank voor de verduidelijking omtrent *de koerswijziging* in de Memorie van Antwoord. De critiek op *de Europeesche Pers* achtte spr. misplaatst, al kan hij zich niet in alle opzichten vereenigen met wat deze heeft geschreven. Maar men bedenke, dat de ondertoon van deze persuitingen steeds is geweest het steunen van het gezag. Hoe anders was de houding van *de Inlandsche Pers*. Spr. keurde dan ook af het over één kam scheren van de critiek door de Europeesche Pers geleverd en de actie van een deel der Inlandsche Pers. Evenzoo achtte spr. het misplaatst *groot Nederlanders*, die den politieken toestand in Indië hebben behandeld, daarover te kapittelen, en ze dit kwalijk te nemen. Wellicht ware het beter indien de brochure van Treub niet zou zijn geschreven. Spr. protesteerde tegen de aanvallen, welke op *prof. Treub's* en *Staal's brochure* zijn gedaan. Zij handelden als ware Nederlanders. Spr. bestreed het nationalisme, zooals dit in *„Timboel"* wordt bedreven en meent dat non-coöperatie heel anders is dan prijzenswaardige auto-activiteit. *Boedi Oetomo* heeft met haar manifest een groote domheid begaan. Spr. achtte het onjuist, dat op deze wijze de herhaalde pogingen van de Regeering tot toenadering zijn beantwoord. Spr. had tot zijn spijt vernomen, wat gezegd is omtrent de voorbereiding van de uitbreiding van het aantal zetels voor Inheemsche leden in de *gemeenteraden*. Spr. kwam op voor het goed recht van het groot-kapitaal, om voor zijn rechten op te komen. Wil men weten wat *het kapitaal* is, wat het wil, men luistere dan naar den president van de Javasche Bank en niet naar den eersten den besten beunhaas! Aan de politiek van verlaging van lasten sedert 1925 gevolgd, is thans een einde gekomen. Spr. betreurde dat de verwachtingen, welke gewekt zijn aangaande de verlaging van *de*

TENTOONSTELLING
OOST- EN WEST-INDIE
VAN 11 JUNI TOT 5 AUG. 1928

Koopt bij voorkeur bij onderstaand
Adressen. Denkt ook om d
„OUDE STAD

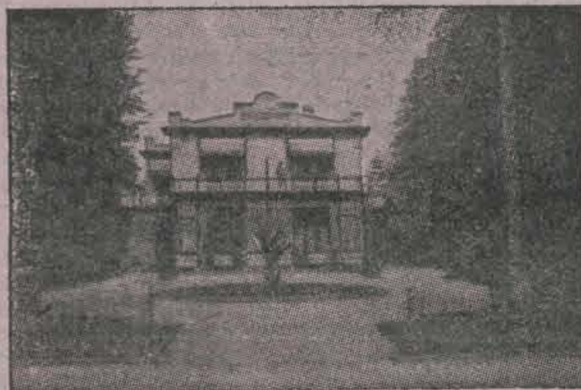
Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM) 5606
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHEWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

Mrs. M. ORMOND
82 Rijnstraat - ARNHEM - Telefoon 2152
Ladies' Tailoring and Dressmaking
Altijd in voorraad de nieuwste modellen
Middag- en Avond-Japonnen, Costumes, Mantels, etc.
MATIGE PRIJZEN 5596

MELKINRICHTING
„MELBO"
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

UW ADRES voor het ONTVLEKKEN,
PERSEN, STOOMEN en VERVEN, is: 5573
G. DE BLAAUW - ARNHEM
HOMMELSCHEWEG 81 - MANEGESTRAAT 13
Telefoon 3077

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHEWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

PENSION „EIKENHORST"
ZOMER- EN WINTERVERBLIJF
24 zit- en slaapkamers (vele met veranda en balkon), 30 bedden; badkamer en groote lommerrijke tuin. Telefoon Arnhem 2009, OOSTERBEEK.
5661 M. P. S. KETTING.

A. M. SMIT & ZN.
Heerenhoeden - Modes
BAKKERSTR. 53 - ARNHEM
IN HET CENTR. DER STAD. GEEN FILIALEN

PLATTE GOUDEN HEERENHORLOGES
Uiterst fijne DAMES POLSHORLOGES
REISHORLOGES 5587
De naam **ALPINA** waarborgt U kwaliteit
F. G. HAAS & Zn. - Horlogemakers
BAKKERSTRAAT 42 - TEL. 1511 - ARNHEM

KON. NED. MANDENFABRIEK
FERD. VAN VLIET
STEENSTRAAT 11 - ARNHEM - TEL. 65
ALLE SOORTEN MANDWERK
SERRE-MEUBELEN

H. VAN SANTEN
v.h. H. VAN ZOEST
BLOEMENMAGAZIJN
BAKKERSTRAAT 58 - ARNHEM
OUDSTE EN GROOTSTE ZAAK TER PLAATSE
BLOEMWERKEN
in ieder genre
Tel. 356 - Opgericht 1853 - Post-Giro 66102 5608

HOTEL BELLEVUE (Nieuw
ARNHEM :: TELEFOON 12
Gelegen over het Park ZIJPENDAAL en Sonsb
(TENTOONSTELLING). Kamers met volledig Pens
Restaurant van 5-7 uur.
5557 CONSTANT MEIJE

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5439

RADIO TECHN. INGENIEURS-BURE
WANTING & LUDWIG
NIEUWE PLEIN 30 - TEL. 3180 - ARNH
Hoofdvertegenwoordiger der N.S.F.
BEZOEKT STAND 41 DER I.T.
Ruime keuze TROPENTOESTELLEN onder gara

Familie-Pension „PARKOORD"
APELDOORNSCHESTR. 14 - ARNHEM
Telefoon 2620
5552
Tegen 1 September komen eenige zeer mooie Apartementen vrij, voor tijdelijk of doorloopend. - Uitstekende Keuken - Matige Prijzen - Badkamer

HUISHOUDELIJKE ARTIKEL
JOHAN WILLEMS
ARNHEM
Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx", Hommelstr. 38-40, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B - Telefoon 362.
„De Porselein Winkel", Kortestraat 17-18, Telefoon 1
Het goede adres in Arnhem voor alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen
Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder garan
Aanbevolen adres voor Oost en West.
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische famili

RAKERS KANTOORBOEKHANDEL
ELECTRISCHE HANDELSDRUKKERIJ
Hommelstraat 11a - Tel. 163 - Arnhem
HET BILLIJKST ADRES HIER TER STEDE
SPECIAALHUIS VOOR VULPENHOUDERS

TENTOONSTELLING „OOST- EN WEST-INDIE"

ennootschapsbelasting, zijn teleurgesteld en hoope dat de Regeering gelegenheid zal vinden in de oekomst hiertoe alsnog over te gaan. De indruk wordt gevestigd, dat de *belasting* voor de Europeaen verzwaard wordt. De huidige druk is groot genoeg. Het stimuleeren naar Inlandsche zijde wordt verkeerd begrepen en omgezet in een steeds méér vragen en niet prikkelen tot zelfwerkzaamheid.

De heer *Soekawati* (Tjokorde van Oboed) heeft in zijn rede de meening weersproken: dat *op Bali* Islamietische penetratie plaats had. De heer Zentgraaff heeft immer dezelfde opinie verkondigd; er is geen sprake van vordering van den Islam op dat eiland. Ook Dr. van Blankensteijn meldde in zijn eisbrieven hetzelfde. Overigens sprak de heer Soekawati loyale woorden over de taak van Nederland in deze gewesten, en zijn onmisbare leiding.

De heer *Middendorp* (I.S.D.P.), ass. resident van oni, sprak over de communistische revolutie en hare oorzaken. Wij voelen (in verband met de beooting) in Indië — zegt spr. o.m. — sterk de onmacht van een Regeering, die als voogd geen krachtige voeding geeft aan den in de groei-jaren verkeerenden pupil Indonesië, die in deze jaren juist stevigen kost behoeft, economisch, bestuurlijk en politiek. Het *communisme* zou nooit de kansen gehad hebben, die het heeft gehad, als aan ons systeem van koloniseeren niet de groote fouten kleefden, die zoo even in haar economische en bestuurlijke beteekenis geschetst zijn. Daarvoor moeten wij de Regeering niet alleen als uitvoerende macht, maar ook ons zelf als mede wetgevende macht, verantwoordelijk stellen. (*Soer. Hbl.* 18, 20 en 22/6, 3de bl. *Z*).

Het *Soer. Hbl.* schrijft voorts over „Nieuwste methoden" (16/6, 3de bl.) en „Sitoebondo-affaires" (21/6, 3e bl.), *De Loc.* over „Machtsmisbruik" en „De belastingen" (18/6, blz. 4), „De verponding" (blz. 5), „Dure benzine" (blz. 41), „Ter herinnering" (21/6, blz. 3) en „Decentralisatie" (blz. 35), het *Bat. Nwsbl.* over „De Rapporten" van Bantam en S.W.K. (20/6), de *Java-Bode* over „Moeten wij zwijgen?" (20/6) en *De Sum. Post* over „De Nederlandsche leiding" (25/6), „Betalen we te weinig?" (27/6) en „Uit het Regeeringsantwoord" (28/6).

Poenale Sanctie en slavernij.

Bij herhaling is in den laatsten tijd beweerd (in den Volksraad en door de heeren Albert Thomas en Kuipers te Genève), dat de Poenale Sanctie een overblijfsel zou zijn van, of verband zou houden met, slavernij. De *slavernij*, het volstrekt rechteloos toebehooren van den eenen mensch aan den andere, werd door Nederland opgeheven in 1860 voor Oost-Indië en in 1863 voor West-Indië. De eerste wettelijke regeling voor Nederlandsch Oost-Indië van de verhouding tusschen werkgever en werknemer kwam tot stand, doordat het *Politie-reglement van Soerabaja* van 1829 voor geheel Java en Madoera verbindend werd verklaard. De bepalingen waren alléén toepasselijk op de verhouding *meesters-dienstboden*. Toen in 1850 de *vrije cultures* op Java werden toegelaten, was een nadere regeling van de verhouding *werkgever-arbeider* gewenscht. De pogingen daartoe door minister Uhlenbeck (1862) en door minister Fransen van de Putte (1865) mislukten. In 1872 werd in Ned.-Indië een nieuw *Politie-strafreglement* afgekondigd. Niettegenstaande een in 1875 uitgebracht rapport de werking in Indië van art. 2 No. 27 (betr. dienstbode en werkman), krachtens welk artikel dus de Poenale Sanctie van toepassing was voor geheel Ned.-Indië, zeer gunstig beoordeelde, werd art. 2 no. 27 door minister van Rees in 1879 ingetrokken. Op aandringen van minister Van Rees verklaarde de Indische Regeering *art. 328a Ind. Sw.* en de *artikelen 1601-1603 Ind. B.W.*, welke laatste artikelen geheel overeenstemmen met de art. 1637-1639 Ned. B.W., toepasselijk. Pasten de artikelen 1601-1603 B.W. niet geheel voor de Indische Maatschappij, tegen art. 328a Ind. Sw., dat strafbaarstelling beoogt van den werkman, die zich met een *bedriegelijk oogmerk* voorschotten heeft doen verstrekken, zonder de daarvoor op zich genomen diensten inderdaad te willen presteeren, rezen bezwaren van ernstigen aard. Het bewijs is uiterst moeilijk te leveren. Art. 328 a Ind. Sw. voldeed dus niet in de praktijk en een storm van verontwaardiging ontstond onder de industrieelen, toen de gebrekkige werking van dit artikel aan het licht kwam; op de algemeene bepalingen van arbeidswetgeving was een uitzondering gewenscht. De Tweede Kamer beval dan ook aan de verhouding tusschen werkgever en van elders aangevoerden arbeid[illegible] *bij afzonderlijke ordonnantie* te regelen. Op [illegible] gezag bracht de Indische Regeering een definitieve regeling tot stand, alleen voor de Oostkust van Sumatra, *de Koelie-ordonnantie* van 1880, die in de daarop volgende jaren gevolgd werd door Koelie-ordonnanties voor Banda, Sumatra's Westkust, Palembang, Ternate en Onderhoorigheden, Residentie Amboina, Wester-afdeeling van Borneo, Benkoelen, Lampongsche districten enz. In haar oorsprong hield de Poenale Sanctie derhalve *geen verband met de slavernij*, — concludeert de *Deli Crt.* (25/6) —.

De *Poenale Sanctie* schept ook *in wezen* geen toestand van slavernij. Iets anders is of van het huidige arbeidscontract, zooals het belichaming

vindt in de Koelie-ordonnantie, geen slavernij te maken valt. Ja, inderdaad. Verleng den tijd, waarvoor de overeenkomst wordt aangegaan tot 50 jaar, maak het arbeidscontract principieel onverbreekbaar en we zijn er! Met deze twee maatregelen zou een toestand van slavernij automatisch ontstaan. Behalve dan nog dat voor „echte" slavernij de Arbeidsinspectie zou moeten worden opgeheven, geen loon aan de „slaven" zou moeten worden uitbetaald, een stel zweepen zou moeten worden aangeschaft enz. De kneep zit voor 99 % in den termijn waarvoor de overeenkomst gesloten zou worden en in de onverbreekbaarheid der overeenkomst. Men moet goed onderscheiden tusschen *de kwestie Poenale Sanctie* en den duur, waarvoor men de overeenkomst toelaat. De Engelschen kwamen in hun koloniën in verzet tegen de lange termijnen, waarvoor de overeenkomsten werden toegestaan. Ter Sumatra's Oostkust gold sedert 1880 de tijdsduur van het eerste contract voor *drie jaren*. Thans kan de *Deli Crt.*, waar *de factor tijd* immers hier *een allesbeheerschende rol* speelt, in het huidige door Poenale Sanctie beschermde .arbeidscontract, dat vervat is in de Koelie-ordonnantie, moeilijk overeenkomst zien met slavernij.

In dit verband verdienen aandacht: het *Bat. Nwsbl.* (25/6 „Pijnlijke onzekerheid" en „Poenale Sanctie-varia"; 26/6 „Rammeien tegen de P. S.") en de *Deli Crt.* (25/6 „Imperiale zaken"; 26/6 „Den Haag en Genève", *Dr. E. aan Raalte).*

Bij de Toradja's. Balikpapan.

Villanus vervolgt in het *Soer. Hbl.* zijn brieven over *Zuid- en Midden-Celebes* (18 en 21/6) en over *het petroleumbedrijf in Oost-Borneo* (21 en 22/6).

De doodenfeesten, zooals die in het zuidelijke Toradja-land (Makale en Rante Pao) worden gevierd, zijn hygiënisch en economisch even verderfelijk. Is een man van beteekenis gestorven, dan wordt zijn doodenfeest met groote hecatomben van karbouwen en varkens gevierd. Het gouvernement moet zijn toestemming verleenen; meer dan 90 karbouwen staat het zelfs voor de doorluchtigste sterfgevallen zelden toe. Wat men meent dat aan karbouwen zijn te kort gedaan, vult men met varkens aan, waarvoor geen beperkingen gelden. Ook nu nog laten dus honderden en honderden dieren het leven bij een fatsoenlijke begrafenis. Het vleeschgebruik der bevolking, die practisch nog geen koeien (sapi's) kent, is onder normale omstandigheden niet groot. En percentsgewijze berekend zijn de hiaten, welke groote doodenfeesten in den veestapel veroorzaken, niet van bijzondere beteekenis. Het land is nu eenmaal rijk aan karbouwen en varkens. Het groote getal dieren, bij het doodenfeest, heeft een eigenaardige beteekenis. De doode neemt zijn bezittingen mee, en de erfenis moet hem worden afgekocht. Sawahs hebben voor hem in de andere wereld geen waarde, karbouwen zooveel te meer. De levenden ruilen dus die sawahs in tegen karbouwen en varkens, die den overledene in den dood kunnen volgen. Wie geen buffels heeft, kan ook geen sawahs erven. Erger dan het slachten van honderden dieren en het verzwelgen van half of heel rauw vleesch is wat daarop volgt. Die feesten, welke 3 of 6 of 9 dagen duren — ook daarop beknibbelt terecht het gouvernement — eindigen gewoonlijk in hevige *orgiën*. Deze barbaarsche dingen geschieden in een land, met een welvarende bevolking, die uit voorbeeldige sawah-aanleggers en sawah-bewerkers bestaat en die een eigen methode van caffea arabica te telen tot ontwikkeling heeft gebracht, welke den landbouwkundigen dienst van het gouvernement respect inboezemt. Deze lieden zijn ook handige kooplieden, die van den Chinees de hoogste prijzen voor hun producten weten te bedingen. Zij zijn werkzaam en inschikkelijk, en zij waardeeren het gouvernement, omdat het hun de orde en veiligheid heeft gebracht, welke vroeger zoozeer in hun land ontbraken. Oorlogvoeren is, hoezeer men het ook als edele sport heeft beschouwd, toch blijkbaar iets, dat men niet meer ontbeert, als men ervan af is. Op den duur waardeeren zelfs de ergste kemphanen den vrede als een zegen.

Balikpapan is een gemakkelijke buit voor een beschieting uit zee, gezien de opeengedrongen constructies van steen, metaal en hout, die door haar inhoud louter brandbaarheid zijn. Maar daarom ook is Balikpapan *een veilig politiek object*. Wie er met vijandige bedoelingen de hand op legt, weet dat hij het verwoest zal vinden. En tevens moet hij beseffen, dat de maanden van geduld en inspanning, die het herstel zal kosten, de moeite niet zullen loonen, omdat hij een zoo gelegen terrein ternauwernood tegen onaangename verrassingen van tegenstanders zou kunnen beschermen. Wie zou dan de schending van een neutraliteit, met alle gevolgen van dien, waard vinden?

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De G.-G. en de nationalisten.

De rede van den Gouverneur-Generaal bij de opening van den Volksraad heeft begrijpelijkerwijze de volle aandacht van de Indonesische volksleiders, de voormannen der verschillende partijen en vereenigingen, gehad en hun zienswijze van het gesprokene komt tot uiting in de commentaren die de Inheemsche pers daarover geeft. Het is wel opmerkelijk dat men aan het gedeelte dier rede dat slaat op de actie der nationalisten, over het algemeen een andere bedoeling toedicht dan er werkelijk uit blijkt. De nationalisten meenen dat het der Regeering o.m. te doen is om hun eensgezindheid te breken door hen in twee kampen te verdeelen, terwijl in werkelijkheid de G.G. o.a. slechts aan de extremisten onder hen te kennen heeft gegeven dat zij niet te ver mogen gaan.

In de *Darmo Kondo*, het nationalistische blad te Solo, van 26 Mei begint de schrijver zijn stuk over dit onderwerp door te zeggen dat de G.G. een waarschuwend woord richt tot de nationalisten, die niet met de Regeering willen samenwerken om hun idealen te verwezenlijken, dat zij achteraf geen berouw moeten toonen indien de Regeering in het belang van de algemeene openbare orde haar goed recht zal doen gelden.

Schrijver vindt het jammer dat de G.G. zich over de nationalisten aldus heeft uitgelaten, heel anders dan in het begin van zijn optreden, toen hij naar hun medewerking streefde. Na het onderdrukken der communistische ongeregeldheden schijnt de Regeering tegen de nationalisten te velde te willen trekken. Ten aanzien van de noncoöperators zal zij waakzaam blijven, omdat de noncoöperatieve activiteit volgens haar volkomen vruchteloos is.

Schrijver vindt het optreden van de Regeering te voorbarig en vergelijkt het met de houding van een vader die, zich met zijn vaderschap niet thuis gevoelende, zijn zoon te gauw vervloekt.

Dan motiveert schrijver zijn meening dat er in Indonesië geen echte en verstokte noncoöperators zijn zooals men die in Britsch-Indië aantreft. De P. N. I., een non-coöperatieve partij, wil zich b.v. nog bemoeien met vraagstukken als de belastingdruk, de exorbitante rechten, dus onderwerpen, die de Regeering raken. Derhalve komt het schrijver ongewenscht voor, indien de Regeering bij voorbaat stelling neemt tegenover deze partijen.

De redactie van het Javaansch-nationalistische blad *Timboel* geeft naar aanleiding van de uitgesproken rede, onder het hoofd „Een volledige terugtocht", een beschouwing waarin bittere teleurstelling uitgedrukt wordt. Gesproken wordt dat de Regeering van koers zou zijn veranderd, dat het politieke verleden van den huidigen Landvoogd een aaneenschakeling is van misslagen, die het vertrouwen in zijn leiding volledig te niet deden, dat de politiek van de Regeering, welke eerst er op gericht was om de nationalisten van de communisten verre te houden, thans de methode toepast van verdeelen-heersch onder de nationalisten enz.

Na deze opsomming zegt zij: „Indien hier te lande wordt opgetreden tegen de nationalisten van eenigerlei richting, dan zullen èn de links gerichte en de „gezonde" nationalisten bedenken dat, zoo zij al sprincipieel gekant waren tegen de „communistische" nationalisten, met het wegvallen van die groep tevens de aanval verplaatst en op hen zelf gericht werd. En dat door een Regeering die weet dat zij met machtsmiddelen alleen op den duur geen bevredigenden toestand kan handhaven!" Hierop laat zij volgen: „Doch die Regeering overwege wel: de politieke actie, in November 1926 fel opgelaaid, moge onder de drukkende asch nauwelijks meer smeulen, wie waarborgt haar tegen wederom opvlammen wanneer ze geleidelijk het wapen der vervolging tegen de nationalisten, tegen de zoogenaamde nationale extremisten richt?

En denkt Z.E. de Graeff dat het vooruitzicht op
een onafzienbaren tijd van knechtschap, de on-
zienbare toekomst, die Z.E.'s redevoering ons v
oogen stelt, de nationalisten van eenigerlei richt
tot samenwerking met hem nooden zal? Slechts
dweeë nationalistische ambtenaren zullen z
noodgedwongen onder deze omstandigheden
volgzame Gouvernementsdienaren voordoen."

Na er op te hebben gewezen, dat men geen ov
tuiging vestigt en bevestigt, zonder een fond
realiteiten, waarop ze kan steunen, vraagt schrij
waaruit dan eigenlijk blijkt dat Z.E. aan de d
de historie tot hem gerichte roeping tot bevorder
van de welvaart der Indonesische bevolking geh
geeft.

Na bewijzen te hebben aangevoerd, die het teg
gestelde zouden moeten toonen, merkt de redac
op: „Zoo het dan waar was, dat wij Indonesi
een onafzienbare effectieve leiding noodig hadd
denkt het kleine Nederland dan, dat het uitsluite
er voor in aanmerking komt die te geven? Me
het, dat zijn historische rechten zullen volsta
om het onder alle omstandigheden in die leiding
handhaven, ook tegen den wrok van een volk
dien het zelf heeft opgewekt?" Daarna zinspeelt
blad er op, dat bij een mogelijk nog eens kome
wereldconflict in het verre Oosten, die historisc
rechten van Nederland door andere mogendhed
wel eens niet gerespecteerd zouden kunnen word

In de *Soeloeh Rajat Indonesia* (orgaan der
donesische Studieclub) van Juni, levert „Patri
een uitvoerige beschouwing over de openingsre
waarin hij zegt die rede van groot gewicht te
schouwen, niet omdat de inhoud voor hem nie
is, daar hij, met betrekking tot hetgeen over de
tionalisten gezegd is, niets anders verwacht h
Aangenomen dat de persoon Jhr. de Graeff ind
daad het goede wil en de bevolking wil voor
brengen — daar twijfelen wij niet aan en we h
ben geen reden er aan te twijfelen — maar wann
de belangen van machtige groepen, die grooten
vloed hebben op degenen, die hem de macht in h
den hebben gegeven, hem roepen,... wat
macht heeft dan een G.G. van een kolonie, al
zijn liefde voor het overheerschte volk vele ma
zoo groot als die van den heer de Graeff?

Als oprecht nationalist begrijpt schrijver h
goed, dat van een rechtgeaard Nederlander ni
anders te verwachten is dan dat hij de historis
lijn doortrekt, dat hij de beproefde politiek huldi
waarop het overheerschingsgebouw is gezet, n.l.
politiek van verdeel en heersch, c.q. verdee
van de nationalisten in twee kampen: het evo
tionaire en het revolutionaire. Op de eersten h
Z.E. zijn hoop gebouwd, doch niet alle evolu
nairen zijn gematigd. De algemeene oproep
B.O. heeft ons in het gelijk gesteld. Het gewicht
de rede van den G.G. ligt voor „ons" dus hierin,
zij in breedere lagen de oogen heeft geopend, dat
eenheid de ziel is van de nationalistische beweg
om de vrijheid voor het vaderland te herkrijgen

Ieder nationalist, ook de revolutionaire, weet
het nagestreefde doel nog ver in het verschiet
en dat „forceeren" niet het gewenschte gevolg
hebben.

De vraag, of de nationalisten na die verande
richting van de Regeering, hun houding ook m
ten herzien, beantwoordt schrijver ontkennend

Hij eindigt: „Voor ons zijn Gouverneurs-Gener
en staatsinstellingen slechts uiterlijke voorwa
den, die slechts in staat zijn onze houding ten a
zien van een bepaald feit te wijzigen, ten einde
bereiken van ons doel zooveel mogelijk te besp
digen. Ons lot ligt echter in onze eigen hand.
beleid bestaat slechts hierin: dat zoo weinig mo
lijk offers worden gemaakt."

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht

Johannes Rach en zijn werk.

Ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan v
het Kon. Bataviaasch Genootschap van Kuns
en Wetenschappen te Weltevreden op 24 April
is een in leder gebonden prachtwerk uitgegeven
gewijd is aan Johannes Rach en rijk geïllustre
met 60 reproducties van teekeningen van zijn ha

Het voorwoord vermeldt dat deze teekening
welke ons een voortreffelijk beeld geven van
oude Batavia, zijn vervaardigd tusschen 1762
1783 en dat Dr. F. de Haan er eenige van heeft
publiceerd in zijn standaardwerk over Oud-Bata

Johannes Rach, afkomstig van Kopenhagen,
wiens verdienstelijk werk reeds veel eerder de a
dacht was gevestigd — met name bijv. door
heer H. D. H. Bosboom, voor wien het eene gro
voldoening zal zijn dat dit werk thans, in één v
zameling onder algemeene aandacht is gebracht
is in 1762 als kannonier in dienst der Oost-In
Comp. getreden; bij zijn overlijden, te Batavia o
Aug. 1783, bekleedde hij den rang van majoor
artillerie. Maar over Rach als militair weidt de u
gave, welke zijn naam vereeuwigt, niet uit; wel o
zijne verdiensten als kunstenaar, waarvan

J. de Loos—Haaxman eene inderdaad diepgaande studie heeft gemaakt. De onderschriften der platen, die vooral topografische inlichtingen verschaffen, zijn geschreven door Mr. P. C. Bloys van Treslong; en verder was bij de uitgave behulpzaam Mevr. W. Fruin—Mees en zorgde de firma Kolff en Co. te Weltevreden voor eene keurige typografische uitvoering van tekst en platen.

Voorloopig zij volstaan met deze aankondiging; we hopen weldra in de gelegenheid te zijn eene beschouwing op te nemen, geschreven door een deskundige, die op de innerlijke waarde van dit prachtwerk het volle licht zal laten schijnen.

De Indische agrarische wetgeving.

Aneta-telegrammen van de maand Mei brachten het bericht, dat te Batavia eene commissie is ingesteld met opdracht de vraag te beoordeelen, of en zoo ja, waarom en in hoever het uit een principieel oogpunt gewenscht moet worden geacht, het *domeinbeginsel* als grondslag voor de Ind. agrarische wetgeving los te laten. Nauwelijks was dit bericht bekend geworden of verschillende pennen zetten zich in beweging om het onwenschelijke van zulk eene diep ingrijpende wijziging van de Ind. agrarische wetgeving aan te toonen. Thans heeft ook Prof. Mr. G. J. Nolst Trenité zijne waarschuwende stem laten hooren en wel in het 25 Juli-Nr. van „Econ.-Statistische Berichten". Volgens zijn oordeel zou het inderdaad geen zin hebben en niet in het belang zijn der bevolking van Indië, in onze beproefde en alom geroemde domeinpolitiek principieele verandering te brengen. Wil men het groote koloniale werk niet schromelijk verwaarloosd zien, dan is er slechts één weg; die weg is niet loslating, maar handhaving van het domeinbeginsel, hoe dan ook gefatsoeneerd.

Verspreide geschriften van Prof. Kern.

De uitgave van Prof. H. Kern's verspreide geschriften, in 1913 ondernomen door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië te 's-Gravenhage, nadert hare voltooiing. Thans is het 15e deel verschenen (evenals de vorige bij M. Nijhoff), bevattende het 3e gedeelte der „Diversen en Nalezing", benevens de door Prof. Kern geschreven Levensberichten.

De Indische Mercuur.

No. 30 (25 Juli). De rietsuikerindustrie in Spanje, door J. van Harreveld. — Economisch overzicht van Ned.-Indië, de Straits Settlements, enz. (ontleend aan het jaarverslag over 1927 van de Nederl. Handel Mij.). — De uitvoer van enkele belangrijke producten uit de Buitengewesten naar Java en Madoera gedurende 1926 en 1927. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een opgave van recente literatuur over landbouw-economie — cacao — kina — koffie — suiker — tabak — thee.

Blaadje voor het Volkscredietwezen.

Uit den inhoud van jaarg. 16, No. 4 (15 April '28). Over den handel in Inlandsche rietsuiker in het gewest Kediri, door A. Robiman. — Coöperatie op Sumatra's Westkust, door R. J. J. Biemond. — Advies omtrent het nut van kasmachines voor Volksbanken, door Fruin.

Id. No. 5 (15 Mei). In memoriam, F. F. W. van der Zande. — Gegevens omtrent credietaangelegenheden in de desa. Verzameld door de adjunct-landbouwconsulenten in het gewest Kediri.

Mededeelingen Dienst Volksgezondheid.

Afl. 2 van deel 17 (1928) bevat een aantal bijdragen waarvan verondersteld wordt dat ze alleen voor medici van belang zijn; op één verhandeling vestigen we intusschen bijzondere aandacht, n.l. die van Prof. Dr. M. U. Thierfelder, welke getiteld is: De bestrijding van granuloma venereum onder de Marindineezen in Ned.-Zuid-Nieuw-Guinea. Dit opstel, getuigend van hetgeen door bestuur, missie en artsen is verricht om paal en perk te stellen aan het uitsterven van den stam der Marindineezen of Kaja Kaja, is verduidelijkt door eenige kaarten en een aantal platen. — Verder zij nog gewezen op de waardeerende woorden, gewijd door Dr. De Vogel aan de nagedachtenis van Dr. Lim Njat Fa, een bemind geneesheer, overl. te Soestberg den 12en Juni '27.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 51 (16 Juni '28). Landbouw in Palembang, door Ir. A. H. J. Kroon. — Citronella-olie-industrie (vervolg). — De bereiding van Hevea-pitten tot voeding. — Een kwart eeuw planter (J. C. Asbeek Brusse). Met portret. — Opfokken van kalveren in Indië, door W. A. Schrauwen. — Over koffie. Hare beteekenis voor Ned.-Indië, ziekten, plagen, selectie (overzicht eener voordracht van Dr. Ultée).

Landbouw-Tijdschr. der Ver. v. Landbouwconsulenten in Ned.-Indië.

De Juni-afl. bevat o.m.: Over de batatenexport uit het district Koeningan, door A. H. A. Corts. — Groenbemesting bij den Inlandschen landbouw op Java, door Ir. A. Wulff. — De juiste wijze van Epilachna-bestrijding, door Dr. P. van der Goot. — De symbolen van de metrieke maten en gewichten, door Ir. A. Wulff.

In de rubriek Boekbespreking vraagt A. W. de aandacht voor het onlangs verschenen zesde vervolg (1921-25) van het Repertorium op de koloniale literatuur, samengesteld door Schalker en Muller. Met de ernstig doordachte wijzigingen welke schr. voorstelt voor de indeeling der rubrieken welke op landbouw betrekking hebben, kunnen de samenstellers van een eventueel zevende vervolg hun voordeel doen.

Locale Belangen.

Uit den inhoud van afl. 12 (16 Juni). De belastingvoorstellen der Motorverkeers-Commissie, door Prof. Ir. H. van Breen. — Mag de Gemeenteraad zelf regelen, wanneer de bevoegdheid tot regelen bij plaatselijke verordening aan den Voorzitter is gedelegeerd? door v. Z. — Woekerbestrijding door locale ressorten, door Mr. M. D. de Jong. — Het brandweerwezen in Ned.-Indië (slot), door Broekhuizen.

De Indische Verlofganger.

In het Nr. van 27 Juli schrijft de heer Fred. Oudschans Dentz een artikel (met ill.) over scheepvaart en handel op Suriname in den Compagniestijd. — De hr. S. Kalff houdt eene causerie over Javaansche beeldhouwkunst, zooals van zelf spreekt met een historisch tintje. — Verder bevat genoemd Nr. bijzonderheden (met ill.) over het onlangs gehouden radio-telefonisch kruisgesprek met Indië.

* * *

Enkele algemeene opmerkingen over de groote cultures ter Oostkust van Sumatra, door J. de waard. (In- en Uitvoer. 23 Juli '28).

Some Ramayana-reliefs from Prambanan, Java, by Suniti Kumar Chatterji. With plates. (Rupam, an quarterly Journal of Oriental Art. Nos. 33, 34, Jan.-April '28).

Pioniers-arbeid op de Buitenbezittingen. 20 jaar in de rubber- en klappercultuur. Verzamelde opstellen, foto's, staten, grafieken en kaarten, door „Molensteen". Weltevreden, G. Kolff en Co. 2 dln.

Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 56. Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Nederlandsch-Indië gedurende het jaar **1927. Deel I. Java en Madoera. Weltevreden, G. Kolff en Co.**

Voorloopige gegevens en cijfers omtrent de werkzaamheden van het Departement der Burgerlijke Openbare Werken over het jaar 1927. [Weltevreden, Landsdrukkerij].

De Minahassa, door P. Eibergen. [Historisch-economisch overzicht]. (Tijdschr. voor Econ. Geographie. 15 Juli '28).

Wonderbare redding van Curaçao 1678—10 Mei—1928, door P. A. Euwens. [Verhaal van een Fransche vloot, onder bevel van admiraal graaf J. d'Estrées, welke van plan was Curaçao te vermeesteren, doch door schipbreuk daarin verhinderd werd]. (Nederl. Zeewezen. 20 Juli '28).

De ontdekking van het adatrecht, door Mr. C. van Vollenhoven. Met kaart en portretten. Leiden, E. J. Brill. (Bespreking van dit werk is toegezegd).

23e Jaarverslag der vereeniging „Het Generaal Van Heutsz-Fonds", staande onder bescherming van Z.K.H. den Prins der Nederlanden (tot tegemoetkoming in de kosten van opvoeding en onderwijs van kinderen van militairen, beneden den rang van officier, bij voorkeur van die, welke in Ned.-Indië zijn gesneuveld of aan voor den vijand bekomen verwondingen zijn overleden). Uithoorn, Drukkerij „Lodewegen en Van der Neut". [Dit jaarverslag is verlucht met 4 foto's, betrekking hebbend op de plechtige teraardebestelling van het stoffelijk overschot van generaal van Heutsz].

The first days of the new submarine volcano near Krakatoa, by Dr. J. H. F. Umbgrove. With plates. (Leidsche geologische Mededeelingen. II, afl. 4—5, 1928).

Dans en wajang, door J. Poortenaar. I. De Vorstenlandsche danseressen, de Serimpi's. II. Bali. (Buiten. 1928, bl. 236, 245).

De economische toestand van Suriname, door A. S. J. Fernandes. (Handelsberichten, 26 Juli '28).

* * *

BOEKAANKONDIGING.

Ter bespreking werd ons toegezonden: Nederlanders in het buitenland, 1e jaargang 1928, onder redactie — 96 Jan v. Nassaustraat, Den Haag, — van W. baron Snouckaert van Schauburg en Ph. F. W. Romondt, uitgave firma L. J. C. Boucher, Noordeinde 39a, aldaar.

Deze eerste jaargang wordt door de samenstellers eerbiedig opgedragen aan H.M. de Koningin-Moeder ter gelegenheid van haar 70sten verjaardag en prijkt vooraan met een fraai portret van de jubileerende Vorstin. Het voorwoord is van den heer P. J. de Kanter, Algem. Voorzitter van het Alg. Nederl. Verbond, die er terecht op wijst hoezeer dit samenvattend werk de moeilijkheid uit den weg ruimt verbonden aan het nasporen van personen en instellingen van Nederlandsche herkomst, in den vreemde. De samenstellers zelven toonen dit nog nader aan in hun voorbericht. In een 12-tal paragrafen onderverdeeld zal dit typografisch zeer verzorgd boekwerk, dat met tal van geslaagde foto's verlucht is en in de geliefde oranje-kleur verschijnt, zijn weg ongetwijfeld vinden.

(Ter raadpleging op de leeszaal voor de leden van „Oost en West").

Suriname.

Te Paramaribo is een nieuwe Chineesche Vereeniging opgericht onder den naam „*Chung fa fou Kong*." Op Woensdagavond, 27 Juni, heeft de inwijding van de lokaliteit der vereeniging plaats gehad in tegenwoordigheid van vele genoodigden, waaronder de Gouverneur.

Twee derden der in Suriname gevestigde Chineezen behooren tot de nieuwe vereeniging.

„*De Surinamer*" van 1 Juli vat de rede van den voorzitter aldus samen:

„De nieuwe vereeniging is opgericht, omdat de oude niet met den tijd meegaat, waardoor de belangen der leden slechts eenzijdig behartigd worden.

De nieuwe zal streven naar 't hoogere en trachten de stoffelijke zoowel als de geestelijke belangen der leden voor te staan."

De Gouverneur beantwoordde de rede en wenschte de vereeniging veel succes toe.

* * *

„*De Surinamer*" van 21 Juni schrijft:

„Per s.s. „Nickerie" is hier gisteren aangekomen de heer J. F. C. Arntz, lid der Eerste Kamer, eigenaar van plantage Voorburg, alwaar hij zijn intrek heeft genomen ten huize van den directeur, den heer Jeuken.

De heer Arntz is vergezeld van zijn echtgenoote."

* * *

In „*De Surinamer*" van 24 en 28 Juni en 1 Juli het reisverhaal van den heer Marcus Schloss, die een reis heeft gemaakt naar de Itany, een der bronrivieren van de Marowijne.

* * *

Wij lezen in „*De West*" van 22 Juni:

„De Sembilan arriveerde Donderdagochtend (21 Juni) tien uur een mijl ten Noordoosten van het Lichtschip, waar onmiddellijk een aanvang werd gemaakt met de overscheping der immigranten op het koloniaal s.s. Prinses Juliana. Deze overscheping liep vlot van stapel, dank zij de genomen voorzorg, om lange bruggen met dubbele leuning te gebruiken.

De gouverneur nam deel aan de inspectie van het transportschip en stelde zich in verbinding met de immigranten, die verklaarden volkomen tevreden te zijn over de behandeling aan boord. De gezondheidstoestand was zeer gunstig.

Ongeveer drie uur des middags was de overscheping afgeloopen en kwart over vijf meerde de Prinses Juliana aan den steiger te Paramaribo. Geen der immigranten behoefde van het schip naar het hospitaal te worden overgebracht.

De Sembilan vertrok 7 Mei van Java, met 441 mannen, 328 vrouwen en 15 kinderen aan boord. Onderweg overleden twee mannen, twee zijn vermoedelijk op Deli gedeserteerd, terwijl één man onder de reis vermist werd, die wellicht over boord gesprongen is.

De immigranten maken, wat hun physiek betreft, een goeden indruk.

De Sembilan is den 21sten Juni vertrokken naar New-York en zal eind Juli wederkeeren naar Suriname, ter afhaling van een transport repatrieerende immigranten."

* * *

Met de saneering is het in Suriname nu ernst. „*De West*" van 22 Juni geeft een uitvoerige beschrijving van het „immigrantendépôt in zijn nieuw gewaad", de gebouwen namelijk waarin de van Java komende immigranten verblijven tot zij naar de plantages vertrekken. Door de aangebrachte radicale verbeteringen kan men zeggen, dat het dépôt aan alle redelijke eischen voldoet.

* * *

In hetzelfde nummer lezen wij:

„Via Albina en Moengo kwamen den 21sten Juni te Paramaribo aan de wereldreizigers da Costa Lo-

pez en Mayondo Matto, twee padvinders uit Bahia (San Salvador) die met New York als doel, een reis langs de kust van Zuid Amerika afleggen, om die via Honduras en Mexico voort te zetten. Zij moeten over het traject van 14250 kilometer zes honderd dagen doen.

Hedenmiddag vertrokken zij naar Georgetown. Voor zoover er een weg over land is, mogen zij niet van andere vervoermiddelen gebruik maken."

* * *

De passagiers van de Nickerie, die den 23sten Juni naar Nederland is vertrokken, hebben het buitenkansje een gansche verzameling Surinaamsche dieren aan boord te kunnen gadeslaan. Onder de verzameling is ook de onlangs gevangen tijger, die op de markt te Paramaribo verkocht werd voor zeventig gulden. De eigenaar er van heeft dus afgezien van zijn voornemen om het roofdier te kijk te stellen. Het is nu naar Nederland gezonden in gezelschap van een hoeveelheid slangen, roofvogels, enz.

* * *

Een honderdjarige. Den 1en Juli was het een eeuw geleden, dat de instelling van den Burgerlijken Stand in Suriname in het leven werd geroepen.

* * *

Onder het hoofd *„petroleumonderzoek in Demerara"*, schrijft *„De West"* van 26 Juni:

„In Demerara is dezelfde vraag als bij ons reeds honderden keeren gesteld: bevat de bodem der Guyana's petroleum in exploitabele hoeveelheden? Volgens de „Daily Chronicle" van 7 Juni is thans een vennootschap opgericht, die, zooals het blad het uitdrukt, nu of nooit zal moeten uitmaken of er petroleum is. De vennootschap draagt den naam: Demerara Oilfields Limited. Voorzitter is de bekende koopman V. A. Pires, terwijl leiders zijn de heeren A. J. en C. J. da Silva en C. E. Headley.

De vennootschap heeft 55 perceelen land aan de Corantijn, in welk district het onderzoek zal plaats vinden en onderhandelt over het verkrijgen van nog meer land in het grensdistrict.

Het heet, dat de Trinidad Central Oilfields belang stelt in het vraagstuk en onlangs een harer oudste employé's afvaardigde naar Demerara om gegevens ter zake te verzamelen."

* * *

Onder het hoofd *„Duitsche belangstelling voor Surinaamsche cultures"*, schrijft *„De Telegraaf"* van 26 Juli, derde ochtendblad:

„In aansluiting op het bericht in ons Avondblad van 16 September 1927 betreffende de vorming van een syndicaat van Duitsche belangen voor de exploitatie van cultuurmaatschappijen in Suriname, kunnen wij thans over deze plannen nog het volgende mededeelen:

In Augustus van het vorige jaar werd te Berlijn een syndicaat opgericht, waartoe verschillende maatschappijen en personen uit de vroegere Duitsche koloniale wereld toetraden, ten einde de verhoudingen te bestudeeren in Suriname en de mogelijkheden te onderzoeken van de exploitatie van cultuurmaatschappijen in deze kolonie. De oprichting van dit syndicaat was 't gevolg van den maandenlangen arbeid van de heeren H. A. Delss en dr. H. M. A. Krause. Met den steun van den algemeenen directeur van de Westafrikanische Pflanzungsgesellschaft Victoria-Kameroen, W. Kemner, gelukte het hun verschillende vooraanstaande persoonlijkheden uit de Duitsche koloniale wereld voor hun plannen te interesseeren. Daarop volgde in September in opdracht van het „Pflanzungssyndicat für Suriname" de studiereis van de heeren H. Ahrens, oud-directeur van eenige Surinaamsche cultuurondernemingen, dr. H. M. A. Krause, en een technisch expert, den heer J. Loag. De leiding van deze onderzoekingen was in handen van den heer Ahrens. Het resultaat van dit onderzoek was dat aan de leden van 't syndicaat aanbevolen zou worden de exploitatie van cultuurmaatschappijen in Suriname ter hand te nemen.

De financiering van deze plannen is gebaseerd op de schadevergoeding, welke het Duitsche Rijk aan de vroeger in de Duitsche koloniën werkzame maatschappijen voor de geleden oorlogsverliezen uitbetalen zal. Deze schadevergoeding is geregeld bij de op 31 Maart door de Duitsche regeering aangenomen wet. Daar deze schadevergoeding door de Duitsche regeering niet onmiddellijk betaald kon worden, zijn de vorderingen van de belanghebbenden als staatsschulden in het grootboek van de Duitsche Rijksschuld opgenomen. Over deze bedragen zal een rente betaald worden van 6 pCt. en de vorderingen zullen successievelijk in gedeelten worden afbetaald.

Tot het genoemde syndicaat behooren verschillende vroegere eigenaren van Duitsche maatschappijen in de oude Duitsche koloniën. Naar wij vernemen, zullen deze hun vorderingen aanwenden voor de financiering van dit Surinaamsche exploitatieplan. Zoodra dit geschied is, zal een maatschappij opgericht worden, welke de exploitatie

van cultuurondernemingen in genoemd land ter hand zal nemen."

* * *

In het *„Handelsblad"* van 26 Juli een zeer belangrijk artikel van den heer Bruna: *„Onze taak in West-Indië"*.

De schrijver wijst op de uitingen van Amerikaansche bladen en van verschillende personen op zijn reis ontmoet, die verlangen, dat de koloniën van Engeland, Frankrijk en Nederland in West-Indië aan de Vereenigde Staten zullen worden overgedragen. Wij hebben in dit weekblad bij herhaling op die uitingen de aandacht gevestigd.

De heer Bruna eindigt zijn mededeelingen over de bedoelde uitingen met deze waarschuwing:

„Wij zullen — dit mag uit hetgeen hier boven werd vermeld toch stellig worden afgeleid — onze oogen zeer goed open moeten houden en, nog heelemaal afgezien van onze zedelijke verplichting tegenover Suriname en Curaçao, ons bewust moeten toonen van de materieele wenschelijkheid, dat wij van onze West maken wat daarvan kan worden gemaakt, voordat het verlangen daartoe bij anderen te sterk wordt.

De hoofdzaak evenwel is en blijft het feit, dat Suriname onder — en door — ons bestuur is geworden wat het nu is en dat men dus van ons terecht mag eischen, dat wij het opheffen uit de moeilijkheden, waarin het verkeert"......

* * *

Tweede Kamer. Ingediend is een wetsontwerp tot opheffing van de op Surinaamsche landbouwondernemingen rustende schuldplichtigheid, bedoeld in art. 1 der wet van 15 Juli 1913. De toelichting zegt o.m.:

Ter bevordering van de van particuliere zijde toegezegde pogingen om ondernemers in tropische cultures in grootere mate dan tot dusverre voor Suriname te interesseeren, is bij de Surinaamsche begrootingen van 1927 en 1928 in uitzicht gesteld, dat enkele van de thans op landbouwondernemingen in dat gewest drukkende heffingen zullen vervallen. Dit ontwerp is een uitvloeisel daarvan. Tot de bovengenoemde heffingen behoort ook de z.g. „grondrente" op landbouwondernemingen ter zake van kwijtschelding van vorderingen van den lande wegens indertijd verleende voorschotten voor de uitoefening van de bacoven-cultuur en van de daarop verschenen rente.

Door de opheffing van deze schuldplichtigheid wordt prijsgegeven ongeveer ƒ 10.000 per jaar. Aan de tenuitvoerlegging van de bovenbedoelde voorziening, voor zooveel die betreft andere hierbij in aanmerking komende heffingen, behoeft geen nadere regeling bij de wet vooraf te gaan.

* * *

Onder het hoofd *„Postzegelnieuws"* schrijft de „N. R. Ct." van 27 Juli, Av.bl. B.:

De nieuwe 22½ cent postzegel voor Suriname, in bruine kleur, is gereed gekomen en zal in Augustus hier te lande aan de speciale loketten voor postzegelverzamelaars verkrijgbaar zijn.

Op de I.T.A. te Arnhem heeft het Ministerie van Koloniën tentoongesteld de druk- en kleinproeven van de in 1927 uitgegeven nieuw-model Surinaamsche plaatdrukzegels van 10 t/m 35 cent en van de binnenkort uit te geven nieuw-model Curaçaosche plaatdrukzegels van 7½ t/m 35 cent. De Curaçaosche zegels zijn gereed voor zoover betreft de waarden van 20, 25 en 30 cent, welke reeds in Curaçao zijn uitgegeven en spoedig hier verkrijgbaar zullen zijn. Die van 15 en 35 cent zijn 5 Juli j.l. verzonden en zullen in Augustus hier te lande verkrijgbaar worden gesteld.

Curaçao.

De middelen.

De middelen blijven stijgen. In het eerste kwartaal 1928 werd opgebracht aan belastingen ƒ 757.629 en aan inkomsten van onderscheiden aard ƒ384.395, waardoor hetzelfde tijdvak van het vorige jaar met bijna ƒ 300.000 en het ¼ der raming voor het loopende jaar met ƒ 250.000 werd overschreden.

Meer dan het eerste kwartaal van 1927 bracht op: invoerrecht ƒ 60.000, gedistilleerd-accijns ƒ 90.000, inkomstenbelasting ƒ 60.000, posterijen ƒ 12.000, „draadlooze" ƒ 13.000, Curaçaosche bank ƒ 20.000, loodsgelden ƒ 35.000. Minder brachten overdrachtsbelasting en successiebelasting ƒ 7000, uitvoerrecht ƒ 4000, telefoon ƒ 5000, op[enbare] bare gezondheidsdienst ƒ 2500.

De *Amigoe* laat op de mededeeling van het [voorgaande] venstaande volgen:

„Totaal is er een opbrengst der middelen, ge[dure]nde het eerste kwartaal, van ƒ 1.142.024, te[gen] ƒ 859.632 verleden jaar, en een raming [van] ƒ 899.400, waarbij ingesloten ƒ 50.000 uit leening [te] verkrijgen. Een toeneming dus van ruim ƒ 282.[000], terwijl, vergeleken met de raming, de opbre[ngst] een batig saldo aanwijst van ruim ƒ 252.000, [dat,] daar er niet geleend behoeft te worden, nog [met] ƒ 50.000 verhoogd kan worden."

Landstelefoon.

In verband met de daling der inkomsten van [de] telefoon is misschien van beteekenis, dat de K[olo]niale Raad, die bij de behandeling der begroo[ting] reeds geklaagd had over de onvoldoende werk[ing] van dezen dienst, aanleiding gevonden heeft [een] schriftelijke klacht tot den gouverneur te rich[ten.] De klachten omvatten gevallen van het hooren [van] andere gesprekken, van verkeerde aansluiting[en,] van het vruchteloos bellen, van het verflauwen [van] het geluid gedurende een gesprek.

Die gevallen „zijn nu meer dan ooit", schrijft [de] Raad. Tot dusver heeft de landstelefoon niet aa[n de] bij de instelling en sedert opgewekte verwach[tin]gen beantwoord.

Het woningvraagstuk.

Men herinnert zich, dat in de Eerste Kame[r op] de klachten over woninggebrek door den mini[ster] is verklaard, dat de toestand niet zoo ernstig [was,] dat bijzondere maatregelen van bestuurszijde [noo]dig waren. Gezien het feit dat de C. P. I. M. [op] ruime schaal woningen voor haar employé's bo[uwt] en het Bestuur voor zijn politietroepen, achtte [de] minister een bijzondere commissie voor het [wo]ningvraagstuk niet noodig.

Hierover schrijft de *Amigoe*:

„Als wij tegenover deze ontnuchterende ver[kla]ring, die werkt als een koud-waterstraal, de n[uch]tere feiten plaatsen, dan komen wij tot een ge[heel] andere conclusie; dat n.l. het vraagstuk op C[ura]çao nog even urgent is als enkele jaren gele[den] en op Aruba urgenter dan ooit."

Het blad herinnert er verder aan, gelijk wij reeds deden, dat het rapport der commissie [van] 1924 niets heeft uitgehaald, evenmin als het [...] der gouvernementsambtenaren van 1927. En [wat] het beroep op de C. P. I. M. betreft, becijfer[t de] *Amigoe* uit officieele gegevens, dat door deze in [...] tot Mei 1928 54 woningen gebouwd heeft, [ter]wijl het personeel met 131 man toenam, en [als] volgt:

„Hierbij komt nog, dat de staf der C. S. M. [die] einde '26 uit 211 personen bestond, einde '27 [...] leden telde, welk getal tot Mei dezes jaars [is] aangegroeid tot 299. De gehuwden hiervan he[bben] hun woningen in Willemstad.

Of dus door den gestadigen woningbouw op [Ne]gropont meer en meer woningen in Willemstad [zijn] vrijgekomen, valt bij het gestadig toenemen [van] het aantal employé's en van den staf der C. S. [M.] zeer te betwijfelen. Voorloopig zou men met [...] reden kunnen concludeeren tot het tegendeel. [En] de bouw der politiewoningen zal hierin geen [ver]betering brengen, daar zij uiteraard bestemd [zijn] voor de gehuwde politiemilitairen die uit Hol[land] reeds zijn uitgezonden en nog zullen uitgezo[nden] worden.

Dit voor Curaçao.

En voor Aruba heeft men genoeg aan de [ver]klaring van den Gouverneur, dat de reeds best[aande] de woningnood er nog grooter geworden is, w[aar]om dan ook bij het bestuur het plan bestaat om [wo]ningen te bouwen voor zijn ambtenaren. Dat [de] huiseigenaren aldaar niet schromen om de pr[ijzen] in eens, en zelfs bij herhaling met 100 % te [ver]hoogen, zooals Z. E. de Gouverneur in zijn [ope]ningsrede verklaarde, is maar al te waar. Ons [zijn] gevallen bekend van verhoogingen van 10 tot [...] gulden, van 25 tot 250 per maand. Laat de e[...] prijs voor normale omstandigheden laag, missc[hien] te laag geweest zijn, de thans geldende is ex[orbi]tant hoog."

Errata!

De Prins van 23 Juni l.l. geeft op het titel[blad] eenige foto's van de I.T.A., geflankeerd door de [por]tretten van de gouverneurs van Ned.-Indië en Suriname; die van Curaçao ontbreekt.

Uit den Verren Vreemde.

Nieuwe practijk van lijdelijk verzet in Britsch-Indië.

Over hetgeen zich in het noorden van Britsch-Indië thans afspeelt, gaf *Het Vad.* van 25 Juli een goede uiteenzetting, waaraan wij 't hier volgende ontleenen:

De revolutionnaire actie heeft plaats in district Bardoli, behoorende tot de provincie, waarover de gouverneur van Bombay, Sir Leslie Wilson, het gezag voert.

Daar is namelijk het passieve verzet, genaamd „satyagraha", in toepassing gebracht.

Bardoli stond steeds vooraan in deze zaak. Toen in 1921 het Indische Nationale Congres op aansporen van Gandhi besloot tot een campagne van „massale burgerlijke ongehoorzaamheid", werd tegelijk vastgesteld, dat dit verzet zou beginnen den 23sten November van dat jaar in het district Bardoli.

Thans is in Bardoli opnieuw de satyagraha afgekondigd, onder leiding van Vallahbai Patel, broeder van V. J. Patel, voorzitter van de Indian Legislative Assembly, het officieele parlement van Britsch-Indië.

De aanleiding tot deze satyagraha is de volgende: enige maanden geleden werd een nieuwe taxatie van de landerijen in Bardoli ondernomen met het gevolg, dat de belasting, welke er van betaald moest worden, verhoogd werd. In den Wetgevenden Raad van Bombay is toen, tevergeefs, door de Indische leiders getracht een stemming tegen dezen regeeringsmaatregel te verkrijgen; een desbetreffend voorstel werd met 44 tegen 35 stemmen verworpen. Vallabhai Patel vond hierin een aanleiding tot zijn actie tegen passief verzet. Hij wist een voortdurende propaganda in Bardoli te leiden, die de dorpelingen er van overtuigde, niet langer belasting te betalen. Een „no-tax" campagne over het geheele district. Patel wordt beschreven als iemand, die de rol van Lenin wil spelen; hij verlangt geen compromis, hij wil opstand, een revolutionnair bewind vestigen. In de dorpen wordt hij als een held vereerd, vrouwen bezingen zijn roem, in liederen, opwekkend tot verzet tegen de regeering, geven de mannen en vrouwen van Bardoli te kennen, dat zij bereid zijn te sterven voor de goede rechtvaardige zaak.

Er heerscht een ijzeren tucht onder deze opstandigen. Overdag staan knapen, 's-nachts mannen op wacht aan den ingang der dorpen, om de nadering aan te kondigen van de beambten, die het land, waarvoor men geen belasting wil betalen, in beslag komen nemen. Eerst ging dat aankondigen met trommels, toen dat verboden was met fluiten en weer later met signalen met de hand.

En wanneer dan het land in beslag genomen was, dan hielp het nog niets De oorspronkelijke eigenaars gingen eenvoudig voort er op te werken en de dorpsambtenaren, geïsoleerd, konden er niets tegen doen, moesten zich terugtrekken; sociale boycott bleek sterker dan regeeringsmacht.

Het gevaar van deze beweging schuilt niet zoozeer nog in wat in dat kleine deel van Indië gebeurt. Maar hierin, dat Bardoli door de revolutionnairen beschouwd wordt als een proef. Slaagt 't hier, dan zal de propaganda voor heel het land met dit krachtige argument kunnen werken, dan is het einde niet te zien. Grijpt daarentegen de regeering met kracht in, zet ze den leider Patel in de gevangenis, dan komt, zoo hopen de revolutionnairen, heel Indië in verzet, dan zal Gandhi weer uit zijn afzondering komen, zelf de leiding nemen van de beweging, die zoo geheel naar zijn eigen voorschriften is opgezet. Zoo is de berekening van Patel geweest.

De regeering van Bombay, met name Sir Leslie Wilson, begreep dit. Men wachtte eerst nog af in hoeverre Patel zou slagen. Maar toen bleek, dat inderdaad de groote meerderheid in Bardoli achter hem stond en de maatregelen, door de wet voorgeschreven, zooals hierboven uiteengezet, hun doel misten, was Wilson gedwongen tot krachtdadiger optreden.

Eerst deed de gouverneur een poging in contact te komen met de eigenaars zelf. Op een bijeenkomst te Soerat stelde hij den vertegenwoordigers het volgende voor: een speciaal onderzoek naar de beweerde onjuiste berekening door de autoriteiten, als de belasting onverwijld werd betaald en de beweging tegen de betaling werd gestaakt; het verschil in opbrengst tusschen de oude en de nieuwe zou door de schatkist tot na den afloop van het onderzoek in bewaring worden gehouden.

Op deze voorstellen antwoordde Patel, dat zij volstrekt onvoldoende waren; hij zou enkel genoegen nemen met een officieel onderzoek door een commissie, waarin de bevolking behoorlijk vertegenwoordigd was en op voorwaarde, dat de gevangen genomen boeren in vrijheid werden gesteld; het land, dat wegens het niet betalen der belasting in beslag genomen werd, teruggegeven en alle andere straffen kwijt gescholden werden.

Nu aldus een overeenkomst onmogelijk is gebleken, heeft de gouverneur in een rede, Maandag 23 Juli gehouden in den wetgevenden Raad van Bombay, den opstandigen een ultimatum gesteld.

Hij stelde een termijn van 14 dagen: dan moesten de vertegenwoordigers van Bardoli zeggen of zij het aanbod der regeering al of niet aanvaarden. Ik ben verplicht, zoo sprak hij, zonder omwegen te zeggen dat, indien deze voorwaarden niet aanvaard zijn en een schikking niet is getroffen, de Regeering, teneinde de wet te doen eerbiedigen, elken stap zal nemen, dien zij wenschelijk en noodig acht."

Dat Patel toe zal geven is niet waarschijnlijk. Alles hangt er van af, of de mannen van Bardoli hem blijven volgen.

Tot zoover hetgeen wij aan *Het Vad.* ontleenen. Een ultimatum van 14 dagen gunt wel geruimen tijd aan de tegenpartij om zich krachtig voor te bereiden.

Amerika's voogdij over Panama.

Kellogg's ontwerp tot uitbanning van den oorlog beoogt den oorlog uit te sluiten als dwangmiddel bij de oplossing van onderlinge staatkundige geschillen. De beteekenis hiervan, practisch en moreel, mag niet onderschat worden. Waar men tot nu toe bij elk conflict, dat een bedenkelijke scherpte aannam, diepgaande belangen betrof of nationale gevoeligheden raakte, de vrees voelde opkomen voor een oorlogsmogelijkheid, zal men minder spoedig ongerust behoeven te zijn, zal men er op mogen rekenen, dat in beginsel besloten is, niet meer tot een oorlog over te gaan. Het recht op verdediging blijft onbekort, en — dat is rekbaar.

Behalve dit voorbehoud zijn er ook andere uitgesproken, of tusschen de regelen van het verdrag gelezen. Zoo het recht om in te grijpen op de wijze zooals Japan in China heeft gedaan en doet, en zooals de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, dezelfde dus die den stoot hebben gegeven tot het verdrag, dat 27 Augustus a.s. te Parijs zal worden onderteekend, dit in Nicaragua doen, en — thans dreigen ook in Panama te gaan doen. Deze manier van ingrijpen heet dan geen oorlog meer. Kan de optimist zich in alle oprechtheid verheugen over hetgeen thans te Parijs gewonnen zal worden, de pessimist zal, als de Japansche-, de Amerikaansche gedelegeerden daar hun handteekening zetten, en als de andere aanwezigen daar zullen instemmen met het „nooit meer oorlog!", de pessimist zal, China, Nicaragua, Panama indachtig, verzuchten: de oorlog is uitgebannen, maar het vechten gaat door.

't Nieuwe bericht waarop wij doelen luidt: De diplomatieke medewerker van de „Daily Telegraph" is van meening, dat binnen afzienbaren tijd rekening zal moeten worden gehouden met een ingrijpen der Vereenigde Staten in Panama, in welk land Amerika groote belangen heeft omdat het bekende kanaal er doorheen gaat.

De oorzaak van het vermoedelijk ingrijpen zal deze zijn: De leiders van de Oppositie-partij Porrista hebben den Amerikaanschen autoriteiten verzocht contrôle op de Presidentverkiezingen uit te oefenen, gelijk dit in Nicaragua het geval is geweest. De regeering van Panama heeft daarop 116 aanhangers van Porrista gearresteerd.

Wilde dieren in Britsch-Indië.

In het afgeloopen jaar zijn in Britsch-Indië 2285 menschen door wilde dieren gedood, tegen 1955 in 1926. Telt men echter het aantal menschen erbij dat door slangenbeten is omgekomen, dan komt men tot een totaal van ruim 22.000.

Tijgers doodden 1033 menschen, luipaarden 218, wolven 465, beren 78, olifanten 56, hyena's 12, krokodillen 136, wilde varkens 85 en jakhalzen 41 menschen. Door slangen kwamen 19.724 menschen om, iets minder dan in 1926. Dit zijn de officieele cijfers, de werkelijkheid zal nog wel erger zijn.

Daartegenover werden 25.612 dieren afgemaakt, o.a. 1368 tijgers, 4390 luipaarden, 2738 beren, 2439 wolven. Voorts werden 57.116 slangen gedood.

Aan belooningen voor het dooden van gevaarlijke dieren werd een som van 140.000 ropijen betaald.

Handel in meisjes.

In het weekblad van de Nederlandsche kolonie in Argentinië wordt een ernstige beschuldiging geuit tegen de politie, die in haar corps o.m. vele elementen heeft, die met de handelaars in meisjes en vrouwen samenwerken.

Men weet, dat de Zuid-Amerikaansche republieken een der voornaamste afzetgebieden zijn van de levende koopwaar. Men belooft de meisjes gouden bergen en lokt haar onder voorspiegeling van met goud betaalde betrekkingen mee naar de Zuid-Amerikaansche steden.

Een groot gedeelte van dit werk kan niet anders gedaan worden dan met medeplichtigheid van politie-ambtenaren. Op dit laatste gebied is thans officieel een nieuwe industrie aan het licht gekomen: het verschaffen van documenten ten bate van handelaren in vrouwen en meisjes. De techniek is, volgens wat thans aan het licht gekomen is, aldus: de handelaar in blanke slavinnen vervoegt zich met de portretten van zijn „waar" op het sub-agentschap. Dit staat in verbinding met een politiebeambte, die met deze portretten zich de „cédulas de indentidad" verschaft. Deze worden afgeleverd — kosten zijn 50 tot 100 pesos per stuk — maar zijn dan nog niet voorzien van handteekening en vingerafdruk. De „Cédulas" worden afgedragen aan de handelaren in blanke slavinnen; deze zenden ze naar de inschepingshaven hunner industrie, daar worden de cédulas voorzien van vingerafdruk en handteekening en het slachtofffer kan verscheept worden met een document, dat eigenlijk volkomen in orde is. Au besoin wordt bij deze gelegenheid natuurlijk ook de leeftijdsopgave van het slachtoffer vervalscht.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Breda en Omstreken.

Als secretaris der afdeeling Breda is vanaf 10 Juni j.l. opgetreden de heer J. Rienstra, Baronielaan 285.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

De Algem. Secretaris-Penningmeester der Vereeniging is van 12 Juli tot 6 Augustus afwezig.

Van het Informatie-Bureau:

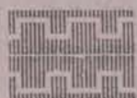
BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

J. van Dalfsen, Onderwijzer b. h. O.L.O., Den Hulst (O.).
Mr. K. E. Breslau, Anna van Hannoverstraat 28, 's-Gravenhage.
Mr. J. van Schaijk, Bazarstraat 8, 's-Gravenhage.
B. A. Bruins, Thorbeckestraat 8, Leiden; na 27 Juli: Bellingwolde.
Allen administratief ambtenaar bij het Binnenl. Bestuur.
J. Rusconi, Candidaat gezaghebber b.h. Binnenl. Best., Merwedekade 88a, Utrecht.
J. A. Klaren, Onderwijzer b.h. M.U.L.O., Ellinkwijk, Utrecht, Amsterdamschestraatweg 805 B.
M. Hagenaars, Onderwijzer bij het O.L.O., Nederweert.
H. C. Zoetmulder, Leeraar i. d. Fransche taal en letterkunde bij het O.M.O., Minderbroederssingel 48, Roermond.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Ir. W. Zwaan, Leeraar aan de Algemeene Middelbare School te Djokjakarta, Koningin Wilhelminalaan 478, 's-Gravenhage.
J. Buist, Hoofdagent 2e kl. b. d. Veldpolitie te Djotirogo, p.a. J. Blauwbroek, Veenhuizen II.
J. C. Raalder, Onderluitenant der Infanterie, Berg en Dal bij Nijmegen.
Th. van Ardenne, Majoor der Infanterie, Hollanderstraat 9, 's-Gravenhage.
J. de Vries, Onderluitenant der Mil. administratie, Baffiusstraat 31(I), Amsterdam.
Tj. H. Lankamp, Officier van Gezondheid 2e kl., Gr. Hertoginnelaan 231, 's-Gravenhage.
A. E. Lefeber, Ambtenaar 3e kl. b. d. Inv. en Accijnzen, Rechlinghausen Börsterweg 55, Duitschland.
M. Th. Breunese, Ambt. 3e kl., v. Hoornbeekstraat 14, Den Haag.
R. v. d. Groen, Chem. assist., Kon. Wilhelminalaan 206, Voorburg.
K. Kuiper, Godsdienstleeraar van de Prot. Gemeente te Tjimahi; Huis ter Heide, Villa Wilmar.
G. J. Bazendijk, Tijd. wnd. commies 1e kl. bij de P.T.T.; Pauwstraat, Amersfoort.
J. L. P. Zondag, Opperhoutvester bij het Boschwezen; Lawicksche Allee 19, Wageningen.
W. Prins, Loods 1e kl. te Balikpapan; Kanaalstraat 36, Vlissingen.
J. J. van der Eijk, Directeur 1e kl. bij het Gevangeniswezen; Voorstraat 8, Den Briel.
G. de Roo, Commies 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; Dacostastraat 35(III), Amsterdam.
J. Attinger, Hoofdtypiste bij het Hoofdbestuur der P.T.T.; Danckertstraat 49, 's-Gravenhage.
J. G. Duijvetter, Ambtenaar van het toezicht op de opvoeding van jongelieden; Waltherlaan 3, Bussum.
H. K. Otten, Hoofdopzichter bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W.; Pensmarkt 10, 's-Hertogenbosch.
N. Baljet, Kascontroleur bij de S.S. en Tr.; Potterstraat 20bis, Utrecht.
P. J. G. Weijne, Inspecteur van Financiën, hoofd der inspectie Peka; Thomsonlaan 238, 's-Gravenhage.
Mr. Carl von Meyenfelt, Lid van den Raad van Justitie te Makasser; 2e Oosterparkstraat 217huis, Amsterdam.
H. H. Zür Kleinsmiede, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O.; Spanjaardlaan 109, Leeuwarden.
J. Hanke, Vakman, burgerlijk ambtenaar bij den Militair Geneeskundigen Dienst; Weenen, VII, Lerchenfelderstr. 143.
Mej. M. I. Herz, Verpleegster 1e kl. (röntgenzuster) bij den Hospitaaldienst; Franzensbad, Villa Böhm 37, Tjecho-Slowakei.
A. Th. Brückner, Technisch ambtenaar 1e kl. bij den P.T.T.-dienst; p/a. Ned. Handel Mij. te 's-Gravenhage.
K. A. Venselaar, Onderwijzer der 1e kl. b.h. O.E.L.O., Daniël Willinkplein 2, Amsterdam (Z.).
P. G. Adriaanse, 1e Officier b. d. Gouvernements-Marine, W. de Zwijgerlaan 11, Oegstgeest.

G. A. Endert, Hoofdopzichter b. d. Waterstaat en 's Lands B.O.W., Marconistraat 82, 's-Gravenhage.
M. Nederkoorn, Werktuigkundige b. d. S.S. en Tr., Linschotenstraat 63, Haarlem.
Ds. K. Kostelijk, Predikant b. d. Prot. Gemeente te Medan, p.a. Mevr. de Wed. Kostelijk, Broek op Langendijk.
Th. Smith, Ondercommissaris van Politie, Trompstraat 308, 's-Gravenhage.
Mej. C. J. L. Thijs, Hoofdtelefoniste 1e kl. b. h. Telefoonkantoor te Weltevreden, Van Boetzelaerlaan 111, 's-Gravenhage.
C. J. Haagen, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Geestbrugweg 59, Rijswijk (Z.-H.).
C. Mages, Hoofdopnemer 1e kl. b. h. Boschwezen, Van Weede van Dijkveldstraat 41 te 's-Gravenhage.
W. F. de Groot, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Leidsche Vaart 66, Haarlem.
J. J. N. van Ree, Leeraar b. d. H.B.S. te Soerabaya, Buijs Ballotstraat 4, 's-Gravenhage.
J. F. Labohm, Opperhoutvester b. h. Boschwezen, Bocholt (Westfalen), Nordstrasse 20.
P. J. Holman, Telefoonambtenaar 1e kl. b. d. P.T.T., Emmastraat 11 (I), Amsterdam.
H. A. van Neder, Kapitein der Infanterie, Laan van Meerdervoort, 's-Gravenhage.
I. Kosman, Majoor der Intendance, Boulevard 29, Velp (Geld.).
G. van Zon, Onderluitenant der Infanterie, Heemskerkstraat 19, Nijmegen.
G. L. Buillab, Dir. Off. van Gezondheid 2e kl., Stadhoudersplein 106, 's-Gravenhage.
J. J. van Cattenburch, Adj.-Inspecteur bij den P.T.T.-dienst; Havenstraat 4, Wageningen.
Mej. C. Plantema, Commies bij het Hoofdbestuur der P.T.T.; Van Weede van Dijkveldstraat 35 te 's-Gravenhage.
Mej. M. H. Plantema, Commies bij het Hoofdbestuur der P.T.T.; Spoorstraat 100, Leeuwarden.
Mej. S. A. Voerman, Commies bij het Hoofdbestuur der P.T.T.; Molenstraat 49, 's-Gravenhage.
Mej. J. L. Buyter, Commies bij het Hoofdbestuur der P.T.T.; Andries Bickerweg 4, 's-Gravenhage.
B. D. Wageman, Politie-opziener in de res. Soerabaya; Bellemijplein 22huis, Amsterdam.
Mej. K. Kedde, Typiste 1e kl. bij het Hoofdbest. der P.T.T.; Johannes Vijghstraat 48, Nijmegen.
K. L. Camerik, Ambtenaar 1e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen; Sieboldtstraat 6, Leiden.

Mej. E. Schep, Verpleegster der 1e kl. te Tjimahi; meliastraat 16, Hilversum.
H. O. Wück, Hoofdagent van Politie 1e kl. in de Soerakarta; Ploegstraat 28, Amsterdam (O.).
K. P. Harting, Ass.-resident bij den Alg. Bestuursdie in de Prov. West-Java te Tjiandjoer; Gr. Her ginnelaan 103, 's-Gravenhage.
A. T. Keen, Directeur der Prins Hendrikschool te W tevreden; p/a. van Weede van Dijkveldstraat 's-Gravenhage.
H. Koolhoven, Directeur der H.B.S. te Semarang; Ra gate (Engeland), 74 Crescent Rd.
W. H. de Jonge, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L. Veemarktstraat 32a, Groningen.
J. Ch. Ungerer, Alg. ontvanger 2e kl. van 's Lands te Bandjermasin; Halleystraat 7a, 's-Gravenhage.
Mej. C. G. Bergamin, Onderwijzeres der 3e kl. bij O.E.L.O.; Regentesselaan 22, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

Mej. J. J. G. Beddigs, Hoofdverpleegster bij het Kra zinnigenwezen; Prinses Mariannelaan 257, Voorbu
J. B. van der Poll, Majoor-titulair der Artillerie; p A. R. Kuipers, Stadhoudersplein 49, 's-Gravenha
D. J. Alberti, Majoor der Artillerie; p/a. Mej. L. C. Alberti, Zaandijk.
J. B. A. Back, Onderluitenant der Infanterie; Pieter Hooghlaan 83, Hilversum.

SURINAAMSCH AMBTENAAR MET VERLOF.

A. J. Chateau, tijdelijk Leeraar aan de Hendrikschool Paramaribo, 3e Helmersstraat 64 hs., Amsterdam.

MET PENSIOEN.

W. C. Drijver, Gezaghebber b. d. Gouvernements-Mari Zwaluwlaan 2, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 25 Juli tot 1 Augustus.

Nieuwe Leden: — **Geïntroduceerd door:**

A. D. Baart, Leeraar K.W. III S., Den Haag, Sneeuwbalstraat 89. *f* 5. .... Secretaris Afd. Den Haag.
M. H. E. Sachse, Schout-bij-Nacht-tit. b. d., Den Haag, Galileistraat 21. *f* 5 ....
F. H. A. Greve, Oud Kapitein ter Zee, Wassenaar, Zijdeweg 40. *f* 5.
E. Vonck, Werktuigkundig Ingenieur, Directeur Technisch Bureau Hellendoorn, Scheveningen, Doornstraat 14. *f* 7.50.
H. P. Winkelman, Oud Hoofdofficier van Administratie Kon. Mar. Den Haag, Viviënstraat 66. *f* 5.
C. J. J. Beynen, Oud Kapitein Luit. ter zee, Den Haag, Ernst Casimirlaan 21. *f* 5.
} Eigen aanmelding.
Mr. J. G. Roobol, Enschedé, Oldenzaalschestr. 135. *f* 5. — den heer J. P. Warnaars te Enschedé.

Afschrijven:

Dr. A. P. de Groot, Arnhem, Bergstraat 1.
Mevr. M. van Eek, Heemstede, Zandvoortschelaan.

Adresveranderingen:

G. H. van den Berg, Inspecteur 1ste klasse b. d. Raad van Arbeid, Amersfoort, van: Barchem Wuytierslaan 62, naar: Utrechtscheweg 121.
H. H. Hamming, van: Apeldoorn, Koningin Hortenselaan 13, naar: Heemstede, Binnenweg 88. *f* 5 (Afdeeling Haarlem).
Mevrouw C. E. van Balen-Klink, Arnhem, van: Coehoornstraat 11, naar: Amsterdamsche Weg 154.
Jhr. Mr. J. J. E. van den Brandeler, van: Arnhem, Zijpendaalscheweg 59, naar: Velp (Gld.) (afd. Arnhem).
G. A. Menalda, Inspecteur van Financiën O.-I., van: Gorredijk (Fr.), naar: Apeldoorn, Regentesselaan 42. *f* 5.
W. Eichelberg, Oud-Hoofdmachinist J-C-J-lijn, van: Utrecht, Rijnlaan 152bis, naar: Den Haag, van Slingelandtstr. 138. *f* 5.
Mevrouw F. P. Kluit-Kist, van: Nijmegen, Jozef Israëlstraat 1, naar: Den Haag, Stokroosplein 3. *f* 5.
C. C. Krieger, Conservator Rijks Ethn. Museum te Leiden, van: Den Haag, Sweelinckstr. 63, naar: Oegstgeest, villa „Adrienne", Koninginnelaan 14. *f* 5 (afd. Leiden).
B. A. Bruins, Adm. Ambt. B.B., van: Leiden, Thorbeckestraat 8, naar: Bellingwolde (Gr.)
J. N. van Ruyven, Civiel Ingenieur, van: Den Haag, Zeestraat 48, naar: Eindhoven, Vestdijk 25. *f* 5.
P. J. Ketting Olivier, Oud Ass.-Resident, Den Haag, van: Ieplaan 9, naar: Viviënstraat 38.
D. G. Stibbe, oud-Regeeringscommissaris, van: Zürich naar: Den Haag, Hooge Wal 2. *f* 5.

Mevrouw G. F. J. van Aalst-Koopman, van: villa „ merrust", Heuvelweg 11, Oosterbeek, terug na Den Haag, Thomsonlaan 58.
A. W. E. Weijerman, Oud Directeur H.T.M., van: D Haag, Jan van Nassaustraat 90, naar: villa „W dijm" te Epe (Gld.) *f* 5.
K. Hidding, Litt. Drs., van: Den Haag, Anemoonstr 146, naar: Voorburg, Koningin Wilhelminalaan 2
Mr. K. E. Breslau, Adm. Ambt. B.B., van: Scheven gen, Bosschestraat 144, naar: Den Haag, Anna Hannoverstraat 28.
E. H. de Nijs Bik, Ass.-Resident, Den Haag, van: Riou straat 142, naar: Statenlaan 110.
B. Hulshoff, President v. d. Weeskamer m. v., v Buenos Aires, naar: Den Haag, 't Hoenstr. 17. *f*
D. Heuvelink, Algemeen Ontvanger, van: Djambi, na Den Haag, p. a. Secretaris Ver. van Verlofgange van Weede van Dijkveldstr. 41. *f* 5.
Mr. B. Th. A. Westerouen van Meeteren, Gouv.-Se taris, van: Den Haag, Jan van Nassaustraat 39, na Buitenzorg.
B. B. Faber, thans: Secretaris v.h. Gouvernement Oo Java te Soerabaja.
Mr. R. Siegenbeek van Heukelom, Voorzitter Landra van: Padang, naar: Fort de Kock.
G. N. Verhoeckx, Eur. Sergeant, van: Ternate, na Garnizoens-bataljon der Molukken, Detachement nana (Soela-eilanden).
Mr. H. J. Matthes, oud-Raadsheer Hoog Gerechts N.-I., Den Haag, van: Frankenstraat 29 naar: Joh van Oldenbarneveltlaan 113.

NUMMER 32 DONDERDAG 9 AUGUSTUS 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) inbegrip van kostelooze toezending van het oniaal Weekblad.

OUD: Sluiting van de I. T. A. — Eene herinnering an het eerste Radio-telefonische gesprek met Indië net foto). — Het Adatrecht van Nederl.-Indië, door Ir. Drs. P. A. F. Blom, Cand. Notaris. — Van Veek tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de urop. Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. ers. — Oost- en West-Indisch Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: Breda en Omstreken. — Mededeelingen: I. Van de Redactie. II. Van het nform.-Bureau. — Mutatiestaat van 1 tot 8 Aug.

De sluiting van de I. T. A.

—o—

De I.T.A. is gesloten. Besloten met een intiem heids-feestsouper op Zondagavond 5 Augustus in de lunchroom op het terrein. Aanzittenden en een kleine 100 personen, o.w. Z.E. den Mier van Koloniën, Dr. Koningsberger. De heer Huges presideerde en deed dit zooals hij de oonstelling zelve geleid had: uitmuntend. In inleiding gaf hij het program van den avond herdacht, onder geestdriftige instemming, M. de Koningin en verleende toen het woord den Minister, die aan het slot zijner rede, onstormachtigen bijval mededeelde, dat het H.M. Koningin behaagd had den heer Mr. Huges te emen tot Officier in de Orde van Oranjesau, een onderscheiding, die, zooals Z.E. zich rukte, zelden zoo goed verdiend was.

e tweede spreker was de heer Bakker, wethouvan Arnhem, wd. Burgemeester, die de beteeis der I.T.A. schetste. Op de meer algemeene ekenis, in cultureel opzicht, wees de heer Zuyhoff, Algem. Voorzitter der Vereeniging „Oost West”. De oud-kolonel der Mariniers Vreeden-g, lid van het Arnh. Afdeelingsbestuur, bood heer Huges een album aan met photo's van de A.; de heer Fernandes, Voorzitter der West-. afdeeling, legde de nadruk op de ideëele en aal-economische beteekenis dezer tentoonstel-g, vooral voor West-Indië, en de heer van Peski, der-Voorzitter van „Oost en West” en Voorzitharer Haagsche afdeeling, overhandigde, aan slot eener toepasselijke toespraak, den heer ges de I.T.A.-medaille in goud als een vriendppelijk aandenken van de leden der Vereeni-g aan hun medelid Huges. De heer Dr. Zeylstra Deventer, ten slotte, huldigde den bouwheer, hitect de Koo, waarna de heer Huges allen kte, instellingen en personen, die hem in het A.-tijdperk hunne medewerking hadden verd.

iermede waren de toespraken geëindigd. In dit zicht werden ze slechts even genoemd, omdat, r uitvoerig, in herhaling zou worden vervallen hetgeen de bladen bereids vermeld hebben.

Het was een zeer geanimeerd avondfeest, der A. waardig, een feest dat klonk als een klok, men evenwel niet heeft hooren slaan. De A. behoort tot het verleden; dat zij hare uitking niet heeft gemist, moge in de toekomst ken.

H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds en voorkomen van personen, die in aanmerking en om voor het lidmaatschap der Vereeniging te den aangezocht

Eene herinnering aan het eerste radio-telefonische gesprek met Indië

Ter herinnering aan de eerste radio-telefonische verbinding tusschen Nederland en Oost-Indië hebben den 19en Juli j.l. Burgemeester en Wethouders van Eindhoven, namens die gemeente, aan de directie der N.V. Philips' fabrieken, welke deze verbinding heeft tot stand gebracht, een gouden medaille aangeboden, waarvan we — daartoe in de gelegenheid gesteld door het persbureau Industria te Eindhoven — hierbij eene reproductie gev[en].

Zooals onze lezers weten, heeft het bestuu[r van] „Oost en West" reeds eerder eene, op die [histo]rische gebeurtenis betrekking hebbende g[ouden] eerepenning aan de firma Philips uitgereikt; [de] afbeelding verscheen in het Kol. Weekbl. [van ..] Oct. en 17 Nov. des vorigen jaars.

Het Adatrecht van Nederl.-Indië,

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

Cand. Notaris.

—o—

Het is al geruimen tijd geleden, dat ik den lezer van dit weekblad mededeelingen gedaan heb over den vooruitgang van het standaardwerk van Mr. C. van Vollenhoven: het adatrecht van Nederlandsch-Indië.

Een twintigtal jaren geleden aangevangen, werd in 1918 het eerste deel voltooid, sinds 1924 begonnen de afleveringen van het tweede deel (tot op heden in totaal vier) te verschijnen.

Aan het woord was toen het adatrecht van de Vreemde Oosterlingen, dat door mij beknoptelijk weergegeven is; vervolgens verscheen het slothoofdstuk van de met den titel: „huidige gesteldheid van het adatrecht van Nederlandsch-Indië" (legger) getooide tweede afdeeling, inhoudende het „godsdienstige bestanddeel van het adatrecht."

Godsdienstig bestanddeel van het adatrecht.

Wie geen vreemdeling is in onzen Oost, heeft uit eigen waarneming, als hij ten minste met de bevolking zelf in aanraking kwam, dan wel gelezen of van hooren zeggen, dat er zgn. nog veel bijgeloof heerscht. Wetenschappelijk zou men kunnen zeggen, dat het volk nog onder den ban van het *animisme* stond, zijnde die wereldbeschouwing immers, waarin alle voorwerpen en natuurverschijnselen geacht worden bezield te zijn; daaraan doet niets af of het nu deelachtig is geworden en gebleven aan Hindoebeschaving en cultuur, zooals op Bali en Lombok, dan wel, nadat deze cultuur er over heen gestreken had, de Islam zijn zegel zette op het zieleleven van de bevolking, zooals op Java grootendeels, in Zuid- en Midden-Sumatra; zelfs het Christendom, toen dat ten slotte zijn intrede deed, kon het animisme niet de baas, al wijst er alles op, dat zijn verspreiders zich niet tevreden zullen stellen met een vliesje, en is in dat opzicht wel succes te voorspellen.

Daartoe was het noodig, dat aan Missie en Zending bijgebracht werd, dat zij zich geheel op de hoogte hadden te stellen van de psyche van hunne catechumenen en doopelingen, wilden zij niet bewaarheid zien:

Chassez le naturel,
Il revient au galop.

Het is in dat opzicht bemoedigend om vast te stellen, dat allerwege de handen uit den mouw worden gestoken.

Heidensch tijdperk.

Voor onze oogen uit zich dat heidensche tijdperk, als men het zoo zou willen noemen — en dat nog niet voltrokken is —, in vereering van gestorven voorouders, waarmede een groot deel van het Indisch erfrecht en tal van heilmaaltijden, waarvan de namen „kandoeri" en „sedekah", naast het vulgaire „slamatan" geen onbekende klanken zij[n, ver]band houdt.

Daarnaast dringt zich het geloof aan aard[- en] luchtgeesten op; in van Eerde's volkenkund[e van] Nederlandsch-Indië vinden wij bij het bouwe[n van] een woning daarvan belangrijke en talrijke b[ewij]zen en om deze geesten gunstig te stemmen, [heeft] men heel wat te offeren, te doen en niet te [doen]; daaraan sluit zich de vrees voor bovenaard[sche] wraak, waardoor allerlei verbodsbepalingen [(pa]mali-pantang) in het leven zijn geroepen o[m die] wraak af te wenden.

Ten slotte zijn dan de heidenpriesters daa[r, die] uitsluitend dan wel beter dan anderen met [voor]ouders en aard-, en hemelgeesten in betrekki[ng] treden; wat voor den niet-ingewijde zonderlin[g aan]doet is het feit, dat deze priesters nog besta[an bij] de Makassaren en Boegineezen, die toch b[ereids] lang tot den Islam zijn overgegaan.

Adatrecht en primitieve godsdienst zijn inni[g met] elkaar verbonden door talrijke verbindingsdr[aden], zoo bij het koppensnellen, bij de trouwgebr[uiken] en bij het koopen in Midden-Celebes, gelijk [...] heeft medegedeeld.

Vastgesteld is, dat deze innigheid tusschen [gods]dienst en adatrecht zoo groot is, dat als door [buiten]tersche invloeden daaruit stukken worden geb[roken] — koppensnellen bijv. — een ineenstorting [...] te volgen, er ontstaat in die primitieve maats[chap]pij een luchtledig, waardoor de primitieven nergens meer houvast hebben.

Nu moet al dadelijk worden opgemerkt, d[at het] Indonesisch recht al heel wat stooten, hetzi[j van] het Hindoeisme, hetzij van den Islam, hetzij [van] Christeninvloeden, gekregen heeft, wat wel [op] taaiheid wijst, nochtans is dat voor velen ge[en be]letsel geweest om door te gaan zonder omzi[chtig]heid in acht te nemen, waarbij het Gouverne[ment] ook de noodige slagen tegen dat recht hee[ft ge]daan.

Drie wereldgodsdiensten hebben ingewer[kt, ...] wel eerst het Çiwaisme, dat wij in het dageli[jksch] leven maar Brahmanisme noemen, de Islam e[n ten] slotte de Christelijke godsdiensten, die acht[erelk]kaar den Archipel zijn binnen gedrongen; [...] die successie niet waar voor alle deelen va[n on]zen Oost, voor enkele streken is die ten voll[e vast] te stellen, doch ziet men wel ook een stilsta[n(d) ...] Bali en Lombok (waarover hieronder), andere [stre]ken, Bataklanden, Nias, Borneo-binnenland, N[ieuw-] Guinea, ziet men nu onder Missie en Ze[nding] rechtstreeks tot het Christendom overgaan.

Het is natuurlijk niet de bedoeling deze in[...] den met den lezer te gaan uitrafelen. Wel [moet] nog een inlichting gegeven worden: hoewe[l het] Boeddhisme een der drie grootste godsdiensten [in] China is (de lezer weet, hoeveel duizenden [emi]grant-Chineezen Indië zijn binnengekomen), [het] Boeddhisme in een deel van Bali wortel gesch[oten] heeft, terwijl het Mahayanisme en het Boedd[hisme] welig getierd zal hebben tijdens de Hindoe[-over]heersching, van bestanddeelen van Boedd[...]

n herkomst in het adatrecht nergens gerept lt, alleen het bovengenoemde Çiwaisme heeft werkt, zoodat het begrip Hindoerecht in dien lleen moet worden gedacht. Beter bekend is ons slam, waaraan niet vreemd zal zijn de versprei- van dezen godsdienst ten opzichte van Europa, at bestudeering van godsdienst en moslimsch , wat noodzakelijk moet samengaan, al veel er beoefenaars gevonden heeft.

ploed van den Islam. Dwalingen.

t deze kennis heeft nu ons land in niet ge- n mate bijgedragen; de verkeerde meening e oude hooger onderwijswet belichaamd, dat Mohammedaansch recht het Indonesisch recht angen had, terwijl er alleen afwijkingen be- den, die dan het gevolg waren van den ouden der voorouders; vooral de hoogleeraar Mr. van Berg bleek een vruchtbaar voorstander te zijn deze denkbeelden, terwijl een ander hoogleeraar vroeger uit Delft, Mr. Keijzer, rond liep met de eptie" van het moslimsch recht in onzen Oost; wonder baart het, dat zelfs een zoo groot ge- e als Dr. Wilken, opgevoed in den Delftschen , nog ging spreken, dat in Indië het moslimsch t was gerecipieerd, gelijk Van Vollenhoven ver- t, en moest niet een Snouck Hurgronje opstaan met zijn machtige pen deze dwaaldenkbeelden ijderd te zien; intusschen de nieuwe hooger rwijswet heeft het adatrecht voor de juristen aar toekomende eereplaats gegeven, terwijl de llingen van den Islam tot keuzevak terug- cht is, daarnaast zien wij voor de Indologische e, met betrekking tot het taalkundig cand.- en de instellingen van den Islam vermeld, het staathuishoudkundig echter het adatrecht, jl de daaraansluitende doctoraalexamens der studierichtingen, voor het eerste als keuze- het adatrecht en voor het tweede als zelfde vak stellingen van den Islam aangeven.

moslimsche wet bevat meer dan wat wij, erlingen, in een boek over „recht" zouden zet- het reglementeert, uit den goddelijken wil komende, de menschelijke gedragingen jegens en medemensch tot in haarfijne bijzonder- n, zoo, dat niet gelijk sommigen meenen, en ethiek door elkaar gemengd worden.

ast de reeds vermelde dwaling van de z.g.n. ptie van het moslimsch recht, dient vermeld te en de bewering, dat de Islam priesters heeft; spreekt graag van Mohammedaansche pries- of geestelijken, ja zelfs van hoogepriesters, dpriesters en heilige priesters en ook hier st Snouck Hurgronje met al zijn gezag komen etten om dit euvel er uit te stampen; ik zou t Mr. Pierson naschrijven, die niet betreurde, David Ricardo zijn bekende „essay on the high of bullion" in 1809 schreef, als ik zeg, dat door Snouck Hurgronje gedwongen is gewor- een monument op te richten, waaruit men voor elen de noodige kennis van zaken kon voor- n. De godsdienstbeambten van den Islam vor- geen stand, bedienen geen sacramenten, noch n godsdienstonderwijs, terwijl zielszorg en pas- al werk niet bestaat. Het moet dan ook vreemd oen voor den op dit gebied deskundige om er de groene tafel van den landraad en soms den Raad van Justitie den „priester" te zien eden, al ging men verstoppertje spelen, toen dienzelfden persoon met den onjuisten naam „adviseur in rechtszaken" ging aanduiden en op den eenigszins ingewijder jurist moet dat den als een „hocus pocus" werken.

e veel omstreden godsdienstambtenaren ver- n overigens uit een ander oogpunt bijzondere erkzaamheid: de meest op den voorgrond tre- e is die betrokken bij een of ander godsdienst- , door de fiqh (of plichtenleer, gelijk Snouck gronje in het Nederlandsch weergeeft en door Vollenhoven is deze term overgenomen) „van prosternatie" genoemd, de masdjid of kee. In afwijking van elders noemt men nu in n Oost het godsdiensthuis, bestemd voor de agspreek of chotbah, masjdid, terwijl de ge- e dorpsgodsdiensthuizen, waar die niet mag nden worden, meunasah, langgara, langgar, desa e.d. geheeten worden. Hun verzorger al men teungkoe meunasah, imön, modin, n, lebè o.m.; de directeur van de moskee ntegen heet op Java en Madoera penghoeloe, e.a. benamingen, daarbuiten imeum of imam, onder staat dan ondergeschikt personeel, dat Java en bij de Maleiers van Borneo met ver- llenden naam getooid is.

Een andere vraag is nu, wie de moslimsche wet in onzen Oost handhaaft.

Als handhavers zijn zij niet aanwezig, waar men maar een categorie van v.d. ambtenaren kent, zoowel voor dorps- als voor Vrijdagsgodsdiensthuizen en als zoodanig staan te boek: de Gajo-landen, de Alas- en Bataklanden, Zuid-Sumatra grootendeels en het Maleische gebied, voorts Banka, Billiton, West-Borneo, Minahassa, Toradjalanden, Ternate en de Maleische Molukken. Overigens zijn alle functies, die de Islam kent, in hen vereenigd; vermoedelijk is deze cumulatie, gelijk Van Vollenhoven aangeeft, toe te schrijven aan het feit, dat in die streken voor den binnendringenden Islam geen geschikte representanten gevonden konden worden en men met één persoon, den dorpsgodsdienstbeambte, genoegen nam.

Daarnaast zijn er streken, die er behalve personeel van lagere en hoogere godsdiensthuizen, een afzonderlijken godsdienstigen rechter er op na houden (hielden), die meestal kali (hakin, moefti) geheeten is, zooals in Atjèh, Djambi, Sambas, Pontianak, de kuststreken van Zuid-Oost-Borneo, Zuid-Celebes, Ternate.

In de Minangkabau vinden wij afwijkende toestanden, die zich van oud-heemsch en van nieuwtijdsch standpunt laten bekijken:

oudtijds: vrijwel de geheele uitvoering van de moslimsche wet is in handen van de malin's der soekoe-deelen (pandita, labai, toea malin), wortelende in de volksinzettingen als vertegenwoordigers van den Islam dus; volgens Westenenk, den schrijver over de Minangkabausche nagari, geldt dit echter alleen voor de Kota-Piliengstreken, niet voor de Boti-Tjaniagastreken [1]). Moskee en dorpsgodsdiensthuizen bediend door de inam kate' bilah, daarnaast was waarschijnlijk geen godsdienstig rechter, dat is althans nog niet ontdekt;

nieuwtijds: door het optreden der Padri's en den invloed van het Gouvernement is de malin soekoe naar het achterplan geschoven, de imam daarentegen staat op de eerste lijn, ja er is zelfs hier en daar deskundigheid te ontdekken bij hen, die de van de wet op de hoogte moeten zijn en nu kali geheeten worden, al kan dat geen godsdienstig rechter zijn. Iets bijzonders is de z.g.n. sidang djoemaat, een vergadering, die onder leiding van den moskee-directeur staat, terwijl leden zijn het moskeepersoneel en de malins met alle penghoeloes, die den dienst op Vrijdag bijwoonden en nu daarna bijeenkomen. De vraag is gerezen, welke functie deze sidang vervult, heeft zij rechtspraak, waar tegen alles spreekt of is het wellicht een college, dat beraadt over of advies uitbrengt over moskee-, djakat-, poeasa- en huwelijkszaken.

Voorts zijn er streken, waar beheerders van moslimsche godsdiensthuizen de eenigste vertegenwoordigers van den Islam zijn, n.l. Java en Madoera; de godsdienstige rechtspraak is hier opgedragen aan de regentschapspenghoeloe's, zijnde de directeuren van den regentschapsmoskee en die vrijwel niets anders doen. Ook nu wordt verondersteld, dat de hier laat binnendringende Islam een geringe keus had voor deskundige en bruikbare personen. Naast deze penghoeloes zijn er penghoeloes van het district (kawedanan) en het onderdistrict (assistenkawedanan), belast met de huwelijkssluiting, terwijl ten slotte de dorpsgodsdiensthuisbeambten de overige functies, door de moslimsche wet aangegeven, verrichten.

Ik besluit met de mededeeling, dat vererving met electie van sommige functies plaats had, zooals het kali- en het regentschaps-penghoeloeschap, waaraan voor Java en Madoera een eind is gemaakt sedert het Gouvernement de benoeming in handen heeft genomen.

Wezen wij van te voren al op den adviseur, die in het geheel niet strookte met de fiqh, noch met het adatrecht, de vertooning, die men ten beste geeft bij den eed voor een verhoor van getuigen door den „penghoeloe" middels een boven het hoofd gehouden quran onder het nazeggen van een bepaalde formule in de landstaal is ook niet in orde. Nu moet niet gedacht worden, dat de Mohammedaansche wet geen eedsaflegging kent, integendeel, de mondelinge eed — anders kent men niet — is een partijen-eed, niet die van getuigen, een verzekering onder aanroeping van Allah bij een van Zijn

[1]) De alam Minangkabau bestond uit twee deelen (larèh): Kota Pilieng en Bodi Tjaniaga, waarin de namen der vier soekoes zitten.

namen en is het sinds 1917 door moslimsche officieren van het Indisch leger uit te spreken formulier: „wallahi, dat zweer ik bij Allah, den Almachtige" correct; ik vermoed, dat een en ander wel opgesteld zal zijn na bekomen advies. Men kan nu dien eed op verschillende wijzen versterken, de meest gewone is het voor of boven het hoofd houden van den quran, door herhaling, door dien af te leggen in een moskee of op andere gewijde plaatsen, door dien af te leggen op Vrijdag na het begin van den tijd voor het (namiddag)gebed of ander gewijd uur, door aflegging in het publiek, ten slotte ook door combinatie van vorenstaande versterkingen.

Infiltratie van het Mohammedaansch-, in het adatrecht.

Wij zien dus stukjes Mohammedaansch recht infiltreeren in het adatrecht, ten deele te wijten aan den invloed van de gestadig werkende godsdienstrechtspraak en daarnaast het verschijnsel, dat in streken, waar de rechtspraak niet aanwezig is, toch moslimsche regels van huwelijkssluiting en ontbinding geëerbiedigd worden, zooals in de Bataklanden, in de alam Minangkabau, Menado; zoo ging de balemangoe in Djogja wel eens moslimsche erfporties toepassen; intusschen een historisch vaststaande verklaring is nog niet gevonden.

Achterstelling van de vrouw.

De aandacht vraag ik nu voor de achterstelling van de vrouw, die in het algemeen niet in de plichtenleer is neergezet en bestaat in:

a. het erfrecht, waarin zij maar al te dikwijls met een halvemansportie wordt afgescheept, ja veelal door mannen wordt uitgesloten;

b. het procesrecht, door de getuigenis van een man meermalen gelijk te stellen met die van twee vrouwen;

c. door de uitsluiting van het ambt van president van den moslimschen staat en lid van het kiescollege ter benoeming van een president;

d. doordat zij niet kan benoemd worden tot verschillende ambten ter uitvoering der wet;

e. door haar uitsluiting van deelname aan den heiligen oorlog en van het recht op buit.

Nu kan men daarnaast al dadelijk vaststellen, dat, gelijk straks zal blijken, hoewel de fiqh geen huwelijksgemeenschap kent, men die wel in het Indonesische huwelijksgoederenrecht ziet optreden, al gaat dan soms de verdeeling van wat gemeen is tusschen man en vrouw in verhouding van 2 : 1, doch gelet op het feit, dat Van Vollenhoven Madagascar er bijhaalt, waar ook iets dergelijks voorkomt en men aldaar van Mohammedaansche invloeden toch stellig niet spreken kan, men hier te doen heeft met adatrecht.

Waqf of vrome instelling.

Zonder nu te willen ingaan op de bespreking van de verschillende maatschappelijke standen, het verbod van huwelijk met ongeloovigen, is het instituut der vrome instellingen, waqf of wakap wel de moeite waard om dit eens nader te bekijken. Om te beginnen is de loopende definitie van een stichting naar Westersch recht, al zijn er wel afwijkingen, van toepassing: de afzondering van goed heeft voorgoed plaats, moet een geoorloofd doel hebben, al behoeft, wat wellicht door een Westerling verwacht zou kunnen worden, wanneer hij de beteekenis van de moslimsche wet voor de haar dienende samenleving niet goed kent, de bestemming niet van godsdienstigen of liefdadigen aard te zijn. De reden ligt in het feit, dat het wakapmaken op zich zelf al een aan Allah welgevallige daad is; zij kan ten bate van het algemeen of van een duurzame instelling zijn of ten aanzien van het profijt van bepaalde personen, in welk geval er dan een trits van rechtsopvolgers aanwezig moet zijn, want de wakap moet voor altijd goed werken en onvolledigheid van de reeks maakt de geheele wakap ongeldig. Een groote afwijking is het feit, dat de stichting eerst tot stand komt door een mondelinge onvoorwaardelijke overeenkomst tusschen oprichter(s) en begunstigden en als het aanbod door de a.s. begunstigden is aangenomen.

Men kent ook het in het leven roepen van de wakap na doode, een kwestie, die wij ook kennen; de bepalingen van geldigheid van testamenten is hier ook toepasselijk. De opbrengst van de wakap is aan de begunstigden, hetzij een persoon of instelling, zij gedragen zich als eigenaar daarover. De godsdienstige rechter, die als overheid fungeert, moet het bestuur op zich nemen, als er geen be-

heerder is of de reeks van aangewezenen op
Hoe komt het nu, dat men in Indië toch m
denkt aan godsdienstige zaken bij de wakap? O
in die richting juist zooveel tot stand komt en
keeën in tal van gevallen de gelukkige bevoo
den zijn van tot wakap gemaakte roerende o
roerende goederen, in welk geval de regentsc
penghoeloe op Java als hakim of qadi de zaa
heert, al zou het gewakapte tot een kewed
moskee behooren en voorts omdat men, vo
begunstigde steeds, al was dat geen moskee,
penghoeloe als beheerder zag optreden. Onth
de qadi, gelijk wij boven zagen in verschil
deelen, dan treedt in zoo'n geval de moskeedi
op. Nu is het interessant om te zien, hoe di
wetsvoorschriften over vrome stichtingen i
rechtsleven in den Oost bij de moslimsche d
der bevolking zijn doorgedrongen.
Uit het samentreffen van inheemsch recht
de plichtenleer toch zijn de navolgende compr
sen ontstaan:
1e. wakapmaking van roerend goed door
individu is onmogelijk in die streken, waar fa
bezit bestaat, we denken dan bijv. aan de la
met moederrecht als de alam Minangkabau;
2e. evenmin ten aanzien van onroerend go
die deelen, waar het grondbezit ingeklemd
een hooger beschikkingsrecht van een dorp
penbond of stam, zooals in de Minangkabau
leze daarover eens van Vollenhoven's „de In
siër en zijn grond).
Voorwerpen van vrome stichting zijn:
a. quran-exemplaren, kitabs voor godsd
huizen en leerscholen;
b. huizen en pondoks ten bate der studente
wet;
c. sawahs, huizen e.d. ten behoeve van
keeën.
Een monstrum op dit gebied is de moske
van Java en elders, die, gelijk van Vollen
scherp opmerkt, net zooveel relatie met de
heeft als het Chineesche hospitaaltje [1]) te B
ingevolge het bepaalde in S. 1828, No. 46 be
wordende, met Chineesch adatrecht wat te m
had.

Waar de moslimsche deelen van Nederlan
Indië met de heidensche en Christelijke onde
derlandsch bestuur staan, zal het den lezer
wel belang inboezemen, hoe zich de fiqh den
limschen staat dacht: één gecentraliseerde
eenheidsstaat, geen monarchale, doch republ
sche regeeringsvorm, waarvan een vrouw ni
hoofd kan optreden, al zag men in de mini
staatjes in onzen Oost wel eens het tegendee
nette, Westkust van Atjèh).
Naar de fiqh zijn alleen de reeds besproken
rechter, dat zijn dus organen van het eene ce
gezag, alleen sprekende en allen van denz
rang, terwijl zij aan de goddelijke wet geb
zijn. Hoewel de qadi in hoogste instantie rech
is er nog wel een soort van hooger beroep o
staatsambtenaar, die echter in onzen Oost ni
kend wordt. Begrijpelijk is het, dat vooral
vererving van het ambt bestaat, voorlichting
deskundigen, moefti's over de rechtsregelen

Procesrecht.

Iets voor ons zeer vreemd is het verschil m
trekking tot het aantal getuigen in processen
vermogensrecht (vooral wakapzaken) en die
familie-, erf- en strafrecht. Proceskosten ken
niet volgens moslimsch voorschrift, de be
wang medja in Nederlandsch-Indië is dan o
strijd met de wet en verjaring kent men op
enkel gebied: oud-bakken vorderingen word
gewezen op grond van „onredelijkheid" vanwe
verlaat instellen. Vaag is het procesrecht ze
gels zijn er nauwelijks, naast die het bewijs ra
Wat de bewijsmiddelen betreft, staan get
bewijs en partijen-eed op den voorgrond, sc
lijk bewijs op den achtergrond, wat bij ons in
libus juist naar voren geschoven wordt; reed
waagde ik van de beëediging van getuigen, di
boden is; de wet zoekt door bijzondere keur
personen op deze wijze de betrouwbaarheid va
tuigen vast te stellen. Een soort noodtoestand
men aanwezig acht, doet de godsdienstige re
wel grijpen naar beëediging van getuigen en o
doen op schriftelijke stukken, ja zelfs naar o
wichtige getuigen. De reeds vermelde achte
stelling van de vrouw komt ook hier weer

[1]) Dit bestaat niet meer.

door hare getuigenis in vermogenszaken er te doen tellen, zij kan niet dienen om bewijsbaarheid van een getuige voor den rechter te maken; ongeloovigen tellen heelemaal niet

ten uitvoerlegging van het vonnis berust bij qadi zelf, in Indië *voorheen* in handen van den inlandschen bestuurder, die zich boven den qadi verheven achtte, thans spreekt artikel 2 R. O. een woordje mee, door de executoor-verklaring te geven.

...en richting is alleen toegestaan in strafzaken, enkele gevallen van op heeter daad betrapping, diefstal en echtbreuk. De fiqh kent geen plaats aan de adat of landsgewoonten, behoudens dan enkele onbeduidende gevallen.

...nflict tusschen adatrecht en fiqh bij verwantschaps-, huwelijksgoederen- en erfrecht.

...*verwantschapsrecht* in Indonesië doet zien, dit nog ten volle is voortgegaan, in alle deelen versterking van ouderrecht, dat op Java ...adoera in vollen omvang is en waar daar het ...deel van Indië's bevolking te vinden is, ontstaat dadelijk een contravers tusschen het adatrecht en de fiqh, die steunt op vaderrecht, dat op ...bestanden in oud-Arabië slaat; in een nog ...dere tegenstelling staat het Minangkabausche ...errecht, zelfs is het Indische vaderrecht iets heel anders dan het in het moslimsche recht ...hoten liggende.

...optie verboden naar de moslimsche wet, is al te dikwijls in het adatrecht terug te vinden, doch de godsdienstige rechter zal zich, naar ...t richtende, in familie-, en erfrechtskwesties ... stand gekomen adoptie buiten beschouwing ...n houden.

... voor een Westerling min of meer pikante ...rikkelende aangelegenheid vormt het vierwijvendom van den moslim, zonderling genoeg ...ld uit een plaats in den Quran, die over ...ij handelt; intusschen heeft de Turksche ...liek ronduit de monogamie ingevoerd, in de ...ijk komt bij onze Mohammedaansche Indo...rs ook de monogamie voor en vindt men ...s bij enkele individuën meerdere vrouwen, z.n. bini moeda, terug.

...st het kinderhuwelijk is bekend het z.g.n. ...es-huwelijk, dat is dat met een klein meisje, ...l de bruidegom een volwassen man is; adat...elijke vervang- of wissel-, vervolg- of zwager-, of schaakhuwelijk, is aan de fiqh vreemd.

... huwelijk is volgens de wet een overeenkomst ...aanbod en aanname tusschen bruidegom (bij ...ndigheid van dezen de wali of voogd) en den ...wer of wali der bruid. Onderscheiden wordt ...betrekking tot den wali der vrouw: de bloed...dus bepaaldelijk aangewezen mannelijke ...verwanten der bruid, voorts de nood- of hulp...als er geen bloedwali is of deze niet ter plaatse ...wel onwillig is, terwijl er geen geldige redenen ...m niet mee te werken. Het gevolg is, dat een ...pje een huwelijk tot stand kan brengen tus...n twee (jonge) mondige menschen, die in hun woonplaats geen kans zouden hebben; het ...je wijst dan, hetgeen volgens de wet is, den ...dienstambtenaar - huwelijkssluiter daar ter ...e als hulp-wali aan en komt het huwelijk ... tot stand.

...tstrijdige huwelijken, gelijk in Zuid- Celebes ...g plaats grijpen, komen op deze wijze in de ...d, waar de godsdienstambtenaar met de adat rekening mag houden, hij zal zich uitsluitend ...n naar de plichten-leer. Deze strijd tusschen ...echt en fiqh heeft maar al te vaak aanleiding ...en tot bloedige tooneelen, als een paartje op ...venbeschreven wijze: schaking zonder bruid...betaling, waar over straks meer, elders ging ...en. Als ambtelijk uithuwer of overheidswali ... op de godsdienstige rechter en ontbreekt die, ...eest daarvoor in aanmerking komende gods...ambtenaar, op Java, bijv. de regenschaps...oeloe.

... het huwelijk speelt een groote rol de zgn. mahr ...huwelijksgift, staande tegenover den inheem...n bruidschat in vaderrechtelijke of ouderrech...e streken, terwijl in andere deelen als in Atjéh ...n deel van het Maleische gebied bruidschat en ...versmolten zijn, elders weer dooreen loopen. ...mahr wordt door den bruidegom gegeven aan ...ruid en is volgens de wet verplicht.

...n het huwelijk gaat een verloving vooraf, die ...rechtsvorm behoeft, noch eenig rechtsgevolg heeft, behoudens dan het feit, dat het verboden is om een huwelijksaanzoek welbewust te richten tot een getrouwde vrouw, een verloofde vrouw of die na huwelijksontbinding in den voor trouwen verboden termijn verkeert.

De grootste tegenstelling ligt in het *huwelijksgoederenrecht*, dat volgens de wet streng gescheiden vermogens van man en vrouw kent en welk een verscheidenheid biedt het adatrecht niet; een compromis is het voorstellen van wat gemeen is door de aanname van een fictie: een stilzwijgend aangegane vennootschap tusschen de echtelieden.

De man moet de vrouw onderhouden (nafaqah), herhaaldelijk zag ik voor de moesapat in Atjéh vrouwen verschijnen, die vroegen om een uitspraak met betrekking tot de nafaqah, de bedoeling zit dan voor om van dien man af te komen door een gerechtelijke echtscheiding te krijgen, als hare bewijsvoering lukt (!!).

De huwelijksontbinding, die naar moslimsch recht al heel eenvoudig is en in onze dagen voor den Westerling niet meer zoo eigenaardig is, gelet op de practijk van onze Westersche huwelijksontbindingsmogelijkheden, kent de verstooting van de vrouw door den man, die ook voorwaardelijk kan zijn, voorts de verstootingskoop en ten slotte de zooeven genoemde gerechtelijke echtscheiding, die practisch niet veel beteekent. De voorwaardelijke verstooting is vooral op Java een vast gebruik en is eerst ontdekt door Snouck Hurgronje: de verstooting hangt dan af van een uit een reeks voor de vrouw nadeelige toestanden of gebeurtenissen, gevolgd bij het plaats grijpen door aangifte van een in de verstootingsformule aangewezen autoriteit: dit middel is weliswaar niet in strijd met de plichtenleer, maar reguleering heeft daarin niet plaats.

Is het huwelijk eenmaal ontbonden, dan kan de man dadelijk hertrouwen, de vrouw moet, naar gelang van verschillende omstandigheden, langer of korter ongetrouwd blijven.

Ook het moslimsche e r f r e c h t botst op alle mogelijke manieren tegen het adatrechtelijke aan, elke Weeskamer zal U met trots laten zien een groote wandplaat, voorstellende de quranische verdeeling van een opengevallen boedel, omdat zij daarmee te maken heeft.

Het eerste kent een versterfrecht met voor elk geval juist te berekenen erfporties, contra het testamentair erfrecht, dat zeer subsidiair is en slechts een afwijking van de verdeeling naar versterfrecht vormt; het richt zich op verdeeling, niet bijeenhouding van den boedel, d.i. het saldo der nalatenschap, de activa verminderd met de passiva.

Bekend is, dank zij de in het oud-Arabië heerschende vaderrecht, dat zich dit in het erfrecht afspiegelt: achterstelling van de vrouw bij den man, al heeft de Quran door het toekennen van z.g.n. quranische erfporties aan vrouwen en ze te regelen voor bepaalde mannen, de gemeente in niet geringe verlegenheid gebracht, dat bij toepassing daarvan het mannenerfrecht niet veel overgebleven zou zijn bij een punctueele interpretatie der wet, heeft de practijk door een redelijke uitlegging een zoodanige draai er aan weten te geven, dat de lieden der vaste erfporties of quranische erfgenamen in onuitsluitbare en uitsluitbare worden onderscheiden, terwijl de laatsten veelal door bepaalde mannen uit mannen (asabah) gesproten, soms door dichter bijstaande quranische erfgenamen worden buitengesloten, de uitsluitbaren in bepaalde gevallen pas aan bod komen als die evengenoemde mannen zijn bevredigd, terwijl in een aantal gevallen — en dit is de tempering — bepaalde vrouwen gerekend worden onder die asabah, al is haar erfportie ½ mannendeel.

Een testament kan nu een afwijking brengen, hetzij door de lijst der erfgerechtigden te veranderen dan wel door wijziging in de grootte hunner porties, maar kan nooit verder reiken dan tot een derde van het saldo van den boedel: een universeel testament is onbestaanbaar, een wijziging in dien zin, dat de versterferfgenamen van de lijst zouden afgevoerd worden of wel dat er een extra bate aan de versterferfgenamen zou gegeven worden, is alevel verboden, tenzij omnium consensu; het testament is dus Westersch gedacht niets dan een lijst van legaten. Daartegenover staat nu het Indonesisch testament, dat niet met het zooeven genoemde mag verward worden, tenzij het geheel naar de fiqh ingericht was. Nu kan er weer een botsing ontstaan door het feit, dat zoo'n testament, met een Arabischen klank wasyah geheeten, verboden testeering bevat en afwijking van het adat-

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST

recht beteekent niet onderwerping aan de voorschriften van de plichtenleer. Echter is het wel teekenend, dat als een testament in handen valt van den godsdienstigen rechter, deze dat aan de fiqh, de landraad dat aan het adatrecht zal toetsen.

Met deze opmerkingen wil ik eindigen, het gronden- en schuldenrecht te behandelen zou de belangstelling van den lezer doen verflauwen en wil ik liever een volgende maal over het Christellijk recht spreken.

Van Week tot Week.

Dinsdag 31 Juli tot Maandag 5 Augustus.

Verjaardag H.M. de Koningin-Moeder. Aneta [1]) seinde d.d. 2 Aug. uit Weltevreden dat alle bladen gelukwensch-artikelen bevatten ter gelegenheid van den zeventigsten verjaardag van H.M. de Koningin-Moeder. In eerbied herdenkt men de hoogheid van karakter van Koningin Emma. Dankbaar herdenkt men de onvergetelijke verdiensten die Zij voor Nederland heeft verworven als vorstin, regeering voor Haar dochter, en als opvoedster van Koningin Wilhelmina. Door de wijze waarop de Koningin-Moeder zich van deze taak heeft gekweten, heeft Zij zich de genegenheid van het gansche volk verworven.

Met verlof. Batavia, 2 Aug. (Aneta). — De assistent-resident van de afdeeling Bone (Watampone), de heer W. Middendorp, is heden per s.s. Patria met verlof vertrokken.

[De heer Middendorp is het Soc. Dem. Volksraadlid, wiens optreden als zoodanig in den laatsten tijd veel besproken werd in de Ind. pers.]

Ingenieur Meertens herplaatst. Batavia, 2 Aug. (Aneta). Het Bat. Nieuwsblad verneemt, dat ingenieur Meertens, oud-directeur van de haven van Tandjong-Priok en oud-hoofd van de afdeeling Havenwezen van het departement van B.O.W., die geruimen tijd geleden onder verdenking van malversatie werd geschorst en wiens zaak langen tijd in onderzoek geweest is, herplaatst wordt als ambtenaar ter beschikking van den directeur van B.O.W. bij de afdeeling landsgebouwen.

Een hevige orkaan op Sum. Oostkust. Medan, 2 Aug. (Aneta). Een wervelwind woedde over de onderneming Kloempang in het Bindjei'sche en blies drie droogschuren omver. Een inlander werd gedood, vier werden zwaar gewond en drie licht gewond. Ook te Loeboekpakam woedde een orkaan, die een geweldigen waringinboom ontwortelde. Het gevaarte sloeg neer over zes Inlandsche woningen, die verwoest werden.

Geheime wapenfabriek. Bandoeng, 2 Aug. (Aneta). De politie-autoriteiten alhier ontdekten dat een inlander in het Pengalangansche clandestien geweren vervaardigde. Bij een inval in de geheime werkplaats werden een voorlaadgeweer en twee pistolen alsmede acht geweerloopen in beslag genomen. Bij diverse personen bij wie vervolgens invallen plaats hadden, werden nog zes geweren in beslag genomen, die deze lieden van den fabrikant hadden gekocht.

De betrokken wapenfabrikant verklaarde gedurende drie jaren zijn wapenindustrie te drijven.

G. F. Bodde †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 56 jaar, overleden de heer G. F. Bodde, oud-administrateur van de cultuur-onderneming Waringin op Java.

De Samin-beweging op Java. Volgens een Aneta-telegr. d.d. Soerabaja 31 Juli werd in het Blora'sche nieuwe opleving geconstateerd van de zgn. Samin-beweging. De tegenwoordige leider propageert onder de leden stellingen, die weinig verschillen van de communistische denkbeelden. Zoo mogen de leden bijv. geen belastingplicht erkennen en evenmin elkanders bezittingen, doch zij moeten alles met elkander deelen. Het gevolg is, dat de gevangenis te Blora vol zit met weigerachtige belastingschuldigen, die leden van de Samin-beweging zijn.

Herhaling der aardschokken. Koeta Radja, 31 Juli (Aneta). Hier zijn om twee uur des morgens wederom een aantal flinke aardschokken gevoeld. — Sabang, 31 Juli (Aneta). Zondagmorgen werd hier om twee uur een vrij hevige aardschok gevoeld.

Gouverneur van Curaçao. De gouverneur van Curaçao, dr. N. J. L. Brantjes, heeft, naar aan de Res.-Bode wordt gemeld, tegen 1 September ontslag gevraagd en zal dezer dagen naar Europa vertrekken.

Interneering van communisten. Buitenzorg, 4 Aug. (Aneta). Het interneeringsbesluit voor 19 communisten uit het Soerakartasche is geteekend.

1) De Aneta-telegr. zijn ontleend aan het „Vaderland".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Vergelijking tusschen de „Ita" en „Boeatan".

Nu de *„Ita"* en de herdenkingsdag van *„Boeatan"*s 25-jarig bestaan — welke twee dagen vóór de sluiting der Arnhemsche tentoonstelling plaats had — beide tot de geschiedenis behooren, kunnen wij de verzoeking niet weerstaan, juist te dezer plaatse, enkele vergelijkingen tusschen beide instellingen te trekken, bij wijze van nabetrachting.

Van beide kan worden geconstateerd, dat zij, wat men noemt, een „goede pers", hadden, d.w.z., dat de „Koningin der Aarde" van harte heeft medegewerkt om haar werken en streven bij het groote publiek bekend te maken.

Beider doel heeft overeenkomst, immers: Indië en Nederland nader tot elkander te brengen.

De *Ita* heeft dit trachten te doen in een aantal weken, minder dan de helft van het aantal jaren, dat er reeds door *Boeatan* aan gewijd is, de een heeft haar taak glansrijk ten einde gebracht, terwijl de ander die onverdroten zal hebben voort te zetten, waarschijnlijk nog tot in lengte van jaren.

De *Ita* kan er zich op beroemen in haar betrekkelijk kortstondig bestaan zeker honderd maal meer bezoekers te hebben getrokken, dan *Boeatan*'s toonkamers in den loop van een kwarteeuw. Ongetwijfeld is mede de op meesterlijke wijze gevoerde propaganda hiervan één der oorzaken. De *Ita* met haar groote waarborgfonds, bezat daartoe dan ook de geldelijke middelen, welke *Boeatan* altijd ontbroken hebben. De drommen schoolkinderen, [1]) welke soms wel een groote belemmering en ergernis waren voor ernstige volwassen bezoekers, die geen gelegenheid kregen tot rustig bekijken, laat staan bestudeeren van het tentoongestelde, verspreidden zich toch als zoovele zwermen van propagandisten over stad en land, tot zelfs over de grenzen. Voor een zaak, die binnen korten tijd haar beslag moest hebben, was dit een enorm voordeel, waarvan de nawerking ook niet uit zal blijven. Zeer terecht riep de heer *J. C. Baars* uit Apeldoorn in het vorig Koloniaal Weekblad den leden der Vereeniging „Oost en West" reeds toe: *„Men let op U!"* Doet gij allen desgelijks in het belang der goede zaak, die gij voorstaat. Alleen zijn wij het niet eens met diens slotwoorden: „een klein geloof werkt groote daden!" Neen, juist dat geloof in het nut en de noodzakelijkheid moet oneindig *groot* en onwrikbaar zijn, om te kunnen leiden tot daden, die slagen. Dit zullen de leiders zoowel van de *Ita* als van *Boeatan* volmondig beamen. En moge men al meenen, dat de leiding van één persoon zou uitgaan, bij de een van een energieken man, [2]) bij de ander van eene misschien niet minder sterke vertegenwoordigster van het zwakkere geslacht, geen van beiden kunnen zij het klaar spelen zonder de toegewijde medewerking van helpers en helpsters. Gelukkig hadden beiden die!

Zooals wij boven reeds opmerkten: beide mochten zich verheugen in verscheidenheid van bezoek, van Nederlanders, die Indië *niet kennen*, voor wie dus de kennismaking wel zeer noodig is; van oud-Indiërs, die voor véél van hetgeen zij nu te zien kregen, in Indië weinig of geen belangstelling voelden, toch meenen thans hun wijsheid, met de door hen noodig geachte aanmerkingen, ten beste te moeten geven; maar ook van buitenlanders, zoowel onze naaste buren als van verder af, zelfs van over zee, van wier dikwijls rake opmerkingen, welke ook in hun geschriften tot uiting kwamen, wij altijd ons voordeel kunnen doen. Van twee Franschen, die wij toevallig bij de hand hebben, willen wij hier enkele regels aanhalen, waaruit zoowel de overeenkomst, als ook een sprekend verschil, tusschen de *Ita* en *Boeatan* duidelijk naar voren komt.

In de *Figaro* van 2 Juli j.l. lezen wij, in een artikel over de *Ita* van den heer *Simon Arbellot* o.m. het volgende:

„Faire mieux connaitre ce magnifique empire colonial, augmenter l'estime de leurs compatriotes pour l'indigène comme pour le colon, tel est le but des organisateurs de cette Exposition des Indes néerlandaises qui, jusqu'au 28 juillet, tiendra Arnhem sous son

1) Ook in de Toonkamers van Boeatan worden nogal eens oudere schoolkinderen rondgeleid, maar dan met deskundige voorlichting op het gebied van de Indonesische volkskunst.

2) „Het Vaderland" schrijft van Mr. Huges: „Met een kleinen klankvariant kan men hem de in dit geval zeker niet hoovaardige woorden in den mond leggen: L'Ita — c'est moi!"

charme exotique. Ainsi c'est pour la gloire de la petite Hollande que sous les beaux arbres de Zypendaal des négresses de la Guyane nattent aujourd'hui des chapeaux de paille, et des danseuses javanaises exécutent le Tandak au grand effroi des oiseaux familiers de ce parc romantique.

* * *

„Mais derrière ce spectacle attrayant et varié, qui n'est qu'un spectacle, le visiteur comprendra le merveilleux mécanisme de cette politique coloniale millénaire de la Hollande. Et les Français qui, de l'aveu même de M. Angoulvant, ancien gouverneur général des colonies, ont beaucoup encore à apprendre, trouveront à Arnhem un ensignement et un exemple. Force leur sera de reconnaître la supériorité des mesures adoptées, la bienfaisante continuité d'une administration insensible aux hasards de la politique et qui a fait de cette petite monarchie des Pays-Bas une des plus grandes puissances d'Extrême-Orient."

In een Fransch kunsttijdschrift schrijft de heer *Daniel Réal*, een der bekwaamste museum-directeuren, ook naar aanleiding van door *Boeatan* tentoongestelde Indonesische weefsels en andere volkskunst, o.m.:

„Cet art textile de l'Insulinde est le plus original et le plus admirable de tous les arts décoratifs: avec ses batiks de Java et ses ikats des autres îls, il fournit à l'industrie du tissage une de ses plus éclatantes réalisations; par la science raffinée et patiente de ses artistes, il oppose encore au nivellement dont le menace le goût européen un rempart qui chaque jour, hélas, va en s'affaiblissant."

Wijst de een op de, in materieel en intellectueel opzicht, zeer groote voordeelen van het Europeesch contact met Azië, ook voor de ander legt den nadruk op een, vooral uit geestelijk oogpunt, zeker niet minder groot nadeel. En 't is immers juist om te trachten dit laatste, zooveel mogelijk te helpen verhoeden, dat *Boeatan* haar geduldigen, langdurigen arbeid verrichten blijft. „Zij die geloo-ven, haasten niet".

Leek de *Ita* veel op een openlucht-museum, het Kasteel werd immers „Het Koloniaal Instituut in het klein" genoemd en overal stond met groote letters: „Allen waken tegen aanraken". *Boeatan*, met haar grooten voorraad in beknopte ruimte, doet denken aan een Jaarmarkt-tent, waar Indische volkskunst te koop geboden wordt. Hoe meer ieder stuk van alle kanten bekeken en betast wordt, hoe liever! Dat lokt koopers en kweekt liefde er voor!

Nog een punt van overeenkomst tusschen de *Ita* en *Boeatan* is; dat voor beider artistieke aankleeding op smaakvolle wijze gezorgd is door den kundigen architect, *N. P. de Koo*. Ook de pers had over deze beide uitvoeringen niets dan lof. Zijn *Ita*-werk wordt thans afgebroken, dat in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage zal hopelijk nog lang een verheugenis blijven voor het toenemend aantal bezoekers van *Boeatan*.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De Nederlandsche leiding.

De uitspraak van den Landvoogd in den Volksraad: „dat de Nederlandsche leiding hier te lande nog voor een *onafzienbare toekomst* niet kan worden gemist" heeft bijzonder de aandacht getrokken. Blijkens *het Regeeringsantwoord*, uitgesproken door mr. Schrieke (*De Loc.* 30/6), bedoelde de Regeering met die „onafzienbare toekomst" niets meer of minder, dan een periode, waarvan *zij het einde niet vermag te zien*. Zij ziet en gelooft in eene toekomst, waarbij Indië volledig zelfbestuur zal genieten en de Nederlandsche leiding kan worden gemist. Zij ziet die toekomst niet met een zekere berusting is, hetgeen nu eenmaal onafwendbaar is, maar als de bekroning van haar streven. Zij zal, zonder den gang van zaken te forceeren, waarmede het omgekeerde zou worden bereikt van hetgeen beoogd wordt, alles doen en niets nalaten, wat die toekomst zal kunnen verhaasten. Maar — ze ziet *niet wanneer* die toekomst zal aanbreken. Dàt valt buiten haar gezichtseinder en valt daarom buiten den gezichtseinder der practische politiek.

Waarom ziet de Regeering de periode, welke nog moet verloopen, als een langdurige? Ned.-Indië bekleedt als productie-gebied van *onmisbare grondstoffen* een zeer bijzondere plaats in de wereldeconomie en is *geografisch zoo gelegen*, dat wereldbelangen elkaar in zijn onmiddellijke nabijheid kruisen. Als gevolg hiervan komen factoren in 't geding, die, alweder voor zoover zich laat overzien, in ieder geval niet werken in de richting van een verkorting van bedoelde periode. De regeering waarschuwt tegen de suggestieve kracht der *Moscousche propaganda*; tegenover het oorlogsspook is maar één houding de juiste: door te werken aan den vrede: in dit licht moet men de *Grondslagen der Defensie* van Indië bezien. Van overwegenden invloed op den duur van de Nederlandsche leiding zal zijn *de verscheurdheid der maatschappij in Indië*. Niet alleen bestaat deze niet uit één volk, doch uit drie hoofdvolksgroepen: bovendien valt elk dezer hoofdgroepen weer in deelen uiteen. Voorts mag gevraagd worden, hoevele van de onderdeelen bereid en in staat zijn georganiseerd aan het staatsbestel deel te nemen en daarvoor verantwoordelijkheid te dragen. Hoe vele van deze zijn bereid daarbij het historisch gewordene als punt van uitgang te aanvaarden. Het volksraadslid Monod de Froideville vreesde dat *de Nederlandsche groep in Indië*, bij tegemoetkoming aan redelijke verlangens der Inheemsche bevolking, er heel slecht zal afkomen. Als een illustratief voorbeeld van de wijze, waarop *minderheden en meerderheden* naast elkaar *kunnen* leven, verwees de Regeering naar *Zwitserland*, waar Germaansche, Fransche en Italiaansche groepen in elkaar voor alles den medeburger hebben leeren zien en eeren. Maar hoever zijn wij daarvan nog verwijderd? Aan het tijdperk der amorfe massa zijn wij reeds ontwassen. Er is leven, er is organisatie in Indië aan alle kanten. Als een derden factor, die den tijd, gedurende welken de Nederlandsche leiding onmisbaar is, verlengt, staat de Regeering stil bij *het politiek vereenigingsleven op Java*. In de openingsrede werd reeds onderscheid gemaakt tusschen het gezonde, het evolutionnaire nationalisme en een kleine groep uiterst-linkschen, de revolutionnaire nationalisten.

Het is duidelijk, dat de zoo ampel besproken „onafzienbare toekomst", niet afhankelijk is van den wil der Regeering of van dien der Nederlandsche leiding, maar van objectieve factoren, waarop slechts de bevolking der landen zelf, althans ten deele, versnellend kan inwerken. „*De Nederlandsche leiding*" is niet een constant gegeven. Met het voortschrijden der economische, maatschappelijke en politieke ontwikkeling verliest deze aan intensiteit en omvang en niet plotseling als met een schok, doch geleidelijk — van dag op dag, welhaast onmerkbaar — zal men bespeuren te *groeien tot gelijkwaardigheid* met het nu leiding gevende deel van het Nederlandsch staatsverband, met Nederland.

Wie zich rekenschap geeft van wat er sedert het begin dezer eeuw in Indië *daadwerkelijk* is verricht tot bescherming en versterking van de volkeren hier te lande, die zal moeten erkennen, dat dit het werk was van de Regeering en haar organen, een werk, waarmede de Regeering zal doorgaan. Het program van deze Regeering luidt: voortzetting en uitbreiding van de economische en maatschappelijke opheffing en versterking van de bevolking, langs de reeds meermalen uitgezette lijnen. Dit korte program bevat werk voor een langere periode dan de huidige Landvoogdij.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (28/6 „Duidelijk"; blz. 19 „Klaarheid"), de *Java-Bode* (27/6 „Boedi Oetomo en Regeering", *Mr. Singgih*; „België's koloniale politiek; 30/6 „De onafzienbare toekomst", *Oud-gast*) en het *Bat. Nwsbl.* (27/6 t/m 3/7 „Volksraad").

Het oordeel der Regeering over de rede van den heer Middendorp.

De heer *Middendorp* heeft in den Volksraad een rede gehouden over de communistische revolutie en hare oorzaken. Naar het inzicht der Regeering (*Bat. Nwsbl.* 28/6, 2de bl.) overschrijdt de rede te zeer de grenzen, welke redelijkheid aan alle critiek stelt. Terwijl de Volksraad als de meest competente rechtbank ter wereld in zijne zittingen van het vorige jaar heeft vastgesteld, dat de bedoelde onlusten en de daarbij gepleegde schanddaden, het werk waren van een buiten de bevolking staande groep boosdoeners, die door misleiding en terreur op enkele van nature goed gezinde elementen vat hadden gekregen, stelt de heer Middendorp voor die schanddaden mede de Indonesische bevolking zelve — den pupil, die neiging kreeg den voogd naar het leven te staan — aansprakelijk. De geachte spreker ontziet zich verder niet aan een internationale, aan een wereldrechtbank, Nederland's veroordeeling te vragen. Naar de meening van de Regeering gaat dit alle perken te buiten. Betamelijkheid en zelfrespect stellen aan ieder vaderlander, en zeker aan hen, die in het openbaar optreden, grenzen, welke door den spreker op afkeurenswaardige wijze zijn overschreden. Waarlijk, het geachte lid moge zich in hart, in hoofd en in geheugen griffen het woord, dat eens de voorzitter van een internationale conferentie tot niemand minder dan mr. Van Deventer moest richten: „Men moet rechtvaardig zijn, zelfs tegenover zijn vaderland."

Middendorp's tweede rede maakte der Regeering veel duidelijk, allereerst zijn uiterst subjectieve standpunt (*Deli Crt.* 2/7 „Uit den Volksraad"). De redenaar ziet slechts een zijde van alle vraagstukken, o.a. door de heerendiensten komen de menschen in de gevangenis. De Regeering heeft daarvoor eerbied evenals voor den persoon van den heer Middendorp, doch heeft als ernstig bezwaar dat subjectieve uiteenzettingen als objectieve waarheid voorgelegd worden aan een internationale rechtbank. De Regeering ziet geen reden tot terugnemen van haar scherpe kwalificatie. De vergelijking met Van Deventer is juist, dewijl ook toen de wijze, waarop Regeeringsfeilen besproken werden, bedenkelijk was. Dit was een keerpunt in Van Deventer's rede. De Regeering hoopt dat de heer Middendorp zijn gaven van hoofd en hart in de toekomst eveneens meer in het belang van Indië zal aanwenden.

In dit verband leze men: het *Bat. Nwsbl.* (29/6 „De affaire-Middendorp", *Stokvis*; 2/7, 2de bl. „Volksraad", *Middendorp*; 3/7 „Overzicht", *Civis*), de *Java-Bode* (29/6 „De afstraffing"; 2/7 „Middendorp's verklaring") en de *Deli Crt.* (3/7 „Afstraffing").

Latijn af! Practisch recht.

Door de M. v. A. der Onderwijsbegrooting vernemt de *Java-Bode* (27/6) dat de Regeering zich de vraag stelt of *het Latijn* als verplicht leervak aan de Rechtshoogeschool niet kan vervallen. Te voorzien is dat het Latijn daar bij het onderwijs verdwijnt. De *J.-B.* ziet hierin een verlaging van de beteekenis van de Rechtshoogeschool; men dient er voor te zorgen, dat zij op behoorlijk peil blijft!

In het *Soer. Hbl.* (28/6, 3de bl.) betoogt *Scriba* de wenschelijkheid van *practisch recht als leervak*. Hij toont aan dat èn in Nederland èn in Indië een actie gevoerd wordt, welke als basis heeft, dat elk intellectueel ontwikkeld mensch het practisch recht in zijn beginselen behoort te kennen. Dit recht — speciaal ons *familie-vermogensrecht* en de beginselen van ons *verbintenissen-recht* — wordt echter in ons onderwijsplan geheel verwaarloosd. Ook aan *boekhouden* wordt te weinig aandacht geschonken.

Kamers van Koophandel.

De Regeering heeft langen tijd geleden in enkele (toenmaals de belangrijkste) handelscentra

van Ned.-Indië *Kamers van Koophandel* in het leven geroepen, n.l. te Batavia, Soerabaja, Semarang, Padang en Makassar. Deze Kamers hebben nooit voldaan aan de verwachtingen der Regeering, noch aan de practische behoeften van den handel, die in bijna alle grootere steden *Handelsvereenigingen* oprichtte, welke zich meestal snel ontwikkelden en de K. v. K. practisch geheel en al op zijde schoven. Te Medan is het zelfs nooit tot de oprichting van een K. v. K. gekomen. De Handelsvereenigingen omvatten den importhandel, den exporthandel, de scheepvaart, het bankwezen, de makelaardij, het verzekeringswezen, te Medan bovendien ook nog de groote cultuurlichamen, maar veelal niet den detailhandel, Europeesch of niet-Europeesch. De Regeering heeft bezwaar om de Handelsvereenigingen te erkennen als de vertegenwoordigsters van den geheelen handel en komt terug op het denkbeeld om de bestaande semi-officieele vertegenwoordigingen nieuw leven in te blazen. Jegens het plan om voor geheel Sumatra één Kamer van Koophandel in te stellen, welke dan te Padang gevestigd zou zijn, is de Handelsvereeniging te Medan van oordeel (*Deli Crt.* 2 en 3/7 „De Handelsvereeniging in 1927") dat het Gewest Oostkust van Sumatra thans op economisch gebied zeer veel belangrijker is geworden dan Sumatra's Westkust, zoodat eene behartiging van de belangen van S. O. K. vanuit Padang tot eene mislukking gedoemd is. De Kamers van Koophandel zullen zich zonder belangrijke geldmiddelen nooit kunnen ontplooien. Het zou van groot belang zijn, indien de handel ook in Indië officieelen invloed en officieele sanctie zou kunnen verkrijgen. Dit kan alleen geschieden, indien de Handelsvereenigingen veranderd worden in Kamers van Koophandel.

Het *Soer Hbl.* (26/6, 2de bl. *X.*) geeft een „Algemeen commercieel overzicht."

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Zending en onderwijs.

„Mr. D." onderwerpt in de *Soeloeh Rajat Indonesia* (orgaan van de Indon. Studieclub te Soerabaja) van Mei het zendingsonderwijs in de Residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo aan een beschouwing. Onder aanhaling van de Algemeene subsidieregeling voor het Inlandsch Lager Onderwijs, toont schrijver aan, hoe tegemoetkomend de Regeering is tegenover de christelijke zending èn wat moreelen steun èn wat subsidie aangaat; zelfs het Europeesche bestuur — het Inlandsche mag zich in het geheel niet met de zendingskwestie bemoeien — mag niets doen tegen den wil van de zendelingen van de Hooge Regeering. In afwachting van de Regeeringsbeslissing, mag het Bestuur bij gerezen geschillen, waarbij de Zending betrokken is, niets uitrichten.

In verband hiermede stelt „Mr. D.", de vraag of bij alle verschil van meening het Bestuur het à priori steeds aan het verkeerde eind moet hebben, verder, of alle handelingen van de zendelingen steeds in overeenstemming zijn of moeten zijn met het algemeen belang dat elke Regeering te dienen heeft, of groepsbelang, c.q. zendingsbelang soms ook niet moet bukken voor het algemeen belang en of deze handeling van de Regeering niet noodwendig tot gevolg moet hebben dat zij niet onpartijdig is?

Moet de zending dan zoover uitgezonderd worden dat de zendelingen vrijgesteld zijn van de algemeene verplichting welke voor alle bewoners dezer streken bestaat, nl. dat men de vertegenwoordigers der Regeering te gehoorzamen heeft in het algemeen belang? Waar blijft dan het hoofdprincipe der Regeering, dat zij allen gelijkelijk behandelt zonder aanzien des persoons?

Schrijver beklaagt in dit opzicht wel de B.B. ambtenaren, wien steeds het zwaard van Damocles boven het hoofd hangt.

Ook begrijpt schrijver niet waarom bij rijzen van geschillen tusschen zending en Europeesch B.B.-ambtenaar de Inlandsche hoofden of de Inlandsche ambtenaren zich met de kwestie heelemaal niet mogen inlaten, aangezien de geschillen gewoonlijk juist gaan om de belangen der bevolking, die de hoofden toch hebben voor te staan en te dienen.

Schrijver heeft het bovenstaande naar voren gebracht om ook aan te toonen dat de Regeering de zending meer dan genoeg heeft geholpen, zoodat men er van zou kunnen spreken dat de zending een soort van monopolie op het gebied van onderwijs in Zuid-Borneo heeft. Als er geen voldoende resultaten door de zending worden bereikt, dan is het dus niet de schuld van de Regeering, merkt schrijver op.

Daarop geeft schrijver als het resultaat van een 70-jarigen zendingsarbeid op dit gebied op, dat er in heel de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo volgens de opgaven van 31 December 1927 zijn: 57 scholen met 2575 leerlingen en 77 onderwijzers.

Onder de scholen vindt men 1 seminarie (zendingskweekschool), 8 standaardscholen en 48 volksscholen. Van de laatste moesten enkele gesloten worden wegens gebrek aan leerlingen, terwijl scholen met Nederlandsch als voertaal door de zending als ongewenschte inrichtingen worden beschouwd. Wel is zij voor de oprichting van een ambachtsschool te Bandjermasin, waarvoor de bevolking zich echter heelemaal niet warm gemaakt heeft.

Zijn artikel in het nummer van Juni vervolgende, zegt schrijver dat het volksonderwijs van de zending in de Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo heel wat te wenschen overlaat. Als voorbeeld noemt hij dat het niet zelden gebeurt dat twee klassen met twee onderwijzers in één lokaal zijn geborgen, of dat scholen met meer dan 75 leerlingen, verdeeld in drie klassen, slechts één onderwijzer hebben. Ook vertelt schrijver dat de leerlingen reeds om drie uur 's morgens wakker moeten zijn om zelf hun eten te koken. Kortom, zegt hij, bevredigt het zendingsonderwijs de bevolking niet, vooral nu niet, waar ook de bevolking van Borneo onderwijs verlangt dat in overeenstemming is met den tijd.

Het Celebes-congres

Een medewerker van het Mal.-Chineesche blad *Keng Po* te Batavia van 31 Mei levert een critiek op het gesprokene op het onlangs te Weltevreden gehouden z.g. Celebes-congres. Hij is ontsticht over wat de heer Laoh gezegd zou hebben, n.l. dat de Indonesische eenheid een fata morgana is en dat men dankbaar moet zijn door de Hollanders bestuurd te worden. Naar aanleiding hiervan merkt schrijver op, dat in het bijzonder de Hollanders dankbaar moeten zijn Indië als kolonie te hebben. De verdwijning van het Nederlandsch gezag beteekent voor Indonesië, volgens den heer Laoh, verwarring. Maar aan hetgeen het verlies van Indonesië voor Nederland zal beteekenen, wil de heer Laoh niet herinneren. Hierop somt schrijver de eventueele gevolgen van dat verlies voor Nederland op. Dat alles in aanmerking genomen, vraagt schrijver of de heer Laoh nog het recht heeft dergelijke dingen te zeggen.

Ook Dr. Ratulangi heeft zich niet genoeg bedacht voordat hij de leiders der P.P.P.K.I. avonturiers noemde.

Het Bestuur der afd. Batavia van de Persatoean Minahasa heeft medegedeeld protest te zullen aanteekenen tegen de houding van het Hoofdbestuur.

In een ander artikel van het blad wordt gemeld, dat binnenkort door de Persatoean Minahasa een openbare vergadering zal worden belegd, waarin geprotesteerd zal worden tegen de houding van het Hoofdbestuur en verklaard zal worden dat men dit in zijn huidige samenstelling niet meer wenscht.

Het P. N. I.-congres.

Naar aanleiding van het kort geleden te Soerabaja gehouden congres van de P.N.I. (Persatoean Nationalist Indonesia) worden in het Mal.-Chineesche blad *Soeara Publiek* te Soerabaja van 2 Juni eenige beschouwingen over Pan-Aziatisme gegeven. Schrijver maakt uit dit congres de gevolgtrekking dat deze vereeniging van Indonesische nationalisten drie eigenschappen bezit; ze is nl. nationalistisch, pan-Aziatisch en non-coöperatief. Met betrekking tot deze laatste eigenschap tracht de vereeniging aan te toonen dat ze zonder deel te nemen aan de raden, veel meer nut kan stichten in het belang van ras en land.

Wat de pan-Aziatische richting betreft, deze staat achter elke bewuste beweging van een Oostersch ras. Erkend moet worden dat ze zeer practisch is, vergeleken bij het communisme en andere ismen. Deze richting bedoelt na te streven dat Azië onder de macht van de Aziaten blijft: Azië voor de Aziaten; verschillen van godsdienst, staatsbestuur, ras zijn geen beletsel. Een Aziatisch volk kan zijn eigen nationalisme bevorderen zonder met het pan-Aziatisme in botsing te komen. Schrijver wijst er op dat wijlen Dr. Sun Jat Sen die richting noodig achtte om de volkeren van Azië te vereenigen tot samenwerking in den strijd voor de vrijheid. Vroeger dacht men dat zulk een samenwerking niet mogelijk was, doch thans is men er zich bewust van geworden dat alleen door elkaar de hand te reiken het doel bereikt kan worden van Azië voor de Aziaten.

—o—

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Generaal Snijders komt opnieuw in Indië.

Het nieuwe, in alle opzichten keurig opgezette, maandblad „Luchtvaart" (officieel orgaan van de Ned.-Ind. Vereeniging voor Luchtvaart te Bandoeng) bevat in zijn eerste Nr. (op den inhoud zal nader de aandacht worden gevestigd) het portret van generaal Snijders, met het volgende, sympathieke bijschrift.

Wanneer eerstdaags de luchtlijnen op Java zullen worden geopend, zal dit grootendeels te danken zijn aan het onvermoeide werk van den grijzen generaal Snijders, die met ongekende energie gedurende de laatste jaren aan de verwezenlijking van dit plan zijne krachten heeft gewijd.

Het Bestuur van de Ned.-Indische vereeniging voor Luchtvaart heeft gemeend zijn waardeering voor het werk van den voorzitter van het Comité Vliegtocht-Indië niet beter te kunnen toonen, dan door hem uit te noodigen de opening van de luchtlijnen in Ned.-Indië bij te wonen.

Blijkens telegrafische mededeeling heeft de oud-opperbevelhebber de uitnoodiging dankbaar aanvaard, zoodat hij eerstdaags voor den derden keer Ned.Indië zal bezoeken. De eerste maal als jong officier, toen hij de M.W.O. behaalde, den tweeden keer in 1920, toen hij op verzoek van de K.L.M. zich welwillend belastte met het voeren van onderhandelingen over eene te verleenen concessie en thans, in 1928, nu hij het resultaat van jarenlang onvermoeid en onbaatzuchtig werken en streven zal aanschouwen.

Voor de vereeniging is het eene groote voldoening dat deze groote Nederlander hare uitnoodiging heeft aanvaard. Zijn 75 jaren tellen niet, met de energie en de kracht van een 25-jarige komt de generaal vol enthousiasme opnieuw naar Indië.

Wij wenschen hem eerbiedig welkom en eene goede reis en hopen, dat zijn verblijf aan alle verwachtingen zal mogen voldoen.

De Emancipatie Courant.

Bij de herdenking van den 65en verjaardag der Emancipatie (vrijverklaring der Negerslaven in Suriname) heeft het verleden jaar te Paramaribo opgerichte „Emancipatie-Comité op 1 Juli j.l. een 3e Nr. van „De Emancipatie Courant" uitgegeven, onder redactie van den hr. A. L. Waaldijk. We achten de verschillende bijdragen waaruit dit Nr. is samengesteld zeer interessant, doch kunnen slechts op enkele bijzondere aandacht vestigen.

De reeds genoemde hr. Waaldijk wijdt een zeer waardeerend artikel aan Dr. H. D. Benjamins, naar aanleiding van het feit dat het den 1en Juni j.l. 50 jaar geleden was dat deze benoemd werd tot Inspecteur van het Onderwijs in Suriname. — De hr. J. Vriese bepleit de herziening van het kiesrecht in Suriname, speciaal met betrekking op de zonen des lands. — De hr. A. T. Oliviera vestigt de aandacht op het wegen-, woningen- en vrouwenvraagstuk in Suriname. — De hr. W. E. Hewitt artikelt over crediet aan landbouwers en Th. A. C. Comvalius over het geld in Suriname, in verband met woekerpractijken. De hr. J. R. Rellum stelt en beantwoordt de vraag of er voor het Surinaamsche volk voldoende rede bestaat om op 1 Juli 1928 blij te zijn. — De hr. J. A. Liems schrijft over de organisatie van het klein-landbouwbedrijf in Suriname. — Ten slotte nog een bijdrage van den hr. Waaldijk over de a.s. Luchtverbinding Suriname-Nederland.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 52 (23 Juni). Het plantverband van thee, door C. M. Hamaker. — Citronella olie-industrie (slot), door Dr. Ir. H. W. Hofstede. — Toestel voor het ontbolsteren van kernvruchten. — Klein landbouw. Aardappelbibit, door W. H. de Jong (met ill.). — Bijen en bloemen. — De oliepalm industrie in Engelsch West-Afrika.

De Indische Culturen.

No. 13 (van 1 Juli) bevat o.m. Registratie van plantengroei, door Dr. A. Gradenwitz (met ill.). — De Malangsche land- en tuinbouw-tentoonstelling, 23 Juni—1 Juli 1928 (met ill.). — De weelde van het oerwoud, door J. G. Watson (met ill.). — Behandeling van jonge theestruiken, door J. Horsfall. — Tomaten-cultuur in Britsch-Indië, door N. Sena-

ratine. — Indische aardappels, door S. Kalff. — De achteruitgang van de bevolkingsrubber.

Nederlandsch Indië. Oud en Nieuw.

De Aug.-afl. opent met eene geïllustr. vergelijkende beschouwing over de Siameesche en de Javaansche wajang koelit. De schr., Prof. J. A. Loebèr Jr., is van meening dat de Siameesche wajang, vergeleken bij de Javaansche, vóór alles naturalistischer, minder gestileerd is. De overmatiglange armen ontbreken geheel, evenzoo de stereotype, schuine halshouding, de bijna ornamentaal geworden gelaatstrekken. Wanneer Prof. L. als artiest zou moeten oordeelen over de artistieke kwaliteiten van beide, dan zou hij aan Siam de voorkeur moeten geven; hij bewondert de wajangfiguren van Java, maar acht de Siameesche in één woord rijper. — De hr. B. M. Goslings besluit zijne eveneens geïll. bedrage over het primitiefste der primitieve Indonesische weefgetouwen. — Ten slotte mededeelingen over recente tentoonstellingen van Indonesische kunst te Amsterdam, Parijs, Hagen en München, voornamelijk opgebouwd uit de particuliere verzamelingen van den hr. W. O. J. Nieuwenkamp.

Volkenkundige Opstellen.

Als Mededeeling No. IX (afd. Volkenkunde No 3) van het Koloniaal Instituut te Amsterdam is verschenen een nieuwe bundel Volkenkundige Opstellen, met den volgenden inhoud: Atjèsche raadsels, door F. Kreemer (door den schrijver tijdens zijn verblijf in Atjèh verzameld). — Schedels van Schouten-eiland (bij de Noordwestkust van Nieuw-Guinee), door Prof. Dr. J. P. Kleiweg de Zwaan (met tal van afbeeldingen). — Het Tanimbareesche huis (Rahan Tnebar), door P. Drabbe, R.K. Missionaris op Tanimbar (verduidelijkt door modellen en plattegronden van huizen).

Die Verwertung der Kokosnüsse.

In V.D.I.-Zeitschrift des Vereins Deutscher Ingenieure van 14 Juni 1928 is een artikel verschenen: Die Verwertung der Kokosnüsse, van de hand van den heer E. Schmülling alhier.

De bodem der zee in Oost-Indië.

Onder dit opschrift bevat het Aug.-Nr. van het „Haagsch Maandblad" eene beschouwing van Dr. Ph. H. Kuenen te Leiden, die als geoloog zal deelnemen aan de in 1929 uit te zenden groote oceanografische expeditie in de Oost-Indische wateren, onder leiding van den hr. P. M. van Riel.

De Indische Mercuur.

No. 31 (1 Aug.). Berichten van de Afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut. No. 37. Invoer van doerian-vruchten in Nederland (met afb.), door Ir. W. Spoon. — The colloid chemistry of the rubber industry, door E. A. Hauser; besproken door H. R. Kruyt. — Economisch overzicht van Ned.-Indië, de Straits Settlements enz. (ontleend aan het jaarverslag van de Ned. Handel Mij.; vervolg). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Inst. geeft eene opgave van rubber-literatuur.

Ned.-Ind. Natuurwetensch. Congres.

Het voorloopig programma van het vijfde Ned.-Indisch Natuurwetenschappelijk Congres, dat van 26 Sept. tot 1 Oct. a.s. te Soerabaja zal worden gehouden, bevat o.a. de volgende voordrachten: 27 Sept.: Geneeskunde en plantkunde, door Dr. de Visser Smits; de Mestiezen van Kissar, door Prof. Dr. E. R. K. Rodenwaldt. — 29 Sept.: De afstamming van den mensch, door Prof. Dr. W. A. Mijsberg; de ontwikkeling van onze kennis omtrent de electrische verschijnselen in de atmospheer, door Drs. J. P. H. de Kruyff.

Mededeelingen. Tijdschrift voor Zendingswetenschap.

Uit den inhoud van deel 72, 2e stuk. Geschiedenis der Zending op het eiland Halmaheira (Utrechtsche Zendingsvereeniging), door A. Hueting (vervolg). — Onze taak en onze kracht, door Dr. Th. L. Haitjema. — Overzicht van het Zendingswerk in Ned. Oost- en West-Indië, door J. Rauws (slot). — Belangrijke verschijnselen op Zendingsgebied. — Literatuur-aankondiging.

Luchtvaart.

Zooals hierboven reeds werd gezegd is het eerste Nr. (gedateerd 1 Juli 1928) verschenen van een nieuw Indisch maandschrift, getiteld: „Luchtvaart", onder redactie van Dr. W. L. Groeneveld Meijer. De inhoud van dit fraai geïll. Nr. bestaat uit de volgende bijdragen: Portret van generaal Snijders, met bijschrift. — De aanstaande opening van de luchtlijnen in Ned.-Indië. — Over vliegsport en nog wat. — De luchtverkeers-commissie. — Naar Pajakoemboeh, door Claudius. — Algemeene luchtvaartkennis. — Freiherr von Hünefeld. — De geschiedenis van de luchtpost. — Brieven van de vliegvelden. — De vliegwedstrijden en de demonstraties op Andir op 3 en 4 Juli 1928. — Het luchthuwelijk. Uit het leven van Bobby Bill, detective.

* * *

1828—1 Juli—1928. Burgerlijke stand in Suriname, door L. E. Nelson. (De Periskoop. Alg. Weekbl. voor Suriname. 1 Juli '28).

Jaarboek van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Nederlandsch-Indië 1927. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Statistiek van de scheepvaart in Nederlandsch-Indië over het jaar 1927. Samengesteld bij het Hoofdkantoor van Scheepvaart. Weltevreden, F. B. Smits.

Aus dem batakschen Missionsleben. (Berichte der Rhein. Missions-Gesellschaft. Juli '28).

Suriname.

Uit Suriname is ons toegezonden als mededeeling no. 3 (Juni 1928) van het Landbouwproefstation aldaar *„Onze koffiebereiding"*, door Dr. D. S. Fernandes. Over dit zeer belangrijke stuk schrijft „De West" van 10 Juli:

„Bij de voortgezette proefnemingen tot verbetering van de kwaliteit onzer Liberia-koffie, is het steeds duidelijker geworden, dat de temperatuur waarbij de droging van de koffie plaats vindt, een gewichtige rol speelt. Vandaar de pogingen in de laatste jaren om die temperatuur zoo hoog mogelijk op te voeren. De stoomverhitting, die tot dusverre op de meeste plantages wordt toegepast, stelde daarbij echter grenzen, zoodat enkele ondernemingen over gingen tot het gebruik van kachels voor directe verwarming.

Het Landbouwproefstation heeft in die richting de proefnemingen voortgezet en daarbij merkwaardige resultaten bereikt.

Het is gelukt een bereidingswijze te vinden die den onaangenamen geur, welke vaak de Liberia-koffie eigen is, geheel voorkomt, en waarbij bovendien de bereiding vlugger en goedkooper plaats vindt. Om deze bereidingswijze te kunnen toepassen, zullen de bestaande koffiefabrieken eenige wijziging moeten ondergaan, wat betrekkelijk weinig kosten zal medebrengen. Bij deze bereiding vervalt de fermentatie geheel. De gepulpte koffie wordt mechanisch ontslijmd met behulp van een eenvoudig apparaat, dat ook in Suriname vervaardigd kan worden. De droging van de koffie geschiedt in minder dan de helft van den tijd die daarvoor tot nu werd gebruikt, in snel roteerende trommels, onder toevoer van lucht van 240 tot 280 graden Celsius.

De hooge temperatuur is noodig om de enzymen te dooden welker werking, naar men vermoedt, den onaangenamen geur teweegbrengt. 't Is bekend, dat vele enzymen eerst bij temperaturen boven 80 graden vernietigd worden.

Van belang is ook, dat bij de proefnemingen werd aangetoond, dat de fermentatie der koffie geen invloed heeft op de kwaliteit. Nu men dus langs anderen weg het moes van de koffieboomen kan verwijderen, kan die fermentatie zonder bezwaar vervallen. Ook de kleur van de koffie is niet van invloed op de kwaliteit daarvan. De kleur is afhankelijk van de eindtemperatuur waarop het drogen wordt gestaakt. Iedere fabriek zal dus, na eenig zoeken, het punt kunnen vinden om aan de koffie de door de makelaars gewenschte gemiddelde kleur te geven.

Wij zien met belangstelling het oordeel in Nederland tegemoet over de volgens deze nieuwe methode bereide koffie. Hoofdzaak is niet, dat de koffie een hoogeren marktprijs moet opbrengen — al is die hoogere prijs natuurlijk welkom — maar dat door de betere kwaliteit het afzetgebied wordt verruimd van de Liberia-koffie, zoodat bij de te verwachten uitbreiding der productie geen afzetmoeilijkheden ontstaan. Mocht men in de Scandinavische landen, die totdusverre het voornaamste afzetgebied vormen, prijs stellen op Liberia-koffie volgens de oude bereiding (voor speciale doeleinden) dan kan daarmede natuurlijk altijd rekening worden gehouden.

Ook van andere zijde is men in den laatsten tijd doende geweest om een verbeterde bereidingswijze voor de Liberia te vinden. De heeren J. F. D. Haenen en H. G. Janssen hebben eerst in het klein, later op grootere schaal koffie bereid volgens een procédé dat beoogde de koffie wel te doen broeien, maar niet te doen gisten, uitgaande van de veronderstelling dat bij dit gistingsproces de kiemen ontstonden die den eigenaardigen geur veroorzaken. Voor het broeien werd daarom aan de koffie een zekere scheikundige stof toegevoegd. Vroeger zijn in die richting proeven genomen door den scheikundige dr. Jeane van Amstel, waarbij men echter afstuitte op het kostenbezwaar. Bij de methode Haenen-Janssen leverde die kosten geen overwegend bezwaar op, want zij bedragen in maximum ongeveer een kwart cent per kilogram schoone koffie.

Vijf balen koffie, volgens dit procédé bereid op de pl. Sorgvliet, zijn naar Nederland gezonden en aldaar gunstig beoordeeld. Men constateerde, dat de onaangename geur ontbrak. Een beoordeeling van monsters, die naar de Vereenigde Staten werden gezonden, wordt binnenkort verwacht.

De heer Janssen verklaarde ons echter, dat indien de methode Fernandes (Proefstation) in de praktijk voldoet, deze de voorkeur verdient, omdat de snellere afwerking een besparing van kosten beteekent en de capaciteit der fabrieken daardoor belangrijk vergroot wordt."

Tot zoover „De West".

Dr. Fernandes vat de uitkomsten zijner onderzoekingen, die een nieuwe toekomst voor de Surinaamsche Liberia-koffie kunnen openen, aldus samen:

1. Tusschen de fermentatie en de qualiteit van de koffie kon geen verband aangetoond worden.

2. Het mocht gelukken een wasscher te construeeren, waarmede de gepulpte koffie snel mechanisch ontslijmd kan worden, waardoor het fermentatieproces kan komen te vervallen.

3. Aangetoond is, dat de Liberia-koffie snel gedroogd moet worden en dat de boonen een bepaalde eindtemperatuur moeten bereiken, teneinde verder stankvrij te blijven.

4. Het is gebleken, dat zonder groote kosten, bepaalde veranderingen in het droogsysteem van onze koffiefabrieken kunnen worden aangebracht, waardoor een sneller drogen bij hoogere temperatuur te verkrijgen is.

5. Het is mogelijk de koffie zoodanig te drogen, dat ze een bepaalde kleur verkrijgt."

Ten slotte schrijft hij:

„Ik meen met het vorenstaande een werkmethode te hebben gegeven, welke, in toepassing gebracht, wel zal voeren tot een vereenvoudiging van onze koffiebereiding, terwijl bij besparing van kosten en tijd ook een qualiteitsverbetering van het product verkregen wordt."

* * *

In ons vorig nummer ontleenden wij aan „De West" van 26 Juni een bericht over een in Britsch-Guiana opgerichte vennootschap, ten doel hebbende een onderzoek naar het voorkomen van petroleum aldaar. De vennootschap heeft 55 perceelen land aan de Corantijn en onderhandelt over het verkrijgen van nog meer land in het grensdistrict. Waar die perceelen liggen wordt niet medegedeeld. Het ligt o.i. op den weg van bestuur en regeering om te onderzoeken of er ook perceelen zijn aangevraagd in het betwiste gebied tusschen de Koeroeni-Koetari en de New River. Dit in verband met de hangende grenskwestie, waarbij wij herinneren aan de verklaring van Minister Koningsberger bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1928 in de Tweede Kamer. Op den aandrang van de heeren IJzerman, Droogleever Fortuyn, van Boetzelaer van Dubbeldam en Bijleveld zeide de Minister:

„Van verschillende zijden is de grensquaestie weer in het geding gebracht. Ik zal daarvan thans niets zeggen dan dat, nu de zaak één keer in gang is gebracht, het ook mijn oprechte wensch is, dat zij zoo spoedig mogelijk tot een definitieve beslissing zal geraken. Schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling met mijn ambtgenoot van Buitenlandsche Zaken geven mij in dit opzicht goede verwachtingen."

Wij hopen bij de behandeling van de begrooting van Buitenlandsche Zaken te vernemen in welk stadium de kwestie thans verkeert.

* * *

„De Telegraaf" van 31 Juli, tweede avondblad, schrijft:

„Aan de „Berliner Zeitung am Mittag" wordt het volgende uit Amsterdam bericht:

Voormalige Duitsche koloniale kringen bereiden de oprichting voor van een aanplantingsmaatschappij voor Suriname. In opdracht van deze kringen heeft een vroegere planter in Suriname, de heer H. Ahrens, met twee andere vakkundige personen de kolonie bereisd en deze heeren zijn thans met gunstige resultaten teruggekeerd.

Onder leiding van den heer W. Kemner, den vroegeren leider der West-Afrikaansche aanplantingsmaatschappij „Victoria-Kameroen", is een syndicaat gevormd, op last waarvan de onderzoekingsreis naar Suriname heeft plaats gehad. De financiering denkt men zich aldus, dat de desbetreffende kringen het tegoed inbrengen, dat zij hebben staan in het grootboek der Duitsche rijksschuld voor geleden oorlogsverliezen.

Volgens het bericht aan het Berlijnsche blad zou men in Nederland de verdere stappen der groep met groote belangstelling tegemoet zien."

Curaçao.

Caracasbaai.

De *Amigoe* maakt een opmerking over de quarantaine-inrichting in verband met den afstand van domein aan de Caracasbaai ten behoeve der C.P.I.M.

Bij de begrooting voor 1928 zeide minister daaromtrent:

„Die quarantaine-inrichting staat nu op die plaats niet meer bijzonder geschikt: er moet daarvoor naar een beter terrein worden gezocht; bovendien is het een bescheiden inrichting, waarvan de verplaatsing niet heel veel onkosten zal veroorzaken."

„Dat de Caracasbaai," aldus de *Amigoe* verder, „na de vestiging der C. P. I. M. aldaar, als quarantainestation al heel gauw niet meer dienen zou, was te voorzien. Dat kon ook moeilijk anders. Maar waarom dan niet van te voren naar een andere meer geschikte plaats daarvoor uitgezien? Geen mensch toch zal zijn woning aan een ander afstaan, voor dat hij een minstens even geschikte woning ter zijner beschikking heeft.

En dat er „niet heel veel onkosten" met die verplaatsing zullen gemoeid zijn, zooals de Minister heel naievelijk meent en beweert, iedereen hier weet wel beter. Wie maar even bekend is met de prijzen, die men heden ten dage op Curaçao voor geschikte bouwterreinen vraagt, met de prijzen van materiaal en de arbeidsloonen, weet, dat er schatten mee gemoeid zullen zijn om een quarantaine-inrichting te bouwen, die aan alle eischen voldoet. Om een inrichting te krijgen, equivalent aan die van Caracasbaai, zal 't zeer zeker niet in de tien-, maar in de honderdduizenden loopen.

En toch kan Curaçao er niet buiten, nu minder dan ooit.

Het is natuurlijk heel mooi en aanbevelenswaardig om een groote maatschappij als de C.P.I.M., waaraan Curaçao op economisch gebied zoo verbazend veel, ja zoo goed als geheel zijn economische opbloei, te danken heeft, zoo veel mogelijk voor de uitbreiding van haar bedrijf ter wille te zijn, maar de algemeene Curaçaosche belangen moeten niet in het gedrang komen."

Verzet tegen de politie.

In den avond van 8 Juni waren twee bij de politie werkzame militairen op patrouille bij de Werfstraat op Curaçao, lezen wij in de Amigoe, toen zij twee, eerst drie, in kennelijken staat van dronkenschap verkeerende zeelui van het Noorsche stoomschip Vaarli ontmoetten. Daar vermaning tot kalmhouden niet het gewenschte resultaat gaf, werden beiden gearresteerd, te meer daar het stel aan de politie bekend stond als steeds verzet plegende Noren. Op de nieuwe Waaigatbrug rukten beide arrestanten zich los en wilden de politie met gebalde vuisten te lijf. Een toevallig zich naar zijn dienst begevende burgeragent verleende voorloopige assistentie, terwijl de patrouille-commandant den anderen militair naar de wacht zond om versterking te gaan halen. Deze burgeragent, die om twaalf uur in dienst zou komen, had geen wapens bij zich, waarom de korporaal hem zijn gummistok ter leen gaf. Hiermee kon hij een Noor van zich afhouden, terwijl de korporaal den anderen voor zijn rekening nam. Deze viel met zulk een hevigheid aan, dat de korporaal genoodzaakt was zijn klewang te trekken. De eerste slag werd toegebracht met het plat van de sabel, doch de woesteling liet zich hierdoor niet afschrikken. Eerst na zes slagen met het scherp op hand, arm en schouder zakte de Noor in elkaar. Hij was dermate gewond, dat overbrenging naar de kliniek noodzakelijk was.

De tweede Noor, die met den burgeragent heeft gevochten, heeft de noodige slagen met den gummistok opgeloopen, doch heeft zich eerst gewonnen gegeven, toen het patrouillelid van de wacht terug kwam en hem volgens de regelen van de kunst „knock-out" sloeg.

Daar ruim een vijftiental personen stond toe te zien, terwijl de beide agenten bezig waren om zich tegen die beide woestelingen te verdedigen, vraagt de Amigoe, of in zulk een geval de politie geen recht heeft op eenige hulp van de zijde van het publiek? Niemand stak een vinger uit om de beide agenten, die uit lijfsbehoud vochten, te helpen.

(*N.R.Ct.*).

Petroleum-nieuws.

Als alles waar is, wat er de laatste dagen verteld wordt, dan staan Curaçao en Aruba aan het begin van een nieuwe reusachtige ontwikkeling op petroleum-gebied, zoo grootsch als wel nooit iemand heeft durven droomen, meldt de „Amigoe".

De C. P. I. M. gaat de opslag-capaciteit van ruwe olie en olieproducten, zoowel op Asiento als Caracasbaai aanzienlijk verhoogen. Voorts wordt er geregeld doorgegaan met de uitbreiding van de destillatie-inrichtingen voor ruwe olie.

Naar het blad uit goede bron vernomen heeft, heeft de „Standard Oil Co." na Fuik en St. Kruis bezocht te hebben, optie gevraagd op de plantage „Marchena", aan het Schottegat gelegen, voor den termijn van drie maanden, voor de som van ƒ 200.000.

Ook loopen er geruchten, dat de „Pan-American" zich op Aruba zal komen vestigen, waarvan echter officieel nog niets bekend is.

(*A. d. C.*).

Per brief.

In de zitting van den Kolonialen Raad van 18 Juni deed de voorzitter voorlezing van een schrijven van den gouverneur, waarin voor den loodsdienst aangevraagd werd de som van ƒ 60.000 uit te trekken voor een loodsboot voor de Caracasbaai, een sleepboot voor de St. Annabaai, een dito voor de Paardenbaai en vier motorvletten, deze laatste in Nederland te bestellen.

De gouverneur maakte bij het aanvragen van deze credieten de opmerking, dat door het ruim vloeien van de middelen Curaçao in staat is deze kosten uit de gewone inkomsten per onvoorzien te voldoen.

De Raad verwees dezen brief naar de afdeelingen.

Inbraak in de Holl. Bank voor West-Indië.

Maandagochtend 18 Juni werd de bevolking van Curaçao opgeschrikt door de mare, dat er een groote inbraak had plaats gehad in de Hollandsche Bank voor West-Indië. Toen omstreeks 7 uur de heer E. J. de deur van het bankgebouw opende, was 't eerste wat hij zag, dat er een stuk uit 't plafond gezaagd en een kleine brandkast opengebroken was. Onmiddellijk werd de directeur der bank en de politie gewaarschuwd, die direct ter plaatse waren.

De Hollandsche bank is gevestigd in een pand aan de Handelskade, waarvan de bovenverdieping aan een maatschappij als kantoor is verhuurd. Deze bovenverdieping heeft een aparten opgang. Naar men aan de Amigoe mededeelt, heeft het politieonderzoek uitgewezen, dat de inbrekers zich eerst toegang tot de bovenverdieping hebben verschaft, door met een valschen sleutel de deur te openen. Eenmaal boven, hebben zij met een electrische boor een gat in de zoldering gemaakt, waardoor zij met behulp van een geknoopt touw zich hebben laten zakken op een in het bankgebouw aanwezige kast. Daarna begon hun strooptocht. Na eerst een poging te hebben gedaan, om met sleutels, die zij in enkele laden vonden, de brandkast te openen, welke poging echter ijdel was, kwamen de inbrekerswerktuigen voor den dag. Met behulp van boren en breekijzers is de kleine brandkast geforceerd, en toen men hem eenmaal open had, al het daarin aanwezige zilvergeld, ter waarde van ongeveer ƒ 17.000 meegenomen. Met een gedeelte van dit geld hebben zij zich daarna langs denzelfden weg verwijderd als zij gekomen waren om het geld in veiligheid te brengen. Blijkbaar was het zilvergeld te zwaar om alles in eens mee te nemen, en het schijnt wel zeker te zijn dat zij nog een tweede maal in het bankgebouw zijn geweest om de rest te halen; doch blijkbaar zijn zij toen in hun opzet gestoord geworden. Deze veronderstelling wordt bevestigd door het feit, dat op de bovenverdieping een groote hoeveelheid zilvergeld — men spreekt van ongeveer ƒ 8000 — klaar lag om te worden meegenomen.

De tweede maal hebben de inbrekers echter een anderen terugweg genomen, n.l. door een venster te openen van het naastgelegen clubgebouw „De Gezelligheid", en de voordeur te forceeren, gelukte het hen ongemerkt buiten te komen, al was 't dan zonder buit.

Om half twee werd op aangifte van een inwoner een som gelds door de politie in beslag genomen. Het wachten was nu maar op de personen, die het geld zouden komen halen. Door een politie-militair die zich verdekt opstelde, konden binnen zeer korten tijd 2 personen worden gearresteerd. Er was toen nog niet bekend waar ingebroken was. Doch van dit tijdstip werden de bankgebouwen onder bijzonder toezicht gesteld. 's Morgens om negen uur waren er vijf personen gearresteerd, die allen in meer of mindere mate betrokken waren geweest bij deze inbraak. Een volledige bekentenis is echter nog niet afgelegd. Het zijn allen Fransch sprekende personen, die, naar men zegt, op het eiland reeds bekend waren, en uit vrees voor wie een paar jaar geleden de verschillende bankdirecties een speciale bewaking der bankgebouwen gedurende den nacht gevraagd hebben. Zij zijn toen weggegaan, en nu onder valsche namen, naar men zegt, teruggekeerd.

Door de politie is met het op de bovenverdieping gevonden geld in totaal een bedrag van ongeveer ƒ 13.000 in beslag genomen. Een bedrag van ƒ 3 tot ƒ 5000 is nog niet gevonden.

(*N.R.Ct.*).

Uit den Verren Vreemde.

Canada in de Britsche Rijksgemeenschap.

Ternauwernood zal het verschil opgemerkt zijn, dat, terwijl alle andere Britsche dominions het antwoord op Kellogg's pact tot uitsluiting van den oorlog door bemiddeling van het Foreign Office te Londen hebben laten overbrengen, Canada dit rechtstreeks te Washington liet bezorgen door zijn officieelen vertegenwoordiger bij de regeering der Vereenigde Staten van N. Amerika. Toch heeft deze afwijkende handeling een wezenlijke beteekenis; zij trekt de lijn door van een gewilde zelfstandigheidspolitiek.

Ligt hierin een optreden, dat ingaat tegen den vredelievenden opzet van Kellogg's ontwerp? Naar onze opvatting, in 't geheel niet; integendeel zelfs. De wijze waarop Canada zijn zelfstandigheid ten opzichte van Engeland verkrijgt, demonstreert de mogelijkheid van een al losser worden van het overzeesch gebied van het moederland zonder dat dit aanleiding wordt tot een breuk van de goede verstandhouding.

Deze evolutie is in herinnering gebracht, in een artikel van André Siegfried: *Le nouveau statut du Canada*, opgenomen in de *Revue des deux mondes* van 1 Juli j.l.

Sedert de helft van de vorige eeuw zette Engeland de politiek in, welke erop gericht was een wereldrijk te vormen, waarin de koloniën, welke als Engelsche volksplantingen kunnen worden beschouwd, autonomie zouden krijgen, maar waarin het moederland de rechtmatige souverein bleef en de leiding hield voor alles wat de gemeenschappelijke staatkunde betrof. Dit rijk ontwikkelde zich gedurende drie kwart eeuw. De koloniën zagen zich geleidelijk meer zelfstandigheid toegedacht, werden in al meer opzichten onafhankelijk van de centrale regeering, maar de Britsche souvereiniteit bleef onbetwist.

Ook Canada stelde zich tevreden met een toenemende mate van vrijheid om de eigen aangelegenheden te regelen. De regeering van Ottowa was in dien tijd niet naijverig op de bemoeienissen van Londen, als deze maar met de Canadeesche gevoelens rekening wisten te houden. Een Britsche Gouverneur-generaal stond boven de partijen, hij zorgde ook voor het contact met het moederland en met de buitenwereld.

Al doende won de zelfstandigheidgedachte en de neiging tot onafhankelijk beslissen echter al meer en meer terrein op het Britsche voorbehoud. Zoo kreeg Canada het recht zijn eigen tarief van in- en uitvoer, zijn eigen budget vast te stellen. De Britsche gouverneur-generaal ontving aanwijzingen om de daadwerkelijke uitoefening prijs te geven van rechten, die hem in theorie toegekend bleven.

Maar, als Canada zijn eigen douanen-tarieven kan vaststellen, zou het dan niet zelf met andere landen daarover van gedachten mogen wisselen? Het kwam er toe te vragen om het recht tot eigenmachtig onderhandelen. Londen vreesde dat de Britsche souvereiniteit hierbij in het gedrang kon komen. Het Foreign Office wist echter een verstandige uitkomst te vinden. Groot-Brittannië zou de onderhandelingen voeren met behulp van koloniale tusschenpersonen. Deze zouden de zaak beredderen, de Britsche diplomaat zou echter de overeenkomst aangaan. Zoo is de verhouding toen geworden. Zijn invloed heeft niet zelden toch ook ten gunste van de goede oplossing meegewerkt.

Volgens dit stelsel is, ook voor de andere dominions, en ook voor andere aangelegenheden dan die betreffende de tarieven, gegaan tot aan den grooten oorlog.

De fictie der eenheid van het Rijk werd geëerbiedigd en hoog gehouden. Toch zijn er vóórdien reeds aanwijzingen geweest van een werkelijkheid, die zich moeilijk schikte naar de eischen van een eendrachtig samengaan der Rijksdeelen. De dominions waren sedert 1905 alleen dan aan door Engeland aangegane tractaten gebonden, wanneer zijzelf den wensch hiertoe te kennen hadden gegeven. Sedert 1882 had Canada een eigen agent te Parijs, wiens titel in 1911 was geworden: commissaris-generaal van Canada in Frankrijk.

In Canada ontwikkelde zich het denkbeeld, dat alle deelen van het Rijk naar binnen en naar buiten ten volle als gelijkwaardige moesten gelden met Engeland, dat zelf ook niet meer dan een zoodanig deel zou zijn. Een overeenkomstige opvatting kwam ook in andere deelen van het Rijk tot uiting, in Ierland heel sterk, ook in Z. Afrika en in Australië. Men stuurde nu aan op een personeele unie onder eenzelfden souverein.

De Rijks-conferenties deden de eerste ministers der dominions te Londen bijeenkomen. Daar heerschte reeds de atmosfeer van samenwerking als gelijken, waarin de nieuwe opvattingen zich zouden ontwikkelen, welke door de wereldschokkende gebeurtenissen van 1914—1919 tot bespoedigde verwezenlijking zijn gekomen.

De verre landen namen hun deel in de militaire en economische lasten van den zwaren strijd. Het Imperial War Cabinet vereenigde in 1917 in een Oppersten Uitvoerenden Rijksraad de leden van het Engelsche War Cabinet met de eerste koloniale ministers, die toen in Londen aanwezig waren. In dat jaar werd ook door de Rijksconferentie besloten, dat het imperiale statuut moest zijn gericht op de volledige erkenning van de dominions *als autonome naties* in een gemeenschappelijke Rijkseenheid.

Bij het vredesverdrag van Versailles zaten de vertegenwoordigers der dominions aan en onderteekenden zij mee, naast Engeland. In den Volkenbond hebben zij plaats als lid en stem, evenals een onafhankelijke natie. Door dit alles zijn de verhoudingen tusschen de samenstellende deelen van het Britsche wereldrijk gewijzigd. Er is geen souverein „moederland" meer, omgeven door autonome koloniën. De Rijksconferentie van 1926 heeft

de nieuwe verhouding aldus omschreven: Groot-Brittannië en de dominions zijn, in den boezem van het Britsche Rijk, autonome gemeenschappen, van gelijken staat; zij zijn op geenerlei wijze ondergeschikt de eene aan de andere, noch ten opzichte van eenige binnenlandsche-, noch ten opzichte van eenige buitenlandsche verhouding; maar zij huldigen gemeenschappelijk dezelfde kroon en zij zijn vrijwillig verbonden als leden van de gemeenschap der Britsche naties. [1])

Hierbij was geen sprake van een verleend charter door een hoogere macht aan ondergeschikte landen; het was de onderlinge erkenning van een staat van zaken door gelijken, die dezen aanvaarden als verbondenen. De traditioneele plooibaarheid van het Britsche genie had een nieuw type van staatkundige gemeenschap laten ontstaan.

Het is zoo dus gekomen tot de personeele unie, onder denzelfden koning. Er bestaan nog overblijfselen van de vroegere relatie die andere banden leggen, maar deze zijn tot spoedig verdwijnen veroordeeld, voor zoover zij althans niet door een dominion zelf vooralsnog als nuttig worden erkend, in deze erkenning ligt dan een laatste glimp van een Britsche suprematie.

(Slot volgt).

[1]) Lapointe. Le Statut international du Canada. Revue trimestrielle canadienne.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Breda en Omstreken.

Als secretaris der afdeeling Breda is vanaf 10 Juni j.l. opgetreden de heer J. Rienstra, Baronielaan 285.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

In de leeszaal (Korte Voorhout 6) liggen o.m. ter lezing: behalve het K.W. de voornaamste Oost- en West-Indische dagbladen (Holl. en Mal) van de laatste mail; de Indische begrooting; de Organen van verschillende Ind. Vereenigingen; Verslagen en handelingen van den Volksraad; de Ned. Staatscourant; de Javasche Courant; de Indische Mercuur; Handelsberichten; Handboeken; Woordenboeken; Regeeringsalmanakken; Encyclopaedie van Oost- en van West-Indië; Verslagen; Rapporten; Mededeelingen; de nieuwste kaarten van Oost- en West-Indië, enz. enz.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

J. P. M. Stouten, Onderwijzer bij het M.U.L.O., Worp 4c, Deventer.

Mej. Ir. G. C. M. Vrolijk, Technoloog bij het Proefstation voor het Boschwezen, Morsestraat 26, 's-Gravenhage.

Mr. J. la Riviere, Rechterlijk ambtenaar, Rapenburg 63, Leiden.

Dr. A. A. Gense, Ambtenaar ter beoef. v. d. Ind. talen, Keizersgracht 50, Amsterdam (C.)

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR CURAÇAO.

Ir. J. H. Gravestein, c.i., Tijdelijk Ingenieur bij het Departement van Openbare Werken in Curaçao, Rozenhoflaan 13, Zutphen.

D. van Waardenberg, Tijdelijk Metaaldraaier bij de Gouvernementswerkplaats te Willemstad, Curaçao, Graaf Adolf van Naussaustraat 4 te Rotterdam.

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

P. Terlaak, Tijd. Ingenieur der 1e kl. b. d. Waterstaat en 's Lands B.O.W., Buys Ballotstraat 41, 's-Gravenhage.

N. Leemans, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Kleverparkweg 147, Haarlem.

J. G. van Thull, Directeur v. d. Holl.-Inl. Kweekschool te Bandoeng, Groene Hilledijk 312, Rotterdam.

F. J. Wattimena, Commies der 1e kl. b.d. P.T.T.-dienst, Elsstraat 27, 's-Gravenhage.

Mevr. N. Michielsen, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E. L. O., Gravenstraat 20, Arnhem.

Mej. T. Bres, Verpleegster der 1e kl. bij den Hospitaaldienst te Malang, Loosduinsche kade 49, 's-Gravenhage.

J. C. Vleggeert, Hoofdpolitieopziener bij de Algem. Politie te Telokbetong, Nieuwkoop.

E. Slaaf, Politieopziener bij de Algemeene Politie te Pontianak, van Hogendorpstraat 227, Amsterdam.

H. Enklaar, Leeraar a. d. Koningin Wilhelminaschool te Weltevreden, F. C. Dondersstraat 11a, Utrecht.

C. F. van Rhijn, Ambtenaar 3e kl. b. d. dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen, p. a. Ned. Ind. Handelsbank, 's-Gravenhage.

J. M. Casille, Hoofdingenieur bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., hoofd der Irrigatieafd. te Pekalen Sampean, Groot Hertoginnelaan 147, 's-Gravenhage.

D. J. Horst, Hoofdagent van Politie der 1e kl. b. d. Alg. Politie i. d. Prov. West-Java, Achterom 23, Zwolle.

A. van Vuure, Onderwijzer bij het O.L.O., Goudsbloemlaan 179, 's-Gravenhage.

W. Becking, Opperhoutvester bij den dienst van het Boschwezen, Boschstraat 25a, Breda.

J. Pelser, Gediplomeerd technisch ambtenaar 2e kl. bij den P.T.T.-dienst; Copernicusstraat 53, 's-Gravenhage.

G. W. Reichert, Hoofdstationschef bij de S.S.; Elsstraat 21, 's-Gravenhage.

N. G. Ham, Hoofdstationschef bij den dienst der S.S. en Tr.; Hobbemastraat 1B, Utrecht.

Mutatiestaat van 1 tot 8 Augustus.

Nieuwe Leden: — Geïntroduceerd door:

J. D. Daubanton, Algemeen Procuratiehouder der Intern. Crediet- en Handelsvereeniging, Rotterdam, Vredehofweg 64. ƒ 5.— .... Eigen aanmelding.

M. P. L. Aukes, Algemeen Procuratiehouder der Intern. Crediet- en Handelsvreeniging, Rotterdam, Schenkkade 230. ƒ 5.— .... den heer J. D. Daubanton te Rotterdam.

Ir. W. Zwaan, Leeraar A. M. S. in N.-I., Den Haag, Koningin Wilhelminalaan 478. ƒ 5.— .... Secretaris Afd. Den Haag.

D. L. Muller Aufderheyde, Hoofdambtenaar K. P. M., Den Haag, Perponcherstraat 100. ƒ 5 .... den heer Mr. P. A. F. Blom te Angerlo.

Afschrijven:

Mevrouw J. van Gogh-Roskam, Amsterdam, Loomanstraat 100 (overleden).

S. Sprée, Gep. Majoor Militaire Administratie, Magelang (overleden).

Mr. C. S. Buys Ballot, oud-Raadsheer Hoog Gerechtshof in N.-I., Den Haag, Zwarteweg 16a (overleden).

Adresveranderingen:

A. C. G. Zaal, Amsterdam, van: Overtoom 256 II naar: Alberdingk Thijmstraat 6 III, p/a. Polm.

W. E. Hompe, O.-I. Ambtenaar m. v., van: Nijmegen, Van Slichtenhorststraat 36, naar: Den Haag, Elsstraat 35. ƒ 5.

C. D. M. Houtman, Administrateur Senembahmaatschappij, van: Leiden, Bilderdijkstraat 15, naar: Medan.

J. A. Ochtman, Controleur B.B., van: Rotterdam, Rosespoorstraat 26, naar: Weltevreden, Dep. B.B.

J. Th. W. de Stoovelaar, van: Boskoop naar: Halte Plosso bij Djombang.

Mr. J. Th. Goossens, oud-Raadsheer Hoog Gerechtshof in N.-I., van: Weltevreden naar: Den Haag, p/a. Ned.-Ind. Escompto-Mij. ƒ 5.

Dr. H. Kraemer, van Malang, Rampal 53, naar: Rijswijk (Z.-H.), Haagweg 139. ƒ 5.

A. N. H. van Nes, thans Administrateur s.f. „Kawarasan" te Kediri.

E. H. Simon, Algemeen Ontvanger, van: Palembang naar: Magelang.

H. N. G. Balsem, Laren, van: Stationsweg 24 naar: Houtweg 20.

NUMMER 33 DONDERDAG 16 AUGUSTUS 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Vliegtocht Nederl.—W.-Indië. — De Oost-Indische Archipel in het jaar 2028, door Dr. H. G. Heijting. — Het Indische Gemeentewezen, door C. Boterhoven de Haan. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin.Pers. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Breda en Omstreken, II. Groningen en Omstreken, III. Haarlem en Omstreken, IV. Nijmegen, V. Rotterdam, VI. Utrecht en Omstreken. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie. III. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 8 tot 15 Aug.

Vliegtocht Nederland—West-Indië.

—o—

Donderdag 9 dezer is in de leeszaal der Vereeniging „Oost en West" een bijeenkomst gehouden door deputatiën uit het Comité Vliegtocht Nederland—Indië en van het Hoofdbestuur dezer Vereeniging, met vertegenwoordigers der Nederl. bladers.

Het Comité was vertegenwoordigd door den Voorzitter Z.E. Generaal C. J. Snijders en den Secretaris, den heer H. Walaardt Sacré, de Ver. „Oost en West" door haren Algem. Voorzitter, den heer R. Zuyderhoff en den Algem. Secretaris den heer F. H. A. van der Brugh.

Mede waren aanwezig de H.H. luitenants-vlieger J. van Onlangs Jr., van wien het denkbeeld voor den tocht naar West-Indië uitgegaan is, en H. v. Weerden Poelman, bekend van de eerste vlucht naar Indië en onder wiens leiding ook deze vlucht, naar gehoopt wordt, zal worden uitgevoerd.

Generaal Snijders leidde de bijeenkomst, welke, zooals de bladen reeds uitvoerig gemeld hebben, belegd was ten einde het publiek, door middel van de pers, in bizonderheden op de hoogte te brengen van de bereids getroffen maatregelen door genoemde organisaties en, om dan thans te trachten het bedrag dat nog aan het werkkapitaal ontbreekt, bijeen te brengen.

Waar de bladen met prijzenswaardige voortvarendheid bereids uitvoerige verslagen geleverd hebben en onze lezers derhalve geheel op de hoogte zijn, kan met dit korte bericht worden volstaan, waarbij de hoop wordt uitgesproken dat, zooals Generaal Snijders terecht opmerkte, het Nederl. volk blijk zal geven dit „nationale belang" te willen steunen en aldus de verwezenlijking ervan mogelijk te maken.

Bijdragen voor den tocht, die in Maart of April '29 zal worden ondernomen, worden gaarne ingewacht bij den heer H. Walaardt Sacré bovengenoemd, of ten kantore van het agentschap der Nederl. Handelmaatschappij, Kneuterdijk 1, Den Haag, waar het „Comité" met „Oost en West" een rekening-courant voor de vlucht geopend hebben, onder het hoofd „Vliegtocht West-Indië", girono. 7112. Op de achterzijde van het girobiljet te vermelden: „Gift voor den vliegtocht West-Indië".

De Oost-Indische Archipel in het jaar 2028

door

Dr. H. G. HEIJTING.

—o—

Het is 16 Augustus 2028. Batavia, reeds sedert eenige dagen in feestdos gestoken, prijkt nu met eerebogen en poorten, vlaggen, wimpels, masten kwistig met jong klapperblad en groen versierd, alles wijzende op een bijzondere gebeurtenis. Overal het rijmend opschrift *Boemi kita, Djadi merdika!* = ons geboorteland wordt zelfstandig! Het is de dag vastgesteld voor de plechtige onafhankelijkverklaring van den Vereenigden Oost-Indischen Archipel, bestuurd door een Vorstenbond = *Keradjaän Poelau² Hindia wètan.*

Het feestprogramma den vorigen avond in de dagbladen opgenomen en in den vroegen ochtend uit vliegtuigen neergestrooid, vermeldt dat de Prins van Oranje, vergezeld van den Minister van buitenlandsche zaken en een door den Volkenbondsraad te Genève afgevaardigd Comité, den vorigen dag per vliegtuig zijn aangekomen en dat des morgens 9 ure in het paleis aan het Koningsplein te Weltevreden, in een vereenigde zitting van den Archipelvorstenraad, den Archipelvolksraad en den Archipelondernemersraad onder voorzitterschap van den Soesoehoenan van Soerakarta, President van genoemden vorstenraad. De onafhankelijkverklaring zal worden uitgesproken door den Prins van Oranje.

In genoemd paleis komen bijeen de vorsten van 1. Java met Madoera, Bali en Lombok, 2. Sumatra met omliggende eilanden, 3. Borneo met omliggende eilanden, 4. Celebes met de Molukken en nog niet genoemde kleine Soenda-eilanden, voorts de zelfbestuurders en andere grooten van den Oost-Indischen Archipel. Verder de voorzitters der vorstenraden, volksraden en ondernersraden van genoemde vier eilandengroepen en andere genoodigden. Klokslag 9 ure spreekt de Prins van Oranje deze rede uit: Mijne heeren. Door den Koning van Nederland ben ik afgevaardigd om in Zijn naam in deze vergadering mede te deelen dat in overleg met de Nederlandsche Regeering, het Rijk der vereenigde eilanden van den Oost-Indischen Archipel, door een Vorstenbond geregeerd, onafhankelijk is verklaard en dat Z. M. mijn Vader hartelijk verlangt dat de oude band van onderhoorigheid, voogdijschap en protectoraat achtereenvolgens door de historie gelegd tusschen Nederland en den Oost-Indischen Archipel, allengs losser geworden en heden volkomen geslaakt, worde vervangen door een nieuwen band van vriendschap en bondgenootschap. Ik wensch land en volk geluk met deze gewichtige gebeurtenis en moge de Almachtige het onafhankelijk volksbestaan tot in lengte van dagen beschermen en zegenen!

Het Volkenbondsraadcomité zegt bij monde van zijn voorzitter het volgende: Geachte vergadering. Nu de Staat van den Oost-Indischen Archipel zijne zelfstandigheid heeft bereikt, kan aan het voorstel van de Nederlandsche Regeering om genoemden Staat als lid van den Volkenbond toe te laten gevolg worden gegeven en doe ik dat, daarbij de verwachting uitdrukkend dat de zelfstandige Regeering van den Oost-Indischen Archipel het Hare zal bijdragen tot het welzijn aller leden en tot hun onderlinge harmonie.

De Nederlandsche Commissaris, nu aan het woord komend zegt: Mijne heeren, vorsten en grooten, leden der volksraden en ondernemersraden en verdere aanwezigen. U kent het besluit waarbij mijn aftreden als Commissaris en mijne benoeming tot Nederlandsch gezant te Batavia bij den Staat van den Oost-Indischen Archipel is vermeld, omdat de Archipelvorstenraad verder zelfstandig de Regeering over den Oost-Indischen Archipel kan uitoefenen. Tot goed verstand van het ontwikkelingsproces in de laatste 100 jaren doe ik wellicht goed het volgende in herinnering te brengen. Na afloop van den wereldoorlog in 1919 kwam ook in dit land bij een weliswaar zeer gering deel van het voor ruim 90 % analphabetische volk het verlangen op naar medezeggenschap in Westerschen trant en daar dergelijk denkbeeld steun vond bij tal van Inlandervrienden onder de Europeanen in Nederland, zoowel in de hoogste ambtelijke kringen als bij de vooraanstaande beoefenaren der Indische wetenschappen, is gedurende een kwart eeuw door de Nederlandsche en Indische Regeeringen beide het mogelijke beproefd om het volk ontvankelijk te maken voor de instelling van het Westersch democratisch parlementarisme, doch met weinig succes, omdat het eigenlijke volk, de dessaman, analphabeet en economisch zwak, hoofdzakelijk alleen belang bleek te stellen in de oplossing van het probleem hoe te voorzien in het levensonderhoud van hem en zijn gezin en in de vervulling van zijn finantieele en arbeidsplichten tegenover Staat en dorp. Al het overige ging buiten hem om, hij begreep het niet en had er geen tijd voor beschikbaar.

En toen de Overheid ontmoedigd langzamerhand tot het inzicht kwam dat het volk geen anderen dan den alouden autocratischen Regeeringsvorm verlangde, niets liever zag dan in zijn desa met rust te worden gelaten, in geen geval met *kiesrecht*, laat staan *kiesdwang*, te worden *belast*, begreep zij ten slotte dat al het ijveren voor het Westersch democratisme ongewenscht moest heeten.

Vandaar dat ongeveer in 1950 *een aanvang* gemaakt werd met de wederinstelling van vorstenbesturen overal waar die vroeger hadden bestaan en zonder veel bezwaar in het leven teruggeroepen konden worden. De vorsten voorts van de vier hooger aangeduide eilandengroepen vaardigden voor het bestuur van iedere eilandengroep afzonderlijk een bepaald getal hunner af tot vorming van een vorstenraad van de eilandengroep ter hoofdplaats daarvan, terwijl de vier vorstenraden uit hun midden een bepaald aantal leden kozen voor den Archipelvorstenraad te Batavia, die het hoogste gezag bekleedde. Daar de leden dezer vorstenraden geruimen tijd van hun woonplaats afwezig moesten blijven, werden zij als vorst door hun zoon vervangen, of werd deze als lid van den raad afgevaardigd. Waar men niet de historie in zoo ver stipt kon navolgen om door wapengeweld te doen beslissen welke vorst als de machtigste aan het hoofd moest staan van een eilandengroep of van den ganschen Archipel, leek het nieuwe instituut der vorstenraden, die uit hun midden een voorzitter kozen, de meest gewenschte aan te bieden oplossing. De vorsten oefenden hun gezag uit, althans op Java en Madoera, door tusschenkomst van regenten, districts- en onderdistrictshoofden en desahoofden, op de andere eilanden met behulp van de adathoofden, in beide gevallen dus als van ouds her gebruikelijk. In de aloude wijze van keuze of aanstelling dezer desa- en adathoofden werd evenmin wijziging gebracht. En aan het volksdeel dat verlangen mocht zijn stem te doen hooren, werd gelegenheid gegeven zitting te nemen in de volksraden (met door hen zelf uit hun midden gekozen voorzitters) die als adviseurs optraden naast iedere inheemsche autoriteit met wetgevende of uitvoerende macht bekleed, dus b.v. op Java en Madoera naast den regent, den vorst, den Javavorstenraad (en den Archipelvorstenraad). Hetzelfde gold m.m. ook voor de overige eilandengroepen.

Voor den volksraad van het regentschap op Java b.v. werden de leden voor de helft gekozen door de desahoofden en voor de wederhelft benoemd door den vorst. Op de andere eilandengroepen m.m. op dergelijke wijze, voorzoover dààr autoriteiten voorkwamen van ongeveer dezelfde positie als de regent op Java en Madoera. Deze laagste volksraden wezen de leden aan van de volksraden voor de vorstendommen, welke op hunne beurt weder kozen de leden der volksraden voor de eilandengroepen en deze ten slotte de leden van den Archipel-volksraad te Batavia, telkens *uit het volk* voorzoover daartoe geschikt en bereid.

De gedurende de democratische proefnemingen (sedert 1917) voortdurend aan den dag komende ontevredenheid en onrust bij de inheemsche bevolking hield toén eerst op, omdat alle lagen zich bewust werden van een gewenschte koersverandeandering. De intellectueele groepen begrepen eindelijk dat van een volksregeling in Westerschen trant geen heil te verwachten was en dat zij daarbij zelf den politieken invloed welke zij toen in de volksraden konden uitoefenen, dan aan de groote massa zouden moeten afstaan. Bovendien werd hun eerzucht allengs bevredigd door de mogelijkheid om allerlei openbare en particuliere functies te verwerven, vooraf uitsluitend door Europeanen bezet. En het desavolk zoowel als de aristocratie, die *innerlijk* feitelijk nimmer verlangd hadden naar een democratisch parlementarisme, verheugden zich uiteraard in het uitzicht op een volledig herstel der aloude vorstenbesturen.

Terwijl *alle lagen der bevolking* ten slotte in dezelfde maten tot het inzicht kwamen, dat het verlangde zelfstandig volksbestaan het *spoedigst* bereikbaar zou worden langs de banen van den alouden autocratischen regeeringsvorm, waarbij het *met vasten grond onder de voeten* mogelijk zou blijken voorwaarts te streven door inspanning van alle krachten.

Naast iederen inheemschen volksraad werd — waar de vreemde ondernemers van landbouw en nijverheid daartoe behoefte gevoelden, een ondernemersraad ingesteld wiens adv... door den vorst of vorstenraad zou worden inge.oepen bij behandeling der belangen van die ondernemingen. verhouding tusschen de verschillende onde... mersraden en tusschen deze en de vorsten, vors... raden en volksraden werd geregeld bij onder... overleg tusschen den Gouverneur-Generaal, Archipelvorstenraad en den Archipelvolksaad.

De Raad van Nederlandsch-Indië, de Volksr... te Batavia (van 1917), de regentschaps- en pro... ciale raden daarna (vanaf 1927) in het leven ge... pen, werden in 1950 opgeheven. De gemeentera... bleven gehandhaafd waar de niet-inheemsche gezetenen der bevolkingscentra, vooral Europea... en Chineezen (*welke groep reeds met Europea... was gelijkgesteld*) zulks verlangden, en werd... verhouding dier gemeenteraden tot de wetgeve... inheemsche organen nader geregeld in overleg den Gouverneur-Generaal en den Gouverneur. T... al stond boven ieder dier vorstenraden van eilandengroep een Nederlandsch Gouverneur zijn bureau en staf van ambulante Nederlands... ambtenaren; en boven den Archipelvorstenraad Nederlandsche Gouverneur-Generaal met de a... meene secretarie en de departementen van algem... bestuur. De Gouverneurs en Gouverneur-Gene... hadden het recht van initiatief en van afwij... ten aanzien van de besluiten der vorsten en stenraden.

Alle bedoelde Europeesche bureau- en am... lante ambtenaren, ook die bij de techni... diensten zijn *langzamerhand* vervangen door heemschen tot zelfs in de hoogste rangen, zo... tenslotte overbleven de Gouverneur-Generaal, 4 Gouverneurs der eilandengroepen en de Euro... sche ambtenaren bij het binnenlandsch best... In 1980 ongeveer besloot de Nederlandsche Re... ring het directe gezag over te dragen aan den chipelvorstenraad te Batavia, zoodat toen ook laatstgenoemde drie rubrieken van functies ve... len nadat 10 jaar tevoren deze laatste maatr... reeds was aangekondigd. Daar evenwel de La... schuld werd overgenomen door den nieuwen S... van den Oost-Indischen Archipel en deze ook taak kreeg de verdediging van het het gebied te... over den eventueelen buitenlandschen vijand, ... overeengekomen dat de Nederlandsche Regee... zou aanstellen een Nederlandschen Commiss... voor den Oost-Indischen Archipel (verantwoo... lijk aan den Minister van buitenlandsche za... voor de vertegenwoordiging van den nieuwen S... tegenover het buitenland en onder hem een Ne... landsch hoofdambtenaar als adviseur in fi... tieele zaken; verder een Nederlandsch hoofd-... cier als adviseur voor de landsverdeding.

Nu zijn wij 48 jaren verder. De rechten der ... derheden, n.l. de niet-inheemsche bevolkingsgro... (Europeanen en Chineezen, onderling reeds ge... gesteld) zijn bevestigd door regelen als door Volkenbondsraad voor bevolkingsminderheden andere landen goedgekeurd. De finantiën he... de inheemsche autoriteiten oordeelkundig le... beheeren, de landsverdediging stemt overeen de bepalingen door den Volkenbondsraad aang... men.

Gebleken is derhalve dat de Nederlandsche stand aan den jongen Staat tot dusver verl... niet langer noodzakelijk blijft. Vandaar de ver... ring der onafhankelijkheid op heden.

Het groote verschil tusschen den staatkund... toestand in 1928 en heden, 2028, zou kunnen s... nen in *korten tijd* te zijn tot stand gekomen.

Doch men bedenke dat 25 *jaren* toch voldo... gelegenheid hebben verschaft om de proeven democratische richting te nemen en uitsluits... verkrijgen of die koers als dan niet aan land en ten goede kan komen. En éénmaal tot de ove... ging geraakt dat de weg der autocratie *moest* den ingeslagen, heeft men daarop *drie kwart* ... tijd gehad om z. v. m. de aloude besturen van sten, grooten en adathoofden te herstellen en te doen functioneeren. Dat Inlandsche vor... over de volken van den Oost-Indischen Arc... konden regeeren behoefde geen bewijs meer, historie had dat reeds aangetoond. Alleen ... over te doen blijken, dat het regeeren, in te... stelling met vroeger, voortaan zou kunnen ges... den in onderling eendrachtig overleg der vor... en grooten van de talrijke onderling in menig... zicht belangrijk verschillende landen en vol... *zonder het bindmiddel* van het Nederlandsch... zag, tevens z. v. m. volgens Westersche begri... van rechtvaardigheid en onbaatzuchtigheid, voorts met aanpassing aan de eischen van het ...reldverkeer.

Welnu de laatste drie kwart eeuw heeft bewezen dat een en ander mogelijk is. Ook de rechten der vreemdelingen zijn gewaarborgd, immers sedert 1980 reeds vinden hun kapitaal en kennis ongestoord dezelfde mogelijkheden van aanwending als vooraf onder het directe Nederlandsch gezag, en kunnen zij middels de gemeenteraden en ondernemersraden hunne wenschen zelf vervullen of tot uiting brengen. En zooals bekend, werd ook in 1980 de vrijheid van godsdienst bedongen en in verband daarmede ook de vrijheid der propaganda voor het Christendom op denzelfden voet als tot dusver onder het directe Nederlandsch gezag.

Laat ik eindigen met duidelijk te doen uitkomen dat, zooals reeds zooeven is gezegd, de Nederlandsche Regeering ten slotte het tot Haar plicht heeft gerekend om den autocratischen Regeeringsvorm te behouden, waaronder oorspronkelijk deze landen werden bestuurd door de eigen landsgrooten toen zij onder het Nederlandsch gezag kwamen. In nagenoeg dienzelfden vorm wordt het gezag thans teruggegeven. Aan de eigen Regeering staat het nu om desgewenscht in overleg met Haar raadsleden uit het volk te beslissen of en zoo ja, hoe en wanneer de autocratie vervangen behoort te worden door een democratisch bestel.

Daarop nam de voorzitter der vergadering zelf het woord om in de eerste plaats Z. K. H. den Prins van Oranje en de andere aanwezigen te danken voor hun welwillende belangstelling en daarna aldus te vervolgen: Als voorzitter van den Ar hipelvorstenraad is het mij een eer en een behoefte tevens uit den grond van mijn hart, ook namens de andere vorsten en landsgrooten, het Nederlandsch gezag dank te zeggen voor het kostbare geschenk ons heden aangeboden, de onafhankelijkheid van onzen geboortegrond. Een daad pleitend zoowel voor het edel gemoed als het helder hoofd van het Nederlandsche volk. Het hart dat de vrije zelfbeschikking gunde, het verstand dat zorg droeg voor een voorafgaande weerbaarmaking van het economisch en maatschappelijk zwakke volk. Z. E. de heer Commissaris maakte gewag van de niet-geslaagde proefnemingen der Nederlandsche en Inlandsche Regeeringen in democratischen zin, doch de billijkheid gebiedt mij op te merken dat bedoeld streven in hoofdzaak geboren werd uit een welwillend toegeven aan niet degelijk overdachte wenschen van een gering deel van het volk, dat zijn bekwaamheid voor zelfbestuur overschatte. Langzamerhand bleek het gelukkig zelf in te zien, dat het inheemsch intellect zich niet in de eerste plaats had te wijden aan de verovering van politieke macht, doch het best het volksbelang kon behartigen door te trachten het overwicht der Europeesche mede-ingezetenen in eigen schaal te doen vergaan met behulp van dezelfde middelen als bij Westerlingen in gebruik, n.l. geestkracht, kennis en kapitaal. Het is tengevolge van die bewustwording dat allengs de inboorling, voorgelicht door zijn eigen landslieden, geschoold in Nederland als ingenieur, handelsman, industrieel, landbouwkundige, bankier, geneesheer, jurist, onderwijzer enz., zich kon gaan toeleggen op het verkrijgen van dezelfde bestaansmiddelen, die vooraf het monopolie bleven van het vernuft en de energie der Westerlingen. Het economisch peil der bevolking tot in de onderste lagen kon in de laatste drie kwart eeuw daardoor stijgen en heeft thans een bevredigend peil bereikt. Ik eindig met uit te roepen tot Nederland: ontvang onzen diepgevoelden dank en tot den Oost-Indisch-Archipel: houd goeden moed!

De voorzitter van den Archipelvolksraad, voorts aan de beurt, zegt dit: Uit naam van het inheemsche volk, dat ik hier vertegenwoordig, wil ik gaarne zijn blijdschap vertolken over de onafhankelijkverklaring van den Oost-Indischen Archipel, een gebeurtenis die het juist onder de gegeven omstandigheden op hoogen prijs stelt. De bevolking n.l. is tevreden en in verband met hetgeen de Nederlandsche Commissaris aan het slot zijner rede te berde bracht over de toekomstmogelijkheden, kan ik niet anders verklaren dan, wat ook in den schoot der toekomst verborgen moge liggen, dat thans het volk geen anderen Regeeringsvorm verlangt. Wij willen onze vorsten behouden, voelen geen behoefte aan volksmacht dan in de allerlaagste gemeenschappen, zooals nu reeds het geval is. In alle belangrijke zaken door de hoogere colleges behandeld worden de volksraden geraadpleegd en onze adviezen, voorzoover op goeden grondslag berustend, worden in den regel gevolgd. Onze hoofden en ambtenaren zijn grootendeels betrouwbaar en plichtsgetrouw; zij behartigen steeds het volksbelang, dank zij de Nederlandsche contrôle zeer langen tijd over hen uitgeoefend en de sedert geruimen tijd vereischte degelijke opleiding. Moge ik eindigen met de verwachting uit te spreken dat de aangename verhouding tusschen vorst en volk thans bestaande, ook voor de toekomst verzekerd blijve.

De voorzitter van den Archipel-ondernemersraad ten slotte spreekt aldus: Geachte vergadering. Uit naam van de niet-inheemsche particuliere industrie wensch ik op te merken dat met terugzicht op de periode vanaf 1980, en gegeven het nuttig effect

onzer ondernemersraden die sedert 1950 in werking zijn, wij vol vertrouwen in het wijs bestuur der vorstenraden, met gerustheid de toekomst kunnen tegemoetzien, en land en volk kunnen geluk wenschen met de onafhankelijkverklaring van den Oost-Indischen Archipel.

De voorzitter der bijeenkomst sluit daarop de vergadering, na Godes zegen te hebben gevraagd tot het welzijn van de beide Staten, Nederland en den Oost-Indischen Archipel.

Aldus een toekomstbeeld, een bescheiden bijdragen tot de oplossing van het Koloniaal vraagstuk in groote trekken, in beginsel, de keuze tusschen autocratie of democratie? Of de latere werkelijkheid daarmede eenigszins benaderd wordt is echter een vraag, in geen menschenleeftijd voor iedelijke beantwoording vatbaar, een gebrek uiteraard klevend aan iedere thans denkbare constructie.

Het Indische Gemeentewezen.

Het Indische Gemeentewezen, door D. van der Zee, Gemeentesecretaris van Batavia. ('s-Gravenhage, Mart. Nyhoff).

Met dit boek doet de auteur herleven zijn praeadvies voor het 17de Decentralisatie-congres: „de Werkelijkheid der Decentralisatie" en een drietal reeds in verschillende tijdschriften gepubliceerde artikelen. De waarde van het werk is dientengevolge vooral gelegen in de vlotte voorlichting, die het belangstellenden buitenstaanders geeft, want nieuwe gezichtspunten worden in deze reproductie voor den trouwen volger der decentralisatie-litteratuur uiteraard niet ontwikkeld.

Het doet prettig aan van „iemand, die door een langdurige praktijk in de gemeente-administratie zoowel in Holland als in Indië in de gelegenheid verkeerde om zich ten aanzien van (decentralisatie)-onderwerpen een oordeel te vormen", (Verklarend woord vooraf, blz. VII) te hooren, „dat de decentralisatie inmiddels sterk genoeg geworden is om een stootje der kritiek te kunnen velen, en dat het haar slechts ten goede kan komen, wanneer zij eens op haar eigen waarde kan worden getoetst." (Inleiding, blz. 2).

Men kan het echter niet anders als betreuren, wanneer een dergelijk overtuigd bewonderaar van ons Indisch decentralisatie-systeem, zoo zeer de werkelijkheid uit het oog verliest, dat hij de tegen dit systeem bestaande oppositie kortweg als conservatief en niet-democratisch kwalificeert.

„Het is geenszins toevallig, dat de tegenstanders der decentralisatie goeddeels gevonden worden in de kringen, die men in politieken zin als „conservatief" pleegt aan te duiden", heet het namelijk op de tweede bladzijde der Inleiding, want „Decentralisatie — d.w.z. decentralisatie waarop in dit prae-advies wordt gedoeld — is democratie."

Wanneer men nu het boek verder doorbladert, komt men bij passages als: „De gemeenteraad (is) slechts de vertegenwoordiging van een kiezerskorps, dat niet in eenige normale verhouding staat tot de sterkte der plaatselijke bevolking" en nog op dezelfde bladzijde 131: „Aan de kleinste groep van het gedeelde kiezerscorps, de Europeesche (is) nog altijd een overwicht in getalssterkte toegekend". Onder dergelijke verhoudingen baart het weinig verwondering, dat de Inlandsche bevolking in den Gemeenteraad „slechts een machtsinstrument te meer van westerschen oorsprong (ziet), om haar te breidelen en van inkomsten te berooven", (blz. 132).

Een oppositie, die haar tegenkanting onder meer op het bestaan van dergelijke verhoudingen baseert en die er naar streeft de Inlandsche bevolking — te Batavia blijkens de cijfers vermeld op bladzijde 75 $^{23}/_{31}$ van het heele inwonerstal — meer invloed op het bestuur der gemeenten te verschaffen, is bezwaarlijk ondemocratisch te noemen.

Ook met het woordje „goeddeels" wendt de auteur dit verwijt tegen het vereenzelvigen van decentralisatie met democratie niet af, want ieder aandachtig volger van de Indische politieke ontwikkeling is het zonder twijfel opgevallen, dat het ontwakend Indië zich allengs verder afkeert van het door zijn Hollandsche leermeesters opgebouwd democratisch systeem. Zij, die daaraan nog mochten twijfelen, zullen door het lezen van de jongste berichten over de handelingen der verschillende Indonesische Studieclubs en van de Perhimpoenan Indonesia, wel tot een juister inzicht komen.

Onmiskenbaar emancipeert zich het Inlandsch politiek streven meer en meer van de leiding, die tot voor kort bijna geheel in handen van Nederlandsche decentralisatie-voorstanders berustte; duidelijk treedt dit naar voren in de Perhimpoenan Indonesia, die van Stokvis' denkbeelden evenmin als van die van Treub wil weten.

Struisvogelpolitiek ware het, indien men de heftige uitingen dier jongere Inlandsche intellectueelen van geen reëel belang achtte. Evenmin kan worden volgehouden, dat Volksraadsuitspraken de gegrondheid der bezwaren van dit Jong-Indië logenstraffen; ook de auteur geeft immers toe, dat de Volksraad geen democratisch karakter draagt (verg. blz. 134), terwijl men bovendien nog moet bedenken, dat de leden van Indië's Vertegenwoordigend Lichaam grootendeels uit de locale raden zijn voortgekomen.

Wendt de Inlandsche bevolking zich dus steeds nadrukkelijker van het huidig decentralisatiesysteem af, ook in andere deelen der Indische samenleving zet zich door een toenemende bekendheid met het Adatrecht de meening vast, dat het bestaande gemeentewezen niet tot een bevorderen van den invloed der Inlandsche bevolking op het bestuur strekt. Geheel afwijzend moet deze laatste categorie wel staan tegenover een streven naar algemeen kiesrecht (verg. blz. 131), want dit heeft de adatrechtsstudie zeker wel geleerd, namelijk: dat onze Westersche verkiezingsmethoden absoluut niet in het Indonesische gedachtenkader passen en er dientengevolge allerminst toe leiden, dat het Inlandsch kiezerscorps de personen in den Raad brengt, die tot een juiste vertolking van zijn rechtsbewustzijn in staat zijn.

Overschaduwt het democratisch deel der oppositie het conservatieve thans reeds geheel, de toenemende Inlandsche belangstelling voor de wijze, waarop het land wordt geregeerd, laat er niet den minsten twijfel aan over, of de behoudende strooming zal binnen zeer nabije toekomst nog slechts een te verwaarloozen beteekenis hebben.

Heel vreemd doet het in dit boek aan om na de verheerlijking van het democratisch wezen der decentralisatie in de Inleiding, niet den Raad, waarin de bevolkingsinvloed op het bestuur zich toch allereerst moet manifesteeren, doch integendeel den Burgemeester te vinden als het gemeentelijk orgaan, waarom heen de beschouwingen verder worden vastgeknoopt. Hoofdstuk II immers behandelt de eerste periode tot aan het burgemeesterschap, terwijl in het derde hoofdstuk de burgemeestersperiode wordt besproken. Onwillekeurig vestigt zich bij den lezer zoodoende de indruk, dat het den auteur meer te doen is om de zelfstandigheid der Gemeentebesturen, dan om het karakter der locale raden als gemeenschappen van „regeerenden tevens geregeerd". Wanneer deze decentralisatie-voorstander de beteekenis van het Indische gemeentewezen zoozeer in die van het burgemeestersinstituut heeft gezien, lijkt het met het democratisch wezen deze Locale Ressorten niet fraai gesteld te zijn. Dat de geheel andere positie van den Indischen burgemeester, in vergelijking met zijn naamgenoot hier te lande, den pas aangekomen gewezen Nederlandschen gemeenteambtenaar sterk is opgevallen, valt niet te verwonderen, maar het is te betreuren, dat een langdurig verblijf in de tropen onzen schrijver niet de oogen opende voor de werkelijkheid der verhoudingen. Kennelijk ontging het hem, dat de burgemeester in Indië bij lange na niet is het orgaan van een dusdanige gemeenschap van regeerenden tevens geregeerd, welk karakter de positie van den Nederlandschen burgemeester juist zoo krachtig maakt.

Overigens begaat niet alleen de heer Van der Zee deze fout, doch vindt men door de geheele decentralisatie-literatuur talrijke aanwijzingen van een miskenning van dit zoo cardinale verschil; ook in dit boek kan men ten bewijze van deze bewering argumenten te over vinden. Aan het niet onderkennen der werkelijkheid is het vermoedelijk grootendeels te wijten, dat de decentralisatie-enthousiasten vaak zoo onredelijk scherpe verwijten tot de Regeering richtten wegens vermeende ontoelaatbare veronachtzaming of aantasting van het gemeentelijk belang.

Scherp komt dit tot uiting in de beschouwingen, die in de hoofdstukken II en III onder „A. Geld" aan de financieele omstandigheden, waarin de ge-

meenten verkeeren, worden gewijd. Men zou na lezing van het daar verhandelde den indruk kunnen krijgen, alsof alle middelen slechts door het uitoefenen van dwang van de Regeering waren verkregen. Onvoldoende wordt het tusschen beter representatie en grooter bevoegdheid tot belastingheffing bestaande onverbreekbaar verband belicht; immers het leidt geen twijfel of de Regeering liet in haar circulaire van 15 Juni 1909 No. 4029/R.I. (zie bladzijde 31) wat meer vrijheid toe, omdat met de kiesordonnantie van 1908 althans de vertegenwoordiging van de Europeesche bevolkingsgroep in den Raad verbeterd was. Ook het mild vloeien der belastingen in 1920 wordt op bladzijde 90 wel wat eenzijdig alleen aan de hoogconjunctuur toegeschreven, want niet weinig heeft tot het aanzetten van den belastingschroef in die dagen bijgedragen de omstandigheid, dat in 1917 ook Inheemsche kiezers tot de stembus werden geroepen (blz. 45) en de Inlandsche verkozen leden uit hun verkiezing een grooter heffingsbevoegdheid ten opzichte van de door hen te vertegenwoordigen bevolkingsgroep meenden te kunnen afleiden.

„En: geen geld... geen Zwitsers" roept de auteur op bladzijde 36 uit, wanneer hij het heeft over de onvruchtbaarheid der decentralisatie in de beginjaren; vergeten wordt dit evenwel in de beschouwingen over de accresregeling. Het is droevig, want getuigenis afleggend van een onvoldoende publiek verantwoordelijkheidsbesef, wanneer men van een centrale overheid durft te eischen, andere niet minder gewichtige belangen dan dat der decentralisatie ten behoeve van dat laatste op te offeren. De Regeering was door de ongunst der tijden nu eenmaal gedwongen over de geheele linie te bezuinigen en niemand zal dit meer aan het hart zijn gegaan als Mr. D. Fock, van wien zeer onbillijk gezegd wordt, dat de decentralisatie dezen „natuurlijken vriend beter niet als beschermheer (had) kunnen hebben", (blz. 60). Integendeel, deze gewezen Landvoogd toonde een helder oog voor de werkelijkheid te hebben, toen hij ook de locale ressorten in evenredigheid met de overige onderwerpen van staats-zorg in de algemeene, door de omstandigheden geboden bezuiniging deed deelen.

Onder „B" wordt de invloed der personen op den gang van zaken in beschouwing genomen en uiteraard vindt men hier omstandig melding gemaakt van alles wat de Vereeniging voor Locale belangen ten behoeve van het Gemeentewezen presteerde. Jammer genoeg mist men in dit boek pendanten van de lange reeksen Europeesche decentralisatie-voorvechters der bladzijden 52 en 110 uit de Inlandsche wereld. Trouwens het geheele werk is doordrenkt van wel zeer Westersche opvattingen, terwijl aan Inlandsche strevingen betrekkelijk weinig aandacht geschonken wordt; dit leidt er toe deze schets een min of meer historisch karakter te geven, in zooverre, dat hier een beeld van een tot de geschiedenis behoorende phase van het gemeentewezen wordt gegeven, n.l. uit een tijdvak toen de leiding nog in handen was van Nederlandes, die naar een typisch Westersch ideaal streefden. Hoe Westersch men toen wel dacht, moge blijken uit de opmerking op bladz. 78: „Dit Westersch instituut heeft inmiddels een zoodanig eigen leven verworven, dat het door hanteering in Inlandsche handen niet meer kan worden gedenatureerd. En evengoed als vermoedelijk een centraal oppergezag gehandhaafd zal blijven wanneer deze koloniale samenleving zal zijn overgegaan in een autonomen Indischen staat, evengoed zal de decentralisatie worden opgenomen in en deel blijven uitmaken van het leven der Inlandsche bevolking."

Blijkbaar dacht men toen werkelijk de bevolking dermate te kunnen verwesterschen, dat de verkeerde copie van een tot bevrediging van Nederlandsche locale-bestuursbehoeften in het leven geroepen wet (blz. 17 en 18) allengs zóó in overeenstemming zou komen met hare rechtsopvattingen, dat een autonoom Indië in stede van onmiddellijk aan dit machtsinstrument van westerschen oorsprong om de Inlandsche bevolking te breidelen en van hare inkomsten te berooven (blz. 132) een einde te maken, integendeel het systeem ongerept zou handhaven.

Uit hetgeen onder de rubriek „Omstandigheden", vermeld onder C van de hoofdstukken II en III, verhandeld wordt, moet nog worden aangehaald „Scheef is ook de toestand, maar nu geheel buiten de schuld van eenige autoriteit, dat er zóóveel mutaties onder de leden van de locale raden voorkomen, dat de continuïteit van hun werk slechts verzekerd schijnt te worden door de ambtenaren die een grooter stabiliteit bezitten. Wel is waar stroomt door dit verschijnsel telkens nieuw bloed aan de locale raden toe, maar de werkkring is reeds thans zoo veel omvattend, dat een nieuw raadslid geruimen tijd noodig heeft om zich in te werken en in den regel practisch bruikbaar wordt tegen den tijd, dat hij weer verdwijnt." (blz. 73).

Typeerender voor de beteekenis van den Raad kan het haast niet worden uitgedrukt; de vertolkers van het rechtsbewustzijn moeten dus eerst worden afgericht. Door wien? Door de stabiele secretarie soms? Het klinkt werkelijk zeer bedenkelijk en het is ongelooflijk, dat vervolgens in stelling 19 (blz. 138) met vollen ernst wordt gezegd: „Het plaatselijk bestuur behoort ten spoedigste op de gemeenten over te gaan." Geen centrale Regeering, die tenslotte voor den gang van zaken in Indië verantwoordelijk is, zal op dergelijke raden zoo groote bevoegdheden kunnen overdragen. Vooràl zal hiervan geen sprake kunnen zijn bij een bestuur, dat in zóó een los verband tot de bevolking staat als het Indische. Dacht de schrijver bij het formuleeren van die negentiende stelling wel aan wat hij in de vijf en twintigste zegt, n.l.: „Er moet gezocht worden naar een grooter contact tusschen de Inlandsche bevolking en de gemeentebesturen"? Hieruit blijkt toch, dat het aan den band met de grootste, de Inlandsche bevolkingsgroep, ook volgens hem, ernstig hapert.

Met deze uiteraard onvolledige opmerkingen over het praeadvies moge worden volstaan, echter niet dan na den schrijver den hem zeker toekomenden lof te hebben toegezwaaid voor het bijeenbrengen van een hoeveelheid materiaal, waaruit onloochenbaar de goede bedoeling blijkt, die hij en zijn medestanders met hun arbeid aan het gemeentewezen hebben gehad. Ongetwijfeld droegen zij in hooge mate bij tot de politieke bewustwording van het Nederlandsch-Indië der twintigste eeuw. (Verg. blz. 135).

Rest nog eenige woorden te wijden aan de drie in dit boek opnieuw afgedrukte artikelen. Het eerste dateert van 1919 en was er toen, dus bijna tien jaren geleden, niet zoozeer op berekend om „iets te zeggen, dat aan de kenners der materie als een nieuw geluid zou voorkomen, maar meer om een samenvattend geheel te geven van het karakter van het wethoudersambt en de aan dit ambt te verbinden positieregeling", (blz. 153). De behoefte aan „den politieken wethouder als vertrouwensman van de vertrouwensmannen der burgerij" zal zich, meent de auteur „eerst openbaren", wanneer „de gemeenteraad naast de gemeentelijke autonomie ook het gemeentelijk zelfbestuur in handen" heeft, (blz. 144). Indien dit juist gezien is, moet die behoefte zich ook nu nog niet geopenbaard hebben, want van een gemeentelijk „zelfbestuur" is nog weinig sprake.

„Een centrale commissie als mede-uitvoerende macht" heet het volgend artikel en in de slotalinea wordt het instituut vergeleken met „een verschietende ster aan den ambtelijken hemel", (blz. 170). Het werd „in het leven geroepen als een pis-aller om ten minste eenigermate een barrière te vormen tegen den te grooten invloed der bureaucratie en daartoe zooveel mogelijk samengesteld uit menschen, van wie verwacht kon worden dat zij hun eigen weg zouden weten te gaan", (blz. 169). Wat hiervan terecht moest komen is duidelijk, waneer men zich herinnert wat de auteur schreef op bladzijde 73, nl. dat de leden eerst bruikbaar werden tegen het tijdstip hunner verdwijning. Een ernstig bezwaar lijkt tevens het ontbreken van de „Openbaarheid", waar Thorbecke juist zoo krachtig voor ijverde; en van hoeveel méér belang nog is dit vereischte in Indië, waar de Raad een zóó onvolkomen vertegenwoordiging der burgerij vormt. Het laat zich begrijpen, dat het instituut veroordeeld werd, want het kon wel niet anders of de macht der bureaucratie moest er door vergroot worden en wat de proefneming des te heilloozer deed zijn: de algemeene onvoldaanheid over den gang van zaken nam toe, doordat de wrevel zich nu ook tegen de gemeentelijke bureaucratie richtte. Joeg de Gemeentesecretarie hier geen omnivoor genoegen na? „De ster verschoot inderdaad aan den *ambtelijken* hemel", (blz. 170).

In het slotgedeelte vindt men een schets van de positie der locale ambtenaren. Wanneer iets hieruit blijkt, dan is het wel de geweldige verandering, die in betrekkelijk korten tijd zich ten aanzien van het personeel der Locale Ressorten heeft volt ken. De werkzaamheden zijn niet langer zoo o teekenend, dat zij als bij-baantjes aan de amb ren der Centrale Overheid kunnen worden o dragen; integendeel, hun belang is zoo toegeno dat de locale ambtenaar „het twijfelachtig recht geniet meer nog dan de ambtenaar in vernementsdienst bloot (te staan) aan publ kritiek", (blz. 176). Allereerst is daar de kr van de pers, die „niet zoo bijster ingenomen is de decentralisatie", (blz. 177). Toegegeven worden, dat deze bevinding juist is, doch mi instemming lijkt het te verdienen wanneer auteur het voorstelt, alsof de pers de denkrich van het publiek bepaalt; het wil ons voorko dat hier veronachtzaamd wordt de groote inv die het pubiek ook weer op de pers uitoefen die meermalen bleek uit de koerswijzigin waartoe verschillende dagbladen door het ver van o.a. hun lezerskringen gedwongen wer Wanneer het den schrijver niet verwondert, dat pers veelal oppervlakkig oordeelt, „omdat zij gegevens voor een dieper gaand oordeel niet a tot haar beschikking heeft", dan wijst hij daar op een fundamenteel gebrek; het mangelt aan doende bekendheid met den arbeid der gemeen Zoo hierin de oorzaak bij uitnemendheid voor weinig malsche kritiek ligt, dan is de toestan verbeteren door meerder openbaarheid: en wordt allerminst vergroot middels instituten al centrale mede-uitvoerende commissie, waar eerder in het boek een lans is gebroken.

„Ik herhaal", lezen we op blz. 178, „dat er strekt geen bezwaar tegen juiste kritiek besta Dat is nogal natuurlijk en kan men dus gered onderschrijven. Waarom echter een vergoed moet worden gegeven „voor het buitengewoon aangename, dat in een openbare terechtwijzing legen is, ook al is die terechtwijzing overigens zichzelf niet onverdiend", ontgaat ons echter, vo wanneer „daar toch altijd het besef (is), dat dienen van de gemeenschap los van elke an overweging, iets schoons brengt in den dage schen arbeid (blz. 179). En dat men niet teverg geleefd behoeft te hebben, wanneer dit leven is weest een dienen van allen."

's-Gravenhage, Augustus 1928.

C. BOTERHOVEN DE HAAN

Van Week tot Week.

Dinsdag 7 tot Maandag 13 Augustus.

Geen Indische deputatie naar Nederland. Semar 6 Aug. (Aneta).[1]) Naar de „Locomotief" m deelt, gaat de zending van inlandsche de taties naar Holland definitief niet door, weg de groote kans, dat het ontwerp tot wijzi van de Indische Staatsinrichting in de Sta Generaal zal worden aangenomen.

Interneering van communisten. Buitenzorg, 6 A (Aneta). Het interneeringsbesluit is geteek voor 51 communisten uit Midden-Java.

Vulcanisch Indië. Ramp op Paloeweh. In den na van 4 op 5 Aug. heeft, naar Aneta meldt, uitbarsting plaats gehad van den vulkaan katinda op het eiland Paloeweh, ten noor van Flores. Het gevolg was, dat de zuid-we lijke helft van Paloeweh met tien dorpen g dig door vuur en lava vernield werd. aantal menschen dat hierbij omgekomen wordt op één duizend geschat en 't aantal sonen, dat door vallende eruptie-steenen wond werd, globaal op zeshonderd. De door uitbarsting ontstane vloedgolf deed meer 20 prauwen vergaan en verwoestte op eiland Flores eenige kampongs, waarbij een aantal personen omkwamen. Den 10 Aug. stootte de Rokatinda nog steeds r kolommen uit.

Verder seinde Aneta dat over het gehe eiland Bali den 6den een aschregen is ge len en dat te Bima (Soembawa) knallen ontploffingen zijn waargenemen, eveneens paard met aschregen.

(Voor geografische bijzonderheden over eilandje Paloeweh verwijzen we naar den Z mansgids voor den Oost-Indischen Archip Deel V (3e druk) 1919, bl. 439, waar het eila Paloë of Radja wordt genoemd).

A. van Wetering †. Te Oosterbeek is, in den oud dom van 71 jaar, overleden de heer A. v Wetering, oud-assistent-resident, ridder in orde van Oranje-Nassau.

Volkstelling in Ned.-Indië. In 1930 zal in Indië w der eene volkstelling worden gehouden: vo gens Aneta worden de kosten geraamd op millioen, achthonderd vijftig duizend gulde

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan „Nwe Rott. Ct.".

De ontgraving van Modjopahit. Modjokerto, 7 Aug. (Aneta). De Soesoehoenan van Soerakarta en diens gevolg bezochten de opgravingen naar de begraven stad Modjopahit en werden verwelkomd door Ir. Maclaine Pont, onder wiens leiding de opgravingen plaats hebben. De Soenan en de Ratoe bewonderden met belangstelling het werk van Ir. Maclaine Pont.

Gelijkstelling pensioenen oud-strijders. Aneta seinde den 9den Aug. dat zich te Soerabaja en te Semarang comité's hebben gevormd, bestaande uit bekende vertegenwoordigers uit den handel, de industrie en de particuliere maatschappij, met het doel handteekeningen te verzamelen op een massa-adres voor een rekest aan de Koningin in zake de gelijkstelling van de pensioenen van oud-strijders. In Batavia zal eveneens een actie in deze richting worden gevoerd.

Kapitein F. L. W. Libourel †. De kapitein der genie van het O.-I. leger F. L. W. Libourel is bij het zwemmen in zee te Kijkduin (Loosduinen) verdronken. De overledene bereikte den leeftijd van 40 jaar; hij was met verlof te 's-Gravenhage.

Bevolkingsfonds-Billiton. Bij de viering van het 75-jarig feest der tinexploitatie schonk de Directie van de Billiton-Maatschappij een bedrag van *f* 500.000 ter bevordering van de economische en hygiënische belangen der bevolking; thans heeft de Raad van Beheer, in verband met de gunstige financieele uitkomsten van het afgesloten boekjaar, het bevolkingsfonds met *f* 250.000 versterkt.

Benoemde officieren van den Hoofdcursus. Bij het dezer dagen gehouden officiersexamen zijn de volgende sergeanten, leerlingen van den (inmiddels opgeheven) Hoofdcursus te Breda geslaagd voor tweeden luitenant der Infanterie O.-I. leger: T. G. Cassa, W. V. Diepering, C. L. Klein, W. F. J. Kroon, J. F. Logeman, P. W. M. Mossel, G. L. Reinderhoff, A. van Santen, J. A. Struykenkamp en C. Teerlink. Voor de Administratie O.-I. leger slaagden A. T. A. M. van Heerde en D. Teekema.

Verlaging passageprijzen Ned.-Indië. De hoofdagenten van den Rotterd. Lloyd deelen mede, dat met ingang van 1 September a.s. de passageprijzen naar Ned. Oost-Indië zullen worden verlaagd en dat met ingang van denzelfden datum de reductie voor heen en terug binnen 12 maanden (de z.g. retourreductie) van 10 op 25 percent wordt gebracht.

De oude passageprijzen waren: Rotterdam—Batavia *f* 1250 (1e kl.) en *f* 875 (2e kl.). Ze worden *f* 1220 en *f* 835.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Siameesche Wajang Koelit.

In verband met hetgeen wij in „Het Koloniaal Weekblad" van 26 Juli j.l. opmerkten, naar aanleiding van het artikel van Professor *T. J. Bezemer* in „Het Koloniaal Tijdschrift" No. 4 van dit jaar, zij hier ook de aandacht gevestigd op een uitvoerige en fraai geïllustreerde beschrijving, getiteld: *„Over de Siameesche en de Javaansche Wajang Koelit"* van Professor *J. A. Loebèr Jr.* in het jongste Augustus-nummer van „Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw", (13e jaargang, afl. 4).

Kwamen wij, na opsomming der verschillende door eerstgenoemden professor aangehaalde geleerde oordeelvellingen over oorsprong en beteekenis der wajang, tot de slotsom: dat deze in elk geval getuigenis afleggen van een verheugende toename in belangstelling voor het kunstleven van Indonesië, de heer *Loebèr* is over de resultaten van die belangstelling nog lang niet tevreden en vangt dan ook zijn uiteenzetting aan met de woorden:

„De wajang koelit, kortweg gezegd de perkamenten wajang, waartoe de wajang poerwa en de wajang gedog behooren, typisch voor Java, heeft de laatste twintig jaren terecht de aandacht getrokken door den zeer geprononceerden, karakteristieken stijl; en wat het kostbaar-geïllustreerd werk van Mr. L. Serrurier niet vermocht heeft, is geschied: deze kunst in schaduwbeeld heeft algemeene belangstelling gevonden, wordt als artistiek feit erkend!

„Doch zooals het steeds op Indisch gebied, op dit overrijk terrein gaat, daarbij blijft het! Men stelt zich simpel tevreden met één van de vele feiten meer of minder te leeren kennen en te bewonderen. En, zooals ik reeds zeide, daarbij blijft het!

„Bijv. om de Javaansche wajang koelit te kennen, is het noodzakelijk, zelfs onontbeerlijk, ook diezelfde wajang op Bali te bestudeeren, te meer, daar deze in vorm — zeer gedrongen — belangrijk van de Javaansche verschilt. Wie nu niet het geluk heeft in de buurt van ethnographische musea te wonen, die, behalve de zeer verspreide van Java, ook die van Bali bezitten, is noodzakelijk gedwongen, zich tot publicaties te beperken. Bali, als het mooiste en interessantste eiland in onzen Archipel, is langen tijd mode geweest en il faut, dat elk torist in Indië dit „leuke" eiland bezocht heeft. Maar de wajang op Bali is bij dit gedoe natuurlijk vergeten!

„Slechts Serrurier en Pleyte wijden aan dit zeer belangrijk deel maar al te weinig illustratieve plaatsruimte! Pleyte vergeet, evenals Serrurier dit veelal gedaan heeft, dat de wajang koelit als schaduwbeeld bedoeld is en eerst als zoodanig de hoogste beteekenis krijgt. De schildering is secundair, bijzaak en de reproductie van de vier kleuren in zwart en grijs zijn alles behalve geschikt om over het zwart-witte schaduwbeeld te kunnen oordeelen. Zoo tasten we, wat de artistieke vormgeving betreft — voor het overige heeft Dr. H. H. Juynboll in den Bali-Catalogus gezorgd — volmaakt in het duister. En zelfs bij een bezoek aan een museum kan men toch bezwaarlijk alle figuren uit de kasten laten halen en tegen wit-bespannen ramen ophangen om een indruk van deze Balikunst te krijgen. Daarom zou het in het belang onzer Indonesische kunstkennis zijn, indien de Bali-figuren, die de Nederlandsche musea bezitten, eens als schaduwbeelden gepubliceerd werden. [1])

„Dit wat Bali betreft en tevens iets dat mogelijk is! [2]) Want als men het prachtig-blijvende opstel van Dr. H. H. Juynboll in de Encyclopaedie van N.-I., IVde deel, blz. 402, sub Tooneel leest, ontwaart men met zekere verbazing, dat er ook op Lombok een Sasaksche wajang is met Mohammedaanschen tekst. Men leest er van het schimmenspel op Malakka, Sumatra en Riouw en hier moet men heelemaal in het duister tasten, wat afbeeldingen betreft! Volgens een wetenschappelijke opvatting kan men die Javaansche kunst moeilijk beoordeelen, zonder ook deze oude typen in den Archipel te kennen!"

Ook het schaduwbeeld in Siam wordt in bovengenoemd Encyclopaedie-opstel niet vergeten. Bij de uitspraak: „deze is waarschijnlijk òf direct aan de Javanen òf aan de Maleiers van Malakka ontleend", merkt de heer Loebèr aan: „Dit oordeel is natuurlijk op taalkundige gronden gevestigd, niet op wat toch ook belangrijk is: *de vormen bij het Siameesche schimmenspel gebruikelijk.* Verder opmerkende, dat de studie der Siameesche kunst gruwelijk verwaarloosd is, opzij gedrongen door de, alles beheerschende van China en Japan, schrijft hij: „Doch wat de wajang betreft, is er toch één publicatie, die ons veroorlooft Siam met Java te vergelijken." Hij noemt het opstel van Dr. F. W. K. Müller in 't suppl. van 't *Archiv für Ethnographie,* Band VII 1894, getiteld: „Nang, Siamesische Schattenspielfiguren im Kgl. Museum f. Völkerkunde zu Berlin" en geeft de 42 schaduwen, als zwart en witbeeld, uit dat Museum weer, met de opmerking: „Reeds, wanneer men die schimmen oppervlakkig beziet, voelt men onmiddellijk een groot verschil met die van Java. Hier is beweging, leven, een vrijere vormgeving!"

Uitvoerig beschrijft hij dan de punten van verschil of overeenkomst tusschen de wajang van Siam en die van Java, voor zoover hem dit mogelijk is, volgens het kleine aantal Siameesche stukken in het Berlijnsch Museum, om te besluiten met een verklaring der *wajang bèber* op Java, welke z.i. „nog steeds onbegrijpelijk en duister gebleven is", in de volgende woorden:

„Ook de wajang bèber is, als bekend, een product van schilderkunst en wel van de Javaansche, die in vroeger eeuwen vermaardheid genoten moet hebben. Maar onjuist is het, wanneer de huidige *wajang bèber* teruggevonden wordt in het bekende Portugeesche bericht, dat uitdrukkelijk afbeeldingen van veldslagen, enz. vermeldt. Dit was beslist hofschilderwerk, even zeker als Buddingh later een beroemden Javaanschen hofschilder noemt, [3]).

„Het offeren aan de geesten, de plechtige vertooning, waarvan in het „N. Ind. Huis O. en N.", 1913—1914 op blz. 125 een voortreffelijke afbeelding te vinden is, de bijzondere muziekinstrumenten, die soms daarbij gebruikt worden, wijzen alle op een zeer oud, maar tevens gewijd karakter, dat veel meer moet zijn, dan het vertoonen van enkel schilderkunst. Ook het feit, dat men dien bijzonderen wajangvorm op Java zoo weinig te zien krijgt, pleit zelfs voor een zéér gewijd karakter. Nu zegt *Dr. Juynboll* (blz. 405) in het reeds geciteerde Tooneel-artikel, dat *wajang* oorspronkelijk schaduw beteekent en vanzelf komt nu de vraag: of er niet eertijds doorgeprikte schilderstukken [4]) geweest zijn, die als schaduwplaten gebruikt konden worden? Niet onmogelijk is het, dat ze nog bestaan, omdat de Siamees duidelijk zegt, dat de doorgestoken deelen moeilijk te zien zijn!

„Dat geval is geheel niet onmogelijk bij de weinige *wajang bèber,* die tot nu toe bekend zijn. Ook de wajang-lamp, die als belichting van schilderwerk bij avond vrijwel onvoldoende is, duidt op een vroeger gebruik als schaduwplaat.

„Wat nu de Javaansche *wajang koelit* betreft, is het wel mogelijk, dat ook deze uit schilderwerk is ontstaan. Doch door het absoluut heerschen van de horizontale basis is alle spoor van bewijs of overeenkomst verdwenen.

„De *wajang koelit* heeft zich integendeel van de inheemsche schilderkunst afgescheiden, een eigen stijl gekregen, die ook op ander gebied overheerschend is geworden. Men zie bijv. den wajang-invloed op Hindoe-reliefs, diezelfde figuren op messing- of batikwerk letterlijk overgenomen, zelfs zonder dat gepoogd is tot een vrijen vorm te komen, die bij ciseleeren en batikken alleszins mogelijk zou geweest zijn.

„Men zie ook bij Pleyte [5]), pl. X, XX en XXIII de Javaansche teekeningen met de typische wajangfiguren, uitsluitend op horizontale basis en vergelijke daarbij het Balineesche schilderwerk hier en elders voorkomend, waarbij de figuren in groepen en allerlei houdingen over het geheele veld verdeeld zijn naar echt-Oostersche visie, iets, dat vermoedelijk ook oud-Javaansch geweest moet zijn!"

Men ziet uit een en ander hoevéél er op dit kunstgebied nog te bestudeeren en na te vorschen valt, maar ook hoezéér het der moeite waard is deze volkskunst levend te houden in haar typischen vorm.

---

1) Dezelfde opmerking maakten wij ook betreffende de Javaansche wajang-koelit-figuren in het „Koloniaal Instituut" te Amsterdam, waar deze keurig naast elkander gerangschikt, in een kast zijn opgeborgen, de *dalang* (natuurgetrouw als pop weergegeven) er voor gezeten, de *blentjong* er boven hangend, alles even doodsch, terwijl daar toch zeker ruimte genoeg is om, b.v. in een donkere kamer met brandende lamp, dit tooneelspel in zijn prachtige zwarte en wit-kunst, door projecten op het doek, levend te doen aanschouwen.

2) Gelijk bekend is, heeft Prof. Loebèr bijzonder fraaie teekeningen gemaakt van Javaansche wajangfiguren als schaduwbeelden.

3) Zie Encycl. v. N. I. III, 1e druk i. v. Schilderkunst door G. P. Rouffaer.

4) Naar aanleiding van de doorgeprikte figuren bij Siameesch schilderwerk op leder, schrijft de heer Loebèr: „Als men veel met doorgeprikte teekeningen (z.g. Pauzen) gewerkt heeft, weet men, door ervaring, dat de zorgvuldig doorgestoken lijnen, punt naast punt geprikt, bij eenig gebruik spoedig slijten en loslaten." De enkele figuren zouden dus, als het ware, uit de schilderij gevallen zijn. (Red.).

5) C. M. Pleyte, Indonesian Art. The Hague, 1901.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Indië's nationale rijkdom.

De heer *Van den Bussche,* Dir. van Fin., haalde in een rede in den Volksraad over „De landsfinanciën" (*De Loc.* 2/7, blz. 4) de woorden van den heer Stokvis (I.S.D.P.) aan, dat *Ned.-Indië een rijk land* is. Spr. merkte op dat dit in hooge mate suggestief moet werken en dit wordt er niet minder op wanneer — als stil verwijt — daar de arme Staat tegenover wordt gesteld. Het vraagstuk van den nationalen rijkdom heeft den economen en statistici altijd veel hoofdbrekens gekost; hoe-

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STA[D]

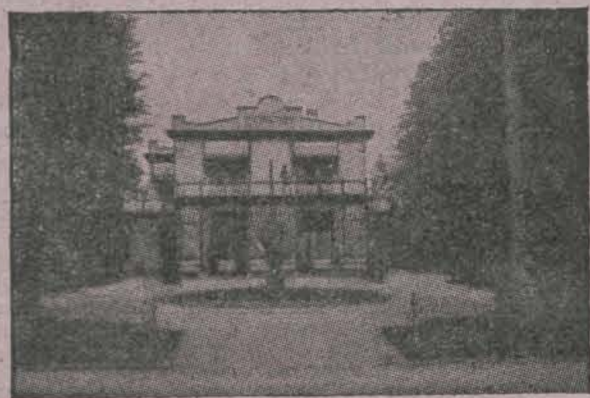
Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM)
5606
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHEWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

Mrs. M. ORMOND
82 Rijnstraat - ARNHEM - Telefoon 2152
Ladies' Tailoring and Dressmaking
Altijd in voorraad de nieuwste modellen
Middag- en Avond-Japonnen, Costumes, Mantels, etc.
MATIGE PRIJZEN 5596

MELKINRICHTING
„MELBO"
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

Fa. FRIEDRICH HOFSTEDE - ARNHEM
BAKKERSTRAAT 66 :: TELEFOON 520
ALLE SOORTEN INSTRUMENTEN EN ONDERDEELEN IN GROOTE KEUZE STEEDS VOORHANDEN!!
MUZIEKINSTRUMENTENHANDEL

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHEWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

PENSION „EIKENHORST"
ZOMER- EN WINTERVERBLIJF
24 zit- en slaapkamers (vele met veranda en balkon), 30 bedden; badkamer en groote lommerrijke tuin. Telefoon Arnhem 2009, OOSTERBEEK.
5661 M. P. S. KETTING.

A. M. SMIT & ZN.
Heerenhoeden - Modes
BAKKERSTR. 53 - ARNHEM
IN HET CENTR. DER STAD. GEEN FILIALEN

De beroemde „Vaderland"-Rijwielen
ALLEEN VERKRIJGBAAR BIJ ADR. BAX, ARNHEM;
ROUS EN MEEUWENOORD, BANDOENG;
SUMATRA STORES, MEDAN
5590
MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN! MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN!

RAKERS KANTOORBOEKHANDEL
ELECTRISCHE HANDELSDRUKKERIJ
Hommelstraat 11a - Tel. 163 - Arnhem 5566
HET BILLIJKST ADRES HIER TER STEDE.
SPECIAALHUIS VOOR VULPENHOUDERS.

LIJSTEN IN ELKE UITVOERING MAAKT U JOS. DIRKSE
KONINGSTR. 75
TEL. 833
LEVERING VAN ALLE KUNSTSCHILDER ARTIKELEN
ARNHEM

WONINGINRICHTING „HESTIA"
ARNHEM - TOONKAMERS: KERKSTR. 28 - TEL. 2903
GEHEELE MEUBILEERINGEN

ONTWERPERS
PIET IZEREN
Binnenhuis-Architect
G. FEENSTRA
Architect B. N. A.
:—: 5584
Adviezen en inlichtingen bij:
J. A. KRUDOP - HEES
bij Nijmegen - Tel. 1106

Rustig Zomer- en Winterverblijf

HATERT BIJ NIJMEGEN
TELEFOON 888

Eigen Park en Bosch (ca. 24 H.A.)
Vijvers
Tennisbaan
Garage - Stalling
Alle gemakken:
Electr. licht, koud en warm stroom. water, badkamer, ruime zit-slaapkamers, conversatie-, lees- en muziekzaal.
Dames- en Heeren-Kapperssalon.
Deftig - Rustig
Degelijk
Prima keuken
PROSPECTUS MET ALLE INLICHTINGEN GRATIS.
S. J. MULDER —:— EXPLOITANT

Een ouderwetsche Borneo-Sigaar REIJNVAAN'S No. 116
Een UITmuntende Sigaar voor 8 cent
Sigarenmagazijn „De Winter" 5379
P. A. BOTTINGA
Koningstraat 5 - ARNHEM - Telefoon 116

HOTEL BELLEVUE (Nieuw...
ARNHEM :: TELEFOON 12..
Gelegen over het Park ZIJPENDAAL en Sonsb... (TENTOONSTELLING). Kamers met volledig Pen...
Restaurant van 5-7 uur.
5557 CONSTANT MEIJE...

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5439

N. KRAMER KL. OORD 2 ARNHE...

HUISHOUDELIJKE ARTIKEL...
JOHAN WILLEMS
ARNHEM
Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx", Hommelstr. 38-40, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B - Telefoon 362.
„De Porselein Winkel", Kortestraat 17-18, Telefoon ..
Het goede adres in Arnhem voor alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen
Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder garan...
Aanbevolen adres voor Oost en West.
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische fam...

Familie-Pension „PARKOORD"
APELDOORNSCHESTR. 14 - ARNHEM
Telefoon 2620
5552
Tegen 1 September komen eenige zeer mooie Apartementen vrij, voor tijdelijk of doorloopend. - Uitstekende Keuken - Matige Prijzen - Badkamer

zeer de resultaten, die met de pogingen om den nationalen rijkdom in verschillende landen te benaderen en onderling te vergelijken werden bereikt, nog niet ten volle bevredigen, wel is komen vast te staan, welke elementen op hun geldswaarde mogen worden gewaardeerd om tot een cijfer voor dien rijkdom te komen. Het zijn: 1o. de gronden, naar hun tegenwoordige verkoopwaarde; 2o. gebouwen, wegen, bruggen, havens en vestingwerken; 3o. de voor de productie dienende roerende goederen; 4o. de bij den handel en den verbruiker aanwezige consumptieve goederen; 5o. de intrinsieke waarde van de circuleerende munten; 6o. de vorderingen op het buitenland. De geldswaarde van al deze objecten dient dan verminderd met alle schulden van land en gemeenschap aan het buitenland. Wanneer nu van Indië als een rijk land wordt gesproken, vreest spr. dat men denkt aan onbekende en ongedolven bodemschatten, aan maagdelijke wouden en woeste gronden, aan sluimerende volkskracht en aan het zetmeel producerend zonlicht. Dit alles zijn zaken van groote beteekenis voor de ontwikkeling van Indië, er schuilen mogelijkheden en perspectieven in, maar met den nationalen rijkdom van het oogenblik — en daarop moet de financieele politiek allereerst steunen — hebben zij niets te maken. *Een rijk land is Indië niet,* maar spr. meende er wel op te mogen wijzen, en dit is het hoopgevende en vertrouwenwekkende in de economische constellatie, dat nauwlettende bestudeering van de beschikbare statistische gegevens de uitspraak wettigt, dat Indië elk jaar een stapje, en in de laatste jaren zelfs een belangrijke schrede, doet op den weg naar meerdere welgesteldheid. Het onaantastbaar feit, dat Indië allerminst een rijk land is, voert vanzelf tot de stelling dat, indien op de weinig krachtige economische basis, welke de Inheemsche samenleving biedt, een betrekkelijk snelle maatschappelijke en cultureele ontwikkeling moet worden opgebouwd, het belastingpeil niet laag kan zijn, d.w.z. dat vooral door de groote massa een relatief groot gedeelte van de inkomsten moet worden opgeofferd om het geheel op hooger peil te brengen.

Wij vestigen de aandacht op: het *Soer. Hbl.* (5/7, 3de bl. „In en om den Volksraad", *Occasional*), de *Deli Crt.* (11/7 „Jaarverslag Javasche Bank"), *De Loc.* (2/7, blz. 8 „De Kon. Paketvaart Mij.; blz. 23 en 37 „Kon. Petr. Mij") en het *Bat. Nwsbl.* (4 t/m 10/7 „Volksraad").

De Poenale Sanctie in den Volksraad.

De heer Fruin heeft in den Volksraad uitnemende dingen gezegd over de Poenale Sanctie (*Deli Crt.* 9 en 10/7). Herhaaldelijk wordt aangevoerd, dat *de contractanten halve slaven* zouden zijn en hun vrijheid zouden missen; de contractant zou ongeveer gelijk zijn met een gevangene, opgesloten in een gevangenis. Spr. vroeg of van diezelfde vrijheid niet is beroofd de kleine ambtenaar, die dag in, dag uit, zit in de duffe Gouvernementslokalen. Te dien opzichte wordt de vrijheid van den ambtenaar dan niet beperkt door de Poenale Sanctie, doch door den drang, die er voor hem bestaat om te werken voor zijn gezin. De vrijheidsbeperking is onder de Poenale Sanctie niet ernstiger. *Hoe denken de koelies er zelf over,* zijn de in den Volksraad geopperde bezwaren ook aanwezig bij de koelies zelf? Op het oogenblik hebben van de Javanen, die werkzaam zijn op de tabaksondernemingen, 10 pCt. minstens een langeren diensttijd dan 25 jaren. Zij zijn reeds gepensionneerd; zij ontvangen pensioen naast hun loon, dat ongeveer uitkomt op *f* 0.60 per dag. Door de Deli Plantersvereeniging is overwogen om aan personen, die 30 jaren dienst hebben, een insigne te geven plus *f* 100, behalve het pensioen; men moest van dat voornemen afzien, omdat daardoor te veel menschen in aanmerking komen en de waarde van het cadeau daardoor belangrijk zou verminderen. Volgens den heer Stokvis is de uitspraak van de Zendingsconferentie te Jeruzalem een uitspraak des gemoeds. Maar spr. voegde er aan toe: „maar niet des verstands". De heer Stokvis waardeerde het zeer dat de kwestie van de P. S.ie meer dan ooit wordt betrokken in de nationale sfeer; daar te Genève kan men veel meer onbevooroordeeld de dingen zien dan zij, die er in Indië midden in zitten. Spr. voelde ook wel wat voor dit standpunt en had er heel weinig bezwaar tegen, indien *deze kwestie te Genève* onder de oogen wordt gezien en hoopte dan dat de argumenten en bewijzen van weerskanten grondig worden bekeken en dat de heeren gedelegeerden zullen hebben in Ned.-Indië eens een kijkje te nemen, om zich van een en ander te overtuigen. Hebben zij dat gedaan, dan kunnen zij komen tot een bepaalde conclusie. Maar wel had spr. er bezwaar tegen, dat een bepaald persoon van de Nederlandsche afgevaardigden (de heer Kupers) het noodig heeft geoordeeld om in een scherp betoog bij het internationale arbeidsbureau een aanklacht te houden tegen de Nederlandsche Regeering, dat zij dergelijke wantoestanden blijft dulden. Spr. wees vervolgens op de *wantoestanden* op een onderneming in Menado. Daar werd dezelfde wijze van terrorisatie toegepast, als spr. voorspeld heeft dat het geval zou worden na de afschaffing van de P. S.ie. Op die onderneming in Menado zijn de menschen opgesloten en geterroriseerd om te voorkomen dat ze wegliepen; en dat waren daar *vrije arbeiders,* al gaf spr. den vrijen arbeid van deze misstanden niet de schuld. De *Poenale Sanctie* — zij moge dan haar gebreken hebben, niets is volmaakt op deze wereld — heeft zoowel wat den werkgever als den werknemer betreft, een sterk opvoedend karakter; de contract-arbeiders gaan voor het overgroote deel belangrijk beter, krachtiger en flinker uit Deli weg, dan zij daar gekomen zijn.

Politioneele excessen.

De Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Zaken, *ir. Kiewiet de Jonge,* heeft den 5den Juli in den Volksraad gedebuteerd bij de B. B.-begrooting, antwoordende i.z. *de politie* (*Java-Bode,* 6/7). Spr. gaf een heele becijfering om aan te toonen, dat de enkele gevallen van misdragingen van politiepersoneel geen aanleiding geven om van misstanden te spreken. Er zijn bij algemeene- en veldpolitie in Indië ruim 4 millioen man-dienstdagen, op elken waarvan ieder der politiedienaren telkens gelegenheid heeft om fouten te maken, waaruit dan de gehekelde misstanden zouden kunnen blijken. Bij één fout pro mille zou men toch zeker niet van misstanden mogen spreken; dat zouden 4000 klachten per jaar zijn. Maar in werkelijkheid kan men er hoogstens tot 40 komen; dat is één per honderdduizend man-dienstdagen en daarvan is drie kwart ongegrond. Hoog boven de fouten, welke percentsgewijze klein en onbelangrijk bleken, erkent de Regeering het groote werk door de Indische politie dagelijks verricht, een werk, waarbij dit corps noodlottig in zijn daadkracht zou worden verlamd, indien elke geringe fout tot ernstige maatregelen leiden zou. De Regeering waardeert dit werk ten volle; zij is overtuigd dat haar politiecorps zelf in de eerste plaats tekorten in tact of bezadigdheid betreurt, en zij is er, mede hierdoor van verzekerd, dit corps geleidelijk tot steeds hooger niveau te kunnen opvoeren ten bate van de gansche Indische samenleving.

Het *Soer. Hbl.* (30/6, 3de blz. Z.) acht het feit der mishandeling van verdachten nog niet het ernstigste. Van veel grooter beteekenis is de rechtsbedeeling, welke plaats heeft op verhooren en verklaringen, langs dezen weg verkregen. De Inlander zou meer erkentelijk zijn voor het éene groote Recht op onschendbaarheid van zijn lichaam, dan voor de politieke rechten, waarom hij niet vraagt, welke hij niet begrijpt.

Wij verwijzen naar *De Sum. Post* (13/7 „De zaak-Dinsbach") en *De Loc.* (2/7, blz. 4 „Een datum". Op 1 Juli heeft de oude bestuursindeeling van M.- en O.-Java op te bestaan).

De „Zeemeeuw".

Het gepubliceerde rapport inzake het kantelen van de „Zeemeeuw" in het Westgat (*Bat. Nwsbl.* 2 en 3/7) stelt vast, dat gezagvoerenden en opvarenden geen schuld treft voor het verloren gaan van menschenlevens en een gouvernementsvaartuig. Het schip was niet zeewaardig en onvoldoende; stabiliteit was zeer waarschijnlijk de oorzaak van de ramp. Beide conclusies komen overeen met hetgeen deskundigen tevoren als hun indruk hebben gegeven. Het feit, dat een zoo bekwaam gezaghebber als kapitein *Lagaay* het bevel voerde tijdens de ramp, had bij voorbaat de kans beperkt, dat zijn beleid hier te laken viel; nochtans is het een gelukwensch waard, dat thans een commissie van deskundigen hem en zijn mannen volkomen hebben gezuiverd van een mogelijken schijn van tekortkoming.

Ook het *Soer. Hbl.* (3/7, Z.) geeft zijn oordeel over „De Zeemeeuw-affaire".

Zending en Maleisch onderwijs.

Villanus vervolgt in het *Soer. Hbl.* zijn brieven over „*Het petroleumbedrijf in Oost-Borneo*"(25/6, 3de bl.) en over zijne „*Indrukken in Zuid- en Midden-Celebes*" (23, 26 en 30/6, 3de bl.).

Een gevaarlijk mededinger voor de protestantsche zending in het vroeger uit een oogpunt der groote *godsdiensten* maagdelijk gebied der *Toradja's is de Islam.* Deze heeft in de Aziatische wereld een sterk doordringingsvermogen, waartegen ternauwernood eenige Westersche godsdienstpropaganda het kan opnemen. De Islam is inheemsch geworden en maakt het den proselieten vooral niet lastig, noch met studie, noch met een belijdenis van eenige diepte, noch met beperkingen ten opzichte van het huisgezin. Slechts het verbod van het eten van varkensvleesch heeft het mohammedanisme in zijn nadeel. De positie van de Zending in het Posso-gebied tegenover den Islam is slechts sterk in een betrekkelijk kleinen kring, waar de kerstening krachtig geankerd is. In het Zuidelijke Toradjaland en in het achterland van Posso worden reeds vele Mohammedanen gevonden. Daartoe werkt zeer mee het Boegineesche element, dat vooral in de kustplaatsen sterk in de Toradja-maatschappij doordringt. Van de kust en van de handelswegen door de Golf van Tomini uit, sijpelt de mohammedaansche invloed in het Toradja-land binnen. Drager van dien invloed is *de Maleische Taal.* Deze vergemakkelijkt de aanraking der vreemdelingen met de heidensche Toradja's. Zij geeft den Toradja gelegenheid

zijn kampong te verlaten, en zijn geluk te zoeken langs de kust en op de eilanden van de Golf, waar hij met zijn oud geloof tusschen meer ontwikkelden geïsoleerd staat. *Villanus* is van meening dat de Zending, wil zij niet aan invloed verliezen, de bevolking tegemoet moet komen in haar wensch naar *Maleisch onderwijs*. Doet zij het niet, dan doen het anderen.

Het *Soer. Hbl.* geeft een *„Interview met Dr. van Andel"* (28/6, 2de bl.) weer en schrijft over *„Balibelangen"*(23/6, 3de bl. Z.) en *„Noord-Celebes-affaire"* (26 en 27/6, 3de bl. Z.); *De Loc.* bevat brieven van *Dr. R. Broersma* over *„Digoel"* (25 en 28/6, en 2/7).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Javaansche taal en het Javaansche letterschrift.

In dezen tijd van zucht tot vermoderniseering en van verlangen om alles dienstbaar te maken aan den vooruitgang der Indonesische nationalistische beweging, welke vooral de jeugdige voormannen bezielt en waaronder ook begrepen is de wensch, vele malen geuit, om het Maleisch tot een algemeene Indische volkstaal te maken, gaan zich stemmen verheffen van lieden die zich bezorgd maken over 't behoud der Javaansche taal en het schrift.

In een betoog over den achteruitgang van de Jav. taal deelt een schrijver in het Christelijk blad *Kristen Djawi* te Malang mede, dat de achteruitgang van een taal niet gekenmerkt wordt door haar woordenrijkdom of haar zuiverheid, daar het zuiver houden van het Javaansch juist het nadeel heeft, dat men zich daarin moeilijk met vreemden kan onderhouden. Het behoud in den vooruitgang der taal, betoogt schrijver, is afhankelijk van het aantal dergenen welke die taal spreken en aangezien het aantal Javaansch sprekenden zienderoogen afneemt, is de vrees gerechtvaardigd dat de taal te gronde gaat, indien niet tijdig een verandering ten goede komt.

Gezinspeeld wordt hier op de geringe kennis — of het geheel ontbreken daarvan — der Javaansche taal bij de jonge intellectueelen. Dit wordt van zoo groot belang geacht, omdat de massa in vele, haast alle, opzichten het opkomende geslacht nabootst. Volgens schrijver is het dan ook overbodig dat de volksvoormannen zeggen dat de massa dit of dat moet doen; zij hebben slechts een voorbeeld, een goed voorbeeld wel te verstaan, te geven en de massa zal van zelf hun voetsporen volgen. Daarom ligt het lot der Javaansche taal in handen der jonge intellectueelen zelven.

In het nationalistische blad *Darmo Kondo* te Solo van 12 Juni motiveert een inzender zijn bezwaren tegen de afschaffing der Javaansche karakters. In zijn argumentatie zegt hij o.m. dat het Javaansche alfabet genoeg letters heeft en bovendien bij uitstek geschikt is om Javaansche woorden en begrippen weer te geven, waaraan de Latijnsche letterteekens niet kunnen voldoen. Zelfs de Chineesche letterteekens, waarvan men zegt dat er 500.000 bestaan, kunnen niet alle Javaansche woorden weergeven, omdat hier schrift en taal niet bij elkaar hooren, niet samen zijn opgegroeid.

Ook het Javaansch-nationalistische dagblad *Sedijo Tomo* te Djokja, van 13 Juni houdt een pleidooi voor het behoud van het Javaansch. Schrijver geeft zijn artikel onder het hoofd: „Het aanzien van een volk heeft invloed op de taal en deze is het kenmerk van de natie". Hij merkt op, dat wie naar herstel van de nationaliteit streeft, ook naar het herstel van de taal tracht. Wie beweert liefde te hebben voor zijn ras, doch voor zijn taal niets te voelen, geeft een valsche bewering. Volgens schrijver leggen de jonge intellectueelen van dezen tijd zich toe op de kennis van vreemde talen en verwaarloozen daarbij hun eigen taal, een bewijs, dat bij hen het gevoel van liefde voor de natie slechts aan de oppervlakte ligt. Verder is het te veel aandacht schenken aan het Maleisch ook niet juist, in dezen zin, dat er geen bezwaar tegen bestaat, dat het een algemeene taal wordt, doch dan moet toch het Javaansch er niet aan worden gegeven. De Javanen moeten zich dit niet laten welgevallen. Ook het feit, dat het Maleisch de officieele taal wordt geacht, moet bij de Javanen een punt van overweging uitmaken, want indien Java eens zelfstandig zou worden, zou dan het Maleisch nog gehandhaafd blijven? vraagt schrijver. Waar blijft dan de nationaliteit?

Verder verhaalt schrijver van de pogingen tot het doen herleven van de liefde voor het Javaansch en de handhaving van de Javaansche letterteekens, die door geen andere zijn te vervangen. De Arabische karakters verdwijnen langzamerhand al voor het Maleisch en zoo zal ook het Javaansche schrift verdwijnen, als het gebruik der Latijnsche teekens voor het Javaansch wordt in de hand gewerkt.

De Indonesische studenten.

Het bovengenoemde blad *Sedijo Tomo* heeft in zijn nummer van 16 Juni plaatsing gegeven aan een brief van Dokter Satiman uit Amsterdam, waarin deze zijn landgenooten oproept tot financieele steunverleening aan de Indonesische studenten in Europa.

In dien brief zegt dr. Satiman o.a. dat de vruchten van hun moeite zoetjes aan zichtbaar worden en dat de vier studenten geen opruiing tegen de Regeering hebben bedoeld, doch dat zij alleen hun plicht tegenover hun vaderland hebben vervuld, n.l. het wijzen op den weg naar onafhankelijkheid. Waar Nederland vroeger ook daarvoor oorlog heeft moeten voeren, zal het zeker hetzelfde streven van een ander moeten waardeeren.

Verder zegt schrijver, dat velen het met hem eens zijn dat de studenten hun studie moeten hebben beëindigd, voordat zij naar Indië terugkeeren en zich in de politieke wereld werpen. Zij moeten zelfstandig zijn in den ruimsten zin des woords, tot voorbeeld aan het volk, dat zij naar de vrijheid wenschen te leiden.

Dan komt schrijver op de groote moeilijkheid die voor de studie bestaat, n.l. de kosten. De redactie van het blad vraagt naar aanleiding hiervan of den familieleden nog verboden wordt geld te zenden. Volgens schrijver is alleen het Indonesische volk in staat hulp en steun te verleenen. Naar zijn vermoeden is de grootheid van Indonesië reeds in zicht, want overal is men bereid te offeren, ziet men er niet tegen op, voor het vaderland in de gevangenis te gaan, te worden geïnterneerd of te sn.even. De natie moet de jeugd steunen en deze zal op haar beurt de natie helpen.

Ten slotte hoopt schrijver, dat op alle plaatsen comité's zullen worden opgericht, die den studenten steun zullen verleenen.

Indische nationaliteit.

Naar aanleiding van de rede van den heer Djajadiningrat in den Volksraad, waarbij deze bij de bespreking van het manifest van Boedi Oetomo een uiteenzetting heeft gegeven, dat een natie niet uit één ras behoeft te bestaan, zegt de liberale *Bintang Timoer* van 18 Juni o.a. dat dit een tegenspraak is van de bewering van verschillende Europeesche journalisten en politici, zoomede van de Indonesische Volksraadsleden uit de Buitengewesten, als Mandagie en Mimoesa, die vreezen dat de Indonesische natie uiteen zal gaan, indien de Hollanders uit Indië mochten vertrekken. Deze politieke rede van den heer Djajadiningrat is — naar het blad meent — dan ook een correctie op de bewering der jongere Volksraadsleden, die op dit gebied nog niet veel ondervinding hebben. Moge deze redevoering van den heer Djajadiningrat het fundament worden van de Indonesische huishouding, die thans dreigt in te storten door toedoen van sommige jongelieden, die niet op zich zelven vertrouwen en spoedig ridderorden willen veroveren.

Suriname.

In ons nummer van 26 Juni citeerden wij den aanhef van een artikel van Mr. Paul Catz over den economischen toestand van Suriname in *„In- en Uitvoer"* van 16 Juli. In het nummer van *„In- en Uitvoer"* van 6 Augustus een artikel van denzelfden schrijver over *„Suriname als industrieland"*. Wij ontleenen daaraan het volgende:

„Suriname's grootste trots is op het oogenblik de *bauxietindustrie*, op welke industrie het gewest in economischen zin grootendeels drijft. De bloei van dit bedrijf is ongetwijfeld toe te juichen, doch a de andere zijde schept zij een wantoestand, die, indien hij langer zou duren, wellicht den volkomen ondergang onzer kolonie zou beduiden. Het is immers allerminst gewenscht, in Suriname, dat boven alles een landbouwland is, de wellicht winstgevende, doch steeds uiterst riskante mijnindustrie een prominente plaats te verschaffen. Zooals de ontwikkeling dier industrie zich thans laat aanzien, beweegt zij zich in een richting, die inderdaad te denken geeft. Sinds den aanvang van het bauxietbedrijf te Moengo in 1922, bedroeg de productie:

1922	13.047	ton
1923	12.616	„
1924	60.032	„
1925	86.826	„
1926	46.454	„
1927	.5.291	„ (voor het eerst op volle capaciteit),

terwijl die over 1928 op ruim 190.000 ton wordt geschat en volgens deskundigen de bodem nog honderden millioenen ton herbergt. De winstgevendheid van het bedrijf is op het oogenblik zeer groot, daar de vraag naar aluminium nog steeds stijgende is en de marktnoteering vn dit product (ca. *f* 1375 per ton) in geen verhouding staat tot den kostprijs (ca. *f* 855 per ton).

Er is echter een tweede punt, waarop de aan-dacht wel even mag worden gevestigd. En we[l] dat dit grootste van alle Surinaamsche bedrijve[n] in handen is van een Amerikaansche onderne-ming, dat de winsten slechts zullen vloeien na[ar] Wallstreet en dat zelfs het personeel grootendee[ls] uit de Vereenigde Staten, althans uit het buite[n]land wordt gerecruteerd. Nu ook een nieuwe o[n]derneming der *Kalbfleisch Corp.*, met de exploi[ta]tie van een tweede terrein is begonnen, zoo m[o]gen wij de oogen niet sluiten voor het gevaar, d[at] in deze ondernemingen is gelegen. Nederland zoo dom en laksch geweest, den eenigen waard[e]vollen bodemrijkdom van zijn eigen kolonie in bu[i]tenlandsche handen te doen vallen, door zich bli[nd] te staren op door onvoldoende voorbereiding mislukking gedoemde cultures. Het is thans laat, deze fout te herstellen. De bauxietindust[rie] zal, tenzij de regeering er toe overgaat, de bel[as]ting op deze nijverheid aanzienlijk te verhooge[n] voor de kolonie zeker van weinig waarde zijn."

Omtrent dit laatste teekenen wij aan, dat Go[u]verneur van Heemstra kort voor zijn aftreden e[en] voorstel aanhangig heeft gemaakt (dat op 4 M[ei] van dit jaar met algemeene stemmen door de K[o]loniale Staten is goedgekeurd) om de belasting bauxiet van 12½ cent per ton te verhoogen *f* 2.50 per ton, en tevens de minimum tonnage p[er] H.A. te brengen van 2 op 5½ ton. De Aluminiu[m] Company of America bleek niet accoord te ga[an] met het voorstel. Baron van Heemstra deed to[en] het voorstel om de besprekingen ter zake in d[en] Haag te houden.

„De West" van 19 Juni heeft over de confe[ren]ties in den Haag, die door den Minister van K[o]loniën geleid werden, een interessant hoofdar[ti]kel, dat wij Mr. Catz ter lezing aanbevelen. W[el]licht geeft dat hem aanleiding om op de zaak rug te komen.

***

In *„De Nederlandsche Mercuur"* van 26 J[uni] (zijnde het niet-ambtelijk gedeelte van *„Hande[ls]berichten"*) een belangrijk artikel over den econ[o]mischen toestand van Suriname van de hand v[an] den heer A. S. J. Fernandes, oud-griffier der K[o]loniale Staten.

Tot ons leedwezen laat onze ruimte niet t[oe] hier iets van de interessante beschouwingen me[de] te deelen.

***

In de vorige week in de dagbladen uitvoeri[ge] mededeelingen over den voorgenomen vliegtoc[ht] naar West-Indië. Wij bepalen ons hier tot het u[it]spreken van de hoop, dat de som die nog ontbree[kt] om den tocht mogelijk te maken, spoedig bije[en] zal zijn.

***

In de „N. R. Ct." van 7 Augustus, Av.blad B e[en] artikel over *„een Amerikaansche wetenschap[pe]lijke expeditie in Suriname."* Wij meenen in [dit] artikel, dat niet onderteekend is, de hand v[an] Jhr. L. C. van Panhuys te herkennen.

Wij vestigen er de aandacht op, dat van e[en] der deelnemers aan de expeditie, Dr. Morton Kahn — die in het vorige jaar in Suriname is g[e]weest — in *„The Literaray Digest"* van Octo[ber] 1927 een artikel voorkomt onder het hoofd *„Wh[ere] black men look down on civilised whites."*

De Amerikaansche belangstelling in Surina[me] neemt met den dag toe.

***

Aan het slot van een belangrijk artikel in „D[e] Telegraaf" van 4 Augustus, vierde ochtendbla[d] onder het hoofd *„De melaatschheid overwonnen"* schrijft Prof. Dr. W. Storm van Leeuwen:

...„In een vergadering van de Royal Society [of] Medicine konden zij (n.l. de heeren Muir, Wade [en] Lara, geneesheeren in Br.-Indië) eenige maand[en] geleden, over duizend genezingen berichten. Bij[na] elk geval van lepra, dat tijdig genoeg ter behand[e]ling komt, kan thans worden genezen en 15 tot procent van de late gevallen — waarin de ziek[te] reeds gemiddeld acht jaren manifest is — kunne[n] ook nog aanzienlijk worden verbeterd. Dat wa[ren] de conclusies, die Muir en zijn medewerkers u[it] hun waarnemingen konden trekken."

In dit verband vestigen wij de aandacht op ee[n] artikel van den heer F. P. Schuitemaker, arts [te] Paramaribo, in „De Surinamer" van 12 April 192[8] overgenomen in „De West-Indische Gids" va[n] Juni 1928.

Voorts schrijven wij hier over de volgende ste[l]ling van den heer C. W. Naar (geboren te Parama[ri]ribo), die op 26 Juni j.l. te Leiden tot doctor in d[e] geneeskunde promoveerde op een proefschri[ft] *„Over oogveranderingen bij lepra"*:

„Het van Overheidswege aan medici verplich[]tend stellen om een bepaalde behandelingswijze lepra te volgen, zooals dat is omschreven in art. van het ontwerp der nieuwe „Lepraverordeni[ng] voor Suriname", is onwetenschappelijk en zal c[]

een ernstig beletsel opleveren voor het oplossen van het genezingsvraagstuk van deze ziekte."

Terwijl wij het bovenstaande schrijven, bereikt ons het hoogst belangrijke *„Verslag van een studiereis naar Suriname (Nederlandsch Guyana). Sept. 1927—Dec. 1927 en beschouwingen dienaangaande"*, door Prof P. C. Flu, waarin o.m. gehandeld wordt over de lepra in Suriname.

* * *

„De Avondpost" van 29 Juli deelt mede, dat bij gelegenheid van de algemeene vergadering van de Vereeniging „Nederlandsch Fabrikaat", die op 18 September a.s. te Haarlem zal plaats vinden, de heer W. de Cock Buning zal spreken over „het Nederlandsch belang bij Suriname."

De geschriften van den heer De Cock Buning over Suriname wettigen de verwachting, dat zijne rede belangrijk zal zijn.

* * *

In *„De Vraagbaak, Almanak voor Suriname, 1928"* een portret van wijlen Isaac da Costa, met levensbericht door R. D. S(imons).

* * *

De statuten zijn afgekondigd van de Eerste Surinaamsche Philatelisten Vereeniging.

Het bestuur bestaat, naar „De West" meldt, uit de heeren C. B. Samuels, H. Relyveld, J. I. Salomons, A. E. del Prado en H. J. L. de Bie.

* * *

Bij Kon. Besluit is de heer mr. *A. Veltewinkel* met ingang van 3 September benoemd tot lid van het Hof van Justitie in Suriname.

* * *

Uit. de „N. R. C." (ochtendblad) van 10 Augustus de volgende berichten:

CAYENNE, 9 Aug. (Belga).

Uit het voorloopig gerechtelijk onderzoek naar den dood van het oud-Kamerlid Galmot, schijnt op te maken, dat hij inderdaad vergiftigd is. Er heerscht groote beroering en er zijn onlusten ontstaan tusschen politieke tegenstanders, waarbij 4 dooden zijn gevallen, onder wie Bourgarel, een lid van de algemeene (provinciale) staten.

* * *

De koning heeft de benoeming goedgekeurd van brigade-generaal sir Frederick Guggisberg, oud-gouverneur van de Goudkust tot gouverneur van Britsch Guyana en van sir Edward Brandis Denham, koloniaal secretaris van Kenya, tot gouverneur van de kolonie Gambia.

Curaçao.

Koloniale Raad.

De K. R. heeft per brief de gevraagde gelden voor een sleepboot in de Paardenbaai op Aruba, een sleepboot voor de St. Annabaai, een loodsmotorboot voor de Caracasbaai en voor 4 motorvletten toegestaan.

Het Methodistenkerkgebouw op St. Eustatius.

De Gouverneur heeft aan den K. R. geschreven: „De Chairman en General Superintendent van het Wesleyaansche Kerkgenootschap te St. Kitts heeft zich tot mij gewend met het verzoek om hulp tot het doen van noodzakelijke herstellingen aan het Methodisten kerkgebouw te St. Eustatius.

Naar aanleiding hiervan schreef mij de wnd. Gezaghebber der Bovenwindsche eilanden, dat hij zich persoonlijk vergewist heeft van den zeer bouwvalligen toestand waarin genoemd kerkgebouw zich bevindt, waardoor het voor de kerkgangers gevaar oplevert wanneer het in dezen toestand blijft, zoodat naar zijne meening eene spoedige algeheele vernieuwing van het kerkgebouw noodzakelijk is.

De totale kosten zullen bedragen 500 dollars. Het Missionary Committee der Wesleyan Mission te Londen deed eene gift van 150 doll. De gemeente op St. Eustatius heeft 111 doll. in kas, terwijl men zich heeft genomen plaatselijk eene som van 200 doll. bijeen te brengen, zoodat, wanneer het Gouvernement *f* 2000.— bijdraagt, over het geld, voor de vernieuwing benoodigd, zal kunnen worden beschikt.

In verband met het bovenstaande, verzoek ik aan Uwen Raad mij een crediet van *f* 2000.—, te willen verleenen, te brengen op „Onvoorzien" als bijdrage in de kosten van de vernieuwing van meergenoemd kerkgebouw."

Uittocht.

De voorzitter van den K. R. den heer Lansberg, heeft wegens ziekte van mevr. L. zich naar Noord-Amerika moeten begeven; het raadslid E. Senior is naar Europa afgereisd.

's Lands wijs . . . . .

De *Amigoe* schrijft:

„Zondag, 1 Juli j.l. werden te ongeveer elf ure des ochtends in de gevangenis alhier vermist de veroordeelden Chacin, Algarra en Gomez. Een dadelijk ingesteld onderzoek door de politie bracht aan het licht, dat zij, vermoedelijk gedurende het luchten, over een der achtermuren waren ontkomen. Sporen van braak of geweld werden nergens aangetroffen. Mogelijk is hun hulp verleend van binnen of buiten uit. De dienstdoende gevangenbewaarder, aan wiens onoplettendheid de ontvluchting in ieder geval te wijten is geweest, is op staanden voet door de Commissie van Administratie der gevangenis ontslagen. De politie op het geheele eiland, alsmede van Aruba, Bonaire, de Bovenwindsche eilanden en van het nabijgelegen buitenland, is dadelijk, met opgave van signalement, gewaarschuwd, en doet scherp onderzoek. De veroordeelde Chacin is al meermalen weten te ontsnappen, doch werd telkens weer ingerekend.

Tot op heden heeft men de ontsnapten niet kunnen pakken."

De telefoon.

De *Amigoe* beantwoordt als volgt de vraag, waaraan een groot deel der geuite klachten te wijten is:

„Naar wij uit goede bron vernomen hebben, is 't niet eens, maar herhaaldelijk, zoowel aan de kant van Otrabanda als aan de Oostzijde der haven voorgekomen, dat men bij het openhakken van den grond voor het leggen der waterleidingbuizen, gewoonweg de telefoonkabel stuk hakte.

Dat eischte weer dagenlang werk en veroorzaakte heel veel stoornis. Waarom de buizen niet aan den anderen kant van den weg gelegd? Het eene bedrijf moet toch geen drawback voor het andere zijn. Bovendien is het bedrijf zoo ontzettend toegenomen, dat er een derde tafel moest geplaatst worden. Dat kostte tijd. Men moet niet vergeten dat hier alles van uit Europa komen moet, waarmee soms maanden gemoeid zijn. Deze derde tafel is thans klaar, en de volgende week zullen alle aanvragers hun telefoon krijgen. Tevens krijgen alle abonné's een nieuw telefoonboekje thuis, met alle nummers, zoodat men niet meer behoeft te klagen, dat men 't nummer niet kent. Een weinig medewerking van 't publiek hierin kan heel wat klachten voorkomen.

En de telefoon naar de benedendistricten?

Daaraan wordt hard gewerkt. Een groot deel van de palen, — naar wij vernemen, ruim 500, — is reeds gegoten. Deze palen komen goedkooper en beter uit dan ijzeren palen, zoodat men voor dezelfde som, die bestemd was voor den aanleg van de telefoon tot aan Pannekoek, deze kan doortrekken tot aan Westpunt. Spoedig hoopt men met den aanleg te beginnen."

Personalia.

Bij ministerieele beschikking zijn bestemd: Ir. J. H. Gravestein c.i. te Zutfen tot tijd, ing. bij het Dept. van Openbare Werken en D. van Waardenberg te Rotterdam tot tijd. metaaldraaier bij de gouvernementswerkplaats te Willemstad.

Errata!

De *Rotterdammer* schrijft:

„Mr. Brantjes is sedert 14 Oct. 1921 gouverneur van Curaçao geweest. Hij heeft veel gedaan voor de financieele gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs, ter bestrijding van de werkloosheid en tot herstel van het financieel evenwicht."

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het doopboek der Gereformeerde Kerk op Curaçao

1790
26 Sept.

Een kind Harmannus Rudolph
Ouders: Lettert Telen Hayunga, ordinaris Raad dezes eilands en Aleida Gysberta Wildrik.
Getuigen: Jurriaan Crisson Oud Raad en Capt. der Burgerij. Perina Crisson, geb. De Mey.
R. Wildrik Pastor.

Uit den Verren Vreemde.

Canada in de Britsche Rijksgemeenschap.

(Slot).

Canada is zeer ver gegaan in 't slaken van alle oude banden. De Gouverneur-generaal van Canada is wel de vertegenwoordiger van de kroon gebleven, maar hij is ook niets anders meer dan juist dit. Hij is niet meer de tusschenpersoon, die de inzichten van de regeering te Londen kenbaar maakt aan die te Ottawa. Benoemd door den Koning, op aanbeveling van de Canadeesche regeering — niet meer door de Engelsche regeering — is zijn taak beperkt, evenals die van den souverein zelf, tot die van den arbiter boven de partijen.

Tijdens den oorlog waren de eerste ministers in de koloniën er toe overgegaan rechtstreeks correspondentie te voeren met den eersten Britschen minister. Aan den Gouverneur-generaal werd een afschrift „voor kennisneming" gezonden. Dit afschrift is thans ook afgeschaft.

Canada had sedert jaren een hoogen commissaris in Londen. De Britsche regeering heeft er nu ook een te Ottawa benoemd. De bedoeling was aanvankelijk dat hunne bemoeienissen zich zouden bepalen tot handelsaangelegenheden, maar officieus politieke informaties zijn hun toch niet geheel vreemd gebleven. Hierin behoeft ook niets gezocht te worden dat voor Canada hinderlijk zou kunnen zijn, immers beide waardigheidsbekleeders doen over en weer hetzelfde. Reeds achttien jaren geleden werd bij het ministerie Laurier, te Ottawa, een departement van Buitenlandsche Zaken ingesteld.

Na den oorlog deed de vraag zich voor, of een dominion buiten de Britsche regeering om met een vreemde regeering een verdrag mag aangaan. Ottawa was rechtstreeks in overleg getreden met Washington over een Canadeesch-Amerikaansch verdrag betreffende de visscherij in den Noordelijken Pacific. Toen 't, in Februari 1923, tot onderteekening moest komen, kwam de Britsche gezant te Washington de wenschelijkheid bepleiten om dit door hem te laten doen, in vereeniging met den Canadeeschen woordvoerder, die bij het overleg als vertegenwoordiger van Canada was opgetreden. Maar deze, de heer L. A. Lapointe, Minister van marine en visscherij, stond er op „alleen" te onderteekenen. In de gedachtenwisseling, die zich hierover ontspon, bleef hij overwinnaar. Het feit der zelfstandige afdoening en onderteekening was er zoo.

De Rijksconferentie van 1926 erkende ook het wettig recht van elke regeering om in onderhandeling te treden en zelfstandig verdragen te sluiten in naam van den Koning met elke vreemde mogendheid. In naam van den Koning, precies zooals een Engelsche, door de kroon geaccrediteerde vertegenwoordiger dit doet wanneer hij, waar en wanneer ook, voor Engeland een verdrag onderteekent.

Deze opvatting leidde weer tot het zetten van een volgende schrede. De wenschelijkheid deed zich gevoelen in den vreemde nu ook vaste diplomatieke vertegenwoordigers te krijgen en officieele vertegenwoordigers van vreemde mogendheden in Ottawa geaccrediteerd te zien. Reeds hadden eenige landen consuls en consuls-generaal in Canada, die zich, zelfs toen de zelfstandigheid nog niet officieel uitgesproken was, eigenlijk al met diplomatieke bemoeienissen inlieten, maar Canada had nergens in den vreemde (met uitzondering van den vermelden commissaris-generaal te Parijs, die geen diplomaat heette te zijn) een permanente vertegenwoordiging. Dadelijk na den oorlog werd aan de benoeming van een diplomatieken vertegenwoordiger in Washington gedacht. Eerst weer hedenking van Britsche zijde! Maar ten slotte vestigde de heer Vincent Massey zich in 1926 als eerste Canadeesche gezant (ministre plénipotentiaire) te Washington. In 1928 volgden legaties te Tokio en te Parijs. Het Fransche consulaat-generaal in Ottawa werd tevens een gezantschap.

Is met deze evolutie van zelfstandigheid tot onafhankelijkheid een eindpunt bereikt?

Het Britsche Rijk ziet zijn staatkundige eenheid verdwijnen, de gevallen en omstandigheden waarin die eenheid tot uiting kan komen worden àl zeldzamer; toch heeft de gevolgde politiek ook wel

nieuwe factoren van leven en moraal bijgebracht, die voor geruimen tijd nog waarde kunnen behouden.

In die maanden, waarin de Rijksconferentie te Londen bijeen is, is er een orgaan dat Rijksbesluiten tot uiting brengt. In de tusschenliggende periodes zorgt het Foreign Office voor de uitvoering der genomen besluiten en treedt het op waar dadelijk handelen noodig is. Ook wordt het, uit kracht van gewoonte, nog als middelpunt beschouwd voor alles wat voor allen, naar binnen en van buiten, als „de algemeene zaak" geldt. Maar die gewoonte slijt en brokkelt af.

De schr. in de *Revue des deux mondes* somt voorbeelden op van gebeurtenissen, waarbij Canada een van de Engelsche politiek afwijkende gedragslijn gevolgd heeft. In 1922 werd Canada aangezocht, zij 't na onvoldoende voorbereiding, mede te werken aan de verdediging van de Dardanellen; het wees dit af. In 1924 verklaarde Canada het verdrag met Turkije niet te willen onderteekenen, aangezien Canada op de conferentie te Lausanna niet uitgenoodigd en niet vertegenwoordigd was geweest. Toen Engeland in 1926 de veel besproken Locarno-overeenkomst onderteekend had, achtte Canada zich daardoor niet gebonden. In 1927 kreeg Canada een plaats in den Raad van den Volkenbond, hierin heeft ook de Volkenbond een erkenning gelegd van de zelfstandige positie, die Canada in de statengemeenschap naast Engeland — niet meer als opgaande in de Britsche diplomatie — bekleedt.

Het is volstrekt niet onwaarschijnlijk, dat Ottawa zich meer Amerikaansch dan Europeesch gaat oriënteeren. Daarbij zal 't dan echter toch meer Europeesch blijven dan 't overige Amerika. A. Siegfried geeft zijn opvatting aardig weer: *D'un Canada britannique nous disons volontiers: comme il est américain! Mais d'un Canada devenu américain nous dirions sans doute: comme il est encore demeuré britannique!*

Worden de Amerikaansche belangen en sympathieën overheerschend, dan is 't niet onmogelijk, dat de politieke banden met de Rijks-gemeenschap eens alleen nog na te speuren zullen zijn in de stamverwantschap en in de daaruit voortvloeiende relaties, zooals dit in het tegenwoordige het geval is voor en met dat gedeelte van Canada, dat een Fransche bevolking heeft ten opzichte van het oude stamland.

Aan de teekenen van den tijd, door den heer Siegfried in zijn artikel gememoreerd, zijn alweer enkele van zeer jongen datum toe te voegen.

Het Pan-Amerikaansche Havana-congres bracht in 1927, zonder dat Canada zelf hierom verzocht had, de vraag te berde of Canada bij een volgend congres mee zou mogen aanzitten, hetgeen alleen voor Amerikaansche staten — dus niet voor koloniale mogendheden, die gebied in Amerika hebben — het geval kan zijn. In beginsel werd aangenomen, dat de vraag niet ontkennend behoefde te worden beantwoord. De kwestie is dus ook ingeleid in de onderlinge politiek der Amerikaansche staten.

Toen tijdens de nog niet afgewikkelde moeilijkheden in Egypte, Londen besloot krachtig op te treden tegen de pogingen van het ministerie Nahas, welke Engeland geenszins goedgezind waren, en Londen hiervan mededeeling deed aan de regeering van Ottawa, kreeg het Foreign Office ten antwoord, dat Canada zich ten deze niet partij wenschte te stellen; het heeft met de Egyptische aangelegenheden niet meer te maken dan elk ander vreemd land.

Men zal nu ook inzien, waarom wij, bij den aanvang van dit stuk, zeiden, dat aan de indiening van 't antwoord van Canada op Kellogg's voorstel, tot uitbanning van den oorlog [1]), rechtstreeks te Washington de beteekenis moet worden gegeven van het bewust en gewild doortrekken van de gevolgde lijn van zelfstandigheid en onafhankelijkheid; de verklaring der afwijkende houding ligt in 't feit dat alleen Canada een eigen diplomatieken vertegenwoordiger bij de Vereenigde Staten heeft.

Hierbij ook indachtig wat in de andere gebieden der personeele unie als teekenen des tijds mag gelden, stippen wij nog het aannemen aan van een eigen vlag door de Zuid-Afrikaansche Unie.

---

[1]) De hierover tusschen alle betrokken staten gevoerde onderhandelingen hebben tot overeenstemming geleid, het verdrag z.g.n. tot uitbanning van den oorlog, zal 27 Augustus te Parijs worden onderteekend.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Breda en Omstreken.

Als secretaris der afdeeling Breda is vanaf 10 Juni j.l. opgetreden de heer J. Rienstra, Baronielaan 285.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

JAARVERSLAG OVER 1927.

Vergaderingen. Het Bestuur onzer afdeeling vergaderde in den loop van dit jaar 3 keeren, in welke vergaderingen de belangen der afdeeling uitvoerig werden besproken en tevens werd besloten als donateur toe te treden tot de groep Groningen van het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap.

Er had een algemeene vergadering van leden plaats op 12 November.

Propaganda. De propaganda werd in het afgeloopen jaar onder de kranige leiding van onzen voorzitter krachtig ter hand genomen. „Oost en West" heeft dit jaar van zich laten hooren. Er werden verschillende avonden georganiseerd en wel op 18 Januari Dr. van Bemmelen, in Februari eene lezing van het Kon. Aardrk. Genootschap, waartoe al onze leden vrijen toegang hadden, 4 November de heer IJzerman, 14 December de suikerfilms der Nederl. Handel Mij. Terwijl het Bestuur in 1928 op dezelfde wijze hoopt voort te gaan.

Toestand der afdeeling. Viel er in het begin van het verslagjaar een achteruitgang van het ledental te bespeuren, door de krachtig doorgezette propaganda kwam hierin spoedig een ommekeer en was het ledental op ultimo December met 16 vermeerderd. Er is dus een goede vooruitgang te bespeuren en de belangstelling voor onze Vereeniging wordt merkbaar grooter.

Wij kunnen dit verslagjaar niet besluiten zonder onze leden op te wekken onze propaganda krachtig te steunen, door elk zooveel mogelijk nieuwe leden aan te brengen.

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

JAARVERSLAG OVER 1927.

Evenals het vorig jaar hebben ook dit jaar de werkzaamheden van het Secretariaat der afdeeling Haarlem en omstreken zich in hoofdzaak bepaald tot het organiseeren van eenige lezingen en een filmavond. Uit den aard der zaak wordt hierdoor ook het best gewerkt in de richting van het hoofddoel der Vereeniging: versterking van den band tusschen Nederland en Indië, door meerdere bekendmaking van alles wat Indië betreft. Onze lezing en filmavonden waren zeer goed bezocht.

Op 3 Februari 1927 trad voor onze Vereeniging op Mevrouw C. J. Rutten-Pekelharing met een lezing met lichtbeelden over: „de Europeesche Huisvrouw in Ned.-Indië".

Op 18 Maart 1927 hield de Heer Anne Hallema een lezing met lichtbeelden over Boedha, welke lezing werd gevolgd door een Javaansche Dansdemonstratie van Mej. Gineke Weber.

Op 26 April 1927 werd door de Vereeniging Nederlandsch Fabrikaat een avond georganiseerd, waar als sprekers optraden de Heer Dr. E. C. J. Mohr met het onderwerp: „Wat Nederlandsch Oost-Indië beteekent voor Nederland" en de Heer J. C. Mollema, oud Hoofdadministrateur der Billiton Mij., met het onderwerp: „Wat aan het leven in Ned. Oost-Indië vastzit."

Ingevolge een overeenkomst met het Bestuur van deze Vereeniging hadden de leden der Ver. „Oost en West" tot deze lezingen vrijen toegang.

Op 18 November 1927 werd door onze Vereeniging in samenwerking met de Ver. Nederlandsch Fabrikaat een filmavond georganiseerd, waar werd vertoond de film van de Nederlandsche Handel Mij., bestaande uit drie deelen: De Suikeronderneming Wonopringo, de Suikerafscheep te Pasaroean en de Theeonderneming te Pematang Siantar. Hiervoor bestond zeer groote belangstelling. De Schouwburg was geheel gevuld en velen moesten nog onverrichterzake terugkeeren. Op dezen avond werd bovendien door den Heer Mr. J. Huges, Voorzitter van de Afdeeling Arnhem der Vereeniging Oost en West, een toespraak gehouden in verband met de groote Indische Tentoonstelling te houden te Arnhem Juni/Juli 1928. Ook werd propaganda-materiaal onder het publiek uitgedeeld. Ook kon een vrij druk bezoek door leerlingen van Middelbare Scholen worden geconstateerd.

Ofschoon niet tot dit verslag behoorende kan reeds worden gemeld, dat in de eerste 4 maanden van 1928 werden georganiseerd een lezing met lichtbeelden en een filmavond, terwijl de leden van Oost en West tegen gereduceerde prijzen toegang hadden tot een voorstelling in den Stadsschouwburg van het tooneelstuk: „Randa Bagoes", dat echter vervangen moest worden, wegens ziekte van acteurs, door het Indische tooneelstuk van Fabricius „Dolle Hans".

Uit een en ander volgt wel, dat aan de leden van „Oost en West" voor het bedrag hunner contributie zeer veel wordt geboden, nog geheel afgezien van het Weekblad dat men ontvangt en het goede doel van de Vereeniging dat men steunt.

In de samenstelling van het Bestuur kwam gedurende het jaar 1927 geen verandering.

Het feit dat de afdeeling steeds zonder huishoudelijk reglement heeft gewerkt kwam aan steller dezes toch ten slotte als niet juist voor en werd door hem daarom een voorstel gedaan tot invoering van een huishoudelijk Reglement. Een door hem ontworpen concept zal daarom, nadat dit in de Bestuursvergadering reeds werd besproken, aan deze Vergadering ter bespreking en goedkeuring worden voorgelegd.

Het aantal leden nam eenigszins toe en is thans (begin 1928) weer gestegen tot 152 tegen 133 o[p] ultimo 1927. Het aantal leden staat echter nog st[eeds] in geen verhouding tot het vaak zoo belangrijk a[antal] personen dat geregeld de door ons georganise[erde] avonden bezoekt. Wel kan, afgezien nog van de [afd.] Haarlem, worden geconstateerd dat de belangste[lling] voor de Vereeniging Oost en West in het algemeen stijgend is. Tal van afdeelingen, waarvan eerst [...] niets uitging, hebben thans een opgewekt vereenig[ingsleven.] Het groote werk dat door de afd. Arnhem o[nder] haar energieken Voorzitter, Mr. Huges, wordt ver[richt] is daaraan zeker niet vreemd.

Het doel en streven van de Ver. Oost en We[st is] breed en veelzijdig en hoe bescheiden dan ook de [bij]drage van de Ver. in het algemeen tot dat doel m[oge] zijn, het raakt ten slotte toch aan een der grondsl[agen] van ons volksbestaan.

Aan den nieuwen geest die zich in Indië baan br[eekt] zal ook deze Ver. zich moeten aanpassen, zal zij [in] staat zijn haar steentje bij te blijven dragen tot het [doel] dat zij zich heeft gesteld: „Versterking van den b[and] tusschen Nederland en Indië".

Ik wil eindigen met den wensch: dat ook onze [af]deeling door een krachtig beleid van een ijverig [Be]stuur, ook door het zoeken van nieuwe banen, geste[und] door een steeds grooter wordend aantal leden, daa[rtoe] zal trachten bij te dragen wat in haar vermogen [is].

De Secretaris,
H. P. DEINU[M]

Haarlem, 2 Mei 1928.

Afdeeling Nijmegen.

JAARVERSLAG OVER 1927.

Bestuursveranderingen. De algemeene vergad[ering] op 15 Januari 1927 bracht eene herkiezing van de [aftre]tende leden. Het Bestuur werd uitgebreid met de [HH.] Camman, Mollema en De Wildt, waardoor het Bes[tuur] thans bestaat uit 7 leden.

Door verhuizing naar elders moesten in den [loop] van het jaar de H.H. De Wildt en Camman beda[nken] als lid van het Bestuur. Deze beide heeren hebben [een] groot aandeel gehad in de herziening en samenste[lling] van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement [der] Afdeeling, waarvoor hier een woord van warmen d[ank] gebracht wordt.

Ledental. Het aantal leden der afdeeling bleef sti[jgen,] alhoewel de laatste maanden een stilstand is ing[etre]den. Op 31 December 1926 telde de Afdeeling 150 [con]tribuanten, waarvan 118 leden en 32 begunstigers. [In] 1927 was het verlies: door verhuizing 8 leden, [door] overlijden 3 leden, door bedanken 10 leden + 7 [be]gunstigers, door afschrijving 2 leden. Totaal ve[rlies] 30 contribuanten. Rest 120 contribuanten.

Aanwinst. Overgekomen van andere afdeelinge[n en] nieuwe leden in 1927 91, zoodat het aantal co[ntri]buanten op 31 December 1927 bedroeg 120 + 91 = [211,] waarvan 163 leden en 48 begunstigers.

Werkzaamheden van het Bestuur. Het aantal [Be]stuursvergaderingen in 1927 is *elf*. Belangrijke be[sluiten] waren: de goedkeuring der Statuten en 't Huish[ou]delijk Reglement en de uitgave hiervan in druk.

Verder werden door de volgende heeren lezinge[n ge]houden met lichtbeelden:

De Heer Valderpoort over Sangir en de Sangiree[ilanden;]

Professor Gonggrijp over het economisch leven [in] Indië in de oorlogs- en na-oorlogsjaren;

Professor van Vuuren: de Toradja's en hun doo[den]cultus;

De Heer Burgers: wandeling over Curaçao;

Pater Vertenten: over Nieuw-Guinea;

De Heer Bob van Gulik hield eene wajangv[oor]stelling;

Kapitein de Vries: eene reis naar Indië op eene [der] booten van de Maatschappij „Nederland";

Oud-Gouverneur Staal en Dr. van Capellen over [Su]riname.

Verder hadden wij eene West-Ind. Tentoonstell[ing.]

En in de groote zaal van de Vereeniging een op[voe]ring van Njai Sonna door de tooneelafdeeling va[n de] vereeniging „Eurasia" in den Haag, die zich ten [doel] stelt het steunen, bij de studiekosten, van Indonesi[sche] studenten, die zulks behoeven, waarvoor wij een [be]langrijk bedrag hebben kunnen afzonderen.

Bovendien hadden wij de film van de suikerbe[rei]ding op Java en de theecultuur op Sumatra, w[elke] film ons afgestaan werd door de Nederlandsche H[an]del-Maatschappij.

Bijeenkomsten der leden werden georganiseerd [en] de societeitsmiddagen werden ingevoerd.

In het begin van het jaar werden 2000 circul[aires] aan inwoners der stad gezonden en hierop antw[oord] gehaald. De ondervinding leerde ons, dat de beste [ma]nier, om nieuwe leden te winnen is, door persoon[lijk] bezoek door de leden. Het Bestuur heeft reeds [zijn] geheelen kennissen- en bekendenkring afgewerkt. [Moge] 1928 een toevloed van nieuwe leden brengen, zoo[als] dat bij de afdeeling Arnhem, ± 200 in ééne maand.

Ledenvergaderingen. Het Bestuur bleef groote [zorg] wijden met het zoeken naar middelen, om de leden [te] trekken. De societeitsavonden waren zeer matig [be]zocht, 'n enkele maal 30 leden. De films trokken [...] de meeste belangstelling. De lezingen werden vrij g[oed] bezocht. De West-Indische Tentoonstelling had ook [...] hoorlijk succes te boeken.

Verheugend bij dit alles is echter te kunnen meld[en] dat de jaarlijksche algemeene vergaderingen in 19[27] door een 30-tal stemgerechtigden bezocht werd.

Voorstellen door het Afdeelingsbestuur aan het Hoo[fd]bestuur. Voor de Algemeene Vergadering werd door [het] Afdeelingsbestuur een voorstel ingebracht ten doel h[eb]bend aan te dringen bij de Regeering inzake beter o[n]derwijs in de koloniale geographie bij het M. O., [in] verband met de komende wijzigingen van de M. O.-w[et.]

Slotbeschouwingen. Door het Bestuur is in het af[...]

loopen jaar veel goeds geboden aan de leden. Nog meer kan geboden worden, vooral op het gebied van Indische kunst, als het aantal leden grooter wordt. De kas is sterker geworden, doordat de afdracht aan het Hoofdbestuur verminderd werd van 60 op 40 %.

Toch moest de afdeeling nog aan het Hoofdbestuur verzoeken om vrijdom van afdracht van de nieuwe leden in 1927. Dit is voor één jaar toegestaan. In 1928 zullen wij dus financieel onafhankelijk moeten zijn. Dit kan alleen, als het aantal leden grooter wordt. En dit aantal leden van Oost en West moet grooter worden, vooral met het oog op groote nationale belangen.

Oost en West is eene ideëele vereeniging, die den band en het wederzijdsch begrijpen en waardeeren tusschen het Rijk in Europa en de Overzeesche gebieden sterker wil maken. Echter kant zich de Vereeniging tegen elke beweging, die aanstuurt op het verbreken van het Rijksverband.

Het Afdeelingsbestuur Nijmegen
van de Vereeniging „Oost en West".

Afdeeling Rotterdam.

JAARVERSLAG OVER 1927.

De financieele toestand der afdeeling Rotterdam, alhoewel geen zorg barend, is nu niet direct rooskleurig; het aantal leden loopt eerder terug dan dat zulks vooruit gaat; een merkwaardig verschijnsel in een der grootste koopsteden van Europa, waar de tradities ten opzichte onzer Oost- en West-Indische kolonies toch geenszins gering zijn, terwijl nog heden ten dage talrijke kooplieden alhier hun grootste bronnen van inkomsten te danken hebben aan die koloniën.

Vermoedelijk vindt een en ander zijn oorzaak in het feit, dat „time is money" zich ook van tal der leden alhier meester gemaakt heeft, want Rotterdam als oerverige koopstad heeft blijkbaar geen tijd voor kunsten en wetenschappen en zeker allerminst om, na volbrenging der zware dagtaak, zich 's avonds nog te occupeeren met 't werven van leden. Bij een goede propaganda zijn stellig hier ter stede nog tal van leden voor onze afdeeling te werven.

Tegen 't einde van 't jaar heeft eene uitbreiding van Bestuur der afd. Rotterdam plaats gehad met één lid, terwijl de heer C. J. Pluygers Gzn., thans lid, als secretaris vervangen is door 't afdeelingslid, den heer J. D. M. van Reyn Snoeck.

Besloten werd in 1928 meer propaganda te maken, niet alleen voor de tentoonstelling, dezen zomer te Arnhem (Zijpendaal) inzake Oost- en West-Indië te houden, doch voornamelijk ten opzichte van 't aanwerven van leden. Reeds zijn nieuwe leden aangeworven.

Ten einde den financieelen toestand mede te helpen verbeteren is besloten een 17-tal leden der afdeeling, die tot dusver minder dan f 5.— per jaar contributie betaalden, te verzoeken, met 't oog op 't op peil brengen der jaarlijksche bijdragen, deze vrijwillig te verhoogen.

De leesportefeuille bleef zich verheugen in 't succes van 't jaar 1926, waardoor een woord van dank aan Mejuffrouw A. R. Gransberg, voor de groote zorgen daaraan besteed, niet kan uitblijven.

De prestaties der afdeeling Rotterdam waren:

1. de tentoonstelling negerplastiek en Indonesische plastiek.
2. Een propagandamiddag van 't Ned. Indonesisch Verbond in 't Luxor-theater alhier, gratis toegankelijk voor de leden van „Oost en West".
3. Een lezing van Prof. Dr. Ph. J. Vogel: „Van Ceylon tot de Himalaya".
4. Eene lezing van den Heer Mooijen, bouwkundige en architect, tevens Gouvernementsdeskundige voor Indonesische Bouwkunst, over Land en Volk van Bali, toegelicht met lichtbeelden.
5. De lezing van Anne Hallema: De Boeddha-figuur in de kunst, met tentoonstelling.
6. Eene lezing in samenwerking met het Ned. Indonesische Verbond van den Heer Lt.-Kolonel van Erp over Hindoe-Javaansche Bouwkunst enz., met lichtbeelden.
7. Eene lezing op 30 Dec. '27 als slot, eveneens in samenwerking met 't Ned. Indonesisch Verbond over Oude en Nieuwe Indonesische muziek, door Mr. J. Kunst, met lichtbeelden en fonogrammen.

Verder werden plannen besproken ten opzichte van de te houden film-matinée op 15 Maart 1928 in het Luxor-Theater alhier, welke film op 10 Januari 1928 in de Aula van 't Koloniaal Instituut werd vertoond.

Met de navolgende hier ter stede gevestigde vereenigingen als daar zijn, t.w.: 1. het Nederlandsch Indonesisch Verbond; 2. Rotterdamsche Kring; 3. Maatschappij voor Nijverheid en Handel; 4. de Theosophische Vereeniging; 5. Zuid-Hollandsche Vereeniging ter bevordering van Kunstnijverheid en Volkskunst; 6. het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap, werd op de meest prettige wijze saamgewerkt en zal getracht worden deze aansluiting met vereenigingen nog uit te breiden.

J. D. M. VAN REYN SNOECK,
Secretaris.

Afdeeling Utrecht en Omstreken:

JAARVERSLAG OVER 1927.

Het vereenigingsjaar, dat met 90 leden en 20 begunstigers begon, sloot met 95 leden en 24 begunstigers.

De heer Grootendorst, secretaris dezer afdeeling, bedankte in September als zoodanig en werd vervangen door Mevrouw Van der Wijk, zoodat het bestuur thans gevormd wordt door: Mevrouw Dr. C. J. Rutten-Pekelharing, Vice-Presidente; den Heer H. Somermeijer, Penningmeester; den Heer Ir. P. Ch. Boland; Mevrouw L. P. van der Wijk-Van de Haar, Secretaresse.

Bestuursvergaderingen werden gehouden op 28 Februari, 23 Mei, 20 September en 22 December.

De ernstige pogingen van het bestuur tot uitbreiding van het ledenaantal hadden wel eenig succes, maar door vertrek en bedanken kon het aantal leden toch slechts met 5, dat der begunstigers met 4 worden verhoogd.

Door den grooten ijver en volharding van Mevrouw Rutten slaagden we er in een kleine collectie Indische gebruiksvoorwerpen en producten, gedeeltelijk afgestaan door het Koloniaal Instituut te Amsterdam, onder te brengen in het Schoolmuseum.

De gemeente Utrecht gaf aan het Schoolmuseum de beschikking over eenige lokalen in de Volksuniversiteit, in één waarvan de Oost-Indische collectie is opgesteld en het andere voorwerpen, uit Suriname afkomstig, herbergt.

Is de eerste collectie nog zeer bescheiden en onvolledig, de tweede telt nog slechts zeer enkele voorwerpen.

In tegenwoordigheid van den Gemeente-secretaris en enkele onderwijsautoriteiten werd deze verzameling in December j.l. opengesteld. Zij is elken Woensdagmiddag van 2—4 uur te bezichtigen. Een der bestuursleden van „Oost en West" is dan steeds van 2—3 uur, zoo noodig langer, aanwezig, om, waar gewenscht, inlichtingen te geven. Tot heden is het bezoek bevredigend; er wordt vooral door de schooljeugd gebruik van gemaakt.

Daar de kasmiddelen van de afdeeling geen groote uitgaven veroorloofden, werd voor 't houden van lezingen en 't vertoonen van films steeds samenwerking gezocht met andere vereenigingen. Zoodoende waren wij in staat onzen leden meerdere leerzame avonden te bezorgen en het doel der vereeniging, verspreiding van kennis omtrent onze koloniën en bezittingen, te verwezenlijken.

In *Januari* hield Pater Vertenten zijn boeiende lezing: „15 jaren onder de koppensnellers van Nieuw-Guinea".

In *Maart* werd voor een stampvolle zaal de film der Bataafsche Petroleum Mij. vertoond.

In *October* de film van de Nederl. Handel Mij.

In *November* kwam Mevrouw G. van Beresteyn-Tromp, voorzitster van den Raad van Beheer van „Boeatan", ons aan de hand van een prachtige collectie lantaarnplaatjes een en ander vertellen over „Indonesische Kunstvlijt". Ook deze lezing was goed bezocht.

De Secretaresse van de Afd. Utrecht en O.,
L. P. v. d. WIJK—v. d. HAAR.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

In de leeszaal, Korte Voorhout 6, Den Haag, liggen o.m. ter lezing: Het Adatrecht van Borneo I en II, door J. Mallinckrodt (1928), Volkenkundige Opstellen I en II (Kol. Instituut); Suriname, door Dr. M. van Blankensteyn; de Communistische Beweging in Nederlandsch-Indië, door J. Th. Petrus Blumberger; Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië, deel 84; Koloniaal Tijdschrift Juli 1928; Koloniale Studiën; Onze Missiën in Oost- en West-Indië; Mededeelingen van het Besoeki's Proefstation; de Indische Gids; de West-Indische Gids; Tropisch Nederland, enz., enz.

Van de Redactie.

Door afwezigheid van den bewerker bleef in dit nummer het Literatuur-overzicht achterwege.

BOOTTREIN STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ „NEDERLAND".

Het Agentschap van de Stoomvaart-Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., Plein 22a, Den Haag, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Christiaan Huygens", hetwelk 1 Augustus a.s. te Genua verwacht wordt, Vrijdag 17 Augustus 1922 om 11 uur v.m. aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

LUCHTPOSTVERVOER NAAR NED.-INDIE.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het navolgende onder uwe aandacht:

Zooals bekend, zullen in de maanden September en October a.s. 5 vliegtochten naar Nederlandsch-Indië worden uitgevoerd. Het vertrek is bepaald op 13, 20, 27 September, 4 en 10 October a.s., des morgens te 6 uur van Schiphol.

De gelegenheid wordt geopend om met deze vliegtuigen gewone en aangeteekende correspondentie te verzenden voor Britsch-Indië, Birma, Siam, Straits-Settlements, Nederlandsch-Indië en verder gelegen landen.

Boven de gewone porten en rechten is een luchtrecht verschuldigd van 40 cent voor briefkaarten en postwissels en van 75 cent per 20 gram of gedeelte daarvan voor de overige stukken.

Het luchtrecht moet worden voldaan door middel van de bijzondere luchtpostzegels, welke met ingang van 20 Augustus a.s. op de kantoren verkrijgbaar worden gesteld.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

J. Jansma, Adj.-Accountant Gouv.-dienst, J. Israëlsstr. 48a, Groningen.
N. Th. Reinders, Onderwijzer B.M.U.L.O., Bankastraat 46 II, Amsterdam.
J. A. Fenenga, 3e Officier b. d. Gouv. Marine, L. v. Meerdervoort 319, Haag.
Ir. H. J. te Riele, Landbouwconsulent, Zandberglaan 63, Breda.

INDISCHE AMTENAREN MET VERLOF.

K. H. A. Lavaletta, Stationscommies 2e kl. b. d. S.S., Beeklaan 119, Den Haag.
Ir. D. Willebrand, Ingenieur 1e kl. b. d. S.S., Ouden Rijn 21, Utrecht.
W. E. Haccou, Teekenaar-constructeur b. d. S.S., Archimedesstr. 62, Den Haag.
P. E. C. Th. Lammers, Ambtenaar 4e kl. Inv. en Acc., Schuijtstr. 107, Den Haag.
A. H. Tuinenburg van Kesteren, Hoofdpolitieopziener, Fahrenheitstraat 609, Den Haag.
A. D. Severien, Douane-commies 3e kl., Eschdoornstraat 48, Den Haag.
H. Schmidt, Onderopzichter-machinist, Havendam 29, Oud-Beijerland.
P. F. Huppe, wnd. Commies 1e klasse P.T., Kritzingerstraat 45, Den Haag.
P. v. d. Vooren, Politieopziener Alg. Politie, Brandtstr. 178, Den Haag.
W. A. Hoeffelman, wnd. Inspecteur 2e kl., Gr. Hertoginnelaan 81, Den Haag.
Ir. V. L. Maier, Ingenieur 2e kl., Gasfabriek Zutphen.
C. F. E. Stiel, Secretaris Havenbedrijf, Papagaailaan 30, Den Haag.
P. A. Erades, Leeraar Engelsch, Haarlemmerstraat 79, Leiden.
J. Meereboer, Ambtenaar 4e klasse I en Acc. „Huize Avondlicht", Hoorn.
Dr. M. J. H. A. C. L. von Kühlewein, Gouvernementsarts 1e klasse, Markgrafenstr. 26, Potsdam.
Mevrouw C. H. Leidelmeijer-Coolen, 1e Klerke b. d. S.S., Cypresstraat 69, Den Haag.
M. Th. Leidelmeijer, 1e Klerk b. d. S.S., Cypresstraat 69, Den Haag.
J. R. de Wijs, Inspecteur b. d. S.S., v. Weede v. Dijkveldstraat 65, Den Haag.
W. F. J. Mogge, Hoofdverpleger Volksgezondh., Brouwersgracht 58, Amsterdam.
J. J. Zuidhof, Directeur Mulo-school, Sliedrecht B 44 b, p.a. Zuidhof.
H. H. Schuurmans, Opzichter 1e klasse, van Speijkstraat 176, Den Haag.
F. W. L. Peterman, Inspecteur b. d. S.S., Groenmarkt 33, 's-Gravenhage.
J. E. L. Kepel, Kantoorhoofd b. d. Volksgezondh., Kon. Wilhelminalaan 256, Voorburg.
C. H. J. Bötjer, Hoofdpolitieopz., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
R. Koch, Hoofdpolitieopz., Bergstrasse 30/31, Berlijn.
W. K. H. v. Welsem, Onderwijzer O.E.L.O., Anth. Heinsiusstr. 72, Den Haag.
A. J. L. de Boer, Gezaghebber Gouv. Marine, Jul. v. Stolberglaan 19, Den Haag.
J. E. A. Jarman, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T., Obrechtstraat 181, Den Haag.
Ch. J. Ruiter, 1e Commies b. d. O. en E.-dienst, Multatulistraat 41b, Rotterdam.
H. A. Ruijter, Gedipl. Hoofdtechnisch ambt., Fred. Hendriklaan 177, 's-Gravenhage.
C. Krouwel, Politie-opziener b. d. Alg. Politie, Fahrenheitstraat 32, 's-Gravenhage.
K. A. E. Amm, Hoofdagent van Politie der 1e klasse, Nieuwe Haven 53, Gorinchem.
H. E. Th. Arriëns, Administrateur b. h. Dep. van B.B., Ant. Heinsiusstraat 75, 's-Gravenhage.
Mevr. J. S. M. Brouwer geb. Blom, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O., Gevers Deijnootstraat 13 te 's-Gravenhage.
L. W. Dürr, Onderwijzer 1e kl. a. d. politieschool te Soekaboemi, Bergen (N.-H.)
J. F. H. Verhaegen, Inspecteur b. d. P.T.T.-dienst, Gasstraat 7, Breda.
G. Jongkamp, Administrateur b. d. Poeloeh Lahoetmijnen, Aelbertsbergstraat 52, Haarlem.
A. A. Crince Le Roij, Landbouwconsulent 1e kl. te Malang, Lawicksche Allee 17, Wageningen.
Dr. E. F. Pflüg Beil, Gouvernementsarts 1e klasse, Königstein a. Elbe.
Mej. J. Ch. E. Beijnon, Commies b. h. Dept. der Burg. Openb. Werken, Archimedesstr. 35, 's-Gravenhage.
J. G. H. Willems, Hoofdingenieur, directeur Haven van Tandjong-Pr[illegible] Laan van Meerdervoort 326a, 's-Gravenhage.
A. M. Meijer, Voorzitter v. d. Landraden van Bonthain c.a., Zeist, Pension Mevr. op 't Wold, Krullelaan.
A. W. Allerol, Kapitein der Infanterie, p.a. Scheurleer & Zn., 's-Gravenhage.
Raden Sanjoto, Idem als voren, Fahrenheitstraat 617, 's-Gravenhage.
F. N. Houwing, Majoor der Genie, Annastraat 4, Rotterdam.
O. A. Martius, Militair apotheker 1e kl., Forhaalbuingsholms Allee 13, Kopenhagen.
A. J. de Wilde, 1e luit. der Infanterie, Kleine Koppel 4, Amersfoort.
F. J. Heitink, 1e luitenant der Artillerie, Theresiastr. 217, 's-Gravenhage.
F. H. Saraber, 1e luitenant der Infanterie, Parkstraat 21, 's-Gravenhage.
P. B. Staden ten Brink, luitenant-kolonel der Infanterie, Hyacinthweg 60, 's-Gravenhage.
A. E. Ketelaar, 1e luitenant der Artillerie, Klimopstr. 180, 's-Gravenhage.
R. A. Beck, 1e luitenant der Artillerie, Schenkkade 81, 's-Gravenhage.
C. H. A. Dessauvage, Ingenieur der 2e kl. b. d. S.S. en Tr., Valkenboschkade 491, 's-Gravenhage.
J. de Jong, Hoofdpolitieopz. i. d. res. Batavia, prov. West-Java, Kruislaan 797, Enkhuizen.
W. F. M. J. van Riet, Tijd. wnd. Inspecteur 1e kl. b. d. S.S. en Tr., Adriaan Pauwstraat 1, 's-Gravenhage.
Mej. W. H. F. Versteegh, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., v. Weede v. Dijkveldstr. 10, 's-Gravenhage.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië die nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den band tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede in strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en deelt ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar Uwe meening, door de Vereeniging en haar Orgaan alsnog zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost- en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Korte Voorhout 6, Den Haag).

Mej. M. Jelsma, Hoofdverpleegster dienst Volksgezondheid, Schoolstraat 7, Heerenveen.
L. Korthals, Accountant der 2e kl. Dept. van Financiën, Kon. Wilh.straat 20, Dordrecht.
J. G. van der Stoop, Ingenieur der 1e kl. b. d. Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, Oranjeplein 81, 's-Gravenhage.
S. C. Chabot, Controleur b. d. dienst der Landelijke inkomsten te Weltevreden, Ch. de Bourbonstraat 11, 's-Gravenhage; na 31 Augustus 1928: Laurens Reaalstraat 4.
H. de Braal, Politieopziener b. d. Alg. Politie te Soerabaja, 's-Gravenhage.
K. J. K. Klaus, Stationscommies 2e kl. b. d. S.S. en Tr., Hotel „De Zalm", Molenstraat, 's-Gravenhage.
Mr. J. J. Schrieke, Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken bij den Volksraad, Hendrik de Keyzerl. 14, Heemstede.
W. L. Hakkert, Hoofdpolitieopz. b. d. Alg. Pol. te Koetaradja, Rolderstraat 115, Assen.
H. G. ter Horst, Hoofdpolitieopziener te Blitar, Walthofstraat 3, Enschede.
W. G. J. Muuse, Onder-commissaris b. d. Veldpolitie in het gouv. Oostkust van Sumatra, Marcusstraat 9, Amsterdam.

MET PENSIOEN.

J. H. Delgorge, Hoofdinspecteur, Hoofd der Opiumregie, Beeklaan 482, 's-Gravenhage.

SURINAAMSCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

J. W. del Prado, Districts-geneesheer in Suriname, Ferdinand Bolstraat 49, Utrecht.
I. W. Schmidt, Godsdienstleeraar bij de Evangelische Broedergem. te Paramaribo, Broederplein, Zeist.
R. J. van Lier, Commies ten kantore v. d. Geneesk. Inspecteur te Paramaribo, Azaleastr. 12, 's-Gravenhage.

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 6, den Haag. — Javaansch en Maleisch.
Mr. Drs. P. A. F. BLOM, cand.-notaris, oud recht. Ambt. O.-I., Angerlo. — Lessen schriftelijk en mondeling voor Ind. notariaat en doct. examen Indisch Recht. — Economie en Kol. Economie.
Mevrouw J. M. v. d. BOSCH—VAN VEEN, Pianoleeraresˏ Steenschuur 13, Leiden.
Mevr. J. FRANCO MENDES—CALISCH, Nicolaas Maesstraat 57, Amsterdam. — Leidt een cursus over „Gemeenschapszin" en geeft desgewenscht privaatlessen.
W. H. F. ENGELEN, Rijswijk, Caan van Necklaan. — Leeraar in de Dactyloscopie.
L. Ch. A. FONTEIJN, Frederik Hendriklaan 123, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.
J. F. H. GIJSBERTS, gep. hoofd eener school uit Ned. O.-I., H. T. O., Laakkade 80, den Haag, Kamer 126. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en, voor zoover de vakken op de H.B.S. betreft ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde, Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op huiswerk.
H. HAYTINK, oud-Direct. Leeraar van Curaçao, Pontanuslaan 80, Arnhem. — Privaatlessen in Spaansch en andere talen.
B. HOEKSTRA, oud-Adj.-Inspecteur Inl. Onderwijs, lenweg 35, Baarn. — Lessen: Maleisch; lager onderwijs; laagste klassen middelb. onderwijs beh vreemde talen; ook beschikbaar tijdens de sch uren. Toezicht en leiding huiswerk. Baarn en streken.
HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM „P B N A", E. J. Rothuizen en F. Wind, Arnhem. Is een volle ingerichte technische school, die volgens de sch telijke methode opleidt voor alle technische exam en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van genieurs op de eindexamens.
M. J. NOLEN, gep. Ind. hoofdonderwijzer, Edisonstr 90, Den Haag. — Privaatlessen in alle vakken het L. O. op alle uren van den dag. Bijwerken leerlingen. Opleiding H.B.S. en Gymnasium.
J. ISRAËL, oud-adjt. Translateur van de Javaans taal te Soerakarta, beëedigd Translateur hier te la Soestdijk. — Javaansch; vervaardigen van schri lijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaan en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere plaat beschikbaar.
A. H. JANSEN, Jacob Ruijsdaellaan 21, Bussum. — leisch (grammatica, correspondentie, spreken); g les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hil sum, Baarn, Laren en 's-Graveland.
W. KEIZER, Mariaweg 50, Oosterbeek. — Soen neesch en Maleisch.
Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — Sta instellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaans — Maleisch. — Madoereesch.
Mevr. Wilh. SANDBERG—GORTER. — Lager onde nuttige handwerken, vrije- en orde-oefeningen. ciaal voor kinderen van 6—12 jaar.
Mevr. J. C. SCHREUDER—VAN DEN BERG, Gedipl Onderw. in alle vakken van het Lager Onderwijs.
J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Beeklaan Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.
A. A. SCHROEVERS, Stadhouderslaan 3, Den Haag Stenografie. — Machineschrijven.
PH. C. STUBENRAUCH, Leeraar M. O. — Opleid voor M. O. Boekhouden en Staatspraktijkdiplo Cursus voor Handel en Administratie. St Annastr 85, Nijmegen.
JOS. SUYS, Candidaat-notaris, leeraar M.O. Opleid Indisch Notaris-examen, schriftelijk en mondel Nijmegen, Oldenbarneveltstraat 34.
P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag Maleisch (grammatica, correspondentie, omga taal) en Wiskunde.
A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leid — Javaansch. — Maleisch.
H. WESSELS, Leeraar Engelsch M. O. Lessen in gelsch en Eng. Handelscorrespondentie. — Wyc A. 16c (lessen in Nijmegen te geven).

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris Vereeniging, Korte Voorhout 6, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 8 tot 15 Augustus.

Nieuwe Leden: — Geïntroduceerd door:

N. P. de Koo, Architect, Rotterdam, Mathenesserlaan 418. *f* 5 .... den heer E. H. van der Heide te Oosterbeek.
N. van Oosterzee, Den Haag, Prins Mauritslaan 92. *f* 5 — den heer F. Vervloet te Rotterdam.
J. J. Heilbron, Oud Luitenant ter zee, Den Haag, Atjehstraat 30. *f* 5.
J. G. Mijer, Oud Ass.-Resident, Den Haag, 2e Schuytstraat 178. *f* 5.
A. Tigler Wijbrandi, Den Haag, Johan van Oldenbarneveltlaan 9. *f* 10.
} Eigen aanmelding.
J. J. Staargaard, Agent der Nederlandsche Handelmaatschappij te Semarang. *f* 6.
P. R. Zeeman, Agent der Nederlandsche Handelmaatschappij te Soerabaja. *f* 6.
} Hoofdvertegenw. van „Oost en West" in Oost-In

Afschrijven:

Jos. Lion, Nijmegen, Spoorstraat 5.
J. Hemmes, Apeldoorn, Deventerstraat 124.

Adresveranderingen:

J. D. M. van Reijn Snoeck, Secretaris der Afdeeling Rotterdam, van: Amersfoort terug naar: Rotterdam, Claes de Vrieselaan 171a.
H. van der Woude, van: Nijmegen, Groesbeekscheweg 11, naar: Maastricht, Stationsstraat 33.
Mr. H. T. Asser, Amsterdam, van: Paulus Potterstr. 40, naar: Prins Hendriklaan 39.
Ir. H. van Heijst, Den Haag, van: Stadhouderslaan 44, naar: Banstraat 21.
W. Kloos, Oud Administrateur s.f. „Meritjan", van: Brussel, naar: Versoix-près-Genève, villa „Lonicera".
E. J. van Lier, Oud Hoofd Arbeidsinspectie N.-I., van: Brussel, Avenue des Hortensias 14, naar: Ixelles (Brussel), Rue du Prévôt 107.
G. C. W. F. Fikenscher, Ass.-Resident m. v., van: Den Haag, Laan van Meerdervoort 363, naar: Davosplatz, Pension „Prinses Juliana."
Dr. J. Mallinckrodt, Controleur B.B., van: Den Haag, Lumeystraat 47, naar: Makasser.
H. F. Lanting, Controleur B.B., van: Driebergen, naar: Soembawa-Besar.
A. A. Crince Le Roij, Landbouwconsulent, van: lang, naar: Wageningen, Lawicksche Allee 17. (Rekent tot Afd. Arnhem).
J. Passchier, onderwijzer 1ste kl., van: Cher naar: Noordwijk-Binnen, Zeestraat 5, p.a. den W. Passchier.
R. J. O. Pronk, Administrateur onderneming „Li Poeloeh", van: Lima Poeloeh (S.O.K.), naar: sum, Kromme Englaan 11.
K. K. Leonhard, Oud Gezagvoerder K.P.M., van: kaboemi, naar: Amsterdam, p.a. Kon. Paketv. Mij., Prins Hendrikkade *f* 5.
P. J. Baak, Ambtenaar Algemeene Bestuurdienst, Bondowoso, naar: Moentilan (Kedoe).
Dr. Th. J. G. Derks, Officier van Gezondheid 1e kl van: Amboina, naar: Soerabaja.
M. Kruijt, Landmeter bij het Kadaster, thans te marang, P. Sijthofflaan 64.
J. J. Tupamahu, Gep. Onderwijzer, van: Sapa naar: Weltevreden, Pasar Baroe Oost, Gang tool 32.

NUMMER 34 DONDERDAG 23 AUGUSTUS 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: De nawerking van de I. T. A. — De ramp op Paloeweh (met kaartje). — Geschiedenis der Economie van Nederl.-Indië, door Mr. Drs. P. A. F. Blom, Cand.-Notaris. — Het communisme in Ned.-Indië. Een artikel uit de Moskousche Prawda. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin.Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 15 tot 22 Aug.

De nawerking van de I.T.A.

Een uitroepteeken achter dit opschrift ware misschien niet misplaatst. Het is immers nog wel wat kort dag na den avond van 5 Augustus, waarin de zon der I.T.A. luisterrijk ten onder ging, om in een beschouwing te treden en een oordeel uit te spreken over de resultaten welke voorshands toch niet kunnen worden geregistreerd.

De bedoeling met dit stukje is dan ook een andere al houdt ze met de nawerking, welke de I.T.A. hebben zal, verband, deze n.l. om iets bij te dragen tot de uitbreiding der bekendheid aan het heuglijk feit dat meer dan 60.000 Nederl. schoolkinderen, uit alle deelen van het land, de tentoonstelling bezocht hebben.

Daardoor toch heeft het schoolonderwijs in land en volk van Oost- en West-Indië de zoo wenschelijke aanpassing gekregen met de aanschouwelijke voorstelling welke, uiteraard, meer en beter tot de jeugdige gemoederen spreekt en zal het niet uitblijven dat de bij vele kinderen bestaande platonische belangstelling te verkeeren komt in een levendige, welke, theoretisch reeds van waarde, in de practijk leiden kan tot een toenemend contact tusschen Nederland en zijn Overzeesche gebiedsdeelen.

Waar nu de Vereeniging Oost en West beoogt het onderhouden en versterken van den band tusschen de Europeesche en Westersche deelen van het Rijk der Nederlanden en daartoe, als een der middelen bezigt de verspreiding van populaire kennis omtrent laatstgenoemde landen, ook door het houden van tentoonstellingen, daar kan het niet ondienstig geacht worden om het feit dat een zoo groot deel der Vaderlandsche jeugd nader kennis gemaakt heeft met Oost- en West-Indië, in enkele regelen in het Orgaan der Vereeniging nog eens afzonderlijk te vermelden.

De ramp op Paloeweh.

1200 dooden en 400 gewonden.

In aansluiting bij het in het vorige Nr. medegedeelde omtrent de groote ramp welke de bevolking van het eiland Paloeweh getroffen heeft, volgen hier eenige nadere bijzonderheden, ontleend aan de ervaringen van den resident van Timor, zooals deze door het Persbureau d.d. 14 Aug. uit Batavia werden overgeseind, gevolgd door eenige toelichtingen onzerzijds.

Gedurende 5 dagen, die aan de eruptie voorafgingen, werden drie hevige aardschokken waargenomen, ook op Flores. Op Timor werden eruptieslagen gehoord, die leken op zware, verre schoten van geschut. De controleur van Maoemere, waar niets direct kon worden waargenomen, kreeg op 5 Augustus bericht van de uitbarsting van een Inlandsch hoofd op Flores en seinde dadelijk naar den resident, die onmiddellijk afreisde met medicijnen, verbandmiddelen, verplegers en voedingsmiddelen. Hij pikte te Larantoeka den dokter en te Maoemere den controleur en een tweeden dokter op en kwam op 8 Augustus op Paloeweh aan. Geconstateerd werd, dat de zuidwestelijke helft van Paloeweh absoluut vernield is. Zes dorpen en de vegetatie zijn verbrand, de dalen gevuld met puimgruis. De Rotakinda stootte zware rookwolken uit. De resident debarkeerde te Telokkoa aan de grens van 't vernielde gedeelte, vanwaar men de marsch begon en waarbij men zoo dicht mogelijk bij de

grens van de vernieling bleef. Aan de noordzijde van het eiland begon men geneeskundige hulp te bieden. De aard van de verwondingen is over het algemeen licht. Enkele zwaargewonden, die schedel- of beenfractuur hadden, zijn naar het hospitaal te Larantoeka gebracht.

Kort na de uitbarsting liepen achtereenvolgens drie zeer zware vloedgolven op het eiland. Vele personen, die van het eiland, vooral van het niet geteisterde gedeelte, in het water waren geloopen om het vuur te ontkomen, zijn in de vloedgolven omgekomen. Hun aantal wordt op 200 geschat; het aantal personen, dat onder het puin bedolven, verbrand, of door neerkomende steenen gedood werd, op 1000 en het aantal gewonden op 400. De bevolking is kalm, maar versuft en niet in staat juiste inlichtingen te geven omtrent de plaatsen waar de gewonden kunnen liggen. De dokters moeten met behulp van den controleur en van pater Flint de gewonden in de dorpen zoeken. Ruim 200 werden verbonden, zij hadden veelal ontvellingen. De vrouwen op het eiland zijn paraat en tot helpen bereid. Zij droegen kleine vrachten voedingsmiddelen naar de plaatsen, waar die noodig waren. De mannen moesten tot den arbeid gedwongen worden om te helpen bij het begraven der lijken. De voorziening van drinkwater is zeer moeilijk, aangezien op het eiland bron noch rivier is, terwijl de putten zijn dichtgegooid door de bevolking, omdat naar de opvattingen van deze primitieve menschen het graven van een put oorzaak kan worden van een uitbarsting. De watervoorziening voor de 5000 menschen, die nog in leven zijn, is thans geregeld.

De weinig bewoonde kust van Flores is gering geteisterd. Er zijn daar 8 dooden. De warme vloedgolven waren hier even hoog als op Paloeweh, namelijk tien meter. Zes prauwen werden wrak op de kust geslagen. De bemanning is gered. De zee om Paloeweh doet denken aan een groot bed van puimsteen.

De resident verliet Paloeweh op 11 Augustus, de verzorging van de gewonde bevolking, aan wie niet veel te verbinden is, overlatende aan de missionarissen Flint en George. Op zee pikte de resident een prauw op met vier missionarissen en twee zuster-verpleegsters, die op weg waren naar Paloeweh om hulp te bieden. De resident heeft hen te Maoemere aan wal gezet. Hij waardeerde ten zeerste hun menschlievendheid, maar achtte hun hulp niet meer noodig.

Het eiland waarop het drama zich heeft afgespeeld, genaamd Paloeweh (ook wel gespeld: Paloweh en Paloë) of Roesa Radja, is gelegen in de Floreszee ten Noorden van Midden-Flores, tegenover de Mawari-baai. Het wordt gevormd door een gebergte waarvan de hoogste top zich ongeveer 850 M. uit zee verheft. Paloeweh was omstreeks een eeuw geleden nog zeer berucht als schuil- en verblijfplaats van zeeroovers, waartegen het Gouvernement meermalen harde maatregelen heeft genomen.

E. Francis,[1]) die in 1831 dicht langs het eiland voer, zegt „het heeft een ronden top, bedekt met een kalkachtige zelfstandigheid, met diepe kloven en gapingen, het aanzien hebbende van een uitgebranden krater, zoo 't niet een werkelijk brandende was, daar ik mij verbeeldde rook te zien."

Deze woorden van Francis verdienen aan de vergetelheid ontrukt te worden omdat overigens waarschijnlijk niemand te voren en ook geruimen tijd daarna heeft opgemerkt dat Paloeweh vulkanisch zou zijn; zelfs Prof. Dr. A. Wichmann, die van de vulkanen van Indië veel studie heeft gemaakt en die in 1888, gedurende een reis door den oostelijken Archipel, het eiland bezocht, maakt er geen melding van. De droeve werkelijkheid heeft thans Francis in het gelijk gesteld; de bovengenoemde berg Ratakinda (we konden dezen naam intusschen op geen enkele kaart vinden) heeft aan alle onzekerheid een eind gemaakt nu hij de oorzaak is geworden van een ramp, welke aan ongeveer ⅕ van de bevolking van Paloeweh het leven heeft gekost!

Prof. Wichmann geeft in zijn reisverhaal,[2]) waaraan nevenstaand kaartje is ontleend, interessante bijzonderheden over de bevolking van het

Paloeweh van het N.O. gezien.

eiland, welke thans op eens actueel zijn geword… en voor zoover we weten nog door geen nadere … schrijving van beteekenis gevolgd zijn.

De Zeemansgids van den O.-I. Archipel [3]) — e… bron die meermalen gegevens verschaft wann… bijv. de Encyclopaedie van Ned.-Indië ons in d… steek laat — vermeldt over Paloeweh o.m. het … volgende: Het is een hoog eiland, dat aan alle zijd… dicht genaderd kan worden. Het bestaat uit e… half kalen, half begroeiden, ronden, vlakken be… top, die naar alle zijden uitloopers naar de k… zendt, welke aan de Noordzijde grootendeels o… woud zijn. Op de ontwoude gedeelten staan v… lontarpalmen, slechts bij de kampongs ziet m… klappers. De bewoners zijn bekwame zeevaard… en staan op de geheele Noordkust (van Flores) … kend als visschers, smokkelaars en handelaars. … zijn vrijmoedig van aard en nog zeer onbeschaa… Er zijn talrijke kampongs,[4]) die elk hun eigen … bied hebben, dat door anderen dan de inwon… zorgvuldig gemeden wordt. De grootere en ver… weg belangrijkste kampong Magé, ligt op de Noor… kust. De N.-W. kant kenmerkt zich nog door e… opvallenden, vlak bij zee steil afgestorten be… rug. Even daar bez. is een kleine baai, de Laboe… Bokko. De Zuidkust van het eiland is over … algemeen steiler, woester en meer begroeid dan … Noordkust. Op de laatste vindt men geleidelij… hellingen, welke kaler en meer bebouwd zijn.

[1]) Herinneringen uit den levensloop van een Indisch ambtenaar van 1815 tot 1851, dl. II (Batavia, 1856), bl. 141.

[2]) Bericht über eine im Jahre 1888—89… ausgeführte Reise nach dem Indischen Archipel. III. Flores (Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Gen. 1891, I, bl. 188 vgg.).

[3]) Deel V (3e druk, 1911) bl. 439.

[4]) De namen der verwoeste kampongs op de Westk… vindt men aangegeven op de schetskaart van het eil… Flores en omliggende eilanden (Batavia, Topogr. Inri… ting 1911).

Geschiedenis der economie van Nederlandsch-Indië

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM,
Cand. Notaris.

—o—

Van de hand van den Rotterdamschen hoo… leeraar in de Koloniale economie G. Gonggrijp … dezer dagen verschenen een schets eener eco… mische geschiedenis van Ned.-Indië, (Volksuniv… siteitsbibliotheek No. 41). Wie van Boeke's pro… schrift over Koloniale Staathuishoudkunde (191… Van Vollenhoven's „De Indonesiër en zijn gron… (1918) en dergelijke werken kennis genomen hee… zal niet verbaasd zijn, dat deze bescheidenlijk … schets aangekondigde geschiedenis grootendeels … mineur geschreven is. Werden wij reeds in … intreerede van prof. Gonggrijp door den klare… helderen toon, die zijn inzichten in de economie … het algemeen, die van Nederlandsch-Indië in … bijzonder vergezelden, getroffen, thans na de lez… van zijn economische geschiedenis kunnen wij w… herhalen, dat Rotterdam's handelshoogeschool … gelukkig is om de hand te hebben kunnen legg… op dezen geleerde.

De lezer vergeve mij, als ik mij slechts bep… tot dat, wat mij voorkwam het meest geschikt … zijn om losweg weer te geven, al dadelijk belove… om op een onderdeel, nl. agrarisch recht en in … bijzonder op de zgn. domeinverklaring eerstda… in een afzonderlijk artikel terug te komen.

Het werkje, in zeven hoofdstukken verdeeld, d… ons achtereenvolgens kennen na voorafgaande … leiding: de Ind. Archipel tot de komst der Ned… landers, de Compagniestijd, van den val der V.O… tot het cultuurstelsel, het cultuurstelsel, van … zelfs afbraak tot de van Heutsz-periode, de … jaren van den wereldoorlog, de oorlogs-, en … oorlogsjaren met tot slot een besluit.

De op economisch terrein ingewijden vermee… nu niet in die geschiedenis aan te treffen werk…

n de hand van Hindoe-, Arabische-, Chineesche-, Indonesische schrijvers over de waarde-leer, er kapitaal of arbeids-loon, niets van dat alles; t de 19e eeuw is practisch gesproken voor den onomist, al houdt hij zich met tropische koloniale aatshuishoudkunde bezig, niet veel voorhanden er dergelijke onderwerpen, des te meer leert hij seffen, dat mocht hij denken, dat er aldus een cuum is, dit in werkelijkheid ontbreekt, omdat, Hindoeperiode daargelaten, het optreden der eeren XVII van de V. O. C., die blijken gaven n totale afwezigheid te bezitten van een, zij het n ook zeer bescheiden inzicht van economische tten, welker verkrachting noodwendig zich wreen zou, ons kan leeren, dat de hoog geroemde opmanskunst ten slotte tot een smadelijke decle voor dit kunstig opgezette gebouw voeren oest.

Het zou mij te ver voeren te laten zien, dat van aag en aanbod, monetaire politiek e.d. de V. O. C. heel weinig begrip had, dat de geldzucht der eeren XVII hen verblindde, zoodat behoedzaamid in hare politiek niet gekend werd. Waren er en kranen van Gouverneurs-Generaal geweest, e in Indië handelend op eigen initiatief, daar de arte bladzijden van de econ. geschiedenis nog nigermate deden opbleeken, de V. O. C. was aleds eerder dan op het laatst der 18e eeuw ten ave gedaald.

Het was al zeer verblijdend, dat een man als n Hogendorp en later een Muntinghe onderkenn de groote grieven, die men post hoc tegen het treden der V. O. C. kon aanvoeren, die hun den g wezen, wat in de toekomst moest geschieden. Ook kunnen wij nu getuigen, dat de Hindoeerheersching veel erger nog geweest is dan onze oplieden deden of liever niet deden, omdat de acht, die zich de Hindoes toeëigenden, door de O. C. aanvankelijk allerminst gewild, hoogstens er tot middel hunner handelsdoeleinden gerd, iets geheel anders met zich meebracht n het ingrijpen der Compagnie deed.

Zonder den lezer te willen vervelen, door aan te ven, waarmede onze voorouders hun handelspolik uitteekenden, behoeven wij daarom maar eds niet als berouwvolle zondaars om de feilen en nten onzer voorvaderen te blijven treuren, omt er een opgaande lijn is sinds de Hindoe-overersching.

Intusschen heeft het Engelsche interregnum met zen hooggeroemden Raffles en zijn helper Crawrd o.m. aan het hoofd, een oppervlakkigheid ten on gespreid, waardoor op agrarisch gebied allerblunders zijn begaan, die den Javaan ten slotte landrente gebracht heeft, waarbij uitgegaan rd van het denkbeeld, dat de Vorst de beheerer en eigenaar van allen grond was, terwijl voor n onderdaan een schamel bouw-, of bewerkingscht overschoot. Inderdaad Raffles in de Vorstenden rondneuzende met een beminnelijke luchttigheid, trof aldaar inderdaad het verminkte t-grondenrecht en kwam tot de allerongelukste conclusie, dat dit voor geheel Java dus ook zwaar zou wezen: Java was één groote pachteve.

Dan zag Baud, van wien zijn reisrapport een vend monument voor ons zal zijn, de zaak toch eel anders: het is doodjammer, dat Van den sch zoo'n invloed heeft gehad in Den Haag, rdoor het inzicht van Elout en van Baud totaal or ging, anders zou de rekenmachine, die Van n Bosch in werking stelde en tot resultaat het p verfoeilijke cultuurstelsel bracht uit onzen st weggebleven zijn en was Java niet geworden n tegenstelling van een wanhopige bevolking aan eene zijde en van tot caricaturen vervormde ropeesche en Inlandsche ambtenaren aan de dere zijde.

Hoe gelukkig, dat de tijden van een Van den sch, die, hoewel te goeder trouw, zonder dat t Nederlandsche volk er maar eenige Ahnung n had, Java aan den rand van den ondergang acht, voorbij zijn.

Prof. Gonggrijp heeft in zijn schets dat nog eens der uiteengezet; het is een les geweest voor ons, bekend stonden en staan als de fine fleur van loniseerende mogendheden, die een Fransen van Putte naar voren bracht en die ons op het pad r uiteindelijke bezinning geleid heeft.

Van toen af ging het bergopwaarts, niet langer s het Javaansche volk voor ons, maar wij waren r om geheel den Oost te brengen tot een hooger n, dat althans ons geweten bevrediging moet geven. Stellig is niet alles, wat wij na de zestiger jaren deden, onberispelijk, waren de feilen nog vele, doch de ingeslagen weg is goed afgebakend en wanneer gezond verstand blijft inwerken door de openbare meening van Nederland op de bestuurders van Indië dan zal de overdrijving, die zich hier en daar mocht opgedoemd hebben, van zelf verdwijnen.

Er is veel verblijdends neer te schrijven: de belastingdruk is aanmerkelijk gedaald; de landrente is thans op een gezonde basis ingesteld, het hoofdgeld verdwenen, heerendiensten op Java afgeschaft, de niet-inheemschen zijn verrijkt met een behoorlijke portie in het meebetalen aan het belastingstelsel, de inkomsten van den kleinen man uit de groote cultures stijgen, de daadwerkelijke medewerking van de bevolking aan het voorzien van de wereldmarkt van tropische voortbrengselen stijgt met het jaar.

Niet langer is de buffel van den Javaan zoek, Multatuli kan gerust zijn, en zijn sawah, behoorlijk geïrrigeerd door machtige werken door Nederlandsche handen opgezet en uitgevoerd, zal zijn honderdvoudige vruchten brengen, mits voldaan worde aan dien eenen eisch, dat Indië's wetgevende machten zich niet uit het lood laten slaan door elementen, die geen verantwoording dragen en, daartoe geroepen, ook deze niet zouden kunnen dragen.

Het werkje van Prof. Gonggrijp zal den lezer, na de vele diep weemoedige bladzijden doorgelezen te hebben, een blijmoedig slot brengen, te beginnen vanaf de afbraak van het cultuurstelsel (hoofdstuk V).

Moge de lezer, na deze vluchtige opmerkingen, er toe besluiten de econ. geschiedenis van onzen Oost te gaan lezen, het zal hem die zelfkennis brengen, zoo noodig voor ons, Nederlanders, die zoo'n grootsche opdracht in tropisch Nederland aan het volvoeren zijn.

Het communisme in Nederl.-Indië.

Een artikel uit de Moskousche Prawda.

—o—

De Prawda bevat een artikel, geteekend Kiai Samin, over „de terreur van het Nederlandsche imperialisme in Indonesië", waarvan het *Vaderland* het navolgende overzicht geeft. De schrijver begint met te constateeren dat in den tijd tusschen het vijfde en zesde wereldcongres van de komintern in Ned. Oost-Indië gebeurtenissen zijn voorgevallen, welke niet alleen voor de verdere ontwikkeling van de nationalistische bevrijdingsbeweging in het land zelf, maar ook van een gezichtspunt van internationale politiek uit belangrijk waren, omdat in dien tijd de communistische partij erin geslaagd is de leiding te verkrijgen van de nationalistische bevrijdingsbeweging en van het proletariaat den aanvoerder te maken in den strijd, welke tegen het Nederlandsche imperialisme gevoerd wordt.

De invloed van de nationalistische organisaties, schrijft hij, is sterk geslonken na 1923, na de algemeene spoorwegstaking op Java, welke de communisten leidden, en na den opstand op Java in November 1926 en op West-Sumatra in 1927, aan het hoofd waarvan ook de communisten stonden. In die periode was de eens zoo populaire nationaal-Indische partij, gezien de sterke vermindering van haar ledental, verzwakt. De massale organisatie Sarekat Islam, eens zoo machtig geweest en in de periode van haar bloei ongeveer twee millioen leden geteld hebbend, verloor in die jaren verreweg de meerderheid van haar aanhangers en leed een slepend bestaan. De arbeidersmassa, ten gevolge van de werkloosheid revolutionnair geworden, de boeren en kleine handeldrijvenden in de steden, ontevreden over de economische crisis, waardoor zij geruïneerd werden, en over de onbarmhartige belastingpolitiek van de regeering, keerden zich van de Sarekat Islam af en traden toe tot de communistische partij. De arbeiders begonnen hun vakvereenigingen te versterken of nieuw op te richten, de geruïneerde handeldrijvenden en boeren vereenigden zich in de revolutionnaire Sarekat Rajat, die onder de ideologische leiding van de communisten stond. Ook de leiding van de vakvereenigingen in alle belangrijke takken van industrie was in handen van communisten.

De schrijver zegt dat het den, dat zoolang communistische partij en Sarekat Islam om de leiding streden, de regeering de eerste eenige bewegingsvrijheid liet, maar van houding veranderde toen

zij den snellen groei van den invloed dier partij bemerkte en allengs van „onbeteekenende chicanes" overging tot „onbarmhartige, gruwelijke maatregelen". In den laatsten tijd, vervolgt hij na een uitvoerige schildering van de maatregelen, welke de regeering na de wanordelijkheden op Java en Sumatra genomen heeft, zijn er teekenen, dat de regeering zich op een dergelijke wijze tracht te ontdoen van de linksche nationalisten, waarbij hij als voorbeeld de interneering van dr. Mangoenkoesoemo op Banda noemt.

De verhoudingen in Indonesië, schrijft hij dan, en in het bijzonder op Java, worden met den dag scherper. De voornaamste politieke organisaties weigeren samen te werken met de regeering in de zoogenaamde vertegenwoordigende lichamen. De oppositie is zooveel mogelijk gesplitst en de verbanning van eenige nationalistische leiders schijnt bijna onvermijdelijk. Het Nederlandsche imperialisme kan nu niet heerschen, zonder zijn toevlucht te nemen tot de afschuwelijkste terreur. De breede massa en eerlijke leiders van de nationalistische strooming hebben nu begrepen, dat de regeering wel beloften kan doen, maar geenszins er naar streeft ze te vervullen. Dit dwingt hen hun oppositie tegenover de regeering te verscherpen en deze oppositie kan nu zeer schadelijk voor de regeering worden, nu de breede massa revolutionnair gestemd is.

Nu is het noodzakelijk, aldus het slot van het artikel, alle krachten in te spannen voor de organisatie en mobilisatie van de breede massa. In de huidige omstandigheden is de bevrijding van de kameraden, smachtend in gevangenissen en ballingschap, slechts mogelijk in geval dat een consequentie revolutionnaire strijd begonnen zal worden tegen het Nederlandsche imperialisme in Indonesië.

Van Week tot Week.

Dinsdag 14 tot Maandag 20 Augustus.

Ned.-Indië op de a.s. Jaarbeurs te Utrecht. De Koloniale Afdeeling op de van 4 tot en met 13 September te Utrecht te houden XIXe Nederlandsche Jaarbeurs, zal voor een groot deel gewijd zijn aan het verkeer, meer in het bijzonder aan de telegrafische en telefonische radio-verbinding met Nederlandsch-Indië. Verschillende toestellen zullen in werking te zien zijn.

Op den openingsdag der Jaarbeurs zullen van de Jaarbeurs af eenige autoriteiten een kruisgesprek met Nederlandsch-Indië voeren. Het eerste kruisgesprek zal plaats hebben tusschen den burgemeester van de Jaarbeursstad Utrecht en den burgemeester der Jaarbeursstad Bandoeng.

Het ligt voorts in de bedoeling op een aantal werkdagen Aneta-persnieuws op te vangen van Bandoeng en dit door den luidspreker in de koloniale afdeeling te verspreiden.

D. J. A. Vrijdag †. Te Bussum is, op den leeftijd van 63 jaar, overleden de heer D. J. A. Vrijdag, oud-inspecteur bij het Boschwezen in Ned. Oost-Indië.

Aardschok te Menado. Menado, 13 Aug. (Aneta).[1] Gisterenmiddag om 4 uur is hier een vrij zware aardschok gevoeld, die ruim een minuut duurde en ging in de richting Oost-West.

Communistische propaganda op Sum. Oostkust. Semarang, 15 Aug. (Aneta). De Locomotief meldt, dat er weer nieuwe communistische propaganda op Sumatra's Oostkust te constateeren valt, en dat deze in intensiteit toeneemt. Het blad wijst er op, dat zich onder de voor Sumatra bestemde contractanten op Java oud-leerlingen van M.U.L.O.-scholen bevinden, en voorts allerlei intellectueelen, die goed Hollandsch kunnen lezen en schrijven. Het blad wijst verder op de steeds talrijker wordende politieke bijeenkomsten op de verschillende ondernemingen, waarbij dikwijls mandoers en kranis een groote rol spelen. Soms wordt en des nachts vergaderd o.a. over de rechten der koelies. Zelfs wordt er geld ingezameld, terwijl in enkele gevallen getracht werd revolvers naar de ondernemingen te smokkelen. Het blad noemt Kasiran als centrum van de agitatie en noemt voorts de ondernemingen Babiroengoeloe en Dolokmerangir. Ook zijn er reizend[e] propagandisten, namelijk enkele inlandsch[e] agenten der Singer-naaimachine-maatschappij waaromtrent gebleken is, dat zij communis[-] ten zijn.

Vondst van Hindoe-oudheden op Sumatra. Palembang, 15 Aug. (Aneta). De directeur der gemeentewerken alhier, ir. Mariouw, ontdekte bij werkzaamheden aan den Boekit Besar-we[g] diverse oude beelden, die waarschijnlijk af[-] komstig zijn uit het oude rijk Sriwidjaja. Me[n] vond een geschonden steenen vrouwenbeeld e[n] een steen met letterteekens, vermoedelijk i[n] het sanskriet, en voorts een hoofd van ee[n] bronzen Boeddhabeeld, dat vijf kilogram zwa[ar] is en vrijwel onbeschadigd. De resident hee[ft] den Oudheidkundigen Dienst van de vondste[n] op de hoogte gesteld.

Met pensioen. Solo, 16 Aug. (Aneta). Luitenant[-] kolonel IJssel de Schepper zal met ingang va[n] 3 October a.s. met verlof gaan en in Novembe[r] a.s. den dienst verlaten.

L. Wijnberg †. Te Bussum is overleden, 60 jaar oud de heer L. Wijnberg, oud-hoofdmachinist de[r] Kon. Paketvaart-Maatschappij.

De vliegtochten Nederland-Indië. Bandoeng, 1[.] Augustus (Aneta). Medegedeeld wordt, dat d[e] vier vliegtochten Nederland—Indië als zoo[-] danig zijn berekend, dat alle de reis in dertie[n] dagen volbracht zullen hebben. Ze zullen de[n] elfden dag Medan bereiken, den twaalfden da[g] Palembang, den dertienden Batavia en vervol[-] gens Bandoeng.

Bevloeiingswerk bij Poerwakarta. Weltevreden, 1[.] Augustus (Aneta). Aan het einde van de[ze] maand zal een aanvang worden gemaakt me[t] een groot bevloeiingswerk nabij Poerwakarta dat een deel vormt van een groot irrigatiepla[n] in het Krawangsche. De kosten van het wer[k] bedragen f 358.000.—.

De Moluksche zeetuin. Volgens een artikel in he[t] *Vaderland* van Za. 18 Aug. (Avondbl. A) komt de heer Soumikil, wiens Moluksch[e] zeetuin op de Ita te Arnhem terecht zoozeer d[e] bewondering der bezoekers heeft opgewekt met zijn verzameling naar Den Haag, waar de[ze] zal worden tentoongesteld in den Dierentuin; de opening heeft plaats den 31en Augustus.

J. B. A. Ehrlicher †. Batavia, 20 Aug. (Aneta). D[e] agent van de Kon. Paketvaart Maatschappij t[e] Tandjong Priok, de heer J. B. A. Ehrlicher, i[s] aan typhus overleden.

Mgr. A. G. Vreede. De tot bisschop van de Vrij Katholieke Kerk in Ned.-Indië benoemde Mgr. A. G. Vreede vertrekt dezer dagen met de J. P. Coen naar Indië, teneinde ook zijne ambtelijk[e] werkzaamheden, als Hoofd van het Kanto[or] van Arbeid te Weltevreden, te hervatten.

Congres van het Java-Instituut. Djokjakarta, 1[.] Aug. (Aneta). Het eerstvolgende congres va[n] het Java-Instituut zal voor een groot deel ge[-] wijd zijn aan de Inlandsche nijverheid. Ver[-] schillende prae-adviezen zullen over dit onder[-] werp worden uitgebracht. In verband daar[-] mede wordt overwogen een enquête in te stel[-] len in de belangrijkste centra van inheemsch[e] industrie, zooals in de Vorstenlanden, Tasik[-] malaja, Pekalongan. De enquête zal zeer waar[-] schijnlijk worden gevoerd onder leiding va[n] Gouverneur Jasper.

Het tweede onderwerp, waarmede het con[-] gres zich zal bezig houden, betreft de oprich[-] ting der Oostersch-litteraire faculteit.

Prof. Mr. A. S. Oppenheim. Bandoeng, 17 Aug. (Aneta). Het A.I.D. de Preangerbode meldt, dat prof. mr. A. S. Oppenheim, hoofdvertegen[-] woordiger der Bataafsche Petroleum Mij. en lid van den Volksraad, in December a.s. voor zakelijke aangelegenheden naar Holland zal vertrekken.

Ernstige brand met noodlottige gevolgen. Bij een hevigen brand te Doesoen Marga Loeboek[-] batang in de afd. Ogan en Komeringoeloe zijn vijf woonhuizen afgebrand. De schade bedraagt 14 mille. Zestien personen werden gewond door neerstortende balken. Twee slachtoffers zijn overleden.

J. Th. Jarman †. Aan boord van het s.s. Christiaan Huygens, waarop hij repatrieerde, is overleden de assistent-resident bij het Binnenl. Bestuur, de heer J. Th. Jarman, in den ouderdom van 49 jaren. Zijne begrafenis heeft plaats te 's-Gravenhage.

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Twee Museum-verslagen.

In dank ontvingen wij onlangs, zoowel het verslag van het *Museum voor Land- en Volkenkunde en van het maritiem Museum „Prins Hendrik"* te Rotterdam, als dat van de *Koninklijke Vereeniging „Koloniaal Instituut"* te Amsterdam, beide over 1927, waarvan wij de lezing warm kunnen aanbevelen aan allen, die belangstellen, niet alleen in ons nationaal museum-wezen, maar tevens in onze koloniale aangelegenheden.

Het Rotterdamsche verslag, dat in vergelijking met het lijvig Amsterdamsche boekdeel, een nietige brochure lijkt, is er echter in zijn soort niet minder belangrijk om en bovendien met een zestal fraaie foto-afdrukken verlucht, die de aantrekkelijkheid er van verhoogen. Wij h[...]en meermalen den lezers van ons „Koloniaal Weekblad" aangeraden liefst herhaalde bezoeken te brengen aan het zoo smaakvol en overzichtelijk ingerichte gemeentelijk Museum op de Willemskade te Rotterdam, dat buitengewone schatten bevat, ook op het gebied der Indonesische volkskunst. Het spijt ons zeer te moeten lezen, dat het bezoekcijfer in de laatste jaren belangrijk achteruitgaande is en nemen daarom gaarne hier, als algemeene opwekking, de woorden over van den directeur, de heer *Van Nouhuys:*

„Noch ten opzichte van het volkenkundig museum, noch ten opzichte van het scheepvaart-museum liggen de verhoudingen thans nog zoo eenvoudig, als een tiental jaren geleden. Om ons tot het allervoornaamste en eenvoudigste in dit opzicht te bepalen, behoeven we hier slechts te herinneren aan het gaandeweg gereed komen van het museum van het Koninklijk Koloniaal Instituut te Amsterdam en de stichting van het Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum aldaar, in zijn ontplooiing langs weloverwogen en stevig gefundeerde baan. Wij kunnen slechts hopen, dat de opgetogenheid van Rotterdammers over deze beide musea geen beletsel moge zijn ook de behoeften der eigen gelijk-geaarde kinderen te gedenken."

Moge de aantrekkelijkheid van het nieuwe een groote factor zijn bij het zooveel drukker bezoek aan het Amsterdamsche Museum, een feit is ook, dat rijke praal veelal de menigte lokt.

Laatstgenoemd verslag — het zeventiende van het „Koloniaal Instituut" — begint met de zinsnede:

„Het afgeloopen kalenderjaar is feitelijk het eerste geweest, waarin de Vereeniging, gehuisvest in het nieuwe gebouw, de haar ter beschikking staande middelen ten volle tot ontwikkeling kon gaan brengen. En ook het eerste, waarin, dank zij de verbetering, die haar financieele toestand heeft ondergaan, met eenige gerustheid een blik in de toekomst kon worden geslagen."

En omtrent het bezoek lezen wij:

„Het museum werd gedurende het verslagjaar bezocht door 61.397 personen; vanaf de opening op 18 October 1926 heeft het aantal bezoekers bedragen 80.897 personen, w.o. 6.128 leerlingen van lagere en M.U.L.O.-scholen en 3.607 leerlingen van inrichtingen van middelbaar- en hooger onderwijs en andere inrichtingen van onderwijs."

Een eenigszins vreemden indruk maakt op ons de daaraan toegevoegde opmerking:

„Niet onvermeld mag hierbij blijven, dat bij sommige geleiders van leerlingen der lagere scholen ten onrechte den indruk schijnt te zijn gevestigd, dat vanwege de Koninklijke Vereeniging Koloniaal Instituut geregeld gezorgd kan worden voor deskundige toelichting aan en toezicht op de onder de hoede dier geleiders staande leerlingen. Dientengevolge krijgen verscheidene van die bezoeken in de oogen der leerlingen meer het karakter van een gelegenheid tot vermaak, dan van een leerrijk uitstapje."

Dit doet denken aan de zwermende troepen kinderen op de *Ita.*

Ook de vermeerdering der verzamelingen nam te Amsterdam gestadig toe.

Volgens het jaarverslag van 1924 bestond de ethnographische verzameling toen uit ongeveer 30.000 voorwerpen. In de jaren 1924—26 werden daaraan toegevoegd ± 1800 voorwerpen, terwijl deze vermeerdering in 1927 bedroeg ± 2400 voorwerpen. Met groote dankbaarheid maakt de directeur, Prof. *J. C. van Eerde*, hiervan melding: „omdat blijkt hoezeer thans de lust is ontwaakt voorwerpen aan de collectie toe te voegen, opdat zij aan de wetenschap en de kennis van onze overzeesche gebieden worden dienstbaar gemaakt."

De uitstalling van de expositieverzameling in het museum werd voortgezet op den tweeden omgang. Dit geschiedde naar de beginselen en op de wijze als reeds werd beschreven in het verslag van het vorige jaar, zoodat bereikt werd — aldus verslaggever: „dat de uniforme tentoonstelling van het beschavingsbezit van al de volken van Nederlandsch-Indië de eenheid van ons overzeesch gebied duidelijk demonstreert."

Verder wordt o.m. vermeld:

Door de indeeling van de ethnische groepen en de wijze van uitstalling werd bereikt, dat van iedere bevolkingsgroep de eigen sfeer tot uiting komt: van Borneo de bamboe-, hout- en hertshoorn-bewerking met zijn artistiek ornament van gestyleerde naga-koppen en spiralen. Van Celebes het kleurige houtsnijwerk en kralenwerk der Sadang-Toradja's, de merkwaardige koffo-weefsels van Noord- en de rijk gekleurde vlechtwerken van Zuid-Celebes. Van de Timor-groep de ongeëvenaard fraaie doeken met hun rijk gevarieerde ikat-patronen. Van de Molukken de met zachte tinten beschilderde boombastkleeding en de van goudgele orchideeënbast vervaardigde vlechtwerken. En tenslotte van Nieuw-Guinee de primitieve ruwe boombastkleeding en het wilde en barbaarsche uiterlijk van dansmaskers, voorouderbeelden en opschik."

Onder bijlage VI: „Aanwinsten op ethnografisch en anthropologisch gebied van de Afdeeling Volkenkunde", viel ons o.a. op — ook in verband met een recente publicatie van *Prof. J. A. Loebèr* over blaasroeren:

„Een blaasroer van hard, zwart hout, *zonder* lansijzer en mik, en aan het achtereinde omlegd met een flauw conischen, zwart hoornen ring, zooals ook vóóraan een ring aanwezig blijkt te zijn geweest, het roer tevens omlegd met een breeden en een smallen band van hertevel en nog zes platgevlochten rotanringen, terwijl het goed gecentreerde kanaal een diameter heeft van 13 m.M.

„Het voorwerp werd door Schenker indertijd verkregen van den Postcommies te Goenoeng Sitoli (Noord-Nias), als vandaar afkomstig en zulks, terwijl nergens gewag is gemaakt van het voorkomen nu of voorheen van blaasroeren op Nias en de andere eilanden ten Westen van Soematra."

In het Rotterdamsch verslag trok bizonder onze aandacht de fotografische reproductie van een gedeelte eener (slendang?) *„Batik Djambi"*, waarover vermeld wordt:

„Geen voldoende klaarheid kon nog verkregen worden omtrent de vrij veelvuldig voorkomende gebatikte doeken van veelal klein formaat; over een groot deel van Sumatra schijnen deze doeken bij de bevolking algemeen bekend te staan onder den naam van *„batik Djambi"*. Het museum bezit sedert 1885 een dergelijk doek. De daarop betrekking hebbende, twijfelachtige bescheiden van den tijd laten de keus tusschen Angkola (Tapanoeli) en Pajakoemboeh, als plaats van herkomst. Het verkrijgen van volkomen zekerheid op dergelijke punten: waar en door wien zulke doeken worden vervaardigd en of c.q. de techniek daar als autochthoon mag worden beschouwd, althans met de oudste of zeer oude cultuur aantoonbaar samenhangt, is nog niet zoo heel eenvoudig. Het gebruiken van bedenkelijke vondsten, laat staan van tastbare onjuistheden, als basis van zeer wel mogelijke hypothesen, doet aan de ethnografie, als wetenschap, groote schade.

„Daar het kan bijdragen tot het vinden eener juiste oplossing van de vraag: welke plaats de z.g. „batik Djambi" in het algemeen batikprobleem van den Indischen Archipel inneemt, wordt een gedeelte van het zwart-witte doek uit de Rotterdamsche verzameling hier afgebeeld (pl. I). Het is al van eenig belang uit de afbeelding te ontwaren, dat specifiek Voorindische opvatting hier niet op den voorgrond staat; de naaldenrand oorspronkelijk wel geïnspireerd door de natuurlijke franje van het weefsel, komt nu zoowel op Java, als in Voor-Indië voor."

Zooals de lezers dezer rubriek van ons Weekblad zich zullen herinneren, zijn ook hier onlangs eenige foto's weergegeven van z.g. „batik Djambi", mede naar aanleiding van een artikel van den heer *B. M. Goslings*, conservator aan het „Koloniaal Instituut", in het tijdschrift „Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw", betreffende de aanwinst, No. 9 van dat museum, geschenk van den heer *Tassilo Adam* n.l.:

„een dubbelzijdig gebatikte, fijn katoenen slendang in een fraai patroon, zoowel Palembangsch als Javaansch invloed, en op bijzondere wijze fraai gekleurd, welke in 1921 aan schenker gebleken is in de doesoen Tengah, tegenover de hoofdplaats Djambi, vervaardigd is geworden, alwaar hij een werkplaats aantrof, waarin vrouwen uit de eigen bevolking het batikken beoefenden."

Te oordeelen naar de foto in het Rotterdamsche jaarverslag — wij hadden nog geen gelegenheid het origineel te zien — is er weinig overeenkomst tusschen deze batik en de in „Het Koloniaal Weekblad" en in „Nederl.-Indië Oud en Nieuw" gereproduceerde.

Zoo ziet men, dat deze beide Museum-verslagen aanleiding kunnen geven tot zeer nuttige, vergelijkende studiën, mede in verband met „Boeatan" en „Het Koloniaal Weekblad". In beide Musea zijn ook zeldzaam mooie voorwerpen, uit Boeatan afkomstig, zooals o.a. de heer *Joh. F. Snelleman*, oud-directeur van het Rotterdamsche museum, naar aanleiding van het 25-jarig bestaan van „Boeatan" in ons Weekblad memoreerde. [1])

Onder de nieuwe aanwinsten van Amsterdam lezen wij b.v. onder No. 4:

„Twee fraaie, messingen helmen voor een Javaanschen wajang-wongspeler, de eene in den vorm van een ronde, hooge vorstenkroon *(tòpong)*, met opzij twee opengewerkte, vleugelvormige deelen, die achteraan aaneengesoldeerd zijn, de andere bestaande uit een rijk geornamenteerd, van voren rond dakvormig en op de verticale doorsnede ongeveer driehoekig vóórstuk, met naar achteren gekromd bovendeel, en een de zijden omgevend achterstuk met een groot, hoog, naar voren gekruld deel, als het *soepit-oerang*-kapsel van een prinsenfiguur uit *de wajang.*"

Hoe dikwijls hebben wij, en velen met ons, deze kunststukken in de toonkamers, Heulstraat 19, Den Haag bewonderend in handen gehad. Nu zijn zij achter slot en grendel — wel is waar in een rijke glazen kast, maar toch als iets schijnbaar doods — *in dienst van de wetenschap*, opgeborgen.

In afwachting van de „prins", die de ziel er van tot nieuw leven wekken zal?

[1]) Op dit artikel hopen wij later nog terug te komen. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Ned.-Indië en de Congo.

Het moge gedeeltelijk juist zijn, dat de ondernemers in *Ned.-Indië* een zekeren invloed op den gang van zaken uitoefenen, daartegenover staat dat — zelfs wanneer Indië exploitatie-object mocht zijn van *het kapitaal* — het kapitaal op zijn beurt exploitatie-object is van Indië. De Indische maatschappij drijft voor een zeer groot gedeelte op en profiteert van de baten, die uit de werkzaamheid der ondernemingen worden verkregen. Ook in dat opzicht kan Indië internationaal voor den dag komen. In „Het Vaderland" werden eenige zeer onverkwikkelijke toestanden in den Belgischen *Congo* aan het licht gebracht. De Brusselsche correspondent gaf weer, wat door den rapporteur van de Koloniale Commissie uit de Kamer, een Belgisch afgevaardigde, is bekend gemaakt. Diens rapport werd een acte van beschuldiging, die groote opschudding heeft gewekt. Bij de besprekingen in de koloniale commissie werd dan ook scherpe critiek uitgeoefend; belangrijke hoofdlijnen als de politiek tegenover de Inheemschen, de geste van het grootkapitaal enz. werden te berde gebracht. Zelfs wanneer men de conclusies van het rapport met een korreltje zout neemt, blijft er genoeg over om zich te verbazen en zich vooral daarover te verbazen — en daar wil *De Sum. Post* (20/7) maar op neer komen — dat *zooveel Hollanders trachten het eigen koloniale beleid en beheer*, het liefst in het buiten-

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STAD

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM)
5606
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHEWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

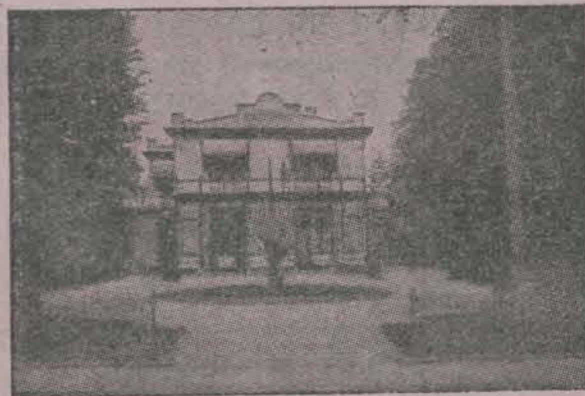
De beroemde **„Vaderland”-Rijwielen**
ALLEEN VERKRIJGBAAR BIJ ADR. BAX, ARNHEM;
ROUS EN MEEUWENOORD, BANDOENG;
SUMATRA STORES, MEDAN
5590
MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN! MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN!

Mrs. M. ORMOND
82 Rijnstraat - ARNHEM - Telefoon 2152
Ladies' Tailoring and Dressmaking
Altijd in voorraad de nieuwste modellen
Middag- en Avond-Japonnen, Costumes, Mantels, etc.
MATIGE PRIJZEN 5596

MELKINRICHTING
„MELBO”
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

PLATTE GOUDEN HEERENHORLOGES
Uiterst fijne DAMES POLSHORLOGES
REISHORLOGES
5587
De naam **ALPINA** waarborgt U kwaliteit
F. G. HAAS & Zn. - Horlogemakers
BAKKERSTRAAT 42 - TEL. 1511 - ARNHEM

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHEWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

PENSION „EIKENHORST”
ZOMER- EN WINTERVERBLIJF
24 zit- en slaapkamers (vele met veranda en balkon), 30 bedden; badkamer en groote lommerrijke tuin. Telefoon Arnhem 2009, **OOSTERBEEK.**
5661 M. P. S. KETTING.

A. M. SMIT & ZN.
Heerenhoeden - Modes
BAKKERSTR. 53 - ARNHEM
IN HET CENTR. DER STAD. GEEN FILIALEN

HOTEL BELLEVUE (Nieuw)
ARNHEM :: TELEFOON 1281
Gelegen over het Park ZIJPENDAAL en Sonsbeek (TENTOONSTELLING). Kamers met volledig Pension Restaurant van 5-7 uur.
5557 CONSTANT MEIJER.

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN
5439

—FOTO— ARTIKELEN **capi**

N. KRAMER · KL. OORD 2 · ARNHEM

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
JOHAN WILLEMS
ARNHEM
5613
Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx”, Hommelstr. 38-40, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B - Telefoon 362.
„De Porselein Winkel”, Kortestraat 17-18, Telefoon 1286.
Het goede adres in Arnhem voor alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen
Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder garantie.
Aanbevolen adres voor Oost en West.
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

F. HOLLAAR - ARNHEM
SCHOENFABRIEK:
SPECIALITEIT MAATWERK
Gaarne nemen wij maten in ons archief op voor families, welke naar Indië vertrekken; groote ervaring op dit gebied. 5586
SCHOENWINKEL:
„Betere” binnen- en buitenlandsche merken
CHAUSSURES BALLY, K. BOOTS & SHOES
VOETVERZORGING:
Dr. SCHOLL's Foot Service
Rijnstraat 34 - Groote Oord - Varkenstraat

BOULEVARD-GARAGE
PRINSESSESTRAAT
TELEFOON 1939 - ARNHEM
LUXE VERHUUR
EERSTE KLAS WAGENS
Vert. OVERLAND-WHIPPET en WILLYS-KNIGHT Automobielen
Reparatie aan alle merken
STALLING - OLIE - BENZINE - BANDEN

ELECTRO-RADIO
HOMMELSCHEWEG 181-183 :: ARNHEM
Aanleg en Onderhoud van ELECTRISCHE INSTALLATIES, RADIO-TOESTELLEN en ONDERDEELEN :: Tel. 1231

RADEMAKERS
BAKKERSTRAAT 61 b-c - Tel. 2631 - ARNHEM
Speciaal Huis voor Fijne Heerenkleeding
— tegen zeer laag gestelde prijzen —
Leveranciers van verschillende Indische families in en om Arnhem. — Steeds een keur van de beste Engelsche stoffen. — Coupeursbezoek op aanvraag.

J. VAN WOERDEN
ROGGESTR. 42 - Int. Tel. 367 - ARNHEM
SPECIAAL ADRES voor PRIMA ROOMBOTER en Fijne HOLLANDSCHE KAASSOORTEN zoowel jong, belegen als oud - En gros - En detail

FIRMA WAGNER
RUND-, KALFS- EN VARKENSSLAGERIJ
SPECIALITEIT FIJNE VLEESCHWAREN
ARNHEM
5637
JANSSTRAAT 31 :: TELEF. 476

RIETEN MEUBELEN

H. F. SCHMIDT
BAKKERSTRAAT 24
ARNHEM :: TEL. 1538
TEEKENINGEN OP AANVRAAG
VELE INDISCHE DANKBETUIGINGEN

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

land, *in discrediet te brengen,* terwijl ze dikwijls niet eens de moeite nemen, toestanden elders te bestudeeren en aldus tot een gevoel voor de juiste verhoudingen te geraken. In eigen nationaal belang doet men goed critische aanvallen te pareeren door gerechtvaardigde verwijzing naar andere gebieden, wanneer het koloniale beheer in algemeenen zin ter sprake wordt gebracht.

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (18/7 „De Poenale Sanctie", *Dr. Rutgers*) en *De Loc.* 12/7, blz. 7 „Javaansche contractanten uit N.-Caledonië; blz. 36 „De Poenale Sanctie", het stelsel dat in 's Lands belang voorloopig niet gemist worden; 7/7, blz. 37 „Over Indië en China", *Sir Chou-son Chow*).

De Heer E. Helfferich over Ned. Indië.

Aneta had een persgesprek met den heer *E. Helfferich* over Ned.-Indië (*De Loc.* 13/7, blz. 19 en 36). De heer Helfferich verbleef bijna 30 jaren in de tropen; als econoom is hij wellicht nog méér bekend dan als directeur van het Straits en Sunda Syndikat.

Niet door de luchtige kleeding van de Europeesche vrouw heeft *het Europeesch prestige in het Oosten* geleden, maar door de blootstelling van den Europeeschen man, wien positie en eigenschappen ontbreken, welke hem vroeger in de oogen van den Inlander groot hebben doen schijnen. De Europeesche man is, tengevolge van de veranderde verhoudingen, niet langer aangewezen op eigen initiatief, eigen inzicht, eigen daadkracht. Hij is niet langer baas, hij is zetbaas geworden. De heer H. zet dit als volgt uiteen: De grootkapitalistische ontwikkeling heeft het Europeesch element in Ned.-Indië sterk doen toenemen, maar tegelijkertijd heeft ze, zooals dit in haar wezen ligt, door mechaniseering en schematiseering, door haar onvolprezen organisatie den Europeaan individueel omlaag gedrukt. Men heeft slechts den Deli-administrateur van heden, wien de kleinste verrichtingen van bovenaf worden gedecreteerd, te vergelijken met zijn in vrijheid opgegroeide voorgangers uit den romantischen tijd! Het van Europa uitgaand streven om zoowel de behandeling van als ook de décisie in de economische kwesties naar Europa te verleggen, ondermijnt de autoriteit van den Europeaan in het Oosten. Men laat den last op zijn schouders, maar ontneemt hem de waardigheid. Waar moeten daar „Verantwortungsfreudigkeit", doelbewustheid en besluitkracht vandaan komen? Dat het anders kan zijn, heeft de groote oorlog ons geleerd, toen Ned.-Indië geheel op zichzelf stond en alle besluiten hier moesten worden genomen. De moderne ondernemers-organisaties als Beniso, Ondernemersraad, Kina Bureau, Vereenigde Java Suiker Producenten en andere, die alle buiten Ned.-Indië zetelen, dragen veel er toe bij, de persoonlijkheid van den Europeaan in Indië te verzwakken, het stelsel der zetbazen te versterken en het economisch-geestelijk leven in Indië te verlagen. Om slechts een voorbeeld te noemen: is 't niet typeerend dat in tegenstelling met de Britsche productiegebieden, alwaar de rubbercrisis aanleiding tot uitvoerige gedachtenwisseling door planters- en handelsvereenigingen ter plaatse heeft gegeven, in N.-I. geen enkele bespreking der belangrijke kwestie heeft plaats gevonden? Waarvoor ook? Men moet zulks aan de organisaties ginds in Europa overlaten, niettegenstaande de oplossing van het rubber-vraagstuk eerder op het gebied der practische landbouwkunde in Indië ligt dan op het gebied der theorie en der financieele acrobatie in Europa.

Het vraagstuk is — volgens het *Bat. Nwsbl.* (4/7) — niet voor de eerste maal gesteld, al werd het zelden zoo helder en scherp geformuleerd. *De politieke zijde* verleent er een ernstig karakter aan. Terwijl toch, in welk tempo dan ook, *het staatkundig zwaartepunt* zich van Holland naar Indië verplaatst, verschuift *het economisch overwicht* stellig en zeker naar Nederland. Dat hier iets wringen gaat, is duidelijk. Nog scherper accentueert zich dat nu het alle verhoudingen vertroebelend vraagstuk der z.g. Inlandsche meerderheid bovendien heeft moeten leiden tot sterken aandrang, algemeene politiek-economische aangelegenheden (de „imperiale zaken") principieel in Nederland te doen beslissen...... een pis aller, waaraan niet te ontkomen valt nu de mondigheid der bevolking voor de regeling van eigen zaken werd vooropgesteld.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (11/7, blz. 36 „E. Helfferich"), de *Java-Bode* (13/7 „Helfferich's afscheidswoord"), de *Deli Crt.* (20/7 „Quo vadis Batave?" *Soemirat*) en het *Bat. Nwsbl.* (12/7 „Voorlichting").

Celebes.

Villanus vervolgt in het *Soer. Hbl.* (7 t/m. 13/7) zijne brieven over *Celebes.*

Het werk in de Buitengewesten, met zijn wisselvallige verplaatsingen over afstanden van een heel werelddeel, schept een heel anderen toestand voor den *ambtenaar B.B.* dan een post op Java. Wie voor koloniaal werk voelt, zoeke dat in de Buitengewesten. De bestuursambtenaar, van den controleur af — of misschien bovenal de controleur —, is daar een kleine, onafhankelijke koning. Er zijn zelfs ook groote koningen bij, die als verlichte despoten heerschen over gebieden, welke heel veel grooter zijn dan Nederland. Overal vinden de handen *opbouwend werk* te doen. Met de vlijt der mieren ziet men *wegen* aanleggen, dat hoofdwerk der kolonisatie. Over zijn heele uitgestrektheid ziet men Celebes overdekt met menschen, die, in den vorm van *heerendienst,* hun gebied openen voor het verkeer. De bestuursambtenaar is altijd onderweg. Op Bali en in Zuid-Celebes wordt van den controleur geëischt, dat hij ten minste tien nachten per maand in den kampong onder het volk doorbrengt. In Noord-Celebes, in het Toradjagebied, zijn zekere tournées niet binnen de drie weken te maken. Tot de meest afgelegen woonplaatsen in het gebergte dringt de controleur of gezaghebber, in zijn betrekkelijk korte heerschappij over zijn onderafdeeling, allicht eenmaal door. Hij komt *met de menschen in contact,* leert hen sawahs aanleggen, verbiedt een al te ergerlijk of schadelijk misbruik, deelt de elementairste geneesmiddelen uit en zaait met wegen en ruiterpaden om zich heen. De geest is frisch, de bedoelingen zijn goed en de ambtenaar in het binnenland voelt zich mensch tusschen menschen. Er is veel liefde voor het werk, veel trots — te recht of ten onrechte — over bereikte resultaten, een streven voorwaarts dat soms mistast, maar dat altijd te waardeeren is. In de Buitengewesten politiseert de ambtenaar niet, ten minste niet in de practijk. Hij voelt de bevolking in den regel niet als zijn vijand. Hij verwacht geen sembah, maar heel vaak kan hij op een beleefden of soms zelfs amicalen groet rekenen van den man langs den weg. Onstuimig werken van de controleurs, onder leiding van afdeelingshoofden en gewestelijke hoofden, die hun ondergeschikten bij de herinnering aan hun eigen controleurstijd konden benijden, dit was het kenmerk van hetgeen *Villanus* in het uitgestrekte, nieuwe kolonisatiegebied, dat hij nu juist bezocht had, herhaaldelijk heeft kunnen waarnemen. De geest van het corps deed er alles toe en politieke theorieën heel weinig.

De heerendienst, daarover zijn wel allen het eens, kan, al dan niet afgekocht, als bijzondere belasting voor de opening van vele gewesten nog niet worden gemist. De voordeelen komen in ieder geval voor een zeer belangrijk deel het volk zelf ten goede. Vreemde ondernemers worden er in den regel nog niet toegelaten, tenzij als handelaars. De bevolking maakt onmiddellijk een druk gebruik van het automobielverkeer, zoodra dit mogelijk wordt, en maakt, zoodra het land toegankelijker is geworden, betere prijzen voor haar producten.

De Golf van Tomini wordt beheerscht door den *cocospalm.* Dichtgedrongen staan deze boomen op de kleine eilanden en langs de kust. Snel breidt de bevolking zich uit. Oena Oena, een van de voornaamste en rijkste eilanden, dat tegenwoordig verschillende *millionnairs* huisvesting verleent, was een halve eeuw geleden nog onbewoond. Nu regeert er de jonge, intelligenten en vooruitstrevende *radja Palege* over een bevolking, die voor het hoofdeilandje reeds op 8000 zielen geschat wordt.

Voorts schrijft het *Soer. Hbl.* over „Wegen op Celebes" (10/7, 2de bl.) en „Een zonderling boek" van Dr. P. Wirz over Nieuw-Guinea (10/7, 3de bl.), het *Bat. Nwsbl.* over „Stervend volk op Enggano" (14/7, 5de bl.) en „De Krakatau en zijn jongste uitbarsting" (17/7, 3de bl.), de *Java-Bode* over „Nieuw Nederland" (12/7) en „Het contact met Europeanen op de Andaman-eilanden" (14/7), *De Loc.* over „*Digoel*" (5, 9 en 12/7, *Dr. R. Broersma).*

Van reclasseering.

Het *Soer. Hbl.* (7/7, 3de bl. Z.) vraagt: Passen wegzending met oneervol ontslag (dus *het definitieve pensioensverlies*) voor hen die niet in handen komen van den rechter, naast *reclasseeringswerk* in één goed ambtelijk systeem? Dergelijke vragen rijzen bij vele ambtenaren in Indië, en dan worden enkele zeer ongelukkige gevallen van reclasseering gevoeld als eene ergerlijke bevoorrechting. Personen, die niet gerechtelijk vervolgd worden, doch van wie de Regeering meent dat zij „oneervol" uit 's Lands dienst moeten worden ontslagen, verliezen door een administratieven maatregel alle rechten (goeddeels rechten waarvoor zij zwaar hebben betaald) op pensioen. Ook het „Bat. Nwsbl." (2/7 „Het oneervol ontslag") wees op het onbillijke van de straf. Niet alleen voor den ambtenaar draagt de straf een buitengewoon ernstig karakter, doch ook zijn gezin wordt voor het leven op de wellicht meest gevoelige wijze getroffen. De particuliere werkgever wordt tegen onredelijke handelingen beschermd door de wet en kan zijne rechten doen gelden door een beroep op den onpartijdigen rechter, den ambtenaar staat echter die weg niet open.

Er was of is te Semarang een particuliere reclasseeringsorganisatie, welke zeer goed werk deed. Men maakt nu echter, althans op bepaald niveau, eene staatsorganisatie; er komen op Java nog drie inspecteurs bij, met hun ondergeschikt personeel. Ten slotte zal dan toch een groot deel van het eigenlijke werk door particulieren moeten worden gedaan, zooals reeds te Soerabaja en te Batavia geschiedt. Onder de gevangenen vindt men slechts een zeer gering aantal personen, die werkelijk verdienen te worden geholpen en bij wie van die hulp practische resultaten mogen worden verwacht. Dit geringe aantal — meent Z. — is zeer wel te benaderen en te helpen zonder eene kostbare staatsorganisatie, zonder anthropologie, biologie, sociologie, psychologie en paedagogie. Men gaat thans het reclasseeringswerk van *middel* tot *doel* maken, en dit zal er toe leiden dat men dit werk gaat forceeren. Men zal hulp verleenen aan personen die dit niet of niet voldoende verdienen, waardoor teleurstellingen zullen voorkomen.

Schade door roem.

Ned.-Indië geniet in het buitenland zuiver wetenschappelijke waardeering, en daarmee moet men gelukkig zijn, doch er is ook eene waardeering, welke zich demonstreert in pogingen om zich van de practische resultaten van Hollands wetenschappelijken arbeid in deze gewesten meester te maken, ten faveure van den groot-landbouw elders. Men weet dat *onze proefstations* (vooral dat van *Avros*) bij hunne proeven met *rubberzaad* uitstekende resultaten bereiken. Maar het is geen opwekkend idee, dat bijv. een nieuwe mooie zaadlijn van rubber een paar jaar later ergens in de Straits, of in Afrika, staat uitgeplant. Zoo gaat het met vele onzer mooiste cultuurresultaten. Alle nieuwe vindingen op het gebied der landbouwproducten vallen buiten de octrooiwet en blijven dus onbeschermd. Hoewel wij herhaaldelijk van het buitenland hebben geprofiteerd, is dit van veel geringeren omyang dan de wijze waarop het buitenland

Van onze Adverteerders

SIAS-RADIO

In de Fahrenheitstraat 286, tusschen de Weimarstraat en Laan van Meerdervoort, Den Haag, is een Radiozaak gevestigd, waarvan een alleszins bekwaam en practisch techniker de leiding heeft.

De opzet van deze zaak is, om te voorzien in een lang gevoelde behoefte, n.l. het op de markt brengen van prima Radio-toestellen tegen naar verhouding lage prijzen niet alleen, doch ook het verstrekken van deskundig-technische adviezen, welke voor het repatrieerend publiek van een niet te miskennen voordeel zijn; adviezen, welke men gewoonlijk bij den doorsnee „Radio-handelaar" tevergeefs vraagt.

Alle mogelijke 1e klasse toebehooren zijn voorradig, alsmede deugdelijke Luidsprekers van bekende reputatie. Het viel ons onmiddellijk op, dat Luidsprekers, aangesloten op de door Sias-Radio gebouwde toestellen, een bijzonder volmaakte muziekweergave hebben. Vooral de lage tonen, het zwakke punt bij Radio, kwamen op de uiterst degelijk en vakkundig gemonteerde Sias-toestellen, schitterend door.

De deskundige eigenaar van deze zaak streeft er inderdaad naar om in zijn product tot waarheid te maken zijn lijfspreuk „Sias-Radio is beter" en wij kunnen gevoeglijk constateeren, dat hij hierin op een voortreffelijke wijze is geslaagd. Onzen lezers kunnen wij dan ook met een gerust geweten adviseeren, zich persoonlijk eens te gaan overtuigen van de superioriteit der Sias-Radiotoestellen.

den Ned.-Indischen wetenschappelijken arbeid benut. Eigenlijk experimenteeren wij goeddeels voor anderen — constateert het *Soer. Hbl.* (12/7, 3de bl. Z.) —. Men ziet dit vooral bij de *suikerindustrie*. Nauwelijks had de faam van het riet 2878 *P.O.J.* zich eenigszins verbreid, of het buitenland maakte er zich van meester. Men spreekt daar van onze *P.O.J.*-soorten alsof dit Proefstation eigenlijk eene wereldinstelling is, terwijl het toch eene scherp afgebakende taak heeft, speciaal voor de suikerindustrie op Java. Maar overal ter wereld plant men riet van dit Proefstation, o.a. op Formosa, Cuba, Egypte, Australië en in de Ver. Staten aan de Golf van Mexico. Voortdurend vertoeven ook in dit Proefstation buitenlandsche geleerden, en ieder krijgt er, dank zij de liberale Hollandsche opvattingen, alle hulp en medewerking. Dit wordt langzamerhand gevaarlijk. *Is er geene mogelijkheid van zekere bescherming*? Naar Z. meent is alleen de uitvoer van *tabakszaad* uit Deli verboden. Dit heeft niet kunnen beletten dat in Noord-Amerika (Florida bijv.) aanplantingen van Deli-tabak zijn aangelegd, waarmee zeer ernstig is geëxperimenteerd. Suikerriet zou, bij een uitvoerverbod, niet zoo gemakkelijk zijn weg te voeren.

Aandacht verdienen: het *Soer. Hbl.* (9 en 10/7 „De suikerpositie"), de *Deli Crt.* (21/7 „De geboorte van rubberbestratingen"), de *Java-Bode* (6/7 „Rubbermoeilijkheden"), het *Bat. Nwsbl.* (14/7 „Zuid-Sumatra") en *De Loc.* (5/7, blz. 12 „De Regeering en de Java-suikerindustrie").

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De P. S. I. en de Regeeringsmededeeling.

In de *Fadjar Asia*, het pan-Islamietische, pan-Aziatische en nationalistische orgaan der P. S. I., geeft de heer Tjokroaminoto een beschouwing over de in Mei verschenen „Mededeelingen der Regeering omtrent onderwerpen van algemeen belang", onder het hoofd: „Leidt het betrekken van den godsdienst in de politiek naar Boven-Digoel?" De schrijver begint met te constateeren dat 6 pagina's dezer mededeelingen gewijd zijn aan de P. S. I. Hij wil en kan in zijn kort bestek niet zijn meening zeggen over het inzicht der Regeering betreffende zijn vereeniging en wil dit ook niet bestrijden. Hij „laat de meening van de Regeering voor wat die is". Wat hij van belang acht is slechts de laatste alinea van genoemd overzicht en wel omdat het inzicht der Regeering een zekere tegenstrijdigheid aantoont tusschen de groote Islamietische vereenigingen in Indië. Van nog meer belang is dit omdat de Regeering als het ware een spreektrompet is voor de meeningen welke conservatieve godsdienstleeraars ten opzichte der Indonesische beweging er op na houden, in het bizonder ten aanzien van de wereldsche politiek, welke de P. S. I. in haar Islamietische beweging betrekt, neen, als een middel bezigt.

Daarop haalt schrijver een passage aan over de P. S. I. in 1928, waarin de Regeering verklaart dat de nieuwe plotselinge opleving in de P. S. I.-politiek in het algemeen weinig fortuinlijk verloopt en dat men er niet in is geslaagd aan de propaganda de gewenschte uitbreiding te geven en het contakt met de afdeelingen levendig te houden. Voorts, dat ook van de zijde der conservatieve wetgeleerden en orthodoxe kiahi's deze vrijzinnige politieke vereeniging (de P. S. I.) ernstige tegenwerking ondervindt. Deze elementen — zoo staat er verder in genoemde Mededeelingen — houden zich overtuigd dat insleepen van den godsdienst in de profane politiek in dit aardsch bestaan leidt naar den Boven-Digoel en in het hiernamaals naar de Hel.

In verband hiermede stelt schrijver de vraag of de Regeering met een dusdanige mededeeling inderdaad den geest en de overtuiging weergeeft van de genoemde conservatieve godsdienstleeraars enz., dan wel of zij aan bedoelde geestelijken een wenk wenscht te geven dat het betrekken van den godsdienst in de Indonesische, wereldsche politiek een fataal gevolg zal hebben.

Daarna somt schrijver een aantal afdeelingen der P. S. I. op die een groot aantal, voor het grootste deel getrouwe, leden hebben. Indien de mededeeling der Regeering inderdaad hun meening in overtuiging weergeeft, dan zegt hij tot de conservatieve kiahi's slechts dat hij hun dwaling ten zeerste bejammert en zoo niet, dan zal hij Allah daarvoor dank zeggen.

De benoeming van den heer Tideman tot Gouverneur van de Oostkust.

Naar aanleiding van de stemmen die in de Europeesche bladen zijn opgegaan over het bericht omtrent de benoeming van den heer J. Tideman tot Gouverneur van de Oostkust van Sumatra, merkt de liberale *Bintang Timoer* van 14 Juni op dat die bladen slechts denken aan de belangen der groote maatschappijen, en niet ook aan die van het volk, zooals in de bedoeling der Regeering heeft gelegen. De Regeering weet het immers ook wel dat de heer Tideman iemand is die niet zoo gelust is, maar bekend staat als aanhanger van een moderne koloniale politiek, die niet eenzijdig is, maar zich gedraagt als het model van den hoogstaanden Europeaan. Bedenk, zegt schrijver, dat in dat land van goud de macht der kapitalisten zeer groot is en dat een niet-standvastig Gouverneur dus gemakkelijk zou geraken onder den invloed van die kapitalisten. Ten bewijze hiervan wijst het blad dan op de benoeming van wijlen den oud-Gouverneur van der Plas tot secretaris van de „Goodyear Company" in Amerika, op die van verscheidene Assistent-Residenten tot hoofdadministrateur van ondernemingen enz. enz. Hieruit kan men zien wat een B. B.-ambtenaar daar in die streken beteekent. De benoeming van den heer Tideman zou dus een proclamatie zijn voor diens ondergeschikte ambtenaren in de Oostkust, om zich stipt te houden aan het behartigen van het algemeen belang, dus evengoed van dat van de bevolking als van dat van de kapitalisten.

De jeugdvereenigingen.

In het nationalistische blad *Darmo Kondo* te Solo schrijft iemand van de gelijk paddestoelen uit den grond opgekomen jeugdvereenigingen, die alle naar een onafhankelijk Indonesië streven. Het wordt als een groot geluk beschouwd dat bij de jeugd het nationaliteitsgevoel is ontwaakt, omdat de jeugd de draagster is van de toekomst van land en volk. In verband hiermede brengt schrijver in herinnering de woorden van mr. dr. Soepomo betreffende de beteekenis van de jeugd voor de toekomst van een volk.

In den regel wordt de jeugdbeweging gesteund door de ouderen, die verouderde gewoonten en opvattingen aan den dijk zetten en zich niet afkeerig toonen van het goede gedeelte van de Westersche begrippen. In het Solosche is het echter anders gesteld, daar is het aantal conservatieven nog legio. Voor de natie is deze Solosche toestand fnuikend. Dit maakt schrijver duidelijk door mededeeling van den ontwikkelingsloop van China, Japan e.a. landen.

Dan keurt hij de nog vigeerende gewoonte van gedwongen huwelijken ten eenenmale af en spoort de conservatie ouders aan om daarmede te breken.

Er is echter een lichtpunt te bespeuren, omdat er een moderne richting bij de opvoeding der meisjes valt te constateeren. De jeugd van beiderlei kunne moet gezamenlijk vooruit gaan, doch de grens der welvoegelijkheid mag niet worden overschreden.

Misplaatste kritiek dient te worden genegeerd en de conservatieve ouders mogen niet te gauw kritiek op de jeugd leveren, die slechts naar verhevenheid streeft.

Het vertrouwen.

In het liberale Mal.-Chineesche dagblad *Radio* te Padang verklaart een schrijver dat reeds herhaaldelijk de oorzaken van het verloren gaan van het vertrouwen der bevolking in de Regeering zijn aangegeven, waarvan de voornaamste volgens hem wel is het optreden der blanken, die het goede voorbeeld moesten geven, doch te veel doordrongen zijn van hun heerscherswaan en zich tegenover de bevolking ongepast gedragen.

Er bestaat groot verschil tusschen eerbied, ontstaan uit toegenegenheid of uit vrees en hiermede houdt verband de meer of mindere toenadering. Het is, naar schrijvers meening, verder niet de Regeering, doch meer het blanke ras en niet uitsluitend de Nederlander, die aanstoot geeft, doch in de oogen der massa maakt dit geen onderscheid. Ook hekelt schrijver de houding die ambtenaren, vooral in veraf gelegen streken, vaak tegen de bevolking aannemen en die het vertrouwen daarvan fnuikt. Dat men tegen dergelijk optreden geen bezwaren inbrengt bij de bevoegde autoriteiten, komt slechts omdat men vreest dat men dan persoonlijk gezocht zal worden.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzic

De Indische Gids.

Inhoud der Aug.-afl. Het jubeljaar van „ tan" 1903—1928, door J. A. Loebèr Jr. — 't O wijs in Indië gedurende den Compagniestijd. G. B. J. van Heuven (slot). — Radio-praatje Indië, door Johan Koning. — Vernietiging Dorpsbesluiten in Nederlandsch-Indië, (1922-1 door Mr. L. van Raalten (aanvulling van h 1922 onder dezen titel verschenen acad. proe van Raden Mr. Gondokoesoemo). — De Regee commissies in Ned.-Indië, door L. J. van Dijk vulling van vroeger in de Ind. Gids verschene gaven). — Varia. (Verblijf voor den oud-Indi militair te Nijmegen. — Een Poso'sch Hoofd coreerd. — Het „Mobilisatiekruis"). — Revu brochures en van tijdschr. en dagbladartikel Koloniale literatuur. — Wetenschap, kuns industrie.

Koloniale Studiën.

No. 3 van den 12en jaarg. (Juni '28) bev volgende bijdragen: Een keerpunt in de adat politiek. Toekomstbeschouwingen, door Mr. Haar Bzn. — Een korte analyse van China's lijkheden, door J. van der Gracht. — Coco industrie in Ned. Oost-Indië, door A. Jansen man. — De Bestuurshervorming, door Mr. van Werkum. — Inlandsche rechterlijke a naren, door Mr. C. C. van Helsdingen. — E ning van hoogere Inlandsche verbanden, doo B. J. Haga. — Het Civiel Weduwen- en W fonds, door H. E. Wolff von Wülfing en Ir. J. Hart. — Boekbespreking.

Tropisch Nederland.

Inhoud van No. 7 (27 Juli). Marind Anim o geri Papoea (met ill.). — Vijf dagen op Bali, M. E. Reitsma (met ill.). — De onrust in Ind hare oorzaken. De Westkust van Sumatra VI. Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Makassa landen, door J. Servaas (vervolg).

Id. No. 8 (10 Aug.). De Hindoegod Wisjnoe ill.). — De Saramacca-polder, een geslaagde p eener landkolonisatie in Suriname, door Dr. H Capelle (met afb.). — Makassaarsche landen. J. Servaas (2e vervolg). — De onrust in Ind hare oorzaken. De Westkust van Sumatra VII, Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis.

Mededeelingen over het Luchtverkeer in en naar Ned.-Indië.

Sedert in April 1927 het 4e Nr. verschee Mededeelingen over het luchtverkeer in en Ned.-Indië, uitgegeven door de vereeniging „C Vliegtocht Nederland-Indië" is er op lucht gebied zeer veel geschied en was er dus alle voor genoemd Comité om een nieuw Nr. het te doen zien. Het dezer dagen verschenen, va langwekkende illustraties voorziene, 5e Nr. van die voortschrijdende ontwikkeling een kend getuigenis af. Onze plaatsruimte laat h niet toe een beredeneerd overzicht van den in dezer publicatie te geven, weshalve volstaan met het noemen der titels van de bijdragen w dit Nr. is samengesteld; n.l. Van April 1927 to 1928, door H. W. S. — Het luchtverkeer in het Instituut van Ingenieurs (Rede van generaal ders: negen jaren luchtverkeer en Rede van d A. Plesman: Het luchtverkeer in en naar I — De vlucht van de „Postduif" Holland—In 28 dagen, door G. A. Koppen. — Beknopt ove van de passagiersvlucht van Amsterdam Batavia en terug tusschen 15 Juni en 23 Juni — Plan voor een vliegtocht Nederland—West-I opgemaakt door den luit.-vlieger J. van Onlan — Langs den Gordel van Smaragd, door den vlieger E. T. Kengen.

Onze Aarde.

Het Aug.-Nr. van dit nieuwe maands schenkt wederom veel aandacht aan de Indi De hr. J. L. Lamster wijdt eene korte beschr aan de poesaka's van het landschap Korintji matra), verduidelijkt door een gekleurde pl De hr. Th. v. d. Paardt schrijft over de zeeva van Gili (ten zuid-oosten van Madoera), eve met illustraties en een kaartje ter oriënteerin Verder eene beschouwing van den hr. C. H. de over de Nederlandsche Antillen, met vele in sante afbeeldingen.

Missie- en Zendingsperiodieken.

Het Missiewerk. Aug. '28. Javaansche ziek en het aanpassingssysteem, door J. Awick — Indië's oudste Christenheid. De St. Tho Christenen van Malabar, door Fr. M. Theccan Het klein-seminarie van de Kleine Soenda-eilan te Sika (Flores), door F. Cornelissen.

Zendingstijdschrift De Opwek Juni '28. Oost-Java-Zending 1828—1928, doo Wiegers. — Het werk van de jeugdcommissie den Zendingsbond, door C. L. van Doorn.

ternationale Zendingsraad. — Een opleving in de K. Missie, door S. A. v. H. — Zendingswerk onr Inheemsche vrouwen en meisjes, door N. A. C. lemaker de Bruïne.

De Katholieke Missiën. Aug. 28. De aklanden en Art. 177 van de Indische Staatseling, door P. fr. Valentius. — Hoe Nai Maromak aarde en de eerste menschen schiep (legende van res), door P. Pessers.

De Zendingsbode. Juli '28. De ikatkunst Timor, door Ds. de Vreede. — Schetsen van pan (Timor), door P. Middelkoop (slot).

Oedaya.

Inhoud der Aug.-afl. Titelplaat: Een woud op de stkust van Borneo bij vloed. — Het Javaansche k en het rassenprobleem in Indonesië, door Noto roto (slot). — De Aziaten in de Surinaamsche nenleving, door J. Rellum (met afb.). — De illing der Indische Rechtsschool (met portretten n enkele oud-leerlingen). — Doel en streven van N. I. V. J. O. Rede, uitgesproken te Leiden door Th. J. Feldbrugge. — Koepasan dari Encyklodie Melajoe, oleh Adi Negoro (samboengan). — kaankondigingen.

Algemeen Landbouwweekbl. voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van 13en jaarg. No. 1 Juli). Kapok, de Asschepoester onzer cultures, or W. A. Schrauwen. — Landbouw in Palemng, door Ir. A. H. J. Kroon (vervolg; zie ook 2). — Klein landbouw. De snoei, door W. H. Jong. Pluimvee. — Kinderarbeid in Indië. Moeike toepassing van overheidsmaatregelen. — De nomische beteekenis van den oliepalm. — Het nterscongres te Bandoeng (vervolg; zie ook 2).

Id. No. 2 (7 Juli). Werkwijze voor het verwerken n palmolievruchten. — De beteekenis van mosa voor de Deli Tabakculturen. — Klein dbouw. Wenken voor pluimveehouders, door A. Schrauwen. — Iets over den landbouw op de stkust van Malakka. — De biologische betrekgen aan het Deliproefstation. — De wereldproctie van thee.

De Indische Mercuur.

No. 32 (8 Aug.). Ons „goed recht" in de rubber, or C. T. H. Hierneiss (slot). — Economisch overht van Ned.-Indië, de Straits Settlements, enz. rvolg en slot van het aan het verslag over 1927 r Ned. Handel Mij. ontleend overzicht). — Kulrberichten. — Kleine mededeelingen. — Financiële berichten en verslagen, zoomede de overige elijksche rubrieken. De afd. Handelsmuseum het Kol. Instituut geeft literatuur over vezelffen — plantenziekten — rubbervraagstukken. No. 33 (15 Aug.). Verbreiding van den aanplant n suikerriet, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — plantverband van thee, door C. M. Hamaker. — economische toestand van Ned.-Indië. — Kulrberichten, enz. — De afd. Handelsmuseum v. h. l. Instituut vermeldt literatuur over oliën, vetten wassen.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 14 (16 Juli). De Kalinto-werken. (Ook van belang voor onze cultu). Met afbeeldingen. — Abnormaliteiten bij den pperboom, door W. N. Sands (met ill.) — Aankeningen over Sclerotium Rolfsii Sacc in Malaya, or A. Thompson. — De physiologische rol van de ffie, door Dr. C. J. J. van Hall. — Over moderne blemen op het gebied van rubberaanplant in st-Azië, door Dr. E. A. Hauser. — Het aanbrenn van steen-wallen als middel tegen schade door ilde varkens, door S. S. Salimat. — Plantaardige neesmiddelen tegen lepra.

Locale Belangen.

Het Nr. van 1 Juli bevat o.m.: Schoolartsen, door Z. van Dijck. — Hoe het verzoek om subsidie, r de Eugenetische Vereeniging in Ned.-Indië zeven locale raden ingediend, door dezen beantrd is geworden, door J. C. van Schouwenburg. Nogmaals de belastingvoorstellen der Motorkeerscommissie, door Rückert. — Woekerbeilling op de pasars, door D. K. — Uit den Volksd. — Decentraliana. — Terugtocht, door Rücrt. (In dit artikel geeft de schr. zijne teleurstelg te kennen dat de Regeering voorshands niet eld is het burgemeestersambt te doen vervullen or inheemschen).

Orgaan der Ned. Ind. Officiersvereeniging.

Uit den inhoud van de Juni-afl. Het jubileum der gere Krijgsschool, door J. C. A. Bannink. — n Engelsch oordeel over ons (d.w.z. het Indische) er, door D. — Militarisme, pacifisme en ontpeningsidee, door Paideia. — Een legercommant in 1816 (nl. C. H. W. Anthing), door S. Kalff. Christoffel Lip en de slag bij Penefocy (Timor) 19, door F. T. — Militaire sociëteiten en milire tehuizen, door J. J. van der Bie. — Het eeuwt der Kon. Militaire Academie, door J. C. A. nink. — Landingsterreinen in de Buitengewes-, door C. C. Küpfer.

Indisch Militair Tijdschrift.

Hoofdzakelijke inhoud van jaarg. '28, No. 7. Verbindingsaangelegenheden, door K. — Eene tactische reglementen-studie betreffende het bataljon, door A. van de Water. — Noodrantsoenen voor mensch en dier, door A. J. B. — Gasmaskerbeproeving, door Van Kervel. — De beoefening van het luchtgevecht, door G. Giebel (slot). — Kabelbanen, door M. — Nadere beschouwingen omtrent het kadervraagstuk bij de Infanterie, door F. A. M. Harterink.

De Mijningenieur.

Inhoud van jaarg. '28, No. 7. Het Tengger-calderaprobleem, door Ir. M. E. Akkersdijk (met kaart). — Geologische waarnemingen in de Padangsche Bovenlanden (met schetskaartjes), door K. A. F. R. Musper. — De fossiele delta der Tjiwidej (met kaart en ill.), door Ir. F. T. Mesdag. — De wereldproductie van petroleum in het jaar 1927. — De olie-overeenkomsten in de Eerste Kamer.

De Tropische Natuur.

Juli '28. Het blaasjeskruid. Een biologische dwaling weerlegd, door Edw. Jacobson (met afb.). — Sponsen uit eenige plassen en meren in Oost-Java (met afb.), door Adriana G. Vorstman. — De „Christusvisch" (met afb.), door Dr. H. C. Delsman. — Trekkende dieren, door S. Leefmans.

De Indische Verlofganger.

Uit den inhoud van het 3 Aug.-Nr. Van 't oude Soerabaja, door S. Kalff (met ill.). — Medicamenten en hoe de Oost-Ind. Compagnie voor hare zieken zorgde, door C. Vis-Janssen van Raay. — Europeesche zoetwatervisch in de Indische wateren (met afb.).

Id. 10 Aug. Het geslacht Reynst, door S. Kalff. — De ziektegevallen op de Insulinde.

Id. 17 Aug. Iets over Blitar, door S. Kalff. — Iets over het eten van menschenvleesch, door A. Weruméus Buning. — Indische curiosa, door P. B. (koperen kendi's).

De Hollandsche Revue.

No. 14 van den 33sten jaargang van „De Hollandsche Revue", 14-daagsch tijdschrift voor Nederland en Koloniën, brengt wederom bij vele illustraties een groote verscheidenheid van lectuur. De aflevering opent met een belangwekkend artikel van den bekenden militairen publicist J. G. Boon, naar aanleiding van het werk der beide generaals Snijders en Dufour over de oorzaken van het uitbreken van den wereldoorlog, in welk artikel het standpunt der beide generaals op verschillende punten wordt aangevallen. Jhr. E. van Lidt de Jeude schrijft lezenswaardige bijzonderheden over het drama van den Belgischen millionnair Alfred Loewenstein. Dit artikel wordt door tal van foto's verlucht. In de rubriek „Wereldgeschiedenis" wordt verder de economische toestand in Rusland beschouwd. In de kunstrubriek worden belicht de vaak eigenaardige begrippen die het publiek heeft van „Tooneel", terwijl Mr. P. H. Ritter Jr. uitvoerig over Noto Soeroto en zijn werk schrijft. De „Revue der Tijdschriften" is ook ditmaal weer uitgebreid en geeft den lezer een inzicht in verschillende zaken van algemeen belang die thans aan de orde zijn. De damesrubriek brengt ditmaal verscheidene aardige nouveauté's voor de lezeressen. Voorts nog de gewone, goed verzorgde rubrieken.

* * *

Crimineele statistiek van Nederlandsch-Indië over het jaar 1926. Samengesteld bij het Hoofdkantoor van het Gevangeniswezen. (Strafgevangenis Pekalongan).

Kunstleven in Indië, door Wouter Hutschenruyter. (Vragen des Tijds. Aug.-Sept. '28).

Tropical agriculture in Malaya, Ceylon and Java, by the Right Hon. W. Ormbsby-Gore (with ill). (United Empire. Aug. '28).

Tosari, door W. O. M. Met afb. (Eigen Haard, 4 Aug. '28).

De Indische tentoonstelling te Arnhem. Met afb. (Hollandsche Revue. 1928, bl. 553).

Dans en wajang, door J. Poortenaar. III. Wajang. (Buiten. 1928, bl. 257).

Padang en de Padangsche Bovenlanden, door C. K. Met afb. (Opgang. 8e jaarg. bl. 410).

Al pratende met Noto Soeroto, door G. H. 's-Gravesande. Met afb. (Gulden Winckel. 1928, bl. 165).

Een kind van Java, Leesboek voor school en huis door D. C. Visschers. Geïll. door R. Graafland. 2e Druk. ('s-Hertogenbosch, L. C. G. Malmberg).

De tante uit Indië, door Henri van Wermeskerken. (Amsterdam, L. J. Veen).

Melk-import in Ned.-Indië, door Dr. J. Stroomberg. (In- en Uitvoer. 13 Aug. '28.

Verslag van den President van de Javasche Bank en van den Raad van Commissarissen over het 100e boekjaar 1927-28. Uitgebracht in de Alg. Verg. van aandeelhouders op 11 Juli 1928. (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

In het jongste Nr. van De Hollandsche Lelie wijdt, volgens het *Vaderl.*, de redactrice een artikel aan Mevr. G. van Beresteyn—Tromp, de ziel en de stuwkracht van Boeatan, dat dezer dagen zijn zilveren feest vierde.

Het Handelsmuseum van het Kon. Koloniaal Instituut, door V. d. M. (Handelsberichten, 16 Aug. 1928).

Suriname.

In de Nederlandsche pers heeft Suriname verschillende bijnamen: het „waterhoofd", doelende op het te veel aan ambtenaren, wat nog te bewijzen valt; „onze twaalfde provincie", een benaming, als wij ons wel herinneren, afkomstig van Mr. Dr. C. F. Schoch; „onze meest Nederlandsche kolonie", om de Nederlandsche gezindheid en de algemeene verspreiding van het Hollandsch; „het stiefkind", op zich zelf duidelijk: de stiefmoeder is dan natuurlijk Nederland.

Voor ons ligt nu het „Algemeen Handelsblad" van 6 Augustus, waarin een artikel „*De arme bloedverwant en de neefjes en nichtjes in Amsterdam en Den Haag*". Die arme bloedverwant is Suriname. Het beeld wordt een kolom lang aardig volgehouden en aan het eind zegt de schrijver:

„Ziedaar in een notedop, het Surinaamsche probleem, zooals het zich voordoet aan iemand, die met den ernstigen wil de zaak te leeren kennen, in Nederlandsch Guyana met ambtenaren en planters, financiers en anderen in verantwoordelijke posities heeft gesproken, hun oordeel tegen elkaar af heeft gewogen en getracht heeft, uit eigen aanschouwing een voorstelling te krijgen.

Hoe kan de arme bloedverwant zoo worden geholpen, dat hij geheel op eigen beenen staand, de oude schulden kan betalen, voor zoover noodig, en de plaats hernemen in de rij der familie waarvan hij zich deel gevoelt?"

Wij zijn zeer benieuwd hoe deze bezoeker dat *hoe* beantwoordt. Voor zooveel wij weten heeft hij dat nog niet gedaan.

* * *

Het „Algemeen Handelsblad" van 11 Augustus wijdt een hoofdartikel aan den voorgenomen vliegtocht naar West-Indië.

Het volgende uit dat artikel nemen wij hier over:

„Dat de zaak nationale beteekenis heeft, mogen wij intusschen wellicht nog wel met een enkel woord nader doen uitkomen.

Wat Curaçao betreft heeft een snelle verbinding zelfs direct practische beteekenis. De petroleumraffinaderij daar, de grootste ter wereld (in September hoopt men 20.000 ton olie per dag te kunnen verwerken) is bijna uitsluitend toegerust met uit Nederland betrokken machines en werktuigen. Daar zit reeds een vrij groot Nederlandsch personeel, daar zijn groote materieele Nederlandsche belangen in het spel. De raffinaderij moet, daar Curaçao tot nu toe niets van dien aard had, zijn eigen machines, werktuigen, gereedschappen repareeren. Als het straks, vlugger dan met de op zichzelf zeer goede scheepvaartverbinding mogelijk is — zelfs met de schepen van de Chili-lijn der Kon. Boot kost het toch nog altijd 14 dagen — een onderdeel of een gebroken instrument uit Nederland kan betrekken, is dat voor een bedrijf, waarin geweldige kapitalen zijn vastgelegd, een zaak van groot belang.

Voor Suriname kan men niet dadelijk wijzen op iets dergelijks. Maar, zooals ook reeds door generaal Snijders is aangestipt, voor de verkenning van dit land zal een vliegtuig ginds diensten van beteekenis kunnen bewijzen. Maanden en maanden duren de expedities, die het land in kaart brengen. Bijna een jaar heeft de jongste expeditie Stahel-Kremer gekost, de Corantijn-expeditie, waarbij luitenant Eilerts de Haan omkwam, ruim negen maanden. Hier kan een vliegtuig zeer groote diensten bewijzen, want van het binnenland van dit gebiedsdeel is nog maar al te weinig bekend. Goede waarneming uit de lucht kan complexen van bepaalde kostbare houtsoorten aan den dag brengen, die in het oerbosch heel moeilijk te vinden zijn, kan wellicht den weg wijzen naar vindplaatsen van edele metalen, waarvoor enkele aanwijzingen bestaan. De kaart van Suriname is voor een deel nog blank. Luchtfoto's kunnen er kleur en lijn in brengen.

Dat zijn nog alleen maar de practische mogelijkheden.

Daarnaast zijn er andere.

Het is voor ons en voor onze West een zaak van beteekenis, dat practische belangstelling voor dit gebied duidelijk blijkt. Wij hebben er onlangs reeds op gewezen, er zijn er, die ons daar zeer ongaarne zien en die meenen uit onze — ten deele schijnbare — inactiviteit argumenten te mogen afleiden

voor hun verlangen den staat van zaken in en bij de Caraïbische Zee te wijzigen.

Door een vliegtocht als die thans op het program staat verzwakken wij enkele dezer „argumenten", maar vooral maken wij het iets moeilijker dat deze beweringen ingang vinden bij een bevolking, die lang niet voldoende uit Nederland hoort en zich een zeer onvolkomen voorstelling maakt van de beteekenis, die een land als het onze voor de beschaving nog steeds heeft.

En in de practijk is een verbinding door de lucht ook allerminst — ondanks de scheepvaartverbinding — a priori gedoemd niet-rendabel te worden. Omdat een dergelijke vliegdienst ook voor de verbinding met Britsch en Fransch West-Indië groote diensten zou kunnen bewijzen. Onze scheepvaartlijnen trekken vele Engelsche passagiers en ook vrij veel vracht ondanks de scherpe concurrentie. Vracht ook uit Fransche havens voor Venezolaansche en Columbiaansche. En daar zijn dingen bij die, zonder dat de scheepvaartlijnen er schade van beteekenis door zouden lijden, wellicht een sneller vervoermiddel zouden kunnen gebruiken en waarvoor de hoogere vracht zou kunnen worden betaald. Parijsche snufjes doen daarginds opgeld en die zijn in den regel niet zwaar."

* * *

Een overzichtskaartje van de voor den vliegtocht te volgen route geeft „De Telegraaf" van 11 Augustus, tweede ochtendblad.

* * *

Wij ontvingen het derde nummer van „De Emancipatie Courant", 1 Juli 1928, uitgegeven door „Het Emancipatie-comité". Dit nummer onder redactie van A. L. Waaldijk.

Zooals onze lezers weten, stelt het comité zich ten doel, „naast de oprechte waardeering van- en medewerking met andere bevolkingsgroepen in Suriname, de eenheid en onderlinge waardeering in eigen groep, bij eigen rasgenooten (n.l. het negerras) te bevorderen."

Het blad bevat verscheidene lezenswaardige artikelen, ook in het Negerengelsch.

* * *

In „De Telegraaf" van 17 en 18 Augustus twee belangrijke artikelen van Prof. Dr. J. G. Sleeswijk, naar aanleiding van Prof. Flu's verslag van zijn wetenschappelijke reis naar Suriname. Op een vergissing in het tweede artikel moeten wij hier wijzen:

Suriname is wel een heele lap, maar het is niet viermaal zoo groot als Java. Wèl iets grooter. Het is ruim viermaal zoo groot als Nederland.

Dat het gevaar voor „tropenkoller" in Suriname grooter zou zijn dan in Oost-Indië betwijfelen wij.

* * *

Dat men in Suriname oud kan worden zagen wij bevestigd in de lijst van overledenen in „De Surinamer" van 5 Juli: op denzelfden dag — 24 Juni — stierven twee weduwen, een van 96 en een van 97 jaar.

* * *

Het jaarlijksche Zendingsfeest der Evangelische Broedergemeente zal dit jaar gevierd worden te Zeist op 25 en 26 September. Als sprekers treden op Ds. J. M. Lindeijer, Luth. predikant te Purmerend, die dit jaar als vlootpredikant de reis van de „Hertog Hendrik" naar West-Indië heeft medegemaakt, verder zendingsdirector ds. Rynders en zendeling Schütz.

* * *

Volgens de berichten in de dagbladen hebben de onlusten te Cayenne aan 6 menschen het leven gekost.

Curaçao.

St. Martin.

Aan particuliere berichten ontleenen wij, dat naar regen gesnakt wordt. 't Heele landschap lijkt een steppengebied. De regenbakken zijn bijna alle droog. Het ergste is de „country" er aan toe. Daar moeten de menschen vaak twee of drie uur loopen om uit kleine spleten in den rotsachtigen bodem, de zoogen. „crabholes", te kunnen vullen, soms na uren wachtens. Dicht bij het Fransche gedeelte op ons gebied is een wel, met watermos bedekt, die, schoongemaakt, wellicht goed water zou opleveren. Het wachten daartoe is op het gouvernement.

Met elke boot gaan de noodige menschen naar Curaçao, en zoo loopt het eiland langzaam leeg. De mannen nemen hun families mee of laten die nakomen.

Het Voorzitterschap van het Hof van Justitie.

Naar wij vernemen heeft Mr. Gorsira eervol ontslag gevraagd als voorzitter van het Hof van Justitie. Wij weten niet en kunnen in ons vacantie-oord niet gemakkelijk naslaan, hoe lang de staat van dienst van den heer Gorsira is geweest, maar wij herinneren ons Publicatiebladen van heel wat jaren terug, onder den gouverneur De Jong van Beek en Donk, die hem als gouvernementssecretaris vermelden. De rechterlijke macht als loopbaan verkiezende boven een administratieve werd Mr. Gorsira lid, later voorzitter van het Hof, en nam hij ook eenige keeren het ambt van procureur-generaal waar. Alles op een wijze, die hem aanspraak doet maken op een stidium, dat ongetwijfeld „cum dignitate" zal genoten worden.

Omnium consensu is als zijn opvolger aangewezen het oudste lid van het Hof van Justitie, de heer Mr. De la Try Ellis. Man van buitengewone gaven, jurist van bijzondere scherpzinnigheid, heeft de heer Ellis, Curaçaoënaar van geboorte, zich doen kennen als een onafhankelijk magistraat van groote plichtsbetrachting, die weet wat hij wil, en in gepast zelfvertrouwen den weg gaat, dien hij zich heeft afgebakend. Evenals met tal van ambtgenooten der rechterlijke macht het geval is geweest — wij noemen den overleden procureur-generaal Mr. J. B. Gorsira en den vorigen voorzitter van 't Hof Mr. De Haseth Evertsz — maakt de heer Ellis deel uit van den Kolonialen Raad, waartoe hij door het vertrouwen van de Kroon op onderscheidene wijze geroepen werd: eerst als lid, buiten de voordracht om, en kort daarna als ondervoorzitter met voorbijgang van vele andere leden. Ook daar is hij op zijn plaats, in beide functies, en het leidt geen twijfel, of straks zal zijn benoeming tot voorzitter van het Hof van Justitie allerwege voldoening schenken.

Kerkelijke zaken.

Wij lezen in het persverslag der zittingen van de Hervormde Synode omtrent de Protestantsche kerken in West-Indië.

„Te Aruba ging het werk geregeld voort; er zijn 331 gemeenteleden, 20 catechisanten, 35 Zondagsschoolleerlingen. De Engelsche Protestanten laten zich nog niet inschrijven, al steunen zij wel de Protestantsche Kerk. De heer Van Essen is in 1927 na een verkort verlof, weer op zijn post teruggekeerd. Er is op Aruba nog geen pastorie gebouwd, die zeer noodig is.

Op Bonaire is de Protestantsche groep zeer klein in aantal en de voorganger M. Foppema is in 1927 naar Nederland teruggekeerd. De kerkeraad heeft echter besloten alles te doen om de gemeente in stand te houden. Vanwege het gouvernement werd toegezegd, dat de gelden voor de bezoldiging van een leeraar bij de Hervormde Gemeente op Bonaire voorshands op de begrooting zouden blijven, wat door de commissie verzocht was.

Bij de Vereenigde Protestantsche Gemeente van Curaçao is groote uitbreiding te constateeren, gevolg van de immigratie voor de olienijverheid van zeer vele Nederlanders, Surinamers, vreemdelingen met hunne families. Daar is werkzaam ds. J. van de Pol."

Hulde!

De procureur-generaal heeft de volgende bekendmaking gedaan:

„Ten einde de thans herhaaldelijk, op grond van het bepaalde bij artikel 6 juncto artikel 1 van de Verordening van 29 April 1905 (P. B. Nr. 4) voorkomende gevallen van uitzetting van voor de publieke rust of orde gevaarlijk te achten personen in den vervolge te voorkomen, zal met ingang van 1 Juli 1928, behoudens de thans te dier zake reeds bestaande vereischten, de maatregel worden genomen, dat *niemand* tot verblijf op Curaçao meer zal worden toegelaten, die niet voorzien is van een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven door de daartoe bevoegde autoriteit van de laatste woonplaats."

Errata!

„.......terwijl de Curaçaosche eilanden dit jaar voor het eerst weder zichzelf bedruipen."

Mr. Fock in het gedenkboek „De Koningin-Moeder", 1928.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het ondertrouw- en trouwboek der Gereformeerde Kerk op Curaçao.

I.

„Na gedaane ondertrouw op 11de 7bre 1789 zijn den 13den desselven maands pro primo en vervolgens tot dreymal geproclameert

de WelEd.Gestr. heer Albert Kikkert, Capt. ter Zee in Dienst van H. Hooge Mogende Heeren Staaten General der Vereenigde Nederlanden, jongman, geb. op 't Eylant Texel

met

Mej. Anna Maria Cornelia van Uytrecht, jonge Dogter, geboren op Curaçao.

De getuigen zijn de hr. Casper Lodewijk van Uytrecht en Vrouw Gertruyda Maria Ellis, wed. van wijlen Ed. h. Cornelis Bergh.

Zijn in de stadt getrouwt van Mij. I. C. A. Quast V. D. M. Curaçao d. 27 7bre 1789".

Hieruit volgt, dat Kikkert in 1789 reeds op Cu-raçao was en niet eerst in 1795 daar kwam. Als ge-boorteplaats is Texel in plaats van Vlieland ge-noemd. De doopakte van den zoon Lammert, die 10 Mei 1825 stierf op 32-jarigen leeftijd, heb ik niet gevonden, wel een van een dochter Anna Maria, ge-doopt 25 Febr. 1796. Zie *de W. I. gids* Mei 192-, bladz. 8, noot 2.

Uit den Verren Vreemdz.

Irak—Hedzchas.

Het was geen gemakkelijke opdracht, die Sir Gil-bert Clayton aanvaardde. Ibn Saoed heeft konin- Hoessein uit den Hedzchas verdreven om zelf de troon in te nemen, en hij regeert met krachtig- hand over het heilige land der Moslims. Buursta- van Hedzchas is Irak, het Britsche mandaatgebie- waar Engeland Feisal tot vorst heeft gemaakt, Fe-sal, zoon van den door Ibn Saoed verdreven Hoes-sein, en die zich dus vijandig gestemd voelt te opzichte van het verdringer van zijn vader.

Engeland heeft Irak, het voormalige Mesop- tamië, in korten tijd zoover gebracht, dat Feis- meent het mandaatschap te kunnen missen. Hij hiertoe in Londen besprekingen komen houden; h- heeft gepolst of Irak als zelfstandig lid in de Volkenbond zou kunnen worden opgenomen. Ho- wel deze pogingen nog niet geslaagd zijn, bleef d- illusie hem als een niet ver verwijderde mogelij-heid voor den geest staan.

Intusschen kwamen er bij de grens der bei- staten herhaaldelijk conflicten voor, die aan vijandelijke gezindheid der vorsten herinnerden ook op een minder vriendschappelijke verhoudi- der stammen wezen. Deze en andere moeilijkhed- leidden tot overleg tusschen Londen en Djedda. Men verwachtte goede resultaten, omdat eenerzij- Feisal het bewijs zou willen leveren, dat hij de vrede, de orde en de veiligheid kon verzekere- terwijl er Ibn Saoed veel aan gelegen moest zij- den naburigen Arabischen staat gunstig ten o- zichte van het land van Mekka, Medina en Dje-dah te stemmen.

Sir Gilbert Clayton werd met de leiding der o-derhandelingen belast. Nadat deze reeds eenma- onderbroken moesten worden, zijn zij nu op e- fiasco uitgeloopen.

De steen des aanstoots, waarop de besprekingen spaak zijn geloopen, is de Iraksche grensbewakin- Ibn Saoed eischt de verwijdering van de blokhuiz- en herstel van het weiderecht voor zijn onderd-nen in de grensstreek. Dezen eisch heeft de E-gelsch-Iraksche delegatie van de hand gewezen m- het argument dat de bewaking broodnoodig is vo- het verhoeden van botsingen.

Voor 't overige was de regeering van Irak ber- tot vergaande concessies. Zoo wilde zij de sou-reiniteit van Ibn Saoed over den Hedzchas erk-nen, hetgeen ze tot dusver altijd had geweige- omdat zij zich op het standpunt stelde, dat de v-drijving van koning Hoessein (Feisal's vader) d- Hedzchas van zijn rechtmatigen heerscher had b-roofd. Verder trok zij de in Mei gestelde eisch tot schadevergoeding voor de verloren mensche-levens en de aangerichte schade bij de invall- der Wahabieten in het begin van dit jaar in zag af van de geëischte uitlevering van de h-hamels.

In hoeverre het geschil over het zeer aanzienlij- vermogen van den verdreven koning Hoessein, h- welk Ibn Saoed verbeurd verklaard heeft en h- welk Feisal opeischt, tot de mislukking der ond-handelingen heeft meegewerkt, is niet bekend g- worden. Vermoedelijk is men er niet aan toege- men, toen de kwestie der politieposten een onov-komelijk struikelblok bleek.

En nu is 't of men den adem ingehouden he- tijdens de besprekingen, en of men thans weer l- kan breken. Immers dadelijk zijn weer bericht- gekomen over grensincidenten, aanhouding van e- convooi, dooden, zending van beveiligende afde-lingen.

Een der strijdrumoerigheden, terwijl de verteg-woordigers der mogendheden, die den 27en Augus-tus het Kellogg-pact mede zullen onderteeken- zich naar Parijs op weg begeven om den oorl- als middel van de staatkunde uit te bannen.

Mongolië—Barga.

Uit een anderen hoek van de wereld komt e- nieuw oorlogsbericht.

Sowjet-Mongolië heet zoo niet omdat het e- deel van Sowjet-Rusland zou zijn, of zelfs om- het in de Unie van Sowjetstaten zou opgaan. Mo-golië heeft een eigen regeering, die een vrien-schapsverdrag gesloten heeft met de Moskousch-

Barga is het Mantsjoerijesche gebied aan Chi- Soengari, dat zich in 1912 losmaakte van Chi- om zich aan te sluiten bij het gebied van den Lo-toektoe van Oerga, die zich reeds eerder van Chi- had afgezonderd, en destijds op Ruslands symp-thie rekende.

Na den val van het Tsarenrijk, deed China pogingen om zijn invloed in alle voormalige Mongoolsche gebieden te herwinnen, maar Moskou stelde zijn streven daartegen in, en in 1921 beheerschten de sowjettroepen den toestand in het gebied van Buiten-Mongolië zóó dat zij daar een nieuwe regeering instelden, die, hoewel in naam onafhankelijk, erg onder den invloed van Moskou is gebleven. Dit ook nadat in 1924 tusschen Rusland en China een verdrag gesloten was, waarbij Buiten-Mongolië als een deel van China erkend werd, en Rusland toezegde zijn troepen van daar terug te trekken. Barga, dat ten oosten van het Oerga-gebied gelegen is, had een zelfstandigen staat gevormd, en hieraan schijnt de regeering te Oerga nu een einde te willen maken. Zij heeft officieel den oorlog aan Barga verklaard.

Mongoolsche roode cavalerie, welke door Russen geoefend is, heeft de grens overschreden en de spoorbaan bezet, die een deel is van den grooten spoorweg van Europa, dwars door Azië, naar de Japansche en Chineesche zeeën.

Uit Moskou is de reden van bestaan van dit bericht tegengesproken, en zouden slechts eenige benden over de grens getrokken zijn. Toch ligt er wel waarschijnlijkheid in.

't Is geenszins onwaarschijnlijk dat deze oorlog een verdere strekking heeft, als zet van Moskou in de richting van Mantsjoerije, dat nu tooneel van het groote internationale China-strijdperk is.

De Britsch-Indische moeilijkheden.

In het Kol. Wkbl. van 2 Aug. maakten wij melding van de eigenaardige revolutionnaire actie in Bardoli in het N. van Britsch-Indië, die zich toen in het stadium van een hangend ultimatum bevond. De bedreiging schijnt bezworen, maar zuiver is de toestand nog niet. De regeering is met Vallabhai Patel en de andere leiders van de Satyagraha tot een schikking gekomen. Een onderzoek zal worden ingesteld om de waarde en de opbrengst der gronden te schatten, de terreinen, die in beslag genomen waren, ten gevolge van de weigering om belasting te betalen, zullen worden teruggegeven.

De juiste toedracht der zaak is uit dit korte bericht niet op te maken. Ligt er een voorloopig succes in opgesloten van de practijk der „civiele ongehoorzaamheid" (satyagraha), dan zal dit lijdelijk verzet slechts op een nieuwe gelegenheid wachten om zijn kracht ook verder te meten.

Een andere moeilijkheid heeft de Commissie gevormd uit het Indisch Nationaal Congres de Regeering bezorgd, door met een ontwerp-grondwet voor den dag te komen.

Dit document, geteekend door Motilal Nehroe en acht anderen en deel uitmakende van de campagne tegen de bekende commissie-Simon, vraagt in hoofdzaak: den status van Dominion voor Indië, de overdracht van de politieke bevoegdheden en verantwoordelijkheid van het Engelsche volk aan het Indische, een parlement met twee Kamers, bestaande uit een Huis van Afgevaardigden met 500 rechtstreeks gekozen vertegenwoordigers en een Senaat met 200 niet rechtstreeks gekozen leden, een regeering met een premier en zes leden, en algemeen kiesrecht voor mannen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

In de leeszaal (Korte Voorhout 6) Den Haag, liggen o.m. ter lezing: De Papierfabriek te Padalarang; Java's in- en uitvoer, getoetst aan het vraagstuk der overbevolking, door C. Lekkerkerker, uitgaaf van het Ned. Java-Instituut; Onze Koffiebereiding, door Dr. D. S. Fernandes; de Locomotief Overzee-Editie; Commercieel Bulletin voor Nederland en Koloniën; Het Leven en Werken in Indië, door L. C. H. Horsting; Mededeelingen van den Dienst der Volksgezondheid in Ned.-Indië; Onze West in Woord en Beeld; de Vraagbaak; Overzicht van den handel in koloniale producten; Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap; Mededeeling No. 16 van het S. O. K. Instituut; Decentralisatieverslag 1926—1927; 17e Jaarverslag van het Koloniaal Instituut (1927) enz., enz.

Van het Informatie-Bureau:

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Technische ambtenaren bij den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië.

Voor den post-, telegraaf- en telefoondienst in Nederlandsch-Indië worden gevraagd 15 technische ambtenaren, waarvan 12 met vakkennis op telefoongebied en 3 met vakkennis op instrumentmakersgebied.

Zij, die voor deze betrekking in aanmerking willen komen, moeten in het bezit zijn van het einddiploma van een ambachtsschool met 3-jarigen cursus of van een daaraan minstens gelijkwaardig diploma, terwijl zij over eene ruime ervaring (van ten minste 3 jaren) op telefoon-, dan wel op instrumentmakersgebied moeten beschikken.

Gegadigden mogen niet ouder zijn dan 30 jaar.

De uitzending zal geschieden voor den tijd van 6 jaar op den voet van de „Kort Verband Regeling."

De bezoldiging wordt vastgesteld naar den volgenden maatstaf:

Dienstjaar	I	II	
5	f 200.—	f 250.—	Overgang van kolom I naar kolom II vindt plaats met een dienstjaar van 8 jaar of meer.
6	„	„	
7	„	„	
8	f 250.—	f 300.—	
9	„	„	
10	„	„	
11	f 300.—	f 350.—	
12	„	„	
13	„	„	
14	f 350.—	f 400.—	
15	—	„	
16	—	„	
17	—	f 475.—	

Bij de berekening der aanvangsbezoldiging kan de tijd van practische werkzaamheid buiten de keerkringen doorgebracht, na de intreding van het 20ste levensjaar verkregen, voor 9/10 als diensttijd worden medegeteld tot een maximum van 9 voor weddeverhoogingen geldende Indische jaren.

Boven de bezoldiging wordt toegekend eene „Kort Verband Toelage", welke 30 pct. bedraagt van de toe te kennen bezoldiging. Voor deze toelage wordt de betrokken Landsdienaar van Landswege tegoedgeschreven; de gelden blijven in administratie en beheer bij het Land, met dien verstande, dat uitkeering, vermeerderd met de gekweekte rente, aan rechthebbende plaats heeft na beëindiging van het dienstverband, dan wel bij overgang in vasten dienst of in geval van tusschentijdsch ontslag.

Nadat minstens 3 jaren op een kort verband is gediend, kan, op verzoek, opneming in vasten dienst plaats hebben, indien daartoe gelegenheid bestaat, dat met 's Lands belang vereenigbaar wordt geacht en de belanghebbende voldoet aan de eischen, geldende voor opneming in vasten dienst voor de categorie, waartoe hij behoort.

Nadat het verband ten volle is uitgediend, wordt eene uitkeering genoten van ten hoogste 5 maanden der laatst genoten bezoldiging.

Aan de uitzending is voorts verbonden:

a. vrije overtocht, c.q. ook voor het wettig gezin, in de 2de klasse, bij eene bezoldiging van *f* 300 of meer, anders in de 3de klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten, bedragende bij eene aanvangsbezoldiging van:

f 200 tot *f* 250 .... *f* 1000
„ 250 „ „ 300 .... „ 1100
„ 300 of meer .... „ 1200

Voor hen, die zich door hunne echtgenoote doen vergezellen op de reis naar Indië of die hunne echtgenoote binnen een jaar na hun eigen vertrek doen volgen, wordt — in het laatste geval ten tijde van het vertrek der echtgenoote — het bedrag der tegemoetkoming in de uitrustingskosten met 50 pct. verhoogd;

c. eene voorloopige bezoldiging, ingaande op den dag van inscheping hier te lande en voortdurende tot den dag, waarop in Indië de ambtsbezoldiging ingaat, bedragende bij eene aanvangsbezoldiging van:

f 200 tot *f* 300 .... *f* 150 's maands
„ 300 „ „ 400 .... „ 200 „

Deze voorloopige bezoldiging wordt in Indië uitbetaald.

Bij de bepaling van de klasse, in welke overtocht wordt verleend, alsmede van het bedrag der tegemoetkoming voor uitrusting en het bedrag der voorloopige bezoldiging, wordt de „Kort Verband Toelage" niet als bezoldiging aangemerkt.

De ambtsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand, volgende op die, waarin de benoeming zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal worden gesteld, zijn verplicht de deswege aan hen of te hunnen behoeve, dan wel ten behoeve van hun gezin, van Landswege voldane gelden ter zake van overtocht en van tegemoetkoming voor uitrusting, zoomede alle andere aan hen in verband met hunne ter-beschikking-stelling van Landswege toegelegde gelden (met uitzondering van genoten bezoldiging en hetgeen daarmede is gelijk te stellen), berekend naar het bepaalde in artikel 1, alinea 3 en 4, van het Koninklijk besluit van 17 December 1921 No. 15 (*Indisch Staatsblad* 1922, No. 26), laatstelijk gewijzigd bij het Koninklijk besluit van 22 September 1922 No. 128 (*Indisch Staatsblad* No. 686), onverwijld in 's Lands kas terug te storten, indien zij niet binnen den hun aan te wijzen tijd naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen zes jaren na hunne aankomst daar te lande uit 's Lands dienst worden ontslagen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Sollicitaties (op ongezegeld papier) moeten *vóór 10 September aanstaande* worden ingezonden aan het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau, onder overlegging van:

a. diploma's (in afschrift), en, zoo mogelijk, getuigschriften;

b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld, wanneer de gegadigde is geboren en of hij al dan niet gehuwd is.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

M. Wieringa, Garrelsweer.
G. van der Leest, Wachtpost 8, Franeker.
A. G. Westerhof, Diever.
H. C. Campen, Kleverlaan 70 rood, Haarlem.
H. de Vries, Eestrum;
H. C. Campen, Cleverlaan 70rood, Haarlem;
J. L. Klootwijk, Zanpad A683, Numansdorp;
A. Coppoolse, Veere (Z.);
E. F. Kuiper, Hindeloopen;
H. Zaalberg, Prinsenstraat 1, Leiden;
G. Th. Vonk, Regentesselaan 90, 's-Gravenhage;
L. ter Heide, Plejadenplein 9, Amsterdam;
G. P. Rodenburg, Oldebroek;
Allen onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O.
Dr. P. J. van der Schaar, Gouv.-arts bij den D.V.G., Warmonderweg 43, Leiden.
L. J. Kremers, Stampersgat E 238.
P. M. Felix, Taanderstraat 104b, Rotterdam.
Cand. gezaghebber bij het Binnenlandsch Bestuur.
Mr. M. Kiveron, Rechterlijk ambtenaar, de Lairessestraat 70(II), Amsterdam (Z.).
Ir. J. Kuipers, Ingenieur 2e kl. bij den D.V.G., Stationsplein 12, 's-Gravenhage.
Ir. W. H. Doornbos, Ingenieur 3e kl. Waterstaat en 's Lands B.O.W., p. a. Prov. Ziekenhuis, Medemblik.
Ir. H. Keller, Coevorderstraatweg, Hoogeveen;
Ir. J. W. A. Leclusse, Nicolaistraat 72, 's-Gravenhage;
Ir. W. J. Bijleveld, Sweelinckplein 39, 's-Gravenhage;
Ir. L. F. J. Verboeket, Frankenstr. 88, 's-Gravenhage;
Ingenieurs 3e kl. bij den P. T. en T.-dienst.

OOST-IND. AMBTENAREN MET VERLOF:

Mevr. J. A. A. van Riet—Bastiaans, 1e Klerke b. d. Controledienst S.S. en Tr., Adriaan Pauwstraat 1, 's-Gravenhage.
A. J. Ch. Reep, Commies b. d. S.S. en Tr. in Ned.-Indië, Lubeckstraat 82, 's-Gravenhage.
C. H. van Schoonneveldt, Ir. der 2e kl. b. d. Wat. en 's Lands B.O.W., Zomerhofstraat 20, Rotterdam.
H. Rodenboog, Onderwijzer der 1e kl. a. d. Openb. M.U.L.O., afd. der A. M. S. te Buitenzorg, Emmalaan 23, Overveen (Haarlem).
P. Mitsching, Ingenieur 1e kl. b. d. S.S. en Tr., p.a. Ned. Handel Mij., Amsterdam.
H. Geerlings, Administrateur 1e kl. b.d. Gouv. Centrale Burg. Ziekeninrichting, Hotel Oranje Mecklenburg, Harderwijk.
A. J. Rusch, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Bazarstraat 25, 's-Gravenhage.
A. M. J. van Eekhout, Commies 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Beukstraat 26, 's-Gravenhage.
Jhr. Mr. H. J. van Vierssen Trip, President van den Raad van Justitie te Batavia, Noorderstationsweg 1, Bloemendaal.
W. C. E. Goedbloed, 3e Werktuigkundige b. d. Gouv. Marine, Pijnboomstraat 35, 's-Gravenhage.
B. J. Audier, Predikant b. d. Prot. Gem. te Soekaboemi, Th. Schwenkestraat 35, 's-Gravenhage.
P. H. Broekman, Politieopziener b. d. Alg. Politie, Bronsgeeststraat 8, Nijmegen.
H. A. de Vreede, Hoofdagent van Politie der 1e kl., Arnhemsche straatweg 71k, Lent bij Nijmegen.
H. Schroo, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Regentesselaan 18, Apeldoorn.
L. H. Havenkamp, Hoofdopzichter bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., Klimopstraat 27, 's-Gravenhage.
B. A. Timmer, Directeur der H.B.S. te Bandoeng, Bosch en Vaartstraat 13, Haarlem.
W. van der Brug, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Koudum (Fr.)
F. E. J. van Gelder, Hoofdrechercheur van Politie der 1e kl., Popelingstraat 9rood, Haarlem.
J. Roemersma, Baas-schilder b. h. Marine-Etablissement, Middenweg 148, Amsterdam.
J. Mahler, Hoofdopzichter b. d. S.S. en Tr., Beeklaan 378, 's-Gravenhage.
D. van der Meijden, 2e Dorpstraat, Zeist, Politieopz. b. d. Veldpolitie.
B. L. Treuren, Hoofdpolitieopz. i. d. res. Semarang, Stortenbekerstraat 48, 's-Gravenhage.
Mevr. E. W. Deicker, 1e klerke b. d. P.T.T.-dienst, p. a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
Mej. Th. H. Mouthaan, Hoofdtelefoniste 1e kl. b. d. P.T.T., p.a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
P. Glavimans, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Gentschestraat 5, Scheveningen.
D. J. Wabeke, Politieopziener b. d. Alg. Politie, Borsselen (Zeeland).
D. W. C. Snell, Hoofdingenieur bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., Kon. Emmakade 155, 's-Gravenhage.
T. G. Waijenberg, 2e Officier b. d. Gouv. Marine, Leusderweg 211, Amersfoort.
M. G. Looten, Hoofdagent van Politie der 1e kl., Rappertstraat 76a, Arnhem.
N. Waalewijn, 1e Luitenant der Artillerie, Ant. Heinsiusstraat 77, 's-Gravenhage.
H. A. Tillema, 1e Luitenant der Inf., de Carpentierstraat 160, 's-Gravenhage.
F. Dessauvage, 1e Luitenant der Inf., Valkenboschkade 491, 's-Gravenhage.
J. Paalman, Kapitein der Genie, Hotel de La Résidence, 's-Gravenhage.
F. H. F. Taatgen, 1e Luitenant der Inf., Burg. Weertstraat 63, Arnhem.
B. A. van Gulik, 1e Luitenant der Inf., Villa „Severen", Beek-Ubbergen.
W. G. van Voss, 1e Luitenant der Art., Reijnegonlaan 25, Aerdenhout.

C. H. C. Waal, Kapitein Intendance, Peperstraat 25, Venlo.
L. P. v. Temmen, Kapitein der Art., Laan v. Eik en Duinen 225, 's-Gravenhage.
F. H. ter Meulen, 1e Luitenant der Inf., Willem de Zwijgerlaan 115, 's-Gravenhage.
A. van Pelt, Onder-Luit. hoofdmonteur der Luchtv.-afd., Hartingstraat 24, Utrecht.
Mej. A. Assink, Verpleegster 1e kl. b. h. Krankz.wezen, Bergsingel 9, Hillegersberg bij Rotterdam.
H. J. A. Klumper, Hoofdpolitieopz. b. d. Veldpol. i. d. res. Besoeki, Franklinstraat 127, 's-Gravenhage.
C. G. Mooij, Tel. ambt. 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Loosduinscheweg 793, 's-Gravenhage.
H. C. Coldenhoff, Alg. Ontvanger 2e kl. 's Landskas Rembang, Halleystraat 7a, 's-Gravenhage.
Ir. H. P. Hijmans van Anrooy, Ir. der 1e kl. dienst der S.S. en Trw., Schuytstraat 174, 's-Gravenhage.
A. E. Keasberrij, Commies b. h. Hoofdbestuur v. d. P.T.T.-dienst; na 1-9-'28: Brussel, Uncle Rue Lincoln 71.
G. H. Geitenbeek, Hoofdpolitieopz., Bethlehemweg 61, Utrecht.
H. Morbeck, Ambt. 4e kl. (gr. II) dienst In- en Uitv. enz., Koninginnestraat 10, 's-Gravenhage.
B. Niemeijer, Hoofdpol.opz. i. d. res. Batavia, prov. W. Java, Beijnenstraat 90, Nijmegen.
E. Letsche, Hoofdagent van politie der 1e kl. i. h. Gouv. van Celebes en Onderhoorigheden, Huchenfeld b. Pforzheim (Baden) Duitschland.
A. E. ter Horst, Hoofdpol.opz. i. d. res. Kediri, Van Lennepstraat 26, Utrecht.
Mej. P. G. de Liser de Morsain, Verpleegster der 1e kl. b. d. Hospitaaldienst, Chaussé de Boitsfort 118, Boitsfort (België).
Mej. C. V. V. van Enk, Commies b. d. kantoordienst v. h. B. B., Franklinstraat 104, 'sGravenhage.
A. Nieuwburg, Werkmeester 1e kl. b. d. S. S. en Tramwegen, Parkstraat 87, Arnhem.
M. A. Huijsmans, Hoofdpol.opz. i.d. res. Kedoe, Beeklaan 320, 's-Gravenhage.
P. Kooiman, Hoofdagent van Pol. 2e kl. i. d. res. Soerabai, Molendijk 63, Oud-Beierland.
Ch. F. van Sprew, Kantoorhoofd der 1e kl. b. d. P. T. T.-dienst, Geestbrugweg 57, Rijswijk (Z.-H.).
P. Ferdinandus, Stationscommies der 2e kl. b. d. S. S. en Tr., H. T. O., Rijswijkscheweg, Den Haag K 97.
J. Butter, Hoofdpolitieopziener b. d. Alg. Politie, Van Ostadestraat 313, 's-Gravenhage.
M. H. W, Bos Otten, Werktuigkundige bij het Havenwezen, Plantage Middenlaan 78, Amsterdam.
L. A. Pijlman, Commies bij de Algemeene Rekenkamer, Rue de Chaton 6, Parijs (Colombes-Seine).
H. Saaltink, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O. E. L. O., Pontanuslaan 14. Arnhem.
B. Lobstein, Onderwijzer der 1e kl. kweeksch. Inl. Ond. te Medan, Hoogstraat 9, Wageningen.
J. W. Massink, Ir. der 1e kl. b. d. dienst der S. S. en Tr., Slichtenhorststraat 63, Nijmegen.
J. K. H. Sax, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O. E. L. O., Waldecklaan 38, Hilversum.
L. B. C. Klerk, Ass.-res. v. Goenoeng Kidoel, res. Djokjakarta, 2de Schuytstraat 93, 's-Gravenhage.
A. W. von Grappendorf, Hoofdpol. opz. i.d. res. Batavia, prov. W. Java, Wertherstrasse 53, Bielefeld (Duitschland).
D. van der Ham, Pol.opz. i. d. res. M. Priangan, prov. West-Java, Achtergracht Z. Z. W. 15, Den Helder.
A. Zegers, Onderwijzer der 3e kl. b. h. O. E. L. Wilhelminalaan 45, Zeist.
B. G. R. Kempen, Loods der 1e kl. te Emmaha 2e Atjehstraat 45 I, Amsterdam.
J. N. Beekman, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O. E. L. Jac. v. d. Doesstraat 65, 's-Gravenhage.
Mevr. I. Terlaak, Onderwijzeres der 2e kl. b. h. O. L. O., Irisstraat 233, 's-Gravenhage.
G. A. Timmerman, Opziener bij den dienst van Boschwezen in Nederlandsch-Indië, Van Bra straat 86, 's-Gravenhage.
J. F. Muller, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O. E. L. Van Merlenstraat 114, 's-Gravenhage.
Mej. L. L. Daniëls, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O. L. O., Thomsonlaan 78, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

W. L. Kuik, Hoofdcommies S.S. en Tr.; Colum straat 53, 's-Gravenhage.
H. Krayer van Aalst, Hulpprediker bij de Inl. gem. Depok; p/a. N. V. Crediet- en Effecten Kr. Nieuwe Gracht, Utrecht.
D. P. R. le Grom, Hoofdcontroleur 1e kl. in- en en accijnzen; 2e Schuytstraat 346, 's-Gravenha
J. J. N. van Ree, 1e Luitenant der Infanterie; Ballotstraat 4, 's-Gravenhage.
P. W. A. Meijer, Majoor der Infanterie; p/a. schap der Nederl. Handel Maatschappij, 's-Gr hage.
C. S. Gomm, Kolonel der Infanterie; Juliana van berglaan 46, 's-Gravenhage.
W. G. J. Muuse, Onderluitenant der Infanterie; perplein 18, Amsterdam, na 1 September 1928: cusstraat 9.
W. Ph. Veltman, Kapitein-kwartiermeester der Adm.; Ieplaan 6, 's-Gravenhage.
J. E. Edie, Resident van Bangka en Onderhoorigh Baarnscheweg 11, Huis ter Heide.
A. F. Meijer, Ass.-resident van Oeloe Soengei, Korte straat 45, Arnhem.
Dr. A. W. de Jong, Hoofd afd. Nijverheid v. h. De Landb., N. en H., Lange Kerkdam 93, Wassenaar
Mej. W. K. Leefers, Onderwijzeres 1e kl. b. h. O.E Hobbemalaan 3, Bilthoven.

GEPENSIONNEERD WEST-INDISCH AMBTENA

L. C. C. Schütz, Godsdienstleeraar b. d. Evang. Bro gemeente te Suriname, p.a. De Evangelische Bro gemeente, Broederplein, Zeist.

Mutatiestaat van 15 tot 22 Augustus.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
G. P. Luden, Vice-consul der Nederlanden te Parijs, Rue de Grenelle 85. *f* 5.	J. Thierry Kempf te Parijs.
M. F. Drognat Doeve, Oud Dirigeerend Off. v. Gez. 1e kl. N.-I. L., Den Haag, Laan van N. O.-Indië 258. *f*6	Eigen aanmelding.
Mej. A. Roosnek, Den Haag, Spreeuwenlaan 16, p. a. familie Dewald. *f* 5	den heer H. J. A. Raedt v. Oldenbarneveldt, Den
G. J. Bazendijk, Tijd. wd. Commies 1e kl. P.T.T. te Amersfoort, Pauwstraat. *f* 5	Voorzitter afdeeling Amersfoort.
Mevr. A. Rietema-Meidenaar, Arnhem, Sweerts de Landasstraat 61. *f* 5	Secretaris afdeeling Arnhem.

Adresveranderingen:

G. W. J. van Walraven, Oud Kapitein N.-I. L., van: Wolfhezen, Duitsche Kampweg 1, terug naar: Rijswijk (Z.-H.), Geestbrugweg 86. *f* 5.
Mevr. de Wed. G. H. C. van Zijll de Jong-van der Tuuk, van: Arnhem, Apeldoornsche straat 10, naar: Den Haag, Frederik Hendrikplein 41. *f* 5.
K. C. Kronouer, Luitenant-Generaal N.-I. L. b. d., van: Den Haag, Laan van Meerdervoort 343, naar: Rotterdam, Jericholaan 71B. *f* 5.
J. E. Edie, Oud-Resident, Huis ter Heide, van: Bosch en Duin, Vossenlaan, naar: Baarnsche weg 11.
G. J. Oudemans, van: Hotel Thermia Palace te Pistyan naar: Hotel Finstermünz te Meran (Tirol).
F. H. Ramondt, van: Hotel Lorius te Montreux, naar: Villa „l'Oasis" te Clarens (Suisse).
L. E. F. Weijergang, Den Haag, van: Hooistraat 9, naar: Koningskade 11.
B. van Delden, van Elspeet terug naar: Den Haag, Statenlaan 54. *f* 5.
L. Ch. A. Fonteijn, Oud Ass.-Resident, Den Haag, Frederik Hendrikstraat 123, naar: Jacob Gilles
W. J. J. Veltman, Oud Ass.-Resident, Den Haag, Pieter Bothstr. 15, naar: Bezuidenhoutscheweg
J. C. Borgen, 1ste Luit. Inf., van: Soerabaja, K ningweg 3, naar: Wassenaar, Backershagenl. 6
J. G. van der Stoop, Ingenieur B.O.W., van: Tan Priok, naar: Den Haag, Oranjeplein 81. *f* 5.
M. A. Los, Adm. Ambt. B.B., van: Giesen-Oud naar: Makasser.
M. van Hardeveld, thans: Administrateur van Fi ciën 2de kl., van: Palembang, naar: Padang.
H. F. L. Kramer, Majoor der Infanterie, van: lang, naar: Gombong.
A. E. L. van Win, Ritmeester der Cavalerie, Breda, Oranjesingel 17, naar: Bandoeng, p.a. O. VIIIe Afd.
Dr. Ir. J. H. A. Haarman, Velp (Gld.), van: Kast laan 7, naar: Biljoenscheweg 3.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

INHOUD: Vliegtocht Nederland—West-Indië. — De Studieclubs der intellectueele Nationalisten op Java. — De Geschiedenis van de Hevea Guyanensis, door Fred. Oudschans Dentz. — De ramp op Paloeweh. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin.Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. — Varia. Onze taak in Indië. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 22 tot 29 Aug.

Vliegtocht Nederland—West-Indië.

Met verwijzing naar het korte verslag der gecombineerde vergadering van 9 Augustus j.l. in de leeszaal der Vereeniging „Oost en West”, Korte Voorhout 6, Den Haag, gehouden door de beide organisaties, het Comité en deze Vereeniging, waarbij vertegenwoordigers der Nederl. dagbladpers mede aanwezig waren (zie K. W. van 16 Aug. j.l., 1e pag.) en met herinnering aan de desbetreffende min of meer uitvoerige communiqués als uitvloeisels van het verhandelde in de bladen verschenen, zij thans medegedeeld, dat een herhaalde aansporing tot het schenken van bijdragen om de vlucht naar W.-I. mogelijk te maken, alsnog alleszins noodig geacht wordt. Wij vertrouwen dat, waar Generaal Snijders in genoemde bijeenkomst met zoo vaste overtuiging van het veelzijdig belang van dezen tocht doordrongen bleek te zijn, uit een nationaal gezichtspunt vooral, deze hernieuwde opwekking tot steunverleening het gewenschte gevolg moge hebben, opdat de geldelijke moeilijkheden overwonnen en daardoor het aanvaarden der vlucht in Maart of April 29 verzekerd zal mogen zijn.

Bijdragen worden, als bekend, gaarne ingewacht bij den heer H. Walaardt Sacré, Secretaris van het Comité Vliegtocht Ned.-Indië, of ten kantore van het Agentschap der Nederl. Handel Mij., Kneuterdijk 1, alhier, waar het „Comité” met „Oost en West” een rekening-courant voor de vlucht geopend hebben onder het hoofd „Vliegtocht West-Indië”, Girono. 7112. Op de achterzijde van het giro-billet te vermelden: „Gift voor den vliegtocht West-Indië”.

De besturen der afdeelingen van de Vereeniging „Oost en West” worden beleefd uitgenoodigd hunne medewerking in deze wel te willen verleenen.

De Studieclubs der intellectueele nationalisten op Java.

Vermoedend dat zeer vele lezers van het *Kol. Weekbl.* weliswaar meermalen gehoord hebben van het bestaan der zgn. studieclubs op Java, doch zich overigens een slechts vage voorstelling kunnen vormen van de rol, welke die vereenigingen sedert 1925 vervullen in de nationalistische beweging, laten we hier eenige belangwekkende bijzonderheden volgen, ontleend aan de jongste Mededeelingen van de Indische Regeering.

Doel van de Studieclubs.

Het uitgangspunt van deze clubs is steeds de Groot-Indonesische gedachte en zij zijn bedoeld als centralen van alle Inlandsche politieke partijen. Zonder eigen vast politiek program en de bij haar aangesloten leden vrijlatend in hun politieke richting, zijn zij derhalve voor de meer beperkte groep der intellectueelen wat het ontslapen Nationaal Indisch Congres van Tjokroaminoto voor de schare bedoelde te zijn. Kenmerkend voor den opzet van de Indonesische Studieclub te Soerabaja, naar tijdsorde in rangorde de eerste op dit terrein en tevens het model voor de latere clubs, is haar streven om de ontwikkelden op te wekken tot gemeenschapsbesef en politiek inzicht en, door de bespreking van belangrijke nationale vragen of Indonesische problemen, hen te bewegen tot gemeenschappelijken constructieven arbeid. Daar deze vereenigingen het product zijn van nationalisten die in eng partijverband geen bevrediging vonden en bovendien tal van leden tellen, die vroeger lid geweest zijn van de P(erhimpoenan) I(ndonesia) te 's-Gravenhage, is het ook vanzelfsprekend dat een sterk nationalistisch sentiment haar gezichtshoek bepaalt en aan haar politieke en sociale actie richting geeft.

Indonesische Studieclub te Soerabaja.

Te Soerabaja staat de „Indonesische Studieclub” onder leiding van Dr. Soetomo. Zij telt ongeveer 160 leden. Haar eerste orgaan, het maandblad „Soeloeh Indonesia”, is na samensmelting met het blad van de Bandoengsche zustervereeniging, de „Indonesia Moeda”, omgedoopt in „Soeloeh Indonesia Moeda”. Dit heeft ongeveer 1500 en het volksblad „Soeloeh Rajat Indonesia” ongeveer 1000 abonné's. Andere zelfstandige clubs zijn de „Algemeene Studieclub” te Bandoeng, waarin in hoofdzaak zijn samengekomen verschillende ultra-nationalistische academici, voor het meerendeel oud-leden en -bestuursleden van de P(erhimpoenan) I(ndonesia) te 's-Gravenhage; voorts die te Solo, onder leiding van Mr. Singgih, die tezamen met Dr. Radjiman de „Timboel” redigeert, en ten slotte ook nog andere minder belangrijke te Batavia, Semarang, Buitenzorg en Jogja. Of de plannen tot oprichting van gelijke clubs te Medan en te Bandjermasin verwezenlijkt zijn is nog niet gemeld.

Ten aanzien van het vraagstuk: politieke samenwerking met de Rgeering of niet, stelt de Bandoengsche Studieclub zich eenstemmig op een pertinent afwijzend standpunt, evenals de P.S.I. (Partij Sarekat Islam); in de Indonesische Studieclub vindt men echter naast felle tegenstanders tevens meer gematigde elementen, waaronder Dr. Soetomo, welke samenwerking niet principieel weigeren.

Samenwerken wil men, doch alleen op de eenige juiste basis, die van volkomen gelijkwaardigheid van beide partijen en niet als werktuig der Regeering, waarbij alleen de lasten en niet de lusten gedeeld worden. Gelijk bekend, werd de benoeming van Dr. Soetomo tot lid van den Volksraad door dezen eerst, na overleg met de club geweigerd, daarna aanvaard, doch ten slotte weer definitief afgewezen.

Behalve aan de politiek in engeren zin, wijdt in het bijzonder de Soerabajasche studieclub haar aandacht aan reëele sociale problemen, zooals de economische weerbaarheid der Inlandsche bevolking, onderwijs, gezondheidszorg, volkshuisvesting, kinderhuwelijken, prostitutie e.d. Van hare belangstelling op dit gebied gaf o.m. blijk een door haar ingesteld onderzoek naar de oorzaken, het verloop en de gevolgen der staking te Soerabaja (eind 1925) en een onderzoek inzake woningtoestanden aldaar. Verslagen van deze onderzoekingen werden in haar orgaan gepubliceerd.

Opgericht is een credietinstelling (Credietbank Boemipoetra) om den Inlandschen handel te steunen en tusschenpersonen uit te schakelen. Ook is aan de Regeering verzocht om mededeeling, of het voornemen van deze vereeniging, een eigen pandhuisinstelling in het leven te roepen, ten einde de kleine beleeners de betaling van een hooge rente te besparen, op steun van Regeeringswege kon rekenen. Op dit verzoek moest in afwijzenden zin worden geantwoord, omdat het oprichten van particuliere pandhuisinstellingen inbreuk zou maken op het stelsel van monopolie van het Gouvernement, waartoe destijds na jarenlange ervaring, uitsluitend in het belang der bevolking was besloten.

De Algemeene Studieclub te Bandoeng.

Het feit dat, zooals boven reeds vermeld, de Algemeene Studieclub te Bandoeng in hoofdzaak is samengesteld uit academici, oud-leden van de Indonesische Vereeniging (Perhimpoenan Indonesia) te 's-Gravenhage, verklaart reeds de ultra-nationalistische actie welke van die club uitgaat. Zuiver nationalistisch schijnt deze studieclub nog als men in Februari 1927 het voorstel van Dr. Tjipto Mangoenkoesoemo [sedert geïnterneerd op Banda], om ook personen van anderen landaard in het bestuur op te nemen, verwerpt en dit lidmaatschap

beperkt tot inheemschen; spoedig daarna blijkt zij echter den kring van hare politieke belangen niet te beperken tot de grenzen van Indië, maar het Indonesische vraagstuk te beschouwen als onderdeel van een Aziatisch vraagstuk; de samenwerking van alle Aziaten om zich te bevrijden van de imperialistische Westersche overheersching. De leider der A. S. C., Ir. Soekarno, schetst b.v. op een propaganda-vergadering de revolutie in China als een gevolg van de economische rol van verdrukker welke het Westen daar, als in vrijwel alle Oostersche landen, vervult en bepleit — bij een andere gelegenheid — aansluiting bij de Chineesche beweging. Op een vraag van Dr. Tjipto, tot welke van de drie bestaande stroomingen — de pan-Aziatische, de Pan-Islamietische of de communistische — het volk zijn laatste toevlucht zal nemen, antwoordt hem Sosrokartono, leider van den vragenavond te Bandoeng, dat de eerste beweging de kroon spant en dat de eindstrijd die zal zijn tusschen blanken en Aziaten, een rassenstrijd dus. Op eene uitnoodiging tot bijwoning van het Pan Pacific Labour Congress te Canton, heeft de A. S. C. geantwoord, dat deze te laat was ontvangen om daaraan nog deel te nemen, doch dat men overtuigd was van de behoefte en de noodzaak om nationale problemen gezamenlijk op te lossen en van gedachten te wisselen; als een vooruitgeschoven post in den Stillen Oceaan zou de A. S. C. blijven ten behoeve van den nationalen strijd en het welzijn van de arbeiderspartij in het geheele gebied van den Pacific.

De P(erserikatan)-N(asional) I(ndonesia). Haar wezen en politiek doel.

In de statuten en meer nog in de propaganda en actie van den op 4 Juli 1927 te Bandoeng opgerichte P. N. I., waarin de bestuursleden van de A. S. C. de leidende personen zijn, vindt men duidelijk de conceptie der Indonesische Vereeniging (P. I.) te 's-Gravenhage terug en sedert is ook met zoovele woorden erkend, dat hare propaganda geheel gebaseerd is op het door de P. I. ontworpen plan.

Volgens de statuten der P. N. I. stelt zij zich ten doel het streven naar de onafhankelijkheid van Indonesië, welk doel zij tracht te bereiken o.a. door (1) eene bewuste nationale beweging gebaseerd op eigen kracht en kunnen en (2) door samen te werken met en steun te verleenen aan andere vereenigingen van gelijk streven. Leden kunnen zijn Indonesiërs van 18 jaar en ouder, terwijl tot buitengewone leden kunnen worden toegelaten alle andere Aziaten. Haar program houdt in de bevordering van onderwijs, economie, coöperatie en nijverheid, alles op nationalen grondslag, en van de volksgezondheid. Van samenwerking met de Regeering is geen sprake; men zoekt integendeel naar middelen om Indonesia los te maken van Nederland langs den weg van non-coöperatie. De P. N. I. erkent volgens haar program slechts een regeeringsstelsel dat uit en door het volk in het leven is geroepen, hetgeen alleen mogelijk is in een onafhankelijken staat. Haar oogmerk is derhalve eigen krachten te ontplooien en, naar eigen systeem, een eigen, nationale administratie in het leven te roepen binnen de bestaande algemeene en zoodoende een staat in den staat te vormen. Hierbij sluiten aan plannen tot oprichting van eigen Departementen parallel aan die der Regeering. De bewijzen van lidmaatschap zijn gedrukt op rood-witte kaarten waarop een bantèngkop prijkt, het zinnebeeld van onstuimige kracht en ontembaarheid. De ontworpen banier in dezelfde kleuren voert hetzelfde symbool

Over de geheele linie, niet alleen in belangrijke doch evenzeer in bijkomstige aangelegenheden demonstreert zich de wil om te breken met het historisch verleden en aan te knoopen aan die nationale periode welke een einde nam door de komst der vreemde overheerschers. Deze historische negatie en de afkeer van alles wat de vreemdelingen aan Indië geschonken hebben worden methodisch ten behoeve van het nationaal ideaal geëxploiteerd.

Met groote geestdrift is de propaganda voor deze vereeniging ter hand genomen en hare denkbeelden hebben bijval gevonden, niet alleen bij reeds bestaande nationalistische vereenigingen doch ook bij de jeugd. De meest op den voorgrond tredende figuur is de voorzitter van het hoofdbestuur, Ir. Soekarno, van wiens welsprekendheid en persoonlijkheid groote invloed uitgaat; na hem komen in aanmerking o.a. de juristen Mrs. Boediarto, Iskak Tjokrohadisoerjo, Sartono, Soenario, voorts Dr. Samsi Sastrowidagdo en Ir. Anwari. Afzonderlijke afdeelingen der P. N. I. zijn reeds opgericht te Bandoeng, Batavia (genaamd „Jacatra"), te Soerab[...] en te Jogja, de laatste onder leiding van Mr. S[...]joedi, terwijl op verscheidene andere plaatsen [...]dividueele personen als leden zijn toegetreden.

Op sociaal gebied zijn de eerste verrichtingen [...] oprichting te Batavia van een P(ersatoean) C(oöp[...]ratie) I(ndonesia), een centrale waartoe reeds [...]schillende vereenigingen als leden toetrad[...] voorts werd de bestaande vakvereeniging van h[...]delsbedienden te Batavia, de P(erserikatan) P(e[...]wei) P(erniagaän) I(ndonesia), welke ten doel he[...] hare leden eene betere positie tegenover den we[...]gever te verschaffen, nieuw leven ingeblazen en [...] afdeeling van dit lichaam te Soekaboemi opgeri[...] Het particulier onderwijs dat bevorderd wordt d[...] nationalistische vereenigingen als Boedi Oeto[...] en de P. S. I. — van Mohammaddijah wordt [...]zwegen — zal worden gesteund.

De jeugdbeweging wordt bevorderd door de [...]richting van afdeelingen der N(ationale) P(ad[...]ders) O(rganisatie) — later: I(ndonesisch-) N.P[...] of N.I.P.O. — welke staat onder de hoofdleid[...] van een der hoofdbestuursleden van de P.N.I. [...] Bandoeng. Tevens oefent de P.N.I. op de jonge[...] invloed doordat zij de geestelijke leiding heeft [...] de door haar gestichte jeugdvereeniging Jong [...]donesia — later: „P(emoeda) I(ndonesia)" — wa[...] van eveneens overal vertakkingen verrijzen, c.q. [...]der de hoede van ter plaatse bestaande P.N.I. [...]deelingen.

Wat verder de propaganda betreft, kan wor[...] medegedeeld dat niet alleen van openbare ve[...]deringen gebruik wordt gemaakt doch dat ook [...] besloten cursussen aan speciale adepten polit[...] kennis wordt bijgebracht. Terwijl het ledental [...] vereeniging gestadig toeneemt, vertoont zich in [...]zet en uitbouw van de organisatie telkens du[...]lijker de getrouwe uitwerking van het daar[...] door de Perhimpoenan Indonesia gemaakt pro[...]

De Federatie P.P.P.K.I. met de P.N.I. als spil

Nauwelijks had de P.N.I. haar beslag gekre[...] (4 Juni) of met de P.S.I. — waarin Dr. Soeki[...] de denkbeelden en plannen der P.I. en P.N.I. [...]tegenwoordigt — werd in overleg getreden om[...] de vorming van eene federatie welke, me[...] P.N.I. als spil, bestemd is alle nationalistisch-[...]tieke vereenigingen te doordringen van het g[...] Indonesisch onafhankelijkheidsdenkbeeld en [...] op den duur te omvatten. Op het Pekalongan [...]gres (September 1927) besloot de P.S.I. tot m[...]werking aan de oprichting en in December d[...] kwam te Bandoeng tot stand de P(ermoefaka[...]) P(erhimpoenan-Perhimpoenan) P(olitiek) K(e[...]gsaän) I(ndonesia), letterlijk het acoord van [...] tieke vereenigingen van het Indonesisch volk, [...] in feite voorshands eene federatie van nation[...]tisch-politieke vereenigingen. Luidens de stat[...] en het op 20 December uitgegeven „Manifest [...] het Volk van Indonesia" is de doelstelling, een[...] te brengen in de actie der bij haar als lid aang[...]ten vereenigingen en middelen te beramen ter [...]krijging van een beter georganiseerde actie. [...] Federatie staat onder leiding van een Raad [...] Advies, bestaande uit een voorzitter, een secret[...] penningmeester en de vertegenwoordigers va[...] aangesloten vereenigingen. De beide eersten [...]dienaren van den Raad en hebben als zoodanig [...] stemrecht, doch vormen het dagelijksch best[...] Commissarissen zijn Ir. Soekarno (P.N.I.) en [...] Soekiman (P.S.I.). De besluiten moeten, om w[...] te zijn, met algemeene stemmen zijn genomen[...]der is men echter overeengekomen dat, indien [...]trent een bepaald punt geen overeenstem[...] (moefakat) kan worden bereikt, het besluit te[...]voer gelegd kan worden ten name van die ver[...]gingen welke voorstemden. Als gedragslijn s[...] ook te zijn aangenomen dat de Federatie n[...] bespreking zal treden van beginselen van [...] waarover onder de leden principieel verschil [...] opvatting bestaat (o.a. over godsdienst en coö[...]tie of non-coöperatie), wel echter over onder[...]pen welke in het algemeen het bela~g van de [...] rasgenooten raken. Vooral de op conventie [...]tende vrijzinnige clausule, welke het statutair „[...]fakat" temperde, ontnam aan vereenigingen [...] B.O., Pasoendan en de Indonesische S.C., welk[...] meer gematigde politiek voeren, een ernstig [...] zwaar om zich bij dit nationalistisch front a[...]sluiten.

Behalve de vereenigingen P.N.I., P.S.I., [...] Pasoendan en I.S.C. zijn tot deze federatie [...]stonds toegetreden, de Sarekat Soematra en K[...]

Betawi. Voor toelating van nieuwe leden is noodig de eenparige goedkeuring van alle reeds aangesloten vereenigingen. Op de oprichtingsvergadering werd ook besloten tot uitgifte van een eigen nationaal blad.

Het verloop van deze nationalistische beweging en van de Jeugdbeweging geeft voorshands geen reden tot ongerustheid.

Onder leiding van de Bandoengsche intellectueelen heeft de P.N.I. zich op het politiek terrein een voorname plaats veroverd. Voorzooveel zij niet de krachten binnen eigen kader organiseert, tracht zij verschillende andere vereenigingen in haar kielzog mee te voeren. De geestdrift van deze jeugdige academici boeit niet alleen de ouderen, maar bezielt in nog sterkere mate de jeugd met het bedriegelijk ideaal van een zelfstandig en onafhankelijk Indonesië in een voor hen reeds zichtbaar verschiet. De propaganda geschiedt stelselmatig naar een tevoren door de Indonesische Vereeniging te 's-Gravenhage overwogen en samengesteld plan. Heeft deze conjunctie van omstandigheden zonder twijfel reeds hare bedenkelijke zijde, hierbij komt nog dat deze ultra-nationalistische beweging zich a priori gesteld heeft op het standpunt dat zij aan het bestaande staatkundig leven geen deel neemt; wat er in staatkundige orde bestaat wordt voorbijgezien en waar haar denkbeelden en idealen veld winnen ontstaat de neiging het staatsbestel den rug toe te keeren. Zij wordt geleid door, en trekt tot zich die jonge krachten in de Inlandsche maatschappij wier normale taak het zou zijn in het kader der Regeering, althans tezamen met Haar, aan den opbouw van een nieuwe maatschappij samen te werken.

Gelukkig staat hier tegenover de omstandigheid dat in de bestaande vereenigingen en ook daarbuiten bij de meer ervaren elementen — o.a. het Inlandsch bestuur — het gezond verstand nog altijd een ernstig woord meespreekt, zoodat zich op deze wijze als vanzelf een dam vormt tegen overijling en onberaden strevingen welke met de nuchtere werkelijkheid geen rekening houden.

Dwang van de zijde der Regeering kan — stel dat die uitvoerbaar was — in deze slechts schaden; door eigen ervaring, teleurstelling en beter inzicht moet een ieder die zich van Haar afwendt tot juiste bezinning komen.

Voor het oogenblik kan en moet de Regeering zich derhalve met betrekking tot deze beweging bepalen tot een nauwlettend toezicht op het verloop daarvan; Zij blijft echter paraat en bereid om haar — naar bevind van omstandigheden — bij te ...essen: corrigeerend, of bij inkeer: met behulpzame hand tegemoet te treden.

De Geschiedenis van de Hevea Guyanensis,

door

FRED. OUDSCHANS DENTZ.

Het is met de beantwoording van de vraag, of in de wouden van Suriname een Heveasoort voorkwam, een vreemde geschiedenis geweest, zegt de Encyclopaedie van Ned. West-Indië (blz. 360). Reeds bij Herlin, Beschrijving van de Volk-plantinge Zuriname, Leeuwarden 1718, blz. 239, vindt men melding gemaakt van een boom, waaruit door middel van een snede in den stam verkregen werd ...om Holque of Holli zynde deze eerst Melkwit, daarna doyer-verwig, eindelyk schynt ze swart; op d'aarde of tegens een muur geworpen zynde, springt ze weer terug gelyk de Kaatsballen", Bellin, Description géog. de la Guiane, Paris, 1763, blz. ... gewaagt van een „arbre de Gomme Gutte, qui ressembloit aux bouleaux d'Europe, d'où l'on fait couler la gomme par des incisions dans l'écorce". Deze boom stond op een plantage van Gouverneur van Aerssen van Sommelsdijk, „La Providence" geheeten. Het is niet zeker, of deze schrijvers een Hevea bedoelden.

In zijn „Bijdrage tot de kennis der kolonie Suriname", uitgegeven door de Nederlandsche Maatschappij van schoone Kunsten (bestuurder J. W. ...Hagen) in 1842 te 's-Gravenhage, deelt W. H. Lans[1]) mede op blz. 117/8:

Caoutchouc. Dat de elastieke gom in de laatste tijden tot andere einden is aangewend geworden, als tot het wegnemen van potloodstrepen, weet ieder, maar het is nog niet algemeen bekend, welken hoogen graad van belangrijkheid deze zelfstandigheid in een menigte fabriekswerkingen heeft verkregen. De jaarlijksche invoer in Frankrijk is pl.m. 120.000 K.G. en in Engeland moet het veel grooter zijn. De gemiddelde prijs kan op *f* 1 à 1.75 per Ned. pond aangenomen worden. Deze gom wordt in een aantal planten, meestal tot de familiën der Euphorbiacea en Urticeae behoorende, gevonden en onder dezelve zijn er tenminste vijf in de Surinaamsche Bosschen aanwezig, de meeste andere zouden er gemakkelijk voort te brengen zijn.

„De vijf bekende, die ons voor het oogenblik alleen moeten bezig houden, zijn de Pacouria Guyanensis, de Hevea Guyanensis, de Mabea Piriri, de Sapium aucuparium en de Cecropia Peltata, waarvan ik de twee laatste alleen, met zekerheid door Surinaamsche namen kan aanduiden: de jorre-jorre boom en het bosch papaja. De bewerking bestaat meestal in de incessie van een stam, waaruit een melkachtig vocht loopt, dat door verdamping in de lucht verdikt wordt. Hoe eenvoudig dit ook zij, vereischt het toch eenige ondervinding, en men zou, hetzij in Brazilië deze behandeling moeten waarnemen, of van daar een met deze nijverheid bekenden persoon moeten overbrengen. Niet onwaarschijnlijk komt het mij voor, dat de Asclepias Curassavica (Frederici bloempje), dat zoo hinderlijke onkruid, ook caoutchouc bevat, daar het bij verwonding een kleverige melk afzondert en verscheidene andere asclepias soorten de gom opleveren."

Elf jaren later, in 1853, verscheen in de „Feuille de la Guyane Française" van 19 en 26 Februari 1853 een verslag van een: „Onderzoek in het benedenwindsgedeelte van Fransch Guyana, op last der hooge regeering, gedaan door den heer J. Lougarre, ingezetene van Cayenne, tot opsporing der natuurlijke voortbrengselen van den grond, in het bijzonder van den caoutchouc, van den 24sten September 1852 tot den 2den January 1853.

Dit verslag werd datzelfde jaar in het Nederlandsch vertaald aan de lezers van het Algemeen Nieuws- en Advertentieblad van 25, 28 en 30 Maart in de nommers 36, 37 en 38 aangeboden.

In een ingezonden stuk van 31 December 1852, voorkomende in het hierbovengenoemde Algemeen Nieuws- en Advertentieblad van Woensdag den 5den Januari 1853, No. 2, vestigde „M."[2]) de aandacht op dezen tocht en zegt daarin, dat het hem mocht gelukken in een gesprek met de Portugeesche Indianen te vernemen, *dat de caoutchoucboom ook aan deze zijde der Marowijne in de lage landen aanwezig is.*

Kappler vermeldt in zijn werk: „Surinam, seine Natur, Bevölkerung und seine Kulturverhältnisse" (1887) blz. 20: „Der Kautschukbaum Hevea guyanensis findet sich ebenfalls in den Wäldern der Küste; doch scheint er nicht häufig zu sein; denn ich habe nur einen einzigen gesehen, der kaum einen Fuss dick war", enz.

De heer E. K. Plasschaert, die in 1910 promoveerde met het proefschrift: „Der Forsterbetrieb in Surinam" (München, Kgl. Hof Buchdruckerei Kastner & Callwey) deelt ons op bladzijde 131 mede, dat, aangezien Saqot herbariummateriaal van de Hevea Guyanensis aan de Kew Gardens in Londen leverde, men besluiten kan, dat in het jaar 1858 de Hevea Guyanensis aan de Marowijne in Fransch Guyana opnieuw gevonden is.

Dat de door den heer Lougarre gevonden caoutchoucboomen Hevea's moeten zijn geweest en niet de bolletrees, die ons de balata schenken, moge blijken uit het door hem medegedeelde, dat hij als *timmer- en meubelhout* o.m. noemt balata.

Merkwaardigerwijze werd de bolletreemelk (balata) niet lang daarna door Wildeboer ontdekt in 1856[3]). Ten onrechte noemt Teenstra in zijn werk „De landbouw in de kolonie Suriname", 1825, deel I, blz. 418 onder de heesters: „gomma elastique" met de volgende beschrijving: „deze Gomma vindt men aan een savanheester met dikke, melkgevende bladeren van wel twee handen breed en drie handen breed lang, hebbende eene witachtige middelrib, welker zenuwen onder dit dikke vleesch verborgen liggen. De stelen dezer bladeren geven een wit, melkachtig vocht, door welk sap de gomma elastique geformeerd wordt."

De brief van den heer Montecattini en het verslag van het onderzoek van den heer Lougarre, die eveneens op het voorkomen in Suriname van caoutchoucboomen (Hevea's) de aandacht hebben gevestigd en die dit beide hebben bekend gemaakt, mogen m.i. niet aan de vergetelheid worden prijs gegeven. De brief volgt hieronder. Het rapport is te lang en ik hoop het eerlang te kunnen herdrukken.

Brief van Montecattini.

(Ingezonden in het Algemeen Nieuws- en Advertentieblad van 5 Januari 1853).

„Voor ieder, die het welzijn van Suriname ter harte gaat, moet het aangenaam zijn bijzonderheden te vernemen, die daarmede in verband staan. Zij, die in de gelegenheid zijn zulks op te sporen, voldoen zonder twijfel aan hunne zedelijke verplichting om de resultaten daarvan openbaar te maken, ten einde, zoowel het Koloniaal Bestuur als de individuen daarmede bekend te stellen, en langs dien weg mede te werken tot bevordering van algemeen welzijn. Met dit oogmerk neem ik de vrijheid het volgende mede te deelen:

„Gevestigd aan de boorden der rivier Marowijne, zoo rijk aan kostbare houtsoorten, bemerkte ik op den 2den October dezes jaars het opzeilen van een vaartuig onder Fransche vlag, bemand met Portugeesche Indianen. Dit zeldzaam verschijnsel wekte mijn opmerkzaamheid op, en deed mij besluiten, met eenige gewapende mannen, ter verkenning naar het vaartuig te stevenen. Met de meeste welwillendheid werd mij toen door den gezagvoerder medegedeeld, dat hij door het Fransche gouvernement is belast om onder geleide van het zich aan boord bevindende tiental Portugeesche Indianen uit Para, onderzoek te doen naar de gesteldheid der landstreek aan de Marowijne en inzonderheid naar den caoutchouc (Gom-Elastique)boom, die men meende aldaar aanwezig te zijn. Elk dezer Indianen geniet 25 francs per maand als loon, behalve het voordeel van al hetgeen zij, gedurende het onderzoek, door arbeid als anderszins kunnen winnen.

Gastvrije aanbiedingen van mijne zijde deden hen besluiten mijn vestiging in oogenschouw te nemen en het mocht mij gelukken in een gesprek met de Portugeesche Indianen te vernemen, dat de caoutchoucboom, ook aan deze zijde der Marowijne, in de lage landen aanwezig is, terwijl de sarsaparille in de hooge streken, aan de helling der gebergten, te vinden is. Op mijn voorstel vergezelden deze Indianen mij op een kleine ontdekkingsreis, op welke zij mij inderdaad den caoutchoucboom in menigte aanwezen. Deze boom groeit langs de boorden der rivier, en is — niet zooals de heer Teenstra heeft willen doen voorkomen, een heester —, maar wel degelijk een zware boom, zacht van inhoud. Eene insnijding in de schors heeft ten gevolge de uitvloeiing van een melkachtig vocht, hetwelk door de werking van den dampkring verhard wordt. Een arbeider kan daags 80 tot 120 boomen tappen, waarvan in den tijd van 2½ à 3 uur 8 tot 12 paar schoenen vervaardigd worden. De bereiding moet zeer spoedig geschieden en is zoo gemakkelijk als maar immer te denken is. Eenige genomen proeven door onze Indianen beantwoordden ook onmiddellijk aan de gedane aanwijzing en opgave. Naar ik veronderstel zal deze caoutchoucboom ook aan de boorden der rivier Saramacca en Coppename aanwezig zijn.

„Hoeveel voordeel uit de gemelde ontdekking te trekken is, zal men lichtelijk kunnen nagaan, vooral wanneer men daarbij in aanmerking neemt de groote handel die in de gomelastiek gedreven wordt.

„De sarsaparille wordt aangetroffen op de hooge landen aan de Marowijne, op de hoogte van Auka; een artikel, hetwelk insgelijks voor den uitvoer belangrijk is. Verscheidene andere planten, tot de geneeskunde behoorende, werden mij door de Indianen aangewezen, welke echter later onderzocht moeten worden. Tot minerale onderzoekingen was het saizoen ongunstig, dewijl de regens waren ingevallen.

„De noodzakelijkheid om naar de plaats mijner vestiging terug te keeren, deed mij de reizigers verlaten, die hunne ontdekkingen voor het Fransche Gouvernement, aan de overzijde der Marowijne, gingen voortzetten.

„Behalve hetgeen hierboven is omschreven, moet ik opmerkzaam maken op een zeer belangrijke zaak. Het is bekend, dat de rivier Marowijne zeer rijk is aan verschillende uitmuntende vischsoorten. Hieruit trekken de Indianen groote voordeelen. Zij drogen en zouten in: de Koema-Koema, Pasisie en vooral de Geelbakker, en verkrijgen daardoor een spijze, die voor den Amerikaanschen bakkeljauw niet behoeft te wijken; daarenboven wordt hun

[1]) W. H. Lans, ridder in de orde van den Nederl. Leeuw, gewezen ontvanger der hoofdgelden in Suri-

[2]) „M." is ongetwijfeld de heer Montecattini, die zich met Kappler met een houtvelling en houthandel onledig hield op de etablissementen Montecattini's oord en Albina aan de Marowijne. (Albina was op 13 Dec. 1846 door Kappler gesticht, Montecattini vestigde zich in 1847 aan de Marowijne).

[3]) Zie mijn historisch overzicht der Balata-industrie (Paramaribo, H. B. Heyde, 1908).

door de Franschen 3 francs voor iedere blaas betaald, welke gezuiverd en tot lijm bereid voor 10 francs wordt verkocht.

„Met het oog op de mindere klasse en de slavenbevolking, zou het niet onbelangrijk zijn op de aangegevene inzouting der visschen de aandacht te vestigen, daar zulks aanleiding kan geven tot verkrijging van een goedkoop en gezond voedsel.

„Ik heb gemeend deze opmerkingen in het belang van het algemeen te moeten mededeelen, vertrouwende dat mijne bedoelingen daarmede niet miskend zullen worden.

„Ik besluit dit met het bericht, dat de Franschen aan de Marowijne eene kolonisatie in het werk stellen, en op de plaats der vestiging reeds 14 groote loodsen tot huisvestiging als anderszins gereed hebben gemaakt, alwaar, zoo men mij verzekert, binnen vijf à zes weken een aantal van 300 gedeporteerden zullen geëtabliseerd worden. Een voldoend getal oorlogsschepen en een sterk detachement troepen zullen tot bewaking en instandhouding van orde derwaarts gezonden worden.

Paramaribo, den 31 December 1853.

M."

Omstreeks 1903 verklaarde Hering, die van gouvernementswege met een onderzoek naar caoutchouc leverende boomen belast was, dat er in Suriname geen Hevea's voorkomen.

In zijn Rapport over de Surinaamsche Bosschen, 's-Gravenhage, 1903, blz. 51, vestigt A. H. Berkhout de aandacht op wilde Hevea aan de Tempatie, een bronrivier van de Commewijne.

In 1905 vond de opzichter Fred. Louis bij den spoorwegaanleg Heveaplantjes in het bosch langs de baan. J. R. C. Gonggrijp liet in 1906 door Javanen, aan wie het blad was getoond, naar hevea's zoeken. Het onderzoek werd door de houtvesters Plasschaert en Van Asbeck in 1907 voortgezet. Er werden verscheidene duizenden boomen gevonden, vooral in de Savannestreek van Boven-Para. Het is wel eigenaardig, zegt de Enc. verder, dat een zoo karakteristieke boom, die den Indianen zeer goed bekend was en van welks zaden zij halssnoeren voor hun vrouwen maakten, zoo lang onopgemerkt bleef.

* * *

Als plantagerubber was de Hevea Braliliensis, pararubber, in Suriname de voornaamste. De eerste zaden ervan werd in 1896 ingevoerd voor plantage „Waterland" en kwamen van de bekende firma Christy & Co. Daarna volgde de Cultuurtuin in 1902 met zaden uit Para, plantage „Jagtlust" die ze uit Trinidad en plantage „Voorburg" die ze uit Brazilië ontving. Ten slotte kwam er een hoeveelheid zaden uit Ceylon. De Heveacultuur had in 1911 een groote vlucht genomen en hield verband met de bacovencultuur. Zelfs leverde Suriname zaden en jonge planten aan de omliggende Engelsche koloniën.

De aankoop in 1908 van plantage „Slootwijk" door het Gouvernement scheen een nieuwe toekomst voor Suriname te openen in verband met de rubbercultuur, die men daar aanving. Het werd een lijdensgeschiedenis, die wij niet zullen uiteenzetten. Particulieren volgden. De plantages „Nieuw Clarenbeek" en „De Vrede" werden tot rubberondernemingen omgezet, waarin Amerikaansche kapitalisten groote fortuinen verloren, toen de Heveabladziekte in 1915 de cultuur teisterde en ten gronde richtte.

Een paar jaar geleden, nadat de plantage „De Vrede", die inmiddels was overgegaan in andere handen (C. Kersten & Co.) is gebleken, dat duizenden goede boomen op de verlaten terreinen van de plantage aanwezig waren en heeft die firma boomen laten tappen die blijkbaar de ziekte hadden overwonnen, en daaruit duizenden guldens voordeel gehaald.

Zoo is het dus ook niet uitgesloten, dat eenmaal weder die cultuur zal worden aangepakt en nog eens van belang kan worden. De geschiedenis van het aantoonen van de hevea's en de rapporten en bevindingen van drie kwart eeuw geleden, zijn daarom voor het levende geslacht van belang om te worden gelezen, te meer, waar dat van Lougarre vrijwel onbekend is. [4])

[4]) Wel vestigde de houtvester J. W. Gonggrijp op mijn verzoek de aandacht op dit rapport in het jaarverslag over 1910 van het Boschwezen (Handelingen Kol. Staten. Bijlagen 1910/1911 [39.i], blz. 10), maar herdrukt werd het nimmer.

In Februari van dit jaar werd er van Amerikaansche zijde weer belangstelling getoond voor de rubbercultuur. Om een voorloopige verkenning te doen, zond de Goodyear Rubber and Tires Comp. een deskundige, den heer J. C. Treadwell, naar Suriname met het oog op een mogelijke hervatting dezer cultuur. Ofschoon de eerste indruk niet onverdeeld gunstig was, in verband met de bodemgesteldheid en de Heveabladziekte, beschouwde men het onderzoek als een voorloopige verkenning. Hierop volgde de vorige maand (Juli) het bezoek van den accountant W. Buurman uit New-York, die een uitstapje maakte ter kennismaking met Suriname en die in de rubbercultuur veel belang stelt.

De ramp op Paloeweh.

Naar aanleiding van het onder dit opschrift in het vorig Nr. van het *Kol. Weekbl.* geplaatste artikel, had Dr. G. L. L. Kemmerling, chef van de vulkanologische afdeeling van den geologischen dienst in Ned.-Indië, de vriendelijkheid ons een overdruk ter hand te stellen eener bijdrage van zijn hand: „Les volcans actifs de l'île de Flores", verschenen in jaarg. 1927 van het „Bulletin Volcanologique".

Uit deze studie blijkt, dat Dr. Kemmerling in 1926 het eiland Paloeweh heeft bezocht en toen geconstateerd heeft, dat het tot de werkende vulkanen gerekend dient te worden. Onze opmerking dat, behalve Francis (in 1831), niemand tot die conclusie zou zijn gekomen, is derhalve onjuist.

Van de gelegenheid gebruik makend wijzen we alsnog op een belangwekkend, geïllustreerd, artikel over Paloeweh, mede geschreven door Dr. Kemmerling, en opgenomen in de *Telegraaf* van Vrijdag 10 Augustus (Avondbl.))

Van Week tot Week.

Dinsdag 21 tot Maandag 27 Augustus.

De stem van Indië op de Jaarbeurs te Utrecht. De bezoekers van de Jaarbeurs te Utrecht, die van 4 tot en met 13 September gehouden wordt, zullen in de afdeeling van het Koloniaal Instituut, waar ook de telegraaf mij. Radio-Holland exposeert, een speciale attractie vinden, in den vorm van een luidspreker, waardoor het persbureau Aneta te Weltevreden, op eenige dagen een Indisch nieuws-communiqué zal doen hooren. De Nederlandsche en Indische telegraafadministraties zijn zoo bereidwillig geweest op een viertal dagen het ontvangststation Meyendel en den zender van Malabar met de tusschengelegen aansluitingen voor dit doel beschikbaar te stellen. Voorloopig is bepaald, dat Aneta zich op 3, 4, 11 en 12 September des n.m. om vier uur gedurende telkens twintig minuten zal doen hooren.

De eerste van deze dagen valt samen met de ontvangst der journalisten door het bestuur van de jaarbeurs. Op andere dagen zal het bezoekend publiek de sensatie van „De stem uit Indië" kunnen ondergaan. (Aneta).

Stemmen uit Nederland op de Pasar Gambir te Weltevreden. Op 29 en 31 Augustus en 3, 5 en 7 September zal de telefoniezender van Kootwijk een serie zeer bijzondere uitzendingen naar Ned.-Indië doen. Op die dagen zal, telkens van des namiddags vier tot zeven uur, de korte golf speciale programma's naar Indië overdragen, die op grootscheepsche wijze hoorbaar worden gemaakt op de Pasar Gambir te Weltevreden. Het persbureau Aneta heeft het initiatief tot deze uitzendingen genomen, en de Nederlandsche en Indische telegraafadministraties bereid gevonden voor deze transmissie, van in totaal vijfmaal drie uren, zorg te dragen. In een perspavilloen op het Pasar-Gambir-terrein, bestaat voor het publiek, dat altijd in massa's naar de jaarlijksche Pasar Gambir optrekt, gelegenheid deze uitzendingen te hooren.

Een dertigtal bekende Nederlanders zal, door het uitspreken van korte redevoeringen over actueele onderwerpen, en het houden van voordrachten aan deze uitzendingen belang- loos medewerken. Voorts zullen de uitzendin- gen ook muzikale afwisseling bevatten.

Aneta vond den heer E. A. Zeilinga, o president van de Javasche Bank, door wi initiatief nu juist 25 jaren geleden de Pa Gambir, oorspronkelijk als tentoonstelling Inlandsche nijverheid tot stand kwam, be tot het houden van de openingsredevoering.

De uitzending van 31 Augustus zal ter legenheid van den verjaardag van H. M. Koningin een speciaal feestelijk karakter d gen, en Aneta vond o.a. den heer Abdoera man, regent van Mr. Cornelis met verlof, den gep. kolonel G. Nijpels bereid als feestre naars op te treden. (Aneta).

Slachtoffers van de Bedevaart naar Mekka. Ba via, 25 Aug. (Aneta). Aneta verneemt, dat de ruim 35.000 Nederlandsch-Indische grims, die aan de jongste bedevaart heb deelgenomen, naar raming 2500 aan ziekte uitputting zijn overleden, deels in Mekka, d aan boord van de schepen. De hadji-booten de Kongsi Tiga voerden 31.000 pelgrims n Ned.-Indië terug, zoodat er ongeveer 1500 bleven zijn voor een tweede seizoen-verblij

Huldeblijk aan H. M. de Koningin-Moeder. Bat 25 Augustus (Aneta). Het Comité, dat ge inzamelt voor een huldeblijk aan H. M. de ningin-Moeder, heeft tot dusverre reeds ze tig duizend gulden bijeengebracht.

Interneering van communisten. Weltevreden, Augustus (Aneta). In den aanvang van tember zal een nieuw transport van hon geïnterneerden vervoerd worden naar het k van den Boven-Digoel.

Onderscheiding. Bij Kon. besluit is benoemd officier in de Orde van Oranje Nassau de lonel der infanterie van het O.-I. leger, E. Bos.

Bezwaren tegen de Goeroe-Ordonnantie. Pad 21 Aug. (Aneta). [1]) Zondag j.l. is te For Kock een besloten vergadering gehouden het Comité Permoesja Waratan Oelama Sum. Westkust. Aanwezig waren 800 goe benevens 115 afgevaardigden van de geh Westkust van Sumatra. De vergadering sprak breedvoerig de bezwaren tegen de Go Ordonnantie en nam een motie aan tegen ordonnantie, welke zal worden aangeb aan den Gouverneur-Generaal, aan de Tw Kamer der Staten-Generaal en aan den seur voor de Inlandsche Zaken te Batavia.

Voorts werd besloten eene delegatie a vaardigen naar den Gouverneur-Generaal, de bezwaren der vergadering zal voorbre tegen het feit, dat de als besloten bed vergadering werd bijgewoond door het p selijk bestuur, de politie en den ambte voor Inlandsche Zaken, dr. de Vries.

Gouverneur van Curaçao. Bij. Kon. besluit is mr. N. J. L. Brantjes, met ingang van zijn trek uit Willemstad op 30 Aug. 1928, op verzoek, eervol ontslag verleend als go neur van Curaçao, onder dankbetuiging de goede diensten door hem in dat ambt lande bewezen;

is aangewezen als vervanger van den verneur van Curaçao van den dag van ve uit Willemstad van mr. Brantjes af tot dag van optreden van den nieuw-benoe Gouverneur mr. M. van Dijk, waarne procureur-generaal bij het Hof van Justit Curaçao.

Prof. Dr. C. C. Berg. Naar het Utr. Dbl. vern is zeer spoedig de benoeming te verwac van Dr. C. C. Berg, thans leeraar aan de delbare school te Solo, tot hoogleeraar Javaansche taal- en letterkunde aan de sche Universiteit als opvolger van prof G. A. J. Hazeu.

Assaineering van Jogjakarta. Semarang, 20 (Aneta). De Locomotief verneemt uit Dj dat de Regeering het assaineeringsplan Djocja heeft goedgekeurd. Het plan is be op *f* 1.200.000 en de uitvoering zal tien duren.

Per jaar zal het Sultanaat een ton hebb te brengen, terwijl de Regeering per jaar tig mille toelegt. De directeur van de jasche waterleiding, de heer Rus, is belas het opmaken der detailprojecten.

Welvaartsonderzoek. Buitenzorg, 20 Aug. (A Ir. E. P. Wellenstein is benoemd tot voor van de Commissie tot het nagaan en zamelen van gegevens betreffende de wel der Inheemsche bevolking.

C. Daubanton †. Te Utrecht is overleden de C. Daubanton, Oost-Indisch ambtenaar verlof.

Mutaties assistent-residenten. Buitenzorg, 20 (Aneta). Met ultimo September is op ver

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

eervol ontslag verleend aan den assistent-resident met buitenlandsch verlof, den heer Pino. Wegens lichamelijke ongeschiktheid is den assistent-resident V. G. van Lissa te Koetaradja eervol ontslag verleend uit den bestuursdienst.

Kamerleden in Indië. Aneta seint d.d. 20 dezer uit Batavia: Het lid van de Eerste Kamer, de heer de Savornin Lohman, vertrekt over veertien dagen naar Zuid-Sumatra, waar hij eenige ondernemingen zal bezoeken, en vervolgens naar Palembang, vanwaar hij per auto naar Benkoelen zal reizen. Van Benkoelen gaat de reis per boot naar Padang, en vandaar over land naar Medan. De heer de Savornin Lohman repatrieert gelijktijdig met het lid van de Tweede Kamer mr. H. J. Knottenbelt op 5 October a.s. De heer Lohman zal op 31 Augustus a.s. de Serimpi-dansen in den Kraton van den Sultan van Djocja bijwonen.

Anthropologisch onderzoek op Java. Onder leiding van het Indische Comité voor Wetenschappelijke Onderzoekingen te Batavia is, met steun van de Regeering, een anthropologisch onderzoek op Java aangevangen. Er is een plan opgesteld, volgens hetwelk vele duizenden Inlanders over het geheele eiland zullen worden onderzocht. Met de uitvoering is belast dr. Nyessen, die met het onderzoek is aangevangen op de zuidkust van West-Java; van daar zal het geleidelijk naar het Oosten worden voortgezet.

Volkscredietwezen. Batavia, 23 Aug. (Aneta). Gedurende de afwezigheid van Prof. Boeke, die naar Britsch-Indië vertrekt, om aldaar de coöperatieve organisatie te bestudeeren, is belast met het adviseurschap voor het Volkscredietwezen en de Coöperatie, de directeur van de Centrale Kas, de heer Fruin.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De „Exhibitions" op het Wereld-Jeugd-Congres voor den Vrede

B. J. L., die in „het Vaderland" verslagen schreef over het *Wereld-Jeugd-Congres voor den Vrede*, meldde in het laatste Zaterdag-ochtendblad uit Ommen o.m.:

„Ten gerieve van de uit alle oorden der wereld alhier verzamelde vreemdelingen — eigenlijk is het woord „vreemdelingen" hier contrabande, want men kent en erkent hier geen „eigen" en „vreemd" meer — worden allerlei „*exhibitions*" georganiseerd van dit en dat en nog eens wat: volksdansen, negro-songs en wat dies meer zij. De laatste „*exhibition*", Javaansche dansen van *Jodjana*, waren in dit genre niet de minste."

De verslaggever houdt een vrij lange uitweiding over de tropische regenbuien van dien Vrijdagmiddag en de al dan niet wenschelijkheid om een politiek karakter aan dit congres te geven, waarna als resultaat wordt vermeld, dat er geen besluiten bij meerderheid van stemmen zouden worden genomen, doch alleen unaniem aangenomen resoluties als zoodanig erkend worden, gelijk bijv. onmiddellijk eenstemmigheid kreeg de verklaring van de rassen-commissie: „dat het congres principieel de gelijkberechtigdheid van de verschillende rassen aanvaardt". Hij eindigt dan met de woorden:

„Na al dat drukke debat en gerumoer was het slot van den avond een verademing: Dansen van Jodjana. In de groote tent was een tooneel aangebracht; gamelan-instrumenten waren er — zij het ook slechts enkele — en Jodjana was als vanouds... Jodjana. Bijzonder trof ditmaal o.a. zijn „Gebed". Voor tal van buitenlanders was deze kunst een openbaring. Maar niet alleen voor hen; ik hoor nog den uitroep van een onzer Hollandsche jongeren, die voor het eerst deze dansen zag: „Wat een kunst! En dat is de cultuur, welke wij daar in Indië den kop ingedrukt hebben?" Ja — zoo is het helaas. Ik kon mij begrijpen, dat hij zich op dat oogenblik in allen ernst schaamde een Nederlander te zijn. Met dat al is deze kunst toch nog zoo levend gebleven, dat ze ook ons weer een uur van hoog genot heeft bezorgd."

Hier moet ons een opmerking van het hart: Onzes inziens, behoeft geen Hollandsch jongere, die Jodjana's kunst bewonderen kan, zich te schamen Nederlander te zijn. Wèl zou zoo iemand diegenen onder zijn landgenooten, die van dergelijke kunstuitingen niet genieten kunnen — gelukkig worden deze al zeldzamer — mogen beklagen. Wij, Nederlanders, hebben in Indië dan ook de cultuur niet „den kop ingedrukt", maar doordat wij er ons vroeger niet voor open hebben gesteld, hebben wij de cultuur, welke o.a. op kunstgebied dikwijls veel hooger staat dan onze westersche, niet begrepen, stonden er daarom koud en onverschillig tegenover. Maar nu ons het gemoed en de oogen er voor open zijn gegaan, nu wij er ook verstand van beginnen te krijgen, zijn wij, Nederlanders, immers met hart en ziel bereid te helpen die cultuur in al hare nuances zich verder te doen ontplooien, tot heil der geheele menschheid.

Vooral op de jongeren van alle rassen rust ten deze een heilige plicht!

Opening der Tweede Djokdjasche Jaarmarkt.

Een verblijdend verschijnsel in de hierboven bedoelde richting is o.a. het toenemende succes der Indische Jaarmarkten op Java. Zoo lezen wij in de jongste mailberichten uit Djocdja:

„Reeds eenige weken werd met ijver gewerkt op den *Aloon-Aloon* aan den opbouw van de loodsen en gebouwen, te gebruiken voor de tweede Djokjasche Jaarmarkt. In de afgeloopen week zorgde een uitgebreid damescomité voor de rangschikking en smaakvolle uitstalling van de uit alle oorden van Indië samengestroomde inzendingen, opdat alles tijdig gereed zou zijn voor de feestelijke opening. Talrijk zijn de commissies en er zullen niet veel vooraanstaande Djokjaneezen zijn, die niet in de een of andere commissie zitting hebben. Het geheele Djokjasche leven concentreerde zich in de afgeloopen week om de voorbereiding der Jaarmarkt.

„Op den morgen vóór de opening verzamelden zich in het restaurant op het Jaarmarktterrein talrijke genoodigden, terwijl om ongeveer negen uur arriveerden de Gouverneur van Djokjakarta en mevrouw Jasper, de Sultan en de Prinsen Mangkoenegara en Pakoe Alam. Prins Soerioamidjojo als vertegenwoordiger van den Soesoehoenan en resident Westra."

De Djokjasche Jaarmarkt draagt een zeer speciaal Inlandsch karakter en ontegenzeglijk is deze Jaarmarkt van groot nut in het centrum van oud-Javaansche kunstnijverheid, dat Djokja is.

De heer Westra, die het welkomstwoord uitsprak, legde er den nadruk op, dat de Djocdjasche Jaarmarkt zich onderscheidt van andere Jaarmarkten, doordat er uitsluitend Inlandsche producten worden tentoongesteld.

De tienduizenden, die in de komende dagen de Jaarmarkt zullen bezoeken, kunnen door de overzichtelijke opstelling de verschillen in kunstopvatting, bewerking en afwerking der producten beoordeelen en daaruit voor henzelf leerzame conclusies trekken.

Wij lezen verder:

„Uit de winst, op de vorige jaarmarkt bereikt, zijn eenige personen naar Bandoeng gezonden, om tot pottenbakker te worden opgeleid; anderen uit Djokja en Koelon Progo hebben de textielinrichting te Bandoeng bezocht op kosten van de Jaarmarktkas en vele vereenigingen zijn met subsidies geholpen.

„Dank zij ook de financieele hulp van de Jaarmarkt is de handenarbeid op de scholen bevorderd.

„Inzendingen uit Nederlandsch-Indië zijn gekomen van alle streken van Java, Bali, Soemba, Flores, Rotti, Ambon, Celebes, van eenige zelfbestuurders van Borneo en van Sumatra."

Nadat door *Pangeran Djatikoesoeman*, namens den *Soesoehoenan* van Soerakarta de beste wenschen voor het welslagen dezer Jaarmarkt waren uitgesproken, voerde de gouverneur van Djokjakarta, de heer *J. E. Jasper*, bekend als de man van het Jaarmarktwezen in Ned.-Indië, het woord. Hij begon met er aan te herinneren, dat 14 Mei 1905 de eerste Soerabajasche Jaarmarkt werd geopend en gaf een kort overzicht van hetgeen er, ook op financieel gebied, sedert is bereikt.

Thans vindt men in Batavia, Bandoeng, Soerabaja, Pekalongan en Cheribon permanente Jaarmarkt-vereenigingen, sinds verleden jaar ook in Djokja.

Ten slotte dankte de Gouverneur zijn helpers en helpsters en vooral de Pers. Daarna verzocht hij den Sultan de Jaarmarkt te willen openen.

Met eenige woorden van waardeering en vreugde gaf de Sultan hieraan gehoor, zoodat de opening van de Tweede Djokjasche Jaarmarkt een feit was. Een moorslag, overal in Djokja hoorbaar, deed hiervan kond.

Over hetgeen er tentoongesteld werd, hopen wij een volgenden keer hier eenige mededeelingen te kunnen

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het wantrouwen der nationalisten.

De z.g. *Simon*-commissie heeft *Britsch-Indië* bezocht, de locale toestanden bestudeerd, hoofden van partijen gehoord, centrale en locale regeeringen en ambtenaren van het burgerlijk bestuur gesproken, individueele adviezen ingewonnen, zittingen van Wetgevende Vergaderingen bijgewoond en adressen ingezameld. De 1ste Juni was de uiterste datum, waarop alle schriftelijke informatie door de intusschen naar Engeland teruggekeerde commissie kon worden ingewacht; in 1929, na een tweede „cold weather"-bezoek, moet het rapport van de commissie gereed zijn, en in 1930 is het de bedoeling, dat het Britsche Parlement zal beslissen over den vorm, waaronder Br.-Indië voor geruimen tijd daarna zal worden geregeerd. De Mohammedanen, de niet-Brahmanen en de „untouchables" zijn vóór de commissie, de leiders van de Hindoe's, die een overweldigende meerderheid vormen, houden zich echter afzijdig, terwijl het luidruchtigste deel van hen, dat der *Swarajisten*, met felheid tot boycot is overgegaan. Niets anders dan Dominion status kan de Swarajisten bevredigen; zij wantrouwen de Britsche bedoelingen. Is er reden voor dit wantrouwen, vraagt het *Soer. Hbl.* (14/7, 2de bl.)' Er is onmiskenbaar en duidelijk een lijn van vooruitgang te trekken van de Proclamatie van koningin Victoria in 1858 af, over de Indische Councils Act van Lord Morely in 1909 en de Montagu-Chelmsford-wetten van 1919, tot de huidige Simon-commissie. De Swarajisten en vele Engelschen met hen — Engelschen die nog volstrekt geen „die-hards" zijn, maar eerlijk gelooven, dat de Westersche verdemocratizeering van het Oosten funest is en iedere progessieve regeeringsvorm voor Indië uit den booze — houden zich ervan overtuigd, dat de Montagu-Chelmsford Reforms een vergissing van Engeland zijn geweest; dat Montagu in den spannenden oorlogstijd erin geslaagd is Engeland bij verrassing over te halen tot een moedige en edelmoedige politiek, en het Moederland daarmede noodgedwongen wel een begin heeft *moeten* maken, daarvan thans ernstig spijt heeft, en er zoo spoedig mogelijk van terug wil komen. Lord Reading en Lord Irwin, de opvolgers van Chelmsword, zijn echter voortgegaan bij iedere voorkomende gelegenheid over zelfregeering te praten. Maar de Swarajisten meenen dat Engeland niet te goeder trouw *kan* zijn, omdat zijn eigenbelang in Indië niet medebrengt een liberalen koers te sturen.

Dit wantrouwen, waardoor de actie der nationalisten in *Ned.-Indië*, in een veel lagere ontwikkelings-face verkeerende dan in Br.-Indië, reeds thans wordt beheerscht — zoo vervolgt het *Soer. Hbl.* — is een gevolg van een verkeerd bestuursbeleid, dat het uit-eindelijke doel: zelfregeering, in officieele redevoeringen en staatsstukken zoodanig op den voorgrond plaatst, dat de lange en moeilijke weg daarheen bijna geheel aan het oog wordt onttrokken. Dit wantrouwen vindt men in alle koloniale landen, waar een doelbewust krachtig bestuursbeleid werd opgeofferd aan de taktiek van politieke concessies ter bevrediging van extremistische aspiraties. De boycot van de Swarajisten in Br.-Indië, de Mau-opstand op Samoa, zijn de sprekende, waarschuwende voorbeelden van den jongsten tijd. De geheele historie van *Br.-Indië's politieke ontwikkeling bevat behartigenswaardige lessen* voor regeeringsbeleid en -koers in Ned.-Indië. Zij leert, dat een koloniale regeering politieke rechten in uitzicht stellen noch geven mag, vóór de tijd rijp is. Daardoor alléén zal het verlammende wantrouwen, waarvoor een krachtige regeering, in hoog besef harer verantwoordelijkheid, nimmer behoeft terug te schrikken, tot den kleinsten omvang worden beperkt.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (15/7, blz. 21 „De nationalisten te Soerabaja"; 14 en 18/7, blz. 5 en 20 „Moehammadyah"), het *Bat. Nwsbl.* (21/7 „Sentiment"; 3de bl. „De Br.-Indische Zelfbesturen"), de *Deli Crt.* (24/7 „Boedi Oetomo en de wijziging in de Staatsregeling") en *De Sum. Post* ((23/7 „Mohammedaansche politiek"; 24/7 „Afghanistan's rol in het Oosten").

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST

Nationale concentratie.

Het *N. v. d. D.* (17/7) betuigt instemming met het door de *Java-Bode* (16/7 „Nationale concentratie") bepleite plan eener nationale concentratie en verklaart de noodzakelijkheid hiervan in te zien. Een nationaal front, waarin ook voor de loyale Inlandsche ingezetenen plaats is, dient te worden gevormd. Een nieuwe concentratie dus, welke het uiteraard niet zonder de politiek kan stellen, maar waarbij het accent toch dáár niet zal liggen. De Europeesche samenleving, bij wie de nationale gedachte overheerscht, die doordrongen is van het gewicht der taak, welke Nederland hier in Indië, waarmee het historisch onafscheidbaar is samengegroeid, heeft te volbrengen, wenscht een bewuster, gezonder, standvastiger behartiging van de werkelijke Nederlandsch-Indische belangen, dan de P(ol.) E(con.) B(ond) momenteel weet te bieden: een krachtiger front tegen de voortgaande miskenning van Overheidszijde van de beteekenis, welke het Europeesche element voor en in deze koloniën heeft.

Het stemt de *Java-Bode* (18, 23 en 24/7) tot groote voldoening, dat zij met haar betoog de meening van het publiek getroffen heeft. Een dergelijke organisatie zal, al dan niet als een nieuwe partij, zoowel in Indië als tegenover Holland de stem van de Nederlandsche bevolkingsgroep duidelijk kunnen doen hooren, natuurlijk met erkenning van de algemeene Indische belangen. Voorts zal een dergelijke organisatie de belangstelling hebben te wekken voor de verkiezingen in de verschillende overheidscolleges — Volksraad, Provinciale Raad en Gemeenteraad — welke van te meer belang zijn in verband met de reeds tot stand gekomen, dan wel voorgenomen verschuiving in de getallenverhouding der vertegenwoordigende groepen.

Het *Bat. Nwsbl.* (24/7 „Politieke Partijformatie") plaatste een verweer van het hoofdbestuur van de P. E. B.

Nieuwe positie der Nederlanders in Indië.

Bij Kon. Besluit van 23 April 1927 No. 11 is een regeling getroffen, welke den grondslag voor het verblijf der Nederlanders in Indië bepaalt. Een tweetal circulaires, uitgegeven van het Dep. van Justitie, hebben aan hen, die het K. B. hadden toe te passen, een bepaalde uitlegging er van opgelegd, waardoor de wijziging van de regeling van 1915 van karakter en beteekenis veranderde (*Java-Bode,* 20 en 21/7 „Op losse schroeven gezet"). Tot dusver kon elk Nederlander of Europeesch vreemdeling, die in 't bezit was van een toelatingskaart, welke geldig was voor 2 jaren, hoogstens twee maal, telkens voor een jaar verlenging van de voorloopige toelating bekomen na een desbetreffend verzoek. Vestiging binnen 4 jaar na aankomst was dus mogelijk en blijkbaar zelfs gewenscht. De wijziging in deze bepaling door het K.B. van 23 April 1927 gebracht, geeft aan, dat de termijn van 2 jaar der voorloopige toelating *kan* worden verlengd twee malen met 1 jaar en een derde maal met 6 jaar. Het Dep. van Justitie eischte daarna het verstrijken van een termijn van 10 jaar na de toelating, éér de vergunning tot vestiging kan worden verleend. De nieuwe regeling beteekent voor alle Nederlanders en Europ. vreemdelingen in Indië een vermeerdering van lastige en gevaarlijke formaliteiten. Te verwachten is dat een groot deel der in Indië verblijvende Nederlanders het nooit zal brengen tot een vestigingsvergunning. Voorloopig vloeien daaruit geen politieke nadeelen voor de Nederlanders voort. De toegelatenen, zijnde ook ingezetenen, hebben gelijke politieke rechten als de gevestigden. Maar zal dat zoo blijven? Het lijkt de *J.-B.* niet voorbarig om o.a. te wijzen op de kansen, welke de nieuwe positie der Nederlanders in Indië aan een Inheemsche Volksraadsmeerderheid biedt om in nationalistischen zin tegen de Nederlanders op te treden.

Het *Soer. Hbl.* (6, 20 en 24/7) bevat artikelen over „De domeinverklaring".

Bevolkingsriet.

De Regeering is volkomen overtuigd van de groote beteekenis, welke de suikerindustrie voor Indië heeft en evenzeer is zij bekend met de schaduwzijden ervan. Met deze en andere dergelijke uitlatingen vóór zich, verwacht het *Soer. Hbl.* (19 en 20/7, 3de bl. „Tweeërlei politiek", *Z.*) dat het drijven van enkele landbouwconsulenten, die in hun ressort eene politiek voeren van booze stemmingmakerij tegen de suikerindustrie, door de Regeering zal worden gedesavoueerd.

De Regeering streeft naar strenge toepassing van een opkoopverbod van suikerriet van de bevolking. *Opkoop van bevolkingsriet* is voor de suikerindustrie onaanvaardbaar. Den door landbouwconsulenten immer krachtiger gepropageerden aanplant van riet door de bevolking heeft men te zien als een onderdeel van het groote plan: *de geheele rietcultuur in handen te spelen van de bevolking,* terwijl de taak der Westersche industrie zich dan zou bepalen tot *de verwerking van het riet,* derhalve: *de winning van suiker.* Het geheele procédé, in onze fabrieken toegepast, is ingesteld op de grootste intensiviteit en op het werken met zoo hoog mogelijk sap. Voor een groot deel heeft men dit thans zelf in de hand door het riet te doen snijden op het moment van zijn hoogste rijpheid. Bij opkoop van bevolkingsriet valt die contrôle weg en krijgt men rietsap van zeer verschillende kwaliteit. Het sap van onrijp riet heeft een hoog watergehalte en kan dus niet, naast het betere sap, worden onderworpen aan hetzelfde verdampingsproces. Zoo gaat het in alle phasen der bereiding. De geheele strijd voor de grootst mogelijke economie in het bedrijf hangt samen met de intensiveering en vervolmaking van het geheele systeem, loopt dus over alle onderdeelen daarvan en omvat, als onmisbaren factor, ook en vooral het streven naar een volkomen gelijkmatigen rietbouw.

Natuurlijk verdient het in algemeenen zin aanbeveling dat de Inlander, instede van de eeuwige padi, producten leert verbouwen, welke per oppervlakte-eenheid aan waarde meer opbrengen dan rijst. Zoo valt het ook toe te juichen dat de Inlander suikerriet plant, slechts onder dit voorbehoud: dat hij niet meer riet plant dan waarvan hij het product als „goela mangkok" kan plaatsen. Ook de ervaring in andere landen (o.a. in Hawai, de Philippijnen, Egypte en Queensland) heeft aangetoond dat een bedrijf, waarvan de beide samenstellende deelen in verschillende handen zijn, niet „efficient" kan zijn. Het zijn voornamelijk hadji's, die van den desaman de gronden huren — uiteraard voor een bespottelijken prijs — en er dan suikerriet op planten. De grondbewerking lijkt nergens op; men werkt hoogstens met den Javaanschen ploeg, doch meestal zonder dezen en slaat eenvoudig met den patjol direct de geulen in den grond. Dan plant men met topstek uit de oude tuinen. Met mest is men overdreven royaal.

De heer E. Helfferich over Ned.-Indië (vervolg).

Het *Soer. Hbl.* (14 en 16/7 „Koloniale tragiek", *Z.*) bespreekt de beschouwing van den heer E. Helfferich over de politieke en economische situatie in Ned.-Indië. De heer H. wilde in een vergelijking zeggen, dat, tegenover den economisch zooveel sterkeren en wetenschappelijk zooveel beter uitgerusten Europeaan, het gros der bevolking in Indië altijd wel in zóó ongunstige positie zal staan, dat het nooit kan denken aan een poging om zich economisch met den Westerling te meten. Niemand kan ontkennen — zoo merkt *Z.* hierbij op — dat immer een element van tragiek aanwezig is in de verhouding welke ontstaat wanneer een volk als bijv. het Javaansche, in vrijen economischen kamp wordt gesteld tegenover een zoo scherp getrainde en zoo goed toegeruste groep als die der Westerlingen in Indië. Indien de heer H. zegt dat sinds 1913 geen vermogenstoename bij de bevolking is te constateeren, heeft hij vrijwel gelijk. Slechts één ding ziet hij over het hoofd: dat de ontwikkeling dezer kolonie onder onze leiding het mogelijk heeft gemaakt, òndanks de absentie van den Inlander bij de opening van nieuwe ondernemingen, bedrijven, enz. en de uitbreiding van bestaande,...... òndanks de onmogelijkheid de oogsten op te voeren door intensiveering van landbouwvormen — toch een bestaan te verschaffen aan de millioenen waarmee het bevolkingscijfer sedert 1913 is gestegen.

Wij verwijzen naar de *Java-Bode* (18 en 19/7 „Helfferich's afscheidsdocument"), *De Loc.* (14/7, blz. 3 „E. Helfferich"), het *Bat. Nwsbl.* (19/7 „Het nieuwe welvaartsonderzoek") en het *Soer. Hbl.* (18/7 „Koffiebelangen", *Z.;* 18/7 „Het achterland van Gorontalo" en 20/7 „In de Minahassa", *Villanus;* 17/7 „Een onderhoud met generaal Swart").

Plasmochine.

Met *kinine* kan men wel acute gevallen van *malaria* kort en krachtig coupeeren, maar een totale genezing van den patient is er in veel gevallen niet mee te bereiken (*De Loc.* 14/7). Wat men moet verlangen, is een chemische stof, die het lichaam ten opzichte van de ziektekiem door en door ontsmet: de therapia sterilisans. De chemotherapie zoekt stelselmatig naar zulke smetstofdoodende geneesmiddelen. Haar schoonste vrucht is het salvarsan. Haar jongste poging betreft *een afdoend middel tegen malaria: het plasmochine.* Het is een langs synthetischen weg bereide chinolineverbinding; het is chemisch een alkylamino-6-methoxychinoline. Kinine tast de gewone malariaparasieten aan, plasmochine rekent met de „halve manen" af. In de jongste afleveringen van het „Geneesk. Tijdschr. voor N.-I." komen rapporten voor over gunstige ervaringen van de artsen *Olivier* en *Hulshoff* te Batavia en de artsen *Luyke Roskott* en *Seno* te Tandjong Pandan (Biliton). Onaangename bijwerkingen werden door laatstgenoemde heeren helaas wel waargenomen, zoodat de raad gegeven wordt het plasmochine niet uit handen der artsen te geven. Strenge medische contrôle is vooralsnog dringend noodzakelijk.

De Loc. (16/7, blz. 37) schrijft over „De strijd tegen de gele koorts." De tropische gebieden van Azië en Australië zijn vrij van gele koorts, ofschoon er de *stegomyia-mug* — ook in Ned.-Indië — rijkelijk voorkomt.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Koloniale politiek en godsdienst.

Een inzender in het Pan-Aziatische en Panislamietische blad *Fadjar Asia* van 13 Juni komt, na een beschouwing over de politiek der Hollanders in Indië van af de oprichting der Oost-Indische Compagnie, tot de conclusie dat naast een economische uitbuiting en politieke overheersching van de Westerlingen, steeds waar te nemen is een streven naar kersteningspolitiek. Het doel van deze kersteningspolitiek is in de eerste plaats natuurlijk om den Islam uit Indië te verdrijven, maar daarnaast ook om het koloniaal gezag te versterken. Dit blijkt duidelijk, zegt schrijver, uit een artikel in „De Maasbode" van 25 October 1909, waarvan de inhoud hierop neerkomt: „Het tegenover ons gezag vijandig staande Mohammedanisme is reeds te lang door onze Regeering in bescherming genomen, tengevolge waarvan het zich uitgebreid heeft. Alleen door verspreiding van het christendom kunnen wij ons gezag in Indië handhaven en versterken". Voorts: „De Islam, die de bevolking tot verzet opvoedt, dient gekortwiekt en het christendom hooggehouden te worden."

Ook Minister Idenburg heeft o.a. dit gezegd: „De geschiedenis heeft geleerd, dat het Christendom nog nooit in staat was om het Mohammedanisme te beïnvloeden. Naar mijn inzicht dienen sterke stroomingen, die voor ons gevaar kunnen opleveren, verlamd te worden, zoodat langzamerhand de actieve en fanatieke Islam verdreven kan worden."

Zijn artikel in het nummer van 14 Juni vervolgende, zegt schrijver dat de tweede vorm van koloniale kersteningspolitiek van de volgende soort is. Schrijver haalt dan uit het werk van Prof. Snouck Hurgronje „Nederland en de Islam" eenige passages aan, waarin deze kenner van den Islam aanbeveelt dat de oplossing der Islam-kwestie in de associatie aan de Westersche cultuur ligt en zegt dat de houding der Regeering tegenover den Islam moet zijn verdraagzaam en beslist, dat zij zich niet moet inlaten met de werkelijke uitvoering van den godsdienst, dat het Pan-Islamisme en de heilige oorlog zooveel mogelijk bestreden moeten worden en dat het onderwijs, aan de bevolking gegeven, buiten den Islam moet omgaan en dat er wel sprake kan zijn van associatie tusschen de Nederlanders en de inheemsche bevolking op het gebied van politiek en nationalisme, doch niet op dat van den godsdienst.

Schrijver ziet natuurlijk gevaar in het neutraal onderwijs, daar de abiturienten van de neutrale scholen verwesterd kunnen zijn, zoodat hun nationaal gevoel verslapt wordt. Hij verdeelt de intellectueelen dan ook in twee groepen, n.l. zij die onder en voor het volk leven en zij die ook wel voor de bevolking werken, doch buiten en boven het volk leven. Deze laatste werken niet omdat zij inderdaad liefde voor het volk gevoelen, doch alleen voor de beweging. Om tot de intellectueelen van de eerste groep te kunnen behooren, moet men de taal en ook den godsdienst van het volk goed kennen, dan eerst wordt men door het volk volkomen vertrouwd en kan men met het volk samen strijden voor de vrijheid, besluit schrijver.

Geheimen der koloniale politiek.

Wijzende op de vraag waarom de Inlandsche pers en organisaties toch zooveel tegenwerking moeten ondervinden van de zijde der politie, terwijl aan de Europeesche bladen en vereenigingen de vrije hand wordt gelaten, zooals b.v. aan het Nieuws v. d. Dag, de I. S. D. A. P. op haar vergadering van 1 Mei j.l. enz., zegt de liberale *Bintang Timoer* van 16 Juni o.a. dat deze vraag thans opgelost is. En wel door den vertegenwoordiger van het Suikersyndicaat in den Volksraad, de heer Bruineman. Het blad deelt dan mede, dat deze heer — naar aanleiding van het verwijt der Regeering in de M. v. A. aan de Europeesche pers, n.l. dat deze het al te bar heeft gemaakt met haar geschrijf — hierop ten antwoord gegeven heeft dat zulk een critiek van de Regeering niet op haar plaats is. Want, hoe heftig de stem der Europeesche pers ook moge zijn, zij verleent toch steun aan het Nederlandsche gezag in Indië, heel anders dus dan de Inlandsche pers.

Het blad noemt dit een openbaring van geheimen waarvoor men den heer Bruineman wel dankbaar mag zijn. Want hij wil te kennen geven dat Indië een kolonie is, niettegenstaande men soms van veranderingen spreekt die leiden tot zelfbestuur en tot de opvoedende politiek. Onder hen die dit hebben begrepen, bevindt zich de heer Soeroso, want deze zeide in den Volksraad o.a., dat er hier weliswaar veranderingen worden gemaakt in de koloniale politiek, doch deze geven slechts een waarborg voor de belangen der kolonie zelf, iets dat ook door de P. N. I. werd ingezien. Deze verklaarde immers kort geleden op haar congres, dat de vooruitgang in Indië slechts mogelijk is indien de koloniale politiek wordt opgeheven en er zelfbestuur is over dit land. Want zoolang er koloniale politiek is, zoolang zullen de exorbitante rechten niet verdwijnen en ook niet het beperkende drukpersreglement. Uit het bovenstaande blijkt dus dat de Inlandsche vereenigingen hier te lande naar een en hetzelfde doel streven, n.l. naar de verandering van de koloniale politiek en het Regeerstelsel, opdat er straks een samenleving zal zijn, bestaande uit menschen met gelijke rechten, maar niet uit heerschers en gekoloniseerden. Dit is het wat aan de Inlandsche vereenigingen blijkbaar aanleiding heeft gegeven om zich te scharen in de P.P.P.K.I. (de groote federatie). Nu wil de heer Bruineman bovenbedoeld onderscheid gemaakt zien; dit heeft natuurlijk tot gevolg dat de nationalistische vereenigingen straks gezamenlijk front zullen maken in de kwestie over de koloniale politiek. En als het dan zoover gekomen is, mag de schuld niet aan die vereenigingen worden gegeven, maar aan dien vertegenwoordiger van het koloniale kapitaal, want hij heeft het aan die vereenigingen geleerd.

Indonesische eenheid.

Het Mal.-Chineesche liberale dagblad *Radio* te Padang van 11 Juni schrijft over het succes dat Bismarck had met het vereenigen der kleine Duitsche staatjes tot één Rijk. Hij was er van overtuigd dat menschen die door eenzelfde lot werden beheerscht, één natie konden vormen. Schrijver bestrijdt dan den twijfel van den heer Laoh ten aanzien der mogelijkheid tot vorming van een groot-Indonesië en zijn argumenten daartoe. Volgens den heer Laoh is een groot-Indonesië een fata morgana en mogen de Indonesiërs van geluk spreken dat zij tot heden nog onder de driekleur staan. Indien de volken van Indië beheerscht kunnen worden door één driekleur, indien er voor allen slechts één strafwetboek kan bestaan en één Indische regeering, vraagt schrijver waarom dan niet dezelfde volken niet één groot-Indonesië zouden doen geboren kunnen worden. Indien de Hollandsche voormannen in staat zijn eenzelfde koloniale politiek te voeren tegenover heel Indië, waarom zou dan Indië zelf niet zulk een soort politiek kunnen voeren over zichzelve, waardoor de „baby" Indonesië groot zal kunnen worden als het Duitschland van Bismarck?

(Schrijver is wel wat naief en ziet blijkbaar niet in dat het juist de *Hollandsche* voormannen zijn die het bestaan van één groote Indische kolonie mogelijk maken en dat juist het Hollandsche gezag *het* bindmiddel is dat alle Indische volken bij elkaar houdt. — Red.).

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Een Nederlandsch-Nationale Partij in Indië.

In het Nr. van 30 Juni stelde de „Indische Post" het vraagstuk aan de orde van een Nederl.-Nationale Partij in Indië, naar aanleiding van een stem uit het publiek, die op de vorming daarvan aandrong.

In het jongste Nr. (van 21 Juli) gaat de redactie verder hierop in, want de stem en haar betoog hebben weerklank gevonden onder de Europeesche bevolkingsgroep; uit alle deelen van Java bereikte de redactie brieven, waarin instemming werd betoogd met het denkbeeld. Een der schrijvers, de heer T. te W. schrijft o.a.:

„Inderdaad eischt het belang van *Nederlandsch*-Indië dringend het ontstaan eener Nationale Partij, waarin alle goedwillenden, verstandige en ordelievende Europeanen en Indo-Europeanen, eventueel Inlanders zich vereenigen om den steeds meer om zich heengrijpenden rooden invloed een halt toe te roepen en aan te sturen op een krachtige Regeering, die alle slappe ethica en alle verwarrende redevoeringen over boord werpt, en een klaar en duidelijk *machtwoord* laat hooren."

De hr. v. d. B te D. schrijft: „Dat te eeniger tijd „Hollandsch"-voelende mannen zich zouden aaneensluiten om paal en perk te stellen aan het sol... len met onze nationale gevoelens, was een lang door mij gekoesterde wensch: daartoe gedane stappen strandden op de bekende „lauwheid"; alleen bij de gratie daarvan kan het bestaan, dat „défaitisten" als ambtenaren worden gehandhaafd", en...

Vele der inzenders spreken de wenschelijkheid uit dat de Ind. Post het initiatief zal nemen tot het *vormen* van een krachtigen bond; de redactie verklaart zich evenwel hiertoe niet bereid, wel wil zij haar intermédiair verleenen om de vele voorstanders van de idee tot elkaar te brengen, maar dat is dan ook de grens waartoe zij kan gaan.

Roomsch-Katholieke Missie in Oost-Indië.

Sedert eenigen tijd is op Java wederom een Missie-gebied gekomen van de R.K. kerk. Deze nieuwe Missie, uitgaande van de Congregatie van het H. Hart, omvat de residenties Pekalongan, Banjoemas en een gedeelte van de res. Kedoe, een belangrijk stuk dus van Midden-Java. Tot nu toe was er in dat gedeelte maar één Katholieke school te Poerworedjo en verder twee kerkjes voor Europeanen (te Tegal en te Tjilatjap; te Pekalongan werd de mis gelezen in een Gouvernementspak-huis), terwijl er nog geen enkele vaste standplaats was van een priester en er nog geen enkele missionaris werkzaam was. Zooals de situatie nu is, arbeiden op West-Java de Jezuïeten en Kruisheren, op Midden-Java de missionarissen van het H. Hart en de Jezuïeten (Moentilan) en op Oost-Java de Lazaristen en Carmelieten. Het geheel staat onder het Apostolisch Vicariaat van Batavia.

Einde 1923 waren er op geheel Java 30.0.. Katholieken, waaronder slechts 3500 Javanen, einde 1925 50.000 Katholieken, waaronder 80.. Javanen. In 1926 had de missie er 83 scholen met 8227 leerlingen, daaronder 2 kleine seminaries met 83 leerlingen. Voor theologische studie waren er toen op Java 4, in Holland 8 Javanen. De *eerste Javaansche priester* werd 15 Augustus 1926 te Maastricht als zoodanig gewijd.

Op *Sumatra* zijn het vooral Chineezen, die tot de R.K. kerk zijn overgegaan, tot een getal van ± 7000. Ook wordt er melding gemaakt van den overgang van 50 Bataks, die uit eigen beweging naar de Missie gekomen zouden zijn. In Padang is een R.K. Holl. Chineesche school; in 't geheel zijn er 22 R.K. scholen met 2264 leerlingen. In het Apost. Vic. Padang werken 18 priesters, 17 broeders en 64 zusters. Op Banka en Billiton zijn 60.. Katholieken, Europ. en Chineezen medegeteld. Ook daar heeft het missiewerk onder Chineezen het meeste resultaat.

Op *Borneo* gaat het werk slechts langzaam vooruit. In 1926 werden 226 volwassenen en 493 kinderen gedoopt, waaronder 111 Chineezen, evenveel Dajaks en 4 Europeanen. Er zijn 10 hoofdposten en 9 bijposten.

Volgens de berichten[1]) vormen 37.264 katholieken van het Apost. Vic. der *Kleine Soenda-eilanden* 40 % der bevolking. 290 Inlandsche onderwijzers onderwijzen 20.000 kinderen op 184 scholen.

Wat *Celebes* betreft, daar zijn vooral Menado, Woloan en Tomohon de belangrijkste punten en vindt het missiewerk er zijn belangrijkste uiting in de scholen. De H.C.S. te Menado had, toen zij geopend werd, reeds dadelijk 2000 leerlingen.

Ten slotte *Ned. Nieuw-Guinea*. Volgens de berichten [1]) zouden aldaar 21.052 katholieken zijn. Op 92 missiescholen wordt aan 4182 kinderen onderwijs gegeven. De viering van den Zondag schijnt daar voorbeeldig te zijn. Op grond van den laatsten Pauselijken Encycliek heeft de Apost. Vicaris een poging gedaan om er een seminarium te stichten voor Inlandsche priesters. Dit seminarium moet dan tevens dienen voor de opleiding van onderwijzers en beambten en het moet ook zijn een centrum van katholiek leven voor de inheemsche bevolking. Deze school werd in 1921 in Toeal (Kei-eilanden) geopend.

Bovenstaande gegevens ontleenen we aan de Juli-afl. van het zend. tijdschr. De Opwekker; een nog sprekender beeld van den vooruitgang der R.K. Kerk-missie gaf Pr. C. Wessels in eene voordracht door hem tijdens den Missie-avond gehouden in de Ita te Arnhem. Volgens dien Pr. was er in 18.. geen enkel Missiegebied in Oost-Indië en werkten er slechts 5 priesters; in 1928 zijn er 10 missiegebieden met een kruisleger van 1360 geestelijken en religieuzen en bedraagt het aantal katholieken 250.000.

De Rechtshoogeschool.

Het jaarverslag van de Rechtshoogeschool (19..-1928) is door den rector weder uitgebracht. De bevolking bedraagt 131 studenten. Een snelle...

[1]) Bedoeld is vermoedelijk: Berichten St. Clave...bond. — Red. K. W.

stijging van het inheemsche element in vergelijking met andere landaarden treedt aan het licht. Faculteit en curatoren hebben aan de Regeering voorgesteld het Latijn als verplicht leervak te doen vervallen, tevens om den studietijd met een jaar te verlengen. Prof. Kan heeft vertrouwen in de toekomst.

Inter-Ocean.

Inhoud der April-afl., voor zoover op Ned.-Indië betrekking hebbend. Miangas, the disputed isle, with maps and ill., by Dr. H. J. Lam. — Retracing the steps of their forefathers, by S. C. Th. van der Paardt (hoofdzakelijk bijzonderheden over tempels op noord-west Bali). — Eighteenth-Century Batavia, drawings by Johannes Rach (ontleend aan het door het Kon. Bat. Gen. v. W. en W. uitgegeven boek: Johannes Rach en zijn werk). — Where nature reigns in Buitenzorg. Photographs by M. Vervoort. — Rubber in the Netherlands Indies, by Dr. A. G. N. Swart.

In- en Uitvoer.

In het Nr. van 20 Aug. schrijft Dr. H. C. Prinsen Geerligs over den uitvoer van suiker uit Java in de eerste drie maanden van het campagnejaar 1928-29. — Verder bevat dit Nr. eene vervolgbeschouwing over de financieele positie van Ned.-Indië, zoomede uitvoercijfers van Java en Madoera over de maand Mei.

Algemeen Landbouwweekbl. voor Ned. Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 3 (14 Juli). Iets over copra en kokosteelt, door S. Kalff. — Werkwijze voor de fabricage van thee. — Het Plantersсongres te Bandoeng (vervolg). — Uit den Volksraad. Alweer om de poenale sanctie! De motie Stokvis over de afloopende erfpacht. — De Indische bloementuinen. — Het derde Landbouwcongres op Ceylon (vervolg). — Het grondonderzoek bij het Suikerproefstation.

De Indische Mercuur.

No. 34 (22 Aug). Mededeelingen No. 25 van het Algemeen Proefstation voor den Landbouw (bemestingsproeven bij Inlandsche gewassen, van af 1920). Bespreking, door Ir. A. Wulff. — De suikerindustrie in Sovjet Rusland. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het eerste kwartaal van 1928. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een opgaaf van literatuur over aetherische oliën — boschwezen — gommen en harsen — looistoffen — genees- en genotmiddelen — specerijen — voedings- en voedermiddelen — vruchten en groenten.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Juli-afl. bevat de volgende oorspronkelijke verhandelingen: Over de economische beteekenis der djatibosschen, door Dr. R. Wind Hzn. — Houthandel en houtverkoop over de periode 1900—1927, door A. J. Warta. — Over kunstmatige menging van djati met wildhout, door Ir. C. N. A. de Voogd. — Geef het djatibosch zijn houtvester, door J. L. P. Zondag. — Hoogere boschpolitiek, door W. Zwart. — Internationale boschbouw, door Dr. F. Kramer.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië

Uit den inhoud van deel 68 (1928), afl. 3. Over schildklier en ziekte, door Dr. C. R. Pfister. — Twee gevallen van primairen kanker van het ooglidbindvlies, door R. Séno. — Drie gevallen van Appendicitis ten gevolge van Amoebendysenterie, door F. H. Meihuizen. — Een merkwaardig geval van Amoebiasis. — Giftige Indische planten, door M. Duyster. — Uitkomsten van een ooronderzoek bij schoolkinderen te Amboina. — Jaarverslag van de Landskoepokinrichting en het Instituut Pasteur over het jaar 1927.

Locale Belangen.

Afl. 14 (van 16 Juli) bevat o.m. Loehak-Raden ter Sumatra's Westkust (een betoog van X., om niet in te gaan op de voorstellen ter zake van de commissie welke belast was met het onderzoek naar de oorzaken van de onlusten ter Sumatra's Westkust). — Het boven de aarde houden en begraven van lijken, door Margadant. — Afschrijving op zaken, die de gemeenten van het Gouvernement in beheer hebben, door H. F. Schouten. — Decentralisatiana (Géén burgemeesters? — Pasarrapport Medan, enz.).

Mededeeling No. 71 (bijlage van genoemde afl.) brengt verbeteringen en aanvullingen van het reeds in een vroegere Mededeeling opgenomen verslag van het 18e Decentralisatie-Congres, gehouden 13 en 14 Mei j.l.

Missie- en Zendingperiodieken.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Juli-Aug. '28. Batak-missie, door P. fr. Valentinus. — De Sibolga-kwestie [handelt over weigering toelating R.K. geestelijke te Sibolga], door W. B. — Een standbeeld voor Mgr. Niewindt [onthuld te Willemstad op Curaçao, den 29en Sept. 1927], door S. Kalff. — Tweede reis naar West-Nieuw-Guinea ter voorbereiding van eene eventueele R.K. Missie-Statie door Dr. M. Neyens (vervolg). — Indische Missie-avond op de Indische tentoonstelling te Arnhem (overzicht van gehouden voordrachten.

Zendingstijdschrift De Opwekker. Juli '28. In Memoriam Dr. J. G. Scheurer, door J. C. van Andel-Rutgers — Burgerlijke Stand voor Inlandsche Christenen, door N. A. C. Slotemaker de Bruïne. — Christendom en Islam, door Dr. H. van Andel. — Zending en arbeidsvraagstukken, door S. G. Moelia. — Het rassenprobleem en de Zending, door Dr. H. Kraemer.

* * *

De Oost-Indische pompelmoes in Holland, door W. Spoor. Met ill. (De Vrouw en haar Huis. Juni 1928).

De notemuskaatcultuur in Nederl.-Indië sedert de opheffing van het monopolie, door A. H. W. M. Hermans. Met afb. (Pharmaceutisch Weekbl. 1928, No. 31, bl. 727).

De resultaten der volgens de oude methoden van grondonderzoek onderzochte grondmonsters van rubberondernemingen, door Dr. J. J. B. Deuss (Archief voor de Rubbercultuur in Ned.-Indi, Juni 1928).

De koraalriffen in de Baai van Batavia, door J. H. F. Umbgrove. Met platen en kaarten. (Dienst van den Mijnbouw in Ned.-Indië. Wetenschappelijke Mededeelingen. No. 7, 1928).

Catalogus van tijdschriften en periodisch verschijnende publicaties, aanwezig in de centrale boekerij van de Kon. Vereeniging „Koloniaal Instituut" te Amsterdam. Uitgave van het Instituut, druk van J. H. de Bussy, Amsterdam.

Het imperialisme en Nederlandsch-Indië, door E. van Hinte. (Tijdschr. voor Econ. Geographie. 15 Aug. '28).

Jaaroverzicht van den in- en uitvoer van Nederl.-Indië gedurende het jaar 1926. Deel III. Landen van herkomst en bestemming. IV. Gewestelijke en havenstatistiek der Buitengewesten. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 53 en 54).

1778—1828—1928. De groote Stadskerk der Evangelische Broedergemeente in Suriname (te Paramaribo). (Met Voorwoord van W. Burckhardt). Met portretten en platen. (Paramaribo, H. B. Heyde).

Een Gouverneur van Ternate (nl. Gaspar van den Bogaerde), door S. Kalff. (De Indische Verlofganger, 24 Aug. '28).

Staatsspoor- en Tramwegen in Nederlandsch-Indië. Verslag over het jaar 1927. Met platen en kaarten. (Batavia, Landsdrukkerij).

Varia.

Onze taak in Indië.

(Ontleend aan het door den Heer H. H. van Kol in 1901 voor de Soc. Democr. Arb. Partij opgestelde program betreffende de door Nederland te volgen koloniale politiek).

Het behoud onzer koloniën is geen recht, maar een *plicht* geworden; geen lust meer, maar een zwaren last door de historie ons op de schouders gelegd. Nederland heeft in Indië nog een zware schuld te delgen . . .

Wij zijn de voogden geworden dier millioenen, wier lot in onze hand is gesteld; door een rechtvaardig en eerlijk bestuur moeten wij hun vertrouwen winnen, hunne welvaart bevorderen. Geleid door rechtsgevoel en humaniteit, moeten wij den Inlander doen deelen in de voordeelen onzer hoogere beschaving, hem opheffen tot een hooger standpunt, bevorderen zijn stoffelijk en zedelijk geluk. Onze beschermende hand moet den zwakke steunen en leiden, hem recht verschaffen waar onrecht heerscht, hoop geven waar wanhoop is, welvaart brengen waar armoede werd gezaaid; wij moeten het kind opvoeden tot een man.

En eenmaal man geworden, zal de Inlander onzer Oost-Indische koloniën op eigen beenen kunnen staan, de volwassene zal geen steun meer noodig hebben, de rijp geworden vrucht zal afvallen van den boom. Dàn, maar ook eerst dàn, is het uur zijner volledige *autonomie* geslagen, dan is onze tijd voorbij, onze taak volbracht, dan hebben wij vervuld een plicht, een zending . . .

Suriname.

Wordt het nu ernst met de oprichting van groote landbouwondernemingen in Suriname? Het begint er op te lijken.

Onder het hoofd *„Suriname's kans stijgt. Duitsche ondernemingsgeest ontdekt het gewest. Uitstekende vooruitzichten"*, geeft „De Telegraaf" van 21 Augustus, tweede ochtendblad, nadere bijzonderheden over de Duitsche plannen (die reeds geruimen tijd hangende zijn) naar aanleiding van een artikel in het tijdschrift „Der Kolonialdeutsche", die een aanvang gemaakt heeft met de publicatie van een serie artikelen over Suriname. In het avondblad van denzelfden dag schrijft de Haagsche correspondent van het blad:

„In verband met de plannen van Duitsche zijde tot vestiging van een landbouwbedrijf in Suriname, hebben wij de meening gevraagd van den minister van Koloniën, den heer Koningsberger. Deze verklaarde ons, dat hij die plannen met ingenomenheid begroet, te meer, waar hier serieuze personen zich met deze aangelegenheid, die voor de kolonie van belang kan worden, bezig houden.

Ook van de zijde van den ondernemersraad voor Suriname gaf men ons te kennen, dat men de desbetreffende plannen toejuicht. Natuurlijk, zoo zeide men ons, had men liever gezien, dat Hollandsch kapitaal interesse getoond had, doch waar dit niet het geval is, achtte men het een zeer verheugend verschijnsel, dat buitenlandsch kapitaal in onze kolonie gestoken wordt."

Het plan van het Duitsche syndicaat zou zijn den aanleg van groote koffieplantages en de ontwikkeling der cassavecultuur, ten behoeve van de stijfselproductie. De Berlijnsche correspondent van „De Maasbode" (zie het nummer van 23 Augustus) spreekt van de cassavecultuur ten behoeve van de alcoholproductie en deelt mede dat ook Nederlandsche kapitalen in deze Duitsche onderneming betrokken zullen worden, welke kapitalen gefourneerd zullen worden door kringen, die ook voor den afzet van de producten van beteekenis zijn. In het bestuur zal o.a. een bekend Nederlandsch parlementarier zitting nemen. In de leiding van het bedrijf zal o.a. de heer Ahrens zitting hebben, die reeds ervaring in Suriname heeft opgedaan.

In het ochtendblad B van de N.R.Ct. van 24 Augustus een hoogst belangrijk onderhoud met den heer J. S. C. Kasteleyn, voorzitter van het op initiatief van gouverneur Staal opgerichte Suriname-Studie-Syndicaat. Onze ruimte gedoogt niet den inhoud van het gesprek hier te vermelden. Het ging over 'n nieuwe cultuurproef in Suriname: „Een met Nederlandsch kapitaal te ondernemen proefaanplant van cassave, beoogende te onderzoeken of deze cultuur een exportcultuur van beteekenis kan worden en als zoodanig meewerken aan de opheffing van Suriname. Suriname heeft behoefte aan een groot stapelartikel voor export. — Waarom het Suriname-Studie-Syndicaat de koffiecultuur in 't groot niet durft aanbevelen. — Cassave in Amerika in groote kwanta gevraagd. — Wat de cultuur kan beteekenen. — Hoe men zich den opzet voorstelt."

De heer Kasteleyn, die sedert de oprichting van het Suriname-Studie-Syndicaat steeds warme belangstelling voor Suriname heeft getoond, zal naar de Vereenigde Staten vertrekken en van daar naar

Suriname, teneinde de mogelijkheid van welslagen van het plan te onderzoeken.

Het plan heeft de volle sympathie o.a. van Prof. Stahel, den leider van het proefstation te Paramaribo.

* * *

De Vereeniging voor Handel en Nijverheid te Paramaribo heeft in den loop van 1927 aan den gouverneur o.a. advies uitgebracht over de mogelijkheid van den uitvoer van rijst uit Suriname.

De vereeniging meende dat van loonenden uitvoer van rijst eerst sprake kan zijn bij een padiprijs van ongeveer vier cent per kilogram, wat bij de tegenwoordige cultuurmethode vrijwel uitgesloten is. Ook de ongelijkheid der rijst, een gevolg van het door elkander planten van verschillende soorten, is een ernstig bezwaar voor uitvoer. Zoodat de vereeniging meent dat eerst langzamerhand, door verbetering van cultuur en afwerking van het product, kans zal ontstaan op uitvoer van eenige beteekenis.

* * *

De heeren A. A. Dragten, J. Morpurgo en Dr. S. Dragten hebben een reis „binnendoor" gemaakt naar Nickerie en de Corantijn en terug. Van dezen tocht vinden wij van de hand van den heer Morpurgo, redacteur van „De Surinamer", in de nummers van het blad van 12—29 Juli een zeer interessant reisverhaal, waarin de kritiek op de toestanden in Nickerie niet gespaard wordt. Over het Belgische houtbedrijf „Tropica" aan de Corantijn schrijft de heer Morpurgo, in het nummer van 26 Juli:

„Dat er op dit plekje grond gewerkt is en hard gewerkt, bewijzen de enorme stapels zwaar hout, gereed ter verscheping.

In het geheel is er een voorraad gehakt van 8 à 900 ton, in hoofdzaak ceder en mora van geweldige afmetingen. Met gerechtvaardigde trots wordt gewezen op de blokken van weinig minder dan een halve meter in het vierkant, blokken van tien meter lengte, blokken van 5, 6 en zelf 7 ton gewicht!

Hier ligt een kapitaal tot een heuvel opgeworpen. Een kapitaal aan géld, maar niet minder aan energie en werklust, die zich concentreerden op verkenning, kappen en bewerken en uitsleepen.

Tusschen de werkzaamheden door, blijkt er tijd te zijn geweest voor het aanleggen van een pluimveekweekerij, voor de installatie van een radioinrichting, voor fotografeeren, voor uittrekken dagreizen ver op ontdekking, voor het aanplanten van vrucht- en sierboomen, voor lectuur en muziek en zooveel meer, dat het verblijf in dit stuk opengekapt oerwoud dragelijk kan maken. Geen wonder, dat de arbeiders achter hun practisch ingerichte woningen volgden met den aanleg van grondjes en kippenkweekerijen."

Dit brengt ons in herinnering een voorstel dat wij vele jaren geleden aan een der gouverneurs deden om de districtscommissarissen te gelasten op hunne terreinen en op de politiestations vruchtboomen te planten. Het was ons n.l. opgevallen hoe weinig vruchtboomen daar waren.

* * *

„De Surinamer" van 2 Aug. schrijft:

De vraag, of Suriname inderdaad petroleum in den bodem heeft, meer speciaal of de boorpijp op Paradise inderdaad op petroleum was gestooten, is thans, naar wij vernemen, wederom van bijzondere actualiteit.

Eenigen tijd geleden kwam een Duitsch ingenieur aan, de heer Houdelet, die in Brazilië in het petroleumbedrijf is werkzaam geweest en van daaruit naar Suriname reisde.

Voor zaken vertoevende in de Boven-Saramacca, meende hij sterke aanwijzingen voor de aanwezigheid van petroleum te hebben ontdekt, hetgeen hij ook officieel rapporteerde.

Na in aanraking te zijn gebracht met den heer Koker, wien voor petroleumonderzoek een monopolie is toegekend, maakte hij in gezelschap van den heer Koker en Mr. Bucaille een reis naar Paradise. De bekende boorpijp aldaar, die verstopt was, werd opengewerkt, met het gevolg, dat er onder meer grond uit geslingerd werd door druk van onderen af....

De meening van den heer Houdelet is, dat hier wel degelijk petroleum moet voorkomen onder de boorpijp.

Een en ander leidde tot het besluit om zoo spoedig mogelijk tot eigenlijke diepboring over te gaan."

„Suriname" van 31 Juli schrijft over deze oliekwestie:

„Trots alle tegenspraak van zekere zijde, lijkt meer en meer dat er groote waarschijnlijkheid bestaat, dat er in de kolonie petroleum voorkomt; immers uit de indicaties verzameld op Paradise in Nickerie, is, naar deskundig oordeel, vast komen te staan dat men hier niet te doen heeft met *moerasgas* doch wèl met oliegassen."

* * *

In een op 19 Juli gehouden vergadering van de Koloniale Staten is aan de orde gekomen het ontwerp tot nadere wijziging en aanvulling der Balataverordeing 1914.

De heer May was teleurgesteld omdat het ontwerp geen gelegenheid geeft tot invoering van het éénmansbedrijf in de balata en dat de steun die aan de industrie gegeven wordt, onvoldoende is. Het Bestuur stelt voor het concessierecht te verminderen van 4.5 cent tot 3 cent per hectare. Spreker acht dit onvoldoende. Hij heeft daarom een amendement ingediend om het recht voor de jaren 1928 en 1929 te stellen op 1.5 cent. De toestand van het bedrijf is zeer critiek. Balata heeft niet alleen geen marktprijs, maar is zoo goed als onverkoopbaar. Evenals het Gouvernement krachtige maatregelen heeft genomen om den landbouw in een periode van crisis te gemoet te komen — wat spreker niet afkeurt — evenzoo hoopt hij, dat ook aan de balataindustrie krachtige hulp zal worden verleend.

Van bestuurszijde werd het amendement bestreden. Verder dan men ging kon het bestuur niet gaan.

De heer May lichtte hierna een 2e amendement toe, strekkende om te bepalen, dat de tegen verminderd recht uit te geven concessiën, zullen eindigen in 1931. In dat jaar vervallen de groote vijftienjarige concessiën en is het wenschelijk schoonschip te maken, zoodat het Bestuur weder met een schoone lei kan beginnen. De gedelegeerde nam dit amendement over.

De verordening werd daarna met algemeene stemmen aangenomen.

* * *

Uit Suriname ontvingen wij een aardig geïllustreerd boekje over het 100-jarig bestaan van de groote stadskerk der Ev. Br. Gemeente aldaar.

De „N. R. Ct." van 22 Augustus, bijblad van het avondblad, geeft twee mooie kiekjes van de kerk tijdens de viering van het eeuwfeest.

* * *

De „N. R. Ct. van 20 Aug. Av.bl. D, schrijft:

„Het tractaat van de vaststelling van het beloop van de grens tusschen Brazilië en Venezuela heeft te Rio de Janeiro plaatsgevonden."

Curaçao.

De bovenwindsche eilanden.

Het eerste artikel van „Commentator" in ons blad geplaatst heeft in de *Amigoe* critiek uitgelokt van G. op St. Martin. Op zijn beurt commentarieert deze het eerste stuk van „Commentator". Wij deelen, in twee stukken, daarvan het volgende mee:

„Noch Gouverneur, noch Gezaghebber zijn voor hun taak berekend!

Dat is ook geen nieuws, doch een chronisch verschijnsel! Zelden hoort men iets goeds van eenig Gouverneur of Gezaghebber, voordat ze door anderen vervangen zijn.

Vele inwoners zijn echter de overtuiging toegedaan, dat, indien de welvaart dezer eilanden alleenlijk afhankelijk ware van den tegenwoordigen Gouverneur en Gezaghebber, zij die reeds lang terug zouden hebben. Het zou onoprecht zijn te beweren, dat het hun aan goeden wil jegens deze eilanden ontbreekt.

Er is nu te St. Martin werk in overvloed. Iedere man of vrouw kan hier per dag *f* 3.50 meer (? Red. *K. W.*) verdienen in de zoutpannen. Toch geven de meeste werklui er de voorkeur aan naar Curaçao of Aruba te emigreeren om daar over hetzelfde aantal werkuren *f* 2.60 te verdienen, terwijl de levensstandaard aldaar oneindig veel hooger is. Geen Gouverneur of Gezaghebber kan die emigratie tegengaan. In hoever het systeem van Onderwijs en de Groot-Industrie voor de emigratie verantwoordelijk zijn, is een open vraag.

De bezoeken van het Hoofd van Bestuur, „hoe vaak ook herhaald, kunnen erger dan waardeloos zijn: ze kunnen kwaad stichten... aan enkelingen gelukt het bijwijlen, zoowel den Creool als den Mulat, vrij uit te spreken......

Felicitaties aan die gelukkige enkelingen!

De sobere vragen rijzen echter op: wat moet een Gouverneur dan toch doen, en waarom alleen over „Creool en Mulat" gesproken? Tellen Blanken en Negers en andere rassen niet mee? 't Zijn toch ook menschen?

Bezoekt een Gouverneur de eilanden, hetzij in het geheel niet, hetzij zelden, een criticus staat altijd gereed hem te veroordeelen.

Van den huidigen Gouverneur is het wel bekend, dat, gedurende zijn herhaalde bezoeken, hij gaarne met wien ook, een vertrouwelijk gesprek voert, op zijn kantoor dan wel op den publieken weg. Niet alleen voor den Creool of den Mulat, doch voor een ieder, man of vrouw, onverschillig ras of stand, heeft Z. E. een belangstellend oor en een vriendelijk woord. Bovendien heeft elkeen de gelegenheid den Gouverneur te spreken gedurende audiëntie en receptie.

Van enkelen kan men hooren, dat de Gouverneur te democratisch is gedurende zijn bezoeken aan deze eilanden; van niemand, „Commentator" uitgesloten, dat die bezoeken erger dan waardeloos zijn: dat ze kwaad stichten."

(Slot volgt).

Caracasbaai.

Wij hebben tot nu toe dit onderwerp laten rusten, omdat wij niet over de gegevens beschikten die ons tot oordeelen in staat stelden. Nu zijn wij beter beslagen, ook door een brief, dien de gouverneur aan den Kolonialen Raad inzond.

Men kent de zaak. De vraag is, of het gouvernement bij den afstand in erfpacht van domein aan de Caracasbaai een voor Curaçao bezwarende overeenkomst heeft aangegáan.

De zaak is niet nieuw. Reeds in 1925 is de transactie tot stand gekomen en het is daarom onbegrijpelijk, dat in de 2de Kamer de heer Joekes niet aanstonds en in de 1e Kamer de heer De Gijselaar slechts op telegrafische inlichtingen kon worden te woord gestaan. Het is toch niet aan te nemen dat de destijds in de openbare registers ingeschreven akte niet ter kennis van het departement van Koloniën zou zijn gebracht.

De vrees is geopperd, dat de Caracasbaai niet meer vrij zal zijn voor de scheepvaart en dat de quarantaine-inrichting ten koste van veel geld naar elders zal moeten worden overgebracht.

Het komt ons voor, dat de lezing van den bovenbedoelden brief van den gouverneur, ook in enkele Nederlandsche dagbladen opgenomen, niet geheel geruststellend is. Begrijpen wij goed, dan is er volgens het gouvernement een voldoende oppervlakte water ter beschikking gebleven om schepen te doen ankeren, maar voor het landen en betreden van terrein, bij de C. P. I. M. in gebruik, is toestemming noodig. Dat is toch een achteruitgang, al moge tot nu toe de C. P. I. M. zeer vrijgevig zijn geweest. Oorspronkelijk was ook waarschijnlijk gemaakt, dat particulieren van het droogdok der „Petroleum" zouden kunnen gebruik maken. Toen het dok er was, bleek het anders. Bovendien moet de oppervlakte water, die ter beschikking van het gouvernement blijft niet grooter zijn, dan een sector met een straal van 250 M. rondom de quarantaine-boei. Het is niet zoozeer de vraag, of het in erfpacht gegeven domein, te water en te land, en de weg daarheen te voren al of niet voor het publiek toegankelijk waren, maar wel of een particulier dan wel het gouvernement daarover zeggenschap had.

En wat de quarantaine betreft — de C. P. I. M. heeft het recht, ook van het buiten de erfpacht vallende terreingedeelte gebruik te maken, voorzoover vereenigbaar met de eischen eener afdoende quarantaine, ter beoordeeling van den dir. O. G. en bij quarantaine zal dit terrein niet toegankelijk zijn voor personen, vreemd aan den quarantainedienst.

Maar nu begrijpen wij niet, dat eerst vermeld wordt, dat door de getroffen regeling volgens den directeur O. G. het als zoodanig blijven voortbestaan van de quarantaine-inrichting aan de Caracasbaai verzekerd is, terwijl aan het slot wordt meegedeeld, dat de O. G. een schema van een moderne inrichting met kostenberekening ontwerpt, die de C. P. I. M. straks zal moeten betalen, wanneer zij de handen vrij wil krijgen, want ... quarantaine-inrichting en oliebedrijf zijn twee dingen, die niet samen kunnen gaan. De minister in de Eerste Kamer en de *Amigoe* schenen ook van meening te zijn, dat het quarantaine station daar weg moest. Slechts bleek tusschen beiden verschil erover te bestaan, of het tien- of honderdduizenden zou kosten. Dat geen C. P. I. M. het zou moeten betalen, vertelden geen van beiden. Maar als het weg gaat krijgt de C. P. I. M., als wij het goed begrijpen, aan de Caracasbaai heelemaal vrij spel.

Het is mogelijk, dat de bepalingen der overeen-

komst minder bezwarend zijn, dan wij het voorloopig inzien, maar de aan den K. R. verstrekte inlichting kan moeilijk als gerustl stelling geslaagd heeten.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het doopboek der Gereformeerden Kerk op Curaçao.

„1785 October

Johannes, Frederik, Wilhelm, e. zoon van den Ed. Gestr. Heer Hendrik Carel Wahl, Luitenant der Militie en van Mevrouw Elizabeth Ellis, geboren den 6en October h. a. is door de Ouders en getuigen waarvan de hier wonende, alleen zijn tegenwoordig geweest: Den Wel Edelen Agtbaren Heer Johannes de Veer Abhs, Gouverneur van Curaçao en deszelfs onderhoorige Districten; den Wel Geboren Hr. Wilhelm Wernher(?), geheime Regeerings Raad, van den Heere Hertog van Tweebruggen; den Wel Ed. Gestr. Hr. Frederik Laubach, capitain van eenen compagnie artillery, ten dienste van den staat; Mevrouw, de Weduwe van wijlen den Wel Edelen Agtbaren Heere Gouverneur Jean Rodier geboren Iufvrouw Anna Elizabeth Ellis; Mevrouw de weduwe van wijlen den Wel Eerw. en Zeer Geleerde Hr. Johannes Ellis, Predikant alhier, geboren Jufvrouw Catharina Lamont en Mevrouw de Weduwe van wijlen den Wel Eerw. en Zeer Geleerden Hr. Johan Frederik Gerhard Wahl, in leven predikant te Overbach, in het Hertogdom Tweebrugge, geboren Jufvrouwe Susanna Margaretha van Wenigh, ten H. Doop aangeboden, den 16 m.c. en gedoopt door mij

I. Sporon, Predikant.

Uit den Verren Vreemde.

Duitsche koloniën?

Er is op de Pressa in Keulen een groote kaart opgehangen, die, bij het vele dat er te zien is, misschien de aandacht niet trekt in die mate, welke haar door de *Koloniale Sonderschau* is toegedacht. De kaart geeft den omtrek van Afrika. De invulling doet in kleuren uitkomen, hoe daar uitgestrekte gedeelten zijn, nog afgezien van de Sahara, die uiterst dun bevolkt zijn. Boven de kaart staat in heel groote letters: *Raum ohne Volk*. De bedoeling spreekt duidelijk door den daarnaast weergegeven omtrek van het Duitsche rijk, op gedeelde schaal, terwijl hier dan boven staat: *60 Millionen ohne Raum*. Meet men, met het oog, Duitschland af op die gedeelten van Afrika, welke als uiterst dun bevolkt geteekend zijn, dan komt men tot de gevolgtrekkingen, dat deze alleen meer dan tienmaal de oppervlakte van Duitschland beslaan. Ook is met één oogopslag te zien, wat Duitschland in Afrika aan koloniën verloren heeft door den oorlog. Terzijde is een verklaring van Dr. Adenauer, burgemeester van Keulen weergegeven, die de behoefte uitdrukt aan een gebied, waarheen de Duitsche overbevolking uitweg kan vinden.

De Koloniale Sonderschau, de bijzondere afdeeling voor de koloniale aangelegenheden, heeft aan die groote kaart, in sterk sprekende kleuren, een goede plaats in haar hall gegeven. In dat zelfde lokaal geeft een grafische voorstelling, door vergelijkende cirkels, de verhouding aan van de grootte van de koloniale mogendheden zelf en haar overzeesch gebied. Voor Nederland teekent dit zich, aanzelf sprekend, scherp af. Voor Duitschland wordt dit niet als nihil aangegeven, doch met een vraagteeken.

Voorts spreken andere grafieken van hetgeen Duitschland voor zijn overzeesche gebieden volbracht had, zoo wat de vermeerdering van den uitvoer dier gebieden en de uitbreiding van het spoorwegnet betreft, tot aan het uitbreken van den wereldoorlog.

Om de behoefte van Duitschland aan voortbrengselen uit de verre landen aan te duiden, strekken statistieken den invoer hiervan in millioenen uit, die in 1926 28.34 pCt. van het totaalinvoerbedrag beliepen.

De Pressa had tentoon te stellen wat de pers in het heden aan Duitsch-koloniale lectuur biedt. En dit getuigt werkelijk van nog levendige belangstelling. Daar liggen uitgestald: Der Kolonialdeutsche, Afrika - Nachrichten, Kolonial - Post, Koloniale Rundschau, Der Kolonialfreund, Die Brücke zur Heimat, Illustrierte Kolonial-Zeitung, Deutsche Koloniale und Marine-Zeitung, Der Tropenpflanzer, Kamerun-Post.

Bovendien hebben vele periodieken een koloniale rubriek en vraagt de dagblad- en weekbladpers in toenemende mate aandacht voor het gebeuren in de vreemde koloniale landen.

De Pressa zelf was ook getuige van andere uitingen van denzelfden geest. Zoo hield de Koloniale Reichsarbeitgemeinschaft er op 22 en 23 Juni een Congres. Kort tevoren had Stuttgart zijn koloniale week, met een koloniale tentoonstelling.

Als teeken van onzen tijd is hiernaast melding te maken van een gansch andere opvatting, die in Duitschland bekwame voorvechters begint te vinden, en waarop Camille Fidel speciaal de aandacht vestigt in *La Dépêche Coloniale* van 21 Augustus.

Tijdens de zooeven vermelde Stuttgarten tentoonstelling nam b.v. de *Frankfurter Zeitung* stelling tegen de leer der koloniaal-behoefte. En het blad gaf hiermede slechts weer, wat door anderen reeds verkondigd is. Wij staan, zoo luidt 't, bij een keerpunt in de wereldgeschiedenis, bij het begin van een evolutie, die gericht is op het einde van het koloniaal bezit. Zoo beschouwd, moet 't misschien als een voordeel voor Duitschland gelden, dat 't bijtijds los geraakt is uit de sfeer van haat en verzet, waarin het koloniaal bezit zich gaat bevinden. Voor Duitschland is 't mooier te strijden voor de groote gedachten van het vrijmaken der volken, dan voor het vragen van een aandeel in het koloniaal bezit. Duitschland kan in het buitenland toch een afzetgebied voor zijn overbevolking en zijn overproductie vinden, het kan ook van elders de noodige grondstoffen halen. De geheele wereld staat hiervoor ter beschikking, zonder dat het tegen de zich zettende nieuwe gedachte behoeft in te gaan.

Een nieuwe vredesklank, die echter nog maar moeilijk tot het Duitsche oor doordringt.

Costa Rica en de Volkenbond.

De correspondent van de „N.R.Ct." te Genève meldde: Men werd op het Volkenbondssecretariaat verrast met een brief van de regeering van Costa Rica. Daarin zet Costa Rica zijn houding uiteen tegenover de uitnoodiging van den Volkenbondsraad van Maart om weer als lid in den Volkenbond te verschijnen. Zooals men zich nog zal herinneren, werd deze uitnoodiging tegelijkertijd verzonden met een verzoek aan Spanje en Brazilië om lid van den Bond te blijven, alvorens de termijn van twee jaar verstreken was. In hoogst welwillende woorden legt de regeering van Costa Rica uit, dat zij in verband met de Monroeleer nog geen beslissend antwoord kan geven. In artikel 21 van het Volkenbondsverdrag wordt gezegd, dat het verdrag in geen geval het in standhouden van regionale verdragen voor het handhaven van den vrede in den weg zal staan, maar noemt hierbij met name de Monroeleer. Costa Rica beschouwt deze leer als een eenzijdige verklaring van de Ver. Staten. Het wenscht nu van den Volkenbond duidelijk zwart op wit zijn interpretatie van de Monroeleer te weten, alvorens het zal beslissen of het weer lid van den Volkenbond zal worden.

Amerikaansche soldaten in Honduras.

Naar luid van berichten uit Zuid- en Midden-Amerika zijn de pers en de openbare meening in Honduras zeer opgewonden, omdat de regeering van dat land Amerikaansche soldaten toegestaan heeft den bodem van Honduras te betreden, ten einde uit Nicaragua gevluchte aanhangers van Sandino gevangen te nemen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

In de Leeszaal (Korte Voorhout 6, Den Haag) liggen o.m. ter lezing: Berichten van de afd. Handelsmuseum van het K. I. No. 36, Verdere mededeelingen over de bepaling van het z.g. „Totaal-Geraniol-Gehalte" in Java-Citronellaolie en over het analytisch onderzoek van de olie in het algemeen; No. 37 Invoer van doerian-vruchten in Nederland; Onze Missiën in Oost- en West-Indië; Blaadje van het Volkscredietwezen, uitgave van de Centrale Kas te Weltevreden; Programma voor het schooljaar 1928—1929 van de Landbouwschool te Deventer; Geïllustreerd Jaarboek van Batavia en omstreken 1927; Koloniaal Instituut, Volkenkundige Opstellen I en II; de School; de Planter; de Waterstaatsingenieur, enz., enz.

Van het Informatie-Bureau:

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Voor eenige juristen, die uitsluitend het doctoraal examen in het Nederlandsch-Indisch recht met goed gevolgd hebben afgelegd, bestaat gelegenheid om naar Nederlandsch-Indië te worden uitgezonden, ten einde daar te lande te worden geplaatst in rechterlijke betrekkingen.

De bezoldigingen der rechterlijke ambtenaren zijn vermeld in de Bezoldigingsregeling Burgerlijke Landsdienaren 1925 (*Indisch Staatsblad* 1928, No. 38, zie o.a. Staat C 20, minimum bezoldiging ƒ 400, maximum bezoldiging ƒ 1350 's maands).

Aan de uitzending zijn verbonden:

a. vrije overtocht, ook voor het wettig gezin, in de 1ste klasse;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten, ten bedrage van ƒ 1200, voor gehuwden verhoogd met 50 pct., indien zij zich door hunne echtgenoote doen vergezellen op de reis naar de tropen, dan wel binnen een jaar door haar doen volgen;

c. eene voorloopige bezoldiging, ingaande op den dag van inscheping hier te lande en voortdurende tot den dag, waarop in Indië de ambtsbezoldiging ingaat, ten bedrage van ƒ 250 's maands (deze voorloopige bezoldiging wordt in Indië uitbetaald);

d. voor gehuwden eene maand bezoldiging, ter tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië verschuldigde huwelijkscontributie, welk bedrag in de kas van het fonds wordt gestort.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 pct. ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 pct. voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging gaat in Indië in met den eersten dag der maand, volgende op die, waarin de benoeming zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Aan landsdienaren, die niet vóór den 1sten der maand, volgende op die van ontscheping, hun dienst daadwerkelijk hebben kunnen aanvaarden, kan — nadat gebleken is, dat zij voldoende diligent zijn geweest in het opvolgen van hunne bestemming — eene tegemoetkoming worden uitgekeerd, ten bedrage van het verschil tusschen de aan hun ambt verbonden activiteitsbezoldiging en de door hen genoten bezoldiging buiten werkelijken dienst.

Zij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal worden gesteld, zijn verplicht om alle gelden, welke aan hen en te hunnen behoeve zullen zijn voldaan ter zake van overtocht, tegemoetkoming in de uitrustingskosten, enz., terug te betalen, indien zij niet binnen den hun aangewezen tijd naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen 5 jaar na hunne aankomst aldaar worden ontslagen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Zij, die voor uitzending naar Nederlandsch-Indië ter benoeming op den bovengenoemden voet in aanmerking wenschen te komen, behooren zich bij ongezegeld schrijven te wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën (te adresseeren aan de afdeeling B, eerste bureau), onder overlegging van eene uitvoerige beschrijving van opleiding en levensloop, waarin datum en jaar van geboorte worden vermeld.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

I. Reijerse, Zusterstraat 1 217, Middelburg;
F. Eijberts, Surinamelaan 11, Hilversum;
H. F. Mourer, Onderwijzer te Doornenburg; allen onderwijzer 2de kl. bij het O.L.O.
C. B. Bakker, Onderwijzer bij het M.U.L.O., Krugerlaan 51, Gouda.
Mej. C. E. Lubeck, Verpleegster 1e kl. bij den D.V.G., Gem. Ziekenhuis, Coolsingel, Rotterdam.
Dr. B. J. van der Plaats, Röntgenoloog onder toekenning van den titel van buitengewoon hoogleeraar bij de Geneeskundige Hoogeschool te Batavia, Nachtegaalstraat 6bis, Utrecht.
Dr. J. v. Houten, Tijd. geoloog 3e kl. bij den dienst van den Mijnbouw; Deldenerstraat 115, Hengelo (O.).
Dr. W. Aeg. Timmerman, Gouv.-arts bij den D. V. G.; E. A. Borgerstraat 39, Katwijk aan Zee.
G. v. d. Velde, Onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O.; Enumatil (Leek).
B. v. d. Leeuw, idem als voren; Heerengracht 17, 's-Gravenhage.
Mevr. S. Louwerse-Piet, Verpleegster 1e kl. bij den D. V. G.; Hieronymus v. Alphenstraat 39, Haarlem.

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

F. W. Müller, Instrumentmaker 1e kl. b. d. S.S. en Tr., Hegereiterstrasse 16, Dresden-Bühlau.
H. J. Mollen, Leeraar b. d. H.B.S. te Semarang, Rechtestraat 22, Eindhoven.
Mej. A. H. Wilderdijk, Verpleegster 1e kl. bij het krankzinnigenwezen, Oudestraat 139, Kampen.
E. R. H. van Enk, Telefoonambtenaar 2e kl. b. d. P. T. T.-dienst, Weimarstraat 146, 's-Gravenhage.
W. L. de Wit, Onderwijzer in de ijzerbewerking aan de Kon. Emmaschool te Soerabaja, Oude Heerengracht 52, Zaandam.
A. H. A. Verweij, Ingenieur 2e kl. b. d. S.S. en Tramwegen, Ortli bij Gunten (Zwitserland).
B. Smit, Commies 1e kl. b. d. P. T. T.-dienst, Zuilen bij Utrecht, Daalscheweg 118.
E. Rijken, Kantoorhoofd bij de S.S. en Tr., p. a. Dr. Jur. Ed. Arnold, Haus Charlottenburg, Langenberg (Thuringen).
S. den Hartogh, Controleur voor de Belastingen, Kruiskade 73a, Rotterdam.
J. L. Saurwalt, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O. E. L. O., Koekoekstraat 42, Utrecht.
J. J. Scheuer, Gediplomeerd techn. ambtenaar 1e kl. bij den P. T. T.-dienst, Copernicuslaan 45, 's-Gravenhage.
W. Ch. Adriaans, Assistent-resident van Pemalang, L. v. Meerdervoort 325, 's-Gravenhage.
Dr. P. F. J. von Dall' Armi, Gouv.-arts b. d. dienst der Volksgezondheid, Goethestrasse 50/2, München.
A. Hogeveen, Hoofdpolitieopziener te Semarang, p. a. H. R. Stijkel, Nieuw-Amsterdam.
D. Sinnema, Militair Apotheker 2e kl., Delden.
B. Villeman, Kapt. der Inf., Schiestraat 71, 's-Gravenhage.
Ch. B. Trijde, Militair Apotheker 2e kl., Nörrebrogaal, Kopenhagen.
H. C. Wolderling, Onder-luitenant Militaire Administratie, Driekoningendwarsstraat 44, Arnhem.

E. E. Misero, Secretaris der Weeskamer te Soerabaya; Weimarstraat 135, 's-Gravenhage.
F. D. v. Steijn, Opz. v. h. vak v. Scheepsb. Mar. Etabl. Soerabaya; Czaar Peterstraat 38h., Amsterdam.
G. J. Lentz, Ondercommissaris van Politie; Smedestraat 21, Maastricht.
J. S. E. Scheerder, Ambt. 2e kl. dienst In- en Uitv. en Accijnzen; Wilhelminasingel 61a, Breda.
Mr. G. W. Eskes, Inspecteur van Financiën; Willem de Zwijgerlaan 6, Oegstgeest.
J. Mooi, Ondercomm. v. Pol. te Pontianak, res. Westerafd. v. Borneo; Obrechtstraat 495, 's-Gravenhage.
J. de Graaff, Hoofdpol.opziener i. d. res. Kediri; p.a. J. A. v. Heusden, Rijndijk, Voorschoten.
J. H. v. d. Broek, Emplacementsbeheerder bij de S.S. en Tr.; Acaciastraat 281, 's-Gravenhage.
L. Lastdrager, wd. Telefoonambt. 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst; Wilgstraat 72, 's-Gravenhage.
Mej. M. Henning, Onderwijzeres der 2e kl. b. h. O.E.L.O.; Vondelstraat 19, Nijmegen.
G. Th. Becker, Ambt. 4e kl. (gr. II) In- en Uitvoerr. en Acc.; Columbusstraat 247, 's-Gravenhage.
R. van Room, Adj.-boekh. b. h. Havenbedr. te Makassar; Copernicusstraat 268, 's-Gravenhage.
J. L. Lemaire, Architect Waterstaat en 's Lands B.O.W.; Daguerrestraat 153, 's-Gravenhage.
H. J. J. Lemoine, Hoofdstationschef bij den dienst der S.S. en Tr.; De Wetstraat 9bis, Utrecht.
G. Marree, Pol.opz. in de residentie Soerabaya; Straatweg 79a, Nieuw-Helvoet.
J. J. A. Weinkopf, Burg. ambt., bel. met een off. betr. bij den Top. dienst; Troppau (Tschecho-Slov.), Oberring 11.
A. H. Th. v. Es, Inspecteur 1e kl. bij den dienst der S.S. en Tr.; IJsvogelplein 2, 's-Gravenhage.
A. G. Harzen, Hoofdpol.opz. i. d. res. Banjoemas; Waltie Rathenaustr. 48, Elberfeld (Duitschl.).
C. M. Bergamin, Controleur der 2e kl. bij den P.T.T.-dienst; Pension „Espérance", Pr. Hendriklaan 3, Zeist.
J. B. M. de Lijon, Controleur der 1e kl. bij het B. B.; v. Weede v. Dijkveldstr. 41, 's-Gravenhage.
A. Meulemans, Hoofd ambachtssch. voor Inlanders te Magelang; Lubeckstraat 21, "s-Gravenhage.
N. J. Kuiper, Opz. van het vak Scheepsb. Mar. Etabl. Soerabaya; Van Swindenstraat 12huis, Amsterdam.
Ch. Anderson, Commies bij het Dep. van B. B.; Holleweg 24, Hengstdaal (Nijmegen).
J. W. van Es, Hoofdpolitieopz. te Soerabaya; Vreeland.
V. J. Ruben, 1e Commies agent der Bataviasche Weeskamer; Maasstraat 45, Nijmegen.
J. L. F. L. Smit, 1e Commies bij de Weeskamer te Semarang; Hotel Pomona, Molenstraat, 's-Gravenhage.
D. ter Laan, Secr. v. h. Dep. van O. en E.; p.a. K. ter Laan, Zaandam.
W. Bartels, Leeraar aan de H.B.S. te Semarang; Keizerstraat 327, Scheveningen.
Mevr. H. L. J. C. Bartels-Johannissen, Leerares aan de H.B.S. te Semarang; Keizerstraat 327, Scheveningen.
P. J. Stroeve, Tijd. wnd. pl. inspecteur van het Westersch L. O. in het 2de ressort; Van Galenstraat 8, 's-Gravenhage.
K. H. van Prehn, Ass.-Res. van Groot-Atjeh; Reinkenstraat 35, 's-Gravenhage.
F. I. Metekohij, 1e Commies bij de contrôle van den dienst der S.S. en Tr.; Pr. Hendrikstraat 4, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

F. Hogewind, Off. v. Gez. 1e kl.; Waldeck Pyrmontkade 120, 's-Gravenhage; na 4 September 1928: Sweelinckstraat 120.

P. Siebelhoff, Majoor der Inf.; Sperwerlaan 19bov Amsterdam (N.).
E. M. Japin, Onderluitenant der Inf.; Lomanstr 33boven, Amsterdam (Z.).
A. J. G. van Upwich, Off. van Gez. 1e kl.; p.a. agschap der Ned. Handel Mij. te 's-Gravenhage.
J. C. Heer, Onderluitenant der Inf.; Stationsweg 's-Gravenhage.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den b tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te sterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar meening, door de Vereeniging en haar Orgaan al zou kunnen worden verricht voor onze leden in O en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secriaat: Korte Voorhout 6, Den Haag).

Mutatiestaat van 22 tot 29 Augustus.

Nieuwe Leden: Geïntroduceerd door:

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door
E. A. Zeilinga, Oud-President van de Javasche Bank, Villa „Gambir Oedik", Merano. *f* 5	den heer H. J. A. Raedt v. Oldenbarnevelt, Den H
C. S. Gomm, Oud-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Juliana van Stolberglaan 46. *f* 5	Secretaris Afd. Den Haag.
W. A. de Jongh, Accountant, Den Haag, Hofstraat 17. *f* 5	Eigen aanmelding.
J. A. Abercrombie, Geneesheer te Moengo (Suriname) *f* 5.—.	den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
H. C. van Ommeren, Districts-Geneesheer te Uitvlugt (district Suriname). *f* 5.	den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
W. E. Sniphout, Bouwkundig Opzichter, Paramaribo, Wilhelminastraat 15. *f* 5.	den heer H. J. Wolff te Paramaribo.
A. F. Tjong Akiet, Hoofdopzichter bij den Kleinen Landbouw in het district Suriname, Paramaribo, Keizerstraat 48 Boven. *f* 5.	den heer H. J. Wolff te Paramaribo.

Afschrijven:

Jhr. Mr. H. Laman Trip, Advocaat en Procureur, Oosterbeek, Benedendorp 68. (Overleden).

Adresveranderingen:

Ph. A. Feltzer, Gouv. Accountant, van: Paramaribo, naar: Amsterdam, p.a. Mevr. de Ruyter, Leidsche kade 81. *f* 5.
G. Kruijs, van: Lausanne, terug naar: Soestdijk, Julianaplein 14. *f* 5. (Afdeeling Utrecht).
Mr. C. van Gorkum, Griffier Kantongerecht, van: Nijmegen, Oldenbarneveltstr. 33, naar: Eindhoven, St. Antoniusstraat 18.
C. Mollema, van: Nijmegen, van Slichtenhorststr. 49, naar: Brussel, Chaussée de Louvain 351.
Mevrouw A. W. C. Vigelius-Bisschop Wijnveldt, van: Nijmegen, Sumatraplein 10, naar: Gasthof Schmalzerhof te Hinterstoder (Ob. Oestreich).
Mej. D. Houthuysen, Den Haag, van: Galileïstr. 99, naar: Schuytstraat 237, p.a. Mevrouw L. Everts-de Kock.
Mr. F. C. L. Meijer, van: Den Haag, Reinkenstr. 39, naar: Rijswijk (Z.-H.), Regentesselaan 18.
J. A. H. S. Hanozet Gordon, Oud Ass.-Resident, van: Nice, naar: Den Haag, Nassau-Zuilenstraat 13.

J. K. H. Sax, Onderwijzer 1e klasse, van: Solo, na Hilversum, Waldecklaan 38.
P. J. Heesterman, Controleur 1ste kl., van: Rijsw Lindelaan 13, naar: Weltevreden, Dep. B.B.
J. G. van Heyst, Oud-Resident van Madoera, van: D Haag, Emmastraat 155, naar: Bandoeng, Bil dijkstraat 18.
B. A. Bruins, Adm. Ambt. B.B., van: Bellingwo naar: Weltevreden, Dep. B.B.
Mr. W. van Loon, Voorzitter Landraad, van: Amsdam, Amstel 306, naar: Weltevreden, p.a. Dep. Justitie.
Dr. J. H. Boeke, Adviseur Volkscredietwezen, Weltevreden, naar: Apeldoorn, Dennenlaan 6, Mevrouw H. S. Valeton-Ortt. *f* 5.
J. C. de Ridder, Luit.-Kol. Inf., van: Malang, n Den Haag, Goudenregenplein 60, p.a. den heer Voorneman. *f* 5.
Mevrouw Ph. F. Fraissinet-Deibert, van: Bloem daal, Bloemendaalsche weg 143, naar: Den Ha Sweelinckstraat 122. *f* 2.50

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: De 19de Nederl. Jaarbeurs. — Emigratie naar Suriname, door Dr. Th. Lens. — De Jeugdbeweging in Ned.-Indië. — Openbaar Gehoor van den Gouverneur-Generaal. — Onderscheidingen op den verjaardag van H. M. de Koningin. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europ. Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: Afdeeling Apeldoorn. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van het Informatie-Bureau — Mutatiestaat van 29 Aug. tot 5 September.

De 19de Nederl. Jaarbeurs.

—o—

Het voor-bezoek aan de Jaarbeurs te Utrecht, waartoe, als naar gewoonte, de Raad van Beheer der Jaarbeurs de mannen van de pers uitnoodigt, had ditmaal op 3 dezer plaats. Tot de genoodigden behoorde ook de redactie van het „Kol. Weekblad", die vertegenwoordigd werd door den Algem. Secretaris der Vereeniging.

Na de als altijd belangwekkende rede van den Secr.-Generaal der Jaarbeurs, die ditmaal lang stil stond bij het Jaarbeursinstituut, waarvan thans wel kan worden aangenomen, dat het een vasten grondslag verkregen heeft — heugelijke mededeeling! — volgde de gewone rondgang ter beurze.

De afdeeling Koloniën trok — en terecht — wel de meeste belangstelling. Een stand van het Hoofdbestuur der P. en T. hier te lande in vereeniging met de overeenkomstige Indische tak van dienst, bevat toestellen en platen met betrekking tot de radio-telegrafische en telefonische verbinding met Indië, een en ander populair toegelicht door de HH. de Vos en Visser, onderscheidenlijk Hoofdingenieur en Ingenieur van de Telegrafie.

Ook was in beeld gebracht de ontwikkeling van het radio- en kabelverkeer, alsmede de opbrengsten dezer beide. Voorts zag men een nieuwe radio-wereldkaart, een microfoon-versterker, een kortegolfzender, de nieuwste ontvanger voor Europeesch verkeer, mooie photo's van den Indischen radiodienst, enz.

Op deze Jaarbeurs zal het publiek in de gelegenheid gesteld worden Indië door den luidspreker te hooren; middels dezen zullen op gezette tijden rechtstreeksche berichten uit Indië worden medegedeeld, waarvan reeds tijdens dit voor-bezoek een demonstratie gegeven werd.

Zooals uit het voorgaande blijkt, is deze Jaarbeurs voor een belangrijk deel gewijd aan de telegr. en telefon. radio-verbindingen met onze overzeesche gewesten, maar ook wat op het gebied van het spoor- en tramwezen en zijn ontwikkeling te zien valt, zal veler aandacht trekken, zoomede de scheepvaart (o.a. een scheepskoelkamer voor het transport van vruchten). De collectie „gebatikde glassen" mogen ten slotte wel afzonderlijk vermeld worden.

Een kijkje op de Jaarbeurs is altijd loonend; het bezoek aan deze 19e beurs kan in 't bijzonder worden aanbevolen.

Emigratie naar Suriname,

door

Dr. TH. LENS.

—o—

In de N. Rotterdamsche Courant van 16 Juli l.l. verwijt Prof. Flu mij, dat ik mijn artikel van 6 Juni in dat blad verkeerd geciteerd heb. Daar dit inderdaad het geval is en ik een overeenkomstig artikel op 21 Juni l.l. in het *Kol. Weekbl.* plaatste, past het mij ook hierin mijn vergissing te erkennen. Ik verzoek de redactie mij plaats te willen afstaan om deze te verklaren.

Toen ik in den aanvang van 1927 over emigratie naar Suriname begon te schrijven was ik te Bilthoven aangewezen op de bibliotheken te Utrecht en te Amsterdam. Van de literatuur die mij belangrijk toescheen heb ik aanteekeningen en excerpten gemaakt. Zoo ook van het bewuste artikel van

prof. Schüffner. Op dit artikel was ik opmerkzaam geworden door het verslag van Dr. Winckel over een studiereis naar Panama en Cuba [1]). Onder het excerpt van Schüffner's artikel had ik zelf opmerkingen samengevat van Dr. Winckel (bldz. 40 van zijn verslag) en meende dat deze aanteekeningen bij Schüffner's artikel behoorden. Eerst bij het naslaan der origineele literatuur na 16 Juli herinnerde ik mij dezen gang van zaken.

Waar ik een artikel citeerde dat prof. Flu zelf aangaf en nog wel uit een tijdschrift waarvan hij destijds mederedacteur was, is het duidelijk dat hier een vergissing, geen opzet in het spel was.

Daar ik ongaarne onze landbouwers zou aanmoedigen om te emigreeren indien er slachtoffers zouden vallen aan malaria of hun werkkracht door deze ziekte zou worden ondermijnd, is het van belang dat het vraagstuk goed onder de oogen gezien wordt. Dat ik de blanke kolonisaties van Brazilië als voorbeeld noemde was alleen omdat daar dezelfde anophelinen en dezelfde malaria voorkomen. Behalve de hoog gelegen Duitsche kolonie in Sao Paulo komen er blanke kolonisaties voor in meer onder den evenaar gelegen streken. Santa Leopoldina in Espirito Santo bestaat sinds 1857, Santa Isabella thans, met S. Leopoldina samengegroeid, sinds 1847. De hoogte boven de zee bedraagt ± 250 meter, klimaat en producten zijn absoluut tropisch. De 16.000 kolonisten bouwen er rijst, cassave, suiker, tabak, katoen, koffie [2]).

Uit klimatologisch oogpunt had ik de alluviale laagvlakten van tropisch Queensland kunnen noemen, waar het klimaat door den golfstroom uit de tropische Stille Zuidzee bijzonder warm en vochtig is en de suikerrietbouw uitsluitend door blanken beoefend wordt. In Australië komt echter geen malaria voor.

Een klimaat tusschen de keerkringen laat geen wiskunstige vergelijking toe van „hoe dichter bij den evenaar hoe warmer". Suriname is bekend om zijn gematigd tropenklimaat en de verfrisschende bries van den N. O.-passaat doet zich vooral in het rivierengebied gevoelen. Dat het daar kan krioelen van muskieten weet ik bij ervaring. Dank zij het werk van mevrouw en prof. C. Bonne „Mosquitoes of Surinam" ken ik thans de namen en gewoonten der diertjes, die mij daar zoo dikwijls geplaagd hebben. Ik weet ook dat daaronder de anopheles tarsimaculata voorkomt. Volgens de Bonne's is deze geen bijzondere malariamuskiet. Ze brengt wel malaria over en is op de plantages langs de kust en in de nabijheid en buitenwijken van Paramaribo de eenige muskiet die dit doet. Ware de A. tarsimaculata een even gevaarlijk overbrenger als de A. ludlowi in Oost-Indië, dan zou het kustgebied van Suriname reeds lang een broeinest van tropische malaria zijn zooals de kusten onzer Oost-Indische eilanden dit zijn.

De toeneming der malaria in het rivierengebied is in Suriname m.i. geheel te wijten aan den invoer van Javanen door slordig toezicht bij de werving op Java en de slechte hygiënische condities op de plantages en vestigingsplaatsen. De gametendragers, die de tropische malaria uit Indië meebrengen, worden tusschen hun reeds aanwezige landgenooten op de plantages gehuisvest. Een besmetting over en weer kan niet uitblijven. Uit humaan oogpunt kan zulk een wijze van immigreeren van Javanen niet worden verdedigd.

Dr. Lampe schrijft omtrent de malariaepidemie van 1926 te Lelydorp in zijn „Sociaal hygiënische beschouwingen": „Het lage vlakke land (bij Lelydorp) is ten tijde van en na den grooten regenval bedekt met uitgestrekte moerassen. De woningen worden dikwijls gevonden in de onmiddellijke nabijheid van deze moerassen, maar ook — indien dit niet het geval is — is de omgeving een aaneenschakeling van kleinere en grootere plassen (regentijden). Ten overvloede zijn de erven begroeid met onkruid en struikgewas (vooral bij de Britsch-Indiërs), terwijl het meerendeel der trenzen een weelderigen plantengroei vertoont." Javaansche en Britsch-Indische nederzettingen worden overal in de kolonie malariahaarden.

In het jaarverslag van den openbaren gezondheidsdienst in Suriname over 1927 wordt op bldz. 4 gezegd: „De stad Paramaribo is evenals so... ge plaatsen in de districten vrij van malaria... uitzondering moet worden gemaakt voor het... 1927 waarin in de stad Paramaribo verschil... primaire infecties, vooral van malaria tr... voorkwamen. De juiste reden hiervan is tot ... nog niet met zekerheid bekend."

Dat er te Paramaribo wel spontane gevallen... malaria voorkwamen wist ik bij ervaring. Dez... ren nooit ernstig en verdwenen weer, even... ernstige epidemie onder de Hollandsche boeren... 1865—1870. Deze werd door gelijke omst... heden als te Lelydorp te voorschijn ger... H. Pyttersen Tz. [3]) schrijft daaromtrent: „... weilanden bedierven door gebrekkige waterlo... ofschoon het bestuur de voorziening daar... 1860 op zich genomen had; malaria, gevolg... van, sleepte van 1865—1870 vele krachtige... schen ten grave." De ervaring aan Commewij... Cottica leert, dat muskieten niet van wind ... houden en de plaag bij het neersaan van ... zeer verminderd wordt. Daarom moet het t... om de huizen der kolonisten tot op 100—2... worden geraseerd om den muskieten hun s... en broedplaatsen te ontnemen, terwijl het ... branden van het bosch voor de cultures v... opening van het terrein verschaft. De nederz... moet op 3000 meter afstand van plantages ... derzettingen liggen die als malariahaarden b... zijn. Het spreekt vanzelf dat wanneer de pl... voor een proefkolonisatie meer concreten ... hebben gekregen er overleg gepleegd zal w... met een tropenhygiënist ter plaatse goed b... en dat de economische zijde van die kolonisati... deskundigen rijpelijk zal zijn overwogen.

De voorziening tegen malaria heb ik no... bagatelle willen behandelen. Wel sta ik op... tisch tegenover het resultaat der bestrijding, ... bij steunend op de ervaring van Surinaamsch... sen en planters.

Aan prof. C. Bonne, destijds geneesheer ... Surinaamsche Bauxiet-Mij., werd in 1920 he... disch en sanitair toezicht te Moengo opged... een haard van malaria in het boschnegergebie... gunstige broedplaatsen voor de anopheles a... tarsis, de gevaarlijke overbrenger in het binne... van de tropische malaria. Alleen de Ameri... woonden in muskietenvrije woningen. In 192... werd vrijwel iedereen te Moengo geïnfectee... 1921 ook enkele blanken. In 1920 konden ... malariaseizoen 6 % van de Javanen niet w... door malaria. Dit cijfer daalde in 1923 tot m... dan ½ %, terwijl er in 1922 en 1923 geen in... onder de blanken meer voorkwamen. De ... regelen tegen de ziekte hebben alleen bestaan ... toedienen van kinine en het wegvangen der ... kieten in de huizen [4]).

Er kunnen echter meer en krachtiger maa... len genomen worden. De huizen kunnen in d... ste plaats door afsluiting met kopergaas m... tenvrij gehouden worden. Hierdoor alleen ... Italianen hebben dit reeds voor meer dan t... jaren in de Campagna bij Rome bewezen, ... „taboe" voor malaria. Verder kan de strijd ... de larven worden aangebonden, het terrein w... gedraineerd en ontboscht. Bovendien is de k... thans nog onbewoond genoeg om gametend... te ontgaan.

De toekomst zal leeren wie gelijk heeft. ... in de tropen beginnen blanken te kolonis... Wanneer men hier te lande de groote voor... die zulk een kolonisatie met zich brengt zal ... is er kans dat de meest geschikte terreinen ... Javanen in beslag genomen zijn en men i... strijd tegen de malaria groote moeilijkhed... ondervinden.

De ironische opmerking van prof. Flu over ... selgebieden bewijst dat hij het bevolkingsvra... en bagatelle neemt of mij niet heeft begrep...

Met meer dan 100.000 zielen neemt jaarlijks ... bevolking toe. De werkvoorziening in ons lan... met zulk een toeneming geen gelijken tred h...

De bevolking der aarde is sinds Napoleon ... verdrievoudigd.

Waar ook in tropenlanden onze maatregel... beteugeling van epidemieën toepassing vinden... westersche overheersching geen onderlinge...

1) Mededeelingen van den Burg. Geneesk. Dienst in Ned.-Indië 1919. Zie ook Swellengrebel en W. Schüffner Deel III, bldz. 45 l.c.

2) Otto Bürger, Brasilien, Deutsche Verlagsbuchhandlung, Leipzig 1926 (blz. 70).

3) Europeesche kolonisatie in Suriname, bij ... Stockum en Zoon, 's-Gravenhage 1896 (bldz. 13...

4) Hygiënische ervaringen te Moengo. W.-In... Gids 1923.

...n van inlanders, slavenhandel of kannibalisme ...ogt en hongersnooden lenigt, zal de stijging in ...n der toeneming van bevolking steiler worden. ...deze reden wil wijlen Dr. Gorgas onbewoonde ...enlanden door blanken bevolken voor dit door ...ere rassen geschiedt en schreef prof. Gregory ...e menace of colour".

...genaardige sociale toestanden in Suriname zijn ...zaak dat honderden zonen des lands werk zoe... bij de Bataafsche Petr. Mij. op Curaçao en dat ...Bauxiet-Mij. gemakkelijk in haar werkkrachten ...ziet, terwijl de regeering Aziaten importeert ... het landbouwbedrijf. En toch kunnen m.i. ...ke kolonisten met goeden wil en werkkracht, ...een stapelproduct waarvan de afzet verzekerd ...coöperatief verbouwen, het in betrekkelijk kor... tijd tot aanzienlijken welstand brengen.

De Jeugdbeweging in Ned.-Indië.

—o—

...aansluiting bij het in het vorig Nr. van het Weekbl. opgenomen artikel over de Studie-... der nationalisten op Java, laten we thans ...ge bijzonderheden volgen over de jeugdbewe... in Ned.-Indië, welke met eerstgenoemd on...werp ten nauwste verband houdt.

Periode van Nationalisme.

De Jong-Islamietenbond.

...oudste, en in rangorde nog steeds de eerste, ...r de jeugdvereenigingen is Jong Java. In deze ...eniging is belichaamd de geest van het eerste ...erk in de jeugdbeweging, de aaneensluiting ...studeerende jeugd op den grondslag van re...aal opgevat nationalisme, en in haar geschie... teekent zich meteen ook af het verloop van ...geheele Inlandsche jeugdbeweging.

...gericht in 1914, voldeed Jong Java door haar ...iek Javaansch-nationaal karakter op zoo ...ende wijze aan hare bestemming, dat zij ook ...in elders herkomstige jeugd, die op Java on...wijs genoot, inspireerde zich naar haar voor... eveneens op den voet van eigen volksaard, ...en te sluiten. Zoo ontstonden naast haar de ... Sumatranenbond (1917), Jong Minahassa, ... Ambon en laatstelijk (1926) nog Jong Batak, ...leden zich in de Minangkabausche sfeer van ...J. Sumatranenbond niet op hun plaats voel...en zich daarvan afsplitsten. Deze vereenigin...legden zich in hoofdzaak toe op bevordering ...eigen nationale cultuur en nationale belangen ...an het besef van saamhoorigheid. In den regel ...men een eigen orgaan. Op het terrein der al...eene politiek begaf men zich niet en al kwam ...wel eens voor dat men, in tijden van verhoogd ...iek sentiment bij de ouderen, een oogenblik ...de schreef ging, toch wist men zich telkens ...te beperken.

...or de oprichting van den Jong Islamieten... (1926), de schepping van H(adji) Salim, werd ...het eerst gebroken met het eng-nationalisme ...basis van eene jeugdvereeniging. In zoover ...daarmede het perspectief verbreed, dat tot ...vereeniging toegang werd verleend aan de ...le Islamietische jeugd, zonder onderscheid ...volksaard. Haar principieel confessioneel ka...r bracht echter ook bezwaren met zich, door...et de vereeniging aanvankelijk in den weg ... met andere, nationale vereenigingen samen ...rken tot bevordering van de zgn. „eenheids...hte."

...groot-Indonesisch denkbeeld, door de intel...elen sedert omstreeks 1923 reeds gepropa..., had al spoedig ook bij de jongeren ingang ...den en ofschoon bevordering van regionaal ...alisme voor vereenigingen als Jong Java ...r bleef, toch had deze vereeniging met suc... het initiatief genomen tot een Indonesisch ...congres (omstreeks 1 Mei 1926) waarop een ...tot oprichting van een federatief lichaam tot ...dering van de eenheidsgedachte een geest... onthaal vond. Door de beperking, dat ... vereenigingen op nationalen grondslag ... medewerken, bleef de J. Islamietenbond ...nkelijk buitengesloten.

...vloeden van politieke en godsdienstige vereenigingen. Padvinderij.

...n de padvinderij in Indië haar intrede deed, ...n genoemde jeugdvereenigingen daarvan al ... voor de bevordering van eigen belangen partij getrokken. Door de padvinderij kwam echter ook de eerste belangrijke verandering in het karakter der jeugdbeweging, doordat met name politieke en godsdienstige vereenigingen van volwassenen haar ter hand namen en inschakelden als middel van politieke actie. De P.K.I. (Partij Communis Indonesia) heeft van de padvinderij een middel gemaakt om haar politieke denkbeelden aan de jongeren in te prenten en zoodoende te bestendigen. Mohammaddijah wist mede op eigen wijze daarvan partij te trekken en, door de oprichting van „Hizboel Wathon (vrij vert. de Hoop des Vaderlands)", tijdig eigen tradities aan het volgende geslacht bij te brengen. De S.I. (Sarekat Islam) liet zich niet geheel onbetuigd doch is pas in een later tijdperk (1927) tot het volle besef van de waarde van de padvinderij gekomen.

Invloed van P.N.I. en P.S.I. Politieke onthouding. Eenheidsgedachte.

Hiermede was de doelbewuste actie der Inlandsche politieke en godsdienstige vereenigingen o[illegible] het gebied der jeugdbeweging ingeluid. Die invloeden zijn nog toegenomen sedert de jongste ontwikkeling der Inlandsche beweging, ingezet door de onstuimige actie van P.N.I. (Perhimpoenan Nationaal Indonesia) en P.S.I. (Partij Sarekat Islam). In het voorjaar van 1927, kort voor de totstandkoming van de P.N.I., was onder de auspiciën van de Algemeene Studieclub te Bandoeng opgericht de N(ationale) P(advinders) O(rganisatie) — sedert kort: I(ndonesisch-) N.P.O. of N.I.P.O. — met de bewuste bedoeling deze jeugdvereeniging aan te wenden als middel tot het bereiken van het politiek doel van deze ultranationalistische academici, later georganiseerd in de P.N.I. Zoo heeft de P.N.I. deze vereeniging, en evenzoo de in Februari 1927 gestichte jeugdvereeniging „Jong Indonesia" (sedert December 1927: „Pemoeda Indonesia"), welke op gelijke wijze aan het gestelde doel wordt dienstbaar gemaakt, met politieke belangstelling gevoed. Op gelijke wijze handelde de P.S.I., al werd ook in een gecastigeerd relaas van het congres te Jogja (April 1927), waar besloten werd tot oprichting van de Afdeeling Padvinderij (S.I.A.P.) ten aanzien van de doelstelling van deze vereenigingen, de nadruk gelegd op de waarde der padvinderij voor de bevordering van het geloof en voor de karaktervorming in sociaal en individueel opzicht.

Waar nu deze vereenigingen, welke thans op het gebied der beweging den boventoon voeren, de onder haar leiding staande jeugdvereenigingen op politiek terrein trachten te brengen, daar moet het den eng-nationalistischen jeugdvereenigingen wel steeds grooter zelfbeheersching kosten van dit terrein af te blijven; zoo wordt het met name Jong Java steeds moeilijker gemaakt het haar nagehouden „provinciaal" standpunt (in de eerste plaats Javaansch-nationaal en alleen in federatief verband met anderen bereid tot het bevord[illegible]n van het gem[illegible]lijk ideaal) te handhaven.

Op vrij initiatief van Jong Java was destijds het plan tot schepping van een lichaam, waarin alle nationalistische, godsd[illegible]rale jeugdvereenigingen zouden kunnen samenwerken aan het groot-Indonesische ideaal, dat toen ook reeds de jongeren bezielde, besp[illegible]ken op [illegible] 1e Indonesische Jeugdcongres, hetwelk door haar was samengeroepen. Op het Kerstcongres van Jong-Java (1926) was het plan nader onder oogen gezien en later (Februari 1927), was na overleg met andere organisaties (w.o. de Jong Sumatranenbond en Jong Batak), een ontwerp samengesteld voor een contactlichaam, de P(ersatoean) P(emoeda-) P(emoeda) I(ndonesia), dat de unie der jeugdvereenigingen op gefedereerd nationalistische basis zou voorbereiden. Enkele maanden daarna werd na hernieuwd overleg de basis verruimd in dien zin, dat ook „nationalistisch geörienteerde" vereenigingen en speciaal de Jong Islamietenbond zouden kunnen worden toegelaten. Deze voorbereidingen van Jong Java zijn door plannen van andere zijde achterhaald. Kennelijk ook meegevoerd door den geestdrift der Bandoengsche intellectueelen, is door de unie van studenten aan de Bataviasche Hoogescholen, de P(erhimpoenan) P(eladjar-) P(eladjar) I(ndonesia), in een manifest aanhangig gemaakt het plan tot fusie der jeugdvereenigingen in een door hen ontworpen P(erhimpoenan) M(asa-) M(oeda) I(ndonesia). Op het Jong Java-congres te Semarang (December 1927) ontmoette het plan der

studenten-unie echter geen bijval en bleek duidelijk de vrees, dat Jong Java bij een zoodanige fusie haar zelfstandig bestaan zou moeten inboeten en dat de Jong Javanen zouden ondergaan in een organisatie, waarin alle Indonesiërs gelijke rechten hebben. Sedert is echter zoowel van de zijde der P.N.I. als van de studenten voorshands afgezien van het denkbeeld van eene fusie en zal men zich voorloopig bepalen tot een streven naar samenwerking in federatief verband, op gelijke wijze als dit ook t.a.v. de groote politieke vereenigingen in de P.P.P.K.I. het geval is.

Merkwaardig is de houding van Mohammadijah in het conflict van stroomingen. Evenals zijzelf zich buiten iedere politiek houdt, heeft zij tot dusver ook de onder haar leiding staande, bloeiende padvinderij, „Hisboel Wathon", geïsoleerd en zelfbewust buiten den strijd gehouden.

De Jong Islamietenbond welke — zooals reeds vermeld — onder leiding van H. Salim aanvankelijk principieel afwijkend stond tegenover samenwerking met nationalistische zustervereenigingen en voor wie de politiek wel een „onderwerp van ijverige studie, doch geen punt van actie" was, wijzigde haar standpunt naarmate haar stichter en geestelijke leider zich anders bezon. Sedert medio 1927 vertoonde zij geneigdheid tot aansluiting bij de nationalistische eenheidsbeweging en wel op de wijze als door P.N.I. en P.S.I. wordt voorgestaan en sedert verleent zij daartoe ook hare volle medewerking. Ook de categorische weigering terzake van deelneming aan de politiek is in zoover verzacht, dat, volgens de laatste mededeelingen, deze vereeniging „niet dan noodgedwongen tot politieke actie zal overgaan".

Bijzonderheden.

Thans nog eenige aanvullende bijzonderheden omtrent de belangrijkste jeugdvereenigingen en Padvindersorganisaties.

Jong Java en de Jong Sumatranenbond vierden onderscheidenlijk in September en December 1927 hun 12½- en 10-jarig bestaan. Beide organisaties hebben een eigen orgaan („Jong-Java" en „Jong-Sumatra"); het laatste is na een rustpoos sedert kort weer verschenen. De afdeeling Madioen van Jong Java deed onlangs een eigen, in het Javaansch gesteld, maandschrift „Panglimbangan (Overwegingen)" verschijnen. De eerste vereeniging bestaat uit 19 afdeelingen met ongeveer 2300 leden, terwijl de laatste ongeveer 350 leden telt.

Jong Minahassa gaf — in tegenstelling tot Jong Batak, die zich juist op grond van nationale overwegingen van de Jong Sumatranenbond afsplitste tot een zelfstandige eenheid — blijk van verwijding van nationaal besef en toenadering tot de groot-Indische gedachte, door zich — en ook haar orgaan — te noemen „Pemoeda Celebes".

De Jong Islamietenbond (orgaan „Het Licht") bestaat uit 15 afdeelingen, waaronder twee (Fort de Kock en Medan) in de Buitengewesten, met ruim 1700 leden. De eveneens in afdeelingen verdeelde padvindersorganisatie van deze vereeniging is de „Natipij" (Nationaal-Islamietische Padvinderij) welke beschikt over een eigen blad „Poestaka Natipij".

De afdeeling Batavia van dezen bond bereidt thans voor een „studieformatie-commissie", welke tot doel zal hebben inlichtingen te verstrekken nopens studie, huisvesting van leerlingen, enz.

Het 3e congres in de Kerstdagen 1927 te Jogjakarta gehouden is van belang om het feit dat bij die gelegenheid een aantal Mohammedaansche vrouwen en meisjes in de vergadering plaats nam naast de mannelijke afgevaardigden en eenigen van haar zelfs het woord voerden. Op het vorige congres (1926) had reeds H. Salim het gespannen witte doek, dat deze groep aanvankelijk van de mannen scheidde, met een ruk verwijderd.

S.I.A.P. vertegenwoordigt de bemoeienis van de P.S.I. met de jeugdbeweging. Op het P.S.I. congres, afdeeling Nationaal Onderwijs en Padvinderij te Jogja (April 1927) werd de S.I.A. (Afdeeling) P(advinderij) — sedert kort: S.I. A(fdeeling) P(andoe), d.w.z. gidsen — gegrondvest op de reeds bestaande padvindersgroepen. De propaganda is krachtig ter hand genomen en vond veel bijval. De leden vallen uiteen in twee groepen: beneden en boven de 18 jaar; met het bereiken van dezen leeftijd moeten zij lid worden van de P.S.I., op straffe van royeering. Commissaris van deze afdeeling is Dr. Soekiman.

Door de vrouwenafdeeling der P.S.I. (P.S.I. Wanodio) te Jogja is ter plaatse een meisjesafdeeli[ng] voor padvinderij opgericht (November 1927), wa[ar]toe aanstonds 80 meisjes toetraden; haar doel de leden te bekwamen in handwerken, kookku[nst], verpleging, etc.

Jong Indonesia (Pemoeda Indonesia). Deze v[er]eeniging werd in 1927 te Bandoeng opgericht m[et] 10 leden. In October d.a.v. was ook te Bata[via] eene afdeeling gesticht en bedroeg het ledental totaal reeds 300. Sedert vertakte zij zich ook n[aar] Jogja — waar bij de oprichtingsvergadering a[an]stonds 50 leden toetraden — Soerabaja en S... Tevens werden te Bandoeng en Batavia, nevens bestaande afdeelingen, meisjesafdeelingen („Po[emoeda] Indonesia") opgericht, wier enthousiasme voor der jongensafdeelingen zeker niet onder doet.

Voorzitter van het hoofdbestuur van Pemo[eda] Indonesia is Soegijono, terwijl het aan belangst[el]lend toezicht van het P.N.I. hoofdbestuur uitera[ard] niet ontbreekt. Het orgaan, dat denzelfden naam de vereeniging voert, staat onder redactie van commissie uit het hoofdbestuur; adviseur is Soenario. De artikelen zijn in den regel in extre[em] nationalistischen geest gesteld.

Afdeelingen van N.P.O. (sedert I.N.P.O.) vi[nden wij] men op bijna alle plaatsen waar zich de Pemo[eda] Indonesia vertakte. Het hoofdbestuur (waarin Ir. Soekarno en Mr. Soenario zitting hebben) ze[telt] eveneens te Bandoeng, terwijl de leiding aldaar handen is van Mr. Sartono. De Afdeeling Bata[via] staat onder een comité van drie leden, w.o. Sartono.

Het Openbaar Gehoor van den Gouverneur-Generaal op 31 August[us]

Op den verjaardag van H. M. de Koningin leende Zijne Excellentie de Gouverneur-Gene[raal] het gebruikelijke zgn. Openbaar Gehoor.

Toespraak van den voorzitter van den Volksraa[d].

De voorzitter van den Volksraad, Mr. Ney[t] de Wilde, zeide in zijn redevoering, dat nooit scheiding tusschen de verschillende bevolki[ngs]groepen scherper leek dan in den huidigen Toch, aldus spreker, worde hierbij niet de sc... voor het wezen genomen. Bij de bestrijding extremisten heeft de Regeering het goedwille deel van het volk achter zich, doch vele leden de Europeesche samenleving staan dikwijls vreemd, vooral tegenover de jongere meer ont[wik]kelden uit de andere volksgroepen.

Bij meerderen van dit opkomend geslacht echter als reagens uit de van buiten kom[ende] prikkels een zucht tot overdrijving, zelfoversc[hat]ting en zelfvoldaanheid ontstaan, die ande[r] ergernis en aanstoot geeft. Spreker dringt er aan, dat van beide zijden wat grooter zelfbeh[eer]sching betoond worde. Spreker wenscht een manend woord te doen hooren. Het is Nederl[and] dat hier de leiding geeft, een leiding welke vo[or]hands onmisbaar is. De draden dier leiding ko[men] samen bij en gaan uit van het hoofd van den St[aat] onze Vorstin. De dag van 2 Augustus j.l., de jaardag van H.M. de Koningin-Moeder, bracht demonstratie van levendige aanhankelijkheid ons Vorstenhuis. Zoo is ook deze dag een feest voor de rustige ingezetenen. Spreker verzoekt slotte den Gouverneur-Generaal de gelukwensc[hen] van Ned.-Indië aan H.M. de Koningin over te w[illen] brengen.

Antwoord van den Gouverneur-Generaal.

Jhr. de Graeff zeide in antwoord op deze re[de]voering, dat hij er van verzekerd is, dat de tooning van liefde, aanhankelijkheid, eerbied trouw aan het Hoofd van den Staat H.M. de Ko[nin]gin groote voldoening geven zal. De belangen nooden van Indië liggen de Koningin na aan hart. H.M. de Koningin heeft een diepgaande langstelling voor alles wat Indië betreft, en uitgebreide kennis van de Indische toestan[den]. Vandaag is het dubbel feest. Niet alleen viert H.M. heden haar verjaardag, maar tevens is het de[rtig] jaar geleden, dat H.M. de teugels van het bew[ind] overnam uit de handen van Hare hoogveree[rde] Moeder. Spreker memoreert de zware taak H.M. de Koningin, die zich altijd één voelde m[et] haar volk en gedreven werd door vertrouwen God, en daarnaast of liever daardoor, door h... blijmoedigheid.

De Gouverneur-Generaal zeide verder, dat er een overgangsperiode op schier elk gebied overal bestaat. Een gevoel van onzekerheid en onvastheid zou verlammend werken, indien wij het niet droegen in de stellige overtuiging, dat van stilstand of achteruitgang geen sprake is. Integendeel onder de hooge leiding beweegt zich de ontwikkeling der verhoudingen in een stijgende lijn, in de richting van meerdere welvaart, meerderen vrede en meerder geluk. Spreker zegt dat het hem uit eigen ervaring, vooral van de laatste twee jaren, bekend is hoe zwaar het is soms zijne blijmoedigheid te bewaren, maar wie niet opzettelijk of onbewust zijn oogen en ooren sluit, vindt toch telkens de teekenen waardoor hij het juiste spoor niet bijster wordt, en op den goeden weg blijft der gestadige ontwikkeling.

Naar het hooge voorbeeld van H.M. de Koningin, aldus besloot spr., mogen ook voor ons het vertrouwen en de blijmoedigheid de bronnen blijven, waaruit wij onze krachten putten tot verderen arbeid.

De Gouverneur-Generaal eindigde met een vurige bede tot God, dat H.M. de Koningin nog jaren hooge gespaard blijven.

(Tekst van een aan het *Vaderland* ontleend Aneta-telegram).

Onderscheidingen op den verjaardag van H. M. de Koningin.

—o—

Ofschoon de lezers van het *Kol. Weekbl.* mogelijk reeds door de dagbladpers vernamen aan welke personen, die in de Indiën vertoeven of er mede in betrekking staan, ter gelegenheid van den verjaardag van H. M. de Koningin, onderscheidingen zijn toegekend, laten wij de opgave hier nogmaals afdrukken, doch overzichtelijker gerangschikt dan in de dagbladen.[1])

OOST-INDIE.

Ridder orde Nederl. Leeuw.

Nederlanders.

Mr. J. Th. Goossens, Raadsheer Hooggerechtshof v. N.-I.
... van den Bussche, Directeur van Financiën.
H. Delgorge, gep. Hoofdambt., laatstelijk Chef v. d. Dienst der Opiumregie.
... van Söhnsten, Hoofdinspecteur van Financiën.
... Ligthart, Directeur van de Javasche Bank.
J. J. Caron, Resident van Bali en Lombok.
Hardeman, Directeur van Onderwijs en Eeredienst.
Prof. Dr. B. J. O. Schrieke, Hoogleeraar aan de Rechtshoogeschool.
C. W. Snell, laatstelijk Hoofd der Solo-valleiwerken.
Prof. Ir. J. N. van der Ley, Hoofd v. d. Dienst voor Waterkracht en Electriciteit.
L. La Lau, Luitenant-Generaal, Commandant van het Leger.
A. Cramer, Generaal-Majoor, Chef van den Generalen Staf.
Ir. J. H. A. Haarman, gep. Hoofdambtenaar, laatstelijk Hoofd b. d. Alg. Bouwdienst S.S. en Tr. wegen.

Indonesiër.

Tengkoe Alang Jahja, Regent van het landschap Asahan.

Officier orde Oranje-Nassau.

Nederlanders.

E. van der Ley, Hoofdcommissaris van Politie, enz. (was ridder dier orde).
J. F. Kunst, Officier van Justitie b. d. Raad v. J. te Soerabaja.
J. J. Smit, Griffier Hooggerechtshof v. N.-I.
J. P. Storm van 's-Gravensande, Inspecteur van Financiën.
E. C. van Saarloos, Hoofd belastingaccountantskantoor Weltevreden.
R. W. van Gesseler Verschuir, Resident van Midden-Priangan.
B. H. von Hombracht, Inspecteur der Alg. Politie.
A. A. Hulshoff, Directeur Gouv. Centr. Ziekeninrichting Weltevreden.
... van Iterson, Inspecteur v. h. Westersch lager onderwijs.
F. Pont, Predikant, laatstelijk b. d. Evang. Gem. te Batavia.
H. D. Engbers, Pastoor te Jogjakarta.
M. G. J. M. Kerbosch, Hoofdadministrateur v. d. Gouv. Kina-onderneming.
H. ten Oever, Inspecteur b. d. Dienst v. h. Boschwezen.
F. A. M. Buffart, Voorzitter Alg. Ver. v. Rubberplanters ter S. O. K.
J. van Goor, Voorzitter van de Handelsvereeniging te Soerabaja.
... van Tinteren, Hoofdadministrateur Suikeronderneming „Djatiroto".
... Meijer, Vertegenwoordiger van de Gem. Mijnb. Mij. „Billiton".
... W. J. E. van Riemsdijk, Luit.-Kolonel titulair der Cavalerie (met de zwaarden).
... Peters, Kolonel der Infanterie, werkzaam bij het Dep. van Oorlog (met de zwaarden).
C. J. Bodde, Kolonel der Artillerie (met de zwaarden).
J. Zuyderhoff, Voorzitter van de Malangsche Landbouwvereeniging.
... de Hoog, Voorzitter van het Indo-Europeesch Verbond.

De namen der met „Eeremedailles" begiftigden kunnen wij, wegens beperkte plaatsruimte, niet vermelden.

J. E. van Gogh, Hoofd van den Dienst der Zoutregie.
J. Kuyper, gep. hoofdambtenaar, werkzaam bij het Dep. van Koloniën.
J. Th. Petrus Blumberger, gep. assistent-resident, werkzaam bij het Dep. van Koloniën.

Indonesiërs.

Mohamad Parekesit, Sultan van Koetei.
Raden Mas Adipati Ario Sosro Boesoeno, Regent van Ngawi.
Raden Adipati Ario Soejono, Lid van den Volksraad.

Chinees.

Yap Hong Sing, Kapitein met titulairen rang van Majoor der Chineezen te Jogjakarta.

Ridder orde Oranje Nassau.

Nederlanders.

E. Chr. Londt, Kantoorhoofd bij het kadaster.
P. G. A. Witterland, gep. Ambtenaar, laatstelijk Griffier 1ste klasse b. d. Landraad te Semarang.
K. H. Tan, Algemeen Ontvanger 3de klasse te Soerabaja.
F. A. Perretsz, gep. Algemeen Ontvanger 1ste klasse van 's Lands kas.
F. H. Nieuwenhuyzen, waarnemend Controleur 1ste klasse bij het B.B.
J. J. Fanoy, Controleur 1ste klasse bij het B.B.
J. H. Monteiro, gep. Ambtenaar, laatstelijk Afdeelingssecretaris te Soerabaja.
Mejuffrouw J. W. Hornung, Onderwijzeres 3de klasse bij de openbare Europeesche lagere school te Rembang.
W. Dunnebier, Zendeling-leeraar van het Ned. Zendeling Genootschap te Pasi in Nanado.
Mejuffrouw H. W. M. E. Boerkamp, Onderwijzeres aan de R.K. lagere school te Padang.
Th. F. H. Zurhake, Agent der Stoomv. Mij. „Nederland" te Soerabaja.
W. M. van Helten, Landbouwkundig Ambtenaar 1ste klasse, beheerder van den Cultuurtuin te Buitenzorg.
E. Ch. van der Linde, Administrateur van de Suikeronderneming Demak-Idjo.
J. H. A. baron van Ittersum, Administrateur van de Suikeronderneming Poerwodadi.
A. C. Leyder Havenstroom, Hoofdopzichter bij den Waterstaat en B.O.W.
T. van den Bout, gep. Ambtenaar, laatstelijk Bouwkundige bij den dienst der Staatsspoor- en tramwegen;
R. A. Agema, Hoofdkantoorhoofd bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst.
P. M. d'Hanens, Praktijk-Ingenieur bij de Staatsspoor- en tramwegen.
P. ten Zeldam, Reserve-Kapitein-vliegenier bij de Luchtvaart-afdeeling Andir, met bepaling, dat het versiersel der Orde zal zijn met de zwaarden.
J. C. J. Bongers, Kapitein der Infanterie.
A. J. de Haan, Kapitein der Militaire Administratie, met bepaling, dat het versiersel der Orde zal zijn met de zwaarden.
H. C. J. Teilers, Administrateur bij den Magazijndienst der Artillerie, beheerder van het Magazijn van Oorlog, te Tjimahi.
J. M. Andreas, eerste Werktuigkundige bij de Gouvernements-marine.
L. A. Willemse, Gezagvoerder van het s.s. J. H. Menten, van de B.P.Mij.
A. Grippeling, Loods 1ste klasse bij den dienst van Scheepvaart.
J. H. Eeuwens, Hoofdcommies bij het Dep. van Koloniën.

Indonesiërs.

Raden Toemenggoeng Djojowirono, Regent van Wonogiri.
D. J. Siahaja, Gouv. Dokter-Djawa te Batavia.

WEST-INDIE.

Ridder orde Nederl. Leeuw.

H. Schotborgh, Administrateur van Financiën op Curaçao, met buitenl. verlof.
Chr. S. Gorsira J. P. Ezn., lid van den Raad van Bestuur op Curaçao.

Ridder orde Oranje Nassau.

E. A. Brunings, Beheerder der plantage Rust en Werk in Suriname.
L. C. Chr. Schütz, gep. Godsdienstleeraar b. d. Evang. Broedergemeente in Suriname.
Mejuffrouw M. C. Slothouwer, Hoofd der openbare school te Philipsburg op Curaçao.

Van Week tot Week.

Dinsdag 28 Augustus tot Zondag 2 September.

De ziektegevallen a. b. van de Insulinde. De professoren G. J. W. Koolemans Beynen Jr., dr. P. Th. L. Kan en dr. P. G. Flu hebben naar aanleiding van de ziektegevallen a.b. van het s.s. Insulinde aan de Directie van den Rotterdamschen Lloyd een rapport uitgebracht, waarvan een uitvoerig overzicht, met de conclusiën waartoe de commissie komt, is verschenen o.a. in het *Vaderl.* van 29 Aug. (Avondbl. A).

De „Zeetuin der Molukken" te 's-Gravenhage. De wonderfraaie zeetuin van den hr. J. H. Soumokil, een der grootste attracties voor het groote publiek op de Indische tentoonstelling te Arnhem, is gedurende den tijd van ongeveer een maand ondergebracht in een der tuinzalen van den Dierentuin te 's-Gravenhage. Onder groote belangstelling is de tentoonstelling den 30en Aug., namens het gemeentebestuur van Den Haag geopend door Prof. G. A. van Poelje, die o.m. getuigde dat ze een machtig onderwijsmiddel is voor allen die zich voor Indië interesseeren.

Zijne Excellentie Mr. D. Fock. Bij Kon. besluit van 24 Aug. is benoemd tot Minister van Staat Mr. D. Fock, oud-Minister van Koloniën, oud-Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië, oud-Gouverneur van Suriname, enz.

Communistische propaganda. Bandoeng, 27 Aug. (Aneta).[1]) Het A.I.D. De Preangerbode verneemt, dat de recherche een Menadonees heeft gearresteerd, die contact zocht met de militairen om onder hen communistische propaganda te voeren. Hij vertoefde te voren met drie anderen in Rusland. Deze anderen worden nog gezocht.

Hoofd van het bedrijf der Telegrafie en Telefonie. Batavia, 27 Aug. (Aneta). Ir. J. C. A. Keukenmeester, waarnemend hoofd van het bedrijf der Telegrafie en Telefonie, is als hoofd van dat bedrijf benoemd.

Sluikhandel in opium. Medan, 27 Aug. (Aneta). De heer J. W. P. van der Rest, hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der Opiumregie te Weltevreden, deelde in een persgesprek onder meer mede, dat vrijwel alle stoomschepen van de Kon. Paketvaart Mij. gesmokkelde opium aan boord hebben. Van den clandestienen opiuminvoer, dien men veilig mag schatten op vijfhonderd pikol per jaar — welke raming het diensthoofd nog zeer laag achtte — wordt geen vijf percent per jaar aangehaald.

Met pensioen. De Kolonel der Inf. van het O.-I. leger A. H. Hofkamp zal in November a.s. den mil. dienst met pensioen verlaten.

De pogingen tot opstand bij het leger in 1927. Bandoeng, 30 Aug. (Aneta). Het A.I.D. de Preangerbode bevat een overzicht van de poging tot opstand in Juli 1927. De daarbij betrokken militairen waren hoofdzakelijk afkomstig uit de garnizoenen Bandoeng en Tjimahi. De krijgsraad veroordeelde 41 militairen, waaronder dertig Menadoneezen. De rest bestond hoofdzakelijk uit Javanen. Zij kregen verschillende straffen en bovendien werden zij vervallen verklaard uit den militairen stand. Verder werden 23 militairen, waaronder negentien Menadoneezen, uit het leger verwijderd.

Dr. M. H. Knoch Sr. †. Batavia, 31 Aug. (Aneta). Alhier is overleden de röntgenoloog Dr. M. H. Knoch Sr. (De overledene was gep. dirig. officier van gezondh. 2e kl. van het O.-I. leger en officier in de Orde van Oranje-Nassau).

F. Lambach †. Soerabaya, 30 Aug. (Aneta). Hedenmorgen overleed hier, aan typhus, de ingenieur Frank Lambach, plaatselijk chef van den technischen dienst der Kon. Paketvaart Mij.

Radio-telefonische gesprekken met Oost-Indië. De radio-voordrachten en kruisgesprekken welke dezer dagen door het persbureau Aneta ter gelegenheid van de Pasar Gambir te Batavia werden georganiseerd, zijn een volkomen succes geworden. We kunnen onmogelijk alles weergeven wat ten deze door de dagbladpers reeds bekend is gemaakt, doch wijzen in het bijzonder op de interessante rede die de oud-kolonel *G. Nypels* heeft gehouden over het onderwerp: *Ons Koningshuis en Indië*, welke rede in extenso werd opgenomen in het *Vaderl.* van 31 Aug. (Avondbl. B).

Luitenant-Kolonel A. Gleysteen der Inf. van het O.-I. leger wordt binnenkort bevorderd tot Kolonel en is bestemd tot militair commandant van Sumatra's Westkust.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST[...]

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Boeatan's nieuwste Aanwinsten.

Niet alleen voor het uitstalraam van „Boeatan" in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage staan telkens andere produkten van Indonesische kunstnijverheid te pronk, welke de aandacht trekken van vele voorbijgangers, maar ook in de voorzaal — waar, onder de goede zorgen van het dames-propaganda-comité, tusschen 12 en 2 uur rijsttafel en tusschen 3 en 6 uur thee met kweé-kwee genoten kunnen worden — valt zoowel langs de wanden, als in en op de vele uitstalkastjes een steeds varieerende verscheidenheid van Indisch handwerk te bewonderen, terwijl in het achterlokaal, dat als verkoopplaats werkelijk veel te klein dreigt te worden, bijna dagelijks nieuw aangekomen bezendingen worden uitgepakt en tentoongesteld. Het loont de moeite daar geregeld van tijd tot tijd eens een kijkje te komen nemen — zooals trouwens reeds door enkele echte kunstliefhebbers geschiedt — om te zien wat er alzoo uit de meest verschillende streken van den archipel hierheen ten verkoop gestuurd wordt en daaruit een keuze te doen.

Zoo zagen wij er dezer dagen een enorme krat binnendragen en waren er toevallig getuige van, hoe daaruit bij ontpakking te voorschijn kwam, een, tot in alle bijzonderheden, keurig afgewerkt model van een Mamasa woonhuis, dat uit de binnenlanden van Celebes, vier dagen lang gepikeld moest worden om te Madjene te kunnen worden verscheept. Het heeft een eigenaardigen schuitvorm, een dakbedekking van houten *sirap's*, aan de vier afhangende hoeken eindigend in een wielvorm, met vooruitstekend afdak boven den ingang met bordes, welke aan de Dajaksche huizen doet denken; een dakbedekking van houten *sirap's*, aan de afhangende hoeken eindigend in een wielvormige versiering, terwijl de wanden der woning hetzelfde mooie snijwerk vertoonen, typisch in terra-cotta-rood, wit en zwart gekleurd, dat de Toradja's ook zoo decoratief op hun gebruiksvoorwerpen, als doozen, schalen, bakken, lepels en scheppen aanbrengen.

Bijzonder fijn weten zij ook hun bamboekokers en fluiten te versieren niet alleen door het ingriffen van geometrische figuren, maar ook met inlegwerk van dunne reepjes zwarte *lidi*, (bladnerven van palmbladen) en het zeer smaakvol aanbrengen van enkele brandvlekjes.

Ook zagen wij er eigenaardige specimina van Mandarsche pottenbakkerskunst, in den vorm van vruchten-, gebak- en sirihschalen, aardewerk, zwart gemaakt met gebrande klapperschil en olie om het brooze materiaal wat meer stevigheid bij te brengen. Toen wij aan de persoon, die al deze voorwerpen zelf uit de binnenlanden van Celebes voor Boeatan heeft meegebracht, vroegen naar de zeer fraaie doodenkaïns, welke ook in die streken worden geweven, vernamen wij, dat de oude stukken, welke daar en ook op Java met honderden guldens betaald worden, zeer zeldzaam zijn, terwijl de nieuw aangemaakte hoe langer hoe minder mooi van weefsel en kleur worden.

Hetzelfde euvel dus, dat thans helaas op bijna alle eilanden ginds voorkomt en waaraan alleen paal en perk gesteld kan worden *van overheidswege*, door het nemen van afdoende maatregelen, in het belang van kunstnijveren en afnemers beiden. En die zouden toch waarlijk niet zoo moeilijk te treffen zijn b.v. door het aanbrengen van een waarmerk op ieder echt goed stuk kunstwerk, iets dergelijks als toch ook voor de Hollandsche boter en kaas gedaan wordt.

En wat de kleur-echtheid betreft, wijzen wij bij herhaling op het ook reeds elders aangegeven middel: de import van minderwaardige verfstoffen zóó zwaar te belasten, dat zij geen gevaar meer opleveren kunnen voor vervanging en uitsluiting der alleszins goede plantaardige en synthetische kleurmiddelen.

Maar om terug te komen op Boeatan's nieuwe aanwinsten: Wij zagen reeds voorwerpen, afkomstig van de jongste Djocdjasche Jaarmarkt, alsook nieuwe zendingen uit de Kleine Soenda-eilanden, waaronder zich bevonden: prachtweefsels uit Soemba, Flores, Savoe en Timor, zoowel groote *selimoets*, als kleinere *slendangs*, maar ook besneden bamboe kokers, kralenwerk en allerliefste sirihmandjes van effen en gekleurd vlechtwerk, — hier uitnemend te gebruiken als gelddoozen — daar ze bestaan uit twee in elkander passende bakjes, waarvan het bovenste in verschillende vakjes is verdeeld en zelfs een paar aardige geheime laadjes bevat.

Uit Bali zijn er weder eenige mooie *togoks* — gepolychromeerde houten beelden — o.a. *singa's* — leeuwen-figuren — en van den God Çiwa op zijn rijdier, den Garoeda-vogel, alsook de donkerroode doeken afkomstig van Noessa-Penida, het weinig vruchtbare rots-eiland, waar de vrouwen met de vervaardiging van deze sierlijke katoenen weefsels, een welkome bijverdienste zouden kunnen hebben, als ze maar in voldoende hoeveelheid werden afge-

leverd. Want ook in Europa zouden ze grif van de hand gaan, zijnde tot divan-, kussen- en andere meubelbekleeding prachtig geschikt, mede omdat ze niet hoog in prijs komen.

Alleraardigste drinkbekers van gevlekte bamboe zagen wij daarbij, met houten deksel, geestig in vogelvorm gesneden en voorzien van een lange, smalle gleuf, waardoor de drank straalsgewijze uit den koker in den mond gegoten kan worden.

Van de Padangsche Bovenlanden kwamen weer allerlei mooie vlechtwerken en smaakvolle weefsels, waaronder ook de kleine stukken van gekleurde zijde met goud- of zilverbrocaat, die hier voor dames-taschjes en voor japongarneering zoo uitnemend voldoen. Wij zagen een elegante danseres, die tegelijk met ons binnen was gekomen, vol welgevallen die schitterende, soepele kaïns om haar leden plooien.

Niet minder rijk is de verscheidenheid van een collectie uit Palembang en omstreken: naast fleurig, rood met zwart en goud gelakte bordjes en doozen, zagen wij de kostbaarste zijden weefsels, zoowel *tjindé's* als *songkets* en *plangi's*. Bijzonder troffen ons eenige zeer fijne slendangs van Pagar-Alam en een vijftal zeldzame exemplaren van de hier vroeger reeds beschreven *„Batik Djambi"*, waarvan de herkomst nog altijd achter een eenigszins geheimzinnigen sluier rust. Deze heeft de inzender te Palembang door inheemsche vrouwen — waarschijnlijk oorspronkelijk toch wel uit Java afkomstig — zien batikken.

Uit Djocdja kwam een zending allerliefste pennehouders en papiersnijders van been, met een wat kleur versierd, alsook een aantal leeswijzers en kaarsenkapjes, op de wijze der wajangfiguren, uit perkament gesneden, vergulde libellen en vlinders op een ragfijn uitgeslagen fond. Zeker zeer welkome geschenken voor kunstzinnige jonge dames, evenals de gebruiksvoorwerpen uit slang- en aligatorleder vervaardigd, welke in den laatsten tijd, in Parijs en elders in het buitenland, zoo zeer in de mode zijn en als hoogste „chic" gelden.

En niet minder zullen daarbij in den smaak vallen Boeatan's nieuwste snufje: *Indische odeur*, n.l. van *Melati* en van *akar wangi* (ook in Frankrijk bekend onder den naam van *vetiver*) beide zeer welriekende geuren, smaakvol verpakt in z.g. „irisé" en „goudlustre" bol-fleschjes, op Boeatan's aanwijzing, door de Leerdamsche Kunstglasfabriek vervaardigd.

Voorwaar, er is in „Boeatan" te keus en te keur op allerlei gebied, niet zoozeer curiosa, dan wel nuttige gebruiksvoorwerpen, smaakvol handwerk, veelal als huisvlijt vervaardigd, door gindsche inboorlingen, getuigend van hun aangeboren kunstzin.

De heer *E. A. Zeilinga*, oud-president van de Javasche Bank en, vóór 25 jaar, met wijlen den heer *Victor Zimmerman*, oprichter dier Inlandsche Jaarmarkt, in verbinding met de feestelijkheden ter eere van Koninginneverjaardag, heeft het op 29 Augustus j.l. ook weer zoo duidelijk uitgesproken in zijn rede, ter inleiding van de serie radiotelefonische Aneta-uitzendingen van Kootwijk naar de *Passar Gambir* te Batavia:

„Bevordering van huisvlijt is hoofddoel der jaarlijks terugkeerende markten.

„Het streven was en is nog, om den kunstnijveren inboorlingen, naast hun landbouwbedrijf, een middel van bestaan te verzekeren door artistieken handenarbeid."

Precies hetzelfde streeft Boeatan, nu reeds gedurende 25 jaar, onafgebroken na. Trouwens de heer Zeilinga is ook voorzitter geweest van wijlen de Afdeeling der Vereeniging „Oost en West" te Batavia.

Van harte zeggen wij hem dan ook na:

„Moge na verloop van tijd blijken, dat wat gedaan is in deze richting, mede ten goede is gekomen aan de welvaart van de inlandsche bevolking."

En wij voegen daaraan toe: met die „welvaart" bedoelen wij zoowel het materieel, als het geestelijk welzijn, niet alleen van de Indonesiërs, maar van een ieder, die met hen en hunne kunstnijverheid in nauwere aanraking komt.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het nieuwe Oosten.

Men meene niet dat de troebelen, overal in Azië na den wereldvrede ontstaan dank zij het stoken van het bolsjevisme, hun einde zullen vinden, zoodra de stokebrand zich zelf gedood heeft. Uit zijn asch zal een andere verrijzen, dubbel gevaarlijk, omdat hij geleidelijk zal gaan beschikken over een economisch beter georganiseerd land, dan het huidige Rusland, een land bovendien beschikkende over ongelimiteerde en personeele hulpmiddelen. Het zaad, door de bolsjevisten in geheel Azië geworpen, zal eens onder hun opvolgers rijpen en dezen zullen beschikken over andere oogstmiddelen dan het huidige Sovjetbestuur. Wij dienen te bedenken dat niet de bolsjevisten, maar de Europeanen zelf begonnen zijn het eerste zaad te strooien. Sinds een halve eeuw zijn wij op Engelands voorbeeld bezig geweest de Aziatische rassen te vernieuwen. Door onderwijs en boeken, door fabrieken en handel, door wapenleer enz. heeft men hun een soort materialistische beschaving bijgebracht, hun aspiraties en behoeften geleerd. Door de vorming van de uitgestrekte administratieve eenheid Indië hebben de Engelschen, terwijl zij het land unificeerden, tegelijk de rassen bij elkaar gebracht. Zij hebben een natie geschapen, waar vóórdien slechts een rassenverzameling bestond. Rail en telegraaf hebben de Tamorels van Madras nader gebracht bij de Mahratta's van Bombay, de Sikhs van Lahore bij de Bengali's van Calcutta. En de universiteit heeft voltooid, wat de verkeersmiddelen begonnen, de universiteit, waar de jonge Hindoes Engelsche liberale leerstellingen leeren, waar zij leeren denken op zijn Engelsch, maar op de wijze der leren. *Wie zal de oogster van dat alles zijn*, vraagt het *Soer. Hbl.* (26/7, 2de bl. J. G. Boon)? De genoemde volken zelf? Allons donc! Andere erfgenamen doen zich op. Te weinig houden de Russische idealisten zich bezig met een ander Aziatisch volk, dat rustig zijn tijd afwacht, maar zeker niet van plan is de titels op te geven, welke het in het begin dezer eeuw zich begon aan te matigen, waardoor het zich het recht toekende den réveil te bewerken van de Aziatische volken; 1904 was het begin, niet het einde van een worsteling om de hegemonie in Azië tusschen het meest westelijke der Aziatische volken en het meest oostelijke. Men overdrijve de Russische kansen niet. Wie heerschen wil, moet zichzelf kunnen beheerschen; wie anderen moet regeeren, moet beginnen met zichzelf te kunnen regeeren. Drie eeuwen hebben dat Rusland niet voldoende geleerd, en er zijn weinig aanwijzingen, dat het die kunst in afzienbaren tijd zal leeren, tenzij het naar het Westen grijpt voor leermeesters.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (21/7, 2de bl. „Japan en China"; 25/7, 3de bl. „Verschuiving van belangen, *Z.*); *De Loc.* (27/7, blz. 21 „De Philippijnen", *Prof. Dr. Berg*) en het *Bat. Nwsbl.* (25/7, 3de bl. „Peking").

Koloniale samenwerking.

De Fransche oud-minister *Henri de Jouvenel* bepleit in *De Loc.* (23/7) koloniale samenwerking. De Ver. Staten houden hartstochtelijker dan ooit vast aan de Monroeleer, en komen er bij elke gelegenheid mee voor den dag. De heer Chamberlain heeft onlangs in zijn antwoord op het voorstel-Kellogg uiting gegeven aan Engeland's voornemen, een Britsche Monroeleer in het leven te roepen. Waarom zouden dan *„wij in West-Europa"*, *Nederlanders, Belgen* en *Franschen*, dan niet de onze hebben, en met ons alle volken, die een mandaat uitoefenen? Wij kunnen voor de vorming van zulk een leer niet rekenen op de mandaten-commissie. Zij gaat te werk als een jury, die elk jaar examens afneemt, waarbij zij blijk geeft van kennis en inschikkelijkheid, sommige fouten en onrechtvaardigheden uit de wereld helpt, en herinnert aan de gemeenschappelijke beginselen der beschaving. Maar haar werkwijze, haar samenstelling, haar middelen stellen haar niet in staat de organisatie der mandaten te regelen of hun veiligheid te garandeeren. *De Europeesche solidariteit* nu, hoe weinig ook beoefend in Europa, is althans in Afrika en Azië dringend noodig. Welk een kans boden de gebeurtenissen in China om gemeenschappelijk op te treden! Zal het communisme ons althans den

dienst bewijzen, dat het ons dwingt het probleem onder het oog te zien? Het zou volkomen gewettigd zijn op de mandaten een herziene, vereuropeeschte Monroeleer toe te passen. De Europeesche regeeringen moeten niet bevreesd zijn om in haar protectoraten en koloniën de Amerikaansche en de Duitsche penetratie te dulden. Evenals Engeland zijn imperiaal stelsel heeft opgebouwd, zouden de Westersche landen van het Europeesche continent er goed aan doen het hunne op te bouwen. En zelfs bij het ontbreken van een verdrag zouden reeds groote diensten kunnen worden bewezen door veelvuldige besprekingen, door een soort intimiteit tusschen de koloniale kringen, die hen in staat zou stellen hun standpunten tot elkander te brengen en de ervaring van den een aan te vullen met de ervaring van den ander. Wij moeten geleidelijk den weg opgaan van een kolonialen Volkenbond. Een Europeesche Monroe-leer zou veel meer gewettigd zijn dan de Amerikaansche Monroe-leer. De drie landen, die het meeste belang er bij hebben om de beginselen van zulk een leer te bestudeeren — als zij daarna op gelijken voet willen beraadslagen met het Britsche Rijk, ten einde tot algemeene samenwerking te komen — zijn Nederland, België en Frankrijk. Het voorstel van Kellogg, het antwoord van Chamberlain, nooden hen tot een koloniaal accoord. Zullen die uitnoodigingen worden verstaan?

Het *Soer. Hbl.* schrijft over „Duitsche koloniale aspiraties" (27/7, 3de bl., *Z.*), het *Bat. Nwsbl.* over „Een levenskwestie" betr. het suikerriet (30/7) en *De Loc.* over „Geen volkswelvaart zonder de Oost" (23/7, blz. 3, *Mr. Guépin*).

Spellings-acrobatiek. Indische postzegels.

J. bespreekt in de *Java-Bode* (27 en 30/7) de huidige wijze van *spelling van de aardrijkskundige namen* in Ned.-Indië. In 1922 werd een lijst met namen samengesteld op meer wetenschappelijken grondslag en met de bedoeling om daarbij volkenkundige, aardrijkskundige en geschiedkundige factoren meer tot hun recht te doen komen. Ook werd rekening gehouden met de in 1921 door het Dep. v. Ond. voorgeschreven wijziging van de bestaande spelregels voor de voornaamste Indonesische talen. *Tapanoeli* werd Tapian Na Oeli, daarna Tapiannoeli en nu weer Tapanoeli. *Cheribon* heet bij afwisseling Tjerebon. Van de zijde van den Topogr. Dienst zijn hiertegen de noodige opmerkingen gemaakt. De kwestie is nog actueel. In de Volksraadsstukken over de bestuurshervorming zijn heel wat plaatsnamen genoemd en daarbij heeft men zich aan de normale, gezonde spelling gehouden. Alleen over Djokjakarta is men het nog niet eens. Hoe de fouten zich wreken, blijkt o.a. uit een nieuwen schoolatlas, waarin alle verminkingen zijn overgenomen, zooals Tapiannoeli, Bengkoeloe, Riau, Manado, Selébès, Séran, Belitoeng en Bantaèng. Een en ander met de onvermijdelijke verwarringen, want op de eene kaart staat Cheribon, op een andere Tjérebon, zoo ook Selébès en Celebes. J. wenscht een bevel om zich aan de gezonde, normale spelling te houden.

Het vraagstuk van de vervaardiging van de *Ned. Indische postzegels* in Indië, in plaats van in Holland bij de firma Joh. Enschedé en Zoon te Haarlem, dateert al, wat de besprekingen en pogingen betreft, van 1922. Het is thans weder in den Volksraad ter sprake gekomen. Daarbij zijn van Regeeringswege eenige proefdrukken overgelegd, ten deele in Offsett-druk, ten deele in Roto-gravure. De *Java-Bode* (28 en 31/7) geeft de verschillende ontwerpen, voor de proefnemingen bij het reproductiebedrijf gemaakt, in beeld weer. De zaak is van actueel belang geworden door de indiening van een *motie-Stokvis*, maar is financieel, dus commercieel, nog allerminst safe. Van veel meer belang acht de *J.-B.* het verzoek, hetwelk men eens tot Holland zou moeten richten: om nl. toch eindelijk te komen met *behoorlijk toonbare* Ned.-Indische postzegels. Nederland heeft zich wel de moeite gegeven om voor het verkrijgen van eigen artistieke postzegels een prijsvraag uit te schrijven en opdracht te geven aan bekwame kunstenaars; kan men ook Indië niet eens verrassen met een dergelijke van artistiek besef getuigende daad?

De Minahassa.

Villanus vertelt in het *Soer. Hbl.* (20,23 en 25/7) van *de Minahassa*. Mogen er ook gunstige uitzonderingen zijn, over het geheel kan worden gezegd, dat de Minahasser *de voorkeur geeft aan een schraal bestaan*, op de gemakkelijkste wijze verkregen, boven een verbetering van zijn inkomsten door eigen inspanning. Zoo ziet men: Mooie woningen, opgetrokken in den tijd, toen de welvaart dit nog veroorloofde; in geen streek van den Archipel ziet men, langs de wegen rijdende, aanzienlijker woningen. Verder, een netjes gekleede bevolking. Maar de aardige geveltjes en voorgalerijtjes, waar alles wat de familie ter verfraaiing van de woning bezit voor het oog van den voorbijganger is opgehangen en neergezet, verbergen armelijke binnenhuizen en jammerlijke hygiënische toestanden. De aardige, westersche kleeren omhullen lichamen, waaraan menigmaal ondervoeding knaagt. Vandaar de angstwekkende *tuberculose*-statistieken. Ondanks de vruchtbaarheid der bevolking, neemt deze sedert 1886 slechts met 1.3 pCt. per jaar toe. De *zuigelingensterfte* is gering, merkwaardigerwijze nog iets kleiner dan in Nederland. Na de zuigeling-periode echter begint het verderf. In den leeftijd van 1 tot 4 jaar is de sterfte viermaal zoo groot als in Nederland, en even ongunstig is de verhouding van 5 tot 14 jaar. Tusschen 15 en 19 jaar is, ondanks deze selectie, de sterfte nog tweemaal zoo groot als bij ons. Oud worden betrekkelijk weinigen. Het getal der Nederlanders, dat den leeftijd van 60 jaar bereikt, is vier maal zoo groot als dat der Minahassers. Onderzoekingen van zuigelingen, volgens de methode van Pirquet vertoonen veel hoogere cijfers van positieve reactie op tuberculose dan die op schoolkinderen toegepast. Daaruit blijkt hoe selectief de dood reeds te werk is gegaan. Maar *de toestand blijft slecht*. In 1922 werden drie kwart der gegadigden voor den militairen dienst afgekeurd, in 1926 acht op de dertien, in het gunstigste jaar 1924 nog iets meer dan de helft. Desniettemin is in het leger de tuberculose een ziekte der Minahassers. Treurige cijfers zijn dit. Een energieker en beter gevoed Minahassisch volk zou ze niet vertoonen. Het land is niet dicht bevolkt en biedt rijke mogelijkheden, zelfs zonder veel inspanning, als men de handen maar uitstak. Maar een minder tot het uiterlijke beperkte verwesterlijking, en eenig respect voor de lessen der hygiëne zouden van nut zijn. Zelfs in gegoede families houdt men zieken, van welken aard ook, in donkere kamers, achter gesloten luiken, geïsoleerd.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* (31/7 „Volkscredietwezen en volkswelvaart", *Mr. Th. A. Fruin;* 3 en 4/8 „De Deli Spoorweg Mij naar het Zuiden"), *De Sum. Post* (1/8, 2de bl. „Volksgezondheid" in den Volksraad"), de *Java-Bode* (25/7 „De Preanger en het communisme") en *Bat. Nwsbl.* (28 en 31/7 „De Poetjoek-beweging"; 31/7 „De Samin-beweging" in het Blorasche) en *De Loc.* (26/7 „De Inlandsche bestuursdienst"; blz. 42 „De overvallen in Atjeh").

De irrigatie.

De directeur der B.O.W., *ir. Uljée,* gaf in den Volksraad een werkschema aan betreffende de irrigatie-werken, welke in de naaste toekomst ter hand zullen worden genomen *(De Loc.* 26/7, blz. 3).

Urgentiewerken van de 1ste orde zijn: 1. de Tjioedjoengwerken, 2. de afwateringswerken aan de Peperbaai, 3. de Tangerangwerken, 4. de Tjitaroemwerken, 5. de Tjipoenegarawerken, 6. de Wester Tjimanoekbevloeiing, 7. de Patjalwerken, 8. de werken in Oost-Kraksaän, 9. de bevloeiingswerken in Djember, 10 de Zuid-Banjoewangiwerken, 11. de Way Teboewerken, 12. de bevloeiing van de Goavlakte, 13. de werken op Bali en Lombok. In verband met gewenscht geachte, zoo snel mogelijke totstandkoming, is extra uitvoerend personeel naast het normale exploitatiepersoneel te werk gesteld. Urgentiewerken van de 2de orde geschieden in een langzamer tempo door het normale exploitatiepersoneel.

In het stadium van ontwerp verkeeren nog de werken: 1. de bevloeiing van de vlakte om de Peperbaai, 2. de afwatering en de bevloeiing van de streek lang de Tji Tandoej, 3. de aanleg van groote wadoeks, 4. de bevloeiingsplannen in Zuid-Celebes, 5. de Solo-valleiwerken.

Nog niet geheel vastgesteld is de urgentie van de werken: 1. de verbetering van de bevloeiing en afwatering in de vlakte van Probolinggo, 2. eenige groote bevloeiingswerken in 't gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden, 3. eenige irrigatiewerken op Sumatra, 4. eenige irrigatiewerken in de Zuider- en Ooster Afd. van Borneo.

Het *Soer. Hbl.* (16/7, 4de bl.) schrijft over „Irrigatie op Java"

Het radio-verkeer.

Ter wille van de groote algemeene belange welke het radioverkeer voor Indië heeft, zal — vo gens de voorstellen van de Regeering in de aanvu lingsbegrooting 1928 *(De Loc.,* 23/7) — *spoed moeten worden overgegaan tot de installatie v een krachtigen korte-golfzender.* Deze zender zal i staat moeten zijn om op het tijdstip, dat de te graaf-correspondentie met Europa oploopt, m zekerheid en met voldoende seinsnelheid de rec streeksche radioverbinding te kunnen bewerkst ligen. Klemmender dan de radiotelegraaf-gemee schap, welke nog altijd in geval van nood kan wo den terzijde gestaan door de kabel-telegrafie, echter *de urgentie van een grooten korte-golfzend voor de radiotelefonie.* Het wordt daarom noo zakelijk geacht een korte-golfstation te bouwen m een totaal maximum-vermogen van ca. 600 ki watt primaire trillings-energie, waarmede midd 16 versterkersstations 16 in één vlak gelegen refl tor-antennes zullen worden aangestooten. De inst latie kan systematisch worden uitgebreid door b plaatsing van groepen, bestaande uit identieke ee heden van elk ongeveer 40 kilowatt vermogen. Voo loopig zal slechts een gedeelte van den geheel zender opgesteld worden en wel een vermogen v ca. 300 kilowatt totaal. De met den bouw van d eersten zender gemoeide kapitaalsuitgaven word begroot op *f* 980.000. Omstreeks Januari 1930 zal zender kunnen worden geëxploiteerd. De bedoeli is dat deze nieuwe zender het volledige telegra en telefoonverkeer naar Nederland opneemt en d de reeds beschikbare groote zenders worden ge serveerd voor het verkeer met overig Europa, J pan, China, Australië, Saigon, Britsch-Indië, Philippijnen enz., waardoor eveneens de ontwik ling van het radioverkeer met die landen zeer kunnen worden bevorderd. Mede is het noodza lijk om ten spoedigste te geraken tot *de definiti opstelling van een korte-golf-zender voor het v keer met Amerika.*

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De onafhankelijkheid.

De Indonesische groepeeringen, aldus de Ja nationalistische *Sedijo Tomo* te Djokja van Juni, worden zoodra zij in grootte zijn toegenom steeds gewantrouwd, onafhankelijk daarvan of met de Regeering samenwerken of niet, aan po tiek doen of niet. De schrijver vraagt zich af de rede van den Landvoogd, die bitterder is d honig, geen politiek inhield, die streeft naar han having van de Hollandsche heerschappij. De gingen tot innige aanraking tusschen de hoofd (regentenconferentie met den G.-G.) behoort ev eens tot de politiek eener koloniseerende moge heid om hare organen te versterken. De nam der voormannen van Indonesische nationalit welke optreden als veldheeren bij den geestelijk oorlog, worden in het geheim reeds genotee want de tegenpartij laat zich niet bedriegen d de vechters voor de Indonesische nationalit de toekomstige veldheeren.

Met dezen stand van zaken moeten, naar schrijvers oordeel, de Indonesiërs een nieuwe t tiek toepassen, n.l. zoowel binnen als buiten kra zoeken.

De inwendige kracht dient langs den weg federatie, belichaamd in de P.P.P.K.I., te word gezocht, zoodat het zaak is deze organisatie sterk mogelijk te maken, welke kracht, een res tante van alle aaneengesloten krachten, zoo st is, dat de reactie dit moeilijk kan realiseeren. deze eenheid van krachten te verkrijgen, lijkt noodzakelijk dat de vereenigingen haar partijd cipline streng handhaven. Juist hierdoor bere men individueele energie en kracht, noodig vo de krachtvorming van het geheel. De bestaan vereenigingen B.O., P.N.I. en P.S.I. bieden re voldoende plaats voor allerlei soort politieke ri tingen, weshalve het niet gewenscht is nog m organisaties b.v. op Boeddhistischen grondslag bouwen.

De uitwendige kracht verkrijgt men door, als de P.N.I. het zich heeft voorgesteld, een ba te zoeken met de Aziatische landen. De P.S.I. he reeds getoond in deze richting te willen arbeid De Indonesische Vereeniging zou als richtsn kunnen dienen tot het verkrijgen van die uitw dige kracht.

Landsdienaren en de particuliere bedrijven.

In hetzelfde blad, *Sedijo Tomo,* schrijft iema uit Kroë (Bengkoelen) dat daar ter plaatse eeni landsdienaren, w.o. de assistent-demang, klerk en een politie-beambte, naast hun dien werk ook particuliere bedrijven uitoefenen. assistent-demang zou als transportaannemer getreden zijn voor de N. V. Sumatra Landsyn caat. Hij is reeds in het bezit van 4 vrachtauto' De klerk is meteen aannemer voor de B.O.W. heeft ook een paar auto's, terwijl de politiebeamb

die ook aannemer is van genoemde N. V., eveneens een vrachtauto heeft.

Sedert deze heeren vrachtauto's verhuren, is het aan personen-auto's streng verboden om iets anders dan menschen te vervoeren. Eens is zelfs een chauffeur eener personen-auto, die ook eenig goed vervoerde, gedwongen geworden dit over te doen laden in een vrachtauto van den assistent-demang.

Schrijver verwondert er zich over dat de controleur van Kroë van dit alles niet afweet.

Revolutie.

Het liberale blad *Bintang Timoer* van 25 Juni deelt onder bovenstaand hoofd mede dat het onderhoud tusschen den „Mataram"-correspondent en mr. Singgih door de Europeesche pers nog al heftig besproken werd, totdat de „Koerier" het noodig heeft geacht om zelfs de geschiedenis open te slaan van de volksbeweging in Indië van af de verbanning van Soewardi, Tjipto en Douwes Dekker tot en met het B. O. manifest en het congres der P. N. I. te Soerabaja. Vooral de woorden van Ir. Soekarno hebben blijkbaar de meeste aandacht van de „Koerier" getrokken, want volgens dit blad heeft deze volksleider op een besloten vergadering van dat congres „den raad gegeven om voorloopig van geweld af te zien, omdat de tegenpartij zoo buitengewoon krachtig georganiseerd is." Maar al wat is gezegd in het bekende B. O. manifest en zoo ook door Mr. Singgih, Ir. Soekarno, ja zelfs op het geheele P. N. I. congres, is — zegt de *Bintang Timoer* — slechts een uiting van verbittering der intellectueelen, die thans hoe langer hoe meer van het Europeesche ras en ten slotte ook van de Regeering verwijderd raken, als gevolg van het optreden der Europeesche bladen, die deze intellectueelen als het ware achterna zetten en achterdocht koesteren jegens al hun doen en laten. Want revolutie is niet hun bedoeling, daar deze — gezien de huidige omstandigheden — niet mogelijk is. Het blad wijst dan op hetgeen de heer Djajadiningrat in den Volksraad gezegd heeft, nl. dat alles wat er in de toekomst ook moge gebeuren, zal afhangen van het optreden dergenen die de leiding geven. Nu is ditzelfde door Mr. Singgih en Ir. Soekarno misschien wel in andere bewoordingen gezegd, doch de bedoeling is toch gelijk. Wat anders, indien zij geen uitweg meer kunnen vinden voor den vooruitgang van land en volk? En het is dan ook blijkbaar de bedoeling geweest van Mr. Singgih toen hij bij bovenbedoeld onderhoud de geschiedenis noemde van andere landen.

Verder haalt het blad de woorden aan van Dr. Ratulangi, die zeide dat de vooruitgang van Indonesië — gezien de huidige omstandigheden — niet verkregen kan worden met de kracht van wapenen, maar met die van het intellect en de verstandelijke ontwikkeling, waarmede het blad zich volkomen kan vereenigen. Nu wordt door de Regeering gezegd dat er onder de non-coöperators lieden zijn die revolutie willen. Dit kan waar zijn en ook niet waar zijn, doch degenen die al ontwaakt zijn, dienen al het mogelijke te doen om dit tegen te gaan. En naar het blad meent, kan de Europeesche pers hierin goede medewerking verleenen, maar ze moet geen benzine in het vuur gooien, gelijk zij thans doet en waardoor straks beide partijen nadeelige gevolgen kunnen ondervinden. Van de *Bintang Timoer* kan de Europeesche pers gerust verwachten dat dit blad steeds klaar staat met de brandspuit in de hand. Doch, indien de Europeesche pers niet uitscheidt met benzine, petroleum en lucifers te spelen, dan kan zelfs onze brandspuit — zegt het blad — in brand vliegen.

Het vaak uittartende optreden der Europeesche pers blijft voortdurend ontstemming in de Inlandsche pers wekken en het nationalistische blad *Pewarta Deli* te Medan geeft hierover o.a. een afkeurend artikel naar aanleiding van een in den Volksraad geuite klacht over de ongelijke houding van de Regeering tegenover de Europeesche en de Inlandsche bladen. Het blad herinnert aan het b.v. door „het Nieuws" aangegeven idee om de Indonesische leiders op het Koningsplein te Batavia op te hangen. Eveneens wordt gehekeld de verklaring van het Volksraadlid Bruineman, dat de Regeering dankbaar moet zijn voor de kritiek der Europeesche pers die haar terzijde staat.

De redactie zegt dat de Europeesche bladen veel scherper in hun uitingen zijn dan de Inlandsche, die, critiek uitoefenende op het beleid der Regeering, niets anders voor oogen hebben dan ongewenschte toestanden aan het licht te brengen en de wenschen der bevolking kenbaar te maken. De vraag wordt gesteld of de actie van b.v. „het Nieuws", „de Deli Courant", „het Soer. Hdbl." enz. geen aanleiding geeft om die bladen eens de ooren te wasschen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Indische Mercuur.

Ir. W. L. Utermark schrijft in het Nr. van 29 Aug. een artikel over den invoer van *Surinaamsche sinaasappelen in Nederland*. In 1922 en '23 werd reeds door de afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut te Amsterdam op kleine schaal voor die vruchten propaganda gemaakt, en was er o.a. op de 6e Nederl. Jaarbeurs te Utrecht gelegenheid met Sur. sinaasappelen kennis te maken, welke door tusschenkomst van het Landbouwproefstation te Paramaribo naar Amsterdam verscheept werden. De boomen, welke vruchten leverden, die het best voldeden, werden in den Cultuurtuin vermenigvuldigd en de jonge planten verkocht aan verschillende plantage-bezitters. De tijd is thans niet meer ver af, dat die sinaasappelen vruchten zullen dragen en wij hier te lande opnieuw aanvoer van Sur. sinaasappelen kunnen verwachten. Dit nu geeft Ir. U. aanleiding eens na te gaan in hoeverre de vrij belangrijke aanvoer gedurende de zomermaanden van Braziliaansche navel-sinaasappelen h. t. l. van nadeeligen invloed zou kunnen zijn op den afzet van het te verwachten Sur. product. Schr. treedt daarbij in beschouwingen en vergelijkingen, welke nagenoeg op alle punten in het voordeel der Sur. vruchten uitvallen. Zijne conclusie luidt dan ook, dat de Surinaamsche sinaasappelen geen concurrentie van de Braziliaansche behoeven te vreezen, mits aan sortering en verpakking behoorlijk zorg worde besteed. Geschiedt zulks, dan zullen de Sur., naast die uit Brazilië, een markt kunnen veroveren.

Overigens bevat dit Ind. Merc. Nr. o.m.: Ons „goed recht" in de rubber. Het Ned. Indisch belastingstelsel, door C. T. H. Hierneiss. — Suriname in 1927 (ontleend aan het jaarverslag over 1927 van de Surinaamsche Bank). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over economische zaken — arbeidsvraagstukken — nijverheid, brandstoffen en waterkracht — delfstoffen en metalen-geologie.

Bauxiet-bedrijf te Moengo (Suriname).

De Ingenieur van 21 Juli bevat een door kaartjes en afbeeldingen verduidelijkt artikel van den heer D. Ouwehand over het Bauxietbedrijf te Moengo in Suriname. In dat artikel wordt de aandacht gevestigd op toenemend gebruik en beteekenis van aluminium, de voorname plaats door Suriname als belangrijke vindplaats van ontginbaar Bauxiet ingenomen en de gelegenheid, die het Nederlandsche kapitaal geboden wordt om bij winning van Bauxiet en fabricage van aluminium een leidende positie in te nemen. De eenvoudige voorbewerking van Bauxiet en de daarvoor benoodigde inrichting wordt beschreven en de kostprijs bepaald; tevens wordt gewezen op de pogingen in het werk gesteld om de fabricage van aluminium te vereenvoudigen. De conclusie van schr. luidt dat, ondanks de zoo gunstige ligging van Moengo aan een met zeeschepen te bereiken waterweg, de winning van Bauxiet elders in Suriname tegen een lageren kostprijs zeer wel mogelijk is, zelfs indien het transport naar de aanlegplaats der zeeschepen over belangrijken afstand per as zou geschieden. De fabrieken zullen, na de opgedane ervaringen, voor een veel lager bedrag worden gebouwd, terwijl op de nu wat roekelooze exploitatie zeer veel bezuinigd kan worden.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 4 (21 Juli). De geboorte der rubberbestratingen (met afb.). — Een en ander over het kweeken van zijderupsen, door J. A. Maronier. — Iets over copra en kokosteelt (historische schets), door S. Kalff (slot). — Het Planters-Congres te Bandoeng (vervolg: Een en ander over Hevea-zaden. — Natuur-fosfaat als meststof in de cultures). — Klein landbouw: De techniek van den snoei, door W. H. de Jong. — Het derde Landbouw-Congres op Ceylon (vervolg). — Het rubbervraagstuk in Brazilië. — Het koelieprobleem in Indo-China. — De rubber-situatie op Malakka. — Insectenbestrijding vanuit vliegtuigen (proefnemingen in Indië).

Spoorwegen en spoorwegplannen in Ned.-Indië.

Over dit onderwerp eene uitvoerige verhandeling van Ir. A. Tom in No. 34 (25 Aug.) van De Ingenieur. Uit zijne beschouwingen blijkt dat in tropisch koloniale landen de inheemsche maatschappij te weinig ontwikkeld is, en te weinig produceert om spoorwegen rendabel te kunnen maken. Deze kunnen alleen bestaan waar groote, met Europeesch kapitaal gedreven en door Europeesch personeel beheerde landbouwondernemingen voorkomen. Deze ondernemingen betalen hooge vrachten en leveren veel vervoer. — Schrijver's meening over aanleg van spoorwegen in N.-I., kort samengevat, komt op het volgende neer. Op Java kunnen nog slechts enkele kleine zijlijntjes worden gebouwd. — Op de kleine eilanden en in kleine, afgesloten gebieden, als de Minahassa zijn de voorwaarden voor spooraanleg heel ongunstig. — Op Celebes is wenschelijk een lijn van Pare-Pare naar de meren, alle andere aanleg op dat eiland is af te raden. — Op Borneo zijn de toestanden niet gunstig om spoorwegen te bouwen. — Alleen op Sumatra is aanleg noodig, vooral in Midden-Sumatra, om de zeer vruchtbare, maar moeilijk bereikbare terreinen ten Oosten van den Barisan, in exploitatie te kunnen nemen. Met gewone wegen en auto's worden de transportkosten er te hoog. Spoorlijnen zullen hier op den duur een bevredigend resultaat opleveren. (Ter verduidelijking zijner bedoelingen geeft schr. een kaartje van Sumatra, waarop de bestaande en aan te leggen spoor- en tramwegen zijn aangegeven).

De Indische Post.

Onder het opschrift „Waar is de grens" wijdt de Indische Post van 28 Juli een hoofdartikel aan de strekking van „een schandelijk haatzaaiartikel" (in Het Ind. Volk van 20 Juli) „van den heer S. Koperberg, die onder den schuilnaam van Si Koeroes opruiende propaganda voor de revolutie in Indië maakt, naar aanleiding van het interneeringsbesluit van Bok Radjinah alias Gering, leeftijd 50 jaar, kain-verkoopster, lid-propagandiste Sarekat Rajat Baroe, opstandsbeweging 1927".

Dr. S. W. Visser schrijft bijzonderheden over een voordracht van Dr. Stehn naar aanleiding der jongste eruptieverschijnselen van den Krakatau, welke een aanvang namen in Juni van het vorig jaar.

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

De September-afl. opent met eene beschouwing over de Indonesische kunstnijverheid op de Indische tentoonstelling te Arnhem. Schr. (we veronderstellen Mr. J. G. Huyser) is vol lof over het aldaar op dit gebied geëxposeerde, maar hij stelt de vraag of het niet wenschelijk ware geweest de in verschillende zalen opgestelde inzendingen onder te brengen in één gebouw van Ind. kunstnijverheid, dan had men een artisitiek geheel kunnen tot stand brengen dat bovendien overzichtelijk was en dat dan tevens gelegenheid zou hebben geboden tot onderlinge vergelijking. — Anne Hallema schrijft een artikel over de „hoornvaas" als product van oud-Chineesche kunst. — De hr. J. H. B. Jaspers geeft het eerste gedeelte eener historische bijdrage over het fort „Nieuw Victoria" te Ambon, een der best bewaard gebleven overblijfselen uit den tijd der Oost-Indische Compagnie. Evenals de vorige artt. is ook deze bijdrage zeer mooi geïllustreerd. — Ten slotte bevat de Sept.-afl. nog eenige studies, platen uit het schetsboek van J. Haasmann.

Koloniale vraagstukken van heden en morgen.

De redactie ontving ter aankondiging een ex. van het reeds lang in uitzicht gestelde boek van den Heer A. Colijn: Koloniale vraagstukken van heden en morgen (Amsterdam, N.V. Dagblad en Drukkerij De Standaard), hetwelk een uitvloeisel is van des schrijvers jongste bezoek aan Indië. In een der volgende Nrs. van het *K. W.* zal aan dit werk de noodige aandacht geschonken worden; thans zij volstaan met eene vermelding van den inhoud, welke bestaat uit een woord vooraf van den schr., eene Inleiding en verder uit de volgende hoofdstukken: I. De Inlandsche beweging. II. Staatsinrichting en bestuurshervorming (critisch beschouwd). III. Financieele en economische opmerkingen.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van No. 5 (Sept. '28). Balische priesterwijding, door Dr. V. E. Korn. — De evolutieleer in de volkenkunde, door Prof. C. Spat. — Het personengebied der rechtsgemeenschappen over zee, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven. — Tjamboer-Soembai [term, die in de Lampoengs sprekende streken wordt gebruikt om het zgn. inlijfhuwelijk aan te duiden], door Dr. J. W. van Royen. — Aanteekeningen over de volkshuisvesting op Noord Nieuw-Guinee, door Dr. E. J. Burger. — Grondgebruik van niet-Inlanders middels Inlandsche tusschenpersonen, door P. M. Letterie. — Kroniek (Een belangrijk document: Interview E. Helfferich. — Statistiek). — Literatuur (Het Sumatra's Westkust en de adat, door P. de Roo de la faille. Besproken door C. Boterhoven de Haan).

Tropisch Nederland.

No. 9 (24 Aug.). De Ambonsche zeetuin te Arnhem (met afb.). — De onrust in Indië en hare oorzaken. De Westkust van Sumatra. VIII, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — De Saramacca-polder, een geslaagde proeve eener landkolonisatie in Suriname (vervolg), door Dr. H. van Cappelle (met platen). — Van natuur tot kultuur. III: Nootmuskaat en foelie tot aan de komst der Hollanders in Indië, door Dr. Z. Kamerling (met ill.). — Invoer van doerian-vruchten in Nederland, door ir. W. Spoon.

De Indische Culturen.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 15 (1 Aug. '28). Een Dajaksche rubberplantage in Nederl. Borneo (foto). — De land- en tuinbouwtentoonstelling te Malang, door Ir. E. de Vries (met ill.). — Indisch fruit in Nederland, door S. Kalff. — Vervalsching van kapok, door Ir. W. L. Utermark. — Het een en ander over thee-fabricatie in vroegeren tijd. Practijk-ervaringen, door C. Cordesius. — Het afbetalingsstelsel, door H. M. H. A. van der Valk. — De Java-suikerindustrie, door C. van Rossem. — Meststofbehoefte van den grond.

* * *

Van Maarschalk tot Staargaard; na vijftig jaar succesvolle spoorwegexploitatie, door S. A. Reitsma. Met kaartje. (Spoor- en Tramwegen. No. 2, bl. 38).

Het arbeidsvraagstuk in Palembang, door S. Ledeboer (uitvoerige gedocumeenteerde beschouwing). (Bergcultures. II, No. 50, bl. 1499).

Tarakan. (Schets van de ontwikkeling van het petroleumbedrijf op Tarakan, met productie-cijfers 1902—1927. (Minjak. VII, No. 10, bl. 483).

Une analyse chimique du soufre gris-noir du volcan Papandaian (île de Java), par J. van Baren. Met platen. (Meded. Landb. Hoogeschool Wageningen. XXXII, bl. 1).

Suriname.

In de oude jaargangen van *De Surinamer* verschenen van de hand van wijlen Pater François Henri Rikken (geb. te Paramaribo, 30 Mei 1863, aldaar overleden 17 Mei 1908) verscheidene romantische verhalen: *Tokosie of het Indiaansche Meisje, Historisch-Romantisch Tafereel* (1901), *Codjo, de Brandstichter, Oorspronkelijk Historisch-Romantisch Verhaal uit het jaar 1832* (1902/03), in 1904 te Paramaribo ook in boekvorm verschenen, en *Ma Kakantrie, Zedekundige Schets uit den Slaventijd* (1907). Het boek „Codjo" is uitverkocht en nu is *De Surinamer*, gezien het groot aantal aanvragen, voorloopig besloten het verhaal opnieuw als feuilleton in het blad te plaatsen, waarmede in het nummer van 22 Juli een aanvang is gemaakt. Jaren geleden hebben wij in *Het Koloniaal Weekblad* den wensch geuit dat ook *„Ma Kankantrie"* in boekvorm zou verschijnen welken wensch wij thans herhalen. Het verhaal bevat een schat van gegevens over Surinaamsch volksleven en folklore. Wij herinneren ons onze langdurige gesprekken met den schrijver, wanneer hij in de Koloniale Bibliotheek te Paramaribo kwam snuffelen.

Het zou jammer zijn als het aardige verhaal in vergetelheid raakte. In boekvorm zal het zeker heel wat koopers vinden.

* * *

De West van 7 Augustus deelt mede, dat het bestuur der *Gouverneur van Heemstra-stichting* de werkzaamheden der stichting zal inluiden met een lezing door Dr. P. H. J. Lampe, over *Het Surinaamsche Treefgeloof.*

Wat dat treefgeloof is kunnen onze lezers vinden onder het hoofd *Treef* in de *Encyclopaedie van Nederl. West-Indië*, in een artikel van Prof. P. C. Flu, in *Stemmen uit Bethesda*, XXIX, in een artikel van den geneesheer T. May in *De West-Indische Gids* van April 1927 en voorts is het dezer dagen verschenen *Verslag van een studiereis naar Suriname (Nederlandsch Guyana), Sept. 1927 tot Dec.* 1927 *en beschouwingen dienaangaande*, door Prof. P. C. Flu.

Nu de zaak door Dr. Lampe ter hand genomen wordt hopen wij, dat hij het niet zal laten bij een lezing daarover. Voor zooveel men te doen heeft met idiosynerasiën voor zekere spijzen — een algemeen bekend en voorkomend verschijnsel — is de zaak van weinig belang. Maar in Suriname is volgens het volksgeloof de overtreding van de *treef* de eenige manier waarop men lepra krijgt, wat tot gevolg heeft dat de bevolking, hoewel doodsbang voor de ziekte, niet aan de besmettelijkheid daarvan gelooft. Zoo was het een twintigtal jaren geleden nog. Of het sedert anders geworden is, weten wij niet, maar wij betwijfelen het zeer. Bestaat deze meening omtrent het krijgen van lepra nog, dan is natuurlijk de bestrijding van deze ziekte *hopeloos.*

Wij geven nogmaals in overweging een onderzoek in te stellen naar de verspreiding van de „treef" onder de bevolking. Dit kan het best op de scholen geschieden en wij twijfelen niet of de hoofden der scholen zullen gaarne hunne medewerking verleenen. Het aantal „treefhouders" zal verrassend zijn en de verschillende spijzen der „treef" niet minder. Leerzaam zou het zijn in de regenlijst op te nemen hoe de ouders aan de weet gekomen zijn, wat de treef hunner kinderen is. De zaak is een ernstige studie overwaard. Daarbij zou een onderzoek gedaan kunnen worden of het treefgeloof ook in de naburige koloniën voorkomt. De studie zou bij Dr. Lampe in goede handen zijn en niet veel tijd behoeven te eischen.

* * *

Men schrijft uit Saramacca aan *De West*:

Met den aanplant van rijst schijnt het dit jaar iets beter te staan dan verleden jaar. Hier en daar wordt geklaagd over last van ratten, maar niet in zoo erge mate als verleden jaar.

Op vele grondjes schijnen de cacaoboonen zich min of meer te herstellen. De productie is toegenomen en menige kleine landbouwer droomt van een terugkeer van den goeden ouden tijd, toen de cacaocultuur voor velen een goudmijn was.

* * *

Nog een paar berichten uit *De West:*

Bij boring op Combé, onder leiding van den heer Frith, is water komen opborrelen van een diepte van vermoedelijk ongeveer 250 voet. Het water is voor onderzoek in handen gesteld van den gouvern. scheikundige.

* * *

Uit New-York is aangekomen de heer W. Buurman, accountant aldaar, die 'n uitstapje maakt ter kennismaking van Suriname en zich tevens in het bijzonder interesseert voor de rubbercultuur.

* * *

„De West van 3 Augustus schrijft: *„Petroleumonderzoek.* De heer Koker, die dezer dagen terugkeerde uit Nickerie, verklaarde ons, dat de pijp op Paradise, na schoongemaakt te zijn, opnieuw aan het spuiten is gegaan en met de gassen ook stukjes asphalt naar boven zijn gekomen. Monsters daarvan werden ons getoond. De heer Koker verklaarde, dat dit een nieuwe bevestiging is, dat het gas van Paradise geen moerasgas is. Hij hoopt nu de noodige medewerking te zullen vinden om tot diepboring over te gaan."

* * *

Wij lezen in *De West* van 7 Augustus: „De Surinaamsche inzending voor den bazaar ten huize van Mej. H. S. S. Knijper, van Blankenburgstraat 27, Den Haag, belooft belangrijk te worden. Reeds zonden de Comeniusschool, de Wanicaschool, de school te Hecht en Sterk en die te Nieuw-Aurora, Mevr. v. Wouw (met andere dames) prachtige collecties in van Indiaansch aardewerk, vlechtwerk, kunstsnijwerk, pijlkokers, vischfuiken, handwerken, enz.

Ook in Nieuwolda in de provincie Groningen, zal over eenigen tijd een bazaar gehouden worden ten bate van het zendingswerk der Broedergemeente in Suriname".

* * *

„De West" van 17 Juli schrijft:

De uitvoerwaarde bedroeg in de eerste helft van dit jaar 6.2 millioen gulden, tegen 4.5 millioen in hetzelfde tijdvak verleden jaar. Deze gunstige cijfers geven echter geen waarborg, dat over het geheele jaar deze toeneming behouden zal blijven.

Er is namelijk in de eerste helft van dit jaar ongeveer anderhalf millioen gulden meer aan koffie uitgevoerd dan in de eerste helft van 1927. De groote oogst viel het vorig jaar in het laatste gedeelte van het jaar. Hoewel men nu vrij algemeen verwacht, dat de totale koffieproductie meer zal bedragen dan in het vorig jaar, zal waarschijnlijk de uitvoer in de tweede helft van het jaar niet zoo groot zijn als verleden jaar.

Toeneming vertoonen verder de uitvoeren van bauxiet, van hout en van suiker, terwijl ook de rijstuitvoer toeneemt. Balata weerspiegelt de inzinking van dit bedrijf, door een vermindering der uitvoerwaarde van ongeveer een half millioen gulden. Ook hier dienen echter de totale jaarcijfers te worden afgewacht alvorens een oordeel te kunnen vellen.

Hier volgt een vergelijkend overzicht van de voornaamste uitvoeren in de eerste helft van het loopend jaar en verleden jaar:

	1928	1927
Cacao balen	1.349	1.145
Koffie balen	19.670	3.238
Mais tons	.48	139
Rijst K.G.	495.100	50.903
Suiker K.G.	8.954.581	7.162.895
Balata tons	71	229
Bauxiet tons	103.509	75.022
Houtwaarde	177.444	115.651

* * *

De Tijd van 28 Aug. schrijft:

„Op 8 en 9 September zal te Elshout (N.-B.), gelegen aan de tramlijn Drunen-Heusden, een tentoonstelling gehouden worden van de Hoedenvlechtschool van het Maria-patronaat te Paramaribo, welke gedurende zeven weken op de I. T. A. te Arnhem, zooveel belangstelling genoot. Deze tentoonstelling, die na de I.T.A. op verschillende grootere plaatsen werd gehouden, zal ook te Elshout gehouden worden, omdat de industrieschool naast Pater Verheggen hare oprichting en leiding dankt aan de Elshoutsche zuster Maria Gonzales (in de wereld Mej. Adriana Klijn), die reeds drie en dertig jaar in de Missie werkzaam is. De opbrengst der tentoonstelling zal geheel ten bate komen van het groote sociale Missiewerk van Pater Verheggen en Zuster Gonzales.

* * *

„De Telegraaf" van 29 Augustus, derde avondblad, schrijft:

„Volgens „Aneta" zou in de derde week van Augustus een belangrijk transport, in totaal ongeveer 800 mannelijke en vrouwelijke contractanten van Java, naar Suriname vertrekken, het tweede groote transport voor West-Indië dus, binnen den tijd van 2 maanden. De animo op Java, om een contract voor Suriname aan te gaan, blijkt even groot als in het vorige jaar"....

* * *

De Ondernemersraad voor Suriname heeft in het leven geroepen een werk-commissie ter bestudeering van het vraagstuk der geneeskundige behandeling op de ondernemingen in Suriname, welke commissie daaromtrent mede in verband met de in Suriname geldende geneeskundige belasting, uitgewerkte adviezen zal voorbereiden en de regeering zal aanbieden.

Deze commissie bestaat uit de navolgende heeren: G. J. W. Putman Cramer (voorzitter), J. W. van Aalst, J. F. C. Arntz, L. A. Insinger, J. S. C. Kasteleyn, G. B. Overeynder, mr. D. J. Versteeg, M. C. J. Welle, mr. dr. H. H. A. van Gybland Oosterhoff (secretaris).

Curaçao.

De bovenwindsche eilanden.

II.

„Staan heden St. Eustatius en Saba als satellieten van St. Martin, als dit, gebrandmerkt te worden als smokkelnesten?"

De wanhoopskreet, cursief gedrukt om hem toch beter te doen uitkomen, schijnt wel de „clou" te zijn van „Commentators" artikel No. 1. Arm St. Eustatius en Saba! Met de voorgestelde „vrijdom van drankaccijns" zullen ook die eilanden vervallen tot smokkelnesten, evenals het diep verdorven St. Martin! Gelukkig wijst de Redactie van de „Amigoe" nog op het laatste redmiddel om die eilanden hun maagdelijke onschuld te doen behouden, n.m.l. „de ontwerpen zijn nog niet tot wet verheven" „Commentator" zal U voor immer dankbaar zijn!

't Is meer dan tragi-comisch! Tot groote gerustStelling kan ik U en „Commentator" verzekeren, dat noch St. Eustatius, noch Saba bij St. Martin in de leer behoeven te gaan, wat smokkelen betreft. Zeker, ze hebben daar veel minder gelegenheid en is het smokkelen in evenredigheid er veel moeilijker dan op St. Martin, doch sinds jaren heeft men er bewezen, de kunst even goed, zoo niet beter te verstaan dan op St. Martin.

Mijn eng begrip schijnt het reine nonsens toe, een academisch proefschrift te leveren op „het gevaar van het ontduiken van wetten, die niet bestaan."

Volgens „Van Dale" beteekent smokkelen in dit geval: „goederen, waarvoor rechten moeten betaald worden, in het geheim invoeren." Ergo, als er geen rechten moeten betaald worden, dus indien de voorgestelde vrijdom van drankaccijns zou worden aangenomen, houdt de mogelijkheid tot geheimen invoer automatisch op te bestaan en daarmede het smokkelen. „Commentator" beweert echter het tegendeel, n.m.l. dat met vrijdom van drankaccijns St. Eustatius en Saba staan gebrandmerkt te worden als smokkelnesten, evenals St. Martin. Bedoelt hij misschien iets anders; waarom maakt hij zich dan niet duidelijk? Doet hij dat in begrijpelijke taal, dan zal het niet moeilijk zijn aan te toonen, dat hij den plank weer misslaat.

Hoe het ook zij, „Commentator" heeft, helaas, gelijk, waar hij St. Martin een smokkelnest noemt. En indien het Koloniaal Bestuur er in mocht slagen, dien wantoestand te verwijderen door opheffing van de alhier bestaande drankaccijns, ten spijt van „Commentators" hoofdstuk No. 1, zal het daarmede dit eiland op hooger moreel standpunt plaatsen.

De wet, regelend drankaccijns op St. Martin, is in mijn opinie in hoogste mate immoreel, vernederend en een schandvlek voor het Bestuur.

Immoreel, omdat die wet *niet* gehandhaafd kan worden en daardoor alleen drukt op de heel, heel weinigen, die uit beginsel niet willen smokkelen.

Vernederend, omdat het een arm winkelier, die vergunningsrecht betaalt, mogelijk tegen zijn wil tot smokkelen dwingt, wil hij genoeg verdienen om zijn vergunningsrecht te betalen."

Mej. Slothouwer.

Een opgave der Curaçaosche gedecoreerden vindt men elders in dit blad. Over hun verdiensten oordeelen wij niet. Maar één onderscheiding verheugt ons, nl. die van mej. Slothouwer. Hier geen aarzeling in het oordeel: verdiend of niet? Op een eenzame post als Nederlandsche te Philipsburg heeft zij voor Nederland meer gedaan dan wellicht één ander, wiens naam ditmaal op de lange lijst der gedecoreerden voorkomt. Als hoofd van de gouvernementsschool is haar positie een invloedrijke in de kleine St. Martijnsche maatschappij. Met allen komt zij in aanraking, en zij heeft zich bij allen bemind weten te maken. Zij is de vraagbaak van velen, en strekt haar belangstelling in onderwijszaken uit tot buiten de grenzen van het eiland. Bij het terugtrekken der ambtenaren van de bovenwindsche eilanden zal haar plaats meer en meer een vertrouwenspost voor het gouvernement blijken. Als vertegenwoordigster van het Algemeen Nederlandsch Verbond doet zij het mogelijke om de banden met het moederland hecht te maken. Het welverdiende ridderkruis siere haar borst tot in lengte van dagen.

Bewijs van goed gedrag.

Van de 97 per s.s. „Baarn" aangekomen Hollandsche ambachtslui had een twaalftal geen bewijs van maatschappelijk goed gedrag zooals bij beschikking van den Procureur-Generaal vanaf 1 Juli l.l. vereischt wordt voor een ieder die zich hier komt vestigen. Na ze een voor een onderzocht te hebben, heeft de politie besloten een 8-tal per eerste gelegenheid terug te zenden.

(A. d. C.)

Uitbreiding van de C. P. I. M.

De C. P. I. M. heeft wederom zeer groote en gewichtige uitbreidingsplannen, waaraan reeds een begin van uitvoering is gegeven, door den aankoop van de plantage Meiberg aan de Bullenbaai, een prachtplaats voor uitbreiding van het bedrijf. Reeds is men bezig met het in orde brengen van het terrein en aanleggen van wegen. En terwijl er reeds ruim een honderdtal Hollandsche arbeiders zijn gearriveerd, worden er met de eerstvolgende booten nog veel meer verwacht. Deze worden voor een groot deel voorloopig ondergebracht bij particulieren, terwijl men aan de Bati pana-baai full speed aan 't werk geslagen is met den bouw van woningen en loodsen, welke woningen later, na beëindiging van het werk, waarschijnlijk zullen bestemd worden voor het personeel van de C. S. M.

Naar wij vernemen, is de plantage „Meiberg" aangekocht met de bedoeling daar een installatie te bouwen voor den afvoer van producten, speciaal benzine, van de raffinaderij op Asiento, op dezelfde wijze als zulks thans in de Caracasbaai geschiedt. Daartoe zal een pijpleiding aangelegd moeten worden van Asiento naar de Bullenbaai. Voorts zullen steigers, pompstations, tanks, woningen enz. aldaar gebouwd worden.

De plantage „Hermanus", waarop de Maatschappij optie had, is niet aangekocht. *(A. d. C.)*

Telefoon.

In een brief aan den Kolonialen Raad wijt de Gouverneur de toestanden, die tot klachten hebben aanleiding gegeven, aan de slapheid in het toepassen der voorschriften door het van het oude bedrijf overgenomen personeel.

Gepakt.

De ontvluchte drie gevangenen zijn, naar de *Amigoe* meedeelt, weer gepakt.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het ondertrouw- en trouwboek der Gereformeerde Kerk op Curaçao.

Ondertrouw 20 Mei 1796, getrouwd 5 Juni 1796 door ds. De la Houssaye:

„Den WelEdelen Gestrengen Heer Claude François Frederik Peret Gentil, J. M., geboren te Paramaribo in Suriname en thands hier in guarnizoen als Lieutenant in dienst van den Staat der Vereenigde Nederlanden

met

Mejuffrouw Ioanna Catharina Hansz., J. D., geboren en wonende te Curaçao.

Getuigen zijn

voor den Heeren Bruidegom

De WelEdelen Heer Jean Baptiste Tierce en Mevrouw Elisabeth Jacoba Peret Gentil geb. Lijnslager

voor Mejufvrouw Bruid

De WelEd. Heer Jan Hendrik Hansz en Mevrouw Anna Maria Hansz, geb. Vos."

Uit den Verren Vreemde.

Kellogg's pact.

Wanneer het, op 27 Augustus j.l., te Parijs geteekende pact tot buiten-de-wet-stelling van den oorlog, besproken wordt, hoort men aan de vermelding van die gebeurtenis veelal, met een hoofdschudden, de opsomming toevoegen van allerlei teekenen des tijds, die van scherp en hooggaand geschil tusschen naties getuigen. Dit geschiedt ook door voorlichters in de pers, en zelfs wordt verzekerd, dat een dergelijke opvatting in Volkenbondskringen in Genève toonaangevend is bij de beoordeeling van de beteekenis van het jongste pact.

Nu zal men in het hiervolgende kunnen lezen, dat onze verwachtingen van de nieuwe overeenkomst niet te hoog gespannen zijn, maar met de aanwezigheid van internationale geschillen wordt aan de beteekenis van het pact niets afgedaan. Kellogg heeft geen oogenblik gedacht door dit pact oneenigheid tusschen staten tot een onmogelijkheid te maken, noch ook aan bestaande oneenigheid een oplossing te geven. Wat hij in het vooruitzicht heeft willen stellen is, dat voor de oplossing van bestaande en toekomstige geschillen van één middel zal worden afgezien, d.i. van den oorlog. Wie op kibbelarijtjes wijst tusschen staten, wie over een gespannen verhouding spreekt tusschen andere, wie verklaart dat het tusschen de Vereenigde Staten en Engeland, ja ook met Frankrijk geenszins koek en ei is, enz. enz., kan een en ander alleen dan als tersnede beschouwen, wanneer hij van oordeel is, dat voor de oplossing van die geschillen gebruik zal worden gemaakt van het oorlogsmiddel.

Van meer belang is de bedenking dat Amerika en Japan onderteekenen, terwijl zij in Nicaragua en China aan 't vechten zijn (wij hebben hierover eerder onze meening al eens gezegd).

't Bestaan van andere geschillen heeft toch aan de goede stemming te Parijs wel afbreuk gedaan. Ook al komen partijen samen, om overeen te komen elkander niet te lijf te gaan, dan kunnen zij toch wel minder gemoedelijk aanzitten. En dat is het geval geweest in de Salle de l'Horloge. Kellogg zelf sprak er niet, ontstemd over de Fransch-Engelsche vlootcombinatie. Engeland had niet zijn minister van buitenlandsche zaken gezonden, en had hierin een demonstratie willen leggen. Frankrijk had vooraf, door voorwaarden te stellen, den oorlog eigenlijk niet door het pact doen uitbannen, doch juist daarentegen voor bepaalde gevallen doen vastleggen. Duitschland zat aan met wrok in 't hart, omdat ook de Rijnbezetting nog altijd maar blijven zal, een oorlogshandeling bij de oorlogsuitbanning. Italië zou wel mede-onderteekenen, maar had vooraf bekend gemaakt, dat het aan het pact niet veel beteekenis hecht. Ierland verkneukelde zich in het vooruitzicht Kellogg, na zijn kort verblijf in Parijs, te Dublin te mogen ontvangen, tot ergernis van Londen. Wel vredelievend, maar niet gemoedelijk, niet opgewekt zat men samen.

Tusschen de bedrijven door herinnerden de bladen er nog aan, dat 't geenszins vast staat, dat de Vereenigde Staten de overeenkomst zullen bevestigen. Deze moet daar, en in andere landen, geratificeerd worden, en in den Senaat verwacht men oppositie.

De onderteekening is intusschen een feit. Voor de mogendheden, die niet tot de plechtigheid uitgenoodigd waren, werd de gelegenheid opengesteld alsnog toe te treden. Spoedig zijn van regeeringen van verschillende landen — w.o. die van Nederland — mededeelingen ingekomen, dat zij het toetreden bij het parlement aanhangig zullen maken.

De overeenkomst van Parijs wordt dus niet onverschillig terzijde gelegd.

Tijdens de maanden die voorafgingen, heeft men kunnen lezen van congressen van allerlei bonden, unies, e.w.d.m.z. die mede vroegen en riepen om: nooit meer oorlog. Er is ook buiten officieele kringen bijzondere belangstelling.

De Volkenbond kan zich door de Amerikaansche bemoeienis wat onprettig terzijde gezet voelen, op stuk van zaken helpt elke vredesbeweging de Volkenbondsgedachte toch vooruit.

Zoo moet men de zaak bezien, dunkt ons.

Het Kellogg-pact is waard, wat men er van zal weten te maken.

In dit verband halen wij nog het oordeel aan van Dr. Benesj, de Tsjechoslowaksche minister van buitenlandsche zaken, die voor zijn land de onderteekening stelde. Tot journalisten zeide hij:

„Ik ben optimistisch gestemd ten opzicht van het verdrag van Kellogg. Er is een stijgende lijn in de verdragen van den laatsten tijd waar te nemen. Men kan deze verdragen, welke de bevordering van den vrede ten doel hebben, in drie étappes onderscheiden. De eerste étappe was de strijd te Genève om de veiligheid in Europa, welke zijn hoogtepunt vond in het jaar 1924 bij de uitwerking van het protocol van Genève. Op dit protocol volgde de tweede étappe, die van de verdragen van Locarno. De derde étappe is de huidige, de étappe Briand—Kellogg. Dit verdrag heeft groote materiale, doch nog een grootere moreele beteekenis."

Het Belgische vorstenpaar terug uit Kongo.

De terugkeer van het Belgische koningspaar van zijn driemaandelijksche reis naar Kongo is tot een luisterrijke feestviering gemaakt. Antwerpen en Brussel hebben op 31 Augustus in buitengewone betooging hulde gebracht aan de hooge reizigers. Wij knippen een stukje uit het verslag in de *N. R. Ct.* van 1 September:

„De rede van den burgemeester van Antwerpen van Cauwelaert werd in het Nederlandsch gehouden. Groote vorsten, zeide hij, zijn steeds groote reizigers geweest en Uwe Majesteit behoort tot dit reizend en studeerend geslacht, waar het land dankbaar de vruchten van een nooit rustende bedrijvigheid oogst. Maar deze reis staat in een bijzonder licht en zal in ons geheugen blijven als een groote les van nationalen eereplicht. Ook verheugde de Antwerpsche burgemeester zich over het feit dat de voltrekking van de vorstelijke Congoreis mocht samenvallen met de ingebruikneming van de Kruisschanssluis, welke glansrijke uitzichten opent op nationale zoowel als op stedelijke welvaart.

Koning Albert, het eerst den burgemeester dankend in de Nederlandsche taal, daarna voortgaande in het Fransch, verklaarde als totaal-indruk van zijn 8500 K.M. lange reis, door de koningin en hem in de kolonie gedaan, een groot gevoel van bewondering te hebben meegedragen voor het werk aldaar, dank zij het initiatief van zijn grooten oom koning Leopold II en de energie der Belgische kolonisten in minder dan een halve eeuw verwezenlijkt. Er valt echter nog heel wat te doen, vooral ten bate van de negerbevolking, en ook op oeconomisch gebied heeft de kolonie den steun van het moederland en de openbare meening noodig. Wat ik tijdens onze Congoreis heb gezien, bevestigt mijn vertrouwen in de toekomst van de Belgische koloniën in Afrika en geeft mij de zekerheid dat zij een primordiale factor zijn geworden van den voorspoed van het vaderland."

De Monroeleer.

Wij maakten melding van de vraag door Costa Rica aan den Raad van den Volkenbond voorgelegd. Costa Rica was aangezocht terug te komen op het besluit om uit den Volkenbond te treden. In verband hiermede had het eerst aan den Raad een uiteenzetting verzocht van de beteekenis van de Monroeleer, die in het Volkenbondsstatuut uitdrukkelijk vermeld wordt.

Het was den Raad er nu niet alleen om te doen een antwoord, hoe ook, te geven, maar dit moest liefst zoo gevonden worden, dat Costa Rica er bevrediging in zou vinden, evenals die andere M. en Z. Amerikaansche staten, welke in den Volkenbond op een wipstoel zitten. Maar tevens mocht Washington niet ontstemd worden.

De Raad heeft een antwoord gevonden, dat de kool en de geit weet te sparen, en toch geen Jantje van Leiden is. Het door den Raadsvoorzitter gezonden telegram verklaart, dat de interpretatie van de Monroeleer zaak is van de staten, die de leer onder elkander hebben aanvaard.

Hier wordt dus gezegd: wie de leer aanvaard hebben moeten de beteekenis onderling uitmaken. Wie de leer zelf niet aanvaard hebben staan er vrij tegenover. Het opnemen van de vermelding in het Volkenbondsstatuut geeft aan die leer geen nieuwe of andere strekking.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Getracht wordt een „Indische Leergang" te houden. Daarvoor is namens het Koloniaal Instituut en de afdeeling een circulaire gezonden aan de afdeelingen van den Bond v. Ned. Onderw.; het Ned. Onderw. Genoot.; Ver. v. Chr. Onderw. enz. en Katholieke Onderwijzers en bovendien aan de Volksuniversiteit.

We hopen tot de vorming van een „gemengde commissie" te kunnen overgaan en daarna den Leergang ten spoedigste te regelen.

Als voorloopig plan zijn in de circulaire genoemd: een economisch onderwerp te behandelen in drie avonden en een speciaal onderwerp (Nias) in twee avonden en besloten met een filmavond.

Aan verscheidene leden en niet-leden zijn tijdschriften en circulaires betreffende de *West-Indië-vlucht* gezonden. Echter, dit was in de vacantie en daardoor is er misschien te weinig aandacht aan geschonken.

Wij hebben met elkaar zoo'n flinke propaganda gemaakt voor de I.T.A., zouden wij (leden van O. en W.) ook niet iets kunnen doen om de 200 × f 100 voor de W.-I.-vlucht bij elkaar te krijgen?

Natuurlijk — als we maar niet gaan „maren"!

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Mededeelingen.

Aan het Secretariaat der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag, zijn een aantal strooibiljetten ontvangen betreffende de a.s. vliegtochten naar O.-Indië, welke 13 dezer aanvangen, met aanbeveling om daarvan voor correspondentie gebruik te maken.

Aan de secretarissen der afdeelingen zijn bereids

enkele exp. verzonden, desgewenscht kunnen meer exx. beschikbaar gesteld worden.

Van het Dagelijksch Bestuur.

LIJST VAN SECRETARISSEN DER AFDEELINGEN VAN „OOST EN WEST".

Amsterdam: W. REHBOCK, Keizersgracht 517 (tijdelijk).
Amersfoort: Mr. E. H. BERGSMA, Huygenslaan 7.
Apeldoorn: J. C. BAARS, Lammerweg 3.
Arnhem: G. J. v. d. HEIDE, Benedendorpsweg 4, Oosterbeek.
Breda: J. RIENSTRA, Baronielaan 285.
Deventer: Dr. H. H. ZEYLSTRA Fzn., Singel 1.
Enschede: G. W. STROINK, Goolkatenweg 80 (v. Twente).
Groningen: J. FRANKE, Martenshoek (Hoogezand).
Den Haag: J. C. BAUDOIN, Jac. Hopstraat 12.
Haarlem: H. P. DEINUM, v. Hogendorpstraat 3.
Leiden: mr. E. RIJKE, Witte Singel 58.
Nijmegen: Mevr. M. R. S. BLECKMANN-van Hoogenstraaten, Berg en Dalscheweg 134.
Rotterdam: J. D. M. v. REIJN SNOECK, Claes de Vrieselaan 171a.
Utrecht: Mevr. L. P. v. d. WIJK-v. d. Haar, Maliebaan 127.

In de leeszaal (Korte Voorhout 6, Den Haag) liggen o.m. ter lezing: Mededeelingen der Regeering omtrent enkele onderwerpen van algemeen belang, Mei 1928; Kindersterfte ter O.K. van Sumatra, door Dr. M. Straub; mededeelingen van het Besoeki's Proefstation, bemestingsproeven bij tabak in 1926-27; proeven met stoomfermentatie; over erysiphaceen (meeldauwschimmels) op Java; 14e Jaarverslag van de Internationale Vereeniging voor de Rubber- en andere cultures in Nederlandsch-Indië, Koloniaal Tijdschrift September 1928, enz. enz.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

B. Withaar, Oudestraat 222, Kampen.
J. Lenaers, Meijel (L.).
K. J. Stassen, Enter.
A. A. M. H. Dumoulin, Graaf 344, Echt.
W. Steegenga, Nijewirdum.
A. H. Bakker, Atjehstraat 8a, Groningen.
J. J. N. Plaat, Poeldijkschestraat 18, 's-Gravenhage.
W. J. B. Boeren, Sumatrastraat 39, Amersfoort.
Allen onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O.

Mej. A. de Kater, Ziekenhuis Coolsingel, Rotterdam.
Mej. A. Molendijk, Henegouwerlaan 72, Rotterdam.
Beiden verpleegster 1e kl. bij den D. V. G.

NIEUW BENOEMDEN.

Ph. H. Hartz, Officier van Gezondheid 2e kl.; Amaryllerlaan 6, Heemstede.
M. J. Kreemer, Idem als voren; Ant. Duijckstraat 6 's-Gravenhage.
E. van der Dussen, Idem als voren; Laan van Meerdervoort 544, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Jhr. Mr. R. R. van den Bosch, Landrechter te Pekalongan; Lindelaan 17, Zeist.
Mevr. G. den Hartog Stecher, Röntgen-assistent bij de Hospitaaldienst; Indenburg, Martiniplatz 3, Obersteiermark, Oostenrijk.
M. Enserink, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O. Markt 3, Enschedé.
E. F. Jahn, Adj.-accountant der 1e kl. bij den Belastings-accountantsdienst; Hotel „De Zalm", Molenstraat, 's-Gravenhage.
R. L. Stofberg, 1e Commies bij de Algemeene Rekenkamer; Obrechtstraat 265a, 's-Gravenhage.
A. D. van West, Ambtenaar 2e kl. bij den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen; Obrechtstr. 4 's-Gravenhage.
A. W. Raaijmakers, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O. Oude Marktstraat, Tegelen (L.).
I. D. W. de Haan, Controleur der 1e kl. bij het B. B. Groenestraat 141, Nijmegen.
J. J. van Dam, Kapitein Intendance; rue de la Concorde 61, Brussel.

MET PENSIOEN.

Mevr. J. L. van den Broek, geb. Ninkeula, Klerke bij het Dep. van Gouv.-bedrijven; Acaciastraat 2 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 29 Aug. tot 5 September.

Nieuwe Leden: Geïntroduceerd door:

Mevr. de Weduwe J. Ledeboer, Den Haag, Prinse-Vinkepark 3. *f* 5.
Mevr. de Weduwe W. F. Broersma, Den Haag, Irisplein 44. *f* 5.
} Secretaris Afd. Den Haag.

Afschrijven:

D. J. A. Vrijdag, Heemstede, Johan de Wittlaan 2 (overleden).
P. Detiger, Vlaardingen, Beukestraat 8.
A. van Bergh, Nijmegen, Burgem. van Schaeck Mathonsingel 1.

Adresveranderingen:

Dr. H. M. Braaksma, van: Haarlem, Brouwerskade 19, naar: Amsterdam, Valeriusplein 20. *f* 5.
Th. E. J. de Bie, 1ste Luit. Inf. N.-I. L., van: Amsterdam, Sloterdijk, Meerlaan 58, naar: Den Haag, de Ruyterstraat 77. *f* 5.
Mevr. J. Ch. de Rochemont-de Graaf, van: Woudenberg, naar: Amsterdam, Amstellaan 37, p.a. Vegetarisch Pension. *f* 5.
P. H. Ledeboer, van: Den Haag, ten Hovestraat 45, naar: Overveen, Hotel „Van ouds het Raadhuis". *f* 5 (afd. Haarlem).
H. H. Langelaar, van: Oosterbeek, Grindweg 11, naar: Amersfoort, Barcham Wuytierslaan 77. *f* 5.
J. de Leeuw, Arnhem, Burgemeester Weertstraat, van: 56 naar: 140.
J. R. D. Moojen, O.-I. Ambtenaar m. v., van: Bilthoven, Julianalaan 16, naar: Scheveningen, Gentsche straat 6. *f* 7.50.
W. F. J. Kroon, Oud Resident, van: Breda, Zandberglaan 36, naar: Den Haag, Gr. Hertoginnelaan 5. *f*12.
H. Wierts van Coehoorn, van: Bussum, naar: Breda, Baronielaan 279. *f* 5.
Prof. Dr. G. A. J. Hazeu, van: Leiden, Rapenburg 50, naar: Wassenaar, Santhorstlaan 76. *f* 5.
Hoogvelt, Student, Leiden, van: Hoogewoerd 161, naar: Rapenburg 24.
H. Kalkman, Onderwijzer 1ste klasse m. v., van: Scheveningen, Roerstraat 18, naar: 's-Gravendeel (bij Dordrecht) Molenbeek.
W. R. March, thans: Resident van Zuid-Banjoemas te Tjilatjap.
P. J. Heesterman, Controleur 1ste kl. B.B., geplaatst in Zuid-Oost Borneo.
Mej. M. J. G. Carrière, Den Haag, van: Jasmijnstraat 85, naar: Valkenboschkade 32.
Mej. J. A. van Emden, O.-I. Hoofdambtenaar m. v., Den Haag, van: Danckertstr. 20, naar: Groot Hertoginnelaan 164.
Mej. A. Oosting, Den Haag, van: Bankastraat 2c, naar: Javastraat 69.
D. J. A. E. Ruempol, Den Haag, van: Koningin Sophiestraat 6, naar: 2e Emmastraat 153.
R. ten Seldam, Luit.-Gen. tit. b. d., Den Haag, van: Van Boetzelaerlaan 171, naar: „Huize Scandinavia", Javastraat 2.
A. W. Wasch, Den Haag, van: Van Beverningkstraat 247, naar: Jakob Gillesstraat 8.
P. H. Willemse, Ass.-Resident m. v., Den Haag, van: Valkenboschlaan 3, naar: Groot Hertoginnel.
D. ter Laan, Secr. Dep. van O. en E. m. v., van: Weltevreden, Villalaan 3, naar: Zaandam, p. a. K. Laan, Tuinstraat 1.
J. G. van der Sterren, Kap. Inf., van: Apeldoorn, Korte Nieuwstraat 1, naar: Bandoeng, p.a. D. v. O. IIe Afd.
P. van Hoeve, Adm. Ambt. B. B., van: Terneuzen, naar: Kepahiang (res. Benkoelen).
H. A. van Leeuwen, Stationscommies 1ste klasse S.S. thans geplaatst te Padang-Padjang.
Dr. A. N. Barend, thans Gouv. Arts 1ste klasse bij het krankzinnigengesticht Kramat te Magelang.
Mr. C. G. J. B. Henny en Mevr. D. C. Henny-van Rossem, van: Den Haag, Parkweg 14, naar: Wassenaar, Stoeplaan.
Rectificatie. K. C. Kronouer, Luitenant-Generaal b.d. *blijft* in Den Haag, Laan van Meerdervoort 343.

NUMMER 37 DONDERDAG 13 SEPTEMBER 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Vereeniging „Oost en West". — Zilvervloten (Piet Heyn en Robert Blake), door C. K. Kesler. — Een rustige Zondag in een Indisch hotel, door L. D. Petit. — Een Gedenkboek der missie. — Les Pays-Bas en leurs Colonies, door J. Thierrij Kempf. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. Boekbespreking. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: Amsterdam. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 5 tot 12 September.

Vereeniging „Oost en West".

Opgericht 3 Mei 1899.

Gevestigd te 's-Gravenhage, Korte Voorhout 6.

Afdeelingen in Amsterdam, Amersfoort, Apeldoorn, Arnhem, Breda, Deventer, Enschede, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Leiden, Nijmegen, Rotterdam en Utrecht.

Vertegenw. in Oost-Indië, Suriname en Curaçao.

De Vereeniging „Oost en West" beoogt het onderhouden en versterken van den band tusschen de Europeesche en Overzeesche deelen van het Rijk der Nederlanden, door het bevorderen van hun zedelijke en stoffelijke, gemeenschappelijke zoowel als bijzondere belangen.

Zij neemt derhalve stelling tegen verderfelijke invloeden, die zoowel in Oost-Indië als hier te lande aansturen op een verbreking van het Rijksverband.

Voor zooveel dit binnen haar werkingsfeer ligt, werpt zij daartegen een dam op door de bevordering van al datgene op zedelijk en stoffelijk gebied wat de Overzeesche deelen met het Europeesche onderling verbindt.

Zij bezigt daartoe verschillende middelen:

In de eerste plaats verspreidt zij populaire kennis van ons Overzeesche gebied onder het Nederlandsche Volk door voordrachten, lezingen, tentoonstellingen, enz.

Van de hieronder volgende organen der Vereeniging worde in het bijzonder genoemd het *Koloniaal Weekblad.*

Het Koloniaal Weekblad is een betrouwbare gids en vertolkt mede de in O.- en W.-Indië heerschende rechtmatige gevoelens en verwachtingen, verband houdende met de evolutiën op maatschappelijk en economisch gebied, en geeft een overzicht van de geschriften welke over O.- en W.-Indië, vreemde nederzettingen en verre landen, verschijnen.

Om ons doel te bereiken is moreele en financieele steun onmisbaar; beide worden verleend door toetreding als lid of als begunstiger.

Sluit U dus aan bij de Vereeniging „Oost en West".

's-Gravenhage, September 1928.

Het Hoofdbestuur:

Eenige der bijzondere organen van „Oost en West"

Het *Koloniaal Weekblad* wordt door de Vereeniging uitgegeven en verspreid met het doel een onbevangen oordeel te geven op cultureel en maatschappelijk gebied.

Het *Informatie-Bureau* staat ten dienste van hen die geneigd zijn een werkkring te zoeken, voor zich, hunne kinderen of pupillen in Oost- of West-Indië. Leider: H. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Oud-Resident, Korte Voorhout 6, Den Haag, Telef. 14519. Bureau van 10 tot 12 uur v.m. en van 2.30 tot 4 uur n.m.

Door de zorg van dit bureau wordt een serie boekwerkjes uitgegeven over Staats- en particuliere betrekkingen in O.- en W.-Indië, alsmede over andere koloniale onderwerpen.

De *Leeszaal* in het gebouw der Vereeniging, geopend van 10 uur voormidd. tot 4.30 u. namiddag voor raadpleging, lezing en inzage van de voornaamste Oost- en West-Indische maand-, week- en dagbladen, alsmede tijdschriften, periodieken en boekwerken op Koloniaal gebied.

Het *Tehuis voor Indische Studenten* voor alle landaarden. Directeur J. C Hietink, Oud-Inspecteur van het Inlandsch Onderwijs, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Telefoon 50752.

Het *Tehuis voor Nederl.-Indische bedienden*, genaamd „Persinggahan". Directeur: F. de Munnik, van Boetzelaerlaan 2, Den Haag. Telefoon 50248. Voor tijdelijk onderkomen, arbeidsbemiddeling, hulp en raad.

Het *Centraal-Comité voor Opleiding van Indische Jongelieden*, samenwerkend met de van Gouvernementswege ingestelde „Voorlichtingscommissie" te Batavia. Inlichtingen worden verstrekt door den Raadsman voor Studeerenden bij het Ministerie van Koloniën, L. C. Westenenk, Oud-Lid in den Raad van Indië, zoomede door den Directeur van het Tehuis voor Indische Studenten voornoemd (Prins Mauritsplein 23).

De *Commissie voor West-Indië*, onder Voorzitterschap van Prof. Dr. Ph. C. Flu, ter voorlichting op maatschappelijk en cultureel gebied; Korte Voorhout 6, Den Haag, Telefoon 14519.

De *Permanente tentoonstelling* van voortbrengselen op het gebied van N.-I. Nijverheid, Kunstnijverheid en Huisvlijt, in het perceel „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag, Telefoon 14695.

Pres. de Douair. Jhr. O. van Beresteijn—Tromp.

Zilvervloten.

(Piet Heyn en Robert Blake),

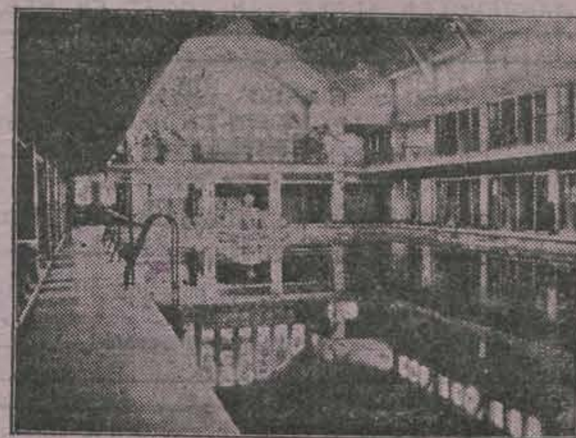
door

C. K. KESLER.

Het was in het jaar 1634. Na een langdurig proces, waarin een der bekwaamste Spaansche rechtsgeleerden als aanklager voor den Koning optrad, werd te Sevilla in het openbaar terechtgesteld Don Juan de Benavides y Bazan, die vijf jaar te voren, op 8 September 1628, de retourvloot uit Nieuw-Spanje, de z.g. Zilvervloot, zonder ernstige pogingen tot verzet in de baai van Matanzas aan Piet Heyn had overgegeven. In het openbaar werd hij onthoofd in dezelfde havenplaats, waarheen hij de vloot had moeten convoyeeren en na de executie riep de scherprechter uit: „Dit is het recht, dat de Koning onze Heer en de Leden van den Koninklijken Raad bevelen, te voltrekken aan dezen man wegens de nalatigheid, die hij toonde bij het verlies van de vloot, welke de vijand nam in het jaar 1628. Wie aldus handelt, zal aldus boeten." Zijn onderbevelhebber, Don Juan de Leoz, werd terzelfdertijd veroordeeld tot levenslange deportatie naar een Afrikaansche strafkolonie.

Dat was het laatste bedrijf van het drama, dat voor Spanje aan de Noordkust van Cuba begonnen was en dat het land te staan kwam op het verlies van eenige millioenen, die het zoo hard noodig had en die nu den Hollandschen opstandelingen ten goede kwamen.

Nalatigheid, gebrek aan moed en zeemanschap had inderdaad de Spaansche aanvoerder in hooge mate getoond; Piet Heyn en de zijnen daarentegen beleid en de uiterste volharding. Reeds een paar jaar te voren had onze vlootvoogd het plan gemaakt, zoo de gelegenheid ertoe zich voordeed, Spanje zijn millioenen ten bate der West-Indische Compagnie en der Staten-Generaal te ontnemen. Die gelegenheid kreeg hij, toen de W. I. C. in Mei 1628 een sterke vloot onder zijn bevel stelde, met opdracht,

een der Spaansche „flota's" op hun thuisreis te vermeesteren.

Die van Santa-Cruz, die de rijkdommen van Nieuw-Spanje (Mexico) aan boord had en die zich in de haven van Havana op Cuba met de andere van Tierra Firme (Zuid-Amerika) had moeten vereenigen, werd, zonder moeite van onze zijde, in de baai van Matanzas, waarheen zij gevlucht was, toen de Hollandsche kapers opgemerkt werden, vermeesterd. Wind en stroom hadden haar naar het Oosten doen afdrijven, waardoor zij de veilige haven van Havana miste en den onzen regelrecht in de armen liep. Piet Heyn's volharding werd daardoor schitterend beloond, vooral, daar het hem bovendien nog gelukte, den buit, in weerwil van stormen op den Atlantischen Oceaan, in weerwil van chicanes der Engelschen in hun havens, in weerwil van pogingen der Duinkerkers, om zich van een deel ervan meester te maken, veilig naar Holland te voeren.

Dat was de eenige maal, dat dit gelukte. Wel leden de, jaarlijks uit Amerika naar het Moederland varende, Spaansche vloten herhaaldelijk ernstige verliezen door stormen, door aanvallen van kapers en piraten, maar dat een geheele „flota" haast zonder verzet verloren ging en dat de kapers den buit vrijwel ongeschonden konden meevoeren, dat feit is eenig in de geschiedenis.

Het was dan ook niet te verwonderen, dat er allerwege uitbundige vreugde in de Republiek heerschte; dat zelfs de kinderen langs de straten zongen van den admiraal met zijn kleinen naam en zijn groote daden. En, dat er algemeene verslagenheid en schrik in Spanje was. Verslagenheid over het ernstige verlies, dat de Spaansche schatkist en de koopmansstand leed, een schade ten bedrage van 12 à 15 millioen gulden; schrik wegens de omstandigheid, dat de Hollandsche kapers erin geslaagd waren, in de zeeën van het Spaansche koloniale gebied zelf hun slag te slaan.

Nog eenmaal in later tijd is het gelukt, een Zilvervloot te onderscheppen; niet echter, den buit weg te voeren. Dat was in April 1657 en geschiedde door den bekenden tegenstander van Tromp uit den 1en Engelschen oorlog, Robert Blake. Het was het laatste bedrijf van diens schitterende loopbaan als „General of the Seas", zooals zijn titel was.

Engeland was in 1655 met Spanje in oorlog geraakt en in September 1656 gelukte het, een paar schepen der Zilvervloot op de Andalusische kust te vermeesteren. De hoofdmacht ervan had tijdig een goed heenkomen gezocht naar de Canarische eilanden en lag daar betrekkelijk veilig in de baai van Santa Cruz onder bescherming van het geschut der forten. Blake, wiens gezondheidstoestand het wenschelijk maakte, dat hij naar Engeland terugkeerde, besloot door een stoutmoedigen aanval een einde te maken aan het kruisen op de Spaansche kust, waarmede hij den geheelen winter bezig was geweest. De Zilvervloot nemen, zooals Piet Heyn 29 jaar te voren gelukt was, kon hij echter niet. De Spanjaarden hadden tijd gehad hun schepen te lossen en de kostbaarheden aan land te verbergen.

Een der Engelsche onderbevelhebbers, kapitein Stayner, zeilde de baai binnen en viel de Spaansche vloot, die in een halve man gerangschikt voor anker lag, aan. Blake volgde hem met de hoofdmacht onmiddellijk. Weder, evenals in 1628, boden de Spanjaarden slechts zwakken tegenstand. Binnen een paar uren waren vloot en forten geheel vernield en, gelukkig voor de Engelsche kapers, draaide de wind, zoodat zij ongehinderd de baai weer konden uitkomen. Bij dien geheelen aanval verloren de Engelschen slechts één schip en hadden niet meer dan 200 dooden en gewonden; het verlies der Spanjaarden was enorm. En vooral bracht het de Spaansche schatkist weder in groote moeilijkheden, want deze kon het goud en zilver uit Amerika niet missen en op de Canarische eilanden was het voorloopig even nutteloos, alsof het nog in de mijnen en op de goudvelden van de overzeesche koloniën was.

Blake werd in Engeland met evenveel eerbewijzen, als vroeger Piet Heyn in de Republiek ontvangen, maar evenals deze genoot hij slechts kort van zijn glorie. Piet Hein sneuvelde enkele maanden, nadat hij de Zilvervloot had binnengebracht, tegen de Duinkerkers en Robert Blake stierf hetzelfde jaar van zijn stoutmoedigen aanval op de Canarische eilanden in het gezicht der Engelsche kust op zee. En, evenals Piet Heyn met groote eer te Delft begraven werd, zoo werd het stoffelijk overschot van den Engelschen aanvoerder in Westminster Abbey bijgezet. Maar na de restauratie der Stuarts gaf Karel II bevel, het tegelijk met de overblijfselen van andere aanhangers van het vroegere bewind, op te graven en uit de Abbey te verwijderen.

Een rustige Zondag in een Indisch hotel,

door

L. D. PETIT.

Het geluid van neerplassend water, van het s... ten van een blikken bakje op een steenen v... maakt ons wakker. Het is 6 uur in den mo... de natuur is reeds ontwaakt; door de klambo... ons bed zien wij over het Singapore-deurtje ... het felle zonlicht. De deur van de voorg... kraakt en piept, want de pen waarmede de ... in de tegels van den vloer wordt vastgezet, w... nooit opgetild (dat is te veel soesah), de dj... zet een blad neer met een karaf koffie-ext... twee kopjes en een kannetje heete melk. En ... is een Indische dag begonnen, weer gaan wij ... de mandie-kamer om bakjes water over ons ... en moede lichaam te werpen. Als wij ons aa... kleed hebben puffen wij weer. Na het ontbijt ... wij in ons voorgalerijtje zitten, waarvan het ... bilair bestaat uit een schrijfbureautje met s... een schommelstoel, een krossi-malam (zoo'n ... waarvan je de armen kan verlengen om daaro... beenen uit te strekken), twee gewone stoelen. ... overdekt met een laagje bruine verf, de pen... streken duidelijk zicht- en voelbaar.

Mijn vrouw waaiert, ik kijk naar een gr... zwarte tor, die op den steenen vloer rondtippe... De eene helft van het Singapore-deurtje ... open, ik zie een vrouw zitten.

„Apa?"

Baboe tjoetji vraagt een kwartje voor zeep!

„Moet dat mensch nu al weer geld voor zeep ... ben?" vraagt mijn vrouw, die niets te spreke... over de resultaten van onze waschvrouw, die bo... dien nog voor het wasschen van een zakdoek 5 ... vraagt en vervolgens naar afmeting, zoodat ... overhemd op 10 cts. komt.

Baboe tjoetji krijgt een kwartje en verdwijnt ... rust is weergekeerd, de paviljoentjes aan de ... zijde baden in het felle zonlicht.

In de deuropening ontdek ik een man, z... kalotje op het hoofd, hij zegt niets, maar gr...

„Wat moet die kerel, apa?"

„Toekang minatoe" (waschman), versta ik, ... een sarong haalt hij mijn witte pak, dat hij ... mij gewasschen en gestreken heeft. Ik geef ... wat ik in andere hotels ook betaald heb, n.l. ... kwartje. Hij bekijkt het kwartje en mompelt ... „Apa", vraag ik, „kwartje niet goed?"

„Wel goed, toewan, maar te weinig, moet 45 ... hebben."

Ondanks de hitte spring ik op van mijn stoe... vraag hem in het Hollandsch naar zijn geloof... vent blijft onbewegelijk tegenover mij staan ... het kwartje in zijn open hand.

„Niet goed? Vooruit, mee naar kantoor" en ... ging de stoet, ik voorop, achter mij de toek... minatoe. Op het kantoor van het hotel laat ik ... nog eens zijn prijs herhalen; twee heeren in ... pakeans staan achter de toonbank uit hun sto... en vragen nu in het Maleisch naar zijn ge... Dit scheen op een zoo overtuigende manier gesc... te zijn dat de minatoe verdween met mijn kw... nog in zijn hand.

„Waarom hangt er hier in het hotel geen ... met prijzen, zoodat wij, touristen, weten waar ... aan toe zijn?" vraag ik.

„Te veel soesah, mijnheer, zijn niet zeker va... lui hier."

„Dan maar te veel soesah," dacht ik en stak ... pleintje over waarop de zon nu stond te brade...

„Man," zei mijn vrouw, toen ik blazend in ... krossi-malam neerzonk, „maak je niet toch ... dik over zoo iets, dat hoort nu eenmaal bij Ind...

„Tabeh toewan" en een man, balanceerende ... geheel zitje, bestaande uit 4 stoelen, tafel en bl... bak aan een bamboe, staat voor onze galerij. „N... knik ik. De man verdwijnt, pikelt zijn zitje ... Een stofwolk warrelt plotseling ons voorgalerij ... binnen. „Wel verdorie," vloek ik, „daar staat ... een djongos den grond voor ons galerijtje aan...

en met een sapoelidi (soort bezem van palmels)."

Kan dat niet anders," vroeg ik later op kantoor, arom niet eerst den grond wat besprenkeld met ter?"

Ja, waarom niet," glimlachte de meheer op het reau.

Tabeh toewan," klinkt het weer; ik kijk op van n courant, waarin ik, nadat de stofwolk zich elost had, trachtte te lezen.

Toekang spatoe" — en daar staat me een kerel r ons galerijtje, pikelend twee kistjes, waarvan een 'n ijzeren leest.

Tidah", roep ik en zink weer achter mijn cout weg.

Moet je me dat zien," roept mijn vrouw. Ik kijk en daar staat me waarachtig in de eene deurning een man met een roode fez op z'n kop, te jas toetoep en lange zwarte broek. Over zijn ker voorarm bengelt een parapluie van reusigen omvang, zoo in den geest van onze ouderche besteedsters. „Tabeh toewan, tabeh njonja" met een prachtigen zwaai brengt hij zijn rechterd naar de plek waar zijn hart zit. „Tabeh", mpelde ik, maar het had meer van eene verssching.

Apa", snauwde ik. „I can tell you fortune", was antwoord. „Wil niks er van weten," beet ik hem het Hollandsch toe, „vooruit, duvel op, pigi." De heer met de groote parapluie ging; de steenen en voortuin lagen als aardappelen in de gloeienzon te bakken.

k zit midden in de debatten van den Volksraad, een blad van mijn courant om en kijk vlak in ezicht van eene vrouw, die met sierlijken zwaai sarong ontvouwt welke zij aan ons verkoopen „Tidah," zeg ik; kalm gaat zij er bij zitten en ouwt meerdere sarongs. „Potverdikkeme ti-" brul ik. Erg veel geeft het niet, want zij blijft r ontvouwen.

Vrouw," zeg ik, „laten wij maar met onze rugnaar buiten gaan zitten, ik maak me nog woed en dat met die warmte", puf ik, met een zakk mijn voorhoofd afvegend.

n zoo zitten wij dan met onze ruggen naar buien onze gezichten naar onze kamer met haar gapore ramen en deuren. Aan mijn linkerkant Singaporedeur, die toegang naar buiten geeft en r open staat omdat de steen, waarin de pen et passen, uitgesleten is.

Zoo nu en dan hoor ik wel de steenen in beroeg en bekruipt mij den lust om achterom te zien, ar ik overwin mijne nieuwsgierigheid en blijf rlezen.

Tabeh toewan," hoor ik ineens nu naast mij n de open deur zit op den grond een kerel met chriften: Het Leven, Astra, enz., enz. „Nee," l ik, „heb genoeg lectuur, pigi." Nijdig draai ik om en daar staat me voor onze galerij een man vruchten, djeroeks, pisangs, enz. „Nee," brul nog luider.

Man met tijdschriften verdwijnt, ook de vent met chten gaat verder.

Dat hou ik niet uit, hoor vrouw, je kunt waarig geen minuut rustig lezen," mopper ik, weer ler mijn courant wegzakkend.

Er heerscht rust, heel in de verte speelt een grafoon, klinkt een bel van een sado. Ik lees verder. Tabeh toewan." Als door een insect gestoken ai ik mij om, want nu kwam het geluid weer den kant der half openstaande deur.

k zie een grooten kerel met grijze baard en tuld, een koelie hurkt achter hem. De man zag er eerwaardig uit, dat ik geen „pigi" dorst te roe-. De koelie doet het pak open en met een zwaai r de plaats waar zijn hart zit vraagt hij toestemng om mijne vrouw stoffen te laten zien.

chitterende stoffen ontvouwt hij voor ons. „Sauda pcenja wang," zeg ik hem met nadruk, maar erstoord gaat hij door de eene stof na de anons voor te leggen. Hiermede gaat minstens half uur heen. Ik breng hem aan zijn verstand wij maar touristen zijn en met een „smile" bekt hij ons, laat den koeli den boel weer inpaken verdwijnt.

Nou zal het mij benieuwen hoelang of wij met t gelaten worden!" en weer duik ik achter mijn rant.

Een vijf minuten later klinkt het weer „Tabeh wan"; een vent met twee groote manden staat r ons. Wat er zoo in die manden zit is niet te gen: het beste is ze maar te vergelijken met een wandelende bazaar. De kerel bood gilettemesjes aan, maar ook sloffen, zeep en band.

Terwijl ik nog bezig ben hem aan het verstand te brengen dat ik betoel niets noodig heb, krijgt hij gezelschap van een man met kwee-kwee, de lekkernijen keurig verpakt in pisangbladen.

Ik zeg geen eens meer „tidah", maar schud het hoofd, wat aanleiding schijnt te geven aan den man met de twee manden om mij te laten zien welke prachtige dingen hij wel heeft, want daar boven de balustrade verschijnen nu pakken zeep, een zaklantaarn, een groote mica pop met een huidskleur van een pas gevild kind, muilen, enz. Ik ben maar achter mijn courant gedoken, hetgeen voor den koopman blijkbaar geen bezwaar was. „Niet kijken," fluister ik mijn vrouw toe, „niet kijken, des te eerder zijn wij verlost van dit nieuwe geval."

Nou, we hebben dan ook niet gekeken en langzamerhand zijn de heeren afgezakt.

„Zijn ze weg?"

Heel voorzichtig keek ik over mijn courant, ja waarachtig, weg waren ze; maar wat zie ik op onze tafel? Twee glazen sorbet, de gewone versnapering in het hotel 's morgens tegen half twaalf.

„Zeg, vrouw, kijk eens, daar staan de sorbets, maar hoe komen die dingen daar, twee minuten geleden stonden ze er nog niet."

„Hé, dat is sterk, heb jij iemand gezien of gehoord?" Angstig keek mijne vrouw rond, maar er was niets te zien, de deuren van de slaapkamer waren dicht, alleen het Singapore-deurtje van het galerijtje stond half open. Maar ze stonden er nu eenmaal en zachtjes wippend met mijn stoel slurpten wij de heerlijke verfrissching door een rietje.

Zoo langzamerhand werd het tijd voor de lunch, 'k voelde aan mijn wang dat 't wel wenschelijk was mij te scheren en riep den djongos om ajer panas. De jongen komt terug met een kommetje vol warm water. Hoe ik dat nog op mijn waschtafel gekregen heb weet ik niet. Later op kantoor komend vraag ik: „Zeg, waarom geven jullie geen gewone kan[illegible] met warm water, die zijn tenminste aan te pa[illegible]en."

„Ja, ja," was het antwoord glimlachend. „O, ik weet het al," viel ik in de rede, „natuurlijk te veel soesah."

Zoo was het etenstijd geworden en behoorde de rustige Zondagmorgen weer tot het verleden.

Moe en drijfnat gingen wij na tafel naar bed en om 5 uur zaten wij weer, na ettelijke emmertjes lauw water over ons heen gestort te hebben, in ons voorgalerijtje, allebei door den wipstoel ons wat koelte toewippend.

De avond daalt, tjitaks kruipen langs den muur, op den grond wandelen kakkerlakken en heel in de verte daar hoor je ineens „tokè".

„Stil," zegt mijn vrouw, „laten wij tellen" en samen tellen wij en brengen het tot 6 maal tokègeroep, de zesde maal eindigde het geroep in een diep gerochel. „Jammer," zegt mijn vrouw, „want als het beest 7 maal tokè roept dan mag je wenschen doen en die komen dan altijd uit."

Het is nu donker, in de galerijtjes tegenover ons worden lichten opgestoken. Roerloos staan de boomen, geen blaadje, geen takje beweegt, amechtig lig je in je stoelen, alles kleeft aan je, je slappe boordje prikt in je hals; uit wanhoop ga je waaieren, maar als je stilhoudt voel je de warmte dubbel.

Mijn vrouw geeft ineens een gil.

„Wat is er?" vraag ik verschrikt.

„Neem het weg, neem dat beest weg dat in mijn hals zit," roept zij uit. Ik naar haar toe en ik krijg een andjing tanah te pakken, een insect met een soort hondenkopje, en gooi het op den grond.

Juist komt de djongos binnen om frisch water in onze kraft te doen, hij raapt het beest op en trekt er den kop af.

Een gramofoon wordt opgedraaid ergens vlak bij ons, en de stem van Miss Riboet snerpt en gilt door den tropennacht.

23/VII 1928, a/b. s.s. Op ten Noort, op weg naar Borneo.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

Van onze Adverteerders

Het „torentje" op de Regentesselaan 26

Holl.-Ind. Restaurant-Pension.

Het aantal Ind. restaurants in Den Haag zijn vele, althans, in de laatste jaren vooral hebben ondernemende mannen en vrouwen zich tot dezen bedrijfstak aangetrokken gevoeld, al is het niet allen naar den vleeze gegaan. Immers, de behoefte aan dergelijke inrichtingen bestaat, waar de Residentie tusschen 1 en 20.000 Indischgasten onder hare inwoners telt. Maar het slagen hangt af van de exploitatie. En nu er weer zulk een inrichting geopend is, goed gelegen, die blijkens het algemeen oordeel der door de Directie de heer Fliers op gastvrije wijze genoodigden, om een kijkje te komen nemen en tevens een voorproefje van de Indische keuken, ook goed begonnen is, daar zullen de Indische menschen ongetwijfeld, maar ook de totoks van wie talrijken de geneugten van de tropentafel weten te waardeeren, zich opmaken om met het onder de beste voorteekenen aangevangen nieuw restaurant — het torentje — kennis te maken.

Jacobus Frederik ter Schiphorst, Hzn.

Van Woustraat 31 - Tel. 26150 - Amsterdam

Het is vaak zeer moeilijk voor repatrieerenden bij aankomst in Holland een leverancier te kiezen, die juist aan de eischen kan voldoen, welke meer speciaal door repatrieerenden gesteld worden. Het is ons daarom een genoegen, de nieuw ingerichte zaak van den heer Jac. Fred. ter Schiphorst Hzn., van Woustraat 31, Amsterdam, te kunnen aanbevelen.

Het front der Zaak.

Voor hen, die te Amsterdam bekend zijn, heeft de naam ter Schiphorst geen vreemden klank. Het is een naam, die in het loodgieters- en sanitair bedrijf van vader op zoon is gegaan en zich in den loop der jaren een reputatie van solied, vakkundig en betrouwbaar heeft verworven.

Interieur bij opening met bloemen, waaronder veel bloemstukken van cliënten.

De zaak van den heer ter Schiphorst is keurig ingericht en biedt den adspirant-kooper alles wat hij verlangen kan. Alle artikelen worden uit voorraad geleverd, terwijl de Amerikaansche leest, waarop alles geschoeid is, den kooper zeer zeker ten goede komt.

Het bezit van bad en geijser is tegenwoordig geen luxe meer. De prijzen zijn thans zoodanig, dat zij binnen ieders bereik gekomen zijn. Toch doet men goed de ware Hollandsche spreuk indachtig te blijven: „Goedkoop is duurkoop." Het is daarom aanbevelenswaard eerste klasse materiaal te vragen en dit door vakkundig personeel te laten plaatsen. Zoowel voor het laatste als het eerste staat de naam Ter Schiphorst borg.

Wij kunnen ten zeerste aanbevelen eens een kijkje te gaan nemen in de keurig en overzichtelijk ingerichte toonkamer. De leek-kooper krijgt daarnaast vakkundig, tevens betrouwbaar advies en zal zeer zeker voldaan huiswaarts keer

Een Gedenkboek der Missie.

Een kwarteeuw apostolaat. Gedenkboek bij het zilveren jubileum van de Missie in Nederlandsch-Nieuw-Guinea en de Molukken, 1903—1928. Missiehuis Tilburg.

Dit is werkelijk een geschikt oogenblik om even uit te blazen, na een arbeid van 25 jaar in het oosten van den Archipel. Men moge nu over dien arbeid denken zooals men wil, hard gewerkt onder ongunstige omstandigheden is er zeker; maar volgens sommigen, en 't laatst hebben we dr. Paul Wirz in dien zin hooren spreken in „Dämonen und Wilde in Neuguinea", volgens sommigen is er geijverd in een verkeerde richting. Nu is Wirz een ethnoloog en ethnologie en missie verdragen elkaar niet... behalve wanneer de missie zeldzame dingen te voorschijn brengt en onze musea daarmede verrijkt. Dàt wordt wel eens, zelfs te dikwijls, vergeten.

Een iegelijk zal beginnen met de portretten van paters, broeders en zusters; het is wel aardig de personen in beeltenis te ontmoeten van wie we zoo vaak hoorden: Geurtjens, Nollen, Viegen, v. d. Kolk, Cappers, Vertenten.

Er valt heel wat te zien in dit boek; bladerend komen we aan mannen van Kei, heidenen nog en dienovereenkomstig gekleed; het dorp Faan op Klein-Kei, den weg door een kokostuin in Zuid-Nieuw Guinea, en het volk van Merauke, de hutten der jongelingen achter de kustdorpen. Dan de menschen van Tenimber, de jongens in vol ornaat uit den ouden tijd, 18 jaar geleden. Hier is een afbeelding van een hooge rots op Tenimber (Aloesi) en van 'n dorp boven op een rots. En terug naar Nieuw Guinea, vanwaar nog iets oorspronkelijks tot ons komt, een man aan de zuidkust naast pater Vertenten; en bij een „type van 't Digoelgebied" schrijft pater Viegen: „Een andere poging wordt gewaagd meer in 't hart van Nieuw-Guinea, bij den bovenloop van de Digoel, daar waar onlangs de strafkolonie der Indische Communisten is gevestigd. Niet zoozeer de ballingen zelf, als wel de omwonende inboorlingen zal men trachten te missioneeren."

Hoofdstuk X, „Onze inlandsche goeroe's en scholen", is van pater Joh. v. d. Bergh. Vooreerst vinden we hier een afbeelding van den eersten leergang, het leeren loopen van een kind in de vork eener gespleten bamboe, stellig voor velen nieuw. Voorts over den goeroe: „noem hem onderwijzer en catechist tegelijk, en daarbij nog voorganger en voorzanger, koster en kerkmeester, en klokluider of gongslager, dorpssecretaris en propagandist... en nòg blijft de naam goeroe in de opvatting van den missionaris en van de bevolking meer zeggen dan al het opgesomde te zamen." Dat is de goeroe in zijn primitieven staat. „Het werk der goeroe's van tegenwoordig is niet meer dat van het tijdperk hunner oudere broers: de dorpjes (er is, meenen we, sprake van Kei) zijn bekeerd, de keus van godsdienst is gedaan, de machtsfeer van den goeroe is meer beperkt; hij heeft niet alléén meer de kennis en wijsheid in pacht; hij voelt zich voortaan meer „schoolmeester" van kleine kinderen, dan goeroe van het heele dorp, en durft derhalve ook veel minder dan zijn vroegere ambtsvoorganger."

Pater van der Kolk schrijft over de broeders, de missiebroeders, die de inlandsche goeroe's opleiden... „zonder overdrijving mag men zeggen, dat de grondleggers van de uiterlijke beschaving op de Kei-eilanden, Tenimber-eilanden en Zuid-Nieuw Guinea onze wakkere Broeders-timmerlui zijn geweest... Want echte kloosterlingen waren zij bovendien, èn door vrijwillige geloften, èn door hoogreligieus leven, èn door blijvende stichting van hun omgeving."

Hier en daar is dat 10de hoofdstuk bepaald vermakelijk; en het eerste prentje in dit chapiter, de eerste katholieke goeroe van Kei, brengt den lezer in een goede stemming. Voor iedereen is er uit dit gedenkboek iets te leeren. Grooter lof weten we voor dezen oogenblik niet te bedenken.

Les Pays-Bas en leurs Colonies.

In zijn interessant boek: „Uit het land van Benjamin Franklin" schrijft de zoo bekende Utrechtsche hoogleeraar in de chemie, Ernst Cohen, dat hij gedurende zijn verblijf in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika meer dan eens de opmerking hoorde maken, dat de Nederlanders „poor advertisers" zijn.

Alle in den Vreemde gevestigde landgenooten zullen het wel met deze opmerking eens zijn. De buitenlanders kennen nog heel slecht ons modern landje.

De zoo nuttige vereeniging „Nederland in den Vreemde" te Amsterdam, heeft reeds door haar verdienstelijk werk gedurende de laatste jaren hierin veel verbetering gebracht, maar haar ledenaantal is nog te gering, zoodat hare financiëele middelen beperkt zijn.

Wil men iets bijzonders op dit gebied tot stand brengen, dan moet men beginnen de regeeringskringen en de menschen, die er belang bij hebben, dus de groote kooplieden en industrieelen, voor dit doel te winnen en vooral niet van Nederlandsche nationaliteit zijn.

Het is dan ook een Franschman, den journalist Charles Rosambert, gelukt de noodige medewerking te verkrijgen en deze heeft het aldus klaar gespeeld om voor ons kleine landje, dat er op menig gebied zijn mag, eene prachtige reclame en de noodige propaganda te maken. De in het buitenland gevestigde Nederlanders moeten hem in de eerste plaats daarvoor erkentelijk zijn.

Hij handelde in opdracht van het over de geheele wereld gelezen Fransche tijdschrift „*L'illustration*", hetwelk nà den oorlog ook eene wekelijksche uitgave op het gebied van economie en financiën het licht doet zien. Dit blad: „L'Illustration Economique et Financière" genaamd, geeft gedurende de laatste jaren nog speciale uitgaven uit, welke betrekking hebben op het bedrijfsleven in de verschillende departementen van Frankrijk en hare koloniën en van vreemde landen, die voor den Franschen Staat van belang zijn. Zoo verschenen reeds speciale nummers betrekking hebbende op België, Polen, Denemarken, Rumenië, enz., en nu kwam verleden maand ons land aan de beurt. De heer Rosambert had gedacht met een 100-tal bladzijden te kunnen volstaan, doch hij vond in Nederland zulke belangrijke zaken, zoodat het een werkje van ruim 200 pagina's is geworden, getiteld: „Les Pays-Bas et leurs Colonies", *) waarvan de tekst versierd is met mooie photo's en eenige landkaartjes.

De geheel in het Fransch samengestelde uitgave bevat zulke interessante gegevens omtrent ons land en de koloniën, geschreven door bekende landgenooten op elk gebied, dat de lezing daarvan niet alléén voor een vreemdeling, maar zelfs voor een Nederlander van belang kan worden geacht.

In elk geval moet geen jong Nederlander verzuimen van dit mooie propaganda-werkje kennis te nemen, omdat hij er nog veel uit kan leeren en het hem wellicht ook eene aansporing moge zijn om nuttig werkzaam te zijn voor de verdere economische ontwikkeling van zijn land en de koloniën.

Daar de Fransche taal in die landen, waar geen Engelsch wordt gesproken, nog steeds de eerste plaats als vreemde taal inneemt, zoo zal zeker deze uitgave voor ons land van belang zijn, want de vreemdeling wordt er op aangename wijze verteld, wat ons kleine vaderland op economisch en koloniaal gebied alzoo presteert. En daarop kunnen wij wel een beetje trotsch zijn!

J. THIERRY KEMPF.

Parijs, 8 September 1928.

*) „Les Pays-Bas et leurs Colonies", supplément au No. du 25 Août 1928 de L'Illustration Economique et Financière", Paris (9e), 7 rue St. Georges. Prijs 14 frs.

Van Week tot Week.

Maandag 3 tot Maandag 10 September.

Vijf vliegtuigen naar Indië. Bij het verschijnen dit Nr. van het Kol. Weekbl. is het eerste vijf vliegtuigen, welke telkens met een tusschenruimte naar Indië zullen vliegen aldaar (met uitzondering van het laatste weder naar Nederland terugkeert) in bedr worden genomen door de K.L.M., zeer schijnlijk reeds vertrokken. De bestuur dezer vliegtuigen zijn: I. (vertrek 13 S G. A. Koppen en E. T. Kengen (als pass gaat mede de hr. Zimmermann, hoofdreda van d'Orient); II. (20 Sept.) J. J. Moll e van Hazelen; III. (27 Sept.) E. A. J. Pril en J. M. J. Wegner; IV. (4 Oct.) J. Scho C. J. J. M. Waltmann; V. (11 Oct.) Smi en Aler.

De Gouverneur-Generaal op reis. Batavia, 6 (Aneta).[1] De Gouverneur-Generaal is h met de Wega van Tandjong Priok vertro tot het maken van een rondreis, o.a. Bandjermasin, Bali, enz., waarvan het gramma reeds bekend is. (De reis zal dure 23 Sept.). — Blijkens een nader Aneta-tele uit Semarang heeft de G.-G. den 8en de l zerie Donoredjo bezocht.

Gouverneur van Sumatra's Oostkust. Buitenzo Sept. (Aneta). Benoemd is tot Gouverneur Sumatra's Oostkust de heer L. H. W. van dick, thans Gouverneur der Molukken.

Pastoor Van den Heuvel †. Semarang, 7 (Aneta). De bejaarde pastoor W. C. van Heuvel, die zooals eenige dagen geleden gemeld, ernstig ongesteld was, is overlede

Besmetverklaring Bangkalan. Batavia, 7 (Aneta). Met ingang van 5 September i afdeelingshoofdplaats Bangkalan (Mad met diphterie besmet verklaard. In zeer k tijd hebben zich verschillende gevallen gedaan. De ziekte draagt een epiden karakter.

Groote brand te Pontianak (Borneo). Ponti (Aneta). Een groote brand vernielde 17 zen. De materieele schade wordt geraam 50.000 gulden, waarvan niets verzekerd Ongelukken kwamen niet voor.

J. A. Monod de Froideville. Batavia, 5 (Aneta). Het lid van den Volksraad, de J. A. Monod de Froideville, is heden met zi verlof naar Europa vertrokken tot Juni

Propaganda door de P. N. I. Batavia, 8 Sept. ta). Volgens berichten in de Maleische heeft het hoofdbestuur van de P(artij) N naal) I(ndonesia) het voornemen om in begin van het volgend jaar propaganda te maken in de Molukken en Borneo.

Wegen in Atjeh. Batavia, 6 Sept. (Aneta). — Regeering machtigde den directeur van B. O. W. te beschikken over een bedrag ongeveer een millioen gulden ten behoeve bespoediging van den aanleg van wegen Atjeh en Onderhoorigheden.

Mr. Neytzell de Wilde. Weltevreden, 4 (Aneta). De Java-Bode verneemt, dat Mr. zell de Wilde, voorzitter van den Volks het voornemen koestert in den loop van volgend jaar als zoodanig af te treden, ofsc de mogelijkheid bestaat, dat Mr. Neytze Wilde reeds dit jaar zijn functie zal neerle

Ernstige brand te Tjimahi. Bandoeng, 4 (Aneta). Vannacht zijn te Thimahi acht ceelen, geoccupeerd door Chineezen, afgeb Watergebrek maakte het blusschingswerk moeilijk. De oorzaak is nog niet bekend schade is aanzienlijk.

Met verlof. Batavia, 4 Sept. (Aneta). Het H van het Bedrijf der Telegrafie en Telefoni heer Keukenmeester, is met een verlof v maanden naar Europa vertrokken.

De Adviseur voor de Decentralisatie. Aneta d.d. Batavia, 4 Sept., dat de Adviseur voor Decentralisatie, Mr. A. B. Cohen Stuart,

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aa „Nwe Rott. Ct.".

studieopdracht heeft ontvangen. Mr. Cohen Stuart zal, alvorens hij met verlof naar Nederland vertrekt, een bezoek brengen aan de drie voornaamste provincies van Britsch-Indië, namelijk Madras, Bengalen en Bombay, alsmede de hoofdstad Delhi, teneinde zich op de hoogte te stellen van de praktijk der decentralisatie aldaar en van de werking van het huidige stelsel. De studiereis zal een maand duren.

Pestbestrijding op Java. Batavia, 3 Sept. (Aneta). Aneta verneemt, dat in verband met den vrij ernstigen omvang van de pest in het Koeningansche, aldaar een afzonderlijke afdeeling van den dienst der woningverbetering gevestigd zal worden. Dokter Versteegh uit Solo zal daarbij optreden als gewestelijk leider van de pestbestrijding in Koeningan.

Stationschef te Semalanga aangevallen en gewond. Bandoeng, 3 September. (Aneta). Blijkens door de directie der Staatsspoorwegen ontvangen telegrafisch bericht is de stationschef van de Atjeh-tram te Semalanga door een met een rentjong gewapenden Atjeher aangevallen en niet levensgevaarlijk gewond.

Doodelijk motorongeluk. Probolinggo, 3 Sept. (Aneta). De heer Abels, uit Bondowoso is, terwijl hij op zijn motorfiets reed, door een auto aangereden. Hij kreeg een schedelbreuk en is overleden.

Jubileum der Java-China-Japan lijn. Den 17en September a.s. zal het 25 jaar geleden zijn, dat het bedrijf der Java-China-Japan Lijn een aanvang nam. Dien dag vertrok nl. het stoomschip Tjipanas voor de eerste reis van Batavia naar China en Japan.

Naar wij vernemen, zal ter herdenking van die gebeurtenis de Raad van Bestuur dier Maatschappij op 17 September a.s. van 3—4 uur n.m. receptie houden in de groote zaal van het Scheepvaarthuis te Amsterdam.

Loco-Burgemeester van Bandoeng. Bandoeng, 3 Sept. (Aneta). Burgemeester en wethouders wezen het lid van den gemeenteraad, den heer J. J. B. Ostmeier, als loco-burgemeester aan als opvolger van wethouder van Staden ten Brink.

Directeur van Justitie. Batavia, 1 Sept. (Aneta). De directeur van justitie, mr. dr. D. Rutgers, die in October a.s. repatrieert, wordt tijdelijk in zijn functie vervangen door mr. H. J. Spit, secretaris van het departement van Justitie.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Een Verkoop-tentoonstelling van Ind. Weefsels.

Van half September tot begin October aanstaande, zal door de bekende firma Metz en Co. (Liberty) in hare fraaie zalen, Hoogstraat 10 te 's-Gravenhage, met medewerking van „Boeatan", een verkoop-tentoonstelling worden gehouden van een zeer uitgebreide collectie weefsels en weefselversieringen uit alle oorden van den Indischen Archipel, waaronder ook plangi's, looktjans en zeldzame batiks, zelfs eenige uit Palembang afkomstig.

Voor de opening, op Zaterdag 15 dezer, zullen op ruime schaal uitnoodigingen worden rondgezonden.

Tot Mevrouw van Beresteyn-Tromp, presidente van Boeatan, is het verzoek gericht op Woensdag 26 September a.s., naar aanleiding dezer tentoonstelling, aldaar een voordracht met lichtbeelden te willen houden over de Indonesische weefkunst.

Aan belangstellenden, welke onverhoopt geen uitnoodiging mochten ontvangen, en deze voordracht wenschen bij te wonen, wordt vriendelijk verzocht zich daarvoor even bij de firma Metz & Co. te willen opgeven, opdat een uitnoodiging alsnog kan worden toegezonden.

Aziatische Kunst.

Een belangrijke aanwinst.

Onder bovenstaand opschrift meldde dezer dagen „Het Vaderland":

„De opstelling der door de „Vereeniging van Vrienden der Aziatische Kunst" beheerde Verzameling Aziatische kunst in de Rijksacademie van Beeldende Kunsten, Stadhouderskade te Amsterdam, heeft eenige verandering ondergaan. Deze staat in hoofdzaak in verband met de schenking door den heer *W. van der Mandele* te Bloemendaal, bestuurslid der vereeniging, van een fraai en zeer belangrijk Chineesch houten beeld uit de Fang-periode (618—907). De figuur stelt een Bodhisattva, staande op een lotuskussen, voor. De armen van modern maaksel, zijn vóór de opstelling verwijderd. De hoogte der figuur bedraagt 1.50 meter.

„Houten beelden uit den Fang-tijd zijn uiterst zeldzaam. Europa en Amerika bezitten slechts zeer enkele stalen van deze kunst. Doch de beteekenis van deze importante schenking ligt in de eerste plaats in de aanmerkelijke schoonheidswaarde. Deze figuur demonstreert de grootheid der Fang beeldhouwkunst duidelijker nog dan het meerendeel der plastiek in steen en in brons, en der grafceramiek. Met de beide reeds in de verzameling aanwezige werken, vertegenwoordigt zij de Chineesche houtplastiek op zeer gelukkige wijze.

„Voorts is de prachtige *Dhyani Boeddha*-kop, zeker een der fraaiste koppen van den *Boroboedoer*, die op de Tentoonstelling van Indische Beeldhouwkunst, in 1922 in Den Haag gehouden, was geëxposeerd, in het bezit van den heer van der Mandele overgegaan en in de verzameling opgesteld.

„Het geëmailleerde porselein uit de collectie W. F. van Heukelom, is vervangen door een aantal monochrome stukken.

„Er is derhalve alle aanleiding voor een hernieuwd bezoek aan de tentoonstelling in de Rijksacademie, die Dinsdags en Vrijdags, 's middags van 2—4, kosteloos is te bezichtigen."

Ch. E. H. Sayers.

Uit de jongste mailberichten lezen wij, dat de vorige maand in het gebouw van den *Bataviaschen Kunstkring* een tentoonstelling werd geopend van schilderijen en teekeningen van den talentvollen, jongen kunstenaar *Ch. E. H. Sayers*. Het „Bataviaasch Nieuwsblad" o.a. bespreekt het werk zeer gunstig en schrijft o.m.:

„De schilder heeft zich het sterkst aangetrokken gevoeld tot de schoonheid van Bali en de eigenaardigheid van deszelfs bewoners.

„O.i. beter nog dan uit zijn grootere werken blijkt uit het doekje *Boegineesch dorp*, hoe de schilder er in geslaagd is, het juiste effect van den tropischen zonnebrand, naast de diepe schaduwen, te treffen.

„Wij vermelden dit in het bijzonder, ook met het oog op het feit, dat Sayers wat men noemt een Indische jongen is, althans op Java geboren. En wel omdat — naar wij dikwerf constateeren konden — geboorte en bekendheid met dit land nog niet altijd een juisten kijk behoeven mee te brengen op alles, wat hier verschilt van de omgeving elders.

„Van grooten steun voor hem zal hierbij intusschen geweest zijn de grondige opleiding, die hij genoten heeft eerst aan de Academie van Beeldende Kunsten te Amsterdam, daarna aan de *Academie des Beaux Arts* te Parijs en vervolgens van Professeur Beaudoin.".

Naar wij vernemen, is de heer Sayers thans bezig een collectie samen te stellen, welke dit jaar zal worden geëxposeerd bij de firma *Bernheim Jeune, Rue de Fauburg St. Honoré te Parijs*, welke dan onder meer zijn impressies van Java en Bali zal bevatten.

Naar onze lezers zich zullen herinneren, zijn reeds verleden jaar, vóór zijn vertrek naar Indië, eenige Balineesche stukken van dezen schilder in de toonzalen van Boeatan, Heulstraat 19, te 's-Gravenhage te zien geweest, welke daar bijzonder de aandacht trokken. Stellig zullen, zoodra hij weer in het land terug is, zijne nieuwe werken ook hier tentoongesteld worden en véél bij kunnen dragen om, langs den kunstweg, de oogen en harten der Nederlanders te openen voor Indië's schoon.

Koloniale Propaganda in Nederland.

Vestigden wij verleden week hier de aandacht op hetgeen door den heer *E. A. Zeilinga* in de Aneta-uitzending via Kootwijk naar de *Passar-Gambir* te Batavia werd gezegd, speciaal betreffend de Indonesische kunstnijverheid, sedert werd door den heer *Ant. J. Lievegoed*, oud-hoofdredacteur van de „Locomotief, thans Haagsch correspondent van de „Nieuwe Rotterdamsche Courant", langs denzelfden weg, in diens rede over „De Koloniale Propaganda in Nederland", gewezen op het verschijnsel, dat men, na den grooten oorlog, een enorme verdieping en verlevendiging van de belangstelling der Westersche naties voor hare koloniale gebieden overzee heeft kunnen waarnemen. Van de wisselwerking tusschen koloniale en moederlandsche welvaart is de wereld zich — naar sprekers meening — ten volle bewust geworden.

Met blijdschap stelde spreker vast, dat ook in ons land een nieuwe, ernstige belangstelling voor onze overzeesche gewesten is gegroeid.

Na op de grootsche stichting van het *Koloniaal Instituut* te Amsterdam te hebben gewezen, zeide spreker o.m.:

„En de talrijke andere organen op koloniaal gebied, waaronder het *Indisch Genootschap* en de *Vereeniging „Oost en West"* op de voorste rij, hebben met niet minder gelukkige uitkomst getracht, door verspreiding van degelijke kennis omtrent Indië, tegelijk belangstelling voor Indië te wekken. Als ik van „Oost en West" spreek, dan moet ik in één adem de stichting *„Boeatan"* noemen, die dezer dagen het zilveren feest van haar bemoeiingen met de Inlandsche kunstnijverheid heeft kunnen vieren, en niet alleen hier te lande, maar ook in het buitenland, waardeering voor de schoonheid van het ginds inheemsche kunstambacht en daarmede ook belangstelling voor zijn beoefenaars heeft weten te wekken.

„Terecht heeft men ook op het gebied der koloniale propaganda nut willen trekken van de paedagogische ervaring: dat wie het kind heeft, de toekomst heeft *). Men heeft het Nederlandsche kind nog wel niet heelemaal gewonnen — maar men is op weg dit te bereiken. D.w.z.: men streeft er naar: op de scholen Indië nader te brengen tot de jeugd en de jeugd nader tot Indië."

Een der meest doeltreffende middelen daartoe zal o.i. zeker mede zijn het vertoonen der *„Regeeringsfilms"* door den heer Willy Mullens in verschillende deelen van Indië opgenomen, hetgeen dezer dagen een aanvang nam, met de noodige toelichtingen daarbij van den heer *G. C. Janssen*, Inspecteur bij het Inlandsch Onderwijs in N.O.-Indië, die den bekwamen filmer op diens tochten door den Archipel vergezelde en met zijn Indische kennis ter zijde stond.

Deze films geven veel schoons te zien van land en volk, mede op het gebied van kunstnijverheid en huisvlijt. „Boeatan" heeft van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen de vergunning gekregen deze films een paar keer voor het publiek te vertoonen, hetgeen te 's-Gravenhage geschieden zal op *Zaterdag 27 October* in de *Theaterzaal van Seinpost*.

Tegelijk zal dit dienstbaar worden gemaakt aan Boeatan's loterij, waarvan nog lang niet alle loten zijn verkocht, terwijl de trekkingstermijn vóór 1 November a.s. is bepaald.

De toegang tot die filmvertooningen zal dan n.l. te verkrijgen zijn door het alsnog nemen van één lot à *f* 1.— of van 2 loten voor de allerbeste plaatsen.

Mevrouw *S. van Lier—Enthoven*, die zooveel voor maatschappelijke doeleinden gepresteerd heeft en ook véél voor Indië en de Indonesische kunst voelt, wil ten bate van „Boeatan" zich aan het hoofd stellen van een Propaganda-Comité, dat deze buitengewoon interessante film-vertooningen warm aan zal bevelen.

Nadere bijzonderheden desbetreffende zullen later bekend worden gemaakt.

*) Ook in de toonzalen van „Boeatan" komen nog al eens onderwijzers met de leerlingen der hoogste klassen hun licht opsteken. Zoo was er onlangs van 's morgens 10 tot 's middags één uur de heer D. van Bemmelen met een dertigtal jongens en meisjes van *De Vrije School* te 's-Gravenhage, die behalve de kunstnijverheid, ook een Javaanschen dans met gamelanmuziek hebben bewonderd en daarna allerlei Indische lekkernijen mochten proeven. — *Red.*

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het blanke front of de z.g. nationale concentratie.

De heer August Salim bespreekt in het hoofdartikel der Pan-islamietische en Pan-Aziatische *Fadjar Asia* van 19 Juli het in de Europeesche pers in den laatsten tijd zooveel besproken plan tot oprichting van een Nederlandschen nationalen bond in verband met de vermeende, voor de Europeanen zoo nadeelige Regeeringspolitiek. Waar deze Regeering, zooals algemeen bekend, het Nederlandsch overwicht en het Nederlandsch belang steeds hoog houdt, meent schrijver, dat hier ten opzichte van de pers met de 3 P's (pers poetih pembohang = de Europeesche leugenpers), gesproken kan worden van: „Oignez vilain, il vous poindra; poignez vilain, il vous oindra."

Overgaande tot de bespreking van het artikel aangaande deze kwestie in de „Javabode", waar-

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST

Hotel-Café-Rest. DE WATERBERG
(OPENLUCHTMUSEUM)
5606
Iederen Zondag Thé Dansante
SCHELMSCHEWEG 17 :: TELEF. 2030.
ARNHEM - EINDPUNT LIJN 5 - J. B. PRIMUS

De beroemde *„Vaderland"-Rijwielen*
ALLEEN VERKRIJGBAAR BIJ ADR. BAX, ARNHEM;
ROUS EN MEEUWENOORD, BANDOENG;
SUMATRA STORES, MEDAN
5596
MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN! MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN!

MELKINRICHTING
„MELBO"
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

Rustig Zomer- en Winterverblijf

HATERT BIJ NIJMEGEN
TELEFOON 888

Eigen Park en Bosch (ca. 24 H.A.)
Vijvers
Tennisbaan
Garage - Stalling
Alle gemakken: Electr. licht; koud en warm stroom. water, badkamer, ruime zit-slaapkamers, conversatie-, lees- en muziekzaal. Dames- en Heeren-Kapperssalon.
Deftig - Rustig
Degelijk
Prima keuken

PROSPECTUS MET ALLE INLICHTINGEN GRATIS.
S. J. MULDER —:— EXPLOITANT

RADIO TECHNISCH ING. BURE
WANTING & LUDWIG
HOOFDAGENT N. S. F.
NIEUWE PLEIN 30 - TELEF. 3180 - ARN
RUIME KEUZE ONTVANGTOESTELL
AANBEVOLEN ADRES VOOR OOST EN W

PLATTE GOUDEN HEERENHORLOGES
Uiterst fijne DAMES POLSHORLOGES
REISHORLOGES
5587
De naam **ALPINA** waarborgt U kwaliteit
F. G. HAAS & Zn. - Horlogemakers
BAKKERSTRAAT 42 - TEL. 1511 - ARNHEM

A.I.C.
De A.I.C. belast zich met de uitvoering van ele trische sterk- en zwakstroominstallatiën.
De A.I.C. zorgt voor complete sanitaire inrich tingen en warmwatervoorzieningen.
De A.I.C. heeft een ruime sorteering electrische gas- en sanitaire artikelen.
De A.I.C. geeft gratis deskundige adviezen maakt plannen en begrootingen kosteloos.
De A.I.C. is het beste, meest vertrouwde en goe koopste adres.
Wendt U daarom tot de 55
N.V. Algem. Installatie Compagni
Koningstraat 48 - Arnhem - Tel. 40
Aanbevolen adres door vele Indische famili

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHEWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN
5489

PENSION „EIKENHORST"
ZOMER- EN WINTERVERBLIJF
24 zit- en slaapkamers (vele met veranda en balkon), 30 bedden; badkamer en groote lommerrijke tuin. Telefoon Arnhem 2009, **OOSTERBEEK.**
5661 M. P. S. KETTING.

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN
JOHAN WILLEMS
ARNHEM
5613
Magazijnen: Spijkerlaan 46, Telefoon 865.
„De Sphinx", Hommelstr. 38-40, Tel. 1136.
Steenstraat 66 A-B Telefoon 362.
„De Porselein Winkel", Kortestraat 17-18, Telefoon 1286.
Het goede adres in Arnhem voor alles op 't gebied van Huishoudelijke Artikelen
Wij verzenden naar Oost- en West-Indië onder garantie.
Aanbevolen adres voor Oost en West.
Vele tevredenheidsbetuigingen van Indische families.

Studio Moone
PASTOORSTRAAT 9
ARNHEM :: TEL. 3420
UW Fotograaf?

H. VAN SANTEN
v. h. H. VAN ZOEST
BLOEMENMAGAZIJN
BAKKERSTRAAT 58 - ARNHEM
OUDSTE EN GROOTSTE ZAAK TER PLAATS
BLOEMWERKEN in ieder genre
Tel. 356 - Opgericht 1853 - Post-Giro 661

WONINGINRICHTING „HESTIA"
ARNHEM - TOONKAMERS: KERKSTR. 28 - TEL. 2903
GEHEELE MEUBILEERINGEN

ONTWERPERS
PIET IZEREN
Binnenhuis-Architect
G. FEENSTRA
Architect B. N. A.
:—:
5584
Adviezen en inlichtingen bij:
J. A. KRUDOP - HEES
bij Nijmegen - Tel. 1106

— FOTO — ARTIKELEN capi

N. KRAMER KL. OORD 2 ARNHEM

LUSTEN IN ELKE UITVOERING MAAKT U J°S. DIRKSE
LEVERING VAN ALLE KUNSTSCHILDER ARTIKELEN
ARNHEM

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

[Daari]n gepleit wordt voor het hooghouden van de Nederlandsche gedachte, van het Nederlandsch nationaal belang, dat identiek wordt genoemd met het algemeen belang, waarin geijverd wordt voor de oprichting van een Nederlandschen nationalen bond, echter met de opneming van Inlanders die zich met het idee kunnen vereenigen, merkt de heer Salim op, dat de nieuwe bond dus in den grond der zaak wel een Nederlandsch nationaal front is, doch geen Blank front, dat mislukt is, ook geen Blanda front, maar een Blang (bont) front, in den trant van den P. E. B. dus.

Wij feliciteeren de „Inlanders", die in den P. E. B. zijn — zegt schrijver — met het nieuwe plan. Zij zullen dus toetreden tot een „Blang" front, dat ten doel heeft de Indonesische gedachte te weren en den vooruitgang van het Indonesische nationalisme tegen te werken!

Naar aanleiding van deze aangelegenheid merkt de redactie van de liberale *Bintang Timoer* van 18 Juli op dat met de voorgenomen oprichting van een Nederlandsche nationale partij in Indië, waarin ook z.g. loyale Inlanders opgenomen kunnen worden, de P.E.B. eigenlijk begraven wordt en er nog maar een grafrede aan ontbreekt.

Verder vindt zij het wel eigenaardig, dat in een Nederlandsche nationale vereeniging, die dus voornamelijk voor de Nederlandsche belangen zal moeten strijden, ook Indonesiërs zullen worden toegelaten, zij het dan ook van het merk Koesoemo Joedo. Waar zelfs de heer Koesoemo Joedo bij de behandeling der z.g. Inlandsche meerderheid, zich een Indonesisch Nationalist noemde, verwacht de redactie dat ook deze Pangeran en zijn geestverwanten wel bezwaar zullen hebben zich bij de nieuwe partij aan te sluiten, zoodat die dan wel zal moeten worden een zuiver blank front.

Schrijver kan zich geheel indenken dat men behoefte gevoelt aan zulk soort blank front. Hij vindt het in het belang van de Nederlanders zelven echter niet verstandig om de verhoudingen in Indië aldus te verscherpen; immers daarmede dalen de Nederlanders eigenlijk van hun voetstuk van leiderschap tot partij als opponent van de groote Indonesische federatie, de P.P.P.K.I. Zij bemoeilijken daarmede niet alleen den arbeid van de voorstanders der associatiepolitiek, maar zullen de Regeering ook heel wat nieuwe narigheden brengen.

In het nummer van 23 Juli merkt de redactie der *Bintang Timoer* verder op, dat het nieuwe plan tot oprichting van een Nederlandsche concentratie, waarin ook plaats zou zijn voor loyale Inlanders, haar doet denken aan een voertuig met Inlanders als trekvee. Hoewel dit niet voor den eersten keer zal zijn, immers reeds vele vereenigingen, zelfs het I. E. V. hebben de Inlanders min of meer als zoodanig gebruikt, vindt zij het nieuwe plan toch een sterk staaltje van durf om met de Inlanders te sollen. Is dit niet een klap in het gezicht van de Indonesische P.E.B.'ers, op wie de promotors van het nieuwe plan wellicht gezinspeeld hebben?

Dat in de I.S.D.P. e.a. vereenigingen „Indonesiërs" zijn, vindt schrijver tot daaraan toe, want deze politieke partijen hebben immers getoond de Indonesische belangen niet weinig te hebben gesteund en dit wil schrijver niet vergeten. Hij gelooft voorts niet, dat er loyale Indonesiërs voor te vinden zullen zijn tot de Nederlandsche nationale concentratie toe te treden. Die nationale concentratie is immers bedoeld tegen de Regeering, dus revolutionnair, al is het recht-revolutionnair. Hoe kan iemand die loyaal is, zich nu encanailleeren met revolutionrairen? Of verstaat men onder loyaal soms loyaal jegens het grootkapitaal?

De Javaansch-nationalistische *Sedijo Tomo* te Djokdja zegt, dat de bepaling, door de blanke groep te Batavia geschapen om ook loyale Indonesiërs tot haar nationale concentratie te doen toetreden, alleen dient voor den zoeten schijn, want er zullen zich toch geen Inheemschen willen aansluiten. Past op broeders — zegt schrijver — wellicht wil dit nieuwe lichaam den vooruitgang der Indonesiërs belemmeren en dan moet het bestreden worden. Misschien is het wel de P.E.B. in een andere gedaante, want die bond geniet geen vertrouwen meer.

De nationalistische *Darimokondo* te Solo, van 23 Juli verklaart dat geen rechtgeaard Indonesiër zich bij de nieuwe „Nederlandsche" nationale concentratie zal willen aansluiten. Getwijfeld wordt aan d mogelijkheid eener goede samenwerking tusschen de Inlandsche en Europeesche leden in de behartiging hunner belangen, die vaak tegenovergesteld zijn. Opgemerkt wordt dat het de schuld van de Indonesiërs niet zal zijn, indien de kloof tusschen Europeanen en Indonesiërs, door het ontstaan der concentratie nog grooter wordt.

De beweging der Indonesische vrouwen.

Het Mal.-Chineesche blad *Bahagia* te Semarang van 9 Juli, zegt dat de beweging der Indonesische vrouwen in den laatsten tijd zeer is vooruitgegaan. Tien jaar geleden bemerkte men er nog zoo goed als niets van. Weliswaar schreef nog vroeger Raden Adjeng Kartini haar boek „Van duisternis tot licht", waarmede zij de Indonesische vrouwen vooruit wilde helpen, doch aangezien deze vrouwen in dien tijd nog niet geschoold waren en er nog ouderwetsche ideeën op na hielden, had dit geen resultaat. Nu echter beginnen zij vooruit te komen. Want zij krijgen niet alleen van de Regeering grooten steun op het gebied van onderwijs, doch ook van de volksvereenigingen, als Taman Siswo en Moehammadijah, die zoovele scholen voor haar hebben opgericht.

Het aantal vrouwenvereenigingen is toegenomen en hieruit kan men zien, dat ook de Indonesische vrouwen ontwaakt zijn. De meest ontwikkelden geven nu zelf aan de anderen verdere leiding, o.a. door lezingen te houden en in de dagbladen te schrijven.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

In Memoriam. Rn. Ms. Ario Soerjopoetro.

De Sept.-afl. van Oedaya (geredigeerd door R. M. Noto Soeroto), wijdt waardeerende woorden aan de nagedachtenis van wijlen Raden Mas Ario Soerjopoetro, die in Dec. 1927 op 35-jarigen leeftijd te Jogjakarta is overleden. Het o.v. is daaraan ontleend.

„Soerjopoetro was een zoon van Prins Pakoe Alam V, dus een oom van den tegenwoordigen Prins Pakoe Alam VII en een jongere broeder van Pangeran Ario Koesoemojoedo, het lid van het College van Gedelegeerden in den Volksraad. In Nederland toefde hij met 4 neven, broederszonen, die alle ouder waren dan hijzelf. Daarom noemden de talrijke vrienden, Indonesiërs en Nederlanders hem allen „Oom". Zijn bezadigd en bedaard optreden deed hem ouder schijnen dan hij in werkelijkheid was.

Na het eindexamen aan de H.B.S. te Semarang afgelegd te hebben, vertrok Soerjopoetro in 1909 naar Nederland en ging te Delft voor bouwkundig ingenieur studeeren. Hij was candidaat toen de oorlog uitbrak en meldde zich aan als vrijwilliger bij het corps wielrijders. Gelijk bij zoovelen gaf de oorlog ook bij hem een onverwachte wending aan zijn leven. Toen S. het militaire verband beëindigd had, zeide hij Delft vaarwel en ging zich toeleggen op de bestudeering der Javaansche muziek en op het noteeren van Javaansche zang- en gamelanwijzen in een door hem uitgedacht notatie-systeem. Zijn publicaties vonden plaats in het tijdschrift Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw en in het sedert opgeheven tijdschrift van wijlen Dr. Scheurleer „Mudato" (Muziek, Dans, Tooneel).

Na zijn terugkeer naar Indië heeft Soerjopoetro zich aan het Taman Siswo-Instituut te Jogjakarta verbonden, waar hij totaal belangeloos lessen gaf in zang en muziek en zich wijdde aan de Javaansche letterkunde. In samenwerking met wijlen Rn. Ms. Soetatmo Soerjokoesoemo, destijds Volksraadslid, voerde hij de redactie van het cultureel-nationalistische blad „Wederopbouw".

Evenals dat het geval was met S. Soerjokoesoemo, is ook met Soerjopoetro een merkwaardige persoonlijkheid heengegaan, merkwaardig vooral als mensch onder de Javaansche intellectueelen van deze generatie. Hij was beheerscht, offervaardig en geduldig. Wij wisten hem van nature driftig, maar

wij weten ook dat hij, door zelftucht en zelfoefening, zich een zachtmoedigheid heeft verworven, die eerbied afdwong. Daardoor was hij in alles waardig, voornaam, en daarom droegen hem allen, die met hem in aanraking kwamen — ook zij, die het in menig opzicht niet met hem eens waren — achting en hartelijke genegenheid toe. Wij schrijven deze regelen in het volle besef voor eenige momenten vertoefd te hebben bij een goed en zuiver mensch."

Oedaya.

Het Nr. van Oedaya, waaraan het bovenstaande is ontleend, wordt grootendeels gevuld met een belangwekkend geïllustreerde bijdrage van Mr. J. Kunst over den gamelan in de Vorstenlanden. — Verder vervolgt Mevr. B. van Erp haar beschouwingen over de Jataka's (gelijkenissen) op de reliefs van den Boroboedoer; thans behandelt zij de geschiedenis van den Bodhisattwa in de gedaante van een aap. — Ook is in deze afl. opgenomen de door Rn. Ms. Mr. Soeripto tijdens de Ind. tentoonst. te Arnhem uitgesproken rede over het wezen en de beginselen van het Nederl.-Indonesisch Verbond.

De Indische Gids.

Inhoud van de Sept.-afl. De Kon. Militaire Academie te Breda. Beknopte geschiedenis dezer thans honderd-jarige inrichting, in het bijzonder met betrekking tot de opleiding tot officier van het Indische leger, door H. Bakker, Luit.-Gen. tit. O.I.L. (vervolg). — Vroegere Indische jubilea, door S. Kalff (herinnering aan de eertijds jaarlijksche viering der verovering van Jacatra (Batavia) op 30 Mei 1619 en andere belangrijke gebeurtenissen in den tijd der O.I.C.). — Gastronomie en amusementen in 't Indië van tempo-doeloe, door G. B. J. van Heuven. — Revue van brochures, enz. — Buitenland (De Islam op de Zendingsconferentie. — Canada in de Britsche rijksgemeenschap. — De joint-action onder de Indische prinsen). — Koloniale literatuur (Het Ind. gemeentewezen; Schets eener economische geschiedenis van Ned.-Indië Geschiedkundige atlas van Nederland, Kaart 17: De Koloniën; Het Sumatra's Westkust Rapport en de Adat; Het koloniale vraagstuk van dezen tijd). — Wetenschap. Kunst en Industrie (Vergelijking tusschen de „Ita" en „Boeatan", enz.).

Tijdschrift Kon. Nederl. Aardr. Genootschap.

Met betrekking op Ned.-Indië bevat afl. 5 (van Sept.): Eene mededeeling over Dr. H. Neubronner van der Tuuk (geb. 23 Febr. 1824 te Malaka, gest. 17 Aug. 1894 te Soerabaja), door Prof. J. C. van Eerde. — Primitieve religie in Indonesië, door Dr. G. van der Leeuw. — Natuurlijk kruisingsexperiment op Kisar, door Dr. H. J. T. Bijlmer (critische beschouwingen naar aanleiding van Prof. Dr. E. Rodenwaldt's werk: „Die Mestizen auf Kisar"). — Eiland-beschaving, door Prof. J. C. van Eerde. — De rubriek Literatuur bevat besprekingen van: Der Totenkult auf Bali, Bijdrage tot de kennis van het Balisch doodenritueel; Atjehsche raadsels; Schedels van Schouten-eiland; Het Tanimbareesche huis; Jaarversl. v. d. Topogr. Dienst in N.-I. over 1927. — Ook bevat deze afl. het gebruikelijke bibliogr. overzicht van O. en W.-Indië.

De Indische Verlofganger.

In het Nr. van 31 Aug. schrijft S. Kalff over „Bataviasche markten" in den Compagniestijd. — De hr. Fr. Oudschans Dentz publiceert bijzonderheden over de scheepvaart in de West voorheen en thans. — In het Nr. van 7 Sept. is de hr. S. Kalff wederom aan het woord, thans over eene inspectiereis in Maart 1746 van gouv.-generaal G. W. baron van Imhoff naar Oost-Java en Madoera. — Verder wordt in hetzelfde Nr. aandacht gevraagd voor den zgn. „Molukschen zeetuin", schepping van den Menadonees J. H. Soumokil, welke gedurende deze maand te bewonderen is in een der zalen van den Dierentuin te 's-Gravenhage.

De West-Indische Gids.

Inhoud der September-afl. De verovering van de Zilvervloot (9 Sept. 1628 door C. K. Kesler (met kaart). — Iets over J. F. de Friderici (gouverneur van Suriname tusschen de jaren 1790 en 1803), door S. Kalff. — Zinnebeelden en motto's van eenige West-Indische koloniën, door Fred. Oudschans Dentz. — Boekbespreking, door Prof. Dr. D. C. Hesseling en Mr. B. de Gaay Fortman. — 26e Jaarverslag van het Van Eedenfonds (over 1927). — Bibliographie.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 5 (28 Juli). De koelie-ordonnantie van Indochina. — Een en ander over het kweeken van zijderupsen (slot), door J. A. Maronier. — Het Planters-Congres te Bandoeng (vervolg). — Wenken voor veehouders, door W. A. Schrauwen. — Het derde Landbouwcongres op Ceylon (vervolg). — Bestrijding van plagen en ziekten in de gewassen.

Id. No. 6 (4 Aug.). Het Planters-Congres te Bandoeng (slot). — De snoei van sierheesters en boomen, door W. H. de Jong. — Theecultuur als kleinlandbouwbedrijf. — De Inlandsche rubber-situatie in Ned.-Indië, door Ch. C. Johnston (ontleend aan de India Rubber World).

De Indische Mercuur.

No. 36 (5 Sept.). Het Oxford-procédé voor beetwortelsuiker-fabrikatie, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Deli Planters Vereeniging (mededeelingen ontleend aan het jaarverslag 1927-28). — Overzicht van de markt voor enkele invoerproducten op Java en Madoera gedurende het eerste kwartaal van 1928. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een opgave van recente literatuur over landbouweconomie, kina, koffie, suiker, tabak, thee.

Orgaan van de Ned.-Ind. Officiers-vereeniging.

Uit den inhoud van jaarg. 13, No. 7 (Juli '28). De avondschemering der blanke naties, door Van Renesse. — Mijne oorlogsindrukken, door kol. Lebaud (vervolg). — Volksraadoverzicht (voor zoover militaire onderwerpen betreft).

De Mijn-ingenieur.

De Aug.-afl. bevat eene van kaartjes voorziene verhandeling van de Ingrs. W. C. B. Koolhoven en W. A. J. Aernout over de ertsafzettingen van Simau (Res. Benkoelen). — Verder een korte beschouwing van K. A. F. R. Musper over den ouderdom der intrusie-gesteenten van Flores.

Landbouw. Tijdschrift der Ver. van Landbouwconsulenten in Ned.-Indië.

Inhoud der Juli-afl. Schets van de rijstcultuur in Italië, door Ir. H. J. Schophuys, Ir. R. Goenoeng Iskander en Ir. M. Teka. — De boomrat (Mus rattus rufescens Gray), een weinig bekende plaag der klapper-cultuur op Java, door Jhr. W. C. van Heurn (met platen). — Referaten.

De Tropische Natuur.

Jaarg. XVII, afl. 8 (Aug. '28). De invloed van den wind op de vorming der koraalriffen in de baai van Batavia, door Dr. J. H. F. Umbgrove (met ill.). — Een merkwaardig geval (ontelbare, een dikke laag vormende, kevertjes, waargenomen op djatistammen), door F. J. A. (met ill.). — Phajus Tankervilliae Bl. (een orchidee), door J. Krajenbrink (met ill.). — Carpesium cernuum L. (een kruidachtige plant), door S. C. J. Jochems (met ill.).

Chung Hwa Hui Tsa Chih.

No. 3 van jaarg. VI (Aug. '28) van het aldus getitelde, tweemaandelijksche orgaan van de Chineesche vereeniging Chung Hwa Hui bevat o.m. een tweetal bijdragen waarvan de vermelding in deze rubriek wel op haar plaats is, nl.: Het vrouwenvraagstuk in de Indo-Chineesche maatschappij, door A. Onghiekong. — De beteekenis van Chung Hwa Hui voor hare leden en voor de Chineesche samenleving in Indonesië, door Thung Tjeng Hiang.

Indonesia Merdeka.

Van het tweemaandelijksch tijdschrift van hier te lande Indonesische studenten, getiteld „Indonesia Merdika" is dezer dagen de Aug.-Sept.-afl. verschenen. Alle daarin opgenomen bijdragen hebben betrekking op de nationalistische actie, met nadrukkelijk afwijzende, zoo niet vijandige houding tegenover „den overheerscher in Indonesia" en diens handlangers, waarmede worden bedoeld de Indonesiërs, die nog door samengaan met Nederland meenen de belangen van het volk van Indië te kunnen dienen.

Zendings- en Missieperiodieken.

De Zendingsbode. Aug. '28. Een ongeluk op zee, dat nog goed is afgeloopen door N. E. Breeman. — De Aardgeest, door K. v. A. (slot). — Schetsen van Kapan (vervolg). — Op reis met Van Alphen, door de afd. Tjamplong.

Nederlandsch Zendingsblad. Sept. '28. Reizen in Midden-Celebes, door Alb. C. Kr... — De Zendings-Conferentie van Jeruzalem (...volg). — Reizen langs de kust (van Surina...) door W. F. Smelik.

De Banier. 26 Juli. Dr. Scheuer en de op... strijd. — Nederlandsch Bijbelgenootschap. — ...ding Christelijke Mulo-school te Taroetoeng.

St. Claverbond. Sept. '28. Modern ve... in Indië, door H. Koch S.J. — De Katholieke ... op Java. — Het Sepasaranfeest, door Ant. Dj... Nitihardja (met platen).

* *
*

Over het gebruik van Indische vergiften (I... giften), door M. Duyster. (De Indische Post. 4 ... 1928).

Onze koffiebereiding, door Dr. D. S. Fernan... (Landbouwproefstation Suriname. Meded. N... (Juni '28).

Kon. Vereeniging Koloniaal Instituut. Gids in ... Volkenkundig Museum. V. Java, door C. Lekke... ker. Met platen. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

Ueber Ahnenkult in Hinterindien und auf ... grossen Sunda Inseln. Inugural-dissertation zur ... langung der philosoph. Doktorwürde, vorgelegt ... philosoph. Fakultät der Univ. Zürich, von Elisa... Camerling aus Rotterdam. (Rotterdam, Nygh & ... Ditmar's Uitg. Mij.).

Overzicht van de literatuur betreffende de Mo... ken, door W. Ruinen, archivaris van het Moluk... Instituut. Deel I (1550—1921). Uitgave van ... Molukken-Instituut. (Delft, Drukkerij W. D. ... nema). (Voorloopig wordt met deze titel-vermel... volstaan; eene bespreking van dit zeer omvang... boekwerk volgt in een later Nr. van het K. W.).

BOEKAANKONDIGING.

Skag zoon-van-macht, door Levington Comfort en Zanim... Dost; vertaling van Pieta van ten. Den Haag, Servire, 1928.

Een boek van tijgers en olifanten, ook van ... schen; en van hen is de hoofdpersoon Sanford H... of Skag zooals de jongens uit de achterstraten ... noemden. De dierentuin had hem volslagen te... ken en hij komt in een circus terecht, leert daar ... men een dier tot zijn maat kan maken, hoe iem... volslagen zelfbeheersching de meest normale d... kalmeert en ontwapent. Skag zag, dat dit even... is een stadium van hetzelfde meesterschap waar... mystici streven: baas worden in de menagerie ... eigen binnenste. Skag praat met de dieren, ... den onvergelijkelijk grooten olifant naar hem ... luisteren, spreekt met de zieke leeuwin die hij ... drinken uit zijn veldflesch, en fascineert den le... den koning zelf, den baas van de streek, door ... aan te kijken, onbevreesd.

Dat alles kan niet waar zijn, zal men zeggen... schien. Toch is Skag zoon-van-macht een mooi boe... neen, niet een boek voor iedereen, b.v. niet voo... men die zooveel zei dat 't niet waar kan zijn. ... trekt in Britsch-Indië de aandacht, maar haat te... den aangestaard, wordt benauwd wanneer hij ... het middelpunt van belangstelling voelt, want ... stil en bescheiden. Vraagt men hem wat voor si... hij is, dan antwoordt hij: „Amerikaan, bekend ... wilde dieren in gevangenschap, naar Indië gegaa... wilde dieren te leeren kennen in hun vrijheid."

Ziehier een enkele bladzijde. „Skag begint in te... dat zijn opleiding in het circus slechts een begin ... geweest in de studie der wilde dieren. Het sc... onmogelijk, dat er nog ergens een jungle kon zijn ... meer beesten of grooter verscheidenheid dan di... 's nachts hoorden.

Het was even moeilijk om eenig wild dier go... zien te krijgen — behalve apen — als het in he... gin moeilijk geweest was om te slapen vanweg... stemmen van heel de schepping na zonsonder... Om ongemerkt te naderen, om op de loer te li... en ongemerkt gade te slaan, vergde veel van en... wikkelde hun vermogens; de bekoring en de op... ding ervan deed hun krachten toenemen; en hun ... geslaagde pogingen maakten hen beiden rijker ... hun heele leven.

Na het eerste, ongeduldig verlangen om twintig ... schillende houdingen te verkrijgen van een tijg... die met haar jongen speelt, was Cadman zuinig... worden met zijn materiaal en volleerd in geduld... bewegen. Toen hij bemerkte, dat hij gevaar liep, ... zijn schetspapier en zijn fotografische benoo... heden opraakten, behandelde hij ze meer en ... alsof zij fijn goud waren, totdat de omtrekken ... zijn schetsen uit de hand niet grooter waren ... miniaturen. Ook leerde hij kijken naar den goe... renden blik uit Skags oog.

De twee mannen hadden een zeldzame kamer... schap gesloten. In dezen tijd van het jaar was ... een weelde om in de open lucht te slapen. Zij had... geen gebrek geleden aan voedsel, behalve bij de ... innering aan de soort van dingen, die eens ... woonst geweest waren. Daar zij een goed eind b... de koortsgrens waren, hadden zij van geen ong... heid geweten. En zoo waren zij, door eenvoudig ... diepen slaap en handwerk, gehard naar lichaam ... geest — de dagen vol opwekkende belangrijkhe... terwijl iedere volgende minuut een verrassing ... worden verwacht."

Op de vertaling zijn velerlei aanmerkingen te ... ken; nu en dan is er iets raars in de plaats ge... van goed Hollandsch

Suriname.

Op 3 Augustus is in de Koloniale Staten in behandeling gekomen het ontwerp tot verlenging van de afschaffing van het hoofdgeld enz. voor immigranten.

De „N. R. Ct." van 2 September, ochtendblad A, licht uit het debat de volgende grepen:

De heer Miranda beschouwde dit voorstel als een beslissenden stap van de zijde der regeering. De immigratielasten waren aanvankelijk voor eenige jaren afgeschaft. Toen er op gewezen werd, dat het tijdelijk karakter van dezen maatregel een bezwaar was voor toevloeiing van nieuw kapitaal, heeft de regeering niet geaarzeld aan dit bezwaar tegemoet te komen en wederom een belangrijk offer gebracht.

De heer May meende, dat ten slotte door de voortgezette steunverleening aan den grooten landbouw, het doel niet bereikt wordt. Wat is het gevolg van de gelden die men den grooten landbouwers voortdurend toestopt? Dat bij gunstigen stand van de markt wat meer dividenden worden uitgekeerd en er meer geld vloeit in de zakken der groote landbouwers. Spreker meende, dat tegenover dezen steun, dien spreker niet afkeurt, de verplichting behoort te worden gesteld tot uitbreiding van bestaande cultures, of het nemen van proeven met nieuwe cultures.

De gedelegeerde, de adm. v. fin., zeide, dat op de vraag van den heer May reeds een duidelijk antwoord is gegeven in de beide Kamers door den minister van koloniën. Deze heeft er op gewezen, dat de toegepaste maatregelen reeds een belangrijke uitbreiding van bestaande ondernemingen tengevolge hebben gehad en er alle hoop was, dat zij zouden leiden tot oprichting van meer nieuwe ondernemingen met Nederlandsch kapitaal. Men kan echter niet verwachten, dat zulke maatregelen als bij tooverslag den toestand zullen veranderen. Men moet beginnen met bestaande ondernemingen winstgevend te maken, dan volgen de nieuwe vanzelf. Met dit proces is een aanvang gemaakt en er is alle reden om daarvan een goed resultaat te verwachten in het belang van den grooten zoowel als den kleinen landbouw. Het belang van den kleinen landbouw toch is nauw verbonden aan dat van den grooten landbouw. Dat er nog bestuursmaatregelen zouden noodig zijn in den geest als door den heer May aangegeven, kan spreker niet beamen.

De heer Kraan (redacteur van „De West") zeide dat de krachtigste motor voor maatschappelijken vooruitgang is ... het eigenbelang. De Gedelegeerde heeft dan ook de kern aangeroerd van het moeilijke vraagstuk om Suriname tot ontwikkeling te brengen, toen hij er op wees, dat men moest beginnen met bestaande ondernemingen winstgevend te maken. Dan volgen de nieuwe ondernemingen vanzelf. Spreker wilde hier — en hij was overtuigd daarin de tolk te zijn van het geheele College — in het openbaar dank betuigen aan den minister van koloniën, dr. Koningsberger, voor zijn krachtig initiatief in deze, in het belang van Suriname. Hij hoopte, dat het vertrouwen van den minister, dat deze maatregelen zullen leiden tot toevloeiing van nieuw Nederlandsch kapitaal, niet beschaamd zal worden. Vast staat echter, dat de maatregelen reeds hebben geleid tot belangrijke uitbreiding der bestaande ondernemingen.

De gedelegeerde, de adm. v. fin., sloot zich geheel aan bij den vorigen spreker.

De verordening werd met algemeene stemmen aangenomen.

* * *

Aan het tweede kwartaal-rapport van het bauxietbedrijf Moengo is het volgende ontleend:

Practisch gesproken is Moengo steeds vrij gebleven van Malaria en de enkele gevallen, die doorloopend voorkwamen, bleken meestal te zijn geïmporteerd door nieuw aangekomenen uit de stad of omliggende vestigingen. In het midden van April steeg echter het aantal malaria-patiënten in ongewone mate, waardoor kon worden afgeleid, dat een infectiehaard in Moengo zelf aanwezig was. Het aantal employé's geïnfecteerd met malaria bedroeg gedurende de maand April 52, terwijl 37 niet-geëmployeerden wegens malaria moesten worden behandeld, dus een totaal van 89. In de maand Mei waren deze cijfers resp. 76 en 54, een totaal makende van 130, terwijl de cijfers van Juni bedrogen resp. 77 en 56, dus totaal 142. Gelukkig is sedert het aantal gevallen sterk afgenomen en schijnt het hoogtepunt reeds te zijn bereikt. Alle malariagevallen bleken van goedaardigen aard, n.l. malaria tertiana. Sterfgevallen onder de volwassenen kwamen dan ook niet voor; er zijn alleen 2 kinderen van 2 en 4 maanden oud, aan deze ziekte bezweken.

Onmiddellijk zijn de noodige maatregelen genomen om verdere verspreiding te voorkomen, waarvan de uitwerking reeds zeer merkbaar is geweest en door het streng toepassen van de chininekuur mochten daarom relapsus-gevallen voorkomen worden. Waar in plaatsen als Coronie en in de Para ook Malaria zich heeft voorgedaan, alhoewel deze plaatsen voorheen vrij waren van deze ziekte, en het aantal malaria-gevallen in Paramaribo ook grooter is dan gewoonlijk, is het niet te verwonderen dat Moengo niet geheel vrij kon blijven, vooral daar er geregeld personen van en naar de stad reizen en het emplacement ook steeds bezocht wordt door bewoners van de omliggende vestigingen, welke eveneens malaria onder de leden hebben. Door verscherpt toezicht is echter getracht nieuwen import zooveel mogelijk tot een minimum terug te brengen, doch een algeheele isoleering is practisch natuurlijk niet mogelijk.

* * *

In het „Handelsblad" van 1 Sept. een interessant artikel onder het hoofd: *De bloedverwant in nood*". De schrijver noemt den toestand beschamend. „Wat Suriname behoeft om tot bloei te kunnen komen, is kapitaal en arbeidskrachten".

„Wij zullen, nadat er eindeloos over is gerapporteerd, eindelijk moeten ingrijpen. Uit hoofde van onzen naam als koloniale mogendheid, op grond van onze zedelijke verantwoordelijkheid, in het materieele belang van eigen land en eigen volk" . . .

. . . . „Aan de beschamende critiek uit Noord-Amerika op ons bestuur mag geen verder materiaal worden verschaft.

Er moet worden aangepakt. Juist nu, nu symptomen zijn van verlevendigde belangstelling. Nu de groote landbouw opleeft. Dat kost geld. Inderdaad. Maar de bijslagen op de rekening van Suriname, vormen, gekapitaliseerd, een veel grooter bedrag, dan waarmede Suriname op eigen beenen zou kunnen worden gezet en voor den binnen- en buitenlandschen ondernemer, die het tot bloei moeten brengen, aantrekkelijk kan worden gemaakt. Nog steeds gaat de cost voor de baat uit."

Waar men voortdurend op versobering bedacht is, willen wij uit het artikel nog het volgende aanhalen:

„De landbouwvoorlichting, die het kapitaal moet aantrekken . . . de mannen van den cultuurtuin doen wat zij kunnen. Hun budget is weinig meer dan een vierde van dat van den overeenkomstigen dienst in Britsch Guyana. De landbouw-chemicus moet tevens de levensmiddelen van Paramaribo keuren, de forensische scheikunde komt bovendien voor zijn rekening. Ook voor hem heeft de dag maar 24 uren. De botanicus wordt in Suriname gesteld voor een taak, waarvoor Demerara een geheelen wetenschappelijken staf ter beschikking heeft. Zoo kunnen wij doorgaan voor vrijwel alle takken van dienst" . . .

* * *

„Neerlandia" van deze maand ontleent aan „De Surinamer" een beschrijving van de viering van den 70en verjaardag van de Koningin-Moeder door de groep Suriname van het Algemeen Nederlandsch Verbond. De feestavond was voor het bestuur een groot succes. Als gevolg 30 nieuwe leden.

* * *

De heer Fred. Oudschans Dentz doet goed werk met de opruiming van legenden uit de geschiedenis van Suriname:

In het Juli-Augustus-nummer van „De West-Indische Gids" maakt hij een einde aan de legende „Dahlberg-Baron". Deze „Baron" was n.l. een der aanvoerders van de Marrons, die de oorzaak is geweest van veel ellende gedurende de aanvallen der Marrons.

In de „N.R.Ct." van 7 September, Avondblad A, behandelt hij (de heer O. D. n.l.) de vraag of Suriname door Abraham Crijnssen onder valsche vlag is veroverd, welke vraag hij ontkennend beantwoordt.

* * *

Naar aanleiding van de ontsnapping van dr. Pierre Bougrat uit het bagno in Cayenne, geeft een inzender in de „N.R.Ct." van 9 September ochtendblad C een aangrijpende beschrijving van zoo'n vlucht door het oerwoud van Suriname. Die zwakke zenuwen heeft, doet goed het stuk niet te lezen.

* * *

Wij verzuimden tot dusver melding te maken van de verschijning (Topografische Inrichting, 's-Gravenhage 1928) van een voortreffelijke kaart van Paramaribo en omstreken, op een schaal van 1 : 10.000. De opname dateert van 1916—1920.

* * *

Nederland is voor Suriname en Curaçao toegetreden tot de op 22 Juli 1875 te St. Petersburg gesloten Internationale Telegraafovereenkomst (Nederlandsch Staatsblad 1876, no. 112, jo. 1926, no. 237). (St.ct.).

* * *

Stscrt No. 2155 bevat de Koninklijke goedkeuring op de statuten der Surinaamsche Houthandel en Zagerij te Amsterdam. De vennootschap heeft o.a. ten doel het kappen, vervoeren en bewerken van en den handel in hout in den meest uitgebreiden zin. Het kapitaal der maatschappij bedraagt ƒ 500.000, verdeeld in 500 aandeelen, elk groot ƒ 1000, waarvan geplaatst 300 aandeelen, binnen drie maanden in contanten vol te storten.

* * *

Onder „Postzegelnieuws" schrijft de „N.R.Ct." van 31 Aug., Ochtendblad B:

„Voor Suriname zal een nieuwe waarde van 22½ cent in het portret-type verschijnen."

Curaçao.

Het bijzonder onderwijs.

Tegen de strekking der beide ontwerpen in de richting der gelijkstelling van het bijzonder met het openbaar onderwijs heeft de K. R. geen bezwaren ingebracht. Naar aanleiding van het kostenbezwaar en de opmerking van eenige leden, dat de draagkracht van het gewest in het oog moet worden gehouden bij de vergoeding aan het bijzonder onderwijs, merkt het bestuur op: „Evenals in het verleden steeds geschied is, zal het Bestuur ook in de toekomst den aanhef van artikel 180 van het Regeeringsreglement niet uit het oog verliezen en de onderwijsuitgaven in een goede verhouding tot het totaalcijfer der begrooting houden." Voor een gouverneur, die over 4 weken hoopt heen te gaan, bij zoo betwistbare en betwiste uitlegging van art. 180 een wel wat stout beweren.

Het ontwerp, houdende de verlofsregeling van leerkrachten, aan bijzondere scholen verbonden heeft aanleiding gegeven tot critiek op het West Indisch Verlofsbesluit 1924. Zooals men weet wordt daarbij verschil gemaakt tusschen uitgezonden en niet uitgezonden ambtenaren. De critiek richtte zich tegen de terugwerkende kracht van die bepalingen, waardoor die ook van toepassing werden op ambtenaren, die vóór de inwerkingtreding in dienst waren. Voorts werd aanmerking gemaakt op het onthouden van recht op ziekteverlof naar Holland aan niet uitgezonden ambtenaren, daar het toch kan voorkomen, dat genezing binnen de keerkringen ook voor deze ambtenaren niet waarschijnlijk is wegens gemis van middelen, door de natuur of de wetenschap geschonken. Er waren ook leden, die het geheele onderscheid, dat neerkomt op de tegenstelling Hollander-Curaçaonaar uit den booze achtten, ook omdat het de Curaçaosche kas is, die betalen moet. Tot critiek gaf ook aanleiding, dat het bedoelde K. B. niet voor wijziging bij Koloniale verordening vatbaar is, wat nu wel mogelijk is met dezelfde bepalingen, op de bijzondere onderwijzers toepasselijk verklaard.

Leuk!

In de M. v. A. op het wijzigingsvoorstel regelende den postdienst op Curaçao, waarbij postkantoren gevraagd worden voor Negropont, St. Nicolaasbaai op Aruba en Bonaire, merkt het bestuur op, dat de postdienst zich ruimschoots bedruipt. Vandaar waarschijnlijk, dat enkele personen, die frankeerzegels verkoopen, in hetzelfde stuk „pothouders" worden genoemd.

De nieuwe electrische Centrale.

1 Augustus is men klaar gekomen met het storten van de fundeering voor de Diesel-machines en het gebouw van de nieuwe electrische centrale. Totaal worda er ongeveer 500 M^3. beton gestort. De montage van het ijzeren geraamte, waarvoor 80 ton ijzer benoodigd is, geschiedt in eigen beheer. Het geraamte zal worden aangevuld met Bimsbeton-steenen, die van binnen en buiten gepleisterd worden. Het gebouw zal met zijn hoogte van pl.m. 21 meter ver boven alle belendende gebouwen uitsteken. Omstreeks 15 Augustus wor-

den 2 Zwitsersche Sulzer-Dieselmotoren, elk van 1000 P.K. tropencapaciteit, verwacht, tegelijk met draaistroomgeneratoren van ± 6000 Volt. Vlak bij het gebouw wordt een hoogreservoir gebouwd, 25 M. hoog, met tanks voor water, olie, etc.

Tegen het einde van het jaar hoopt men met den bouw van de Centrale klaar te zijn; waarna men zal beginnen met het geleidelijk ombouwen van het stadsnet. De straatverlichting zal, naar wij vernemen, schitterend zijn. Spoedig hopen wij enkele details meer omtrent het nieuwe bedrijf te publiceeren.

Tevens kunnen wij nog mededeelen, dat de Ned. Ind. Gas Maatschappij alhier vanaf September a.s. zal optreden als vertegenwoordiger van Philips, Eindhoven. *(A. d. C.)*

Curaçaosche waterleiding.

Volgens het voorloopig vastgestelde tarief voor de levering van spoel- en drinkwater, zooals gepubliceerd in de „Curaçaosche Courant" van 20 Juli l.l., wordt het water geleverd volgens aanwijzing van een watermeter, waarvan de huur ten laste van den afnemer komt. De prijs per kubieke Meter wordt elk jaar in de maand December voor het daarop volgend jaar door den Directeur van den Landswatervoorzieningsdienst vastgesteld en na verkregen goedkeuring van den Gouverneur, in de plaatselijke bladen bekend gemaakt.

Voor het tijdvak Augustus—December 1928 wordt de prijs vastgesteld op *f* 2.50 per kubieke meter voor spoelwater, *f* 4.— per kubieke meter voor drinkwater, met bepaling dat de verbruiker een minimum van *f* 2.50 per maand moet betalen.

Verder moet bij den aanvang der levering de verbruiker een bedrag van *f* 2.50 voldoen, welk bedrag niet zal worden verrekend. Alle watermeters worden bovendien geleverd door het bedrijf in huur tegen 20 pCt. van den prijs per jaar. *(A. d. C.)*

Suppletoire begrooting.

Bij ontwerp-wenschelijkheidsbegrooting 1928 is aangevraagd *f* 767.300.—, waarvan *f* 26.000.— voor de telefoon, *f* 10.000.— voor de „draadlooze", *f* 731.000.— voor nieuwe werken en *f* 500.— voor het A.N.V., om zich te kunnen organiseeren. „Wegens het groot aantal Nederlanders alhier", zoo wordt gezegd, „zal het Verbond nuttig werk kunnen verrichten."

Geschiedkundige sprokkelingen.

Ds. Sporon.

I.

Omtrent den diensttijd der Gereformeerde predikanten op Curaçao bestaat nog heel wat onzekerheid. De laatste studie van Prof. Knappert over onze handelskerken geeft data, die belangrijk afwijken van die, door Hamelberg en Van Dissel gegeven. En toch moet het niet heel moeilijk vallen omtrent verschillende predikanten de juiste gegevens in de doop- en trouwboeken van het *Oud-archief* te vinden.

Van Ds. Isaak Anthonie Sporon geven Knappert en van Dissel als diensttijd 1785—1787, Hamelberg 1784—1785. Laatstgenoemde heeft het zeker mis, al deelt hij als bijzonderheid mee, dat Ds. Burchgers uit Curaçao tegelijk met Ds. Sporon benoemd werd.

In het doopboek deelt Ds. Sporon zelf mee:

„Ao. 1785 den 16n Februarius ben ik Isaac Antoine Sporon, eertijds frans Predikant te Emden, in het vorstendom Oostfriesland, alhier tot waarneming van den Hn Dienst aangekomen. Den 20n ejusdem m. et a. heb ik mijne Intree-Predicatie gedaan, uit Marcus 16 v. 20 Q.D.B.V." Men leest daar: „En zij, uitgegaan zijnde, predikten overal, en de Heere wrocht mede, en bevestigde het woord door teekenen, die daarop volgden. Amen."

Ds. Sporon was geboren in 1756 te Aardenburg, dus 29 jaar oud toen hij op Curaçao kwam. Vijf maanden na zijn aankomst huwde hij met Maria Gijsbertha Cambiaso, geboren op Curaçao, „oud 14 jaren omtrent." De trouwakte geven wij de volgende week.

1 April 1786 werd een dochter geboren, Susanna Catharina Jurriana, en 14 Mei 1787 een zoon, die naar zijn vader genoemd werd. Dit het feit, dat bij den doop Ds. Sporon's moeder, weduwe Sporon, geboren Susanna Salomina van Deinse, tegenwoordig was, volgt misschien, dat die met hem meegekomen was naar Curaçao. Toen zijn zoon geboren werd, was Ds. Sporon reeds overleden. Zijn laatste doopakte is van 29 Mrt. 1787 en van Dissel deelt mee, dat hij 1 April d. a. v. stierf.

Uit den Verren Vreemde.

Het All-Parties Conference-Committee en Swaraj.

De All-Parties Conference te Bombay dreigde den 19en Mei op een mislukking uit te loopen, toen de bejaarde, maar heldere Mrs. Besant een uitweg aanwees. Op haar voorstel werd een comité benoemd dat, vóór 1 Juli van dit jaar, een rapport zou uitbrengen over de grondslagen van een Indische constitutie. Dit rapport is wel wat later verschenen, maar 't heeft nu dan ook een lijvig en van meer dan een zijde geprezen stuk afgeleverd.

Wanneer men spreekt van een actie die van Britsch-Indië uitgaat, moet men daarbij indachtig zijn dat bedoeld wordt Britsch-Indië in den beperkten zin, zooals dit onder direct Britsch bestuur staat. Daarnaast staan de Inlandsche staten, niet minder dan een 700-tal, met circa 72 millioen inwoners, die deels in directe verbinding staan met het centraal bestuur, maar die, in den politieken strijd voor wat de toekomst moet brengen, niet met de inheemsche partijen in eigenlijk Britsch-Indië samengaan. Ook neemt Ceilon, met zijn zelfstandige bestuursorganisatie, aan die actie geen deel. Wij teekenen hier aan, om er dan niet meer op terug te komen, dat het rapport van het All-Parties-Conference-Committee aanneemt, dat bij een nieuw te scheppen verhouding van Britsch-Indië tot Engeland, de positie van de Vorstenstaatjes en van Ceilon tot de centrale regeering dezelfde zal blijven, ongeacht wie in die regeering de leidende en uitvoerende macht zal uitoefenen.

Het hoofdbeginsel van de als ontwerp opgemaakte constitutie is, dat de staatkundige macht en verantwoordelijkheid moeten overgaan van het Engelsche volk op het Indische volk. Het India Office legge zijn werkzaamheid neer, de invloed van den Britschen kiezer worde overgebracht op den invloed van den Indischen kiezer.

Het rapport zet voorop dat Indië een *dependency* van Groot Brittanië is. Hierin kan alleen verandering worden gebracht door een van de twee middelen: strijd of gemeenschappelijk goedvinden. Den laatsten weg wil men inslaan. Hierbij moeten de zorgen niet in eerste instantie gericht zijn op *voorwaardelijke* rechten. Indië heeft niet minder redenen om onvoorwaardelijke verzekering van zijn rechten te vragen dan de Europeesche staten. In de geschillen, die het volk van Indië helaas verdeeld houden, ligt een reden te meer om de rechten van Indië vast te stellen. Er is geen beter middel om het volle genot van godsdienstige, maatschappelijke en plaatselijke rechten voor allen te verzekeren dan ze samen te vatten in de grondbeginselen der constitutie. Aldus de door het rapport tot uitgangspunt genomen opvatting.

De bedoeling is kort weer te geven als: Indië zal een dominion worden, evenals Australië, Z.-Afrika, Canada.

Indië zal, volgens dit plan, een Parlement krijgen, van twee Kamers, rechtstreeks verantwoordelijk aan het Indische volk. Het Huis van vertegenwoordigers zal 500 rechtstreeks gekozen leden tellen, de Senaat 200, door de (uit een Kamer bestaande) Provinciale wetgevende vergaderingen gekozen. De Britsche Gouverneur-Generaal en de Gouverneurs der Provinciën zullen dezelfde positie krijgen, welke deze dignitarissen in de dominions hebben. De uitvoerende macht zal in handen komen van een Centraal bestuur, met een eerste minister en 6 andere ministers. Ieder een en twintig-jarige zal kiesrecht hebben.

Er zal geen staatskerk zijn. Godsdienstvrijheid moet verzekerd worden. Indië wil zelf voorzien in de behoeften van zijn verdediging.

Dit ontwerp is voornamelijk 't werk van Pandit Motilal Nehru, voorzitter van het comité.

Het steunt op illusies van mogelijke verzoening van Hindoe en Mohamedaan; van inschikkelijkheid van de zelfbesturende Indische staten; van een bereikten graad van rijpheid voor kiesrecht van den inboorling; van verdraagzaamheid tusschen tot heden fel op elkander verbeten stammen, rassen, volken; van gelijke mogelijkheden voor een oude ingewikkelde maatschappij als verkregen in de jonge, blanke koloniën van eenvoudige constructie.

Maar hierom is 't dan ook maar „een ontwerp". En als zoodanig heeft 't zijn beteekenis en als zoodanig 't dan ook alleen geprezen.

De ondervinding opgedaan met het All India parlement, stut de verklaringen, beweringen en verwachtingen van het Nehru-rapport al niet. Van dit parlement werd indertijd ongeveer hetzelfde voorspeld wat nu van de gevraagde constitutie wordt geprofeteerd. Maar dit parlement is vrijwel een mislukking geworden. Het is een beurs van agitatoren, baantjesbelustigden en partijmannen geworden, waarboven de Britsche overheid uitsteekt als de onmisbare handhaver van eenheid in de gemeenschap.

Komt in het Westen al de vraag op of de tijd van het parlementaire stelsel er niet *geweest is*, vrij algemeen wordt dit stelsel voor het Oosten niet als 't meest aanbevelenswaardige beschouwd.

Toen de bekende commissie-Simon in de lente naar Indië toog, om er een onderzoek in te stellen naar de wenschelijkheid van wijziging der verhouding tot het moederland, stuitte zij velerzijds op onwil, vooral van de zijde der Hindoe-leiders. De wijze waarop zij werd tegengewerkt, weerhield de commissie niet haar werk, zoo goed als mogelijk bleek voort te zetten. Zij zou a.s. herfst terugkeeren om het eigenlijke onderzoek te voltooien.

Veel is veranderd en ten goede gekeerd. De heeft men afgezien van onthouding en wil men in medewerking, op nuttig effect aansturen. De wil men naast de Simon-commissie een commissie van Indiërs aan 't werk stellen, die zoo zal aanvullen, wat in de commissie-Simon gelaakt is, afwezigheid van Indiërs. Van andere zijde weer zijn andere plannen gemaakt om Indië van het onderzoek der Simon-commissie partij en voordeel laten trekken. En onder deze is nu ook het rapport van het All-Parties-Comittee te rangschikken. M kan nu niet meer zeggen: „Indië weet zelf niet wat het wil". Daargelaten in hoever de Simon-commissie dit rapport zal willen beschouwen als *de* stem of als *een* stem van Indië, biedt het rapport een grondslag aan voor besprekingen, en dat is het wat waar tot nu toe besprekingen afgewezen werden, en elke houvast voor aanvang en conclusie ontbrak.

Door dit alles vraagt het aanstaande onderzoek nog te meer om volle aandacht.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

De heer L. D. Petit, secretaris dezer afdeeling, vertoefde een maand op Java, waar hij met zijn vrouw gast was der beide Vorstenhoven, bracht vervolgens een bezoek aan Bali, Borneo en Celebes, om over Cochin-China, Siam en Sumatra 6 October met de J. P. Coen van Belawan-Deli naar huis toe te gaan, alwaar hij November hoopt aan te komen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

In de leeszaal (Korte Voorhout 6, Den Haag), liggen o.m. ter lezing: Pharm. Tijdschrift voor Ned.-Indië, Aug.; tijdschrift van het Kon. Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap, 1 Sept.; de West-Indische Gids, Sept.; verslag van de Curaçaosche Bank over 1927; jaarverslag van de goud- en zilvermijnen in Benkoelen over 1927; jaarverslag van de Handelsvereeniging te Soerabaja over 1927; het Adatrecht van Borneo, door J. Mallinckrodt, 1928, deel I en II, enz. enz.

Van de Redactie.

PAKKETPOST VOOR NEDERLANDSCH-INDIË.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het volgende onder Uwe aandacht:

Te beginnen met 13 September a.s. zal ook de heele pakketpost voor Ned.-Indië en voor den p... agent aan boord van de daarheen varende schepen verzonden worden met de rechtstreeksche sneltreinen Den Haag—Genua en Den Haag—Marseille, welke des Donderdags vertrekken in aansluiting op de volgenden dag afvarende booten van de Maatschappij Nederland en den Rotterdamsche Lloyd.

De duur van overkomst van Amsterdam en Rotterdam tot Batavia wordt daardoor teruggebracht tot 24 dagen.

Naar gelang de boot uit Genua dan wel uit Marseille vertrekt, moeten de pakketten uiterlijk met de laatste treinen des Woensdagavonds te Amsterdam of Rotterdam aankomen.

De postkantoren verstrekken nadere inlichtingen betreffende tarieven, enz.

In aansluiting op bovengenoemd bericht, wordt de aandacht op gevestigd, dat daarnaast de gelegenheid blijft bestaan tot verzending *per zeepost*, voor een lager tarief geldt.

BOOTTREIN STOOMVAART MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans en Co. alhier, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Prinses Juliana", hetwelk 14 September a.s. te Genua verwacht wordt, Zaterdagmorgen 15 Sept. 1928 om 11 uur v.m. aan het Staatsspoor in den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau:

UITZENDING VOOR 'S LANDS DIENST IN SURINAME EN CURAÇAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededeeling:

1º. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname: 2 hoofdonderwijzers.

2º. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
a. 2 hoofdonderwijzers;
b. 2 geneesheeren voor den Openbaren Gezondheidsdienst.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Scheepsteekenaar.

Voor het Marine-Etablissement te Soerabaja wordt gevraagd (in vasten dienst) een ervaren scheepsteekenaar.

De uit te zenden persoon moet in staat zijn zonder hulp berekeningen betreffende waterverplaatsing en trim, alsmede eenvoudige stabiliteitberekeningen uit te voeren; hij moet een algemeen plan volgens aanwijzingen kunnen uitwerken, een grootspant volgens de voorschriften alleen kunnen opzetten, detailteekeningen volgens aanwijzingen kunnen uitwerken en planteekeningen alleen kunnen uitvoeren.

De bezoldiging, aan deze betrekking verbonden, is geregeld als volgt:

Dienstjaar	I	II	Dienstjaar	I	II
1	f 225		11	f 350	f 400
2	„ 225		12	„ 350	„ 400
3	„ 250		13	„ 400	„ 450
4	„ 250		14		„ 450
5	„ 275		15		„ 450
6	„ 275		16		„ 500
7	„ 300	f 350	17		„ 500
8	„ 300	„ 350	18		„ 500
9	„ 300	„ 350	19		„ 500
10	„ 350	„ 400			

Naar gelang van practische ervaring kunnen al dadelijk één of meer verhoogingen worden toegekend. Voorpractijk, verkregen vóór de intreding van het 22e levensjaar, kan niet in rekening worden gebracht.

Aan de uitzending zijn voorts verbonden:
a. vrije overtocht, c.q. ook voor het wettig gezin, in de 2de klasse bij eene bezoldiging van f 300, anders de 3de klasse;
b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten, bedragende:
bij eene aanvangsbezoldiging van:

f 225 tot f 250	....	f 1000
„ 250 tot „ 300	....	„ 1100
„ 300	....	„ 1200

Voor hen, die zich door hunne echtgenoote doen vergezellen op de reis naar Indië of die hunne echtgenoote binnen een jaar na hun eigen vertrek doen volgen, wordt — in het laatste geval ten tijde van het vertrek der echtgenoote — het bedrag der tegemoetkoming in de uitrustingskosten met 50 pCt. verhoogd;
c. eene voorloopige bezoldiging, ingaande op den dag van inscheping hier te lande en voortdurende tot den dag, waarop in Indië de ambtsbezoldiging ingaat, bedragende f 200 's maands, bij eene aanvangsbezoldiging van f 300 of meer, anders f 150 's maands (deze voorloopige bezoldiging wordt in Indië uitbetaald);
d. voor gehuwden eene maand bezoldiging, ter tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië verschuldigde huwelijkscontributie, welk bedrag in de kas van het fonds wordt gestort.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 pct. ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 pct. voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging gaat in Indië in met den eersten dag der maand, volgende op die, waarin de benoeming zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Aan Landsdienaren, die niet vóór den eersten der maand volgende op die van ontscheping, hun dienst daadwerkelijk hebben kunnen aanvaarden, kan — indien gebleken is, dat zij voldoende diligent zijn geweest in het opvolgen van hunne bestemming — eene tegemoetkoming worden uitgekeerd ten bedrage van het verschil tusschen de aan hun ambt verbonden activiteitsbezoldiging en de door hen genoten bezoldiging buiten werkelijken dienst.

Zij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal worden gesteld, zijn verplicht om alle gelden, welke aan hen en te hunnen behoeve zullen zijn voldaan ter zake van overtocht, tegemoetkoming in de uitrustingskosten enz., terug te betalen, indien zij niet binnen den hun aangewezen tijd naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen zielsof lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen 5 jaar na hunne aankomst aldaar worden ontslagen.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

Sollicitaties (op ongezegeld papier) moeten vóór 15 September a.s. worden ingezonden aan het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau, onder overlegging van:
a. diploma's (in afschrift) en, zoo mogelijk, getuigschriften;
b. eene beschrijving van opleiding en levensloop.

In het verzoekschrift moet worden vermeld, wanneer de gegadigde is geboren en bij wien hij werkzaam is en/of geweest is.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

H. J. van Iddekinge, Winkelhoek, Sappemeer;
H. Kalkman, 's-Gravendeel bij Dordrecht;
G. Dunning, Sluis 6, Dedemsvaart;
E. J. Lodewijks, Gerard Doustraat 4a, Zwolle;
M. H. Segers, Grathem;
J. S. Vermeulen, Oudestraat 228, Kampen;
N. J. Nammensma, Wolvega (Fr.);
W. de Jong, Singel 334, Lippenhuizen;
K. J. Horrel, Winschoterweg 18, Scheemda;
Allen onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O.
Dr. J. R. Beversluis, Opperhoutvester b. d. dienst van het Boschwezen, Nassauweg 26, Wageningen.
P. Meijboom, Ambtenaar b. d. Binnenvisscherij, Menno van Coehoornstr. 2—8, Arnhem.
Ir. N. R. D. Schaafsma, Natuurw. ambt. (techn.) b. d. D.V.G., Kromhout 153, Dordrecht.
H. H. Jonkers, Gouv. arts bij den D.V.G., Leidschegr. 78 (III), Amsterdam.
Mej. A. Boes, Verpleegster 1e kl. b. h. krankzinnigenwezen, „Duin en Bosch", Bakkum.
Ph. J. Hoedemaker, Onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O., Bierkade 11, 's-Gravenhage.
P. J. Mann, Idem als voren, Kerkweg E 31, Vaassen.
H. F. Roelofs, Onderwijzer bij het O.E.L.O., Nieuwstraat 33, Arnhem.
D. H. J. Kollen, Idem als voren, Boulevard 115, Arnh.

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Mevr. M. Ehrenburg, geb. Schellenberg, Commies b. d. dienst der S.S. en Tr., Ambtmanstr. 19a, Tiel.
G. L. Touset, Hoofdopzichter b. d. S.S. en Tr., Bilderdijkstraat 133, 's-Gravenhage
Mevr. M. F. Touset, geb. Mallien, Commies b. d. dienst der S.S. en Tr., Bilderdijkstraat 133, 's-Gravenhage.
W. Hoekendijk, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Wipperplein 6, Heemstede.
Mr. F. A. Folkersma, President v. d. Landraad te Garoet c.a., Joh. v. Oldenbarneveldtlaan 116, 's-Gravenhage.
J. Ch. Tadema Wielandt, Controleur 1e kl. b. d. Pandhuisdienst te Soekaboemi, 2de Schuytstraat 37, 's-Gravenhage.
P. Adrèr, Telefoonambtenaar der 2e kl. bij den P. T. T.-dienst, Albertinestraat 8, 's-Gravenhage.
T. H. Agerbeek, Controleur der 1e cat. b. d. P.T.T.-dienst, Halleystraat 7a, 's-Gravenhage.
W. R. M. Veenstra, Inspecteur der 1e kl. b. d. Pandhuisdienst, Okeghemstraat 8/1, Amsterdam (Z.)
P. J. Vis, Onderopzichter-machinist S.S. en Tr., p. a. A. Kleinrensink, Molenstraat, Bennekom (G.)
Mej. J. W. van Davelaar, Administratief ambtenaar bij het Dep. van O. en E., 's-Gravenhage. Tot 1 October Galvanistraat 10, daarna Valeriusstraat 31.
T. van der Sluijs, Onderopzichter-machinist b. d. S.S. en Tr., p. a. B. Bos, Ouderkerk a. d. IJssel.
Ir. Mr. J. A. M. van Buuren, Hoofdingenieur, hoofd v. d. afd. Havenwezen v. h. Dep. der B.O.W., Meezenlaan 107, 's-Gravenhage.
H. W. Reinking, Controleur der 1e kl. b. d. dienst der Landelijke inkomsten te Malang, Willem Barentzstraat 26, Utrecht.
Mej. G. Keijmans, Hoofdtelefoniste bij het Telefoonkantoor te Soerabaya, p. a. Secr. Vereen. van Ind. Verlofg., van Weede van Dijkveldstraat 41, 's-Gravenhage.
Th. A. Schuitemaker, Comm. van Politie der 1e kl. b. d. Stadspolitie ter hoofdplaatse Batavia, met inbegrip van Meester Cornelis, Mauritslaan 15, Rijswijk (Z.-H.)
O. D. A. Souman, Boscharchitect 1e klasse, Louise de Colignystraat 39, 's-Gravenhage.
W. Middendorp, Ass.-resident van Bone (Celebes en Onderhoorigheden), Nassau Odijckstraat 28, 's-Gravenhage.
Mej. A. Doriës, Verpleegster der 1e kl. bij den dienst der Volksgezondheid, Koninginnegracht 25, 's-Gravenhage.
J. A. Berhitoe, Secr. van het Gewest Sumatra's Westkust, Obrechtstraat 503, 's-Gravenhage.
C. W. L. Cohen, Hoofdkantoorhoofd b. d. P.T.T.-dienst, Hotel „Terminus", 's-Gravenhage.
Th. F. de Korte, Dir. der 1e Openb. M.U.L.O.-afd. der Alg. Middelb. school te Weltevreden, Van Boetzelaerlaan 29, 's-Gravenhage.
C. W. Döpp, Hulpprediker ten dienste der Inlandsche Christengemeente te Amahai (Ceram), Sudeck i. Waldeck, Deutschland.
Mej. L. Rudolph, wnd. eerste comm. b. h. Dep. van O. en E., Thomsonlaan 13, 's-Gravenhage.
A. G. M. Vermeulen, Ingenieur der 2e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B. O. W., Laan van Meerdervoort 324, 's-Gravenhage.
C. de Smalen, Tijd. wnd. eerste Riviseur-stenograaf bij den Volksraad, Lischstraat 23a, Rotterdam.
W. M. Broeks, Onderluit. magazijnmeester der Art., Groote Visscherijstraat 9b, Rotterdam.
G. F. van Duin, 1e Luit. der Inf., Banierstraat 21, Rotterdam.
A. J. Dievenbach, Onderluit. apoth. ass., Leidsche kade 23, Utrecht.
J. C. Borgen, 1e Luit. der Inf., Bakkershaagenlaan 60, Wassenaar.

J. Dorreboom, Kol. der Mil. Adm., Regentesselaan 144, 's-Gravenhage.
H. L. Larsen, Off. van Gez. 2e kl., Radhuispladsen, Kopenhagen.
C. J. van Bouwelen, Onderluit. Mil. adm., Volmarijnstraat 131, Rotterdam.
Raden Oerip Soemohardjo, Kapt. der Inf., Ned.-Ind. Escompto Mij., 's-Gravenhage.
L. C. A. van Dam, 1e Luit. der Art., Rijnkade 121, Arnhem.
W. Koké, Onderluit. der Inf., Aureeperstr., Assen.
J. Scheltinga, Referendaris der 1e kl. b. h. Dept. van Onderwijs en Eeredienst, Pieter Bothstraat 6, 's-Gravenhage.
L. J. H. L'Ortije, Onderwijzer der 3e kl. b. h. O.E.L.O., p. a. Wed. L. L'Ortije, Sittard.
S. J. de Vries, Hoofdpolitieopziener in het Gouv. Oostkust van Sumatra, Terhorn bij Akkrum.
G. Loer, Boekhouder der 1e kl. bij den dienst der Zoutregie, p. a. A. Loer, Parkstraat, Sappemeer.
J. Meurs, Gedipl. techn. ambt. 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Govert Flinckstraat 332(I), Amsterdam.
D. Heuvelink, Alg. ontvanger der 3e kl. van 's Lands kas te Djambi, Obrechtstr. 841, 's-Gravenhage.
H. A. J. C. Reijgersberg, Surveillant b. h. Gevangeniswezen te Muntok, Mariastraat 16, 's-Gravenhage.
H. Bakker, Werktuigkundige b. d. Gouv. Marine, Oude Langendijk 21, Delft.
Mej. E. Drinhuijzen, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O. E. L. O., Frankenslag 106, 's-Gravenhage.
J. Suripatty, Stationscommies der 2e kl. bij de S.S. en Tr., Gevers Deynootweg 39, 's-Gravenhage.
H. van Vianen, Telefoonambt. 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Ant. de Haenstraat 100, 's-Gravenhage.
J. Ansems, Directeur v. d. Openbare M.U.L.O.-afdeeling der Alg. Middelb. school te Padang, Fahrenheitstraat 424, 's-Gravenhage.
Mej. M. Chr. Rovroij, Commies b. d. dienst der S.S. en Tr., Franklinstraat 104, 's-Gravenhage.
Mej. E. Bastiaans, Hoofdtelefoniste b. h. Tel.kant. te Bandoeng, Franklinstraat 104, 's-Gravenhage.
Ch. J. Keijzer, Leeraar a. d. Koning Willem III-school te Batavia, Beeklaan 346, 's-Gravenhage.
G. N. Ruijg, Werkmeester b. d. dienst der S.S. en Tr., Westeinde 357a, 's-Gravenhage.
M. D. Captein, 2e Werktuigkundige b. d. Gouv. Marine, 2e Van Swindenstraat 106, Amsterdam.
Mr. C. Bakker, Voorzitter v. d. Landraad te Bondowoso, Hotel „Suisse", Amsterdam.
P. H. Berlijn, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O. E. L. O., Fahrenheitstraat 215, 's-Gravenhage.
W. F. H. J. Croughs, Controleur der 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, p. a. den heer Driessens, Hamstr., Roermond.
F. A. A. Frölich, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Laan van Meerdervoort 216, 's-Gravenhage.
J. Teunissen, Hoofdcommies ter Alg. Secr. te Buitenzorg, Hugo de Grootstraat 46, 's-Gravenhage.
Th. H. Dragt, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Riouwstraat 63, Dordrecht.
J. A. Werdmüller von Elgg, Stationscommies der 2e kl. bij de S.S. en Tr., Balistraat 28, 's-Gravenhage.
F. G. A. Beckers, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Corn. Krusemanstraat 3 boven, Amsterdam.
E. Nobbe, Burgl. ambt. Top. dienst, hoofd teekenzaal, Columbusstraat 34, 's-Gravenhage.
M. A. Thomson, Hoofdopz. b. d. Waterstaat en 's Lands B.O.W., Senoystraat 79, 's-Gravenhage.
G. J. W. van Dam, 3e Werktuigkundige b. d. S.S. en Tr., Obrechtstraat 592, 's-Gravenhage.
Mr. J. Visser, Dir. Opl.school v. Inl. ambtenaren, Hotel „Pomona", Molenstraat, 's-Gravenhage.
A. M. Hoeke, Hoofdopzichter b. d. dienst der S.S. en Tr., Zijlweg 163, Haarlem.
W. Louwe, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Messchaertstraat 35, Rotterdam.
R. C. Zwaan, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Regentesseplein 24, 's-Gravenhage.
Mej. H. E. Neijs, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O., p. a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
J. H. L. C. Gusdorf, Hoofdir. Waterst. en 's Lands B. O. W., tot 9-10: Thomsonlaan 78, 's-Gravenhage, daarna: Groot Hertoginnelaan 234.
K. L. Stofberg, Opzichter 1e kl. Waterst. en 's Lands B.O.W., Bedano (Lugano) Zwitserland, p. a. W. K. Veenendaal, Casa Juliana.
J. J. S. Brandsma, Leeraar a. d. Techn. school te Bandoeng, Frankenslag 84, 's-Gravenhage
Mr. J. O. A. L. van Dam, Adj.-insp. van Financiën, Segbroeklaan 34, 's-Gravenhage.
O. L. A. Helfrich, Directeur der 2e kl. b. h. Gevangeniswezen, Maison Rieff, Bezuidenhout 101, Den Haag.
Mr. P. F. K. Faber, Raadsheer i. h. Hooggerechtshof van N.-Indië, p. a. Dr. A. H. Oort, Rhijngeest, Oegstgeest.
G. H. van der Velden, Gedipl. hoofdtechn. ambtenaar b. d. P.T.T.-dienst, Hartenstraat 18 I, Amsterdam.
F. W. Weber, Scheikundige b. h. Alg. proefst. v. d. Landbouw, Obrechtstraat 386, 's-Gravenhage.
D. L. de Adelhart Toorop, 1e commies b. h. Dep. van O. en E., van Bylandtstr. 149, 's-Gravenhage.

C. A. R. de Adelhart Toorop, 1e commies b. h. Dep. der B.O.W., van Bylandtstr. 149, 's-Gravenhage.
P. W. P. Zalmé, Controleur b. d. P.T.T.-dienst der 1e kl., Klaverstraat 60, 's-Gravenhage.
Mej. M. Clavier, Bureauklerke b. d. Controle der S.S. en Tr., Galvanistraat 1, 's-Gravenhage.
M. B. Viehoff, Insp. v. d. Arbeid v. d. Buitengewesten, Berkstraat 20, 's-Gravenhage.
A. A. Hulshoff, Dir. der Gouv. Centr. Burg. Ziekeninr., Marialaan 19, Voorburg.
J. H. Muller, Ambt. 1e kl. dienst In- en Uitv. en Acc., rue de Russie 3, Nice.
J. van Gruting, Commissaris van Politie der 1e kl., Laan van Meerdervoort 189, 's-Gravenhage.
F. F. van den Nieuwenhuizen, Comm. van Politie der 1e kl., Goudenregenstraat 191, 's-Gravenhage.
J. Straub, Landbouwconsulent der 1e kl., Euterpestr. 165 boven, Amsterdam.
A. Veringa, Comm. van Politie der 1e kl., Driebergschestraat 65, Doorn.
B. Muller, Gezaghebber b. h. Binnenl. Bestuur, Prof. P. Willemsstraat 66, Maastricht.

MET PENSIOEN:

J. van der Kley, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O. E. L. O., Haagsche Veer 36a, Rotterdam.
J. A. H. Parmentier, Werktuigkundige b. d. Fabr. der Opiumregie, p. a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
J. F. Ditmarsch, Ambt. 3e kl. In- en Uitv. en Accijnzen, Valkenierslaan 107, Ginneken.
J. E. Dambrink, wnd. Burgemeester van Batavia, p. a. Ned. Handel Mij., Amsterdam.
V. Ch. van der Elst, Controleur Agrarische zakenkantoor part. landerijen prov. West-Java, rue de Chaton 6, Colombes (Seine).
F. C. Boogaardt, Telegraafcontroleur b. d. S.S. en Tr., Ieplaan 124, 's-Gravenhage.
H. Oostwald, Insp. v. h. Inlandsch Onderwijs, Boschweg 64, Apeldoorn.
H. G. van Buuren, Kapitein der Infanterie, Valeriusstraat 8, 's-Gravenhage (tot ± 15 September 1928, daarna buitenland).
D. J. C. van Reenen, Luit.-Kol. der Inf., Beeklaan 428, 's-Gravenhage.
A. M. Verhaar, Luit.-Kol. der Inf., Statenlaan 86, 's-Gravenhage.
P. H. van der Linde, Majoor der Inf., p. a. Fam. Calmthout, Galileïstraat 44, 's-Gravenhage.

LIJST VAN SECRETARISSEN DER AFDEELI[NGEN] VAN „OOST EN WEST".

Amsterdam: W. REHBOCK, Keizersgracht 517 (Ui[...])
Amersfoort: Mr. E. H. BERGSMA, Huygenslaan [...]
Apeldoorn: J. C. BAARS, Lammerweg 3.
Arnhem: G. J. v. d. HEIDE, Benedendorpsweg [...] terbeek.
Breda: J. RIENSTRA, Baronielaan 285.
Deventer: Dr. H. H. ZEYLSTRA Fzn., Singel 1.
Enschede: G. W. STROINK, Goolkatenweg [...] Twente).
Groningen: J. FRANKE, Martenshoek (Hoogeza[nd])
Den Haag: J. C. BAUDOIN, Jac. Hopstraat 12.
Haarlem: H. P. DEINUM, v. Hogendorpstraat 3.
Leiden: mr. E. RIJKE, Witte Singel 58.
Nijmegen: Mevr. M. R. S. BLECKMANN-van H[...] straaten, Berg en Dalscheweg 134.
Rotterdam: J. D. M. v. REIJN SNOECK, Claes de [...] laan 171a.
Utrecht: Mevr. L. P. v. d. WIJK-v. d. Haar, Mal[...] baan 127.

Mutatiestaat van 5 tot 12 September.

Nieuwe Leden: Geïntroduceerd door:

Dr. P. A. Labadie, Arts, Laren (N.-H.), Stationsweg No. 2. f 5	Mr. J. van Praag te Kampen.
F. J. de Vries, Student Handelshoogeschool, Rotterdam, Burgemeester Meineszlaan 6a. f 5	den heer J. D. M. v. Reyn Snoek, Secr. afd. Rott[erdam].
Mevr. C. H. Stakman, Pension, Den Haag, Statenlaan No. 110, f 5	den heer H. J. A. Raedt v. Oldenbarnevelt, Den [Haag].
J. D. W. de Haan, Controleur 1ste kl. B.B., Nijmegen, Groenestraat 141, f 5	Voorzitter Afd. Nijmegen.
E. Vincent, Nijmegen, Groesbeekscheweg 58. f 5	Penningmeester Afd. Nijmegen.
A. F. Meyers, Commissaris van Politie 1e klasse te Cheribon. f 6	den heer J. Fabriek te Soemedang.

Afschrijven:

Mevr. M. H. Ansingh, Den Haag, Zwaluwlaan 8.

Adresveranderingen:

Mevr. M. van Eek-v. d. Bergh, van: Heemstede, Zandvoortsche laan 59, naar: Amsterdam (Z.), Haringvlietstraat 25. f 5.
K. H. H. Leonhard, Oud Gezagvoerder K. P. M., van: Amsterdam, Prins Hendrikkade, naar: Den Haag, Goudenregenstraat 92, p. a. Mevr. Stout. f 5.
P. R. Küp, Directeur der Hollandsche Bank voor West-Indië, van: Rotterdam, 's-Gravendijkwal 31, naar: Curaçao. f 5.
H. H. Hamming, Heemstede, van: Binnenweg 88, naar Azalealaan 15.
Th. Godin, Gep. O.-I. ambtenaar, Den Haag, van: Merellaan 3, naar: Patrijslaan 18.
Chr. A. Simons, Districts-Commissaris St. Combé, van: Den Haag, Tulpenboomstraat 58, naar: Paramaribo. f 5.—.
D. Heuvelink, Algemeen Ontvanger m. v., van: p. a. Weede v. Dijkveldstr. 41, naar: Obrechtstr. 841. f5.
W. J. J. Veltman, Oud Ass.-Resident, Den Haag, van: Bezuidenhout 78A, naar: Adelheidstraat 154.
Dr. W. F. Donath, van: Den Haag, Viviënstraat 1, naar Weltevreden, p. a. Geneeskundig Laboratorium, Salemba.
C. W. L. Cohen, Hoofdkantoorhoofd P.T.T., van: Weltevreden, naar: Den Haag, Hotel Terminus. f 5.
J. J. Zomer, van: Velp, Torckstr. 4, naar: Arnhem, Kastanjelaan 7.
P. J. Hommes, Oud Inspecteur Boschwezen O.-I., Groningen, Oranjesingel, van: 5 naar: 17.
N. Oosterbaan, van: Curaçao, naar: Den Haag, Galileïstraat 30. f 5.
A. C. de Bruijn, Kapitein Inf., van: Malang, naar: Den Haag, van Weede van Dijkveldstraat 41. f 5.
R. Bussink, Hoofd H.-I. school „Het Javaansche [...] van: Soerabaja, naar Haarlem, Kleverlaan 11[...] den heer J. F. F. Klok. f 5 (contributie '28 voldaan).
E. A. Zeilinga, Ambtenaar ter Algemeene Secr[etarie] van: Buitenzorg, naar: Arnhem, Spijkerstra[at] f 5. (Contributie '28 reeds voldaan).
J. H. van Keeken, Gedipl. Gezaghebber B.B., van [Den] Haag, Klimopstraat 19, naar: Weltevreden, Dep. B. B.
Mevr. J. P. van der Maesen-Nikkel, van: Den [Haag], Groot Hertoginnelaan 257, naar: Mampawa [...] terafdeeling Borneo).
Mej. M. A. Twiss, Controleur 1ste kl. P.T.T., [Soera]baja, van: Billitonstraat 1, naar: Simpangpa[rk]
Mr. J. Elshout, Raadsheer Hooggerechtshof, van [Soe]rabaja, Bengawanstr. 1, naar: Weltevreden, [...] vard Menteng 44.
F. van Gulick, Hoofd Holl.-Inl. school, van: Ban[...] Landraadweg 10, naar: Tandjong-Radja (Pa[...]
J. H. P. de L'Ecluse, Hoofd van het Belasting[...] tantskantoor, van: Malang, naar: Semarang.
M. J. Priems, Onderwijzer 1ste klasse, van: Solo, [...] Madjenang-Kediri.
Mr. K. E. Breslau, Adm. Ambt. B.B., van: Den [Haag], naar: Weltevreden, p. a. Dep. B.B.
Ds. N. Klaassen, Predikant, van: Ruurlo, naar: [Wel]tevreden, p. a. Dep. v. O. en E.

Rectificatie: Dr. B. J. Haga, Hoofdambtenaar [...] B., *blijft* te Weltevreden, Soekaboemistraat 26.
Rectificatie. J. G. van Heyst, Oud-Resident, [...] doera, *blijft* Den Haag, Emmastraat 155.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

Zij, die na 1 October 1928 als lid (minimum contributie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, ontvangen het „Kolon. Weekblad" over het laatste kwartaal van dit jaar gratis.

INHOUD: Bovenwindsche Eilanden. Kunstmatige oriëntage der Bovenwinden naar Curaçao, door Commentator. — Van Nationalisme tot Federalisme, door Mr. Drs. P. A. F. Blom, Cand.-Notaris. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europeesche Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Mededeelingen: I. Van den Vertegenwoordiger in Curaçao, II. Van het Informatie-Bur. — Mutatiestaat van 12 tot 17 September.

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie)

—o—

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), *26 Juni 1928.*

Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao.

I

Een merkwaardige coïncidentie (1924).

1. Industrieël Curaçao dringt op immigratie van Bovenwindsche arbeiders aan. — 2. 1924: Het Bestuur van Curaçao plaveit den weg. — 3. De emigratie van St. Eustatius. — 4. Op St. Martin het domein Belvédère verkocht. — 5. Zijn recht van bestaan. — 6. De landbouwvoorlichtingsdienst. — 7. Zijn miskenning. — 8. Wisseling van oorzaak en gevolg. — 9. Wat de landbouwkundige leerde. — 10. Reisindrukken in 1921. — 11. De bestaansmiddelen. — 12. Een tijdig oeconomisch ingrijpen gewenscht. — 13. Wij en de hooge politiek. — 14. Het agrarisch tijdvak gesloten. — 15. Wat er door verzuimd werd. — 16. Wat Engeland deed voor zijn Kleine Antillen. — 17. Voor hun katoencultuur. — 18. Tegen hun immigratie. — 19. Bij ons een sociale politiek van negatieven inhoud. — 20. Onze staatsrechtelijke verhouding tot het eiland Curaçao. — 21. Het Groot-Kapitaal leidsman van het Bestuur.

1. In de maileditie der „N. R. C." van 1924 (No. [illegible]7, blz. 24) komt een schrijven uit Willemstad voor, getiteld: *„Het Petroleumbedrijf in de West en het vraagstuk der werkkrachten"*. De „Lago Petroleum Mij" zou zich op Aruba vestigen, wat voor Curaçao en speciaal voor de Curaçaosche Petroleum Mij. en voor de Mijnmaatschappij Curaçao zou beteekenen: verlies harer Arubaansche arbeiders. Het bloote gerucht alreeds, dat de Lago op hun eiland zou gaan werken, deden een honderd-tal Arubanen de Mijnmaatschappij „Curaçao" in den steek laten. Het steeds nijpender gebrek aan arbeiders op Curaçao had reeds menigmaal den „Men" uit Willemstad de vraag doen opperen, waarom er toch, van bestuurswege, geen pogingen (werden) aangewend, om lieden van de Bovenwindsche eilanden, die aldaar geen voldoende bestaan (konden) vinden, naar Curaçao te doen overkomen." Saba zou leegloopen [1]), — van St. Martin zouden een groot deel der aanwezige werkkrachten naar de naburige Antillen op zoek naar werk gaan.[2]) Op St. Eustatius zouden de weinig valide arbeiders een armzalig bestaan leiden.[3]) De bestand zou er niet beter op geworden zijn sinds een maand te voren (28/29 Augustus 1924) een zware storm over die eilanden gestreken was en verwoestingen had aangericht. Den stroom der reeds bestaande emigratie van die eilanden [4]) naar Curaçao te richten, zou op den weg van het Koloniaal bestuur liggen, althans het zou de pogingen, die in die richting door particuliere werkgevers gedaan werden, kunnen steunen. Curaçao met zijn zielental van 36000 inwoners kon zijn stijgende handelsomzet en havenbeweging niet verwerken en de groote bedrijven hadden reeds veel personeel van buitenaf ingevoerd: Nederlanders, Engelschen, Arubanen en Surinamers. „Slechts van onze Bovenwindsche eilanden (zag) men tot dusverre nog slechts heel enkelen. (Mocht) dit laatste spoedig anders worden, in het belang van de ongestoorde ontwikkeling van Curaçao, maar zeker ook niet minder in dat van de bevolking der bovenbedoelde eilanden."

2. Wanneer de vos de passie preekt, 't is tijd, dat gij Uw gans versteekt". Maar ziet, het Koloniaal Verslag over 1924 vermeldt:

a. Een proef werd genomen met het te werk stellen van Statiaansch werkvolk bij de Petroleum Industrie-Mij. op Curaçao; de uitkomst was echter teleurstellend.

b. St. Martin. In het verslagjaar werd het overgebleven gedeelte van de plantage Belvédère van de hand gedaan. Ten gevolge van dezen verkoop zijn al de huurovereenkomsten betreffende Landsgronden vervallen, aangezien alle verhuurde perceelen op deze plantage waren gelegen.

c. De hulplandbouwkundige gestationeerd op St. Eustatius (sinds Dec. '23) bezocht St. Martin en Saba één keer. In den loop van het verslagjaar werden hem tevens de werkzaamheden van ontvanger op St. Eustatius opgedragen.

3. *ad. a.* Uit een landbouwende bevolking betrekt men bij voorkeur geen sjouwers en industrie-arbeiders. Doch ondanks één en ander verlieten tot in '26 een 160 mannelijke en vrouwelijke werkkrachten tegen vrije passage het eiland voor Curaçao. De vrouwelijke m.n. als gezochte dienstboden, terwijl de ongeschoolde sterke sexe slechts *f* 2.— per dag op de Isla, de Petroleum Mij., maakte; juist genoeg om ervan te leven. Het dure New-York was goedkoop vergeleken bij Curaçao.

4. *ad. b.* De plantage Belvédère, gelegen op Nederlandsch en Fransch gebied, was in 1919 onder Gouverneur Helfrich gekocht, ten einde eenerzijds in de behoefte van den kleinen planter aan bouwgrond te voorzien, anderzijds tot proef- en demonstratieveld voor de drie eilanden te dienen. Die Gouvernementeele gronduitgifte beviel den kleinen man. In 1921 op Belvédère hadden 58 kleine landbouwers ervan 66 H.A. in huur en op Fort Hill a. e. v. 17 planters 16 H.A. De uitgegeven perceelen brachten in 1922 bijna *f* 1000.— in de Gouvernementeele lade. Het Fransche stuk van Belvédère, als onvrij terrein, tegen den smokkel van zoo groot belang, verkocht men in '23, en ofschoon 82 H.A. domeingrond verhuurd bleef, ging men er in '24 toch toe over, het Hollandsche stuk van de hand te doen: de beoogde landarbeidersstand stierf als embryo.

5. „De landbouw" (op St. Martin) „was er verschrikkelijk verwaarloosd". zei Prof. Kraus in de Eerste Kamer (25 Febr. '20)

„Voor een groot deel het gevolg daarvan, dat de grond grootendeels toebehoorde aan enkele families, die groote uitgestrektheden braak (lieten) liggen. Hiertoe (moeten) maatregelen worden genomen, opdat de kleine man een eigen landje te bebouwen (kan) krijgen."

Met groote voldoening begroette de Oud-Minister dan ook den aankoop van opgenoemd landgoed, tevens hopende, dat men zoo noodig in die richting voort zou gaan.

6. *ad. c.* Ook juichte Prof. Kraus de uitzending van een practisch onderlegd deskundige op landbouwgebied naar onze eilanden toe. Elf jaar te voren had Gezaghebber Brouwer, krachtig gesteund door de landraden, een voorstel in die richting gedaan. Zij bevonden zich in het goede gezelschap van Prof. Went, Gouverneur de Jong van Beek en Donk, Dr. van Hall, van Kol, e.a. die allen wel inzagen, dat de landbouwbelangen van onze eilanden niet door den landbouwkundige, op

1) Bevolking 1919—'24 a.e.v. 1759, 1741, 1661, 1682, [illegible], 1655, 1615 i. met uitschakeling van de vlottende bevolking.

2) De vlottende bevolking, de seizoenarbeiders naar S. Domingo voor den suikeroogst, varieert tusschen [illegible] en 400, al naarmate de werkgelegenheid ter plaatse meer of minder is.

3) Men betaalde er in 1924 af aan katoenvoorschotten aan bewerkingskosten: a.e.v. *f* 7942 en *f* 1699, aan huur van landsgronden een dikke *f* 1000.

4) d.i. „een stroom" van gemiddeld 100 personen per jaar (1919—24).

het eiland Curaçao gevestigd, naar behooren behartigd konden worden. Doch de geestdrift van den Kolonialen Raad voor onze agrarische samenlevingen was niet bijzonder groot, wat echter niet weg nam, dat in het Moederlandsche Parlement men op een landbouwdeskundige voor de Bovenwindsche eilanden bleef aandringen (o.m. begr. 1916 en 1917). Onder Gouverneur Helfrich ten slotte arriveerde de lang begeerde landbouwman (Juli '20). Evenwel gezaghebber Tijmstra moest door ziekte zijn ontslag nemen, en in zijn plaats trad een Kapitein-Gezaghebber (1920), gelijk ook de bestuursman Helfrich stond opgevolgd te worden door een lid van de Moederlandsche staande magistratuur (1921).

7. Had Gouverneur Mr. Nuijens, die jaren lang als rechter, lid van den Kolonialen Raad en als Procureur-Generaal, het Koloniaal belang had leeren fundeeren, b.v. bij de begrooting van 1913 met den Minister en den Inspecteur van Landbouw uit Suriname erkend, dat het behoud van een landbouwkundige voor Curaçao noodzakelijk was, tegen de opinie van den Kolonialen Raad in, Gouverneur Mr. Brantjes meende daarentegen, dat voor den verbouw van gewassen in de Kolonie geen landbouwkundige noodig was en dat de verbetering van den veestapel wel aan de groote veehouders kon worden overgelaten. In de plaats van den Juli '21 afgetreden landbouwkundige op het eiland Curaçao riep hij derhalve geen theoretisch en practisch adviseur in drooglandsche en regenlandsche cultures aan zijn zijde. Die Willemstadsche negatie van een eenvoudigen landbouw-voorlichtingsdienst voor de droge Benedenwindsche eilanden, wierp haar schaduw 900 K.M. N.O. vooruit, naar onze landbouweilanden.

Bovendien laveerden naar ons toe de fluisteringen uit de gangen van Fort-Amsterdam en het Raadhuis, hoe het landbouw-nihilisme in Willemstad er driester dan ooit zijn hoofd opstak. Het was vergeten, hoe Vorstin, Regeering en het Nederlandsche Volk, Curaçao te hulp snelde, toen in het crisisjaar 1908 ,de handel er kwijnde en de scheepvaart grootendeels stil lag. Bij den bezuinigingsijver m.n. in zaken van landbouw, ging men van bepaalde cijfers uit, maar niet van de behoefte zelf, men woog de posten van uitgaaf niet op tegen hun oeconomisch rendement en bovendien *„zou men de belasting-betalenden (in Curaçao) nog meer mogen gaan bezwaren voor maatregelen ten behoeve van eilanden waar wij* — leden van den Kolonialen Raad — *over 't algemeen weinig voor voelen. Indien Nederland de Bovenwindsche eilanden als Kolonie wil behouden, lijkt het billijk, dat het Rijk zelf de lasten draagt"* (Voorloopig Verslag Kol. Raad begr. '21).

8. In 't kort, men legde een subjectieven band tusschen oorzaak en gevolg. Men wenschte een omineus gevolg, dat later door een plausibele oorzaak gebillijkt zou worden. Men liet den hulplandbouwkundige bij ons geen tijd, zich in de bodemverhoudingen en haar eischen, zij het ook van één eiland, in te werken.

Nog in het embryonaire stadium zijner werkzaamheden te St. Martin, verplaatste men hem naar St. Eustatius (Juli '22), om hem, gedesillusioneerd, (begin '23) naar Holland te laten wederkeeren.

9. Evenwel hij had toch wel wat geleerd, als — dat het van overwegend belang is, dat de gezaghebber en de overige ambtenaren positief met een landbouwkundige moeten medewerken, — dat 't Gouvernement geen agrarische zigzagpolitiek moet volgen, maar naar een vast plan handelen, — dat de kleine man in 't algemeen en van St. Martin in 't bijzonder, beschermd moet worden, tegen de parasieten der eilanden, wilde zijn arbeidsvrucht niet aan opkooper en aan gedwongen winkelnering ten offer vallen. Met deze uitspraken verkreeg hij aanspraak op de posthume goedkeuring van Gouverneur Nuijens en van de oud-Gouverneurs de Jong van Beek en Donk en Helfrich. De laatste landvoogd was te kort aan het bewind om zich in onze psyché te kunnen inleven, misschien juist lang genoeg om het resultaat zijner ernstige voorstudies bij de lamp aan onze levende organismen te kunnen toetsen.[5])

10. Doch begin '21 maakten onze drie eilanden op een paar Hollanders, die wel eens verder weest waren dan tot de grenzen van hun l weinig den vervallen indruk, waarover men el den mond vol had. Wel is waar was voor St. tin en St. Eustatius, tengevolge der lage kat prijzen, de conjunctuur niet gunstig, doch een scheiden welvaart was tastbaar. De afgeloo jaren waren niet slecht geweest en in 't bijzo de zwarte bevolking *van St. Eustatius was gew aan geregelden arbeid.* St. Martin en St. Eust zoowel als Saba waren lief en tenslotte Hollan netjes. Kon men ten aanzien van Curaçao spr van een pauperbestaan der groote massa, men onze drie eilanden in de verste verte vergelijken met de Moederlandsche landb streken, toch staken de ruggen en bedden, de rasseeringen, waarop onze landbouwers hun cultuur uitoefenden, lang voor deze in Neder algemeen geworden was, in netheid zeer gu af bij de slordigheid der aardappel- en groen veldjes aan den rand van den Haag. De pra had hen geleerd, hoe van den gevallen regen meeste nut te trekken en het minst door onk benadeeld te worden.

11. Moeten op de Curaçao-groep der Ko tarwe- en maismeel, vleeschwaren, enz. ingev worden, bij ons is brood, gelijk veel blikwaren, luxe-artikel. Bataten, yams, suikerriet, cas arrowroot, tania, pinda, enz. zijn gewassen hooge voedingswaarde.

De veestapel, m.i. die van het klein bedrijf, er goede melk en goed vleesch, en pluimged gedijt er uitstekend. De Saba-bank en de kustg den zijn ruimschoots voorzien van visch en caret en de groene schildpad komen er aan str

12. Is echter alle landbouw min of meer quant, (de slechte regenverdeeling kan ons lijke parten spelen), de prijzen van opgenoe productieve goederen worden buiten de insu grenzen bepaald en bij beperkte vraag komt slechte verbinding.

Slechts voor een paar stapelproducten kan plaatse een zelfstandige prijsbepaling geldend maakt worden, wanneer men het in hun sup riteit zoekt. Zulke producten als katoen, a appelen, brengen geld in het laatje, waarvan het volle genot kan hebben voor woningbouw, breiding der cultures, enz. als men de aard groengewassen niet verwaarloost en het groot kleinveebedrijf zijn eischen geeft.

De wereldmalaise na den oorlog, die de k kracht voor de Sea-Island katoen voor een kortwiekte, de bezuinigings- en besnoeings-poli zouden onze eilanden zwaar treffen, ook een jarige droogte en andere landbouwplagen, rupsen en vruchtval.

Wie versaagde, niet de keuterboer, de kl planter, die zijn grond met liefde bewerkt e zijn kost uithaalt en tusschen de bedrijven zich aan suikerriet laaft.

Er was alle aanleiding, voor een tijdig snel, standig en oeconomisch ingrijpen van best zijde, en wanneer die in gebreke bleef voor Plein.

13. Doch de nivelleerende hooge politiek het Moederland trok ook Curaçao in haar s deed het begrip Kolonie, volksplanting, in den schoor Oost en West over één kam. Zij ma van de geographisch, historisch, ethnographi klimatologisch, faunistisch en floristisch uiteenloopende groepen der Beneden- en Bo windsche eilanden, één gebied. Zij paaide den lonialen Raad — in wezen een oligarchische tegenwoordiging van Willemstad — met het getair recht over beide groepen. Zij was ve van oordeel, dat zooveel mogelijk de zaken genoemde eilandengroepen van uit Willem geregeld moesten worden en dat m.n. de W Indische afdeeling van het Plein uitgescha diende te worden.

Onder Gouverneur Barge verweet men in Parlement die afdeeling zich te weinig met C çao te bemoeien. De Gouverneurs de Jong van en Donk en Nuijens, ofschoon in 't algemeen tiek en oeconomisch voldoende geschoold om Kolonialen Raad van het besef te doordringen, hij het belang der geheele kolonie te dienen riepen, wanneer hun overredingsvermogen te schoot, het Plein te hulp. Over ongeoorloofde menging van het Plein, noch gemis aan bel stelling zijnerzijds vernam men klachten. Bovenwinders voeren wel bij die samenwerk die beter onze vitale belangen begreep, dan mercantiele Willemstad.

5) Te betreuren is het, dat hij zoo ontijdig vroeg heenging. Blijkbaar ontging het hem, dat Financiën groote zeggingschap in koloniale zaken verkregen had. Zijn opbouwende plannen zouden toch wel, doch geleidelijker, in uitvoering gebracht zijn.

or de regelende macht in Curaçaosche zaken een integreerend deel te verplaatsen naar een erneur als Satraap en een Kolonialen Raad gecamoufleerde volksvertegenwoordiging, ging wij het loodje leggen. Immers het drong tot nstad niet door, dat het agrarische werk van rige Gouverneurs binnen de perken van het lijke gaande gehouden moest worden, — dat hun opvolger zich toe te leggen had op een e *geduldspolitiek, met het eerste directe doel: n stand houden van gezonde en normale bengstoestanden,* zoowel op St. Eustatius, als ba en St. Martin. Zoo speelde zich op onze de oude geschiedenis af van het lijden van ansche gemeenschap ter wille van de theorie enkelen, van onzaakkundige politici in het erland.

Met het vertrek van den hulplandbouwkunsloot zich dus het agrarische tijdvak, dat in aanving. Zeker, er arriveerde op St. Eustatius 1923) een opvolger, die tuinbouwkundig e te zijn, met voor hem de best denkbare eveling voor een ambt in de Kolonie Curaçao ie van den Gouverneur zelf, doch met dat al gecamoufleerd bureelambtenaar. Dra (1924) men hem aan de kantoorkruk, immers „hem en tevens de werkzaamheden van ontvanger . Eustatius opgedragen" en in 1926 zou bij ndigen van het dienstverband, waaronder hij komen was, de officieele landbouwvoorlichmorsdood verklaard worden.

Toch ware er in 1924 genoeg werk geweest een energiek, practisch landbouwmensch. om de redenen, die het Koloniaal Verslag dat jaar meldt: Katoen werd niet meer verl tengevolge van de lage marktprijs; op St. n noch op Saba deed men iets aan de limoen-r, daar zij niet loonend was. Steeds verde men op St. Martin zoete aardappelen, maïs onen, voornamelijk voor plaatselijk gebruik. Eustatius waren yams en zoete aardappelen ornaamste landbouwvoortbrengselen en het uwen van suikerriet geschiedde nog steeds eine schaal. Op Saba legden de planters zich eest toe op den verbouw van gewone (Irish s) en zoete aardappelen (bataten). Het uitop een goeden oogst 1924/25 was door de n echter zeer gering. Ook vermeldt nog get verslag, dat door de immigratie-wetten der nigde Staten, werkkrachten, waarvoor op de eilanden werkgelegenheid ontbrak, niet lanoals te voren op het grondgebied dier Staten evlucht nemen konden, en dat de storm van Augustus aan landbouw, veeteelt en verwegen veel schade had aangericht. Ook de annen van St. Martin waren door het regen-van het achterland overstroomd geworden, chter niet wegnam, dat het zoutbedrijf, door endige vraag naar zout, aan vele arbeiders verschafte, onder rijzenden loonstandaard.

h welk een verruiming van werkgelegenheid men te loor gaan! De diepe depressie, die oorbijtrok, wees als zoovele harer voorgangop de noodzakelijkheid om het wegensysteem roge beken, rationeel te wijzigen en de afgsterreinen doelmatig te reguleeren. En wel mplistisch had men slechts oog voor de eele schade van over de tienduizend gulden, den storm aangericht. Immers hoe zwaar de zijde van een West-Indische wervelstorm of n ook belast moge zijn, als regenverwekker, eker van een droogte-periode is hij meestal gen, hoe ook met harde hand ons toebedeeld. dien, verlies aan menschenlevens viel bij ons nimmer te betreuren, deerlijke verwoestinchts luttel te vermelden. Slechts zelden gaat eye", het centrum van een orkaan, over ons

Onze eilanden, nautisch gunstig gelegen aan wegen naar alle windstreken, maken een misch-geographisch geheel uit met „the Virnds of the United States" (St. Thomas, St. St. Croix) en de Leeward-Islands van Grootnnië. Deze zijn de Noordelijke groep der he Kleine Antillen en bestaan uit de „Presi-" Antigua, St. Kitts-Nevis, Dominica en rrat, Oostelijk van St. Eustatius en uit de Islands: Tortola, enz. noordelijk van St.

er aanteekening dat St. Thomas c.a. zich met succes verzette tegen een adminivereeniging met Porto-Rico, mag met het de destructieve Willemstadsche politiek te onzen aanzien gevraagd worden, wat Engeland deed voor zijn Leeward-Islands en voor zijn andere Antillen, als St Vincent.

De nuchtere Engelschman, die gelijkheid van Staat tusschen Groot-Brittannië en de Dominions bracht, die Downingstreet uitschakelde in de betrekking tusschen het kabinet van een dominium en de Kroon, behield Downingstreet als bemiddelaar tusschen Opperbestuur en de belangen van zijn Antillen. Hij zocht en vond eerste krachten voor administrators en Commissioners, met onze gezaghebbers te vergelijken, in hoogere instantie m.n. ondergeschikt aan de Secretary of State.

De Landbouwvoorlichtingsdienst hield men, zeer practisch, buiten de koloniale invloeden, die zijn werkzaamheden konden bedillen en ontijdig stopzetten. Vandaar dat de Leeward-Islands, St. Vincent, enz., alle aangewezen op den landbouw en evenzeer door de oeconomische malaise van na den oorlog, door droogte en door plantenziekte getroffen, niet pauperiseerden. Ook de orkaan trof hen in 1924, op de meeste sterker dan bij ons, (Montserrat, Nevis, St. Kitts, waar de British Cotton-Growing-Association de getroffenen met *f* 6000.— bijstond), doch bracht regens, brak op Antigua b.v. een droogte-periode van vier jaar.

17. Ging het de katoenproductie de laatste jaren wat slecht, om de voor de hand liggende reden, dat de Sea-Island, die ook wij verbouwden, de fijnste ter wereld is en de koopkracht der wereld sinds '20 er voor te kort schoot, de Mexican Boll Weevil kortwiekte in Amerika haar cultuur zoozeer, dat de West-Indische eilanden (St. Vincent, Montserrat, Nevis, St. Kitts, Antigua, Barbados, Virgin-Islands) van een lastige concurrent bevrijd raakten. Bovendien men handhaafde in 24/25 de superieure kwaliteit der katoen, wat van vitaal belang is; immers een schoone, zijdeachtige ,sterke en lange vezel bepaalt uitsluitend de hooge waarde. In 25/26 bestreed men verschillende plagen met succes, doch in 26/27 *ging de mode mede spreken,* zoodat heden de afzetmogelijkheid ten zeerste ingekrompen is. Doch *de mode is veranderlijk,* te meer reden om het enthòusiasme voor de katoencultuur niet verloren te doen gaan, dus te zorgen, dat de planters bij inkrimping der cultuur een zoo hoog mogelijken prijs voor het product behalen, dat de vezellengte en de qualiteit in 't algemeen niet verloren gaat, dat de opbrengst per akker verhoogd wordt, dat de bewerking met de uiterste zorg geschiedt en het transport naar Manchester zoo goedkoop mogelijk zij. Doch terwijl de Engelsche Antillen de Sea-Island katoencultuur van hun „peasantry" omhoog hielp, speelde het Gouvernement van Curaçao van 1924—27 stommetje, en als straks Manchester zakdoeken en kousen van de zijdekatoen op de markt werpt, dan visschen wij nog verder achter het net. En deed het Gouvernement reeds onderzoek of Twenthe b.v. geen katoen zou afnemen met een korteren vezel, waarop zijn machines ingericht zijn?

18. Tegen ondoordachte emi atie richtten zich de Leeward-Islands ook: „The Emigrant Labourers Act. 1924" bedoelt de emigratie te verhinderen naar die streken buiten de genoemde Kolonie, waar de arbeidsvoorwaarden het lot der emigranten verslechteren mochten.

Op het naburige St. Kitts, zelfs onder den oorlog en onmiddellijk daarna, ging men een dreigenden exodus tegen, door het insulaire leven aantrekkelijker te maken voor de peasantry o.m. door de woningtoestanden te verbeteren en landbouwdorpjes te stichten en met de Government-Cotton-Farm door te gaan.

Ook Montserrat verstevigde de vriendschap met de „peasant-population". £ 1500 leende men uit aan de kleine boertjes en arme planters, ten einde hen in staat te stellen katoen te planten en de arbeidsmarkt te beschermen. De „Montserrat Company", een zakelijk bedrijf, bracht o.m. prachtige ananas voort (1925/26).

De Engelsche Minister van Koloniën zond een landbouwdeskundige naar Dominica, dat geheel van landbouw afhankelijk is, om over de oeconomische omstandigheden van dit eiland een rapport uit te brengen (1924). Midderwijl oogstte het een vierhonderd duizend vaten limoentjes, welker sap men verwerkte. Ordonnanties regelden de nieuwe industriën van tabak en vanille (1925).

Ook Antigua legde zich op de limoencultuur toe, verscheepte reeds in '25 500 gallons geconcentreerd limoensap.

Op de Virginische eilanden was de katoen zeer

tegengevallen, maar de suikerrietoogst was zeer voldoende. Vele kleine planters maakten gebruik van de faciliteiten die het landbouwstation hen bood voor de bereiding van muscovado-suiker, terwijl de bijproducten een goede kwaliteit rum leverden voor plaatselijk gebruik (1924/25).

Gedurende de droogteperiode van '25/26 moedigde de activiteit van het Landbouw-Departement de Virginische planters tot het planten van tabak aan en het landbouwstation maakte van de verkregen bladeren, sigaren, die een gereeden verkoop vonden. In 't kort, de sigaar- en rietindustrie waren zoo veelbelovend, dat zij alle aanmoediging en bijstand van bestuurswege dienden te genieten.

Men ziet, in the Leeward-Islands zijn hoofd- en bijgewas niet verwaarloosd. Het laatste zoo noodig tot „back-bone" verheven: „the minor agricultural industries" ontwikkeld, en alles in 't werk gesteld, den zwarten keuterboer het leven op zijn grondje mogelijk en aangenaam te maken.

Bij onze Ooster- en Noorderburen de landbouw vak-technisch beheerd en geheel aan het spel der politieke krachten onttrokken. Bij ons zelf de vitale landbouwbelangen overgelaten aan kruideniers-politiek. In het fatale jaar 1924 ontviel den Kolonialen raad de rara avis, die als Curaçaosche correspondent der N. R. C. verleden jaar het landbouw-nihilisme van Bestuur en Raad ten aanzien van ons zoo treffend geeselde.

Geen directe sociale bestuursbemoeienis voor onze agrarische wonden, als b.v.-uitbreiding van werkgelegenheid in den landbouw, geen indirecte, die de sociale auto-activiteit te gemoet komt met een goede post- en zeilvaartverbinding, maar wel een doen door laten, een verstolen fabricatie van werkloosheid, van pauperisatie, die ons emigratie-rijp maakte voor de Petroleum en het dienstbodengareel op Curaçao.

20. Maar wij zijn toch geen deelen van een Balik-Papangebied, een hoekje van een barbaarsche kust, een tijdelijke vestiging van de Bataafsche, waarover bij het ten gronde gaan — binnen een menschenleeftijd wellicht — zich gerust het oerwoud weer mag sluiten. Ook zijn onze eilanden geen stroopersgebied van Willemstad en naaste omgeving. Wij maakten driehonderd jaar lang deelen van Tropisch Nederland uit. Wij, stippen aan den N.O.-rand van de Caraïbische Zee, zijn staatsrechtelijk gelijk met de drie splinters van de kust van Venezuela. Wij zijn Nederlandsche gemeenschappen, historisch-geographische eenheden, gelijkgerechtigd als gemeenten in het Moederland, wier huishoudingen op Nederlandsch peil gehouden moeten worden. Dezelfde rechtsgrond, waarop Emmen, Sleen, Ammerstol, Schiebroek, Petten, Vaals, Smilde, enz. hulp verleend wordt vanwege het Rijk, geldt ook voor ons, en nog sterker, daar de afschaffing der slavernij onze oeconomische verhoudingen geheel ten onderste boven wierp. Bij doelmatige overheidsbemoeiing behoeven wij geen f 8000.— als Vlieland, geen f 73.000.— als Urk te ontvangen. Evenzeer als men een geëigende welvaartspolitiek voorstaat van het zoo zeer van het overige deel van het Moederland geïsoleerde Zeeuwsch-Vlaanderen en aan den wederopbouw van Drente werkt, zoo behoort ook onze groep aan de peripherie der Caraïbische Zee naar eigen aard oeconomisch op den been gehouden te worden.

Onze bevolking van creolen en kleurlingen is zich min of meer volkomen bewust van den haar toekomenden rechtstoestand.

Elk onzer eilanden heeft zijn eigen burgerlijken stand, zijn eigen archief, zijn eigen Raad van Politie, zijn eigen kerk, maar al bestaat er geen organischen band tusschen onze eilanden en die der Benedenwinden, bij conflicten, in onze welvaartspolitiek, zijn wij feitelijk onderworpen aan de bureaux te Willemstad en aan een Kolonialen Raad aldaar, die zelfs geen vertegenwoordiger is van de overgroote meerderheid der bevolking van het eiland Curaçao. Wij zijn komen te staan tegenover personen en colleges, die precies doen, wat de wet hun niet verbiedt.

21. Doch een goed gebiedsbestuur, doelmatige overheidsbemoeiing, zoowel als het bijparlementje der hooge politiek, de Willemstadsche Raad, hebben zoowel bij zich als bij ons nu eenmaal te waken voor twee groote volksgoederen: oeconomische vrijheid en welwaart op *alle* eilanden. In plaats van het groot-kapitaal op Curaçao welwillend als medewerker te beschouwen, aanvaardde het Bestuur dat als leidsman. Het verlangen van dezen naar ons bruikbaar menschenmateriaal dekte Willemstad in volkomen superpositie. *(Wordt vervolgd).*

COMMENTATOR.

Van Nationalisme tot Federalisme

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM,
Cand.-Notaris.

—o—

Het dezer dagen van de hand van den minister-president H. COLIJN verschenen w „*Koloniale vraagstukken van heden en morg* vrucht van zijn laatsten tocht door onzen Arch trekt vooral daarom de aandacht, omdat naast scherpe uitbeelding van de „Inlandsche beweg een denkbeeld naar voren gebracht wordt, dat gemompeld, doch nimmer geheel uitgebeeld is met den term „federialisme" het best te bestel len is.

Het is, mede in verband met de beschik ruimte, het voornemen mij te houden aan besc wingen, aansluitende aan den inhoud van twee onderwerpen, in verschillende hoofdstuk neergelegd, al vormt het slothoofdstuk een kome aanwinst van de nog magere litteratuu het gebied van de tropisch koloniale staath houdkunde, zich aansluitende bij verschillende gevens, cijfers en statistieken, neergelegd in Gelderen's „Voorlezingen over tropisch kolon staathuishoudkunde" en het onlangs bespr jongste werk van Prof. Gonggrijp „Schets e economische geschiedenis van Nederl.-Indië".

De Inlandsche beweging.

Deze min of meer geheimzinnige term dient het streven naar onafhankelijkheid van een glomeriaat van, gelijk Colijn hen noemt, ontwo de Inlanders aan te geven, die door het door genoten onderwijs uit den koers zijn geraakt, meer in eigen kring op streek komen, zonder ter in den Westerschen sfeer zich thuis te ge len, de kompasloozen, die misleid door minde meerdere opgedane Westersche wetenschap en wikkeling, van oordeel zijn, dat er een natio eenheid bestaat, Indonesië geheeten,[2]) terwijl zich zelf nationalisten en Indonesiërs noemen.

Wie eenigermate met de ethnologie op de ho is van onzen Archipel, zal moeten erkennen, da een hopelooze verscheidenheid bestaat, niet al op de verschillende eilanden van Nieuw-Guinea Sabang, en van de Fillipijnen tot Timor, maar op de grootere eilanden is te constateeren, dat eene ras geheel vreemd, om niet te zeggen mi meer vijandig, tegenover het andere staat en zich maar tot Java bijv. te bepalen: de Javaan tra den Madoerees; die verdeeldheid, die stellig wust moet zijn bij de nationalisten, is thans tijd begraven, men heeft zich verstaan op de nega idee, dat ze allen anti-Westersch, anti-Europe en maar al te vaak anti-Nederlandsch zijn.

De heer Colijn heeft deze beweging onder loupe genomen en moest alras tot de overtui komen, dat die leiders der beweging zich allern als vertegenwoordigers van de Inlandsche sa leving kunnen opwerpen: hun ontbreekt dan elk spoor van representief karakter.

Dat de verkeerde weg op onderwijsgebied slagen, schuld van dit alles is, dat wij onze agitatoren opgevoed en hun bedje opgeschud ben, is maar al te waar; was het onderwijs geo teerd geweest in oosterschen zin, dat de Inla door het door onze bemiddeling genoten onde zich dienstbaar kon maken in eigen kring, dan men nooit aanschouwd, wat thans in onzen geschiedt.

Dat en hoe de meergenoemde beweging zich concentreerd heeft in vereenigingen en in stu clubs, kan de lezer in het Kol. Wkbl. van 30 Au tus j.l. vinden. De onevenwichtigheid van dat ven brengt er toe om revolutionnair te zijn, als zich maar kan verlaten op het feit, dat de versp ders van revolutionnaire denkbeelden zich even keeren tegen het Westen (Europa c.q. Nederla Stellig zal het verkeerd zijn om die beweging niet au serieux te nemen, al zijn het voorb kleine stroompjes, omdat die door inductie an opwekken kunnen, want de voormannen, gelijk heer Colijn aangeeft, hameren voortdurend op

---

[1]) Kol. Weekbl. van 23 Augustus j.l.

[2]) Zeker, als wetenschappelijke term kan „Ind sië" en „Indonesiër" dienen en wordt dan ook verschillende geleerden gebezigd, maar het zou gek klinken als een Nederlander zich voortaan diende als Germaan of als Kaukasiër en dit moet Javaan, die zich Indonesiër noemt, ook voelen.

zelfde aambeeld. En al is de groote massa voorshands onvatbaar voor hare denkbeelden, de practijk heeft aangetoond, dat als men maar voortdurend iemand een bepaalden gedachtengang voorhoudt, ten slotte iets daarvan in het brein van het individu doordringt, hoeveel te meer geldt dit voor een onwetende massa.

Naast al dat negatieve, onderkent de schrijver het aanwezig zijn van tal van goede krachten in de Inlandsche samenleving, die den weg naar omhoog op willen, doch dan langs andere banen; deze nu te steunen is een eerste plicht van ons en brengt ons zoo als aanknoopingspunt tot het tweede te behandelen onderwerp: de wijziging in het Indisch staatsbestel.

Het algemeen plan van Staatsinrichting.

Hoe betrekt nu de heer Colijn de Indische staatsinrichting in zijn beschouwingen?

Nu de gelegenheid was maar al te mooi.

Immers is de omzetting van de Inlandsche minderheid in een meerderheid in den Volksraad bij de Staten-Generaal aanhangig; deze voorgenomen ingrijp in het sinds 1925 in Indische Staatsregeling herdoopte Regeeringsreglement van 1854 [3]) was een gereede aanleiding om over het instituut van den Volksraad zelf eens wat te zeggen. De heer Colijn, altijd een tegenstander van de instelling van dit college geweest, acht dit apparaat al zeer ongelukkig, maakt dat het Gouvernement in de slechtst denkbare positie zit, om te komen tot de onbelemmerde vervulling van zijn koloniale roeping. De groote grief is wel, dat er geen ziel zit in den Volksraad, de zgn. oppositie daarin loopt tegen een caoutchouc wand, zoodat al haar grieven eenvoudig teruggekaatst worden, zij kan niet, als in het parlementaire stelsel, hare eischen doorzetten, doordat de Regeering op een gegeven moment heengaat en de oppositie uitnoodigt om zelf te doen, wat van de Regeeringstafel uit niet mogelijk werd geacht. Nu dien ik den lezer in herinnering te brengen, dat er voor een centraal parlement in Ned.-Indië, naar de leiding van Nederland in onafzienbaren tijd, gelijk de landvoogd in zijn openingsrede van de jongste Volksraadzitting duidelijk zeide, onmisbaar geen plaats kan zijn, wat met andere woorden beteekent, dat voorshands de oppositie slechts tot voorbrengen van hare grieven gedoemd is. Nu bedenke men voorts, dat er tweeërlei oppositie is; die buiten den Volksraad bij de leiders der Inlandsche beweging in al haar schakeeringen, welke wat graag naar de teugels van het bewind willen grijpen, en die in den Volksraad zelve, die tenminste grootendeels duidelijk erkend heeft, dat zij de leiding van Nederland voorshands blijft aanvaarden. Aan haar is zeer verwant een groep van weldenkende Inlanders, die den weg omhoog gaarne willen bewandelen zonder dadelijk tot extremiteiten over te gaan. Ten slotte nog de overweging, dat de vertegenwoordiging van al die stammen en rassen in onzen Oost zich heel moeilijk kan afspiegelen in een Centraal lichaam, zoolang de trap van ontwikkeling, waarop bijv. de Papoea en de Dajakker staat, nog zoo hemelsbreed verschilt met dien van den Javaan en den Minangkabauer. De oud-Premier zegt het zoo duidelijk: „de onmogelijkheid om zijn een Inlandschen stempel op het bewind te drukken, blijft voor onafzienbaren tijd bestaan en wordt niet opgeheven, zelfs al bestond de Volksraad geheel uit Inlanders." Vandaar dan ook dat de schrijver koud blijven kon voor al de beweging, die gemaakt wordt om de Inlandsche meerderheid in een Volksraad te voorkomen.

De oplossing van al die moeilijkheden zoekt nu de auteur in het *federalisme* en wil hij een begin hiermee maken door de eilanden Java en Sumatra een afzonderlijk parlement te geven. Er is volgens hem een reëel eilandbesef aanwezig, zoo dat men zich Javaan of Sumatraan voelt. Mij bekruipt de vrees, wil ik al dadelijk er bij zeggen, dat op dat besef in werkelijkheid veel af te dingen zal zijn. Men noem nog eens de bestaande tegenstelling tusschen Javaan en Madoerees, en wie de Minangkabausche literatuur kent, zal daar tal van verhalen van den voortdurenden strijd van den Alam Minangkabau tegen de Atjèhsche Noormannen lezen. De vraag is, of de tegenstelling, die nu latent is, niet al te levendig zal worden. Ik behoef slechts Europa als voorbeeld aan te geven, waar verschillende eenheden, die door een negatief tenslotte samengebracht, met veel poëzie begonnen, in bloed en tranen eindigen.

De werkelijkheid stelt ondertusschen haar eischen en gelet op de geringe dichtheid van bevolking en het absolute bevolkingscijfer, is het ondoenlijk een afzonderlijk Bataksch, Gajo'sch, Atjèhsch of Maleisch parlement in elkaar te zetten. Voor Borneo, Celebes en den grooten Oost zal vooreerst de tijd wel niet aanbreken, om deelachtig te worden aan de Colijnsche federatie-gedachte. Het bestek laat niet toe om den lezer uit te stippelen de door den Minister-president aangegeven lijn, waarlangs dat parlementaire eilanden-denkbeeld zich zal hebben te bewegen. Het doet er ook niets toe, gelet op het schetsmatige, maar wat juist de waarde van de opvattingen in het boek vervat, verhoogt. Nu men eenmaal met den Volksraad zit, die een belangrijke plaats in de Staatsregeling inneemt, gaat het niet aan, om alweer een grondwetsherziening uit te lokken om dit College te doen verdwijnen, men zal genoegen moeten nemen met het voortbestaan van den Raad. Ook gaat het niet aan, om nu maar alle bevoegdheden van dit lichaam over te hevelen naar die eilanden-parlementen, gelijk de schrijver ook zelf erkent, daar de objecten van algemeene strekking, die de innerlijke landspolitiek betreffen, overeind blijven staan en door de Indische Regeering in overleg met den Volksraad behandeld moeten worden; begrijpelijk is het, dat de werkzaamheden met dit al tenslotte belangrijk beperkt zullen worden. Zoo komen wij vanzelf op een teer punt: de bestaande staatsregeling voorziet het geval, dat de Indische Regeering en Volksraad ten aanzien van haar door de staatsinrichting voorgeschreven werkzaamheden, niet tot overeenstemming kunnen komen, waarvoor dan het noodige geregeld is. Nu acht de heer Colijn de mogelijkheid van het zich voordoen van conflicten al zeer groot, ziet zelfs de waarschijnlijkheid binnen niet al te langen tijd opdoemen. Worden de botsingen chronisch, dan zal daarvoor een oplossing dienen gevonden te worden of wel een van beide partijen — en het ligt voor de hand dat dit de Regeering zal zijn — geeft toe, maar de bron van conflicten blijft en de toekomst kan tot onverantwoordelijk optreden van de oppositie leiden. Te begrijpen is, dat mocht men overgaan tot het instellen van afzonderlijke eilanden-parlementen, dit tot een andere samenstelling van den Volksraad voeren moet, doch hierop ga ik, evenmin als op de op handen zijnde bestuursreorganisatie (instellen van gouvernementen en provincies) niet in.

Conclusie:

Een man van gezag heeft gesproken, een frisch, duidelijk woord van een staatsman van erkende forschheid, die langs practischen weg de bestaande moeilijkheden tracht op te lossen en als zijn uitweg bevrediging brengt aan de goedgezinde elementen, die den drang op- en voorwaarts langs bedaarden en regelmatigen weg uiten en den nationalisten de erkenning afdwingt, dat in de toekomst voor hen ook daar het pad ligt, dan kan de schrijver middels zijn federalistische gedachte aanspraak maken op dankbaarheid van Nederland en Nederlandsch-Indië.

Het door den heer Colijn naar voren gebrachte dient in ernstige overweging genomen te worden. Hopen wij dat de op het gebied van koloniaal staatsrecht bij uitstek bevoegden in den Lande niet zullen schroomen om hun meening daar tegenover te plaatsen, dan zal dit aan de bezonnenheid van eventueel te doene voorstellen stellig ten goede komen.

[3]) Zie mijne beschouwingen hierover in het Kol. Weekbl., van 10 Maart 1927 en volgende.

Van Week tot Week.

Dinsdag 11 tot Maandag 17 September.

De vluchten naar Indië. Op Do. 13 Sept., 's morgens om 6 uur, is het eerste der 5 vliegtuigen van Schiphol naar Indië vertrokken, bestuurd door de kapiteins G. A. Koppen en E. T. Kengen, terwijl als werktuigkundige de hr. H. M. van Herk en als passagier de hr. Zimmermann, hoofdredacteur van d'Orient, de reis medemaakt.

Het verloop der reis was (tot Wo. 19 Sept.) als volgt: Do. 13 Sept. gevlogen tot Weenen (wegens motordefect werd besloten de tocht niet verder door te zetten) en aldaar overnacht. — Vrij. 14 Sept. vertrek uit Weenen, tusschenlanding te Boedapest, vervolgens doorgevlogen naar Sophia, alwaar overnacht. — Za. 15 Sept. vertrek van Sofia, tusschenlanding te Konstantinopel, aankomst te Aleppo en aldaar overnacht. — Zo. 16 Sept. vertrek naar Bagdad, aldaar gearriveerd en overnacht. — Ma. 17 Sept. vertrokken van Bagdad, tusschenlanding te Boesjir, aankomst te Bender Abbas en daar overnacht. — Di. 18 Sept. vertrek naar Karachi, aldaar gearriveerd en overnacht. — Wo. 19 Sept. vertrek naar Calcutta, via Nasirabad.

Van onze Adverteerders

MODE-ACADEMIE J. & G. DE GRAAF.

Anna-Paulownastraat 18 a, Den Haag.

Het is ons een genoegen, speciaal voor onze lezeressen, een woord te wijden aan de *Mode-vakschool* van de dames *J. & G. de Graaf, Anna Paulownastraat 18 A, Den Haag.*

Deze school, dewelke in haar 27-jarig bestaan blijk heeft gegeven aan een werkelijke behoefte te voldoen, is voor zéér vele damesleden van „Oost en West" een goede bekende.

Immers, vele dames hebben aan de opleiding in deze school voor haar verder leven een bestaan te danken, niet alléén als naaister of coupeuse, doch velen ook als leerares of patronenontwerpster. Daarnevens hebben vele Indische dames in Indië goed rendeerende posten in zaken gekregen of wel, hebben zij voor eigen rekening een zaak begonnen, die door 't grondige onderricht van de dames De Graaf uitstekend marcheerde. De directrice, die steeds in connectie staat met de Fransche Coupe d'Ecole, volgt altijd de nieuwste methoden volgens de Fransche coupe, daar het streven van de directie is, een *degelijke* en *goed passende* coupe te onderrichten. De gevolgde methode is dáárom zoo gemakkelijk, omdat voor *elken* lichaamsbouw deze coupe kan worden berekend; daar deze methode een der *allernieuwste* is en door de *geroutineerde* naaisters en kleermakers gebruikt wordt, raden wij speciaal de Indische dames met klem aan, met deze methode kennis te maken. Gezien het groote aantal jaren, dat wij deze instelling kennen, kunnen wij niet anders dan met klem deze modelinrichting warm aanbevelen.

Het tweede vliegtuig (bestuurders de hr. J. J. Moll en luit. M. van Mazelen, werktuigkundige de hr. S. Elleman) vertrekt Do. 20 Sept., 's morgens om 6.15, van Schiphol.

De Indische paragraaf in de Troonrede. Met betrekking op de Indiën heeft Hare Majesteit de Koningin bij de plechtige opening der Staten-Generaal op Di. 18 Sept., het volgende gezegd:

De politieke toestand in Nederlandsch-Indië, hoewel voortdurende waakzaamheid vereischende, is, vergeleken bij dien van het vorige jaar, verbeterd. Het bedrijfsleven verheugt zich over het algemeen in een normalen bloei.

De economische ontwikkeling van Suriname, hoewel nog steeds onzeker, vertoont enkele lichtpunten, welke beloften voor de toekomst kunnen inhouden. De cultuur van Liberiakoffie blijft gunstige resultaten opleveren, de bauxietwinning ontwikkelt zich krachtig en het houtbedrijf vertoont een onmiskenbare opleving.

De economische opleving van Curaçao blijft aanhouden.

Druk bezoek van den Pasar Gambir. De Pasar Gambir (jaarmarkt) te Weltevreden is door 464.000 personen bezocht, hetgeen 90.000 meer is dan het aantal bezoekers van het vorig jaar. Aan entreés werd ontvangen *f* 119.000, of *f* 20.000 meer dan het vorig jaar. (Aneta, 10 Sept.).[1]

Assistent-resident van Zijll de Jong. Aan den ass.-res. van Bengkalis, den hr. A. F. A. van Zijll de Jong is, op diens verzoek, eervol ontslag uit 's lands dienst verleend, ingaande 5 Jan. 1929. (Aneta, 10 Sept.).

Mr. de Witt †. Te Soerabaja is plotseling overleden Mr. de Witt, advocaat. (Aneta, 10 Sept.).

Scherius †. Te Malang overleed plotseling de heer Scherius, oud-administrateur van de suikerfabrieken der Int. Crediet- en Handelsver. Rotterdam. (Aneta, 10 Sept.)

De Gouverneur-Generaal op reis. Den 10en Sept. is de Gouv.-Generaal te Bandjermasin gearriveerd en aldaar, evenals in andere door Z.Exc. op Borneo daarna bezochte plaatsen, met groote geestdrift ontvangen, óók door de inheemsche bevolking.

Jhr. W. J. E. van Riemsdijk †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 47 jaar, overleden Jhr. W. J. E. van Riemsdijk, luitenant-kolonel der cavalerie O.-I. leger, Officier van de Oranje-Nassau-orde.

L. E. J. van Kerckhoff †. Op den leeftijd van 62 jaar is te 's-Gravenhage overleden de heer L. E. J. van Kerckhoff, notaris te Poerworedjo.

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „N. Rott. Ct.".

Met pensioen. De luitenant-kolonel der infa van het O.-I. leger H. IJssel de Schepper November a.s. den dienst met pensioen laten.

Aanslagen op Assistenten bij de cultures op Oostkust. In het Siantarsche zijn de laats ken zes aanslagen van koelies op assist voorgekomen en wel 2 op de onderne Sibarau, 2 op Bahsoembo, 1 op Naga en 1 op Soengei Parit. (Aneta, 12 Sept.).

Pokken in Siantar. In de kampong Boga Be het Siantarsche (Sum. O.K.) zijn 60 ge van pokken voorgekomen, waarvan 10 doodelijken afloop. (Aneta, 12 Sept.).

Generaal Snijders naar Indië. Generaal b. d. Snijders zal zich Woensdag, 19 Septemb per trein op reis naar Genua begeven en daar per s.s. Christiaan Huygens naar B reizen, teneinde gevolg te geven aan de noodiging van de Nederlandsch-Indische eeniging voor Luchtvaart om de openin luchtverkeersdiensten op Java te komen nen. Deze opening zal vermoedelijk tweede helft van October plaats vinde generaal denkt ongeveer een maand in landsch-Indië te vertoeven.

Het verbanningsoord Boven-Digoel. Naar aan van artikelen in de N. Rott. Ct. over „He banningsoord aan den Boven-Digoel", w o.m. gewezen wordt op de sterk toene

malaria aldaar, heeft het Kamerlid Cramer aan den Minister van Koloniën eenige vragen gesteld en inlichtingen verzocht omtrent de hygiënische (en ook economische) problemen in genoemd interneeringsoord.

[Bedoelde artikelen zijn afgedrukt in de N. R. Ct. van 8 Sept. (Avondbl.), 9 Sept. (Ochtendbl.), 11 Sept. (Avondbl.), 13 Sept. (Avondbl.) en 15 Sept. (Avondbl.)]

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Boeatan's Feestdag.

Op 3 Augustus j.l. herdacht „Boeatan" den datum, waarop 25 jaren geleden de Koninklijke goedkeuring op hare statuten werd verkregen, met, in allen eenvoud, op het thee-uur in de Toonkamers van Heulstraat 19 te 's-Gravenhage belangstellenden in de gelegenheid te stellen den Raad van Beheer van Boeatan geluk te wenschen met dit feit. Daarvan werd, niettegenstaande het toen juist vacantie- en reistijd was, ruim gebruik gemaakt. 't Was er aardig druk in de, met vele bloemenhulden, fleurig versierde zaaltjes. Er waren ook vele telegrafische en schriftelijke felicitaties ingekomen — o.a. van den belangstellenden Burgemeester van Den Haag — en de pers heeft zich niet onbetuigd gelaten. Toch zal Professor *J. A. Loebèr Jr.* wel gelijk hebben, die zijn aan Boeatan's jubileum gewijd artikel in het jongste Augustusnummer van „De Indische Gids" besluit met de woorden:

„Maar ik geloof stellig, dat het „Boeatan" meer voldoening zou geven, zoo zich, als feestgave, een comité van toonaangevende mannen en vrouwen vormde, dat haar eindelijk — dat is na 25 jaar — in staat zou stellen, om met kracht *het groote gebied zijner voorgenomen werkzaamheden voluit te gaan ontginnen, in het belang van Indië, dus ook van Nederland.*

„Wat op andere Indische gebieden mogelijk is, bewijzen de paleizen van het Koloniaal Instituut te Amsterdam, met vele millioenen opgericht.

„Met even zoovele duizenden zou het mogelijk zijn Boeatan op vasteren, ruimeren grondslag te fundeeren, om het groote doel te bereiken: de honderdvoudige sierkunst van Indonesië *een groot afzetgebied in Europa te verschaffen.*

„Eene betere hulde is voor degenen, die Boeatan dragen èn schragen, niet denkbaar!"

Zoover is het tot heden nog niet gekomen, de tijden zijn er denkelijk nog niet rijp voor. „Men" vindt Boeatan's streven waarschijnlijk te „idealistisch", ziet er den praktischen kant, die er evengoed aanzit, nog niet voldoende van in. Doch ... „zij, die gelooven, haasten niet". De Raad van Beheer van Boeatan, die dadelijk eene verlenging der bestaande statuten voor nog 25 jaren heeft aangevraagd, zal zeker, vol vertrouwen in het goed recht van het beoogde doel, zijn taak met voortdurenden ijver en onverflauwde toewijding vervolgen, daarin door belangstellende geestverwanten geschraagd.

Er heeft zich een comité gevormd, met, zooals wij reeds de vorige week hier meldden, mevrouw S. van Lier—Enthoven aan het hoofd, dat het 25-jarig bestaan van Boeatan nog eens feestelijk wil herdenken, op *27 October* aanstaande, in *Theater Seinpost*, met o.m. de opvoering der Indische regeerings-films, voor dat doel door het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen afgestaan. Er zal zoowel een middag- als een avond-voorstelling worden gegeven, met Indische muziek en Indische buffetten, terwijl toegang daartoe verkregen kan worden door het nemen van één of twee aandeelen à *f* 1.— in Boeatan's loterij, welker trekking vóór 1 Januari a.s. moet plaats hebben.

De mooie prijzen ter waarde van ± *f* 1000.—, welke daarvoor ter beschikking zijn gesteld, liggen gedeeltelijk voor het uitstalraam en verder in het verkooplokaal van Boeatan ter bezichtiging en zullen zeker den lust tot meedoen bij voorbijgangers en bezoekers aanwakkeren, want zij, die bovengenoemd filmfeest bijwonen, hebben tevens de kans zoo iets fraais van Indonesisch handwerk te trekken.

Ook een alleszins aanbevelenswaardig bezoek aan de j.l. Zaterdag geopende tentoonstelling van Indische weefsels en batiks bij de firma *Metz en Co.* (*Liberty agency*), Hoogstraat 10, te 's-Gravenhage, zal daartoe ongetwijfeld opwekken. Hoe mooi komt daar het onderscheiden weefwerk van bijna alle eilanden van den Archipel uit, eenvoudig in hun volle lengte langs de wanden uithangend, maar ook bij wijze van gordijn, als meubelbekleeding en voor kleinere gebruiksvoorwerpen, o.a. als kussens, theewarmers en taschjes, toegepast.

Boeatan, die helaas nog altijd zoo klein behuisd is, zou alle reden hebben jaloersch te zijn op deze groote uitstalruimte, hoewel er zich tevens in verheugend, dat deze verkoopstentoonstelling door zulk een, ook op kunstnijverheidgebied, goed bekende firma ondernomen, stellig bij zal dragen tot bevordering van haar doel: „de sierkunst van Indonesië een grooter afzetgebied in Europa (en daarbuiten) te verschaffen". In elk geval opent deze hoopvoller vooruitzichten, dan het ondervolgend akelig pessimistisch gestelde artikeltje van den heer *Joh. F. Snelleman*, dezer dagen door de „Nwe Rott. Ct." en „Het Vaderland" onder de „Indische Berichten" opgenomen, onder den kleineerenden titel:

„Leelijk Indisch goedje".

„Ja, die „Kunstnijverheid" heeft een langen doodsstrijd. Spreekt men van superieur Sumatraansch gietwerk, dan wordt al gauw de laras Soengei Poear genoemd in de Padangsche Bovenlanden, als centrum van het bedrijf. Boyle schreef in 1894 (T. v. nijv. en landb. in N.-I. al. 49, bl. 17), dat de kopergieterij uitsluitend in deze laras, bepaaldelijk in de negarieën Kapala Kota en Tengah Kota door een zestigtal personen werd beoefend. Er spreekt niet bijster veel waardeering voor het Soengei Poearsche gietwerk uit hetgeen hij erover mededeelt. Westenenk (Weekbl. voor Indië, 26 Nov. 1905) schrijft, dat de voortbrengselen van die streek niet zijn te vergelijken met het koperwerk van vroeger; „er is geen vraag naar waardevolle koperen voorwerpen. Vóór den Atjeh-oorlog moet er een levendige handel bestaan hebben in Soengei Poearsch koperwerk; Atjehsche handelaren lieten soms voor duizenden in de maand aanmaken en verhandelden het in Atjeh en op 't Malakka-schiereiland; in Atjeh vindt men dan ook overal dit koperwerk nog, maar na het uitbreken van den oorlog was het met den invoer gedaan."

„In het begin van 1907, dus een en twintig jaar geleden, is hier aangekomen het „Verslag nopens den *Pasar Gambir*, gehouden op het Koningsplein te Weltevreden, van 23 Aug. tot 2 Sept. 1906". Men weet, dat bevordering van de inlandsche nijverheid het hoofddoel dezer jaarmarkt was; maar de jury was niet tevreden, vond, dat er meer te laken dan te prijzen viel, dat het ingezonden werk in menig opzicht meer sporen van afroffelen dan van degelijken arbeid toonde. De inlander, zoo staat er, gaat slordiger werken, naarmate het verkoopen zijner artikelen hem vergemakkelijkt wordt. Vooral bleek dit sterk bij de honderden kilo's koperwerk door Soerabaja ingezonden; nagenoeg alle stukken waren inferieur van gietsel, slecht van afwerking en bedroevend van ornamentatie. Ook naar den vorm degenereert het vaatwerk; vele nabootsingen van westersche dingen; bij de beeldsnijders gebrek aan goeden smaak; de weefsels van inlandsche getouwen opgezet van slecht geverfde garens, onvoldoende ingeslagen; het batikwerk was over 't algemeen niet van de eerste soort. 1)

„In de courant van 9 Juni 1907 is een gedeelte van 't Verslag overgenomen, en duidelijk staat daarin vermeld, dat grosso modo beneden het middelmatige blijft, dat er in den Archipel wordt gemaakt. Het Verslag kondigde aan, dat er van regeeringswege weer nieuwe onderzoekingen op nijverheidsgebied op til waren, en noemde dit een te waardeeren gebeurtenis. Daarover kan men lezen in de courant-artikelen van dezelfde maand, kolommen vol, die zijn verschenen naar aanleiding van het overzicht van 't „Verslag nopens den Pasar Gambir". En gelukkig is toen tegengesproken, dat er eigenlijk niets goeds van ginds komt, zijn te voorschijn gebracht de batiks en weefsels, wapens, het snijwerk in bamboe, het vlechtwerk. Wat er destijds, 20 jaar geleden, had moeten gebeuren, werd nagelaten; wat nutteloos, zelfs schadelijk was, is geschied. We waren destijds op den verkeerden weg en nog altijd gaan we in die richting voort, met volharding hopend, dat we aan een goed eind komen. Wat mij betreft, ik geloof niet, dat er, zelfs langs een beteren weg, nu nog iets goeds valt te bereiken. Het is te laat. 2) En bij ondervinding weet ik hoe gering thans de waardeering is voor al het schoons in vorm en kleur, in lijn en maaksel. Stemming flauw."

Wij moeten hier de vraag stellen: Hoe is het mogelijk, dat de heer *Joh. F. Snelleman* in enkele dagen tijds zóó totaal van opvatting in deze kan veranderen? Want in zijn aan het 25-jarig bestaan van Boeatan gewijd artikel in „Het Koloniaal Weekblad" van 2 Augustus j.l. slaat hij toch een geheel anderen toon aan. Daar lezen wij o.m. — en het is goed dat hier nog eens weer te geven:

Moeten we ons bemoeien met de menschen, die dit alles maken? Zoo weinig mogelijk, dunkt me. Er zal wel eens een en ander verloren gaan, langzaam verdwijnen, maar alles behouden kunnen we toch niet; *tout passe* *) en zoo voort. Zóó superieur zijn we niet, dat we wijsheid moeten brengen aan deze bruine broeders. Wat brengen wijzelven voort in deze branche? Voor opvoeders zijn we bijster ongeschikt, staan we in deze vakken niet hoog genoeg, noch in het weven, noch in het kopergieten en ciseleeren, noch in het bamboesnijden of in het smeden van ijzer, ook niet in het snijden in hertshoorn en ander hoorn. Zij zouden onze meesters kunnen zijn, wij nooit de hunne.

„Van al het mooie werk, dat Boeatan naar ons land heeft gelokt, heb ik in den loop van vele jaren dikwijls genoten, en menigmaal een goed stuk gekocht voor het Rotterdamsch Museum. Het heeft mij genoegen gedaan, dat de zaak, trots velerlei ongunst, is blijven bestaan en, vooral, dat de voorraad *in gehalte niet is achteruit gegaan.* 4) Ik zag er een dezer dagen zeer mooie weefsels; goed koperwerk; nieuwerwetsche, maar goed gesneden Timorsche tibaqs; prachtige bamboe-kokers van Borneo, met voortreffelijk gesneden ornament, inderdaad *oude* 5) stukken — wie nu eens heel iets moois wil koopen moet zich een van déze aanschaffen; ook is er de gendèr, het beste veeltonige instrument van de gamelan, en de ééntonige gong, die bij ons te lande heeft leeren brommen tegen etenstijd; verder vindt men er „gevoelig" vlechtwerk, zooals thans de term is — eigenlijk moest er een agent aan de deur staan om het publiek bij kleine troepjes binnen te laten."

De heer Snelleman bedoelt dus, dat er véél meer in Boeatan gekocht moest worden. Dit zijn wij volkomen met hem eens. Het groote publiek voelt er nog niet genoeg voor, moet nog meer leeren waardeeren, maar gelukkig neemt de belangstelling langzamerhand toe. Pessimistisch, kleineerend schrijven, als dat in genoemde dagbladen, kan er echter niet bevorderlijk voor zijn. Men houde zich liever aan de volgende uitspraak, eveneens van den heer Snelleman, in hetzelfde „Koloniaal Weekblad":

„Het is jammer, dat Boeatan financieel niet sterk is, want de massa goed, die in de zaak aan de Heulstraat is geborgen, zou, in grooter ruimte uitgestald, een sterk lokkende aantrekking hebben; misschien zou iets meer reclame aan de zaak ten goede komen; men moet immers met zijn tijd meegaan?"

Men helpe dus mede reclame voor de goede zaak te maken, zoowel door op te wekken tot het bezoeken der tentoonstelling èn in Heulstraat 19 èn in Hoogstraat 10 als vooral ook tot deelname aan „Boeatan's Feestdag op 27 October a.s. in Seinpost!

1) Op dit alles werd reeds door de latere oprichters van „Boeatan" gewezen in 1898, tijdens de „Tentoonstelling van Vrouwenarbeid" te Scheveningen. Een der oorzaken daarvan werd toen terecht gezocht in gebrek aan kennis en onderscheidingsvermogen desbetreffende bij het gros der koopers. — *Red.*

2) In stede dan in zulke vage termen af te keuren, zou de heer Snelleman beter doen met nauwkeurig aan te geven, wat z.i. gedaan moest worden. Want het is immers *nimmer* „te laat" om ten goede te keeren! *Red.*

3) *„Sauf l'amour"* vult het Fransche spreekwoord terecht daarbij aan. Juist de liefde — wederzijds — kan immers zooveel ten goede keeren en behouden! *Red.*

4) De cursiveering is van ons. — *Red.*

5) Van bevoegde zijde werd ons verzekerd, dat deze stukken even „nieuwerwetsch" zijn, d.w.z. van jongen datum —, als bovenbedoelde tibaqs, waardoor de kunstwaarde echter niet vermindert. — *Red.*

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De politieke situatie.

De politieke situatie wordt door *De Loc.* (10/8) kort aangeduid met te zeggen dat de *Inlandsche* partijen niet bevredigd, de *Chineesche* niet tevreden en de *Europeesche* kringen bepaald ontevreden zijn. Er is geen *Inlandsch* nationalist der Regeering nader gekomen door het gevoerde beleid; de jongste uitspraken van den Landvoogd hebben in dien kring het bereikte ongedaan gemaakt en den extremisten meer vat gegeven dan ooit, zoodat zij de meer bezadigden opnieuw verlegen maken. Het bewijs is andermaal geleverd, dat concessies aan een kleine groep felle agitators erger dan vruchteloos zijn. Een vast en doelbewust beleid, dat zijn kracht niet in woorden en politieken handel, maar in daden voor het algemeen belang zoekt, brengt beter resultaat. Ten opzichte van de *Inlandsche* groepen heeft men niets gewonnen. De genegenheid van de *Chineesche* groep, ook van de gematigdste, heeft men verloren, doordat de rasgegeven beloften nog immer niet zijn ingelost en zij zich niet ten onrechte bekneld voelt. In *Europeeschen* kring deed men, terwille van de verhouding, afstand van de scherpe vormen der oppositie. Gerust is niemand; een verzoenend woord werd telkens weer gevolgd door Besluiten, die daarmede in tegenspraak schenen; en men weet niet wat de toekomst brengen zal. Daarbij ontbreekt een organisatie, waardoor men zich kan laten gelden en een tegewicht kan scheppen tegen degenen, die een publieke tribune vinden voor het verkondigen van denkbeelden, die de groote meerderheid der samenleving gevaarlijk acht. Zoo is de toestand, zoo objectief mogelijk aangeduid.

Wij vestigen de aandacht op *De Loc.* (26/7 en 1/8 „De Inlandsche bestuursdienst"), de *Deli Crt.* (10, 11 en 13/8 „Het Koloniale vraagstuk van dezen tijd") en de *Java-Bode* (8/8 „De wijziging der Ind. Staatsinrichting").

„Nationale concentratie". Koloniale politiek.

De Loc. (11/8, blz. 33 en 34) constateert dat de groote groep van *Europeesche ingezetenen* van Indië — van ambtenaren en particulieren, werkgevers en werknemers, wier leven en werkkring zoo gansch gescheiden en verschillend is, doch wier belangen alle in Indië wortelen en die zich tezamen gevoelen Nederlanders in Ned.-Indië — voor de harde werkelijkheid staat, dat zij noch in eenige bestaande politieke partij, noch in eenige georganiseerde groep de woordvoerders vindt, die haar groote en duurzame belangen, in zoo menig opzicht samenvallend met het algemeen belang van Indië, bepleiten; en dat zij evenmin de leiders vond, die haar goede, gezonde, nationale beginselen tot uiting zouden brengen. Het blad wijst op de noodzakelijkheid en op het goed recht van een nieuwe partijvorming en op het gevaar van onthouding, en is van meening dat zoo men *thans* de kracht niet vindt om de gewekte belangstelling voor de openbare zaak in Europeeschen kring te benutten tot constructief en duurzaam werk, daarbij niet slechts het Nederlandsch belang in Indië, maar land en volk van Indië zelf ernstig worden geschaad!

De lang niet malsche „eischen" betr. de koloniën, van ir. Cramer (S. D. A.P.) op het congres der Tweede (Socialistische) Internationale te Brussel (*Bat. Nwsbl.* 11/8 „Soc. beleid" en „Kol. politiek") verwierven slechts het gejoel der „ware" nationalisten (Chineezen, Marokkanen en „Indonesiërs"). „Ware" nationalisten bekommeren zich niet om het lot der massa, wenschen geen ontwikkeling, maar alléén de vrijheid, het hoogste goed, zij het dan, dat men er het materieele leven niet bij houden kan.

Wij verwijzen naar de *Deli Crt.* (7/8 „De Volksraad gesloten"), het *Soer. Hbl.* (7/8, 3de bl. „Geheime Volksraadszitting") en de *Java-Bode* (10/8 „P.E.B.-vragen").

Boven-Digoel.

Villanus vertelt in het *Soer. Hbl.* (6 t/m 10/8) over *het verbanningsoord aan de Boven-Digoel.* De kolonie is gesticht, niet om lieden, die bij de relletjes misdaden hebben begaan, te straffen, maar om hen, die voor de samenleving in Ned.-Indië door hun overtuiging of houding gevaarlijk zijn, op afdoende wijze uit de maatschappij te verwijderen. Het is een maatregel tot verzekering van orde en veiligheid, zoowel voor ons zelf als voor de Inlandsche bevolking. Communisten, die als zoodanig strafbare feiten hebben gepleegd, zullen eerst naar Tanah Merah worden overgebracht na hun straf te hebben ondergaan. Een strafkolonie is Tanah Merah daarom niet; slechts *een isolatie-kolonie.* Wie, zooals *Villanus* (Dr. Van Blankensteijn), de Russische propaganda in het verre Oosten van nabij aan het werk heeft gezien, moet beseffen welk een gevaar een revolutionnair-communistische kern in Ned.-Indië oplevert, zoodra zij onder den invloed van die destructieve propaganda komt. Daartegen schieten de gewone justitioneele en politioneele middelen van verweer te kort, juist omdat die propaganda speculeerde op het uitsluitend gebruik van deze middelen. Het doel van hen, die van buitenaf *het Indische communisme* en *extreme nationalisme* voor hun wagen spanden, was dan ook niet iets blijvends te bereiken, maar om op grond van speciaal Russische overwegingen zooveel mogelijk onheil aan te richten. Het doel der Russen was: terroriseeren der mogendheden; en het voornaamste middel om de Inlandsche menigte daarbij te krijgen was weer: het terroriseeren van de menigte. Glashelder blijkt dit o.a. uit het gedegen rapport betreffende de ongeregeldheden op de Westkust van Sumatra. Dit gevaar, dat, zonder het Nederlandsche gezag als zoodanig ooit te kunnen omverwerpen, desniettemin vreeselijke rampen had kunnen teweegbrengen voor de Europeesche en Inlandsche maatschappij in Indië, moest zoo afdoende mogelijk uit den weg worden geruimd. Tot een bloedbewind in den trant van de Tsjeka der revolutiejaren zijn wij niet in staat. Ook is het niet vol te houden. Deportatie wèl. De radicale leiders te Tanah Merah hebben ons beleid het best begrepen. Sommigen zijn reeds bereid gebleken te erkennen dat zij zelf, als overwinnaars, heel wat hardhandiger dan wij zouden zijn opgetreden. Hun verblijf aan de Boven-Digoel beschouwen zij als de consequentie van hun nederlaag; dat besef maakt hen handelbaar. Verbanning naar onherbergzame landen is altijd als een der zwaarste vormen van straf beschouwd. En Tanah Merah is niet het liefelijkste der verbanning naar onherbergzame landen is altijd als een der zwaarste vormen van straf beschouwd. En Tanah Merah is niet het liefdelijkste der verbanningsoorden. Men spreke dus niet van „luieren op gouvernementskosten". De verwijdering van de communisten uit de maatschappij is zeer hard aangekomen. Veiligheidsmaatregelen kosten geld. Leger, vloot, politie, gevangenissen enz. zijn er om het te bewijzen. De relletjes hebben een nieuwe behoefte geschapen, waarin zoo goedkoop mogelijk moet worden voorzien. Onderstand zal in die streek nog lang moeten worden toegekend. Het transport maakt de prijzen heel hoog. Op één ding zij men voorbereid: Niet alleen om economische redenen kan de vestiging aan de Boven-Digoel mislukken. Het gevaar is op het oogenblik volstrekt niet denkbeeldig, dat zij mislukt om *hygiënische redenen.* De *malaria* neemt sterk toe; de dokters spraken van een „ontploffing" in den laatsten tijd. De gevallen, welke ter kennis van de geneeskundigen komen, worden veel talrijker, naarmate het terrein verder wordt opengekapt. De gevreesde zwartwaterkoorts is niet meer zeldzaam. De sterftecijfers zijn echter nog verre van ongunstig. Men bedenke wel — en ook dit weer ter illustratie van cynische opmerkingen, die men in Indië vaak kan hooren — *onze reputatie, d.w.z. onze positie als koloniale mogendheid,* zou weinig zijn gebaat bij een sterfte-ramp aan de Boven-Digoel. Wij maken er aanspraak op in dezen teerhartiger te zijn dan de Russen; bovendien zouden wij ons niet den roep kunnen veroorloven, welken Noord-Siberië en Cayenne genieten. Men beseffe wel: Zelfs als zij niet verbannen waren, zouden de 1500 mannen, vrouwen en kinderen, die weldra te Tanah Merah gevestigd zullen zijn, voor onze positie als koloniale mogendheid niet zoo gevaarlijk hebben kunnen worden, als wanneer hun kolonie voor een belangrijk deel zou uitsterven. Het hygiënsich probleem aan de Digoel draagt op het oogenblik een zeer ernstig karakter. De invoering van *civiel bewind* was noodzakelijk geworden. Zeer zeker blijkt dit het juiste bestuur voor Tanah Merah, als het met v doende beleid en tevens met voldoende beslisth wordt gevoerd. Met praten is daar vrijwel alles bereiken. Mits er geen onzekerheid ontstaat opzichte van de vastheid van het gezag. Dan men de lieden in de war brengen. Het bestu vreest op den duur een slechter worden van gehalte. Het zegt: „wij hebben tot nu toe de beste intelligentste elementen gekregen; waarschijnl staat ons nu een nalezing van den repaille-aanh te wachten. Het soort wordt ten minste zichtb minder. Bovendien zullen langzamerhand de vangenissen haar poorten naar de Boven-Dig openen. Het einde van den straftijd van vele m dadige elementen onder de relletjesmakers nad Dat zal geen aanwinst voor Tanah Merah zijn."

Het *Bat. Nwsbl.* (14/8) schrijft over „Ruslan en „Rusland's olie", het *Soer. Hbl.* (7/8, 3de over „De suikerriet-expeditie in N. Guinea", *Deli Crt.* (15/8) over „Uit N.-Guinea's binnenlan en „Paloeweh".

Blanke landbouwers in N.-Caledonië.

J. V. bespreekt in de *Java-Bode* (10, 11 en 13 de bevindingen van de Ned.-Indische arbeids spectie in N.-Caledonië. Het verschijnsel van op het veld in de tropen arbeidenden blanke he voor Britten en Franschen niets bijzonders, alth niet zoo iets bijzonders als het voor de Nederl ders is. Op het eiland Nieuw-Caledonië, sedert 1 Fransch bezit, drijven duizenden Fransche „ lons" landbouw. Het meerendeel der „colons" in het land geboren uit Fransche ouders; ve van hen kunnen teruggaan, maar zij denken niet aan. De „colons" houden van hun geboo grond; zij hebben er een eigen nieuwe sociale meenschap gesticht, maar werden onbewust een nieuw volk met eigen zeden en gewoonten eigen belangen. In 1926 waren er 16897 blank van wie 12665 van Fransche afkomst. De toe ming van personen van Fransche herkomst 1069 zielen in 5 jaren. Het klimaat van N.-Ca donië wordt door Europeanen zeer aangenaam vonden; de temperatuur schommelt tusschen 25° en 33° C. De gezondheidstoestand van de Europ nen en vooral die van de buiten-arbeidende kle landbouwers is zeer goed, trouwens die van de vaansche koelies evenzeer. Opmerkelijk is het gr te aantal blanke grijsaards. In de gezinnen der lan bouwende blanken treft men vaak 6 tot 9 kinder aan. Van de vrouwen zijn er reeds van 3 tot 4 slachten in het land. Ook hier, evenals in Espir Santo (Brazilië) onder de Duitsche klein-landbo wers, zijn de Ned.-Indische bange verwachting omtrent *het physiek in de tropen* na 4 geslacht gelogenstraft.

De Fransche „colon" verkrijgt den *domeingro* van het gouvernement *in eigendom.* In de eer plaats is er *klein-landbouw*; de groot-landbouw een natuurlijke groei van klein-landbouw. De kle landbouwer ontgint het oerbosch met behulp een paar Kanaka's. Hij zorgt er voor zoo spoe mogelijk eenige snelgroeiende voedselgewassen den grond te hebben en voedt zich aanvankel hoofdzakelijk met de opbrengst van de hert jacht. Er wordt met zeer weinig of met heelem geen kapitaal begonnen. Als de „colon" eenm door den eersten moeilijken tijd heen is, pakt alles aan, wat later maar eenig voordeel kan leveren: maïs-, rijst- (op drogen grond), koffie-cu tuur, veeteelt, pluimvee-teelt enz., maar alles z in 't klein. De oudere klein-landbouwbedrijven z van 25 tot 40 H.A. groot; op de jongere zijn so slechts een paar H.A. beplant. Al naar gelang v de grootte van het perceel helpen hem 2 tot Javanen. De „colon" werkt met de Javanen „gel op"; de kinderen helpen de ouders op het ve Langzaam-aan wordt het bedrijf ontwikkeld en u gebreid. Thans zijn er „colons", die op hun perc werken met electrisch gedreven ploegen en derg lijke moderne landbouw-werktuigen. De product (snijboonen, katoen, maïs, koffie, copra, gecons veerd vleesch) worden met kuststoomers en lan de schaarsche wegen naar de hoofdstad Noum gevoerd. *J. V.* is overtuigd dat er *in den Ned.-In schen archipel streken zijn waar het voorbeeld d „colons" van Nieuw-Caledonië gevolgd kan word* Het belangrijke rapport van den inspecteur v den arbeid 1ste klasse, den heer D. B. W. van A denne, zal de oogen van meerdere twijfelaars vo die mogelijkheid openen.

Aandacht verdienen: het *Soer. Hbl.* (4/8, 2de „IJzer en nikkel in Indië"), het *Bat. Nwsbl.* (9 „De Japansche zijdecultuur in Indië"; 11/8 „D ontwikkeling van Z. W.-Sumatra"), *De Loc.* (6 e 9/8 „De arbeidstoestanden in Z.-Asahan; 7/8 „He verband") en de *Deli Crt.* (14/8 „Planter en koelie").

Van verlof teruggekeerd.

De heer *J. J. van der Laan,* hoofdred. van d Deli Crt., keerde van Europeesch verlof terug (*D. C* 16/8). Na alle genietingen van een buitenlandsch verlof is dàt dan toch eigenlijk de grootste vreug de: teruggekeerd te zijn in de omgeving, die in den loop der jaren zoo lief is geworden en tot den ar

heid die zooveel voldoening kan geven. Men voelt dat men weer „thuis" is en dan vraagt men zich af waarom men eigenlijk toch wel met verlof is gegaan. Maar dan herinnert men zich weer het vele nieuwe en frissche dat men elders gezien heeft, de vele menschen die men ontmoet en gesproken heeft, en het vele dat er toe bijgedragen heeft dat men zich weer eens ontworsteld heeft aan den verstikkenden indruk van de eigen kleine omgeving, waar men in den loop der jaren alles weer is gaan zien door een specialen bril, die niet altijd meer even zuiver en scherp werkt. Dan moet men toch, wil men frisch en in contact blijven met het volle leven daarbuiten, weer eens laven aan de bron des levens, en die vinden we toch slechts daarbuiten, in Europa, waar het veelzijdige en het zich vernieuwende leven afrolt, waar men zijn meening en inzichten elken dag kan toetsen aan die van de vele toonaangevenden om ons heen, waar de nieuwe richtingen zich baan breken op elk gebied en de felle strijd om het bestaan elken dag nieuwe objecten in het leven roept, die slechts houdbaar zijn, indien zij werkelijk de concurrentie kunnen doorstaan. Men heeft eens weer den hier niet te ontkomen invloed van het tropenklimaat van zich afgeschud en men krijgt opnieuw een juister inzicht in de verhoudingen, die men langzamerhand dreigde uit het oog te verliezen. Maar aan den anderen kant staat men, van Indië komend, na ernstige kennisneming van de gewijzigde toestanden in Europa, ook dikwijls zuiverder en minder bevangen tegenover het nieuwe ginds, dan zij die zich in Europa niet boven hun omgeving konden verheffen. Vele van dergelijke onderwerpen staan ook in onmiddellijk verband met de vraagstukken die in Ned.-Indië, in Deli en in de overige Buitengewesten, aan de orde van den dag zijn.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Europeesche Landbouwindustrie.

In een critische beschouwing over de practische uitvoering der erfpachtsordonnantie zegt de redactie van de liberale *Bintang Timoer* o.a. dat de officieele regeling goed is, doch, dat de noodige bekendmakingen worden gedaan op zoo'n wijze dat de massa van het volk er onkundig van blijft. Het kan wezen dat aan de formaliteit voldaan is door aanplakking aan de kantoren van den controleur of den djaksa, doch dat is natuurlijk niet voldoende.

Schrijver wijst verder op de positie van den Inlandschen B.B.-ambtenaar, die, wat zijn potje rijst en het lot van zijn vrouw en kinderen aangaat, zoo afhankelijk is van de gunst van den Controleur, die in vele gevallen behoort tot de vrienden der landheeren, zoodat ten slotte de Inl. B.B.-ambtenaar niet durft zeggen wat hij wel zou willen zeggen.

Schrijver wil daarmee niet zeggen dat de controleurs „gesmeerd" willen worden door de kapitalisten, maar niet ontkend kan worden dat er dingen gebeuren die het hoofd doen schudden. Hij releveert dan o.a. dat een Assistent-Resident, die grooten invloed had op het verleenen eener concessie in Asahan, later hoofdadministrateur werd bij de betrokken maatschappij. Zulke dingen, zegt schrijver, kunnen wonderlijke gedachten bij het publiek opwekken.

Schrijver acht het in verband met het bovenstaande wenschelijk, bij concessie-verleening de bevolking vooraf goed daarvan op de hoogte te brengen en hare eventueele bezwaren grondig te onderzoeken en aan de Inlandsche raden terzake recht van onderzoek toe te kennen, doch alleen dan wanneer in die raden inderdaad de stem der bevolking zich kan doen gelden.

Toen schrijver — Parada Harahap — nog President der S.I. te Padang Sidimpoean was, heeft hij te samen met een Inl. landbouwleeraar namens de S.I. en andere plaatselijke vereenigingen een erfpachtscommissie in 't leven geroepen, welke door den toenmaligen Resident Vorstman erkend werd en alle berichten en bestuursmededeelingen kreeg; deze particuliere commissie maakte een proces-verbaal op, naast dat der bestuurscommissie en beide gingen naar den Resident.

Veel goed resultaat werd daardoor verkregen; op de bezwaren van het volk werd gelet en het Inl. B.B. was er zeer mee ingenomen, want het zag bezwaren die het in zijn hart voelde, doch niet durfde voorbrengen tegen de meeningen van Ass.-Res. en Controleur in.

Met een en ander hoopt schrijver te verkrijgen dat van Regeeringszijde een goed oordeel en een goede weg worden gevonden ten einde misslagen als reeds voorgekomen zijn, te vermijden en vooral hoopt schrijver van zijn betoog dat men het initiatief zal nemen voor de vorming van commissies als boven omschreven, mits de betrokken Residenten zich daarmede kunnen vereenigen.

Onbeleefdheid van Indonesiërs tegenover Europeanen.

Naar aanleiding van de verklaring van Generaal Swart aan „de Haagsche Courant" dat de onbeleefde manieren der Indonesiërs tegenover het blanke ras toe te schrijven zijn aan het optreden der Europeanen zelven, zegt iemand in het Mal.-Chineesche blad *Keng Po* van 27 Juli o.a. dat dit ook door den heer Helfferich werd erkend. Want inderdaad zijn de Indonesiërs die manieren kennen, tegenwoordig anders geworden tegenover het blanke ras. Dit komt echter doordat de Europeanen misbruik hebben gemaakt van de beleefdheid dier Indonesiërs. Hadden de blanken van vroeger hun waardigheid gehandhaafd en niet hun valschheid getoond, dan zouden de Indonesiërs voor hen beleefd zijn gebleven. Nu is het trouwens ook nog niet te laat, als de Europeanen maar op de woorden van Generaal Swart en den heer Helfferich willen letten. Schrijver eindigt dan met den blanken toe te roepen om ook eerbied te hebben voor anderen, al zijn die niet van het blanke ras.

De afwachtende houding der nationalisten.

Onder dit hoofd zet een schrijver in de liberale Pertja Selatan te Palembang uiteen dat men slechts door geweld kan overgaan tot het plegen van geweld. Zoo gaat het ook met de volksbeweging in Indië. Een twintig jaar geleden kende men in deze beweging nauwelijks het woord revolutionnair en men zag zeker geen revolutionnaire handelingen en wel, doordat de Regeering niet met geweld of dwang te werk ging, doch als vader optrad. Voordat er tegen volksleiders vervolgingen wegens spreekdelict werden ingesteld, vele sprekers op vergaderingen bij den nek werden gepakt enz., hoorde men dan ook nooit van verzet tegen de politie, van bommenwerperij of van zoo iets als zich in November '26 en Januari '27 heeft voorgedaan. Dit wijst er op dat de revolutie niet was uitgebroken omdat het er reeds de tijd voor was, maar als gevolg van de omstandigheden. En deze omstandigheden vonden haar oorzaak weer in de Europeesche pers, die de zaken vertroebeld en der Regeering zand in de oogen gestrooid heeft. Schrijver zegt dat dergelijke handelingen van de Europeesche pers gevaarlijk zijn voor de rust en orde in Indonesië. Door mr. Singgih werd indertijd immers ook verklaard dat er in het nationalisme hier te lande geen gevaar schuilt, maar wel in de Europeesche pers. Want ook het Boedi-Oetomo-manifest werd door deze pers heel anders uitgelegd dan naar zijn werkelijken inhoud en werd gewantrouwd. Toen mr. Singgih tot een „Mataram"-correspondent zeide: „Wij staan immers machteloos, wat hebben wij voor middelen, wat zouden wij kunnen beginnen tegen de moderne bewapening, de militaire uitrusting?", werd hem dan ook direct de vraag gesteld: „Indien men even sterk was als de Regeering, hoe dan?" Op deze vraag — zegt schrijver — valt niet anders te antwoorden dan: „Wij nemen een afwachtende houding aan". Het is echter niet het nationale leger of de militaire uitrusting van de eigen rasgenooten, waarop wij zullen wachten, maar op de komende dingen. Want alles hangt — gelijk de heer Djajadiningrat in den Volksraad verklaarde — af van de handelingen der leiders, d.w.z. van de Hollandsche Regeering.

Inlandsche Burgemeesters.

Het afwijzend antwoord der Regeering op de vraag van den Bondsvoorzitter, R. M. A. A. Koesoemo Oetojo, om openstelling der betrekking van burgemeesters in kleine gemeeneten voor Inlanders, heeft in de Inheemsche pers veel ontstemming gewekt. Door de *Pemberita Boedi Oetomo*, (orgaan van B.O. te Batavia), wordt dit antwoord ongegrond genoemd, omdat de motieven daarvan niet in overeenstemming zijn met de toelichting van mr. Schrieke op de decentralisatie-wetgeving en ook in strijd met de waarheid, want plaatsen als Madioen, Modjokerto en Salatiga kunnen toch niet beschouwd worden een Westersch aanzien te hebben.

De *Soeloeh Rajat Indonesia* (orgaan der Indon. Studieclub te Soerabaja), het antwoord van de Regeering besprekend, vestigt er de aandacht op dat bedoeld antwoord juridisch zoowel als staatsrechtelijk foutief is. Juridisch, omdat er niets daaromtrent is bepaald en staatsrechtelijk omdat hiermede het recht van een bepaalde bevolkingsgroep om een gegeven betrekking te bekleeden, ontkend wordt, terwijl de wet dat niet verbiedt.

Hieruit blijkt, aldus schrijver, dat hier aan het woord is een Overheid, die Haar koloniseering wil bestendigen door de waarborg van Haar macht toe te vertrouwen aan een kleine groep, n.l. de Europeesche, die dan over het lot van de andere, zooveel grootere, groep te beslissen heeft. Maar zoodoende kan men toch geen vertrouwen winnen, in het bijzonder niet van de intellectueelen, van den adel en de Inlandsche ambtenaren, die tot nu toe samenwerking met de Regeering hebben voorgestaan, doch die door dit antwoord der Regeering op zeer ruwe wijze voor het hoofd zijn gestooten.

De vrouw en het huwelijk.

In een „beroep op de vrouwen", komt een schrijfster in de *Soeloeh Rajat Indonesia* op voor de huwelijksrechten der vrouw, voornamelijk in verband met de willekeurige verstooting van de Mohammedaansche vrouw door haar echtgenoot. Schrijfster haalt eenige cijfers aan: in het district Soerabaja b.v. bedroeg in 1927 het aantal echtscheidingen 3447, waarvan 3156 *niet* door de vrouw aangevraagd en zij wijst op den ellendigen toestand van de vrouw, die na zoo'n scheiding naar haar familie terugkeert en door deze als lastpost wordt beschouwd. Het gevolg is, dat de gescheiden vrouw haar kampoeng verlaat om elders een bestaan te zoeken en ten slotte komt hiervan prostitutie, Deliwerving enz., dingen die de positie der vrouw verlagen, in strijd met den godsdienst.

Daar naar schrijfster's meening ten deze niet op den steun der mannen kan worden gerekend, moeten de vrouwen zelf de handen uit de mouw steken. Zoo zal ook de Regeering, als zij ten minste niet zich gedragen wil als een bestuur van vreemdelingen, eveneens haar steun moeten geven.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De achteruitgang van Nederland's handel met Indië.

Over dit in den laatsten tijd in dagbladpers en periodiek voortdurend behandelde onderwerp schrijft de InIdische Financier o.m.:

„In Nederland begint men zich ongerust te maken over den achteruitgang van den handel met Indië, zoowel de import als de export geven terugloopende cijfers aan.

De oorzaken daarvan zijn [ook] voor een gedeelte . . . gebrek aan ondernemingsgeest in Nederland.

De tijden zijn voorbij, dat Ned.-Indië in hoofdzaak koffie produceerde, welke door het gouvernement ten bate van den Nederlandschen handel in Nederland verkocht werd. Maar ook zijn de tijden voorbij dat de producten van Indië naar Nederland vervoerd werden om aldaar verkocht te worden. Verkoop in Indië komt steeds meer in de lijn te liggen van de producenten in Indië, gelijk trouwens zeer begrijpelijk is, omdat elke tusschenkomst tusschen producent en verbruiker den prijs van het product verhoogt.

Wil de Nederlandsche handel zich dus een behoorlijk deel van den handel in Indische producten verzekeren, dan moet de Nederlandsche koopman niet in Nederland blijven zitten om te zien of wellicht een gedeelte dier producten door zijne handen zal gaan, maar hij moet zich metterdaad daarvan meester maken, hetgeen alleen kan geschieden in het productieland.

De geheele productie van Ned.-Indië heeft zich gewijzigd, de koffie-cultuur is vrijwel onbeteekenend geworden, daarvoor zijn in de plaats gekomen de suiker-, rubber- en thee-cultures, terwijl de oliepalm-cultuur in opkomst is.

Suiker, een artikel dat voorheen grootendeels naar Nederland werd uitgevoerd, wordt thans direct in Indië verkocht, terwijl de afzet hoofdzakelijk in het Oosten plaats heeft.

Rubber gaat voor 70 % naar Amerika.

Thee gaat gedeeltelijk naar Nederland, gedeeltelijk naar Londen, maar een groot kwantum wordt in Indië aan den man gebracht.

Met andere producten gaat het eveneens, slechts een klein deel neemt zijn weg over Nederland.

Wij willen om gevoeligheden te vermijden, niet specificeeren, wij generaliseeren slechts en moeten daarbij wel tot de conclusie komen, dat verreweg het grootste kwantum producten, dat in Indië verhandeld wordt, in de Nederlandsche koloniën dus, aan buitenlandsche firma's in Indië gevestigd, wordt afgeleverd en naar de consumptielanden verscheept.

Er hebben zich in Indië thee- en rubbermarkten gevestigd; welk aandeel van de zaken daarop gedaan, moet op rekening van Nederlandsche handelsfirma's gezet worden? Het mag geen naam hebben.

Bij het verloopen van het getij verzet men de bakens. Is dit ook door den Nederlandschen handel gedaan? Immers neen! Maar dan passen ook geen klachten over achteruitgang van den Nederlandschen handel. Het eenige middel is: trachten het verloren terrein te herwinnen. Dit kan echter niet geschieden, door met over elkander geslagen armen te blijven zitten om te zien of er wellicht verandering ten goede zal komen.

Administratieve indeeling van Java en Madoera.

Ale mededeeling No. 3 van het jonge Nederlandsche Java-Instituut te Amsterdam is verschenen een geschriftje, samengesteld door den heer C. Lekkerkerker (archivaris van genoemd Instituut), hetwelk den lezer inlichtingen verstrekt omtrent de nieuwe administratieve indeeling van Java en Madoera. Ongetwijfeld heeft de hr. L. met deze beknopte en door een kaart verduidelijkte publicatie zeer verdienstelijk werk verricht, omdat men, met behulp daarvan, zich een duidelijke voorstelling kan maken van de diepingrijpende wijzigingen in de indeeling van Java, als uitvloeisel van

de decentralisatie-wetgeving, die Provincies, Gouvernementen, Residentiën (met een groote R), residentiën (met een kleine r) enz. in het leven heeft geroepen. Wanneer men er prijs op stelt spoedig en volkomen vertrouwd te geraken met het nieuwe beeld hetwelk Java te dien opzichte vertoont, neme men den practischen wegwijzer van den hr. L. ter hand!

Het boekje is ook, als afzonderlijke uitgave, in den handel gebracht (uitgave van J. H. de Bussy te Amsterdam).

Tropisch Nederland.

De afl. van 7 Sept. opent met een korte bijdrage van Majoor C. L. Becking over de „Koningsgraven nabij Arosbaja (Madoera)", waarbij vele zeer interessante illustraties en een stamboom van het geslacht Tjakraningrat. — Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis besluit zijne beschouwingen over de onrust in Indië (en meer speciaal op Sumatra's Westkust) en hare oorzaken. — Dr. Z. Kamerling geeft als vierde zijner opstellenreeks „Van Natuur tot Kultuur" bijzonderheden over nootmuskaat en foelie als Compagnie's monopolie. (Beschamende herinnering aan het beruchte extirpatie-systeem en de zgn. hongi-tochten). — Ir. W. Spoon schrijft weder over den invoer van doerian-vruchten in Nederland.

De Macedoniër.

Het Sept.-Nr. van het Zendingstijdschr. De Macedoniër brengt een bijdrage van Ds. P. J. Lambooy, getiteld: Wat de Soembaneesche verhalen ons leeren omtrent de zeden en gewoonten der Soembaneezen; in het bijzonder behandelt schr. de gewoonten welke bij het huwelijk gelden. — Ds. P. Beukema schrijft over de jong-Chineezen en het Zendingsonderwijs en Ds. D. K. Wielenga over de medische Zending op de Jeruzalem-conferentie. — In zijn rubriek „Van mijn Uitkijk" wijst Ds. D. Pol met voldoening op de toenemende Zendingsactie onder de studenten aan de Vr. U. te Amsterdam en de Theol. Sch. te Kampen.

De Indische Verlofganger.

Uit den inhoud van No. 6 (14 Sept.). Schetsen van de Giesting (ontleend aan een artikel van E. W. Ostreig Jr. in Onze Stem). — Een gouverneur van de West-Indische Compagnie (nl. Joan Maurits, Prins van Nassau), door S. Kalff. — De pisang van de West, door Fr. Oudschans Dentz (met ill.).

De Indische Mercuur.

No. 37 (12 Sept.). Publicaties over Suriname, besproken door Prof. Dr. F. A. F. C. Went. — Invoer van P O J 2878 [suikerriet] in Cuba, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Statistiek van de intergewestelijke handelsbeweging der Buitengewesten. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut geeft een opgave van recente rubberliteratuur.

Volkstelling in Indië in 1930.

In 1930 zal in Oost-Indië weder een 10-jaarlijksche volkstelling gehouden worden. De Commissie welke bij Gouv. Besl. van 27 Oct. is ingesteld om uitvoering te geven aan dezen gansch niet gemakkelijken arbeid, heeft thans reeds eene Nota in het licht gegeven (verschenen ter Landsdrukkerij te Weltevreden) nopens de grondslagen der te houden telling. De kosten worden geraamd op één millioen 850 duizend gulden (die der vorige telling, in 1920, bedroegen in totaal 800 duizend gulden).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona

De Aug.-afl. bevat de volgende oorspronkelijke verhandelingen. Enkele onderzoekingen omtrent de nauwkeurigheid van boomhoogte-bepalingen met behulp van den hoogtemeter van Christen, door H. E. Wolff von Wülfing. — Bescherming der bosschen, door E. J. van Jelen. — De beschadigingen, ziekten en plagen van de djatibosschen op Java, door L. G. E. van Kalshoven.

Indisch Militair Tijdschrift.

Uit den inhoud van jaarg. '28, No. 8. Inleiding open beschouwingen over ter bescherming tegen strijdgassen te nemen tactische maatregelen en in verband daarmede eventueel te treffen voorzieningen, door F. A. Palm. — Eene tactische reglementenstudie betreffende het bataljon, door A. van de Water (slot). — Verbindingsaangelegenheden, door K. (slot). — De lessen der ervaring. Antwoord aan luit.-kol. Snell, door Camurs. — Het instituut der „aanbevolen militairen" bij de Artillerie, door H. Th. van Goor.

Het Javaansche volk en het Rassenprobleem.

In de door het Holland-Institut te Frankfort a. d. Main uitgegeven schriftenserie is verschenen: Das Javanische Volk und das Rossenproblem in Indonesien, von Raden Mas Noto Suroto, mit einem Lebenslauf und einem Bild des Verfassers (Heidelberg, C. Winters Univ. Buchhandlung).

Dit boekje bevat den uitgewerkten tekst van een door den hr. Noto Soeroto in Frankfort gehouden voordracht, waarvan de Hollandsche vertaling reeds werd opgenomen in het maandschr. Oedaya (Juli en Sept. '28).

De Indische Post.

De rubriek „Onze meening" in het Nr. van 11 Aug. ondersteunt het request van een Semarangsch Comité ten behoeve der oud-strijders, en handelt verder over het conflict tusschen den Volksraad en de Europ. pers. — De rubriek „Actualiteiten" bespreekt de verhoudingen tusschen Nederland en Indië. — Jan Feith brengt de allereerste proefnemingen (nu bijna tien jaar geleden) in herinnering om een radio-verbinding tusschen Nederland en Indië tot stand te brengen.

* *
*

De beteekenis van de groote cultures ter Oostkust van Sumatra voor den importhandel, door J. de Waard. (In- en Uitvoer, 10 Sept. '28).

Departement van Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië. Landsdrukkerij. Jaarverslag 1927. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Verslag der werkzaamheden in het Laboratorium der Burgerl. Openb. Werken 1917—1925. Met platen. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Dienst voor Waterkracht en Electriciteit in Ned.-Indië. Tiende jaarverslag 1927. Met kaart en plaat. (Korte inhoudsopgave: Verkenning, onderzoek en ontginning van waterkrachten, bouw en bedrijf van electrische centrales en overbrengingsleidingen, studies, publicaties en adviezen, waterkrachts- en electriciteitswetgeving).

Verslag betreffende den Dienst der Opiumregie over het jaar 1927. (Weltevreden, Albrecht en Co.).

Indische mijnwet. Stsbl. 1899, no. 214, gewijzigd en aangevuld bij de Stbl. 1910, No. 588 en 1919, no. 4. — Mijnordonnantie, Stbl. 1906, no. 434, gewijzigd en aangevuld. Voorzien van slagwoorden en tevens bevattende een model van het voor het aanvragen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen te bezigen formulier. ['s-Gravenhage, Martinus Nijhoff].

Indonesië vrij! Onuitgesproken, aan de Rechtbank overgelegde rede, ter verdediging van de „Perhimpoenan Indonesia" naar aanleiding van het proces tegen de Indonesische studenten, door Mohammad Hatta, met een Voorwoord van Edo Fimmen. [Amsterdam, N.V. „Ontwikkeling"].

Het notarisambt en de notarieele akte. Studie van de Ned.-Indische wetgeving op het notaris-ambt. Het reglement op het notarisambt in Ned.-Indië, vergeleken met de Nederlandsche wetgeving op het notarisambt, enz. door H. W. Roeby. Deel I. (Weltevreden, Boekh. en Drukkerij Visser en Co.).

Het Toba-meer, door J. Poortenaar. Met afb. (Buiten. 1928, bl. 316, 328).

Padang en de Padangsche Bovenlanden, door C. K. (vervolg). (Opgang, 1928, bl. 428, 442, 458, 473).

De heer Colijn over onze koloniale politiek, door Prof. Dr. E. Moresco (uitvoerige bespreking van het werk: Koloniale vraagstukken van heden en morgen). (Economisch-Statistische Berichten. 12 Sept. '28).

De landbouwexportgewassen van Nederlandsch-Indië in 1927. (Beplante uitgestrektheden, producties en uitvoeren). (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 61).

Suriname.

In ons nummer van 6 September maakten wij melding van de aangekondigde lezing door Dr. Lampe over *„het Surinaamsche treefgeloof."* Wij zeiden toen, dat de studie van dit volksgeloof bij Dr. Lampe in goede handen was. Inmiddels hebben wij *„De Surinamer"* van 23 Augustus ontvangen, waarin een belangrijk artikel *„Treef en lepra."* Daaruit blijkt, dat Dr. Lampe zijne lezing reeds heeft gehouden. Wij hopen, dat die in druk zal verschijnen. Hoe belangrijk de zaak is, blijkt uit de volgende mededeeling van Dr. Lampe:

„Een onderzoek heeft uitgewezen, dat van de honderd gezinnen, waar lepra voorkomt, niet minder dan 88 de mogelijkheid van besmetting niet aannemen en de ziekte toeschrijven aan [het veronachtzamen van] treef. Zoodat er dus op de 100 gezinnen waar lepra voorkomt, 88 zijn, die geen voorzorgen nemen om anderen de besmettingskansen te doen ontgaan."

Wij hebben vele jaren geleden in dit weekblad en elders herhaaldelijk gewezen op de heilooze gevolgen van dit volksgeloof. Wij herinneren ons een circulaire, door het Departement van Onderwijs in Suriname omstreeks 1908 tot de hoofden van scholen gericht, waarin de medewerking werd verzocht om dit volksgeloof te bestrijden. In de *„Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië"* werd onder het hoofd *„Treef"* nogmaals gewezen op het gevaar van dit volksgeloof. Hoeveel ellende had men kunnen voorkomen, als men den strijd tegen dit volksgeloof had aangebonden. De Surinaamsche geneesheeren, hoewel hun beste krachten wijdende aan de genezing van de ziekte, zijn niet krachtig genoeg opgetreden tegen het volksgeloof, dat veronachtzamen van de treef, de oorzaak is van de lepra. En de Surinaamsche pers houde het ons ten goede, dat wij haar een tekort toeschrijven aan belangstelling voor deze zaak. Zij had *zonder ophouden* op dit aambeeld moeten slaan, gedachtig dat volksovertuigingen moeilijk uit te roeien zijn. En uitgeroeid *moet* dat volksgeloof worden, wil men met kans op succes deze vreeselijkste aller ziekten bestrijden.

Nog steeds achten wij het in het artikel „treef" in bovengenoemde Encyclopaedie aanbevolen onderzoek op de scholen wenschelijk. Men moet den omvang van het kwaad kennen om het met vrucht te kunnen bestrijden.

Wij hopen op deze zaak terug te komen, wanneer wij kennis hebben genomen van Dr. Lampe's lezing.

* *
*

De redacteur van *„De Surinamer"* van 9 Aug. schrijft:

„Tijdens onze Nickerie-reis kregen wij van ingewijden verhalen te hooren omtrent strooperij langs de Corantijn, die aan het ongelooflijke grenzen.

Per jongste mail bereikten ons daaromtrent wederom berichten.

Wij vestigen daarom de aandacht op deze zaak, die wij in onze artikelen onbesproken lieten.

Van den Engelschen oever begeven zich, volgens onze gegevens, geregeld houtkappers naar onzen oever, om er brand- en ander hout te halen, alsof het er ligt voor hen. In de keuze der terreinen zijn zij uiterst brutaal. Want niet alleen om uitgegeven domeingrond stroopen zij af, ook concessies, uitgegeven aan houtondernemingen, maken zij tot de hunne. Het is zelfs gebeurd, dat zij hout, dat door rechthebbenden was gekapt en voor vervoer klaar gelegd, meenamen, zich de moeite van zelf kappen besparend.

Dit alles is niet alleen onaangenaam voor de rechthebbenden in deze streek, het kan hen zelfs in groote moeilijkheden brengen. Voor bepaalde houtsoorten en voor hout van bepaalde afmetingen bestaat er een wettelijk kapverbod. Wanneer nu op de uitgegeven concessies overtreding van dit kapverbod wordt geconstateerd door boschwachters, wie is dan de schuldige? De binnengedrongen strooper, die van geen kapverbod weet en er zich toch niet aan zou storen, of de concessiehouder, die er geoorloofden kap toepast?

Naar ons verder bericht werd, is er onzerzijds eenige malen „opgetreden", doch de bijzonderheden doen meer denken aan een operette dan aan een optreden, in overeenstemming met ons gezag.

Het is te hopen dat men er in mag slagen in deze lastige zaak den juisten weg te vinden en onze boschen te beveiligen tegen indringers, die zich met zooveel brutaliteit aan hun bedrijf wagen. Wellicht is er van de overzijde zelf medewerking te verkrijgen, want naar men verzekert is het gestroopte brandhout grootendeels, zoo niet uitsluitend, bestemd voor de suikerfabrieken aan den overkant."

* *
*

In de N.R.Ct. van 13 September Av.bl. A, bestrijdt de heer H. P. Geerke, aan de hand van Hartsinck's boek, het betoog van den heer Fred. Oudschans Dentz (N.R.Ct. van 7 September Av.bl. A) dat Crynsen niet onder valsche vlag Suriname zou veroverd hebben.

Zouden de archieven van Zeeland hieromtrent niets leeren?

* *
*

Vele straatnamen in Paramaribo zijn ontleend aan namen van straten in Nederlandsche steden. Het blijkt nu uit een artikel in „De Telegraaf" van 10 September, 2e avondblad, *„Muidens tol capituleert"*, dat de „Kromme-elleboogstraat" te Paramaribo een naamgenoote heeft in den „Kromme Ellenboog", die de hoofdstraat van Muiden en een deel van den grooten verkeersweg Amsterdam—Gooi uitmaakt.

* *
*

In het „Handelsblad" van 8 September een uitvoerig artikel: *„Suriname's bevolking. Een staalkaart van rassen"*.

* *
*

In „De Indische Verlofganger" van 14 September vertelt de heer Fred. Oudschans Dentz van *„de pisang van Suriname"*. Wij willen hier aan toevoegen dat wijlen Prof. P. J. Veth op blz. 244 van zijn interessant boek *„Uit Oost en West"*. *Verklaring van eenige uitheemsche woorden"*, Arnhem 1889, schrijft: . . . . „Zegt men dus, gelijk men zoo dikwijls

weest, dat in West-Indië de banaan nevens de bakkeljauw het hoofdvoedsel van de negerslaven placht te wezen, dan is daarmede niet beslist of men Musa sapientum of Musa paradisiaca bedoelt; het was zelfs doorgaans de bakkove, die aan de negers verstrekt werd."

De Professor heeft het hier mis. De slaven zouden in opstand gekomen zijn als men hun bakkoven of hun bakkeljauw had gegeven.

* * *

In „Der Kolonialdeutsche, Deutsche Uebersee- und Kolonial-Zeitung" van 15 Augustus en 1 September zeer interessante artikelen over Suriname. Te worden vervolgd.

* * *

„De Maasbode" van 12 September schrijft:

Naar het „Hgz." meldt, is binnenkort de benoeming te verwachten van mr. J. L. Nijsingh, procureur-generaal bij het hof van justitie te Paramaribo, tot officier van justitie bij de rechtbank te Utrecht als opvolger van jhr. mr. A. Calkoen.

Curaçao.

Nog eens: Caraçasbaai.

De *Amigoe* schrijft:

„Dat het Bestuur zich bij het verleenen van gemelde erfpacht volkomen rekenschap heeft gegeven van de verstrekkende gevolgen die deze daad in de toekomst hebben kon, wordt door velen, en met recht, betwijfeld, zonder dat men het met schrijver (in de *N.R.Ct.*) heelemaal behoeft eens te zijn, dat de zaak in een onderonsje beklonken" is, en dat zelfs de gebruikelijke officieele adviezen niet ingewonnen" werden.

Want wij weten wel zeker, dat alvorens de zaak haar beslag kreeg, de twee voornaamste autoriteiten in deze, n.l. de Directeur van Openbare Werken en de Directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst gehoord zijn, — dat de zaak maar niet zoo een twee drie is afgehandeld, doch dat het over weken geduurd heeft. En dat men eerst, nadat door beide genoemde autoriteiten de voorwaarden waren vastgesteld, tot het in erfpacht geven van het domein in kwestie is overgegaan.

Of het in een zoo belangrijke en een zoo verstrekkende gevolgen hebbende kwestie niet raadzaam zou geweest zijn ook den Raad van Bestuur te hooren, vooral in het belang van de verantwoordelijkheid van den Gouverneur zelf, is een andere vraag, waarop door de meesten wel bevestigend zal geantwoord worden. Hierop doelt waarschijnlijk schrijver, als hij zegt, dat zelfs de gebruikelijke officieele adviezen niet zijn ingewonnen, wat dan in zóóver waar is, dat de Raad van Bestuur, het grondwettig officieel college van advies, blijkbaar niet gehoord is."

Politie.

Onder het opschrift „Revolutie in Venezuela" heeft de *Amigoe* een lang verhaal over een Venezolaansch schip van Coro, dat in de eerste week van Aug. l.l. op Aruba zou zijn gekomen met 11 vluchtelingen en daaronder 2 kopstukken der revolutionairen. Op Aruba zouden die zijn „geïnterneerd", daarna naar Curaçao zijn overgebracht, om daar in het Waterfort weer „geïnterneerd" te worden. Het blad wist nog mee te deelen, dat de 2 hoofden zouden worden vastgehouden en de 9 anderen verwijderd.

Intusschen heeft dit feit tot een staking op de ... aanleiding gegeven, die ten doel had niet-uitlevering van de vluchtelingen. De gouverneur zou ... 3 leiders in gehoor ontvangen hebben.

De *Amigoe* besluit:

„Gelukkig dat we thans een politiekorps bezitten, dat den toestand weet te beheerschen en den burgers een gevoel van veiligheid weet in te boezemen. Maar toch zal het zaak zijn om het korps zoo spoedig mogelijk op de vereischte sterkte te brengen. Want al is het de Regeering van Venezuela thans wellicht gelukt de revolutie den kop in te drukken, niemand weet hoe de toestand zich alnog ontwikkelen zal. En niet alleen om de onmiddellijke nabijheid, maar vooral om de duizenden Venezolaansche arbeiders, zoowel hier als op Aruba, zullen wij noodzakelijkerwijze den weeromstuit van hetgeen daar te vreezen staat, ondervinden.

Laat men den toestand goed onder de oogen zien en haast maken, opdat tot volkomen veiligheid der burgers, de militaire politie zich kan ontplooien, zooals het behoort.

Bovendien moge de Regeering in het Moederland begrijpen, hoe noodzakelijk het is dat er thans een oorlogsschip op Curaçao gestationneerd is, al zou het maar een torpedojager zijn. Het zou de ingezetenen alhier een groot gevoel van veiligheid geven."

IJsfabriek.

De *Amigoe* weet mee te deelen, dat de ijsfabriek van den heer Everts op het Rif voor *f* 135.000.— is overgegaan aan een consortium, dat de bedoeling heeft het bedrijf geheel te moderniseeren en uit te breiden. Ook zou men in onderhandeling zijn over de overname van de limonadefabriek.

Op Pietermaai is een nieuwe ijsfabriek door den heer E. Maduro opgericht.

P. R. Küp.

In de passagierslijst lezen wij, dat de directeur van de Hollandsche bank voor West-Indië naar Curaçao is teruggekeerd.

Kolonale Raad.

Bij Kon. besluit is benoemd tot lid van den Kolonialen Raad van Curaçao de heer S. A. Senior.

C.P.I.M. — C.S.M.

De *Amigoe* bericht, dat de bovenstaande maatschappijen over 1927 een dividend zullen uitkeeren van 14 en 6 % tegenover 12 en 4 % over 1926. Hiervan zou *f* 112.000 aan belasting 's lands kas ten goede komen.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het ondertrouw- en trouwboek der Gereformeerde kerk op Curaçao:

Ds. Sporon.

1785

II.

July Veneris den 22en

zijn bij absentie van een tweeden Hervormden Leeraar door den Heere Secretaris der Regeeringe Mr. P. B. van Starkenborg aangeteekend om in den huwelijken staat te treden

Bruidegom Isaac Antoine Sporon, I. M. geboren te Aardenburg in Staats Vlaanderen, Leeraar der Hervormde Gemeente en oud 29 jaren en 6 maanden

Bruid Iufvrouw Maria Gijsbertha Cambiaso, I. D. alhier geboren oud 14 jaren omtrend

Getuygen waren voor den Bruidegom De WelEdele Agtbare Heer Iohannes De Veer Abrahs, Gouverneur over Curaçao en desselfs onderhorige districten en Mevrouw Iannetje M. Ellis, desselfs Gemalinne

En voor de Bruid De Heer Michael Cambiaso en Iufvrouw Anna Catharina Esther de Witt, desselfs Egtgenote.

Dit Huwelijk is voltrokken den 7en Augustus a.e.

Conform met den Trouw Brief, door den genoemden Heer Secretaris, ontvangen

Z. T.

Sporon Predikant.

Uit den Verren Vreemde.

De Nederlandsche zetel in den Volkenbondsraad.

Nederland is zijn zetel kwijt in den Raad van den Volkenbond. Hierover zijn spijtige uitingen vernomen, die wel eens verkeerd verstaan zouden kunnen worden, zoodat 't ons niet ondienstig voorkomt hier aan te stippen, wat in deze heel gewoon is en wat daarentegen wel als minder prettig aangemerkt mag worden.

De Volkenbond kent, zooals men weet, *de Algemeene vergadering*, waarin alle mogendheden die lid zijn stem hebben, en die éénmaal in het jaar samenkomt, *de Raad*, die op vaste tijden bijeenkomt, en over wiens samenstelling zoo dadelijk wat meer, en het permanent Secretariaat, dat te Genève zetelt, waar ook de andere vergaderingen gehouden worden. Bovendien zijn verschillende, door de Algemeene vergadering ingestelde en aan haar verantwoordelijke commissies in actie.

De Raad nu bestaat uit vaste leden, zijnde tegenwoordig: Frankrijk, Engeland, Italië, Japan en Duitschland, en heeft een zeker, door de Algemeene vergadering goedgekeurd aantal, losse zetels. Hiervoor is aangenomen dat de staat, die aan de beurt van aftreden is niet dadelijk herkiesbaar is. Uitzondering op dezen regel moet met 2/3 der stemmen goedgekeurd worden. Toen Polen en Spanje aan de beurt waren om af te treden, hebben zij, daar Duitschland als vast lid opgenomen werd, alle machten in 't werk trachten te stellen om ook een vasten zetel te krijgen. Dit wilde men niet inwilligen, doch om hen tevreden te stellen, werden hun toen semi-permanente, of verlengbare zetels toegedacht. Polen nam hiermede genoegen. Spanje niet, en 't zeide toen zelfs, boos, zijn lidmaatschap van den Volkenbond op. Een zoodanige opzegging gaat echter pas in 2 jaren nadat zij gemeld is. Spanje heeft zich intusschen bedacht, heeft zijn intrekking herroepen, en stelde zich nu candidaat voor een Raadszetel, een gewone, zooals 't dien vroeger ook ingenomen heeft, het kan, tegen dat zijn beurt van uittreden weer gekomen zal zijn, een poging doen om dan alsnog verlenging of een permanent-verklaring te verkrijgen.

Zoo naderde dan het tijdstip dat voorzien moest worden in de keuze van nieuwe zetelbezetters. Aan de beurt van aftreden waren China, Columbia en Nederland. China zou zijn mandaat heel gaarne verlengd hebben gezien, het deed een poging hiertoe maar verkreeg het vereischte $^{2}/_{3}$ der stemmen niet zoodat dus voor de drie Raadszetels gestemd moest worden.

In de keuze was de Algemeene Vergadering een zekere vertegenwoordiging gaan toepassen. Het aanvankelijk aantal van 4 losse zetels, 't eerst toegewezen aan België, Brazilië, Spanje en Griekenland was zelfs in den loop der weinige jaren van het Volkenbondsleven uitgebreid om aan geuite belangen te gemoet te komen. Zoo was gedacht aan de Aziatische staten, waarvoor China zich de representant achtte, aan de Midden-Amerikaansche groep die nu door Columbia vertegenwoordigd was, en o.a. ook aan de groep der noordelijke neutrale staten, die buiten den oorlog en buiten de ententes gebleven zijn, en voor welke nu Nederland in den Raad zat.

Den 10en Sept. heeft men voor Azië Perzië, voor de staten in Midden-Amerika Venezuela gekozen respectievelijk met 40 en 35 stemmen. Maar de candidaat Noorwegen, die gesteld was ter vervanging van Nederland, kreeg slechts 11 stemmen, Spanje haalde er 46, zoo lezen wij.

De hierin gelegen verschuiving, en de terzijdezetting van de staten, wier achtereenvolgende vertegenwoordigers herhaaldelijk krachtig zijn opgekomen tegen het drijven van de machtige permanente leden, vormt een opmerkelijk feit; de strijders voor een rechtzinnige Volkenbondsfeer worden in Genève blijkbaar op den achtergrond gedrongen. Dit kan den Volkenbond niet ten goede komen. 't Is over deze bejegening dat menig orgaan zich spijtig heeft uitgelaten. Nederland had zijn Raadszetel nu niet kunnen behouden, maar de, uit het stemmental gebleken, opzet om Spanje, dat ook wel neutraal gebleven is, maar dat in geest en doen en drijven niets gemeen heeft met de noordelijke groep, en dat bovendien voor een *blijvende* plaats in den Raad ijvert, de opzet om dit land den zetel toe te kennen, waarop Noorwegen had mogen rekenen, hindert de dragers van de echte, vredelievende Volkenbondsstemming.

In aansluiting aan het voorafgaande zij er hier ook melding van gemaakt, dat de Noorsche en de Nederlandsche afgevaardigden in de desbetreffende commissie, de hh. Hambro en Prof. van Eysinga er op gewezen hebben dat het Volkenbondssecretariaat hoe langer hoe meer wordt samengesteld uit leden van de staten, die de 5 permanente zetels in den Raad bezetten. Met cijfers werd aangetoond dat voor de hooge of goed gesalarieerde posten voorrang wordt gegeven aan Engelschen, Franschen, Duitschers en Italianen.

Zoo gaat 't den verkeerden kant uit; zoo doet de Volkenbond zelf afbreuk aan het beginsel van goede internationale verstandhouding, en aan het vertrouwen der leden in het Secretariaat.

Belgisch Koninklijk Koloniaal Instituut.

De Belgische premier, tevens minister van koloniën, de heer Jaspar, heeft het ontwerp gemaakt voor een Koninklijk Koloniaal Belgisch Instituut, dat door koning Albert nu tot een stichting gemaakt is.

De nieuwe instelling zal tot doel hebben: de organisatie van de koloniale propaganda bij het hooger onderwijs; den schakel te vormen tusschen de verschillende organisaties, die zich met koloniale aangelegenheden bemoeien; de bevordering en beoefening van elken tak van wetenschap die in verband met de koloniën werkzaam is. Zij zal haar arbeid over drie afdeelingen verdeelen: een voor de zedekundige en politieke wetenschappen, een voor die welke op natuur- en geneeskunde betrekking hebben, een voor alles wat technische kennis betreft.

Het Instituut zal wetenschappelijke uitgaven bezorgen. Voor geschriften kunnen prijzen worden toegekend. Subsidies kunnen worden toegekend tot aanmoediging of bevordering van onderzoek of studie, medewerking kan worden verleend om bij hooger-onderwijs-instellingen tot de organisatie van cursussen en voordrachten te komen, hiervoor kunnen studie-verzamelingen en werk-materieel bijeengebracht worden.

De geheel opzet doet in menig opzicht denken aan dien van het Koninklijk Koloniaal Instituut te Amsterdam, met de groot afwijking echter al dadelijk in den oorsprong, aangezien onze grootsche onderneming een particuliere instelling is en dit ook blijven wil.

Mededeelingen.

Van den Vertegenwoordiger in Curaçao.

UIT HET JAARVERSLAG OVER 1927.

Algemeene toestand. Deze is over het algemeen dezelfde te noemen als in het vorige jaar: weinig belangstelling voor onze Vereeniging, echter vooral doordat de laatste tijden meer artikelen over Curaçao in het Koloniaal Weekblad voorkwamen, kreeg de

vertegenwoordiger wel eens aanvragen nader kennis met de Vereeniging te maken, door inzage van gratis beschikbaar gestelde Koloniale Weekbladen. Gedurende het tweede halfjaar was door overplaatsing van den vertegenwoordiger naar Saba een intensieve behartiging van de belangen der Vereeniging minder mogelijk, zoodat uitgezien zal worden een en ander door benoeming van een nieuwen vertegenwoordiger meer tot zijn recht te doen komen. Curaçao is het centrum en dus zal de vertegenwoordiging ook op het eiland Curaçao moeten gevestigd zijn.

Van het Informatie-Bureau:

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederl.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Ned.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer en onderwijzeres bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het M.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of de middelbare akte K1, of hoofdakte en akte landbouwkunde l.o., of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch)

c. leeraar bij het openbaar middelbaar onderwijs:
1. Nederlandsche taal;
2. Duitsche taal (volledig bevoegd of in het bezit van de akte Duitsch A met eene andere middelbare akte, uitgezonderd schoonschrijven);

d. Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid, waaronder één ervaren chirurg, een physioloog en 2 psychiaters (dienstverband 3 of 5 jaren; ook vrouwelijke artsen kunnen mededingen);

e. leeraar-apotheker bij de apothekersassistentenschool te Weltevreden;

f. natuurwetenschappelijk technisch ambtenaar (scheikundig ingenieur) bij den Dienst der Volksgezondheid;

g. verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen;

h. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

i. veearts bij den Veeartsenijkundigen Dienst;

j. predikant bij de Protestantsche kerken;

k. petrograaf (mijningenieur) bij den Dienst van den Mijnbouw;

l. rechterlijk ambtenaar (uitsluitend doctorandi in het Nederlandsch-Indisch recht komen in aanmerking);

m. gegradueerd adj.-accountant bij den Belasting-Accountantsdienst (diploma rekeningwetenschap vereischt);

n. accountant en adj.-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;

o. technisch ambtenaar (met vakkennis op telefoongebied of op instrumentmakersgebied) bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst;

p. opzichter-werkplaats (smid en gereedschapmaker) bij den Dienst der Staatsspoor- en tramwegen;

q. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst);

r. officier van gezondheid 2de klasse röntgenoloog (in vasten of tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Dep ment van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau de betrekkingen, genoemd onder *a* t/m *l*), en to deeling C (voor de betrekkingen onder *m* en *n*

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-IN

W. de Groot, Station, Grouw (Fr.);
C. Scheen, Sumatraplantsoen 37, I hoog, Amsterda
W. van Vliet, Torenstraat 4, Alphen a. d. Rijn;
Onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O.
Mej. M. Wanasek, Verpleegster 1e kl. b. h. Krank genwezen, Agnietenstraat 2, Utrecht.
L. Kamper, Adsp. ambtenaar voor Chineesche z Ringweg 57, Zaandam.
W. D. H. Bootsman, Heereweg 82d, Groningen;
H. J. Verdier, Segbroeklaan 22, 's-Gravenhage;
Ph. Salomons, Rijnlaan 117, Utrecht;
J. J. Modderman, Oude Pekela;
allen onderwijzer bij het O.E.L.O.

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLO

H. B. Frieman, 3e Werktuigkundige b. d. Gouv. M Oetewalerstraat 6 I, Amsterdam.
J. W. Jalink, 1e Klerk b. d. Zoutverpakking der regie, Van Boetzelaerlaan 89, 's-Gravenhage.
Ir. F. Wassing, Ing. der 2e kl. b. d. Waterst. en 's B.O.W., Pijnboomstraat 26, 's-Gravenhage.
J. W. van den Heuvel, Insp. van het Inl. Onderwijs Weede van Dijkveldstr. 41, 's-Gravenhage.
L. Tuin, Onderw. a. d. Kweeksch. v. Inl. Onder Blitar, van Eeghenstraat 49, Amsterdam.
J. C. Gaillard, Hoofdcommies b. h. Kantoor voor wezen, Berkstraat 26, 's-Gravenhage.
Mej. A. J. M. Visser, Verpleegster der 1e kl. bij d V. G., Ossenburgsingel 34b, Rotterdam.
Mevr. N. C. Liesecke geb. Krol, Onderwijzeres d kl. b. h. O.E.L.O., Hamburg, Bundesstrasse 29.
J. C. de Vos, Wnd. adj.-insp. v. d. Landel. Ink. te tevreden, Sweelinckplein 30, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

S. A. Gonsalves, Ir. 1e kl. b. d. S.S. en Tr., p.a. N Handel Mij., 's-Gravenhage.
Mej. E. M. Oostenbroek, Onderw. 1e kl. b. h. O.E Spreeuwenlaan 38, 's-Gravenhage.
A. J. Haaxman, President Weeskamer te Band Schuytstr. 22, 's-Gravenhage.
H. A. Wartena, Hoofdpol.opz., Huizummerlaan Huizum.
G. W. L. Aandewiel, Directeur 1e Openb. Muloafd A.M.S. te Semarang, Korte Scheidingweg 28, D
J. de Rooij, Off. v. Gez. 1e kl., Barentszstraat 19, 's venhage.
J. Teunissen, Onderluit. (2e Luit. tit.) der Inf., de Grootstr. 46, 's-Gravenhage.
J. A. Valken, Kapt. der Inf., Jacob Mosselstraa 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 12 tot 19 September.

Nieuwe Leden: Geïntroduceerd door:

P. L. Verschoor, 2de Luit. Inf. N.-I. L., Scheveningen, Leuvenschestraat 73. ƒ 5 .... den heer H. J. A. Raedt v. Oldenbarnevelt te Den H

Afschrijven:

C. L. R. E. Menges, Den Haag, Balistraat 82-84 (overleden).
E. de Schepper, Groningen, Verlengde Heereweg
C. F. W. Koch, Nijmegen, Graafsche weg 64.

Adresveranderingen:

F. E. Luitjes, Gep. O.-I. ambtenaar, van: Nijmegen, Evertsenstraat 48, naar: Utrecht, Kemperstr. 8. ƒ 5.
Mevrouw G. Slotema-Damminga, van: Arnhem, de Wetstraat 5, naar: Den Haag, van Beverningkstraat 36. ƒ 5.
H. J. Goemans, van: Gent, Antwerpsche Steenweg 231, naar: Den Haag, Wilhelminastraat 2E. ƒ 5.
P. R. Vetter, van: Scheveningen, Gevers Deynootweg 149, naar: Den Haag, v. Weede v. Dijkveldstr. 15.
Mevr. S. L. Hoorweg-van Dijk, Den Haag, van: Laan van Meerdervoort 399, naar: van der Heimstr. 12.
Mr. Dr. M. S. Koster, Secr.-Gen. Dep. v. Koloniën, Den Haag, van: Riouwstraat 131, naar: van Lennepweg 29.
A. van Vollenhoven, Den Haag, van: Prinsevinkenpark 8, naar: Riouwstraat 45.
H. van der Mooren, Kapt. N.-I. L., Den Haag, van: van Beverningkstr. 146, naar: Fred. Hendriklaan 140.
A. E. Bombeke, Onder-directeur Centrale Kas credietwezen, van: Meester Cornelis, Koningin helminalaan 6, naar:: Den Haag, Barentszstr. 21
A. A. Hulshoff, Directeur der Gouv. Centrale Ziekeninrichtingen, van: Weltevreden, naar: burg, Marialaan 19. ƒ 5.
L. H. W. van Sandick, thans: Gouverneur van S te Medan.
J. A. Ochtman, Controleur B.B., geplaatst in Men
A. J. van Wilgenburg, Controleur B.B., van: Tand Balai, naar: Gouvernement van Celebes.
S. C. Plantinga, Maj. der Inf., van: Meester-Cor naar het Dep. v. Oorlog te Bandoeng.
Mr. H. A. Nauta, thans: Lid van den Raad van tie te Makasser.
M. A. Los, Adm. Ambt. B.B.. van: Makasser-Madjene (Celebes).

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

..., die na 1 October 1928 als lid (minimum contri-...tie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, ...tvangen het „Kolon. Weekblad" over het laatste kwartaal van dit jaar gratis.

...HOUD: De stormramp op Saba en St. Eustatius. Een oproep om steun. — Naklanken van de I. T. A. Voorbij . . . . door Ali Kooi. — Bovenwindsche Eilanden. Kunstmatige oriëntage der Bovenwinden naar Curaçao, door Commentator (vervolg). — Wenschen op pensioengebied, door A. Bloemsma. — Nederland en zijn Overzeesche Gewesten in het buitenland. — Indische Leesportefeuille. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europeesche Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen; Apeldoorn. Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Informatie-Bur. — Mutatiestaat van 17 tot 26 Sept.

De stormramp op Saba en St. Eustatius.

Een oproep om steun.

Op initiatief van den oud-president der Javasche Bank, mr. Zeilinga, te Merano, heeft zich een ...mmissie gevormd bestaande uit de heeren mr. ... C. F. Schoch, hoofd-dir. v. d. Surin. Bank, Am...rdam, voorz.; mr. dr. W. Dyckmeester, direc...ur der Holl. Bank v. West-Indië, Amster...m; ir. J. E. F. de Kok, dir. van de Kon. Ned. ...j. t. Expl. v. Petr. in N.-I., Den Haag; J. v. Has...t, dir. v. d. Kon. Ned. Stoomb. Mij., Amsterdam; ... P. J. de Kanter, voorzitter van het Alg. Ned. ...rbond, Den Haag; R. Zuyderhoff, alg. Voorzitter ...n „Oost en West", Den Haag, en mr. dr. W. M. ...esterman, secr.-penn., Den Haag, welke commis... zich tot het Nederlandsche publiek richt met ...n volgenden oproep:

Landgenooten!

Het vermoeden, dat de cycloon, die van 12 op ... September het geheele Antillengebied en Florida ...teisterd heeft, ook aan onze Bovenwindsche ...landen niet onbemerkt is voorbijgegaan, is helaas ...waarheid geworden. Zoowel Sint-Eustatius als ...ba hebben het zwaar te verantwoorden gehad, ...o zwaar, dat op beide eilanden een groot aantal ...izen geheel vernield is. De berichten van den ...arnemend gouverneur van Curaçao noemen voor ... Eustatius het getal van 47 huizen en voor het ...einere Saba 13 huizen. Een honderdtal bewoners ...alleen op St. Eustatius dakloos geworden. Daar...ast wordt gewag gemaakt van een groot verlies ...n vee en cultuurproducten.

Van welke beteekenis deze ramp is, zal door ...ereen beseft worden, die met den uiterst zwak...n economischen toestand der Bovenwindsche ...landen en met de geringe draagkracht der bevol...g aldaar bekend is. Onder normale omstandig...den reeds nauwelijks in staat hun bewoners van ...t noodigste te voorzien, zullen de beide genoem... eilanden dezen slag in het geheel niet te boven ...men, indien geen krachtige hulp geboden wordt. De hulp kan slechts van één zijde komen, nl. van ...t moederland. De veronderstelling is gerechtvaar...gd, dat de regeering het hare zal doen. Doch voor ...t particuliere initiatief is dit geen reden om stil ... zitten. Het is in verband hiermede, dat onder...eekenden in allerijl tot de vorming van een co...ité zijn overgegaan om gelden bijeen te brengen ...n behoeve der geteisterde gebieden. Zij vertrou...en, dat dit beroep op den steun hunner land...nooten niet vergeefs zal worden gedaan en wek...n ieder op naar de mate zijner krachten aan de ...niging van den nood mede te werken.

Bijdragen kunnen gestort worden op de post...rekening van den penningmeester (No. 10175) of ... diens rekening bij de Rotterdamsche Bank-...vereeniging te Den Haag.

Naklanken van de I. T. A.

VOORBIJ . . . .

Vroolijk klapperden de vaandels
Hier en daar aan hoogen paal,
Kleurden met hun frissche tinten
Heel ons mooie Zypendaal.
Vroolijk liepen langs de lanen
Menschen-massa's, rij aan rij,
Druk gebarend en bewegend....
....Ach, helaas, 't is nu voorbij....

Feest'lijk brandden in den avond
Gouden lichtjes, o, zoo veel
Langs de randen van de ramen,
Langs de kanten van 't kasteel.
Feest'lijk kletterde 't fonteintje,
Spatte, uitgelaten blij
In het even rimp'lend water....
....Ach, helaas, 't is nu voorbij....

Heerlijk klonk voor volle zalen
In 't theater der I.T.A.
't Zingen van de Krontjongliedjes,
't Spelen van Eurasia.
Heerlijk klonk het, stil weemoedig,
Vol verlangen zongen zij
Van hun land, hun klapperboomen....
....Ach, helaas, 't is nu voorbij....

Langs de uitgestorven paden,
Op het plat-geloopen gras,
Staan nu droeve overblijfs'len
Van wat eens de I.T.A. was.
....En de oude boomen wuiven
Zacht hun toppen heen en weer,
Treuren om vergane glorie....
....Ach, de I.T.A. is niet meer!

Arnhem, 6 Augustus 1928. ALI KOOI.

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie)

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), *26 Juni 1928.*

Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao.

II.

's Gouverneuren rede van 8 Mei j.l. met een lange inleiding.

1. Innerlijke tegenstrijdigheden. — 2. Korte inhoud der rede. — 3. Een woord van Gouverneur Nuijens. — 4. De Herodes en Pilatus politiek. — 5. Onze eilanden behoeven immigratie. — 6. Loop der bevolking. — 7. Het aantal landbouwers. — 8. De veestapel. — 9. De middelen en inkomsten 1922—'27. — 10. Waarde van den in- en uitvoer 1918—'26. — 11. Interpretatie van officieele gegevens. — 12. Onze waardigheid en ons bestaansniveau behoeft slechts bescherming tegen Curaçao. — 13. We zijn geen zwakkelingen die oeconomisch ons bestaansrecht verloren hebben. — 14. Emigratie mag voor ons geen grondslag zijn voor een gezonde welvaartspolitiek. — 15. De „States" geen toevlucht voor ons. — 16. De oeconomische emigratie een Antilliaansch verschijnsel. — 17. De immigratie-beperkingen der „States" dienstbaar aan Curaçao. — 18. De openingsrede over St. Martin. — 19. Id. over Saba. — 20. Id. over St. Eustatius. — 21. Geen orgaan ter bescherming van emigranten. — 22. De Minister winne bij ons ongesuggereerd advies in.

Bij de behandeling van de loopende begrooting zouden, volgens den gouverneur, vereenvoudiging van de bestaande administratie en wegneming van elken belastingdruk de middelen zijn, waardoor de bewoners onzer eilanden (lees: *waardoor onze maatschappelijk minderwaardigen*) een verbetering konden aanbrengen in hun levensomstandigheden of waardoor een buitenlander, aangelokt door den vrijdom van belastingen, op *één of meerdere eilanden* een bedrijf, zij het ook op bescheiden schaal, zou kunnen vestigen.

Uit het interview in het Handelsblad (in aangelegenheden, die ook den Kolonialen Raad aangingen, vermeed de gouverneur steeds een overmaat van duidelijkheid), — uit dat interview dan gedu-

rende zijn verlof (laatste kwartaal '27) in het Moederland bleek, dat den gouverneur voor oogen stond: „Kleine industrieën (suikercultuur, katoenbouw, scheepswerven, veefokkerijen) gedreven door naar ons gelokte lieden.” Alle gedachten aan liquidatie onzer eilanden waren hem vreemd. *(Maar hoe had hij onze arbeidsmarkt zich laten ontredderen!)* Hij wilde ons nog een laatste kans geven! *(„Ons”, d.i. in Europeeschen rassenwaan den creool, de élite, „een laatste kans.”* Bij ons heette het: *„voor deze eilanden niets te doen, 't beste is, om het den resteerenden lui zoo min onpleizierig mogelijk te maken.”* Alle ambtenaren zouden dan worden teruggetrokken met uitzondering van een dokter, die dan tevens gezaghebber enz. zou moeten zijn. (A veritable Pooh Bah!) *„Een periode van grooteren bloei”* voor onze eilanden meende hij verder den allesslikkenden interviewer te mogen voorspiegelen. We meenen in ons vorig opstel van 20 Maart j.l. (K. W. d.d. 10 en 16 Mei j.l.) aangetoond te hebben, hoe de belastingvrijdom naar de begrooting van 1928 een uitermate bedenkelijken invloed op ons oeconomisch herstel moest uitoefenen. Dat de buitenlander van den Gouverneur evenzeer als ons zoutbedrijf en onzen landbouw bij voorkeur naar plaatselijke krachten uit zou moeten zien, is buiten twijfel.

Meende de Gouverneur, dat er nog valide arbeiders genoeg waren op grond dat de Gouvernementsschoener Georgetown in '27 slechts een paar tiental arbeiders van ons naar Curaçao bracht, tegen 100 tot 150 uit vreemde eilanden? Of dat de immigratiekosten voor onze bedrijven en die van den befaamden buitenlander eventueel gedekt zouden worden, door wat de belastingvrijdom in de kas van laatstgenoemden en van den autochthoon mocht laten? In de begrooting van 1928 oriëntatie van St. Eustatius en Saba naar St. Martin, in de openingsrede, oriëntatie der drie naar Curaçao. Een interkoloniale volksverhuizing op touw gezet naar beneden en voor daar boven met een illusoire immigratie gegoocheld. Samengevat: de innerlijke tegenstrijdigheid van één en ander is klaar als water en wordt nog aangedikt door de openingsrede van den Gouverneur, een kort jaarverslag (1927), zijn zwanezang, immers: de zelden falende helderziendheid der Curaçaosche Kalebaskijkers verkondigden ons zijn spoedig vertrek.

2. De openingsrede is doorvlekt van Petroleum, ze vertoont geen enkele oase. Zij is een welverdiend loflied op de Bataafsche, die de bezuinigingsopdracht den Gouverneur gegeven tot een farce maakte en bezingt de interkoloniale landverhuizing, die met de moderne emigratie, de verplaatsing uit oeconomische overwegingen niets uit te staan heeft, maar de bewoners der Bovenwindsche eilanden, zoowel als die van Bonaire tot daglooners op de industriëele eilanden Curaçao en Aruba maakt.

3. „Overweeg rijpelijk” zei Gouverneur Nuijens, toen zich voor St. Eustatius een kapitaalkrachtige maatschappij ging interesseeren, en er o.m. met Javanen de katoencultuur in het groot ter hand wilde nemen, of die maatschappij „niet alles zou kunnen inpalmen, waardoor de bewoners van het eiland, die nu (1913) wellicht op weg zijn, langzamerhand zelfstandige grondeigenaars te worden, niets anders zou overblijven, dan om met vele vreemde elementen arme daghuurders te blijven.”

Zoo sprak een Gouverneur, die bij de begrooting van 1913 den Kolonialen Raad openlijk voorhield, dat de verhouding van hem tot dat college niet opgevat mocht worden, als die tusschen Regeering en Staten-Generaal, dat dus aan den Kolonialen Raad geen zelfstandige macht toegekend was, dat het college slechts geroepen was tot medewerking, overeenkomstig letter en geest van het Regeeringsreglement. Daar voeren onze eilanden wel bij. „Continuatie van het werk van Gouverneur De Jongh, geen afbraak van agrarische verhoudingen om over twintig jaar weer opnieuw te beginnen”, was verder het wachtwoord van Gouverneur Nuijens. Maar noch hij, evenmin als zijn voorganger irriteerde den Raad door wantrouwen, door halve toelichtingen, door een slag-om-den-arm politiek.

4. Vóór zijn laatste verlof, waren de huidige Landvoogd en de Koloniale Raad het roerend eens wanneer het om de negatie onzer vitale belangen ging en sinds zijn terugkeer doet hij voetval na voetval voor zijn college van advies, wat zeer in-constitutioneel is en ons ten offer brengt aan Herodes en Pilatuspolitiek, welke slechts Wil[lem]stad en de Petroleum beziet, doch onder twee[…] gezichtshoek … een van een oligarchische […]derheid, die om haar bestaansrecht strijdt en van het groot-kapitalisme, kapitalistischer dan kapitaal zelf.

Zeker, we erkennen, dat in '22, toen men d[e be]grooting van 1924 opmaakte, het bezwaarlij[k] voorzien was, dat in 1924-27 de grootscheep[…] oeconomische ommekeer van het eiland Cur[açao] zich zou voltrekken, en dat men dus in '24 Be[…] en Kolonialen Raad niet mocht verwijten acht[er] feiten aldaar aan te loopen. Maar dat beiden geen plaatsje in de zon gunden, moet hen als hoofdzonde aangerekend worden. Wat had daar in Willemstad toch spoedig vergeten, de verstreken jaren, waarin de groote meerder[heid] van de bewoners van het eiland Curaçao een [...]perbestaan leidden, (zie de lijsten der Inkom[sten]belasting b.v. van 22/23) en waarom mocht C[ura]çao wel zijn arbeiders, om bestaansredenen [...]zworven, terugvoeren (in 1925 b.v. 200) en ons[...] onze eigen kost verbouwen kunnen, van onze [...] werkkrachten berooven?

5. Onze typische landbouwgewestjes zakten de typische landbouwprovincies en -streken in Moederland gedeeltelijk in bevolkingsdichtheid[…] bevolkingscijfers daalden van 1 Januari 192[…] 1 Januari 1927 op St. Martin van 2552 tot 231[…] St. Eustatius van 1350 tot 1048, op Saba van tot 1599 of gemiddeld per jaar a.e.v. met 38 en 18.

Om het behoud van wat men heeft vielen eilanden voor spontane terugkeer, voor immig[…] in de termen, niet voor emigratie.

„Wat zou de vestiging van een paar Moederl[and]sche gezinnen een weldaad zijn voor de drie [...]jes. Ik meen geen bedorven stadsproletariërs, [...] van die brave, harde zwoegers, die in 't Moederl[and] ondanks hun gezwoeg als keuter sterven. Zij den een zekere mate van welstand bereiken, zegen van zich zelf en van hun omgeving. [...] zelfs het armste negerkind ziet er niet zoo dr[...] armoedig uit, als die arme stakkers, wier [...] 's zomers in een langen dag luttele guldens dient … en het is wel zeker, dat menig lan[d]huizer, nu in de Far West dood ongelukkig zijn, als hij wist, hoe hij in een Nederlan[dsche] Kolonie als St. Eustatius of St. Martin gemak[kelijk] een stuk brood had kunnen verdienen. En goed als b.v. op Porto-Rico zou het kroost va[n den] blanke zijn land kunnen bebouwen”. Zoo heet[te het] in 1907,[1]) doch sinds dien is men op hygië[nisch,] agrarisch en oeconomisch gebied zoo ver v[oor]gegaan, dat uit kolonie's van gezinnen, afko[mstig] van de hooge gronden van 't Moederland, da[n] de vaders aan den slag kunnen gaan.

6. De Koloniale verslagen over 1918-1925 [...] getallen over den loop der bevolking, doch [...] achtzamen sinds 1920 bij de berekening va[n het] aantal inwoners, het geboorte-overschot, wat dan vaak terug vindt onder het getal der emi[gran]ten. Het volgende staatje geeft het officieele [...] inwoners en het geboorte-overschot en het noodig berekende getal der emigranten.

	St. Martin.			St. Eustatius.			Sab[a]	
	Inw.	Geb. o.	Em.	Inw.	Geb. o.	Em.	Inw.	Geb
1918	2900	13	163	1368	—22c	—	2229	
19	2552a	42	93	1350	20	38	1741b	
20	2633	10	—81a	1315	—38c	22	1661	
21	2708	14	—75	1276	20	39	1682	
22	2527	21	175	1213	32	63	1699	
23	2366	10	161	1135	12	78	1655	
24e	2265	24	124	1108	23	32	1615	
25f	2237	28	28	1086	27	17	1597	

Met inachtneming der geboorte-overschotten [zou] de bevolking a.e.v. sterk geweest zijn in 1925: [...] 1113, 1636.

a. Er werden bovendien nog afgevoerd: [...]
b. Een volkstelling vond plaats.
c. Groote sterfte.
d. Teruggekeerden.
e. Emigratie naar de Vereenigde Staten ge[...] uitgesloten.
f. Emigratie naar St. Domingo en Curaçao.

[1]) De Indische Mercuur van 19 Maart 1907[...] eiland St. Eustatius in verleden, heden en toek[omst] door G. J. van Grol, Gezaghebber van St. Eustatius.

7. Het aantal landbouwers bedroeg op:

	St. Martin.	St. Eustatius.	Saba.
in 1918	125	350	203
in 1919	660	450	197
in 1924	384	383	358
in 1925	365	320	169

8. Het aantal runderen, geiten en schapen be-droeg op:

		St. Martin.	St. Eustatius.	Saba.
in 1918 . .	(r)	631	394	189
	(g)	217	385	562
	(s)	375	35	221
in 1922 . .	(r)	354	547	208
	(g)	792	127	535
	(s)	600	121	215
in 1923 . .	(r)	951	647	200
	(g)	895	1199	495
	(s)	602	212	198
in 1924 . .	(r)	927	642	164
	(g)	636	1361	414
	(s)	436	356	116
in 1925 . .	(r)	1051	693	156
	(g)	763	1311	444
	(s)	479	354	137

St. Martin betaalde in . . .	1922	1923	1924	1925	1926	1927
guldens aan belastingen . .	20993	21874	20568	17901	16893	15280
andere inkomsten	29804	30403	33509	29427	37225	95608
	50797	52277	54077	47328	54121	110888
Opbrengst Radio-post . . .	20884	17959	16507	24781	28015	90135
Afbetal. katoenvoorschott.	—	—	—	—	—	2478
	29913	34318	37570	22547	26106	18275

St. Eustatius betaalde in . .	1922	1923	1924	1925	1926	1927
guldens aan belastingen . .	10224	9224	10458	9090	8987	8203
andere inkomsten	3217	2988	13144	2595	3323	4209
	13441	12212	23602	11685	12310	12412
Afbetal. katoenvoorschott.	120	—	7942	—	—	—
	13321	12212	15660	11685	12310	12412

Saba betaalde in	1922	1923	1924	1925	1926	1927
guldens aan belastingen . .	11264	12216	11607	10954	10671	10511
andere inkomsten	3669	3749	3586	4561	5162	5293
	14933	15965	15193	15515	15833	15801

10. De waarde van den in- en uitvoer tot op duizenden van guldens afgerond bedrag over de jaren 1918-1926:

St. Martin.			St. Eustatius.			Saba.	
In	Uit		In	Uit		In	Uit
248	161	(102)a	126	56	(40)	89	5
245	191	(128)	144	90	(76)	83	11
405	179	(112)	194	129	(97)	153	11
318	68	(—)	183	62	(1)	160	21
243	77	(13)a	86	13	(—)a	180	17
235	46	(5)a	78	19	(7)a	154	14
229	50	(4)a	74	31	(15)a	142	18
232	35	(4)	68	29	—	156	22
245	54	—	63	32	—	146	18

a. Uitvoerwaarde van katoenvezel.

Volgens de vermaarde theorie van de handels-balans een leelijk uit- en invoerstaatje, al wijst het op, welk een machtige oeconomische factor een ...d betalend stapelproduct voor ons is.

Maar als men genoemde theorie nu niet als top-punt van staathuishoudkundige wijsheid accep-teert, dan kan dat staatje wel als een aanduiding dienen, dat op geen onzer drie eilanden er een wanverhouding was tusschen onze behoeften en de mogelijkheid, die te bevredigen, dus: *dat wij niet ...strekt op emigratie aangewezen waren.*

In 1924 brachten St. Martin en St. Eustatius juist aanzienlijk meer op aan belastingen en andere in-komsten van de koloniale kas, dan *in de beide jaren te voren.*

Nl. *f* 37.500 en *f* 15.600 of a.e.v. *f* 9.500 en *f* 2.600 meer dan het gemiddelde der belastingen enz. over 1922-'27 bedraagt.

Dit is voor St. Martin, St. Eustatius en Saba a.e.v. *f* 28.000, *f* 13.000 en *f* 15.000. Van 1925-'27 bleven St. Martin en St. Eustatius met gemiddeld *f* 6000 en *f* 1000 daaronder, en Saba met gemiddeld *f* 700 daarboven.

Evenwel er werd gemiddeld opgebracht over deze jaren door:

	St. Martin.	St. Eustatius.	Saba.
op tientallen van guldens aan:			
Invoerrecht	9110	2260	5290
Accijns op gedistilleerd	1630	2440	1760
Vergunningsrecht	380	240	160
Uitvoerrecht op zout	1280	—	—
Huur van domeingrond	—	1030	—
Posterij	2470	1240	4620

Opmerkingen: Op St. Martin en op Saba ver-bouwt men voor eigen gebruik; op St.. Eustatius ook voor export. Op St. Martin: bataten (zoete aardappelen) mais en boonen, op Saba bataten en den gewonen aardappel.

In '24 voerde men op St. Eustatius de duurzame ...s uit (61790 K.G.), bataten (13.370 K.G.) en ...nda's (242 K.G.) a.e.v. ter waarde van *f* 5888, *f* 1073 en *f* 57.

Het aantal landbouwers bedroeg op St. Martin in 1924 bijna driemaal zooveel als in 1918, n.l. 365. op St. Eustatius 33 meer of 383 en op Saba zelfs 155 meer of 169.

Ook het verloop van den veestapel wees op geen hongertoestand en allerminst die van 1924, al ware het voor St. Eustatius beter geweest, dat het aan-tal geiten in de driehonderd gebleven was.

Half of geheel verwilderde geiten zijn de groot-ste vijanden van de cultuur en van natuurlijke be-bossching.

De insulaire scheepvaart stond er m.n. op St. Mar-tin en Saba (schoeners en kotters) niet slecht voor.

Waren er in 1918 op St. Martin 4 schoeners en 2 kotters, op St. Eustatius 6 kotters, op Saba 2 schoeners en 1 bark, in 1924 waren er a.e.v. 3 schoeners en 1 kotter, 1 schoener en 2 kotters en 5 schoeners en 1 kotter. Het jaar te voren waren alle kotters op St. Eustatius gestrand, doch de kleine man zou er spoedig weer een paar bij tim-meren.

12. Samengevat: Ons bestaansniveau was in de laatste jaren en allerminst in 1924 zoo slecht, dat wij emigratie-rijp verklaard en verder onder armen-zorg gebracht moesten worden.

Het bestuur had in ons iets anders en iets meer moeten zien, en dat wel op grond van de kennis der oorzaken die ons maakten, die wij zijn, alsook op grond der wenschelijkheid om onze arbeids-kracht in getal en bekwaamheid op hooger peil te brengen. Van het interneeringskamp aan den Bo-ven-Digoel is het Bestuur van Ned.-Indië bezig een geldhuishouding te maken; ons bestuur wil onze eilanden van geldhuishoudingen tot huizen van be-deelden maken.

We maken heden een droogte door. We komen er wel doorheen. Maar wat ware er sinds '24 geen redenen geweest de bergwegen op St. Martin en St. Eustatius, wier onderhoud een Danaïden-arbeid is, omdat zij droge beekjes zijn, afdoende te verbete-ren.

Men hadde deze zoo mogelijk voor het verkeer moeten sluiten, maar ze behouden voor regelaars voor het afvloeiend water, dat dan door aange-brachte versperringen tijd kreeg het grondwater te vermeerderen en de putten te vullen. Men hadde aan de watervoorziening de hand moeten houden en in 't bijzonder die op St. Martin grondig moeten verbeteren. Maar niets of onvoldoende deed men voor verhooging van ons productie-vermogen, maak-te de meest urgente verbeteringen zelfs niet aan onze vitale belangen dienstbaar.

„Well!" een reden te meer i.c. St. Martin voor Curaçao te ontvolken, met den landbouw ook onze zoutindustrie te dooden.

Verscheepte men in '26 nog tot 4000 vaten per dag, nu heeft men zoo weinig arbeiders, die het maar tot 200 per dag kunnen brengen, tegen dub-bel loon.

13. De emigratie-proef van het Bestuur in 1924 en de directe en indirecte voortzetting daarvan was dus een groote flater. Ook niet te rechtvaardigen door uitzicht op vergrooting van inkomen der weg-gelokten. Een landarbeider is maar niet zoo dade-lijk om te zetten in een geschoolden werkman bij de industrie en als Curaçao-ganger gaat hij der-halve een al te karig bestaan tegemoet.

Er was geen enkel objectief, d.i. absoluut drin-gend feit, als een constante hongertoestand, een vulkanische verwoesting, een alles vernietigende orkaan, een apathisch verval der eilanders, dat tot emancipatie drong. Derhalve was er voor het Be-stuur geen grond als emigratie-agent op te treden en ons kunstmatig naar Curaçao te oriënteeren. Integendeel, het had aan menigeen onder ons uit oeconomisch oogpunt crediet kunnen geven, op het eenige actief dat zij hadden, n.l. op hun, in den landbouw geschoolde spierkracht, welke eigen ak-kerland aan zich zelf en de gemeenschap dienst-baar weet te maken.

We missen in de openingsrede van den Gouver-neur, zoowel als in de begrooting van 1928 een schets van het oeconomisch treurspel, waarin St. Eustatius, Saba en St. Martin zich de dramatische rollen toebedeeld zagen.

Het wordt ons derhalve niet aannemelijk ge-maakt, dat een gezonde, binnen de perken van het mogelijke blijvende agrarische politiek, alle uit-zicht moet opgeven op blijvende rentabiliteit en productiviteit, m.a.w. of eenerzijds onder ons elken grondslag ontbreekt voor de vorming van een vrijen landarbeidersstand, van een kleinen en mid-delgrooten landbouw en of spontane immigratie geheel uitgesloten is, en anderzijds, of wij, eilan-ders, allen zijn zonder kracht, zonder energie, zon-der ijver, zonder durf, kortom, dat wij totaal on-geschikt zijn onzen landbouw, ons zout, onze am-bachten, onzen gebruiks- en exporthandel, onze scheepvaart te behandelen.

14. Doch niemand gaat zoover als de man, die niet weet, waarheen hij gaat, die m.n. ten aanzien van ons de vrijheid en onafhankelijkheid van een boerenbestaan niet begrijpt, die niet tot inzicht kwam, dat ons geheele welvaartsprobleem, afgezien van een goed geoutilleerd zoutbedrijf op St. Mar-tin, lag en ligt in uitbreiding van werkverruiming bij den landbouw onder de eigen bevolking van creolen en gekleurden. Bij doelmatige overheids-zorg kunnen bij ons kerngezonde landbouwtoestan-den geschapen worden ten behoeve van een gezon-de insulaire markt, welke laatste weer noodzakelijk is voor een gezonden uitvoer, uit welks baten de in-voer van gebruiksartikelen weer gekweten moet worden.

Het waren geen louter humaniteitsoverwegingen, die aan de uitbreiding van den domeingrond op St. Eustatius en St. Martin ten grondslag lagen, maar m.n. de wensch de oeconomische ontwikkeling der eilanden op te voeren, door gronduitgifte aan de proletarische blanken en de niet oeconomisch vrije gekleurden, in het belang van vestigingsplaatsen in het midden van het cultuurland — door deskun-dige voorlichting — door landbouwcrediet en -voor-schotten, met den inkomenden oogst tot onderpand, enz. Meende de Gouverneur het werk zijner drie voorgangers in landbouwaangelegenheden te moe-ten afbreken en geven wij toe, dat hem een specia-liteit op oeconomisch gebied geheel ontbrak, hij hadde zich toch niet aan onze persoonlijkheid mo-gen vergrijpen. Ontbrak hem den tijd zich in ons emigratieprobleem in te werken, de oud-Minister Bongaerts hadde hem kunnen leeren, dat *natuur-lijk in landbouwgewesten emigratie geen grondslag van welvaartspolitiek kan en mag zijn.* Immers, op onze eilanden is het eenige noodige op eigen grond een levenskrachtig en oeconomisch sterk menschen-ras te kweeken.

Neen, de Gouverneur is er niet mee af, den Mi-nister van Koloniën in de pen te geven: „Daar emi-gratie naar de Vereenigde Staten van Amerika zoo goed als uitgesloten was, konden werkkrachten, waarvoor werkgelegenheid op (St. Martin) en ook op St. Eustatius en Saba ontbrak, niet langer, zoo-als te voren het geval is geweest, op het grond-gebied dier Staten een *toevlucht* vinden." (Kol. Ver-slag 1925).

't Is een onjuiste voorstelling van den gang van zaken. Men ging er *niet uit nood heen,* maar hoofd-zakelijk ter vergrooting van inkomen. Hun, die naar Amerika, nl. naar Boston en New-York (stad) gin-gen, was het te doen om de dollars, die dienst-boden, winkelbedienden, kellners er maakten en verder om er de bekoringen van het groote stads-leven te ondergaan. Zij gingen meestal voor tij-delijk, doch ze konden er slechts zelden genoeg oververdienen om hun retourpassages te betalen en thuis een eigen grondje en eigen woning te be-komen. Zij werden blijvers tegen wil en dank en werkten dan de tappelingsche emigratie van fa-milieleden in de hand. De „States" waren voor hen eer een land van dat toerisme 't welk onderweg, boven zijn onderhoud, wat spaargeld tracht te ver-dienen, dan een immigratieland om er te blijven.

Toen het den Amerika-gangers bleek, dat de ge-kleurde planter op St. Eustatius zich een oecono-mische vrijheid kon verwerven, vroegen een zestig-tal gekleurden steun om naar dat eiland terug te kunnen keeren. Tegen 1918 maakte een gekleurd gezin uit Boston zich op tot terugvaart op eigen kosten, doch de obstructie, die weldra op Statius het hoofd op ging steken, deed het in den vreemde blijven. En de strijd tusschen blank en zwart van toen was nog niet eens zoo gevaarlijk als de gesties van dezen bewindsman.

Afgezien van steeds slechter insulaire besturen, waarover later, was hij het niet, die op St. Martin het domein Belvédère verkocht en den Statiaan verontrustte met dergelijke plannen?

Onder hem alleen kon het mogelijk zijn, dat de Gouvernementsschoener „Georgetown" niet aller-eerst het algemeen belang diende, maar dat van de reeders en den kapitein van het schip.

Artikelen van den volksuitvoer bleven achter, om zooals een honderd zakken bataten te laten rotten aan de verschepingsplaatsen. Slechts in verband met zijn gesties mocht de Gouverneur de States als onze toevlucht qualificeeren.

16. Het terugloopen der bevolking gedurende de

achttiende eeuw, wat zich voortzette tot heden, was en is grootendeels een oeconomische emigratie, terug te brengen tot sociaal-psychische oorzaken. Tot aan de afschaffing der slavernij (1863) waren het m.n. de creolen die voor goed vertrokken. De emancipatie meende genoeg te doen den meester een beurs van een paar honderd gulden per vrijgemaakte in de hand te drukken, doch de bevrijders van beroep maalden er niet om, dat één veldslaaf voor hem een jaarlijksche uitvoerwaarde van ƒ 100 à ƒ 120 vertegenwoordigd had.

Gevolglijk verarming der werkgevers, een tragische dood van menig hoogstaand creool, anderzijds verdrijving van werkwillige vrijgemaakten van de plantages, waarop ze van jongs af gearbeid hadden, door de „spite".

Tevens verloren de bevrijders van beroep uit het oog, dat met een burgerrechtelijke vrijheid de oeconomische vrijdom niet komt aanwaaien. De emancipatie toch stelde geen gronden beschikbaar aan de vrijgemaakten, zorgde niet voor een woning, verzuimde een zwarten boerenstand te scheppen, die zich op export-producten toelegde, naast de yams en bataten. Toch hadden reeds de physiocraten der 18de eeuw geleerd, dat de boer energischer op eigen grond werkt dan op dien van vreemden. Voor ons had men moeten begrijpen, dat de gewezen slaaf niet gaarne een arbeidscontract zou sluiten met zijn vorigen meester. In latere jaren ging ook de patrimoniale verhouding van den grootgrondbezitter-koopman-hypotheekhouder tot den grondjeshuurder den kleinen man tegenstaan. Deze subjectieve omstandigheden waren het, die den drang er eens uit te zijn ontketenden en levendig hielden. Men zocht het op Bermuda, wanneer daar voor den timmerman werk was, of in het dollarland (New-York, Boston), dan wel op St. Domingo.

Bovenal werkte de vrijheidsdrang de emigratie in de hand. Men wenschte oeconomische onafhankelijkheid. Toen het recht op zelfbeschikking tegen het eind van den Grooten Oorlog in ieders mond bestorven lag, kregen ook de gekleurden meer dan genoeg van de traditioneele voogdij van het wegstervend ras der blanken, waarvan de meest energieken, op enkele uitzonderingen na, reeds elders hun heil gezocht hadden. De oeconomische emigratie van de vorige en huidige eeuw was en is een algemeen Antilliaansch verschijnsel. Slechts weinigen begrepen den diepen grond er van en Willemstad in het geheel niet, waar het oude oligargische regiem tot '24 nog zoo zeldzaam sterk stond. Een neger is een neger, gelijk een tomaat een tomaat is. En al kan die opvatting niet geheel door den beugel, het is een feit, dat onze negers van onderscheiden nuances op een hoogere trap van beschaving staan dan die op Curaçao. De geestesbeschaving der Anglo-Amerikaansche wereld en die van het Moederland liet hen niet koud en m.n. sinds den Europeeschen oorlog verdragen zij minder en minder een politiek van willekeur, een van hardvochtigheid, een van genadige welwillendheid, waarvan zij den wrangen bijsmaak proeven.

17. Wat deden de emigratie-beperkingen der Vereenigde Staten en de onbevredigende seizoenarbeid op St. Domingo het Bestuur geen ongezochte gelegenheid aan de hand ons van het emigratie-spook te bevrijden, dat door sociaal-psychische oorzaken, zoowel bij ons als bij onze Engelsche buren opgeroepen werd. Hij, die naar de „States" emigreeren wilde, beschikte over zekere energie, de energie die er noodig is zich betere levensvoorwaarden te veroveren. Wat zou niet ingeslagen zijn het betoog, dat velen in de States niet gevonden hadden wat zij zochten, het betreurden niet terug te kunnen keeren, dat de States „de kleur" niet welgezind zijn, dat de gulden den dollarschijn verduisterde als de Amerika-ganger dacht aan het eigen gedoente, dat hij op eigen of op domeingrond had kunnen hebben. Zelfs blanke families hunkerden terug. Er ware weinig noodig geweest, die energie van emigreeren te weerhouden, haar dienstbaar te maken aan verhooging van onze volkskracht, als de doorsnee-eilander voldoende, *objectief en subjectief voldoende, gelegenheid verschaft geworden was* die energie aan te wenden op zijn landje van geboorte, waaraan hij als zoodanig zoo gehecht gebleven is.

Het Bestuur echter maakte *den drang tot werkzaamheid dienstbaar aan de Curaçaosche immigratie; geen wonder dat de openingsrede van den Gouverneur onze ontvolking in majeur bezingt.* Curaçao een toevlucht voor die arme Bovenwinders!

18. Voor St. Martin heet het: Een ommekeer ten goede mocht in 1927 waargenomen worden, toe te schrijven aan de werkgelegenheden op Curaçao en Aruba, hoewel de oeconomische toestand al in 1926 te wenschen overliet (tengevolge o.m. van de lage loonen; in St. Domingo waren de seizoenarbeiders teruggekeerd, zonder wat gespaard te hebben).

De trek naar laatstgenoemd eiland bleef wel aanhouden, doch men gaf thans aan Curaçao en Aruba als arbeidsveld de voorkeur, omdat de werkgelegenheid daar constanter is (lees: *„omdat de suikerprijzen vallen zijn de loonen en arbeidsmogelijkheden in St. Domingo geringer"*). Omdat op St. Domingo slechts gedurende de periode van den suikerrietoogst werk te verkrijgen is, keeren de arbeiders huiswaarts om te wachten tot het volgende oogstseizoen (lees: *„om er te doen wat er te doen valt, als hun kostgrond met bataten en andere voedingsgewassen beplanten*, welke hen het orkaanseizoen (Juli—October) *doorbrengt en om daarna nog vóór hun vertrek opnieuw het plantmateriaal van de bataten enz. in den grond te steken*). Het moet worden toegejuicht, dat de Nederlandsche Bovenwinders op Nederlandsch grondgebied blijven. (Lees: *„Het moet diep betreurd worden, dat de Nederlandsche Bovenwinders naar Curaçao en Aruba gedreven worden. Het is een Nederlandsch belang, dat de kinderen in het vierde gebiedsdeel van het Rijk der Nederlanden, gelegen in den N. O. hoek van de Caraïbische Zee, er den eigen landbouw en andere bedrijven leeren. Wie de ouders naar Curaçao en Aruba drijft, drijft er ook hun kinderen heen.)* „Is het hebben van Nederlandsche burgers in den vreemde inderdaad een Nederlandsch staatsbelang, omdat er dan veel meer kans is, dat in den vreemde Nederlandsche belangen zullen worden op den voorgrond gesteld en bevorderd," (Minister Ort Juli '27), *evenzeer is het een Nederlandsch staatsbelang, gezonde en normale bevolkingstoestanden in het leven te houden, op de drie overoude Nederlandsche volksplantingen, gelegen tusschen de Antillen van drie groote Mogendheden.* Zij waren steeds trouw aan het Moederland en kinderlijk aanhankelijk aan het Koninklijk Huis (en als distributiepunten voor den Nederlandschen handel mogen ze volstrekt niet uitgeschakeld worden). De faciliteiten van geldverzending en verzending van levensbehoeften zijn grooter (vul aan: *„ofschoon toegegeven moet worden, dat de verbinding der eilanden met Amerika via St. Thomas of St. Kitts minstens veelvuldiger is en een dollar in Boston of New-York koopkrachtiger is dan een rijksdaalder op Curaçao."*) Voor de slechte invloeden op St. Domingo zijn nu de arbeiders gevrijwaard. (Vul aan: *„maar nu meer aan de venerische ziekten van een havenplaats en van een multiforme vreemdelingenbevolking overgeleverd. St. Domingo verbrak jaarlijks voor een zes maanden het gezinsleven. Curaçao voor minstens een jaar of langer*). De financieele voordeelen waren niet gering voor de achtergeblevenen. Aan postwissels werd vanuit Curaçao en Aruba in 1927 een bedrag van ƒ 17.000, tegen ruim ƒ 11.500 in 1926 overgemaakt. (*Die bedragen zouden meer zeggen, wanneer we den postwisseldienst van '22 tot '25 b.v. te hooren kregen*). Die bedragen maakten nog niet eens de helft van den goudstroom uit. Het grootste gedeelte van de remises werd of in gesloten brieven, pakketten en kisten of door persoonlijke tusschenkomst overgemaakt.

Terwijl de Gouverneur bij Bonaire spreekt van den toestand van den landbouw, weet hij van dien van St. Martin, noch van St. Eustatius, noch van Saba iets te zeggen. *Het is een hiaat, dat te denken geeft.* Maar hoe prachtig mikte zich die emigratie toch uit! Die concessionarissen der zoutpannen konden gerust zijn: „De weinig achtergebleven arbeidskrachten vonden, evenals in vorige jaren, bij de zoutindustrie werk bij het vergaren en verschepen van zout." Florissant ging het er echter niet mee, en *nu* is ze beperkt tot, als gezegd, een inscheping van 200 vaten per dag tengevolge van het arbeidersgebrek. De landbouw en veeteelt, de visscherij leveren niet genoeg meer en die het betalen kan gaat op blikjes leven. De toegejuichte ontvolking is dus ook van St. Martin *de* vijand. Er was geen overschot van arbeiders, die plaats vroegen in landbouw en zoutbedrijf, en die plaats op St. Martin niet konden vinden. En wat beteekenen dan die 17, laat ons zeggen die 34 duizend gulden uit Curaçao, wanneer de oorsprong van dat bedrag het initiatief der werkgevers verlamt en den kleinen landbouw tot een bestaansminimum reduceert? Dat bedrag valt in 't niet bij het kapitaalverlies en de stijgende duurte ter plaatse.

Er werd in 1919—'23 nogal wat gedaan [...] watervoorziening voor vee en mensch. Men [...] hoogde door een dam op Belvédère de voedin[...] capaciteit van den grond voor de daar beneden [...] gende putten. Doch ging men er mee door? 1[...] gaf overvloedige regens en . . . nieuwe werken [...] den niet gedaan. Toch bleef de noodzakelijkheid [...] staan het hemelwater zooveel mogelijk aan [...] grond te binden. *Nu* een groote sterfte onder [...] vee door gebrek aan water en voedsel. *Nu* st[...] buitenmenschen bij put en „crabhole" ¾ etmaal [...] wachten vóór ze met een „blik" van 18 L. h[...] waarts kunnen gaan, tot een paar uur ver."

De Philipsburgers kunnen nog genieten van [...] particuliere en gouvernementeele regenbakk[...] maar geen groenten meer, geen melk, geen bo[...] geen vleesch meer. Ook geen visch. Ziekten zijn [...] de gevolgen van, maar eveneens een onnatuurl[...] impulsie voor emigratie naar Curaçao. Wist [...] Gouverneur niet, toen hij begin Januari j.l. te [...] zent was, dat de periodische klimaatwisseling [...] ingezet had, die regenminima beduidde? En [...] bezong hij de emigratie! Zou het waar zijn, dat [...] officieuse consigne aan den Gezaghebber was: [...] den boel den boel? En moeten die prachtcijfers [...] ontvolking van het eiland motiveeren?

(Wordt vervolgd.)

COMMENTATO[R]

Indische Leesportefeuille.

In enkele afdeelingen onzer Vereeniging g[...] onder de leden leesportefeuilles rond, geheel of [...] deele voorzien van *Indische periodieken en [...] schriften,* c.q. aanvullingen van de gewone [...] staande portefeuilles, welke alle naast Hollands[...] slechts buitenlandsche lectuur bevatten.

Zooiets zou ook in onze grootste, Haagsche, [...] deeling kunnen worden ingevoerd en o.m. aan[...] ding geven dat de zoo talrijke Indischgasten [...] gevestigd, van wie nog vele niet zijn aangesloten [...] onze Vereeniging, daardoor aangespoord wor[...] om zich als lid te doen inschrijven.

Om verschillende redenen evenwel kan het [...] stuur der afdeeling Den Haag de zorg en de r[...] ling van deze aangelegenheid niet op zich nem[...] deze moet ter hand genomen worden door [...] leden zelven, uit welker boezem een commissie [...] dat doel eventueel zou kunnen gevormd worden.

Zij die voor dit denkbeeld iets voelen, wor[...] uitgenoodigd een bewijs van adhaesie (briefk[...] of naamkaartje) te zenden aan den heer E. Harsveldt, Orchideestraat 28, Den Haag, lid [...] Vereeniging.

Wenschen op pensioengebied.

—o—

Dat er op dit gebied nog wel wat te verbet[...] valt, is buiten twijfel. En dan behoeven we [...] niet eens te gaan ijveren voor verhooging van [...] koloniale pensioenen, waardoor ze meer in o[...] eenstemming zouden worden gebracht met [...] bestaanden hoogen levensstandaard. Naast dit [...] telige punt is er nog materie genoeg, nog wer[...] over voor vakvereeniging en Regeering. De af[...] ling „Nederland" van het Ned.-Ind. Ond. Gen. h[...] voorloopig het oog gericht op twee h.i. dring[...] noodige verbeteringen.

a. *Maandelijksche uitbetaling* van het pensi[...] Deze kwestie raakt natuurlijk meer rechtstr[...] het belang van die ambtenaren, welke een bet[...] kelijk laag pensioen genieten, maar dat neemt [...] weg, dat het een algemeen ambtenaarsbelang [...] in dien zin, dat het ook de beter gesitueerden [...] zij ambtenaar of gepensionneerde) niet onvers[...] lig kan laten, hoe hun collega's de eindjes [...] elkaar moeten zien te knoopen. Van ambtena[...] standpunt gezien is betaling per maand mee[...] overeenstemming met den voet waarop de h[...] houding is ingericht, wordt het pensioen dan m[...] gelijkmatig over het geheele jaar verdeeld en w[...] ten slotte beleening der pensioenacten voorkom[...] welke immers neerkomt op vermindering van [...] toch reeds schrale pensioen.

b. *De zekerstelling der pensioenen* van de [...] 1917 in dienst getreden ambtenaren. Dit punt [...] zeer zeker actueel, eigenlijk reeds jaren lang. R[...] 10 jaar geleden is geleidelijke opname dier a[...] tenaren en gepensionneerden in eigen pensi[...] fondsen door de Regeering toegezegd. Maar [...] steeds zien die oudere ambtenaren tevergeefs [...] naar daden van de Regeering, die de schoone w[...] den van 10 jaar geleden waar moeten maken. [...] inzicht der ambtenaren in dezen onhoudbaren [...] stand, immers alle grond van zekerheid ontbr[...] aan die pensioenen, wordt steeds dieper en in [...] kringen van ambtenaren hoort men den wens[...] uiten: De Regeering vorme eigen fondsen, waar[...] de pensioenen kunnen worden betaald. In dit [...]

Tenslotte zij het me vergund te wijzen op het Bestuursvoorstel van het V. V. L., dat op de laatst gehouden Algemeene Vergadering met algemeene stemmen werd aangenomen en aldus luidend:

Ten behoeve van de ambtenaren, die in het jaar 1916 in dienst zijn getreden, worde door de Regering in het Eigen Pensioenfonds gestort:

1. de som, die voor hun inkoop benoodigd is voor het jaar 1916 en
2. de som, die noodig is voor al de jaren vanaf 1 Januari 1917 tot het jaar, waarin de opneming in het fonds plaats heeft; of in het kort samengevat: voor den tijd van 1 Januari 1916 tot het jaar van inkoop. Daarna wordt voor hen gestort op dezelfde wijze als voor de tegenwoordige deelgenooten.

Hetzelfde heeft plaats voor hen, die in het jaar 1916 zijn gepensionneerd.

Een jaar later heeft de inkoop plaats van de ambtenaren, die in 1915 in dienst traden of wel werden gepensionneerd. En zoo vervolgens elk jaar weer voor een nieuwe groep.

Het Bestuur der afd. „Nederland" van het N. I. O. G. stelt zich voor deze zaken ook aanhangig te maken bij den Pensioenbond van Indische ambtenaren, een lichaam, dat in de eerste plaats uiteraard is aangewezen op de behartiging van belangen, zooals hierboven kort naar voren zijn gebracht.

De Secretaris van de afd. „Nederland"
van het N. I. O. G.,
A. BLOEMSMA.

Larixlaan 49, Den Haag.

Nederland en zijn Overzeesche Gewesten in het buitenland.

L'Illustration, het bekende geïllustreerde Fransche tijdschrift, heeft bij haar no. van 25 Augustus een Supplement (speciaal nummer) laten verschijnen, geheel gewijd aan Nederland en zijn Overzeesche Gewesten. Dergelijke uitgaven van enkele andere landen zagen, te voren, reeds het licht. Dit nummer, met een rijken inhoud van tekst en afbeeldingen, telt ± 225 pagina's en bevat meer dan 40 verschillende bijdragen van de meest bevoegde en gezaghebbende personen in Nederland en in Frankrijk zelf, ieder op zijn bijzonder gebied, waardoor een helder overzicht verkregen is omtrent het leven en werken in onze dagen van land en volk hier en overzee. Een uitgave als deze, geschreven in een taal welke over de gansche beschaafde wereld verstaan wordt, is wel het beste middel van bekendmaking, waarbij dan nog komt dat deze publicatie aan hooge ethische doeleinden beantwoordt. Immers, de verruiming van kennis bevordert begrijpen en waardeeren, de eerste voorwaarde tot onderlinge volkerentoenadering. Zij strekt tevens tot leering en nut, omdat, wat hier goed is, elders kan worden overgenomen en omgekeerd, ten bate van het algemeen.

Het is dan ook om die reden, dat de Vereeniging „Oost en West", welke o.m. ten doel heeft de verbreiding van populaire kennis van Oost- en Westindië, opdat misverstand en wanbegrip vervangen worden door inzicht en helder oordeel, deze uitgave van „L'Illustration Economique et Financière" met groote vreugde begroet en daarbij de hoop uitspreekt, dat de wakkere redactie de vruchten moge plukken van haren arbeid, waarvan zulk een heilzaam streven den ondergrond vormt.

L'Illustration Economique et Financière ligt voor belangstellende leden ter inzage op de leestafel, Korte Voorhout 6 (boven Menno's Bank), Den Haag.

Van Week tot Week.

Dinsdag 18 tot Maandag 24 September.

De vliegtuigen naar Indië. In het vorig Nr. werden de dagroutes van het op Do. 13 Sept. naar Indië vertrokken vliegtuig (bestuurders G. A. Koppen en E. T. Kengen) vermeld tot Wo. 19 Sept. In telegramstijl laten we thans volgen het verdere verloop der reis van Koppen-Kengen, zoomede van het 2e vliegtuig (bestuurders J. Moll en M. van Mazelen), dat Do. 20 Sept. den tocht heeft aangevangen.

Vliegtuig Koppen-Kengen. Wo. 19 Sept. aankomst te Allahabad. — Do. 20 Sept. afgelegd de étappe Allahabad-Calcutta. — Vrij. 21 Sept. Calcutta-Rangoon. — Za. 22 Sept. Rangoon-Sengora. — Zo. 23 Sept. Sengora-Medan. — Ma. 24 Sept. Medan-Palembang. — Di. 25 Sept. Palembang-Batavia; geestdriftige ontvangst aldaar; vervolgens doorgevlogen naar Bandoeng. (Tocht volgens programma in 13 dagen volbracht).

Vliegtuig Moll-v. Mazelen. Vertrek van Amsterdam Do. 20 Sept., aankomst Boedapest

(tusschenlanding Neurenberg). — Vrij. 21 Sept. Boedapest-Konstantinopel (tusschenlanding Sofia). — Za. 22 Sept. Konstantinopel-Rakka. — Zo. 23 Sept. Rakka-Bender Abbas. — Ma. 24 Sept. Bender Abbas-Karachi. — Di. 25 Sept. Karachi-Jodphoer. — Wo. 25 Sept. Jodphoer-Allahabad. (Het is wel merkwaardig dat Moll, die een week na Van Koppen uit Schiphol vertrok, ook precies een week later Allahabad heeft bereikt).

Het derde vliegtuig (bestuurders E. A. J. Prillwitz en J. M. J. Wegner, werktuigkundige F. Fischer) vertrekt Do. 27 Sept. 's morgens om 6.30 van Schiphol.

Ongeregeldheden op Billiton. Aneta-berichten van 19 Sept. en volgende dagen maken melding van een massa-staking en ernstige ongeregeldheden door arbeiders op het emplacement Klappa Sampit der Billiton-Maatschappij, waarbij optreden van de gewapende macht noodzakelijk bleek en harde klappen zijn gevallen. De staking heeft echter slechts kort geduurd en de rust is vrij spoedig nagenoeg geheel hersteld.

Dr. Tjipto Mangoenkoesomo. In de plaats van het aftredende lid R. Oto Soebrata is gekozen tot lid van den Volksraad Dr. Tjipto Mangoenkoesomo, thans geïnterneerd op Banda in verband met de communistische ongeregeldheden in West-Java. Het is nog niet zeker dat Dr. Tj. M. deze benoeming aanvaardt; in het bevestigend geval rijzen moeilijkheden, waarin door de Indische Staatsregeling niet voorzien is; het is n.l. de vraag of een geïnterneerde zijne plichten als Volksraadlid mag en kan vervullen.

Hevige brand te Benkoelen. Den 17en Sept. heeft te Benkoelen een hevige brand gewoed in het Chineesche kamp, waardoor in totaal 35 toko's en het gebouw der Ned.-Indische Escompto-Mij. in asch zijn gelegd. De schade wordt geraamd op *f* 400.000. (Aneta).[1]

De Sultan van Koetei naar Indië terug. Z. H. Mohamad Parekisit, Sultan van Koetei, is den 19en Sept. uit Den Haag vertrokken om zich met het s.s. Patria naar Ned.-Indië te begeven. Den dag te voren was de Sultan door H. M. de Koningin in audiëntie ontvangen.

Universitaire examens. Leiden. Econ.-doctoraal examen Indologie de heeren C. Botterhoven de Haan en L. Noë, B. Korn en Ch. H. Hirschmann. — Taalkundig cand. ex. de hr. G. J. Förch. — Doctoraal ex. Indisch recht de hr. G. M. Laarman, mr. F. P. Stöker en mr. H. van Dijk.

Met pensioen. De generaal-majoor der Infanterie van het O.-I. leger W. Lasonder zal in Januari '29 den dienst met pensioen verlaten. — De luitenant-kolonel der Inf. J. H. van Temmen gaat binnenkort met pensioen.

Indische Staatsregeling. De h.h. Cramer, Alberda en Vliegen hebben op het wetsontwerp tot wijziging van de artt. 7, 9, 55 en 72 der Indische Staatsregeling amendementen ingediend, beoogende uitbreiding van het aantal Volksraadleden van 60 op 72, en van het College van Gedeputeerden van 20 op 24.

Ir. P. A. Roelofsen. Tot lid van het Alg. Bestuur der vereeniging tot het houden van Jaarbeurzen in Nederland is gekozen Ir. P. A. Roelofsen, oud-directeur van Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië.

Royale giften. Bandoeng, 19 Sept. (Aneta). Ter bestrijding van de kosten van de eclips-expeditie in Atjeh in Mei 1929 heeft de heer K. A. R. Bosscha van Malabar *f* 5000 toegezegd en de heer Van Kerkhoven te Bandoeng *f* 3000.

De Gouverneur-Generaal op reis. Blijkens verschillende Aneta-telegrammen is de Gouv.-Generaal bij zijne op 17 Sept. aangevangen meerdaagsch bezoek aan de eilanden Bali en Lombok allerwege door de bevolking met groot eerbetoon en feestelijk ontvangen. Den 24en was de Landvoogd te Weltevreden teruggekeerd.

Tragische gebeurtenis in een leprozenkolonie in Atjeh. Koeta Radja, 24 Sept. (Aneta). De fungeerend controleur van Blan Kedjeran had vernomen, dat de leprozenkolonie Agoesan, in de onderafdeeling Gajo Loës (gouvernement Atjeh en onderhoorigheden), zich ten doode wijdde. Onder militaire dekking ging hij met de familie van de lepralijders erheen. Ondanks alle pogingen om de lepralijders te kalmeeren, waaronder enkele vrouwen waren gewapend met lansen en messen, vielen 29 leden van de kolonie den controleur en de militairen aan. Er moest van de wapens gebruik gemaakt worden en zes mannen en vier vrouwen werden gedood en twee vrouwen en twee mannen gewond. Aan de zijde van de militairen waren geen verliezen. De rust is hersteld.

W. van Italie †. Soerabaja, 20 Sept. (Aneta). Alhier is overleden het oud-lid van den Gemeenteraad de heer Willem van Italie, een der oudste Soerabajanen. De overledene was voorzitter van Charitas.

Zendingsfilm. Als vervolg op de film Warta Sari, welke den vorigen winter door het geheele land met zoo groot succes vertoond is, geeft hetzelfde comité nu een tweede Zendingsfilm uit. Terwijl Warta Sari voornamelijk het Zendingswerk op Java te zien gaf, zal de tweede film een beeld geven van de Zending in de Buitengewesten, en wel Sumatra, Borneo, Midden-Celebes en Nieuw Guinea. Evenals het vorige jaar zal de eerste vertooning plaats hebben in de tweede helft van October op de Algemeene Zendingsconferentie te Amsterdam. Daarna zal de film weer het geheele land door gaan.

Volksraad. Batavia, 17 Sept. (Aneta). De najaarszitting van den Volksraad wordt geopend op 16 October a.s.

P. L. ten Cate †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 74 jaar, overleden de heer P. L. ten Cate, gepens. assistent-resident.

Gratieverleening. Bandoeng, 21 Sept. (Aneta). Het A. I. D. de Preangerbode meldt, dat bij gelegenheid van den verjaardag van de Koningin aan 1500 veroordeelden algeheele en aan 7000 gedeeltelijke kwijtschelding van straf is geschonken.

Resident van Djambi. Batavia, 22 Sept. (Aneta). Den resident van Djambi, G. J. van Dongen, met verlof in Europa vertoevend, is met ingang van 30 Nov. op zijn verzoek eervol ontslag verleend, onder dankbetuiging voor de door hem bewezen diensten.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Oordeelen over Oostersche Volkskunst.

Naar aanleiding van hetgeen wij hier verleden week opmerkten over de zoozeer van elkander verschillende oordeelvellingen betreffende de Indonesische kunstnijverheid door den heer *Joh. F. Snelleman* geuit op 2 Aug. j.l. in dit blad en kort daarop in *„Het Vaderland"*, werd van deskundige zijde onze aandacht gevestigd op een artikel van den heer *J. A. Loebèr Jr.*, Professor aan de Kunstnijverheidsschool te Elberfeld, getiteld: *„Van Indische Nijverheid en Sierkunst"* in *De Gids* van 1913 No. 2, waarin deze een beoordeeling geeft van twee toen nieuw uitgekomen werken op het gebied der Indonesische kunstnijverheid, n.l.:

1º. De Inlandsche Nijverheid in West-Java als Sociaal-ethnologisch verschijnsel door *C. M. Pleyte*. Eerste stuk. Batavia, Javasche Boekhandel, 1911.

2º. De Inlandsche Kunstnijverheid in Nederlandsch-Indië door *J. E. Jasper* en *Mas Pirngadie*: I. „Het Vlechtwerk". II. „Het weven". Van Regeeringswege gedrukt en uitgegeven te 's-Gravenhage door de Boek- en Kunstdrukkerij v/h. Mouton en Co. — 1912.

De heer *Loebèr* komt daarbij, wat de oordeelvellingen van den heer *Pleyte* betreft, tot een geheel andere conclusie dan de heer *Snelleman* en schreef o.m.:

„De heer *Pleyte* is de meening toegedaan, dat er met den inlandschen werkman en de inlandsche industrie absoluut niets te beginnen is. Dat is

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de *Nwe Rott. Ct.*

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST

natuurlijk zijn goed recht, en als hij deze zienswijze met feiten staaft, in rustige bewering, dan kan een dergelijke stem van onberekenbaren invloed zijn, een nuttige uitwerking hebben. In zekeren zin kan dan zijn geschrift de juiste tegenhanger zijn van *Rouffaer's* bekend boek over de voornaamste industrieën van Java en Madoera, dat in ernstig overleg tal van nieuwe perspectieven voor Java's nijverheid opent. Hoewel *Rouffaer*, evenals de heer *Pleyte*, geen man van praktische nijverheid of kunstnijverheid is, een buitenstaander, wiens eigenlijk arbeidsveld ver van alle ambacht of nering voert, weet de eerste toch het belangrijkte in de Inlandsche nijverheid voor het voetlicht te brengen. Zijn wetenschappelijke kennis veroorlooft hem, tal van historische feiten, belangwekkend voor het onderwerp, bij te voegen, en het is volkomen te begrijpen, dat zijn doordacht, doorwerkt geschrift veler oogen geopend, menigeen aan het denken gebracht heeft.

„Bij den heer *Pleyte* niets van dit alles! Hartstochtelijk brengt hij zijn afkeurende meening overal tusschen, vergenoegt zich niet met eenvoudig de feiten te laten spreken, maar grijpt met voorliefde een enkel argument eruit om daarmee de niet-aanwezige tegenstanders om de ooren te slaan.

„Dat is het, wat mij oprechtelijk hindert! Of de inlandsche kunstnijverheid voor den economischen toestand van Java waarde kàn hebben, is nog steeds een open vraag, die danig onderzocht en bestudeerd moet worden. De bevordering daarvan is eveneens een verbazend lastig vraagstuk, dat evenzeer rustig èn kundig overleg vereischen zal."

Over nog veel meer ergerde de heer *Loebèr* zich o.i. terecht. Dezelfde zinsnede, welke de heer *Snelleman* aanhaalde uit bladzijde 45 van *Pleyte's* geschrift:

> „Deze knielt voor goddelijke Timoreesche lijnen, gene geraakt buiten zich zelf over een geometrisch figuur op Celebes, een derde wijdt uit over unieke vlechtslagen zus en zoo, er wordt gejubeld ...."

Waarvan hij echter de laatste woorden wegliet:

> „doch als men de dingen, die zulk een hooge stemming verwekken, in handen neemt, ziet men een bamboekokertje van luttele duiten of een mandje van enkele centen."

Juist deze gaven den heer *Loebèr* aanleiding tot de volgende uiting van verontwaardiging:

> „De prijs is hier dus als criterium gebruikt, maar eilieve, wij, die het goede in deze dingen bewonderen, hebben heel andere prijzen betaald. Zulke bamboe-kokers kosten dikwijls tot 6, 7 gulden, [1]) ten minste in Nederland, en te hopen is het, dat ze met deze vermelding in de achting des schrijvers stijgen zullen."

Waar *Pleyte* het streven destijds der Ver. „Oost en West" — later dat van Boeatan — kleineerde, vroeg Loebèr:

> „Waartoe nu dit stukje? De schrijver zegt zelf de dessous dezer instelling te kennen; had dan geen ander resumé moeten volgen, gewezen worden op den ontbrekenden tusschenhandel, welke leemte steeds den verkoop van kunstnijverheids-artikelen heeft benadeeld?"

En vervolgde:

> „Maar niets daarvan!
>
> „Luchthartig wordt over de gebreken heen gezweefd en het geheel als aanvalswapen gebruikt door iemand, die zelf weinig in die richting heeft gepresteerd.
>
> „Op kunstnijverheids-gebied behoeven wij bovendien zijn „voorlichting" niet. We zijn hier op den goeden weg."

Loebèr roemt daarna terecht de opdrachten door de Regeering den toenmaligen Controleur *J. E. Jasper* (thans Gouverneur van Djocdja) gegeven, ter bestudeering der kunstnijverheid zoowel in Nederlandsch-Indië als in Europa, en het resultaat daarvan, vastgelegd in bovengenoemde publicaties; o.a. met de woorden:

> „Men schatte dit niet gering! Het verzamelen van dergelijke gegevens is uiterst moeilijk. Tal van overigens uitstekende werken in onze koloniale literatuur zijn er om in overvloed te bewijzen, hoe juist op dit echt-inlandsch gebied gefaald is, hoe nijverheid en sierkunst oversprongen worden en dikwijls geheel vergeten."

Hij besloot in 1913 zijn artikel met:

> „Ik herhaal: „*The most valuable treasure of a people — its noblest creation and the most distinct expression of its highest intellectual powers — is its arts.*" [2])
>
> „Daarom is de uitgave dezer beide werken een daad, die de schrijvers en helpende overheid gelijkelijk eert, tevens een schitterend bewijs, dat de oude kruidenierspolitiek gaat verdwijnen."

Toen ons echter onlangs berichten ter oore kwamen, dat er thans — ruim 15 jaren later — in Indië al weder plannen beraamd worden tot onderzoeken en bestudeeren dierzelfde kunstnijverheid, kwam opnieuw de ernstige vraag bij ons op: Zou het nu — na alles wat er sedert desbetreffende, zoowel in Indië als hier, door deskundig-belangstellenden reeds is onderzocht en bestudeerd, geschreven en tentoongesteld — niet eerder hoog tijd zijn om tot het nemen van de noodige, direct doeltreffende maatregelen over te gaan?

Of zou men nog altijd niet genoeg overtuigd zijn, dat de daarvoor vereischte gelden nooit en nergens beter, in het algemeen belang, kunnen worden benut?

[1]) Hetgeen ze dubbel en dwars waard zijn. — Red.
[2]) Prospectus der „Ostasiatische Zeitschrift", 1912.

Boeatans Feestdag.

Uit het „Vaderland" van j.l. Maandag nemen wij over:

„Boeatans feestdag, ter eere van het 25-jarig bestaan, waarop o.a. ook de meest interessante der N.-I. Regeeringsfilms zullen worden vertoond, zal plaats hebben op Zaterdag 27 October a.s. in Seinpost. De Raad van Beheer van Boeatan voegt hieraan nog het volgende toe:

„De toegangskaarten tot deze middag- en avondvoorstelling, bestaande uit expresselijk daartoe gestempelde loten, zijn verkrijgbaar niet alleen bij de dames van het Propaganda-Comité, waarvan mevrouw S. van Lier—Enthoven, Laan Copes v. Cattenburch 48, presidente, en mevrouw J. van der Zwet—Dil, Reinkenstraat 1 j, secretaresse, zijn, maar ook in Heulstraat 19, iederen werkdag tusschen 10 en 6 uur.

„Voor hen, die, zonder dezen feestdag bij te wonen, toch Boeatan's streven ter bevordering der Indonesische volkskunst, willen steunen, zijn ook ongestempelde loten verkrijgbaar, terwijl 't voor hen, die voor dit goede doel reeds vroeger loten kochten, zeker geen bezwaar zal zijn, zich alsnog een gestempeld lot aan te schaffen, om ook het feest te kunnen meemaken."

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Partijvorming.

Is het niet te vreezen, dat een „*Europeesche partij*", zooals bepleit in „De Loc." (11/8 blz. 33), reactie zal wekken in Inlandsche kringen; zullen daar niet ongewenschte conflicten en een verscherpte tegenstelling der rassen uit voortkomen? *De Loc.* (14/8) acht deze vrees ongegrond. Sterker, *h.i.* zal er veeleer een gezonder verhouding door ontstaan. Het wordt hoog tijd, dat de geforceerde *associatie*, kunstmatig en onwaarachtig, ophoudt te bestaan. Zij wordt gekocht en duur betaald met eene politiek van vaagheid, uitvluchten en concessies. Zij is voor beide partijen nadeelig en vernederend, en het is een dwaling te gelooven, dat daardoor de samenwerking en de goede verhouding tusschen de *Europeesche*, de *Inlandsche* en de *Chineesche* ingezetenen bevorderd zouden worden. Het tegendeel is waar. De *samenwerking* en de *goede verhouding*, die ieder wenscht, kunnen slechts door onderling respect en eerbied voor elkanders standpunt verkregen worden. Andere tijden eischen andere vormen. Was *het Nederlandsch gezag* op zich zelf vroeger een onbetwist punt, ging het toen bij verschil van meening slechts om de vraag, hoe dit gezag zijn invloed zou aanwenden, thans is het zelf in het geding. Iedereen in Indië weet, dat van een ernstige bedreiging van dit gezag geen sprake kan zijn, dat iedere aanval daarop kan worden afgeslagen en dat het Nederlandsche gezag in Indië even veilig is als tevoren — indien wij het niet zelf door een verkeerde en lichtvaardige politiek in gevaar brengen. Dit inzicht leidt, principieel, tot de toenadering van allen, die dit Nederlandsch gezag noodzakelijk achten voor land en volk van Indië; en het leidt practisch tot de verwerping der „linksche" en „rechtsche" associatie. Hoe veel zuiverder en hoe veel gezonder zal de toestand zijn, zoodra men elkanders strijdige meeningen en belangen niet langer in één keurslijf dwingt. Dàn kan men, ook al weet men dat zij zich in tijdstip en methode van verwerkelijking hunner idealen vergissen, eerbied hebben voor de overtuiging van ontwikkelde Inlandsche nationalisten; en dàn zal men in dien kring eveneens respect hebben voor een even overtuigd Nederlandsch nationalisme. Dàn zal niet langer een Nederlander zich geweld aan moeten doen; dàn zal ook niet langer een Javaan zich verdachtmakingen behoeven te laten welgevallen. De partijvorming naar eigen beginsel en op eigen nationale basis zal, wel verre van tot verscherping der tegenstellingen te leiden, de instemming hebben van ieder weldenkend en ontwikkeld Inlander; en zij zal leiden tot een zuivering der Indische politiek. Dàn komt men tot een *werkbasis* voor de behartiging van die belangen, welke alle groepen en partijen als gemeenschappelijk erkennen. Voor *samenwerking* zijn waarheid en openhartigheid nog immer een betere grondslag dan valsche schijn en valsche vriendschap. Ook in zeer geavanceerde Inheemsche kringen wordt deze zienswijze gedeeld. Zoo inderdaad de Europeesche gemeenschap de kracht vindt thans tot een *nationale organisatie* te geraken, zal dit zoowel aan de staatkundige als aan de maatschappelijke verhouding tusschen de volksgroepen ten goede komen.

In dit verband leze men: *De Loc.* (14/8, blz. 19 „Blank front"; blz. 35 „Een waarschuwing"), het *Soer. Hbl.* (11/8 „Hopelooze verwarring"), de *Java-Bode* (15/8 „P. E. B. en Gemeentebelang"; 21/8 „Volksraad en Pers"; 17/8 „Onwaardige aanval") en de *Deli Crt.* (20/8 „Nieuwe pol. oriënteering"; 22 t/m. 24/8 „Kol. Vraagstukken van heden en morgen", *H. Colijn*).

Propaganda achter de schermen.

De Loc. (13/8, blz. 3) betoogt, dat ook thans nog, in het bijzonder in het Cultuurgebied op *Sumatra*, propaganda wordt gevoerd onder communistische vlag. Zoo zijn er onder de nieuwe koelies uit China velen, die men niet goed vertrouwt en die er van verdacht worden communistisch besmet te zijn. Ook onder de contractanten van Java bevinden zich lieden, van wie men moet gelooven, dat zij zich met een bijzonder doel als koelie lieten werven. „*Politieke bijeenkomsten*" vinden ter Oostkust op verscheidene ondernemingen steeds talrijker plaats. Men kan daarmede verschillende aanslagen, en in het bijzonder allerlei gevallen van protesten en verzet in verband brengen; er wordt zelfs soms al „gezamenlijk opgetreden" als een koelie voor luieren berispt wordt. Op sommige ondernemingen spelen daarbij mandoers en crani's een groote rol; in vele gevallen zijn zij de eigenlijke raddraaiers. E. e. a. is der Overheid bekend en aan de waakzaamheid behoeft niet getwijfeld te worden.

De Deli Crt. (21/8 „Vredesarbeid") constateert dat men *Rusland* en ook de communistische propaganda, die nog steeds van Rusland uitgaat, in Europa vrijwel niet meer ernstig meent. De Sovjet-autoriteiten zijn daarvan trouwens zelf dermate overtuigd, dat zij *het geheele gewicht hunner propaganda naar het Oosten* hebben gekeerd. Als oorlogsfactor nochtans heeft Rusland afgedaan. Als de koloniseerende mogendheden door *rechtvaardigheid* en *kracht* — vooral kracht en doelbewust optreden — de rust in de door hen bestuurde landen weten te verzekeren, kan Rusland niets uitvoeren om den vrede te verstoren. In Rusland zelf is door dit bewind de handelsbeteekenis van Rusland teruggeloopen van den eersten tot den tienden rang. De uitvoer van Rusland èn Siberië, eens van zoo groote beteekenis, speelt in Europa geen rol meer.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (20 en 21/8 „Moskou"; 15/8 „Sociale misstanden, 3de bl. „Br.-Indië. Arbeidstoestanden"), *De Loc.* (18/8, blz. 33 „Rood en bruin" in Afrika en Azië) en *De Sum. Post* (25/8 „Kijkjes in Sovjet-Rusland").

De Giesting.

De groote beteekenis van de kolonie „De Giesting" van het I.E.V. is hierin gelegen, dat binnen enkele jaren bewezen kàn worden, dat *kolonisatie van Europeanen voor het kleinlandbouwbedrijf ook in Ned.-Indië* mogelijk is. De heer *M. B. Smits*, hoofd der afd. Landbouweconomie van het Dep. v. Landbouw te Buitenzorg, bezocht de vestiging in de Lampongs, en is van oordeel dat de proef zal slagen (*Bat. Nwsbl.* 16/8). Reeds het eerste jaar nam de teelt van groenten en fruit een dusdanige vlucht, dat men tot eigen voedselvoorziening in staat was en zelfs bezwaren ondervond bij den afzet ervan. Thans hebben de meesten ongeveer één bouw beplant met *groenten, aardappelen,* enkele *vruchtboomen* en wat *djagoeng* (voor kippenvoer). De toekomst ligt echter geheel in den aanplant van overjarige handelsgewassen, waarvoor grond en klimaat bijzonder goed zijn. De heesters van de *koffie* staan er buitengewoon goed voor; reeds in '29 kan men hiervan de eerste oogsten verwachten. Langs grenzen en voetpaden heeft men *kapok* geplant, waarvan de groei buitengewoon is. Ook zijn kweekbedden voor *thee* aangelegd en is aanplant van *peper* in studie

genomen. Alle *kolonisten* verrichten met enthousiasme en zonder nadeelige gevolgen lichamelijken arbeid op het veld. Grootere gezinnen hebben daarbij in het geheel geen hulp van Inlandsche krachten noodig, doch enkelingen kunnen zich niet steeds alleen redden en moeten bij opéénhooping van werk koelies aannemen. Zoodra de a.s. leerlingen van de nieuw op te richten *landbouwbedrijfsschool* meehelpen als volontair, kan het aantal gehuurde krachten verminderen. Niet alle *bedrijfskapitaal* moet door het I.E.V. verstrekt worden. Een groot deel der kolonisten heeft een eigen kapitaaltje, anderen hebben een pensioentje, dat hen door de zware jaren heenbrengt, weer anderen werden met leeningen geholpen. Soms wordt steun voor den bouw van een huis verleend, dat dan aan zekere eischen moet voldoen; anderen bekostigen dit zelf. De *school* is een succes; de beide onderwijzeressen, Surinaamschen, zijn vol animo. De *leider* der kolonie is een tactvol en bezadigd man; hij is zelf kolonist, vertegenwoordigt het I.E.V. in de kolonie en correspondeert over de algemeene kwesties met het bestuur op Java. Is hier in „De Giesting” eenmaal aangetoond, dat de Indo-Europeaan zelfstandig landbouwer is, dan is een geheel nieuw terrein geopend. En de huidige voortrekkers zijn er van doordrongen, *dat het hier gaat om een groot principe;* met hun goeden geest en sportief enthousiasme zijn zij baanbrekers voor nieuwe mogelijkheden voor den Indo-Europeaan!

Het *Bat. Nwsbl.* (21 t/m. 23/8 „Een nieuwe agrarische commissie”) vond een terzake deskundige bereid een uiteenzetting te geven van het thans opnieuw aan de orde gestelde vraagstuk der *domein-verklaring*.

Goede welvaartspolitiek.

Bij het Gouvernements-landbouwonderwijs aan de Inlandsche bevolking komt thans meer systeem door het te doen aansluiten aan omgeving en omstandigheden. De jeugd leert in de practijk de voordeelen van de Westersche arbeidsmethoden kennen. Ook bij andere takken van bestaan volgt men die methode. In Bandoeng behoort tot een onderafd. van het Dep. van L., H. en N. een leerschool voor *textiel-* en *keramische bevolkingsindustrie* met een klein *internaat*. In de afdeeling voor textielnijverheid leeren de jongelieden het weven en het kleuren van weefstoffen, waarbij de bedoeling voorzit hun een juist inzicht te geven in de economische factoren: de berekening van de hoeveelheid benoodigde garens voor bepaalde werkstukken, het vereenvoudigen van tijdroovende werkzaamheden door gebruik te maken van nieuwere vindingen, welke in de dessa — dus zonder aanwending van mechanische beweegkracht — toegepast kunnen worden, de aanwending van kleurstoffen om het gekleurde goed waschecht te maken enz. De afdeeling beschikt over een *timmerwinkel*, waar *weefgetouwen* en *hulpwerktuigen* worden ontworpen naar het model der moderne machines, geschikt gemaakt voor huisvlijt. Daarbij is men er steeds op uit door vereenvoudiging enz. een steeds goedkooper machine te vervaardigen. De machines voor de het meest tijdroovende werkzaamheden bij het weven kostten voorheen *f* 250; men is er reeds in geslaagd den prijs terug te brengen tot *f* 35. Het station heeft in 1927 200 machines voor de dessa's afgeleverd; iedere inrichting beteekent minstens verdubbeling van productie. Het laboratorium is er in geslaagd van de *agave* (nanas blanda) op Madoera een touwsoort te vervaardigen, waardoor voor de bevolking op Madoera een bron van inkomsten geschapen is. Aan de afdeeling *Keramiek* zijn eenige jonge mannen in opleiding om later onder de bevolking op te treden als voorlichters, zoowel wat de eigenlijke industrie als de economische en commercieele zijde betreft. Bezichtiging van het mooie en goede werk wordt door de *Java-Bode* (15/8) aanbevolen.

De *Deli Crt.* vertelt van „De Ambachtsschool voor Inlanders” te Medan (23/8) en van „De Ambachtsschool op de onderneming Belawan van de Deli Mij.” (25/8).

Radio-omroep.

De Loc. (13/8, blz. 9) gevoelt zich verplicht te waarschuwen tegen het bestellen van *omroeptoestellen* uit Europa, tenzij deze speciaal voor Indië zijn geconstrueerd en bruikbaar zijn voor korte golven. Practisch wordt in Indië alleen gewerkt op golven beneden 150 M.; voor de Europeanen in de binnenlanden zijn alleen golven beneden 100 à 80 M. van beteekenis. Men heeft derhalve in Indië speciale kortegolftoestellen; dus liever geen toestellen, die „ook nog wel voor korte golf geschikt zijn”, doch bij voorkeur speciaal hiervoor vervaardigde toestellen.

De Loc. (blz. 9) bepleit voorts zuiver nationale radio-omroep Nederland-Indië en is afkeerig van *„controversial matter”*.

Boven-Digoel.

In het *Soer. Hbl.* (11, 15 en 16/8) vervolgt *Villanus* zijn beschrijving van *„Het verbanningsoord aan de Boven-Digoel”*. Het leek *V.* niet waar, wat vaak is beweerd: dat *het intellectueele element* slechts betrekkelijk zwak in het kamp vertegenwoordigd is. Verrast was *V.* over de groote menigte, die verzameld was in de loods van de verbruikscoöperatie, waar hij een langdurige bespreking had met de geïnterneerden. Die bespreking, waarbij verscheidenen meepraatten en zeer velen belangstellend toeluisterden, ging geheel in het Hollandsch. Niet altijd heel gemakkelijk, maar toch zonder merkbaar misverstand. Het is kinderachtig — zegt *V.* — door „statistieken” te willen bewijzen: dat het *schoolonderwijs* niets met de revolutionnaire stroomingen uitstaande heeft. Hoe zou het anders kunnen? De artikelen van *ir. Baars* hebben grooten indruk gemaakt. Volgens den fungeerend controleur waren er evidente *vergissingen bij de interneering* begaan; hij kende gevallen, waar men waarschijnlijk met wraakneming te doen had. Er is een periode geweest te Tanah Merah, dat allerlei *sabotage*, schering en inslag was. Bruggetjes werden stukgemaakt, kippen gedood enz. Een achttal lieden heeft men toen *uit het hoofdkamp verwijderd.* Achteraf bleken zij reeds een ongunstige reputatie te hebben meegebracht uit hun vroeger bestaan. Toen was het in eens uit met de euveldaden. Daarna heeft men nog andere geïnterneerden, intellectueele leiders, uit het hoofdkamp verwijderd. Daarbij schijnen vooral politieke overwegingen te hebben gegolden. De *standvastige leiders* oefenen heel duidelijk een moreele terreur uit. Als men hen allen uit het hoofdkamp verwijderde, zou *het schiftingsproces*, dat op den duur wellicht aanleiding kan geven de kolonie aanzienlijk te verkleinen, zooveel te sneller zijn beslag krijgen. Het beginsel van die tweede interneering is op zich zelf juist genoeg; de uitvoering ervan liet alles te wenschen over. Veel kon bij een inspectiebezoek onmiddellijk worden verholpen. De verdere gerechtvaardigde bezwaren tegen plaats en omstandigheden der tweede vestiging zullen echter niet zoo spoedig kunnen worden opgeheven. De bedoeling is om twee gelijkwaardige kampen op te richten, waartusschen echter geen contact zal mogen bestaan. Veel nieuwe arbeid en nieuwe kosten zullen daarvoor worden geëischt. Maar het lijkt oordeelkundig besteed werk en geld. Men zal niet te lang er mede mogen wachten. Om het effect niet, en ook uit een oogpunt van billijkheid.

Het *Soer. Hbl.* schrijft over „Officieele voorlichting” betr. panglongs (17/8) en „Een opzienbarende zaak te Menado” (13/8), *De Loc.* over „Zeden op Boeroe” (14/8, blz. 20), de *Deli Crt.* over „Sibolangit” (21/8).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Nieuw blad ter Oostkust van Sumatra.

Uit de Indonesisch-nationalistische beweging is weer een nieuw blad voortgekomen, na het verdwijnen van de *Benih Timoer*. Dit nieuwe blad, de *Matahari Indonesia*, uitgegeven door de Maatschappij „Indonesië Raja” (Groot-Indonesië) heeft tot voorloopig hoofdredacteur een zekeren Mr. Koesoema Soemantri, terwijl er ook een redacteur in Europa aan verbonden is. Het zal nog moeten blijken of dit nieuwe dagblad ter propageering van de al-Indonesische idee, levensvatbaarheid bezit.

De richting van het blad blijkt duidelijk genoeg uit de eenigszins pompeuse symbolische voorstelling waaruit de afbeelding in den kop van het blad bestaat, n.l. een stralende zon en een karbouwenkop met op het voorhoofd een kaart van den Indischen archipel en aan den onderkant de woorden: „Pertjajalah pada kekoeatan sendiri!” (Gelooft in eigen kracht!)

In de inleiding zegt de uitgeefster omtrent de richting van het blad dat het plaats zal verleenen aan de stemmen van hen die het Indonesische nationalisme en de Indonesische eenheid voorstaan en zij geeft de volgende verklaring van de symbolische te kening in den kop: de hoogstaande zon is een teeke dat men ontwaken moet, de karbouw stelt den rijk dom van Indonesië voor; van dien karbouw, het nu tige en krachtige beest van de voor het grootste de landbouwende bevolking van Indië moet de rijkd komen. Men noemt den karbouw wel eens d maar het is een verstandig beest en al gehoorza het aan de grootere kracht van den menschelijk wil, het laat zich niet geheel vertrappen. (Dit sl natuurlijk weer op de z.g. onderdrukking van h Indische volk door de Nederlanders. — Red.). D kaart van den Archipel in den karbouwkop stelt h streven naar de Indonesische eenheid voor.

De redactie spreekt in haar inleidend woord o de „Koloniale suggestie”, volgens welke het Inlan sche volk minderwaardig is aan andere volk dommer en zwakker; die „koloniale suggestie” is e van de steunpilaren dezer kolonie geworden. Ov al, op de scholen en elders, wordt dit denkbeeld g propageerd en een gevolg daarvan ziet de schrij in het feit dat een geschikt hoofdredacteur, die re gevonden was, plotseling bedankte, naar verlu omdat . . . zijn familie hem tegenhield.

De inhoud van het eerste nummer bevat voor overzicht weinig nieuws en bestaat uit artike over uitbuiting van het Indische volk door de vree de kapitalisten, over „leugenachtige beloften” d de Regeering gedaan voor de vrijheid van Indone klachten over het optreden der Europeesche pers e

Nationalisme en Communisme.

Het Mal. Chineesche blad *Perniagaän* te Bata van 5 Juli zegt dat, naar aanleiding van het door Sovjet-bestuur in Rusland genomen besluit tot grooting van het fonds voor de communistische p paganda in het Oosten, men zich ook in Indon ongerust maakt over deze activiteit van de r partij. Vooral daar zij zich in China verborgen h in de Kuo Min Tang. Dat deze taktiek thans ook Indië zal worden toegepast, blijkt wel uit een a kel van S. Dingley, de „Peasant Movement of In nesia”, waarin de wenschelijkheid werd betoogd ook de vereenigingen Moehammadijah en B Oetomo in revolutionnaire richting te leiden. M de heer Koesoemo Oetoyo heeft in verband hierm in den Volksraad een uiteenzetting gegeven van beginselen en het doel der vereeniging B. O., zegg de dat, mocht deze organisatie die richting opg B. O. dan ook ongetwijfeld zal achteruitgaan, d velen zich zullen terugtrekken. Heiruit blijkt dat nationalisten in Indonesië zich niet door het b tenland willen laten beïnvloeden. De Europees pers moet hierbij echter niet uit het oog verlie dat haar gekke verdachtmakingen onaangenaam den kunnen verwekken. De Regeeringen heeft g gedaan door geen houding aan te nemen als Europeesche pers, die de nationalistische ideeën kent van de verschillende bevolkingsgroepen. doet het den schrijver genoegen dat „de Koerier” liberale houding heeft aangenomen tegenover evolutionnaire nationalisten; zoodoende houdt het extremisme van het nationalisme af. Daa zou het wel goed zijn indien een dergelijke hou door meerdere Europeesche groepen werd aang men.

Rubber, de geldbron.

In een „economische brief” uit Locarno schrijft Rivai in de *Bintang Timoer* te Weltevreden ove goede en stevige plaats welke de Indische be kings-rubber op de Europeesche markt gevon heeft en over de mislukte pogingen van de zijde Europeesche ondernemers en speculanten gedaan de inheemsche rubberproductie te drukken — en ander met aanhaling van handelsmanipulatie cijfers —, om te eindigen met de verklaring dat artikel dienen moet om het den Indonesischen gelieden duidelijk te maken waar het geld uit gr

Niet uit de kantoorkruk van den klerk, com of goedangmandoer, doch uit den grond naast kampoeng, buiten de groote steden. De toed (groote zonnehoed), de korte broek en de p waarborgen een aangenamer bestaan dan de m op-één oor, een Oxfordbroek of een vulpen in horlogezakje.

De redactie van *Bintang Timoer* wijdt een enth siast hoofdartikel aan deze uitspraak van haren dacteur in Europa; zij vindt dat in den wedlop het veld der vrijheid van land en volk van Indo die woorden een gedenksteen moeten worden, of gulden letters opgeschreven behooren te worden, dat de zonen van Indonesië de groote waarde en teekenis der bedoeling van dezen grooten nation zullen beseffen in zijn strijd voor de verheffing het aanzien van zijn land en volk.

En speciaal vestigt de redactie er de aandacht hoe volgens de verklaringen van den heer Rivai zelfs de Ondernemersraad van Prof. Treub en C plus Londen de noodige aandacht wijden aan vraagstuk van den rubber-export der Inlands rubberboeren, die weliswaar nog geen 20.000 m tellen, doch reeds 100.000 ton droge rubber heb kunnen leveren in 1927, dat is een *zesde* van de heele wereld-productie, waarbij nog komt, dat

rubberplanters reeds beschikken over 600.000 H.A. ...nen, waarvan 25 % nog niet getapt, terwijl dit ...aal veel grooter is dan het totaal oppervlak der Europeesche ondernemingen waar men zoo prat op ...at. Met geringschatting kan de redactie nu terugdenken aan de woorden van I. E. V'ers als de heer ...avannes, dat die 40 miljoen Inlanders kunnen worden genegeerd.

De nationale bank.

Darmokondo deelt mede dat de te Soerabaja door Indonesiërs opgerichte bank „Boemipoetra" zal worden een bank van de P. P. P. K. I., de groote federatie van Inlandsche vereenigingen. Van het ƒ 500.000 groote aanvangskapitaal is het grootste gedeelte, in den vorm van aandeelen, in handen van de Onderlinge Levensverzekering-Maatschappij Boemipoetra te Jogjakarta en van een Indonesisch fonds te Soerabaja. Van deze bank zullen filialen geopend worden te Jogja, Bandoeng en elders.

De *Bintang Timoer* van 27 Juli brengt een eeresaluut aan de promotors van die „Indonesische Bank" en noemt zijn motieven voor de wenschelijkheid eener nationale bank, o.a. door te wijzen op het voorbeeld der Japanners, die, meer door nationale trots dan door winstbejag gedreven, te Soerabaja een eigen veem oprichtten. De redactie verwacht van de nieuwe bank o.a. bescherming tegen den woeker en besluit met de verklaring dat „wij, van de N.V. Drukkerij en Uitgeversmaatschappij Bintang Timoer, die tot dusverre in relatie stonden met een Europeesche bank, te allen tijde bereid zijn over te wippen naar de Indonesische Bank".

In het nummer van 3 Augustus antwoordt de redactie van de *Bintang Timoer* op de schampere opmerkingen door „het Nieuws v. d. Dag" en de „Java Bode" gelanceerd ten aanzien van een op te richten inheemsche nationale bank. Zij veroordeelt het generaliseeren der Europeesche krantenschrijvers, die voor hun beschouwingen gemeenlijk hunne onderhoudingen met Sidin den djongos, Djoko den chauffeur en Minem de baboe als basis nemen, menschen die zoo gaarne voorschot vragen. Het spreekt dan van zelf dat die redacteuren zich van een hooger gestalte achten en vergeten dat ook onder hun volk een troep van lagere en zwakkere broeders bestaat.

Al deze vernedering, deze smaad, moeten de Indonesiërs slikken, als een bittere pil die gezondheid brengen kan, die den volkskanker kan genezen. Het veld der verontwaardiging en het tandengeknars geven er echter niet tegen, men moet zelf den pagaai ter hand nemen, de mouwen opstroopen, de prauw in beweging brengen en het doel zal gewis bereikt worden.

Voorloopig is het daarom beter glimlachend te denken voor de terechtwijzing, onderwijl zich sterk voor oogen stellend dat het *moet* kunnen! opdat van de aantijgingen verdwijnen zullen als: dat een Inlander geen rechter kan worden omdat hij te medelijdend is, geen dokter omdat hij zich schuldig zal maken aan abortus, geen chauffeur omdat hij straks ...ulten zal. Nu reeds ziet men dagelijks in de muziek hoe Mr. Inlander zoo en zoo landraad-president, landrechter of lid van den Raad van Justitie geworden is.

Wat de nationale bank betreft, mag gezegd worden dat er bijna al een doelpunt gemaakt is, want de N. L. Mij. Boemipoetra te Jogja, die als safe bekend staat, wil reeds een groot deel der aandeelen nemen. Tegen de vaak geuite bewering dat er onder Inlanders nog geen sprake van bestaand kapitaal of kapitaalsvorming is, voert de redactie aan dat die kapitaalsvorming thans bestaat en naar haar gevoelen reeds over miljoenen beschikt; het ontbreekt alleen maar aan een groote vereeniging die dat kapitaal bijeenbrengt in één groote bank b.v. Zij noemt dan achtereenvolgens verschillende spaarvereenigingen en -fondsen en coöperaties op.

De redactie hoopt daarom dat dit onderwerp ter sprake zal komen op het aanstaande P. P. P. K. I.-congres en eindigt met de woorden van Ir. Soekarno: dat de nationale geest er reeds is en ook de nationale wil, en dat nog het eindexamen gedaan moet worden, voor de nationale daad!

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Beschadiging van beeldhouwwerken aan den Boroboedoer.

In het dezer dagen hier te lande ontvangen Verslag van den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië over het 1e en 2e kwartaal 1927 komen verontrustende mededeelingen voor over den toestand van den Boroboedoer (in het bijzonder wat betreft de basreliefs van dat wereldberoemde monument). In het verslag over 1926 (bl. 5) werd reeds opgemerkt, dat de vele basreliefs van het bouwwerk, vooral van de bovenste galerijen, min of meer ernstige breuken vertoonden, doch daarbij kon niet duidelijk worden vastgesteld of de beschadiging aan vandalisme [1]) dan wel aan verweering, afsplintering van den steen onder sterken verticalen druk, of aan andere oorzaken waren toe te schrijven. De bestaande onzekerheid heeft de noodzakelijkheid aangetoond om den tegenwoordigen toestand der reliefs in vergelijking met de omstreeks 1910 door den heer Th. van Erp vervaardigde foto's [2]) nauwkeurig op te nemen. Het nut van deze contrôle zal tweeledig zijn, vooreerst zullen de aard en de omvang der beschadigingen sinds genoemd jaar kunnen worden vastgesteld en daarmede tevens de vermoedelijke oorzaak worden opgespoord; bovendien zal men een betrouwbaar middel tot contrôle bezitten, wanneer later opnieuw beschadigingen, door welke oorzaak dan ook teweeggebracht, zullen moeten worden geconstateerd.

Met de opname als bovenbedoeld is bereids een aanvang gemaakt, en de resultaten ervan, voor zooverre betrekking hebbend op de reliefs welke den Lalitawistara-tekst [3]) (eerste gaanderij, hoofdmuur, bovenste reeks) uitbeelden, worden nu op overzichtelijke wijze in genoemd verslag gepubliceerd.

Uit den aard der genoteerde beschadigingen, waarvan enkele typische voorbeelden op plaat I in het verslag zijn afgebeeld, blijkt ten duidelijkste, dat het grootste gevaar voor de reliefseulptuur niet dreigt van den kant van vandalistische bezoekers en evenmin schuilt in de verweering van het gesteente door regen, afdruipend zakwater of mosbegroeiing, waardoor het steenoppervlak langzaam wordt afgesleten of uitgevreten, maar te zoeken is in de afsplinteringen van het gesteente, waardoor grootere of kleinere fragmenten in hun geheel worden afgestooten.

De ernstige gevolgen van deze werking behoeven niet te worden toegelicht. Waar in een tijdsverloop van ruim 15 jaren uit een totaal van 120 reliefs niet minder dan 40 min of meer ernstige beschadigingen blijken te hebben ondergaan, is het maar al te duidelijk, dat het beeldhouwwerk sinds het oogenblik dat het van de beschermende aardlaag werd ontdaan — nu ruim een eeuw terug [4]) — veel van zijn schoonheid heeft ingeboet en men vraagt zich met bezorgdheid af, welke de toestand der reliefs over nog eens honderd jaar zal zijn, wanneer de desintegratie van den steen met dezelfde snelheid voortgang zou blijven hebben.

Zooals reeds gezegd is, komt het er thans op aan de oorzaak van de afsplintering op te sporen en zoo mogelijk maatregelen tot stuiting van het gevaar te nemen. Het Hoofd van den Opsporingsdienst van het Mijnwezen, tot wien de chef van den Oudheidkundigen Dienst, Dr. F. D. K. Bosch, zich heeft gewend om voorlichting en advies, heeft een onderzoek toegezegd, doch gaf reeds dadelijk als zijne meening te kennen, dat de afsplinteringen zeer normale verweeringsverschijnselen zijn, waaraan in de natuur alle gesteenten zijn onderworpen, wanneer zij afwisselend aan felle bestraling en snelle afkoeling (door regen) zijn blootgesteld. Dit is niet anders te vermijden dan door toedekking of beschaduwing, i.c. dus een onmogelijkheid. [5]) De te onderzoeken vraag is slechts of het misschien mogelijk is door impregnatie(bijv. met waterglas) het proces te vertragen.

[1]) Zie in dit verband: Baraboedoer en vandalisme; Dr. F. W. Stutterheim (Djawa. 1926, bl. 65).

[2]) Deze schitterende foto's zijn gereproduceerd en voor de wetenschap vastgelegd in de Boroboedoer-monographie, samengesteld door Prof. Dr. N. J. Krom en Th. van Erp (deel I: Archaeologische beschrijving, 's-Gravenhage, 1920).

[3]) Beschreven door Prof. Dr. N. J. Krom in: De levensgeschiedenis van den Buddha op Barabudur ('s-Gravenhage, 1926).

[4]) Nl. in 1814; het geschiedde op last van Th. S. Raffles door den officier der genie Cornelius; het monument was toen nagenoeg geheel overwoekerd en deed zich voor als een heuvel.

[5]) Een onmogelijkheid? Indertijd heeft de hr. B. W. van de Kamer een plan opgemaakt tot geheele overkapping van den Boroboedoer. Daar dit middel den indruk welke het monument als geheel maakt noodwendig moest verzwakken, zou de toenmalige Gouverneur-Genraal slechts zijne toestemming daartoe willen verleenen ingeval van bepaalde noodzakelijkheid. (Zie Notulen Bat. Gen. dl. 38. 1900. bl. 72—73).

Eeuwfeest der Rijnsche Zending.

Den 23en Sept. was het 100 jaar geleden dat de Rheinische Missionsgesellschaft te Barmen werd opgericht; zij begon haar arbeid in Zuid-Afrika, breidde het arbeidsveld later uit over andere werelddeelen, vestigde zich in 1836 op Borneo, daarna op Sumatra en enige eilanden ten westen daarvan. Onder de Bataks is het genootschap met zeer veel succes werkzaam; bijna 250.000 Bataks zijn tot het Christendom overgegaan en ook op Nias, waar de bevolking evenals in de Batak-landen niet-Mohammedaansch was, is het Christendom verrassend gegroeid, vooral in de laatste jaren.

Een uiteenzetting van de beteekenis van het genootschap en zijn arbeid kan men o.a. vinden in het dezer dagen verschenen Nederlandsch Zendingsjaarboek voor 1828/29 (uitgave van den Zendingsstudieraad te Zeist); de bedoelde bijdrage is getiteld: Het eeuwfeest van de „Rheinische Missionsgesellschaft", door Missionsinspector, Pastor P. Hanning te Barmen.

Missie en Zendingsperiodieken.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Sept. '28. Tweede reis naar West-Nieuw-Guinea ter voorbereiding van eene eventueel op te richten R.K. Missie-Statie, door Dr. M. Neyens (vervolg). — Geloofsverkondiging op de Molukken. Besprekingen tusschen Missie en Zending. — Openbaar en bijzonder onderwijs in Suriname, door F. v. A. — Poenale Sanctie. — Onze taak in Indië.

Berichten uit de Heidenwereld. Sept.-Oct. '28. Naar de Marowijne, door Br. Frey (slot). — Inzegening van Javaansche Evangelisten te Leliëndaal (Suriname), door A. Pencker.

De Banier, 2 Aug. '28. Christelijk Ethische Partij en Nationale Concentratie. — Eene conferentie der Bataksche studeerende jeugd gehouden te Naroemonda 12—15 Juni 1928. — De Christenmilitairen in Atjeh, door Nja' Oebit.

Medisch Missie-Maandblad.

Onder hoofdredactie van Dr. E. H. Hermans is in Juli jl. opgericht het Medisch Missie-Maandblad (uitgevers: Drukkerij Van Turnhout en Co. te Breda). Tot heden zijn van dit nieuwe periodiek, hetwelk in de eerste plaats ten doel heeft de missionarissen meer kennis bij te brengen op het gebied van geneeskundige en hygiënische vraagstukken, drie Nrs. verschenen.

In het 1e en 2e Nr. (van Juli en Aug. dus) treffen we een geïllustreerd artikel aan van Pr. Xaverius over de door de R.K. Missie te Singkawang (Borneo) gestichte Leproserie. — Verder is er o.m. in opgenomen eene verhandeling van Prof. Dr. P. C. Flu over klimaat en acclimatisatie, welke in No. 2 voortgezet en in No. 3 beëindigd wordt.

Leerboek der ziekenverpleging in de Mal. taal.

Bij de firma J. B. Wolters te Groningen is verschenen een Maleisch leerboek der ziekenverpleging (Ilmoe pembela orang sakit), samengesteld door Mevr. Dr. Stokvis—Cohen Stuart, met medewerking van de H.H. doktoren Offringa, Sardjito, Soetan Assien, R. Kandou en Marzoeki Mahdi, zuster S. A. Hulshoff en mevr. M. van Marle—Hubregtse. Het ontstaan en de bedoeling van het leerboek zijn uiteengezet in het Voorbericht van mevr. Stokvis, die het opdroeg aan de nagedachtenis van haar vriend Dr. N. F. Lim. Aan de illustreering (dat belangrijke hulpmiddel bij de bestudeering der geneeskunde) is zeer veel zorg besteed; de teekeningen zijn van den hr. M. Soeparno, de foto's zijn gemaakt in verschillende ziekeninrichtingen.

Het werk bevat meer dan 950 blz. druks, ruim 350 zwarte illustraties en 4 gekleurde platen; de typografische uitvoering is voortreffelijk.

De Indische Verlofganger.

Het Nr. van 21 Sept. brengt het slot van „Schetsen van de Giesting" [kolonie van het Indo-Europ. Verbond] (ontleend aan Onze Stem). — De hr. S. Kalff schrijft over het Oost-Indisch zeemagazijn te Amsterdam (hetwelk in 1822 zoodanig in verval was geraakt, dat het toen instortte). — Onder het hoofd Indische curiosa beschrijft de hr. P(etrus) B(lumberger) eenige Chineesch-porceleinen kannen met Maleische zilvermontuur.

De Indische Mercuur.

No. 38 (19 Sept.). Die aetherische Oele, von E. Gildemeister und Fr. Hoffmann, besproken door Dr. P. van Romburgh. — De Regeering en de Java-Suikerindustrie. — Jaaroverzicht in- en uitvoer Ned.-Indië 1926, dl. IV. — Kulturberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft eene opgave van literatuur met betrekking op Vezelstoffen, Plantenziekten en -plagen, Bodemvraagstukken.

* * *

De Nederlandsch-Indische Wetboeken benevens de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden en de belangrijkste in Ned.-Indië geldende wetten, algemeene verordeningen en besluiten. Uitgegeven door Mr. W. A. Engelbrecht, bewerkt door Mr. E. M. L. Engelbrecht en Mr. J. A. Jansma. (Soerabaia, E. Fuhri en Co. Den Haag, Gebr. Belinfante, 1928).

De rubbersituatie in Nederl.-Indië gedurende de eerste helft van 1928 en de wereldrubbersituatie. (Korte Berichten voor Landb., Nijverh. en Handel, 17 Aug.).

De belastingdruk in Nederlandsch-Indië, door H. J. van Brink (eerste gedeelte). (Econ.-Statistische Berichten. 19 Sept.).

Java. Erzählungen aus Niederländisch-Indien, von Jan Fabius. Mit Bildern und Zeichnungen von D. van Driest. (Berlin, G. Stilke).

Handelsvertegenwoordiging in Nederlandsch-Indië, door A. Bos. (In- en Uitvoer. 17 Sept.).

Tropische orchideeën (met platen, waarbij een gekleurde), door Dr. Z. Kamerling. (Onze Aarde. Sept.).

De productie en handel van palmolie, in het bijzonder van Sumatra's Oostkust. (Tijdschr. voor Econ. Geogr. 15 Sept.).

A. K. Nielsen. Leven en avonturen van een Oostinjevaarder [Mads Lange] op Bali. Vertaald [uit het Deensch] door Claudine Bienfait, ingeleid door H. T. Damsté. Met 49 illustraties. (Amsterdam, Querido's Uitg.-Maatschappij).

Tjandi Ngawen, door P. J. Perquin. Met platen. (Oudheidk. Verslag. 1e—2e kwartaal 1927, bl. 50).

The Kubu forestmen of Sumatra, by Dr. Tassilo Adam. Met afb. (Scientific American, Oct. 1928).

Suriname.

Wij ontvingen nu ook de nummers van *De West* van 17-28 Augustus. In het eerstgenoemde nummer schrijft het blad ook over de lezing van Dr. Lampe over het „treefgeloof" in Suriname. Wanneer deze hoogst belangrijke lezing in druk verschijnt, komen wij daarop terug. Dat de „treef" van joodschen oorsprong zou zijn is niet juist. Het geloof hebben de negers uit Afrika meegebracht; alleen den naam hebben zij van hun Joodsche meesters overgenomen en het geloof, dat de eenige manier waarop men lepra krijgt, veronachtzaming van de „treef" zou zijn, is in Suriname geënt op het uit Afrika medegebrachte geloof. Men leze hierover het artikel *„treef"* in de *Encyclopaedie van Nederl. West-Indië*. Aan het slot van zijne lezing zwaaide Dr. Lampe welverdienden lof toe aan de voormannen der lepra-bestrijding in Suriname, Prof. Flu en de geneesheeren Nassy, May, Schuitemaker en Simons.

Zooals wij in ons vorig nummer schreven, heeft reeds 20 jaren geleden het departement van onderwijs de medewerking van de onderwijzers ingeroepen om dit heilloze volksgeloof te helpen bestrijden. Dr. Lampe zal op het departement van onderwijs inzage kunnen nemen van de betreffende circulaire. Ook „Het Koloniaal Weekblad" en de evengenoemde Encyclopaedie mogen genoemd worden onder de bestrijders van dit volksgeloof, dat alleen in Suriname schijnt voor te komen.

Nu de strijd door Dr. Lampe is aangebonden, hopen wij dat die met kracht zal worden doorgezet.

* * *

Bij de Tweede Kamer is ingediend de Surinaamsche begrooting voor het dienstjaar 1929.

Het ontwerp wijkt op eenige punten van de door den gouverneur vastgestelde voorloopige begrooting van Suriname af.

Onder de uitgaven, door leening te dekken, zijn opgenomen de kosten van aanvoer van immigranten en daarmee in verband staande uitgaven, voor 1929 in totaal geraamd op *f* 656.000, waarvan *f* 650.000 voor 2000 immigranten ad *f* 325 per volwassen immigrant, d.i. *f* 272.000 meer dan voor 1928 geraamd werd voor 1200 immigranten ad *f* 315.

Niet overgenomen is het met 6 tegen 5 door de Koloniale Staten gevoteerde amendement tot uittrekking van *f* 20.000 voor kosten van veldproeven in het polderland met cacao. De behartiging van de betrokken belangen zal in 1929 op voldoende wijze plaats vinden doordien van het aangevraagde bijzondere crediet voor proefaanplantingen ongeveer *f* 12.000 zal worden besteed voor cultuurproeven met cacao op hooger dan het poldergebied gelegen zandleemgronden, welke proeven e.v. in volgende jaren op ruimeren voet zullen worden voortgezet.

De Landsuitkeeringen aan de besturen der scholen voor bijzonder onderwijs worden voor 1929 *f* 28.078 hooger geraamd, rekening houdende met de oprichting van een school voor M.U.L.O. te Paramaribo, 5 districtsscholen en 5 scholen bij de Boschnegers.

In overeenstemming met den nieuwen gouverneur heeft de minister ten aanzien van de door de Koloniale Staten gevoteerde bedragen voor krachtiger bestrijding van de in Suriname heerschende besmettelijke ziekten en volksziekten de noodige voorzieningen in het wetsontwerp opgenomen.

Voor wegensverbetering zal in 1929 een extrabedrag van ongeveer *f* 60.000, beschikbaar tengevolge van een herziening van de rij- en voertuigbelasting en door een tijdelijke heffing van wegengeld, kunnen worden besteed.

Voor buitengewone herstellingen aan het militair hospitaal te Paramaribo is als eerste termijn van de totale kosten ad *f* 105.000 een bedrag van *f* 60.000 aangevraagd.

Verder is o.a. *f* 45.000 aangevraagd als eerste termijn (van *f* 125.000) voor de inrichting van een veerdienst tusschen Paramaribo en Meerzorg, aan den rechteroever van de Surinamerivier.

* * *

Op de vergadering van de „Vereeniging Nederlandsch Fabrikaat", op 18 September te Haarlem gehouden, heeft de heer W. de Cock Buning een belangwekkende rede gehouden over het Nederlandsch belang bij Suriname. Uitvoerige verslagen daarvan hebben de dagbladen gegeven. Hier moeten wij volstaan met eenige grepen.

Na een overzicht te hebben gegeven van den in- en uitvoerhandel vervolgt de spreker:

„Is de toestand van Suriname dan zóó hopeloos? Ja, indien het Nederlandsch Opperbestuur blijft volharden in zijn politiek van berusting, bezuiniging en afwachting.

Neen, indien het Nederlandsche volk zich eindelijk bewust wordt van zijn plicht om dat verwaarloosde deel van zijn Rijk tot een bloeiend gewest te maken.

Mijne Heeren, wij voelen ons gevleid wanneer wij hooren gewagen van de schitterende reputatie, waarin ons koloniaal werk zich in het buitenland mag verheugen en wij zijn gewoon steeds met trots te wijzen op hetgeen Nederlanders in de Oost hebben gewrocht, maar als dan gewezen werd op Suriname, dan werd het geweten in slaap gesust met fraaie beloften voor de toekomst en dan werd weer eens een commissie naar de West gezonden, wier adviezen steeds terzijde gelegd werden, omdat, ja, omdat eigenlijk geen enkele regeering het aandurfde om krachtige maatregelen — en dat zijn kostbare maatregelen — voor te stellen.

Velen hebben Suriname bezocht en aller oordeel kwam hier op neer, dat het Surinaamsche vraagstuk hoofdzakelijk een bevolkingsvraagstuk is.

Suriname, een groot en vruchtbaar land, bedekt met oerwoud en doorsneden door breede rivieren, welke tot in het binnenland diep bevaarbaar zijn, moet, zeggen zij allen, tot ontwikkeling te brengen zijn, mits slechts kapitaal te vinden is om daar landbouwondernemingen te vestigen, zooals op Java en in Deli en mits wij daar een nijvere bevolking kunnen krijgen van ten minste 4 à 500.000 zielen.

De Ondernemersraad voor Suriname trad in het strijdperk.

Dank zij zijn relaties met cultuurondernemers in Oost-Indië, maakte hij zich sterk het daar werkende kapitaal ook voor de West te interesseeren. In een zeer uitvoerige en schitterend gedocumenteerde nota werd den minister van koloniën duidelijk gemaakt wat er aan Suriname mankeerde en wat het kapitaal voornamelijk weerhield, belegging te zoeken in dat gewest.

De minister gaf alles grif toe, ontlastte de plantagehouders van hun jaarlijksche bijdrage voor het immigratiefonds, (een offer van *f* 350.000 per jaar) beloofde betere regeling van de geneeskundige belasting, deed nog enkele andere beloften en klopte den Raad dankbaar op den schouder. Maar het Oost-Indisch kapitaal bleef onder alles ijskoud en vertoont nog niet de minste neiging om zich ernstig met Surinaamsche cultuur bezig te houden. Waarom ook zou het dit doen? Oost-Indië geeft de gelegenheid om zonder eenig risico de bestaande bedrijven uit te breiden en nieuwe te vestigen; daar heeft men voldoende werkkrachten, een economisch gezonde en ontwikkelde gemeenschap, goede scheepvaartverbindingen, uitstekende wegen en spoorwegen, die naar modern ingerichte havensteden voeren. Waarom zich dan te wagen in een gebied, dat de laatste 30 jaar aan zijn planters niets dan teleurstelling en verlies heeft gebracht?

En steeds blijft de regeering hopen op den stroom van kapitaal, die overal heen vloeit behalve naar Suriname" . . . .

. . . „En toch, mijne heeren, met afwachten komt Suriname er niet bovenop. Als gij een verwaarloosde fabriek rendabel hebt te maken, steekt gij er ook kapitaal in en denkt gij er niet aan om elk jaar de gaten te stoppen in de hoop, dat anderen voor u het zaakje wel zullen opknappen.

Wat Nederland met Suriname doet, is klein werk, is Nederland op zijn smalst; alleen verklaarbaar als men aanneemt, dat Suriname's herstel de moeite en kosten niet waard zullen zijn" . . .

Daarna toont de spreker aan dat Suriname's ontwikkeling wel degelijk een Nederlandsch belang is.

Hier volge het slot van de rede:

„Dit erfdeel onzer vaderen, bewoond door Hollandsch sprekende Creolen kan een toevlucht worden voor hen die in het overbevolkte moederland geen bestaan meer kunnen vinden. Maar dit zal dàn alleen mogelijk zijn als Nederlands onverschilligheid en kleinmoedigheid plaats maakt voor den wil om offers te brengen of liever om kapitaal te steken in een gezonde onderneming.

Daaraan, mijne heeren, kunt gij allen medewerken door voortdurend blijk te geven van uwe belangstelling voor Suriname, opdat de regeering, door u gerugsteund den moed zal vinden voor het indienen van een grootsch opgezet economisch plan, waartoe het vroeger of later toch komen moet.

Door uw steun dient gij het Nederlandsch belang en ten slotte ook het belang van het Nederlandsch fabrikaat."

* * *

Onder het hoofd *„Opzienbarende uitvinding. Ommekeer in het fruittransport"*, in „De Telegraaf" van 22 September, 3e ochtendblad, de volgende mededeeling:

„De British and South African Export Gazette, aldus meldt het maandblad Zuid-Afrika, do[et] mededeeling van een opzienbarende uitvinding [op] het gebied van vruchtentransport. De vruchten w[or]den na de keuring in papier gewikkeld en in bli[k]ken met een capaciteit van 20 lb. verpakt. Voor [het] blik gesloten wordt, wordt de binnenzijde van [het] deksel bestreken met een onschadelijke stof, die [in] brand wordt gestoken, waarna de blikken luch[t]dicht worden afgesloten. De brandbare stof ver[]bruikt geleidelijk alle in het blik aanwezige zu[ur]stof, terwijl zij een inert gas ontwikkelt, dat co[n]serveerende eigenschappen bezit en uiterlijk, sma[ak] of geur der vruchten niet aantast. Dit gas veroo[r]zaakt een stilstand in de levensprocessen en maa[kt] dat de blikken met inhoud de meest verschillen[de] temperaturen kunnen doorstaan. Insecten of la[r]ven worden erdoor gedood. Dit gepatenteerd proc[édé] is de uitvinding van den heer E. Milani, preside[nt] van de California Orchards Products Co.; in het [af]geloopen seizoen zouden reeds 60 wagonladingen op deze wijze met succes zijn verscheept.

Indien deze verwachtingen blijken stand te ho[u]den, zou zulks een revolutie in den fruithandel teweeg moeten brengen, daar deze uitvinding [de] moeilijke vraagstukken van overproductie, ops[lag], verpakking, transport en koelruimte in één sl[ag] zou oplossen."

Men zal in Suriname goed doen deze uitvinding in het oog te houden.

* * *

Wij schreven in ons vorig nummer, dat [de] „Kromme elleboogstraat" te Paramaribo een na[am] genoote heeft in den „Krommen Elleboog", die [de] hoofdstraat te Muiden en een deel van den groo[te] verkeersweg Amsterdam—Gooi uitmaakt.

Naar aanleiding hiervan was mr. C. Bake [zoo] vriendelijk de aandacht van de redactie er op [te] vestigen, „dat de Korte Vleerstraat in Den H[aag] vroeger ook Kromme Elleboogsteeg of -straat [of] Kromme Elleboog of Elleboogstraat genoemd w[erd] (zie *M. Morren, Haagsche Straatnamen, voorh[een] en thans*, blz. 258 en 304). *Morren* merkt, blz. 3[04], noot 1, op, dat een Kromme Elleboogsteeg in [] schillende gemeenten voorkomt, o.a. te Amsterdam, Arnhem en Zutfen. Voor de Amsterdamsche Kromelleboogsteeg, die in de oudste tijden [als] Cromme Steghe" genoemd werd, kan ik verwij[zen] naar *A. Margaretha van Gelder, Amsterdamsche straatnamen geschiedkundig verklaard*, Amst[er]dam 1913, blz. 74."

* * *

In het nummer van 13 September maakten [] melding van de verschijning van een kaart van [Pa]ramaribo en omstreken. Een belangstellend le[zer] vestigt er onze aandacht op, dat de kaart niet is [een] op zich zelf staande kaart, maar een onderdeel [van] de topographische kaart van Suriname, sch[aal] 1 : 10.000 en wel blad B VII/d6.

* * *

Op 17 September is in den ouderdom van 65 j[aar] in Den Haag overleden de heer H. van Breen, o[ud-] districts-commissaris in Suriname.

Van den heer van Breen zijn ons twee gesch[rif]ten over Suriname bekend: *„Cornelis van Aer[ssen] van Sommelsdijk, Gouverneur van Suriname 168[3-] 1688"*. (Tijdschr. v. Gesch. Land- en Volkenk. [] jg. 1901) en *„Geschiedkundige schets der in b[]name van Suriname"*. (Het zelfde tijdschrift, [] jg. 1906).

Curaçao.

Storm!

Wij verwijzen naar de telegrammen in de dag[bla]den omtrent den hevigen storm, die ook onze [Bo]venwindsche eilanden geteisterd heeft. St. Ma[arten] schijnt er het best te zijn afgekomen, St. Eust[atius] het slechtst. Later hopen wij meer bijzonderhe[den] te kunnen meedeelen.

De Middelen.

Het gaat crescendo. Het tweede kwartaal 19[28] bracht *f* 335.000 boven het een vierde der ram[ing] op en bijna *f* 200.000 meer dan het overeenko[m]stige tijdvak in het vorige jaar. Deze laatste [stij]ging is vooral te danken aan het invoerrecht, [die] *f* 70.000, de gedistilleerd-accijns, die *f* 20.000, [de] grondbelasting, die *f* 12.000, de successiebelasting, die *f* 7000, de radio, die *f* 16.000 en het loodsge[ld], dat *f* 55.000 meer opbracht. Minder brachten [o.a.] op: de overdrachtsbelasting *f* 4000 en de inko[m]stenbelasting *f* 14.000 (nagenoeg alleen op [de] hoofdeiland).

Beneden de raming bleven: de gebruiksbelasting *f* 10.000, de ontvangsten van den openbaren [] zondheidsdienst *f* 1600, de opbrengst van la[nd]kaden *f* 7500.

In het eerste halfjaar brachten de belastingen *f* 1.533.930 en de inkomsten van anderen aa[rd] *f* 793.075 op, dat is te zamen *f* 2.327.005 of []

ƒ 500.000 meer dan in 1927 het eerste halfjaar opleverde en ƒ 528.000 meer dan de helft der raming met inbegrip van de uitleening te verkrijgen gelden.

Scheepvaart.

In Juni kwamen binnen 134 zeilschepen en 366 stoomschepen, metende netto achtereenvolgens 22.382 en 1.902.095 M³.

Over het eerste halfjaar 1928 zijn deze cijfers 975 zeil- en 2608 stoomschepen met een inhoud van 157.677 en 13.841.374 M³.

Pensioen en autonomie.

De *Amigoe* deelt mee, dat nog steeds verteld wordt, „dat het de bedoeling van den Minister is een bepaling te maken, dat de ambtenaren pas op hun 60ste jaar pensioen zullen kunnen genieten. Dat ontwerp zou *niet* in den Kol. Raad komen, maar bij Koninklijk Besluit zou de regeling worden ingevoerd, terwijl deze ook zou gelden voor personen die *reeds* in dienst zijn; wat minstens tegenover genoemde ambtenaren een grove onbillijkheid zou zijn."

De gouverneur en de bovenwindsche eilanden.

De landraden van St. Martin brengen in een „ingezonden" brief in de *Amigoe* den gouverneur hulde voor hetgeen deze deed voor de bovenwindsche eilanden en drukken hun spijt uit over zijn vertrek.

Staking.

De pacifieke staking van de Venezolaansche arbeiders bij de C. P. I. M. is voorbij, terwijl die bij de Lago op Aruba in 't begin van deze week aan het verloopen was. Aan de onder politie-toezicht gestelde Venezolaansche uitgewekenen is reeds Vrijdag verleden week medegedeeld, dat zij als politieke vluchtelingen in het Gouvernement van Curaçao niet gewenscht zijn, doch dat zij kunnen vertrekken naar het land hunner eigen keuze, wanneer zij willen. In afwachting van hun vertrek blijven zij echter onder politie-toezicht staan, doch gedragen zich, hetgeen altijd het geval is geweest, rustig en bedaard en bewegen. Deze maatregel diende ten einde demonstraties pro of contra te voorkomen; want hoewel alles, zoowel op Aruba als hier, rustig is, blijven de buitengewone politiemaatregelen voorloopig toch gehandhaafd, en is de Overheid op alles voorbereid. Dezen morgen zijn alle uitgewekenen per s.s. „Virgilio" naar Columbia vertrokken. Luitenant Berger keerde verleden week Vrijdagavond met een gedeelte van het detachement van Aruba terug. Een gedeelte bleef er achter onder commando van een sergeant-majoor. Deze week zijn ook deze teruggekeerd.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Vóór honderd jaar.

Wij lezen in „Den Bonten Winkel" van het *Algemeen Handelsblad* van 13 Sept. 1928, Ochtendblad:

13 September 1828. — (Extract uit een Brief, geschreven te Curaçao op den 3 July 1828.)

„Betrekkelijk de gunstige veranderingen, welke hier door den Commissaris-Generaal *Van den Bosch* zijn tot stand gebragt, kan ik u als nog niets voordeeligs melden, dezelve hebben tot heden nog geene merkbare verbetering in den staat des koophandels te weeg gebragt. De hoofdoorzaak is daarvan wel de voortdurende zeer slechte toestand der naburige vaste kust van Amerika, het geen wij gelooven dat ook *eindelijk* in Europa thans zal bekend wezen, doch men kan ook met reden hier voor aangeven, dat de voorwerpen van Handel hier ontbreken, dewijl door de minder gunstige maatregelen in het commerciële van vroegere gaden, eenige Handelaars zich naar elders begeven, en anderen hun bedrijf gestaat hebben, en geen moed bezitten, hetzelve thans weder te hervatten......"

Nieuwsgierig of er meer van dien brief in zou staan, sloegen wij het *Handelsblad* van 13 Sept. 1828 na, maar vonden daarin het bovenstaande niet. Wel het volgende toepasselijke bericht in het blad van 20 Sept. 1828:

„Het *Journal du Havre*, het *Journal du Commerce* van Parijs, de *Courrier Français* en de *Frankforter Ober Postambts-Zeitung* berigten in de *Curaçaosche Courant* van 14 Junij j.l. gelezen te hebben, dat het den Generaal *Verveer* gelukt is, met eene der republieken van Zuid-Amerika eene overeenkomst aan te gaan, om een kanaal over de landengte van Panama te openen. — Zonderling genoeg! wij hebben de *Curaçausche Courant* van den 14 Junij j.l. voor ons liggen, gelezen en herlezen, maar vinden niet dat daarin van die operatie een enkel woord gesproken wordt."

De volgende week komen wij hierop terug.

Uit den Verren Vreemde.

De rubberplanters in Indochina en het plaatselijk bestuur.

De rubberplanters in Indochina zijn niet tevreden over de wijze waarop het bestuur der kolonie hen bejegent. Zij hebben hun grieven neergelegd in een open brief aan den nieuw opgetreden gouverneur-generaal, den heer Pasquier, die in de administratie van de groote Fransche kolonie geenszins een vreemdeling is. Het stuk is onderteekend namens de Société des caoutchoucs de l'Indochine, Soc. der plantations des Terres Rouges, Cie. du Cambodge, Soc. Indoch. des cultures tropicales, Soc. des caoutch. de Padang, Soc. des caoutch. de Binh-Loc.

Na eerst een algemeene uiteenzetting te hebben gegeven van de moeilijkheden waarmede zij, in felle mededinging met het buitenland, rekening hebben te houden, zeggen de maatschappijen zich daartegen wel opgewassen te voelen, indien zij van de zijde van het bestuur der kolonie maar genoeg medewerking krijgen. Hierover hebben zij echter, zeggen zij, reden van klagen, ja zij ondervinden in menig opzicht hinderlijke tegenwerking.

In het bedrijf is de *main d'oeuvre* een der overheerschende factoren. De kosten, de hoedanigheid, het nuttig effect ervan beslissen voor bijna 75 pCt. over den prijs van de rubber. De plantages worden aangelegd in weinig bevolkte streken, koelies van elders moeten aangebracht worden, dit geschiedt voornamelijk uit Tonkin. Hierbij komt de bestuursbemoeienis in 't geding.

De rubberplanters zijn geenszins voldaan over de voor deze aangelegenheid bestaande regelingen. Zij noemen deze hinderlijk en lastig, terwijl de ambtenaren ze toepassen in een geest van onwelwillendheid. Gouverneurs van provinciën, in wier gebied overbevolking en ondervoeding bestaan, houden dit toch gesloten voor de werving van arbeidskrachten.

De getroffen medische maatregelen ten spijt, laat het bestuur de uitzending toe van zwakke, ziekelijke koelies, soms kinderen nog. Ook laat het gevaarlijke opruiers meegaan, blijde deze kwijt te raken.

Zijn de, met groote kosten, verkregen groepen op het terrein der werkzaamheden aangekomen, waar de planters, door de zwakkelingen en de slechte sujetten, voor groote moeilijkheden geplaatst kunnen worden, die vaak niet zonder gevaar zijn, dan is er een tekort aan maatregelen van toezicht en politie. De strafbepalingen en haar toepassing wijzen niet op een bestaand verlangen om den werkgever in zijn moeilijke positie gerust te stellen.

Herinnerd wordt aan feiten uit den jongsten tijd: tal van niet gerechtvaardigde klachten aanhangig gemaakt tegen Europeanen, deserties, diefstallen, bedreigingen, moordaanslagen en moorden op Europeesche assistenten en Annamitische mandoers, wraakdaden, niet zelden verricht door ontslagenen, wien 't mogelijk was gemaakt onder een valschen naam terug te keeren.

De schrijvers van den open brief erkennen den plicht van het bestuur om over de koelies een welwillende voogdij uit te oefenen, waartoe het ook den planters raad en aanwijzingen kan doen toekomen, en waartoe het ook volle aandacht schenkt aan verbetering van de levensvoorwaarden en de verplegingszorgen der geïmporteerde werkkrachten, al meenen de planters in dit opzicht doorgaans op de wenschen van de bestuursambtenaren vooruit geloopen te zijn, maar dit is anders dan de maatregel door het koloniaal bestuur genomen, waardoor aan de maatschappijen een loonsverhooging is opgelegd, die den prijs van de main-d'oeuvre met 25 % verhoogde, op een oogenblik dat de rubberkoers sterk daalde.

De maatschappijen verzoeken vooral om tot een vertrouwelijke samenwerking te komen tusschen de vertegenwoordigers der cultures en het bestuur, waarbij ook, en zelfs in de eerste plaats, gedacht wordt aan overleg met den Gouverneur-generaal zelf. Zijne Excellentie wordt verwezen naar betere toestanden in buurkoloniën.

In het verdere gedeelte wordt dan nog uiteengezet dat het in deze niet gaat om de belangen van een kleine kapitaalgroep, maar om een groot algemeen belang, en ten slotte wordt de nationale kant van het vraagstuk afzonderlijk belicht.

Een kolonie is in staat aan Frankrijk de benoodigde caoutchouc te leveren en zij kan dit doen dank zij de inspanning en den ondernemingsgeest van enkele baanbrekers, die met rechtmatigen trots op hun goed inzicht kunnen wijzen. Maar die inspanning moet niet verminderen, integendeel zij moet zich verder ontwikkelen totdat de verkregen hoeveelheden voldoen zullen aan de behoeften van het moederland, ja meer dan dat, zullen bijdragen tot den uitvoer naar het buitenland, die het eenige middel is om een volk in rijkdom en voorspoed te doen toenemen.

Wel een eigenaardig verschijnsel, die begroeting van een nieuwen landvoogd door een zestal maatschappijen per *open brief:* meer klacht, aanklacht, waarschuwing danwel een verzoek.

Nieuwe trek in Z. Afrika.

De bladen maken weer eens melding van een Boerentrek, die herinnert aan vroegere episoden van dit typische verschijnsel in de geschiedenis der Hollandsche Zuid-Afrikaanders. Ditmaal zou een stoet van bijna 350 wagens op trek zijn uit het Portugeesche Angola en zou hij gericht zijn op het voormalige Duitsche gebied van Z.W.-Afrika. Er zouden wel 2000 personen, onder welke vele vrouwen en kinderen, aan deelnemen, die 1500 stuks vee en huisdieren mee voeren. De lange weg van meer dan 600 K.M. loopt voor een groot deel door de rimboe.

Als aanleiding wordt vermeld, dat de voormannen meerendeels uit Z.W. Afrika afkomstig zijn, vanwaar zij vroeger uitgeweken zijn naar Angola, waar 't hun echter niet is mee gevallen. Zij zouden nu een terugkeer naar de oude streek verkiezen, daar zijn uitgestrekte gebieden onbewoond. Het in cultuur brengen hiervan zal wel groote inspanning vergen, maar de geschiedenis van de boeren in Z.-A. en de vruchtbaarheid van dit land vervult hen met goeden moed.

Europeesche kolonisatie van Chili.

Langs de westkust van den langen punt, waarin Z. Amerika verloopt, strekt Chili zich uit over een afstand als ongeveer van en met Portugal tot en met Noorwegen, doch het doet dit als een smal kustland ter breedte slechts van ons eigen landje. Van de eilanden, die zich nabij die kust bevinden, is Chiloë, ter grootte van een Nederlandsche provincie, het voornaamste. Dit ter oriënteering bij het volgende bericht door de Chileensche legatie te 's-Gravenhage gepubliceerd, en dat wij hier ook weergeven als teeken van de pénétration pacifique, die overal doorwerkt.

De Duitscher, dr. Reuter, heeft de installatie van de kolonie „Huillinco" op 't eiland Chiloë, welke bestaat uit Duitschers, Nederlanders en Franschen, beëindigd.

De Chileensche regeering heeft het terrein ter beschikking van de kolonie gesteld, terwijl de kolonisten voorzien hebben in het voor den arbeid benoodigde gereedschap. De reeds begonnen werken hebben zeer bevredigende resultaten opgeleverd. Huillinco bevindt zich op 30 kilometers afstand van Ancud, hoofdstad van de provincie Chiloë en met goede verkeerswegen. De Chileensche Regeering is voornemens nog verscheidene kolonies van denzelfden aard in het geheele Zuiden van Chili te stichten.

Wij teekenen hierbij nog aan, dat het Zuiden van Chili een bergland is, met een klimaat-afwisseling als in Europa.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

Aan alle inrichtingen van onderwijs is de volgende circulaire verzonden:

INDISCHE LEERGANG 1928.

Apeldoorn, 24 September 1928.
Lammerweg 3.
Postgiro 93038.

L.S.

Volgens besluit der „Gemengde Commissie" bestaande uit vertegenwoordigers van: de Koninklijke Vereeniging „Het Koloniaal Instituut" te Amsterdam, de Volksuniversiteit te Apeldoorn en de plaatselijke afdeelingen van den Bond van Ned. Onderw., het Ned. Onderw. Gen. en van de Ver. „Oost en West", heb ik het genoegen het volgende te uwer kennis te brengen (c.q. met het beleefde verzoek, dit aan het personeel uwer inrichting te willen mededeelen):

Bovenbedoelde leergang zal gehouden worden omstreeks tusschen eind October—half December en uit 5 *lezingen* met lichtbeelden en *1 filmavond* bestaan.

Behandeld zullen worden: „De huidige toestand in Indië" in 3 lessen door prof. mr. J. C. Kielstra (of prof. G. Gonggrijp); „Indische Aardbevingen", 1 les door Dr. W. van Bemmelen en „Het eiland Nias", 1 les door den heer J. C. Lamster. Het is mogelijk, dat eenige verandering hierin gebracht zal moeten worden.

Tot dezen leergang hebben toegang tegen betaling van *f* 2.—: a. alle leerkrachten bij het hooger-, middelbaar- of lager onderwijs; b. alle leden of begunstigers der bovengenoemde vereenigingen en tegen betaling van *f* 3.— alle andere belangstellenden. In deze bedragen is het bezoek aan den filmavond inbegrepen.

Men geeft zich *schriftelijk* op, *voor den geheelen cursus* met gelijktijdige storting van het bedrag en duidelijke opgave van naam en adres bij den heer J. C. Baars, Lammerweg 3, Apeldoorn, vóór *of uiterlijk op 3 October a.s.*

Bewijs van toegang wordt daarna toegezonden. Data, plaats en nadere bijzonderheden worden per advertentie in de plaatselijke pers en in het Koloniaal Weekblad bekend gemaakt. De cursus kan alleen doorgaan, als op 3 October genoegzame deelneming gebleken is.

Voor de Gemengde Commissie:
De Secretaris
J. C. BAARS.

Nadere mededeelingen vindt men in de N.A.C., waarin later ook data, plaats, enz. zullen worden medegedeeld. Verder zijn door het bestuur aan verscheidene particuliere personen circulaires gezonden ter opwekking om lid te worden. Wie na 1 Oct. lid wordt, telt mede voor 1929. Werft leden!

HET BESTUUR.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

POSTZEGELS VOOR DE RETOURVLUCHT VAN HET 5e VLIEGTUIG.

Het 5e vliegtuig, dat op 11 October a.s. naar Indië vertrekt, en, zooals bekend, niet bestemd is voor de Ned.-Ind. Luchtvaart Maatschappij, doch een retourvlucht Holland—Indië zal uitvoeren, zal op de terugreis post uit Indië medenemen. Het luchtrecht voor deze vlucht bedraagt eveneens 40 cent voor briefkaarten en postwissels en postwissels en 75 cent per 20 gram voor andere stukken.

Het ligt in het voornemen van de Indische postadministratie eerlang luchtpostzegels uit te geven, doch in afwachting van het gereedkomen daarvan zijn, ter kwijting van het luchtrecht voor correspondentie, die met de retourvlucht naar Nederland zal worden verzonden, gewone frankeerzegels van een opdruk voorzien.

De aandacht wordt erop gevestigd, dat mitsdien de Nederlandsche luchtpostzegels voor verzending niet geldig zijn. Het luchtrecht behoort uitsluitend met bovengenoemde Indische opdrukzegels te worden voldaan.

Van het Informatie-Bureau:

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Juristen bij den Belastingdienst.

Voor juristen, die met goed gevolg het doctoraal examen in de rechtswetenschap of in het Nederlandsch recht, dan wel in het Nederlandsch-Indisch recht hebben afgelegd, bestaat gelegenheid om uitgezonden te worden (inscheping zoo spoedig mogelijk) ter benoeming tot ambtenaar ter beschikking bij den belastingdienst in Nederlandsch-Indië, op eene aanvangsbezoldiging van *f* 400.— 's maands.

Gegadigden, die den leeftijd van 28 jaar nog niet hebben bereikt, genieten de voorkeur.

Aan de uitzending zijn verbonden:

a. eene voorloopige bezoldiging van *f* 250 's maands, ingaande op den dag van inscheping hier te lande;

b. eene tegemoetkoming in de uitrustingskosten van *f* 1200.—, verhoogd met 50 ten 100, indien de echtgenoote mede naar Indië vertrekt of binnen een jaar volgt;

c. vrije overtocht 1ste klasse met wettig gezin;

d. voor gehuwd vertrekkenden eene maand aanvangsbezoldiging, welke, ter tegemoetkoming in de aan het Weduwen- en Weezenfonds voor Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië verschuldigde huwelijksbijdrage, van Landswege in de kas van het fonds wordt gestort.

Aan de uitzending gaat een onderzoek vanwege het Departement van Koloniën naar de lichamelijke geschiktheid vooraf.

Zij, die uitgezonden worden, zijn verplicht in Indië een cursus te volgen in het belastingrecht.

Aan de rangen bij den Indischen belastingdienst, o.m. van surnumerair, adjunct-inspecteur en inspecteur van financiën, zijn bezoldigingen verbonden, resp. loopende van *f* 400.— tot *f* 775.—, van *f* 625.— tot *f* 925.— en van *f* 800.— tot *f* 1100.— 's maands.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 pCt. ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 pCt. voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

De bezoldiging gaat in Indië in met den eersten dag der maand, volgende op die, waarin de benoeming zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

Zij, die ter beschikking van den Gouverneur-Generaal worden gesteld, zijn verplicht om alle gelden, welke aan hen en te hunnen behoeve zullen zijn voldaan ter zake van overtocht, tegemoetkoming in de uitrustingskosten, enz., terug te betalen, indien zij niet binnen den hun aangewezen tijd naar Nederlandsch-Indië vertrekken, de reis derwaarts moedwillig afbreken of om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), de werkzaamheden, waarvoor zij worden uitgezonden, niet aanvaarden, dan wel binnen 5 jaar na hunne aankomst aldaar worden ontslagen.

Sollicitaties (op ongezegeld papier) moeten vóór 4 October a.s. worden ingezonden bij het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën (te adresseeren aan de afdeeling B, eerste bureau), onder overlegging van eene uitvoerige beschrijving van opleiding en levensloop, waarin datum en jaar van geboorte zijn vermeld, alsmede van diploma's en zoo mogelijk van getuigschriften (in afschrift).

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

A. H. M. van Essel, Controleur der 1e kl. b. d. Pandh. dienst; met ingang van 1 Oct. 's-Gravenhage, Heinsiusstr. 91; voor dien datum: Laan van Meerdervoort 117.
Mej. A. L. H. Brouwer, Onderwijzeres der 2e kl. b. O.E.L.O., Larixlaan 6, 's-Gravenhage.
Mr. O. R. Beaujon, Lid v. d. Raad v. Justitie te Padang, Pr. Hendrikplein 18, Zeist.
Mevr. A. Rijks, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O., p. a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
G. E. Bongers, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., p. a. H. Snelder, Duiven.
H. K. C. Jansen, Commies der 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, 2de Helmersstraat 46 I, Amsterdam.
E. P. F. v. d. Putten, Ambt. der 1e kl. In- en Uitv. Accijnzen, Nice, William's Hotel, rue de l'Hotel des Postes No. 33.
Mej. Ch. Ch. Benjamins, Adj.-referendaris b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Boulevard Berthier 98, Parijs. 17e.
G. J. J. Floothuis, Ambt. v. d. Ontsch.dienst te S., Pandjang, Van Speijkstraat 48 II, Amsterdam (W.).
P. J. Driessen, Hoofdpol.opz. i. d. res. Banjoemas, Anderschestraat 27, Helmond.
P. Langenberg, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Oudendijk bij Hoorn, p. a. B. T. Bels.
J. M. J. Voorhorst, Adm. burg. ambt. mag.dienst Int., Wolstraat 17R, Haarlem.
H. W. Stop, Ass.-resident van Billiton, Danckertstr. 19, 's-Gravenhage.
L. H. J. Kloprogge, 1e Luit. der Inf., Lubeckstraat, 's-Gravenhage.
A. J. Tieleman, 1e Lt. der Inf., IJsvogelplein 17, 's-Gravenhage.
N. J. Gerharz, 1e Luit. der Genie, Lijsterbesplein, 's-Gravenhage.
P. W. van Driel, Kap. der Inf., Hellevoetsluis.
J. P. Moquette, 1e Luit. der Inf., Celebesstraat 15, 's-Gravenhage.
W. A. Pénard, wd. Ambtenaar v. d. mededeelingen, afd. Bestuurszaken b. h. Dept. van B.B., Sonoijstraat, 's-Gravenhage.
B. Mulder, Hoofdpolitieopziener in de residentie S., karta, Singel 366, Amsterdam.
J. Sanders, Ingenieur der 2e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Singel 84, Bussum.
W. J. H. van Lindert, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Korenmarkt 1, Nijmegen.

Mutatiestaat van 19 tot 26 September.

Nieuwe Leden: Geïntroduceerd door:

H. van den Berg, Muziekleeraar, Nijmegen, Staringstraat. *f* 5.— .... Mevrouw Dr. Bantjes te Nijmegen.
H. A. J. Roeland, Heemstede, Oostzanenlaan 6. *f* 5.— ...... Secretaris Afdeeling Haarlem.
Ir. F. Koopman, Den Haag, Juliana van Stolberglaan 107. *f* 5.— .... Secretaris Afdeeling Den Haag.
Mevrouw J. C. Voorduin, Wassenaar, Prins Hendriklaan 10. *f* 5.— .... Mevrouw G. F. J. van Aalst—Koopman te Den Haag.
Rectificatie: E. Vincent, Nijmegen, Groesbeeksche weg 58. *f* 5.— .... Mevrouw van Swighem te Nijmegen.

Nieuwe Begunstigers:

Mejuffrouw T. van den Berg, Nijmegen, Staringstraat ... Mevrouw Dr. Bantjes te Nijmegen.

Afschrijven:

M. A. van Heekeren, oud-Kapitein N.-I. L., Den Haag, Obrechtstraat 88 (overleden).

Adresveranderingen:

Z. H. Adji Mohamad Parekisit, Sultan van Koetei, van: Den Haag naar: Tengaron (Oost-Borneo).
H. P. M. van Altena, gep. Majoor-Intendant N.-I. L., Haarlem, van: Hertogstraat 7 naar: Jordensstraat 50.
C. de Vries, Administrateur Rubberonderng. „Tanah-Amboengan", van: Haarlem, Verspronckweg 83 naar: Overveen, Bloemendaalsche Straatweg 283.
C. Marcus, Majoor Infanterie, van: Heemstede, Heerenweg 164 naar: Bandoeng, p.a. D. v. O. IIe Afd.
D. P. F. Mars, Kapitein Infanterie, van: Nijmegen, St. Annastraat 64 naar: Bandoeng p.a. D. v. O. IIe Afd.
P. Cool, Dirigeerend Officier v. Gezondheid 1ste kl., van: Den Haag, Nieboerweg 262 naar: Bandoeng, p.a. D. v. O. VIe Afd.
J. Heppener, wd. Inspecteur S.S., van: Cheribon, Kedjaksaän 31 naar: Gouda, Crabethstraat 37.
Mr. J. H. Halkema, van: Medan naar: Batavia, p.a. Raad van Justitie.
L. Coomans de Ruiter, controleur 1ste kl. B. B., van: Groningen, Westersingel 51a, naar: Weltevreden, p.a. Dep. B. B.
W. J. ten Dam Ham, Inspecteur Raad v. Arbeid, van: Berg en Dal, 't Huis te Hert naar: Nijmegen, Brugmanstraat 69.
Ir. M. H. Damme, Directeur-Generaal Post en Telegrafie, Den Haag, Javastraat, van: 58 naar: 52.
J. G. Kerlen, Den Haag, van: Prins Hendrikstraat naar: Statenlaan 113.
H. Kieviet, oud-Gezaghebber Gouv. Marine, van: W..., naar, Schouwweg 34 naar: Apeldoorn, Bosch... 81. *f* 5.—.
Dr. Th. Valeton, oud-Afdeelingschef Dep. v. L., N. en H., van: Wassenaar, Rijksstraatweg 362 naar: Utrecht, 1ste Daalsche Dijk 25bis, p.a. mevrouw Heller.
Mevrouw de Weduwe J. P. Michielsen—van Hattem, Breda, van: Ginnekenweg 36 naar: Koninginnestr.
L. E. van Hecking Colenbrander, Controleur B.B., Velp, Rozendaalsche Laan 59 naar: Zeist, Dorpslaan 5 (tijdelijk).
J. J. Hangelbroek, Ind. student, Leiden, van: Jan van Houtenkade 8a, naar: Hoogerbeerstr. 5.
Ir. D. Kramer, Leeraar K.M.A., Breda, van: Brugstraat 10, naar: Teteringsche Dijk 38.

NUMMER 40 DONDERDAG 4 OCTOBER 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

Zij, die na 1 October 1928 als lid (minimum contributie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, ontvangen het „Kolon. Weekblad" over het laatste kwartaal van dit jaar gratis.

INHOUD: Doel en streven van de Vereeniging „Oost en West". — Bovenwindsche Eilanden. Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao, door Commentator (vervolg). — De ontdekking van het adatrecht en deszelfs ontdekker, door Mr. Drs. P. A. F. Blom, Cand.-Notaris. — Westindische Leergang. Negende Koloniale Vacantiecursus voor Geografen. — Van Week tot Week. — Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europeesche Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Mededeelingen: I. Van de Redactie. II. Van het Informatie-Bur. — Mutatiestaat van 26 Sept. tot 3 Oct.

Doel en streven van de Vereeniging „Oost en West".

Het is gebleken niet ondienstig te zijn een korte toelichting te geven op de formuleering van het doel en streven der Vereeniging gelijk dit aangegeven is in de eerste drie alinea's van het propagandablad (afgedrukt in het Kol. Weekbl. van 13 Sept. j.l., No. 37).

Alinea 1. De Vereeniging „Oost en West" beoogt het onderhouden en versterken van den band tusschen de Europeesche en Overzeesche deelen van het Rijk der Nederlanden, door het bevorderen van hunne zedelijke en stoffelijke, gemeenschappelijke zoowel als bizondere belangen.

Toelichting. De band, waarvan hier sprake, te onderhouden en te versterken kan, blijkens de verdere omschrijving, niet anders gedacht worden als een blijvende vriendschapsband, welke verandering in den vorm hij ook in den loop der tijden moge ondergaan.

Alinea 2. Zij neemt derhalve stelling tegen de verderfelijke invloeden die zoowel in Oost-Indië als hier te lande aansturen op een verbreking van het Rijksverband.

Toelichting. Door het woord „derhalve" vloeit deze alinea uit de vorige voort. Zij wijst tevens aan waartegen de Vereeniging in de eerste plaats gekeerd is.

Alinea 3. Voor zooveel dit binnen haar werkingssfeer ligt, werpt zij daartegen een dam op door de bevordering van al datgene op zedelijk en stoffelijk gebied wat de Overzeesche deelen met het Europeesche onderling verbindt.

Toelichting. Hierin wordt de wijze aangeduid hoe de Vereeniging, met verwerping van wat naar scheiding leidt, streeft naar eenheid tusschen de verschillende gebiedsdeelen van het Rijk.

Uit tekst en toelichtingen blijkt ten duidelijkste, dat het doel en streven der Vereeniging opbouwend is en gegrondvest op ethische motieven, welke, als bekend, een practische toepassing vinden. In de Vereeniging is dan ook plaats voor alle diegenen die instemmen met een steeds meer toenaderende houding van beide zijden, van Oost met West, en omgekeerd, voor hen die, wars van verwijdering en scheiding, saamhoorigheid en vereeniging voorstaan.

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie).

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), 26 Juni 1928.

Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao.

II.

's Gouverneuren rede van 8 Mei j.l. met een lange inleiding.

1. Innerlijke tegenstrijdigheden. — 2. Korte inhoud der rede. — 3. Een woord van Gouverneur Nuijens. — 4. De Herodes en Pilatus politiek. — 5. Onze eilanden behoeven immigratie. — 6. Loop der bevolking. — 7. Het aantal landbouwers. — 8. De veestapel. — 9. De middelen en inkomsten 1922—'27. — 10. Waarde van den in- en uitvoer 1918—'26. — 11. Interpretatie van officieele gegevens. — 12. Onze waardigheid en ons bestaansniveau behoeft slechts bescherming tegen Curaçao. — 13. We zijn geen zwakkelingen die oeconomisch ons bestaansrecht verloren hebben. — 14. Emigratie mag voor ons geen grondslag zijn voor een gezonde welvaartspolitiek. — 15. De „States" geen toevlucht voor ons. — 16. De oeconomische emigratie een Antilliaansch verschijnsel. — 17. De immigratie-beperkingen der „States" dienstbaar aan Curaçao. — 18. De openingsrede over St. Martin. — 19. Id. over Saba. — 20. Id. over St. Eustatius. — 21. Geen orgaan ter bescherming van emigranten. — 22. De Minister winne bij ons ongesuggereerd advies in.

(Vervolg).

19. Voor Saba: „De algemeene oeconomische toestand op Saba werd gedurende 1927 niet slechter. De geldelijke steun van in den vreemde en ook op Curaçao werkende Sabanen bleef steeds toevloeien (sic). Tal (*hoeveel?*) van jongelieden hebben op Curaçao op de tankbooten van de Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij (een maatschappijtje van de Petroleum Industrie Mij.) een plaats kunnen krijgen (*Hoe goedig!*); ook aan den wal zijn verscheidenen werkzaam. Ook in 1927 hadden de Sabatankwerken een ruim debiet." *De geest, die zich van een bepaald denkbeeld niet los kon maken, bleef wederom in gebreke te melden, waarom de oesterachtige gehechtheid van den Sabaan aan zijn geboortegrond aan het losweeken is.* Waarom hij Saba geen radiopost gaf, teneinde den zeeman nader bij zijn gezin te houden en het insulaire leven in 't algemeen te veraangenamen? — hoe gekleurden tot de hoofdplaats van het eiland, de Bottom, hebben kunnen doordringen, wat toch een teekenend sociologisch verschijnsel is? — of die tankvaart de zoo vermaarde zeemanschap der Sabanen ten goede komt? Welke invloed landbouw en veeteelt op den oeconomischen toestand van Saba had, peilde de Gouverneur evenmin, ook schijnt hem ontgaan te zijn *de daar heerschende opvatting, dat hij het eiland, gelijk de beide andere, maar aan hun lot wil overlaten.* En in die toevloeiing van steungeld schuilt ook een hyperbolistisch addertje. Juister ware het geweest te zeggen: *de elders werkende Sabanen kwamen naar vermogen hun geldelijke verplichtingen voor de achtergeblevenen na.* Waar-

om verder geen gegevens verstrekt, zooals voor St. Martin over postwissels, enz.? Waarom de ellendige verbinding met Curaçao niet gereleveerd, die de Sabanen naar dat eiland moeten overbrengen v.v.?

20. Voor St. Eustatius. De oeconomische toestand is als achteruitgaand te beschouwen. Geen gereede markt mocht gevonden worden voor de weinige voortbrengselen als bataten en yams. (Denk aan de ellendige verbinding en wie is daar verantwoordelijk voor?). Dat de inwoners meer dan ooit den druk der armoede gevoeld hebben, blijkt wel uit het feit, dat diefstal van grondprovisiën (knolgewassen), schapen en geiten in 1927 herhaaldelijk voorkwam. (Was het niet de Herodes-Pilatus-politiek, die het politioneele toezicht verminderde (opheffing van den boschwachtersdienst) en de ambtelijke bezetting beneden peil bracht, gelijk zij het den landbouw deed?). De emigratie van arbeiders naar Curaçao bleef op kleine schaal aanhouden, doch het wil voorkomen, alsof dit eiland er weinig baat bij vond. Vele Statiaansche jonge mannen keerden na een kort verblijf op Curaçao naar hun eiland terug, omdat zij ongeschikt bleken tot geregelden arbeid. Welk een opvatting ook, kersversche landarbeiders naar industrieel Curaçao te zenden! En een beetje onheusch, hen ongeschikt te verklaren voor allen geregelden arbeid!

In '26 hadden reeds v... Statianen van de 150 à 170 vertrokkenen hun misstap naar Curaçao ingezien; loon en levensstandaard liepen te veel uiteen. Willemstad was voor hen een vreeselijke plaats om er te leven; de huishuur was er zelfs hooger dan in „Great New-York". Allen, zonder onderscheid, trachtten zich een weg naar huis te banen, waar men van doelmatig vallende regens genoot en het goed ging. Curaçao bood een goede markt aan voor bataten en kleine hoeveelheden yams en die op honk gebleven waren, hielpen hun weggelokte vrienden en verwanten huiswaarts. De bonafide winkelier had den Gouverneur kunnen inlichten, dat wat deze baat noemt voor hem een schadepost was. Er waren nog Curaçao-gangers, die voedsel en ook wel kleeren zonden vanuit Willemstad. Evenwel, zij kunnen niet genoeg overleggen om hun woning op Statius te herstellen, laat staan een nieuwe te bouwen, zij dreigen blijvers te worden, zoowel als zij, die snakken naar gereed geld om aan hun dobbelzucht te voldoen, waartoe in Willemstad zooveel gelegenheid bestaat.

Evenwel, van de drie eilanden staat, naar het werkelijk voorkomt, St. Eustatius oeconomisch het minst slecht er voor.

Er bestaat daar nog, wat de Gouverneur nooit geweten heeft, althans door zijn dwangdenkbeeld nooit begrepen heeft, juist een kern van planters op eigen grond (juist als in 1918) en op domeingrond, een 75 man sterk. Minister Kan zou blij zijn als hij zoo'n troepje van werkers ergens in Drente kon nederzetten. Hun maatschappelijk leven bleef meer normaal dan dat op St. Martin, waar het door de creolen meer subtiel, meer gesocialiseerd is en het kleurlingdom minder oeconomisch-vrij is. Zij, die op het eiland tot de elite gerekend worden, bereiken nog niet het getal 20. Er gaat weinig sociale kracht meer van hen uit. Evenwel, er zijn op 't eiland in het geheel nog omstreeks 900 kleurlingen aanwezig, waarvan een derde planters zijn. Het gemiddelde geboorte-overschot over de jaren '21—'25 bedroeg 23 tegen 15 op Saba en 19 op St. Martin, ofschoon beide laatste een hooger bevolkingscijfer hebben. De openingsrede van een der drie voorgangers van den huidigen titularis had ten aanzien van St. Eustatius kunnen luiden: De landbouw wordt er heden in het bijzonder gedreven door menschen in de kracht van hun leven. Vele jongeren echter hebben in de laatste jaren het noodige geduld verloren; toch mag met vreugde vermeld worden, dat ettelijken het brachten tot het bouwen van een eigen huisje. Met name de gebruiksbelasting schijnt anderen van woningbouw of vergrooting van huis af te houden. Uit de slenteraars komen de geitendieven voor, die in het heuvelland vrij hun bedrijf kunnen uitoefenen, wat een bestuursfout genoemd moet worden.

Ook tegen de baliekluivers op den „Leugenaar" en aan den Baai moet opgetreden worden.

Sinds December '27 liet de regen Statius in den steek, zoodat de yams- en batatenoogst voor sommige kwartieren van het eiland een tegenvaller was in het eerste kwartaal van het loopende jaar. Gereed geld is er schaarsch, slechts een sisalfabriekje bracht wat in omloop. Het was een bestuursfout niet begrepen te hebben, hoe een geregelde afzet onzer producten met een Gouvernementsscho... het contantengebrek had kunnen lenigen. Er t... ken niet veel Statianen meer naar Curaçao; ... verwijlt nog de groote meerderheid der vertro... nen daar. Niet zoo zeer bij verkiezing, maar we... de destructieve politiek der laatste jaren. Zij ... zen geen contact meer te kunnen krijgen met ... Bestuur. In vrijdom van belastingen ziet de be... king in het algemeen geen heil. Met goed en g... koop land en een redelijke regeling der pacht ... met voorschotten in zaad en eieren en met v... schotten op den oogst en het product onder w... borg van den inkomenden oogst of product — ... bijstand en leiding bij het tot stand brengen ... een coöperatieve plantersvereeniging ziet de ... van het plantersdom een betere toekomst voor ... eiland, dan zijn bewoners bij armenzorg onde... brengen. Spontane re-em...ratie zal er tevens ... bevorderd worden en Curaçao is zedelijk verpl... de emigranten kosteloos naar hun huis teru... br...gen. Ernstig dienen deze wenschen, als u... te aangelegenheden, in overweging genomen ... worden, temeer, daar zij financieel geen h... eischen stellen. Ook op St. Martin moeten alle ... delen aangewezen worden den grooten en kle... landbouw, die ook de veeteelt omvat, zoowel als ... zoutbedrijf weer vasten grond onder de voete... geven. Verschillende producten van afzet ku... naast het steungeld eigen verdiend geld op ... brengen. Een toch heel wat betere oeconomi... factor dan de bedoeling door dezen Gouverneur ... zoodanig beschouwd."

Heden zouden wij deze gefingeerde rede ku... aanvullen met de mededeeling, dat er een ak... droogte met stof ons leven veronaangenaamt... putten en regenbakken raken leeg als ze nog ... terhoudend zijn. Terwijl in 1919 alle putten en ... genbakken in het benedendorp hersteld waren ... men in '22 op Taylor's put in het bovendorp ... windmolen wist te plaatsen, maar slechts ... handbediening in orde bracht, werd er in '2... het belang van de waterverschaffing niets ... menswaardigs verricht. In '24 hetzelfde li... enz., enz.

21. Een der hoofdverplichtingen van het Cen... Bestuur ware geweest te trachten de emigratie ... ons geheel overbodig te maken. Bij een bev... gend volksbestaan toch blijft emigratie binnen ... grenzen bepaald en het ontwricht niet het ge... leven. Het bestuur stelde zich daar diame... tegenover, het was dus geen goed bestuur, ... doelmatige overheidsbemoeiing. Het liet ook ... een emigratiewet naar moderne opvatting in h... ven te roepen. Het riep geen organen in het l... voor bescherming onzer emigranten, tot voorlic... en tusschenkomst onzer emigreerende landa... ders ten aanzien van arbeidsduur, loon, assura... premie voor den werkman zelf of zijn na te ... betrekkingen. Het stelde geen eischen omtre... deugdelijkheid, inrichting en voeding op de ... grantenschepen. (De Gouvernementsschoener ... 100—150 passagiers binnen zijn boorden!) He... kommerde zich niet omtrent het lot dat de m... tegemoet konden gaan en om andere bedrogs... tijken, waarborgde geen redelijke huisvesting, ... de godsdienst-zedelijke belangen evenmin als ... zorgde voor een „Tehuis" der Bovenwindsche ... granten.

Het wordt werkelijk tijd, dat de Gouverneur ... zijn sentimenteele voorstellingen van onze ar... ophoudt. De emigratie van ons wordt er niet ... mee gepraat en wij zijn er allerminst van ge... Bedelaarsmanieren komen alleen bij ons uitv... voor, dat, gelijk als overal elders, hier ook ... schuimt.

De Bewindsman stelde zich niet de vraag, ... welken weg de productiviteit van onze eilande... verhoogen, ten einde den waren grondslag van ... meerdering van welvaart, de voortbrenging ... meer goederen in het leven te roepen.

Hij lette niet op de maatschappelijke verho... gen, op het productiestelsel als zoodanig, die ... onze eilanden heerschten, ondanks zijn herha... joviale bezoeken. Hij scheen als velen, die zoo ... versch uit het Moederland komen, eerder ge... ons minderwaardig te achten, omdat wij de ... Europeesche voortbrengselen van techniek nie... die mate begeeren, of begeeren konden, als ... dat in het Moederland gewoon is.

Hij maakte geen onderscheid tusschen rela... en absolute welvaart. Onttrekking van mensc... materiaal aan en lamlegging van kapitaal van ... dere takken van bedrijf, dan dat der Petrol...

verheid, beperking dus van ondernemingen en armede van de arbeidsgelegenheid in andere bedrijven, kunnen een eenzijdigen bloei op Curaçao Aruba doen ontstaan, maar veroorzaken op laatstgenoemde eilanden geen werkelijke welvaart drukken ons systematisch den weg van het pauperisme op.

De Minister van Koloniën vrage bij ons zelven gesuggereerd advies en wel rechtstreeks.

(Wordt vervolgd).

COMMENTATOR.

De ontdekking van het adatrecht en deszelfs ontdekker,

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM
Cand.-Notaris.

Dezer dagen is van de hand van den Leidschen hoogleeraar *Mr. C. van Vollenhoven* verschenen: *„De ontdekking van het adatrecht"*. Wie ingewijd is in studie van het adatrecht zal het bestaan moeten kennen van het groote levenswerk van prof. van Vollenhoven, dat getiteld is: „Het adatrecht van Nederlandsch-Indië".

Zou men bij het opslaan van het jongste werk licht onthullingen verwachten, die aanleiding moegeven tot het denkbeeld, dat de schrijver uiteen gaan zetten, hoe hij er toe gekomen is, niettegenstaande het leervak, hetwelk hij naast koloniaal staats- en administratief-recht doceert, er tot de laatste vernieuwing van de hoogeronderwijswet geanders uitzag, om een nieuw vak in de wereld te helpen; wie dergelijke sensaties wenscht te beleven deed beter het boek niet te ontsluiten. U zult naam van den auteur, behoudens op omslag en titelblad, nergens ontdekken, terwijl een verwijzing eigen werken zorgvuldig vermeden is. Angstvallig, kan men gerust zeggen, heeft de hoogleeraar daar waar men het tegendeel zou kunnen verwachten, er zich voor gewacht, maar eenigszins er te zinspelen, dat er nog zooiets bestond als zijn standaardwerk, op welks eerste deel niet lang na de voltooiing de Thorbecke-prijs is toegekend en een gedrukte aanklacht vormt tegen Van Vollenhoven hem uitsluitend het vaderschap toewijst van het adatrecht, dat thans in het middelpunt der belangstelling staat van een iedereen, die met Indië iets uitstaande heeft of in het wel en wee van onze Oost betrokken is. Leefde Jozef Kohler nog, dan zou losse pen de loftrompet van uit Berlijn op een dusdanige wijze steken, dat de hoogleeraar, die van dergelijk geluid al weinig moet hebben, de handen afwerend omhoog gestoken zou hebben.

Toen ik dan de laatste bladzijde van de „Ontdekking" gelezen had, sloeg ik deel I van het reeds aangehaalde „Adatrecht van N.-I." op en vond onder hoofdstuk IV en V van de eerste afdeeling in nog voorloopigen vorm vermeld, wat de schrijver ons in een aantrekkelijk geschreven monografie aangeduid heeft met de ontdekking van het adatrecht met hem zelf als de „man op den achtergrond"; in den loop van de volgende regelen zal de lezer kunnen nagaan, wat hier onder ontdekking verstaan dient te worden, dat men daarna tot de ontdekking zal komen, dat de schrijver met betrekking tot de ontdekking van zijn eigen persoon gefaald heeft, en er dus een tweede deel van dit werk moet komen, is te verwachten.

Uit den Compagnies-tijd valt weinig mee te deelen omtrent pogingen in het werk gesteld, licht te doen opgaan over dat, wat wij nu adatrecht noemen. Er valt wel een enkel werk te noemen, zoo van Clootwijks compendium, handelende over oude adatbeschrijvingen, geldende aan de vorstenhoven van Bone en Gowa, voorts een compendium van mosl. ...sch huwelijks- en erfrecht, afkomstig van Freyer en eindelijk een rechtsboek, dat Hasselaer tijdens zijn residentsschap over Tjerbon liet opstellen, een rechtswerk, dat later door Dr. Hazeu als „Pepakem Tjerbon" opnieuw is uitgegeven.

Van Vollenhoven is scherp, als hij deze werken beschouwt, zier slechter acht dan wat Mr. der Kinderen in de 19e eeuw losgelaten heeft; het zij tusschen twee haakjes gezegd, dat deze Indische jurist al heel wat zouten critiek van prof. Snouck Hurgronje heeft te slikken voor al de door hem ten beste gegeven ...eid.

Op het einde der 18e eeuw komt nu weliswaar de oprichting van het Bataviaasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen (1778), doch het liet in de eerste levensjaren al weinig blijken van belangstelling voor het volksrecht.

Pioniers.

De eerste stoot kwam van Britsche zijde: Marsden, een man, die zich niet alleen met taalstudiën bezig hield, maar in dit verband vooral als schrijver van de „History of Sumatra" waardeering verdient, al is slechts een beperkte plaats ingeruimd aan het adatrecht en de volkszeden. Het woord „adat" wordt al bij hem gevonden, daarmee de gewoonten des lands bedoelende.

Deze pionier viel op het pad der Westersche verkenning ook op, door zijn verwijt tegen ons Nederlanders geuit, dat wij uit geldzucht geen oog voor studie van land en volk hebben gehad; toen hij o.m. kennis nam van Valentijn's werken, nam hij zijne uitingen terug. Wat vooral zijn interesse gaande maakte, was voornamelijk volksordening met rechtspleging, huwelijks-, erf- en delicten-recht. Het brandpunt van zijne onderzoekingen liep over het Zuid-Sumatraansche hoogland, doch Minangkabau en omliggende streken werden niet vergeten.

Naast Marsden moet de aandacht gevraagd worden voor een man, dien ik reeds nu noem, omdat hij door mij reeds naar voren gebracht werd bij mijne bespreking van Gonggrijp's schets eener economische geschiedenis van N.-I. [1]): Muntinghe, die eerst onder Raffles op Java en daarna het Nederlandsch-Indische Gouvernement diende. Van Vollenhoven erkent zijne gaven, doch noemt hem lui, waar van hem niet meer dan een vijftal memories bekend zijn. Men kan aannemen, dat hij de man was, die de Javaansche desa als dorpsgemeente, als autochtone gemeenschap met eigen organisatie, met eigen rechten ontdekte. Een voor zijn tijd merkwaardig man, die de rechten van den Javaan zeer voorstond en tegen gronduitgifte aan Europeanen waarschuwde, als daardoor de rechten van den Javaan, hoe dan ook aangetast werden.

Als derde man moet genoemd worden Raffles, hij is ons maar al te goed bekend; pralerig van aard, noemt van Vollenhoven hem dan ook de praler, oppervlakkig, generaliseerende kwam hij tot zijn landrente; als door magische kracht getrokken, gaat zijn blik naar de Vorstenlanden, wel een middelpunt van Javaansche taal en litteratuur, van cultuur, maar allerminst het land om ons het grondenrecht van Java te doen kennen: het door het Vorstengezag beknotte adatrecht, liet slechts een bouw- of bewerkingsrecht over, doch Raffles achtte het oirbaar om met dat recht van den Vorstenlandschen Javaan op den grond voor oogen, maar voor heel Java's Vorsten onbeperkt gezag op den grond te decreteeren en Java tot één groote pachthoeve te stempelen. Een andere dwaling van hem door velen na dien gemaakt, was de vereenzelviging van volksrecht en Mohammedaansch recht, Raffles ging nog verder door den Koran de uitsluitende bron van recht te noemen, terwijl hij het wezen van de desa voor Hindoesch aanzag. Toch kunnen aan Raffles superieure kwaliteiten niet ontzegd worden, hij bijv. zag de eenheid in het Indonesische rechtsbekken ten deele, waarop later teruggekomen wordt.

Naast Raffles moet zijn groote medewerker Crawfurd vermeld worden. De autobiografie van Abdoellah haalt ons nog eens Crawfurd voor den geest als gouverneur van Singapore, op Java was hij tijdens het Engelsche tusschenbestuur Raffles' beste medewerker aan het landrente-onderzoek; dikwijls was hij het op groote punten met dezen niet eens, hetgeen een gevolg was van zijn scherpen blik, waarmee hij in de Vorstenlanden rondgekeken had; ook elders wist hij zich zeer nuttig te maken, zoo op Celebes en Bali; daarnaast is zijn kennis van de Maleische taal erkend. In zijn „History of the Indian Archipelago" komt behandeling van adatrecht voor; hij ziet reeds, dat volksrecht en godsdienstig recht niet samenvallen, en erkent slechts zeer partieel Hindoe- en Mohammedaansch recht als opgenomen in het eerste.

Naast genoemde mannen dient ook Dirk van Hogendorp vermelding, die voor het Engelsche tusschen-bestuur in Indië was, een goeden kijk op zaken had en zich aan de onkunde der dienaren der V.O.C. ergerde. In een drie- of viertal schrifturen van zijn hand komen beschouwingen over adatgrondenrecht voor, die wel de moeite waard zijn, die te

[1]) Zie K.W. van 23 Augustus 1928.

vermelden; hij komt dan tot de conclusie, dat op Java (waarschijnlijk keek hij naar de Vorstenlanden), de Vorst den grond in leen geeft aan apanagehouders en deze weer in onderleen tegen een aandeel in de opbrengst, uitgegeven aan de dorpers. Waar hij deze verhouding volkomen wankel achtte, aldus de schrijver, bepleitte hij den Javaan te bedeelen met een eigendomsrecht in dien trant, dat de man kon zeggen, dat dit stuk grond van hem was, (zonder daarmee in de dwaling te vervallen, dat Westersch en Oostersch eigendomsrecht één pot nat zijn); als gevolg daarvan kan men den Javaan dan vanzelf een normale belasting opleggen. Had men in stede van Daendels, van Hogendorp gezonden als landvoogd, dan had hij met de kennis van een Muntinghe groote dingen tot stand gebracht en al had dan Gillespy eenige jaren later, dank zij de groote onkunde van den Franschen generaal Jumelle gezegevierd en Java in 1811 voor de Britten ingepalmd, dan was Raffles niet vervallen in de blunders, waarop men later voortgeteerd heeft.

Toch moet men daarom niet denken, dat voor Daendels het adatrecht niet bestaan heeft; hij had met betrekking tot verschillende dingen een juist inzicht, zoo in zake het regenten-bewind en het wezen van de desa.

Als miskenner van het adatrecht moet de Commissaris-Generaal Elout genoemd worden, die met twee andere mede-commissarissen namens den Koning het bestuur over de Oost van Raffles weer kwam overnemen. In 1828 durfde hij n.b. in een rapport aan Willem I schrijven, dat niet enkel Java, maar het geheele land eigendom van den Souverein was en elke landbouwer een kleine pachter van den Staat; dat had zelfs Raffles niet bestaan, die alleen maar van Java gesproken had.

Na Elout zou men zijn mede Commissaris-Generaal Du Bus moeten noemen, doch hij wordt op den achtergrond gedrongen door het licht, dat van Van den Bosch uitging, de man, die het beruchte cultuur-stelsel over Indië zou brengen; een hoogst bekwaam, maar ook een hoogst zonderling man, als men zijn adat-bevliegingen, gelijk de hoogleeraar meedeelt, maar eens bekijkt; fel tegen Raffles, bouwt hij hem toch na. Tegenover rake opmerkingen over adatgrondenrecht, die laten zien, dat hij de zaak wel goed bekeken heeft, staan andere, die weer alles bederven. Van den Bosch moest van de „pachthoevetheorie" van Raffles niets hebben, beweerde, dat Raffles van grondenrecht op Java niet veel wist, maar ten slotte moet men ook erkennen, dat zijn eigen kennis ook niet te hoog aangeslagen moet worden.

Het lid van den Raad van Indië Merkus ging hem kranig te lijf, doch bang voor eigen lijf (hij wilde wat graag G.-G. worden), hield hij daarmee op, doch toen hij zijn doel bereikt had en eenmaal in Holland teruggekeerd was, nam hij het weer op.

Een figuur, die voor ons Nederlanders een kraan was in die dagen, was Baud, van 1833—1836 Gouverneur-Generaal ad interim. Wat een kijk had hij op adatgrondenrecht, wat Raffles daarover beweerd had, aanvaardde hij niet, zijn ambtelijk rapport van 1834 [2]) getuigde van weten, kennen en vatten.

De goden van den tweeden rang: een rij van werkers, die in loco gearbeid hebben, en van wat zij zagen daarover hun licht deden verschijnen, ga ik voorbij, evenals de invoering van de nieuwe wetgeving in Nederlandsch-Indië en de kort daarop volgende hernieuwing van het Regeerings-reglement, in 1854 ingevoerd.

De wetenschap begon te ontluiken voor dit volksrecht, vooral dank zij twee hoogleeraren aan de pas opgerichte Indische Instelling te Delft. Naast den Javanicus Roorda, Mr. S. Keyzer, aanvankelijk secretaris van het in 1851 door Baud in het leven geroepen Koninklijk Instituut voor Taal-, en Land- en Volkenkunde van N.-I., werd hij alras bekend door zijn professoraat aan vd. Instelling. Van zijn hand verschenen verhandelingen over moslimsch recht, waaruit niet gemakkelijk op te maken valt, wat nu deze schrijver juist zag. Vaststaat, dat de receptie van het Mohammedaansch recht bij hem ingeroest zat, maar of hij voortdurend volksrecht en moslimsch recht identificeert, valt te betwijfelen. Uit sommige geschriften zou het tegendeel te lezen zijn. Van Vollenhoven acht als een roode draad door zijn werken loopen de erkenning van een leervak volkenk[unde] eenerzijds en Islam anderzijds, hij erkent het a[dat]recht niet als aparte leerstof, welker inheems[che] gedeelten (het grootste deel) met volkenkunde [sa]menhangen, zooals hare godsdienstige bestandde[elen] met den Islam of andere wereldgodsdiensten (het kleinste stuk) in verband staan, doch daarom niet door volkenkunde plus Islam wordt ge[vormd].

(Slot volgt.)

2) Markante plaatsen daarvan zijn te vinden in adatrecht-bundel XVIII, terwijl het geheele rapport in het IIe deel van Van Deventer's landelijk stelsel te vinden is, voorts ook aangehaald in Van Vollenhoven's „De Indonesiër en zijn grond".

Westindische Leergang. [1])

—o—

Dezer dagen heeft zich een comité gevormd, [dat] leergangen wil organiseeren voor hen, die in West-Indië een werkkring gaan vervullen, hetzij [als] ambtenaar, hetzij als employé in dienst eener p[arti]culiere onderneming of der Zending. Aan een [door] dit comité verspreide brochure is het volgende [ont]leend:

Ondergeteekenden, vereenigd in een comité, [zijn] van oordeel, dat de tijd gekomen is om — op [het] voetspoor van de sinds 1842 bestaande ambten[aars]opleiding voor Nederlandsch-Indië, van den Ind[olo]gischen Leergang van het Koloniaal Instituut (A[m]sterdam), en van het onderwijs in Oostersche t[alen] van het Instituut Kern (Leiden) — thans ook [een] West-Indischen leergang in het leven te roepen.

Tot dusverre zijn voor de opleiding van am[bte]naren en beambten, die door het departement [van] koloniën naar Suriname of Curaçao worden u[itge]zonden, in tegenstelling met die der bestuurs- [en] rechterlijke ambtenaren voor Nederlandsch-In[dië] geen voorzieningen getroffen, terwijl als regel e[even]min zij, die zich in Nederlandsch West-Indië [een] werkkring gaan scheppen in de cultures of in [de] nijverheid (bauxiet, petroleum), zich van te v[oren] op de hoogte plegen te stellen van taal, zeden, st[aat]kundige of economische structuur van het l[and] hunner toekomst. Het comité acht deze ont[bre]ding nadeelig. Het comité heeft een leerplan [ont]worpen, hetwelk voor Suriname in de eerste pl[aats] omvat eenige kennis van het Hindi, van het [Ja]vaansch en van het Negerengelsch, zoomede e[en] elementair inzicht in de staatkundig-maatscha[ppe]lijke ontwikkeling van Suriname, hare geschi[ede]nis inbegrepen, voor Curaçao in de voornaa[mste] plaats eveneens een inzicht in die ontwikkeling [van] dat gebiedsdeel, eenige kennis van het Papiam[en]to, aangevuld met Spaansch. Men meent dat a[l] gewaakt is tegen overlading. Naast deze hoofdv[ak]ken laat het comité de mogelijkheid open voor [les]sen over andere leervakken, afhankelijk van [en] verband houdende met den toekomstigen w[erk]kring in West-Indië. Het denkt daarbij o.a. [aan] tropische gezondheidsleer, koloniale voortbren[gse]len, kennis van de Indianen en hunne talen.

Het is de bedoeling de lessen te doen geve[n te] Leiden, doch naar gelang van de omstandigh[eden] deze ook elders te doen houden, als b.v. te 's-G[ra]venhage of te Amsterdam, in elk voorkomend [ge]val te beslissen.

Ook omtrent den duur van de lessen — [die] men zich in het algemeen dacht als een van 4 [à ...] maanden — is het voorloopig moeilijk vooraf v[aste] regels te stellen; deze kan verschillend zijn [naar] gelang van de opleiding, welke verlangd wordt, van den tijd, welke verlangt wordt, en van den [tijd,] welken de aanstaande kolonist vóór zijn ver[trek] daaraan besteden kan. In elk voorkomend g[eval] zal hieromtrent te beslissen zijn, evenals naar [om]standigheden te beoordeelen is, of de lessen al [of] niet classicaal gegeven kunnen worden. Het les[geld] bedraagt als regel en als maximum voor den S[uri]naamschen cursus ƒ 40.—, voor den Curaçaosch[en] ƒ 30.—.

Het onderwijs in het Hindi en Javaansch [zal] worden gegeven vanwege het Instituut-Kern te [Lei]den, hetwelk thans reeds cursussen in levende O[os]tersche talen organiseert, dat in het Spaansch d[oor] mr. dr. J. A. van Praag, privaat-docent te Leid[en], het onderricht in het Papiamento door mej. A. Winkel te Rotterdam en dat in het Negerengels[ch] door den heer L. C. Chr. Schüts te Zeist, o[ud] inspecteur van het Herrnhutteronderwijs in Su[ri]name. Voor het leervak der staatkundig-maatsch[ap]pelijke ontwikkeling van Suriname heeft het co[mi]té zijn medelid mr. dr. P. H. W. G. van den H[...] bereid gevonden, die voorloopig althans dit zel[f ...]

1) Zie ook de rubriek Curaçao in dit Nr.

leervak voor Curaçao voor zijne rekening zal nemen en leider van den leergang zal zijn.

Aan het einde van elken leergang kan door den leider aan daarvoor in aanmerking komende leerlingen een getuigschrift worden uitgereikt.

Voor deelneming aan den cursus melde men zich schriftelijk aan bij den secretaris-penningmeester van het comité, mr. F. G. Schalkwijk, Rotterdam, Oudedijk 57*a*.

Het comité bestaat uit de heeren: W. D. H. Baron v. Asbeck, dr. H. D. Benjamins, mr. D. van Blom, W. C. de Cocq Buning, dr. P. C. Flu, mr. B. de Gaay Fortman, C. H. de Goeje, mr. J. E. Heeres, O. L. Helfrich, mr. dr. P. H. W. G. van den Helm, mr. F. G. Schalkwijk, dr. J. Ph. Vogel en mr. C. van Vollenhoven.

Negende Koloniale Vacantiecursus voor Geografen.

—o—

In aansluiting aan ons vorig bericht omtrent bovengenoemden cursus kunnen wij thans mededeelen, dat deze zal worden gehouden van 27—29 December a.s. te Amsterdam, in de groote gehoorzaal van het Koloniaal Instituut, Mauritskade.

Het programma vermeldt: Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje, hoogleeraar te Leiden: „Het Mohammedaansch-godsdienstig leven van den Javaan"; ir. P. J. Ott de Vries, oud-directeur B.O.W. in Ned.-Indië, te 's-Gravenhage: „Het irrigatiewezen in Nederlandsch-Indië"; Ir. J. C. Mollema, oud-hoofd-administrateur der Billiton-Mij., te 's-Gravenhage: „Tinwinning in Nederlandsch-Indië", verduidelijkt door eene vertooning van de film der Billiton-Mij.; de heer G. J. Staal, oud-gouverneur van Suriname, te 's-Gravenhage: „Suriname", ter toelichting wordt vertoond de Suriname-film.

Op den laatsten dag zal des middags onder deskundige geleide een bezoek gebracht worden aan de Suriname-zaal van het Museum van het Koloniaal Instituut, ingang Linnaeusstraat.

De deelneming is opengesteld voor leeraren in de aardrijkskunde aan inrichtingen voor voorbereidend hooger onderwijs, voor middelbaar onderwijs en tot opleiding van onderwijzers(essen) benevens studenten in de aardrijkskunde en aanverwante vakken van wetenschap. Van de deelnemers zal eene bijdrage van *f* 3.— geheven worden.

Inlichtingen verstrekt de secretaris-penningmeester der Commissie van Voorbereiding, Dr. H.H. Zeijlstra Fzn., Singel 1, Deventer, bij wien men zich vóór 1 December a.s. door storting van bovengenoemde bijdrage als deelnemer kan opgeven.

Van Week tot Week.

Dinsdag 25 September tot Maandag 1 October.

De vliegtochten naar Indië. Het eerste voor Indië bestemde vliegtuig (Koppen-Kengen) vertrok van Schiphol Do. 13 Sept. en arriveerde te Batavia Di. 25 Sept. (duur der reis 13 dagen).

Het tweede vliegtuig (Moll—van Mazelen) vertrok Do. 20 Sept. en had (gelijk in het vorig Nr. nog kon worden vermeld) Di. 25 Allahabad bereikt. Het verder verloop der reis was: Wo. 26 Sept. Allahabad-Calcutta. — Do. 27 Sept. Calcutta-Akyab. — Vrij. 28 Sept. Akyab-Rangoon. — Za. 29 Sept. Rangoon—Sengora. — Zo. 30 Sept. Sengora—Palembang. — Ma. 1 Oct. Palembang—Batavia. (Duur der reis 12 dagen, dus 1 dag korter dan het vliegtuig-Koppen).

Het derde vliegtuig (Prillwitz-Wegner) vertrok Do. 27 Sept. van Schiphol en vloog dien dag tot Boedapest. Vrij. 28 Sept. Boedapest-Konstantinopel. — Za. 29 Sept. Konstantinopel-Bagdad. — Zo. 30 Sept. Bagdad—Bender Abbas. — Ma. 1 Oct. Bender Abbas—Karachi. Di. 2 Oct. Vertrek van Karachi met bedoeling dien dag Allahabad te bereiken, doch door duisternis gedwongen tot landing te Cawnpore, waarbij vliegtuig zoodanig beschadigd, dat het ter plaatse hersteld moet worden. De medegenomen post is onmiddellijk per trein doorgezonden.

Het vierde vliegtuig (Schott-Waltmann) vertrekt Do. 4 Oct. van Schiphol, 's morgens om 6.45.

In herinnering wordt gebracht dat deze vier vliegtuigen voor den luchtdienst op Java bestemd zijn en dus niet terugkeeren; alleen het vijfde vliegtuig dat den 11en Oct. de reis aanvaardt, zal heen- en wedervliegen.

Torpedobooten naar Indië. Onder commando van den luitenant t.z. 1e kl. F. H. Ferwerda zijn den 27en Sept. uit Nieuwediep naar Indië vertrokken Hr. Ms. torpedojagers De Ruyter en Evertsen.

Hevige brand te Soekadana (Westkust Borneo). Batavia, 26 Sept. (Aneta).[1]) In den nacht van 24 dezer zijn te Soekadana nabij Pontianak 30 toko's afgebrand. De schade bedraagt *f* 120.000. Zoo goed als niets was verzekerd.

Met pest besmet. Soerabaja, 26 Sept. (Aneta). De zeeplaats Soerabaja is met pest besmet verklaard.

Dr. Samsi Sastrawidagda. Bandoeng, 25 Sept. (Aneta). Het A.I.D. de Preangerbode meldt, dat dr. Samsi Sastrawidagda, een der voormannen der nationalisten en bestuurslid der P.N.I., lijdende is aan verstandsverbijstering en opgenomen werd in het hospitaal te Tjimahi, vanwaar de patiënt werd doorgezonden naar het krankzinnigengesticht te Buitenzorg.

Indologische Faculteit te Utrecht. Voor het nieuwe studiejaar, het vierde jaar sinds de oprichting der Indologische faculteit te Utrecht, hebben zich 28 candidaat-Indische ambtenaren voor de studie in Utrecht aangemeld.

In de drie voorafgegane jaren bedroeg dit getal 19, 6 en 8 studenten.

Univers. examens. Leiden. Taalk. candid. ex. Indologie de hr. C. de Jong en B. I. Themans. — Taalk. doctor. ex. Indologie de hr. J. Eisenberger. — Econ. doctor. ex. Indologie de hr. I. Nijdam. — Econ. candid. ex. Indologie de hr. H. van Menke. — Doctor. ex. Indisch recht de hr. L. J. van der Kaaden, M. O. van Schravendijk.

Wageningen. Landbouwhoogeschool. Ingenieurs-ex. koloniale landbouw Mej. J. M. Oelmeijer en de h.h. P. H. I. Barentz, J. W. van den Bijllaardt, G. A. Sleubel, C. H. J. Maliepaard, W. A. Nieuwdorp, P. H. Romswinckel. — Cand. ex. koloniale landbouw de h.h. J. C. Friederich, J. Hoogendoorn, J. F. Johan.

W. F. Ridder van Rappard †. Hier te lande is bericht ontvangen van het plotseling overlijden van den heer W. F. ridder van Rappard, administrateur van de onderneming Ngoepit-Djongrangan, in de afdeeling Klaten op Java.

Prof. Dr. C. C. Berg. Bij Kon. besluit van 20 Sept. is benoemd aan de Rijksuniversiteit om les te geven in de Javaansche taal- en letterkunde, tot gewoon hoogleeraar Dr. C. C. Berg, leeraar in de Jav. taal aan de Alg. Middelbare School te Soerakarta.

Prof. Berg, geb. te Rotterdam 19 Dec. 1900, promoveerde den 8en Juni 1927 aan de Leidsche Universiteit tot doctor in de letteren en wijsbegeerte op het proefschrift: „De Middeljavaansche historische traditie"; hij is de opvolger van Prof. Dr. G. A. J. Hazeu, die wegens gezondheidsredenen zijn ambt heeft neergelegd.

Het kamp aan den Boven-Digoel. Het Haagsch Vakcomité houdt Vrijdag 5 dezer een openbare vergadering, waarin de hr. H. Sneevliet en Mevr. H. Roland Holst zullen spreken over: „Dreigt massamoord van de 1500 bewoners van het moordkamp aan den Boven-Digoel?"

Een prachtig geschenk van Dr. K. A. R. Bosscha. Aneta deelt d.d. 27 Sept. mede dat Dr. Bosscha te Bandoeng een belangrijke schenking deed aan het Kankerinstituut te Bandoeng, bestaande uit een terrein van 25.000 M². grond, laboratoria en de inrichting daarvan. De voorloopige kosten van deze schenkingen zijn 200.000 gulden (hierin begrepen de bouw van een hoofdgebouw enz.)

Jubileum Rijnsche Zending. Blijkens een uitvoerig Aneta-telegram d.d. Medan, 28 Sept. heeft de viering van het eeuwfeest van de Rijnsche Zending te Taroetoeng plaats gehad onder zeer groote belangstelling van de zijde der bevolking; de ass.-resident van Tapanoeli deelde mede dat de Regeering grond ter waarde van *f* 30.000 ten geschenke gaf voor den bouw van een nieuw hospitaal te Taroetoeng.

Benoeming ass.-residenten. Batavia, 28 Sept. (Aneta). Tot assistent-resident bij den Alg. Bestuursdienst zijn benoemd in Midden-Java de h.h. van Baaren en Defuente, in West-Java de hr. Stok en in de Molukken de hr. Topzand.

N. van Marion †. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 91 jaar, overleden de heer N. van Marion, gepens. majoor der Inf. van het O.-I. leger.

[1]) De Aneta-telegrammen zijn ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De verbouwde Koloniale School.

Reeds eerder vestigden wij hier de aandacht van de lezers op de ware levenskunst, welke de naar Indië vertrekkende vrouwen en meisjes kunnen leeren, gedurende een driemaandelijkschen cursus aan de Koloniale School, in het Westeinde 46 te 's-Gravenhage. Naar aanleiding van een grondige verbouwing, welke gedurende de vacantiemaanden in dat perceel plaats greep, willen wij thans op het kunststuk wijzen: dat het bestuur dier instelling de vroeger zoo primitieve, hokkerige inrichting, waarmede men zich van de oprichting af behelpen moest, nu tot een reeks van drie zeer geschikte, en, hoewel eenvoudige, toch smaakvolle leslokalen heeft weten doen omwerken.

Terecht merkte dan ook de verslaggever van „Het Vaderland" in het jongste Zaterdag-ochtendblad o.m. op:

„Met groote opgewektheid en dankbaarheid heeft mevr. Ros—Vrijman gistermiddag de verbouwde Koloniale School voor Meisjes en Vrouwen geopend.

„Dank zij den steun van gemeente en departement van Koloniën, die te zamen *f* 2000 subsidie geven, kon men in het oude, niet bijster geschikte huis in het Westeinde beginnen. De ongeschiktheid werd zonneklaar, toen de cursussen, met 8 leerlingen begonnen, steeds grooter werden (met begint den nieuwen driemaandschen cursus met een kleine 50 leerlingen). In den onhoudbaren toestand trad de gemeente weer als reddende engel op, door tegen 5 pCt. het benoodigde verbouwingsgeld voor te schieten. Spr. verzocht den vertegenwoordiger der gemeente haar zéér hartelijken dank te willen overbrengen. Het stamkapitaaltje moest gebruikt worden aangesproken voor de nieuwe meubileering.

„De school was eigenlijk aanvankelijk een voortzetting van Zr. Helleman's moedercursus (spr. sprak haar leedwezen er over uit, dat Zr. Hellemans, directrice van de school geworden, haar taak om gezondheidsredenen moest neerleggen).

„Vervolgens zette zij nog het leerplan (babyverzorging, tropische hygiëne en verbandleer, naai-, knip- en kookles, taal- en volkenkunde van den Archipel, Indische plantverzorging enz. uiteen, waarna zij een schets gaf van het onmisbare der school voor de jonge vrouwtjes, o.a. die hun man naar Oost- en West-Indië volgen, dan door het geleerde hem tot grooten steun en den kring, waarin zij komen, tot groot nut kunnen zijn, terwijl dit gevoel van nuttig te zijn henzelf over vele moeilijkheden heenhelpt. Het bestuur blijft de leerlingen overal volgen en elk jaar mag het een oogst van dankbare brieven ontvangen, waarin de schrijfsters om strijd getuigen van de heerlijke hulp, hun door de school op het levenspad meegegeven.

„Na nog de nieuwe directrice, mej. Heyning, te hebben voorgesteld, noodigde zij de aanwezigen tot een bezichtiging van het vernieuwde gebouw.

„De bezichtiging heeft allen blijde verrast, het meest hen, die de oude school hebben gekend. Men kent haar in de nieuwe nauwelijks terug.

„Het heele bestuur heeft wèl met zijn blijkbaar vele talenten gewoekerd en het heeft een gelukwensch in alle opzichten verdiend."

Ned.-Indische Kunstkringen.

Uit de Indische bladen lezen wij:

„Op 17 en 18 Augustus is te Semarang onder groote belangstelling de jaarlijksche algemeene vergadering van den Bond van Nederlandsch-Indische Kunstkringen gehouden.

De belangrijkste besluiten waren de vaststelling van de nieuwe statuten en van het tournee-schema voor 1929.

Op het gebied der beeldende kunst zijn belangrijke exposities, ook van plastiek, te wachten, een gevolg o.a. van het gevonden contact met de „Vereeniging voor Ambachts- en Nijverheidskunst" in Holland, terwijl men het peil der schilderijen-tentoonstellingen zal trachten te verhoogen door den kunstenaars in ieder geval een bedrag voor hun uitzendingen te garandeeren. De bondsfilmcentrale zal op beperkte schaal worden voortgezet met bijzondere films op wetenschappelijk en kunstgebied, nu gebleken is, dat dit soort films in een behoefte voorziet. *)

*) Naar wij hopen, zullen deze films ook in Nederland worden vertoond, waar zij ook in een behoefte zullen voorzien. Red.

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STA

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „Wat heb ik aan de Vereeniging?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „De Vereeniging heeft wat aan U"

Het bestuur werd als volgt gekozen: voorzitter: *J. F. Vos*; secretaris: *S. P. J. C. van Dam van Hekendorp*; penningmeester: *J. H. C. Schröder*; commissaris: *ir. M. B. Tideman.*

De heer *Sitsen*, voorzitter van den Djocjaschen kunstkring, bracht den heer *van Anrooy*, die binnenkort met Europeesch verlof zou vertrekken en door drukke werkzaamheden den wensch te kennen had gegeven, zich uit het bondswerk terug te trekken, in welgekozen woorden hulde en dank voor het prachtig werk, door hem in den loop der jaren voor den Bond verricht. Hij bood hem uit naam van de aangesloten vereenigingen een doos van Djocjasch zilversmeedwerk aan.

's Avonds woonden de leden het concert van het Dresdener Kwartet in den schouwburg bij. Na afloop daarvan is in besloten kring het 12½-jarig bestaan van den bond herdacht

Indische Weefsel-tentoonstelling bij Liberty.

De zoo smaakvol ingerichte, speciale Tentoonstelling van Indonesische weefsels en Batiks door de firma Metz en Co. (Liberty-agency) in het oude gedeelte van haar gebouwen, Hoogstr. 10 te 's-Gravenhage gehouden tot en met j.l. Woensdag (gingen wel alle belangstellenden en aspirant-belangstellenden er een kijkje nemen?) behoort al weder tot het verleden. Gelukkig zal echter de verkoop er van in het nieuwe gedeelte der zaak voortgezet worden, zoo ook te Amsterdam.

De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* schrijft er over:

„Het is een kostelijke verzameling met vele exemplaren van vorstelijke pracht en voornaamheid, in de beide soorten van werk.

Temidden ervan heeft mevrouw van Beresteyn-Tromp, de presidente van Boeatan vanmiddag een door lichtbeelden verduidelijkte causerie over de Indische weefkunst gehouden. In gezelligen trant, zonder al te veel technische uitweidingen, heeft zij verteld hoe het ikat- en batikwerk gemaakt wordt en de aandacht gevestigd op de voornaamste karaktertrekken, waardoor de voortbrengselen dezer kunstnijverheid zich in de verschillende deelen van den Indischen Archipel onderscheiden.

Haar doel was belangstelling te wekken en daarin is zij zeker geslaagd. Tot de waardeering van deze eigenaardige kunst heeft zij door haar eenvoudig, maar sympathiek woord bijgedragen. De directie van Metz en Co. heeft een verdienstelijk werk verricht door het organiseeren van deze tentoonstelling."

Ook in *Het Vaderland* van 27 September j.l. lezen wij:

„De spreekster ving aan met het zacht verwijt, dat ons land in 't algemeen nog maar heel weinig op de hoogte is van de Indische weefsels.

Deze weefsels zijn uit de vlechtkunst ontstaan. Het eerste weefsel was en is dan ook van plantenweefsel. Er is hierin natuurlijk een cultuur gekomen en is het weefsel zeer verfijnd, tot aan de zijdeteelt in Atjeh toe. De wevers leggen daar hun kunst, hun ziel, hun geloof in, evenals wij in onze kunst doen.

Ieder eiland of elke eilandengroep heeft een eigen karakter. In Atjeh is een uniek paars, in andere deelen van den Archipel: oranje, bruin, enz. Er zijn ten slotte maar enkele artisten onder deze Indiërs, de anderen zijn navolgers.

De Soemba-doeken worden door ware artisten (tevens de voornaamsten uit den lande) ontworpen, de anderen voeren uit.

Bij een schier onuitputtelijke reeks lichtbeelden vertelde de spreekster, die haar onderwerp zeldzaam goed beheerscht, van de verschillende weefsels, hun technieken, opkomst en verval, regeneratie-mogelijkheden (deskundige en financieele belangstelling), hun toepassing in 't land hunner herkomst en de mogelijkheden hunner toepassing in het Europeesche interieur.

Levendig applaus bewees de waardeering van de toehoorders en namens de directie van Liberty werd een woord van dank gesproken."

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Volksraad en Pers.

De Loc. (22/8, blz. 33) brengt *het conflict tusschen Volksraad en pers* tot zijn ware proporties terug. De voorjaarszitting van den Volksraad had, door een ongewone breedvoerigheid en doordat zoo een belangrijk deel van het gesprokene volstrekt buiten de belangstelling viel, bij sommige bladen tot wrevelige critiek geleid, terwijl andere de verslagen meer en meer gingen beperken. Besluiten, die men betreurde, en incidenten als 't geval-Middendorp, wekten ontstemming. De houding der bladen weerspiegelde die, zooals natuurlijk is en zooals het behoort. Dit geschiedde bij het éene blad door speelschen spot, bij het andere door ernstige vertoogen, een ieder naar zijnen aard. Tegen het einde der zitting werd toen door den Volksraad een besloten vergadering gehouden, ter bespreking van de motie-Meyer Ranneft inzake spreektijd en zittingsduur. Daar kwam toen „de pers" ter sprake; en verscheidene leden gaven uiting aan hun grieven. Zelfs kwam het tot zonderlinge veronderstellingen; en aangezien die werden uitgesproken *in geheime zitting*, heeft toen een aantal bladen besloten om voortaan alleen *de zakelijke beslissingen* van het college te vermelden, totdat de zaak *door openbaarheid in het reine* zou zijn gebracht. „Overleg" is niet gepleegd, nog minder heeft de „Persassociatie" er iets mede uitstaande, zooals geïnsinueerd werd. Het was o.m. juist deze suppositie, dat de zuiver zakelijke vereeniging van dagbladen iets met „politiek" te maken zou hebben, die, in de geheime Volksvergadering uitgesproken, voor drie Batavia-bladen aanleiding werd tot het bewuste besluit; daarbij hebben zich toen het „Soer. Hbl." en „De Loc." aangesloten. Er is geen „plan", geen „overeenkomst", geen „samenzwering"; er is geen bedoeling om den Volksraad te „negeeren", te „boycotten" of zijn „prestige" te doen dalen — er is een rustig besluit van een aantal bladen. Als men in den Volksraad openlijk herhaalt, wat nu in beslotenheid gezegd werd, is de zaak uit de wereld. Te zeggen, wat men meent, in het openbaar, is het recht van ieder Volksraadslid; daarvan te vermelden wat men van belang acht, is het recht van ieder dagblad, en *hoe beknopter allen* daarbij zijn, hoe beter. Laat dan *die beknoptheid de winst* zijn van een „conflict", waarvan alle beteekenis wegvalt zoo men eens bedenkt hoe groot de wereld is, hoeveel goed werk er nog te doen valt en hoe kort wij maar te leven hebben.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (22/8 „Niet origineel").

Groeiende belangstelling voor Indië.

De *Deli Crt.* (27/8) constateert een snel groeiende belangstelling voor Ned.-Indië, zoowel *in Holland als in het buitenland.* Een uitgebreid samenstel van factoren heeft in dezen gelukkige resultaten gebracht. Voor wat het buitenland betreft kan gewezen worden op de bezoeken van vooraanstaande personen aan Ned.-Indië, die door hun deskundige beschrijving van land en volk, van ons koloniaal systeem en de schitterende resultaten van wetenschappelijke voorlichting op zoo velerlei gebied, het onderwijs voor de massa, en de openlegging van nieuwe gebieden, groote belangstelling hebben gewekt. In dit verband mag het toerisme naar Indië — uit Holland en het buitenland — de aandacht hebben. Ook wat de *J. P. Coenstichting* thans verricht, moet met lof genoemd worden. De geregelde uitzending van leeraren M. O., die in hun onderwijs het vroeger geleerde aan eigen zien getoetst, kunnen toepassen, is van groot belang. Een der belangrijkste rollen heeft het *Koloniaal Instituut* te Amsterdam gehad. De geregelde telegrafische berichtgeving uit Ned.-Indië, door *Aneta* georganiseerd, het aandringen van de Indische Pers op voorlichting en andere factoren, hebben leidende kringen in Holland aangezet tot actie. De Hollandsche bladen besteden veel meer aandacht dan vroeger aan het Indische nieuws. Vele hebben vaste correspondenten in Indië, terwijl de bewerking van de Indische bladen op de Hollandsche redactiebureaux veel aantrekkelijker geschiedt dan vroeger en een enkel blad zelfs met lezenswaardige Indische bijbladen uitkomt. En dan moge in den aanvang de aandacht van het lezend publiek onvoldoende zijn, het heeft ongetwijfeld ook het publiek tot grootere belangstelling geprikkeld Terwijl daarnaast de berichten over de onlusten van einde 1926 en begin 1927 met alles wat daarop volgde, bizonder de aandacht hebben getrokken. Nederland zou zonder Indië een weinig belangrijk land zijn. Steden als Rotterdam, Amsterdam en Den Haag, die zich sedert vijf jaren op een ongelooflijke wijze uitbreiden, zouden zonder de betrekkingen met Indië, *doode steden* zijn, waar de *werkloosheid* ernstige afmetingen zou aannemen. Dit gaat zelfs zoover, dat de kijk op den waren economischen toestand in Holland daardoor in vele opzichten eenigszins vertroebeld wordt en men dikwijls voor een inwendige welvaart aanziet wat slechts *schijnwelvaart* is, en *wat in wezen te danken is aan de indirecte voordeelen uit Ned.-Indië.* We mogen dat nooit tegenover Indië vergeten, ook niet al heeft Indië overeenkomstige voordeelen van dit samengaan.

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (29/8 „De kop ingedrukte cultuur"), het *Soer. Hbl.* (20/8, 3de bl. „Geest van demagogie in Holland", *Z.*), het *Bat. Nwsbl.* (24/8 „Imperiale zaken"), *De Loc.* (20/8 „Werk in Deli"; 23/8, blz. 4 „Goede raad") en de *Java-Bode* (22/8 „Vredesbeweging" te Ommen).

Het Openbaar Gehoor ten paleize.

Den 31sten Augustus was het Openbaar Gehoor ten paleize te Weltevreden zeer druk bezocht (*De Sum. Post*, 1/9). Na de gebruikelijke ceremoniën sprak de voorzitter van den Volksraad een rede uit, waarin hij o.a. opmerkte, dat de plicht om het woord te voeren tot den vertegenwoordiger der Koningin nimmer moeilijker was dan heden, want nimmer leek *de scheiding tusschen de verschillende bevolkingsgroepen* scherper dan in den huidigen tijd. Toch worde heirbij niet de schijn voor het [illegible]zen genomen. Bij de bestrijding van de extremisten heeft de Regeering het goedwillende deel van de bevolking achter zich, doch vele leden van de Europeesche samenleving staan dikwerf nog vreemd vooral tegenover de jongere, meer ontwikkelden uit andere volksgroepen. Laat ons niet vergeten, dat wij de ontwikkeling der Inheemschen zelf hebben gewild. De jonge intellectueelen verdienen de volle belangstelling, terecht het zoozeer op prijs stellend, dat men hen tegemoet komt, gelijk dat in den omgang onder ontwikkelde en beschaafde menschen gebruikelijk is. Echter valt het niet te ontkennen, dat bij meerderen van dit opkomend geslacht, mede dikwerf als reagens op van buiten komende prikkels, een zucht naar overdrijving, zelfoverschatting en zelfvoldaanheid is ontstaan en een overgevoeligheid, die bij anderen ergernis en aanstoot geeft, hetgeen weder veelal tot al scherper uiting van meeningen leidt. Indien *beiderzijds wat g*[illegible] *zelfbeheersching* zou worden getoond, zouden de maatschappelijke verhoudingen daar wel bij varen. Spr. wees er op, dat het Nederland is, dat in Indië de leiding geeft, een leiding, welke voorshands onmisbaar is, wil men de eenheid in den Archipel en de groote gemeenschappelijke belangen van het Oosten en het Westen, alsmede die van internationalen aard, [illegible] in de waagschaal stellen. De draden dier leiding komen samen en gaan uit van onze Vorstin, grootgebracht onder de voortreffelijke en ontroerend zorgvolle hoede harer geëerbiedigde Moeder. 2 Augustus demonstreerde weer de levendige aanhankelijkheid aan ons vorstenhuis. Zoo ook is 31 Augustus een feestdag van alle rustige ingezetenen, die groote liefde gevoelen voor dit schoone land en vertrouwen hebben in de Nederlandsche leiding. Spr. verzocht den Landvoogd eerbiedig de welgemeende gelukwenschen over te brengen aan onze Vorstin.

Het *Soer. Hbl.* schrijft over „Het Brisch-Indische voorbeeld" (18/8, 2de bl.), *De Sum. Post* over „Egypte" (27/8, *Oh.*) en „Het onderwijs aan Inlanders (29/8).

China en Indië.

Het *Soer. Hbl.* (22 en 23/8, *Z.*) vernam dat het contact met Moskou in China zeer innig blijft; de Bolshewistische propaganda wordt door geheel China met toenemende intensiteit overal gevoerd. Rusland zal er alles opzetten om te voorkomen, dat men het ook in Oost-Azië als in Europa de deur voor de voeten dichtwerpt. In de Kuo Min Tang heeft een voortdurende opschuiving naar links plaats; het nationale leger heeft in al zijn onderdeelen communistische cellen. De Shanghai-sectie der Kuo Min Tang zal aan de 5e zitting der Centrale K. M. T. voorstellen voorleggen van de volgende strekking: „Voor de vrijmaking der Oostersche volken moet een comité worden ingesteld dat de drie volksprincipes van dr. Sun Yat Sen en de politiek der Kuo Min Tang onder die volken moet propageeren". Momenteel kan gezegd worden dat het met alle Westersch gezag *in China* is afgeloopen. Japan durft zich in China heel wat te veroorloven, doch Japan is geen Westersche mogendheid; Japan is het Oosten zelf. Het Westen is andere en hoogere principes gaan huldigen inzake het zelfbeschikkingsrecht der volken. Maar geheel anders wordt de kwestie indien de Chineesche Bolsjewisten zouden trachten de verdrijving van alle Europeesch gezag *in Azië* in praktijk te brengen; er is geene Westersche mogendheid, die voor de handhaving van haar Gezag in haar Aziatisch gebied niet het zwaard zal trekken. China, met Rusland achter zich, zal botsen tegen een geweldige macht, welke

Westersche volken kunnen ontplooien, zoodra dat land de handen uitsteekt naar Westersch gebied in Azië. Thans ontwikkelen zich enkele vormen, waaruit later, veel later, het groote conflict kan opkomen.

Voor Westersche volken, die in hun Aziatisch gebied een belangrijk aantal Chineesche onderdanen hebben, wordt een deel van het conflict reeds dadelijk binnen den horizon der practische politiek gevoerd. Onze Regeering, die eene uitstekende Chineesche politiek voert en steeds bijzonder krachtig is opgetreden tegen ongewenschte Chineesche elementen, is uiteraard volkomen op de hoogte. Zij weet met welke *mogelijkheden* zij in Ned.-Indië rekening heeft te houden. Het gaat hier niet om nationalistische actie van een Inlandsche bevolking, wier goed recht op een nationaal ideaal niet mag worden ontkend, doch wat de Chineesche actie in Indië betreft, staat men voor de uit het buitenland gevoede destructieve agitatie onder eene groep, welke ten opzichte van Indië geen nationaal recht kan doen gelden. Tegen import-revolutie kan niet hard genoeg worden opgetreden, en in dank moet worden erkend dat de Regeering dit dan ook steeds doet. Zonder pardon zijn de onruststokers uit Indië gezet. Dat China succes had in zijn strijd tegen het vreemde gezag in China, kan men dit land gunnen. Ten slotte wil het baas zijn in eigen huis. Doch dit geldt evenzeer voor de Westersche mogendheden, die gebied in Azië hebben.

Het *Soer. Hbl.* van 23 Aug. (2de bl.) geeft bijzonderheden over „De communistische samenzwering te Singapore".

„Deli-matjem".

Het *Soer. Hbl.* (24/8, 3de bl. Z.) bespreekt het officieele rapport, dat van den moord op den assistent Allan op Soengei Roembia is opgemaakt, en komt tot de conclusie dat hij het slachtoffer werd van zijn *te geringe geschiktheid in den omgang met Inlandsch werkvolk*, vooral: *volk van deze soort*. Hij was onvoldoende bekend met aard en gewoonten van den Inlander. Zoo bemerkte hij niets van wat er onder zijn werkvolk omging en kon niet constateeren dat de geest slecht was; zelfs had hij van zijn mandoer geen behoorlijke voorlichting. Vroeger had Deli zijn eigen „Deli-matjem" en dat was het non plus ultra van koloniale kennis en energie. Men leefde bijna niet in Indië, dacht men. De toestanden zijn sindsdien een weinig veranderd. Sommige administrateurs gaan met de vacantie weleens naar Java, doch de groote massa moet daarvan nog even weinig hebben als in vroeger jaren. Het zijn slechts hoogst enkele concerns, die geregeld Java-employé's in hun bedrijf ter Oostkust te werk stellen. Nog steeds plaats men kersversch uit Europa aangekomen assistenten tegenover de lastigste en gevaarlijkste koeliebevolking, welke in Indië te vinden is. Het werkvolk is brutaler, veelal moordlustig geworden. De oude methode past hierop niet meer. Wanneer gaat men overstag, benut de goede ervaring, welke op Java ligt opgetast, en leert zijn assistenten datgene was deze voor een behoorlijk contact met hun werkvolk moeten weten?

Het gouvernement der Molukken.

Het *Soer. Hbl.* (17, 20 en 23/8) publiceert brieven van *Villanus* over „Het gouvernement der Molukken". De Molukken zijn het oude centrum van onze macht geweest in den Archipel, en ons gezag is er, niet alleen materieel, muurvast gevestigd. *De grootste temmer van volken* is echter — volgens V. niet de kracht van het voorgeslacht geweest; *dat is de moderne tijd.* Autowegen hebben militaire expedities overbodig gemaakt. Rubberprijzen en koffiemarkten zijn moordend gebleken voor barbaarsche adat, die bijna niet te onderdrukken was. De coprahandel opent gewest na gewest, zonder dwang of geweld, en leert bevolkingen om scholen vragen. De oude kolonisatie haalde voordeelen, en liet liefst de rest links liggen. *De moderne kolonisatie* brengt voordeelen en is daarom onweerstaanbaar. Daarom doordringt zij gebieden, die kortgeleden nog ontoegankelijk leken. Niet het beslissende argument van het geweer model '95 heeft de Toradjahoofden, van trotsche koppensnellers en slavenhalers tot om goede redenen gedecoreerde, trouwe en toegewijde dienaren van de compenie gemaakt. Zij hebben gezien wat er na de onderwerping is gevolgd. Het bovengenoemde geweldaddige argument heeft allen hun oogen geopend; zij *moesten* toen zien. Maar eerst wat zij te aanschouwen hebben gekregen heeft hen overtuigd. In vroegere ontembare gebieden zijn na de krachtsinspanning van het eerste decenium dezer eeuw de vroeger periodiek terugkeerende moeilijkheden uitgebleven — ondanks de feitelijke ontwapening van het plaatselijk Europeesch gezag — doordat de Nederlandsche penetratie toen iets aanbood, waarmede zij in het verleden allerminst gepaard ging: *een vrije economische ontwikkeling*, in het gelijkelijk belang van beide partijen. Niet alle volken in Indië weten die te waardeeren; juist de „lastigsten" waren ook in den regel de krachtigsten. *Rust, orde*, verbeterd en binnen de mate van onze krachten gecontroleerd *recht*, en dan *verhoogde welvaart*, dat zijn *de beste veroveringsmiddelen* gebleken nadat geweld den weg ervoor had geopend.

De Loc. vertelt van „Koepang" (21/8, bl. 19), „Ambon" (blz. 33), „Korintji" (blz. 34) en de „Papoea's" (blz. 35), de *Java-Bode* van „Nieuw-Guinea voor 100 j." (24/8); het *Bat. Nwsbl.* van de „Zending en Missie" op N.-Guinea (25/8, 3de bl.)

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Pangeran Adipati Ario Mangkoenegoro VI.

Naar aanleiding van het overlijden van bovengenoemden Javaanschen vorst, zooals men weet zelfstandig bestuurder (onder ons Gouvernement) van een gebied in de residentie Soerakarta, is van de hand van een groep Javanen in de *Soeloeh Indonesia Moeda* (orgaan der Indonesische en Algemeene Studieclubs resp. te Soerabaja en te Bandoeng), het navolgende stuk opgenomen:

En zoo heeft Allah in zijn wijsheid Mangkoenegoro VI de rust gegund, waarop deze prins zoo ruimschoots aanspraak kon maken. Rust na een dienst waaraan deze prins uit het Mangkoenegorosche huis zijn leven gewijd heeft: dienst als hoofd van het prinselijke huis, dienst aan het prinsdom, dienst als mensch, maar bovenal dienst aan den Tijdgeest.

Toen Mangkoenegoro VI den troon beklom, stond het prinsdom aan den rand van het bankroet. En aan zijn financieel genie is het te danken geweest, dat aan zijn opvolger het bestuur kon worden gegeven over een prinsdom vrij van schulden, economisch er sterk voor staande, met een zonnige toekomst, die niet beter zou zijn te wenschen.

Het was een schitterend resultaat, waarmede de arbeid van prins Mangkoenegoro bekroond werd. Maar men meene niet dat dit resultaat zonder strijd is verkregen geworden. Integendeel, scherp was de strijd dien het toenmalige hoofd van het Mangkoenegoro'sche huis had te voeren; strijd tegen de controleerende machten en strijd tegen de versteende adat, die in de Vorstenlanden alles wil behouden in vormen zooals door het voorgeslacht uitgedacht. Originaliteit achtte men er misdaad!

Met dat proces van petrificatie nu heeft Mangkoenegoro afgerekend. Hij brak met de adat: aan zijn hof werd niet gehurkt, eischte hij geen hormatgebruiken, anders dan voorgeschreven door de verhouding tusschen beschaafden meester en vrijen ondergeschikte.

Niet onbeteekenend was dan ook de storm, dien Mangkoenegoro VI ontketende. Maar wie ook week, niet de prins. Want die heeft door den sluier weten te zien, die de toekomst dekt: hij wist met zijn daad den Tijdgeest te dienen. En men achte dit niet gering. Hof, etiquette, adat, alles was tegen den prins. En dat hij al die invloeden weerstond, daarvoor spreken wij onze hulde uit aan wijlen prins Mangkoenegoro VI.

Prins Mangkoenegoro VI!, wij gunnen U uw rust. Oosterlingen als wij zijn, ontkennen wij het bestaan van zoo iets als de dood.

De Westersche opvoeding die wij ons ondanks hebben genoten, maakt misschien dat wij in den dood een scheiding zien!?....

Maar ook als Westersch georiënteerden missen wij het besef dat gij ons verlaten hebt. Integendeel, levendiger dan ooit strekt gij ons ten voorbeeld van wat een Indonesiër moet zijn. Nooit versagend, nimmer den vijand concessie gevend, ook in donkere dagen nooit gebogen, liever gebroken....

Mangkoenegoro VI!, door uwe daden zijt gij onze Prins. Wij willen uwe waardige volgelingen zijn.

Als Indonesië een zelfbesturend land wordt!

Naar aanleiding van het bekende interview den heer E. Helfferich merkt de redactie van *Bintang Timoer* o.a. op, dat de gebezigde uitdr king „een rijk land, maar een arme staat", in zij het niet mis heeft, gericht is tot de Regee door wier regelingen de tegenwoordige toestand schapen is en die wel in staat moet zijn ge te zorgen dat de toestand niet aldus kon worden

Indien Indonesië zelfbestuur zal hebben ver gen, zal het zeker in staat zijn een zoodanige geving in elkaar te zetten dat de groote maatsch pijen haar hoofdkantoren hier te lande (Indië) tigen, waardoor de staat meer profijt kan trekken de in Indië gemaakte winsten en niet slechts pCt., zooals thans het geval is. Maar dan zal ook kunnen spreken van een rijk land met een ken staat.

Daarom moeten de blijvers onder de Nederlan en de leden van het Indo-Europeesch Verbond ei lijk samenwerken met de nationalisten om het krijgen van zelfbestuur te bespoedigen.

Schrijver gelooft, dat de I.E.V.'ers eenmaal hiertoe zullen overgaan, wanneer zij zich van psitie goed bewust zijn. Alleen vreest hij, dat w neer zij er te lang mee wachten, de kloof welke schen de verschillende rassen ontstaan is, te g zal zijn en dat samenwerking zeer moeilijk worden.

Inlandsche Padvinderij.

Een schrijver in de *Darmo Kondo* (nationalisti te Solo zegt zeer getroffen te zijn door hetgeen op het Jong-Java-padvinderijcongres heeft a schouwd. Uitvoerig vertelt hij, dat de wenschen dr. Permadi uit Semarang verwezenlijking heb gevonden, dat de Indonesische jeugd de trots van vaderland zal worden. De padvinderijwet en an plichten schijnen wel in overeenstemming te met de Indonesische geaardheid. Weliswaar zij enkele dingen, zooals de omgang van de padvin en padvindsters, die, nog nieuw zijnde, nog overal kunnen worden goedgekeurd, maar verw kan toch wel worden dat men er ten slotte kwaad in gaat zien. Dan is de verhouding van leiders tot de padvinders heel goed; men heeft de verhouding van een ouderen tot een jong broeder, dus niet die van een officier tot zijn daten.

Javaansche kolonisatie ter Oostkust van Sumatra

In de *Bintang Timoer* van 9 Augustus te We vreden, komen van een redacteur ter Oostkust Sumatra eenige mededeelingen voor over de kolo satie van Javanen aldaar.

De schrijver zet uiteen dat er drie soorten kolonisatie bestaan: die door de ondernemingen, door de Regeering in het leven geroepen en kolo satie op initiatief van de Inheemschen zelven.

De eerste soort veroordeelt schrijver, daar hij niets anders dan *gedwongen* kolonisatie in kan z de ondernemingen hebben wel fraaie woningen gezet, maar de bewoners zijn aan allerlei bepalin gebonden; als zij niet op de ondernemingen wil werken, worden zij uit de huizen gezet en gep sionneerden die er wonen mogen niet voor een dere maatschappij werken.

De Gouvernements-kolonisaties zijn beter, doch te Pematang Bandar ligt te ver van de kota, zoo de kolonisten er niet heen kunnen om hun br te verdienen en zich ook liever vestigen op de r ber-onderneming van het landschapshoofd, waar *f* 14.— tot *f* 18.— kunnen verdienen met vrije ning. Met de Gouvernementskolonisatie te Kar Asem en Karang Redjo, slechts 6 K.M. van Pe tang Siantar gelegen, gaat het uitstekend, zoo dat onder leiding van Boedi Oetomo in Decem 1927 een dessaschool kon worden opgericht. Een wijs dat kolonisatie nabij de groote steden best gelijk is. Door bemiddeling van den B.V.D. van meloengoen zijn de kolonisten in staat gesteld tegen afbetaling karbouwen te koopen. Veel lof ko toe aan den mantri der kolonisatie aldaar.

Het best geslaagd vindt schrijver echter de ko nisatie uit vrijen wil, volgens hem de „ongedwong kolonisatie", waarbij de kolonisten zich verzeke van een *grant* van den Sultan voor een stuk woes grond, liefst in de nabijheid van steden of onder mingen.

Hij noemt o.m. de kolonisatie van Boedi Oeto te Koeala Piasa, nabij de onderneming Haboko; zijn daar nu kolonisten in het bezit van tuinen 4-jarige para-rubber en de padi staat er pracht De menschen kunnen den grond van den Sult krijgen onder voorwaarde, dat zij dien binnen 6 12 maanden ontgonnen moeten hebben.

In een vervolg op zijn artikel over dit onderw wijst de schrijver op een verschil in de geaardhe van het grondbezit op Java en ter Oostkust van S matra, hetgeen van groot belang is bij de kolonisati Ter Oostkust n.l. heeft men niet het vaste grondbe der bevolking van Java, dat haar slechts door ont eigening ten algemeenen nutte en zulks bij rechter lijk vonnis, kan worden ontnomen, doch de gron in de zelfbesturende landschappen en de Oostku

blijft het eigendom van de vorsten; men kan een z.g. Sultans-grant krijgen, doch de Sultan kan ten allen tijde den grond weer opeischen als hij dien voor andere doeleinden noodig heeft. Voor de kampoengs heeft men Controleurs-grants.

Schrijver ziet hierin echter voor de vrije kolonisatie een bezwaar en ter ondervanging daarvan geeft hij aan de Javaansche immigranten den raad ook op Sultansgrond te blijven wonen, opdat zij gerechtigd zullen worden tot de onderdanen van den zelfbestuurder en hun aandeel kunnen krijgen bij de op gezette tijden gehouden uitdeeling van gronden door den zelfbestuurder, de z.g. sanah penoenggoel. Aan het Gouvernement vraagt schrijver of zij ten deze nieuwe regelingen zou willen treffen, in verband met de aanstaande afschaffing van de poenale sanctie.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Literatuur betreffende de Molukken.

Als uitgave van het Molukken-Instituut is verschenen een „Overzicht van de literatuur betreffende de Molukken", samengesteld door den Archivaris van genoemde instelling, den heer W. Ruinen.

Het zeer omvangrijke werk (XXI en 766 blz. druks) heeft betrekking op het tijdvak 1550—1921; hetgeen na dat jaar werd gepubliceerd is buiten beschouwing gelaten en bestemd voor een later uit te geven tweede deel. De kolossale uitgebreidheid der Molukken-literatuur [1]) en de moeilijkheden verbonden aan het opsporen van de in tallooze boeken en periodieken verscholen gegevens zijn de hoofdoorzaak dat het werk eerst thans is uitgekomen. Bovendien had de hr. Ruinen zijn arbeid aanvankelijk veel ruimer opgevat door, een zee van tijd kostende, aanteekeningen te maken uit de Ned.-Ind. Plakaatboeken, de Daghregisters van het Kasteel Batavia, de Koloniale Verslagen, de Handelingen van de Staten-Generaal enz. enz., doch inziende dat het Overzicht daardoor al te omvangrijk zou worden, zag hij van eene publicatie dier gegevens af.

Zooals het werk het licht heeft gezien, bestaat het uit drie gedeelten of hoofdstukken: A. Afzonderlijke geschriften, die uitsluitend of overwegend op de Molukken betrekking hebben; B. Tijdschriftartikelen; en C. Gegevens uit boeken over de Molukken, die niet uitsluitend over deze eilanden handelen. In elk van deze hoofdstukken zijn de boeken chronologisch gerangschikt en doorloopend genummerd. (A. telt 156, B. 1603 en C. 439 nummers).

De bewerker heeft zich niet bepaald tot het vermelden der titels zonder meer, doch — en hierin schuilt de grootste verdienste van het werk — op iederen titel laat hij een meer of minder uitvoerige omschrijving van den inhoud volgen, waaruit ten duidelijkste blijkt, dat hij *alles* wat hem onder oogen is gekomen, *heeft doorgelezen*. Bovendien vermeldt de hr. R. levensbijzonderheden van verschillende schrijvers, welke de beteekenis zijner toelichtingen nog aanmerkelijk verhoogen.

Een uitmuntend hulpmiddel om *spoedig* een bepaalden schrijver of een bepaald onderwerp te vinden in de duizenden titels vormt het uitvoerig en zeer practisch ingerichte Register achteraan, hetwelk o.i. als model kan dienen voor dergelijke bibliographische uitgaven.

De heer Ruinen heeft met zijn literatuur-overzicht — vrucht van jaren en jaren inspannenden, nauwgezetten arbeid — hoogst verdienstelijk werk verricht, waarvan de vruchten geplukt zullen worden door allen, die in een of ander opzicht studie maken van de interessante eilandengroepen, waar de grondslag werd gelegd van Neêrland's koloniaal rijk in den Indischen Archipel.

Naar aanleiding van „Over een Javaansch schilder".

Het Nr. van 25 Aug. jl. van het weekblad „De Indische Post" bevat eene beschouwing over den Javaanschen kunstschilder Raden Saleh († te Buitenzorg op 23 April 1880), waarin een beknopt overzicht wordt gegeven van diens merkwaardigen levensloop en de aandacht gevestigd op zijne verdiensten als landschaps- en dierenschilder, terwijl, als historische bijzonderheid wordt uitgeweid over eene gebeurtenis welke indertijd Raden Saleh diep heeft gegriefd, nl. dat men op buitengewoon ontactische wijze en onrechtvaardig zijn naam betrokken heeft in de onlusten in het Bekassische in het jaar 1869.

Schrijver, de hr. Van der Kop ontleent zijn bronnen aan den Catalogus, welke verscheen ter gelegenheid van de Int. tentoonstelling te Amsterdam in 1883, zoomede aan een stuk in het Tijdschrift voor Ned.-Indië van 1873; andere stonden hem niet ten dienste, zelfs vond hij in de „toch zoo uitgebreide bibliotheek van het Bataviaasch Genootschap" te Weltevreden niets wat ook maar eenig licht zou kunnen verschaffen over Raden Saleh's leven en werken.

Het lijkt wellicht te bout gesproken, maar toch durven we beweren dat de heer Van der Kop in genoemde bibliotheek niet goed heeft uitgekeken en er verschillende geschriften had kunnen raadplegen, welke stof te over bevatten voor een meer actueel artikel.

In de eerste plaats noemen we dan een opstel over Raden Saleh, onderteekend G. G. v. d. K., in het enkele jaren geleden gestaakte en te Weltevreden verschijnend weekblad „De Taak", jaarg. III, 1919-20, bl. 215 vgg., Aangezien naar we vermoeden die G. G. v. d. K. in „De Taak" en Van der Kop in „De Indische Post" een en dezelfde persoon is, moet de schrijver volgens onzen gedachtengang zijn goede redenen gehad hebben om niet te verwijzen naar het 7 jaar vroeger verschenen Taak-artikel, dat overigens een merkwaardige overeenkomst vertoont met het Ind. Post-artikel, in die mate zelfs dat den heer Van der Kop zonder gewetensbezwaar plagiaat kan worden verweten, wanneer hij niet tevens G. G. v. d. K. mocht zijn.

Verder laten we hier volgen de titels van eenige andere bijdragen, waarvan sommige zeer interessant en van illustraties voorzien, alle van veel jonger datum dan de gegevens waarover de hr. Van der Kop beschikte en ongetwijfeld — evenals „De Taak" — aanwezig in de bibliotheek van het Bataviaasch Genootschap. Namelijk:

Een Javaansch schilder (Raden Saleh), door S. Kalff (Eigen Haard. 1909, bl. 807). — Bij het 100e geboortejaar van Raden Saleh, door R. M. Noto Soeroto. (Het Ned. Ind. Huis Oud en Nieuw. No. 3, Jan. 1914, bl. 219). — Raden Saleh, vermaard schilder, door Bintang Djaoeh = J. F. L. de Balbian Verster (Tijdschr. v. d. vooruitstrevenden Javaan. No. 2, Oct. 1909). — Het graf van Raden Saleh (De Reflector. 1921, bl. 998). — Raden Saleh als portretschilder, door J. Th. Petrus Blumberger. (Ned.-Indië Oud en Nieuw. jaarg. VII, 1922-23, bl. 321). — Raden Saleh, door V. I. van de Wall. (D'Orient. 1925, No. 27). — Het graf van Raden Saleh (Indische Verlofganger, 16 Oct. 1925).

Waneer de lezers van des heeren Kop's artikel in de Ind. Post zich de moeite willen getroosten ook kennis te nemen van dit aanvullend bronnenmateriaal, zullen ze ongetwijfeld een meer volledig beeld verkrijgen van het bewogen leven van Raden Saleh en van zijn vermaard schilderstalent.

Herdenking van Dr. G. P. Rouffaer.

Toen den 8en Januari van dit jaar Dr. G. P. Rouffaer verlost werd van zijn langdurig lichamelijk en — in den laatsten tijd helaas ook — geestelijk lijden, wijdde een zijner intiemste vrienden, de heer J. W. Teillers, in het *Kol. Weekbl.* van den 12en d.a.v. een naar vorm en inhoud voortreffelijk woord aan de nagedachtenis van dien geleerde. Later kwam een van groote waardeering getuigend artikel van Prof. J. C. van Eerde in het Tijdschr. Kon Ned. Aardr. Gen., weldra gevolgd door een in het tijdschr. Djawa opgenomen bijdrage van een der jongere vereerders van Dr. Rouffaer, nl. Dr. W. F. Stutterheim.

En thans heeft Prof. Dr. N. J. Krom de kroon op dit werk van piëteit gezet met eene aan Dr. R. gewijde uitvoerige studie, in de juist verschenen afl. 2/3 van deel 84 der Bijdragen v. h. Kon. Instituut v. d. Taal-, Land- en Volkenk. v. Ned.-Indië. Deze doorwrochte studie geeft een verrassend juisten kijk op het rijke, welbestede leven van Dr. Rouffaer; zijn merkwaardige persoonlijkheid, de beteekenis van zijn veelzijdige kennis en hartstochtelijken drang naar wetenschappelijk onderzoek, in het bijzonder wat betreft den Indischen Archipel, worden door Prof. Krom in het helderste daglicht gesteld.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenk. v. N.-Indië.

Behalve bovengenoemde, door 2 portretten verluchte, evensbeschrijving van Dr. Rouffaer, waaraan door W. C. Muller is toegevoegd eene opgave zijner talrijke geschriften, bevat afl. 2/3 van dl. 84 der Bijdragen eene verhandeling van den heer J. Fortgens, getiteld: Grammatikale aanteekeningen van het Tabaroesch (een der Halmaheira gesproken talen), Tabaroesche volksverhalen en raadsels. — Verder zijn er in afgedrukt Notulen van gehouden Bestuursvergaderingen en als los Bijvoegsel No. 3 der literatuuropgave voor het adatrecht, aansluitende bij den tweeden druk (1927), der „Literatuurlijst voor het Adatrecht van Indonesië".

De Indische Post.

Het hoofdart. in het Nr. van 25 Aug. wijdt eene critische bespreking aan de redevoering welke R. M. Mr. Soeripto heeft gehouden voor het congres van het Nederl.-Indonesisch Verbond tijdens de I.T.A. te Arnhem. — De beschouwing over de in Indië te vormen Nederlandsch-Nationale Partij (waar van de Ind. Post een verklaard voorstander is), wordt in dit Nr. voortgezet maar nog niet beëindigd. — De hr. Van der Kop schrijft over den Javaansche kunstschilder Raden Saleh (overl. 23 April 1880 te Buitenzorg). [Zie boven]. — Verder bevat genoemd Nr. o.m. nog een bijdrage van Dr. E. H. H(ermans) over het ziekenhuis voor scheeps- en tropische ziekten te Rotterdam en het vervolg van „Meditaties van een H.B.S.'er over de Indische Tentoonstelling te Arnhem."

Tropisch Nederland.

Afl. 11 (van 21 Sept.) bevat weder een vervolg der artikelenreeks van Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis over de onrust in Indië (meer in het bijzonder ten opzichte van Sumatra's Westkust) en hare oorzaken. — Vergane grootheid is de titel eener geïll. bijdrage van den hr. C. K. Kesler, waarin eene beschrijving wordt gegeven van de bovenwindsche eilanden St. Martin, St. Eustatius en Saba enz. — Dr. Z. Kamerling vervolgt zijn beschouwingen, getiteld Van Natuur tot Kultuur; thans behandelt schr. de nootmuskaat en foelie als vrije cultuur. — Ten slotte brengt deze afl. weder een artikel van Ir. W. Spoon over invoer van doerian-vruchten in Nederland.

De Indische Mercuur.

No. 39 (26 Sept.). Ned.-Indië op de XIXe Nederlandsche Jaarbeurs, 4—13 Sept. 1928, door Ir. W. L. Utermark (met afb.). — Positie van de Javasuiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Achteruitgang van den uitvoer van Nederland naar Ned.-Indië (ontleend aan het Weekbericht van de Handelsvereeniging te Soerabaja). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een literatuur-opgave van oliën, vetten en wassen.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 16 (16 Aug.). Eenige zeldzame Papaya's, door Prof. Dr. J. C. Th. Uphof (met afb.). — Nieuwe onderzoekingen over het toprot van den klapper, door Dr. C. J. J. van Hall. — Normalisatie. Vereenvoudiging en doeltreffendheid, door M. A. J. Kelling. — Latex in de industrie, door Dr. Ir. K. Geisler. — Het rubberprobleem, door Dr. E. A. Hauser.

De Indische Verlofganger.

In het Nr. van 28 Sept. schrijft de hr. S. Kalff over het West-Indische Huis te Amsterdam, thans nog aanwezig aldaar, maar door verbouwing a. a. zoodanig veranderd, dat het met het oorspronkelijke gebouw, uit het begin der 17e eeuw, zooals men dat uit oude gravures kent, niet veel meer gemeen heeft [2]). — De heer Fred. Oudschans Dentz publiceert historische levensbijzonderheden over het geslacht De Friderici, in het bijzonder over J. F. de Friderici, die in Suriname als vaandrig zijn loopbaan aanving en het tot Gouverneur heeft gebracht.

* * *

De belastingdruk in Nederlandsch-Indië (slot), door H. J. van Brink (Econ.-Statistische Berichten, 26 Sept.).

De verkoop van de Java-suiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De beteekenis van Ned.-Indië als exportgebied van landbouwproductie. (In- en Uitvoer, 24 Sept.).

Overzicht van den economischen toestand der Oostkust van Sumatra gedurende het eerste halfjaar van 1928. (Mededeelingen van de Handelsvereeniging te Medan, 15 Aug.).

La signification des Indes Néerlandaises commê domaine pré-historique (Institut International d'Anthropologie IIIe Session. Amsterdam, 20-29 Sept. 1927). Paris, E. Nourry, 1928.

[1]) Reeds in 1663 schreef, gelijk de heer Ruinen in zijn voorbericht opmerkt, Livinus Bor in zijn werk: Amboinse oorlogen enz.: „D'Amboinsche schrifturen (zijn) door verloop van tijd to so groot een hoop aangegroeid, dat ik den radsten lezer een rond jaar stel, om deselve met andacht t'herkauwen".

[2]) Het is hier een geschikte gelegenheid om nog eens de aandacht te vestigen op het mooi geïllustreerde werk: De gebouwen van de Oost- en van de West-Indische Compagnie in Nederland. (Utrecht, A. Oosthoek, 1928).

Suriname.

Het *Handelsblad* van 27 September ontving van zijn Berlijnschen berichtgever een telefoonbericht inhoudende dat de „Voss. Ztg." een artikel van Franz Lehnhoff publiceert onder het opschrift „Voorzichtig met Suriname", waarin de schrijver de Duitsche kolonisten waarschuwt toch vooral geen al te hooge verwachtingen van Suriname te koesteren. Lehnhoff deelt mede, dat het Suriname syndicaat reeds weder in liquidatie is gegaan. De voorzitter van het syndicaat, dr. Hahl deelde den schrijver mee de leiding van het syndicaat te hebben overgedragen aan „Nederlandsche belanghebbenden". Het syndicaat heeft den planter Josef Loag naar Suriname gezonden ten einde daar ter plaatse den toestand te bestudeeren. Ondanks de uiterst optimistische rapporten van Loag heeft het syndicaat het intusschen geraden geacht toch maar liever niet in Suriname te beginnen.

Dr. Hahl verklaarde den schrijver dat eigenlijk alleen koffie-ondernemingen in Suriname succes beloofden, niet echter de aanplant van andere koloniale producten als cacao, enz.

Lehnhoff weet echter mede te deelen dat de Surinaamsche koffie in de rapporten van het Departements Landbouwproefstation zeer ongunstig beoordeeld wordt.

„Indien er in Suriname werkelijk iets was te halen", zegt hij, zouden de Hollanders dat zelf wel hebben gedaan. Maar met Suriname weten zelfs de Hollanders met hun rijke koloniale ervaring niets te beginnen. De schrijver spreekt ten slotte de hoop uit dat de Duitsche autoriteiten alles zullen doen om de oud-kolonisten voor nieuwe teleurstellingen te bewaren.

Het *Handelsblad* erkent dat wij de kritiek op onze lijdzaamheid in zake Suriname helaas moeten aanvaarden, maar bestrijdt de onjuiste bewering dat het Landbouwproefstation te Paramaribo „zeer ongunstig" zou oordeelen over de Surinaamsche koffie.

De prijs der Surinaamsche (Liberia)-koffie en de productie laten weinig te wenschen over.

Wat cacao betreft, staat het nog allerminst vast, dat de cultuur op wat hoogere gronden niet een succes zou zijn.

Het *Handelsblad* vestigt, in verband met het voorenstaande, opnieuw de aandacht op de wenschelijkheid het Landbouwproefstation beter te bezetten. De Gouverneur heeft reeds een stap in die richting gedaan.

„Dr. Rutgers doet reeds in de eerste begrooting waarop hij invloed oefende blijken, dat hij inziet hoezeer bij ons de zuinigheid de wijsheid bedrogen heeft op dit stuk en wij mogen dus hopen, dat hij met eigen ervaring uit Oost-Indië en die van de Engelsche buren voor oogen, aan deze zeer belangrijke zijde van het Surinaamsche vraagstuk aandacht zal wijden."

Tegen „versobering" op dit gebied hebben wij meermalen in dit weekblad gewaarschuwd.

De beweringen van Lehnhoff en van Dr. Hahl bevreemden ons nu zij gepubliceerd worden na de interessante studiën over Suriname in *Der Kolonialdeutsche* van 15 Augustus, 1 en 15 September. De artikelen worden voortgezet.

Zou het niet op den weg liggen van den Ondernemersraad voor Suriname in de „Vossische Zeitung" zelf op te komen tegen de beweringen van Lehnhoff en Dr. Hahl?

* * *

Het *Handelsblad* van 28 September ontving van zijn berichtgever te Berlijn dit telefoonbericht:

„Het Rijksbureau voor Emigratie zal, op grond van het materiaal waarover dit bureau beschikt, aan personen, die naar Suriname willen emigreeren, dringend den raad geven, daarvan af te zien."

* * *

Van Mr. Paul Catz in *De Telegraaf* van 19 September, eerste ochtendblad, een zeer interessant artikel over „de trommentaal der Goudkust". Geen Morseteekens doch zoogenaamde Tympanophonic. Benadering der menschelijke stem en taal door twee verschillende afgestemde trommels.

„Een der voor blanken ondoorgrondelijke uitingen der negercultuur, — aldus Mr. Catz — eene waarvoor onze zintuigen blijkbaar niet voldoende zijn, doch waarvoor een zesde zintuig vereischt is, dat de meesten onzer niet bezitten is de trommeltaal, waaromtrent fantastische geruchten tot voor korten tijd de ronde deden. Men beweerde, dat de Afrikaansche negers in staat waren, door middel hunner trommels berichten over het geheele continent te verspreiden, even vlug als, ja wellicht nog vlugger dan door middel der telegrafie. Deze beweringen kwamen uit het brein van hen, die den waren aard dezer trommeltaal niet verstonden. Het is eerst sinds enkele jaren, dat de beteekenis van dit communicatiemiddel tot zijn ware proporties werd teruggebracht, in hoofdzaak ten gevolge van de grondige onderzoekingen van den Britschen kapitein R. S. Rattray, een der beste kenners der primitieve negercultuur".

Daar de Boschnegers in Suriname ook de trommeltaal gebruiken om berichten rond te zenden zou het aanbeveling verdienen daar te onderzoeken of de verklaring die Rattray, in zijn boek *Ashanti* daarvan geeft ook voor Suriname opgaat. In de eerste plaats of daar ook twee trommels gebruikt worden en, zoo de Boschnegers geen afgesproken teekens geven, maar „tympanophonic" aanwenden, welke taal zij daarbij gebruiken, hun eigen Negerengelsch of nog bij de stammen voortlevende Afrikaansche woorden.

* * *

Op het dezer dagen te Zeist gehouden zendingsfeest der Evangelische Broedergemeente heeft de oud-Gouverneur Staal de koloniale politiek ten opzichte van de West scherp gehekeld: Nederland verwaarloost, zoo zeide hij, zijn nationalen plicht ten deze op schromelijke wijze. Er wordt wel wat gedaan door de regeering, maar men houdt niet vol. Men poot wel een kersepit, maar verwacht 'n perzikenboom te zien opgroeien. Gelukt dit niet, dan staakt men zijn pogingen maar weer; het is een rekensommetjemanie, waardoor men beheerscht wordt. Door deze politiek wordt ook het zendingswerk der Broedergemeente geschaad.

Ds. J. M Lindeyer, Luth. predikant te Purmerend, sprak over: „Indrukken, opgedaan als vlootpredikant in de West" en gewaagde daarbij met veel lof van het werk der Broedergemeente.

Zendeling L. Schütz, oud-inspecteur der Herrnhutter scholen in Suriname, besprak het Chr. onderwijs aldaar en stelde in het licht, dat ook dit werk, dat ondanks de grootst mogelijke zuinigheid toch nog *f* 15.000 te kort per jaar deed zien, aller steun dringend noodig heeft. De eigen onderwijzers gingen daarin reeds voor door vrijwillig tot soms 10 pCt. van hun salaris af te staan.

Dr. Lammerts van Bueren, predikant-directeur der Zettersche inrichtingen, sprak het slotwoord.

Des avonds zijn in een plechtigen dienst drie zusters-onderwijzeressen afgevaardigd, bestemd voor de scholen in Suriname, n.l. de dames J. Jellema, W. Uytenhoudt en I. Gloël uit Berlijn. Alle drie traden toe als lid der Broedergemeente, in welker dienst zij zich stelden. Met koraalmuziek is dit eerste zendingsfeest in het nieuw ingetreden tijdperk besloten.

* * *

In *„De Indische Verlofganger"* van 28 September schrijft de heer Fred. Oudeschans Dentz zeer sympathiek over „het geslacht de Friderici" en geeft daarbij een portret van Gouverneur de Friderici.

Toevallig schrijft in het September-nummer van *De West-Indische Gids* de heer S. Kalff ook over de Friderici.

* * *

Onder de correctie:

„De Telegraaf" van 2 October, tweede ochtendblad, heeft van het artikel in de „Voss. Ztg." mededeeling gedaan aan Mr. Dr. C. F. Schoch, die zeide dat de mededeelingen van Lehnhoff grootendeels geheel onjuist zijn. De Duitsche concessie gaat *wel degelijk door*. De heer Hahl heeft nog zitting in de commissie van het Duitsche syndicaat.

Curaçao.

Curaçaosche leergang.

Voor zoover Curaçao betreft, zij hier gewezen op een nieuwe instelling, die onder den naam van Westindischen leergang is in het leven geroepen. Het is niet moeilijk onder de onderteekenaars van het prospectus als den vader van dit plan aan te wijzen den Rotterdamschen rechter Mr. F. G. Schalkwijk, die in *De West-Indische Gids* een anderhalf jaar geleden over de opleiding der West-Indische ambtenaren schreef.

In het prospectus, waaraan reeds op een ander plaats in dit Nr. van het K. W. het een en ander ontleend is, lezen wij:

„De bevolking van Curaçao is minder [dan die in Suriname] rijk in verscheidenheid van ras en opvattingen. Doch het gebruik van het Papiamento als omgangstaal in alle kringen der Benedenwindsche eilanden eischt, dat de Hollander, die daar een werkkring zoekt, zich althans eenigermate de volkstaal eigen maakt, wil het hem mogelijk zijn de bevolking te begrijpen en met haar mede te leven.

Kennis van de Spaansche taal voor den Hollander op de Benedenwindsche eilanden is, zoo al niet onontbeerlijk, dan toch een nuttig instrument in den omgang met de vele bewoners uit de omliggende Zuid-Amerikaansche republieken, die op Curaçao wonen en met wie Bestuur en rechtspraak voortdurend in aanraking komen. „Het is moeilijk „te berekenen hoeveel misverstand, bitterheid en „wantrouwen voortkomt uit onvoldoende kennis „der levende taal. Evenzeer is het waar, dat er „weinig dingen zijn, die sympathie en prestige in „den besten zin in zoo hooge mate bevorderen als „vertrouwdheid met de taal des lands. Want zulk „eene taalkennis leidt tot diepere belangstelling in „het volk, dat die taal spreekt, en tot een juister in„zicht in zijne behoeften en wenschen.""

Het dagblad „De Telegraaf"!

Wij herinneren ons, dat jaren geleden *De Telegraaf* zocht naar een naam voor een nieuwe rubriek, die zou bevatten mededeelingen, na het gezet zijn der „Laatste berichten" binnengekomen en toen met zeker welgevallen vertelde, dat de redactie was aan de hand gedaan als kopje „Uit het *Algemeen Handelsblad* van overmorgen". Het was zonder twijfel geestig. In die lijn voortwerkende, denken wij een rubriek te openen met het opschrift: „Langs een omweg over eenige w... naar *De Telegraaf*". Men oordeele over dit bericht in het meest gelezen dagblad van 27 September 1928 's morgens:

„Naar „De West" mededeelt, zou in de Venezuelaansche provincie Falcon een revolutionnaire beweging zijn uitgebroken, die echter in de kiem gesmoord is. Het blad meent te weten, dat de leiders der beweging in een open boot zijn gevlucht en koers zetten naar het Nederlandsch eiland Aruba. De gouverneur van Curaçao zond echter een boot gewapend met zestien agenten van politie en machinegeweren, om de vluchtelingen op te vangen. Inderdaad zouden zij zijn gearresteerd en gevangen gehouden in afwachting van een nadere beschikking."

De West is, zooals onze lezers weten, een Surinaamsch blad, dat dit bericht waarschijnlijk heeft ontleend aan een Zuid-Amerikaansch blad of misschien wel aan de *Amigoe di Curaçao* van 11 Aug. 1928, die een week of 4 geleden hier te lande aankwam. *De Telegraaf* had het ook kunnen vinden in het *Koloniaal Weekblad* van 20 Sept. l.l.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Vóór honderd jaar.

II.

Men vindt het verleden week gegeven uittreksel in het *Handelsblad* van 17 Sept. 1828. Daarop volgt nog:

„De in Nederland gevestigde *West-Indische Maatschappij*, kan alleen, naar mijn inzien, in den tegenwoordigen toestand van zaken, eenige verandering teweegbrengen, indien zij namelijk dit eiland, aan hetwelk de natuur zulk eene voordeelige ligging voor den Handel in Zuid-Amerika geschonken heeft, tot eene stapelplaats harer goederen maakt, om van hier speculatiën te doen naar Columbia, Centraal Amerika en Mexico. Doch ziet de *West-Indische Maatschappij* hare eigene belangen en die van Curaçao voorbij, en doet zij regtstreeks de verzendingen naar de havens van Zuid-Amerika, dan blijven ook de bovengenoemde gunstige maatregelen zonder eenige werking. — Om echter van de verrigtingen der *West-Indische Maatschappij* te dezer plaats de gewenschte uitwerking te verwachten, bestaat er nog eene andere zwarigheid, het is namelijk de ontstentenis van handelstractaten met de Zuid-Amerikaansche Staten, daar wij, zonder deze, steeds alle de voorregten zullen blijven missen, die andere natiën in de havens genieten, en alzoo niet met gelijk voordeel onzen Handel kunnen drijven en uitbreiden."

„(De schrijver van dezen brief was nog niet bewust dat Nederland reeds een handelsverdrag met Mexico heeft gesloten, en dat, — hetwelk te hopen en te verwachten is, — spoedig ook met de andere Staten zulke traktaten zullen aangegaan worden)."

Het tusschen haakjes geplaatste is blijkbaar een opmerking van het *Handelsblad*.

Uit den Verren Vreemde.

Het Leger des heils in het bagno.

Herhaaldelijk zijn de treurige toestanden besproken in het Fransche banningsoord Cayenne. Nu en dan heeft een bezoeker, verontwaardigd over zooveel ellende, zich met scherpe verwijten tot de Fransche regeering gewend. Commissiën, rapporten hebben de noodzakelijkheid van hervormingen of van het uitroeien van de schandelijke toestanden bepleit, het heeft alles niets of zeer weinig mogen baten. Waar misdadigers samen worden gebracht en de samenleving er op gericht is hen in toom te houden, is 't ondoenlijk gebleken orde en veiligheid te verzekeren zonder buitengewone dwangmiddelen toe te passen en daar spelen ook vele hartstochten een hoofdrol, die in een gewone samenleving als rotplekken geschuwd en verafschuwd worden. En toch, 't blijven menschen, die veroordeelden, en men blijft zich afvragen: kan 't niet anders? Is voor hen niets beters te bedenken? Zou, althans voor degenen, die beter willen, geen gunstiger kans geschapen kunnen worden?

Het Leger des heils wil 't nu beproeven. En waar dit zich aan een zaak wijdt staan de kansen van slagen, van althans iets ten goede te bereiken gunstig. Schrijvers en commissies besluiten doorgaans met een: ik heb gezegd wat ik te zeggen had; als de regeering er zich niets van aantrekt, kan ik er verder niets aan doen. Het Leger des heils pakt daarentegen zelf aan. Kan 't geen groote resultaten bereiken dan voelt 't zich met kleine ook al gelukkig. Stuit het bij den aanvang op moeilijkheden, onverschilligheid, tegenwerking, dan volhardt 't in de hoop op later.

Nu heeft vaandrig Péan een bezoek aan Cayenne gebracht, waar hij met de veroordeelden heeft gesproken. Na terugkeer heeft hij aan het hoofdkwartier van het Leger des heils te Parijs een rapport ingediend met een werkplan. Hij heeft de kampen der verbannenen te St. Laurent en te St. Jean du Maroni bezocht. Zijn onderzoek had vooral betrekking op de libérés, dat zijn veroordeelden, die hun straftijd hebben volbracht, maar zij mogen dan niet in de gewone maatschappij terugkeeren, doch moeten in Cayenne blijven, waar hun een betrekkelijke groote mate van bewegingsvrijheid is gegeven. Hun aantal is ongeveer 3000, maar hun levenslot mist alles wat aan 't leven waarde geeft. Het Leger des heils meent voor deze vrijgelatenen veel te kunnen doen.

De heer Péan wil er een nachtasyl stichten, een plaatsingbureau, waar werkgevers en werkzoekenden met elkander in aanraking worden gebracht, een landbouw- en nijverheidsinrichting waar wie wil werk kan vinden en leeren. Hij vleit zich met de hoop door die inrichting de terugkeer in de gewone wereld mogelijk te maken, waar de gewezen banneling dan onder het toezicht van het Leger des heils zou blijven staan. De regeering zou dit streven willen steunen.

De commissie—Simon.

Sir John Simon heeft in de Aldwych Club te Londen een rede gehouden, in verband met het vertrek zijner commissie op 27 Sept. naar Indië. Hij zeide, dat het Engelsche parlement een groote mate van verantwoordelijkheid zal moeten mededragen in de naaste toekomst voor de ontwikkeling der gebeurtenissen in Indië. Het was een hoopgevend verschijnsel, dat de Indische leiders, na hun aanvankelijk fellen tegenstand, voor het denkbeeld van samenwerking met zijn commissie gewonnen waren en dat in acht van de negen provinciën de Provinciale Raad tot instelling eener commissie van Indische deskundigen had willen meewerken. Het is de taak en de plicht onzer commissie het Engelsche volk en zijn parlement in te lichten over de werkelijke wenschen der inlandsche bevolking en die taak zullen wij nu, dank zij de samenwerking met hen die ons deze inlichtingen kunnen verschaffen, kunnen volbrengen. Wij zullen geen besluiten nemen, maar slechts een onderzoek instellen en rapporteeren en dit is nu ook in Indië goed begrepen. Omgekeerd dient het Engelsche volk nu ook te begrijpen, dat de wensch der inlanders naar een constitutioneele regeering niet langer veraarl osd mag worden. Geen Engelschman mag zich beklagen, dat ook de Indiër wil profiteeren van de voordeelen eener eigen constitutioneele regeering en van de lessen onzer eigen parlementaire en staatsontwikkeling, die wij hem altijd als het ideaal hebben voorgehouden.

De *N. R. Ct.* voegde aan dit bericht toe:

Verwacht wordt, dat een centrale Indische commissie, voor een deel gekozen uit den Indischen Raad van State, voor een deel door den Onderkoning benoemd uit leden van de wetgevende vergadering, de commissie op haar reis door de provincies zal vergezellen.

In antwoord op een oproep der commissie, zijn ongeveer 500 memoranda binnengekomen en met slechts zeer weinig uitzonderingen heeft bijna elke georganiseerde klasse van de Indische gemeenschap met grooten ijver en met nauwgezetheid gewerkt om aan de commissie haar inzichten te kennen te geven omtrent de bestaande constitutie en de in de toekomst te nemen maatregelen.

Emigratie naar Canada

In ons land heeft vertoefd Sir Henry Thornton, K. B. E., president van de National Eastern Railway. Hij stelde er prijs op tijdens zijn korte bezoek aan ons land een samenkomst te hebben met persvertegenwoordigers, die hij daartoe had uitgenoodigd op thee in hotel Des Indes.

In deze conferentie zette hij het doel zijner komst uiteen, er den nadruk op leggende, dat zijn bezoek vooral geldt de bevordering der emigratie en de bestudeering van het verkeer. In ons land heeft hij zich met de departementen van arbeid, handel en nijverheid en van waterstaat, alsmede met het bestuur der spoorwegen in verbinding gesteld.

Het doel der emigratie naar Canada, van Canadeesche zijde beschouwd, is zoowel het helpen van andere landen, die met hun bevolkingsoverschot geen raad weten, als het plaatsen van geschikte werkkrachten uit den vreemde, die de productie en de welvaart van Canada kunnen opvoeren en die in Canada een goeden werkkring kunnen vinden.

De heer Thornton begreep zeer goed, dat het niet alleen de vraag is of Canada gaarne vreemde immigranten tot zich trekt, maar dat het ook van belang is of Canada aan dezen een behoorlijken werkkring en een toekomst biedt. Canada is eigenlijk geen natie, het is een continent, dat aan twee oceanen ligt, bergen, wouden, groote meren, landbouw, industrie enz. heeft en op weg is het rijkste land der wereld te worden. Zijn rijkdom bestaat uit de minerale schatten, als goud, steenkool, nikkel, kobalt e.a., en uit water, dat een goedkoope electrische kracht levert.

Het spoorwegnet in Canada is daarbij zeer uitgebreid, hetgeen mede voor de vestiging van kolonisten van beteekenis is. Als zoodanig komen in aanmerking allen, die „a sound body and a sound mind" hebben, die bereid zijn te werken en zich aan de wetten des lands te onderwerpen. Dat zoowel de regeering als de Canadeesche spoorwegen de plaatsing van kolonisten bevorderen, o.a. door het beschikbaar stellen van land, is bekend.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Haagsch Comité 1929.

De door mejuffrouw G. J. W. Rueb ontworpen gedenkpenning, waarvan een bijzonder exemplaar aan H. M. de Koningin-Moeder zal worden aangeboden ter gelegenheid van haar Gouden Feest in Januari e.k., is thans verkrijgbaar gesteld. Het is de bedoeling de opbrengst te bestemmen voor een feestgave, welke op den dag van de herdenking aan zieken en misdeelden zal worden geschonken.

De penning kan schriftelijk aangevraagd worden bij den heer Ph. van Itallie, Waalsdorperweg 67, Den Haag. In brons à *f* 0.90, in zilver à *f* 6.75 — groote modellen resp. *f* 2.50 en *f* 15.

LUCHTPOST-WINTERDIENST.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het volgende onder Uwe aandacht:

Met ingang van 1 October a.s. wordt de ochtendluchtdienst op Parijs (waarop aansluit de luchtverbinding naar Marseille) opgeheven.

De aandacht wordt er op gevestigd, dat de correspondentie voor Britsch-Indië, Panang, Singapore en Ned.-Indië nu niet meer des Vrijdags per vliegtuig naar Marseille kan worden overgebracht ter doorzending met de schepen van de P. & O. lijn.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

A. J. Swanevelt, Zaagmolenstraat 191b, Rotterdam.
J. W. F. H. Broeksma, Egmond aan Zee.
E. D. Lecluce, Kessel (L.), Baarskamp.
A. H. Feberwee, Orionplantsoen 23, Amsterdam (N.).
G. Krol, Dijkstraat C 101, Appingedam.
Allen onderwijzer 2de kl. bij het O. L. O.

J. Eering, Onderwijzer bij het O.L.O., Liduinastraat 23a, Schiedam.
Mej. G. M. W. Erlee, Onderwijzeres 2e kl. b. h. O.L.O, Atjehstraat 84, 's-Gravenhage.
Mej. C. Dalhuijsen, Fred. Hendrikstraat 40, Utrecht.
Mej. C. Piet, Wilhelmina Gasthuis, Amsterdam.
Mej. A. van den Bergen, Ziekenhuis Tapijtweg, 's-Gravenhage.
Mej. M. Engel, Ziekenhuis Tapijtweg, 's-Gravenhage.
Mej. Z. W. Ooiman, Ziekenhuis Coolsingel, R'dam;
Mej. N. Schouten, Roode Kruis Ziekenhuis, 's-Gravenhage;
Mej. J. van der Gieszen, Roode Kruis Ziekenhuis, 's-Gravenhage;
Mej. G. J. Rockland, Wilhelminagasthuis, Amsterdam;
Mej. F. J. Mulder, Diaconessenhuis, Leeuwarden;
Mej. A. S. Sachse, Prov. Ziekenhuis, Santpoort;
Allen verpleegster 1e kl. bij den D.V.G.
J. J. J. van Agtmaal, Teteringenstraat 36, Breda.
G. J. Broekhoven, Wolphaartsdijk.
Beiden onderwijzer 2e kl. bij het O.E.L.O.
Mej. H. C. Wonder, Onderwijzeres 2e kl. b. h. O.L.O., Sweelinckstraat 210a, 's-Gravenhage.
G. van der Meulen, Onderwijzer 2e kl. b. h. O.L.O., Voorstraat 85a, Harlingen.
Ch. W. van Assum, Idem als voren, St. Anthonielaan 26, Arnhem.

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Mej. P. K. Liem, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O., Verspronckweg 113, Haarlem.
Mej. Ch. Ch. Benjamins, Adm. ambt. m. d. titel v. adj.-referendaris b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Gr. Hertoginnelaan 250, 's-Gravenhage.
J. M. Wingelaar, Hoofdopzichter voor de Landsgebouwen, Weimarstraat 185, 's-Gravenhage.
H. Weijzig, Controleur der 2e cat. b. d. P.T.T.-dienst, Obrechtstraat 235, 's-Gravenhage.
J. H. Leféber, Hoofdcommies b. d. Alg. kantoordienst v. h. Binnenlandsch Bestuur, Obrechtstraat 243, 's-Gravenhage.
C. J. van Ravenzwaaij, Leeraar a. d. Kon. Emmaschool te Soerabaya, p.a. A. J. Bouwmeester, Oosteinde, Papendrecht.
W. L. van Nugteren, Ingenieur der 2e kl. bij den Waterstaat en 's Lands Burgerlijke Openbare Werken, Pieter Bothstraat 25, 's-Gravenhage.
I. Segall, Gouv. arts der 1e kl. b. d. D.V.G., Denisgasse 11, Weenen XX.
W. J. Muller, Controleur der 1e kl. b. h. Binnenl. Best. Zadelstraat 19, Utrecht.
J. Nussy, Adj.-commies b. d. P.T.T.-dienst, Korte Waranda 31/b, Rotterdam.
H. L. von Grümbkow, Opzichter der 1e kl. b. d. P. T. T., Obrechtstraat 303, 's-Gravenhage.
Th. de Haas, Commies der 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst Blois van Treslongstraat 8, 's-Gravenhage.
J. Heppener, Tijd. wnd. Insp. b. d. S.S. en Tr., Crabethstraat 37, Gouda.
G. H. de Heer, Europeesch tolk v. d. Japansche taal b. h. Dep. van Justitie, Hotel „Pomona", Molenstr. 's-Gravenhage.
K. L. Stofberg, Opzichter der 1e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., Bedano-Lugano-Zwitserl., Casa Juliana, p. a. W. K. Veenendaal.
H. Lastdrager, Wegenopzichter der 1e kl., b. d. dienst der Staatsspoor- en Tramwegen, Snelliusstraat 70, 's-Gravenhage.
Mej. U. M. Fruneaux, Tijd. wnd. commies b. d. S.S en Tr., Regentesselaan 26, 's-Gravenhage.
M. Reijnsent, Hoofdpol. opz. b. d. Alg. politie, Zandvoortstraat 38, Scheveningen.
A. E. Corbet, Alg. Ontv. der 3e kl. van 's Lands kas te Fort de Kock, 2e Sweelinckstr. 173, 's-Gravenhage.
Mej. M. J. Hansen, Onderwijzeres der 2e kl. b. h. O. E. L. O., de Perponcherstraat 119, 's-Gravenhage.
Mej. A. M. Schuitemaker, Onderwijzeres der 2e kl. b. h. O E.L.O., Zeeburgerdijk 74 I, Amsterdam.
H. H. A. Hartogh Neijs van de Lier, Ing. der 2e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., Wittevrouwesingel 14, Utrecht.
J. M. J. Haanraadts, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O. E. L. O., Franklinstraat 96 I, 's-Gravenhage.
H. W. Berg, Insp. der 1e kl. b. d. P.T.T., v. Weede v. Dijkveldstr. 41, 's-Gravenhage.
C. A. Dunki Jacobs, Architect b. d. Waterstaat en 's Lands B.O.W., Copernicusstr. 53, 's-Gravenhage.
H. W. J. Schipper, Hoofdagent van politie 1e kl. in de residentie Pasoeroean, Tuinderstr. 71, R'dam.
F. Buis, Directeur der 1e Openbare M.U.L.O.-afd. der Alg. Middelb. school te Bandoeng; Stokroosplein 8 's-Gravenhage.
J. A. van Leeuwen, Hoofdpolitieopziener bij de Veldpolitie te Solok, Van Leeuwenhoekstraat 23a, Schiedam.
Mr. K. L. J. Enthoven, Hoofd v. d. afd. Rechtswezen en v. d. Weeskamerdienst v. h. Dep. van Justitie te Weltevreden, van Beverningkstraat 119, 's-Gravenhage.
W. G. Huber, Gedipl. techn. ambt. b. d. P.T.T.-dienst Rottenbach, Thüringen (Duitschland).
M. H. Brauns, Commies der 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst Alberd. Thymstraat 16, Utrecht.

MET PENSIOEN.

Mej. B. A. Ch. Weehuizen, Directrice Normaalschool Inl. hulponderwijzeressen te Jogjakarta, Pension Iepenhoven, Bloemendaal.
G. D. van Ravenswaaij, Ass.-resident van Soekaboemi, Billitonstraat 26, 's-Gravenhage.
J. Ch. S. Fruneaux, Kantoorhoofd der controle bij den dienst der S.S. en Tramwegen, Regentesselaan 26, 's-Gravenhage.
F. G. Eberlijn, Tijd. hoofd der controle op het kantoor v. d. inspecteur, hoofd van den dienst der opiumregie, Wilgstraat 60, 's-Gravenhage.
B. Coops, Burgemeester van Bandoeng, p. a. Nederl. Handel Mij., Amsterdam.
A. R. F. Slooten, Hoofdcommies b. d. P.T.T.-dienst, Hotel du Commerce, Hoogstraat 173, Rotterdam.
W. A. Beck, Dirigeerend Off. v. Gez. 1e kl., Kwartellaan 12, 's-Gravenhage.
B. H. Franssen Herderschee, Majoor der Infanterie, Square Marguérite 14, Brussel.
F. L. W. Raedt van Oldenbarnevelt, Luit.-Kol. der Inf., Groot Hertoginnelaan 81, 's-Gravenhage.

AANGEWEZEN VOOR DE OPLEIDING ALS CA[...] AMBTENAAR VOOR CHINEESCHE ZAKEN.

A. F. P. Hulsewé, Nieuwe Hilversumscheweg 31, [...]sum.
F. J. M. E. Koppenol, Theresiastr. 103, 's-Gravenha[...]
M. H. van der Valk, Warmonderweg 72, Oegstgee[...]

Mutatiestaat van 26 Sept. tot 3 October.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
Dr. L. J. de Rochemont, Oud Dirig. Off. v. Gez. N.-I. L., Amsterdam, Amstellaan 37 II. f 5	Eigen aanmelding.
Joh. Huber Sr., Apeldoorn, Emmalaan 27. f 5	Secretaris Afd. Apeldoorn.
J. Heskes, Tandarts, Apeldoorn, van Rhemensl. 5. f 5.	den heer H. A. Schoonhoven te Apeldoorn.
M. J. T. Bos, Ontvanger Directe Belastingen, Apeldoorn, Frisolaan 19. f 5	
H. C. Ad. Gransberg te Paija-Bakong (S.O.K.) f 5.— (rekent tot de Afd. Rotterdam)	Mej. A. K. Gransberg te Rotterdam.
B. J. J. Brons, Inspecteur der Levensverzekering Mij. R.V.S., Rotterdam, Henegouwerlaan 110. f 5.	Eigen aanmelding.
Mr. J. Reinders, Arnhem, Burg. Weertstraat 34. f 5.	
D. H. Ooms, Hengelo (O.), Wilbertstraat 13. f 5 (rekent tot de Afd. Twente).	
W. J. Spaan, Oud Inspecteur b. h. Boschwezen in N.-I., Lochem, p. a. Familie Spaan. f 5.	
A. Tetenburg, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Lunteren, „Anna's huisje", Boschlaan 10. f 5.	
J. B. A. Back, Hilversum, Pieter de Hooghlaan 83. f 5.	
H. Bellers, Hilversum, Ruysdaellaan 21. f 5.	
Ir. B. G. H. van der Jagt, Adviseerend Ingenieur, Den Haag, Thomsonlaan 15. f 5.	
L. P. van Mourik, Oud Kapitein N.-I. L., Den Haag, H.T.O., Kamer 133, Laakkade 80. f 5.	
G. J. van Rijsinge, Oudd Inspecteur E.L.O. in O.-I., Den Haag, Stokroosplein 22. f 5	
J. J. Coutinho, Ingenieur Siemens en Halske, Den Haag, p. a. Pension Kühnen, Sweelinckplein 46. f 5	Secretaris Hoofdbestuur „Oost en West".
Mevr. A. Huygens-de Jong, Den Haag, François Valentijnstraat 126. f 5	den heer F. van Peski te Den Haag.
J. H. Delgorge, Oud Hoofdinspecteur Opiumregie, Den Haag, Beeklaan 482. f 5	den heer F. H. W. J. R. Logeman te Den Haag.
H. Loriaux, Den Haag, Sijzenlaan 26. f 5.	Secretaris Afd. Den Haag.
Mej. H. C. Friderighs, Den Haag, v. Lumeystr. 108. f 5	
J. J. Bruins te Warffum (Fr.) f 5	Administrateur „Oost en West".
E. Essed, Apotheker te Paramaribo. f 5	den heer W. Meijer te Den Haag.

Afschrijven:

W. T. Klaare, Directeur Amerikaansche Petroleum Mij., Den Haag (overleden).
E. G. Wijntjes, Kolenhandelaar, Leiden, Haven 14.

Adresveranderingen:

F. E. Luitjes, van: Utrecht, Kemperstraat 8, terug naar: Nijmegen, Evertsenstraat 48.
F. H. Vodegel, Gep. O.-I. Ambtenaar en G. G. Vodegel, Jur. Stud., Nijmegen, van: Graafsche Weg 100, naar: Hatertsche Weg 99.
H. Heins, Onderwijzer 1e kl. m. v., van: Scheveningen, Berkenbosch Blokstraat 15, naar: Rotterdam, Nieuwe Binnenweg 154a. f 5.
Th. N. Muller, Gep. O.-I. Ambtenaar, van: Leiden, Koninginnelaan 44, naar: Den Haag, Akeleistr. 101. f 5.
E. H. Carpentier Alting, Den Haag, van: R. J. Schimmelpennincklaan 20, naar: Koningin Emmak. 173.
C. S. Gomm, Oud Kolonel N.-I. L., Den Haag, van: Juliana van Stolberglaan 46, naar: Van Beuningenstraat 4.
G. L. Hofland, Oud President Weeskamer, Den Haag, van: Sweelinckstraat 35, naar: Blankenburgstraat 70.
C. A. W. van Maanen, Alg. Ontv. m. v., Den Haag, van: Magnoliastr. 36, naar: Halleystr. 7.
Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg, Den Haag, van: Willem v. Outhoornstr. 12b, naar: J. P. Coenstraat 19.
C. L. Tomson, Rijswijk (Z.-H.), van: Geestbrugweg 80, naar: Leeuwendaallaan 68.
D. J. W. Bijleveld, Genève, van: Rue de l'Ecole de Médecine, naar: Nouveau Boulevard 33.
E. L. K. Schmülling, Oud Ass.-Resident, van: Den Haag, Statenlaan 119, naar: Berlin, p.a. Hauptpostambt, Poste restante.
H. G. F. Jonker, Adm. Ambt. B.B., van: Den Haag, Oleanderlaan 85, naar: Weltevreden, p.a. Dep. van B. B.
C. Benit, Oud Inspecteur P.T.T., van: Haarlem, naar: Den Haag, van Weede van Dijkveldstr. 99. f 5.
Th. E. J. de Bie, 1ste Luitenant Inf. N.-I. L., Den Haag, van: De Ruyterstr. 77, naar: Heerengracht 52.
Prof. J. Grundel, van: Doorn, naar: Zeist, Platola[...]
E. J. van Son, Oud Kapitein N.-I. L., van: Epe, Sw[...] de Landaspark, naar: Villa Marina, Menton-[...] van A. M.
H. G. Korndörffer, van: Scheveningen, Neptun[...] 152, naar: Den Haag, de Bruijnestraat 31.
E. H. de Nijs Bik, Ass.-Resident m. v., Den Haag, [...] Statenlaan 110, naar: p. a. Ned. Handel Mij., [...]terdijk 1.
J. G. van der Stoop, Ing. 1ste kl. B.O.W., Den [...] van: Oranjeplein 81, naar: Pension Marguerit[...] van Meerdervoort 281.
E. Vonck, W.-Ir., van: Scheveningen, Doornstra[...] naar: Den Haag, Stadhouderslaan 128.
Dr. F. C. Th. Lens, Arts, van: Bilthoven, Jan S[...]laan 4, naar: Den Haag, Surinamestr. 31. f 2.50.
Rud. J. O. Pronk, Oud Deliplater, van: Bussum, [...]laan 11, naar: Den Haag, Sweelinckplein 31. f 5.
P. de Jongh, van: Pangkalan-Brandan, naar: [...] Haag, p. a. Bataafsche Petroleum Mij., Carel Bylandtlaan 30. f 10.
F. L. W. Raedt van Oldenbarnevelt, Oud Luit.-[...] N.-I. L., van: Soerabaja, naar: Den Haag, Gr[...] Hertoginnelaan 81. f 5.
H. Timmer, Administrateur onderng. „Soeka-Rad[...] van: Tandjong-Balai, naar: Haarlem, Wouwerm[...]straat 104, p. a. A. I. Timmer. f 5.
J. Fabriek, van: Soemedang, naar: Cheribon, [...] Veldpolitie.
Ph. C. A. J. Quanjer, Inspecteur Inlandsch Onderw[...] van: Medan, naar: Weltevreden, Kramat 176.
Mr. H. V. Monsanto, Oud Advocaat-Generaal in N.-[...] van: Den Haag, van Boetzelaerlaan 67, naar: Voor[...]burg, Broekslootkade 4.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HOUD: *Bovenwindsche Eilanden. Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao, door Commentator (vervolg). — Mads Lange op Lombok en Bali, door Joh. F. Snelleman. — Barbaarsche gebruiken op Soemba (waaraan het Nederl. bestuur een einde maakte). — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europeesche Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Apeldoorn, II. Nijmegen. — Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 3 tot 10 October.*

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie).

—o—

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), *26 Juni 1928.*

Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao.

III.

De Bovenwindsche Eilanden in de Begrooting van 1929.

1. Algemeen overzicht de. uitgaven. — 2. Overzicht der inkomsten en uitgaven. — 3. Raming der middelen en inkomsten voor 1929. — 4. Een begrooting der uitgaven naar ouden stijl gewenscht. — 5. De omschreven uitgaven voor de Bovenwinden. — 6. Het voorloopig verslag. — 7. De Memorie van Antwoord. — 8. De Rechtsbedeeling van vroeger. — 9. Idem van heden. — 10. De schoenerverbinding een Curaçaosch belang. — 11. Het bay-rum vraagstuk en de afschaffing van accijns. — 12. Een gezaghebber-ontvanger of een ontvanger-gezaghebber. — 13. Gouverneur De Jong van Beek en Donk over vereenvoudiging van bestuur. — 14. Idem Gouverneur Nuyens. — 15. Idem Gouverneur Helfrich. — 16. Het inzicht van Gouverneur Brantjes in zake het gezaghebberschap. — 17. Idem van Minister Idenburg. — 18. De positie van een gezaghebber. — 19. Denaturatie van het ambt van gezaghebber. — 20. Gouverneur Brantjes en de schematische reorganisatie van bestuur. — 21. Dokters en onderwijzers niet gewenscht voor gezaghebber. — 22. Wie dan wel. — 23. Een lid van den Kolonialen Raad aan het woord. — 24. Een woord van Gladstone.

1. Algemeen overzicht der uitgaven.

	Bovenw. eil.		St. Martin		St. Eustatius		Saba.	
	1929	1928	1929	1928	1929	1928	1929	1928
I. Algemeen en gewestelijk bestuur	10300	9508	16150	8040	5465	1205	5885	3180
II. Rechts- en Politiewezen	2920	2220	2920	2570	770	1320	550	900
III. Geldelijk beheer.	—	—	24765	22287	2550	2010	3460	2620
IV. Eeredienst, Onderwijs en Armenzorg.	1260	1260	49360	41374	20160	14916	29744	30014
V. Landbouw	—	—	250	250	450	450	—	—
VI. Openbare gezondheidsdienst	—	—	10350	9450	10250	9350	9100	7300
VII. Openbare werken	—	—	9762	13012	5528	4476	5608	4108
VIII. Haven- en loodswezen	—	—	660	660	200	200	320	320
Totaal	14480	12988	114217	97643	45373	33927	54617	48442
r 1929 meer:	1492		16574		11446		6175	
r voor:								
I. Bezoldigingen.	792	—	8110	—	4260	—	2655	—
II. Rechtspraak	700	—	—	—	—	—	—	—
Ambtenaar Openbaar Ministerie	—	—	600	—	—	—	—	—
III. Ontvanger	—	—	300	—	300	—	300	—
Commies	—	—	780	—	240	—	420	—
Hulpkommies	—	—	324	—	—	—	—	—
Postbeambte	—	—	—	—	—	—	120	—
Radiodienst	—	—	1074	—	—	—	—	—
IV. Geestelijken	—	—	1200	—	1200	—	1200	—
Methodisten-Kapel (herstelling)	—	—	3000	—	—	—	—	—
Onderwijs	—	—	3786	—	4044	—	—	—
V. Gezondheidsdienst	—	—	900	—	900	—	1800	—
VI. Openbare Werken	—	—	—	—	1052	—	1500	—
Totaal	—	—	20074	—	11996	—	7995	—
der voor:								
II. Gevangenen enz.	—	250	—	—	550	350	—	—
IV. Personeel Openb. en Bijzonder onderwijs	—	—	—	—	—	1470	1820	—
VII. Gebouwen	—	3250	3500	—	—	—	—	—
Meer	1492	—	16574	—	11446	—	6175	—
„Totaal meer”	35687							

Voor de gansche kolonie:

Generaal totaal der *omschreven uitgaven:* ƒ 228.687.— tegen ƒ 193.000.— in 1928.

Verscholen uitgaven begrepen onder het artikel „alle eilanden” groot ƒ 1.174.596.—, m.n.:

I. Vervoer, — *interinsulair vervoer* — telegram-, drukkosten, kantoorbehoeften.

II. Vertolkingskosten, *bezoldiging politie,* algemeene kosten.

III. Bediening posterij, *domeinwezen,* transitrechten, *postspaarbank,* algemeene kosten, *grondbelasting* en *'s Lands eigendommen* enz.

IV. Schooltoezicht of Inspectie, *tegemoetkoming kosten leermiddelen R.K. Onderwijs,* kosten van leergangen, bevordering van schoolbezoek, enz.

V. Voorschotten en uitgaven landbouw en veeteelt.

VI. Instrumenten, geneesmiddelen, uitgaven van apotheken, enz.

VII. Andere uitgaven.

De meerdere uitgaven betreffen, behalve de herstelling van de Methodisten Kapel c.a. en openbare werken, een verhooging van inkomsten van het ambtelijk personeel met ruim ƒ 30.000.—.

2. Overzicht der inkomsten en uitgaven in guldens:

	Inkomsten.	Uitgaven.	Nadeelig verschil.
Bovenwindsche eilanden		14.480	14.480
St. Martin	57.200	114.217	57.017
St. Eustatius	3.100	45.373	42.273
Saba	4.700	54.617	49.917
Totaal	65.000	228.687	163.687

De inkomsten en uitgaven van en voor de Bovenwindsche eilanden bedragen a.e.v. 1.5 % en 5.5 % van idem van gansch Curaçao.

(De verhooging der uitgaven door amendementen van de Kol. Raad zijn hier, noch hierboven in rekening gebracht).

3. Raming der middelen en inkomsten voor 1929:

	St. Martin		St. Eustatius		Saba	
A. Belastingen.						
a. Invoerrecht.	—		—		—	
b. Accijns op gedistilleerd	—		—		—	
c. Accijns op geslacht	—		—		—	
d. Zegelbelasting.	800		300		200	
e. Overdrachtsbelasting	500		100		100	
f. Belasting op Openb. verkoop. . .	—		—		—	
g. Grondbelasting	—		—		—	
h. Gebruiksbelasting	—		—		—	
i. Inkomstenbelasting.	—		—		—	
j. Successiebelasting	—		—		—	
k. Vergunningsrecht	—		—		—	
l. Hondenbelasting	400		200		100	
		1700		600		400
Inkomsten van onderscheiden aard.						
e. Boeten	400		100		100	
g. Huur landsgronden enz.	—		1000		—	
h. Registratierecht	100		—		—	
k. Uitvoerrecht zout	1200		—		—	
m. Posterij	2500		1000		4000	
o. Landsradio	50000		—		—	
v. Ontvangsten Openb. gezondheidsd.	100		100		100	
e.e. Alle andere ontvangsten	1200		300		100	
		55000		2500		4800
Totaal . . .		57200		3100		4700

4. Een eigenaar van verschillende landgoederen zal voor elk dezer een eigen begrooting van uitgaven opmaken. Tot in deze eeuw geschiedde dat ook voor de zes gewestjes der Kolonie. Elke afdeeling deelde men in de zes hoofden: Curaçao, Bonaire, Aruba, St. Martin, St. Eustatius en Saba, en met een oogopslag kon nagegaan worden hun kosten aan: I. Gewestelijk bestuur. II. Justitie en Politie. III. Geldelijk beheer. IV. Eeredienst en onderwijs. V. Plaatselijke kosten (geneeskundige-, quarantaine- en havendienst, enz.). VI. Openbare Werken en VII. Pensioenen, enz.

Geheel in strijd met letter en geest van het Regeerings-reglement werd de begrooting meer en meer een begrooting gecentraliseerd naar de bureaux op Curaçao, veranderde zij van aard door de verdeeling der uitgaven over de takken van dienst om te slaan. Het Regeerings-Reglement daarentegen, wil dat elk der territoriale éénheden of eilanden buiten Curaçao afzonderlijk of groepsgewijze, als gemeenten, als zelfstandige rechtspersonen erkend en onder eigen bestuur gesteld worden.

Gaf de begrooting van 1900 b.v. een juist beeld van de uitgaven van elk der eilanden, i.c. de begrooting van 1929 kent naast de ramingen van elk der eilanden een raming voor de Benedenwindsche eilanden, id. voor de Bovenwindsche eilanden, id. voor „alle eilanden".

Ten aanzien van de Bovenwindsche eilanden onderscheidt ze een post „Bovenwindsche eilanden", (kosten van den gezaghebber, van de rechtspraak minus die van den rechter, en van een leergang).

Verder drie posten voor elk der eilanden, tezamen f 228.687.—, maar wat ze daarboven kosten, dat ligt verscholen onder het artikel „alle eilanden."

Al mogen Gouverneur en Koloniale Raad een sluitende begrooting vaststellen, afgezien van het vigeerend Regeerings-reglement houdt de grondwet de mogelijkheid open, dat de Rijkswetgever zoo noodig alle aangelegenheden van het Curaçaosch gebied opneemt, zoodat hij inwendige aangelegenheden, als b.v. die onzer eilanden betreffende, altijd zich kan voorbehouden. Ook in de Staatsrechtelijke positie van den Gouverneur tot de Kroon bracht de grondwet geen verandering.

Behoud van de volledige ministerieele verantwoordelijkheid voor het beleid van den Gouverneur van Curaçao is met één en ander niet in strijd.

Aan Minister en Parlement behoort daarom voorgelegd te worden een begrooting der uitgaven naar ouden stijl; m.n. ten aanzien van onze Bovenwindsche eilanden en van Bonaire is de overzichtelijkheid der uitgaafposten een groot belang. De evolutie van Curaçao en Aruba brengt ook voor de leidende ambtenaren een sociale ontwikkeling in versneld tempo mee, en de vrees is niet denkbeeldig, dat de mogelijkheid om ons te ontwikkelen aan dat tempo evenredig geacht wordt.

Wij, agrariërs, zijn op een actieve geduldspolitiek aangewezen. Bovendien, den Gouverneur schort het aan een neutralen Hollander met tropische landbouwkennis, tot adviseur. Wat te onzen aanzien bekeken werd door den Curaçaoschen bril, worde onderworpen aan den critischen blik van Minister en Kamerleden. Wij behoeven leiding van den landbouwende Moederland, niet van een geïndustrialiseerd Curaçao.

5. *De omschreven uitgaven* van de Bovenwindsche eilanden voor 1929 overtreffen die van 1928 met een kleine f 36.000.— als gevolg van verhooging van bezoldiging, enz. en de tegemoetkoming aan de Methodistische gemeente, wat een uitg... van f 3000.— voor eens is.

„Goed onderlegde bureel-ambtenaren" zoowel ... gehalte als getal schijnt men ook voor ons noo... te achten. Immers voor St. Martin en voor ... Eustatius geeft Afd. 1, Algemeen en Gewestel... Bestuur a. e. v. aan:

3 adj. commiezen en 3 schrijvers tegen 1 ... commies, 1 klerk en 3 schrijvers in 1928 en 1 ... commies en 2 schrijvers tegen 1 schrijver in 1...

Onder de verscholen uitgaven voor „alle ei... den" m.n. art. 10 en 12 (Overtocht, vervoer- ... verplaatsingskosten:) zijn bedragen bestemd ... „in afwachting van een betere verbinding tussc... het eiland Curaçao en de Bovenwindsche eilande... De Curaçaosche ambtenaren hadden geen ee... klasse passagiers-accomodatie.

Een beter schip moet voorts gecharterd wor... voor den dienst tusschen Curaçao en St. Mar... St. Eustatius en Saba. Het moet zeer in het bel... van de laatste drie geacht worden, dat zij gereg... verbinding met het buitenland behouden ... *Curaçao, waar thans goede afzet is voor produ... dier eilanden."*

De buitenlandsche verbinding ligt voor ons ... bij de deur (St. Kitts, St. Thomas). De mail e... ambtenaren kunnen gemakkelijk via Porto-Ric... St. Thomas of met de stoomvaartlijnen, rich... Trinidad, en verder met die naar St. Kitts ge... den worden om ten slotte per zeilgelegenheid te bereiken. Een buitenlandsche verbinding ... Curaçao is en blijft dus mijl op zeven, doch *Cur... heeft de producten onzer eilanden noodig. ... thans* maar reeds in 1925/1926 was er goede ... voor ons naar Curaçao.

Afd. II. Rechts- en Politiewezen behoudt ... een ambtenaar van het Openbare Ministerie, ... voor St. Martin op f 1800.— neerkomt.

Wat er voor zoodanig ambtenaar nog te d... valt, sinds de in 1918 gewijzigde Curaçaos... rechtsbedeeling, kan zonder bezwaar verricht ... den door den Gezaghebber, als Hoofd van Pol... en in onze kleine kringen behoort de vorming ... ongeschoolde machtswellustelingen bepaald ui... schakeld te worden.

Afd. III. Geldelijk beheer, waaronder het dom... wezen, behoudt, ondanks de middelenstaat ... een, haal trekt door de voornaamste belastin... zijn ontvanger en kommiezen, ja, voor St. Ma... zelfs een hulpkommies. Een uitgave van f 936... tegen f 2700.— aan belastingopbrengst of f 4000.—, als het registratierecht en het uitv... recht op zout mede er onder begrepen wordt. ... *beteekent toch die administratieve versober... ons in 1928 voorgespiegeld?*

Art. IV. Eeredienst, Onderwijs en Armen... berekent de kosten van het Personeel bij ... Openbaar en Bijzonder Onderwijs a. e. v. op ... Martin, St. Eustatius en Saba op f 21.870.— ... f 17.100.—, op f 9040.— en f 4700.—, op f 10.10... en f 12.500.—. Tot grondslag voor het bijzo... onderwijs was genomen de vermoedelijke toes... op 1 Januari 1929, terwijl de berekening der ... keeringen plaats had naar de nieuwe salarisnor... en op gelijken voet als bij het openbaar onder... De kosten van het aanschaffen van leermidd... en schoolbehoeften van het bijzonder onderwi... begrepen in posten „alle eilanden."

Als nu het onderwijs wat practischer was ... schoeid op de vitale belangen van elk der eila... in het bijzonder, als men nu maar in wilde ... dat niet elk creooltje, bruintje of zwartje een ... fessor in den dop kan en behoeft te worden, ... den dan de kosten van beiderlei onderwijs nie... evenredigheid aanzienlijk verlaagd kunnen wor... en het resultaat ervan verhoogd? Lees de K... niale verslagen over het onderwijs en men wo... gestevigd in de overtuiging, dat geen tak van di... minder voor centralisatie vatbaar is, dan het on... wijs.

De bedragen f 1400.—; f 1000.— en f 1300.— ... armenzorg zijn te hoog: hoewel leniging van n... de taak der armenzorg is, moet een splitsing ... maakt worden tusschen eigenlijke armenzorg ... die gevallen waarin op andere wijze, als werk... schaffing ter plaatse enz., steun moet verleend w... den. Door voordurende ondersteuning werkt m... de arbeidsschuwheid in de hand.

De Vde afdeeling „Landbouw" bekommert ... om den motor en de katoenmachines op St. Eus... tius, welke indertijd door de Katoenvereeniging ... Hengelo (O.) aan de bevolking ten geschenke ... gegeven. Specifieke posten voor landbouw ont...

echter. Voorschotten tot bevordering van- en ...ere uitgaven in het belang van landbouw en ...eelt, staan weer begrepen onder „alle eilan..."

De Minister verwees in de Memorie van Antwoord (1ste Kamer April 1928) naar het overeenkomstige artikel in de begrooting van 1928, en betoogde, dat daaruit ten behoeve van den kleinlandbouwer, eventueel den katoen-teler zou kunnen worden geput. De kwestie is echter of er inderdaad geput en hoe er dan geput zal worden. De ...voogd immers is van meening, dat wat hij ...nbouw" noemt, „zoo goed als te verwaarloozen ...als factor, die levensonderhoud kan verschaffen, omdat na de verlaging der katoenprijzen ...ats de zoogenaamde provisionsgrounds worden ...erkt, „die even wat meer pataten, aardappelen, ...s en uien opleveren, dan voor behoefte noodig ...". Wederom een tegenstrijdigheid, een terug...ning van een vooropgestelde meening binnen ...jaar tijds.

...Thans (6 Maart 1928) is voor de producten ...zer) eilanden, goede afzet in Curaçao", en de ...verneur verhoogt het crediet „voor het inhuren ...een goed schip van grootere afmeting dan tot ...er beschikbaar was!" (Mem. van Toelichting ...12). En in één van de eerste dagen van Mei ...dus nog geen twee maanden later, bedanken ...lijke Statianen voor den nieuwen Gouverne...sschoener.

...an luimigheid ontbreekt het niet.

...oor „aanleg, onderhoud en verbetering van ...igratiewerken en putten" verkrijgen St. Martin ...St. Eustatius ieder ƒ 250.—, zegge twee honderd ...ijftig gulden. En wat is er, zooals de droogte ...weer bewijst, in de laatste zeven jaren op het ...ed van watervoorziening niet nagelaten.

...zichtbare kosten van den Openbaren Ge...heidsdienst (art. VI) komen op bijna ƒ 30.000 ...de drie eilanden tezamen. Menig Moederland...gemeente moet het met minder dan het derde ...elte doen. Dat men den geneesheer van St. ...atius en Saba een standplaatstoelage van ...0.— geeft, is zeker toe te juichen, maar waar...reinigingsdienst, die voor St. Martin, St. Eus...s, Saba a.e.v. ƒ 1200.—, ƒ 1500.— en ƒ 1000.— ...aagt, niet bij het onderhoud der wegen onder...acht, dat a.e.v. ƒ 3000.—, ƒ 2000.— en ƒ 2000.— ...aagt? Deze splitsing is eer toe te schrijven ...het diensttakkenstelsel, dan aan de beschei...behoeften der kleine kringen.

...Openbare werken" (Afd. VII) zou verder doen ...ken, dat St. Eustatius en Saba geen kustver...noodig hebben, en haven- en loodswezen ...die eilanden evenmin recht van bestaan heb...Men heeft hier achter meer met bijeenvoeging ...betrekkingen te doen, dan met volkomen ne...Evenwel een goed geoutilleerde haven- en ...dienst is voor St. Eustatius en Saba minstens ...zoodzakelijk, als voor St. Martin.

...ankerplaatsen van Saba zijn noch ruim, noch ...nder veilig, in het algemeen staat er een hevige ...ing op de kust, die de landing uiterst moei...zoo niet gevaarlijk maakt.

...goed de reede van St. Eustatius ook moge ...in den tijd der grondzeeën heeft men bij ver...g en bij landing met de woeste golfbewe...ten zeerste rekening te houden, wil een boot ...golf niet dwars op de kust komen te liggen ...de eerste golf niet dwars op de kust komen ...gen en door de volgende niet stuk geslagen ...en.

...politie-dienaar worde aan zijn eigenlijke ...zoo weinig mogelijk onttrokken en hij heeft ...den regel geen verstand van loodsen en van ...eischen. *Het ligt geheel in de lijn eener des...e politiek, ook de deur van de beide huis...gen op losse scharnieren te zetten.*

(Wordt vervolgd).
COMMENTATOR.

...die na 1 October 1928 als lid (minimum contri...ƒ 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, ...gen het „Kolon. Weekblad" over het laatste kwartaal van dit jaar gratis.

Mads Lange op Lombok en Bali.

Aage Krarup Nielsen. *Leven en avonturen van een Oostinjevaarder op Bali.* Vertaald door Claudine Bienfait. Ingeleid door H. T. Damsté. Uitgegeven door Em. Querido, Amst. 1928.

„Mads Lange til Bali" is in 1925 verschenen; zijn naam en zijn portret staan op den titel; het Deensche boek geeft méér afbeeldingen, maar in het Hollandsche zijn de afbeeldingen mooier herhaald. Uit Lange's tijd zijn er zeer enkele: van 1834 tot '56 was hij op Lombok en Bali, en tot 1840 gaat de literatuur terug door Nielsen geraadpleegd. Ook Van Hoëvell (W. R.) is daarbij, en het zijn bladzijden met veel belangrijks, dat toen nieuw was, die Nielsen heeft overgenomen; men vindt ze in de „Reis over Java, Madura en Bali, in het midden van 1847", in het 2de deel, te beginnen bij bladz. 163. „Juist kwam de heer Lange van Badong binnen": dat is het begin van het 23ste hoofdstuk. Van Hoëvell heeft zeker nooit gedacht, dat men 80 jaar later zooveel uit zijn boek zou overnemen. „Hunne lotgevallen (n.l. die van Lange en King), de gebeurtenissen die ze hebben bijgewoond zijn zoo buitengewoon, grenzen zoo aan het ongeloofelijke, dat ik niet twijfel, of ze zullen met belangstelling gelezen worden." Dat zijn ze; nu nog doet men dat.

In 1834 begon Lange op Lombok handel te drijven met die van Lombok en die van Bali; Europeesche factorijen waren er niet, binnen korten tijd had hij een grooten omzet met China en Singapore, werd dus in 't oog gehouden door de Hollanders, want Bali en Lombok waren onafhankelijk en je kunt nooit weten. In Holland overlegde men toen hoe 't moest worden aangelegd om de vele vorsten het Nederlandsche gezag te doen erkennen; inmiddels raakten deze onderling in twist. Zooals bewoners van de derde verdieping ruzie krijgen over een gemeenschappelijken gootsteen, was hier de aanstoot een watervleiding. Lange koos de partij van Karangasem, King, zijn Engelsche handels-concurrent, die van Mataram. Oorlog was er te land en ter zee: de straat van Lombok werd onveilig gemaakt „door een groot Deensch schip", alle schepen aanhoudend.

De Mataram-partij en King wonnen het: in 4 dagen tijds was de oorlog beslist. Lange was alles kwijt, moest vluchten en trok naar Badoeng op Bali. In 1839 is Granpré Molière naar Bali gekomen om te onderzoeken of de Ned. Handel-Maatschappij daar een kantoor kon vestigen... hier komen we aan de bladzijden over den levenden neushoorn, die men stellig niet moet overslaan: hoe men toen een afgezant van de deftige N. H. M. ontving; en hoe „slim" men was met het bronzen kanon dat niet kon schieten.

In 1843 kreeg Lange burgerrecht; zijn zaken gingen goed en hij bezat wel 15 Europeesche schepen en vele inlandsche. Maar de N. H. M. kon 't niet bolwerken, en de regeering, die de kosten droeg van het Balische experiment, vond dat er een eind aan moest komen. In 1844 deed de maatschappij alles aan Lange over en in dit jaar werd hij vertegenwoordiger der Nederlandsche regeering. Hoe Van Hoëvell dacht over Lange's onderneming op Bali en over hemzelf, vindt men op bl. 87 en 88 van juffrouw Bienfait's uitnemende vertaling.

In 1846 komt er weer oorlog; Goesti Ketoet Djilantik had het den regeerings-commissaris duidelijk gezegd: men wordt zoo maar niet door een stuk papier meester van een anders land. Er werd om raad gevraagd aan Lange, die verzoenend trachtte op te treden; vruchteloos. Schijnbaar behaalden de Hollanders een vlugge en veelbeteekenende overwinning; toenadering was er echter niet en tot vredesonderhandelingen kwam het evenmin. Lange is erop uitgetrokken om over de voorwaarden te spreken en inderdaad hebben de radja's de voorwaarden aangenomen, en de Hollanders waren verheugd met dit stuk papier; er volgden toen een proclamatie van den G.-G., een revue, een feestmaal en daarna stoomde de expeditie terug, zonder eenig vermoeden dat het sluiten van den vrede niets anders was dan het middel waardoor de Baliërs de vreemde indringers van hun eiland wisten te verdrijven.

In 1848, zoo wordt ons verteld, heerschte er drukke bedrijvigheid in Lange's factorij in Koeta; de zaak bloeide en breidde zich uit; zijn energie zocht en vond steeds nieuwe wegen. Een groote olie-machine liet hij uit Europa komen om de Balische kopra te bewerken, want tot dusver hadden de Baliërs op hun manier olie geperst en deze aan Lange verkocht. Waarschijnlijk moeten we ons zijn inrichting voorstellen als een groote toko, een winkel van alles, met annex oliefabriek. Een voordeelige zaak was o.a. de invoer van Chineesche cassies of pitjes, munten met vierkante gaatjes.

Op een Juni-dag van 1848 kwamen Hollandsche schepen, wier bevelhebber zou hebben te zorgen, dat de vredesvoorwaarden zouden worden nagekomen, dat de oorlogskosten zouden worden betaald, edelen naar Batavia zouden gaan om vergiffenis te vragen en Goesti Djilantik zou worden uitgeleverd. Van dit alles kwam niets: er werd weder gevochten en twee bataljons van de Nederlandsche strijdmacht voeren naar Java terug omdat er geen voordeelige uitkomst viel te verwachten. Het was een nederlaag en zooiets moet worden gewroken: er ging dus een strafexpeditie naar Bali, grooter dan een van de vorige. Mads Lange als vredestichter heet het hoofdstuk, waarin wordt beschreven wat er gebeurde: „alle voorwaarden namen de Baliërs aan, maar Djagaraga overgeven... 't werd talmen, en zooals men weet: een krijgsman wint genoegh, al wint hij niets dan tijd. Op het talmen volgde opnieuw de oorlog en Lange kwam in een netelige positie: het spande onder de bevolking van Badong, want in de buurt waren oude veeten opgehaald en er was gevochten. In de factorij van Lange viel heel wat te halen, ze werd in staat van verdediging gebracht en het saluut-geschut opgesteld op den wal. Het hoogtepunt van zijn diplomatieke loopbaan noemt Nielsen wat zijn landgenoot in die dagen bereikte; we zijn nu genaderd tot bladz. 170, en de lezer die van de lectuur dezer episoden geniet, zal begrijpen waarom Van Hoëvell met Lange buitengewoon was ingenomen en hem uitbundig prijst.

...Men stelle zich de verbazing der Hollanders voor toen zij plotseling tegenover een kleine troep ruiters stonden met een Europeaan aan het hoofd. Het was Mads Lange, die ijlings van Kloengkoeng was gekomen om het goede nieuws mede te deelen, dat, ten gevolge van zijn inmenging, de vijandige radja's bereid waren over den vrede te onderhandelen. Maar tevens maakte Lange er hen opmerkzaam op, dat als het oprukken naar Kloengkoeng werd voortgezet, hij niet instond voor de 16.000 Baliërs die hem hadden geholpen om Dewa Agoeng over te halen tot den vrede.

De onderhandelingen voerde men in Lange's huis en ze hadden een vlot verloop; was het wonder? Geen kosten te betalen en geen producten te leveren, geen eed van trouw en geen voorwaarden. Lange was steeds tegenwoordig bij de besprekingen, en, geheel op de hoogte van de Balische toestanden, kon hij vaak goeden raad geven. Hij had de Hollanders behoed voor een nieuwen oorlog, die misschien nog erger zou zijn mislukt dan in 1848; zij kregen nu gelegenheid tot een eervollen aftocht, na 't te zijn eens geworden met de zonen des lands over het begrip Nederlandsche souvereiniteit.

Wat Lange op Bali had opgebouwd was onder zulke moeilijke omstandigheden verkregen dat alles stond en viel met zijn persoon. Na den oorlog is de langzame afglijding begonnen, waren er teekenen van een ongunstigen keer; met Baliërs en Hollanders wilde het op goeden voet, maar de zaken schoten niet op, de rijstbouw en verdere landbouw waren onvoldoende verzorgd, de groote voorraden rijst en klapperolie, die eertijds konden worden uitgevoerd, slonken; er waren zelfs tekorten en de oliemachine moest worden stopgezet door gebrek aan klappers. Schepen, die vroeger op Bali proviand haalden, bleven weg, de beteekenis, die Hongkong, Singapore en Batavia erlangden kwam ten nadeele van kleinere plaatsen. De teleurstelling

over den achteruitgang van zijn levenswerk heeft Lange's leven verkort; den 13en Mei 1856 is hij, na een korte ziekte overleden en hij werd begraven dicht bij de factorij.

Neen, het boek is nog niet ten einde. Want Lange had kinderen; een dochter is getrouwd met sultan Aboe Bakar van Johore; hun zoon is thans sultan. Een zoon van Lange is secretaris geworden van radja Brooke van Serawak. Veel meer familieportretten vindt men in het Deensche boek, meer dan een van sultan Aboe Bakar en zijn vrouw en van sultan Ibrahim, deze te midden van Deensche plantagebezitters in Johore. Ook is er in de oorspronkelijke uitgaaf de gekleurde afbeelding van een Balische schilderij en een ongekleurde, naar een Chineesche teekening van de factorij omstreeks 1845.

Deze Hollandsche vertaling zal druk worden gelezen.

JOH. F. SNELLEMAN.

Barbaarsche gebruiken op Soemba (waaraan het Nederl. Bestuur een einde maakte).

Degenen die zoo gemakkelijk hun afkeuring uitspreken over het „kapitalistisch imperialisme" van Nederland en zoo warme sympathie gevoelen voor de vrijheidsverlangens van de onder het regime-Van Heutsz „geknechte" volken, mogen wel bedenken, dat een terugkeer van die gulden vrijheid voor de inheemsche bevolking dier landen ook een zeer snellen terugkeer zou beteekenen tot barbaarsche gebruiken, welke eerst sinds een jaar of 15 geleden met groote moeite door het gouvernement zijn onderdrukt, hoewel nog niet geheel uitgeroeid.

In ongeveer deze bewoordingen besluit „Blanda" eene beschouwing in de Locomotief, welke we ons veroorloven zoo goed als geheel over te nemen, mede omdat het stuk een interessante bijdrage op ethnografisch gebied inhoudt.

Begrafenisgebruiken op Soemba.

Wanneer men op Soemba de begrafenis bijwoont van een vorst of van een aanzienlijke, ziet men in den bonten stoet, die het lijk grafwaarts vergezelt, behalve de talrijke offerdieren bestemd om aan den doode te worden meegegeven in het graf, of om bij het begrafenismaal verorberd te worden, ook eenige rijkgekleede lieden die, in schijnbaar bewusteloozen toestand, achter den doode worden meegedragen. Dit zijn de ata papangga, de slaven, die den hoogen heer op zijn tocht naar het verre doodenland dienen te vergezellen en bijstand te verleenen. Soms worden hiervoor een paar slaven — voor een aanzienlijke vrouwelijke doode een paar slavinnen — aangewezen. Soms zijn het ook wel een man en een vrouw, aan wie deze geleideplicht wordt opgedragen. Op den dag der begrafenis wordt het tweetal uitgedost met de rijkste kleeren van den overledene en zelfs met de groote gouden borst- en hoofdsieraden, welke het teeken zijn van zijn hoogen stand. Is alles gereed en heeft een priester de noodige wijdingszangen over de papangga's gepreveld om dezen hun plichten als gids voor de zoekende ziel duidelijk te maken, dan vallen de twee geleiders achterover, sluiten de oogen en vertoonen alle kenteekenen van volslagen bewusteloosheid. Hun ziel heeft immers het fraai versierde stoffelijk omhulsel tijdelijk verlaten om zich te voegen bij de ziel van den doode, die nog verbijsterd rondzoekt na den overgang in het onstoffelijk bestaan. De twee bewustelooze lichamen worden op een draagbaar gelegd, en als straks de doode in zijn graf is gesloten, languit boven op het graf neergevlijd, om daar te wachten op den terugkeer van hun zielen, wanneer deze de ziel van den doode veilig in het zielenverblijf hebben afgeleverd. Ook worden de papangga's teruggenomen naar het huis van den overledene, waar ze dan een dag of drie op diens verlaten slaapmatje moeten blijven liggen wachten op hunne zielen. In die afwachtperiode hebben deze geleideslaven het extra goed. Ze worden verwend en gekoesterd, omdat ze immers in deze periode nog grooten invloed op den doode kunnen uitoefenen. Zijn hunne zielen echter weer van de verre reis teruggekeerd, dan is het ook gedaan met die tijdelijke weelde: ze worden weer gewone slaven der familie, die geen aanspraak meer hebben op bijzondere vriendelijkheid.

Slaven op het graf van hun heer geslacht.

Toch mochen slaven, die voor dezen gidsenarbeid uitverkoren worden, zich wel heel wat gelukkiger achten dan hunne medeslaven, die niet de comedie der soms dagen durende lichamelijke hulpeloosheid hebben te spelen. Want deze uitverkoren zielegidsen hadden althans het voorrecht, dat zij na eenige dagen weer in het gewone leven konden terugkeeren, terwijl de andere slaven van zeer aanzienlijken groote kans liepen, dat de treurende nabestaanden een aantal hunner aanwezen om den geliefden doode voorgoed naar het zielenrijk te vergezellen en hem daar te blijven dienen. De ongelukkigen werden dan eenvoudig op het graf van hun heer afgeslacht, tegelijk met de overige offerdieren. Nu ons bestuur met krachtige hand orde en veiligheid heeft gebracht onder de eertijds zoo woeste Soembaneesche stammen, is het voorgoed uit met dergelijke bloeddorstige gebruiken. De bekende Soemba-kenner, zendeling Wielenga, deelt evenwel mede, dat zelfs in 1910 zulke menschenofferanden anders bij een vorstenbegrafenis nog straffeloos plaats konden hebben.

Tot heil van den stam.

In Midden- en West-Soemba bestond toentertijd het gebruik, dat nu en dan een jonge maagd geslacht werd, niet zoozeer ter gelegenheid van een bijzondere plechtigheid, maar meer voor het algemeene heil der daar wonende stammen. Het slachtoffer werd steeds geleverd door een der landschappen, terwijl een ander speciaal belast was met het offerfeest. Om bij voorkomende behoefte steeds een geschikt offer bij de hand te hebben, koos de vorst van het landschap, dat als „leverancier" optrad, een meisje uit van een jaar of zes, dat geen verwanten meer had. Dit weeskindje werd dan, in afwachting van het offerfeest, goed gevoed en verzorgd in een afzonderlijke woning, welke het nimmer mocht verlaten. Deze opvoeding duurde een jaar of zes, tot de puberteitsjaren aangebroken waren en het kind rijp was voor haar uiteindelijke bestemming. Dan stuurde de zorgzame opvoeder een boodschap aan het hoofd van het landschap, dat met de offerande belast was, inhoudende, dat de goede tijd eindelijk gekomen was. Deze zond dan een groepje dappere krijgers uit naar het dorp, waar de uitverkoren maagd woonde, om zich van het kind meester te maken. Bij aankomst van den troep zonden de verzorgers van het meisje haar, onder geleide van een oude vrouw, onder een of ander voorwendsel naar een bron buiten het dorp. De eerste uitgang van het blijde, geen kwaad vermoedende kind. Onderweg werd het meisje dan door de krijgers van den anderen stam overvallen en op de plaats zelve gedood. De scalp en de lever werden meegenomen en daarenboven ook de geheele huid, waartoe het maagdelijk lichaam dus volgens de regelen van de kunst gevild moest worden. Met deze zegeteekenen gingen de dapperen dan op weg naar hun stamdorp, maar werden achternagezet door de in schijn hevig verbolgen leveranciers van het offer, tot op de grens van het landschap, waar achtervolgers en vervolgden samenkwamen. Hier kauwde men een vredespruim en smulde men samen van een feestmaal, waarbij zorg gedragen werd, dat in de portie voor den achtervolgenden vorst een paar gouden oorhangers verborgen werden, die als zoengave voor het gedoode meisje moesten dienen.

Het groote feest.

In hun stamdorp werd nu een grootsch festijn aangericht, dat ook bijgewoond werd door vertegenwoordigers van alle andere stammen. Bij die gelegenheid werden de gedroogde scalp, lever en huid van het offer in kleine stukjes verdeeld, zoodat iedere stam er een portie van kon krijgen. De gedroogde huidstukjes werden in de dorpen tegen het trommelvel der groote trommen geplakt, waarmede in het geestenhuis de voorouderzielen opgeroepen werden. Het stukje gedroogde lever van het ongelukkige kind werd echter zorgvuldig in een bamboekoker bewaard en moest dienen om bij groote plechtigheden wat extra-kracht te geven aan aanzienlijke ouden van dagen.

Van Week tot Week.

Dinsdag 2 tot Maandag 8 October. [1])

De vliegtochten naar Indië. Het eerste voor In[…] bestemde vliegtuig (bestuurders Koppen-K[…]gen) vertrok van Schiphol Do. 13 Sept. […] arriveerde te Batavia Di. 25 Sept. (duur […] reis 13 dagen.)

Het tweede vliegtuig (Moll-van Mazelen) v[…]trok Do. 20 Sept. en kwam te Batavia aan […] 1 Oct. (duur der reis 12 dagen).

Het derde vliegtuig (Prillwitz-Wegner), v[…]trokken van Schiphol Do. 27 Sept., legde, ev[…] als zijn beide voorgangers, de eerste étap[…] met den regelmaat van een mailstoomer […] doch was, op weg naar Allahabad, genoodza[…] zijn reis te onderbreken door beschadiging v[…] het toestel bij eene landing te Cawnpore op […] 2 Oct. Voortzetting der reis is daardoor vo[…]loopig uitgesloten. Het benoodigde hers[…]lingsmateriaal wordt medegevoerd door:

Het vierde vliegtuig (Schott-Waltman[…]) hetwelk Do. 4 Oct. van Schiphol is vertrokk[…] heeft sedert de volgende dagroutes afgele[…] 4 Oct. Schiphol-Boedapest. — Vrij. 5 O[…] Boedapest-Sofia. — Za. 6 Oct. Sofia-Alep[…] — Zo. 7 Oct. Aleppo-Bushir. — Ma. 8 O[…] Bushir-Bender Abbas. — Di. 9 Oct. Ben[…] Abbas-Karachi. — Wo. 10 Oct. Karachi-Ca[…]pore, waar de bemanning het derde vliegt[…] dat sedert 2 Oct. aldaar gedwongen rust ho[…] (zie boven), te hulp komt.

Het vijfde vliegtuig (Aler-Smirnoff), […] eenige dat heen- en weervliegt, daar de over[…] ter beschikking komen van de luchtvaartdi[…]sten op Java, vertrekt Do. 11 Oct. des morg[…] 6 uur van Schiphol. Het ligt in de bedoel[…] een week na aankomst in Batavia, de ter[…] reis te aanvaarden.

Candidaat-Ind. ambtenaren. Voor de opleiding v[…] candidaat-Indisch ambtenaar zijn vanwege […] Commissariaat voor Indische zaken bij […] Departement van Koloniën 67 personen a[…] gewezen. (De namen zijn vermeld in de gro[…] dagbladen, o.a. in het *Vaderl.* van 5 O[…] Avondbl. B).

Koloniaal Instituut. Radio-telegrafie. Gedurende […] maand October bevindt zich in het, ook v[…] het publiek toegankelijk gestelde, Museum […] het Koloniaal Instituut te Amsterdam (L[…]naeusstr. 2) een uitstalling betrekking h[…]bend op de nationale radio-telegrafische v[…]binding van Nederland met Ned. Oost-Indië.

Ned.-Indische Luchtvaart-Mij. In No. 194 van […] Ned. Staatscour. zijn opgenomen de Statu[…] enz. van de N.V. Nederl.-Indische Luchtva[…] Maatschappij te Amsterdam, met een kapi[…] van ƒ 10 millioen, verdeeld in 400 aande[…] ieder groot ƒ 25.000, waarvan geplaatst […] 199 stuks en waarop in contanten is ges[…] 15 % of ƒ 746.250.

Luit.-Kol. Maurenbrecher. Bandoeng, 1 O[…] (Aneta). [2]) Luitenant-Kolonel L. Mau[…]brecher, plaatselijk commandant van B[…]doeng, gaat in begin Maart met pensioen. […] voorzitter van het hoofdbestuur van de O[…]ciersvereeniging zal hij worden opgevolgd d[…] den luitenant-kolonel L. Ch. A. van de Kaste[…]

Rechtshoogeschool. Batavia, 2 Oct. ((Aneta). A[…] den buitengewonen lector in het strafpro[…] recht aan de Rechtshoogeschool mr. Vonk […] op diens verzoek eervol ontslag als zood[…] verleend. In zijn plaats werd benoemd […] Marcella.

Pastoor Beyens †. Pontianak, 2 Oct. (Aneta). P[…]toor Beyens van Sinkawang is te water ger[…] tusschen den steiger en een boot. De ingest[…] pogingen tot redding zijn mislukt. Nadat m[…] die gedurende drie kwartier had voortge[…] kon men den drenkeling ophalen. Toen wa[…] de levensgeesten echter reeds geweken.

Generaal Lasonder. Bij Kon. besluit is op zijn v[…]zoek met ingang van 2 Februari 1929 eer[…] ontslagen uit den militairen dienst met d[…] voor de langdurige diensten door hem aan […] lande bewezen generaal-majoor W. Lason[…] van de infanterie van het Nederlands[…] Indische leger, aan wien de titulaire rang […] luitenant-generaal is verleend.

Ned.-Indonesisch Verbond. Ter vervanging van […] J. W. J. Kluiver is benoemd tot voorzitter v[…] het Nederl.-Indonesisch Verbond van Jong[…]ren-Organisaties de heer Raden Mas Mr. S[…]ripto, tevoren ondervoorzitter dier organisa[…]

Univers. examens. Leiden. Doctor. ex. Indisch re[…] de hh. H. J. G. d'Ancona en S. J. Barnstijn. […] Taalk. cand. ex. Indologie de hh. M. D. Voo[…] en F. G. Woudstra.

[1]) De aanteekeningen over de Ind. vliegtochten t[…] Wo. 10 Oct.

[2]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend a[…] de „Nwe Rott. Ct.".

Utrecht. Cand. ex. Indologie de hr. J. J. Bijleveld.

Aardbeving. Tasikmalaja, 3 Oct. (Aneta). Hedenochtend om 6.10 is hier een flinke aardbeving gevoeld, in de richting oost-west.

Civiel bestuur in de Molukken. Batavia, 3 Oct. (Aneta). Ten gevolge van een Gouvernementsbesluit van 19 Sept. worden alle militaire gezaghebbers in de Molukken vervangen door civiel bestuur, te beginnen met majoor Van Arkel, die in den loop van October het bestuur over West-Ceram neerlegt en naar Java vertrekt.

Indisch Genootschap. In eene op 12 Oct. te houden vergadering van het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage zal de hr. W. R. Menkman eene voordracht houden over „Curaçaosche problemen".

Vliegbooten op eigen kracht naar Indië. De drie Dornier-Wahl-vliegbooten, die bestemd zijn voor Indië, zullen in het begin van April 1929, onder bevel van luitenant ter zee 1e klasse W. H. Tetenburg, uit ons land vertrekken. Men berekent, dat de reis ongeveer een maand zal duren. Ze zal n.l. dienen als vlagvertoon.

De duur van de reis is bijzaak. Op het oogenblik wordt door de deelnemers met een der vliegbooten onder leiding van luit. Tetenburg geoefend op het vliegveld De Mok op Tessel.

Gouverneur der Molukken. Buitenzorg, 8 Oct. (Aneta). De heer J. Tideman, thans resident van Palembang, is benoemd tot gouverneur der Molukken.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Het Internationaal Congres van Volkskunsten.

Van 7 tot en met 13 dezer wordt te Praag (secretariaat Narodni-Museum) een internationaal Congres van Volkskunsten gehouden, waartoe het initiatief werd genomen door het Volkenbondsinstituut van internationale intellectueele samenwerking, dat te Parijs zijn zetel heeft: 2 *rue de Montpensier.*

Het congres zal geopend en gepresideerd worden door den Minister van Onderwijs der Tschechoslowakijsche republiek. Het is verdeeld in de vijf volgende secties:

1. Geschiedenis, methodiek, museumkunde.
2. Beeldhouwkunst in hout, steen en metaal; pottenbakkerij, glas enz.
3. Textielkunst, borduur- en kantwerk, costuumkunde, vlecht- en papier-arbeid enz.
4. Muziek en zang, zoowel persoonlijk als gemeenschappelijk.
5. Dans- en tooneelkunst.

In het officieel program, dat aan de deelnemers van dit congres is toegezonden, wordt de hoop uitgesproken, dat een der resultaten dezer bijeenkomst zal zijn: een juiste uitleg van volkskunst, waaromtrent thans groot verschil van meening bestaat. Ofschoon besprekingen betreffende het bestaande verband tusschen de volkskunst en de vraagstukken op het gebied van anthropologie, ethnologie, philologie, voorhistorie, archaeologie en folklore niet verwaarloosd zullen worden, zal het congres toch in het bijzonder werk maken van den traditioneelen arbeid der kunstenaars in de verschillende landen wat betreft vorm, techniek, materie, rhythme enz., welke door alle eeuwen heen groote schoonheid en diepe beteekenis hebben verleend aan voorwerpen van algemeen dagelijksch gebruik.

Uit een wetenschappelijk oogpunt wordt het nuttig geacht, zooveel mogelijk de volgende vraagstukken te beschouwen:

1. De plaats van herkomst en de streek van beoefening.
2. Data; het voortbestaan van oude en de schepping van nieuwe vormen.
3. De studie van de verschillende technieken en hun onderling verband.
4. De studie van de sierkunst, de ontwikkeling en de uitwisseling van symbolen en sier-motieven.
5. Wederkeerige invloed van plaatselijke omstandigheden, ruilwezen enz.
6. Uitvoerige en critische verslagen van publieke en particuliere verzamelingen in iedere streek.

Wenschelijk wordt geacht: uit een praktisch standpunt te trachten de overgebleven uitingen van volkskunst te bekijken, zich afvragende:

Gaan deze uitingen vóór- of achteruit? En om welke redenen?

Zijn er maatregelen genomen of aangegeven om hen in het leven en in hun eigen volkskarakter te houden?

Het program bevat een lange, lange reeks van ingezonden mededeelingen en voordrachten over die verschillende onderwerpen door geleerden uit allerlei landstreken te houden. Wij zullen er hier enkele, die ons bijzonder belangrijk voorkomen, uit weergeven:

„Een definitie van Volkskunst" te geven door den heer G. Luguet uit Frankrijk. „De Kunst en het Volk" door den heer J. Luchaire, directeur van het Instituut voor intellectueele samenwerking.

De Zweedsche heer K. Erikson zal de volgende zeer belangrijke vraagstukken bespreken:

Kan de volkskunst, als broodwinning beschouwd, een rol spelen in ons tegenwoordig economisch tijdperk? Zoo ja, op welk gebied? Op welke wijze kan die arbeid bevorderd worden?

De Duitscher, Dr. Riezler, behandelt het vraagstuk: „Mogelijkheden en gevaren bij de herleving der volkskunst".

Een Grieksche, madame Angheliki Chatzimichali, zal vertellen van de tegenwoordige volks-sierkunst in haar land, terwijl Sigurd Erixon het hebben zal over: „de herleving der textielkunst in Zweden" en de Amerikaansche Mlle Elsie Loudon over: „Een poging tot weder-opwekking van de traditioneele kunstuitingen in Nieuw-Mexico".

Ook de Tschechoslovaken laten zich niet onbetuigd. Zoo zal Dr. Antouin Stranski een plan ontvouwen tot organisatie van internationale archieven voor artistieke en populaire archeologie.

Verschillende landslieden bespreken de Musea voor Volkskunst. Zoo o.a. de heer A. A. G. van Erven Dorens: „Het Nederlandsche openluchtmuseum van Volkskunst te Haarlem."

Over de volkskunst in het sociale leven en bij het onderwijs spreken zoowel een Spanjaard, als een Duitscher en een Pool. De laatste speciaal bij de middelbare scholen.

Ook het psychologisch gedeelte is goed verzorgd, terwijl over den oorsprong der volkskunst verschillende sprekers aan het woord zullen zijn; vooral wat Tschechoslovakije betreft, zal dit in het land van herkomst bijzonder interessant zijn.

Zoo geeft Madame R. Tyrsora een uiteenzetting der gestyleerde plant- en diermotieven in het boeren-borduurwerk en de Russische Katherine Kletnoff van de symboliek in het Slavische volksornament.

In de tweede sectie verhandelingen over de volkswoningen en de versierselen van huismeubels en andere gebruiksvoorwerpen in alle landen, zelfs bij de Maoris.

Onze landgenoote, mej. Dr. C. C. van der Graft geeft een beschrijving van de gebeeldhouwde houten vormen voor St. Nicolaas-gebak, en Mr. J. G. Huyser van Indonesische halssieraden. Ook viel ons op, in verband met hetgeen Prof. Loebèr daarover in zijn Batikboek schrijft, dat de Roemeensche heer Arthur Gorovei het zal hebben over: Beschilderde (gebatikte?) Paasch-eieren.

Zeer interessant zullen stellig ook de beschrijvingen der verschillende volksdrachten en hare versieringen zijn, mede bestaande uit borduursels, kanten enz., zoo ook over het maken van tapijten en het weefwerk met de daarbij gebruikte toestellen.

In verband met hetgeen de heer R. Adolf, ambtenaar voor den handenarbeid in Nederlandsch-Indië mededeelde over zijn pogingen op het gebied van papierknipsels, wekt het geschrift van den Pool Eugenjosz Trankowski zeer onze belangstelling.

Het muzikale gedeelte is bijzonder goed verzorgd, heel wat volksliederen zullen ten gehoore worden gebracht en hierin zullen zeker ook de Tschechen uitmunten. Over de volksdansen daarentegen spreken vooral de Spanjaarden. Gelukkig, dat ook Nederl.-Indië daarbij vertegenwoordigd zal zijn, niet alleen door een voordracht van Raden Mas Noto Soeroto over het karakter van den Javaanschen dans, maar ook door uitvoeringen van Wajang-wong-dansen met gamelan-orkest door een twaalftal leden van het Nederlandsch Indonesisch Verbond van Jongeren-Organisaties.

Een drietal Japanners zullen de tooneelkunst van hun land bespreken.

Uit dit zeer verkorte uittreksel blijkt wel reeds de belangrijkheid van het congres en de groote verscheidenheid der te behandelen onderwerpen.

De Nederlandsche regeering deed goed met daarheen een dubbele delegatie van deskundigen af te vaardigen, n.l. vijf voor Nederland: Prof. Dr. Jos. Schrijnen van Nijmegen, de heer A. A. G. van Erven Dorens, directeur van het Openlucht-Museum te Haarlem, mej. Dr. C. C. van de Graft uit Utrecht, en de heeren Mr. W. F. A. Smit en D. J. van der Ven uit Arnhem; maar ook een viertal speciaal met het oog op de Indonesische volkskunst door het Ministerie van Koloniën aangewezen: Dr. F. D. K. Bosch, Oost-Indisch ambtenaar met verlof, laatstelijk chef van den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië, mevrouw G. van Beresteyn—Tromp, presidente van Boeatan, Raden Mas Noto Soeroto uit Den Haag en de heer P. A. J. Moojen, architect te Amsterdam.

Jammer, dat er niet evengoed als verschillende feestelijkheden ook tentoonstellingen van Indonesische volkskunst aan het congres verbonden konden zijn!

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Grootere problemen.

Het Kellogg-pact tot uitbanning van den oorlog beoogt, te zamen met de verdragen van Versailles, het Locarno-verdrag en de z.g. neutraliteitsverdragen, de wereld in wezen te houden in den thans geschapen politieken toestand, althans voorzoover niet de uiterst stroeve en onzekere machinerie van art. 19 van het Volkenbondsstatuut in beweging kan worden gebracht. Wijzigingen in dezen toestand zijn aangewezen op den weg van vreedzaam overleg. *De verdeeling der wereld*, zooals heden ten dage bestaat onder de vele volken, is een resultaat van een nationale machtspositie, die zelfs niet met den samenhang der volken, laat staan dan met de economische noodzakelijkheden heeft rekening gehouden. Er is dus op de levensbehoeften der afzonderlijke volken niet of nauwelijks gelet. En toch raken deze materieele kwesties den mensch over het algemeen het meest. Hier staan op het spel de noodwendige, voor de bevolking en haar natuurlijken groei passende ruimte tot leven, en de vindplaatsen der voor activiteit vereischte grondstoffen en levensmiddelen. *Italië, Duitschland* en *Japan* staan in het teeken van tekort aan levensruimte. De Engelsche werkloosheid van thans, kan niet meer als een voorbijgaand verschijnsel worden beschouwd; *Engeland* moet voor zijn eigen menschen nieuwe woonplaatsen zoeken. *Rusland* komt niet in aanmerking, omdat het zelf per jaar een menschentoename heeft van bijna drie millioen. *Zijn er nog groote ongekoloniseerde deelen der wereld, die deze menschen willen opnemen?* De Ver. Staten sluiten hun deuren elk jaar meer. Zoo zal in Europa ongetwijfeld de spanning stijgen. Een verbetering behoeft niet noodzakelijkerwijs door een verschuiving der grenzen te worden teweeggebracht. Maar overleg tusschen de volken is het grootste probleem. Tot dit doel moet het echter eerst grondig, onpartijdig en in waren vredesgeest bestudeerd worden. Het moet een speciale taak zijn voor *de economische afdeeling van den Volkenbond* en misschien ook voor een op wetenschappelijken grondslag gebaseerde internationale vereeniging. *(Dr. B. Dernburg).*

Wij ontleenen het bovenstaande aan de *Deli Crt.* (7/9), die door een overeenkomst met de „Telegraaf", in de gelegenheid is een zeer bijzondere serie van medewerkers te introduceeren. Daaronder zijn bekende staatslieden, die schrijven over de internationale gedachte, zooals dr. Bernhard Dernburg (oud-minister van Duitschland), Ramsay Macdonald, dr. Edward Benesj, Henri de Jouvenel, Lord Fisher, graaf Carlo Sforza, mr. J. Limburg, verder Jules Sauerwein, prof. Casimir, de kunstcriticus Kasper Niehaus, technici zooals prof. dr. ir. Waterman, ir. Perquin, prof. dr. Dunstan, dr. Shatwell, een hygiënist als prof. dr. W. Storm van Leeuwen, verschillende financiers en een aantal bekende schrijvers van korte litteraire verhalen, zooals Henri Borel en vele anderen *(D. C.* 3/9).

De Sum. Post schrijft over „Turkije" (3/9), „Engeland en Br.-Indië (4/9), „Mantsjoerije" (5/9) en „Syrische problemen" (8/9), het *Bat. Nwsbl.* over „De verwording in China" (30/8, 3de bl.) en „De Japansche gasten" (3/9, 3de bl.).

De beteekenis van Indië voor Nederland.

Ook het *Soer. Hbl.* (25/8, 2de bl.) constateert dat er zich in Nederland een prijzenswaardig streven openbaart om de groote beteekenis van Ned.-Indië voor Nederland meer algemeen te doen beseffen. Daartoe werken, natuurlijk, in niet onbelangrijke mate ook dergelijke tentoonstellingen als die, welke zoo juist te Arnhem is gehouden, doch bovenal hebben wetenswaardige uitspraken van vooraanstaande mannen, wier woord gezag heeft, zooals van den heer *Guépin*

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST…

ter jaarvergadering van de Nederl. Mij. voor Nijverheid en Handel, en van minister *Koningsberger* te Parijs. Er is heel wat op te sommen, wanneer men de beteekenis wil aangeven, welke voor Nederlands *handel, scheepvaart* en *nijverheid*, voor Hollands *volkswelvaart* in het algemeen moet worden gehecht aan het wapperen van de Nederlandsche vlag in Ned.-Indië. De beteekenis ook, welke door dit feit het Rijksdeel in Europa verkrijgt tegenover andere rijken, welke zulk een voorrecht missen: Zweden, Denemarken, Zwitserland. Voor de juiste waardeering moest men zich in Holland meer de vraag stellen: wat zou Nederland zijn en waar zou het staan, indien het dien geweldigen kolonialen ruggesteun ooit zou moeten ontberen? Min. *Koningsberger* heeft o.m. gezegd dat *Insulinde vrij openstond voor vreemd kapitaal*, dat wij goederen uit andere landen daar toelaten op denzelfden voet als Nederlandsche, dus *geen differentieele rechten kennen*. Maar aan die politiek van „de open deur" is, in economischen zin, nog wel een andere zijde. Nederland is een klein land; Ned.-Indië een veel grooter gebied met nog ontzaglijke mogelijkheden tot het winnen van rijkdommen uit den bodem. Indien wij de verwezenlijking van die mogelijkheden beperkten door aan het vreemde kapitaal moeilijkheden in den weg te leggen, zouden wij in zeker opzicht voor Nederlandsche belanghebbenden de kansen verbeteren, maar ze voor Indië slechter maken. *Hielden wij alles aan ons*, wij zouden Indië een slechten dienst bewijzen door *vertraging van het tempo der openlegging*. En breeder beschouwd, zouden wij ook *tegenover andere landen*, welke behoeften hebben aan Indische producten, *niet verantwoord zijn*. De vrije toelating van vreemdelingen vermeerdert het aantal gegadigden, dus het aantal der concurrenten. Maar Indië's belang gebiedt vrijheid. Ook de met vreemd geld gedreven cultuuronderneming schept arbeidsgelegenheid om zich heen, ver buiten den kring harer vestiging. De gouden regen van dividend daalt echter niet neer op Holland. *Nederlands belangstelling in wat Indië voor het Moederland* is, moet ook uitgaan naar de groote kwesties, welke samen te vatten zijn in deze vraag: hoe zullen wij door een bedachtzame, rechtvaardige koloniale politiek bereiken „dat de Nederlandsche leiding, welke nog voor *onafzienbare* tijden onmisbaar is voor Indië, de hooge taak vervult, van geluk en welvaart onder de bevolking te verspreiden?" Die politiek eischt in het huidig tijdsgewricht een algemeen diep besef van de groote beteekenis van Indië voor het Moederland, naast aanmoediging ook van het buitenlandsche kapitaal. Zij die daaraan in Nederland hun krachten geven, verrichten *nuttigen*, bovenal *noodzakelijken* arbeid.

Colijn's boek.

De Loc. (27/8, blz. 3, 4 en 21) acht het van het grootste belang, dat in Indië en in Nederland de inhoud van Colijn's woord wordt begrepen. 's Lands belang vergt dit; en vergt ook, dat een ieder naar volle overtuiging zich uitspreke of hij den door dezen leidsman gewezen weg den juiste acht en hem wil volgen — dan wel zijn oordeel en zijn beginselen verwerpt. Bijzonder heeft *De Loc.* getroffen het gedeelte waar de heer Colijn nog niet zijn eigen oordeel uitspreekt, doch gewaagt van *de zienswijze van het overgroote deel der Europeesche ingezetenen van Indië*. Men weet — zegt *De Loc.* — dat de meeningen, de gedachten en de gevoelens van het Europeesche volksdeel, zoomede de wijze waarop zij tot uiting kwamen, van alle kanten werden aangevallen. Onze eigen regeering heeft aanvankelijk de „stemming van het Europeesch publiek" geweten aan ongerustheid, zoo niet aan vrees. Later ging men althans eenig onderscheid maken tusschen den vorm en den inhoud der protesten; doch tot een uiterlijke erkenning van de principieele beteekenis der inzichten van het meerendeel der Europeesche ingezetenen is de Indische regeering nimmer gekomen. Radicale groepen desavoueerden dat vrijwel eensluidend oordeel als komende van de „ondernemers", en de betichting vond ook in Holland veel gehoor, waar nu eenmaal het stigma „ondernemersbelang" voldoende is om een zaak te doen verwerpen zelfs door kringen, waarvan men dit niet zou verwachten. Zoo ontstond de toestand, dat weliswaar in overgroote meerderheid de Europeesche ingezetenen hun ontstemming en hun bezorgdheid over het bewind deden blijken, maar dat noch in Indië, noch in Nederland daardoor iets van beteekenis werd bereikt. Integendeel, men richtte tot die koloniale Nederlanders veeleer verwijten; men noemde hen kortzichtig en baatzuchtig, en daar zij bovendien niet in eenig politiek verband tot uiting kwam en nimmer tot een constructieve actie werd omgevormd, bleef die gezindheid der Europeesche bevolking zonder vrucht en zonder resultaat. Wat de oud-minister *Colijn* er thans van zegt, is *een rechtzetting en een rechtvaardiging*. Hij getuigt voor *het goed recht der Europeesche oppositie*. Gebleken is, dat de Nederlanders in Indië een nationaal belang willen dienen en beschermen; dit verdient geen blaam, doch lof, omdat aan Indië en Nederland daarmede een dienst wordt bewezen.

Het *Soer. Hbl.* (27 en 28/8, 3de bl. *Z.*) verwacht als practisch resultaat van het werk-Colijn

dat de stemming-1929 hem aan politieke macht zal brengen. Ieder die Indië kent, zal zich — zegt *Z.* — bij zijne beschouwingen aansluiten. Zij zijn de uiting van het beste koloniale inzicht, en het staat vast dat zij, ook al brengt 1929 geene wijziging ten goede, *op den duur moeten overwinnen*. Holland zal, als eene noodsituatie zich duidelijk afteekent, zijn gezond verstand hervinden. Zal men reeds in 1929 de beginselen van een goed koloniaal beleid aanvaarden, of zal men, alvorens dit te doen, weer opnieuw al het kostelijke leergeld willen betalen om, in het eind, toch te worden gedwongen tot de omhelzing en practische toepassing der eenig goede beginselen? Au fond is dit eene kwestie van secundair belang, van hoeveel beteekenis zij ook moge zijn.

Wij vestigen de aandacht op de *Java-Bode* (3/9 „Nationale partij-formatie"; 1/9 „Koninginnedag" en „Regeeringsgeluiden"), *De Loc.* (1/9 „Incorrect"), het *Bat. Nwsbl.* (1/9 „In opspraak") en de *Deli Crt.* (3/9 „De taak van den Europeaan").

Wegenaanleg.

De *Deli Crt.* (5/9) bespreekt de belangwekkende beschouwing van den heer Wynaendts van Resandt in „Kol. Studiën" over het veel besproken vraagstuk van *het aanstaand verkeer in Midden-Sumatra*. De huidige overgangsperiode lijkt de *D. C.* niet gewenscht voor eene zoo diepgaande beslissing, waaraan zoo verstrekkende financieele consequenties verbonden zijn. Het blad beveelt aan nog eenige jaren het geheele *vraagstuk van spoorweg- en autoverkeer* aan te zien, ondertusschen tegemoetkomend aan de momenteele behoefte door den bouw van goede *autowegen*, die zooveel mogelijk rekening houden met een later spoorwegtracé en de mogelijkheid om den weg naderhand voor spoorwegaanleg te benutten. Dit geeft soms tot moeilijkheden aanleiding, maar de *D. C.* schrikt terug voor een kapitaalbesteding van *f* 40 millioen, waarvan het blad in het huidige tijdsgewricht niet overtuigd is, dat ze in de toekomst haar rente zal afwerpen. Indien men met den wegenaanleg snel voortgaat — de openlegging van Midden-Sumatra is wel een leening van *f* 10 millioen waard — zal het landsbelang het beste gediend worden. Over den spoorwegaanleg kan dan altijd nog over 5 of 10 jaar beslist worden.

De heer *Veth*, vice-pres. van de Kamer van Koophandel te Padang, wees, bij het Openbaar Gehoor van den resident van *S. W. K.*, op den grooten opbloei van Sumatra's Westkust in den laatsten tijd (*Deli Crt.* 3/9). Allerwege heeft ontginning plaats van *Europeesche* en *Inlandsche cultures*, terwijl de vooruitgang ook blijkt uit het toenemend *scheepsverkeer* te Emmahaven. Spr. drong aan op *verbindingswegen*. De resident gaf een politiek en economisch overzicht. Aangekondigd werd de invoering van een *verkeersbelasting* voor alle landaarden ter vervanging van den afkoop der *heerendiensten*. De weg Pangalan Kota Bahroe-Bangkinang komt in het einde van dit jaar gereed, waardoor rechtstreeksche verbinding tusschen Padang en Singapore wordt verkregen. Mogelijk zal Singapore in een etmaal bereikbaar zijn.

De aanleg van den *Daïriweg* naar Sidikalang kan zeer waarschijnlijk in 1929 tegemoet worden gezien (*Deli Crt.* 6/9). Met den aanleg van dezen weg wordt een gebied opengelegd, dat tot nu toe niet tot ontwikkeling kon komen door gebrek aan verkeersgelegenheid voor den afvoer van producten en den aanvoer van grondstoffen. De *H. V. A.*, die in deze streken belangrijke concessie-perceelen bezit, draagt tot de financieele lasten in niet geringe mate bij, waarvan de *Inlandsche* koffieplanters ook hun profijt hebben. Van Daïri zullen de *vrachtauto's* de producten brengen via Brastagi naar Arnhemia, vanwaar dan verder het vervoer naar Belawan per trein plaats heeft.

De Regeering heeft den directeur van B. O. W. gemachtigd te beschikken over een bedrag van ongeveer *f* 1 millioen ten behoeve van de bespoediging van wegenaanleg in Atjeh en Onderhoorigheden. (*D. C.* 6/9).

Het aantal *motorvoertuigen* ter Sumatra's Oostkust is in 3½ jaar gestegen van 2369 tot 6404. Van de General Motor-auto's, in Indië gemaakt, werden begin 1928 ter Oostkust 269 ingevoerd. (*D. C.* 4/9).

Het *Bat. Nwsbl.* (28 en 29/8) en de *Java-Bode* (29/8) bevatten het ontwerp voor *„De West-Java-tram"* en het advies van *ir. Karsten*. Het is de bedoeling van het West-Java Tram Syndicaat om het geïsoleerde gebied ten O. van de spoorlijn Mr. Cornelis-Buitenzorg door den aanleg van een lande-

lijken tramweg een rechtstreeksche verbinding te geven met de hoofdplaatsen Mr. Cornelis (Batavia), Buitenzorg en Krawang en verder via de S.S. en N.I.T.M. met andere plaatsen en streken van Java.

Misdadigers-cultuur.

Er is eene zeer belangrijke circulaire van den Dir. van Justitie rondgezonden over het hoogst twijfelachtig nut der *korte vrijheidsstraffen* (*Soer. Hbl.* 30/8, 3de bl. *Z.* en *Deli Crt.* 7/9 „Wordt er te veel gestraft?"). In 1926 werden alleen door de gouvernementsrechters 152.296 personen veroordeeld tot betrekkelijk korte vrijheidsstraffen. Hierbij komen dan nog de zeer talrijke gevallen waarin hechtenis moest worden ondergaan omdat eene door den rechter opgelegde boete niet was voldaan. Ook in Indië zal aan de oplegging van geldboeten en aan eene voorwaardelijke straf in vele gevallen boven die der korte vrijheidsstraffen verre de voorkeur moeten worden gegeven. Een ander vervangingsmiddel zou zijn om veroordeelden tot korte vrijheidsstraf, deze straf te doen ondergaan in den vorm van enkele arbeidsstraf. De generale preventie zal met de toepassing van de *„arbeidsstraf"* ook in voldoende mate gediend zijn, mits aan de betrokken veroordeelden *straffen van eenigen duur* en *flinke arbeid worden opgelegd*. Het advies is ingewonnen van de Hoofden van plaatselijk bestuur. Het *S. H.* juicht het toe dat de Regeering er naar streeft een einde te maken aan de populariseering der gevangenis en van de misdaad. De „arbeidsstraf" is verre te verkiezen boven het huidig systeem, dat tienduizenden menschen voor futiliteiten bloot stelt aan eene gemeene en voor de maatschappij gevaarlijke geestelijke besmetting.

In *De Loc.* (30/8, blz. 6 en 20; 3/9, blz. 4, 23 en 37) geeft *Dr. V. E. Korn* zijne beschouwingen over de aanhangige ontwerp-regeling betr. *„Inheemsche rechtspraak"*.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De grondrechten.

Bovengenoemd onderwerp, betrekking hebbende op bosschen en woeste gronden, wordt in de *Bintang Timoer* van 11 Augustus behandeld, naar aanleiding van de instelling der commissie tot omwerking der Agrarische wetgeving.

Gewezen wordt op de samenstelling der commissie, bestaande uit tot beoordeeling der adat alleszins bevoegde personen, van wie een grondige afdoening kan worden verwacht.

Volgens schrijver stemt een groot gedeelte der Inlandsche bevolking niet in met de domeinverklaring door de Regeering; in de Minangkabau en de Bataklanden b.v. beschouwen de menschen den grond als hun eigendom, in Borneo en Celebes wordt de grond als van de adatgemeenschap aanvaard; het Plakaat Pandjang wordt er bij aangehaald.

De commissieleden, waaronder de heer Ali Moesa, zonden reeds vragen rond ter beantwoording.

Schrijver was in de gelegenheid van een document over deze aangelegenheid kennis te nemen, welk document opgemaakt werd in verband met de vraag wie op de rechten op boschproducten aanspraak had.

Na verschillende rapporten van gewestelijke bestuurshoofden te hebben medegedeeld, zegt schrijver dat over het algemeen de bevolking dezelfde meening huldigt n.l. dat het beschikkingsrecht over de boschproducten behoort aan de plaatselijke gemeenschap, terwijl de Regeering er de domeinverklaring tegenover stelt. Schrijver brengt de woorden van een Resident in herinnering, volgens welke miskenning van de bevolkingsrechten politiek gevaarlijk is.

Gezien de geringe belangstelling bij de bevolking voor deze aangelegenheid, dringt schrijver er bij de ontwikkelden en vooral de juristen op aan, dit onderwerp alle aandacht te schenken en hun meening kenbaar te maken. Reeds is een hunner gepromoveerd op het proefschrift: de rechten op den grond in Indonesië. Ook de commissie kan met de mededeelingen haar voordeel doen en dit zal bijdragen tot een afwikkeling, welke zoowel het Gouvernement als de bevolking zal bevredigen.

De P. P. P. K. I., coöperatie en non-coöperatie.

In de „Politieke brieven" van het revolutionnair-nationalistische blad *Indonesia Bersatoe* te Soera-

baja wordt een verklaring gegeven van de oprichting der P.P.P.K.I. Door de vrees n.l. voor onderlinge botsing in verband met het verschil in grondslagen der bestaande nationalistische vereenigingen en om de nadeelen eener verspreide actie te kunnen ondervangen, werden de voormannen der nationalistische beweging er toe gebracht om deze federatie te vormen.

Daarna gaat hij over tot een bespreking van coöperators en non-coöperators.

Tot de eersten, die — zegt schrijver — nog gelooven en vertrouwen dat men voor de vrijmaking van Indonesië op samenwerking van de Regeering kan rekenen en daarom zooveel mogelijk zetels willen bemachtigen in de verschillende raden, de coöperators, die hopen dat, zoodra de Indonesiërs rijp geworden zijn, de Nederlanders hun het bestuur over Indonesië in handen zullen geven, wendt schrijver zich met de vraag hoe zij nu wel denken en handelen zullen, na de behandeling van het burgemeesters-voorstel. En hij herinnert aan een dialoog, die men vroeger heeft doen houden tusschen den heer Soetadi (ex-hoofdredacteur van Darmo Kondo) en „Si Malang" (Proletariër), waarin laatstgenoemde op het betoog van den heer Soetadi: dat men zijn vijanden met het wapen der liefde moet overwinnen, antwoordt met de opmerking dat Ardjoena noch Rama geweld verwierpen in hun strijd tegen Dasamoeka, den vorst der kapitalisten en inhaligen van vroeger tijden. Eerst toen Dasamoeka overwonnen was, bracht Sri Rama liefde in zijn handelingen en leerde hij het aan Wibisana, den vervanger van Dasamoeka, zoodat onders diens bestuur tijgers en geiten in vrede naast elkaar leefden.

Ook de Indonesiërs behooren aldus te doen: eerst als zij in het oog der wereld inderdaad een volk van aanzien zijn, moet liefde worden betoond aan allen, die komen. Vóórdien is die liefde niet altijd noodig.

Tot de P.N.I.'ers (de non-coöperators — Red.) wendt schrijver zich met volgens hem nieuwe ideeën: evenals de kustbewoner van den vloed gebruik maakt om het zeewater in vijvers op te vangen ten einde bij de eb het zout te kunnen winnen, en de voorouders het oerbosch kapten en ontgonnen, waaruit de groote steden en dorpen van thans zijn ontstaan, evenzoo moet de P. N. I. van den tijd, dat zij een goeden naam heeft bij het volk, gebruik maken om allerlei nuttige en voordeelige ondernemingen in het leven te roepen. Schrijver ziet reeds in gedachten P.N.I.-gemeenten met eigen P.N.I.-sigarenfabrieken, eigen P.N.I.-scholen, eigen advocatenkantoren e.d., terwijl de P.N.I.'ers slechts de eigen producten dragen, de eigen wijsjes zingen, er eigen P.N.I.-manieren op na houden.

De deputatie naar Nederland.

In de Indonesisch-nationalistische *Matahari Indonesia* te Medan, van 14 Augustus, wordt misnoegen uitgedrukt over de door het deputatie-comité genomen beslissing tot het niet zenden der deputatie, alleen naar aanleiding van het schrijven van den heer Stibbe, dat het z.g. meerderheidsvoorstel in de Staten-Generaal zeker zal worden aangenomen. Schrijver is van meening dat, waar het geld tot een bedrag van *f* 10.000 thans is bijeengebracht, de deputatieleden klaar staan en hun verschijnen in Nederland velerlei nut zou afwerpen voor Indonesië en de nationale partij, de deputatie had moeten worden gezonden.

De verdenking wordt geuit dat andere invloeden van sanazijde (de conservatieve Europ. partij — Red.) in het spel zijn. Het zich terugtrekken der twee Solosche prinsen, de Pangerans Hadiwidjojo en Koesoemo Yoedo, wordt kinderachtig genoemd, terwijl het vertrouwen van het publiek in de voormannen miniem is geworden. Schrijver stelt de vraag waarom geen nieuw comité kan worden opgericht om de zaak door te zetten en de deputatie te laten doorgaan, waaraan thans een vierde persoon uit Atjeh, T. Hassan, zal worden toegevoegd.

Er is nog voldoende tijd en er zijn nog voldoende menschen in Batavia die nog niet onder den invloed staan van ambtenaren of werkgevers, om een comité te vormen, want het gaat niet aan om de opgezette actie zoo maar halverwege af te breken.

De *Bintang Timoer* te Weltevreden drukt met voldoening een artikel in de *Darmo Kondo* te Solo af, waarin dit blad zich mede afkeurend uitliet over de houding van het hoofdcomité; dit hoofdcomité miste het recht om een dergelijke beslissing te nemen en deze zaak wordt belachelijk in de oogen der sana-pers.

De *Bintang Timoer* voegt hieraan toe, dat uit die onverwachts genomen beslissing weer duidelijk de kwaal blijkt waaraan de Indonesiërs lijden, n.l. het maar al te gauw entameeren van iets zonder het noodige doorzettingsvermogen te bezitten.

Zij wijst als tegenstelling op de b.v. door de „Java-Bode" ingezette campagne tegen de z.g. Inlandsche meerderheid, na ontvangst van het voorloopig afdeelingsverslag der Tweede Kamer en op de Volksraad-boycott, waaruit een vasthouden aan de actie en een vergrooting daarvan blijkt, ten einde de aanname van het ontwerp te beletten.

De zoo krachtige sana-partij acht het nog noodig gevechtsklaar te blijven en de actie voort te zetten; de sini-partij vindt dat het al bedtijd is. Inderdaad een verschil.

Later komt de redactie weder op de kwestie terug, nu naar aanleiding van het door het Semarangsche „Alg. Handelsblad" gepubliceerd schrijven van Generaal Swart, volgens hetwelk men er in Nederland algemeen op rekent dat het wetsontwerp tot vermeerdering van het aantal zetels voor Indonesiërs in den Volksraad door de beide Kamers zal worden aangenomen, doch de uitvoering daarvan zal worden opgeschort, omdat alles gedaan zal worden om de instelling van een Staatscommissie te verkrijgen voor de herziening van de geheele Indische Staatsinrichting.

De redactie wijst er op dat deze meening in overeenstemming is met wat reeds ex-minister Colijn zeide; wie goed opgelet heeft, zal de verschillende pogingen om de wet niet te doen tot stand komen en uitvoeren, hebben opgemerkt: eerst werd aangevoerd dat de *tijd* er voor nog niet gekomen was, zooals betoogd werd met het door duizenden geteekend rekest, daarna kwam de bewering dat de bevolking er nog niet *rijp* voor was, vervolgens kwam de Volksraad-boycott en nu geeft „Het Nieuws v. d. Dag" nog blijk van niet willen opgeven door het Hoofdcomité toe te roepen om niet voorbarig te zijn, terwijl zijn „wacht maar!" duidt op het voornemen om het er niet bij te laten.

De redactie weet hoe langzaam de Regeeringsmachine werkt; zij rekent uit dat, gesteld dat de Staatscommissie in 1929 wordt opgericht, deze haar werk zal hebben voltooid in 1931 en wie weet of het nieuwe ontwerp niet strijdig zal zijn met de eenmaal aangenomen doch nog niet ingevoerde wet.

Zij herinnert in dat verband aan het zoo lijvige rapport der Herzieningscommissie, dat toch na de komst van Minister S. de Graaf door dezen geheel werd terzijde gezet, terwijl een nieuw ontwerp werd aangeboden volgens het vroeger door hem opgemaakte, dat werd aangenomen, ofschoon het vroeger verworpen was.

De redactie hoopt niet dat zoo iets gebeuren zal, doch rekent het zich een plicht deze waarschuwing te uiten, voor het geval het ontwerp op de z.g. Inlandsche meerderheid na aanneming toch onuitgevoerd blijft.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Volkscredietwezen en Volkswelvaart.

Naar aanleiding van de in de laatste jaren op den Dienst van het Volkscredietwezen geoefende critiek, voor zooverre de volkswelvaart door die instelling beïnvloed is, schrijft Mr. Th. A. Fruin een uitvoerig artikel in No. 6—7 van het „Blaadje voor het Volkscredietwezen".

Schr. erkent ronduit dat de volkscredietinstellingen slechts in geringe mate hebben bijgedragen tot verhooging der welvaart op Java, doch hij kan niet toegeven dat door reorganisatie a.a. daarin verbetering kan worden toegebracht. De oorzaken liggen z.i. dieper en kunnen van buitenaf niet worden weggenomen. Zij wortelen in het stadium van ontwikkeling van de Javaansche maatschappij en daarmede samenhangenden tegenwoordigen aard van den Javaan. In het kort komen zij hierop neer, dat het economisch motief bij den Javaan over het algemeen nog van ondergeschikte beteekenis is en dat in de Javaansche wereld kapitaal slechts in geringe mate nieuw kapitaal voortbrengt.

De Javaan is vooralsnog geen economisch
mensch. Of hij het worden zal, durft schr. niet
oordeelen. Zeker wel in meerdere mate dan th
maar wellicht niet zoo als de Westerling. Dat h
geen critiek in en drukt in geen enkel opzicht
stempel van menschelijke minderwaardigheid
den Javaan. Van Westersche zijde wordt dat la
wel eens vergeten. Zeer ten onrechte noemt
den Javaan dom en lui. Menschen zoowel als
ken behooren nu eenmaal tot verschillende
chische typen en juist ten opzichte van het ec
mische is de psyche van den Javaan wel heel an
dan die van den Westerling. Dat is natuurlijk
strekt niets nieuws, maar op het gebied van
volkscredietwezen wordt dat toch door critici
wijls uit het oog verloren. Het verschil in ec
mische geaardheid tusschen West-Europeaan
Javaan is bovendien grooter dan men gewoon
wel beseft. De Westerling en vooral de kolon
Westerling zal over het algemeen gaarne elke
hoorlijke gelegenheid aangrijpen om rijk te
den. Talrijke ambtenaren zouden met liefde in
lucratieve betrekking in het particuliere overg
als zij er de kans toe kregen, ook al zouden zij
der moeten werken en andere levensgenoeg
moeten opgeven; voorbeelden er van heeft
dagelijks voor oogen. Het omgekeerde wekt
bazing. Wie een betrekking met goede geldel
vooruitzichten vrijwillig opgeeft voor een am
naarsloopbaan, wordt beschouwd als niet ge
normaal. Dat typeert de economische gezind
van den kolonialen Europeaan. Kan men zich
der een Westersch zakenman of landbouwer
ken, die, kans ziende de winsten van zijn be
met behoorlijke middelen, zonder abnorm
risico's te vergrooten, daarvan geen gebruik
maken? Wij zouden hem, van ons standpunt
komen terecht, een dwaas of een sukkel vinden

Welnu, wat voor ons zoo van zelfsprekend is
dat voor den Javaan volstrekt niet. Natuurlijk
ook hij liever rijk dan arm en zal hij niet afsl
wat hem in den schoot geworpen wordt. Maar
worden staat toch niet in het centrum van zijn
langstelling. Loopt men echter achter eenige In
ders uit de volksklasse, dan heeft men groote k
hen over geld of andere economische aangele
heden te hooren spreken. Maar het heeft een an
oorzaak dan economische belangstelling. Wie ar
en voortdurend in geldzorgen leeft, praat meer o
geld dan wie royaal kan leven. Maar dieze
arme Javaan zal gewoonlijk liever armoedig l
ven dan zijn vrijheid opofferen voor een be
inkomsten gevende betrekking bij een Europees
onderneming. Vandaar het bekende verschijn
dat in de desa loonsverhooging dikwijls tot min
arbeid leidt. Maar ook bij de meer gegoeden g
iets dergelijks. Bij een buitenonderzoek kwam
eenigen tijd geleden bij een tamelijk welgeste
Soendanees. De man was als kleermaker begon
had o.m. met behulp van leeningen van de af
lingsbank grond gekocht en daarop theetuinen
gelegd. Hij was in den loop der jaren goed in
stand vooruitgegaan. Driemaal 's maands hield
toezicht op de pluk in zijn tuinen. Ik vroeg
wat hij de andere dagen deed. „Och mijnheer,
ziet U zelf, ik ben thuis en speel wat met
kind, aan de kleermakerij doe ik maar zoo nu
dan eens wat, als ik geld noodig heb". Toch
de man in de kracht van zijn leven en had bij
gelegenheid zijn rijkdom verder te vermeerde
Zijn economische zin was nog betrekkelijk groot
had zich opgewerkt. Maar nu bleek hij dan ook
zadigd te zijn. De meeste Javanen zouden zich
eens de moeite getroost hebben zich econom
omhoog te werken. Niet uit luiheid, maar uit
verschilligheid of gelatenheid. Want dat komt
de geringe beteekenis van het economisch mo
de Javaan aanvaardt gemakkelijker het besta
dan de Westerling. Dat is overal wel een — n
geboren — eigenschap van den arme en mac
looze, maar zij wortelt hier bovendien in een
zensverschil tusschen Oost en West.

Dat wat het karakter van den Javaan bet
Thans de Javaansche maatschappij. Eigenlijk
de volgorde omgekeerd moeten zijn, want de
van den individueelen mensch wordt begr
door dien van de maatschappij waarin hij le
Kenmerk van de Javaansche wereld is o.m. da
economisch nog weinig gedifferentieerd is, in
stadium verkeert dat nog lang niet de economis
ontwikkeling van het Westen heeft bereikt. He
nog niet zoo lang geleden dat de Javanen over
gend voor hun eigen huishouding produceer
Ook al wordt thans een meer of minder groot
van den oogst te gelde gemaakt, er is nog steeds
nauwe persoonlijke band tusschen den mensch
zijn arbeid; men is landbouwer, in eigen be
werkende voorzoover noodig ter voorziening
eigen beperkte behoeften. De onpersoonlijke
tersche bedrijven, zonder direct verband met
soonlijke behoeften gedreven door bezoldigde
ders voor derden kent de Javaansche maatscha
nog niet. Zij beschikt dan ook nagenoeg niet o
personen die psychisch geschikt zijn om op te
den als bedrijfsleiders van naamlooze vennootsch
pen of zelfs maar van coöperatieve vereeniging

Zij is nog niet kapitalistisch; zij is kapitaalarm, maar weet met kapitaal voorloopig ook weinig te beginnen. Men behoeft kapitaal slechts voor het kleinbedrijf, aan groot- en zelfs maar middenbedrijf is men over het algemeen nog niet toe. De Javaansche landbouwer met veel kapitaal sticht geen grootlandbouwbedrijf waarin machines en verbeterde arbeidsmethoden aanwending vinden, maar blijft op de oude wijze op een beperkt terrein een kleinbedrijf voeren; de rest van zijn kapitaal belegt hij in grond, die hij in huur of deelbouw uitgeeft. De handel verheft zich zelden boven kleinhandel-, passer- en leurdersbedrijf, grootere bedrijven kan men nog niet aan en men gevoelt er niet voor. Javaansche fabrieken bestaan om zoo te zeggen niet. Het resultaat van dat alles is dat kapitaalvorming slechts in geringe mate plaats heeft; men ziet wel kapitaalverplaatsing en (meest tijdelijke) kapitaalcumulatie in één hand, maar nieuw kapitaal wordt nauwelijks voortgebracht, meest nog in den vorm van nieuwe ontginningen, waarvan de voordeelen echter spoedig weer door evenredige bevolkingstoename verloren gaan.

Het is duidelijk dat onder deze omstandigheden krediet van weinig beteekenis voor kapitaalvorming en welvaartsvermeerdering kan zijn. Het volkscredietwezen beschikt op Java over meer kapitaal dan op gezonde basis kan worden uitgeleend. Er bestaat dan ook geen enkele reëele behoefte aan nieuwe overheidsbanken naast de bestaande. Credietinstellingen die alleen zouden leenen indien daarvan kapitaalvorming het gevolg zou zijn, zouden hun kosten niet goed kunnen maken.

Schr. beperkte zijn betoog tot nu toe tot Java. …t dat veel ervan niet evenzeer op de buitengewesten van toepassing is, maar toch zijn daar in die streken de economische omstandigheden anders, en leven er volken bij wie het economisch motief van veel grooter beteekenis is dan bij den gemiddelden Javaan. Dat uit zich voor iedereen zichtbaar reeds hierin, dat bijna overal op de Buitengewesten de winkels van dagelijksche artikelen voor den Inlander en ten deele ook de productenkoop in inheemsche handen zijn, behalve waar Chineezen in grooten getale voorkomen: op de kolonisatie terreinen in de Lampongsche Districten zijn Inheemsche warongs en Chineesche opkoopers de Javanen op den voet gevolgd. Hetzelfde geldt voor het transportwezen; talrijke vrachtauto's op de Buitengewesten worden door Inlanders geëxploiteerd. Er is daar ondernemingsgeest die gelegenheid tot ontplooiïng aangrijpt. Atjehsche hoofden hebben in Sigli een moderne, door Schlieper ingerichte, machinale rijstpellerij begonnen, Karobataks hebben proeven genomen met tractors voor machinaal ploegen. In de Karolanden wordt ook door de bevolking in belangrijke mate in geld gespaard. Daar …en bestaan volkscredietinstellingen die geheel met door de bevolking zelf bespaard kapitaal werken, en die zich ontwikkelen vrijwel zonder Europeesche leiding en onder contrôle-apparaat. Hoewel op gelijke wijze georganiseerd en volgens overeenkomstige beginselen geleid als op Java, bereiken de meeste volksbanken in de buitengewesten bevredigender resultaten. Het is duidelijk dat dit niet aan de banken ligt, maar aan de omstandigheden waaronder zij werken.

Het bovenstaande, meent de hr. Fruin, moest gezegd worden, opdat duidelijk zij, waarom de Volkswelvaart op Java slechts in bescheiden mate toeneemt en volkscredietinstellingen of overheid daaraan weinig kunnen veranderen. Verbetering kan slechts uitgaan van het Javaansche volk zelf, doordien het verlangen ontstaat — en in daden wordt omgezet — om zich *door eigen inspanning* economisch omhoog te werken. In deze richting ook zullen de voormannen van hun volk werkzaam moeten zijn. Door verbetering te verwachten van nieuwe Gouvernementsdiensten geeft men zich over aan illusies en verwaarloost men het eene noodige: *zelfwerkzaamheid*. Want men vergete niet: veel belangrijker dan welvaartsvermeerdering op zich zelf is vermeerdering van economischen zin en economische kracht.

De West-Indische Gids.

Inhoud der October-afl. Een heksenproces op St. Martin A.D. 1711, door Prof. Dr. L. Knappert. — Ethnologische aanteekeningen omtrent de Zwarte Caraïben, door Dr. H. ten Kate. — De West-Indische afdeeling op de Arnhemsche tentoonstelling, door Joh. F. Snelleman. — Nettelbeck's plannen [tot vestiging van landbouw-ondernemingen in Suriname], door G. J. Staal. — Kaartbespreking, door C. H. de Goeje.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De October-afl. opent met een bijdrage van Dr. P. Wirz, getiteld „Het oude Nias", vergezeld van fraaie foto's en teekeningen van den schrijver. — De hr. J. H. B. Jaspers vervolgt zijn geïll. beschouwingen over het fort „Nieuw Victoria" te Amboina. Voorts bevat deze afl. bespreking van de volgende boekwerken: W. O. J. Nieuwenkamp. Indische kunst van Ned. O.-I. II. Beeldhouwwerk van Bali. — V. I. van de Wall. De Nederlandsche oudheden in de Molukken. — Bergenweelde, door M. C. W. Wormser [een boek over Java's bergen].

De Indische Post.

Het Nr. van 1 Sept. vervolgt zijne beschouwingen over de „Nederlandsch-Nationale Partij", welke waarschijnlijk in Indië wordt opgericht. — Dr. E. H. Hermans schrijft over het „Drama van de Insulinde". — Onder het opschrift „Pacificator-gewelde-naar" hekelt de hr. G. v. L[issa] de debatten in den Amsterdamschen gemeenteraad in zake het monument-Van Heutsz. — Verder bevat dit Nr. o.m. het vervolg der meditaties van een H.B.S.'er over de Indische tentoonstelling te Arnhem.

De Indische Mercuur.

No. 40 (3 Oct.). De hr. J. Sibinga Mulder geeft eene beschouwing over „Suriname, de bloedverwant in nood!", waarvan we vermoeden dat de redacteur der rubriek Suriname in het K. W. er wel een woordje over zal spreken. — Dr. H. C. Prinsen Geerligs schrijft over het verbruik van uit maïs bereide glucose in de Vereenigde Staten. — Verder mededeelingen over de groote cultures ter Sumatra's Oostkust (ontleend aan de Mededeelingen der Handelsver. te Medan) en een artikel „Economische wereldpolitiek" overgenomen uit „Korte Berichten". — Overigens bevat dit Nr. de geregelde rubrieken: Kleine mededeelingen. — Kultuurberichten. — Financieele berichten en verslagen, enz. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over aetherische oliën, boschwezen, geneesmiddelen, voedingsmiddelen, vruchten en groenten.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 17 (1 Sept.). Aardappelkanker, door W. Würtemberger. — Een nieuw tapmes voor Hevea-rubberboomen, door A. Zimmermann (met afb.). — Rubber-bestrating. — Over eenige tapproeven bij Hevea Brasiliensis, door Dr. E. A. Hauser (met afb.). — Nieuwe inzichten over de oorzaken van onvatbaarheid van planten voor aantasting door parasieten, door H. M. Quanjer. — Bestrijding van den pisang-boorder door middel van lokaas, door J. L. Froggatt.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 9 (25 Aug.). Eenige reiservaringen op Java en Sumatra, door Prof. Dr. le Cosquino de Bussy. — Klein landbouw. Voor- en nadeelen van inteelt, door W. A. Schrauwen. — De aanslagen in het Soekaboemische.

De Tropische Natuur.

De Sept.-afl. bevat twee geïll. bijdragen, nl. van D. F. van Slooten over het geslacht Dipterocarpus en van J. Olivier over de levenswijze en gewoonten van de wilde zwijnen op Java.

Zending.

M e d e d e e l i n g e n. T i j d s c h r. v o o r Z e n d i n g s w e t e n s c h a p. Deel. 72, 3e Stuk. Geschiedenis der Zending op het eiland Halmahera (vervolg). — De gemeente zich openbarend in Zendingsdrang, door B. J. C. Snijders. — Is het beslist noodig dat een zedeling overtuigd is van de superioriteit van zijn boodschap? door H. Frinck. — Het zegenen der buffels in Bada (Celebes), door J. Woensdregt. — Belangrijke verschijnselen op zendingsgebied.

D e B a n i e r. 23 Aug. '28. Tapanoeli en de Roomsch-Katholieken.

Korte Berichten voor Landbouw, Nijverh. en Handel.

Uit den inhoud van No. 34 (24 Aug.). De in- en uitvoer van Java gedurende het eerste halfjaar van 1928. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het tweede kwartaal van 1928 (slot). — De markt voor enkele invoerartikelen op Java en Madoera gedurende het tweede kwartaal van 1928 (slot in No. 35).

Inter-Ocean.

Inhoud der Mei-afl. voor zoover deze op Indië betrekking heeft: Back of a cup of tea by Ch. de Cock-Wheatly (with ill.). — Papadajan, by M. Oostwood-Wydenes (with ill.). — An artist in Java, by Jan Poortenaar (with ill.). (De laatste bijdrage is ontleend aan „The Asiatic Review).

* *
*

Oost en West in Nederlandsch-Indië, door Ir. W. F. Staargaard. (Haarlem, H. D. Tjeenk Willink).

H. N. van der Tuuk. Maleisch leesboekje. (VIIe stukje), bevattende vier Maleische vertellingen en het verhaal van Bibi Sabariah. Nieuwe uitgave. (Leiden, E. J. Brill).

Rijks Ethnografisch Museum te Leiden. Verslag van den Directeur (Dr. H. H. Juynboll) over het jaar 1927 ('s-Gravenhage, Algemeene Landsdrukkerij).

Spraakkunst en taaleigen van het Maleisch, door J. Kats. Deel I. Inleiding. 3e geheel ongewerkte druk. Met ill. (Weltevreden, N.V. Boekhandel Visser & Co.).

De kindersterfte ter Oostkust van Sumatra, door B. M. van Driel (Bulletin Bond van Geneeheeren in Ned.-Indië, No. 228).

Lali Djiwo, door M. O. W. Met ill. (Eigen Haard, 29 Sept. '28).

Het rapport van den Sumatra-opstand, door J. D. L. le Febvre (Socialistische Gids, 1928, II, bl. 162).

Oost-Indische muziek, door M. Dijk. Met ill. (Ons eigen Tijdschr. VI, No. 10. bl. 306).

Noto Soeroto, door P. H. Ritter Jr. Met portret (De Hollandsche Revue, 1928, bl. 708).

Het hypotheekwezen in Nederlandsch-Indië, door M. A. J. Kelling. (Bandoeng, N. V. Drukkerij v.h. A. C. Nix en Co.).

Aanwijzingen tot het verzamelen en prepareeren van zoölogica. Uitgegeven door het Zoölogisch Museum, Buitenzorg. I. Gewervelde dieren. 2e druk. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Suriname.

De West van 11 Sept. schrijft:

De Algemeene jaarvergadering van aandeelhouders, gevolgd door de vergadering van commissarissen van de Surinaamsche Bauxiet Maatschappij werd heden gehouden in het hoofdkantoor der Maatschappij te Paramaribo.

De heer O. M. de Munnick presideerde de beide vergaderingen en legde de door de hoofdboekhouding te Philadelphia opgemaakte en door den Penningmeester aldaar onderteekende Balans met Winst- en Verliesrekening over. Hij deelde den aanwezigen mede, dat, alhoewel het jaar 1927 het elfde boekjaar was sedert de oprichting der Maatschappij, het toch pas het eerste boekjaar is, waarin de fabriek heeft gewerkt na de voltooiing in December 1926.

In het afgeloopen boekjaar hadden 68 schepen Moengo bezocht om bauxiet te laden, welke schepen totaal 174.812 metrieke ton vervoerden. Van deze 68 schepen voeren 62 naar New Orleans, 3 naar Norfolk (Virginia) en 3 naar Port Alfred (Quebec, Canada). Het bleek dat de schepen in 4 tot 6 uur geladen konden worden, aangezien de laadinrichting op Moengo maximum 600 ton per uur in staat is te laden. Het is daarom reeds meermalen voorgekomen dat schepen, welke in ballast aankwamen, binnen 48 uur het lichtschip weer geladen met bauxiet passeerden op weg naar Amerika.

Gedurende het gansche jaar heeft de fabriek met succes gewerkt, althans storingen van belangrijken aard kwamen niet voor. Enkele malen moest worden gestopt, aangezien de silo geheel gevuld was en van deze rustperiode werd gebruik gemaakt om enkele kleine reparaties te verrichten of veranderingen aan te brengen, welke gewenscht bleken.

Gedurende dit eerste bedrijfsjaar varieerde de kostprijs nogal aanzienlijk en bereikte zelfs het cijfer van *f* 15.12 per ton. Deze schommelingen zijn natuurlijk niet te vermijden bij een nieuwe installatie, waar bij het dienstdoende personeel nog de noodige training ontbreekt. Het thans loopende bedrijfsjaar geeft hoop op werkelijk betere uitkomst, aangezien de productiekosten tot op heden niet meer zulke schommelingen vertoonen, terwijl dit jaar ook, naar alle waarschijnlijkheid, meer dan 200.000 ton zullen worden verscheept.

In begin November verliet de Amerikaansche bedrijfsleider en expert de kolonie en sedert dien heeft de staf geheel uit Nederlanders bestaan, terwijl de leiding van het bedrijf op Moengo in handen werd gelegd van den heer ir. R. A. Jetten.

De nog af te werken constructies, zooals het verplaatsen en verbeteren van de reparatiewerkplaats en het bouwen van een nieuw modern kantoor werden aan het einde van het afgeloopen jaar ter hand genomen en in het begin van 1928 voltooid. Momenteel staat nog op het programma het bouwen van een nieuw hospitaal, waarvan de bouw werd uitgesteld wegens diverse omstandigheden. Naar alle waarschijnlijkheid zal in 1929 tot dezen bouw worden overgegaan, indien althans de meergenoemde omstandigheden uit den weg zijn geruimd.

Op de commissarissen-vergadering werd het bestuur verkozen als volgt: W. C. Neilson, president; Harmon Lewis, eerste vice-president; ir. D. M. de Munnick, tweede vice-president, tevens directeur-beheerder in Suriname; Frank B. Cuff, penningmeester en assistent-secretaris; J. Poot, secretaris en assistent-penningmeester (tijdelijk waargenomen door den heer F. D. van den Broek).

* *
*

In hetzelfde nummer van *De West* vinden wij een merkwaardig bericht. Naar aanleiding van de benoeming van brigadier generaal Sir Gordon Guggisberg, die Gouverneur van de Goudkust is ge-

weest, tot Gouverneur van Britsch Guiana, ontleent het blad n.l. aan het te Londen verschijnend weekblad *West Africa*, de mededeeling van A. A. Mc. Millian Moll, die vroeger in Britsch-Guiana had gewoond, dat daar in het dorp Bajot Ville, een Afrikaansche nederzetting, door de meerderheid der bewoners het *Yoruba*, een West-Afrikaansche taal, wordt gesproken. Die bewoners moeten dan later uit Afrika geëmigreerden zijn, want de afstammelingen van de in den slaventijd aangevoerde negers kennen de Afrikaansche talen niet meer.

* * *

Naar aanleiding van de ook in dit blad medegedeelde berichten van de *Vossische Zeitung* over de voorgenoemen Duitsche ondernemingen in Suriname, heeft de Berlijnsche correspondent van *De Telegraaf* een onderhoud gehad met den heer Hahl, de leider van het Duitsche syndicaat, die vertelde dat de plannen niet zijn opgegeven, doch dat de kwestie der financiering daarbij een groote moeilijkheid is. „Er worden onderhandeling gevoerd over een plan, om de vorderingen op het Duitsche rijk, van hen, die tijdens den oorlog door de likwidatie hunner bezittingen in het buitenland schade hebben geleden in Nederland te verdisconteeren, ten einde dus contante middelen te verkrijgen.

De besprekingen ter zake schieten evenwel niet hard op en het is nog ten eenenmale onzeker, of zij tot een positief resultaat zullen luiden.

In Duitschland zelf is het vereischte kapitaal, dat minstens *f* 500.000 zou moeten beloopen — een bedrag dat bovendien gedurende de eerste zes à zeven maanden geen rentie zou kunnen afwerpen — niet bijeen te brengen.

De heer Hahl deelde verder mede, dat hij de leiding van het syndicaat niet aan Nederlandsche belanghebbenden heeft overgegeven, zooals de *Vossische Zeitung* meldde en door welk bericht de indruk werd versterkt, dat het syndicaat zich geheel van de betreffende plannen zou hebben afgewend, doch de heer Hahl heeft, juist ter vergemakkelijking van de onderhandelingen in Nederland over het bijeen brengen van het vereischte kapitaal, gemeend de leiding te moeten overdragen aan die heeren van het syndicaat, die in Nederland gevestigd zijn. Dit is op grond van zijn eigen voorstel geschied.

Het door deskundigen in Suriname ingestelde grondig onderzoek vatte de heer Hahl aldus samen, dat Suriname door de schadelijke insecten, die in het verleden opgetreden zijn en nog optreden, een ernstigen slag heeft gekregen en nog steeds onder deze vijanden der cultures heeft te lijden. Kans op succes biedt slechts de cultuur van suikerriet en die van Liberia-koffie. De cultuur van suikerriet echter is uitgesloten, in verband met het daarvoor vereischte groote aanvangskapitaal. De cultuur van koffie daarentegen schijnt rendabel te zijn voor de kleine, middelsoort en groote ondernemingen, mits het benoodigde aanvangskapitaal aanwezig is. Iedere arbeid is evenwel op de voorwaarde gebaseerd, dat de door de Nederlandsche regeering met goedkeuring van het parlement op 14 Februari j.l. gedane toezegging gehandhaafd blijft, om arbeidskrachten uit Java gratis beschikbaar te stellen (d.w.z. dat de Nederlandsche regeering de kosten van overtocht voor haar rekening neemt). Suriname is een zuiver tropisch gewest. Malaria komt er voor, doch de vorm ervan moet niet kwaadaardig zijn. Reeds op grond van zijn klimaat leent Suriname zich niet voor een bewerking van den grond door kleine farmers door hun eigen arbeid. De Nederlandsche regeering staat welwillend tegenover Duitschen kolonialen arbeid in Suriname."

* * *

Op 5 October werd te Amsterdam opgericht de naamlooze vennootschap West-Indische Compagnie. De vennootschap stelt zich ten doel meer in het bijzonder den handel in West-Indische houtsoorten en de meest gezochte producten in dit gewest voor den verkoop in het moederland en Europa te bevorderen. Het maatschappelijk kapitaal bedraagt *f* 500.000, waarvan geplaatst *f* 100.000. Als oprichters worden genoemd de heeren T. H. van Hattum, directeur van de N.V. Solleveldt, van der meer en van Hattum's Stoomvaart maatschappij te Rotterdam, Joh. J. F. de Freese, directeur van de Europeesche Bank en Handelsmaatschappij te Amsterdam en mr. F. W. D. C. A. van Hattum, advocaat en procureur te Amsterdam.

* * *

Naar *De West* verneemt, zullen voor de gouvernementskantoren gelijke kantooruren worden ingevoerd, namelijk van zeven tot half twee. Op dit oogenblik is er geen uniforme regeling op dit punt. Enkele kantoren, die krachtens bestaande regeling in de droge maanden om één uur des middags mogen sluiten, zooals de gouvernements-secretarie, parket, openbare werken, enz. zullen dit jaar voor het laatst van die regeling profiteeren. Voortaan blijft gedurende het geheele jaar de kantoortijd van zeven tot half twee.

* * *

De Nederlander (Den Haag) van 3 Oct. schrijft:
„Het vorig jaar is het hoofd der Chr. school te Nieuwolda benoemd tot inspecteur van het Protestantsch Zendingsonderwijs in Suriname. Ofschoon hij daarom nimmer gevraagd heeft, bleek aan verschillende ingezetenen van zijn laatste woonplaats hier te lande, dat het den heer Smelik bij zijn arbeid voor de Broedergemeente in het donkere Suriname soms ontbrak aan geld om in sommige gevallen steun te verleenen, waartoe de kas der Broedergemeente niet in staat was. Met het oog op deze omstandigheden hebben een groot aantal inwoners van Nieuwolda onder leiding van den Ned. Herv. pred. ter plaatse een bazar georganiseerd, waarvoor zij tot zelfs uit Amerika, Oost- en West-Indië bijdragen mochten ontvangen.

Donderdag wordt deze bazar geopend met een toespraak van den heer Bielke, oud-zendeling op Suriname."

* * *

De directeur van de Surinaamsche bank te Paramaribo, mr. A. van Traa, die thans met kort verlof in Nederland aanwezig is, zal bij zijn terugkeer in Paramaribo in genoemde hoedanigheid als vertegenwoordiger van den Ondernemersraad voor Suriname optreden.

* * *

De *N. R. Ct.* van 6 October, Ochtendblad B, schrijft:
„Professor Snikers te Riga heeft een ter dood veroordeelden moordenaar met diens toestemming met lepra-bacillen besmet om wellicht het nog onopgeloste vraagstuk der lepra-besmetting een stap nader tot oplossing te brengen. De straf van den moordenaar is in gevangenisstraf veranderd en de professor, een bekend lepra-onderzoeker, hoopt hem nu te kunnen observeeren en, bij eventueele ziekte, te genezen."

Wij meenen, dat een dergelijke proef reeds eerder is genomen. Een bezwaar daarbij is, dat de ziekte soms eerst vele jaren na de besmetting uitbreekt.

* * *

Op 29 September heeft te 's-Gravenhage de uitwisseling plaats gehad van de akten van bekrachtiging van het op 4 November 1913 tusschen Nederland en Chili gesloten Consulair Verdrag betreffende de toelating van consulaire ambtenaren van Chili in Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao. (Zie Staatsblad 1928, no. 289). (St.ct.)

Curaçao,

Wn. Gouverneur Mr. Van Dijk.

De wn. gouverneur is officieel en officieus hartelijk verwelkomd. Uit de rede van Mr. De la Try Ellis, in wiens handen als ondervoorzitter van den Kolonialen Raad de heer Van Dijk den eed aflegde, stippen wij aan:

„Alhoewel de Raad tot dusverre niet de eer gehad heeft U in zijne openbare zitting te zien verschijnen, komt U niet als een vreemde in deze vergaderzaal, aangezien de afdeelingen meermalen het genoegen gehad hebben U in haar midden te ontvangen in bijeenkomsten, waar nauwere aanraking mogelijk was, en waar eerbied voor de wet en tact steeds Uw optreden en betoog kenmerkten.

Voelt U de volle verantwoordelijkheid van de zware taak, welke U op de schouders is gelegd, op 's Raads medewerking — het is mij aangenaam U op dit plechtig oogenblik daarvan de verzekering te mogen geven — op 's Raads medewerking zult U nimmer tevergeefs een beroep doen.

Slechts kort is U in dit gewest, doch Uw werklust en Uwe absolute integriteit, twee sieraden van een rechterlijk hoofdambtenaar, schenken ee[n] hechten en deugdelijken grondslag aan het vo[...] een bewindsman zoo noodig vertrouwen van [...] zijde van den Raad".

En de *Amigoe* schrijft:
„Wij kunnen niet anders dan Z. E. Dr. Van D[ijk] van harte gelukwenschen met deze hooge onde[r]scheiding en met dit groot blijk van vertrouw[en] door de Regeering van het Moederland in Hem g[e]steld; maar wij mogen ook wel de kolonie gelu[k]wenschen met deze benoeming.

Want Mr. Van Dijk heeft zich in den kort[en] tijd van zijn verblijf alhier, doen kennen als ee[n] man van krachtdadig initiatief, een die 't w[el] meent met Curaçao en zijn bevolking".

Het Handelsblad.

Het Amsterdamsche „Algemeen Handelsblad" dat zich in den regel nog al ver van *de Telegraaf* weet te houden, schijnt denzelfden kant uit te gaan als wij verleden week van dat blad signaleerden.

Het avondblad van 3 Oct. bevatte het volgend bericht:

„De Koloniale Raad heeft met algemeene stemmen een voorstel aangenomen van het lid Madur[o] om aan de regeering te verzoeken een oorlogsschi[p] te stationeeren op Curaçao, met het oog op de woeligen toestand in Venezuela (men herinne[rt] zich, dat onlangs in het Nederlandsch gouvern[e]ment een aantal revolutionairen werd aangeho[u]den, die van Venezuela gevlucht waren na[ar] Aruba) en met het oog op de noodzakelijke b[e]scherming van de enorme belangen der op Cur[a]çao gevestigde ondernemingen.

De Raad noodigde den gouverneur uit, dit ve[r]zoek telegrafisch te willen overseinen."

Verscholen als het stond tusschen Surinaamsc[he] berichten, ligt de veronderstelling voor de han[d] dat het aan Surinaamsche bladen ontleend is. I[n]tusschen had men het kunnen vinden in de *Amig[oe] di Curaçao* van 11 Aug. l.l., die juist een maa[nd] vóór de plaatsing van dit bericht op de redacti[e]tafel van het *Handelsblad* moet hebben gelege[n].

Wanneer zullen onze groote bladen toch ee[ns] deskundige Curaçao-redacteuren krijgen?

Maling aan de juristerij?

De gedachte, en misschien ook de uitdrukki[ng] zelf, is van het Kamerlid Schaper. Zij, en all[es] wat daarvan een gevolg is, moet den jurist gew[el]dig hinderen. Maar ook zonder jurist te zijn, ka[n] men er aanstoot aan nemen, dat volgens de laatst[e] mailberichten de ongestudeerde en ongegradueerd[e] advocaat- generaal belast is met de waarnemin[g] van het ambt van procureur-generaal. Tenzij m[en] meent, dat dit ambt zoo verworden is, dat daarvo[or] weinig of geen juridische kennis noodig is, ma[ar] dat zal nog wel niemand beweren. Zelfs wanne[er] geen der in de kolonie aanwezige meesters in [de] rechten zich beschikbaar zouden hebben gesteld [—] wat wij niet weten — zou deze daad niet verdedi[g]baar zijn. Waar nu reeds langer dan een maa[nd] de betrekking open is, en dit zich liet aanzi[en] was er alle reden, in dat geval iemand uit Holla[nd] of Indië te laten overkomen.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Het geslacht Van Starckenborgh.

Wanneer dit, naar wij meenen, nu op Curaç[ao] uitgestorven geslacht, zich daar gevestigd he[eft] is ons niet bekend. Een negatieve aanwijzing is, d[at] Hamelberg den naam niet noemt onder de[...]nen, die mee moesten betalen aan de brandsch[at]ting van Cassart in 1713, noch op de lijst v[an] familiegelden en zwarte hoofdgelden der ingeze[te]nen uit 1735. Dat de naam niet voorkomt op [de] uittreksels der ondertrouw- en trouwregisters v[an] de Gereformeerde kerk 1714-1722 (Vijfde jaarv[er]slag van het Curaçaosche geschiedkundig geno[ot]schap) zegt niets, want de Van Starckenborgh[s] waren blijkbaar Luthersch.

Misschien moeten wij den Curaçaoschen sta[m]vader zoeken in den adsistent Bernard van St[a]ckenborch, van wien Hamelberg meedeelt, dat [de] gouverneur Gales (1738—1740) hem in arrest [liet] zetten, omdat hij den kapitein-luitenant Berna[...] niet beleefd genoeg zou hebben gegroet. Een [ge]lijknamige komt in 1767 voor als magazijn- [en] waagmeester. In het doopregister der Luthersc[he] kerk op Curaçao komt het volgend jaar een [we]duwe van Bernardus van Starkenborg, Petron[el]Druske, voor, die getuige is bij den doop op [...] Februari 1768 van Sara Druske van Starkenbo[rg] dochter van Sigismundus Druske van Staarkenbo[rg] (waarschijnlijk een zoon der weduwe) en Cic[...] Dorothea Schotborg.

Het meest bekend is de fiskaal Mr. Petrus B[er]nardus van Starkenborgh, over wien Euwens in [de] *West-Indische Gids* 1924/5 uitvoerige levensbijzo[n]derheden heeft meegedeeld, die van 1819—18[..] waarnemend gouverneur van Curaçao is gewe[est]. Hij was geboortig van Utrecht en in 1773 als [ad]vocaat op Curaçao gekomen.

Hij had een broer Jan Nicolaas, die in 1767 va[an]drig der militie was, en wellicht in 1795 bij d[e]

Slavenopstand tijdelijk majoor van het garnizoen was, gehuwd met Johanna Pletz.

In het genoemde doopboek komen nog voor eene Susanna Jacoba van Starkenborg, Johanna Cornelia van Starkenborg en Sara Maria van Starkenborgh, die gehuwd was met Jan Hendrik Jutting en in 1781 een gelijknamigen zoon liet doopen. Susanna Jacoba was gehuwd met Ludolph Johan Iden. Hun kind Bernardus van Starckenborgh Iden werd 3 Jan. 1782 in de Luthersche kerk op Curaçao gedoopt, waarbij getuigen waren Petrus Bernardus van Starkenborgh en de bovengenoemde Johanna Cornelia, die toen weduwe was van Claas Schotborgh.

Uit den Verren Vreemde.

Italië's expansie-politiek.

Den 2en Augustus is tusschen Italië en Abessynië een verdrag van vrede en vriendschap gesloten. De beteekenis ervan moet gezien worden in het kader der buitenlandsche politiek, die Italië veral naar een afzetgebied voor zijn producten, doch mede naar ruimte voor zijn overbevolking doet uitzien. Men weet, dat de Italiaansche pers reeds aandacht gevraagd heeft voor de mogelijkheden, die Nederlandsch-Indië in dit opzicht zou kunnen bieden. In Noord-Afrika heeft 't zich tot universeel erfgenaam van het — overigens toch gansch niet dode — Turksche rijk gemaakt. In Klein-Azië en op de Middellandsche Zee-eilanden blijft 't zijn rol spelen. Het den 17en Mei j.l. met Turkije aangegane arbitrage- en vriendschapsverdrag wil de samenwerking tusschen Angora en Rome verzekeren, om in dien hoek aan den Britschen en den Franschen invloed afbreuk te doen.

In Augustus nu heeft Italië een overeenkomst verkregen, waardoor het een automobielenweg kan aanleggen van Assab, Italiaansche haven in den zuidelijken hoek van de Roode Zee, naar Dessy, een provinciale hoofdstad halverwege Addis Abeba, de Abessynische hoofdstad. Italië zal de kosten dragen van Assab tot aan de grens van Abessynië, dit laatste Rijk die tot Dessy, terwijl het plan den weg in de toekomst doortrekt tot Addis Abeba. Voor Italië opent dit vooruitzichten van zoodanige beteekenis, dat het, in ruil daarvoor, aan Abessynië gedurende 130 jaren een strook land aan de Roode Zee, nabij Assab, in gebruik heeft afgestaan. De bedoeling zou wezen Abessynië gelegenheid aan te bieden hier een eigen haven te krijgen, terwijl in verwachting Italië den doorvoer van en naar Abessynië door zijn gebied in Eritrea zal bezorgen. De handelswaren voor het Rijk bestemd zullen vrij van rechten worden vervoerd door het Italiaansche gebied; de doorvoer van wapens wordt binnen de bepalingen van de internationaal geldende regels gehouden. Tegelijkertijd wordt het binnenland van dezen uithoek der Italiaansche kolonie eindelijk in goede gemeenschap gebracht met de buitenwereld.

Indien in de toekomst deze autoweg inderdaad zal worden doorgetrokken tot Addis Abeba — hetgeen geenszins verzekerd is bij de enorme moeilijkheden en de buitengewone offers welke daarmede over die reuzen-afstanden gemoeid zullen zijn — kan daarmede een concurrent ontstaan voor den Franschen spoorweg van Djibouti aan de Golf van Aden naar Addis-Abeba. Heeft deze zich over die mededinging vooralsnog echter niet ongerust te maken, de Fransche en de Engelsche staatslieden zullen in de Italiaansch—Abessynische overeenkomst wèl aanwijzingen zien, die hun niet welkom zijn.

Terwijl, naar het heet, in Europa pogingen worden aangewend om de spanning tusschen de staten te temperen, laat 't zich aanzien dat de strijd om de invloedssferen in Afrika, door de verdeeling na den grooten oorlog, niet tot stilstand is gebracht en dat Italië er op bedacht blijft in het zwarte werelddeel een veel grooteren invloed te krijgen, dan wel welkom is aan hen, die zich bij de verdeeling der Volkenbondsmandaten een groote portie hebben laten toewijzen. De aanleg van den Italiaansch-Abessynischen autoweg en het daarbij behoorende verdrag, zou een zet zijn in dat spel. Zoo wordt de zaak ook van Fransche en van Engelsche zijde besproken. Het auto-spook in de politiek!

De nieuwe Chineesche grondwet.

De Koeomintang heeft 4 Oct. de nieuwe grondwet van de Republiek China afgekondigd. De belangrijkste bepalingen zijn:

De nationale regeering zal bestaan uit vijf organen: het uitvoerend, het wetgevend, het rechtsprekend, het onderzoekend en het controleerend bewind. Het uitvoerend bewind zal het hoogste regeeringsorgaan zijn; het wetgevend lichaam zal bestaan uit 49 tot 99 leden, door de regeering benoemd.

Er zal een regeeringspresident zijn en 12 tot 16 staatsraden, uit wie de presidenten en vice-presidenten van de regeeringsorganen zullen worden gekozen. De regeeringspresident zal de regeering vertegenwoordigen bij de ontvangst van diplomaten en de uitoefening van de officieele functies. Hij zal tevens bevelhebber zijn van de strijdkrachten te land en ter zee.

De regeeringszaken zullen worden geleid door een raad van state, onder leiding van den regeeringspresident. Alle wetten en besluiten, krachtens een beslissing van den raad van state afgekondigd, zullen door den regeeringspresident en de presidenten van de vijf regeeringsorganen worden geteekend.

Het uitvoerend bewind zal de ministeries benoemen en kan commissies voor uitvoerende aangelegenheden instellen. De raad van state krijgt de bevoegdheid om te beslissen over alle besluiten, genomen door het wetgevend orgaan en die uit te vaardigen.

Billiton op Java.

Dat een Fransch blad Billiton op Java laat zoeken is te begrijpen; voor menig Franschman is het begrip Nederlandsch-Indië teruggebracht tot het begrip Java, hij kent alleen dezen laatsten naam. Maar dat *La Dépêche Coloniale* de fout begaat, gaat de perken van het „wel te verwachten" toch te buiten. In haar nr. van 27 September maakt zij, onder het hoofd: *Les troubles ouvriers à Java*, melding van de ongeregeldheden onder de Chineesche arbeiders op Billiton.

Het evangelie van den Koran.

Het bekende Berlijnsche socialistische blad *Vorwärts* heeft bijzonderheden gegeven over een te Berlijn, in het Humboldt-Haus, gehouden lezing, door Mohamed Ali, die in Britsch-Indië een politieke rol gespeeld heeft en een vooraanstaande figuur in de Muzelmansche wereld is.

Wij ontleenen aan het verslag de volgende door Mohamed Ali ten beste gegeven stellingen:

God heeft de menschen geschapen, maar de duivel heeft de naties geschapen.

Wij, Muzelmannen in Indië, zijn alleen nationalisten geworden doordien wij onder vreemd juk leven.

Gedreven door den Volkenbond, die nog geen gemeenschap van volken is, helt Europa tot het internationalisme over. Daarentegen, verwijderen de Muzelman-volken zich van de internationale gedachte om zich in het nationalisme te storten.

De Koran is meer communistisch dan Karl Marx; een der verzen luidt: De menschheid is een gemeenschap.

De menschen hebben tot nu toe slechts materieelen vooruitgang weten te bereiken. Voor de zielen is niets gedaan.

Als slotsom paste hierbij aan: Het evangelie van Mahomed is het eenige dat den mensch zijn plichten voorhoudt.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

INDISCHE LEERGANG.

Indische Leergang 1928. Voorloopige data:
Donderdag 15 Nov., Dr. W. v. Bemmelen: Aardbevingen.
Vrijdag 23 Nov., J. C. Lamster: Nias.
Dinsdag 27 Nov., 4 en 11 Dec., Prof. G. Gonggrijp: Economische toestand.

Men kan zich nog schriftelijk opgeven tot uiterlijk Zaterdag 20 October, bij den heer J. C. Baars, postgiro 93038.

Leden van onze afdeeling!

Het aantal deelnemers voor dezen leergang was tot nu toe bedroevend laag: elf leerkrachten en twaalf anderen. Dat is toch werkelijk jammer! In overleg met den Secr. van het Comité van lezingen en leergangen van het Kol. Inst. is de inschrijving nog opengesteld tot uiterlijk 20 Oct. a.s.

Wijst in uw omgeving eens op dezen leergang. ƒ 2.— cursusgeld voor leerkrachten bij elken tak van onderwijs en leden van V. U. en O. en W. en ƒ3.— voor andere belangstellenden. Helpt mede, dat de post me een regen van giro-biljetten bezorgt............ en werft leden!!!

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Afdeeling Nijmegen.

VOORDRACHTEN MET LICHTBEELDEN.

Zaterdag 20 October 1928, 's namiddags *half drie*, vertooning van luchtfoto's en den K.L.M.-film, toegelicht door den Luchtvaart-deskundige, den heer *Elout*, in het Olympia-theater in de Lange Burchtstraat te Nijmegen.

Leden kunnen aan het Olympia-theater over twee toegangsbewijzen beschikken. Begunstigers kunnen één toegangsbewijs bekomen.

Meerdere toegangsbewijzen zijn de verkrijgen tegen de gewone matinée-prijzen.

Vrijdag, 16 November, 's avonds *acht uur* in den grooten foyer van den Stadsschouwburg, een *voordracht* met *lichtbeelden* door den heer *J. C. Lamster*, conservator van het Museum van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Onderwerp: *Atjeh vóór en na de Pacificatie.*

Leden hebben het recht van één introductie.

Tusschen 6 en 25 December — op een nader aan te geven plaats en tijd — een *voordracht* met *lichtbeelden* over: *Het Irrigatie-wezen* in Ned.-Indië en den invloed daarvan op de ontwikkeling van de Inlandsche Maatschappij.

Nadere mededeelingen volgen in het K. W.

Leden van O. en W. hebben gedurende het geheele winterseizoen, tegen verminderden prijs, toegang tot het balcon van het Olympia-thater op de matinée's, waar wetenschappelijke films worden vertroond.

Nijmegen, 10 October 1928.

HET BESTUUR.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. „NEDERLAND".

Het Agentschap van de Stoomvaart-Mij. „Nederland", de Firma Crans & Co., Den Haag, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Koningin der Nederlanden", hetwelk 12 October a.s te Genua verwacht wordt, Zaterdagmorgen 13 October 1928 om 9.45 uur v.m. aan het Staatsspoor te Den Haag aankomen zal.

Van het Informatie-Bureau:

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederl.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Ned.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer en onderwijzeres bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;
b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of de middelbare akte K¹, of hoofdakte en akte landbouwkunde l.o., of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch);
c. leeraar bij het openbaar middelbaar onderwijs:
1. Nederlandsche taal;
2. Duitsche taal (volledig bevoegd of in het bezit van de akte Duitsch A met eene andere middelbare akte, uitgezonderd schoonschrijven);
d. Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid, waaronder één ervaren chirurg, een physioloog en 2 psychiaters (dienstverband 3 of 5 jaren; ook vrouwelijke artsen kunnen mededingen);
e. leeraar-apotheker bij de apothekersassistentenschool te Weltevreden;
f. natuurwetenschappelijk technisch ambtenaar (scheikundig ingenieur) bij den Dienst der Volksgezondheid;
g. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;
h. veearts bij den Veeartsenijkundigen Dienst;
i. predikant bij de Protestantsche kerken;
j. petrograaf (mijningenieur) bij den Dienst van den Mijnbouw;
k. rechterlijk ambtenaar (uitsluitend doctorandi in het Ned.-Indisch recht komen in aanmerking);
l. gegradueerd adjunct-accountant bij den Belasting-accountantsdienst (diploma rekeningwetenschap vereischt);
m. accountant en adjunct-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;
n. gediplomeerd hoofdopzichter voor het mijnen-magazijn en gediplomeerd opzichter 1ste klasse voor de periscoopwerkplaats en het Drägermagazijn van het Marine-Etablissement te Soerabaja (alleen oud-torpedomakers komen in aanmerking);
o. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst);
p. officier van gezondheid 2de klasse Röntgenoloog (in vasten of tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de betrekkingen, genoemd onder *a* t/m *n*), en tot afdeeling C (voor de betrekkingen onder *o* en *p*).

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Dr. A. Geesink, Gouv.-arts (chirurg) bij den D.V.G., Breedeweg 22, Amsterdam (O.)
Mej. R. Duque, Verpleegster 1e kl. b. d. D.V.G., N. Keizersgracht, Amsterdam.
Mej. C. van Tijn, Idem als voren, Ruijsdaelstr. 97 II, Haarlem.
J. Eisenberger, Warmundastraat C 25, Warmond;
G. M. Laarman, Verhulststraat 98, 's-Gravenhage; beiden administratief ambtenaar b. h. Binnenlandsch Bestuur.
L. A. de Groot, Gennep;
J. H. van Wetering, Lindeplein 1, Heerlen;
H. Mink, Holsloot (gem. Sleen);
C. A. van der Laan, Nieuwstraat 12, Beverwijk; allen onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O.
M. Bremer, Onderwijzer 2e klasse bij het O.L.O., Frans v. Mierisstraat 103hs, Amsterdam.
A. S. Zoeter, Onderwijzer 2e klasse bij het O.L.O., Ellewoutsdijk.
W. Haug, Onderwijzer 2e kl. b. h. O.L.O., Bleekersingel 23, Gouda.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Mej. C. M. Chr. Adams, Commies b. h. Alg. Proefstation voor den Landbouw te Buitenzorg, Laan Copes van Cattenburch 74 te 's-Gravenhage.
A. Michielsen, Werkmeester b/d dienst der Staatsspoor, Meezenlaan 41, 's-Gravenhage.
J. Jongeboer, Ondercommissaris van Politie, Anthonistraat 19, Rotterdam.
W. C. L. Verwoord, Commies b/h Departement van Financiën, White Hotel, Av. Marie-José 152, Brussel.
J. F. H. Willems, Hoofdcommies b/d Algemeene Rekenkamer, White Hotel, Av. Marie-José 152, Brussel.
H. A. Overeem, Onderwijzer 1e kl. bij het O. L. O., Boulevard 100*a*, Arnhem.
S. L. Oostmeijer, Adj.-Inspecteur bij de Algemeene Politie, van Boetzelaerlaan 91, 's-Gravenhage.
W. F. Meijer, Beheerder 1e kl. bij den Landspandhuisdienst, Ohmstraat 124, 's-Gravenhage.
H. R. Swensen, wnd. Boekhouder 1e kl. bij de Weeskamer, Begoniastraat 293, 's-Gravenhage.
A. C. M. Jansen, Controleur 1e kl. bij het B. B., p/a. Ned.-Ind. Handelsbank, 's-Gravenhage.
Mr. J. J. Raaff, Voorzitter van den Landraad te Djember, Oosterpark 47, Amsterdam.
L. Ch. Francke v. Cleve, 1e commies b. h. Departement van Oorlog, m. i. v. 15-10-1928, Lijsterberplein 1, 's-Gravenhage.
D. Beijerinck, Controleur b. d. Dienst Opiumregie Malang, Sweelinckstraat 79, 's-Gravenhage.
J. A. Lagas, Hoofdambt. ter besch. Dir. v. Gouv. bedrijven, Iepenroodestraat 2, Haarlem.
G. A. M. Loyen, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Staringstr. 5, Nijmegen (correspondentieadres).
Mej. P. v. Dijk Blok, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O.E.L.O., Valkenboschkade 386, 's-Gravenhage.
P. Tafeieff, Adj.-insp. v. Financiën te Weltevreden, p. a. Nederl. Handel Mij., 's-Gravenhage.
M. van Loon, Adm. b. h. Dep. v. Gouv. bedrijven, Larixlaan 15, 's-Gravenhage.
J. H. Duijverman, Hulpprediker, belast met de vereenigde opleiding v. kweekelingen v. Inl. leeraars te Amboina, Hotel „Pomona", Molenstr., Den Haag (voorloopig).
A. Versloot, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Pernis, De Heij 32, na 14-10-1928: Axelschestraat, Terneuzen.
F. Engel, Hoofdopz. Waterstaat en 's Lands B.O.W., tot 1 Nov. 1928: Galvanistr. 23, Den Haag, daarna: Gr. Hertoginnelaan 222.
A. J. M. Bakker, Off. v. Gezondheid 2e kl., p.a. Dhr. Bakker, Vreeburg, Utrecht.
B. P. de Vries, Molenstraat 70, Leeuwarden;
C. Wiersma, Kromme Nieuwe Gracht 32, Utrecht;
M. A. M. Bouman, Markt 10, Gorinchem;
allen 1e Luitenant der Infanterie.
J. H. Krabbenbos, Ant. Duyckstr. 60, 's-Gravenhage;
D. van Kempen, 2e Schuytstraat 239, 's-Gravenhage;
beiden Kapitein der Infanterie.
W. van der Poel, Majoor der Inf., Korevaerstraat [illegible] Leiden.
J. J. Houmans, Onderluit. Magazijnm. Art., Ma[illegible]straat 43, Amsterdam.
J. F. G. van Bolderik, 1e Luit. der Art., Evertsenstr. 5, Nijmegen.
S. W. Holm, Off. v. Gez. 1e kl., Heerenlaan 23, Ze[illegible]
W. H. Reterink, Kapt. der Inf., Lange Kerkstr. 3, G[illegible]
A. J. Spaan, Onderluit. apoth. ass., v. Bokelstraat [illegible] Utrecht.
Dr. M. Erber, Off. v. Gez. 2e kl., Klosternenberg [illegible] Wien, Albrechtstrasse.
Dr. N. Grzywa, Off. v. Gez. 2e kl., Walfschgasse [illegible] Wien I.
Ch. Tjeenk Willink, Kapt. der Art., Ruygrocklaan [illegible] Den Haag.
J. Debus, Maj. Top. dienst, Galileïstraat 98, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

Mej. A. N. T. F. v. Davelaar, commies-redacteur b. Dep. v. Justitie, Valeriusstraat 31, 's-Gravenhage.
O. H. Gobée, Opperhoutvester b. d. dienst v. h. Boschwezen, IJsselkade 58, Kampen.
J. van der Neut, Mijnbouw. techn. ambt. b. d. Mijnbouw, p. a. W. v. Veen te Veur.
J. J. G. Kruseman, Ass.-resident van Padangsidimpoean, Lage weg 6, Zeist.
C. H. Bogaard, Controleur 1e kl. b. d. Pandhuisdienst, Archimedesstraat 62, 's-Gravenhage.
Dr. P. J. S. Cramer, Dir. v. h. Alg. Proefst. v. d. Landbouw, van Hoeylaan 26, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 3 tot 10 October.

Nieuwe Leden:	Geïntroduceerd door:
A. M. Hoeke, O.-I. Ambtenaar m. v., Haarlem, Zijlweg 163. *f* 5. G. W. Snel, Gep. O.-I. Ambtenaar, Bloemendaal, Genestetweg 20, Huize „Jacoba". *f* 6. R. A. T. Wijgersma, Oud Kapitein N.-I. L., Hees bij Nijmegen, Breedestraat 14. *f* 5. J. G. Duyvetter, O.-I. Ambtenaar m. v., Baarn, Prins Hendriklaan 15. *f* 5 (afd. Utrecht). C. Wiersma, 1ste Luit. N.-I. L., Utrecht, Kromme N. Gracht 32. *f* 5.	Eigen aanmelding.
L. van Eykelenburg, Eindhoven, Kettingstr. 1. *f* 5....	Administrateur „Oost en West".
W. P. de Groot, Apeldoorn, Soerenscheweg 86. *f* 5...	den heer H. A. Schoonhoven te Apeldoorn.
H. Oostwald, Oud Inspecteur Inl. onderwijs, Apeldoorn, Boschweg 64. *f* 5	Secretaris Afd. Apeldoorn.
B. van Gelder, Oud Onderwijzer 1ste kl., Den Haag, Fuchsiastraat 53. *f* 5	den heer H. J. A. Raedt v. Oldenbarnevelt, Den Ha[illegible]
A. Veehandelaar, Oud Hoofdadministrateur van Cultuurondernemingen, Den Haag, Laan Copes van Cattenburch 74. *f* 5	Secretaris van het Hoofdbestuur.
W. A. Blits, Luit.-Generaal tit. b. d., Den Haag, Koningin Mariastraat 10 „Huize ter Leede". *f* 10. Mr. C. W. Th. van den Brandhof, Advocaat en Procureur, Den Haag, Emmastraat 169. *f* 5. J. B. H. Frackers, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, van Weede van Dijkveldstraat 70. *f* 5. E. F. Jahn, Adj.-Accountant 1ste kl. bij de Belastingen, Scheveningen, Gevers Deynootweg 73. *f* 5. W. Mollinger, Ambtenaar t. b. v. d. Hoofdinspecteur van Financiën, Den Haag, J. P. Coenstraat 19. *f* 5. Dr. Phil. Dr. Med. M. J. H. A. C. L. von Kühlenwein, Gouv. Arts 1ste kl. bij den D. V. G. in N. O.-I., Potsdam, Markgrafenstrasse 26. *f* 5.	Eigen aanmelding.
A. C. Noordhoek Hegt, Directeur Dep. van Immigratie en Kolonisatie, Paramaribo (rekent tot de afd. Den Haag). *f* 5	Voorzitter Vereeniging „Oost en West".

Afschrijven:

H. J. Krugers Dagneaux, Oud Ass.-Resident, Den Haag, Conradkade 10 (overleden).

Adresveranderingen:

Prof. Dr. C. C. Berg, van: Soerakarta naar: Leiden. *f* 5.
W. Veenbaas, Indoloog, Leiden, van: Witte Rozenstraat 32, naar: Hoogewoerd 72.
P. de Jongh, van: Den Haag, Carel van Bylandtlaan 30, naar: Amsterdam, 2de Jan van der Heydenstraat 8. *f* 10.
D. Abma, van: Nijmegen, Hatertsche Weg 99, naar: Arnhem, van Pallandtstraat 82. *f* 5.
J. Th. G. van Boldrik, 1ste Luitenant Art. N.-I. L., van Bandoeng, naar: Nijmegen, Evertsenstr. 5. *f* 5.
Dr. W. Middelveld Viersen, Deventer, van: Engestr. 23, naar: Zwolsche straat 11.
J. A. Liems, van: Paramaribo naar: Amsterdam, Des Présstraat 4. *f* 5.
Cultuur-Mij. „Pagottan", van: Haarlem, Kruisstraat 3, naar: Overveen, Julianalaan 33.
Mr. J. Schuitemaker, Kapitein Inf., Amersfoort, van: Pieter Bothlaan 32 naar: Vondellaan 43.
W. F. van Hasselt, Onderwijzer 1ste kl., van: Ze[illegible] Utrechtsche weg 38, naar: Weltevreden, p. a. D[illegible] van Onderwijs.
Mr. G. W. Meijer, Voorzitter Landraad, van: Utrecht, Hendrik de Keyzerstraat 13, naar: Soemenep (M[illegible]doera).
C. J. Endert, c/o. Ned.-Ind. Handelsbank, van: D[illegible] Haag, Lange Houtstraat 2, naar: Hongkong.
W. C. Camman, Luit.-Kolonel Inf., van: Willem[illegible] naar: Solo.
A. Kruijt, Commies D.S.M. Medan, van: Petersburg[illegible] 2, naar: Javastraat 26.
J. C. Vreeswijk, Bouwkundige, Rijswijk (Z.-H.), van: Resedastraat 8 naar: Penninglaan 14.
J. Tideman, Gouverneur der Molukken, van: Palembang naar: Amboina.
E. L. K. Schmülling, oud-Ass.-Resident, thans: Berlin-Charlottenburg, Berlinerstrasse 139—140, p/a. Fr[illegible] Schubert.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

Zij, die na 1 October 1928 als lid (minimum contributie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, ontvangen het „Kolon. Weekblad" over het laatste kwartaal van dit jaar gratis.

INHOUD: De I. T. A. Eind goed, al goed. — Bovenwindsche Eilanden. Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao, door Commentator (vervolg). — De vliegtochten naar Ned.-Indië. — De ontdekking van het adatrecht en deszelfs ontdekker, door Mr. Drs. P. A. F. Blom, Cand.-Notaris (slot). — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt (met foto). — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: Uit de Europeesche Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. 's-Gravenhage, II. Nijmegen. — Mededeelingen: I. Van het Hoofdbestuur, II. Van het Dag. Bestuur, III. Van het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 10 tot 17 October.

De I. T. A.

—o—

Eind goed, al goed.

Wij hadden een onderhoud met den voorzitter van de afd. Arnhem van Oost en West, Mr. J. Huges, die ons verklaarde dat, al hoezeer de financieele afwikkeling van zelf sprekend nog wel een enkele van te voren niet verwachte moeilijkheid had meegebracht, toch thans, nu alles is afgerekend, de mooie uitspraak, op het eindfeest gedaan: „De Ita-exploitatie zal geen beroep op de garantiefondsen behoeven te doen", ten volle kan worden gehandhaafd.

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie).

—o—

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), *26 Juni 1928.*

Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao.

III.

De Bovenwindsche Eilanden in de Begrooting van 1929.

1. Algemeen overzicht der uitgaven. — 2. Overzicht der inkomsten en uitgaven. — 3. Raming der middelen en inkomsten voor 1929. — 4. Een begrooting der uitgaven naar ouden stijl gewenscht. — 5. De omschreven uitgaven voor de Bovenwinden. — 6. Het voorloopig verslag. — 7. De Memorie van Antwoord. — 8. De Rechtsbedeeling van vroeger. — 9. Idem van heden. — 10. De schoenerverbinding een Curaçaosch belang. — 11. Het bay-rum vraagstuk en de afschaffing van accijns. — 12. Een gezaghebber-ontvanger of een ontvanger-gezaghebber. — 13. Gouverneur De Jong van Beek en Donk over vereenvoudiging van bestuur. — 14. Idem Gouverneur Nuyens. — 15. Idem Gouverneur Helfrich. — 16. Het inzicht van Gouverneur Brantjes in zake het gezaghebberschap. — 17. Idem van Minister Idenburg. — 18. De positie van een gezaghebber. — 19. Denaturatie van het ambt van gezaghebber. — 20. Gouverneur Brantjes en de schematische reorganisatie van bestuur. — 21. Dokters en onderwijzers niet gewenscht voor gezaghebber. — 22. Wie dan wel. — 23. Een lid van den Kolonialen Raad aan het woord. — 24. Een woord van Gladstone.

(Vervolg).

6a. In het voorloopig verslag op de begrooting (dd. 5 April 1928) zouden leden van den Kolonialen Raad, met verwijzing naar de vereenvoudigingsplannen der administratie op de Bovenwindsche Eilanden het vorige jaar (7 Mei) door het Bestuur ten beste gegeven, gaarne vernemen, hoe het Bestuur de personeelsvoorziening bij ons in de toekomst zich voorstelde. Vorig jaar was aan de hand gedaan de gezaghebbersbetrekking op te heffen en ook thans werd gemeend dat die voor de Bovenwindsche Eilanden kon vervallen. Meerdere leden waren van gevoelen, dat de drie ontvangers met een toelage het werk zouden kunnen verrichten en brachten in herinnering, dat op St. Eustatius en Saba de ontvanger of zelfs andere ambtenaren als vervanger van den gezaghebber optraden en deswege verantwoordelijkheid droegen.

b. Andere leden vroegen of de rechter op de Bovenwindsche Eilanden niet eenig administratiefen representatief werk zou kunnen verrichten bij opheffing van de betrekking van Gezaghebber.

c. Een betere verbinding met de Bovenwindsche Eilanden zou *ook* den oeconomischen toestand bij ons kunnen verbeteren, als de producten geregeld naar Curaçao gezonden zouden kunnen worden. Thans schenen de landbouwers en producenten soms (lees: vaak) de dupe te worden. Men drong verder aan op het chárteren van een schip, dat de bedoelde belangen zou behartigen.

d. Men kon zich verder niet algemeen vereenigen met de verhooging van de bezoldiging van den gezaghebber van Bonaire en van den gezaghebber van de Bovenwindsche Eilanden. Lettende op de verantwoordelijkheid en het minder kostbare leven ter plaatse zou een lager inkomen, dan dat van een minimum van groepen *f* 7800.— reeds aan billijke eischen beantwoorden.

Gevraagd werd, of ondanks het feit, dat er ambtenaren van de Bov. Eil. vrijkomen, het corps nog zou moeten worden uitgebreid, als door het Bestuur gedacht.

e. Naar verluidde nam het bay-rum-drinken op Saba grootere afmetingen aan. Zoo het waar was, moest de Openbare Gezondheidsdienst op de schadelijke gevolgen wijzen. Tevens werd ook uitgesproken, dat afschaffing van invoerrechten en accijns voor de Bov. Eil. bedoeld euvel zou kunnen beperken.

f. Scherper moest toezicht worden gehouden op het passagiersvervoer. De schoener tusschen Curaçao en de Bov. Eil. vervoerde soms (lees: *vaak*) meer personen, dan de ruimte redelijkerwijze toeliet.

Algemeen was men bereid de aangevraagde gelden te voteeren voor een betere verbinding met de Bov. Eil.

g. Enkele leden vroegen of opheffing van de vaste rechtersplaats op de Bov. Eil. niet kon geschieden ter voorkoming van de uitbreiding van het Hof van Justitie. Andere betoogden, dat voortdurende aanwezigheid van een rechter aldaar noodig was, zoolang er o.m. geen snelle, passende en rechtstreeksche verbinding is tusschen het hoofd- (lees: *residentie-*) eiland en de Bovenwinden.

7. De Memorie van Antwoord van de Gouverneurs ad 23 April d.j. gaat als volgt in op de vragen en wenschen van het V.V.

ad a. *De betrekking van gezaghebber wordt gehandhaafd en op St. Eustatius en Saba zal bij voorkeur de gouvernementsgeneeskundige hem vervangen.* Op elk eiland wordt bovendien nog behouden een ambtenaar als ontvanger, ambtenaar van den Burgerlijken stand, chef van het postkantoor, hypotheekbewaarder en notaris, bijgestaan door een postbeambte.

Een havenmeester-loods wordt op St. Martin nog wel behouden, op de beide andere treedt reeds een agent van politie als zoodanig op.

Dit schema, waarover nog de locale besturen der betrokken eilanden moeten worden gehoord, *is slechts als zeer voorloopig te aanvaarden.*

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

De vliegtochten naar Ned.-Indië.

Ten gerieve van de lezers, die de verrichtingen der 5 Indië-vluchten volgen, volgt hieronder een l[ij]st, waardoor men als 't ware in één oogopslag de situatie kan overzien. We achten ons echter verplicht me[de te] deelen, dat dit overzicht eene navolging is van een dergelijke publicatie in het *Vaderland.*

	1ste vliegtuig KOPPEN—KENGEN	2de vliegtuig MOLL—VAN MAZELEN	3de vliegtuig PRILWITZ—WEGNER	4de vliegtuig SCHOTT—WALTMANN	5de vliegt[uig] SMIRNOFF—ALER
AMSTERDAM	Vertrokken 13 Sept.	Vertrokken 20 Sept.	Vertrokken 27 Sept.	Vertrokken 4 Oct.	Vertrokk[en] 11 Oct.
WEENEN	1ste dag				
BOEDAPEST		1ste dag	1ste dag	1ste dag	
BELGRADO					1ste dag
SOFIA	2de dag			2de dag	
KONSTANTINOPEL		2de dag	2de dag		2de dag
ALEPPO	3de dag			3de dag	
RAKKA		3de dag			
BAGDAD	4de dag		3de dag		3de dag
BOESJIR		4de dag		4de dag	
BENDER ABBAS			4de dag	5de dag	
CHARBAR	5de dag	5de dag			
KARACHI	6de dag		5de dag	6de dag	
CAWNPORE			6de dag[1])	7de dag[2])	
JODPUR		6de dag			
ALLAHABAD	7de dag	7de dag			
CALCUTTA				8ste dag	
AKYAB	8ste dag	8ste dag		9de dag[3])	
RANGOON	9de dag	9de dag		12de dag[4])	
BANGKOK					
SENGORA	10de dag	10de dag			
MEDAN	11de dag				
SINGAPORE					
PALEMBANG	12de dag	11de dag			
BATAVIA Aankomst	13de dag 25 Sept.	12de dag 1 Oct.			

1) Bij de landing op 2 Oct. het toestel beschadigd met als gevolg langdurig oponthoud; de medegevoerde poststukken doorgezonden.
2) Geland om herstellingsbenoodigdheden aan het derde vliegtuig af te geven.
3) Door hevige regens eenige dagen gedwongen rust.
4) Bij het starten op Di. 16 Oct. zoodanig beschadigd dat herstel ter plaatse is uitgesloten en de vierde Indië-vlucht dus niet volbracht w[ordt].
5) Bij de landing op Zat. 13 Oct. lichtelijk beschadigd, waardoor waarschijnlijk ongeveer vier dagen vertraging.

ad b. Scheiding van rechterlijke macht en uitvoerende macht is een historische eisch. De combinatie van bestuursfunctiën met rechterlijke functiën leidde vroeger tot ongewenschte toestanden.

ad c. Aangaande het charteren van een schip naar de Bov. Eil. v.v. zal met de bedoelde belangen rekening worden gehouden.

ad d. De Gouverneur geeft geen bepaald bescheid op den wensch tot verlaging van de bezoldiging van den gezaghebber. Doch zijn algemeen standpunt bleek uit de ontwerp-begrooting waarin de hoogere salarissen verwerkt waren. Of hij echter voornemens is den adjunct-commies, die sinds 1 Febr. '27 met de waarneming van het gezaghebberschap op een toelage van *f* 250.— 's maands belast is, door een werkelijk bestuurshoofd te vervangen, blijkt niet.

Ook lost de Bewindsman de contradictie niet op tusschen het vrijkomen van ambtenaren en de uitbreiding van het corps ambtenaren te onzent. Nam hij wellicht in gunstige overweging het voorstel uit den boezem van den Kolonialen Raad „in elk geval niet terstond niet allen te benoemen, doch geleidelijk, naar gelang van de behoeften"?

ad e. Het bay-rum vraagstuk had reeds eenige jaren de volle aandacht van het bestuur. Een buitengewonen nadeeligen invloed van bay-rum drinken had de tegenwoordige directeur van den Openbaren Gezondheidsdienst niet kunnen constateeren. De nadeelige gevolgen van bay-rum bestonden hoofdzakelijk in het feit, dat door de goedkoopte ervan meer gedronken wordt, ofschoon de gevolgen daarvan (opsluitingen, psychosen, vechtpar[tijen]) vergeleken bij Curaçao gering waren. Naar he[t oor]deel van (den Gouverneur) zal ook door afscha[ffing] van accijns geen verbetering daarin komen.

ad f. De overlading met passagiers van [den] schoener tusschen Curaçao en ons, omzeilt de [Gou]verneur door algemeenheden. Ook dankt hij [den] Kol. Raad niet voor diens bereidwilligheid in [zake] de betere verbinding met ons. Een ingezonden [stuk] in den „Amigoe di Curaçao" over de eigenge[rech]tigheid van den Gouvernementsschoener had [hij] met aandacht gelezen en den Gezaghebber ve[rzocht] zijn oordeel over dat stuk mede te deelen. Ha[d de] Gezaghebber nooit direct geklaagd?

ad g. De Gouverneur stelt zich aan de zijd[e van] hen, die oordeelden dat opheffing van de be[roeps]king van rechter op de Bovenwindsche eila[nden] *thans* nog niet mogelijk is.

Scheiding van rechterlijke macht en van [be]stuursmacht greep reeds in het begin der [vorige] eeuw ook bij ons plaats, en lange jaren blee[f de] leekenrechtspraak behouden. Droevige herinn[erin]gen zijn eraan verbonden. Zij vereenvoudigde[n de] gedingen niet, maar vermenigvuldigden ze, wa[artoe] de Philiadelphia-lawyers, practizijns en „mani[fest]ries" het hunne bijdroegen. Zij brachten de [rechts]zekerheid in gevaar, zoowel als de rechtsee[nheid], m.n. door het tweeërlei moraalbegrip, naar g[elang] het een creool of een gekleurde betrof.

In 1847 prijst een criticus van het bestuur [uit die] dagen, dat Gouverneur De Veer „zich onthie[ld om] de ingezetenen aan de vervolging bloot te st[ellen] van een dier personaadjen, welke, onder den

Fiscaal (nu in den volksmond nog officier van ...tie) zich in de Nederlandsche overzeesche be...gen een zoo geduchten naam (hadden) ge...kt." Vervolgingszucht, arrivisme, partijdig... onbevangenheid, onervarenheid, bleven tot ...n voortleven bij ettelijke jonge mannen, die ge...ficeerd werden als Ambtenaren van het Open... Ministerie.

...en hoe langer hoe meer *dringende noodzake...eid* gebleken wijziging in de rechtspleging, ...l met het oog op de eilanden (buiten Curaçao) het bestuur in overweging," sprak Gouverneur Barge bij de opening van den Kol. Raad in ... Hij was toen juist teruggekeerd van zijn in...e-reis naar ons. In 1908 schreef een St. Mar...he criticus: Op alle (drie) eilanden is er ge...aan rechtskennis. Was er op St. Eustatius ...emis aan voorzichtigheid, daar stond echter ...over dat de rechtvaardigheidszin er nog le...g was. De prudentie op andere eilanden mocht ...er zijn, maar deze was wel eens zoo groot, dat ...chtvaardigheid werd verkort. (Amigoe di Cu...o 14 Aug. 1908). Een uitweg had men inder...rachten te vinden, met den Gezaghebber tot ...dent van den Raad van Justitie en tot Kan...chter te maken. Een vereeniging van functies, ...e rechtzoekende of de beklaagde niet betreur...aar den bestuursman in minder gewenschte ...nding tot de justitiabelen bracht. Later ont...men den Raden van Justitie de bevoegdheid ...rgerlijke zaken, en bracht die over op het Hof ...ustitie te Curaçao. Hoe goed ook bedoeld, wij ...n daar een practizijn te betalen, welke ...n nog met translaatkosten vermeerderden. ...as niet alleen een duur lapmiddel, maar ook ...lie het getal burgerlijke zaken onnatuurlijk ...n deed.

Het K. B. van 6 Juli 1918 No. 72 houdende ...ing van de rechterlijke macht en van de ...pleging in burgerlijke en strafzaken bracht, ...aar men een eeuw gezocht had. „Het was ...rpen en uitgevoerd op enkele meters afstand ...e vertrekken, waarin een nieuwe regeling van ...oederlandsche rechtsvordering) op touw (kon) ...en gezet en niets in den weg (stond) voor een ...landsch wetsontwerp. In dat Koninklijk Be... wordt voor het burgerlijk proces 1. de ver...hte vertegenwoordiging afgeschaft; 2. het ver...nte schriftelijk proces aan kant gezet; 3. de ...terlijke lijdelijkheid geheel opgedoekt, om van ...lei andere gewichtige en principieele afwijkin...van het Nederlandsch-Fransch proces niet te ...gen. Denkt eens: de rechter brengt de zaak ...de rol, geeft partijen de noodige voorlichting, ...ervraagt hen, maakt hen opmerkzaam op de ...ts- en bewijsmiddelen! Het klinkt als een ...okje!" (Mr. V(an) S(looten) in het Weekblad ... Privaatrecht, Notarisambt en Registratie ...).)

...e hebben de huidige rechtsbedeeling zoo zeer ...n waardeeren, dat we nu eerst ten volle be...en wat we misten.

...or Aruba, dat wel te bereiken is, een vaste ...ter, voor ons een ommegaand rechter, totdat ...en snelle verbinding krijgen!

...e Curaçaosche bril vergat, dat de rechter nu ...delen moet, dat hij dus ook *sociaal inzicht* in ...aangelegenheden behoeft, wat hij alleen ver...t te midden van Land und Leute. Verhoog lie...zijn bezoldiging, opdat zich Nederlandsche ...ten aanmelden, die wat meer gedaan hebben, ...een paar echtscheidinkjes enz. tot een goed ...e te brengen. Themis kan niet het oog ...en voor insulaire toestanden en nooden, m.n. ...milie- en strafzaken. De combinatie rechter...ghebber is principieel evenmin te rechtvaardi...als die van gezaghebber-rechter. Een rechter...ris zou door den beugel kunnen, zou zelfs ...ij gewenscht zijn in onze kleine kringen. Re...ntatief „werk" blijve aan den vertegenwoor... van het gezag overgelaten.

... Door alle begrootingsstukken loopt als een ...e draad het Curaçaosch belang bij een goede ...nerverbinding met ons. Het vervoer van amb...ren en de Curaçaosche voedselvoorziening is ...air. 't Is alweer de Curaçaosche bril, die onze ...gen in deze secundair achtte en ons gesukkel ...ijftal jaren niet zag en evenmin lette op een ...ende inter-insulaire verbinding met St. Tho...en St. Kitts.

... Men moet het den Gouverneur toegeven, dat ...ay-rum drinken door de afschaffing van den ...accijns op Saba niet zal afnemen. Iemand, die aan foesel gewend is, smaakt geen „Bols". Maar als de gevolgen van het bay-rum drinken, wat trouwens geen massaverschijnsel is, tot opsluitingen, psychosen en vechtpartijen leidt, wat zo' dan de accijnsafschaffing eventueel uitwerken?

12. Over de beteekenis van het gezaghebberschap hebben deze Gouverneur en de Koloniale Raad evenmin als sommigen onder ons en m.n. op de bureaux in Willemstad een hoogen dunk.

Van opheffing van het ambt van Gezaghebber op de Bovenwindsche eilanden, zou de Rijkswetgever kunnen spreken; niet leden van den Koloniaien Raad. Ook mogen zij er niet toe mee werken, dat ambt te denatureeren, want daarmee schenden ze het Vijfde hoofdstuk van het Regeerings-Reglement, 't welk handelt over het bestuur der verschillende eilanden. Den gezaghebber onder te betalen, of zijn functie door lagere administratieve ambtenaren te doen waarnemen, is in strijd met geest en letter van het R. Regl., zou sabotage nabijkomen. De Gezaghebber is bestuursman, mag niet tot het administratieve corps gerekend worden, moet als bestuursman bezoldigd worden. Gelijk het Moederland den Oppergezaghebber of Gouverneur bezoldigt, zou het consequent zijn, de gezaghebbers-tractementen onder 's Rijks uitgaven te brengen. Nu zitten de gezaghebbers op een schopstoel.

12. Bij artikel 7 der begrooting geeft de Gouverneur zijn bedoeling te kennen op Bonaire een proef te nemen met een gezaghebber-ontvanger, dan wel met een ontvanger-gezaghebber. Het vicieuse den man, die uitbetalingen gelast, tevens met die uitbetalingen te belasten, is reeds door den Gouverneur de Jong van Beek en Donk aangetoond. Een ontvanger tevens tot waarnemend gezaghebber te maken is het insulair bestuur opofferen aan de fiscaliteit.

Hoort men ooit in het Moederland van een Burgemeester-Ontvanger?

Trouwens, die proefneming van Bonaire ligt buiten de oorspronkelijke bedoeling van den wetgever, en mochten de woorden van het Reg. Regl. het toelaten, wat wij ten sterkste betwijfelen, dan toch zijn er geen veranderde omstandigheden op Bonaire, die zulk een wetsinterpretatie billijken zouden.

(Wordt vervolgd).

COMMENTATOR.

Verbetering.

Lees voor immigratiewerken: irrigatie-werken. K. W. 11 Oct. blz. 483, 1e kolom, regel 33.

De ontdekking van het adatrecht en deszelfs ontdekker,

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM,
Cand.-Notaris.

(Slot). [1]

De periode 1865—1900 toont, dat de belangstelling voor het adatrecht groeiende is en wordt door Van Vollenhoven het tijdvak der Westersche vondsten genoemd; het grondenrecht komt nu in de zestiger jaren al dadelijk in het brandpunt der belangstelling.

Dat Fransen van de Putte als Minister ten slotte duikelde op zijn ontwerp-cultuurwet, waarmee dan officieel met al de narigheden, die Van den Bosch over ons gebracht heeft, gebroken zou worden, mag bekend verondersteld worden, evenzoo dat ten slotte Minister de Waal in 1870 de bekende wijziging van artikel 62 van het Regeerings-reglement bracht, waarmee het z.g.n. domein-beginsel op het tapijt gebracht werd. Rondom dit thema hebben zich nu in de laatste jaren twee kampen gevormd, aan de eene zijde dat van prof. van Vollenhoven met zijn school, die wel het best gedocumenteerd is, terwijl aan de andere zijde dat van den hoogleeraar in het Indisch strafrecht enz. aan de Ind. faculteit te Utrecht, Mr. Nolst Trenité, voordien hoofd van agrarische zaken aan het Departement van Binnenlandsch Bestuur te Weltevreden, zich op practijk en historie beroepende, van den toren blaast [2]).

[1]) Zie Kol. Weekblad van 4 Oct., No. 40.
[2]) Gelijk ik reeds in mijn opstel over Gonggrijp's schets meedeelde, kom ik op deze kwestie uitvoerig terug.

Over het algemeen blijkt in dit tijdvak weinig van belangstelling voor het volksrecht van de zijde van het Binnenlandsch Bestuur; zeker er waren loffelijke uitzonderingen, die ik mij haast te vermelden. Zoo dien ik naast een Bergsma, den oud-gouverneur van Celebes, Baron van Hoëvell, maar vooral den lateren hoogleeraar Wilken en den Balicus Liefrinck te noemen. Opvallend is het, dat de enkelingen van het eerste plan zich met bepaalde streken alleen bezig hielden. Staat in dat opzicht Liefrinck ten opzichte van Bali bovenaan, Van Hasselt liet zich vooral over Midden-Sumatra hooren, De Rooy over den Alam Minangkabau, Van Langen over Atjèh, die zich zelfs met linguistische studiën bezighield, later door Snouck geprezen. De bekende resident Helfrich behandelde vooral verschillende deelen van Zuid-Sumatra [3]), Westenberg maakte zich ten opzichte van de Bataklanden verdienstelijk.

De Zending [4]) betoonde zich tegenover het volksrecht zeer indifferent; zelfs de geleerde Dr. Matthes, die voor de kennis van het Makassaarsch en Boegineesch zooveel gedaan heeft, bracht voor adatrecht niet veel, dat geen nadere bewerking noodig had.

Naast dezen zendeling dienen genoemd te worden: Graafland, die ons over de Minahassa veel heeft meegedeeld, voorts de Javanicus Poensen, zijne bijdragen over volkenkunde en Islam op Java bevatten echter weinig over volksrecht.

Uit de meergenoemde periode dient naar voren gebracht te worden Wilken, die zijn jong leven, zich opofferende aan de wetenschap, als hoogleeraar te Leiden liet. Schijnbaar ethnoloog, gaf hij veel volksrecht in zijn werken, waaruit Mr. van Ossenbruggen een bloemlezing gaf onder den titel van: opstellen over adatrecht, alhoewel voor Wilken die term volkomen vreemd was. Te voren waren door dienzelfden ethnoloog in vier deelen al wat Prof. Wilken in zijn kort leven geschreven had, verzameld en uitgegeven.

Wilken, in den Delftschen sfeer opgevoed, nam de receptie van het Mohammedaansch recht aan, doch zijn artikelen waren op een enkele uitzondering na, één doorloopende voorstelling van het tegendeel: het volksrecht was door Hindu- of moslimsch recht wat aangevreten.

De in 1927 afgetreden hoogleeraar Christiaan Snouck Hurgronje trok alreeds de aandacht door zijn proefschrift over het Mekkaansche feest, zijn verblijf te Mekah, het meest door zijn arbeid in Indië, waarvan o.m. de Atjèhers en het Gajo-land en zijne bewoners de vruchten waren. Van Snouck kan getuigd worden, dat hij de eerste schrijver was, die den term „adatrecht" voor het eerst bezigde [5]).

Bleef tot 1900 in het algemeen voor juristen het adatrecht een gesloten boek, Mrs. De Gelder, de oud-hoogleeraar Carpentier Alting en de hoogleeraar Nederburgh waren mede pioniers ter voorbereiding van het levenswerk van van Vollenhoven.

Bekeek men tot nog toe het volksrecht uit een Westerschen gezichtshoek, in het begin van de 20e eeuw komt de oriënteering in Oostersche richting; niet langer is het verzamelen en ordenen, men gaat observeeren van uit een uitgangspunt, dat Oostersch primitief is, terwijl een wetsvoordracht om de artikelen 75 en 109 van het Regeerings Reglement geheel te wijzigen, mede een factor wordt, die tot aangrijpen bracht. Ten slotte werkte de Regeering zelf tot dien ommezwaai mee, toen Zij ging reguleeren, wat tot nog toe nog niet aangedurfd was op het terrein van het dorpswezen, landschapswezen en grondenrecht. De grootste impuls is echter geweest het feit, dat men open oog kreeg voor archaïsch en Oostersch denken, mystiek en middeleeuwsch denken [6]). Ten slotte valt niet te vergeten de ontsluiting van de Buitenbezittingen, waarvoor aan den Gouverneur-Generaal Van Heutsz veel dank geweten moet worden [7]).

3) Welke kostbare gegevens deze Zuid-Sumatra-kenner bezit, is gebleken uit het proefschrift van Hoven over de Pesemah (1927).
4) De Missie haalde hare schade later in, zooals zal blijken.
5) In het werk over het Gajo-land.
6) Vgl. het werkje van Dr. E. Verviers: de kentering in het materialistisch denken, alhoewel ik het met tal van voorstellingen niet eens ben; voorts de diës-rede van den Amsterdamschen rector-magnificus van dit jaar.
7) Vgl. het te Leiden verdedigde proefschrift over dezen landvoogd van Dr. P. van Hulstyn (1927).

Over het algemeen had men tot nog toe niet staan, wat het vorschend oog zag, men consta de bloot. Hoe lang is niet over rechten op grond gepraat in de zestiger jaren, de handeli van de Staten-Generaal stonden er vol van; al de oud-landvoogd Duymaer van Twist wist wijze dingen te zeggen, toen hij opmerkte, da eigendom op den grond in het Westen geheel ders was dan in den Oost, m.a.w. West en hebben ook ten dien opzichte een eigen ontwi lingsrichting gehad.

Onvermeld mag niet blijven, dat de zooeven gestipte indiening van de nieuwe artikelen 7 109 van het Regeerings-reglement het adatr weer in het brandpunt van de belangstelling br De vraag was: moest het volksrecht verdw door de unificatie van het materieel privaat-r voor alle bevolkingsgroepen, behoudens dan en onderwerpen speciaal voor Mohammedanen, wijl voor de Christen-Inlanders afzonderlijke lingen zouden komen? De unificatie-gedachte het schijnbaar bij de behandeling, behoudens de bij de groep Inlanders gebleken maatscha lijke behoeften die noodzakelijk zou maken; o gens bleef het adatrecht overeind staan. In kwamen die artikelen in het Staatsblad, doc Regeering weifelde met de invoering. Eind nam Minister Idenburg het initiatief tot herzi en verbetering van beide artikelen, die ten herboren in het Staatsblad kwamen, om Januari 1920 definitief in werking te treden. tusschen kwam als vrucht dier gedachte het alle bevolkingsgroepen geldende wetboek van recht voor Nederlandsch-Indië, dat eind 1915 in Staatsblad opdook om op 1 Januari 1918 in king te treden, aan welke gebeurtenis luister gezet werd door een plechtige zitting van het H gerechtshof in tegenwoordigheid van den L voogd.

Vermelden wij nu, dat onder de jongere e logen de reeds geciteerde Mr. van Ossenbru thans president van de beide Hoven, op den grond is getreden door zijn werken over het recht, dat niet het minst vergeten dient te wo de Leidsche Universiteit, van welke onder inrichting sinds 1907 een stroom van proefs ten over adatrecht is losgekomen. Daarnaas bestaan van een adatrecht-commissie, die tot toe 29 bundels, vol gegevens over volksrecht, uitgegeven, waaraan het sedert opgeheven En paedisch Bureau te Weltevreden ijverig meege heeft om gegevens te verschaffen. Zoo is voor 1917 de adatrechtsstichting opgericht en zijn de hoede van het Koloniaal Instituut pandecte het adatrecht uitgegeven.

Ten slotte, en dat is het merkwaardigste v les, dat de Regeering, na een eeuw lang mish ling van het volksrecht toegestaan te hebben, alle gevallen genegeerd heeft, het adatrecht nieuwe hooger onderwijs-wet openlijk als le erkend heeft. Zij is nog veel verder gegaan, dan ook na aandringen van verschillende aan Hoofden van gewestelijk bestuur zullen gevoegd worden goed onderlegde bestuursam ren, specialisten in het adatrecht; zoo werd in 1925 voor Bali aangewezen de kort te vo een proefschrift over dit gewest gepromoveer Korn, zoo is thans in October 1928 de op „het recht van Borneo" gepromoveerde Dr. Ma rodt [8]) voor Zuid-Celebes aangewezen en heef den ook op dit terrein zeer verdienstelijke Holleman, landraadvoorzitter, voor bestud van het grondenrecht in de Minahassa, een daat gegeven [9]). Eindelijk is dit jaar benoem agrarische commissie, die na heeft te gaan of geldende agrarische wetgeving het Indone grondenrecht genoegzaam erkenning vindt.

Zijn er derhalve werkers in Indië aan te w die dus blijken geven de gave te bezitten om tersche, primitieve gedachtengangen te openb de Missie en de Zending hebben nu ook toond onder hare leden die begaafden te be Naast zendelingen als Dr. Adriani en Kruyt, die vooral Midden-Celebes tot het te van hun arbeid hebben gekozen, moeten miss rissen als pater Geurtjens, Drabbe Vertenten bijzonder vermeld worden. Hoe mer is het voor Nieuw-Guinea, dat pater Vert

8) Dit belangrijke proefschrift in twee deelen binnenkort door mij besproken worden.
9) De heer Holleman is intusschen met zijne o zoekingen in loco gereed gekomen.

voor dat gebied verloren is, daar hem de Congo als nieuw arbeidsveld is toegewezen.

Besluit ik de rij van mannen, die voor het volksrecht veel gedaan hebben, met de vermelding van Dr. Rouffaer; deze geleerde heeft zich vooral onderscheiden door zijn uitstekenden speurzin, zijn gave om overal kleinigheden van gewicht te ontdekken, een doordringen in dingen en menschen, die al bereids tot hun vaderen verzameld zijn, doch die hij als auteurs weer springlevend weet te maken en ten slotte een intuïtiviteit, die hem van allerlei op het spoor brengt, ten toon spreidt.

Zoo heb ik dan het werken van het Westen eenigermate weergegeven; de vraag moet dadelijk rijzen: wat deed het Oosten zelf?

In en ook buiten den Volksraad deden enkele Inlanders van zich spreken; er is hier en daar wel wat er op zou kunnen wijzen, dat de belangstelling voor hun eigen volksrecht ontwaakt, maar daarmee is voorshands alles gezegd.

Het adatrecht, men ziet het staan op het titelblad van Van Vollenhoven's levenswerk, betrof aanvankelijk uitsluitend Nederlandsch-Indië, maar naarmate het werk vorderde, viel het den meester op, dat de groep van identieke rechtsverschijnselen zich niet uitsluitend bepaalde tot onzen Archipel. Wel werd toegegeven, dat omliggende gebiedsdeelen daarin stellig betrokken konden worden, doch voor meer verwijderde stond het niet vast [10]), doch eerst later werd zekerheid verkregen [11]). Zoo werd dan het rechtsbekken grooter en grooter en bestaat nu uit het groote Oostelijke deel van Formosa, de Philippijnen, onzen Oost, het Maleische Schiereiland, Zuid-Annam, Cochin-China, Cambodja en ten slotte Madagascar. Aan dat bekken den naam te geven van Indonesië werd gedaan door den loop der omstandigheden, oude ethnologische kaarten spreken van Maleiers als zijn bewoners, doch men kan nu in ons verband van Indonesiërs spreken, zonder uit het oog te verliezen, dat daarmee een nationale eenheid allerminst bedoeld wordt.

Logan gaf er de geboorte aan, Maxwell nam den term over, maar het is vooral Bastian geweest, die den naam propageerde, waarop meer en meer de geleerde wereld van Indonesië ging spreken. [12]) Het is dan ook te begrijpen, dat Van Vollenhoven deze gebiedsdeelen, voor zoover er onderzoekingen gedaan zijn naar het volksrecht, in zijn jongste werk betrekt, doch voorshands blijkt, dat de oogst het grootst is voor onzen Oost, die dan ook een integreerend, overheerschend deel van het Indonesisch rechtsbekken vormt.

Welke taak is nu voor de toekomst weggelegd? Niet het negatieve, verzamelen, ordenen en doorschouwen van wat zich aan des onderzoekers oog biedt of zooals de schrijver zegt: het redden van het adatrecht uit de nivelleerende vernielzucht der negentiende en begin-twintigste eeuw, waarmee dan het adatrecht tot een monument zou worden. Neen, er is positieve arbeid te doen, namelijk het volksrecht verstevigen, in eere houden, overeind helpen, steunen tegen pogingen om het uit de wereld te helpen, „practische dienstbaarmaking, in Oostersche lijn, van de Oostersche gedachten en Oostersche trekken van het adatrecht aan de moderne, cosmopolitische behoeften van hedendaagsch Madagascar, hedendaagsch Malaya, hedendaagsch Luzon of Mindanao, hedendaagsch Indië", gelijk Van Vollenhoven aangeeft. [13]) Daarom is het niet voldoende, dat er alleen belangstelling van Westersche zijde zij, doch het woord moet komen uit den mond van het Oosten zelf, noodig is het, dat er een ontwikkelingsgang gaande wordt gemaakt, die van uit Indië zelf Oostersch georiënteerd is.

De zich zoo graag met den i.c. misleidenden term van Indonesiër tooiende nationalisten hebben hier een taak, die heel wat verhevener en heel wat waardevoller is dan middelen te beramen om den Archipel zoo spoedig mogelijk van Nederlanders (en andere Europeanen) te zuiveren.

Van Vollenhoven denkt zich een afzonderlijke taak voor Indonesiërs weggelegd in het doen van rechts-historische onderzoekingen om den historischen achtergrond van losse instituten uit het jongere adatrecht te kunnen vatten.

Als ik denk, hoe Van Vollenhoven er op wijst, wat er te doen staat, dan schiet mij de roep van den Amsterdamschen hoogleeraar Steinmetz te binnen, die op het terrein der sociologie om werkers en nogmaals werken smeekt.

Inderdaad, werk is er voor hen, die het adatrecht een goed hart toedragen, nog genoeg aan den winkel.

---

[10]) I. 77 o.a.

[11]) II. 105, 263, o.m.

[12]) Zie „Waar komt de naam Indonesië vandaan", door Kreemer (Kol. Weekbl. 3 Febr. 1927).

[13]) Zie: De ontdekking van het adatrecht, blz. 166.

Van Week tot Week.

Dinsdag 9 tot Maandag 15 October.

De communistische kolonie aan den Boven-Digoel. Semarang, 11 Oct. (Aneta) [1]). De „Locomotief" bevat belangrijke mededeelingen van Dr. Broersma, volgens welke in de interneeringskolonie aan den Boven-Digoel plotseling malaria is uitbroken welke ziekte evenwel even plotseling is geëindigd, zoodat verplaatsing der Digoel-kolonie volkomen onnoodig wordt geacht. Dr. Broersma acht de vooruitzichten van de vestiging van 't geen hare verdere ontwikkeling betreft, gunstig, maar acht daartoe eene scheiding van de kwade van de goede elementen noodig. Blijkens de mededeelingen oefenen de onverzoenlijken door hun Comité Keberesan, hetwelk de kern vormt van den wederom opgerichten centralen raad der communisten aan den Boven-Digoel een soort schrikbewind uit.

De rustige elementen worden geterroriseerd. Onlangs moest een bende van tien met bijlen gewapende mannen gearresteerd worden.

Onverwijld moeten de onverzoenlijken worden verplaatst naar een afzonderingskamp, dat thans benedenstrooms gelegen is, maar dat bovenstrooms verplaatst zal worden. Zoodra deze scheiding voltrokken is, zal de rustige ontwikkeling der kolonie door de goede elementen verzekerd zijn.

Het feit, dat een vijftigtal kolonisten op 31 Augustus j.l. het Wilhelmus heeft medegezongen en den feestdag medevierde is slechts een symptoom, maar dat toont toch, dat de gematigden, werkwilligen en bekeerden de bovenhand zullen voeren zoodra de onverzoenlijke onruststokers in een apart kamp gevestigd zullen zijn.

Met pensioen. De kolonel der Inf. van het O.-I. Leger P. Schaafsma zal begin December den dienst met pensioen verlaten.

De wijziging van de Ind. Staatsinrichting. Naar de N. Rott. Ct. verneemt, staat het vrijwel vast, dat het wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 7, 9, 55 en 72 der Indische staatsregeling, dat Dinsdag 16 October aan de orde komt, met groote meerderheid zal worden aangenomen, al zal een deel der Protestantsche rechterzijde en een enkele Katholiek wel het tegendeel van instemming aan den dag leggen en al zal van die zijde het (door den minister van koloniën feitelijk reeds afgewezen) denkbeeld der instelling van een staatscommissie wel worden geopperd. De geheele linkerzijde — ook dus de liberale Kamerfractie — zal naar alle waarschijnlijkheid haar stem geven aan het wetsontwerp, dat, gelijk bekend, o.a. een einde maakt aan de Nederlandsche meerderheid in den Volksraad.

De Oostersche pers in Indië groeit. Uit de laatste, door het Bureau voor de Volkslectuur saamgestelde lijst van niet-Europeesche bladen zien wij dat er thans worden uitgegeven: 32 godsdienstige bladen, 24 vak- en vakvereenigingsbladen, 8 nieuwsbladen in de Buitengewesten, 27 Inl. periodieken in de Buitengewesten, 42 Inl. periodieken op Java, 9 nieuwsbladen op Java, 7 Arabische bladen, 1 Japansch-Maleisch blad, 38 Chineesch-Maleische bladen. Voorts verschijnen er nog 12 Maleische bladen in Nederland en elders. (N.R.Ct.).

Dr. Tjipto Mangoenkoesoemo. Het Soer. Handelsblad vernam uit Amboina, dat dr. Tjipto, die op Banda geïnterneerd is en verkozen was tot lid van den Volksraad in de vacature-Oto Soebrata, zijn verkiezing tot lid van den Volksraad heeft aanvaard. Het blad weet echter mede te deelen, dat de gouverneur van Amboina telegrafisch bericht ontving van den gouverneur-generaal, waarin verzocht werd aan dr. Tjipto mede te deelen, dat in geen enkel opzicht aanleiding kon worden gevonden zijn interneering op te heffen, zoodat dr. Tjipto voor de vergaderingen van den Volksraad het eiland Banda niet zal mogen verlaten. (Aneta, 9 Oct.).

---

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de *N. Rott. Ct.*

Studie van het adatrecht in Celebes. Blijkens een Aneta-bericht is de controleur Dr. J. Mallinckrodt ter beschikking gesteld van den gouverneur van Celebes en belast met de studie van het adatrecht in Zuid-Celebes.

Generaal Snijders in Indië. Den 12en Oct. is generaal Snijders, die de Indische luchtlijnen zal openen, onder groote belangstelling te Tandjoeng Priok gearriveerd. (Een Aneta-telegram van genoemden datum meldt bijzonderheden).

Kruisgesprek Bandoeng—Buenos Aires. Bandoeng, 12 Oct. (Aneta). In den afgeloopen nacht heeft met behulp van de Indische en Nederlandsche zenders en ontvangers in samenwerking met een Duitsch station een kruisgesprek plaats gehad tusschen Bandoeng en Buenos Aires. Het was een succes.

De commandant van den Duitschen kruiser Berlin, die thans in Indië is, werd in de gelegenheid gesteld tot een kruisgesprek met de Marine-autoriteiten te Kiel. Ook dit gesprek is geslaagd.

Militaire mutaties. Batavia, 13 Oct. (Aneta). Bevorderd zijn tot luitenant-kolonel bij de Infanterie de majoors G. H. Oosthout en R. A. Kunst.

Motor-ongeluk. Bandoeng, 12 Oct. (Aneta). De opziener van den Artillerie-Constructiewinkel, de heer W. N. de Water, is tengevolge van een motorongeluk omgekomen.

Curaçaosche problemen. Den 12en Oct. heeft de heer W. R. Menkman in het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage eene voordracht gehouden over „Curaçaosche problemen". (Een uitvoerig verslag is opgenomen in de *Nwe Rott. Ct.* van 13 Oct., Ochtendb. A).

Univers. examens. Leiden. Bevorderd tot doctor in de rechtsgeleerdheid op proefschr. "De godsdienstige rechtspraak in Ned.-Indië staatsrechtelijk beschouwd" de heer J. J. van de Velde. — Cand. ex. Indisch recht de dames B. G. M. Smith en E. Bedding. — Doctoraal ex. Ind. recht Mr. J. G. W. Lekkerkerker. — Taalk. doctor. ex. Indologie de hr. F. W. T. Hunger. — Taalk. candid. ex. Indologie de hr. J. Bastiaans.

R. M. Noto Soeroto te Frankfort. Den 18en dezer zal R. M. Noto Soeroto in het Holland-Instituut te Frankfort wederom een voordracht houden, thans over het onderwerp: Indië van vreemde heerschappij tot autonomie.

Malaria-epidemie in Klaten. Solo, 13 Oct. (Aneta). Er heerscht een malaria-epidemie in het district Klaten. In de desa's Planggoe en Semarang is 80 pCt. der bevolking ziek, te Gondangwinangoeng 70 pCt.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Het Congres over Volkskunst te Praag.

Het, op initiatief van het Volkenbonds-instituut tot internationale intellectueele samenwerking, van 7 tot 14 dezer te Praag gehouden Congres voor Volkskunst, dat wij verleden week hier aankondigden, is gebleken te zijn wat de Engelschen noemen: *„a great success, for it was crowded."* Niet minder dan 31 nationaliteiten hebben er aan deelgenomen. Niettegenstaande de te verwerken stof in 5 verschillende secties verdeeld was en de zittingen van 's morgens half 10 tot half één des middags en van half 3 tot 5 uur duurden, bleek de tijd van 6 dagen te kort om alle ingezonden bijdragen — honderden in aantal — naar behooren af te werken.

Stellig had men er niet op gerekend, dat deze eerste wereldbespreking der volkskunsten op zooveel algemeene deelneming zou mogen rekenen. Hoewel het Praagsche regelings-comité ongetwijfeld zijn uiterste best had gedaan om alles zoo goed mogelijk in te deelen en vast te stellen, lieten de uitkomsten dier organisatie nog al eens te wenschen over, ook al omdat niet alle sectie-voorzitters zich aan bepaalden tijd en regel hielden. Zoo beklaagde zich o.a. onze gezant, Dr. Hendrik Muller, die de groote beleefdheid had naar eenige voordrachten der Nederlandsche gedelegeerden te komen luisteren, terecht er over, telkens bijna een uur te hebben moeten wachten, doordat er pas zooveel

later begonnen kon worden en toen zelfs nog niet alles in orde bleek voor het filmtoestel of de projectielantaarn.

Maar, hoe 't ook zij, niettegenstaande de vermoeiend lange zittingen 's middags vaak opgevolgd werden door recepties en 's avonds nog door verschillende feestelijkheden, bleef de aandacht der talrijke bezoekers van het congres tot het einde toe gespannen.

Op Zondag 7 dezer te 10 uur 's morgens had de openingsplechtigheid plaats in het fraaie oude stadhuis van Praag, onder voorzitterschap van den Minister van Onderwijs, Z.Exc. *Milan Hodza*, die in keurig fransch de welkomstrede hield, gevolgd door een niet minder geestrijke van den heer *Gonzague de Reynold*, Zwitsersch gedelegeerde van het internationale comité tot intellectueele samenwerking, waarna door alle presidenten der gedelegeerden-commissies, alsook door twee dames: *Mrs. Dignam* uit Canada en de Rumeensche prinses *Cantacuzene*, namens den internationalen Vrouwenraad, die den eersten stoot tot dit congres gegeven heeft, op meer of minder welsprekende wijze het woord werd gevoerd. Een geschikte gelegenheid voor de aanwezigen om onderling kennis te maken.

Te 2 uur 's middags werden alle congressisten in groote auto's door stad en omstreken rondgetoerd, voorwaar een prachttocht langs de breede, nieuwe straten en de vele oude burchten en kasteelen, waaruit destijds de rijke, oud-adellijke geslachten verdreven zijn, welke thans publieke bouwen zijn; over de antieke Karelsbrug, op grootsche wijze de Moldau, welke mid door Praag vloeit, overspant, naar de in sc terenden herfsttooi prijkende hellingen der o zijde. Natuurlijk moesten er onderweg ook kie worden genomen, als waarvan wij er onzen le hiernaast een kunnen toonen.

De Nederlandsche delegatie heeft op dit con werkelijk geen slecht figuur geslagen. Prof. Sc nen presideerde de 3de sectie, die betreffende tuums, weefsels en weefselversieringen, en op na iedere zitting heeft zij op waardige wijze nen getuigen van de een of andere belangr volkskunst van Nederland of Nederlandsch-In hoewel niet alle leden persoonlijk aan het wo zijn kunnen komen. Bizonder trok de aandacht door *Raden Mas Noto Soeroto* op Woensdag October gehouden rede over het karakter van Javaanschen dans, te meer daar in het voor zicht was gesteld, dat dienzelfden avond bij de ceptie, ten paleize van den Minister van Onderw enkele wajang-wong-dansen zouden worden toond met gamelan-orkest. Die hadden toen ook een bizonder groot succes. Zoo iets moois h den de meeste aanwezigen nog nimmer bijgewoo Eerst gaf *Raden Mas Soekampto*, op zijn hier bekende, sierlijke wijze, de „*Kelono*", daarna *den Mas Soeripto* den fijnen dans van *Ardjoeno*, de verzoekingen overwint van den boozen ge door *Raden Soemiar* geestig voorgesteld en

Groep der Nederlandsche gedelegeerden (behalve Mej. v. d. Graft, die toen niet aanwezig was) en de Indonesiërs, die wajang-wong-dansen met gamelan-orchest gedemonstreerd hebben op het congres voor Volkskunst te Praag, staande voor het Paleis van den president der Tschecho-Slowakijsche Republiek, 7 Oct. 1928.
In het midden, met den stok in de hand: de president van het Nederl. Comité, Prof. Dr. Jos Schrijnen, van links naar rechts naast hem: de Secretaris, de heer A. A. G. van Erven Dorens, van der Ven en Smit; achter hem rechts: Dr. Bosch, chef van den Oudheidkundigen dienst in Ned.-Indië met verlof, links de heer Aldrino, correspondent van de „N. R. Ct." en „Alg. Hbl." te Praag.
De Indonesische groep, links daarvan, gescheiden door de dames Moojen-Engelberts en van Beresteyn-Tromp, bestaat van rechts af uit: Raden Mas Noto Soeroto, Soeripto, Soebjacto (Soerabajaasch gemeentelijk ambtenaar m. v.), Soekardi, Soebamto, Oemar Saïd, Moechamadsjah, Soedomo, Soekampto, Soemiar, waar tusschen de heer J. Rhemrev en zijn aanstaande mej. J. Hoogevorst en achter rechts de heer P. A. J. Moojen.

...lotte een *wireng*-(strijd-dans) met krissen, lansen en pijl en boog tusschen twee helden van verschillenden landaard en stijl, waarin *Raden Mas Soekampto* en *Soebanto* beiden om 't zeerste uitmuntten.

Terecht had *R. M. Noto Soeroto* dan ook in zijn rede opgemerkt:

„Il est bien certain que — à coté de la danse-*amusement*, comme de tous les peuples de la terre — pour le peuple javanais, on a le droit de parler de *l'art* de la danse.

„Tous ceux qui sont sensible à ce qu'on appelle l'art et le rythme de l'art auront la conviction, en voyant ces danses, que pour parvenir à cette perfection de style, un art collectief comme celui-ci doit avoir eu une culture séculaire."

Maar ook de mooie collectie lichtbeelden, welke Mej. *Dr. van der Graft* ten beste gaf van ouderwetsche, Hollandsche koekplankjes en de zeer onderhoudende, duidelijke films van den heer *Van der Ven* betreffende een al-oude plechtigheid — welke echter nog in een afgelegen oord van Noord-Brabant om de 7 jaar plaats heeft — n.l. de overwinning van St. Joris op den draak voorstellende, en die van het eigenaardige toeristen-eiland Marken, alsook die van den heer *P. A. J. Moojen* betreffende de volksdansen op Bali vielen in goede aarde, evenals de meer wetenschappelijke voordracht van Dr. Bosch over de N.-I. monumentenwet. [1])

Ten slotte heeft de Nederlandsche delegatie nog een groot succes voor de toekomst bereikt. Toen er plannen werden gesmeed tot voorbereiding der volgende Congressen over Volkskunst, wierp zich een commissie op, bestaande uit vertegenwoordigers van 9 verschillende landen, waarbij echter Nederland niet voorkwam. Zoodra hiervan melding werd gemaakt, protesteerde natuurlijk onze geheele delegatie en zij wist 't er toe te leiden, dat eerst iedere natie, op dit congres vertegenwoordigd, een gemachtigde zou aanwijzen voor bovengenoemde voorbereiding, uit wier midden dan een bestuur van 5 personen kon worden gekozen.

Uit de daarop gevolgde verkiezing bleek, dat dit bureau zou bestaan uit: Dr. Lehmann uit Duitschland, Dr. Haberlandt uit Oostenrijk, Mr. Julien uit Frankrijk, Prof. Dr. Schrijnen uit Nederland en Horac uit Tschecho-Slowakije.

In ieder land kan een nationaal comité worden gevormd, dat in verbinding blijft met dat internationale lichaam en het is te hopen, dat daarin, behalve dergelijke geleerde heeren, Professoren en Directeuren van volkenkundige musea, ook personen van de praktijk zitting zullen hebben, want de studie en behartiging van de Volkskunsten heeft, naast haar zuiver wetenschappelijke, veelal historische, ook haar hedendaagsch technische, geestelijk sociale zijde, welke zeker niet minder belangrijk is. Zooals menig spreker dan ook met groote overtuiging zeide, moeten musea en kunstboeken niet alleen dienen tot herinnering aan vroegere tijden, maar vooral ook als waardeering en aanmoediging van het bestaande en daaruit voortkomende.

Het congres is besloten met een tweedaagsche excursie naar Moravië, waar ook een expositie van volkskunst zou worden gehouden, want hoewel bij enkele der voordrachten wel demonstratie-materiaal werd vertoond, voelde men wel degelijk het gemis van stelselmatige tentoonstellingen. De afgevaardigde van Zwitserland stelde dan ook voor die in 1934 te Bern te houden; 6 jaren waren z.i. niet te veel voor een degelijke voorbereiding daartoe.

Nog een ander groot gemis op dit congres was: dat de volkskunsten der koloniale landen zoo weinig vertegenwoordigd waren, vooral wat de beeldenkunst en den handenarbeid betreft. Noch Britsch- of Fransch-Indië, noch Nederlandsch-Indië zijn in deze opzichten ter sprake gebracht. Ook dit zal dus bij een volgend congres zeker beter verzorgd moeten worden.

[1]) Hopen gelegenheid te hebben, hierop later terug te komen. — Red.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De arbeidersbeweging in Br.-Indië.

Het *Soer. Hbl.* (6/9, 3de bl.) bevat een beschouwing vanuit Rangoon geschreven, over de nu al sedert geruimen tijd heerschende *arbeids-onrust* in *Br.-Indië*, welke kwestie ook van zulk voornaam *belang voor Ned.-Indië* lijkt, al is de industrialisatie alhier ook lang niet in het vergevorderd stadium van Br.-Indië. De schrijver concludeert dat *de Br.-Indische arbeidersbeweging* nog in haar kinderschoenen is. De beweging is zwak, en dat aansluiting met het buitenland wordt gezocht, en samenwerking wordt verlangd met „labour" in andere landen, is begrijpelijk. Maar door te trachten met de Sovjet-republiek samen te gaan, begeeft de Indische arbeidersbeweging zich op een terrein, waar de Engelsche Opperregeering genoodzaakt zal zijn in te grijpen. Er is geen aanleiding den invloed van Moskou in dit land te zwart in te zien; er zijn waarschijnlijk weinig landen, waar de naakte doctrines van de klasse-haat zoo weinig ingang zullen vinden als in Br.-Indië. Speciaal aan het karakter van den Indiër is vreemd de afgunst en de wrok ten opzichte van de meer begunstigden, zooals wij die in het Westen kennen: gedeeltelijk door zijn godsdienst, die leert, dat materieele welvaart niet alles is, gedeeltelijk door het kaste-systeem, waarin weelde of welvaart toch geen verandering zou kunnen brengen. Maar aan den anderen kant: de *Moskou-school* is hard aan het werk. Er is geen gebied, waarin een aanslag op Engeland gemakkelijker kan gemaakt worden, dan de Oost, en geen land, waarin zulk een aanval, indien hij succes had, meer doodelijk zou zijn dan Br.-Indië. Daarom zijn wijs beleid en uiterste waakzaamheid op dit punt van eminent belang. Met de uiterste gestrengheid zal tegen enkele lieden moeten worden opgetreden, doch tevens zal onverwijld moeten getracht worden *door een vooruitstrevende politiek van de Regeering, de arbeidersbeweging in gezonde banen van evolutie te leiden.*

De Loc. (3/9, blz. 47) geeft een Supplement betr. „Het Verre Oosten, de Pacific-landen en Vreemde Koloniën", het *Bat. Nwsbl.* (10/9) schrijft over „De belastingmoeilijkheden in Br.-Indië, het *Soer. Hbl.* (5 en 6/9) over „Moskou stuurt op een revolutie in Japan aan", *De Sum. Post* (14/9) over „Afghanistan" en „Egypte".

Mandaatgebied en verplichte diensten.

Het Ned.-Indisch Oud-studentenfonds vraagt van studeerenden aan een instelling van Hooger Onderwijs in Ned.-Indië een uiteenzetting in hoeverre het mandatenstelsel heeft geleid tot vermindering van omvang en tot ingrijpende verandering in de wijze van oplegging van persoonlijke diensten, waartoe inheemsche bevolking van mandaatgebied verplicht is ten behoeve van Overheid of particulieren. Voor goede antwoorden op deze vraag worden drie prijzen uitgeloofd. Nadere inlichtingen geven *mr. Hadi* en *H. J. van Mook* te Weltevreden. De *Deli Crt.* (11/9) merkt hierbij op dat *in mandaatgebieden* op dit punt *geen betere toestanden dan in Ned.-Indië* bestaan.

De Loc. (3/9, blz. 5 en 38) geeft een verslag van het „P.P.P.K.I.-congres te Soerabaja", in welk verband zijn te lezen: *De Loc.* (7/9, blz. 24 „De soc., hun leiders en de rijkdom") en de *Deli Crt.* (11/9 „Inl. meerderheid te Makassar"; 12/9 „Het volkscredietwezen over 1927" en „Ambachtsonderwijs").

De arbeidstijd.

Schrijvende over het onderzoek, dat vanwege de Regeering wordt ingesteld omtrent de mogelijkheid van verkorting van den *arbeidstijd der contract-arbeiders onder poenale-sanctie*, zegt de „Deli Crt." (*Bat. Nwbsl.* 5/9) o.m.: De toestand in de cultures op *de Buitengewesten* is van dien aard, dat voorloopig vaststelling van een wettelijken 9-urigen arbeidsdag ongewenscht is. Wij en velen met ons zijn voorstanders van een zoodanigen werkdag. De goede werkman produceert in 9 uur inderdaad genoeg, en de planters gunnen hem graag een uurtje vertpoozing of arbeid in zijn eigen tuintje als hij kolonist is. Maar een zeer groot percentage werkt ook reeds jarenlang 9 uur en minder! Vrijwel alle taakwerkers — en dat zijn de meesten — keeren veel vroeger huiswaarts dan de wettelijk vastgestelde tijd. Wie zijn dagtaak af heeft, gaat naar de pondok. Zonder dat de Regeering er ooit over sprak, is men daartoe reeds gekomen en ongetwijfeld zal dit streven zich zooveel mogelijk accentueeren. Maar daarmee had de Regeering dat ook nog eenige jaren rustig aan de zich automatisch wijzigende toestanden kunnen overlaten. Juist de beperkende wettelijke maatregelen in het particuliere bedrijf werken zoo belemmerend. Daarbij komt dat er enkele werkzaamheden zijn, die onmogelijk aan een maximum werktijd van 9 uur gebonden kunnen worden. Gedurende den oogsttijd in de tabak bijv., wanneer

het gaat om de vrucht van een geheel jaar arbeid in weinige weken tijds binnen te krijgen, is het noodzakelijk 10 uur en soms langer te werken. Tijdelijke hulp is hier bij gebrek aan arbeidskrachten niet te krijgen. Trouwens moet nu de Indische Regeering op dit nog verlaten gebied, baanbrekend gaan werken? Wij meenen van niet! En wie ons mocht verwijzen naar den toestand in *Malakka*, waar de Koelie-Ordonnantie een maximum arbeidstijd van 9 uur eischt, dien verwijzen wij naar het onderscheid dat men ginds spreekt van „actual labour", van daadwerkelijken arbeid dus, terwijl bij onze theoretisch hoogst billijke, maar onpractische regeling de tijd noodig om naar en van het werk te gaan, mede opgenomen is. Dat maakt trouwens, dat de hier bestaande regeling in de practijk weinig van een 9-urigen arbeidsdag afwijkt. Ook de regeling in *Indo-China* kent den 10-urigen arbeidstijd en die regeling dateert van October 1927.

„Deli-matjam". Werknemerswolken.

„Deliaan" bestrijdt in de *Deli Crt.* (10/9) het artikel van Z. in het „Soer. Hbl." (24/8) onder het hoofd „Deli-Matjam". In 1927 hadden er helaas 17 aanvallen op assistenten plaats, sommige van geenerlei belang, enkele ernstig, één niet genoeg te betreuren, met doodelijken afloop. Deze aanvallen werden gepleegd door enkelingen uit een werkliedenleger van 283.000. Op de 16.500 werklieden pleegde er dus één een aanval op een assistent. Die werklieden behooren niet tot het beste deel van Java's en China's bevolking. Het is derhalve onmogelijk, dat de arbeidstoestanden, zoowel als de tact in den omgang met het werkvolk in het algemeen gesproken iets te wenschen overlaten. Uit bovenstaande cijfers moet men concludeeren, dat de toestanden ter Sumatra's Oostkust in het algemeen gesproken goed zijn en tot voorbeeld kunnen dienen aan andere gebieden. Den nieuw aangekomen jongen assistent doet men steeds vergezeld gaan van een Inlandschen of Chineeschen opzichter; hij, die nog geen voldoende kennis van taal en karakter van het werkvolk heeft, wordt ter opleiding toegevoegd aan een ouderen collega, voordat hem zelfstandig leiding van werkzaamheden wordt opgedragen. Dat is *„Deli-matjam"*, al is het mogelijk, dat van een dergelijke algemeen geldige regeling eens een enkele maal is afgeweken. *De cursus te Amsterdam voor de a.s. assistenten in Deli* doet den nieuweling niet geheel onbekend staan met karakter, aard en gewoonten van het werkvolk. Door de jaren heen is er door de administraties der cultuurmaatschappijen steeds naar gestreefd het *slaan en trappen* tegen te gaan! Verscheidene circulaires zijn vroeger daarover uitgegaan, personeel is er om ontslagen en het slaan is dan ook verminderd. In haar jaarvergadering van 1928 hebben alle leden der Deli Planters Vereeniging zich nog eens uitdrukkelijk verbonden om elk lid van het *personeel*, dat zich aan slaan van werkvolk heeft schuldig gemaakt, onvoorwaardelijk te ontslaan, terwijl eenzelfde gedragslijn wordt gevolgd ten opzichte van *beheerders*, die hun ondergeschikt personeel aan beleedigingen en bedreigingen blootstellen van slechte elementen onder het werkvolk, die in plaats van terstond als *„undesirables"* naar hun land te zijn teruggezonden, terwille van nog niet inverdiend voorschot of van de kosten aan hun uitkomen en terugzending verbonden, zijn aangehouden.

De Loc. (3/9 „De Vakbeweging") publiceert de rede van het Volksraadslid, den heer *G. J. van Lonkhuyzen*, in 2den Sept. gehouden in de vergadering van de Federatie van Europeesche Werknemers. Er bestaat onrust en ontevredenheid bij de Europeesche werknemers der Federatie. *De strafverzwaring bij klapzaken, indien de aanklager aan den beklaagde ondergeschikt is* werd o.a. door den spreker als voorbeeld genoemd. De *Java-Bode* (8/9 „Werknemerswolken") gevoelt zeer veel voor zijn bezwaren; zeker wat de strafverzwaring voor klapzaken betreft. Spreker wees op het feit dat het slaan door Eur. geëmployeerden zonder de pressie der dienstverhouding altijd minder gemotiveerd was, en dus eerder voor strafverzwaring in aanmerking kwam; dat een ondergeschikte, die zijn superieur slaat, zich aan insubordinatie schuldig maakt en dus naar onze rechtsbegrippen meerder strafbaar is. Juist voor die gevallen, waarin het slaan het meest verklaarbaar is, werd het strafmaximum verhoogd.

Volksraad en Pers.

Als de Volksraads-overzichten in de Europeesche Pers achterwege bleven, dan dateert dat in het algemeen eerst van na de jongste algemeene beschouwingen, en voor de desbetreffende bladen zat daarin — volgens de *Java-Bode* (7/9) — niets opzettelijks tegen den Volksraad zelf. Hetzelfde geldt voor het feit, dat Aneta voor bijna alle bladen het Volksraads-verslag maakt; dat is een toestand, welke waarlijk niet van vandaag of gisteren dateert. De verklaring voor e. e. a. is gelegen in het feit, dat Indië over te weinig Hollandsche journalisten beschikt en de bladen dus over niet voldoende redacteuren, om zich de vrijheid te kunnen veroorlooven geregeld iemand naar den Volksraad te zenden voor een overzicht, laat staan voor een verslag. Het overzicht, indien 't al gemaakt wordt, komt dan ook gewoonlijk van den hoofdredacteur. Trouwens ook in Holland zijn bij minder belangrijke vergaderingen de overzichtschrijvers niet bepaald getrouwe bezoekers. Sedert de jongste verbouwing van de vergaderzaal is de acoustiek beduidend slechter geworden, waardoor de inspanning voor de journalisten veel grooter is geworden en dan nog zonder veel resultaat te waarborgen. Vrijwel geen der leden doet moeite om zich voor de pers wat beter verstaanbaar te maken. Er zijn dan ook wel degelijk redenen van zakelijken aard, welke het voor de pers vrijwel onmogelijk maken die aandacht te schenken aan den Volksraad, welke het college zou verdienen, in theorie. Of de beraadslagingen die belangstelling altijd waard zijn, dat is een andere zaak; een zaak van critiek, en daaromtrent wenscht de pers zich alle vrijheid voor te behouden, ten spijt van alle lichtgeraaktheid bij den Volksraad. De pers is niet van plan het bestaan van den Volksraad te negeeren. Van een boycot tot in uiterste consequentie is trouwens nooit sprake geweest. Het algemeen belang zal, ook wat den Volksraad betreft, niet uit het oog verloren worden. Men kan het de pers gerust overlaten om dien vorm te kiezen voor verslag en bespreking der Volksraadsverslagen, welke waarborg geeft, dat althans het meerendeel van het publiek er kennis van neemt.

Wij vestigen de aandacht op: *De Loc.* (8/9, blz. 39 „Ficties en feiten"), het *Bat. Nwsbl.* (8/9 „Het antwoord"), de *Java-Bode* (6/9 „De P. E. B."), het *Soer. Hbl.* (7/9 „De invoering der staatkundige hervormingen in Oost-Java") en de *Deli Crt.* (10/9 „Spijkers op laag water").

De melaatschheid overwonnen.

De lepra, een van de meest gevreesde ziekten uit de oudheid, gaat haar verschrikkingen verliezen. Uitstooting en isolatie, was het eerste middel tot beperking, verbetering van hygiënische condities deed de ziekte uit de meeste beschaafde landen verdwijnen. Een oud Engelsch-Indisch middel, door moderne geneeskunst en moderne chemie verbeterd, zal ten slotte de lepra geheel doen verdwijnen. *Prof. dr. W. Storm van Leeuwen* vertelt in *De Loc.* (6/9, blz. 4) van het succes in Br.-Indië. Olie, geperst uit de zaden van Hydnocarpussoorten, *chaulmoogra-olie* genoemd, was een oud Indisch middel tegen de lepra; het kon in bepaalde gevallen wat verbetering brengen, maar een werkelijke genezing zag men zelden of nooit. Dit middel en de wijze van toediening zijn zoo veranderd, dat daarmede voortreffelijke resultaten werden verkregen. Het is ten slotte gelukt in het Welcome research laboratory te Londen fracties uit twee vetzuren, die uit de chaulmoogra-olie waren verkregen, in een zoodanigen vorm te verkrijgen, dat inspuiting in een ader daarmede goed mogelijk was. Bijna elk geval van lepra, dat tijdig genoeg ter behandeling komt, kan thans worden genezen, en 15 tot 20 procent van de late gevallen — waarin de ziekte reeds gemiddeld 8 jaren manifest is — kunnen ook nog aanzienlijk worden verbeterd.

Dwars door Sumatra. Een kruistocht door de Molukken.

In October 1927 gaven de bladen een beschrijving van een autotocht der *General Motors* dwars door Sumatra, waarbij een tracé gebaand werd door het geïsoleerde Djambi. De autoriteiten hebben het belang van dezen weg ingezien; er werden onmiddellijk maatregelen genomen om het gevonden tracé tot een permanenten autoweg te maken. Thans kan men zonder groote bezwaren *per auto van Palembang en Benkoelen naar Padang rijden*. Waar het vorige jaar de rivieren op primitieve vlotten werden overgestoken, zijn thans solide bruggen gebouwd. Opengekapte doorgangen door de oerwouden zijn tot berijdbare autowegen omgetooverd. Lahat is het eindpunt van de Zuid-Sumatra Staatsspoorwegen, van daaruit kan Padang per auto in 2 à 3 dagen bereikt worden. De aan deze route gelegen hotels en pasanggrahans bieden nog niet hetzelfde comfort dat men op Java gewend is, maar een toenemend autoverkeer langs deze wegen zal ook hierin geleidelijk verbetering brengen. (*Bat. Nwsbl.* 7/9).

Naar het *Soer. Hbl.* verneemt, koestert de K. Paketvaart Mij. het voornemen in het voorjaar van 1929 wederom *een kruistocht* met een der fraaiste en nieuwste schepen te doen plaats hebben *door de Molukken*. Er zal ditmaal geen tocht langs andere Aziatische havens (met uitzondering van een paar Philippijnsche plaatsen) aan worden verbonden, doch uitsluitend Ned.-Indische.

Aandacht verdienen: het *Soer. Hbl.* (25 en 27/8 en 7/9 „Het gouvernement der Molukken", *Villan...* 5/9 „Timor") en *De Loc.* (1/9 „Uit de Molukken", *Dr. Broersma*; 27/8 „Soemba"; 6/9 „De offerfeesten bij de Daïriërs").

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht

Indië als winterverblijf.

Onder dit opschrift schrijft de heer M. A. J. K...ling in No. 12 van „Tropisch Nederland" het volgende:

Zijn wij, Hollanders, in vele opzichten eigenlijk geen onbegrijpelijke menschen?

Wij hebben een prachtig gebied in Europa, maar als we vacantie hebben draaien we onze heerlijke heide en bosschen den rug toe, en gaan we ons geld in het Buitenland verteren.

Wij hebben een nòg schitterender gebied in de Tropen . . ., maar als wij verre reizen doen, denk... we daar geen eens aan en volgen liever den toeristen-sleur naar het Zuiden van Frankrijk, de Pyreneeën, Italië, Egypte en Algiers om onze wintermaanden door te komen. En de vreemdeling verheugt er zich over, dat de „Steinreiche Holländer" zijn kostelijke guldens liever aan buitenlandsche hotels, spoorweg- en stoomvaartmaatschappijen geeft, dan aan zijn vaderlandsche ondernemingen.

Waarom gaat de welgestelde Nederlander in de donkere en gure wintermaanden niet naar Groot Nederland, naar Indië? Naar dat deel van ons Koninkrijk, dat daar als een gordel van smaragd zich om den evenaar slingert? Naar dat deel van ons eigen gebied, waar hij even comfortabel reist en even goede hotels kan logeeren, waar hij van minstens even heerlijke natuur kan genieten als in de hiervoren genoemde plaatsen? Waar hij in elk opzicht veel veiliger reist, dan wáár ook elders in het buitenland.

Is het te wijten aan onbekendheid met de mogelijkheid? Is de moeilijkheid om zich over een ... heen te zetten?

Moge dan deze korte opwekking er toe leiden dat beide „bezwaren" verdwijnen *en dat vele steeds meer der welgestelde Nederlanders hun wintermaanden in Indië gaan doorbrengen.*

Zij zullen daardoor niet alleen zich zelf verrijken met een schat van prachtige indrukken en onvergetelijk schoone levensmomenten, maar ook ... Vaderland en Indië dienen door vermeerderde kennis en waardeering van en daardoor ook liefde voor ons rijk koloniaal bezit.

Indië.

Daar gaat een magische kracht uit van dat woord. Indië geeft voor de vijf gure maanden November, December, Januari, Februari en Maart een *zomerverblijf in den meest volmaakten zin des woords.*

De tourist, die zich voor het eerst naar dat wonderlijke Zonneland begeeft, is op weg naar een gebied vol avonturen en aantrekkelijkheden, waarvan de verscheidenheid en belangrijkheid onmogelijk in enkele regels van een tijdschrift-artikel beschreven kunnen worden.

Of hij met de uitstekend en up-to-date geacco... modeerde schepen der Koninklijke Paketvaart Maatschappij, of met de keurige en altijd precies op tijd loopende expressetreinen der Staatsspoorwegen reist, steeds zal hij zich gelukkig wanen in de tooverachtige Tropische omgeving. Het majestueuze Toba-meer, de Padangsche Bovenlanden, de onvergelijk schoone Preanger-bergen, Midden-Java en Bali met hun wereldberoemde Hindoe-oudheden, de stille pracht der Molukken, zijn maar enkele van de schoonheden, die hij te zien krijgt.

De groote steden Batavia, Bandoeng, Semarang, Soerabaia, Makasser, geven hem gelegenheid de interessante studiën te maken op koloniaal gebied. De rijk geschakeerde bevolking, — Atjehers, Bataks, Maleiers, Soendaneezen, Javanen, Madoereezen, Boegineezen, Alfoeren, — maken voor de liefhebbers van Volkenkunde waardevolle studie mogelijk.

Altijd en overal blijft de Inheemsche bevolking

voorkomend, goedmoedig, vaak humoristisch in haar omgang met den tourist.

Gaat dus gedurende uwe leege en sombere wintermaanden naar Indië.

De zeereis, met de alle verlangens van den verwenden tourist beantwoordende luxe-mailschepen der S. M. „Nederland" en „Rotterdamsche Lloyd" zal uwe zenuwen sterken, de rijke en kleurige afwisseling uw aandacht verfrisschen en uw blik op menschen en dingen, ook in eigen Vaderland, verruimen.

Nog eens

Bezoekt Indië!

De Indische Gids.

De Oct.-afl. opent met het slot van de beschouwingen van den Luit.-Generaal-tit. O.-I. L. b.d. H. Bakker over de Koninklijke Militaire Academie te Breda. (Beknopte geschiedenis dezer thans honderdjarige inrichting, in het bijzonder met betrekking tot de opleiding van officier van het Indische leger). — In de April-afl. schreef Mr. J. S. Thieme een critisch artikel over de voorgenomen wijziging van de godsdienstige rechtspraak in Indië, waarop thans door Prof. R. A. Dr. Hoesein Djajadiningrat, voorzitter der commissie van advies over deze aangelegenheid, geantwoord wordt. Op diens bestrijding, scherp van toon, volgt onmiddellijk repliek van Mr. Thieme. — De hr. K. H. H. van Bennekom schrijft over het rubber-vraagstuk, hij wijst op het feit dat de Amerikanen, goede zakenmenschen als zij zijn, door solide aaneensluiting den inkoopsprijs van rubber zoo laag mogelijk weten te houden, waarvan de ongeorganiseerde producenten het slachtoffer zijn. Schr. geeft de middelen aan om in de toekomst hierin wijziging te brengen. — Een redactioneel artikel, getiteld: Den Haag—Pasir Tambir, geeft bijzonderheden over de radio-telefonische gesprekken van uit Den Haag naar het perspaviljoen op de jaarmarkt te Weltevreden; in extenso is daarbij afgedrukt de door den hoofdredacteur den heer G. Nypels uitgesproken rede op 31 Aug. — Overigens bevat deze afl. de vaste rubrieken: Revue van brochures, enz. — Buitenland. — Koloniale literatuur. — Wetenschap, kunst en industrie.

Tropisch Nederland.

Inhoud van No. 12 (5 Oct.). De Kawah Kamodjan op den vulkaan Goentoer, West-Java], door R. (met afb.). — Indië als winterverblijf, door M. A. Kelling. — De onrust in Indië en hare oorzaken. Java (I), door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — De plek van Maros [Zuid-Celebes], door J. Servaas (met afb.).

Oedaya.

De Oct.-afl. bevat o.m. Titelplaat: De Kapoeasrivier bij Smitau. — Over cultuur en uitwisseling van cultuur, door Prof. Dr. J. A. J. Barge. — Iets over het meisjes-internaat „Wismo-Rini", door Soemini. [Wismo-Rini maakt deel uit van het nationale opvoedings-instituut Taman-Siswo te Jogjakarta, onder de leiding van R. M. Soewardi Suryaningrat]. — De eerste Javaansche predikant (H. Soer), met portret. — In memoriam Rn. Ms. Adipati Ario Tjokrowerdojo, regent van Tjilatjap (met portret), door Dr. H. G. Heyting. — Een merkwaardige promotie aan de Indische Rechtshoogeschool [nl. van Mr. Mohamad Nazief].

De Indische Post.

In No. 36 (van 8 Sept.) een redactioneel artikel: „Nabetrachting van het Openbaar Gehoor te Weltevreden", waarbij de bij die gelegenheid door den Voorzitter van den Volksraad, Mr. Neytzell de Wilde, uitgesproken rede duchtig onder handen wordt genomen, wijl deze meer van een politieke redevoering had dan een betooging der volkshulde op den geboortedag der Koningin. — Verder wordt in dit Nr. de beschouwingen voor de Nederlandsch Nationale Partij in Indië voortgezet. — De hr. G. v. L.[issa] schrijft over den hr. H. Colijn in verband met zijn werk over de economische conferentie van den Volkenbond en behandelt daarna een geheel ander onderwerp, n.l. de deelneming van koloniaal Nederland aan de internationale tentoonstelling te Antwerpen in 1930. — Nog zij de aandacht gevestigd op de aardig geschreven: Meditaties van een H.B.S.'er over de Indische tentoonstelling te Arnhem, welke in dit Nr. beëindigd worden.

Jaarboek Mijnbouwb. Vereen. te Delft.

Met betrekking op Oost-Indië bevat de een lijvig boekdeel vormende jaarg. 1926—'28 de volgende bijdragen: Inheemsche mijnbouw in Indië, door Ir. P. Hövig. — Eenige jaren mijnbouwkundige geologische exploratie op Nederlandsch Nieuw-Guinea, door Dr. G. L. L. Kemmerling (met kaartjes en ill.). — Een en ander uit de geschiedenis van het tin en van de tinertswinning op Billiton, door J. C. Mollema. — Eenige grepen uit de practijk van het oliewinningsbedrijf in Ned.-Indië, door Ir. J. H. Steggewentz.

De Indische Mercuur.

No. 41 (10 Oct.). Berichten van de Afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut. No. 38. Verslag van in 1927 genomen proeven tot invoer van Oost-Indische ananas in Nederland, door Ir. W. Spoon (met afb.). — Invoering van den aanplant van zaadriet op Réunion, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Een nieuwe cultuurproef in Suriname (ontleend aan De West). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, benevens de overige vaste rubrieken. — De literatuurlijst in dat Nr. heeft betrekking op economische zaken, arbeidsvraagstukken, delfstoffen en metalen, geologie.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 10 (1 Sept.). Een bijzondere boom leguminoos geschikt voor thee, rubber en koffie, door G. Koch. — Eenige reiservaringen op Java en Sumatra (vervolg). — Transport van latex (met ill.). — Klein-landbouw. Wat is het beste ras? Pluimveewenken. Een greep hier en daar, door W. A. Schrauwen. — Cocosolie-industrie in Nederl. Oost-Indië, door A. Jansen Hutteman (ontleend aan Kol. Studiën).

Landbouw. Tijdschr. der Ver. v. Landb. cousulenten.

Uit den inhoud van het Aug.-Nr.: Voorloopig onderzoek naar de specialisatie en de infectiebronnen der mozaiekziekten van landbouwgewassen, door Ir. J. G. J. van der Meulen. — De „Salahmangsa"-padi-aanplant in het onderdistrict Tjiroeas (Regentschap Noord-Bantam), door X. F. Crince le Roy. — Voorloopige mededeelingen omtrent de Mangga-cultuur in het Cheribonsche, door A. F. C. van Rijn. — De bevolkings-tabakscultuur op Madoera, door E. W. Wijers.

Orgaan van de Ned.-Ind. Off. Vereeniging.

Het Aug.-Nr. bevat o.m. De herinnerings-medailles der expedities van het Nederl.-Indische leger, door D. W. F. Bax. — Humor in de geneeskunde, door H. L. Roelfsema. — Moskou en Indië, door J. C. A. Bannink [naar aanleiding van J. Th. Petrus Blumberger, De communistische beweging in Ned.-Indië]. — De avond-schemering der blanke naties (vervolg), door Van Renesse.

In- en Uitvoer.

In het Nr. van 8 Oct. het eerste gedeelte eener beschouwing van J. H. F. Claessens, getiteld: De georganiseerde handelsstatistiek van Ned. Oost-Indië. — Verder schrijft Alb. Bos over den handel van Java en zijn groote havens gedurende het eerste halfjaar van 1928.

Kerk en Zending.

De Banier. 30 Aug. '28. Zending en Missie in den Grooten Oost. — Tapanoeli en de Roomsch-Katholieken (slot).

Zendingstijdschr. De Opwekker. Sept. '28. De wereld-zendingstaak der Christenheid. — Maleisch-Christelijke lectuur vereeniging 1853—1928. — Moeten we den Javanen het Evangelie niet in die taal verkondigen, die ze het best verstaan? door J. Hübert.

* * *

Wat ik als Javaan van geest en gemoed in de Vrijmetselarij heb gevonden. Uit de nagelaten papieren van R. M. A. A. Poerbo Hadiningrat, in leven Regent van Semarang en Salatiga. [Verzameld en uitgegeven door R. A. A. Pakoe Alam]. Buitenzorg, Archipel Drukkerij ['s-Gravenhage, W. P. van Stockum]. Met portret.

Uitkomsten van het onderzoek naar het verschil in duurte tusschen de verschillende standplaatsen van Gouvernementsambtenaren in Nederlandsch-Indië op 1 Januari 1928. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek. No. 55). Weltevreden, Landsdrukkerij.

Bijdragen tot de kennis der fauna van Curaçao. Resultaten eener reis van Dr. C. J. van Horst. (Bijdragen tot de Dierkunde. 25, 1927). [Verzameling monographieën over verschillende diergroepen]. [1]

Populair-wetenschappelijke artikelen betreffende het plantenrijk [in Suriname], door A. Ph. Samson. (Overdrukken uit De Periskoop). Paramaribo, H. van Ommeren.

Berichtgeving omtrent de bevolkingsrubbercultuur in het eerste halfjaar van 1928. (Korte Berichten voor Landbouw, enz. 7 Sept. '28).

De kina. Van boschproduct tot cultuurgewas, door Dr. Z. Kamerling. (Leiden, N. V. Boek- en Steendrukkerij E. Ydo). [Tekst v. d. openbare les, gehouden 27 Sept. bij de opening der colleges als privaat-docent aan de Rijksuniversiteit te Leiden].

BOEKAANKONDIGING.

Van de uitgevers Wed. P. van Waesbergen en Zoon te Rotterdam ontving de Redactie „Wondere nachten", Sproken voor groote menschen, door Tulla di Vista, ingeleid door Frans Bastiaanse en met penteekeningen van de schrijfster, welke fijn en in teeren toon gehouden, het uiterlijk aanzien van het boek, dat typografisch zeer verzorgd is en in modernen trant, de kunstuitgave verhoogen. Het is verklaarbaar dat, zooals de Uitgevers in hun „Voorwoord" mededeelen, de verschijning op „warme aanbeveling van eenigen onzer meest vooraanstaande letterkundigen" geschied is, want met den schoonen vorm, welke een even schoonen inhoud draagt, is een artistiek en litterair succes verkregen, dat stellig door een materieel succes zal worden gevolgd. Taal, stijl en de wijze van behandeling van de onderwerpen der Sproken, in welke de edelste menschelijke aandoeningen tot uiting komen, alles staat op hoog peil.

De bundel is opgedragen aan de beide dochtertjes van de schrijfster, die zij Mimosa en Lotos noemt en aan wie zij vooraf een paar gevoelvolle gedichtjes in de Engelsche taal wijdt. Ter kennismaking voor de leden op de leeszaal gedeponeerd.

Suriname.

In *De Indische Mercuur* van 3 October een belangrijk artikel van den heer J. Sibinga Mulder onder het hoofd *„Suriname, de bloedverwant in nood!"*

Het artikel is 7½ kolom groot en bevat heel wat. daaronder ook veel dat voor bestrijding vatbaar is Wij meenen dit evenwel te moeten overlaten aan de deskundigen op landbouwgebied en aan de Surinaamsche pers.

Slechts op enkele punten willen wij hier de aandacht vestigen. De heer Sibinga Mulder acht alleen de Liberiakoffie een product dat voor Suriname aanbeveling verdient. Wij herinneren ons dat prof. Went na zijn laatste Surinaamsche reis de oprichting van suikerfabrieken heeft aanbevolen. Dit heeft niet lang geleden ook een oud directeur van de suikerplantage Mariënburg gedaan. Die weten er ook wel iets van. En dan willen wij niet verzuimen de aandacht te vestigen op de artikelen van den heer Pyttersen, waarin de voordeelen van Suriname naar voren gebracht zijn.

„Het Nederlandsche kapitaal met een groote ervaring in tropische cultures kent Suriname heel goed, maar vindt daar niet voldoend gunstige voorwaarden en blijft er weg", aldus de heer Sibinga Mulder.

Dit nu n.l., de kennis van Suriname bij het Nederlandsche kapitaal, moeten wij beslist ontkennen. Dat kapitaal staart zich blind op de geleden verliezen, maar ziet over het hoofd de groote winsten die er tientallen van jaren met de cacao-cultuur behaald zijn. Het Nederlandsche kapitaal vergeet daarbij de ontzaglijke verliezen die in Oost-Indië geleden zijn vóór de bedrijven er winsten begonnen op te leveren.

De schrijver acht alleen het polderland langs den benedenloop der rivieren voor de z.g.n. groote cultures bruikbaar. Dat is een geheel onbewezen stelling. Er zijn in Suriname ook lichtere gronden dan de klei van het alluviale gebied. In het *„Verslag over de jaren 1924—1927"* van het Departement Landbouwproefstation in Suriname, wordt de wenschelijkheid uitgesproken om naar nieuwe grootcultures te zoeken. „Wellicht zal de oliepalm een dergelijke cultuurplant zijn, die hier naast koffie en suiker een eerste plaats kan innemen.

Ook de cultuur van sisal, tabak en thee zal op de lichtere gronden ten Zuiden van de alluviale kuststrook met stijve klei beproefd worden. Ook voor cacao zijn de vooruitzichten op deze *lichte, doorlatende, vruchtbare gronden niet slecht*".

Wij achten het geen nadeel dat die lichtere gronden niet zoo vruchtbaar zijn als de kleigronden Dat zal dwingen tot moderne cultuurmethoden, goede grondbewerking, het gebruik van groenbemesters enz.

De heer Sibinga Mulder acht de z.g.n. Savanna's

---

[1] Titel en toelichting ontleend aan de literatuuropgave in de „Ind. Merc." d.d. 10 Oct.

voor de groote cultures onbruikbaar. Dat zal iedereen hem toegeven, maar die Savanna's vormen slechts een smalle strook.

Overigens is het geheele land bedekt met eeuwen oud oerwoud, en het spreekt van zelf dat zich in al die eeuwen een dikke laag humus heeft gevormd, behalve misschien op de berghellingen waar de tropische buien de humus meesleuren naar de dalen. Van het binnenland weet men nog altijd zeer weinig. De verschillende expedities waren hoofdzakelijk rivierexploraties. Ook in Britsch Guiana begint men het oog te richten op het achterland.

„De Hevea-cultuur werd beproefd, maar verlaten. De stijve bodem, maar vooral de vochtige ondergrond, is een te groot bezwaar tegen een loonende cultuur", zegt de schrijver.

De cultuur in het poldergebied was een fout, begaan omdat men niet op de hoogte was van de cultuur elders, toen men begon. Op de hoogere, lichte gronden zal de cultuur misschien wel gelukken. In de wouden van Suriname groeit een verwante Hevea soort. Men moet die groeiplaats bestudeeren en daaruit leering trekken.

De heer Sibinga Mulder heeft bij het schrijven van zijn artikel door een donkeren bril op het heden gekeken, maar aan het slot zet hij dien af en werpt een blik in de toekomst. Hij is niet zonder hoop:

„Landbouw en industrie brengen soms merkwaardige verrassingen"...

„En wie dacht aan een industrie in Suriname nu een twintigtal jaren geleden? En toch, nu zien we daar een bloeiende industrie, de Bauxiet-winning! Wie had van Suriname als land voor Industrie, buiten die annex aan den Landbouw, ook maar eenig idee, nog maar weinige jaren geleden?

* * *

Het Algemeen Handelsblad van 4 October schrijft:

„Toen voor eenige maanden een der directeuren van de Kon. Ned. Stb. Mij. een reis naar West-Indië maakte, is er bij hem aangedrongen op een betere verbinding van Suriname en Britsch Guyana met Barbados.

Thans wordt gemeld, dat te beginnen met de reis van de „Cottica" de booten der Suriname-lijn niet slechts een reeks Venezolaansche havens en Trinidad, maar ook Barbados zullen aandoen op het traject tusschen Curaçao en de Guyana's.

Daarover zal men in Suriname en in Demerara stellig zeer verheugd zijn. Barbados is bijna steeds vrij van malaria. Het heeft prachtig badstrand en er heerscht in Bridgetown en Bathsheba en op Crane een genoeglijk leven, in de „Colonial English"-Society. Er wordt veel aan sport gedaan. Alles genietingen, die men in Suriname, waar vooral in de districten de malaria nog al eens slachtoffers maakt, niet of slechts in bescheiden mate kent.

Demerara is door vele banden verbonden met Barbados, dat ook door reconvalescenten en lijders aan chronische malaria van daar zeer veel wordt bezocht, omdat de Guyana's niets hebben dat kan worden vergeleken met de berghotels en sanatoria, waar de Nederlanders op Java verpoozing en herstel kunnen zoeken. De verbinding met Barbados was echter zeer gebrekkig, men moest steeds overstappen op de reede van Trinidad en dikwijls lang wachten in Port of Spain op een aansluitende boot. Nu is dat beter en elke drie weken heeft men nu, althans in één richting, een directe verbinding.

Laat ons hopen, dat het op den duur mogelijk zal zijn, in beide richtingen een directe verbinding tot stand te brengen.

Onze West-Indische lijn zal de groote populariteit, die zij om en bij de Caraïbische zee geniet, daardoor ongetwijfeld nog versterkt zien."

* * *

De „N.R.Crt." van 11 October, Av. blad D ontleent aan *De Amsterdamsche Gids* het volgende:

„In een artikel over de Gasthuiskerk, die tot 1863 of 1864 stond op de plaats, die nu wordt ingenomen door het gebouw van de Nederlandsche Bank op de Oude Turfmarkt, wordt melding gemaakt van een 17e eeuwsch wonderkind, dat in die kerk preekte en later tot hooge ambten opklom. Daaromtrent lezen wij:

Een beknopt vlugschriftje, bevattende het Kort Verhaal van Wetenswaardige zaken, betreffende de Gasthuiskerk der stad Amsterdam (te Amsterdam bij Dirk Schuurman, Boekverkooper op 't Rokin, 't derde thuis van de Visch-Poort, 1791), vermeldt, dat op Zondag 11 Januari 1699 tot groote verwondering van de geheele stad in de Gasthuiskerk gepreekt werd door een kind, dat nauwelijks 6½ jaar oud was. Dit wonderkind hield in tegenwoordigheid van honderden menschen een predikatie, zoo schoon, dat ieder die hem hoorde, ten uiterste verwonderd was. Het deed sommigen, schreiende van ontroering, zeggen, dat nu bewaarheid werd hetgeen in Math. 21 : 16 geschreven stond: uit den mond der jonge kinderen en der zuigelingen hebt Gij U lof bereid. Ieder voorbeeld uit de Heilige Schrift, dat het kind bij bracht, drong den toehoorders tot in 't binnenste der ziel. Onversaagd en zonder eenige ontroering betrad de knaap den preekstoel, en was, naar men waarnam, zeer verheugd zooveel toehoorders te zien, welke hij allen zeer eerbiedig groette. Hij deed een uitnemend schoon gebed op zoo krachtigen toon, dat de menschen die het hoorden, nauwelijks konden gelooven, dat het uit dien kindermond voortkwam. Hij preekte een uur lang over den tekst van Math. 7 vers 15 en 16 en eindigde zijn preek met de woorden van den apostel Paulus tot de Romeinen (Rom. 11 : 33, 34, 35, 36) waarna hij met het volmaakst gebed sloot, en zijn hoorders een heerlijken zegen wenschte.

Dit verhaal, zegt het geschriftje, is getrokken uit een gedrukt verhaal van dien tijd, dat destijds (1791) zeer zeldzaam was.

Deze wel heel bijzondere knaap groeide later op tot den dichter Mr. Jan Jacob Mauritius. Hij was eerst commies bij den Raadpensionaris Hoornbeek. Daarna werd hij pensionaris van Purmerend, terwijl hij vervolgens resident werd van hunne Hoogmogende Heeren Staten Generaal te Hamburg, en bij de Saksische Kreits. In 1742 werd hij benoemd tot Gouverneur Generaal van Suriname. In 1751 gerepatrieerd, stierf hij den 21sten Maart 1768."

Dit verhaal vindt men ook in Jhr. C. A. van Sypesteyn's boek *„Mr. Jan Jacob Mauritius, Gouverneur-Generaal van Suriname, 1742—1751"*, Leiden 1858, en in de *„Encyclopaedie van Ned. West-Indië"* wordt er onder het hoofd *„Mauritius"* melding van gemaakt.

* * *

Wij ontleenen aan *„Het Handelsblad"* van 9 October het volgende doodsbericht:

„Na een korte ongesteldheid is in het Maria-paviljoen in den ouderdom van 60 jaar overleden de heer J. Snijders, gepensionneerd gouvernements-opzichter bij het boschwezen in Suriname.

De heer Snijders heeft, toen hij nog in functie was, in de oerwouden van Suriname het rozenhout gevonden, voor welke vondst de regeering hem een gratificatie toekende van *f* 250.—.

Ook te Amsterdam, waar de heer Snijders het laatst van zijn leven woonde nam hij een bijzondere plaats in: hij was velen Surinamers tot steun, geen boot kon uit de West aankomen of naar de West vertrekken of de heer Snijders was aanwezig om zijn landgenooten te verwelkomen, hun met raad en daad bij te staan of hun een laatst vaarwel toe te roepen.

Als zoovele West-Indiërs gevoelde de heer Snijders zich geheel Nederlander.

Zijn verscheiden werd door zeer velen diep betreurd.

De pas opgerichte West Indische Compagnie was voornemens den heer Snijders naar Suriname uit te zenden.

De begrafenis is heden, Dinsdag pl.m. 12 uur op St. Barbara."

* * *

De *„Leeuwarder Courant"* schrijft:

„In den ouderdom van 89 jaar is te Leeuwarden overleden de heer G. P. H. Zimmermann, gepensionneerd luitenant-kolonel der infanterie ridder in de orde van de Eikenkroon.

In 1863 maakte de heer Zimmermann deel uit van het detachement, dat ter versterking van onze troepen naar West-Indië werd gezonden. De regeering vreesde — in verband met de afschaffing van de slavernij — voor onlusten. De heer Zimmermann heeft geschreven o.a. over de afschaffing van de slavernij, die hij op 1 Juli 1863 bijwoonde, over de Joden-Savannah, over het betwist gebied der Marowijne en over den spoorwegaanleg aldaar. Verder heeft hij de rivier de Suriname in kaart gebracht, alsmede verschillende destijds onbekende terreinen.

Curaçao.

De nieuwe salarisregeling.

De *Amigoe* schrijft:

„Wij hebben er reeds melding van gemaakt, dat de nieuwe salarisregeling eindelijk verschenen is, en de twijfel daarbij door ons geuit, of zij wel aller tevredenheid zou wegdragen is maar al te waar gebleken.

De algemeene indruk dien men ervan krijgt is deze dat de hoogere ambtenaren met 't leeuwenaandeel zijn gaan strijken, en de mindere, althans voor een groot deel, zich met een fooitje tevreden moeten stellen.

Want meer dan een fooitje is veler verhooging van salaris niet.

Wij misgunnen de hoogere ambtenaren hunne salarissen niet. Niet alleen is ook voor hen de levensstandaard gedurende de laatste jaren beduidend gestegen, maar bovendien is hun arbeid en de daarmee gepaard gaande verantwoordelijkheid aanmerkelijk toegenomen. Deze factoren in aanmerking genomen is de verhooging o.i. alleszins verdiend.

Maar waarom dan ook de mindere ambtenaren, voor wie de verhooging van den levensstandaard over te algemeen veel drukkender is, — denk maar eens aan de schrikbarend hooge huurprijzen die velen in vergelijking met hun inkomen te betalen hebben, — waarom ook dezen niet gelijkelijk in de verhooging laten deelen?

Dit is in vele gevallen niet geschied. Er zijn zelfs ambtenaren, die bij de nieuwe regeling zijn achteruitgegaan, anderen zijn op 't zelfde peil gebleven, terwijl weer anderen zich moeten tevreden stellen met een verhooging, zóó gering, dat 't eigenlijk meer op een bespotting dan een tegemoetkoming lijkt.

Veel meer dan een aalmoes is hun verhooging niet.

Wij hebben nog geen minderen ambtenaar ontmoet, die over de nieuwe salarisregeling tevreden is.

Dat dit zijn terugslag zal vinden in hun werk, en vele jongelui, die zich tot iets in staat gevoelen, zal afschrikken om in Gouvernementsdienst te treden, lijdt geen twijfel. Wij komen op deze zoo netelige kwestie nog wel eens terug. In elk geval lijkt ons de nieuwe regeling nog ver van ideaal, en zouden wij den Kolonialen Raad in overweging willen geven ze nog eens terdege onder handen te nemen, te bestudeeren en te herzien."

Curaçaosche problemen.

Over dit onderwerp sprak verleden week Donderdagavond voor het *Indisch Genootschap* in Den Haag de heer W. R. Menkman. Zijn rede gaf een overzicht van den tegenwoordigen toestand van Curaçao, zooals die zich in den loop der jaren ontwikkeld heeft, en stelde de meest op den voorgrond tredende vraagstukken aan de orde. Onze lezers hebben een verslag in de dagbladen gelezen.

Bij het debat merkte Prof. Moresco op, dat er z. i. bij de begrooting van Koloniën gelegenheid zou zijn, om o.a. het beleid van den gouverneur ter sprake te brengen, tegenover den inleider, die het niet onverdeeld scheen toe te juichen, dat de sluitende begrooting de jaarlijksche gedachtenwisseling in de Staten-Generaal over Curaçao zou uitsluiten.

Prof. Moresco heeft natuurlijk gelijk, maar het is o.i. niet genoeg. Bij een normalen gang van zaken komt het beleid van den gouverneur niet zooveel te sprake, en de overige posten op hoofdstuk XI van de begrooting zijn alleen de pensioenen der oud-gouverneurs, die men toch zeker wel met rust zal willen laten, en de militaire uitgaven.

Pastoor Saris †.

1 Sept. l.l. is op Aruba op 42-jarigen leeftijd overleden pastoor A. W. Th. F. Saris, sinds 1911 in de R. K. missie werkzaam.

Begrooting.

Op de begrooting van Koloniën voor 1929 is uitgetrokken voor militaire kosten ten bate van Curaçao *f* 479.303.—. De persooneelskosten voor de landmacht, *f* 253.076.—, zijn ruim *f* 50.000.— hooger dan voor 1928 in verband met een geringe uitbreiding en wijziging der troepenformatie, uitbreiding van de gelegenheid voor brigadiers en soldaten om te huwen, en toelagen voor militairen in verband met de hooge kosten van levensonderhoud. Verwacht wordt dat Curaçao *f* 189.350.— zal terugbetalen. De nieuwe formatie zal aldus zijn: 1 kapitein, 2 luitenants, 1 sergeant-majoor of adjudant-onderofficier, 4 sergeanten-majoor-instructeur, 1 fourier, 2 brigadiers- of sergeanten-schrijver, 1 sergeant- of sergeant-majoor-geweermaker, 17 sergeanten, 35 brigadiers, 90 fuseliers, 2 hoornblazers, 1 burger kleermaker, 1 officier van gezondheid 1e klas en 1 brigadier-ziekenverpleger.

Wonderlijke titelatuur.

De *Amigoe*, die de ridderorden van 31 Aug. ll. meedeelt, noemt den administrateur van financiën W. E. G. Heer en een lid van den Raad van bestuur H. E. A. Heer. Aan den eenen kant wat te laag, aan den anderen gefantaseerd, zouden wij willen zeggen.

Een Curaçaosche toonzetter.

Volgens *La Prensa* van New-York, d.d. 17 Aug. bevatte het program van de uitzending WRNY een concert van onzen landgenoot den heer Charles Maduro. Onder de directie van Ernie Holst werden enkele zeer mooie nummers uitgevoerd.

De muziek van onzen landgenoot geniet een groote populariteit in Amerika. Ook zijn er reeds grammofoonplaten, merk „Columbia" met stukken van denzelfden componist in den handel.

(A. d. G.).

Petroleum op Bonaire?

Volgens berichten van Bonaire, is er op de plantage „Washikema" van den Heer Bobo Hart, bij het graven van een put een hoeveelheid zwartachtige stof gevonden, dat bij onderzoek op asfalt geleek. Zou dit een aanwijzing kunnen zijn, dat er ook petroleum zit?

(A. d. C.).

Errata!

„De Curaçaosche begrooting voor 1929 werd ginds door den Kolonialen Raad ongewijzigd vastgesteld en dus door de kroon goedgekeurd."

Alg. Handelsblad 6 Oct. 1928 Ocht.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Twee doopakten van de Luthersche gemeente:

23 Dec. 1821: Cornelis Lodewijk geb. 19 Oct. Vader: Janus Marinus van Eps. Moeder: Johanna Sophia Muller. Getuigen: Izak Mens van Eps en Jannetje Catharina Muller, h.v. van P. Usko.

1 Febr. 1822: Karl Friedrich August, geb. 1 Juli 1821. Vader: Ludwig Ducoudray Holstein. Moeder: Maria del Carmen, geb. Gravete. Getuige: Karl Fraujott Vogel.

Uit den Verren Vreemde.

Twee Britsche commissies voor Indië.

Engeland heeft momenteel twee commissies in ...tie ter overweging van de wenschelijkheid en mogelijkheid om wijziging te brengen in de verhouding van de Indische staatkundige organisaties tot de Britsch-Indische regeering, of ook tot de regeering in het moederland. Een dezer, de Sir John Simon-commissie, is veel besproken. Samengesteld uit leden van het Parlement is zij in Indië eerst slecht ontvangen, omdat Indië er zich zelf niet in vertegenwoordigd zag. Tijdens haar eerste bezoek heeft zij de afzijdigheid meerendeels weten op te heffen. Zij is nu voor den tweeden keer in Indië. Het verzet is nog niet ten volle opgegeven; een mislukte aanslag, beraamd tegen Simon of tegen den voorzitter der delegatie die de commissie ontvangen moest, heeft hiervan de droevige getuigenis afgelegd; maar de toegezegde medewerking is toch ...im voldoende om der commissie 't vooruitzicht te openen van een belangrijk rapport te kunnen uitbrengen. Haar taak bepaalt zich tot rapporteeren en adviseeren.

De Hindoe-meerderheid, die zich vooral tegen haar keert, wordt geleid door de Swaraj-beweging. Deze, die men met: „los van Engeland" zou kunnen typeeren, is er nu eindelijk toe gekomen een schema voor een constitutie te ontwerpen. Eigenlijk is dit ook al een succes van de Simon-commissie. De verlangens der nationalisten zijn thans in een vorm vastgelegd, hetgeen houvast geeft bij de behandeling van die verlangens. Wat zij wenschen komt in hoofdzaak hierop neer, dat zij den dominion-status voor Britsch-Indië vragen. Een voordeel van het opmaken van dit schema (naar den voorzitter der commissie Nehru genoemd) en dat aangenomen is door de, in 't laatst van Augustus te Lucknow gehouden, All-Parties Conference, is mede dat Indië zelf gelegenheid heeft zich over het ontwerp en het daarbij behoorend rapport uit te spreken.

Die gelegenheid is niet onbenut gelaten. Van Mohamedaansche zijde is protest ingekomen, wegens achterstelling van- of gemis aan waarborgen voor de belangen der Mohamedaansche minderheden. Ook wordt aan het Nehru-schema verweten, dat het van den top naar den bodem wil hervormen, waardoor het verre van democratisch is.

Van de zijde der Europeanen, die niet op de All-Parties-Conference vertegenwoordigd zijn geweest, zijn bezwaren ingekomen, welke deels met die der Mohamedanen in overeenstemming zijn te brengen.

Heftig is het schema aangevochten door de woordvoerders der Vorstenstaten. Met deze vermelding komen wij op het terrein der andere Engelsche regeeringscommissie.

Wanneer de Engelschman 't heeft over Britsch-Indië bedoelt hij daarmede alleen het gebied onder rechtstreeksch Engelsch bestuur. Heeft hij 't over 't geheel, dat onder den onderkoning ressorteert, d.i. behalve 't rechtstreeks bestuurde ook de staten, die onder eigen vorsten staan, dan spreekt hij van *India*, zonder meer. Wij hebben, t.d.p., er al meer op gewezen, dat die Inlandsche staten niet als een te verwaarlooze bijzaak beschouwd mogen worden. Er zijn kleine, die in een provinciebestuur opgenomen zijn, maar ook heel groote, die een geheel eigen bestaan hebben. In totaal een 700-tal, wordt 't aantal inwoners op ± 72 millioen gesteld, voor *geheel* Indië is 't totaal ongeveer 319 millioen.

Sedert kort bestaat een *Chambre of Princes*, en in den laatsten tijd beijveren de regeerende vorsten zich door een *joint action* een gewijzigde verhouding tot het Britsche opperbestuur te krijgen. Londen heeft hieraan ook aandacht geschonken. In 1927 heeft de regeering een commissie ingesteld, met Sir H. Butler als voorzitter en Prof. Holdsworth en Lord Peel *), als leden. Dat is de door ons bedoelde minder besproken commissie. De Chambre of Princes heeft een vrij groot aantal vertegenwoordigers van Indische staten naar Engeland gezonden, deze zijn daar thans in actie om, ook door bemiddeling van de commissie Butler, hun belangen tot hun recht te doen komen. Van die zijde is ook een schema voor een nieuwe Indische constitutie opgesteld.

*) Deze wordt genoemd als waarschijnlijke opvolger van Lord Birkenhead, die dezer dagen ontslag heeft genomen als Minister voor Br.-I.

Tot zekere hoogte willen de Britsch-Indische swarajisten of naturalisten en de vooruitstrevenden onder de Indische vorsten hetzelfde, in zoover dat allen in mindere mate afhankelijkheid van het Britsche opperbestuur wenschen. Maar er zijn ook groote geschilpunten. De Britsch-Indische naturalisten voelen meer republikeinsch. Zij stellen zich voor, dat de Vorstenstaten wel tot een toekomstige zelfstandige Britsch-Indische regeering in dezelfde verhouding zullen willen komen te staan als die waarin zij nu staan tot die van den Koning-Keizer, maar hiervan willen de Vorsten in 't geheel niet hooren, zij spreken vastberaden hun wil uit om den Britschen Souverein als gemeenschappelijken gebieder te blijven eeren, en zij verklaren hierin den besten waarborg te zien voor een vreedzame ontwikkeling van geheel Indië.

De vraagstukken van de twee Indië's, die in het eene Indië samen leven, zijn op zich zelf te behandelen, maar geheel los van elkander staan zij toch niet. De twee commissies zullen hiermede al rekening hebben te houden. Voor zoover zij dit zullen doen, en ook voor zoover zij dit niet zullen doen, zal het *Indian Office*, als het de rapporten en adviezen te verwerken krijgt, er een moeilijkheid te meer in krijgen. In Britsch-Indië werpt de tegenstelling Hindoe-Mohammedaan al een moeilijk op te ruimen hindernis op, voor groot Indië voegt zich de tegenstelling rechtstreeks bestuurd gebied en vorstenstaten nog daaraan toe.

Op een en ander zullen wij hier nog wel eens terug hebben te komen; de inhoud der rapporten en datgeen wat de regeering daarmede zal uitvoeren, zal ook voor Nederlandsch-Indië leerrijk kunnen zijn.

Steeds meer wedijver in het opgraven van het verleden.

Een Deensche expeditie naar Arabië.

Dr. Ditlef Nielsen, de bekende Deensche archaeoloog, vertrekt in Februari 1929 met een door Engelsch kapitaal bekostigde expeditie naar Noord-Arabië, om de ligging van den berg Sinai te bepalen. De expeditie zal opbreken te Maan, de Zuidelijkste Engelsche militaire post.

Nielsen heeft een bepaalde theorie over de ligging van den berg Sinaï, welke theorie hij thans door opgravingen wil toetsen. Blijkt zij juist, dan verwacht hij belangrijke gegevens over den oorsprong van den Joodschen Godsdienst te kunnen verzamelen. De expeditie zal drie à vier maanden duren.

De deelneming van Denemarken aan de exploratie van Arabië dagteekent reeds van 1760, toen koning Frederik IV de z.g. Niebuhr-expeditie uitzond, van welke alleen de leider in het leven bleef.

Belgische archaeologische opsporingen in Syrië.

Vermeldt Denemarken met trots dat het oude papieren heeft, België gaat er fier op, zijn beurt voor het eerst ook te gaan innemen.

Als eerste uiting der werkzaamheid van het Belgisch nationaal fonds voor wetenschappelijk onderzoek, is een subsidie verleend aan Dr. M. F. Mayence, Professor aan de Universiteit te Leuven en conservator van de Koninklijke musea aan de Cinquantenaire te Brussel, om in October naar Syrië te gaan, teneinde de ruïnen van Apamea te bezoeken en tot overeenstemming te geraken met de Service des antiquités te Beyrouth, over het opgraven van een deel van de ruïnen.

Dit is de eerste maal, dat België belang stelt in archaeologische opgravingen.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling 's-Gravenhage.

25-jarig bestaan der Afdeeling.

Ter gelegenheid xan het 25-jarig bestaan der Afdeeling zal op *Dinsdag 30 October a.s., des avonds om 8.15 uur* precies, in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen een Gala-avond worden gegeven voor de leden, met hun dames en genoodigden.

De kaarten, waarop nadere bijzonderheden vermeld, zijn den leden toegezonden.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

VOORDRACHTEN MET LICHTBEELDEN.

Zaterdag 20 October 1928, 's namiddags *half drie,* vertooning van luchtfoto's en den K.L.M.-film, toegelicht door den Luchtvaart-deskundige, den heer *Elout,* in het Olympia-theater in de Lange Burchtstraat te Nijmegen.

Leden kunnen aan het Olympia-theater over twee toegangskaarten beschikken. Begunstigers kunnen één toegangsbewijs bekomen.

Meerdere toegangsbewijzen zijn de verkrijgen tegen de gewone matinée-prijzen.

Vrijdag, 16 November, 's avonds *acht uur* in den grooten foyer van den Stadsschouwburg, een *voordracht* met *lichtbeelden* door den heer *J. C. Lamster,* conservator van het Museum van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Onderwerp: *Atjeh vóór* en *na de Pacificatie.*

Leden hebben het recht van één introductie.

Tusschen 6 en 25 December — op een nader aan te geven plaats en tijd — een *voordracht* met *lichtbeelden* over: *Het Irrigatie-wezen* in Ned.-Indië en den invloed daarvan op de ontwikkeling van de Inlandsche Maatschappij.

Nadere mededeelingen volgen in het K. W.

Leden van O. en W. hebben gedurende het geheele winterseizoen, tegen verminderden prijs, toegang tot het balcon van het Olympia-thater op de matinée's, waar wetenschappelijke films worden vertroond.

Nijmegen, 10 October 1928.

HET BESTUUR.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

HET DRIJVENDE DOK VOOR SINGAPORE.

Door het H. B. der Ver. is het navolgende telegram verzonden:

Gezagvoerder „Roode Zee".
Scheveningen — haven — radio.

Hulde gelukwenschen aan gezagvoerders bemanningen schitterend succes, waardoor opnieuw Ned. vlag hooggehouden door bekwaamheid en kloeke zeemanschap.

Hoofdbestuur Ver. O. en W.

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 27 October e.k.,* des n.m. te 2 uur, in de leeszaal der Vereeniging, Korte Voorhout 6, alhier.

Punten van behandeling:

1. Opening.
2. Notulen. (Zie K.W. van 19 April '28, No. 16).
3. Herziening der afdrachten aan het Hoofdbestuur van contributiën door de afdeelingen.
4. Algemeene besprekingen.
5. Rondvraag.

De Algem. Secretaris.

N.B. Bij eventueele verhindering wordt plaatsvervanger verwacht.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Het lid der Vereeniging, de heer W. Niestad, de bekende voordrachtskunstenaar, treedt 10 November e.k., des nam. te 3 ure op voor de Volksuniversiteit in het Stedelijk Gymnasium aan de Laan v. Meerdervoort, met een Indisch programma van ernst en jolijt.

VOORDRACHTEN OVER HINDOE-JAVAANSCHE KUNST.

Dr. F. D. K. Bosch, Chef v. d. Oudheidk. Dienst in N.-I., thans met verlof in Nederland vertoevende, adres *Joh. v. Oldenbarneveltlaan 76, Den Haag,* Tel. No. 50949, is bereid in het komende winterseizoen een voordracht met lichtbeelden te houden over een of ander onderwerp betreffende de Hindoe-Javaansche kunst, zoowel hier ter stede als buiten den Haag.

Gedurende de laatste jaren zijn er op oudheidkundig gebied belangrijke dingen gebeurd in den Archipel. Er zijn eenige zeer belangrijke ontdekkingen en vondsten te boeken.

Daarbij is er op het gebied van restauratie der oudheden veel verrassends tot stand gebracht.

Aangezien het voor de leden van „Oost en West" van veel belang kan zijn Dr. Bosch hierover te hooren, geeft het Dag. Bestuur de afdeelingsbesturen in overweging, zich met hem in verbindig te stellen tot het vervullen eener spreekbeurt.

Van het Informatie-Bureau:

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

- Dr. Mr. R. A. L. M. Bromberg, Gouv.-arts bij den D. V. G.; Kapelweg 4, Scheveningen.
- Mr. H. van Dijk, Rechterlijk ambtenaar; Verhuelweg 2, 's-Gravenhage.
- Ir. J. Jansen, Ingenieur 3e kl. bij den P.T.T.-dienst; Beeklaan 538, 's-Gravenhage.
- Z. L. Schoondorp, Onderwijzer 2e kl. bij het O. L. O.; Heemraadssingel 325a, Rotterdam.
- Mej. A. A. den Belder, Verpleegster 1e kl. b. d. D. V. G.; Hoofdweg 491, Amsterdam (W.).

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

- J. J. Swart, 1e Commies bij het Dep. der B. O. W.; Julianastraat 28, Soestdijk.
- J. C. van der Aar, Pol.-opziener in de res. Batavia, prov. West-Java; Zocherstraat 16, Haarlem.
- M. W. Haydück, Pakhuis- tevens betaalmeester der 1e kl. bij de Bangka-tininwinning; Hotel „Boston", Leidschekade, Amsterdam.
- J. Magermans, Gedipl. gezaghebber bij het B. B.; Poelestraat 50, Groningen.
- Mej. Ch. Rakarias, Hoofdtelefoniste der 1e kl. bij het Telefoonkantoor te Semarang; Turftorenstraat 28, Groningen.
- P. A. C. Spamer, wd. Magazijnmeester der 1e kl. bij de Oembilinsteenkolenmijnen; Westeinde 35, 's-Gravenhage.
- W. J. Westerkamp, Kantoorhoofd bij het Kantoor voor Inlandsche Zaken te Weltevreden; Begoniastraat 295, 's-Gravenhage.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

P. M. Huppe, Beheerder der 2e kl. bij het Landspandhuis te Kendal (Semarang); Valeriusstraat 8, 's-Gravenhage.
H. J. Gröllers, 2e Officier bij de Gouv. Marine; Zandvoortschelaan 197, Haarlem (Bentveld).
A. Ph. J. Waas, Commies bij de Alg. Rekenkamer; Marconistraat 7, 's-Gravenhage.
A. F. Siau van Leeuwen, Tijd. wd. techn. ambt. 2e kl. b. d. P.T.T.; Beukstraat 34, 's-Gravenhage.
C. A. Nemmers, Techn. ambt. der 2e kl. bij den P.T.T.-dienst; Beukstraat 34, 's-Gravenhage.
P. Volmer, Pol.opz. in de res. Pasoeroean; Achterstraat 15, Hoorn.
F. J. Lutter, Boscharchitect 1e kl. dienst Boschwezen; Columbusstraat 263, 's-Gravenhage.
A. Kummer, Tijd. controleur v. Agrarische zaken in de Vorstenlanden; Columbusstraat 24, 's-Gravenhage.
H. Sieberg, Ass.-resident bij het B. B.; Acaciastraat 108, 's-Gravenhage.
J. van Dam, Pol.-opz. der 1e kl. in de res. Menado; Zuiderstraat 158, Delft.
W. A. Robbers, Commies bij de Opl.sch. Pol.pers. Soekaboemi; Voltastraat 58, 's-Gravenhage.
C. M. A. Nunel, Ambt. 3e kl. In- en Uitv. en Accijnzen; Obrechtstraat 441, 's-Gravenhage.
J. Gootjes, Leeraar aan de H.B.S. te Soerabaya; p/a. Ned.-Ind. Esc.-Mij., Amsterdam.
W. L. J. Dekker, Leeraar aan de Pr. Hendrikschool te Batavia; P. Buijsstraat 28, 's-Gravenhage.
J. P. Wap, 1e Commies bij de S.S. en Tr.; Nicolaïstraat 70, 's-Gravenhage.
A. H. J. v. d. Nagel, 2e Officier bij de Gouv.-Marine; J. v. d. Vondellaan 41, Zeist.
H. W. A. D. Z. Fisher, Ambt. 1e kl. In- en Uitv. en Acc.; Spiegelgracht 36, Amsterdam.
Mej. J. M. Hinsen, Verpleegster 1e kl. b. d. D. V. G.; W. de Withstraat 48, 's-Gravenhage.
A. Slotboom, Hoofdagent van Politie der 2e kl., De Wittstraat 101, Arnhem.
Mej. A. van der Haas, Leerares b. d. Alg. Middelb. sch. te Djokjacarta, Schill en Capadose, Bankiers, Den Haag.
K. A. Kaatz, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Taco Mesdagstraat 22a, Groningen.
J. A. Monod de Froideville, Leeraar b. d. Kon. Willem III school, Katholiek Ind. Bureau, 's-Gravenhage.
F. H. Sanders, Gewestelijk Secretaris te Pangkalpinang, Nicolaas Moesstraat 87, Amsterdam.
G. J. de Graaf, Hoofdpol. opziener b. d. Alg. politie, Potgieterstraat 2bis, Utrecht.
A. T. W. Waas, 1e Commies hoofd der boekhouding b. d. Weeskamer te Medan, Rijnstraat 42, Amsterdam.
A. W. Nielsen, wnd. Controleur b. d. dienst Zoutregie, Schillerstraat 34, Magdenburg.
J. Ritscher, Tijd. wnd. treincontroleur b. d. S.S. en Tr., Soembawastraat 8, Amsterdam.
M. C. J. Scheffer, Onderwijzer a. d. Hoogere Kweekschool voor Inl. onderwijzers te Bandoeng, Deurloostraat 12 hs, Amsterdam.

H. van der Wal, Controleur 1e kl. b. h. B.B., Lov... plein 19, Haarlem.
J. Pasman, Gedipl. techn. ambt. b. d. P.T.T.-di... Warmoesstraat 10, Haarlem.
H. L. H. Dommers, Majoor der Infanterie, Wal... Pyrmontkade 150, Den Haag.
H. J. Luidgreen, Kapitein der Inf., Willem Bar... straat 52, Utrecht.
W. E. C. Detiger, Kapitein der Infanterie, Ant. H... siusstraat 63, 's-Gravenhage.
C. Cugnet, Onderluitenant der Mil. Adm., Ch... (Canton Neuchatel), p. a. familie A. Cugnet.
P. van Vugt, Idem als voren, Klarenbeeckstraat Arnhem.
D. W. Buijs, Majoor der Infanterie, Azaleastraat ... 's-Gravenhage.
J. Lodde, Onderluitenant der Infanterie, p. a. F... Marie Rittgarn, Marlow (Mulemberg).
H. J. C. Th. Kuijl, 1e luit. der Inf., van Aarssens... 52, 's-Gravenhage.
A. Tiemersma, Kapt. der Inf., Frankenslag 60, 's-G... venhage.
A. Treffers, Kapt. der Genie, Daam Forkemalaan Amersfoort.
A. J. de Haan, Kapt. der Mil. Adm., Middellandp... 13a, Rotterdam.
T. Bakker, Kapt. v. d. Gen. Staf, Koninginnelaan Rijswijk (Z.-H.)

MET PENSIOEN:

W. H. Heytman, Administrateur b. d. Gouv. Kinaon... neming, Schotersingel 117, Haarlem.
J. Bijleveld, Molenbaas b. h. Mar. Etabl. te Soera... Damzichtstraat 21, Voorburg.
A. J. Oets, Internaatshoofd Opl. sch. Inl. ambt. Pro... linggo, adres: Huizen (N.-H.)
H. J. F. Heldring, Boekhouder-kassier 3e kl. Vendu... toor te Soerakarta, Weimarstraat 348, 's-Gra... hage.
J. E. van Gogh, Hoofd v. d. dienst der Zoutregie, W... deck Pyrmontlaan 8, Overveen.
H. C. van Assenderp, Dir. 2e Muloafd. A.M.S. te B... doeng, Boreelstraat 20, 's-Gravenhage.
H. G. van der Veen, Hoofd Openb. Holl. Chin. sch... Pasoeroean, Nic. Maessingel 188, Dordrecht.

Mutatiestaat van 10 tot 17 October.

Nieuwe Leden: — Geïntroduceerd door:

J. W. Butner, Kapitein der Artillerie, Breda, Baronielaan 148. ƒ 10.	Eigen aanmelding.
Ir. P. Ph. Steneker, Ingenieur B.O.W. m. v., Rijsenburg, Loolaan 3. ƒ 8.	Eigen aanmelding.
Prof. Mr. M. P. Vrij, Groningen, Mr. Moddermanlaan 10. ƒ 5	Jhr. Mr. W. W. Feith te Groningen.
P. Schokker, Oud Inspecteur v. h. Boschwezen in N. O.-I., Hilversum, Stadhouderslaan 35. ƒ 5	A. Th. L. Salverda te Utrecht.
S. W. Eschauzier, Den Haag, v. Beuningenstr. 280. ƒ 10.	Eigen aanmelding.
J. Noordhoff, Oud Onder-luitenant N.-I. L., Den Haag, Daguerrestraat 152. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
Ir. A. W. A. Jacometti, Haarlem, Nassauplein 3. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
Mejuffrouw A. M. Meilink, Leerares Gymnastiek, Rijksschool voor onderwijzeressen, Apeldoorn, van Swietenlaan 4. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
P. N. Spruijt, Kapitein Inf., Nijmegen, Pater Brugmanstraat 60. ƒ 5	Voorzitter Afd. Nijmegen.

Afschrijven:

D. G. Vreedenberg, Amsterdam, Keizersgracht 104.
Mevrouw H. Breukink-v. d. Mandele, Utrecht, Serv... bolwerk 11.

Adresveranderingen:

A. de Man, Litt. Jur. Cand., Leiden, van: Botermarkt 28, naar: Watersteeg 3.
J. F. T. van Erpers Roijaards, van: onderneming „Padang Brahrang", Bindjei, naar: Haarlem, Zijlweg 53, p. a. Pension Veldhuijsen. ƒ 5.
Mr. J. H. Guije, Amsterdam, van: Singel 15, naar: Amsteldijk 130. Boven.
F. H. Sanders, Gew. Secretaris van Banka, van: Pangkal Pinang naar: Amsterdam, Nicolaas Maesstraat 87. ƒ 7.50.
A. de Wijze, van: Nijmegen, Joh. Vijghstr. 2, naar: Berlin, Zayerischerplatz 3.
W. A. Uiterwijk, Gep. O.-I. Ambtenaar, van: Nijmegen, Javastraat 32, naar: Padang.
J. Bruchner, Apeldoorn, van: Prinsenlaan 7 naar: Kerklaan 2.
Mevrouw C. A. Rogier-Kuyp, van: Djokdja, Toegoe... 38, naar: Bandoeng, van Bevervoordeweg 5.
D. P. F. Mars, Kapitein Inf., geplaatst te Tjimahi.
Mr. W. van Loon, Voorzitter Landraad, geplaatst Poerwokerto (Banjoemas).
B. A. Bruins, Adm. Ambt. B. B., geplaatst in de Re... dentie van Sumatra's Westkust.
Mr. H. G. Verhoeff, Ambtenaar b. d. Alg. Bestuurs... dienst, van: Tasikmalaja, naar: Serang (Bantam).
A. Verheul, thans: Ambtenaar van de mededeeling... bij de Afdeeling Bestuurszaken der Buitengewesten v. h. Dep. B.B. te Weltevreden.
J. A. Monod de Froideville, Leeraar K. W. III S., ... Weltevreden naar: Den Haag, p.a. Katholiek Indisch Bureau, Prins Hendrikstraat 30, ƒ 5.

NUMMER 43 DONDERDAG 25 OCTOBER 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

Zij, die met ingang van 1929 als lid (minimum contributie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, ontvangen de in dit jaar nog verschijnende Nrs. van het „Kolon. Weekblad” gratis.

INHOUD : Bovenwindsche Eilanden. Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao, door Commentator (vervolg). — De vliegtochten naar Ned.-Indië. — Een jaarmarkt te Pasoeroean 100 jaar geleden. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverh. en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen: I. Uit de Europeesche Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: 's-Gravenhage. — Mededeelingen: I. Van het Hoofdbestuur, II. Van het Informatie-Bureau. — Mutatiestaat van 17 tot 24 October.

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie).

—o—

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), *26 Juni 1928.*

Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao.

III.

De Bovenwindsche Eilanden in de Begrooting van 1929.

1. Algemeen overzicht der uitgaven. — 2. Overzicht der inkomsten en uitgaven. — 3. Raming der middelen en inkomsten voor 1929. — 4. Een begrooting der uitgaven naar ouden stijl gewenscht. — 5. De omschreven uitgaven voor de Bovenwinden. — 6. Het voorloopig verslag. — 7. De Memorie van Antwoord. — 8. De Rechtsbedeeling van vroeger. — 9. Idem van heden. — 10. De schoenerverbinding een Curaçaosch belang. — 11. Het bay-rum vraagstuk en de afschaffing van accijns. — 12. Een gezaghebber-ontvanger of een ontvanger-gezaghebber. — 13. Gouverneur De Jong van Beek en Donk over vereenvoudiging van bestuur. — 14. Idem Gouverneur Nuyens. — 15. Idem Gouverneur Helfrich. — 16. Het inzicht van Gouverneur Brantjes in zake het gezaghebberschap. — 17. Idem van Minister Idenburg. — 18. De positie van een gezaghebber. — 19. Denaturatie van het ambt van gezaghebber. — 20. Gouverneur Brantjes en de schematische reorganisatie van bestuur. — 21. Dokters en onderwijzers niet gewenscht voor gezaghebber. — 22. Wie dan wel. — 23. Een lid van den Kolonialen Raad aan het woord. — 24. Een woord van Gladstone.

(Vervolg).

13. Bij de begrooting van 1919 schreef de Kol. Raad zich zelf de gedragslijn voor, *slechts dan mede te werken tot uitgaven, wanneer bleek, dat zij niet alleen nuttig, maar ook bepaald noodig waren.* Vereenvoudigingen in de Bestuursinrichtingen leek hem een der eerste middelen om de wanverhouding tusschen opbrengst en bestuurskosten der verschillende eilanden te overbruggen. Aruba alleen had een batig saldo van *f* 46.800, maar de overschotten van dat eiland liet hij rustig in de Koloniale Kas vloeien, zonder ooit ervan te gewagen, dat Aruba baas in eigen huis moest worden.

Over vereenvoudiging van de bestuursinzichten waren in de begrooting van 1908 de resultaten van een ter zake ingesteld onderzoek medegedeeld. Naar Gouverneur de Jong van Beek en Donk zou den Kolonialen Raad gaarne in de gelegenheid stellen alsnog een commissie uit zijn midden te benoemen, welke commissie een zeer ruim mandaat zou verkrijgen. Ten zeerste zou hij 's Raads medewerking en voorlichting op prijs stellen, m.n. omdat de Raad op ingrijpende hervorming aandrong. Hem toch was nog niet duidelijk geworden, hoe vermindering van bestuursuitgaven van eenige beteekenis van zoodanige hervorming te wachten was —, *„wanneer de voorwaarde moet blijven vertrouwd, dat behouden wordt een staat van zaken, dien het Rijk in zijn Koloniën bestendigd zou wenschen te zien.” (De Gouverneur had hier meer in het bijzonder het oog op de Bov. Eil., waar de ambtelijke inkomsten lager waren dan op de Benedenwindsche en nog meer bijeenvoeging van verschillende betrekkingen plaats had.) „Wanneer nu voor de instandhouding van een goede orde van zaken toegestane uitgaven niet meer beloopen dan hetgeen vereischt wordt om dien stand van zaken op zeer eenvoudigen voet te handhaven, dan (was) het, meende (de Gouverneur), niet de juiste term te spreken van een niet zuinig beheer. Door de omstandigheden dat de inkomsten laag zijn, wordt niet bewezen, dat de uitgaven te hoog zijn ..”*

14. Bij de begrooting van 1913 zei de gemachtigde van gouverneur Nuyens, dat de Financieele commissie van 1908, bestaande uit de Onder-voorzitter en 2 leden van den Raad van bestuur benevens 4 leden van den Kolonialen Raad *(waaronder de tegenwoordige Voorzitter)* besliste, dat in verband met de plaatselijke toestanden en in 't belang van den oeconomischen toestand van de eilanden *het zeer noodzakelijk was, dat ieder eiland zijn eigen Gezaghebber behield.*

Bij de begrooting van 1914 constateerde de gemachtigde van denzelfden Gouverneur, dat de werkzaamheden van den Gezaghebber voor alle eilanden der Kolonie dezelfde zijn: de één mag het een beetje drukker hebben dan de ander, voor allen zijn ze op dezelfde wijze geregeld. Betrekkelijke kleinte en geringe bevolking mochten dus niet voor de salarieering der gezaghebbers een bindende maatstaf zijn.

15. Gouverneur Helfrich toont zich bij de begrooting van 1922 een voorstander van decentralisatie. Het plaatselijk bestuur moest bij ons bevredigend worden georganiseerd, zoodat zuivere locale belangen zooveel mogelijk ter plaatse kunnen worden geregeld. Hij was royaal genoeg, mede te deelen, dat hij toen nog niet kon zeggen, hoe die decentralisatie in te richten.

Ten tijde van zijn eerste bezoek aan ons (December 1919) maakte de Administrateur van Financiën, de heer Prakken, de opmerking, dat de huishouding der kleine, doch zoo ver van elkander gelegen Bovenwindsche eilanden betrekkelijk kostbaar was. Daaraan was weinig te doen. De uitgaven ervoor zouden toenemen, zonder daarbij grootsche plannen te koesteren. *Nederland had ook* (bij ons) *een taak te vervullen.*

Nauwelijks was Gezaghebber Tijmstra (Sept. '20) afgetreden, of Gouverneur Helfrich stelde Kapitein Van der Zee aan als hoofd. De eerste was agrarisch aangelegd, de laatste had in de(n) Oost bestuurspractijk opgedaan.

16. De huidige Gouverneur sprong met het pas verworven benoemingsrecht van gezaghebber (1920) eigenaardig om. De belangrijke functies, door het R.R. den gezaghebber opgedragen, ontgingen hem. In stede van zich tot het Plein te richten, voor een oproeping in de Staatscourant, lonkte hij naar het regionalisme op administratief gebied. Curaçaoënaars voor den Curaçaoschen dienst! Goed! Daargelaten, dat het patriciaat van het eiland, waaruit zeer goede ambtenaren voortkwamen, meer en meer wegtrok. Doch een Nederlander van agrarischen zin heeft meer recht om op de Bovenwindsche eilanden te dienen dan een Curaçaoënaar. Waar regionalisme zou zijn geweest „de Bovenwinders op de Bovenwinden”. Maar m.n. op St. Martin riep men steeds luider om een Hollander tot Gezaghebber.

Doch het behaagde dezen Gouverneur een sieraad van Openbare Werken op Curaçao ons tot hoofd te geven (Nov. '23) en na dezen weer tot zich geroepen te hebben, door een adjunct-commies (de hoogste rang in de lagere orde) te vervangen (sinds Febr. '27). Waarnemend wel is waar, maar toch wel van ongezonden duur, m.n. tot heden. Hij legde den jongen, schoon ijverigen man een verantwoording op, die deze nog niet dragen mocht.

17. Sprak Minister Idenburg niet bij de begrooting van 1908: „De invloed ten goede, die het Bestuur kan uitoefenen door middel van een ijverigen Gezaghebber, die doordat hij van buiten komt, dikwerf een anderen kijk op de zaken heeft, is *zeer groot.*”

18. Nog meer dan een Burgemeester van plattelandsgemeenten met grooteren omvang in het Moederland heeft een Gezaghebber oude stijl op onderscheiden gebied, vele werkzaamheden te verrichten. Hij moet goed betaald worden. Men riep dientengevolge het instituut van het één-Gezaghebberschap voor de Bovenwindsche eilanden in het leven, kennelijk met het doel er een krachtig bestuur met oeconomisch inzicht te doen voeren. Men liet evenwel aan elk der drie gewestjes zijn Landraden en zijn Raad van Politie. Staatsrechtelijk dus

De vliegtochten naar Ned.-Indië

Ten gerieve van de lezers, die de verrichtingen der Indië-vluchten volgen, volgt hieronder een tot Wo. 24 bijgehouden lijstje, waardoor men als 't ware in één oogopslag de situatie kan overzien. We achten ons e verplicht mede te deelen, dat dit overzicht eene navolging is van een soortgelijke publicatie in het Vader

	1ste vliegtuig KOPPEN—KENGEN	2de vliegtuig MOLL—VAN MAZELEN	3de vliegtuig PRILWITZ—WEGNER	4de vliegtuig SCHOTT—WALTMANN	5de vliegtuig SMIRNOFF—ALER
AMSTERDAM	Vertrokken 13 Sept.	Vertrokken 20 Sept.	Vertrokken 27 Sept.	Vertrokken 4 Oct.	Vertrokken 11 Oct.
WEENEN	1ste dag				
BOEDAPEST		1ste dag	1ste dag	1ste dag	
BELGRADO					1ste dag
SOFIA	2de dag			2de dag	
KONSTANTINOPEL		2de dag	2de dag		2de dag
ALEPPO	3de dag			3de dag	
RAKKA		3de dag			
BAGDAD	4de dag		3de dag		3de—9de dag
BOESJIR		4de dag		4de dag	
BENDER ABBAS			4de dag	5de dag	10de dag
CHARBAR	5de dag	5de dag			
KARACHI	6de dag		5de dag	6de dag	11de dag
NASIRABAD					12de dag
JODPUR		6de dag			
CAWNPORE			6de dag 1)	7de dag	13de dag
ALLAHABAD	7de dag	7de dag			
CALCUTTA				8ste dag	14de dag
AKYAB	8ste dag	8ste dag		9de—11de dag	
RANGOON	9de dag	9de dag		12de dag 2)	
BANGKOK					
SENGORA	10de dag	10de dag			
MEDAN	11de dag				
SINGAPORE					
PALEMBANG	12de dag	11de dag			
BATAVIA Aankomst	13de dag 25 Sept.	12de dag 1 Oct.			

1) Dit vliegtuig verblijft nu reeds sedert 2 October te Cawnpore, waar het bij de landing zwaar beschadigd w
2) Bij het starten op 16 October zoodanig beschadigd, dat herstel ter plaatse buitengesloten is; het vliegtuig wo gedemonteerd en naar Bandoeng vervoerd.
3) Bij de landing op 13 October het toestel beschadigd, waardoor oponthoud tot 19 October.

geen Gezaghebber der Bovenwindsche eilanden, maar een gemeenschappelijken Gezaghebber van St. Martin, van St. Eustatius en van Saba, m.a.w. men schiep een personeele unie. De Gezaghebber moet noodzakelijk een ijzeren gezondheid hebben. Hij moet goed ruiter, bergbeklimmer en zeeman zijn. Van zijn juist inzicht, zijn toewijding hangt zeer veel af. Hij moet niet alleen weten te gouverneeren en administreeren, maar ook weten te recipieeren en regaleeren. Men beschouwt een Gezaghebber eenmaal als een bescheiden vertegenwoordiger der Hooge Regeering. Hij moet ook diplomatieke voelhorens hebben, voor St. Martin in betrekking tot Marigot, voor alle drie, tot het gaande houden en sluiten van vriendschapsbanden met de Engelsche naburen, waarmee ze aardrijkskundig, volkenkundig en landbouwkundig verbonden zijn. Bureauwaan, demagogie moge voor een en ander de schouders optrekken, men greep met ruwe handen in de verhoudingen door de eeuwen bevestigd. De eilanden onzer groep zijn nog altijd publiekrechtelijke lichamen, die binnen hun gebiedskringen eenzijdige voorschriften kunnen uitvaardigen, verbindende niet enkel de eilanders, maar ook ieder, die er zich bevindt, en waarvan de naleving verzekerd wordt door op de wet steunende strafbedreiging of door anderen dwang. Doch men ontnam het één-Gezaghebberschap de gelegenheid, behoudens zijn verantwoordelijkheid tegenover het hooger gezag, van zijn zelfstandigheid gebruik te maken, teneinde de belangen van zijn drie gewestjes tot hun recht te doen komen.

19. Met de wijzigingswet van 26 Februari die o.m. het één-gezaghebber-instituut mog maakte, trad tevens (onder Gouverneur Hel in werking een gouverneurlijke instructie de gezaghebbers (3 Aug. 1920), die nog al centraliseerde, want zij omschreef niet de *best taak* van den gezaghebber over een eiland of van eilanden, maar wel diens taak in een *zijn beheer staand ressort*. Naast de verschil takken van dienst nog een tak van huishou beheer onder het centraal gezag. Sindsdien he we eigenlijk een Gezaghebber-Beheerder en is *de Gouverneur die voor alle bestuursdaden bij de verantwoordelijkheid draagt, geheel in strijd het Reg. Regl.*

In Nederlandsch Oost-Indië decentralisatie gemeentenbouw, in Curaçao centralisatie naar lemstad en gemeentenafbraak. Daar is de Gou neur-Generaal er op uit, het gezag van B.B., bijzonder der gewestelijke bestuurshoofden, te sterken tegen de diensttakken met zelfstan taak, hier juist andersom. De vereischten tot gerechtigheid en tot benoembaarheid der L raden liet men bij het oude (1869). Elk eiland nog op de koloniale verordening, die de verkie zijner vertegenwoordigers in overeenstem brengt met de huidige samenstelling en aard elks bevolking, zoals geest en letter van het dat wil.

Het groote euvel, waaraan Willemstad zich onzent schuldig maakte, was bij zijn maatregel

bestuur tot kompas te nemen het gebrek aan nis van de wezenlijke krachten en nooden van Bovenwindsche bevolking.

. Maar nog altijd staat den Gouverneur een matische reorganisatie van het Bestuur voor n (zie 7 en 12). Na ruim zes jaren bestuur nog eigen opinie, die zich vrij kan plaatsen tegen- de opvattingen van zijn drie voorgangers. let zeer voorloopige van zijn schema ligt mis- en „in-het-nog-moeten-hooren" der locale be- ren? Moet er weer bij ons het kluchtspel van samenkomst met de landraden vertoond wor- ? (Zie K.W. dd. 10 Mei j.l.).

Of is het bestuurlijke onmacht? Immers de Gou- neur heeft de taal der eilanden nog niet ge- rd. Zijn jovialiteit bij ons was niet democra- h, al hield hij met Jan en alleman gesprekken. r zoover hij dacht aan ons verleden, ons heden onze toekomst, hoorde hij eenige oligarchjes en ministratieve ambtenaren en speelde leentjebuur den Maire van Marigot.

. En toch is het niet zoo moeilijk een geëigend uur aan onze eilanden te geven, binnen de zen van het Regeerings-Reglement. Tot een ernementsgeneeskundige zijn toevlucht te ne- , als vervanger van den Gezaghebber op St. atius en Saba, is even ongerijmd, als een on- wijzer aan het hoofd van bestuur te plaatsen. geneesheer moet zich geheel aan zijn taak kun- wijden en zijn vrijen tijd besteden om zijne ies bij te houden. Voor hem gaat 't belang van patient boven 'n gestie van bestuur. Zijn activi- (meestal is hij 'n jonge man) moet even als die den onderwijzer, onder onmiddellijke contrôle n. Door hem te nacht en te ontij te kunnen en, verhaalt men op den geneesheer, wat men en gezaghebber wil wreken. Op het eene oogen- moet men den hoed voor hem afzetten, op het ere oogenblik steekt men de tong tegen hem en te hartgrondiger, als hij een kous denkt te en. Op de Virginische eilanden was van 1896— de dokter tevens „commissioner". Doch het niet met de waardigheid van „the King's re- entative" overeen te brengen 's nachts opge- en te kunnen worden om in de medische be- len van zijn geadministreerden te voorzien. ok een onderwijzer mag niet zich zelf contro- en en als Voorzittend lid van den Raad van tie toezicht over het onderwijs houden en den en toegang hebben tot alle openbare en bijzon- scholen (R.R. art. 113 en 118).

. Onze eilanden moeten bestuurd worden *in terrein door een man, die er op uit gaat*, niet een die de zaken van uit zijn kantoor bestiert. n stuw-gezaghebber kan dan goed en mensch- dig besturen en als het hem niet aan tact, aan rip, aan inzicht en aan kracht ontbreekt, dan ngt hij ook het instituut der landraden tot zijn ht.

Men begrijpe, dat administratieve, jeugdige amb- naren, hoe goed als zoodanig aangeschreven, in aanvang door hun positie over het paard ge- , nogal eens aan gebrek aan zelfcritiek en zelf- heersching gaan laboreeren en door cumulatie n betrekkingen daarin nog gestijfd worden.

Dus geen lui, die behept zijn met machtswaan, n strevers, geen jonge menschen met de drie h's den rug uit Holland en die men ook op Curaçao t kan gebruiken, — geen ontvanger-officier van ilitie, die zich vrijheden veroorlooft, die in het rticuliere leven zelfs onduldbaar zijn, — geen akke broeder als „*schoolmaster*" en vooral hem t tevens wnd. Gezaghebber gemaakt.

Tactlooze ook niet strafbare handelingen van chelende jongens kunnen als gequalificeerde be- ursambtenaren een sfeer scheppen en deden het bij ons, die alle contact der bevolking met het tuur verloren doet gaan.

Het was verder een vergrijp tegen een gezond onalisme, de beide insulaire krachten „naar eden" te verplaatsen, in plaats van hen bij ons het werk te houden.

3. In de zitting van den Kolonialen Raad van ei j.l. — 't zij volledigheidshalve aangeteekend prak een lid over onze eilanden, „waar volgens chten, die van verschillende zijden inkomen, conomische toestand steeds ongunstiger (werd). gevolge van verscherpte bepalingen op vreem- ngen is de emigratie verlegd en geschiedt de verhuizing binnen dit gebiedsdeel zelf. Moge rbetering intreden door de op handen zijnde af- haffing van belastingen en ook door een behoor- e verbinding, waardoor de kleine producenten ne artikelen naar Curaçao kunnen uitvoeren, r zij tegen goede prijzen worden verkocht."

Een waardig woord voor een Raadslid, dat twin- jaar, lang onze belangen niet heeft kunnen her- begrijpen.

En wie zorgt er voor, dat op Curaçao de kleine ducenten het volle netto-provenu voor hun ar- krijgen?

4. Wij eindigen dit hoofdstuk met een woord Gladstone: „Geen staatsman, althans niemand, werkelijk dien naam verdient te dragen, mag enkel oogenblik vergeten, dat het de heilige plicht is van Engeland bovenal te handhaven het koloniale Engeland. Afstand te doen van zijn verplichtingen tegenover die wel verwijderde, maar ons daarom niet minder dierbare deelen van het groote Britsche Rijk ware even ondenkbaar als dat een enkele Brit ooit afstand zou kunnen doen van zijn naam als Engelschman."

(Slotbeschouwing volgt).

COMMENTATOR.

Een jaarmarkt te Pasoeroean, 100 jaar geleden.[1]

Op den vroegen morgen van den 5den Mei, zelfs voor zonsopgang, was de *Passeerbaan*[2]) reeds met menschen en het ter markt gebragte vee opgevuld. De daar, op de Europesche wijze, geplaatste kramen, waarin zich *Europeanen, Arabieren* en *Chinezen* met hunne koopwaren bevonden, gaven eene herinnering aan eene Vaderlandsche kermis. Eene daar nevens geplaatste *kantine* verschafte den grooten toeloop van menschen eene geschikte gelegenheid om zich te ververschen. In 't midden van de ruime *passeerbaan* waren lange vierkante loodsen opgerigt, waaronder de onderscheidene Inlandsche natiën hunne waren te koop aanboden, en rondom de *Passeerbaan* waren overdekte stallen opgeslagen, om het vee te kunnen bergen en voor de drukkendste hitte te beschutten, hetwelk ook ten gevolge had, dat al het ter markt gebrachte vee drie volle dagen aldaar verbleef, het geen voor den verkoop zeer gunstig is geweest. Voor de woning van den regent stond eene fraaye *Pondoppo*, die zeer geschikt was om eene aangename verpozing te nemen. Het geheel leverde een, vooral voor deze gewesten aardig, schouwspel en de duizende menschen, paarden, fraaije koeijen, buffels, schapen, geiten en het ontelbare pluimvee, toonden genoegzaam aan dat in deze residentie het doel van het Bestuur volkomen bereikt was.

In den beginne, eischte men zeer hooge prijzen voor de paarden en ter markt gebragte vee, maar in den middag van den 5den begonnen de prijzen te dalen en redelijk te worden. Zoo dat toen dan ook reeds eenige paarden en koeijen verkocht werden.

Men rekent dat ter markt zijn gebracht:

760 Paarden.
2100 Koebeesten.
590 Buffels.
200 Schapen en
150 Geiten.

De premiën werden uitgereikt door den Resident.

Aan den hoofd panghoeloe voor het schoonste paard *f* 50;

Aan Pa-Raija voor het schoonste koebeest *f* 12; en

Aan Pa-Lendjang voor den fraaisten buffel *f* 12.

Alles schijnt zamen gespannen te hebben om van deze *eerste jaar-markt* een plaatselijk feest te maken. De resident heeft zich beijverd om de geheele bevolking in dat feest te doen deelen. Op den morgen van den 6den heeft Z.Ed. in de laan voor het residentie huis eene *harddraverij* gegeven, waarop meer dan 20 paarden geloopen hebben om een kris met een gouden schede, en 4 paarden om een premie van *f* 20. De kris is gewonnen door den Javaan *Singo Warso* van Malang, en de premie door den Javaan *Jogo Sarie*, insgelijks van Malang. Na den afloop der harddraverij gaf de heer Resident *Domis* een ontbijt ten zijnen huize, waarop alle de ambtenaren, zoo Europesche als Inlandsche, benevens de voornaamste ingezetenen van Passaroean en de vreemdelingen van andere plaatsen, genoodigd waren.

De inwoners van Passaroean hebben ook het hunne bijgedragen om de dagen van deze eerste jaarmarkt op eene aangename en doelmatige wijze door te brengen. In de Societeit *Genoegen is ons doel* hebben eenige liefhebbers, waaronder de heeren *Clonie* en de zoon van den heer *Domis* genoemd worden, op een daartoe vervaardigd tooneel, twee toepasselijke stukjes gespeeld, die volkomen aan de verwachting der zaamgevloeide menigte beantwoord hebben.

De inlanders hebben zich ook op den 6 en 7 met stierengevechten vermaakt, en ter vervrolijking van het volk zijn er ook eenige gevechten tusschen honden en wilde zwijnen gegeven, terwijl de inlanders Waijang, Topping en Ronging-spelen elken dag tot laat in den nacht duurden.

De paarden, koeijen en buffels, die de premiën behaald hadden, even zoo zeer als die paarden, welke op de harddraverij een kris en prijs getrokken hadden, werden met bloemen versierd, en voorafgegaan door Europisch muziek, de markt in stasie rond geleid. Het was een werkelijk genoegen, om de vrolijke en welgekleede hoofden en inlanders met hunne fraaije paarden en koeijen bijeen te zien en hoe alles medewerkte tot eenen goeden en geregelden afloop van deze eerste jaarmarkt, die besloten is geworden door een bal en souper ten huize van den secretaris der residentie.

De verkoop van alle de ter markt gebragte goederen is zeer willig geweest en er blijft geen twijfel over, dat deze nieuwe instelling steeds meer en meer bijval in de residentie Passaroean zal vinden. De doelmatige bemoeijingen van het plaatselijk bestuur hebben hiertoe zeker veel bijgedragen.

[1]) Uit de Javasche Courant van 29 Mei 1828. (Zie ook het bericht „Jaarmarktwezen" in de rubriek „Uit de Indische pers" op bl. 512 hieracchter).

[2]) Een bij de Hollanders vroeger zeer gebruikelijke verhaspeling van „paséban" = voorplein van de Regentswoning.

Van Week tot Week.

Dinsdag 16 tot Maandag 22 October.

De herziening der Indische Staatsregeling. Gelijk te verwachten was, zijn de voorgestelde wijzigingen van de Indische Staatsregeling (uitbreiding van het Inheemsche element in den Volksraad ten koste van de thans bestaande Nederlandsche meerderheid en uitbreiding van het aantal leden van den Raad van Indië, ten einde daarin ook het Inheemsche element te doen vertegenwoordigen) door de Tweede Kamer met overweldigende meerderheid (67 stemmen vóór en slechts 10 tegen) aangenomen. Tegen hebben gestemd 5 anti-revolutionnairen, 2 christelijk-historischen, 2 gereformeerden en de communist.

Indië en het Rijk. Den 15en dezer heeft de Nationale Unie te Amsterdam eene druk bezochte vergadering belegd, ter bespreking en bestrijding van de — sedert door de Tweede Kamer aangenomen — aanhangige wijziging der Indische Staatsregeling. Op een inleidend woord van den hr. R. Zuyderhoff volgde eene voordracht van Prof. Dr. C. Gerretson. (Voor een zeer uitvoerig overzicht zij verwezen naar de *Nwe Rott. Ct.* van 16 Oct., Ochtendbl. A.)

De actie voor de vóór 1920 gep. Indische oudstrijders. De Vereeniging Madjoe, vereeniging van oud- en actief dienende onderofficieren van het Nederlandsch-Indische leger en van de troepen in West-Indië, heeft een actie georganiseerd, om adhaesiebetuigen te krijgen voor een adres, dat door Indische ingezetenen aan de Koningin wordt verzonden, welk adres betreft de inlossing der eereschuld aan de vóór 1920 gegageerde en gepensionneerde Indische oud-strijders, door verhooging en gelijkmaking hunner pensioenen met de bedragen van hen, gepensioneerd nà 1920.

Het adres ligt te 's-Gravenhage ter inzage bij de volgende boekhandelaren: Belinfante, Kneuterdijk; Van Stockum, Buitenhof; Gebr. van Kleeff, Spui, en Gerritsen, Spui, en tevens *bij Boealan in de Heulstraat.* Op deze plaatsen is ook gelegenheid om de adhaesiebetuiging met het adres te onderteekenen.

Opening der Volksraadzitting. Den 16en Oct., den dag die samenviel met den aanvang van de behandeling van de wijzigingen der Ind. Staatsregeling in de Tweede Kamer, is de najaarszitting van den Volksraad geopend.

F. H. Westerkamp. † Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 55 jaar, overleden de heer F. H. Westerkamp, gep. O.-Ind. ambtenaar.

Hinrichs †. Soerabaja, 15 Oct. (Aneta).[1]) Plotseling is te Tosari overleden de heer Hinrichs, administrateur van het Sanatorium.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

Van onze Adverteerders

Gaarne willen wij van deze gelegenheid gebruik maken om de aandacht van onze lezers en lezeressen te vestigen op een der bekendste pianofirma's te dezer stede, n.l. *Goosen en Swagerman*, Boekhorststraat 149, Den Haag.

De vraag is voor een ieder van groot belang, wáár hij zijn Piano, Vleugel of Harmonium koopt.

Hoewel dat eigenlijk vanzelf spreekt, hapert er in de praktijk nog wel eens iets aan. Als b.v. een soliede zaak een offerte gedaan heeft, hoort men nog al eens de opmerking maken: Maar ik kan ergens anders voordeeliger slagen.

Gaat het over een Piano, dan hoort men in zoo'n geval als nadere verklaring vaak, dat zij een Piano gezien hebben, die óók zwart was, en zelfs nog wel sierlijker van model, en die „heusch even mooi was als de Piano, die U voor *f* 100.— méér aangeboden hebt."

En dan hoort er héél veel toe, om de menschen te overtuigen dat zoo'n vergelijking lang niet op gaat.

De juiste waardeering in prijs is een wel zéér zware taak, omdat... er zoo ontzettend veel factoren meespreken.

Ja, wanneer men Piano's zonder meer kon beoordeelen naar den *toon*, dan kon iedereen, met een goed ontwikkeld muzikaal gevoel een prijsvergelijking maken.

Wanneer de *fabrikaten* onderling onveranderlijk op eenzelfde niveau bleven, dan zou een constante prijsvergelijking misschien mogelijk lijken, ... wanneer althans een Piano niet veel gelijkenis had met de menschen, in dit opzicht, dat *beiden* steeds vertoonen oneindige variaties van goede en mindergoede eigenschappen dooreen.

Het klinkt misschien voor een leek wat vreemd, maar geroutineerde vakmenscchen weten maar àl te goed, dat geen enkel instrument *volmaakt* is, en eveneens dat er geen vaste normen bestaan, wàt voor een Piano de beste eigenschappen zijn.

't Gaat ermee als in het huwelijk. Jan is gelukkig met z'n vrouw, maar Piet zegt: Hoe houdt hij het ook maar één dag met haar uit... en, niet waar, daar behoeft nog heelemaal niet uit te volgen, dat Jan geen reden heeft om gelukkig te zijn met z'n vrouw...

Maar zóó kan Jan ook gelukkig zijn met een Piano, waarvan Piet zegt: „Ik zou dat instrument nog niet cadeau willen hebben.

En... dan bestaat nog inderdaad de mogelijkheid, dat Jan èn Piet goed muzikaal ontwikkeld zijn.

Een goed pianohandelaar moet dat steeds voor oogen houden.

Zonder daar veel over te praten, zal het zijn streven zijn, juist dàt instrument te leveren, dat ook op den *duur* het best in den smaak valt.

Wij meenen, dat de firma Goosen en Swagerman hierin uitstekend is geslaagd. Zij heeft in haar magazijn een uitgebreide collectie piano's en vleugels, zoodat wij ervan overtuigd zijn, dat onze lezers daar zeker keuze kunnen maken. Voor meerdere bijzonderheden verwijzen wij naar de annonce, welke in dit blad voorkomt.

Pangeran Poerboadmodjo †. Koetoardjo, 15 Oct. (Aneta). In den ouderdom van 79 jaar is alhier overleden de oud-regent van Koetoardjo Pangeran Poerboadmodjo.

Aardbeving. Menado, 15 Oct. (Aneta). Zaterdagnacht om 12.10 is hier een tamelijk zware aardbeving gevoeld, die ruim een minuut duurde. Ongelukken werden niet gemeld.

Communistische actie. Batavia, 15 Oct. (Aneta). Het maandblad van de Missie op Flores, de Bintang Timoer, meldt, dat twee communisten uit Makassar in Adonara een actie onder de bevolking begonnen. Zij wisten zelfs 800 volgelingen te krijgen, die duizend gulden bijeen zamelden met het doel een opstand tegen het gezag te beginnen. Het bestuur kreeg tijdig lucht van de plannen en arresteerde 150 personen.

Militaire mutaties. Eervol ontslagen als militair commandant van de Westerafd. van Borneo, de luit.-kolonel der Inf. C. A. Rijnders en benoemd als zoodanig majoor F. H. Ilgen. — Als militair comm. van Palembang en Djambi de luit.-kol. J. C. Brassel en benoemd majoor L. Thomson. — Luit.-kol. Inf. O.-I. leger A. Pimentel zal 2 Dec. den dienst met pensioen verlaten. — Kapitein J. Debus van den Ind. Topogr. Dienst is bevorderd tot majoor.

Univers. examens. Leiden. Econ. doctor ex. Indologie de h.h. P. R. Alderwerelt van Rozenburgh en L. A. Emamiel.

Utrecht. Candid. ex. Indologie de hr. J. G. Milo.

De Chineezen in Ned.-Indië. De heer J. Th. Moll is door het Dep. van Koloniën aangewezen om aan de Indologische faculteit te Utrecht lessen te geven over de stroomingen in de Chineesche wereld in Ned.-Indië. Den 15n dezer heeft de heer Moll zijn openingscollege gehouden met een rede, waarvan een overzicht werd opgenomen in het *Vaderl.* van 15 Oct.

D. A. Mensert †. Te 's-Gravenhage is, in den ouderdom van 75 jaar, overleden de heer D. A. Mensert, gepens. kapitein ter zee, ridder in de Militaire Willemsorde.

Opening der luchtlijnen op Java. Bandoeng, 17 Oct. (Aneta). Ondanks het feit, dat de Koninklijke Indische Luchtvaart-Mij. pas over twee van de door haar bestelde vliegtuigen kan beschikken, zal de opening van de luchtlijnen toch op 1 Nov. geschieden. Voorloopig zullen van Batavia uit dan slechts de trajecten Bandoeng en Semarang bevlogen worden.

De Belgische Kroonprins en zijn gemalin naar Ned.-Indië. Een dezer dagen loopend gerucht dat de Belgische Kroonprins het voornemen zou hebben een studiereis naar Ned.-Indië te maken, vindt bevestiging in de volgende (aan het *Vaderl.* ontleende) mededeeling. Omtrent de reisgelegenheid van het Belgische kroonprinselijk paar naar Ned.-Indië is reeds een besluit gevallen. Kroonprins Leopold en zijn gemalin zullen den 23en November in Marseille scheep gaan naar Ned.-Indië aan boord van de „Insulinde" van den Rott. Lloyd.

Een op Bali niet gewenschte onderwijzer. Batavia, 19 Oct. (Aneta). Naar Aneta verneemt is den Javaanschen onderwijzer Raden Atmodjo Koesoemo, die op Bali vereenigingen had opgericht met een mystiek en coöperatief karakter, terwijl de leden den plicht hadden elkander bij te staan en tot geheimhouding verplicht waren, beduid, dat zijn verder verblijf op het eiland minder gewenscht geoordeeld wordt. Hij is daarop eigener beweging naar Java teruggekeerd.

Veterinaire Dienst. Batavia, 20 Oct. (Aneta). Tot hoofd van den Veterinairen Dienst alhier is benoemd de heer Van Rijn te Wageningen.

Luitenant-kolonel H. J. A. van Geuns †. Batavia, 18 October. (Aneta). Heden morgen is plotseling overleden de luitentant-kolonel der Inf. H. J. A. van Geuns, commandant van het 1ste depotbataljon te Bandoeng.

Brandende gasbronnen. Blijkens verschillende Aneta-telegrammen woedt op het olieterrein der Ned.-Ind. Aardolie Mij. bij Pangkalan Soesoe (Sum. Oostkust) een hevige gasbron-brand, waarbij eenige koelies ernstig zijn gewond, waarvan er drie zijn overleden.

Koloniaal etablissement. Bij Kon. besluit is ben[oemd] tot directeur van het Koloniaal etablisse[ment] te Amsterdam de gewezen O.-I. hoofdam[btenaar] J. Kuyper, thans te werk gesteld bij [het] Departement van Koloniën.

Marine-vliegbooten naar Indië. Door den Min[ister] van Defensie is beslist, dat begin April 192[9] groep van 3 Dornier Wall vliegbooten va[n de] Kon. Marine naar Ned.-Indië zal vliegen o[nder] bevel van den luitenant ter zee 1e kl. W[.] Tetenburg.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt

Het aanstaande Boeatan-feest.

Nu wij aan den vooravond zijn van het f[eest] dat ter eere van Boeatan's 25-jarig bestaan Zaterdag 27 dezer in *Theater-Seinpost* zal wo[rden] gegeven, willen wij hier er nog even het ee[n en] ander van mededeelen, opdat geen der tr[ouwe] lezers, die belang stellen in Indië en de Ind[i]sche kunst, kunnen zeggen: had ik 't maar weten! of als 't te laat is, spijt mocht hebbe[n] niet te zijn geweest.

Alleen reeds de zoo goed geslaagde, door heer *Willy Mullens* opgenomen, Nederl.-Indi[sche] Regeeringsfilms — er is door Boeatan een m[...] keus uit gedaan — zijn een gang naar Scheveni[ngen] (lijn 8 houdt vlak vóór Seinpost op) overwa[ard]. Men kan kiezen tusschen de middagvoorste[lling] om half 3 en die van 's avonds om 8 uur precie[s] *beide* uitvoeringen bijwonen, daar het progra[mma] geheel verschillende zal zijn. En dan maakt er een genoeglijken „Indischen dag" van, want Indische spijs en drank zal er van de beste k[wali]teit te krijgen zijn, niet minder dan in Heulst[raat] 19. Daar Boeatan zich in de welwillende, oplu[iste]rende medewerking verheugen mag van de muziek-makende vereenigingen: *N.I.V.J.O.* (Ne[der]landsch-Indonesisch Verbond van Jongeren O[rga]nisaties), *Eurasia* en *Indische Club*, zal 't er vroolijk en tegelijk kunstzinnig toegaan. E[en] talentvolle leden van *N.I.V.J.O.* zullen de *Salendro-gamelan* van Boeatan bespelen en *wajang-wong*-dans uitvoeren, o.a. ter illustratie de Djokdja-film; *Eurasia* zal de aanwezigen ve[r]ten op haar zoo meesterlijk uitgevoerde kront[jong]-muziek, terwijl ook eenige leden van de „Ind[ische] Club" het geheel zullen opvroolijken met kront[jong] en hawaïan-melodieën. Bij de Bandoeng-film speelt Eurasia de *ankloeng*.

Des avonds zal de bekende zangeres *Leonie* [...] *Noorden*, in prachtvol Javaansch kostuum, e[en] Indische liederen ten gehoore brengen en n[a de] mooie Balifilm de talentvolle danseres, *Mick[y] Meyier*, een Balineesche offerdans uitvoeren, [...] mede zij o.a. op de „soirées" van den Frans[chen] gezant en onlangs ook te Parijs zooveel su[cces] behaalde.

Ten slotte nog een Indisch blijspel (één-a[cter]) van *Mia Aarwen*, waarvan wij hier den korte[n in]houd laten volgen:

TJANG.
(Oost en West).

Ergens in een Nederl.-Indische stad w[oont] Karel Reynders, een Amsterdamsche j[ong]man, met zijn jong Indisch vrouwtje, Loe[s en] haar Indische moeder. Wegens meerdere k[lein]kinderen wordt deze *Tjang* genoemd, wat [in het] Hollandsch beteekent „Oopoe". *Tjang* is [de] moderne richting toegedaan, bewijze het k[orte] haar en de ochtendjapon, inplaats van de veel mooiere *sarong* en *kabaja*. Overigens [is zij] de waardige dochter van haar land gebl[even].

Als het scherm opgaat, ziet men *Tjang* het kaart leggen. Ditmaal zijn de kaartbe[richten] minder prettig. Overmand door wa[...] en verdriet valt zij in slaap.

Dan verschijnt de „Oopoe" uit Europa — ras-echte Amsterdamsche burgerdame — [mo]dern, zooals de tegenwoordige Oopoe's zijn — rijk en vol verlangen naar haar Karel, voor wien zij de verre reis ondern[omen] heeft. *Tjang*, uit den dommel opgeschrikt, de kaarten gedachtig, in Oopoe een vro[uwelijke] verhouding van Karel; temeer als Oopoe [en]thousiast vertelt over haar zeereis, den [...] meester en een harmonica-kunstenaar. [*Tjang*] verzint van alles om Oopoe uit het huis te [...]

wijderen, wat natuurlijk tot allergrappigste uitingen aanleiding geeft.

Als Loes binnenkomt, overziet zij den humoristischen toestand en geneert zij zich eenigszins over haar moeder. Zij telefoneert dadelijk Karel om thuis te komen.

Later vertelt zij hen allen het prettige nieuws van haar blijde verwachting. Oopoe is verrukt. *Tjang* begrijpt echter niet hoe zoo iets gebeuren kan, zonder *haar* medeweten. Loes hoopt, dat *Tjang* wijzer worden en niet meer kaartleggen zal. *Tjang* belooft 't... maar toch... voor dezen éénen keer wil ze nog even zien, of het een meisje dan wel een jongen wezen zal.

De beide grootmoeders, de eene „oost", de andere „west" — zoo zijn er! — worden uitnemend gespeeld door de schrijfster en Mevr. Aleida Roelofs, terwijl ook het jonge paar goed vertolkt wordt door twee jeugdige amateur-spelers. Vlot van stapel loopend, zal dit aardige blijspel voor de bezoekers van Seinpost den avond met een gullen lach besluiten, die hen tevreden doet zijn over het meevieren van Boeatan's kwart-eeuw-feest.

Toegangskaarten, daartoe gestempelde Boeatankaarten à *f* 1.— —één of twee voor de allerbeste ...tsen — zijn zoolang de voorraad strekt, te ver...gen in Heulstraat 19 en bij Seinpost, waar van Donderdag 25 dezer van 10—4 uur, ook telefonisch, plaatsen te bespreken zijn.

Leerlingen van onderwijs-inrichtingen hebben op de middag-voorstelling toegang voor 2 personen op ...n kaart. Naar wij hopen, zal daarvan een druk gebruik worden gemaakt, want juist de Nederlandsche jeugd moet het mooie van Indië leeren kennen.

Kandjeng Goesti P. A. A. Mangkoenagoro VII.

3 Maart 1926—3 Sept. 1928.

Uit de Indische couranten van begin September lezen wij, dat toen te Solo o.a. vertoefden de heeren *Welter*, lid v. d. Raad van Indië, *Maas Geesteranus*, directeur B.B., mr. *Neytzell de Wilde*, voorzitter van den Volksraad, kolonel *Vos*, marine-commandant te Soerabaja, professor *Blerenghem* en de heer *Bodart*, consul-generaal van Frankrijk, allen ter bijwoning van de feesten ter eere van het ...-jarig bewind van prins *Mangkoenagoro*.

Zondagavond 2 Sept. hield de *Soenan* te hunner eere een receptie in den *Kraton*, terwijl hun den volgenden dag een lunch door den *Soenan* werd aangeboden in zijn buitenverblijf te Paras, tegen de helling van den Merapi gelegen.

Maandagavond 3 September, waren zij de gasten van Prins Mangkoenagoro VII, bij het ter eere van zijn jubileum gegeven groote dansfeest, waarvoor ruim 400 uitnoodigingen zijn uitgegaan.[1] Ook Dinsdagavond vierde de *Astana Mangkoenagoro* feest; er werd een uitgebreide *wajang orang* gegeven, ditmaal echter slechts voor een beperkter aantal genoodigden.

Aan ieder der gasten werd een uitvoerig beschrijvend programma uitgereikt van het stuk, beginnend met de inleiding:

„Het tooneelspel *Nadpada Krama* (het Huwelijk van Nadpada) is ontleend aan de *Poestaka Radja Wasana*, het Koningenboek van de laatste Hindoe-Javaansche periode, een samenvatting, gemaakt door of in den geest van *Raden Ngabei Ranggawarsita* van de „*Wajang Wasana*", het Eind-tooneel.

„De *Wajang Wasana* omvat de tooneelspelen, welke de geschiedenis der Javaansche vorsten van *Praboe Djaja Lengkara* van *Mendang Kamoelan* af tot de invoering van den Islam heeten voor te stellen. Zij vereenigt de *Wajang Gedog* en *Wajang Klitik*, welke het Kedirische in het Madjapahitsche tijdperk behandelen, in zich.

„Het tooneelspel *Nadpada Krama* zou behooren tot de *Wajang Gedog*, daar het speelt in den tijd, dat de Kadirische vorsten overzeesche oorlogen voerden met vorsten van andere eilanden van den Archipel.

„Dat er eens zulk een tijd geweest is, is reeds gebleken uit de weinige historisch-wetenschappelijk betrouwbare gegevens, die wij bezitten omtrent de oudere Javaansche geschiedenis. Omtrent de bijzonderheden, vermeld in dit tooneelspel, zwijgt de historie echter."

Daarop volgt de tekst van de *Lakon*, welke in 8 bedrijven is verdeeld, waarbij telkens de melodie der gamelan-orkest-begeleiding staat vermeld.

Zij, die wel eens het voorrecht hebben genoten een dergelijke *Wajang-wong*-voorstelling aan een der hoven in de Vorstenlanden bij te wonen, weten welk een zeldzaam voornaam en wonder-fraai schouwspel ze biedt.

Het *Soer. Handelsbl.* geeft van deze bijzonder grootsche Javaansche tooneel-uitvoering de volgende enthousiaste beschrijving:

„De *Wajang Wong*, die Dinsdagavond 4 September door prins *Mangkoenagoro* zijn gasten werd aangeboden, gaf de legende weer van een koningsdochter van Ternate, om wier hand vele vorstelijke personen dingen. De twee voornaamste van hen zijn de vorst van Patani, een ander rijk uit de Molukken, een rol, voorgesteld door den bekenden *Pangeran Soeriosoegianto*, broeder van den Mankoe, en die van Djanggolo, een rijk in het Kedirische. Het hoogtepunt van de voorstelling is de strijd, die tusschen deze twee pretendenten, ieder met zijn eigen leger, wordt gevoerd en die afloopt in het voordeel van den vorst van Djanggolo. De bruid wordt door dezen medegevoerd, om aan zijn neef uit het vorstenhuis van Bali uitgehuwelijkt te worden.

Het spel en de fantastische oud-Javaansche costuums, in een omgeving van Oostersche pracht en weelde, maakten een onvergetelijken indruk."

[1] Bij die gelegenheid heeft de heer Bodart den Javaanschen Prins de rijke *insignes* van het Commandeurskruis van den Draak van Annam omgehangen. In zijn toespraak releveerde Frankrijks vertegenwoordiger het vele, dat door den *Mangkoenagoro* werd gedaan voor de Javaansche kunst, die als voortzetting van de oud-Boeddhistische kan worden beschouwd. „Deze ...erscheiding van een rijk, waar die godsdienst met ...n kunstuitingen worden beleden, is daarom zeer toe...elijk," zoo schrijft het blad.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Indië's arbeidsregelingen en de Volkenbond.

Blijkens de beslissing van *Genève* zal een speciaal ambtenaar van het *Bureau International du Travail* bestemd zijn om de *arbeidstoestanden in Ned.-Indië* te onderzoeken. We krijgen dus een ambtenaar die, naar de *Deli Crt.* (20/9) aanneemt, waarschijnlijk ook naar Ned.-Indië zal komen om hier verschillende toestanden te bestudeeren. Op rapporten is ten slotte in dezen weinig te doen. Feitelijk ligt hierin besloten eene principieele aantasting van het souvereine recht van Nederland om de toestanden in zijn koloniën zelf te regelen, naar eigen goeddunken. Het zal eerst nog uitgemaakt moeten worden tot hoever eventueel aanbevelingen van het B.I.T. kunnen gaan en hoe de Volkenbond daarop zal reageeren, maar er wordt dan toch maar een onderzoek ingesteld naar toestanden in een gebied, waarover Nederland *géén mandaat* voert, *doch historische wettelijke rechten* uitoefent. De *D.C.* is daar geenszins tegen, mits men ook maar de consequentie aanvaardt, dat dit dan voor alle koloniën moet gelden. Het blad hoopt zelfs, dat de Volkenbond een zoo groot overwicht zal krijgen, overeenkomstig zijne opvatting van de toekomstige wereldstructuur, dat te Genève in een Wereld-Parlement algemeen bindende bepalingen kunnen worden genomen naar den maatstaf van de algemeen geldende moraal. Een moeilijkheid is ondertusschen reeds, dat de Ver. Staten met de Filippijnen buiten zoo'n regeling zouden vallen. Genève moet niet hooger grijpen dan met redelijke kans op succes en doorvoering te verkrijgen is.

Reeds vroeger heeft de *Deli Crt.* geschreven, dat zij het zou toejuichen indien een *onpartijdige Volkenbondscommissie van practische menschen* eens een kijkje in Ned.-Indië kwam nemen. In hoofdzaak gaat het om *het vraagstuk van de verplichte diensten voor de bevolking* — heerendiensten enz. — en *contracten van langen duur*, waarbij men met wat goeden wil eventueel onzen *contractarbeid* zou kunnen onderbrengen. De *D. C.* is van meening, dat alles wat in Ned.-Indië op dit gebied bestaat, de toets der critiek kan doorstaan. Wie zich herinnert wat in een werk van een ernstig schrijver (*André Gide*) over toestanden in andere koloniën is neergeschreven, die weet dat het onderzoek elders waarschijnlijk heel wat meer vruchten zou opleveren. Maar de *D. C.* is er nog niet van verzekerd, dat het hier niet een te Genève op touw gezette politieke actie betreft, om eene gemakkelijke overwinning op internationaal gebied te behalen. Hopelijk is deze opvatting te somber en zal het eind het werk kronen. Met groote belangstelling wacht de *D. C.* verdere stappen af.

De *Deli Crt.* schrijft voorts over „De evolutie van het internationalisme" (21/9, *Henry de Jouvenel*), *De Loc.* over „Een voorbeeld" (12/9, blz. 39) en „De les van een mandaatgebied (15/9, blz. 37), het *Soer. Hbl.* over „Belgisch ongeduld" (8/9, 2de bl.), de *Java-Bode* over „Onze Volkenbondsdelegatie" (17/9).

Bewindsvormen voor het Oosten.

Het Egyptische parlement is voor den duur van drie jaar geschorst. Evenals vele andere Oostersche Staten vindt Egypte parlementaire instellingen moeilijk in het gebruik. Wat is de vorm, waarin de weldaden van politieke vrijheid door een Oostersch volk het best genoten kunnen worden? Deze vraag wordt door The Right Hon. *H. A. L. Fisher*, oud-minister van Gr.-Brittannië, in de *Deli Crt.* (17/9) beantwoord. Is het wel zeker, dat de parlementaire Regeeringsvorm, zooals wij dien in West-Europa kennen, inderdaad geschikt is voor Oostersche toestanden? De voornaamste twijfel betreft *de uitvoerende macht*. Een volk heeft vrijheid, maar ook een Regeering noodig. Zullen parlementaire instellingen, krachtens welke het leven van een Kabinet afhangt van de schommelingen der vaak niet van haar verantwoordelijkheid doordrongen stroomingen in een volksvertegenwoordiging, een Oostersch volk die noodzakelijke continuïteit en vastheid van bewind verzekeren, zonder welke de zaken niet goed gaan? Dit is een zeer wezenlijk probleem, waarbij *alle mogendheden met Oostersche belangen* betrokken zijn. De kwestie rijst of de Amerikaansche vorm van regeeren niet in wezen beter geschikt is voor Oostersche toestanden dan de parlementaire. Op het oogenblik is er in het Oosten een geweldige en koortsige vraag naar politieke vrijheid in haar uitersten vorm. De komende vijftig jaren zullen waarschijnlijk vele experimenten brengen. In Britsch-Indië is een reusachtig onderzoek op dit oogenblik gaande.

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (17/9 „Hoe Ned.-Indië geregeerd wordt"; 19/9 „De troonrede" en „Opvoeding tot regeerder op Ceylon"), het *Soer. Hbl.* (10/9 „Andere stemming"), *De Sum. Post* (18/9 „Extremisme en nationalisme"), het *Bat. Nwsbl.* (15/9, 3de bl. „Het verzet te Bardoli in Britsch-Indië"; 18/9, 3de bl. „Syrische problemen"), *De Loc.* 11/9 „De keerzijde") en de *Java-Bode* (18/9 „Om het herzieningsvraagstuk").

Olie-zorgen. Zijde-cultuur.

D.d. 23 Aug. kondigde de heer F. H. Fentener van Vlissingen op de jaarvergadering van de Oost-Borneo Mij aan, dat er vergevorderde onderhandelingen bestaan met een Japansche Mij. inzake *de overneming van olie-concessies* op de terreinen van de Oost-Borneo Mij. De concessie-terreinen liggen bij de Sangkoelirangbaai, in de bocht ten N. van de delta der Koetei-rivier. Gaat de verkoop van de Mitsui Bussan Kaisha door, dan zal, om te voldoen aan de voorschriften der Mijnwet, eene Ned.-Indische Maatschappij worden opgericht; de Oost-Borneo Mij. krijgt in het bestuur daarvan eenige commissarisplaatsen. De transactie geschiedt op royalty-basis. Het *Soer. Hbl.* (14/9, *Z.*) begrijpt dat *deze verkoop* er een is *van veel beteekenis*. Voor 17 jaren ging de verkoop van de kolenconcessie op het eiland Seboekoe (bij Poeloe Laoet) aan een Japansch concern niet door. Het Japansche concern zou vermoedelijk meer geven om de haven van Seboekoe, dan om de kolen, en het moest ongewenscht worden geacht eene vreemde mogendheid gelegenheid te geven zich, via het Japansche concern, vasten voet te verschaffen — althans: eene aanlegplaats voor schepen — in dit deel van den Archipel. Soortgelijke overwegingen van nationalen aard hebben niet lang daarna het Gouvernement geleid tot de naasting van de concessies enz. Poeloe Laoet, bezit eener Duitsche Maatschappij. Het internationaal aspect is sedert wel zeer gewijzigd. Intusschen dient men scherp onderscheid te maken tusschen de uitgifte door de Regeering van oliehoudende terreinen, en den verkoop daarvan door particulieren. De bouw der vesting Singapore geeft onzen Archipel als belangrijke producenten van olie nog apart relief. De terreinen welke de door de Engelsche vloot te Singapore (ook in oorlogstijd) gewenschte olie leveren, dienen in handen te zijn eener *particuliere* maatschappij, die in de behoefte van Singapore kan voorzien. Onze Regeering heeft slechts te zorgen dat de vreemde exploitanten aan de Sangkoelirang-baai aan de bepalingen der Mijnwet voldoen. De verkoop maakt de situ-

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST

Het Lidmaatschap der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad

atie niet aangenamer. Zij zal allereerst onze Regeering verplichten tot een zeer streng en onafgebroken toezicht. Men zal steeds volkomen op de hoogte moeten zijn van hetgeen de Japanners — Japan — daar doen, en men zal verder immer in staat moeten zijn te verhinderen dat in dit concessiegebied iets geschiedt, hetwelk ons in tijd van oorlog in moeilijkheden zou kunnen brengen. Japan bezit geen voldoende olie om de machines zijner oorlogsschepen lang te voeden. Mocht men bij de Sangkoelirang-baai de gewenschte olie vinden, dan begrijpt men dat bij een eventueelen krijg op en om den Pacific, deze terreinen van zeer groote beteekenis worden voor de belligerenten. Het is de vraag of onze zoo uiterst geringe zeemacht wel beschikt over het materiaal dat onmisbaar is om alle opdrachten te kunnen uitvoeren, welke bij een zoodanig conflict aan onze Marine moeten worden gesteld. Zoo wordt deze Archipel geleidelijk meer *getrokken in de internationale sfeer*, en dit stelt aan onze Regeering en haar beleid voortdurend hooger eischen.

De *Java-Bode* (12/9 „Zijdecultuur in Indië") ontleent aan de „Java Nippo" (6/9) het bericht dat Otani Kozui zijn plannen betreffende een zijdewinnings-bedrijf op groote schaal moet opgeven. Zijdecultuur alléén levert geen voordeel. Dat voordeel komt pas — voegt de *J. B.* er aan toe — als er klein-landbouw mede gepaard gaat, en voor den klein-landbouw heeft men ongeveer 10 maal zooveel grond noodig als voor den moerbeiboom-aanplant. Het was de bedoeling dat in Benkoelen voor de eerste Japansche nederzetting van klein-landbouwers 100 Japansche klein-landbouwers zouden uitkomen. Ten behoeve daarvan werd 1500 H.A. grond aangevraagd. De Indische Regeering wil vermoedelijk wel een Indische zijdecultuur bevorderen, doch niet als zij gepaard moet gaan met een Japansche volks-planting in den Archipel, een standpunt dat de *J. B.* toejuicht.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (5/9, 3de bl. „Zijdecultuur", 'n demonstratie op Pasar Gambir).

Ventilatie op de schepen.

Prof. Dr. *W. Storm van Leeuwen* betoogt in *De Loc.* (12/9, blz. 39) dat *droge en koele luchtverversching op de schepen noodzakelijk* is. Het kan in den Indischen Oceaan, maar bovenal in de Roode Zee meer dan ondragelijk warm zijn. Het tragisch sterven van Dr. de Groot, nu eenige maanden geleden, riep bij schr. oude herinneringen omtrent zeereizen wakker. De zwoele, vochtige warmte gedurende de zeereis, heeft bij dezen patiënt een warmtestuwing veroorzaakt, die zijn lijden zeer heeft vermeerderd, zijn dood heeft verhaast. Uit een particulier schrijven, eenige weken daarna, vernam schr. hoe men met een paar jonge kinderen had getobd, ook weer in de Roode Zee en gedurende een deel van de verdere reis naar Indië. En thans de negen sterfgevallen op de „Insulinde". Bij roodvonk en daarmede verwante ziekten stijgt dikwijls de lichaamstemperatuur hoog, de warmteregulatie van den patiënt is zeer gestoord. En nu zijn er weinige plaatsen in de wereld, waar men zijn warmteregulatie zoo noodig heeft als aan boord van een schip gedurende een reis in tropische gebieden. In het lichaam van den mensch wordt voortdurend warmte geproduceerd die, om oververhitting te voorkomen, moet worden afgestaan aan de omgeving, in hoofdzaak door middel van verdamping van water van af de oppervlakte van onze huid. Deze verdamping gaat het snelst en is dus het meest effectief, naar mate de buitenlucht droger en kouder en meer geventileerd wordt. Hoe warmer en vochtiger de buitenlucht, des te moeilijker de verdamping vanaf de huid, en als de buitenlucht 37 gr. C. zou zijn en verzadigd met waterdamp, dan is geen verdamping meer mogelijk en moet onherroepelijk de lichaamstemperatuur stijgen; er volgt warmtestuwing, die tot den dood voert indien niet spoedig verandering komt. Op zee, bij weinig wind, is de buitenlucht bijna verzadigd met waterdamp. Hoe meer men de luchttemperatuur tot 37 gr. C. nadert, des te moeilijker wordt het reeds voor den gezonden mensch om de zaak in evenwicht te houden, d.w.z. zijn lichaamstemperatuur niet te doen stijgen. Maar nu nog een ziekte er bij en juist een ziekte waarbij de warmteregulatie dikwijls ernstig is verstoord! Bij dergelijke ziekten is noodig toevoer van koele, droge lucht in zoodanige hoeveelheid, dat een behoorlijke *ventilatie* ware gewaarborgd. Alle zaken dus, die met *relatief eenvoudige technische hulpmiddelen* te verkrijgen zijn. Zeer zeker begrijpt de schr., dat men niet gedurende de geheele reis naar Indië alle reizigers kan laten slapen in vertrekken, overvloedig geventileerd met gekoelde en droge lucht, maar hij acht dit noodzakelijk en mogelijk voor een tiental of twintigtal. In verhouding tot de totale inrichtingskosten van een modern passagiersschip zal het aanbrengen van eenige technische installaties slechts weinig extra-uitgaven met zich brengen.

Het anthropologisch onderzoek van Java.

Java geldt voor een van de best bekende eilanden van den Archipel. Volgens *Dr. Nyessen* (*De Loc.* 14/9, blz. 23 en 37) is Java inderdaad waarschijnlijk het minst bekende. Schr. betreurt dat er geen voldoende fondsen voor beschikbaar zijn. Onze Oostelijke buren in Europa komen van het zenden van wetenschappelijke expedities langzamerhand terug. Zij geven er terecht de voorkeur aan, geleerden uit te zenden, die zich geruimen tijd in de te onderzoeken landstreek vestigen en vooraf het milieu nauwkeurig bestudeeren. Iemand, die een jaar lang rustig tusschen de „dwergen" van het Sneeuwgebergte gaat wonen, kan althans arbeid verrichten, die over honderden jaren nog waardevol is en waaraan de tand des tijds niet alverwoestend knaagt. Een bewijs gewoonlijk, dat wat voor wetenschap werd aangezien, het inderdaad niet was. In Nederland en op Java zijn we nog niet zoover. Voor een nauwkeurig onderzoek van Java voelen we wel het allerminst. Voor planten en dieren hebben we wel eens oog, maar voor *kennis van den bewoner*, voor zoover dit buiten zijn excentriciteiten gaat, loopen we niet warm. Thans heeft de Nederlandsche Regeering door het anthropologisch onderzoek van Java een begin gemaakt met nauwkeuriger bestudeering der bevolking van ons eiland. Het *Indisch Comité voor Wetenschappelijke onderzoekingen* trad in dezen als adviseur op. *Schedelmeting* was langen tijd een onderdeel der anthropologie. Het aan den gang zijnde massa-onderzoek streeft naar grooter kennis van de lichamelijke gesteldheid van de bevolking. Honderden medici zijn genoodzaakt zich bezig te houden met menschen, wier lichamelijke gesteldheid we geheel onvoldoende kennen. De anthropologie berust niet op *meting* alleen; schr. wijst slechts op het gemakkelijk op groote schaal toe te passen *onderzoek der bloedgroepen*. In Nederland wordt door het Nationaal Bureau goed werk verricht; een commissie uit de Kon. Academie, waaraan o.m. prof. Bolk, prof. Van den Broek en prof. Barge deel hebben, onderzoekt de bevolking van geheel Nederland. De anthropologie brengt meer licht in *het rassenvraagstuk* en toont aan, dat wat wij voor rassenverschil aanzien, dikwijls meer op cultuur of taalverschil berust. Ook hier geldt: „elkaar beter leeren kennen, elkaar meer waardeeren!"

Aandacht verdienen: *De Loc.* (10/9 „Paloeweh", *Dr. Kemmerling*; 13/9 „Armoe of welvaart in de Minahassa", en blz. 3 „Uit de Molukken", *Dr. Broersma*; bl. 51 „Boeton"), het *Soer. Hbl.* (8/9 „Het Gouv. der Molukken", 11/9 „Allures van buiten" en 13/9 „Portugeesch Timor" van *Villanus*; 12/9 „De bevolking van de Kei-eil."), de *Deli Crt.* (22/9 „Rheinische mission", 1828-1928), *De Sum. Post* (18/9 „Giftige dieren in Indië") en de *Java-Bode* (18/9 „De ikatkunst in Timor", *A. Bouman Houtman*).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Boven-Digoel.

Aan een bericht aan het A. I. D. te Batavia, dat het bestuur van Boven-Digoel een aanklacht heeft ingediend tegen Dr. van Blankensteyn, wegens misbruik van vertrouwen, knoopt het Mal.-Chineesche blad *Keng Po* te Batavia de volgende hatelijke beschouwing vast:

Eigenlijk hebben wij, toen Dr. van Blankensteyn schreef over „vergissingen bij het interneeren", wel verwacht dat dit gevolgen zou hebben. In zijn artikel heeft hij immers geschreven dat hij het van den Controleur aldaar heeft gehoord. De Controleur voelt nu „nattigheid". Wij gelooven dat het niet lang meer zal duren of aan dien Hollandschen journalist zal verzocht worden zich uit Tanah Merah (het interneeringskamp) te verwijderen. Dat komt niet omdat hij over dingen schrijft die niet waar zijn, maar omdat hij als Hollander niet weet hoe hij in zijn blad moet schrijven. M.a.w., ofschoon hij een uitstekend journalist is, die de wereld heeft rondgereisd, heeft hij nog geen verstand van... koloniale journalistiek. Zoolang hij slechts schrijft dat de bannelingen een goede behandeling genieten, dat het klimaat van Boven-Digoel gezond is, dat de communisten luiaards zijn enz., zal er geen aanklacht tegen hem worden ingediend. Maar nu heeft hij durven zeggen dat de Regeering vergissingen heeft begaan en vergissingen maken bij het levenslang interneeren van personen is geen kleinigheid. Als hij in Holland is teruggekeerd, zal hij geleerd hebben hoe een journalist in een kolonie handelen moet.

Rede van den heer Soebrata.

De *Bintang Timoer* van 28 Augustus bevat de rede door het Volksraadslid Oto K. Soebrata op 23 Augustus gehouden op een vergadering der Boedi-Oetomo-afdeeling te Banjoemas, over: de Beweging in Indonesia. De spreker gaf eerst een uitlegging van het begrip vrijheid en vrijheid van Indonesië, waarna hij herinnerde aan de ministerieele beantwoording van de vragen der Nederlandsche Kamerleden De Visser en Mendels, benevens aan de verklaring van den Landvoogd met betrekking tot den tijd binnen welken aan Indië de vrijheid zal worden gegeven en ten slotte aan het Aneta-telegram, meldende dat de Katholieke Staatspartij verklaard heeft Indië niet te zullen loslaten. Bij dit laatste nam de spreker de gelegenheid waar, om de Katholieke rasgenooten te wijzen op voor Inlanders en Chineezen kwetsende berichtgeving in *De Koerier*, waartegen zij moesten opkomen.

Terugkomende op de kwestie van de komst der vrijheid, zeide spreker dat wat hem aanging, het niet noodig was de gedachten te laten gaan over het wanneer van die komst; voldoende was, overtuigd te zijn van die komst en er voor te werken dat men de vrijheid verkrijgt en behouden kan. De plicht is nu, al het mogelijke te doen om op economisch en politiek gebied het volk te ontwikkelen en capabel te maken voor het winnen en verkrijgen van de vrijheid.

Spreker betreurde het dat de zoo vaak gehoorde bewering, dat de Nederlanders hier gekomen zijn om de Inlanders op te voeden, niet in alle consequenties wordt toegepast, want anders zouden de Nederlanders moeten erkennen dat de grond de grond is van de Inlanders en de Inlanders er dus meer recht op hebben, zoodat de regeering de rechten der Inlanders niet moest verminderen, maar vermeerderen, de Inlanders bij alle mogelijke werkzaamheden moest laten voorgaan, hun aantal in de diverse raden grooter maken, niet vergetende dat de „roeping" der Nederlanders in Indonesië is, niet om menschen van ander ras, doch de Inlanders op te voeden.

Spreker voor zich is van meening, dat de kwestie „met of zonder geweld" van later zorg is. Voor alles moet het volk eerst „capabel" worden gemaakt. Hij sprak verder over de geschiedenis der Indische beweging, welke, vergeleken bij den langen duur van Nederland's bevrijdingsperiode, nog in een jong stadium verkeert, aangezien eerst in 1908 Boedi Oetomo werd opgericht; hij prees de houding van B. O. in den laatsten tijd, nu die vereeniging blijkbaar overtuigd is van de eenheids-idee en liet kritiek hooren over de houding van Dr. Soetomo, in verband met diens uitlatingen ten opzichte van B.O.-leiders en hun „simpele" redevoeringen, van S. I.-leiders, die slaven waren van het intellect van één persoon en van den Ahmadijah-leider Mirza, in wien de heer Soetomo slechts een goedmoedigen gek zag. Deze critiek vond spreker te meer noodig, daar hij de goede verdiensten van den heer Soetomo op maatschappelijk gebied zeer op prijs stelde.

Spreker eindigde met een opwekking aan B. O. tot meerdere activiteit. Men stelle zich in dienst van de rechtvaardigheid.

Indonesiër contra Indo.

Het nationalistische blad *Darmokondo* te Solo van 20 Augustus vertelt een en ander over de toenemende concurrentie op de arbeidsmarkt tusschen de Indonesiërs en de Indo-Europeanen. Het is naar de meening van den schrijver logisch dat de Indo's, die zich verdrongen voelen, hun positie trachten te verbeteren, doch het is eveneens verklaarbaar dat de Indonesiërs naar verovering van betere posities streven.

De houding van particuliere bedrijven die òf de Indo's òf de Indonesiërs laten voorgaan, is in beide gevallen te vergoelijken; in het eerste geval gaat het om de handelstactiek en in het tweede om de eigen rasgroep te helpen. Het Gouvernement mag in elk geval bij de aanneming van zijn personeel geen onderscheid van kleur maken. Dit brengt de steller van het artikel in verband met de door het Alg. Handelsblad gemaakte op- en aanmerkingen naar aanleiding van de aanstelling van een Inlander bij den Douanedienst.

Ongeacht of de bewering van genoemd blad juist is, dat buiten dezen gelukkigen sollicitant nog Indo-Europeanen waren, in het bezit van betere papieren, vindt schrijver de houding van het Alg. Handelsblad toch beleedigend voor den betrokkene in het bizonder en voor het Indonesische ras in het algemeen.

„In onafzienbaren tijd".

De *Persatoean Indonesia*, orgaan der P. N. I. te Batavia van 15 Augustus, is voor het grootste gedeelte gewijd aan een beschouwing over deze door den Gouverneur-Generaal gebezigde woorden. Schrijver betreurt het, dat de meesten zijner landgenooten, die daar òf boos òf bang door geworden zijn, dan wel achterdochtig, maar niet begrijpen dat een dergelijk standpunt van den Gouverneur-Generaal niet anders dan vanzelfsprekend is, dat het hoofd van de Ned.-Indische Regeering wel zoo spreken moest in den Volksraad van de Ned.-Indische Regeering. Schrijver komt met cijfers van met Indische uitvoerproducten gemaakte winsten, welke het niet loslaten van Indië begrijpelijk moeten maken en spot met degenen die nog gelooven in de „goedheid" van de overheerschers. Hij en zijn partijgenooten willen op de realiteit steunen en zijn overtuigd dat alleen met eigen kracht en eigen arbeid de vrijheid verkregen kan worden; er moet eerst een natie gevormd worden met eigen ziel, wil en daad. Protesteeren of zich het hoofd breken over de vraag binnen welken tijd Indonesië zal worden losgelaten, vindt schrijver nutteloos; beter ware, zich te verdiepen in een nauwkeurig onder-

zoek naar de nooden en behoeften van de overheerschers en van hen te leeren, opdat een goed inzicht kan worden verkregen wat van meer nut zal wezen bij den komenden strijd.

Het Jaarmarktwezen.

Door het Javaansch-nationalistische blad *Timboel* te Solo wordt de verwording betreurd der „aloude dag- en avondmarkten der Javaansche steden", welke een eigen genoeglijken opzet hadden en voldoening in eenvoudig vermaak beoogden — tot de tegenwoordige jaarmarkten, waar Europeesche vermaken en Europeesche handel en industrie overheerschend zijn geworden. Hij wijt dit aan de bemoeizucht der Europeanen en den veroveringsdrang der Westerlingen en zegt dat het niet de ethische hervormers, doch de belanghebbende importeurs zijn die er de lakens uitdeelen; het ergst is het volgens schrijver te Weltevreden en Bandoeng. Soerabaja heeft slechts zijn „kampoeng pertoekangan" (afdeeling der ambachtslieden) voor, alleen Jogja heeft zijn uitstalling van Inlandsche nijverheidsproducten en zijn Inlandsche vermakelijkheden.

Schrijver geeft dan uiting aan zijn vrees dat ook te Jogja de aloude markten, bij feesten van godsdienstigen aard, met ridderlijke spelen en gamelan rond de vorstelijke veste gehouden, verloren zullen gaan en dat de Sekaten, de echte Javaansche kermis, waar alle standen elkaar ontmoeten, waar de kleine producent den armen consument bereikt, opzij gedrongen zal worden. Nadat de schrijver in zijn verder betoog op de nadeelen van een vereuropeeschte Javaansche kunstnijverheid gewezen heeft, wekt hij op tot herstel der oude jaarmarkten en tot bevordering van het contact tusschen de beoefenaars van de huisnijverheid en de stadsbewoners. Zonder reactie tegen de Westersche penetratie komt men er niet; er zit meer gezonde nationale drift in eigen cultuur en eigen economische werkzaamheid dan in passieve overname van vreemde cultuurproducten. Wie nationaal is in theorie, zij het ook in de practijk.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De viering van Koninginsverjaardag te Saumlakki.

In de Sept.-afl. van de Zendingsbode maken we kennis met een eenvoudige, maar daarom niet minder hartelijke viering van den jongsten verjaardag van Hare Majesteit de Koningin door de Inlandsche christen-kinderen te Saumlakki (Tanimbar-eilanden). In deze tijden van hopelooze verdeeldheid en onrust doet het werkelijk weldadig aan eens een stem te hooren weerklinken uit streken waar de jeugd nog wordt ingeprent dat onder nationalisme ook kan worden verstaan trouw aan het Nederlandsch gezag en liefde voor ons Vorstenhuis.

We ruimen bedoeld stukje gaarne een plaatsje in.

Koninginsverjaardag! ... Daags te voren zijn de prauwen aangekomen, vele prauwen, met goeroes en kamponghoofden en de schoolkinderen en verdere opgezetenen van de dorpen op de eilanden Selaroe en Seira en op de Zuid-Westkust van Jamdena.

Duizend en meer menschen krioelen te Saumlakki.

Des morgens om 5 uur reeds van den voor hen zoo gewichtigen dag zijn ze druk bezig met zich gereed te maken voor hunne opwachting bij den Gezaghebber, den vertegenwoordiger van hunne geliefde Koningin in die streken.

Om zes uur begeven de leerlingen, jongens en meisjes, van de eerste school, in den pas, vier aan vier, met slaande trom en kleurige vaandels, zich naar de woning van den Bestuursambtenaar, die met z'n vrouw in het voorhuis den troep afwacht.

De goeroe, die de jeugd leidt, laat ze vlak voor het huis halt houden. Dan klinkt plechtig uit de bamboezen fluiten het „Wilhelmus", begeleid door zacht tromgeroffel, waarna een jongen of meisje naar voren treedt om in keurig Maleisch den Bestuursambtenaar de hulde en gelukwenschen aan te bieden van jong en oud uit zijn (haar) kampong, bestemd voor „Ratoe Wilhelmina" — waarna uitbundig hoera-geroep.

De Gezaghebber bedankt en zijne echtgenoote deelt stroop en koekjes uit onder de schoolkinderen. Met nogmaals een driewerf „hoera" nemen ze afscheid en hunne fluiten weder aan den mond zettend, marcheeren ze heen onder de tonen van een vroolijken marsch.

Dan verschijnen na elkander de 2e, de 3e tot de 7e of 8e school toe, alle goeroes en leerlingen in hun beste pakje. Op dezelfde wijze als hierboven geschetst worden ze ontvangen en retireeren ze zich.

Straks om 9 uur zien wij ze weer terug in de stampvolle kerk, te klein om de menigte te bevatten, teneinde den Kerkdienst luister bij te zetten met hun zang en fluitspel.

Als de Gezaghebber en z'n vrouw, die ontvangen werden met het „Wilhelmus", staande gezongen door de heele kerk, gezeten zijn, begint de Bidstond, geleid door den Pendèta en den Inlandschen Leeraar. Woorden van liefde en aanhankelijkheid, waarin de geestdrift trilt, klinken door de ruimte, gevuld met een aandachtig luisterende schare. Die woorden gelden Haar, wier naam uitermate geëerd en geliefd is tot in de verste uithoeken van onzen Archipel.

Als de slotzang, het „Wien Neerlands Bloed", gezongen is en de zegenbede uitgesproken, verspreidt de menigte zich langzaam. De schooljeugd, thans een lange rij vormend, trekt door de plaats. Om de beurt laat het muziekkorps van elke school zich hooren.

De dag wordt verder in gepaste vroolijkheid doorgebracht, ook de volgende dag — voetbalwedstrijden, volksspelen, kamergymnastiek en voordrachten van de schooljeugd. Wanklanken worden niet vernomen. De Feestcommissie zorgt voor de levensmiddelen-uitdeeling.

Des avonds een groote optocht bij fakkellicht met muziekgeschal, van alle schoolkinderen, onder leiding van hunne goeroes.

Op deze wijze en op sommige plaatsen veel grootscher nog wordt in onze Christengemeenten in de Molukken feest gevierd op den jaardag onzer Koninginne.

Vaandels en banieren met opschriften als „Hidoeplah kiranja Sri Baginda Sultan Wilhelmina" en andere, demonstreeren levendig de gehechtheid onzer Inlandsche Christenen aan het Oranjehuis.

Zij bidden — en wij bidden mee: „Oranje, Nederland en Indië blijven vereenigd tot in lengte van dagen!"

Heil U Koninginne van Groot-Nederland!

Koloniale Studiën.

Inhoud van jaarg. 1928, No. 4. Opkoop van bevolkingsriet in de afdeeling Malang, door A. A. Crince le Roy. — Het verkeersvraagstuk in Midden-Sumatra [voornamelijk beschouwd uit een oogpunt van te volgen spoorwegpolitiek], door W. Wijnaendts van Resandt ((met kaart). — Aanteekeningen over het volksbestuur op Noord Nieuw-Guinee, door Dr. E. J. Burger. — Herstel van zelfbesturen, door F. H. Visman. — Sociale kroniek. (Het onderwijs in Britsch-Indië. — E. Hellferich over Indië). — Boekbespreking. (De communistische beweging in Ned.-Indië, door J. Th. Petrus Blumberger. — Enz.).

Onze Aarde.

In de October-afl. een mooi geïllustreerd artikel over „Papegaaien", door H. van Meurs. De schr. vertelt aardige bijzonderheden op het gebied der nieuwste onderzoekingen der papegaaien-psyche, welke den lezer meer zullen interesseeren dan een vermelding van zuiver biologische dingen, die men in biologische leerboeken kan vinden. — Verder treft men in genoemde afl. nog een, eveneens fraai geïll., bijdrage aan van L. H. C. Horsting: „De droom van Bantimoeroeng", welke aantoont dat een bezoek aan den waterval van dien naam (in de buurt van Maros, Zuid-Celebes) veel te genieten geeft aan natuurschoon.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Afl. 1—2 van dl. 128 bevat eene verhandeling van Raden Dr. Soepomo over het grondenrecht ter hoofdplaats Jogja na de reorganisatie. — Mr. H. E. van Arkel geeft eene bijdrage, getiteld Adatrecht en accept. — Mr. A. J. G. Maclaine Pont schrijft over: Residentiegerechten Java en Madoera. Termijnen en formaliteiten voor de oproeping van den buiten 's lands gevestigde. — Prof. Mr. Kollewijn wijdt eene critische bespreking aan het acad. proefschr. van Mr. B. Ockers, In- en overschrijving in Nederland en Nederl.-Indië. — Overigens jurisprudentie.

Locale Belangen.

Uit den inhoud van afl. 17 (1 Sept.). De sted
lijke traditie in Nederlandsch-Indië, door A. T
dor. — Onderwijs en decentralisatie, door J. Z. va
Dijck. — Besluit en Verordening, door Vidi. —
De decentralisatie in den Volksraad, door Rücke
(slot).

Afl. 18 (16 Sept.). Is er kentering? door Rücke
— De werking der Hinderordonnantie, door M
gadant. — Het technisch briefonderwijs-institu
„Theorie en Praktijk" [te Soerabaja, directeur
G. Rosier], door W. R. Walraven.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Afl. 4 van dl. 68 bevat o.m. de volgende bijdra
gen: Tuberculose in de Karolanden. Antwoord o
prijsvraag No. 1, 1925, van de Koningin Wilhelmin
Jubileum Stichting, door Dr. O. Paneth (met kaa
en platen). — Jaarverslag van het Militair Genee
kundig Laboratorium over het jaar 1927. — Com
plicaties van amoebendysenterie bij kinderen, do
Dr. H. F. Ongkiehong. — Koningin Wilhelmin
Gasthuis voor Ooglijders te Bandoeng. Jaarversl
over 1927, door F. H. Hötte. — De invloed van a
cohol op een „eenvoudige" psychische functie, do
Dr. P. M. van Wulfften Palthe. — Alcohol-intox
catie en zuurstof, door Dr. P. M. van Wulfft
Palthe.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 11 (8 Sept.). I
Palmier à huile. (Critiek van de afd. Landbou
economie van het Departement van Landbouw
Buitenzorg op een artikel van Dr. F. C. Heurn ov
den oliepalm in de Ind. Mercuur van 18 Juli j.l.
— Onze koffiebereiding, door Dr. D. S. Fernand
(Landbouwproefstation Suriname). — Kleinlan
bouw-brieven, door W. A. Schrauwen. — De nipa
palm. — Indië's bodem en producten. — Zorg vo
de koelies een belang voor de Europeesche geëm
ployeerden.

De Indische Cultures.

Uit den inhoud van No. 18 (16 Sept.). Drie j
weelen van plantenschoonheid (met afb.), door
J. van Laren. — Houtcultuur op Java, door S. Ka
(historische causerie). — De opname van voeds
door de planten, door C. Cenis. — Thee in h
noord-oosten van Britsch-Indië, door P. H. Carpe
tier. — De grondslag der Indische agrarische we
geving, door Mr. G. J. Nolst Trenité (ontleend a
Econ.-Statistische Berichten). — Een grondbede
ker voor koffievelden in Suriname (Circulaire v
het Landbouwproefstation te Paramaribo).

De Indische Mercuur.

No. 42 (17 Oct.). Berichten van de afd. Handel
museum van het Kol. Instituut. No. 39. Verdere g
gevens over den invoer van Sawo Manila te A
sterdam (met afb.), door Ir. W. Spoon. — O
brengst van riet en suiker op de Hawaii-eiland
door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De communis
sche beweging in Ned.-Indië, door J. Th. Petr
Blumberger, besproken door Prof. Dr. Ph. Klei
tjes. — Onze koffiebereiding, door Dr. D. S. F
nandes (Meded. No. 3 van het Landbouwpro
station in Suriname). — Wettelijke beschermi
der nieuwe (suiker)rietsoorten. — Kultuurberic
ten. — Kleine mededeelingen. — Financieele b
richten en verslagen, zoomede de overige geregel
rubrieken. — De literatuur-opgave in dit Nr. he
betrekking op cacao, kina, koffie, suiker, taba
thee, alg. landbouwzaken.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Sept.-afl. bevat de volgende oorspronkelij
verhandelingen. Djati-verjonging in Britsch-Ind
door T. Altona. — Land- en boschbouw in Ke
wak (een der drie afdeelingen van de opperho
vesterij Ngawi, Java), door Ir. J. de Haan. — Wa
nemingen en opmerkingen over de kleinbladi
mahonie, Swietenia mahagoni Jacq., door J. L.
Zondag.

Indisch Militair Tijdschrift.

Uit den inhoud van jaarg. 1928, No. 9. Rivie
verbetering, door W. Versluis. [Schr. bepleit h
opruimen van zware steenen in rivieren, die de b
vaarbaarheid belemmeren, vooral in streken wa
behoorlijke landwegen ontbreken zooals op Nieu
Guinea en Borneo]. — Inleiding op en bescho
wingen over: Ter bescherming tegen strijdgass
te nemen tactische maatregelen en in verband da
mede eventueel te treffen voorzieningen, door
A. Palm (vervolg). — Wanneer bouwt men
tijdelijk, wanneer een (semi-) permanent kamp
ment? door G. A. van der Nagel. — Malaria-bestr
ding, door A. Treffers. — Inlanders en Afrikan
in het O.-I. Leger (historisch overzicht), door
Kalff. — Die Expedition nach Sumatra's Wes
küste 1832—33 (aus dem Tagebuche eines Exped
tionsteilnemers, mitgeteilt von F. von Lützow).

Missie en Zending.

Onze Missiën in Oost- en West
Indië. Oct. '28. Tweede reis naar West Nieu
Guinea ter voorbereiding van eene eventueel op

richten R. K. Missie-Statie door Dr. M. Neijens (vervolg). — De Missie in de Bataklanden. — De Missie en de Indische Post.

Nederlandsch Zendingsblad. Oct. '28. Hulpziekenhuis Tjiparaj (met ill.). — Feestelijke dagen in Bolaäng Mongondow, door K. J. Brouwer. — De Zending op I. T. A., door J. L. D. van der Roest (met ill.).

De Zendingsbode. Sept. '28. Een en ander van Key-Aroe, door L. Geerdink. — Over huwelijkssluiting op Ceram, door C. W. Döpp. — Schetsen van Kapan (slot). — De Babber-eilanden, door N. E. Breeman.

Wolanda-Hindia. Zendingstijdschr. Oct. '28. Melaatschheid. door Dr. G. Royer (met afb.). — Van Indische menschen en dingen. De passar (met afb.). — De gelukkige(?) heidenen (met afb.).

* * *

Indische cultuur-almanak voor 1929. Samengesteld door C. Lekkerkerker. 43e jaargang. Amsterdam, J. H. de Bussy.

Die Rama-Sage bei den Malaien, ihre Herkunft und Gestaltung, von Alexander Zieseniss. (Alt- und Neu-Indische Studien, herausgegeben vom Seminar für Kultur und Geschichte Indiens an der Hamburgischen Universität). Hamburg, Friederichsen, de Gruyter & Co.

Verslag omtrent den Dienst der Postspaarbank in Nederlandsch-Indië over het jaar 1927. Weltevreden, Landsdrukkerij.

De ertsafzettingen van Simau (res. Benkoelen), door Ir. W. C. B. Koolhoven en Ir. W. A. J. Aernout (slot). (De Mijningenieur. Sept. '28).

Een profeet die... rijst at... Busken Huet en de Indische spoorwegen, door H. Salomonsen. Met portretten van Busken Huet en Potgieter. (Spoor- en Tramwegen, No. 8, 16 Oct.).

Dirk van Hogendorp (met portret), door S. Kalff. — Het Gymnasium Willem III te Batavia (met afb.), door C. Vis-Janssen van Raay.

* * *

BOEKAANKONDIGING.

Het Verloren Land.

In een serie Nieuwe Romans, is bij de Maatsch. v. goede en goedkoope lectuur te Amsterdam, verschenen: Het verloren land, door Johan Honing. In dezen roman stelt de auteur het binnen bepaalde kringen in belangstelling toenemende brandende vraagstuk Oost—West. Ten einde die belangstelling ook buiten die kringen te wekken, wat hoog noodig is, heeft Schr. in den aantrekkelijken romanvorm zijn op ervaring, studie en waarneming berustende gegevens behandeld, zoo dat het, van nabij aangevoeld zijnde, tot een verhelderd begrip leiden moet. Dit is de groote verdienste van dit werk.

Ziehier den korten inhoud. Een Javaan van aanzienlijke geboorte die in Nederland studeert, verlooft zich met een intellectueel gevormd Holl. meisje van goeden huize en vertrekt, na volbrachte studie, met haar naar zijn geboorteland, waar, na korten tijd het te voren geenszins als onoverkomelijk geacht verschil in landaard enz. zich openbaart. Of in 't algemeen de klove niet te overbruggen zou zijn, de Schr. laat er zich in dit werk niet over uit en het is zijn goed recht. Hij houdt zich aan de opgave, welke hij zich gesteld heeft en volbrengt haar goed. De lectuur is instructief en onderhoudend; de dialoog, het spreekt van zelf, wijkt af van die welke door Nederlanders, pur sang, gehouden pleegt te worden. Een roman, die om het gegeven en zijn bewerking, in elk leesgezelschap moet worden opgenomen.

Suriname.

De West van 21 September schrijft onder het hoofd: *„Het petroleum-vraagstuk in Suriname"* een uitvoerig hoofdartikel, dat wij hier in zijn geheel laten volgen:

„Het petroleum-vraagstuk in Suriname is opnieuw een uiterst belangwekkend stadium ingetreden.

De heer Walther Houdelet — gediplomeerd ingenieur, die in de Balkanlanden practisch werkzaam is geweest in het petroleumbedrijf — heeft een monster olie in de stad gebracht dat blijkens analyse door den militairen apotheker Nielsen ruwe olie is. Bij destillatie werd uit dit product naphta benzine gewonnen, terwijl boven 250 graden Celcius een dikke bruine vloeistof achterbleef, de zoogenaamde smeerolie.

Het lijdt dus geen twijfel; hier heeft men te doen met echte olie, en wel, volgens den heer Houdelet, van zeldzaam goede kwaliteit, lichte olie met hoog naphta-gehalte. Een soort olie, welke slechts op enkele plaatsen van de aarde wordt aangetroffen en welke speciaal gezocht wordt door de Standard Oil Company.

De sceptici zullen natuurlijk weder de vraag stellen: komt deze olie werkelijk uit den Surinaamschen bodem?

Men kan die vraag beantwoorden met een wedervraag: welk belang zouden betrokkenen er bij hebben om een monster van vreemde herkomst uit te geven als verkregen in Suriname? Zoodra immers pogingen worden gedaan om een maatschappij te vormen voor de ontginning, zal die maatschappij beginnen met eigen ingenieurs uit te zenden, om zich van den toestand ter plaatse te vergewissen. Het zou dus eenvoudig struisvogelpolitiek zijn om te trachten den menschen zand in de oogen te strooien.

Op uitnoodiging van den heer Koker is een ambtenaar van gouvernementswege — de heer Boonacker — medegegaan naar Nickerie, om zich te vergewissen dat deze olie werkelijk afkomstig is van Paradise.

Het is een wonderlijke geschiedenis geweest op Paradise. Aanvankelijk zijn de boringen daar ingezet, om te zoeken naar drinkwater. Op een diepte van zoowat dertig Meter volgde een kleine ontploffing. Een straal van gas en vloeistoffen spoot met kracht ongeveer veertig voet hoog en er ontwikkelde zich een duidelijk waarneembare reuk van olie. Dr. Versluys — rapporteur voor de waterleiding — die, van Curaçao komende, juist in Nickerie aankwam, toonde buitengewoon veel belangstelling in het verschijnsel. Gouverneur Van Heemstra telegrafeerde aan de Koninklijke in Nederland, maar ontving tot antwoord: vermoedelijk moerasgas.

Daarmede was de zaak voorloopig in den doofpot. De bron zelf schrompelde in elkander en raakte zoo nu en dan geheel verstopt. De heer Koker (die het monopolie heeft voor petroleumonderzoek in Suriname) en enkele anderen bleven met onverwoestbaar optimisme gelooven, dat de Surinaamsche bodem kondschap had gedaan petroleumhoudende te zijn.

Bij het jongste bezoek van den gouverneur aan Nickerie, werd de pijp weder opengemaakt en gelukte het om de opborrelingen wat te versterken. Inmiddels was de heer Houdelet in Suriname aangekomen, die van meetaf de grootste belangstelling aan den dag legde voor het boorgat in Nickerie. Hij sprak als zijn overtuiging uit, dat op een diepte van een honderd Meter olie gevonden zou worden. Met zeer beperkte middelen is hij blijven voortwerken, totdat van een diepte van ongeveer honderd Meter de ruwe olie te voorschijn trad.

Hij verklaarde ons veel moeite te hebben gehad om door het massieve gedeelte der aardlagen heen te komen. Het moeilijkst was een laag van schelpen, kalk en zand op ongeveer vijftig Meter diepte. Eenmaal daar dooreen, ging het boren verder buitengewoon gemakkelijk. Hij had de oliehoudende laag bereikt (leten en graue ton schiefer).

De hier gevonden olie, zoo verklaarde de heer Houdelet verder, komt nergens in West-Indië voor en is van veel hooger kwaliteit dan de olie van Trinidad en Venezuela.

Ook omtrent de vraag, of de olie aanwezig is in exploitabele hoeveelheid, maakt de heer Houdelet zich niet ongerust. Er zijn aanwijzingen omtrent het verloop der aardlagen, die erop wijzen, dat onder den Nickeriaanschen bodem een uitgestrekt petroleum reservoir aanwezig moet zijn. Een dier aanwijzingen is, dat de kalkformatie welke op zestig tot honderd Meter diepte in Nickerie werd aangetroffen, aan den Engelschen kant (bij Springlands) eerst op vijftien honderd Meter diepte wordt gevonden.

Wij hopen van harte, dat de optimistische inzichten van den heer Houdelet bevestigd zullen worden en achten in elk geval de zaak thans van zooveel gewicht, dat zij aanspraak heeft op de volle medewerking van het gouvernement."

Tot zoover *„De West"*.

Onmiddellijk na de lezing van het artikel, schaarden wij ons onder de sceptici die zich de vraag stellen: komt deze olie werkelijk uit den Surinaamschen bodem? Wij deden dit, ook al kunnen wij de vraag niet beantwoorden welk belang de heer Houdelet er bij kan hebben om een monster van vreemde herkomst uit te geven als verkregen in Suriname.

Had de administratie van „De West" niet verzuimd ons de na 21 September verschenen nummers te zenden dan hadden wij dadelijk gezien dat onze twijfel juist was.

In de „N. R. Ct." van 19 October, Ochtendblad B, vonden wij n.l. het volgende stuk uit *„De West"* (uit een later nummer dan wij hebben ontvangen):

„In aansluiting met hetgeen in ons vorig Ochtenblad werd medegedeeld, lezen wij nog in „De West" van 25 September:

Gisteren vertrokken naar Nickerie de heer Koker, houder van een vergunning tot onderzoek naar petroleum in Suriname, en de ingenieur Houdelet, die onlangs een monster ruwe olie in de stad bracht, hetwelk hij verklaarde afkomstig te zijn van Paradise. Met dezelfde boot vertrokken naar Nickerie twee hoofdambtenaren, de heeren Boonacker en Seliwanowsky, voor polderaangelegenheden. Hoewel daartoe geen officieele opdracht was gegeven, bestond het voornemen, dat deze heeren van hun verblijf in Nickerie zouden gebruik maken om zich te overtuigen, dat deze olie inderdaad afkomstig is van Paradise.

Volgens een door „De West" uit Nickerie ontvangen telegram, schijnt de reis op een echec te zijn uitgeloopen. Het is niet bevestigd, dat het monster ruwe olie verkregen is op Paradise.

Wat hier eigenlijk achter zit, aldus het blad — er zijn allerlei geruchten — is moeilijk te zeggen. Wij zullen dus de komst der heeren afwachten."

Het laatste nummer van *„De Suriname"*, dat ons bereikte, is dat van 13 September. *„De Maasbode"* moet een later nummer hebben ontvangen, want in het nummer van 18 October vinden wij een stuk overgenomen uit een nummer van *„De Surinamer"*, dat wij niet hebben ontvangen. Wij laten het slot van het artikel hier volgen:

„Het nieuwe stadium is er inderdaad, zij het ook anders dan men hoopte en gaarne zou willen.

Het eerste bericht dienaangaande klonk min of meer alarmeerend, althans zeer teleurstellend. Naast vermoedens van geknoei liet het ruimte voor allerlei gissingen met betrekking tot den persoon des knoeiers zelf.

Thans vernemen wij van bevoegde zijde, dat men telegrafisch had verzocht om ingelicht te worden ten aanzien van de bevindingen der nieuwe boringen, waartoe de heer Koker na het rapport van den boor-ingenieur mede was gereisd naar Nickerie.

In antwoord daarop seinde de heer Koker zelf terug, dat men misleid was door den ingenieur. Aan dit antwoord werd door den heer Koker het verzoek toegevoegd zijn komst in de stad af te wachten voor nadere bijzonderheden.

Wat nu betreft het voorgevallene spreekt het vanzelf, dat wij ons vooreerst slechts uiterst gereserveerd kunnen uitlaten.

De ingenieur is reeds sedert de ontdekkingen, die bij de boorpijp zijn gedaan, in Nickerie onder politietoezicht gesteld en bevindt zich thans te Paramaribo in voorarrest.

Het stadium, waarin de zaak nu getreden is, kan aan de hand der hier vermelde bijzonderheden niet zeer verkwikkelijk genoemd worden.

Suriname heeft in deze lijn reeds heel wat meegemaakt. Maar hetgeen het thans staat te beleven, dreigt buitengewoon te worden.

De analyse door den heer Nielsen van het monster was schitterend. Maar waar kwam dit monster vandaan? Volgens de berichten, die ons bereikten, niet uit de boorpijp.

Veler verwachtingen wordt radicaal de bodem mee ingeslagen.

Zoodat we maar weer zullen wachten op de volgende petroleumontdekking."

* * *

Wat het blad *„Suriname"* over deze geschiedenis schrijft weten wij niet. Van dat blad hebben wij met de laatst aangekomen mail niets ontvangen.

* * *

„De West" van 14 September schrijft:

„De *„New York Times"* bericht dat de Aviation Corporation of America, die reeds eenige luchtdiensten onderhoudt op de Bermuda's en West-Indië, het voornemen heeft om een belangrijke uitbreiding aan die diensten te geven in het volgend jaar. De bestaande vliegdienst tusschen Key West en Havana, wordt al spoedig uitgebreid tot Colon. Het voornemen bestaat om dezen dienst later uit te breiden tot Paramaribo, via Cartagena, Maracaibo, Curaçao, La Guaira, Trinidad en Demerara. Wij ontleenen een en ander aan de „Amigoe di Curaçao."

* * *

De „N. R. Ct." van 18 October, Avondbl. A ontleent aan een der door ons niet ontvangen nummers van „*De West*" het volgende:

De geruchten, dat van Amerikaansche zijde plannen bestaan om den bestaanden vliegdienst uit te breiden naar West-Indië, worden, naar „De West" meedeelt, van bevoegde zijde bevestigd. De plannen in dit opzicht van de Aviation Corporation of America schijnen reeds in vergevorderden staat van voorbereiding te verkeeren.

Er bestaat een Amerikaansche vliegdienst tusschen Key West en Havana. Deze dienst zal spoedig worden uitgebreid tot Colon eenerzijds, terwijl in den loop van 1929 deze dienst in de andere richting zou worden uitgebreid tot Suriname, via Cartagena, Maracaibo, Curaçao, La Guaira, Trinidad en Demerara.

Verheugt „De West" zich, dat Suriname goede kans heeft een vlugger verbinding te krijgen met de buitenwereld, het blad meent, er nogmaals op te moeten wijzen, dat het niet gewenscht is, dat Nederland zich in deze het initiatief uit de handen laat nemen. De uitbreiding van dezen dienst van Amerikaansche zijde, is een nieuw bewijs, dat men doende is de hegemonie te bevechten in West-Indië. De Amerikaansche Aluminium Trust heeft reeds — behalve de Koninklijke Nederlandsche Stoomboot Maatschappij — alle draden van het verkeer tusschen New York, Canada en Suriname in handen. Is het nu wenschelijk, dat de Amerikanen ook het luchtverkeer krijgen?

Herinnerend aan de Oost Indische vliegplannen, vraagt het blad: Waarom zou hetzelfde niet mogelijk zijn ten aanzien van de West? In dit verband kan 't initiatief van de luitenants Van Weerden Poelman en Van Onlangs, van groote beteekenis worden. Hun stoute vlucht via Dakar en Pernambuco naar de West, is wellicht de voorlooper van een Nederlandschen vliegdienst Nederland—Zuid-Amerika—Suriname—Antillen—Midden Amerika, die volgens deskundigen waarschijnlijk levensvatbaarheid zou hebben. Is dit project te groot, dan zou een beperkter opzet overwogen kunnen worden: Cayenne—Paramaribo—Georgetown—Trinilad—Curaçao, waar dan de Surinaamsche vliegdienst zou kunnen aansluiten aan de Amerikaansche lijnen.

„De West" teekent hier nog bij aan: Wij vernemen dat de luitenants Van Weerden Poelman en Van Onlangs, wanneer zij hun vlucht naar Curaçao volbracht hebben, naar Suriname zullen terugkeeren. Wellicht bestaat er dan gelegenheid, om nadere gegevens te verzamelen omtrent de levensvatbaarheid van een eigen vliegdienst.

* * *

„*De Telegraaf*" van 20 October Eerste Ochtendblad schrijft:

„Uit Reval wordt gemeld, dat in tegenwoordigheid van den Staatspresident vier lepralijders als genezen zijn ontslagen uit de leprozeninrichting op het eiland Oerel. De behandeling, die ze hadden ondergaan, bestond in de toediening van een goudpreparaat, solganal genaamd."

Leprozen Suriname.

L. S.

In Suriname zijn een 400 lepralijders opgenomen in leproserieën. Voornamelijk ter bescherming van de gemeenschap zijn deze ongelukkigen uit de maatschappij gestooten en moeten zij de rest van hun leven (velen zijn nog jong) als halve gevangenen slijten.

Veel wordt er door barmhartige zielen gedaan om hun hard lot eenigermate te verzachten.

Nu stelt de radio hen in staat iets van hun verschrikkelijk isolement te verbreken, een beetje zon te brengen in hun duister bestaan, hen, al is het dan heel uit de verte, eenigszins te doen meeleven met dat, wat er in die harde maatschappij, die hen uitwerpt, gebeurt.

Men tracht in Suriname geld te verzamelen om aan Chatillon, de leproserie van het gouvernement, een radiotoestel te schenken, maar de gaven vloeien niet snel, daar er reeds zooveel gegeven wordt, en de armoede in de West groot is.

Prof. en mevr. Flu, pas van hun reis naar Suriname teruggekeerd, en nog onder den indruk van hetgeen zij van het lijden der leprozen zagen, doen op uw menschlievendheid een beroep.

Stort een gave, al is die nog zoo klein.

Uit de binnenkomende gelden zullen twee of meer radiotoestellen worden gekocht, welke aan elk der leproserieën (er zijn er 3) zullen worden ten geschenke gegeven.

Slechts *f* 900.— zijn noodig.

Gelden worden gaarne in ontvangst genomen door mevr. B. Flu, Witte Singel 40, Leiden.

Curaçao.

De eerste orkaanberichten.

De *Amigoe* van 22 Sept. l.l. geeft de volgende berichten:

„De draadlooze berichten, hier van St. Martin ontvangen, maken melding van een storm, die op den 12n en 13n dezer op de bovenwindsche eilanden met groote hevigheid heeft gewoed.

Het eiland St. Martin heeft, behalve het omverwaaien van eenige telefoon- en lichtpalen, het luchtnet voor het station voor D. T. en eenige hekken, niet veel van den storm gemerkt. De eilanden St. Eustatius en Saba hebben daarentegen veel geleden.

Op St. Eustatius zijn niet minder dan 47 huizen vernield, waardoor 100 menschen dakloos zijn geworden, die in het schoolgebouw moesten worden ondergebracht. Een groot aantal klein vee is omgekomen, groote boomen werden ontworteld en wegen onbegaanbaar gemaakt. De Gouvernementsschoener „Virginia", die op de reede van St. Eustatius lag, is van haar anker geslagen, op drift geraakt en vergaan. Ook de kotter Marie Louise is vergaan.

Saba heeft ook zeer veel geleden. Ongeveer 15 huizen zijn vernield, andere gedeeltelijk beschadigd en de cultuur geheel verwoest. Ook Saba had een groot verlies aan klein vee te betreuren.

Met den driemastschoener „Three Sisters" heeft het Gouvernement een flinke hoeveelheid levensmiddelen ter voorloopige leniging van den nood op deze eilanden, verscheept. Ook van particuliere zijde is reeds eenige hulp in den vorm van kleedingstukken verleend."

Koloniale Raad.

Tot lid van den Kolonialen Raad is benoemd de heer Alfred Senior.

Hoe langer hoe gekker!

De *Amigoe* schrijft:

„Zaterdag 15 September na zonsondergang was er een geschreeuw en groot rumoer in de gevangenis. De gevangenen waren woest en wilden er uit. De bewaker gebood stilte.

Chacin, dezelfde die al meermalen ontvlucht is, haalde een mes te voorschijn, en ook werd er met steenen gegooid. De gevangenbewaarder loste een drietal schoten uit zijn revolver. Chacin werd getroffen en is later per ambulance naar het St. Elizabeths-Gasthuis vervoerd.

Of dit voorspel dienen moest als ouverture voor wat volgen ging, weten we niet, maar Zondagnamiddag tusschen drie en vier uur waren twee gevangenen, n.l. Kellermann en Ramos, niet te vinden. Bij onderzoek bleek, dat er in het plafond van een der cellen een opening was gemaakt, uitkomende in het kantoor van den substituut-griffier in het Raadhuis. Daarlangs zijn K. en R. blijkbaar ontsnapt. Een raam van het Raadhuis was geforceerd, waardoor zij uit het gebouw zijn gekomen. De commissie van administratie looft vier honderd gulden uit aan dengene, die zoodanige aanwijzingen aan de politie geeft, die tot arrestatie van de beide vluchtelingen leiden."

Aruba.

18 September l.l. is het eerste schip met olie van de „Arend" Petroleummaatschappij naar Chili uitgeklaard.

Regen.

Donderdag 20 September, die datum mag wel aan den balk, begon het in Willemstad om hallf zeven 's morgens te regenen. Met kleine tusschenpoozen bleef het gieten tot een uur na den middag.

De regenmeter op het College St. Thomas noteerde 91 mm. In St. Willibrord begon het waterfeest een uur later, om half acht en daar viel er 71 mm. De staart van den orkaan bracht dus groote verlichting in den watersnood.

(A. d. C.).

Tante Pos!

Men toonde ons de envelop van een brief, die 21 Juni 1928 uit Amsterdam naar Curaçao verzonden werd, met de aanduiding „Zeepost." Dit laatste was doorgeschrapt en aan de achterzijde waren 2 stempels van Hong-kong te zien van 13 en 16 Juli 1928. Op de voorzijde was nog geschreven „not Macao" en, blijkbaar ook door de post, onder Curaçao: Antilles Néerlandaises. 16 Sept. 1928 bereikte de brief zijn bestemming.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Kikkert.

In het Luthersche doopboek vonden wij nog de volgende kinderen van den gouverneur-generaal (zie K. W. 23 Aug. 1928):

2 Sept. 1790 Jannette Margaretha, die later huwde met H. Schotborgh Jr., in Teenstra's tijd eigenaar van Tafelberg;

30 Juli 1793, Lammert, geb. 19 Juli, die met J. C. Schotborgh huwde en 10 Mei 1825 als zeeofficier overleed;

29 Dec. 1799 Willem Albert, geb. den 14en dito.

Waarom deze kinderen in de Luthersche kerk gedoopt werden, blijkt niet. Althans in 1790 en 1793 was er een gereformeerde predikant, Ds. Wildrik. Ook staat er niet bij, dat de ouders gereformeerd waren, wat men meermalen tegenkomt. Kikkert was in de Gereformeerde kerk getrouwd; daar was ook het eerste kind gedoopt.

Uit den Verren Vreemde.

Waardeering in den vreemde.

De Nederlander heeft in geringe mate de eigenschap zich te verheffen om en in zijn nationaliteit boven anderen. Het gevoel van den Engelschman die overal optreedt met een opvallend zelfbewustzijn, van den Franschman, die zich den vertegenwoordiger acht van la grande nation, van den Duitscher met zijn Deutschland über alles, van den Amerikaan Lord-dollar, dat gevoel heeft de Nederlander niet, misschien is dit gemis hem eigen met de nationaliteit der kleinere mogendheden. Daar bescheidenheid een prijzenswaardige eigenschap is, mits zij niet te ver gedreven worde, zullen wij hierover niet klagen, al zou 't verklaarbaar zijn dat Nederland zich niet zoo heel klein wilde voelen, en dat elk Nederlander, Groot-Nederland indachtig, zich wat parmantiger durfde voelen en toonen. Hiertoe zou hij te meer recht hebben, waar hij den vreemde kan voorhouden wat ons volk, en dat weer het volk van 't landje aan de Noordzee alleen presteert in den wedstrijd der volkeren op schier elk gebied. De verhouding waarin wij, met onze enkele millioenen, verschijnen in de rij van mannen en vrouwen van beteekenis op schier elk gebied, spreekt zeer, zeer sterk te onzen gunste.

Dit wil niet den inzet zijn tot een pleidooi om voortaan meer met de neus in de lucht te gaan loopen, 't is de aanloop tot de opmerking, dat het eigenlijk heel mooi voor ons is dat de lof, die ons land en volk niet als eigenlof uitspreekt, ons toegezwaaid wordt uit den vreemde.

Aan de talrijke bewijzen, welke hiervoor zouden zijn bij te brengen, werden er, van Fransche zijde weer een paar toegevoegd, waarop wij hier nu dan even willen wijzen.

L'Illustration économique et financière, heeft als supplément aan haar gewone uitgaven, een speciaal nummer van meer dan 200 blzn., dubbele kolom 4o, uitgegeven, geheel gewijd aan *Les Pays-Bas et leurs Colonies.* Tekst, reproductie van photo's en andere illustraties getuigen van het verlangen en den wil om in den ruimen kring van het Fransch lezend publiek kennis over ons groot Rijk en zijn bewoners te verspreiden en dit te doen op een wijze die sympathie uit en vraagt.

Het foliant bevat bijdragen van onze ministers van Buitenlandsche Zaken en Koloniën, van onzen gezant te Parijs en den Franschen gezant in Den Haag, zaakkundige artikelen op zeer uiteenloopend gebied van vooraanstaande deskundigen of geleerden, zoowel betreffende Nederland, als de koloniën in Oost en West. Het wil ons voorkomen dat Z.Exc. Jhr. Mr. F. Beelaerts van Blokland, onze minister van Buitenlandsche Zaken, de strekking en beteekenis van deze uitgave goed samenvatte in deze omschrijving, waarmede hij het omvangrijke werk inleidde: „Uitgaande van de opvatting, dat Frankrijk nog geenszins voldoende bekend is met de beteekenis, welke de economische krachten van Nederland en Nederlandsch-Indië voor dat land kunnen hebben, en van den wensch om zooveel doenlijk de internationale economische en financieele samenwerking te bevorderen, heeft de Illustration économique et financière de gelukkige ingeving gehad een speciaal nummer te wijden aan Nederland en zijn overzeesche gewesten."

Het werk, dat buiten Frankrijk 40 fr. kost, mag ook voor den Nederlander als aanbevelenswaardige lectuur gelden. Vooreerst bevat 't voor ieder, buiten de grens van het gebied waarop hij zich deskundig acht, zeker nog veel wetenswaardigs, en is 't zelfs als een soort monographie-encyclopaedie te be-

schouwen, maar ook lijkt 't, in wederkeerigheid, op mogelijke aanrakingspunten, aanknoopingspunten te wijzen, die de collaboration économique, ook in het belang van Nederland en van Indië, daadwerkelijk ten goede kunnen komen.

Aan de vermelding van dit boek, dat, zonder zulks uitdrukkelijk zoo te verkondigen, een prijs van groote waardeering aan den Nederlander toekent, voegen wij hier een getuigenis toe, dat dien lof en prijs wel uitreikt, na examen.

De, ook te onzent, wel bekende schrijver over koloniale onderwerpen, Octave Homberg, geeft in de *Revue des Deux Mondes* een artikelen-reeks, onder het opschrift: *L'Ecole des colonies.* De in de nrs. van 1 Aug., 1 Sept. en 1 Oct. verschenen gedeelten zullen nog verder uitgewerkt worden. In III van 1 October, *Le Français dans les colonies* gaat de schr. na welk stelsel van koloniaal beleid, uit verleden en heden, toegepast door alle koloniseerende volken, aan den Franschen koloniaal ten voorbeeld is aan te bevelen.

En na in alle tijden en in alle streken gezocht te hebben, komt hij tot de volgende conclusie, die op den Nederlander van onzen tijd betrekking heeft, want in het verleden vindt hij op onzen kerfstok geenszins aanbevelenswaardige methodes; 't is de conclusie van een uiteenzetting, die zeer waardeerend is voor de staatkundige en economische politiek van ons land als koloniale mogendheid.

„Il ne reste qu'une politique coloniale digne d'être retenue: la politique d'association avec l'indigène. Les Hollandais aux Indes néerlandaises ont prouvé, par la stabilité de leur occupation et par les bénéfices qu'ils en ont retirés, la valeur de cette méthode: nulle ne répond mieux à la générosité, à la curiosité, à la *gentillesse* françaises."

In dit artikel komt de schr. ook weer terug op een lievelingsdenkbeeld, waarvoor hij reeds meermalen gepleit heeft, o.a., zooals men zich herinneren zal, bij in ons land gehouden conferentiën, de samenwerking van Nederland en Frankrijk, en zoo sluiten zijn beschouwingen aan bij het streven der voormelde uitgave van l'Illustration économique et financière.

Wij halen Octave Homberg nog eens aan:

„Enfin cet esprit colonial ne doit pas être un esprit de chauvinisme étroit: dans toutes les parties du monde où nous affrontons, avec d'autres peuples européens, le jugement quotidien de races différentes, nous ne devons jamais nous réjouir de ce qui peut arriver de fâcheux à des concurrents; toute insulte faite à un autre Européen nous atteint, diminue notre prestige. C'est pour cette raison que j'ai préconisé, dans des conférences faites en Belgique et en Hollande, des entendes coloniales entre grandes nations. Une liaison me parait nécessaire ... entre le gouverneur général de l'Indochine et celui des Indes néerlandaises, comme entre les chefs du Congo belge et de l'Afrique équatoriale française."

Wij hebben t.d.p. indertijd onze opvatting gezegd over het plan van een zoodanige samenwerking: gaarne, mits zonder band, die eenige politieke strekking, hoegenaamd, zou kunnen hebben. Maar hierover gaat 't in deze nu niet, wij willen er slechts op wijzen, dat een examinator na gehouden onderzoek, den prijs aan de koloniale mogendheid Nederland van onzen tijd toewijst.

Dit kan, in deze dagen van prijzen en misprijzen in Nederland en in Indië zelf, wellicht de uitwerking hebben van een kalmeerende remedie.

Modern Afghanistan.

Uit Kaboel is gemeld, dat de Jirga, de al-Afghaansche volksvergadering, besloten heeft een Volksraad in te stellen, gekozen volgens directe verkiezingen, in stede van den bestaanden Raad van state. De nieuwe raad bestaat uit honderd vijftig afgevaardigden, die hun zetels voor den tijd van drie jaar bezetten.

Een nieuwe nationale vlag, samengesteld uit de kleuren zwart-rood-groen, zal de oude zwarte vlag vervangen. Er zal algemeene gedwongen dienstplicht worden ingevoerd, beginnend op den leeftijd van zeventien jaar. De eerste oefentijd duurt drie jaar. De Minister van Oorlog heeft meegedeeld, dat behalve tweehonderd Afghaansche officieren die in Rusland, Italië, Frankrijk en Duitschland hun opleiding krijgen, er twintig naar Engeland zullen gezonden worden.

De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft bekend gemaakt, dat er draadlooze stations zullen worden gebouwd te Memen en Hanabad, terwijl er drie spoorwegen worden aangelegd door Fransche en Duitsche firma's.

De koning heeft bekend gemaakt, dat er in Frankrijk vijftigduizend geweren worden aangekocht.

De Jirga nam een motie aan ten gunste van een algemeene heffing voor het aankoopen van oorlogswapenen.

Het ontwaken van het Oosten neemt al ruimer en ruimer beteekenis. Uit den sluimer ontwaakt, is elk volk er 't eerst bedacht op modernen regeeringsvorm en versterking der oorlogsuitrusting. Wie voor het nooit meer oorlog ijveren, mogen ten opzichte van dit verschijnsel geen struisvogel-politiek toepassen.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling 's-Gravenhage.

25-jarig bestaan der Afdeeling.

Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan der Afdeeling zal op *Dinsdag 30 October a.s., des avonds om 8.15 uur* precies, in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen een Gala-avond worden gegeven voor de leden, met hun dames en genoodigden.

De kaarten, waarop nadere bijzonderheden vermeld, zijn den leden toegezonden.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

HOOFDBESTUURSVERGADERING op *Zaterdag 27 October e.k.*, des n.m. te 2 uur, in de leeszaal der Vereeniging, Korte Voorhout 6, alhier.

Punten van behandeling:

1. Opening.
2. Notulen. (Zie K.W. van 19 April '28, No. 16).
3. Herziening der afdrachten aan het Hoofdbestuur van contributiën door de afdeelingen.
4. Algemeene besprekingen.
5. Rondvraag.

De Algem. Secretaris.

N.B. Bij eventueele verhindering wordt plaatsvervanger verwacht.

Van het Informatie-Bureau:

UITZENDING VOOR 's LANDS DIENST IN SURINAME EN CURAÇAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1°. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname: 2 hoofdonderwijzers.

2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
a. 4 hoofdonderwijzers;
b. 2 geneesheeren voor den Openbaren Gezondheidsdienst.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederl.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Ned.-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer en onderwijzeres bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of de middelbare akte K1, of hoofdakte en akte landbouwkunde l.o., of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch);

c. leeraar bij het openbaar middelbaar onderwijs:
1. Nederlandsche taal;
2. Duitsche taal (volledig bevoegd of in het bezit van de akte Duitsch A met eene andere middelbare akte, uitgezonderd schoonschrijven);

d. Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid, waaronder één ervaren chirurg, een physioloog en 2 psychiaters (dienstverband 3 of 5 jaren; ook vrouwelijke artsen kunnen mededingen);

e. leeraar-apotheker bij de apothekersassistentenschool te Weltevreden;

f. natuurwetenschappelijk technisch ambtenaar (scheikundig ingenieur) bij den Dienst der Volksgezondheid;

g. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

h. veearts bij den Veeartsenijkundigen Dienst;

i. predikant bij de Protestantsche kerken;

j. petrograaf (mijningenieur) bij den Dienst van den Mijnbouw;

k. rechterlijk ambtenaar (uitsluitend doctorandi in het Ned.-Indisch recht komen in aanmerking);

l. gegradueerd adjunct-accountant bij den Belasting-accountantsdienst (diploma rekeningwetenschap vereischt);

m. accountant en adjunct-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;

n. gediplomeerd hoofdopzichter voor het mijnenmagazijn en gediplomeerd opzichter 1ste klasse voor de periscoopwerkplaats en het Drägermagazijn van het Marine-Etablissement te Soerabaja (alleen oud-torpedomakers komen in aanmerking);

o. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst);

p. officier van gezondheid 2de klasse Röntgenoloog (in vasten of tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de betrekkingen, genoemd onder *a* t/m *n*), en tot afdeeling C (voor de betrekkingen onder *o* en *p*).

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. Ch. A. Keukenmeester, Hoofd van het bedrijf der Telegrafie, tevens belast met de waarneming der functie van het Bedrijf der Telefonie; 2e Schuijtstraat 146, 's-Gravenhage.

A. H. F. W. Ockerse, Inspecteur van het Gevangeniswezen; Wouwermanstraat 100, Haarlem.

B. H. Paerels, Hoofd van de afd. Landbouw van het Departement van L. N. en H.; Apeldoornscheweg 45, Arnhem.

D. J. L. Coninck Westenberg, Hoofdingenieur-tit. bij den dienst voor Waterkracht en Electriciteit; Bosmanslei 16, Antwerpen.

Mevr. C. M. Meijer, geb. Joseph, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O.E.L.O.; Valeriusstraat 19, 's-Gravenhage.

L. P. J. de Vos, Lid van den Raad van Justitie te Makasser; p.a. Not. Meulenberg, St. Maartensdijk (Z.).

G. Pott, Ingenieur bij den dienst van den Mijnbouw; Van Bleiswijkstraat 19, 's-Gravenhage.

Mej. J. Gol, Tijd. wnd. boekhoudster 1e kl. b. d. S.S. en Tr.; Pension Beau Soleil Bd. d'Orient, Hijères (Var).

V. van der Lee, President van de Weeskamer te Padang; Kon. Emmakade 157, 's-Gravenhage.

R. G. Nieuwenhuijs, Inspecteur van Financiën; Nat. Bankvereeniging, Nijmegen.

Ch. E. Sleebos, Douane-kommies der 2e kl.; W. de Zwijgerlaan 141, 's-Gravenhage.

R. W. Heijden, Ambt. 4e kl. In- en Uitv. en Accijnzen; v. Weede v. Dijkveldstraat 37, Den Haag.

G. F. F. Schedler, Opz. 1e kl. Waterst. en 's Lands B.O.W.; v. Speijkstraat 48(I), Amsterdam (W.).

W. Werner, Onderwijzer der 1e kl. bij het O.E.L.O.; Parkstraat 45, Arnhem.

Mej. J. M. Kettmann, Tijd. wnd. hoofdverpleegster bij het Mil. Hospitaal te Koetaradja; Wilhelminalaan 39, Harderwijk.

C. Borst, Hoofdopz. bij de Artillerie Constr.-Winkel; Gelderschekade 3, Amsterdam.

W. H. Marks, Hoofdpol.opz. in het gewest Billiton; Nieuwe Haven 71*f*, Schiedam.

G. J. Chr. ten Boon, Techn. ambt. 2e kl. bij den P.T.T.-dienst; Van Lumeystraat 69, 's-Gravenhage.

J. P. C. van der Linden, Stationscommies 1e kl. bij de S.S. en Tr.; Regentesselaan 54, 's-Gravenhage.

O. van Hulst, Hoofdopzichter bij de S.S. en Tr.; Regentesselaan 54, 's-Gravenhage.

B. R. M. Roso, Hoofdcommies bij het Dep. van Gouv.-Bedrijven; Regentesselaan 54, 's-Gravenhage.

P. F. Woesthoff, Stationscommies 2e kl. bij de S.S. en Tr.; Regentesselaan 54, 's-Gravenhage.

A. J. W. van Anrooy, Inspecteur, onderhoofd van den dienst van Scheepvaart; Vondelstr. 150, Amsterdam.

G. H. L. Besançon, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O. E. L. O., Hasebroekstraat 79 (II), Amsterdam (W.).

F. W. K. de Klerk, Houtvester b. h. Boschwezen in Ned.-Indië, Velperweg 90, Arnhem.

J. Bronkhuijzen, Adj.-inspecteur van Financiën, Botermarkt 2, Leiden.

A. D. Visscher, Ass.-resident v. d. afd. Mandar, Sweelinckstraat 14, 's-Gravenhage.

Mej. M. C. A. van Nieuwenhoven Helbach, Adj.-Bibliothecaresse b. d. Centrale Bibliotheek v. h. Dept. v. Gouv. Bedrijven, p. a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.

A. J. Bos, Wnd. Directeur der Normaalschool voor Inl. hulponderwijzers te Poerwakarta, Insulindestr. 259a, Rotterdam.

Mej. H. J. Halbach, Onderwijzeres der 2e kl. b. h. O. E. L. O., Lomanstraat 59, Amsterdam.

M. Lunshof, Leeraar a. d. Kon. Emmasch. te Soerabaja, p. a. J. Berg, Steenfabrikant, Winschoten.

H. F. Angkiehong, Gouv. arts b. d. dienst der Volksgezondh., Beestenmarkt 50, Leiden.

J. Lantinga, Insp. van het Westersch Lager Onderwijs in het 2de ressort, Anna Maria Schurmansingel 19, Franeker.

D. van de Meeberg, Onderluitenant der Inf., Van Swietenstraat 83, 's-Gravenhage.

E. A. Nix, Kapt. der Infanterie, Klimopstraat 178, 's-Gravenhage.

W. Sijbrander, Onderluitenant der Art., Obrechtstraat 421, 's-Gravenhage.

F. H. von Meijenfeldt, Kapitein der Inf., Amstellaan 14, Amsterdam.

J. A. J. Neijzen, Onderluitenant der Inf., Gr. Visscherijplein 16, Rotterdam.

J. J. Akkersdijk, Kapitein der Inf., Stephensonstraat 76, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

P. R. de Rochemont, Kapitein der Inf., p. a. Mr. A. Bommezijn, Sweelinckplein No. 84, 's-Gravenhage.

J. A. Pitters, Onderluitenant-apothekers-assistent, Sophiestraat 4, Voorburg.

R. Heemstra, Onderluitenant der Inf., Dr. Kuiperstraat 50, Arnhem.

Mej. K. Jochems, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O. E. L. O.; Loenenschestraat 65, 's-Gravenhage.

Mevr. H. H. L. Keus geb. Gerth van Wijk, Onderwijzeres 1e kl. bij het O.E.L.O., Weststraat 74, Den Helder.

C. A. van Meeuwen, Luitenant-kolonel der Infanterie; Stadhouderslaan 20, 's-Gravenhage.

E. B. Slingerland, Onderluitenant der Genie; Statenlaan 30, Bussum.

P. H. Thonus, Majoor-magazijnmeester der Mil. Adm.; Haarlemschestraat 14, Scheveningen.

P. A. Mollinger, Generaal-Majoor der Infanterie; p.a. Ned. Handel Maatschappij te Amsterdam.

Mutatiestaat van 17 tot 24 October.

Nieuwe Leden

	Geïntroduceerd door:
S. J. J. Koning, Oud Java en Deliplanter, Gep. O.-I. Ambtenaar, Groningen, Nassauplein 4. *f* 5. W. Louwe, Onderwijzer 1e klasse m. v., Rotterdam, O. Dijk 204 B. *f* 5.	Eigen aanmelding.
Mej. Chr. Simonsz, Nijmegen, Sumatrastr. 16. *f* 5. Mej. J. Simonsz, Nijmegen, Sumatrastr. 16. *f* 5.	Mej. B. Prinsen te Nijmegen.
Dr. F. D. K. Bosch, Hoofd van den Oudheidkundigen Dienst in N.-I., Den Haag, Johan v. Oldenbarneveltlaan 76. *f* 5. Ir. A. J. Gouka, Gep. Hoofdingenieur Mijnbouw, Den Haag, Patrijslaan 28. *f* 5.	Eigen aanmelding.
J. W. Kleyn, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Trompstraat 340. *f* 5	den heer J. A. Lugten te Den Haag.
G. F. H. van Kooten Kok, Den Haag, Bezuidenh. 31. *f* 5	Hoofdbestuur „Oost en West".
L. P. J. Secrève, Oud Luit.-Kolonel, Den Haag, Valkenboschkade 366. *f* 5	den heer L. Kooij te Scheveningen.
Mevr. W. L. Swaan-Buddingh, Den Haag, Aert van der Goesstraat 31. *f* 5. Mevr. M. Sieburgh-Bosboom, Den Haag, van der Heimstraat 6. *f* 5.	Secretaris Afd. Den Haag.
J. P. Grootes, Den Haag, Juliana van Stolbergl. 24. *f* 5.	den heer F. van Peski te Den Haag.
Mej. A. B. J. v. Aken, Den Haag, Archimedesstr. 76. *f* 5 Dr. H. A. Hoeffelman, Arts, Den Haag, Cornelis Speelmanstraat 28. *f* 5. P. L. van Genderen, Oud Administrateur Museum van Oudheden te Leiden, Den Haag, Groot Hertoginnelaan 207. *f* 5.	Hoofdbestuur „Oost en West".
H. J. J. de Roock, Amsterdam, Sarphatiestr. 138. *f* 5.	Penningmeester Afd. Amsterdam.
A. H. H. Kawilarang, Kapitein N.-I. L., Den Haag, Houtrustweg 24. *f* 6	Eigen aanmelding.
Mej. J. G. C. Cranendoncq, Nijmegen, Berg- en Dalsche Weg 237. *f* 5. Mej. J. H. C. Vermande, Nijmegen, Gerard Noordstraat 59. *f* 5.	Voorzitter Afd. Nijmegen.
P. Reichholt, Gep. Hoofdonderwijzer, Voorst bij Zutphen. *f* 5 (behoort tot afd. Arnhem)	den heer G. J. Nuesink te Voorst.
Dr. P. J. S. Cramer, Oud Directeur v. h. Algemeen Proefstation v. d. Landbouw, Den Haag, van Hoeylaan 26. *f* 5.	Secretaris Afd. Den Haag.

Rectificatie: A. Zeehandelaar, Oud Hoofdadministrateur van Cultuurondernemingen, Den Haag, Laan Copes van Cattenburch 74. *f* 5.

Nieuwe Begunstigers

Mej. A. Karreman, Voorburg, Prinses Mariannelaan 66.	Secretaris Afd. Den Haag.

Contributieverhooging

Mevr. G. C. E. Soeters-v. d. Heuvel, Den Haag, Alex. Gogelweg 65, van *f* 3 op *f* 5.

A. Roes, Bloemendaal, Vijverweg 21, van *f* 2 op

Afschrijvingen

Mr. F. Couvée, Breda, Baronielaan 331.

Mevr. M. Spruyt-Hogewind, Amersfoort, Javastraat 7 (naar Indië vertrokken).

A. P. H. Swinkels, Depotchef Atelier G. M. B. te L Kadjang Manggar (overleden).

Adresveranderingen

A. I. Luteyn, Litt. Jur. Cand. Leiden, van: Jan van Goijenkade 10, naar: Rijn- en Schiekade 67.

H. L. Lindgreen, Kapitein N.-I. L., van: Langsa, naar: Utrecht, Willem Barentzstraat 52. *f* 5.

R. G. Nieuwenhuijs, Inspecteur v. Financiën, van: Amboina, naar: Nijmegen, p. a. Nationale Bankver. *f* 5.

T. Boekholt, Inspecteur L. O., Groningen, van: Verl. Heereweg 133a, naar: Oude Ebbingestr. 43a.

E. du Bois, van: Breda, Baronielaan 337, naar: Den Haag, 1ste Sweelinckstraat 75. *f* 5.

A. Vrolijk, Afdeelingshoofd P.T.T., van: Scheveningen, Stevinstr. 77, naar: Den Haag, Frankenslag 313.

G. F. M. Liebert, Gep. Ass.-Resident, Lochem, van: Pension „Aurora", naar: Barchemscheweg 23.

Haccon, Haarlem, van: Bosch en Vaartstraat 14, naar: Tetterodestraat 4.

Mevr. A. E. Mulder-Arnken, van: Haarlem, Johan van Vlietstraat 88, naar: Heemstede, Vondelstraat 1. (post Aerdenhout).

Dr. A. J. Jochems, Haarlem, Zijlweg, van 27 naar 117.

P. H. Willemse, Ass.-Resident, van: Den Haag, Groot Hertoginnelaan 234, naar: Weltevreden, p. a. Dep. B. B.

E. A. Zeilinga, Referendaris Alg. Secretarie, van: Arnhem, Spijkerstraat 233, naar: Den Haag, Hooistraat 9. *f* 5.

Dr. E. C. J. Mohr, Overveen, Zijlweg, van: 25 naar

A. C. de Bruijn, Kapitein N.-I. L., van: Den Haag, Weede v. Dijkveldstr. 41, naar: Amsterdam, Huize Bakels, de Lairessestraat 40. *f* 5.

L. E. van Hecking Colenbrander, Controleur B.B., Zeist, Donkere laan 5, naar: Den Haag, State 110. *f* 5.

Prof. E. C. Abendanon, van: Nunspeet, naar: Haag, Prins Mauritslaan 38. *f* 5.

J. van Haaften, Oud Kapitein Mariniers, Den van: Koningnnegracht 143, naar: Benoorden sche weg 115.

Ir. C. J. Vergeer, van: Rijswijk, Regentesselaa naar: Ondern. „Nijkerk" te Lima-Poeloeh (S. O.

Mr. J. Klomp, Voorzitter Landraad, van: Band naar: Woerden, p. a. P. Klomp, Utrechtschestr

L. P. H. de Vogel, Stationscommies 1ste kl., van: de Kock, naar: Bandoeng, Bureau H.b.b.

C. W. von Lutzow, van: Genval, 134 Rue des Con tants, naar: Bruxelles, 595 Chaussée de Waterl

Mevrouw de Weduwe H. J. Scholte, van: Velp, daalsche laan 30, naar: Den Haag, Bachmanstr.

H. Sieberg, Ass.-Resident, van: Ketapang naar: Haag, Acaciastraat 108. *f* 5.

Rectificatie: D. Heuvelink, Algemeen Ontv. m. v. Haag, Obrechtstraat 481.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

die met ingang van 1929 als lid (minimum contri-ie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, vangen de in dit jaar nog verschijnende Nrs. van het „Kolon. Weekblad" gratis.

HOUD: *Gouverneur-Generaal en Minister van Koloniën, door Mr. Drs. P. A. F. Blom. — Bovenwindsche Eilanden. Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao, door Commentator (vervolg). — Een belangrijke schenking. — Een Lombok-Novelle, door H. G. H. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen: I. Uit de Europeesche Pers. II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literat.-overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Amsterdam, II. Amersfoort, III. Nijmegen, IV. Rotterdam. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Informatie-Bur. — Mutatiestaat van 24 tot 31 October.*

Gouverneur-Generaal en Minister van Koloniën,

Door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

—o—

Quo usque tandem . . . .

De bij de Staten-Generaal aanhangige wijziging in de samenstelling van den Volksraad kon den heer Colijn koud laten, werd onlangs geschreven,[1] want als hij steeds tegen het geheele Instituut is geweest; met dat al was de goede verhouding van Moederland tot Nederlandsch-Indië van zoo groot belang, dat de schrijver de richting, die ingeslagen was op het pad, dat uiteindelijk moest leiden tot: „Indonesia Merdika" zoo verkeerd achtte, dat middels het federealisme[2]) een uitweg gevonden werd, die de positie van het Koninkrijk der Nederlanden in zijne samenstellende deelen zou verstevigen.

De thans aan het bewind zijnde Gouverneur-Generaal is wel een gelukkig man, dat hij zoo de kunst verstaat om de aandacht op zich te vestigen. Het begon al dadelijk opzienbarend, bij de komst van Z.E., toen hij verklaarde, dat zijn komst tot doel had om het geschokt vertrouwen van de inheemsche groepen te herstellen, maar nog meer opschudding werd verwekt, toen, nadat deze Landvoogd den schijn had gewekt, dat Nederlandsch-Indië de ontvoogding hard naderde, op 15 Mei 1928 in den Volksraad verklaarde, dat de leiding van Nederland in onafzienbaren tijd nog noodig was voor onze Oost. Als een blijk van een herstel van vertrouwen diende van Landvoogdelijke zijde, de omzetting van de samenstelling van den Volksraad, die in 1925 dank zij het Kamerlid Feber, in dier voege in afwijking van het oorspronkelijke ontwerp, het Nederlandsch element de leiding hergaf, zoodat de helft min één aan de Nederl. onderdanen-uitheemschen toekwam, terwijl de uitheemschen ten minste drie, ten hoogste vijf zetels, de Nederlanders eindelijk ten hoogste 27 en ten minste 25 zouden kunnen erlangen.[3]) Eenige cijfers, zegt Eigeman,[4]) „alsof de hoogste staatsmanswijsheid en staatsmanskunst zich openbaart in een arithmetische uitkomst: 25 of 30 dan wel 5 meer of minder. Of nog eenvoudiger: wat is de grootste helft van 60?"

Waarom prof. Eigeman zoo scherp is, zal weldra blijken.

Met de beste voornemens bezield, getuigt dienende schrijver[5]) en de hoogleeraar Dr. Gerretson,[6]) zegt dit evenzoo, ging de Landvoogd naar Indië om de heerschende onrust weg te nemen. De Gouverneur-Generaal had ontstemming geconstateerd bij een zekere groep van inheemschen, die door de aanneming van het amendement-Feber ontstaan was. Nu vindt men het verschijnsel van „ontstemming", „onrust" e.d. termen herhaaldelijk in ambtelijke rapporten gebezigd, men behoeft maar het bekende werk van S. van Deventer over het landelijk stelsel in III deelen op te slaan, en men leest van ontstemming hier, ontevredenheid daar, onrust ginds, die steriotiep weer ingetrokken of later herhaald worden, maar dat is zeker, bij de groep Europeanen heeft zich een stemming geopenbaard, die zeker op onrust wees, men behoeft de groote pers van 1925—1928 maar te raadplegen.

Intusschen mag men wel zeggen, dat er iets is, n.l. de zgn. Inlandsche beweging, die door een miniem klein deel der inheemsche bevolking gestuwd wordt; wat er ook van die beweging zij, succes hebben de leiders zeker, waar zij zoodanig de aandacht weten te trekken, dat men heusch denkt te doen te hebben met representanten van één volk en als men dan bedenkt, dat er zoo'n groote verscheidenheid bestaat in ras en en stammen, die behoudens wellicht een paar duizend, van geen beweging gediend zijn, dan vraagt men zich af, hoe is men toch zoo van de wijs gebracht?

En nu liggen voor mij achtereenvolgens de werken van den heer Colijn,[7]) de reeds aangehaalde rede van prof. Gerretson, prof. Eigeman's werk en het philosophische, ver van de realiteit in „droomland" voerend boek van Ir. Staargaard,[8]) alle een uitwerking van verhoogde belangstelling voor Indië, die normaliter gesproken niet zoo'n hoogen graad had bereikt: de alarmkreten van Ind. Regeering en leiders der Inlandsche beweging schijnen dat bewerkstelligd te hebben.

Nog wachten ons geschriften van verschillende vooraanstaande Nederlanders, die o.m. over Java gezworven hebben en die langzamerhand in hun milieu teruggekeerd zijn.

Heeft de heer Colijn ons medegedeeld, waarom er in Indië een volksvertegenwoordiging is, die geen volksvertegenwoordiging is,[9]) prof. Eigeman tracht aan te toonen, dat er in Indië een Regeering is, die geen Regeering is.[10])

Het zou ons te ver voeren in dit kort bestek om Eigeman te volgen in zijn motiveering, die recht tegen het standpunt ten slotte van den Leidschen hoogleeraar in koloniaal staatsrecht, prof. van Vollenhoven, gaat; wel verdient het de aandacht, dat de schrijver het instituut van den Ministerraad op den voorgrond plaatst. De Landvoogd heeft toch de omzetting ingediend, na ruggespraak met den Minister van Koloniën, bij den Volksraad, en aldus de Kroon plus Staten-Generaal voor een feit stellende. De grondwetsherziening van 1922 heeft naar Eigeman's inzichten de positie van den Landvoogd ten deele gewijzigd en voor een deel diens verantwoordelijkheid aan den Ministerraad bewerkstelligd. Was men zich op het Plein daarvan bewust geweest, dan had de omzetting eerst en vooraf de goedkeuring van den geheelen Ministerraad behooren verworven te hebben. De stemming in de Tweede Kamer zegt dan ook niet veel, men gaf in zoover Eigeman gelijk, dat een dergelijke werkwijze allerminst op zijn plaats was; men stemde maar voor, althans het meerendeel der stemmers, om niet in Indië gewantrouwd te worden. Zoover zijn wij nu al — hoorden wij onlangs beweren — dat een kleine groep van Inlanders het Koninkrijk der Nederlanden regeert.

En als men de overtuiging nu maar had — werd verder gefluisterd — dat het daarmee uit is, dan zou men de zaak kunnen laten rusten, maar dat valt te betwijfelen, de toekomst zal het leeren, nadat onze Senaat zijn votum uitgebracht heeft.

1) K.W. van 28 September 1928.
2) Een betere term is voor dit begrip niet.
3) De Voorzitter valt daarbuiten.
4) Indië en het Koninkrijk (1928), blz. 79.
5) Idem blz. 87 en 88.
6) Rede uitgesproken in het Concert-gebouw te Amsterdam in den avond van den 15en October 1928, in een vergadering belegd door de Nationale Unie, ter bespreking van de aanhangige wijziging der Indische Staatsinrichting.

7) Koloniale vraagstukken van heden en morgen.
8) Oost en West in Nederlandsch-Indië.
9) Blz. 50.
10) Blz. 86.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië die nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den band tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede in strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad", en deelt ons Uwen wensch mede omtrent hetgeen, naar Uwe meening, door de Vereeniging en haar Orgaan alsnog zou kunnen worden verricht voor onze leden in Oost- en West-Indië.

Meldt U aan voor het lidmaatschap. (Adres Secretariaat: Korte Voorhout 6, Den Haag)

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie).

—o—

Daarboven (18° N.B., 63° W.L.), *26 Juni 1928.*

Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao.

IV.

Slotbeschouwingen.

1. Samenvatting. — 2. Strijdigheid met het Regeerings-reglement. — 3. Ietwat staatsrechtelijke geschiedenis. — 4. Het begrip „eiland". — 5. De onderlinge verhouding der beide groepen. — 6. Het Plein worde naar zijn waarde erkend. — 7. Versobering van 's Lands dienst. — 8. Curaçao tevens gemeente. — 9. De andere eilanden behoeven elk een eigen kiesstelsel. — 10. Uitgroei der Bovenwindsche gemeenten. — 11. Huidige bestuurseischen. — 12. Bevordering van den landbouw. — 13. id. van klein-industrieën. — 14. Re-emigratie en behoud van landarbeiders.

1. Voor de Bovenwindsche eilanden beoogde de begrooting van 1928, met wegcijfering van hun staatshuishoudelijk- en oeconomisch bestaansrecht, een liquidatie op langen termijn, in welke periode die eilanden zich tot smokkelnesten voor den algemeenen drankhandel en tevens tot drinkwinkels voor de nabuurschap konden inrichten (zie *Kol. Weekbl.* 10 en 16 Mei d. j.: „De belastingvrijdom naar de begrooting van 1928").

De begrooting van 1929 voteert voor hen een goede schoenerverbinding, na langdurige verwaarloozing, met Curaçao, hebbende dit eiland hun landbouwproducten noodig m.n. van St. Eustatius (III. 10).

Begr. 1928 reorganiseert den publieken dienst, schakelt den gezaghebber uit, in strijd met art. 107 R.R. en verder een kleine tien fiscale- en politieambtenaren. Deze afbraak van het ambtelijk bestel ging gepaard met een derving van inkomsten à ƒ 12.000. (K. W. 16 Mei d. j.).

Begr. 1929 schakelt den gezaghebber weer in en vermeerdert het getal der ambtenaren onder verhooging van inkomen. Het kost ƒ 30.000. Voor agrarische doeleinden echter geen cent. (III. 1).

's Gouverneurs rede bezingt de ontvolking der Bovenwindsche eilanden naar „Beneden" (II, 18—20), waartoe de Gouverneur, zonder notie van het West-Indische emigratie-probleem (II, 13—17), in merkwaardige coïncidentie met de wenschen van het grootbedrijf, doch geheel in strijd met den toenmaligen stand van zaken op die eilanden (II, 6—12) den weg plaveide en dezen in goeden staat hield door zijn negatieve sociale politiek (I, 19). Het intermezzo tot geruststelling van het zoutbedrijf van St. Martin en tot voorspiegeling van een re-emigratie van Statianen was valsch gestemd.

Hoe de Bovenwindsche eilanden en in 't algemeen alle eilanden een geëigend bestuursorganisme te geven, bleef den Gouverneur steeds een raadsel (III, 20). De opinie zijner drie voorgangers wist hij niet te waardeeren (III, 13—15).

2. Vele zijner handelingen streden met het R.R. dat hem deed zweren de welvaart van de Kolonie (d.i. van alle zes eilanden) naar zijn vermogen te bevorderen en genoemd reglement te onderhouden en te doen onderhouden. (R.R. art. 12).

Geen prijs stellend op het behoud van gezonde en normale bevolkingstoestanden maakte de Bewindsman bij voorbaat het ambtelijk bestel dier eilanden ondercaraatsch (III, 22). Zijn vermogen beperkte zich tot slechting der oeconomisch-agrarische verhoudingen en hij onderhield niet het Ve hoofdstuk, handelende over het bestuur der eilanden (R.R. 107—134).

Het gedenatureerde gezaghebberschap liet hij in een gedenatureerd beheerderschap ontaarden (III, 19—21).

Het meest vergreep hij zich aan art. 129 R.R. ten behoeve der emigratie naar Curaçao, zoowel door doen als door laten.

Genoemd artikel verklaart den Raad van politie bevoegd „plaatselijke keuren te maken nopens alle onderwerpen, de huishouding der eilanden betreffende..."

Primair berust dus de al of niet aanmoediging van een emigratie bij dien Raad: elke huishou staat of valt met haar bewoners.

Evenzeer als genoemd college nopens de toel en de uitzetting van (zekere) personen regeli bij keur vast kan stellen (R.R. art. 6) heeft dez recht, bij keur, maatregelen voor te schrijven, einde zijn huishouding op behoorlijk bevolking te houden, bevattende derhalve beperkende en manitaire regelingen op landverhuizing van arbeiders en van vrouwelijke bedienden, zo ieders persoonlijke vrijheid tot vestiging elder gedrang te brengen.

Een keur behoeft wel de bekrachtiging van Gouverneur (art. 131 R.R.), doch de Raad van litie is bevoegd de belangen van zijn eiland tot de Kroon en het Parlement te brengen (art. R.R.).

De Raden van Politie, over geen eigen midd beschikkende, zwegen en bleven in gebreke. nen te meer om wat tot hun vrije taak behoor eerbiedigen en zich niet aan machtsoverschrij en wetschennis schuldig te maken.

Ook de bevolking zweeg officieel in „curses loud, but deep!" Curaçao is te machtig en het stuur was agent van emigratie.

Het politiek bewustzijn van den creool is groot; hoogere ontwikkeling er van stuitte a de unificatie en de centralisatie naar Willem en het gevoel van machteloosheid.

De gekleurden zijn meer patriarchaal dan tiek aangelegd en doen als de negerstaats Booker T. Washington leeraart: Zij wachten het wonderbaarlijke geduld van eenvoudige z op betere begrippen in beteren tijd.

Maar dat alles doet niets af aan het feit, d bestuurspolitiek van dezen Bewindsman er was, die Thorbecke als een parasitische karak seerde. Een politiek zonder gestadigheid, zo waarborg voor den dag van morgen, zonder m len invloed, maar van een zeer ruim geweten, alles los, behalve van den verblindenden glans grootsche petroleumindustrie.

Laat ons echter als verzachtende omstandig erkennen, dat hij voor de gevolgen stond van democratiseering van bestuur, die in het Mo land als een parasitiesche loot op het springl de constitutioneele Reg. Regl. gestoken werd.

3. Evenmin als Curaçao werden de Bovenw sche eilanden toevallig ontdekt en gekolonis Ze waren onbewoond of zoo goed als onbew Hun Hoog Mogenden wenschten er een territo politiek te voeren gelijk in geheel Holland Amerika, geen mercantiele, als in Azië. Ee noemde politiek belichaamden zij in vaste re en wetten, waaruit voor Suriname het octroo 1681 voortvloeien zou (Mr. Dr. H. W. C. Bord in zijn „Ontstaan en ontwikkeling van het St recht van Curaçao" had niet van 1790, maar die regelingen van drie honderd jaar geleden ten uitgaan). Het „Wij, Commandeur en Ra symboliseerde het bestuurstelsel op de Bovenw sche eilanden.

Die Raden werden uit en door de burgerij zen en voorgedragen aan den Commandeur, di keuze deed, behoudens bekrachtiging var het perbestuur zetelend aan 't Binnenhof. Men zo er wel voor, dat hun post geen sinécure werd. was er geen diepgaand verschil tusschen het St recht der Zeven Provinciën en dat der W.-I. C pagnie, want deze was slechts de mandataris Staten-Generaal.

Aan dat historisch-gewordene sloot zich het geerings-Reglement van Fransen van de (1865) aan en dat is nu nog een model voor een zonden grondslag voor decentralisatie. Het he ook Aruba en Bonaire rechtstreeks aan het M derland en verhief hen mede van onderhoo heden van Curaçao tot gelijkgerechtigde rech meenschappen van het Moederland in de Car sche Zee.

4. De Commissie-Staal (1922), waarvan ook P Bordewijk deel uitmaakte, gaf voor de onder len van het gefingeerde Curaçaosche gebied „district" de voorkeur boven „eiland", aange dit laatste woord slechts een *geografisch* begrip geeft. In Caraïbisch Nederland heeft het echter vens een *territoriale* beteekenis, heeft het sta rechtelijken zin.

H.H. H.H. M.M. erkenden het lichaam der b gerij van een nederzetting, als éénheid, als geme te, als zelfstandige rechtspersoon, welke zij ter hartiging der plaatselijke belangen onder eigen

stelde. De begrippen nederzetting en gemeen-ekten elkaar.

Bovendien sprak men niet alleen van de „Kolonie St. Cruz en Eustatius", doch ook van de eilanden van dien naam. In de notarieele overdracht de helft van de eilanden St. Eustatius en Saba (1681) aan de W. I. C. schreef men „van de helfte gemelde coloniën ende eilanden van Sint-Eustatius en Saba". Eene iteratie, welke een gelijkwaardigheid der begrippen aangaf. In 1734 vaardigmen een reglement uit: „waarnaar Commandeur en Raden van St. Martin zich zullen te gedragen", ofschoon de grenzen dier kolonie niet met de grenzen van geheel St. Martin samenvielen.

Men sprak van de drie eilanden Berbice, Eustatius en Saba, ofschoon Berbice tot het vasteland behoort; en spreekt men nu nog niet van „op Suriname"?

Gelijk de gemeente Rotterdam ook „de Hoek" omvat, zou een gemeente Curaçao in zich kunnen begrijpen: „Klein-Curaçao."

Van Nederlandsch standpunt beschouwd is de houding van de Bovenwindsche eilanden tot de Benedenwindsche eilanden als die van geheel Curaçao tot Nederland.

Het Moederland heeft Curaçao niet verwaarloosd. De Kol sprak het uit: „Als men de houding van de Nederlandsche regeering en het Nederlandsche Parlement tegenover Curaçao nagaat, bestaat er geen reden tot klagen. Nederland heeft alles gedaan, wat zijn hand te doen vond" (begr. 1908).

Minister Cremer was van meening, dat de samenkoppeling (met de vijf andere eilanden) met de financieele gevolgen daarvan niet onbillijk gemoest worden. Curaçao had toch ook immers voordeelen genoten van de phosphaat-exploitatie op Aruba (begr. 1899).

De Koloniale Raad manifesteerde in 1920: „Indien Nederland de Bovenwindsche eilanden als Kolonie behouden, lijkt het billijk dat het Rijk zelf de lasten draagt" (I 7).

Die manifestatie had niet alleen een financieelen maar ook een *psychologischen* achtergrond.

Niet speciaal Curaçaosch, maar Caraïbiaansch. De historisch-geographische eenheden, die hun eigen geschiedenis in de Caraïbische Zee schreven zijn egocentrisch. Zij gevoelen weinig voor elkaar. Niet vijandig, maar „laat me alleen".

Hebben ze te veel gemeen om van gedachten te wisselen en op elkaars goederen gesteld te zijn, — het onderlinge jalouzie, of wel de vrees gedomineerd of achtergesteld te worden bij een gelukkigen, grooteren of gelijkwaardigen broeder? Zoowel het een als 't ander. „A united West-India" is een meer dan honderdjarige droom en zal evenzeer een vrome wensch blijven als een samenkoppeling met Canada. Immers de Engelsche Antillen klemmen zich vast aan *Downingstreet, dat hen begrijpt, onbevooroordeeld is, dat ondervinding in West-Indische zaken heeft en zekere tradities ophoudt.*

Het „Los-van-Curaçao" op de Bovenwindsche eilanden is geen rebellie, maar eer een uiting van verlangen naar zelfbeschikking onder rechtstreeksch toezicht van het Moederland, vertegenwoordigd in het Plein.

Even ongeneigd als St. Martin altijd was, St. Eustatius als „hoofdeiland" te beschouwen, zijn Eustatius en Saba genegen St. Martin als zoodanig aan te merken. (Het begrip „hoofdeiland" is een bureaucratische uitvinding: Den Haag is toch geen hoofdgemeente").

(*Slot volgt*).
COMMENTATOR.

Een belangrijke schenking?

Volgens de N. Rott. Ct. van Dinsdag 23 October is iets merkwaardigs gebeurd: „De Universiteitsbibliotheek te Leiden heeft van prins Youssaf Kamal een belangrijke schenking ontvangen".

Den volgenden dag kwam de oplossing: „De schenking van prins Youssof Kamal aan de Leidsche Universiteitsbibliotheek bestaat uit een Nederlandsch manuscript, bevattende het journaal van den ontdekkingstocht naar het Noorden van Japan van Maarten Gerritsz. Vries, geschreven aan boord van zijn schip „De Castricum" in het jaar 1643".

Prins — zal het bibliotheek-beheer hebben gehoord — tracht ge ons te bedotten nadat gijzelf bedot? Driekwart eeuw geleden heeft Leupe het handschrift van Vries' reis naar Japan gevonden; het ging aldus toe: Jhr. J. Huydecoper van Maarseveen was de eigenaar, stelde het ms. ter hand aan den uitgever Fred. Muller en deze verzocht Leupe het in te zien. Leupe vond toen het journaal van den opperstuurman Cornelis Jansz. Coen gehouden op het schip Castricum, nadat men in al die jaren niet erin was geslaagd de journalen van de Castricum en de Breskens terug te vinden."

In 1858 is het uitgegeven. Ziehier de volledige titel: „Reize van Maarten Gerritsz. Vries in 1643 naar het noorden en oosten van Japan, volgens het journaal gehouden door C. J. Coen (dus niet door Vries, zooals het couranten-bericht zegt) op het schip Castricum. Naar het handschrift uitgegeven en met belangrijke bijlagen vermeerderd door P. A. Leupe, kapitein der Mariniers. Met de daarbij behoorende kaart en eenige fac-similés en geographische en ethnographische aanteekeningen, tevens dienende tot een zeemansgids naar Jezo, Krafto en de Kurilen, en stukken over de taal en voortbrengselen der Aino-landen van Jonkheer P. F. von Siebold. Uitgegeven van wege het Koninklijk Instituut voor taal-, land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië. Amsterdam, Frederik Muller, 1858". Opmerkelijk, dat de naam van den eigenaar, die het stuk doorgaaf ter fine van advies, in den titel is vergeten.

De kaart met den trek van het fluitschip ligt op het Rijksarchief en een herhaling daarvan is aan de Reis toegevoegd. Wat Prins Youssaf Kamal nu eigenlijk aan de Leidsche bibliotheek heeft geschonken, zal misschien later blijken. Verdienstelijk is 't, dat hij eens de aandacht heeft gevraagd voor de onderhoudende beschrijving van dezen tocht en wat daaraan voorafging, zooals in de Inleiding ons wordt verhaald. Nobele aspiratiën hadden deze menschen niet: 't was om den buit en om de duiten, „omme een grooten schadt ofte wel nieuwen aenvang van negotie te crygen, op het ryck ende Goudt ende Silver Eylant, gelegen in de Zuit-zee, ter hoochte van 37½ graden benoorden de Linie Equinoctiael". Maar het desseyn moest de Schipper-commandeur zooveel doenlijk secreet houden, „voorgevende dat omtrent Manilha om buyt ende advantagie te becomen, gedestineert syn te cruysen."

Aan het journaal gaan vooraf de instructie aan Vries medegegeven en de remonstrantie ofte corte voorstellinge van Willem Verstegen die het eerst, in 1635, aan den g.g. Henricq Brouwer heeft geschreven over het reeds genoemde, of beter niet genoemde goud- en zilver-eiland; en mede de ordre tot de zeylagie voor den Schipper-commandeur. Op blaz. 45 begint het journaal met het vertrek der schepen van Ternate, 4 April 1643; op blz. 233 eindigt het, den 18den November des zelfden jaars. De aanteekeningen van Von Siebold loopen van bladz. 265 tot 440, en zijn uitvoerig over den stam der Aino's, de Oostwilden, vóór de ontdekking door Vries van het land Jezo enkel bekend door de berichten van Aloisius Froes, Hieronymus de Angelis, Joan Saris en Françoys Caron. En uit elk dezer berichten citeert Von Siebold.

Een Lombok-Novelle

door

H. G. H.

Het is zomeravond, een van die verrukkelijke avonden in Augustus, wanneer de zon, na den ganschen dag eene verschroeiende hitte te hebben verspreid, kalm in volle pracht naar den horizont dalende, nog even de velden en bosschen met hare purper stralen bestrijkt en dan verdwijnt.

Line zit reeds een poosje buiten in het prieel naar die bloedroode schijf te staren, die nu is ondergegaan. Het is rustig om haar heen, langs den weg komt slechts een enkele landbouwer, die, vermoeid van den arbeid, huiswaarts keert en Line met een hoofdknik groet. Deze echter beantwoordt den groet niet; zij is te veel in gedachten verdiept, om nog op te merken, wat om haar heen voorvalt. De roode gloed der wangen, de oogen die onrustig her- en derwaarts dwalen, verraden onrust. Op eens werpt zij een brief, dien zij in de handen houdt, van zich af, richt zich op als iemand die een besluit genomen heeft en gaat met vasten tred de woning binnen.

Line is het eenig kind van een Indisch officier, die op expeditie is gesneuveld. De moeder, die uit liefde voor haar man dezen naar Indië gevolgd was, ofschoon hare familiebetrekkingen uit onbekendheid met die verre gewesten, dien stap hadden ontraden, werd op jeugdigen leeftijd reeds weduwe en keerde toen met haar jong kind naar hare geboorteplaats, een Geldersch provinciestadje, terug, waar hare verwanten woonden en betrok buiten, op een kwartier afstands, eene kleine woning, waartoe echter een groote tuin behoorde.

Voor haar kind, een teer meisje, was het noodzakelijk in eene gezonde streek te kunnen opgroeien en zij zelve, hoewel nog jong en vroeger bijzonder levenslustig, ach, zij had nu geen behoefte meer aan die woelige wereld; haar geliefden doode te gedenken en hun eenig kind groot en gelukkig te zien worden, was alles wat zij verlangde.

Kalm en rustig waren de jaren voorbij gesneld. Line genoot goed onderwijs en groeide tot een bevallige maagd op. Met innig genot placht de moeder haar oogappel aan te zien, het kind, wiens trekken haar voortdurend herinnerden aan den vader, dien zij zoo lief had gehad en die haar zoo wreedelijk was ontnomen.

Als Line 's avonds met haar schooltaak gereed was, dan een — twee — drie op Mama's schoot en „Toe moesje, vertel U nog eens van Papa."

Een kus, een zucht en dan begon moesje op week droevigen toon van dien goeden Papa te vertellen, die zoo veel van Mama en Lientje hield, zoo dapper en... daarom gesneuveld was...

Neen Line, als je groot bent geworden, moet je geen officier trouwen, dat geeft maar verdriet.

Maar zooals dat meer gaat, Line, telkens als zij hoorde verhalen hoe haar vader zich op het slagveld onderscheidde, hoe hij gewond, gedecoreerd en ten slotte het slachtoffer van zijn moed werd, verre van daardoor met schrik vervuld te worden, voelde dan integendeel trotsche bewondering voor den held, die in dienst van het vaderland, op vreemden bodem, den dood had getrotseerd.

Dat kind is nu een bevallige slanke vrouw geworden, een brunette met donkere verstandige oogen en regelmatige, zachte trekken, die behalve vriendelijkheid ook nog dat vrouwelijk-reine uitdrukken, die bron van alle bekoring. Geen wonder dat het hart van menig jongmensch sneller klopte, als zij naderde, dat Line, waar zij ook verscheen, steeds door cavaliers omringd werd.

Vooral trachtte de jonge dokter der plaats, die de praktijk van zijn vader had overgenomen en de achting en het vertrouwen van het publiek in korten tijd had weten te veroveren, Line welgevallig te zijn. Line's moeder verheugde zich bizonder over die genegenheid van den jongen arts voor hare dochter, omdat zij hem als een degelijk man had leeren kennen, die bovendien niet van fortuin ontbloot en — wat het meeste gewicht in de schaal legde — geen officier was.

Line zou dus bij haar kunnen blijven en geen gevaar loopen de ellende van een vroegtijdigen rouw te ondervinden.

De dochter zelve dacht daar echter anders over; zij was den arts wel genegen, waardeerde zijne attenties, mocht gaarne met den beschaafden, onderhoudenden man praten... maar het hart bleef daar koel bij.

Dit wist de dokter niet, anders had hij den brief niet geschreven, dien Line zoo even neerwierp, om vastberaden naar binnen te gaan en hare moeder te zoeken.

„Mama, ik heb nu drie dagen over het aanzoek van den arts nagedacht en besloten zijne vrouw *niet* te worden, omdat ik geen liefde voor hem gevoel."

„Maar kind — bedenk eens wat een goede partij!"

„Beste moes, wel mogelijk, maar ik houd niet genoeg van hem."

Mama zette zich zuchtend op een stoel neder; wat was dat kind toch eigenzinnig en onverstandig!

„Kom eens hier Line, dicht bij mij en vertel eens oprecht, waarom je den dokter niet hebben wilt."

Lina antwoordde niet, doch verborg het gelaat snikkende in haar moeders schoot.

„Is het misschien omdat een ander......?"

„Ach, lieve Ma, spreek daar niet over, ik mag niet hopen. Waarom hebt U Eduard altijd gezegd geen officier tot schoonzoon te willen hebben?"

„Ja kind, dat deed ik in je eigen belang, je weet hoe ik van je vader hield en toch heb ik weinig geluk mogen genieten."

„Omdat Papa jong sneuvelde, maar waarom zou Eduard hetzelfde lot moeten ondergaan?"

„Nu ja, kind, laten wij dat dan maar hopen. God geve dat je niet zoo beproefd wordt als ik! Wanneer je werkelijk van elkander houdt, in God's naam dan."

Verheugd op te springen en Moesje te omhelzen was voor Line het werk van een oogenblik.

Eenige dagen later kwam een jong officier in een fonkelnieuw uniform gestoken, haastig het erf van Line's moeder binnenloopen.

De jonge man was Eduard, juist den vorigen dag als pas benoemd 2e luitenant thuis gekomen. Hij kende Line sedert lang en brandde van verlangen zich in zijn officiersuniform aan haar te vertoonen.

„Eduard, Eduard!" klonk het van achter eenig struikgewas.

„Line, waar ben je?"

Hij keek in den tuin rond, doch zag niemand.

„Zoek maar eens," riep men nu van achter de heg.

Eduard vloog in de richting vanwaar het geluid kwam, doch was slechts halverwege genaderd, toen Line hem van achteren overviel en zijne beide armen greep.

„Mijnheer de officier, geef je over, je bent mijn krijgsgevangene," zeide zij, vroolijk lachend.

„Wacht even, ik zal mij wel wreken", en met een behendigen zwaai zich loswerkende, stond hij tegenover haar en gaf haar een flinken zoen.

„Foei, Eduard!" zei ze, blijkbaar verrast en rood van schaamte.

„Je eigen schuld, waarom doe je me ook zoo schrikken? Wat zeg je van mijn uniform, Line?"

„Van harte gelukgewenscht, je ziet er kranig uit. Wacht, ik zal Mama waarschuwen!"

„Neen, wacht een oogenblik, Line... ik wilde je even vooraf alleen spreken... men heeft mij verteld dat... och Line, zeg het mij dadelijk... is het waar?"

„Wat dan, Eduard, ik begrijp je niet," zei ze ondeugend.

„Ik bedoel, dat je... in stilte... verloofd zoudt wezen!"

„Ik verloofd en met wien?"

„Met den dokter... spreek Line, zeg dat het niet zoo is!"

Met terneergeslagen oogen schudde zij ontkennend het hoofd.

„Heb dank, Line, ik kon het ook niet gelooven, ik zou radeloos geweest zijn, juist nu, nu ik officier ben geworden en dus in staat je..."

Hij vatte hare handen en zag haar vol verlangen in de oogen.

„Line, je weet sinds lang dat ik je liefheb, wil je mijn vrouw worden en mij naar Indië volgen?"

Geruimen tijd in den tuin op en neer wandelend waren door het overgelukkig tweetal al heel wat plannetjes voor de toekomst gemaakt, toen de stem van Line's moeder hen schrikken en Eduard bezinnen deed, dat hij nog niet eens de toestemming van Mama had gevraagd!

„Ja Ma, hier ben ik, wij komen al," stamelde Line.

„Nu goed dan, kinderen, als ge elkander werkelijk liefhebt, maar Eduard, zoek het gevaar niet, wees niet roekeloos, denk aan Line."

Wat is God's bestier toch vreemd, mokte de moeder; van den beginne af had zij voor Line's oogen de ellende van den oorlog en de schaduwzijden van den krijgsmansstand met donkere kleuren afgebeeld, haar voorgehouden welk droevig lot zij zelve had te dragen. En nu bleek, dat alles te vergeefs te zijn geweest! Arme moeder! De appel viel hier weer niet ver van den boom.

Line had van haar vader geërfd de bewondering voor heldenmoed en vaderlandsliefde; voor dat fiere meisje was het steeds een genot geweest Eduard te hooren spreken over de Indische expedities; wanneer hij bizonderheden opdischte van een Toontje Poland, een Karel van der Heijden e.a. dan zwol haar borst van trots en wenschte zij eenmaal de gade te worden van zulk een dapper officier.

Was het wonder dat, als Eduard met haar keuvelend allerlei illusies zich vormde van zijne toekomstige carrière in Indië, die mannentaal haar als muziek in de ooren klonk; was het wonder dat zij dan met vertrouwen hem in de oogen zag, zijne lippen hing en zichzelf bekende, dien jon[gen] man lief te hebben?

Het is nu ruim 15 jaar geleden dat Edua[rd en] Line naar Indië vertrokken; hij heeft geleg[enheid] gehad zich in *Atjeh* te onderscheiden, was m[et de] Militaire Willemsorde begiftigd geworden en [had] den naam van kranig officier verworven. Li[ne is] eene mooie vrouw gebleven, zij weet dat Ed[uard] haar nog steeds liefheeft en hare genegenheid [voor] hem is niet verzwakt, integendeel is de band [nog] hechter geworden, nu zij hem eenige kind[eren] heeft geschonken. Line heeft het gedroomde g[eluk] werkelijk in Indië gevonden. In den laatsten [tijd] echter, tengevolge van het verblijf op eene o[nge]zonde plaats, werd zij dikwerf door koortsen [ge]plaagd, die ondanks allerlei middelen om ze t[e be]zweren, telkens terugkeerden. Eduard, die [aan]spraak kon maken op verlof naar Europa, be[sloot] in het belang van de gezondheid zijner vrouw [daar] dat recht gebruik te maken; alles was reeds [voor] de reis gereed, toen het bericht kwam dat eene [ex]peditie naar *Lombok* zou worden ondernomen.

Hij voor zich wenschte niets liever dan die [ex]peditie mede te maken, doch de toestand van [zijn] vrouw... Niet lang echter behoefde hij te weif[elen], Line zelf drong er op aan, intrekking te verzo[eken] van het verleende verlof. Zij kon best eenige m[aanden] den wachten, meende zij en inmiddels herstel [zoe]ken op eene plaats in het gebergte, waarhee[n zij] zich met de kinderen zou begeven.

De fiere vrouw, officiersdochter, die haar [man] had lief gekregen om zijn moedigen inborst, w[ilde] tot geen prijs dat deze om harentwil zijne dien[sten] aan het vaderland zou onttrekken, nu ze zoo [nut]dig konden worden.

Neen, haar Eduard moest naar *Lombok*, hij [zou] zich daar ongetwijfeld weer onderscheiden, [hem] schien wel buitengewoon bevorderd worden!

Dat nu zou hij willen derven, omdat zij lijd[end] was? Nooit! En Eduard ging op expeditie.

Line nam met de kinderen haar intrek in [het] hotel te *Garoet*, in de *Preanger*, eene plaats die [aan] den spoorweg gelegen, voor zieken en herste[llen]den een uitgezocht oord is wegens het gelijkma[tig] koele klimaat. De reis daarheen echter blee[k de] zieke zeer vermoeid te hebben, zoodat nauwelij[ks in] het hotel aangekomen, de dokter ontboden m[oest] worden, die na 'n nauwgezet onderzoek Line b[eval] de meest absolute rust in acht te nemen.

Toen de geneesheer den volgenden morgen t[erug]kwam en vernam dat de gansche nacht slap[eloos] was doorgebracht, stelde hij voor een ziek[en]pleegster te nemen, die tevens, zoo noodig, het [toe]zicht over de kinderen en beide inlandsche be[dien]den zou kunnen uitoefenen.

Eenige uren daarna reeds kwam de ziekenop[pas]seres zich aanmelden; zij was eene dier [echte] Europeesche vrouwen, wier zachte hand, o[n]stoorbaar geduld en onvermoeide zorg haar zo[o] uitstek geschikt maken om aan een ziekbe[d te] waken.

(*Slot volgt*)

Van Week tot Week.

Dinsdag 23 tot Maandag 29 October.

De vliegtochten naar Indië. Het 5e vliegtuig (S... noff-Aler) is Zo. 28 Oct. te Batavia aang[eko]men. Het gedwongen zes-daagsch verblij[f te] Bagdad buiten beschouwing gelaten, is de [tocht] in 12 vliegdagen volbracht. Het vliegtuig [zal] Woensdag den 7en November de terug[reis] aanvaarden. — Het derde vliegtuig (Pril... Wegner) verblijft nu reeds sedert 6 Oct. [te] Cawnpore, waar het bij de landing besch[adigd] werd.

De Perhimpoenan Indonesia en de geïntern[eerde] communisten. Een te Amsterdam geho[uden] algemeene ledenvergadering van de Perh[im]poenan Indonesia heeft een motie aang[eno]men, waarin wordt geprotesteerd tegen de [ver]banningen naar de Boven-Digoel en de on[mid]dellijke intrekking van alle interneerings[be]sluiten en opheffing van het verbannings[oord] Boven-Digoel worden geëischt.

Assistent-Resident van Assahan. Weltevreden, ... Oct. (Aneta).[1] Tot assistent-resident ... Assahan is benoemd de controleur 1ste kl... bij het B.B., de heer H. J. E. Moll.

Hoofd van het Bedrijf der Posterijen. Batavia, ... Oct. (Aneta). Aan het hoofd van het bed[rijf] der Posterijen, met verlof, den heer Van ... gelenstein is, op diens verzoek, met ingang ... 30 November a.s. eervol ontslag verleend ... dankbetuiging.

Dr. Mas Samsi Sastriwidagda. Meldde eenige we[ken]...

[1] De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan „Nwe Rott. Ct.".

geleden Aneta dat de nationalist Dr. Samsi wegens „krankzinnigheid" was opgenomen in het hospitaal te Tjimahi, thans deelt dat persbureau (d.d. 22 Oct.) mede, dat Dr. S. als genezen van zijn „zenuwlijden" is ontslagen en naar Bandoeng is teruggekeerd.

Hevige dysenterie op Bali. Soerabaja, 22 Oct. (Aneta). In verband met het groote aantal gevallen van dysenterie, dat zich op Bali voordoet, is hedenmorgen een watervliegtuig met een hoeveelheid serum naar Benoa vertrokken. Vandaar geschiedt het transport over land.

Generaal-Majoor H. Gramberg. Bij Kon. besluit is eervol ontslag uit den militairen dienst, met dank voor de langdurige diensten, generaal-majoor der infanterie van het leger in Ned.-Indië H. Gramberg.

Univers. examens. Leiden. Econ.-doctoraal ex. Indologie de heeren H. E. Termeulen en J. J. Stienstra. — Candidaats-ex. Indisch recht de heer Roesbandi.

De Post van de gestrande vliegtuigen. Omtrent de wijze van doorzending van de luchtpostdépêches der postvliegtuigen naar Indië, welke averij hebben gekregen, is bericht ontvangen, dat de post van het derde vliegtuig, dat sedert 6 Oct. te Cawnpore verblijft, den 7 October van Calcutta is verzonden, 16 dezer te Singapore is ontvangen en 23 October te Batavia is aangekomen. De post van het vierde vliegtuig, dat de reis slechts tot Rangoon heeft kunnen volbrengen, is 18 dezer per boot van Rangoon naar Singapore verzonden, is den 23sten aldaar ontvangen en zal vermoedelijk den 27sten te Batavia aankomen.

De brandende gasbron. In aansluiting bij het desbetreffend bericht in de vorige v. W. t. W. het navolgende Aneta-telegram, d.d. Medan, 25 Oct.: De brand van de gasbron op het petroleum-terrein bij Pangkalan Soesoe is vanzelf gedoofd. De bron is waarschijnlijk verstopt, daar bij aanboring voortdurend gas wordt uitgelaten.

Zware branden. Bandoeng, 25 Oct. (Aneta). Vannacht is nabij het radiostation Rantja Ekek een zware brand uitgebroken, die anderhalf uur geduurd heeft en negen huizen verwoestte. — Koepang, 26 Oct. (Aneta). De geheele kampoeng Djoeroemapin bij Alas is afgebrand. Tweehonderd huizen, tweehonderd rijstschuren met 190.000 bosschen padi werden een prooi der vlammen. De schade bedraagt ongeveer 80.000 gulden.

Bank Nationaal Indonesia. Soerabaja, 25 October (Aneta). Ten overstaan van notaris Hazenberg is alhier de acte gepasseerd tot oprichtin van de N.V. Bank Nationaal Indonesia, met een maatschappelijk kapitaal van vijf ton. Directeur is de heer Soejono, plaatsvervangend directeur de heer Gondokoesoemo; als commissarissen treden op de heeren Soetomo, Soewarno, Sebroto, Soeroso en anderen.

Verregaand onkiesch! Soerabaja, 25 Oct. (Aneta). De Indische Cour. wijdt een bespreking aan de voorgenomen reis van het Belgische kroonprinselijk echtpaar naar Ned.-Indië en zegt, dat Indië den Belgischen troonopvolger van harte welkom zal heeten. Het blad vindt hier echter andermaal reden tot leedwezen bij het bedenken, dat ons eigen Koninklijk Huis zich bepaalt tot belangstelling uit de verte. De activiteit van het Belgische Vorstenhuis ten aanzien van de overzeesche gebieden is, aldus schrijft het blad, een voorbeeld, dat nieuw voedsel geeft aan de op dit punt gevoelde teleurstelling.

Militaire mutaties. Batavia, 26 Oct. (Aneta). Eervol ontslagen als militair commandant van de Westkust van Sumatra de kolonel van de infanterie A. H. Hofkamp. Benoemd als zoodanig kolonel A. Gleysteen.

Onderscheiding. Bij Kon. besluit is benoemd tot officier in de Orde van Oranje-Nassau dr. W. G. Boorsma, gep. N.-I. ambtenaar, laatstelijk directeur der Middelbare Landbouwschool te Buitenzorg.

Monument Van Heutsz. Het monument voor den oud-gouverneur-generaal Van Heutsz, dat te Weltevreden wordt opgericht, zal worden vervaardigd door den beeldhouwer H. A. v. d. Eijnde.

Opening der luchtlijnen. Batavia, 27 Oct. (Aneta). De Gouverneur-Generaal zal op 1 November a.s. de officieele opening der luchtlijnen van de Kon. Ned.-Ind. Luchtvaart Mij. bijwonen.

Gouverneur van Curaçao. Bij Kon. besluis is benoemd tot Gouverneur van Curaçao, Ir. L. A. Fruytier, oud-lid van de Tweede Kamer der St.-Gen., hoofdinspecteur van den Arbeid te Groningen. De nieuwe gouverneur werd 6 Januari 1882 te Hontenisse geboren.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Twee Feesten.

Het Boeatan-feest op 27 October in Seinpost is werkelijk zéér „geanimeerd" geweest. Zoowel 's middags als 's avonds waren de plaatsen uitverkocht en heerschte er een prettige, opgewekte stemming, daar de talrijke toeschouwers van harte genoten van al het Indisch schoons, dat zij te zien en te hooren kregen.

Jammer genoeg schijnen er meer loten verkocht te zijn, dan er zitplaatsen in de zaal zijn, zoodat enkelen teleurgesteld werden. Naar wij vernemen zal de voorstelling, op veelvuldig verzoek, eerlang herhaald worden.

Toen Zaterdag om half 3 Z. K. H. Prins Hendrik, vergezeld van zijn adjudant Lt. t. z. Termijtelen, de volle zaal binnenkwam — Z.Exc. de Minister van Koloniën en mevrouw Koningsberger waren reeds gezeten — weerklonk feestelijk de welkomstmelodie op de gamelan, door leden van het Nederlandsch-Indonesisch Verbond bespeeld.

Toen werd, na een hartelijke begroeting van Boeatan's presidente en een korte inleiding van den heer *G. C. Janssen* betreffende de Regeeringsfilms, de zoo typische rolprent van het Javaansche dessaleven — uit de buurt van Wonosobo — vertoond, gevolgd door die van het prachtige bergglandschap en de offerfeesten bij den Bromo.

Daarna eenige vroolijke krontjongliedjes door een negental leden van „Eurasia", onder leiding van den heer *J. Benjamins* meesterlijk voorgedragen.

Zoodra de „pauze" begon, moest de Prins naar het Loo vertrekken, echter niet dan nadat Zijne Koninklijke Hoogheid bij het buffet een kop thee met Indische versnaperingen geproefd had.

Het laatste gedeelte van de middagvoorstelling kon nog bijgewoond worden door Burgemeester en mevrouw Patijn en Generaal-Majoor Insinger, Gouverneur der Residentie, die eerst na de huldiging van H. M. de Koningin-Moeder konden komen. Zij hebben de mooie films van de Vorstenlanden en der Indische kunstbedrijven gemist, doch konden nog genieten van den, onder gamelan-begeleiding, in vorstelijken stijl, door *Raden Mas Mr. Soeripto* en *R. M. Soemiar* uitgevoerden *wajang-wong*-dans: *Ksatria* en *Boetoh* (Ridder en Demon) een zinnebeeldige voorstelling van hoe het edele alle boosheid en geweld weerstaat en overwint.

De middag werd besloten met de film „Mooi Bandoeng" onder de tonen van de *angkloeng*, een stel Soendaneesche, uitsluitend van bamboe opgebouwde instrumenten, een lieflijke muziek voortbrengend, die in Europa slechts zelden wordt gehoord. Ook dit heeft men te danken aan de zeer muzikaal ontwikkelde Indonesische studenten, leden van Eurasia, die ook 's avonds de filmvoorstelling hebben begeleid.

Om 8 uur weerklonk weder de welkomst-melodie van de gamelan en dankte de presidente opnieuw de talrijke gasten voor hun zeer gewaardeerd bewijs van belangstelling in het streven van Boeatan, tevens verklarend, dat dit feest mede ten doel had Boeatan's loten te plaatsen, waarvan er nog altijd in Heulstraat 19 te krijgen zijn. Zoodra die uitverkocht zijn, volgt de trekking.

Daarna zong mevrouw *Leonie van Noorden*, op den vleugel begeleid door Mevr. E. van Vloten—Brevet, met ontroerend schoone stem een jubelend Insulinde-lied, gevolgd door twee melodieuse liederen van *Emiel Hullebroeck*, „Assam Kana" en „Ramaï dendam" en het bekende „Apaka goena ber kaïn batik" van *Constant van de Wall*, waarop een daverend applaus volgde, wèl een bewijs hoe ze insloegen.

De Bali-film toonde hoe kunstzinnig de nog altijd Hindoesche bevolking daar is. Zeer bijzonder was de runderwedstrijd door de natte rijstvelden, waarbij niet het hardst rennende span, doch die dieren, welke in de sierlijkste houding geloopen hadden, den prijs wonnen.

De Balineesche offerdans van mej. *Micky de Meyier* sloot hierbij prachtig aan. Zij is een danseres van godsgenade, bezit er niet alleen het soepele lichaam, maar ook het noodige temperament en uitdrukkingsvermogen voor, zoodat de toeschouwers tot tranen toe geroerd werden.

Nadat het gordijn gevallen en de „rust met Indische versnaperingen" begonnen was, bleef men nog geruimen tijd onder den indruk er van.

Na de pauze speelden de Eurasia-leden weer keurige krontjong-liedjes, luide toegejuicht en werd de Bromo-film van 's middags herhaald.

De grappige één-acter van *Mia Aarwen*: „Tjangs", talentvol gespeeld, zoodat de zaal telkens in gullen lach uitbarstte, was een vroolijk besluit van den avond.

De jeugd bleef in Seinpost nog tot na middernacht dansen.

Feest op een ver eiland. [1])

Aardig is hierna het verslag te lezen van een geheel andere soort feestviering, in een afgelegen oord van Insulinde.

Op de verre eilanden van den archipel, waar het leven eentonig voorbijgaat en waar de grootste gebeurtenis is het binnenkomen van de Javaboot — eens in de twee weken of met nog langer tusschenpoozen — met berichten uit Europa en Indië, op al die stille posten komt toch éénmaal in 't jaar wat leven en beweging en wel als de verjaardag van onze Koningin wordt gevierd. Een jong doktersvrouwtje schrijft hierover uit Waingapoe op Soemba o.m.:

„Van het geheele eiland waren de *radja's* (vorsten) met gevolg opgekomen om *hormat* (eer) te bewijzen en zelden zagen we zooveel schitterende *kains* (weefsels) en krissen bij elkaar, als in deze dagen.

Op 31 Augustus maakten eerst 's morgens van 8—9 uur de hoofden hun opwachting bij den A. R. Ook was er een optocht van 300 christelijke schoolkinderen met vlaggetjes gewapend, die in een buitengewoon langzaam tempo vaderlandsche liederen zongen. „In naam van Oranje" in 't Maleisch — klonk ons vreemd in de ooren!

Zaterdag 1 Sept.: Races op een groot open veld op den weg naar Kambaniroe. Het was éénig. Duizenden en nog eens duizenden Soembaneezen stonden langs de baan en gilden oorverdoovend. De *Radja's* zaten bij ons in de tent. Er reden ongeveer 150 paarden — deels van Radja's, deels van Aldjoefrie (den grootsten Arabischen paardenfokker) en van de Matawai (de gouvernementsfokkerij). Het was eenig leuk. De schitterenste paarden zag je en alle werden bereden door Soembaneezen met fleurige kains om en helgekleurde lappen om hun hoofd. Je werd haast doof van het gekrijsch, waarmee ze aangevuurd werden door de duizenden toeschouwers. Ik vergat nog te vertellen, dat ik plechtig het touw van de baan door moest knippen. 's Middags was de prijsuitdeeling op het feestterrein en kwamen alle paarden met vlaggen behangen voor. De winnaars gingen daarna nog dansen op de paarden — echt een soort tandakken en dat in die fantastische costuums. 't Was een prachtig schouwspel.

Ook waren de dansen merkwaardig, die ze 's avonds onder gonggetrommel op 't veld uitvoerden. Aan een boom waren 3 *gongs* (bekkens) opgehangen — een heldere, een tusschensoort en een groote doffe, waarop de 2 dansers beurt om beurt sloegen. Steeds dansen 2 mannen, een man en een vrouw of 2 vrouwen, maar nooit meer tegelijk. De mannen springen woest in 't rond met getrokken mes en de vrouwen hebben in iedere hand, om den middelvinger, een stukje geitenvel met een pluk lange, witte haren er aan. Zij trillen dan met de vingers, waardoor de geitenhaartjes sierlijk wuiven. De vrouwen hebben een heel hooge schildpadden kam op 't hoofd en in 't rond daarvan is een kleurige sjaal gewonden, die in lange einden op den rug hangt. Verder hebben ze kettingen om den hals. Zij dansen ten hoogste 5 minuten achter elkaar.

Soms zingen de vrouwen ook een eentonige melodie. Alleen de mannen slaan beurtelings op de gong — de vrouwen *tandakken* (dansen) alleen.

De Savoeneezen dansen heel anders — hun dans heet „*padoa*" en is een godsdienstige reidans, waarbij ze zacht een eentonige melodie zingen, die sterke overeenkomst vertoont met Gregoriaansche kerkmuziek.

Ze staan in een grooten kring, allen met het gezicht naar het midden en de handen op elkaars schouders, mannen en vrouwen door elkaar. De vrouwen hebben op de wreef kleine, gevlochten, vierkante mandjes hangen, die om den enkel bevestigd zijn. Die mandjes zijn gevuld met *katjang idjoe* (groene erwtjes) en als ze nu met de voeten gaan stampen, ritselt de *katjang idjoe* en krijg je een eigenaardig geluid, dat den dans begeleidt.

[1]) Overgenomen uit „Het Vaderland".

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „Wat heb ik aan de Vereeniging?", ware eenvoudig t beantwoorden met: „De Vereeniging heeft wat aan U"

langzaam loopen ze nu in 't rond, steeds dezelfde danspas uitvoerend. Het zingen en het geritsel van de *katjang idjoe* moet de opwinding brengen. Steeds gaat het vlugger en eindelijk draait de kring in een snel tempo rond. Toen wij er naar keken, stonden er zeker 200 menschen in den kring — 't is heel typisch om te zien. De Savoeneezen dansen alleen 's avonds, liefst bij lichte maan. Feitelijk mogen de Christen-Savoeneezen niet meedoen aan zoo'n heidenschen dans, maar er werd erg gezondigd. Zoo'n oud gebruik zit er rotsvast in en ik vind 't jammer, dat de Zending deze oude gebruiken zoo tegengaat om ze te vervangen door onze Westersche opvattingen."

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De vierde Holland-Indië-vlucht.

De dag van 12 September 1928 was voor Nederland en Ned.-Indië van groot belang. Het was *het begin van het luchtverkeer in Ned.-Indië, de aanvang van het luchtverkeer op Ned.-Indië*. Den 23sten September kwam het postvliegtuig van luit. *Koppen* te Medan aan (*Deli Crt.* 24/9, 1ste en 4de bl.). Dit voor Indië nieuwe verkeersmiddel ontsluit tal van nieuwe wegen. De *D. C.* liet zich hare correspondenties en dagbladen uit Holland per luchtmail toezenden en zorgde bovendien voor een correspondent aan boord. De Redactie heeft onmiddellijk na de aankomst van het vliegtuig, door de medewerking van den zender van den heer *Janssen*, de *radio*-luisteraars in Noord-Sumatra bericht doen toekomen. Op de onderneming *Haboko* b.v. heeft men het bericht per luidspreker voor de verzamelde heeren uitgeroepen. Het kwam uitstekend over, zelfs tot Koeta Radja. Tevens zijn uitvoerige bijzonderheden uit de verslagen rondgeroepen, als een staaltje van wat de toekomst kan brengen.

In het buitenland heeft de serie vluchten buitengewoon groote belangstelling getrokken. De „*Statesman*" te Calcutta schrijft o.a.: „Sedert de Hollandsche vloot de Theems opzeilde met een bezem in den mast, is Groot-Brittannië niet meer zoo door de Hollanders in de schaduw gesteld als in deze dagen der luchtvaart. Ten opzichte van deze afstandsvluchten blijven wij achter en in *Britsch-Indië* zien we nog maar het begin van burgerluchtvaart. Een program is vastgesteld, waarbij gehoopt wordt dat over ruim een jaar een Br.-Indische maatschappij in staat zal zijn de verbinding Karachi—Delhi eens per week te maken. In April 1930 zal de lijn doorgetrokken worden tot Calcutta en in April 1931 tot Rangoon. Deze laatste dienst biedt de beste commercieele vooruitzichten en we hopen, dat hij spoedig daarna dagelijks zal worden. Ondertusschen toonen onze *Hollandsche* vrienden wat er gedaan kon worden. Bovendien geeft het niet alleen in de luchtvaart de leiding. *Java* en *Holland* zijn in *draadlooze telefonische verbinding*, en wanneer een Hollandsche planter zijn zieke echtgenoote in Den Haag kan toespreken, waarom zou dan een bewoner van Calcutta niet met Londen kunnen spreken? Kortgeleden sprak Ormsby Gore van Java met het Ministerie van Koloniën te Londen, maar dat kon hij van Br.-Indië uit niet doen. In Java luistert men naar concerten uit Den Haag, terwijl Br.-Indië niet naar Jix's speeches of Harry Lauders liederen kan luisteren." In dit en dergelijke artikelen vindt men den geest die het buitenland bezielt en de bewondering die het voor de Nederlandsche luchtvaart koestert. Onze vliegeniers brengen daartegenover groote hulde aan de medewerking der Royal Air Force voor het gebruik van aerodromes en andere vriendschappelijk bewezen diensten.

Het *Soer. Hbl.* schrijft over onze Indische luchtmacht (15 en 18/9, 3de bl. „Legervliegeniers", *Zentgraaff*) en over „Het zwaard van Damocles" (19/9, 2de bl. *R. v. S.* te Londen); de *Java-Bode* (25/9) beschrijft de aankomst van luit. Koppen te Tjililitan, ons nieuwe vliegveld bij Batavia.

„Buiten Indië".

De vijfde commissie van den Volkenbond te Genève heeft het Britsche voorstel aan den Volkenbondsraad aanvaard om *een commissie naar het Verre Oosten* te zenden, ten einde een onderzoek in te stellen naar het *opiumschuiven* en den *smokkelhandel* in het heulsap. In overeenstemming met het amendement van onzen vertegenwoordiger, den heer *Van Wettum*, zal Amerika uitgenoodigd worden de commissie ook tot de *Philippijnen* toe te laten teneinde gegevens te kunnen verzamelen noodig voor de bestudeering der werking van een eventueel algeheel verbod op het rooken van opium. Aan de vierde commissie (de begrootingscommissie) zal een crediet van ten hoogste 250.000 (Zwitsersche) frs. verzocht worden ter bestrijding van de kosten der in te stellen enquête. Zeventien landen onthielden zich van stemming bij de beslissing omtrent het voorstel, wegens de *financieele bezwaren*, die zij ertegen hadden. Dertien landen (w.o. *Nederland*) stemden voor, *China* was het eenige land, dat tegen stemde. Het voorstel heeft na Engeland's vasthoudende aandrang, ten slotte de goedkeuring verkregen van de budgetaire commissie. Met 17 tegen 5 stemmen werd besloten 100.000 Zw. frs. uit te trekken op de begrooting. Tegenstemmers waren China, Japan, Portugal, Lithauen en Italië. Men veronderstelt, dat de Ned.-Indische regeering bereid zal zijn bij te dragen in de kosten. Dit zou medewerken tot versterking van de overtuiging, dat Indië al het mogelijke zal doen ter bestrijding van het opium-kwaad, hetgeen te meer van belang is omdat het bestrijdingssysteem van Ned.-Indië wellicht het beste is. Het *Bat. Nwsbl.* (20 en 24/9) merkt hierbij op dat de opium-enquête van den Volkenbond ook voor de binnenlandsche verhoudingen in Ned.-Indië van zeer ingrijpende beteekenis kan zijn; voor den financieelen toestand bijv. kan zij aanzienlijke gevolgen met zich brengen. Nog belangrijker, niet in concreto, doch sympthomatisch, is de geschiedenis van den ambtenaar van den Volkenbond, voor het onderzoek der *Indische arbeidsverhoudingen*. De actieve belangstelling van het Arbeidsbureau van den Volkenbond en de voorgestelde opium-enquête accentueeren de beteekenis van het woord: *dat wat buiten Indië geschiedt* belangrijker is dan hetgeen zich binnen de landspalen afspeelt.

Wij vestigen de aandacht op het *Bat. Nwsbl.* (24/9 „Kellogg Pact"; 3de bl. „Amerika tegen den oorlog", *F. B. Kellogg;* 20/9, 3de bl. „Japan in China"; 21/9, 3de bl. „Rusland"), het *Soer. Hbl.* (18/9, 3de bl. ‚Burma"; 21/9, 2de bl. „Br.-Indië" en „Chineesche kroniek") en *De Loc.* (17/9, blz. 6 en 24 „De Philippijnen", *Prof. dr. Berg;* blz. 30 „Netherlands-Colonial Trade Review"; blz. 41 „Onjuiste berichten buiten de wet", *H. de Jouvenel;* 22/9, blz. 38 „De zending", *Moelia*).

Onderwijs.

Op het 7e Onderwijs-congres te Batavia (*Bat. Nwsbl.* 19 en 20/9) sprak de heer *Sonnenberg* over de waarde van *anti-opium* en *anti-alcohol-onderwijs op de lagere scholen*. Spr. schetste eerst het drankverbruik-kwaad en den strijd hiertegen aangebonden door matigheidsvereenigingen e.d.m., zooals de Orde van Goede Tempelieren. Tegenover afname van het drankverbruik onder de Inlanders staat een toename bij de Chineezen. Spr. bepleit de jeugd te doordringen van het groote maatschappelijke kwaad, verbonden aan het drank- en opiummisbruik; dit kan geschieden bij de lessen in Natuurlijke Historie. In Amerika is het anti-alcoholvraagstuk een verplicht leervak. Maar ook in andere landen wordt reeds anti-alcohol-onderwijs gegeven. De onderwijzer kan er op doeltreffende wijze toe medewerken het opium- en alcoholvraagstuk te bestrijden. *Regeeringssteun* is noodig en spr. hoopte dat het nog eenmaal zoover zal komen. De heer *Anthonisse* wilde door wetten en maatregelen de Inheemsche bevolking vrijwaren voor het voortschrijdend alcoholgevaar. (Applaus).

Het *Bat. Nwsbl.* (22/9, 3de bl) bevat de voorstellen eener commissie tot „Landbouwverbetering" in Britsch-Indië; zij beoogen een toestand te scheppen, die in vele opzichten overeenkomt met dien in Ned.-Indië.

Oostersch schrift en karakter.

De heer *J. H. Duyvensz*, bedreven in het analyseeren van het schrift van Westerlingen, heeft zijn ervaring getoetst aan de ontleding van het schrift van Oosterlingen (*De Loc.* 18/9, bld. 25). Grondbeginsel van de *schriftkunde* is dat alle aandoeningen van den mensch omgezet worden zoowel in bewuste als onbewuste bewegingen. Bovendien treedt voortdurend het oog op als beoordeelaar van het schriftbeeld en let dan onophoudelijk op netheid, goede vormen van de letters en op de juiste indeeling van hetgeen geschreven wordt. Schr. kwam in het bezit van schrift van *Chineesche* doctoren, studenten, advocaten en groote kooplieden, tevens in dat van gevangenen, falsarissen enz. Schr. concludeert dat de aandoeningen en gevoelens in het schrift van den Oosterling en in dat van den Westerling uitgedrukt worden door dezelfde bewegingen. Het schrift van den Westerling zou dus volkomen gelijk zijn aan dat van den Oosterling, dus geen enkel kenmerkend verschil dragen. Dit nu is waar voor het schrift van den zeer ontwikkelden Oosterling, maar het komt niet uit voor den eenvoudigen man, wiens schrift het kenmerk draagt door een Oosterling geschreven te zijn en wel door overdaad van halen, krullen en onnoodige lijnen, te verklaren uit een hang naar hoofsche manieren en een sterk ontwikkeld gevoel voor vormelijken omgang. Is het schrift van den eenvoudigen Westerling meestal onbeholpen en houterig van vorm, en verraadt het daardoor mindere ontwikkeldheid, de Chinees verraadt dit door zijn koppig vasthouden aan beleefdheidsvormen, die hij uit in quasi opsieringen in zijn schrift. Het gevolg van de eigenaardigheden der opvoeding van *de Chineesche vrouw* en de strenge achteruitzetting van *het Chineesche jonge meisje* is, dat vele eigenschappen van de Chineesche vrouw in het schrift slechts heel vaag worden aangeduid. Er waren slechts aanwijzingen en weinig duidelijke kenteekenen. De eigenschappen zijn in slapenden toestand aanwezig en wachten slechts om gewekt te worden. Het schrift krijgt daarom op het eerste gezicht iets doods. Toch is de gevolgtrekking te maken, dat het schrift van de Chineesche vrouw even sterk afwijkt van dat van den Chineeschen man als wij dat in het Westen gewend zijn. *De Indische rechter* heeft vaak gebruik gemaakt van schriftkundige voorlichting, maar voor zoover schr. weet, zijn er geen ambtenaren, die in het bijzonder belast zijn met schriftkundig onderzoek. De rechter roept steeds de hulp in van enkele te goeder naam en faam bekend staande schriftkundigen.

De Landschapskassen.

De *Java-Bode* (20/9) en de *Deli Crt.* (26/9) bespreken het periodieke boekwerk van de begrootingen en overzichten van de Landschapskassen over 1927. In 1918, na een ernstige critiek in de Tweede Kamer om beter toezicht op de geldmiddelen dezer kassen, werd met deze uitgave begonnen, doch toen in 1920 de malaise naderde werd ze gestaakt, om in 1923 te herleven, eerst in vereenvoudigden vorm, daarna weer uitgebreid. De geduldige snuffelaar kan uit dit lijvige boekdeel heel wat bijzonderheden putten over het werk der Landschapskassen in de Buitengewesten, maar nog steeds wordt hierin gemist een beschouwend overzicht van den arbeid en de financieele positie van de Landschapskassen. En daarnaast de quaestie van toezicht, financieel deskundig toezicht op het beheer van al deze gelden. Het gaat hiermee als met alle openbare middelen, waarop ter wille van de belastingbetalers en in hun naam grondig deskundig toezicht moet worden uitgeoefend. Het gaat hier om rond *f* 30 millioen. Voor Sumatra's Oostkust alleen voor bijna *f* 6 millioen. De *Deli Crt.* heeft deze kwestie herhaaldelijk naar voren gebracht, tegelijkertijd met het vraagstuk der contrôle op de gelden van den Cultuurraad en van de Gemeenten ter S. O. K. In totaal is ter S. O. K. een bedrag van meer dan *f* 10 millioen aan openbare gelden te controleeren. Niets ware eenvoudiger dan een klein accountantsbureau voor gemeenschappelijke rekening te openen voor een scherp toezicht ook op eenheidsprijzen voor arbeid en materialen. De tegenwoordige toestand is niet juist; daar zijn vrijwel allen het over eens. Volgens de *Java-Bode* konden de gouvernements accountantsdienst, de inspectie van Financiën en de Generale Thesaurie zich niet met de contrôle inlaten wegens *gebrek aan personeel*. De dienst der Buitengewesten was dus wel genoodzaakt een onderafd. Financieele Zaken bij de afdeeling Bestuurszaken der Buitengewesten op te richten. Er waren hiervoor *geen accountants te vinden*. Volstaan moest dus worden met boekhoudkundige krachten voor de contrôle op de landschapskassen; ook het personeel dezer afdeeling is zeer beperkt. Thans is een voorstel aan de Regeering in bewerking om op het Dep. van B. B. *een cursus* te openen voor de *opleiding van boekhouders*, die zullen worden toegevoegd aan de bestuursambtenaren, die het beheer over de 78 Landschaps- en onderafdeelingskassen voeren. De opleiding zal ook niet goedkoop blijken, maar er wordt dan tenminste een einde gemaakt aan den toestand van heden.

Het *Soer. Hbl.* geeft artikelen over „De centrale Kamer van Koophandel" (18/9) en „Mijnbouw-zaken" (19/9, 3de bl. Z.), *De Loc.* (20/9, blz. 3) over „Weeskamers".

Een Controleursvrouw in de rimboe.

De *Java-Bode* (22/9) vertelt van het 10-jarig rimboe-leven in de Buitengewesten van de echtgenoote van den controleur B.B. *M. A. Bouman*. Mevr. Bouman-Houtman fungeerde als technische voorlichtster der tentoonstelling van Timorweefsels in de Theosofische Loge aan het Koningsplein. De allereerste standplaats in Midden-Borneo, welke zij met haar echtgenoote kreeg, was Smitau, gelegen op 4 dagen stoomens van Pontianak. Daar woonde geen enkele Europeaan. Een bootje van den Resident, dat

hun ter beschikking gesteld werd, gaf hun gelegenheid om een tournee door het zeer waterrijke gebied te maken. Talrijke meren worden er aangetroffen, die in prachtige streken gelegen zijn. Maar menschen zag men er bijna niet. Slechts water en lucht waren de „afwisselingen", die men er te aanschouwen kreeg. Het was een ideaal plekje van Moeder Natuur. De Dajakbevolking, waarmede men af en toe in aanraking kwam, was zeer vriendelijk voor de controleursvrouw. Ook haar man kon zeer goed met de bevolking overweg. Binnen den kortst mogelijken tijd wist hij hun taal, zelfs in dialecten, te spreken. Hij heeft zich dan ook uit vriendschap in een der stammen doen opnemen. Een prachtige wapencollectie verzamelde hij aldaar. Na eenigen tijd volgde eene overplaatsing naar Kroë, waar men 1½ jaar verbleef. Ook daar was het eenzaam. Vervolgens ging het controleursgezin met Europeesch verlof. Na ommekomst van het verlof werd controleur B. op Djene Ponto in Z.-Celebes geplaatst. Ondanks alle zorgen en lasten, die zij met haar man doorleefde, vond deze moedige vrouw nog gelegenheid hare idealen na te streven en de kunst te dienen. Na 1½ jaar kreeg controleur B. Timor Koepang als standplaats. Hier interesseerde zij zich voor de paardensport en voor de weefkunst der Timoreezen. Thans is contr. B. op Alor geplaatst. Met haar gevoel voor schoonheid in de ongerepte natuur, met haar belangstelling voor ethnologie en voor meerdere wetenschappelijke en zakelijke vraagstukken en met haar moederschap over twee kinderen, en haar sport voelt mevr. Bouman zich in Alor evenmin eenzaam als in Djene Ponto.

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (15 en 21/9 „Timor", *Villanus;* 18/9 „De G.-G. op Bali";21/9 „De G.-G. op Borneo"; 19/9, 3de bl. „Naklanken der Holl.-Amer. exp." naar N.-Guinea; 20/9 „Undesirables", Z. over Bataksche soldaten), *De Sum. Post* (25/9, 2de bl. „Een onrechtmatig bezit"), *De Loc.* (17/9, blz. 1 „Uit de Minahassa" en blz. 39 „Van Ambon naar Medan", *Dr. Broersma),* het *Bat. Nwsbl.* (19, 21 en 22/9 „Relletjes op Biliton"), de *Java-Bode* (21/9 „Bali en zijn godsdienst") en de *Deli Crt.* (24/9 „Een massa-aanval in Atjeh" van leprozen; 27 en 28/9 „In de Bataklanden").

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het standbeeld voor Van Heutsz.

Het volgende vinden wij in de *Soeloeh Indonesia Moeda* van Aug., het orgaan van de Indonesische Studieclub te Soerabaja en de Algemeene Studieclub te Bandoeng, twee vereenigingen van Indonesische intellectueelen:

De „groot . . . ." [1]) Van Heutsz zal nu zijn standbeeld krijgen, zelfs meer dan één, n.l. een te Weltevreden en een te Amsterdam. Over de verregaande onkieschheid om in dit land (Indië) een standbeeld te plaatsen van den man die duizenden, waaronder weerloozen, in den dood joeg, opdat de Hollandsche vlag victorie zou kraaien in den Maleischen archipel, zullen we het nu hier maar niet hebben. Elk Indonesiër, die zich ook maar eenigszins politiek bewust is, zal zijn schouders ophalen voor dit nieuwe staaltje van den kwetsenden eigenwaan van de groep die hier te lande (Indië) het Hollandsche volk vertegenwoordigt. En de niet-politiek bewuste Indonesiër zal door dit standbeeld, dat daar te Weltevreden moet verrijzen, zeker niet gebracht worden tot een eerbiedig gedenken van dien gouverneur-generaal onder wiens bewind de Atjehschandalen, de beruchte Gajo- en Alastocht en diverse wreedheden in de andere Maleische eilanden bedreven werden.

Overigens kan de Indonesiër bij het aanschouwen van dat standbeeld zijn hoofd schudden en zich afvragen of Holland dan geen andere figuren heeft dan dergelijke sabelkletteraars, om publiekelijk te huldigen.

Maar we willen wel het een en ander zeggen over het standbeeld dat daar nu te Amsterdam zal verrijzen. De Gemeenteraad aldaar heeft eindelijk het aanbod van dit standbeeld aanvaard met 24 tegen 21 stemmen. De uitslag van die stemming heeft enkele Hollandsche organen in deze contrijen reeds aanleiding tot weinig waardig betoog gegeven, betoog zooals we dat van die fascistische organen gewend zijn. Er is gesproken van „socialisten en communisten die men uit de raden moest trappen" (deze menschen zijn inderdaad rijp voor zelfbestuur), er is geleurd met de grootsche huldebetuiging toen gebracht door het Nederlandsche volk. Daarop willen we hier even wat dieper ingaan, omdat die voorstelling geheel in strijd is met den werkelijken stand van zaken.

Tot eer van de Nederlandsche natie moet gezegd worden dat het beste deel van het volk niets voor die huldebetuigingen voor Van Heutsz voelt, doch dat het slechts een beperkte categorie van kapitalistische scherpslijpers is die den dooden Van Heutsz als demonstratie-object wil gebruiken om een fascistisch getint nationalisme op te zweepen, dat bij het minst goede deel van elk volk steeds gereeden ingang vindt. En vooral bij een koloniaal publiek dat zijn ijdelheid-van-blanken-man er door gestreeld voelt. In koloniale zaken beheerscht die groep van scherpslijpers thans de groote pers in Holland zoowel als hier, maar, dit zij nogmaals tot eer van het Hollandsche volk gezegd, de meerderheid loopt er niet in.

De intellectueelen in Nederland zijn te critisch onderlegd om niet in te zien dat Van Heutsz in het geheel geen groot man was, dat hij niets anders deed dan uitvoering geven aan de in Den Haag uitgestippelde imperialistische koloniale politiek en dat de wijze waarop hij die uitvoerde, gepaard ging met onnoodige en schandelijke wreedheden, waarvoor elk fatsoenlijk Nederlander zich schaamt. Vandaar, dat het in Nederland een groote lijdensgeschiedenis is geweest met die Van Heutsz-hulde, dat de drie bekendste der niet zeer talrijke Nederlandsche beeldhouwers geweigerd hebben een standbeeld voor dien man uit te voeren, terwijl een van hen, de uitvoerder van een standbeeld voor den Boerengeneraal de Wet, verklaarde dat, wanneer men een standbeeld voor De Wet ontwierp, men dat niet deed voor Van Heutsz. In een Nederlandsch letterkundig blad van standing, we meenen „Groot-Nederland", is toen Van Heutsz in zijn ware gedaante van koloniaal officier geteekend. En dat viel allesbehalve vleiend uit, tegen een achtergrond van brandende kampongs.

De beroemde begrafenis, waarover men in de Nederlandsche bladen hier te lande zoo verrukt was, is niets anders geweest dan een militaire betooging waaraan het volk geen deel had.

Dit verklaart waarom het dan eindelijk met niet meer dan 3 (zegge drie) stemmen gelukt is, de stad Amsterdam dit door een vierde-rangs beeldhouwer vervaardigde monument aan te smeren, dat, als het er komt, voor den Indonesiër daar in Amsterdam zal staan als het symbool van de voor hun vrijheid strijdende verzetslieden, van de in de Gajo- en Alaslanden vermoorde vrouwen en kinderen en van de appreciatie voor die daden door een deel van het Nederlandsche volk.

Wat wij het Nederlandsche volk als geheel slechts verwijten, is dat het, waar het officieel voorgeeft met den Indonesiër te willen samenwerken, niet verhindert dat de vrije hand wordt gegeven aan een groep lawaaimakers die, gezien hun bewondering voor Van Heutsz, niets liever zouden willen zien dan een herhaling van de onder zijn bewind bedreven schanddaden.

Gevolg is dit natuurlijk van het verschijnsel dat men in bijna alle Westersche parlementair geregeerde landen kan waarnemen, n.l. dat het beste deel van de natie zich aan de publieke zaak steeds minder gelegen laat liggen. Doch die onverschilligheid hebben wij het recht haar tot een verwijt te maken wanneer de Indonesiër daardoor wordt overgeleverd aan de onsmakelijke betoogingen der reactionnairen.

En nu vragen wij nog dit: wat zouden deze Van Heutsz-aanbidders er van zeggen als de Indonesiër van zijn kant nu eens publiekelijk ijverde voor een standbeeld van Dipo Negoro (dat mettertijd er wel komt), die vocht voor de vrijheid van zijn volk, niet om een ander volk te onderwerpen en de zegeningen van het Westersch kapitaal deelachtig te doen worden, in den vorm van poenale sanctie, uitvoerrecht op inheemsche rubber, suikerindustrie in heerendiensten? Of voor Tjipto, die een geheel leven offerde om te strijden voor de Nationale Zaak? Het antwoord weten we wel: dan is de Indonesiër een kwajongen, dan is hij communist of andere „ist", dan komen er printahs om inzameling van gelden onmogelijk te maken, maar voor een standbeeld van Van Heutsz mag hij misschien zelf nog wel bijdragen. Regenten en vertegenwoordigers van Soenan en Sultan zullen wel tegenwoordig mogen (of moeten?) zijn bij de onthulling van dat standbeeld voor den „grooten Gouverneur-Generaal Van Heutsz, die . . ." Och, het recept is welbekend, het behoeft hier niet herhaald te worden.

Maar wij herhalen slechts onze vraag: heeft Nederland dan geen grootere mannen om op te wijzen en om publiekelijk te huldigen, met betrekking tot zijn koloniale geschiedenis?

[1]) (Noot van de redactie der S.I.M.). De redactie laat hier een voor Van Heutsz niet erg malsch woordje weg. Want in Indonesia weet niemand (ook niet de N.-I. strafrechter zelf) wat wel en wat niet door den N.-I. Kolonialen beugel kan. De elasticiteit van dezen beugel vindt nergens ter wereld haar weerga.

Groot-Indonesië.

Met dit opschrift treedt de redactie van het nationalistische blad *Darmo Kondo* te Solo in een nadere beschouwing over het te Soerabaja gehouden P.P.P.K.I.-congres.

In de eerste plaats stelt zij voorop dat het congres het bewijs heeft geleverd dat het nationaliteitsgevoel reeds diep in den boezem van het volk is doorgedrongen. Alles was op het congres Indonesisch; jammer was het dat Inlanders als Alimoeso, Ratulangi, Apituley en Laoh zich daarvan niet konden overtuigen door de vergaderingen bij te wonen.

De ontvangst, alsmede de huisvesting der congressisten waren eenvoudig schitterend.

Verder was de belangstelling van het volk enorm; het volk dat begreep dat de voormannen daar kwamen om over het belang van het volk te beraadslagen. Een frappant bewijs was wel dat de belangstellenden zich niet door den regen lieten afschrikken en niet wilden weggaan alleen om geen woord van hun voormannen te missen.

De verstandhouding tusschen de leiders was uitstekend; er was geen sprake van deze of gene partij, er waren slechts voormannen van de Indonesische volksbeweging.

Niet te verwonderen zal het zijn indien de sana-groep met zuur gezicht de goede resultaten van het congres verneemt en nieuwe wegen tracht te vinden om den keten tusschen de leiders en de nationale partijen te verbreken, doch de leiders zijn waakzaam.

Elke bij de P.P.P.K.I. aangesloten politieke partij is moreel verplicht de aangenomen motie te eerbiedigen; op het volk rust de moreele plicht het streven naar de oprichting van de nationale bank te steunen. (Bij bedoelde motie werd besloten om bij propaganda voor de eigen vereeniging zich niet afkeurend uit te laten over de grondslagen of de richting der mede-leden van de P.P.P.K.I. of schadedoende zinspelingen te maken; alle onderlinge geschillen moeten langs vredelievenden weg worden opgelost. — Red.).

De Indonesische pers dient mede te werken tot uitvoering van de motie door geen artikelen op te nemen die de een of andere nationale partij zouden kunnen grieven. Op haar rust eveneens de taak contact te scheppen tusschen de leiders en de massa; zij verschaft voorlichting aan het volk door het in gemakkelijk te begrijpen taal wegwijs te maken. Voor het voeren van propaganda moeten menschen worden genomen die bezadigd, welbespraakt, tactisch en niet egoïstisch zijn. Dat er moeilijkheden zullen worden ondervonden is te verwachten, doch de leiders moeten zich daardoor niet laten ontmoedigen, immers zij dienen de waarheid en zullen eveneens waarheid oogsten.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Indische Post over den invloed der sociaal democraten in Indië.

Een redactioneel artikel in het Nr. van 22 Sept. van de „Ind. Post", neemt het door den heer Cramer op het congres van de (socialistische) Tweede Internationale gesprokene onderhanden, voor zoover dit betrekking heeft op „samenwerking tusschen de onderdrukte rassen en de onderdrukkers". De hr. Cr. wees er op dat in Ned.-Indië de socialisten bij menige gelegenheid met verschillende nationalistische groepen hebben medegewerkt. De zoogenaamde radicale concentratie, waartoe het initiatief door de socialisten is genomen, was een vorm van samenwerking, welke navolging verdient. Deze samenwerking die heel moeilijk was, is alleen mogelijk wanneer bij verschillende partijen de wil daartoe bestaat.

Tegen deze voorstelling van zaken komt de „Ind. Post" in verzet en is van meening dat de radicale concentratie een volkomen mislukking is geworden. Een volslagen fiasco.

„De waarheid, de naakte waarheid is, dat de sociaal-democratie in Indië totaal gehouden is buiten de radicale concentratie, nu aangegaan door de inheemsche elementen, die links georiënteerd zijn. De heer Stokvis heeft indertijd getracht deze uitsluiting te voorkomen door gloedvolle lezingen te houden, juist voor de Indische nationalisten, waar-

in hij zichzelf en zijn partij aanbeval als onwaardeerbare hulp. Vooral te Soerabaja hebben toen de nationalisten van de „Studieclub" hem te verstaan gegeven, dat zijn vurige liefde niet beantwoord werd. Hij liep een blauwtje.

En hij moest een blauwtje loopen. Want het is voor een ieder, die in Indië nu verder kijkt dan zijn neus lang is, duidelijk dat de zeer links gerichte inheemschen wantrouwen koesteren jegens iederen blanke, al zwaait hij nog zoo fier het roode vaandel...

Het getuigt werkelijk van geweldige zelfoverschatting indien (het zeer geringe aantal) socialisten een oogenblik denken, dat zij invloed zullen kunnen uitoefenen op de nationalistische beweging, zelfs indien deze beweging gesteld ware op dezen invloed, hetgeen stellig niet het geval is...

Critisch nuchter den toestand bekijkend en gesteund door de feiten, mag men beweren, dat al dat gepraat van de socialisten in Indië en in Nederland over de actie der partijgenooten in Indië, niets dan *blague* is. Zij hebben nooit een rol van eenige beteekenis gespeeld... Ze draaien naar links en ze draaien naar rechts. En ze weten niet waar ze het vinden moeten. Om de doodeenvoudige reden, die zij alleen niet begrijpen, dat wat ze zoeken in Indië niet te vinden is.

Tropisch Nederland.

Afl. 13 opent met het eerste gedeelte van een artikel van majoor C. L. Becking: Eenige schetsen uit Bantam (van de vele illustraties zijn vooral die interessant welke betrekking hebben, op het fort Speelwijk, de handelsvestiging der O.-I. Comp. in de 17e en 18e eeuw). — Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis geeft het vervolg zijner beschouwingen over de jongste onlusten op Java. — De hr. M. C. van Rouveroy van Nieuwaal vertelt bijzonderheden over Dipa Negara (onze wakkere tegenstander in den Java-oorlog van 1825—30) en zijn graf te Makassar (met afb.).

Journal of the Royal Asiatic Society.

Het Oct.-Nr. van dit te Londen verschijnende tijdschrift bevat van de hand van den hr. C. O. Blagden eene bespreking van verscheidene uitgaven over Indië, welke de wetenschappelijke wereld zullen interesseeren; speciaal noemen we de werken, waarvoor de hr. Bl. *uitvoerige* aandacht vraagt, nl. Prof. Dr. N. J. Krom's Engelsche editie der archaeologische beschrijving van den Boroboedoer, zoomede zijn Hindoe-Javaansche geschiedenis (beide verschenen bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage). De hr. Bl. laat zich over de beide geschriften van Prof. Krom zeer waardeerend uit; zijne bespreking van de Hindoe-Javaansche geschiedenis eindigt: Finally, I think it would be highly desirable to have an English translation of Dr. Krom's important work for the benefit of a large circle of readers to whom Dutch is, I regret to say, an unknown longue.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 12 (15 Sept.). Hoe moet men citronella-olie behandelen? door Dr. J. Zimmermann. — Geologische en agrogeologische kaarteering, door Dr. Ir. R. W. van Bemmelen. — Klein landbouw. Melkvee fokken in Ned.-Indië, door W. A. Schrauwen. — Enkele bijzonderheden omtrent den jutehandel. — Rubbersituatie en Zondagsrust.

De Indische Mercuur.

No. 43 (24 Oct.). Opening van het verbouwde Phytopathologische Laboratorium Willie Commelin Schotten en het daarin gevestigde centraal bureau voor Schimmelcultures te Baarn. — Positie van de Javasuiker, door H. C. Prinsen Geerligs. — Internationale Vereeniging voor de Rubber- en andere cultures in Ned.-Indië (aan het jaarverslag over 1927 ontleende mededeelingen). — De Kenafvezel, door P. van Besouw (ontleend aan het Alg. Landb. Weekbl. v. N.-I.). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een opgave van recente rubberliteratuur.

* * *

Landsdrukkerij. Jaarverslag 1927. (Departement van Gouvernementsbedrijven in Ned.-Indië). Weltevreden, Landsdrukkerij.

De rentabiliteit van de Ombilinmijnen, door A. Pakvis, hoofd van het Gouv. accountantskantoor te Padang. (De Ingenieur. 20 Oct. '28).

De spoor- en tramwegen op Sumatra, door P. Eibergen (met schetskaart). (Tijdschrift voor Econ.-Geographie. 15 Oct. '28).

Omong-Melajoe (Maleisch praten). Spraakkunst, oefeningen, woordenlijst, door Raden S. Nimpoeno. Amsterdam, W. Versluys. (Met afb. tusschen den tekst).

Onder Van Heutsz. Het leven van drie Hollandsche jongens in Indië, door H. P. Geerke. Amsterdam, J. M. Meulenhoff. Met platen.

W. O. J. Nieuwenkamp. Inlandsche kunst van Nederlandsch Oost-Indië. II. Beeldhouwkunst van Bali. 's-Gravenhage, H. P. Leopold. Met platen.

Die Lauterscheinungen in den Ambonischen Sprachen, von E. Stresemann. (Beihefte zur Zeitschrift für Eingeborenensprachen. X). Berlin, D. Reimer. 1927.

Suriname.

„De West" van 25 Sept. schrijft:

„Waterleiding. Wij vernemen van bevoegde zijde dat Dr. Jenny Weyerman, die een aantal waterleidingen in het zuiden van Nederland tot stand bracht, een waterleiding voor Paramaribo heeft ontworpen en dat hij op 9 November a.s. per s.s. Nickerie naar Suriname vertrekt ter nadere uitwerking daarvan ter plaatse."

Onze lezers zullen zich de interessante artikelen van Dr. Jenny Weyerman over een waterleiding voor Paramaribo in „De West-Indische Gids" herinneren.

* * *

In den avond van 26 September omstreeks negen uur zijn aardtrillingen waargenomen in Suriname. Men voelde de beweging en zag ook voorwerpen aan den wand in beweging komen. Schade is, voor zoover aan „De West" bekend werd, nergens aangericht. In de districten zijn de schokken ook duidelijk gevoeld. Van Alkmaar telefoneerde men, dat alle huizen in den omtrek schudden en meent men waargenomen te hebben, dat het verschijnsel gepaard ging met een dof onderaardsch gerommel.

* * *

„De Surinamer" van 30 Sept. schrijft:

„Op 25 September heeft er een verschrikkelijk onweer gewoed in Saramacca. De districtcommissaris bevond zich juist op reis van Catharina Sophia naar de Tijgerkreek. Tijdens het onweer was hij met een beambte van politie en twee tolken op de brug van de Tijgerkreek. Plotseling schoot er een bliksemschicht door het ruim. Een groote parwaboom, die in de nabijheid stond, werd gespleten. Terzelfder tijd viel er tusschen het groepje op de brug iets hards, dat de commissaris niet goed kon onderscheiden, doch door enkelen der aanwezigen werd aangezien voor een brok steen of iets dat sterk op steen geleek en uit de lucht kwam vallen. Het sloeg met een harden slag op het brugdek en kaatste daarop terug om over het hoofd van een der tolken te scheeren en in de rivier terecht te komen, waar het in kleine stukken uiteen scheen te spatten."

Een z.g.n. „vuurbol" schijnt het niet geweest te zijn. Anders zouden de waarnemers niet gesproken hebben van een steen.

* * *

Zooals „De West" van 2 Oct. schrijft, heeft de Gouverneur een ontwerp ingediend tot aanvulling van de verordening op den uitvoer van Possumhout.

De verordening, waarop dit ontwerp betrekking heeft, is destijds in het leven geroepen om W. L. Kann en diens rechtverkrijgenden de gelegenheid te geven in Noord-Amerika afzet te zoeken voor Possumhout, dat naar de overtuiging van den vergunninghouder voor bepaalde industrieele doeleinden zou kunnen worden aangewend. Sedert heeft de heer Kann zich groote geldelijke offers getroost om zijn doel te bereiken en belangrijke bedragen in de koloniale kas gestort; herhaaldelijk deden zich evenwel teleurstellingen voor hoofdzakelijk haren grond vindende in enkele tevoren niet bekende eigenschappen dezer houtsoort, die het gebruik in Amerika bemoeilijkten.

Dank zij het volhardend pogen van den heer Kann is thans de mogelijkheid geopend om tot afzet van de genoemde houtsoort, nadat deze hier te lande een bewerking zal hebben ondergaan, te geraken.

En inderdaad blijkt er bereidwilligheid tot kapitaal-verstrekking voor het oprichten en in bedrijf brengen en houden van een machinalen zaagmolen voor dit doel te bestaan, onder voorwaarde evenwel, dat een in de verordening vervatte bezwarende bepaling gewijzigd wordt, dan wel geheel vervalt. Bedoelde bepaling schrijft voor, welke hoeveelheden

Possumhout jaarlijks moeten worden uitgevoerd.

De heer Kann heeft zich, onder uiteenzetting zijner plannen, tot den Gouverneur gewend met het verzoek ontheffing te erlangen van deze bepaling.

De vergunninghouder heeft medegedeeld, dat bij het tot stand komen der verordening er inderdaad uitzicht bestond op de aflevering der vastgestelde minima, maar dat de fouten van het hout, welke bij het gebruik in het groot eerst duidelijker bleken, die verwachtingen den bodem insloegen.

Tegen schrapping van den eisch van den minimum uitvoer zonder meer dan wel het bij voorbaat of op een in het algemeen te ruimen grondslag erkennen van de aanwezigheid van overmacht bestaat echter het groote bezwaar, dat de bereiking van het doel, met de verleening van het monopolie beoogd, niet verzekerd zal wezen. Immers, dit doel was den concessionaris er toe te brengen meer arbeidsgelegenheid voor de Surinaamsche bevolking te scheppen en een der tot dusverre ongebruikte rijkdommen van het land te exploiteeren.

Aan bovengenoemd bezwaar wordt evenwel tegemoet gekomen, indien naast de bepaling met betrekking tot den minimum uitvoer nog een andere bepaling wordt opgenomen, die voor spoedige uitvoering vatbaar is en de zekerheid geeft die ter beschikking van bovengenoemd doel verlangd moet worden.

Deze bepaling is in overleg met belanghebbende gevonden in den eisch tot het oprichten, in bedrijf brengen en in bedrijf houden van een machinalen houtzaagmolen met een jaarlijksche verwerking van ten minste 3000 M3 Possumhout. Indien aan dezen eisch wordt voldaan, zullen daaruit voor het Land mede voordeelen voortvloeien van voldoenden omvang, om daarin den prijs te zien voor het verleende monopolie.

Indien het hier aangeboden ontwerp tot aanvulling van de verordening op den Possumuitvoer door de Koloniale Staten wordt aangenomen, heeft de Gouverneur het voornemen om, evenals dit in de afgeloopen jaren het geval is geweest, het begrip overmacht nog voor 1929 en 1930 ruim op te vatten, teneinde belanghebbende in de gelegenheid te stellen den bedoelden machinalen houtzaagmolen op te richten en in bedrijf te stellen en den afzet van het Possumhout tot genoemde hoeveelheid van 3000 M3 op te voeren. Daartoe is te meer reden, waar belanghebbende de verzekering heeft gegeven gedurende dien tijd al zijne krachten te zullen inspannen om, zoo mogelijk in vereeniging met andere hout-exploitanten, den uitvoer van onbewerkt Possumhout zoo hoog mogelijk op te voeren.

* * *

In hetzelfde nummer van „De West" een artikel vol cijfers over „Een Canadeesche Aluminium Moedermaatschappij".

Het Metal Bulletin van 31 Augustus meldt, dat de Surinaamsche Bauxite Maatschappij is ondergebracht bij de nieuwe maatschappij welke door de Aluminum Company of Amerika kort geleden in Canada werd gesticht onder den naam van Aluminum Ltd. Deze nieuwe holding company heeft $ 25.000.000 aan aandeelen uitgegeven en $ 20.000.000 aan obligaties, dus totaal $ 45.000.000.

Alle maatschappijen in den vreemde welke voorheen door de Aluminum Compay of Amerika werden beheerd, zullen dus voortaan onder beheer komen te staan van de nieuwe Canadeesche moeder-maatschappij.

Het „Metal Bulletin" meldt verder, dat de groote Arvide-fabriek in Canada (waaraan ook Suriname roode erts levert) haar voltooiing nadert en dat deze fabriek in staat zal zijn om aan de verhoogde vraag van Aluminium voor de volgende twee of drie jaren te voldoen.

* * *

In het „Gouvernements-Advertentieblad" van 24 September zijn de Statuten opgenomen van de „Vereeniging voor Surinaamsche Boren op coöperatieven grondslag „Ons Belang", gevestigd te Paramaribo..

De vereeniging, aangegaan voor 30 jaren, stelt zich ten doel de economische belangen harer leden te bevorderen.

* * *

Dr. N. Wing Easton te Rijswijk schrijft aan de „N. R. Crt." van 27 October, Av.bl. A:

„In uw Avondblad C van gisteren komt een aan

„De West" ontleend bericht voor over „Het petroleumvraagstuk in Suriname", waaruit blijkt dat het vinden van aardolie op Paradise op zwendel berust. In een door mij tevens ontvangen brief uit Paramaribo wordt nog vermeld, dat de boring, waaruit de olie op 100 m. zou zijn verkregen, bij onderzoek slechts 22 M. diep bleek te zijn, en dat de „ingenieur" Houdelet gevangen genomen is en zich voor den rechter zal hebben te verantwoorden.

Die uitslag verwondert mij niet. Enkele jaren geleden had ik de gelegenheid ter plaatse een nauwkeurig onderzoek in te stellen op drie gerapporteerde olievindplaatsen in Suriname. Op één dier plaatsen had een, eenigszins verklaarbare vergissing plaats gehad: op de beide andere echter kwam ik tot de overtuiging, dat men met opzettelijk bedrog te doen had. L'histoire se répète!

Het is jammer, dat het toen door mij uitgebrachte rapport niet, zij het slechts in substantie, openbaar is gemaakt; er hadden dan ook plaatsen en personen genoemd kunnen zijn, waarvan ik thans niet gerechtigd ben de namen te geven.

Voor zoover ik toen den bodem van Suriname heb leeren kennen n.l. het lagere terrein benoorden de watervallen tot aan zee, is de kans om aldaar aardolie te vinden in elk geval uiterst gering, en voor mijzelf acht ik ze zelfs buitengesloten. In het zuidelijke, hoogere terrein zal wel niemand naar petroleum gaan zoeken. Men zal zich in Suriname, ook in hoogste instantie, aan het denkbeeld moeten aanpassen, dat in die richting geen succes te verwachten is, en dit schrijven moge tevens een waarschuwing zijn voor mijn landgenooten om geen geld te steken in eenige onderneming, die exploratie naar petroleum in Suriname ten doel heeft."

Met deze waarschuwing doet Dr. Wing Easton een goed werk.

Maar is dat uitgestrekte land voldoende geëxploiteerd om met zekerheid te kunnen zeggen dat er nergens aardolie in den bodem zit?

Onze nabuur, Britsch Guiana, geeft den moed nog niet op. De „Daily Chronicle" (een te Georgetown verschijnend blad) van 7 Juni bericht de oprichting van een vennootschap, die — zooals het blad het uitdrukt — nu of nooit zal moeten uitmaken of er petroleum is. De vennootschap draagt den naam „Demerara Oilfields Limited".

De vennootschap heeft 55 perceelen land aan de Corantijn, in welk district het onderzoek zal plaats vinden en onderhandelt over het verkrijgen van nog meer land in het gronddistrict. (Zie „Het Koloniaal Weekblad" van 2 Aug.). Sedert hebben wij niets meer van de zaak vernomen.

* * *

Eenige weken geleden wezen wij op de wenschelijkheid om het interessante verhaal van wijlen Pater Rikken, *„Ma Kankanterie"*, dat vele jaren geleden als feuilleton was verschenen in „De Surinamer", in boekvorm uit te geven. Tot ons genoegen lezen wij nu in „De Surinamer" van 30 September dat sedert eenigen tijd de mogelijkheid wordt overwogen om de werken van Pater Rikken opnieuw in het licht te geven.

* * *

Naar men aan de „N R. Ct." van 23 Oct. mededeelt, zijn tot directeuren van de d.d. 4 October opgerichte West-Indische Compagnie benoemd de heeren Joh. J. F. de Freese, mr. F. W. D. C. A. van Hattum en A. C. Oerlemans, laatstgenoemde voor Suriname, terwijl bereids een benoeming als commissaris hebben aanvaard de heeren T. H. van Hattum, directeur van de N.V. Solleveld, van der Meer en van Hattum's Stoomvaart-maatschappij te Rotterdam, mr. dr. J. A. van Thiel, substituut-officier van justitie te Amsterdam en C. R. Weyting, oud districtscommissaris en laatstelijk agent generaal van het Immigratie departement van Suriname, te 's-Gravenhage.

* * *

Ter gelegenheid van Koningins verjaardag is in Suriname voor de eerste maal de voorwaardelijke invrijheidstelling toegepast.

* * *

Een wetsontwerp is ingediend tot wijziging van de wet van 2 Juli 1928 tot nadere wijziging en aanvulling van het reglement op het beleid der regeering in de kolonie Suriname, van de Surinaamsche Bankwet 1928, en van de wet van 2 Juli 1928 tot toekenning van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel in Suriname aan de biljetten van de Surinaamsche Bank. Volgens het slotartikel van de wet van 2 Juli 1928 treden deze wetten in werking met ingang van 1 Juli 1928. Ten gevolge van verschillende omstandigheden konden deze wetten eerst 2 Juli j.l. worden goedgekeurd en 23 Juli d.a.v. worden afgekondigd, zoodat er gebrek aan overeenstemming is tusschen deze data en den datum, waarop de wetten in werking treden. Het thans ingediende ontwerp beoogt deze onregelmatigheid op te heffen.

* * *

In de „N. R. Ct." van 26 Oct., Av.bl. B., een overzicht — van de hand van Jhr. L. C. van Panhuys — van de Amerikaansche wetenschappelijke expeditie in Suriname.

Curaçao.

De bovenwindsche eilanden.

De belangstelling, hier betoond in het lot dezer eilanden, vindt ginds weerklank. De *Amigoe* van 8 Sept. l.l. bevat een ingezonden stuk van St. Eustatius dd. 6 Augustus l.l. van „A Tiller of the Soil," die vraagt „Who is to blame?" Daarin lezen wij: Van 1925 af is de toestand der bovenwindsche eilanden steeds slechter geworden. In dat jaar werd van bestuurswege propaganda gemaakt voor emigratie naar Curaçao. Gaf het bestuur er zich rekenschap van, dat die emigratie den achteruitgang moest ten gevolge hebben? Heeft het bestuur iets gedaan voor verbetering van den jammerlijken staat, waarin de eilanden vervallen waren? Men wil nu de belastingen afschaffen, maar zal dit de eilanden redden? Zij zijn al zinkende, en als de belastingen zullen afgeschaft zijn, zullen zij juist verdwijnen in de diepte van den economischen afgrond. Waarom is het gouvernement niet doortastend opgetreden? Waarom alles afhankelijk gesteld van het gevoelen van één man, en niet eens, als Engeland gewoon is te doen, een commissie herheen gezonden. Het moet voor het Nederlandsche bestuur een droevig gezicht zijn, dat verschil tusschen zijn bovenwindsche eilanden en de Engelsche er omheen?

„Als het bestuur deze eilanden meer en meer een lastpost ziet worden, waarom ze dan niet verkocht? Voor hen, die daar moeten wonen, zou alles beter zijn dan hun tegenwoordige toestand, en als het gouvernement eens over een tijdvak van een jaar of acht wilde terugzien, en beproeven uit te vinden wie de schuldige is, dan zou het zich zeker verplicht achten iets te doen om te trachten deze eilanden uit hun staat van armoede op te heffen."

In de *Amigoe* van 15 Sept. l.l. schrijft pastoor Spekle van St. Eustatius:

„Op 't eiland St. Eustatius wordt de armoede en ellende der arme bevolking met den dag erger.

De laatste bron van eenige inkomsten — sisalfactory — is reeds ruim een maand stopgezet. Vele kinderen, jongens en vrouwen konden daar nog een centje verdienen met 't sisal-snijden. Nu is dat afgeloopen. De menschen weten niet meer, hoe ze aan hun dagelijksch brood moeten komen. Daarbij komt nog, dat door de langdurige droogte de grond niets oplevert — geen potatoe of jam is te verkrijgen — zoodat de menschen naar de shop moeten, om een paar broodjes of wat meel te koopen. Maar daar velen geen rooie duit bezitten, heerscht er nu groot gebrek. Vele kinderen komen nog nuchter naar school, sommigen verkoopen hun laatste sieraden als een nikkelen armbandje. Fatsoenlijke kleeren of schoeisel hebben de meesten niet meer. Velen kloppen daarom aan de deur van den Pastoor om een couple of cents. En toch kan de Pastoor niet voor alles zorgen! — Wat is nu de oplossing? — dat die sisal-factorij onmiddellijk door een particulier of door 't gouvernement wordt overgenomen, niet uit winstbejag, maar alleen om werkverschaffing te verleenen aan vele armen."

Hoedenvlechtnijverheid.

Niet dikwijls meer hooren wij iets van de hoedenvlechtnijverheid. Daarom deelen wij thans mee een briefwisseling in het afgeloopen jaar gevoerd tusschen de Kamer van Koophandel en Nijverheid op Curaçao en het bestuur.

9 Maart 1927 schreef de Kamer:

„De Kamer van Koophandel en Nijverheid alhier neemt hierbij beleefd de vrijheid Uwer Excellentie's welwillende aandacht te vragen voor de Stroohoedenvlechtindustrie.

„De schijn kan bestaan, dat deze industrie bij de groote opleving van Curaçao niet meer noodig is. Vroeger was zij toch van groot belang voor de bevolking en men kan niet weten of zij later niet blijken kan weer in een behoefte te voorzien. In ieder geval zou het jammer zijn deze industrie, die het met zooveel moeite en kosten tot een zekere hoogte gebracht heeft, te laten verloopen. En dien kant gaat het schijnbaar zoo langzamerhand op en wel eenerzijds wegens de toevloeiing van middelen uit andere bronnen en anderzijds wegens het tegenwoordig heerschend gebrek aan grondstof: stroo. Dit stroo wordt uit Maracaibo betrokken en het deed zich verleden jaar plotseling voor, dat er geen stroo meer te krijgen was of niet tegen redelijken prijs en wel tegen den enorm hoogen prijs van ƒ 20.— en meer per bos, waar men vroeger ƒ 4.— à ƒ 5.—, hoogstens ƒ 8.— betaalde. Wel is waar zijn ook de prijzen der hoeden gestegen met 10 %, maar dit vormt geen compensatie voor de enorme stijging van den prijs van het stroo.

De meening wordt vernomen, dat er weinig te doen valt tot verhelping van de duurte van het stroo, aangezien men gelooft, dat deze toegeschreven moet worden aan den opbloei van Maracaibo en schaarschte van werkvolk. De mogelijkheid is ook niet uitgesloten, dat de invoer van stroo uit Maracaibo in één hand is, die de prijzen hoog houdt. Geconstateerd is dit echter niet geworden.

Het wil der Kamer gewenscht voorkomen, dat er in deze iets gedaan wordt; dat er een onderzoek ingesteld wordt naar de oorzaken en naar de middelen om in den toestand verbetering te brengen. Als hij zoo voortduurt zullen gaandeweg de vlechtsters het vlechten verleeren en als eens de oorzaken van den tegenwoordigen opbloei van Curaçao ophouden te bestaan, zullen de menschen zitten zonder die bronnen van bestaansmiddelen en ook zonder het hulpmiddel door de stroohoedenvlechterij verschaft.

Het hoedenstroo hoeft trouwens niet alleen uit Maracaibo betrokken te worden. Men zou wel stroo uit Jamaica kunnen krijgen en de Curaçaosche Vereeniging van hoedenvlechtsters Arbeid Adelt betrekt uit Ecuador zeer goed stroo voor fijne hoeden; misschien, dat er ook wel stroo voor de stapelhoeden kan worden verkregen.

Het moge der Kamer daarom vergund zijn Uwer Excellentie's welwillende tusschenkomst te verzoeken om van de Nederlandsche Consuls ter plaatse, in het bijzonder van dien van Maracaibo, inlichtingen ten deze te bekomen."

Het bestuur stelde zich in verbinding met de Nederlandsche consulaire ambtenaren te Kingston, Maracaibo en Guayaquil. Van den eerstgenoemde kwam een monster stroo, dat bij onderzoek zeer bruikbaar werd gevonden.

Aruba.

La Union vertelt, dat de heer A. Laclé zijn plantage Bubali, die hij ongeveer 20 jaar geleden voor ƒ 800.— kocht, voor ƒ 60.000.— verkocht heeft aan de Arend Petroleummaatschappij.

Bonaire.

Hetzelfde blad meldt, dat de vermeende ontdekking van petroleum, waarvan wij eenige weken geleden bericht gaven, op niets uitgeloopen is.

De inbraak bij de Hollandsche Bank voor W.-I.

Van de daders zijn er twee veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf met tewerkstelling, een derde heeft 2 jaar met tewerkstelling gekregen wegens heling, een vierde is vrijgesproken.

Eindelijk!

is het Koloniaal Verslag over 1926 verschenen. Het is onbegrijpelijk, waarom het met die stukken steeds later worden moet. De gegevens over 1927 zijn al lang meegedeeld in de openingsrede van den gouverneur en onlangs weer in het jaarverslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Burgerlijke Stand.

Het doopboek der Gereformeerde Kerk op Curaçao 1785 Febr.—1799 Dec. heeft een hiaat. 19 July 1794 is de laatste doopakte van ds. Wildrik. Dan volgen, te beginnen met 21 Febr. 1796 „Kinderen gedoopt ten tijde van Dionysius Joannes Godefridus de la Houssaye, als predikant te Curaçao gearriveert den 10 Febr. 1700 zes en negentig en hebbende intrede gepredikt wegens zware ziekte, eerst den 13 Maart e.a. Q. D. B. V. In Nomini sui gloriam et ecclesiae salutem."

In het ondertrouw- en trouwboek staat na de akte van 13 Juni 1794 met de hand van ds. De la Houssaye geschreven: „Hier eindigt de aanteekening van vader *Wildrik* door zijn dood." Verder

vindt men daar ook bovenstaande mededeeling omtrent komst en intree van ds. De la Houssaye. Zijn intreetekst wordt meegedeeld, Titus II:11—15a: „Want de zaligmakende genade Gods is verschenen aan alle menschen, en onderwijst ons, dat wij de goddeloosheid en de wereldsche begeerlijkheden verzakende, matig en regtvaardig en godzalig leven zouden in deze tegenwoordige wereld, verwachtende de zalige hoop en verschijning der heerlijkheid van den grooten God en onzen Zaligmaker Jezus Christus, die Zichzelven voor ons gegeven heeft, opdat Hij ons zoude verlossen van alle ongeregtigheid en Zichzelven een eigen volk zoude reinigen, ijverig in goede werken. Spreek dit, en vermaan en bestraf met allen ernst." En dan: „Quod Deus benevertat in Nominis sui gloriam et ecclesiae salutem per Dominum Nostrum Jesum Christum!!! Amen." Volgt de eerste akte van 26 Febr. 1796.

Uit den Verren Vreemde.

Hoog bezoek aan Indië.

De Belgische koningsfamilie strekt haar reislust al verder uit. Nadat de kroonprins Kongo bezocht had, zijn Koning Albert en Koningin Elisabeth daar ook heen gegaan, al de bezwaren tegen een dergelijk bezoek van den monarch aan de kolonie zijn terzijde gezet of overwonnen. En zoo pas zijn de hooge reizigers in België teruggekeerd, of men verneemt dat een reis van Prins Leopold, den kroonprins, met zijn, dadelijk in België populair geworden, gemalin Prinses Astrid van Zweden, besproken en geregeld is, zoodat het vertrek per „Insulinde" van den Rotterdamschen Lloyd, zelfs reeds is bepaald op 23 November uit Marseille.

Deze reis heeft blijkbaar de instemming gevonden van de Belgische en de Nederlandsche autoriteiten, zonder wier bemoeienis een dergelijke onderneming niet tot uitvoering zou kunnen komen, en wij veroorloven ons, als onze bescheiden opvatting, uit te spreken, dat wij in dit voornemen niets dan goeds zien.

Het Belgische koningspaar heeft niet alleen in Kongo gereisd, maar ook in Britsch-Indië, waar 't incognito bleef. Voor het kroonprinsenpaar behoeft dit in Nederlandsch-Indië ook niet op bezwaren te stuiten. Wie weet, wordt deze reis ook niet gedacht als een proef voor een bezoek van het Belgische koningspaar aan onzen veel besproken en hoog geprezen Oost!

Zit er politiek in de reis van Prins Leopold en Prinses Astrid, dan kan 't, dunkt ons, slechts goede politiek zijn. Er valt, ook voor het toekomstig hoofd van België en Kongo zeker veel leerzaams te zien in ons Indië. Tusschen twee buurstaten zijn er bijna altijd gevoeligheden van den dag, zoo ook tusschen Nederland en België, deze zijn voor enkele vraagstukken momenteel wat sterker geaccentueerd. Dat de koninklijke familie in dezen tijd met het Indische reisplan is gekomen, dat de beide regeeringen 't gemakkelijk over de uitvoering eens zijn geworden, dat de hooge reizigers zonder veel omhaal naar en door onze koloniën gaan trekken, dit alles doet ons herhalen: zit er politiek in, dan kan 't slechts goede politiek zijn.

Intern. samenwerking van Roode-Kruis-organisaties.

De XIIIe internationale conferentie van het Roode Kruis, die van 23—27 October in Den Haag gehouden is, heeft vele punten aan de orde gesteld, die recht op vermelding zouden hebben, maar bij de beperkte ruimte welke wij, in deze rubriek, aan deze samenkomst kunnen toewijzen, meenen wij beter te doen door niet te trachten een denkbeeld van 't veelvoudige te geven, maar alleen over een behaald succes te spreken, dat de blijvende beteekenis van deze conferentie zal uitmaken.

Prins Hendrik was de voorzitter, generaal Röell ondervoorzitter. Deze leidde de dagelijksche vergaderingen in de Ridderzaal.

Donderdag, den 25en, werd tegen 't middaguur de uitslag bekend der stemming, die, met algemeen applaus begroet, over het door ons bedoelde besluit besliste.

Zelfs in de Internationale Roode Kruis-organisatie hadden de oorlogstegenstellingen zich doen gelden. Le Comité international de la Croix-Rouge was meer op de ex-Centralen, la Ligue des Sociétés de la Croix-Rouge meer op de voormalige Entente georiënteerd. Een andere onderscheiding, volgens de statuaire bedoeling is, dat de eerste meer op de oorlogswerkzaamheid, de tweede meer op werkzaamheden bij vredesrampen gericht is. Wij zullen de verschillen en geschillen niet nader uitwerken; voor hetgeen nu verkregen is zij voldoende te vermelden, dat voormannen in 't Nederlandsche R. K. geijverd hebben om de kloof, voor zoover deze bestond, te overbruggen, kan 't zijn te dempen. Er is voor oorlogs- èn voor vredeswerk plaats en reden. Een van hen, die zich hiervoor bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt, is Mr. Dresselhuys geweest, die 't welslagen van zijn pogingen niet heeft mogen beleven. Toch is

't stellig een voldoening voor ons land, dat de bezegeling van de vereenigingspoging nu in Den Haag heeft mogen plaats vinden.

Donderdag zijn de nieuwe statuten goedgekeurd van La Croix-Rouge Internationale, en dit geschiedde met algemeene stemmen, met deze uitzondering, dat de Scandinavische staten een voorbehoud maakten t.o.z. van een artikel (VI, een kwestie van interne organisatie) en van dit artikel alleen.

Art. 1 van de nieuwe statuten zegt: Het Int. R. K. omvat de nationale vereenigingen, het Int. Comité van het R. K. en de Liga van R. K. vereenigingen. De hoogste beraadslagende autoriteit van het Int. R. K. is la Conférence internationale. Deze is samengesteld uit afvaardigingen van alle nationale vereenigingen, afgevaardigden van de Staten, deelnemende aan de conventies van Genève, alsmede afgevaardigden van het Int. Comité van het R. K. en van de Liga van R. K. vereenigingen.

De Conférence komt minstens een maal in de vier jaren te zamen, liefst echter elke twee jaren.

De bestaande vereenigingen en organisaties werken zelfstandig door, haar arbeid wordt echter meer gericht op samenwerking, hierbij kan de nieuwe instelling al invloed ten goede uitoefenen. Een permanente commissie van negen leden voorziet in de werkzaamheden welke tusschentijds te verrichten zijn en bereid de volgende bijeenkomst van de Conférence voor.

Volgens uitingen op de bijeenkomst in Den Haag, zou de internationale werkzaamheid van het R. K. hiermede een nieuw tijdperk te gemoet gaan.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

Volgens bericht van den Secretaris der afdeeling Amsterdam, den heer L. D. Petit, zal deze op Maandag 5 November e.k. tusschen 11.30 en 1 uur wederom te spreken zijn in het gebouw der Burgerwacht aldaar.

Afdeeling Amersfoort.

VOORDRACHT INHEEMSCHE RASSEN.

Donderdag 25 October j.l. opende de afdeeling Amersfoort haar winterseizoen met eene lezing, gehouden door den heer Johan Koning, over het onderwerp: „Precieuse en Curieuze vertellingen uit het leven der inheemsche rassen."

De zaal van Amicitia was goed bezet, toen de voorzitter E. Roodhuyzen den spreker bij de aanwezigen inleidde.

Reeds menigmaal is over deze lezing in ons weekblad een verslag verschenen, zoodat ondergeteekende zich ontslagen acht van den plicht hierover in bijzonderheden te treden. Volstaan kan worden, dat de heer Koning de aanwezigen boeide door zijn interessante voordracht, welke na de pauze met lichtbeelden werd toegelicht, waarna onze Voorzitter met een warm woord van dank den spreker bedankte voor zijn alleszins leerzame en belangwekkende lezing.

De Secretaris,
E. H. BERGSMA.

Afdeeling Nijmegen.

LUCHTVAART EN FILM.

Het seizoen 1928—'29 werd geopend met eene middagvoorstelling in het Olympia Theater, waarbij door den luchtvaartdeskundige, den heer Elout, de vertooning van luchtfoto's en de K.L.M.-Film werd toegelicht.

Voor den aanvang der voorstelling hield de voorzitter, de heer G. J. Burger, een korte rede, waarbij de noodzakelijkheid werd betoogd om vooral hen, die nimmer in Indië waren, aan te sporen lid van de vereeniging „Oost en West" te worden, omdat zij daardoor beter zouden leeren inzien het groote belang dat Nederland heeft bij zijne koloniën en hoe nuttig en nood' die kenn' is bij het beoordeelen van vraagstukken, vaak van het allergrootste belang, die in Nederland worden beslist.

Het woord was daarna aan den heer Elout, die zijn auditorium, dat in grooten getale was opgekomen, op de meest aangename, vaak humoristische wijze, een vlot overzicht gaf van de ontwikkeling van de luchtvaart en aan de hand van keurige kiekjes de inrichting en het onderhouden van de luchtvaart-toestellen duidelijk maakte.

Na de pauze ging de K.L.M.-Film, die in alle opzichten uitstekend voldeed en aan het eind waarvan de heer Elout een dankbaar applaus van de aanwezigen in ontvangst had te nemen, hetwelk door den voorzit-

ter in zijn slotwoord nog eens terdege onderstreept werd.

Voor dit welslagen komt ook den directeur van het Olympia Theater een woord van dank toe voor de zeer welwillende wijze, waarop door hem steeds de afdeeling wordt tegemoetgekomen.

Vermeld dient nog te worden, dat eene, gedurende de pauze, gehouden collecte ten bate van de slachtoffers van de stormramp op Saba en St. Eustatius, ƒ 44.26 opbracht, welk bedrag bereids werd overgemaakt aan den penningmeester van de betreffende commissie.

De Secretaris,
L. ROPKE.

Afdeeling Rotterdam.

FILMVERTOONING EN MUZIEK.

Op 2 November a.s., des avonds te 8 uur, zal in de bovenzaal van „Tivoli", Coolsingel te Rotterdam, door de Hollandsche Film Universiteit, in samenwerking met de Vereeniging „Oost en West", afd. Rotterdam, en met het „Ned. Indon. Verbond", afd. Rotterdam, voor leden van deze vereenigingen de Regeeringsfilm van W. Mullens worden vertoond, opgeluisterd door krontjong- en hawaianmuziek.

Het Bestuur van „Oost en West", Afd. Rotterdam,
J. D. M. VAN REYN SNOECK,
Secretaris.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

DE VOORDRACHTSKUNSTENAAR W. NIESTADT.

„De Mare", Orgaan der Volksuniversiteit, meldt, dat het lid van „Oost en West", de heer W. Niestadt, op 20 November e.k. te 3 uur in het Stedelijk Gymnasium aan de Laan van Meerdervoort, Den Haag, het volgend program ten gehoore zal brengen::

Un Soir sous les Tropiques, De Menscheneter, Holland in de rimboe, Holland—Indië-vluchten, Mah Wagroh, Mijn Kokkie en In een Indisch restaurant.

Van de Redactie.

ERRATUM.

„Les Pays-Bas et leurs Colonies", uitgave van L'Illustration Economique et Financière, kost niet 40 fr., doch 14 fr. (Zie K. W. van 25 Oct., No. 43, pag. 514 onderaan).

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Mr. O. E. van Schravendijk, Rechterlijk ambtenaar, Wasstraat 22, Leiden.
Mej. L. M. van Heusden, Verpleegster 1e kl. b. d. D. V. G., Doelenstraat 15c, Amsterdam.
Mej. T. Ham, Idem als voren, Diaconessenhuis, Leeuwarden.
H. A. Richard, Houtvester b. d. dienst v. h. Boschwezen, Bennekomscheweg 2, Ede.
J. Wulff, Gouv.-arts bij den D. V. G., Grünestrasse 54, Bremerhaven.
H. Nijenhuis, Houtvester b. d. dienst v. h. Boschwezen, Zutphen, Weg naar Laren 17.
Dr. A. N. W. Lorenzen, Amb. v. d. Chineesche boekhouding 1e kl. b. d. Belasting-Accountantsdienst, Friedensallee 63 II, Altona a. Elbe.
Dr. H. L. P. Engelman, Galvinstrasse 30 II, Berlin N. W. 40, beroep idem als voren.
Mr. H. J. G. d'Ancona, Adm. Ambt. b. h. Binnenl. Bestuur, Groenhovenstraat 21, Leiden.
P. C. Jansen, Tijd. opz. werkpl. dienst S.S. en Tr., Middellaan 56, Breda.
Mej. E. F. Liens, Onderwijzeres bij het M.U.L.O., Lomanstraat 1boven, Amsterdam (Z.).
Mej. Ir. E. L. Triebart, Natuurwetensch. techn. ambt. D.V.G., Hotel „De Nieuwe Doelen", Leeuwarden.
Mej. M. J. Crevels, Onderwijzeres bij het O.L.O., Cronjéweg 14, Oosterbeek.
Ir. H. G. Fokker, Onderwijzer bij het M.U.L.O., Veldweg, Hattem, „Lucretia".
J. J. Poldermans, Onderwijzer bij het O.L.O., Singelstraat 185, Middelburg.
F. W. F. Hunger, Adm. ambtenaar bij het Binn. Best., Middelweg 10, Wassenaar.
C. Schot, Tijd. gedipl. hoofdopz. bij het mijnenmagazijn van het Marine-Etablissement te Soerabaya; Brielsche Straatweg 124c, Nieuw Helvoet.
W. M. Bonne, Gouv.-arts bij den D.V.G.; Leeuwenlaan 244, 's-Graveland..
J. J. Buning, Accountant 3e kl. bij den G.A.D.; **Karel** van Manderstraat 18, Haarlem.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR CURAÇAO:

I. Wagemaker, Gezaghebber van Aruba; p/a. **Mevr. de** Wed. Jonkers, Gasthuisstraat 77, Tiel.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR SURINAME:

Dr. J. W. June Weyerman, Opdracht verband houdende met het tot stand brengen van een Drinkwaterleiding voor Paramaribo; Lid van den Centr. Gezondheidsraad, Goes.
J. Blokland, Boormeester v. d. Waterleiding te Paramaribo; B 90 C I te Giessendam.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

A. M. Kottier, Referendaris b. h. Dep. v. Gouv. Bedr., Brugstraat 78, Almelo.
P. G. Bijdendijk, Voorzitter Landraad te Medan, Thorbeckeplein 2, Amersfoort.
L. A. L. Kortman, Ged. gezaghebber b. h. Binn. Best., van Cittersstraat 39, Rotterdam.
Mej. Mr. A. Hissink, Wnd. griffier v. d. Raad v. Justitie te Makassar, Jan Luijkenstraat 96, Amsterdam.
J. Gronloh, Onderluitenant der Inf., Bellamypark 4, Amsterdam.
W. J. F. Heintjes, Onderluitenant der Inf., Irisstraat 113, 's-Gravenhage.
P. C. J. Scheffelaar, Kapt. der Inf., Amsterdam, Stadhouderskade 39; na 1 Nov.: Van Lennepkade 25.
P. E. E. J. le Cocq d'Armandville, Burgemeester van Palembang; p/a. Ned. Handel Mij., 's-Gravenhage.
S. A. Tanamal, Opzichter 1e kl. bij de S.S. en Tr.; Achter den Dom 12bis, Utrecht.
J. J. Geurts, Wd. plv. inspecteur bij het Inl. Onderwijs in het 5e ressort; Reinkenstraat 44, 's-Gravenhage.
Jhr. J. M. von Schmidt auf Altenstadt, Ass.-resident der Westkust van Atjeh; Statenlaan 39, 's-Gravenhage.
B. G. F. Geijp, Gedipl. techn. ambt. 2e kl. b. d. P.T.T.; Hoogewoerd 43A, Leiden.
Mej. C. E. Nijland, Typiste 1e kl. bij den dienst der S.S. en Tr.; Beeklaan 356, 's-Gravenhage.
Mr. G. A. van Schouwen, Voorzitter van de Landraden te Poerwokerto, c.a.; Duinweg 22, 's-Gravenhage.
R. van Zuijlen, Opzichter 1e kl. b. d. Waterstaat en 's Lands B.O.W.; Meerhuisenplein 18, Amsterdam.
I. R. Vossen, Werkbaas bij de S.S. en Tr.; Paul Krugerlaan 127, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

J. H. ten Hagen, Wnd. hoofdcommies bij het Dep. van Onderwijs en Eeredienst; Beeklaan 356, 's-Gravenhage.
J. C. H. Friederich, Directeur van het Onderwijs den P.T.T.-dienst; Heelsum.
J. R. L. Boers, Beheerder 1e kl. bij 's Lands Pand te Pandangan, L. v. Meerdervoort 247, 's-Gravenhage.
L. P. J. Vermeulen, Leeraar b. d. Kon. Willem school te Batavia, Boomberglaan 7, Hilversum.
G. Bruinsma, Onderwijzer 1e kl. b. h. Openb. Lager Onderwijs, Eschdoornstr. 70, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 24 tot 31 October.

Nieuwe Leden

	Geïntroduceerd door:
J. F. Matuli, O.-I. Ambtenaar m. v., Amsterdam, Amstelveensche Weg 124. *f* 5.	Eigen aanmelding.
J. B. T. Mulder, Oud Hoofdonderwijzer O.-I., Maastricht, St. Lambertuslaan 43. *f* 5.	Eigen aanmelding.
T. G. A. Perelaer, Oud Kolonel Art. N.-I. L., Den Haag, Jacob Gillesstraat 32. *f* 6.	Eigen aanmelding.
Mevr. M. de Wit-Trappen, Voorburg, Laan van Swaen 18. *f* 5	den heer R. A. H. Thierbach te Den Haag.
Mr. D. A. Delprat, Directeur St. Mij. Nederland, Amsterdam, Prins Hendrikkade 108/14. *f* 5	den heer W. Rehbock te Amsterdam.
Prof. Jhr. B. C. de Savornin Lohman, Utrecht, Willem de Zwijgerstraat 1. *f* 5	den heer L. D. Petit te Amsterdam.
H. J. A. Nijpels, Agent van de Rotterdamsche Lloyd te Eindhoven, Fazantlaan 6. *f* 5	Hoofdbestuur „Oost en West".
W. A. van der Beek, Kapitein N.-I. L., Den Haag, Obrechtstraat 279, *f* 5.	den heer F. H. W. R. Logeman te Den Haag.
J. H. Siegers, Officier v. Administratie der Konink. Marine, Den Haag, Nieuwe Parklaan 185. *f* 5	den heer F. H. W. R. Logeman te Den Haag.
A. J. Haaxman, Oud President Weeskamer in N.-I., Den Haag, 2de Schuytstraat 114. *f* 5	Secretaris Afd. Den Haag.

Rectificatie: L. P. J. Secrève, Gep. Luitenant-tit., Den Haag, Valkenboschkade 366.

Afschrijvingen

Rijksschool voor Onderwijzers te Nijmegen, Oranjesingel (opgeheven).
A. H. de Bats, Apeldoorn, Burglaan 24 (overleden).

Adresveranderingen

O. W. Veldhuijzen, Majoor-Intendant N.-I. L., van: Brussel, Avenue Albert 145, naar: Oisterwijk (N.-Br.) villa „Adjomare".
H. Bossert, Amsterdam (W.), van: Joh. Verhulststraat 93b naar: Vondelstraat 180huis.
Ph. A. Feltzer, Amsterdam, van: Leidsche Kade 81 naar: Noorder-Amstellaan 133 II.
G. van den Bosch, Amsterdam (O.), van: Middenweg 143, naar: Nieuwe Weg 12.
H. Heins, Rotterdam, van: Nieuwe Binnenweg 154a, naar: Noordsingel 210a.
J. Heppener, Inspecteur S.S., van: Gouda, Crabethstr. 37, naar: Den Haag, Paulus Buysstraat 2. *f* 7.50.
Prof. Ir. C. W. Weijs, Den Haag, van: Prinse Vinkenpark 8, naar: Riouwstraat 142, Pension Ruijvekamp.
B. van Delden, van: Den Haag, Statenlaan 54, naar: Godesberg a. Rhein, Rheinallee 37.
S. Nijdam, Controleur 1ste kl. B.B., van: Wassenaar, Sandhorstlaan 3, naar: Weltevreden, p.a. Dep. B.B.
P. L. Verschoor, 2de Luit. Inf., van: Scheveningen, Leuvensche straat 73, naar: Bandoeng, p.a. D. v. O., IIe Afd.
J. van Bendegom, Bouwkundige, Nijmegen, van: Hazenkampsche Weg 109, naar: Marterstraat 94.
J. J. C. van Dijk, fgd. Controleur B.B., van: Rotterdam, Jonkerfransstraat 67 A, naar: Weltevreden, p. Dep. B. B.
W. van den Brink, Gep. O.I. Ambtenaar, van: Den Haag, Laan v. Meerdervoort 472, naar: Scheveningen, Harstenhoekweg 83.
Ir. W. Zwaan, Leeraar Middelbare Koloniale Landbouwschool, van: Den Haag, Koningin Wilhelminalaan 478, naar: Deventer, St. Jurriensstraat 25. *f* 5.
F. C. Bouman, thans: Agent van de Internationale Crediet- en Handelsvereeniging „Rotterdam" Batavia.
Mr. W. F. C. van Hattum, Voorzitter Landraad, van Soekaboemi, naar: Sindjai (Z.-Celebes).
D. J. Hoogkamer, Adm. Ambt. B.B., van: Kota-Baroe (Poeloe Laut), naar: Amoentai (Z.O. Borneo).
C. Marcus, Majoor, geplaatst bij het 3e Bat. Inf. te Poerworedjo.
Mr. H. G. Verhoeff, Ambtenaar b. d. Algem. Bestuursdienst, van: Serang, naar: Pekalongan.
L. E. F. Weijergang, Den Haag, van: Koningskade 1, naar: Laan Copes v. Cattenburgch 74.
Rectificatie: E. du Bois, Den Haag, 1e Sweelinckstraat van: 75 naar: 45.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

Zij, die met ingang van 1929 als lid (minimum contributie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, ontvangen de in dit jaar nog verschijnende Nrs. van het „Kolon. Weekblad" gratis.

INHOUD: Zilveren Jubileum van de Afdeeling 's-Gravenhage. — Bovenwindsche Eilanden. Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao, door Commentator (slot). — Zoogenaamde Hindoe-beeldjes. So Semito Redivivus, door Mr. J. G. Huyser (met foto). — Orang Koeboe en Orang Laoet, door Sn. — Een Lombok-Novelle, door H. G. H. (slot). — De overgave van de Kaap de Goede Hoop (1795). door H. A. Ritter. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen: I. Uit de Europeesche Pers, II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Haarlem en Omstreken. II. Nijmegen. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Informatie-Bur. — Mutatiestaat van 31 October tot 7 November.

Zilveren Jubileum van de Afdeeling 's-Gravenhage.

Zeer velen hadden gehoor gegeven aan de uitnoodiging van het bestuur van de afdeeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West" tot bijwoning van den gala-avond ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan der afdeeling op 30 October 1928 in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen.

Onder de aanwezigen waren o.m. de Minister van Koloniën en mevrouw Koningsberger, de Burgemeester van 's-Gravenhage en mevrouw Patijn, de Oud-Gouverneur-Generaal Fock en mevrouw Fock, Prof. Treub, Generaal Swart en mevrouw Swart, vele bekende Haagsche ingezetenen en op den voorgrond tredende figuren van industrieele ondernemingen.

Een orkest-ensemble speelde bij den aanvang het „Wilhelmus" en daarna o.m. de Ouverture uit „Wilhelm Tell".

De voorzitter van de jubileerende afdeeling, de heer F. van Peski, verwelkomde de aanwezige autoriteiten en leden met hunne dames en andere genoodigden. Het deed hem genoegen zoovele leden tegenwoordig te zien ter bijwoning van de viering van het 25-jarig bestaan en hij memoreerde in het bijzonder een van H.M. de Koningin-Moeder en Z.K.H. den Prins ontvangen schrijven, die tot hun spijt verhinderd waren dezen avond bij te wonen, doch toch hunne gelukwenschen hadden aangeboden met het heuglijk feit, hetgeen ten zeerste op prijs gesteld wordt.

Spreker liet een terugblik gaan over de afgeloopen kwarteeuw, waarbij hij verschillende zijner voorgangers, die zich in het afgeloopen tijdvak bijzonder verdienstelijk hadden gemaakt, herdacht, o.a. wijlen den heer Bakhuizen van den Brink, mevrouw van Beresteyn-Tromp en den heer Zuyderhoff, thans algemeen voorzitter; hij dankte voorts alle bestuursleden, die thans hun kracht aan den bloei der Afdeeling besteden, in het bizonder den heer L. A. Bakhuis en den secretaris. Spreker legde den nadruk op het feit, dat de Afdeeling sterk in ledental vooruitgaand is en thans ongeveer 1300 leden telt, zijnde een vermeerdering van 500 leden in de laatste jaren. Hoe verheugend ook, aldus Spr., voldaan zijn wij allerminst, gelet op de talrijken in een stad als Den Haag die lid onzer Vereeniging behoorden te zijn, maar het nochtans niet zijn. En daarom, besloot Spr., vraag ik op dezen feestavond een geschenk van alle Haagsche leden, n.l. dat elk een nieuw lid aanbrenge!

Daarna trad de Algemeene Voorzitter, de heer R. Zuyderhoff, op het podium en zei: „Excellenties, dames en heeren. Dat de avond met een woord van den Voorzitter der jubileerende Haagsche afdeeling van Oost en West moest worden geopend, daar kon men niet van buiten, dat sprak vanzelf en dit was trouwens aangekondigd. Maar dat er nu nog een tweede spreker optreedt, alvorens met de voorstelling wordt aangevangen, is ongetwijfeld een tegenvaller voor U. Ik kan U echter dadelijk geruststellen door U de verzekering te geven, dat ik Uw geduld maar zeer kort op de proef zal stellen. Na die verzekering gegeven te hebben, acht ik de kans groot, dat U het mij niet al te zeer ten kwade zult duiden, dat ik als Algemeen Voorzitter van de Vereeniging Oost en West ter gelegenheid van het zilveren feest van haar Haagsche Afdeeling een kort woord richt tot den Voorzitter dier afdeeling. De afdeeling 's-Gravenhage, thans onder uwe leiding, is de eerst opgerichte en altijd de grootste geweest en heeft, doordat zij in dezelfde plaats als de Vereeniging zelve gevestigd is, meer dan de andere afdeelingen, in nauw contact met het Hoofdbestuur gestaan. En nu herdenkt onze oudste dochter haar 25-jarig bestaan. Wij leven in de eeuw van jubileeren. Vroeger is er misschien wel eens wat te weinig gejubileerd, tegenwoordig overdrijft men in dit opzicht misschien wel wat. Men kan hierover verschillend denken, doch ongetwijfeld heeft het zijn goede zijde, dat na een flink eind weegs te hebben afgelegd, een oogenblik halt gehouden en achter zich gezien wordt, om, verrijkt met de opgedane ervaring in vorig tijdvak, met frisschen moed den weg te vervolgen.

Daarom zal niemand ontkennen, dat ook de herdenking van hedenavond haar goed recht heeft en dit niet alleen om den tijdsduur, doch ook om het feit, dat onze Haagsche Afdeeling ter bereiking van het bekende doel en streven der Vereeniging, steeds onverdroten mede gearbeid heeft. Ik bepaal mij er toe uit naam van de geheele Vereeniging haar hiervoor een woord van hulde en dank te brengen. Aan dat woord heeft het Hoofdbestuur een stoffelijk bewijs van waardeering willen toevoegen, dat ik met mijn beste wenschen voor den verderen bloei der afdeeling 's-Gravenhage aan U, mijnheer van Peski, als haar verfegenwoordiger, het genoegen heb hierbij aan te bieden."

Hierop overhandigde hij den voorzitter der afdeeling als herinnering, een met zilver beslagen voorzittershamer met toepasselijke inscriptie. De heer Peski dankte, ook namens het bestuur, den algemeenen voorzitter voor zijne waardeerende woorden en het fraaie geschenk, hetwelk ten zeerste op prijs wordt gesteld.

Na deze officieele inleiding werd een goed verzorgd programma afgewerkt.

Mejuffrouw Annie Salm bracht op zeer verdienstelijke wijze de concert aria „Ah, Perfido!" van L. van Beethoven en „Een Morgen in den Tenger" van B. van den Sigtenhorst Meyer ten gehoore, beide met temperament gezongen; zij deed dit met gloed en overtuiging en haar frissche krachtige stem kwam in de groote zaal goed tot haar recht. Het publiek dankte met hartelijk applaus.

Vervolgens trad de heer Albert Vogel op met Multatuli's „De Toespraak van Max Havelaar tot de hoofden van Lebak" en de samenspraak tusschen „Hannibal en Scipio" van Grilparzer. Deze alombekende voordrachtkunstenaar boeide alle toehoorders met zijn mooie voordracht en toonde zich wederom in al zijn grootheid.

Mevrouw Ellen Vareno declameerde het Vers: „Het Indisch Land", dat Jan Prins voor het Gedenkboek schreef en „Le Vent" van Emile Verhaeren. Deze kunstenares bereikte met haar voordracht een ten volle verdienden bijval.

In de pauze bestond gelegenheid om het bestuur van de afdeeling in den foyer geluk te wenschen, waarvan een druk gebruik gemaakt werd. Verschillende mooie bloemstukken werden daarbij als blijk van waardeering aangedragen.

Na de pauze danste Elsa Dankmeyer, balletmeesteres van de Co-Opera-tie, een Oostersche Karakterdans van Rubinstein, een Hongaarsche dans van Brahms en een wals van Strauss, welke alle aan hooge eischen voldeden en waarmede zij zeer veel bijval verwierf.

Allen hadden veel succes en een dankbaar auditorium, terwijl de dames eenige bloemstukken in ontvangst hadden te nemen.

Het was een mooie viering van het zilveren jubileum en de belangstellenden waren blijkbaar zeer ingenomen met dezen kunstavond.

Ten slotte nog de mededeeling dat het beroep van den Voorz. der afd. op de leden om, ieder, een nieuw lid aan te brengen, uitwerking gehad heeft. *Moge nog velen volgen!*

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Wij maken tevens van ons orgaan „Het Koloniaal Weekblad" gebruik om onzen hartelijken en oprechten dank uit te spreken voor de vele gelukwenschen en blijken van belangstelling, welke wij zoowel persoonlijk, schriftelijk als stoffelijk mochten ontvangen. Deze zijn te talrijk om dit ieder afzonderlijk te kunnen doen en wij hopen, dat onzen dank die velen op deze wijze zal bereiken.

Het Bestuur der Afdeeling.

Bovenwindsche Eilanden.

(Particuliere correspondentie).

—o—

Daarboven (18⁰ N.B., 63⁰ W.L.), *26 Juni 1928.*

Kunstmatige oriëntatie der Bovenwinden naar Curaçao.

IV.

Slotbeschouwingen.

1. Samenvatting. — 2. Strijdigheid met het Regeerings-reglement. — 3. Ietwat staatsrechtelijke geschiedenis. — 4. Het begrip „eiland". — 5. De onderlinge verhouding der beide groepen. — 6. Het Plein worde naar zijn waarde erkend. — 7. Versobering van 's Lands dienst. — 8. Curaçao tevens gemeente. — 9. De andere eilanden behoeven elk een eigen kiesstelsel. — 10. Uitgroei der Bovenwindsche gemeenten. — 11. Huidige bestuurseischen. — 12. Bevordering van den landbouw. — 13. id. van klein-industrieën. — 14. Re-emigratie en behoud van landarbeiders.

6. Het Reg. Regl. van 1865 onderving de ego-centriciteit der zes eilanden op zeer bevredigende wijze. Doch de richting die in 1917 aanving en in 1922 haar hoogtepunt bereikte, staat vijandig tegenover een Downing-street, waarbij de eilanden hun toevlucht kunnen vinden. Immers de Minister van Koloniën moest nog dit jaar verklaren, „dat mocht in vroegere jaren een grooteren invloed van het Plein uitgegaan zijn, dan sommigen wenschelijk achtten, op de beslissingen over de vraagstukken van Suriname en Curaçao, Z. E. kon voor het tegenwoordige de verzekering geven, dat zelfs elk streven in die richting in zijn eersten aanvang zou worden gekeerd."

Uitsluitend contact met de Gouverneurs, met uitsluiting der kenners van Suriname en Curaçao *naast de deur* zou dan volgens sommige politici het hoogste bestuursbeleid zijn, dat een Minister te volgen had.

Evenwel de regelende macht in West-Indische zaken voor een integreerend deel verplaatsen naar Paramaribo met zijn Staten en naar Curaçao met zijn Raad is ten aanzien van Suriname een wissel op een vage toekomst, ten aanzien van Curaçao op een labiel heden, 't welk staat en valt met de Petroleum.

Welk een verschil in houding van het Plein tegenover de Bovenwinden tot aan de periode van 1917—'22 en van Curaçao tegenover hen, sindsdien. Het Plein mede-opbouwend: objectief, Willemstad afbrekend: subjectief.

Uit het antwoord van den Minister mag men derhalve besluiten, dat in de laatste jaren de West-Indische afdeeling werkt naar objecten, die ze niet geheel kan doorgronden. En toch moet die afdeeling tot de West in een geheel andere verhouding gedacht worden dan de overige afdeelingen van het Departement van Koloniën tot Oost-Indië staan, welk laatste gebied in zich schijnt te bevatten alle waarborgen voor een stabiel, zuiver autonoom bestuur, 't welk beschikken kan over ruim gesalarieerde eerste-rangs krachten.

De comptabiliteitswet van Curaçao en van Suriname, de Uitleveringswetten, enz. moesten t.h.t. noodwendig hun origine in die Afdeeling vinden. De hangende herziening der inkomstenbelasting mocht het niet aan opbouwende critiek van het Plein ontbreken. Bij den toegedachten belastingvrijdom voor de Bovenwinden mist men geheel het inzicht in de cultureele, oeconomische en fiscale waarde van een geëigend belastingstelsel. Nog altijd ontbreekt het aan een verordening, die burgerlijk- en strafrecht in overeenstemming brengt met de wijziging der rechtsbedeeling (1918). In één woord: alle wetgeving van eenig belang voor de kolonies behoort bij die afdeeling voorbereid te worden. In de staatkunde primeert boven het objectief gewenschte, het practisch mogelijke en uitvoerbare. Hoe kan men in een klein gebied, zonder hooger onderwijs, krachten verwachten, geschoold in het maken van wettelijke regelingen, op faillissementen, bedrijven, enz.

Verder heeft die Afdeeling zich in te laten met de financiën, in zoo verre dat de uitgaven ten laste van het Moederland binnen redelijke grenzen gehouden worden, m.a.w. zij heeft de belangen van den Nederlandschen belastingbetaler te behart[igen].

Ook wat Curaçao betreft, want heeft de Ba[taaf]sche haar taak neergelegd, dan zal het Moeder[land] weer moeten financieren, als men Minister [De] Graaff's aanwijzingen niet weet te volgen.

De grootscheepsche administratie van Cur[açao] eischt dringende herziening. Worde deze [niet] aan een commissoriale kapstok gehangen, [maar] tot onderwerp van studie dier afdeeling [ge]maakt. Er zitten daar toch in een drietal [ambtena]ren, die de beide kolonies min of meer [uit] eigen aanschouwing en door eigen arbeid ken[nen]. Een paar reizen van den Gouverneur minder[;] men heeft de fondsen om hen in de gelegen[heid] te stellen hun geheugen nu en dan op te friss[chen] en parate kennis bij te brengen.

Staat een Minister van Koloniën, die met [een] Secretaris-Generaal toch in hoofdzaak op O[ost-] Indië aangewezen is, niet op vasteren grond, [wan]neer hij naast de inzichten van den Gouver[neur] die van zijn departementale adviseurs weegt, [dan] als 't ware, stukken van het Ministerschap ui[t te ma]ken.

Gouverneur en Koloniale Raad verloren uit oog, dat zoowel het bestuur van de geheele kol[onie] als dat van de Bovenwindsche eilanden in het [ver]zonder, onder de onmiddellijke moreele con[trole] staan van drie groote mogendheden. *Dat zij bovenal er voor te waken hebben, dat de vraag* [niet ge]*steld kan worden of Nederland zijn internation*[ale] *plicht als Koloniale Mogendheid, ook ten aan*[zien] *van de Bovenwindsche eilanden, behoorlijk ver*[vult].

7. Versobering van 's Lands dienst is voor [Cu]raçao met 60.000 inwoners boven alles vereis[cht]. Eénheid van gezag en verantwoordelijkheid i[s in] dat gebied noodzakelijk o.m. op grond der ras[sen-] verschillen. Ten aanzien van den Kolonialen R[aad] zij men op zijn hoede voor alles wat naar insu[laire] ego-centriciteit zweemt of op oligarchie neer[kan] kunnen komen. Engeland bracht dit jaar voor [De]merara, onder medewerking van de „Lab[our] partij", een bestuurshervorming tot stand, die [voor]komt, dat een koloniale oppositie het bes[tuur] dwarsboomt en bovendien de zekerheid geeft [van] een stabiel beleid.

Geen onderkoningen in de West, geen gou[ver]neurs omgeven door hoofdambtenaren met gew[a]peerde allures van (onverantwoordelijke) mi[nis]ters.

Men ruime dus op de tegenwoordige secretar[ie] en die andere „departementen" of afdeelingen[,] stelle in hun plaats een nieuwe Secretarie naar [het] model van een provinciale griffie in het Moe[der]land, onder den Gouverneur.

Voor een en ander is geen commissoriaal on[der]zoek noodig. Een Minister van Koloniën, die in [die] richting wilde gaan, zou den Gouverneur sle[chts] een staatkundig constructieven geest ter zijde [heb]ben te stellen. Die bewindsman zou daaraan [geen] aanstoot kunnen nemen, als de onderlinge ver[hou]dingen maar behoorlijk geregeld werden. Een [ge]te steun zou hem dan toegevoegd zijn in den [on]vermijdelijken strijd tegen behoudzuchtige [bu]reaux, grooter en kleinere klieken en parasitis[me].

8. De Ministers Idenburg en De Graaff spr[aken] het doel der Hooge Regeering duidelijk uit: de[cen]tralisatie en administratieve zelfstandigheid [der] onderdeelen van de kolonie Curaçao.

Het eiland Curaçao geve men een eigen bud[get,] te vinden uit eigen middelen en een eigen belas[ting]verordening.

Opcenten op Gouvernementeele belastingen [zou]den o.m. de fondsen kunnen opbrengen om de [lo]cale belangen naar behooren te behartigen. [De] werkzaamheden van het eiland Curaçao als [ge]meente zouden behalve zijn bestuur en contrôle [in] engeren zin omvatten kunnen: openbare werk[en,] reinigingsdienst, straatverlichting, bouw- en [wo]ningtoezicht, begraafplaatsen, veterinaire die[nst,] marktwezen, waterleiding, woningbouw, onderw[ijs,] armenzorg, enz.

9. De andere eilanden hebben reeds hun R[aad] van Politie, doch wat de Landraden daarin [be]treft, deze zijn tengevolge van het verouderde [...] voor alle eilanden geldende kiesrecht (1869) ge[en] waarlijke vertegenwoordigers der bevolking me[er;] de kiesbevoegdheid vindt haar fundament [in] grondeigendom en schepenbezit.

Elk eiland behoort zijn eigen kiesstelsel te he[b]ben, geen geëvenredigd, maar een naar aard [en] samenstelling zijner bevolking met inachtnem[ing] zijner groepsbelangen. Wel gelijkheid voor de w[et,] doch geen gelijkstelling der rassen, maar ook w[...]

superioriteit van het eene of het andere. „Elk ga zijn eigen weg, zooals de Jood naast den ...len," zegt Booker T. Washington.

Hebben op de Bovenwindsche eilanden nieuwe verordeningen den weg geopend voor een ...rende samenwerking tusschen den Gezagheb... burgemeester en de Volksvertegenwoordiging elk der eilanden, dan kan men den verderen ...oei der drie gemeenten krachtens het meergenoemde art. 129 R.R. bevorderen door hun Raad van Politie over eigen inkomsten te doen beschik-

...n belasting naar de grondwaarde, welke rekening houdt met de grootte, de vruchtbaarheid, de ...g enz. der gronden, met terzijdestelling van andere plaatselijke heffingen is niet ondenkbaar. Evenwel een bevolking betaalt het minst ...rne één die zij het langst gekend heeft. Het ...recht b.v. dateert feitelijk van het ontstaan ...olonies. Aangezien Willemstad geen prijs stelt ...e inkomsten der Bovenwindsche eilanden, ...en invoerrecht, accijns en gedistilleerd, ver...ingsrecht, uitvoerrecht op zout, huur van do...grond vrij in plaatselijke heffingen omgezet ...n. De Raad zou dan een vrije taak te vervullen krijgen o.m. in het wegenonderhoud, de straatverlichting, de haven-, loods- en quarantainedienst, ...m in zooveel huishoudelijke aangelegenheden, ...e inkomsten het toelaten (II, 10).

...belangstelling der burgerij in de openbare ...zou zich dan niet meer tot lijdelijkheid bepa... ...n de koloniale kas zou allengs meer en meer ...t worden.

...s zou verder den gezaghebber beletten om ...euse vergaderingen der landraden van de drie ...len te beleggen, teneinde gemeenschappelijke ...gen als het inter-insulaire verkeer te bespre... ...n tot samenwerking te komen.

Wat het bestuur van heden betreft, men ...in de hoofdzaak geheel en al terug tot de oor...kelijke redactie van het Ve hoofdstuk 1e af... ...g R.R. Aan de decentralisatie van ambte... verantwoordelijkheid kome een einde, opdat ...er een staat van zaken heersche zooals het ...erland dat verwacht (II, 14—16).

...halve:

...worde de gezaghebber bij Koninklijk Besluit ...md, gelijk ook in 't Moederland een burge...ter voor een of meer gemeenten door de Kroon ...emd wordt. Hij worde uitgezonden, dus niet ...en uit ambtelijk Curaçao.

Hij ontvange wederom een Koninklijke in...tie, zoodat hij dienovereenkomstig en met ...inachtneming van de bevelen des Gouver... wederom het bestuur kan voeren (oud art. ...R.R.).

Hem worde op elk eiland een secretaris ter ...gesteld, die hem, waar noodig, vervangt.

Geen benoeming van een secretaris geschiede ...er advies van deskundigen in het Moederland, in kennis gesteld dienen te worden met de bij...ere eischen, waaraan hij heeft te voldoen. ...heering van commiezen van de landbouw...eling B. Z. ware misschien een oplossing.

Uit de locale krachten verkrijge men een ...ver-postbeambte en een loods-havenmeester...nies, beiden onmiddellijk ondergeschikt aan Secretaris.

De inning van belastingen enz. worde aan die ...krachten toevertrouwd en de ontvangen gel... ...an den secretaris, als kassier, geregeld afge...n.

De ambtenaar van het Openbaar Ministerie ...ijne.

Voor een Raad van Politie noodig grondige ...dheid met toestanden, behoeften, aspiraties, met vooroordeelen, de Gezaghebber zij een so...-econoom, althans in causaal denken ge...ld. Hij moet zich in landbouwzaken meer dokter dan specialist gevoelen, vooreerst zich ...en tot het zoeken van meer stapelproducten, ...eren dat door coöperatie op de markten van den landbouwer het hoogst mogelijke netto...u ten deel valt. Invoerende kleine verbete...n, wete hij tevens den lust en moed van den ...r gaande te houden, m.n. in droogte-perioden. Secretaris moet op zijn vaste standplaats den ...chen arbeid van den Gezaghebber kunnen ...e houden en op zijn hoede zijn, dat de groei... van het klein-planterdom niet verstoord ...en de werklust van den creool niet tot ...e vervalt.

...ambtenaar in 't algemeen, uit Nederland zoo...als uit Curaçao, moet door karakter of be...bezinning voldoende zijn eigengerechtigde ...g tot kritiek op alles wat hem vreemd voor... uitgebannen hebben, om zich in de geestes...theid der Bovenwinden te kunnen inleven. ...int hij het zoo noodige vertrouwen, behar...ij de belangen van de geheele bevolking en ...in onbewustheid, niet het egoïsme van een ...f van een enkel ras.

...de bevordering van tuinbouw, akkerbouw en ...ij ga men uit van de grondstelling „niets ...iets." Geen voorschotten zonder een degelijk

onderpand, geen motor in het werk gesteld, zonder de bedrijfskosten op de gegadigden te verhalen, zelfs geen water verschaft zonder behoorlijke vergoeding.

Het Rapport van Prof. Went (Kol. Verslag 1902) heeft voor St. Martin en Saba zijn volle waarde behouden, voor St.-Eustatius herkregen. Verder neme men kennis van „Economische arbeid op St. Eustatius van Gouvernementswege van 1903—18" en „Over de toekomst van den landbouw op de Bovenwindsche eilanden ..." (W.-I. Gids). Eindelijk spele men leentjebuur bij de Engelsche nabuurschap.

Curaçao vraagt groenten, aardappelen, bataten, yams, kippen, eenden, kalkoenen, enz. In de nabuurschap raakte men goed kwijt: cassave, meel en stijfsel. Naar gedroogde cassavewortelen is in Amerika reeds groote vraag, daar de chemische industrie hen noodig heeft. Cassave zou een stapelproduct kunnen worden.

Men ontwikkele de suikerrietcultuur en de tabaksteelt. De Bay-rum van St. Eustatius, de Long Toms van St. Martin waren eertijds beroemd en zeer bekend, gelijk Saba om zijn smakelijken aardappel.

13. Een zelfde motor voor putwater en kleinindustrie is denkbaar voor een muscovado-suikerfabriekje, voor cassave-bereiding, voor meel-, hout-, zaag- en schaafmolens in die kleine samenlevingen, wanneer men maar aan de coöperatie-gedachte vasthoudt.

14. De controverse om het behoud en den terugkeer van de landarbeiders zou door opgenoemde maatregelen reeds ten nadeele van de ontvolking uitvallen. Spontane re-emigratie zal zich niet onbetuigd laten.

De groot-industrieën mogen hun Bovenwindsche arbeiders, minder geschikt voor hun bedrijf, op de eigen eilanden aan het planten zetten van die gewassen, welke zij voor hun dienend personeel begeeren.

Het Gouvernement wekke de industriëelen op, verder geen landarbeiders van de Bovenwindsche eilanden als werklui aan te nemen.

Het Bovenwindsche bestuur legge proefvelden aan voor den tuinbouw. Het wijze grond aan ten behoeve van practische opleiding voor den landbouw van jongelieden van 16 tot 20 jaar, onder zijn toezicht en op coöperatieven voet.

Op St. Martin breide men het domein weer uit en wel voor goed. Veel nuttelooze grond van het privaatbezit ligt nog onder het naastingsrecht en waarom zou op dit eiland, naast den grooten landbouw, zich geen kleine ontwikkelen kunnen, zooals dat in de goede jaren op St. Eustatius het geval was?

Op Saba bouwe men een hôtel voor het Amerikaansch tourisme. Verleden jaar waren daar ettelijke Amerikanen, die het klimaat er heerlijk vonden.

Maak ten slotte het leven op de Bovenwindsche eilanden aangenamer. Niet alleen St. Martin behoort een radiostation te hebben, maar ook de beide andere. De radio-telephonie geve er contact met de buitenwereld.

En niet alleen op agrarisch gebied ligt een bevredigende toekomst voor de Bovenwindsche eilanden met hun klimaat van Oost-Java, maar ook op zeevaart- en industrieel terrein. (Centraal punt eener Europeesche stoomvaartlijn, eener potvischvaart, eener diepzee- en kustvisscherij enz.). Trekt men de luchtlijnen langs den weg der oude scheepvaart naar Curaçao, dan zouden die eilanden ook aan de luchtvaart deel kunnen hebben.

Evenwel, zich bepalende tot het heden: *om het urgente herstelwerk op gang te brengen is er een gezaghebber noodig, dien men vertrouwt en tevens vertrouwensman is van een gouverneur, die weet, wat hij wil en niet alleen durft te doen, wat noodig is, maar er ook voor durft te staan.*

COMMENTATOR.

Zoogenaamde Hindoe-beeldjes.

So Semito Redivivus.

door

Mr. J. G. HUYSER.

In Verslagen en Mededeelingen der Kon. Akademie van Wetenschappen, afd. Letterkunde, Deel III (1857) komt voor een artikel van Dr. C. Leemans, getiteld „Over metalen beeldjes uit Java", waarin het een en ander wordt medegedeeld over een collectie van 85 uit Java afkomstige falsificaten, beeldjes, vervaardigd van metaal, dat naar het scheen bestond uit geel koper (messing) met lood vermengd. Alle waren min of meer overdekt met een soort roest of patina, die evenwel den eigenaardigen matten glans miste, een der kenteekenen van den echten, ouden aerugo nobilis, zooals aangetroffen wordt bij Grieksche en Romeinsche bronzen. Ook was er een soort licht bruine aarde aan op te merken, er op duidende, dat ze korter of langer in den Javaanschen bodem begraven waren geweest. De beeldjes zouden op Bali en Java zijn opgegraven en volgens een later bericht waren ze weer opgegraven bij Parahan in de Residentie Kedoe, door zekeren heer B......r, in 1854—1855. De roestkleur, de wijze van bewerking, kleeding, versiering, haartooi, gelaatstrekken, alles had zoo'n vreemd aanzien, dat de zaak erg verdacht voorkwam. Het sterkste was, dat bij een der stukken een tafeltje of lessenaartje, waaraan een mannetje was gezeten, in gewone Europeesche cijfers het jaartal 1854 droeg. Een onderzoek werd ingesteld en alras

Quasi antiek bronzen groepje, vorst met dienaar

bleek, dat men te doen had met niet lang geleden vervaardigde beeldjes en groepjes, die voor oud-Javaansch moesten doorgaan. Zekere Mas Bey Kerto-Wedjoyo, een gamelangieter te Solo, en zekere So Semito te Parahan (omstreeks 8 palen afstand van het regentschap Temanggoeng) bleken de vervaardigers te zijn van deze z.g.n. Hindoe- of Boeddhabeeldjes. De toenmalige Resident van Kedoe, de heer O. van Rees, heeft persoonlijk in de woning van So Semito, die beweerde slechts sirihdoozen, gespen en dergelijke voorwerpen te kunnen maken, verschillende vormen van klei aangetroffen, die bleken in was geboetseerde beeldjes te bevatten. De man bekende ten slotte reeds geruimen tijd beeldjes en beeldgroepjes uit een mengsel van koper en tin, dus brons, te hebben gefabriceerd en van de hand gezet. De Resident gaf den man den eenigszins bedenkelijken raad, dat, wanneer hij oudheden wilde namaken, daartegen hoegenaamd geen bezwaren bestonden, mits hij ze volgens het voorbeeld van uit den ouden tijd afkomstige voorwerpen vervaardigde. De raad is misschien goed bedoeld, maar zou, ware die opgevolgd, nog ernstiger gevolgen hebben gehad!

De bedoelde beeldjes zijn later nog eens beschreven door Dr. H. H. Juynboll in den Catalogus van 's Rijks Ethnogr. Museum te Leiden, Javaansche oudheden (1909), onder het hoofd „Onechte beelden, van hedendaagsch werk, van brons met tin vermengd". Als plaats van herkomst wordt opgegeven bij één Djokdja, bij twee Solo, bij de rest Kedoe. [1])

Men zal zeggen, waarom deze oude historie opgerakeld? Het is omdat, naar mij gebleken is, nog steeds argelooze landgenooten in Indië de dupe worden van oplichters of handlangers daarvan, die dergelijke beeldjes aan den man trachten te brengen. Nog steeds worden deze producten van den oolijken So Semito of zijn collega opgegraven. Somtijds boft men geweldig door toevallig getuige te zijn van zoo'n opgraving. En meestal hebben de heeren succes. Iets wat uit Java's bodem komt, moet wel uit den Hindoetijd zijn! De bedoelde beeldjes of beeldgroepjes hebben evenwel niets met Hindoeïsme of Boeddhisme uitstaande en hebben niet de geringste archaeologische, ethnografische of kunstwaarde. Curieus zijn ze, maar daarmee is ook alles gezegd. Ze zullen zelfs niet in de termen vallen eenmaal te worden opgenomen onder de monumenten, welker bescherming doel is van de wet, waarvan het ontwerp bij de Regeering is ingediend, en waarover ook de Volksraad zal worden gehoord. Want als „monument" zullen niet alleen beschouwd worden de overblijfselen van de oude Hindoe-beschaving e.d., doch ook de voorwerpen van historisch of cultureel belang (ook de roerende) der hedendaagsche volkskunst, waarin de oude traditie voortleeft en die ten minste 50 jaar oud zijn, dan wel tot een stijlperiode behooren, welke tenminste 50 jaar heeft geduurd en die geboekt staan in het Centraal Monumenten Register. Al zijn de bewuste valsche beeldjes ouder dan 50 jaar en moge men al aannemen, dat ze eenig historisch belang hebben, van volkskunst is geen sprake, van voortleven der oude traditie evenmin.

De lieden, die deze wonderlijke dingen de wereld in hebben gestuurd, hadden van beeldhouwkunst of boetseeren geen flauw benul en kenden blijkbaar evenmin de prachtige voortbrengselen der Hindoe-Javaansche bronsgietkunst. De proporties, de uitdrukking der gezichten, het hoofdhaar, de versierselen, de pajongs, het is alles in hooge mate stuntelig. Men ziet bij de poppetjes tafeltjes en bankjes van werkelijk rustiek maaksel. Enkele hebben een lange pijp in den mond; een ander weer zit met een pajong in de hand op een kikvorsch; twee zijn gezeten in een bendi met een dienaar er achter, die een pajong boven hun hoofd houdt, en dergelijke wonderlijkheden meer. Variatie genoeg.

R. Friederich beschrijft in Verh. Batav. Gen. v. K. en W. van 1850 [2]) een drietal van zulke zonderlinge beeldjes, doch ziet geen kans ze te determineeren. Geen wonder! En de bekende Boro-Boedoerteekenaar F. C. Wilsen maakt ook melding van dergelijke beeldjes in zijn artikel „Fragment uit eene beschrijving van de Residentie Bagelen", [3]) 1860, welke hem hier en daar als antiquiteiten werden aangeboden. Hij voelde direct, dat ze uit betrekkelijk recenten tijd afkomstig moesten zijn. Zoo was hij in de gelegenheid voor het civiele prijsje van *f* 100 (het was lang vóór den *oorlog*) een beeldgroepje te koopen, vervaardigd van rood koper, volgens hem niet gegoten, maar zeer grof geslagen en gesoldeerd. [4]) In genoemden jaargang wordt het groepje afgebeeld. Het zijn twee personen, elk op een stoel gezeten, de voorste met een scepter in de hand, de achterste (een dienaar, die N.B. zit) met een ronde pajong in de handen. Vóór eerstgenoemd personage een derde man, de handen in eerbiedige houding omhoog geheven. En tusschen deze drie personen een serie fantasieletters. Volgens den eigenaar, een inlander uit de dessa Linkang aan den voet van den Sindoro, zou het stuk, toen zijn grootvader nog leefde, al tot de poesaka van de familie hebben behoord. Wilsen heeft zich niet laten beetnemen en ook niet toen hem in de dessa Tjankrep (Poerworedjo) twee beeldjes werden te koop geboden. Deze hadden aan de onderzijde van het piedestal ingesneden inscripties, bestaande uit misvormde Javaansche letters. Hij zegt er van: het geheele maaksel is ellendig en ik vermoed, dat zij door een grofsmid uit onzen tijd vervaardigd zijn. Een ander beeldje, dat hij eens onder de oogen kreeg, droeg het jaartal 1848. Commentaar overbodig!

Een typisch product uit de door Dr. Leemans genoemde fabriek van oud-Javaansche bronzen des heeren So Semito wordt hier afgebeeld. Het stelt voor een vorstelijk personage met een Bourbonprofiel en gehuld in een kort rokje, gezeten op een zeer wankele leunstoel, waarvan de pooten eindigen in spiralen. De linkerhand rust op de knieën, in de rechterhand houdt de man een gebogen wandelstok. Om den hals hangt een collier met hanger en het hoofd is versierd met een soort diadeem, de boven- en benedenarmen met een band. Achter hem, staande, een dienaar in kort broekje, met een kris op den rug, waarvan het „huis" schipvormig is (warongko branggah), een ronde pajong in de handen houdend. Vóór de vorstelijke personage een soort bak(?) met twee hengsels, waarin een plant(?). Alles buitengewoon onbeholpen en wanstaltig. Het metaal, vermoedelijk messing of brons, is door een of ander bijtend zuur „oud" gemaakt en in de naden ziet men hier en daar een soort bruinachtige aarde. Men bezie verder de foto. Onnoodig te vermelden, dat ook dit groepje is „opgegraven".

Men zij voorzichtig met Javaansche antiquiteiten, in het bijzonder als men het voorrecht heeft Hindoebronzen te kunnen koopen. Ook op Java hebben de Fälscherkünste eens gebloeid!

[1]) Brons met tin?? Brons is een alliage van rood koper met tin.

[2]) Zie de afbeeldingen 23 en 24.

[3]) Tijdsch. I. T. L. en Vk., 1862.

[4]) Wilsen moet zich in dit opzicht vergissen. De beeldjes zullen wel à-cire-perdue gegoten zijn, gelijk alle soortgelijke producten en het latere Javaansche koperwerk.

Orang Koeboe en Orang Laoet.

De heer Tassilo Adam, tot voor korten tijd zich noemende dr. Tassilo Adam, heeft in de Mitteilungen der anthropologischen Gesellschaft te Weenen een opstel doen verschijnen (dl. LVIII, afl. V) over „Die Orang Lahut an den Küsten Ost-Sumatras" en een ander „Die Kubus, die Waldmenschen Sumatras", samen met 6 platen en 6 afbeeldingen. Het laatste is gelijkluidend aan een artikel dat hij schreef in het October-nummer van het te New-York verschijnende tijdschrift Scientific American. Hij schrijft over Koeboe's zonder zich te storen aan de zeer uitgebreide literatuur ... in de N. Rott. Ct. van 28 Sept., ochtendbl. B, kan men een en ander erover vinden.

Het stuk over de Orang laoet herinnert mij aan het Encyclopaedie-artikel over de vele, vele orangsoorten in den Archipel, dat ik bewerkte voor den eersten druk; het verscheen in dl. III dat in 1902 het licht zag, en ik ben na een kwart eeuw nog niet vergeten de moeite die 't mij heeft gekost om dit overzicht „voor mekaar te krijgen", zooals 't in schoon Hollandsch thans heet. In den 2den druk is het stuk over de Orang laoet anders, niet beter geworden; o.a. is er iets verdwenen uit het bericht over deze menschen op Penaoe, een der zuidelijkste van de Tambelan-eilanden, waarin hun prauwen worden beschreven, van de soort die Tassilo Adam heeft gefotografeerd. O.a. is weggeraakt de mededeeling, dat een deel van de prauw door een in Λ-vorm gevouwen kadjang wordt gedekt en nu is op de foto's van Adam deze beschutting terug te vinden.

Deze foto's van de Orang laoet zijn van het opstel de sterke kant en hebben vermoedelijk de redactie der Mitteilungen doen besluiten het artikel van den „Ethnograph der Niederl. Indischen Regierung a. D." te plaatsen; een ambt dat niet bestaat en nooit heeft bestaan. De koppen dezer zeemenschen zijn inderdaad merkwaardig, van de mannen onmaleisch, van de vrouwen gemengd Chineesch en Maleisch, een der mannen zou in midden-Australië niet vreemd worden aangekeken. Voorts zijn twee der afbeeldingen in den tekst merkwaardig omdat zij doen zien hoe de voeten van een der mannen zijn vergroeid: hij zit altijd in zijn prauw, slijt er zijn leven en houdt tot zijn steun een dwarslat in de boot steeds vast met zijn groote teenen en de daarop volgende; zoodoende zijn de groote teenen naar binnen gebogen, v… een rechten hoek met de as van den voet, een… derlinge vertooning, die, naar de schrijver … hebben vernomen, dikwijls valt op te merken… Orang laoet heeft hij gevonden aan den mo… de Toengkal, bij het dorp van dien naam, … het N. van de residentie Djambi. Met een … schen jongen en een matroos die voor tolk … nen, omdat hij aan deze menschensoort v… was, is Adam in een stoombarkas langs de… gevaren om zoo mogelijk eenige exemplaren… pikken. Dit is hem gelukt, nadat de kapitein v… barkas, de djoeragan (Adam schrijft turaga… had ontdekt met zijn kijker.

„Es sind übrigens scheinbar ebenso gutm… Geschöpfe wie die Kubus". Ja, dat kan wel. H… stel brengt niets nieuws wanneer we de ree… roemde foto's even terzijde stellen. En met A… mededeelingen moet men voorzichtig zijn: … Maleiers aan boord, een tolk die beweert de … laoet te verstaan en deze menschen zelven… leisch sprekend met een vreemden tongval e… vreemde woorden ... wat komt er op deze m… terecht van de verhalen dezer kustvaarders?… glaube aber besser zu tun diesen Erzählungen… allzuviel Glauben zu schenken", zegt de sch… tellend van de huwelijks-onkosten. Het zal … zijn deze waarschuwing zich in het oor te kn… want stellig zal men hem zien opduiken w… een andere streek der wereld.

Een Lombok-Novelle

door

H. G. H.

(Slot).

De expeditionnaire troepen waren reeds … halve maand geleden ontscheept, daarna he… nenland ingetrokken zonder tegenstand te o… ten en hielden thans *Ampenan* aan de wes… *Mataram* en *Tjakranegara*, binnenwaarts g… hoofdplaatsen, bezet.

De oude Balische vorst van Lombok had … weten dat zijn onechte zoon Anakagoeng Mad… van het leven had beroofd, waarmede de … van het verzet gebroken scheen te zijn, d… wenschte de goede verstandhouding met h… disch Gouvernement te herstellen en als … daarvan zich bereid verklaarde een aanzi… som als oorlogskosten te betalen.

De tegen het Balineesch vorstenbestuur i… stand gekomen hoofden der Sasaks echter … niet genegen hun verzet op te geven en wei… iedere onderhandeling, zoolang die vorstend… gehandhaafd zou blijven.

Verschillende pogingen gedaan om de S… tot andere gedachten te brengen, waren zond… volg gebleven.

25 Augustus 1894.

Eduard vinden wij op dien dag in het … kwartier te Tjakranegara, waar hij, na m… troepen eene verkenning in den omtrek ge… te hebben, in den laten namiddag vermoeid… teruggekomen. Daarna had de dienst hem n… ruimen tijd beziggehouden en was het reeds… in den avond geworden toen hij vrij kwam. … rens rust te nemen wilde hij echter aan … schrijven, die reeds een week lang op bericht… hem wachtte; hij had dus stof te over, van d… dag werd zijn wedervaren vermeld. Nu e… hield hij met schrijven op en bracht dan de… naar het hoofd op liep onrustig heen en wee… iemand die door een onaangename gedachte… kweid wordt.

De dokter had hem den toestand zijner v… blootgelegd: periodiek terugkeerende koorts… der zieke de gelegenheid benemen de ve… krachten te herwinnen, overigens geen veron… tende verschijnselen.

Arme Line, arme kinderen. Kon hij slechts … enkel oogenblik aan dat ziekbed staan, om … zekerheid te verschaffen! Had de arts wel de… heele waarheid bericht? Waarom kon Line … niet zelf, al was het maar een enkel woord, s… ven? Als eens het ergste moest gebeuren! Bij … neen, dat was niet mogelijk!

In die sombere overpeinzingen verdiept, had … werktuigelijk zijn pet opgezet, de revolver bij … gestoken, het gebouw verlaten en schreed da… langs de drie binnenpleintjes naar het voorp… waar hij den luitenant der wacht ontmoette e… zen zeide buiten op den weg wat frissche lucht… willen zoeken.

Allerlei gedachten, de eene nog treuriger dan … andere, woelden door zijn hoofd, dat hij v… gloeien. Het was een stikdonkere, warme n… even donker en benauwd als zijn gemoed; geen … aan den hemel, evenmin als een lichtstraal v… hoop in zijn brein. Al mijmerende liep Edu…

langs den muur van de *poerie*, het verblijf van den vorst, aan den overkant van den weg gelegen. Bij den hoek van dien muur gekomen, meende hij iets als een ver verwijderd gedruisch te hooren... hij stond stil, luisterde... het was het geklots van het in den vijver achter de *poerie* neerstroomende water, dacht hij.

„Heer, kom dadelijk terug!" hoorde hij plotseling achter zich roepen; het was zijn Javaansche bediende *Ardjo*, die, gedachtig aan het bevel van Line om zijn meester trouw te verzorgen, dezen naar buiten was gevolgd, niet begrijpende, waarom zijn heer op dat nachtelijk uur het kwartier verliet. „De Balineezen komen gewapend op ons af!"

En voordat Eduard zich rekenschap had kunnen geven van het gevaar, was de bende hem reeds tot eenige passen genaderd. Een pistoolschot op hen lossen en zijn sabel uit de schede te trekken was het werk van een oogenblik, in het volgende zag hij reeds een drietal personen, de klewang zwaaiende, op Ardjo toeschieten, die ongewapend was; een tweede pistoolschot deed een der aanvallers neervallen, doch tegelijkertijd voelde Eduard een schrijnenden, pijnlijken slag tegen zijn linker bovenarm. Al parende met de linkerhand en de klewangslagen afwerende met de sabel in de rechter, nad hij eenige passen achterwaarts gedaan, toen de luitenant van de wacht met eenige manschappen haastig kwam aansnellen en „vuur" commandeerde.

Eerst nu werd het vuur door de Baliërs beantwoord eenige tientallen schoten vielen onregelmatig na elkander, spoedig weder door anderen gevolgd.

„Mannen, voorwaarts, voor vaderland en Koningin!" riep Eduard met donderende stem.

Een oogenblik deinsde de vijand terug, verrast door dien overmoed, maar slechts één oogenblik. Onmiddelijk daarop stormden de kwaadwilligen met woest geschreeuw in groote massa op den aanvoerder en zijn handjevol soldaten in. Eduard, voelende dat zijn linkerarm krachteloos was geworden, gaf de revolver aan Ardjo, die achter hem bleef staan, en bracht, met zijn sabel naast de manschappen strijdende, de vooruitdringende massa weder tot staan.

Zooals dikwerf in oogenblikken van gevaar de geestkracht verdubbelt en de gedachte vleugels krijgt, herinnerde Eduard zich opeens de belofte aan Line's moeder, om niet roekeloos te wezen; werktuigelijk wilde hij reeds een pas achterwaarts gaan... maar neen, daar voelde hij hoe Line hem hartstriftig zal omhelzen, wanneer hij met de eeresabel aan zijn zijde, haar komt verrassen.

„Mannen, volgt mij!" klonk het dreigend uit zijn mond en met een sprong wierp hij zich op de bende, die hem onmiddellijk juichend omsingelde.

Ardjo zag zijn meester met het vijandelijk staal in de borst neervallen, tilde hem op en sleepte hem, door de duisternis begunstigd, eenige schreden zijwaarts en droeg hem haastig weg, naar het hoofdkwartier. Op zijn veldbed gelegd, trok hij Ardjo naar zich toe en fluisterde dezen nauw hoorbaar in: „Line"; daarna was de held niet meer.

De luitenant der wacht trok, voor de overmacht bukkende, schielijk doch in geregelde orde naar het voorplein terug. Dat alles had in enkele minuten plaats gegrepen.

Inmiddels was in het hoofdkwartier het alarmsignaal gegeven, doch de bezetting had zich nog niet kunnen verzamelen, toen de vijand in dichte drommen aanrukte en haar overviel.

De verwoede doch ongelijke strijd werd tot den volgenden middag volgehouden en eerst toen, wegens het groote aantal dooden en gewonden, in de richting van *Mataram* teruggetrokken, waar intusschen de verbinding met *Ampenan* door andere vijandelijke benden reeds was afgesneden geworden.

Line lag te bed... haar vermagerd, verhit gelaat en diep in de kassen teruggedrongen brandende oogen gaven den geneesheer de overtuiging dat het verzwakte lichaam, slechts door groote wilskracht gesteund, den doodsstrijd nog enkele dagen zou kunnen volhouden. De zieke was zich haar toestand niet bewust — de gunstige berichten uit Lombok beloofden haar Eduard's spoedige terugkeer. Dan kon zij de reis aanvaarden en eenmaal op zee, zou ze wel langzamerhand in kracht toenemen en in Holland, door haar moeder verzorgd, geheel herstellen!

Waarom had Eduard sedert een week niets van zich doen hooren? Zou hij gewond... in gevaar... och neen, hij had immers beloofd voorzichtig te zullen wezen!

„Juffrouw," riep zij, „wat zijn de laatste berichten uit Lombok, is de Javabode daar?"

„Er... er staan geen berichten in, vandaag," antwoordde de verpleegster verward.

De dokter had bevolen de tijding van den overval te verzwijgen; waarvoor zou de zieke zich noodeloos ongerust maken; de namen der gesneuvelde gewonde officieren waren immers nog niet bekend; de courant moest de verpleegster voortaan maar buiten het bereik van mevrouw houden.

Line was den geheelen nacht slapeloos gebleven; allerlei herinneringen uit haar jeugd doemden op. Zij zag weer die lieve, kleine woning, dien heerlijken tuin, 't prieël waar zij zoo dikwijls met Eduard had zitten keuvelen en mijmeren... goede moeder, die zoo bezorgd was geweest voor haar geluk, toen zij bekende Eduard lief te hebben. Ja gelukkig, in-gelukkig was zij! Wat gevoelde zij zich moede! Dat voortdurend te bed liggen, ja dat alleen en niets anders had haar zoo verzwakt. Was Eduard hier, dan zou zij wel opstaan, hij zou haar dan daarbij kunnen steunen.

Nog geen brief van Eduard!

„Juffrouw, is er geen brief voor mij? Waar is de courant?"

„Er is geen brief voor u gekomen en de courant is nog niet gebracht," veinsde de verpleegster, die blijkbaar verward, doelloos heen en weer liep en ten slotte, voorgevende naar de kinderen te willen omzien, de kamer verliet.

Line had haren angst opgemerkt en vermoedende dat men voor haar iets verborgen wilde houden, richtte zij zich, alle krachten inspannende, op, riep de baboe, die in de kamer was en sprong, op deze steunende, uit bed. Zij ware neergevallen, had de baboe ze niet in de armen opgevangen.

Voorgevende wat in de kamer te willen rondloopen, sleepte zij zich met moeite naar het hoektafeltje; dar lag een pak couranten — o neen, dat waren oude nummers. Rechts en links de oogen gewend, hier en daar gezocht — tevergeefs — de knieën knikten, duizeligheid begon haar te bevangen. Dáár onder de divan zag ze papier, ze bukte — ja, het waren couranten — van de drie laatste dagen. Nauwelijks had zij ze in de hand, of de baboe wilde ze wegrukken, maar Line zeide gebiedend: „laat mij begaan, Mina," liet daarop de meid los, naderde haastig het bed en wierp zich uitgeput daarop neer.

De meid vloog ontsteld de kamer uit, om de verpleegster te roepen.

Line had zich weder opgericht, ontvouwde bevend een der couranten; daar stond met groote letters „*Lombok*". Zij las van den overval — van het geleden verlies — zooveel officieren gesneuveld en gewond — doch geen namen. De andere courant werd zenuwachtig geopend — gezocht naar... daar stond weer Lombok... de namen der gesneuvelden...

„O, groote God! mijn Eduard!" en met een rauwen gil viel zij achterover.

Een half uur daarna — en Line was ook niet meer.

De overgave van de Kaap de Goede Hoop (1795)

door

H. A. RITTER.

—o—

Lord Castlereagh noemde in de bijlage van zijn op 6 Februari 1814 aan Lord Liverpool gerichten brief: de Kaap de Goede Hoop als veroverd „from France and her Allies in the next war",[1]) en dit „veroverd" nu, is geheel bezijden de waarheid. De inbezitneming van de Kaap de Goede Hoop heeft *zich geheel anders* toegedragen.

Op 11 Juni 1795 vertoefde het Hollandsch fregat *Medemblik* aan de Kaap de Goede Hoop — de gewone halte op de lange reis naar Batavia. Het was juist gereed om weer uit te zeilen, toen zeven Engelsche oorlogsschepen ter reede kwamen. De Engelsche vlootvoogd overhandigde toen bij het beleefdheidsbezoek aan kapitein Dekker, de commandant van de *Medemblik*, een brief van Willem V, geadresseerd „aan den commandeerenden officier van 's Lands schepen, zich bevindende aan Kabo de Goede Hoop", gedagteekend uit Kiew den 7 Februari 1795. Die brief luidde:

Edele Gestrenge Vroome,
onze lieve Getrouwe!

Wij hebben nodig geagt U.E. bij dezen aan te schrijven, en te gelasten, om op de reede van Kabo de Goede Hoop en in de Baaij Teals te admitteeren, als schepen van eene Mogendheid, die in vriendschap en alliantie is met Hunne Hoog Mogende, zoodanige scheepen van oorlog en fregatten, of gewapende vaartuigen, die van wegen Zijne Groot Brittannische Majesteit derwaarts worden gezonden, om voor te komen dat die Colonie door de Franschen worden geïnvadeert, en zal U.E. zich hebben te stellen onder de orders van den Commandeerenden Officier der voorschrevene schepen, zo hij ouder of hoger in rang is als U.E., en zig niet hebben te opponeeren, ingeval hij eenige troupen aan land wil zetten, tot bezetting der Forten.

Waarmede, Edele, Gestrenge, Vroome, onze lieve Getrouwe, Wij U.E. beveelen in Gods Heilige protectie,

U.E. Goede Vriend,
Willem Pr. v. Oranje.

Bijna tegelijk ontving de Resideerende Commissaris te Kaapstad, J. A. Sluijsken, van den Engelschen Zeevoogd een brief, mede van den Prins, van ongeveer denzelfden inhoud. En een paar dagen later een, waarin de Engelsche Generaal-Majoor J. H. Craig, die zich aan boord van de Engelsche vloot bevond, het Kaapsche Bestuur uitnoodigde om zich te stellen „onder de protectie van Groot-Brittanniën, totdat er een generale bevrediging der onlusten in Europa plaats vindt, en tot dat door „Gods goedheid, de oude en wettige constitutie „van het Bestuur der Vereenigde staten hersteld „zijnde, zijne Majesteit zich in staat zal bevinden, „om hetzelve aan deszelfs rechtmatige en wettige „Eigenaar wederom te kunnen geven."

Tot eer van het toenmalig bestuur, dacht niemand er aan deze order van den, op 20 Januari 1795 naar Engeland gevluchten, Prins gevolg te geven. Met eenparige stemmen besloot de Raad van Hooge ambtenaren, door Sluysken daartoe bijeengeroepen, het verzoek van de hand te wijzen en indien „door de Engelschen de uitvoering van het geproponeerde met geweld mocht gezocht worden, alsdan geweld met geweld te keer te gaan".

Inmiddels had de *Medemblik* verlof bekomen van de Engelschen om naar Batavia te zeilen, „mits geen Fransche Havens aandoende", om het nieuws bekend te maken. Wat geschiedde. Men was te Batavia echter al eenigszins voorbereid. Op 10 October 1794 had de Regeering te Batavia, die feitelijk berustte in handen van de Generale Commissie in 1791 ingesteld voor een onderzoek naar den toestand van onze Oost-Indische bezittingen, een brief ontvangen van Mr. Guepin, advocaat der Compagnie, waarin de zorgelijke toestand der Republiek tegenover Frankrijk werd uiteengezet en werd aanbevolen „zoo aan de Kaap als in Indien, zorgvuldig op hoede te zijn om door geen Europeesche vijand, *wie het ook zoude mogen wezen* [2]) te worden overvallen".

De beide Commissarissen-Generaal besloten, evenals aan de Kaap geschied was, geen wettig gezag toe te kennen aan de aanmaning van den uitgeweken Prins. Op 10 Aug. (1795) luidt het in hun besluit:

> Nergens blijkt van eenige qualificatie van den wettigen Souverein op Zijne Doorluchtige Hoogheid om zoodanige orders, en dat wel buiten de Republiek, uit een vreemd land, te expedieeren als Hoogstdeszelfs aanschrijvingen aan het Gouvernement van Kabo de Goede Hoop en de Commandeerende Officieren van 's Lands schepen, gedateerd Kew in Engeland, vervalten, weshalve die, en alle andere soortgelijke lastgevingen, niet voldoende zijn om hen, aan wie de bewaring en de veiligheid van 's Compagnies bezittingen is toevertrouwd, te ontslaan van de op hen rustende verplichting tot het observeeren, zooveel mogelijk, van den last van Hunne Hoog Mogenden van den 5 Maart 1789 om geen oorlogsschepen of gewapende manschappen van vreemde natiën in de Indische etablissementen van de Nederlandsche Compagnie te admitteeren.

De Generale Commissarissen (Mr. Sebastiaan Cornelis Nederburgh en Simon Hendrik Frijkenius) keurden dan ook het gedrag van het Kaapsche Bestuur goed en richtten tot alle Gezagvoerders en Bevelhebbers in Indië een aanmaning om geweld met geweld te keeren: zoowel tegen de Engelschen als tegen andere naties.

Lafhartig was men dus niet. Maar men wist niet dat Willem V *door de Engelschen tot dezen stap*

[1]) Colenbrander Gedenkstukken. Zevende deel. 48/49.

[2]) Wij cursiveeren.

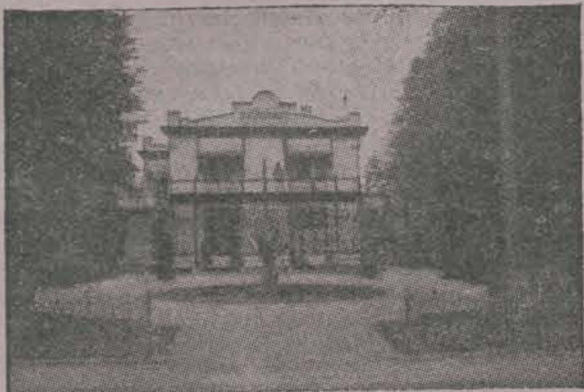
ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE STA[…]

Piano's - Vleugels - Autopiano's - Harmoniums
ook gebouwd voor de Tropen - Vraagt Offerte
G. A. J. VAN KALMTHOUT
BISSCHOP HAMERSTRAAT 3 - TELEF. 1562
NIJMEGEN 5439

De beroemde **„Vaderland"-Rijwielen**
ALLEEN VERKRIJGBAAR BIJ ADR. BAX, ARNHEM;
ROUS EN MEEUWENOORD, BANDOENG;
SUMATRA STORES, MEDAN 5590
MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN! MEN VRAGE PRIJS EN INLICHTINGEN!

MELKINRICHTING
„MELBO"
KAREL VAN GELDERSTR. - TEL. 1088 - ARNHEM

PENSION „EIKENHORST"
ZOMER- EN WINTERVERBLIJF
24 zit- en slaapkamers (vele met veranda en balkon), 30 bedden; badkamer en groote lommerrijke tuin. Telefoon Arnhem 2009, **OOSTERBEEK.**
5661 M. P. S. KETTING.

H. VAN SANTEN
v. h. H. VAN ZOEST
BLOEMENMAGAZIJN
BAKKERSTRAAT 58 - ARNHEM
OUDSTE EN GROOTSTE ZAAK TER PLAATSE
BLOEMWERKEN
in ieder genre 5608
Tel. 356 - Opgericht 1853 - Post-Giro 66102

Banketbakkerij W. J. PAALMAN Jzn
JAC. CREMERSTRAAT 44a - ARNHEM
WIJ LEVEREN UITSLUITEND PRIMA GEBAK
BESTELT U EENS

A.I.C.
De A.I.C. belast zich met de uitvoering van electrische sterk- en zwakstroominstallatiën.
De A.I.C. zorgt voor complete sanitaire inrichtingen en warmwatervoorzieningen.
De A.I.C. heeft een ruime sorteering electrische-, gas- en sanitaire artikelen.
De A.I.C. geeft gratis deskundige adviezen en maakt plannen en begrootingen kosteloos.
De A.I.C. is het beste, meest vertrouwde en goedkoopste adres.
Wendt U daarom tot de 555[…]
N.V. Algem. Installatie Compagnie
Koningstraat 48 - Arnhem - Tel. 404
Aanbevolen adres door vele Indische families

SPORTMAGAZIJN „PHENIX"
C. J. EILERS
GROOTE SORTEERING:
SPORT-ARTIKELEN
SPORTKLEEDING
DAMES- EN KINDERKOUSEN EN TRICOT-COMPLETS
STEENSTRAAT 98B :: TELEFOON 3175
ARNHEM

Studio Mooner
PASTOORSTRAAT 9
ARNHEM :: TEL. 3420
UW Fotograaf?

Voorschriften van H.H. Oogartsen
worden door mij billijk en zeer accuraat uitgevoerd, met goeden pasvorm
H. W. MIDDELBEEK, Opticiën
HOMMELSCHEWEG 6 - TEL. 1370 - ARNHEM

Fa. FRIEDRICH HOFSTEDE - ARNHEM
BAKKERSTRAAT 66 :: TELEFOON 520
ALLE SOORTEN INSTRUMENTEN EN ONDERDEELEN IN GROOTE KEUZE STEEDS VOORHANDEN!!
MUZIEKINSTRUMENTENHANDEL

RAKERS KANTOORBOEKHANDEL
ELECTRISCHE HANDELSDRUKKERIJ
Hommelstraat 11a - Tel. 163 - Arnhem 5566
HET BILLIJKST ADRES HIER TER STEDE.
SPECIAALHUIS VOOR VULPENHOUDERS.

VERHUIZINGEN per Auto-Tapissière voor binnen- en buitenland.
GOEDERENVERVOER zeer billijke tarieven.
Zaterdags Bodedienst Arnhem—Utrecht, terug op Nijmegen. — 's Maandags Arnhem—Nijmegen.
Beleefd aanbevelend,
A. VAN DE VOOREN - ARNHEM
Bovenbergstraat no. 17 - Telefoon no. 3147
ingang naast den Heer Tooneman, Aannemer
Bestelhuis Utrecht: Jansveld 27, Tel. 13405. G. A. BR[…]
Vertrek n.m. 4 uur.

Een ouderwetsche Borneo-Sigaar **REIJNVAAN'S No. 116**
Een UITmuntende Sigaar voor 8 cent
Sigarenmagazijn „De Winter"
P. A. BOTTINGA 5579
Koningstraat 5 - ARNHEM - Telefoon 116

KUNSTNIJVERHEIDSHUIS
DIE OLDE MUNTE
BAKKERSTR. 56a, ARNHEM - TEL. 294
HET ADRES VOOR SMAAKVOLLE GESCHENKEN
ZICHTZENDINGEN OP AANVRAAG
5631

VELOURS- ARNHEM
hoeden in moderne kleuren voorradig.
Ruime sorteering.
BAKKERSTRAAT 3
Halte Lijn 11 t.o. Nation
FIRMA WED.
KAMERBEEK

RADIO TECHNISCH ING. BUREAU
WANTING & LUDWIG
HOOFDAGENT N.S.F. 5652
NIEUWE PLEIN 30 - TELEF. 3180 - ARNHEM
RUIME KEUZE ONTVANGTOESTELLEN
AANBEVOLEN ADRES VOOR OOST EN WEST

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?" ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".

was gedwongen — en dat wel heel spoedig nà zijne aankomst in Engeland.

Het is aan te nemen dat het bericht omtrent deze daad van Willem V in Nederland grooten schrik en ontsteltenis verpreidde. De Hoogleeraren Voorda en Valckenaer spraken van *hoogverraad.* Tegenstanders der Patriotten verklaarden echter dat de aanschrijving moest worden opgevat als een toepassing van art. 6 der alliantie van 1788, dat voorschreef dat Engeland en Nederland elkander onderlinge hulp zouden verleenen bij een aanval door een Europeesche Mogendheid op elkanders koloniën. Het wil ons voorkomen dat dit artikel niet kon worden aangehaald als verontschuldiging, omdat Willem V door zijn vlucht *feitelijk* alle banden met de Regeering had verbroken en dus niet geacht kon worden als Regeeringspersoon op te treden. Bovendien. Frankrijk had nog geen aanval op onze koloniën gedaan en was zeker niet in staat tegen de Engelsche vloot op te treden. Op grond van die aanschrijving vielen ook later (1796) de rijke koloniën Essequebo, Berbice en Demerary *zonder slag of stoot in handen van Engeland.*

Engeland beweerde nu wel later dat het de Kaapkolonie *veroverd* had — maar men kan het feitelijk toch geen verovering noemen, als men met overmacht — zooals 15 September 1795 geschiedde — optreedt tegen een zwak garnizoen, dat door eene opstandige bevolking in zijn bewegingen belemmerd wordt. De *Kaap de Goede Hoop* was eerst vredelievend, daarna gewapend opgeëischt.

Naar onze overtuiging zou een dadelijk ingaan op de „aanschrijving" van Willem V niets gebaat hebben, ten opzichte van de mogelijkheid om die bezitting weer terug te krijgen. Eenzelfde soort aanschrijving had ook voor de kostbare Amerikaansche koloniën gegolden — maar, ondanks het feit, dat daar niet het minste verzet is gepleegd — *kregen wij ze nooit terug.*

Engeland was dus zonder eenige moeite hoegenaamd in het bezit geraakt van de zoo *kostbare kolonie,* die inderdaad voor dit land eene groote aanwinst moet genoemd worden. Wel heeft het in 1802 bij den Vrede van Amiëns beloofd de Kaap de Goede Hoop terug te geven, maar de daarop gevolgde heropening van den oorlog in 1803 deed dat zonder gevolg zijn, en het is bekend dat het die bezitting in 1813 en 1814 niet meer wilde teruggeven. Het was toen meester van den toestand en had de waarde van die Zuidpunt van Afrika ingezien.

Over het geheel heeft Engeland handig gebruik gemaakt van de gelegenheid die, door de Fransche Revolutie en den Napoleontischen tijd geschapen werd om zijn koloniale concurrenten te lijf te gaan. De bedoelde lijst van Castlereagh wijst dat duidelijk aan. Bijna alle koloniën, die niet in Engelsche handen waren, werden van 1795—1813 *ingepikt,* en het heeft zelf uitgemaakt, *wat het beliefde terug te geven.* Zich beroepende op het recht van den oorlog. —

Van Week tot Week.

Dinsdag 30 October tot Zondag 4 November.

Onderscheiding. Bij Kon. Besluit is benoemd tot officier in de Orde van Oranje Nassau de hoofdambtenaar 1e klasse bij het Koloniaal etablissement te Amsterdam A. J. Crucq.

De heer Bosscha schenkt wederom een groote som. Bandoeng, 31 Oct. (Aneta).[1] De heer K. A. R. Bosscha heeft een bedrag van 50.000 gulden beschikbaar gesteld om in de leprozerie van het Leger des Heils te Pelangtoengan patiënten gedurende 3 jaar met licht te doen behandelen. De leiding is opgedragen aan dr. Denis Mulder te Garoet.

Verwoesting door een bandjir. Pekalongan, 31 Oct. (Aneta). Een groote bandjir van de Kali Sragi sloeg een in aanbouw zijnd kunstpark weg en den dam te Gambiro bij het onderdeel van de irrigatiewerken van de suikeronderneming Sragi.

Opening van de Indische luchtlijnen. Batavia, 1 Nov. (Aneta). De lijnen van de Kon. Ned.-Ind. Luchtvaart Mij. naar Bandoeng en Semarang zijn heden onder zeer groote belangstelling officieel geopend. Redevoeringen werden gehouden door de heeren: Nieuwenhuis, vertegenwoordiger K.N.I.L. Mij., De Iong, directeur van Gouvernementsbedrijven, generaal Snijders, Van Zalinge, voorzitter van de Ned.-Indische Vereeniging voor Luchtvaart en Aler, bestuurder van het vijfde vliegtuig. Ten slotte sprak de Gouverneur-Generaal, die Generaal Snijders dankte voor hetgeen hij in het belang van het vliegwezen gedaan had.

[1]) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de N'we Rott. Ct.".

Directeur der Javasche Bank. Tot directeur van de Javasche Bank is benoemd de heer mr. dr. G. G. van Buttingha Wichers, tot dusver adjunct-secretaris van de Nederlandsche Bank, te Amsterdam. De directie van de Javasche Bank zal na het in functie treden van den heer Van Buttingha Wichers uit vier leden bestaan.

Univers. examens. Leiden. Taalkundig candidaatsex. Indologie de heeren R. J. C. Batten en S. van der Bij.

Acie gelijkstelling pensioenen. Het Hoofdbestuur van den Kon. Bond van gep. officieren Bendor heeft zich met een adres tot de Tweede Kamer gewend, beoogende de billijkheid aan te toonen van gelijkstelling der pensioenen van de vóór en na 1920 gepensionneerde Indische militaire landsdienaren. — Op het rekest hetwelk in Indië voor hetzelfde doel circuleert, zijn thans (d.w.z. op 30 Oct., volgens Aneta) reeds 34.150 handteekeningen gesteld.

Brand te Soerabaja. Aneta seint d.d. Soerabaja, 1 Nov.: Hedennacht is brand uitgebroken in het bijkantoor van de O.F.I.L., in welk gebouw ook een Chineesche toko gevestigd is. De filmvoorraad en de geheele toko-inrichting werden een prooi der vlammen. Bij het naspuiten is het lijk van een Chineeschen inwonende aangetroffen.

Ontploffing met ernstige gevolgen. Malang, 2 Nov. (Aneta). In de vuurwerkfabriek te Gadang, van den Chinees Siet Wan Hien, heeft een ontploffing plaats gehad, waarbij tien arbeiders werden gedood. De directeur van Gemeentewerken te Malang, Ir. A. Grünberg, is, toen hij de lijken zag, flauwgevallen en aan hartverlamming overleden.

Kapitein J. P. van Velthuysen †. Op 77-jarigen leeftijd is te 's-Gravenhage overleden de oud-kapitein der artillerie van het O.-I. leger J. P. van Velthuysen.

Mr. J. W. B. Visser †. Te Haarlem is overleden Mr. J. W. B. Visser, oud-lid van den Raad van Justitie te Batavia.

Met pensioen. De majoor der infanterie van het O.-I. leger W. V. Rhemrev zal in December den dienst met pensioen verlaten.

Door koelies vermoord. Blijkens een Aneta-telegr. d.d. Padang, 29 Oct., is de hoofdopziener van de Mijnb. Mij. Aequator D. W. Egert bij Pajakoemboh om onbekende redenen door koelies aangevallen, zwaar gewond en aan zijne wonden overleden. De hr. Egert was reeds jaren bij Aequator werkzaam; hij stond bekend als een kalm mensch.

Burgemeestersbenoemingen. Aneta seinde den 30en Oct. de volgende Burgemeestersbenoemingen: Probolinggo, de hr. F. E. Meyer. — Modjokerto, Mr. L. van Dijk. — Pasoeroean, Mr. H. E. Boissevain. — Madioen, J. Schotman. — Blitar, J. H. Boerstra. — Pekalongan, P. K. W. Lakeman. — Cheribon, J. M. van Oostrom Soede. — Padang, de hr. Ouwerkerk. — Salatiga, Dr. A. L. A. van Unen. — Menado, F. H. van de Wetering. — Tegal, D. J. Spanjaard. — Magelang, Ir. E. A. Voorneman. — Kediri, Mr. L. H. Wennekendonk.

De Voorzitter van den Volksraad. Batavia, 2 November (Aneta). Het Bat. Nieuwsblad meldt, dat de voorzitter van den Volksraad, Mr. Neytzell de Wilde, het voornemen heeft in Mei 1929 af te treden.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Bali en zijn Kunst.

I.

In de Indische bladen lezen wij, dat ter gelegenheid van de *pasar malem* te Denpasar een tentoonstelling gehouden werd van Balische kunstnijverheidsartikelen.

Het Ned.-Indische gouvernement steunt de Balische kunst door aan de besten onder de kunstenaars een maandelijksche subsidie te verleenen. Deze gesubsidieerde artisten nemen daarvoor de verplichting op zich, eenige begaafde leerlingen op te leiden. Een deel van het werk dezer leerlingen werd tentoongesteld. Voor de beste werken stelde het gouvernement prijzen beschikbaar.

De tentoonstelling werd gehouden in **het** Openlucht-Museum.[1])

Op de zuidelijke binnenplaats daarvan werd een demonstratie gegeven door houtsnijders, zilver-, goud- en ijzersmeden, wevers, wajangschilders etc. Op het voorplein werden kunstvoorwerpen te koop aangeboden.

De heer *Ouwerling,* assistent-resident van Zuid-Bali, opende deze tentoonstelling, welke een nationaal feest was, ter eere van den verjaardag der Koningin, met een kort officieel woord, nadat Controleur *J. H. Boerstra,* als voorzitter van de *Pasar malem,* allen, die aandeel hadden genomen aan de voorbereidende werkzaamheden, dank had betuigd, o.a. den heer *Oltmans,* die, „als de Balische Berlage, met een minimum van middelen, doch met een maximum van toewijding, de *pasar malem* heeft opgebouwd."

Ook de Gouverneur-Generaal heeft tijdens zijn bezoek aan Bali, deze tentoonstelling bezocht. Op zijn tocht daarheen reed Zijne Excellentie door prachtige, te zijner eere opgerichte poorten. Zoo lezen wij o.a.:

„De eerepoort bij Mengwitani was geheel vervaardigd van padi op een bamboe-geraamte, een origineel idee, passend bij dit rijke rijstland.

„Op de grens van de afdeelingen Badoeng en Tabanan was een geweldige eerepoort opgesteld in pyramidevorm en samengesteld van waringinbladeren. Ook dit was een kunststuk in zijn soort."[2])

Aangrijpend is de beschrijving van de groote vergadering, welke den 19den September 's morgens in de Museumzaal plaats vond:

„De middentafels waren weggenomen, terwijl aan het korte einde der zaal een podium was opgericht, waarop de zetels voor den landvoogd en mevrouw de Graeff, den resident en den ass.-resident van Zuid-Bali en de leden van het landvoogdelijk gezelschap waren geplaatst.

Langs de lange zijde van de zaal stonden de ambtenaren districtsgewijs opgesteld.

In het midden van de zaal was een altaar geplaatst, waarachter twee hoofd-*pedanda's* (priesters), die na het binnentreden van den Landvoogd een gebed voor den G.-G. uitspraken, hetgeen ongeveer 5 minuten duurde. Het was een buitengewoon indrukwekkende plechtigheid, welke op alle aanwezigen, ook op den landvoogd zelf, zichtbaar indruk maakte. De entourage werkte hiertoe ook zeer mede. De specifiek Balische bouwstijl van het museum en de zaal, de aankleeding met kleurige Balineesche kains aan de wanden, de talrijke fraaie costuums van de Inlandsche hoofden, het altaar in het midden, dat alles maakte, dat men zich verplaatst waande in een sprookjeswereld.

Toen het gebed beëindigd was, trad onmiddellijk *Tjokorde Rake Soekawati* voor het podium; hij bood den landvoogd en mevrouw de Graeff geschenken aan (een gedreven zilveren bloemenbak in een beschilderde doos) onder het uitspreken eener bloemrijke rede.

Vervolgens trad de stedehouder van Karang-Asem naar voren, om met een kort, doch hartelijk woord namens de regenten van Bangli en Gianjar en hemzelf den landvoogd een groote zilveren schaal aan te bieden.

Als derde spreker bood een lid van den Raad van Kerta te Singaradja in een lange, in het Maleisch uitgesproken rede, namens alle Inlandsche ambtenaren in Bali, den gouverneur-generaal het geschenk van die ambtenaren aan, n.l. een gebeeldhouwd houten scherm *(sampiran),* vervaardigd door den houtsnijder *Goesti Made Gedeh.*

De G.-G., die zeer geroerd was, bedankte alle sprekers met een handdruk; daarna sprak hij o.a. de volgende woorden:

„Het is een goede en zeer gelukkige gedachte geweest van den resident van Bali en Lombok om deze bijeenkomst te organiseeren, teneinde mij in de gelegenheid te stellen afscheid te nemen van dit eiland en van zijn ambtenaren.

„Ik verzeker u, dat dit afscheid mij zwaar valt en ik spreek hier niet alleen voor mijzelf, doch ook namens mijn vrouw en kinderen en de andere leden van mijn gezelschap.

„Van het begin af aan, dat ik in Indië kwam, nu lange jaren geleden, is het een illusie van mij geweest Bali te bezoeken, doch steeds heeft mij de gelegenheid daartoe ontbroken. En nu ik in een positie ben, mij die gelegenheid zelf te scheppen, heb ik het gedaan.

„En nu pas voel ik en realiseer ik, hoe wee-

[1]) Helaas staat dit in Balineeschen stijl opgetrokken gebouw anders geheel leeg, terwijl 't toch zoo prachtig kon worden benut voor permanente tentoonstelling, waar ook de toeristen hun inkoopen zouden kunnen doen. — Red.

[2]) Ook in deze sierkunst zijn de Indonesiërs meesters. Op Java b.v. kan men bij feestelijke gelegenheden soms heele lanen bewonderen, welke fantastisch uit wuivende klapper- en bamboe-bladeren, afgewisseld met smalle kleurige wimpels, zijn opgebouwd. De feestruikers van wilde bloemen, in bamboekokers gestoken, zijn eveneens zeer typisch. — Red.

moedig de gedachte is, dat practisch en menschelijkerwijs gesproken mijn eerste bezoek aan Bali ook het laatste zal zijn.

„Van den eersten dag af, dat ik voet aan wal op Bali heb gezet, heb ik genoten van al het schoons en moois, dat dit eiland, dat Bali biedt.

„U, Tjokorde Rake, het doet mij aangenaam aan, dat u, die mij in Singaradja een welkomstwoord toeriept, nu hier weer eenige woorden van afscheid hebt gesproken. U, als politiek vertegenwoordiger van dit gewest, kan ik wel zeggen, dat ik pal zal staan voor de belangen van dit geweest, dat ik waken zal voor elke inbreuk op alle mooie gebruiken, welke de bekoring en de eigenaardigheid van dit eiland en het Balische volk uitmaken.

„Mooi werk is hier gedaan en wordt hier nog gedaan. Mooi werk ook wacht u nog. Zooals u bekend zal zijn, zal binnen korten tijd, door de activiteit van Tjokorde Rake in den Volksraad, worden overgegaan tot de oprichting van locale raden op Bali, naar het voorbeeld van den Karang Asem-raad. Er wordt dan een beroep gedaan op de Inlandsche ambtenaren, op hun zelfstandigheid- en verantwoordelijkheidsgevoel. Een beroep wordt ook gedaan op de Europeesche ambtenaren, die moeten beseffen, dat hun rol dan wordt meer een leidende en een adviseerende.

„Ik verlaat dit eiland en u allen met grooten weemoed in het hart. Ik dank u allen hartelijk, hartelijk."

Zooals onze lezers ongetwijfeld weten, heeft deze rede, zelfs hier in Nederland, sommige gemoederen verontrust en heeft de heer Bijleveld, lid van de Staten-Generaal, dienaangaande den Minister van Koloniën vragen gesteld, waarop deze o.m. heeft geantwoord:

„De door den Gouverneur-Generaal gesproken woorden moeten niet worden opgevat, als een door hem aan de bevolking gedane belofte van bescherming tegen de toelating der Christelijke zending op dat eiland. De Landvoogd heeft bij het uitspreken zijner woorden niet speciaal gedacht aan toelating van missie of zending. Hij heeft in de bewuste passage bedoeld uiting te geven aan den wensch der Regeering, om de eigen Balische cultuur — die uiteraard berust op de onder de bevolking nog levende godsdienstige grondslagen — zooveel mogelijk te eerbiedigen en tegen aantasting van buiten te beschermen, waarbij hij ter illustratie zijner bedoeling heeft genoemd de voornemens der Regeering, om de bestuursvoering te herzien door aanpassing aan de oude instellingen, waardoor feitelijk het bestuur wordt gelegd in handen van autonome rechtsgemeenschappen onder volkshoofden met Raden en waardoor de taak van het Europeesch bestuur wordt teruggebracht tot leiding en advies."

Tot bovenbedoelde „Balische Cultuur", mag toch zeker ook de inheemsche volkskunst gerekend worden, welke juist onder de oude volks-instellingen altijd zoozeer heeft gebloeid. Ons wil het daarom eerder voorkomen, dat een en ander aanleiding geeft om aan te dringen op zeer spoedige inwerkingstelling eener doelmatige monumenten-wet in Nederl.-Indië, waar zooveel niet genoeg te waardeeren kunst-uitingen — ook levende volkskunst — dringend om bescherming vragen; niet 't minst in Bali, waar zooals wij nog onlangs weer vernamen, zelfs prachtig gebeeldhouwde deuren uitgebroken en weggevoerd werden, omdat Amerikaansche touristen er grof geld voor boden.

Het wordt dus wel hoog tijd daaraan paal en perk te stellen.

Ook in verband hiermede, willen wij ten slotte nog iets aanhalen uit den laatsten Indischen brief van den ster-correspondent van de „N.R.Crt.", doch dit de volgende week.

(Wordt vervolgd).

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Oostersch probleem.

In „Koloniale Studiën" gaf de heer J. van der Gracht „Een korte analyse van *China's* moeilijkheden". De schrijver laat ons zien, vooral uit mededeelingen van de meest op den voorgrond tredende moderne Chineesche figuren, o.a. dr. Soen Yat Sen en Ho Shih, dat tot dusver alle pogingen tot restauratie van China en van den geest van het volk zijn mislukt. Alle arbeid in dien zin leidde tot wreede ontgoocheling. De hoofdoorzaken der mislukking waren: het te sterke *individualisme*, verband houdend met eene *zedeleer*, welke zich niet voor hervorming in nieuweren zin schijnt te kunnen eigenen, en tevens: de onmogelijkheid om van uit de oude zedeleer de moderne wetenschappelijke ontwikkeling van het Chineesche volk te beginnen. Eerst, zoo zegt men, moet dit volk zich eene geheel andere *levensbeschouwing* eigen maken. Maar tevens blijkt dat dit vrijwel onmogelijk is.

Het *Soer. Hbl.* (24 en 25/9, 3de bl. Z.) is van meening dat het behandelde probleem in zijn ruimsten zin niets meer of minder is dan *het algemeene Oostersche probleem:* Het Westen brengt nieuwe vormen, nieuwe methoden, eene nieuwe levensbeschouwing, en Oostersche volken kunnen deze slechts dàn met succes overnemen en aanwenden tot eigen geluk, wanneer zij geheel afstand hebben gedaan van de levensbeschouwing waarin zij, honderden geslachten achtereen, zijn opgegroeid, en waaraan zij onafscheidelijk vastzitten. De *idealist* zal steeds hopen dat van het geestelijk goede, door het Westen hier gebracht, iets in de Oostersche ziel zal blijven, en dat wij in staat zullen zijn de typisch Oostersche levensbeschouwing om te vormen en te moderniseeren in Westerschen zin. In deze idealisten werkt de geest van *associatie* en *unificatie*. Maar de *practicus* ziet dit visioen: Het Oosten zit, vastgeklonken aan zijn zedeleer en de daarop gebaseerde levensbeschouwing; als wij allen, Menschen, aan den wortel onzer geestelijke herkomst. Wij beschikken niet over de hoogere macht, welke talrijke omstandigheden zou moeten veranderen, waartegenover de mensch niets vermag. Wij peuteren slechts wat aan de oppervlakte, en het meest merkbare resultaat onzer bemoeiingen is de destructie, welke wij aanrichten onder de volken, die wij trachten af te dringen van hun eigen ontwikkelingslijn. Dit zal ons nooit gelukken. Het Oosten, met zijn in hare passiviteit en inertie zoo ontzettend krachtige, reusachtige massa's van honderden millioenen, blijft onveranderd en het toont nu en dan slechts eene rilling van onbehagen. Er is, van ons koloniaal werk, voor zoover dit streeft naar associatie, naar eene vervorming der Oostersche psyche, bijna geen voetstap, die beklijft. Met het Chineesche voorbeeld voor oogen moge de wetenschap van dit alles ons brengen tot groote bescheidenheid, tot eerbiediging van het normale dat wij hier vinden, tot opgeving van den valschen waan dat wij, voorbijgangers van een uur in de historie der Menschheid, Oostersche volken zouden kunnen brengen tot het prijsgeven van hunne levens- en wereldbeschouwing.

De *Deli Crt.* schrijft over „Het nieuwe Indië" (4/10) en „Wat het communisme wil" (6/10), het *Bat. Nwsbl.* over „China, Rusland en Japan" (27/9), *De Loc.* over „Het Kellogg-pact" (26/9, blz. 39 t/m. 42).

De Inheemsche geestesuitingen.

Het verwijt, dat men in Europeesche kringen in Ned.-Indië niet voldoende acht slaat op *de Inheemsche geestesuitingen*, wordt van vele zijden vernomen. Het zijn — constateert *De Loc.* (26 en 27/9, blz. 39 en 3) — niet alleen de vrijzinnigen en de sociaaldemocraten, die zeggen dat Inlandsche verlangens ongenoegzaam worden verhoord, maar recente uitspraken van den Volksraad-praeses en zoo juist weder een vertoog van den heer Crommelin, oud-zendingsconsul, laat dit vermaan hooren. De klacht is onverdiend. Wel verre van een spiegel en een klankbord te vormen, die ons het Inlandsche leven *laten zien*, vormen die uitingen veeleer een schutsel, dat ons *belet te zien*. Zij geven beelden van wat in de Inlandsche maatschappij omgaat, maar het zijn verwrongen beelden. Zoo vaak worden met politieke bedoelingen tendentieuze voorstellingen gegeven en juist de ontwikkelden zijn inderdaad zoo ver verwijderd geraakt van hun eigen volk. *De Loc.* ziet het kwaad van dezen dag dan ook eer in de *overschatting* van wat in *vereenigingen*, op *vergaderingen* en in tallooze *krantjes* van Inlandsche zijde tot uiting komt, dan in de beweerde *verontachtzaming*. Een goed wedono en een flink regent geven honderd maal beter weer wat er in het werkelijke volk omgaat, dan dit door steedsche politici en heel of halfintellectueele volksleiders kan geschieden. Voor *De Loc.* is de belangrijke vraag niet, in hoeverre wat normaal in de Inlandsche bladen tot uiting komt, weergeeft wat het volk denkt, — want dat doen zij nog maar in zeer beperkte mate —, doch wèl in hoeverre deze onophoudelijke *klank van vijandigheid* ten slotte tot het volk, dat steeds meer lezen leert, gaat doordringen. Weekbladen van zending en missie laat *De Loc.* buiten beschouwing, zoomede de nuttige organen voor landbouwbevordering, die schrijven over de eekhoornplaag, ratten, muizen en de gewassen des velds. Gelukkig zijn er ook andere kringen.

De *Deli Crt.* (5/10) beveelt aan om niet alléén naar de klachten der ontwikkelden te luisteren, maar ook naar de klachten die de insiders — zij die het vertrouwen der Inlandsche bevolking hebben — hooren wanneer zij zich daar moeite voor geven. De intellectueelen geven de klachten hunner eigen, kleine groep weer. De weelde om deze of welke klachten en verlangens ook, te verwaarloozen, kunnen wij ons niet veroorloven, willen wij ons ook niet veroorloven. De verlangens van de groote massa zullen in de practijk van hoogst eenvoudigen aard en van weinig verscheidenheid zijn. Hun eigen vertrouwde hoofden weten als regel heel goed waar het om gaat: Veiligheid en zekerheid in desa en kampoeng, dat is doorgaans hun éérste wensch. Zoo weinig mogelijk belasting, hun tweede. Niet lastig gevallen met maatregelen — zij het in hun eigen belang — waarvan zij de strekking niet begrijpen. In elk geval moeten al deze klachten en verlangens, ook die der goedwillende ontwikkelden, met welwillendheid en begrijpend te gemoet getreden worden. Zooals trouwens onder beschaafde lieden altijd en overal gewoonte is geweest. Vooral in een land als Indië, met heterogene bevolkingsgroepen, gescheiden door misverstand, verschil van ras en gebrek aan wederzijdsch begrip, is dat dubbel noodig. Van de opruiers, de opstokers, de ontevredenheid-brengers spreekt de *D. C.* niet.

Het *Soer. Hbl.* bespreekt „De geest in het Leger" (27/9, 3de bl. Z.; alles bijeen is de huidige toestand zeer gunstig) en „De representatie van het B.B." (24/9, 3de bl.; o.m. een pleidooi voor betere behuizing der onderdistrictshoofden).

De weg van het Westen.

In de naburige *Filippijnen* is een besluit van groote beteekenis genomen (*De Loc.* 26/9, blz. 5, Supplement „Het verre Oosten, de Pacificlanden en Vreemde koloniën"). Tot dusver golden daar zeer sterk beperkende bepalingen omtrent *de uitgifte van grond in eigendom en erfpacht.* Practisch maakte dat de stichting van groote ondernemingen met Amerikaansch kapitaal onmogelijk. De nieuwe gouverneur-generaal heeft daarin verandering gebracht; het feit dat hij dit doen kon zonder overwegende oppositie der nationalisten, toont aan hoe zeer de Filippino's zelf begrijpen dat het weren van *buitenlandsch kapitaal* hun land ging schaden. Reeds heeft *Firestone* door die wetten Liberia gekozen boven de Filippijnen; *Ford* trok naar Brazilië, *Goodyear naar Sumatra.* Men ziet nu in het nationalistische kamp wel in, dat deze anti-Amerikaansche landpolitiek allereerst de Filippijnen zelf schade toebracht. Het is dan ook merkwaardig, dat diezelfde fout — die in *Ned.-Indië* helaas wel gepropageerd wordt — door de Nationalisten, dichter bij Europa, *niet* wordt begaan. *Turkije,* streng nationalistisch, doet alles om het buitenlandsch kapitaal te trekken. Als vrucht van de reis van den vorst Amanoellah, zal de moderniseering van Afghanistan volgen, naar Turksch voorbeeld; men gaat radio-stations bouwen, spoorwegen en bruggen; men gaat cultures ondernemen en fabrieken en stuurt op groote schaal jongelieden naar het Westen om er te leeren. Dit is *het groote dilemma voor Oostersche volken.* Willen zij regeneratie, opbloei en opbouw — dan lijken er *twee wegen* te zijn: namelijk het Westen te weren en zich te sterken aan de bron der eigen cultuur, dan wel het Westen binnen te halen en na te volgen, wat dan met eigen cultureele verliezen gepaard gaat. In werkelijkheid is er maar één weg; het is de weg die *Japan* gevolgd heeft en die Turkije heeft ingeslagen, *de weg van het Westen.* Ongetwijfeld leidt die tot zekere verliezen aan volksaard en cultuur; men raakt kostbaar oud-bezit kwijt; maar de andere weg voert niet naar vooruitgang, niet naar vrijheid en niet naar onafhankelijkheid. Dit inzicht, dat tenslotte tot *samenwerking met het Westen* leidt en tòch tot eigen nationale versterking, zal geleidelijk ook anders veld winnen; ook in Britsch-Indië.

Wij vestigen de aandacht op: de *Java-Bode* van 29/9 „De Inlandsche beweging"; 29/9 „De verkiezing van Dr. Tjipto"), het *Soer Hbl.* (26/9 „Br.-Indië") en *De Sum. Post* (6/10 „Imperiale Zaken").

Korintji na een kwart eeuw.

Den 24sten September werd de 25ste verjaardag herdacht van *de Korintji-expeditie.* Inlandsche hoofden, door ons Bestuur in 1902 naar Korintji gezonden, keerden niet terug; zij bleken vermoord. Een straf-expeditie werd uitgerust; zij stuitte op hevig verzet! Na de onderwerping van Poelau Tengah (10 Aug. 1903) was de tegenstand gebroken. Het *Bat. Nwsbl.* (26/9) vertelt van het feest dat de bevolking vierde ter *herdenking van dit feit.* Geheel Korintji was in feeststemming; honderden autobussen brachten de feestvierders aan uit alle oorden. Geheel Soengei Penoeh was versierd met eerepoorten en vlaggen. De aankomst van de militairen uit Padang trok enorme belangstelling. Het was een indrukwekkend gezicht toen de troepen onder kapitein *Van Lingen*, met de muziek voorop de kota binnenmarcheerden, gevolgd door een stoet van duizenden menschen. Den 24sten Sept. werd een kleurrijke optocht door de bevolking gehouden. Hoofden, geestelijken en vrouwen liepen met banieren mee. Op het erf van de controleurswoning verzamelde men zich. Hadji Djaaris hield een redevoering, waarin *hij wees op het groote verschil van de toestanden voor en na de vestiging van het Nederlandsche gezag.* De bevolking is *erkentelijk voor de welvaart,* welke gedurende deze kwart eeuw heeft geheerscht! Spr. verzocht de eventueele

onder de bevolking nog heerschende misverstanden weg te nemen. De deelname van de bevolking aan de feesten is zeer oprecht, zeide de spr. nog. Als bewijs van die oprechtheid bood spr. volgens de adat door drie Korintjische vrouwen gedragen presenteerbladen aan, waarop gele ketan-rijst en de gebruikelijke spijzen lagen. Controleur *Goedhart* voerde het woord en dankte voor het betoon van trouw; hij hoopte dat de bevolking nog grooter welvaart tegemoet ging. Den volgenden morgen had de kranslegging plaats op het *Korintji-monument* op de graven der gesneuvelden; de belangstelling was enorm.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (24/9 „Door Noord-N.-Guinea"; 27/9, blz. 1 en 4 „De Molukken", *Dr. R. Broersma;* 28/9, blz. 26 „Pecconina", de eerste electrische theefabriek ter S.W.K.), de *Deli Crt.* (1/10 „In de Bataklanden"; 2 en 3/10 „De Landvoogd en Bali") en het *Soer. Hbl.* (22, 25 en 27/9 „Timor", *Villanus;* 27/9 „Het bezoek van den G.-G. aan Bali"; 26/9 „Woorden van beteekenis").

Het gas humaner.

De Atjehsche tragedie, waarbij tien melaatschen het leven verloren, brengt *De Loc.* (28/9) een denkbeeld in herinnering, dat o.a. door gouverneur *Van der Jagt* in het „Kol. Tijdschrift" besproken werd. Waarom, zoo werd toen gevraagd, worden onze militairen en wordt onze veldpolitie niet voorzien van *een chemisch strijdmiddel, dat aanvallers onschadelijk maakt, zonder te dooden?* Men kan gevallen als dit treurspel van leprozen niet voorkomen; men kan evenmin een waarborg scheppen, dat niet ergens in Indië een goedgeloovig troepje desalieden zich laat misleiden tot daden van verzet. Men kan nog minder verzekeren, dat niet ergens in dit groote Indië onder koelies, onder gestraften, onder krankzinnigen, onder dwangarbeiders of onder de gewone landsbevolking eens menschen te hoop loopen, die in opwinding geraken, door drank of geloofsdrift, echte of vermeende grieven, dan wel door het opzwiepend woord van slechte lieden. Deze dingen zijn niet te voorkomen; zij geschieden zelfs waar overigens volkomen rust heerscht; zij kunnen staatkundig zonder eenige beteekenis zijn — doch verhinderen kan men ze niet. Maar het zou voorzeker te wenschen zijn, zoo dan niet aanstonds de geweren en revolvers moesten spreken. *Thans* is dat onvermijdelijk; thans moet door den politieman, den militair of den bestuursambtenaar, die voor zoo een geval gesteld wordt, de verantwoordelijkheid voor tijdig en doortastend gewapend optreden worden aanvaard. Zoo het mogelijk is diezelfde gezagsdragers te voorzien van een chemisch wapen, dat even snel de aanvallers buiten gevecht stelt, doch dat geen menschen doodt of duurzaam wondt, *moet* dat gebeuren. Hoe eerder van regeeringswege dit onderwerp in studie wordt genomen, hoe beter.

Het *Bat. Nwsbl.* (26, 27 en 28/9) bevat een rapport van een specialen verslaggever over de stakingsrelletjes „In de Bilitonsche mijnen".

Genees- en plantkunde.

Op het vijfde Ned.-Indisch Natuurwetenschappelijk Congres te Soerabaja (*Soer. Hbl.*, 27 en 28/9) hield *Dr. D. de Visser Smits* een algemeene voordracht over *Genees- en Plantkunde.* Het valt op — volgens spr. — dat juist die plantensoorten, welke in mythologie en religie een rol spelen, tevens de oudst bekende geneeskrachtige en diëtische planten zijn. In het geruisch van den Pisangboom verkondigde de Godheid aan Boeddha het Nirwana van rust en zaligheid. In de Lotosbloem stond de wieg van Isis en Osiris. Eik en Lijsterbes maakten den wil der Goden aan de Druïden bekend. Nog steeds zijn genoemde planten in gebruik; de pisang komt in verschillende Inlandsche recepten voor. Gaat men na hoe de geneesheeren in Europa aan hunne plantaardige geneesmiddelen zijn gekomen, dan lijkt het niet onwaarschijnlijk, dat vele door het volk gebruikte kruiden in hun werking bij verschillende ziekten door hen zijn nagegaan en goed bevonden, om daarna onder de meer officieele voorschriften te zijn opgenomen. Ook in Ned.-Indië hebben de geneesheeren van den vroegeren tijd vele Inlandsche middelen onderzocht in hun werking op het menschelijk organisme. Helaas is *het systematisch scheikundig onderzoek naar plantenstoffen* gestaakt en werd het daarmede belaste laboratorium opgeheven. Een geneeskruid-tuin is er in Indië niet. De kennis onder de inheemsche bevolking van de namen der planten en haar geneeskracht wordt gaandeweg minder. De jeugdige Inlander, die Westersch onderwijs genoten heeft, beschouwt de kennis der vaderen als uit den tijd. Van oude Inlanders kan men nog de Inlandsche namen vernemen.

Het *Soer. Hbl.* vertelt voorts van „De 14de Soerabajasche jaarmarkt" (24 t/m. 27/9), „Van oudheden" (22/9, *Z.*) en van „Prae-historische zaken" (28/9, *Z.*).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De vrijheid van Indonesië.

Uit een artikel in de *Soeloeh Indonesia Moeda,* het orgaan der Indonesische en Algemeene Studieclubs resp. te Soerabaja en te Bandoeng, van Augustus, getiteld: „Sana-Sini, Gedachten uit de kampoeng", nemen wij het volgende over:

Sini (d.w.z. de inheemschen) wil los van sana (de uitheemschen, i.c. Holland, de Hollanders); sana wil geen scheiding.

Waarom niet?

Omdat, gelijk Sana zich in zenuwachtige dagen heeft laten ontvallen:

1°. Indonesië de kurk is waarop Nederland drijft;

2°. Indonesië verloren, rampspoed geboren (voor Nederland);

3°. Indonesië verloren, Nederland 10de rangs mogendheid;

4°. Enz. enz. enz.

Qua argument zijn deze van 1°. tot en met 4°. uitstekend. In de eerste plaats omdat zij *waar* zijn en omdat men daarmede dus heeft afgerekend met een motiveering van het koloniaal bedrijf uit zedelijke(!) gronden, poging ons beschaving(!) bij te brengen en wat dies meer zij. Laten wij Ethica opbergen: wij winnen er zoo veel eerlijkheid mee!

In een der laatste nummers van de „Haagsche Post" heeft een schrijver gezegd, dat Nederland Indonesië niet kan loslaten, omdat een derde van Neerlands nationaal kapitaal in Indonesië is gestoken en omdat honderdduizenden van Neerlands jongelingschap in Indonesië het dagelijksch brood verdienen . . .

Wij begrijpen deze motiveering . . .

Nu het standpunt van Sini, dat verdediging vindt van diverse leiders van onze volksbeweging.

Sini eischt voor het land op de opbrengsten van het land.

Sini kan niet inzien dat Indonesië in het wereldbestel een philantropische rol dient te vervullen, door een vreemd land (dat Nederland voor Sini is) kunstmatig een plaats te verzekeren, waarop het geen aanspraak kan maken krachtens zijn eigenschappen. Want tenslotte is de rol, vervuld door Nederland in de tegenwoordige wereldhuishouding alleen mogelijk door de honderden van miljoenen die Nederland jaarlijks uit Indonesië trekt.

In de staatkunde past géén philantropie; staatkunde is nuchter egoïsme. En zoo wil Sini aanspraak maken op de miljoenen telkenjare uitgevoerd door en naar Sana.

Ziedaar het conflict.

Is het mogelijk dit conflict bij te leggen?

Voor zooverre dat te zien is: *niet.*

Want het koloniaal probleem *is* nu eenmaal een conflict-probleem. In het koloniaal probleem openbaart zich de belangentegenstelling tusschen Sana en Sini.

Schrijver gaat dan verder door op dit onderwerp en behandelt het argument dat het moederland Indië nog niet aan zichzelf kan overlaten omdat het er nog niet rijp voor is, waarbij hij er het voorbeeld van Japan bij haalt, dat zichzelf rijp en vrij heeft gemaakt door na een conflict met het Westen zich Westersche leermeesters aan te schaffen en deze weer liet vertrekken toen het volleerd was, waarna het een der grootste mogendheden werd. (Schrijver ziet blijkbaar niet in dat zijn vergelijking mank gaat, omdat Japan nu eenmaal geen kolonie was en omdat de aard van het Japansche volk en het peil zijner ontwikkeling zoo geheel verschillend zijn van de Indische. — Red.).

Verder neemt schrijver in beschouwing het argument dat Indië, thans aan zichzelf overgelaten, een chaos zou worden en een kwarteeuw in ontwikkeling zou teruggaan en haalt daarbij aan hetgeen bij de Fransche revolutie, in Rusland en in China gebeurd is (welke vergelijkingen eveneens niet opgaan. — Red.). Dan zinspeelt hij er op dat het voor Nederland maar beter zou zijn zich bijtijds terug te trekken, om een „faillissement" te voorkomen.

Voorts betoogt schrijver, dat een unie tusschen de verschillende volksgroepen van Indië wel degelijk mogelijk is en dat o.a. dank zij het optreden van een Van Heutsz, het besef levendig wordt dat de Indische bevolking een ondeelbare eenheid is.

Schrijver eindigt met de verklaring dat verschillen in cultuur en beschaving, in zeden en gewoonten niet onoverbrugbaar zijn, mits de uitwendige omstandigheden er naar zijn, doch dat verschil in huidskleur niet goed is te maken, op welke manier ook.

In dit verband wijst hij op de natievorming in Amerika uit een conglomeraat van allerlei Europeesche rassen, waarvan echter de negers uitgesloten bleven.

Aan dit z.i. onoverkomelijk obstacle van het verschil in huidskleur wijt schrijver ook het mislukken der pogingen van Douwes Dekker, die blank en bruin te zamen tot één natie heeft willen maken.

Schrijver stelt voor om het saamhoorigheidsgevoel dan maar „bij de bruintjes alleen" wakker te roepen en de blanken en half-blanken bij deze „staatkundige Spielerei" (zooals hij met noemt) buiten beschouwing te laten, al behoeft men hen daarbij niet van zich af te stooten. „Hun numerieke beteekenis is zoo klein . . ." Van de Chineezen verwacht hij een sympathieke houding bij het experiment, wegens hun Oostersch sentiment.

De Hollandsche pers en de G.-G.

Onder dit hoofd wordt in de *Bintang Timoer* van 7 September gewezen op de in „de Java-Bode" en „Het Nieuws" geuite verwijten over het niet bezoeken der Europeesche stands op de jaarmarkt (Pasar Gambir) door den Gouverneur-Generaal. De redactie lacht wat om dit bewijs van de dunheid der beschaving van de Europeanen; een Oosterling zou er niet allerlei onmogelijke dingen bij halen als hij het niet eens was met een ander. Nu worden alle gangen van den G.G. nagegaan en wordt het geringste iets aangegrepen om zinspelingen te kunnen maken op den naam en de positie van een Hollander die duizendmaal hooger staat en vertegenwoordiger is van Nederlands vorstin. De menschen van de rechtsche pers willen dat men eerbied verschuldigd is aan Hollandsche vrouwen met halfopen kleeding, Generaal Swart maakt zich boos over een bediende die onder de tafel kijkt, de menschen van de „Java-Bode" zijn kwaad op de taxichauffeurs die via een spiegeltje naar de korte rokken van passagiers kijken en Kawee (K. Wybrands) is boos op een chauffeur die „verrek" zegt tegen een mevrouw die minder betaalt dan een Chineesche njonja. Maar die heeren van de Hollandsche pers geven een demonstratie van de wijze waarop men een vertegenwoordiger der Koningin eerbied bewijzen moet. De leer is wel fraai, maar laat men dan consequent blijven als een Inlander maar een tiende zegt van wat zij zeggen en laat men dan niet dadelijk roepen om de galg en om Digoel.

Japansche concurrentie.

Het Mal.-Chineesche blad *Sin Po* van 25 Augustus zegt dat volgens een telegram, de Japanners pogingen in het werk willen stellen om den tusschenhandel aan de Chineezen te ontnemen door zelf kleine toko's te openen. Daarvoor willen zij subsidie aan de Japansche regeering vragen, een bewijs dat zij zelf beseffen met eigen krachten geen kans te zien om de Chineezen te verdringen. Door de regeeringshulp zal hun „handel" dan een half politiek karakter krijgen en zullen hun „belangen" in Indonesië steeds grooter worden, zooals in Mandsjoerije en als „belangen" eenmaal groot zijn geworden is het niet onmogelijk dat zij ook hier de Mandsjoerije-politiek herhalen. Daarom moeten alle bevolkingsgroepen hier de actie der Japanners in het oog houden en vooral de Chineezen moeten zich voorbereiden om de Japansche concurrentie met alle kracht het hoofd te bieden. Hoe gevaarlijk het is als de Japanners groote belangen in een ander land hebben, blijkt uit het bericht over het weer opstaan van Chang Chung Chang, die zeker door de Japanners daartoe werd aangemoedigd.

Wat zij in China durfden doen, zullen zij zeker in andere landen, die niet veel kanonnen hebben, ook durven.

„Colijniale" politiek.

De medewerker van de Indon.-nationalistische *Matahari Indonesia* in Midden-Java geeft in 't blad van 24 September eene beschouwing over een eventueele benoeming van den heer Colijn tot Gouverneur-Generaal. Hij zou die een groot gevaar achten en wijst er op hoe de heer Colijn zich een Inlândervijand heeft getoond en met de zijnen tegen de politiek van dezen Landvoogd is: hij liet zich alleen tot de z.g. Inlandsche meerderheid overhalen door de belofte van behoud der poenale sanctie, dwangbuis voor den Inlander.

Suriname.

Wij moeten nog eens terugkomen op het artikel van den heer J. Sibinga Mulder *„Suriname, de bloedverwant in nood!"* in *„De Indische Mercuur"* van 3 October. De heer S. M. schrijft daarin:

„Dat laatste bezwaar [de hoeveelheid arbeid die moet worden verricht] weegt nog sterker voor de suikerrietcultuur, die tevens nog een zeer groot kapitaal vereischt voor fabriek en riettransportmiddelen. Ik heb daarnaar indertijd een onderzoek ingesteld en ben tot de overtuiging gekomen, dat het oprichten van nieuwe rietsuikerondernemingen in Suriname niet verantwoord was. Ik ben met groote belangstelling den gang van zaken in Suriname en ook van de rietsuikerindustrie blijven volgen en mijn meening is niet veranderd."

In ons nummer van 18 Oct. wezen wij hiertegenover reeds op de meening van Prof. Went en van den heer Pyttersen.

In het *„Verslag van bestuur en staat van Suri-*

name 1927" vinden wij nu de volgende mededeeling:

„Er bestond een sterke drang tot uitbreiding van die cultuur [de koffiecultuur, n.l.]

„Ditzelfde was waar te nemen ten aanzien van de *suiker*cultuur. Deskundigen waren optimist omtrent de mogelijkheid om door selectie en intensieve cultuur de rietopbrengst per akker belangrijk op te voeren en waren de meening toegedaan, dat bij een behoorlijk ingericht bedrijf, de kostprijs per ton in Suriname niet alleen gelijk, maar zelfs belangrijk minder kon zijn dan die op Java. Eene toeneming van de suikerproductie zou reeds in de eerstvolgende jaren mogen worden verwacht."

In hetzelfde verslag lezen wij:

„Voor eene hervatting van de *rubber*cultuur bleef belangstelling bestaan. De strijdvraag, in hoever die cultuur levensvatbaarheid heeft voor Suriname, was nog niet opgelost. *Dr. Stahel*, directeur van het landbouwproefstation, was van oordeel, dat in een smalle strook aan de kust dit gewas wellicht zou kunnen aarden."

Wij wagen het hierin met Dr. Stahel van meening te verschillen. De cultuur moet o.i. geschieden op de lichtere, goed doorlaatbare, hoogere gronden.

Volgens *„The British Guiana Handbook 1922"* heeft het gouvernement — overtuigd van de geschiktheid van groote uitgestrektheden in de kolonie voor de rubbercultuur — in verschillende districten proefaanplantingen gedaan. „The experiments so far have demonstrated that the true Para rubber (*Hevea brasiliensis*) grows vigourously almast in every situation in which they have been tried, *outside the flat coastal region*."

Ook op de suikerplantages in de lage kuststreek had men rubber aangeplant.

Het „Handbook" deelt verder het volgende mede: „The area under rubber cultivation is decreasing owing to a serious outbreak of the South American leaf disease which made its appearance in 1909; this, coupled with the low prices of recent years, has given the industry a serious setback."

Er is niet vermeld hoe de boomen *„outside the flat coastal region"* zich hebben gehouden en latere bronnen kunnen wij op het oogenblik niet raadplegen.

Van welke eigenaardige omstandigheden het gelukken van een cultuur soms kan afhangen blijkt uit een mededeeling van Dr. van Blankensteijn in zijn brief uit Djombang (Soemba) in de N. R. Ct. van 17 October (Bijblad):

„Het kweeken der jonge boomen heeft veel moeilijkheden veroorzaakt. Het lukte eerst niet, den sandelboom uit zaad te laten opgroeien. Een houtvester heeft ten slotte ontdekt, dat de jonge sandelspruit in haar prille jeugd den wortel van een andere plant noodig heeft om daarop te parasiteeren. Sedert men dat weet, heeft men met den aanplant geen last meer."

Maar Suriname heeft geen houtvester meer. Die er was heeft men naar Oost-Indië laten vertrekken, waar hij, naar wij vernemen, een groot aandeel heeft in de ontwikkeling van een nieuwe cultuur, die van den terpentijnhoudenden boom, de Pinus Merkusii, in de Gajoelanden.

* * *

Bij resolutie van den gouverneur zijn vijf prijzen van honderd en vijf prijzen van vijftig gulden uitgeloofd voor de beste in te zenden rijstmonsters, geschikt voor uitvoer.

De bedoeling is om machinaal gepelde monsters rijst te verkrijgen, geschikt voor de buitenlandsche markt en gegevens te verkrijgen betreffende de geschiktheid van de bestaande rijstpellerijen voor de bewerking van dergelijke rijst.

* * *

Bestemd voor den dienst in Suriname: Dr. J. W. Jenny Weijerman, opdracht verband houdende met het tot stand brengen van een drinkwaterleiding voor Paramaribo, Goes; J. Blokland, boormeester bij de waterleiding te Paramaribo, Giessendam.

* * *

„Het Volk" van 30 Oct. schrijft:

„Vanwege het Departement van Koloniën deelt men ons mede, dat er in December vier weldadigheidszegels zullen verschijnen, waarvan de meeropbrengst komt ten bate van de „Gouverneur van Heemstra-Stichting", een door den onlangs afgetreden gouverneur Van Heemstra in het leven geroepen stichting ter bestrijding van de Surinaamsche volksziekten. Het ontwerp der zegels is van A. van der Vossen te Haarlem, het formaat 25 bij 30 m.M.

De waarden zijn: 1½ + 1½ cent, korenbloemblauw, 2 + 2 cent smaragdgroen, 5 + 3 cent donkerpaars, 7½ + 2½ cent oranjerood."

Afbeeldingen van den 2 cents zegel vonden wij in *„De Telegraaf"*, *„Het Volk"* en *„Het Vaderland"*.

* * *

„De Telegraaf" van 27 Oct. schrijft:

De Tweede Kamer heeft gisteren zonder hoofdelijke stemming aangenomen het wetsontwerp tot opheffing van de op Surinaamsche landbouwondernemingen rustende schuldplichtigheid, krachtens art. 1 der wet van 15 Juli 1912, houdende kwijtschelding van de uitstaande vorderingen der kolonie Suriname wegens verleende voorschotten voor de uitoefening van de bacovencultuur en van de daarop verschenen rente. Door de opheffing van deze schuldplichtigheid wordt prijs gegeven een landsinkomste van ongeveer *f* 10.000 per jaar.

* * *

Men schrijft uit Hamburg aan de N. R. Ct. van 1 Nov. Ochtenblad C:

„Op uitnoodiging van de inspectie voor het schoolwezen heeft Dr. van den Helm uit Zeist gisterenavond te Hamburg een druk bezochte causerie over Suriname gehouden, die zeer veel bijval vond.

Juist doordat deze kolonie zoo weinig bekend is, bestond hiervoor begrijpelijkerwijs veel belangstelling. De spreker, die door eigen aanschouwing over uitstekend materiaal beschikt, gaf van de bezitneming door onze voorouders af tot op den huidigen dag een duidelijk beeld van het ontstaan en de vooruitgang van deze tropische landstreek, terwijl een prachtige serie lantaarnplaatjes een aanschouwelijke voorstelling van het gesprokene gaf.

Zonder twijfel zal eene herhaling van deze belangwekkende voordracht ten zeerste worden toegejuicht, doch het zou dan gewenscht zijn, indien de heer van der Helm vooral in de improvisatie aan eene juiste en vlottere vertolking in het Duitsch wat meer de aandacht wilde schenken. Daardoor zou de waarde van de voordracht belangrijk winnen."

* * *

Onder „Genootschapszaken" in de November-aflevering van het *„Tijdschr. v. h. Kon. Nederl. Aardr. Genootschap"* vinden wij als ingekomen vermeld een verslag van Pater Ahlbrinck over zijn tochten in Suriname. Voorts een verzoek van het Algemeen Nederl. Verbond om o.m. mede te willen werken tot het houden van lezingen betreffende onze koloniën.

Ook was ingekomen een brief van den heer De Goeje met de vraag of er ook gewerkt wordt om van de expeditie Stahel een reisverslag uit te geven. Na eenige discussie werd besloten de dissertatie van den heer IJzerman af te wachten, die den tocht medemaakte.

De lezing van het in de afl. opgenomen verslag van de voordracht van Prof. dr. L. P. le Cosquino de Bussy, directeur v. h. Handelsmuseum v. h. Koloniaal Instituut over *„Nederlandsch-Indische cultures in opkomst en in daling"*, deed de vraag in ons opkomen: „wanneer zal Prof. de Bussy ook een studiereis naar Suriname maken?"

* * *

Ons wordt toegezonden een proefnummer van *„Eigen Volk"*, Algemeen Tijdschrift voor Volkskunde (folklore) en Dialect voor Nederland, Oost- en West-Indië, Vlaanderen, Zuid-Afrika en Noord-Amerika. Uitg. Comp. „De Branding", de Bilt (Utr.). Daarin het eerste deel van een artikel van den heer Fred. Oudschans Dentz *„Een bijdrage tot de verklaring van de namen Suriname en Paramaribo."*

Van dezelfde hand in *„De Indische Verlofganger"* van 2 November een artikel *„Patriotten en Prinsgezinden van Demarara"*.

* * *

Verbetering: In ons vorig nummer twee zinstorende drukfouten:

blz. 526, 1e kolom in het midden: „geëxploiteerd"; te lezen: „geëxploreerd".

Iets lager: „gronddistrict"; te lezen „grensdistrict".

Verder leze men: „Ma Kankantrie".

Curaçao,

De nieuwe Gouverneur.

„Eindelijk!" zal wel de eerste uitroep van velen geweest zijn, die verleden week Maandagavond de benoeming van den heer Ir. L. A. Fruytier in de krant lazen. Bijna drie maanden is naar een nieuwen gouverneur gezocht. Voor zoover wij weten, is er al dien tijd van de gedane pogingen buiten den kring der meest-ingewijden niets uitgelekt. Van veel invloed daarbij is natuurlijk geweest, dat een benoeming als deze nog altijd niet de noodige publieke belangstelling heeft. Wat er verteld werd waren ten deele praatjes, zelfs niet uit een journalistieken duim gezogen. Van Curaçao kwam het bericht, dat de heer Feber was afgekeurd en dat Mr. Van Haaren bedankt had, omdat hij met gouverneur Ruitgers zoo goed kon opschieten. Wel is waar, dat op Curaçao een adres aan de Koningin ten gunste van oud-gouverneur Helfrich is rondgegaan en druk geteekend. Als blijk van waardeering zijner verdiensten ginds zal dit den heer Helfrich goed gedaan hebben.

De bladen hebben bericht, dat de heer Fruytier bijna 47 jaar oud is, en met een onderbreking van drie jaar van 1910 af bij de arbeidsinspectie is werkzaam geweest. Van 1922 tot 1925 was hij R. K. Tweede-Kamerlid. Tegenover Curaçao staat Ir. Fruytier als blank papier. Hij is geroemd als een bekwaam man, beschaafd en tactisch. Op grond van dit laatste nemen wij aan, dat hij in zijn onderhoud met den Groningschen correspondent van het *Handelsblad* dan ook wel niet zal gezegd hebben, wat men hem heeft laten zeggen, dat de petroleumwinning op Curaçao van het grootste gewicht is.

Gelet op het bovenstaande achten wij deze benoeming een gelukkige, voor zoover daaromtrent van te voren iets gezegd kan worden. Vooral omdat de nieuwe gouverneur tegenover Curaçao staat als een onbeschreven blad.

Niet dat het Curaçaosche vraagstuk zoo eenvoudig is. Wie het gouverneurschap daar gelijk stelt met het burgemeesterschap van een groot dorp in ons land, zooals wij onlangs hoorden zeggen, weet er letterlijk niets van. Men denke alleen maar aan de internationale beteekenis van het gebiedsdeel. En er is zooveel van inwendige aangelegenheid, dat allesbehalve eenvoudig is.

Wij hooren, dat misschien nog dit jaar de nieuwe gouverneur zal vertrekken. Dan wordt de tijd van voorbereiding wel kort. Nu is het waar, dat er ginds aangepakt moet worden; dat er als het ware op daden gewacht wordt, maar het is de vraag, of de schade van langer uitstel niet opgeheven zal worden door het voordeel van deugdelijke voorbereiding, die ten deele hier moet geschieden.

Belangrijke dingen wachten op afdoening. In zooverre zijn de omstandigheden den nieuwen gouverneur niet gunstig, dat zoo veel op eens komt. Buiten een tweetal Amsterdamsche redactiebureaux heeft het beleid der laatste jaren weinig of geen verdediging gevonden. Wat „de haven" betreft moet bijna alles nog gedaan worden: de outillering, de oeververbinding, scheepvaartwetgeving, de quarantaine; ieder van die is een vraagstuk op zichzelf. Men heeft het belastingstelsel en de uitvoering daarvan, die bij toenemenden bloei een achteruitgang der inkomstenbelasting toelaat. Men heeft den openbaren gezondheidsdienst, waaromtrent de droevigste dingen gezegd worden; volksbelangen als het arbeids- en het arbeidersvraagstuk, de volkshuisvesting, de bestrijding van het drankmisbruik. Maar wat zullen wij meer gaan noemen? Zoo langzamerhand is alles in een toestand gekomen, die grondig bekeken moet worden en als het ware opnieuw geregeld. Slechts het uiterst moeilijke vraagstuk der bovenwindsche eilanden roeren wij nog met een enkel woord aan. De abandonneering is nog geen feit en het is te wenschen, dat de nieuwe gouverneur zich eerst nog eens de vraag stelle, of de afschaffing der belastingen nu hèt middel kan zijn, om deze eilanden te helpen. Het ligt in den aard der zaak, dat de heer Fruytier verbinding zoekt met den voorganger van den laatsten gouverneur, van wien hij nog zooveel plannen vinden zal, de meest urgente vraagstukken rakende, maar in het bijzonder zouden wij dit wenschen ten opzichte van de economische verheffing der bovenwindsche eilanden. Wij kunnen niet beoordeelen, of gouverneur Helfrich's voorstellen kans van slagen hadden, maar zij zijn een zeer ontijdigen en onverdienden dood gestorven.

Zal Ir. Fruytier beleven in zijn gouverneursloopbaan, wat Mr. Brantjes bij zijn optreden reeds voor de zijne heeft weggelegd gedacht: de herziening der staatsinrichting? Maar ook zonder die is het „parlementaire" vraagstuk er een van het uiterste belang, nu de verhouding van gouverneur tot Kolonialen Raad, die van Curaçao tot Nederland

door de sluitende begrooting een geheel anderen aanblik gekregen heeft.

Het zal ons een verkwikking zijn, als wij over het verleden nu verder zwijgen mogen. Gouverneur Fruytier heeten wij hartelijk welkom. De belangen van land en volk, ook die van Nederlands, binden wij hem op het hart. Voor iemand met werklust en krachtige hand is in het bestuur van Curaçao voldoening te vinden. Die wenschen wij hem toe, reeds gedurende zijn bewind, dat onder Gods zegen moge strekken tot heil van Curaçao.

Gezaghebber van Aruba.

Het *Alg. Handelsblad* meldt:

„Bestemd voor den dienst in Curaçao: I. Wagemaker, gezagh. van Aruba, Tiel."

Naar wij vernemen is de heer Wagemaker een Indisch bestuursambtenaar, die nog onder den land-gouverneur van Curaçao, den heer Helfrich, in Benkoelen is werkzaam geweest.

Album Curaçao.

De N.V. Algemeene Importboekhandel I. W. F. Ruyter, in Amsterdam, Oost-Indië en op Curaçao gevestigd, heeft een fraai platenalbum met 48 foto's keurig uitgevoerd, het licht doen zien. Het zijn in kleiner formaat de foto's, die op de Ita te zien zijn geweest. Jammer vinden wij, dat de oude Van den Brandhof-brug er nog zoo goed op staat. Wij twijfelen er niet aan of hier en op Curaçao zal dit album zijn weg wel vinden.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Uit het ondertrouw- en trouwboek der Gereformeerde kerk:

Ondertrouw 8, trouw 24 September 1786.

J. H. de L., I M.; oud 47 jaar, van de Hervormde Religie, alhier geboren, en Planter, tot het trouwen gecondemneerd door een sententie van den Raad van Curassau geveld den 9n October 1778 en geconfirmeerd door die van H. H. M. de Heeren Staten Generaal der zeven Vereenigde Gewesten, geslagen den 19n December 1785

en A. B. A., I. D.; oud 26 jaar, mede van de Gereformeerde confessie en alhier geboren.

N.B. Bruid heeft gesolliciteerd wegens weigering van den Bruidegom, door den deurwaarder en bode; in zijnen naam getrouwd te worden. Zulks door den Raad geaccordeerd; dan deze tot betere dagten komende, heeft op zijn request, zelfs in persoon den egt te doen aanteekenen en solemniseeren. Fiat, deswegen; welke Papieren ons behoorlijk zijn vertoond geworden.

Q. T.
SPORON, Predikant."

Uit den Verren Vreemde.

Syrië, Fransch mandaad-gebied.

Frankrijk beleeft geen genoegen van zijn mandaat over Syrië. De Volkenbond beleeft geen genoegen van zijn aan Frankrijk verleend mandaat.

Kan Frankrijk wijzen op enkele koloniale figuren, die voor de voldoening van een belangrijke opdracht vele jaren achtereen ergens de teugels in handen gehouden hebben, in 't algemeen zondigt Frankrijk door te veelvuldige afwisseling en verwisseling van bestuurders over zijn overzeesche gebieden. Hierdoor moet het veel meer bekwame mannen trachten te vinden, dan het geval is daar waar hooge titularissen voor vele jaren benoemd worden, maar aangezien het aantal der voor zóó uitstekende posten geschikten nergens groot is, wordt in dat aflossingssysteem na korten termijn al gauw zelf de kans opgesloten van ook minder bekwamen in aanmerking te zien komen. De inderdaad eerste-rangs-bestuurders vinden hierdoor bij hun optreden een verknoeide zaak te beredderen, en worden, hiermede ternauwernood op dreef, vervangen door een opvolger, die minder bekwaam hun werk weer gaat bederven of die, ook knap en kundig, toch over menige aangelegenheid een andere opvatting heeft, en dus ook aan 't afbreken gaat.

Een andere karaktertrek van de Fransche politiek t.o.z. van het bestuur van de verre landen, ook die met het verschijnsel der veelvuldige personsverandering in nauw verband staat, is de invloed van de partijbemoeienissen te Parijs. Deze laat zich gelden bij de keuze van de hooge dignitarissen. Zij laat zich gelden in den vorm van kritiek op het koloniaal beleid. Zij geeft den gouverneur-generaal, of hoogen Franschen commissaris een stil partij-mandaat mee, waardoor hij zich ook meer gebonden acht dan door zijn officieele instructie, en zij doet hem handelen onder de controle niet alleen van de eigen partij, maar ook van de anders gekleurden, die elk zijner daden wegen en toetsen.

Nieuw Frankrijk leert ten deze niet veel van Oud Frankrijk. Syrië is er ten bewijze. Een mandaatgebied is geen kolonie, maar volgens de moderne opvatting heeft het Westersch land dat koloniën in andere werelddeelen heeft, deze toch ook te beschouwen als pupillen, waarover de historie het de voogdij, met vruchtgebruik, heeft gegeven, ter opvoeding tot zelfstandigheid en vrijheid, die elk sterk geworden volk zich als ideaal mag stellen. Zoo verliest de tegenstelling „mandaat en kolonie" aan scherpte.

Bij de vredesregelingen, die den grooten oorlog besloten, werden de voormalige Duitsche koloniën en eenige gebieden, die onder de Turksche vlag gestaan hadden, tot niemand's land verklaard; hun werd in de toekomst zelfstandigheid toegedacht, maar om hen hiervoor rijp te maken werden zij onder voogdij gesteld van een land, dat hiertoe mandaat ontving van den Volkenbond. Naar gelang zij geacht werden de mogelijkheid tot onafhankelijk zelfbestuur meer of minder nabij te zijn, werden zij onderscheiden in drie graden (A, B en C).

Er was, onder hen, die tot de overwinnende partij in den met zooveel inspanning volbrachten strijd behoorden, groote animo voor enkelen ervan; voor andere ervan was 't daarentegen moeilijk een liefhebber te vinden.

Wat Syrië, 't bekende voormalige Ottomaansche buitengewest, betreft, behoefde echter niet gedongen te worden. Frankrijk kon met oude historische en economische argumenten spreken. Daar het mandaat eigenlijk een voortgezette traditie zou worden, verwachtte iedereen er niets dan goed van. Frankrijk beschouwde deze toewijzing als een vogel in de hand, van meer waarde dan menige Versailles-vogel in de lucht.

Syrië heeft alle verwachtingen beschaamd. Instede van zich geduldig te voegen naar den raad en de opvoedingsmethode van Frankrijk, om zoodoende het bewijs zijner mondigheid, naar Volkenbondsopvattingen te leveren, verklaart het zich — althans de nationalistische voormannen — rijp om op eigen gezag en onder eigen verantwoordelijkheid zijn eigen staatsaangelegenheden, zoo naar binnen als naar buiten, te regelen en af te doen.

De Volkenbond en Frankrijk deelen dit inzicht niet, volgens hen vertegenwoordigt de opvatting van de extremistische drijvers ook geenszins de meening van bezadigd en verstandig Syrië. De tegenstelling heeft zich, nu al tien jaar lang, in elken denkbaren vorm gezet en geuit. Er is gepraat, onderhandeld, minzaam en kras, er is gedacht aan invloed van buiten, zoo van Angora, als van Moskou, ook van Berlijn, er is gevochten, tot onderdrukken van verzet, tot verweer, in formeelen krijgstocht, gevochten met afwisselend succes, zoodat ook van Fransche zijde benauwende oogenblikken, nederlagen met groote verliezen eerst te verbergen, daarna te bekennen zijn geweest. De Hooge Commissarissen hebben elkander in groot aantal opgevolgd. Ging 't niet naar wensch, dan werd in Parijs afgedongen op 't stelsel; ging 't goed, dan werd in Parijs afgedongen op de middelen; Parijs luisterde telkens en telkens weer naar den stuurman aan den wal, die zoo precies wist wat in Syrië verkeerd gedaan werd. Doorgaans kwam de Hooge Commissaris dan even naar Parijs — om niet meer naar Syrië terug te keeren, of hij werd teruggeroepen met een prijsje voor 't in korten tijd „bereikte".

In het heden is het nog niets beter, nog niet anders gesteld. De Hooge Commissaris, de heer Henry Ponsot, is sedert Juni met verlof te Parijs, zonder dat in zijn ontslag of vervanging is voorzien of dat van zijn terugkeer sprake is. En in Syrië is het Fransche prestige minder bevestigd dan ooit.

De extremistische nationalisten hebben in de gebeurtenissen van den laatsten tijd aanmoediging tot volharden gevonden. Zij hebben in de lente van dit jaar inwilliging gekregen van hun lang gestelden eisch: een door het volk gekozen *Constituante*, die een constitutie zou hebben voor te bereiden.

De Hooge Commissaris voor Frankrijk in de Levant, de heer H. Ponsot, en zijn medewerker de heer Maugras, meenden 't nu eens te moeten beproeven met een meegaande houding ten opzichte van de extremisten. 't Is hun vergaan, zooals alle bestuurders die vragen „hoe?", instede van te zeggen „hoe"! Zij hadden niets geleerd van de ondervinding van Westersche bestuurders in Mohamedaansche landen.

De verkiezingen brachten een schitterende overwinning aan de extremisten, die zich bij de gevoerde campagne dankbaar ten opzichte van Frankrijk geuit hadden. De eerste bijeenkomst van de constituante te Damascus, in Juni, zou den heeren Ponsot en Maugras al dadelijk de ontgoocheling brengen. Aan den door den Hoogen Commissaris ter vergadering afgevaardigden gedelegeerde werd de toegang eenvoudig ontzegd. Van alle stukken moest de uitdrukking „mandaat", waar deze voorkwam, verdwijnen.

Zij ging over tot het vaststellen van den tekst voor een constitutie, instede van een ontwerp te maken in samenwerking met den mandaathouder.

In Juli werd de heer Ponsot hiermede in kennis gesteld. Hij was terzijde gezet, met de natie-mandataris en met den Volkenbond-mandaatgever.

De constitutie was opgemaakt voor een onafhankelijk Syrië, dat zich uitstrekt van de Taurus tot aan het Kanaal van Suez. Het zoo bedoelde Syrische rijk zou ook Cilicië, Mosoel, de Alaoeïten, Libanon, Djebel, Droese, Transjordanië en Palestina omvatten.

Wat deed de Hooge Fransche Commissaris? Hij schorste de Constituante, verdaagde de bijeenkomst tot 11 November. En — hij reisde af. Hij vertrok naar Parijs.

Wat deed Parijs? Wat deed Frankrijk in Damascus, of wat besliste het ten opzichte van Syrië? Bekend is hieromtrent niets.

En toch heeft de buitenwereld ten deze meer recht en reden volle aandacht aan de zaak te geven, juist omdat het geen kwestie is van zuiver interne Fransche politiek, maar een van volvoering van een Volkenbondsmandaat.

't Is waar, de Volkenbond heeft een speciale commissie voor mandaataangelegenheden, maar deze oordeelt achteraf, zij neigt altijd sterk over tot het: alles weten is alles vergeven, maar daarmede lijkt niet goed te maken dat Frankrijk's politiek in Syrië een zeer bedenkelijk fiasco dreigt te worden. 11 November, men lette op, of tegen dien tijd iets gebeurt!

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

FILMAVOND.

Op Dinsdag 30 Oct. werd het winterseizoen van onze afdeeling geopend met een filmavond, waar werden vertoond de films van de Intern. Vereeniging voor de Rubber en Oliepalm Cultures (de Rubber- en Oliepalmfilms).

De belangstelling voor deze films bleek zeer groot.

Voor den aanvang van deze films werd doel en streven der Vereeniging op het witte doek uiteengezet (een speciaal tekstenfilmpje was daarvoor voor ons door de filmfabriek „Polygoon" te Haarlem vervaardigd).

Dinsdag 11 December a.s. zal voor onze afdeeling spreken de Heer R. M. Noto Soeroto.

De Secretaris,
H. P. DEINUM.

Afdeeling Nijmegen.

VOORDRACHT MET PRACHT LICHTBEELDEN.

Op *Vrijdag 16 November a.s.*, 's avonds 8 uur, in den grooten Foyer van den Stads-Schouwburg: *Voordracht met Lichtbeelden* door den heer *J. C. Lamster*, conservator van het Museum v. h. Kol. Instituut.

Onderwerp: *„Atjeh vóór en nà de Pacificatie"*.

De 2e Secretaris afd. Nijmegen,
E. VERWEIJ MIJAN.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

DE VOORDRACHTSKUNSTENAAR W. NIESTADT.

„De Mare", Orgaan der Volksuniversiteit, meldt, dat het lid van „Oost en West", de heer W. Niestadt, op 20 November e.k. te 3 uur in het Stedelijk Gymnasium aan de Laan van Meerdervoort, Den Haag, het volgend program ten gehoore zal brengen::

Un Soir sous les Tropiques, De Menscheneter, Holland in de rimboe, Holland—Indië-vluchten, Mah Wagroh, Mijn Kokkie en In een Indisch restaurant.

Van de Redactie.

Door afwezigheid van den bewerker bleef in dit nummer het Literatuur-overzicht achterwege.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

L. A. Emanuel, Adm. ambtenaar b. h. Binnenl. Bestuur, Zoeterwoudschesingel 74, Leiden.
Mr. W. F. Prins, Saftlevenstraat 35, Rotterdam;
Mr. J. E. Lijsen, Aardenburg;
Mr. W. F. Bruins Slot, Waddinxveen;
Mr. Th. W. J. M. Fleerkamp, Hooge Woerd 136, Leiden;
Mr. H. Merekens, Kromhout 144, Dordrecht;
Mr. D. P. S. Meerburg, Joh. de Witstraat 42, Leiden;
Mr. G. J. G. B. Pompe, Van Wijckskade 25, Utrecht;
Allen ambt. ter beschikking bij den Belastingdienst.
Mej. J. A. M. Rôhner, Gouv.-arts bij den D.V.G., Albert Neuhuijsstraat 6, Utrecht.
Mr. R. H. de Jong, Ambtenaar ter beschikking bij den Belastingdienst; Leidsche Vaart 64, Haarlem.
Mr. L. Nijk, Idem als voren; Boekenrodestraat 1, Haarlem.
E. A. Maenhout, Onderwijzer 2e kl. bij het O. L. O.; Biervliet.
H. Swager, Idem als voren; Ceintuurbaan 260, Amsterdam.

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Mr. J. Chr. Vunderink, Wnd. Inspecteur v. h. Tucht-, Opvoedings- en Armwezen, Paviljoenslaan 13, Haarlem.
A. J. H. Velnaar, Leeraar a. d. Prins Hendrikschool te Weltevreden, Julianalaan 111, Overveen.
F. J. R. Bakker, Ingenieur 1e kl. bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W., Lubeckstraat 80, 's-Gravenhage.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

L. Gonggrijp, Opperhoutvester bij den dienst van het Boschwezen; Van Bleiswijkstraat 109, 's-Gravenhage.
P. van Werdt, Inspecteur der 1e kl. bij de Arbeidsinspectie voor de Buitengewesten; Jacob Mosselstraat 10, 's-Gravenhage.
L. N. Smits, Directeur der 3e kl. bij de Strafgevangenissen en Huis van Bewaring te Sawah-Loento; Menvelaan 54, Delft.
G. Zomers, Alg. ontvanger 3e kl. bij 's Landskas; Edisonstraat 78, 's-Gravenhage.
Mej. M. F. Hermens, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O.E.L.O.; Schenkkade 223, 's-Gravenhage.
G. J. Wally, Ir. der 2e kl. bij den dienst van het Mijnwezen; Bilderdijklaan 28, Rijswijk (Z.-H.).
W. van der Windt, Scheepsbouwkundig Ingenieur bij het Marine-Etablissement te Soerabaya; Schiedamscheweg 62, Vlaardingen.
P. G. H. v. d. Munckhof, Hoofdagent van Politie der 1e kl. bij de Veldpolitie te Kebajoran; Baarlo, Bong 250a bij Venlo (L.).
L. E. Derx, Assistent-Resident; Rue de Quai 1, Montreux.
J. G. van den Broek, Praktijk-Ingenieur bij den dienst van Toezicht op de Staatsspoor- en Tramwegen; Scholtendijk 49, Oldenzaal.
F. J. G. van Emden, Administrateur bij het Dep. van Financiën; Boomkruiperslaan 7, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN:

S. Schoggers, Ass.-resident van Hoeloe-Soengei; Rosariumlaan 9 (Villapark Kersbergen) te Zeist.
D. van Leeuwen, Leeraar a. d. H.B.S. te Bandoeng, Weimarstraat 291, 's-Gravenhage.
A. R. de Boer, Controleur 1e kl. b. d. Pandhuisdienst te Pati, Rembrandtlaan 8, Heemstede.
Dr. O. L. E. de Raadt, Wnd. gewestel. Gouv.-arts te Soekaboemi, Hooge Rijndijk 71, Leiden.

Eenige der bijzondere organen van „Oost en West".

Het *Koloniaal Weekblad* wordt door de Ve niging uitgegeven en verspreid met het doel onbevangen oordeel te geven op cultureel en m schappelijk gebied.

Het *Informatie-Bureau* staat ten dienste van die geneigd zijn een werkkring te zoeken, zich, hunne kinderen of pupillen in Oost- of W Indië. Leider: H. J. A. Raedt van Oldenbarne Oud-Resident, Korte Voorhout 6, Den Haag, T 14519. Bureau van 10 tot 12 uur v.m. en van tot 4 uur n.m.

Door de zorg van dit bureau wordt een boekwerkjes uitgegeven over Staats- en part liere betrekkingen in O.- en W.-Indië, alsm over andere koloniale onderwerpen.

De *Leeszaal* in het gebouw der Vereeni geopend van 10 uur voormidd. tot 4.30 u. na dag voor raadpleging, lezing en inzage van de naamste Oost- en West-Indische maand-, week dagbladen, alsmede tijdschriften, periodieken boekwerken op Koloniaal gebied.

Het *Tehuis voor Indische Studenten* voor landaarden. Directeur J. C Hietink, Oud-Ins teur van het Inlandsch Onderwijs, Prins Mau plein 23, Den Haag. Telefoon 50752.

Het *Tehuis voor Nederl.-Indische bedienden*, naamd „Persinggahan". Directeur: F. de Mun van Boetzelaerlaan 2, Den Haag. Telefoon 50 Voor tijdelijk onderkomen, arbeidsbemiddel hulp en raad.

Het *Centraal-Comité voor Opleiding van Indis Jongelieden*, samenwerkend met de van Gou nementswege ingestelde „Voorlichtingscommis te Batavia. Inlichtingen worden verstrekt door Raadsman voor Studeerenden bij het Minis van Koloniën, L. C. Westenenk, Oud-Lid in Raad van Indië, zoomede door den Directeur het Tehuis voor Indische Studenten voorno (Prins Mauritsplein 23).

De *Commissie voor West-Indië*, onder Voorzi schap van Prof. Dr. Ph. C. Flu, ter voorlichting maatschappelijk en cultureel gebied; Korte V hout 6, Den Haag, Telefoon 14519.

De *Permanente tentoonstelling* van voorthr selen op het gebied van N.-I. Nijverheid, Ku nijverheid en Huisvlijt, in het perceel „Boea Heulstraat 19, Den Haag, Telefoon 14695.

Pres. de Douair. Jhr. O. van Beresteijn—Tr

Mutatiestaat van 31 Oct. tot 7 November.

Nieuwe Leden — Geïntroduceerd door:

J. Drijvers, Jur. litt. Stud., Oegstgeest, Geversstraat 53c. f 2.50 .... Eigen aanmelding.
Ir. C. Trets, Amersfoort, Prinses Marielaan 18. f 5. }
J. van Haselen, Amersfoort, Muurhuizen 11—15. f 5. } Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
W. K. Rutgers, Majoor Mil. Adm., Amersfoort, Prinses Marielaan 9. f 5. }
Th. F. F. A. van Loon, Oud-Controleur In-, Uitvoerrechten en Accijnzen, Den Haag, Archimedesstraat 15. f 5.— .... den heer H. J. A. Raedt v. Oldenbarnevelt, Den H
Mevr. A. C. Eilerts de Haan-Court, Den Haag, van Aerssenstraat 272. f 5 .... den heer A. F. H. M. v. Wijk Werneke, Den Haag.
A. M. Verhaar, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, van Weede van Dijkveldstr. 11. f 5 .... Seretaris Afd. Den Haag.

Afschrijvingen

Dr. H. J. Slijper, Utrecht, Frederik Hendrikstraat 65.

Adresveranderingen

Mr. D. J. W. J. Kluiver, van: Leiden, Rijnsburgerweg 77, naar: de Bilt, Hessenweg 24. f 5.
De Hollandsche Bank voor West-Indië, Amsterdam (C) van: Heerengracht 471, naar: Keizersgracht 255.
E. A. Dikker, van: Amsterdam, Nicolaas Witsenstraat 20, naar: Calcutta, c.o. Nederlandsche Handel Mij.
P. C. Wilod Versprille, Oud Kapitein N.-I. L., van: Velp, Larensteinsche Laan 23, naar: Arnhem, Amsterdamsche Weg 9b.
J. W. Jalink, O.-I. Ambtenaar m. v., van: Kalianget, naar: Den Haag, van Boetzelaerlaan 89. f 5.
Mr. D. A. de Rooy, van: Weltevreden, Solostraat 10, naar: Den Haag, Lange Houtstraat 2, p. a. Ned.-Ind. Handelsbank.
J. Passchier, O.-I. Ambtenaar m. v., van: Noordwijk-Binnen naar Groningen, Heerenweg 71. f 5.
O. W. C. G. Geesink, Den Haag, van: Stadhouders 19, naar: Nieuwe Parklaan 82.
Mr. K. E. Breslau, Adm. Ambt. B.B., geplaatst in Gouvernement van Celebes en onderhoorigheden
Ds. N. Klaassen, Predikant, geplaatst te Soekaboem
J. Joncquière, Fabricagechef Suikerfabriek, thans Djokja.
Ch. E. le Rütte, Gep. Kantoorchef P.T.T., thans te tenzorg, Hotel Plantentuin, Groote Weg 28.
R. J. C. Sneeuwjagt, Civiel Gezaghebber, thans te W reli (Molukken).
Mr. Raden Soeparno, thans Buitengewoon Voorz Landraad te Djokja.
G. E. Rotgans, Luitenant t/z. 2e kl., van: Vliegkamp Mok, Texel, naar: Den Helder, Hoofdgracht 54.

NUMMER 46 DONDERDAG 15 NOVEMBER 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

Zij, die met ingang van 1929 als lid (minimum contributie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, ontvangen de in dit jaar nog verschijnende Nrs. van het „Kolon. Weekblad" gratis.

INHOUD: Onze West volgens het jongste Verslag, door W. R. Menkman. — Voor vijftig jaar, en thans, door J. P. C. — Weten en Gelooven, door N. Verhoeven, m. s. c. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen: I. Uit de Europeesche Pers, II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Groningen en Ommelanden, II. Nijmegen. — Mededeelingen: I. Van het Hoofdbestuur, II. Van het Dag. Bestuur, III. Van het Informatie-Bur. — Mutatiestaat van 7 tot 14 Nov.

De Heeren Penningmeesters der afdeelingen worden beleefd uitgenoodigd goede nota te willen nemen van de nieuwe regeling der afdracht van contributiën aan het Hoofdbestuur, voorkomende in de notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering, in dit nummer van het K. W. afgedrukt.

Onze West volgens het jongste Verslag,

door

W. R. MENKMAN.

Nog weder ongeveer drie maanden later dan gewoonlijk verscheen h. t. l. het Verslag van Bestuur en Staat van Suriname en Curaçao 1927, d.w.z. anderhalf jaar na het verstrijken van het jaar (1926) waarop dat verslag betrekking heeft.

Dat het niet vroeger wordt gepubliceerd is jammer, omdat het de bron is bij uitnemendheid voor hen die zich op de hoogte willen stellen van de toestanden in onze beide Amerikaansche gebiedsdeelen, ook al zijn aangaande bijzondere onderwerpen — vooral voor zoover Suriname betreft — meestal wel meer recente gegevens beschikbaar.

Een zoo uitgebreid overzicht van den physieken, intellectueelen, economischen en socialen toestand der bevolking als het „Koloniaal Verslag" geeft kan uit den aard der zaak niet tusschentijds worden verkregen uit tijdschrift-artikelen, verslagen van bankinstellingen, Kamers van Koophandel en vereenigingen, redevoeringen der Gouverneurs bij de opening der zittingen van Kol. Staten en Kol. Raad etc. Intusschen, ook een en driekwart jaar na dato hebben de van Regeeringswege verstrekte inlichtingen en cijfers nog groote waarde, niet het minst voor vergelijkende studie.

Voor Suriname — het land dat door immigratie in een tekort aan werkkrachten moet voorzien en waarvan aan den anderen kant telken jare een deel der mannelijke bevolking elders een bestaan gaat zoeken — geeft het Verslag het aantal inwoners op 31 December 1926 aan met 142.896.

Tellen wij te zamen de bevolking van Paramaribo, Nieuw-Nickerie, Totness en Albina, dan komen wij, voor wat de stedelijke bevolking zou kunnen worden genoemd, tot een totaal van 50.444 (waarin dan de bevolking van het bauxiet-stadje Moengo aan de Cottica niet begrepen is), of niet minder dan 35 pCt. van de geheele bevolking; voor een hoofdzakelijk landbouwend gewest natuurlijk een abnormaal hoog cijfer. Als algemeen bekend mag worden verondersteld het feit dat hierin een der oorzaken ligt van Suriname's ongunstigen toestand, maar aan de mogelijkheid eener migratie van de stad naar het land zal wel niemand gelooven; men kan slechts de hoop koesteren dat eenmaal door een voldoende versterking van buitenaf der landelijke bevolking een betere verhouding zal ontstaan. Vermelding verdient nog dat tot de niet-stedelijke bevolking op 31 December 1926 behoorden 19914 Boschnegers en Indianen (bijna 14 pCt. van het totaal aantal inwoners) die feitelijk niet tot eenige economische groep behooren.

Veel gezonder is de verhouding der stedelijke tot de totale bevolking in Curaçao. Het verslagjaar 1926 sloot met een totale bevolking van 58162 (personen wier vestiging van zeer tijdelijken aard is niet medegerekend) waarvan 23074 gevestigd in de hoofdplaatsen der zes eilanden; een stedelijke bevolking derhalve ter sterkte van bijna 40 % van het totaal. Maar, landbouw en veeteelt kunnen op de Nederlandsche Antillen, vooral op de Benedenwindsche Eilanden, geen hoofdbron van bestaan zijn; Curaçao is een centrum van industrie en scheepvaart en Aruba is op weg er een te worden. Dat op de beide laatstgenoemde eilanden de bevolking respectievelijk voor 46 % en ruim 21 % in de hoofdplaats woont is een gevolg van de economische ontwikkeling en niet een oorzaak van economische malaise.

Dat op St. Eustatius op 31 December 1926 de bevolking der hoofdplaats bijna 98 % vormde van het totaal aantal bewoners van het eiland lijkt minder gezond.

Of de toenemende industrialisatie der twee meest bevolkte van de Nederlandsche Westindische eilanden, met als gevolg verwaarloozing van landbouw en veeteelt, niet alleen op die eilanden zelf, maar ook op de andere, wegens emigratie naar Curaçao en Aruba, geen gevaren in zich sluit? Natuurlijk wel; immers de toekomst van industrie, scheepvaart en handel is geheel afhankelijk van omstandigheden in het buitenland. Kwam er een stagnatie, dan zou de bevolking niet gemakkelijk terug te voeren zijn tot den ouden toestand, die n.l. dat zij een zoo groot mogelijk gedeelte harer eigen levensbehoeften van eigen bodem tracht te verkrijgen.

Het is in verband daarmede te betreuren dat geen pogingen worden aangewend om althans op de relatief vruchtbaarste eilanden landbouw en veeteelt in het leven te houden en te ontwikkelen.

Tot dusver intusschen heeft overheidsbemoeienis Suriname niet snel vooruit kunnen brengen en is Curaçao, zonder die bemoeienis, sterk vooruitgegaan; eenige cijfers uit het Verslag toonen het verschil in welvaart aan tusschen de beide Nederlandsch-Westindische gebiedsdeelen.

Leerzaam b.v. zijn de opgaven der in de inkomstenbelasting aangeslagen natuurlijke personen. Dat in Suriname 9270 personen werden aangeslagen, of bijna 6½ % der totale bevolking, in Curaçao 2924 personen, of slechts ruim 5 % van het totaal aantal inwoners, zegt op zich zelf niet veel. Immers, de belastbaarheid begint in Suriname reeds bij een inkomen van 500 gld., in Curaçao eerst bij een inkomen van 900 gld. per jaar en bovendien is het bekend dat in laatstgenoemd gewest een aantal personen van wie vermoed kan worden dat zij een wettelijk belastbaar inkomen hebben niet worden aangeslagen. Boschnegers, Indianen en Aziatische contractarbeiders ten slotte vormen in Suriname een bevolking-contingent dat in Curaçao niet voorkomt.

Personen echter met een inkomen van ƒ 2000.— of meer zullen ook in Curaçao wel slechts bij uitzondering aan den fiscus ontsnappen. Nu bedroeg het aantal personen met zoodanige inkomens in Suriname 1386 of minder dan 1 % der totale bevolking, in Curaçao 1534 of ruim 2,6 % der totale bevolking. Ter vergelijking diene dat in Nederland in het belastingjaar 1925/26 1.657.883 binnen het Rijk gevestigde natuurlijke personen in de Rijksinkomstenbelasting waren aangeslagen, zijnde ruim 22 % der gemiddelde totale bevolking, waarvan 534.132 met een inkomen van ƒ 2000.— per jaar of meer, zijnde ruim 7 % van de gemiddelde totale bevolking. Ook in Curaçao dus is de eenigszins welvarende middenklasse nog niet groot.

Ook de cijfers der handelsbeweging zijn interessant voor de beoordeeling van betrekkelijke rijkdom of betrekkelijke armoede. In de periode 1921 t/m 1926 bedroeg voor Nederland de som der in- en uitvoercijfers van 467 tot 604 gulden per hoofd der bevolking per jaar, voor Suriname van 120 tot 155 gld.; 1926 was met 125 gld. een minder dan middelmatig jaar. In Curaçao evenwel is het gezamenlijk totaal van invoer en uitvoer van 595 gld. per hoofd der bevolking in 1921 geleidelijk geklommen tot 3462 gld. in 1926; dat we hier met iets ongewoons te doen hebben is duidelijk. De geheele uitvoer van ruwe aardolie uit Venezuela richt zich op Curaçao en Aruba, van waar in den eenen of anderen vorm de Venezolaansche olie voor het allergrootste deel weder wordt uitgevoerd; bovendien spelen de aanzienlijke hoeveelheden constructie- en andere materialen voor het oprichten en uitbreiden van de etablissementen der olie-ondernemingen een groote rol in de Curaçaosche invoer-statistiek.

Sprekender misschien dan de hooger genoemde cijfers zijn die van invoer van bepaalde groepen van gebruiksartikelen, welke zoowel in Suriname als in Curaçao niet of niet in belangrijke mate in het land zelf worden geproduceerd.

Kiezen wij uit de groep der levensmiddelen die waarvan het gebruik kan gelden als bewijs van een zekere mate van welstand.

Wij vinden dan dat in Suriname werden ingevoerd in 1926:

Aardappelen	*f*	56.268.—
Blom of meel van granen	„	850.418.—
Boter, margarine etc.	„	274.408.—
Kaas	„	101.064.—
Koek en Suikerbakkerswerk	„	82.295.—
Kruidenierswaren n.a.g.	„	142.667.—
Melk, gecondenseerde	„	23.330.—
Oliën, eetbare	„	185.322.—
Specerijen	„	25.037.—
Suiker, geraffineerde	„	31.928.—
Thee	„	50.224.—
Uien en knoflook	„	38.560.—
Visch geconserveerde	„	91.061.—
Vleesch, gecons. en gerookt	„	43.419.—
	f	2.016.000.—

of ± *f* 14.— per hoofd der bevolking.

Hiertegenover staat een invoer in Curaçao van:

Aardappelen	*f*	131.159.—
Boter	„	209.063.—
Kaas	„	204.597.—
Tarwe- en Roggemeel	„	799.667.—
Suiker (witte)	„	191.124.—
Suikerbakkerswerk en chocolade	„	128.132.—
Thee	„	44.322.—
Uien	„	33.774.—
Verduurzaamde levensmiddelen	„	902.171.—
	f	2.644.009.—

of ± *f* 45.— per hoofd der bevolking.

Het enorme verschil moet natuurlijk voor een deel verklaard worden uit het feit, dat in Curaçao het aantal ingezetenen grooter is dan het officieele bevolkingscijfer aangeeft, welk laatste cijfer immers niet insluit de zeer tijdelijk gevestigden, een categorie, welke in Suriname geen rol speelt; verder moet bedacht worden, dat in Curaçao ook uit het vrije verkeer proviand aan schepen wordt verkocht, een factor, welke in Suriname verwaarloosd kan worden. Hoofdzaak evenwel is, dat in Curaçao het koopkrachtige element zooveel grooter is dan in Suriname, waar alvast 56 pCt. der ingezetenen bestaat uit Ned.-Indiërs, Britsch-Indiërs, Chineezen, Boschnegers en Indianen.

Gedistilleerd werd in Suriname in 1926 (in liters à 50 pCt.) ingevoerd .... 43.205 L.
eigen productie .... 666.318 L.
waarvan uitgevoerd .... 202.076 „
464.242 „
Te zamen 507.447 L.

of ruim 3½ L. per hoofd der bevolking.

Waartegenover de invoer in Curaçao bedroeg 559.421 L. van 50 pCt. of ruim 9½ L. per hoofd der bevolking.

Tegenover een invoer in Suriname van 324.335 L. bier staat een in Curaçao van 460.493 L., d.i. per hoofd der bevolking resp. ruim 2¼ L. en bijna 8 L. Wijn voerde Suriname in tot een hoeveelheid van 79.356 L., Curaçao tot een hoeveelheid van 118.309 L., of resp. 0.55 L. en 2 L. per hoofd der bevolking; voor Curaçao vinden wij bovendien nog een invoer van likeur van 9008 L., welk artikel in de Surinaamsche statistiek begrepen is in het gedistilleerd. Bij de vergelijking der cijfers van het gebruik van alcoholische dranken in de beide gewesten moet ook al weder worden bedacht, dat het aantal Curaçaosche ingezetenen grooter is dan het officieele bevolkingscijfer en dat in Curaçao wijn en bier ook uit voorraad worden verkocht aan schepen; verder dat het groote aantal transito-passagiers, dat het eiland Curaçao bezoekt, ook als consumenten medetellen, en eindelijk, dat in Suriname, naar de godsdiensten, de groep der Mohammedanen met ruim 24 pCt. in talrijkheid bovenaan staat.

Waar in Suriname voor een waarde van *f* 359.761 werd ingevoerd aan sigaren, sigaretten, sigarettenpapier en tabak (iets meer dan *f* 2.50 per hoofd der bevolking) bedroeg in Curaçao de waarde van den invoer van sigaren, sigaretten en tabak *f* 591.850.— of ruim *f* 10.— per hoofd der bevolking. Hoewel ook hier de aanwezigheid van tijdelijk gevestigden en de verkoop aan reizigers in Curaçao een zekere rol spelen, is het zooveel grootere gebruik dan in Suriname allereerst een gevolg van de grootere koopkracht in Curaçao; intusschen wordt het gebruik in laatstgenoemd gewest natuurlijk sterk bevorderd door de lage rechten.

De goederen-groep, omvattende kleeding etc., d... invoerstatistieken geeft mede een beeld van de b... langrijk grootere welvaart in Curaçao dan in Su... name. Geïmporteerd werden in Suriname:

Garens	*f*	39.55...
Hoeden	„	39.559...
Huiden, vellen en leder	„	103.623...
Manufacturen en gemaakte kleeren	„	1.437.277...
Parapluies en parasols	„	2.989...
Schoenen	„	44.877...
Totaal	*f*	1.667.879...

of ± *f* 11.60 per hoofd der bevolking.

In Curaçao echter:

Hoeden (stroo)	*f*	90.858...
Hoeden (andere)	„	41.666...
Kleeren (gemaakte)	„	810.374...
Leder (zool)	„	54.423...
Leder (andere soorten)	„	16.780...
Manufacturen	„	1.354.011...
Schoenen	„	603.449...
Totaal	*f*	2.971.561...

of ruim *f* 51.— per hoofd der bevolking.

Hier gelden natuurlijk als factoren de ongetel... tijdelijke ingezetenen en de reizigers, die zich ... Curaçao voorzien; het verschil echter is zóó enor... dat het door die beide factoren maar voor een d... wordt verklaard.

Hetzelfde kan worden gezegd ten aanzien van d... invoer van automobielen, autobussen en auto-ond... deelen, alsmede muziek-instrumenten, waarvan ... 1926 in Suriname werden ingevoerd voor een g... zamenlijke waarde van *f* 56.529.—; waartegeno... dan staat een invoer in Curaçao van automobiel... ter waarde van *f* 629.116,— en van piano's en org... ter waarde van *f* 36.227.—, te zamen *f* 665.343.— bijna 12 maal zooveel.

Wat betreft de verhouding tusschen invoer ... uitvoer, deze was in 1926 voor Suriname weder... ongunstig, een uitvoer van *f* 7.689.685.— tegeno... een invoer van *f* 10.020.516.—. Het nadeelig sa... echter is lang niet meer zoo groot als in de ja... 1920 en 1921, zelfs zijn intusschen jaren voorgek... men met een voordeelig saldo, zijnde 1923 en 19... terwijl ook 1927 een jaar is geweest van meer uitv... dan invoer. Direct evenwel moet hierbij worden ... dacht, dat na 1922 voor de invoer-statistiek ... waarde der goederen werd aangenomen de inkoo... prijs zonder onkosten, terwijl Suriname die onkos... (vracht, emballage, assurantie, etc.) evengoed als ... inkoopsprijs der goederen aan het buitenland sch... dig wordt. Een nog veel belangrijker factor ech... is deze, dat de uitvoer-statistiek den invloed ond... gaat van de prijsfluctuaties der geëxporteerde vo... brengselen van den met uitheemsch (d.w.z. ni... Surinaamsch) kapitaal werkenden grooten la... bouw. Wanneer b.v. koffie (bijna geheel een prod... van den grooten landbouw) voor 1926 wordt ges... op een uitvoerwaarde van ruim *f* 1.10 p. K.G., teg... over iets minder dan *f* 0.70 p. K.G. in 1924, dan kr... men wel een gunstiger handels-balans, maar ... is duidelijk, dat, onverschillig de aangenomen u... voerwaarde, in het algemeen slechts dat deel van ... uitvoerwaarde dat overeenkomt met den producti... prijs dienst doet als betaling van den invoer.

(Slot volgt).

Voor vijftig jaar, en thans.

—o—

Denkt eens even vijftig jaar terug, collega's-ou... gasten, sluit uw oogen en herinnert u uwe aankom... in het land van belofte en de eerste jaren van ... verblijf in Indië, en wanneer ge dan alles, als ... een grauwe wolkenmassa, weer hebt zien opd... men en ge weer een duidelijk beeld voor oog... hebt van wat Indië toen was, opent dan uwe oog... weer en neemt de courant van gisteren of hed... en lees de Indische berichten.

Tien tegen een dat ge iets te lezen krijgt dat ... verbijsteren zal, zoo onmiddellijk na uw vertoev... in het verleden.

Communisten in Boven Digoel, geïnterneerde... verkozen in den Volksraad, Indische blaadjes, d... schrijven over den Groot... van Heutsz, die zo... veel Indisch bloed deed vloeien; het zal u duizel... en toch... is het niet alles duidelijk en natuurlijk

..t ge geen sympathie, gij Nederlander die de ge...denis van uw Vaderland kent, met hen die ...ten zich een zelfstandig volksbestaan te ver...ffen, moet ge hun streven niet billijken, al ... de uitingen van dat streven u vaak onaange...aan?

..., zegt ge, maar het gaat alles zoo onwijs en ...g en Indië is nog niet rijp en er zijn nog veel ...einig geschoolde krachten om zelfbestuur ...lijk te maken etc. etc.

... geef u dat alles graag en van harte toe en zal met u eens zijn, wanneer ge betoogt, dat een ...kkelijk langzaam tempo hier de aangewezen is, en dat er nog heel wat water door Tjili...g en Kali Brantas zal moeten stroomen, vóór ... geheel op eigen beenen zal kunnen staan.

...ok ben ik het met u eens dat een plotseling ...regen zelfbestuur voor Indië waarschijnlijk achteruitgang van een eeuw zou kunnen be...enen, en tengevolge zou kunnen hebben dat ... zoo niet alles, wat langzamerhand is opge...wd, vrij plotseling zou vernietigd worden.

... geef dat alles toe, doch ontzegt toch dat stre... in Indië uw sympathie niet en bevordert het, ... dan het tegen te gaan. Tracht hem te helpen ..., dien grooten, krachtigen stroom, opdat hij ... verwoestende bandjir veroorzake, doch in...ndeel dat hij, hier geleid, daar bedwongen en ...cht, een zegen worde voor de velden, die een ... oogst zullen geven aan hen, die hebben ...gewerkt aan het reguleeren van den stroom; ... voor den oorspronkelijken bezitter van den ...d, zegen voor hen die hem hielpen en leidden ...en moeilijken en nog langen weg naar het ge...chte einddoel „Zelfbestuur voor Indië", een ...doel dat bereikt *zal* worden.

... worden, *moet* worden, en waaraan toch geen ...end mensch zal kunnen twijfelen.

... sprak hierboven van een betrekkelijk „lang... tempo".

..., mijn Inlandsche vrienden, ik zou u dat tempo ... aanbevelen, het is de meest geschikte weg ... het verlangde resultaat te bereiken en de ...ste.

... is de weg die leiden zal tot het geluk van ...land, die u zal leiden tot terug-erlanging van ...Land, in een staat, waarin het zeker niet zou ...eerd hebben indien het niet eenige eeuwen ...r vreemd beheer ware geweest (zie de toe...den in enkele Rijkjes onder zelfbestuur).

... zult dan in dat land kunnen leven, met en ... vele vreemdelingen, waaronder ook de af...melingen van hen, die uw land opensloten ... de wereld.

... zult niet behoeven te wrokken over hetgeen ...r die overheerschers is aangedaan in den loop ...tijden, en waarvan veel slechts afschuw wekt, ... bij ons, afstammelingen dier overheerschers. ...okken wij, Nederlanders nog over wat Spanje ...andeed en moet niet alles beschouwd worden ... het licht van den tijd, waarin het voorviel?

... waren uw eigen heerschers zoo zachtzin..., zoudt ge, onder hen minder hebben moeten ...n?

... geloof het niet.

...n betrekkelijk langzaam tempo" voor u, In..., doch u Nederlanders zij een „betrekkelijk ... tempo" aanbevolen bij hetgeen gij hebt te ver...len in het belang van hen die gij zoo gaarne ... uwe Indische pupillen.

...denkt dat velen dier pupillen thans volkomen ...aam en gereed en van goeden wille zijn om u ... staan in het besturen van hun eigen land, ... beheeren van uwe instellingen en dat het uw ... is in een „betrekkelijk *snel* tempo" mede te ...en aan de verdere ontwikkeling van dat volk ... uwe voorouders gelaten hebben onder uw ...lijschap, dat volk dat recht heeft op uw steun ... strijd voor vooruitgang.

...dien ge dat tempo in acht neemt, dan zult ge ..., later te schrijven geschiedenis van Indië ge...d worden met eere, dan zal daarin beschreven ...en hoe gij en uw tijdgenooten heb medege... aan het doen van recht, hoe gij hebt ge... goed te maken wat enkelen uwer voorgangers ...rven, hoe ge baatzucht hebt achtergesteld bij ...erlangen om te doen wat *goed* is.

... gij, collega's oud-gasten kunt nog medewer... tot dat doel, ik behoef u den weg niet te wijzen. ... dan zal ons geliefd Indië, die zoovelen onzer ...ij ontving en ons een bestaan, en soms méér ...aft heeft, zich verder kunnen ontwikkelen ... normalen weg en aan die ontwikkeling zul... onze kinderen en kleinkinderen hun deel heb...en werkzaam aandeel, naast en met de oor...kelijke bevolking.

... zal, zonder jaren van onrust en verwarring, ...afscheidelijk zijn van iedere te haastige ont...eling, ons Indië kunnen getuigen dat Oost en ... kunnen en willen samengaan tot heil van het ... hunner inwoning.

...r . . . een betrekkelijk *snel* tempo.

...terland, Nov. '28. J. P. C.

Weten en Gelooven.

Van Den Haag naar Merauke is ver, dat blijkt maar al te dikw ;ils, zoodat ook het „Koloniaal Weekblad" dd. 21 Juni '28 me hier pas op 12 September bereikte. Daarin wordt door dhr. Snelleman een korte bespreking gegeven van het boek van Dr. P. Wirz: Dämonen und Wilde in Neuguinea, een boek dat met zijn vele enormiteiten reeds voldoende gewogen en te licht bevonden is. Ik wil alleen even antwoorden op het slot van dat artikel, waar gezegd wordt: „Wat Pr. Verhoeven over dit onderwerp meedeelt is niet geloofbaar, te controleeren is het bericht dat een der jongens door het bosch kwam geloopen van de Moedjoe naar Merauke in 20 dagen . . . Dat is in rechte lijn 270 K.M. Indien die jongen dus in rechte lijn door de rimboe heeft geloopen dan moet hij iederen dag ongeveer 13 K.M. afleggen."

Natuurlijk kan ik niets meer doen om iets geloofbaar te maken dan getuigen aanhalen, ik haalde er 3 aan, en op het oogenblik dat ik dit schrijf zou ik er nog wel 5 bij kunnen hebben, die me allen hetzelfde verzekeren, allen mannen uit het land zelf.

Dat het mogelijk is in 20 dagen van Moedjoe naar Merauke te loopen is al heel gemakkelijk te bewijzen. De afstand Merauke—Assike aan de Digoel, een weg die reeds door meerdere Europeanen, eenmaal zelfs door de vrouw van den Bestuursassistent te Assike is afgelegd, is drie vierde van den totalen afstand Merauke-Moedjoe. Van hier naar Assike loopt men in 10 à 12 dagen; nemen we dus voor den totalen afstand 15 dagen, dan hebben we nog 'n paar dagen om wat uit te rusten. Tot Assike zijn er overal goede paden, daarachter weet ik niet, wijl ik dat traject per motor maakte, maar vergelijk hier de rimboe niet met de Sumatraansche rimboe. Het land is hier voornamelijk een groote uitgestrekte vlakte, licht begroeid hier en daar, en overal doorsneden met goede voetpaden. De zware rimboe komt pas als men aan de bergstreek komt. Op zulk een terrein is 13 K.M. per dag geen afstand, zelf heb ik op N.-Guinea tientallen van dagmarschen gemaakt van heel wat meer dan het dubbele aantal K.M.

Als men dat in Holland niet allemaal kan gelooven . . . er is op N.-Guinea wel meer gebeurd wat men in Holland moeilijk kan gelooven, maar dat neemt niet weg dat het gebeurde . . . en nog gebeurt. Nog meer onjuistheden vind ik in die korte bespreking, 'n paar ervan wil ik nog even aanstippen. Er wordt gezegd dat er nu geen paradijsvogels meer zijn langs de oevers der Digoelrivier. Zelf heb ik er 't vorig jaar nog honderden gehoord en gezien. De laatste motor, die een paar jaar geleden vóór het sluiten der jacht thuis kwam bracht nog 2600 vogels mee, wegens den lagen vogelprijs waren er dat laatste jaar maar 4 motoren op jacht gegaan, die elk zoo rond de 2000 vogels meebrachten. Sindsdien is de jacht gesloten, zoodat men ze nu zelfs op korte afstanden van Merauke overal in de bosschen hoort roepen.

Ten slotte wordt nog even herhaald wat Dr. Wirz beweert: „overal hadden overheid en missie ingegrepen en in de grensdorpen waren de bewoners. . . gevlucht over de scheidingslijn van het Hollandsche en Britsche gebied."

Juist in de grensdorpen d.i. 2 dagen Oostelijk van Merauke is nooit in iets door Regeering of Missie ingegrepen. Wijl die streek zeer moeilijk te bereiken is door hare moerassen, is ze geheel gebleven buiten elken invloed van Merauke. En daarom ook juist is er van de bevolking daar nu zoo heel, heel weinig overgebleven, niet omdat ze wegtrok, niemand is ze daar ooit lastig gevallen, zelfs niet om belastingen, maar omdat ze snel uitsterft, juist zooals heel de kust aan het uitsterven was voor het ingrijpen van Bestuur en Missie. Maar het praatje van Dr. Wirz, dat uit vrees voor de gedwongen kleeding de menschen over de grens vluchtten is belachelijk voor ieder die hier iets van de toestanden kent. Er zijn nu nog dorpen tusschen hier en de grens op een afstand van 2 uur van Merauke meermalen per maand door den missionaris bezocht en waar nog drie vierde van de bevolking ongekleed is.

Alle respect voor de Wetenschap, ook voor die van Dr. Wirz, maar men moet er de waarheid niet aan opofferen, dat is contradictio in terminis.

Ons doel is niet een sensatie kiekkast te maken van N.-Guinea, maar wel om waar we kunnen de Regeering te helpen om een kijk te krijgen op de werkelijke nooden van dit volk.

Merauke, 20 Sept. 1928.

N. VERHOEVEN, m.s.c.

Van Week tot Week.

Maandag 5 tot Maandag 12 November.

Spreken met Indië. In begin Januari a.s. wordt voor het publiek te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage de gelegenheid geopend om radio-telefonische gesprekken met Indië (voorloopig Bandoeng ,Batavia, Semarang en Soerabaja) te voeren. In genoemde plaatsen zullen daartoe studio's worden opgericht. Behoudens hoogere goedkeuring zal het tarief bedragen *f* 30.— voor een gewoon gesprek van 3 minuten, *f* 60.— voor een dringend en *f* 120.— voor een zgn. bliksemgesprek.

Na een aanrijding door bevolking gedood. Bandjermasin, 8 Nov. (Aneta).[1]) De heer Michel, die op een motorrijwiel reed, had een lichte aanrijding met een Inlandsch knaapje nabij Kandangan. De bevolking viel den heer Michel aan, die gewond werd en aan die verwondingen overleden is.

De Krakatau werkt weder. Batavia, 5 Nov. (Aneta). Gisteren is de Krakatau opnieuw gaan werken. Er werden 112 knallen gehoord en 20 opwellingen geconstateerd.

Raden Mas Noto Soeroto in België. Op verschillende plaatsen in België heeft Raden Mas Noto Soeroto, van het Alg. Nederl. Verbond uitgaande, voordrachten gehouden over het Javaansche volk en het rassenvraagstuk in Indië.

Ir. F. O. Wegener Sleeswijk †. Batavia, 6 Nov. (Aneta). De hoofdingenieur F. O. Wegener Sleeswijk, die met de „Prins der Nederlanden" op weg was naar Europa, is aan boord van dit schip overleden.

Resident Scholten met pensioen. Batavia, 6 Nov. (Aneta). Aan den Resident van Pasoeroean, den heer Scholten, thans met verlof, is op zijn verzoek eervol ontslag wegens volbrachten diensttijd verleend, ingaande eind Februari a.s. en onder dankbetuiging.

Univers. examens. Leiden. Doctoraal ex. Indisch recht Mr. Th. van der Laan.

Herinnering aan een expeditie in Noord-Nieuw-Guinea. Het Vaderl. van 8 Nov. (Ochtendbl.) bevat een overzicht eener voordracht (met lichtbeelden) van den luit. ter zee 1e kl. L. A. C. M. Doorman over de expeditie in Noord-Nieuw-Guinea in de jaren 1913—1915.

Residentsbenoemingen. Buitenzorg, 8 Nov. (Aneta). Benoemd is tot resident van Palembang de heer H. E. K. Ezerman, thans resident van Djambi, terwijl de heer J. R. F. Verschoor van Nisse, thans ass.-resident in de afdeeling Palembangsche Benedenlanden, is benoemd tot resident van Djambi.

Dr. F. D. K. Bosch over de tjandi Prambanan. Op uitnoodiging van het Ned.-Ind. Verbond te 's-Gravenhage heeft Dr. F. D. K. Bosch, Chef van den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië, eene voordracht met lichtbeelden gehouden over de tjandi Prambanan op Java. 14 Nov. bespreekt Dr. Bosch hetzelfde onderwerp te Leiden (tijdens de zgn. Indische week aan de Universiteit aldaar).

Voordracht over de pest in Ned.-Indië. Den 15en Nov. houdt Prof. Dr. P. C. Flu voor de Leidsche Universiteit (Indische week) eene voordracht over de pest en hare bestrijding in Nederl.-Indië.

Indisch Genootschap. In eene vergadering van het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage op 9 November treedt als spreker op Mr. J. J. Schrieke met het onderwerp: Het eerst noodige bij den staatsrechtelijken opbouw van Nederl.-Indië.

Het 5e vliegtuig terug naar Holland. Den 7en Nov. heeft het 5e vliegtuig (bemanning Aler-Smirnoff) van Batavia de terugreis naar Nederland aanvaardt met 300 K.G. mail aan boord. In het gunstigste geval zal het vliegtuig op Schiphol arriveeren Vrijdag 16 Nov., even na Zonsondergang; de terugreis zou alsdan in slechts 10 dagen zijn volbracht.

1) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aan de „Nwe Rott. Ct.".

De onfortuinlijke reis van het derde vliegtuig (Prilwitz-Wegner). Na een gedwongen verblijf van ongeveer een maand te Cawnpore, is het vliegtuig Prilwitz-Wegner vandaar opgestegen, doch niet verder gekomen dan Calcutta. Wegens den slechten toestand der vliegterreinen, welke nog moesten worden aangedaan, zal — volgens een bericht van de directie der Kon. Ned.-Ind. Luchtv. Mij. — het vliegtuig van Calcutta naar Tandjoeng Priok verscheept worden.

F. H. Montagne †. Te Apeldoorn is, in den ouderdom van 72 jaar, overleden de heer F. H. Montagne, oud-ritmeester der Cavalerie van het O.-I. Leger.

Het Volksraadlid Stokvis naar Nederland. Bandoeng, 10 Nov. (Aneta). De Koerier meldt dat het (soc.-democr.) lid van den Volksraad, de heer Stokvis, op 12 December a.s. per P. C. Hooft naar Europa vertrekt.

Prof. Nolst Trenité naar Indië. Prof. Mr. G. J. Nolst Trenité, bijzonder hoogleeraar in het Indisch Strafrecht aan de Indologische faculteit aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, zal zich voor eenige maanden naar Indië begeven. (Vaderl.).

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Bali en zijn Kunst.

II.

Gaven wij hier verleden week, in „Bali en zijn Kunst I", het een en ander weer uit de Indische couranten, naar aanleiding van het bezoek van den Gouverneur-Generaal aan dit eiland met zijn kunstzinnige bevolking, thans willen wij, zooals gezegd, in ditzelfde verband, hier wat aanhalen van hetgeen de ster-correspondent van de „N.R.Crt." (Dr. M. Blankensteyn), die zijn langen zwerftocht door den heelen grooten Oost met Bali begonnen en ook daar beëindigd heeft, even vóór de komst van den G.-G. O.m. schrijft deze in zijn laatsten Indischen brief, van 27 October j.l.:

„Nu kwam ik weer op Bali terug. Zou mijn oog wellicht, vermoeid nu, teleurgesteld zien op de dingen, die mij eerst in zoo frisschen glans hadden toegeschitterd?

„Het is niet zoo gegaan. Na al het andere leek Bali mij rustiger, nog verfijnder, nog rijker, dan het mij eerst was voorgekomen. Na al het primitieve trof mij, sterker nog dan te voren, de pracht van zijn tempels, paleizen en poorten. Ik zag menschen weer en bouwwerken weer, waarvan ik nu wist, dat ik de gelijken niet in den Archipel zou terugvinden. Meer dan ooit trof mij het diep religieuse van dit volk, het overheerschende der devotie in zijn leven. Die devotie, waaraan het zooals weinig volken, met al zijn voelen en al zijn bezit onderworpen is.

„En dan zijn frischlevende kunst! Ik bezocht opnieuw de beeldhouwers, de houtsnijders, de weefsters, de teekenaars en architecten. Nu was het geen bezichtigen, maar rustig opzoeken van oude bekenden. Begonnen werk zag ik nu voltooid. En ik kreeg meer inzicht in het werk der beste beeldhouwers van het Zuiden des lands. De besten onder hen niet, zooals bijna altijd de Oostelijke wereld, handwerkslieden zonder naam, die voor een dagloon kunstwerken scheppen, maar groote heeren, van hoogen kaste, met klinkende namen, rijk door hun bezit aan sawahs, die, te midden van eenige leerlingen, vlijtig doorscheppen, om met het verval, dat voortdurend aan het beeldhouwwerk in den familie- of dessatempel knaagt, gelijken tred te houden, niet herstellend maar vernieuwend. Slechts uit liefde of eerzucht en als tijd en lust het toelaten, voor anderen werkende. Maar nu toch wel in toenemende mate door, naar hun begrippen, hooge prijzen verlokt om, terwille van bekende of aanbevolen bestellers, voor verkoop te werken.

„Ik zag een nieuw tafereel: tempelbouwers grootscheeps aan het werk. De G.-G. zou binnenkort het eiland bezoeken. Nu werd veel tegelijk, dat door verval aan de beurt van vernieuwing was, bewerkt. Klaar konden zeker die brokken steen, waaruit goden en demonen werden gevormd, niet meer komen, vóór het bezoek van den Grooten Heer. Maar Zijne Excellentie zou beter, indrukwekkender zien, dan voltooide tempels. Hij zou dit volk waarnemen in zijn nooit eindigenden vernieuwingsdrang; naar traditie, door eigen fantasie verrijkt, scheppende en scheppende. Een half naakte man met trotsch gezicht en een kindje bij het werk tusschen de knieën, met licht en eenvoudig gereedschap griffend en krassend in den steen, tot het beeld er zou zijn,

dat niemand op het eiland van kunstenaars kan maken zooals hij. ¹)

„En hier is nog geen verval van traditie te bespeuren. Naast nieuwe beelden staan altaartjes, meer dan half weggevreten door den tijd, juist nog bruikbaar; maar zij staan nog overeind en zullen niet worden vernieuwd voor zij omvallen, wat niet lang meer kan uitblijven.

„Nu, ter eere van de komst van den G.-G., de Balinees met geconcentreerden ijver aan het vernieuwen gaat, ziet men, wat hij het belangrijkst vindt en wat hij onder het noodigste vernieuwen verstaat. Geen beter manier om iets van hem te leeren begrijpen, dan hem op die wijze aan het werk te zien."

Geen wonder dus, dat Jhr. de Graeff, in groote opgetogenheid over al dit zeldzaam schoons, behoefte gevoelde om een beschermende belofte uit te spreken.

Een verblijdend feit van bescherming is ook, dat te Singaradja thans een steenen huis wordt gebouwd (hopelijk in Balischen stijd?), waar oude *lontar*-boeken, ²) welke het bestuur door aankoop en giften bijeen krijgt, veilig zullen worden bewaard. Daar de hoofden en de bevolking, stellig het nut hiervan inziende, zich reeds zeer vrijgevig hebben betoond, zal er een belangrijke bibliotheek kunnen worden aangelegd, waarbij ook een studievertrek niet zal ontbreken.

Zoodra nu de monumentenwet in werking wordt gesteld, zal het ook niet meer kunnen voorkomen, dat, zooals bovengenoemde correspondentie meldt, „kostbare oude *lontars* voor weinige guldens verkocht worden aan toeristen, die, evenmin als de verkoopers, de waarde er van beseffen".

Hoe weinig de Baliërs zelve daarvan op de hoogte zijn, moet, zooals wij uit denzelfden brief lezen, onlangs duidelijk gebleken zijn „toen de bekende Fransche orientalist, *Prof. Sylvain Levy* — dezelfde, die ook den vóór-Indischen tekst moet hebben ontdekt, waarnaar de reliefs aan den ondersten, na de fotografische opname weer bedolven ommegang van den Boroboedoer zijn gebeeldhouwd — bij zijn bezoek aan het eiland, *lontar*-boeken te zien vroeg om zich een denkbeeld te vormen van hetgeen nog de gewijde lectuur is van de hindoeïsten aldaar.

De Fransche geleerde was overweldigd door den rijkdom van hetgeen hem onder oogen kwam. Uiteraard bleek, hoezeer het Balische hindoeïsme van het oorspronkelijk geloof was afgedwaald. Het hindoeïsme op Bali is niet minder gedrenkt met vroeger volksgeloof, dan de islam in Midden Java gedrenkt is met hindoeïsme en oudere overleveringen.

Zoo werd weer het overigens bekende feit geconstateerd, dat de *weda's* der Balineezen niet de Indische *weda's* zijn, en zoo bleek weer menige afwijking, die slechts de Baliërs zelf niet bevroeden. Zoo schrijft de correspondent. Maar tegelijkertijd constateerde de Franschman, dat oude, voor de *pedanda's* (priesters) niet meer verstaanbare teksten op oude betrekkingen tot de Voor-Indische literatuur wezen. De bevolking kreeg respect en tegelijkertijd pleizier in het geval. Zij bracht van alles aan, en zoo kwamen Sanskrit grammatika's, eens bestemd voor het onderwijs der Baliërs, voor den dag.

Een aardig staaltje van Balischen humor vertelt de schrijver nog:

„Het heeft op de bevolking blijkbaar grooten indruk gemaakt, dat die vreemdeling oude boeken kon lezen, waar hun pedanda's geen weg mee wisten. Want kort daarna was er een *wajang koelit* (schimmenspel) in de *„poeri"* van den Stedehouder van Karangasem. Zooals in iedere klassieke *wajang* traden ook een paar clowns daarin op, om het volk te vermaken met hun opmerkingen. De Baliër heeft veel respect voor zijn *pedanda;* maar hij zal, als zich een gelegenheid aanbiedt om met hem den draak te steken, die niet gaarne verzuimen.

¹) Hiervan werd in de N. R. Ct. een mooie foto weergegeven, evenals ook een goed gelijkend portret van den Stedehouder van Karangasem. — *Red.*

²) Verhandelingen in oude tijden gegrift op tot dunne latjes geprepareerde bladstrooken van den lontarpalm, tot bundels geregen en vaak in met rijk houtsnijwerk versierde doozen bewaard. Volgens schrijver, het dierbaarst bezit van de bevolking.

Ook „Boeatan" is onlangs toevallig in het bezit gekomen van een paar dergelijke geschriften, de een als een geschenk, ter eere van haar 25-jarig bestaan!

Red.

Dat is een zeer bekend menschelijk versch[…] sel. Bij die vertooning dan moest de ge[…] lijkheid het op deze wijze ontgelden: „[…] *pedanda's* doet of gij erg geleerd zijt. E[…] komt een geleerde uit Europa, die moet u [...] tellen wat er in uw eigen boeken staat, d[...] niet kunt lezen"."

Bij ons rijst de vraag: Zal bij de aan te le[…] Balische bibliotheek, met studievertrek, ook [...] genheid geboden worden aan weetgierige *peda[…]* en hunne leerlingen, alsook aan andere bel[…] stellende Baliërs, om hun eigen *lontar*-boeken der te leeren lezen en begrijpen?

***

Bij de uitgeversmaatschappij *H. P. Leopold* 's-Gravenhage is onlangs uitgegeven: *„Beeldho[…] kunst op Bali"*, als het tweede van een reeks [...] bums (de eerste behandelt de Balische Bouwkun[…] gewijd aan de inlandsche kunst van verschill[…] gewesten in Azië, door *W. O. J. Nieuwenkamp* [...] platen en eenige vignetten, voorafgegaan door [...] korte beschrijving.

Just Havelaar, de kunstcriticus van „Het Va[…] land", schreef daarover:

„De eerste zeven platen, op één na door [...] samensteller geteekend, stellen oude, [...] zelfs zeer oude beeldhouwwerken en re[…] voor, w.o. het vier meter lange godenbeel[…] een tempel aan het Batoermeer. De andere [...] ten zijn bijna alle naar foto's vervaard[…] tempelwachters, godenbeeldjes, krishou[…] krisheften, enz.

„Dit werk heeft over 't algemeen een [...] grillig, fantastisch, soms ook daemonisch [...] rakter. Het mist den edelen eenvoud van [...] Javaansche Hindoesculptuur. Er spreekt [...] neiging uit tot 't groteske. Van een volk[…] komiek is de krishouder, die een vet, lach[…] zwijn voorstelt. Soms bespeurt men Chinee[…] invloeden. Interessant is wat de heer N[…] wenkamp vertelt en doet zien van stylist[…] verwerkte natuurmotieven (naar torren [...] planten). Het ornament is steeds buitengew[…] rijk en gecompliceerd. De tijdperken [...] zich moeilijk onderscheiden. Alleen het [...] oude werk kenmerkt zich door een — pr[…] tieven — eenvoud.

„Het is een interessant boek geworden, [...] onze kennis der Indische Beeldhouwkunst [...] getwijfeld aanvult.

„Een goede gedachte was 't, de meeste [...] den fotografisch te reproduceeren. Teek[…] gen geven gewoonlijk een minder juiste [...] stelling van de origineelen. ³)

„Het boek is — evenals het vorige — [...] smaak en met zorg uitgegeven."

³) Vooral zoo gestyleerd als de talentvolle teek[…] Nieuwenkamp, hoe fraai ook op zichzelf beschouw[…] gemeenlijk doet. — *Red.*

Persoverzicht uit de Ind. Bladen

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het federalisme.

In het boek „l'Europe fédéraliste" zijn een a[…] lezingen gebundeld, welke in 1927 te Parijs ge[…] den zijn over *het federalisme.* De heer Hen[…] Fransch gezant te Bern, beschrijft in zijn inle[…] het federalisme als een weldadige leer van ve[…] ning. Ook al breken, zegt hij,in een federatie [...] welddadige twisten uit, de licht ontvlambare *n[…] nale eer* speelt daarbij geen rol; zij is geen [...] veer van het handelen en de rust kan daar[…] gemakkelijker terugkeeren. Een federatie [...] haar sterkte in innerlijke *eendracht.* Als voorb[…] eener federatie wijst hij den *Zwitserschen staat* [...] Niet alleen innerlijke aandrang, zegt de schr. [...] woog den Zwitsers tot hun aaneensluiting, [...] ook de ligging van hun land op een ontmoet[…] punt van drie groote volken. Op dezelfde [...] meent hij, dat de loop der geschiedenis, de ont[…] keling der andere werelddeelen, Europa erto[…] moeten brengen zich in federalen vorm te or[…] seeren. Het *Soer. Hbl.* (29/9, 2de bl.) bespree[…] een hoofdartikel het hier kort samengevatt[…] geeft een beeld van „De beginselen van het fe[…] lisme", aan de hand van de lezing van den [...] Charles Brun. In zijn critiek komt het *S. H.* [...] tot de conclusie dat *het Britsche wereldrijk* in [...] daad sterk een federatie benadert, daar het [...] verbond is van blijvenden en niet van tijdel[…] aard tusschen een aantal zelfstandige staten. [...] in dit zeer bijzondere geval speelt buiten kij[…] band van het Britsche bloed de groote rol.

Het *Soer. Hbl.* geeft een „Algemeen comme[…] overzicht" (2/10, X.) en schrijft over „De Eg[…] sche kwestie" (1/10, *R. v. S.*), het *Bat. Nwsbl.*

De „Britsch-Indische hervormingen" (6/10, 3de bl.) en „Russisch Pessimisme" (9/10, 3de bl.).

De Ver. Staten van den Islam.

De bekende schrijver *Sirdar Ikbal Ali Sjah* is teruggekomen van een reis in de landen van den Islam. In de *Deli Crt.* (12/10) geeft hij zijn indrukken weer van *de nieuwe politieke zienswijze der wereld van den Islam.* Er vinden geweldige veranderingen plaats in den gemoedstoestand der Islamietische volkeren. De opkomst van een Turksch, Perzisch, Egyptisch en Arabisch nationalisme, dat aan een begrensd patriotisme zou doen denken, beteekent geen opstand tegen den Islam, maar wel een opstand tegen een uitheemsch systeem, dat niets bezit hetwelk niet berust op tastbare kracht en georganiseerde macht. De Islam van dezen tijd wankelt niet alleen onder den economischen druk van Europa, hij voert ook een meedoogenloozen oorlog tegen de oude overheersching van den clerus. De nationalistische partij in *Turkije* ging op dezen weg voor. De *Arabier* denkt het vaakst aan de stichting van een „Groote federatie van alle landen van den Islam". De opstand tegen Turkije beteekende geen opstand tegen den Islam; deze religieuze banden bleven onverbroken. In *Perzië* bestaat een sterke pan-Islamietische strooming. Een bepaalden vorm van *nationalisme* kan men niettemin door heel den middel van het Islamietische Oosten waarnemen, maar dat is nationalisme in een bijzonderen, Oosterschen zin. Iedere man is trotsch op zijn vaderland, maar hij ontkent daarmede niet, dat de Islam den hechten band slaat om al de Islamietische landen. De Jong-Islamieten van den tegenwoordigen tijd trachten ernaar te bewijzen, dat een gezond nationalisme niet alleen niet in strijd is met de leer van den Islam, maar zelfs uit haar diepste wezen voortspruit. De houding tegenover wat men in Europa onder nationalisme verstaat, is heel anders. In het Oosten is nationalisme een middel tot een doel, en dat doel is de eenheid van alle Islamieten. Men is van meening, dat deze opvatting beter is dan de Westersche opvatting van nationalisme, en wel om deze reden: hoe grooter vlucht het nationalisme in Europa neemt, hoe meer vrees voor oorlog men moet koesteren, hoe meer men aan internationale overeenstemming en wederkeerige welwillende gezindheid inziet. Er bestaat thans een *Volkenbond*, maar de volgelingen van den *Islam* hebben er al 1300 jaar één, enkel met dit verschil: de laatsten maken het nationalisme ondergeschikt aan het eene groote doel, *de eenheid van den Islam*, terwijl de leden van den Volkenbond niet in staat zijn krachtige nationalisten te blijven en niettemin internationaal te denken. In wezen is de eenheid van den Islam niet aanwezig. Er is niets anders gebeurd dan dat de overheerschende positie van den clerus — en terecht — geheel teruggeschoven is, en de Europeanen, gewend als zij zijn om den Moslem onder den duim van den priester te zien, schijnen verwonderd over den keer, dien de zaken in Islamietisch Azië namen, terwijl het er in werkelijkheid nu zoo voor staat, dat de Moslems thans, meer dan ooit tevoren, er naar streven het ware doel van den Islam te bereiken: het samenbrengen van alle Islamietische landen in een Vereeniging van Staten.

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (29/9 „De hand van Moskou").

Prae-historische zaken.

In Juli 1927 heeft de heer *Zentgraaff* na een bezoek aan de „Goewo Lowo" (*Vleermuizen-grot*, westelijk van Sampoeng, afd. Ponorogo), getracht op deskundige voorlichting der heeren *ir. Van Es* en *Van Stein Callenfels*, in het „Soer. Hbl." den lezer een idee te geven van de beteekenis der vondsten, bij die grot gedaan. Het waren niet alleen beenderen van dieren, *gereedschappen* en primitieve *versierselen*, doch ook een paar *geraamten van menschen* uit den prae-historischen tijd. Men schatte destijds hun ouderdom op circa 7000 jaren. De voorwerpen, om en bij die geraamten gevonden, geven een vrij juist beeld van het bestaan der menschen die in dien tijd, in gering aantal, op Java leefden. Vijf duizend jaren voor Chr. was Java al een eiland; men neemt aan dat na den teruggang van den laatsten ijstijd — door den Zweedschen geoloog De Geer gesteld op 7000 j. v. Chr. — het peil der zee ongeveer 60 M. gestegen, waardoor het lage terrein onderliep dat de Westelijke eilanden van dezen Archipel aan elkaar, en aan het vasteland van Z.-O.-Azië verbond. Thans schrijft Z. in het *Soer. Hbl.* (28 en 29/9, 2de bl.) dat het opgravingswerk in de Vleermuizen-grot systematisch is voortgezet onder leiding van *Van Stein Callenfels*; er werden nog overblijfselen van een paar menschengeraamten gevonden. De vondsten in de grotten der gewesten *Madioen* en *Rembang* geven ons eene tot nog toe in Z.-O.-Azië onbekende kultuur, waarin alle sporen van aardewerk ontbreken. In den jongsten tijd zijn in *Indo-China* enkele aanwijzingen gevonden dat ook daar een beenderen-kultuur is voorgekomen met de bekende steenkultuur. Voorloopig wordt de kultuur, welker sporen in en bij de grotten van Java werden gevonden, gesteld op ca 5000 j. v. Chr. Deze grotten-kultuur is van menschen, die hier woonden vóór de komst der voorvaderen van Maleiers, Javanen, Soendaneezen, Madoereezen en Baliërs van het vasteland van Azië. Deze verhuizing wordt gesteld op 2000 v. Chr. De komst der voorvaderen van de huidige bewoners van Java heeft den ondergang veroorzaakt der menschen, van wie de bij de Vleermuizen-grot gevonden geraamten afkomstig zijn. Naar hunne lichaamslengte, welke volgens de geraamten op 1.70 M. moet worden gesteld, wordt aangenomen dat een Melanesisch volk aan het Javansche is voorafgegaan. Ook hier heeft de opstuwing dan weer in de richting van West naar Oost plaats gehad; in het uiterste Oosten van den Archipel is de Melanesiër niet door deze verhuizingsgolf getroffen. Ongetwijfeld zal het wetenschappelijk onderzoek, hier en elders op Java, ons een massa materiaal verschaffen voor de studie van den prae-historischen tijd, een werk waarvoor de Regeering reeds daadwerkelijke belangstelling toonde.

Het *Soer. Hbl.* vertelt voorts van „Het 5de Ned.-Ind. Natuurwetenschappelijk congres" te Soerabaja (29/9, 1 en 2/10), „De 14de Soerabajasche Jaarmarkt" (1/10), „De centrale kerapan te Bangkalan" (1/10) en van „Timor en Roti" (5/10, *Villanus*) en „Bali" (2 en 5/10), *De Loc.* (6/10, blz. 33) en het *Bat. Nwsbl.* (9/10) van de Bandoengsche Jaarbeurs.

De Inlandsche pers (vervolg).

De Bataviasche redacteur van het „Alg. Ind. Dagblad" is een der weinigen, die geregeld Inlandsche bladen lezen. In de gedachtengang van *De Loc.* (5/10, bl. 19) lijkt dat geregeld weergeven der *Inlandsche persstemmen* dan ook niet altijd wenschelijk. Daartegenover staat, dat de schrijver in het „A.I.D." het algemeen belang meermalen een dienst bewijst door op wel-belangrijke uitingen te wijzen. *De Loc.* voegt aan haar betoog volgaarne toe dat zich gelukkig ook onder de ontwikkelden, die niet tot het Bestuur behooren, velen bevinden naar wien men met vrucht zal luisteren. Leerzaam is de Inlandsche pers thans reeds, juist wat betreft dat deel van den inhoud, hetwelk meestal *niet* onder de aandacht wordt gebracht, het gedeelte, dat zich bezighoudt met de gewone dingen des daags. Waarin niet over politiek gesproken wordt, niet over onderwerpen, die ver boven de bevatting van den lezer liggen, — maar over gewone, zakelijke, dagelijksche belangen. Het „A. I. D." en *De Loc.* hopen dat langzamerhand dit rustig en opbouwend gedeelte toeneemt en het „opstandige" vermindert.

Vervolgens deelt *De Loc.* mede, dat de „Bintang Timoer" met instemming meldde, dat de heer *Djajadiningrat* pleitte voor een beter soort Inlandsch dagblad, dat zich „betrouwbare voorlichting" ten doel moet stellen. Naar aanleiding van de beschouwing van „De Loc." schreef het blad: „De critiek van „De Loc." is werkelijk scherp en ook ons treft dit bizonderlijk. Wij zullen er echter niet op antwoorden; niet omdat wij te doen hebben met „*sana*"-menschen, neen, *maar omdat alles waar is.* Wij dienen thans de fouten van de Indonesische Pers in te zien en die fouten zoo krachtig mogelijk te herstellen. Eerst dan zal over eenigen tijd de Europeesche pers de beschouwingen der Inlandsche niet met een glimlach afwijzen, maar zal zij elke beschouwing wel ernstig, nuchter en van waarde moeten achten. Wij gaan dien weg op. Wie gaat er mee?" Als deze gezindheid van het groote Inlandsche dagblad te Batavia door anderen gedeeld wordt; als inderdaad het juiste oordeel van den heer Djajadiningrat ingang vindt, dan zou — meent *De Loc.* — veel gewonnen zijn. Dit streven verdient gesteund te worden; want dit is de eenige kans om te bereiken wat noch door overheidscontrôle, noch door censuur, noch door wettelijke bepalingen bereikbaar is — namelijk *een Inlandsche pers*, die vrij is hare beginselen te verkondigen, doch die deze taak toevertrouwt aan verantwoordelijke, bekwame en kundige leiders; een pers, die waarlijk weergeeft wat het volk noodig heeft; een pers, die niet afbreekt, doch opbouwt. Elke poging in die richting moet met instemming worden begroet.

Het *Soer. Hbl.* (2/10) bespreekt den „Inlandschen verkiezingsstrijd" in Oost-Java, terwijl het *Bat. Nwsbl.* (9/10 „Non-coöperatie") een desbetreffend manifest der P.P.P.K.I. publiceert.

Mijnbouw. Spoor en bus.

Het *Bat. Nwsbl.* (6/10) noemt de rede, waarmede de directeur van Gouvernementsbedrijven de functie van hoofd van den dienst van Mijnbouw heeft aanvaard — een uitvoerig verslag vindt men in hetzelfde nummer — een opmerkelijk stuk. Niet slechts, omdat zij *versnelling van den arbeid* van dit wel zeer sloome bureau belooft. De klacht van ondernemers over den ban van traagheid, welke alle relaties tusschen overheid en particulieren scheen te bevangen op het stuk van mijnbouwzaken, moge ten deele zijn terug te voeren naar de eigenaardige moeilijkheden eener nooit voltooide organisatie, aan overmaat van efficiency heeft de dienst van mijnbouw niet geleden. Wat werd medegedeeld omtrent de wenschelijke *reorganisatie* van 's Lands mijnbedrijven is nog van grooter belang. Van een warm en vasthoudend voorstander van Staats-exploitatie als *Ir. De Jongh*, is een ronde erkenning van de feilen van dien bedrijfsvorm zeer welkom. Exploratie en exploitatie van delfstoffen is, al ware het dan slechts in verband met de enorme risico van het bedrijf, — Tambang Sawah is daar om het nog eens te bewijzen, dat „een mijn een gat in den grond is met een leugenaar op den bodem" — een bij uitstek ondeugdelijk object van overheidswerkzaamheid. De Indische gouvernements-mijnbedrijven heeft men te aanvaarden als een historisch verschijnsel en men kan niet verwachten, dat in dien toestand verandering mogelijk is. Onder die omstandigheden mag men toejuichen, dat althans ten opzichte van de *organisatie* het particulier bedrijf zal worden gevolgd.

De dienstleiding der *Staatsspoor* acht een algemeene tariefsverlaging voor locaal spoorverkeer (tot een afstand van 120 K.M.) in alle klassen wenschelijk. De desbetreffende voorstellen zijn den directeur van G. B. reeds gepasseerd, en het woord is nu aan de Regeering. Het *Bat. Nwsbl.* (6/10) acht de aankondiging van die plannen van belang, als een symptoom van een nieuwen koers; het blad hoopt dat de ervaringen in Indië en elders ten opzichte van de concurrentie door *auto-bussen* de leiding van de S.S. moge bewegen tot hernieuwde overweging van de reeds in uitvoering zijnde werken (bijv. de lijn Tjikadjang-Garoet) en van die, waarvan de plannen gereed liggen (uitbreiding van het Sumatra-net).

Wij vestigen de aandacht op het *Bat. Nwsbl.* (4/10 „Engelsche les"; 8/10 „De S.S.-tarieven", 20 % verlaging), de *Java-Bode* (5/10 „De openlegging van Z.-Bantam"), de *Deli Crt.* (8/10 „De wegenkwestie in Sumatra"; 11/10 „De weg Batavia-Cheribon", in 1929 voltooid) en *De Loc.* 4/10 „De Tjamba-weg in Z.-Celebes", tusschen Makassar en Watampone, einde 1928 voltooid).

Legerzaken.

Ondanks de strengere bepalingen, die op *de dienstname in het Indische leger* gesteld zijn, neemt de animo in *Holland* daarvoor steeds toe. Zulks is niet het gevolg van een met betrekking tot de arbeidsgelegenheid minder rooskleurigen toestand. De meesten zouden in Holland met eenige moeite even goed emplooi hebben kunnen vinden, doch zij prefereeren den dienstneming in het Indische leger met het oog op de vooruitzichten in dit leger en de pensioenen. De innerlijke waarde van het Europeesche element dat in het leger dienst neemt, is zeer vooruitgaande. De laatste transporten bestonden bijna uitsluitend uit jongelieden van 18 en 19 jaar, voor het meerendeel met lagere school, sommigen zelfs met één- en meerjarige Mulo- of H.B.S.-opleiding. De Europeesche militair komt in Indië als *gewoon* soldaat of als *aanbevolen militair* met den graad van *brigadier-titulair*. In beide gevallen bestaat voor hem gelegenheid om in het leger carrière te maken. De jongelieden *in Indië* daarentegen kunnen, volgens de tegenwoordige bepalingen, niet meer als gewoon soldaat een verband aangaan, doch enkel als aanbevolen militair. Hiervoor komen echter alleen in aanmerking zij, die met goed gevolg de 5de klasse der lagere school doorloopen hebben, zoodat de minder-ontwikkelden tot deze groep behoorende, uit het leger worden geweerd. Het aantal afgewezenen is niet gering. De kwestie is overdenking waard. De getroffen maatregel treft juist *een groep in Indië, voor wie de beroepskeuze zeer moeilijk* is, terwijl bovendien voor de andere rasgroepen in Indië deze beperking niet geldt. Met uitzondering van het kader zal — volgens de *Java-Bode* (9/10) — dit Indische element in de toekomst geheel uit het leger verdwijnen.

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost e West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „Wat heb ik aan d Vereeniging?", ware eenvoudig t e beantwoorden met: „De Vereeniging heeft wat aan U

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De onlusten op Billiton.

In zake de op Billiton plaats gehad hebbende koelie-onlusten heeft de Mal.-Chineesche pers algemeen stelling genomen tegen de autoriteiten, de werkgevers en ook tegen de Europeesche bladen, die er hun commentaren op gaven.

De *Keng Po* van 20 September schrijft o.a. dat men wel kan zeggen dat, als er een botsing ontstaat tusschen arbeiders en werkgevers, de regeering meestal partij kiest voor de laatsten. De arbeiders kunnen niet met wat ruwheid hun rechten eischen, of men noemt ze onruststokers en ze krijgen politie en leger voor zich als vijanden.

In een geregeld land wordt natuurlijk in de eerste plaats de orde bewaard. Wie die bedreigt, wordt gestraft, maar in een geregeld land moeten ook de arbeiders van boven bescherming ontvangen. Wanneer zullen de regeering en hare dienaren neutraal staan in een conflict tusschen werkgevers en arbeiders zoolang de orde nog niet bedreigd wordt?

In een volgend nummer twijfelt het blad aan de juistheid der berichten over het gebeurde en zegt dat deze onder reserve moeten worden aangenomen, omdat men ze van de zijde der arbeiders nog niet heeft vernomen. Onze rasgenooten die daar werken, — zegt het blad — hebben misschien niet de gelegenheid om hun lezing omtrent 't gebeurde te verspreiden. Zij kunnen niets doen, zij kunnen al die verdenkingen van de andere partij niet tegenspreken, ja, misschien weten zij niet eens dat men van hen zegt dat zij „buitengewone" eischen stelden, de politie aanvielen, opgestookt werden door personen die pas uit China kwamen. Waarschijnlijk hopen die Chineesche koelies slechts dat hun lot als mijnwerkers verbeterd zal worden.

Omtrent de schuld tast men nog in het duister. Tot op dit oogenblik weten wij slechts, wat de arbeiders gedaan hebben, terwijl de houding van den werkgever voordat die staking uitbrak, ons onbekend is. Niemand kan (mag) dat weten. Zoo b.v. het bericht in het „Bat. Nieuwsblad", dat de politie buitengewoon kalm is opgetreden. Twee Chineezen verloren het leven, misschien meer, want er waren vele zwaar gewonden. Kalm lijkt ons anders, maar het schijnt dat er Hollanders zijn, die denken dat een Chineesch leven gelijk is aan dat van een kakkerlak, want het „Nieuws" keurde de houding van de politie af, die te zwak en te lankmoedig gevonden werd.

Later gaat het blad in denzelfden geest voort: Dat er drie Chineezen slachtoffers zijn geworden van politiekogels op Billiton, vinden eenige Hollandsche kranten nog te weinig, alleen omdat het bericht er bij meldt, dat er aan de zijde der politie eenige gewonden zijn, hoewel misschien die wonden slechts schrammetjes zijn. Het „Alg. Handelsblad" te Semarang — zoo luidt het verder — is ontevreden, omdat de politie niet direct al die Chineesche koelies heeft doodgeschoten, die volgens dat blad niet alleen „uiterst rood" zijn, maar ook geen moraal meer bezitten. Alle Sun Jat Sen-ideeën, zeggen de Hollanders, mogen naar den duivel loopen.

Het voorval op Billiton is geen al te mooie reclame voor de manier hoe men hier de arbeiders behandelt. Die berichten en ook dat geblaf in de Hollandsche kranten zullen China bereiken en wij kunnen er van verzekerd zijn dat de arbeiders daar, die van plan zijn hierheen te gaan, zich eerst honderd maal zullen bedenken, voordat zij het contract, om in de mijnen te gaan werken, zullen teekenen. En het is bekend dat het bedrijf op Banka en Billiton „bankroet" gaat wanneer er geen Chineezen zijn, want om goedkoop zooveel koelies, die voldoenden werklust bezitten, te krijgen en daarbij geen risico te loopen, is niet gemakkelijk.

De *Djawa Tengah* van 25 September zegt het zeer te betreuren dat er ter plaatse van de onlusten geen Chineezen zijn, die aan de bladen verslag kunnen of willen geven van het gebeurde. Zoodoende zijn de Maleisch-Chineesche bladen aangewezen op het oordeel van één partij. In de Hollandsche pers worden die onlusten natuurlijk druk besproken.

Men steunt daarbij op berichten van de zijde der politie. Zelfs worden er dingen gezegd, waaraan slechts half-gekken kunnen gelooven. De koelies zouden voor hun gevallen makkers een standbeeld verlangen, gelijk aan dat van Dr. Sun Yat Sen.

Zeer kwetsend is het ook — gaat het blad voort — dat men zoo gauw aankomt met het praatje, als zouden die koelies onder den invloed van communisten staan. Dus telkens, wanneer er onlusten uitbreken onder de Inlanders of Chineezen, moeten communistische bacillen daarvan de oorzaak zijn. Een hoopje koelies gaat staken wegens loongeschillen en men zegt direct dat zij van buiten beinvloed zijn.

Het blad noemt dan de staking in Noord-Frankrijk en in Australië en zegt dat niemand er over denken zal van de daarbij betrokken blanke arbeiders te zeggen dat deze onder den invloed staan van communisten, juist alsof die roode luizen nimmer bij blanken kunnen voorkomen. Volgens de *Keng Po* noemt het „Alg. Handelsblad" te Semarang, wiens artikelen het niet overneemt omdat zij „haatzaaiend" zijn, de Chineesche mijnarbeiders op Banka en Billiton het schuim uit Hongkong, Canton en Macao, dat geen moraal meer bezit. Wij gaan daarmee accoord voor een deel der koelies, zegt de redactie, maar het „Alg. Handelsblad" vergeet, al dan niet opzettelijk, dat zonder dat schuim de mijnen op Banka en Billiton niet kunnen bestaan.

De brochure-Colijn.

Het Mal.-Chineesche blad *Pewarta Soerabaja* van 15 September, het boek van den heer Colijn besprekende, zegt o.a.: Evenals andere kapitalisten is de heer Colijn van meening dat er tusschen communisten en ultra-nationalisten geen verschil bestaat. De heer Colijn herinnert er aan, dat als de actie der communisten in West-Java succes had gehad, hun aanhangers tot duizenden waren aangegroeid.

Dat is zoo, iedereen weet het reeds. En wij kunnen daaraan nog toevoegen, dat die actie gelijk was aan de S.S.-staking. Velen die geen deel hadden aan die staking, werden met de schuldigen uit 's Lands dienst ontslagen. Als de staking gelukt was, zoodat het traktement en het lot van het S.S.-personeel verbeterd waren, dan zouden ook zij die daaraan geen deel hadden genomen, daarvan profiteeren. Men kan zeggen dat het den heer Colijn spijt dat de Hollanders Westersch onderwijs aan de Inlanders hebben verstrekt, want deze zijn, dank zij dat onderwijs, oproerig geworden.

Verder zet de heer Colijn den plicht van Nederland uiteen om het Indonesische volk rijp te maken voor zelfbestuur. Deze woorden zijn in strijd met zijn bewering dat het verkeerd is den Inheemschen Westersch onderwijs te geven.

Over het rijpmaken van Indonesië bestaan verschillende opvattingen. Die der bevolking zelf en die der regeering zijn natuurlijk verschillend. De heer Colijn zegt dat het volk rijp is voor zelfbestuur als het ontwikkelingspeil der Inheemschen gelijk is aan dat der Europeanen. Maar hier willen wij vragen: Wordt de bevolking wel in de gelegenheid gesteld om dat peil te bereiken? Volgens onze meening niet. Het aantal scholen is zeer onvoldoende en negentig procent der Javanen zijn nog analfabeten. De intellectueelen die een volledige opleiding hebben genoten, krijgen geen gelegenheid hun kennis te ontplooien.

We durven dit zeggen omdat hun geen leidende betrekkingen worden toevertrouwd, zelfs burgemeester van een kleine gemeente kunnen ze niet worden.

Wij ontkennen niet dat de Regeering hun betrekkingen met een groot salaris geeft, maar dat zijn geen leidende betrekkingen, die hebben geen invloed op het regeeringsbeleid. Wat wij met leidende betrekkingen bedoelen, dat zijn die welke aandeel geven in het voeren van het bestuur. B.v. als er een Soetomo hoofdinspecteur is van den Dienst voor de Volksgezondheid, als er een Soebroto Directeur kan worden van het Departement van Justitie, als er een Sarengat Directeur wordt van B.O.W. enz. Zoolang de Indonesische wereld niet zoo is geregeld, kan nog niet gezegd worden, dat de Regeering aan de bevolking gelegenheid geeft, zich rijp te maken voor een toekomstig zelfbestuur.

De redactie der *Soeloeh Rajat Indonesia* (orgaan der Indon. Studieclub te Soerabaja) zegt betreffende het boek van den heer Colijn o.m., dat de ideeën van den auteur bij den tijd ten achter zijn, dat eenige van de geuite wenschen in werkelijkheid gelijk zijn aan die der volksleiders, die alleen uit andere overwegingen voortkomen! De schrijver is, volgens de redactie, zeer conservatief en daarnaast nog een waar zakenman, die bij alles wat ondernomen moet worden, op winsten bedacht is. Betreurd wordt dat het boek, door den grooten invloed dien de heer Colijn heeft, door zijn landgenooten allicht als het juiste beeld van de verhoudingen zal worden aangenomen.

Volgens het neutrale dagblad *Bahagia* te Semarang, is de politiek van den heer Colijn geen gezonde politiek, aangezien hij daarmede slechts voor het grootkapitaal wil opkomen, met terzijdestelling van de belangen en de rechten van de vijftig millioen landskinderen van Indonesië. Deze houding van den heer Colijn is in strijd met de ethische politiek der Regeering en met de troonrede van H.M. de Koningin. Verder over de brochure van den heer Colijn uit te weiden vindt de redactie onnoodig; de inhoud daarvan is toch maar een rem voor den vooruitgang der landskinderen in het algemeen.

De redactie van *Darmo Kondo* (nationalistisch, Solo), een recensie van het boek van den heer Colijn gevende, typeert den schrijver als iemand die van Indonesië houdt alleen van wege de olie. De taal die de auteur bezigt, verschilt niet veel van die der blanke pers en staat duidelijk onder kapitalistischen invloed. De redactie oordeelt verder, dat de heer Colijn door zijn boek blijk heeft gegeven geen ruimen blik te bezitten.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Verslag van de Koningin Wilhelmina Jubileum-Stichting.

Bij G. Kolff en Co. te Weltevreden is verschenen het vierde jaarverslag (over 1927) van de Koningin Wilhelmina Jubileum Stichting te Batavia. [1]

Aan dit verslag is (via de N.R.Ct.) het volgende ontleend: Over de resultaten van het onderzoek naar het voorkomen van trachoom op Java, dat in 1925 werd begonnen en in 1926 tot een eind werd gebracht, brachten prof. dr. C. Bakker en de Indische arts Moh. Joesoef een rapport uit dat binnenkort zal worden gepubliceerd. Het onderzoek naar het voorkomen van malaria bij pasgeborenen en zuigelingen onder leiding van prof. Rodenwaldt, zal worden voortgezet. De uitgave van een brochure van prof. Flu over de ontwikkeling en den tegenwoordigen toestand van het wetenschappelijk geneeskundig onderzoek in Nederlandsch-Indië werd gesubsidieerd. Eveneens werd subsidie toegekend aan prof. Radsma voor een bloedonderzoek bij Europeanen en inlanders in de tropen.

Het onderzoek naar het voorkomen en de verspreiding van krop onder leiding van dr. Sitsen door den Indischen arts Soetedjo nam een aanvang; het werd verbonden met een onderzoek door prof. Jansen. Dr. Müller en dr. Van Waveren ontvingen subsidie voor een onderzoek over tuberculose van het strottenhoofd bij Javanen.

Op de in 1925 uitgeschreven prijsvraag betreffende „een uitgebreid, nauwkeurig, klinisch — zo[o] mogelijk bacteriologisch — onderzoek naar de verspreiding en naar het voorkomen der tuberculose in een bepaalde in Nederlandsch-Indië samenwo[nende], doch vrij levende bevolkingsgroep, welke i[n] haar geheel tenminste 2500 personen, zoo ve[el] mogelijk in familie- of gezinsverband levend, om[vat]", waren op 1 Maart 1927 vijf antwoorden ont[vangen]. Overeenkomstig het advies der commissi[e] van rapporteurs is door het bestuur besloten de[n] eersten prijs (*f* 5000) toe te kennen aan dr. C[.] Paneth, gouvernementsarts te Kaban Djahe (Su[matra's] O.K.) [2] De tweede prijs (*f* 3000) wer[d] toegekend aan den Indischen arts Mohd. Djamil t[e] Fort de Kock.

Voorts besloot het bestuur op 31 Augustus 192[.] voor de eerste maal de Koningin Wilhelmina jubi[leummedaille] toe te kennen aan onderzoekers di[e] zich in hun leven bijzondere verdiensten voor d[e] bestrijding van in Nederlandsch-Indië voorkomend[e] volksziekten verworven hebben. Men weet dat aa[n] prof. dr. G. Grijns te Wageningen en prof. dr. W[.] Schüffner te Amsterdam deze eer is te beurt ge[vallen].

Het dagelijksch bestuur der Koningin Wilhe[l]mina jubileumstichting bestaat op dit oogenbli[k] uit mr. K. F. Creutzberg, vice-president van de[n] Raad van Nederlandsch-Indië, voorzitter, prof. d[r.] W. A. Mijsberg, secretaris en mr. L. A. J. Trip[,] penningmeester.

Zwangerschap en bevalling bij de Javanen. [3]

Het is algemeen bekend, dat het Javaansche vol[k] grootendeels nog bijgeloovig is. Het bijgeloof zit h[et] de meesten als 't ware in merg en been, zoodat h[et] zeer moeilijk is het uit te roeien. Dit treft men ni[…]

---

1) Deze stichting dankt haar ontstaan aan eene sche[n]king van Hare Majesteit de Koningin van ruim 4[…] duizend gulden, zijnde het bedrag door de bevolking v[an] Ned.-Indië H. Majesteit aangeboden als huldeblijk b[ij] gelegenheid van Haar 25-jarig Regeeringsjubileum. H[et] doel der stichting is: de bevordering van wetenscha[p]pelijke onderzoekingen op het gebied der geneeskun[de] in Oost-Indië, in het bijzonder op dat van de volk[s]ziekten. — *Red. K. W.*

2) Zijne verhandeling, getiteld: Tuberculose in [de] Karolanden, is inmiddels in druk verschenen in h[et] Geneesk. Tijdschr. v. Ned.-Indië, jaarg. 1928, afl. 4, [blz.] 473—521. — *Red. K. W.*

3) Ontleend aan een artikel van Rosian te Jogja in h[et] Oct.-Nr. van „St. Melania-Werk".

alleen bij het volk aan, doch zelfs ook menschen van adel en de eenigszins geschoolden. Het sterkst uit het bijgeloof zich in bijzondere aangelegenheden tijdens de levensperiode, bijv. bij zwangerschap, bevalling, huwelijk, verhuizing enz. Bij zoo'n gelegenheid bedient men zich in den regel van eenig bijgeloof, zonder daarbij te denken of het al dan niet nuttig is, zoo niet nadeelig voor de gezondheid of anderszins, omdat een vader of moeder of een doekoen of kyahi het zegt.

Laten we nu beginnen met de bijgeloovige gebruiken bij zwangerschap.

Zoodra bekend is dat een meisje moeder zal worden, zegt haar moeder dat ze zeer voorzichtig moet zijn in al haar doen en laten tot aan den dag harer bevalling. Zij begint al dadelijk haar dochter het volgende te verbieden:

a. Het eten van bijv.:

1. tongvleesch; het bijgeloof zegt: de tong van het kind wordt zoo grof als die van een koe, hetgeen de moeder pijnen veroorzaakt bij het voeden.
2. Suikerriet; bij de geboorte veroorzaakt dit de zg. „Oewat kidang" (woordelijk vertaald: hertenwee), hetgeen te veel bloedverlies ten gevolge heeft.
3. „Gangsir" (een soort krekel); het kind wordt dan achterstevoren geboren.
4. „Kepel" (Indische vrucht ter grootte van een eendenei met 2 à 3 dwarsliggende pitten); daardoor zou het kind vóór de geboorte dwars komen te liggen, zoodat de bevalling zeer moeilijk, soms levensgevaarlijk is.
5. „Krètjèk" (gebraden stukjes gesneden huid van een koe in den vorm van kuben); dit veroorzaakt te veel valsche weeën, enz. te veel om alles een voor een op te noemen.

b. Nog verbiedt zij het volgende te doen:

1. Warm water op den grond te gooien; gevolg: het kind krijgt op het lichaam verschillende roode of witte vlekjes.
2. Lachen om iemand's lichamelijke gebreken, bijv. een bochel; het kind zal dan met eenzelfde lichaamsgebrek geboren worden.
3. Een diertje mishandelen of misvormen, bijv. een vlinder de vleugels uittrekken; het kind kan dan met incomplete ledematen ter wereld komen.
4. Iemand haten om zijn slecht karakter, leelijke gewoonten, enz.; het kind zal eenzelfde gebrek krijgen.
5. Zich te baden na zonsondergang; bij de bevalling zou zij te veel vruchtwater verliezen, enz.

Daarentegen wordt de a.s. moeder aanbevolen het volgende te doen:

a. Het eten van bijv.:

1. Het vleesch van een aal; opdat het kind zoo glad zal zijn als dit dier, hetwelk voorspoedige bevalling als gevolg kan hebben.
2. Het vleesch van een „podang" (een lieve kleine vogel met licht geelgroene kleur); opdat het kind de kleur zal aannemen van genoemden vogel.
3. „Pari djata" (kleine ronde vruchtjes, rood van kleur, ter grootte van een peper); opdat het kind, wanneer dit een jongen wordt, zoo schoon zal zijn als Raden Djanaka (een figuur uit de Wajang Poerwo, die bekend was om zijn bijzondere schoonheid). Men is van meening, dat de „pari djata" indertijd door Djanaka geplant was.

b. Nog wordt aanbevolen:

1. Alles wat dwars ligt recht te zetten; om te voorkomen dat het kindje een dwarschen stand aanneemt bij de geboorte.
2. Bij een maand- of godsdienstoefening keukenasch op haar navel leggen, daarna zich knijpend onder een balé-balé schuilen, vervolgens zich baden, al is het midden in den nacht, om te voorkomen dat het kindje weer spoorloos verdwijnt, voordat het geboren wordt.
3. Bij een aardbeving hetzelfde doen als in sub 2 genoemd, doch zonder zich te baden, omdat het kind geen zwakke beenen zal krijgen. Het jonge vrouwtje volgt in den regel bovenstaande raadgevingen op, ja zelfs de ietwat ontwikkelde meisjes kunnen zich hiertegen in vele gevallen moeilijk verzetten, omdat het vermoedelijk naar hare meening zoo hoort, vooral door den sterken invloed die door de moeder wordt uitgeoefend, en ook uit vrees voor de eventueele gevolgen.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud van jaarg. '28 No. 6. Verscheidenheid van land en volk in het Overzeesche staatsrecht, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven. — Het stelsel Colijn, door L. Noë. — Het rassenvraagstuk, door Prof. Dr. E. Moresco (vervolg). — Agrarische aangelegenheden in Indo China, door A. G. Deelman. — Kroniek. (Colijn over nationalisme en onderwijs). — Literatuur (Het koloniale vraagstuk van dezen tijd, door Prof. Mr. J. C. Kielstra).

Nederlandsch Indië Oud en Nieuw.

November-afl.: Chineesche grafceramiek, Kameel der Tang-periode, door Anne Hallema (met ill.). — Het oude Nias (vervolg), door Dr. P. Wirz (met ill.). — Plastiek uit den Bismarck-Archipel, door C. Einstein (met ill.). — Het fort „Nieuw Victoria" te Amboina (vervolg), door J. H. B. Jaspers (met ill.).

Haagsch Maandblad.

In de Nov.-afl. eene critische beschouwing van Prof. Dr. C. Gerretson over de voorgestelde [en sedert door de Tweede Kamer aangenomen] wijziging van de Indische Staatsregeling. Het stuk is getiteld: De abdicatie van de Nederlandsche Rijksleiding. — De hr. Raden Mas Noto Soeroto schrijft over „Ontwakend Indië" (daarbij tot uitgangspunt nemend het veelbesproken boek van den oud-minister H. Colijn: Koloniale vraagstukken van heden en morgen). — Eindelijk bevat dezelfde afl. nog eene bijdrage van den hr. J. F. L. de Balbian Verster, naar aanleiding van de op Java geopende burgerlijke luchtvaartdiensten.

Tijdschrift Kon. Ned. Aardr. Genootschap.

Met betrekking op de Indiën bevat de Nov.-afl. de volgende bijdragen. De Sabentoeloeng, Sedoelang en Menamang, zijrivieren der Kedang Rantau (Borneo), door H. Witkamp (met kaarten en platen). — Handelsreizen in Oost-Indië vóór 2000 jaar, door J. C. Lamster (met kaart). — Hoogteveranderingen in West-Java, door J. van Roon. — Verder besprekingen van Indische uitgaven en het gebruikelijke bibliogr. overzicht van W. C. M.

Indonesia Merdeka.

Het Oct.-Nr. van Indonesia Merdeka, orgaan van de Perhimpoenan Indonesia [vereeniging van hier te lande verblijvende Indon. studenten, die het „Indië los van Holland" in hun vaandel voeren] opent met eene beschouwing getiteld „Van een radicale tot een nationalistische concentratie". De kennismaking met dit artikel zij inzonderheid den S.D.A.P.-ers ten zeerste aanbevolen, opdat zij zich niet langer vleien met de hoop dat de meest linksche nationalisten met hen willen samengaan of van hunne hulp in den strijd tegen het kapitalisme gediend zijn.

De P.P.P.K.I. [de bedoelde nation. concentratie] berust op een zuiver nationalistischen grondslag. Alleen Indonesische partijen worden tot deze federatie toegelaten, terwijl niet-Indonesische elementen en gemengde corporaties zorgvuldig worden geweerd. Door ervaring is men tot deze gedragslijn gekomen!

„Samenwerking in één federatie met de I.S.D.P., gelijk in de perioden der Radicale Concentraties, wordt niet meer gewenscht. Niet alleen omdat deze *Nederlandsche* partij in „internationale kleedij" met een paar honderd leden niet veel gewicht in de schaal kan leggen, maar vooral ook omdat zij slechts verwarring sticht in de Indonesische nationale gelederen. Het is sedert gebleken, dat zij als Hollandsche partij op koloniaal bodem niet vrij is van superioriteits- en rassenwaan. Haar minachtende bestrijding van den *Indonesischen* eisch *„Indonesië los van Holland"* moet stuitend zijn voor iederen rechtgeaard Indonesisch nationalist. De P.P.P.K.I. heeft dus goed werk verricht door deze partij van vreemden bodem niet tot haar gelederen toe te laten."

Geheel in deze lijn blijft de Perhimpoenan Indonesia, wanneer zij blijkens een ander artikel in dezelfde afl., den Bond van sociaal-democratische Studentenclubs, die in een open brief aan de P. I. verzocht gezamenlijk den „klassenstrijd" aan te binden, een blauwtje laat loopen!

Overigens bevat meergenoemde afl. o.m. een Motie van de Perhimpoenan Indonesia betreffende den toestand in den Boven-Digoel en eene uitvoerige beschouwing, getiteld „Colijnsche richtlijnen".

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 13 (22 Sept.). De bereiding van alcohol uit den nipah-palm, door Dr. Ir. H. W. Hofstede. — Thee-oogstmachine. — Klein landbouw. Het planten van vruchtboomen, door W. H. de Jong. — In Ned.-Indië voorkomende pluimvee-ziekten, door Dr. W. K. Picard. — Berichtgeving omtrent de bevolkingscultuur in het eerste halfjaar van 1928. — Tabak als handels- en genotsartikel.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 19 (1 Oct.). Grootere oogsten door grondbedekking met dakvilt, door D. Gericke (met afb.). — Het wortel-, stengel- en rot bij maïs, door H. Wenholz en W. H. Darragh. — Thee in het noordoosten van Britsch-Indië, door P. H. Carpenter (slot). — Cocosolie-industrie in Ned. Oost-Indië, door A. Jansen Hutteman. — Grondonderzoek in de suikerrietstreken, door Dr. Arrhenius. — Aanteekeningen over ananas-cultuur, door L. A. Brunton.

De Indische Mercuur.

De landbouwexportgewassen van Ned.-Indië in 1927. (Beplante uitgestrektheden, producties en uitvoeren), door C. W. Bagchus. — Fabrikatieresultaten van een aantal suikerfabrieken in Britsch-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Vooruitzichten der rubbermarkt, door J. N. Burger. — De houthandel in Ned.-Indië. — De rubbernijverheid in Italië. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, alsmede de overige geregelde rubrieken. — De Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft literatuur over vezelstoffen, plantenziekten, bodemvraagstukken.

De Ingenieur.

In het Nr. van 27 Oct. schrijft Prof. Ir. M. Caron over de reorganisatie bij den dienst van den mijnbouw in Ned.-Indië; schr. betreurt den terug gang tot toestanden van voorheen, geschapen door den maatregel dat de Directeur van Gouvernementsbedrijven formeel de leiding van genoemden dienst heeft overgenomen. — Dr. Ch. E. Stein heeft langs te Bandoeng eene voordracht gehouden over den Krakatau en zijn jongste eruptie, waarvan een overzicht in dit Nr. is opgenomen. — Verder een polemiek tusschen de heeren A. Steevensz en A. C. D. Bothé over het voorkomen en de economische beteekenis van de asphaltgesteenten van het eiland Boeton.

Missie en Zending.

D e B a n i e r. 20 Sept. '28. 1828 Rheinische Mission 1928. 23 September.

D e M a c e d o n i ë r. Oct. '28. In Memoriam Jan Gerrit Scheurer, door Dr. J. Offringa. — Wat de Soembaneesche verhalen ons leeren omtrent zeden en gewoonten der Soembaneezen (vervolg), door P. J. Lambooy.

A n n a l e n v a n h e t M i s s i e h u i s t e T i l b u r g. Nov. '28. Godsdienst, eeredienst, tooverij en bijgeloovigheid bij de heidensche Keieezen, door Pr. J. van den Bergh. — Eerste openbare Sacramentsprocessie op Celebes (slot), door Pr. J. D. (met ill.).

* *
*

Het Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen 1778—1928, von Al. Maass. (Baessler-Archiv. Band XII, 1928).

Schets eener economische geschiedenis van Ned.-Indië, door Prof. G. Gonggrijp. (Uitvoerige bespreking), door Mr. J. Gerritzen. (Econ.-Statistische Berichten. 31 Oct. '28).

Ins unerforschte Neuguinea. Erlebnisse mit Kopfjägern und Kannibalen, von Dr. M. Moszkowski. Mit Abb. Berlin, Verlag Ullstein.

De georganiseerde handelsstatistiek van Ned. Oost-Indië (slot), door J. H. F. Claessens. (In- en Uitvoer. 29 Oct. '28).

Een Stamboel-verhaal, door H. A. S. (Orang Padang. Oct. '28).

Curaçaosche problemen, door W. R. Menkman (Indisch Genootschap. Vergadering van 12 October 1928).

Algemeen verslag van het onderwijs in Nederlandsch-Indië over 1926. Eerste deel (tekst). Samengesteld door het Bureau van den Onderwijsraad. Met portretten. Weltevreden, Landsdrukkerij.

Vriendschapsbetrekkingen tusschen Abessinië en de Oost-Indische Compagnie in de zeventiende eeuw, door Pr. C. Wessels. (Studiën, deel CX. 1928, bl. 351).

Schetsen van de Giesting (slot). — Een Indische familiegroep (nl. Gouv.-Gen. Rijklof van Goens en familie), door S. Kalff (met portretten). — Patten en Prinsgezinden van Demerara, door Ir. ... Oudschans Dentz. (De Ind. Verlofganger. 2 Nov. 1928).

———o———

BOEKAANKONDIGING.

Album van Curaçao.

Ter aankondiging ontving de Redactie van de Algem. Importboekhandel J. W. F. Slijter te Amsterdam (Soerabaja, Malang, Amsterdam, Curaçao) album van het eiland Curaçao, inhoudende 48 foto's

Het wil ons voorkomen, dat met deze uitgave tegen den gestelden prijs een zeer nuttig werk verricht is. Want, zoo de kennis van Oost-Indië hier te lande door schrift en beeld, nooit genoeg verspreid kan worden, voor West-Indië geldt dit zeker in niet mindere mate. En nu hebben de ondernemende uitgevers een serie foto's verzameld, die het in belangrijkheid stijgende Curaçao van alle kanten doet bezien. Foto's, scherp en duidelijk met passend onderschrift in de Holl., Engelsche en Spaansche talen.

Voor belangstellende leden ligt dit fraai uitgevoerde album ter inzage in de leeszaal van „Oost en West".

„Duizend en één dag" verhalen.

Bij den uitgever C. A. Mees te Santpoort is thans verschenen het 3e deel der bekende „Duizend en een dag"-verhalen. (Perzische verhalen, naar de eerste uitgave van Pétis de la Croix, vertaald door C. F. van der Horst).

Lectuur van de beste soort. Al lezende treedt men een sfeer binnen, die in tijd en plaats wel algeheel verschilt met die in welke ons hedendaagsch Westersch leven staat. De diepe wijsheden, in al haar eenvoud, treffen mede door den zuiveren en aantrekkelijken taalvorm in welken zij zijn weergegeven. Een mooi en leerzaam geschenk voor de komende winterfeestdagen.

Dit derde deel, met fraaie letter gedrukt, bevat meer dan 800 bladzijden met 10 hoofdstukken en is verlucht met een 6-tal fijn bewerkte platen. De prijs, ingenaaid, slechts ƒ 2.90.

Suriname.

De lezing van Dr. Lampe te Paramaribo over treef en lepra heeft aan een inzender, die zich leek noemt, aanleiding gegeven om in *„De Surinamer"* van 16 September en 7 October op te komen tegen de lezing van Dr. Lampe. Hieruit blijkt hoe moeilijk het zijn zal in Suriname dit verderfelijke volksgeloof te bestrijden, het geloof n.l. dat het veronachtzamen van de treef de eenige oorzaak van de lepra is.

Het wil ons voorkomen dat de inzender de lezing van Dr. Lampe niet met de noodige aandacht heeft gevolgd. De dokter heeft toch niet bestreden en niet kunnen bestrijden het overal ter wereld voorkomende verschijnsel dat bepaalde personen zekere spijzen, geneesmiddelen, enz. niet kunnen verdragen. Iedereen kent in zijn omgeving daarvan voorbeelden.

Onder het hoofd *„treef"* lezen wij in de *„Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*: ... „Het is algemeen bekend, dat het gebruik van sommige spijzen, dranken, genot- en geneesmiddelen — zie o.a. de lange lijst in E. van der Hoop's artikel *„Huidaandoeningen ontstaan door voedsel of geneesmiddelen"* (Moleschott 5 en 12 Febr. 1910, blz. 373—390) — bij daarvoor vatbare personen huidaandoeningen van den meest uiteenloopenden, gewoonlijk snel voorbijgaanden, maar soms ook van zeer hardnekkigen aard kan te weeg brengen. Deze vatbaarheid, *idiosyncrasie*, die erfelijk kan zijn, is evenwel niet volkomen de „treef" van Suriname."

Het komt dan ook niemand in het hoofd deze idiosyncrasiën te bestrijden. Die bij ervaring weet dat hij dergelijke gevoeligheid heeft, zal zoo wijs zijn de spijs, enz. te vermijden. Maar de wijze, waarop men in Suriname aan de weet komt wat voor een bepaalden persoon de „treef" is, bewijst reeds dat men daar met nog iets anders te doen heeft dan met het algemeen voorkomende verschijnsel „idiosyncrasie". En het geloof dat men door het veronachtzamen van zijn treef lepra krijgt is specifiek Surinaamsch. Maar men gaat een stap verder en gelooft dat dit de *eenige* manier is om lepra te krijgen. Die zich streng houdt aan zijn treef zou een waarborg hebben dat hij geen lepra krijgt. Het gevolg daarvan is dat men niet aan de besmettelijkheid gelooft. *De bestrijding van de lepra* wordt daardoor onmogelijk. Dat is wat Dr. Lampe heeft aangetoond. Vóór hem was dit reeds gedaan door de leprakenners, de doktoren Landré, vader en zoon. Dat hun arbeid te vergeefsch is geweest, bewijst de taaiheid van dit verderfelijke volksgeloof.

De inzender in *„De Surinamer"* zegt gevallen te kennen van lepra, waarbij geen sprake is geweest van besmetting. Hoe weet hij dat? Bewijst zijne uitlating niet dat hij niet op de hoogte is van de litteratuur over het onderwerp? Hij schijnt te gelooven aan erfelijkheid en spreekt over families waarin lepra voorkomt. Maar hoe weet hij dat hier geen besmetting in het spel is? In zulke families gelooft men niet aan de besmettelijkheid en neemt zich dus niet acht. Ook het zoogenaamde overslaan van een geslacht wijst op besmetting. Bij grootvader of grootmoeder kan de ziekte reeds in een vergevorderd stadium zijn gekomen, waardoor voor de kleinkinderen het besmettingsgevaar grooter is geworden.

Heeft de inzender zich afgevraagd hoe in West- en Midden Europa de ziekte — die in de middeleeuwen en later algemeen verspreid was — is overwonnen?

Wij hopen dat Dr. Lampe en de andere genees-

heeren, daarbij krachtig gesteund door de pers, den strijd niet zullen opgeven, en wij blijven bij onze meening dat een onderzoek op de scholen naar het aantal „treefhouders" wenschelijk is om den omvang van het kwaad te leeren kennen.

In *„Het Algemeen Handelsblad"* van 8 November lazen wij een interessanten brief van den correspondent te Genève over de zitting van het hygiënecomité van den Volkenbond. Daaruit knippen wij het volgende:

„Naast de malariabestrijding verdient de leprabestrijding onze aandacht. Deze zal onder leiding van prof. Chagaz uit Brazilië en met geldelijken steun van de Braziliaansche regeering en van particuliere Braziliaansche zijde door den Volkenbond ter hand worden genomen.

De Fransche hoogleeraar, prof. Etienne Brunet, zal namens den Volkenbond verschillende landen, waar lepra voorkomt, bezoeken en zich ook naar Ned.-Indië en Suriname begeven.

Verschillende autoriteiten zullen daarbij advies geven. Voor Nederland is professor Flu uit Leiden hiertoe aanbevolen en het ligt voor de hand dat de genoemde geleerden zich ook met de autoriteiten in onze koloniën in verbinding zullen stellen."

Professor Etienne Brunet zal er vreemd van opkijken wanneer hij in Suriname kennis maakt met het „treefgeloof" in zijn specifiek Surinaamschen vorm.

* * *

Mevr. B. Flu te Leiden schrijft:

Mag ik deze gelegenheid benutten alle milde geefsters en gevers hartelijk te danken voor den steun, verleend bij mijn poging om de lepralijders in Suriname met een radiotoestel gelukkig te maken? De gaven hebben ruim gevloeid. Het totaal der ontvangen gelden bedraagt ƒ 1224.75.

De firma A. Philips te Eindhoven heeft aan het goede doel medegewerkt en wel door de toestellen te leveren tegen sterk verlaagde prijzen. Zij zal drie ontvangtoestellen en drie luidsprekers, benevens drie gasveiligheden leveren voor den prijs van ƒ 482.10.

Zoo blijft van de som van ƒ 1224.75 nog over ƒ 742.65. Dit bedrag zal aan den inspecteur van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst te Suriname worden gezonden met verzoek het te doen dienen voor de installatie van de masten en antennen der radio's, het aanschaffen van accu's en anode-batterijen en wat verder noodig zal blijken.

Daar er in Suriname geen electrische stroom beschikbaar is, zullen de anode-batterijen geregeld moeten worden vernieuwd en ook de accu's voortdurend moeten worden geladen. Dit alles gaat met kosten gepaard, welke uit het bedrag dat overgemaakt wordt, zullen kunnen worden bestreden.

Vertrouwd wordt, dat de geefsters en gevers met deze regeling accoord zullen gaan.

De geneeskundig-inspecteur zal zeker zijn medewerking willen verleenen en hij, als gouvernementsambtenaar en als autoriteit, die met het opperloezicht over alle leproserieën belast is, biedt in zijn persoon den vasten waarborg, dat op werkelijk neutrale wijze in de behoeften van alle drie leprainrichtingen naar behooren zal worden voorzien.

Uit naam van de ongelukkigen, die menig prettig uurtje zullen beleven zoodra de installatie klaar is, worden allen bedankt, die tot het doel medegewerkt hebben, ter verkrijging van dit mooie resultaat.

* * *

„Het Algemeen Handelsblad" van 7 November schrijft:

Kort nadat dr. Bougrat, de medicus uit Marseille (tot levenslangen dwangarbeid veroordeeld wegens den moord op den bankloopen) uit het bagno van Cayenne was ontvlucht, werd bekend dat ook Seznec, wiens naam berucht is geworden door den moord op den verzekeringsagent Quemeneur, er in was geslaagd te ontkomen.

Terwijl het departement van koloniën mededeelt geen enkel desbetreffend bericht te hebben ontvangen, verklaart mevr. Seznec, dat zij door bemiddeling van haar schoonmoeder te weten is gekomen dat het haar man, na een eerste verijdelde poging, is gelukt van Fransch-Guyana naar Nederlandsch-Guyana te ontkomen. Hij zou hebben geschreven dat hij het hem toegestuurde geld had ontvangen, doch dat hij nieuw geld noodig heeft, daar het leven in Suriname zeer kostbaar is tengevolge van de valuta.

Clément Vautel drijft in zijn Film in het „Journal" den spot met de voortdurende ontvluchtingen. Het bagno, zegt hij, is als het Théâtre Français: niemand wil er blijven. Dr. Bougrat, sedert eenige maanden pensionnaire van deze door den Staat gesubsidieerde instelling, heeft ontslag genomen. Alle vedettes, de een na den ander, soms tezamen, gaan heen. Ge zult zien dat Mestorino, zoodra hij er is, van zijn positie afstand zal doen onder het motief dat het er heel anders is dan hij had gedacht. Lieden, die alles hebben gedaan om in het bagno te komen, doen alle mogelijke moeite om, wanneer ze er zijn, op sensationeele wijze er uit te komen. Net als aan de Comédie Française.

Vautel geeft in overweging een organisatie te stichten van bannelingen, die er dertig jaar zitten, zelfs een decoratie in te stellen: de medaille voor oude galeiboeven. Kortom, iets te doen om de veroordeelden aan te moedigen er te blijven...

* * *

De correspondent van *„De Telegraaf"* schrijft dd. 5 November:

„Hr. Ms. „Kortenaer" is voor een reis naar West-Indië vertrokken."

* * *

Volgens de thans geldende tarieven is het porto voor een brief van 40—60 gram naar Ned.-Indië per zeepost en naar Suriname en Curaçao per landmail en per zeepost 12½ cent. Voor een brief van hetzelfde gewicht in interlocaal verkeer in Nederland is het porto 15 cent.

Wel een eigenaardige regeling!

* * *

In de N. R. C. van 11 November, Ochtenblad A, een artikel van den heer Fred. Oudschans Dentz over *„de geschiedenis van het door de zee verzwolgen Nieuw Rotterdam"* (in Suriname).

Curaçao.

De economische toestand in 1927.

Uit het Algemeen gedeelte van het jaarverslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid, dat helaas alleen den toestand van het hoofdeiland behandelt, geven wij nog het volgende, belangrijk ook om de vergelijkingen, die met voorafgaande jaren gemaakt worden.

„Curaçao, zoo wordt gezegd, staat in het teeken van de olie. Het oliebedrijf levert het grootste deel van den invoer en van den uitvoer; kan het grootste deel van de scheepvaart direct aan zich toeschrijven; verschaft een groot deel der plaatselijke werkgelegenheden enz. enz. In één woord doet zijn invloeden overal in het Curaçaosche economische leven gelden; over het algemeen gelukkig een invloed ten goede.

Reeds sedert het jaar 1915 is de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij — toen Curaçaosche Petroleum Maatschappij — op ons eiland gevestigd en richtte toen de vloot der schepen, die de ruwe olie van Maracaibo aanvoeren, zich aanmerkelijk begon uit te breiden, in 1917 een dochter-maatschappij, de Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij op. Zeer geleidelijk heeft de maatschappij zich in de na '15 volgende 8 jaren ontwikkeld, zóó dat vóór het jaar 1923 de invloeden van de vestiging der onderneming niet zoo verbazend opvallend waren als daarna. In dat jaar echter had de eerste groote uitbreiding plaats en is feitelijk de onderneming sedert steeds in uitbreiding geweest.

Inderdaad na dat jaar heeft de uitbreiding zich over het geheele eiland doen gelden en sedert toen zijn de symptomen van die invloeden zoo duidelijk in al hun consequenties, dat het niet moeilijk is die na te gaan: stijging van de arbeidsloonen, van de waarde van de onroerende goederen, van den levensstandaard in het algemeen; belangrijke waardedaling van het geld, vooral waar de productie der levensbehoeften niet beteekenend vermeerderde; moeilijkheden op de plantages, voortspruitende uit gebrek aan arbeiders; economische opheffing der bevolking en der plaats; vermeerdering der gouvernements-inkomsten, vermeerdering der gouvernements-bemoeiingen, enz.

Menschen, die het eiland b.v. in het jaar 1922 verlaten hebben, zullen het in al zijn drukte,

scheepvaart, handelsbeweging en ontspanningsgelegenheden, nu niet terug kennen.

De invoer bedroeg in het jaar 1927 *f* 135.097.969 en de uitvoer *f* 134.127.096. Van deze cijfers komen respectievelijk *f* 106.593.967 — en *f* 130.337.722 op rekening van de „olie". Blijven over *f* 28.504.002 en *f* 3.789.374 voor zegge den plaatselijken omzet, welke door de douane-administratie opgenomen wordt. Een verschil dus van *f* 24.714.628 en al neemt men in aanmerking, dat het verleden jaar aangegeven verschil van *f* 22.401.942 een kleine 8 ton te klein was, omdat voor den olie-invoer dat bedrag teveel van den totalen invoer afgetrokken was, dan beteekenen de cijfers van 1927 toch een achteruitgang van de creditzijde van den hier bedoelden omzet met een anderhalf millioen. Doch de door buitenlandsche belangen hier uitbetaald wordende loonen, salarissen enz., zijn ook belangrijk toegenomen en ook de door deze en vreemdelingen ter plaatse gedane inkoopen. Alleen de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij en de Curaçaosche Scheepvaart Maatschappij betaalden in het afgeloopen jaar *f* 11.387.200 uit aan salarissen en arbeidsloonen en al bedenkt men, dat vooral van de eerste een deel wel niet hier zal blijven, dan komt men met dat cijfer reeds een heel eind.

Blijven verder de havenbeweging: 2 Nederlandsche lijnen (behalve de C. S. M.), drie NoordAmerikaansche lijnen, vier Engelsche lijnen, twee Duitsche lijnen, een Fransche lijn, een Spaansche en een Italiaansche lijn. En dan al de tankschepen die hier olie komen laden en de touristenbooten. En de door deze alle en hunne passagiers en door de maatschappijen, ook de Phosphaat Maatschappij alhier gedane inkoopen. Dat de waarde van het geld plaatselijk daalde, moet dan ook daaraan toegeschreven worden, dat de gesteldheid van het eiland, die reeds onder oude omstandigheden de productie zoo uiterst gering deed zijn, het totaal onmogelijk maakte, dat deze gelijken tred hield met de behoefte.

In dit verband verdient melding, dat er wel naar gestreefd wordt den levensmiddelen-aanvoer te vergrooten; zoo worden, vooral door activiteit van den Consul van Chili, alhier ook van uit die Zuid-Amerikaansche Republiek geregeld levensmiddelen aangevoerd. Het geld stond hier vroeger echter te hoog in waarde. Dat brachten de oude toestanden mee. Huizen, die vroeger zegge *f* 7.000.— aan bouwkosten hadden gekost, deden toen *f* 25.— huishuur en stonden toen nog wel vaak leeg. Tegenwoordig doen dergelijke huizen gemiddeld *f* 100.— à *f* 125.— huur, zijnde naar de plaatselijke commercieele waardeering voor een waarde van *f* 10.000.— à *f* 12.500.—. Doch kosten zulke huizen tegenwoordig een *f* 15.000.— à *f* 20.000.— aan bouwkosten. Materiaal, arbeidsloonen en grond zijn natuurlijk belangrijk duurder geworden dan vroeger en de laatste daarbij vooral in de buurt van het centrum der stad moeilijk te bekomen. De huishuren zijn echter nog steeds stijgende en de stad zich steeds uitbreidende. Wanneer dan ook de huurprijzen in evenwicht zullen zijn gekomen met de som, welke men besteden moet om een huis te bouwen, zullen zij zeer waarschijnlijk hun toppunt bereikt hebben."

De benoeming van den nieuwen Gouverneur.

Wat wij verleden week schreven, dat van de benoeming van den nieuwen gouverneur niets was uitgelekt, blijkt ons niet juist. 29 October l.l. werd hier de benoeming officieel bekend, de *Amigoe* van 20 October l.l. berichtte echter reeds den 17den telegrafisch bericht der benoeming gekregen te hebben.

Ergerlijk!

Het is een enkele maal voorgekomen, dat de Staatscourant op den verjaardag der Koningin een bericht van een kort te voren overledene bevatte. Maar ditmaal is dit gebeurd met iemand op Bonaire, die al een half jaar dood was. Zooiets moest niet voorkomen.

De orkaan op St. Eustatius.

De *Amigoe* heeft dit verhaal van een ooggetuige, den pastoor Speklé.

Den geheelen dag — Dinsdag 11 Sept. — blies er een sterke N.-wind, die groote wolken zwart stof opjoeg, zóó dicht, dat je op honderd meter afstand een voorwerp nauwelijks meer kon onderscheiden. De „Virginia" kwam reeds in den voormiddag met een groote vaart vanaf Saba, de mail werd aan wal gebracht, de boot dubbel geankerd en alle zeelui verlieten haar. De bevolking was onrustig. Zenuwachtig werden alle ramen en deuren dichtgespijkerd, alle gaatjes gestopt. In den namiddag was 't om 5 uur al bijna donker. De kerk, school en pastorie had ik met behulp van den timmerman goed verzekerd.

Gedurende den geheelen dag daalde de barometer langzaam maar zeker, om 6 uur 's avonds wees ze 29.59 aan, om 7 uur 29.41 en om acht uur 29.38 (inches). Toen begon 't: een groote July-tree vlak voor mijn huis donderde daverend neer. De wind zuchtte en zwiepte door de lucht, zinkplaten werden van de huizendaken losgerukt, dakgoten losgescheurd, alles rinkelde en beefde onder 't geraas als van den donder. Tegen 10 uur wees de barometer 29.34. Een onbekend aanhoudend geklap trof ons oor. Ik waagde me aan den Zuidkant even buiten. Hooge palmboomen zwiepten als rietstengels op en neer, eerst hier dan ginds kraakte een boom neer, 't was een duivelsweer, maar dat angstwekkend geklap hield niet op. Tot mijn schrik zag ik 't zware keukendak met rukjes verschuiven, steenen brikken brokkelden af. In dikke regenjas, hamer in mijn hand, sloeg ik de keukendeur open: wat een tooneel! Bevend en luid huilend zat de oude werkmeid in een hoekje weggedoken met een klein kindje of schoot, terwijl de boy vlak naast den hond slapend op een bank lag, niets vermoedend van 't naderend gevaar.

De dakbalken bogen reeds knarsend door.

Zonder te dralen beurde ik werkmeid en kindje op en droeg ze door de striemende regenvlagen in de pastorie, de boy kwam met de hond. Buiten daverde en dreunde alles, de wind loeide en gierde. Twee korte aardbevingen deden de zware huisbalken steunen. 't Werd één uur in den nacht, barometer stond op 29.20. 't Donderde, dreunde, daverde tot 4 uur, onze zenuwen waren op. Ieder oogenblik verwachtte je 't ergste, geen moment van rust, maar in spanning trachtte je bepaalde geluiden te herkennen, als een stuk dakgoot van je buurlui op je eigen dak neersmakte of een zware boomtak langs de vensters schurend neerplofte. 't Werd 4 uur. Langzaam werden de windaanvallen zeldzamer, de barometer steeg, de crisis was voorbij. Afgemat zijn we toen op bed neergevallen.

Tegen 6 uur ging ik naar buiten. 't Was één groote ruïne. Zware boomen ontworteld, geen blaadje meer aan de takken, alle rozenstruiken vernield, palmen omgewaaid, keukendak versplinterd, de hekken om den tuin neergeslagen, de zóó goed verzekerde groote kerkdeur ingedrukt. De straten in de town waren onherkenbaar, rivieren van schuimend vuil water, boomen dwars over den weg, huizen midden op straat, losse daken lagen overal, zinkplaten versperden de watergeulen. Zestig huizen werden totaal vernield, een hoop ellende van gescheurde planken, glasscherven en beddegoed. Eén huis was over den clifrand in zee gewaaid, een ander was driemaal over den kop geslagen, terwijl er drie menschen in waren.

De zee joeg huizen-hooge grijze golven op, de „Virginia" en een kleinere eemaster — de laatste overgeblevene van de Statiaansche 200-tallige vloot — en twee groote roeibooten waren door de golven verbrijzeld.

En de omliggende eilanden? Toen pas voelden wij 't gemis van een Radio-ontvanger en uitzender. Na drie lange dagen hoorden we pas bericht van de ontzettende ramp in St. Kitts, Monsserat en Nevis. Het centrum van de orkaan passeerde ons slechts op 15 mijlen.

De ouderen, zelfs die de orkaan van 1871 meemaakten, verzekerden ons, dat deze al de vorige in heftigheid heeft overtroffen.

Geschiedkundige Sprokkelingen.

Het geslacht Cantz'laar.

Aan hetgeen wij in het K. W. van 16 Febr. en 3 Mei 1928 meedeelden kunnen wij nog toevoegen, dat de gouverneur R. P. Cantz'laar op zijn stamlijst bij verstek naar St. Martin in 1815 zelf als geboorteplaats en -datum op gaf Amsterdam 22 November 1771, en als ouders Jan Adriaan en Dorothea Charlotte Louiza Stoltsz. Ook zoo krijgen wij nog geen aansluiting met de Rotterdamsche en West-Indische families, waartoe wel behoorde de Henrica Cantz'laar, die in 1815 de echtgenoote was van Hendrik Kamerling, geboren 17 Oct. 1786 te Amsterdam, destijds contrarolleur der magazijnen te Paramaribo.

R. P. Cantz'laar had uit zijn huwelijk met Jessy Balueairs 1 zoon en 4 dochters, wier leeftijden hij in 1815 aldus opgaf: 1. Theodore Charles Louis 9 jr., 2. Jenny Pauline Caroline Henriette Adrienne 7 jr., 3. Jenny Dorothée Hermine Cornelie 5 jr., 4. Albertine Charlotte Susanne 3 jr., 5. Lucile Delphine Helene 1 jr.

Uit den Verren Vreemde.

Amerika's nieuwe president.

Herbert Hoover werd 54 jaren geleden gebore[n] in een houten woninkje, in een kleine quakers[-] gemeente in de prairiën van Iowa, 'n kleine land[-] bouw-staat van de Middle West. In dien tijd wa[s] die streek bewoond door weinige, verspreid leven[de] democratisch gezinde, warme patriotten, zooals zi[j] meermalen, en o.a. weer tijdens den grooten oor[-] log, bewezen hebben.

De Hoovers zijn sedert de helft van de XVIII[e] eeuw in Amerika gevestigd; de eersten kwame[n] waarschijnlijk uit ons land. De opvolgende gener[a-] ties vestigden zich als landbouwers in Marylan[d,] N. Carolina, Ohio en Iowa.

Bij de bevordering van zijn candidatuur is er[op] gewezen, dat hij den echten Amerikaan vertege[n-] woordigt, die aan de ontwikkeling van Groo[t-] Amerika in westelijke richting heeft meegewerk[t.]

Zijn vader was dorpssmid. Zijn moeder had naa[m] als quakeresse, zij had ver gevorderde theologisch[e] studiën gemaakt. Men mag aannemen, dat d[e] traditie van goed willen doen en onberispelijk wi[l-] len leven, meegewerkt heeft tot de vorming va[n] het karakter van den man, die bekend is geword[en] door zijn groot philantropisch werk. Toch heeft h[ij] zijn ouders te vroeg verloren om van hen veel g[e-] leerd te kunnen hebben, zijn vader toen hij 6 jaa[r,] zijn moeder toen hij 9 jaar was. De kinderen we[r-] den bij en door familieleden opgevoed.

Herbert bezocht een eenvoudige school, deed me[e] aan den arbeid op de hoeve, waar men strenge be[-] ginselen volgde en veeleischend was. Eerst voo[r-] nemens het verdere quakersonderwijs te volge[n,] kwam hij, door de aanprijzing van een ingenieu[r,] op de gedachte de studie voor dien titel te bepro[e-] ven. Werkende voor zijn dagelijksch brood a[ls] agent van een verlotingsbureau, bereidde hij zic[h] voor voor de Universiteit te Palo Alto. Hij zak[te] eerst, maar werd daarna toch toegelaten.

Zooals dit in Amerika veelal gebruikelijk i[s,] moest hij ook als student den kost verdienen. H[ij] heeft een wasscherij opgezet, couranten versprei[d,] openbare lezingen en concerten georganiseerd.

Als student vond hij in Miss Henry een klasg[e-] noot in de geologische studie, die later zijn vrou[w] zou worden. In Maart 1929 zal zij de echtgenoo[te] van een staatshoofd zijn.

Ingenieur geworden, werkte hij hard. Eerst i[n] de mijnen van San-Francisco, daarna in die va[n] West-Australië. De goud-placers van West-Austra[-] lië waren ongunstig gelegen; enkele waren verlat[en] om de onoverkomelijke moeilijkheden verbond[en] aan de afscheiding van het metaal en aan ande[re] plaatselijke omstandigheden. De ingenieur Hoov[er] wist, door vindingrijkheid en energie, de bezwar[en] op te heffen, zoodat ook de reeds verlaten mijn[en] weer rendabel werden.

In de dagen dat de jonge keizer van China, o[n-] der den invloed van Dr. Soen Yat Sen — wat li[g-] gen die herinneringen weer ver achter ons! — [er] op bedacht was westersche methodes in te voere[n,] zocht hij een Amerikaansch ingenieur voor de le[i-] ding van het mijnbedrijf. De keuze viel op Hoove[r.] Hij maakte er den z.g.n. Boxer-opstand mee [en] kwam daarna in dienst van de Chinese Enginee[r-] ing Cy., die onder de overheerschende vreem[de] mogendheden stond. Hij had op 27-jarigen leefti[jd] al werk volbracht dat voor een veel oudere als ee[n] eervolle levenstaak had kunnen gelden.

In Amerika teruggekeerd, was zijn naam al[s] groot ingenieur gevestigd. Hij had weldra consul[-] tatie-bureaux in San Francisco, New-York, Lon[-] den, Melbourne en Shangai. Hij stichtte een inter[-] nationale mijnontginnings-mij. Hij vond zilver i[n] een vroeger verlaten mijn in de rimboe van Burma, ijzer en koper in den Oeral, hij blies nieuw leven i[n] aan een stervende mijnonderneming op de gren[s] van Turkestan, hij kreeg de leiding over mijnen i[n] Afrika. Op een dag telde hij 125.000 man in zij[n] ondernemingen.

Op 40-jarigen leeftijd had Hoover een positie be[-] reikt, die hem zeer grooten invloed gaf tot ve[r] buiten Amerika.

In 1914 zou een tentoonstelling Panama-Pacifique te San Francisco worden gehouden. Hoover aan[-] vaardde de opdracht om de vreemde regeeringen tot medewerking te gaan uitnoodigen. Zoo was hij dus toevallig in Londen toen de groote oorlog in[-] zette, en 200.000 Amerikaansche toeristen zich in Europa als gevangen voelden. Hoover organiseerde de verlossing van deze overal door 't toeval ver[-] spreiden.

De Duitsche inval in België, deed er de groote hulpbehoevendheid ontstaan, die leidde tot de op[-] richting van de Amerikaansche hulp-commissie

onder leiding van Hoover, het bekende mensch-ende werk heeft verricht in de bezette gedeelten. zich aan den hiervoor vereischten arbeid te nen geven, maakte Hoover zich los van alle culiere zaken, hij brak zijn loopbaan als in-ur-zakenman er voor af, en bracht de finan-e voordeelen daaraan verbonden ten offer.

is de wondere persoonlijkheid geworden, die ertrouwen verwierf en behield van alle oor-erende partijen, evenals van de neutralen. Hij erschte een soort van staat buiten de staten, erde een eigen vlag, gaf paspoorten af, sloot eenkomsten en besprak verdragen, had een handelsvloot, die het voedsel haalde van landen en die voorrechten genoot boven alle ere. Hij was de alom helpende hand, voor de oners der door den oorlog rechtstreeks geteis-e streken. Rotterdam is lang middenpunt van distributie geweest. Bij de eindafrekening, die 900 millioen dollars liep, werd geconstateerd daarvan niets genoten was door den leider zelf. ver is de eenige persoon, die ooit benoemd is „Eereburger van België".

dat Amerika zich in den oorlog tot partij ge-kt had, is Hoover meer dan eens de redder van tuatie geworden, als de voorziening van levens-eften èn voor de millioenen strijders èn voor millioenen inwoners het onmogelijke scheen te en. Hij organiseerde groei, voortbrenging op-transport, distributie, verbruik over alle dee-van de wereld, waar voor de geallieerden iets alen of te brengen was.

den oorlog werd hij Minister van Handel en hij dan toch in Amerikaanschen staats-st. President Coolidge raadpleegde hem over zaken en hij heeft hem, zooals bekend, bij de ste President-verkiezing ook openlijk zijn n gegeven.

ij hebben nog in herinnering te brengen, dat ver in 1922 de organisatie op zich nam van de ongersnood stervende Russische provinciën, die weer de bewondering van gansch de wereld acht heeft.

ze man is nu, door een overstelpende meer-eid, uitverkoren om, als opvolger van Coolidge, presidentszetel der Ver. Staten te gaan in-en.

ij hebben hier Hoover weergegeven in enkele te trekken uit zijn leven. Wij hebben ons niet iept in de leuzen waaronder hij en zijn con-ent Al. Smith, den verkiezingsstrijd hebben erd, want die leuzen zijn er meer geweest als begrip voor de massa, dan als aanwijzing van een van den toekomstigen President inder-te verwachten is. In die leuzen lagen zelfs uwernood karakteristiek scherpe tegenstel-n. Deze liggen wel in de persoonlijkheid van ver, zooals die boven aangegeven is, en in die Smith, die zeker niet de eerste de beste is, die toch op veel en verre na geen verleden zooals Hoover.

Er is, dunkt ons, voor allen, wier belangen met door die van Amerika beïnvloed worden — en er deze zijn Nederland en zijn gebieden in st en Oost zeker niet uit te schakelen — reden te verheugen, nu in dezen tijd aan het hoofd groote Amerikaansche republiek een man ge-en is, wiens geheele leven getuigenis aflegt van e opvattingen, van groot organisatorisch talent, buitengewone werkkracht en van een veelbe-nde vredesgezindheid.

ogen de ondervinding en de routine opgedaan den omgang met Westersche diplomaten hem waren voor teleurstellingen, zooals President son ondervonden heeft, toen hij zijn edelmoe-denkbeelden in dienst van den wereldvrede te stellen.

De eerste steen van de Parijsche tentoonstelling.

Den 5en November heeft President Doumergue eersten steen gelegd van het groote perma-te koloniale museum, dat het hoofdgebouw worden van de internationale koloniale ten-stelling te Parijs in 1931. Met militair vertoon, redevoering van maarschalk Lyautey en den ister van koloniën L. Perrier is door deze cere-ie uitgedrukt dat Frankrijk hier, na tijdelijk on van enkele maanden, in blijvend vertoon vastzetten een grootsche demonstratie van de waarop moederland en kolonie in het heden enwerken en in de toekomst kunnen samen-en tot het volvoeren van een verbroederings-lling.

Zooals bekend, zal België in 1930 ook zijn kolo-e tentoonstelling hebben. Zal dit niet van het te veel worden, ten nadeele van beide?

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

GEMEENE VERGADERING van leden op *Zaterdag* *ovember a.s.* des n.m. 4 uur in de Harmonie.
nda: 1. Notulen; 2. Ingekomen stukken; 3. Jaar-ag; 4. Financieel verslag; 5. Bestuursverkiezing; ndvraag.

J. FRANKE, *Secretaris*.

Afdeeling Nijmegen.

VOORDRACHT MET PRACHT LICHTBEELDEN.

Op *Vrijdag 16 November a.s.*, 's avonds 8 uur, in den grooten Foyer van den Stads-Schouwburg: *Voordracht met Lichtbeelden* door den heer *J. C. Lamster*, conservator van het Museum v. h. Kol. Instituut.

Onderwerp: „*Atjeh vóór en nà de Pacificatie*".

De 2e Secretaris afd. Nijmegen,
E. VERWEIJ MIJAN.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

CONCEPT-NOTULEN
van de Hoofdbestuursvergadering van Zaterdag 27 October, des n.m. te 2 u. in het gebouw Korte Voorhout 6, Den Haag.

(Voorl. goedgekeurd in de vergadering van het Dagel. Bestuur van 31 October d.a.v.).

Aanwezig de heeren R. Zuyderhoff, Algem. Voorzitter; F. van Peski, Onder-Voorzitter; F. H. W. J. R. Logeman, lid en F. H. A. van der Brugh, Algem. Secretaris-Penningmeester, te zamen uitmakend het Dagel. Bestuur; voorts de heeren E. Roodhuijzen (Amersfoort), J. C. Baars (Apeldoorn); M. Garschagen (Amsterdam), Dr. H. H. Zeijlstra Fzn. (Kol. Landb. Museum, Deventer), Mr. J. Huges (Arnhem), G. W. Stroink (Twente, plaatsverv.), W. K. R. Oxenaar (Breda, plaatsverv.), L. Röpcke (Nijmegen), J. A. van Hamel (Leiden), H. Somermeijer (Utrecht) en Mr. J. G. Huijser (Rotterdam).

Afwezig de heeren: Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg (Den Haag), J. Franke (Groningen) en H. P. Deinum (Haarlem).

De Voorzitter opent deze bijeenkomst in het nieuwe gebouw met een woord van welkom, in 't bizonder gericht tot de nieuwe H.B. leden van Amsterdam en Rotterdam, de H.H. Garschagen en Mr. Huijser. Spr. memoreert twee belangrijke voorvallen sedert de laatste H.B.vergadering in April j.l., 1e het betrekken van een ander gebouw voor den zetel v. h. H.B. en 2e de I.T.A., welke zoowel voor Arnhem als voor het land en ook voor onze Vereeniging van zoo groot belang geweest is.

Overgaande tot de agenda worden de notulen der vorige vergadering goedgekeurd en gearresteerd.

Het voornaamste punt der agenda: Herziening der afdrachten aan het Hoofdbestuur van contributiën door de afdeelingen, wordt thans aan de orde gesteld. De Voorzitter licht dit punt uitvoerig toe. Spr. herinnert aan de vorige proef van 40 % afdracht in afwijking van het Reglement. Die proef, als een voorloopige aangenomen, is, als algemeen voorschrift voor de afdeelingen, niet geslaagd. Waar, als bekend, het H.B. door verschillende omstandigheden, steeds voor hoogere onkosten komt te staan, terwijl die afdeelingen welke het meest steun behoeven, toch niet genoegzaam worden geholpen, is een nieuwe regeling ontworpen welke de gebreken van de vigeerende proef ondervangt. Zij komt hierop neer dat vóór 1 Maart 1929 door de afdeelingen als afdracht over 1928 aan het H.B. zal worden gestort:

voor de eerste 100 leden	30 %
„ „ tweede 100 leden	40 %
„ „ derde 100 leden	50 %
„ „ vierde en volgende 100 leden	60 %

Deze nieuwe regeling heeft dit voordeel zooals de Voorzitter aan de hand van de ledentallen der afdeelingen op heden en van de vroegere en voorgestelde geldelijke bedragen aan afdrachten aantoont, dat behalve Arnhem en Den Haag, die de meeste leden tellen, alle andere afdeelingen en ook het H.B. — zij het met een bescheiden bedrag — in kasgelden vooruitgaan. Voor Den Haag zou dit, in verhouding tot de voor 1928 gehouden proef, een tamelijk belangrijk nadeelig verschil uitmaken. Bij de gedachtenwisseling hierover blijkt dat men algemeen zeer ingenomen is met deze verdeeling; de heer van Peski echter met dit voorbehoud dat hij, als voorzitter der ad. Den Haag, gaarne zou zien dat voor zijn afdeeling een maximum stortingsbedrag van *f* 2670 gefixeerd werd en zulks op grond eener door hem gemaakte globale onkostenberekening. Met deze schaal vreest hij dat, in de toekomst, Den Haag zich zou moeten gaan beperken in het geven van uitvoeringen voor haar leden. Die vrees, in aanmerking genomen ook dat het een proef geldt, wordt door de vergadering niet gedeeld, verklarende de Voorzitter dat mocht het inderdaad blijken dat Den Haag haar werkprogramma niet zou kunnen volvoeren, deze zaak dadelijk nader onder de oogen zal worden gezien. Punt 3 der agenda wordt thans overeenkomstig het door den Voorzitter gedaan voorstel, bij acclamatie aanvaard.

De Algemeene Besprekingen, punt 4 der agenda, leidt de Voorzitter in met de mededeeling, dat bij het Dagel. Bestuur het denkbeeld gerezen is om het aan deze leeszaal grenzende vertrek, dat niet in gebruik is, te bestemmen voor het houden van kleine tentoonstellingen op verschillend gebied als een afwisselend propagandanummer op de veelvuldig gegeven lezingen en films en met de bedoeling die partieele tentoonstellingen ook te doen overbrengen naar de afdeelingen. Dit denkbeeld, waaraan al een begin van uitvoering gegeven is, vindt algemeene instemming en bij de gedachtenwisseling er over deelen verschillende leden hunne ervaring op dit gebied mede, o.a. de H.H. Röpcke, Rood-Huijzen, Mr. Huijser en van Peski, welke laatste zich hieromtrent bereids en met gunstig gevolg verstaan heeft met den heer Mr. Bool, die ook de tabaksfilm beschikbaar wil stellen. Uit de gehouden beschouwingen bij dit punt blijkt vooral dat, in deze, verschillende toestanden op de verschillende plaatsen bestaan.

Hierna informeert de heer Zeijlstra hoe het staat met het boekje Lekkerkerker.

De Voorzitter antwoordt dat dit binnen niet te langen tijd verschijnen zal.

Ten slotte de rondvraag.

De heer Mr. Huges maakt hiervan gebruik om, terugziende op den sluitingsavond van de I.T.A., den heer v. Peski nogmaals dank te betuigen voor zijn toenmaals gehouden rede waarin hij wees op den band welke tusschen de verschillende afdeelingen bestaat en als bewijs daarvan aan spr. als voorzitter der afd. Arnhem een penning aanbood, hetgeen spr. bijzonder op prijs gesteld heeft, waarvan hij, waar de verschillende vertegenwoordigers der afdeelingen hier aanwezig zijn, gaarne getuigenis aflegt.

Voorts wenscht spr. eenigszins breedvoerig te spreken over den gang van zaken op de I.T.A., speciaal naar aanleiding van het misleidend schrijven in de bladen dat de tentoonstelling zou zijn gesloten met een tekort. Hij geeft in groote trekken een beeld van het geldelijk beheer van den aanvang af tot het einde van de I.T.A. en ook van de dagen daarna, en verzekert ten overvloede dat aan alle geldelijke verplichtingen voldaan is. Spr. voegt daaraan toe, dat voortaan de afdracht der contributiën zijner afdeeling, welke met goedvinden van dat Bestuur tijdelijk was stopgezet, wederom geregeld zal geschieden.

De Voorzitter wenscht den heer Huges geluk met het verkregen resultaat.

De heer Oxenaar kan tot zijn genoegen mededeelen dat men in Breda, met haar zwakke afdeeling trachten zal de afdeeling te doen opbloeien, waartoe voorzeker bijdragen zal hetgeen hij hier heeft mogen vernemen aangaande de verminderde afdracht en de eventueele beschikbaarstelling van propaganda-middelen enz.

De heer Roodhuijzen (Amersfoort) beveelt de bibliotheek der afdeeling in de belangstelling van het Dagel. Bestuur aan.

De heer Stroink (Twente) brengt een wensch over van zijne afdeeling, deze n.l. om van tijd tot tijd eens iets aantrekkelijks in het K. W. op te nemen voor de dames — een feuilleton of iets van dien aard.

De Voorzitter zegt gaarne overweging toe.

Niemand meer het woord verlangende, sluit de Voorzitter de vergadering, onder dankbetuiging voor de betoonde belangstelling.

Van het Dagelijksch Bestuur.

Met voldoening kunnen wij berichten dat de uitvoering in de Volksuniversiteit, Laan v. Meerdervoort, Den Haag, op 10 dezer (zie vorig K. W.) alleszins geslaagd was. De voordrachtskunstenaar, de heer W. Niestadt, lid onzer Vereeniging, mocht voor een geheel gevulde zaal veel bijval oogsten met zijn uitnemend samengesteld programma.

Van het Informatie-Bureau.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of de middelbare akte K[1], of hoofdakte en akte landbouwkunde l.o., of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch);

c. leeraar bij het openbaar middelbaar onderwijs:

1. Nederlandsche taal;

2. Duitsche taal (volledig bevoegd of in het bezit van de akte Duitsch A met een andere middelbare akte, uitgezonderd schoonschrijven);

d. Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid, waaronder één ervaren chirurg, een physioloog en 2 psychiaters (dienstverband 3 of 5 jaren);

e. leeraar-apotheker bij de apothekersassistentenschool te Weltevreden;

f. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

g. predikant bij de Protestantsche kerken;

h. petrograaf (mijningenieur of geoloog) bij den Dienst van den Mijnbouw;

i. electrotechnisch ingenieur bij den Dienst voor Waterkracht en Electriciteit;

j. rechterlijk ambtenaar (uitsluitend doctorandi in het Nederlandsch-Indisch recht komen in aanmerking);

k. gegradueerd adjunct-accountant bij den Belastingaccountantsdienst (diploma rekeningwetenschap vereischt);

l. accountant en adjunct-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;

m. gediplomeerd opzichter 1e klasse voor de periscoop-werkplaats en het Drägermagazijn van het Marine-Etablissement te Soerabaja (alleen oud-torpedomakers komen in aanmerking);

n. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst);

o. officier van gezondheid 2de klasse Röntgenoloog (in vasten of tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de betrekkingen, genoemd onder *a* t/m *m*), en tot afdeeling C voor de betrekkingen onder *n* en *o*).

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Mr. H. A. Zeven, Ambt. ter besch. bij den Belastingdienst, Wildervank.
Mr. S. J. Barnstijn, Rotterdamschestraat 55, Scheveningen.
Mr. F. P. Stöcker, Merelstraat 33, Leiden.
Beiden rechterlijk ambtenaar.
J. J. Stienstra, Adm. ambtenaar bij het B. B.; Nieuwe Stad K 99, Leeuwarden.
J. Hanssen, Onderwijzer bij het M.U.L.O., Witte de Withstraat 5 of Populierstraat 9, 's-Gravenhage.
F. de Groot, Rapenburg 13, Leiden.
C. P. de Reus, Putterstraat, Heusden.
P. A. Dingemans, Aarle Rixtel.
Th. P. L. Strang, Odilia van Solmstraat 24, Breda.
H. de Beer, Schenkeldijk 81, 's-Gravendeel.
A. Twiest, Drieborg (gem. Beerta).
Allen onderwijzer bij het O. L. O.
Mej. E. Gouka, Santpoort, Prov. Ziekenhuis.
Mej. A. A. Vissers, Ziekenhuis Coolsingel, Rotterdam.
Beiden verpleegster 1e kl. b. h. Krankzinnigenwezen.
P. R. van Alderwerelt van Rosenburgh, Adm. ambt. bij het B. B., Witte Rozenstraat 18, Leiden.
Mr. Dr. J. G. W. Lekkerkerker, Rechterlijk ambtenaar, Linneausparkweg 37, Amsterdam.
J. C. Chouffour, Veearts bij den Burg. Veeartsenijk. dienst, Phoenixstraat 7, Delft.

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

G. van Wieren, Gedipl. gezaghebber b. h. B.B., Vloeddijk 48, Kampen.
B. van der Kop, Mijnbouwkundig opzichter 1e kl. b. d. dienst van den Mijnbouw, Lutmastraat 196 II, Amsterdam.
C. Bakker Azn., Techn. ambt. 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Sparrenstraat 8, Haarlem.
Mej. M. 't Hart, Verpleegster 1e kl. b. d. Hospitaaldienst, Johannesburgstraat 45, 's-Gravenhage.
D. E. Jacobs, Opzichter 1e kl. b. d. W. en 's-Lands B. O. W., Lange Houtstraat 15a, 's-Gravenhage.
H. J. C. J. Wouters, Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Ginnekenstraat 42, Breda.
H. N. Bavinck, Mijnbouwkundig opzichter 1e kl. b. d. dienst v. d. Mijnbouw, Columbusstraat 156, 's-Gravenhage.
F. B. Bletterman, Commies b. d. Alg. Kantoordienst b. h. B., van Lumeystraat 64, 's-Gravenhage.
A. H. J. Mul, 1e Klerk b. d. S.S. en Tr., van Lumeyst[raat] 64, 's-Gravenhage.
A. Hanssen, Referendaris b. h. Dep. v. B.B., Ave[nue] Moloussena 3, Nice.
G. F. Warouw, Architect 1e kl. b. h. Boschwezen, ... straat 27, 's-Gravenhage.
H. Tekelenburg, Hoofd der cocosweverij b. d. Stra[f]vangenis te Pekalongan, Willemstr. 2, Groningen.
C. G. P. van Goor, Luit.-kolonel der Genie, van B[la]kenburgstraat 4, 's-Gravenhage.
G. L. A. Saraber, Kapitein der Infanterie, Nassau... 35, Oegstgeest.
W. H. Sonius, Idem als voren, Nicolaïstraat 14, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

G. A. F. Altmann, Kapitein der Infanterie, Ediso[n...] 143, 's-Gravenhage.
M. J. E. Bos, Kolonel der Infanterie, Delistraat ... 's-Gravenhage.
H. G. Smagge, Kapitein der Infanterie, Caen van N... laan 281, Rijswijk (Z.-H.)
I. L. Snoek, Onder-Luit. Apothekersassistent, Regul[ier]gracht 104, Amsterdam.
J. L. Meijer, Kantoorhoofd 1e kl. bij den P.T.T.-di[enst], Haagweg 198, Rijswijk.
Ds. D. J. Leepel, Predikant bij de Prot. Gemeent[e] Malang, Stadhouderskade 38, Amsterdam.
Mej. M. J. van den Vrijhoef, Onderwijzeres 1e kl. [bij] het O. E. L. O., Sweelinckplein 68, 's-Gravenhag[e].
Mevr. C. O. Willach, geb. v. d. Vrijhoef, Onderwij[zeres] 3e kl. als voren; adres als voren.

Mutatiestaat van 7 tot 14 November.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
W. A. C. Galestien, 1ste Luitenant Inf., N.-I. L., Rotterdam, Hooidrift 53b. f 5.	Eigen aanmelding.
G. L. Koli, Oud-Ontvanger Invoerrechten en Accijnzen in Suriname, Amsterdam, 2de Helmersstraat 44 I. f 5.	Eigen aanmelding.
G. Keij Jzn., Houthandelaar, Amsterdam, Jakob Obrechtstraat 6. f 5.	den heer L. D. Petit te Amsterdam.
Mevrouw A. J. M. C. de Boer, Amsterdam, Veerstraat 10. f 5.	den heer L. D. Petit te Amsterdam.
J. D. Lulofs Jr., Effectenhandel, Hilversum, Graaf Florislaan 38. f 5.	den heer L. D. Petit te Amsterdam.
P. Eibergen, Leeraar G.H.B.S., Groningen, Savornin Lohmanplein. f 5	den heer B. A. Kwast te Groningen.
J. C. H. Friederich, Oud-Directeur Opleidingsschool P.T.T., Heelsum, Huize Veldkamp. f 5	Secretaris afdeeling Arnhem.
Mevrouw W. D. Ambrosius, Nijmegen, Fransche straat 43. f 5.	Mevrouw F. Kamerman-Vos te Nijmegen.
A. T. J. B. Smarius, Nijmegen, Bisschop Hamerstraat 43. f 5	Dr. J. C. Bantjes te Nijmegen.
Mr. P. H. J. M. Brinkman, Advocaat en Procureur, Nijmegen, Molenstraat 19. f 5	den heer J. Zwanikken te Nijmegen.
Mejuffrouw W. Kobus, Deventer, Nieuwe Markt 42....	Als lid van het Koloniaal Landbouwmuseum.
C. J. van Kempen, Oud Gouverneur S.O.K., Den Haag, Hotel de Twee Steden. f 5	den heer M. J. Lusink te Den Haag.
J. M. Soeters, Directeur Bataviasche Associatie, Den Haag, Zuidwerflaan 16, Marlot. f 5	Mevrouw G. C. E. Soeters-v. d. Heuvel, te Den Haag.
F. G. Uhl, Inspecteur b. h. Boschwezen in N.-I., Den Haag, Balistraat 88. f 5	Secretaris Afd. Den Haag.
H. B. L. Braam, oud-Hoofdofficier Kon. Marine, Den Haag, Verhulststraat 83. f 5	Hoofdbestuur Oost en West.

Adresveranderingen

F. J. de Vries, Rotterdam, van: Burgemeester Meineslaan 6a, naar: Claes de Vrieselaan 142b.
Dr. F. Reisiger, Oud Dirigeerend Officier v. Gez. N.-I. L., Breda, Baronielaan, van: 303 naar: 331.
Dr. J. G. Bantjes, Inspecteur Volksgezondheid N.-I., Nijmegen, van: Hotel Nassau, Smetiusstr. 2, naar: Staringstraat 11.
J. Th. G. Boldrik, 1ste Luitenant Art. N.-I. L., van: Nijmegen, Evertsenstr. 5, naar: Den Haag, Columbusstraat 208. f 5.
L. E. van Hecking Colenbrander, Controleur B.B., van: Den Haag, Statenlaan 110, naar: Velp bij Arnhem, Rozendaalsche laan 59. f 5. (Afd. Arnhem).
P. van Werdt, Inspecteur van Arbeid der 1ste klasse, van: Medan, naar: Den Haag, Jacob Mosselstr. 10. f 5.
Dr. H. Kraemer, Rijswijk (Z.-H.), van: Haagweg 139, naar: Willemsstraat 6.
W. H. Sonius, Kapitein N.-I. L., van: Soerabaja, naar: Den Haag, Nicolaïstraat 14, p.a. Mazee. f 5.
Mejuffrouw D. Houthuijsen, Den Haag, van: Schuijtstraat 237 naar: Sweelinckstraat 63.
A. Tetenburg, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., van: Lu... ren, naar: Voorburg, „Huize Maria Emilia D... paal" Westvlietweg 47. f 5 (tijdelijk adres).
Mr. G. A. van Schouwen, Voorzitter Landraad, ... Poerwokerto, naar: Den Haag, van Boetzelaer... 205. f 5.
M. J. Lusink, Den Haag, van: Stadhoudersplein ... naar: Frederik Hendriklaan 57.
Mr. F. C. L. Meijer, Voorzitter Landraad, van: Rijsw... Regentesselaan 18, naar: Weltevreden, p.a. Dep... Justitie.
A. de Veer, Directeur Stoomboot- en Prauwenveer, ... Den Haag, Stadhouderslaan 44, naar: Semarang...
H. E. K. Ezerman, Resident, van: Djambi, naar: ... lembang.
J. A. M. Plasmans, Controleur B.B., van: Tapa-To... naar: Nieuw Singkel (Westkust Atjeh).
M. J. Ruychaver, Ass.-Resident, van: Bindjei, na[ar:] Ketapang, (W.-Borneo).
Dr. D. de Visser Smits, Leeraar H.B.S., van: Welte[vre]den, Salemba 33, naar: Soerabaja, Ambenganweg

NUMMER 47 DONDERDAG 22 NOVEMBER 1928 28STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

Zij, die met ingang van 1929 als lid (minimum contributie f 5.— per jaar) tot de Vereeniging toetreden, ontvangen de in dit jaar nog verschijnende Nrs. van het „Kolon. Weekblad" gratis.

INHOUD: Onze West volgens het jongste Verslag, door W. R. Menkman (slot). — Godsdienst en tatoueeren, door H. F. Tillema. — Parijs in 1931. (De a.s. Koloniale Tentoonstelling), door J. Thierry Kempf. — Het adatrecht van Borneo, door Mr. Drs. P. A. F. Blom. — Atjeh vóór en na de Pacificatie. (Voordracht door den Heer J. C. Lamster, gehouden voor de afd. Nijmegen der Ver. „Oost en West"). — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen: I. Uit de Europeesche Pers, II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Amsterdam. II. Apeldoorn, III. 's-Gravenhage, IV. Haarlem en Omstreken. — Mededeelingen: I. Van het Hoofdbestuur, II. Van het Informatie-Bur. — Mutatiestaat van 14 tot 21 November.

Heeren Penningmeesters der afdeelingen worden beleefd uitgenoodigd goede nota te willen nemen van de nieuwe regeling der afdracht van contributiën aan het Hoofdbestuur, voorkomende in de notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering, afgedrukt in het Kol. Weekblad van 15 November 1928.

Onze West volgens het jongste Verslag,

door

W. R. MENKMAN.

(Slot).

Voor Curaçao liepen in 1926 invoer en uitvoer over enorme cijfers, invoer ruim 107 miljoen, uitvoer ruim 95 miljoen gulden, waarin echter begrepen alles wat betrekking heeft op de positie der eilanden Curaçao en Aruba als bestemmingsplaatsen der uit Venezuela geëxporteerde ruwe aardolie, als centra van olie-industrie en olie-opslag, het eiland Curaçao tevens als bunkerhaven en als transito-station voor personen en goederen. De Kamer van Koophandel en Nijverheid op Curaçao heeft in haar jaarverslag getracht de invoer- en uitvoercijfers van 1926 voor dat eiland te verminderen met alles wat op die positie betrekking heeft, en kwam toen tot de slotsom, dat er voor de eigen behoeften der bevolking van dat eiland voor een waarde van circa 22 miljoen gulden meer zou zijn ingevoerd dan met de uitgevoerde eigen producten des eilands kon worden betaald; gegeven de getalsterkte der bevolking voorwaar een aanzienlijk bedrag. Natuurlijk hebben Curaçao en Aruba een belangrijken onzichtbaren uitvoer wegens de diensten door die beide eilanden en hunne bewoners aan de buitenlandsche industrie en de buitenlandsche scheepvaart bewezen, diensten, welke erkend worden in den vorm van loonen, salarissen, commissies, huren etc. en betaald in goederen.

Met betrekking tot de handels- en de betalingsbalans verkeeren beide gewesten in zeer eigenaardige omstandigheden, maar er zijn te dien aanzien groote verschillen tusschen het eene en het andere. De Surinaamsche handels-balans was in de 10 jaren van 1918 tot en met 1927 vijf maal passief en vijf maal actief, doch het totaal der nadeelige saldi ging in die periode de 20 miljoen gulden te boven, terwijl het totaal der voordeelige beneden de 5 miljoen gulden bleef; inderdaad echter werd het land wegens invoer nog meer schuldig en betaalde het met den uitvoer nog minder dan uit de handels-statistiek blijkt. En wij behoeven niet lang te zoeken naar de reden waarom een dergelijke toestand mogelijk is; met de Rijksbijdragen, de Rijksuitgaven, de leeningen kwam het moederland te hulp.

Curaçao had in diezelfde 10 jaren steeds een nadeelige handelsbalans, de saldi beliepen in totaal meer dan 80 miljoen gulden. De invoeren behoefden maar voor een deel door het land zelf te worden betaald, de uitvoeren kwamen maar voor een deel als betaling in aanmerking; ten slotte echter een aanzienlijk nadeelig eindsaldo. Maar hier spelen Rijksbijdragen etc. slechts een bescheiden rol; het evenwicht wordt hoofdzakelijk verkregen door de waarde der prestaties als industrie- en scheepvaartcentrum.

Het Nederlandsche aandeel in den invoer in Suriname bedroeg in 1926 ruim 41 %, dat is belangrijk meer dan in 1920 (27.88 %), maar toch nog altijd lager dan het cijfer van 1913 (bijna 56 %). De langzamerhand weder beter geworden scheepvaartverbinding met het moederland heeft een gunstigen invloed gehad. Dat de invoer uit Nederland in Curaçao nog geen 8 % van het totaal bedroeg zegt natuurlijk onder de bestaande omstandigheden niet veel; vergeleken bij 1925 voerde Nederland in ieder geval voor ruim 3 miljoen gulden meer in. De invoer in 1926 uit Nederland bedroeg voor Suriname ruim 4 miljoen gulden, in Curaçao echter ruim 8½ miljoen gulden.

Alvorens van de invoer- en uitvoer-statistieken af te stappen behoort nog op enkele eigenaardigheden te worden gewezen. De Surinaamsche invoer-statistiek geeft in zooverre een minder volledig beeld van den toestand dat van de van Regeeringswege en van Gouvernementswege ingevoerde goederen alleen de totale waarde wordt opgenomen, zonder specificatie; de Curaçaosche spreekt van die soort goederen niet. Hiertegenover echter staat dat, waar de invoerstaten der beide gewesten sluiten met een bedrag voor diverse niet afzonderlijk genoemde goederen, dat bedrag voor Suriname beneden de 3 % blijft, voor Curaçao echter de 5 % nadert; en de absolute cijfers zijn voor Curaçao natuurlijk veel belangrijker, n.l. ruim 5 miljoen gulden, tegenover 278.000 gulden voor Suriname. In het bedrag van den totalen invoer uit Nederland is voor Suriname begrepen ruim f 80.000 aan diverse niet afzonderlijk genoemde goederen (nog geen 2 %), voor Curaçao ruim 1.930.000 gld. (ruim 22 %). Of zijn voor Curaçao misschien in „alle andere goederen" de van Rijks- Gouvernementswege ingevoerde begrepen? De omschrijving is dan echter geen gelukkige. Gemunt geld is in den Surinaamschen invoerstaat opgenomen (het bedrag echter is onbelangrijk), in den Curaçaoschen staat komt het niet voor.

Suriname ten slotte specificeert den invoer volledig naar de landen van herkomst, Curaçao noemt alleen den invoer uit Nederland afzonderlijk.

Wat de scheepvaart-beweging betreft, daarin had in Suriname naar het aantal vaartuigen de Nederlandsche vlag een aandeel van ruim 57 %, naar den inhoud van bijna 47 %; de kustvaart is hierbij buiten beschouwing gelaten. Ter vergelijking met vóóroorlogsche toestanden kan dienen dat in 1913 het aandeel der Nederlandsche vlag in de buitenlandsche scheepvaart slechts bijna 41 % bedroeg naar het aantal schepen, maar bijna 63 % naar den inhoud.

In Curaçao speelt natuurlijk de scheepvaart een veel voornamere rol. In de haven van het hoofdeiland alleen liepen in 1926 4473 schepen binnen met een gezamenlijken netto-inhoud van 15.226.163 M³.; in hetzelfde jaar bezochten 3199 schepen met een gezamenlijken netto-inhoud van 4.182.912 RT of 11.837.640 M³. de haven van Amsterdam (buiten beschouwing gelaten de Rijnvaart met 3116 vaartuigen tot een gezamenlijken inhoud van 2.261.209 M³.). Op Curaçao ligt dus een Nederlandsche haven van wereldbeteekenis, die nog steeds vooruitgaat, en op Aruba ontwikkelt zich mede een Nederlandsche haven van groote belangrijkheid.

In de scheepvaartbeweging van het geheele gewest Curaçao had in 1926 de Nederlandsche vlag een aandeel van ruim 63 % naar het aantal schepen en van ruim 42 % naar den inhoud.

Het aantal op het eiland Curaçao aangebrachte en van daar vertrokken passagiers bedroeg resp. 20652 en 17844; het aantal transito-passagiers bedroeg 27993.

Ten aanzien van den economischen toestand der bevolking geeft het Surinaamsche verslag de gebruikelijke overzichten. Op de plantages werkten 15.958 immigranten (Ned.-Indische en Br.-Indische) waarvan 11.065 onder werkcontract verbonden; de gemiddelde uitbetaalde loonen per persoon en per dag waarop gewerkt werd bewogen zich wat de mannen betreft om het van Overheidswege voor de onder contract werkende gestelde minimum en bleven wat de vrouwen aangaat daar meestal beneden.

Van de kolonisten die zelfstandig den landbouw en de veeteelt beoefenen behandelt het verslag allereerst de in den omtrek van Paramaribo gevestigde boeren van Hollandsche afkomst, wier getalsterkte wordt opgegeven als op 31 December 1926 bedragende 445 hoofden (108 mannen, 116 vrouwen, 118 jongens en 103 meisjes). Deze kolonisten hadden gezamenlijk 114.2 H.A. weiland in gebruik en 10.6 H.A. bouwland in cultuur. De van hun vee verkregen melkopbrengst bedroeg f 20.269.—, terwijl van het bebouwde land 12.056 K.G. aardvruchten en 4211 bossen bananen werden verkregen, ter gezamenlijke waarde van misschien f 3000.—. Noch per hoofd, noch per gezin,

noch per oppervlakte-eenheid kunnen deze opbrengsten anders dan zeer laag worden genoemd; vergeleken bij het vorige jaar was zoowel de landoppervlakte als de veestapel achteruitgegaan.

De eigenlijke kleine landbouwers (immigranten en inboorlingen) vormden met 47.970 zielen ongeveer een derde der geheele bevolking. Zij hadden tezamen in cultuur 25.276 H.A. en verkregen producten ter gezamenlijke waarde van *f* 2.680.396,—, of ongeveer *f* 56.— per hoofd, ongeveer *f* 106.— per H.A.

Wat de ruggegraat zou moeten zijn der Surinaamsche volksgemeenschap leidt dus nog een wel zeer poover bestaan. Een toestand welke teekenend is voor het geheele economische leven van het gewest en waarin uit den aard der zaak slechts uiterst langzaam verbetering kan komen.

De plantages waarop boom-cultures worden beoefend hadden een arbeiders-bevolking van 9974 personen (waarvan 1541 niet arbeidende), totale oppervlakte in cultuur 9034 H.A., totale opbrengst *f* 1.652.632.—, of *f* 165.— per hoofd der arbeidersbevolking, *f* 183.— per H.A.

De suikerplantages ten slotte (gemengd landbouw- en fabrieksbedrijf) verkregen van 3227 H.A. een opbrengst ter waarde van *f* 6.804.436.—; arbeidersbevolking 7932.

Bovenstaande gegevens zijn uit den aard der zaak niet vergelijkbaar met Curaçaosche; op de eilanden immers staat het economisch leven grootendeels in het teeken van industrie en scheepvaart en niet van landbouw. Het is daarom jammer dat het Verslag geen nauwkeuriger, vollediger en begrijpelijker bezonderheden geeft betreffende de arbeidstoestanden in de voornaamste Curaçaosche bedrijven. Alleen van het hoofdeiland wordt medegedeeld dat in het olie-bedrijf aldaar gemiddeld 3626 arbeiders werkten en op 31 December 211 employés in dienst waren; de scheepvaart-afdeeling van hetzelfde bedrijf had een gemiddelde bemanning in dienst van 592 en aan het einde des jaars een aantal employés van 219. Hierop volgt dan de mededeeling dat gedurende de laatste 4 maanden van het jaar gemiddeld per maand werd uitgegeven aan salarissen van employés en maandgelders *f* 124.000.— en gemiddeld per week aan arbeidsloonen f 100.450.—. Van Aruba worden geen cijfers gegeven, van het haven- en scheepvaartbedrijf in het algemeen evenmin (in de beroeps-statistiek voor het geheele gewest worden genoemd 1295 sjouwerlieden en 1631 zeelieden). Van het mijnbedrijf op Curaçao (phosphaat-winning) wordt alleen meegedeeld het gemiddelde aantal arbeiders (465).

Vooral in verband met het zeer aanzienlijke saldo-invoer boven den uitvoer zou het interressant zijn wanneer beschikt kon worden over zoo volledig mogelijke gegevens betreffende de bedragen welke de uitheemsche ondernemingen (olie-industrie, scheepvaart en mijn-industrie) in Curaçao in verschillende vormen onder de bevolking brengen. Ook de uur- en dagloonen van verschillende groepen van werknemers zou men wel gaarne in het verslag zien opnomen.

Overzichten van de kosten van levens-onderhoud ontbreken zoowel in het verslag van Suriname als in dat van Curaçao. Toch zou het nuttig zijn de kleinhandels-prijzen te kennen van eerste levensbehoeften en iets te weten aangaande huurprijzen van woningen.

Wat het spaar-, beleen- en volks-credietwezen aangaat zijn in de verslagen der beide gewesten de gegevens opgenomen der postspaarbanken. De Surinaamsche was op 31 December 1926 op 14758 boekjes *f* 1.055.179.44½ verschuldigd, of gemiddeld *f* 71.50 per boekje, de Curaçaosche aan 5521 inleggers *f* 388.098.89½ of gemiddeld *f* 70.29 per inlegger. Het Surinaamsche verslag geeft bovendien bijzonderheden aangaande de (landbouw) leenbanken, het Curaçaosche aangaande de Spaar- en Beleenbank. Aziatische immigranten in Suriname betaalden in 1926 wegens aankoop van beplantingen en opstallen op domeinland *f* 32.479,50, wegens aankoop van aan particulieren toebehoorende perceelen en erven *f* 107.718.—. Door de Curaçaosche volksklasse worden uit spaarpenningen veel nieuwe woningen gebouwd; het zou interessant zijn den omvang van deze bouwbeweging te kennen, maar het verslag bevat geen gegevens dienaangaande.

Ook is het jammer dat het Curaçaosche verslag geen cijfers bevat aangaande de op het spaarwezen betrekking hebbende operaties van een drietal particuliere banken op het hoofdeiland, die hoewel geen spaarbanken zijnde toch spaarboekjes uitgeven en natuurlijk van dit deel van haar bedrijf afzonderlijke rekeningen houden.

Bovenstaand overzicht heeft alleen betrekkin den economischen toestand; natuurlijk bevatten verslagen van Bestuur en Staat, behalve economis gegevens, ook vele andere, niet alleen aanga bestuur, wetgeving, rechtswezen etc. maar ook treffende den physieken, intellectueelen en soci toestand der bevolking. De bijzonderheden laatstgenoemde groep verdienen niet minder de a dacht dan de hierboven besprokene; wat Curaçao treft zullen zij aan volledigheid en leerrijkheid nen naar mate in dat gewest de bevolkings-b houding zal worden geperfectionneerd, waarmed 1929 een aanvang zal worden gemaakt door het voeren van een bevolkings-register, voorloopig a voor de beide grootste eilanden.

In den loop van dit jaar werd door de Indi Regeering besloten om door ingrijpende wijzigi in het „Koloniaal Verslag" den tekst overzichteli aangenamer te lezen en aantrekkelijker en de schillende bijdragen tot een levend geheel te ma

Van eenig voornemen in diezelfde richting bi besturen der beide Westindische gewesten is gebleken en men zal er ook wel niet spoedig komen in die gewesten om meer geld te best aan de Verslagen. Is er echter met name in Cur met de beschikbare middelen niet meer te bere dan wat thans geboden wordt?

In de Curaçaosche Verslagen over 1924 en (statistisch overzicht der vastgestelde doodsoorza werd van respectievelijk bijna 12 pCt. en ruim 12 der in die jaren overledenen de leeftijd als o kend opgegeven; waar in het Verslag over 192 procent tot ongeveer 1 is teruggebracht was gro nauwkeurigheid blijkbaar niet onmogelijk. Het waarschijnlijk dat ook op andere punten het C çaosche Verslag dat thans slechts twee derden den omvang heeft van het Surinaamsche, in b kenis zou kunnen winnen, zonder dat de ko grooter zouden behoeven te worden.

Om te beginnen zou het, evenals het Oostindi en het Surinaamsche, kunnen aanvangen met mededeeling over het grondgebied. Wellicht oppervlakte van het kleine Saba nog niet n keurig bekend, maar met de andere 5 eilanden dat toch wel — en al heel lang — het geval waarom bevatten de Verslagen geen opgaven de juiste grootte der eilanden voor zoover be

Amsterdam, October 1928.

Godsdienst en tatoueeren,

door

H. F. TILLEMA.

Wanneer men in streken reist, waar de bevo nog op een lagen trap van ontwikkeling maakt men dikwijls met gewoonten kennis, die „eigenaardig" of „vreemd" soms ook „mal" vin

Is men niet in de gelegenheid op het „waa dier zeden in te gaan, dan *blijft* men ze eigena vreemd of mal vinden! Anders wordt het wa men wel het „waarom" te weten komt. Da moet men geluk hebben en personen ontmo die de taal dier menschen verstaan en sprek daarbij in staat zijn het gehoorde 'n duidelijke weer te geven.

Op mijn tocht in het Beraoe'sche in Oost-Bo heeft het geluk me gediend, zoodat ik in staat het „waarom" van het eigenaardige, ieder opva gebruik van het zich laten tatoueeren der vrou te weten te komen. Ik reisde daar n.l. met den stuursambtenaar en den Sultan. De Sultan naast de landstaal, Maleisch en Nederlandsch mijn verzoek informeerde hij naar het tatoueere het dorpshoofd van Long Segah en kreeg ik n kele dagen naast de volledige patronen voor ta ge, een korte, duidelijke nota in het Maleisch, d Bestuursambtenaar van Tandjong Redeb, de de Bos voor me vertaalde. Ik laat ze hieronder gen (zonder de talrijke afbeeldingen en foto's. zal ik later publiceeren):

„Volgens de adat der Segai-Dajaks in de o afdeeling Goenoeng Taboer moeten de vrouwen laten tatoueeren zoodra ze den puberteits-le hebben bereikt, omdat ze dan verantwoorde heidsbesef hebben gekregen. Ze laten zich da toueeren aan handen en dijbeenen. De bedo daarvan is, dat ze daardoor bij overlijden den naar de familieleden, die haar zijn voorafge gemakkelijk zullen kunnen vinden. Die weg

over een boomstam, de „oetang belioeuw" gend. Deze boomstam wordt bewaakt door een groot en sterk, met groote ooren en oogen. Een hoogere godheid heeft hem daarmee belast. boomstam draait voortdurend om zijn lengteas. ligt in duisternis. Het eventueel overtrekken er is dus buitengewoon moeilijk. Komt er nu een w, die over dezen stam wil loopen, dan onderkt de bewaker of ze behoorlijk getatoueerd is. het bevestigende geval wordt haar de vereischte gunning verleend. De boom wordt stil gelegd. tatouage straalt licht uit, zoodat het de vrouw akkelijk valt den boom over te trekken. Het en der familieleden wordt door dat lichten eens gemakkelijk gemaakt. Heeft ze deze eenl ontmoet, dan vindt ze alles wat ze verder ht wenschen.

en vrouw, die niet getatoueerd is, wordt aan lot overgelaten, als ze bij den boomstam t. Haar wordt de straf opgelegd toch over dezen te loopen. Deze blijft draaien, terwijl de ternis toeneemt. Ze valt en sterft voor de de maal. Het gevolg er van is, dat ze haar faleden niet ontmoet en daardoor gaat het haar goed.

oe donkerder de tatoueering, hoe vriendelijker ewaker voor de draagster er van is, hoe meer ze daardoor uitstraalt, hoe gemakkelijker ze den weg naar het doel vindt.

zijn verschillende soorten van patronen voor tatoueeren: die voor vorstelijke personen, mirs, dorpshoofden, kampongbewoners; ze veren alle verschillen. De waker houdt daarmee rekening, hoewel hij de voorkeur geeft aan eest donker gekleurde. Is de kleur wat te licht, vindt hij dit niet prettig en helpt niet zoo goed ij meer donkere."

t het bovenstaande is het nu wel duidelijk om de Segai-Dajakvrouw zich laat tatoueeren bewerking veroorzaakt veel pijn!) en waaròm esteld is op 'n „mooie" kleur!

hoop nog nadere berichten en mededeelingen ntvangen over geboorte, huwelijk, begraven en pensnellen. Reeds nu wil ik opmerken, dat het od van het wreede gebruik, 't laatst genoemd, goed ook bedoeld, vermoedelijk in zijn gevolnoodlottig voor de bevolking is geworden! In m der menschelijkheid dient aan dit probleem dacht gewijd.

andjoeng Redeb 1-X, '28.

Parijs in 1931.

(De a.s. Koloniale Tentoonstelling).

door

J. THIERRY KEMPF.

trek in de groote steden is naar het westen, wij zullen over twee en een half jaar naar osten moeten trekken, indien wij dan de alte houden internationale tentoonstelling wilaan bewonderen.

a lang beraad is men het er dan eindelijk over geworden, dat deze koloniale tentoonstelling et Bosch van Vincennes, aan de oostelijke van Frankrijks hoofstad zal worden gehou- De meeste vreemdelingen kennen dit bosch doch als ik u vertel, dat het grenst aan het arrondissement van Parijs, waarin het „Gare yon" en de groote entrepôts van Bercy gelegen dan wordt de ligging u wellicht duidelijker. „Porte Dorée", waarop de groote Avenue Dauuil uitmondt, zal de naaste poort zijn tusschen uitgestrekte tentoonstellingsterrein en Parijs. eene vluggere verbinding bouwt men een verbuk aan de „Métropolitain", welke onderdspoorweg dan voor de eerste maal zijne tunonder de Parijsche wallen, de ouderwetsche ngwerken, die nu eindelijk langzamerhand alle en gesloopt, zal hebben gegraven.

Franschen hebben steeds getoond groote tenstellingen voortreffelijk te kunnen organiseeen zonder twijfel zal ook wel weer de „Kolovan 1931" met het noodige vernuft in elkaar en gezet.

erl een half jaar is men reeds bezig met het in geschikt te maken en heeft de bouw van groote paleizen, waarin de schatten van alle werelddeelen ten toon zullen worden gesteld, al een aanvang genomen, maar eerst laatstleden Maandag had de eerste officieele plechtigheid plaats.

De zoo sympathieke President der Fransche Republiek, Doumergue, het eenigste Europeesche staatshoofd, dat steeds het goede Amerikaansche gezegde: „Do it with a smile!" opvolgt, legde den eersten steen voor het „Palais Colonial", dat nà de tentoonstelling eenzelfde rol zal vervullen als ons „Koloniaal Instituut" te Amsterdam.

De President werd welkom geheeten door den commissaris-generaal der a.s. tentoonstelling, Veldmaarschalk Lyautey, die er in zijne korte en kernachtige rede den nadruk op legde, dat deze tentoonstelling geen kermis zal worden, maar eene gelegenheid, waar men met den kolonialen arbeid van Frankrijk en dien der andere mogendheden zal kennis maken.

Gij weet zeker wel, dat Lyautey niet alléén een bekwaam militair, maar ook een energiek staatsman is, die van het oude Marokko in weinige jaren een zéér welvarend rijk gemaakt heeft. De stad Tanger maakt hierop eene uitzondering, maar deze is dan ook „internationaal"!

Men had voor commissaris-generaal geen betere keuze kunnen doen. Lyautey zal hierdoor eene prachtige gelegenheid hebben zijn landgenooten er op te wijzen, dat zij het goede voorbeeld, dat hij in Marokko heeft gegeven, nu ook in de andere Fransche kolonies moeten navolgen, want daar hapert nog wel het een en ander aan. Frankrijk lijdt aan hetzelfde euvel als Nederland. Beide landen hebben prachtige koloniën, maar het volk kent deze nog niet genoeg en het betoont er dus bijgevolg niet de noodige belangstelling voor. Dit komt hoofdzakelijk, doordat de onderwijzers er veel te weinig van weten. In het algemeen kent men een land als bv. Zweden veel beter dan de eigen koloniën.

Door hare zéér gunstige geografische ligging, vooral nu Rusland en Siberië nog steeds uitgeschakeld zijn, is Parijs het centrum der wereld, waar de vertegenwoordigers van alle volken passeeren om zich naar andere landen te begeven of waar zij eenigen tijd verblijf houden. Eene groote tentoonstelling in deze zoo internationale wereldstad kan dus steeds op een druk bezoek rekenen.

Voor *Nederland* en ons *Indië* kan deze koloniale tentoonstelling te Parijs dus ook van veel waarde zijn, omdat wij aldaar weer eens aan de geheele wereld kunnen toonen, wat het kleine landje aan de Noordzee al zoo op koloniaal gebied presteert en hoeveel gelukkiger de inlander het tegenwoordig heeft onder ons, wellicht voor hem nog te modern, bestuur dan onder dat van zijne vroegere hoofden, of, indien Nederland er niet was, onder eene andere oostersche of westersche mogendheid.

Parijs, November 1928.

Het Adatrecht van Borneo,

door

Mr. Drs. P. A. F. BLOM.

—o—

Schreef ik onlangs, dat uit Leiden een stroom van proefschriften over adatrecht van Nederlandsch Indië onafgebroken komt, de aandacht dient thans gevestigd te worden op het zeer verdienstelijke, in twee kloeke deelen verschenen werk van den bestuursambtenaar J. Mallinckrodt, die de jaren in Borneo doorgebracht, wel besteed heeft, blijkens zijn talrijke publicaties in de Bijdragen van het Koninklijk Instituut voor Taal- en Land- en Volkenkunde van N.-I., het Koloniaal Tijdschrift en andere wetenschappelijke periodieken. De kroon is op zijn werk gezet door voor de Indologische faculteit in Juli van dit jaar een proefschrift te verdedigen over bovengenoemd onderwerp.

De schrijver zegt in het slot van het IIe deel, [1]) dat zijn arbeid over het adatrecht van Borneo allerminst uitputtend is, doch in tegendeel nog veel leemten aanwijst; de auteur geeft dit dan ook op verschillende plaatsen in zijn proefschrift aan.

Van Vollenhoven, zijn promotor uit den aard der zaak, toonde in zijn jongste werk, [2]) dat Mallinck-

[1]) II, bl. 189.

[2]) De ontdekking van het adatrecht, blz. 138. Zie mijne beschouwingen in het Kol. Weekblad van 4 en 18 Oct. 1928.

rodt behoort tot de jongere werkers, die een eigen plaats innemen van wege de wijze, waarop hij het object zijner beschouwingen bekijkt en wiens arbeid suggesties behelst, die van waarde zijn voor onderkenning van het Oostersche in het adatrecht, ook buiten Borneo.

Inderdaad het religieuze bestanddeel van de primitieve maatschappij, die animistisch-fetistisch is, heeft zijn bijzondere belangstelling getrokken; de wijze, waarop hij het geheele bestel bekijkt van een dergelijke samenleving, die een gesloten rechts- (religieuze-) en economische eenheid vormt, is suggestief en brengt den lezer op dingen, die werkelijk de moeite waard zijn om nader bestudeerd te worden. Daarbij heeft de schrijver steun gevonden in het werk van Dr. Elshout, een officier van gezondheid, die tijdens zijne plaatsing in Borneo onder de primitieven evenzoo de oogen den kost heeft gegeven en daarvan getuigd heeft in een aan de Amsterdamsche Universiteit verdedigd proefschrift [3]). Elders heb ik getracht te schetsen, welke moeilijkheden zoo'n gesloten eenheid biedt aan hem, die als vreemdeling daar komt [4]), hetzij uit hoofde van onderzoekingslust, hetzij uit hoofde van ambt, waardigheid of beroep. Dat het religieuze sentiment in een dergelijke maatschappij een groote rol speelt bij tal van handelingen, kunnen wij reeds bij Van Eerde [5]) lezen; Van Vollenhoven gewaagt ook uitvoerig van den invloed en samenhang tusschen adatrecht en heidenschen godsdienst [6]).

Na dit alles is het voor den lezer geen verrassing meer, als de promovendus het grootste aantal bladzijden van het IIe deel gewijd heeft aan tropisch koloniale staathuishoudkunde, waar immers in een gesloten gemeenschap als bijv. bij Kenja's en de Poenans te zien valt, rechts-, en economische gemeenschap samen vallen. De schrijver staat aan de zijde van den hoogleeraar in de koloniale economie aan de Rotterdamsche handelshoogeschool G. Gonggrijp, wiens schets ik onlangs besprak in dit weekblad, die in tegenstelling met Boeke [7]) in de openbare les uitgesproken bij de aanvaarding van zijn lectoraat en later in zijn oratie geen plaats erkent voor een afzonderlijke wetenschap: koloniale economie, doch die als onderdeel van het geheele terrein der economie schetst.

De onderscheiding in de behoeften, die de primitief heeft in sociale en economische behoeften door Boeke in zijn even aangehaalde dissertatie opgeworpen [8]) en die daarop neerkomt, dat onder de eerste soort dienen verstaan te worden: dezulke welke voldoen aan de algemeene normen, welke de maatschappij aan de goederen of handelingen aanlegt, terwijl onder de economische daarentegen, die de mensch als op zich zelf staande gevoelt, vallen, kan door den schrijver niet aanvaard worden en maakt hij een andere verdeeling in sociale behoeften contra persoonlijke behoeften, op grond van het feit, dat de door Boeke geschetste grondslagen der primitieve volkshuishouding een kwestie slechts van ontwikkeling kan zijn, wat Mallinckrodt niet kan toegeven, daar niet zelden ook sprake is van e.. tijdelijke verandering bij d n o.. ..ng van eenig goed van de eene groep naar de andere. Ik acht het door beide ingenomen standpunt niet zoover van elkaar liggend, daar grensgevallen er altijd zijn; het zou een kwestie van practische ervaring moeten worden, wat het meest in deze een rol speelt: ontwikkeling alleen en of tijdelijke verandering.

Van een ander inzicht getuigt de schrijver [9]), als hij met betrekking tot de arbeidsverdeeling in de primitieve samenleving, meent, dat voor Borneo althans niet geldt, wat Boeke aanneemt, dat in elke primitieve maatschappij de man de sociale behoeften en de vrouw de economische behoeften vervult [10]). De schrijver is gelukkig voorzichtig door dit voor Borneo althans aan te geven, want een op vrij hooge trap van ontwikkeling staande maatschappij als die der Minangkabauers stelt Boeke in het gelijk.

Besluit ik met de mededeeling, dat de heer Mallinckrodt onlangs toegevoegd is aan den Gouverneur van Celebes om in het Zuidelijk deel van dit Gouvernement adatrechtelijke onderzoekingen in te stellen, dan blijkt, dat de Indische Regeering de door dezen bestuursman aan den dag gelegde kwaliteiten wenscht te gebruiken tot versteviging van de kennis van het adatrecht, waaraan nog zoo'n groote behoefte is.

---

3) Over de geneeskunde onder de Kenja-Dajaks in O. Borneo in verband met hun godsdienst (1925).
4) In Studiën: IIe deel 1918, blz. 304 e.v.
5) Volkenkunde van N.-I. passim.
6) Het adatrecht van N.-I. II, blz. 126. Zie het Kol. Weekbl. van 23 Augustus 1928.
7) Tropisch-koloniale staathuishoudkunde (1910), blz. 203.
8) Blz. 6 e.v.
9) Deel II, blz. 46.
10) O. C. blz. 6.

Atjeh vóór en na de Pacificatie.

(Voordracht, door den Heer J. C. Lamster, gehouden voor de afd. Nijmegen der Ver. „Oost en West".

Vrijdag 16 November werd de heer Lamster, conservator v. h. Museum in het Koloniaal Instituut, met een kort woord van welkom voorgesteld aan de leden van onze afdeeling voor eene lezing over „Atjeh vóór en na de Pacificatie". Daar de heer Lamster als oud-officier van het Ned.-Indische Leger de meeste belangrijke gebeurtenissen aldaar zelf meegemaakt heeft, was het onderwerp dus wel in goede handen.

Een kort overzicht kregen wij eerst over den toestand van Atjeh als onafhankelijke staat onder het bestuur van zijn eigen vorst Sultan Iskander Moeda, een despoot, een kranig figuur, die de pepercultuur, een bron van inkomsten voor zijn land, absoluut monopoliseerde en alle verzoeken van deputaties van de Hollanders om concessies pertinent van de hand wees en zelfs dreigend optrad ingeval zij het plan mochten vormen in zuidelijke landstreken die cultuur te willen beginnen. Jan Pieterszoon Coen was toenmaals aan het bewind, doch had de handen vol met het handhaven van zijn gezag en de oorlogen met het rijk van Mataram. Eerst later stelde hij zich voor meer offensief op te treden. Na den dood van Iskander Moeda verminderde de invloed en de macht van het Atjehsche Rijk en verviel het geheel in onderling onafhankelijke staatjes. Iskanders ideaal om eenmaal één groot Atjehsch rijk te stichten werd niet verwezenlijkt.

Daarin had Holland hem gedwarsboomd en de herinnering van het Atjehsche volk aan de Hollanders nog in latere eeuwen was voornamelijk, dat wij een einde gemaakt hadden aan de toenemende macht van hun grooten vorst en aan den bloei van Atjeh. Het latere tractaat van Engeland, waarbij wij in 1824 afstand moesten doen van Malakka en ons verbinden om Atjeh's onafhankelijkheid te waarborgen en er orde en rust te handhaven, bracht ons in discrediet bij de bevolking en dit strijdlustige, onafhankelijke volk zag in dit tractaat onze zwakheid en begon al ras ons in de grootste politieke moeilijkheden te wikkelen. Hunne superieure laatdunkendheid en minachting voor allen die niet hun Mohamedaanschen godsdienst beleden, achtten roof en plundering volkomen geoorloofd ten opzichte van de „Christenhonden". Hollandsche en zelfs Engelsche schepen werden door hen afgeloopen en geplunderd en Engeland zag weldra zelf in, dat wij ons onmogelijk aan de overeenkomst houden konden en liet ons toen de handen vrij, om recht te doen. Wij zonden toen expedities ter tuchtiging uit, die evenwel in den beginne veel echec leden door onze onkunde van de psyche der Atjehers. Snouck Hurgronje bracht ons op 't goede spoor en keurde de politiek van tegemoetkoming en zachtheid af, die wij na de tuchtiging uitoefenden. Het was eene dwaasheid om hunne hulp aan te nemen teneinde andere Atjehsche staatjes en hoofden te beoorlogen, eene dwaasheid, om Toekoe Oemar van wapenen te voorzien, die hij, zooals later bleek, tegen ons zelve zou gebruiken.

Eindelijk toen Van Heutsz het bewind voerde, werd de regeling van zaken afgewikkeld, zooals er eigenlijk met dit volk moest geageerd worden. Krachtig, onverzoenlijk maar rechtvaardig moesten zij bestuurd worden. Zij werden voortdurend vervolgd, ingeval zij zich niet onderwerpen wilden, rusteloos kruisten onze patrouilles door het Atjehsche grondgebied; de bevolking zelve was moe van het voortdurend opgejaagd worden, want, ingeval zij de kwaadwilligen hielp, werd zij afgestraft door de „Compenie" en zoo zij deze ter wille was met inlichtingen enz., werd zij getuchtigd door de opstandelingen. Toen eindelijk Toekoe Oemar's verraad de raadgevingen van Snouck Hurgronje in 't gelijk stelde, kon nog krachtiger opgetreden worden en werd de van toen af als vogelvrij verklaarde rusteloos vervolgd, tot hij ten slotte sneuveld een tocht langs de Westkust nabij Meulaboh, hij door Luitenant Verbrugge, die met een a 20 man sterk troepje in hinderlaag lag en de had Oemar en zijne Oeloe Balangs als hoofd zijn colonne van 1000 kwaadwilligen, die daar Meulaboh optrokken, in een maanlichten nac beschieten en neer te leggen. Dit sneuvelen van grooten opstandeling brak grootendeels het van het Atjehsche volk en ten slotte was het van den tegenstand aangebroken en boden de den achtereenvolgens hunne onderwerping aan den inmiddels tot Gouverneur van Atjeh noemden Generaal Van Heutsz.

Van toen af begon deze ook zijn aandacht te tigen op het weder doen opbloeien van deze ge ten en het bevorderen van de economische vaart van het land, dat door de 50 jaar lange logen zoo ontzettend achteruitgegaan was. W werden aangelegd, kampongs opgebouwd, de giënische toestand werd overal verbeterd, vo toen later Generaal Swart, een latere opvolger Van Heutsz Atjeh bestuurde. De officieren we aangespoord, om de Atjehsche taal aan te le teneinde met de bevolking contact te krijgen. onderwijs voor de Atjehsche jeugd werd ingev en zelfs gelukte het voornamelijk door de moeiingen van mevrouw Swart, de Atjehsche m jes tot schoolbezoek te brengen. Ingeval nu en verzet het hoofd opstak, werd direct weer kra opgetreden; door boete te vorderen en het vo dwingen om de schade zelf te herstellen, o.a. b spoorbaanvernielingen, werd het volk geleerd onberaden en nutteloos kwaadwillig optreden toomen.

Kapitein Christoffel was de man die met ta voorbeeldigen onvermoeiden ijver deze taak to goed einde bracht.

Vele uitstekende lichtbeelden verduidelijkte interessante overzicht, wij zagen het landschap woningen van vijftig jaar geleden, en later de rige kampongs en huizen der bevolking en de s len en onderwijsinrichtingen, die allengs onts zijn. Met de portretten van den Grooten Pacifi en zijn Hooggeleerden adviseur, Professor Sn Hurgronje, benevens dat van Generaal Swart het pacificatiewerk van zijn grooten voorga voltooide, eindigde deze belangwekkende lezing.

De voorzitter sprak in welgekozen woorden dank uit voor de buitengewoon leerrijke lezing met groote spanning gevolgd was en uitte tevens wensch, nog meermalen het genoegen te m hebben den heer Lamster voor onze afdeelin hooren spreken.

De Secretaresse,
M. R. S. BLECKMANN-HOOGENSTRAA

Van Week tot Week.

Dinsdag 13 tot Maandag 19 November.

Ongeregeldheden in een tinmijn op Banka. Ba 14 Nov. (Aneta).[1]) Naar vernomen zijn in den nacht van 12 op 13 November mijn te Blinjoe op Banka koelierelletje gebroken, die aangestookt waren door Tiam Foei. Bij den overval van de won op het kongsi-emplacement zijn twee van het mijnbestuur vermoord en is één gewond. Van de aanvallende koelies zi 12 gewond. Alle leiders van de relletje gearresteerd. De politie beheerscht den stand volkomen.

Benoemingen van assistent-residenten. Batav Nov. (Aneta). Benoemd is tot assistent dent van de Padangsche Benedenlande heer J. A. F. Kok; van Billiton de hr. Noll. — Tot assistent-resident bij den meenen bestuursdienst op Java en Ma zijn benoemd de heeren Fivez de Maline Ginkel, H. O. van der Mey, L Noë, H. E meulen en H. Leenmans.

Univ. examens. Utrecht. Bevorderd tot doctor veeartsenijkunde de heer A. P. le Coultre, vernements-veearts in Ned.-Indië, met hier te lande, op proefschrift: „Cysticer het vleesch van rund en varken, een nische studie naar aanleiding van een zoek naar deze parasieten op het eiland

Wageningen. Bevorderd tot doctor Landbouwkunde, de heer ir. L. J. Vroon, te Quelimane, op proefschrift met stelli getiteld: De bevolkingstheecultuur in de dentie West-Priangan.

Leiden. Doctor. ex. Indisch recht Mr. de Waard. — Cand. ex. Indisch recht J. J. van der Linden. — Econ.-cand. ex. logie de hr. W. F. van Leeuwen.

Tentoonstelling te Antwerpen. Batavia, 12 (Aneta). — Bij de behandeling van de be

---

1) De tekst der Aneta-telegr. is ontleend aa *N. R. Ct.*

ting van het Departement van Landbouw in den Volksraad heeft de heer Djajadiningrat (N.I.V.B.) gepleit voor het maken van een eigen Indisch paviljoen op de tentoonstelling te Antwerpen.

L. Cochius †. Te 's-Gravenhage is overleden de heer G. L. Cochius, directeur der N.V. Mij. tot Exploitatie der Ondernemingen nagelaten door Mr. W. A. baron Baud.

Dr. van Stein Callenfels naar de Philippijnen. Batavia, 13 November (Aneta). Dr. P. V. van Stein Callenfels, inspecteur van den Oudheidkundigen Dienst, vertrekt in het einde van Maart naar de Philippijnen voor een onderzoek naar belangrijke ontdekkingen, die gedaan zijn in de buurt van Manilla en voor het uitbrengen van advies voor de organisatie van een oudheidkundigen dienst op de Philippijnen.

…ordrachten over Indië in België. Raden Mas Noto Soeroto, die voor het Algemeen Nederlandsch Verbond achtereenvolgens gesproken heeft te Ostende, Aalst, Ieperen, Brussel en Antwerpen, zal over eenige weken, thans op verzoek van Vlaamsche vereenigingen zelve, wederom een rondreis door België maken om in verschillende steden, als Gent en Leuven, voordrachten over Indië te houden.

…dische landbouwtechnici Wageningen. De 10de samenkomst van Indische Landbouwtechnici met verlof, onder leiding van prof. J. van Baren, hoogleeraar aan de Landbouwhoogeschool, zal dit jaar wederom te Wageningen plaats hebben en wel op 11, 12 en 13 December a.s.

…orzitter Volksraad. Batavia, 14 Nov. (Aneta). Naar het Bat. Nieuwsblad verneemt, verwachten kringen van den Volksraad, dat de naam van het lid der Tweede Kamer Mr. Joekes zal voorkomen op de niet-officieele aanbeveling voor het binnenkort vaceerende voorzitterschap van den Volksraad. Professor Logeman, die terzake gepolst was, verklaarde de functie niet te ambieeren. Verder hebben nog eenige leiders van fracties besprekingen gevoerd met den burgemeester van Batavia, Mr. Meyroos, doch deze candidatuur is definitief van de baan.

…terugkeer van het 5e vliegtuig. Vrijdag 16 Nov. des namiddags om 4.26 is het 5e vliegtuig (Smirnoff, Aler en Veenendaal) vlot geland op Schiphol. De terugreis was zeer voorspoedig en werd in 10 dagen volbracht.

Deze retourvlucht is te beschouwen als de inleiding van een reeks van de K.L.M. uitgaande proefpostvluchten, met als einddoel: wekelijkschen dienst Amsterdam—Batavia v.v. Reeds 7 Dec. zal de K.L.M. een tweede postvlucht Amsterdam—Batavia en terug doen uitvoeren met hetzelfde vliegtuig (H.-N.A.E.N.), dat op 16 Nov. is teruggekeerd; de bemanning zal bestaan uit de h.h. Duimelaar en Frijns (1e en 2e bestuurder) en Bruynestein (werktuigkundige).

…ordracht Mr. J. J. Schrieke. Den 16en Nov. hield Mr. J. J. Schrieke in het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage zijn reeds eerder aangekondigde voordracht over: Het eerstnoodige bij den staatsrechtelijken opbouw van Ned.-Indië. (Overzicht in N. Rott. Ct. van 17 Oct. Ochtendbl.).

…ndi Prambanan. Dr. F. D. K. Bosch, de chef van den Oudheidkundigen Dienst in N.-I., heeft dezer dagen te 's-Gravenhage en te Leiden voordrachten gehouden over de tjandi Prambanan op Java. Over hetzelfde onderwerp sprak de heer Th. van Erp den 17en Nov. in den Haagschen Kunstkring. (Zie de rubriek Kunst, enz. in dit nummer).

…Belgische Kroonprins naar Indië. Uit Brussel wordt gemeld: Prins Leopold en prinses Astrid, die Donderdag Brussel verlaten met bestemming naar Marseille, waar zij zich zullen inschepen aan boord van de Insulinde, zullen 16 December te Tandjong Priok aankomen. Het blijkt, dat eerst na aankomst in Ned.-Indië het reisprogramma definitief zal worden vastgesteld. Het is echter zeker, dat niet alleen Java, maar ook Sumatra, Nieuw-Guinea, Celebes en Borneo zullen worden bezocht. De prins en prinses zijn vergezeld van majoor Requez en prof. V. van Straelen en hopen in den loop van de maand Mei te Brussel terug te zijn.

…eeringscommissaris Kon. Ned.-Ind. Luchtv. Mij. De heer L. C. Westenenk, raadsman voor studeerenden bij het Departement van Koloniën, is benoemd tot Regeeringscommissaris bij de Kon. Ned.-Ind. Luchtvaart-Maatschappij.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Boeatan's Sint-Nicolaas-uitstalling.

Zooals ieder jaar, is er ook nu weer in de Toonkamers van „Boeatan", Heulstraat 19 te 's-Gravenhage, een speciale uitstalling van Indonesische kunstnijverheid-artikelen, niet alleen voor 't groote straatraam, maar ook binnen, zoowel in de vóór- als achterlokalen. Waren deze maar grooter, dan kwam alles beter uit! Want „Boeatan" heeft thans een zeer grooten voorraad, welke zich bijzonder leent voor Sint-Nicolaas-geschenken en ongetwijfeld gereede koopers zal vinden, vooral ook onder hen, die mede willen werken met Boeatan's streven: door waardeering en aanmoediging deze typische volkskunst te helpen bevorderen.

Er zijn weer verschillende nieuwe zendingen uit Indië ontvangen, o.a. van batikwerk, zoowel uit de Vorstenlanden, Solo en Djocdja, als uit de Preanger en elders. Zoo de prachtige *dodots*, grootsch decoratief, een geheele kamerwand versierend, vooral die der *Pradjoerit's* (sultan's-lijfwacht) — met het diep donkerblauw middenveld, omlijst door den forschen, lichtenden rand van speren, met de punten naar binnen gericht, hetgeen een eigenaardig perspectief-effect geeft — doen zoo goed achter een grooten divan, eveneens met een Indisch kleed bedekt. Op de onlangs in Apeldoorn door Boeatan gehouden tentoonstelling hing er een, die algemeene bewondering opwekte. En het ontzaglijke werk in aanmerking genomen, is de prijs zeer billijk.

De *dodot's* met doorloopend patroon leenen zich bijzonder goed voor een stel gordijnen, want, zooals bekend, bestaat deze vorstenlandsche hoftooi (lendenkleed, dat de mannen zich met groote poffen en een sleep om de heupen plooien) uit twee even lange, aan elkander genaaide banen, welke men dus gemakkelijk scheiden kan en voor bovengenoemd doel benutten. Anders is 't zeer moeilijk om twee zulke groote, superieur gebatikte doeken te krijgen van precies hetzelfde patroon en kleursel.

Ook zagen wij bij Boeatan wederom een keurige collectie hoofddoeken, in groote verscheidenheid van teekening en tint, welke hier voor tafelkleedjes, in een Europeesche omgeving, zoo goed voldoen, te meer, daar zij niet alleen sierlijk staan, maar ook tegen wasschen bestand zijn, ja, er zelfs mooier, fluweeliger door worden.

Bovendien zijn er nog verschillende kussens, theewarmers, dassen, zakdoeken en allerlei kleinere kleedjes.

Op batikgebied is de keuze bijzonder groot. Deze kunst begint hier meer gewaardeerd te worden, vooral nu door Europeesche artisten (onder wie ook vele mannen, terwijl in Indië alleen vrouwen batikken) dezelfde techniek wordt beoefend en de meest talentvollen hunner om strijd getuigen: „dat de Javaansche batik-kunstenares in alle opzichten hun meerdere altijd is en blijft".

Terecht merkte onlangs nog een hunner op: „Al bestond er in Indië niets anders dan de batikkunst, dan nog zou er alle reden zijn om met alle macht en kracht die volkskunst zooveel mogelijk te beschermen en te bevorderen."

Op het gebied der over den geheelen archipel zoo rijkelijk verspreide weefkunst, kan men in Heulstraat 19 de mooiste specimina vinden, afkomstig van bijna alle eilanden en streken.

Van Singaparna kwamen weer de bekende, even sterk als sierlijke, mandjes en doozen van geringd rottanvlechtwerk en van Timor de aardige biezen sirih-doozen in twee verdiepingen, zelfs van geheime laadjes voorzien, waarbij het bovendeel in verschillende vakjes verdeeld is, zoodat deze uitstekend te gebruiken zijn als geldmandjes of tot berging van verschillende naai-benoodigdheden.

Allerlei artikelen, van schildpad, hoorn en slangenleder vervaardigd, trekken bijzonder de aandacht, te meer daar deze veel minder hoog in prijs zijn, dan men ze gemeenlijk elders aantreft.

Heeren zullen zich waarschijnlijk meer aangetrokken gevoelen tot de fraaie wajangfiguren, het koperwerk, de Balineesche houtsneden of de fijn bewerkte bamboe-kokers van Timor, Borneo en Celebes, die in iedere studeerkamer een sieraad zijn, een lust der oogen.

Origineel aardewerk is er te kust en te keur, zoowel uit verschillende streken van Java, o.a. het mooie, zwarte uit Solo, als uit de buitengewesten. Een ieder kan er dus iets van zijn gading vinden!

In Winschoten, waar nog geen afdeeling van „Oost en West" gevestigd is, wordt thans bij den „Kunsthandel Raman" een collectie van Boeatan tentoongesteld, waarvan druk verkocht wordt.

Laat 't nu niet gezegd kunnen worden, dat de leden, trouwe lezers van dit blad, vooral in de Residentie, daarbij achterstaan.

Wekt allen uwe familieleden, vrienden en kennissen op tot een bezoek aan Boeatan!

Tusschen 12 en 2 uur kan men er immers ook heerlijk rijsttafelen en tusschen 3 en 6 uur gezellig theedrinken met Indische lekkernijen.

De Prambanan-Tempels.

De langzamerhand toenemende belangstelling ook hier te lande voor de Indonesische kunst, betreft natuurlijk mede, in voorname mate, de overblijfselen der oude Hindoe-Javaansche heiligdommen, te meer naar aanleiding van de aanhoudende werkzaamheid daaraan van den Oudheidkundigen dienst in Nederl.-Indië. Heeft tot voor kort vooral de door Kolonel *Th. van Erp* gerestaureerde *Stoepa*, Boroboedoer, bijzonder de aandacht getrokken, thans is het niet minder fraaie tempel-complex, Tjandi Prambanan, aan de beurt.

De chef van den oudheidkundigen dienst, *Dr. F. D. K. Bosch*, die hier met verlof is, heeft er onlangs twee voordrachten met lichtbeelden over gehouden. Eerst op uitnoodiging van het *Nederl.-Indonesisch Verbond van Jongeren-organisaties*, 6 dezer in de bovenzaal van Hotel de Twee Steden te 's-Gravenhage en daarna j.l. Vrijdag in het Botanisch Laboratorium te Leiden, als eerste van een drietal lezingen, welke daar in plaats van de traditioneele „Indische Week" dit jaar gehouden worden. Spreker leidde zijn hoorders van Djocdja langs de Tjandi's Kelasan en Sari naar het Prambanan complex aan de Kali Opak en wees er op, dat er geen gedateerde inscripties zijn aangetroffen, zoodat men aangewezen is op hulpmiddelen, die slechts bij benadering den stichtingstijd aangeven, zoo o.a. eigenaardigheden in de bouwtechniek en in de ornamenteering, welke er op wijzen, dat het bouwwerk een van de jongste voortbrengselen der Midden-Javaansche religieuse kunst moet zijn en de stichting ongeveer in het begin der tiende eeuw onzer jaartelling kan worden gesteld.

Vervolgens vertoonde spreker een reeks lichtbeelden van de tempelbouwvallen en gaf hij een overzicht van de belangrijkste episodes uit de serie fraaie Ramayana-reliefs aan den hoofdtempel. Hij wijdde hierbij uit over de kenmerkende verschillen tusschen de Ciwaïetische opvatting, welke in deze reliefreeks tot uiting komen, en de Boeddhistische, waarvan de sculpturen van den Boroboedoer getuigen.

Eerstgenoemde zijn veel forscher, veel beweeglijker en levendiger van uitdrukking, dan de laatste, waaruit altijd stille bezinning en geestelijke bezonkenheid spreken.

De kunst van Prambanan uit een aesthetisch oogpunt beschouwende, deed Dr. Bosch uitkomen, dat de tegenwoordige opvattingen niet meer dezelfde kunnen zijn, als die van een vorige generatie. Het moge juist zijn, aldus spr., dat het complex een overgang vormt van de Midden-Javaansche tot de Oost-Javaansche kunst, dit is echter niet de voorbode van een naderend verval, doch opent veeleer mogelijkheden voor een ontwikkeling der kunst in nieuwe Javaansche banen.

Nieuwe inzichten omtrent de beteekenis dezer kunst heeft ons het sedert 1918 door den oudheidkundigen dienst ingestelde onderzoek gebracht. De resultaten van dit onderzoek, welke leidden tot een gedeeltelijken wederopbouw van den hoofdtempel, vertoonde spr. ten slotte in een reeks lichtbeelden op het doek, waaruit vooral ook bleek welk een ontzettenden arbeid het met zich brengt om onder de bergen van puinhoopen, al passende en metende, als bij een onmetelijke legkaart, de bij elkander behoorende stukken uit te vinden.

Bij een andere gelegenheid mochten wij van Dr. Bosch vernemen, met hoe groote toewijding de Javaansche werklieden bij dit werk behulpzaam zijn, en dat er zich onder hen bevinden, die met groote kunstvaardigheid, niet alleen de profieleeringen, maar ook het beeldhouwwerk in stijl kunnen weergeven.

* * *

Zaterdagavond j.l. sprak Kolonel *Th. van Erp* in den „Haagschen Kunstkring" over hetzelfde onderwerp. Het Zondagblad van „Het Vaderland" schrijft daarover:

> „Deze „stad" van kleine tempels werd in het midden van de 10e eeuw verlaten, waarna verwildering, vulcanische erupties en andere oorzaken haar uiterlijk tot volkomen verval brachten. Omstreeks 1880 waren de tempels door aarde bedolven en door plantengroei overwoekerd. In 1885 heeft men enkele der voornaamste bouwwerken (o.a. den Ciwa-tempel) blootgelegd, doch op zóó onoordeelkundige, ruwe en stelsellooze wijze, dat het tot een haast niet te herstellen verwoesting heeft geleid. In

1903 kwam de heer v. Erp tot een eenvoudige herstelling en aan de hand van tal van mooie lichtbeelden, toonde de spr. een groote reeks détails, wijzend op de prachtige architectuur, die immer speelt met licht en schaduw en op het feit, dat de hoeveelheid arbeid bij de bouwmeesters absoluut geen rol heeft gespeeld en men enkel het oog gericht heeft op de hooge, leidende gedachten des geloofs.”

„Een klein, maar zeer belangstellend publiek woonde de interessante lezing bij.”

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Jeruzalem—Bandoeng.

Van 18 tot 21 Sept. werd te *Bandoeng* gehouden de conferentie van den Ned.-Indischen Zendingsbond, die tot taak had de nadere overweging van wat de groote zendingsconferentie van *Jeruzalem* had opgeleverd. In twee hoofdartikelen schetst *B. M. S.* in het *Soer. Hbl.* (10 en 11/10) den breeden achtergrond der Jeruzalemsche conferentie.

Er zijn vernieuwings-bewegingen opgekomen binnen de Christelijke Kerken, die geleidelijk-aan het geestelijk leven verleggen binnen de beddingen van dezen tijd. In Amerika bestond reeds vóór 1875 de *Young Men Christian Association*, die zich over de geheele wereld heeft verbreid en in alle groote steden haar kloeke gebouwen heeft staan. Van deze Y.M.C.A. hebben zich daarna de studenten afgescheiden. Sedert 1886 wijdt zich *dr. John Mott* aan de organisatie der Christen-studentenbeweging. In 1895 werd op zijn initiatief op het kasteel Wadstena in Zweden *de federatie van Christen-Studenten-vereenigingen* gesticht; in 1918 waren afdeelingen dezer federatie gevestigd aan een 2200 universiteiten over de geheele wereld, met ruim 250.000 leden. Deze studenten brachten in hun federatie de verschillende richtingen, partijen en nationaliteiten bijeen, ook streefden zij naar een nauweren omgang tusschen de studenten van het Westen met die van het Oosten (Japan, China en Br.-Indië). Deze beweging heeft, toen zij ouder werd en leden afleverde voor de maatschappij, de Kerken aangegrepen en is bezig, door andere bewegingen gesteund, deze om te zetten. Drie vergaderingen kunnen beschouwd worden als voor een groot deel het resultaat van het streven der federatie van Christen-studenten: de conferenties van *Stockholm* (1926), van *Lausanne* (1927) en van *Jeruzalem* (1928). De complete handelingen der Jeruzalemsche vergadering zijn reeds te Londen in 8 deelen verkrijgbaar gesteld. De voornaamste onderwerpen waren: de verhouding der godsdiensten, de verhouding der Westersche en Oostersche Kerken, het onderwijs-vraagstuk, het rassen-vraagstuk, de moreele gevaren van een onweerstaanbaar in het Oosten zich vestigend industrialisme en welke taak op al deze gebieden de Christelijke Kerk te verrichten heeft. Twee grondlijnen kwamen in de besprekingen en besluiten te Jeruzalem duidelijk aan den dag. Een scheidingslijn te trekken tussche Christendom eenerzijds en de andere godsdie anderzijds, als tusschen waar en onwaar, he gedaan; het geestesleven, dat Christus a wereld heeft gebracht, is meer dan het Wes Christendom. Terwijl vroeger het Christend ook de zendingsarbeid de weg wilde zijn vo eeuwig heil van de individueele ziel, is het bovendien bezig alle werktuigen te aanvaarden den arbeid aan een wereld, die door de erns crisis en afzwervingen heen, toch in het ei blijken te zijn de wereld Gods.

Te *Bandoeng* werden de resultaten van Je lem stuk voor stuk onder de oogen gezien. meen vatte de gedachte post, dat de Zendin ze haar grootsche taak, door Jeruzalem vo naaste toekomst aangewezen, kunnen ver opnieuw zal moeten gaan studeeren en in opzicht een nieuwen weg zal moeten inslaan begroot het getal Protestantsche Inlandsche tenen in Ned.-Indië op een millioen. Besloten een Ned.-Indischen Zendingsraad in het le roepen en daaronder meer beperkte eiland ressortsraden.

De Sum. Post (16/10) schrijft over „Perz „De Nijlkracht”, het *Soer. Hbl.* over „België federalisme” (6/10) en „Econ. en soc. aang heden” (8/10, *Smissaert*), het *Bat. Nwsbl.* (3de bl.) over „De Japansche politiek in Chin *Deli Crt.* (11/10) over „De strijd van de zend Tapanoeli”, de *Java-Bode* (16/10) over „Offi onverschilligheid”.

Misverstand?

In het „*Soer. Hbl.*" (2/10, 3de bl. „Inlandsche verkiezingsstrijd", *Z.*) werd, op grond van het feit dat allerwege in Oost-Java de Inlandsche bestuursambtenaren voor de Regentschapsraden verkozen werden, verklaard dat het volk meer vertrouwen stelt in zijn eigen hoofden dan in de politieke leiders. Deze conclusie noemt *De Loc.* (10/10, blz. 35) gewettigd, doordat deze Inl. bestuursambtenaren niet verkozen werden bij enkele candidaatstelling, doch tegenover tegen-candidaten, waarvan sommigen behoorden tot de linksche politieke partijen. In Soerabaja was zelfs dr. Soetomo candidaat, doch hij werd niet gekozen. Indien thans blijkt, en nader wordt aangetoond, dat de candidaatstelling der politici geschiedde buiten hun voorkennis; indien thans wordt bewezen dat de politieke partijen zich afzijdig hebben gehouden, dan blijft nog het feit, dat er nu eenmaal politiek-nationalistische candidaten waren, en dat die niet gekozen zijn. Hier was een misverstand in het spel. Als de nationalistische partijen „*niet meededen*", vervalt uiteraard de conclusie, dat het volk anderen de voorkeur gaf; al blijft het feit dat de *buiten hun voorkennis* gecandideerden, behoorend tot de linksche partijen, niet gekozen werden, zijn beteekenis behouden.

Het bestuur der nationalistische federatie, de P.P.P.K.I., waarbij zeer vele Inlandsche politieke vereenigingen aangesloten zijn, geeft aan alle leden daarvan *een advies tot non-coöperatie;* het geeft in overweging om, mede als antwoord op den *hoon* van *enkele* Europeesche bladen, een duidelijk wederwoord te geven door geen benoeming tot lid der Raden te aanvaarden. Dit is voor *De Loc.* een verrassend besluit. Tot dusver strekten alleen de P.S.I. en de meer extremistische nationalisten de gedachte der „non-coöperatie" tevens uit tot de Regentschapsraden. Zelfs meende *De Loc.*, dat de meeste Inlandsche vereenigingen, aangesloten bij de P. P. P. K. I., juist allereerst aan de Regentschapsraden van harte wilden deelnemen. Was het geheele denkbeeld der immers zelfs in Britsch-Indië sinds lang prijsgegeven „non-coöperatie" eigenlijk in Ned.-Indië door de meer-beteekenende groepen vrijwel verlaten, werd zelfs al weder gesproken over een Volksraadszetel door dr. Soetomo en nam zelfs dr. Tjipto Mangoenkoesoemo (geïnterneerd op Banda) zijn verkiezing aan, dat er sprake van een „boycot" der Regentschapsraden zou kunnen zijn, was niet bekend. Het besluit werd genomen zonder dat de aangesloten vereenigingen, bestuur en leden, daarin zijn geraadpleegd, terwijl geen ander motief wordt opgegeven dan de wenschelijkheid van een antwoord op den „*hoon*" van „*enkele* Eur. bladen". Bedoeld moet wel zijn het artikel in het „Soer. Hbl.", waarin *De Loc.* echter bij zorgvuldige herlezing *geen hoon* kan ontdekken.

Doch — zoo besluit *De Loc.* — zelfs indien er nu eens wèl sprake was geweest van „hoon" door een Eur. blad, *wordt dan het beleid der gezamenlijke Inlandsche politieke partijen bepaald door wat er in een courant staat?* Door een „*sana*-courant" nog wel? Mag dan over een zoo belangrijk onderwerp als de deelneming aan de Regentschapsraden beslist worden louter en alleen omdat men boos werd over een krantenstukje? Voorwaar, dit lijkt ons een zeer wankele grondslag voor politieke besluiten van zoo verre strekking. En wie weet, blijkt ook dit een „misverstand" te zijn. Aangezien het voor *ons* vaststaat, dat de politieke vereenigingen, welke zich onthouden van deelneming aan de Regentschapsraden, daarmede alleen hare *eigen* zaak schaden, doch aan den anderen kant in de meer gematigde Inlandsche politieke kringen zeker genoeg gezond verstand aanwezig is om dit te begrijpen, lijkt het juist hier de verwachting uit te spreken, dat het redelijke deel der leden van de Inlandsche politieke vereenigingen zich niet op zoo losse gronden tot een zoo gewichtig besluit als een „boycot der Regentschapsraden" zal laten verleiden.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwbl.* (10/10 „Non-coöperatie"; 13/10 „Eerste voorwaarde") en *De Loc.* (12/10, blz. 29 „De boycot der Regentschapsraden", *A. I. D.*).

De import van goede krachten uit Nederland.

Men heeft in Ned.-Indië arbeidsbeurzen, welke beschikken over lange lijsten van menschen zonder werk en men kan op een enkele advertentie reeksen aanbiedingen verkrijgen van gegadigden voor een betrekking. Maar als men inderdaad een goed vakman noodig heeft, een behoorlijk onderlegd, voor een bijzonder vak bekwaam en geschoold man, en men moet hem, door tijd gedrongen, in Indië zelf vinden, dan zal men — naar het oordeel van *De Loc.* (9/10, blz. 19) — ervaren dat het aanbod van goede Europeesche arbeidskrachten op vrijwel ieder gebied in Indië thans zeer gering is. Voor de betere betrekkingen kan men in Indië slechts met de grootste moeite geschikte krachten vinden. *De import van goede krachten uit Nederland laat zoowel qualitatief als quantitatief te wenschen over.* Het particuliere bedrijfsleven kan vooral in de toekomst van deze omstandigheden nadeelen ondervinden; de geheele Europeesche samenleving ondervindt hiervan de gevolgen. De zeer goede uitzonderingen van bepaalde firma's en lichamen daargelaten, krijgt men in Indië niet altijd krachten, die men hebben moet. Het verlangen om naar Indië te gaan is in Nederland niet dermate algemeen, dat men in Indië steeds de menschen krijgt, op wie men prijsstelt; en het maatschappelijk gevolg daarvan in Indië is, dat de terecht geprezen en zeker verheugende verhooging van het niveau der Europeesche samenleving in Indië zich niet verder voortzet. De oorzaak ligt niet alléén in een zekeren onwil van de jongelingschap in Holland om zich in de tropen een loopbaan te kiezen. De oorzaak ligt zeker ook in de voorwaarden, welke men in Indië soms aanbiedt. In een belangrijk deel van de particuliere bedrijfswereld zijn de salarissen klein, maar bovendien *ontbreekt aan de posities elke zekerheid voor de toekomst.* En dat is de oorzaak, dat deze takken van het bedrijfsleven niet kunnen rekenen op een voorziening van behoorlijke Europeesche krachten. De particuliere spoorwegen, de suikerindustrie, de petroleummaatschappijen en een aantal andere bedrijven bieden deze zekerheid van positie wel. Zij geven matige tot zeer goede salarissen; doch zij waarborgen bovendien dat wie zijn plicht doet, goed vooruitkomt, en zij geven pensioen. Zoo behoort het; en *zóó wordt de Europeesche samenleving van Indië gediend door een voortdurende aanvulling met goede en bekwame werkkrachten, die tevens beschaafde en ontwikkelde menschen zijn.* Op de beteekenis ook van dit laatste kan niet genoeg gewezen worden. Bij een nog zeer groot aantal maatschappijen, met name op het gebied der cultures, van den import, den handel enz., geeft men de jonge krachten in het geheel niet deze positie. Bij de cultures van thee, rubber, koffie e.d. worden — goede uitzonderingen daargelaten — niet alleen zeer bescheiden salarissen betaald, maar tevens bestaat er géén zekerheid van promotie bij geschiktheid, géén zekerheid van verlof, géén zekerheid van pensioen. Volstrekt vaststaande gegevens toonen aan, dat bij zeer vele maatschappijen een willekeur mogelijk is, waaraan de jongste employé tot en met den administrateur onderworpen zijn. *Deze* bedrijven kunnen op den duur géén behoorlijke menschen uit Holland krijgen en dit zou slechts hun eigen zaak zijn, indien niet de geheele samenleving daarvan de gevolgen ondervond. *De Loc.* betreurt de kortzichtigheid van een beteekenend aantal directies in Nederland, die de arbeidsvoorwaarden in Indië *beneden peil* houden. Het verschijnsel, dat Indië de verkeerde menschen krijgt, is een publieke zaak, die de ernstige aandacht verdient van ieder, die de beteekenis van een gezonde, stevige en ontwikkelde Europeesche samenleving in Indië erkent.

IJzerhout. Sandelhout.

Het Zelfbestuur in *Beraoe* (Oost-Borneo) heeft aan de K.P.M.-kolenmijn gezien, welk een voordeelen voor land en bevolking zijn verbonden aan de vestiging van kapitaal. Van een intensieven houtaankap in de dichte oerwouden van N.O.-Borneo worden evenzoo groote voordeelen voor de bevolking verwacht. Amerikaansche reflectanten schijnen speciaal het oog te hebben op *ijzerhout.* Wanneer wordt aangetoond dat ijzerhout duurzamer is dan het Amerikaansche dennenhout, is het vrijwel zeker dat in de Ver. Staten er een goede markt voor kan worden gevonden. Bij de B.P.M. in Balikpapan liggen ijzerhouten dwarsliggers, welke ouder dan 40 jaren waren. De betere kwaliteit zal het bezwaar van den hoogeren prijs weten te overwinnen. Het transport over het aankap-terrein is moeilijk; de verscheping wordt zeer duur door het groote gewicht. De groote hardheid van ijzerhout levert geen bezwaar op voor de bewerking met de moderne werktuig-machines in de machinale houtbewerking. In San Francisco zijn negen houten palen, welke vijf jaren in gebruik zijn bij de havenwerken, afkomstig uit Ned.-Indië; zij zijn immuun tegen den houtworm, een der ergste vernielers van houtwerk in havens, waartegen nog geen ander hout bestand bleek. Anti-paalwormenhout komt vooral in Celebes voor. Celebes en andere eilanden van de Buitengewesten zullen ook door de Amerikanen bezocht worden. Bij deze onderzoekingstochten gebruiken de Amerikanen een film-apparaat. Zij zullen op moderne wijze met de film hun rapport illustreeren aan de heeren, die het kapitaal moeten fourneeren. *(S. H.)*

Villanus vertelt in het *Soer. Hbl.* (9, 10, 11 en 12/10, 3de bl.) van „Het gewest Timor". Eens was Soemba zoo beroemd om zijn rijkdom aan *sandelhout,* deze kostbaarste aller houtsoorten, dat niet alleen zijn paarden hun naam daardoor verkregen, maar dat het eiland zelf menigmaal daarnaar werd genoemd. De winstgevende uitvoer van het geurige hout heeft echter reeds lang opgehouden. Slechts *Timor* heeft, onder alle kleine Soenda-eilanden, nog voorraden van belang. Daar is thans iedere boom geregistreerd en tot dominaal bezit verklaard. Jaarlijks wordt van de voorraden ten bate van de landschapskassen — met een klein aandeel voor de radja's persoonlijk — voor *f* 40.000 hout gekapt. Op deze wijze kan men het nog 40 jaar volhouden. Dan zullen de oude boomen verdwenen zijn, maar men hoopt dat in den tusschentijd zeer uitgestrekte aanplantingen tot volwassen boomen zullen zijn opgegroeid. Het kweeken der jonge boomen heeft veel moeilijkheden veroorzaakt. Het lukte eerst niet den sandelboom uit zand te laten opgroeien. Een houtvester heeft tenslotte ontdekt, dat de jonge sandelspruit in haar prille jeugd den wortel van een andere plant noodig heeft om daarop te parasiteeren. Sedert men dat weet, heeft men met den aanplant geen last meer. Ook op *Soemba* trekt men partij van deze wetenschap, en is men bezig een nieuwen grondslag te leggen voor den ouden naam van het eiland en deszelfs paarden.

De Loc. publiceert brieven over „De Molukken" (8/10) en „Boven-Digoel" (11/10, blz. 5, *Dr. Broersma*); de malaria-aanval in Tanah-Merah is even onverwacht opgehouden, als hij werd ingezet. Het *Bat. Nwsbl.* (15/10) en het *Soer. Hbl.* (8/10, 3de bl. *Z.*) komen nog eens terug op de uitlatingen van den Landvoogd op Bali. Het *Soer. Hbl.* (4 en 6/10, 3de bl. *Z.*) en de *Deli Crt.* (16/10) wijden aandacht aan „De toekomst van Deli".

Europeesche visch in Indië.

Met de teelt van de Europeesche vischsoorten in de proefvijvers van den Dienst der Binnenvisscherij te *Poenten* gaat het — naar de *Ind. Crt.* meldt — naar wensch. De *forellen* schijnen reeds geheel geacclimatiseerd te zijn en vertoonen geen verschillen met hun soortgenooten in Europa. Van het broed, dat in Mei j.l. als eitjes werd geïmporteerd, zijn thans 16 visschen over. Vijf *edelkarpers* werden een jaar geleden geïmporteerd. De duizenden jonge vischjes hiervan afkomstig, hebben thans reeds een lengte van 1 c.M. Het gevaar van het uitsterven van het ras der „Indische" edelkarpers kan als geweken worden beschouwd. Ook de teelt van de *zeelt* is uitnemend geslaagd. De *karper* (tombro), die bij de instelling van den D. d. B. nergens werd aangetroffen, wordt thans schier overal in de vijvers der bevolking als een inheemsche vischsoort gevonden.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Dr. Tjipto en de Regeering.

Het liberale dagblad *Bintang Timoer* te Weltevreden verklaart in het nummer van 19 September het niet eens te zijn met de meening van het Soer. Hbl., dat de Regeering den heer Tjiptomangoenkoesoemo niet tot den Volksraad kan toelaten. Het zou geen teeken van zwakheid zijn indien de Regeering in dit geval grootmoedig was en de interneering introk. De redactie herinnert aan de reeds eenige malen gepubliceerde verklaring van den heer Tjipto dat hij met de tegenwoordige Regeering wel een weg zag tot samenwerking tusschen haar en de intellectueelen.

Erkennende dat de Regeering in deze kwestie voor een zware taak staat — gelet op de houding der sana-partij — meent de redactie toch dat het de positie der Regeering zeer ten goede zou komen, indien zij den heer Tjipto als banneling naar Batavia deed verhuizen. De verkiezing van Dr. Tjipto doet de redactie denken aan hetgeen met Zagloel Pasja gebeurd is, die naar Port Said was verbannen, doch op verzoek van het volk naar Caïro terugkwam en premier werd. De redactie is van meening dat deze gelegenheid voor een „politieke verzoening" door de Regeering dient aangegrepen te worden.

In het nummer van 10 October geeft de redactie commentaar op het bericht van Dr. Tjipto's aanvaarding van het lidmaatschap van den Volksraad en het Aneta-communiqué dat de G.-G. desondanks de interneering niet zal intrekken. Zij geeft uiting aan haar vrees, dat het gebrek aan vertrouwen in de Regeering daardoor bij het volk nog grooter zal worden; door deze beslissing wordt de overtuiging bij het volk gevestigd dat de Regeering geheel geen

oor heeft voor de verlangens van het volk, welke door deze kwestie overal tot uiting zijn gekomen. De partij der coöperators zal er zwakker door worden, die der non-coöperators sterker.

De Atjehers.

Onder een uit een ander blad overgenomen bericht over een moordaanslag op een Europeaan te Samalanga door een Atjeher, zegt de redactie van het Pan-Islamietische blad *Fadjar Asia*, dat dus nog geen eind gekomen is aan het dooden over en weer en het loeren op elkaar, daar in Atjeh. Wie er het eerst met aanvallen begonnen is, kan men niet in de geschiedenisboekjes lezen, doch wel in de Handelingen der Tweede Kamer, in de redevoeringen van Van Kol. Schrijver gaat niet verder op deze schuldvraag in, niet — zegt hij — omdat hij meent dat zijn landgenooten zoo goed op de hoogte zijn van de geschiedenis van Atjeh, want dat betwijfelt hij, doch omdat het zoo gevaarlijk is voor een journalist om die geschiedenis naar waarheid te vertellen.

De Indonesische studenten en de heer Westenenk.

In het Javaansch-nationalistische blad *Trimboel* van 1 October wordt door Satiman uit Amsterdam de aandacht gevestigd op de zeer geringe animo onder de Indonesische studenten aldaar, om deel te nemen aan de promotiefuif van zekeren R. (arts, tot doctor gepromoveerd).

De reden is z.i. niet zoozeer te zoeken in een oude veete tusschen bedoelden heer en de Perhimpoenan-Indonesia-groep, als wel in de tactische fout van den eerste, om zich bloot te geven door in zijn proefschrift te gewagen van de groote verplichtingen aan den heer Westenenk.

Schrijver verklaart dat deze voor de nationalistische Indonesiërs — geen pseudo-Indonesiërs — — is en blijft gelijk de roode lap voor een dollen stier.

Regentenopleiding.

De *Soeloeh Rajat Indonesia*, orgaan der Indonesische Studieclub te Soerabaja, plaatst een ingezonden stuk van een regent, waarin de schrijver een universitaire opleiding voor regenten warm aanbeveelt. In zijn motiveering voert hij aan dat de positie van de regenten tegenover de Europeesche bestuursambtenaren en de intellectueele volksleiders een verhooging van de opleiding voor regentsbetrekkingen urgent maakt. Het bestaan van de hoogescholen en wetenschappelijke instellingen te Batavia maakt de oprichting van zulk een opleidingsschool aldaar wel mogelijk.

Kolonisatie.

In het nationalistische blad *Darmo Kondo* te Solo van 27 September wordt een ingezonden stuk uit Menado geplaatst, waarin een schets wordt gegeven van den bloei der Javaansche kolonisatie in Gorontalo. De eigenlijke bewoners, de Minahassers, teekenen liever voor soldaat, dan braakliggende gronden te moeten verbouwen.

Schrijver spoort de Javanen die op Java geen emplooi kunnen vinden, aan naar de Minahassa, althans buiten Java te gaan en open terreinen te gaan bebouwen. De hulp van volksvereenigingen wordt ingeroepen om in deze richting mede te werken.

Diversen.

In de *Bintang Timoer* van 1 October komt een Minahasser op tegen het plan van het comité tot herdenking van het 250-jarig bondgenootschap van de Minahassa met Nederland, waarbij men zijn dank voor dat verdrag zal betuigen. Hij merkt op dat de tegenwoordige verhouding en de zware belastingen niet wijzen op een bondgenootschap als in het contrakt is gestipuleerd. Het idee van de herdenking wijst op opvattingen van 300 jaar geleden en past niet in den tegenwoordigen tijd van eigen inzicht.

Darmo Kondo uit onder het motto „maoe boeang tapi sajang" (de wil is goed, maar 't is toch jammer), twijfel aan den ernst van het streven van den Volkenbond tot bestrijding van het gebruik van opium. Schrijver is n.l. van meening dat er een financieele factor achter zit die verhindert dat men afdoende maatregelen gaat treffen.

In hetzelfde blad wordt medegedeeld dat het bestuur van B. O., afdeeling Solo, gereed is met de voorbereidende werkzaamheden voor den cursus voor vrouwen, waarop lessen in opvoeding en hygiëne zullen worden gegeven. Onderwijzers zullen zijn de heeren dokter Semeroe en Josowidagdo.

De redactie van het blad *Bintang Timoer* wijdt een beschouwing aan de komst van het eerste Hollandsche luchtpostvliegtuig op 25 September en stelt deze gebeurtenis ten voorbeeld aan hare landgenooten. Zij vermaant hen wakker te worden en te trachten het ook zoover te brengen; men moet niet zeggen: „vroeger hebben wij den Boroboedoer kunnen maken," doch: „waarom zijn wij nu niet meer daartoe in staat?"

Het Christelijke (Protestantsche) blad *Kristen Djawi* te Malang wijst, in verband met de benoeming van enkele zelfstandige patihs in Oost-Java tot regent, op het feit dat de zelfstandige patih van Djember, die Christen is, zijn overplaatsing kreeg, terwijl te Djember een ander werd aangesteld. Hiermede is dus het vermoeden bewaarheid dat Christen-Inlanders nimmer de waardigheid van Regent zullen kunnen bekleeden. Het blad *Soeara Moehammadijah* heeft in theorie niets tegen een christen-regent, doch het practische bezwaar is dat de bevolking in een regent nog ziet het hoofd van haar godsdienst, den Islam.

Matahari Indonesia, een nationalistisch blad te Medan, meent dat het de bedoeling van den heer Colijn is om aan te sturen op de instelling van een staatscommissie voor onderzoek naar een regeeringssysteem voor Indonesië, omdat hij het beleid van de Regeering niet goedkeurt. Van Inlandsche zijde acht men dit beleid evenwel juist bizonder goed en als gericht op zelfbestuur. Het artikel uit vrees voor herleving van Compagniestoestanden met Colijn als G.-G.; meer heil verwacht de bevolking van eene benoeming van Mr. Dr. Schumann tot opvolger van den Landvoogd.

In *Pemoeda Indonesia*, orgaan der studeerenden-vereeniging van dien naam, wordt verteld van de oprichting door de Bandoengsche afdeeling, van de „Volksuniversiteit Tjahja.". Op deze universiteit wordt niet alleen onderricht gegeven in lezen en schrijven, doch ook in talen, economie, wis- en natuurkunde e.a. Alle lessen worden gratis gegeven aan Indonesiërs van elken leeftijd en van beide sexen, door studeerende jongelieden van de middelbare scholen. Doel is de bestrijding van het analfabetisme en kennisvermeerdering dergenen die geen schoolonderwijs kunnen betalen. Het ligt in het voornemen het arbeidsveld uit te breiden tot in alle kampoengs. In een week tijd hebben zich reeds 600 personen laten inschrijven, w.o. koelies, landbouwers, werklieden en zelfs tientallen vrouwen.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Indische Gids.

November-afl. Een Indische Staatsinrichting door een Indiër ontworpen, door Dr. D. J. Hulshoff Poll (bespekingen der voorstellen zooals die door R. M. Noto Soeroto ontwikkeld zijn in het tijdschrift Oedaya). — Een pionier in West-Indië, door S. Kalff (levensbeschrijving van den Duitscher August Kappler, die van zijn 20e tot zijn 65e levensjaar in Suriname verbleef). — De brievenpost ten tijde van de Oost-Ind. Compagnie, door G. B. J. van Heuven. — Revue van brochures enz. — Koloniale literatuur. — Buitenland. — Varia.

Gaarne vestigen we er de aandacht op, dat de Indische Gids (in de laatste jaren verschijnend onder redactie van den heer G. Nypels) den 1en Jan. 1929 *vijftig jaar heeft bestaan*, en thans nog wordt uitgegeven door dezelfde firma die het maandschrift oprichtte, nl. J. H. de Bussy te Amsterdam.

Een der oudste en beste tijdschriften sluit hiermede een periode af, waarop terecht met trots kan worden teruggezien.

Zoowel Redactie als Uitgever willen dit historische feit niet onopgemerkt laten voorbijgaan. Het a.s. Januari-nummer zal een *jubileum-nummer* worden zonder weêrga. Ruim 50 artikelen van de hand van vooraanstaande personen in ons land zullen deze aflevering maken tot een van de interessantste bijdragen op koloniaal gebied.

Dit jubileum-nummer zal niet afzonderlijk in den handel worden gebracht; het zal worden toegezonden aan alle abonné's en aan hen die den wensch te kennen hebben gegeven dit te willen worden. Zij die zich thans als abonné opgeven, verzekeren zich dus van een exemplaar en zullen tevens de nog in 1928 te verschijnen afl. gratis ontvangen. De jaarlijksche abonnementsprijs bedraagt ƒ 18.—.

De West-Indische Gids.

November-afl. De Curaçaosche begrooting voor 1929 (Over den politieken toestand van Curaçao), door Mr. B. de Gaay Fortman. — Louis Apinto [de koning der smokkelaars aan de Marowijne], door H. Schütz. — De bestuursregeling van Suriname. Opruiming, door J. Bakker. — Een West-indische leergang, door Mr. F. G. Schalkwijk. — Wat de expeditie van Cornelis Evertsen [van 1872—74] in Suriname deed, door Joh. F. Snelleman. — Nog iets over de Zilvervloot, door C. K. Kesler. — Boekbespreking. — Bibliographie.

Tropisch Nederland.

Afl. 14 (2 Nov.). De onrust in Indië en hare oorzaken. Java (III), door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Eenige schetsen uit Bantam (met ill.), door majoor G. L. Becking (vervolg). — Invoer van Sawo Manila in Holland, door Ir. W. Spoon (met ill).

Oedaya.

November-afl. Titelplaat: Moskee in het reg schap Bandoeng. — Vrede door gebed, door R. A. Wiranata Koesoema, regent van Bandoeng. In memoriam: Pangéran Poerbo Atmodjo, regent van Koeto-Ardjo, door Dr. H. G. Heytin Van kunst en kunstenaars: De houtsneden van Klooster, door Ir. H. von Essen (met ill.). — drukken van een Javaan op het eiland Lom door Mas Prijohoetomo (met ill.).

Natuurkundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Deel 87, afl. 2. Verslag omtrent den toestand de werkzaamheden van de Kon. Natuurk. Ver. het jaar 1927. — De geologische ligging der bo triadische olie- en asfalt-afzettingen in de Mol ken, door G. L. Smit Sibinga. — Zelfbevrucht bij orchideeën, door Dr. J. J. Smith. — Een theorieën over het ontstaan van koraalriffen, Dr. J. H. F. Umbgrove. — Kort overzicht van weer in Ned.-Indië in 1927, door H. P. Berlage — Fragmenta Papuana IV [Meervlakte en heu voet], door Dr. H. J. Lam (met platen).

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

Jaarg. 1928, afl. 10. Oorspronkelijke verha lingen: De reorganisatie van het Boschwezen. Hydrologische cijfers en beschouwingen, door Roessel. — Doelbewuste kunstmatige menging djati met wildhout, door L. Gonggrijp.

De Indische Mercuur.

No. 45 (7 Nov.). — Le palmier à huile, door Afd. Landbouweconomie; met een Wederwo aan die afdeeling, door Jhr. F. C. van Heurn De rietsoort P. O. J. 2878 op Mauritius, door H. C. Prinsen Geerligs. — De sortatie en ver king van rubber op de Amerikaansche markt Kultuurberichten. — Financieele berichten en slagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — literatuuropgaaf heeft betrekking op oliën, ve en wassen.

No. 46 (14 Nov.). De troonsbestijging van Keizer van Japan. De relatiën in ouden tijd Holland tot Japan. (Herinneringen uit het arc van mijn Vader), door Mr. G. Vissering. — O zicht van de productenmarkt op Java en Mad gedurende het tweede kwartaal van 1928. — economische toestand van Suriname in 1927 (leend aan het verslag van de Ver. voor Handel Nijverh. in Sur.). — Literatuur over aetheris oliën, boschwezen, geneesmiddelen, specer voedingsmiddelen, enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 14 (29 Se Cheribonphosphaat, door White. — De bevolki rubbercultuur beschouwd uit een oogpunt van diet, door Van der Kolff. — Een nieuwe cult proef [nl. cassave-cultuur] in Suriname.

No. 15 (6 Oct.). Kosten en kostprijs bij m jarige cultures, door S. J. Schoorl. — Result van een 3-tal bespuitings- en bestuivingspro door het Proefstation genomen in 1928, door van der Meer Mohr. — Ned.-Indische thee in E land. — Vrije werving. Een proefneming in gouvernement Jogjakarta.

Indisch Militair Tijdschrift.

Het Oct.-Nr. is geheel gewijd aan herinneri aan de Kon. Milit. Academie, ter gelegenheid het 100-jarig bestaan. Opper-, hoofd- en su terne officieren geven indrukken van hun st jaren te Breda.

Orgaan van de Ned.-Ind. Officiers-Vereeniging.

Uit den inhoud der Sept.-afl.: Boven-Digoel zijn Fransch. Het paradijs van den banneling, H. P. Maassen. — Mijne oorlogsindrukken, Kolonel Lebaud (vervolg). — Chineesche g raals, door W. J. Lucardie. — De Hoofdcursus geheven. — Het eeuwfeest der Kon. Mil. Acad Malang, door H. van Altena. — Nekkramp. mobilisatieherinnering, door H. L. Roelfsema. De Sovjet-constitutie, door Van Renesse.

Locale Belangen.

De afl. van 1 Oct. bevat o.m.: De Bestuurs vorming in de practijk, door Rückert. — De co missiën van artikel 71 der Stads-Gemeente-Or nantie, door v. K. — Het Departement B. B. Woekerbestrijding, door Locale Ressorten, D. baron Mackay.

Afl. van 16 Oct. Uit en om het leven der Reg schapsraden, door J. Mol. — Het wetsontwerp de Indische Pensioenfondsen, door Mr. Ten Br — De voorgestelde Motorrijtuigenbelasting provincie West-Java, door Margadant en Rück — Het verkeersvraagstuk in de groote sted door X.

De Mijningenieur.

October-afl.: Tijdelijke overneming van de ding van den Dienst van den Mijnbouw door Directeur van Gouvernementsbedrijven. — Uits der enquête inzake specialisatie bij den Dienst den Mijnbouw. — Geologische en agrogeologis kaarteering, door Dr. Ir. R. W. van Bemmelen.

De Periskoop. Alg. Weekbl. voor Suriname.

Uit den inhoud van het 6 Oct.-Nr. Naar Groot-Chatillon, Bethesda en de Joden-Savanne (slot in het Nr. van 13 Oct.). — Met schoolkinderen naar de Bauxiet-onderneming „Ongelijk”, door Ph. J. Helmond (met vervolg en slot in de Nrs. van 13 en 20 Oct.). — De muskietenplaag van 1926, door L. E.

Nr. van 20 Oct. Een excursie naar Groningen (in het Saramacca-district), door B. R. — Aardbeving in Suriname op 21 Oct. 1766.

Zending en Missie.

De Katholieke Missiën. November '28. Schoonheid [bij de Kanakken, Nieuw-Guinea], door P. Coenen (met ill.).

De Volksmissionaris. 15 Nov. '28. Uit Suriname. Opening eener nieuwe school [voor Britsch-Indische kinderen], door H. Helmer. (Met ill.).

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Nov. '28. Tweede reis naar West-Nieuw-Guinea ter voorbereiding van eene eventueel op te richten R.K. Missie-Statie, door Dr. M. Neijens (slot). — Ons werk op Midden-Java, door B. J. J. Visser. — De Poenale Sanctie. Geleidelijke afschaffing.

St. Claverbond. Nov. '23. Naar de Java-Missie, door Fr. Dirks S.J. (vervolg). — De wajang, door B. Coenen S.J.

Berichten uit de Heidenwereld. Nov.-Dec. '28. Jaarverslag Suriname Zending, door W. Burkhardt.

Nederlandsch Zendingsblad. Nov. '28. Het eeuwfeest der Rijnsche Zending. — Ondervragen in Midden-Celebes, door Alb. C. Kruyt. — De Zending der Amerikaansche Methodisten op Java, door A. J. Bliek. — Met de „Warta Sari” (Zendingsfilm) op reis naar Suriname, door J. F. Wittemeijer.

Het Missiewerk. Nov. '28. Het Apostolisch Vicariaat van Nederlandsch Nieuw-Guinea en de Molukken (met kaart), door J. Vermeulen (Historisch overzicht der R.K. Missie).

Wolanda-Hindia. Nov. '28. Javaansche Jongenskampen. Met ill., door Dr. G. Royer. — Van Indische menschen en dingen. De passar. II. Met ill. — De gelukkige(?) heidenen (vervolg). Met ill.

(Indisch) Vrijzinnig Weekblad.

No. 26 (15 Sept.) De landrente op Soematera's Westkust (Struisvogel-politiek. De kiem voor groote moeilijkheden), door S. M. Latif. — Inlandsch B.B.-ambtenaar, door L. H. C. Horsting (Beschouwing over diens positie). — Iets over het rassenvraagstuk in Zuid-Afrika en hier, door A. E.

* * *

Niederländisch-Indien, von Dr. J. H. Meijer, eingeleitet von Prof. J. C. van Eerde. (Veröffentlichungen des Vereins zur Fördering der Hollandkunde im Ausland). Mit Abbillungen. (N.V. Drukkerij „De Residentie”, Den Haag).

Colijn over Indië, door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje (Overdruk eener reeks artikelen in „De Telegraaf”). Amsterdam, H. J. W. Becht.

Een „Centrale Kamer van Koophandel” voor Nederlandsch-Indië? door Alb. Bos. (In- en Uitvoer, 5 Nov.). — De assortimenten van de Java-Suiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs (Id. 12 Nov.).

Java, het goud- en zilvereiland, door Ir. P. Hövig. (De Ingenieur. 10 Nov.).

Welvaartsonderzoek in Nederlandsch-Indië, door Dr. E. P. Wellenstein. (Econ.-Statistische Berichten. 7 Nov.).

Advies der Commissie inzake defensie aangelegenheden, ingesteld door den P.E.B. (Extract uit een rapport, samengesteld door kolonel A. F. H. Winter en den kap.-luit. ter zee D. Vreede). (Orgaan van den Ned. Ind. Politiek-Econ. Bond. 30 Sept. '28).

Java seen from the air (serie foto's). — Tosari Haunts, by M. Oostwoud-Wydenes. (with ill.). (Inter-Ocean. June '28).

Naar den Bromo, door S. Kalff. (Ons eigen Tijdschrift VI, bl. 341).

De luchtverbinding Nederland-Indië, door A. P. Fiesman. (Groene Amsterdammer. 29 Sept. '28).

De godsdienstige rechtspraak in Nederlandsch-Indië, staatsrechterlijk beschouwd. Proefschrift door J. J. van de Velden. (Leiden, Drukk. A. Vros).

Der Schiedsspruch über die Palmas (Miangas) Insel, von Dr. M. Langhans-Ratzeburg. Mit Kärtchen. (Petermann's Mitteilungen. 1928, Heft 11-12).

De vader van het Cultuurstelsel (Graaf Jan van den Bosch), door S. Kalff (met portret). (De Ind. Verlofganger. 16 Nov. '28).

Suriname.

Verschenen is het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer over de Surinaamsche begrooting voor 1929.

Vele leden verklaarden zich teleurgesteld over het feit, dat de Minister in de Memorie van Toelichting tot deze begrooting dezelfde stilzwijgendheid betracht, omtrent de economische ontwikkeling van Suriname, als ook reeds bij de behandeling der vorige begrooting door hen werd betreurd. Bij de Memorie van Antwoord hoopte men alsnog eenige gegevens omtrent den economischen toestand van dit gebiedsdeel te ontvangen.

Voorts vroeg men, hoe het nu stond met het algemeen plan omtrent het ten aanzien van Suriname te volgen beleid. Zulk een algemeen plan blijft, zoo merkten verscheidene leden op, vooral hierom noodzakelijk, omdat wel meer en meer blijkt, dat met kleine partieele voorzieningen, zooals ook deze begrooting er weder eenige bevat vooral in den vorm van uitbreiding van het corps ambtenaren, een krachtige ontwikkeling van Suriname binnen afzienbaren tijd niet te bereiken valt.

Er werd in dit verband op gewezen, dat, terwijl in 1927 naar de meening van den Minister een verblijdende economische ontspanning in Suriname te constateeren viel, de opbrengst der voornaamste middelen over het eerste halfjaar van 1928 lager was dan die over hetzelfde tijdvak in 1927.

Voorts wees men op het tot dusver geheel uitblijven van eenig tastbaar resultaat der voor eenige jaren door sommigen zoo hoog aangeslagen plannen van den Ondernemersraad. Vooral betreurde men het nog steeds afzijdig blijven van het Nederlandsche en Nederlandsch-Indische kapitaal, ondanks verschillende door het Gouvernement verleende faciliteiten. Sommige leden stelden de vraag, of de Regeering in het laatstgenoemde verschijnsel niet een aanwijzing ziet, dat de oplossing moet worden gezocht in de oprichting van gouvernementsondernemingen of — indien de Regeering daartegen bezwaar blijft maken — althans in de instelling van gemengde bedrijven.

Andere leden konden zich met deze gedachte niet vereenigen. Het Gouvernement behoort zich te bepalen tot het verwezenlijken van de algemeene voorwaarden, waaronder welvaart der bevolking en een gezond bedrijfsleven mogelijk zijn. Op dit gebied is ongetwijfeld in Suriname nog zeer veel te doen en deze leden ontkenden niet, dat in de afgeloopen jaren de bezuiniging op sommige punten wel eens te stroef [? straf] is doorgevoerd, dat het streven naar beperking der uitgaven wel eens er toe geleid heeft, dat afbraak in plaats van opbouw plaats vond. Waardeering werd uitgesproken voor de werkzaamheid van het Suriname-studiesyndicaat. Zonder zich door teleurstellingen te laten ontmoedigen, heeft dit lichaam rustig en gestadig zijn arbeid voortgezet.

Sommige leden waren van oordeel, dat er op het gebied van wegenaanleg in Suriname een belangrijke achterstand is, welke zoo spoedig mogelijk moet worden ingehaald.

Enkele leden maakten zich ongerust over de „pénétration pacifique” van Amerika.

Naar den stand van zaken ten aanzien van de bekende grensquaestie werd door eenige leden gevraagd.

[In verband met deze vraag achten wij het niet ondienstig hier te herinneren aan de verklaring door den Minister van Koloniën den 15en Februari 1928 in de Tweede Kamer afgelegd bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1928:

„Van verschillende zijden is de grensquaestie weer in het geding gebracht. Ik zal daarvan thans niets zeggen dan dat, nu de zaak één keer in gang is gebracht, het ook mijn oprechte wensch is, dat zij zoo spoedig mogelijk tot een definitieve beslissing zal geraken. Schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling met mijn ambtgenoot van Buitenlandsche Zaken geven mij in dit opzicht goede verwachtingen.”

Zuid-Amerika is het klassieke land voor grensgeschillen. Nu is er weer een opgelost: In de N.R.Ct. van 16 November, Av.bl. D. vonden wij n.l. een Reuterbericht uit Rio de Janeiro, luidende:

„De hangende grenskwestie tusschen Brazilië en Columbia is geregeld met de onderteekening van een verdrag, dat Brazilië haar traditioneele grens over de lijn Apaporis-Tabatinga verzekert.”]

Om nu terug te komen op het Voorloopig Verslag:

Op de invoering in Suriname van het instituut der voorwaardelijke veroordeeling werd opnieuw door eenige leden aangedrongen.

Verscheidene leden betuigden hun instemming met de voorstellen tot uitbreiding van het geneeskundig personeel, eneinde een krachtiger bestrijding der in Suriname heerschende besmettelijke- en volksziekten mogelijk te maken.

Andere leden gaven als hun oordeel te kennen, dat te weinig geld beschikbaar wordt gesteld voor de verbetering der hygiënische toestanden.

Verscheidene leden betuigden hun instemming met het voorstel der regeering om nog niet over te gaan tot de verhooging der belasting op bauxiet waartoe door de koloniale staten was besloten.

Ook uit een practisch oogpunt kwam deze sterke verhooging der belasting op een bepaald bedrijf hun bedenkelijk voor. Zulk een maatregel is zeker niet in staat het particulier initiatief te prikkelen een onderneming in Suriname te vestigen.

* * *

„De West” van 16 October schrijft dat Dr. Stahel, de Directeur van het Proefstation, in de laatste weken van zijn verlof een reis zou maken door Spanje, om zich op de hoogte te stellen van de citruscultuur in dat land.

* * *

Wij lezen in *„De West”* van 19 Oct.:

„De Londensche School voor tropische hygiëne heeft twee jaren geleden eenige geleerden gezonden naar Britsch West-Indië, om een onderzoek in te stellen naar de oorzaken — en meer nog de bestrijding — van filaria en inheemsche nierziekte.

Hoofd van de zending was Dr. W. A. Grace, die eenige maanden geleden ook een kort bezoek bracht aan Suriname.

De zending is nu afgeloopen. Het rapport is nog niet verschenen. Volgens de Trinidad Gleaner is men echter hoopvol gestemd en vertrouwt men, dat een effectief serum tegen de filaria zal worden gevonden. In Demerara constateerde Dr. Grace dat de filariaziekte voorkwam bij twintig procent van de inwoners.

* * *

De petroleumhistorie in Suriname wordt vermakelijk. In *„De West”* van 28 October lezen wij nl.:

„Uit Nickerie komt het eenigszins wonderlijke bericht, dat de rechter van instructie en de advocaat-generaal druk bezig zijn naar petroleum te zoeken. De beruchte Houdelet, tegen wien een klacht was ingediend zou namelijk in de instructie hebben verklaard, dat hij wel is waar geen petroleum op Paradise had gevonden, maar wel in den ...... Corantijnpolder. Voor de volledigheid van het onderzoek schijnt men hem nu de gelegenheid te geven zijn bewering waar te maken, zoodat de twee genoemde rechterlijke ambtenaren en de verdachte Houdelet zich thans in Nickerie bevinden, ijverig borend naar petroleum.”

* * *

„De Surinamer” van 25 October schrijft:

„Uit de Sumatrapost vernamen wij, dat de Handelsvereeniging Amsterdam nieuwe terreinen ter exploitatie gaat zoeken in Afrika. De ambtenaar van het thee-proefstation te Buitenzorg Dr. Vagelen zal daarheen een reis ondernemen. De Handelsvereeniging zoekt het dus blijkbaar liever in Afrika dan in Suriname.”

* * *

De *„Simaloer”* bracht, aldus lezen wij in *„De West”*, te Paramaribo aan 662 Javaansche immigranten. Het schip vertrok 22 Augustus van Java met 667 hoofden. Op reis overleden 2 mannen en 1 vrouw. Een der immigranten deserteerde in een tusschenhaven, terwijl één vermist wordt.

Bij aankomst werden 16 immigranten naar het hospitaal vervoerd. De algemeene gezondheidstoestand was gunstig. Vijf dagen na aankomst waren de immigranten reeds verdeeld over de plantages.

* * *

In de *N. R. Ct.* van 16 November, Av.bl. D, een zeer interessante beschouwing over *„Luchtvaart in West-Indië.”* De blijkbaar zeer deskundige schrijver acht een vliegdienst tusschen de Nederlandsche gebiedsdeelen in West-Indië en de naburige landen van meer belang dan een poging om naar Suriname en Curaçao te vliegen.

......„Daar echter — aldus de schrijver — de reeds genoemde Aviation Corporation zich gereed maakt in deze gewesten het luchtverkeer te openen, is het niet alleen gewenscht, een door Nederlanders georganiseerden vliegdienst aan te vangen, althans eenige proefdiensten in te stellen, doch tevens zeer urgent, wil niet alle Nederlandsche invloed op deze belangrijke verbindingen ontbreken.”

......„Zouden de groot-Nederlandsche belangen op deze wijze niet beter worden gediend, dan door te trachten, met risico van menschenlevens en kostbaar materiaal, éénmaal den sprong door de lucht van Holland naar West-Indië te Volbrengen?”

O.i. een denkbeeld dat overweging verdient.

* * *

Wij vestigen de aandacht onzer lezers op eenige interessante artikelen over Suriname:

1e. *„De Indische Gids”* van November: *„Een*

pionier in West-Indië" (August Kappler) door S. Kalff.

2e. In de „*N. R. Ct.*" van 14 Nov. Av.bl. A: „*Rassenpolitiek in Suriname*", door Mr. Dr. P. H. W. G. van den Helm.

3e. In de „*N. R. Ct.*" van 18 Nov. Ochtendbl. D: „*Suriname en de herroeping van het Edict van Nantes*", door C. K. Kesler.

Curaçao.

Wetgeving per brief.

De K. R. gaat voort op den ingeslagen weg. Men oordeele naar deze aanhaling uit een brief aan den gouverneur:

„Reeds in zijn meeraangehaald schrijven van 3 Maart heeft de Koloniale Raad uiting gegeven aan zijn beginsel om slechts bij (suppletoire) begrootingen credieten toe te staan.

Thans wordt voorgesteld de bekostiging der werken uit „Onvoorzien", alhoewel deze post al lang overschreden en niet eens voor overschrijding vatbaar is. Aangezien echter het sinds afgetreden Bestuur toch meer dan eens per brief credieten op onvoorzien te verantwoorden heeft aangevraagd en de Raad uit dezen hoofde daartegen geen onoverkomelijk bezwaar gemaakt heeft, zou hij zich niet verantwoord achten tegenover het interimair Bestuur zoo maar een ander standpunt in te nemen, te meer, waar blijkbaar de ingeslagen weg gevolgd is om meerderen spoed te betrachten. Met de verzekering, dat ook de constitutioneel juiste weg in snel tempo gevolgd kan worden, zou de Raad het Bestuur willen verzoeken dien in den vervolge wel te willen kiezen en in gevallen als het onderhavige bij suppletoire begrooting 's Raads medewerking te vragen."

Salarisherziening ünd kein ende!

De Gouverneur heeft weer een commissie voor de salarisherziening benoemd. De *Amigoe* juicht het toe, „want als een salarisregeling ontevredenheid verwekt heeft in een groot deel der ambtenaarswereld alhier, dan is 't wel de laatste, zoo geheel willekeurig opgestelde". De Commissie bestaat uit de volgende heeren:

de Administrateur van Financiën, als lid, tevens voorzitter, de Directeur O. W. als lid, tevens plaatsvervangend voorzitter, de Directeur van 's Lands Radio en Telefoondienst, de Directeur van 's Lands Watervoorziening, de Directeur van O. G., de Gouvernementssecretaris, de Havenmeester, de Inspecteur v. h. onderwijs, de Procureur Generaal bij het Hof v. Justitie, de Vicaris Provinciaal, de Voorzitter v. h. Hof van Justitie, de Voorzitter v. d. Kerkeraad der Ned. Herv. Isr. Gemeente, de Voorzitter v. d. Kerkeraad der Ned. Port. Isr. Gemeente, de Voorzitter v. d. Kerkeraad der Ver. Prot. Gemeente, als leden.

„Het doel van genoemde Commissie is een voorstel tot wijziging en aanvulling der nieuw ingevoerde bezoldigingsregeling samen te stellen, en dit voorstel, vergezeld van eene toelichting, bij den Gouverneur in te dienen", schrijft de *Amigoe*.

Als er nu maar eindelijk een einde aan komt.

Vreemde toestanden.

„La Cruz" meldt dat verleden Zondag voor acht dagen op Aruba een Venezolaan een Bonairiaan, Clement Winklaar genaamd, bij een vechtpartij met een revolver gedood heeft.

Ook heeft een arbeider een ander met een stok doodgeslagen.

Naar wij vernemen werd een man zwaar gewond langs den weg gevonden. Verschillende menschen waren reeds voorbij gegaan. Eindelijk werd hij door een Arubiaan in zijn huisje gesleept. De dokter werd gewaarschuwd, die aangekomen constateerde, dat wanneer men hem vijf minuten later geroepen had, de man aan bloedverlies zou gestorven zijn.

Men klaagt er steen en been over het woest en onverantwoordelijk hard rijden der auto's, terwijl verschillende chauffeurs, vooral onder de vreemdelingen, niet eens een rijbewijs hebben. Bijna geen dag gaat er voorbij, of er hebben ongelukken plaats. Verleden week Donderdag werden twee mannen, die tegen den muur van hun huis zaten, door een auto aangereden. Een ervan kwam zoo in de knel, dat hij op slag dood was. Bij de gerechtelijke lijkschouwing bleek dat zijn hart in tweeën was gescheurd. Dringend vraagt men er om versterking van politie.

Want ook is het reeds herhaalde malen voorgekomen, dat men een auto stal, ermee van door ging en soms zwaar beschadigd maar hier of daar achterliet.

(*A. d. C.*).

Andere berichten van Aruba.

„La Union" heeft van Aruba vernomen dat de „Lago Oil & Transport Co." is overgegaan aan de „Pan American Petroleum Co.", terwijl de „Lago Shipping Co." belast blijft met den aanvoer van ruwe olie van Maracaibo naar Aruba.

„La Union" meldt, dat de heer Th. Ruiz zijn plantage aan de „Arend Petr. Mij." verkocht heeft voor de som van *f* 35.000. Naar verluidt is deze maatschappij van plan op de plantage „Bubali", waarvan wij onlangs den aankoop meldden, een hospitaal op te richten, terwijl de plantage van den heer Ruiz benut zal worden voor het teelen van groenten.

Volgens hetzelfde blad bezit de „Lago" of liever de „Pan-American", waaraan de „Lago" is overgegaan, thans aan de St. Nicolaasbaai 36 tanks van 80.000 barrels (van 50 galon) ieder en 45 van 15.000 barrels De maatschappij heeft thans met de „Chicago Bridge & Iron Works Co." een contract afgesloten voor den bouw van 10 tanks van 80.000 en 10 van 15.000 barrels.

In Januari denkt men te beginnen met de raffinaderij, waarmede men volgens berekening 100.000 barrels per dag zal kunnen raffineeren.

Ook de „Eagle" gaat haar tankpark uitbreiden. Hoeveel is echter nog niet bekend.

Met de uitbreiding van het Hospitaal San Pedro, die men onderhanden heeft, hoopt men in het begin van het volgende jaar klaar te zijn.

Aruba telt thans 326 auto's en 430 chauffeurs.

(*A. d. C.*).

De nieuwe gezaghebber van Aruba.

De *Amigoe* schrijft over de benoeming van den heer Wagemaker:

„Deze week is van Nederland naar hier vertrokken de heer I. Wagenmaker, gezaghebber 1ste klas van Oost-Indië, die met verlof in Nederland zijnde, door den minister ter beschikking van den gouverneur van Curaçao gesteld is, om als gezaghebber van Aruba benoemd te worden, als opvolger van den heer F. J. Quast.

Men moge over de hoedanigheden van den heer Quast als gezaghebber van Aruba denken zooals men wil, algemeen is men ontevreden, om niet te zeggen verontwaardigd, over de wijze waarop deze ambtenaar, zonder eenige waarschuwing of kennisgeving van te voren aldus gedwongen wordt heen te gaan. En dat, terwijl toch reeds de sinds afgetreden gouverneur in Nederland om een nieuwen gezagvoerder gevraagd had, en vóór zijn vertrek wist dat door den minister conform zijn verzoek een O. I. ambtenaar was aangewezen.

Hoe dit te rijmen met het feit, dat naar wij vernemen, nog bij zijn laatste bezoek de afgetreden gouverneur zijn tevredenheid met het bestuur van den heer Quast als gezaghebber had te kennen gegeven, is ons niet recht duidelijk. Een fraaie geste lijkt het ons niet."

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het doopboek der Gereformeerde Kerk op Curaçao:

13 Sept. 1789: „Een kind Clara Matthias". Ouders: Matthias Florimon Levy en Oliana Francisca, negers, Egtelieden en Ledematen der Kerke".

Uit den Verren Vreemde.

Paria's.

Een van de lastigste vragen, waarvoor de Commissie-Simon in Britsch-Indië zich geplaatst vindt, is die der Paria's, der *untouchables*. Wij hebben er hier al meer over gesproken, maar de quaestie blijft dringend actueel. De moeilijkheid betreft niet alleen de positie van de niet aan te raken laagste vijfde klasse, maar ook die van de verdeeling der anderen in Brahmanen, Banias en lagere kasten. De puzzle wordt nog meer ingewikkeld wanneer men bedenkt, dat er, afgescheiden van die kastenverdeeling rekening is te houden met de tegenstellingen Hindoes, Parsis of Muselman, Mahars, Chamars of Bhangis. Maar de *depressed classes* vormen toch het lastigste geval.

Millioenen, die $^1/_5$ van de geheele bevolking van Br.-I. uitmaken, worden beschouwd als mensch[en] van een zóó laag gehalte, dat voor alle anderen e[en] voudige aanraking alleen al iets is om van te w[a]gen. Van die paria's hebben er zich opgewerkt t[ot] hooge bekwaamheid. Maar deze blijven daarbij t[och] uitgesloten van elken omgang en van elk samen[zijn] met wie tot een hoogere kaste behoort.

Voor de Commissie Simon traden in Bombay o[nder] Dr. Amberkar en Dr. Solambi op, beiden leiders v[an] de *depressed classes*. Zij gaven een treffende sch[il]dering van het lijden, eeuwen lang, van de als o[n]rein uitgeslotenen, van wie er thans 3 millioen w[o]nen alleen in 't bestuursgebied van Bombay. Z[ij] kunnen, nu hervorming aan de orde is, niet in di[e] toestand gelaten worden. Een omstandigheid, d[ie] het pleidooi van deze woordvoerders niet gemakk[e]lijker maakte, is dat die *untouchables* onder elka[n]der ook weer in klassen verdeeld zijn, zooals d[ie] der Maoengs en der Mahars, welke ook zoo onv[er]draagzaam tegenover elkander staan, dat b.v. hu[we]lijk van iemand uit de Maoengklasse met een Mah[ar] uitgesloten is.

Volgens 't oordeel van velen zou plotse opheffi[ng] van de uitsluiting der verdrukten, bij de hoog[ere] kasten een zoodanig verzet uitlokken, dat de erg[ste] gevolgen voor de rust van Britsch-Indië hiervan [te] vreezen zouden zijn.

Dat belangrijke tempering van de tegenstelling[en] practisch mogelijk is, zonder ontrouw te word[en] aan de goede Hindoe-beginselen, is in enkele dee[len] van Britsch-Indië en op Bali te leeren, maar in [hun] traditiën verstokten kunnen zich voor die verbe[tering] de toestanden niet tot een onbevangen oordeel o[p]werken.

De Commissie Simon zal haar onderzoek t. d. o[ver] in andere provincies voortzetten. Wat tot nu toe [be]kend werd over de door haar gehouden zitting[en] bevestigt dat in de Hindoesamenleving in Br[.-I.] toestanden, gebruiken en verhoudingen voort[be]staan, waarin elk begrip van redelijk en zede[lijk] wordt gemist.

Wij kennen de toestanden in Br.-I. niet v[ol]doende om dieper in de vraag te kunnen ingaan, [w]stellen ze dus ten volle als een vraag: Zouden [de] paria's niet, *in groot aantal*, als vrije lieden kunn[en] koloniseeren in de gebieden van Oost- en W[est-] Nederlandsch-Indië, die nood aan werkkracht[en] hebben?

Japan—China—Ned.-Indië.

Er is in den laatsten tijd met bijzonderen nadr[uk] aandacht gevraagd voor het teruglopen van de [in]voercijfers uit Nederland naar Indië, in vergelijk[ing] met die van andere landen. De commissie v[oor] economische politiek heeft weer een commissie [be]noemd ter speciale bestudeering van de Ned. h[an]delsbetrekkingen met N.-I. Deze, die onder pr[esi]dium staat van den heer F. K. J. Heringa, en Ir. de Kruyff tot secretaris heeft, heeft een rapport u[it]gebracht, dat de juistheid van den voormelden [in]druk, met sprekende cijfers en gegevens bevest[igt].

Wel is in de jaren 1913—26 de totaal-invoer v[an] Nederland in N.-I. met 7 millioen vooruitgega[an], maar in datzelfde tijdvak ging die van Gr. Brittan[nië] 30, van Duitschland 49, Italië en Zwitserland [...] N. Amerika 65, Japan 75 en Australie 14 millio[en] gulden vooruit.

Sedert 1925 is er eenige verbetering ten gun[ste] van den Nederlandschen invoer, maar deze nee[mt] den algemeenen indruk, door de voormelde cijf[ers] bevestigd, toch niet weg.

Uit het rapport halen wij de beschouwingen a[an] die betrekking hebben op 't aandeel van Japan [en] op 't mogelijk aandeel in de toekomst aan Ch[ina] toe te denken.

Als oorzaken van den percentischen achteruitga[ng] van Nederlands aandeel in de invoeren in N.-I., z[ijn] te noemen: de industrialiseering van het Oosten [en] de toenemende concurrentie van andere landen.

De toenemende industrialiseering van landen a[ls] Japan, China en Australië, welke landen zeer gu[n]stig gelegen zijn ten opzichte van N.-I., heeft v[oor] den handel van N.-I. verstrekkende gevolgen [ge]had. Niet alleen heeft N.-I. in die landen nieu[we] afzetmarkten gevonden voor zijne uitvoerproduct[en], maar tevens is het op zijn beurt een belangrijk a[f]zetgebied geworden voor artikelen van hun[ne] nijverheid.

De ernstigste concurrent voor de Westersc[he] nijverheid is Japan. De Jap. concurrentie doet zi[ch] in N.-I. in de eerste plaats gevoelen in de groep [...] manufacturen, aardewerk en porcelein, glas en gl[as]werk, en verder in bijna elk artikel, dat voor de i[n]landsche markt, de z.g. passar-artikelen dus, in[ge]voerd wordt. Indien de Jap. nijverheid een artik[el] van genoeg belang vindt om er zich krachtig op t[oe] te leggen, dan is het in het algemeen alleen e[en] quaestie van tijd, dat de Europ. invoeren tot e[en] minimum teruggebracht zijn.

Als voordeel voor de Jap. industrie is nog te n[oe]men, dat over het algemeen de kosten voor den Ja[p.] importeur zeer veel lager zijn dan die van [den] Europ. concurrent, daar door den eerstgenoemd[e] o.a. veel lager salarissen worden betaald.

De Ned. textielindustrie verkeert in een iets minder ongunstige positie dan bijv. de aardewerkindustrie, daar de Twentsche katoennijverheid er voor gezorgd heeft, de kosten zoo gering mogelijk te maken, zoodat het verschil tusschen verkoopsprijs in Java en netto-provenu voor den fabrikant tot een minimum wordt gereduceerd.

Bij de behandeling van toekomstmogelijkheden voor den afzet van onze nijverheidsartikelen in N.-I. wordt er in het algemeen te weinig aandacht geschonken aan de mogelijkheden van de concurrentie van China. De industrialiseering van China, en wel in hoofdzaak van N.-China, is in de laatste jaren zeer belangrijk vooruitgegaan, en bij dien vooruitgang is Japan ten nauwste betrokken. De Jap. nijverheid heeft op N.-China sedert enkele jaren haar oogen gevestigd, en ziet het groote belang er van in, daar te lande een krachtige industrie onder Jap. invloed te vestigen. De loonen zijn in China niet een belangrijk lager dan in Japan, maar verder hebben wettelijke bepalingen omtrent arbeidsduur, sociale maatregelen en dergelijke, welke den kostprijs zoo verhoogen, er nog zeer weinig ingang gevonden.

Tot zoover hetgeen wij uit het Commissie-rapport weergeven.

Zij, die in Ned. de arbeidsvoorwaarden beheerschen of trachten te beheerschen, mogen aan het verschijnsel volle aandacht geven. Indien de Ned. nijverheid en de Ned. handel, ten opzichte van zijn mededingers, niet gehandicapt waren door voorschriften en regelingen, die de kosten van productie en administratie verhoogen, zou de vooruitgang van den Ned. import in N.-I. een veel gunstiger beeld kunnen vertoonen. Vermeerdering van onzen invoer in N.-I. beteekent vermindering van de werkloosheid in Nederland. Willen wij hiermede pleiten voor loonsvermindering of uitbreiding van den arbeidsduur h. t. l.?

Zoo simple is het veelzijdige, ingewikkelde vraagstuk niet — waarmede nog niet gezegd is, dat het vraagstuk van loon en arbeidstijd eenvoudig is —.

De bedoelde rapport-commissie wil ter oplossing, het in het leven roepen van een orgaan. Dit zal hier te lande gevestigd dienen te zijn en voor het verkrijgen van inlichtingen uit N.-I. daar vertegenwoordigd moeten zijn met vertakkingen op verschillende plaatsen. Zonder nader de wijze te willen aangeven, waarop een dergelijk orgaan tot stand zal moeten komen, spreekt de commissie als haar meening uit, dat het initiatief tot de oprichting bij voorkeur zal moeten uitgaan van allen, die belang hebben bij den afzet van Ned. producten in Ned.-Indië.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

VOORDRACHT MET LICHTBEELDEN.

Op Woensdag 28 November a.s., des avonds 8.15 uur, zal de oud-Gouverneur van Sumatra's Oostkust, de heer C. J. van Kempen, in de groote Aula van het Koloniaal Instituut een *voordracht met lichtbeelden* houden over *„Beelden uit de Oostkust van Sumatra"*.

Daar voor de leden onzer Afdeeling een zeer beperkt aantal plaatsen beschikbaar is, worden alleen toegangskaarten op verzoek aan ondergeteekende verstrekt.

L. D. PETIT,
Secr. Afd. Amsterdam,
Van Breestraat 21. Telef. 22490.

Afdeeling Apeldoorn.

De plannen voor het houden van een Indischen avondgang hebben jammerlijk schipbreuk geleden: slechts 25 inschrijvingen......

Woensdagavond 14 dezer trad voor de afd. *mevr. v. Beresteyn-Tromp* op, om te spreken over *„Indo-Aziatische kunstnijverheid"* met veel demonstratie-materiaal en een serie mooie plaatjes. Slechts 40 belangstellenden in de groote zaal van Hotel v. d. Burg...... De voorwerpen waren ook Donderdag d.a.v. nog te bezichtigen. Bezoek ook weer zeer matig.

De Nieuwe Apeld. Courant van Zaterdag 17 Nov. bevatte een flink verslag.

Ondanks de negatieve toestand der kas toch nog plannen voor de volgende maanden (films en voordrachten) doch de leden moeten heusch meer meewerken om het bezoek te vergrooten en ook het aantal leden...... Waar is Uw belangstelling?! We zijn nog lang niet aan de 600 leden! Als we daaraan toe zijn, kunnen we pas aan behoorlijk werken gaan denken. En juist nu is het de meest geschikte tijd.

„Wie volhardt tot het einde......"

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Afdeeling 's-Gravenhage.

TABAKS-FILM.

Het Bestuur van de Afdeeling 's-Gravenhage der Vereeniging „Oost en West" geeft hiermede kennis, dat op Vrijdag *7 December a.s.* in het *Trianon-Theater, Prinsegracht 40* alhier, de door den heer Willy Mullens opgenomen *Tabaksfilm,* welwillend afgestaan door het Tabaksbureau te Amsterdam, zal worden vertoond. Met het oog op de te verwachten groote opkomst heeft het Bestuur besloten deze filmvoorstelling op genoemden dag tweemaal te doen plaats hebben, n.l. een middagvoorstelling te 2.30 uur en een avondvoorstelling te 8 uur. De middagvoorstelling is geheel gelijk aan de avondvoorstelling.

Uitnoodigingskaarten worden den leden toegezonden.

Gedurende een *tiental dagen vóór de voorstelling* zal in het Gebouw van het Hoofdbestuur, Korte Voorhout 6, gelegenheid bestaan tot het in oogenschouw nemen eener kleine *tentoonstelling,* betrekking hebbende op de *tabakscultuur.*

Afdeeling Haarlem en Omstreken.

DE FILM MELAWAN GELAP.

Door het Comité Zendingsfilm te Amsterdam werd Maandag en Dinsdag 12 en 13 November in het Gemeentelijke Concertgebouw te Haarlem de film Melawan Gelap (Strijd tegen de Duisternis) vertoond.

Deze film kan als een vervolg beschouwd worden op de reeds eerder vertoonde film Warta Sari (Het Beste Bericht).

Warta Sari gaf een overzicht van den arbeid van het Nederl. Zending Genootschap op Java.

De film Melawan Gelap geeft dat van dien arbeid op Noord-Sumatra, Borneo, Midden-Celebes en Noord-Nieuw-Guinea.

Het eerste deel der film geeft ons verschillende kijkjes van het werk der Zending onder de Karo. Bataks ter Oostkust van Sumatra.

Aan mooie natuurtafereelen was dit deel der film niet rijk.

Anders was dit met het tweede deel dat ons verplaatst naar Zuid-Oost-Borneo.

Dat Borneo het land is van de machtige stroomen, bevaarbaar tot ver in het binnenland, en van de donkere oerbosschen, werd hier duidelijk gedemonstreerd.

Het derde deel vertoont het zendingswerk in Midden-Celebes en het vierde deel plaatst ons in Noord-Nieuw-Guinea.

Wat door de Zending ook hier is bereikt, valt alleszins te waardeeren.

Wie over het werk van de Protestantsche Zending in deze deelen van den Indischen Archipel meer wil weten ga deze film zien.

Het Comité Zendingsfilm geeft daarbij een boekje uit dat waardevolle gegevens verschaft voor het beter begrijpen van de film.

Op verzoek van het Dagelijksch Bestuur als Redactie van het Koloniaal Weekblad woonde ik de vertooning bij en meen met dit kort verslag te mogen volstaan.

Haarlem, 14 November 1928.

H. P. DEINUM.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur.

Telegrafische gelukwensch.

Bij terugkeer uit Indië op Schiphol van het 5e vliegtuig, de H. N.A.E.N., op 16 dezer, zond het Hoofdbestuur der vereeniging den volgenden telegraf. gelukwensch:

„Bemanning vliegtuig Indië, Schiphol. Den koenen vliegeniers welkom en hulde."

Van het Informatie-Bureau.

UITZENDING VOOR 's LANDS DIENST IN SURINAME EN CURACAO.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement v. Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1°. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname:
2 hoofdonderwijzers.

2°. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao:
a. 4 hoofdonderwijzers;
b. 2 geneesheeren voor den openbaren gezondheidsdienst.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 1de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of de middelbare akte K^1, of hoofdakte en akte landbouwkunde l.o., of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch);

c. leeraar bij het openbaar middelbaar onderwijs:
1. Nederlandsche taal;
2. Duitsche taal (volledig bevoegd of in het bezit van de akte Duitsch A met een andere middelbare akte, uitgezonderd schoonschrijven);

d. Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid, waaronder één ervaren chirurg, een physioloog en 2 psychiaters (dienstverband 3 of 5 jaren);

e. leeraar-apotheker bij de apothekersassistentenschool te Weltevreden;

f. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

g. predikant bij de Protestantsche kerken;

h. petrograaf (mijningenieur of geoloog) bij den Dienst van den Mijnbouw;

i. electrotechnisch ingenieur bij den Dienst voor Waterkracht en Electriciteit;

j. rechterlijk ambtenaar (uitsluitend doctorandi in het Nederlandsch-Indisch recht komen in aanmerking);

k. gegradueerd adjunct-accountant bij den Belasting-accountantsdienst (diploma rekeningwetenschap vereischt);

l. accountant en adjunct-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;

m. gediplomeerd opzichter 1e klasse voor de periscoop-werkplaats en het Drägermagazijn van het Marine-Etablissement te Soerabaja (alleen oud-torpedomakers komen in aanmerking);

n. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst);

o. officier van gezondheid 2de klasse Röntgenoloog (in vasten of tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de betrekkingen, genoemd onder *a* t/m *m*), en tot afdeeling C voor de betrekkingen onder *n* en *o*).

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Mej. T. Beetstra, Hertenlaan 39, Apeldoorn;
Mej. M. Pons, Agnietenstraat 2, Utrecht;
Mej. E. A. Roos, Bosch en Duinlaan 14, Bloemendaal;
Mej. W. van Barneveld, Agnietenstraat 2, Utrecht;
Mej. G. Mulder, Molenstraat 19, Santpoort;
Mej. A. E. Bouwmeester, Prov. Ziekenhuis, Santpoort;
Allen verpleegster bij het Krankzinnigenwezen.
Ir. J. Westerveld, Ingenieur 3e kl., dienst v. d. Mijnbouw, Voorstraat 107, Delft.
Mr. A. A. Lammers, Ambtenaar ter besch. b. d. Belastingdienst, Kerkstraat 35, Strijen.
Mej. C. C. L. Corino, Goudschestraat 61, Rotterdam;
Mej. L. Drukker, Duinlustparkweg 58, Santpoort;
Beiden verpleegster 1e kl. bij het krankzinnigenwezen.

OOST-INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. A. H. van Rhee, Controleur van de Belastingen te Semarang; Van Aerssenstraat 290, 's-Gravenhage.
Mej. Ch. G. C. Ouwerling, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O. E. L. O., Mauritsstraat 56, Utrecht.
L. J. F. van der Heijden, Onderwijzer der 3e kl. bij het O. E. L. O., Pensmarkt 26, 's-Hertogenbosch.
Mevr. J. A. G. Roelofs geb. Weijergang, Commies bij het Dept. van Gouv. Bedrijven, Julianalaan 57, Overveen.
J. G. W. Niesman, Techn. ambt. 4e kl. bij den P.T.T.-dienst, Bosschestraat 97, Scheveningen.
E. Nienkemper, Politie-opziener bij de Alg. Politie, v. d. Hulststraat 6, Haarlem.
H. J. Slegtenhorst, Onderwijzer der 1e kl. bij het O. E. L. O., Koninginnelaan 18, Rijswijk (Z.-H.).
W. van Uye, Controleur 1e kl. bij den P.T.T.-dienst, L. van Oostenburg 9, Voorburg.
D. J. M. Goorissen, Directeur der 1e kl. bij het Tucht-, Opvoedings- en Armwezen, 2e Boerhaavestraat 73, Amsterdam.
Mej. B. Tiemersma, Commies bij de S.S. en Tr., Hotel „Pomona", 's-Gravenhage.
L. S. Badings, Ingenieur 2e kl. bij den dienst voor Waterkracht en Electriciteit, Van Weede van Dijkveldstraat 37, 's-Gravenhage.
J. Th. Dorrenboom, Ambtenaar ter beschikking gesteld v. d. Prov. West-Java, laatstelijk controleur 1e kl. b. h. B.B., Rue Cadet 4, Parijs.
Mej. J. Baerveldt, Assistente v. d. mededeelingen b. d. Afd. Bestuurszaken der Buitengewesten v. h. Dep. v. B.B., Rue Cadet 4, Parijs.
Mr. P. C. Groenemeijer, Hoofdambtenaar ter besch. v. d. Dir. v. Just., Pr. Mauritsplein 1, 's-Gravenhage.
Ir. E. R. D. Göllner, Hoofdingenieur, leider der Goud- en Zilvermijnen in Benkoelen, Van Bylandtstraat 172, 's-Gravenhage.
W. Stevens, wnd. Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Veersche Singel S 71, Middelburg.
J. Roorda, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., J. W. Frisostraat 4, Utrecht.
J. A. Veurman, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.E.L.O., Paviljoenslaan 13, Haarlem.
A. Amerlaan, Onderwijzer 1e kl. bij het Westersch L.O., Oude Delft 50, Delft.
Ir. F. M. Razoux Schultz, Ingenieur 2e kl. Waterstaat en 's Lands B.O.W., Rosendaalschestraat 124, Arnhem.
C. Valkenburg, Onderwijzer der 2e kl. bij het O.E.L.O., Haven 53, Schoonhoven.
C. B. H. von Hombracht, Inspecteur der Alg. Politie, onderhoofd der afd. Politie van het Dept. v. B.B., Laan van Meerdervoort 308, 's-Gravenhage.
H. A. F. Paproth, Hoofdpolitieopziener in de res. Soerabaja, Forst (Lausitz, Duitschland), Moltkestr. 6a.

MET PENSIOEN:

A. F. Wiederhold, Controleur 1e kl. b. d. Pandhuisd. te Semarang, Stadhoudersplein 104, 's-Gravenhage.
C. J. van Kempen, Gouverneur der Oostkust van Sumatra, Hotel „De Twee Steden", 's-Gravenhage.
B. J. Holthuis, Internaatshoofd Opleidingsschool Inl. ambtenaren, Transvaalstraat 26, Leeuwarden.
L. E. Hinrichs, Militair Paardenarts der 1e kl., Graafsche Weg 17, Nijmegen.
H. W. J. Bentfort van Valkenburg, Majoor der Infanterie, Corn. Speelmanstraat 25, 's-Gravenhage.
J. F. Baerveldt, Majoor der Art., p. a. Hotel Pomona, kamer 34, Molenstraat, 's-Gravenhage; van 26 Nov. 1928 af: van Woustraat 68, Amsterdam (Z.)
D. Scheijgrond, Onderwijzer 3e kl. bij het O.E.L.O., Oostvoorne.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Mevr. J. Kater, geb. Ligtvoet, Inspectrice van het Onderwijs in Huishoudelijke vakken, Bankastraat 4E, 's-Gravenhage.
Mevr. P. J. Ch. Lamberts, geb. Groenemeijer, Onderwijzeres 1e kl. bij het O.E.L.O., Pr. Mauritsplein 1, 's-Gravenhage.
Mej. W. L. Sonnemans, Commies bij de Alg. Rekenkamer, Copernicusstraat 178, 's-Gravenhage.
Mej. N. Kruijs Voorberge, Onderwijzeres der 2e kl. bij het O.E.L.O., Kruislaan 9, Bilthoven.
A. G. F. Young, Kantoorhoofd bij het Hoofdbestuur van de P.T.T., Ranonkelstraat 30, 's-Gravenhage.
A. E. Chr. van Saarloos, Accountant 1e kl. bij den Bel. Acc.dienst, Koningsplein 26, 's-Gravenhage.
A. C. Overgaauw, 1e Werktuigkundige bij de Gouv.-Marine, Vondelstraat 62, Amsterdam.
W. Ridderhof, Bootsman bij het Marine-Etabl. Soerabaya, Burg. Meiniszlaan 4, Rotterdam.

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 6, den Haag. — Javaansch en Maleisch.

Mr. Drs. P. A. F. BLOM, cand.-notaris, oud recht. Ambt. O.-I., Angerlo. — Lessen schriftelijk en mondeling voor Ind. notariaat en doct. examen Indisch Recht. — Economie en Kol. Economie.

Mevrouw J. M. v. d. BOSCH—VAN VEEN, Pianoleerares, Steenschuur 13, Leiden.

Mevr. J. FRANCO MENDES—CALISCH, Nicolaas Maesstraat 57, Amsterdam. — Leidt een cursus over „Gemeenschapszin" en geeft desgewenscht privaatlessen.

W. H. F. ENGELEN, Rijswijk, Caan van Necklaan. — Leeraar in de Dactyloscopie.

L. Ch. A. FONTEIJN, gep. ass.-res., Frederik Hendriklaan 123, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.

B. VAN GELDER, Fuchsiastraat 53, Den Haag. — Methodisch hygiënisch spreken.

J. F. H. GIJSBERTS, gep. hoofd eener school uit Ned. O.-I., H. T. O., Laakkade 80, den Haag, Kamer 126. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en, voor zoover de vakken op de H.B.S. betreft, ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde, Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op huiswerk.

H. HAYTINK, oud-Direct. Leeraar van Curaçao, Pontanuslaan 80, Arnhem. — Privaatlessen in Spaansch en andere talen.

B. HOEKSTRA, oud-Adj.-Inspecteur Inl. Onderwijs, Molenweg 35, Baarn. — Lessen: Maleisch; lager onderwijs; laagste klassen middelb. onderwijs behalve vreemde talen; ook beschikbaar tijdens de schooluren. Toezicht en leiding huiswerk. Baarn en omstreken.

HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM „P B N A", Dir. E. J. Rothuizen en F. Wind, Arnhem. Is een volledig ingerichte technische school, die volgens de schriftelijke methode opleidt voor alle technische examens en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van Ingenieurs op de eindexamens.

M. J. NOLEN, gep. Ind. hoofdonderwijzer, Edisons[traat] 90, Den Haag. — Privaatlessen in alle vakken [van] het L. O. op alle uren van den dag. Bijwerken [van] leerlingen. Opleiding H.B.S. en Gymnasium.

J. ISRAEL, oud-adjt. Translateur van de Javaa[nsche] taal te Soerakarta, beëedigd Translateur hier te [lande], Soestdijk. — Javaansch; vervaardigen van s[chrifte]lijke vertalingen uit het Hollandsch in het Jav[aansch] en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere p[laatsen] beschikbaar.

A. H. JANSEN, Jacob Ruijsdaellaan 21, Bussum. — [Ma]leisch (grammatica, correspondentie, spreken); les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hi[lver]sum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

W. KEIZER, Mariaweg 50, Oosterbeek. — So[enda]neesch en Maleisch.

Dra. A. PAARDEKOOPER, Leerares M. O., Hond[ecoo]terstraat 24, Amsterdam Z. — Privaatles Eng[elsche] Taal en Letterkunde. — Handelscorrespondentie, Grammatica en Conversatieles.

Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Sing[el], Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — S[taats]instellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaa[nsch] — Maleisch. — Madoereesch.

Mevr. Wilh. SANDBERG—GORTER. — Lager ond[erwijs], nuttige handwerken, vrije- en orde-oefeningen. [Spe]ciaal voor kinderen van 6—12 jaar.

Mevr. J. C. SCHREUDER—VAN DEN BERG, Gedi[pl.] Onderw. in alle vakken van het Lager Onderw[ijs].

J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Beeklaan, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. A. SCHOEVERS, Stadhoudersplein 3, Den Ha[ag]. Stenografie. — Machineschrijven.

PH. C. STUBENRAUCH, Leeraar M. O. — Opl[eiding] voor M. O. Boekhouden en Staatspraktijkdi[ploma]. Cursus voor Handel en Administratie. St Anna[straat] 85, Nijmegen.

JOS. SUYS, Candidaat-notaris, leeraar M.O. Opl[eiding] Indisch Notaris-examen, schriftelijk en mond[eling]. Nijmegen, Oldenbarneveltstraat 34.

P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Ha[ag]. Maleisch (grammatica, correspondentie, om[gangs]taal) en Wiskunde.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, L[eiden]. — Javaansch. — Maleisch.

H. WESSELS, Leeraar Engelsch M. O. Lessen i[n En]gelsch en Eng. Handelscorrespondentie. — W[...] A. 16c (lessen in Nijmegen te geven).

Leden, die in deze opgave opgenomen wensch[en te] worden, kunnen zich opgeven aan den Secretar[is der] Vereeniging, Korte Voorhout 6, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 14 tot 21 November.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
E. Wickart, Amsterdam, Transvaalkade 26. f 5 .... P. R. de Rochemont, Oud Kapitein N.-I. L., Amsterdam, Prinsengracht 832. f 5	Eigen aanmelding.
L. A. Boucicius, Heemstede, J. C. van Oostzanenlaan 16 f 5	Penningmeester Afd. Haarlem.
M. Levert, Directeur Gasfabriek, Apeldoorn, Kanaal 83. f 5. Mr. H. L. Sijpkens, Advocaat en Procureur, Apeldoorn, Paschlaan 10. f 5.	den heer H. A. Schoonhoven te Apeldoorn.
D. Burger, Oud Ass.-Resident, Den Haag, Pension des Indes, Sweelinckstr. 41. f 5	Eigen aanmelding.
J. H. C. de Jager, 2de Luit. tit. N.-I. L., Den Haag, Cederstraat 46. f 5	den heer J. Noordhoff te Den Haag.
J. F. Vonck, Oud Administrateur v. e. suikerfabriek, Den Haag, Lubeckstraat 11. f 5	den heer G. Ferguson te Den Haag.

Rectificatie: J. M. Soeters, Directeur Bank-Associatie, Den Haag, Zuidwerflaan 16, Marlot.

Afschrijvingen

Mr. Th. L. Prins, oud-Griffier Landraad te Kota-Radja, Kantonrechter te Schoonhoven (overleden).

Adresveranderingen

J. C. de Ridder, Oud Luit.-Kolonel N.-I. L., Den Haag, van: Goudenregenplein 60, naar: Goudsbloeml. 39.
A. Zeehandelaar, van: Den Haag, Laan Copes v. Cattenburgh 74, naar: Brussel, Hotel des Palais, Rue du Palais.
H. J. Slegtenhorst, Onderwijzer 1ste kl., van: Djokja, Kroonprinslaan, naar: Rijswijk, Koninginnel. 18. f5.
W. Mollinger, van: Den Haag, J. P. Coenstr. 19, naar: Batavia, p. a. Belasting-Accountantskantoor.
J. Zeijlmaker, Gedipl. Gezaghebber B.B., van: Scheveningen, Harstenhoekweg 181, naar: Weltevreden, p. a. Dep. B. B.
Ir. P. Ph. Steneker, Ingenieur B.O.W., van: Rijse[...] Loolaan 3, naar: Weltevreden, Dep. B.O.W.
L. Hundeshagen, Mijningenieur, van: Stuttgart naar Loeboe-Sikaping (S.W.K.)
C. M. Buijs, thans: Secretaris van Atjeh en Onder[ho]righeden te Kota-Radja.
L. Coomans de Ruiter, Controleur B.B., geplaatst [in de] Residentie Wester-Afdeeling van Borneo.
H. G. F. Jonker, Adm. Ambt. B.B., geplaatst in [de Re]sidentie Bali en Lombok.
W. F. van Hasselt, geplaatst als Hoofd v. d. Holl[andsche] school te Bodjonegoro (Rembang).

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: De Biroeng op! door H. F. Tillema. — Dr. Wirz en zijn boek. — Een mooi werk. Het Bureau voor adviezen op huishoudelijk en maatschappelijk gebied. — De reis van den Heer Tilleman door Borneo. — Een causerie over de Tabakscultuur in Deli. — Een zonderlinge sinjeur. Door de hulp van „Oost en West" terecht gebracht. — Aankomst in Indië, voorheen en thans. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen: I. Uit de Europeesche Pers, II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. 's-Gravenhage, II. Nijmegen, III. Utrecht en Omstreken. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, III. Van het Informatie-Bur. — Mutatiestaat van 21 tot 28 Nov.

Heeren Penningmeesters der afdeelingen worden beleefd uitgenoodigd goede nota te willen nemen van de nieuwe regeling der afdracht van contributiën aan het Hoofdbestuur, voorkomende in de notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering, afgedrukt in het Kol. Weekblad van 15 November 1928.

De Biroeng op!

door

H. F. TILLEMA.

—o—

„Als U iets heel buitengewoons wilt zien," zeide de heer Vos, administrateur van de steenkolenmaatschappij „Parapattan", tegen me, „dán moet U de Biroeng op. De reis langs die kali is reeds heel mooi en heel interessant, maar als U ze ver genoeg opgaat, zult U iets zien, wat U *nergens* weer zult zien, in heel Indië niet en in Europa ook niet: een reusachtige grot! In ongeveer vijf dagen kunt U 't doen."

Ik had natuurlijk heel veel zin in dat tochtje, maar tusschen wenschen en doen liggen in deze streken tal van moeilijkheden: zonder hulp, medewerking, belangstelling van anderen bereikt men z'n doel niet. In Europa is alles een kwestie van geld! Met geld koopt men daar komfort, reisgelegenheid, enz. enz. Men neemt er een „kaartje" en alles gaat vanzelf: men komt waar men wil zijn zonder eenige moeilijkheid. Hier niet! Geld is bijzaak! Hoofdzaak is, zooals ik reeds opmerkte: belangstelling voor 't geen men wil ondernemen en hulp! Nu heb ik over medewerking op mijn verschillende reizen heelemaal geen klagen gehad, zoodat ik ook nu wel weer zou worden geholpen, vermoedde ik. Mits ik er den tijd voor nam! Door ervaring wijzer geworden, handel ik niet meer als in 't begin, groote trajecten achter elkaar „afwerken", maar ik strijk tegenwoordig neer op die plaatsen, waar de omstandigheden voor mijn doel gunstig zijn.

Ik wachtte dus af en besteedde mijn tijd met rondkijken. Er is hier veel te zien op Teloek Bajoer, veel op te merken over het grootsche bedrijf „aan den zoom van het oerwoud", maar dat bewaar ik voor later.

Op een dag zocht de bestuursambtenaar van Tandjoeng Redeb me op. Ik had Z.Ed. in 1924 op Poeloe Tello ontmoet en vond het interessant de kennismaking voort te kunnen zetten. Het gesprek kwam al heel spoedig op de tochten die in dit gebied kunnen worden gemaakt. De heer de Bos vertelde me, dat hij o.m. het plan had om de Biroeng op te gaan. Ik vroeg: „Wanneer, want ik zou graag meegaan." „Wel," was het antwoord, „als U mee wilt, dan kan ik me wel naar U richten, tenminste als U nog een kleine week kunt wachten." Nu, dat kon ik best, 't was me zelfs welkom, want dan had ik tijd om geheel van de verschillende geestelijke en lichamelijke vermoeienissen te bekomen. Zonder in bijzonderheden te treden, wil ik even opmerken, dat het bereizen van Borneo inspannend is, tenminste als men het doet met het doel te zien, te hooren en te leeren en moeilijkheden niet uit den weg gaat.

De dag van vertrek werd vastgesteld. De Sultan zou ook meegaan. Deze had den tocht meermalen gedaan, zoodat we een goeden mentor hadden. Het eerste stuk van de reis konden we gebruik maken van een motorbootje, maar de rest van den tocht zou per prauw moeten worden afgelegd. Kan men in een motorbootje „gewoon" zitten, in een prauwtje is dit niet mogelijk. Daar zit men heel „ongewoon", de beenen kruiselings, zoo maar op den bodem, dagen en dagen lang! Die dagen zijn meestal heel lang en het gebeurt vaak genoeg, dat men onder het „zitten", last hebbend van erge „zadelpijn", bij zichzelf denkt: „compenseert het positieve wel het negatieve?" Als die pijn heel erg wordt, doet men verstandig een dajong te vragen en te gaan roeien. Dat heb ik tenslotte na een tocht door de geweldige riams in de boven-Barito ook gedaan en 't is me best bevallen. Is al die misère achter den rug, dan blijft de herinnering aan het mooie, grootsche, soms geweldige, achter en verheugt men er zich over te hebben volgehouden en doorgezet.

Ik wist dus vooruit wat me te wachten stond. Laat ik dadelijk zeggen, dat ik een helder moment heb gehad, en daardoor dezen keer niet de minste hinder van „zitblaren" had. Ik had n.l. bij me een tweepersoons wollen deken, een groote klamboe en die beide in opgerolden toestand in een waterdichte vuil-linnen zak geborgen. Toevallig lag dit stuk van mijn uitrusting op de plaats waar ik moest zitten. Even toevallig verlegde ik het niet, maar nam er op plaats. En toen ik enkele seconden had gezeten, zei ik bij mezelf: „dat zit best, nog nooit in m'n leven zoo'n fijne tempat doedoek bezeten." Dagenlang heb ik dien linnen zak gebruikt en zoo ik zei, met zooveel resultaat, dat ik 't op m'n verdere tochten weer doe! Het ongerief van het zitten met gekruiste beenen blijft, dat is niet te ontgaan! Soedah!, men moet er wat voor over hebben!

We vertrokken per motorboot, met z'n drieën: de Sultan, de Bestuursambtenaar de heer de Bos en ik. Op sleeptouw werden genomen drie prauwen, waarin o.m. levensmiddelen voor ± 6 dagen, en in elke prauw vijf roeiers. Een „oppas" tot kok verheven, ging ook mee.

Al dadelijk hadden we een aardige ontmoeting: in de breede Beraoe-rivier dreef het opgezette lichaam van een dooden kaaiman. Naast hem lag een kanibaal-soortgenoot. Als een geweldig groote schaar ging zijn vervaarlijke muil open en dicht. Natuurlijk werd er op het object jacht gemaakt, maar het resultaat was negatief: het reptiel verdween, liet den smakelijken hap in de kali drijven, wachtend op een betere gelegenheid.

Na een paar uur varen stapten we in de prauwtjes. Dajongende ging het verder. Er stond weinig water, zoodat de roeiers elk oogenblik in het water moesten springen om de bootjes voort te trekken. Telkens versperden zware boomstammen den weg. Soms konden we er *onder* door, diep bukkend, maar vaak ook niet. Dan moesten we er *overheen* worden getrokken. Dit was zwaar werk voor de menschen. Herhaaldelijk leek het, alsof de weg heelemaal versperd was, maar op het laatste moment bleek het dan, dat er nog wel een opening was, waar we doorheen konden. Heerlijke gezichten vertoonde de kali, links en rechts geweldige woudreuzen, behangen met guirlandes van slingerplanten, bedekt met woekerplanten, die vaak als sierlieke bloemstukken aan lianen opgehangen, boven het spiegelgladde water zweefden. 't Was machtig mooi. Niets verstoorde de eeuwige rust van 't woud.

Hiervan genietend zag ik plotseling voor me een geweldige barrière van boomen den doorgang versperren. Nu was het bittere ernst: we konden beslist die hindernis niet nemen. De prauwen werden vastgemaakt, de Sultan stapte uit, klom boven op de versperring, bekeek het geval en gaf last één der boomen door te zagen. Er werd met veel moeite een opening gemaakt, de prauwen werden over een onder water liggenden stam getrokken en 't ging weer verder. Dit herhaalde zich eenige malen. Maar zaag en bijl deden hun werk en na veel zwoegen bereikten we een plaats waar we konden overnachten: 'n open hutje van houtkappers. Van eenige matten werd een dakje gemaakt, waar onze veldbedden een plaatsje vonden. Rottende afval van visch verstoorde de idylle. Pogingen om met vuur de atmosfeer te verbeteren faalden: de rook was nog meer hinderlijk dan de stank. Soedah!

Den volgenden morgen ging het verder. Op dezelfde wijze: trekkend, kappend, zagend, zwoegend. Op een plek, anderhalven dag de kali op, borrelden gasbellen uit het water op. Met brandende lucifers ontvlamden ze onmiddellijk. In een drinkglas opgevangen, vertoonde het gas een duidelijk benzineachtigen reuk. Verderop werd een

groote python gezien; omdat de mannen in de booten veel te veel lawaai maakten, verdween hij vóór de heer de Bos hem onder schot kon krijgen. Jammer!

Tegen vijf uur bereikten wij een plek waar halt werd gemaakt. De mannen liepen met hun mandau's het bosch in en kapten staken, waarvan een bivakje werd opgetrokken. Van katjangmatten werd weer een dakje gemaakt, waaronder onze veldbedden werden geplaatst. De klamboe's werden gespannen, we waren klaar voor den nacht. Spoedig kwam Karto, de kok, ons een kopje thee brengen, waarvan we zeer genoten. 's Morgens merkte ik in den hemel van mijn klamboe een plasje water: het ruwe katoen bleek „waterproof" te zijn, zoodat ik in mijn slaap van de bui niets had gemerkt. Wel was ik af en toe van het hevige gekletter wakker geworden, had er me over verwonderd, dat het dekje niet lekte, maar ik kon niet vermoeden, dat mijn „muskietentent" ook regenwater kon tegenhouden! Oentoeng, hè? Ik merk als groote bijzonderheid op, dat niemand onzer noch 's avonds, noch 's nachts, noch 's morgens één muskiet heeft kunnen ontdekken. Ook oentoeng, nietwaar?

Na een heerlijk bordje nassi gorèng — mevrouw de Bos, ik vergat het nog, had kostelijk voor ons gezorgd — vertrokken we. 't Was weer zwoegen, maar nu nog erger dan de vorige dagen, omdat de kali bandjirde en de stroom sterk was. Bij één der kiams (= stroomversnellingen, op andere plaatsen riams genaamd) kregen we onze prauw bij 't trekken over de steenen, waarover het water kookte, half vol water. Ik zat in groote angst over m'n kostelijke toestellen: karamde de prauw (karam = kantelen) dan was ik ze onherroepelijk kwijt en zou ik een einde moeten maken aan mijn reis en mijn doel: de menschen, land, woud, stroomen, de schitterende natuur niet bereiken en zouden alle moeiten, alle zorgen, alle voorbereiding nutteloos zijn geweest en zou ik onverrichter zake moeten terugkeeren. Mijn reisgenoot zat in angst over zijn kostelijk jachtgeweer, zoodat we beiden onze zorgen hadden. Maar in „den Oost", 't is bekend genoeg, komt „alles terecht" en zoo kwamen ook wij zonder ongelukken door de zware kiam.

Tegen één uur kwamen we op de plaats, waar we halt moesten houden om van daar uit het laatste doel van den tocht: de grot, te bereiken. Terwijl er touwen werden gespannen om onze natte kleeren te drógen, hoorden we in het bosch een stem: „Wat doen jullie hier? 't Is nu geen tijd van vogelnestjes plukken, wat zijn jullie bedoelingen? Indien jullie kwade plannen hebt, bepijl ik jullie." (Die pijltjes zijn gedoopt in zwaar, snel werkend vergif). Er werd geantwoord: „We zijn goede menschen, we hebben heelemaal geen kwade bedoelingen, kom maar bij ons." Er kwam toen een man uit het bosch langzaam nader. Zijn gezicht teekende de hoogste agitatie. Zijn scherpe lans hield hij gevechtsklaar voor zich uit. Onder het naderen zei hij: „Ik zie twee Blanda's. Wat doen *die* menschen hier toch?" „De grot zien," was het antwoord. Hij bleef naderen. Hij was „gekleed" met tjawat (lendendoekje) en 'n klein, zeer vuil jasje. Hoofddoek droeg hij niet. Om zijn lendenen waren vastgemaakt een pijlenkoker en een paar kleine pakjes. Hij vertelde, dat hij geen tabak meer had en geen zout. De Sultan wierp hem een pakje tabak toe, dat hij gretig opving. Eindelijk ging hij naast de andere mannen zitten, nog altijd angstig. 't Was een Basap, een vertegenwoordiger van een stam, die geen vaste woonplaats heeft, geen landbouw uitoefent, maar leeft van de jacht en 't geen het bosch aan plantaardig voedsel oplevert. *'t Was 'n stekker, die vrije man!*

Na dit intermezzo togen we, voorgegaan door een kappenden gids, naar de grot. Wat 'n weg! Ik had in de buurt van Poeroek Tjahoe Dajakpaden bewandeld, vast gezeten in wortels en takken met dorens, geloopen over gladde „bruggetjes", door modder gebaad, was op de hellingen uitgegleden, maar wat ik hier ondervond, was nog een graad of wat erger: overal scherpe steenen, elk oogenblik hellingen met uitsteeksels net breed genoeg om, als men zich goed vasthield aan luchtwortels, struiken, takken en wortels, niet in 't ravijn, vol met scherpe, kantige rotsblokken te vallen; groote rotsblokken en omgevallen boomen, waar men maar moest zien overheen te komen, om bij dit alles den voorman, die 't klaarblijkelijk een prachtweg vond, bij te kunnen houden en niet uit het oog te verliezen. Want anders zou men in dat ongure woud verdwalen en wellicht door een zenuwachtigen Basap, dien ik niet te woord kon staan, bepijld worden. 't was niet je dat. Na een klein uur zwoegen men we bij de „Labang pajan" (hertengrot) van sporen wezen op druk bezoek van deze dieren. 't Was een heel groot en diep hol met en daar een plasje, wellicht van druipend Toen door een ravijn verder. „Weg" als voren een paar minuten volgde de belooning: we den onder een hoogen, vooruitstekenden rots een soort „abri sans roche". Versche asch we de aanwezigheid van menschen. „Hier overna de Basaps," vertelde de gids. Langs dien rots eerst naar boven en toen naar beneden ga stonden we voor den toegang tot de „kiamis" opening was geweldig van omvang. Afdalend, tallen meters diep, glijdend, springend lang over glibberige rotsblokken, zagen we een bu gewoon groot gewelf voor ons, de wanden g peerd met guirlandes van druipsteen, in gol plooien hangende gordijnen van druipsteen, van den meest grilligen vorm, alles even gro grootsch. De afmetingen kan ik onmogelijk ten; de grootsche natuur benam elk gevoel afmetingen. Misschien was het gewelf 50 m wellicht 100 meter hoog, de zuilen van druip tien, 't kan ook best zijn dat ze twintig of meters hoog waren! 'k Weet het niet!

Nadat we eenigermate waren bekomen van verbazing, zei de gids, dat de weg verderop „se soesah" gaf. Waar de ellendige „weg" *naar* de hem niet de minste last had veroorzaakt, laa zich denken, dat het „pad" verderop het maxi van onbegaanbaarheid zou bereiken. We vo het dus welletjes en keerden terug. Vóór de gang troffen we den Sultan aan: hij was nie gedaald, omdat hij daartoe te moe was! Waar stevige jonge man is, de heerscher over de Ben en de Basaps, illustreert dit beter dan een lan toog de moeilijkheden, die men op een bezoek het eenige natuurwonder ontmoet. De gids ver nog, dat men vijf dagen noodig heeft om de te bezichtigen, dat men op een dagreis van de gang tal van vogelnestjes vindt — hoe vinde zwaluwen den weg in 't absolute donker? — ergens in een hooggewelf een „berg" is, de „ Poeteh" (let wel een berg in een hol), en dat e riviertje stroomt, waarin zich armlange, zeer smakende visch bevindt. Wie weet welke geh de „kiamis" op natuurwetenschappelijk gebi zich bergt!

Langs hetzelfde pad, dat ik hevig begon te — 'k was natuurlijk moe! — keerden we ter het „kamp" gekomen, troffen we er nog een aan. Hij vroeg om lucifers. Een dicht, maa doosje, nam hij niet aan. Toen 't open wer maakt en hij de vele lucifers zag, accepteerd het. De menschen hebben een eigen taal, ma verstaan ook het Benoea-neesch, de taal van 't schap. Vandaar dat onze menschen zich me konden onderhouden.

De terugtocht werd aanvaard. Daar de st sterk was, ging het veel vlugger dan op de reis. We zagen onderweg nog een groot hert wild varken, maar ze kwamen door het leven de roeiers maakten, niet onder schot. Dicht b plaats, waar we een der vorige dagen hadden baad, liet zich plotseling, op geen twee meter de prauw, een boaja in het water glijden. Een roeiers gaf het ondier een slag met z'n da maar daar trok het beest zich al heel weinig aan! Het verdween in de kali en kwam niet o schot.

Ik maakte in het bivak nog kennis met bl zuigers en had er een aanval van eenige duizen mieren te doorstaan. 'k Legde het af en retire met mijn veldbed naar den kant van de rivier pend, dat mijn goed gesternte me tegen een pische regenbui zou behoeden. 'k Had oento *dien* nacht regende het niet.

Het verdere deel van den tocht leverde niets zonders meer op, alleen drukte de hitte gedur de middaguren.

Biroeng, Kiamis en Basap vormen iets hee zonders, ik ben blij met alle drie kennis te he gemaakt. 't Was niet gemakkelijk ... maar moet er iets voor over hebben en — willen kunnen!

Teloek Bajoer, 28-VIII-'28.

Dr. Wirz en zijn boek.

—o—

In het Kol. Weekblad van 21 Juni dezes jaars heb ik een stukje geschreven naar aanleiding van „Dämonen und Wilde in Neuguinea" door Paul Wirz (Stuttg. Strecker u. Schröder, 1928). Tot in het zuidoosten van Nederl. Nieuw Guinea is dat stukeltje gelezen: het Kol. Weekblad strekt zijn gebied uit tot Merauke, dicht bij de grenslijn van het Britsche gebied! En wat ik aan pater Verhoeven heb te zeggen zal óók weder over een paar maanden zijn aangekomen waar in het oosten ons Vlag in den Archipel ten einde is.

Pater Verhoeven is missionaris en dr. Wirz heeft gegeven op de missie. Dat dit gekibbel zou brengen was te voorzien; zij die daarin zich willen verdiepen, moeten het boek van Wirz lezen — waaraan zij goed zullen doen — of alleen den passus die aanstoot gaf, èn het stukje dat pater Verhoeven schreef in het Kol. Weekblad van 15 November. Dit wende zal de lezer bemerken, dat de missionaris het geheele boek neersabelt. Christelijk is dat niet, ook niet verstandig; hij noemt het „een boek dat met zijn vele enormiteiten reeds voldoende gewogen en te licht bevonden is." Wie heeft gewogen hooren we niet; evenmin blijkt of pater Verhoeven het boek heeft gelezen of alleen wat ik eruit citeerde.

Het boek van Wirz is, wat de missie ervan vindt, een goed boek en des schrijvers naam zal nog in lengte van dagen bekend zijn aan hen die Nieuw-Guinea tot onderwerp hunner studie maken; terwijl Verhoeven dan een naam is dien weinigen zich zullen herinneren. Het beste dat er in den loop der jaren over de bevolking van Hollandsch Zuid-Nieuw Guinea hebben te zien gekregen, is stellig van dr. Wirz afkomstig. Wirz is niet goed te spreken over de manier waarop bestuur en zending met de Papoea's hebben omgesprongen. Telkens wanneer er van deze dingen sprake is, denk ik aan hetgeen Murray, de gouverneur van de Britsche Papoe, indertijd zeide over het verkeerde om van deze primitieven alles af te nemen, hun ceremonies en feesten, al datgene wat wij in onze verwaandheid malligheden noemen, maar die voor hen het leven zijn, bezigheden die, meer dan alle andere, aan hun leven richting belang geven. En hoevele tientallen van jaren beheert Murray reeds dit gebied? De missie en de zending staan vierkant tegenover de opvatting, dat „apathy due to loss of old customs" den inlander ziek schaadt en een der oorzaken is van ontvolking; ook anderen gelooven daaraan niet (zie het artikel van Baker in The journal of the Roy. Anthrop. Institute, Jan.-Juni 1928).

Volkomen onbelangrijk vergeleken met dit „probleem" is de vraag van pater Verhoeven in zijn opstel in het Kol. Weekblad of men in 20 dagen van Meredjoe naar Merauke kan loopen. Van Merauke naar Asike (kaart 33 van den Bos-atlas) is, volgens den missionaris, te loopen in 10 of 12 dagen. „Tot Asike zijn er overal goede paden, daarachter weet ik niet, wijl ik dat traject per motor maakte, maar vergelijk hier de rimboe niet met de Sumatraansche rimboe." We lezen verder: „het land is hier voornamelijk een groote uitgestrekte vlakte, licht begroeid hier en daar, en overal doorsneden met goede voetpaden." Dus heelemaal geen rimboe; en ik geloven pater Verhoeven gaarne wanneer hij vertelt, dat hij op Nieuw Guinea tientallen van dagmarschen heeft gemaakt van heel wat meer dan 20 kilometers; want een missionaris jokt niet. Voor mij was het nieuw, dat het terrein ten noorden van Merauke tot „aan de bergstreek" eigenlijk een wandelpark is, met voetpaden, overal goede voetpaden. Het is maar al te waar wat pater Verhoeven zegt, dat er op Nieuw Guinea nog veel is, dat we ons hier verkeerd voorstellen.

Sn.

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede richt gij nuttig werk voor de Vereeniging.

Een mooi werk.

Het Bureau voor adviezen op huishoudelijk en maatschappelijk gebied. [1])

—o—

Hier in Indië, ver van de bron der vrouwenemancipatie, heerscht over het algemeen nog weinig belangstelling voor feminisme en vrouwelijken socialen arbeid. Hoe Indië ook op geestelijk gebied het vaderland poogt bij te houden, er blijft nog steeds een achterstand. Een der oorzaken van dezen achterstand moeten we zoeken in het feit, dat slechts lectuur uit tijdschriften en couranten ons nieuw geestelijk voedsel geeft. Wij worden niet „opgenomen" in de geestelijke stroomingen; wij „beleven" de veranderde opvattingen niet. Dit demonstreert zich ook duidelijk in de geringe sympathie, die het optreden der vrouw in het maatschappelijk arbeidsleven hier vindt. Het is waar, van de veranderde positie in de maatschappij dringt hoofdzakelijk het uiterlijke in kleeding en sigarettendamp of het uiterste van strijdlustige politiek tot deze verre landen door. Het meest sympathieke, het meest waardevolle op het gebied van vrouwenwerk gaat stil zijns weegs. Toch is het goed, ja, in vele opzichten zelfs noodig, dat aan dergelijk mooi werk meer bekendheid wordt gegeven.

In dit verband wil ik U wat vertellen over het *Bureau voor Adviezen op Huishoudelijk en Maatschappelijk gebied*, dat juist ook voor de koloniën van zoo groot belang kan zijn.

Dit bureau is gevestigd te *Amsterdam, Nic. Maesstraat 75*, waar het in Maart 1922 werd opgericht door de leidster: Mevrouw J. Franco Mendes-Calisch in samenwerking met Mevrouw L. Kappeyne van de Coppello-Wygers, welke laatste zich om gezondheidsredenen genoodzaakt zag begin 1927 af te treden.

Reeds lang vóór de oprichting van het bureau had de leidster haar sporen op gebied van maatschappelijk werk verdiend. Zoo was ze 9 jaar lang lid van het Hoofdbestuur van de Nederlandsche Vereeniging voor Huisvrouwen, gedurende welken tijd ze 7 jaar als Presidente optrad. Op haar voorstel stichtte deze vereeniging o.a. het naar haar genoemde Jacobafonds, dat aan huisvrouwen, die een rusttijd buiten noodig hebben, maar niet kunnen bekostigen, hulp biedt.

Gedurende den oorlog vond ze volop werk bij de huisvesting der Belgische vluchtelingen; ze hielp bij de oprichting der Centrale Keuken; werkte voor het Rijkscomité der Distributie; leidde zelfs op verzoek van den toenmaligen Burgemeester van Amsterdam, den Heer Tellegen, de zoo moeilijke Bonsdistributie der gemeente.

Deze jaren midden in het volle gemeenschapsleven, waarvan ze alle nooden en zorgen zoo van nabij meeleefde, deden bij haar het plan ontstaan tot oprichting van een instelling, die in die nooden en zorgen hulp kon bieden.

Het bureau, dat al dadelijk bleek in een behoefte te voorzien, werkte in den beginne hoofdzakelijk in Holland. Het steeds stijgend succes gaf de leidster aanleiding, haar moederlijke zorgen ook over Indië uit te breiden. Zeker verdient haar arbeid ook voor Indië een stuk sociaal werk te worden.

Wel zijn er reeds enkele vereenigingen, die gedeeltelijk op hetzelfde gebied werken, maar geen dier instellingen helpt zoo volledig, zoo in elk speciaal geval, als het Bureau van Mevrouw Franco Mendes, dat bovendien geen enkele beperkende bepaling, als b.v. verplicht lidmaatschap of dergelijke kent. In alle gevallen, in alle moeilijkheden geeft dit bureau raad, daartoe in staat gesteld door de zeer uitgebreide connecties, waarover de leidster beschikt.

Het eerste, dat van het Indische werk op den voorgrond treedt, is de hulp aan repatrieerenden. Hulp bij het zoeken van hotels, goede en goedkoope pensions en woningen, benevens bij het inrichten van deze laatsten. De leidster geeft raad bij de keuze van scholen van lager, middelbaar, Kunst en Nijverheidsonderwijs, en bij verandering van beroep. Ze is gaarne bereid namen te noemen van bekwame doctoren en rechtskundigen. Het bureau beschikt over betrouwbare adressen voor aanschaffing van huisraad, keukeninrichting, linnen-

[1]) Met de plaatsing van dit ons uit Indië toegezonden artikel beoogt de Redactie allereerst de leden van „Oost en West" aldaar een dienst te bewijzen.

goed, kleeren, levensmiddelen, enz. enz. Desgewenscht wordt alles op dit gebied reeds voor aankomst van den verlofganger in Holland geregeld, zoodat deze dadelijk als het ware „thuis" komt, zijn kinderen op school geplaatst vindt en in het bureau een raadgever heeft, die hem gedurende het geheele verlof een grooten steun kan geven, waardoor veel teleurstellingen worden voorkomen. Het leven gaat zoo snel, dat een afwezigheid van zelfs 5 jaar den in het moederland terugkeerende in menig opzicht geheel vreemd doet staan.

Doch niet alleen aan repatrieerenden, ook aan de in Indië verblijf houdenden, die nog niet in het gelukkig vooruitzicht van een spoedig verlof leven, biedt dit bureau gaarne hulp.

Ouders, die voor de harde noodzakelijkheid staan, hun kinderen voor de verdere opvoeding naar Holland te moeten zenden, kunnen van het bureau adressen krijgen van vertrouwde gezinnen met echte, innige moeders, waarin hun kind met liefde en niet alleen ter wille van materieele voordeelen, ontvangen wordt. Mevrouw Franco Mendes kent in alle deelen des lands en ook in het buitenland vele vrouwen, die vol liefde bereid zijn, de kinderen, die zoo eenzaam, zoo alleen staan in het verre, vreemde land, in haar moederlijke zorgen op te nemen. Omtrent deze moeders is de leidster van het adviesbureau hetzij door eigen ervaring, hetzij door *absoluut vertrouwde* personen *volkomen* ingelicht. Desgewenscht wordt ten overvloede bij verblijf in Amsterdam toezicht op de kinderen gehouden.

De vrouw, wie de slag treft als weduwe alleen of met kinderen naar het moederland te moeten terugkeeren, vindt in Mevrouw Franco Mendes een hulp, die haar met een warm hart ontvangt en die door haar rijpe ervaring en waardevolle relaties volkomen in staat is, haar op moreel zoowel als materieel gebied bij te staan.

Ook in zaken van minder groot belang reikt het bureau de helpende hand. Wil een familie weten, van hoeveel zij in Holland leven kan; wenscht een vader een budget voor zijn straks in Holland achter te laten kind of voor zijn studeerenden zoon: één briefje aan het bureau en per keerende mail ontvangen zij volledige inlichtingen.

Societeiten en vereenigingen, die voor de organisatie van een St. Nicolaas-, Kerst- of eenig ander kinderfeest staan, vinden in het adviesbureau de vertrouwde hulp, die met de enkele aanwijzing van aantal, leeftijd en geslacht der kinderen het opgegeven bedrag met grooten zorg en goeden smaak besteedt. Hoe moeilijk is het dikwijls om in een magazijn voor de kleinste zoowel als voor de grootste gasten iets geschikts te vinden! Hoe vaak worden in Holland niet meer zoo gangbare artikelen bijgevoegd!

Aan het bureau is onder meer een cursus verbonden tot inlichting van jonge vrouwen, die naar Indië vertrekken, welke cursus door haar practische, doelmatige opleiding in slechts 8 lessen van 1½ uur, reeds menig jong huishouden bewaard heeft voor den druk der deprimeerende zorgen en zorgjes, die hier zoo'n pas beginnend menschenpaar omgeven.

Het is niet mogelijk op deze plaats ook maar eenigszins uitvoerig het terrein aan te duiden, dat het werk in Indië bestrijkt. Ik kan alleen zeggen: het Bureau doet *alles*, tot de *kleinste kleinigheid* en staat voor *iedereen* open.

Voor advies zonder meer wordt *f* 4.— in rekening gebracht. Het nemen van informaties, het voeren van correspondentie met derden, het verschaffen van uitgebreide inlichtingen, het uitvoeren van opdrachten e.d. worden berekend naar den tijd en de kosten die ermee gemoeid zijn.

Velen Uwer zullen misschien in dit werk geen feminisme zien, en toch is het dat. Hier staan we voor het feminisme in haar schoonsten vorm, hier zien we de feministe, die niet alleen rechten vraagt, maar die in groote liefde voor haar medemensch haar rijke gaven van hoofd en hart in dienst stelt van de maatschappij. Moge dit prachtig sociaal werk ook in Indië zijn weg vinden, en velen tot zegen zijn!

Mevrouw G. A. Schouten-van Steenbergen te Pangkalan Brandan, Oostkust van Sumatra, is gaarne bereid inlichtingen over het bureau te verstrekken.

De reis van den Heer Tillema door Borneo.

—o—

Onze lezers zullen ongetwijfeld met belangstelling kennis hebben genomen van het artikel „Godsdienst en Tatoueeren" van den heer Tillema, in het vorig Nr. van het Kol. Weekbl.; ook dit Nr. bevat weder eene bijdrage van zijn hand. Het spijt ons echter te moeten mededeelen dat het den hr. T. niet mogelijk is geweest gevolg te geven aan zijn voornemen om voor het K. W. geregeld reisbrieven te schrijven over zijn zwerftochten door Borneo; doch we vleien ons met de hoop, dat de onvermoeide reiziger na zijn terugkeer in het vaderland, in ons orgaan wel het een en ander van zijn opgedane ervaringen zal willen publiceeren.

Intusschen laten we hier eenige bijzonderheden volgen over het verloop der reis van den hr. Tillema, welke den lezer zeker zullen interesseeren; de gegevens zijn ontleend aan het Semarangsche dagblad de Locomotief (Overzee-editie van 9 Oct. j.l.).

De tournée door de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo heeft ongeveer vier maanden geduurd, waarna de hr. T. eenige dagen te Semarang heeft doorgebracht. De tournée ving aan met een bezoek aan Bandjermasin en Oeloe Soengai, die echter slechts eenige weken in beslag nam. Daarna is een inspannende reis van ongeveer twee maanden gevolgd, die tot einddoel had het aan den bovenloop van de Barito gelegen Poeroektjaoe, in het hartje van de Doesoenlanden, en nog tientallen kilometers stroomopwaarts dan Moeara-tewe. Van Poeroektjaoe heeft de hr. Tillema met den kapiteingezaghebber en met zendelingen vele tochten gemaakt. Geweldig zijn daar, boven Poeroektjaoe, de stroomversnellingen, en, ter illustratie van de groote moeilijkheden, die zoo een tournée met zich brengt, deelde de hr. T. ons [d.w.z. der redactie van de Loc.] mede, dat vlak voor zijn vertrek het waterpeil in de rivier in eenige dagen ruim 17 meter daalde... Zoodat het maar een haar had gescheeld of hij had er niet meer weggekund voor den nieuwen natten moesson... Want hoe zal men anders in het binnenland doordringen en er weer vandaan komen dan via de Barito?

Toen ging de tocht terug naar Bandjermasin en om den zuidoosthoek heen naar Samarinda. De tocht binnendoor (van Poeroektjaoe naar de Mahakam) zou maanden geduurd hebben, zoodat de omweg via de zee gekozen werd. Zoowel door het Koetei-gebied als door het Beraoe'sche heeft de hr. T. langdurige omzwervingen gemaakt ter bestudeering van zeden en gewoonten der bevolking.

Na het daarop gevolgd zeer kort verblijf te Semarang is de hr. T. van daar vertrokken naar Pontianak, Westerafd. van Borneo, met de bedoeling zich de Kapoeas op te begeven tot het zeer hoog aan den bovenloop gelegen Poetoessibau en van daaruit zijn tochten aan te vangen, die later bij het afzakken van de Kapoeas in de omgeving worden voortgezet en die drie tot vier maanden zullen duren.

De heer Tillema was zeer tevreden over de resultaten van zijn tocht. Hij heeft 3600 M. film opgenomen, meer dan 700 foto's gemaakt en tal van gegevens verzameld, die eenige jaren zullen vergen voor de algeheele verwerking, enz.

Tal van rimboe-ervaringen vertelde de krasse trekker door het Borneosche land en met zijn nimmer falend optimisme nam hij afscheid met den blik gevestigd op Borneo's Westerafdeeling...

„Als ik nu maar gezond blijf, — want dat is niet prettig, weet je, in de rimboe! Maar ik heb altijd nog al geluk!"

Voor zoover de hr. T. dit nog niet genoeg heeft, zouden we het hem van deze plaats willen toewenschen bij zijn nieuwe exploratie-tochten in het Kapoeas-gebied.

Aan de Leden **verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGING?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VEREENIGING HEEFT WAT AAN U".**

Een causerie over de tabakscultuur in Deli.

Op Zaterdag 24 November j.l. had de afd. Amersfoort het voorrecht voor zich te zien ... den den heer H. Gorter, uit 's-Graveland, di... causerie hield over de Tabakscultuur in Deli.

Na met een welkomstwoord te zijn ingeleid den Voorzitter der Afdeeling, den heer E. ... huyzen, vertelde de spreker vd. ons een ... wetenswaardigheden over de omstandighe... waaronder en de wijze waarop het geurige ... kruid in Deli wordt geplant en gewonnen. ... schetste ons het schuchtere begin door de ... pioniers, hun geweldig doorzettingsvermogen, ... aan te danken is de reusachtige ontwikkeling ... cultuur, door welke een landstreek 2½ maal ... groot als Nederland is gekomen tot een bloei, ... van alle lagen der bevolking profiteeren en waa... duizendtallen arbeiders in Nederland — laat ... dit nooit vergeten — hun bestaan te danken ... ben. Op een prettige, vlotte en vooral onderhou... de wijze gaf spreker ons een beeld van het ... werk, dat de Hollandsche jongen in Deli te ... vindt en van de wijze waarop deze zich — me... het algemeen gesproken, zoo'n groot succes ... zijn taak kwijt, met behulp van zijne dikwijls ... lastige en rumoerige, soms zelfs opstandige, ... meestal trouwe Chineesche, Javaansche en ... Indische werkers.

Als een film tooverde de heer Gorter, zelf ... Deli-Tabaksplanter, ons voor oogen de ontgin... van het oer-bosch, de zuivering van den grond, ... uitzaai en minutieuze verzorging van de tab... plant, hare ziekten en plagen en de wijze va... strijding hiervan door wetenschappelijke hulp ... daadwerkelijk ingrijpen, terwijl hij ten slotte ... bekend maakte met de moeilijkheden verbo... aan het op goede wijze binnenhalen van den o... Hij wees ons op de ontzaglijke waarde verbo... aan het op tijd doorkomen van regens, waarva... qualitatief welslagen van het product bijna g... afhankelijk is.

Na de pauze werd de causerie met een r... mooie lichtbeelden, deels uit eene particuliere ... zameling en deels afkomstig van het Kolon... Instituut, op even onderhoudende en bijzonder ... tige wijze toegelicht.

Het was zeer zeker niet overdreven, toen ... voorzitter den heer Gorter bij het eind van ... reden, met den dank van de aanwezigen, de v... kering gaf, dat hij ons op zulk een stormachtige ... regenachtigen dag een zonnestraal had gebra... de wegblijvers hebben dezen zonnestraal zee... hun schade gemist, de aanwezigen hebben er ... twijfeld van genoten.

E. H. BERGSMA,
Secreta...

Aankomst in Indië, voorheen en th...

Wie, vóór een halve eeuw ongeveer, uit N... land in Indië aankwam — en vele ouderen ... onze lezers zullen de heugenis daaraan be... hebben — weet nog mee te praten over het „... tenbosch" van de Bataviasche reede...

Die tijd is lang voorbij!

Het was in de dagen dat de stoomvaart de ... vaart begon te verdringen; nochtans had de la... lang niet afgedaan, integendeel, het aantal ... schepen overvleugelde nog dat der stoomsch... welke, bovendien, voor een goed deel, zeilsch... waren met hulp-stoomvermogen. Toch voeren ... en ettelijke jaren reeds, de mailstoomers der ... schappijen Nederland en Rotterdamsche Lloyd ... geregelden dienst tusschen Nederland en de O... zeesche gewesten. Maar de aanblik van het „... vend bosch", bestaande uit koopvaarders van ... kans alle zeevarende natiën, genoot men, in die ... gen, nog ten volle. De „blanda baroe", de nie... Hollander, de baar, die dan van het opperdek ... het schip dat hem derwaarts gebracht had, over... reede en het land heenzag, ontwaarde he... de blauwende verten de bergreuzen Gedeh en ... lak, hoog en massaal oprijzend uit het oogensch... lijk vlakke Indische landschap. Van een sta... van bewoonde oorden, nagenoeg geen spoor. Ach... zich, noordelijk, in ver-uitgestrekten gebogen kr... tal van miniatuur-eilandjes, de Duizend eilande... die de baai van Batavia vormen en van welke, ... den uitersten westelijken kant, Onrust en Kuip... de „jalonneurs" zijn. Onrust, zeer wel te ... scheiden door de hooge, oude gouvernements... gebouwen en de rompen en masten der ... mering liggende oorlogschepen, en waar zich ... nog kleinere Kuiper-eiland of „Kuipertje" met ... koleninstallatie bij aansluit.

Het tijdstip van ontscheping was gekomen. ... venbootjes als de Tji-Liwong, de Bogor e.a. ... men langszij of op korten afstand van den zee...

...ter om passagiers en goederen over te nemen. Enkele ingescheepten maakten, voor het naar land gaan, ook wel gebruik van het inheemsche vaartuigje, de tambangan. Van de reede was men weldra binnen de in zee uitstekende havenhoofden of pieren die de monding der rivier van Batavia kanaliseeren. Ter halverwege, naar gissing, passeerde men, rechts op den pier, een vuurbaak of kleine lichttoren, links, over den pier heen, verwonderde men zich over het tafereel van bij hunne netten toevende inlandsche visschers die tot het midden van het naakte lijf in het water stonden, blijkbaar onbevreesd voor den krokodil die de rivieren en de kustwateren onveilig maakt.

Zoo naderde men de „Boom", de aanlegplaats, welke op den nieuweling den indruk maakte van een soort hooiberg, die hier pondok zou moeten heeten, een op palen rustende, overdekte, tegen zon en regen beschutte wachtplaats, waar ook, ten tijde, de douane-formaliteiten plaats hadden. Men stond op Java's grond!

Wat aanstonds de opmerkzaamheid trok was een zindelijg huisje, recht tegenover de aanlegplaats, daarvan gescheiden door den weg. Een herberg, de Stadsherberg — wat oud-vaderlandschen klank! Als die verweerde muren spreken konden...

Intusschen toefde men niet langer dan noodig was. Vehikels waren ter plaatse en de bruine bestuurders boden om strijd zich aan om de ontscheepten naar „boven" te brengen. De rit ving aan; over een oud-Hollandsche ophaalbrug was men weldra op het terrein gekomen eertijds ingenomen door het Kasteel van Batavia, nu een open ruimte met hoog geboomte, bosschage en grasperken in niets meer herinnerend aan de oude glorie, behalve de kasteels-buitenpoort, de Rotterdamsche (of Amsterdamsche) poort, een bak-stuk bouwwerk dat de tand des tijds fier getrotseerd heeft en dat Daendels liet staan, misschien wel als een hulde zijnerzijds aan een Verleden dat hem toch niet geheel en al onverschillig kan zijn.

Toch ook als een forsch beeld uit dat verleden, de nog heden in gebruik zijnde pakhuizen uit den Compagnietijd, een vestingbouw-complex van bastions en kanteelen en dan nog het befaamde „Kanon", de offerplaats, wèl bekend.

Door de buitenpoort op het kasteelplein gekomen, verrijst daar, geheel gaaf, het Stadhuis dat in de beginjaren der 18e eeuw het oudere, op dezelfde plek, vervangen heeft, een groot gebouw, in Holl.-Ind. ouden solieden bouwtrant, het wat doodsch kalk-witte aspect gebroken door groene luiken aan talrijke ramen.

Dan gaat het, met een zwenking om de westzijde van het stadhuis, door de lange en breede Nieuwpoortstraat, waarvan elke huizing — aanzienlijk of krot — visioenen voor den geest brengt van voorvaderlijk leven en bedrijf, langs het lange Molenvliet (latere benaming en aanduiding van eertijds aanwezige molens) naar Weltevreden, de Europeesche woningwijk, die bij de Societeit de Harmonie aanvangt met dat deel, Noordwijk geheeten, waar de reiziger in een der hotels voorloopig onderdak en huisvesting vond.

Ziehier een schets, in korte, zeer grove trekken van de aankomst in Indië, vóór circa 50 jaar. Een schets overigens van algemeen bekende zaken bij de generatie van dien tijd, als ook, door geschriften en verhalen, bij jongeren. Algemeen bekende dingen, die men nochtans nog wel eens gaarne doorleeft, dan wel zich wil voorgesteld zien.

Zoo dan ging het destijds — zoo gaat het nu niet meer. Tempora mutantur! De ontscheping heeft nu plaats te Tandjong Priok, een moderne tropenhaven.

De ontscheping en het bereiken van de plaats van eerste bestemming verschillen geheel van de oude wijze van aankomst. Maar bij alle verschil, deze blijvende overeenkomst: Zij die daar een halve eeuw geleden voet aan wal zetten en zij die dat heden doen ondergingen en ondergaan dezelfde diepe indrukken en gewaarwordingen. Het is dat geestesproces dat — uiteraard en voor alle tijden — doorleefd wordt door hen die uit het hooge Noorden het zuidelijk halfrond betredend, onder den ban geraken van alle die tegenstellingen — bovenal de uiterlijke — welke zich aan hen voordoen.

Doorleefd, maar met blijvende nawerking, gelijk de eerste sterke indrukken nimmer verdwijnen, maar beklijven en levendiger voor den geest komen naarmate men zich, bij het klimmen der jaren, meer in wat voorbij gegaan is pleegt te verdiepen. In dien natijd van het leven, hetzelve, maatschappelijk, overschouwend, worden de herinneringen als vanzelf gestuwd naar dat punt van uitgang, dien eersten dag van aankomst in Indië.

v. d. B.

Een zonderlinge sinjeur.

Door de hulp van „Oost en West" terecht gebracht.

Zondag j.l. tegen negen uur kwam hier aan het station een Chineesche matroos, eenigszins kreupel, die van Denemarken over Duitschland zonder kaartje naar Amersfoort was gereisd, tenminste hier uitgestapt was.

De stationsambtenaren wisten niet wat zij met dezen armen stakker moesten beginnen, die geen woord verstond van eenige menschelijke taal. Zij hadden hem aan de politie kunnen overleveren, maar gevoelden daartoe te veel medelijden met dit menschelijk wrak.

Zij vervoegden zich bij Dr. Peyrot, Rector van het Gymnasium, met het verzoek of deze eenig licht in deze duistere zaak kon brengen.

De heer Peyrot verwees hen naar den heer Roodhuyzen, voorzitter van „Oost en West" alhier. De heer R. was direct bereid mede te gaan. Hij sprak den Chinees eerst in het Maleisch aan, hetgeen hij ook al niet verstond, en later in het Chineesch.

De matroos was zoo verbouwereerd en geschrokken dat hij in het Chineesch werd toegesproken, dat hij plotseling allerlei verborgen papieren te voorschijn haalde, waaruit bleek, dat hij bij de Bataafsche Petroleum Mij. in Den Haag moest wezen, vermoedelijk om aan te monsteren op een van de schepen van die Mij., die van Amsterdam of Rotterdam afvaren. Met een kaart om zijn hals werd hij door de menschelijke ambtenaren in den trein naar Den Haag gezet, zoodat hij vermoedelijk toch eindelijk goed terecht gekomen is. Het zonderlinge van het geval is, dat uit de papieren ook bleek, dat hij bij een schipbreuk van een hoogte van 20 voet in een reddingsboot was komen te vallen.

Hij kende geen enkel Engelsch, Nederlandsch of Maleisch woord, zoodat dit wel een zeer zonderlinge globe-trotter was.

Het bovenstaand uitknipseltje uit het Amersfoortsch Dagblad van 20 Nov. werd ons ter plaatsing in het K. W. aangeboden; we wilden er gaarne gevolg aan geven, echter met de aanteekening dat de heer Roodhuyzen, naar hij ons verzekerde, „geen Chineesch kan spreken, alleen beschikt over een beperkt aantal koeliewoorden, waarmede hij met dezen Chin. matroos gewoekerd heeft".

Red. K. W.

Van onze Adverteerders

Gaarne maken wij van deze kolommen gebruik, om even de aandacht te vestigen op het in onze Residentie zoo gunstig bekend staande *Rusthuis van Zr. en Br. Bergmans, Juliana van Stolberglaan 79.*

Het komt n.l. vaak voor, dat rustbehoevenden tijdelijk in een keurig verblijf willen wonen, zonder dat dit groote financieele offers eischt, terwijl zij toch de verpleging moeten hebben, die zij wenschen en noodig hebben; onder rustbehoevenden verstaan wij personen, die, uit Indië gekomen, eenigszins overwerkt zijn of lijdende zijn aan ziekten, die een rustkuur noodzakelijk maken; verder vanzelfsprekend ouden van dagen.

Bovengenoemd rusthuis, dat zéér modern is ingericht en een prettigen, flinken tuin heeft, is wel het ideaal voor dezulken, die een goede, liefderijke behandeling noodig hebben, terwijl een dokter naar keuze de patiënten behandelt.

De kamers zijn uiterst gezellig ingericht en munten uit door netheid en frischheid, terwijl de prijzen werkelijk zéér laag te noemen zijn.

Gezien de groote bekendheid, die het Rusthuis van Zr. en Br. Bergmans heeft, kunnen wij eindigen met de leden van Oost en West en de repatrieerenden den raad te geven, zich allereerst met de Directie van deze instelling in verbinding te stellen, wanneer men in de noodzakelijkheid verkeert van een rusthuis gebruik te moeten maken; men is dan *zeker*, dat men aan een betrouwbaar adres terecht is.

Van Week tot Week.

Dinsdag 20 tot Maandag 26 November.

De tweede K.L.M.-postvlucht Amsterdam—Batavia en terug. In overleg met het hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie heeft de K.L.M. besloten, dat het tweede postvliegtuig, de PH-AEN (hetzelfde toestel, waarmede Smirnoff, Aler en Veenendaal de reis maakten, doch thans voorzien van de nieuwe registratieteekens) van Schiphol zal vertrekken in den morgen van *Dinsdag 11 December* te 7.30 uur.

Bestuurders zijn de K.L.M.-vliegers Duimelaar (in dienst bij de K.L.M. sedert April 1923) en Frijns (in dienst bij de K.L.M. sedert Mei 1927), werktuigkundige is Bruijnensteijn.

Vliegtuigbestuurder Frijns heeft in 1927 met Koppen in de Postduif reeds het traject Amsterdam—Batavia en terug gevlogen.

In het vliegtuig zal zoowel op de heen- als op de terugvlucht 350 K.G. post medegenomen kunnen worden.

Kon. onderscheiding. Bij Kon. besluit is benoemd tot ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw de kolonel der infanterie van het leger in Nederlandsch-Indië A. H. Bennewitz.

Adviseur voor Inlandsche Zaken. Bandoeng, 22 Nov. (Aneta).[1]) Het A.I.D. de Preangerbode meldt, dat de adviseur voor de Inlandsche Zaken, de heer Gobee, naar Mekka zal vertrekken om vervolgens door te reizen naar Nederland.

Groote brand in een theefabriek. Blijkens een Aneta-telegram is de theefabriek der onderneming Gedeh geheel in de asch gelegd.

Van Volksraadsleden. Batavia, 22 Nov. (Aneta). Het lid van den Volksraad, de heer J. E. Stokvis, zal op 22 December per s.s. Soemba naar Holland vertrekken. — 23 Nov. Het lid van den Volksraad de heer Dr. Ir. Han Tiauw Tjong (Partijloos) verzocht ontheffing van zijn functie. — 22 Nov. De Volksraad nam zonder debat of hoofdelijke stemming het besluit tot toelating van dr. Tjipto als lid van den Volksraad aan. [De Ind. Regeering is evenwel niet bereid de interneering van Dr. Tjipto op het eiland Banda op te heffen, zoodat deze zijne functie niet kan waarnemen. Wat nu?]

Communisten geïnterneerd. Batavia, 23 Nov. (Aneta). Interneeringsbesluiten werden geteekend voor negentien communisten, afkomstig van de Westkust van Sumatra.

Het concubinaat in het Leger afgeschaft. Bandoeng, 23 Nov. (Aneta). Het Legerbestuur gaf heden de circulaire uit inzake de afschaffing van het concubinaat in de kazernen, waarbij o.m. bepaald wordt, dat aan geen enkelen militair van welken landaard ook, meer vergunningen verleend worden voor het hebben van een huishoudster in het kampement als concubine. Alleen zij, die tegenwoordig reeds een huishoudster bij zich houden, worden hiervan uitgezonderd.

Univers. examens. Leiden. Taalkundig cand. ex. Indologie de hr. Oemar Said. — Doctoraal ex. Indisch recht Mr. P. G. Jansen, Mr. E. Raven, Mr. C. F. H. Welter.

Groningen. Bevorderd tot arts de hr. C. E. Lo Sin Sjoe, geb. te Paramaribo.

Amsterdam. Bevorderd tot arts de hr. Mas Dajat Hidajat, geb. te Soemedang.

Ir. Cornelisse †. Bandoeng, 21 Nov. (Aneta). Alhier is overleden de practijkingenieur bij de Staatsspoor de heer Cornelisse, chef van de werkplaats van de S.S. te Poerworedjo.

De bemanning der voor Indië bestemde vliegbooten. De bemanning van de drie Dornier-Wal vliegbooten der marine, met welke begin April de vliegtocht Nederland—Nederlandsch-Indië zal worden ondernomen, is als volgt samengesteld: luitenant ter zee 1e kl. Tetenburg, commandant der escadrille; officier-vlieger 2e kl. Everts; officier-vlieger 2e kl. Vethake; officier marine-stoomvaartdienst 2e kl. Holterman; Sergeant-vliegtuigmaker Langeraar, en de

[1]) De Aneta-telegrammen zijn ontleend aan de „N.R.Ct.".

korporaal-vliegtuigmaker Wurtz, Symons, van Tol en Theewis.

Drie militairen verdronken. Bandoeng, 21 Nov. (Aneta). Het Legerbestuur kreeg telegrafisch bericht uit Atjeh, dat bij het doorwaden van de Mamatrivier bij Koetatjane drie mindere militairen verdronken zijn.

Bevorderd. De Majoors der Inf. van het O.-I. leger H. Behrens, M. L. F. Bajetto en I. Troostwijk zijn bevorderd tot Luitenant-Kolonel. — De Luit.-Kol. der Inf. van het O.-I. leger A. Gleysteen is bevorderd tot Kolonel en de Majoor van den Generalen Staf C. F. Moorrees tot Luit.-Kol.

Congres Sarekat Islam uitgesteld. Bandoeng, 24 Nov. (Aneta). Het A.I.D. de Preangerbode meldt, dat het congres der Partij Sarekat Islam, wegens ziekte van Tjokroaminoto en Hadji Salim, is uitgesteld tot Maart a.s.

De hr. Ritter †. Malang, 24 Nov. (Aneta). Alhier overleed gisterenavond de heer Ritter, onderwijzer bij de Mulo-school, secretaris van de plaatselijke afd. van het N.-I. Onderwijzersgenootschap en van de Natuurhistorische Vereeniging.

J. L. G. Koch †. Malang, 20 Nov. (Aneta). Alhier is overleden op 74-jarigen leeftijd de heer J. L. G. Koch, oud-planter en oud-administrateur eener cultuurmaatschappij. De overledene is lid geweest van den gemeenteraad van Malang.

Mr. J. B. A. Vreede †. In den ouderdom van 67 jaar is te Soerabaja overleden de heer mr. J. B. A. Vreede, oud-vice-president van den Raad van Justitie te Soerabaja.

J. P. Linck †. Te Oegstgeest is in den ouderdom van 72 jaar overleden de heer J. P. Linck, oud-kolonel der inf. van het O.-I. leger.

J. H. Roelants †. Te Weltevreden is in den ouderdom van 56 jaar overleden de heer J. H. Roelants, arts, medisch adviseur bij den dienst der volksgezondheid.

H. Springer †. Makassar, 19 Nov. (Aneta). De heer H. Springer, gezagvoerder van het s.s. Rochussen der Koninklijke Paketvaart Mij., is te Amboina overleden.

Benoeming Assistent-Resident. Batavia, 19 Nov. (Aneta). Tot assistent-resident van de afdeeling Bonthain (Gouv. Celebes en Onderh.) is benoemd de heer Oberman.

Dr. K. A. R. Bosscha †. Blijkens een Aneta-telegr. is in den nacht van 25 op 26 Nov. de heer K. A. R. Bosscha op 63-jarigen leeftijd aan een beroerte overleden.

In eene beschouwing welke de *Nwe Rott. Ct.* van 27 dezer (Ochtendbl. A), aan dit „schokkend bericht" wijdt, worden de buitengewoon groote verdiensten van den overledene op voortreffelijke wijze in het licht gesteld.

Professor Oppenheim naar Nederland. Aneta seint dd. Batavia 26 Nov. dat Prof. Mr. A. S. Oppenheim, hoofdvertegenwoordiger van de Bat. Petr. Mij. en lid van den Volkraad, beide functies neërlegt en op 15 Dec. a.s. per s.s. P. C. Hooft naar Holland vertrekt.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Feestgeschenken.

Ten vervolge op hetgeen wij hier verleden week omtrent de St. Nicolaas-uitstalling bij „Boeatan", Heulstraat 19 te 's-Gravenhage mededeelden, kunnen wij thans nog melden, dat, te oordeelen naar de vernieuwde *étalage* voor het winkelraam, sedert weer versche toevoer uit Indië is ontvangen. Zoo o.a. die allerliefste zakdoekjes met fijn *krawangan* van For de Kock en mooie weefseltjes uit andere streken van de Padangsche Bovenlanden en Palembang; mandwerk uit de Preanger en pr tig aardewerk van de Key-eilanden. Zeer bijzo zijn ook de tasschen van Dajaksch weefwerk u Westerafdeeling van Borneo en de bamboe kokers uit diezelfde streek, beide in warm r kleuren.

Feestgeschenken bij uitnemendheid!

Indonesische Kunstnijverheid te Apeldoorn.

Van bevriende zijde werd ons dezer dagen „Nieuwe Apeldoornsche Courant" van 17 d toegezonden, waaruit wij het volgende aanhale

„Woensdagavond trad in de groote zaal Hotel v. d. Burg, voor de Vereeniging „Oost West" als spreekster op: Mevr. G. v. Beresteyn Tromp, presidente van den Raad van Beheer „Boeatan" te 's-Gravenhage.

„De vergadering werd geleid door den heer J. Baars. In zijn openingswoord memoreerde spr. goedgeslaagde I.T.A. In aansluiting daaraan had afdeeling Apeldoorn, in samenwerking met het Instit. te Amsterdam en eenige plaatselijke vere gingen, een Indischen leergang willen organi ren, doch daar er zich slechts 'n 25-tal liefheb voor hadden opgegeven, kon dit niet doorgaan.

„Hoewel de kas er niet best voorstaat, ho het bestuur toch nog iets te kunnen doen, en had het nu dezen avond georganiseerd . . . die slechts een 40-tal belangstellenden trok.

„Het was te begrijpen, dat spr. krachtig drong op meer medewerking van de leden, om bezoek aan voordrachten, tentoonstellingen en fi voorstellingen te bevorderen.

„Daarna kon spr. met bijzonder waardeere woorden Mevr. v. Beresteyn welkom heeten.

„Behalve een serie mooie lichtbeelden, was zaal smaakvol behangen met tal van prachtige donesische weefsels en batiks, terwijl op een tafels ook kleinere doeken en allerlei kunstnij heidvoorwerpen, (snij-, vlecht-, hoorn-, schildp koperwerk, enz.) waren uitgestald.

„*Oost is Oost en West is West*".[1])

„Zoo begon spreekster haar causerie — willen beide elkander niet leeren begrijpen? Spr. ...ent, dat ondanks het rassenverschil, met goe... wil van weerszijden veel te bereiken zal zijn ... dat juist waardeering van elkanders ziels-uitin... in kunst, daartoe den weg kan wijzen.

„Het heele veld van de kunstnijverheid op één ...nd te behandelen, is onmogelijk, doch zij zou ...toonen: „hoeveel en velerlei er is en hoe mooi".

„Vroeger beschouwde men deze uitingen van ...kskunst als curiosa. Eerst in het begin dezer ...w begon men te begrijpen, dat zij de moeite ...ard zijn bewonderd en bestudeerd te worden.

„Ook wij, Nederlanders, hadden vroeger onze ...kskunst — doch die is door onze latere, bijna ...sluitend verstandelijke ontwikkeling, leelijk ach...raf geraakt, zoo goed als afgestorven. Gelukkig ...gint men nu meer en meer de beteekenis van het ...nst-handwerk in te zien, en tracht men, ook door ...nst-onderwijs, de schade weer in te halen.

„De Oosterling is meer geestelijk ontwikkeld, wat ...v. uitkomt in 't rhythme van zijn muziek en dans; ...k in zijn versieringskunst. Wij Westerlingen zijn ...l te gejaagd en kunnen op rhythmegebied ook ...g veel van den „inlander" leeren.

„De oudste uiting van volkskunst is misschien ...t vlechtwerk in allerlei grondstoffen uit de rijke ...opische plantenwereld, welke echter zorgvuldige ...orbereiding vereischen, aleer het eigenlijke vlecht...n kan beginnen. Veel geduld en veel oefening is ...odig voor dit kunsthandwerk.

„Bij ons gebeurt veel machinaal — doch dit ...chten kan niet door de machine worden ver...cht, heeft dus geen namaak-concurrentie te vree...n. Daarom zou bevordering van deze alom over ...n Archipel verspreide volkskunst zoo bijzonder ...onend kunnen zijn voor de inheemsche bevolking.

„Haar aangeboren smaak wordt gesteund door ...atuur en daaraan ontleend.

„Zoowel modeling als door de lantaarnplaatjes ...het aanwezig materiaal werd alles verduidelijkt.

„Van de vlechtkunst komen we op de weefkunst. ...r de afwisseling van glad en dof materiaal ont...an dessins in het weefwerk, dat doet denken aan ...nast.

„Bij allerlei technieken wordt vooral het uit...ringsprocédé toegepast, door b.v. afbinden op ...lsen, waar de kleurstof niet mag komen (ikat) ...oor bedekken met was (batik). Die kunst be...ent de Indonesiër veelal thuis, in gezelschap van ...w en kinderen. Van ouder tot ouder wordt die ...nst overgeplant en iedere streek heeft zoo haar ...n typische vormen en kleuren zien ontstaan. ...velend wordt dat niet, want elk type wordt tot ...het oneindige gevarieerd.

„De serie plaatjes bestond uit 2 afdeelingen, eerst ...meer speciaal vrouwelijke kunst, die echter ook ...r mannen wordt beoefend, behalve b.v. het ...ven en batikken, daarna de mannelijke, zooals ...kopergieten, smeedkunst, leder- en hoornwerk. ...kregen we een overzicht van het geheele uit...eide arbeidsveld der volkskunst.

„Op zeer interessante wijze heeft spreekster haar ...oel bereikt: ons te laten zien hoe veel er is en hoe ...ooi!

„Degenen, die wel hadden kunnen komen, doch ...t gegaan zijn, hebben werkelijk iets moois ge...ist.

„Wat „O. en W." alhier doet en geeft, verdient ...rkelijk meer belangstelling."

Tournée Javaansch Gezelschap „Ardjoeno".

Onderstaand bericht ontleenen wij aan het ...aste nummer van „De Indische Verlofganger": Zondag 16 December a.s. geeft het Javaansche ...elschap „Ardjoeno" onder leiding van Raden ...Hardjodiringgo en Raden I. Sudjana Sasra...madja, dat onlangs te Amsterdam optrad, een ...voering in Pulchri-Studio te Den Haag. Dien ...nd zullen voordrachten gehouden worden van ...aansche legenden, terwijl fragmentarische dan..., aan de legenden ontleend, zullen worden uit...voerd. Voorts zullen Javaansche volksdansen ...rden uitgevoerd, alsook twee gevechtsdansen ...schen twee meesters in de Pentjak-kunst (Ja...ansche zelfverdediging), waarbij ook wapens gebruikt worden. Al deze dansen zullen worden uitgevoerd met gamelan-orkest-begeleiding. Besprekingen worden gevoerd over het optreden van genoemd gezelschap in Kasteel Oud-Wassenaar. Daarna zal het gezelschap in verschillende andere plaatsen hier te lande optreden, alsook in het buitenland.

[1]) East is east and west is west, and never the two ...meet... zijn de eerste regels van Rud. Kipling's ...ende gedicht, waarvan het bevredigend slot: dat ...erlinge waardeering tot elkander begrijpen leidt — ...eenlijk niet weergegeven wordt. — *Red.*

Boeddhabeeld gevonden in Palembang.

De Indische bladen vermeldden onlangs:

Over de onlangs op den Boekit-besar gevonden brokstukken van beelden en eenige steenen, waarvan kennis gegeven werd aan den Oudheidkundigen Dienst te Batavia en waarvoor de heer Perquin naar Palembang kwam, heeft de correspondent te Palembang van het Alg. Ind. Dagblad nog de volgende bijzonderheden vernomen:

Wat voor een versteende draak aangezien was, bleek geen draak te zijn; dit was louter een fantasie van de inlanders, die dit afleidden van de schubben, op het brokstuk uitgehouwen. Een baksteen, waarin zich een gat bevonden had, dat opgevuld bleek te zijn met klei, werd van die klei ontdaan. Nu kwam er een gouden plaatje te voorschijn, waarop letterteekens staan, die door een schriftkundige onderzocht zullen worden.

Alles, wat gevonden is, werd overgebracht naar het residentserf, waar het gevondene vergeleken werd met andere steenen en men kon na die vergelijking uitmaken, dat men te doen had met een oud Boeddha-beeld.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Genève en het Oosten.

De correspondent van „De Locomotief" te Genève constateert in *De Loc.* (20/10, blz. 51) dat de belangstelling voor Aziatische volken te Genève eerder overdreven is, dan iets anders. Dat komt z.i. omdat intellectueele kringen daar overheerschend zijn. Zoodra er van „het Oosten" sprake is komt er over vele West-Europeesche ontwikkelden een soort droomerige stemming, een vage vereering, en dat komt omdat men in een zich-zelf voorgespiegeld Azië alles eert wat men in Europa mist. De positie van Oostersche volken in den Volkenbond is daaraan in zooverre evenredig, als die bepaald wordt door het aanzien, dat de vertegenwoordigers daarvan te Genève genieten. De juridische positie is natuurlijk in het Pact vastgelegd. Dat kent geen onderscheid; in de wet van den Volkenbond is ieder klein zelfstandig Aziatisch volk precies gelijkgerechtigd aan ieder volk van het Westen. Daarnaast nemen de Britsche Dominions een eigen plaats in, die eveneens vrijwel neerkomt op volle gelijkgerechtigdheid, terwijl een heel aparte positie wordt ingenomen door Britsch-Indië, dat wel vertegenwoordigd is, doch verband moet blijven erkennen met de Britsche delegatie. *Andere koloniën* hebben natuurlijk geen eigen vertegenwoordiging; in sommige delegaties worden geleidelijk personen uit de koloniën opgenomen, die dan echter uiteraard deel blijven vormen van de vertegenwoordiging van hun moederland. In Britsch-Indië wordt onder de Indiërs *propaganda* gemaakt *voor den Volkenbond*. De schrijver is van oordeel dat het daar heen moet. Want de eigenlijke Volkenbonds*gedachte* kan natuurlijk onder de Oostersche volken, zelfs onder de ontwikkelden, nog minder doorgedrongen zijn dan in het Westen het geval is. En ... ook daar is het niet zoo schitterend. Zoodat er inderdaad voor vooruitstrevende regeeringen in Azië goed werk te doen is, door vereenigingen te steunen die zich tot taak stellen de menschen in te lichten over de beteekenis van den Volkenbond. Als men uitlegt: dat dit beteekent gelijke rechten en gelijke plichten voor alle volken, en samenwerking en vrede tusschen die volken, moet die nuttige propaganda ingang kunnen vinden.

Het *Soer. Hbl.* schrijft over „De Zwitsersche federale Staat" (13/10, 2de bl.), „Britsch-Indië" (15/10, Brief uit Rangoon), „Italië en Frankrijk in Noord-Afrika" (18 en 19/10, uit Tunis), het *Bat. Nwsbl.* over „De politieke toestand in China" (18/10, 3de bl.), *De Loc.* over „Jeruzalem" (18/10, blz. 12, *Van Andel*).

De koers der ontwikkeling van Indië.

De wetsontwerpen tot herziening van de Indische Staatsregeling, waaronder het ontwerp tot wijziging van de zetelverdeeling in den Volksraad, zijn door de Tweede Kamer met groote meerderheid van stemmen aangenomen. De invoering zal zich nog eenige jaren laten wachten; dat zij komen zal, is nu wel zeer waarschijnlijk. *De Loc.* (19/10, blz. 19) hoopt dat de optimisten gelijk zullen krijgen, en dat nu *een periode van „rust en ontwikkeling"* aanbreekt, zooals Indië nog nimmer kende. Dat daartoe deze herziening *noodig* was, wordt zelfs door een aanzienlijk deel van hen, die haar aanvaardden, niet geloofd; dat zij er echter een beletsel voor zou vormen, zooals enkele tegenstanders meenen, behoeft evenmin te worden aangenomen. Mits *een krachtig bewind* daarvoor zorgt. En de kracht van een bewind wordt door wetten niet bepaald.

Volgens het *Soer. Hbl.* (17/10, 3de bl. „Verlies nemen", *Z.*) zullen wij hebben te aanvaarden dat *de koers der ontwikkeling van Indië*, zooals deze zich in de laatste jaren afteekent, ongewijzigd blijft. Er is een diepgaand verschil tusschen de Hollandsche gemeenschap in Indië en die in het Moederland. In Indië kon men realiseeren, in Holland zal men meer leergeld moeten betalen vóór men wordt gedwongen tot erkenning der dwaling. Dat de tijd zal komen, vrij vlug zal komen, staat voor *Z.* onomstootelijk vast. De toekomst zal geen ander dan een logisch en eerlijk antwoord brengen op de talrijke vragen van het heden. Wij weten dat er geene Hollandsche Regeering is, nòch een Landvoogd, die, ziende dat ten ontijde of in te groote maat gegeven politieke rechten worden uitgebuit in eene voor ons Gezag gevaarlijken zin, niet onmiddellijk „halt" zou roepen. In Indië zijn orde en regelmaat noodig, opdat dit land zijn taak kan vervullen in het proces der wereldproductie.

Op een punt, dat door sommige voorstanders evenals door de tegenstanders van de denkbeelden van oud-minister Colijn wordt verwaarloosd, wijst thans het „Alg. Ind. Dgbl." (*De Loc.* 16/10, blz. 25). Het is dit: Colijn wil *niet* de ontwikkeling van Indië beletten, hij wil haar juist *bevorderen*, en zijn boek is gericht om een juister weg aan te wijzen dan dien, welken men thans volgt.

Wij vestigen de aandacht op: *De Loc.* (15/10, blz. 3 „Treub over Colijn"; blz. 5 „Nederl. politiek"; blz. 8 „P.N.I.-vergadering" onder *ir. Soekarno* te Semarang; blz. 35 „Een Colijn-debat", *mr. J. Keers*; blz. 42 „Persoverzicht!"), de *Java-Bode* (22/10 „Onderhoud dr. Soetomo"; 23/10 „Meerderheidstoast") en het *Soer. Hbl.* (15/10, 3de bl. „Bestuursvraagstuk", *Z.*).

De aanslagen op assistenten.

In *Deli* bestaat een algemeene opinie, dat inderdaad *de vermeerdering der aanslagen op assistenten* mede een gevolg is van opstokerij in de pondoks en op de ondernemingen. De *Deli Crt.* (22 en 25/10) signaleert groote toename van aanslagen juist in *Padang* en *Bedagei* en in *Simeloengan*; in die streken is ook de meeste politieke actie onder de ondernemingsarbeiders opgemerkt. Bij herhaling heeft de politieke recherche daar belangrijke aanhoudingen gedaan en de terugzendingen naar Java hebben op vrij groote schaal plaats gehad. De *D. C.* is van meening, dat de lichte bestraffing van arbeiders, die aanslagen op assistenten of mandoers en tandils pleegden, een belangrijke rol speelt. Verschillende gevallen mogen reden zijn dat Justitie in deze aangelegenheid eens een onderzoek instelt. Dit betreft namelijk niet alleen de veiligheid van het toeziend personeel in de cultures — overigens op zich zelf voldoende — maar ook de algemeene veiligheid en het respect voor orde en Gezag in deze landen. Het is opvallend dat, ook verhoudingsgewijs, het groote aantal aanslagen in de rubber en andere *cultures buiten de tabak* voorvalt, hetgeen waarschijnlijk een gevolg is van het feit, dat de tabaksondernemingen werken met een gevestigden staf van arbeiders, die geregelde aanvulling uit zichzelf verkrijgt, terwijl de andere juist veel nieuwe arbeiders van Java krijgen, die daar veel eerder dan de oude koelies met verkeerde denkbeelden geïnfecteerd zijn. In 1928 zijn thans reeds aangegeven 36 aanslagen op Europeanen en 43 op mandoers en tandils. Als oorzaken van de aanslagen in 1927 konden worden vastgesteld: 10 wegens ruwe bejegening, beleediging, ontactvol optreden en derg.; 16 als gevolg van hardhandig optreden, als slaan, duwen, schoppen; 53 wegens bemerkin...

gen op het werk, al of niet ten rechte; 3 om vrouwenkwesties; 9 om loonkwesties; 6 wegens onbekende oorzaken of door het niet toestaan van een gedaan verzoek. In 1927 kwamen nog 50 Europeanen en 400 mandoers en tandils voor den rechter ter zake van mishandeling. Dat moge nu voor het grootste deel een lichte *klap* zijn geweest, de *D. C.* aarzelt niet dat een aanwijzing te noemen, dat er nog veel hardhandig wordt opgetreden. Men zal er zich in de cultures wel degelijk rekenschap van dienen te geven, dat dit een der factoren is, die ernstig onder de oogen gezien moeten worden. En ook zal men zich dienen af te vragen of deze veelvuldige klappen hun oorzaak vinden in bestaande onderdeelen van het bedrijf, werktaken, te strenge tucht of anderszins. Men zal nu eenmaal in een bedrijf als de grootlandbouw, met Oostersche arbeiders, niet den maatstaf van Europeeschen arbeid en Westersche plichtsvervulling kunnen aanleggen. Wat betreft *het dactyloscopisch bureau* ter herkenning van ongunstige elementen, vraagt de *D. C.* of het niet *beter op Java* dan in Deli gevestigd ware, in samenwerking met de daar bestaande bureaux der suikerfabrikanten en andere werkgevers. Op Java zou men kunnen selecteeren voordat de uitzending heeft plaats gehad en de kosten daarvoor gemaakt zijn. Maar overigens ware ook zonder dat, eene samenwerking met de op Java bestaande organisaties te verkrijgen, die nuttig zou moeten werken. De toestand moet inderdaad zoodanig worden, dat het sluiten van een werkovereenkomst een gunst is, alleen toegestaan aan arbeiders die dat ten volle waard zijn; de anderen moeten onherroepelijk uitgeschakeld worden.

Aandacht verdienen: de *Java-Bode* (19/10 „De Poenale Sanctie"), de *Deli Crt.* (23/10 „De Ind. handelsbalans over 1927"; 22/10 „Het gebeurde op Kloempang"; 24/10 „De arbeidstoestanden aan den Overwal", *mr. Vreede*; 25/10 „Liberiarubber"), het *Soer. Hbl.* (8/10, 3de bl. „Deli-Matjam", *Z.*) en *De Sum. Post* (25 en 26/10 „Het rapport-Vreede").

Op zoek naar suikerriet.

Onder auspiciën van de American Sugar Cane League is thans meer dan de helft van de bebouwde oppervlakte in *Louisiana* (Amerika) met P.O.J.-suikerriet beplant (*De Loc.* 16/10, blz. 24). Het P.O.J.-riet heeft de suikerrietindustrie in Louisiana van den ondergang gered. De *Java*-suikerproducenten zijn dus niet in staat geweest om de gunstige resultaten van het met veel moeite en zorg nieuw gekweekte riet voor zich alleen te bewaren. *De voorsprong der Ned.-Indische suikercultuur*, nl. de lage kostprijs als gevolg van de groote oogstresultaten, is gedeeltelijk te niet gedaan.

De Loc. (18/10) ontleende aan het „Soer. Hbl." den inhoud van eene lezing van *prof. dr. J. Jeswiet* te Soerabaja over *de jongste expeditie naar Nieuw-Guinea*. De Amerikanen meenden het hun plicht ook zelf te zoeken naar *nieuwe soorten suikerriet*, waarom de expeditie naar N.-Guinea op touw werd gezet. In den omtrek van *Port Moresby* werden 200 vormen van suikerriet aangetroffen; ook het vroegere Duitsche gedeelte van het eiland vertoont talrijke vormen. Nieuw-Guinea moet beschouwd worden als de *bakermat* van het suikerriet; naar het Westen neemt het aantal vormen gestadig af, tot er in Britsch-Indië nog slechts enkele worden gevonden. Westelijker komt geen suikerriet meer voor. Naar het Oosten ziet men hetzelfde: op Nieuw-Caledonië komen nog meer dan 60 vormen voor, op Hawaii nog slechts 8, en Oostelijker is geen suikerriet meer in het wild groeiende te vinden. Onder de suiker leverende rietvormen vindt men op Nieuw-Guinea het *echte* nobele suikerriet, dat men voorts gevonden heeft op de Japansche eilanden, in Zuid-China en in het Noordelijk deel van Br.-Indië. Het Congres der Ver. Staten had 40.000 $ beschikbaar gesteld voor de expeditie; de directie der Celotexfabrieken aldaar stelde een *watervliegtuig* ter beschikking met een motor van 425 P.K. De inboorlingen spreken, wat de jongeren betreft, Engelsch. Spreker trof riet aan tot 23 Meter lang. Zeer gezonde tabak werd aangetroffen. In totaal verzamelde de expeditie 171 vormen, waaronder minstens 3 botanische soorten zijn. Worden ze te Sydney gezond bevonden, zoo volgt overzending naar Hawaii en Florida, en *ook naar Java*, wat spr. bedong in ruil voor zijne medewerking. *Dr. Geerts* dankte voor de lezing en speciaal voor de bedongen tegoedekoming der resultaten aan het proefstation te Pasoeroean, waardoor de suikerindustrie op Java met groote gerustheid de toekomst tegemoet kan zien.

Het *Soer. Hbl.* beantwoordt de vraag, hoe het in de toekomst in de cultures zal moeten gaan tusschen Proefstations en particuliere adviseurs (16/10, 3de bl. „Wetenschap en Practijk", *Z.*) en geeft een „Algemeen commercieel overzicht" (16/10, 2de bl. *X.*), *De Sum. Post* (23/10) bespreekt het bericht dat ir. Voinorovsky „Rubber uit Onkruid" zou hebben verkregen.

Triangulatie-werkzaamheden.

De uitkomsten van de nauwkeurigheidswaterpas van den *Bantam*kring zijn wederom zeer gunstig geweest (*Bat. Nwbl.* 19 en 24/10). De sluitfout van dezen 336 K.M. langen kring bedroeg 9 m.M. De berekening van de voorloopige uitkomsten van *de nieuwe basismeting bij Padang* toonde aan, dat de middelbare fout in deze basis, ter lengte van rond 4 K.M., nog geen 0.5 m.M. bedroeg, terwijl door de nameting van een deel van de oude basis (in 1883 gemeten met een stalen meetveer), bevestigd werd, dat deze basis inderdaad rond 1 : 20.000 van hare lengte te kort was. Door de nieuwe basismeting is het mogelijk geworden een sluitend geheel te maken van de drie hoekstellingen van Java, Sumatra en de Kleine Soenda eilanden. Contrôle-hoekmetingen in het primaire net van S.W.K., wezen op belangrijke veranderingen in de hoeken, waarschijnlijk als gevolg van de aardbeving van 1926. Een gedeelte van dit net zal daarom moeten worden hermeten. Merkwaardig is, dat waarschijnlijk ook het eiland *Siboentar*, dat op grooten afstand is gelegen van de gebieden, die het sterkst door de aardbeving werden geteisterd, is verschoven. De oorzaak van de op de eilanden geconstateerde verplaatsingen moet gezocht worden in verschuivingen ten gevolge van de vele submarine aardbevingen, die in dit gebied voorkomen. Misschien houdt hiermede ook verband een niet verklaarde verschuiving van het triangulatiepunt, vuurtoren *Paulau Pisang*. Bij een nieuwe plaatsbepaling bleek dit punt sinds 1890 ongeveer 30 M. te zijn verschoven, terwijl van een verplaatsing van den vuurtoren zelf niets bekend is.

De *Deli Crt.* (25/10) bericht de invoering van „Landrente in Celebes en Borneo". Deze belastingvorm is niets anders dan een vervanging van de 10 procent belasting op de cultuur-inkomsten. Het *Soer. Hbl.* (17/10, 4de bl.) weet omtrent „De bevloeiing van Zuid-Banjoewangi" mede te deelen, dat voorloopig 15.000 van 65.000 bouws woeste gronden opengelegd zullen worden; voor het begin heeft de Regeering *f* 250.000 toegestaan.

De Molukken.

Dr. R. Broersma te Amboina geeft in *De Loc.* (15/10) enkele opmerkingen naar aanleiding van V. J. v. d. Wall's „Nederlandsche Oudheden in de Molukken". De heer v. d. Wall heeft aanspraak op onze dankbaarheid, omdat hij in zijn inleiding de Oost-Indische Compagnie in bescherming neemt tegen het „onvriendelijk oordeel" over de oude Hollanders met ruwe knuisten, waaromheen geen fluweelen handschoenen pasten. Het specerij-monopolie, de hongi-tochten, verwoestingen als straf voor opstand, — men weet het. Maar de schrijver vermaant opdat men toch zal aanmerken de omgeving en de omstandigheden, waaronder het gezag moest worden gevestigd.

Voorts verwijzen wij naar *De Loc.* (15/10, blz. 5 „Bezweringsfeesten op Bengkalis"; 18/10 „De Kalangs van Midden Java"), de *Deli Crt.* (25/10, 2de bl. „Oude monumenten op Borneo") en het *Soer. Hbl.* (13/10 „In het gewest Timor", *Villanus*).

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Colijn's boek.

Nog steeds zijn de Inheemsche bladen niet over de door den heer Colijn in zijn boek over Indië neergelegde opvattingen en conclusies uitgepraat.

Het pan-Islamietische en Indonesisch-nationalistische blad *Fadjar Asia* oefent critiek uit door te verklaren dat de heer Colijn blijkbaar die brochure heeft geschreven in de hoop eenmaal Gouverneur-Generaal te worden, voorts met de bedoeling de positie van het imperialisme en het kapitalisme in Indië steviger te maken en het overheerschen gemakkelijker, door onder de Inlanders verdeeldheid te zaaien.

Het is verkeerd gezien volgens den heer Colijn, zoo zegt de schrijver, om zooveel aandacht te schenken aan de kwestie van de z.g. Inlandsche meerderheid in den Volksraad, want de nationalisten, die een onafhankelijk bestaan hebben en hun werkkrachten niet verkocht hebben, verwijderen zich meer en meer van den Volksraad.

De Volksraad, ook indien alle leden Inheemschen zijn, zal van geen waarde blijven voor de bereiking van het doel der nationalisten: de nationale vrijheid, zoolang die Volksraad nog in den greep van een koloniaal systeem is.

De heer Colijn zegt dat een algemeen Indonesisch nationalisme een idée fixe is, doch daar staat tegenover het feit dat de 45 millioen zielen van het Indonesische volk, uitgezonderd degenen die alle begrip van nationaliteit hebben verloren, zich allen staatkundig als in knechtschap levend beschouwen. Door die gemeenschappelijke „state of mind" wordt het nationalisme gevormd, dat nog sterker wordt bij degenen die reeds door den Islam zijn verbonden.

Het is slechts een kwestie van tijd en van het schikte oogenblik dat er een Nationaal Indonesi volk zal zijn, dat vrij is en zichzelf bestuurt werkt men er voor.

Volgens den heer Colijn is er geen sprake een werkelijke volksbeweging, maar in de 1915/1917 was er bijna geen plaats van betee waar de bevolking niet meedeed aan de S.-I. ging en in de jaren 1917 t/m. 1921 groeid boeren- en arbeidersbeweging met den dag aa groeide niet nòg meer uit door de tegenwerki

De ziel der volksbeweging is er, de kiem grondslag in het begin der organisatie zijn er; wacht slechts den geschikten tijd af voor een gemeene volksbeweging volgens een volmaakte ganisatie.

In de liberale *Bintang Timoer* van 19 Oct maakt de redacteur in Europa, Dr. Abdul Ri eenige opmerkingen naar aanleiding van het de heer Colijn schreef in zijn boek over een gram van de Perhimpoenan Indonesia (de Indi studentenvereeniging hier in Holland), dat doo P. N. I. in Indië zou zijn overgenomen. Zulk program is schrijver in het geheel niet bekend, wijl hij ontkent dat de P. I. non-coöperatie schrijft; immers laat zij dit aan de leden over. constateert schrijver dat de Minister non-coöp tief handelt ten opzichte van de in Nederland gestudeerde Indonesiërs, in strijd met de w lijke bepalingen, die ook hen voor benoeminge aanmerking doet komen.

Naar aanleiding van des heeren Colijn ver wen op geweer en bajonet, merkt de dokter op het nationalisme, eens in heel de bevolking plant, niet door de wapens kan worden uitger De revoluties hebben geleerd dat hun macht g maar niet blijvend is: dit is alleen een best gesteund door de liefde van het volk.

De *Soeloeh Rajat Indonesia* (orgaan der In Studieclub te Soerabaja), zegt over het boek den „ex-minister", „olieman" Colijn, dat diens vatting, dat het optreden naar buiten van de g massa weinig veranderd is, onjuist is. Evenm juist de meening dat Indonesië zich in een keerde richting gaat ontwikkelen en dat het derwijs een neiging tot destructieven arbeid b Inheemsche bevolking heeft teweeggebracht. der zet de schrijver uiteen hoe het contact is schen het volk en zijn leiders en beveelt een be opleiding aan van Inlandsche ambtenaren, om contact te verbeteren.

De intellectueelen en de regentschapsraden.

De redactie van *Bintang Timoer* zegt, dat Nieuws van den Dag" de plank misslaat do spotten met het feit dat bij de verkiezing voor regentschapsraad van Oost-Java geen intellec len als Dr. Soetomo c.s. werden verkozen doo eigen landgenooten.

Zij maakt er attent op dat volgens een P.P.P. manifest geen der bij die federatie aangesloten tellectueelen aan die verkiezing mocht deeln en niet als lid gekozen kon worden.

Internationaal socialisme en nationalisme.

In een artikel in de *Persatoean Indonesia* (or der P. N. I.) breekt de student in Nederland hammad Hatta den staf over de internationale litiek der socialisten ten opzichte van overhee te landen, naar aanleiding van de resolutie van jongste congres der 2de Internationale te Bru Hij constateert dat ten aanzien van de vrijma van de z.g. colonies d'exploitation socialisten kapitalisten één lijn trekken. Het verschil tuss socialist en kapitalist is dan alleen, dat deze e voor zijn bedoelingen uitkomt en gene zich a het masker der ethiek verschuilt. Schrijvers clusie is: de vrijheid kan alléén verkregen wo door eigen kracht en organisatievermogen e spoort zijn landgenooten aan op dien gelukkig ingeslagen weg krachtig voort te gaan, al mag de sociaal-democraten voor hun hulp dankbaar

Diversen.

Een B.B.-medewerker geeft een artikel in *Bintang Timoer* over de kolonisatie in sch bevolkte gebieden, van Java uit, dat overbevolk Hij noemt als redenen van de verschillende mis kingen ten deze: den te duren opzet, ten tw het feit dat men geen echte landbouwers uit en ten derde het gemis aan het adatverband de koloniseerenden. Schrijver is van oordeel, men bij vermijding van deze drie fouten wel ces zal hebben.

Het Mal.-Chineesche blad *Soeara Publiek* te rabaja bericht de officieele opening van Nationale Bank Indonesia in het gebouw van Indonesische Studieclub te Soerabaja, met een pitaal van *f* 500.000. Het bestuur bestaat geheel Indonesiërs.

In de nationalistische *Oetoesan Sumatra* te dan worden, buiten verantwoordelijkheid der dactie, in een aantal artikelen de feilen en tek komingen van de Rijnsche zending belicht. De

lingen worden beschuldigd van hoogmoed en het vernederend behandelen van hoofden en onderwijzers. Zij trekken de Bataks niet omhoog; onderde naijver onder de onderwijzers wordt in de gewerkt, terwijl degenen die het ongenoegen een zendeling hebben opgewekt, op allerlei wijworden geplaagd. Het gevolg is een overloopen de missie, waar de behandeling heel anders is.

In verband met de ongerustheid die sommige Europeanen thans, na het verdwijnen van het communisme in Indië koesteren over de beweging der nationalisten, met name de P. P. P. K. I., wijst de krant *Pertja Selatan* te Palembang op de rede van Blankenstein indertijd te Palembang gehouden, waarin spreker o.m. verklaarde: „men behoeft niet te vreezen dat het nationalisme de Nederlanders uit Indië zal verdrijven." Want de bedoeling der nationalisten is niet de vreemdelingen weg te jagen, doch slechts vrijheid voor hun vaderland te krijgen.

Het blad *Bendahara Borneo* te Samarinda vindt het onbillijk in de heerendienstregeling dat Europeanen en Vreemde Oosterlingen van heerendienst zijn vrijgesteld, waarvoor volgens schrijver geen enkele aanleiding bestaat en hij acht het noodzakelijk dat er wijziging in komt. Of deze categorieën van personen moet een equivalente belasting betalen of de heerendienst moet worden afgeschaft en vervangen door een algemeene verkeersbelasting.

In de *Darmo Kondo* te Solo is verschenen een brief van eenige leden der Perhimpoenan Indonesia in Nederland, waarin dank wordt betuigd voor den moreelen en materieelen steun van Indonesia en het Indonesische volk door hen ondervonden, toen zij in groote moeilijkheden verkeerden. Als tegenprestatie zweren zij niet te zullen terugdeinzen voor welke moeilijkheden ook, die zij mogen ondervinden ter bereiking van het doel: de vrijheid van Indonesië.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De Volkstelling in 1930.

De bij Gouvernementsbesluit van 27 October 1927 No. 56 ingestelde „Commissie voor de Volkstelling 1930" heeft hare eerste Nota, nopens de plannen om in 1930 h.t.l. te houden volkstellingen, aangeboden. Waar in dit stuk sprake is van eventueel door Zending en Missie te verleenen hulp, zal het goed zijn — schrijft S. A. v. H. in de „Opwekker" van Oct. j.l. — even bij deze Nota stil te staan en daarvan enkele hoofdzaken te bespreken.

De noodzakelijkheid van een volkstelling wordt in den loop der jaren steeds meer gevoeld. Al natuurlijk is het zeer bezwaarlijk om van een land of landstreek eenig inzicht te krijgen zonder eenige kennis van het aantal bewoners, en de verhouding van dit aantal bewoners tot de totale oppervlakte van het land. Het bevolkingsvraagstuk is ook voor de landen een vraagstuk van urgent belang. Maar ook hier is een uitgebreid cijfermateriaal zeker noodzakelijk. Nog vele andere argumenten worden er voren gebracht om het belang eener telling in helder licht te stellen.

Dan is een eerste vraag een hoedanige telling zal worden gehouden, waarbij onderscheid gemaakt wordt tusschen een moment-telling en een periode-telling.

In 1920 werd een periode-telling gehouden. Maar een moment-telling blijkt, ook uit wetenschappelijk oogpunt van veel meer waarde te zijn. Kon echter de Commissie tot een dergelijke moment-telling, die aansluit bij een periode-telling, besluiten, dan moet zij eerst nagaan of voor een dergelijke telling voldoende hulp, m.a.w. een voldoende aantal tellers te vinden zal zijn. En dit hangt ervan af of er reeds een voldoende aantal alfabeten zijn. Na een uitvoerig onderzoek meent nu de Commissie te kunnen adviseeren in 1930 een moment-telling te houden, welke aansluit bij een periode-telling, op Java en Madoera en op een deel der Buitengewesten. Op een ander deel der Buitengewesten zal alleen een periode-telling gehouden worden en tenslotte is er een gebied, waar niet geteld kan worden, maar waarvan taxatie-cijfers zijn te geven.

Zal nu een moment-telling worden gehouden, dan zijn daarvoor tellers noodig, op Java en Madoera alleen al 124.000 man, op de Buitengewesten 21.600 man, behalve dan nog de periode-tellers, die langer werk hebben.

Men stelt zich voor deze tellers te recruteeren uit de desa-hoofden, andere desa-bestuurders, desaschrijvers en uit de inlandsche onderwijzers. Maar behalve deze zal zeker ook een beroep moeten worden gedaan op inlandsche particulieren die alfabeet zijn.

Voor deze recruteering nu acht de Commissie de hulp van Zending en Missie van buitengewoon belang.

De Zendingsconsul heeft, toen met hem te dezer zake overleg werd gepleegd, geantwoord dat hij gaarne, wanneer Regeering en Volksraad zich met de principieele punten der telling accoord verklaren, eenige concrete vragen zal ontvangen, die hij dan zal doorzenden aan alle zendingsgenootschappen. Voor een volle medewerking meent hij zeker te kunnen instaan.

Zal de telling werkelijk slagen, dan is het, naar de meening van de Commissie noodzakelijk dat een uitgebreide propaganda moet worden gevoerd. Behalve de hulp van het Binnenlandsch Bestuur zal hier ook veel bereikt kunnen worden door het opnemen van eenvoudige artikelen in de uitgaven van de Volkslectuur, in Europeesche en Inlandsche Pers, enz. Hierdoor zal de komende telling overal in Indië kunnen worden geïntroduceerd.

Uitvoerig wordt in de nota ook gesproken over de kosten van de telling. Zoo zullen de moment-tellers hun werk op den bepaalden tel-avond niet gratis behoeven te doen, maar ontvangen zij daarvoor een ruime vergoeding, terwijl ook eventueele reiskosten worden betaald. De commissie schat de kosten, verbonden aan de belooning der tellers, over geheel Indië genomen, op *f* 900.000 en de kosten van de geheele telling, alle voorbereidende werkzaamheden inbegrepen, op totaal *f* 1.850.000!

Ten slotte nog een enkel woord over de vragenlijst. Zal op de vragenlijst ook worden gevraagd naar den godsdienst?

Voor de Europeanen beveelt de Commissie het stellen van deze vraag aan, omdat zij meent dat juiste gegevens op dit gebied ongetwijfeld van buitengewone waarde zullen zijn. Gevraagd zal dan moeten worden tot welk kerkgenootschap iemand behoort.

Voor Inlanders is naar hare meening het stellen van deze vraag in zeer vele gevallen overbodig, omdat meestal geantwoord zal worden „Orang Islam".

Maar wel is het belangrijk om deze vraag te stellen in gebieden waar door de Zending of Missie gearbeid wordt, hetzij dit zendingsgebied in Mohammedaansche dan wel in Heidensche landen ligt. De Commissie geeft in overweging om in deze gebieden de godsdienstvraag wel te laten voorkomen op de vragenlijst.

Worden de voorstellen, die in deze nota worden gedaan, door Volksraad en Regeering goedgekeurd, dan zullen dus t.z.t. nader vragen gericht worden tot de zendelingen op de Buitengewesten om bij de telling in 1930 medewerking te verleenen. Waarschijnlijk zal voor Java deze medewerking niet noodig zijn.

Verkooping van Indische bibliotheken.

Blijkens een door de firma E. J. Brill te Leiden uitgegeven Catalogus zal die firma van 10—14 Dec. a.s. eene boekverkooping houden, waarop o.z. speciale aandacht wordt gevestigd. Bij die gelegenheid komen n.l. ook onder den hamer de bibliotheken van de h.h. M. C. Roos van Raadshoven, oud-resident van Benkoelen, J. J. Leys (vooral van belang voor den landbouw in West-Indië) en van Prof. Dr. G. A. J. Hazeu (diens bibliotheek gedeeltelijk).

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 20 (16 Oct.). De beteekenis van het begrip kalktoestand voor de cultuur op zand- en veengronden (met afb.). — Fermentatie en bereiding van cacao, door M. Portères. — De verboden cultuur, door S. Kalff. [Historische causerie over het genotmiddel opium in Ned.-Indië]. — Resultaten van een 3-tal besuitings- en bestuivingsproeven door het Proefstation genomen in 1928, door J. C. van der Meer Mohr. — De koffiebereiding in Suriname, door Dr. D. S. Fernandes (Landbouwproefstation Suriname). — Onkruidbestrijding in Nederland in den nieuweren tijd. — Internationale Landbouwcommissie. Int. Organisatie van Landbouwvereenigingen, door Dr. H. Molhuysen. — De geselecteerde rubberuitbreidingen ter Oostkust van Sumatra. — Een negen-urige arbeidsdag in de culturen.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 16 (13 Oct.). Kosten en kostprijs bij meerjarige cultures, door S. J. Schoorl. — A. V. R. O. S. De jaarvergadering. — Uit den Volksraad. Javaansche koelies in Suriname. — Klein landbouw. Grondgebruik van niet-inlanders middels inlandsche tusschenpersonen, door P. M. Letterie (ontleend aan het Kol. Tijdschr.). — Propaganda voor Britsch-Indische thee. — Verwerking van cocosvezels. — Het rubbervraagstuk. — Een bedreiging van den oliepalm?

De Indische Mercuur.

No. 47. „Philippijnsch Mahonie" op de Amerikaansche markt en de verwarring met den naam mahonie in het algemeen, door Dr. H. H. Jansonius. — De suikerindustrie der Philippijnen. — Overzicht van den economischen toestand der Oostkust van Sumatra gedurende het eerste halfjaar van 1928. — Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het tweede kwartaal van 1928. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft een opgave van recente literatuur over economische zaken, arbeidsvraagstukken, nijverheid, brandstoffen, delfstoffen, geologie, enz.

Landbouw. Tijdschr. der Ver. v. Landbouwconsulenten in Ned.-Indië.

Uit den inhoud der Sept.-afl. Kali- en phosphorzuurbemesting op oude laterietgronden, door Dr. Ir. J. Th. White (met afb.). — Eenige aanteekeningen betreffende de koffie-cultuur in de Toradjalanden (Celebes), door G. G. Gortmans (met afb.). — De noodzaak van een agrogeographie, door A. J. Koens. — Landbouwkroniek. — Referaten, enz.

Zendingsperiodieken.

Zendingstijdschrift „De Opwekker". Oct. '28. Hundert Jahre Rheinische Missionsgesellschaft, von J. Warneck. — Missie en Zending in Nieuw-Guinea. — Wat voor soort van Zendelingen heeft Indië noodig? door Dr. S. Jesudason. — De Volkstelling in 1930. — Overzicht inheemsche pers. — Indrukken van Zuid- en Midden-Celebes (zendingsproblemen). — Java en de Buitengewesten (als zendingsterreinen), door K. J. Brouwer.

De Zendingsbode. Oct. '28. Huwelijkssluiting op Oost-Ceram (slot), door C. W. Döpp. — Adat op Boeroe (Molukken). Vertaald uit het Maleisch, door J. H. — De Babber-eilanden (vervolg), door N. E. Breeman. — Ervaringen op reis door de Hulppredikersafdeeling Tjamplong (Midden-Timor).

De Banier. — Oct. '28. Waardeering van Colijns geschrift. — Nationalisme. — Brieven uit de Buitengewesten XXVI. De Bataafsche Petroleum Mij. op Boela (Cêram), door Etac.

* * *

Sarawak. Les pays des Rajahs blancs, par S. A. le Dayang Muda de Sarawak. Avec carte et planches (La Géographie. Juillet-Août 1928).

Hoe maak ik mij verstaanbaar in Ned. Oost-Indië, door John S. Berrington en Ch. Th. Franck. Amsterdam, Scheltens en Giltay. [Berrington's Taalgidsen].

De achteruitgang van onzen handel op Nederlandsch-Indië. (In- en Uitvoer. 19 Nov.).

Uit en over Indië, door Mr. A. M. Joekes. [Beschouwingen over de discussies in de Tweede Kamer met betrekking tot het wetsontwerp op de „Inlandsche meerderheid"]. (Opbouw. 15 Nov.).

In memoriam M. H. Knoch Sr. (met portret), door Boerma (Bulletin Bond van Geneesheeren in Ned.-Indië. No. 229. Oct. '28).

Over het gebruik van Indische vergiften [door de bevolking in verschillende deelen van den Archipel], door Dr. A. S. (vervolg). (De Indische Post. 20 Oct. '28).

Indische bouwkalender voor 1928, door J. C. van Gendt Jr. Voor Indië bewerkt door G. J. Tak. Met een afzonderlijke Bijlage. (Amsterdam, L. J. Veen).

De godsdienstige rechtspraak en het „deuken" van het adatrecht. (Wetsontwerp tot wijziging van art. 134, 2e lid der Ind. Staatsregeling), door Dr. Mr. I. A. Nederburgh. ('s-Gravenhage, Gebr. Belinfante).

Hindoe-Javaansche beeldhouwkunst, door T. B. Roorda. (Wendingen. Maandblad voor Bouwen, enz. Serie 9. 1928, No. 5).

Zeemansgids voor Nederlandsch West-Indië, 1928. Uitgegeven door de afdeeling Hydrographie van het Ministerie van Defensie. ('s-Gravenhage, Gebrs. van Cleef).

Het Bataviasche Molenvliet, door S. Kalff. Met ill. (De Ind. Verlofganger, 23 Nov. '28).

De Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting te Salemba (Weltevreden), door A. A. Hulshoff. Met platen, kaarten en plattegronden. (Mededeelingen van den Dienst der Volksgezondheid in N.-I. Jaarg. 1928, deel III).

Suriname.

Onder het hoofd „*Demerara armoede*" schrijft „De West" van 19 October:

„Wordt in onze kolonie geklaagd over armoede in breede kringen der bevolking, in Demerara schijnt de toestand niet veel beter te zijn. Men hoort dikwijls dat tegenover groote welvaart eenerzijds, daar nog grooter armoede anderzijds bestaat dan bij ons.

In een der jongste nummers van The Argosy wordt verslag gegeven door een liefdadigheidsvereeniging,

die daar ongeveer werkt in den geest als het Leger des Heils bij ons. In dit verslag troffen ons de volgende zinsneden:

Wij moeten uitdrukkelijk verklaren, op grond van veelzijdige ervaring, dat het laatste jaar bittere armoede heerschte in Georgetown. Wij kunnen ook verklaren, dat in vele gevallen deze armoede niet aan eigen schuld te wijten is, daar de betrokkenen hun uiterste best hebben gedaan om werk te vinden. De toestand is zeer ernstig en wij kunnen slechts bidden, dat eerlang de langdurige periode van depressie in dit land plaats zal maken voor betere tijden.

Wij zouden wenschen dat wij de menschen konden medenemen naar de verblijven waar zich kinderen bevinden, naakt en letterlijk stervend van honger, van alle hulp verstoken.

Tot zoover het verslag. Als dit niet overdreven is, dan is de toestand wel heel erg."

Vele jaren geleden brachten wij een bezoek aan Georgetown. Er was toen geen sprake van depressie, maar toch viel het ons op dat de achterbuurten er veel armoediger en rommeliger uitzagen dan de volksbuurten van Paramaribo.

* * *

Britsch Guiana krijgt een nieuwen Gouverneur, n.l. Sir Frederick Gordon Guggisberg, Gouverneur van de Engelsche kolonie Goudkust, die bekend is om zijn groote verdiensten voor de ontwikkeling van de cacaocultuur aldaar, waar hij een dubbelen termijn in functie bleef.

Het is nauwelijks 50 jaar geleden dat een cacaozaad toevallig zijn weg vond naar genoemde kolonie en daar tot een boom uitgroeide, die zoo de aandacht trok door flinke ontwikkeling dat tot de vermenigvuldiging en invoer van zaad werd besloten; daaruit heeft zich de cacaocultuur aan de Goudkust ontwikkeld, welke nu de helft van de wereldbehoefte levert met een uitvoerwaarde van 10 millioen pond sterling en aan andere cacaoleverende streken zooveel nadeel heeft berokkend. Het merkwaardige nu is, dat deze groote productie niet wordt geleverd door het plantagebedrijf met vreemd kapitaal, doch uitsluitend door de plaatselijke bevolking, welke zich vestigde langs de nieuw aangelegde wegen door het oerbosch en daar onder de bestaande schaduw cacao plant. Het was dan ook voornamelijk de taak van het gouvernement om wegen aan te leggen voor spoorweg- en autoverkeer en de vandaar vertrokken gouverneur heeft zich in dit opzicht zeer verdienstelijk gemaakt, terwijl hij ook grooten invloed had op het tot stand komen van een daar aangelegde zeehaven.

Toevallig kwam ons dezer dagen een uitknipsel uit de N. R. Ct. van 21 November 1927 Av.bl. C. in handen van den volgenden inhoud:

„De Goudkust-kolonie, in West-Afrika, zal spoedig een goede haven hebben. Sedert vijf jaar werkt men er aan een groote haven met diep water en men verwacht dat zij in Maart voor het verkeer geopend zal worden.

Tot dusver moesten alle goederen, die uit de kolonie uitgevoerd werden, naar de open reede gebracht worden, waar de stoomschepen soms meer dan 3 K.M. van den wal af lagen. Uit lichters en open booten moeten zij overgeladen worden.

De kolonie heeft uit eigen middelen £ 750.000 in de kosten bijgedragen."

In een interview in The Argosy ten aanzien van zijn nieuwe betrekking vertelt Sir Gordon van zijn 25-jarige ervaring in verschillende betrekkingen in West-Afrika en bepleit voor Demerara de noodzakelijke toeneming van de bevolking welke alleen door immigratie kan worden bereikt; maar het Indisch plan is te duur (520 p. st. voor een gezin van vader, moeder en 2 kinderen), daarom zal de toevoer van de West-Indische eilanden moeten komen; 's Gouverneurs ervaring met de Afrikaanders was zoo goed, dat hij bij voorbaat het opneemt voor de geschiktheid van Afrikaansche nakomelingen in dit deel der wereld en wil hij niet den grooten landbouw aan goedkoope werkkrachten helpen, maar het land aan een zelfstandige bevolking, zoodat het over 50—60 jaar tenminste 1½ millioen zielen zal tellen.

Voor alle dingen, zegt de nieuwe bewindsman, heeft het land een veel grootere productie noodig en dat is van dit immigratieplan te verwachten. Het Bestuur zal echter ook hebben uit te zien naar hulp voor de suikerplantages bij het rietsnijden; maar wie dat zullen zijn, staat nog niet vast.

Hoewel de Gouverneur groot voorstander is van den aanleg van spoorwegen, ontgaat hem de noodzakelijkheid daarvan in een land zonder bevolking als Demerara en wil hij het volle gewicht van de ontwikkeling des lands in den landbouw gelegd zien.

The Argosy wijst er op dat de Afrikaansche West-Indiërs een heel ander slag menschen vormen dan de inboorlingen van de Goudkust en wijst harerzijds op de groote activiteit op landbouwgebied door de Britsch-Indiërs in de kolonie ontwikkeld, die in vergelijking met de locaal aanwezige bewoners van Afrikaansche afkomst, veel en veel grooter betee-kenis hebben gehad voor de landbouwproductie dan de laatsten. Ook zou er geen bevolkings-surplus op de Engelsche West-Indische eilanden zijn.

Het vorenstaande ontleenen wij grootendeels aan een overzicht dat de „N. R. Ct." van 14 November, ochtendblad A, geeft van een artikel in *De West* van 23 October.

Is het niet voor allen, die belangstellen in de verdere ontwikkeling van deze beide landen en de komst van den nieuwen Gouverneur met belangstelling verbeiden, belangrijk te volgen wat er nu naast ons zal geschieden? vraagt „De West" ten slotte.

Wij vreezen, dat den nieuwen bewindsman met zijn plannen tot bevordering van den kleinen landbouw een groote teleurstelling wacht, zoo het hem niet gelukt een voor uitvoer geschikt landbouwproduct te vinden.

Sir Gordon zou over Paramaribo reizen en de gast zijn van Gouverneur Rutgers.

* * *

De „N. R. Ct." van 20 November, Av.bl. B schrijft:

De Vossische Ztg. meldt dat prof. dr. Kuczynski in de Verein für innere Medizin medegedeeld heeft dat hij den verwekker van de gele koorts heeft gevonden. Hij zelf en zijn assistente hebben deze ziekte in ernstigen vorm gehad.

Kuczynski kon bij zijn kweekproeven constateeren dat de verwekker een bacterie is, maar hij kon nog niets van de systematiseering zeggen. Door zichzelf en zijn assistente met de cultuur in te enten bewees hij echter dat de bacterie de ziekte verwekte. Ook kon Kuczynski aantoonen dat met deze bacterie een immuniseering te verkrijgen is. Een eruit bereid serum werd bij een proefdier ingespoten en dit bleek daarna tegen de besmetting bestand.

Hij is van plan zijn onderzoek voort te zetten in het instituut voor tropische gezondheidsleer te Hamburg.

* * *

De Gouverneur heeft een voorstel ingediend om een eind te maken aan de kostelooze verstrekking van chinine aan malarialijders.

De ervaring heeft geleerd, dat de gratis verstrekking van chinine bezwaren heeft. Door sommige personen wordt er verkwistend mee omgegaan, terwijl anderen de kosteloos verkregen chinine verkoopen.

Men verwacht, dat van chinine, waarvoor betaald is, een beter gebruik zal worden gemaakt.

Ook in Ned.-Indië laat men de bevolking een dubbeltje betalen voor een portie chinine.

* * *

De „N. R. Ct." van 19 November Av.blad brengt het volgende merkwaardige bericht:

„Als men de Observer gelooven mag, is er een surrogaat van katoen ontdekt, dat de Engelsche katoenspinnerijen in Lancashire en Yorkshire in staat zal stellen aan alle buitenlandsche mededinging het hoofd te bieden en de verloren markten in het Verre Oosten te heroveren.

Acht jaar geleden, zoo deelt D. A. Walters, een van de commissarissen van de thans opgerichte English Artificial Cotton Production and Marketing Corporation mede, ontdekten wij in Britsch-Guiana een vogel, die druk bezig was zijn nest te maken. Het nest leek zoozeer op katoen, dat er nauwlettend wacht werd gehouden. Men merkte toen dat de vogel aan een bepaalde plant pikte, daar stukken afscheurde en die bewerkte. Het zaad en de wortels werden naar Engeland overgebracht en de plant is daar gekweekt op grond, die daar voor andere doeleinden vrijwel waardeloos was. Daar ontwikkelde de plant zich tot een hoogte van vijf tot zeven voet. De cultuur ervan is nog zooveel verbeterd, dat de opbrengst grooter is geworden en de oorspronkelijke plant er nauwelijks meer in te herkennen is.

Het product is toen door de beste katoenspinnerijen in Lancashire en Yorkshire verwerkt en deze waren er zoo over voldaan, dat zij zich thans verbonden hebben, de heele productie te koopen. Tegen Juli zal die productie voldoende zijn om verscheidene spinnerijen twaalf maanden lang te voorzien en met het jaar zal de opbrengst toenemen.

De prijs ervan zal slechts zes stuivers per pond (454 gram) bedragen, omdat er nog verschillende bijproducten uit de stengels, wortels en bladeren verkregen kunnen worden, „zooals perkament, een licht bouwmateriaal en zelfs een geneesmiddel". De nieuwe onderneming heeft voldoenden steun van bankiershuizen in Engeland en het buitenland gekregen.

De grondstof is per pond ongeveer vier stuivers goedkooper dan echte katoen en de productie zal zoo vergroot kunnen worden, dat men kan voldoen aan de vraag naar de grove soort („coarse count") De kunstkatoen kan met de gewone machines verwerkt worden en het garen kan, gelijk met echte katoen gebeurt, doorwerkt worden met zijde, kunstzijde en wol. Zij kan ook in alle kleuren geverfd worden en een andere groote besparing is, da kunstkatoen nog geen derde van de kleursto neemt, die bij het oude procédé noodig is.

Eenige weverijen hebben de nieuwe gro verwerkt tot een product met een glans, di kunstzijdefabrikanten nog niet hadden kun reiken."

Zoo'n tropische plant — waarvan de w schappelijke naam niet genoemd wordt — d Engeland in de open lucht zoo goed gedijt! een 1 April luchtje aan. Hoe het zij, de plan de vogel zullen ook wel in Suriname voorkom als ze bestaan.

* * *

Wij zagen in de fruitwinkels alhier „mang uit Oost-Indië, in Suriname „manjas" gehe Waarom voert men die ook niet uit Suriname Maar dan niet de „watrasoepoe" of de „titei ja's", maar wel de „tajamanja's" en de zoogen de „Cayenne manges", een der fijnste vruchte de tropen. Die zouden hier zeker in den s vallen en goed betaald worden. Misschien zijn het landbouwdepartement nog andere dan d noemde soorten ingevoerd. De manier, waar kinderen de „watrasoepoe" eten, staat ons levendig voor den geest: de vrucht wordt een muur of wand geslagen, zoolang tot ze slap voelt; daarna wordt aan het eind een gaatj beten, waaruit de inhoud wordt gezogen.

En waarom maakt men van de manjes „chutney" voor uitvoer? Daarvoor kunnen schijnlijk alle variëteiten dienen.

Curaçao.

Al te gek!

Curaçao schijnt goed genoeg te zijn, om er op los over te schrijven. Wie zal 't controle denkt men dan zeker. Wat het *Handelsbla* bestaat, is al te zot, naar alle kanten.

Het *Huisgezin* had betoogd, naar aanleiding de bekendheid der gouverneursbenoeming o raçao eerder dan hier, waarvoor het *Hande* zijn verwondering had uitgesproken:

„Indien een Nederlandsch minister zich had gewist, dat tusschen het wereldlijk en het g lijk gezag de compatibilité d'hum aanwezig was, welke in een vorige periode ontbroken en die toch van onmiskenbaar bel voor dat deel van het Nederlandsche rijksg zou hij nog niet zoo onverstandig hebben g deld."

Hierop nu antwoordt het *Handelsblad*:

„De „incompatibilité d'humeur" tussche gouverneur van Curaçao en de missie daar is wel chronisch. Lest heugt best en daarom natuurlijk, dat het blad allereerst denkt aa heer Brantjes. Er is maar een gouverneur g in de laatste tientallen jaren — zeide ons ie die geacht kan worden over deze dingen iets ten — waarover de missie zich niet beklaag dat was een protestant, de heer De Jong van en Donk."

Wij hadden dit uitknipsel zonder meer onze „Errata" kunnen opnemen, maar aan d gedachtenis van gouverneur Nuyens vooral wij ons toch verplicht mee te deelen, dat, derdaad de zegsman van het *Handelsblad* kon worden van die dingen iets te weten, h toch aan de van hem gekoesterde verwachting voldaan heeft en blijk gegeven heeft, van die gen niets, maar dan ook heelemaal niets, te w

De begrooting voor 1929.

Nog altijd is geen Curaçaosche begrooting 1929 ingediend bij de Staten-Generaal en schijnt, dat hun ook de mededeeling onthoude dat er geen zal worden ingediend. Daaraan ben wij te danken een Voorloopig verslag op h stuk XI der rijksbegrooting (Koloniën), dat baar dienst moet doen om in bespreking te bre wat anders bij de Curaçaosche begrooting voren zou gebracht zijn. Zoo worden vragen steld omtrent de geldelijke gelijkstelling van o baar en bijzonder onderwijs, omtrent den toes der bovenwindsche eilanden en de politie.

Zal de minister, aangenomen, dat de voorlo vaststelling der Curaçaosche begrooting in Cu dit jaar als definitieve geldt, deze vragen b woorden? Kan hij dit doen zonder de verleden tegen hem zoo vurig verdedigde autonomie aa tasten? Dergelijke staatsrechtelijke vragen los niet op met een mededeeling, als in dit V. vinden is: „Verscheidenen leden verklaarden, het recht te moeten voorbehouden om, indien genoemde medewerking [van den wetgever voo vaststelling van de begrooting van Curaçao] in daad niet zal worden gevraagd, alsnog de vr stukken, Curaçao betreffende, ter sprake te b gen, welke naar hunne meening daarvoor in merking komen." Formeel juister althans lijkt dat in hetzelfde stuk bezwaren worden naar v

gebracht tegen de desbetreffende bepalingen van het regeeringsreglement, omdat daardoor aan de Staten-Generaal een van de voornaamste gelegenheden ontnomen wordt, om van den gang van zaken in het betrokken gebiedsdeel op de hoogte te blijven en wenschen dienaangaande ter kennis van de regeering te brengen, tenzij de minister op andere wijze in deze leemte weet te voorzien. Voorgesteld wordt dan een regeling als ten opzichte van Nederlandsch-Indië.

Velen zullen belangstellend uitzien naar het antwoord van den minister.

Koloniale Postspaarbank.

Het verslag over 1927 is verschenen. Wij ontleenen eraan:

„Het saldo tegoed dat op ultimo December 1926 ƒ 388.098.89½ bedroeg, vermeerderde met ƒ 40.387.43 en wijst op ultimo December 1927 een bedrag aan van ƒ 428.486.32½. De vermeerdering die, in vergelijking met het jaar 1926, aanmerkelijk minder geweest is, is toe te schrijven aan het feit, dat verscheidene Hollandsche arbeiders van de Curaçaosche Petroleum Industrie Maatschappij, die van de Spaarbank veel gebruik maakten, in den loop van het jaar naar het Moederland repatrieerden of met verlof vertrokken, zoodat zij hun tegoed of lieten overschrijven op de Rijkspostspaarbank of geheel terugnamen.

Uit de navolgende gegevens blijkt echter, dat in het jaar 1927 van de Postspaarbank een veel drukker gebruik gemaakt is geworden dan in 1926.

De totale bedragen der inlagen en terugbetalingen bedroegen respectievelijk ƒ 360.986.14½ en ƒ 298.683.33½ tegen onderscheidenlijk ƒ 285.456.85 en ƒ 157.388.61 in 1926 en het aantal inlagen en terugbetalingen was 4367 en 1869 tegen 3560 en ..41 over 1926.

Het aantal uitgegeven nieuwe boekjes bedroeg ..0 tegen 575 over 1926, terwijl 402 boekjes werden ingetrokken tegen 263 in 1926. Het inleggersaantal, dat op ultimo December 1926 5521 bedroeg, steeg dan ook tot 5760 op ultimo December 1927.

Overgeschreven werden van de Rijkspostspaarbank op de Koloniale Postspaarbank en omgekeerd, respectievelijk 20 boekjes met een tegoed van ..541.90 en 44 boekjes met een tegoed van ..1.596.55, terwijl voor 1926 de bedragen slechts ..503.39 en ƒ 10.923.20 beliepen."

De beurswaarde der effecten nam toe met ..929.71.

De zuivere winst bedroeg ƒ 7.400.29. Hiervan werd een bedrag van ƒ 3000.— gereserveerd voor waardewijziging van effecten en het saldo ad ..400.29 is overgeschreven op het Reservefonds, zoodat dit Fonds thans gestegen is tot ƒ 28.832.78.

West-Indische leergang.

De *Amigoe* zegt ervan:

„Zeer toe te juichen, en juist op tijd.

Want nu het aantal uitgezonden ambtenaren voor de verschillende gouvernementsbetrekkingen steeds grooter wordt, nu speciaal voor Curaçao de C. P. I. M. en C. S. M. een steeds grooter quantum Nederlandsche employé's eischt, — nu bovendien de Militaire Politie haar hooger en lager personeel in hoofdzaak uit Nederland betrekt, kan 't niet anders dan de goede verstandhouding tusschen Curaçao en 't Moederland, zoowel als tusschen Nederlanders en de Inheemsche bevolking ten goede komen, wanneer al degenen die naar hier worden uitgezonden, zich van te voren op de hoogte stellen van taal, zeden, staatkundige of economische structuur van het land hunner toekomst.

Daartoe geeft de opgerichte West-Indische Leergang de gelegenheid."

De zending—Zeilinga.

De gouverneur heeft den volgenden tot hem door den minister gerichten brief aan den K. R. medegedeeld:

„In antwoord op Uw schrijven van 11 Mei j.l. No. 1431/116, waarin Uwe Excellentie verzoekt te willen mededeelen, hoeveel de reis- en verblijfkosten van de Heeren Zeilinga en Westermann hebben bedragen, heb ik de heer Uwe Excellentie te berichten, dat de bedoelde kosten totaal ƒ 6116.— beloopen.

Daar de zending van den Heer Zeilinga ten doel heeft gehad een nauwkeurig onderzoek in te stellen naar den toestand van het circulatiebankwezen en de particuliere banken in Curaçao om van de uitkomsten daarvan gebruik te maken bij de hervorming van het Curaçaosche circulatiebankwezen, welke eerlang moet plaats hebben, behooren de kosten der zending uit den aard der zaak gebracht te worden op de koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao voor het loopende jaar.

Dat in dezen geen rekening gehouden zou zijn met het budgetrecht, zooals in het Eindverslag van den Kolonialen Raad wordt opgemerkt, kan ik niet aannemen. Immers ingevolge Art. 5, 1e lid, van de Curaçaosche Comptabiliteitswet, zooals deze zinsnede luidt na de daarin bij de wet van 12 April 1924 (Nederlandsch Staatsblad No. 188) aangebrachte wijziging, worden de in den loop van het dienstjaar opkomende behoeften, welke niet in de begrooting omschreven, in Nederland door den Minister van Koloniën op den post voor onvoorziene uitgaven aangewezen.

Voorafgaand overleg met Uwe Excellentie en met den Kolonialen Raad kwam mij onnoodig voor. Ik meende toch te mogen verwachten, dat mijn wensch om gebruik te maken van de belangloos aangeboden voorlichting van een erkend deskundige op het gebied van het tropische circulatie- en particuliere bankwezen als de Heer Zeilinga, slechts instemming zou kunnen vinden."

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het doopboek der Gereformeerde Kerk op Curaçao:

9 Jan. 1791: „Een kind Johanna Willemina zijnde Een Vondeling, na uiterlijk aanzien een mulatje, of wel een graad verder, dus de ouders onbekent.

Getuigen Willem Jan de Windt
Johanna Catharina Hansz."

Uit den Verren Vreemde.

Fawcett—Dyott.

Men moet het bericht van den dood van kolonel Fawcett en zijn twee tochtgenooten nu wel als zeker aannemen. De mededeelingen door de expeditie Dyott gebracht laten zoo goed als geen ruimte voor twijfel over.

Kolonel P. H. Fawcett, de Britsche ontdekkingsreiziger, stelde zich tot doel, door een onderzoek ter plaatse, uit te maken wat er aan is van de verhalen over overblijfselen van een blanke beschaving, van vele eeuwen her, in de thans ondoordringbare oerwouden van Zuid-Amerika. Het was bekend, dat een dergelijke onderneming niet alleen buitengewoon bezwaarlijke natuurhindernissen te overwinnen zou hebben, maar dat zij ook zou bloot staan aan tegenwerking en verzet van de als strijdlustig, verraderlijk en wreed bekende inboorlingen — kanibalen naar men beweert — der schaars bevolkte gebieden, waardoor de expeditie haar weg zou moeten zoeken. De kolonel had als eenige tochtgenooten zijn 22-jarigen zoon Jack en diens 23-jarigen vriend Raleigh Rimell.

Waar in Brazilië de uiterste grens van den geordenden staat met het verder ondoorzochte oerwoud ineenvloeit ligt een eenzame post, Fort Bakairi in Matto Grosso. Dit eenzame teekent zich al in de omstandigheid dat het van daar den 20en Mei 1925 door Fawcett verzonden bericht, per koerier overgebracht, eerst in November d.a.v. te Rio de Janeiro ontvangen werd, terwijl de tocht tot aan Fort Bakairi reeds vele moeilijkheden te overwinnen had gegeven, van woud en stroom, van warmte en droogte, van kwaadaardige of lastige insecten, van slangen en ander gedierte.

Daar de gemeenschap met de beschaafde wereld niet verzekerd was, en alleen een mogelijkheid zou zijn indien bereidwillige koeriers gevonden zouden worden, had men er zich op voorbereid gedurende geruimen tijd niets van de koene reizigers te vernemen. Maar toen men in Juni 1926, na het bericht van 20 Mei 1925, niets meer gehoord had, deelde Dr. Hogarth, de voorzitter van het Kon. Engelsch Geogr. Gen. te Londen, dat de expeditie had uitgerust, toch mee, dat men zich ernstig ongerust begon te maken.

Die ongerustheid is omgezet in de daad geworden expeditie onder leiding van kapitein G. H. Dyott, een Brit, half Amerikaan, die een reeks van gevaarlijke ondernemingen in verschillende werelddeelen op zijn naam had staan, en die in den oorlog belangrijke diensten als vliegenier had volbracht. Zoo iemand, dan was hij de man om Fawcett en zijn makkers te vinden of zekerheid omtrent hun lot te verkrijgen. In opdracht van hetzelfde Kon. Eng. Geogr. Gen., zouden Dyott en zijn gezellen in Dec. '27 uit New-York vertrekken naar Rio de Janeiro, van daar hadden zij dan een spoorreis van 1000 mijlen te maken naar de Paraguay-rivier, die 350 mijlen met een barkas opgevaren zou worden tot Cuyaba in den staat Matto Grosso, van waaruit de eigenlijke zoek-expeditie zou beginnen. Zij zouden een installatie voor draadlooze telegrafie meenemen, waardoor zij hoopten in gemeenschap met de bewoonde wereld te kunnen blijven.

Een bepaald plan kon niet gemaakt worden, daar men een spoor zocht, de duur werd op ongeveer acht maanden gesteld. Een schetskaart op zeer kleine schaal gaf eenig denkbeeld van de route, die Fawcett zich voorgenomen had zoo ongeveer te volgen.

De uitrusting en de te nemen maatregelen vielen al dadelijk niet mee, zoodat het vertrek uit New-York eerst den 18en Februari 1928 kon geschieden. Zijn tochtgenooten waren W. de Mello, S. K. Martin, W. G. Martin en J. J. Whitehead. In Cuyaba zouden een 12-tal inlandsche helpers, benevens pakossen en muildieren gehuurd worden. Behalve de directe aanleiding, het zoeken naar Fawcett's expeditie, was toch ook als uitdrukkelijke bedoeling aangegeven, het verkennen van de zône tusschen de rivieren Xingoe en Tapajas en het zoeken naar sporen der te loor gegane beschaving, waarvoor Fawcett het oerwoud was ingetrokken.

4 Maart kwam Dyott te Rio de Janeiro aan. In het *Kol. Wkbl.* van 8 Maart berichtten wij hierover. Het recht tot publicatie van de door Dyott geseinde radioberichten was slechts aan enkele bladen gegund, wij konden die dus niet geregeld weergeven.

Eind Juni bevatten die bladen vrij uitvoerig nieuws, dat van port Bakairi uit een spoor gevolgd zou worden. De tocht tot daar was reeds vol moeilijkheden geweest. Er was al een verontrustend bericht, volgens hetwelk kolonel Fawcett vermoord zou zijn door bandieten, die dachten dat hij veel geld bij zich had. Een verhaal van een blanke, die meende Fawcett ergens bij een kruisweg in Rio Mauso gezien te hebben, moest onaanneembaar verklaard worden. Dyott trok toen, op zijn beurt, doch met een beter uitgeruste expeditie, de onbekende rimboe in, waarin de Fawcett-expeditie drie jaren te voren verdwenen was.

Eind Augustus kon men weer bijzonderheden vernemen, afkomstig uit een kamp, dat betrokken was bij een zijrivier van de Xingoe, zeer interessante bijzonderheden, zoowel over het land, als over de Indianen, als over per draadlooze opgevangen gesprekken, b.v. tusschen de Mac Millan-N. Pool expeditie en New York!, zeer interessant, doch waarop wij hier nu niet nader ingaan, daar wij komen moeten tot het treurige bericht, dat in het eind van October als een niet meer te betwijfelen zekerheid in de pers verscheen. In een van Dyott's radio-telegrammen, opgevangen door het Amerikaansche station 2 TY in Hollis, had hij reeds verklaard het zoo goed als zeker te achten, dat Fawcett's expeditie niet meer in leven was. Toch zou hij de nasporingen doorzetten.

Maar nu had hij alle hoop opgegeven, hij was uit de wildernis teruggekeerd en op weg naar New-York, waar hij uitvoerig verslag zou uitbrengen. Met zijn goed uitgeruste expeditie zou 't niet mogelijk zijn geweest — ook door de vrees van zijn Indiaansche helpers, voor den geduchten, voortdurend rondtrekkenden stam der strijdlustige Jayapos — zoo ver in de rimboe door te dringen, als noodig zou zijn geweest om eenige zekerheid te krijgen omtrent het al dan niet bestaan van overblijfsels van een vroegere blanke beschaving in de binnenlanden van Brazilië, en met enkelen zou dit waagstuk tot een roekelooze onderneming geworden zijn, die slechts het lot te gemoet zou zijn gegaan van Fawcett en de zijnen, die, hieromtrent had men zekerheid gekregen, vermoord waren, evenals alle blanken, die zich voordien hebben gewaagd in het gebied, dat de Indiaan als het zijne beschouwt.

Dyott gaf als zijn oordeel te kennen, dat de beste kansen voor een verkenning nog aan het vliegtuig moeten worden toegedacht. Intusschen is echter weer een wetenschappelijke expeditie onder weg, met den ingenieur J. Torri Calvao als leider; deze zal niet in het oerwoud een weg banen, maar een zijrivier van de Madeira trachten te volgen.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling 's-Gravenhage.

TABAKS-FILM.

Het Bestuur van de Afdeeling 's-Gravenhage der Vereeniging „Oost en West" geeft hiermede kennis, dat op *Vrijdag 7 December a.s.* in het *Trianon-Theater, Prinsestraat 40* alhier, de door den heer Willy Mullens opgenomen *Tabaksfilm*, welwillend afgestaan door het Tabaksbureau te Amsterdam, zal worden vertoond. Met het oog op de te verwachten groote opkomst heeft het Bestuur besloten deze filmvoorstelling op genoemden dag tweemaal te doen plaats hebben, n.l. een middagvoorstelling te 2.30 uur en een avondvoorstelling te 8 uur. De middagvoorstelling is geheel gelijk aan de avondvoorstelling.

Uitnoodigingskaarten zijn den leden toegezonden.

Gedurende een *tiental dagen vóór de voorstelling* zal in het Gebouw van het Hoofdbestuur, Korte Voorhout 6, gelegenheid bestaan tot het in oogenschouw nemen eener kleine *tentoonstelling*, betrekking hebbende op de *tabakscultuur*.

Afdeeling Nijmegen.

IRRIGATIE IN NED.-INDIE.

Vrijdag, 7 December a.s., 's avonds acht uur, in den grooten foyer van den Stadsschouwburg, een *voordracht met lichtbeelden* door den heer Professor Ingenieur *J. H. Thal Larssen*.

Onderwerp: *Het Irrigatie-wezen in Ned.-Indië en de invloed daarvan op de ontwikkeling van de Inlandsche Maatschappij.*

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

Afdeeling Utrecht en Omstreken.

REIS MET H. M. SUMATRA.

Maandag 19 November j.l. sprak Dr. Engelberts uit Amsterdam voor onze afdeeling over zijn „reis met H. M. Sumatra". De voordracht, die door tal van lantaarnplaatjes werd geïllustreerd, werd met groote belangstelling gevolgd en aan het slot warm toegejuicht.

De Secretaresse van de afd. Utrecht en Omstr. der Vereeniging Oost en West,
L. VAN DER WIJK-VAN DE HAAR.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

MONUMENT PROF. LORENTZ.

De aandacht der leden wordt gevestigd op de gelegenheid om hunne bijdragen voor het monument Prof. Lorentz te storten bij den Secretaris-Penningmeester van het Nationaal Comité, *den heer Mr. J. A. G. baron de Vos van Steenwijk, Arnhem, Giro No. 9665.*

Van de Redactie.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het volgende onder Uwe aandacht:

MAILVERZENDING NAAR NED.-INDIE.

Wegens vertraging van het s.s. J. P. Coen zal dit mailschip een dag later dan was vastgesteld uit Genua vertrekken.

In verband hiermede zal ook de extratrein, welke de mail van 's-Gravenhage naar Genua vervoert, op Vrijdag 30 November in plaats van op 29 November a.s. loopen.

Van het Informatie-Bureau.

Blijkens een van den directeur van het Internationaal Arbeidsbureau te Genève ontvangen schrijven zal een vergelijkend onderzoek gehouden worden ter voorziening in eene betrekking van ambtenaar klasse A in de diplomatieke afdeeling (onderafdeeling arbeid van inboorlingen), waaraan een salaris verbonden is van 19.000 Zwitsersche francs per jaar, met mogelijkheid van jaarlijksche verhoogingen van 800 francs tot een maximum van 28.000 francs. Voor verplichte storting, ten behoeve van de zoogenaamde „Caisse de Prévoyance du Personnel", heeft een aftrek van 5 pct. plaats.

Aan dat onderzoek kunnen zich onderwerpen Nederlanders, die op 31 December 1928 den leeftijd van 30 jaar hebben bereikt, doch dien van 45 nog niet hebben overschreden en die eene academische of daarmede gelijkstaande opleiding hebben gehad.

Gegadigden moeten een daartoe strekkend verzoek met de noodige bescheiden vóór 15 Januari 1929 tot den directeur van het Internationaal Arbeidsbureau richten; zij, die in Nederlandsch-Indië wonen, moeten hunne sollicitaties inzenden vóór genoemden datum bij een door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië aan te wijzen autoriteit in Nederlandsch-Indië.

De eischen, waaraan moet worden voldaan e… tevens ter kennis van de Indische Regeering … worden gebracht, zijn ter inzage bij de 1ste afd… van het Departement van Koloniën, waar nade… lichtingen worden verstrekt.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-IN…

Mevr. H. Baars van Braam, Onderwijzeres bij het O… St. Annastraat 348, Nijmegen.
C. van Elk, Gouv.-arts bij den D.V.G., Baronielaa… Breda.
Ir. J. H. Beckering, Ingenieur 3e kl. b. d. diens… S.S.Tr., Koninginnelaan 4, Rijswijk (Z.-H.).
Ir. R. A. D. Loven, idem als voren, Frederikla… Rijswijk (Z.-H.).
Mr. J. Kreemer, Ambtenaar ter beschikking bij de… lastingdienst, Ant. Duijckstraat 64, 's-Gravenha…

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF.

Mr. Dr. D. Rutgers, Directeur van Justitie, p.a. … Handel Mij., 's-Gravenhage.
F. L. Th. van Leer, Ambtenaar 1e bl. bij den … der In- en Uitvoerrechten & Accijnzen, Rue Al… Kari 22, Nice.
H. J. Holtkamp, Onderbaas-monteur b. h. Marin… blissement te Soerabaya, A. P. Fokkerstraat 5a… ningen.
L. J. Dalmijn, Onderwijzer der 1e kl. b. h. O.… Lindelaan 9, Hilversum.
L. Koch, Hoofd der onderafd. Zaadteelt van één… gewassen v. h. Alg. Proefstation voor den Land… Nassauweg 8, Wageningen.
Mej. E. M. d'Ancona, Onderwijzeres der 2e kl. … O.E.L.O., Anth. Duijckstraat 153, 's-Gravenhage.
G. S. Reeman, Kapitein der Genie, Laan van Me… voort 308, 's-Gravenhage.
L. J. Westerhof, 1e Luitenant der Infanterie, … Nieuwstraat 14, Kampen.
J. van Dam, Onderlt. der Mil. adm., Zaalbergstra… Alphen a. d. Rijn.
J. Knulst, Onderlt. der Infanterie, Boezemsingel… Rotterdam.
F. H. C. van Ginkel, Officier van Gez. 1e kl., p.a. … Handel Mij., 's-Gravenhage.
J. van Leer, 1e Luitenant der Infanterie, Valken… laan 46, 's-Gravenhage.
F. L. Th. van Leer, Ambtenaar 1e kl. bij den … der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen; Rue Al… Karr 22, Nice.

MET PENSIOEN:

F. A. Perretsz, Alg. ontvanger 1e kl. bij 's Lands… Soerabaya; Elsstraat 41, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 21 tot 28 November.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Mevrouw Bulger-Blom, Amsterdam, Pieter de Hooghstr. 82. ƒ 5	Secretaris afdeeling Amsterdam.
Mevrouw M. van der Meulen-Engelberts, Arnhem, Paul Krugerstraat 2a. ƒ 5	Voorzitter afdeeling Arnhem.
Dr. M. van der Hoeve, Directeur v. d. Geneeskundigen Dienst te Amersfoort, Utrechtsche weg 126. ƒ 5	Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
H. de Tor-ton Bruyns, Den Haag, Obrechtstraat 380. ƒ5	den heer E. W. van Baerle te Voorburg.
P. E. van Musschenbroek, Oud Zee-officier, Den Haag, Flatgebouw „Arensburg", Wassenaarsche Weg 124. ƒ5	den heer J. H. O. Graaf van den Bosch te Den Ha…
Ir. E. de Kruyff, Utrecht, Mauritsstraat 100. ƒ 5	Penningmeester Afdeeling Utrecht.

Rectificatie: Ir. J. F. H. Koopman, Den Haag, Juliana van Stolberglaan 107.

Nieuwe Begunstigers

Nieuwe Begunstigers	Geïntroduceerd door:
P. H. van der Wedden, Gep. Generaal-Majoor N.-I. L., Nijmegen, Oranje-Hotel	den heer W. Wethmar te Nijmegen.
Mejuffrouw C. Brander, Nijmegen, Ubbergsche Veldweg 37	den heer C. Kampman te Nijmegen.

Adresveranderingen

J. F. H. J. Lutjens, van: Amsterdam, Heerengracht 586, naar: Hilversum, Hooge „Dreuvik".
Mevrouw M. Selhorst-van Baak, van: Den Haag, Neuhuyskade 66, naar: Arnhem, Heemstralaan 9. ƒ 2.50.
J. J. Felix, Kapitein-Intendant, van: Den Haag, Balistraat 47a, naar: Bandoeng, p. a. D. v. O., Afd. VII B.
Ir. E. F. Suringar, van: Den Haag, Stadhouderslaan 62, naar: Curaçao, Pension Keizershof, Otrabanda.
G. A. Menalda, Apeldoorn, van: Regentesselaan 42 naar: Burglaan 37.
C. W. L. Cohen, Hoofdkantoorchef P.T.T. m. v., … Haag, van: Hotel Terminus, naar: 2de Swee… straat 216A.
H. Th. Kal, Gep. Ass.-Resident, plv. Landrechter, … doeng, van: Floresstraat 8, naar: Pasir Kaliki …
H. Kerremans, Oud-Luitenant-Kolonel Art., Breda, … Veemarktstraat 13a naar: Groote Markt 7.
Rectificatie: J. A. Monod de Froideville, Leeraar K… III-S. m. v., thans: Den Haag, p. a. Katholiek Bureau, de Carpentierstraat 153.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Nationalisme op Java. — Een Overval. Militaire schets uit de Atjeh-pacificatie 1910 ter Westkust van Atjeh, door Semper Avanti. — Indische administratieve curiosa, door M. Ch. Rouveroy van Nieuwaal. — Ceremoniën bij een Troonsbestijging in Japan, door Sn. — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen: I. Uit de Europeesche Pers, II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Arnhem, II. Groningen en Ommelanden, III. Twente. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van het Inform.-Bur. — Mutatiestaat van 28 Nov. tot 5 December.

De Heeren Penningmeesters der afdeelingen worden beleefd uitgenoodigd goede nota te willen nemen van de nieuwe regeling der afdracht van contributiën aan het Hoofdbestuur, voorkomende in de notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering, afgedrukt in het Kol. Weekblad van 15 November 1928.

Nationalisme op Java.

—o—

Over de geheele wereld is een sterke ontwikkeling waar te nemen van het nationalisme.

In sommige streken is dit geweest een opleving van wat eens bloeiend was, maar bijna verstikt onder den zwaren druk van vreemde heerschappij, die streefde naar uitroeiing van al het eigene. We vinden dit in de staten, die zich hebben losgerukt uit de doodelijke omarming van Rusland: Lithauen, Letland en Finland. We vinden dit evenzeer in die streken, die onder Duitsch gezag aan opzettelijke germanisme waren onderworpen: Polen en Deensch Sleeswijk. En 't zelfde vinden we in 't gebied der voormalige Donau-monarchie. Overal hebben we hier te maken met een hervonden groei van wat eens krachtig leefde. Maar we vinden thans eveneens een ontwikkeling van het nationaliteitsgevoel in landen waar dit nimmer gevonden werd. Daar zien we thans de geboorte van het nationalisme. 't Behoeft daarom niet te verwonderen, dat de groeiverschijnselen in deze zeer onderscheiden gebieden ook zeer uiteenloopend zijn.

Vinden we in de nieuwe Europeesche staten een opleving van het oude, een opdelven van wat nog waarde heeft voor thans in de cultuur van vroeger, een zich min of meer afwenden van het internationale en zijn vervlakking, om des te meer vast te houden aan het historisch eigene van het nieuwe volk, dat echter reeds oud is, bovenal een opleving in 't gebruik van eigen taal, en een ontwikkeling van eigen letterkunde, in de nieuwe gebieden is alles anders.

Wanneer we ons bepalen tot Java, dan zien we — schrijft *de Banier*, aan welk Indisch weekblad deze n.h.v. leerzame beschouwing ontleend is — wel bij sommigen een neerduiken in eigen historie en eigen volksaard om waardevolle parels aan 't licht te brengen, maar de groote massa der nationalisten bemoeit zich daarmee niet. Er zijn Javanen, die Javaan wenschen te blijven ook in kleeding, in taal en in gewoonten, die zich moeite geven te komen tot een eigen nationaal type van onderwijs, maar de meerderheid der intellectueelen en vooruitstrevenden staat afzijdig van die beweging. Integendeel, zij nemen zooveel mogelijk over wat Europeesch is of lijkt, kleeding en dans, leefgewoonten en materialisme, kennen hun eigen taal en geschiedenis zeer onvolkomen, spreken bij voorkeur Nederlandsch (of Engelsch!) en vragen voor hun kinderen bij voorkeur onderwijs in het Nederlandsch en volgens Nederlandsche, liever Europeesche opvatting. En tegelijkertijd voeren hun strijd tegen het Nederlandsch gezag! Hierin zit een tegenstrijdigheid, die verklaring behoeft.

We mogen wel zeggen, dat nationaliteitsgevoel geheel en al ontbreekt bij de Dajaks van Borneo, de stammen van Midden-Celebes en vele van dergelijke volken in den Archipel. Wel bezitten ze stamgevoel, maar verder dan dit komt het nog niet. Die toestand heeft ook in Europa bestaan, waar in vele gevallen dit gevoel van stamverwantschap plaats maakte voor gevoel van trouw aan een dynastie, die meerdere stammen onder haar gezag vereenigde. Dit vindt men eveneens in onzen archipel en dit vond men eveneens op Java. Maar dit is nog geen nationaliteitsgevoel.

Het nationaliteitsgevoel is gewekt door het Nederlandsche gezag en door het wel bestaan van Nederlandsch nationalisme.

De aanwezigheid alleen reeds van een groep vreemdelingen in een zeer prominente positie, die solidair is, moest — niet onmiddellijk maar op den duur — ook zonder andere factoren indruk maken op het Javaansche volk. Die aanwezigheid alleen reeds zoekt in dat volk allereerst het gevoel anders te zijn dan de vreemdelingen en hieruit ontstaat langzamerhand het bewustzijn van het bestaan van een tegenstelling. Waar men bemerkt, dat die tegenstelling allen omvat, die tot het Javaansche volk behooren, ook dan wanneer verscheidenen van dit volk belangrijke posities innemen tusschen die vreemdelingen in, komt een gevoel van saamhoorigheid, ten slotte zelfs in die mate, dat men het veroordeelt, dat Javanen min of meer in de gemeenschap der vreemdelingen zijn opgenomen. Het nationaal gevoel is nu bijna op 't punt geboren te worden, maar is er nog niet. Het is wel aanwezig maar heeft nog geen uiting gevonden, het is een vaag gevoel van onlust. Zoodra echter dit gevoel bij enkele bevoorrechten bepaalde vormen gaat aannemen, zoodat het in woorden kan worden geformuleerd, is dit de geboorte van 't nationalisme; het is een opluchting van 't beklemde gevoel en de massa wordt zich bewust van wat er in haar leefde.

Het spreekt na het bovenstaande vanzelf, dat de houding van dit jonge, van dit primitieve nationalisme negatief is, uit zijn aard negatief moet zijn. Het is geboren uit een tegenstelling, uit een gevoelsconflict. En, wat nu allereerst op den voorgrond treedt, is 't gevoel van wel anders maar niet minder te zijn dan de vreemdeling; en, waar die vreemdeling een overheerschende positie inneemt, wantrouwen, dat het Javaansche volk tekort wordt gedaan, en 't verlangen op te komen voor alles, wat aan die overheerschende positie een einde maken kan. Vandaar dat men in 't geheel niet gesteld is op de goede bedoelingen van vreemdelingen, die onder hen ijveren voor nationaal onderwijs en behoud van eigen nationale instellingen. Dit ijveren wordt uitgelegd als een poging om het meerwaardige Westersche hen te onthouden, om hen af te schepen met iets minderwaardigs. Wat voor den vreemdeling goed is, mag hen niet worden geweigerd.

Hoe sterk dit gevoel wel is blijkt uit de herhaalde pogingen der zending in Midden-Java b.v. en in andere Christengemeenten om de formulieren der kerk te vereenvoudigen en meer geschikt te maken voor de Javaansche Christenen. Deze wenschen dat niet; zij meenen niet de volle maat te ontvangen; ook zij willen hebben, wat de Europeesche Christen heeft. Of daar nu al uitspraken tegen de leer der remonstranten b.v. in opgenomen zijn, doet er niet toe.

Wij bedoelen hiermede geen afkeuring uit te spreken, want deze geesteshouding is in een bepaalde phase van ontwikkeling noodzakelijk. Maar ze bewijst tevens, dat het nationalisme nog in zijn kinderschoenen staat. Een dergelijk nationalisme is nog volkomen ongeschikt tot scheppenden nationalen arbeid. Om arbeid te kunnen verrichten heeft men noodig positief bezit en kan men niet volstaan met het constateeren van een tegenstelling, met een negatie.

Dit is dan ook de reden, dat de Inlandsche politieke groepen geen eigen politiek voeren kunnen. Voor de naaste toekomst zullen ze zich moeten richten naar die der Europeesche groepen, zal hun politiek uit een imitatie-Europeesche politiek bestaan. En zoolang zullen die Europeesche groepen, die de tegenstelling op den voorgrond plaatsen, de meeste sympathie wekken.

Evenwel is reeds een kentering merkbaar of liever een verdere ontwikkeling en wel in de houding der non-coöperators. Zij begrijpen of gevoelen, dat men met de negatieve houding niets bereikt. Zij beginnen zich bewust te worden, dat een nationale politiek niet drijven kan op negatieve, dat voor een nationale politiek een bezit van reëele, positieve nationale waarden noodig is. Het is inderdaad waar, dat het Javaansch volk anders is dan het Nederlandsche, maar de Javaansche

politici zullen moeten graven in de Javaansche volksziel om de fundamenten te kunnen leggen voor 't gebouw eener Javaansche natie. Daarom onthouden ze zich van de politieke actie, daarom houden ze zich afzijdig, daarom treden ze terug en isoleeren zich.

Dit is een hoopvol verschijnsel, want door de bezinning, die met die isolatie gepaard gaat, zal de overtuiging worden geboren, dat non-coöperatie slechts zeer tijdelijk politieke wijsheid wezen kan. Een terugkeer op den weg der samenwerking is 't onvermijdelijk gevolg ervan. En deze samenwerking kan na dezen inwendigen strijd niet meer op de basis van negatieve leuzen worden gevestigd.

Geen beter middel nu is er om te dwingen tot 't produceeren van dit positief nationalisme, dan de noodzaak voor den dag te moeten komen met eigen beginselen. En deze noodzaak doet zich pas gevoelen, wanneer de Inlandsche politieke groepen een normale verantwoordelijke parlementaire positie verkrijgen.

Het jeugdig nationalisme in Nederlandsch-Indië is dus noodzakelijk van geheel ander karakter dan dat der nieuwe naties in Europa. Dit laatste was oud, had reeds vele nationale waarden geproduceerd, kon een eigen positief nationale politiek voeren.

Het Inlandsch nationalisme in dit land heeft het nog niet verder gebracht dan tot een onderscheiding eener „sana"- en „sini"-groep en tot non-coöperatie. Een lange weg is nog af te leggen, een weg van veel strijd, vooral inwendigen strijd.

Een Overval.

Militaire schets uit de Atjehpacificatie 1910 ter Westkust van Atjeh,

door

SEMPER AVANTI.

Het was op een Zondag.

De bezetting van het bivouak te Blang Pidië, vier groepen sterk, circa 100 man, was voor het grootste deel op meerdaagsche patrouille uit. Eén groep, aangevuld met eenige kwartierzieke manschappen van de andere afdeelingen, was voor de bewaking van het bivouak en ter bescherming van de vrouwen en de kinderen der soldaten achtergebleven. De jeugdige commandant van deze groep had zich bij voortduring er op toegelegd van zijn handvol Inlanders en Amboineezen een troep te maken, welke in het gevecht en op de patrouilles een vaste eenheid en een handelbaar wapen in zijn handen zou zijn.

De groep had tot nu toe verschillende kleinere acties met succes gevoerd.

Tegen 5 uur 's avonds kwam er in alle haast een Atjeher in het bivouak en wenschte den Commandant te spreken. De Atjeher, door één der wachthebbende soldaten naar de woning van den waarnemenden detachementscommandant geleid, overhandigde deze een schrijven van Toekoe Din van Lama Inong, waarin aan den Commandant te Bl. Pidië werd medegedeeld, dat er een bende Gajoë's van 40 man onder bevel van den Toekaradja van Reröbö en van Toekaradja Tjoet Si Aman Rimani van Pasir in zijn gebied was neergestreken en van hem twee kojans (280 K.G.) rijst eischte, welke uiterlijk 10 uur 's avonds geleverd moesten zijn, anders zou hem het hoofd voor de voeten worden gelegd. Toekoe Din, geen kans ziende in zoo korten tijd de gevraagde hoeveelheid rijst op te brengen, was door onderhandeling erin geslaagd tot den volgenden ochtend vijf uur van het bendehoofd uitstel te verkrijgen.

Volgens het bericht was de bende in het bezit van 14 geweren, allen afkomstig van de „kompenie". Hij vroeg nu aan den Commandant te Bl. Pidië met 60 karabijnen te komen, teneinde de bende te verrassen en te vernietigen.

Intusschen was er een tweede Atjeher gearriveerd, die langs een anderen weg dezelfde boodschap moest overbrengen, voor het geval de eerste koerier zou worden opgevangen.

In beide brieven vroeg Toekoe Din om spoedige hulp ter bevrijding uit zijn benarde positie.

De waarnemende detachementscommandant liet thans den eenig aanwezenden groepscommandant waarschuwen ter bespreking van den toestand, d.w.z. het aantal manschappen, dat uitgezonden zou kunnen worden. Door de wacht tot een minimum te beperken en alle valiede manschappen vrij te maken, kwam men tot een totaal van ... man.

De groepscommandant kreeg thans opdracht met deze 16 mannen er op uit te trekken met de volgende instructie:

„Zich naar Lama Inong te begeven, alwaar de vijandelijke bende zou komen rampasse(n en) plunderen). Bij Toekoe Din nadere inlichtingen te winnen en zoo noodig assistentie te verleenen en den vijand te achtervolgen. Op 28 Febr. bericht te zenden, hoe door hem werd gehandeld."

De opdracht was nogal eenvoudig. Ga er heen en handel naar omstandigheden en stuur daarna bericht.

Een afschrift van den Maleischen brief werd bij de instructie gevoegd.

Onderwijl gaf de groepscommnadant aan den panglima prang, den Amboineeschen sergeant, opdracht de groep met drie dagen vivres bij den ... onmiddellijk, tot het uitrukken gereed, te doen aantreden. Zichzelf gereed makend voor het vertrek overpeinsde hij de geheele situatie.

Hij begon ermede zich te herinneren, dat Toekoe Din z.g. in het zwarte boekje stond, d.i. dat hij als heulende met den vijand, dus voor onbetrouwbaar werd aangezien. Verder zag hij in zijn verbeelding den colonneweg en de onmiddellijke omgeving daarvan. Al verscheiden keeren had hij die colonneweg met zijn vele verrotte en ingestorte bruggen en bruggetjes, met zijn alang-alangvelden, lage bosschen, afwisselend rechts en links van den weg, welke moeilijk begaanbaar en als geknipt voor een klewangaanval waren, gepasseerd en ... erbij gedacht, dat het beter is in 's vijands ... geen weg te hebben, dan zulk een gevaarlijke ...

In elk geval: opletten was thans de leus.

De patrouillecommandant was gereed. ... liet hij het fluitje hooren ten teeken dat er ... worden aangetreden. De verbandtrommel ... vlug nagezien en aangevuld, want de waarschijnlijkheid was groot, dat zij heden dienst zou(den) ten doen. De dwangarbeiders meldden zich, ... dragers de patrouille zouden vergezellen. ... lasten werden gelijkelijk verdeeld, en nog eve(n) gegaan, dat er niets overbodigs door deze ... schen werd medegenomen en dat al het n... aanwezig was. Daarna een korten blik op ... trouille, vooral op de karabijnen en in de pa(tronen)tasschen, zich overtuigd dat de magazijnen d(er ka)rabijnen gevuld en het aantal patronen volle(dig en) deze roestvrij waren, een stoot op de flui(t en) rechts uit de flank en voorwaarts ging de pa(trouille) de poort uit, aan het hoofd de beide overbr(engers) van het bericht, gevolgd door twee soldate(n, in het) geheim in 't bijzonder met hunne bewaking belast.

Het plantsoen voor het bivak werd overge(stoken) en over een boomstam, welke als brug dien(de, ba)lanceerend, trok de patrouille een diep in(gesneden) den sloot over, gevormd door een vertakking van de Kroeëng Soesoeh (melkrivier, wegens haar witte kleur bij hoogwater).

Nu bevond zich de patrouille op den col(onne)weg van Bl. Pidië naar Babah Rot. Het gras ... hoog opgeschoten, struiken en laag hout om... den den weg, nu en dan was er nog door de ... ken heen een huisje zichtbaar; alleen twee ... wijdige voetpaden door het gras verrieden den ... Nog geen 100 Meter van het bivouak verwijder(d was) de patrouille bevond zich reeds in de wilder(nis).

Zwijgend vervolgde zij haren weg; even ... nog eens de stilte verbroken door het zachte ... ten van den patrouillecommandant, gevolgd ... het in de hoogte steken van twee vingers ... trekken van de klewang door de soldaten, die ... even nummer hadden.

Na ongeveer 10 minuten marcheerens kwam de patrouille aan de Kroeëng Soesoeh, welke ... doorwaad moest worden. Het water stond vrij h(oog). Even ging het oog van den patrouillecommandant onderzoekend langs den tegenoverliggenden ... en ook langs deze zijde der rivier.

Kort klonk het bevel: „Tot en met nos. 4 ... wang opsteken, karabijn en bandoulière" ... aan vier, elkander aan de gordelriemen vast(hou)dend, trok de eerste helft de rivier over. Aan ... zijde aangekomen, werden de karabijnen weer ... den arm genomen en de tweede helft stak op ... zelfde wijze over met de beide Atjehsche gid(sen), die elk bij een drietal soldaten werden gevoegd.

stroombrekers moesten dienst doen, waardoor de gelegenheid vrijwel werd ontnomen even- te ontvluchten. Nadat de patrouille verzameld werd de marsch voortgezet. Thans trokken de n nummers hunne klewangs.

en de patrouille in het meer gevaarlijke ter- kwam, werd halt gehouden. De patrouille- mandant liet den troep naar beide zijden bui- aarts front maken. Twee fuseliers met den poraal verwijderden zich met de twee gidsen zins van den troep om hen niet te laten en, wat de commandant te zeggen had en levens aan banden te leggen, d.w.z. te binden een touw, dat elk der beide Atjehers onder armen en om den nek werd geslagen. Het nde van elk der beide touwen werd door één manschappen in de hand genomen, teneinde een eventueele poging tot ontvluchting of bij aad, den z.g. marechausséeknoop aan te halen, dat de keel van den aldus gebondene wordt getrokken en deze vallen moet.

erwijl de korporaal en de beide manschappen er het gebruikelijke protest der beide Atjehers mede bezig waren, deelde de patrouille- mandant in 't kort mede wat er aan de hand Met het oog op het terrein en wegens de on- ouwbaarheid van den berichtgever vreesde hij er een hinderlaag zou zijn gelegd. Derhalve rschuwde hij bij de vele hindernissen, welke, als bekend was, langs den weg werden aange- ten, om vooral goed opgesloten te blijven mar- ren en de oogen en de ooren goed den kost te n. Daarna werden de Atjehers teruggebracht deelde de patrouillecommandant hun mede, dat niets te vreezen hadden, indien bleek dat hun richt op waarheid berustte. Het was een nood- lijke maatregel hen te binden.

dit korte oponthoud vervolgde de patrouille korte schemering haren weg in de spoe- invallende duisternis.

t begon zacht te regenen. Steeds zwijgend ver- de de patrouille haar pad langs zwaar begroei- hellingen van bergen, door bosschen, langs ge- zinnig ritselende alang-alangvelden. Hier be- merd in haar marsch door een ingestorte brug een beekje, ginds over een bamboe balancee- of eene rivier doorwadend, steeds trachtend geluidloos mogelijk haren weg te vervolgen.

worden er stemmen gehoord vooruit op den Even halt houden, luisteren. De stemmen en dichter bij. Rechts en links in de greppels wijnen de soldaten; intusschen zijn alle kle- gs getrokken, schieten is verboden. De stem- zijn thans dichtbij; de commandant verkent hers, twee man.

les blijft stil bij den troep. De menschen pas- n al pratende. Niets gemerkt. Het fluitsignaal den commandant weerklinkt niet, dus geen lier verroert zich.

at passeeren," denkt hij, „zij komen mij on- acht voor, ofschoon zij onder gewone omstan- eden zouden zijn gearresteerd, daar zij zonder loopen na zonsondergang. Nu heb ik er meer van dan hun overtreding waard is."

og een poosje ligt de patrouille stil, daarna zet haren marsch voort, steeds op haar hoede, let- op elk geluid.

ndelijk, tegen 10 uur 's nachts, naderde de rouille de rijstvelden om het dorp Lama Inong gen. De maan was ondertusschen opgekomen gaf een flauw licht, daar de hemel bedekt bleef. ren werd aan weerszijden van den weg knie- halt gehouden. Zacht fluisterend vroeg de mandant aan één der Atjehers, waar zich de le ophield. Dat wisten zij niet, maar wel, dat in het dorp zelf niet legerden, doch ongeveer half uur gaans daarbuiten.

angzaam ging nu de patrouille in de greppels uit en trok zoo het dorp in, zooveel mogelijk dragend niet te worden opgemerkt, totdat het van den Toekoe was bereikt. Na herhaaldelijk pen kwam deze naar buiten. Hij was blij toen den troep zag. De blijdschap was echter van n duur. Want toen hij zag dat de commandant its over 16 karabijnen beschikte, in plaats van vraagde 60 karabijnen, zonk hem de moed in hoenen en bekroop hem de vrees, dat, wan- de bende niet totaal verslagen en vernietigd en daartoe bestond thans weinig kans, zijn als zoenoffer door de verraden bende zou en geëischt.

eenig heen en weer gepraat vatte hij weer en ging, vergezeld door Pang Geméto, een zen vijandelijk Gajoesch bendehoofd, dat toe- door diezelfde groep eens hard was achter- en waarbij hij vier van zijn volgelingen had gevangen nemen, met de patrouille medé.

en de patrouillecommandant en Pang Geméto nder zagen en herkenden, ging wel bij beiden lfde gedachte door het hoofd: „Wij kennen nder, vriendlief, wees op je hoede."

patrouille zette zich in beweging en na een uur te hebben gemarcheerd over een afstand circa een half uur gaans, kwam zij in de na- bijheid van een groote ladang (droog rijstveld) midden in zwaar bosch gelegen.

Volgens de mededeeling van Toekoe Din waren er slechts drie huizen op dien ladang. In één of twee ervan moesten zich de bendeleden ophouden. Waar echter, wist hij niet te zeggen, en in welk huis Radja Pasir, het hoofd der bende, zich bevond was hem onbekend. Ook omtrent de verdeeling der geweren waren geen inlichtingen te verkrijgen.

Toen het bosch lichter werd hield de patrouille halt. Het diepste stilzwijgen werd bewaard. De patrouillecommandant en twee zijner beste fuseliers ontdeden zich thans van hunne overtollige bewapening. Zij namen de klewang in de vuist, één patroonhouder in den zak en de geladen karabijn in de linkerhand en vergezeld door Pang Geméto, kropen zij alle vier den ladang op, teneinde den stand van zaken zooveel mogelijk van nabij op te nemen.

De Amboineesche sergeant nam ondertusschen een afwachtende houding aan, door langzaam en voorzichtig met den troep naar den boschrand vooruit te gaan, teneinde daar, ver genoeg van den ladang verwijderd, in stelling te gaan liggen en zoo noodig de actie van de verkenners te dekken.

Op dien ladang zich vooruit bewegen, ongezien en zonder geluid te veroorzaken, was haast onmogelijk. Overal lagen boomstammen schots en scheef over en door elkaar. Over de boomstammen mochten de verkenners niet gaan, dus moesten zij, met alle kalmte, er onder door of tusschen door zien te komen.

Ongeveer 50 Meter van de plaats verwijderd, waar de verkenning begon, stond een hoog wachthuisje op palen gebouwd. Daarheen werd het eerst gekropen. Om het huisje heen was een kale strook open gehouden, zoodat de verkenners niet verder vooruit mochten gaan, zoo zij niet zelven gevaar wilden loopen te vroeg ontdekt te worden. Zij konden evenwel twee slapende, in elk geval liggende lieden onderscheiden. Wapens waren niet waar te nemen.

„Dat heeft veel weg van een wachtpost, die zijn dienst niet doet," dacht onze commandant en langzaam kropen alle vier verkenners terug naar het pad, dat den ladang inliep, en verder dat pad op. Een tweede huis, grooter dan het eerste, werd nu aan de linkerhand ontwaard in een rechthoekige uitsnede van het woud, tegen het bosch aangeleund. Een derde huis in een suikerrietaanplant en een vierde huis achter midden in den ladang werden opgemerkt.

De patrouillecommandant wist thans genoeg. Langzaam kropen de vier mannen terug, onder de bedrijven Pang Geméto in de gaten houdend.

Na over een afstand van circa 10 minuten gaans aldus anderhalf uur, in den waren zin des woords hard te hebben gewerkt, waren de vier verkenners onopgemerkt terug. Zij hadden gezien, voorloopig zonder gezien te worden. Maar het eigenlijke spel moest nu eerst beginnen. Een korte bespreking met Toekoe Din volgde, waaruit onze patrouillecommandant evenwel niets wijzer werd. Alleen had Pang Geméto het vierde huis aangewezen, dus het meest achterliggende, als datgene, waarin zich het bendehoofd zou bevinden. Toekoe Din meende echter weer een ander huis. Teneinde nu het eventueele resultaat zoo groot mogelijk te doen zijn, besloot de patrouillecommandant zijn geringe macht nog eens in tweeën te splitsen. De eene helft onder bevel van den Amboineeschen sergeant, kreeg opdracht, tegenover het wachthuisje in hinderlaag te gaan liggen en zoodra er geschoten werd in tirailleurlinie vooruit naar het wachthuisje te gaan en verder naar de andere huisjes aan den boschrand, volgende den boschrand, die huisjes te omsingelen en alles wat zich gewapend vertoonde, neer te schieten of gevangen te nemen.

De patrouillecommandant zelf begon omstreeks half één uur 's nachts zijn omtrekkende beweging, teneinde op deze wijze zoo mogelijk de geheele bende op te rollen. Stapje voor stapje, meer kruipende dan gaande, bewoog zich de halve groep voorwaarts; telkens stilstaande wanneer door de stilte van den nacht het gekraak van een brekenden tak hoorbaar werd. Toen de omtrekkende troep halverwege even ging liggen, teneinde op te sluiten en uit te rusten, begon Pang Geméto kennelijk spijt te krijgen, zijn landgenooten aan de „kompenie" te verraden. Dwars over den landang wijzende naar het tweede huis, zeide hij fluisterend, dat ginds Radja Pasir bivouakeerde, daarmede betoogend, dat het omtrekkende troepje niet verder zou gaan, maar zich zou laten verleiden, thans dwars over den open ladang naar het aangewezen huis te gaan en zich aldus te verraden; tevens zou men, zooals later bleek, dan geen contact met de hoofdmacht der bende hebben gekregen. Twee der fuseliers, die vlak bij lagen, het verraad voelend, wilden hem zonder meer met de klewang te lijf. Doch spoedig was de kalmte teruggekeerd, toen de patrouillecommandant bedaard last gaf, den marsch in de oude richting voort te zetten. Alleen wees hij thans één der beide fuseliers in 't geheim erbij aan, den onbetrouwbaren gids scherp in de gaten te houden.

Stil kroop de troep verder, totdat zij ineens voor een alang-alangveld kwam, waarin nog eenige huizen, welke vooraf niet waren gezien. Op het teeken van den patrouillecommandant sprongen de fuseliers, drie aan drie, vooruit, en omsingelden de beide huizen. Deze waren leeg. „Drommels", siste onze patrouillecommandant door de tanden, „zullen wij weer beetgenomen zijn en alle moeite vergeefs, zooals op Atjeh zoo dikwijls?"

„Voorwaarts naar gindsche schuur", fluisterde hij zijn mannen toe. En voorwaarts trokken onze 8 soldaten. Tegenover de schuur gekomen, hield de voorste fuselier halt. Het voetpad, dat van de huizen af gevolgd was, liep haaks naar rechts, en men zag nu aan de op eenigen afstand aanwezige vruchtboomen, dat daar nog meer huizen, een geheele nederzetting er moest wezen.

In de rijstschuur aan de linkerhand echter zag het zwart met die eigenaardige onderbreking, als er mensch naast mensch ligt. Een zacht „In tirailleurlinie links uit de flank", en onze troep ging met onderlingen afstand thans in front op de smalle zijde van de schuur los. Tot op circa 10 meter genaderd zijnde, werd halt gehouden.

Nu rees de vraag: Is het de bende of zijn het vreedzame menschen, die daar liggen?

Eén oogenblik van weifelen, een zwaar oogenblik.

Daar rijst een gedaante met het bovenlijf overeind en bij het flauwe schijnsel van de maan gezien, draait zij het hoofd naar de 8 mannen en stoot ineens een doordringenden gil uit, welke ruw de nachtelijke stilte verbreekt.

Op hetzelfde oogenblik geen weifelen meer en dreunt het commando door den nacht: „Doel midden schuur, salvo aan — vuur"! en daarna „snelvuur" op de vluchtende menschenmassa. Het krijgsgeschreeuw dezerzijds wordt door den vijand beantwoord en, terwijl de troep na het staken van het vuur vooruit gaat, ontvangt hij plotseling in den rug eenige schoten, welke evenwel niet raken. Een patrouille van twee man, welke aanstonds in den rug van den troep ter dekking is geplaatst, stelt tevens vast, dat Pang Genéto verdwenen is.

In een minuut of twee had zich alles afgespeeld.

De patrouille gaat nu vooruit naar de schuur, teneinde haar vluchtig te doorzoeken. Bij den eersten stijl gekomen, hoort de commandant vlak naast zich zacht steunen, maar ziet niets. Gekletter van wapens is verneembaar. Op hetzelfde oogenblik zitten de beide fuseliers, die de spits vormen, binnen, en na een korte worsteling in het donker is een vijand het levenslicht uitgeblazen.

Gauw worden de buitgemaakte wapens verzameld en op een hoop gegooid en daarna de omtrek afgezocht. Nog twee bendeleden, die zich onder paddistroo hadden verborgen, worden na herhaaldelijke sommatie neergeschoten. Een vierde gesneuvelde wordt in het lage hout gevonden.

De halve groep onder bevel van den Amboineeschen sergeant, had zich intusschen bij de ageerende halve groep aangesloten en leverde 1 rentjong en 1 klewang in. Op tegenstand was niet gestuit.

De in de schuur gesneuvelde Panglima Bannā, wilde klaarblijkelijk niet vluchten, doch lag gereed met karabijn en klewang, teneinde eenigen van den troep naar betere gewesten mede te nemen. Een tweede Panglima, die gewond was, en een gewond bendelid wisten in het nachtelijk duister te ontkomen.

De Radja van Pasir wees over de beide slapende wachten streng vonnis. Beiden werden ter dood veroordeeld; één ervan werd inderdaad neergestoken en de ander wist dat lot te ontgaan door te vluchten en zich te Bl. Pidië te onderwerpen.

Eenige van de bende afgeraakte djahats (vijanden) werden bij de vervolging, welke met het aanbreken van den dag inzette, en bij latere actie neergelegd.

De rest der bende liep in berooiden, ontwapenden en uitgehongerden toestand in handen van de in de Gajoelanden gelegerde en ageerende troepen, en liet ook daar eenige dooden liggen.

De Toekoeradja van Keröbö en de ex-imöm van Pasir, welke laatste de rol van geestelijk adviseur der Pasirbende had gespeeld, onderwierpen zich nog in dezelfde maand.

Door de patrouille waren bij dezen nachtelijken overval in het geheel buitgemaakt: 18 rentjongs (dolken), 2 bajonetten (model 95), 20 klewangs (sabels), 1 karabijn (model 95), 1 geweer (model 95), amunitie en levensmiddelen. De poesakawapens van Toeboeradja Tjoet waren onder deze buitgemaakte wapens.

De patrouille harerzijds had noch dooden noch gewonden te betreuren. Officieel werd een en ander gewaardeerd, zooals in die dagen te doen gebruikelijk was, met een dankbetuiging.

Indische administratieve curiosa,

DOOR

M. CH. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL.

—o—

Spreekwoorden, al gaan ze niet altijd en onvoorwaardelijk op, bevatten toch steeds een grond van waarheid. Stellig geldt dit voor het bekende adagium: „waar gewerkt wordt, daar worden fouten gemaakt", en betreft het administratieven arbeid, dan zal wel niemand de juistheid van dit spreekwoord betwisten. Soms hebben de fouten voor dengene, die ze begaat, alleen minder prettige, maar vaak zelfs zeer nadeelige gevolgen, doch ook komt het voor dat administratieve dwalingen aanleiding geven tot komische situaties. Dit blijkt uit de ondervolgende staaltjes.

Op zekeren kleinen militairen post, ergens diep in het binnenland, was, jaren geleden, een officier van gezondheid geplaatst geweest, maar slechts tijdelijk, misschien voor het vaccineeren der omwonende inlandsche bevolking tegen pokken.

Onder de door dezen gebezigde instrumenten waren een paar z.g. „Capillaire" of „haar-buisjes". Jaren nadat de dokter de benting verlaten had, bleven deze dingetjes in het magazijnsboek van het op den post aanwezige materiaal prijken. Kwam er een nieuwe postcommandant, dan keek deze alles na en teekende op het proces-verbaal van overgave en overname aan, of het aanwezige „klopte" met het magazijnsboek. Zoo behoorde het althans, maar vaak had de overname door den nieuwen titularis in goed vertrouwen plaats en teekende hij, zonder verificatie, voor accoord. Op zekeren dag echter trad weer de postcommandant af en bleek zijn opvolger een „secuur broekje" te wezen, die alles wat in het magazijnsboek voorkwam, wilde zien. Bij het artikel „haarbuisjes" gekomen, konden deze hem niet worden vertoond; het geheele magazijn werd overhoop gehaald en doorsnuffeld, maar de haarbuisjes bleken onvindbaar. Daarop werd de magazijnsknecht er bij gehaald; deze toch moest wel op de hoogte zijn en dit bleek dan ook het geval te wezen. „Haarbuisjes, luit'nant," sprak deze deskundige, „zeker, die zijn er, kijk, dáár liggen ze." En met triomf in z'n oogen toonde hij ... een paar gewone *lampeglazen!* Niet wetende wat „haarbuisjes" zijn, en deze kleine voorwerpen allang verloren geraakt zijnde, had men die lampeglazen eenvoudig in haarbuisjes veranderd door er het onderste, wijde gedeelte van af te snijden en de snijvlakte keurig gelijk te slijpen! Zóó kwam de zaak in het reine.

Een geval van eenigszins soortgelijken aard deed zich voor op een ander postje. Ook dit diende voornamelijk als boeman voor de bevolking, en evenals de zooeven bedoelde benting was de belangrijkheid van de onderhavige sterkte gedaald. In vroeger dagen toch, hadden in de bastions twee kanonnen gestaan, maar toen de streek zoo rustig was geworden dat die brommers niet meer noodig waren, zond men ze weg naar een anderen post of een arsenaal, natuurlijk met al hetgeen er bij behoorde. Door een verzuim echter had men de „ruimnaalden" vergeten (dat zijn ijzeren pennen, waarmede na elk schot het zundgat wordt schoongepeuterd („geruimd"), om te voorkomen dat daarin achtergebleven vonken de kardoes met buskruit of het in het zundgat gestoken „pijpje" voor het doen ontbranden van het volgende schot, ontijdig vuur zoude vatten). Natuurlijk kwamen die dingen voor in het magazijnsboek en wel onder de benaming (in eleganten artilleriestijl) „ruimnaalden *tot* kanonnen van ...... cm." Jaar in jaar uit waren ze op 31 December als „restant" en in het nieuwe magazijnsboek als op 1 Januari aanwezig, aldus vermeld. Bij elke wisseling van het postcommando had, al verscheidene jaren lang, de overgave en overname in goed vertrouwen tusschen den aftredenden en den nieuwen titularis plaats gehad. Toen op zekeren tijd weer een vervanger optrad, die de zaken in optima forma behandelde, bleek het dat volgens het magazijnsboek twee kanonnen op den post aanwezig moesten zijn, maar die waren natuurlijk nergens te vinden! Ja, waar waren ze gebleven? Hoe zoude iemand, zelfs indien hij prijs mocht stellen op hun bezit, die dingen stilletjes kunnen wegmoffelen? Intusschen was de verantwoordelijke aftredende beheerder wanhopig! Hij zoude natuurlijk met het geldswaardig bedrag van de verdwenen vuurmonden worden belast; welk eene som! Hoe lang zoude het wel duren, voordat hij zoo'n bedrag, door korting op zijn armzalig luitenantstractementje, zou hebben terugbetaald! Maar er was niets aan te doen en van het geconstateerde tekort werd mededeeling gedaan aan „Batavia". Men kan zich de gemoedsstemming van den ongelukkigen officier indenken gedurende den tijd voordat er bericht van Batavia kon zijn. Maar eindelijk kwam dit toch, en wat bleek nu? In een der vorige magazijnsboeken had men verzuimd, bij het overbrengen van den post „ruimnaalden tot kanonnen van ...... cm." de eerste twee woorden bij het overschrijven van 31 December op 1 Januari mede over te nemen, zoodat op laatstgenoemden datum „twee kanonnen van ...... c.m." in de verantwoording voorkwamen. Een gewicht, grooter dan dat van die twee stukken geschut bijeen, werd van de borst van den beangstigde afgewenteld.

Ten slotte nog een staaltje van idiote letterknechterij op administratief gebied.

In mijn tijd (wellicht nu nog) werden artikelen voor de soldatenmenages, voor zoover zij niet uit de militaire magazijnen werden verstrekt, bij contractueele aanneming door (meestal Chineesche) leveranciers bezorgd. Door eene commissie, gevormd door een kapitein voor elk in het garnizoen aanwezige korps, werd het aangebrachte gekeurd. Voldeden de artikelen niet in allen deele aan de in het contract daaraan gestelde eischen, dan konden zij toch worden aangenomen, maar tegen een prijs, lager dan overeengekomen was en op voorwaarde dat zij niet schadelijk voor de gezondheid waren, wat door een officier van gezondheid moest worden verklaard.

Nu behoorde tot de gecontracteerde vivres ook brandhout voor de soldatenkeukens. Eens gebeurde het, dat de aannemer brandhout ter keuring aanbood, veel te licht van structuur en dus zeer snel verbrandende, ergo zeer onvoordeelig. Maar in de keukens was geen voorraad, men kon dus niet wachten totdat de leverancier wat beters zoude hebben aangeboden. De commissie nam dus het hout aan en stelde een verminderden prijs vast. Van een en ander werd een proces-verbaal opgemaakt (vermoedelijk minstens in triplo, want veelschrijverij vond men heerlijk!). Maar daarmede was de zaak niet uit: een paar dagen later kwam het gewichtig document terug van eene hoogere autoriteit met de „bemerking", dat het niet volgens „de bepalingen" was opgemaakt; er ontbrak toch de aanteekening dat het geleverde niet schadelijk voor de gezondheid was! Geen der leden van de keuringscommissie vermocht in te zien hoe brandhout voor het lichamelijk welzijn van een mensch schadelijk zoude kunnen zijn, tenzij men er hem een tik op zijn bol mede gaf. Maar, enfin, om verder geen herrie over zoo'n onbeduidende kwestie te hebben, maakten de commissieleden een nieuw procesverbaal op, nu behoorlijk voorzien van de vroeger weggelaten verklaring. Het werd nu een ideaal document en St. Bureaucratius triomfeerde!

Ceremoniën bij een Troonsbesti[jging] in Japan.

Dr. D. C. Holtom. *The Japanese [enthro]nement ceremonies,* with an acc[ount of] the Imperial regalia. Tokyo, 19[28], Kyo Bun Kwan.

Naar 't schijnt kwamen er hier te lande v[...] richten over de troonsbestijging van den n[...] Japanschen keizer, en het is dus wel goed [...] te zeggen, dat Holtom's boek geen beschrij[ving] van de laatste feesten; zijn boek is gesch[reven] vóór deze aanvingen, en het dient vooral om [de be]teekenis van de ceremoniën te verklaren. [...] een wetenschappelijk boek, maar de inhoud [...] een wetenschappelijk betoog alleen voor he[n die] van Nippon een studie hebben gemaakt.

Het heeft 't uiterlijk van een Japansch bo[ek] op z'n Japansch gebonden, het papier is aa[n één] kant bedrukt, twee bladzijden liggen tegen [elkaar], der, onopengesneden. Het ligt niet open, ma[ar] gelaten klapt het toe als een musschenknip.

Terecht beweert de schrijver, dat een geb[eurte]nis als des keizers troonsbestijging een zel[dzame] gelegenheid biedt voor de studie van Things [Japa]nese. Tot velerlei onderzoek geven de cerem[oniën] aanleiding, want zij raken alles: kunst, ritue[el, be]stuur, geschiedenis, sociologie, godsdiens[t en] anthropologie. Dr. Holtom, schrijver van Th[e Poli]tical philosophy of modern Shinto, heeft ge[...] vele oude en nieuwe Japansche beschrijving[en] uit den ouden tijd zijn o.a. de gekleurde p[...] waarvan men herhalingen vindt in het boek. [...] te afbeeldingen zijn er vele, ook van de keiz[erlijke] regalia. Met de beschrijving daarvan, den s[piegel], het zwaard en de juweelen, begint het boe[k ...] zijn de voornaamste, en verder behooren d[...] voorwerpen die in zeer ouden tijd werden v[...] knotsen, steenen bijlen, snoeren van dierent[anden], beenderen en tanden van overleden heers[chers], huiden van dieren, samen een allermerkwa[ardig]ste verzameling, die de schrijver weinig ee[...] vergelijkt met den inhoud van den heksenk[etel in] Macbeth. Hoofdzaak blijft het bovengen[oemde] drietal, de Yata-spiegel, het Kusanagi-zwaa[rd en] de Yasakani-juweelen; de optocht met de ar[k van] den heiligen spiegel is afgebeeld.

Dan volgt een schets van de ceremonieel[e han]delingen, waarvan men de gelijkwaardig[e in] Europa niet kent, een bijster belangrijk hoof[dstuk], beginnend met berichten over het oude Jap[an van] de pre-Nara-periode, toen een nieuw paleis [werd] gebouwd met een troon, waarop de keizer m[et den] drieledigen schat plaats nam. „With the p[assing] of the centuries the simple enthronement ri[tes of] the primitive period have grown into an ex[tensive] series of complicated ceremonies that begin [imme]diately after the death of an Emperor and [...] are not completed until two, and sometimes [three] or more years after the accession of the new [...]

Afzonderlijke hoofdstukken behandelen T[he So]kui Rei, d.i. de ceremonie van de troonsbest[ijging] en The Dayo Sai, het feest van het nieuwe v[...] De beteekenis der plechtigheden geeft de sc[hrijver] in een epiloog van zes bladzijden, de gemakk[elijkst] leesbare van het geheele boek.

De keizer-vereering is wel heel lang geb[leven]. Japansche keizers waren er al, zeggen de ov[erleve]ringen, in 660 vóór den aanvang onzer tij[drekening]; maar al begint de betrouwbare histor[ie der] Japanners eerst zes eeuwen na ons jaar één, [het] is 't toch een lange reeks heerschers die acht[er]volgens op den troon zich hebben gezet met [het] ceremonieel waarover dr. Holtom schrijft.

Van Week tot Week.

Dinsdag 27 Nov. tot Maandag 3 December

Begrafenis K. A. R. Bosscha. Den 27en Nov[ember] is het stoffelijk overschot van den heer K. [A. R.] Bosscha, wiens onverwacht overlijden i[n het] vorige v. W. t. W. werd vermeld, ter aard[e be]steld te midden van een stukje oerbosch [dat] was uitgespaard op de thee-ondern[eming] Malabar. De belangstelling bij de begr[afenis] was, volgens een Aneta-telegr., ontzaglij[k].

F. W. Hering †. Te Berlijn is, op 51-jarigen [leef]tijd, overleden de heer F. W. Hering, [oud-]kapitein der genie van het O.-I. leger en [oud-]hoofdambtenaar bij de N.-I. Staatsspoorw[egen], sedert 1923 gepensionneerd.

Malaria te Muntok (Banka). Muntok, 27 Oct. (Aneta).[1]) Hier heerscht sedert half Oc[tober] de malaria tropica epidemisch. Verschei[dene] Europeesche ingezetenen zijn aangetast en [...]

1) De tekst der Aneta-telegrammen is ontleend aa[n de] „Nwe Rott. Ct.".

der de Chineesche en Inlandsche bevolking komen zeer veel gevallen voor.

J. C. Buys †. Te Soekaboemi (Java) is in den ouderdom van 62 jaar overleden de heer Th. J. C. Buys, gep. militair apotheker van het Ned.-Ind. leger.

A. Pietermaat †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 60 jaar, overleden de heer J. A. Pietermaat, oud-administrateur van de Suikerfabriek Kali-Bagor.

van Soest †. Salatiga, 1 Dec. (Aneta). Notaris J. van Soest is aan een beroerte overleden. Hij bereikte den leeftijd van 65 jaar.

Tweede K.L.M.-postvlucht Amsterdam-Batavia en terug. In aansluiting bij het ter zake medegedeelte in het vorig *K. W.* zij nog het volgende vermeld. Vertrek van Schiphol op 11 Dec. a.s. te 7.30 v.m. De aankomst te Batavia is bepaald op 22 December en te Bandoeng op 23 December a.s. Het ligt in de bedoeling dat het vliegtuig omstreeks 1 Januari weder uit Indië zal vertrekken.

Met het vliegtuig zullen luchtpostbrievenmalen worden verzonden naar Karachi, Calcutta, Akyab, Bangkok, Medan, Palembang, Batavia en Bandoeng.

Indien een gedeelte der correspondentie ten gevolge van beperkt laadvermogen (350 K.G.) niet per vliegtuig zou kunnen worden verzonden, zal doorzending met de gewone mail plaats vinden, tenzij uit een aanteekening op het stuk blijkt, dat de afzender er dan de voorkeur aan geeft het stuk terug te ontvangen. Tegen overlegging van briefkaart of briefomslag zullen in dit geval het luchtrecht en het port worden terugbetaald. Van stukken, die eventueel met de boot zijn doorgezonden, wordt tegen overlegging van de bewijsstukken eveneens het luchtrecht terugbetaald. Er wordt aan herinnerd, dat men zich voorrang voor verzending door de lucht kan verzekeren door kwijting van een extra vastrecht van 35 cent per briefkaart en 40 cent per brief, in luchtpostzegels te voldoen, boven het gewone port en het luchtrecht van 40 cent per briefkaart en 75 cent per 20 gram voor de overige stukken. Ter onderscheiding van de correspondentie welke wèl en welke niét per vliegtuig werd verzonden, zullen de eventueel achterblijvende stukken door het kantoor Amsterdam van een dagteekeningsstempel worden voorzien.

Univers. examens. Leiden. Economisch doctor. ex. Indologie de heer W. Kuiper. — Bevorderd tot doctor in de rechtsgeleerdheid op proefschrift getiteld: „Indië en de bedevaart naar Mekka", de heer J. Eisenberger. — Taalkundig candidaats-ex. Indologie de heeren J. Dijk en C. J. Nadort.

Door de Fransche Regeering onderscheiden. Batavia, 3 Dec. (Aneta). De heer Dr. Ch. Bernard, Directeur van Landbouw, Nijverheid en Handel, is benoemd tot officier der Orde van het Legioen van Eer.

Indisch nationalisme. Mr. J. J. Schrieke, oud-Regeeringsgemachtigde voor algemeene zaken bij den Volksraad, zal voor de Nederl. Handels-Hoogeschool te Rotterdam, op 4 Dec. een voordracht houden over: Indisch nationalisme.

Aardschok op Flores. Een Aneta-telegr. d.d. Soerabaja 30 Nov. meldt dat te Ende op Flores bij de Keo-piek een vrij zware aardschok is gevoeld. Er zijn geen menschenlevens te betreuren, maar wel werden woningen van nabijliggende kampongs vernield bij een steenenregen, als gevolg van afbrokkeling van den kraterwand van den vulkaan Keo.

[Dezerzijdsche aanteekening: Over de talrijke vulkanen van het eiland Flores bestaat vrij veel literatuur; we noemen slechts: Einige Notizen über die Vulkane auf der Insel Flores, door J. J. Pannekoek van Rheden (in Zeitschrift f. Vulkanologie, V, 1920) en de meer recente publicatie van Dr. G. L. L. Kemmerling: Les Volcans de l'île de Flores (in Bulletin Volcanologique, jaarg. 1927].

Radio-telefonische gesprekken met Nederland. Bandoeng, 29 November (Aneta). Te Soekaboemi, Buitenzorg en Cheribon zijn proeven genomen met radio-telefonische gesprekken met Nederland. De gesprekken zijn goed geslaagd. De volgende week worden de proeven van Semarang en Soerabaja uit genomen.

Studieopdracht naar Nederland. Aan het districtshoofd van de residentie Menado J. L. Tambalong is een studieopdracht naar Nederland verleend. Het vertrek heeft plaats in Maart a.s.; duur 8 maanden.

J. M. Smith †. Te 's-Gravenhage is op 53-jarigen leeftijd overleden de sedert 3 Mei 1927 gepensionneerde luitenant-kolonel van het O.-I. leger, de heer P. J. M. Smith.

Generaal Snijders. Blijkens een Aneta-telegram d.d. Batavia, 1 Dec. is Generaal Snijders, die naar Indië was vertrokken voor het openen der luchtlijnen op Java, den 1en Dec. naar Medan vertrokken, om den 9en per s.s. Tambora naar Holland terug te keeren.

Chineezenrelletjes te Palembang. Palembang, 30 Nov. (Aneta). Bij een gevecht tusschen Chineezen werden er drie zwaar en tien licht gewond. De politie patrouilleert doorloopend. De oorzaak van de vechtpartijen is nog niet vastgesteld.

De Minahassa 250 jaar onder Nederlandsch bestuur. Bandoeng, 30 Nov. (Aneta). Het legerbestuur heeft een circulaire gezonden, waarin er op wordt aangedrongen den Menadoneeschen militairen op 10 Januari vrijaf te geven, teneinde in de gelegenheid te zijn op dien dag feestelijk te herdenken, dat het 250 jaar geleden was, dat de Minahassa onder Nederlandsch bestuur kwam.

Rede van den heer H. Colijn over het koloniale vraagstuk. In eene den 30en Nov. gehouden vergadering van de Centrale Antirevolutionnaire kiesvereeniging Nederland en Oranje te Amsterdam, heeft de heer H. Colijn een politieke rede gehouden, met name over het koloniale vraagstuk. (Overzicht in de *N.R.Ct.* van Za. 1 Dec., Ochtendbl. C.).

Huldiging Prof. Mr. M. W. F. Treub. Den 30en Nov. herdacht Prof. Dr. M. W. F. Treub te 's-Gravenhage zijn 70en verjaardag, bij welke gelegenheid de man, die aan het vaderland onschatbare diensten heeft bewezen, op grootsche wijze is gehuldigd.

Prof. Treub zal zeer binnenkort andermaal een bezoek aan Ned.-Indië brengen.

Met pensioen. Majoor W. de Quant, van den Topogr. Dienst bij het O.-I. leger, zal 1 Febr. a.s. op zijn verzoek den dienst met pensioen verlaten.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

De Gids in het Volkenkundig Museum.

Met groote erkentelijkheid ontvingen wij reeds enkele weken geleden van het bestuur der Koninklijke Vereeniging „Koloniaal Instituut" het keurig uitgevoerde boekje, onder bovenstaanden titel, als vervolg op de vier vorige, vroeger hier aangekondigde Gidsen, ditmaal betreffende Java. Tot onze spijt hadden wij niet eerder gelegenheid er hier de aandacht op te vestigen.

Een ieder, die een bezoek brengt, of van plan is te brengen, aan het grootsche Volkenkundig Museum te Amsterdam, raden wij ten sterkste aan: dit handige boekje, voor den geringen prijs van *f* 0.75, te koopen en, zoo mogelijk, van te voren door te lezen, want zelfs zij, die Java persoonlijk kennen, zullen dan veel meer nut en genoegen hebben van den toch altijd eenigszins vermoeienden rondgang door de tentoonstellingsruimten.

Alleen reeds de inleidende beschrijving van land en volk, welke een twintigtal bladzijden beslaat, is der moeite waard nauwkeurig bestudeerd te worden, om van al hetgeen in de 15 kasten en 3 legvitrines is uitgestald, een juister begrip te krijgen.

Op den omslag vindt men een klein, maar duidelijk kaartje van Java en Madoera. Op de eerste bladzijden den platte-grond van den eersten en tweeden omgang, en daarna staat vermeld:

„Aanvankelijk heeft de Javanicus D. van Hinloopen Labberton [1]) een beknopte beschrijving van de Java-afdeeling van het Volkenkundig Museum samengesteld. Doch toen inmiddels het Nederlandsche Java-Instituut was opgericht en het wenschelijk was gebleken inleiding en beschrijving uitvoeriger te doen zijn, heeft aanvulling en omwerking van den eersten tekst plaats gevonden door den Archivaris C. Lekkerkerker, mede om dit boekje te doen passen in de reeds verschenen reeks van museumgidsen van het Volkenkundig Museum."

Om onzen lezers een klein denkbeeld te geven van den bijzonder interessanten stijlvollen inhoud, willen wij hier het een en ander uit de inleiding aanhalen:

„Zijn beteekenis als „hoofdeiland" van Nederlandsch-Indië dankt Java aan de *dichtheid van zijne bevolking*, zijn *historische ontwikkeling* en zijn daaruit voortvloeiend *economisch overwicht* over de andere eilanden. En ja, toch ook wel aan den *bouw* van het eiland, die onderling verkeer tusschen alle deelen ervan toelaat en reeds vroeg de vorming van een uitgestrekt bestuurs- en beschavingsgebied mogelijk maakte. Wat baatte het bijv. Sumatra, dat het nabij zijn Noordpunt, aan een paar riviermonden in het Zuid-Oosten, op een centraal hoogland centra van beschaving zag ontwikkelen, die toch niet tot één machtig cultureel en bestuurlijk geheel konden samensmelten?

„Zooals „Holland" in het buitenland Nederland beteekent, zoo was en is in de Oostersche wereld voorbij Suez, waar men niet voelt voor administratieve, politieke, wetenschappelijke en dichterlijke namen, „Djawa" eenvoudig de naam voor den Indischen archipel. De bedevaartgangers uit dezen archipel te Mekka worden allen „Djawa's" genoemd; de lingua franca van dien archipel heet in die wereld niet Maleisch, maar „djawi".

„De naam „Djawa" zelf werd in het begin onzer jaartelling al door Hindoe's gebruikt en zal wel door hen zijn gegeven aan dit eiland naar een toenmalig hoofdproduct van den inheemschen landbouw, *djawa*, een naam waarmee verschillende inheemsche *gierstsoorten* worden aangeduid. Naast de djawasoorten werd toen ook reeds de ingevoerde *rijst* op Java verbouwd. Maar nog eeuwen en eeuwen lang bleef de gierstbouw op Java belangrijk, zoolang tot in de 16de eeuw de *mais* en daarna ook de *cassave*, beide uit Amerika ingevoerd, de gierst verdrongen van die akkers, waarvoor de rijst minder geschikt was.

„Java (waarbij Madoera wordt gerekend, ook als dit niet uitdrukkelijk wordt gezegd), is 132.000 K.M^2. groot, dat is vier maal zoo groot als Nederland in Europa; het telt 37 millioen inwoners, dat is vijf maal zooveel als Nederland.

„Daarentegen tellen alle andere eilanden van Ned.-Indië, die tezamen 54 maal zoo groot zijn als Nederland, slechts twee maal zooveel zielen als het moederland. Tot Java's bevolking zijn ook gerekend een klein half millioen Chineezen (nog iets minder dan er in de Buitengewesten wonen), een 170.000 Europeanen (tegen ruim 40.000 in de Buitengewesten), een 30.000 Arabieren en eenige duizenden Britsch-Indiërs.

„Evenals Nederland verkeert Java thans nog in een periode van sterke bevolkingstoeneming: Nederland door het surplus van een middelmatig geboortecijfer boven een lage sterfte, Java door het verschil tusschen een hoog geboorte- en een middelmatig sterftecijfer.

„Drieërlei landschapstype, drieërlei beeld van bedrijfsleven, drieërlei geaardheid ook van de bevolking worden afgespiegeld door de drie geologische hoofdformaties van Java's bodem: het jongtertiair, de vulkanische vormingen en de kwartaire afspoelsels van deze twee in de dalen en langs de kusten."

Zeer duidelijk en onderhoudend worden deze drie verschillende gesteldheden beschreven; zoo o.a. door de volgende alinea land en volk van Madoera getypeerd:

„Het is het Madoereesche volk, dat het krachtigst den strijd weet te voeren tegen de bodemarmoede van zijn land. Madoera is een der zwaarst bevolkte gewesten; zijn kalkbodem is voor slechts een gering deel niet in bebouwing genomen, hoe schraal de oogsten ook zijn. Dit was mogelijk door de soberheid en de arbeidsvreugde, die dit volk bezielt; door zijn tevreden zijn met maisvoeding; door zijn uitgebreide veeteelt; door het jaarlijks trekken naar den overwal van tienduizendtallen, die levensonderhoud voor hun gezinnen vinden op de cultuurondernemingen, in het steeds arbeid verschaffende Soerabaja; door de blijvende vestiging van andere tienduizendtallen in Oost-Java; door het leveren van vruchten en zooveel andere levensbenoodigdheden aan de bedrijvige centra

1) Dezelfde, die na zijn veelzijdige loopbaan op Java, eenige jaren hoogleeraar aan de universiteit te Tokio is geweest, en in Nederland teruggekeerd, o.a. ook het secretariaat van Boeatan op zich nam en thans aan het hoofd staat van het Theosofisch Lyceum te Naarden. (Red.)

ARNHEM EN OMSTREKEN

KOOPT BIJ VOORKEUR BIJ ONDERSTAANDE ADRESSEN — DENKT OOK OM DE OUDE ST

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk hunne kennissen, die nog niet tot „Oost en West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruikelijke vraag: „Wat heb ik aan de Vereeniging?", ware eenvoudig te beantwoorden met: „De Vereeniging heeft wat aan U"

...n Oost-Java; door de exploitatie eindelijk van de ...e als visscher en bereider van vischconserven, ...s zeeman, als zoutmaker, als bediende op mail-...chepen."

...Het tweede Java is het land der vulkanen, het ...d van

„de schoonheid, aan den boezem der verschrikking".

„Het is een verrukking voor het oog en een won-...r voor het verstand de forsche berggevaarten te ...schouwen, gehuld in zóó teedere tinten, om-...eld door zóó ijle lijnen. Dáár vereenigen zich in ...harmonisch levensbeeld het natuurgenieten en ...smaken van de zachte koelheid der hooge ber-...n door den aan harden arbeid gewenden Euro-...aan; de rustig-blije bedrijvigheid van den in-...emschen bewerker van den dankbaren bodem; ...door strenge wetenschap en strakke organisatie ...heerschte landbouwnijverheid van thee, koffie, ...bber, kina, tabak plantende ondernemers."

„Het derde, het jongste, het bedrijvigste Java is ...t der diluviale en alluviale vlakten, open en ...eeduit liggend langs de lage kusten en in de ...eede depressies, tusschen de meridianen van ...marang en Soerabaja.

... ...

„Waar aan de Zuidkust het gebergte niet even-...ijdig met de kustlijn is gericht, knaagt de don-...rende branding de kust weg. Dáár, in die we-...ld van eeuwig geweld, is het rijk van de Maagd-...oningin der Zuidzee, aan wie de Javaan vol eer-...edshuivering zijn offers opdraagt in symbolisch ...enschenbeeld, in bloemen, spijzen, kleeding, sie-...den, woning."

...eer typisch wordt ook uiteengezet, hoe de tegen-...oordige beschaving van Java de resultante is van ...*naast* en de *na* elkander werkende componenten:

...een ondergrond van cultuur, gebracht door de laatste jonger-Maleische invasie uit Z.O. Azië.
... Tien eeuwen van Hindoeschen invloed.
... Vier eeuwen Islam en eindelijk de Nederland-...sche invloed.

Volkomen zijn wij het natuurlijk eens met den ...otzin:

„Vermeerdering van kennis van land en volk; eerbiediging van het volkseigene; liefde voor het volk; mogen deze drie richtsnoeren blijven voor allen, op wie een deel der verantwoordelijkheid voor het welzijn van den Javaan rust."

En rust deze verantwoordelijkheid eigenlijk niet ...iederen Nederlander?

Waar opgesomd worden de ideëele Nederland-...he krachten, welke op het volk van Java werken ...den vorm van: „zending, missie, onderwijs, ge-...eskundige verzorging, bevordering van kunsten ...wetenschap", daar zouden wij willen herhalen, ...geen de heer G. P. Rouffaer in de Encyclopedie ...n N.-I. smeekte, met betrekking tot het Bata-...sch Genootschap van Kunsten en Wetenschap-...en: *„moge het den klemtoon van zijn werkzaam-...ietwat naar voren verleggen"*, (naar het ...oote volksbelang in het voorlaatste woord *Kun-...ten* besloten) — maar thans met betrekking tot ...et Ned.-Indisch Bestuur, dat immers die „idiëele ...ederlandsche krachten vertegenwoordigt.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Internationale samenwerking.

De „Dépêche coloniale" vestigde de aandacht op ...wenschelijkheid van *internationale samenwer-...ing inzake den strijd tegen het communisme*, spe-...aal *in de Oostersche landen en koloniën*. Daarbij ...s de aandacht gevestigd op een Japansch, Chi-...eesch, Amerikaansch en daarmede een Euro-...eesch conflict, wanneer in Ned.-Indië de revolutie ...evierde. *De Sum. Post* (30/10) gelooft, dat men ...n fantasie niet zóó ver behoeft te laten gaan, om ...chtans het nut en de noodzakelijkheid in te zien ...n de bedoelde samenwerking. De moeilijkheden, ...de koloniale mogendheden — en waarlijk ...et Ned.-Indië alleen! — op haar weg zullen ont-...oeten bij een ongehinderd doorvreten van de ...mmunistische propaganda onder een grooten-...eels nog primitieve bevolking, die gemakkelijk is ...er te halen tot het aanvaarden van verwerpe-...ke strijdmethoden, liggen zeer voor de hand. ...eeds vrij geruimen tijd geleden hebben de voor-...amste landen, die koloniale belangen hebben in ...t Verre Oosten, toenadering gezocht met het ...venomschreven doel voor oogen. De samenwer-...ng is echter nog weinig effectief; de afzonder-...ke organen in de betrokken landen, op welker ...erkzaamheid de samenwerking hoofdzakelijk zou ...oeten worden gebaseerd, verkeeren in een eerste ...adium van ontwikkeling en, voor zoover ze reeds

beter zijn gevorderd, drijven zij op particulier initiatief. Om bij *Ned.-Indië* te blijven, hebben op Java de *suiker-* en gedeeltelijk ook de *metaalnijverheid-organisaties*, op Sum.'s Oostkust de *tabak-* en de *rubber-organisaties* reeds practisch nut afgeworpen; bij verdere doorvoering zijn zij stellig bestemd een groote rol te spelen in de *bestrijding van het extremisme*, of dit nu zuiver communisme of iets anders is. Deze inlichtingsdiensten, dactyloscopische bureaux enz., zijn aanvankelijk opgezet uitsluitend ten behoeve van de werkgevers, die het belang inzagen van een goede contrôle over hun arbeidsleger. Deze particuliere instellingen zullen steeds meer een functie van publiek belang gaan vervullen; zij zullen steeds meer in dienst staan van de publieke veiligheid en orde, speciaal ter Sum.'s Oostkust, waar bij instelling van gedeeltelijken vrijen arbeid stellig een actieve propaganda zal worden gevoerd in de centra der vrije arbeiders. *Dergelijke inlichtingsdiensten behooren feitelijk semi-officieele instellingen te zijn*, gezien de functie die zij verrichten; te meer is dit het geval, wanneer men werkelijk tot een internationale organisatie mocht komen.

Wij vestigen de aandacht op de *Deli Crt.* (1/11, 2de bl. „Nieuwe politieke actie van de P.P.P.K.I. en P.S.I."), het *Soer. Hbl.* (20/10, 2de bl. „Het economisch bankroet van Rusland"; 24/10 „Vrede in de industrie in Engeland", *R. v. S.*; 25/10 „China-kroniek"), het *Bat. Nwsbl.* (25/10 „Nieuwe richtlijnen in China"), *De Sum. Post* (1/11 „Uit Abbessynië"; 3/11 „Kijkjes in Sovjet-Rusland") en *De Loc.* (27/10, blz. 51 „Suppl. Het verre Oosten").

Ned.-Indië en China.

De Loc. (24/10, blz. 39) vertelt van *het bezoek van den Chineeschen consul-generaal* aan Semarang. Niet alleen door zijn persoonlijkheid, ook door het feit dat de strijd in China thans geëindigd is en dat een nieuwe regeering van het groote rijk thans te Nanking zetelt, neemt de heer *Lingoh Wang*, sedert het begin van dit jaar *consul-generaal te Batavia*, een positie in, welke het rechtvaardigt dat aan dit bezoek eenige bizondere aandacht wordt gewijd. De reis over Java heeft ten doel het in nauwer contact komen met zijn landgenooten in de groote plaatsen, het vervullen van ambtelijke plichten, w.o. bezoeken aan de Nederlandsche autoriteiten, verder inlichtingen te verschaffen over de leening van 400 millioen Nanking-dollars, uitgeschreven door de Nanking-regeering. Over het contact met Nederlandsche officials, wier groote hoffelijkheid op den heer Wang bizonderen indruk had gemaakt, was hij *zeer tevreden, eveneens over de positie, waarin hij zijn landgenooten op Java mocht aantreffen*. De groote leening is geheel bestemd voor reconstructie-doeleinden. De Nankingregeering is van plan den aanleg van groote verkeerswegen te bevorderen om daarmede ook groote landstreken open te leggen. De geldbronnen in een reusachtig rijk als China zijn, als daar rust heerscht, ontzaglijk groot. De regeering wordt thans gevormd door een Centraal Uitvoerend Comité, dat vrijwel de functies vervult en de bevoegdheden bezit van een president. Later kan het bestuur weer eenigszins worden gedecentraliseerd. Bevordering van orde en welvaart zijn de voornaamste punten van het program der nieuwe regeering. China zal een open-deur-politiek volgen. *Java kan een zeer groot belang hebben bij een grooter verbruik van suiker in China*. Het is voor Java-suiker-producenten thans de tijd om een commissie naar China te zenden, teneinde daar een propaganda in te zetten voor het verbruik van meer suiker. De Chineesch drinkt zijn kopje thee zonder suiker. Men stelle zich voor — aldus de heer Wang — dat men hem er tòe kon brengen, zijn thee met suiker te drinken. Dat zou beteekenen elken dag vierhonderd millioen schepjes suiker. De prijzen voor de suiker zouden dan ongetwijfeld op een hooger peil komen dan thans. Java zou voor zijn *suiker aan China als afzetgebied* voldoende hebben.

Een ambtenaar van de Nationale Regeering van Nanking is te Pontianak aangehouden en naar Batavia overgebracht. Over diens opdracht kan de *Java-Bode* (24/10 *„Arrestatie van Chin. gezant"*) het volgende melden: Nadat de Regeering van Canton zich eenigszins gestabiliseerd had, voor het vertrek van de expeditie naar het Noorden, werden uit Ned.-Indië en andere buitenlandsche koloniën vele en velerlei klachten vernomen omtrent de behandeling, welke de landgenooten daar moesten ondervinden. *Uit Indië vooral werden die klachten persoonlijk* en *in de pers voorgebracht*. De Zuidelijke Regeering beloofde den klagers er speciaal werk van te zullen maken, ook nadat zich vele externeeringen uit Indië hadden voorgedaan, voornamelijk van onderwijzers en vereenigingsmannen. Zoodra de Nationalisten vasten voet kregen in het Yangtsee-gebied, werd de kwestie van *de landgenooten in de Lamyang* wederom opgevat. Bij de instelling van een definitieve Nationale Regeering te Nanking werd aan het Bureau van Buitenlandsche Zaken *een afdeeling „Kiauw Boe Kiok"* ingesteld, welke ten doel had zich op de hoogte te houden van de toestanden der Chineezen in het buitenland. Deze afdeeling werd in 18 onderafdeelingen gesplitst. Zij houden zich bezig resp. met de landgenooten in de Ver. Staten, Canada, Mexico, Panama en Centraal-Amerika, Peru en Zuid-Amerika, Cuba en West-Indië, Anam, Siam, Hindoestan en Birma, de Engelsche Zuidzee-koloniën, *de Nederlandsche Zuidzee-koloniën*, den Pacific, Honolulu, de Philippijnen, Japan, Rusland, West-Europa en Zuid-Afrika. Elk dier afdeelingen benoemt een speciaal ambtenaar, die naar de respectieve gebieden wordt gezonden om de toestanden aldaar te bestudeeren en naderhand rapport daarover uit te brengen. Zoo zal de thans aangehouden heer *Chu You Kuang* wel de ambtenaar zijn die van de 11de afdeeling opdracht kreeg om naar Ned.-Indië te gaan en hier de situatie der Chineezen eens na te gaan. Het is wel vreemd — zoo vervolgt de *J.B.* — dat een regeeringspersoon met een regeeringsopdracht, zich niet eerst wendt tot de regeering, die hier het Gezag in handen heeft, en zoo maar in Ned.-Indië binnensluipt op een wijze, welke in internationalen term veel heeft van spionnage. Indien de Nationale Regeering zich officieel gewend heeft tot de Indische of de Nederlandsche Regeering door deze kennis te geven van de opdracht aan den heer Chu You Kuang verstrekt, dan gelooven wij, dat hij in Ned.-Indië ook op officieele wijze ontvangen zal worden en zelfs ook officieel geïntroduceerd bij de Hoofden van Algemeen en Gewestelijk Bestuur in geheel Indië.

Aandacht verdienen: de *Java-Bode* (26/10 „Cuba en Ned.-Indië") en het *Soer. Hbl.* (23/10 „Algemeen commercieel overzicht", *X*; 26/10 „Econ. en soc. aangelegenheden", *Smissaert*).

De Inlandsche Hoofden.

Ter gelegenheid van de IV-jarige herdenking van de stichting der Rechtshoogeschool te Batavia op 27 Oct. 1928, sprak *prof. dr. B. Schrieke* in een rede over de positie der „Inlandsche Hoofden" (*Bat. Nwsbl.* 27 en 29/10). Spr. bezag deze positie zooals die was in de agrarische gemeenschap, in het Rijk door verovering, tijdens het cultuurstelsel, na 1854, en sedert *de groote kapitalistische ontplooiing*. Met deze ontplooiing, die sedert het begin dezer eeuw inzette, viel samen het doorbreken van wat men als de ethische richting in de koloniale politiek pleegt aan te duiden. Het onderwijs voor Inlanders werd sterk uitgebreid. Het ruime veld van de zich meer en meer uitbreidende en differentieerende Overheidszorg en de veelzijdige behoeften van 't particuliere bedrijfsleven absorbeerden de abituriënten. Het kapitalisme heeft de bestaansmogelijkheid geschapen van eene klasse van intellectueelen, op wier geest het in wezen krachtens zijn oorsprong nog steeds liberale onderwijsstelsel zijn stempel drukte. De geschiedenis van West-Europa begint zich, zij het ook evenals elders, naar de locale sociale structuur gemodeleerd, in Indië te herhalen. Spr. zweeg van de sedert 1918 zich steeds duidelijker afteekenende symptomen van een opkomende arbeidersbeweging en van de opkomende klasse van kleine ondernemers. Hij sprak slechts van de intellectueelen, onder wie — zooals men van deze klasse ook a priori verwachten moest — de idealen van „vrijheid en gelijkheid" leven. Een typisch verschijnsel is dat de meerbelovende telgen der „oude" prijai-families, wien de Staatsregeling in zekere mate recht op erfopvolging waarborgt, zich meer en meer van eene carrière in het Inlandsch bestuur afkeeren. Die afkeer ligt niet in de eerste plaats in de bezoldiging, ze ligt in hoofdzaak in het karakter van het Bestuursstelsel als zoodanig en in den geest, die daarin heerscht. Daarom wendt men zich liever tot de vrije beroepen of tot andere dienstakken, die minder aan oudere tradities gebonden zijn en waarin het ideaal der gelijkheid zich beter laat benaderen. Ze komen daarmede op het sociale niveau van de hoogste klasse der Europeesche koloniale maatschappij, ook al worden ze bij de huidige koloniale verhoudingen daarmede in den regel nog niet in die klasse opgenomen. De ambtsadel ontzegt hun daarentegen,

van welke afkomst zij ook zijn, gemeenlijk het jus connunii niet. De aanwezigheid der Europeanen heeft een anderen norm van sociale appreciatie doen ontstaan.

De Loc. (23/10, blz. 21) betuigt hare instemming met het besluit van de Indische Regeering, waarbij in beginsel aanvaard wordt om over te gaan tot de staatkundige organisatie van de *Balische* landschappen op den voet van de daaraan vooraf aan te passen Decentralisatie-wetgeving. Reeds aanstonds wordt daaraan uitvoering gegeven door het benoemen van *volkshoofden* in de vijf Balische landschappen Boeleleng, Djembrana, Tabanan, Badoeng en Kloengkoeng. Deze vijf landschappen hebben, in tegenstelling met Gianjar, Bangli en Karang-Asem, geen eigen bestuurders. Door het toekennen van *de oude adat-titels* wordt tevens voorkomen, dat te veel nadruk wordt gelegd op hun *formeele* positie van gouvernementsambtenaren, terwijl zij toch in wezen meer als volkshoofden zijn te beschouwen. Deze beslissing vormt een verheugend teeken van gezond inzicht omtrent de beginselen van ons bestuursstelsel; hieruit blijkt dat de Regeering ernstig streeft naar een versterking van de positie der volkshoofden.

Wij verwijzen naar *De Loc.* (20/10, blz. 35 „Herstel van zelfbesturen", *Visman* in „Kol. Stud."; 23/10, blz. 21 en 38 „Het congres van Oriëntalisten", *prof. dr. C. Snouck Hurgronje*; 16 en 17/10, blz. 17 en 33 „Theor. Staathuishoudkunde", *prof. Van Gelderen*) en het *Soer. Hbl.* (20 en 23/10 „In het gewest Timor", *Villanus*).

Gewapend geleide op schepen.

De Java-China-Japan lijn heeft de Regeering in Indië verzocht om voortaan de schepen, welke varen op de China-lijn West, een gewapend geleide (10 man politie onder Eur. commando) mede te geven, zooals sinds verscheidene jaren al het geval is met de schepen van de Deli-Singapore-Hongkonglijn van de Kon. Paketv. Mij. Het *Soer. Hbl.* (24/10 „Uit de Straits") wijst er op hoe men de zaak te Singapore aanpakt. De gewapende macht op de Britsche schepen wordt aldaar geleverd door het Vrijwilligerscorps. De jongelui krijgen daartoe verlof van hunne werkgevers, teneinde de reis naar China-havens en terug mede te maken, ter bescherming van Britsche levens en eigendommen; de jongelui persoonlijk beschouwen het als een uitstapje.

Schande en roem.

In het „Vaderland" werd eenige maanden geleden verteld van een Javaanschen dans, vertoond op het Wereld-Jeugdcongres voor den Vrede, dat deze kunst voor tal van buitenlanders een openbaring was. De daarbij geplaatste opmerkingen geven den heer Z(entgraaff) in het *Soer. Hbl.* (20/10, 3de bl.) aanleiding om te protesteeren tegen den geest van vele jongeren in Holland. En dan wijst Z. op den *roem, dien wij in Indië verdienen*. De opruiming van de oorspronkelijke bevolking in Indië door de voorvaderen der huidige Javanen enz. (2000 j. v. Chr.) geschiedde zeer grondig. Toen de V. O. Compagnie in Indië kwam, vond zij op *Java* eene bevolking van drie millioen zielen. Laten wij het als onzen roem beschouwen, dat hier op Java thans 35 millioen menschen leven, zonder de geweldige calamiteiten, of uitroeiing bij den oorlog, welke vroeger het getal zoo bescheiden deed blijven.

De Oceaanvlucht en Ned.-Indië.

De „Graf Zeppelin" leverde een schitterend bewijs van hetgeen met luchtschepen te presteeren valt. De ondervonden tegenslag op de stormachtige uitreis doet de *Deli Crt.* (2/11) nog wel even twijfelen aan de mogelijkheid van een geregelden passagiers- en maildienst, ook in de slechte jaargetijden. Veel meer vertrouwen heeft de *D. C.* voor het gebruik van deze forsche luchtschepen op *de landroute naar het Oosten*. Zeker, onze vliegtoestellen hebben, ondanks de *ongelukken tengevolge van de gebrekkige grondorganisatie*, getoond volkomen berekend voor die taak te zijn, daarnaast hebben deze zooveel grootere en meer comfortabele, ook zooveel veiliger luchtschepen, ongetwijfeld een groote taak te vervullen. *In Engeland is men druk bezig met de voorbereiding van een dergelijken dienst naar Britsch-Indië.* De *D. C.* gelooft nu veeleer aan het welslagen van dezen dienst dan aan dien over den Atlantischen Oceaan. Ook al is het verkeer tusschen Amerika en Europa van grooter gewicht en vooral van hooger peil in economisch en commercieel opzicht. Waar ook Ned.-Indië van een luchtschip-dienst op het Oosten profijt zal trekken, is het slagen van de Oceaanvlucht voor ons van groote beteekenis.

De Sum. Post (29/10, 3e bl.) en de *Deli Crt.* (29/10) bevatten verhalen van luit. Waltmann over „Het gebroken vliegtuig" te Rangoon en Cawnpore en van den heer Aler over het ongeluk bij Bagdad. *De luchtvaartdienst Bandoeng-Semarang* van de *K.N.I.L.M.* is den 1sten Nov. onder zeer groote belangstelling geopend.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

China en de Westersche cultuur.

Met betrekking tot dit onderwerp geeft het Mal.-Chineesche blad *Sin Po* een artikel, waarvan de inhoud neerkomt op het volgende:

Een der vele gebreken der Chineezen is grootspraak. Ze houden van overdrijving zonder er bij na te denken Daarom is de Chineesche cultuur in duizenden jaren niet vooruitgegaan. Studie en onderzoek der geleerden bepaalden zich tot Chow-, Tsinen Han-perioden. In de laatste tientallen jaren hebben enkelen de nutteloosheid van dat conservatisme ingezien, maar de massa houdt er nog aan vast en wil er niet van scheiden. Vertelt men hen van dingen uit het Westen, dan antwoorden zij dat alles reeds beschreven is in de Chineesche boeken. Dit geldt niet alleen voor lucifers, kompas en drukpers, maar ook in geestelijk opzicht vinden zij de Chineezen ver superieur aan de Westerlingen en als de Chineezen maar eenmaal ontwaken, zullen zij op eenzelfde peil staan als deze. Het is hoog tijd dat men de dwaasheid van zulk gepraat inziet, want China is nu erg arm, zoowel in stoffelijk als in geestelijk opzicht. Het bezit niets en staat in alles bij anderen achter. Waar vindt men Chineezen, die in staat zijn constructief werk te leveren? In litteratuur en philosophie is China ver ten achter, om van de wetenschap maar niet te spreken. Heeft China een Schopenhauer, een Wells, een Russell? Ik zeg dit niet om China te beleedigen, maar nu de toestand zoo is, moeten wij niet pochen, wij moeten met open armen de Westersche beschaving aannemen.

De Chineesche nationale feestdag.

De *Sin Po* zegt dat gisteren (10 October) het nationale feest drukker dan vorige jaren werd gevierd, omdat dit jaar op dien dag, behalve het uitbreken van de revolutie in Wuchang en de vereeniging van China, ook de geboortedag van Confucius herdacht werd, zoodat bijna alle Chineezen aan de feesten hebben deelgenomen. De ceremonie in het gebouw van de T.H.H.K. te Batavia, waar zich wel 4000 menschen verzamelden, werd geopend met het spelen van een nationaal lied. Daarna werd driemaal het hoofd gebogen voor het portret van Dr. Sun Yat Sen. Er waren verschillende sprekers, w.o. de consul-generaal Lingoh Wang en na de redevoeringen werden de volgende kreten aangeheven: De Hoakiauws moeten één zijn! De Hoakiauws moeten de nationalistische regeering steunen! Leve de Kuo Min Tang! Leve de Chineesche regeering en leve de vriendschap tusschen China en Nederland.

De *Keng Po* zegt met betrekking tot de plaats gehad hebben feestviering dat het duidelijk is, dat de Chineesche geest beetje voor beetje weer warmer begint te worden. Geen onderscheid meer tusschen totoks en peranakans; gezamenlijk als broeders werd op dien dag feest gevierd. De Chinees ziet geestdriftig de komst van „Nieuw-China" tegemoet, hoop koesterend dat het vaderland dat peil zal kunnen bereiken, waarop het mogelijk zal zijn als gelijke naast de andere landen te staan.

Op dien grooten dag, kan geen enkele wet of verbod de peranakans van de totok-Chineezen scheiden, ook geen scheiding brengen tusschen de Chineezen in het algemeen en de Indonesiërs. Aan Indonesiërs die in de beweging vooraan staan, werden wel geen uitnoodigingskaarten gestuurd, maar elke Chinees en elke Indonesiër voelt dat zij dien dag samen herdenken, ter verwelkoming van „Nieuw-Azië. De omstandigheden dwingen ons op dien dag gescheiden te blijven, maar de reeds vereenigde geesten zullen door niets van elkaar gescheiden kunnen worden. Een bewijs dat die dag ook door de Indonesiërs beschouwd wordt als een dag van beteekenis, zien wij in de *Fadjar Asia*, die in ver... met 10 October o.m. zegt: „. . . daarom als te... dat wij verheugd zijn met het lot van China en... volk, roepen wij uit het diepst van ons hart... Leve China! Heil het Chineesche volk!"

Het blijkt, dat hoewel een partij wenscht d... tusschen de Chineezen en de Indonesiërs een ... komt, de band tusschen de beide groepen niet ... maar steeds hechter wordt.

Als Aziaten hellen de Chineezen toch reeds ... naar de zijde der Indonesiërs en nu komt da... gelijkheid in lot nog bij.

Laten wij dien kreet beantwoorden met: Z... van Indonesië, moogt gij uwe idealen bereiken...

Het blad *Perniagaän* zegt dat de band tussche... Indonesiërs en de Chineezen misschien nog nim... zoo nauw is geweest als tegenwoordig. De weder... sche waardeering van de beide groepen in Ind... sië heeft de aandacht van de Holl. groep, vo... omdat men ziet hoe de Indonesiërs op de Chinee... feestdagen met dezen meevoelen en hun pers... 10 October vriendelijke woorden heeft geuit en ... innerd heeft aan de reeds eeuwenoude vriendsc... met de Chineezen. Naar onze meening — zegt ... blad — is er meer dan vriendschap in deze ver... ding, want de Chineesche groep hier is gewortel... de Indonesische samenleving.

Diversen.

In de *Pertja Selatan* te Palembang, van 18 ... tober klaagt een schrijver over de meerdere rech... die de ondernemers op den grond verwerven, w... door het volk hoe langer hoe meer gebrek aan g... den krijgt. Schrijver vermoedt dat toestanden ... bedoeld in de motie der P. P. P. K. I., niet alleen ... Java en Madoera zullen blijven heerschen, ... langzamerhand ook in Zuid-Sumatra zullen kom... Daarom waarschuwt hij de bevolking van deze s... ken om tegen de erfpachtsaanvragen der onde... mers op te komen. Verder raadt hij de leden ... Margaraden en de Margahoofden aan hierover ... gedachten te laten gaan, doch niet slechts te den... aan het bezit van een Chevrolet of een Pontiac.

De *Sinar Maloekoe* (Moluksch nationaal) te ... bon maakt de rekening op van de voor- en nade... welke het bestuur van den afgetreden Gouver... der Molukken voor Ambon heeft gebracht. De v... deelen zijn: de instelling van een gouvernement... gemeente- en Ambonraad, de oprichting van ... studiefonds, enz. De nadeelen: het handhaven ... het onderwetsche regiem; het tegengaan van ... volksbeweging, waarbij aan den Raad van Hoof... a.h.w. exorbitante rechten werden toegekend. V... speld wordt dat dit een gevaar voor de bevolk... zal opleveren, op nadeel voor de regeering zal ... loopen, terwijl de economie er mede wordt be... deeld.

In de *Soeloeh Rajat Indonesia* (orgaan der In... Studieclub te Soerabaja) juicht een schrijver ... voornemen van den Regentenbond toe om me... Inlandsche hoofden in de Buitengewesten een ... gres te organiseeren. Schrijver acht het noodza... lijk dat de kwestie van de vooropleiding de... landsche bestuursambtenaren op de agenda w... gebracht. Vooral met het oog op de ontvoog... wordt de verbetering der opleiding zeer noodig ... acht, opdat de Inl. ambtenaren niet het werk... worden van hun Europeesche superieuren.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht

De toestand op de Indische arbeidsmarkt.

Aan de „Ind. Mercuur" van 28 Nov. ontleenen ... de navolgende belangrijke beschouwing.

Heeft de arbeidsbeurs in de nog zoo weinig ... compliceerde Indische maatschappij inderdaad re... van bestaan? Kunnen de verkregen ervaringen e... licht verspreiden over het vraagstuk van het ... nemend pauperisme onder de Europeanen en h... den ze aanwijzingen in over de richting waarin ... de opleiding van het komende geslacht heeft te ... wegen?

De Bandoengsche vertegenwoordiger van ... Java-Bode" heeft den directeur van de arbeidsb... daar ter plaatse, den heer Groeneveld, bereid ge... den, hieromtrent het een en ander mede te dee...

De heer Groeneveld kent de arbeidsbeurs en ... ledig doel toe, die van bemiddelingskantoor tussch... werkgevers en werknemers en die van instituut ... gelegenheid biedt een juist inzicht te verschaffen ... de toestanden op de arbeidsmarkt. Voorloopig ... in Indië het laatste haar voornaamste taak wo... en dat blijven tot een meer evenwichtige toestand ... ingetreden.

Als bemiddelingsbureau beantwoordt de arbeid... beurs tamelijk wel aan haar doel, ofschoon daar... nog niet de noodzakelijkheid van haar bestaan ... bewezen, vooral niet ten aanzien van Europees... werknemers. Kunnen dezen iets presteeren, ... zouden ze ook buiten bemoeienis van het kant... plaatsing vinden. Wat het niet-Europeesche ...

der werkgevers betreft, noch van Inlandsche, noch van Chineesche zijde wordt ooit van haar tusschenkomst gebruik gemaakt; gewoonlijk kunnen die in eigen omgeving in de behoefte aan werkkrachten voorzien.

De voornaamste conclusie is wel, dat er een aanzienlijk surplus aan intellectueele werkkrachten bestaat, vooral onder Europeesche meisjes, oud-leerlingen der H. I. S. en Inlandsche en Chineesche oud-mulo leerlingen. Als voorbeeld moge dienen, dat een der gemeentebureau's op zeer korten termijn ruim 100 lieden noodig had voor tijdelijk werk en daarin voorzien kon worden door oud-leerlingen H. I. S. Binnen 24 uur was het benoodigde aantal ter beschikking. Bij P. T. T. had men plaats voor bezitters eind-mulo; er boden zich 400 aan. Daarvan konden nog bij den dienst der belastingen een 20 geplaatst worden.

Waar kon de rest emplooi vinden? Nergens. De Europeesche behoefte blijft ver beneden het aanbod. Wat den toestand voor de oud-leerlingen der H. I. S. betreft, deze is bepaald ernstig; het totaal werkzoekenden bedraagt gemiddeld 20 à 25 per dag; als de arbeidsmarkt maandelijks 60 personen aan werk helpt, is het mooi. Voor één plaats aan de Techn. Hoogeschool boden zich dadelijk 10 candidaten aan. Ook voor de Europeesche meisjes is de toestand allesbehalve rooskleurig; in het algemeen missen ze de noodige vrijheid van zich te bewegen om geschikt te zijn voor winkeljuffrouw en dan kunnen vele wel slagen maar daarvan kunnen er maar betrekkelijk weinig worden geplaatst. De heer Groeneveld typeerde den toestand aldus: „Wat er is, wordt niet gevraagd en wat er gevraagd wordt, is er niet".

Er bestaat een groote behoefte aan chauffeurs, opnemers, teekenaars, toekangs en slechts zelden kan aan een aanvraag worden voldaan. Voor leerlingen van Technische Scholen is de kans op plaatsing het grootste; ook daaraan bestaat voortdurend een tekort, waarin niet voorzien kan worden door de ambachtsschool.

Voor Europeesche ambachtslieden is de plaatsingskans hoogst gering; men wil hen alleen hebben als werkbaas; te hunnen opzichte kan geconstateerd worden, dat ze dan kans op plaatsing hebben, zou ze door practische ervaring of geestelijke ontwikkeling boven de middelmaat uitsteken. Hiermede is het vraagstuk van het pauperisme ingeleid; vonden jongens met eenvoudige schoolopleiding vroeger allicht emplooi als klerk op kantoor van gouvernement en particulier, die kans is voor hen verloren gegaan. Worden deze jongens niet op andere wijze geschikt gemaakt hun brood te verdienen, dan zullen ze het pauperleger versterken. Waarschijnlijk zal de oplossing van dit vraagstuk gezocht moeten worden in de richting van het landbouwonderwijs, de opleiding tot landbouwer.

Het percentage van niet geplaatste werkzoekenden bedraagt zoo ongeveer 60 à 70, wel een bewijs van verbroken evenwicht; jaarlijks stijgt dat percentage. In dit opzicht kan het arbeidswezen nuttig werk verrichten. Goed geleide arbeidsbeurzen, verspreid over heel Java, kunnen als observatieposten voor de toestanden op de arbeidsmarkt van buitengewoon belang worden, want daardoor zal de richting bepaald kunnen worden, waarin zich de opleiding bewegen moet. Eerst sedert 1 October ontvangt het bureau van gouvernementskantoren die er sollicitantenlijsten op na houden, een afschrift daarvan, waardoor het overzicht aanmerkelijk verbeterd wordt, vooral nu er uniformiteit is gekomen in de statistieken welke ingezonden moeten worden bij het Kantoor voor Arbeid. Daaruit zal op den duur glashelder blijken, dat er een teveel is aan scholen voor algemeen opvoedend onderwijs en een schrijnend tekort aan vakscholen.

De samenwerking tusschen de arbeidsbeurzen laat nog te wenschen.

De Indische militairen in Nederland.

Velen zullen zich ongetwijfeld nog het kranige detachement Indische maréchaussée herinneren dat in den zomer van het vorig jaar naar Nederland werd gezonden om bij de plechtige bijzetting van het stoffelijk overschot van wijlen den Luitenant-Generaal J. B. van Heutsz te Amsterdam tegenwoordig te zijn.

Overal waar het troepje zich vertoonde gedurende den duur van het verblijf hier te lande, toonde het Nederlandsche volk zijn belangstelling, en gaf het door daden uiting aan zijn sympathie voor deze handwerkelijke schragers van het Nederlandsch gezag in den Indischen Archipel.

Het is dan ook inderdaad een goede gedachte geweest om de herinnering aan deze gebeurtenis voor altijd levendig te houden, door de uitgave van een bij de Topogr. Inrichting te Weltevreden gedrukt Gedenkschrift, getiteld *„Verslag van het Detachement-Van Heutsz-Deputatie van het Ned.-Indische Leger"*, hetwelk zeer onderhoudend en tot in de kleinste bijzonderheden is beschreven door den commandant van het detachement, den 1en luitenant A. W. M. Jordans.

Een ex. van dit keurig gedrukte, met tal van bijzonder fraaie platen verluchte boekwerk, ligt voor belangstellenden ter inzage in le Leeszaal van het Hoofdbestuur onzer vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag.

Oudheidkundige Dienst van Ned.-Indië.

Als uitgave van het Kon. Bat. Gen. v. K. en W. te Weltevreden is verschenen het verslag van den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië over het 3e en 4e kwartaal van 1927. Behalve mededeelingen omtrent hetgeen in genoemd tijdsverloop is verricht in het belang der Hindoe-Javaansche en Hollandsche oudheden, en bijzonderheden over nieuwe archaeologische en praehistorische vondsten in den Archipel, bevat het verslag o.m. een aantal bijlagen, welke het karakter dragen van z.g.n. artikelen. We noemen slechts: Voorloopige inventaris der oudheden van Bali [II, afd. Zuid-Bali, onderafd. Giangar], door Dr. W. F. Stutterheim. — Nog eens de collectie Diedeksman, eveneens door Dr. Stutterheim. — Tjandi Mêrak (met vele afbeeldingen), door P. J. Perquin.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 17 (20 Oct.). Kosten en kostprijs bij meerjarige cultures, door S. J. Schoorl. III. Afschrijving op rubberaanplanten. — De reis van Prof. Dr. Jeswiet (naar Nieuw-Guinea). — Klein landbouw. Geschiedenis der fruitteelt, door W. H. de Jong. — Is er een oplossing voor het rubberprobleem? — Voor de Inlandsche rubbercultuur. — De rubbersituatie, door W. V. Rhemrev.

Boschbouwkundig Tijdschrift Tectona.

De Nov.afl. bevat de volgende oorspronkelijke bijdragen: De Nederlandsche Heidemaatschappij 1888—1928. — De dunning der djati-bosschen. — Het gebruik van vliegtuigen voor boschbouwkundige doeleinden, door Ir. L. Verhoef. — Bastdiefstal bij djati (Tectona grandis L. F.), door H. E. Wolff von Wülfing (met afb.) — Overgenomen artikelen: Amerikaansche belangstelling voor Borneo. — Enz.

De Indische Mercuur.

No. 48 (28 Nov.). K. A. R. Bosscha †, door Prof. Dr. P. van Romburgh (met portret). — Positie van de Javasuiker, dor Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Overzicht van de literatuur betreffende de Molukken, door W. Ruinen; besproken door Prof. Dr. L. Rutten. —De markt voor enkele invoerartikelen op Java en Madoera gedurende het tweede kwartaal van 1928. — Overzicht van den economischen toestand der Oostkust van Sumatra gedurende het eerste halfjaar van 1928 (slot). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — Het literatuur-overzicht van de afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut heeft ditmaal betrekking op de zgn. groote cultures (behalve rubber) en op algemeene landbouw-economie.

Tropisch Nederland.

Inhoud van afl. 15 (16 Nov.). Indische vogels, door Dr. Z. Kamerling (met gekleurde afb. van een berglijster (Tjoetjia Sioep) van Java). — De weg naar den Tangkoeban Prahoe, door Dr. K. W. van der Goes-Hillebrand (met fraaie illustraties). — De onrust in Indië en hare oorzaken. Java. IV, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Cassave in Suriname, door C. K. Kesler (Een, in verband met de reis van den heer Kasteleyn naar Suriname om te trachten de cultuur van cassave uitbreiding te doen erlangen, zeer actueel, en interessant geïll. artikel). — Van natuur tot kultuur. VI. Inocarpus edulis en Pandanus, door Dr. Z. Kamerling (met ill.).

De Macedoniër.

Nov. '28. In Memoriam Jan Gerrit Scheurer (vervolg), door Offringa. — Een Zendingsraad voor Nederlandsch-Indië, door H. A. van Andel. — Kort overzicht van de Zending op Midden-Java ten Zuiden en op Soemba, door D. Pol. — Een bijzondere werkkring op het Zendingsveld [naar aanleiding van Dr. H. Kraemer: Zes paar padvinden], door D. K. Wielenga.

De Banier.

Het Nr. van 18 Oct. bevat eene beschouwing over „Kolonisatie op Nieuw Guinee", geschreven door zendeling J. Bijkerk, die in het gedeelte van het land waarvoor plannen bestaan en een Indo-Europ. kolonie te stichten, zeer goed met de plaatselijke toestanden bekend is. Als zoodanig zijn zijne wenken en raadgevingen ongetwijfeld van groote beteenis. — In aansluiting bij deze beschouwingen brengt het volgend Nr. van genoemd weekblad, het eerste eener reeks van artikelen over den zgn. Kleinen Landbouw in Indië.

* * *

Biologisch werk in Nederlandsch-Indië. 3. De wetenschappelijke dienst van de Rubber Cult. Mij. Amsterdam, door P. Arens. 4. De biologische betrekkingen aan het Deli-Proefstation, door J. Kuyper. 5. Het Proefstation voor Thee te Buitenzorg, door C. I. Cohen Stuart. (Vakblad voor Biologen. 9, 4 (1928).).

La culture et la commerce du thé aux Indes Néerlandaises, par J. J. B. Deuss. (Revue Intern. d. Prod. Col. 3, 35 (1928), bl. 373). [Deze en vorige titel ontleend aan het Litt. overz. in de Ind. Merc.]

Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Ned.-Indië. Nota van de Directie der Pensioenfondsen voor de koloniale landsdienaren en locale ambtenaren te 's-Gravenhage, in zake de, in verband met de aanhangige herziening van het Reglement voor het Weduwen- en Weezenfonds van Europ. burgerl. ambtenaren in N.-I., van verschillende zijden geuite denkbeelden en kenbaar gemaakte wenschen. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Beschouwingen over adatrecht van Nederlandsch-Indië, door Mr. P. A. F. Blom [Eerste gedeelte]. (Studiën, Tijdschr. voor Godsdienst, enz., Nov. '28).

Colijn contra den Volksraad. Is inderdaad principieele wijziging van de Indische Staatsregeling urgent? door Mr. W. H. van Helsdingen (Weltevreden, G. Kolff en Co.).

Colijn, Van Helsdingen en de Volksraad, door C. K. (P. E. B. Orgaan van den N.-I. Pol.-Econ. Bond, 15 Oct. '28).

De Surinaamsche begrooting voor 1929, door Mr. Dr. H. H. A. van Gybland Oosterhoff. (Econ.-Statistische Berichten, 28 Nov. '28).

Sobat Melajoe. Eerste kennismaking met de Maleische taal voor zelfonderricht, met woordenlijsten Hollandsch-Maleisch en Maleisch-Hollandsch, door W. Rijkee, oud-hoofdonderwijzer in Nederlandsch-Indië. [Van dit werkje schonk de schrijver een ex. aan de Leeszaal v. O. en W. in Den Haag; het is bedoeld als leidraad voor hen, die naar Indië gaan en die vooraf eenige kennis willen opdoen van de beginselen der Maleische omgangstaal. Voorloopig zij met deze aankondiging volstaan, eene bespreking van deskundige zijde hopen we in een der volgende Nrs. van het K. W. te kunnen opnemen, tegelijk met het in het vorig Nr. genoemde gelijksoortig boekje: Hoe maak ik mij verstaanbaar in Ned. Oost-Indië.]

Bagan Si Api Api [de visschersplaats aan de Rokan-monding ter Oostkust van Sumatra], door M. O. W. Met ill. (Eigen Haard, 24 Nov. '28).

De Inlandsche hoofden. Rede in tegenwoordigheid van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië uitgesproken bij de IV-jarige herdenking van de stichting der Rechtshoogeschool te Batavia op 27 Oct. 1928; door Dr. B. Schrieke [met Bijlage: De positie der Regenten van den Compagniestijd tot het Regeeringsreglement van 1854]. (Weltevreden, G. Kolff en Co.). [Zie ook de rubriek „Uit de Europeesche pers" in dit Nr.]

Onderzoek naar gezinsuitgaven in Nederlandsch-Indië gedurende Augustus 1925, en het jaar 1926. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden No. 60). (Weltevreden, Albrecht en Co.).

Indië en de bedevaart naar Mekka. Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de rechtsgeleerdheid aan de Rijksuniversiteit te Leiden, te verdedigen op Vrijdag 30 November 1928, door J. Eisenberger. (Leiden, M. Dubbeldeman).

[Van de gelegenheid gebruikmakend zij nog gewezen op het interessant geïll. artikel: De bedevaart naar Mekka, door M. Amir, in de Nov.-afl. van „Onze Aarde".]

Suriname.

Onlangs is onder de Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam, Afdeeling Natuurkunde (tweede sectie) deel XXV No. 6, 1928 verschenen: „Beiträge zur Kenntnis der Blütenbiologie von Kakao (Theobroma cacao L.)" von Gerold Stahel (Mit 4 Tafeln). Daarin zijn neergelegd de onderzoekingen door Dr. Stahel in 1927 in den Cultuurtuin te Paramaribo verricht, onderzoekingen die zeer veel geduld en beleid eischten. Vroegere onderzoekers hadden de bevruchting der cacao niet voldoende opgehelderd.

Het getal verschijnende cacaobloemen overtreft natuurlijk verre dat der gezette vruchtjes; van deze brengt een zeer gering aantal het tot volwassen vrucht. Negenjarige boomen, die voor de proeven werden gebruikt, deden 50.000 bloemen zien, waarvan er ongeveer 3000 vrucht zetten (6 %), doch die ten slotte slechts 100 volwassen vruchten leveren (3 %).

Wij kunnen hier uit den aard den gang van het zeer minutieuse onderzoek niet volgen.

Het had ten doel na te gaan hoeveel bloemen van de gebruikte boomen vrucht zetten:

1e. onder natuurlijke omstandigheden;

2e. indien men eerst bloemen waren afgesloten van het bezoeken der bloemen;

3e. bij bloemen in insectenkastjes gesloten, dus onder beveiliging tegen kruipende en vliegende insecten;

4e. in insectenkastjes, indien daar mieren en bladluizen, maar geen andere insecten, waren ingebracht en opgesloten.

Naast de waarneming van hetgeen op natuurlijke wijze met de cacaobloemen geschiedt, werd ook de kunstmatige bestuiving uitgevoerd.

Aan het slot van zijn geschrift zegt Dr. Stahel dat de vruchtbaarheid der cacaoboomen in de meeste, wellicht in alle gevallen, niet van de meer of minder voldoende bestuiving der bloemen, welke in den regel wel als voldoende mag gelden, afhangt, maar van de eigenschap van den boom om al naar den toestand, waarin hij zich bevindt, een kleiner of grooter deel der jonge vruchtjes af te stooten.

In Suriname wordt de bestuiving door mieren verricht, die de bladluizen op de bloemen bezoeken en buitendien naar het schijnt door verscheidene kleine vliegende insecten, terwijl bestuiving door den wind onwaarschijnlijk is.

Over den gang der proeven zie men verder „De West" van 19 Oct.

* * *

„De Telegraaf" van 27 November, tweede ochtendblad vertelt van „Amerikanen in Borneo op zoek naar antipaalwormenhout". Volgens het *„Soer. Hbld."* schijnen de reflectanten speciaal het oog te hebben op ijzerhout. Wanneer aan de hand van controleerbare cijfers wordt aangetoond, dat ijzerhout duurzamer is dan het Amerikaansche dennenhout, is het vrijwel zeker, dat er in de Vereenigde Staten een goede markt voor kan worden gevonden. Die Amerikanen zijn de heeren Donaldson Aiken, oud-majoor van het Amerikaansche leger, Garson en Violette.

Zou het niet op den weg liggen van het Departement van Koloniën en van het Surinaamsche bestuur om contact te zoeken met deze heeren en hun er op te wijzen dat zij niet zoo ver van huis behoeven te gaan dat zij in Suriname uitstekend antipaalwormenhout vinden. Bedriegen wij ons niet dan zijn daarmede aan het Panamakanaal proeven genomen. Men moet zulke gelegenheden aangrijpen.

* * *

Nog op een ander gebied zouden Regeering en Bestuur werkzaam kunnen zijn. Bij de beproeving van rubber als wegdek stuit men op de moeilijkheid een geschikte onderlaag te vinden. De propaganda-afdeeling der Internationale Vereeniging voor de Rubber- en andere cultures in Nederl.-Indië heeft daaromtrent proeven genomen te Scheveningen en zal dit ook te Rotterdam doen. Zou *balata* niet als onderlaag kunnen dienen? Het departement van Koloniën zou de genoemde propaganda-afdeeling daarop kunnen wijzen. Het balatabedrijf in Suriname kwijnt, omdat er geen onderzeesche kabels worden gelegd. Behalve hiervoor, wordt balata gebruikt voor drijfriemen, golfballen en sous-bras; een beperkt gebruik dus. Er moet gezocht worden naar ander gebruik, zal het bedrijf niet te gronde gaan.

* * *

In *„Tropisch Nederland"* van 16 November een geïllustreerd artikel *„Cassave in Suriname"*, door C. K. Kesler. Merkwaardig dat de cassavecultuur in Oost-Indië een groot succes is geworden en niet in Suriname, vanwaar de plant naar Oost-Indië is overgebracht. Het eerste plantmateriaal ontving 's Lands Plantentuin in November 1852 uit Paramaribo.

Als de pogingen van den heer Kasteleyn slagen is het te verwachten dat zich in Suriname een groot cassavebedrijf zal ontwikkelen.

* * *

In een artikel onder het hoofd *„Suriname, verwaarloozing en ... verder niets"*, neemt *„De Telegraaf"* van 28 November het den Minister van Koloniën kwalijk dat er nog geen algemeen plan voor de reconstructie van Suriname is ontworpen. Wij hebben in dit weekblad meermalen uiteengezet dat zoo'n algemeen plan niet wel mogelijk is. Evenals in Indië zal de opkomst van het land afhangen van den particulieren ondernemings-geest.

* * *

In de Volkenbondsconferentie voor economische statistiek heeft de Nederlandsche gedelegeerde, Prof. Dr. L. P. Le Cosquino de Bussy, in opden armoede. De stopzetting der Cultuurmij. der dracht van de Nederlandsche Regeering de volgende verklaring afgelegd:

„De Nederlandsche regeering erkent in het algemeen, dat het gewenscht is in overzeesche gebieden de in het ontwerp-conventie genoemde statistieken te doen samenstellen. Eenige dier statistieken worden reeds geregeld in de Nederlandsche koloniën opgesteld. De Nederlandsche regeering is voornemens dezen arbeid voort te zetten en zooveel mogelijk de methoden te volgen, die aangeduid zijn in het ontwerp-conventie en de bijbehoorende annexen. Aangezien echter de Nederlandsche regeering van oordeel is, dat aan den gouverneur-generaal van Nederlandsch-Indië en aan de gouverneurs van Suriname en Curaçao de gelegenheid moet worden geboden, om den definitief door de conferentie vast te stellen tekst der conventie met bijlagen met alle zorg te onderzoeken, zal de Nederlandsche regeering door een eventueele aanvaarding der conventie geenerlei verplichting op zich nemen, voor wat betreft Nederlandsch-Oost-Indië, Suriname en Curaçao."

* * *

Bij de huldiging van Prof. Mr. M. W. F. Treub, ter gelegenheid van zijn 70en verjaardag, heeft Mr. Dr. C. F. Schoch, ondervoorzitter van den ondernemersraad voor Suriname, namens de leden van deze vereeniging gesproken en een door de firma Begeer geslagen legpenning met de beeltenis van den jubilaris aangeboden.

De heer Putman Cramer, Secretaris van den Ondernemersraad, bood namens het secretariaat een gedreven koperen doos aan, met de afbeeldingen van het gebouw der Nederl. Handel-Mij. en van de wapenen van Nederlandsch Oost- en West-Indië.

* * *

„Het Volk" van 29 Nov. schrijft:

's-Gravenhage, 29 November. — Vanwege het Departement van Koloniën verzoekt men ons mede te deelen, dat de Surinaamsche Weldadigheidszegels, waarvan de extra bate ten goede komt aan de „Gouverneur van Heemstrastichting", met ingang van 1 December aan alle philatelisten-loketten hier te lande verkrijgbaar zullen worden gesteld.

Curaçao.

Electriciteitsvoorziening.

Volgens een bericht in *Het Vaderland* van 26 Nov. jl. zal Ir. E. F. Suringar te 's-Gravenhage in opdracht van den minister van Koloniën den gouverneur van Curaçao van raad dienen inzake den aanleg en de uitvoering van werken ten behoeve van de electriciteitsvoorziening. Bovendien heeft de minister op verzoek van den minister van Arbeid goedgevonden, dat de heer Suringar gedurende zijn verblijf te Curaçao de belangen der Vereeniging Nederlandsch Fabrikaat zal behartigen. 30 November is de heer S. vertrokken.

Postzegels.

Met ingang op 1 Dec. zijn in gebruik gesteld nieuwe postzegels van 7½, 10, 12½, 15 en 35 cent en aan het verkeer onttrokken de oude van 7½, 10, 12½, 15, 20, 25, 30 en 35 cent.

Onderwijsexamens.

Evenals verleden jaar willen wij iets meedeelen uit het verslag van de commissie voor de examens 4de en 3de klas.

Voor 't examen 4de klas viel eenige verbetering in het verleden jaar waargenomen gebrek aan zekerheid en slagvaardigheid waar te nemen. De uitspraak van het Nederlandsch bij het lezen liet te wenschen over. Het schrijven was goed.

Bij de mededeelingen omtrent 't examen 3e klas wordt gewezen op de overeenstemming van dit examen met het onderwijzersexamen in Nederland volgens de wet van 1878. Ook hierbij wordt weer over de kennis der Nederlandsche taal geklaagd.

En bij het Engelsch examen was de vertaling in het Nederlandsch onvoldoende.

St. Eustatius.

Wij hebben indertijd iets meegedeeld uit een artikel *Who is to blame?* in de *Amigoe*. Thans wordt daarop geantwoord door den „local councillor" Horton. Deze beweert, dat de emigratie van 1925 geen oorzaak maar gevolg was; gevolg nl. van de werkeloosheid in eigen land en daarmee verband. Ned. Antillen werd gevolgd door een economische ineenstorting. De heer Horton is voorstander van de afschaffing der belastingen en huldigt aldus den vorigen gouverneur om zijn voorstel daartoe: „All hail His Excellency as our would be benefactor. We admire the statesmanship, we admire the long range vision, the humanity and the nobleness of soul involved in these remedial measures, and in our hearts we compare him to the immortal Lincoln, who bestowed upon millions of his countrymen the priceless gem of Human Liberty".

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit de ondertrouw- en trouwboeken der Gereformeerde kerk op Curaçao:

Ondertrouw 3 Febr., trouw 19 Febr. 1786 „Johan Rudolf Lauffer I. M., oud 32 jaaren, geboren te Zoffingen, vrijstad gelegen in 't canton Bern [1]), Zwitserland, gereformeerd van Religie"

en „Petronella Roier, weduwe van Adriaan Adriaansen; oud 46 jaren; alhier geboren en mede gereformeerd".

[1]) Is bedoeld Zofingen in het Kanton Aargau?

Uit den Verren Vreemde.

Nicaragua en de Vereenigde Staten.

Nadat er geen week voorbij ging zonder nieuws over de inmenging, gewapenderhand, van Washington in de Nicaragua'sche aangelegenheden, hoort men nu in lang daaromtrent niets meer vernomen. Wie hieruit tot de gevolgtrekking gekomen mocht zijn, dat de regeering van de Ver. St. tot ander inzicht ten opzichte van den zwakken broederstaat gekomen is, heeft zich vergist. Nadat de zending van oorlogsschepen en landingstroepen de partij, welke in Nicaragua tegen de vreemde inmenging gekant was, tot zwijgen gebracht had — al is deze nog niet uitgeroeid —, nam Washington de leiding der zaken nog meer in handen, zoogenaamd om het te zwakke bewind te steunen en er de orde en veiligheid te verzekeren. Inderdaad om het land, waardoor eenmaal het Nicaragua-kanaal zal loopen, dat, naast het Panama-kanaal, de twee Oceanen verbinden zal, in zijn macht te hebben.

In verband met de reis, die de nieuw gekozen President der Ver. St. Hoover maakt naar Midden- en naar Zuid-Amerika, wordt nu weer iets nader verteld. Hoover heeft, met een kleine uitbreiding van het aanvankelijk opgemaakt reisplan, besloten ook Corinto, de Stille Oceaan-haven van Nicaragua aan te doen. De groote N. Amerikaansche republiek heeft een plan gevormd, waardoor de financiën der uitgeputte M. Amerikaansche republiek, geldelijk geheel van Washington afhankelijk zou (zal) worden. Hiervoor zou een leening van 12 millioen dollars verstrekt worden, die Nicaragua in staat moet stellen zijn buitenlandsche schulden in 't reine te brengen en zich binnenslands te herstellen van de schade door de troebelen der laatste jaren geleden.

In afwachting van de schulddelging, zal Nicaragua moeten berusten in eenige beperking van zijn vrijheid van doen. Het leger zal, onder bevel van Amer. officieren, gereorganiseerd worden. Een Amer. controleur-generaal zal de leiding hebben over de douanen. Het grootste deel der aandeelen in de Nationale Bank zal in handen overgaan van Amer. bankiers, E.d.m.

Men zal zich een dergelijke politiek-financieele poging herinneren door Washington beproefd t.a.v. de Afrikaansche negerrepubliek Liberia. Deze is toen mislukt omdat Europeesche mogendheden de President dier republiek, den heer King, hebben weten te overtuigen van het voor Liberia dreigende gevaar van een protectoraat van de Ver. St. te worden, en hem een anderen weg wisten te openen om zijn land uit de financieele moeilijkheden te helpen.

Zal het met Nicaragua ook zoo kunnen gaan? Washington heeft in dit land veel grooter directe belangen, het heeft er den voet al gezet, het zal in Westersche inmenging of bemoeienis zeker niet goedschiks berusten. Bij de spanning, die er reeds bestaat tusschen de Ver. St. en Groot Brittanje en Frankrijk, zullen alle partijen zich tienmaal bedenken alvorens die verhouding nog aan te spitsen.

En toch, Nicaragua is lid van den Volkenbond. Deze heeft, door het doof en blind blijven voor het geen een niet-lid van den Volkenbond zich veroorlooft te doen in het gebied van een staat, die wel lid is, een zoodanigen prestige-stoot gekregen, dat zijn onmacht t.d. hierdoor op pijnlijke wijze is gedemonstreerd, moet hij nu maar doof en blind blijven als dat lid, Nicaragua, tot vazal van een grooteren en sterkeren staat wordt gemaakt?

Het statuut voor den halfbloed in Indochina.

Een decreet van 4 November wil de positie der Fransch-Indochineezen regelen.

In de Fransche koloniën waren de kinderen van gemengd Fransch-inlandsch bloed, gesproten uit wettig gesloten huwelijk, of wettig door een Franschen vader erkend, reeds ten volle Fransch burger, *citoyen français*.

Maar onder de métis zijn er velen, die buiten deze omschrijving vallen. Er bestond tot nu toe geen vastgelegde regeling, waardoor was uitgemaakt of uit te maken of de halfbloed Franschman dan wel inlander was. Hierdoor stond de rechter voor de vraag binnen welke rechtspraak hij een métis te rangschikken had. Practisch is de halfbloed, die niet viel binnen de bovenaangehaalde omschrijving, die hem (of haar) tot Fransch burger maakte, aan de inlandsche rechtspraak onderworpen gebleven. Geenszins tot tevredenheid van alle betrokkenen, zooals het brandend „métis vraagstuk" bewijst.

De halfbloed verdwijnt soms in de samenleving waarin zijne inlandsche moeder verkeert, maar vaak ook staat hij buiten die omgeving en voelt hij zich meer Franschman dan Indochinees. Sedert lang reeds hebben instellingen van weldadigheid te Hanoi, Saigon en Pnompeun zich beijverd om verlaten kinderen een gelukkig tehuis te bezorgen. Daar worden métis jongens en meisjes opgevoed tot nuttige leden der Fransche samenleving. 't Hindert hen, overal waar dit te pas komt, van toch niet als Franschman beschouwd en behandeld te worden, zoo lezen wij in *La Dépêche Coloniale* van 18/19 November. 't Is vooral om aan de zoo opgeworpen kwestie een goede oplossing te bezorgen, dat het decreet van 4 November in 't leven geroepen is.

De nieuwe regeling voor Indochina geeft aan het niet door zijn Franschen vader erkende kind het recht zich in de hoedanigheid van *citoyen français* te doen erkennen, door een der daarvoor aangewezen rechtbanken. Wie van dezen maatregel geen gebruik maakt, blijft als inlander te boek staan.

Beantwoordt de zoo ingevoerde methode aan de verwachtingen, dan zal het stelsel ook voor andere koloniën in toepassing komen.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Arnhem.

WINTERPROGRAMMA.

Nu de afwikkeling van de Indische Tentoonstelling geëindigd, heeft het Bestuur weer een winterprogramma in elkander gezet.

In de tweede helft van December zal „Eurasia" een *soirée variée* geven, waarbij nieuwe krontjongliedjes, gamelanmuziek, Indische dansen, enz. enz. zullen uitgevoerd worden. Velen zullen nog aangename herinneringen van het optreden van deze sympathieke jongelui gedurende de I.T.A. hebben, en wij gelooven daarom wel een goede keuze te hebben gedaan.

Nader zal worden bekend gemaakt, waar en wanneer deze uitvoering zal plaats hebben.

In Januari hopen wij voor de leden een *belangwekkende film* te kunnen vertoonen.

29 November 1928. *De Secretaris.*

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

TABAKSFILM.

Het Bestuur maakt bij dezen aan leden bekend, dat op *Woensdag 12 December a.s., des n.m. 3 uur*, in het Concerthuis, Poelestraat, zal worden vertoond de *Tabaksfilm*, voor deze gelegenheid welwillend ter beschikking door het Tabaksbureau te Amsterdam. Deze film zal vooruit worden geëxpliceerd door den Weled. Heer Heer Dr. Beekman, die zich voorstelt, vóór het afdraaien der film, eenige zeer mooie lantaarnplaten op deze cultuur betrekking hebbende, te vertoonen, speciaal om leerlingen van burgerscholen een beter inzicht te geven in deze cultuur. Het Bestuur wekt hierbij U allen op deze zeer interessante film te gaan zien; het schoone en rijke Deli wordt voor uw oogen ontrold. Entree leden en begunstigers vrij met een huisgenoot. Niet leden *f* 0.50 en leerlingen van onderwijsinrichtingen *f* 0.25.

Namens het Bestuur:
J. FRANKE, *Secretaris.*

Afdeeling Twente.

VOORDRACHT LUCHTVAART. — TABAKSFILM.

Op Woensdag 28 November heeft de heer Elout van de K. L. M. voor onze afdeeling een lezing met lichtbeelden gehouden over: „De ontwikkeling van de Luchtvaart." Tot ± kwart voor elf heeft de heer Elout de aanwezigen weten te boeien met zijn even geestige als inhoudrijke voordracht, welke voor iedere afdeeling onzer Vereeniging een succesnummer op het programma zou zijn.

Voorloopig Bericht.

Op *10* of *11 Dec*. a.s. zal in de gehoorzaal der Volksuniversiteit te Enschedé de tabaksfilm worden vertoond. Voor nadere bijzonderheden wordt verwezen naar het dagblad „Tubantia".

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

VOORDRACHTEN OVER SIAM.

De heer L. D. Petit, Secretaris der Afdeeling Amsterdam, is, naar aanleiding van zijn verblijf in Siam, bereid voor de overige afdeelingen onzer Vereeniging lezingen te houden met lichtbeelden en films over bovengenoemd Koninkrijk.

Wenscht men gebruik te maken van deze bereidverklaring, zoo gelieve men zich rechtstreeks tot hem te wenden (Van Breestraat 21, Telef. 22490) omtrent voorwaarden, datum, enz.

TABAKSFILM.

Met verwijzing naar het bericht der afd. Den Haag in het K. W. van 29 November, pag. 575, zij medegedeeld, dat de Tabaksfilm ook voor de andere afdeelingen der Vereeniging beschikbaar is, al dan niet vergezeld van eenige voorwerpen op die film betrekking hebbend. Deze voorwerpen zijn tot en met 15 dezer in de lokalen van het Hoofdbestuur, Korte Voorhout 6, boven Menno's Bank, Den Haag, gratis te bezichtigen voor leden en verdere belanghebbenden.

Opgave van data, op welke de afdeelingen over de film (c.q. de daarbij behoorende voorwerpen) wenschen te beschikken, worden bij het Algemeen Secretariaat vóór 16 dezer tegemoet gezien, onder aanteekening dat de transportkosten voor rekening komen der betrokken afdeeling.

LIJST VAN SECRETARISSEN DER AFDEELINGEN VAN „OOST EN WEST".

Amsterdam: L. D. PETIT, van Breestraat 21.
Amersfoort: Mr. E. H. BERGSMA, Huygenslaan 7.
Apeldoorn: J. C. BAARS, Lammerweg 3.
Arnhem: G. J. v. d. HEIDE, Benedendorpsweg 4, Oosterbeek.
Breda: J. RIENSTRA, Baronielaan 285.
Deventer: Dr. H. H. ZEYLSTRA Fzn., Singel 1.
Groningen: J. FRANKEN (Hoogezand).
Den Haag: J. C. BAUDOIN, Jac. Hopstraat 12.
Haarlem: H. P. DEINUM, v. Hogendorpstraat 3.
Leiden: mr. E. RIJKE, Witte Singel 58.
Nijmegen: Mevr. M. R. S. BLECKMANN-van Hoogenstraaten, Berg en Dalscheweg 134.
Rotterdam: J. D. M. v. REIJN SNOECK, Claes de Vrieselaan 171a.
Utrecht: Mevr. L. P. v. d. WIJK-v. d. HAAR, Maliebaan 127.
Twente: G. W. STROINK, Goolkalenweg 80, Enschedé.

Van de Redactie.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., Den Haag, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Johan de Witt", hetwelk 7 December a.s. te Genua verwacht wordt, Zaterdagmorgen 8 December 1928 om 9.45 uur v.m. aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Bij het openbaar middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië, waaronder opleidingsscholen voor Inlandsche ambtenaren begrepen, kunnen in 1929 worden geplaatst leeraren (leeraressen) klassieke talen, Nederlandsch, Duitsch (akte B), wiskunde (doctoren of doctorandi genieten de voorkeur), plant- en dierkunde.

Alleen volledig bevoegde leerkrachten (bij voorkeur mannelijke) komen in aanmerking.

Salarisregeling *f* 400—*f* 1100 's maands. Nederlandsche practijk telt mede voor toekenning periodieke weddeverhoogingen (m.o. voor 9/10, m.u.l.o. voor 27/40, l.o. voor 9/20, tot een gezamenlijk maximum van 10 Nederlandsche dienstjaren).

Voor Nederlandschen doctorstitel wordt daarenboven een Indisch dienstjaar medegeteld.

Overtocht wettig gezin naar de geldende bepalingen (thans in de 1ste klasse).

Aankomst in Indië uiterlijk Juni, doch niet eerder dan Mei 1929.

Tegemoetkoming voor uitrusting *f* 1200 voor ongehuwden, *f* 1800 voor gehuwden.

Sollicitaties (ongezegeld) in te zenden bij de afdeeling B, eerste bureau, van het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, onder overlegging van akten van bekwaamheid of diploma's.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of de middelbare akte K[1], of hoofdakte en akte landbouwkunde l.o., of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch);

c. leeraar bij het openbaar middelbaar onderwijs:
1. Nederlandsche taal;
2. Duitsche taal (volledig bevoegd of in het bezit van de akte Duitsch A met een andere middelbare akte, uitgezonderd schoonschrijven);

d. Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid, waaronder één ervaren chirurg, één physioloog en 2 psychiaters (dienstverband 3 of 5 jaren);

e. leeraar-apotheker bij de apothekersassistentenschool te Weltevreden;

f. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

g. predikant bij de Protestantsche kerken;

h. petrograaf (mijningenieur of geoloog) bij den Dienst van den Mijnbouw;

i. electrotechnisch ingenieur bij den Dienst voor Waterkracht en Electriciteit;

j. rechterlijk ambtenaar (uitsluitend doctorandi in het Nederlandsch-Indisch recht komen in aanmerking);

k. gegradueerd adjunct-accountant bij den Belastingaccountantsdienst (diploma rekeningwetenschap vereischt);

l. accountant en adjunct-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;

m. gediplomeerd opzichter 1e klasse voor de periscoop-werkplaats en het Drägermagazijn van het Marine-Etablissement te Soerabaja (alleen oud-torpedomakers komen in aanmerking);

n. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst);

o. officier van gezondheid 2de klasse Röntgenoloog (in vasten of tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de betrekkingen, genoemd onder *a* t/m *m*), en tot afdeeling C voor de betrekkingen onder *n* en *o*).

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

Mr. T. A. de Rijk, Adm. ambtenaar bij het B. B.; Dorpsstraat 112, Leimuiden.
Mej. J. Bosman, Verpleegster 1e kl. bij het Krankz.-wezen; Agnietenstraat 2, Utrecht.
Mej. H. J. M. Westveer, Gouv.-arts bij den D. V. G.; Hooge der A 8, Groningen.
Mr. A. C. van Epenhuijsen, Ambtenaar ter beschikking bij den Belastingdienst; Rostocklaan 14, Bussum.
Mr. L. J. van der Maesen, R. J. Schimmelpenninckllaan 19, 's-Gravenhage.
Mr. Th. van der Laan, rechterlijk ambtenaar, Hooge Rijndijk 26, Leiden.
W. de Jong, Onderwijzer bij het O.L.O., 3-4 R.V.A., Ede.
C. G. van Huls, Landmeter 3e kl. bij het Kadaster, p. a. Postkantoor Sliedrecht.
P. A. Broeksema, Onderwijzer bij het O.L.O., Zuidlaren.
M. de Vries, Idem als voren, Tinallinge (Gr.).

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

K. Th. Beets, Secretaris van het Gouv. Atjeh en Onderh.; Nieuwe Parklaan 13, 's-Gravenhage.
W. Huson, Controleur 1e kl. bij het B. B.; p/a. Coöp. Spaar- en Voorschotbank „Boaz", Haarlem.
Th. A. Busink, Leeraar aan de Techn. school te Bandoeng; Baarsstraat 41 (III), Amsterdam.
Mr. W. A. A. Boekhoudt, Voorzitter van den Landraad te Blitar; Berkenboschblokstraat 14, Scheveningen.
Tj. Wieberdink, Medisch leeraar bij de Ned.-Ind. artsenschool te Soerabaja, p. a. Ned.-Ind. Escompto Mij., Amsterdam.
Mr. S. Th. J. Baljon, Voorzitter van de Landraden te Poerworedjo, c. a., Luzern, Hitzlisbergstrasse 3.
F. K. Gruber, Ingenieur 1e kl. bij de S.S. en Tr., Erno (Tsjechoslovakije) Tivoli 51.
J. Wiessenberg, Hoofdpol.opz. bij de Alg. Politie, Ballum (Ameland).
A. Langevoort, Vliegtuigmaker 1e kl., burgerl. ambtenaar bij de Luchtvaartafdeeling, A. v. Buerenstraat 78, 's-Gravenhage.
A. C. Forbes Wels, Burgerl. ambtenaar ter beschikking van het Hoofd van den P.T.T.-dienst, Jan van Nassaustraat 114, 's-Gravenhage.
D. Buren, Adj.-accountant 1e kl. bij het Belastingaccountantskantoor te Weltevreden; Kerkstraat 227, Amsterdam.
Mej. R. Misseijer, Hoofdtelefoniste 1e kl. bij het Telefoonkantoor te Weltevreden, Anton de Haenstraat 40, 's-Gravenhage.
G. A. Misseijer, 1e commies bij het Hoofdbest. van de P.T.T., Anton de Haenstraat 40, 's-Gravenhage.

MET PENSIOEN.

Mevr. J. M. C. Jamar geb. Mattern, Onderwijzeres 1e kl. b. h. O.E.L.O., p. a .den heer W. H. H. de Bie, Leijweg 34, Loosduinen.
V. A. Doeve, Resident van Riouw en Onderhoorigheden, Gr. Hertoginnelaan 105, 's-Gravenhage.

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 6, den Haag. — Javaansch en Maleisch.
Mr. Drs. P. A. F. BLOM, cand.-notaris, oud recht. Ambt. O.-I., Angerlo. — Lessen schriftelijk en mondeling voor Ind. notariaat en doct. examen Indisch Recht. — Economie en Kol. Economie.
Mevrouw J. M. v. d. BOSCH—VAN VEEN, Pianoleeraares, Steenschuur 13, Leiden.
Mevr. J. FRANCO MENDES—CALISCH, Nicolaas Maesstraat 57, Amsterdam. — Leidt een cursus over „Gemeenschapszin" en geeft desgewenscht privaatlessen.
W. H. F. ENGELEN, Rijswijk, Caan van Necklaan. — Leeraar in de Dactyloscopie.
L. Ch. A. FONTEIJN, gep. ass.-res., Frederik Hendriklaan 123, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.
B. VAN GELDER, Fuchsiastraat 53, Den Haag. — Methodisch hygiënisch spreken.

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

J. F. H. GIJSBER"S, gep. hoofd eener school uit Ned. O.-I., H. T. O., Laakkade 80, den Haag, Kamer 126. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en, voor zoover de vakken op de H.B.S. betreft ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor to-zicht op huiswerk.

H. HAYTINK, oud-Direct. Leeraar van Curaçao, Pontanuslaan 80, Arnhem. — Privaatlessen in Spaansch en andere talen.

B. HOEKSTRA, oud-Adj.-Inspecteur Inl. Onderwijs, Molenweg 35, Baarn. — Lessen: Maleisch; lager onderwijs; laagste klassen middelb. onderwijs behalve vreemde talen; ook beschikbaar tijdens de schooluren. Toezicht en leiding huiswerk. Baarn en omstreken.

HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM „P B N A", Dir. E. J. Rothuizen en F. Wind, Arnhem. Is een volledig ingerichte technische school, die volgens de schriftelijke methode opleidt voor alle technische examens en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van Ingenieurs op de eindexamens.

M. J. NOLEN, gep. Ind. hoofdonderwijzer, Edisonstraat 90, Den Haag. — Privaatlessen in alle vakken van het L. O. op alle uren van den dag. Bijwerken van leerlingen. Opleiding H.B.S. en Gymnasium.

J. ISRAEL, oud-adjt. Translateur van de Javaansche taal te Soerakarta, beëedigd Translateur hier te lande, Soestdijk. — Javaansch; vervaardigen van schriftelijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaansch en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere plaatsen beschikbaar.

A. H. JANSEN, Jacob Ruijsdaellaan 21, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

W. KEIZER, Mariaweg 50, Oosterbeek. — Soendaneesch en Maleisch.

Dra. A. PAARDEKOOPER, Leerares M. O., Hondecoeterstraat 24, Amsterdam Z. — Privaatles Engelsche Taal en Letterkunde. — Handelscorrespondentie. — Grammatica en Conversatieles.

Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel 58, Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — Staatsinstellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

Mevr. J. C. SCHREUDER—VAN DEN BERG, Gediplom. Onderw. in alle vakken van het Lager Onderwijs.

J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Beeklaan 108, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. A. SCHOEVERS, Stadhoudersplein 3, Den Haag. — Stenografie. — Machineschrijven.

PH. C. STUBENRAUCH, Leeraar M. O. — Opleiding voor M. O. Boekhouden en Staatspraktijkdiploma. Cursus voor Handel en Administratie. St Annastraat 85, Nijmegen.

JOS. SUYS, Candidaat-notaris, leeraar M.O. Opleiding Indisch Notaris-examen, schriftelijk en mondeling. Nijmegen. Oldenbarneveltstraat 34.

P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haag. — Maleisch (grammatica, correspondentie, omgangstaal) en Wiskunde.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

H. WESSELS, Leeraar Engelsch M. O. Lessen in Engelsch en Eng. Handelscorrespondentie. — Wychen A. 16c (lessen in Nijmegen te geven).

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Korte Voorhout 6, 's-Gravenhage.

Eenige der bijzondere organen van „Oost en West".

Het *Koloniaal Weekblad* wordt door de Ve niging uitgegeven en verspreid met het doel onbevangen oordeel te geven op cultureel en m schappelijk gebied.

Het *Informatie-Bureau* staat ten dienste va die geneigd zijn een werkkring te zoeken, zich, hunne kinderen of pupillen in Oost- of W Indië. Leider: H. J. A. Raedt van Oldenbarne Oud-Resident, Korte Voorhout 6, Den Haag, T 14519. Bureau van 10 tot 12 uur v.m. en van tot 4 uur n.m.

Door de zorg van dit bureau wordt een boekwerkjes uitgegeven over Staats- en part liere betrekkingen in O.- en W.-Indië, alsm over andere koloniale onderwerpen.

De *Leeszaal* in het gebouw der Vereenig geopend van 10 uur voormidd. tot 4.30 u. na dag voor raadpleging, lezing en inzage van de v naamste Oost- en West-Indische maand-, week dagbladen, alsmede tijdschriften, periodieken boekwerken op Koloniaal gebied.

Het *Tehuis voor Indische Studenten* voor landaarden. Directeur J. C Hietink, Oud-Ins teur van het Inlandsch Onderwijs, Prins Mau plein 23, Den Haag. Telefoon 50752.

Het *Tehuis voor Nederl.-Indische bedienden*, naamd „Persinggahan". Directeur: F. de Mun van Boetzelaerlaan 2, Den Haag. Telefoon 50 Voor tijdelijk onderkomen, arbeidsbemiddel hulp en raad.

Het *Centraal-Comité voor Opleiding van Indi Jongelieden*, samenwerkend met de van Gou nementswege ingestelde „Voorlichtingscommis te Batavia. Inlichtingen worden verstrekt door Raadsman voor Studeerenden bij het Minis van Koloniën, L. C. Westenenk, Oud-Lid in Raad van Indië, zoomede door den Directeur het Tehuis voor Indische Studenten voorno (Prins Mauritsplein 23).

De *Commissie voor West-Indië*, onder Voorzi schap van Prof. Dr. Ph. C. Flu, ter voorlichting maatschappelijk en cultureel gebied; Korte V hout 6, Den Haag, Telefoon 14519.

De *Permanente tentoonstelling* van voortbr selen op het gebied van N.-I. Nijverheid, Ku nijverheid en Huisvlijt, in het perceel „Boeat Heulstraat 19, Den Haag, Telefoon 14695.

Pres. de Douair. Jhr. O. van Beresteijn—Tro

Mutatiestaat van 28 Nov. tot 5 December.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
B. den Besten, Gep. Werktuigkundige S.S., Rotterdam, Middenhoefstraat 19. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
A. G. Overgauw, 1e Werktuigkundige Gouvernements-Marine, Amsterdam, Vondelstraat 62. ƒ 6.	
Mevrouw M. J. Mees-Hommes, Groningen, Nassaulaan 50. ƒ 5.	den heer P. J. Hommes te Groningen.
D. Moolenaar, Groningen, Oranjesingel 5. ƒ 5.	
H. Rauch, Nijmegen, Prins Hendrikstraat 4. ƒ 5.........	den heer C. Kampman te Nijmegen.
J. G. H. de Voogt, Gep. Generaal-Majoor N.-I. L., Den Haag, Amalia van Solmsstraat 86. ƒ 5.	
H. C. J. O. van der Plas, Oud-Planter, Den Haag, Valeriusstraat 27. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
J. W. van den Heuvel, Inspecteur 2de kl. v. h. Inl. Onderwijs, Den Haag, Groot-Hertoginnelaan 103. ƒ 5	
A. H. Druijff, Den Haag, Groot-Hertoginnelaan 105. ƒ 5	den heer J. Marczak te Den Haag.
B. J. Holthuis, gep. Directeur Osvia, Bedum. ƒ 5	Eigen aanmelding.

Afschrijvingen

H. L. Craayo, Nijmegen, Graafsche Weg 54.

M. de Vos, Nijmegen, Groesbeeksche Weg 174.

Adresveranderingen

J. Passchier, van: Groningen, Heerenweg 71, naar: Nieuwerbrug a.d. Rijn (Z.-H.), p.a. J. G. Krieger.

Mejuffrouw E. C. Bueninck, Arnhem, van: Pontanuslaan 65, naar: Burgemeester Weertstraat 73.

W. Huson, Controleur B.B., van: Djambi, naar: Haarlem, p. a. Coöp. Spaar- en Voorschotbank „Boaz", Zijlstraat 61. ƒ 5.

J. J. van Kempe Valk, Controleur 1ste kl. B.B., van: Haarlem, Aelbertsbergstraat 11, naar: Weltevreden, p.a. Dep. B.B.

A. Havelaar, Den Haag, van: Adelheidstr. 68, naar: 2de Emmastraat 168, p.a. Mevr. E. M. Stolle.

F. K. van Geuns, Den Haag, van: Wittenburgerweg 8, naar: Ieplaan 107.

J. Noordhoff, Den Haag, van: Daguerrestr. 152, naar: Edisonstraat 92.

Mevrouw A. A. E. Coert-Volten, Den Haag, van: Groot Hertoginnelaan 79 naar: Larixlaan 13.

Prof. D. G. Stibbe, Oud Regeeringscommissaris in N Den Haag, van: Hoogewal 2, naar: Statenlaan 2.

P. L. van Genderen, Den Haag, van: Groot Hertogin laan 107, naar: Nicolaïstraat 58.

J. Marczak, Den Haag, van: Boetzelaerlaan 80, na Frankenslag 390.

D. A. van Waardenburg, Den Haag, van: Boetzela laan 74, naar: Willem de Zwijgerlaan 27.

A. J. Haaxman, Oud President v. d. Weeskamer in N van: Den Haag, Schuytstraat 114, naar: „Joli Si te Montreux (tijdelijk adres).

F. A. Perretsz, Oud Algemeen Ontvanger 1ste kl., va Soerabaja, naar: Den Haag, Elsstraat 41. ƒ 5.

Jhr. B. Ch. C. van Suchtelen, Ass.-Resident, van: Ba jermasing, naar: Den Haag, Reinkenstraat 47. ƒ 6.

Dr. J. Harkink, Officier van Gezondheid 1ste klas van: Makasser, naar: Tjimahi.

H. Oostwald, oud-Inspecteur Inl. Onderwijs, Ap doorn, van: Boschweg 64 naar: Frisolaan 21.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Onze nederzetting in Noord-Amerika, door H. A. Ritter (met portret). — Van „Ouaheden". — On ne touche pas à la Reine. — Java's materieele kultuur, door Sn. — Van Week tot Week — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen: I. Uit de Europeesche Pers, II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: 's-Gravenhage. — Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 5 tot 12 December.

Heeren Penningmeesters der afdeelingen worden beleefd uitgenoodigd goede nota te willen nemen van de nieuwe regeling der afdracht van contributiën aan het Hoofdbestuur, voorkomende in de notulen der laatste Hoofdbestuursvergadering, afgedrukt in het Kol. Weekblad van 15 November 1928.

Onze nederzetting in Noord-Amerika,

door

H. A. RITTER.

(Met portret).

—o—

Indien Nederland zijn krachten goed had aangewend om te behouden, wat het ook als nederzetting had gesticht, dan zou het zeer waarschijnlijk — zoo meenen velen met Robert Fruin — door het bezit van Noord-Amerika de machtigste mogendheid der wereld zijn geworden en ware het Nederlandsch *de wereldtaal geweest.*

Het kan daarom niet onbelangrijk geacht worden, onze aandacht ook eens te richten naar onze nederzetting op dat groote Ameriaansche vasteland, waarover thans de *United States of America* zich uitstrekken. Een mogendheid, wier wereldrol eigenlijk nog ter nauwernood is aangevangen en van wier groote toekomst wij eigenlijk nog niets kunnen voorspellen, al zijn er, die met Kjellèn gelooven dat die toekomst beperkt zal zijn tot de heerschappij over Noord- en Zuid-Amerika. [1])

Het is bekend dat de eigenlijke aanleiding tot de Hollandsche vestiging in Noord-Amerika de reging in 1609 tot het zoeken van een *noordelijken doorvaart* naar Indië is geweest. Hudson kwam toen terecht bij de rivier, die naar hem genoemd is. Groot was de consternatie — zegt J. W. Hoefman [2]) — bij de Indianen, die de duistere wouden bewoonden, waar nu New-York ligt, toen zij 't naderend vaartuig in 't oog kregen. Sommigen van hen meenden een buitengewoon grooten visch te zien; anderen weer beweerden dat 't een groote „wigwam" was. Toen het gevaarte steeds dichterbij kwam, ijlden koeriers naar de verschillende stamhoofden, ten einde 't volk te wapen te roepen. In grooten getale spoedden zich de Indianen naar 't strand van Manhattan, om 't vreemde voorwerp te aanschouwen. Zonder twijfel was 't een groote „kaw", waarin zich „Manitou", de Groote Geest bevond, die hen kwam bezoeken.

„De „sachems" beraadslaagden nu, op welke wijze deze zou ontvangen worden. Dat dit plechtig moest zijn, sprak van zelf. Vleesch om te offeren was voorhanden; de beste stukken moesten door de vrouwen bereid worden. Ook de afgodsbeelden werden aan een nauwkeurig onderzoek te worden onderworpen, waarbij bleek dat een reinigingskuur uiterst noodzakelijk was en reparatie geenszins overbodig.

„Indien de Groote Geest soms boos op hen mocht zijn, wat mogelijk was, daar zij zich veel te verwijten hadden, hoopte men hem door het uitvoeren van dansen in een beter humeur te brengen. In angst en beven zagen de vrouwen en kinderen tot de sachems en de wijze mannen der stammen op en baden vurig, dat deze de juiste maat-„regelen mochten nemen en alles goed schikken. „Geslingerd tusschen hoop en vrees en gestadig het „oog op 't naderend vaartuig gericht begon de „dans, welke de Indianen in moeilijke oogenblikken „niet zullen nalaten en woud en strand daverden „van hun woeste kreten en sprongen en van de „doffe slagen op de „tom-tom".

„Uitgezonden verkenners berichtten, dat 't een „veelkleurig, door levende wezens bewoond, huis „was, waarin zich stellig Manitou bevond. Toen zij „echter van boord in een vreemde taal werden aan-„geroepen, vluchtten velen, door een panischen „schrik bevangen, tot in het diepst van het woud.

„Weldra werd een „kleine kano" door 't groote „schip uitgezet, waarin eenige mannen plaats na-„men, van welke een van top tot teen in 't rood ge-„kleed was. Onmiddellijk vormden de stamhoof-„den en wijze mannen een kring en wachtten kalm „en gelaten den gevreesden hoogen bezoeker af."

„De in 't rood gekleede man sprong aan land en „naderde den kring, die zich opende voor Hudson „en de zijnen. Door hun vriendelijke houding ver-„dween de vrees der Indianen spoedig en maakte, „ook door 't uitwisselen van geschenken, plaats „voor de beste verstandhouding. In grooten getale „kwamen zij weldra aan boord met druiven en an-„dere vruchten, welke tegen kleinigheden werden „geruild.

„Toen voer Hudson de rivier op..."

Ziedaar een levendige schets van de eerste kennismaking van de „Halve Maen" met Noord-Amerika en zijn bewoners [3]). De O. I. C., in wier dienst Hudson de ontdekking gedaan had, dacht er niet aan zich daar te vestigen. Het lag buitendien buiten haar octrooi. Anderen daarentegen waren zeer happig. Maar het duurde nog tot 1614 vóór — onder den druk der Engelschen, die de enkele Hollanders, die zich aan den Hudson-, toen echter de Mauritius, de Groote Rivier of de Noorderrivier geheeten, vestigden, als *indringers* beschouwden en de weinige huizen „fortieren", op het schiereiland Manhattan gesticht, opeischten — er schot in de beweging kwam. De Staten-Generaal gaven op verzoek van de kooplieden, die bij den voordeeligen huidenhandel met de Indianen geïnteresseerd waren, een plakkaat uit, waarin „tot bevordering van de wel-„vaart dezer gewesten en tot aanmoediging van zee-„varenden" aan de ontdekkers van nieuwe landstreken „'t uitsluitend recht werd gegeven daar-„heen vier reizen te doen." Er werden bepalingen gemaakt om concurrentie in het ontdekken niet op schade voor de rechthebbenden te doen uitloopen. Na eenige belangrijke reizen gedaan door vijf schepen, uitgerust door een aantal kooplieden uit Amsterdam en Hoorn, werd nog in datzelfde jaar 1614 aan deze kooplieden, die zich in eene Compagnie vereenigd hadden, een octrooi verleend door de Staten-Generaal, die de ontdekte landstreken, gelegen tusschen Virginië en Nieuw-Frankrijk en de kuststreek tusschen 40° en 45° N.B., *Nieuw-Nederland* noemden.

De *Vereenigde Compagnie van Nieuw-Nederland* vatte de zaak krachtig aan. Vestingen, zwaarder versterkt en bewapend, werden aan den mond van de Hudson en op een eiland opgericht. Met de Indianen: de Irokeezen, werd een verdrag gesloten. „De vijf natiën": de *Mokawks*, de *Oneidas*, de *Onandagas*, de *Cayukas* en de *Sewcas*, bewonende het gebied begrensd door 't Erie- en Ontariomeer, 't Champlainmeer, de Hudson en de Delaware. Hun vertegenwoordigende opperhoofden stonden het recht van handel te drijven uitsluitend aan de Nederlanders af.

„In tegenwoordigheid der aarde, die allen voedt „en kleedt, en van de Zon, die aan alle schepselen „gelijkelijk haar warmte schenkt, werd onder 't „murmelen van den romantischen stroom de „vredespijp gerookt en de strijdbijl begraven."

De Hollanders trachtten zooveel mogelijk voordeel te behalen en zochten de Indianen zelfs in hun dichte bosschen op, om nader met hen bekend te worden.

De V. C. v. Nieuw-Nederland mocht echter niet blijven bestaan. Haar octrooi werd in 1618 niet vernieuwd. Het lag in de bedoeling die aan een grootere compagnie te geven. De W. I. C. bekwam bij haar stichting in 1621 — dus drie jaren later — ook de rechten, die door de V. C. van Nieuw-Nederland waren verworven. Bepaalde nederzettingen waren niet gevormd.

[1]) Die Groszmächte der Gegenwart von Dr. Rudolf Kjellèn. Uerbersetzt von Dr. C. Koch, Gothenburg, 1914.

[2]) Populair Wetenschappelijk Nederland. Oudste Nederlandsche Nederzettingen in Noord-Amerika, z.j. blz. 9.

[3]) Dat scheepje mat 30 last of 60 ton(?), de bemanning was sterk 16 koppen. Vergelijk daarmede de „Tetanic", groot 50.000 ton. (In 1911 vergaan).

II.

En zoo zou dan de W. I. C. voortaan den huidenhandel van Manhattan beheeren. Zij was *zelf* een buitmakermaatschappij, al heeft ook Robert Fruin aangetoond dat *Hugo de Groot* een dergelijk bedrijf goedkeurde [4]). Het was trouwens een afdoend middel om Spanjaard en Portugees te bestoken. Dat blijkt ook uit het optreden van Pieter Pieterszoon Heyn [5]). Busken Huet zegt er, in zijn nog altijd niet overtroffen cultuurhistorische schets Het Land van Rembrand, op gezag van O. van Rees, van: De West-Indische (Compagnie) is wezenlijk nooit iets anders geweest dan eene naamlooze vennootschap voor het rooven van Spaansche retourvloten.

De toekomst van een ware volksplanting was bij haar dus al in zeer slechte handen. Vooral ook omdat Engeland de stichting aan de Hudson beschouwde als een enclave, die zoo spoedig mogelijk hare zelfstandigheid moest verliezen. Van welke beteekenis die volksplanting had *kunnen* worden, werd bewezen door directeur *Pieter Minuit* (1626), die „een schip van 800 ton liet bouwen, bewapend met dertig kanonnen en dit rijk beladen met de landsproducten naar 't vaderland zond." In patria zag men dit met verbazing aan.

De eigenlijke kolonisatie van wat men Nieuw-Nederland noemde, begon reeds vroeg door de toestemming aan 31 Waalsche familiën te Leiden gegeven om zich daar te vestigen. Er werden forten opgericht, om de kolonie, die ongeveer 200 personen telde, mannen, vrouwen en kinderen, te beschermen. De geschiedenis der kolonie is eigenlijk *niets*, dan een voortdurend worstelen tegen de belangzucht en den eigenbaat van de Heeren, die haar van uit Nederland bestuurden. Pieter Minuit's denkbeelden werden niet gesteund — ten minste niet op de wijze zooals hij bedoeld had. De W. I. C. wilde zelf geen kapitaal voorschieten om de landbouwkolonie uit te breiden. Zij verzon daarom een systeem dat feitelijk een *feudaal systeem* kon genoemd worden. Iedere aandeelhouder der W. I. C. zou voortaan van de Indianen land kunnen koopen, *vier mijlen* land aan de kust, of *twee mijlen* langs den oever van een bevaarbare rivier. *Onbepaald ver naar 't binnenland.*

Op een dergelijk gekocht land moest de eigenaar een kolonie van vijftig personen stichten, waarover hij *Patroon* werd. Als Patroon had hij uitgebreide macht. Zoo zelfs, dat het noodig was bevonden, die door het instellen van een recht van beroep bij de Rechtbank der Compagnie te Nieuw-Amsterdam te matigen. Bestuur en rechtspraak toch berustten uitsluitend bij hem, waarvoor hij magistraten en rechtbanken instelde.

De Patroons werden daardoor eigenlijk kleine leenmannen der W. I. C., die om recht zelfstandig te blijven aan de kolonisten, die zich vestigden, lieten beloven geen gebruik te zullen maken van hun recht op beroep te Nieuw-Amsterdam.

Aan vrije kolonisten, die zelf land wenschten te koopen, was dit toegestaan. Zij kregen eenige voorrechten. Maar de handel met de inboorlingen was hun verboden. Het was ook geldig voor de Patroons, voor plaatsen waar de Compagnie *geen* factorijen bezat.

Het hoofddoel van de Compagnie daarbij was door de landbouwers het onderhoud der ambtenaren en bedienden te doen dragen. Maar geenszins om van Nieuw-Nederland een beroemde landbouwkolonie te maken.

Allerlei misbruiken slopen daarbij binnen.

Tot verontschuldiging kan eenigszins dienen, dat men daarbij het voorbeeld van Engeland en Frankrijk (Canada) volgde.

Onmiddellijk geldelijk gewin!

Aan die kortzichtige politiek, die tevens dwingend was en eerst in 1640 werd verzacht, is het latere verlies van onze nederzetting in Noord-Amerika aan de Engelschen te wijten.

III.

De intrinsieke geschiedenis van deze nederzetting, die *inderdaad* een Hollandsche *kolonie* was, zooals wij er geen bezaten, is eigenlijk niets dan een voortdurenden strijd tusschen den eigenbaat der Patroons en vrije kolonisten en den eigenbaat der Compagnie. Het hybridisch karakter der Compagnie kwam daarbij duidelijk aan den dag. [...]lonisten zag zij eigenlijk liever niet. De huid[...] handel was het voornaamste. Dat gaf dadelijk [...] geld. Zoodat de smokkelhandel in huiden onder [...] kolonisten in zwang kwam.

De kolonie ging zoodanig achteruit dat in 1[...] de Staten-Generaal ingrepen. De Compagnie m[...] haar monopolie gedeeltelijk laten varen. En [...] moesten meer landbouwers komen. Daarom w[...] bij overeenkomst tusschen de Staten-Generaal [...] de W. I. C. bepaald, dat voortaan alle Nederland[...] Patroon konden worden. De handel in de kol[...] en langs de kust werd vrij verklaard.

Bovendien beloofde men uitzicht op politiek [...] stuur voor de kolonisten. De toestanden verb[...] den al dadelijk en uit de Engelsche koloniën [...] Noord-Amerika kwamen velen toegeloopen, [...] vrije godsdienstuitoefening wilden. Naast vele [...] bemiddelden kwamen ook eenige zeer welgest[...] personen uit Nederland. Veel vee en landbou[...] reedschappen werden ingevoerd.

Ongetwijfeld zou de toekomst zeker zijn gew[...] indien de Compagnie zich aan hare beloften [...] gehouden. Maar daaraan ontbrak veel. Zij best[...] de kolonisatie, door hare beloften niet na te [...] men en zij belemmerde door hooge rechten [...] uitvoerhandel. De toestand der koloniën bleef [...] ook erbarmelijk en het ware beter geweest in[...] de Staten-Generaal der Compagnie het monop[...] ontnomen had.

Want zij die zich feitelijk of ter sluiks aan [...] macht onttrokken, brachten hunne bezittingen [...] grooten bloei. Zoo b.v. de bekende Patroon Ren[...]laer; zoo ook Peter Minuit, die zich met Zw[...] in verbinding had gesteld, een bloeiende kol[...] had gesticht aan den mond der *Delaware* en [...] om de protesten der W. I. C. in het geheel nie[...] kommerde. De Compagnie had hem eertijds [...] rechtvaardig behandeld en ontslagen en nu lie[...] zien, waartoe hij in staat was. Wat er van de [...]lonie te maken was.

Met de bestuursinrichting was het eigenlijk [...] tijd „hommeles". De Opvolgende Directeur-G[...]raals hadden te veel macht en velen hunner m[...]ten er naar willekeur gebruik van. De klac[...] daarover zijn schering en inslag in de Histori[...]ken over de kolonie.

Maar behalve verarming door slecht bes[...] dreigde het gevaar dat de Engelschen zich [...] *Nieuw-Nederland*, dat hen altijd een doorn in [...] oog was, zouden meester maken. Bovendien lo[...] sommige handelingen, zooals van Directeur-G[...]raal *Kieft* ten opzichte van de Indianen (een [...]te en schandelijke moordpartij onder Indianen [...] op Manhattan bescherming hadden gezocht) [...]selijke vergelding van hunne zijde uit.

Kieft was overigens een lafhartig despoot [...] eindelijk gedwongen werd een volksvergad[...] bijeen te roepen. Daar werden Acht Mannen [...]zen om de belangen der kolonisten te verded[...] Dezen schreven rechtstreeks naar de Comp[...] en naar de Staten-Generaal om hulp tegen de [...]dianen, daar anders velen een schuilplaats b[...] Engelschen zouden zoeken, die niets liever [...] „den doen, dan possessie nemen van 't vr[...] „baar en gunstig gelegen Nieuw-Nederland."

Gelukkig werd spoedig daarop (1645) de [...] met de Indianen bezworen. Maar met den toes[...] van onze Nederlandsche volksplanting, die — [...]gebreid — een tweede Nederland, maar dan [...] landbouwstaat, had kunnen worden, bleef [...] *misère ouverte.*

Een nieuwe noot bracht *Petrus Stuyvesant* [...] oud-Directeur van Suriname. Zijn bestuur ov[...] kolonie Nieuw-Nederland is voor haar van ve[...]teekenis geweest. Hij stond bovendien in moreel [...]zicht *hoog*, maar hij was te veel soldaat om [...] een kolonie, die eigenlijk vrij wilde wezen, een [...] bestuurder te zijn. Hij wist evenwel het gezag [...] de Compagnie te handhaven en bracht zoowel [...]troon Rensselaer als de Zweedsche stichting [...] onderwerping. Onder zijn bewind klom het a[...] inwoners der kolonie tot 10.000. Dat is tien[...]

4) In een onuitgegeven werk: De jure praedae; zie Robert Fruin's Verspr. Geschr. Deel III.

5) Pieter Pieterszoon Heyn, door H. A. Ritter. *Marineblad*, afl. IV 1927.

6) Zie over hem: Life and Times of Pieter Stuy[...] by Hendrik van Loon, Henry Holt & Company, [...] York, 1928.

Over dezen merkwaardigen man zou veel te sch[...] zijn. Wij moeten ons evenwel bepalen tot hetgeen [...] van mededeelden.

...er dan Kaapstad ooit onder Hollandsch bestuur gehad. Nieuw-Amsterdam begon een belangrijke koopstad te worden „en praalde met eenige gebouwen, die de Heerengracht der moederstad niet zouden ontsierd hebben." Naast Breuckelen, Amersfoort, Midwout en Nieuw-Utrecht verrezen de Hollandsche gemeenten Boswijck, Nieuw-Haar-

PETRUS STUYVESANT.

lem en Bergen. Ook de Engelsche vluchtelingen uit ...gelsche kolonies op Amerikaanschen bodem onder het gezag der Compagnie werden vermeerderd. In 1656 ontstonden Oostdorp en Rustdorp.

Maar het einde was betrekkelijk spoedig nabij. In 1663 deden de Engelschen een aanval op het ...e eiland (Long Island). Zij beriepen zich op een charter van Karel II, die hen dat toewees. Maar de groote aanval had in 1664 plaats. De Engelsche ...opvolger de Hertog van York had het Amerikaansche grondgebied van den Westelijken oever van de Connecticut tot den Oostelijken oever van de Deleware van zijn broeder „gekregen". Daartoe behoorde ook Nieuw-Nederland. Stuyvesant werd in September 1664 verplicht Nieuw-Amsterdam onder eerbiediging van de persoonlijke vrijheid, eigendom en erfrecht, benevens gewetensvrijheid en behoud hunner Nederluitsch-Hervormde kerk aan Engeland af te staan. Spoedig volgde Nieuw-Neder-

De bekende Professor O. van Rees, die een drietal voorlezingen over dit onderwerp hield [7]), zegt ervan:

„Op deze wijze nam ons gezag in Noord-Amerika een einde. Niet zonder weemoed kunnen wij aan die gebeurtenis denken. Zij beroofde ons vaderland van eene volksplanting, wier waarde door haren tegenwoordigen voorrang in de rij der Vereenigde Staten bewezen wordt. Zij sloot voor onze kooplieden gedurende meer dan een eeuw de havens van Noord-Amerika... Welk een onafzienbaar veld ware voor onzen ondernemingsgeest en onze kapitalen openstaan — welk een uitbreiding zou aan onze scheepvaart te beurt vallen, wanneer zij op dat aanzienlijk gedeelte van Noord-Amerika dezelfde betrekkingen hadden, welke nu aan Engeland een overwegend aandeel in den handel van het werelddeel verzekeren!"

Twee oorzaken zijn er echter, waardoor die grootkomst is verspeeld geworden. Van Rees noemt ...ene. De beginselen van koloniale politiek echter richtten zich op onmiddellijke winst. Wij zeiden reeds in het begin van dit artikel. Maar de andere oorzaak is dat ons getal te klein was om

7) Geschiedenis der Nederlandsche Volksplantingen in Noord-Amerika, enz. 1855.

mede al wat wij, om een woord van Motley te gebruiken, omspanden, ook nog Noord-Amerika te „peupleeren". Of minstens met Engeland daarin gelijken tred te houden. De tegenstand zou bij krachtige ontwikkeling der kolonie Nieuw-Nederland de eerste aanloop op haar hebben doen stuiten. Maar voorzeker zou in de 18de eeuw Engeland, toen reeds zoo veel krachtiger dan wij, den aanval hebben herhaald.

In 1673 heroverde *Cornelis Evertsen* de kolonie. Maar zij moest in 1674 bij den Vrede van West-Minster worden teruggegeven.

Voor de liefhebbers van het lezen over de vorming van een beschaving uit een wildernis is het stof te over. Er is, ook aan Engelsche zijde, veel over geschreven. Onze beteekenis als brengers van de beschaving op den Amerikaanschen bodem is ook door de Amerikanen erkend. Maar dat is een afzonderlijk onderwerp, dat afzonderlijke behandeling verdient.

Voor het oogenblik wilden wij alleen opmerken dat de vestiging zelf een vernieuwd bewijs geeft voor de ontembare wilskracht en het arbeidsvermogen van het verre voorgeslacht.

Van „Oudheden".

—o—

In het Kol. Weekbl. van 8 November j.l. schreef Mr. J. G. Huyser een interessant artikel „Zoogenaamde Hindoebeeldjes", waarvan de strekking was het argelooze publiek te waarschuwen tegen den aankoop van voorwerpen, welke de handige, op de ondeskundigheid van den a.s. kooper speculeerende Inlander als „oudheden" van de hand tracht te doen, doch die daarmede niets gemeen hebben dan de meestal vrij hooge bedragen, welke voor *echte* oudheden worden neergeteld.

Na de verschijning van dat artikel maakten we toevallig kennis met een bericht in het Soer. Handelsbl., hetwelk wij meenen onzen lezers niet te mogen onthouden, omdat het, als het ware, aansluit bij Mr. Huyser's beschouwing en zijne waarschuwingen alleraardigst illustreert.

„...Z' op een goeden dag Stein [1]) daar op een der tempels bij Prambanan, toen 'n paar Hollanders er arriveerden. Niet ver van den ingang keken ze eens rond over 't frissche landschap, de sawahs, en wat daar nog meer ligt.

En, opgelegd net toen ze daar stonden, schalt een kreet door de lucht, en een Kromo, die in de sawah stond te werken, haalt met z'n patjol een bronzen voorwerp uit de modder. Aanmerkt de vreugde des reinen verrasten landmans bij deze vondst, maar dadelijk waren de twee slimme Westerlingen er bij, en door de overmacht van hun dom kapitaal werden ze de oudheid meester, een Boeddha-beeldje, voor niet meer dan ƒ 25. De hemel mocht weten, wat dàt onder kenners waard was!

Ze lieten het beeld even zien aan den ouden Javaanschen tempelwachter, doch die had geen verstand van beelden. Hij was daar alleen om ze te bewaken, niet om ze te kennen. Maar als ze het toch weten wouen — zei-ie — vonden ze daar, boven op dien tempel, meneer Stein, toean Stein sendiri, en die was zeer pienter in dit alles.

Ze hebben nog een half uur geaarzeld, door hun vrees, dat ze misschien iets gekocht hadden, zoo'n belangrijke vondst, dat ze er last door konden krijgen met het Gouvernement, maar tenslotte heeft hun nieuwsgierigheid 't gewonnen en ze klommen naar Stein. Die bekeek dan het ding als een kenner, met één oog heelemaal dicht en het andere half, het beeld op armslengte afstand, en zei:

— Hoeveel hebben jelui daarvoor betaald?

— Maar ƒ 25. En ze vertelden de omstandigheden, vanaf den juichkreet des patjollenden landbouwers, en de rest.

Waarop Stein:

— Ik stop nu m'n werk, kleed me even aan, en we gaan onmiddellijk naar den notaris voor een contract. (Die twee meneeren popelden van geluk en verwachting).

Jelui beiden verbindt je per dag 40 van die beelden van mij af te nemen voor ƒ 5 per stuk, en ik verplicht me daarna subiet naar 't eerste postkantoor te gaan en telegrafisch m'n ontslag aan te vra-

1) Aldus noemt Z(entgraaff), de schrijver van dit geestige stukje, familiaar den oudheidkundigen Dr. P. V. van Stein Callenfels.

gen. Waarom zou ik hier blijven ploeteren op deze keien, als ik een royaal bestaan kan hebben door jelui per dag 40 beelden te leveren, die ik bij alle toekangs kan koopen tegen een en-gros-prijsje van *f* 0.75 per stuk!

De twee eigenaren zijn toen direct heengegaan, spinnijdig, maar overtuigd, dat Stein er niets van wist. Daarvoor had die man-in-de-sawah àl te gelukkig geschreeuwd... Hoewel deze nergens meer te zien was!"

Tot zoover het bericht in het Soer. Hbl.; we willen het nog even aanvullen met een niet onvermakelijk brokstuk uit het verhaal van een pienteren Maleier van Sumatra en een verwoed verzamelaar van oudheden, die door eerstgenoemde heerlijk is beetgenomen. Het is ontleend aan een bijdrage [waar verhaal] van Pawiro: Indisch „antiek", in de overzee-editie van de Locomotief.

„...Zoo zwierf ik dan — schrijft Pawiro — op zekeren keer weer op de Rokan en had nog niets gevonden. Iedereen had de opdracht uit te kijken en te waarschuwen. De tournée liep bijna ten einde, toen mijn assistent me geheimzinnig knipoogend en wijzend in de richting van een pas gemeerde prauw, waarschuwde. En ja, daar zat een Maleier van een blauw bord zijn nassi op te peuzelen. We lieten den man eerst zijn maal naar binnen werken — stoor een Inlander nooit gedurende zijn eten, dat is iets plechtigs voor hem en de mededeeling: ik was aan het eten, vindt hij een absoluut afdoende verontschuldiging, wanneer hij geroepen werd en niet kwam — en knoopten toen een praatje aan, dat al gauw tot onderwerp had het bewuste bord. Of wij het eens mochten zien? Natuurlijk, niets geen bezwaar. Stilletjes nam mijn assistent het bord op de uitgestrekte vingers van zijn linkerhand en pietste met den rechter wijsvinger kortkrachtig tegen een rand. Wat een klank! Zuiver, langzaam wegstervend. Ook de teekening vertoonde een aardig motief, terwijl aan den onderkant geen Regout-Maastricht prijkte, doch een paar onontcijferbare Chineesche karakters. Toen werd langs een omwegje de mogelijkheid van verkoopen ingezet, met tot eindresultaat, dat mijn trotsche reisgenoot — alleen trotsch op zijn succes wel te verstaan — mij het bord bracht met de woorden: „Ik heb het voor maar anderhalf." De prauwman werd betaald, kreeg nog een wit bord uit eigen voorraad cadeau en we gingen naar de tent, waar nog eenige van oudheidkennis getuigende opmerkingen omtrent den nieuwen schat werden ten beste gegeven. En opofferend als altijd werd het bord aan mij afgestaan, voor mijn vrouw, die zoo dol op oudheden was. Nu dorst ik ten minste thuis te komen.

We zakten af naar Bagan Api Api om daar de boot naar Java te pakken, doch moesten een paar dagen in dat plaatsje wachten en zoo kwamen we er vanzelf toe eens de verschillende kedeh's af te loopen op zoek naar... U raadt het..., oudheden of andere aardige dingen. Want op zulke plaatsjes zit nog wel eens het een of ander verborgen in een hoekje onder stof en spinrag. We kwamen terecht in een Chineeschen toko en snuffelden rond, alleen maar kijken. Mijn assistent was juist in een anderen hoek, toen mijn oog viel op een stapel borden. Een enkele blik was voldoende.

„Zeg, amice," zeide ik tot mijn reisgezel, „eigenlijk vind ik het toch wel een beetje egoïstisch, dat ik dat oude bord van dien prauwman bij Sikapas voor mij heb ingepalmd, neem jij het maar voor je zuster tegen denzelfden prijs." Aanvankelijk weigerde hij, doch ik hield aan tot hij op het punt was toe te geven. „Voor je echter beslist, moet je je toch even omkeeren," zei ik. En toen hij dit deed, stond hij voor een wel één meter hooge stapel van... precies dezelfde borden, als mijn „oude" bord van Sikapas. *Harga berapa?* vroeg ik den Chinees, op de borden wijzend. *Setali*, zeide deze, waarbij ik dus nog de kans had van af te kunnen dingen.

Beiden schoten we in den lach en voor oudheidkenners hebben wij ons maar nooit meer uitgegeven. Toch was mijn vrouw overgelukkig met haar „oude" bord dat ik van de Rokan had medegebracht en eerst bij een vendutie, jaren daarna, liet ik het „bij ongeluk" aan den muur hangen en verdween het uit onze verzameling."

On ne touche pas à la Reine.

—o—

Naar aanleiding van het bericht, dat de Belgische Kroonprins, vergezeld van zijn gemalin, zich naar Indië heeft ingescheept, is de aandacht wederom gevestigd op de regeerende personen van het Oranjehuis en in een enkel persorgaan, *De Indische Courant*, is de meening tot uiting gebracht, dat het bezoek der Belgische vorstelijke personen aan Indië „beschamend" zou zijn voor ons nationaal gevoel. Wij zouden de tegenstelling pijnlijk moeten voelen van de belangstelling, welke zich uit in de daad van een reis naar Indië, belangstelling nog wel bij leden van een vreemd vorstenhuis, terwijl die belangstelling van ons eigen Koninklijke huis zich maar tot „belangstelling uit de verte" blijft bepalen.

De Locomotief betreurde inhoud en vorm dezer opmerkingen en meende, dat daarmee inbreuk is gemaakt op een, vooral in Engeland en Nederland geldende traditie, welke de leden van het Koninklijk Huis stelt buiten en boven politieke critiek.

On ne touche pas à la Reine.

Het wil ons voorkomen, schrijft de *Indische Post* van 3 Nov. j.l., alsof hier de overzeesche reizen van twee vorstelijke personen met elkaar worden vergeleken, die voor vergelijking met elkaar niet in aanmerking mochten worden gebracht, omdat ze geheel in karakter verschillen. Want de overeenkomst, dat het zoo in het eene als in het andere geval vorstelijke personen geldt, die de lange en moeilijke reis, — immers naar deze heete gewesten, — ondernemen of zullen ondernemen, doet blijkbaar de „beschamend" getroffenen de vraag stellen: „Wanneer de één dat kan, waarom de ander ook niet."

Het plan van den Belgischen kroonprins gaf geen ruimte voor die vraag. Evenmin als daartoe aanleiding wordt gegeven door de reis naar Indië van een Franschen minister van onderwijs, van een vooraanstaand Engelsch handelsman, of van een Gouverneur-Generaal van een ander koloniaal gebied. Ook die heeren komen hier om ervaring op te doen in het overzeesche gewest zelf om zich die ervaring ten nutte te maken door toepassing van dezelfde of gewijzigde beginselen op een terrein, dat hun grootste belangstelling heeft.

Zoo ook Kroonprins Leopold van België, van wien het bericht meldde, dat hij zou reizen incognito en met geen andere dan studie-doeleinden. Dit plaatst Z. H. op precies dezelfde plaats, die werd ingenomen door al degenen, die, geïnteresseerd bij koloniale vraagstukken in het algemeen, in het verre westen het stof schudden van de zolen en zich opmaakten om de „tropische" reis te ondernemen.

Was er aanleiding tot het uitspreken van den wensch, dat één der leden van ons Koninklijk Huis Indië eenmaal zou bezoeken, het zou kunnen geweest zijn, toen in den zomer van dit jaar Koning Albert van België en Koningin Elizabeth van den Scheldemond scheep gingen naar den Congo-mond, voor een reis in het Belgisch-koloniaal gebied in tropisch Afrika. Onze briefschrijver in Brussel vestigde er eenige weken geleden de aandacht op, hoe het Belgisch volk in Antwerpen en Brussel met groote geestdrift hun Koningspaar inhaalde, toen het 31 Augustus j.l. uit het Congo-gebied terugkeerde, een geestdrift, waaraan ook de huldiging deel had voor het bedrijven van zoo kloek een daad als de reis naar den Congo moet zijn geweest voor Koning Albert, maar vooral voor de Koningin.

Niet alleen, omdat we bij een eventueele reis van één of meer der leden van onze Koninklijke familie, dezelfde geestdrift zouden zien opgaan uit het Nederlandsche volk, maar ook, omdat de Indische volkerengroepen zich evenzeer uit die Koninklijke daad een geestelijk festijn van den allerhoogsten rang zouden bereiden, zouden we een voornemen in dien zin ten zeerste toejuichen. Maar, — het gelijk kome hier geheel aan het Semarangsche blad, — voor critiek over het uitblijven van die daad kan hier geen plaats worden gegeven, al wordt die wensch ook door allen en ten innigste gekoesterd.

Het voornemen van den Belgischen Kroonprins geeft, ook zonder dat het aanleiding kan zijn tot verre perspectieven, reden tot verheugenis. Het is Indië, het is al wederom Indië, dat als exempel van Koloniaal beleid wordt gezocht door vreemden. We meenen dit te mogen veronderstellen en, in het volle gevoel van eigenwaarde, meenen wij het ha[rt] te kunnen openen voor den hoogen vertegenwoo[r]diger van het verwante volk der Belgen, dat e[en] jonger maar niettemin eenzelfde koloniale ta[ak] verricht in den Congo als wij hier.

Java's materieele kultuur.

—o—

In het Koloniaal Weekblad van 6 December (h[et] Sinterklaas-nummer) prijkt een artikel in de r[u]briek „Kunst, kunstnijverheid en huisvlijt", m[et] het opschrift Ve Gids in het Volkenkundig M[u]seum. „Het" volkenkundig museum blijkt te zij[n] het museum van het Koloniaal Instituut „het gro[ot]sche Volkenkundig Museum te Amsterdam". D[e] Ve Gids loopt over Java, en de anonyme schrijv[er] in het Kol. Weekbl. geeft „met groote erkentelijk[]heid" bericht van de ontvangst. Het boekje ko[st] drie kwartjes, en om ons „van den bijzonder inte[]ressanten stijlvollen inhoud" der inleiding goed [te] overtuigen, haalt de schrijver in het Kol. Week[bl.] een en ander aan uit de inleiding. Nieuws is er ni[et] bij; men heeft dit lang geleden ook elders kunn[en] lezen. Maar misschien wordt ons hier niet het all[er]interessantste uit den inhoud gegeven. Fout is h[et] citaat „de schoonheid aan den boezem der ve[r]schrikking", n.l. de schoonheid van het Java d[er] vulkanen. Verwonderlijk is dit niet; citeeren loo[pt] gewoonlijk verkeerd af. In Holland-Krakatau (ui[tg.] Joh. Ykema, Den Haag 1883) bl. 22 kan men d[e] juisten tekst, de door prof. Veth onderteeken[de] regels vinden:

Schoon zijn, o Java, uw waat'ren, uw velden, [uw]
bergen, uw wouden!
Maar 't is een schoonheid die steeds ligt aan d[en]
boezem des schriks.

Het artikel in het Kol. Weekblad is uit als [de] lezer verwacht dat er iets gaat komen over de te[n]toongestelde verzamelingen. Daarover geen woo[rd]. Toch zou dit van belang zijn geweest; zij die n[iet] het voorrecht hadden dit opus V ten geschenke ontvangen, zouden gaarne weten wàt er is. Wa[nt] juist Java is schromelijk verwaarloosd. „Oog[en]schijnlijk het meest bekende eiland van den Arc[hi]pel en daarom dikwijls voorbijgegaan", schreef in het eerste gidsje van het Rotterdamsche m[u]seum. Dr. Juynboll (Catalogus Leidsch Muse[um] IX) vond de ethnographie van Java na Raffles v[eel] minder beoefend dan die der minder beschaa[fde] volksstammen als Dajak's, Toradja's en Papoe['s]. Zoo doorsnuffeld door landzaat en door vreemd[en], vooral door vreemden, als bijv. Celebes is Ja[va] nooit. Blijkt nu uit den Vden Gids of dit eu[vel] voelbaar is in Amsterdam? En hoe is 't ginds m[et] de opstelling? „Vijftien kasten en drie legvitrin[es] daarin bergt men heel wat en veel zal er nog st[aan] daarbuiten. Indertijd (Encyclop. v. Nederl. [Oo[st] Indië, V, 1927, p. 162, 1ste kolom) schreef pro[fes]sor Van Eerde, het opperhoofd onzer volkenk[un]digen, „het rijkst voorzien 's Rijks Ethnographi[sch] Museum te Leiden; het meest overzichtelijk het M[u]seum Prins Hendrik te Rotterdam." Is dit tha[ns], na een jaar, nog juist? Want Leiden heeft op [het] gebied van tentoonstellen in den laatsten tijd [een] sprong vooruit gedaan die aangenaam verrast.

Wat al vragen! Gewoonlijk komt er nooit a[nt]woord.

Sn.

Van Week tot Week.

Dinsdag 4 tot Maandag 10 December.

Onderzoek naar de praktijk der Poenale Sanc[tie]. Zooals bekend, is de directeur van het Int[ern.] Arbeidsbureau, de heer Albert Thomas, een[ige] weken geleden naar het Verre Oosten vertr[ok]ken, waar hij, na een bezoek aan China [en] Japan, korten tijd te Batavia zal vertoeven, [ten] einde daar met de koloniale autoriteiten contact te treden.

Thans kan nog worden medegedeeld, dat [de] chef van de afd. „Inlandsche Arbeid" van [het] bureau, op uitnoodiging van het Gouv. [van] Ned.-Indië, op 27 Dec. a.s. naar Indië vertr[ekt] voor een studiereis langs de Oostkust [van] Sumatra. De heer Grimshaw zal daar perso[on]lijk kennis nemen van de praktijk van de p[oe]nale sanctie en andere vraagstukken, die e[r]lang het Int. Arbeidsbureau zal behandelen.

Op zijn reis naar N.-I. wordt de hr. Gri[m]shaw vergezeld door Mr. I. Einthoven, su[bst.] off. van Justitie te Batavia, tijdelijk werkza[am] aan het Int. Arbeidsbureau te Genève.

De Regent van Bondowoso †. Modjokerto, 3 De[c.] (Aneta).[1]) De regent van Bondowoso, Rad[en] Toemenggoeng Tirtoadhisewojo, is in d[en] ouderdom van 45 jaar aan zwartwaterkoo[rts] ...

[1]) De tekst der Aneta-telegr. is ontleend aan de „N[ieuwe] Rott. Ct.".

overleden na een ziekbed van twee dagen. Hij wordt te Bondowoso begraven.

Waterleiding van Sigli. Batavia, 3 Dec. (Aneta). Bij Gouvernementsbesluit is een bedrag van *f* 319.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van het eerste gedeelte van de waterleiding van Sigli.

Assistent-Resident-titulair. Batavia, 3 Dec. (Aneta). Benoemd tot assistent-resident-titulair ter beschikking van den Gouverneur van Atjeh de controleur bij het B.B. de heer J. Pauw. — Tot assistent-resident titulair ter beschikking van den Gouv. van Sumatra's Oostkust werd benoemd dr. W. J. Beck, om belast te worden met de werkzaamheden van secretaris van dat gewest. — Tot assistent-resident titulair ter beschikking van den Resident van Tapanoeli werd benoemd de controleur bij het B.B. de heer F. J. Nieboer.

Dr. H. J. Offerhaus †. Te Heemstede is op 81-jarigen leeftijd overleden de emeritus-predikant Dr. H. J. Offerhaus. De overledene heeft een groot deel van zijn leven gewijd aan de bediening van den godsdienst als predikant in Indië. Dr. Offerhaus was ridder in de orde van den Nederl. Leeuw, welke onderscheiding hem werd verleend voor zijne verdiensten als legerpredikant bij de Lombok-expeditie van 1894.

E. P. Thal Larsen †. Den 3en Dec. seinde Aneta uit Malang dat de heer E. P. Thal Larsen aldaar bij een auto-ongeval met de overige inzittenden werd gewond. — Een nader bericht, van 6 Dec., luidt: Alhier is aan hartverlamming overleden de heer E. P. Thal Larsen.

Raadsheer Hooggerechtshof. Batavia, 5 Dec. (Aneta). Tot Raadsheer in het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië is benoemd Mr. H. Lamberts, thans vice-president van den Raad van Justitie te Soerabaja.

Legaat van den heer K. A. R. Bosscha. Bandoeng, 6 Dec. (Aneta). Wijlen de heer Bosscha heeft bij testament een bedrag van een halve ton nagelaten aan de gemeente Bandoeng, te besteden aan liefdadige doeleinden.

Univers. examens. Leiden. Candidaats-ex. Indisch recht de heer H. van der Tas. — Taalkundig cand. ex. Indologie de heer N. Bleckmann. — Taalkundig doctoraal ex. Indologie de heer J. W. Burger.

Gedelegeerden Pacific Science Congress. Bij Kon. besluit zijn benoemd buiten bezwaar van 's Rijks schatkist tot Regeeringsgedelegeerden bij het 4e Pacific Science Congress, dat in Mei 1929 te Batavia-Bandoeng wordt gehouden, Prof. Dr. F. A. F. C. Went en Jhr. Mr. Dr. A. Roëll.

Prof. Treub naar Indië. Den 10en dezer is Prof. Mr. M. W. F. Treub, voorzitter van den Indischen Ondernemersraad, uit Den Haag vertrokken ter aanvaarding van zijn reis naar Ned.-Indië; het verblijf aldaar zal ongeveer een jaar duren.

Vloot-eskader. De kapitein ter zee C. C. Kayser is aangewezen voor den dienst in Oost-Indië en zal met het mailschip Johan de Wit — 1 Januari 1929 van Amsterdam — daarheen vertrekken.

Genoemde hoofdofficier zal belast worden met het bevel over een in Indië te vormen eskader, o.m. bestaande uit de beide kruisers Hr. Ms. „Java" en „Sumatra", torpedobootjagers en onderzeebooten.

Versluys †. Bandoeng, 10 Dec. (Aneta). Alhier is overleden de heer C. Versluis, oud-Gouvernementssecretaris.

Kolonel Kiès. Batavia, 8 Dec. (Aneta). De kolonel der artillerie C. M. H. Kiès heeft, na volbrachten diensttijd, op verzoek eervol ontslag gekregen.

Zonsverduistering op Sumatra. Nederl. expeditie. Naar het Hbl. verneemt, zijn als deelnemers aan de Nederlandsche expeditie, die den 9en Mei 1929 zal pogen op Sumatra de totale zonsverduistering waar te nemen, aangewezen: dr. J. van der Bilt, secretaris en dr. M. G. J. Minnaert, lid der Eclips-commissie voor de voorbereiding van deze onderneming. Voorts de heeren W. R. van Wijk, assistent aan het physisch laboratorium te Utrecht; G. P. Kuiper, assistent aan de sterrewacht te Leiden en C. J. Gorter, assistent aan het physisch laboratorium te Leiden.

Het eclipskamp zal worden ingericht op de centrale lijn, bij Idi in Atjeh. De expeditie vertrekt den 12den Februari met de Koningin der Nederlanden.

Bevorderd. De majoors der Infanterie van het O.-I. leger J. L. Ravenek, F. L. van Hasselt, J. J. Jenae, J. H. Juda en G. V. Lettinga zijn bevorderd tot luitenant-kolonel.

Voordracht over onze Indische politiek. Voor de leden van den Vrijheidsbond te Amsterdam heeft de heer G. J. van Kempen, oud-gouverneur van Sumatra's Oostkust, den 10en Dec. een voordracht gehouden over onze Indische politiek. (Overzicht in *N.R.Ct.* van 11 Dec., Ochtendbl.).

W. Frijling †. Te 's-Gravenhage is, op den leeftijd van 56 jaar, overleden de heer W. Frijling, oud-vice-president van den Raad van Ned.-Indië, ridder in de orde van den Nederl. Leeuw, ridder in de orde van Oranje Nassau, ridder in de Militaire Willemsorde. (Een overzicht van den Ind. loopbaan van den overledene geeft de N.R.Ct. van 11 Dec., Ochtendbl.).

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Kerst-geschenken.

Ook voor den Kerstboom bieden Boeatan's toonkamers een ruime keuze; lezers en lezeressen komt, zoo mogelijk, dus een kijkje nemen in Heulstraat 19 te 's-Gravenhage en wekt uwe vrienden en kennissen tot een bezoek op.

Een hoogst-verblijdend Geluid.

In de onlangs verschenen *Memorie van Antwoord* op het *Voorloopig Verslag*, betreffende de *Begrooting van Nederlandsch-Indië* voor het dienstjaar 1929, lezen wij onder het hoofd *Onderwijs*, de verblijdende zinsnede:

„De minister verklaart zich bereid om met de Indische Regeering overleg te plegen over de mogelijkheid om te geraken tot een uitbreiding van de bemoeienis met de *Inlandsche Kunstnijverheid.*[1]) Het denkbeeld van de stichting van een centraal instituut tot bescherming der kunstnijverheid zal daarbij in overweging worden genomen."

Geheel in den geest dus van Boeatan's streven, zooals dat ook uitgedrukt werd in haar laatste jaarverslag met de woorden:

„Boeatan is dus dankbaar; dankbaar maar niet voldaan. Voldaan kan zij eerst wezen, wanneer men algemeen zal inzien, dat het hier gaat om meer dan ondergeschikte belangen; wanneer zij zal zien, dat de gemeenschap de waarde erkent van de als *poesaka* overgeleverde vormen, waaraan de volksgeest eeuwen heeft gearbeid, waarin de volksgeest zich eeuwenlang heeft geuit, wanneer de gemeenschap, voorgegaan door het Gouvernement, toonen zal de waarde van dit volksbezit te begrijpen, door de volksbegaafdheid een kans te geven zich te ontwikkelen, door haar, in het algemeene- en in het vakonderwijs, de plaats in te ruimen, waarop zij recht heeft.

„Het zij daarom hier opnieuw, met hoop op verbetering, geconstateerd, dat Indië, naast zoovele ten deele voorbeeldige instellingen van onderwijs en volksopvoeding, een goede inrichting voor kunst- en kunstnijverheids-onderwijs, een instituut voor het vormen van teeken- en kunstnijverheidsleeraren en onderwijzers, zooals in elke andere beschaafde samenleving wordt aangetroffen, nog steeds moet ontberen."

Moge uit bovenstaand, zoo loffelijk bedoeld, gemeenschappelijk overleg, spoedig het zoozeer gewenschte resultaat groeien!

Het Kartinifonds.

Reeds meerdere malen hebben wij 't te dezer plaatse gehad over de levens-*kunst*.

Het is altijd bijzonder moeilijk om een juiste omschrijving te geven van de ware beteekenis van een woord. Wanneer, zooals 't wel eens wordt uitgelegd, „kunst" is: de waarneembare, schoone uiting van een ideaal, dan mag een goede manier van leven, toch zeker onder kunst gerekend worden en heeft de Vereeniging „Het Kartinifonds" niet weinig bijgedragen om in Indië, speciaal op Java, die kunst te helpen bevorderen, door de inheemsche meisjes in staat te stellen een opvoeding te genieten volgens het ideaal van wijlen Raden Adjeng Kartini.

Deze dagen ontvingen wij het vijftiende jaarverslag dier vereeniging[2]), waaruit blijkt, dat over 1927 de berichten omtrent de door het fonds gesubsidieerde Kartinischolen te Batavia, Buitenzorg, Semarang en Malang gunstig waren, alleen van de Kartini-vereeniging te Madioen was geen bericht ontvangen. In 1928 zouden ook de Kartinischolen te Cheribon en Pekalongan een subsidie uit de geldmiddelen van het Kartinifonds ontvangen.

De Kartinivereenigingen te Buitenzorg en Batavia zijn overgegaan tot de oprichting van Inlandsche meisjesscholen tweede klasse, dus met een vijfjarig leerplan en een Inlandsche taal als voertaal.

Wij lezen daarover in het verslag:

„Op deze scholen, welke bezocht worden door meisjes van meer eenvoudige afkomst, dan die, welke de Kartinischolen bezoeken, wordt, behalve in de gewone schoolvakken, ook onderwijs gegeven in koken, naaien, strijken enz., zoodat deze scholen, zij het ook op een anderen grondslag, belangrijk kunnen bijdragen tot het streven om het Inlandsche meisje op te voeden tot beter onderlegde huisvrouw en moeder.

„Voor de meisjes, die met vrucht de school doorloopen hebben en minstens 16 jaren oud zijn, staan verschillende wegen open om verder te leeren of in hun eigen onderhoud te voorzien. Zoo zullen van de door de Bataviasche Kartini-vereeniging te Batavia opgerichte Inlandsche meisjesschool tweede klasse, aan het einde van den loopenden cursus zes meisjes naar de Centrale Burgerlijke Ziekeninrichting gaan als leerling-verpleegster; vijf examen doen voor de Bandoengsche Van Deventerschool om opgeleid te worden tot onderwijzeres bij het inlandsch onderwijs; één naar de schakelschool gaan, terwijl drie meisjes de lessen van het Nederlandsch Verbond zullen volgen, teneinde later klein-ambtenaarsexamen te kunnen afleggen.[3])

„Door de Bataviasche Kartini-vereeniging is in 1928 ook te Mr. Cornelis een dergelijke meisjesschool opgericht. Ter tegemoetkoming in de niet door Gouvernements-subsidie gedekte kosten is door het Kartinifonds eene bijdrage van *f* 800 beschikbaar gesteld."

Zeer toe te juichen valt, dat, naar aanleiding van een door den heer J. S. C. Kasteleyn gemaakte opmerking: dat bij het onderwijs in de geschiedenis aan de Kartinischolen z.i. te weinig aandacht geschonken wordt aan die van het eigen volk — de Raad van Beheer zich heeft gewend tot den Directeur van Onderwijs en Eeredienst in Indië met een schrijven, waarin gewezen is op het groote belang van zoodanig onderwijs en waarbij verzocht werd de samenstelling te willen bevorderen van de handleidingen en leerboeken voor dat doel, onder leiding van den „Handleidings-adviseur".

Behalve de school-verslagen — waarbij een aardige foto van de kinderen der Bataviasche school — en de financieele verantwoording, werden nog opgenomen drie interessante bijlagen, waaraan wij achtereenvolgens hier het een en ander ontleenen.

Bijlage I: *Rede van den voorzitter der Solosche van Deventer-vereeniging, den heer Ir. H. W. Dumont, gehouden bij de opening der Van Deventerschool te Solo op 19 Juni 1927.*

Na de voor deze plechtige gelegenheid saamgekomenen verwelkomd te hebben, begon spreker met de woorden:

„Toen omstreeks het jaar 1925 bij den P. A. A. Mangkoenagoro VII het plan rijpte om ook hier te Solo een Van Deventerschool op te richten, werden verschillende personen, die zich voor deze oprichting interesseerden, samen geroepen; er vormde zich een voorloopig Comité, dat de zaak krachtig ter hand nam.

„Op den 30sten November 1925 noodigde dit Comité nog andere belangstellenden uit en hield op dien dag eene openbare vergadering, waarbij aan de aanwezigen doel en streven werden uitgelegd. Op deze vergadering werd besloten tot de oprichting van „de Solosche Van Deventer-vereeniging". Ik behoef U wellicht niet te vertellen, hoe wij aan dien naam voor onze vereeniging zijn gekomen. Het zal U allen wel bekend zijn, dat mr. Van Deventer een der groote voorvechters is geweest van een goede ontwikkeling van het Javaansche meisje.

„Niet door boekenkennis, neen, verre van

---

[1]) „Het Vaderland", waaruit wij dit bericht overnemen, heeft deze twee woorden gecursiveerd, stellig als een bewijs van belangstelling. — Red.

[2]) Een ex. ligt ook ter raadpleging in de leeszaal, Korte Voorhout 6, Den Haag.

[3]) Zij stellen de meisjes dus ook in staat een zelfstandige positie in te nemen. — Red.

dat, maar door meer practische kunde, opdat zij straks zal worden een goede, verstandige vrouw en moeder, een steun voor den man, een steun voor hare kinderen. Dat is ook in den grond het doel van onze vereeniging en daarom is deze naam ook aan onze vereeniging gegeven."

Hoezeer deze nieuwe school in een gevoelde behoefte voorziet, blijkt wel uit de mededeeling, dat er 50 aanvragen zijn binnengekomen voor 24 plaatsen.

Bijlage II: *Voordracht van mevrouw F. A. Volkers—Schippers in de algemeene vergadering van 31 October 1927.*

Ook de toen met verlof hier te lande vertoevende directrice der Semarangsche Van Deventerschool, legde in haar voordracht den nadruk op het streven van wijlen Mr. C. Th. van Deventer, met de woorden:

„Bij het streven van den heer Van Deventer om Indië op te heffen, was de verzorging van het onderwijs een zeer voorname factor.

„Hij zag verder in, dat de zoo belangrijke gezinsopvoeding niet alleen een beter ontwikkeld *hoofd* eischte, maar dat ook de echtgenoote op een hooger peil moest staan — niet, zooals vroeger, *onder*, maar *naast* den man. De opvoeding van meisjes was dus urgent en daarvoor waren scholen en voor de scholen leerkrachten noodig. Deze leerkrachten, althans de Inlandsche, ontbraken geheel, en zoo achtte de heer Van Deventer kweekscholen voor opleiding van Inl. onderwijzeressen het eerst noodig.

„De leerlingen voor deze scholen waren er ook niet; zoo stuurde hij dan eerst op de oprichting van lagere scholen — de Kartinischolen — aan.

„Welk een ommekeer ten goede deze Kartinischolen al hebben te weeg gebracht in zoo menig Inlandsch gezin, zal ik nu niet naar voren brengen. Uitbreiding van dit lager onderwijs stuitte op een tekort aan leerkrachten. Daarom lag het voor de hand, en was het geheel volgens de wenschen van den heer Van Deventer, dat de oprichters der Van Deventerschool er oorspronkelijk een kweekschool voor Inl. onderwijzeressen van wilden maken.

„De Directeur van Onderwijs en Eeredienst raadde dit af, omdat toen juist te Salatiga een gouvernementskweekscho zou geopend worden, de eerste voor Inlandsche meisjes. Dit gebeurde in 1918.

„Door nog andere omstandigheden wijzigden zich nog eenige malen de plannen van de oprichters, maar zooals de school in 1921 officieel geopend is en dus nu al ruim 6 jaar bestaat, is ze een school voor voortgezet onderwijs ter opleiding van vrouwelijke Inlandsche leerkrachten voor het voorbereidend onderwijs — Fröbelonderwijzeressen dus — waar veel tijd wordt besteed aan huishoudonderwijs en kinderverzorging."

Bijlage III: *Indrukken van een bezoek aan Kartinischolen en aan de Semarangsche Van Deventerschool.*

Mevrouw Chr. J. Cohen Tervaert—Koch, die hare indrukken weergaf, begon met te zeggen:

„In alle Kartinischolen zonder uitzondering is het eerste, wat den bezoeker treft, de eigen sfeer, een sfeer, die ontstaat uit de warme liefde van het onderwijzend personeel voor zijn taak (hoorden wij niet een der onderwijzeressen zeggen, dat zij nooit meer aan een andere school zou willen werken, nu zij eenmaal aan een Kartinischool werkzaam was), uit de wederzijdsche genegenheid van leermeesteressen en leerlingen, uit het vertrouwen van de kinderen in de onderwijzers(essen). Teekenend is b.v. dat de meisjes bijna zonder uitzondering verlangen naar het einde der vacanties. Het moge waar zijn, dat het werk, dat den kinderen thuis vaak wordt opgedragen, minder in hun smaak valt dan het werk op school, toch zou de school het moeten afleggen tegen het „tehuis", ware het niet, dat de school meer geeft, dan onderwijs alleen. Het overigens niet te miskennen, dat de meeste mei vooral in de hoogere klassen, werkelijk beho voelen aan ontwikkeling en kennis.

... ...

„Een aardig tafreeltje is het speeluurtje. In overdekte speelplaats verschijnt een Inland vrouw met een groote pan rijst en toespijs. In lange rij staan de meisjes, elk gewapend met en lepel en koopen voor zeer geringen prijs bordje „nasi". Eén der onderwijzeressen zit er en proeft het eten, dat natuurlijk goed en smak zijn moet. Het is een lange rek van half 8 uur; met een hongerige maag valt het leeren zw en buiten de school snoeperij of eten koopen streng verboden. Deze maatregel is dus in alle zichten goed en voldoet zeer.

„De vrees wordt wel eens geuit, dat het Inl. me te Westersch zal worden; dat zij de Javaansche bruiken en gewoonten zal afleggen en met een nisje Westersche cultuur zich verheven zal wa boven haar landgenootjes, die geen Holland onderwijs hebben genoten. Door het onderwijz personeel wordt er naar gestreefd het Ooster karakter zooveel mogelijk te bewaren onder het brengen van Westersche kennis en beschav *Alle* leerlingen der verschillende scholen, in de gere klassen althans, dragen de keurige Javaans kleederdracht. In de laagste klassen ziet men kinderen wel uitgedost in tarlatan en katoen jurkjes, maar dat aantal wordt in elke hoog klasse geringer en verdwijnt ten slotte in de 4de 5de klasse geheel."

In verschillende scholen wordt gelukkig ook d een Javaansche onderwijzeres het batikken gele In allen deele wordt dus gestreefd naar de beo ning der levenskunst.

* * *

Op Maandagmiddag j.l. werd in het gebouw D gentia te 's-Gravenhage de jaarlijksche algem

vergadering van de Vereeniging Kartinifonds, onder leiding van den heer mr. A. M. Joekes gehouden, welke o.m. werd bijgewoond door den regent van Meester-Cornelis, den heer Abdoerachman, en den raden Ajoe.

Na afloop der vergadering werd een kleine film vertoond, betrekking hebbende op de Buitenzorgsche Kartinischool.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Japan en de „Nanyo".

Bij een beschouwing der problemen, die zich in het Verre Oosten en in koloniale gebiedsdeelen voordoen, acht *De Loc.* (3/11, blz. 51) het allereerst noodig de gebeurtenissen in die landen nauwlettend te beschouwen om haar eigen beteekenis. Het verkrijgen dier gegevens en het goed begrip daarvan stelle men dan ook primair; eerst in de tweede plaats kan dan gevraagd worden in hoeverre de situatie elders wellicht aanwijzingen bevat voor ons zelf. Daarnaast staan dan de feiten en gebeurtenissen in ons omringende landen, die rechtstreeks op Ned.-Indië betrekking hebben. Men zou kunnen spreken van *een drievoudig verband*: Wat in Azië en rond den Pacific gebeurt is *op zich zelf* voor Ned.-Indië altijd van beteekenis; een enkele maal kan zich iets voordoen waarbij een *vergelijking* eenige waarde kan hebben, en ten laatste staan bepaalde gebeurtenissen elders *rechtstreeks* met Ned.-Indië in verband.

Over de *„Nanyo"-politiek van Japan* zal een uitvoerige beschouwing het licht zien. Voor heden zegt *De Loc.* er dit van: In Ned.-Indië blijken sommigen geneigd de voorzichtigheid wat ver te drijven. Dit zou zeker niet erg zijn, vooral omdat de uitingen van een zeker soort voorzichtigheid in Japan zelf heel wat hinderlijker zijn, zoo daarmee niet tevens een zeker misverstand gepaard ging. Wij doelen nu op de vragen door het Volksraadslid, kolonel *Kiès*, aan de Regeering gesteld inzake de mogelijkheid van overdracht eener *concessie op Borneo aan Japansche belangen.* Afgezien van de merites van dit speciale geval, moet wel bedacht worden, dat een *verspreiding van belangen* voor Indië gewenscht is; dat *buitenlandsche kapitaalbelegging*, zoo zij naar vele nationaliteiten gedifferentieerd is, van staatkundige beteekenis voor Ned.-Indië is en dat die beteekenis zou worden verkleind, indien zou blijken dat men Japansche belangen daarbij weerde. Het is onjuist te zeggen dat „in geval van oorlog" daardoor een aanleiding tot interventie zou zijn geschapen. Een „aanleiding" tot schending van neutraliteit vindt iedere mogendheid, die haar zoekt; en de mogendheid, die hier geen eigen belangen heeft, maar hier wèl de belangen van anderen aanwezig weet, zal zoo een „aanleiding" eerder zoeken dan indien zij door beveiliging onzer neutraliteit ook eigen hier gevestigde belangen beveiligd weet. Het zou te betreuren zijn, indien een zekere „Japan-ophobtie" er toe leidde, dat deze waarheid vergeten werd.

Aandacht verdienen: het *Bat. Nwsbl.* (1/11, 3de bl. „Stakingen te Shanghai"), het *Soer. Hbl.* (27/10, 2de bl. „De Olie-concessies der Oost-Borneo Mij."; 29/10 „Algemeen commercieel overzicht", *X.*; 31/10 „Nieuwe conjuncturen", *H. Reynst* te Parijs; 1/11 „In onverkende wateren", *B.* te Brussel; 2/11 „Een Zuid-Afrikaansche trek", „De beteekenis van Palestina voor Engeland"), *De Sum. Post* (9/11 „Hoover", „De Sovjet"), de *Deli Courant* (9/11 „Europa's slappe regeerders", *H. Deterding*; 10/11 „De Kroningsfeesten in Japan") en de *Java-Bode* (6/11 „De belangstelling van Albert Thomas").

De I. S. D. P.

Den 27sten Oct. werd te Weltevreden gehouden de *algemeene vergadering der Indische Sociaal-Democratische Partij* (*De Loc.* 30/10, blz. 19). Aanwezig waren met het bestuur mee, een twintigtal belangstellenden, onder wie eenige dames en Inheemschen. De voorzitter, de heer *J. E. Stokvis*, zette zijn denkbeelden uiteen omtrent den *staatkundigen toestand*. Sedert de vorige vergadering is veel veranderd; de verhoudingen zijn verscherpt, maar zijn tevens zuiverder geworden. Er heerscht geen koloniale politiek meer. Wij zijn thans genaderd tot een politiek van enkele machten. De heele wereld wordt beheerscht door twee machten, die nog niet gelijk in kracht zijn, maar wel even sterk bewogen. Het is de periode van de koloniale duidelijkheid, maar tegelijkertijd van de koloniale complicatie, waarbij het Westen staat tegenover het Oosten, de economisch sterkere tegenover de economisch zwakkere, het vreemd nationaal geweld tegenover het eigen nationaal ideaal. Spr. ontvouwde vervolgens zijn denkbeelden omtrent de ethische koloniale politiek en zette uiteen, dat wij ons in staatkundig nationaal en economisch opzicht in een crisisperiode bevinden. Vooral in economisch opzicht is de Oosterling ten achter; het is zoo juist, wat de heer Helfferich in zijn afscheids-interview heeft gezegd over de politieke en economische ontwikkeling van Indië, waarbij hij er op wees, dat „Indonesië" politiek een grootere zelfstandigheid kan ontplooien, maar economisch is het niet vooruitgebracht. Vervolgens schetste spr. *de positie van de I.S.D.P. en haar taak* in dezen crisis-toestand. Voor ons is — zeide spr. — het koloniaal probleem de strijd tegen het kapitalisme. Hoe staat nu de nationalist in zijn taak en zijn eigen strijd tegenover dit kapitalisme? Hij staat er ook tegenover en dat is het eenige aanrakingspunt met ons, maar niet omdat het „kapitalisme" is, maar omdat het „uitheemsch" is. Voor de nationale vrijheid is één der voorwaarden *niet* de economische gelijkwaardigheid met dengene van wien die vrijheid moet worden verkregen, maar de mogelijkheid welke aanwezig is, om de economische krachten vrij te kunnen ontplooien. Het is onze taak deze volken hierin bij te staan en spr. betoogt dat dit behoort tot de goede sociaal-democratie. Er zijn ook verschillen. In dit verband stond spr. stil bij het verschil in de methode van den strijd. De agitatorische strijdwijze kunnende verklaren, kunnen wij — aldus spr. — haar niet voor onze rekening nemen. Ons wordt wel eens tegengevoerd: Gij strijdt voor de nationalisten, maar gij strijdt voor hun bourgeoisie. Hierin is wel degelijk iets goeds en spr. schetste de mogelijkheid van het ontstaan van een nationaal socialistische partij, nationalistisch strijdend naar buiten, en socialistisch naar binnen, in welk ontwikkelingsproces de I.S.D.P. veel nut kan stichten. Spr. opende daarna de vergadering en deelde o.a. mede dat van het voornemen om de *vakbeweging* te behandelen, is afgezien wegens de onmogelijkheid van een goede voorbereiding; het wordt uitgesteld tot de volgende jaarvergadering.

Wij vestigen de aandacht op het *Bat. Nwsbl.* (31/10 t/m 6/11, „Verslagen en overzichten van den Volksraad"), *De Loc.* (31/10, blz. 37 „Leert men het nooit"), het *Soer. Hbl.* (31/10, 3de bl. „Links en de Suiker", *Z.*; 1/11, 3de bl. „Volksraad-commentaren", *Z.*), *De Sum. Post* (8/11, 2de bl. „De publicatie van Timboel") en de *Deli Crt.* (8 en 9/11 „Mr. A. M. Joekes over Indië").

Voorts bespreekt het *Soer. Hbl.* (24, 25, 25 en 29/10) de „Landbouwnijverheid in Djokjakarta voorheen en thans" en de *Deli Crt.* (5/11) de „Poenale Sanctie en de Mijnbedrijven".

Afscheid van majoor Rhemrev.

Den 3den November werd aan majoor Rhemrev door de officieren te Padang een afscheidsfeest aangeboden. Denzelfden avond werd majoor Rhemrev in de societeit „Ons Genoegen" door de burgerij als blijk van waardeering voor hetgeen hij voor Sumatra's Westkust gedaan had, verschillende geschenken aangeboden, tot welk doel een comité was samengesteld. Het woord werd gevoerd door de heeren Krol en Hoogenraad en door het hoofd van de vereeniging „Adat Minangkabau", die namens de Inlandsche ingezetenen dank bracht aan majoor Rhemrev, dat hij gezorgd had dat de Inlandsche bevolking bevrijd werd van den terreur der communisten. Daarna werden door den heer Van Tijn met een kort woord de verschillende geschenken overhandigd. Majoor Rhemrev bedankte de burgerij en de Inlandsche ingezetenen voor de blijken van waardeering. De *f* 300 welke meer zijn ingezameld dan de geschenken aan maj. R. gekost hebben, schonk maj. R. aan „Indisch Bronbeek". *(Deli Crt.* 5/11).

Den 8sten en 9den Nov. verklaarde de Regeeringsgemachtigde in den Volksraad, dat maj. Rhemrev niet strafbaar was, ofschoon hij aansprakelijk is voor de excessen zijner ondergeschikten. Spr. wees op de groote moeilijkheden bij de demping van de onlusten ter S.W.K. Thans is het achter de schrijftafel gemakkelijk oordeelen. Bij de critiek behoudt de Regeering waardeering voor het optreden der militairen. (*Deli Crt.* 8 en 9/11).

Wij verwijzen naar *De Loc.* (24/10, blz. 37 „Onrecht"), het *Soer. Hbl.* (24/10, 3de bl. „Militaire affaire", *Z.*) en de *Java-Bode* (3/11 „Nog communisten in Bantam?").

Bali.

Prof. Sylvain Lévy, Fransch oriëntalist, heeft eenige maanden geleden Bali bezocht. Hij wilde lontarboeken zien; o.a. om zich een denkbeeld te vormen van hetgeen nog de gewijde lectuur is van de Hindoeïsten op Bali. Een zeer groote rijkdom kwam toen voor den dag van werken, die in tot dunne latjes geprepareerde bladstrooken van den lontarpalm gegrift, tot bundels geregen, het dierbaarst bezit vormen van de bevolking. Eenvoudige lieden bleken eigenaars van groote bibliotheken. Uit het onderzoek bleek dat het Hindoeïsme op Bali niet minder gedrenkt is met vroeger volksgeloof, dan de Islam in Midden-Java gedrenkt is met Hindoeïsme en andere overleveringen. Thans verblijft *prof. Berg* gedurende zes weken op Bali ter sorteering der in het Lontarmuseum aanwezige *lontars* en voor de catalogiseering van alle op Bali in de dessa's aanwezige lontars. Twintig schrijvers zijn hem toegevoegd. *Dr. Goris*, toegevoegd aan den Oudheidkundigen Dienst, wordt op Bali geplaatst, eveneens ter bestudeering der lontars, zoo ook van de koperen oorkonden en van de Balineesche feesten. Zeer vele der zeer oude lontars en koperen oorkonden zijn in oud-Kawisch en oud-Javaansch geschreven, zoodat vele bezitters deze zelf niet kunnen lezen. De bedoeling is, dat dr. Goris voor meer ontwikkelde Baliërs een cursus zal openen, ter bestudeering van het oud-Kawisch en oud-Balisch. Het Balische en Javaansche schrift is gelijk. *Prof. Sylvain Lévy* schreef kort geleden aan resident Caron, dat een zijner beste leerlingen van de Universiteit te Calcutta, eveneens kenner van het Sanskriet, bereid is om voor twee jaren naar Bali te komen, ter bestudeering der lontars. Het probleem der Balische gebeden acht de professor zeer gecompliceerd; noch in Nepal, noch in Calcutta, noch in Madras kent men deze gebeden, alhoewel er wel aangetroffen worden, die analoog zijn. De studie en onderzoekingen van al deze internationale geleerden zullen ongetwijfeld binnen afzienbaren tijd hoogst interessante mededeelingen mogen doen verwachten, voorspelt het *Soer. Hbl.* (27 en 29/10, 3de bl.).

In het *Soer. Hbl.* van 2 Nov. (2de bl.) schrijft „Bali-Djati" over *„Locale Raad op Bali."* Begin 1929 wordt in de verschillende onderafdeelingen een locale- of een onderafdeelingsraad ingesteld. Hiervoor zijn de Baliërs der Regeering groote dankbaarheid verschuldigd; welvaart en vooruitgang wordt van den localen raad op Bali verwacht. Verder bevat het *Soer. Hbl.* nog artikelen over *„Nationale wederopbouw"* (29 en 30/10, *Z.*) en *„Het Diëng-plateau"* (13 en 27/10).

Diepzee-onderzoek in Ned.-Indië.

Een wetenschappelijke expeditie wordt in Nederland uitgerust, onder leiding van den heer *Van Riel*, die zich zal bezig houden met diepzee-onderzoekingen in Ned.-Indië. In hoofdzaak zal de chemische samenstelling van het zeewater, de diepten der zeeën, zeestroomingen, visschen en planten worden bestudeerd. De Ned.-Indische Regeering zal de expeditie krachtig steunen. In het *Soer. Hbl.* (27/10, 2de bl.) constateert *ir. A. Visser* dat er van *de zeefauna in Indië* betrekkelijk weinig bekend is. Uit exemplaren in Artis te Amsterdam en de Diergaarde te Rotterdam blijkt het, dat in de tropische zeeën een rijkdom en schoonheid van dierenleven is te vinden, waarvan velen zich geen voorstelling kunnen vormen. Ook de merkwaardige verzameling van den heer Soumokil op de „Ita" te Arnhem getuigde hiervan. Het visschen zal bij de expeditie bijzaak zijn; voor dit onderdeel van het onderzoek zullen geen specialisten aan boord genomen worden. Volgens schr. is dit een leemte, waarin zou moeten worden voorzien. Vooral moest worden getracht de grootere bewoners der diepzee te vangen en te bestudeeren (*„big game fishing"*); schr. betwijfelt of de diepzee in Indië bijzonder arm aan bewoners zou zijn. Van wetenschappelijke zijde is het „big game fishing" overal op aarde nog weinig beoefend. Getuige de publicaties van Mitchell Hedges, een Engelsch geleerde, leven in de diepzee, o.a. bij Panama, nog ontzaglijke onbekende monsters. Het bleek hem, dat haaien van 7 M. lengte door andere dieren van reusachtige afmetingen werden vervolgd en verslonden; sommige haaien toch vertoonden diepe wonden en litteekens, welke duidelijk aantoonden, dat die groote beesten van tonnen zwaarte door geweldige zeemonsters dwars in den bek waren genomen, zooals een snoek een voorntje te pakken heeft. Bij stelselmatig onderzoek der wijde stille zeeën in Ned.-Indië, zou kunnen blijken dat daar nog grooter zeemonsters leven dan de 11 M. lange *haai*, die onlangs op Nieuw-Guinea aanspoelde. Ook de *zwaardvisch* komt in Indië voor. De door Denemarken uitgeruste diepzee-expeditie onder leiding van Joh. Schmidt, zal ook onderzoekingen verrichten in onze Indische wateren en daarbij o.a. de levensgewoonten van de *zeepaling* bestudeeren. Schr. vraagt zich af: **Kunnen ook**

onze Hollandsche biologen niet dergelijk werk verrichten door dit onderzoek aan „big game fishing" te verbinden? Het groote publiek, ook in het buitenland, zou dan met veel meer belangstelling de verrichting der expeditie gadeslaan.

Een Indische Foto-centrale. Indië en relief.

Te Weltevreden is opgericht de fotografische afdeeling van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen (*De Loc.* 29/10, bl. 5). Toen het Encyclopedisch Bureau te Weltevreden werd opgeheven, werden de collecties foto's en teekeningen aan het Bat. Genootschap geschonken. De *fotocentrale* heeft thans een drietal collecties: *negatieven, diapositieven en films*. De negatieven staan ten dienste van ieder; tegen zelfkosten kan men zich elk aantal afdrukken verschaffen, met volle vrijheid die te reproduceeren, onder voorbehoud dat bronvermelding plaats heeft. Er is een geografische en een ethnologische indeeling. *Gepoogd wordt de beschikking te krijgen over negatieven, waarop door de eigenaars geen prijs meer wordt gesteld;* als tegenprestatie kan men gratis een dozijn afdrukken van het negatief ontvangen. De diapositieven zijn vooral van belang voor onderwijsdoeleinden en ten behoeve van lezingen. Hierin komen voor een serie foto's en lantaarnplaatjes van de Engelsche expeditie naar het Sneeuwgebergte in N.-Guinea, die geschonken werden door den heer Boden Kloss van het Raffles Museum te Singapore, zoomede de lumière-platen van Tasilo Adam. De films zijn gereserveerd voor wetenschappelijke doeleinden, en niet voor het publiek beschikbaar. Er zijn er een 50- tot 60-tal van wetenschappelijke expedities, reizen van den G. G. enz.

Naar *De Loc.* (29/10) verneemt wordt in het Museum van het Bat. Gen. van K. en W. een groote reliefkaart van den Indischen archipel vervaardigd. Men verkrijgt een gezicht in vogelvlucht over alle eilanden en omringende zeeën. De geheele physieke samenstelling, de geheele opbouw van het Indische land wordt direct duidelijk. Vooral voor het onderwijs kan een dergelijke kaart groote diensten bewijzen, omdat het juist voor kinderen zeer moeilijk is zich het juiste beeld van een berglandschap voor te stellen.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De Indonesische nationale bank.

De redacteur van de *Bintang Timoer* komt op tegen de beweringen, de „leugens" van *De Kroniek* inzake de Nationale Bank en deelt mede wat er op de besloten oprichtingsvergadering der P.P.P.K.I. tijdens het congres besproken en besloten is.

Men zou een commissie benoemen uit leden van de P. S. I., de P. N. I. en B. O. en iemand van de Levensverzekering Mij. Boemipoetera. De Studieclub had toen haar ontwerp voor de werkwijze der Bank klaar en ook was er een van den heer Tjokroaminoto, terwijl Dr. Samsi voor de huishoudelijke regeling zou zorgen. Alles was dus zoo goed als gereed; het wachten was nog slechts op een *neutraal* ontwerp, opdat geen der oprichtende vereenigingen er bezwaren tegen kon hebben en een *nationale* bank kon worden opgericht. Ook de godsdienstkwestie werd er buiten gelaten.

De Levensverzekerings Mij. Boemipoetra zou dadelijk een kwart van het gestorte kapitaal inbrengen als de Nationale Bank geen godsdienstigen grondslag had.

In de maand October moest de begrooting klaar zijn en ze is ook klaar gekomen, zoodat de commissie een behoorlijk ontwerp voor de ware nationale bank heeft kunnen indienen.

Besloten is dat de P.P.P.K.I. en ook geen der andere vereenigingen eenige inmenging als aandeelhouder zal hebben, opdat de bank zelfstandig zal staan.

De bank wordt beschouwd als een product van de Indonesische beweging; voor een bank was politieke inmenging niet goed. Dat is dus de thans bestaande Indonesische Nationale Bank te Soerabaja, een bank opgericht met instemming van alle vereenigingen, ofschoon deze geen aandeelhouders zijn.

De Hollandsch-Chineesche scholen.

Het Mal.-Chineesche blad *Perniagaän* is van oordeel dat de Hollandsche kranten, die — meestal op grond van het gebrekkige Hollandsch in verzoekschriften — het Hollandsche onderwijs aan Inlanders en daarmede gelijkgestelden een mislukking noemen, de verborgen taktiek volgen om het volksonderwijs te onderdrukken, want het feit dat de Inlanders en Chineezen in de ambtenarij, handel en industrie als het ware het monopolie hebben van de lagere betrekkingen is natuurlijk een doorn in het oog van de vreemdelingen, waarvan velen uit hun positie verdrongen worden. Het resultaat van die taktiek is reeds te zien. De houding van de onderwijsleiding is veranderd, ook ten aanzien van de Chineezen. De Hollandsch-Chineesche scholen wil men verminderen en men gaat Maleisch-Chineesche scholen oprichten.

Elders zegt hetzelfde blad dat men „wat ons aangaat" de H. C. S. geheel mag afschaffen. De Hollanders zelf zullen daar den meesten last van hebben. Ze zullen dan meer Maleisch of Engelsch moeten leeren. De Chineezen zullen zich wenden tot het nationalistisch onderwijs, dat zal opbloeien en via China zullen zij in Engeland, Frankrijk, Duitschland of Amerika gaan studeeren. De band met Nederland zal veel verslappen.

Diversen.

Een medewerker van *Het Licht* (orgaan van den Jong-Islamieten-Bond) te Jogjakarta vestigt de aandacht op een artikel van een zekeren Adi Negaro, waarin deze de tegemoetkomende houding der Europeesche Staten ten opzichte van den Islam verdacht heeft gemaakt. Schrijver waarschuwt er tegen den Europeeschen Staat met het volk te verwarren, of met de menschen individueel. Toch erkent hij dat men niet alles voor goede munt moet aannemen, daar de christenen wel bijbedoelingen kunnen hebben. In verband daarmede brengt hij de woorden van den ex-G.-G. Idenburg in herinnering, waarbij verklaard werd dat de kerstening van Indië alleen de handhaving van het Nederlandsche gezag kon waarborgen. Tot zijn geloofsgenooten roept schrijver: „Vereenigt U, organiseert U!"

In de *Matahari Indonesia* te Medan wordt een spottende opmerking geplaatst over de studieverloven naar Nederland aan Inlandsche ambtenaren op Java toegestaan. De volkshoofden en radja's op de Buitenbezittingen deelen niet in deze gunst en kunnen desnoods op eigen kosten gaan. Eenig nut voor de bevolking verwacht het blad er evenwel niet van, terwijl de kosten beter waren besteed aan onderwijs voor de bevolking.

De speciale medewerker van hetzelfde blad op Java geeft een schema van hoe hij zich de a.s. Indonesische republiek denkt, want, hoewel men het misschien niet is volgens Westersch begrip, voelt men zich zelf wèl rijp voor zelfbestuur. Het is de koloniale suggestie die hier vigeert, waardoor men zich onmondig voelt. Men zou trouwens in de posities, waarin men zelf te kort schiet, zich kunnen voorzien van vreemdelingen, terwijl, door de wijziging in het regeeringsstelsel op democratischen grondslag, de volksvertegenwoordigers het volk niet meer naar eigen inzicht zullen leiden.

Het Jav.-nationalistische blad *Sedijo Tomo* te Jogja deelt mede, dat van Regeeringswege aan de politieke vereenigingen de verplichting zal worden opgelegd het een of ander onderscheidingsteeken te voeren, dat aan de goedkeuring der Regeering zal worden onderworpen. De vereenigingen, die een niet goedgekeurd onderscheidingsteeken voeren, zullen vanzelfsprekend minder vrijheden hebben. Er wordt gevraagd of deze maatregel wellicht dient om de non-coöperatieve vereenigingen aan banden te leggen.

In verband met het door Semaoen gedane voorstel om zich van de nationale beweging in Indië te bedienen om aan te zetten tot revolutionnaire actie, merkt de nationale *Pewarta Deli* te Medan op, dat van haar kant er herhaaldelijk op gewezen is dat van zekere ongewenschte zijde invloed op de nationale actie wordt uitgeoefend.

Om nu gevaar en onlusten te voorkomen, acht het blad het noodig dat aan de gezonde nationale beweging niets wordt in den weg gelegd, opdat zij zichzelve kan zijn en blijven, ondanks communistisch drijven.

Nog steeds hoopt men in de kringen der Indonesische beweging dat de Regeering alsnog termen zal vinden om de interneering van Dr. Tjipto op te heffen in verband met zijn verkiezing tot Volksraadslid. Het Mal.-Chineesche blad *King Po* te Batavia zegt dat men uit de motieven die Tjipto heeft aangevoerd om zijn verkiezing te aanvaarden, kan dat hij geen voorstander is van geweld-politiek. Want hij wil in den Volksraad zitting nemen met de bedoeling om de vrijheid openlijk te be... ten en zoodoende onlusten te voorkomen. D... zou het jammer zijn indien de Regeering het terneeringsbesluit niet wilde intrekken.

Het Mal.-Chineesche blad *Pewarta Soer...* wijst op de plannen van de linkerzijde in den Volksraad om den Landvoogd te verzoeken Dr. Tjipto Batavia in plaats van te Banda te doen wonen. Het blad wijst er op dat de Regeering haar positie ... dezen maatregel en door Tjipto tot den Volksraad toe te laten versterken zou. Deze zou een eerlijk ... oprecht vijand wezen en steeds gentleman blij...

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht

Beelden uit de Oostkust van Suma.ra.

Den 28en November hield de heer C. J. van K... pen, oud-gouverneur van Sumatra's Oostkust in ... Kol. Instituut te Amsterdam een voordracht ... lichtbeelden over genoemd gewest, naar aanleiding waarvan de Ind. Mercuur (van 5 Dec.) het ... gende schrijft:

Spreker verplaatste ons allereerst in het ... 1863, toen Nienhuys de hand aan den ploeg sloeg, leidde ons toen van Cremer naar het heden. ... begon dus met tabak, met tabak alleen. Er ... niets anders in het Deli van toen. Maar enkele ... dernemingen begonnen naast tabak koffie te p... ten en het werd uitsluitend koffie, toen de t... door op elkander volgende crises werd getroffen. Later kwam de tabak er boven op en liep het ... met de koffie, voor welk product in 1906 eigen... heelemaal geen toekomst meer was. Waarop ... ding kwam in den vorm van den rubber. En na ... rubber kwam de thee in de zuidelijker gelegen ... deelingen daarna de vezel-cultuur, ten slotte ... oliepalm.

Het was een Hollander, die het eerst tabak, ... Italiaan die het eerst koffie, een Belg met Afrik... sche ervaring, die het eerst oliepalmen ter S... plantte. Het internationale karakter van de O... kust is met die weinige woorden geschetst.

Toen er nog slechts tabak groeide — den tijd ... de echte „Deli-matjem" — bestond alleen de P... ter, dan kwam er heel lang niets en eindelijk k... die arme eerste controleur, die van Java naar ... werd gezonden om het Nederlandsche gouv... ment te vertegenwoordigen. Maar de pla... heerschte oppermachtig! Nu is ook dat anders ... worden. In den loop der tijden kwamen ... ambtenaren, kwam de Raad van Justitie en ... arbeidsinspectie, werden langzamerhand de st... machtsmiddelen uitgebreid. En thans heer... voorbeeldige samenwerking tusschen planter... bestuur, dat — het wordt niet met het oog op ... planters gezegd — beschikt over 1300 man ... politie, 300 man stadspolitie te Medan en vier ... gades militairen. De ruggesteun van het gezag ... S. O. K.

Spr. huldigde vervolgens de nagedachtenis ... den heer Cremer, stichter van de Deli Planters... eeniging o.a., die Nienhuys' arbeid voortzette ... het moderne Deli schiep.

Na de Deli Plantersvereeniging kwam haar g... zuster, de A.V.R.O.S., aan de beurt, waarna sy... thieke woorden werden gewijd aan de zelfbest... ders, in het bijzonder aan de vroegere sultans ... Langkat en Deli.

De heer Van Kempen schetste, aan de hand ... cijfers ook, de opkomst van het gewest en wij z... opnieuw Deli groeien van het gebied met ... éénen Europeaan, Nienhuys, tot de vermaarde ... tuurstreek van heden met 8000 Europeanen, w... bij achtereenvolgens ook alle uitingen van cul... (in de beteekenis van beschaving) aan de ... kwamen. Spr. deed hier en daar recht aan het p... ticulier initiatief, aan wat de ondernemingen p... teerden op het gebied van onderwijs en zieken... zorging, bijv. de scholen en hospitalen van m... schappijen als Senembah, Arendsburg en de ... Mij. werden geroemd, maar nog helderder had ... kunnen worden belicht dat juist Deli werd tot ... het thans is door het particulier initiatief. Waar ... echter de dienst der Volksgezondheid en and... uitingen van overheidszorg op dit bijzondere ge... niet werden vergeten. Herinnert men zich nog ... de sterfte in het onderhavige gewest in 1906 ... droeg 4 % en in 1925 slechts 0.6 %?

Naast de paedagogische en hygiënische ver... ging bleef die op geestelijk gebied niet achter. ... wordt wel eens gemeend, dat zulks juist in ... niet het geval was. Ook hieromtrent deed spr. ... scheidene mededeelingen om dan te behandelen ... bronnen van volkswelvaart.

Over de bevolkingsrubber o.a. (uitvoer in 19... 3500, in 1927: 1600 ton), over de in belangrijk... toenemende groentencultuur op de vroeger ...

...riel gehouden Karo-hoogvlakte, over de tabak ..., waaromtrent de volgende cijfers merkwaardig ...: uitvoer in 1900 223.731 pakken, in 1910 ...133 pakken, in 1920 145.507 pakken, in 1926 ...914 pakken.

Een goed denkbeeld van de ondernemingsrubbercultuur geven voorts deze cijfers: uitvoer in 1922 ...000 ton, in 1927 63.000 ton.

Weet men, dat de Oostkust van Sumatra 50 % van den rubber-uitvoer van geheel Ned.-Indië voor hare rekening neemt en tegenwoordig per jaar ...000 ton rubber meer exporteert dan Java?

Om ten slotte op één gebied nog enkele cijfers te geven:

In 1913 was in het gewest belegd ƒ 207.000.000 aan Nederlandsch en vreemd kapitaal, in 1927 ...96.500.000. Van die bedragen was in 1913 ...18 % Nederlandsch kapitaal in 1927 51.96 %.

De heer Van Kempen eindigde met een beroep te doen op allen, hier en ginds, wien deze zaken ter harte gaan, om te waken dat ze worden afgedaan op een wijze die den voorspoed van het gewest niet in gevaar zal brengen.

De omroep-zender Holland-Indië.

Radio-Expres van 7 Dec. meldt:

De werkzaamheden aan den nieuwen zender, die te Huizen wordt gebouwd voor de „PHOHI" (Philips Omroep Holland-Indië) zullen in den loop van de maand December zo ver gevorderd zijn, dat deze krachtige korte-golf zender met proefuitzendingen zal kunnen beginnen.

De ijverige amateurs in Indië, die reeds zooveel belangrijke waarnemingen uitvoerden over de ontvangst van de uitzendproeven van PCJJ, zullen omstreeks Kerstmis met verdubbelde toewijding aan hunne toestellen zitten te luisteren. Ook menige luister-amateur zal naar de gelegenheid zoeken om een stukje van deze eerste proefuitzendingen op te vangen, die de wereldaether hem als Kerstgroet uit Nederland brengt.

Sterker dan ooit zal dan bij allen die in Indië aan het Moederland denken, de wensch opkomen naar een spoedig begin van den geregelden omroep, waardoor Nederlandsche kunst en wetenschap, ontspanning en wijding over de geheele wereld worden verbreid. Daar deze zender, die met 130 KW. primaire energie tot de grootste omroepzenders van de wereld gerekend mag worden en geheel en al door de Nederlandsche industrie is gebouwd, zal men de eerste uitzending terecht beschouwen mogen als een bijzonder feit in de annalen van de Nederlandsche radio, al ontbreekt dan ook hierbij het verrassende moment, dat geheel Nederland deed opkijken, toen op 12den Maart 1927 voor het eerst de stem van den Eindhovenschen laboratoriumzender in de Oost werd gehoord.

Koloniale Studiën.

De Oct.-afl. opent met een artikel van Prof. Mr. van Vollenhoven getiteld „Regeling van de inheemsche rechtspraak". De schr. heeft verschillende bezwaren tegen den tekst van het op 11 Juni aan den Volksraad aangeboden ontwerp eener ordonnantie tot regeling van de inheemsche rechtspraak; zijne slotsom luidt dat het ontwerp opnieuw in den smeltkroes dient te gaan, wil men niet een verordening in het Staatsblad brengen die wel meer kwaad doet dan goed. — De hr. J. de Waard wijdt eene beschouwing aan de uit- en invoercijfers van Sumatra's Oostkust en trekt er conclusies uit voor de toekomst. — Prof. Mr H. Westra artikelt over „De betrekkelijke zelfstandigheid der Regeering tegenover het Parlement in Nederland". — Dr. B. J. F. Steinmetz schrijft over de ...ningspolitiek der Indische gemeenten. — Mr. R. ...in brengt het vraagstuk aan de orde, wat moet worden verstaan onder „Inwendige aangelegenheden" van Ned.-Indië (bevoegdheden van Gouv.-Generaal, Volksraad enz.). — Voorts bevat deze afl. een aantal boekbesprekingen en overzichten van ...n. publicaties.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

In de Dec.-afl. vestigt A. H. de Meester-Obreen de aandacht (in woord en beeld) op het Indische schilderwerk van een jong en veelbelovend kunstenaar, H. Paulides. — Mr. J. G. Huyser geeft het ...te gedeelte eener belangwekkende beschouwing over Indonesische muziekinstrumenten, met tal van keurige afbeeldingen. — De hr. J. H. B. Jaspers zet zijn historische artikelenreeks voort over het fort „Nieuw Victoria" te Amboina; ook hierbij toepasselijk illustratiemateriaal.

Haagsch Maandblad.

Prof. Mr. F. J. H. Cowan schetst in de Dec.-afl. van het Haagsch Maandblad het ontstaan, den aard en de werking van de Poenale Sanctie op de koeliewerkcontracten in Ned.-Indië. Schr. neemt de P.S. in bescherming tegen hen die in de laatste tijden ... zoo luid op ontijdig verhaaste afschaffing ...dringen; hij is van meening dat de afschaffing, ... doorgezet, een ramp zou zijn voor de buitengewesten; er is z.i. voor het Nederlandsche volk en ...al voor zijn parlement dat c.q. de beslissing in ... bij uitstek imperiale aangelegenheid zal hebben te nemen, reden genoeg om zich tegen de bekoring van suggestieve leuzen te pantseren.

Dezelfde afl. bevat nog eene bijdrage van S. Kalff: Borneo, toekomstland. Schr. wijst op de mogelijkheid, dat dit „groote leege land", gezien de expansie-politiek welke drie of vier groote mogendheden voorstaan, wellicht reeds in de naaste toekomst onder de aandacht zal vallen en dat, wanneer het buitenlandsche kapitaal zich op dit terrein begeeft, daarmede een krachtige factor tot de opkomst van het groote eiland in het leven zal worden geroepen. Wat schr. toejuicht, beter vreemd kapitaal, dan geen kapitaal; alleen: Nederland handhave zijn eerstgeboorterecht en wake er voor dat er door machtige kongsies geen staatjes in den Staat gevormd worden. „Kleinstaaterei" is er op Borneo reeds genoeg.

De Indische Mercuur.

No. 49 (5 December). Berichten van de afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut. No. 40. Onderzoek van gom van Acaria decurrens uit Nederlandsch-Indië, door M. J. van Royen (met ill.). — Bereiding van suiker uit riet in fabrieken in Britsch-Indië, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Huldiging Prof. Mr. M. W. F. Treub (met portret). — Petroleumvraagstukken. (Overzicht eener voordracht van Jhr. Ir. J. C. van Reigersberg Versluys). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Inst. geeft recente rubber-literatuur.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 18 (27 Oct.). De vereeniging van administrateurs „In Terra". — Het Proefstation voor Thee te Buitenzorg, door Dr. C. P. Cohen Stuart. — Klein landbouw. Immigratie naar Australië, door W. A. Schrauwen. — Welvaartpolitiek in Indië (ontleend aan de Tijd). — Het wereldverbruik van tabak.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Onder het opschrift „Ned.-Indisch of indonesisch agrarisch recht" schrijft Prof. Mr. G. J. Nolst Trenité in afl. 3/4 van deel 128 van Het Recht in Ned.-Indië, een repliek tegen de aanvallen welke Mr. ter Haar en Dr. Logemann in hetzelfde tijdschr. plaatsten, ter bestrijding van Prof. N. T.'s opvatting van het agrarisch rechtelijk vraagstuk der Indische woeste gronden. Uit het betoog blijkt weder ten duidelijkste het groote verschil van inzicht omtrent het adatgrondenrecht tusschen Prof. Nolst Trenité en Prof. van Vollenhoven, wiens voetsporen worden gedrukt door genoemde auteurs.

In dezelfde afl. wijdt Mr. B. ter Haar Bzn. nog eene verhandeling aan de ontwerp-regeling op de inheemsche rechtspraak in rechtstreeks bestuurd gebied (het ontwerp-zelve is als Bijlage er bij afgedrukt). — De rest van den inhoud is samen te vatten onder de algemeene benaming: Jurisprudentie.

Dienst van den Mijnbouw.

Inhoud der Wetenschappelijke Mededeelingen No. 10. Mollusken aus dem Neogen von Atjeh in Sumatra, von K. Martin. — Ueber einige Juvaviten von Ceram (Molukken), von J. Wanner. — Het genus Pellatispira in het Indo-pacifische gebied, door J. H. F. Umbgrove.

Curaçao.

Het 30 Nov. Nr. van „Het Nederlandsche Zeewezen" brengt een vrij uitvoerige, in nogal populairen vorm gegoten beschouwing van F. G. over geschiedenis, land en volk van Curaçao. Goede kaarten ter oriënteering en interessante plaatjes vergezellen den tekst.

Tropisch Nederland.

Inhoud van afl. 16 (30 Nov.). Iets over wajang wong (historische bijzonderheden), door S. Kalff (met afb.). De onrust in Indië en hare oorzaken. Java, V, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis. — Beschrijving van in 1927 genomen proeven tot invoer van Oost-Indische ananas in Nederland, door Ir. W. Spoon (met afb.).

* * *

Overzicht van overgedragen bevoegdheden in hervormd gebied. [Bevat o.a. een tabellarisch overzicht van de in de gewesten West-, Midden- en Oost-Java aan de Gouverneurs overgedragen dan wel voorbehouden bevoegdheden, bemoeiingen en verrichtingen, welke te voren werden uitgeoefend door de Regeering, de Departementshoofden en de Hoofden van gewestelijk bestuur]. Weltevreden, Landsdrukkerij.

Sea-surface temperatures on some steamer routes in the Malay Archipelago, by Dr. H. P. Berlage Jr. (Kon. Magnetisch en Meteorol. Observatorium te Batavia. Verhandelingen No. 21).

Sumatra's palm-oil industry. The packing and handling problem (with illustrations). (Holland's Import and Export Trader. Dec. '28).

De nieuwe 1 C + C.-berglijn locomotieven Serie 1600 voor de Staatsspoorwegen op Java, door Ir. W. J. G. de Baas. — Beveiliging van het treinverkeer op de Staatsspoorwegen in Ned.-Indië, door H. P. Brugman (met ill.). (Spoor- en Tramwegen. Jaarg. I, No. 11, 27 Nov. '28).

Petroleumvraagstukken. Voordracht, gehouden in de verg. van het Kon. Inst. van Ingenieurs op 11 Oct. 1928, door Jhr. Ir. J. C. van Reigersberg Versluys. (De Ingenieur, 1 Dec. '28).

Godsdienst, eeredienst, toovenarij en bijgeloovigheid bij de Heidensche Keieezen, door Pr. J. van den Bergh (II. Eeredienst). Met afb. (Annalen van het Missiehuis te Tilburg. Dec. '28).

Levensbericht van Prof. Mr. L. W. C. van den Berg, door S. J. van den Berg. (Handelingen Maatschappij Ned. Letterk. 1927-28).

Wat ik op mijn Indische reis zag, door Dr. H. C. Rutgers. Met portret en platen. (Kampen, J. H. Kok). [Eenvoudig geschreven indrukken van een reis over Sumatra en Java, Ceylon, Egypte].

Van oerbosch tot cultuurgebied; een schets van de beteekenis van de tabak, de andere cultures en de industrie ter Oostkust van Sumatra, door Dr. T. Volker. (Uitgave van de Deli-Planters-Vereeniging).

Bare'e Nederlandsch Woordenboek met Nederlandsch-Bare'e Register. [Met voorbericht van de uitgevers M. L. Adriani-Gunning en S. J. Esser]. Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen. (Leiden, E. J. Brill).

Suriname.

Verschenen is de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende de Surinaamsche begrooting voor 1929.

Op allerlei gronden schijnt het den Minister toe dat bij deze begrooting de tijd nog niet is gekomen om voet te geven aan de gedachte, dat reeds een nabij verschiet voor Suriname betere dagen zou brengen. Het optimisme, waarvan de afgetreden Landvoogd in dit opzicht blijk gaf in den aanhef der Memorie van Toelichting tot het ontwerp der voorloopige begrooting acht hij onvoldoende gefundeerd.

Omtrent het uitblijven van een algemeen plan van het ten aanzien van Suriname te volgen beleid verwijst de Minister naar hetgeen te dier zake werd medegedeeld in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer nopens de begrooting van Suriname voor 1928: „De gedragslijn bij het vooruitbrengen van een in verval geraakt gebiedsdeel te volgen, laat zich niet voor eenige toekomstige periode vastleggen; zij wordt beheerscht door de conjunctuur van elk afzonderlijk oogenblik en in stede van heilzaam, zou een dergelijk plan zelfs schadelijk kunnen werken, omdat men zich onwillekeurig er door gebonden zou achten en aldus op eenig oogenblik zou komen tot maatregelen, die niet meer aan de eischen van dat tijdstip zouden voldoen". De Minister was tot de slotsom gekomen, dat, vóór alles, de krachten dienen te worden geconcentreerd op bevordering van den landbouw, inzonderheid van het landbouw-grootbedrijf, omdat langs dezen weg eene stijging van het algemeen welstandspeil van het gewest het best in de hand kan worden gewerkt.

De Minister betreurt het dat het nationale kapitaal, ondanks de van Landswege verleende faciliteiten, er nog niet toe is overgegaan zich krachtig voor de cultures in Suriname te interesseeren en aldus de plannen van den Ondernemersraad voor dat gewest tot volle verwezenlijking te brengen.

Nochtans ontbreken moedgevende verschijnselen hier niet ten eenenmale.

Voor de oprichting van gouvernementsondernemingen of voor de instelling van gemengde bedrijven gevoelt de Minister niet veel. Zijne Excellentie heeft ook bezwaar tegen het denkbeeld van kapitaalverschaffing aan particuliere ondernemingen, door van overheidswege gedurende eenige jaren eene matige rente te garandeeren.

Vergissen wij ons niet dan had de Minister bij de openbare behandeling van de begrooting van Suriname voor 1928 nadere overweging van dit denkbeeld van den oud-gouverneur Staal toegezegd.

Nadat de adviezen van de thans afgetreden Gouverneurs van Suriname en Curaçao waren ontvangen, heeft de Minister omtrent den inhoud daarvan en omtrent enkele bij hem gerezen vragen het oordeel gevraagd van den vroegeren voorzitter (oud-Gouverneur Staal) van de commissie, welke voor de herziening der Regeeringsreglementen praeadvies had uitgebracht. Diens antwoord is kort geleden ontvangen en thans bij den Minister in studie.

Het vraagstuk van de grensregeling is thans in behandeling bij den Minister van Buitenlandsche Zaken te wiens behoeve door het Departement van Koloniën nog eenige inlichtingen worden verzameld.

Omtrent de waterleiding voor Paramaribo zegt de Minister dat, wil die het daarvan op hygiënisch gebied verwachte resultaat opleveren, dan wel tot verplichte aansluiting zal moeten worden besloten.

De Minister zet uitvoerig uiteen waarom niet tot verhooging van de heffing bij uitvoer van bauxiet wordt overgegaan.

In overweging is eene wijziging van de verlofregeling voor uit Nederland uitgezonden landsdienaren, ten doel hebbende om dezen aanspraak te doen verkrijgen op buitenlandsch verlof met daaraan verbonden vrijen overtocht, na zes jaren onafgebroken dienst in Suriname en Curaçao.

* * *

„De West” van 9 Nov. schrijft:

In de tweede helft van deze maand denkt de Amerikaansche journalist Floyd Gibbson, vergezeld van vier makkers, een kruistocht te maken per vliegmachine naar de landen aan de Caraïbische Zee, waarbij ook Paramaribo zal worden aangedaan. Het doel van den tocht is gegevens te verzamelen, welke gepubliceerd zullen worden en om luchttochten populair te maken.

Eveneens heeft een andere Amerikaansche vlieger, kapitein Joseph M. Patterson, mede-eigenaar van de Chicago Tribune en directeur-hoofdredacteur van de Daily News van New-York, het voornemen tusschen 1 December a.s. en 1 Februari 1929 met een zeevliegtuig een tocht te maken naar de West-Indiën. Ook deze vlieger denkt Suriname aan te doen.

* * *

„De West” van 26 October brengt weer nieuws over petroleum in Suriname:

„Het strafgeding tegen den heer Houdelet, vervolgd wegens oplichting, heeft er toe geleid, dat opnieuw in Nickerie boringen op kleine schaal zijn ingesteld naar petroleum, ditmaal onder toezicht van de justitie.

De heer Houdelet beweerde, dat hij — grieven hebbende tegen den heer Koker — niet met dezen wenscht samen te werken en hem ten onrechte had medegedeeld, dat het onlangs aangevoerd monster olie afkomstig was van Paradise. Het monster zou echter niet van Paradise zijn, maar wel van een andere plaats in Nickerie, namelijk den Corantijnpolder. Hij bood aan om het gouvernement de plek te wijzen, waar hij zijn monster genomen had in genoemden polder.

De rechter van instructie en de advocaat-generaal, later gevolgd door den gouvernementsscheikundige, zijn daarop met den verdachte naar Nickerie gegaan, die onder scherp toezicht (om geknoei uit te sluiten) een boring heeft verricht tot vijftien of twintig meter diepte. Door de boring werd grond opgebracht, welke doortrokken was met een olieachtige vloeistof, welke eenigszins den reuk had van petroleum.

Van deze vloeistof is een monster in de stad gebracht, hetwelk thans wordt geanalyseerd door den Gouvernementsscheikundige, den heer J. W. van Dijk. Deze is reeds in Nickerie begonnen met dit onderzoek, dat thans in de stad wordt voortgezet. De heer Houdelet blijft inmiddels onder politietoezicht.

In het nummer van 13 November deelt *„De West”* mede er in geslaagd te zijn zekerheid te bekomen, dat het uit Nickerie aangevoerde monster olie bij scheikundig onderzoek gebleken is petroleum te zijn.

„Wij zijn — aldus *De West* — dus nu inderdaad een stapje verder, al is er nog geen reden om hoera te roepen. Want als de grond aan de oppervlakte wat petroleum uitzweet, is dit nog geenszins het bewijs, dat in de aarde deze vloeistof in exploitabele hoeveelheid voorkomt. Maar wel is er o.i. thans alle aanleiding om het onderzoek voort te zetten.”

Tot zoover „De West”.

Maar nu vragen wij ons af: is de heer Houdelet de hem vergezellende heeren niet te slim af geweest? Wij denken hier aan de truc om goudkorrels tegen kwartsrotsen te schieten en daaruit „goudhoudende” monsters te slaan.

Uit de mededeelingen van „De West” blijkt niet of het monster uit den Corantijnpolder overeenkwam met het monster eerst door den heer Houdelet vertoond, als afkomstig van Paradise.

* * *

Het „Amsterdamsch Effectenblad” van 30 Nov. schrijft:

Het Nederlandsche kapitaal toont nog steeds zeer weinig belangstelling voor Suriname. En ook van de Duitsche plannen, waarvan destijds met eenigen ophef melding werd gemaakt, wordt niets meer vernomen. Verheugend is het daarom opnieuw activiteit te bespeuren.

Door hoofdzakelijk Belgische geïnteresseerden is in Den Haag met een kapitaal van ƒ 1.000.000 opgericht de Algemeene Industrie Maatschappij. Reeds zijn concessies verkregen voor boschcomplexen van resp. 250.000 en 73.000 H.A. Het ligt in de bedoeling de bosschen eerst op hun houtrijkdom te exploiteeren en later over te gaan tot de koffie-, sisal- en cassave cultuur. De terreinen zijn direct voor zeeschepen bereikbaar; een gedeelte is bereids in exploitatie genomen.

* * *

Verschenen is het voorloopig verslag der Tweede Kamer over het wetsontwerp tot wijziging van de wet van 2 Juli 1928 tot nadere wijziging en aanvulling van het reglement op het beleid der Regeering in de kolonie Suriname, van de Surinaamsche Bankwet 1928 en van de wet van 2 Juli 1928 tot toekenning van de hoedanigheid van wettig betaalmiddel in Suriname aan de biljetten van de Surinaamsche Bank.

Betwijfeld werd of aan de wijziging wel behoefte bestaat; de in de wet gebruikelijke terminologie moge niet meer met de gebruikelijke in overeenstemming zijn, dit maakt wijziging nog niet noodig.

Herstel van de fout wordt door het voorgestelde ontwerp niet bereikt.

Curaçao.

De begrooting voor 1929.

De Memorie van antwoord op het Voorloopig verslag Hoofdstuk XI (Koloniën) is staatsrechtelijk een belangrijk stuk.

Na de mededeeling, dat de Kroon zich met de in Curaçao vastgestelde begrooting vereenigd heeft, leest men: „Waar de ondergeteekende tegenover de Staten-Generaal verantwoordelijk is voor het ten aanzien van Curaçao gevoerd beleid, wordt op de vrijheid van gedachtenwisseling tusschen Volksvertegenwoordiging en Regeering omtrent de het gewest betreffende vraagstukken in geen enkel opzicht inbreuk gemaakt door het feit, dat, in gevallen als de onderhavige, eene Curaçaosche begrooting niet voor vaststelling bij de wet in aanmerking komt. Hij acht het echter niet van belang ontbloot hieraan aanstands de opmerking te verbinden, zulks meer in het bijzonder met het oog op de luidens het Voorloopig Verslag door sommige leden tijdens het afdeelingsonderzoek te berde gebrachte en hieronder nader ter sprake komende aangelegenheden, dat, nu het gegrond uitzicht bestaat, dat, voor het sluitend maken van zijne begrootingen, het gewest voortaan den steun van het Moederland zal kunnen ontberen, thans de sfeer niet alleen is geschapen, maar ook de gelegenheid van den behouden, voor eene ruime toepassing ten aanzien van Curaçao van het beginsel, dat aan artik 61, tweede lid, der herziene Grondwet ten gron slag ligt.”

Intusschen laat de wet op de staatsinrichti van Curaçao op zich wachten.

Opgesomd worden de in 1928 genomen voo ningen tot verdere doorvoering van de onder gelijkstelling, en meegedeeld, dat de nog over vende maatregelen (uitzendingskosten, verpl singskosten, huur- en instandhouding van ond wijsinrichtingen, pensioenen) slechts geleidel zullen kunnen worden genomen, daar zij ro ƒ 175.000.— zullen kosten.

Omtrent de belastingvrijdom der bovenwindsc eilanden deelt de minister mee, dat die, voor zo ver bekend, nog niet bij den Kolonialen Raad a hangig is gemaakt. Onder herhaling, dat tot plan geleid heeft de overweging, dat van verm dering van den druk der landsheffingen een langrijke verlichting van den minder bevredige den economischen toestand der bevolking daar te verwachten, deelt de minister mee, dat hij n kan inzien, dat een zoodanige, immers verlag van de kosten van het leven medebrengende, cale maatregel, waartegenover belangrijke bes ringen op de uitgaven, ook wat betreft de innin kosten, zullen komen te staan, op zich zelf onju zou zijn, noch dat daaruit noodzakelijk een sm kelhandel op groote schaal van sterken drank worden geboren. „Wat dit laatste betreft”, aldus minister, „is integendeel te verwachten, dat verwezenlijking van de bestaande plannen smokkel van het Fransche naar het Nederlands gedeelte van St. Martin tot het verleden zal g behooren. Men kan er in elk geval van verzek zijn, dat het Bestuur ten deze zich waakzaam betoonen.

Dat met den hiervóór bedoelden maatregel all de economische moeilijkheden, waaronder de derhavige eilanden gebukt gaan, niet zullen overwonnen, en dat de terugslag van den voorsp der benedenwindsche eilanden geen onverme voordeel aan de noordelijk gelegen groep heeft bracht, geeft de ondergeteekende grif toe.”

De gouverneur belooft bespreking met den ni wen gouverneur.

Vanzelf zal dan het oude plan-Helfrich wel sprake komen.

De minister vreest niet, dat de K. R. de belan der bovenwindsche eilanden zal verwaarloozen.

Een betrouwbaar overzicht van de uitgaven bate dezer eilanden over 1927, 1928 en 1929 kan minister niet geven.

In zake de gewapende politie is een bevredige oplossing verkregen.

De vraag of de medewerking der Staten-G raal bij de totstandkoming der W.-I. begrootin op Oost-Indische leest moet worden geschoeid, de regeering onder de oogen zien „bij de ver voorbereiding van de herziening der . . . Regeeri reglementen.”

Strenge straffen.

De Kantonrechter op Curaçao heeft een aut stuurder, die met doodelijk gevolg een meisje h aangereden, veroordeeld tot één jaar gevang straf, en een anderen, die een autobus liet om telen, waarbij verschillende personen letsel bek men, zoodat één zelfs overleden is, tot deze straf met openbare tewerkstelling, in beide vallen met ontzetting van het recht om motorri gen te besturen. Aldus meldt de *Amigoe*.

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit het ondertrouw- en trouwboek der Gere meerde Kerk op Curaçao:

1787

May 27

Is door mij ondergeteekende getrouwt in Tee woordigheid van den ouderling Willem Schoon den Diaken Egidius van Eck

Abraham De Veer Johs. Zn. J. M.

en

Dorothea Elizabeth van Uytrecht J. D.

beide geb. op Curaçao.

N.B. Deeze personen zijn door den Secret. interim Anthony Beaujon ondertrouwt, dewijl z door het overlijden der twee Predikanten voor Kerkenraad niet konde geschieden; weshalven ook een Certificaat van den Secret. voornoemt verzogt en verkreegen dat de drie gebooden van Puye deezes Casteels zonder eenige verhinder of opspraak was geschiet. Welk certificaat was dateerd 17 May Ao. 1787, geteekent Anthony Be jon, Secret. ad interim.

R. Wildrik V: D: minist

Dit is de eerste akte van Ds. Wildrik.

Uit den Verren Vreemde.

Allerlei van overal.

Gebrek aan belangrijke stof voor deze rubriek is voorwaar niet. Zelfs als men indachtig blijft dat de mededeelingen of de beschouwingen zich hebben te bepalen tot hetgeen voor ons inderdaad van belang is.

Laten wij voor dezen keer eens niet bij een of bij enkele punten toeven, maar verschillende onderwerpen opsommen, die als gebeurtenissen of als quaesties van den dag een bonte rij vormen.

In Abessinië of Ethiopië heeft de kroning van Ras Tafari, naast keizerin Zaoditoe, een nieuwen toestand in het leven geroepen, die er o.a. reeds toe geleid heeft, dat de eerste stap gedaan is om de Ethiopische kerk onafhankelijk te maken van de Koptische kerk van Egypte en den patriarch te Alexandrië.

De havenstakingen in Australië zijn geëindigd, maar zij hebben aangetoond dat dergelijke conflicten in een staat, waar de regeering uit de arbeiderspartij gegroeid is, ook niet te vermijden, en evenmin gemakkelijk te beëindigen zijn.

Volgens mededeeling van de Chileensche legatie te Den Haag, zijn door de geweldige aardbeving in Chili, de steden Talca en Constitucion bijna geheel verwoest, Chellan, San Fernando en Curico zwaar beschadigd. 't Aantal dooden overtreft 250, dat der ernstig gewonden 600. Met den opbouw der steden is dadelijk weer een begin gemaakt.

Naar aanleiding van de circulaire, welke de Emigratie-Centrale Holland aan 18 gemeentebesturen in de Noordelijke provincies heeft gezonden inzake de voorgenomen emigratie van een beperkt aantal jonge landarbeiders naar Canada tegen het a.s. voorjaar, heeft het hoofdbestuur van den Nederl. Landarbeidersbond een brief gericht aan al zijn betrokken leden met de opwekking, die emigratie in ernstige overweging te nemen voor hun kinderen, die aan de gestelde voorwaarden voldoen en die gezond en sterk zijn en den noodigen durf bezitten om in het verre land met energie te werken aan de stichting van een beter bestaan, dan ons land hun [illegible]it kan bieden. In den brief wordt verder nog medegedeeld, dat het in de bedoeling der Emigratie-Centrale Holland ligt, aan de emigreerende personen gedurende drie maanden les te doen geven in de Engelsche taal.

De Engelsche onderstaatssecretaris voor de dominions Ormsby Gore heeft in antwoord op een desbetreffende vraag in het Lagerhuis verklaard, dat het tusschen Zuid-Afrika en Duitschland gesloten handelsverdrag geen inbreuk maakt op de bestaande preferentieele rechten, welke de andere deelen van het Britsche rijk bij den invoer van hun producten in Z.-A. genieten. Goederen, in Duitschland gemaakt, hebben dezelfde rechten als die in andere landen gemaakt, behalve indien deze vallen onder een preferentieele tariefbehandeling, welke door een speciale wet der Unie voor andere deelen van het Britsche imperium geldt. In dat geval kan Duitschland geen rechten doen gelden op dergelijke thans bestaande minimumtarieven of tariefreducties.

Te Pretoria acht men den tijd rijp voor den opbouw van een eigen Afrikaansch tooneel, niet alleen als tijdverdrijf, maar in zulk een vorm, dat het kan helpen aan de vorming van het karakter en de ontwikkeling der beschaving van het volk. Onder leiding van dr. M. L. du Toit van het Transvaalsche Universiteitscollege, is thans een Afrikaanse Tooneelbond gesticht, of althans de hoofdleiding daarvan vastgelegd te Pretoria.

Terwijl de bekende Simon-commissie in Britsch-Indië zoo door bomaanslagen, non-cooperation, boycott's, protesten van allerlei aard heen wandelt, dat zij wel de „beruchte" commissie genoemd kan worden, mag de commissie-Butler in Engeland ook niet op verkregen of verschafte bevrediging bogen. Wij hebben t.d.p. vermeld, dat vertegenwoordigers van de Vorstenstaten in Br. Indië, die een andere gemeenschap vormen, dan het onder rechtstreeksch bestuur staande deel van Br. Indië, naar Londen zijn getogen, waar een regeerings-commissie, onder Sir Harcourt Butler, de vele grieven der Indische vorsten had te onderzoeken. Die commissie heeft wel met den rechtsgeleerden raadsman der vorsten, Sir Leslie Scott, beraadslaagd, de vertegenwoordigers hebben ook wat mogen in 't midden brengen, maar tot de gewenschte vrije discussie is 't niet gekomen. De delegatie gaat onvoldaan naar Indië terug. Intusschen zijn de onderdanen in de Vorstenstaten ook niet meer tevreden met de autocratische staatsinstellingen, zoodat er drang naar en uit alle richtingen te wachten is.

Naklanken van de kroningfeesten te Kioto, van keizer Hirohito en zijn gemalin Naga Ko, die getuigenis hebben afgelegd van het voortbestaan van eeuwoude traditiën in het zich verjongende Oosten.

De Vereenigde Staten schijnen er behagen in te scheppen met tegenstellingen te spelen. Zooals de Volkenbond, eigenlijk een schepping van Wilson, in zijn rijk geen genade vond, zoo ondervindt het Kellogg-pact thans in den Senaat zoodanig verzet, dat Coolidge er wel eens tegenover zou kunnen komen te staan, zooals Wilson tegenover zijn schepping gesteld is. De Amer. vloot wordt al maar sterker en grooter gemaakt.

Paraguay en Bolivië zijn beide lid van den Volkenbond, zij nemen ook deel aan de Pan-Amerikaansche Conferentie, die onder leiding van Coolidge thans te Washington wordt gehouden, doch noch 't een, noch 't ander heeft hen weerhouden van een gewapend conflict in te zetten.

Italië is zoo bedacht op kolonisatie van Tripolis, op uitbreiding van zijn Afrikaansch gebied ten koste van Frankrijk, en op de overname van het aan dit land toegekende Volkenbondsmandaat over Syrië, dat het wenschen in deze richting te pas en te onpas overal bij weet te halen.

Naar aanleiding van het vonnis geveld door het Hof van gezworenen der Seine in het proces tegen Modugno, den moordenaar van den Italiaanschen vice-consul Nardini, dat in Italië algemeen veel te mild wordt geacht, is de publieke opinie in Italië, in pers, bij betoogingen, enz. heftig tegen Frankrijk te keer gegaan. Tusschen de verklaringen door komen telkens klanken voor, die ook betrekking hebben op de spanning, welke usschen de twee landen bestaat als koloniale mogendheden.

Voor de Fransche regeering was 't niet prettig juist in dezen tijd zelf ook aangevallen te worden over haar politiek in Syrië. Bij de behandeling van de begrooting van Oorlog in de Kamer van afgevaardigden stelde de socialist Sixtus Quenin voor het daarheen te leiden dat Frankrijk zijn mandaat in Syrië weer in handen van den Volkenbond zou stellen. Poincaré kwam zelf tegen dit voorstel op, maar hij was toch nog niet zeker van een overwinning, zonder er de kwestie van vertrouwen bij te stellen. Het voorstel werd daarop wel aangenomen met 389 stemmen tegen 200, maar deze tegenstand was, onder de gegeven omstandigheden, zeker niet gering te noemen.

China alles nieuw aan 't opzetten. Twijfel omtrent zijn binnen- en zijn buitenlandsche politiek. Geen week zonder spannend nieuws.

Voor ons is van bijzonder belang, dat er een commissie voor Overzeesche zaken is ingesteld, wier taak zich zal uitstrekken tot bemoeienis met de buiten het Rijk van het Midden gevestigde Chineezen. Nederlandsch-Indië heeft herinneringen en nieuwe aanwijzingen hoe vrijmoedig China een dergelijke taak durft opvatten.

Koning Aman Oellah van Afganistan werd op zijn beurt gevangen door den drang om mee te gaan in de beweging die het Oosten in vrij nationalisme doet verlangen naar het prijsgeven van de oude nationale instellingen om deze om te zetten in Westersche nabootsing. De paradox van het Oosten door het Westen tegen het Westen voor het Oosten. Weer op andere wijze dan in Turkije, waar de dictator de republiek beheerscht, en dan in Perzië, waar hij zich op den troon geplaatst heeft, maakt in Afganistan de koning, na een reis door Europa, zich, met zijn gemalin zelf tot den hervormenden dictator, en daar hij geen andere macht hiervoor van den troon te verdrijven heeft, meent hij in korter termijn, in sneller tempo te kunnen handelen. Of hij hierin naar wensch zal slagen? Zonder slag of stoot gaat 't in elk geval niet. Verscheidene stammen teekenden verzet aan. In de grensstad Jalalabad werd een koninklijk paleis in de asch gelegd. De koning stelde zich zelf aan het hoofd der troepen, die het verzet zouden breken. Met moderne wapens, w.o. vliegtuigen, werd opgerukt. Toch bleek de kracht van de verzetsbeweging voldoende om de hoofdstad Kaboel zelf te bedreigen. De regeering is den toestand meester gebleven. Van de verzetslieden zou een 1000-tal den dood hebben gevonden. Aman Oellah heeft zoo zijn eigen revolutie gewonnen: door zijn persoonlijk aandeel in den strijd is hij in grootheid gestegen. Maar de in de bergen teruggetrokken stammen en strijders zijn niet onderworpen.

Hebben wij nog lang niet alles opgesomd?

Daar heeft u gelijk aan. Er zou uit den verren vreemde, in korte opsomming, nog een even lange reeks allerlei van overal aan deze feiten van den dag zijn toe te voegen.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling 's-Gravenhage.

TABAKS-FILM.

Voor de leden van de Afdeeling 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West" had Vrijdag 7 December j.l. des middags en des avonds in het Trianon-Theater, Prinsestraat alhier, de vertooning plaats van de *Tabaksfilm*, welwillend afgestaan door het Tabaksbureau te Amsterdam en opgenomen door den heer Willy Mullens.

De leden waren in grooten getale opgekomen, zoodat het Theater zoowel des middags als des avonds goed bezet was.

Na eene inleiding van den Voorzitter, den heer F. van Peski, waarbij hij hulde bracht aan het pionierswerk van den heer Nienhuys en de Delianen in het algemeen, die in Deli zulk prachtig werk verrichten, werd tot het afdraaien der rolprent overgegaan. Deze geeft een duidelijk beeld van den grooten omvang der tabaksondernemingen in Deli en biedt tal van interessante kiekjes in het bedrijf.

Het zou ons te ver voeren om in alle bizonderheden van de tabakscultuur te treden, doch geven wij in het kort wat vertoond werd, weer.

Wij zagen o.a. het rooien van de oerbosschen, de ontginning der velden, het zaaien, uitplanten en dunnen der tabaksplanten, de wijze waarop deze tegen zon en regen beschut worden, het mesten en sproeien, de pluk der verschillende bladen, bescherming tegen ziekten en insecten, en drogen in de schuren, het sorteeren en fermenteeren en het pakken, merken en wegen van tot de verzending van voor de fabricage geschikte tabak. Ook kregen we een duidelijk beeld van het bouwen der schuren en woningen. De film toonde ons voorts de immigratie uit Java, China en Britsch-Indië, de hospitalen, waaruit de groote zorg voor de werknemers blijkt. Interessant was ook het beeld, hetgeen we van hen kregen, buiten hun arbeid, terwijl het slot ons de terugkeer toonde der koelies en het verlof naar Holland van de Europeanen.

Alle beelden waren mooi en goed verzorgd; zij gaven ons een waar beeld van de hooge trap van ontwikkeling der tabakscultuur in Deli.

't Was een zeer goed geslaagde voorstelling, welke dan ook met bizondere aandacht door de aanwezigen werd gevolgd en met een hartelijk applaus werd begroet, waarvan een groot gedeelte ongetwijfeld den heer Willy Mullens toekomt.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Posterijen en Telegrafie brengt het volgende onder Uwe aandacht:

LUCHTPOST VOOR INDIE.

Met het vliegtuig, dat in den morgen van 10 Dec. van Schiphol naar Ned.-Indië is vertrokken, werden 31 zakken luchtpost vervoerd met een totaal gewicht van 248,550 K.G. bruto en 239,150 K.G. netto. Er behoefde dus geen correspondentie achter te blijven.

De zending bevatte 13242 brieven (waarvan 9594 met voorrang), 3246 briefkaarten (waarvan 1793 met voorrang), 44 drukwerken (waarvan 11 met voorrang) en 19 postwissels (zonder voorrang), totaal 16.551 stuks.

Hiervan werden aangeteekend verzonden, met voorrang 1380 brieven en 38 briefkaarten en zonder voorrang 67 brieven en 13 briefkaarten.

Het ontvangen luchtrecht bedraagt voor stukken met voorrang *f* 14.221.25 (waarvan recht wegens voorrang *f* 4.469.55), voor stukken zonder voorrang *f* 3.589.55, totaal *f* 17.810.80.

KERST- EN NIEUWJAARSTELEGRAMMEN.

Zooals reeds werd gemeld, zal ook dit jaar van 20 December af tot en met 3 Januari a.s. de gelegenheid bestaan om tegen verlaagd tarief Kerst- en Nieuwjaarstelegrammen te verzenden.

Voor de eerste maal zullen dergelijke telegrammen worden toegelaten in het verkeer met Engeland en met Tsjecho-Slowakije. De tekst van deze telegrammen is vrij, mits uitsluitend een Kerst- en/of Nieuwjaarswensch bevattende, en moet gesteld zijn in verstaanbare taal, voor Engeland in het Nederlandsch, Engelsch of Fransch, voor Tsjecho-Slowakije in het Nederlandsch, Engelsch, Fransch, Duitsch of Tsjecho Slowaaksch. De prijs voor deze telegrammen bedraagt 6½ cent per woord met een minimum van 75 cent, zijnde de helft van den prijs van een gewoon telegram.

Voor de Kerst- en Nieuwjaarstelegrammen naar *Oost- en West-Indië* en *Noord-Amerika* kan een keuze worden gemaakt uit 16 verschillende standaard-teksten in de Nederlandsche taal of voor Noord-Amerika bovendien in het Engelsch. Ongeacht het aantal woorden van het adres, hetwelk echter tot het noodzakelijke beperkt moet worden, en van de onderteekening, welke ten hoogste 5 woorden mag bevatten, bedraagt de prijs per telegram:

Naar Nederlandsch Oost- en West-Indië: *f* 3.25.

Naar Noord-Amerika: *f* 2.50 of *f* 3.15, naar gelang de plaats van bestemming in het Oosten of in het Westen van de Vereenigde Staten of Canada gelegen is.

De overseining geschiedt naar Oost- en West-Indië uitsluitend per radio, naar **Noord-Amerika**

H.H. Secretarissen der afdeelingen worden er nogmaals beleefdelijk aan herinnerd, dat in de verschillende rubrieken van het K.W. steeds namen voorkomen van personen, die in aanmerking komen om voor het lidmaatschap der Vereeniging te worden aangezocht.

op verzoek van den afzender ook via Commercial Western-Union, Londen P.Q. en Londen-Marconi.

De aflevering in Nederland van de *buiten-Europeesche* Kerst- en Nieuwjaarstelegrammen geschiedt op luxe formulieren, die uit *Engeland* en *Tsjecho-Slowakije* op de gewone formulieren.

Van het Informatie-Bureau.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

A. Lovink, Ambtenaar voor Chineesche Zaken, Danckertstraat 35, 's-Gravenhage;
Ir. A. Bregman, Landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst, Noorderburglaan 29, Voorburg;
Mej. H. Craciunescu, Laan van Meerdervoort 542a, 's-Gravenhage;
Mej. J. L. Hijmans, Laan van Meerdervoort 53, 's-Gravenhage;
Mas Kisman, Van Kinsbergenstraat 22 (I), Amsterdam;
Allen gouv.-arts bij den D. V. G.
Mr. P. G. Jansen, Hooge Morsweg 46, Leiden;
Mr. L. J. J. v. d. Kaaden, Zonnelaan 1, Hilversum;
Beiden rechterlijk ambtenaar.
J. W. Speckenbrink, Gr. Hertoginnelaan 210, 's-Gravenhage;
D. Aalbers, Amsterdamsche Weg 137, Arnhem;
Beiden onderwijzer bij het O. L. O.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

R. J. Hobé, Opzichter 1e kl. van de Landsgebouwen, Daalschenweg 74, Nijmegen.
Mr. Chr. A. de Vries, Sub.-off. van Justitie bij den raad v. Justitie te Batavia, p.a. Javasche Bank, Amsterdam.
J. P. van Straaten, Onderopz.-machinist bij de S.S. en Tr., Thomsonlaan 96a, 's-Gravenhage.
P. J. Visser, Hoofdopz. Waterstaat en 's Lands B.O.W., Lange Hilleweg 190b, Rotterdam.
C. M. A. F. Gutjahr, Bedrijfsleider Strafgevangenis Cheribon, Strijpschestraat 12a, Eindhoven.
W. van der Klein, Hoofdagent 1e kl. bij de Veldpolitie, Haagdijk 127, Breda.
Mej. A. C. de Haan, Verpleegster 1e kl. bij den Hospitaaldienst, Badhuisweg 10, Scheveningen.
Mr. A. W. H. Bussink, Adj.-inspecteur van Financiën, Riouwstraat 56, 's-GGravenhage.
J. A. van Beuge, Controleur 1e kl. bij het B.B., Galvanistraat 118a, 's-Gravenhage.
G. Wacker, Opzichter voor de Landsgebouwen, Laan van Eik en Duinen 195, 's-Gravenhage.
J. van Noortwijk, Onderwijzer der 1e kl. bij het O. E. L. O., Amstel 340, Amsterdam.
Ir. Ngo Hok Go, Ingenieur 2e kl. bij de S.S. en Tr., Van Weede van Dijkveldstraat 41, Den Haag.
J. van der Werff, Dir. officier van Gezondheid 1e kl., Fred. Hendrikplein 17, 's-Gravenhage.
M. J. Zaaijer, Officier van Gezondheid 2e kl., Bos Rotterdam.
H. J. M. Klaar, 1e Luitenant der Infanterie, Gr toginnelaan 222, 's-Gravenhage.
J. H. van Temmen, Lt.-Kolonel der Infanterie, v. Eik en Duinen 225, 's-Gravenhage.
C. J. van der Meulen, ambt. 4e kl. (gr. II), In- en en Acc., Van Brakelstraat 2, 's-Gravenhage.
A. Ph. W. Noordink, Inspecteur 1e kl. der Centrale Leuvenschestraat 13, Scheveningen.
W. L. Rom, Wd. vakonderw. a. d. Ambachts Keboemen, Amsteldijk 138, Amsterdam.
G. G. G. H. Huijsdens, Opz.-machinist b. d. S.S. Balistraat 28, 's-Gravenhage.
G. E. Croese, Onderopz.-machinist b. d. S.S. Balistraat 28, 's-Gravenhage.
C. J. van Mansum, eerstaanw. geneesheer b. d. bilinmijnen, Clivialaan 8, Heemstede.
Mej. J. Polak, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O. Poste-restante, Dieren.
K. H. Storbeck, opz. b. h. Marine-Etablissement baja, Seehausen (Altmark) Schultov. 3.
Mevr. B. Hofland, geb. Baudoin, Hoofdtelefoniste b. h. Telefoonkantoor te Weltevreden, Pension ders, Wanningstr., Amsterdam.
V. Ch. W. Borst, Beheerder 2e kl. bij 's Landspa te Soerabaja, Regentesselaan 12, 's-Gravenha
Mr. W. Holthuis, Adj.-inspecteur van Financiën, linastraat 32, 's-Gravenhage.
A. G. P. Fortgens, Leeraar b. d. Techn. school te doeng, Overtoom 21 (I), Amsterdam.
L. G. Portier, Architect (burgerl. ambt.) der Leliegracht 17a, Amsterdam.

MET PENSIOEN:

D. Klaassens, Kantoorhoofd 1e kl. b. d. P.T.T. p. a. P. J. Moltjes, Guyotplein 3, Groningen.
J. Snijder, Onderw. 1e kl. bij het Openb. West. Celebesstraat 52, 's-Gravenhage.
S. van der Eijk, Werktuigkundige bij de S.S. e Willebrordusplein 25b, Rotterdam.

Mutatiestaat van 5 tot 12 December.

Nieuwe Leden

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
K. F. Aronds, Oud- O.-I. Ambt., Apeldoorn, Soerenscheweg 84. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
Mevrouw S. Feichter-Granpré Molière, Amsterdam, Warmondstraat 78huis. ƒ 5.	Mevr. M. Naessens-Wardenaar te Amsterdam.
Mevrouw M. Buchenbacher, Amsterdam, Saxen Weimarlaan 8. ƒ 5.	Mevr. M. Naessens-Wardenaar te Amsterdam.
A. J. C. von Kellner, Utrecht, Catharijnersingel 34. ƒ 5	Eigen aanmelding.
J. P. Wijtenhorst, Hoofdingenieur v. d. Rijkswaterstaat, Groningen, Turfsingel 75. ƒ 5	den heer B. A. Kwast te Groningen.
Mevr. J. G. Groen-Hovendaat, Nijmegen, Gerard Noodstraat 6. ƒ 5	Voorzitter Afd. Nijmegen.
L. Korijn, in Effecten, Den Haag, Mauritskade 1. ƒ 5...	Eigen aanmelding.
J. E. Lemmers, p. a. Hollandschen Consul, 106 Avada Branco te Rio de Janeiro. ƒ 5	den heer R. R. W. Fränkel te Paramaribo.
Mevrouw M. Steensma-Braat, Den Haag, Galvanistraat 81. ƒ 5.	den heer F. de Munnik te Den Haag.
Mevrouw de weduwe W. Lehnkering-van Berkel, Den Haag, Beukstraat 23. ƒ 5.	Mevrouw M. F. Ruempol-Schomert te Den Haag.

Afschrijvingen

D. H. Engelberts, oud-Onderwijzer 1e kl., Rijswijk, Geestbrugweg 91 (overleden).
P. J. M. Smith, oud-Luitenant-Kolonel N.-I. L., Den Haag, Blankenburgstraat 58 (overleden).
C. Versluis, Oud Gouvernements-secretaris te Bandoeng. (overleden).
R. van Eer, Hoofd der School op Helena Christi Paramaribo.
G. E. Pinas, Hoofd der School op Kwatta, Param
H. N. Sno, Onderwijzer St. Willebrordusschool, maribo.
Het „Zeemanshuis" te Willemstad (Curaçao).

Adresveranderingen

Dr. H. Kraemer, van: Rijswijk, Willemstraat 6 naar: Amsterdam, Vondelstraat 172. ƒ 5.
Mevrouw de Weduwe C. Jesse-Catoire, van: Den Haag, Aucubastraat 20 naar: Amsterdam, Noorder Amstellaan 209 I, p.a. familie Cransberg. ƒ 5.
P. Vermeulen, oud O.-I. Ambtenaar, Bloemendaal, van: Verlengde Kapellaan 9B naar: „Hotel Iepenhove", Hartelustlaan.
W. L. Zonnevijlle, oud-Kapitein Art. N.-I. L., Groningen, van: Jozef Israëlstraat 57 naar: H. W. Mesdagplein 10.
H. J. A. Nijpels, Agent Rotterdamsche Lloyd, Eindhoven, van: Fazantlaan 6 naar: Prins Hendriklaan 9.
J. S. A. van Dissel, oud O.-I. Ambtenaar, van: Bor bij Lochem naar: Pension Lido te Menton-Ga (A. M.).
W. D. H. Baron van Asbeck, van: San Sebastian neral Echaquë 14 terug naar: Madrid, Legacion los Paises Bajos, Plaza de las Salesa 10.
Mevrouw M. S. Moerbeek-Demmeni, van: Den Laan van Meerdervoort 582 naar: Bandoeng, barpark 9. ƒ 5.
D. J. Spanjaard, thans Burgemeester van Tegal.
W. J. W. Schellekens, Administrateur Ondern. „Kl pang", van: Medan naar: Rijswijk (Z.-H.), Fred laan 23, p. a. Mevrouw Klasens-van Duuren. ƒ 6

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD : Lofwaardig Regeeringsbeleid, door Dr. H. G. Heijting. — J. D. M. van Reijn Snoeck † (met portret). — De Billiton-film. — Irrigatiewerk op Java. — Opgave van Inlandsche- en Chin.-Mal. bladen en periodieken. — Van Week tot Week — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen: I. Uit de Europeesche Pers, II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. - Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Apeldoorn, II. Groningen en Ommelanden, III. Rotterdam. — Mededeelingen: I. Van de Redactie, II. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 12 tot 19 December.

Lofwaardig Regeeringsbeleid,

door

Dr. H. G. HEIJTING.

Gereede aanleiding bestaat er om de aandacht te vestigen op een drietal maatregelen op het gebied der arbeidswetgeving die van bovenbedoeld beleid der Indische regeering getuigen.

In de eerste plaats door *over de schutting heen bij den buurman te kijken.*

Sedert wij getracht hebben te betoogen dat in navolging van de arbeidswetgeving en hare praktijk op Britsch Malakka (verbod van contractarbeid in 1903, beperking der poenale sanctie in 1921, hare afschaffing in 1923) het voor Nederlandsch-Indië gewenscht zou zijn de poenale sanctie vanaf 1930 geleidelijk los te laten [1]) is bij monde en in geschrift bij voortduring gepoogd aan te toonen dat zonder de poenale sanctie de ontwikkeling der buitengewesten tot stilstand gedoemd zou worden. Evenwel zagen wij daarbij nimmer iets gerept over den toestand op Malakka, laat staan verklaard waarom toch b.v. de rubbercultuur op de Europeesche ondernemingen in Nederlandsch-Indië niet in vrijen arbeid zou kunnen gedreven worden, terwijl dat sedert 1923 op Malakka mogelijk is gebleken.

Allicht zal menigeen getwijfeld hebben aan de daadwerkelijke vrijheid van dien arbeid bij den buurman en daarom gemakkelijk berust hebben in de onvrijheid van den contractarbeid op eigen erf.

Thans echter is er geen plaats meer overgebleven voor eenig spoor van twijfel. Het hoofd van het Arbeidskantoor te Batavia n.l. *heeft de betrokken toestanden op Malakka onderzocht en bevonden dat de arbeid op de ondernemingen inderdaad vrij is,* terwijl door een uitstekend ingericht werfsysteem *ruim voldoende werkkrachten beschikbaar zijn.* Alleen meent rapporteur dat de door de Britten toegepaste regeling van de bedrijfsvoering eerst na eenige verbetering, in Nederlandsch-Indië ware na te volgen. Derhalve behoort volgens hem, bij den overgang van het stelsel der poenale afdwinging van de contractsnaleving naar dat van zuiver civiele schadeloosstelling, een oplossing gezocht te worden die bij geheele vrijheid een beter werkstelsel handhaaft dan althans in de afgelegen en minder gewilde ondernemingen op Malakka aangetroffen wordt.

In de Algemeene beschouwingen van de memorie van antwoord op het voorloopig verslag betreffende de begrooting van Nederlandsch-Indië voor 1929 schrijft de Minister van Koloniën o.m. ongeveer als volgt: In overleg met de ondernemers moet naar een stelsel worden gezocht om de poenale sanctie *zonder te groot risico voor de cultures* [2]) te beperken en geleidelijk te doen verdwijnen. Als eerste stap in die richting zou wellicht de afschaffing der poenale sanctie bij de reëngagementscontracten in aanmerking kunnen komen.

In de tweede plaats door *de hand het eerst in eigen boezem te steken.*

Dikwerf is tegen de afschaffing van de poenale sanctie aangevoerd, dat de Regeering zelve in de landsbedrijven ze blijkbaar niet kan missen, waarom zou de particuliere industrie dan daartoe moeten overgaan!

In den Volksraad nu gaf de Regeeringsgemachtigde de volgende inlichtingen *over de voorgenomen inkrimping van de poenale sanctie bij de landsmijnbedrijven.* In 1929 zal nl. die sanctie voor arbeiders met in totaal méér dan 5 jaren onafgebroken dienst buiten toepassing worden gelaten. Met hen wordt een reëngagement gecontracteerd op den voet der *vrije arbeidsregeling,* dus niet langer volgens de Koelieordonnantie. Dit laatste nog wel met arbeiders van 3—5 jaren onafgebroken dienst, doch alleen met straf- of dwangbepaling wegens voortgezette dienstweigering of desertie, niet langer bij andere overtredingen. Dus heeft de Regeering besloten het goede voorbeeld te geven, wegwijzer te zijn op een moeielijk begaanbaar, door alle belanghebbenden bij voorbaat afgekeurd pad. Een stap die op zich zelf beschouwd reeds ten volle lof verdient, omdat — zoo ergens — zeker in de landsmijnen de tucht behoorlijk verzekerd dient te zijn onder werklieden die alleen al wegens den arbeid onder den grond — zwaar, onaangenaam en aan den inlander geheel vreemd — moeilijk tevreden zijn te stellen, terwijl zij bovendien moeten samenwerken met tot dwangarbeid veroordeelden, dus met lieden die weinig reden hebben om in opgewekte stemming hun plicht te doen. Onder dergelijke omstandigheden een scherp tuchtmiddel tegenover de contractanten los te laten beteekent heel wat meer dan het ooit kan zijn voor een particuliere cultuuronderneming waar de arbeidsvoorwaarden in boven aangeduid opzicht gunstiger zijn.

In de derde plaats ten slotte door *die dwangbepalingen te behouden welke rechtstreeks en uitsluitend het belang der arbeiders dienen.*

Steeds is als een wichtig argument voor het behoud van het arbeidscontract onder bescherming der poenale sanctie aangevoerd het groote voordeel van [illegible] verplicht sanitair toezicht op de werklieden. [illegible]elnu, er zal een voorstel worden voorbereid om de bovengenoemde vrije arbeidsregeling aan te vullen met het verbod (als in de Koelieordonnantie) aan den zieken arbeider om zich zonder vergunning van den geneesheer uit een ziekeninrichting te verwijderen en met de bepaling dat bij overtreding daarvan de patiënt door de politie kan worden teruggebracht.

Op deze wijze kan derhalve, ook bij de vrije arbeidsregeling, de terecht zoo zéér geprezen zorg voor de gezondheid der arbeiders gehandhaafd blijven.

[1]) Zie de Indische Gids van September 1926, blz. 769.
[2]) Wij cursiveeren.

J. D. M. VAN REIJN SNOECK †.

Met ontsteltenis vernam het Hoofdbestuur het onverwacht overlijden op 16 December van den heer

J. D. M. van Reijn Snoeck, Secretaris der afdeeling Rotterdam onzer Vereeniging, in den betrekkelijk nog jeugdigen leeftijd van 47 jaar.

Sedert 1924 aan de vereeniging verbonden, heeft de overledene zich reeds dadelijk leeren kennen als een man die warm voelde voor het doel en streven van „Oost en West". Als goed Nederlander ging zijn genegenheid niet minder uit naar de Overzeesche Gewesten zelven, ofschoon hij die nimmer bezocht had. Hij betreurde dat en zijn wensch was het, nog eenmaal in de gelegenheid te komen die schoone gebiedsdeelen van ons Rijk te mogen bezoeken. Het is niet te verwonderen dat zoo iemand zich gedrongen gevoelde om daadwerkelijk blijk te geven van hetgeen hem bezielde en ofschoon hij een druk ambt in de stad zijner inwoning bekleedde, stelde hij zich, kort na zijn toetreding, beschikbaar voor het Secretariaat der afdeeling Rotterdam, een functie die hij uitoefende op de wijze als menschen van zijn gehalte dat plegen te doen, met gelijke plichtmatigheid, ernst en toewijding als al het overige. Zijn heengaan is voor de Rotterdamsche afdeeling en ook voor de geheele vereeniging een gevoelig verlies. In deze enkele woorden moge de deelneming doorklinken van het Hoofdbestuur dat van Rein Snoeck steeds in eere en erkentelijkheid zal blijven gedenken.

De Billiton-Film.

Donderdag 13 December j.l. werd door de afdeeling Amersfoort onzer Vereeniging, in samenwerking met het Departement Amersfoort van de Nederlandsche Maatschappij voor Handel en Nijverheid, in de groote zaal van Amicitia vertoond de „Billiton-Film", welke daartoe bereidwillig door de Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij Billiton aan ons was afgestaan.

Eene aantrekkelijkheid van deze vertooning was, dat de film door den oud-hoofd-administrateur van de Billiton Maatschappij, den heer *J. C. Mollema* te 's-Gravenhage werd toegelicht en verduidelijkt.

Voordat de lichtbeelden op het doek verschenen, heeft de spreker voorn. eene causerie gehouden, waarin hij ons een schat van wetenswaardigheden vertelde over de tinwinning op het eiland Billiton, van af den noesten arbeid van de pioniers, die onder de grootste moeilijkheden hun werk op dit tropisch eiland aanvingen, welke moeilijkheden zij echter met echt Hollandsche doortastendheid weten te overwinnen, niettegenstaande de gro[…] sterfte onder hunne Aziatische en Europee[…] medewerkers, tot aan het ontstaan in den loop [...] jaren van eene bloeiende industrie, die rijpe vru[…]ten heeft afgeworpen voor hen, die den durf had[den] zich daarin geldelijk te interesseeren. Zoo[als] meestal in Ned.-Indië het geval is, werd ten lan[g]leste het moedige doorzettingsvermogen beloond.

Ook het Ned.-Indisch Gouvernement bedong [van] die vruchten zijn deel, hetwelk laatstelijk in [een] deelgenootschap, in een zg. „Gemengd Bedr[ijf"] werd omgezet.

Het meest interessante uit deze causerie was de uiteenzetting van de theorie nopens de w[ijze] waarop in praehistorische tijden de tinhoude[nde] gassen zich door de granietmassa's van het Oe[r]steente hadden heengebroken en tot erts wa[ren] verstart en hoe, naast de tinafzettingen in dit steente, die thans door dagbouw en mijngan[gen] worden geëxploiteerd, door verwering en erosie alluviale tinlagen werden gevormd.

De wijze waarop het tinerts in vroeger jaren thans, na de geweldig doorgevoerde mechanisee[ring] van het bedrijf, werd en wordt gewonnen, dem[on]streerde ons de vierdeelige film op de meest s[…]terende wijze. Er zijn daar kunstenaars aan werk geweest, getuige de prachtige opnamen [van] de lens, die ons meermalen als het ware sch[ilde]rijen voortooverden vol groot gevoel voor het [na]tuurschoon.

De spreker had de vriendelijkheid om — [niet]tegenstaande de film zich door bijschriften g[oed] toelichtte — nu en dan eenige passende en [met] geestigheid pakkende opmerkingen te maken, w[aar]door nog veel verduidelijkt werd.

Het was een alleszins geslaagde avond, waa[r] het accompagnement van de muziek niet w[einig] meewerkte, en onze voorzitter, de heer E. R[…]huyzen, vertolkte zeer zeker aller gevoelens, [toen] hij aan het slot dank bracht, niet alleen aa[n de] Gemeenschappelijke Mijnbouw Maatschappij [Billi]ton en aan haren gedelegeerde, ons medelid [den] heer Ir. A. Groothoff, voor zijne bemoeiingen [om] ons deze rolprent te verschaffen, maar ook aan [den] heer Mollema voor alle moeite, die hij zich zoo [on]baatzuchtig gegeven had om ons zoo'n m[ooien] avond te brengen.

De Secretaris,
Mr. E. H. BERGSM[A]

Irrigatiewerk op Java.

Professor Ir. Thal Larsen, hoogleeraar in W[age]ningen, door een kort welkomstwoord van den [voor]zitter ingeleid, hield Vrijdag 7 December j.l. [een] zeer belangwekkende lezing voor de afd. Nij[megen] onzer vereeniging, over „het Irrigatiewerk op J[ava"]. Daar het onderwerp van zelf al een sterk tech[nisch] karakter heeft, heeft de hooggeleerde spreke[r ge]tracht het populair en aantrekkelijk te maken [en] direct aanschouwelijk te werken middels mooie lichtbeelden.

De Javaan van nature landbouwer bij uitnem[end]heid heeft op primitieve doch practische mani[er] irrigatie voor zijne sawahs buitengewoon wete[n toe] te passen. Later bleek, dat die wijze niet [vol]doende was, om de beschikbare gronden [te be]vloeien en dat kunstwerken noodzakelijk we[rden]. De heilzame gevolgen van het nieuwe systee[m zag] men duidelijk o.a. in Bantam, waar de landb[ouw] zeer gebaat was na het ontstaan van zulke irri[gatie] kunstwerken. Ook de veelvuldige bandjirs, d[ie] heele streken verwoestten, drongen tot techn[ische] verbetering van de waterverdeeling. In enkele [gevallen] ken kon men de bergstroomen op eenvoudige [wijze] door groote bergsteenen afleiden, om den b[andjir] te bedwingen. De aftapping was evenwel [niet] overal zoo eenvoudig; op vlak terrein werd[en ge]cementeerde stuwdammen aangelegd. Waar d[e …] ten te hoog werden bracht men voorloopig k[…] van bamboe aan, gevuld met steenen; later w[erden] die vervangen door korven van gevlochten ij[zer …] gevlochten ijzeren matrassen. Verschillende [stuw]dammen kregen wij te zien in de prachtige la[nd]wen der Preanger Regentschappen, eenige v[an …] bergstroomen loopen in het grootste deel van [den] Oostmoesson droog. Eene mooie prise d'eau [werd] ons vertoond in het Oosten van Java, in Prob[olin]go: de dam te Pekalèn. De groote regenval [ver]oorzaakte soms die dammen te verhoogen, o[m…]

bandjirs de kunstwerken geheel vernielden. Het werd dan een voortdurend bewaken van- en een strijd tegen het lastige element. Deze irrigatiewerken waren veelal omgeven door mooie aangelegde lanen van regenboomen (onze welbekende mooie „flamboyants"!) en assemboomen. Een zeer interessante plaat was de basaltrots van den Goenoeng Gadjah, 1000 voet boven de zee gelegen, die voor triangulatiedoeleinden gebruikt wordt. Bij groote rivieren werden meermalen dubbele afvloeiingen gemaakt. In de streken, waar hooge bergwanden de rivier op haren loop vergezellen, zooals in het Serajoedal bij Bandjar-Negara heeft men zelfs het stud met betonplaten bezet. Elders moesten weer tunnels gegraven worden, om de aftapping te regelen. Bij den afvoer van overtollig water werd, teneinde de wanden van hoog gelegen leidingen voor afslijting van het neerstortende water te behoeden, het bed van de kunstmatige leiding aan het uiteinde verhoogd, zoodat het water in een boog in het ontvangbekken neerspringt. Zeer mooi is zoo'n aquaduct in de kali Kloedo in het gebergte bij den Boro-Boedoer. De grootste aquaduct is in Tegal over de Pemali rivier, die 24 M³. water per seconde doorlaat. In de omgeving van Ngamplang bij Garoet zagen wij een plaat van de primitieve opstuwing van het water voor de sawahs, door de bevolking aangelegd door middel van dammen van boomstammen, doornstruiken en bladeren, en verder de waterverdeeling door bamboeleidingen.

Voor groote problemen werd het irigatiewezen thans ook door plotselinge natuurrampen geplaatst: zoo is de aftapping van de groote kali Brantas zeer bemoeilijkt na de eruptie van den Kloet, waardoor voortdurend in de van den berg afstroomende riviertjes veel zand afgevoerd, de rivierbedding aanmerkelijk verhoogd wordt en dijkdoorbraak veroorzaakt wordt bij grooten regenval. In terreinen, waar dikwijls zware bandjirs plaats hebben, o.a. ook in Groot-Atjeh, heeft men beweegbare stuwdammen aangebracht, die gemakkelijk bediend worden en waardoor dijkendoorbraak voorkomen wordt. In den laatsten tijd heeft de uitvinding van den Amerikaan Stoney eene aanmerkelijke verbetering aangebracht in het aftappen van onverwachte waterbandjirs. Het is de zoogenaamde Stoneyschuif, het zijn geconstrueerde ijzeren roldeuren, die, door het optrekken van de breede zware ijzeren schuiven, het afvloeien van het water in den kortst mogelijken tijd in groote mate vergemakkelijken. Zoo zagen wij er een aangebracht in de Tjiledjoeng en eveneens in de Tjitaroem. In deze laatste heeft men roldeuren van 20 Meter breedte, de scheepvaartsluis is er naast.

Deze lezing werd nog besloten met eenige lichtbeelden van de practische toepassing van de kunstwerken voor de bevolking: het op het veld brengen van het water, de vele overlaten, de secundaire leidingen enz.

De voorzitter nam nu het woord, om den hooggeleerden spreker te danken voor de belangwekkende stof en de onafgebroken serie van schitterende lichtbeelden, waardoor op overzichtelijke wijze het voornaamste van het irrigatiewezen ons bijgebracht was. Het was een uitmuntend protest tegen de insinueerende critiek: dat alleen de kapitalisten door de regeering geholpen werden en een duidelijk bewijs, hoedanig de opbloeiing van het welvaartspeil van de Indische bevolking door het irrigatiewezen bevorderd wordt.

M. R. S. BLECKMANN-HOOGENSTRAATEN.
Secretaresse Afd. Nijmegen,

Opgave van Inlandsche- en Chin.-Mal. bladen en periodieken.

Ongeveer drie jaren geleden bevatte het *Kol. Weekbl.* eene lijst van niet-Europeesche persorganen, welke was ontleend aan een door het Bureau voor de Volkslectuur te Weltevreden uitgegeven overzicht. Naar men ons meermalen verzekerde heeft deze opgave zeer goede diensten bewezen, vooral aan hen, die haar indertijd uitknipten en dus bij de hand hadden, wanneer in het K. W., of andere bladen, een of ander Inheemsch periodiek werd aangehaald, meestentijds zelfs met afkorting van den naam. Intusschen is bedoelde opgave zeer verouderd en komt het niet ondienstig voor haar te vervangen door een nieuwe, welke tot den laatsten tijd is bijgewerkt. Het is weder het Bureau voor de Volkslectuur dat ons in staat stelt niet alleen de thans verschijnende bladen te noemen, doch tevens korte aanwijzingen toe te voegen omtrent de taal in welke ze worden gedrukt; de redactie, plaats van uitgave, verschijndagen en richting of strekking.

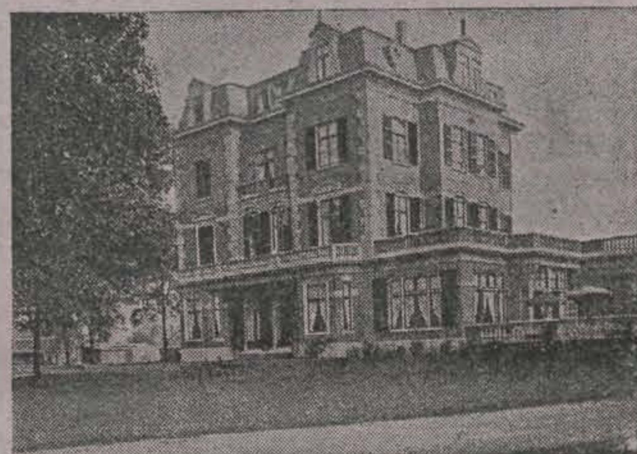
A. Godsdienstige Bladen.

Al Falah (Jav.), Redactie: Red. commissie, Solo, 1 × p. m. (Mohammed.).
Al Imtisal (Soend.), Redactie: R. H. M. Saleh, Tasikmalaja, 2 × p. m. (Mohammed.).
Annidaa (Jav.), Redactie: A. Karim Moe'thie, Semarang, 1 × p. m. (Mohammed.).
Bintang-islam (Mal.), Redactie: H. Fachrodin e.a., Djokja, 2 × p. m. (Mohammed.).
Chabar Ambon (Mal.), Redactie: H.B. Inl. Leeraarsbond, Ambon, 2 × p. m. (Christel. Protest.).
Cursus Islam (Jav.), Redactie: Red. commissie, Solo, 1 × p. m. (Mohammed.).
Daroel Oeloem (Mal.), Redactie: A. Sjamsoel Hadi, Solo, 1 × p. m. (Mohammed.).
Gerédja Katholik (Jav.), Redactie: R. K. Pastorie, Menado, 1 × p. m. (Christel. Roomsch-Kath.)).
Kemaoean Zaman (Mal.), Redactie: K. M. Malik Karim, P. Pandjang, 1 × p. m. (orgaan Moehammadijah).
Kristen-Djawi (Mal.), Redactie: D. Mestaka, Malang, 1 × p. m. (Christel. Protest.).
Kristen-Tionghoa (Mal.), Redactie: Pouw Peng Hong e.a., Weltevreden, 1 × p. m. (Christel. Protest.).
Licht (Het) (Ned.), Redactie: Comm. v. red. Jong Isl. Bond, 1 × p. m. (Mohammed.).
Mardi-Rahardja (Jav.), Redactie: Soeseno, Magelang, 1 × p. m. (Christel. Protest.).
Menara Koedoes (Jav.), Redactie: H. Kaljoebi, Koedoes, 1 × p. m. (Mohammed.).
Merga Si Lima (Bataksch), Redactie: Goenoeng Meriah, Kaban Djahe, 1 × p. m. (Christel. Protest.).
Minahasa Courant (Mal.), Redactie: W. A. Bode, Tomohon, 2 × p. m. (Christel. Protest.).
Moeda Kristen Djawi (Jav.), Redactie: S. Sindhoepramana, Solo, 1 × p. m. (Christel. Protest.).
Noeroe'l Islam (Jav.), Redactie: A. Sjamsoel Hadi, Solo, 1 × p. m. (Mohammed.).
Oetoesan Nahdatoel Oelama, Soerabaja.
Pamong Christen (Jav.), Redactie: S. Atmawasana, Solo, 1 × p. m. (Christel. Protest.).
Pembawa Damai (Mal.), Redactie: Mevr. Loing Kalangi, Menado, 1 × p. m. (Christel. Protest.).
Penerangan Islam (Mal.), Redactie: A. D. Haanie, Djokja, 2 × p. m. (Mohammed.).
Persatoean (Mal.), Redactie: Maradja Sayuti Loebis, Soerabaja, 1 × p. w. (Mohammed.).
Sebidji-Sawi (Mal.), Redactie: H. A. Warouw, Malang, 1 × p. m. (Christel. Protest.).
Siadji-Panoetoeri (Bataksch), Redactie: Ph. Pangariboean, Lagoeboti, 2 × p. m. (Christel. Prot.).
Soeara Islam (Mal.), Redactie: M. S. Oemar, P. Brandan, 1 × p. m. (Mohammed.).
Soeara Katholiek (Mal.), Redactie: Red. commissie, Moentilan, 1 × p. m. (Christel. Roomsch-Kath.).
Soeara-Moehammadijah (Mal.), Redactie: M. Amdjad, Djokja, 2 × p. m. (Mohammed.).
Soeara tjabang Moehammadijah Betawi (Mal.), Redactie: R. H. Hidajat'oellah, Weltevreden, 1 × p. m. (Mohammed.).
Soengoeting Moehammadijah (Jav.), Redactie: R. Moeslimin, Djokja, 1 × p. m. (Mohammed.).
Swara Nahdhatoe'l Oelama (Jav.), Soerabaja, 1 × p. m. (Orgaan der ver. Mohammadijah).
Zaman Baroe (Mal.), Redactie: S. G. Moelia, Weltevreden, 1 × p. w. (Christel. Protest.).

B. Vak- en Vakvereenigingsbladen.

A. G. G. (Mal.), Redactie: H. Soetan Ibrahim e. a., Fort de Kock, 1 × p. m. (Org. Onderwijzersver. „Aboean Goeroe-goeroe").
Doenia Pegadaian (Mal.), Redactie: Bondsbestuur (Soerjopranoto e.a.), Djokja, 1 × p. m. (Org. P. P. P. H.).
Kereta Api (Mal.), Redactie: Hoofdbest. P. B. S. T., Bandoeng, 1 × p. m. (Org. Inl. Spoorbond).
's Landskas-bond (Mal.), Redactie: Het Hoofdbestuur, Salatiga (Org. personeel 's Landskassen).
L. I. B. (Mal.), Redactie: Wardikoen, Modjokerto, 6 × p. j. (Org. L. I. B.).
Medan Politie Boemipoetra (Mal.), Redactie: Soetjipto e.a., Semarang, 1 × p. m. (Org. Politiebeambt.).

Oentoek keperloean kita (Mal.), Redactie: Ramadin, Tjimahi 1 × p. m. (Org. Ver. Inl. O. O.).

Oetoesan Goeroe (Mal.), Redactie: Bestuur P. G. G. A., Kota Radja, 1 × p. m. (Org. P. G. G. A.).

Orgaan I. V. B. (Mal.)), Redactie: Voorz. H.B., Bandoeng, onger. (Org. Ind. Vaccinateursbond).

Orgaan dari O. I. B. A. (Mal.), Redactie: M. Brono, Madioen, 1 × p. m. (Ver. v. Ongedipl. Inl. B.B.-ambt.).

Paririmbon Goeroe (Soendaneesch), Redactie: M. Kd. Mangoendimadja, Bandoeng, 2 × p. m.

Pembantoe (Mal.), Redactie: Soekelan, Weltevreden, 1 × p. m. (Org. P. G. B.).

Pedoman Tani (Mal.), Redactie: Landb.-Voorl. D., Tondano, 1 × p. m. (Landb.-orgaan).

Pemimpin Tani (Mal.), Redactie: Landb.-Voorl. D., Balige, 1 × p. m. (Landb.-orgaan).

Persatoean Goeroe (Nederl. en Mal.), Redactie: A. W. Karjoso, Solo, 1 × p. m. (Org. P. G. H. B.).

Sinar Tani (Mal.), Redactie: Landb.-Voorl. D., Bondowoso, 1 × p. m. (Landb.-orgaan).

Soeara Boemipoetera S.S. (Mal.), Redactie: Abdul Rachman, Padang, 2 × p. m. (Org. S.S.-personeel).

Soeara Boschwezen (Mal.), Redactie: Soerjopranoto, Djokja, 1 × p. m. (Org. „Perserikatan Pegawai Boschwezen").

Soeara Kadaster (Mal.), Redactie: R. Tjokro Prawiro, Bandoeng, 1 × p. m. (Org. Kadasterbond).

Soeara Regie (Mal.), Redactie: St. Parlindoengan, Medan, 1 × p. m. (Org. O. R. B.).

Soerat Chabar Tani (Mal.), Redactie: Landb. Voorl. D., Kotaradja, 1 × p. m. (Landb.-orgaan).

Soeloeh-Peroesahaan-Tanah (Mal.), Redactie: Landbouw Voorl. D., Palembang, 1 × p. m. (Landb.-orgaan).

. . Tani (Mal.), Redactie: Land. Voorl. D., Padang, 1 × p. m. (Landb.-orgaan).

Tani Maloeka (Mal.), Redactie: Landb. Voorl. D., Amboina, 1 × p. m. (Landb.-orgaan).

C. Nieuwsbladen in de Buitengewesten.

Matahari Indonesia (Mal.), Redactie: J. Manoppo, Medan, dagelijks (Nationalistisch).

Oetoesan-Sumatra (Mal.), Redactie: Dja Parlagoetan, Medan, 3 × p. w. (Nationalistisch).

Pemberita-Makassar (Mal.), Redactie: C. I. Rieuwpassa, Makassar, dagelijks (Nationalistisch).

Pertja Selatan (Mal.), Redactie: Bratanata, Palembang, 3 × p. w. (Liberaal).

Pertjatoeran (Mal.), Redactie: Maharadja Tinggi, Sibolga, 3 × p. w. (Nationalistisch).

Pewarta-Deli (Mal.), Redactie: Mangaradja Ihoetan, Medan, dagelijks (Nationalistisch).

Tjaja-Soematra (Mal.), Redactie: Sampono Radja, Padang, dagelijks (Liberaal).

Warta-Hindia (Mal.), Redactie: E. Jr. Marah Srimahadewa, Padang, 2 × p. w. (Liberaal).

D. Inl. Periodieken in de Buitengewesten.

Anak Batak (Bataksch), Redactie: Victoria Loemban Tobing, Sibolga, 2 × p. m. (Org. „Kongsi Dagang".

Al-sjarq (Mal.), Padang, 2 × p. m. (Org. Sum. vrouw. Vooruitstr.).

Bali Adnjana (Mal.), Redactie: I. G. Tjakratanaja, Singaradja, 3 × p. m. (Hindoe-Balineesch).

Bendahara Borneo (Mal.), Redactie: A. A. Hamidhan, Samarinda, 3 × pà m. (Borneo-nationalistisch).

Berita (Mal.), Redactie: Soekar, Palembang, 1 × p. w.

Celebes (Mal.), Redactie: J. A. Frederik, Menado, 1 × p. m. (Neutraal).

Deliana (Mal.), Redactie: firma Zahari & Co., Medan (1 × p. m.).

Fikiran (Mal.), Redactie: J. C. Weijdemüller, Menado, 1 × p. w. (Vrijz.-democraat).

Malam Djoema'at (Mal.), Redactie: Amir Hasan, Saleh Balala, Bandjermasin, 1 × p. w. (bijv. Bintang Borneo).

Minbar Doenia (Mal.), Redactie: J. S. Maamoor Lubies, Menado, 2 × p. m. (Pan Islam. en Nat. Indon. P. S. I. Celebes).

Oetoesan Timoer (Mal.), Redactie: H. B. Persedikatan Timoer, Timoer Koepang, 3 × p. m.

Parbarita Batak (Bataksch), Redactie: Fridolin Panggabean, Taroetang, 1 × p. w.

Pardomoean (Bataksch), Redactie: Soetan Pangoerabaän, Siporok, 1 × p. w.

Pangkal Setia (Mal.), Tomohon, 1 × p. w.

Palito (Bataksch), Redactie: Gustav Adolf, Taroetoeng, 1 × p. w.

Pelita Bangka (Mal.), Redactie: Boehatim, Soengeiliat, 1 × p. w.

Pertja Timoer (Mal.), Redactie: D. I. Loebis, Medan, 1 × p. w. (Radicaal).

Pikat (De) (Mal.), Redactie: Hoofdbestuur Pikat, Menado, 1 × p. m. (Org. Menadoneesche Vrouwenvereeniging „Pikat").

Poestaha (Bataksch en Mal.), Redactie: I. Dalimoenthe, Sibolga, 1 × p. w. (Bataksche belangen).

Sinar Maloekoe (Mal.), Redactie: D. Ajawaila, Ambon, 1 × p. m.

Sinondang Baroe (Mal.), Redactie: H. F. Sitompoel, Medan, 1 × p. w.

Soara-Batak (Mal. en Bataksch), Redactie: St. Amir Hamzah, Taroetoeng, 1 × p. w. (Batasch org.).

Soeara Tapanoeli (Mal.), Redactie: Amir Hoesin, Sibolga, 1 × p. w. (Liberaal).

Soeloeh Timoer (Mal.), Redactie: S. Pooroe, Koepang, 1 × p. m. (Org. Timorsch Verbond).

Soeroean Ni Hoeria (Bataksch), Redactie: Fr. Ergenbrod, Balige, 1 × p. m.

Surya Kanta (Mal.), Redactie: Ketoet Nasa, Singaradja, 1 × p. m. (Balineesche belangen).

Tjaja Timoer (Mal.), Redactie: Drukkerij Annashar, Pontianak, 1 × p. m.

E. Inlandsche Periodieken op Java.

Afdeelingsbode (Nederl., Mal. en Jav.), Redactie: Afd.bestuur, Weltevreden, 1 × p. m. (Org. Jong Java, Batavia).

Amboinees (De) (Mal.), Redactie: S. Purimahua, Mr. Cornelis, 1 × p. m. (Loyaal, Org. Ver. Ambt., Korp. en Sold.).

Bestuursgids (Mal. en Nederl.), Weltevreden, 1 × p. m. (Regentenbond).

Bintang-Hindia (geïll.) (Mal. en Nederl.), Redactie: Parada-Harahap, Weltevreden, 1 × p. w. (Neutraal).

Boedi-Oetomo (Mal., Jav. en Nederl.), Redactie: Comm. v. Red., Djokja, 1 × p. m. (Off. org. B.O.).

Djanget, Djokja.

Goelo Klopo, Semarang.

Indonesia Bersatoe (Mal.), Redactie: Soedjiman, Soerabaja, 1 × p. m. (Revol.-nationalistisch).

Jong Batak (Mal. en Nederl.), Redactie: G. M. C. Tobing, Weltevreden, 1 × p. m. (Org. Jong Batak Bond).

Jong-Java (versch. talen), Redactie: Red. commissie, Weltevreden, 2 × p. m. (Org. Ver. J. J.).

Jong-Sumatra (Nederl. en Mal.), Redactie: S. M. Pintor, Weltevreden, 1 × p. m. (Org. Jong-Sumatranenbond).

Kawi (Jav.), Redactie: H. Soetadi, Solo, 1 × p. m.

Krido Watjono (Jav.), Redactie: R. M. Soemopranoto, Solo, 1 × p. m. (Org. ver. Krido Watjono: kunst en wetenschap).

Krido Matojo (Mal.), Redactie: M. Joenoes en R. Soeprapto Djojodarsono, Tasikmalaja (Org. „Pasoendan").

Militair (De) (Mal.), Redactie: H. Rompas, Bandoeng, 1 × p. w. (Loyaal).

Narpowandowo (Jav.), Redactie: R. Ng. Poerwosastro, Solo, 1 × p. m. (Org. Ver. Narpowandowo).

Pamardi Siswo (Jav.), Redactie: Het Bestuur, Solo, 1 × p. w. (Org. Krido Witjoro).

P. E. B. (Mal. en Nederl.), Redactie: Hoofdbest. P. E. B., Weltevreden, 1 × p. w. (Org. P. E. B.).

Pemberita B. O. (Mal.), Redactie: Afd.bestuur, Weltevreden (Org. afd. Batavia van B. O.).

Pemberita Insulinde (Mal.), Soekaboemi, 1 × p. m.

Pemoeda Indonesia (Mal. en Nederl.), Bandoeng, 1 × p. m. (Org. ver. nation.).

Persatoean Indonesia (Mal.), Redactie: Ir. Soekarno en Mr. Soenarjo, Batavia, 2 × p. m. (Org. P. N. I.).

Pewarta Madioen (De Madioen-Bode) (Mal. en Nederl.), Redactie: Boekh. „Tanah Djowo", Madioen, 2 × p. m. (Advertentieblad).

Poesaka-Djawi (Jav.) en *Poesaka-Soenda* (Soendaneesch), Redactie: Dr. R. A. Hoesein Djajadiningrat, J. Kats en M. Soeriadiradja, Weltevreden, 1 × p. m. (Org. Java Instituut).

Poestaka Hizboel-Wathan (Mal.), Redactie: M. Fananie, Djokja, 1 × p. m. (Orgaan Moehammadijah, padvinders).

Poestaka Natipij (Mal.), Redactie: Slamet, Weltevreden, 1 × p. m. (Padv. orgaan).

Rasa (Mal.), Redactie: Soeratmoko, Soerabaja, 1 × p. m. (Theosofisch).

Sekar Roekoen (Soendaneesch), Redactie: Red.-commissie, Weltevreden, 1 × p. m. (Org. jongelui v. Middelb. scholen).

Sipatahoenan (Soendaneesch), Redactie: Pat... Soetisna Sendjaja, Tasikmalaja, 1 × p. w. (Org. ver. Pasoendan).

Siswo Goepito (versch. talen), Redactie: Soehardj... Solo, 1 × p. m. (Org. Jong Java).

Soeara 'Aisjijah (Mal.), Redactie: Sitti Asmin... Djokja, 1 × p. m. (Org. vrouwen v. Mohamm...

Soeara-Minahasa (Mal.), Redactie: H. Rompas... H. M. Sumual, Bandoeng, 3 × p. m. (Org. P... serikatan Minahasa).

Soeloeh Indonesia Moeda (Mal. en Holl.), Redact... Comm. v. red., Soerabaja, 1 × p. m. (Org. Ind... Studieclub Soerabaja en Alg. Studieclub B... doeng).

Soeloeh Rajat Indonesia (Mal. en Holl.), Redact... Comm. v. red., Soerabaja, 1 × p. w. (Org. Ind... Studieclub Soerabaja).

Soematera (Mal.), Redactie: Comm. v. red. (... Moh. Zain, P. Harahap, St. Pamoentjak), We... vreden, 1 × p. m. (Org. Sumatranen-Bond).

Sri-Poestaka (Mal.), Redactie: Bureau v. d. Vol... lectuur, Weltevreden, 1 × p. m. (Neutraal, ge...

Swara Tama (Jav.), Redactie: A. Soegija, Moe... lan, 1 × p. w. (Org. Jav. Katholieken).

Tangkoeban Parahoe (Soendaneesch), Redac... Prawiradilaga, Bandoeng, 2 × p. m.

Timboel (Holl.), Redactie: Dr. Radjiman en ... Singgih, Solo, 1 × p. 14 d. (Jav. nationalistis...

Volksuniversiteit (Mal.), Redactie: Dir. Bint... Hindia, Weltevreden, 1 × p. m. (Uitg. Bint... Hindia).

Woro-Soesilo (Jav.), Redactie: S. Hadiwijoto, S... 1 × p. m. (Islam. vrouwenblad).

F. Nieuwsbladen op Java.

Bahagia (Mal.), Redactie: R. Soedarmo, Semar... dagelijks (Liberaal).

Bintang Timoer (Mal.), Redactie: Parada Harah... Weltevreden, dagelijks (Liberaal).

Bromartani (Jav. en Mal.), Redactie: Tjondro... doto, Solo, 2 × p. w. (Rijksblad).

Darmo-Kondo (Mal.), Redactie: R. M. Soed. Tjo... sisworo, Solo, dagelijks (Nationalistisch).

Darmo-Kondo (Jav.), Redactie: S. Sastrokarjo... Solo, dagelijks (Nationalistisch).

Fadjar Asia (Mal), Redactie: O. S. Tjokroam... to en A. Salim, Weltevreden, dagelijks (Pan-... Pan-Aziat. en Ind. Nationalistisch).

Kadjawen (geïll.). (Jav.), Redactie: Bur. Vo... lectuur, Weltevreden, 2 × p. w.

Kaoem-Moeda, (Mal.), Bandoeng, dagelijks (N... traal).

Pandji Poestaka (geïll.) (Mal.), Redactie: Bur... v. d. Volkslectuur, Weltevreden, 2 × p. w.

Sedijo-Tomo (Jav.), Redactie: Hardjosoem... Djokja, dagelijks (1 × p. w. Mal. Ned. bijl... (Jav. nationalistisch).

G. Arabische Bladen.

Addahna' (Mal. en Arab.), Redactie: Ver. Atta... bijah, Soerabaja, 1 × p. m.

Al Ahgaff (Arab.), Redactie: A. Alkalali, Soera...

Almahdjar (Mal.), Redactie: Comité Almahd... Soerabaja, 1 × p. m.

Al Ma'arif (Arab.), Batavia, 1 × p. w.

Arrabitah (Arab.), Redactie: Sd. Achmad, We... vreden, 1 × p. m.

Hadramaut (Arab.), Soerabaja, 1 × p. m.

Mirātoel Asjarqi (Arab.), Redactie: M. Ali Qu... Djokja, 1 × p. m.

H. Chineesch-Maleische Bladen.

Bintang Borneo (Mal.), Redactie: Lim Lock... Bandjermasin, dagelijks.

Bintang Mataram (Mal.), Redactie: Tjoa Kim Tj... Djokja, 3 × p. w.

Chau Sing (Mal.), Redactie: Huang Sung Chi, M... kassar, 2 × p. w.

Chineesche Revue (De) (Ned.), Redactie: K... Kek Beng, Batavia, 4 × p. j.

Djawa-Tengah (Ned.), Redactie: Thio Soei S... Semarang, dagelijks.

Djawa Tengah Review (Mal.), Redactie: Red. ... blad Djawa Tengah, Semarang, 1 × p. m.

Doenia Istri (Mal.), Redactie: The Tien Nio, S... rabaja, 1 × p. m.

Han Po (Mal.), Redactie: I. S. Kauw, Palemba... dagelijks.

Hoakiao (Mal.), Redactie: Kwee Hing Tjiat, S... rabaja, 2 × p. m.

Kemadjoean (Mal.), Redactie: Comm. v. Redac... Semarang, 1 × p. m.

Keng Hwa Poo (Mal.), Redactie: Tjia Djoe Tj... Menado, 1 × p. w.

Keng Po (Mal.), Redactie: Nio Joe Lan, Saero... Thio Tjin Lie en Tan Boen Soan, Batavia, da... gelijks.

Liberty (Mal.), Redactie: Ong Ping Lok, Djember, 1 × p. m.
Medan Doenia (Mal.), Redactie: R. P. Djatmiko, Semarang, 2 × p. w.
Moesi (Mal.), Redactie: S. M. Nangtjik, Palembang, 3 × p. m.
Njaring (Mal.), Redactie: Teng Tjong Hoe, Makassar, 2 × p. w.
Oeloesan Borneo (Mal.), Redactie: L. Mandeij, Pontianak, 2 × p. w.
Pedoman (Mal.), Redactie: Louw Kong Hoey, Semarang, 1 × p. w.
Panorama (Mal.), Redactie: Kwee Tek Hoay, Batavia, 1 × p. w.
Pelita Andalas (Mal.), Redactie: J. Koning, Medan, 3 × p. w.
Perniagaän (Mal.), Redactie: Tjioe Kim Soei, Batavia, dagelijks.
Pewarta Soerabaja (Mal.), Redactie: Tjiook See Tjioe, Soerabaja, dagelijks.
Radio (Mal.), Redactie: Na Tjin Hoe, Padang, dagelijks.
Seng Po (Mal.), Redactie: Kwee Kheng Liong, Fort de Kock, 3 × p. w.
Org. Shong Tih Hui (Mal.), Redactie: Gouw Koen Seng, Buitenzorg, 1 × p. m.
Sin-Po (Mal.), Redactie: Kwee Kek Beng, Batavia, dagelijks.
Sin Po (geïll.) (Mal.), Redactie: Red. dagbl. S. P., Batavia, 1 × p. w.
Sin Jit Po (Mal.), Redactie: Bhe Bian Kiet, Tan Yong Han, Soerabaja, dagelijks.
Sinar-Sumatra (Mal.), Redactie: Jap Gim Sek, Padang, dagelijks.
Soera Publiek (L) Mal., Redactie: Liem Koen Hian, Soerabaja, dagelijks.
Soeara Persatoean Kaoem Perempoean Tiong Hoa Indonesia, Poerwokerto.
Tiong Hoa Siang Po, Bandoeng, 1 × p. m.
The National (Mal.), Redactie: Kwee Kheng Liong, Fort de Kock, 1 × p. m.
Tjahaja-Timoer (Mal.), Redactie: Kh. K. Kwee, Malang, 3 × p. w.
Tjin Po (Mal.), Redactie: Tan Tek Bie, Medan, dagelijks.
Tjong Pao (Mal.), Redactie: Que Boen Tijen, Menado, 2 × p. m.
Warna-Warta (Mal.), Redactie: Lauw Kong Hoey, Semarang, dagelijks.
Warta Priangan (Mal.), Redactie: Khoe Sin Hoat, Soekaboemi, 1 × p. w.

I. Japansch-Maleische Bladen.

Sendee (Mal.), Redactie: R. Ogawa, Solo, 1 × p. w.

J. In Nederland en elders verschijnende Bladen.

Al Hedayah (Mal.), Kelantan (Moh. godsd.).
Al Ichwan (Mal.), Penang, 1 × p. w.
Idaran Zaman (Mal.), Penang, 1 × p. w. (Moh. godsd.).
Pertandaan Zaman (Mal.), Singapore, 1 × p. w. (Christ. godsd.).
Pilihan Timour (Mal.), Redactie: Jacoub, Cairo (Nat. Islam.).
Madjallan-Goeroe (Mal.), Redactie: Moeh. bin Dt. Moeda, Seremban (Malacca), 1 × p. m. (Org. Mal. onderwijzers-ver. te Selangor, Negeri Sembilan en Malacca).
Malaya (Mal.), Redactie: M. G. A. Hamid, Penang (Mohammed.).
Mus (Mal.), Redactie: Bahnan bin Joesoef, Moear (Johore).
Oedaya (Opgang) (Ned. en Mal.), Redactie: R. M. Noto Soeroto, Den Haag, 1 × p. m.
Seruan Azhar (Mal.), Redactie: Ilias Jacob, Cairo, 1 × p. m. (Org. Indon. Stud. in Cairo).
Suara Melaju (Mal.), Penang.
Warta Peroesahaan Tanah (Mal.), Kwala Loempoer (Landb. orgaan).

Van Week tot Week.

Dinsdag 11 tot Maandag 17 December.

Het eerste Vrouwen-Congres in Indië. Van 22 tot 24 December zal te Jogjakarta, op initiatief van aldaar gevestigde vrouwen-vereenigingen, het eerste Vrouwen-Congres worden gehouden onder den naam „Kongres Prampoean Indonesia". Het doel is versterking der zusterschapsbanden onder de Inlandsche vrouwen, gezamenlijke besprekingen te houden over de nooden, plichten en rechten van de vrouw en over den vooruitgang in het algemeen en in de vrouwen-wereld in het bijzonder.

Indisch Genootschap. In een op Vrijdag 21 Dec. door het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage te houden vergadering zal de heer Dr. F. D. K. Bosch, chef van den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië, het onderwerp „*Monumentenwetgeving in Ned.-Indië*" inleiden.

Pest in Nederl.-Indië. In de vierwekelijksche periode van 8 September tot 6 October zijn in Nederlandsch-Indië 354 sterfgevallen aan pest voorgekomen tegen 300 in de vorige vierwekelijksche periode. Verleden jaar bedroeg het aantal sterfgevallen aan die ziekte over eerstgenoemde periode 593.

J. P. Buys †. Aneta meldt d.d. 12 Dec. dat de heer J. P. Buys, adjunct-inspecteur van de arbeidsinspectie voor de Buitengewesten en oud-zeeofficier, te Palembang is overleden.[1])

Mutaties Departement van Landbouw. Batavia, 12 Dec. (Aneta). Eervol ontslag is met 28 Februari 1929 verleend aan den onderdirecteur van 't departement van Landbouw, Nijverheid en Handel den heer J. G. Hoekman. Met denzelfden datum is met de betrekking belast de heer F. H. V. Middelaer.

Prof. Oppenheim naar Nederland. Batavia, 12 Dec. (Aneta). Het lid van den Volksraad prof. mr. A. S. Oppenheim is onder buitengewoon groote belangstelling met de P. C. Hooft naar Holland vertrokken. Er waren zooveel bloemstukken, dat het dek herschapen leek in een bloemenwarande.

Aard- en Zeebeving. Medan, 12 Dec. (Aneta). Naar de Deli-Courant meldt, is Maandagmorgen te Brastagi en Kabandjahe om 11 uur 15 een aardbeving gevoeld, die een minuut duurde. Alles kraakte, maar schade is niet gemeld. Op hetzelfde oogenblik werden zeebevingen geconstateerd tusschen Nias en Sibolga, waardoor het stoomschip Swaerdecroon in hevige trilling kwam.

Assistent-Residentsbenoeming. De controleur van het Binnenl. Best. A. Breekland is benoemd tot assistent-resident bij den alg. bestuursdienst in het gouvernement der Molukken.

Voordracht Nederl.-Indonesisch Verbond. Dr. W. Creutz Lechneitner heeft voor het Ned.-Indon. Verbond te 's-Gravenhage een voordracht gehouden over: Invloed van klimaat en natuur op de Indonesische psyche en de Indonesische kunst. (Kort overzicht in het Vaderl. van 13 Dec., Avondbl. D.).

Bataviaasch Nieuwsblad. Batavia, 11 Dec. (Aneta). De heer J. H. Ritman, thans waarnemend, is benoemd tot hoofdredacteur van het Bataviaasch Nieuwsblad.

Huldeblijk aan H. M. de Koningin. Bandoeng, 11 Dec. (Aneta). De Menadoneesche militairen hebben het voornemen aan H. M. de Koningin bij gelegenheid van het feit, dat de Minahassa 250 jaar onder Nederlandsch bewind zal zijn [d.i. 10 Januari 1929] een ameublement aan te bieden van een speciaal soort ebbenhout uit de Minahassa.

De bedevaart naar Mekka. Den 15en dezer is in het Kol. Instituut te Amsterdam een film vertoond, betrekking hebbend op de bedevaart van uit Ned.-Indië naar Mekka. Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje hield er eene inleiding bij. (Kort verslag in het *Vaderland* van Zo. 16 Dec.).

Generaal Snijders op den terugtocht. Medan, 10 Dec. (Aneta). Generaal Snijders is Zondagmorgen [10 Dec.] met de Tambora naar Holland vertrokken. Er was zeer groote belangstelling van officieren. De Gouverneur de heer van Sandick, de burgemeester Baron Mackay en de sultan van Deli waren aanwezig.

Medisch hooger onderwijs in Ned.-Indië. Prof. Dr. J. Boeke heeft in de Rijksuniversiteit te Utrecht eene voordracht gehouden over: Het medisch hooger onderwijs in Ned. Oost-Indië. (Uitvoerig overzicht in de N. Rott. Ct. van 12 Dec., Ochtendbl. A.).

Een Inheemsche Volksuniversiteit. Een door de nationalistische jeugdbond opgerichte volksuniversiteit te Jogja, zou den 18den van de vorige maand worden geopend. Naar het A.I.D. verneemt, bestaat hiervoor heel veel animo. Bij het comité hebben zich tot dusverre reeds 300 personen, jong en oud, uit de verschillende kampongs, opgegeven.

[1]) De tekst van dit en andere telegr. is ontleend aan de „N. Rott. Ct.".

Dr. Emil Helfferich over Indië. Blijkens een uitgebreid verslag in de N. Rott. Ct. van 11 dezer, Avondbl. A, heeft de bekende Dr. Emil Helfferich den 7en Dec. te Berlijn een voordracht gehouden over „Wirtschaft und Ethik in Niederländisch-Indien".

F. W. Slangen †. Den 13en Dec. seinde Aneta uit Batavia, dat de resident van Buitenzorg, de heer F. W. Slangen, die op tournee was, plotseling zeer ernstig ziek was geworden en een operatie moest ondergaan. — Hetzelfde persbureau meldde den volgenden dag dat de heer Slangen overleden was.

Bandjirs met noodlottige gevolgen. Aanhoudende regens veroorzaakten zware bandjirs in het Amoerangsche, meldt Aneta d.d. Menado, 13 Dec. Behalve dat aardstortingen veel materieele schade veroorzaakten, kwamen daarbij ook vier personen om het leven en werden er twee zwaar gewond. — Ook te Keboemen is zeer veel schade veroorzaakt door aanhoudende zware regens, welke de Loekolo buiten haar oever deden treden. Een daarop betrekking hebbend Aneta-telegr. van 14 Dec. zegt dat ook bij deze bandjir eenige menschen zijn omgekomen.

Bestuur Ned.-Ind. Onderwijzers-Genootschap. Batavia, 13 Dec. (Aneta). Bij enkele candidaatstelling zijn gekozen: tot voorzitter van het Ned.-Indisch Onderwijzers-Genootschap de heer Th. F. de Korte, tot secretaris de heer Roorda, en tot penningmeester de heer Vriens.

Univers. examens. Leiden. Economisch candidaats-ex. Indologie de heer A. H. P. Regoort. — Taalkundig cand.-ex. Indologie de h.h. W. F. K. Eno, T. R. Mulder en K. H. Jaeger. — Bevorderd tot doctor in de rechtsgeleerdheid op proefschrift:: Federatieve Staatsbouw. Een vraagstuk voor Ned.-Indië, de heer F. W. T. Hunger Jr. — Economisch doctor. ex. Indologie de hh. Th. H. M. Loze en H. J. Stelma.

Wederom een groot legaat van wijlen den heer K. A. R. Bosscha. Aneta seinde uit Batavia dat de heer Bosscha aan de Ned.-Ind. Sterrenkundige Vereeniging *f* 300.000 heeft gelegateerd, o.m. ten behoeve van de exploitatie van de te Lembang gevestigde Bosscha-sterrewacht.

De Bromo op Java in werking. Aneta seint d.d. Soerabaja 17 Dec. dat in den nacht van Za. op Zo., zonder voorafgaande verschijnselen, de vulkaan Bromo hevige werking heeft vertoond. Een vuurkolom van 50 M. hoogte kwam uit den berg te voorschijn en een zware aschregen daalde neer. Geen persoonlijke ongelukken.

Dr. F. D. K. Bosch in Londen. In het Vaderl. van 15 Dec., Avondbl., schrijft de Londensche correspondent van dat blad over een lezing welke Dr. F. D. K. Bosch voor de India Society te Londen heeft gehouden over het doel en de werkwijze van het *archaeologisch onderzoek in Ned.-Indië*.

De nieuwe postvlucht naar Indië. Verloop der reis van het vliegtuig P.H.-A.E.N. (bemanning Frijns, Duimelaar en Bruynestein) tot Wo. 19 Dec.

Dinsdag 11 Dec. 's morgens half acht, vertrek van Schiphol. — Dienzelfden dag, wegens ijsvorming op de vleugels van het vliegtuig, noodlanding in een bouwland nabij Gotha. — Wegens zeer slechte weersgesteldheid eerst Do. 13 Dec. van Gotha naar Erfurt (een afstand van ongeveer 30 K.M.) vertrokken en aldaar overnacht. — Vrij. 14 Dec. gevlogen van Erfurt naar Budapest. — Za. 15 Dec. van Budapest naar Constantinopel. — Ma. 17 Dec. werd hier te lande van de bemanning de mededeeling ontvangen, dat de reis vermoedelijk Di. 18 Dec. naar Aleppo zou worden voortgezet, doch in den namiddag van Wo. 19 Dec. waren nog geen nadere berichten ingekomen (althans gepubliceerd).

Het is te hopen dat bij de verschijning van dit Nr. de moedige vliegers, die meer nog dan hunne voorgangers te kampen hebben met slecht weer en slechten toestand van landingsterreinen, hun reis met meer succes vervolgd zullen hebben.

Leden van Oost en West

Doet Uwe inkoopen bij de leveranciers, die het „Koloniaal Weekblad" door adverteeren steunen. Tracht vertrouwde firma's op te wekken tot plaatsing van annonces in het „K. W.". Ook daarmede verricht gij nuttig werk voor de Vereeniging.

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Onverwacht Antwoord.

Onder het opschrift „Java's materieele Kultuur" lezen wij in het Koloniaal Weekblad van 18 dezer een humoristisch-sarcastisch getint stukje, geteekend *Sn.*, eindigend met de woorden: „Wat al vragen! Gewoonlijk komt er nooit antwoord".

Goed geteld vinden wij er slechts drie vragen in. En hoewel schrijver 't blijkbaar niet verwacht, willen wij toch gaarne trachten hem van antwoord te dienen, te meer daar 't geval wellicht ook andere lezers belang in zal boezemen. Het gaat om de, in het daaraan voorafgaande Weekblad, te dezer plaatse, aangekondigde brochure: de 5e Gids in het Volkenkundig Museum van het Koloniaal Instituut te Amsterdam. Naar aanleiding van enkele aanhalingen uit de „Inleiding" daarvan, maakt schrijver de opmerking: „Nieuws is er niet bij, men heeft dit lang geleden ook elders kunnen lezen. Maar misschien wordt ons hier niet het aller-interessantste uit den inhoud gegeven". *Sn.* vergunne ons de opmerking, dat hetgeen voor een oud-directeur van een Volkenkundig Museum „niet nieuw is", dit allicht wèl kan zijn voor den doorsnee bezoeker van zulk een verzameling, evenzeer als voor sommige lezers van dit weekblad, voor wie die aanhalingen dan ook bestemd waren. Om het voor hemzelf allerinteressantste uit die Inleiding te vinden, raden wij Sn. aan, het boekje voor drie kwartjes te koopen en te lezen. Hij treft daarin tevens een opsomming aan van hetgeen in de vijftien kasten en drie legvitrines is geborgen. En dat is „héél wat"; véél te véél om daarvan in deze beperkte rubriek zelfs een flauw denkbeeld te kunnen geven. Zelf zien is beter dan lezen er over, daarom raden wij dan ook liefst een herhaald bezoek van het museum aan.

Na aangehaald te hebben, wat hij in het eerste gidsje van het Rotterdamsche museum vroeger geschreven heeft over de verwaarloozing van Java op ethnografisch gebied, doet Sn. de vraag (No. 1):

„Blijkt nu uit den Vden Gids of dit euvel voelbaar is in Amsterdam?" Wij kunnen hem de verzekering geven, dat zoowel uit dezen Gids, als uit de thans reeds in dit museum tentoongestelde verzameling, welke nog telkens uitgebreid en aangevuld wordt, blijkt, dat men aan dit euvel tegemoet tracht te komen, hetgeen echter niet wegneemt, dat er nog héél wat te onderzoeken en te bestudeeren valt over Java's cultuur, niet alleen op „materieel", maar vooral ook op spiritueel gebied.

De recente oprichting van een „Java-Instituut" hier te lande, naast het in Nederl.-Indië reeds eenige jaren bestaande, spreekt hiervoor.

De tweede vraag luidt: „En hoe is 't ginds (in het museum te Amsterdam) met de opstelling?", waarmede de derde vraag eigenlijk samenhangt, want na, uit de „Encycl. van Ned.-Indië", het oordeel Prof. van Eerde, den directeur van het Amsterdamsche Museum te hebben aangehaald: rijkst voorzien is 's Rijks Ethnografisch Museum Leiden; het meest overzichtelijk het museum „Prins Hendrik" te Rotterdam", doet *Sn.* de vraag (No. 3): „Is dit thans, na een jaar, nog juist?"

Ook ter beantwoording hiervan kunnen wij heer *Sn.*, den tot oordeelen deskundig bevoegd niet beter aanraden, dan zelf een kijkje ter plaatse te gaan nemen.

Wij zouden meenen, dat, wat den rijkdom ethnografica betreft, Leiden, dat zooveel ouder zeker nog wel den voorrang zal hebben, al zulks moeilijk te vergelijken, zoolang Leiden niet beschikt over even ruime als doelmatige toonstellings-ruimten. Als eenmaal het oud Academisch ziekenhuis tot Museum zal zijn omgebouwd, zal men beter kunnen vergelijken. Concurrentie ook in deze zeker geen kwaad doen. Intusschen zullen zoowel Amsterdam als Leiden stellig profijt getrokken hebben van Rotterdams loffelijk gaan op het punt van overzichtelijk tentoonstellen.

Toch zijn wij 't met den heer P. Enserinck eens, die in een onlangs verschenen „Haarlemsch Kunstboekje", waarop wij spoedig terug hopen te komen, o.a. over de opstelling in het Amsterdamsche Museum schrijft:

„Wanneer een zekere schifting zal worden gemaakt tusschen voorwerpen met een

ethnografisch karakter en die van kunstwaarde, dan zal de artistieke beteekenis meer naar voren treden en daardoor de waardeering kunnen vinden, welke zij zoo ten volle verdient.

„Van groot belang zal hierbij zijn het inrichten van een afzonderlijke zaal voor groeptentoonstellingen, waar voorwerpen van eenzelfde categorie worden samengebracht, alles verduidelijkt door bijschriften bij ieder voorwerp, en het maken van beknopte catalogi, die, evenals de door den heer Rouffaer samengestelde [1]), een blijvende waarde kunnen hebben.

„Bij het rangschikken van heterogene voorwerpen in vitrines komen deze niet ten volle tot hun recht. In het bijzonder gaat de textielkunst schuil, wanneer op doeken voorwerpen worden geëtaleerd."

Men mag hierbij echter niet vergeten, dat 't hier gaat om een ethnografisch en niet om een kunstnijverheid-museum.

Ten slotte zal de schrijver van den „Vden Gids" evenals wij den „vriend, die mij mijn feilen toont" dankbaar zijn voor de juiste aanhaling, met nauwkeurige vermelding van plaats van herkomst, der Dichtregelen van Prof. Veth.

Javaansche „Kunstavond" door het Gezelschap „Ardjoeno".

Bovengenoemde heer *Sn.'s* opmerking: „citeeren loopt gewoonlijk verkeerd af", bracht ons in herinnering hoe vaak ook gezondigd wordt, door slechts gedeeltelijk aanhalen van andermans woorden en toevallig viel ons oog juist op een artikel in „De Groene Amsterdammer" van 8 dezer, getiteld „Oost en West", door *Mr. H. G. Koster* geschreven, waarin deze als inleiding tot zijn bespreking van *J. Koning's* roman, *„Het verloren Land"*, waaraan wij ook spoedig aandacht hopen te kunnen geven, [illegible], zegt:

„Jacob van Lennep heeft in zijn alleraardigst citatenboekje geschreven, dat de meeste citaten gebruikt worden lijnrecht in strijd met de bedoeling van de schrijvers, aan wie ze werden ontleend. In hoogste mate geldt dit van Kipling's refreintje:

East is East and West is West
And never the twain will meet,

want deze versregels worden onmiddellijk gevolgd door twee andere, die aldus luiden:

But there is neither East nor West, Border
[nor Breed nor Birth,
Where two strong men stand face to face,
[tho' they come from the ends of the earth.

„De bedoeling van den dichter is dus juist het omgekeerde van hetgeen de citeerders (van alleen de twee eerste regels) meenen.

„Want de bedoeling is deze: hoe ver Oost en West uit elkaar liggen, er zijn geen grenzen van beschaving, noch van geboorte als twee sterke menschen van aangezicht tot aangezicht tegenover elkaar staan."

Men zou die bedoeling ook zoo kunnen uitdrukken: Het is wel degelijk mogelijk, dat Oost en West elkander door wederzijdsche waardeering naderen (meet), indien zoowel de Westerling als de Oosterling, als sterke, zelfstandige persoonlijkheden elkaar van nabij grondig willen leeren kennen en waardeeren.

In verband hiermede juichen wij uitvoeringen, als die j.l. Zondagavond door het Javaansche Gezelschap „Ardjoeno" in Pulchri Studio gegeven, van harte toe.

Hoewel deze muziek en dans in de verste verte niet te vergelijken is met de zoo indrukwekkende, diep vergeestelijkte kunst aan de hoven van Midden-Java, geven zij, als uiting van volkskunst, den Westerlingen toch een kijkje in de levensopvatting van de groote hoop der Javanen.

De van Boeatan geleende Salendro-gamelan-instrumenten verspreiden, zelfs als maar een zestal daarvan, in een niet al te groote zaal, veel te forsch en ruw bespeeld worden, toch een sonoor, rhythmisch geluid, dat vermengd met de hooggalmende Javaansche zangtonen van achter de schermen, duidelijk een Oostersche sfeer schiep, welke de door een paar leerlingen der Haagsche teekenakademie in schreeuwend felle kleuren geschilderde pendopo en tuin niet noodig had om indruk te maken. Integendeel: de decoratieve gamelan-instrumenten en vooral de typische dans-figuren en -standen komen tegen een rustig effen achtergrond veel beter tot hun recht.

Het eerste optreden van een als mannelijk danser gekleed zevenjarig meisje, kon ons al evenmin boeien als de ronggeng-dans. Wij hoorden de opmerking maken, dat „eenvoud de grootste bekoring ervan was", maar zelfs dien indruk kregen we er niet van; ons leek het kind een ingebeeld dwergmenschje, dat een aangeleerd kunstje moest vertoonen. De vorstenlandsche dansopleiding van jonge meisjes tot Serimpie- en Bedojo-danseres, aan de *Krido Bekso Wiromo* (dansschool) te Djocdja, geeft heel iets anders te zien!

Wij zijn het eens met H(enri) B(orel), die in zijn critiek in het Maandagavondblad van „Het Vaderland" o.m. schrijft:

„Het glanspunt van den avond was de voordracht van een Javaansch-Hindoesche legende, „Ardjoena en Rahwana", door Raden Hardjodiringgo. Terwijl, bijna onhoorbaar zacht, als uit ijler sferen er vèr achter, de gamelan een wonderijle begeleidende muziek bleef laten opdroomen, droeg deze kunstenaar de legende voor van Ardjoena's strijd tegen den koning der Raksasa's (demonen) ter verlossing der goden. Hoewel de intonatie van zijn stem nu en dan veel te hoog falset was (een eigenschap van alle Oostersche vertellers en spelers) en de klemtonen wel eens verkeerd waren, droeg hij deze legende voor met een meesterschap van kostbaar, nobel gebaar, telkens van toon en houding en stijl veranderend bij elk ander sprekend personage, en met een suggestie van statige beelden daarin, zóó wonderschoon en met zulke superbe plastiek er bij, dat hier het hoogste van voordracht- en zelfs van tooneelspeelkunst werd bereikt. Vooral dáár, waar hij Ardjoena uitbeeldde, was het van een zeer verheven schoonheid.

„Hoe diezelfde kunstenaar, nà de pauze, Multatuli's „Saïdjah en Adinda" kon voordragen op zulk een jammerenden declamatie-toon, met zulk veel te hoog opgedreven valsch pathos, en zulk overdreven gebaar en gespring en geschreeuw er bij, is mij een raadsel. Het was van 't begin tot het einde er glad naast en niet om aan te zien, noch aan te hooren. [2])

„Na de zoo prachtig voorgedragen legende voerde de voordrager zelf, als Ardjoena, met twee andere spelers (één als Ardjoena's onafscheidelijke dienaar Petroek en één [3]) als de Raksasa Rahwana), een strijddans uit, die een zeer mooi besluit er van was."

Ook de *Pentjak* (Javaansche zelfverdediging, als gestyleerd gerecht) en de potsierlijke Masker-Clowndans, na de pauze, waren zeer typisch.

[1]) Bedoeld worden die voor de groeptentoonstellingen „Oost en West", later „Boeatan". — Red.

[2]) Zou 't als parodie bedoeld zijn op Royaards declamatie van diezelfde Javaansche schets?? Stellig heeft Douwes Dekker nimmer kunnen droomen, dat zijn werk door een Javaan zou worden weergegeven!

[3]) Raden Soedjono, den reeds jarenlang hier studeerenden zoon van wijlen den Javaanschen Arts te Madioen.

Persoverzicht uit de Ind. Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Volkenbond en koloniën.

Ned.-Indië ontving den laatsten tijd op ietwat onverhoedsche wijze attentie van bureaux en conferenties in Genève; men sprak over de *poenale sanctie*, straks komt het *opium-onderzoek*, men behandelde de *dubbele belasting* en thans komt *M. Thomas*, de directeur-generaal van het Bureau du Travail te Genève, zelf in Indië. Meermalen bleek, dat het met de *kennis* van Ned.-Indië te Genève droevig gesteld was. Nochtans komt het *De Loc.* (6/11) voor, dat er geen aanleiding is tot ontstemming, en nog minder tot eenig verzet. Er moet natuurlijk voor gewaakt worden, dat eenigerlei bureau zich eenigerlei controleerende of zelfs maar enquêteerende bevoegdheid toemeet, in strijd met onze rechten. Maar dit vaststaand, dient men te bedenken, dat nu eenmaal het koloniale vraagstuk geleidelijk een internationale zaak gaat worden, en dat het een gemakkelijk is om de internationale belangstelling in goede banen te leiden en Ned.-Indië ten voordeel te doen strekken, als moeilijk om er aan te ontkomen. *Wij hebben in Indië niets te verbergen.* Integendeel, als bezoekers van Genève eenmaal in Indië zijn, weten wij dat een vergelijking met ieder ander koloniaal gebied altijd in ons voordeel uitvalt. Oppositie tegen die belangstelling zou kwaad stichten; aanmoediging ervan kan Indië slechts ten goede komen. Het was daarom juist gezien, dat de Indische Regeering M. Thomas zelf tot een bezoek uitnoodigde. Want het is niet moeilijk Genève en de wereld te overtuigen, dat Nederland Indië goed beheert, *omdat men daartoe slechts de feiten behoeft te doen spreken.* Als men het goed recht van die belangstelling in twijfel trekt, sticht men tevens twijfel aan die waarheid; doch als men het nut en het recht dier internationale belangstelling zelf voorop stelt, kan dit den goeden naam en het prestige van Nederland als koloniale mogendheid slechts ten goede komen.

De Loc. schrijft over „De Volkenbond" (7/11, Prof. dr. J. de Louter), „Hoover's verkiezing" (8/11) en „Het Verre Oosten" (blz. 55), het *Bat. Nwsbl.* over „Japan" (8 en 10/11, 3de bl.), de *Deli Crt.* over „De Poenale Sanctie" (12, 14 en 15/11) en het *Soer. Hbl.* over „Zes jaren fascistisch regime" (7/11, uit Rome), „De Br.-Ind. Regeering en de Provinciale Gouvernementen" (8/11) en „Japan en de boycot in China" (8/11).

Het Rassenprobleem.

In onzen tijd is het blanke ras nog heerschend in de wereld, en de vraag is niet zoozeer, aan welk der andere rassen het de leidende positie zal moeten afstaan, maar òf het die positie zal moeten afstaan. Volgens *Dr. H. A. van Andel* (*De Loc.* 5, 6 en 7/11) is het duidelijk dat, indien er beweging komt in de massa's, nòch de Britsche, nòch de Hollandsche heerschappij zich zullen kunnen handhaven. En indien dit, militair gesproken, wèl mogelijk mocht zijn, dan is het nòg de vraag, of het in de praktijk wel mogelijk wezen zal. In oude tijden mocht men alleen rekenen met de macht, thans is er een andere geest in de wereld. „Macht" is niet meer synoniem met „recht". Men moge dit zwakheid noemen of men moge dit toeschrijven aan een zuiverder werking van het menschelijk geweten, in elk geval verdraagt thans de wereld de ongenadige methoden van het verleden niet meer; ze zijn voor goed voorbijgegaan. Als generaal Dyel met niets ontziend geweld een volksmenigte uiteenjaagt in Br.-Indië, als de Franschen op bloedige wijze een oproer onder de Drusen dempen, gaat er een golf van verontwaardiging door de wereld. Dan worden de betrokken regeeringen door de wereldpers, waarin het wereldgeweten spreekt, ter verantwoording geroepen. De geweldmethoden hebben in onzen tijd afgedaan. Algemeen wordt erkend, dat elk volk een zeker recht van meespreken heeft inzake zijn eigen bestuur. En de fundamenten worden ondergraven van elk gezag, dat niet overeenstemt met het volksgeweten. De verhouding der rassen is een nieuwe phase ingetreden: het machtsvraagstuk is geworden tot een ethisch vraagstuk. *Alom wordt erkend, dat een regeering over een volk onrechtmatig is, indien die regeering niet tot heil van dat volk strekt.* De uitbuitingspolitiek van vroeger jaren is ondermijnd door een zedelijk oordeel. Zooals de paedagogiek de ouderlijke macht begrenst door de rechten der kinderen, zoo beperkt het wereldgeweten de macht der heerschende volken door de rechten der geregeerde volken. En al zal het èn op paedagogisch gebied èn op volksrechtelijk gebied ten zeerste geraden zijn, niet in slappe sentimentaliteit en dwaas ethicisme te vervallen, het goed recht van die rechtsbegrenzing dient toch erkend te worden. En zelfs wie niet haar recht zou willen erkennen, omdat hij alleen met de „macht" wil rekenen, ziet zich toch verplicht rekening te houden met de „macht" dezer richting, die de publieke opinie voor zich heeft gewonnen, en door die publieke opinie „macht" oefent in de wereld van onzen tijd.

Voor allen, die erkennen, dat het rassenvraagstuk een steeds voornamere plaats in de wereld opeischt, en dat de toekomstige wereldvrede en ook de vreedzame ontwikkeling van Ned.-Indië afhangen van een verzoening der rassen-tegenstellingen, ligt hier een dubbele taak — zoo besluit de schr. Allereerst *de taak om die verzoening persoonlijk te bevorderen.* Wie een ander volk blijvend wil waardeeren, zal het moeten kennen, zijn waarde moeten kennen. Wie een ander niet kent in zijn aard en levensbeschouwing en levensmanier, kwetst dikwijls onbedoeld, botst zonder eenige noodzaak. Onkunde leidt tot noodelooze verwijdering. En *een goede, sympathieke gemeenschap is niet mogelijk zonder behoorlijke kennis van de taak.* Behalve de persoonlijke ligt hier ook *een gemeenschappelijke taak:* Welgeorganiseerd overleg, systematische studie zal krachtig kunnen meehelpen om het rassenvraagstuk tot een goede oplossing te brengen. Hoe belangrijk en noodig het ook zij, dat de Volken van het Westen onderling in goede harmonie leeren leven, nòg belangrijker en nòg noodiger is, dat de rassen tot overeenstemming en samenwerking komen. De wereldvrede wordt nu eenmaal door de wereldverhoudingen bepaald.

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (6/11, 3de bl. „Hollandsche dwaasheid", *Z.*) en *De Loc.* (7/11 „Een verwijt").

Theorie en practijk.

Er wordt — zegt *Z.* in het *Soer. Hbl.* (9/11) — vooral door hen die min of meer links zijn georiënteerd, steeds geageerd tegen de *heerendiensten*, welke in een deel der Buitengewesten nog in zwang zijn. De „Tijdgeest" wordt dan altijd uitgespeeld, en dus heeft het oordeel der mannen van de practijk maar te zwijgen. En zeker willen de bedillers er niet van weten, dat menig ambtenaar alleen door een goed gebruik van heerendiensten slaagde in het scheppen van *werken, waarvan de gansche streek in hooge mate profiteert.* Men denke bijv. aan den weg Kwandang-Gorontalo, waardoor de bootreis naar en van laatstgenoemde plaats met eenige dagen wordt verkort; duizenden profiteeren van die kolossale bekorting. Het eiland **Celebes** eigent zich vooral voor „doorsteken", **d.w.z.: het** maken van dwarswegen door enkele schiereilanden, waardoor de lange rondvaart zeer **wordt** be-

kort. Hier en daar kunnen die „doorsteken" zelfs het karakter van het verkeer geheel doen veranderen. Dan zij de *heerendiensten — een veel te weinig gewaardeerde instelling voor primitieve streken, waar geen koeliestand is en van eene geldhuishouding eigenlijk nog geen sprake kan zijn* — kan men op Celebes en elders wegen aanleggen, welke voor de ontwikkeling van het land van immens belang moeten worden geacht. Dat is de gouden practijk. En de bestuursambtenaar, die aldus werkt, zorgt er voor dat de heerendienstplichtigen dagelijks hun rijst krijgen; en voor iedere 5 K.M. afstand waarop zij moeten werken van hun woonplaats, trekt hij één uur werken af. Hij weet hoe hij de menschen senang moet maken, en nu en dan zendt hij naar het heerendienstkamp een flink pak sigaretten „Tjap Telor", zoodat ieder ventje daarvan een doos krijgt. En tegen dat hun werk is afgeloopen laat hij een karbouw slachten, zoodat ieder zijn aandeel in het vleesch naar huis kan dragen — in die streken eene delicatesse — en moeder de vrouw daar ook wat van krijgt. Zoo werkt men met tevredenheid, en het land groeit en wijzigt zich als de goede weg er is. *Z.* hoopt dat de nuttige instelling der heerendiensten in de streken met primitieve toestanden nog vele jaren bestendigd moge blijven. Het is dwaasheid te denken aan eene confectiepolitiek voor gebieden, welke elkaar in ontwikkeling eeuwen misloopen.

De Sum. Post (12/11) bespreekt „Kolonisatie", de *Deli Crt.* (17/11) „Kampongontwikkeling" ter Sum.'s Oostkust, het *Soer. Hbl.* „Het hoofdgeldvraagstuk in Djokjakarta" (8/11) en een „Nieuwe Doel-Belasting" (7/11, 3de bl. *Z.*).

De Indische luchtdienst. Het autotransport.

Het was den 6den Nov. druk op het vliegveld *Tjililitan* (bij Weltevreden). Om. 3 u. 40 n.m. arriveerde Koppen met zijn H.NAFA uit *Bandoeng*, waar hij om 3 uur vertrokken was. Er waren acht passagiers aan boord, die allen zeer voldaan waren over den tocht. In het Restaurant zaten intusschen acht nieuwe passagiers te wachten, om met Koppen de terugreis te aanvaarden. De animo is dus groot genoeg — constateert de *Java-Bode* (7 en 10/11) — en als het zoo doorgaat, heeft *de burgerluchtvaart in Indië* een zeer goede toekomst. Om half vijf startte Koppen weer voor Bandoeng, met acht passagiers aan boord en de post. Op dat moment landde de H.NAFB, komende van Semarang, en weer een oogenblik later daalde de H.NAEN uit de richting Bandoeng, het postvliegtuig voor Holland, dat 7 Nov. om 6 uur 's morgens naar patria is vertrokken. Even vóór vijven kwam het vliegtuig van *Frank Hurley*, de „Spirit of Australië", in zicht. De aviateur was voornemens in vier weken van Melbourne naar Londen te vliegen. Op het vliegterrein werd hij welkom geheeten door den vertegenwoordiger van den Britschen Consul-Generaal en ook door kolonel Manikus, namens den vlootvoogd. Het vliegtuig, een zuster-vliegtuig van Lindbergh's „Spirit of St. Louis", is van belangrijk kleinere afmetingen dan onze drie-motorige Fokkers, doch het behoeft ook slechts aan drie personen plaats te bieden. Gedurende zijn tocht van Melbourne tot Weltevreden had Mr. Hurley geen enkele moeilijkheid ondervonden, behalve op het vliegveld te *Soerabaja*. De landing verliep daar uitstekend, maar in het opstijgen werd hij ten zeerste belemmerd door den buitengewoon drassigen bodem, waarvan hij bijna niet los kon komen. Over het vliegveld te Tjililitan was hij vol lof, en met belangstelling informeerde hij naar den toestand van de vliegterreinen te *Medan, Penang* en *Victoria-Point*. Hij wist nog niet met zekerheid, welke van deze plaatsen het eindpunt zou zijn van de volgende etappe, en verklaarde alleen, dat hij een zoo groot mogelijken afstand wenschte af te leggen. De afstand Weltevreden—Victoria-Point (de Zuidelijkste punt van Burma) is ongeveer vier maal zoo groot als de route Batavia-Soerabaja.

Het Kantoor voor het Reiswezen heeft *een nieuwe regeling* ontworpen *voor het gebruik van automobielen door gouvernementsambtenaren.* Wordt deze ontwerp-regeling werkelijkheid, dan zullen de ambtenaren in de toekomst niet meer hun eigen, door renteloos voorschot aangeschafte auto, houden, maar voor dienstgebruik van het gouvernement een auto in bruikleen ontvangen. Van 807 automobielen van gouvernements-ambtenaren heeft het Reiswezen de merken geregistreerd. De voornaamste van deze 51 merken zijn: Chevrolet 187, Fiat 98, Ford 90, Dodge 79, Buick 46, Overland 41, Essex 34 en Rugby 25. De *Ford*-organisatie beschikt thans tot in de diepste binnenlanden over ateliers en reservedeelen. Andere fabrieken met de *Fiat* aan de spits, volgen hierin na. Geen enkele der andere groote fabrieken kan in dit opzicht echter tegen de Ford-organisatie op, zelfs niet de Chevrolet, de wagen die in Indië thans het meest in gebruik is. Het ontwerp heeft veel critiek, o.a. van het *Bat. Nwsbl.* (9, 10 en 12/11) en *Soer. Hbl.* (2 en 3/11, 3de bl. *Z.*), doch de heer *Z(entgraaff)* moet erkennen dat de nieuwe regeling met groote deskundigheid is ontworpen en veel billijker uitkomt dan de bestaande, terwijl ook een einde kan worden gemaakt aan de toekenning van allerlei vaste reistoelagen. Bovendien komt zij tegemoet aan de diverse gegronde of ongegronde bezwaren der ambtenaren.

Efficiency van den Overheidsdienst.

Het voorstel van de Regeering om een bezuinigingsdictator (den vroegeren Directeur van Financiën, den heer Bodenhausen) te laten uitkomen om gedurende een paar jaren de personeelsformatie, alsmede de gansche wijze van werken van de Overheidsdiensten onder de loupe te nemen, heeft niet alleen belangstelling maar ook sensatie gewekt. Belangstelling vanwege de omstandigheid dat — aldus *De Sum. Post* (13/11) — vrijwel iedereen in Indië ervan overtuigd schijnt dat er te veel ambtenaren zijn, en sensatie vanwege de overtuiging, dat een bezuinigingsdictator gewoonlijk niet komt om meer ambtenaren aan te stellen, maar zoo eenigszins mogelijk een zeker percentage te doen afvloeien. Het blad gelooft dat een poging om aan het aantal ambtenaren paal en perk te stellen, een wanhopige en hopelooze taak beteekent. In de Buitengewesten zijn tallooze functies, die te veel zijn voor één man, maar aanvulling wordt niet verkregen ondanks vele vertoogen; de „formatie" op Java ziet men echter onafgebroken groeien. *Met de organisatie, met de efficiency van den openbaren dienst* is echter stellig wèl iets te bereiken, meent het blad. Kan zooal niet aan het aantal ambtenaren worden getornd, uitbreiding kan althans worden voorkomen, hetgeen al een heel ding zou zijn. Op deze wijze zou met een onderzoek nog wel iets en zelfs veel bereikt kunnen worden.

Wij vestigen de aandacht op het *Soer. Hbl.* (8/11, 3de bl. „Bezwaren der bestuurshervorming", *Z.*; 27/10, 3de bl. „Waar 't geld blijft", *Z.*), de *Deli Crt.* (12/11 „Over de bezuiniging"), het *Bat. Nwsbl.* (7/11 „Overheid en Efficiency", ir. L. J. de Ven) en de *Java-Bode* (12/11 „De taak van den Dienst der Volksgezondheid").

Exploratie-werk in het Gajo-land.

De oud-kapitein *P. W. F. Kaniess* vertelt in *De Loc.* (5/11) van het Gajo-land, bekend door den tocht van overste Van Daalen in 1904, de communistische bewegingen in Blang-Kedjeren in 1926 en den opstand der leprozen kortgeleden. Schr. vertelt thans iets anders van dit mooie bergland, iets dat van *vooruitgang* en *economische ontwikkeling* getuigt. In het Noordelijke gedeelte, het gebied van *Takingeun* met zijn Laut Tawar, en in het Zuidelijke gedeelte, het gebied van *Koeta Tjané*, zijn *autowegen* voor het verkeer geopend. In beide streken is in de laatste jaren een opbloei van belang waar te nemen. Alles heeft een ander aspect gekregen. Waar vroeger armoedig gekleede Gajoers in schunnige, vieze dekens gehuld langs steile bergpaadjes en langs omwegen, bevreesd voor aanvallen in vijandig gezinde landschappen van Atjeh's kustland, naar de kustplaatsen in vijf of zes zware dagmarschen afzakten om zout in te koopen, daar tuffen nu met betrekkelijk goed gekleede Gajo's bezette *autobussen* heen en weer en vullen het vroeger zoo monotone aspect van het bergland met vroolijk vertier. De *inheemsche* bevolking is gewillig op de cultuur-ondernemingen te werken, zij het dan ook overeenkomstig hun wijze en aard. Vrij uitgestrekte woeste gronden zijn reeds in cultuur gebracht (koffie, vezel en tabak).

Erratum.

„Kol. Wkbl." d.d. 13 Dec., blz. 595, 1ste art. slot, te lezen: „Japan-ophobie".

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Inheemsch bedrijfsleven op Sumatra.

Uit de *Pemoeda Soematera*, orgaan van den Jong-Sumatranen-Bond ontleenen wij het volgende van de hand van Soetan Goenoeng Moelia.

Schrijver begint na zijn inleiding, die verder niet ter zake doet, met te wijzen op het verschijnsel dat de Buitengewesten in den laatsten tijd in vergelijking met Java zeer sterk zijn vooruitgegaan, dank zij den overvloed van gronden, mindere bevolkingsdichtheid en de afwezigheid van sociale factoren als geringe kapitaalkracht, spaarzin, communaal bezit enz., die op Java juist in hooge mate economische ontwikkeling van eenige beteekenis belemmeren.

Aan de hand van de cijfers der in- en uitvoerstatistieken over 1925 (die over 1926 konden nog niet benut worden), waaruit schrijver bij benadering het aandeel van Sumatra vaststelt, toont hij aan de groote beteekenis die de inheemsche volkshuishouding in Sumatra voor den handelsbalans van Ned.-Indië heeft.

Inderdaad — gaat schrijver voort — mag gesproken worden van economische prestaties die hebben bijgedragen tot de huidige gunstige eco[...] mische positie van Sumatra en welke tevens [...] meening logenstraffen als zou de bevolking in [...] algemeen de eigenschappen tot economische [...] plooiing missen. Dat wij van onverdachte [...] steun vinden in deze visie, stemt ongetwijfeld [...] verheuging. Immers de President van de Java[...] Bank schreef in zijn laatste verslag dat doo[r] uitbreiding van de Europeesche cultures, [...] niet het minst door de activiteit der bevolking [...] in Sumatra een nieuw tijdperk van economisc[h] bloei wordt ingeluid.

Een eenigszins critische beschouwing van [...] geen zich thans in het economisch leven van [Su]matra voltrekt, plaatst ons dadelijk voor tal [...] problemen, die om oplossing vragen. Het zou ind[er]daad ver buiten het bestek van dit artikel ligg[en] indien wij hier op de voornaamste zouden ing[aan]. Slechts in het kort zal getracht worden de m[oge]lijkheid van de organisatie van het inheemsch [be]drijfsleven onder de oogen te zien.

De phase dat volkshuisvesting besloten ligt [bin]nen de enge grenzen van voedselbouw en v[oor]ziening in eigen of plaatselijke behoeften, is [...] het algemeen gesproken door de bevolking [...] Sumatra gepasseerd. Door de toenemende beo[efe]ning van den landbouw op den grondslag [...] geld en geldelijke winst en de vraag naar exp[ort]producten wordt de volkshuishouding betrok[ken] bij het wereldhandelsverkeer. Het bedenkel[ijke] is nu dat dit niet uitgegaan is van een goed g[eor]ganiseerd bedrijfsleven, maar dat die ontwi[kke]ling in zekeren zin is te voorschijn geroepen d[oor] constellaties op de wereldmarkt. Dit geeft aan d[e] cultures van exportgewassen in tegenstelling [...] den sawahbouw een onzeker en speculatief [ka]rakter.

Van zelf dient dus de aandacht gevestigd te w[or]den op de wenschelijkheid om het inheemsch [be]drijfsleven voor zoover het zich bezig houdt [...] de teelt en de productie van en den handel in m[...] bedoelde gewassen van de wereldmarkt, op [...] hechtere economische en financieele basis te br[en]gen. Niet expansie, opvoering van productie, [...] binden van concurrentie schijnt het hoofddoel [...] zijn, maar meer profiteeren van bepaalde conj[unc]turen, aanpassing aan de plaatselijke omstan[dig]heden en zelfhandhaving. Men ziet b.v. bij [...] rubberbereiding de meest primitieve werkw[ijze], hoewel men in staat is een handmangel te koop[en] zelfs een eenvoudige machine. De coöperat[ieve] rubberfabriek te Tjempaka (Palembang) m[oest] worden gesloten, omdat de deelgenooten vuile [...]ber verkozen boven kwaliteitsproduct.

Ditzelfde geldt ten aanzien van de intensi[...] van de cultuurmethode. Aangezien er overvloe[d] aan geschikte gronden, zoekt men het in de bree[...] Aan onderhoud, kwaliteit van het plantmateri[aal] plantverband enz. laat men zich weinig of n[...] gelegen liggen. In dit opzicht beantwoordt zij [...] niet aan den eisch van een geregeld bedrijf [...] regelmatig terugkeerende kosten. Nu geef ik d[...]lijk toe dat hierin juist het geheim en de kr[acht] van deze cultures liggen en men daarom bij de [be]oordeeling daarvan met betrekking tot de inhe[em]sche bevolking een anderen maatstaf moet [aan]leggen, maar op deze hoogte kan de cultuur [niet] blijven, omdat nu reeds door de boschpolitiek [der] Regeering in het tekort aan arbeidskrachten [...] belemmerende factoren voor een extensiven [...]bouw zich in toenemende mate laten gevoelen.

Aanwijzingen voor verbeterde opvattingen [zijn] echter reeds talrijk. Opmerkelijk is daarbij [de] waardeering van Westersche technische midde[len]. In vele streken ziet men eigenaars van rub[ber]tuinen in het bezit van rubbermachines, ged[re]ven door eenvoudige motoren. In rijstpeller[ijen] wordt gebruik gemaakt van hullers, ook bij [het] doppen van koffiebessen. Hier en daar ziet [men] eenvoudige installaties om klapperolie te per[sen] en sereholie te distilleeren. Deze kleinindust[rie], die in Europa b.v. de huisindustrie heeft ter[ug]gedrongen, belooft op dit gebied een wijd persp[ec]tief. Ik leg den nadruk op dit gebied, omdat [...] de weefnijverheid of andere industrieën, op [Su]matra nooit loonend van deze technische mid[de]len gebruik kunnen maken.

Meer en meer wordt behoefte gevoeld aan vo[or]lichting over zaadselectie, bemesting, bestrijd[ing] van ziekten en zelfs verkoop van het product. [...] is noodig dat aan de toekomstige planters ken[nis] wordt bijgebracht van eenvoudige bedrijfsmet[ho]den, bedrijfsinrichting, selectie, verkoopsyste[em]. Geen noodelooze theoretische kennis, maar b.v. [in] den trant van die, welke door de z.g. bedrijfssch[o]len beoogd wordt.

Daarnaast bestaat de behoefte aan technisch[e] krachten, die in staat zijn eenvoudige motoren [te] bedienen en te herstellen. Hoeveel kapitaal gaat [...] dagelijks niet verloren door gebrek aan technisch[e] kennis bij het toenemende autoverkeer op Sumatra. Het mag niet voorkomen dat b.v. op het druk[ke] traject Fort de Kock—Pematang Siantar maar één autoreparatiewerkplaats is en dat bij defect aan een rijsthuller ergens in Mandailing, een monteur

van Fort de Kock moet worden gehaald. Gelukkig bestaan thans cursussen welke met deze bijzondere behoeften rekening houden (z.g. chauffeurscursussen) aan enkele ambachtsscholen. Meerdere zijn in voorbereiding.

Het spreekt vanzelf dat bij de groote winsten, die behaald zijn met de uitvoerproducten, kapitaalvorming op groote schaal plaats vindt. De meening, dat eer het tegendeel het geval is, blijkt onjuist te zijn. Een groot deel van de winsten wordt belegd in den vorm van kapitaalgoederen, huizen en gronden, een ander deel bewaard in den vorm van sieraden, specie en bankpapier.

Het kapitaal wordt dus niet gestoken in andere, „vreemde" ondernemingen, maar wordt uitsluitend thuis bewaard of aangewend als productiemiddel. Belegging op korten of langen termijn schijnt niet plaats te hebben. (Schrijver maakt dit daarna duidelijk door cijfers te geven over de spaargelden van Inlanders bij de afdeelingsbanken, die in vergelijking met de uitvoerwaarde van de rubber alleen, slechts een nietig bedrag aanwijzen).

Door het zeer sterk ontwikkeld individualiteitsgevoel van den Sumatraan behooren pogingen om coöperatievereenigingen op te richten, wel tot een moeilijke en blijkens de ervaring teleurstellende taak. Hoogstens zou men zich voorloopig kunnen beperken tot de aanmoediging van coöperatie in een associatievorm, b.v. op het gebied van productie en opkoop. Men concentreert daartoe zijn eigen ruw product ter bewerking in een gemeenschappelijke bereidingsfabriek of roept een centrale organisatie in het leven tot verkoop op de wereldmarkt van die producten, doch steeds met behoud van eigen zelfstandigheid. Bij het zoeken van den financieelen grondslag van een inheemsch bedrijfsleven kan m.i. voorloopig nog alleen worden uitgegaan van de kapitaalvorming bij die groepen der bevolking die daarbij zelf een rol spelen. Aangezien overschot van kapitaal, gelijk boven is gebleken, niet bij de banken wordt belegd, aan den anderen kant de credietbehoefte niet groot is, schijnt mij in de naaste toekomst de veiligste weg toe dat in de eerste plaats gestreefd worde naar de ontplooiing van eigen kunnen, dat uit den aard der zaak beperkt blijft en niet naar de vorming van organisaties, welke in de practijk tot mislukking zullen leiden.

In dit streven ligt een schoone taak weggelegd voor onze intellectueelen, die, nadat zij zich vertrouwd zullen hebben gemaakt met de eischen van een modern georganiseerd bedrijfsleven, op dit gebied de synthese zullen leggen tusschen de enge individualistische opvattingen van den Sumatraan en de idee eener groote Sumatraansche gemeenschap, om op deze wijze te geraken tot de uitschakeling van de leidende uitheemsche functie in het economische leven van dat eiland.

Koloniale politiek

Dr. Abdul Rivai geeft in de *Bintang Timoer* van November nog een laatste beschouwing over de koloniale politiek. Hij is van oordeel dat deze nimmer een associatiepolitiek kan worden, want dat de belangen van Europeanen en Inlanders te zeer met elkaar in strijd zijn. Wanneer een intellectueel dan ook tot hem zegt dat de Europeanen de Inlanders op den duur wel zullen waardeeren als werkkrachten en dat hij tevreden is met zijn betrekking, dan is dit egoïsme. Schrijver stelt tegenover elkaar hoe de koloniale politiek den nationalist ziet en hoe deze de koloniale politiek beoordeelt en constateert dat deze laatste er zelf de schuld aan is dat men haar wantrouwt.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

De West-Indische Gids.

De Dec.-afl. opent met een fraai portret van den nieuwen Gouverneur van Curaçao, Ir. L. A. Fruytier. — Onder het opschrift „Kunnen wij dat zelf niet", wijst de hr. Tj. Pyttersen op den steeds toenemenden invoer van maïs in Suriname en vraagt of dit „ontzettende kwantum" (in 1927 bedroeg de invoer 1.383.774 tonnen, een waarde vertegenwoordigend van *f* 116.807.000) niet voor een groot deel in het land zelf zou gewonnen kunnen worden, aangezien bodem en klimaat zich bijzonder goed voor deze cultuur leenen. In dit verband brengt schr. de kwestie der Europeesche emigratie van Suriname weder naar varen, waarbij hij zich schaart aan de zijde van Dr. Lens, die — ook blijkens zijn artikelen in het *Kol. Weekbl.* — daarvan een overtuigd voorstander is. — De hr. F. Greiner geeft het vervolg van zijne in de Maart-afl. verschenen beschouwingen over „Het Suriname-probleem", waarin de schr. eenige zaken aanroert, die z.i. kunnen strekken tot verheffing van den economischen toestand van Suriname. — De hr. J. J. Staal geeft verder een interessante Sur. schets, getiteld: „De maan stond verkeerd". — De hr. W. Menkman maakt eenige opmerkingen aan de hand van de Surinaamsche begrooting voor 1929. — Ten slotte bevat deze afl. een staatje, aantoonende de productie van Suriname over de laatste 16 jaren, en een literatuur-opgave met betrekking op de West-Indiën.

De Indische Gids.

De hr. J. A. Loebèr Jr. opent de Dec. afl. met eene verhandeling over de „Soempitan" (blaasroer) in Indonesië en in Vlaanderen, een onderwerp reeds eerder door schr. behandeld, o.a. in ons Kol. Weekbl. en in Ned.-Indië Oud en Nieuw. — De oud-voorzitter van het Nederlandsch-Indonesisch Verbond (de toevoeging: van Jongeren-Organisaties heeft de vereeniging kort geleden laten vervallen) Mr. D. J. W. J. Kluiver stelt de vraag of het Verbond in den betrekkelijken korten tijd van zijn bestaan iets heeft bereikt; schr. meent die vraag volmondig bevestigend te mogen beantwoorden, wat men hem gaarne zal toegeven. — De hr. G. Nypels, hoofdredacteur van de Ind. Gids en oud-hoofdofficier van het Ned.-Ind. leger, schrijft een interessant artikel over het aandeel van den koloniaal in de geschiedenis van Ned.-Indië. Een welkome aanleiding voor schr. om er nogmaals op te wijzen hoe schrijnend onbillijk het is, dat de vóór 1920 gepensioneerden — zij die het vaderland dienden in een tijd toen van het Indisch leger zoo veel gevergd werd — in pensioen zijn achtergesteld bij hen die na dien tijd gepens. werden. — Mr. C. Rothe brengt aan de hand eener publicatie van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden eenige opmerkelijke veranderingen naar voren met betrekking op den export van landbouwgewassen uit Ned.-Indië thans (d.w.z. in 1927) en eenige jaren geleden. — Een volgend opstel bevat bijzonderheden over het eilandje Miangas (of Palmas) ten Noorden van Celebes, dat door de Amerikanen was opgeëischt, in de meening dat het vroeger aan Spanje had toebehoord. Gelijk men weet is het geschil aan arbitrage onderworpen en ten voordeele van Nederland beslist; ook de bevolking is met die beslissing zeer ingenomen. — De artikelen-reeks dezer aan inhoud rijke afl. eindigt met eene beschouwing van Mr. J. J. van Bolhuis over de besprekingen in de Tweede Kamer, gewijd aan de wijziging van de Indische Staatsregeling, in hoofdzaak wat betreft de samenstelling van den Volksraad.

Overigens bevatten de rubrieken Varia, Revue van brochures, Buitenland, Koloniale literatuur en Wetenschap, kunst en industrie veel wat afzonderlijke vermelding verdient, maar onze plaatsruimte laat dit niet toe.

De oud-gedienden van het Ned. Ind. leger.

In een bij de firma W. P. van Stockum te 's-Gravenhage verschenen, gedocumenteerde brochure bepleit de gep. genaraal-majoor van het O.-I. leger K. van der Maaten, het goed recht der oud-gedienden van het Indische leger van vóór 1920, betreffende hunne thans reeds 9 jaren durende actie tot verkrijging van volledige gelijkstelling hunner pensioenen met die volgens de pensioens-schaal van 1920. In een voorafgaanden Open brief aan den Minister van Koloniën vestigt schr. de aandacht van Z.E. op den inhoud zijner brochure en hoopt dat Z.E. wel zijn aandacht zal willen schenken aan schr.'s klemmend betoog, hetwelk gaat om het r e c h t van duizenden. „Of" — vraagt de schr. — „zijn het nog maar eenige honderden? Dan, Excellentie, zouden er in die negen jaren honderden en honderden ten grave zijn gedaald, aan wie de Regeering het begane onrecht niet meer zou kunnen herstellen."

Mr. Schumann over het boek van Colijn.

In de Nrs. van 3 en 10 Nov. van de Ind. Post wijdt Mr. W. M. G. Schumann eene uitvoerige beschouwing aan het boek van den heer H. Colijn, welke zeer de aandacht verdient, wijl de schr., als oud-voorzitter van den Volksraad, bij uitstek bevoegd mag worden geacht om zijn stem te doen hooren naast de vele die zich hebben uitgesproken. Mr. Schumann's slotsom luidt: Colijn heeft een boek geschreven dat zich zeer aangenaam laat lezen, doch het bevat, naast tal van juiste zij het ook niet nieuwe opmerkingen, veel onbezonkens en het is tot versterking van het vertrouwen van den Inlander in onze bedoelingen allerminst geschikt.

Nu toch de Ind. Post is genoemd, zij gewezen op een belangrijk artikel in het Nr. van 10 Nov. over „De groote Indische zender bij Huizen", door J. A. van Heurn. — Verder op eene beschouwing naar aanleiding der eeuwige aanvallen op de Europ. suikerindustrie op Java.

De varenflora van Suriname.

Door eene aankondiging in het Alg. Landb. Weekbl. v. Ned.-Indië worden we attent gemaakt op de verschijning van het navolgende werk: The ferns of Surinam and of French and British Guyana, by Dr. O. Posthumus. Vermoedend dat dit boek noch hier te lande noch in Suriname algemeen bekend is — de schrijver gaf het, te Malang, op eigen initiatief en risico uit — geven we hier enkele bijzonderheden over den inhoud, met als bron genoemd weekblad.

Tot op heden was het den in de hem omringende vegetatie belangstellende niet-vakbotanicus in Suriname vrijwel onmogelijk de namen der planten te leeren kennen, een eerste vereischte voor verdere studie. De in 1906 verschenen „Enumeration of the vascular plants of Surinam" van de hand van Dr. A. A. Pulle, hoe verdienstelijk ook in haar soort, geeft uit den aard der zaak geen beschrijvingen of tabellen en kan dus voor herkenning der soorten niet benut worden. In 1911 verschenen van de hand van denzelfden schrijver het eerste gedeelte eener zakflora van Suriname, dat echter slechts een tabel der geslachten bevat, dus evenmin voor soortherkenning bruikbaar is, en daardoor den plantenliefhebber niet bevredigt. Evenwel, na 17 jaren zijn nog geen verdere afleveringen, de soorten beschrijvende, verschenen. Daarom is het een verblijdend feit, dat thans hulp gekomen is van een zijde, waarvan men die niet verwacht zou hebben. Dr. Posthumus heeft de gegevens over de varenflora van Suriname en Fransch en Engelsch Guyana tot een overzichtelijk geheel vereenigd.

Het boek bevat op bijna 200 blz. druks tabellen voor ± 350 varensoorten, waarvan er 190 in Suriname voorkomen. Van deze laatste zijn korte, doch duidelijke en blijkens de schrijvers voldoende beschrijvingen en uitvoerige groeiplaatsen opgegeven, die te allen tijde contrôle mogelijk maken. De tabellen zijn zoodanig, dat iemand met elementaire botanische kennis zich er met vrucht van bedienen kan. Aan het einde van het boek geeft de schr. een aantal algemeene opmerkingen, die voor den plantengeograaf van interesse zijn.

Het werk is ook te bekomen bij C. A. Backer te Pasoeroean en kost *f* 5.25.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 19 (3 Nov.). Jute in Bengalen. Cultuur, industrie en handel in 1926—1927, door P. — Eenige opmerkingen over zaadwinning bij Mimosa Invisa in Deli, door Dr. J. Kuyper. — Sclerotiumziekten en hare bestrijding, door Mej. Dr. C. M. Doyer. — Klein landbouw. Vaste planten in de groenteteelt, door W. H. de Jong. — De oliepalm-cultuur. — Javathee in Engeland. — Suriname in Duitsch licht (ontleend aan het Alg. Handelsbl.).

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 21 (1 Nov.). Moderne zichten aangaande de rubber-cultuur, door Ch. L. Wright (met ill.). — Geelziekte (Yellows), een ernstige tomaten-ziekte, door M. Shapovalov. — De najaars-tabakscampagne. De geschiedenis van de Hevea-Guyanensis, door Fred. Oudschans Dentz (ontleend aan het *Kol. Weekblad*). — Welke rol speelt de kali? — Duitsche belangstelling voor Surinaamsche culturen (ontleend aan het Alg. Handelsbl.).

De Indische Mercuur

No. 50 (12 Dec.). De suikerindustrie in Peru in het jaar 1927, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De ontdekking van het Adatrecht, door Prof. Mr. C. van Vollenhoven; besproken door Prof. Dr. Mr. I. A. Nederburgh. — Berichtgeving omtrent bevolkingsrubbercultuur in het eerste halfjaar van 1928. — De suikerindustrie in Amerika. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over vezelstoffen, plantenziekten en -plagen.

De Tropische Natuur.

Inhoud der Nov.-afl. Mieren als versleepers van plantenzaden, door J. Beumée (met ill.). — Iets over vruchtenetende vleermuizen in gevangenschap, door Sody (met ill.). — Minahassische vogelnamen en hun beteekenis, door L. Coomans de Ruiter. — Korte mededeelingen (Een abnormaliteit bij Rhizophora conjugata L. (met ill.)., door J. C. van der meer Mohr. — Enz.).

Een luchtvaart-nummer.

Het eerst eenige maanden bestaande Orgaan van de Ned.-Indische Vereeniging voor Luchtvaart heeft ter gelegenheid van de opening van den civielen luchtdienst op Java op 1 November een feestnummer uitgegeven, waarin het luchtvaartvraagstuk door bevoegde personen van verschillende zijden wordt behandeld. Dit Nr. kwam nog niet in ons bezit, maar de N.R.Ct. van 12 Dec., Avondbl. A, vestigt de aandacht er op en geeft een overzicht van den inhoud.

Suriname.

In de avondvergadering van 13 December van de Tweede Kamer is de Surinaamsche begrooting voor 1929 zonder hoofdelijke stemming aangenomen. De Kamer heeft groote belangstelling getoond voor het wel en wee dezer nog steeds noodlijdende kolonie en al is er niet veel bereikt, in de kolonie zal men dankbaar zijn voor de poging om iets te bereiken

en niet minder voor de ernstige studie door zoovele leden van den toestand der kolonie gemaakt. Als gewoonlijk opende de heer IJzerman de rij der sprekers met een voortreffelijke rede. Omtrent het verzet van den Minister tegen den aandrang tot oprichting van Gouvernementsbedrijven of gemengde bedrijven, zeide de spreker, dat hier de Nederlandsche Staat, het z.g. moederland een taak heeft te vervullen, en dat dit, zelfs wanneer men alleen op de belangen van de Nederlandsche schatkist let, op den duur waarschijnlijk betere resultaten zal opleveren, een hoopvoller perspectief opent dan het troostelooze vooruitzicht van tot in lengte van dagen, de tekorten van een in staat van armlastigheid blijvend gewest te moeten bijpassen.

Tegenover de meening van den Minister dat zulke bedrijven in wezen een werkzaamheid van het particulier initiatief zijn, wees de heer IJzerman er op, dat de Regeering in Oost-Indië getoond heeft, dat zij een dergelijke verouderde stelling volstrekt niet tot de hare maakt.

Evenals de volgende sprekers was de heer IJzerman ten zeerste teleurgesteld door het uitblijven van het door den Minister toegezegde werkplan voor den opbouw van Suriname.

Hoogst belangrijk is hetgeen de spreker over den hygiënischen toestand zeide. Hij acht de totstandkoming van een waterleiding voor Paramaribo van zoo groot belang en zoo dringend noodig, dat zij ook moet komen indien het onderzoek, door Dr. Jenny Weyerman in te stellen uitwees, dat gedurende een aantal jaren het bedrijf waarschijnlijk ongeveer de kosten zou dekken en hoogstens een minimale winst zou kunnen opleveren. In dat geval zou geen kapitalist er aan denken zijn geld in zoo'n onderneming te steken.

Daarna sprak de heer IJzerman over de grenskwestie.

Ook de heeren Van Vuuren en Van Boetzelaer van Dubbeldam lieten zich omtrent dit punt niet onbetuigd. Wij komen misschien op deze kwestie terug alsook op de belangrijke debatten die gevoerd zijn over het onderwijs in Suriname, waarbij vooral de heer Bijleveld opmerkelijke dingen heeft gezegd.

Wij betreuren het dat onze ruimte niet toelaat te wijzen op de vele belangrijke wenken door de heeren Van Vuuren, Van Boetzelaer van Dubbeldam, Joekes en Van Bijleveld gegeven. Het is wel zeer jammer dat zoo weinigen in den lande de Kamerverslagen lezen. De verslagen in de dagbladen, ook de groote, zijn uit den aard der zaak onvolledig, waardoor de redevoeringen niet tot hun recht komen.

* *

In ons vorig nummer waren wij sceptisch gestemd over de petroleumvondst in Suriname. Volgens de berichten in de dagbladen zou n.l. de heer Hoedelet aan de hem vergezellende ambtenaren de plek hebben aangewezen waar geboord moest worden. Uit later ontvangen berichten blijkt echter dat die ambtenaren drie plekken werden aangewezen en dat daaruit monsters genomen zijn. Dat verandert de zaak.

Het is jammer dat men bij de behandeling van de begrooting den Minister niet gevraagd heeft of hij omtrent deze petroleumgeschiedenis geen bericht van den Gouverneur heeft ontvangen en of de monsters voor nader onderzoek naar Nederland zijn gezonden.

* *

Naar De West verneemt zal dr. Fernandes eenige weken op de plantage Clevia vertoeven, teneinde een partij koffie te bereiden volgens de principes, door hem aangegeven in Mededeeling No. 3 van het Landbouwproefstation. Over de eerder door hem verzonden kleine monsters werden reeds beoordeelingen van 8 makelaars ontvangen. Algemeen vond men de koffie volgens de nieuwe bereidingswijze, geheel vrij van den voor Suriname-Liberia koffie kenmerkenden onaangenamen geur. De smaak van de monsters 5 en 6 werd als „goed" en „zeer goed" aangegeven. De bekende „geile smaak" was bij deze koffie niet meer aanwezig. Sommige makelaars beschouwen de kleur van de nos. 5 en 6 (resp. lichtblauw en blauw) als een heel natuurlijke koffiekleur, die er wel toe zal bijdragen om voor de Suriname-Liberia een nieuw en grooter afzetgebied te vinden. Anderen zouden „de mooie gele kleur" wenschen te behouden, teneinde geen moeilijkheden te ondervinden met de Scandinaviërs, die het grootste deel van deze koffie consumeeren. Volgens dr. Fernandes zal hier wel een middenweg kunnen gevonden worden, daar het met de nieuwe methode ook wel goed mogelijk is aan de koffie een lichte kleur te geven.

Aangezien de Suriname-Liberia dadelijk aan de gele kleur te herkennen is en reeds bij velen in een kwaden reuk gestaan heeft, hoopt dr. Fernandes dat het lukken zal de koffie in een natuurlijker koffiekleur aan de markt te brengen. Op de plantage Dankbaarheid is een kleine koffiefabriek volgens het nieuwe systeem gebouwd en slagde men er ook in koffie te bereiden conform het monster no. 5. Reeds eerder waren op de pl. Slootwijk wijzigingen in denzelfden geest in de fabriek aangebracht (o.m. door het opstellen van een nieuwen wasscher, die zeer goed heeft voldaan) en is van die plantage reeds een belangrijke partij koffie volgens de nieuwe bereidingswijze verscheept.

* *

Op de bauxietonderneming Moenggo worden plannen uitgewerkt voor een nieuw hospitaal. In het begin van het nieuwe jaar zal tot den bouw worden overgegaan. Het paviljoen-systeem met een centraal gebouw voor clinische doeleinden zal gevolgd worden. De voorloopige raming toont dat de kosten *f* 150.000 zullen bedragen, terwijl de bouw een jaar in beslag zal nemen. Intusschen is een tijdelijk paviljoen opgericht voor de malariapatiënten teneinde ze te kunnen afscheiden.

* *

De N. R. Crt. van 13 December Av.bl. A schrijft:

Men herinnert zich ons interview met den heer J. S. C. Kasteleijn, kort voor zijn vertrek naar de Vereenigde Staten en Suriname in verband met zijn plan om een proef te nemen met de cassavecultuur in Suriname als export-cultuur voor de Amerikaansche markt. We lezen thans in De West van 16 Nov.:

Naar wij vernemen heeft de reis van den heer Kasteleijn tot het besluit geleid om een proefaanplant van cassave te beginnen in het savanagebied aan den spoorweg.

Aanvankelijk was gedacht aan uitvoer van gedroogde (ongeschilde) cassave, ter verwerking in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Bij nadere overweging schijnt de voorkeur te worden gegeven aan verwerking der grondstof te plaatse, zoodat voor dit doel een fabriek in Suriname noodig zal zijn.

De leiding van den proefaanplant zal berusten in handen van den heer J. A. van Beek, een der oudste planters in Suriname, die weldra van verlof wordt terugverwacht.

De heer Kasteleijn die onlangs het Mindrineti-gebied bezocht en daarbij o.m. den ouden Brownsweg afwandelde naar Bergendal, bevindt zich thans met den scheikundige, den heer v. Dijk, in het Tempatiegebied.

* *

Door den Voorzitter der Tweede Kamer zijn aan de Regeering medegedeeld de volgnde ingevolge art. 112 van het Reglement van Orde ingediende vragen, van den heer van Gijn aan den Minister van Koloniën:

1. Is door de Regeering gevolg gegeven aan de toezegging op pag. 3 van het verslag betreffende de Surinaamsche Bankwet om deskundngen te raadplegen betreffende het verbod van uitvoer van zilver uit Suriname en betreffende maatregelen ter voorkoming van sterke schommelingen in den wisselkoers?

2. Zoo ja, is de Regeering dan bereid die ingewonnen adviezen te publiceeren?

* *

De heer A. C. Noordhoek Hegt, laatstelijk chef van de Arbeidsinspectie voor de Buitengewesten in Nederlandsch-Indië, is met den titel van „Hoofdambtenaar ter beschikking van den Gouverneur" belast met de werkzaamheden in verband met de immigratiewetgeving van Suriname, in afwachting dat hij zal worden belast met de waarneming van de betrekking van Agent-Generaal voor de immigratie in Suriname.

* *

Bij Kon. besluit d.d. 10 December is:

a. aan den heer mr. J. L. Nysingh, procureur-generaal bij het Hof van Justitie en ondervoorzitter van den Raad van Bestuur van Suriname, op zijn verzoek, met ingang van den dag van vertrek uit Paramaribo naar Nederland, eervol ontslag verleend uit beide voormelde betrekkingen, onder dankbetuiging voor de daarin aan Suriname bewezen diensten;

b. met ingang van den dag, waarop mr. J. L. Nysingh, voornoemd, uit Paramaribo naar Nederland vertrekt, benoemd tot procureur-generaal bij het Hof van Justitie in Suriname de heer mr. dr. F. L. J. van Haaren, thans Gouvernements-secretaris, aldaar.

* *

Onder „postzegelnieuws" schrijft de N. R. Crt. van 13 Dec. Av.blad B:

In Curaçao en Suriname zijn, in nieuwe teekening, postzegels van resp. 12½ en 22½ cent verschenen, beide bruin.

Curaçao.

„Geen maling aan de juristerij".

„Naar wij alsnog vernemen is het onjuist, dat ongestudeerde en ongegradueerde advocaat-ge[neraal] belast is met de waarneming van het ambt [van] procureur-generaal. Gedurende den tijd, dat laa[tst]genoemde belast is met de waarneming van [het] ambt van Gouverneur, doet de advocaat-generaal [de] dagelijksche zaken ten Parkette af, waartoe [hij] volkomen bevoegd is, aangezien hij overeenk[om]stig de desbetreffende wettelijke bepaling den [pro]cureur-generaal ten allen tijde kan vervangen, [ter]wijl deze de algemeene leiding alsmede alle bela[ng]rijke beslissingen in handen gehouden heeft, d[ie hij] door den advocaat-generaal laat uitvoeren."

Bovenstaande mededeeling, ons in dien vorm [uit] Curaçao toegezonden, plaatsen wij gaarne, om[dat] het slot de geruststelling geeft, die noodig was. [Aan] de bevoegdheid van den advocaat-generaal vol[gens] de desbetreffende wettelijke bepalingen hebben [wij] nooit getwijfeld en ook geen twijfel uitgesprok[en]. Echter merken wij op, dat de mededeeling in [ons] blad van 11 October 1928, waartegen het bo[ven]staande gericht is, haar ontstaan dankte aan [een] officieel bericht in *de Curaçaosche Courant* van [..] September l.l., dat met vette letters tot opsch[rift] draagt: „De wnd. Procureur-Generaal, Hoofd [van] Politie in Curaçao" en tot onderteekening [de] wnd. Procureur-Generaal, C. J. Debrot, Advoc[aat-] Generaal." Later, 5 October, is deze redactie [ver]vangen door een die meer dekt de bovenstaa[nde] uiteenzetting.

Politie.

Zelfs de felste tegenstanders van de milit[...] politie zullen moeten toegeven, dat de minister [...] de meest loyale wijze uitvoering heeft gegeven [aan] zijn toezegging, om het overleg met den Kolonia[len] Raad te heropenen. Thans is aanhangig — alth[ans] de laatste mail zond ons de desbetreffende st[uk]ken — een ontwerp-verordening tot opdracht [van] politiedienst in Curaçao aan de troepen ald[aar]. Aan de indiening is een uitgebreid overleg tussc[hen] bestuur en afdeelingen van den K. R. voorafgeg[aan]. O.a. hadden de laatsten voorgesteld een bepal[ing] dat jaarlijks bij de begrooting zou worden bep[aald] het bedrag, door Curaçao aan de Nederland[sche] schatkist te vergoeden voor politiediensten, doo[r de] landmacht verricht, welk bedrag de helft van [de] kosten dier landmacht niet zou mogen oversc[hrij]den. De gouverneur heeft betoogd, dat deze v[oor]stelling berust bij den begrootingswetgever.

Een ander punt was de samenstelling van [den] Krijgsraad uit twee burger-rechtsgeleerden en [een] militair in plaats van uit twee militairen met [een] rechtsgeleerden voorzitter. Als wij ons niet ver[gis]sen, was dit een der wenschen, door den gem[ach]tigde van den K. R. destijds bij den minister [be]pleit. De gouverneur voelt echter niet veel v[oor] deze afwijking van het in Nederland bestaande [stel]sel, tenzij overtuigende ervaring daartoe zou d[win]gen.

Bevolkingsregister.

De waarnemende gouverneur laat wat afged[aan] kan worden niet liggen. Zoo is thans ingediend [een] ontwerp-verordening om te komen tot een be[vol]kingsregister, en een om in 1930, en vervolgens [tel]kens na 10 jaren, een volkstelling te doen houd[en]. Wij zijn benieuwd in hoever de jaarlijksche [ge]gevens der Koloniale verslagen zullen blijken ju[ist] te zijn.

Duurder leven.

De *Amigoe* van 10 November l.l. schrijft:

„De laatste weken heeft men weer eens de hu[ur]prijzen, voornamelijk van de panden voor wink[el]nering of magazijn, verhoogd. Wij ontvingen [het] volgende lijstje:

van	*f* 60—*f* 125	per	maand
„	*f* 75—*f* 150	„	„
„	*f* 100—*f* 250	„	„
„	*f* 100—*f* 300	„	„
„	*f* 125—*f* 250	„	„
„	*f* 150—*f* 300	„	„
„	*f* 350—*f* 500	„	„

De huurders zijn er natuurlijk niet erg over [te]vreden gespreken, doch wel de meeste reden tot ontevred[en]heid mag het publiek hebben, dat er natuurlijk [ten] slotte de dupe van is. Want de winkeliers zullen

weer een reden in zien om hun waren te verhoogen. Wat zij meer te betalen hebben wordt op de consumenten verhaald; misschien weten zij er ook nog wel een sla'tje uit te slaan, zooals gebeurde toen de belasting verhoogd werd.

En zoo wordt het leven weer duurder. De ambtenaren komen weer meer in de knel, de werklieden vragen meer loon, alles gaat omhoog. En zoo blijft men maar in een cirkeltje ronddraaien, totdat..., ja totdat er eindelijk eens afdoende maatregelen genomen worden tegen het maar steeds hooger en hooger opdrijven."

Regentijd.

Wij lezen in hetzelfde blad:

„Eindelijk, na dagen, weken van verstikkende hitte, is de regentijd daar. Zondagmorgen heel in de vroegte begon 't op Otrabanda en enkele plaatsen buiten; toch nog maar erg plaatselijk. Maandag tegen den middag kregen enkele plaatsen van de Benedendistricten een beurt. In den nacht van Maandag op Dinsdag een prachtige regen, waarvan heel het eiland wel zal geprofiteerd hebben, vergezeld van bliksem en donder. In de stad viel er n.M. Woensdag weer een Hollandsche regenbui. Moge 't zoo door gaan."

Kortenaer.

Het bericht van de gouverneursbenoeming schijnt een tegenhanger te hebben gekregen. *La Union* van 8 Nov. l.l. meldt n.l., dat de C. P. I. M. bericht had van de komst van de *Kortenaer*, terwijl officieel daarvan nog niets bekend was.

Geschiedkundige sprokkel.ngen.

Uit de ondertrouw- en trouwboeken der Gereformeerde kerk op Curaçao.

Ondertrouw 1(?), trouw 17 Nov. 1793:

„De Ed.Gestr. Heer Anthonius Cancrijn, j.m., geb. te Saltbommel, sous Lieut. onder de artillery guarnisoen houdende op dit Eyland en Willemina Warnick Wed. van Jan Hendrik Ot. Regenborn(?) geb. op Curaçao."

27 Dec. 1793 Ondertrouw: De Ed.Gestr. Heer Johan Hendrik Gravenhorst Capt. Lieut. onder de artillery ten dienste van Haar H. M. in guarnisoen leggende op Curaçao, j. m. geb. te Borgschyd en Mejuffr. Anna Catharina Bergh J. D. geb. Alhier. De geboden gingen 29 Dec. en 5 Jan. 1794."

„10 Jan. getrouwt door mij ondergekende op bijzondere qualificatie van den Ed. Achtb. Heer Gouv. Joh. de Veer Abr. zijnde de Bruid heel ziek en in oogenschijnlijk gevaar weshalve de Ed. Achtb. Heer Gouv. verleend heeft dispensatie van de noch te gene derde Huwelijksche proclamatie. R. Wildrik Pastor."

Uit den Verren Vreemde.

Arbeidstoestanden in de Malay St tes.

Als vierde publicatie van het Indische kantoor van Arbeid is verschenen het rapport van mr. A. G. Vreede, Hoofd van dit kantoor, omtrent de arbeidstoestanden in en de werving van arbeidskrachten voor de Straits-Settlements, de Federated Malay States en Ceylon. Dit rapport bevat het verslag van een reis van mr. Vreede naar de Straits Settlements en de Malay States.

Omtrent de algemeene resultaten deelt de rapporteur o.a. het volgende mede:

„Uit het hier volgende verslag zal blijken, dat, ook wanneer men volledig rekening houdt met de beteekenis der van de Nederlandsche equivalenten zoo geheel afwijkende termen en rechtsbegrippen als free labour, indentured labour, contract labour, free immigrants, na onderzoek zoowel van de wetsbepalingen als van de feitelijke toestanden op de ondernemingen zonder eenig voorbehoud kan worden verklaard, dat de arbeid op de ondernemingen aldaar werkelijk vrij is, dat alle dwangbepalingen inderdaad zijn afgeschaft en dat niettemin — door een uitstekend georganiseerd werfsysteem, waarbij menschelijkerwijze gesproken alle misbruiken zijn geëlimineerd — ruim voldoende arbeidskrachten beschikbaar zijn. Het arbeidsvraagstuk, dat in onze gewesten thans zooveel zorgen baart, is in de bezochte kolonies opgelost op een wijze, welke, in het algemeen gesproken, aldaar zoowel de ondernemers als de arbeiders bevredigt.

Globaal gesproken kan voorts worden gezegd, dat de behandeling van het werkvolk zeer vriendelijk is, dat op hoogen toon bevelen, het schelden en snauwen, om van slaan niet te spreken, weinig voorkwam, dat aanslagen op assistenten onbekend zijn en dat den koelies groote vrijheid zoo van werken en uitkomen als van rusten en thuisblijven wordt gegeven.

De koelies worden veelal in hun landstaal (Tamil) aangesproken, zij worden bij kortere werktijden, iets, soms belangrijk, hooger betaald, doch door het minder uitkomen komen de loon-inkomens ongeveer gelijk uit; in Malaya hebben de koelies echter gelegenheid voor overwerk en allerlei bijverdiensten, terwijl door de betere ondernemingen hun allerlei tegemoetkomingen worden gegeven: vrij groenten, vrij klappers, grond voor moestuinen, soms zelfs vrij visch. De rijst daarentegen is duurder dan bij ons. De koelies betalen geen inkomstenbelasting. De huisvesting is, alles dooreengenomen, niet minder dan bij ons, de hospitaalvoorziening daarentegen en vooral ook de hygiëne, staat bij die op onze ondernemingen op de Buitengewesten (en dikwerf ook op Java) verre ten achter. Daarentegen is ons ondeugdelijk en ontoereikend werfsysteem niet te vergelijken met de onberispelijke, van overheidswege streng gecontroleerde werfmethoden, waarmee de Straits- en F.M.S-ondernemingen zich in de provincie Madras van werkkrachten voorzien. Het is inderdaad de grondige en deugdelijke hervorming van de aanwerving der werkkrachten geweest, welke het heeft mogelijk gemaakt dat, toen Britsch-Indië aandrong op afschaffing, eerst van de indenture (lang-jarige contracten), toen van de penal clauses (strafsancties), deze afschaffing telkenmale zonder stoornis van het bedrijf op zeer korten termijn kon plaats vinden. Ongetwijfeld waren er factoren, welke het welslagen dier werving krachtig bevorderden: de onbeschrijfelijke armoede in onderscheidene streken der provincie Madras, de onuitputtelijke menschenvoorraad, welke in die provincie onvoldoende emplooi vindt, de spaarzin der meeste Tamils, maar daar staat tegenover dat in het begin dezer eeuw, toen die omstandigheden evengoed aanwezig waren, doch de werving in de dorpen even armzalig werkte als thans nog bij ons in de desa het geval is, deze werving daar evenzeer tekort schoot. Bovendien is er in Madras groote concurrentie van Ceylon, Burma, Assam en de Nilgiri-ondernemingen en alleen door de werving zuiver te houden en de arbeidsvoorwaarden aantrekkelijk te maken, m.a.w. de reputatie van „Malava" als aangenaam en voordeelig emigratiegebied bij de Tamilbevolking van Indië zeer hoog te houden, is het Immigration-fund, schitterend voorbeeld van volledige samenwerking tusschen overheid en planters, er in geslaagd, een zoo krachtige emigratiestroom naar het verre Maleische schiereiland op te wekken, en te onderhouden, dat aldaar niet alleen steeds ruim voldoende werkkrachten aanwezig zijn, maar deze stroom op het oogenblik veeleer moet worden ingeperkt dan gestimuleerd."

Na verdere uiteenzetting en vergelijking met het stelsel der poenale sanctie in onze Oost, komt rapporteur tot de volgende overweging:

„Vast staat voor mij, dat in onze Buitengewesten bij den overgang van het stelsel der poenale afdwinging van contractsnaleving naar dat van louter civiele schadeloosstelling, toch naar een oplossing moet worden gezocht, welke bij geheele vrijheid een beter werkstelsel handhaaft dan vooral op meer afgelegen en bij de Tamils minder in trek zijnde gebiedsdeelen door ons werd aangetroffen. Aldaar is soms het uitkomen der koelies zeer ongeregeld, de werktijden weleens al te kort, de arbeidsprestatie geringer en de wisseling van het opgezeten volk te aanmerkelijk, zij het als regel ook weer niet zoo erg als men in Nederlandsch-Indische planterskringen wel hoort gewagen. Ook de ontzaglijke voorsprong, welke de Nederlandsch-Indische ondernemingen op het gebied van plantagehygiëne en hospitaalwezen hebben, dient m.i. gehandhaafd, hetgeen zonder wetsbepalingen, welke ten deze eenigen lichten dwang handhaven of invoeren, niet mogelijk zoude zijn."

De crisis van den landbouw in Rusland.

Het volgende houdt een verklaring in van veel van hetgeen zich momenteel in het Rijk der Sovjets afspeelt.

Na de invoering van de *Nep* begon een ontwikkeling van den Landbouw in Rusland, die veel beloofde voor de toekomst. Het bleek echter, dat voor een werkelijke ontwikkeling van den landbouw vóór alles een volkomen wijziging van het stelsel noodig is. De bolsjewiki verzetten zich echter tegen een dergelijke wijziging, met het gevolg, dat na de stijging van de eerste jaren al spoedig een nieuw verval inzette. Dat kunnen wij voor alles zien aan de uitbreiding van de bezaaide oppervlakte. Volgens de sovjetstatistiek bedroeg die uitbreiding in 1925 pl.m. 6%, in 1926: 6.4 %, in 1927: 2.6 %. Bij de beoordeeling van deze cijfers moeten wij rekening houden met de onrustbarende stijging van de geboorten in Rusland. Over 1928 zijn er voorloopig geen betrouwbare cijfers te vinden, terwijl de sovjet-pers erkent, dat ook de gegevens over 1926/27 onjuist zijn; de werkelijke stijging van de bezaaide oppervlakte was slechts 1 %. In elk geval staat het vast, dat dit jaar niet alleen geen nieuwe opvoering van de bezaaide oppervlakte heeft gebracht, integendeel een achteruitgang. Dit is niet het gevolg van de afwezigheid van geschikten grond. De bezaaide oppervlakte is trouwens 3—4 % kleiner dan in 1913, toen de bevolking geringer was. Daar de bevolking steeds toeneemt, zal de inkrimping van de bezaaide oppervlakte tot een nieuwe catastrofe kunnen leiden.

De sovjet-regeering is zich natuurlijk bewust van het dreigende gevaar, maar zij ziet geen mogelijkheid verandering in den toestand te brengen. Zij beperkt zich daarom tot het uitwerken van zulke maatregelen, waardoor zij een zeker minimum van graan, noodig voor de arbeiders-centra en den uitvoer naar het buitenland ter dekking van de aankoopen, kan bemachtigen. Zij heeft daarvoor de gewoonte hersteld het graan te koopen, voordat het gemaaid is. In vroegere jaren, toen het tsaristische regime nog bestond, veroordeelde de bolsjewiki in felle bewoordingen dit stelsel, dat de armere boeren geheel aan de willekeur van den opkooper overlevert.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Apeldoorn.

CONTRIBUTIE-BETALING.

Leden en begunstigers worden beleefd attent gemaakt op de gelegenheid hun contributie over 1929 te voldoen per postgirio. Het postgirono. van den penningmeester, den heer J. C. Baars is kantoor Apeldoorn no. *93038*.

Echter zal na *20 Januari* per van Dijk & Zn. over de contributie worden gedisponeerd.

Daarna zal het Bestuur de jaarvergadering uitschrijven en hoopt dan met een goed programma voor den dag te komen.

Wij hebben nog eenige Boeatan-loten à *f* 1 over. Wie helpt ons er af?. Ten slotte blijft uitbreiding van het ledental een plicht van allen.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Afdeeling Groningen en Ommelanden.

DE TABAKSFILM.

Woensdagmiddag 12 dezer werd door onze afdeeling de Tabaksfilm vertoond. In zijn openingswoord heette onze voorzitter, Jhr. Mr. W. W. Feith, het publiek hartelijk welkom, waarbij hij zich speciaal richtte tot de aanwezige hoofden van onderwijsinrichtingen en enkele vooraanstaande personen uit de tabaksindustrie hier ter stede. Spreker wees op de groote beteekenis van de tabakscultuur voor ons land en haalde aan hoe tienduizenden menschen in deze industrie werk vinden, waarna hij het woord gaf aan den spreker van dezen middag, die de film aan de hand van voorafgaande lantaarnplaten toelichtte. De film zelve was schitterend en bijzonder leerzaam, vooral nu de finesses van de cultuur zoo duidelijk door *Dr. W. L. Beekman* waren uitgelegd. Wij brengen hier dan ook gaarne onzen groot n dank uit aan Dr. Beekman, die dezen middag zoo bijzonder heeft doen slagen en tevens aan het Tabaksbureau te Amsterdam, die deze film kosteloos had ter beschikking gesteld.

Binnenkort zal voor onze afdeeling optreden *Dr. F. D. K. Bosch*, de chef van den oudheidkundigen dienst in Ned.-Indië, die zal spreken over de *Indische oudheden*, waarbij lantaarnplaten zullen worden vertoond. Wij hopen en verwachten dat een talrijk publiek deze lezing zal bijwonen, daar zij zeer interessant belooft te worden.

J. FRANKE,
Secretaris.

Afdeeling Rotterdam.

Beleefd verzoek, naar aanleiding van het overlijden van den heer D. J. M. van Reyn Snoeck secretaris der afdeeling Rotterdam, brieven enz. te zenden aan den voorzitter, den heer Mr. J. G. Huijser, Vredehofweg 32, die zich bereid verklaard heeft het secretariaat voorloopig waar te nemen.

Mededeelingen.

Van de Redactie.

GENOOTSCHAP NEDERLAND—FRANKRIJK.

Vrijdag 21 Dec. 8.15 n.m. houdt Mons. Jea Malaye in Pulchri Studio te 's-Gravenhage voor he Genootschap Nederland-Frankrijk eene voordrach over „la lutte contre l'élite et la civilisation euro péenne".

Leden van „Oost en West" hebben vrijen toegan met één introducé.

Het Persbureau van het Hoofdbestuur der Po terijen en Telegrafie brengt het volgende onde Uwe aandacht:

KERST- EN NIEUWJAARSTELEGRAMMEN.

Zooals reeds werd gemeld, zal ook dit jaar va 20 December af tot en met 3 Januari a.s. de ge legenheid bestaan om tegen verlaagd tarief Kers en Nieuwjaarstelegrammen te verzenden.

Voor de eerste maal zullen dergelijke telegram men worden toegelaten in het verkeer met Eng land en met Tsjecho-Slowakije. De tekst van de

telegrammen is vrij, mits uitsluitend een Kerst- en/of Nieuwjaarswensch bevattende, en moet gesteld zijn in verstaanbare taal- voor Engeland in het Nederlandsch, Engelsch of Fransch, voor Tsjecho-Slowakije in Het Nederlandsch, Engelsch, Fransch, Duitsch of Tsjecho-Slowaaksch. De prijs voor deze telegrammen bedraagt 6½ cent per woord met een minimum van 75 cent, zijnde de helft van den prijs van een gewoon telegram.

Voor de Kerst- en Nieuwjaarstelegrammen naar *Oost- en West-Indië* en *Noord-Amerika* kan een keuze worden gedaan uit 16 verschillende standaard-teksten in de Nederlandsche taal of voor Noord-Amerika bovendien in het Engelsch. Ongeacht het aantal woorden van het adres, hetwelk echter tot het noodzakelijke beperkt moet worden, en van de onderteekening, welke ten hoogste 5 woorden mag bevatten, bedraagt de prijs per telegram:

Naar Nederlandsch Oost-en West-Indië: ƒ 3.25.

Naar Noord-Amerika: ƒ 2.50 of ƒ 3.15, naar gelang de plats van bestemming in het Oosten of in het Westen van de Vereenigde Staten of Canada gelegen is.

De overseining geschiedt naar- Oost- en West-Indië uitsluitend per radio, naar Noord-Amerika op verzoek van den afzender ook via Commercial Western-Union,Londen P.Q. en Londen-Marconi.

De aflevering in Nederland van de *buiten-Europeesche* Kerst- en Nieuwjaarstelegrammen geschiedt op luxe formulieren, die uit *Engeland* en *Tsjecho-Slowakije* op de gewone formulieren.

BOOTTREIN STOOMVAART-MIJ. NEDERLAND.

Het Agentschap van de Stoomvaart Maatschappij „Nederland", de firma Crans & Co., alhier, meldt, dat de boottrein van het s.s. „Prinses Juliana", d.d. 21 December a.s. te Genua verwacht, Zaterdagmorgen 22 December a.s. om 9.45 uur v.m. aan het Staatsspoor in Den Haag zal aankomen.

Van het Informatie-Bureau.

UITZENDING VAN 'S LANDS DIENST IN SURINAME EN CURAÇAO.

Voor na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Suriname en Curaçao, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging.

1o. Uitzending voor 's Lands dienst in Suriname.
a. 2 hoofdonderwijzers;
b. 1 hoofdverpleegster.

2o. Uitzending voor 's Lands dienst in Curaçao;
a. 4 hoofdonderwijzers;
b. 2 geneesheeren voor den openbaren gezondheidsdienst.

Zij, die voor uitzending tot eene dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 7de afdeeling van het Ministerie van Koloniën.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-I[...]

Mr. E. Raven, Rechterlijk ambtenaar, Putstr. 96, [...]
D. van Kalsbeek, Onderbaas-zeilmaker bij het [...] Etablissement te Soerabaja, Lemmer (zeilma[...]
Jhr. Mr. W. C. v. d. Brandeler, Rechterlijk amb[...] in tijdelijken dienst, Eikstraat 5, 's-Gravenha[...]
Mej. M. C. Hoeke, Onderwijzeres bij het O. L. [...]guerrestraat 130, 's-Gravenhage.
S. Suiker, Onderwijzer b. h. O. L. O., Krimpen [...]
Mr. J. H. Brouwer, Frankenstraat 8, 's-Graven[...]
Mr. C. B. van Duijvenbode-Varkevisser, Ste[...]straat 10, 's-Gravenhage.
Mr. A. H. G. Evers, Oosthaven 11, Gouda;
Mr. L. Lancée, Groenewoudscheweg 289, Nijme[...]
Mr. H. W. C. M. Sutorius, Buitenhof 23, 's-Grave[...]
Jhr. Mr. W. L. G. M. Bosch van Oud-Amelis[...] Busken Huetstraat 2bis A, Utrecht;
Allen ambtenaar ter beschikking b. d. belasting[...]

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

J. J. Hessels, wd. Vakonderw. aan de Ambachts[...] voor Inlanders te Batavia, 2e Middellandstr[...] Rotterdam.
J. C. Lagaaij, Gezaghebber bij de Gouvernement[...]ne, Huize de Gemmi, Apeldoornscheweg, Arn[...]
J. A. Barbas, Voorzitter van de Landraden te [...]ganjer c.a., Huize „Gelden Hof", Oosterbeek.
J. van der Zwaal, Controleur 1e kl. bij het B.B., [...]en Duin, Taveernelaan 6.
H. Pieterse Jr., Werktuigk. teekenaar 1e kl. bij [...]rine-Etablissement te Soerabaja, v. d. Meijde[...] 11, Antwerpen.
L. van Voorthuizen, wd. 2e reviseur-stenograaf [...] Volksraad, Alexanderlaan 49, Hilversum.
B. H. Hesselink, Opz. 1e kl. bij den dienst der [...] Tr., H. T. O., Rijswijkscheweg, 's-Gravenhage.
Mr. F. D. Holleman, Tijd. wnd. Gouv.-secretaris [...]delstraat 58, Amsterdam.
P. Middelkoop, Hulpprediker ten dienste van [...] Chr. gemeente te Soë, Wirdum (Gr.).
Th. J. F. Smits, Controleur bij den Pandhuisdi[...] Sibolga, Steijnstraat 21, Arnhem.
F. Velthuizen Weil, Ass.-resident bij het B. B., [...]bloemstraat 13, 's-Gravenhage.
R. A. M. Mooij, Resident bij het B.B., p.a. fam[...] water de la Prive Box de Lijkaart, Naarderstr[...] Huizen.
P. Spurzem, Politieopziener b. d. Alg. Politie[...]friedstr. 33, Mayen b. Koblenz.

MET PENSIOEN:

F. B. Klaverweiden, Geneesheer bij het Marine-[...]sement te Soerabaja, Obrechtstraat 484, 's-G[...]hage.

Mutatiestaat van 12 tot 19 December.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
L. C. van de Velde, Commissionnair in Effecten, Amsterdam (Z.), Willemsparkweg 111. ƒ 5.	den heer J. P. Donk te Dieren.
Mejuffrouw M. E. van den Bosch, Overveen, Waldeck Pyrmontlaan 8. ƒ 5.	Secretaris Afd. Haarlem.
Mevrouw M. de Visser, Bloemendaal, Parkweg 1 „Denheim". ƒ 5.	Penningmeester Afd. Haarlem.
J. Du Saar, Directeur Postkantoor te Hoogezand. ƒ 5.	Secretaris Afd. Groningen.
Mr. G. J. Duiker, Oud O.-I. Hoofdambtenaar-Afdeelings-Chef Dep. van Justitie, Den Haag, Wassenaarsche Weg 93. ƒ 5.	Mr. H. V. Monsanto, te Voorburg.
G. J. van Dongen, Oud-Resident, Scheveningen, Alkmaarsche straat 6a. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
P. H. Thonus, Oud Majoor-Magazijnmeester der Militaire Adm., Scheveningen, Haarlemsche straat 14. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
B. Schild, Den Haag, Stadhoudersplein 21. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
J. Schild, Den Haag, Stadhoudersplein 21. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
D. J. van der Wilk, Kunsthandel, Den Haag, Ligusterstraat 35. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
D. J. Leepel, Emeritus Predikant, Den Haag, Loosduinsche Weg 779. ƒ 5.	Eigen aanmelding.
Dr. A. Freiburg, Oud Dierenarts Deli Mij., Den Haag, Prins Mauritslaan 9. ƒ 5.	den heer M. J. Lusink te Den Haag.
A. Eysink, Amersfoort, Arnhemsche Weg 25. ƒ 5.	Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
H. C. Kloppenburg, Amersfoort, St. Anfridusstraat 7. ƒ 5.	Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
H. A. Nab, Gemeente-Secretaris van Nijkerk. ƒ 5.	Afdeelingsbestuur van Amersfoort.
S. Dijkman, Leeraar Chr. Lyceum, Zutphen, Boompjeswal 7. ƒ 5.	den heer J. P. Donk te Dieren.
L. O. Watupongoh, Boekhouder 1ste kl. S.S. Bandoeng, Bimaweg 85. ƒ 12.	Eigen aanmelding.

Adresveranderingen

D. F. Wilhelm, van: Heveadorp naar: Arnhem, Hotel Oranje-Nassau".
A. C. Overgaauw, 1ste Werktuigkundige Gouv. Marine, Amsterdam, van: Vondelstr. 62 naar: 1e Constantijn Huygensstraat 37.
W. H. Ridderhof, Amsterdam, van: Mr. Arntzeniusstr. 6 (huis) naar: 2de Oosterparkstraat 265.
R. Bussink, van: Haarlem, Kleverlaan 115 naar: Zutphen, Turfstraat 3.
Mevrouw M. C. van Zeggelen, Haarlem, van: Floraplein 28 naar: „Bridablit", Heerenweg 241.
F. Weijerman, Den Haag, van: Groot Hertoginnelaan 152 naar: Zeestraat 66.
J. R. D. Moojen, Ambtenaar t.b. Directeur O. en [...] Scheveningen, Gentsche straat 6 naar: Pont[...] Hotel Engadinerhof.
Dr. M. von Kühlewein, Gouvernements Arts 1e [...] van: Potsdam, Markgrafenstrasse 26 naar: W[...] den p. a. D. V. G.
B. A. Bruins, Adm. Ambt. B.B., thans te Fort [...] Capelle.
J. J. C. van Dijk, Fgd. Controleur B.B. thans te [...] koelen.
Raden Mas Wirasmo, Gouvernements-Arts, van: [...] naar: Palembang.

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.- 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

INHOUD: Eene eigenaardige militaire figuur. (Toontje Poland), door M. Ch. van Rouveroy van Nieuwaal. — De invoer van mangga's in Nederland. Geen mislukking. — De woorden der Bare'e sprekende Toradja's, door Sn. — Ananas-cultuur in Suriname (Ingezonden). — Van Week tot Week. — Kunst-, Kunstnijverheid en Huisvlijt. — Persoverzicht uit de Indische Bladen: I. Uit de Europeesche Pers, II. Uit de Inheemsche en Mal.-Chin. Pers. — Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verren Vreemde. — Berichten der Afdeelingen: I. Amsterdam, II. Apeldoorn, III. Rotterdam. — Mededeelingen: I. Van het Dag. Bestuur, II. Van de Redactie, II. Van het Inform.-Bureau. — Mutatiestaat van 19 tot 26 December.

Eene eigenaardige militaire figuur,

(TOONTJE POLAND)

door

M. CH. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL [1]).

„De tijden veranderen, en wij met hen" en „de geschiedenis herhaalt zich". Ziedaar twee groote waarheden, maar terwijl de eerste *altijd* opgaat, kan dit van de tweede niet gezegd worden. Verandering, evolutie schrijden ten allen tijde en op elk gebied voort en wijzigen den aard en de opvatting van den mensch zoodanig, dat sommige vroegere toestanden eenvoudig niet *kunnen* terugkeeren.

Een voorbeeld hiervan geeft Indië te zien. Ter-[...] vroeger menschen, die, wegens hunne minderwaardige eigenschappen, in het moederland gaarne gemist werden, in Indië vaak een arbeidsveld vonden, is daar ginds tegenwoordig voor hen geene plaats meer. Bezaten zulke menschen durf en energie, en konden zij over de noodige werkkracht beschikken, dan gelukte het velen onder hen zich onder de tropische zon een goed bestaan, ja zelfs een groot fortuin te verwerven. Boekenkennis was niet noodig en werd zelfs niet op prijs gesteld: men had veel liever te doen met menschen „met daden en de vuisten", ook al was hun zondenregister verre van blanco. En zulke opvattingen heerschten natuurlijk ook in het leger. Toen Engeland, een goede honderd jaar geleden, zoo vriendelijk was onze bezittingen in Azië in te palmen, omdat Nederland toen, niet bepaald op eigen verzoek, deel uitmaakte van het reusachtige rijk van den Grooten Kleinen Korporaal, waarmede de Britten een hardnekkigen oorlog voerden, bevonden zich in het Indische leger officieren, zelfs hoofdofficieren, die of niet of maar weinig lezen en schrijven konden. In die dagen hadden ongeletterde, maar van „aanpakken" niet afkerige elementen eene goede kans. Tot dezen behoorde de man wiens naam aan het hoofd van deze [...]els staat vermeld. Voor iemand van zijne natuur, altijd vroolijk, zorgeloos en met eene neiging tot het avontuurlijke, waren de kansen zeer gunstig. En hij wist er een zoo goed gebruik van te maken, dat hij zich niet alleen eene schitterende militaire loopbaan kon verwerven, maar tevens aan het Indische leger, en daardoor aan het moederland, onwaardeerbare diensten vermocht te bewijzen. Die onwaardeerbaarheid" is wellicht de reden geweest, waarom men die diensten dan ook maar niet waardeerde, zooals aan het slot van dit verhaal zal blijken. In dit opzicht is er zelfs nu nog, weinig veranderd; nog altijd is officieel Nederland bizonder gul in het ophemelen van dat „brave, wakkere" enz. leger, zoolang er gevaar is, maar is het gevaar geweken, of de zware taak afgewerkt, of van eene, uit daden blijkende appreciatie, blijft dat milde leger „nuchter".

Theodorus Poland („Toontje" was maar een bijnaam, waarover later) werd in 1795 te Alkmaar geboren, uit het huwelijk van Jan Poland, een kruideniertje, met een boerenmeisje uit Monnikendam. Met opvoeding en onderwijs bemoeiden de ouders zich niet, zoodat hij op zijn 11e jaar nog niets geleerd had, daarentegen algemeen bekend was wegens het kattekwaad dat hij op straat uithaalde. Op genoemden leeftijd werd hij dan toch bij een schoolmeester in de leer en den kost gedaan; Dorus vond het echter — zooals te begrijpen is — bij den plattelandsgeleerde niet prettig en nu werd de jongen bij een koperslager geplaatst, maar ook dit werkterrein boeide hem niet en daarom probeerde men het bij een goudsmid. Hier was het alweer hetzelfde liedje en nu dacht de vader dat Dorus wellicht behagen zou scheppen in het schoenmakersambacht. Eene weduwe, die eene werkplaats in dit vak dreef, werd bereid gevonden den kwajongen als leerling te nemen. Misschien vermocht zij de tevredenheid harer klanten te verwerven, maar als leidsvrouw van een vroolijken, woeligen rakker, was zij ten eenenmale ongeschikt. Al spoedig bleek het den jeugdigen leerling dat zijne patrones in hevige mate aan den drank verslaafd was; zag hij dat zij „onder den invloed" verkeerde, dan maakte hij van de gelegenheid gebruik om van haar geld te kapen. Maar hoewel hij zich op deze wijze nu en dan aan contanten vermocht te helpen, had hij er weer na korten tijd genoeg van en liep weg. In eene volgende fase zien wij Dorus als leerjongen bij een barbier, tevens (zooals in dien tijd veel het geval was) apotheker en „chirurgyn". Had hij bij zijne vorige patroons steeds vermocht de eer aan zich te houden, door *weg te loopen*, in zijne nieuwe positie gelukte hem dit niet, daar hij wegens onhandigheid werd *weggejaagd*, en zoo kwam hij opnieuw in het ouderlijk huis terecht.

Intusschen was zijne moeder weduwe geworden en hertrouwd met een man die zich vaak ferm bedronk. Natuurlijk gaf dit tot allerlei standjes en herrie in huis aanleiding; Dorus werd op den duur dien toestand beu, met het gevolg dat hij op zekeren dag naar Hoorn vluchtte, waar een familielid woonde. Toen gevoelde de moeder spijt en wist den vluchteling te overreden weer thuis te komen.

In 1807 kwam *het* groote keerpunt in zijn leven: in dat jaar toch geraakte hij in aanraking met „das Militär", toen werd zijn toekomstig lot bepaald en deed hij zijne intrede in de krijgsmanswereld, waarin zijne eigenlijke roeping zich allerduidelijkst zoude openbaren.

In dien tijd kwam er n.m. te Alkmaar inkwartiering en de ouders van Dorus kregen een onderofficier in huis. Met dezen werd de jongen al dadelijk de beste maatjes; de verhalen die de gast over het soldatenleven ten beste gaf, en de mooie uniform deden Dorus den militairen stand als iets heel begeerlijks voorkomen. Gaarne luisterde de toen twaalfjarige knaap naar hetgeen de onderofficier hem al zoo vertelde, en deze, die pleizier had in den vroolijken, levendigen bengel, wakkerde diens lust om ook militair te worden, gaarne aan. Te samen beraamden zij een plan tot ontvluchting, de onderofficier zoude op zijn tijd weer vertrekken en Dorus zoude hem zoo spoedig mogelijk volgen. En zoo gebeurde; de onmisbare reispenningen bezorgde de jongen zich door een greep in de geldlade van zijne moeder.

Met behulp van den onderofficier kreeg Dorus eene plaatsing op eene militaire kweekschool voor jongens in Den Haag.

Hoewel de dienst zeer streng was, bevielen de uniform en het nieuwe leven hem zeer goed; de menage was natuurlijk zeer eenvoudig, maar in elk geval zoo overvloedig, dat een gezonde, altijd hongerige jongensmaag flink gevuld kon worden en thuis was Dorus allerminst in dit opzicht verwend. Daarenboven vond hij het best, dat er op de school geen onderwijs gegeven werd; de militaire dressuur was het eenige waarop het aankwam.

Na een verblijf van eenige maanden op de drilschool, kreeg de jeugdige kweekeling eenige dagen verlof naar Alkmaar. Daarvan maakte hij o.a. een schitterend gebruik, door zijn stiefvader, met wien hij het weer eens aan den stok kreeg, met welwillende medewerking van een paar zijner vroegere speelkameraden, in de gracht te gooien, op een avond dat de waardige stiefpapa weer eens beschonken naar huis strompelde.

In die dagen had de Groote Fransche Keizer eene chronische behoefte aan soldaten niet alleen, maar ook aan marinepersoneel. Op zijn last werd daarom de kweekschool opgeheven en werden de jongens op de oorlogsvloot geplaatst; Dorus kwam terecht op een schip dat voor Antwerpen lag. Hier zoude hij worden opgeleid tot pijper, maar zijne muzikaliteit bleek toen reeds, evenals in zijn later leven zou blijken, zoo wanhopig gering, dat de poging om hem zijn instrument te leeren bespelen, moest worden opgegeven. Niet ondenkbaar is het dat er eene niet geringe dosis onwil bij den leerling in het spel was.

[1]) Dit opstel is bewerkt naar het boek van den bekenden militairen schrijver W. A. van Rees, getiteld „Toontje Poland".

Toen probeerde men het met de trom, maar hoewel hij dit speeltuig altijd het mooiste heeft gevonden (wanneer anderen het bewerkten!) om het zelf te leeren, daarin had hij absoluut geen lust. Om van de gehate oefeningen bevrijd te worden, sloeg hij met opzet een paar keeren zóó hard op het trommel, dat het stuk ging. En zoo kreeg hij zijn zin.

Niet lang na deze mislukte muzikale prestaties onderging Dorus zijn vuurdoop.

Vóór den Scheldemond kruisten een paar Engelsche oorlogsvaartuigen; het eskader, waarop onze held zich bevond, kreeg order die schepen aan te vallen en te verdrijven. Er ontspon zich een gevecht, dat niet lang duurde en bijna zonder bloedvergieten afliep, maar voor Dorus beduidde het zijne eerste kennismaking met den oorlog, en vaak werd hij bij het snorrende geluid der gewisselde projectielen, heel bleek om den neus. In latere jaren zoude hij geen last meer hiervan hebben, want vrees was bij hem, bij al zijne exploits de g...rre in Indië, ten eenenmale vreemd.

In deze eerste krijgsperiode van Dorus gebeurde het op zekeren dag, dat Napoleon inspectie hield over de vloot; zoo kwam de keizer ook op het schip, waarop de jonge Poland diende. Bij het gaan langs de gelederen, die voor de inspectie waren opgesteld, viel het oog van den keizer op onzen jeugdigen zeeman en sprak hij dezen met een paar woorden toe; natuurlijk was Poland altijd niet weinig trotsch op dit feit!

In 1811 kreeg hij weder verlof naar Alkmaar; daar vond hij heel treurige toestanden: zijne moeder was krankzinnig geworden en werd in een gesticht verpleegd; zijne zusters waren tot diepe armoede vervallen en hadden daarom intrek genomen bij de grootmoeder, die op een hofje woonde. Schuld aan dezen stand van zaken was de dronken stiefvader. Dorus, die toch reeds zoo het land had aan dezen man, besloot tot wraak. Op zekeren avond wachtte hij met een paar van zijne oude bondgenooten bij het uithalen van dolle streken, zijn gehaten vijand in het donker op en ranselde op dezen met innig welbehagen los.

In die dagen, waarin Napoleon's gelukzon begon te tanen en waarin hij geweldige tegenslagen ondervond, zag hij zich gedwongen eene door hem tegen Engeland gerichte maritieme actie voorloopig op te geven. Soldaten en nog eens soldaten moest hij hebben en daarom liet hij zooveel mogelijk van het marinepersoneel overplaatsen bij zijne landlegers. Zoo kwam Dorus als infanterist in Frankrijk terecht. Daar was het een marcheeren zonder eind, voor een jongen van zijn leeftijd en bij de zware en ongemakkelijke uniformen en bepakkingen van de soldaten in dien tijd, een zeer afmattend bestaan. Hij werd dan ook op een gegeven oogenblik zoo ziek, dat hij in een hospitaal moest worden opgenomen. Dank zij zijne jeugd en zijn sterk, gezond gestel, genas hij vrij spoedig en hij zoude dus weer bij de troepen te velde kunnen worden ingedeeld, maar daar hij goed Fransch geleerd had, werd hij aangehouden en door de priesters en zusters die in het ziekenhuis werkten, gebruikt als tolk bij zieken. Daarenboven liet men hem menigmaal eene rol vervullen bij het afnemen van de biecht en het toedienen der H. Sacramenten bij stervenden.

Maar ten slotte moest hij dan toch weg en was het goede gemakkelijke leventje gedaan. Hij wordt naar Chateauroux gedirigeerd en verricht werk bij een steenhouwer.

Na den val van Napoleon en zijne verbanning naar Elba, werden de Hollandsche troepen naar het vaderland teruggezonden, en zoo vertoonde Dorus zich weer te Alkmaar. Tot zijne vreugde vond hij zijne moeder weer genezen, maar zij, zoowel als hare dochters, waren straat-arm. Overal doet de jonge Poland pogingen om werk te krijgen om daardoor zijne naaste bloedverwanten wat te kunnen steunen, maar waar hij ook aanklopt, overal stoot hij het hoofd.

Dan maar weer soldaat worden, denkt hij; zelf had hij dan den kost en thuis was het een mond minder. Hij teekent dus als infanterist en ontvangt als handgeld het kapitaal van ... *f* 6! In 1815 gaat hij over naar een nieuw opgericht bataillon, dat voor den dienst in Indië bestemd was. Het zoude echter nog eene poos duren, voordat dit korps zijne bestemming zoude volgen. In Maart van genoemd jaar schrikt geheel Europa op door de mare: „Napoleon is van Elba gevlucht en in Frankrijk geland!" Met koortsachtige haast worden van alle kanten troepen tegen hem afgezonden, en ook het bataillon van Dorus marcheert af, „l'Ogre Corse" tegemoet. Het rukt door België, maar niet tot aan de plek waar de slag geleverd zo worden, die over het lot zoowel van Napoleon van Europa moest beslissen. Het korps werd in de achterhoede gehouden om als eene event reserve te kunnen dienen; men wilde het, eenigszins mogelijk, sparen voor Indië. Zoo k het dat Dorus van Waterloo niets te zien kr maar toch werden, bij terugkomst in Holland die deel uitmaakten van het Indische batai overal door de verheugde bewoners braaf ge en bejubeld als „Waterloo-helden"!

In October van hetzelfde jaar zeilde het k uit naar Indië. Voor den jongen Poland was de van dat vertrek het begin van zijne Indische baan, die zoo rijk aan schitterende wapenf zoude blijken!

Tegenwoordig is eene reis naar Indië niet meer dan een uitstapje; vroeger gingen er maa mee heen. Men had dus toen aan boord meer v tijd dan men verwerken kon. Van die talrijke l uren maakte Dorus gebruik door zich nog wat in het lezen en schrijven te bekwamen, maar naast vervulde hij met ijver en belangstelling dienstplichten. Hij was dan ook nog niet lang boord toen hij de korporaalsstrepen verwierf.

De reis ging natuurlijk om „de Kaap"; het had veel averij gehad, zoodat het vóór Kaap gerepareerd moest worden. Het werk duurde weken; de meeste officieren gingen aan w logeerden bij particulieren. Ook de kapitein Poland behoorde onder die logés; hij nam D mede als zijn ordonnans, die hem overal verge zoodat de jongeling heel wat van Kaapstad en streken te zien kreeg en een goed leventje ha

Eindelijk, 561 dagen nadat Holland's bl duin uit de blikken der reizigers was verdw wierp hun schip het anker uit op de reede Batavia. Onmiddellijk kiest de generaal An Poland tot zijn ordonnans, maar lang zou niet in deze functie dienst doen.

In 1818 breekt er een oproer uit in het C bonsche; er wordt eene expeditie heengezo waarbij Poland wordt ingedeeld, maar deze geducht klop; eene week lang brengen de tr in benarden toestand door, maar daar komt sterking; de krijgskans keert en het oproer bedwongen. Blijkbaar was toen de ethische ting nog niet uitgevonden, althans men wi victorie niet beter te vieren dan door het op len eener piramide van afgehakte schedels vijanden!

Niet lang daarna kwam er alweer werk aan winkel, doordat er opstootjes in Bantam w gemeld. Eene troepenmacht onder Verm Krieger, waarv[illegible] Poland deel uitmaakt, tegen de oproe[illegible]iers afgezonden. Ook bij tocht werden drastische beginselen gehuldigd. den afmarsch richtte de bevelhebber zich tot menschen, met de mededeeling, dat, wie zich sterk genoeg mocht gevoelen, thuis kon bl want een dokter zou niet meegaan; wie onde ziek of gewond mocht worden, zou eenv worden achtergelaten of doodgeschoten om niet in 's vijands handen te laten vallen! Men er in die dagen wel eigenaardige opvattinge na! De aldus toegesprokenen schenen daarin ter niets vreemds te vinden, althans geen h trok zich terug, en de expeditie ging op het af. Ongelukkigerwijze had zij echter weinig ces, want de tegenpartij paste de zelfde ta toe als de Russen tegen Napoleon, eene me die voor de „grande armée" zoo fataal werd vijand wilde het niet tot vechten laten kome trok zich steeds voor onze troepen terug.

Eenigen tijd na dezen tocht werd kapitein meulen Krieger bevorderd tot majoor, met g tijdige benoeming tot gouverneur van Mala tot de daarheen overgeplaatste troepen. beho ook de compagnie waarin Poland diende. E maanden na aankomst op de nieuwe standp ging hij over naar Riouw; hier ontving hij gratificatie van *f* 27.50 als „Waterlooheld", al hij den beslissenden strijd niet medegemaakt doceurtje was hem daarom niet minder welk

Druk schijnt de dienst op Riouw niet gewe zijn, ten minste Poland besteedde een groot van zijn vrijen tijd met het hof te maken aan jong Portugeesch meisje; blijkbaar was het daarmede ernst, want op zekeren dag richt tot zijn kapitein het verzoek om vergunning het aangaan van een huwelijk. Maar nu k

ld van eene koude kermis thuis; de kapitein geweldig boos en in plaats van de vurig be- e vergunning kreeg de verliefde jongeling dagen arrest! 't Was wel een eenigszins nd middel om de liefde uit den boezem van innaar te bannen, maar geholpen schijnt het hebben, want Poland liet zijne trouwplannen . Te verwonderen is het echter, dat hij, met lles behalve gedweeë natuur, zich bij eene zoo euwend onbillijke straf neerlegde, maar mes over onredelijke maatregelen waren in ijd blijkbaar nog niet gebruikelijk.

edig kreeg de teleurgestelde huwelijkscandi- eene heilzame afleiding; onder de op Riouw ligde Boegineezen brak een oproer uit. Tot empen hiervan kwam Vermeulen Krieger van kka over om de actie te leiden. Hierin kreeg nd gelegenheid zich onder de oogen van dezen als wij zagen, weinig malschen, maar dappe- chef, te onderscheiden. Hij vermeestert een oproer verloren Nederlandsche vlag, maakt lla's buit en brengt twee krijgsgevangenen Een en ander wordt beloond door zijne be- ring tot sergeant.

bij deze krijgsverrichtingen had men van voeligheid geen hinder; zoo werden aan militair, die afgehakte hoofden van vijanden oonen, twee Spaansche matten per stuk uit- ld! Men denke zich in den tegenwoordigen odanige methodes!

n de militaire actie afgeloopen en de rust teruggekeerd was, werden de troepen naar ka teruggezonden. Voor Poland duurde de maar kort, want nauwelijks teruggekomen, hij de opdracht om met een detachement van n naar de monding der Djambirivier te varen e onder observatie te houden. Er was nam. en dat door inlandsche vaartuigen langs aterweg oorlogsmaterieel en levensmiddelen et binnenland werden gesmokkeld; op een dag geraakte ons troepje slaags met een an die vaartuigen en behaalde het succes. krijgsbedrijf voer de ontzagwekkende ex- maire macht weer naar Malakka terug.

1821 verbond Poland zich voor een nieuw van zes jaar voor den militairen dienst; hij gt *f* 100 als handgeld en daarenboven *f* 21 leeding. Zoo'n som had de gewezen Alk- che straatbengel nog nooit gezien, nog min- zeten. Een goed financier was hij niet, en hij ook nooit geworden; geld was voor hem, k en goedgeefsch als hij nu eenmaal was, in aak een middel om pret te maken, en hiertoe ist op dat oogenblik eene goede gelegenheid. n ter reede liggend schip waren de kapitein, urman en de helft der equipage aan cholera en, reden waarom de Weeskamer het vaar- der haar beheer had genomen. Van de la- et dit lichaam eene vendutie houden; daar- aren o.a. ettelijke vaten wijn. Hiervan kocht er een met een inhoud van 300 flesschen; ellijk werd dit aangestoken en onder groote heid met de genoodigden opgefuifd. In tijd liep er geen druppel meer uit, dus er en tweede vat gekocht! (en leeggedronken!).

et volgende jaar, 1822, zien wij Poland te . Hij werd daar geplaatst bij eene „flank- nie" (men had toen ook „centercompag- . Zoo'n plaatsing gold als eene onderschei- want die „flankeurs" heetten de beste, flink- els. Zij genoten dan ook het niet geringe cht ... een knevel te mogen dragen. Voor oi onderhouden van dit mannelijk ornament gen de daarop rechthebbenden eene dagelijk- elage op hunne soldij van drie cents voor de affing van knevelwas! Hieruit blijkt wel aal het Indische leger altijd door de Regee- handeld werd!

aar later wordt Poland bevorderd tot ser- ajoor. Hoewel hij daardoor al weer een ooger op de militaire ladder steeg, be- de hij deze benoeming als een geweldig ", waarmede hij alles behalve in zijn schik an boeken, schrijverij en administratie had eenmaal „een broertje dood". Een geweer paste oneindig meer in zijne hand en bij ard, dan eene pen.

1824 neemt hij deel aan eene expeditie op en komt hij in garnizoen te Maros. Hier el een benting, maar deze verkeerde in een verdedigbaren toestand. Er moest nog heel n gebeuren, voordat zij eene werkelijke ver- g kon worden genoemd. Ongelukkigerwijze was de plaats zeer ongezond; het gevolg was dat het aantal zieken en dooden zeer groot was. Het begraven der laatstgenoemden was opgedragen aan Poland: hij werd daardoor gepromoveerd tot doodgraver! Maar behalve deze functie vervulde hij nog andere „bijbaantjes", zooals dat van plaatsmajoor, pakhuismeester, ja zelfs van... hondenslager! Men had nam. veel overlast van de talrijke losloopende, onbeheerde, veelal schurftige en steeds hongerige honden; de arme dieren, waarvan de inlanders zich niets aantrokken (behalve dan door steenworpen) zwierven er in grooten getale rond. Niets was voor hunne vraatzucht veilig en het gehuil en gejank, dat zij, 't liefst bij lichte maan aanhieven, belette den soldaten rustig te slapen. Zij die Indië bewoond hebben kennen die „gladakkers".

Aan Poland werd opgedragen onder deze beklagenswaardige steilooren eene flinke opruiming te houden.

In het volgend jaar 1825 nam hij deel aan eene expeditie tegen Boni, op Celebes. Bij de verschillende affaires onderscheidde hij zich zóó, dat hij onmiddellijk tot tweeden luitenant werd bevorderd. Hij was toen 30 jaar oud. Wel een late promotie: maar wanneer men bedenkt uit welk milieu hij afkomstig was, dat aan zijne ontwikkeling nooit eenige zorg was besteed, en dat hij zijne intrede in de officierswereld alleen dankte aan zijne schitterende houding te velde, dan is het van zelf sprekend dat hij op zijn luitenants-epauletten trotsch was. Weldra zal hij opnieuw bewijzen dat hij zijne bevordering waard was.

Hij neemt dan deel aan eene expeditie onder den majoor Sollewijn, naar Borneo, gericht tegen oproerige Chineezen. Het zou echter niet tot vechten komen; in dat jaar (1825) kwamen er zeer ernstige berichten, die wel zeer overdreven waren, maar toch noopten tot het afzien van den voorgenomen tocht. Het heette dat op Java krachtige opstanden waren uitgebroken, geleid door Dipo Negoro; de toestand was zoo bedenkelijk, dat alle troepen, die maar eenigszins elders konden worden gemist, naar Java werden gedirigeerd. Dit was het begin van den Java-oorlog, die van het Indische leger vijf jaren lang de grootste krachtinspanning zoude eischen.

De troepen onder Sollewijn vertrokken dus ook naar het nieuwe oorlogsterrein en werden te Semarang ontscheept. Spoedig had er een treffen met den vijand plaats bij Demak, waarna weder naar Semarang werd teruggemarcheerd. Kort daarna wordt opgerukt naar Djogdjakarta. Hier zetelde de nog zeer jeugdige sultan, een halfbroer van Dipo Negoro, wiens hoop op den troon, door de verheffing van den knaap, een echten zoon van den vorigen vorst, was te niet gedaan, een feit dat bij Dipo Negoro groote ontevredenheid had opgewekt en een der voornaamste aanleidingen tot zijnen opstand uitmaakte. Er was dus wel reden om den knaap goed te bewaken. Deze taak nu werd aan Poland opgedragen, zeer tegen zijn zin, want voor kindermeisje gevoelde hij zich al zeer ongeschikt. Gelukkig voor hem krijgt hij ander werk, veel meer naar zijn hart; hij kreeg n.l. het bevel over de Madoereesche hulptroepen. Dat was eene glorie! als tweede luitenant het commando te voeren over een korps van 3000 man, waarbij 40 hoofd- en 80 subalterne officieren, natuurlijk ook Madoereezen. Vorstelijk werden deze menschen niet betaald: zoo „genoot" bijv. een majoor *f* 50 en een luitenant *f* 16 maandelijksch tractement!

Met dit korps kon Poland het opperbest vinden; hij werd in korten tijd in hooge mate populair, zoodat hij met zijn troep vrijwel kon doen wat hij wilde. Ook de latere jaren zou hij toonen bizonder veel takt te hebben om met inlanders van allerlei landaard om te gaan; hij trachtte steeds hunne taal te leeren, iets wat op den inlander steeds een gunstigen indruk maakt. Wel was hij in dienstzaken streng, maar daarbij goedig en altijd vroolijk; zijne menschen gevoelden dat hij hart voor hen had.

Onder zijne leiding namen deze hulptroepen een levendig aandeel aan den oorlog. Waar hij aanviel deed hij dit met ontstuimigheid en een niets ontzienden durf; was de tegenpartij geslagen en tot wijken gebracht, dan achtervolgde hij de vluchtelingen met de taaie vasthoudendheid van een bulhond. Op zekeren dag joeg hij weer op deze wijze achter wegrennende vijanden aan, en bleef daarbij zoo lang weg, dat generaal Cochius, onder wiens bevel de actie op dat oogenblik stond, en die Poland bizonder graag lijden mocht, zich ongerust maakte. Eindelijk den wakkeren jongen officier ziende opdagen, riep de generaal geheel spontaan uit: „Goddank! daar is Toontje!" Van af dit moment werd Poland steeds bij dien naam genoemd. Iedereen sprak hem zoo aan, en hij vond dat best; hoe minder „deftigheid" hoe liever, was zijn stelregel; hij ging dan ook met zijn meerderen altijd heel huiselijk om. Kapiteins en majoors tutoyeerde hij, en zijn overste sprak hij toe met „oudje" en hem nu eenmaal kennende, lieten zijn superieuren zich zoo'n onvormelijken vocativus aanleunen. Nooit geneerde hij zich er voor hen vlak in hun gezicht te zeggen, wat hem voor den mond kwam.

Eens had Toontje het aan den stok met den adjudant van Sollewijn: deze laatste liet den losflippige vóór zich komen en gaf hem een geducht standje. Toontje werd boos omdat hij in het ongelijk werd gesteld en zette een grooten mond op. Het gevolg was dat zijn chef hem op staanden voet provoostraf oplegde. Provoost op het gevechtsterrein? Zooiets was nog nooit vertoond; en wáár was de provoost? Natuurlijk vroeg Toontje dit ook.

„Bij de drieponders", antwoordde Sollewijn.

„Best" zegt de ander, hij salueert, wandelt heel bedaard naar de kanonnen en zet zich op zijn gemak op een affuit neer. Maar hij had nog maar kort „gebromd" of daar dringt de vijand op: er wordt alarm geblazen en alles is in rep en roer. Toontje trekt zich van de herrie niets aan, hij kijkt rond en blijft in de grootste zielsrust op de affuit zitten. Daar roept Sollewijn hem toe, zijne plaats bij zijn soldaten op te zoeken. „Neen, majoor", zegt hij langs zijn neus weg, „Ik zit immers in de provoost?" en de straf wordt opgeheven. Toontje, wat blij dat hij mee mag vechten, weert zich zoo kranig, dat z'n straf voorgoed wordt geroyeerd; daarenboven belooft generaal de Kock hem bij de eerstvolgende gelegenheid voor bevordering voor te dragen. Ten gevolge van de drukke tijden bleef deze promotie voorloopig uit. Dit gaf aanleiding tot eene eigenaardige houding van onzen held; in 1829 werd hem medegedeeld dat hij benoemd was geworden tot ridder in de Militaire Willemsorde, maar hij verkoos deze onderscheiding niet aan te nemen. „In het besluit staat toch: aan den *eersten* luitenant Poland", sprak hij, „en dat ben *ik* niet; ik ben immers nog maar *tweede* luitenant!" Toen generaal de Kock van deze weigering hoorde, liet hij Toontje bij zich roepen, en verklaarde dat de schuld van het verzuim in zake de toegezegde bevordering niet aan hem (den generaal) lag; deze had hem wel degelijk voorgedragen, maar de commissaris-generaal had geweigerd het hem voorgelegde conceptbesluit ter bevordering te onderteekenen. Daarmede stelde Toontje zich tevreden en hij liet zich het ridderkruis op de borst hechten.

Na een strijd van vijf jaren werd, door de gevangenneming van Dipo Negoro een einde aan den Java-oorlog gemaakt. De Madoereesche hulptroepen, die aan dien krijg een zeer werkzaam aandeel hadden genomen, waren nu overbodig geworden en Toontje kreeg de opdracht zijn korps weder naar Madoera terug te geleiden. Met de reis „huistoe" was nog al wat tijd gemoeid, want op alle plaatsen die de wakkere overwinnaars aandeden, werden zij feestelijk onthaald door de inwoners wien, door den voor ons gunstigen afloop van den oorlog, een zwaar pak van het hart was genomen. Al die festijnen waren een kolfje naar Toontje's hand en de jeugdige luitenant-opperbevelhebber van de reizende schare had geene haast, en deed dus geene moeite den prettigen tijd te bekorten.

Bij aankomst te Bangkalan wachtte den troepen eene schitterende ontvangst; de sultan wist niet wat hij zoude doen om zijn „zoon", zooals hij Poland 't liefst noemde, te toonen hoe hij het waardeerde dat zijne krijgers zoo'n goed figuur hadden gemaakt, hetgeen hij, en niet ten onrechte, toeschreef aan de flinke en tactvolle leiding van hun Hollandschen chef. Zoo maakte hij Toontje ridder van de Gouden Kris (later, toen hij adjudant van den Sultan was geworden, kreeg hij van de Indische Regeering vergunning zich een schitterende, kostbare kris, aan een gouden draagband om te hangen).

Nadat de troepen afgedankt en naar hare kampong teruggekeerd waren, gaf de sultan, ter eere van Poland een schitterend afscheidsfeest bij diens terugkeer naar Java. Na een kort verblijf te Soerabaja, maakt Toontje een uitstapje naar Pasoeroean en daar wordt de populaire held druk be-feest.

Te Soerabaja teruggekeerd, scheept hij zich in voor Samarang, aan boord van een schip, waarvan de gezagvoerder een Arabier was. Toen deze, naar

Toontje oordeelde, te kort schoot in beleefdheid, liet hij, om zijn Muzelmanschen kapitein te ergeren, een ham op tafel zetten; daarenboven had hij een hondje bij zich. Over de aanwezigheid van een deel van een voor een Mahomedaan onrein dier, en van een geheel en levend exemplaar van een evenzeer onreine diersoort, werd de kapitein natuurlijk geweldig boos, en zoo kwam het tusschen hem en zijn plaaggeest vaak tot spektakel, waarover de laatste veel pret had.

Het scheen wel dat Poland nooit lang rust mocht hebben, iets wat hij trouwens ook niet wenschte. Een jaar na het beëindigen van den Java-oorlog brak in de Padangsche Bovenlanden de z.g. Padri-oorlog uit. In October 1831 werd daarom, onder generaal Michiels, eene expeditionaire macht naar het oproerige gebied gezonden; bij die troepen werd ook Toontje ingedeeld. Door ongunstig weer duurde de vaart naar Padang langer dan gewoonlijk. Ter genoemder plaatse ontscheept, werden de troepen voor het beoogde doel georganiseerd, waarmede eenige dagen gemoeid waren. De officieren poogden zich dien tijd, vóór den afmarsch „naar boven" op de aangenaamste wijze te bekorten. Och, waarom ook niet? Voor verreweg het meerendeel ongehuwd als de officieren toen waren, behoefden zij te velde niet aan vrouw en kinderen te denken, en daarbij het idée: „we gaan gevaren tegemoet, wie weet of we het er levend afbrengen!" In de door de officieren betrokken primitieve, naar 's lands bouworde, op palen rustende woningen, was het voortdurend feest; men hield open tafel, deed druk aan dansen (waarbij ook inlandsche meisjes werden uitgenoodigd) op de muziek van een draaiorgel, waarvoor men het prijsje van ƒ 800 had betaald! Geldzorgen kende men blijkbaar alleen van hooren zeggen!

Toen de opmarsch begon, hadden velen onder de trouw gebleven inlanders zich als hulptroepen aangemeld. Heel veel pleizier werd van hen niet beleefd; wel hieven zij bij eene ontmoeting met den vijand een ontzettend geschreeuw aan, maar begon het te spannen, dan lichtten ze hunne hielen.

Evenmin als bij het noemen van den Java-oorlog, willen wij het verloop van den Padri-opstand beschrijven en zullen we ook hieruit slechts enige grepen doen, wanneer die betrekking hebben op den hoofdpersoon van dit verhaal.

(Wordt vervolgd).

De invoer van mangga's in Nederland.

Geen mislukking.

Het „Soer. Handelsblad" publiceerde een artikeltje, getiteld: „Indische vruchten naar Nederland, de proef met mangga's mislukt."

Het daarin medegedeelde verdient eenige rechtzetting, schrijft de directeur der afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut te Amsterdam.[1]) Thans wordt de indruk gewekt alsof verzending van mangga's naar hier tot nu toe mislukt is; gebaseerd als ze is op onvolledige feiten, is die indruk evenwel onjuist.

Eind 1927 kwamen hier proefzendingen van mangga's aan, èn uit Pasoeroean èn uit Cheribon. De vruchten van Pasoeroean waren verpakt op de Chineesche manier, onrijp, stijf op elkaar gepakt in kisten; die van Cheribon daarentegen met tusschenliggende klappervezel als emballage-materiaal, maar ook nog in kisten. Het resultaat was voor Pasoeroean een totale mislukking; voor Cheribon véél beter, ofschoon nog onbevredigend.

Het Handelsmuseum adviseerde aan de afzenders in beide plaatsen om volgende proefzendingen iets rijper te verpakken, met rijkelijk klappervezel en in kratjes van slechts één laag vruchten.

Per m.s. „P. C. Hooft" arriveerde toen 8 October j.l. een eerste proefzending van ruim 2000 stuks uit Cheribon van den nieuwen oogst, resultaat belangrijk beter, zooals ook blijkt uit de beoordeeling in uw blad van 10 Oct. j.l. evenals die in een aantal andere bladen. Per s.s. „Koningin der Nederlanden" kwam op 22 October j.l. een tweede proefpartij uit Cheribon aan, ditmaal groot bijna 3000 stuks mangga gedong; resultaat wederom goed.

Maar met dezelfde boot arriveerde tevens de proefpartij van c.a. 6000 mangga's uit Pasoeroean(die in bovengemeld stukje van het Soer. Hbl. als mislukt wordt beschreven. En inderdaad was die zending mislukt, want geen enkele vrucht was meer bruikbaar, alle waren bedorven. Men had echter te Pasoeroean op eigen initiatief toch weder de oude verpakking, dus zonder klappervezel, toegepast; de vruchten waren wel reeds in houten kratten verpakt, maar daarin toch nog in eenige lagen dik.

Het feit, dat in dezelfde koelkamers de mangga's uit Cheribon wèl goed overkwamen, bewijst dat de oorzaak der mislukking van de zending uit Pasoeroean niet in de koelkamertemperatuur gelegen heeft, maar, behalve misschien in den graad van rijpheid, zeker in de wijze van verpakking. Ook de verzending van de plaats van herkomst naar de boot was verschillend geweest.

In de mededeeling, ontleend aan het Soer. Hbl., wordt ten slotte opgemerkt: „Er zullen thans proeven genomen om uit te maken, welke behandeling en temperatuur de recalcitrante mangga dan wel vereischt." Wij meenen, dat de uitkomsten van de twee laatste proefpartijen uit Cheribon per s.s. „Koningin der Nederlanden", het antwoord op die vraag gegeven hebben.

Wij kunnen daar nog aan toevoegen dat sindsdien een derde zending mangga's uit Cheribon is aangekomen en wel per s.s. „J. P. Coen" op 5 November jl.l. Die zending bestond uit ruim 2500 vruchten, rechtstreeks door fruitimporteurs besteld. Wel een bewijs dat de Nederlandsche fruithandel vertrouwen begint te stellen in de mangga's van Java, zoo die maar doelmatig verpakt en verzonden worden.

[1]) In de Ind. Mercuur van 12 Dec.

De woorden der Bare'e sprekende Toradja's.

Dr. N. Adriani. *Bare'e—Nederlandsch Woordenboek*, met Nederlandsch—Bare'e register. Uitgegeven door het Bat. Gen. v. Kunsten en Wetenschappen; Leiden, E. J. Brill, 1928.

De Toradja'sche stammen van Midden-Celebes hebben de gewoonte hun taal te noemen naar het ontkenningswoord in die taal; bare'e beteekent neen of niet: zoo is de taal aan haar naam gekomen. Wil men een geografischen naam voor de taal, dan zou zij Posso'sch kunnen heeten, omdat het stroomgebied van de Posso in zijn vollen omvang het voornaamste deel van haar gebied is. Aldus de Enclycopaedie i.v. Bare'e; het geheele artikel beslaat zes kolom; ook over de zeer rijke letterkunde van het Bare'e vindt men daar iets; het Encyclopaedie-artikel Toradja'sche talen verwijst mede daarheen. Het bestaan van het boek van Adriani en Kruyt „De Bare'e sprekende Toradja's van Midden-Celebes" mag ik bekend onderstellen.

Het bovengenoemde woordenboek zwijgt over dit alles; het is een *woordenboek*, en het valt met de deur in huis, zegt hoe de woorden dezer *een letterschrift missende Toradja's* in onze taal zijn weergegeven, spreekt over de etymologische inrichting en de hamzah als 't eenige bijzondere letterteeken. Na de korte inleiding van dr. Adriani volgt een iets langer „bericht van de uitgevers", zijn weduwe, mevrouw Adriani-Gunning, en S. J. Esser, gedateerd Februari van dit jaar. Dr. Esser is voor de bewerking van de spraakkunst derzelfde taal naar Indië vertrokken, om aldaar de uitgave te bezorgen. Zijn academisch proefschrift behandelt de klank- en vormleer van het Morisch. Het voorbericht van het Bare'e-Woordenboek vertelt van de moeilijkheden die voor een groot deel werden opgelost, van de onmogelijkheid om het werk zóó te doen als de schrijver het zou hebben gedaan. Het woordenboek heeft hij onvoltooid achtergelaten, en aan de laatste revisie had hij nog minstens een jaar willen besteden. De aanvechtingen, zoo lezen we, die wij somtijds bij ons voelden opkomen om het bijltje er bij neer te leggen, en dit eerst in warmer streken weer op te nemen, waar wij gelegenheid zouden hebben door rechtstreeksche aanraking met Bare'e-sprekers de talrijke moeilijkheden, waarop wij stuitten uit den weg te ruimen, hebben wij alleen kunnen overwinnen door onze krachtige begeerte om het woordenboek, waaraan zoo groote behoefte bestaat, niet later te doen verschijnen dan strikt noodzakelijk was.

Zoo worden we binnengeleid in de werkplaats; het gansche „bericht van de uitgevers" vertelt ons uitvoerig niet van de bezwaren, maar van de eigenaardige gevallen waarin een beslissing moest den genomen, want „uit het woordenboek wij het aantroffen viel op te maken, dat de ver de bedoeling had"... enz. Zeker, ten slotte ben de achterblijvenden de vrije hand, maar teit, een woord dat in het voorbericht niet genoemd, eischt dat het werk zoo dicht m nadert de opvatting des schrijvers.

Eenige cijfers mogen een denkbeeld geve den omvang van het materiaal. Dat het boek zwaar is, zegt niet veel; dat het 1074 groot 8 zijden telt geeft een beteren kijk op het uit hiervan neemt het woordenboek 984 bladzijden Nederlandsch—Bare'e register beslaat 80 bl den. Dit register is het lastige en vermoeiende van Adriani's zuster, juffrouw A. E. Adriani; geen woordenboek, het is een klapper op de kelen van het woordenboek; achter de Hollan woorden staan de artikelen van het woorde vermeld, waar men kan nagaan hoe de Ho sche uitdrukking in het Bare'e moet worden gegeven.

Wat zullen de Toradja's van dit dikke boek gen?

Eén keer heb ik Dr. Adriani ontmoet, to aan het Rotterdamsche Museum een bezoek b en in de kasten van Celebes vele oude bekende Het gesprek kwam op het kuitschoppen, een radja'sch ruw jongensspel, maar niet uitsl aan Celebes eigen. Het woordenboek geeft tw men, paloe en winti, voor het spel. Adriani meer dan het spel beschrijven, hij speelde sprong en schreeuwde zóó opgewonden, hoofd-suppoost om den hoek kwam kijken gebeurde. „Net een jongen." Juist wat hij voorstellen.

Ananas-cultuur in Suriname

(Ingezonden).

Geachte Redactie,

In het nummer van 11 October 1928 (r Suriname) werd door u ook melding gemaa het onderhoud van den Berlijnschen corr dent van „De Telegraaf" met den heer Ha leider van het Duitsche syndicaat voor Suri Bij het noemen van het vereischte kapitaal de heer Hahl de opmerking „een bedrag dat dien gedurende de eerste zes à zeven maande rente zou kunnen afwerpen". Hieruit zou worden opgemaakt dat het syndicaat (koffie)plantages welke *in volle exploitati* wil aankoopen. Ik meen echter te weten dat doeling van het syndicaat is om óók — zo grootendeels — „maagdelijken" grond te ga werken en zooals u bekend zal zijn is alsd koffieaanplant, deze eerst na 5 à 6 jaar in *exploitatie* (dus loonend). De vraag rijst of in plaats van „zes à zeven maanden" tijdvak dat bovendien in dit geval toch ni veel gewicht in de schaal zou leggen — niet worden gelezen „zes à zeven jaar".

Ik heb mij al meermalen — en ook nu wee in verband met den langen termijn — afgev waarom het in Suriname toch „alsmaar" koffie" moet worden gezocht, welke cultuu de eenig mogelijke schijnt te achten, zooal ook weer de heer Sibinga Mulder blijkens nu mer van 18 Oct. Op het gevaar om alles op een te zetten in cultures, is reeds meer dan eens zen. Suriname heeft het ook ondervonden. verplaag in Brazilië (Telegraaf van Zondag 1928, 4de blad, blz. 13) is weer een waarsch

In Suriname groeit de annanas goed. V à 30 cent slechts koopt men de heerlijke Ik heb er menig keer van genoten. En dan ik telkens weer denken aan de ananascult de Hawaii-eilanden, waaromtrent hieronder ander moge volgen.

In 1925 bedroeg de hoeveelheid ananas voor meer dan 7 millioen kisten. Een 16-tal geleden was de ananas-cultuur op Hawai slechts in haar kindsheid. Tegenwoordig is der hoofdbronnen van inkomsten.

De ananasvelden worden eerst van onkru vrij en worden vervolgens met lange reep phaltpapier bedekt. Gaten worden in dit pap maakt op bepaalde afstanden en in deze ope worden de kleine planten geplaatst. Het papi hindert het verdampen van het water en voo het voortwoekeren van het onkruid. In maanden is de plant volwassen. Van plant eersten oogst duurt ongeveer 18—20 maand

Met een der oudste planters in Surinam sprak ik eens de mogelijkheid om deze cult dezelfde wijze ook in Suriname aan te Naar zijn oordeel zou het best gaan, als e maar was (hier maakte hij de bekende be met duim en wijsvinger).

Voor een kapitaalkrachtige ondernem eens iets om ter hand te nemen dat n. h.

ekenis kan worden. Wat op de Hawaii-eilanden elijk bleek, moet in Suriname ook zijn te ben. Uit een kapitalistisch oogpunt zou een as-cultuur reeds daarom de voorkeur verdieboven koffie-cultuur, omdat het kapitaal veel r rente afwerpt (zie boven). Ook zal het met oog op het arbeiders-(immigratie)vraagstuk belang zijn, dat onderhoud en oogst wel minarbeid zullen vorderen, dan op de koffie-plan. Daarbij komt dat de ananas-cultuur zich leent voor de kleine landbouwers — die de as trouwens ook nu aan de markt brengen — door deze op uitgebreider schaal ter hand gen zal worden, indien ze op geregelden afzet een groote onderneming kunnen rekenen.

ergis ik mij niet, dan is al vroeger op de Surimsche ananas als uitvoerproduct gewezen, doch verschen staat. Aangezien hieraan echter voornog bezwaren kleven (geen daarvoor geschikte eepsgelegenheid, risico van *goed* overkomen), de opzet al dadelijk moeten gericht zijn op serveeren van de vruchten in Suriname. Dit nt weer perspectieven voor industrie en dus er werkgelegenheid!

Het zou mij aangenaam zijn, indien u in uwe ommen ook de aandacht op het een en ander dt willen vestigen. Moge het dan de aandacht kken van belanghebbenden en na niet al te lantijd geschreven kunnen worden: „Een aantal geleden was de ananas-cultuur in Suriname slechts in haar kindsheid. Tegenwoordig is ze der hoofdbronnen van inkomsten".

Met hoogachting,
Uw dw.
PH. A. FELTZER,
Oud-tijd. Gouv.-Acc. in Suriname.

Amsterdam, 15 December 1928.

Van Week tot Week.

Dinsdag 18 tot Maandag 24 December.

Postvlucht naar Indië. Verloop der reis van het vliegtuig P.H.-A.E.N. (bemanning Frijns—Duimelaar—Bruynestein).

Dinsdag 11 Dec. vertrek van Schiphol, noodlanding nabij Gotha. — Wo. 12 Dec. niet gevlogen. — Do. 13 naar Erfurt. — Vrij. 15 Erfurt—Budapest. — Za. 15 Budapest—Constantinopel. — Zo. 16—Wo. 19 niet gevlogen. — Do. 20 Constantinopel—Aleppo. — Vrij. 21 Aleppo—Bagdad. — Za. 22 Bagdad—Bushir—Bender Abbas. — Zo. 23 niet gevlogen. — Ma. 24 Bender Abbas—Karatsji.

Univers. examens. Delft. Techn. Hoogeschool. Bevorderd tot doctor in de technische wetenschap de heer C. H. J. Wilhelm, op proefschrift: De tinertsafzettingen van het eiland Singkep en de genese der alluviale afzettingen.

Leiden. Candid. ex. Indisch recht de heer E. W. Jong Fa Sen. — Economisch doctor. Indologie de heeren J. R. Ebbinkhoff en M. van den Brink.

Utrecht. Candid. ex. Indologie de heer A. Veenenbos.

Verlaging briefport landmail en nieuwsbladen zeepost. Met ingang van 1 Januari a.s. wordt het port der brieven tot 20 gram per landmail verzonden naar Ned.-Indië, verlaagd tot 7½ cent. Boven 20 gram blijft het port voor die brieven bepaald op 5 cent voor iedere volgende 20 gram.

Voorts wordt het port der bij abonnement gefrankeerde nieuwsbladen en bijvoegsels, welke per zeepost naar Indië verzonden worden, verlaagd tot ¾ cent per exemplaar van niet meer dan 55 gram, 1½ cent tot en met 150 gram en verder ¾ cent voor elke 50 gram daarboven.

Mr. F. D. E. van Ossenbruggen. Bij Kon. besluit is op zijn verzoek eervol ontslagen met dank voor de langdurige en goede diensten door hem aan den lande bewezen mr. F. D. E. van Ossenbruggen, als president van het Hooggerechtshof van Nederl.-Indië.

Klenkert †. Aneta seint uit Soekaboemi d.d. 19 Dec. dat de 32-jarige employé eener cultuuronderneming, baron A. Klenkert, oud-officier in het Oostenrijksche leger, bij een auto-ongeluk om het leven is gekomen.

Prof. Dr. C. C. Berg. Men meldt uit Leiden aan de Msb.: Dr. C. C. Berg, leeraar aan de Middelbare school te Solo, benoemd tot hoogleeraar in de Javaansche taal en letterkunde aan de Leidsche universiteit als opvolger van prof. dr. G. A. J. Hazeu, heeft zich 5 dezer met het s.s. Tambora ingescheept en wordt omstreeks Kerstmis hier te lande verwacht.

Tropische ziekten en koloniale economie. Over dit onderwerp heeft Prof. Dr. J. J. van Loghem den 17en Dec. in het Koloniaal Landbouwmuseum te Deventer eene voordracht gehouden. (Overzicht in N. Rott. Ct. van 19 Dec., Ochtendbl.).

De Krakatau weder werkzaam. Batavia, 21 Dec. (Aneta).[1] Gisteravond om half acht begon de Krakatau opnieuw tot een hoogte van tachtig meter asch en gloedbommen uit te werpen. Een sterke beving ging de uitbarsting vooraf, terwijl gedurende de eruptie een hevig gerommel hoorbaar was.

Koloniale vacantiecursus voor geografen. In het Kol. Instituut te Amsterdam wordt van 27—29 Dec. de 9e koloniale vacantiecursus voor geografen gehouden. De volgende voordrachten worden gehouden. Het Mohamm. godsdienstig leven van den Javaan, door Prof. Dr. C. Snouck Hurgronje. — Het irrigatiewezen in Ned.-Indië, door Ir. P. J. Ott de Vries. — Tinwinning in Ned.-Indië, door den heer J. C. Mollema. — Over Suriname, door den heer G. J. Staal.

Telefoondienst Nederland—Java. Met ingang van 8 Januari a.s. wordt de telefoondienst Nederland—Java voor het publiek op werkdagen opengesteld. Voorloopig kunnen de gesprekken alleen gevoerd worden uit voor dat doel ingerichte spreekcellen op de telegraafkantoren te Amsterdam, Rotterdam en Utrecht en op het kantoor van het hoofdbestuur te 's-Gravenhage eenerzijds en Weltevreden, Bandoeng, Semarang en Soerabaja anderzijds. De bijzonderheden omtrent de tarieven o.a. kunnen hier niet vermeld worden, ze zijn trouwens in de dagbladen (o.a. in de Nwe Rott. Ct. van Za. 22 Dec., Ochtendbl. B) gepubliceerd.

Monumenten-wetgeving in Ned.-Indië. Den 21en Dec. heeft Dr. F. D. K. Bosch, chef van den Oudheidkundigen Dienst in Ned.-Indië, voor het Indisch Genootschap te 's-Gravenhage een voordracht gehouden over monumenten-wetgeving in Ned.-Indië. (Overzicht in het Vaderl. van 22 Dec., Ochtendbl.).

Volksraadsvacature. Batavia, 21 Dec. (Aneta). In de vacature van het lid van den Volksraad Prof. Mr. A. S. Oppenheim, is benoemd de vertegenwoordiger van de Bataafsche Petroleum-Mij., Mr. Sandkuyl.

Geneeskundige Hoogeschool. Batavia, 21 Dec. (Aneta). Aan Prof. Dr. B. C. P. Jansen is met 2 Jan. a.s. op verzoek eervol ontslag verleend aan de Geneeskundige Hoogeschool te Batavia. Met ingang van dienzelfden datum is als zoodanig benoemd de directeur van het Rubberproefstation te Buitenzorg, Dr. O. de Vries.

Indologische leergang. Gedurende het tijdvak 18 Maart tot 15 Juni 1929 wordt de 23e Indologische leergang gehouden. Een daarop betrekking hebbend programma is reeds in druk verschenen en verkrijgbaar bij de Afd. Volkenkunde van het Koloniaal Instituut te Amsterdam, van welke instelling de leergangen uitgaan.

Gastank ontploft, dooden en gewonden. Cheribon, 21 Dec. (Aneta). In de dessa Loewonggadja in het Tjiledoeksche is een tank voor gaslicht onder druk, geëxplodeerd; een toko alsmede een woonhuis zijn verbrand. De Chineesche eigenaar, zijn kind en een Inlandsche vrouw zijn in de vlammen omgekomen. Twee Chineesche bedienden werden met brandwonden overdekt.

Javaansche kunst in Duitschland. Op initiatief van Jhr. O. von Pelser Berentberg, consul-generaal der Nederlanden te Aken, hebben de Deutsch-Niederländische Gesellschaften in verschillende Rijnprovinciesteden de groep Javaansche dansers en gamelanspelers van het Nederl.-Indonesisch Verbond uitgenoodigd in die steden gastvoorstellingen te geven. De reis zal den 3en Januari a.s. aanvaard worden door een groep van 15 personen onder leiding van Raden Mas Noto Soeroto.

Dr. H. M. D. van Riemsdijk †. In den ouderdom van 88 jaar is te 's-Gravenhage overleden Dr. H. M. D. van Riemsdijk, gep. Oost-Indisch ambtenaar.

De Perhimpoenan Indonesia. De Indonesische studentenvereeniging, wier naam hiernevens wordt genoemd, herdacht Zat. 22 Dec. te 's-Gravenhage het 20-jarig bestaan. Het Vaderland van 24 Dec. (Avondbl. A) geeft een verslag van de wijze waarop dit feest van dezer los-van-Holland-organisatie gevierd is.

[1] De tekst der Aneta-telegr. is ontleend aan de „N. R. Ct.".

Kunst, Kunstnijverh. en Huisvlijt.

Javaansche Lezing, Batik-tentoonstelling en een Batikboekje. [1])

Voor de leden der afd. Haarlem der Ver. „Oost en West" hield op Dinsdagavond 11 dezer in den Schouwburg aan den Jansweg de dichter *R. M. Noto Soeroto* zijn bekende lezing, welke ook in het door hem geredigeerde tijdschrift *„Oedaja"* werd opgenomen, over het onderwerp: „Van Overheersching naar Onafhankelijkheid", na de pauze nog aangevuld door een *causerie* bij fraaie lantaarnplaatjes betreffende het Javaansche land en volk.

Met recht merkte de heer *Boes*, voorzitter der afd. Haarlem, in zijn voorwoord op, dat waar „Oost en West" ten doel heeft den Nederlanders Indië te leeren kennen, het zeker nuttig mag heeten ook van een Indonesiër te vernemen welke stroomingen er in zijn volk zijn. De goedgevulde zaal volgde de lezing dan ook met de grootste aandacht, al waren misschien maar weinige aanwezigen 't eens met Noto Soeroto's aristo-democratische voorstellen tot oplossing der brandende kwesties en hoorden wij zelfs de opmerking maken: „hij komt te laat met deze ideeën, twintig jaar geleden hadden ze van dienst kunnen zijn". De plaatselijke bladen gaven er uitvoerige verslagen van. Op verzoek van het bestuur der afd. droeg de spreker zijn keurig nationaal kostuum, dat hem zoo goed staat en tegelijk een levende illustratie gaf van hoe op Java de mooie batiks gedragen worden, welke door „Boeatan" in den foyer van den schouwburg dien dag en den vorigen werden tentoongesteld en toen ook gedurende de pauze konden worden bewonderd.

De Nieuwe Haarlemsche Courant van 11 dezer schreef o.m.:

„Elke poging om het contact tusschen Indië en Nederland te bevorderen en te verbeteren, dient te worden toegejuicht. En waar hier bij een expositie van Indische kunstnijverheid in den foyer van den Schouwburg aan den Jansweg het streven voorzit, de eeuwenoude kunst van batikken beter te doen leeren kennen, daar heeft dit streven onze volle sympathie.

„Mevrouw van Beresteyn—Tromp, presidente van „Boeatan" uit Den Haag, de bekende ijveraarster, voorvechtster zouden we bijna zeggen, van alles, wat de Indische kunstnijverheid kan bevorderen, heeft deze expositie gearrangeerd. Zij geeft bereidwillig den bezoekers inlichtingen over hetgeen tentoongesteld is niet alleen, maar ook over het procédé van het batikken. Mevr. v. Beresteyn heeft een afschuw van de machinale batiks, zooals de Twentsche fabrieken b.v. leveren. Zij interesseert zich alleenlijk voor het batikken, dat als hoogstaande volkskunst voorkomt op Java en Madoera, waar zij algemeen beoefend en gewaardeerd wordt.

„De tentoongestelde batiks zijn geprijsd en kunnen desgewenscht door de bezoekers gekocht worden."

Onder de tentoongestelde batiks bevonden zich ook een tiental bijzonder mooie, oude Vorstenlandsche *Kain-pandjang's* [2]) met geometrische patronen, eigendom van den bekenden Indonesischen textiel-verzamelaar *P. Enserinck* te Amsterdam, van wiens hand onlangs een zeer lezenswaardige brochure verschenen is, getiteld:

Van Batikken en Ikatten.

De Haarlemsche kunsthandelaar *J. H. de Bois,* deed een goed werk met dit als No. VII zijner „Haarlemsche Kunstboekjes" uit te geven en met 7 keurige illustraties naar foto's verlucht, voor den prijs van ƒ 0.70 in den handel te brengen. [3])

Schrijver, die hoewel hij nooit in Indië geweest is, als een deskundig bewonderaar van Indonesische kunst, vooral van weefsels mag worden aangemerkt, begint met te zeggen:

„De Nederlandsch-Indische kunstnijverheid

[1]) Wegens plaatsgebrek kon dit verleden week niet geplaatst worden. — Red.

[2]) Deze zijn thans ook in Boeatan, Heulstraat 19, Den Haag, te koop.

[3]) Ook in „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag, zijn ze voor dien prijs te koop. — Red.

verdient door haar hooge ontwikkeling groote belangstelling.

„Haar produkten leveren tallooze bewijzen van artistieken zin, wonderrijke verbeelding, groot gevoel voor rythmiek, meesterlijk begrip van styleeren en evenwicht in vlakversiering, zuiver kleurgevoel, onbeperkte beheersching der techniek en onuitputtelijk liefdevol geduld."

Na opgemerkt te hebben, dat die kunstnijverheid dan ook een vergelijking met die van ieder ander land ten volle kan doorstaan, schrijft hij:

„Van een *algemeene* belangstelling bij het Nederlandsche publiek is volstrekt geen sprake en de door enkelen gevoerde propaganda, hoe goed ook bedoeld en trots teleurstellingen, zelfs jarenlang volgehouden, vermocht hierin geen verandering te brengen."

Uit de allerbeste bron weten wij, dat de heer Enserinck, dit neerschrijvende, aan het streven van „Boeatan" heeft gedacht.

Wanneer hij bedoelt, dat in de laatste 25 jaren de belangstelling der Nederlanders voor de Indonesische kunstnijverheid niet aanmerkelijk is toegenomen, zijn wij het volstrekt niet met hem eens.

Alleen reeds het feit, dat hij dit boekje thans geschreven heeft en het door een Nederlandschen kunsthandelaar wordt uitgegeven is een sprekend bewijs van de niet geringe toename dier belangstelling.

Ook vergist hij zich deerlijk, waar hij, na de verschillende musea opgenoemd te hebben, welke Indonesische kunstnijverheid tentoonstellen, opmerkt: „*Particuliere* verzamelingen van belang zijn er in Holland zeer weinig", want die zijn thans in Den Haag alleen reeds bij tientallen op te noemen en niet alleen onder de oud-Indiërs, die in de laatste jaren, gedurende hun verblijf in de tropen, van grooten verzamel-hartstocht bezield zijn geweest, maar ook onder hen, die evenals hij zelf, nimmer in Indië geweest zijn en dus hier liefde er voor verkregen hebben. In bijna ieder goed-ingerichte woning te 's-Gravenhage en ook daarbuiten, vindt men thans een of meerdere goede stukken Indonesische kunstnijverheid als meubileering en versiering toegepast. Vandaar, dat ze dan ook hoe langer hoe meer bij kunsthandelaren en antiquairs te koop zijn.

Bovendien mogen wij, die werkelijk waardeerende belangstelling gevoelen voor die kunstnijverheid, blij zijn, dat haar geen *algemeene* Nederlandsche volkskunst deelachtig is geworden, op de wijze b.v. als met de moderne Japansche kunstnijverheid het geval is geweest, een voorbijgaande mode, dje, al moge zij tijdelijk winstgevend zijn, toch zeer veel kwaad sticht. Hiertegen moet immers juist de Indonesische kunstnijverheid beschermd worden, ook van Regeeringswege.

De heer Enserinck gaf een zeer duidelijke uitlegging der Javaansche Batik-techniek (herkomst, patroon, benaming, gebruik enz.), begrijpelijk ook voor leeken op dit gebied.

Hij schrijft o.m.:

„De techniek is reeds meermalen beschreven, maar het kan geen kwaad dit nogmaals te doen, omdat in de laatste tijden van het woord batik herhaaldelijk zulk een schandelijk misleidend gebruik is gemaakt."

Het doet goed te lezen hoezeer hij tegen alle minderwaardige namaak gekant is, zooals o.a. in het groote Warenhuis „gedemonstreerd" werd; hij noemt dat „Bijenkorf-batik, rommel-batik, petroleum-batik" en uit zijn afschuw in de volgende woorden:

„Dat het waarachtig noodig is hiertegen eens scherp stelling te nemen, moge blijken uit de volgende brutaliteit:

„Een „uitvinder" van een procédé, dat verdacht veel overeenkomst heeft met de Bijenkorf-methode, lanceert zijn systeem met veel reclame als het eenig echte. „*Al* het andere is imitatie", roept hij met verontwaardiging uit. En zoo begint het er langzamerhand op te gelijken, dat de Indische eeuwen-oude wasbatiks maar namaak zijn. De wereld op z'n kop!"

Daarna volgt een even heldere als enthousiaste uitlegging der Ikatkunst, met opsomming der streken waar deze beoefend wordt en der verschillende eigenaardigheden aan ieder dezer eigen. Ten slotte meent hij terecht, „dat het van belang kan zijn nader te bezien, op welke wijze de Ned.-Indische en Hollandsche kunstnijverheid elkander hebben beinvloed, al kan er weinig gunstigs van g wordèn en geeft daarvan enkele voorbeelden.

Waar hij zelf zegt: „als volledig zijn de schouwingen niet bedoeld en wie van het o werp studie maakte, vindt er geen nieuws in. eenerzijds een kleine groep dieper hierop i staat anderzijds een groot publiek voor w schoonheid (en dat is toch het voornaamst nog toe niet werd geopenbaard. Den laatsten het voorafgaande als korte inleiding en opwe tot verdere kennismaking", daar bevelen wij gaarne aan belangstellende leeken de lectu van ten sterkste aan. Wij zijn 't volkomen hem eens:

„De waarde dezer kunstnijverheid is n export-cijfers uit te drukken, omdat 't meer gaat om *geestelijke* goederen, *geest* rijkdom!"

Persoverzicht uit de Ind. Blade

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

De derde Internationale en de koloniën.

Om twee geografische centra, China en draaide voornamelijk de behandeling van het niale probleem op het zesde congres van de Internationale, dat geëindigd is met de aann van een zelfs in de communistische literatuu weerga niet vindend opruiend manifest. (*De Post*, 24/11). Omtrent *de taak van de Com* lezen wij o.m.: De bevrijding van *China* kan in den strijd tegen de bourgeoisie, voor een a sche revolutie, voor de confiscatie der landgo van de groot-grondbezitters plaats vinden; zij halve zonder een dictatuur van het proletaria van de boeren, zonder de nationaliseering van tenlandsche ondernemingen, banken, verkeers delen enz. onmogelijk. De voornaamste taak communistische partij van China is derhalve de propaganda onder boeren en arbeiders, het stel van hun organisaties, uitbuiting van allerlei tevredenheid jegens de grondbezitters, burgers

eraals, buitenlandsche imperialisten, met het doel: ontwikkeling van den revolutionnairen strijd. Bij de bespreking van *het Indische probleem* werd ook het vraagstuk van de *„dekolonisatie"* behandeld. Aldus wordt genoemd het proces, door hetwelk een kolonie door den toevloed van kapitaal uit het Moederland, zich economisch zoo ver ontwikkelt, dat zij van het Moederland economisch onafhankelijk wordt, dus ophoudt een kolonie te zijn. Geeft men deze mogelijkheid toe, dan zou de principieel afwijkende houding tegen het imperialisme niet meer gehandhaafd kunnen worden, in het bijzonder niet door degenen, die zulk een ontwikkeling tot economische zelfstandigheid beschouwen als een vooruitgang. *Kuusinen* kwam tot de slotsom, dat de oplossing van het agrarisch probleem in Indië uitsluitend mogelijk is langs den weg van een agrarische revolutie en alleen zulk een revolutie zal Indië dekoloniseeren. De massa moet aan den invloed van de nationaal-reformistische bourgeoisie onttrokken worden. In de stellingen van *Boecharin* wordt nadruk gelegd op de waarde van de gebeurtenissen in China en Indië voor den *strijd tegen het kapitalisme in de geheele wereld*. De voornaamste steun van het kapitalisme in Europa is de exploitatie van koloniale- en semi-koloniale landen. Indien het kapitalisme de mogelijkheid was ontnomen deze landen uit te buiten, was het reeds lang vernietigd. Een nieuwe golf van de Chineesche revolutie en de onvermijdelijke verscherping van de revolutionnaire situatie in Indië, kunnen een geheel nieuwe wereld-politieke conjunctuur veroorzaken en de relatieve stabiliseering van de kapitalistische orde omverwerpen. De ontwikkeling van de revolutionnaire beweging onder de negers wordt zeer hoog aangeslagen.

Met enkele voorbeelden bewijst de schrijver ten slotte dat *de waarheid over het sovjetregime* nog lang niet overal is doorgedrongen en dat de bolsjewistische leuzen te krachtiger weerklank vinden, naarmate *het economische* of *cultureele peil van een volk* lager is. Het wordt daardoor duidelijk, welk een geweldig gevaar deze beweging — die organisatorisch schitterend, schier geniaal wordt geleid, en die geheel de wereld tracht te omvatten — voor de tegenwoordige wereldorde beteekent.

De Loc. schrijft over „De Chineezen in Indië" (13/11, J. Th. Molh), „Internationale studie van Bevolkingsvraagstukken" te Parijs (13/11, blz. 19) en „Volkskunst" (14, 15 en 16/11, Het internationaal Congres te Praag), het *Bat. Nwsbl.* over „China" (15, 19 en 20/11, 3de bl.), het *Soer. Hbl.* over „Britsch-Indië" (12 en 15/11, uit Rangoon en Burma) en „Pawarotto" (16/11, betr. de Sovjets), *De Sum. Post* over „Abessynië" (20/11), de *Deli Crt.* over „Genève en Deli" (23/11), de *Java-Bode* over „Het reëele vrijheidsrijk" (15, 16 en 17/11, ir. W. F. Staargaard).

Onze nationale kracht.

In Mei 1927 heeft het „Soer. Hbl." getracht in een tweetal artikelen: „Onze huidige koloniale politiek als natuurlijk verschijnsel", een antwoord te geven op de vraag: in hoeverre die politiek haar huidig karakter draagt als gevolg van den zeer verslapten nationalen geest in het Moederland. Thans bood een gesprek met *generaal C. J. Snijders*, tijdelijk in Indië, het *Soer. Hbl.* (13/11, 3de bl. Z.) een uitstekende gelegenheid het oordeel van een bevoegde over deze aangelegenheid te hooren. Volgens *gen. S.* is *de groote Volksziekte de politiek*, en een door politici misbruikt pacifisme doodt steeds meer den militairen zin, en kweekt minachting voor en geringschatting van het Leger. Zeker, in 1914 spoelde een golf van enthousiasme over Nederland, en het Leger toonde een machtig élan, hetgeen ongetwijfeld bewijst dat de kern van ons Volk goed is, maar het is zeer de vraag of een nieuwe oorlogstoestand Nederland wederom, zooals in 1914, den tijd zal laten om onze vroegere verzuimen te herstellen. Ondanks deze ernstige tekortkomingen heeft de generaal *een onverwoestbaar vertrouwen in de toekomst van ons Volk in Nederland*, dat immers ook zoo prachtige eigenschappen heeft. Maar aan plotselinge verbetering van den verpolitiekten geest in ons Vaderland gelooft gen. S. niet. Daarvoor is het kwaad te diep ingevreten in de psyche van het Volk. Gestadige arbeid van propaganda en goede voorlichting is noodig om ons Volk tot beter inzicht te brengen.

De opmerkingen van generaal Snijders acht het *Soer. Hbl.* voor de Nederlanders in Indië nog van apart belang. Want de breede lagen van het Hollandsche Volk leveren de kiezers, die de samenstelling der Kamer bepalen, en daardoor *het bestuursbeleid, dat in Indië wordt toegepast*. Te lange rust, te gemakkelijk verworven welvaart, kortom het gemis van „slaag", beteekenen achteruitgang. Het *S. H.* hoopt, dat het slechts geestelijke slagen zullen zijn, die ons Volk weer zullen brengen in het goede spoor en het zullen hergeven de frissche blijmoedigheid met het krachtig zelfvertrouwen, welke onmisbaar zijn voor het richtig vervullen van zijn taak, in het bijzonder: van zijn koloniale taak!

Wij verwijzen naar het *Soer. Hbl.* (15/11, 3de bl. „Het neutrale onderwijs") en het *Bat. Nwsbl.* (7 t/m. 10/11 „Volksraad").

De financieele verhouding.

De Loc. (17/11, blz. 34) geeft een uittreksel van het voorloopige rapport van de Commissie voor de financieele verhouding tusschen het Land, de Provincies, de Gemeenten en andere Locale Ressorten.

De Sum. Post (23/11) is van meening dat het niets zal worden, die gansche regeling van de financieele verhouding. *H.i.* begaat zij met deze conclusie geen onbillijkheid tegenover de commissie, waar zij tevens verklaart ten volle te begrijpen, dat de commissie feitelijk geen oplossing kón verschaffen. Provincies, Gemeenten en andere Locale Ressorten zijn alle nog aan het worden, aan het groeien, en niemand kan bij eenige benadering voorspellen hoe ver die groei zal gaan. Bovendien is een eigenlijke taakverdeeling nog nooit precies vastgesteld. In dezen overgangstijd, die nog jaren moet duren, is dit ook niet goed mogelijk, omdat zich telkens wijzigingen voordoen, die vorige, zelfs recente, regelingen achterhalen. Vandaar de onmacht van de commissie, door haar zelve trouwens geconstateerd. Voor het oogenblik is voor de gemeenten een bepaald bedrag genoemd; de „scheidingstoelage" is verhoogd met *f* 2 millioen in totaal voor alle Gemeenten. Een specificatie staat niet in het rapport. De landsbegrooting kan eenigszins belangrijke overdraging van inkomsten niet lijden, gezien ook het accres der uitgaven. In afwachting van een regeling zullen de geneugten der autonomie nog wel met eenige meerdere lasten, opgelegd door de Locale Ressorten, moeten worden gehonoreerd.

Bezuiniging en overplaatsingen.

Er is in den Volksraad en in de Pers (o.a. *„De Loc"* 12/11, blz. 3 en 10, en 15/11, blz. 3) geweldig veel te doen geweest over de uitzending van den heer *Bodenhausen* als algemeen bezuiniger, wat de *Landsadministratie* en de daarmee samenhangende *personeelskwestie* betreft. Ondertusschen is er één onderwerp dat — naar het inzicht der *Deli Crt.* (20/11) — al dadelijk in aanmerking komt voor economiseering, en dat is *het euvel der overplaatsingen*. Ook dit is een oud zeer. Tijdens de malaise van 1921 en volgende jaren is het, dank zij de strenge hand van G.-G. mr. Fock, tijdelijk teruggedrongen, maar reeds eenige jaren lang is het al weer uitgewoekerd tot ver boven de oorspronkelijke afmetingen. Zoodra de Regeering in dit opzicht weer de hand een weinig lichtte, is het hek weer van den dam geraakt. Het gaat hier om een jaarlijkschen post van eenige millioenen guldens, waarop een millioen bespaard kan worden. Het is niet veel op de *f* 500 of *f* 600 millioen, die jaarlijks worden uitgegeven. Maar bovendien is het een belangrijke factor aan ongemak en overlast voor ambtenaren zelven en verder voor alle particulieren, die in hun bedrijf gehandicapt worden doordat de nieuwe ambtenaar nog niet aanwezig is, of nog niet op de hoogte is, terwijl de vorige verdwenen is, voordat hij de loopende zaken heeft kunnen oplossen.

In het *Bat. Nwsbl.* (16 en 17/11 „Begrootingsrecht") bespreekt de heer *de V.* de affaire-Bodenhausen in den Volksraad. Het gaat o.m. om moderner werkmethoden, welke efficiency moeten brengen.

Te lange aanhouding van gevangenen.

De *Java-Bode* (31/10) wees op de te lange aanhouding van gevangenen. Thans geeft het blad (14/11) plaatsing aan de desbetreffende toelichtingen van de Regeering in de Memorie van Antwoord. Aan een algeheele verbetering van de administraties der ruim 370 gevangenissen wordt voortdurend gearbeid; de maatregel is zeer kostbaar en zal jaren moeten duren. Intusschen is het aantal gevallen van te laat ontslag in 1927 gedaald tot 14, met een totaal van 695 dagen te lange aanhouding. Dat in dergelijke gevallen geen klachten worden geuit, is alleen aan te nemen, wanneer de gevangene in het onzekere verkeert over den duur van zijn straf, m.a.w. niet wel op de hoogte is met het vonnis, dan wel de te lange aanhouding, welke hem onderdak, voeding en, na invrijheidstelling, een schadevergoeding verschaft, nog niet zoo onaangenaam vindt. Thans wordt bijna steeds *f* 0.50 per dag vergoed.

Aanrandingen.

In Medan hebben zich gevallen van „aanranding" van Europeesche dames door Inlanders voorgedaan en het is begrijpelijk dat de *Deli Crt.* (20/11) en *De Sum. Post* (19/11, 3de bl.) zich daarover boos maken. Sommigen zijn bereid ten deele de schuld te geven aan de sedert eenigen tijd wel wat opvallende kleeding van de Europeesche vrouw. Voeg daar nog aan toe dat de bioscoop den Inlander allerlei verderfelijke „wijsheid" bijbrengt, welke hij met zijn Oostersche cultuur niet verwerken kan, terwijl daarenboven de Inheemsche pers bijna over de geheele linie haar giftzaaiende rol maar al te goed vertolkt, — en de meest ongewenschte toestanden, waarvan een 15 à 20 jaren geleden nog geen sprake kon zijn, doen hun intrede.

Wegen, Wegen . . . .

Over de wegen. . . ., die er niet zijn in Zuid-Sumatra, schrijft *Villanus* uit Padang aan het *Soer. Hbl.* (7, 12 en 16/11, 3de bl): Duizenden kilometers heb ik afgelegd in de gewesten Palembang, de Lampongs, Benkoelen en Djambi. En na al het merkwaardige, dat ik gezien heb van wegenaanleg in den Archipel, ben ik hier op menige plek teleurgesteld. Vaak miste ik de resultaten van overstelpenden ijver in het scheppen van verkeerswegen, die ik elders geconstateerd had. Ligt het aan de administratieve constructie dezer gewesten? Hier ontbreken de zelfbesturen en de landschapskassen, die slechts door een retributie bijdragen tot de algemeene middelen van Ned.-Indië, maar verder groote vrijheid genieten in het gebruik van hun inkomsten. In heel Zuid-Sumatra is er geen enkel zelfbestuur, is alles van de beslissing van het bij de bestuursambtenaren algemeen zeer weinig populaire departement van B. O. W. afhankelijk. De frissche improvisatie, de soms uit den band springende ondernemingsgeest, die met al hun gebreken wonderen tot stand hebben gebracht op Celebes en elders, ontbreken. Er wordt zeer zeker solide gewerkt, maar ook duur en langzaam. Aan de vindingrijkheid der bestuursambtenaren wordt dientengevolge soms hooge eischen gesteld, om in de eerste behoeften van een krachtig ontluikend verkeer te voorzien. Van Telokbetong en Tandjong Karang, de eindpunten aan Straat Soenda van den Zuid-Sumatra Spoorweg, kan men niet met een auto naar het Noorden komen. Dit is te merkwaardiger, omdat over die plaatsen de groote verkeersweg moet loopen, die Java met heel Sumatra zou verbinden. Van Merak, in het Bantamsche, naar Oosthaven bij Telok Betoeng, is een dagelijksche veerverbinding van de Paketvaart Mij., die voor een bescheiden prijs man en auto naar Sumatra brengt. Wil men dan door naar Palembang, of het verdere Sumatra, dan moet men zijn wagen van Kotaboemi tot Martapoera op den trein zetten, ofschoon een doorgaande verbinding over den omweg van Mangala gemakkelijk tot stand te brengen zou zijn. Dit is een zonderlinge en zelfs eenigszins onwaardige toestand.

De Loc. vertelt van het eiland „Sermata" (12/11, dr. Broersma) en „Troeboekvisscherij" (8 en 12/11, C. de Cock-Wheatley), het *Soer. Hbl.* van „Probolinggo" (12/11, 4de bl.), „Makassar" (13/11, 2de bl.), „Rubber-valorisatie" (14, 15 en 16/11, Ir.), „Oude en Nieuwe Vorstenlandsche affaires" (14 en 15/11, 3de bl. Z.) en „Kolonisatie L. des H. in het Paloedal" (16/11, 3de bl. Z.).

Digoel.

De *Java-Bode* (10/11) had een onderhoud met den wnd. wedana van Boven-Digoel, *Raden Sastronegara*, die met ziekteverlof op Java vertoefde. Wij ontleenen hieraan het volgende: Toen de zes kampongs in Boven-Digoel er stonden, werd het desabestuurssysteem als op Java ingevoerd, met loerahverkiezingen e.d. Deze regeling vond ten slotte zelfs ingang in het tweede kamp (der onverzoenlijken), waar ook een hoofd werd gekozen. De geïnterneerden kan men thans verdeelen in twee groepen, *de linkschen*, die zich zooveel mogelijk afzijdig houden van elke aanraking of samenwerking met het Bestuur en nog wel eens last veroorzaken door hun lijdelijke houding, en *de rechtschen*, die zich schikken in den nieuwen toestand en werkelijk geen heil meer zien in een verdere vijandigheid of ontstemming tegen Bestuur en Regeering. De verhouding tusschen deze twee groepen laat wel wat te wenschen over. De kolonie gaat met rassche schreden naar den traditioneelen toestand toe. In dezen toestand van verbanning zijn allen teruggekeerd tot het geloof (den *Islam*). Er zijn *pesantrens* van Toebagoes Hadji Achmad Chatib (den schoonzoon van den Kiaji Tjaringin), van Natar Daenoedin (een Atjeher), van Hadji Madoen (oud-lid van den Regentschapsraad van Pandeglang) e.a. Aan de *mesdjid* wordt flink gewerkt. Schoolonderwijs wordt gegeven aan een 2de kl.-school, door de geïnterneerden opgericht. Voor de lessen in de *Engelsche taal*, gegeven door een gewezen zendingsleeraar, een Menadonees, bestaat belangstelling van jong en oud. Van de 1134 geïnterneerden is slechts *het derde deel gehuwd*. De wedana is van plan om deze kwestie ook met de familieleden der geïnterneerden spreken.

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

Het „verraad" van Alimoesa.

Naar aanleiding van de door het Volksraadslid Alimoesa met het suikersyndicaat gevoerde onderhandelingen over de uitgifte van een nieuw blad, blijkende uit de door *Timboel* gepubliceerde notulen eener bestuursvergadering van dat Syndicaat, zegt de redactie van *Bintang Timoer* dat de Bataks moeten protesteeren tegen deze poging om de Javaansche nationalistische beweging te bestrijden.

Een medewerker van het Mal.-Chineesche blad *Radio* te Padang zegt, dat hij zijn hoed afneemt voor den heer Alimoesa, die in dezen tijd van nationale- en vrijheidsbeweging voor het Nederlandsche gezag in deze kolonie durft opkomen. Alleen wenscht schrijver de vraag te stellen: „Krijgt de heer Alimoesa soms geen steun van zijn rasgenooten in de Bataklanden, dat hij nu de hulp moet inroepen van de kapitalisten?" Het nationale gevoel op Java echter is zelfs niet door de Europeesche bladen tegen te gaan, laat staan dus door een weekblad van den heer Alimoesa.

In het Indonesisch-nationalistische blad *Matahari Indonesia* te Medan wordt Alimoesa wegens zijn beroep op de suikercultuur een vijand der bevolking genoemd, die de nationalisten bestrijdt; voorts wordt hij beschuldigd van hoogverraad en vergeleken bij den landverrader Pieter Erberfeld.

Verdeeldheid.

De redactie van *Bintang Timoer* wijst er in het nummer van 1 November op dat er een zekere ontevredenheid bestaat bij de Inlandsche Volksraadsleden van de Buitengewesten over die van Java, wat verklaarbaar is aangezien de laatsten weinig belangstelling hebben voor de Buitengewesten, omdat zij er niets van af weten. Het blad raadt hen aan eens een reis naar de eilanden buiten Java te maken en meent dat b.v. studie van de poenale sanctie ter plaatse de leden sterk zou doen staan tegenover de voorstanders en de rapporten van de P. E. B.-regenten die Deli hebben bezocht.

Verder zegt het blad dat de leden van de Buitengewesten zich georganiseerd hebben en hun deur sluiten voor hun collega's van Java. Daarop is reeds de aandacht gevallen, maar het blad hoopt dat in het belang van de eenheid en om te voorkomen dat de lieden der „Koloniale politiek" er munt uit zullen slaan, de vooraanstaande leden van Java deze kwestie grondig zullen onderzoeken.

Er op los slaan.

De *Bintang Timoer* maakt gewag van een bericht over een Europeaan die den chauffeur van een autobus een pak ransel gaf omdat deze ondanks de waarschuwingen van zijn passagiers een kleinen automobiel van dien Europeaan wilde voorbijrijden. Opgemerkt wordt verder dat *Het Nieuws v. d. Dag* dat „eigen rechter spelen" ten zeerste toejuichte. De *Bintang Timoer* wijst er op dat de tijd van er-maar-op-los-slaan voorbij is, dat weliswaar dezen keer zulk een optreden geen verzet heeft uitgelokt, maar dat dit geen regel zal zijn. En vooral op de Buitengewesten had die Europeaan zoo iets niet moeten probeeren of hij had zijn slagen met rente teruggekregen.

Diversen.

Het Mal.-Chineesche blad *Keng Po* zegt dat de autoriteiten aandacht dienen te schenken aan het optreden der politie-ambtenaren op Inlandsche vergaderingen, opdat verkeerd optreden niet meer zal kunnen voorkomen. Schrijver wijst dan op de gevallen te Semarang, Solo, Weltevreden enz. en zegt: „Het vergaderrecht bestaat hier, hoe beperkt het ook zij, nog, zoodat het volk op dit gebied dus nog aanspraak heeft op bescherming door de Regeering. Maar, indien dat beperkte vergaderrecht nog meer beperkt wordt, dan kan dit aanleiding geven tot de vraag: Is hier wel een wet of niet?"

Bintang Timoer wijdt een hoofdartikel aan de pogingen van de suiker, de tabak en de petroleum om invloed te krijgen op het Bestuur. Gewezen wordt op de vele oud-Bestuursambtenaren die ook weer in den laatsten tijd overgaan naar den particulieren dienst en gebruik kunnen maken van de in hun betrekking opgedane kennis om thans de cultures te verdedigen tegenover de Regeering. Het blad acht het noodig dat daartegen maatregelen worden genomen.

In een reeks van 3 artikelen betoogt de redactie van de *Soara Batak* dat Si Singamangaradja niet alleen priesterlijke waardigheid bezat, maar ook de oppervorst van alle Bataks was. Het tragische einde van den laatsten Singamangaradja was aan allerlei misverstand te wijten; vijandige bedoelingen tegen de Regeering heeft hij nooit gehad. Het weder instellen van een centraal vorstenbestuur als centrum van Bataksch nationaal leven is zeer gewenscht. Waar de Regeering de naburige Maleische vorsten gehandhaafd heeft, zal zij toch aan het Bataksche Christenvolk zijn vorst niet willen onthouden. Die vorstelijke waardigheid kan alleen bekleed worden door den zoon van den laatsten Singamangaradja, Radja Karel Boental Sinambela.

In de *Persatoean Indonesia* van 1 November, (Orgaan der P.N.I. te Batavia) zijn opgenomen de resoluties van het congres op 27 en 28 October gehouden door de jeugdvereenigingen Jong-Java, Jong-Sumatra, Pemoeda Indonesia enz. enz. welke luiden als volgt:

1. Wij, zonen en dochteren van Indonesië, erkennen slechts één vaderland, nl. Indonesië.
2. Wij, zonen en dochteren van Indonesië, erkennen dat wij slechts één volk zijn, nl. het Indonesische volk.
3. Wij, zonen en dochteren van Indonesië, houden de taal der eenheid hoog, nl. de Indonesische taal.

Het congres spreekt de overtuiging uit dat al de Indonesische nationalistische vereenigingen deze resoluties als hun beginselen moeten aannemen; het is ervan overtuigd dat de eenheid van Indonesië versterkt kan worden door de grondslagen dier eenheid te behartigen, nl. de wil, de afkomst, de taal, het adatrecht, de opvoeding en de padvinderij.

Een medewerker van de *Soeloeh Rajat Indonesia*, orgaan der Indonesische Studieclub te Soerabaja herinnert aan zijn vroegeren oproep om de suikerindustrie te ontmaskeren, omdat dit bedrijf kan leiden tot relletjes of tot het ontstaan van Olanda-haat. Hij wijst op de door *Timboel* gepubliceerde notulen van de vergadering van het Syndicaat en concludeert dat hieruit de ware gedaante en aard van het suikerbedrijf blijken.

In hetzelfde blad wordt gewezen op de tegenstelling tusschen de Katholieken in Nederland en die in Indonesië en schrijver neemt als voorbeeld den heer Bruineman, een vooraanstaand Katholiek, strijder voor de suikerbelangen. Schrijver heeft echter de overtuiging dat de Javaansche Katholieken zich toch zullen aansluiten bij de nationale gelederen. Hij waarschuwt hen ervoor geen werktuig te worden van hun Europeesche geloofsgenooten.

Oost- en West-Ind. Literat.-Overzicht.

Indo-Europeesche kolonisatie op Nieuw-Guinea,

De sedert eenige jaren bestaande vereeniging „Kolonisatie Nieuw-Guinea" geeft een orgaan „Onze Toekomst" uit, waaruit o.a. blijkt dat voor de plannen der ver.: Indo-Europeesche kolonisatie op Nieuw-Guinea, allerwege in Indië propaganda wordt gemaakt en men er veel voor voelt mede te werken aan de verwezenlijking.

Na kennismaking met eenige der jongste Nrs. van het orgaan krijgt men de overtuiging dat het te Soerabaja gevestigde hoofdbestuur van de K. N. G. geenszins met overijling te werk gaat, doch het voor en tegen rijpelijk overweegt. Het beste bewijs daarvoor is wel dat in het Oct.-Nr. [1]) eene beschouwing is opgenomen van zendeling J. Bijkerk, die de streek waar men de kolonisatie-proef denkt aan te vangen door jarenlang verblijf goed kent, en die tot groote voorzichtigheid aanmaant.

Volgens dezen schr. staat het vast, dat indien iemand zich op Nieuw-Guinea door eigenhandigen arbeid, door zelfstandige bebouwing van den bodem, een bestaan wil scheppen, dat wel een superieure persoon moet zijn. Hij moet gezond zijn en een groot doorzettingsvermogen bezitten. Vooral in den aanvang zal een uiterst sober leven zijn deel zijn.

Het vinden van een bron van inkomsten in de handel (copra, damar, massooi) acht hij in de eerste jaren uitgesloten; het eenige parool is planten. Maar ook hiervan moet men zich geen gouden bergen beloven, geen rijkdom, doch een onafhankelijk en betrekkelijk zorgenvrij bestaan.

Het artikel van zendeling Bijkerk bevat overigens allerlei practische raadgevingen, waarmede eventueele emigranten hun voordeel kunnen doen.

[1]) Dit en het Sept.-Nr. is aanwezig in de leeszaal Korte Voorhout 6, Den Haag.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van afl. 5 van jaarg. '28 noteeren we eenige bijdragen, welke niet uitsluitend medici behoeven te interesseeren, nl. Over de krop endemie bij de Bataks ter Doesoen van Deli, door Dr. C. R. Pfister. — De cholera te Batavia. Enkele aanteekeningen betreffende beloop en epidemiologie, door Dr. P. Peverelli (met plaat). — Filariasis in Ned.-Indië, door S. L. Brug. — De bestrijding van het venerisch Granuloom onder de Kaja-Kaja's van Nederlandsch Zuid-Nieuw Guinea (met kaart en platen). — Onderzoek naar het voorkomen van Tuberculose in eenige dorpen van de Padangsche Bovenlanden, door Moh. Djamil (met platen).

Prijsvraag Koningin Wilhelmina Jubileum Stichting.

Door bovengenoemd tijdschr. worden we attent gemaakt op een door de Koningin Wilhelmina Jubileum Stichting te Weltevreden uitgeschreven prijsvraag, waarbij verlangd wordt een vergelijkend en beschrijvend overzicht van de *voedingsstoornissen in Ned.-Indië bij kinderen* gedurende het eerste levensjaar, alsmede van den invloed daarvan op lengtegroei, tanddoorbraak en zoo mogelijk gewicht.

Alle soorten van voedingsstoornissen, zoowel de primaire als de secundaire (die ontstaan zijn in aansluiting aan andere voorafgaande ziekten), moeten in het onderzoek opgenomen worden. Het is n.l. de bedoeling een zoo ruim mogelijk inzicht te krijgen in de in Nederlandsch-Indië onder de bevolking voorkomende stoornissen bij zuigelingen als gevolg van een foutieve voeding. De beschrijving moet zooveel mogelijk vergezeld zijn van een overzicht der aetiologische factoren.

Om tot een inzicht te komen welke invloed door deze stoornissen op den groei wordt uitgeoefend, zal het noodzakelijk zijn tevens een voldoend aantal gezonde zuigelingen gedurende één jaar regelmatig te meten en het gebit ervan na te zien, ten einde op die wijze vergelijkingsmateriaal te verkrijgen.

De antwoorden op deze prijsvraag, in het Nederlandsch gesteld en in tweevoud getikt, moeten aan het adres van den secretaris van het bestuur der Koningin Wilhelmina Jubileum Stichting te Weltevreden worden ingezonden en moeten bij hem uiterlijk den 1sten Mei 1931 zijn ingekomen.

Het Manuscript mag den naam van den schrijver niet vermelden, het moet voorzien zijn van een kenspreuk. Aan het Manuscript moet een verzegeld couvert gehecht worden, dat naam en adres van den schrijver inhoudt, en aan de buitenzijde voorzien is van dezelfde kenspreuk, die op het Manuscript voorkomt.

Zoo mogelijk op 31 Augustus 1931 zal het oordeel over de ingekomen antwoorden worden bekend gemaakt.

Een bedrag van ƒ 10.000 (tien duizend gulden) is beschikbaar gesteld om geheel of gedeeltelijk als prijzen toegekend te worden.

Alle bekroonde Manuscripten worden het eigendom van de Koningin Wilhelmina Jubileum Stichting.

Missie en Zending.

St. Claverbond. Dec. '28. De eerste Javaansche missionaris [Pr. Fr. Satiman S.J.], door J. Schots S.J. (met afb.). — Naar de Java-Missie, door Fr. Dirks S.J. (vervolg). — Een Katholiek kerkgebouw in Javaanschen stijl? door H. Canada S.J. (met ill.).

Nederlandsch Zendingsblad. Dec. '28. Nederlandsche Zendings-Vereeniging 1858 — 2 December—1928. — Door Posso en Mori (met afb.), door K. J. Brouwer. — De eerste conferentie van Christen-Jongeren op Sangir, door P. G. Valderpoort.

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Artikel 177 en het program 1929 der R.K. Staatspartij. — De toepassing van Art. 177. — Sumatra's Westkust, door P. Valentinus. — Missie onder de Chineezen ter Oostkust van Sumatra. — Het Nederlandsch onderwijs op Curaçao (ontleend aan Amigoe di Curaçao). — West-Indische leergang. — De Gouverneur-Generaal en de godsdienst der Baliërs.

Inter-Ocean.

Inhoud van jaarg. 28, No. 7 (voor zoover op Ned.-Indië betrekking hebbend). Terpsichore; studies of Middle Java, by Ch. de Cock-Wheatley. — Batavia at night. — Nocturnal studies in street and kampong, by M. Vervoort. — The early days of art in Java, by S. Kalff. — Problems of the Java sugar-industry, by H. D. Rubenkoning. —

Governor-General in Mid-Java. — Al deze bijdragen zijn van fraaie illustreering voorzien; een supplement bevat een reeks belangwekkende foto's: Along Java's water ways.

De Indische Culturen.

Uit den inhoud van No. 22 (16 Nov.). Siwalancultuur te Batang-Batang (Madoera), door Mohammad Said Mertasrana en R. Abdul Kadir Soeriosandjo. (Geïllustreerde beschrijving van den siwalan-palm, het winnen van het sap waaruit suiker wordt bereid en den snoei der bladeren voor de vervaardiging van matten). — Sir Henry Wickham † (een der grootste mannen op het gebied der rubbercultuur in Oost-Azië), door A. F. Velders (met portret). — De bestrijding van het aardappellieveheersbeestje (Epilachna), door Dr. C. J. J. van Hall. — Grondpolitiek en volkswelvaart (Wat de Indische agrarische geschiedenis ons leert. De invloed van een onderneming op de economische ontwikkeling en welvaart der omliggende bevolking). — Moderne inzichten aangaande de rubbercultuur, door Ch. H. Wright (vervolg). — Waarnemingen bij oliepalmen, door T. D. Marsch. — Aard en toepassing van Java-djatihout. Duurzaam materiaal, steeds meer toegepast. — Ananas-cultuur op Hawaii, door O. Freimund. — Suiker uit hout.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van No. 20 (10 Nov.). Een nieuwe virusziekte van Deli-tabak, de Rotterdam B-ziekte, door Dr. S. C. J. Jochems (met afb.). — Het arbeidscontract en de Poenale Sanctie in den Volksraad. — Causerie over pluimvee, door G. G. — Synthetische rubber. — De dood van Sir Henry Wickham. — Alva Johnston over het rubber-vraagstuk.

De Indische Mercuur.

No. 51 (19 Dec.). Positie van de Javasuiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — Oost en West in Nederlandsch-Indië, door Ir. W. F. Staargaard; besproken door Prof. Mr. J. C. Kielstra. — De kaarteering der gronden van Ned. Oost-Indië (ontleend aan het Landbouwk. Tijdschr.). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over oliën, vetten en wassen.

Indisch Militair Tijdschrift.

Hoofdzakelijke inhoud van jaarg. '28, No. 11. In memoriam Jhr. W. J. E. van Riemsdijk, luitenant-kolonel titulair der Cavalerie (met portret). — In memoriam H. J. A. van Geuns 1878—1928 (met portret). — Inleiding op- en beschrijvingen over- ter bescherming tegen strijdgassen te nemen tactische maatregelen en in verband daarmede eventueel te treffen voorzieningen, door F. A. Palm (slot). — Nachtgevechten, door N. L. W. van Straten. — Snelbrugslag (met voorbereidend materiaal over snelstroomende rivieren), door A. van Hillegondsberg. — De taak van „onze" cavalerie in verband met haar organisatie en bewapening, door C. — Mededeelingen over de aanbieding van het huldeblijk van de officieren van het Ned.-Ind. leger aan H. M. de Koningin.

De Periskoop. Alg. Weekblad voor Suriname.

Uit den inhoud van 't 27 Oct.-Nr.: Excursie naar Groningen [aan de Saramacca], door B. R. (slot). — De schoolspaarbank in Suriname, door Ph. J. Redmond (slot in het 3 Nov.-Nr.). — De Caraïbische taal, door A. P. Penard (vervolg). — De ananas, door Ch. Douglas.

Nr. van 3 Nov. Iets over het cosmopolitisch element van de Surinaamsche taal (vervolg). — Kakafeti [hanengevecht], door J. S.

* * *

Rapport omtrent de arbeidstoestanden in en de werving van arbeidskrachten voor de Straits Settlements, de Federated Malay States en Ceylon, van Mr. A. G. Vreede, Hoofd van het Kantoor van Arbeid. Weltevreden, Landsdrukkerij.

Dit rapport is het resultaat van eene studiereis naar genoemde streken, met het doel om — nu de Ind. Regeering heeft besloten de „poenale sanctie" geleidelijk af te schaffen — na te gaan of zoodanige afschaffing op het Maleische Schiereiland inderdaad volledig had plaats gevonden, hoe dit in zijn werk was gegaan en welke oplossing men aldaar had gevonden voor het vraagstuk om in een zeer schaars bevolkt land, met betrekkelijk veel ondernemingen, zich voldoende werkkrachten te verschaffen, zonder gebruikmaking van bijzondere dwangmiddelen ter verzekering van de naleving der aangegane arbeidsovereenkomsten.

In de rubriek Uit den Verren Vreemde van het vorig K. W. is dit werk besproken.

Bevloeiings- en afwateringswerken in de zelfbesturende landschappen in Zuid-West-Celebes, door J. F. Graadt van Roggen. [Beschrijving der werken in hun economische beteekenis]. Met kaartjes. (Waterstaats-Ingenieur. Sept. '28).

Beschouwingen over adatrecht van Nederlandsch-Indië, door Mr. Drs. P. A. F. Blom. II. De Missie en het adatrecht. (Studiën. Tijdschr. voor Godsdienst, enz. Dec. '28).

Federatieve staatsbouw. Een vraagstuk voor Nederlandsch-Indië. Proefschrift ter verkrijging van den graad van doctor in de rechtsgeleerdheid aan de Rijks-Universiteit te Leiden, door Fr. W. T. Hunger Jr. (Amsterdam, H. J. Paris).

Opiumfabriek. Jaarverslag over 1927. [Departement van Financiën in Ned.-Indië]. (Weltevreden, Landrukkerij).

De belastingdruk in Nederlandsch-Indië, door J. L. Vleming. Met Naschrift van H. J. van Brink. (Econ.-Statistische Berichten. 12 Dec. '28).

Overzicht van de productenmarkt op Java en Madoera gedurende het derde kwartaal van 1928. — De handel van Britsch-Malaya met Ned.-Indië gedurende 1927. (Korte Berichten voor Landb., Nijverh. en Handel. 9 Nov. '28).

Het eerstnoodige bij den staatsrechtelijken opbouw van Ned.-Indië. Voordracht van Mr. J. J. Schrieke (met gedachtenwisseling). Indisch Genootschap. Verg. van 16 Nov. '28).

K. A. R. Bosscha †. De vorst van Malabar. Met portret. (Eigen Haard. 8 Dec. '28).

De loffelyeke (Oost-Ind.) Compagnie, door S. Kalff. (De Ind. Verlofganger. 7 Dec. '28).

De bevolkingsrubbercultuur beschouwd uit een oogpunt van crediet, door den Landbouwconsulent Van der Kolff. (Blaadje voor het Volkscredietwezen. Sept. '28).

Onze handel met Nederlandsch-Indië (Rede, uitgesproken in eene verg. van de Ver. van Actieve Handelspolitiek op 11 Dec.), door H. A. van Ysselstein. (Handelsberichten. 13 Dec. '28).

Pieter Johannes Veth (met portret), door S. Kalff. — Belgische helden in het Ind. leger, 1810—1840, door P. J. Frederiks. (De Ind. Verlofganger. 14 Dec. '28).

Een scheepsramp in de haven van Curaçao. 1778—15 September—1928, door P. A. Euwens O.P. Met kaart (Uit de „Amigoe di Curaçao"). (Het Nederlandsche Zeewezen. 14 Dec. '28).

Het Volkscredietwezen in 1927, door Prof. G. Gonggrijp. (Econ.-Statistische Berichten. 19 Dec. 1928).

Verslag van den Dienst van het Boschwezen in Nederlandsche-Indië over het jaar 1927. Uitgave van het Departement van Landb., Nijverh. en Handel. (Weltevreden, Landsdrukkerij).

Spoorwegen en spoorwegplannen in Nederlandsch-Indië, door Ir. W. C. D. Haarman, met Naschrift van Ir. A. Tom. (De Ingenieur. 15 Dec. 1928).

The Netherlands and the world war. Studies in the war history of a neutral. Vol. III. The effect of the war upon the colonies, by Prof. J. H. Carpentier Alting and Mr. W. de Cock Buning. (New Haven, Yale University Press. 1928).

De wereldproductie van cacao. Haar verbreiding en geschiedenis (met schetskaart), door Prof. Dr. H. Blink. (Tijdschrift voor Econ. Geographie. 15 Dec. '28).

Van Muntok naar Soppeng (met kaart en afb.), door J. G. Sinia. (Onze Aarde. Dec. '28).

Erratum.

Bij het overzicht van den inhoud der Dec.-afl. West-Indische Gids, op bl. 609 van het vorig K. W., is een fout geslopen, welke rectificatie behoeft.

Er wordt nl. gezegd, dat in 1927 in Suriname 1.383.774 tonnen maïs werden ingevoerd. Genoemde cijfers hebben echter niet op Suriname, doch op Nederland betrekking.

Suriname.

„De West" van 23 November publiceert het „Rapport opgemaakt door Ir. O. M. de Munnick en Ir. J. W. van Dijk, gehoord als beëedigde deskundigen in de instructie inzake W. Hoedelet". Het handelt over de monsters petroleum uit den Corantijnpolder in Nickerie, waarover wij in ons vorig nummer schreven.

Wij laten hier de conclusie, waartoe het zeer uitvoerige rapport komt, volgen:

1. De te Nieuw Nickerie gewonnen monsters v. D. en B. bestaan uit zuivere aardolie.

2. Het monster K bestaat voor een deel uit aardolie, met hooge mate van waarschijnlijkheid afkomstig van dezelfde plaats als monsters v. D. en B. Het tegendeel kan niet worden aangetoond.

3. Het monster K. bevatte reeds, toen het aan den heer Nielsen werd aangeboden, een hoeveelheid vette olie, hetzij van plantaardige, hetzij van dierlijke afkomst.

4. Daar vette oliën niet in de natuurlijke vette oliën voorkomen, is deze toevoeging (tusschen 23 en 40 deelen aan 100 deelen aardolie) na de monstername geschied.

De hypothese, als zoude het geval wel mogelijk zijn, dat voorheen groote hoeveelheden aardolie op de bewuste plek in den grond zijn gebracht, behoort zeker thuis in het rijk der verbeelding.

In de geschiedenis der misleiding op oliegebied is van een dergelijke praktijk nimmer sprake geweest. In zoo'n geval toch zou de olie spoedig met den bodem mengen en geheel geabsorbeerd worden, waardoor zelfs behoorlijke sporen van olie na korteren of langeren tijd verdwenen zouden zijn en er dus geen sprake van kunnen wezen, dat later nog monsters gewonnen zouden kunnen worden.

De verkregen monsters v. D. en B. geven het doorslaand bewijs, dat de bodem op de bewuste plek meer dan verzadigd is met gewone aardolie met een asphalt-basis, zooals die in Venezuela, Trinidad enz. gevonden werd en thans geregeld gewonnen wordt. De fracties bij verschillende temperaturen en het residu hebben dit volkomen aangetoond.

In hoeverre men hier te doen heeft met de vondst van een oliebron van eenige belangrijkheid kan moeilijk gezegd worden. De zeer oppervlakkige wijze, waarop de monsters gevonden werden, heeft alleen de aanwezigheid van aardolie aangetoond en de mogelijkheid van fraude geheel te niet gedaan.

Het schijnt alleszins gerechtvaardigd, naar aanleiding van de resultaten, om verdere onderzoekingen aan te bevelen, welke zouden moeten worden ondernomen door vakkundigen.

Zonder dat eenige proefdiepboringen zijn verricht, waarover een nauwkeurige bestudeering der bodemformaties mogelijk wordt, kan nimmer iets met zekerheid worden beweerd of besloten, zooals uit legio voorbeelden uit de praktijk steeds is gebleken en nog zal blijken in de toekomst."

Tot zoover de conclusie. Wij teekenen hierbij aan dat het monster K. niet behoorde tot de door de onderzoekingscommissie genomen monsters.

* * *

In hetzelfde nummer van *„De West"* de volgende mededeeling:

„In de zitting der Koloniale Staten van gisterenavond heeft de heer Snellen de geruchten ter sprake gebracht, dat de Rockefeller Foundation bereid zou zijn een anti-malaria-campagne in Suriname te openen en de beslissing daaromtrent wacht op een teeken van instemming van ons Gouvernement. Hij voegde er aan toe, dat — altijd volgens dezelfde geruchten, waarvan melding gemaakt is in het jongste nummer van De Surinamer — geen onverdeelde instemming met dit plan bestond in Suriname. Zijnerzijds sprak hij den wensch uit, dat een spoedig en dankbaar gebruik van de bereidwilligheid van de Rockefeller Foundation zou worden gemaakt, ter bestrijding van een volksziekte, die zulke zware offers eischt in Suriname. De heer Kraan sloot zich bij dien wensch aan."

* * *

De gouverneur heeft een voorstel ingediend bij de Koloniale Staten, om, in verband met de ernstige crisis in het balata-bedrijf, de lasten die op dit bedrijf rusten tijdelijk te verlichten. Het voorstel luidt om het concessierecht tijdelijk te verminderen tot de helft en de retributie op het verkregen product, welke thans 15 cent bedraagt, te stellen op drie cent per kilogram.

* * *

Bij resolutie van 22 November is een commissie ingesteld voor de toekenning van premiën, ten behoeve van de verbetering van de veeteelt; daarin benoemd als leden de heeren F. Corsten, gouvernements-veearts, tevens voorzitter; A. G. Putscher, landbouwer; C. J. L. Petri, landbouwer, tevens secretaris.

* * *

Naar aanleiding van een artikel in *„De Periskoop"* bevat *„De West"* van 20 November een krachtig pleidooi voor de oprichting van een mijnbouwkundigen dienst in Suriname. Het is te hopen dat de Regeering kennis zal nemen van het betoog van *„De West"*. Het wordt meer dan tijd dat Suriname zulk een dienst krijgt. Dat kan geschieden onafhankelijk van een algemeen welvaartsplan.

* * *

„Het Algemeen Handelsblad" van 10 December schrijft:

„De Ver. „Oost en West", het Comité Vliegtocht Nederland—Indië en het Comité Vliegtocht West-Indië, hebben B. en W. van Amsterdam om financieelen steun verzocht voor de in den aanvang van 1929 te ondernemen vlucht van Nederland naar Suriname en Curaçao. Van verschillende zijden zijn reeds toezeggingen tot een bedrag van ƒ 44.000 gedaan, doch voor den tocht zal ƒ 60.000 noodig zijn.

Ofschoon daaromtrent nog geen zekerheid kan worden gegeven, ligt het in het voornemen Schiphol als aanvangspunt voor den tocht te kiezen.

Daar Amsterdam door de inrichting van een moderne luchtvaarthaven de groote beteekenis van het vliegverkeer heeft erkend en door vluchten als die, welke reeds naar Oost-Indië zijn ondernomen, in het wereldverkeer een vooraanstaande plaats inneemt, achten B. en W. der hoofdstad het alleszins gewettigd de voorbereiders van dezen tocht naar West-Indië bij hun moeilijke taak te steunen door hun een subsidie van ƒ 1000 toe te kennen. In dezen geest wordt den Gemeenteraad een voorstel gedaan."

* * *

Verbetering. In ons vorig nummer staat op blz. 610, 1e kolom, in het midden: „dat die ambtenaren drie plekken werden aangewezen". Men leze: „door die ambtenaren".

Curaçao.

Hartelijkheid is toch maar alles!

Verleden jaar hebben wij aanmerking gemaakt op de zoutelooze telegrammen, die de Curaçaosche radiodienst het publiek naar Nederland wilde laten zenden. Nu beproeft de directie van de Nederlandsche posterijen iets dergelijks in omgekeerde richting. Wij krijgen althans een verzoek voor ƒ 3.25 een keus uit 16 teksten te telegrafeeren naar Oost- of West-Indië of Noord-Amerika. Wij weten niet, of die hartelijkheid met de woorden van een ander veel aftrek vindt, maar waarom geen rekening gehouden met hen, die in hun wenschen voor verwanten en vrienden wat dieper gaan, dan die welke vertolking vinden in een „prettig" of „vroolijk" Kerstfeest en „gezondheid, geluk en voorspoed" in het Nieuwe jaar?

Hulde!

Wanneer niet de persoonlijke voortvarendheid van den wn. gouverneur het bovenstaande verdiende, hadden wij „Eindelijk" geschreven boven het onderstaande bericht uit *de Curaçaosche Courant* van 16 November 1928.

„De Gouverneur heeft eene commissie benoemd, bestaande uit den directeur van Openbare Werken, als lid en voorzitter, den Havenmeester, als lid en plaatsvervangend voorzitter, de heeren Dr. W. Ch. de la Try Ellis, voorzitter en Dr. H. Polvliet, lid van het Hof van Justitie in Curaçao, Ir. W. L. van der Vegt en Ir. J. H. Gravenstein, ingenieurs bij het departement van Openbare Werken alhier, als leden, en den adjudant-commies S. F. Landmeter als secretaris, teneinde eene scheepvaart-verordening, eene schippersverordening, en eventueel eene bedrijfs- en zee-ongevallen-verordening samen te stellen."

Een gevaar!

De wn. gouverneur heeft bij den K. R. een ontwerp ingediend, dat de mogelijkheid opent, bij de instructie van strafzaken getuigen, die vermoed worden wegens uitlandigheid bij de berechting eener zaak niet ter terechtzitting te zullen kunnen verschijnen, alsmede zeer oude en ziekelijke personen, onder eede te hooren, en op die beëedigde verklaring straks recht te doen.

Ook in Nederland kent men die bepaling. De voorgestelde redactie is trouwens aan de Nederlandsche ontleend. Het gevaar bestaat, dat men bij aanwezigheid eener beëedigde verklaring uit de instructie het niet zoo nauw neemt met de beantwoording der vraag, of een getuige inderdaad niet verschijnen kan. Echter moet steeds voor oogen gehouden worden, dat — *indien eenigszins mogelijk* — een getuige bij de berechting persoonlijk, opnieuw onder eede, zijn getuigenis moet komen herhalen. Op Curaçao gaat men niet graag naar het „Raadhuis", en omdat men de strenge verbodsbepalingen uit vroeger jaren tegen het thuis trouwen later wel met behulp van de medische faculteit op zij heeft weten te zetten, lijkt ons een extra-waarschuwing op haar plaats. Trouwens ook in de rechtsbedeeling komt het reeds voor, dat de rechter zich naar den justiciabele begeeft, die quasi ziek is, inplaats dat deze bij den rechter komt.

Wij maken van deze gelegenheid gebruik om nog eens de aandacht te vestigen op de eenvoudige regeling van de eedskwestie in Curaçao. Regel is de eed; alleen wie niet tot een erkende godsdienstige gezindheid behoort legt de belofte af, ... maar eerst nadat hem de strafbepaling tegen het afleggen van valsche getuigenis zal zijn voorgehouden.

Hr. Ms. „Kortenaer".

Vrijdag 23 Nov. viel Hr. Ms. „Kortenaer" te Willemstad binnen, komende van Portorico.

Naar wij vernemen is men van plan drie maanden hier te blijven. Zoowel van officieele als van particuliere zijde is men bezig feestelijkheden voor te bereiden om den officieren en verdere bemanning het verblijf op Curaçao zoo aangenaam mogelijk te maken.

Op 24 Nov. was er receptie en bal ten gouvernementshuize.

(*A. d. C.*).

Bedrijvigheid aan de St. Nicolaasbaai.

Volgens den corresp. van „La Cruz" zijn er op het oogenblik ongeveer 1076 mannen bij de Pan American aan het werk. Hiervan zijn 600 Arubianen. Maar nog steeds is er voldoende werk voor meer arbeiders, vooral ambachtslieden. De Pan-American heeft thans aan de St. Nicolaasbaai 115 olietanks en acht watertanks. Er heerscht een opgewekte bedrijvigheid aan de St. Nicolaasbaai. April van het volgend jaar hoopt men klaar te zijn met een deel der raffinaderij, zoodat men dan 85.000 barrel per dag kan raffineeren. Ook is men bezig met het bouwen van 97 bungalows voor de employé's der maatschappij en de kapiteins der schepen.

Spoedig hoopt men te beginnen met een zwavelzuurfabriek; terwijl men aan het eind van dit jaar hoopt klaar te komen het een hospitaal.

De Curiel's Bank is bezig een succursaal te bouwen aan de St. Nicolaasbaai. Het fraaie gebouw, in beton opgetrokken, nadert reeds zijn voltooiing.

(*A. d. C.*).

C. P. I. M.

La Union deelt mee, dat de „Petroleum" Groot Piscadera gekocht heeft voor ƒ 145.000.—. De eigenaar, de heer C. A. Jones, had deze plantage indertijd voor ƒ 40.000.— gekocht, maar er nog wel ƒ 60.000.— aan ten koste gelegd. Het schijnt, dat de C.P.I.M. deze plantage om het water gekocht heeft.

Het blad verneemt ook, dat te San Juan op Portorico een ontspanningslokaal voor het personeel der C.P.I.M. zal gebouwd worden, zooals de „Caribean" op Piscadera heeft.

Regen.

In de eerste helft van November viel er in de stad 194.4 m.M. regen, volgens den regenmeter van het St. Thomascollege.

Ook op Aruba heeft men na enkele kleine buien op 13 November een buitengewoon hevige regenbui gehad. Op Noord viel dien dag 107 m.M. en op Playa 125 m.M.

(*La Union*)

Geschiedkundige sprokkelingen.

Uit de ondertrouw- en trouwboeken der Gereformeerde Kerk op Curaçao:

12 Sept. 1790 huwden Theodorus Jutting, commissaris over de mindere questiën en verschillen, en Geertruida de Veer, beiden geboren te Curaçao.

Op 21 Jan. 1791 vindt men aangeteekend den ondertrouw van Nicolaas Willemsz en Catharina Baron, „Indiaansche mestice", beiden geboren op Curaçao.

20 Juli 1792 ondertrouw, 5 Aug. 1792 trouw van: Carel van der Meulen, administrateur van de éénpercents Kaapvaartkas, en Jannetje Martha van Uytrecht. Getuigen a. d. zijde van den bruidegom: Jan Hero van der Meulen en Elizabeth van der Meulen geb. Van Taerling, a. d. zijde van de bruid: Caspar Lodewijk van Uytrecht en Paulina van Uytrecht geb. Ellis.

22 Februari 1793 ondertrouw van Jan Hero van der Meulen, commissaris van mindere questiën en verschillen, en Jannetta Catharina Winckler, beiden geboren op Curaçao. Getuigen van den bruidegom: Carel van der Meulen en Elizabeth v. d. Meulen, geb. Van Taerling; van de bruid: Herman Winckler en Jannetje Winckler, geb. Reyninck.

Uit den Verren Vreemde.

Afghanistan.

Veertien dagen geleden schreven wij: „Aman Oellah heeft zoo zijn eigen revolutie gewonnen". Nader nieuws deed echter inzien, dat onze conclusie zeer voorbarig was. De uit Kaboel gezonden berichten waren onvolledig en tendentieus. De partij, die in verzet komt tegen de, door den koning met spoed en kracht doorgevoerde, verwestering van Afghanistan, was volstrekt niet verslagen en onderdrukt. Bij Kaboel en Jalalabad zijn nog bloedige gevechten geleverd. De pogingen, van de zijde van Aman Oellah in 't werk gesteld om met de verzetspartij tot overleg te komen, werden door de Sjinwari's en Koegiani's afgewezen. De koning werd zoo in 't nauw gebracht, dat er zelfs geruchten in omloop zijn geweest, volgens welke hij en de koningin Kaboel zouden hebben verlaten om in een fort een veilige wijkplaats te zoeken, terwijl ook in twijfel werd getrokken of de vreemde legaties wel gerust in Kaboel konden blijven.

Volgens de nieuwe berichten is 't zoover echter niet gekomen; maar bange dagen heeft men in Afghanistan's hoofdstad toch wel doorleefd, en de valsche, overdreven geruchten geven weer, welke verwachtingen door de hoofden gespeeld hebben. Zoo als steeds, liepen door de berichten ook verhalen heen van vreemden steun aan de verzetspartij, gewag werd gemaakt van Russische en van Turksche invloeden, speciaal van conservatief Mohammedaansche zijde, ook Engeland moest een beschuldiging van dubbel spel hooren.

Onder voorbehoud melden de couranten, nu voorzichtig geworden, dat de regeering den toestand weer meester is geworden. Is dit inderdaad het geval, dan hebben koning Aman Oellah en zijn mooie koningin Soereia toch, in uren van schrik en beven, de verkondiging ontvangen, dat een zeer groot, een overgroot deel van de Afghaansche bevolking niet gediend is van een snel-hervorming naar Europeesch model. De onvervalschte Aziaten wenschen vooralsnog geen afstand te doen van eigen instellingen, zeden, gebruiken, gewoonten, van eigen taal en schrift. Zij bewonderen den vorst niet, die om zijn wil door te voeren, prinsen en geestelijken, welke het eerste daartegen in verzet kwamen, liet onthoofden (al was dit nog een echt Aziatische wijze van doen), maar zij laten zich door dergelijke handelingen ook geen schrik aanjagen.

Als de regeering de macht weer in handen heeft, zal de vorst toch een ander tempo voor de door hem voorgestane hervormingen moeten kiezen, wil hij niet of in conflict met zijn onderdanen blijven, of zich door geweldmiddelen moeten handhaven. Het vorstenpaar zal hierdoor dan voor een veel moeilijker taak komen te staan. Goedschiks of geweld, beide kunnen door een vrij eenvoudige methode hun weg vinden, maar beleidvol hervormen, volgens een overtuiging, die tegen het geloof, den wensch en den wil ingaat van hen, die hervormd zullen worden, dat vraagt een zoodanige mate van staatsmanskunst, dat het zeer te betwijfelen is of deze verwacht kan worden van een vorst als Aman Oellah, die als usurpator op den troon kwam en die nadien een niets en niemand ontziend geweldenaar bleef.

Bolivia—Paraguay.

De bemoeienissen van het Pan-Amerikaansche Congres en van den Volkenbond schijnen een oorlog tusschen Bolivia en Paraguay te stuiten. Mag men zich hierover in alle oprechtheid verheugen, men make zich niet aan overdrijving schuldig, door het bereikte toe te schrijven en uitsluitend, of zelfs maar in de eerste plaats, te danken aan de telegrammen van het Congres of van den Volkenbondsraad. Bepleiters van Nederlands eenzijdige ontwapening zullen — ook bij de eerstvolgende verkiezingscampagne — wel niet nalaten met een dergelijk betoog hun stelling te steunen, maar de waarheid gaat in deze eerder tegen de eenzijdige ontwapeningstheorie in, dan dat zij haar zou steunen. Immers twee landen, beide lid van den Volkenbond, zijn tot oorlogshandelingen overgegaan, en de Volkenbond zou zich hiertegen machteloos gevoeld hebben, ware het niet dat bedreiging van buurstaten met economischen boycot (zonder hierover met den Volkenbond gepleegd overleg) de reeds ten strijde getrokken staten tot inkeer gebracht had, terwijl voorts de verklaring van Washington, dat hun geld onthouden zou worden, aan dien inkeer den doorslag gegeven heeft.

Toen ten vorigen jare in China, dat lid van den Volkenbond was, ja het bekleedde zelfs een plaats in den Volkenbondsraad, toen in China andere landen gewapend zijn opgetreden, niettegenstaande deze zelf ook lid van Bond en Raad waren, heette 't: ja, maar in China heerschen ook zoo geheel bijzondere toestanden! Nu in Z.-Amerika twee Volkenbondsstaten elkaar gewapend te lijf zijn gegaan, heet 't weer: ja, maar in het Z.-Amerikaansche binnenland heerschen ook zoo geheel bijzondere toestanden! Maar met dit al zijn die landen toch alle toegetreden en toegelaten tot den Volkenbond, is ook voor hen het pact geschreven, aanvaard en van toepassing verklaard. Hierin ligt een aanwijzing, dat wie rekent op den Volkenbond wil vertrouwen, alsof deze gereed staat om als arbiter den oorlog te voorkomen, zich zelf en anderen bedriegt. De noodzakelijkheid om zich sterk en gereed te maken tot eigen verdediging is aan alle volken door de feiten juist sprekend voorgehouden. De mogelijkheid bestaat dat de Volkenbond iets zal kunnen bijdragen om de voortzetting van een ingezet gewapend conflict te stuiten, maar wie alles van den Volkenbond verwacht *le loup le mangera.*

In Z.-Amerika heeft de Volkenbond niet aan prestige gewonnen, voor wie de zaken eerlijk ziet, zooals zij geloopen zijn.

De kwestie is nog niet uit, de vredelievende regeling moet nog uitgewerkt worden, en daarbij is aan den Volkenbond geen aandeel toegedacht.

De telegrammen door Briand als voorzitter van den Raad van den Volkenbond aan de regeeringen van Bolivia en Paraguya gezonden, zijn op een gelukkig oogenblik en onder gunstige bij-omstandigheden gekomen; zij konden hierdoor vriendelijk en welwillend beantwoord worden, maar de Raad heeft

[Vol]komen terecht, ingezien, dat hij zich verder bui[ten] alle bemoeienis moet houden.

De Volkenbondsraad durfde niet handelen, vree[zend] Washington te ontstemmen. De strijdende Vol[ken]bondsleden hebben de verdere afwikkeling aan [Wa]shington toevertrouwd.

De grenzen tusschen de twee staten zijn niet vast[gele]gd. In de schaars bevolkte oerwouden komen [per]soonlijke conflicten herhaaldelijk voor. Er zijn [alt]ijd hangende kwesties. Komt 't tot botsingen, dan [wo]rdt de nationale eer er dadelijk bij betrokken, en [er] is een casus belli.

Zoo is 't ook nu weer gegaan. De Pan-Amerikaan[sc]he Conferentie heeft nu te bemiddelen in „het ge[val]", en verder te overwegen in hoever ook iets te [do]en is tot verbetering van „den toestand". Dien[ov]ereenkomstig lezen wij: „Men verwacht, dat de [co]mmissie van de Pan-Amer. Conf. alleen de jongste [za]ken van het geschil zal behandelen, n.l. het vijftal [ge]wapende botsingen; het eigenlijke grensgeschil, [d]at reeds meer dan 50 jaren hangende is, zal wellicht [wo]rden overgelaten aan andere bemiddelingsinstan[ti]es."

Deze aangelegenheid heeft aan het Pan-Ameri[ka]nisme meer hechtheid gegeven; zij heeft tevens [no]g wat afbreuk gedaan aan de hechtheid van den [Vo]lkenbond als wereld-instelling. Ook is zij een ver[sc]hijnsel in de zich al duidelijker zettende tegenstel[li]ng Amerika—Europa, tegenstelling van vredes[bo]nden, die vredelievend wedijveren in bewapening.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amsterdam.

HET KONINKRIJK SIAM IN WOORD EN BEELD.

Voor de leden van „Oost en West", afd. Amster[d]am, en die van „Hou en Trouw", Vereeniging van [Ou]d-leerlingen der Openbare Handelsscholen, al[hi]er, hield de heer L. D. Petit, secretaris der [Af]deeling Amsterdam van Oost en West, in de [gr]oote aula van het Kon. Kol. Instituut een lezing [m]et lichtbeelden en films over „Het Koninkrijk [Si]am". Van het interessante land van den witten [o]lifant, door den heer Petit dit jaar op zijn thuis[rei]s van Indië bezocht, weet men hier in Holland [no]g zoo weinig af, meende spr., daarom hoopt hij [do]or deze causerie de belangstelling te trekken, die [he]t naar zijn meening ten volle verdient. Er is wel [ee]n geregeld handelsverkeer tusschen Siam en [In]dië, maar wat onze relaties betreft, staan wij [ac]hter bij andere mogendheden, terwijl er toch [vo]lop gelegenheid is geweest die aan te knoopen, [ge]zien het feit, dat meerdere malen vorstelijke per[so]nen uit Siam ons Indië met een bezoek vereerden. [Si]am exporteert naar Indië rijst en teakhout en [im]porteert vandaar petroleum, benzine en steen[k]ool.

Er is een maandelijksche K.P.M.-verbinding, ver[de]r ook een Deensche maatschappij, die een ge[re]gelde scheepvaart onderhoudt.

Siam, zoo groot als Frankrijk vóór den oorlog, is [ee]n absolute monarchie, mild en liberaal bestuurd [do]or een vorst, die zich een vader voor zijn volk [be]schouwt. Door een serie lichtbeelden stelt spr. [zij]n gehoor thans in de gelegenheid hem te verge[ze]llen op een reis van Penang naar en vervolgens [na]ar Bangkok, de hoofdstad; toont de tafereelen, [di]e zich voor het oog ontrollen, als men uit den [tr]ein naar buiten blikt: volkstypes in hun eigen[aa]rdige kleederdracht, rijstvelden op primitieve [wi]jze, anders dan op Java, door handkracht van [he]t benoodigde bevloeiingswater voorzien. En [Ba]ngkok zelf de stad van Boeddha, waar men ge[tr]offen wordt door het groote aantal kloosters en [pr]achtige tempels, waar 70.000 bedelmonniken hun [ve]rblijfplaats vinden.

In de stad zelf ontmoet men weinig Siameezen. [Z]ij zijn landbouwer en leven in woningbooten op de [ri]vier, in handel en nijverheid vinden alleen Chi[n]eezen een middel van bestaan. Belangwekkende [b]eelden vooral zijn die van de troonhal, het gewel[di]g gebouw, waar de verschillende ceremoniën ver[ri]cht worden, het koninklijk paleis, door een Eur. [ar]chitect gebouwd, die welke betrekking hebben op [de] lijkverbranding en het vangen van wilde olifan[te]n. Deze dieren worden, waar mogelijk, aangewend [al]s trek- of als duwdier. In hooge eere staat de [wi]tte olifant, die niet wit, maar een lichtroode kleur [he]eft. Ook in de oude hoofdstad aan de andere [zi]jde van den Menam in de ruïnes der oude tem[pe]ls vindt men nog oude Boeddhabeeldjes, die [ev]enals in Bangkok zelf schitterende staaltjes zijn [va]n de bedrevenheid in de beeldhouwkunst der [Si]ameesche bevolking.

Tot slot vertoonde de heer Petit nog een film, [di]e aan ons oog bijzonder interessante tafereelen [de]ed voorbijgaan, wederom in de hoofdstad zelf van [he]t land, zoo belangwekkend vooral om de symbo[li]ek en het ritual aan zijn godsdienst verbonden. Met een woord van dank door den voorzitter der [Af]d. Amsterdam van Oost en West, werd deze met [aa]ndacht gevolgde voordracht besloten.

Afdeeling Apeldoorn.

CONTRIBUTIE-BETALING.

Leden en begunstigers worden beleefd attent gemaakt op de gelegenheid hun contributie over 1929 te voldoen per postgiro. Het postgirono. van den penningmeester, den heer J. C. Baars is kantoor Apeldoorn no. *93038*.

Echter zal na *20 Januari* per van Dijk & Zn. over de contributie worden gedisponeerd.

Daarna zal het Bestuur de jaarvergadering uitschrijven en hoopt dan met een goed programma voor den dag te komen.

Wij hebben nog eenige Boeatan-loten à *f* 1 over. Wie helpt ons er af? Ten slotte blijft uitbreiding van het ledental een plicht van allen.

De Secretaris,
J. C. BAARS.

Afdeeling Rotterdam.

Beleefd verzoek, naar aanleiding van het overlijden van den heer D. J. M. van Reyn Snoeck, secretaris der afdeeling Rotterdam, brieven enz. te zenden aan den voorzitter, den heer Mr. J. G. Huijser, Vredehofweg 32, die zich bereid verklaard heeft het secretariaat voorloopig waar te nemen.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

CONTRIBUTIE-BETALING.

Ter vermijding van omslachtigheid in de administratie worden de leden der afdeeling Den Haag nogmaals herinnerd aan het bereids door den Secretaris-Penningm. dier afdeeling gedane verzoek om de verschuldigde contributie aan hem af te dragen (giro no. 135120) en niet aan den Alg. Secr.-Penningm. van 't Hoofdbestuur.

Van het Informatie-Bureau.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Bij het openbaar middelbaar onderwijs in Nederlandsch-Indië, waaronder opleidingsscholen voor Inlandsche ambtenaren begrepen, kunnen worden geplaatst volledig bevoegde leerkrachten (bij voorkeur mannelijke) in gymnastiek (aankomst in Indië uiterlijk Juni, doch niet eerder dan Mei 1929).

Bezoldiging *f* 350—*f* 950 's maands. Nederlandsche practijk telt mede voor toekenning van periodieke weddeverhoogingen (m.o. voor 9/10, m.u.l.o voor 27/40, l.o. voor 9/20, tot een gezamenlijk maximum van 10 Nederlandsche dienstjaren).

Overtocht (met wettig gezin) naar de geldende bepalingen (thans 2de klasse).

Tegemoetkoming voor uitrusting *f* 1200 voor ongehuwden, *f* 1800 voor gehuwden.

Sollicitaties (ongezegeld) vóór 15 Januari 1929 in te zenden aan de afdeeling B, eerste bureau, van het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, onder overlegging van de akte(n) van bekwaamheid.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Bij het technisch onderwijs in Nederlandsch-Indië kunnen in 1929 als leeraar worden geplaatst:

A. Een werktuigkundig ingenieur;

B. Een leerkracht voor het teekenen, in het bezit van de akte *Mg*.

Salaris *f* 400—*f* 1100 's maands.

Nederlandsche onderwijspractijk telt mede voor toekenning periodieke weddeverhoogingen (m.o. voor 9/10, m.u.l.o voor 27/40, l.o. voor 9/20, tot een gezamenlijk maximum van 10 Nederlandsche dienstjaren).

Technische voorpractijk na het behalen van het ingenieursdiploma telt voor 9/10 mede tot een maximum van 10 Nederlandsche dienstjaren.

Tegemoetkoming voor uitrusting *f* 1200 voor ongehuwden, *f* 1800 voor gehuwden.

Overtocht met wettig gezin naar de geldende bepalingen (thans in de eerste klasse).

De uit te zenden leerkrachten moeten uiterlijk in Juni, doch niet eerder dan in Mei 1929 in Indië aankomen.

Sollicitaties (ongezegeld) in te zenden bij de afdeeling B, eerste bureau, van het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, onder overlegging van diploma of vereischte akte van bekwaamheid.

COMMISSARIAAT VOOR INDISCHE ZAKEN.

Uitzending voor 's Lands dienst in Nederl.-Indië.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. onderwijzer bij het openbaar lager onderwijs, in het bezit der hoofdakte;

b. onderwijzer en onderwijzeres bij het m.u.l.o. (vereischte bevoegdheden hoofdakte en akte wiskunde l.o. of hoofdakte en twee der bijakten Engelsch, Duitsch en Fransch l.o., of hoofdakte en middelbare akte A Engelsch of Duitsch of Fransch, of hoofdakte met een taalakte en één der akten teekenen, handelskennis, landbouwkunde of tuinbouwkunde l.o.);

c. leeraar bij het middelbaar onderwijs:
1. klassieke talen;
2. Nederlandsche taal;
3. Duitsche taal (akte B);
4. plant- en dierkunde;
5. wiskunde (doctoren of doctorandi genieten de voorkeur);

d. leeraar bij het technisch onderwijs:
1. teekenen, in het bezit van akte *Mg*;
2. werktuigkundig ingenieur;
3. electrotechnisch ingenieur;

e. Gouvernementsarts bij den Dienst der Volksgezondheid: waaronder een physioloog, 2 psychiaters en 2 bacteriologisch onderlegde artsen (dienstverband 3 of 5 jaren);

f. verpleegster 1ste klasse bij het krankzinnigenwezen;

g. leeraar-apotheker bij de apothekerassistentenschool te Weltevreden;

h. landbouwconsulent bij den Landbouwvoorlichtingsdienst;

i. houtvester bij den Dienst van het Boschwezen;

j. predikant bij de Protestantsche kerken;

k. rechterlijk ambtenaar (uitsluitend doctorandi in het Nederlandsch-Indisch recht komen in aanmerking);

l. gegradueerd adjunct-accountant bij den Belasting-accountantsdienst (diploma rekeningwetenschap vereischt);

m. accountant en adjunct-accountant bij den Gouvernements-accountantsdienst;

n. militair-apotheker 2de klasse (in vasten en tijdelijken dienst);

o. officier van gezondheid 2de klasse Röntgenoloog (in vasten of tijdelijken dienst).

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, afdeeling B, eerste bureau (voor de betrekkingen, genoemd onder *a* t/m *m*), en tot afdeeling C (voor de betrekkingen onder *n* en *o*).

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE:

J. A. van der Linde, Onderwijzer bij het O.L.O. Marktstraat, Delfzijl.
Tj. P. Oosterhuis, Idem als voren, Garstestraat 6, Winschoten.
I. Polak, Onderwijzer bij het O.E.L.O., Thorbeckstraat 24, Roermond.
Mr. A. van Weenen, Ambt, ter besch. b. d. Belastingdienst, Jan Sonjéstraat 21a, Rotterdam.
W. Kuiper, Adm. Ambt. b. h. Binnenl. Bestuur, Amstelveenscheweg 227 (I), A'dam (Z).

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

Mej. H. Tibben, Verpleegster 1e kl. b. d. Hospitaaldienst, Copernicuslaan 39, 's-Gravenhage.
W. de Jong, Tuinbouwkundig ambtenaar 1e kl., Wijchelerweg, Balk (Fr.).
J. W. P. van der Rest, Hoofdinspecteur, hoofd van den dienst der Opiumregie, Van Weede van Dijkveldstraat te 's-Gravenhage.
N. W. van Hartingsveldt, Referendaris 1e kl. toegevoegd a. d. Regeeringscommissaris v. d. Bestuurshervorming Willemsparkweg 180, Amsterdam.
H. van den Akker, Hoofdagent b. d. Alg. Politie, Nijverheidssingel 53, Breda.
J. P. van Meulenaarsgraf, Hoofdagent 1e kl. b. d. Alg Politie, Spionkopstraat 17, Haarlem.
Mevr. S. Koelewijn, geb. Surinamer, 1e klerke bij der P.T.T.-dienst, Kleverparkweg 86 (I), Haarlem.
J. H. Abuijs, Kantoorhoofd b. h. Hoofdbestuur van der P.T.T.-dienst, Valeriusstraat 8, 's-Gravenhage.
P. J. Gerke, Thesaurier-Generaal b. h. Dept. v. Financiën, Hoogeweg 12, Zandvoort.
Mr. J. E. v. Hoogstraten, Referendaris ter Alg. Secretarie, Lausanne, Avenue de Rumine 68.
J. W. Baumann, wnd. gedipl. techn. ambt. 1e kl. b. d P.T.T., Bronsteeweg 19, Heemstede.
Mej. Ch. J. Smits, 1e Commies b. d. S.S. en Tr., p.a Ned. Ind. Escompto Mij., 's-Gravenhage.
F. Queck, Politieopziener b. d. Alg. Politie, Hirschberg a. d. Saale (Duitschland).
J. P. Schooleman, Machinist 1e kl. b. d. S.S. en Tr. Industriestraat 33, Apeldoorn.
D. Hoogeveen, Werkmeester b. d. dienst voor W. en E. Westerstraat O 13, Dragten.
A. J. Nieuwenhuijs, Redacteur b. d. Afd. Compt. v. h Gewestelijk kantoor te Palembang, Sweelinckstr. ? Utrecht.
J. van der Linde, Hoofdagent van Politie der 1e kl. Winburgstraat 61, 's-Gravenhage.
Mej. G. van Bon, Onderwijzeres der 3e kl. b. h. O. B L. O., Zuidlaren (Dr.)
K. Aust, Hoofdpolitieopziener b. d. Veldpolitie, Schwerin in Mecklenburg, Wittenburgerstrasse 72.

Alphabetische opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen over verschillende onderwerpen.

C. P. J. BLOK, gep. ass.-resident, laatstelijk van Soerakarta, de Riemerstraat 6, den Haag. — Javaansch en Maleisch.

Mr. Drs. P. A. F. BLOM, cand.-notaris, oud recht. Ambt. O.-I., Angerlo. — Lessen schriftelijk en mondeling voor Ind. notariaat en doct. examen Indisch Recht. — Economie en Kol. Economie.

Mevrouw J. M. v. d. BOSCH—VAN VEEN, Pianoleerares, Steenschuur 13, Leiden.

Mevr. J. FRANCO MENDES—CALISCH, Nicolaas Maesstraat 57, Amsterdam. — Leidt een cursus over „Gemeenschapszin" en geeft desgewenscht privaatlessen.

W. H. F. ENGELEN, Rijswijk, Caan van Necklaan. — Leeraar in de Dactyloscopie.

L. Ch. A. FONTEIJN, gep. ass.-res., Frederik Hendriklaan 123, Den Haag. — Maleisch en Javaansch in geheelen omvang.

B. VAN GELDER, Fuchsiastraat 53, Den Haag. — Methodisch hygiënisch spreken.

J. F. H. GIJSBERTS, gep. hoofd eener school uit Ned. O.-I., H. T. O., Laakkade 80, den Haag, Kamer 126. — Privaatlessen op alle uren van den dag in alle vakken van het L. O. en, voor zoover de vakken op de H.B.S. betreft, ook voor lessen in Fransch, Ned. taal en letterkunde, Geschiedenis, Aardrijkskunde en Cosmographie. Genegen leerlingen aan huis te ontvangen voor toezicht op huiswerk.

H. HAYTINK, oud-Direct. Leeraar van Curaçao, Pontanuslaan 80, Arnhem. — Privaatlessen in Spaansch en andere talen.

HET NEDERLANDSCHE TECHNICUM „P B N A", Dir. E. J. Rothuizen en F. Wind, Arnhem. Is een volledig ingerichte technische school, die volgens de schriftelijke methode opleidt voor alle technische examens en beroepen. Toezicht van het Rijk en K. I. van Ingenieurs op de eindexamens.

M. J. NOLEN, gep. Ind. hoofdonderwijzer, Edisonstraat 90, Den Haag. — Privaatlessen in alle vakken van het L. O. op alle uren van den dag. Bijwerken van leerlingen. Opleiding H.B.S. en Gymnasium.

J. J. M. H. NIJST, Lid Nederl. Inst. v. Acc., Sloetstraat 3, Nijmegen; Parkstraat 105, Den Haag. — Privaatles Accountancy.

J. ISRAEL, oud-adjt. Translateur van de Javaansche taal te Soerakarta, beëedigd Translateur hier te lande, Soestdijk. — Javaansch; vervaardigen van schriftelijke vertalingen uit het Hollandsch in het Javaansch en omgekeerd. — Stelt zich ook in andere plaatsen beschikbaar.

A. H. JANSEN, Jacob Ruijsdaellaan 21, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

W. KEIZER, Mariaweg 50, Oosterbeek. — Soe neesch en Maleisch.

Dra. A. PAARDEKOOPER, Leerares M. O., Honde terstraat 24, Amsterdam Z. — Privaatles Engel Taal en Letterkunde. — Handelscorrespondentie Grammatica en Conversatieles.

Mr. E. RIJKE, oud Ind. recht. ambt., Witte Singel Leiden. — Ned. Ind. Wetb. — Adatrecht. — St instellingen van Ned. O. en W. Indië. — Javaa — Maleisch. — Madoereesch.

Mevr. J. C. SCHREUDER—VAN DEN BERG, Gedip Onderw. in alle vakken van het Lager Onderwij

J. J. F. SCHREUEL, gepens. Ass.-Res., Beeklaan Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. A. SCHOEVERS, Stadhoudersplein 3, Den Haa Stenografie. — Machineschrijven.

PH. C. STUBENRAUCH, Leeraar M. O. — Oplei voor M. O. Boekhouden en Staatspraktijkdipl Cursus voor Handel en Administratie. St Annas 85, Nijmegen.

JOS. SUYS, Candidaat-notaris, leeraar M.O. Oplei Indisch Notaris-examen, schriftelijk en mond Nijmegen, Oldenbarneveltstraat 34.

P. D. VISSER, Frederik Hendriklaan 162, Den Haa Maleisch (grammatica, correspondentie, omg taal) en Wiskunde.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Lei — Javaansch. — Maleisch.

H. WESSELS, Leeraar Engelsch M. O. Lessen in gelsch en Eng. Handelscorrespondentie. — Wy A. 16c (lessen in Nijmegen te geven).

Leden, die in deze opgave opgenomen wensche worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris Vereeniging, Korte Voorhout 6, 's-Gravenhage.

Aan de Leden verzoeken wij vriendelijk h kennissen, die nog niet tot „Oo West" toetraden, daartoe op te wekken. De gebruike vraag: „WAT HEB IK AAN DE VEREENIGIN ware eenvoudig te beantwoorden met: „DE VERE GING HEEFT WAT AAN U".

Mutatiestaat van 19 tot 26 December.

Nieuwe Leden	Geïntroduceerd door:
Jhr. Mr. A. W. L. Tjarda van Starkenborgh Stachouwer, Commissaris der Koningin, Groningen, O. Boteringestraat 144. ƒ 5. Jhr. J. Burmania van Andringa de Kempenaer, Notaris te Haren (Gr.) ƒ 5. H. H. Niemeijer, Huize „de Vennen", Rijksstraatweg, Haren (Gr.) ƒ 5.	Voorzitter Afdeeling Groningen.
Mr. N. J. L. Brantjes, Officier van Justitie te Maastricht, Vrijthof 53. ƒ 5	Eigen aanmelding.
J. J. Hemmes, Directeur „Onderlinge Levensverzekering Mij.", Oud-Majoor Art. N.-I. L., Den Haag, Adriaan Pauwstraat 34. ƒ 5. J. Over, Arts, Oud-Officier v. Gezondheid 1ste klasse N.-I. L., Den Haag, Bentinckstr. 158. ƒ 5.	den heer E. van Thiel te Den Haag.
H. G. Louisse, Oud Directeur V. I. O. in N.-I., Den Haag, Laan v. Meerdervoort 282. ƒ 5. C. A. de Meijier, Commissionnair in Effecten, Den Haag, Frankenslag 124. ƒ 5. N.V. „Drukkerij De Spaarnestad", Haarlem, Nassaulaan 49. ƒ 5.	Eigen aanmelding.

Rectificatie: Dr. A. Vrijburg, Oud Dierenarts Deli Mij., Prins Mauritslaan 9, Den Haag.

Afschrijvingen

Mevrouw de Wed. H. Bovens-Baumgärtner, Den Haag, (Overleden).

Adresveranderingen

J. A. Lacomblé, Controleur B.B., van: Oegstgeest, Koninginnelaan 27, naar: Voorschoten, van Wijngaardelaan 28.

J. Passchier, O.-I. Ambtenaar m. v., van: Nieuwerbrug a. Rijn, naar: Amsterdam, van Eeghenstraat 24 boven. ƒ 5.

Mevrouw E. Timm-Versteegh, van: Den Haag, Statenplein 1, naar: Bandoeng, p.a. W. Naessens & Co. (tijdelijk).

Ir. F. W. Collard, Administrateur s.f. „Ardjowi goen", van: Cheribon, naar: Den Haag, Lubeck 25. ƒ 6.

A. A. Crince Le Roy, Landbouwconsulent m.v., Wageningen, Lawicksche Allee 17, naar: Châlet Torrent" te Rossinières bij Chateau d'Oex (Sui

E. L. K. Schmülling, van: Pension Schönbrunn, Wi Hietzing, naar: Pension „Alpenrose" te Semm (Oestreich).